37
43 C
6

MAG 326

Digitized by Google

DICTIONARIUM
HISTORICUM,
CRITICUM, CHRONOLOGICUM, GEOGRAPHICUM, ET LITERALE
SACRÆ SCRIPTURÆ,

AUTHORE

A. R. P. D. AUGUSTINO CALMET

ORDINIS S. BENEDICTI,

Abbate S. LEOPOLDI Nancienſis; è Gallico in Latinum tranſlatum, & nonnihil expurgatum.

Tomus Secundus.

LUCÆ MDCCXXV.

Typis LEONARDI VENTURINI.

DE SUPERIORUM LICENTIA.

De Mandato &c. Vidit Conſtantinus Roncaglia Congreg. Matris Dei.

IMPRIMATUR.

OCTAVIUS ARCHIDIAC. SARDI VIC. GENER.

FRANCISCUS PALMA ILLUSTRISS. MAGISTR. SUPER JURISDICT. PRÆPOSITUS.

DICTIO-

Digitized by Google

DICTIONARIUM BIBLICUM, HISTORICUM, CRITICUM, CHRONOLOGICUM, GEOGRAPHICUM, ET LITERALE.

M A

MAACHA, ſive *Maachati*, vel *Beth-Maachath*, parva Syriæ Regio ad orientem, & ad ſeptentrionem fontium Jordanis, ſecundùm Damaſci viam. Urbs in ea *Abel*, ſive *Abela*, quæ inde *Abel-Beth-Maacha* dicta eſt. Hujus regionis incolis parcentes Iſraelitæ, in medio ditionis ſuæ quietos reliquerunt (*a*). Maachæ Rex ſuppetias Ammonitis adverſùs Davidem tulit [*b*], & Seba filius Bochri, in Abelam urbem hujus regionis confûgit (*c*). Dimidiæ Tribûs Manaſſe transjordanicæ fines uſque ad regiones Maachat protendebantur (*d*).

a *Joſue* 13. 13.
b 2. *Reg.* 10. 8. 9.
c 2. *Reg.* 20. 15. *&c.*
d *Deut.* 3. 14. *Joſ.* 12. 5.

MAACHA. Plures hujus nominis in Scriptura occurrunt.

I. MAACHA, filius Nachor ex *Româ* concubinâ [*e*], fortaſsè *Macetarum* in Arabia felici pater. Propè Ormuzium urbs *Maca* occurrit.

e *Gen.* 22. 24.

II. MAACHA, filia Tholmai Regis Geſſur, Davidis uxor, & Abſalomi, & Thamar mater (*f*).

f 2. *Reg.* 3. 3.

III. MAACHA, filia Abeſſalom (*g*) Roboami Regis Juda uxor, ac mater Abiæ, qui in Regno patri ſucceſſit. Verùm 2. *Par.* 13. 2. eadem *Micaja* appellatur, Urielis Gabaonitæ filia; quare in Libris Regum, fortaſsè mater, & filia confundi facilè potuere, atque utriſque idem pater Abeſſalom tribui.

g 3. *Reg.* 15. 2.

IV. MAACHA, filia Abeſſalom, uxor Abiæ Regis Juda, & mater Aſæ, huic ſucceſſoris (*h*). Cùm Sacris Idolorum initiata eſſet *Maacha*, filius illam eo infami munere liberavit [*i*].

h 3. *Reg.* 15. 10.
i 3. *Reg.* 15. 13. 14.

V. MAACHA, concubina Caleb, & mater Saber, & Tharanæ (*k*).

k 1. *Par.* 2. 48.

VI. MAACHA, uxor Macher, & mater Phares (*l*).

l 1. *Par.* 7. 16.

VII. MAACHA, pater Achis Regis Geth, Salomonis ætate (*m*).

m 3. *Reg.* 2. 39.

VIII. MAACHA, ſoror Machir. 1. *Par.* 7. 15.

IX. MAACHA, pater Saphatiæ, Principis Tribûs Simeonis ſub Davide (*n*).

n 1. *Par.* 27. 16.

MAACHATI, pater Jezoniæ (*o*).

o 4. *Reg.* 25. 23. *Jerem.* 48. 8.

MAADDI, filius Bani, qui è captivitate regreſſus, ductam contrà Legis præſcriptum uxorem dimiſit (*p*).

p 1. *Eſd.* 10. 34.

MAALA, ſive *Mahala*, filia Salphaad, cui unà cum cæteris ſororibus, defectu maſculorum ſuæ familiæ, portio in diſtributione Terræ promiſſionis conceſſa eſt [*q*].

q *Num.* 26. 33. & 27. 1. *Joſue* 17. 3. & 1. *Paral.* 7. 15.

MAARA SIDONIORUM (*r*), quo nomine alii urbem, alii ſpecum, pratum, ſive regionem Sidoniorum intelligunt. Nos cum Junio, de amne Magora, in Mediterraneum inter Sidonem, & Berithum influente (*ſ*) dictum malumus; in Hebræo enim pro *Maara* optimè pronunciari poteſt *Magora*.

r *Joſue* 13. 4.
ſ *Plin. l.* 15. *c.* 18.

MAARATH, urbs Tribûs Juda (*t*). Vide *Maret*.

t *Joſue* 15. 59.

MAASAI, filius Adielis Levitæ (*u*).

u 1. *Par.* 15. 18.

I. MAASIAS, filius Achaz Regis Iſraelis, à Zechri per inſidias occiſus [*x*].

x *Vide* 2. *Par.* 28. 7.

II. MAASIAS, filius Adaiæ, cum quo Jojada Summus Sacerdos conſilium de reſtituendo in Regnum adoleſcentulo Joas, perdendâque Athaliâ, communicavit (*y*).

y 2. *Par.* 23. 1. *A. M.* 3116. *ante Chr.* 874. *ante Ær.* 878.

MAASIAU, poſtremæ è 24. familiis Sacerdotalibus Princeps (*z*).

z 1. *Par.* 24. 18.

MABARTHA, quo nomine Joſephi ætate urbs Sichem, alio nomine Neopolis, ſive Neapolis ab incolis appellabatur (*a*).

a *De Bell. l.* 5. *c.* 4.

I. MABSAN, filius Iſmaelis [*b*].

b *Gen.* 25. 13.

II. MABSAM, filius Sellum; & pater Maſmæ (*c*).

c 1. *Par.* 4. 25.

MABSAR, è genere Eſau, qui poſt Theman in Edom regnavit (*d*).

d *Gen.* 36. 42.

MACBENA, urbs Tribûs Juda, quam Sue ſive condidit, ſive incoluit (*e*).

e 1. *Par.* 2. 49.

MACCHABÆUS. Hoc nomen primò ex Hebræo *Caba*, extinguo, derivari poteſt, veluti hoſtes Domini delens. Secundò, ex Hebræo *Maca-bi*, plaga in me, Deus ſcilicet me plagis afflixit; quare in Iſaia 53. 3. 4. Meſſias vir dolorum (Heb. *Iſch-macoboth*), & percuſſus à Deo (*muccah Elohim*) appellatur. Vide etiam 1. *Par.* 12. 13. ubi nomen viri *Machbanai* occurrit. Tertiò, Macchabæus, ſive juxta Hebraicam pronunciationem *Maccabaiahu*, ex *Maccha-baiahu*, Dei nomine percutiens, accerſiri poteſt. Sunt tandem, qui illud ex Hebreo *Mechubbeh*, ſive *Mucchabeh*, abſconſus, revocent (*f*). Macchabæi enim æſtum perſequutionis primò in ſpecubus latentes evitarunt, unde poſteà erum-

f *Vide* 3. *Reg.* 14. 22.

Digitized by Google

pentes, ſuis hoſtibus reſtiterunt; quare inditum .Iis in contemptum nomen, glorioſum ſuâ virtute effecerunt. Commode etiam idem nomen ex *Nakab*, perforare derivabitur; *Makkebab* autem malleum, & cavernam ſignificare poteſt. Neque etiam incommodè ex *akab*, ſupplantare, deducitur; quare *Makkabai* ſupplantatores ſignificabit. Vulgò tamen Interpretes autumant, viros Macchabæos in ſuis inſignibus quatuor literas Hebraicas inſcriptas habuiſſe, nempe *Mem*, *Caph*, *Beth*, *Jod*, quibus ſententia iſta per compendium exprimitur: *Mi camoca be-elohin, Jehovah;* nempe; *Quis ſimilis tui in Diis Domine?* quod ex Exodo 12. 11. deſumptum eſt. Non diſſimili artificio Romani literas illas in inſignibus inſcribebant *S. P. Q. R.* quibus hæc ſententia exprimebatur: *Senatus Populuſque Romanus*. Quænam ex hiſce etymologiis præferenda ſit, nedum conſtat. Judas Macchabeus nomen illud vel ante comparatum in hoſtes exercitum, obtinuiſſe videtur (*g*).

g *Vid.* 1. *Macch.* 2. 4.

Quæcunque tandem ſit hujus vocis etymologia, illud ſanè conſtat, nomen Judæ Mattathiæ filio primò inditum fuiſſe, ex quo in fratres ejus Simonem, Jonatham, cæteroſque omnes devênit, qui ſui in Legem ſtudii, ſuæque virtutis in defendendâ patriâ, atque avitâ Religione, ſub Antiocho Epiphane, præclara monumenta exhibuerunt. Hinc ſeptem fratres, qui unà cum matre martyrium pro defenſione Legis conſummarunt, eo nomine donati ſunt; eodemque etiam inſcribitur Liber, qui hiſtoriam illorum temporum complectitur, & Liber perſecutionem Ptolemæi Philopatoris in Judæos Ægyptios, diù antè Antiochum Epiphanem Regem Syriæ, deſcribens (*h*).

h *Perſecutio Ptolemai Philopatoris cœpit A. M.* 3787. *Antiochi verò Epiphanis A.* 3836. *ante Ch.*164. *ante Acr.*168.

MACCHABÆUS. Eo ſolo nomine Judas Macchabæus deſignatur, cujus geſta v. *Judas Macchabaus* deſcripſimus.

Vide Seriem Principum Macchabæorum, ſive Aſmonæorum v. *Reges Judaorum*.

SEPTEM FRATRES MACCHABÆI, dicti ſunt fratres illi, qui unà cum matre, & ſeniori Eleazaro coram Antiocho Epiphane glorioſo martyrio occubuerunt, eorumque hiſtoriam brevi compendio deſcriptam habemus 2. *Macch.* 7., latiùſque in libro, cui titulus: *De Imperio rationis*; & hiſtoriam Eleazari proſequitur 2. *Macch.* 6. 18. &c. (*i*). Porrò ſeptem fratres juſſu Antiochi Epiphanis comprehenſi, ut juſſionibus illius acquieſcerent, ſuillas carnes contra Legis præſcriptum veſcendo, neumquàm induci potuerunt.

i *Vide v. Eleazarus*.

Vetus Latinæ Verſio Libri *De Imperio rationis*, de quo infra nomine *quarti Macchabaorum* agemus, ſeptem hiſce fratribus hæc nomina tribuit; 1. *Macchabaus;* 2. *Aber;* 3. *Machirs;* 4. *Judas;* 5. *Achus;* 6. *Areth;* 7. *Jacob*. Eadem nomina in veteribus Mſſ. occurrunt; ſed in Originali Græco 2., & 4. Macchabæorum deſiderantur. Martyrium Hieroſolymis conſummaſſe quamvis Joſephus, aliique nonnulli autumaverint (*k*), nos tamen Antiochiæ obiiſſe malumus, ubi S. Hieronymi ætate eorum Sepulchrum viſebatur, & S. Auguſtino florente Templum eorum nomine extabat [*l*].

k *Antiq. l.*12, *c.*7. *& Author Lib. De Imp. Rationis. Cedren., & alii quidam.*

l *Gorionides, Martyrologia &c. Lyr. Serar. Hierony. in locis v.* Modin., *Aug. ſerm.* 1. *de Macch.* 30. *nov. edit.*

Primus inter fratres cùm propoſitum ſuum de morte potiùs, quàm à Lege Dei defectione eligendâ coram Rege declaraſſet, linguâ, atque pedum, manuumque extremitatibus mutilatus eſt (*m*); cute deinde capitis detractâ, ſpirans adhuc in ardentem ſartaginem ſuppoſito igne conjectus eſt. Hæc in 2. Macch. referuntur; ſed Author 4. Macch., ſive *De Imperio rationis*, aliter hanc hiſtoriam deſcribit; narrat enim ipſum, veſtibus exutum, manibuſque ad tergum revinctis durè flagellis cæſum, nihil tamen de priſtinâ conſtantiâ, oriſque habitudine remiſiſſe. Rotæ deindè impoſitus, toto corpore confractus, Antiochi feritatem exprobravit, inanibuſque ejus conatibus inſultavit. His veluti ſtimulis exagitatus carnifex, rotæ, in qua corpus diſtendebatur, igne ſuppoſito, novo ſupplicio martyrem, voce, & exemplo ad conſtantiam fratres uſque ad extremum ſpiritum excitantem, abſumpſit.

m 2. *Macch.* 7. 2. . . 7.

Parem ſecundi fratris conſtantiam non abſimile ſupplicium exercuit, teſte 2. Macchabæorum (*n*); in Libro verò *De Imperio rationis* equuleo, ferreiſque chirotecis acutiſſimis cuſpidibus armatis tortus narratur; dein ferreis ungulis capite excoriatus, tormenti acerbitate confectus eſt.

n 2. *Macb.* 7. 8. *&c. uſque ad v.*40. *martyrium ſex fratrum narrat.*

Tertio manus, & lingua amputatæ ſunt, cæteriſque fratribus non tam martyrio, quàm conſtantiâ acceſſit: præter hæc tamen quæſtionem ſubiſſe, manibus pedibuſque luxatum, digitis, lacertis, atque cruribus contuſum, quin & digitorum ſummitatibus, & cute divulſis tortum, ſpiritum tandem in rotæ tormento egiſſe, quartus Macchabeorum narrat.

Quarti par fuit cum tertio ſupplicium, additâ linguæ mutilatione.

Nec æquior fuit quinti conditio, cujus quidem conſtantiæ licèt nulla peculiaria monumenta in ſecundo Macchabæorum extent; in quarto tamen ultrò ſe Tyranno objeciſſe narratur. Huic verò cùm immanem crudelitatem exprobraſſet, comprehenſus illicò à tortoribus, quæſtionem primùm, compedeſque ferreos ſuſtinuit; dein rotæ cuſpidibus armatæ reſupinus alligatus, transfoſſus, diſcerptuſque animam efflavit, eâ oris conſtantiâ, ut adverſarios percelleret.

Sextus paria ſimili conſtantiâ toleravit, maximè ad eam rem matris verbis confirmatus; quippe quæ ad mortem fortiter obeundam pro avitæ Legis obſervantiâ ſingulos fratres hortabatur. In quarto Maccabæorum hæc de ſexto fratre narrantur. Cùm adoleſcentior eſſet, à Rege blandis verbis admonitus eſt, nè juventutis ſuæ florem præcidi, carnes detrectando, pateretur. Cùm ille nihil ſe fratribus, nihil Legem profeſſo indignum facturum reſpondiſſet, illicò in rota diſtentus, oſſium luxationem ſuſtinuit; dein in dorſum, & latera uſque ad viſcera ferreæ laminæ candentes adactæ ſunt. Dum ita torqueretur, Tyrannum ita alloquutus eſt, ut præſentes admirarentur. Tandem in ferventem ahenum injectus, martyrium conſummavit.

Septimo tandem omnium minimo dejicendo, Rex nihil intentatum reliquit; primò enim ingentes divitias, ſummumque

apud

apud ſe locum ſacramento pollicitus eſt. Cum nihil efficeret, apud matrem egit, ut adoleſcentulo ſaniora conſilia inſpiraret. Illa parêre ſimulans, ad filium accedens, Hebraico ſermone filium enixè rogavit, ut promiſſa certantibus præmia reſpiciens, nihil ſe tormentorum præſentium acerbitate à Divinæ Legis tramite dimoveri pateretur. Adhuc loquente matre, filius elatâ voce: quid ultra, inquit, ſuſtinetis? Non ego Regis, ſed latæ per Moyſem Legi obtempero; alia inſuper de imminenti in Antiochum Divinâ ultione adjiciens. His ſtimulis furor Regis exagitatus, eandem, ac in fratres, contra illum ſententiam pronunciavit; quam ille domeſticâ conſtantiâ excepit.

In quarto Macchabæorum, Rex poſt tentatum fruſtra adoleſcentis animum, tandem ad illum hortandum matrem accedere juſſiſſe narratur, ut & ipſa filii præſentiâ commoveretur. Mater tamen ſanis conſiliis hærentis animum confirmavit; inde adoleſcens elata vincula ſibi reſolvi poſtulavit, quòd coram Rege, ejuſque miniſtris ſibi eſſet colloquendum. Illicò ſolutus cùm morem Regi geſturus crederetur, ad ſuccenſum juſſit Antiochi ahenum ſtatim convolavit; exprobratâque Tyranno crudelitate, Deique ultione prænunciatâ, ultrò in mortem ruit.

Mater deindè non abſimili lethi genere occubuit: quo tamen potiſſimùm ſupplicio, in ſecundo Macchabæorum non exprimitur; in quarto verò legimus, illam ut quendam ex ſatellitibus Antiochum ad ſui necem ſollicitantem audivit, ne ab impiis tangeretur, ultrò in ignem inſiluiſſe [n]. Vetera MSſ. nonnulla hanc *Salomes*, ſivè *Salomonis* nomine nuncupant, quod tamen nullo authentico monumento conſtat. Feſtum horum Martyrum die 1. Auguſti in Eccleſia celebratur, eorumque memoria, unico de Sanctis Veteris Teſtamenti exemplo, peculiari Officio, ſive Commemoratione recolitur. Soli etiam diutiùs Templorum, atque Altarium honorem obtinuerunt.

n *Eraſmus in Paraphraſi Libri* De Imperio Rationis, *veſtibus exutam, & flagellis cæſam fuiſſe tradit; deìn in ſuccenſum ahenum conjectam, manibus ad Cælum protenſis, expiraſſe. Marius Victorinus Afer in Carmine de Macchabæis, gaudio obiiſſe innuit:* Solverunt gaudia matrem.

LIBRI MACCHABÆORUM. Quatuor circumferuntur hujus tituli Libri, e quibus duo priores Canonici, poſteriores apocryphi habentur. Quamquam, & priorum authoritas iis non probatur, qui Tridentini Concilii decretis non deferunt, nihilque, quod apud Hebræos in Canone non ſit, ex Libris Veteris Teſtamenti Divinum agnoſcunt. Si chronologiæ ordo ſervetur, tertius Liber ante primum, primus poſt ſecundum recenſeri debuiſſent.

PRIMUS MACCHABÆORUM LIBER, vernaculo Hebræorum, ſive Syrorum ſermone primò exaratus eſt, quod cùm ex ſtylo, & phraſibus ejuſdem ſatis colligimus, tum etiam ex titulo, olim Libro inſcripto apud Origenem [o]: *Sarbet Sar-bane el*; nempe: *ſceptrum Principis filiorum Dei*, ſive *rebellantium in Deum*; Macchabæi enim ſceptrum Domini in Iſraelem contra adverſarios ſuſtinuerunt. S. Hieronymus eadem teſtatur [p]; *Macchabæorum primum Librum Hebraicum reperi*. Pluribus tamen à ſeculis Hebraicus iſte Textus intercidit;

o *Apud Euſeb. Hiſt. Eccl. l.6. c. ult.*

p *Hieron. in Prol. Galea.*

quare illius loco Græca Verſio pro Originali ſuppoſita eſt, ex qua etiam Vetus Latina Verſio, decreto Tridentini probata, adornata eſt.

Cùm rerum apud Judæos geſtarum in publicis illius populi Tabulariis documenta extarent, ut Judas inter cæteros curavit (q), ex illis Liber collectus videtur; ad monumenta enim Joannis Hircani Lector in fine Libri remittitur (r), ex quo aliqui totum eundem Librum Hircano tribuerunt. Hiſtoriam 40. annorum, à Regno ſcilicet Antiochi Epiphanis, uſque ad Simonis Summi Sacerdotis obitum, complectitur. Ejus author latet; ſcripſiſſe tamen poſt Hircanum Summum Sacerdotem, cujus exaratas memorias laudat, oportet. Supputationes annorum à Niſan, qui primus anni ſacri menſis eſt, juxta Hebræorum morem, exorditur; cùm Syri, ſive Græci in Syria regnantes, nonniſi poſt ſex menſes circa Octobris initium, annum auſpicentur.

q 2.*Macch.* 2. 14.

r 1.*Macch.*16. *V. ult.*

Ab A. M. 3829. *uſque ad* 3869. *ante Chr.* 131. *ante Ær.*135.

SECUNDUS MACCHABÆORUM LIBER, majoris Operis à Jaſone quodam de Epiphanis, & Eupatoris in Hebræos perſequutione ſcripti, quod noſtrâ ætate intercidit, ſumma eſt, ab ignoto authore compilata. Utriuſque ſcripti authores Græci ſunt, Seleucidarumque ſupputationem ſequuntur; annum verò Syrorum more circa Octobrem exordiuntur. Duo poſtrema Libri capita, ſtylo planè à cæteris diverſo, ut alium Authorem præſeferre videantur, geſta ſub Demetrio Sotero, Eupatoris ſucceſſore, complectuntur; totum verò opus 15. annorum hiſtoriam proſequitur, quot nempè à tentatâ per Heliodorum, juſſu Seleuci, ærarii ſacri expilatione, uſque ad Nicanorem à Juda Macchabæo devictum interceſſere.

Ab A. M. 3828. *ad* 3843. *ante Chr.*157. *ante Ær.*161.

In fronte Libri duo occurrunt Epiſtolæ, quarum primâ Judæi Alexandrini à Jeroſolymitanis de celebratione Feſti Expiationis, & Dedicationis Templi per Judam Macchabæum, monentur; altera verò ejuſdem argumenti, à Senatu Jeroſolymitano, Juda, & Ariſtobulo Regis Ptolemæi præceptore, data eſt. Quæ quidem Epiſtola, cùm annum Mundi 3880. præſeferat, idcircò locus eſt, ut Librum hunc circa idem tempus ſub Joanne Hircano exaratum fuiſſe opinemur. Sunt, qui ex ſtyli elegantiâ, Joſephi, ſive Philonis opus eſſe autumarint. Judæ cuidam Eſſeno ex Joſepho noto (ſ), Serarius attribuit (t); Simoni verò Macchabæo fratri Judæ Leo Allatius (u). Omnium dubia fides. Illud conſtat, hunc Librum, ut ſupra innuimus, Canonicum eſſe, & tanquam Divinæ authoritatis vulgò ab Antiquis laudatum; quamquam in priſcis Sacrorum Librorum catalogis, quòd illi ad normam Canonis Hebræorum ducti ſint, deſideratur.

ſ *De bel. l.*1. *c.*3.

t *Serar. Proleg.*2. *in Macchab. & in cap.*5. *&* 2. *ſecundi Macch.*

u *Leo Allat. De Simeonibus.*

TERTIUS LIBER MACCHABÆORUM, hiſtoriam motæ per Ptolemæum Philopatorem Regem Ægypti perſequutionis in Judæos ſuæ ditionis proſequitur. Cùm enim Rex de Antiocho Magno victoriam retuliſſet, Jeroſolymam petiit, poſtque hoſtias in gratiarum actionem Domino mactatas, ingreſſum in Sanctuarium tentavit. Prohi-

bentibus Sacerdotibus, cum ille nihilò ſegniùs adniteretur, Dei virtute ſtatim proſtratus, extra Templum alienâ ope, cùm ſuâ non poſſet, elatus eſt. Conceptum eam ob rem furorem in Judęos, in Ægypto frequentiſſimos, exeruit: quare primùm à Religione avitâ eos abſterrere conatus eſt. Verùm rem fruſtrà tentari ſentiens, omnes Alexandriam acceſſivit, ubi in Hippodromo concluſis, Elephantos in illos immittere decrevit. Divinitùs tamen factum eſt, ut Rex eorum, quæ juſſerat, oblivisceretur; deindè duo Angeli à Deo miſſi tantum Regi terrorem incuſſerunt, ut ille Judæos libertati reſtitutos, pluribuſque honoribus cumulatos remiſerit.

An. M. 3787. ante Chr. 213. ante Ær. 217.

Porrò Liber iſte Macchabæorum nomine temerè inſcriptus eſt, cum nec ad Judam, fratreſque ipſius Macchabæos, neque ad perſequutionem Epiphanis ſpectet; quin potiùs hiſtoriam perſequutionis ante 50. annos motæ deſcribat (*u*). Hujus proinde nominis fortaſsè in causâ fuit ſimilitudo ſtudii in Legem, & in avitam religionem, quod Ægypti, non ſecùs ac Jeroſolymitani Judæi, exhibuerunt. Quamquam autem de hac perſecutione in hiſtoria Joſephi nihil occurrit; de illa tamen aliquid in primo Libro contra Appionem innuitur; quod tamen ab iis, quæ in 3. Macchabęorum referuntur, plurimùm diſcrepat.

u *Edictum Epiphanis datum eſt anno 3837. ante Chr. 163. ante Ær. 167.*

In eo Libro inter apocrypha recenſendo, Græci, & Latini noſtris quidem temporibus conſentiunt. Latinis veteribus incognitus videtur, cùm nuſpiam, quantum ſcio, ab illis laudari contingat; Grecis tamen uſque ad Canonicam authoritatem probatus videtur; à quibus & prioribus Macchabæorum Libris jungitur: quin & inter Sacros Libros à vigeſimoquarto Canone Apoſtolorum habitus eſt. Teſtimonia illius, veluti ex Scripturâ, laudat Theodoretus (*x*). S. Athanaſius in Synopſi, & Nicephorus in calce ſuæ Chronologiæ, inter Scripturæ Libros, quibus nonnulli refragantur, illum duoſque ſimul priores Macchabæorum Libros enumerant. Porrò cum duobus illis Libris Macchabæorum tertius quoque in aliquibus etiam Scripturarum catalogis legitur. Grotius ſcriptum autumat poſt duos priores ejuſdem nominis Libros, ex quo tertius Macchabæorum inſcriptus eſt. Hiſtoriam hujus perſequutionis retulimus, v. *Ptolemæus Eupator*.

x *Theodoret. in Dan. 11. 7.*

QUARTUS LIBER MACCHABÆORUM, cujus vel argumentum ferè latet, cum in Latinis Bibliis nuſquam occurrat. In veteribus quidem Mſſ. Græcis, nonnulliſque Græcis editionibus poſt tres priores Macchabæorum alter conjungitur, inſcriptus: *De Imperio Rationis*, qui Joſepho tribuitur; ſed an Liber iſte idem ſit ac quartus Macchabęorum, à Veteribus laudatus, ambigunt Eruditi. Si quis tamen ea, quæ ab antiquis dicuntur, cum Libro *De Imperio Rationis* conferat, duos hoſce Libros confundendos facilè intelliget. Siquidem plura Mſſ. Græca, & edita nonnulla itidem Græca, Philoſtratus (*y*), Euſebius (*z*), & S. Hieronymus (*a*), diſertè ſub nomine quarti Macchabęorum eundem librum recenſent; treſque illi Scriptores Joſepho opus adſcribunt. S. Gregorius Nazianzenus (*b*), S. Ambroſius (*c*), S. Joannes Chryſoſtomus (*d*) in texendis ſeptem Macchabæorum, atque ſenis Eleazari elogiis, fidem ejuſdem Libri ſequuntur. Marius Victorinus Afer, qui ſub Conſtantino Rhetoricam Romæ docuit, in ſuo de Macchabæis carmine non aliam hiſtoriam frequentiùs præ oculis habuiſſe viſus eſt.

y *Philoſtrat. hiſt. Eccleſiaſt. initio.*
z *Euſeb. hiſt. Eccleſ. l. 3. c. 10.*
a *Hieron. De Scriptor. Eccl. & l. 2. cont. Pelag.*

b *Nazianz. orat. de Macch.*
c *Ambr. de vitu beat. l. 2. c. 10. 11. 12.*
d *Chryſoſt. hom. 2. in Sanct. Macch.*

Totus hujus Libri ſcopus eò tendit, ut quæ in 2. Macch. cap. 6. & 7. per compendium referuntur, de Eleazari primùm, dein de ſeptem fratrum martyrio, ea prolixiùs exhibeat. Quare pars Operis Jaſonis, ab Authore ſecundi Libri Macchabæorum in epitomem redacti, videri facilè potuiſſet, niſi ex amplâ ſatis Præfatione, Libro præmiſſâ, intelligeremus, non alterius Operis partem eſſe, ſed Librum de hoc tantùm argumento ſcriptum; in quo etiam non rarò à ſuo exemplari, à quo hiſtoriæ veritatem mutuatus videtur, Author divertit. Tragœdiam hanc Jeroſolymis exhibet; *Apollonium* Syriæ, & Phœniciæ Præfectum, Hieroſolymam, juſſu *Seleuci Nicatoris*, ad expilandum ærarium Templi veniſſe narrat; conſtat autem, ad eam rem miſſum fuiſſe Heliodorum à *Seleuco Philopatore*. Pluribus hujus generis erroribus ſcatet Liber; quos omnes in noſtrâ Præfatione eidem Operi præfixâ, deteximus. Inter opera Joſephi hiſtorici, cujus nomen præfefert, cùm in pluribus Manuſcriptis, tum in nonnullis impreſſis Exemplaribus, recenſeri ſolet; quanquam, ut vera fatear, à Joſephi ſtylo, & hiſtoriâ plurimùm diſcrepat.

Cum Sixtus Senenſis fortè Manuſcriptum de Pontificatu Joannis Hircani in Bibliothecâ ſui Ordinis Lugduni offendiſſet, quartum Macchabæorum ſe inveniſſe ratus (*e*), confidenter rem aſſeruit, nec paucis perſuaſit. Temporis ſucceſſu Bibliothecâ illâ flammis abſumptâ, Manuſcriptum, nullâ datâ recuperandi ſpe, intercidit. Verùm cùm Cl. Le Jay in ſuâ Polyglottâ hiſtoriam Arabicam Macchabęorum à Seleuco Rege, & filio Antiochi Magni uſque ad Chriſti ætatem deductam edidiſſet, omnes in illa characteres, quos Sixtus in ſuâ, animadvertit. Quare P. de La Haye hanc eandem hiſtoriam latinè redditam, in ſua Biblia maxima ſub nomine quarti Libri Macchabæorum recudit. Verùm Sixti Senenſis judicium ſolâ fultum conjecturâ, cum nec Manuſcriptum habuerit eo titulo inſcriptum, neque ſub hoc eodem nomine quarti Libri Macchabæorum ullus unquam ex veteribus vel opus illud, vel alterum, cujus Liber ille portio eſt, laudaverit, ſuſpectum eſſe debet, planèque rejiciendum. Vide quæ ſuper hoc argumento in Præfationibus in Libros Macchabæorum, ac potiſſimùm in hunc Librum congeſſimus.

e *Sixt. Senenſ. Bibliot. l. 1.*

MACCES, urbs, uti quidem videtur, Tribûs Dan (*f*); quam eandem credimus cum *Machtes*, ſcilicet Dens Molaris (*g*).

MACEDA, ſivè *Mazeda*, urbs Tribûs Juda (*h*), octo milliar. ab Eleutheropoli, orientem versùs, authore Euſebio. Joſue ex Lebna *Macedam* proceſſit (*i*).

f *3. Reg. 4. 9.*
g *Vide Judic. 15. 19. & Sophon. 1. 11. habitatores pila. Hebr. habitatores Machtes.*
h *Joſue 15. 41.*
i *Joſue 10. 29.*

MA-

MACEDONIA, Græciæ regnum, ad ſeptentrionem Thraciam, ad meridiem Theſſaliam, ad occidentem Epirum, ad orientem fretum Ægeum contingens. Cethim filium Javan (k) patrem habuerunt Macedones, utì nos opinamur; quorum proinde regio intelligenda eſt, quoties in Scriptura nomen *Cethim* occurrit. Poſt everſum Perſarum Imperium, devictamque Aſiam ab Alexandro Magno, Philippi Regis Macedoniæ filio, Macedonum nomen longè latèque per totum orientem claruit; adeout non rarò Græcos etiam Imperii Alexandri ſucceſſores, Macedonas appellari contigerit (l); Poſt Alexandri expeditionem (m), Macedones etiam nomine Græcorum aliquando denotati ſunt. Ut in Macedoniam prædicationis gratiâ tenderet S. Paulus, Angelum hujus Provinciæ, ſibi Troade viſum, hortatorem habuit (n); eoque prodigio de voluntate Dei admonitus, cujus etiam non obſcurum argumentum habuit, cùm populi illius in fidem ſtudium videret. Quare duas Eccleſias, Theſſalonicenſem, & Philippenſem non condidit tantùm, ſed & florentiſſimas, atque ſpiritualibus chariſmatibus cumulatiſſimas ante obitum vidit.

k *Gen.* 10. 4.
l *Vide Eſt.* 16. 10. 14. & 2. *Macch.* 8. 20.
m *Vide Dan.* 8. 21. & 10. 20. & 1. *Macch.* 8. 18. & 2. *Macch.* 4. 36. &c.
n *Act.* 16. 9. &c. *An. Chr.* 55. *Ær.* 59.

MACELOTH, locus, in quo Iſraelitæ in deſerto caſtrametati ſunt (o), idem fortaſſe, ac *Malathis* 20. milliar. ab Hebrone in plaga meridionali Juda, authoribus Euſebio, & S. Hieronymo. Vide *Malatha*. Ptolemæus Maliattham ad *Eluzam*, ſive *Luzam* collocat. Vide *Luza*.

o *Num.* 23. 25. 26.

I. MACELLOTH, filius Abi-gabaon, & pater Samaæ (p).

p 1. *Par.* 8. 31. 32. & 1. *Par.* 9. 37. 38.

II. MACELLOTH, ex Ducibus in Davidico exercitu, qui 24000. militibus præerat, ſub Dudia Ahonite (q).

q 1. *Par.* 27. 4.

MACER, Ptolemæus *Macer*, ſive *Macron* filius Dorimyni (r). Vide *Ptolemæus Macron*.

r 1. *Macc.* 3. 38. & 2. *Machab.* 10. 12. &c.

MACHABANAI, vir inter fortiſſimos in Davidico exercitu (ſ).

ſ 1. *Par.* 12. 13.

MACHABENA, filius Sue, & pater Gabaæ [t].

t 1. *Par.* 2. 49.

MACHÆRA, Dux Romanorum in exercitu M. Antonii, qui duas legiones, & 100. equites in auxilium Herodis contra Antigonum duxit (u); ſed pecuniâ corruptus, ad Antigonum defecit. Verùm Antigonus, cui Romani Ducis fides ſuſpecta erat, venientes, non ut amicos, ſed ut hoſtes excepit; quod Machæræ animum adeò exulceravit, ut illicò in Emmaus ſe recipiens, omnes in via occurrentes ſibi Judæos trucidarit. Dein ad Herodem accedens, junctis cum Joſepho ejus fratre copiis, in Antigonum bellum geſſit.

u *Joſeph. Antiq.* l. 14. *cap.* 27.
A. M. 3965. *ante Chr.* 35. *ante Ær.* 39.

MACHÆRUS, urbs, arx transjordanica in Tribu Ruben ad ſeptentrionem, & orientem Lacûs Aſphaltitis, duabus tribuſve leucis à Jordane, propè oſtia ejuſdem in mare mortuum. Hanc arcem ab Aſſamonæis munitam, & à Gabinio everſam [x], Ariſtobulus iterum (y), ac dein Herodes Magnus munitionibus vallatam, firmiorem effecit. In ejus viciniis aquarum calidarum mirè ſalubrium ſcaturigines occurrebant; atque in ea S. Joannes Baptiſta in carcere detentus, dein juſſu Herodis Antipæ obtruncatus eſt (z).

x *Antiq.* l. 14. c. 10.
y *Antiq.* l. 14. c. 11.
z *Antiq.* l. 18. c. 7. *Vide Matth.* 14. 1. &c. *Marc.* 6. 16. &c.

MACHATI. Vide *Maacha*, *Maachati*.

I. MACHIR, nepos Patriarchæ Joſephi, author, & Princeps familiæ Macheritarum (a), pater Phares & Sares, & filiæ, quæ Eſroni de Tribu Juda nupta, Segub filium, & Jair nepotem habuit. [b].

a *Num.* 26. 29.
b *Vide* 1. *Par.* 1. 21. 22. & 7. 16.

II. MACHIR, filius Ammielis, ex urbe Lodabar, apud quem Miphiboſeth educatus fuit [c].

c 2. *Reg.* 9. 5.

MACHMAS, ſive *Michmas*. Machmas apud Euſebium vicus eſt ſatis amplus, 9. milliar. ſive tribus leucis à Jeruſalem, Ramam versùs. Situs erat ad orientalem plagam Bethaven (d).

d 1. *Reg.* 13. 6.

MACHMETHATH, urbs dimidiæ Tribûs Manaſſe cisjordanicæ (e), in confiniis Ephraim, & Manaſſe, eregione, & è conſpectu Sichem (f).

e *Joſue* 16. 6.
f *Joſue* 17. 7.

MACHTES. Vide ſupra *Lechi*, ſive infrà *Pila*.

MACPHELA, vox Hebræa, duplicem ſignificans; hanc interpretationem ſequutus eſt Author Vulgatæ, de ſpecu juxta Ephron in Hebronis agro, in ſepulchrum Saræ uxoris ſuæ ab Abrahamo empto, agens [g]. Alii tamen, nec immeritò, malunt vocem Macphela in eo Textu nomen eſſe agri, in quo ſpecus ſitus erat; quare ſententiam ita reddunt: *Speluncam, quæ eſt Macphela*; atque infra v. 17. *Ager qui eſt Macphela*. Vir Arabicæ linguæ peritus, nos monuit, vocem *Macphela*, apud Arabes ſonare *clauſum*, ſive *muris vallatum*; quare ſpeluncam illam in petra exciſam, muro ſedulò obductam fuiſſe credit, ne quid minimum violaretur. Hujus generis ſepulchra adhuc in Oriente ſuperſunt. Hujus quidem conjectura probabilis eſt, atque juxtam illam reddi deberet: *Spelunca clauſa*, pro *ſpelunca Macphela*.

g *Geneſ.* 33. 8.

MACRON, ſive *Macer*. Vide *Ptolemæus Macron*.

MADABA, ſive *Medeba*, *Medaba*, *Medara*, urbs transjordanica, in ora meridionali Tribûs Ruben (h), à Moabitis dein occupata (i). Sitam fuiſſe in viciniis Eſebon, ſive Chesbon, Euſebius teſtatur. Cùm ejus incolæ Joanni Gaddis, fratri Judæ Macchabæi in Nabathæam proficiſcenti occurriſſent, illum trucidarunt [k]; quam poſtea cædem Simon, & Jonathas fratres Joannis ulturi, filios Jambri, nuptam viri clariſſimi ſuę regionis, in domum ſponſi traducentes, improvisò adorti, omnes occiderunt.

h *Joſue* 13. 16.
i *Iſa.* 16. 2.
k *Antiq.* l. 13. *cap.* 1. & 1. *Macch.* 9. 36. &c.

MADAI, tertius filius Japhet (l), quem patrem Medorum vulgò credunt; ſed ea regio nimiùm à cæteris filiorum Japhet regionibus diſtat, neque ſub *Inſularum gentium* nomine, quas Japhetidas frequentaſſe Moyſes teſtatur, cenſeri poteſt. His permoti rationibus Eruditi quidam (m) huic viro Macedonas tribuere malunt; Macedonia enim alio nomine *Æmathia* appellabatur, quod ex Hebræo *Ei*, Inſula, ſive ex Græco *Aia*, terra, & *Madai*, nomine hujus viri, de quo agimus, derivant, redduntque Inſulam, ſive Terram Madai. Porrò circà eam regionem populi *Mædi*, ſive *Madi* occurrunt (n), & apud Macedonas Rex Medus nomine. Nomen Mediæ, regioni trans

l *Gen.* 10. 2.
m *Joſeph. Medus*, *Salian.*
n *Ariſt. de mirab. auſcult. Ptolem.* c. 11. *tab.* 9. *Europ.*

Euphra-

Euphratem, non ante Medeæ, & expeditionis Jaſonis in Colchidem tempora, inditum videtur (o).

MADAN, tertius filius Abrahami ex Cethura (p), qui unà cum Madian fratre, Madianitarum (alii iſti à Madianitis ad orientem Maris Rubri, de quibus mox) ad orientem Maris Mortui author fuiſſe veriſimillimè creditur.

I. MADIAN, quartus filius Abrahami ex Cethura (q). Madianitæ illi, qui filias ſuas ad ſollicitandos Iſraelitas ad crimen, & idololatriam Phegor miſêre (r), ex Abrahamo per Madian originem ducebant. Adad filius Benadad Regis Idumææ, hos populos prælio fregit (ſ); ipſi viciſſim Iſraelitas ſub Judicibus jugo ſervitutis oppreſſerunt; quod tandem Gedeonis operâ, pulſis hoſtibus, excuſſum eſt. Regionem incolebant ad orientem Maris Mortui, & ad meridiem Moabitidis; eorumque metropolis *Madian*, cujus, ætate S. Hieronymi & Euſebii, veſtigia ad Arnon, & ad meridiem Ar, ſive Areopolis ſupererant.

II. MADIAN, filius, utì videtur, Chus; Sephora enim uxor Moyſis, licèr Madianitis, interdum *Chuſitis* appellatur (t); & Abacuc Chuſitas, & Madianitas, vel pro eodem, vel pro duobus finitimis populis uſurpat (u). Porrò Madian regionem cognominem ad orientem Maris Rubri incoluit (x); quò Moyſes aufugiens, Sephoram filiam Jethro in uxorem duxit (y). Delatum ad eos populos nuncium, Hebræos ſicco pede Mare Rubrum pertranſiſſe, vehementer illos deterruit (z). De urbe Madian Abulfeda ſcribit (a), ejus ruinas ad oram Maris Rubri, oppoſitam Tabuc, extare, à qua ſex dierum itinere diſtat. In ea verò urbe puteum eſſe, cujus aquis Moyſes pecus Schoaib (ita enim Mahometani appellant Jethro) adaquavit. Sub Iſmaelitis eadem urbs metropolis Tribûs Madian habebatur. Alveus Maris Rubri eò loci ad 100000. paſſus in latum protendebatur, authore Ibuſaid.

MADMENA, filius Saaph (b).

MADON, urbs Chanaanitidis, cujus Rex Jobab fœdus cum Jabin Rege Aſor, aliiſque pluribus adversùs Joſue iniit (c); ſed ab eo victus, & urbs capta, everſaque eſt. Hujus urbis ſitus latet, cùm de ea mentio, præter quàm in cap. 11. 1. & 12. 19. Joſue, nuſquam occurrat. Crediderim tamen pro *Madon* legendum *Maron*, cujus nomini affinis eſt Maronia, locus in Syria, 30000. paſſibus ab Antiochia, ad ſeptentrionem Libani (d). In originali etiam Hebræo *Maron* legitur.

MAELETH, vox in titulò Pſal. 52. 1. occurrens (e), pro qua nonnulla exemplaria vetera legunt *Amalech*. Sunt qui autument, *Maeleth* genus eſſe muſici inſtrumenti; quod nullâ conjecturâ probari poteſt. Nos de choreâ dictum intelligimus, quod ſatis Hebraicæ vocis ſignificationi conſonat; hinc totum Pſalmi titulum ità reddimus: *Pſalmus Catecheticus David, pro eo, qui choreis præſidet.*

MAGALA, locus, ubi Iſraelitæ caſtrametabantur, dum David, & Goliath certamen inierunt (f).

n *Vide noſt. Commen. in. Gen.* 10. 2. *&* v. Medi.
p *Gen.* 25. 2.
q *Gen.* 25. 2. *Vide* Madan.
r *Num.* 22. 4. 7. *&* 25. 15. *&* 31. 2. *&c.*
ſ *Gen.* 36. 35.
t *Num.* 12. 1. *in Hebr.*
u *Habac.* 3. 7. *in Hebr.*
x *Antiq. l.* 2. *c.* 11.
y *Exod.* 2. 15. *&c.*
z *Habac.* 3. 7.
a *Abulf. Deſcript. Arabia.*
b 1. *Par.* 2. 49.
c *Joſue* 11. 1. *&* 12. 19. *A. M.* 2554. *ante Chr.* 1446. *ante Ær.* 1450.
d *Hier. in vita Malchi.*
e *Aqu.* Epi choreia. *Theodot.* yper tês choreias, *pro choreis*. *Sym.* dia chorou, *pro choro.*
f 1. *Reg.* 17. 80.

MAGDALEL, urbs Tribûs Nephtali (g), cujus nomen redditur *Turris Dei*.

MAGDALENA. Vide *Maria Magdalene*. Sunt, qui tres fœminas, nempè Mariam Magdalene, Mariam ſororem Lazari & Marthæ, cum fœmina illa peccatrice (h) præpoſterè in unam confuderint. Conſulantur ſcripta de hoc argumento plura, & nos in ſuo titulo.

MAGDAL-GAD, ſcilicet *Turris Gad*, urbs Tribûs Juda (i).

MAGDAL-SENNA, urbs 7. milliar. à Jerichunte ad ſeptentrionem (k).

MAGDALUM, ſive *Magdala*, *Magdolum*, & *Migdol*, quę diverſa nomina turrim ſignificant, & aliquando in Scriptura ſola, aliquando alteri nomini adjacentia occurrunt. Arcis *Magdala* propè Gamalam, è qua alii credunt Mariam Magdalene nomen obtinuiſſe, meminit Joſephus (l).

MAGDALUM. Iſraelitę ex Ægypto egreſſi, caſtrametati ſunt *e regione Phihahiroth, qua eſt inter Magdalum, & mare, contra Beelſephon.* An locus iſte urbs ſit, an Turris tantummodò, incertum. De Magdalo in inferiori Ægyptò contra Thebaidem, frequenter ſermo eſt in Prophetis (m). Magdalum 12. milliar. à Peluſio in Itinerario Antonini removetur.

MAGDIEL, locus 5. milliar. à Dora, Ptolemaidem versùs, quem eundem eſſe cum *Mageddo*, ſive *Magdolo* arbitramur.

MAGDIEL, Princeps Idumęorum, qui Masbari ſucceſſit (n).

MAGDALOS, apud Herodotum (o), idem fortaſſe, ac *Mageddo* (p) de qua infrà.

MAGEDAN, ſive *Majedan*, & *Medan*, in *Dalmanutide*, in cujus articulo ſatis de hoc loco egimus.

MAGEDO, vel *Mageddo*, *Megiddo*, urbs Tribûs Manaſſe (q), cæde exercitûs Joſiæ, ejuſque lethali vulnere, à Nechao Ægypti Rege inflicto, celebris (r). Hanc victoriam à Necho relatam juxta Magdolon Herodotus teſtatur (ſ), ut nos alibi animadvertimus. Aquæ Mageddo laudantur *Judic.* 5. 19.

MAGETH, urbs transjordanica, à Juda Macchabæo occupata (t), in Greco *Maked*, eadem fortaſſe ac *Machmi* (u).

MAGI, qui Jeſu Chriſti incunabula veneraturi, Bethleem venerunt. De illis plura Eruditi ſciſcitantur; qui fuerint, unde venerint, quot fuerint, quo tempore Jeroſolymam pervenerint, & quid de ſidere ab illis viſo. Philoſophi, & Divini, ac Aſtronomię periti vulgò creduntur: additum etiam, Balaamum authorem generis, & pręceptorem habuiſſe, à quo pluribus ante ſęculis oraculum pronunciatum (x): *Orietur ſtella ex Jacob, & conſurget virga de Iſrael, & percutiet duces Moab, vaſtabitque omnes filios Seth*, ſive *filios ſuperbia*. Huic opinioni favere videntur Scripturę verba, quibus Magi *ex Oriente veniſſe* perhibentur (y); cùm Orientis nomine non rarò apud Authores Sacros Arabia deſerta, ſive Meſopotamia ſignificetur. Hinc Balaam de ſe ipſo teſtatur, *veniſſe de Aram, de montibus Orientis* (z); cùm tamen ex *Pethora*, urbe ad Euphratem,

veniſ-

g *Joſue* 19. 38.
h *Luc.* 7. 37. *&c.*
i *Joſue* 15. 37.
k *Euſeb. in locis.*
l *De Bell. l.* 2. *c.* 25. *Antiq. l.* 18. 1. *& in vita.*
m *Jerem.* 23. 24. 14. *Ezech.* 29. 10.
n *Gen.* 36. 43.
o *Herodot. l.* 2. *c.* 159.
p 4. *Reg.* 23. 29. 30.
q *Joſue* 11. 27. *Judic.* 1. 27.
r 4. *Reg.* 23. 29. 30.
ſ *Herodot. l.* 2. *c.* 159.
t 1. *Macch.* 5. 36.
u *Joſue* 53. 11. 13. *&* 12. 5.
x *Num.* 24. 17. *An. M.* 2553. *ante Chriſt.* 1447. *ante Ær.* 1451.
y *Matth.* 2. 1.
z *Num.* 23. 7.

Google

veniſſet (*a*). De adventu Abrahami in Terram promiſſionis agens Iſaias (*b*) ait: *Quis ſuſcitavit ab Oriente Juſtum?*

Arabes, Idumæi, & Chaldæi Populi Judęis orientales ſapientiam affectabant (*c*); hinc apud illos nomen Magi Philoſophis, & Sapientibus tributum vulgare erat. Tertullianus (*d*), S. Juſtinus Martyr (*e*), S. Epiphanius (*f*), & inter recentiores Toſtatus, Mariana, Barradius, Grotius, Cornelius à Lapide, aliique plures, huic noſtrę opinioni ſuo ſuffragio accedentes, trans Euphratem, ſive è Meſopotamia, ut verbo dicam, ex Oriente Judęę Magos arceſſunt. Neque vacat impręſentiarum eorum opinionem refutare, qui è Perſide, Armeniâ, Æthiopiâ, vel tandem è tribus Orbis partibus, Aſiâ, Africâ, & Europâ illos repetunt. Qui plura de hoc argumento cupiunt, adeant ſcriptos in eam rem libros, noſtramque Diſſertationem, Commentar. in S. Matthęum pręfixam.

Nonnulli ex veteribus Patribus credidiſſe videntur Magos hoſce tres fuiſſe, Regnoque in ſua ſingulos regione potitos. Hanc Magorum Regiam dignitatem defendiſſe Tertullianus (*g*) videtur, quamvis nullâ ſatis firmâ ducatur conjecturâ; putat enim apud Orientales Regnum Magis deferri conſueviſſe: quo nihil incertius. S. Ambroſius (*h*), ſeu S. Cęſarius Arelatenſis Regium illis nomen attribuit; ſed vox *Reges* in Textum irrepſiſſe videtur. Ejuſdem rei aſſertorem laudant S. Cyprianum (*i*) in ſermone de Baptiſmo; ſed hujus Scripti authorem Arnaldum, Abbatem Bonęvallis, S. Bernardi ętate fuiſſe conſtat. Paſchaſius Radbertus, qui nono Sęculo in Monaſterio Corbejenſi floruit (*k*), rem eſſe exploratam in hiſtoriis Ethnicorum tradit, quòd Magi Regnum obtinuiſſent. Theophylactus (*l*) inter Gręcos ſe ejuſdem opinionis eſſe teſtatur. Hęc apud veteres luculentiſſima teſtimonia occurrunt; cętera, quę laudari ſolent, nec liquida ſatis, nec expreſſa ſunt; Recentiorum verò authoritas parvi eſt ad eam rem momenti. Quę huic ſententię recipiendę contuliſſe videntur, verba ſunt Pſalmi, Magis accommodata (*m*), *Reges Tharſis, & Inſulæ munera offerent, Reges Arabum, & Saba dona adducent.*

Cui potiſſimùm ſtudio Magi operam dederint, non ſatis inter authores convenit. Sunt qui curioſis, ac diabolicis artibus, divinationi, Aſtrologiæ Judiciariæ, & Magiæ vacaſſe autument [*n*]; quinimò ſectatores fuiſſe Zoroaſtri in Veteri Evangelio infantiæ Salvatoris traduntur. Alii tamen, æquiora de Magis ſentientes (*o*), Magiæ naturali operam dediſſe credunt. Ex Abrahamo, & Cethura originem duxiſſe S. Epiph. maluit. Prophetæ, & viri divinitùs inſpirati à Ruperto Abbate dicuntur. Origenes in eâ fuit opinione, quòd ii, dum Magiæ vacabant, ſubitò Dæmonibus ſucciſos eſſe nervos ſentientes, cauſam ſciſcitati ſint; quo tempore ſimul novum ſidus in Cœlo exortum aſpicientes, illudque idem eſſe putantes, de quo Balaam teſtimonium tulerat, ratique ortum novi Regis Iſraelis eo indicio annunciari, illicò ad eum requirendum,

a *Num.* 24. 5. *Vide Euſ. in locis Paduru.*
b *Iſa.* 41. 2.
c *Vide* 3. *Reg.* 4. 30. *Jerem.* 49. 7. *Abdias v.* 8.
d *contra Jud. & l.* 3. *contra Marcion.*
e *Dialog. contra Tryph.*
f *Epitom. Fidei Cathol.*
g *Tertull. contra Judaos, & lib.* 3. *contra Marcion.*
h *Serm.* 139. *in Appen.* 5. *tom. S. Auguſt. nov. edit.*
i *Serm.* 2. *de* 7. *Cardin. oper.*
k *in Matth.* 2.
l *Theopyl. in Matth.* 2.
m *Pſal.* 71. 10.
n *Ignat. Ep. ad Epheſ. Juſtin. Dial. Origin. hom.* 13. *in Num. & cont. Celſ. l.* 1. *Ambr. l.* 2. *in Luc. Tertull. de Idol. Hilar. l.* 4. *de Trin. n.* 36. *Hieron. in Matth.* 2. *&c.*
o *Author oper. Imper. in Matth. Author qu. ex Vet. & Nov. T. qu.* 63. *Vide & Mald. Vat. Brug. Ernſm. Hammond. &c.*

colendumque ſe contulerunt [*p*]. Eadem fermè apud S. Baſilium [*q*], & S. Ambroſium (*r*) occurrunt. S. Hieronymus (*ſ*) putat, Dœmonum operâ, ſive potiùs ex oraculo Balaami Chriſti nativitatem reſciviſſe; Tertullianus non ex Dæmone, ſed ex Aſtrologia aſſequutos ſentire videtur; quippe cùm de Aſtrologia judiciaria ita diſſerat (*t*): *Scientia iſta uſque ad Evangelium fuit conceſſa, ut, Chriſto edito, nemo exinde nativitatem alicujus de Cœlo interpretetur.*

Tres fuiſſe jamdiù crediti ſunt; eamdemque rem S. Leo non rarò exploratam ſupponit [*u*]; S. Cæſarius idem diſertè teſtatur (*x*); idem etiam Authores duorum ſermonum S. Auguſtino olim adſcriptorum [*y*], quorum alter nomen Euſebii Emiſſeni aliquando præfetulit, alter S. Leoni reſtitutus eſt. Paria legas apud Bedam, Rupertum Abbatem [*z*], alioſque innumeros Interpretes. Ea fortaſsè opinio ex tribus oblatorum munerum generibus, auri nempè, thuris, & myrrhæ, invecta eſt. Non deſunt, qui vel nomina ipſa Magorum toti antiquitati ignota, adeoque ſuſpecta, deſignent, Gaſparis nempè, Balthaſſaris, Melchioris; ſive *Magalut*, *Galgalut*, *Saraim*, quæ nomina eſſe Græca autumant; ſive *Apellis*, *Ameris*, & *Damaſci*, quæ Hebræa dicunt; ſive tandem *Ator*, *Sato*, & *Paratoras* (*a*).

Inter Bedæ Opera in fine tomi tertii Liber extat, titulo: *Excerptiones Patrum &c.*, in quo hæc referuntur. *Melchior* inter Magos ſenior, albo crine, ac promiſsâ barbâ venerabilis, tunicam geſtabat hyacinthinam, ſagum croceum, ſive aureum (*ſago mileno*, ſive *melino*), cothurnum cæruleum albo mixtum; Regiam tandem faſciam variegatam; hic verò aurum ad Chriſtum detulit. *Gaſpar* Magorum alter juventam imberbem atque florentem præſeferebat; aureâ tunicâ, ſago rubro, cothurno hyacinthino induebatur; ex donariis verò thus; Divinitatis indicium, detulit. *Balthaſar* tertius ſuccedebat, fuſco oris colore, promiſsâque barbâ, rubrâ veſte, ſago variegato, croceo cothurno; à quo myrrha, indicandæ aſſumptæ à puero mortali naturæ, delata. Porrò hiſce fabellis ſcatens Liber Venerabili Authore indignus videtur; cujus etiam ætate recentior eſt.

Hieronymus Oſorius Algarbiæ in Luſitania Epiſcopus refert, Regem quemdam urbis Cranganoris in Regno Calecuti, nomine Cheriperimalem, contractum ſororio inceſtu crimen expiaturum, iter ſuſcepiſſe; cùm autem in Caramaniam veniſſet, duos ibi Magos celeberrimos nactus eſt, à quibus de ortu Infantis è Virgine matre certior factus, unà cum illis in Judæam ad puerum adorandum tetendit, ac deindè in ſuam ſinguli regionem regreſſi ſunt. Rex autem Cranganoris in ſua urbe Eccleſiam ædificavit, in qua Virginis, puerum in ulnis tenentis, ſimulachrum ſtatuit; juſſitque, quoties Mariæ nomen elatâ voce inclamaretur, toties ſingulos proſterni. Hanc hiſtoriam ſe didiciſſe narrat Oſorius ex viris rerum Indicarum peritiſſimis, qui ex veteribus populorum monumentis illam acceperant. Ad-

dit

p *Orig. l.* 1. *contra Celſ.*
q *De humana Chriſti generatione.*
r *Ambroſ. in Luc. l.* 2.
ſ *Hieron. in Iſa.* 19.
t *Tertull. de Idolol.*
u *Leo ſer.* 1. 4. 5. 6. 7. *de Epiph. & Ep.* 16. *c.* 1.
x *Caſar. Serm.* 139. *appen. S. Aug. t.* 5. *nov. edit.*
y *Serm. olim* 29. *&* 33. *de temp. nunc* 133. *&* 136. *Appen. tom.* 5. *S. Aug.*
z *Ruper. & Beda in Matth.* 2.
a *Caſaub. in Baron. Bollan. t.* 1. *p.* 7. 8. *Maji.*

Digitized by Google

dit inſuper, apud Indos conſueviſſe Magos ita pingi, ut duo primùm ſimul euntes exhibeantur, albo ore, regiis veſtibus induti, ac munera deferentes; illos ponè ſequitur tertius ore nigerrimus Æthiopis inſtar, ſua etiam munera præſeferens. Hanc hiſtoriam etiam Pater Maffæjus narrat (*b*), Regemque illum *Permalem* appellat.

Author Operis imperfecti in Matthæum *hom.*2. ex veteribus quibuſdam Libris apocryphis, Sethi nomine inſcriptis, tradit, Magos duodecim ex omnibus nationibus ſelectos fuiſſe, ſucceſſione ex patre in filium à pluribus Seculis deductâ; quorum munus erat ortum novi ſyderis, à Balaamo prædicti, ſervari. Quare, montis vertici inſidentes, ſedulò ſtellas ſpectabant; cùm ſubitò expectatum diù ſydus, puerum in medio, crucemque in vertice referens, apparuit. A puero autem illo humanâ voce moniti, in Judæam perrexere. Author Gloſſæ ordinariæ plures fuiſſe Magos dicit, munerum minimè determinat. In eodem Opere imperfecto legimus, S. Thomam in Perſidem veniſſe, ubi Magos baptiſmo initiavit, eoſque ad Evangelii prędicationem comparavit. Martyrium in quadam Arabiæ urbe obiiſſe creduntur; quamquam Armeni martyres illos ſuos, ſuæque religionis inſtitutores jactitant (*c*); quare ex optimatibus Armeniæ quidam, in ſuis ad S. Ludovicum literis, Magos ad Tangat Armeniæ pertinuiſſe teſtatur (*d*).

Præſcribendo tempori, quo Magi in Judæam venère, operoſiùs ab Eruditis laboratum eſt. Qui ab ima Perſide illos accerſunt, biennium itineri tribuunt [*e*], biennio ante exortum Chriſtum ſydus apparuiſſe putantes: Quorum opinioni Evangelii textus favere videtur, in quo pueri omnes intra biennium nati, juxta tempus à Magis deſignatum, neci traditi aſſeruntur. Alii malunt poſt biennium ab exorto Chriſto illos Bethleem perveniſſe. Alii tandem à die nativitatis iter ſuſcepiſſe, atque dromedariis uſos intrà tredecim dies viam confeciſſe arbitrantur. Non deſunt, qui tempus exorti ſideris ad diem conceptionis S. Joannis Baptiſtæ, ſive ad Incarnationis Jeſu Chriſti revocent; mihi tamen certum itineris ſuſcepti diem definire arduum videtur; confecti verò tempus omnes ferè ad decimumtertium à nativitate Jeſu Chriſti diem conſignant. Porrò ſi ab Euphrate illos accerſamus, totum iter minori ſpatio, quàm 20. dierum conficere commodè poterant, viam Arabiæ Deſertæ tenentes, atque dromedariis de more ejus regionis uſos; Euphrates enim Jeroſolymâ 200. leucis diſtat.

Modò de ſtella Magorum diſſerendum. Ex veteribus nonnulli (*f*) ſidus illud tunc primum creatum fuiſſe, nativitatique Meſſiæ annunciandæ deſtinatum credidere. Cometæ genus fuiſſe in aere apparentis cenſent Origenes [*g*], Maldonatus, & Grotius. Fulgor ille Paſtoribus propè Bethleem viſus, Magis etiam longè à Judæa diſſitis, apparuit, ſi Ligtfooto credamus. Angelum, luce fulgentem, ſideris inſtar ducem ſe Magis præſtitiſſe alii maluerunt (*h*). Author

b *Maff. Hiſtor. Indic, l.*1.

c *Chardin Voyage de Perſe t.*3.

d *Spicileg. t.*7. *an.* 1249.

e *Vide ſerm.* 131. & 132. *in Append, tom.* 5. *S. Aug. nov. edit. Quidam apud Theophylact,*

f *Leo ſerm.*1. *de Epiph. Chryſoſt. hom.*6. *in Matth. Baſil. de Hum. Chr. Nativ. Amb. l.* 2. *in Luc. Fulg. Hom. de Epiph. Author. ſerm.* 131. *app. t.*5. *oper. S. Aug.*

g *contra Celſ. l.*1.

h *Chryſoſt.*, & *Theophyl. in Matth. Evang. Infantiæ Author de mirabilib. S. Script. Cæſar Dial.*20. *Maldon.*

Operis imperfecti in Matthæum, & S. Epiphanius (*i*) ex veteri traditione Libri apocryphi Seth, ſidus illud in medio infantem, & in vertice crucem exhibuiſſe ſcribunt. Author Libri de mirabilibus S. Scripturæ, ſub ementito Auguſtini nomine, refert ex quorundam opinione Spiritum S. ſub aſtri forma Magis apparuiſſe, ut olim columbæ ſpecie Jeſu Chriſto in ejus Baptiſmo incubuit. Fulgor autem hujus ſideris præ cęteris emicabat, authore S. Ignatio [*k*], ac Solem, & Lunam veluti obſequentes habebat; totum verò mundum in ſui trahebat admirationem, & contemplationem.

Chalcidius Philoſophus Platonicus in Commentario ad Timæum Platonis ejus ſideris meminit (*l*): *Eſt alia ſanctior, & venerabilior hiſtoria, quæ perhibet de ſtella ortu cujuſdam, non morbos, morteſque prænunciantis, ſed deſcenſum Dei venerabilis ad humanæ converſationis, rerumque mortalium gratiam, quam ſtellam cùm nocturno itinere ſuſpexiſſent Chaldæorum profectò ſapientes viri, & conſideratione rerum geſtarum ſatis exercitati, quæſiſſe dicuntur recentem Dei ortum, repertâque illâ majeſtate puerili, veneratì eſſe, & vota Deo tanto convenientia nuncupaſſe.*

An verò ſidus illud Magis tantùm, an omnibus ſpectabilem ſe præbuerit, ambigitur. Sunt qui ſolis Magis viſum credant (*m*); neque illis, ut nonnulli autumant, niſi ſemel, & iterum, aut tertiò, nempe itineris initio, & in egreſſu ab Jeruſalem, cùm Bethleem tenderent (*n*). S. Chryſoſtomus (*o*), S. Ambroſius (*p*), S. Auguſtinus [*q*], S. Bernardus [*r*], Author Operis imperfecti cenſent, ſidus illud perpetuò à Magis viſum, quouſque Hieroſolymam pervenirent; illo autem ſtatim evaneſcente, locum exorti Meſſiæ exquirere coacti ſunt. Verùm S. Ignatius Martyr, & Pſeudo-Evangelium Infantiæ Salvatoris omnium aſpectui pervium fuiſſe aſtrum, atque omnibus volentibus præiturum ad Chriſtum teſtantur; cujus rei certi fuiſſe Magi videntur, cùm Jeroſolymis, palàm ubique puerum requirentes, dicerent: *ubi eſt, qui natus eſt, Rex Judæorum? Vidimus enim ſtellam ejus in Oriente.*

Nos quidem credimus, ſidus illud meteori genus fuiſſe, quod concepto igne in media aeris regione emicabat; hanc verò Magi obſervantes, quòd ſupra naturæ ordinem, conſuetamque legem res videretur, ſidus eſſe à Balaamo prædictum, ortum novi Regis annuncians, ſuſpicati ſunt. Fulgor autem iſte per aera diſcurrebat nebuloſæ inſtar columnæ in Deſerto. Fulgori intimus Sancti Spiritûs illapſus, atque gratiæ vis acceſſit, qua ad ejus ſequelam Magi incitarentur. Vide, quæ de hoc argumento latiùs egimus in Diſſertatione, Commentariis in Matthæum præfixâ.

MAGIA; quæ cùm varia ſit, & multiplex, Dei Lege ea tantummodò prohibetur, cujus vis eſt mira, Dæmonis ope imploratâ; omnis proinde Magia nigra, atque ſuperſtitiones, quibus Magi, Sortilegi, Incantatores, Necromantæ, Exorciſtæ, Aſtrologi, Arioli, ſomniorum Interpretes, horoſco-

po-

i *Hæreſ.*26. & 39.

k *In Epiſt. ad Epheſ.*

l *Chalcid. in Tim. Plat. p.* 19. *quo tempore floruerit, incertum, certè Chriſtianus.*

m *Author Præadamit. l.* 4. *c.*3.

n *Baſil. hom. de human. Chriſti nativ. Auth. de mir. S. Script.*

o *Hom.*6. *in Matth.*

p *Ambroſ. in Luc. l.*2.

q *Serm.* 200. 201. 202. *nov. edit.*

r *Serm.*3. *in Epiph.*

porum obſervatores utuntur, ſive in hominum detrimentum, ſive in beneficium. Cautum eſt capitali pœnâ, ne magi conſulantur (ſ), & ſiquis clam illos adiverit, exterminandum è Populo Deus minitatur (t). Saul è totâ ditione Iſraelis illos expellere conatus eſt [u], quamquam pro voto res non ſucceſſit, cum extitiſſe adhuc nonnullos, atque Iſraelitas in illud ſuperſtitionis genus adbuc inclinatos fuiſſe conſtet. Exploratum eſt, Magos Pharaonis eadem ſuis incantationibus, ac Moyſes vero miraculo, præſtitiſſe. Vide *Jannes*, & *Mambres*, & noſtram Diſſertationem, Commentariis in Exodum præfixam.

ſ *Levit.* 19. 31.
t *Levit.* 20. 6.
u 1. *Reg.* 28. 3.

MAGOG, filius Japheth (x), vulgò pater Scytharum, ſive Tartarorum creditus (y). Sanè hoc Scytharum nomine olim plures populi cenſebantur, veluti Getæ, Gothi, Sarmatæ, Sacæ, Maſſagetæ, aliique. Veterem Scythiam hodiè Tartari, & Moſchovitæ inhabitant, ubi plura extant veſtigia nominis Gog, & Magog. Olim enim populi illi *Mogli* appellati ſunt; atque in Tartariâ Regiones *Lug*, *Mongug*, *Cangigu*, *Gigui*, necnon urbes *Gingui*, *Engui*, *Corgangui*, & *Caigni* innoteſcunt. S. Ambroſius (z) autumavit, nomen Gog, & Magog deſignaſſe Gothos, qui Romanum Imperium quinto, & ſexto ſęculo devaſtarunt. Cenſemus eadem nomina apud Ezechielem [a] Cambyſem, ejuſque exercitum deſignaſſe, in Apocalypſi verò, præter omnes Eccleſiæ adverſarios, potiſſimùm tamen Antichriſtum, ejuſque aſſeclas indicaſſe. Tandem Gog, & Magog proverbii loco uſurpantur, quibus hoſtes numero, & viribus potentes, ſęvi, barbari, infideles, Deum, ejuſque cultum oppugnantes exprimantur.

x *Gen.* 10. 2.
y *Ita Joſeph. Hieron. Theodoret. Euſtat. alii plerique.*
z *Ambroſ. l.* 2. *ad Grat. c.* 4. *ad finem.*
a *Ezech.* 38. & 39.

MAGRON, vicus Gabaæ proximus. Saul cum manu 600. virorum in ſpecum Remmon propè Magron ſe recepit [b].

b 1. *Reg.* 14. 2.

MAACHALAT, uxor Roboami Regis Juda (c).

c 2. *Par.* 11. 18.

MAHALON, filius Elimelech, & Noemi (d), qui Ruth Moabitide in regione Moab ductâ, ſinè prole deceſſit; ejuſque uxor ſocrum Noemi in Bethleem ſecuta eſt, ubi tandem Booz, viri ſui neceſſario, nupſit.

d *Ruth.* 1. 2. &c.

MAHANAIM, ſive *Manaim*, urbs Levitarum è familia Merari in Tribu Gad (e), ad torrentem Jabok. Nomen illud, quod *duo caſtra* ſignificat, loco inditum eſt à Jacobo, cui Angeli ibidem occurrerunt [f]. Isboſeth poſt Saulis obitum ſedem in eâ Regni conſtituit (g), & David ſibi confugium elegit, Abſalomum fugiens [h]; qui etiam filius perduellis non longè ab ea urbe interſectus eſt. Nonnunquam in Vulgata *Caſtra* appellatur (i).

e *Joſue* 21. 38. & 13. 29. 30. & 1. *Par.* 6. 80.
f *Gen.* 32. 2.
g 2. *Reg.* 2. 9. 12.
h 2. *Reg.* 17. & 18.
i *Vide Gen.* 32. 21. & 2. *Reg.* 2. 9. 12. 29. & 17. 24. & 19. 32.

MAHARAI, è Netophat, vir inter fortiſſimos in exercitu Davidico (k).

k 2. *Reg.* 23. 28.

MAHAZIOTH, filius Heman, Princeps vigeſimæ tertiæ familiæ Leviticæ (l).

l 1. *Part.* 25. 4.

MAHELETH, alio nomine *Baſemath*, filia Iſmaelis, & uxor Eſau [m].

m *Gen.* 28. 9.

MAHELETH, ſive *Maeleth*, vox occurrens in titulo Pſal. 87. *In finem pro Maheleth;* quæ de choreis, ſive de choro, cantoribus, viriſque, ſive mulieribus choreas ducentibus dicitur. Qui de muſico inſtrumento vocem interpretantur, nullâ conjecturâ opinionem ſuam fulcire poſſunt. Vide ſuprà *Maeleth*.

MAHIR, filius Caleb, è Tribu Juda [n].

n 1. *Par.* 4. 11.

MAHOL, ſive Machol, pater Ethan, Heman, Chalchal, & Doræ [o]. Sunt qui ſuſpicentur Mahol, non patrem, ſed matrem fuiſſe Ethan, & Heman; vel ſaltem eam vocem *chorum* ſignificare; quare Ethan, & fratres *filii chori* dicendi ſunt, ſcilicet cantores, & muſici.

o *Vide* 3. *Reg.* 4. 31. & *ubi Heman Chalchol*, & *Cholcol.*

MAIMAN, Sacerdos ſextæ familiæ Sacerdotalis [p].

p 1. *Par* 24. 9.

MAJOUMA, ſive *Majuma*, portus Gazæ in Palæſtinâ, cui Conſtantinus Imperator *Conſtantia* nomen indidit, cùm ex nomine filii ſui Conſtantii, tum ex populi in fide Chriſtianâ firmitate. Julianus *portum Gazæ* tantùm appellari juſſit; ac tandem ſub cæteris Imperatoribus, & *Majuma*, & *Conſtantia* æquè nuncupatus eſt (q). In S. Scriptura nunquam *Majuma*, *Gazę* frequenter nomen occurrit.

q *Sozom. hiſt. l.* 5. *c.* 3.

MALACHIAS, poſtremus inter Prophetas minores, cujus adeò geſta latent, ut vel de nomine ipſo ambigamus; an ſcilicet Angelum Domini quemcumque, nuncium, aut Prophetam ſignificet. Ex Aggæo enim, [r] & ex prophetia Malachiæ (ſ) ſatis intelligimus, Prophetas tunc temporis nomine *Malach-Jehovah*, ſcilicet miſſus à Deo, non rarò appellari conſueviſſe. Septuaginta nomen Hebræum *Malachi* reddunt *Angelum ſuum*, pro eo quod Hebręus habet *Angelum meum;* & Patres quamplures [t] *Malachiam*, ſub nomine *Angeli Domini* laudarunt; quartus verò Eſdrę, & Tertullianus utrumque ſimul nomen, & *Malachia*, & *Angeli Domini* jungunt. Angelum fuiſſe humanis exuviis Origenes autumavit [u], ſed temerè. Veriùs Veteres Hebręi, Chaldęus Paraphraſtes, S. Hieronymus [x], Rupertus Abbas, hunc Prophetam cum Eſdra confundendum cenſent; quibus & nos adhęremus.

r *Agg.* 1. 13.
ſ *Malach.* 3. 1.
t *Clem. Alex. l.* 2. *Strom. Tertull. con. Juda. c.* 5.
u *Orig. t.* 2. *in Jo. Vide Hier. in Agg.* 1. & *Pręf. in Malach.* & *Ep. ad Evang.*
x *Hieron. Praf. in Malach.* & *Comm. in eundem pluribus locis.*

Pſeudo-Epiphanius in vita Prophetarum, Dorotheus, Chronicon Alexandrinum, Malachiam Saphâ oriundum in Tribu Zabulon tradunt; nomenque illi inditum ex morum ſuavitate, ex miraculo Angeli, qui poſtquam Propheta peroraſſet, ſpectabilem ſe populo prębens, dicta confirmabat. Mortuum tradunt vix ingreſſum juventam, atque juxta patres ſuos tumulatum.

Sub Nehemia oracula ſudiſſe, & poſt Aggęum, & Zachariam, vix in dubium revocatur; quo tempore cùm Sacerdotum, & populi Judæ mores corruptiſſimi eſſent, Malachias gravioribus verbis Sacerdotes caſtigat (y). Populo etiam nuptias cum alienigenis (z), in fratres inclementiam [a], pronum in divortium animum [b], ſolvendis primitiis, & decimis ſegnitiem exprobrat [c]. Innuere etiam videtur fœdus illud, quod Nehemias, Sacerdotes, & populi Optimates cum Domino ſanxere [d]. Omnium Prophetarum Synagogę noviſſimus eſt; quippè qui 400. circiter annis ante Chriſtum floruerit. De ortu S. Joannis Baptiſtę, & duplici Servatoris adventu luculentiſſimè agit (e). Neque Sacrificii novę Legis inſti-

y *Malach.* 1. 6. &c. & 2. 4. &c.
z *Malach.* 2. 2.
a *Ibid.* 10. & 3. 5.
b *Malach.* 3. 13.
c *Ibid.* 10.
d *Malach.* 2. 4. &c.
e *Malach.* 3. 1. . . 5.

tutionem, ac veterum abolitionem ſilet, de quibus hęc [f]: *Munus non ſuſcipiam de manu veſtrâ; ab ortu enim Solis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in Gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda; quia magnum eſt nomen meum in gentibus, dicit Dominus*. Tradunt Judęi, regnante Dario Hyſtaſpis, concilium ex Optimatibus populi coactum fuiſſe ad Canonem Scripturę digerendum; huic verò pręfuiſſe Danielem, Aggęum, Zachariam, & Malachiam; Eſdram verò ſcribę munere functum. Verùm Daniel uſque ad ea tempora vitam non produxit; quare eorum fides nutat. Obitus Malachię ad 14. Januarii in Martyrologio Romano conſignatur.

f *Malach.* 1. 10. *&c.*

MALALAI, Sacerdotalis generis vir, è captivitate Babylonicâ regreſſus (g).

g 1. *Eſdr.* 12. 35.

MALALEEL, filius Cainan, ex genere Seth. Sexaginta & quinque annis natus *Jared* genuit (h), productamque inde ad alios 800. annos vitam demum abſolvit.

h *Gen.* 10. 15. *&c. Obiit A. M.* 1290. *ante Ch.* 2710. *ante Ær.* 2714.

MALATHA, arx Idumęę, quò Agrippa Junior omnibus bonis ſuis Romę diſſipatis, aliquandiu ſe recepit (i). Eadem videtur ac *Maceloth* (k). De *Malatha* frequenter Euſebius (l), quę diverſa authoris loca ſi conferantur, intelligimus urbem ſitam eſſe in ditione meridionali Juda 20. circiter milliar. ab Hebrone. Vide etiam *Molada*, vel *Molatha* (m).

i *Joſeph Antiq. l.* 18. *c.* 8.
k *Num.* 33. 25. 26.
l *Euſeb. in locis.*
m *Joſue* 15. 26. *&* 19. 2.

MALAZAR, vir, cujus cuſtodię Daniel, ejuſque ſocii Babylone captivi commiſſi ſunt [n]. Verùm *Malazar* non viri nomen, ſed œconomum, ſive architriclinum ſignificat [o].

n *Dan.* 1. 11. 16.
o *Ita Kimchi, Jun. Tremel. Polan.*

I. MALCHUS, ſive *Malichus*, nomen ex Hebręo *Melech* derivatum, Regem ſignificans. Malchus Rex Arabum ab Herode filio Antipatri, dein Rege Judęorum magnis beneficiis cumulatus fuit [p]; quare Herodes ab Antigono, viribus Perſarum aucto, Jeroſolymâ ſe ſubducere coactus, ad Malichum iter meditabatur. Verùm acceptis ab eo Rege nunciis, ab ingreſſu Arabię prohibitus eſt, coactuſque primò in Ægyptum, deinde Romam divertere.

p *Joſeph Antiq. l.* 14. *c.* 15. *An. M.* 3964. *ante Chr.* 36. *ante Ær.* 40.

II. MALCHUS, ſive *Malichus*, qui Antipatrum Herodis patrem per inſidias interfecit. Vide *Malichus*.

III. MALCHUS, Caiphę Summi Sacerdotis ſervus, cui in horto Oliveti, cum Chriſtus caperetur, Petrus aurem pręcîdit; an totam, ut in terram caderet, an partim tantùm, ambigitur; fortaſſe tamen pars ſolùm abſciſſa, cùm ſolo tactu à Chriſto reſtituta perhibeatur (q). Sunt, qui crediderint S. Petrum, ut ſe defenderet, ne caperetur, virum illum vulneraſſe. Profectò caput petebat, qui aurem cecîdit. Cornelius à Lapide Malchum tandem Chriſtianum obiiſſe arbitratur; nonnulli etiam illum colapho Salvatoris os percuſſiſſe narrant, cùm diceret: *Sic reſpondes Pontifici?* Horum tamen opinioni verba Scripturę refragari videntur, ex qua colaphum inflixiſſe conſtat quendam ex miniſtris, Annę Summo Sacerdoti pręſentibus (r); & nihil de Malcho legimus, de quo tamen in eodem capitulo actùm erat.

q *Luc.* 22. 51. 52.
r *Joan.* 18. 22.

MALICHUS, vir inter Judęos conſpicuus, & genere illuſtris, qui inito cum Romanis fœdere, Hircano contra Alexandrum Ariſtobuli filium favit [ſ]. Adeò malum in Antipatrum patrem Herodis animum fovit, ut ſępè veneno illi vitam adimere tentarit, ac tandem incautum oppreſſerit [t]. Hanc necem Herodes ope quorumdam ex Ducibus exercitûs Caſſii ultus eſt, ſive in urbe Tyri, ſive in via ad illam; non enim ſatis conveniunt Scriptores [u].

ſ *Joſeph. Antiq. l.* 14. *c.* 10.
t *Antiq. l.* 14. *c.* 18. 19. 20.
u *Antiq. l.* 14. *c.* 20. *& de Bel. l.* 1. *c.* 9. *A. M.* 3961. *ante Chr.* 39. *ante Ær.* 43.

MALLE, urbs transjordanica [x].

MALLOS. Vide *Mallota*.

MALLOTÆ, cives *Malli*, urbis Cilicię ad *Pyramum* amnem, qui ab Antiocho Epiphane deſciverunt, quòd eorum urbem, unà cum Tharſo, cuidam ex concubinis ſuis, nomine Antiochides Rex ſubdidiſſet [y]. Is erat Regum Perſarum mos, ut urbes interdum in monile, ſive in cingulum uxorum deſtinarent [z].

x *Joſeph. Antiq. l.* 12. *c.* 12.
y 2. *Macchab.* 4. 30.
z *Vide Plat. in Alcib. Athena. l.* 1. *Tull. in Verrem* 5.

MALOC, Levita, ex familia Merari, pater Abdi, & Haſabię [a].

a 1. *Par.* 6. 44.

MALTHACE, uxor Herodis Magni, & mater Archelai Regis Judęę, quę diem clauſit, dum filius ejus cauſam ſuam apud Imperatorem Auguſtum pro obtinendo Regno, ſibi ad Herode relicto, Romę agitabat (b).

b *Joſeph. Antiq. l.* 17. *c.* 12.

MALUM PUNICUM, mali genus quoddam, cortice exteriùs ſobruſo, intus rubro, quod ſpontè apertum, rubra grana, ſucci, veluti vini, plena, parvum nucleum habentia, oſtendunt. Mala punica polymito opere contexta Pontificię veſtis fimbrię, aureo tintinnabulo malum punicum alternatim conſequente, ſuſpendi juſſit (c). Cùm hoc Palęſtinę familiariſſimum ſit, & pulcherrimum, varias idcircò Scriptura ex eo comparationes ducit.

c *Exod.* 28. 33.

MAMBRE, Amorrhęus frater Aner, & Eſcol, Abrahami amicus. Cum his tribus, eorumque domeſticis, Abraham Reges Sodomâ, & Gomorrhâ victores regreſſos, inſecutus eſt (d).

d *Gen.* 14. 13. 24.

MAMBRE. Vallis Mambre. Abraham diutiùs ſub quercu, ſive querceto, ſive in valle nomine Mambre [e] juxta Hebronem incoluit; fortè à nomine viri Amorrhęi, quocum Abraham fœdus inierat, appellatâ. Locus iſte dein apud Chriſtianos, exteroſque celeberrimus habebatur; undique enim eò confluebant, ut ſedem Abrahami, & terram trium Angelorum, ortum Iſaacis nunciantium, viſione conſecratam venerarentur. Quarto ſęculo adhuc extabat Terebinthus, ſub qua tres Angelos à Patriarcha Abrahamo receptos ferunt [f]. Terebinthus verò ab Hebrone 15. milliar., & 25. milliar. à Jeruſalem diſtabat (g); quamvis Joſephus ſex tantùm milliar. ab Hebrone ſitam tradat; eamque arborem à Mundi exordio ſatam fuiſſe ſcribat (h). Non deſunt, qui ex baculo unius è tribus Angelis in terra defixo, natam autument (i); addunt inſuper igne quidem admoto totum lignum emicare, ardere tamen non poſſe. Vide *Terebinthus*.

e *Gen.* 35. 27. *Hebr. Elon Mamre. Vallis Mambre* Mambrè drys, *quercus, ſive quercetum. Mambre. Aliis Terebinthus.*
f *Euſeb. Demonſtr. l.* 5. *c.* 9. *& de Vita Conſtant. l.* 3. *c.* 52.
g *Sozom. l.* 11. *c.* 4. *Hiſt. Eccl.*
h *De Bell. l.* 5. *c.* 7.
i *Vide Euſtach. edit. ab Allat. & Georg. Syncell. ex Jul. Afric.*

MAMBRES, alter è duobus Magis, qui ſuis pręſtigiis vera Moyſis miracula eludere ſimul, & ęmulari conati ſunt (k). Vide *Jannes*, *& Mambres*.

k 2. *Timoth.* 3. 8.

MAMMONA; vox Syriaca, divitias ſonans

nans, qua uſus eſt Jeſus Chriſtus, fieri non poſſe demonſtrans, & Deo ſimul, & divitiis ſtudeamus [l]; tum ait comparandos nobis amicos è *Mammona iniquitatis*, è divitiis ſcilicet, quę malis ſępè ſępiùs artibus cumulantur; quin & ſceleribus patrandis non rarò adhibentur [m]. Nonnullis *Mammona* Deus divitiarum [n] creditur; ſed temerè omninò. *Matmon* in Hebręo ſonat abſconditum [o], & *Mammonu* divitias. Mammon etiam Punicè lucrum ſignificat, authore S. Auguſtino (p).

l *Matth.* 6. 24. *Luc.* 16. 13.
m *Luc.* 16. 9.
n *Vide Tertull.* l. 4. *con. Marc.*
o *Hebr. Matmon. Syr. Māmona, Chald. Mammon.*
p *De Sermone Dom. in monte l.* 2. c. 14. n. 47.

MAMUCHAM, vir inter ſeptem Satrapas à conſiliis Regis Perſarum, qui Aſſuero Reginę Vaſthi repudium perſuaſit [q].

q *Eſth.* 1. 14. 16.

MAMZER, vox Hebręa, *nothum* ſignificans; hinc *Mamzer* à cœtu populi uſque ad decimam generationem in Lege excluduntur [r]. E' Rabbinorum doctrina tria ſunt nothorum (ſ) genera: I. nati è conjugio à parentibus inito, qui cognationis vinculo in gradibus à Lege prohibitis tenebantur. II. nati è commercio criminoſo, ultimo ſupplicio in Judicio puniendo; uti filii adulterini. III. nati è congreſſu inceſtuoſo, & ſeparationis pœnâ in Lege interdicto. Diſtinguunt etiam Rabbini inter Mamzer certos, dubioſque, eos ſcilicet, quos è vitiato concubitu ortos liquidò conſtat, eoſque à cœtu Domini excludere ne ambigunt quidem; & illos, quos ex crimine ortos eſſe penitùs exploratum non eſt; ii verò, quamvis è cœtu arceri nullâ Lege juberentur, à Scribis tamen removentur, ne inter illos nonnulli etiam è Mamzer certis clam inducantur.

r *Deut.* 23. 2. *Non ingredietur Mamzer, vel, ut vox Hebrau ſonat, de ſcorto natus in Eccleſiam Domini. Septuag.* ec pornes. *Zach.* 9. 6. Allogenes. *Vulg. Separatos.*
ſ *Apud Seld. de jur. nat. & gent.* l. 5. c. 16. *& l. de ſucceſſ. in bona c.* 3.

Verùm Vulgata, Septuaginta, Canoniſtę hanc vocem *Mamzer* de fœminę proſtitutę filio interpretantur. Porrò varia nothorum genera, quę in jure diſtinguuntur, his verſibus exhiberi ſolent.

Mamzeribus ſcortum, ſed mœchu nothis dedit ortum.
Ut ſeges à ſpica, ſic ſpurius eſt ab amica,
Dant naturales, qua nobis ſunt ſpeciales.

Ex Interpretibus nonnulli eàdem voce *Mamzer* omnes quoſcunque ſpurios, ex quocumque criminoſo congreſſu ortos, intelligunt. Alii de extraneo potiùs, quàm de notho uſurpatam interpretantur [t]. Jephte enim Dux fuit, & Judex Iſraelis, licèt è fœmina proſtituta editus; Phares, & Zaram filii Thamar, ex inceſtu orti, in genealogia Davidis recenſentur. Porrò mos erat apud Hebręos, ut filii matris genus ſequerentur; qui igitur fieri potuit, ut natus è matre Iſraelitica filius, ſpurius uſque ad decimam generationem è cœtu Iſraelis excluderetur, cùm Idumęi, & Ægyptii poſt tertiam generationem admitterentur? Facilè igitur vox *Mamzer* majus aliquid, quàm nothum ſignificat; & nothum quidem, ſed ex alienigena, & Paganâ fœminâ editum. Hinc Septuaginta eandem vocem Mamzer reddunt, [u] *Alienigenam*; & (x) *de ſcorto natum.* Sanè hujus vocis certa ſignificatio, cùm nonniſi duobus hiſce in locis occurrat, definiri non potuit. Author Traditionum in Libros Regum, & Paralipomenon credit Salamonem inter *Mamzer* habendum eſſe; illud autem Bethſabee ad Davidem (y): *Erimus ego, & filius meus Salomon peccatores*; ita explicat: Ego tanquam ſcortum, & filius meus Mamzer habebimur. Hanc idcircò ignominiam, addit, David ab utroque averſurus, Salomonem Regno pręfecit.

t *Oleaſt. in Deuter.* 23. 2. *Alii nonnulli. Vide Septuag. in Zach.* 9. 6.
u *Zach.* 9. 6.
x *Deut.* 23. 2.
y 3. *Reg.* 1. 21.

Porrò verba illa: *Non ingredietur in Eccleſiam Domini uſque ad decimam generationem*; ita accipienda non ſunt, ut Judaicam religionem profiteri natis de ſcorto filiis vetitum eſſet; à ſolis enim Hebręorum dignitatibus, privilegiis, & muneribus arcebantur, nec, niſi poſt elutam diutino ſpatio maculam, eos inter cęteros accenſere fas erat.

MANACHAS, quo nomine femoralia Summi Sacerdotis Joſephus appellat [z]. Hebręus legit; *Michneſim*, ſive *Machnes* [a]. Genus illud veſtis, ait Joſephus, ex lino erat retorto: pedibus autem inſertis indutum, ad ilia conſtringebatur; atque ad eam partem uſque ad dimidium ſuę longitudinis diviſum erat.

z *Antiq.* l. 3. c. 8.
a *Exod.* 38. 42. *Septuag.* periſcelē *Vulg. Fœminalia.*

MANAHAT, ſive *Maniath* [b], Hebręis *Meunith*, ſive *Minnith* (c). Jephte de Ammonitis victor, eorum regionem ab *Aroer uſque Menaith* [Joſepho *Maniath*] excurrit.

b *Joſeph. Antiq.* l. 15. c. 60.
c *Judic.* 11. 33. 34.

I. MANAHEM, Rex Iſraelis, ordine decimus ſextus, filius Gaddi. Cùm exercitui Zacharię domini ſui pręeſſet, auditâ ejuſdem nece, Therſâ movens, Samariam obſedit, ubi Sellum filius Jabes poſt Regem trucidatum regnabat. Receptâ urbe, & Sellum occiſo, Regnum occupavit (d); dein Therſam regreſſus, cùm inopinatò fores urbis à civibus clauſas nactus eſſet, adeò exarſit, ut Thapſam, locum in viciniis Therſę, eique fortaſse fœderatum, vaſtaverit. Verſo deinde in Therſam furore, illâque expugnatâ, fœtarum mulierum ventres diſcidit, abreptoſque fœtus in terram eliſit. His geſtis, Regnum decennio tenuit, Jeroboami filii Nabath non tam Regni, quàm ſcelerum hęres.

An. M. 3232. *ante Chr.* 768. *ante Aer.* 772.
d 4. *Reg.* 15. 14. *&c. Joſeph. Ant.* l. 9. c. 11.
Ab An. M. 3233. *ante Chr.* 767. *ante Aer.* 771. *uſque ad* 3243. *ante Chr.* 757. *ante Ær.* 761.

Phul Aſſyrię Rex, Sardanapali fortaſsè pater, Iſraelis ditionem ſub eodem Rege ingreſſus, perſolutis ſibi à Manahem 1000. talentis (e), regnum illi aſſeruit, liberamque regionem reliquit. Ut eam ſummam Rex colligeret, tributum 50. ſiclorum in ſingulos ejus regionis optimates indixit (f). Eam expeditionem Aſſyriorum innuit Oſeas illis verbis [g]: *Vidit Ephraim languorem ſuum, & Juda vinculum ſuum, & abiit Ephraim ad Aſſur, & miſit ad Regem ultorem.* Alibi tamen Scriptura veniſſe Aſſyrię Regem innuit, non ut amicum, ſed ut hoſtem (h): *ſuſcitavit Deus ſpiritum Phul Regis Aſſyriorum &c.* Regem hunc expeditionem in Iſraelitas ſuſcepiſſe, emptamque ex eo pacem à Manahem pretio mille talentorum narrat Joſephus [i]. His conciliandis, veriùs, Phul hoſtiles copias in Iſraelem duxiſſe, ejus verò favorem à Rege Manahem ingenti pretio ſoluto comparatum, opinamur. Manahem, relicto Phaceja filio Regni ſucceſſore, interiit (k).

e 1000. *talenta argenti ſummam conficiunt* 4867187. *librarum, ac ſolidorum* 10.
f 50. *ſicli reddunt* 80. *librarum & 10. denariorum ſummam.*
g *Oſe* 5. 13,
h 1. *Par.* 5. 26.
i *Joſeph. Antiq.* l. 9. c. 11.
k 4. *Reg.* 15. 12.

II. MANAHEM, Chriſtianus Propheta, Herodis Antipę collactaneus (l); quo Antiochię unà cum aliis Prophetis, nempè Simone Nigro, Lucio Cyrenenſi, Barnaba, & Saulo, verſante, vox Spiritùs S. illis audita eſt, qua Saulus, & Barnabas in opus di-

l *Act.* 13. 1. *A. Ch.* 44.

divinitùs deſtinatum ſeparari jubebantur. His auditis, præmiſſo jejunio, & orationibus, manus utriſque impoſita eſt à ſociis, atque è cœtu dimiſſi. Hic è 72. Diſcipulis fuiſſe creditur. Ejus Feſtum in Latinis Martyrologiis [l] ad diem 24. Maji conſignatur, & Antiochiæ obiiſſe traditur. Hujus geſta latent.

l *Ujuard. Adon. Vide Bolland. 24. Maji.*

III. MANAHM, vir ſectâ Eſſenus (m), qui Herodi Magno adhuc adoleſcenti Regnum prædixit, monuitque, ut juſtitiæ, & clementiæ ſtuderet; quamquam ſcire ſe dixit in contrarias planè vias ab illo abeundum, omniaque Religionis, & humanitatis jura peſſundaturum. Addidit etiam futurum, ut glorioſo, & felici regno potiretur; verùm, ait, oculis Dei omnium conſiliorum tuorum latebræ patebunt, qui labentibus vitæ tuæ annis pœnas de illis exiget acerbiſſimas, Herodes primò prædictiones contemnere; dein Regno potitus, Manahem quærendum juſſit, inventumque interrogavit, quan tum ſibi annorum in Regno ſupereſſet. Cum alter interrogationem eludere videretur, quæſivit Rex, an ſaltem decennio eſſet regnaturus: Et viginti, & triginta reſpondit ille; nihilque ulteriùs adjecit. Indè Herodes illum dimiſſurus, in amicitiæ ſignum manu apprehendit, eamque benevolentiam poſtea non in illum tantùm, ſed & in totam Eſſeniorum gentem extendit. De Manahem quodam Propræſide Sanhedrii ſub Hillel, Judæi loquuntur [n]; quem virum eundem cum noſtro credimus.

m *Joſeph. Antiq. l. 15. c. 13.*

n *Lib. in Chaſim. fol. 19. apud Ligtfoot.*

IV. MANAHEM, ſivè *Manaim*, filius Judæ Galilæi, ſivè Gaulonitę, de quo in ſuo loco egimus. Hic adjunctis ſibi viris quibuſdam potentiſſimis, atque prędonum nebulonumque manu, arcem Maſſadam expugnavit (o), direptoque relicto olim ab Herode Magno armamentario, milites ſuos inſtruxit; quos deinde rectâ Hieroſolymam ducens, pulſis Romanis, urbem, Regiumque nomen invaſit. Verùm nece Summi Sacerdotis Ananię, aliiſque perpetratis ſceleribus, adeò popularium animos exaſperavit, ut perſuaſionibus & exemplo duorum virorum, Eleazari partibus faventium, omnes in illum concitarentur. Impetu igitur in illum facto, primò nonnihil reſtitit; dein à ſuis relictus, in abditum locum, nomine Ophla, ſeceſſit. Verùm manè tandem inventus, ſupplicio abſumptus.

o *Joſeph. de Bel. l. 2. c. 32. in Gręco.*

A. Ch. 96. Ær. 66.

MANAIM vide *Mahanaim*.

I. MANASSES. ſive *Menaſſes*, filius natu major Joſephi, & Patriarchæ Jacobi nepos (p). Porrò nomen Manaſſe oblivionem ſonat, inditumque illi eſt à Joſepho, quòd Deus avitæ domûs illi oblivionem injeciſſet. Jacob è vivis migraturus, duos filios Joſephi coram ſe à Patre conſtitutos, ut illis bona precaretur, inter filios ſuos juſſit enumerari, atque adoptione adſcitos, in hæreditatis jus, non ſecùs ac Ruben, & Simeonem, vocavit (q). Dein propiùs ſibi ambos admoveri jubens, oſculo excepit, amplexatuſque ſingulos, Deus, ait, duplici me beneficio cumulavit, ut te nempè, tuiſque filiis fruerer. Tum Joſeph ſemotis nonnihil filiis, coram Patre provolutus, ſtatutoque Ephraim ad lęvam decumbentis, & Manaſſe ad dexteram, ut omnibus ſimul bona imprecaretur, obſeeravit. Jacob igitur benedictionem pronunciaturus, dexteram manum ſuam ſuper Ephraim, ſiniſtram ſuper Manaſſe impoſuit. Id cùm per errorem factum Joſephus putaret patrem monuit, ut manuum ordinem inverteret. Cui Jacob ſcire ſe dixit, quid de utriſque Divino Decreto ſtatutum eſſet; futurum nimirùm, ut filius natu major, quamvis plurium populorum pater, florentiſſimæ tamen poſteritatis gloriâ à fratre vinceretur. Dein benedictionem proſecutus, Iſraeli, ait, fauſta de veſtrâ felicitate homines precabuntur, proverbii enim loco uſurpabitur: ea tibi Deus bona, quę Ephraim, & Manaſſe, largiatur.

p *Gen. 41. 50, 51. ortus A. M. 2290. ante Ch. 1710. ante Ær. 1714.*

q *Gen. 48. 5. &c. An. M. 2315. ante Ch. 1685. ante Ær. 5689.*

Tribus Manaſſe ex Ægypto redux 32200. milites viginti annis majores enumerabat, Duce Gamaliele filio Phadaſſur (r). In ipſo Terræ promiſſionis limite, ea Tribus diviſa eſt, partimque regionem transjordanicam, partim cisjordanicam obtinuit; transjordanicæ regio Baſan à Jabok uſque ad Montem Libanum data eſt (ſ); cisjordanicæ, terræ tractus inter Tribum Ephraim ad meridiem, Iſſachar ad ſeptentrionem, Jordanem ad Orientem, Mediterraneum ad Occidentem, aſſignatus eſt (t).

A. M. 2513. ante Ch. 1487. ante Ær. 1491.

r *Num. 2. 20. 21.*

ſ *Num. 32. 33. &c. Joſue 13. 7. &c.*

t *Joſue 56. & 57.*

II. MANASSES, decimus quintus Rex Juda, Ezechiæ ex Haphſiba filius, & ſucceſſor. Duodennis rerum potitus (u) 55. annis regnavit; quare 67. annis natus occubuit. Scelera ſectatus, Idola nationum jam olim deletarum à Deo invexit; fana in editis collibus ab Ezechia everſa reſtituit; aras, & lucos Baali, cæteriſque numinibus conſecravit, Achabum Iſraelis Regem imitatus; militiæ Cœli cultum exhibuit, & ſacrificia; filium ſuum in honorem Moloc per ignem traduxit; quin & aras prophanas in ipſomet Templo Domini erexit, ſimileſque toti militiæ Cœleſti in atrio ejuſdem Templi dedicavit, ac tandem in Domum Dei Idolum Aſeræ, ſive Aſtartes invexit. Divinationi verò, Magiæ, & hujus generis ſuperſtitionibus plurimùm addictus erat, peſſimoque illius exemplo tota externorum vitiorum eluvio in Regnum Juda erupit, ut corrumpendis populis magis Manaſſis ſcelera, quàm Chananæorum valerent. His criminibus veluti ultimam manum ſævities impoſuit; ſiquidem Innocentum ſanguine urbs tota Jeruſalem exundavit.

u *A. M. 3306. ante Ch. 694. ante Ær. 698. 4. Reg. 20. ult. & 21. 5. &c. & 2. Par. 33. 1. &c.*

Tot ſceleribus tandem Divinus furor excitatus, primò ingentium malorum minis Prophetarum voce Regem terruit, iis ſe calamitatibus Jeroſolymam, totumque Regnum afflicturum denuncians, quorum vel ſola narratio terrorem incuteret. Urbem enim ſe iis malis percuſſurum quibus olim Samariam, totamque Achabi domum mulctaverat; deleturum etiam Jeruſalem, ut è tabulis ſcriptura deletur; ſtylumque iterum, atque iterum traducturum, ne quid de veteri ſcripto remaneret. Tandem hæreditatem ſuam ſe, populo hoſtium furori, & direptioni permiſſo, derelicturum.

Inter eos Prophetas potiſſimum locum Iſaias obtinuiſſe creditur, utpote Regis Socer (x), qui ſummo olim in honore apud

x *Hieron. in Iſai. l. 3. in c. 20.*

Eze-

Ezechiam patrem Manaſſis habitus fuerat; cùm nec generis claritas, regaliſque ſanguis viro deeſſent; quibus ſanè titulis præ cęteris obſtrictus videbatur, ut Manaſſem ad rectam viam adduceret, atque imminentem ultionem everteret; Verùm ejus officia Rex indignatus, illum in carcerem conjecit, ac tandem ligneâ ſerrâ medium juſſit abſcindi (y). Prenunciata demùm à Prophetis mala anno 22. Regni Manaſſis cœlitus immiſſa ſunt (z); ſiquidem Rex Aſſyriç duces ſuos cum exercitu in Judęam miſit (a); à quibus Rex comprehenſus, ferreiſque vinculis, manibus, pedibuſque conſtrictus, Babylonem ductus eſt. Hunc Regem fuiſſe credimus Sargonem, ſive Aſſaradonem Aſſyriç Regem, qui, miſſo in Palęſtinam duce ſuo Thartano, Azothum cœpit, cateniſque onuſtum Manaſſem, non Ninivem, ſed Babylonem traduxit; Urbem enim illam Aſſaradon occupaverat, atque duo Imperia Aſſyriorum, & Chaldæorum conjunxerat.

y *Orig. in c. 33. in Matth. & Epiſt. ad Jul. Afric. & hom. in Iſai. Tertull. l. de patient. c. 14. & Scorpiac. c. 8. Juſt. in Dial. Chryſoſt. ad Cyriac. Hironym. in Iſai. l. 15. Aug. l. 18. de Civit. c. 24.*

z *A. M. 3328. ante Chr. 672. ante Aer. 676.*

a *2. Par. 33. 11. 12. &c.*

Detentus in vinculis Manaſſes, tandem reſipuit; quare lachrymis, & gemitibus veniam à Deo expoſtulans, regreſſum in Jeruſalem impetravit. Reſtitutus autem Regno, nihil antiquius habuit, quàm ut collapſam diſciplinam repararet (b). Ejus Regis oratio, quam in carcere dictatam ferunt, adhuc extat; ſed inter Apocrypha rejicitur ab Eccleſia, quamquam in Euchologio, ſive in Libro orationum Græcorum inſerta. Tradunt Rabbini (c), Manaſſem projectum in vas æneum in imo perforatum, atque incenſæ pyrę ſuperpoſitum, inter haſce anguſtias omnium Numinum, quibus olim cultum impenderat, opem imploraſſe; cum autem fruſtra ſe orare ſentiret, inanes eſſe ſpes ſuas tandem agnovit. Interim Regi occurrit lemma à Patre ſuo identidem uſurpatum [d]: *Cùm invocabitis me*, nempè in rebus arduis, & corde ad Deum converſo, *ego exaudiam vos;* quare ad Dominum confugiens, illicò è captivitate liberatus, in ſuum Regnum reductus, eo planè prodigio, quo Habacuc è Judęa Babylonem, ac tandem Babylone in Judęam tranſlatus eſt. Hanc Hiſtoriam aliter refert Author Operis imperfecti in Matthęum (e); Manaſſem enim in carcere detentum arcto, ac paupere cibo, hordeaceo nempe pane, & aquâ aceto miſtâ, paſtum fuiſſe narrat; quare in anguſtiis conſtitutus, divinam opem quæſivit; ſtatimque ſubitâ flammâ obvolutus, vinculis abſumptis, liberatus eſt. Fabulæ!

b *Iſai. 20. 1.*

c *Vide Tradit. Hebr. in libb. Paralip. & Targu in 2. Paralip. 33. 2.*

d *Deut. 4. 29. 30.*

e *Auth. Op. imperf. in Matth. hom. 1.*

Manaſſes igitur libertati à Saoſduchi Aſſaradonis Succeſſore, uti veriùs credimus, Regnoque reſtitutus, evertendis Numinum aris, totique Idololatriæ eliminandæ pro viribus incubuit; quamvis deſtinatos cultui veri Dei colles permiſerit; ſivè quòd veterem morem abolere non poſſet; ſive quòd nimis eſſet in ea re populo indulgentior. Unum hunc nævum in Rege poſt egreſſum è captivitate Scriptura deprehendit. Cæterùm mœnia urbis reſtituit, auctis munitionibus, noviſque item mœnibus ſecundam urbem ad occidentem Hieroſolymæ eo primùm tempore cœptam, atque ab ejus regno nomine ſecundæ urbis in S. Scriptura appellatam (f), vallavit. Tandem Duces urbibus munitiſſimis Juda præfecit; quodque præcipuum eſt, ſubjectis ſibi populis colendi quærendique Dei author fuit.

f *Vide 4. Reg. 22. 24. & 2. Par. 24. 22. Sophon. 1. 10. & 2. Par. 33. 14.*

Reliqua hujus Regis geſta; orationem ad Deum, minas Prophetarum Dei juſſu ad illum factas, ſcriptæ Ephemerides Regum Juda latè proſequebantur; ut & orationem in carcere effuſam, relatamque à Deo opem, ejus crimina atque ſuperſtitiones fusè enarrabat Liber Prophetæ Hozai, ejuſdem, ac Iſaias, viri juxta quorumdam opinionem; ſivè Liber videntis juxta phraſim Septuaginta, vel Liber *Hanan*, juxta Syriacum, & *Saphan*, juxta Arabicum. Manaſſes diem clauſit Hieroſolymis (g), & in horto domûs ſuæ tumulatus, relicto Amone filio ſuo Regni ſucceſſore (h).

g *4. Reg. 21. 18. & 2. Par. 33. 20.*

h *A. M. 3361. ante Ch. 639. ante Ær. 643.*

Hiſtoriam Judith, & Holoſernis poſt regreſſum Manaſſis è captivitate contigiſſe plures affirmant; quòd autem nihil de illo Rege in eodem Libro occurrat, in cauſa fuit, ſivè quòd neutri parti favere è re ſua duceret, ſive quòd omnibus Regni curis in alios remiſſis, totum ſe pœnitentiæ addixiſſet [i].

i *Vide Præf. in Lib. Judith.*

III. MANASSES, vir Judith, è Simeonis Tribu, qui poſt breves annos cum uxore exactos, offenſo ſolis æſtu capite, cùm meſſi hordeaceæ adeſſet, morbum contraxit, ac tandem abſumptus eſt; triennio ante cœptam ab Holoſerne Bethuliæ obſidionem [k]. Hæredem bonorum ſuorum Judith ex aſſe reliquit, atque Bethuliæ, in patria ſua, ſepulturæ mandatus eſt.

k *Judith. 8. 1. 3.*

IV. MANASSES, Summus Sacerdos Judæorum, filius Joannis, & frater Jaddi. Sacris præfectus eſt poſt Eleazarum fratrem Avi, & ante Oniam II. nepotem ſuum; hiſce autem artibus eâ dignitate potitus eſt. Cum Nicaſo filiam Sanaballat (l) Samariæ Satrapę, Religione à Judaica alienam duxiſſet, iis nuptiis offenſi Judęi, & Sacerdotes, ni fœminam dimitteret, a Sacris abſtineret, indixerunt. Ille civium ſuorum, ac fratris etiam, Summi tunc temporis Sacerdotis, invidiam declinaturus, ad ſocerum divertit, eique poſt exaggeratum amorem erga Sponſam ſuam, graviter tamen ferre ſe dixit, quòd ejus causâ ab avita Sacerdotii dignitate abſtinere cogeretur. Sanaballat re auditâ, ſe facturum ſpopondit, ut nedum priſtinum Sacerdotii munus, ſed & Summum Pontificatum, & primas in tota Provincia obtineret; ſe etenim in monte Garizim par Hieroſoymitano Templum excitaturum, cui ipſe Summus Sacerdoa prę̧ficeretur.

l *Antiq. l. 11. c. 7.*

Tantâ ſpe illectus Manaſſes apud Socerum ſubſtitit; ejuſque exemplum ſequuti plures ex Iſraelitis, qui cum alienigenis connubia miſcuerant, omnes illuc confugêre; quibus ſibi promerendis, Sanaballat domos, & agros largitus eſt. Interim Alexander Magnus Syriam ingreſſus, in obſidione Tyri verſabatur; quare Sanaballat collectâ manu 8000. militum validiſſimorum, illum adiit, ſeque ſuoſque omnes, totamque Samariam, cujus erat Præfectus, ejus ditioni ſubjecit. Ab eo Rege facultas erigendi in monte

Ga-

Garizim Templum conceſſa, in quo Manaſſes ſummam dignitatem obtinuit. Quamquam autem Judæorum Deus ibidem colebatur, Judęiſque quamplurimis frequentabatur, ea tamen fuit Heroſolymitanorum in ipſum invidia, ut in illo adorantes, tanquam Schiſmaticos haberent. Huic ſchiſmati Manaſſem renunciaſſe oportuit, ut poſt obitum Eleazari Summus Pontifex eligeretur (*m*); quamvis ejus electionis, atque ejurati ſchiſmatis hiſtoriam Joſephus omittat.

m *Antiq. l. 12. c. 3.*

Sacris præfuit ab A. M. 3745. uſque ad 3771 ante Chr. 229. ante Aer. 233. annis ſcilicet 26.

V. MANASSES, filius Haſom, qui ductam contra Legis præſcriptum fœminam, Babylone redux repudiavit (*n*).

MANDANE, Aſtyagis Regis Medorum filia, uxor Cambyſis, & Magni Cyri mater (*o*).

MANDIA, locus propè Bethleem, quò Joannes filius Caree interſectorem Godoliæ Iſmaelem aſſequutus eſt (*p*. Hunc locum appellat Jeremias (*q*) *Gherutb Chamaam*, quod à Vulgata redditur: *Peregrinantes in Chamaam*.

n 2. *Eſdr.* 10.
o *Juſt. Xenoph. l. 1.*
p *Antiq. l. 10. c. 10.*
q *Jerem.* 41. 17.

MANDIBULA; de loco hujus nominis vide *Lechi*.

MANDRAGORA, arbuſcula ſtuporem, & quandoque mentis emotionem inducens, quam in philtris etiam amatoriis, nec fruſtra, adhibitam ferunt. Inter eas plantas, quæ nigrum præſefert colorem, fœmella creditur; ea verò graveolenta eſt, foliis ad lactucæ ſimilitudinem, quamvis brevioribus, & anguſtioribus, veſtitur, ac ſuper terram extenditur; pomis verò ſorbi inſtar fœta eſt, pallentibus & olentibus, quæ grana pyrorum granis ſimillima recondunt. Radices non ultra duas treſve ſimul complicatas emittit, exteriùs nigras, interiùs verò albicantes, craſſoque cortice obductas. Quæ maſculus dicitur, ab effectu nomen ſortita, *morion*, ideſt ſtulta, nempè ſtultitiam inducens, appellata eſt; pomis duplò quàm fœmella craſſioribus, croceis, nec inſuavi odore. Ejus folia ampla, lata, albeſcentia, nitentia, fagi inſtar; radix altior, & productior quàm fœmellæ. Si quis eâ plantâ utatur, continuò hebeſcit, nec raro mentis ſtatus emovetur, turbatâque capitis œconomiâ, totum obrigens corpus, ne pronto remedio laboranti ſuccurratur, agitatum opprimitur.

Ea, quæ de radicibus mandragoræ feruntur, quaſi corporis humani figuram exhibeant, ficta eſſe, & fabuloſa Matthiolus oſtendit. Quòd enim mandragoræ *Anthropomorphos*, ſcilicet humanæ figuræ, nomen obtinuerint, illud in cauſa fuit, quòd earum radices ut plurimùm in inferiori parte biſurcatæ ſint, ut coxas referant; quæ ſi colligantur, cùm primùm mandragoræ fœtæ ſunt, truncum hominis corpus exhibent. Eas inſuper radices in hominis figuram conformatas, quas Circulatores mandragoras eſſe, & fœcunditati conciliandæ utiles jactitant, artificio elaboratas ex cedroſtinis, arundineis, ſimiliſque generis radicibus eſſe teſtatur. Audiviſſe ſe etiam à quodam ex iis teſtatur, hordei, ſive milii grana inſeri ab illis conſueviſſe certis hujus figuræ locis, ubi pilos exhiberi volunt; dein totam terrâ obruunt, donec grana radices emiſerint, quod ſpatio trium hebdomadum conficitur. Illâ tandem productâ, radices è granis emiſſas in pilorum modum efformant, ſcitamque barbæ, & crinium ſimilitudinem exhibent.

Refert Moyſes (*r*), accidiſſe quondam, ut Ruben filio Liæ in agro vaganti mandragoræ occurrerent, quas collectas ad matrem detulit. Earum appetitu titillante, Rachel petiit à Lia, ut ſibi aliquid de illis concederet; quod ab altera eâ conditione obtinuit, ſi viro in ſequenti nocte frui permiſiſſet. Vox *dudaim*, qua Moyſes uſus eſt, ignotum noſtrâ ætate ſenſum habet; quare nonnulli *violas*, alii *lilium*, alii *jaſminum*, Junius *flores elegantes*, Codurchus *tubera* reddunt. Nos in Commentariis in Geneſim (*ſ*), adductis conjecturis, de malis aureis dictum interpretamur. Ex Scriptura apparet dudaim genus eſſe fructûs in Meſopotamia, & Judæa frequentis (*t*), qui circa tempus meſſis triticeę matureſcat, odore jucundo, non facilè putreſcentis, & unà cum malis puniceis ponitur [*u*]. Qui de mandragoris volunt, his rationibus opinionem ſuam fulciunt. Cùm Rachel filiorum deſiderio teneretur, facilè ad eam rem mandragoras à Lia quæſiviſſe creditur; mandragoris enim Veteres *mali Cupidinis*, & Veneris *Mandragoritidis* nomen indiderunt. Julianus Imperator in Epiſtola ad Calixenem ſcribit, ſe mandragoræ ſuccum potaſſe, ut in venerem excitaretur. Hebræum *dod*, ex quo *dodaim*, ſive *dudaim*, amorem, ſive mammas ſignificat (*x*).

r *Gen.* 30. 14.
ſ *Gen.* 21. 14.
t *Cant.* 7. 13.
u *Confer. Cant.* 6. 10. *cum* 7. 12. 13.
x *Vide Bauhni. Hiſt. plant. t. 3. Mattbio, in Diſcorſ. & Bodaum in Theophr.*

MANE, vox Chaldæa, quæ redditur *dinumeravit*. Cùm Balthaſſar ſacrilego convivio miniſtros ſuos, & concubinas excepiſſet, vaſa ſacra, è Templo Jeroſolymitano à Nabucodonoſore aſportata, in medium deferri juſſit (*y*). Iis allatis, continuò manûs ſimilitudo in pariete apparuit, ſcribentis: *Mane, Thecel, Phares*, ſcilicet Deus dinumeravit, appendit, diviſit. Horum verborum ſenſus convivas latebat; quare Daniel accitus, Regi declaravit, dies omnes vitæ ipſius à Deo dinumeratos eſſe, jamjamque explendos; appenſa ejus geſta, & inania inventa; tandem ait, Deus Regnum tuum inter Perſas, Medoſque diviſit. Eâdem nocte Balthaſar interfectus eſt. Vide *Balthaſar*.

y *Dan.* 5. 25. *&c.*
An. M. 3448. *ante Chr.* 552. *ante Ær.* 556.

MAN-HU, nempe *Quid eſt hoc?* quam exclamationem viſâ primum mannâ Hebræi reddiderunt (*z*). Vide *Man*, ſive *Manna*.

z *Exod.* 16. 15.

MANILIUS. T. Manilius, & Q. Memmius Romanorum Legati Antiochiam juſſu Senatûs venerunt; unde ad Senatum Jeroſolymitanum ſcribentes, omnia ea rata ſe habere ſignificarunt, quæ Rex Lyſias illis conceſſerat; ſi quid aliud vellent, Antiochiam venirent, æqua obtenturi [*a*].

a 2. *Macchab.* 11. 34. .. 38.
A. M. 3841. *ante Chr.* 159. *ante Ær.* 163.

MANIPULUS. Poſterâ Paſchatis die (*b*) manipulus, veluti bordeaceę meſſis primitię, ad Templum deferebatur; qua in oblatione hi ritus ſervabantur. Decimâquintâ menſis Niſan, cùm prima Paſchatis dies præteriiſſet (*c*), jamque ſecunda dies, quâ minimè feriabatur, cœpiſſet, Domus Judicii tres eligebat; qui ſolemniter manipulum hordei legerent, finitimis urbibus convenientibus,

b *Levit.* 23. 10. *&c.*
c *Cod. Menachot.* 6. 3. *Vide Maimon. in Temidim, & Meſaphim.*

bus, ut cæremoniç adeſſent. Hordeum in agro Hieroſolymitano legebatur. Cùm ii tres electi ter, an ſol exortus fuiſſet, petiiſſent, terque extortum à reſpondentibus audiſſent, ter iterum hordeum metendi facultatem poſtulabant; qua ter conceſſâ, illud in tribus agris, tribus diverſis falcibus metebant, ipſumque tribus arculis conditum, ad Templum deferebant.

Cùm manipulus, ſivè tres manipuli ad Templum delati fuiſſent, in atrio excutiebantur; graniſque excuſſis, & toſtis gomor, ſcilicet tres pintas circiter, implebant. Ea deinde *log* olei, ſcilicet ſemi-ſextario, & octavâ pintç parte, & aliquantò ampliùs, inſpergebant. Thuris pugillus addebatur; quç omnia Sacerdos accepta coram Domino, quatuor mundi partibus in crucis formam ſiſtens, agitabat. Deinde parte ſuper Altare injectâ, reliquum Sacerdoti cedebat. Inde cuique metere fas erat.

MANNA, ſive *Man*, cibi genus, quo Iſraelitæ in deſerto Arabiæ divinitùs paſti ſunt, toto itinere annorum 40. ab octava caſtrametatione in Deſerto Sin (*d*). Mannæ illapſus mane Veneris diei, decimæſextæ ſecundi menſis, dein *Jiar* appellati, incepit; quæ dies juxta ſupputationem Uſſerii, Veneris diei, quintæ Junii reſpondet. Singulis poſtea diebus ad auroram pluebat, exceptâ die Sabbati; nec antea deſiit, quàm poſt Jordanis tranſitum, & in Paſchate quadrageſimi anni poſt egreſſum ab Ægypto. Totum hoc ſpatium definiri poteſt à die Veneris, quintâ Menſis Junii anni 2513. uſque ad quintam diem Mercurii menſis Maji, & ſecundam Paſchatis anni 2553. ante Chr. 1447. ante Ær. 1451.

d Exod. 16. 13. &c.

Hujus mannæ figura ad granum album ad inſtar pruinæ acceſſit magnitudine, & rotunditate coriandri (*e*). Super rorem ſtratum mane ſingulorum dierum defluebat; & cum ros calore Solis evanuiſſet, tunc manna ſuper arenam, & ſaxa (ſed circa caſtra Iſraelitarum tantummodò) apparebat. Ea verò cibi hujuſce ubertas fuit, ut alendis 40. annorum ſpatio ultra 1000000. hominibus ſola, & abundè ſufficeret, ſingulis plenum gomor, 3. pintas Pariſienſens excedens, quotidie referentibus. Die Veneris duplo majorem portionem colligebant, cujus pars in alteram diem Sabbati tutò ſervabatur. Quæ autem ſub dio relicta, Solis calore liqueſcebat manna, domi ſervata adeò obdureſcebat, ut in mortario contunderetur, atque in ſartagine frixa, ſive in placentas ſubacta, ignem pateretur (*f*).

e Exod. 16. 14. Num. 11. 7.

f Num. 11. 8.

Panis Cæleſtis, & Angelorum eſca in Scriptura appellatur (*g*), ſive quòd Angelorum miniſterio præpararetur, exhibereturque; ſivè quòd ea eſſet cibi hujuſce ſuavitas, ut Angeli, ſi cibo uterentur, alium non quçſiſſent. Author Sapientiæ (*h*) tradit, omnium guſtui mannam accommodari conſueviſſe, ut ſingulis ſaperet; quin & ciborum ſapores varios, diſſimileſque in ſe conciliaſſe; cujus verba non deſunt qui ad literam intelligenda autument [*i*]; adduntque nonnulli vel ipſam ciborum, quibus veſcentes delectarentur, formam exhibuiſſe.

g Pſalm. 77. 25.

h Sap. 16. 20. 21.

i Cantacuzen. in Sap. Salom. Heſſel. de Euchar. de Saintes *Repetit. 7. Boſ. de Not. Eccl. l. 13. c. ult.*

Joſephus tamen [*k*] planiori interpretatione uſus, hanc eſcam omnium delicatiſſimam fuiſſe perhibet, nihilque, eâ guſtatâ, ſuavius quærendum remanſiſſe; & S. Auguſtinus (*l*) ſcitè animadvertit, hanc cibo virtutem, ut ſe omnium guſtui attemperaret, nonniſi pro filiis Dei inditam fuiſſe; quod ex verbis Sapientiæ colligit; *Ut dulcedinem tuam in filios demonſtrares*. Nec ſanè alia fuit querimoniæ Iſraelitarum ratio, niſi quòd cibum jam faſtidirent, quaſi minùs guſtantibus ſaperet (*m*).

k Antiq. l. 3. c. 1.

l Retract. l. 2. c. 20. Vide & Greg. Moral. l. 6. c. 9.

m Num. 11. 6.

Noſtrâ etiam ætate, certis in locis manna dilabitur, ut in Arabiâ, Poloniâ, Calabriâ, in Monte Libano, Delphinatu, aliiſque. Arabica, cæteris præſtantior, concreti mellis ſpeciem exhibet, æſtivoque tempore ſuper arbores, lapides, herbas, arenam Arabiæ Petrææ apparet; figurâ verò à Moſaica non abludit. Quæ juxtà montem Sinai colligitur, acrem ſpirat odorem, è ſubſtratis herbis derivatum; facilè evaneſcit, ut ſi in aperto vaſe ea 30. librarum pondo reponatur, exactis 15. diebus vix 10. ſuperſint. Proſtat hæc merx in Apothecis Cairi in Ægypto. Salmaſius, cui etiam nonnulli ex Recentioribus accedunt, putat Arabicam mannam eandem cum Moſaica fuiſſe; quanquam laxandi potiùs ſtomachi dejiciendique, quàm nutriendi, ac ſuſtentandi vim habet, aſſuetudine tamen cibi difficultatem vinci potuiſſe cenſet, quod etiam in venenis contigiſſe ſcimus. Moſaicæ tamen mannæ vim aliquam divinitùs acceſſiſſe conſtat, quâ poſt eam occaſionem ſublatâ, in priſtinum reſtituta eſt (*n*).

n Vide Differt. Salmaſ. Buxtorf. Bochar. de manna, & Altomar. de Man. & noſt. Commen. in Exod. 16. 14. &c.

MANUE, pater Samſonis, ex urbe Saraâ inter Daniticas. Cùm ejus uxor Angeli viſione filium ſe ecituram ſciſſet (*o*), Manue re auditâ, ſivè de conjugali uxoris fide dubius (*p*), ſivè ut grato eſſet in Angelum animo (*q*), Dominum exoravit, ut vir idem, qui antea uxori, ſibi videretur, ut quid de filio mox orituro faciendum intelligeret. Vota Manue expleturus Angelus, iterum uxori ſpectandum ſe præbuit; ab illa continuò accitus vir, interrogavit, num ipſe eſſet, qui antea fœminæ infantem promiſiſſet; ecquam filio educationis rationem præſcriberet? Cui Angelus, Jubeo, ait, uxorem tuam ab iis omnibus abſtinere, quç antea ſignificavi, ab impuris nempè eſcis, à vino, meraciſque. His auditis, oravit Manue, ut tantiſper ſuſtineret, donec hædum in cibum pararet; renuit verò Angelus, monuitque, ut eam victimam potiùs in holocauſtum Domino mactaret. Quæſo te ſaltem, ſubdidit Manue, neſciens ſe cum Angelo colloqui, ut vel nomen tuum indices, ne, ſi promiſſiones impleantur, condigno à nobis honore frauderis. Ad hæc Angelus, quid, ait, nomen meum quæris, quod eſt admirabile? (*r*).

o Judic. 13. 2. &c.

p Ita Joſeph. Antiq. l. 5. c. 10.

q Ambroſ. Ep. 70.

r Judic. 13. 18. Textus Hebr. reddi poteſt. Quid quçris nomen meum, quod eſt Peli? ſivè: Quid quçris nomen meum? & fuit admirabilis; ſivè. Et, Deus eſt admirabilis.

Manue igitur allato & hædo, & libationibus, Domino litavit, rei interea eventum unâ cum uxore opperiens. Joſephus [*s*] & vulgò Commentatores referunt Angelicæ virgæ contactu ignem ſubito proſiliiſſe, quo holocauſtum abſumeretur; nihil tamen eâ de re apertè Scriptura. Cum fumus ſuſtolli cœpiſſet, Angelus inter flam-

s Antiq. l. 5. c. 10.

mas

mas elatus, in Cœlum aſcendere viſus eſt; quo indicio Manue Angelum eſſe agnoſcens, ſignificavit uxori metuere ſe, ne ſibi, Angelo viſo, lethum immineret. Deſpondentem animo uxor confirmavit, oſtendens, ſi gravius aliquid in illos Deus ſtatuiſſet, neque holocauſtum accepturum fuiſſe, neque filii ſpem facturum.

An. M. 2848. Natus eſt Samſon A. M. 2849. ante Ch. 1151. ante Ær. 1154.

MANUS. Impoſitio manuum, ritus in Veteri, & Novo Teſtamento frequentiſſimus. Vide *Impoſitio Manuum*.

MANUS, interdum de re extenſa uſurpantur. *Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus* (o). *Terram ſpatioſam manibus* in Hebr. Monumentum etiam Abſalomi non longe à Jeruſalem erectum, *Manus* appellatur [p]: *Abſalom erexerat ſibi, dum adhuc viveret, tumulum in valle Regis ... & appellatur Manus Abſalom uſque ad hanc diem.* Interdum vim, & illapſum S. Spiritûs in Prophetas ſignificat: *facta eſt ſuper eum manus Domini.* Hinc Deus legem dediſſe *per manus* Moyſis, & præcepta *per manus* Prophetarum dicitur, nempè eorum miniſterio locutus eſt.

o *Pſ. 103. 26. Vide Iſai. 22. 28. Gen. 34. 21. Et 2. Eſd. 7. 4.*
p *2. Reg. 18. 18.*

Manus elevata, virtutem, & authoritatem ſignificat; quare Deus extentâ manu, nempe vi, & authoritate ſuâ, populum ex Ægypto reduxiſſe dicitur, nequidquam Ægyptiis renitentibus. Peccatorum arrogantia contra Deum cervicem erigens, eâdem phraſi exprimitur: *peccare elatâ manu* (q).

q *Deut. 32. 27.*

MAOCH, pater Achis Regis Geth (r).

r *1. Reg. 27. 2.*

MAON, urbs Meridionalis Tribûs Juda [s], in cujus deſerto Nabal Carmelus longum regionis tractum poſſidebat, & David diutiùs delituit, ut perſecutionem Saulis evitaret. Hanc urbem Mæoniorum Metropolim fuiſſe credimus, de quibus in textu Hebræo 1. *Paral.* 4. 40. 41. & 2. *Paral.* 20. 1. quo ultimo loco tamen in Vulgata legimus, *Ammonitas*, & in altero eſt, *habitatores*; apud Septuaginta verò, *Minnos*. Urbs Maon, unde deſerto nomen, eadem videtur, ac *Menois*, ſive *Mnonis* (t), quam Euſebius propè Gazam collocat. Eandem etiam credimus cum *Menao*, de qua in Codice Theodoſiano, propè Berſabee, ſive *Verſabinum caſtrum*, ſito. In ſubſcriptionibus Concilii Chalcedonenſis A. 451. *Minois* appellatur (u).

s *Joſue 15. 55. Vide & 1. Reg. 23. 24. 25. & 25. 2.*
t *Euſeb. Onomaſt. v. Menebena.*
u *Vide Cellar. & Reland. v. Minois, ſive Menois.*

MAONATHI, Othonielis filius, & Ophrę pater è Tribu Juda (x).

x *1. Paral. 4. 13. 14.*

MAOZIM, Antiochus Epiphanes præcurſor, & imago Antichriſti, ait Daniel [y], *Deum Maozim in ſuo loco venerabitur, & ... colet auro, & argento Deum, quem ignoraverunt patres ejus.* De hoc numine variæ circumferuntur ſententiæ. Sunt, qui de Jove Olympico dictum interpretentur, cui Antiochus in loco patribus ſuis incognito, nempe in Templo Jeroſolymitano, thus adolevit; ſunt, qui Martem ſignificatum velint nomine Maozim, ſive Dei fortium; verùm qui fieri potuit, ut Mars extraneum eſſet Numen Epiphani? S. Hieronymus ex Porphyrio tradit (z), Numen Maozim in urbe Modin, patriâ Macchabæorum, cultum obtinuiſſe. Alii cenſent ità legendum eſſe textum Dainelis 11. 37.: *adverſùm univerſa conſurget, & contra Deum Maozim* (Deum ſcilicet fortem, Deum arcium, & exercituum), *& ejus loco Deum venerabitur, quem ignoraverunt patres ejus.* Porrò Epiphanes erectâ in Deum fortiſſimum, Deumque Iſraelis fronte, ejus loco in Templo Hieroſolymitano Jovis Olympici ſimulacrum, patribus ſuis, priſtinis ſcilicet Regibus Syriæ, qui poſt Alexandrum Magnum regnarunt, ignoti, erigi juſſit. Frequenter ſanè Deus Iſraelis nomine *Maoz*, ſive fortis in Daniele deſignatur (a).

y *Dan. 11. 39. 39.*
z *Hieron. in Dan. 11. & in Iſa. 30.*
a *Dan. 8. 10. 11. & 11. 31.*

MAPSAM, filius Sellum, & pater Maſmæ (b). Vide *Mabſam*.

b *1. Paral. 4. 21.*

MAPSE. Hujus nominis urbem in Idumæa, & ad occidentem Jordanis Ptolemæus collocat. Mapſe, ſive Mapſis inter urbes tertiæ Palæſtinæ recenſetur in veteribus notitiis Eccleſiaſticis. Nulla hujus nominis urbs in S. Scriptura occurrit, quamquam Mabſam filium Iſmaelis legimus, à quo fortè nomen loco inditum.

MARA, vox *amaritiem* ſignificans, qua Iſraelitę poſt egreſſum de Egypto locum appellarunt, in quo adeò amaras aquas nacti ſunt, ut vel ipſa jumenta potum refugerent (c). Eâ occaſione deficientibus in potum aquis, murmur in Moyſem excitatum eſt, quod brevì Moyſes compeſcuit, indicatum à Domino lignum in aquas conjiciens, quo earum ſaporem correxit.

c *Exod. 15. 23.*

MARA. Noemi è Moabitide redux, eùm proprio nomine, quod pulchram ſonat, à civibus compellaretur, ne, queſo, ait, pulchram me, ſed potiùs Maram, ideſt amaritiem, appelletis, cùm in me Dominus ęrumnas omnes, ac mala congeſſerit (d).

d *Ruth. 1. 20.*

MARAI, Nethophathites, ex genere Zarai, Dux 24000. militum, quibus, tempore Davidis, Regię domûs cuſtodia decimo Menſe, nempe Januario, commiſſa erat [e].

e *1. Paral. 27. 13.*

MARAIA, filius Saraię, è genere Sacerdotali, qui Babylone Hieroſolymam rediit (f).

f *2. Eſdr. 12. 12.*

I. MARAIOTH, filius Achitob Summi Sacerdotis Judęorum (g).

g *1. Paral. 9. 11.*

II. MARAIOTH, filius *Zarain*; idem fortaſsè, ac ille, de quo paulò ſuperius (h).

h *1. Eſdr. 7. 3. Vid. noſtr. Comment. in hunc locum.*

MARALA, urbs Zabulon (i). Vide *Merala*.

i *Joſue 19. 11.*

MARAN-ATHA, vox Syriaca, quę redditur: *Dominus venit*, ſive *pervenit*. Genus erat anathematis apud Judęos, quod S. Paulus in eos pronunciat, qui Jeſum Chriſtum non diligunt (k): *Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſit anathema, maran-atha.* Vulgò tradunt interpretes anathema illud omnium eſſe maximum apud Judęos (l); & alteri anathemati reſpondet *Scham-atha*, ſive *Sebem-atha*, nomen venit, ideſt Deus venit, ac ſi diceretur: Diris omnibus, atque ſupremi Judicis animadverſioni devoveare; Dominus illicò veniat, ut in tuum caput omnia ultionis fulmina intorqueat. Verùm Seldenus (m), & Ligtſootus (n) vocem *maran-atha* numquam eo ſenſu apud Rabbinos uſurpari demonſtrant. Porrò ea vox abſolutum hunc ſenſum commodè patitur: *ſi quis non amat &c. anathema ſit.* Dominus vênit, Meſſias apparuit; qui illum fateri renuerit, diris de-

k *1. Corinth. 16. 22.*
l *Grot. ad 1. Corinth. 16. 22. & ad Luc. 6. 22. Druſ. ad Joan. 9. 22. Hieron. Ep. 137. Chryſoſt. Theodoret. Theophyl. in 1. Corinth. 16. 22.*
m *De Syned. l. 1. c. 8.*
n *Diſſert. ſingul. de Maran-atha.*

devoveatur. Apoſtolus enim his verbis Judęos incredulos arguit [o].

o *Vide Commentatores, & Seldenum, ac Ligtfootum loc. cit. Eliam VVeshemaj. de Paulin. anathematiſ. ad 1. Cor. 16. 22. Joan. Renner. Maran-atha in Theſauro: Theologico-philologico p. 2.*

MARATHA, urbs Phœnicię, ultra, & ad ſeptentrionem Eleutheri, inter Balaneam, & Antaradum.

I. MARCUS. S. Marcus Evangeliſta, juxta Papiam, S. Irenæum, alioſque tum Veteres, tum Recentiores (p), S. Petri Diſcipulus, & interpres, quem plures ex antiquis (q) ſpectaſſe credunt eundem Apoſtolum (*), ubi filium ſuum illum appellat, fortaſsè quòd illum Chriſto genuerit. Inter 70. Diſcipulos enumeratus, antequam Apoſtolo Petro ſocium ſe adderet, vulgò creditur. Verùm nonnulli ex Patribus addunt, hunc ex illis fuiſſe, qui à Chriſto receſſerunt, cùm illa verba audiſſent: *niſi manducaveritis meam carnem, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in vobis* (r); & S. Petri labore ad bonam frugem rediiſſe, cujus in fide æmulum, & in itineribus comitem fidiſſimum ſe præbuit; eùmque Romam cum ipſo veniſſet, ibidem Evangelium exaraſſe (ſ).

p *Pap. apud Euſ. l. 2. c. 14. hiſt. Eccl. Iren. l. 3. c. 1.*
q *Orig. apud Euſ. l. 6. c. 26. hiſt. Eccl. Hieron. in Catal. Theophyl. in Marcum.*
* *1. Petr. 5. 13. Et Marcus filius meus.*
r *Jo: 6. 55.*
ſ *Orig. de recta in Deum fide. Doroth. in Synopſi, Procop. Diac. apud Bolland. 25. Apr.*

Non deſunt, qui Joannem Marcum, in Actibus, & in Epiſtolis Pauli notum cum noſtro confundant; ſed horum ſententia jam obſolevit. Nonnulli genus illi Sacerdotale adſcribunt, mitramque Sacerdotalem induiſſe narrant, quod ab Anonymo Scriptore ejus Actorum acceptum eſt. Tandem ex ſorore nepotem fuiſſe S. Petri apud aliquos vulgatum eſt (t). Cùm Apoſtolus Petrus iter Romanum iniiſſet, Marcum ſibi comitem junxit, qua in urbe Marcus à fratribus exoratus, ut ea, quæ à Petro audierat, ſcriptum traderet, Evangelium exaravit (u).

t *Niceph. l. 2. c. 43.*

Cùm Apoſtolus rem omnem intellexiſſet, Diſcipulum laudavit, ſimulque probatum Evangelium legendum per Eccleſias veluti authenticum, & Canonicum tradidit. Scriptum illud Tertullianus (x) S. Petro adſcribit, ejuſque ore dictatum narrat Pſeudo-Athanaſius in Synopſi; quin & manu ejuſdem Petri ſcriptum tradit Eutychius Patriarcha Alexandrinus. Nonnulli apud Chryſoſtomum (y) exaratum putant à S. Marco, dum in Ægypto verſabatur; alii poſt mortem S. Petri compoſitum ferunt; quæ diverſæ de eadem re ſententiæ nihil certi de tempore, & loco, quo ſcriptum ſit Evangelium, definiri poſſe demonſtrant.

u *Clem. Alex. apud Euſeb. hiſt. Eccl. l. 2. c. 15. Epiph. hær. 51. Nazian. car. 34. & Orat. 25. Hieron. de Viris Illuſtr. &c.*
x *Tertull. l. 4. contra Marcion.*
y *Hom. 1. in Matth. 2. 3.*

Quo verò idiomate dictatum ſit, non ſatis liquet; alii enim Gręco, alii Latino exaratum volunt. Veterum, atque Recentiorum turba Græcum aſſerunt, Græcuſque Textus Originalis putatur; ſed exemplaria nonnulla Mſſ. Græca Latinum teſtantur, quibus Syriaca, & Arabica conſentiunt. Nec ſanè alius ſermo eum decebat, qui Romæ, & pro Romanis ſcriberet; quare eam opinionem Baronius, & Seldenus veriorem cenſuere (z). Cæteris tamen ferè omnibus contrarium viſum eſt. Folia quædam Venetiis ſervantur Originalis S. Marci manu deſcripti, ut vulgò creditur, quæ ſi vera eſſent, ſola hujus Mſ. inſpectio litem hanc dirimere potuiſſet; verùm an ſuppoſititium ſit opus ambigitur, ſenioque, & vetuſtate ita obliteratum eſt, ut unius literulæ linea vix diſcernatur. Omnium noviſſimus, qui ſcripti hujus meminit, D. Bernardus Montfaucon (a), qui Latinè ſcriptum aſſerit, atque tantæ vetuſtatis opus nunquam ſe vidiſſe teſtatur. Author, qui ante Montfaucon librum inſpexerat, Græcos characteres ſibi deprehendiſſe viſus eſt. Vide noſtram Præfat. in Marcum.

z *Bar. Annal. A. 45. n. 41. Selden. nota in Eutychii orig. Alexand.*
a *Iter Italicum c. 4.*

Quorumdam Recentiorum fide, S. Marcus, juſſu Petri, Aquileam (b) veniſſe dicitur, ubi ultra biennium ſubſiſtens, Eccleſiam condidit; quæ tamen hiſtoria Veterum authoritatem deſiderat. Lato per Claudium edicto [c], Judæi omnes Româ pulſi; eâdemque occaſione S. Petrum, & Marcum ſolum vertere coactos ferunt [d]. Hinc Marcus, jubente Apoſtolo, in Egyptum iter direxit, ac primò Cyrenem in Pentapoli veniens, plurimos baptiſmo initiavit. Inde Alexandriam divertens, Anianum ad fidem duxit, quem Epiſcopum ejuſdem urbis dedicavit. Aucti in immenſum Fideles ea ſanctioris vitæ ſpecimina exhibuerunt, ut Philo Judæus (ut plures (e) ſentiunt) veluti gentis ſuæ, illorum elogium ſub Therapeutarum nomine intexuerit (f). Vide *Therapeuta*.

b *Vide Bolland. 25. Apr.*
c *Anno Imperii nono Chr. 49.*
d *Vide Euſeb. l. 2. c. 16. Hiſt. Eccl. Epiph. hæreſ. 51. Hieronym. de Viris Illuſtr. Eutych. Alex. s. s.*
e *Euſeb. l. 2. c. 17. Hieron. de Viris Illuſtr. Epiph. hæreſ. 29. &c.*
f *Philo de vita contempl.*

Secundis Eccleſiæ rebus Ethnici tandem invidentes, in S. Marcum, quaſi Numinum everſorem, conjurarunt, quorum ille furorem declinandum ratus, tantiſper ſecedens, Cyrenem rediit, ubi biennio ſubſtitit. Inde Alexandriam reverſus, ingentique plauſu, & gaudio à Fidelibus exceptus, novis in dies acceſſionibus, cùm populorum numero, tum chariſmatum donis auctam Eccleſiam inviſit. Poſt hæc iterum egreſſus, Romam vênit, ſi Chronico Alexandrino ſit fides, in qua Petro, & Paulo martyrium conſummantibus Marcus adſtitiſſe narratur. Româ digreſſus, iterum Alexandriam petiit, ubi prodigiorum copiâ Ethnicorum invidiam in ſe concitans, quorum etiam furorem Chriſtiani Idola deridentes non modicè augebant, vitæ diſcrimen ſubivit. Dei ope protectus, aliquandiù delituit, donec cùm Dominicâ die, 24. Aprilis, Sacrum offerret, comprehenſus, fune ad collum alligatâ, totâ die per urbem pertractus eſt, miniſtris interim bubalum ad loca bubali [loca erant ad mare ſcopulis præruptis aſpera] trahi clamantibus. Veſpere in carcerem detruſus eſt, ubi geminâ viſione eâdem nocte recreatus, alterâ nempe Angeli, à quo nomen ſuum in Libro Vitæ deſcriptum eſſe monitus, alterâ Jeſu Chriſti, qui pacem S. Viro nunciavit. Mane alterius diei, die 25. Aprilis A. Chr. 68. iterum per vias raptatus eſt, donec animam efflaret; quamquam non deſunt (g), qui igne obiiſſe tradant; fortaſsè tamen defuncti corpus igni traditum eſt.

A. Ch. 66.
A. Ch. 68.
g *Eutych. Alex. in Chron. Hyppol. in Mſ. Bodlei, & Anonym. apud Mill. in cap. Evang. ſecundùm Marcum.*

Veterum Hæreticorum nonnulli, authore S. Irenæo (h), nullum, niſi Marci, Evangelium probabant. Erant inter Catholicos, qui 12. poſtremos verſus ejus Evangelii, ab illo nempe: *ſurgens autem mane &c.* rejiciebant; quòd fortaſſe Evangelio S. Matthæi, aliorumque Evangeliſtarum diſſentire, videbantur. Verùm Patres, &

h *Iren. l. 3. c. 2.*

Digitized by Google

Verſiones Orientales vetuſtiſſimæ, Exemplaria omnia Latina, & Græca, tam Mſſ. quàm impreſſa, miro conſenſu ea omnia probant, & cum cęteris Canonica eſſe fatentur.

Ex collatione duorum Evangeliorum S. Marci, & S. Matthæi, primus alterius hiſtoriam in compendium redegiſſe videtur; non rarò enim eaſdem phraſes, eaſdem hiſtorias, iiſdem circumſtantiis, in utroque Evangelio deprehendas; interdum novi aliquid S. Marcus relatis à S. Matthæo hiſtoriis addit; quod Evangelio S. Matthæi intelligendo commodiſſimè accidit. Duo etiam vel tria miracula apud S. Marcum occurrunt (*i*), quæ fruſtra alibi quæras. Illud autem animadverſione dignum eſt, hunc Evangeliſtam veſtigiis S. Matthæi uſque adeò inhærentem, narrationis ſeriem à capite 12. uſque ad 14. 13. S. Matthæi deſeruiſſe, ut inſtitutum ab aliis Evangeliſtis ordinem ſequeretur. Hinc Chronologiſtis geſtorum ſeries à SS. Luca, Marco, & Joanne deducta præ S. Matthæi probatur. Hiſtoriam ſuam à prædicatione S. Joannis Baptiſtæ exorditur, nec pauca in ejus decurſu omittit, quæ apud S. Matthæum occurrunt, uti parabolas cap. 20. & 21. & 25. & verba Chriſti ad Diſcipulos, & Phariſæos in cap. 5. & 6. & 7. & 16. & 23. De geſtis hujus Sancti, conſule Bollandiſtas, Tillemontium, & Spanhemium.

i *Vide Marc.* 1. 23. & 1. & 5. & 9. & 16.

II. MARCUS. Joannes Marcus, conſobrinus S. Barnabæ. Vide *Joannes Marcus*.

MARCELLA, quo nomine nonnulli ancillam quandam S. Marthæ appellatam volunt; eandemque, auditâ Chriſti prædicatione, clamaſſe: *Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ ſuxiſti* (k). Addunt, illam unà cum Martha, & Maria ad Aquas Sextias in Provinciam veniſſe. Ejus nomine inſcriptus eſt Liber, de geſtis S. Mariæ Magdalenæ, qui ab illa Hebraicè, uti narrant, exaratus, in Latinum à Synthero tranſlatus eſt. Scripto tamen illi nulla fides.

k *Luc.* 11. 27.

M. ANTONIUS JULIANUS, Judeæ Procurator, qui obſidioni Hieroſolymitanæ adfuit, Templique evertendi unà cum aliis nonnullis author fuit, ne Judæi iterum deſciſcerent (*l*). Minutius Felix teſtimonio Joſephi, & Antonii Juliani (ejuſdem fortaſsè cum noſtro) Judæorum ærumnas nonniſi poſt derelictum à populo Deum immiſſas fuiſſe demonſtrat; nulliſque ſub ærumnis eos ingemuiſſe, niſi quæ antea prædictæ fuerant, ſi Divinis præceptis non paruiſſent.

An. Chr. 70.

l *Joſeph. de Bel. l.* 6. *c.* 24.

MARDOCEMPADUS, Rex Babyloniæ, alio nomine *Merodac Baladan*. Vide *Merodac*.

MARDOCHÆUS, è ſtirpe Saulis, filius Jair, & ex Optimatibus Tribûs Benjamin. Captus à Nabuchodonoſore unà cum Jechonia Rege Juda [*m*] in Babyloniam tranſlatus eſt. Suſis verſatus, donec anno primo Cyri Hieroſolymam, uti creditur, unà cum pluribus captivis rediit [*n*]. Verùm Templi ædificatione prætermiſſâ, ſuæque gentis rebus in Judæa non proficientibus, Suſas iterum contendit. Captivitatem ineunte adhuc ætate ſubiiſſe videtur, cùm à tranſlato Jechonia per Nabuchodonoſorem, uſque ad trigeſimum Darii Hyſtaſpis annum, quo nuptiæ ejuſdem Regis cum Eſther contigere, 80. annorum ſpatium intercedant.

m *Eſth.* 2. 6. *A. M.* 3405. *ante Chr.* 595. *ante Ær.* 599.

n *Vide* 1. *Eſd.* 2. 2. *Abenezra, Corn. à Lap. & alios A. M.* 3468. *ante Chr.* 532. *ante Ær.* 536.

Ab An. 3405. *uſq. ad* 3499.

Sunt qui Mardochæum in Patre captivum abductum fuiſſe credant (*o*); ipſum verò ejuſdem captivitatis tempore natum. Cur tamen hæc quæramus, nulla ratio cogit: ille enim, cùm tranſlatus eſt, annum fortaſsè duodecimum ætatis egit; quibus ſi 80. addantur, tempore conjugii Eſther & Aſſueri, 92. annos circiter ætatis attigit; non impar ſanè vir gerendis diutiùs ſummis muneribus à Rege ſibi commiſſis, ſi 120. annorum, ne dicam 598. ut Judæi tradunt, grandævus obiit. Hic germani ſui filiam Edeſſam, ſive Eſther, patre orbatam in filiam adoptaverat, ejuſque educationem curaverat.

o *Rupert. l.* 8. *c.* 9. *Grot. Scalig. Cajet. Bellar. Cauſſ. Menoch. &c.*

Cùm Aſſuerus puellam illam duxiſſet, ut ſuo loco narravimus, Mardochæus, ne indicatâ quidem ſuâ cum Reginâ neceſſitudine, fores tantùm palatii frequentabat, ut de illius rebus moneretur. Accidit intereà, ut duo ex Regiis Eunuchis in Regem conſpirarent (*p*); quorum conſilia Mardochæus ſubodoratus, illicò ad Reginam, illa ad Regem detulit. Capti ſtatim proditores, ultimo ſupplicio damnati ſunt, totiuſque rei hiſtoria in Regios Annales relata. Sub hæc, Aman Regio favore protectus, ſuper omnes aulæ Principes adeò elatus eſt, ut omnes ante ſe genua flectentes ſpectaret (*q*). Unus Mardochæus, quòd ſibi indignum videretur, delatum Regibus Perſarum à ſubditis Divinum cultum privatum affectare, cæteris proſtratis, ſtabat [*r*].

An. M. 3490. *ante Chr.* 510. *ante Ær.* 514.

p *Eſth.* 2. 21.

q *Eſth.* 3. 2. &c. *A. M.* 3495. *ante Ch.* 505. *ante Ær.* 509.

r *Vide Eſth.* 13. 12. &c. *Vide, ſi lubet, Xenoph. l.* 8. *de Inſt. Cyri, Arrian. l.* 4. *de Geſt. Alex. Judith.* 12. 13. *in Græco.*

Eam injuriam ulturus Aman, impetrato ab Aſſuero Edicto, omnium Judæorum necem, ac bonorum publicationem indixit. Cùm Mardochæus pro impetrandâ à Rege Legis abrogatione apud Eſther inſtaret, res accidit interea Amano moleſtiſſima. Rex noctem agens inſomnem (*ſ*), Annales Regni coram ſe legerentur, imperavit. Cum hiſtoriam proditæ per Mardochæum conſpirationis inter legendum audiſſet, petiit, ecquodnam vir ille fidei ſuæ præmium retuliſſet. Audiens verò indonatum adhuc permanſiſſe, introduci juſſit Amanum, quem præ foribus conclavis expectantem novit. Aman ſupplicium de Mardochæo petiturus advenerat. Introductum rogavit Rex, ecquid honoris impendi poſſet viro, quem Rex cuperet honorari. Ille ſe eum eſſe ratus, reſpondit, decere, illum Regiâ clamide indutum, Regio equo inſidentem, ac diademate redimitum à clariſſimo ex Optimatibus manuduci, clamante interim: *Sic honorabitur, quem Rex honorari deſiderat*. Tunc Rex, Fac igitur, ait, ut omnia Mardochæo preſtes.

ſ *Eſth.* 6. 1. &c. *An. M.* 3495. *ante Ch.* 505. *ante Ær.* 509.

Aſſueri juſſa Aman, invitus quidem, explevit; dein regreſſus domum, mœrore & invidiâ contabuit; Mardochæus verò foribus Regii Palatii iterum ſe reſtituit. Interim Eſther jejuniis, & orationibus præmunita, ad Regem ſe contulit; primoque

cum

cum illo alloquio petiit tantummodò, ut eundem Regem & Amanum convivas habere in ſuis ædibus liceret. Cùm Rex invitatus veniſſet, iterum ea petiit, ut altero illos convivio excipere permitteretur. Eâ tandem occaſione omne Amani conſilium in Judæos, in ſuum nempè, & Mardochei patrui ſui populum, Regi aperuit (t); ſimulque Edicti abrogationem impetravit. Tunc Aman ejuſdem crucis ſupplicio, quod in Mardochæum paraverat, ſublatus eſt, ejuſque bona, & dignitates Mardochæo adjudicatæ. Novo dein Edicto ultio in hoſtes ſuos per omnem latè Perſarum ditionem Judeis permiſſa eſt, eâ ſcilicet die 14. Niſan, quâ Judæorum exitium decretum erat. Hujus poſtea diei memoriam ſolemni Feſto populus coluit. Vide *Eſther*, & *Purim*.

t *Eſth.* 7. 1. *&c.* *&* 8. 1. *&c.*

Vulgò Critici, & Interpretes, Librum Eſther Mardochæo tribuunt [u]; illum enim authorem eſſe conſtat cujuſdam Epiſtolæ, qua Eſther, & Mardochæus Feſtum *Sortium*, ſive *Purim* celebrandum indicunt (x). Hanc verò Epiſtolam eamdem eſſe ac Librum Eſther cenſemus, niſi quòd Epiſtolæ in Librum transformandæ addi nonnihil oportuerit [y]. Vide *Eſther*.

u *Clem. Alex. l.* 1. *Strom. Abenetra, Sanct. Bonfrer. Serrar. & alii.*
x *Vide Eſth.* 9. 20. *&c.* *&* 21. 1. *&* 12. 4.
y *Vide Eſth.* 9. *& noſtr. Præfat. in Eſth.*

MARE, Græcè *Talaſſa*, Hebraicè *Jam*. Apud Hebræos maris nomen amplis etiam lacubus, paludibus, omnibuſque multarum aquarum receptaculis tribuitur; hinc Mare Galileæ, Tiberiadis, Cinereth, quanquam re quidem verâ non maria ſunt, ſed lacus. Ita planè mare mortuum, mare deſerti, Orientis, Sodomæ, ſalis ſivè ſalſum, Aſphalticum ſivè bituminis, diverſa unius lacûs Sodomæ nomina ſunt. Mare Semechon, lacus eſt ejuſdem nominis; *Mare Jazer* (z), lacus item ad urbem Jazer transjordanicam; *Mare Suph*, eſt mare Rubrum. Tandem mare occidentale, magnum, inferum, eſt Mediterraneum. Vas etiam amplum à Salomone conflatum ad uſum Templi, lavandis ſcilicet pedibus, & extis victimarum, nec non abluendis Sacerdotibus, *Mare* appellabatur. Porrò de ſingulis hiſce maribus differendum.

z *Jere.* 48. 32.

MARE MAGNUM, *mare Occidentis*, *inferum*, *& Philiſthinorum*, diverſa ſunt nomina unius Mediterranei, Palæſtinam ad occidentem alluentis; quod proinde orientem ſpectantibus à tergo reſpicitur. Hebræi pro eodem hominis ad orientem converſi ſitu, dextrum, & ſiniſtrum, anteriorem, & poſteriorem locum determinant. *Mare* interdum *occidentalem* plagam ſignificat (a); ut *dextra* pro meridie uſurpatur. Huic mari Jonas ſe commiſit; perquod illud ex Libano ad portum Joppe ligna in uſum Templi devecta.

a *Gen.* 12. 8. *&* 13. 14. *& alibi paſſim.*

MARE RUBRUM. Vide *Mare Suph.*

MARE SUPH, ſcilicet junci, idem eſt, ac mare rubrum; cui ex algis, & juncis in ripa, & in profundo virentibus, nomen inditum. Hodie ab herba *ſufo*, quam alit, *Bahrſuf* appellatur. Virentem colorem ex herbis hiſce referre, Diodorus Siculus teſtatur (b); alii teſtes oculati alicubi albeſcere, rubeſcere alicubi, ac tandem hinc indè vireſcere pro arenarum hic rubeſcentium albeſcentium illic, atque vireſcentium herbarum colore, quibus fundus inſternitur, animadverterunt. Hi tamen colores, nonniſi ubi aquæ demiſſiores ſunt, exhibentur; eâque de cauſâ conſpiciuntur, quòd aquæ illæ admodum pellucidæ ſint. Joannes de Caſtro Indiarum, Prorex *Rubri*, nomen mari inditum putat ex coralli rubri copiâ, quod in imo fovet. Nec ſanè in Hebræo Veteris Teſtamenti *rubrum* unquam, ſed tantùm *mare Suph* appellatur. Plinius nomen illud *Rubrum*, Græcè *Erythreum*, ex nomine cujuſdam Regis Arabiæ, cujus extabat ſepulchrum in Inſula Tyrina, ſivè Agyri, derivat (c).

b *Biblioth. l.* 3.

c *Plin. l.* 6. *c.* 28. *Vide Strab. l.* 16. *Q. Curt. l.* 10.

Porrò Regem *Erythron* non alium fuiſſe, quàm *Eſau*, ſivè *Edom*, [quod nomen Hebraicè idem ſonat, ac *Erythros* Græcè] Eruditi quidam cenſuere. Eas tamen regiones, vel viciniam ſinûs Perſici, quod aliquando Mare Rubrum dicitur, nunquam Eſau incoluiſſe videtur, cùm perpetuò ad orientem Chanaanitidis propè Bozram, ſedem habuerit. Qui rubras in illo maculas ſedulò inſpexerunt, nullas in loco tranſitûs Iſraelitarum animadvertiſſe teſtantur, toto ſcilicet tractu à *Tor*, ſito è regione montis Sinai, uſque ad *Suez* ad extremitatem Septentrionalem ejuſdem maris. Quare nomen Maris Rubri tunc primò inditum opinor, cùm Idumæi, poſteri Edom, totum regionis tractum ab oriente ad occidentem, uſque ad Mare rubrum occuparunt; tunc enim audiri cœpit *mare Edom*, Græcè *Thalaſſa Erythrea*. Hinc in Libris Regum, & Paralipomenon (d) legimus: *Mare Suph in terra Edom*; quod noſtram conjecturam mirè confirmat.

d 3. *Reg.* 9. 26. *&* 2. *Paral.* 8. 17.

Mare Kolſum, ſivè rubrum, Abulfeda ita deſcribit (e). Mare illud nomen trahit ex urbe Kolſum, ad extremitatem oræ ſeptentrionalis, ſitâ ſub 44. & $\frac{1}{4}$ longitudinis (alii malunt 46 $\frac{1}{2}$) & 23. $\frac{1}{3}$ latitudinis gradibus. Ex ea urbe ad meridiem, paulò tamen ad orientem declinans, uſque Kaſir, quæ eadem eſt, ac portus Kous, ſub 49. longitudinis, & 26. latitudinis gradibus excurrit. Indè producto aliquantulùm ad meridiem curſu, tandem ad occidentem nonnihil divertit, propè Aidad, ſub 48. longitudinis & 21. latitudinis gradibus. Poſt hæc, rectà iterum ad meridiem Savvacham urbem Æthiopiæ ſub 48. longitudinis, & 17. latitudinis grad. pertingit. Ab illa, meridionali ſemper tractu, Inſulam Dahlac, paulò à ripâ occidentali ſejunctam ſub 61. longitudinis, & 14. latitudinis grad. ambit. Nec tamen meridiem deſerit, donec Æthiopiam alluens, ad promontorium Almandab perveniat, quod terminus, ſivè potiùs caput maris rubri ad oram meridionalem ſtatuendum eſt, non longè ab oſtio, in oceanum Indicum, ſive Orientalem. Mons Almandab, & deſerta Aden freto adeò anguſto dividuntur, ut duo viri in ripis oppoſitis mutuò ſpectari poſſint. Fretum illud appellant Bab-al-Mandab. Quorundam itinerantium relatione compertum habui, Bab-al-Mandab infra Aden ſitum eſſe, ex qua diurno, ac nocturno navis itinere, Corum versùs

e *Abulfeda Deſcriptio Arabia.*

diſtat. Hic Oſtium Maris Kolſum breviſſimum eſt, uti narravimus. Montes Almandab in Abyſſinorum regione ſunt, & ex montibus Aden, quamvis remotiſſimi, conſpiciuntur. Aden ad orientem, & meridiem Bal-al-Mandab ſita eſt; nec alia in ora occidentali maris rubri à Kolſum, uſque Mandab, occurrunt.

Modò oram, quæ ab altero latere montis Mandab porrigitur, ſcilicet Terram Aden, deſcribamus. Ex Aden igitur mare rubrum ad ſeptentrionem excurrit. Porrò Aden ſub 66. longitudinis, & 11. latitudinis gradibus ſita eſt. Inde per Yemen litora ſerpit uſque ad extremitatem oræ ejuſdem nominis, ſub longitudine 67. grad. & 19. 50. m. latitudinis. Producto verò ad ſeptentrionem curſu, Gioddah ſub longitudine 70. grad. & latitud. 21. pervenit. Ex Gioddah Corum versùs declinans, & Algiahafah Æyptiorum ſedem ad 65. longitudinis, & 22. latitudinis grad. alluens, boream versùs uſque ad ripas Yambaak ſub 64. longitudinis, & 26. latitud. grad. decurrit. Exindè inter occidentem & ſeptentrionem alveum flectens, relictâ Madiam, Ailah ſub 55. longit. & 29. latitud. grad. (ſivè juxta Almoshtarec in Kanum 56. & 40. m. longit. & 28. 50. latitud.) aſſequitur. Flectens deim ad meridiem, ad Altour, ſcilicet ad montem Sinai, excurrit, ubi porrecto in aquas promontorio, bipartito alveo fluit; reſumptoque poſtea ad ſeptentrionem curſu, ad Kolſum pertingit, de qua ſupra egimus. Quare Kolſum & Ailah mare rubrum utrimque terminant; illa ad orientem, hæc ad occidentem. Mons Altour, nempè Sinai, duas inter haſce urbes jacens, peninſulæ ſpeciem præſefert; unum enim illius ſeptentrionale latus continenti adhæret, cætera mare alluit.

Quæ in tranſitu Iſraelitarum per Mare Rubrum prodigia Deus operatus eſt, cùm nempè diviſis aquis per medium alveum via 600000. viris, præter fœminas, ſenes, & parvulos, patuit, omnibus explorata eſſe non dubito. Rabbini, veterumque Patrum complures (f) duodecim mare vias aperuiſſe, ſingulas ſingulis Tribubus, tradunt, iis verbis freti (g): *Qui diviſit mare rubrum in diviſiones*. Alii verò (h) Moiſem diuturnâ ejuſdem maris inſpectione, cùm in Madianitide verſaretur, æſtum illius ſtatis horis, ut in Oceano, contingentem ſedulò obſervaſſe; quare tempus, quo aquæ recederent, nactum, copias per ſiccum alveum traduxiſſe narrant; Ægyptios verò hujus rei ignaros, iter poſt Hebræos tentantes, refluentibus aquis demerſos. Hanc hiſtoriam Sacerdotes Mempheos, Artapano teſte, narrabant; quæ compluribus etiam noſtræ ætatis Scriptoribus probatur. Poſt narratam ejus tranſitûs hiſtoriam, juxta Scripturæ fidem, addit Joſephus, nihil in ea re ſupra Dei virtutem contigiſſe; potuit enim Deus, ait, per medias aquas Hebræis viam ſternere, ut diù poſt Macedones ſub Alexandri ductu, Mare Pamphiliæ trajecere. Porrò Hiſtorici hunc Macedonum tranſitum narrantes, tradunt (i), illos mare ingreſſos litus raſiſſe, ubi ſanè aquarum altitudo tanta non erat, ut ſupra pectus militum aſſurgeret. Addit Arrianus, tranſitum illum impervium fuiſſe flante vento Meridionali, ſed vento ſubitò immutato, iter pervium fuiſſe. Ex illa fortaſſe comparatione Joſephi veteres nonnulli (k), S. Thomas (l), Toſtatus, Burgenſis, Grotius, Genebrardus, Vatablus, ac Rabbini plures ſuam opinionem derivarunt, Iſraelitas videlicet ad adverſam maris ripam rectâ non perveniſſe; ſed raſiſſe tantum litus; occaſionem enim recedentium aquarum nacti, relicto priori loco, alterum remotiorem petiere, deſcripto veluti in maris alveo ſemicirculo.

f *Orig. in Exod. ho. 5. Euſeb. in Pſ. 135. Epiph. hær. 64.*
g *Pſ. 135. 13.*
h *Artapa. apud Euſ. Præp. l. 4. c. 17. alii & ex Chriſtian.*
i *Strab. l. 14. Arrian. l. 1. de expedit. Alex.*
k *Quidam apud Greg. Turon. l. 1. c. 10. heſſ.*
l *In 1. Corinth. 10.*

Ne ſingulas haſce ſententias diſcutiamus, vel refutemus, neve æſtum Maris Rubri denegemus, iis ſimul omnibus Moyſis Textum, Sacrorumque Scriptorum authoritatem opponimus, qui tranſitum illum nonniſi Divino miraculo contigiſſe ſignificant. Quorum ſi teſtimonio deferamus, nulla ſanè ſententia probanda erit, quàm quæ Hebræos amplum ſatis maris alveum medium pertranſiiſſe, recedentibus utrinque aquis, defendit (m). *Dixit Dominus ad Moyſen: tu eleva virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare; & divide illud, ut gradiantur filii Iſrael in medio mari per ſiccum... Cum extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus, flante vento vehementi & urenti totâ nocte* (Hebræus vento *Cadim*, ſcilicet orientis) *& vertit in ſiccum: diviſaque eſt aqua. Et ingreſſi ſunt filii Iſrael per medium ſicci maris; erat enim aqua, quaſi murus à dextrâ eorum, & lævâ*. Ingreſſis verò Egyptiis in mare, *ait Dominus ad Moyſem: Extende manum tuam ſuper mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios &c. Cùmque extendiſſet Moyſes manum contra mare, reverſum eſt primo diluculo ad priorem locum; fugientibuſque Egyptiis occurrerunt aquæ, & involvit eos Dominus in mediis fluctibus &c. Filii autem Iſrael perrexerunt per medium ſicci maris, & aquæ eis erant quaſi pro muro à dextris, & à ſiniſtris*. Et Moyſes in Cantico, quod pro gratiarum actione cecinit (n): *Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ; ſtetit unda fluens, congregatæ ſunt abyſſi in medio maris*. Et Pſalmiſta (o): *Interrupit mare, & perduxit eos, & ſtatuit aquas, quaſi in utre*. Alibi etiam canit mare coram Domino refugiſſe; Deum iter ſibi in mari inter medias aquas aperuiſſe (p). Iſaias ait, Deum aquas coram populo diviſiſſe, eumque per medias abyſſos deduxiſſe, non ſecus ac equus per medium campum deducitur (q). Habacuc ſcribit, Deum iter per mare curribus, & equitibus ſuis inſtraviſſe per lutum aquarum multarum (r). Recedentibus aquis arentem terram ſubitò apparuiſſe tradit Author Sapientiæ (ſ), ut iter ſubitò per medium maris ſiccum pateret, atque in mediis abyſſis agrum ſubitò virentem emerſiſſe (t). Vulgò creditur locus tranſitus Hebræorum duobus, ſive tribus leucis ab inferiori extremitate ſeptentrionali hujus maris, ſitum eſſe ad Colſum, ſive Clyſma; quo in loco veterum nonnulli ſuâ ætate fragmen-

m *Exod. 14. 16. &c.*
n *Exod. 15. 8.*
o *Pſal. 77. 13.*
p *Pſal. 113. 3. 5. & 76. 15.*
q *Iſai. 63. 11.*
r *Habac. 3. 15.*
ſ *Sap. 19. 7. 8. Vide & Sap. 10. 17. 18.*
t *Vide Interpp. in Exod. 14. Cler. Diſſ. de tranſ. Mar. Rub. & noſtr. Diſſert. de hoc argum. ante comment. in Exo.*

Google

menta rotarum, curruum Pharaonis, eorumque veſtigia ſuperfuiſſe narrarunt (u).

MARE MORTUUM, *mare ſalſum, Orientis, Sodomæ, deſerti, & planitiei*; quæ diverſa nomina lacum Aſphaltidem deſignant. Hujus tractus, authore Joſepho, 580. ſtadiis longitudinis, 150. latitudinis, (ſcilicet 25. leucis longitudinis circiter, & 5. aut 6. latitudinis) definitur. Jordanis in lacum illum influit. Ejus aquæ ſalſæ, & bitumine ita exſaturatæ ſunt, ut ſalſiſſimæ ſint, & acres, nullisque piſcibus fovendis aptæ. Totam eam regionem occupat lacus, quam olim urbes Sodoma, Gomorrha, Adama, & Seboim, eorumque agri fœcundiſſimi tenebant. Porrò non mare eſt, ſed lacus; mari enim nuſquam, quod appareat, conjungitur. Vide *Aſphaltites*. Maris Mortui nomen nunquam in Scriptura occurrens, inditum videtur, quòd nullum ex animantibus foveat. Nomen maris ſalſi, ſive ſalis, tantundem valet, ac *mare Aſphalti*, cùm Hebræi Aſphaltum, ſeu bitumen, & nitrum ſalis nomine comprehendant. Quòd Orientem ſpectet, & Mediterraneum Occidentale habeat, idcircò *mare Orientis* appellatur. Tandem mare deſerti, ſive planitiei, Hebraicè *araba*, inde dicitur, quòd *araboth*, ſive planities deſertas transjordanicas, ad occaſum, & ſeptentrionem contingat.

MARE SEMECHON, nunquam in S. Scriptura, ſed tantùm apud Rabbinos occurrit. Vide *Semechon*.

MARE JAZER. Lacus eſt, huic urbi adjacens. Vide *Jazer*.

MARE ÆNEUM, vas à Salomone in uſus Templi conflatum (x), cujus diametrum 10. cubiti, nempè 17. pedes, & pollex (pro ſingulis Hebraicis cubitis 20. pollicibus ac dimidio computatis) metiebantur; ambitus verò 30. circiter, ſeu 50. pedes, ac tres pollices. Rotundum erat, atque 5. cubitis profundum. Labrum ornabat ænea faſcia, pomis, ſphærulis, & boum capitibus anaglyphico opere inſculpta. Bathos (y) ſive 3000. ut in Paralipomenis [z] legitur, ſivè 2000. ut habetur 3. *Reg.* 7. 26. capiebat; ſivè, ut ambo hæc loca concilientur, præter 1000. bathos, qui vaſis ambitum implebant, pro baſi concava 1000. adhuc ſupererant; quare ſuperficies convexa duplex, concava ſimplex erat. Baſis illa ſpeciem amplæ ſatis columnæ exhibebat, quam ſuſtinendo vaſi æneo boves duodecim mediam excipiebant, tres utrinque ad quatuor latera, ut quadruplex inter illos tranſitus hauriendæ aquæ per epiſtomia baſi inſerta pateret (a).

MARE ÆGYPTI, idem eſt, ac Mediterraneum, quà Ægyptum alluit (b).

LINGUA MARIS, quod nomen apud Hebræos & Arabes obtinet, portio maris intra continentem excurrens; ut & nos portionem continentis in mare productam, *linguam terræ* appellamus (c).

MAREON, urbis nomen, quam Græci Samariam appellant, ait Joſephus (d). Confer Joſue 12. 30. ubi *Schomeron-meron* denominatur.

u *Paul. Oroſ. hiſt. l.* 1. *c.* 10. *Greg. Turon. hiſt. l.* 1. *c.* 10. *Coſmas Monach. l.* 5.

x 3. *Reg.* 7. 23. 26. *&c.*

y *Bathus pintas* 29. *& dimidiam, ſemiſextarium, & amplius aliquid capiebat.*

z 2. *Par.* 4. 5.

a *Vide* 3. *Reg.* 7. 23. *&c. &* 2. *Par.* 1. 2. *&c.*

b *Iſai.* 11. 15.

c *Vide Joſue* 15. 5. *&* 18. 19. *Iſa.* 11. 15.

d *Antiq. l.* 8. *c.* 7.

MARES, ex optimatibus unus in aula Aſſueri (e).

MARESA, filius Laadæ, quamquam fortaſſe Laada pater Mareſæ dicitur, quòd urbem ejus nominis incoluit, & frequentavit (f).

MARESA, urbs Tribûs Juda (g), alio nomine *Mariſſa, Maroſcha, Moreſeth, Moraſthi*. Michæam Prophetam civem habuit; juxtaque ipſam in valle Sephata initum eſt prælium inter Aſam Regem Juda, & Zaram Regem Chus, quem 1000000. militum exercitu ſtipatum Aſa fregit, fugavitque, nec non Geraram uſque inſequutus eſt (h). Pro *Mariſſa* in Textu I. Machabæorum 5. 66. legitur *Samaria*. Poſtremâ Reipublicæ Judæorum ætate ea urbs, non ſecus ac plures aliæ Meridionales in Tribu Juda ad Idumæam pertinebant (i). Sub Joanne Hircano Judæis fœderatiſque populis frequentabatur (k). Alexander Jannæus, pulſis Arabibus, illam recepit (l); veteribus incolis reſtituit Pompejus (m); Gabinius reſtauravit (n); Parthi, ſæviente bello Antigoni adversùs Herodem, everterunt (o); ac tandem Euſebii ætate deſerta urbs duobus milliaribus ab Eleutheropoli cernebatur.

MARETH, urbs Tribûs Juda (p).

MARGARITÆ. Chriſtus veritates, ſanctaque Religionis myſteria impiorum, pertinaciumque ludibrio non exponenda præcipiens, ad Apoſtolos ait (q): *Neque mittatis margaritas ante porcos*. Idem ſentire videtur Eccleſiaſticus (r), cùm inquit: *Ubi non eſt auditus, ne effundas ſermonem*. Quas Latini *margaritas, uniones*, ſeu *perulas*, Græci tantùm *margaritas*, Hebræi *peninim* appellant. *Margaritum* in Proverbiis 25. 12. legimus; Hebræus tamen legit *chali aureum*, quod fortaſſe torquem ſignificat. Pluries Scriptura (ſ) *peninim* meminit; quibus in locis Septuaginta, & Vulgata reddunt *lapides pretioſos*, ſivè res cuſtoditas, vel ebur. Cæterùm peninim certò margaritas ſignificat; & *pinna*, vox, quæ teſtaceum piſcem ſonat, ex quo uniones naſcuntur, ex *peninim* fortaſsè derivatur. Margaritæ in conchis marinis proveniunt; pretioſi lapides in fodinis. Hæc duo toto cœlo diſtant, quamvis ſæpiſſimè confundantur.

I. MARIA, ſoror Moyſis, & Aaronis, Amrami ex Jocabed filia. Quo tempore Moyſes mergendus in Nilo expoſitus eſt, 10. ſivè 12. ætatis annos Mariam egiſſe oportuit, cùm fratri excubias egerit, & filiæ Pharaonis quærendi nutricem puero operam ſuam obtulerit (t). Cùm igitur juſſu ejuſdem nutricem exquireret, matrem ſuam ad eam rem adduxit, cui pueri nutriendi cura commiſſa eſt. Fertur Maria nuptias celebraſſe cum Hur (u), viro è Tribu Juda; nec tamen eo conjugio filios retuliſſe ſcimus. Porrò Hur una cum Moyſe & Aarone montem aſcendit, manuſque ejuſdem Moyſis elatas ſuſtinuit, præliante interim Joſue cum Amalecitis (x).

Maria Prophetico lumine illuſtrata fuit, ut ipſa de ſe ſignificavit. *Num per ſolum Moyſem locutus eſt Dominus? Nonne, & nobis*

e *Eſth.* 1. 14.

f 1. *Paral.* 14. 21.

g *Joſue* 15. 44. *&* 2. *Paral.* 14. 9. *Mich.* 1. 15. *Joſeph. Antiq. l.* 8. *c.* 3. *&* 6.

h 2. *Paral.* 14. 10. *&c. A. M.* 3063. *ante Chr.* 937. *ante Ær.* 941.

i *Antiq. l.* 13. *c.* 17.

k *Antiq. l.* 13. *c.* 18.

l *Antiq. l.* 14. *c.* 2.

m *Antiq. l.* 14. *c.* 8.

n *Antiq. l.* 14. *c.* 10.

o *Antiq. l.* 14. *c.* 27.

p *Joſue* 15. 59.

q *Matth.* 7. 6.

r *Eccl.* 32. 6.

ſ *Job.* 28. 18. *Prov.* 3. 15. *&* 8. 11. *&* 20. 15. *&* 31. 10. *Lament.* 4. 7.

Nata An. M. 2424. *ante Ch.* 1576. *ante Ær.* 1580.

t *Exod.* 2. 4. *&c.*

u *Joſeph. Antiq. l.* 3. *c.* 2.

x *Exod.* 17. 10. 11. *A. M.* 2513. *ante Chr.* 1487. *ante Ær.* 1491.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

y *Num.* 12. 2.

bis ſimiliter eſt locutus? (*y*). Poſt tranſitum Maris Rubri inter choreas pſallentium, & canentium fœminarum, Maria ſimul canticum illud cecinit [*z*]: *Cantemus Domino; glorioſè enim magnificatus eſt &c.* alterum ſimilem hymnum canente interim Moyſe inter virorum choros. Cùm Sephora uxor Moyſis in caſtra veniſſet, ſubortâ inter illam, & Mariam ſimul cum Aarone controverſiâ, ambo in Moyſem obloquuti ſunt, jactantes, ſe non ſecùs ae Moyſem Domini alloquio decoratos. Quibus verbis Dominus indignatus, Moyſi, Aaroni, & Mariæ ſimul Tabernaculo ſe ſiſterent, imperavit. Cùm præſto eſſent, Dominus in columna nubis deſcendens, atque pro foribus Tabernaculi adſiſtens, Aaroni, & Mariæ dixit, cæteris ſe Prophetis per latebras, & ænigmata; Moyſi verò tantùm revelatâ facie, atque ambagibus, & ęnigmatibus remotis locuturum. Quid igitur, ait, vos in tantum Prophetam obloquimini? Quibus dictis, Dominus evanuit, & Maria continuò leprâ nivis inſtar reſperſa apparuit. Eo aſpectu Aaron territus, Moyſem oravit, ut pœnam illam ab utriſque deprecaretur, neve ferret, ut ſororis corpus, cadaveris, & abortivi fœtûs inſtar, tabe conſumeretur.

z *Exod.* 15. 20.

Moyſi in preces effuſo reſpondit Dominus, oportere, ut ſoror ipſius integram ſaltem hebdomadam extra caſtra compleret, cùm totidem ſaltem diebus abſtinere debuiſſet, ſi in os illi pater inſpuiſſet. Igitur Maria per hebdomadam extra caſtra ſe continuit, nec populus inde movit, donec illa regrederetur. Cætera hujus fœminæ geſta latent; illud conſtat, quadrageſimo ab egreſſu Ægypti anno obiiſſe; quo tempore Iſraelitæ in Cades in deſerto Sin caſtrametabantur (*a*). Defunctæ à Populo parentatum eſt, atque in eodem loco tumulata; pompamque funebrem publicâ impensâ curatam fuiſſe, atque luctum ad integrum menſem prorogatum Joſephus eſt author (*b*). Virginem perpetuò fuiſſe S. Gregorius Nyſſenus, & S. Ambroſius teſtantur (*c*); quorum ſententia cum matrimonio Hur à Joſepho relato non ſatis convenit. Veterum, Recentiorumque Interpretum plures de Maria, Moyſe, & Aarone illud Zachariæ intelligunt (d): *Et ſuccidi tres paſtores in menſe uno, & contracta eſt anima mea in eis; ſiquidem & anima eorum variavit* (ſcilicet non ſatis mihi fideles ſe præbuerunt) *in me*. Euſebii ætate tumulus Mariæ in Cades viſebatur.

a *Num.* 20. 1. *A.M.*2552.*anteCh.*1448.*ante Aer.* 1452.

b *Antiq. l.* 4. *c.*4.

c *Nyſſ.l.deVirgin. c.*19. *Ambr.Epiſt.*2.*Claſ. Ep.*63.

d *Zacch.*11.8.

II. MARIA, Dei Mater, & Virgo, filia Joachim, & Annæ, è Tribu Juda, & Joſephi viri contribulis uxor. Parentum hujus Virginis ne nomen quidem in Scriptura, niſi *Heli*, de quo S. Lucas (*e*), eundem cum Joachim credamus. Quæ de ortu Virginis, ejuſque parentibus circumferuntur, nonniſi è Libris apocryphis derivata ſunt, vetuſtiſſimis tamen, ut v. *Joachim* oſtendimus, & diſertiùs in Diſſertatione de Genealogia Servatoris per S. Matthęum, & S. Lucam deductâ, ſimulque conciliatâ explicavimus. Genus Regale è Davide Maria, ſimulque Joſeph, ducebant. Aaronis propagini eandem Virginem conjunctam fuiſſe ex eo ſcimus, quòd Eliſabeth uxor Zachariæ, conſobrina ipſius nominatur [*f*].

e *Luc.* 3. 23.

f *Luc.*1.5. 36.

Caſtitatem ab ineunte ętate perpetuam vovit. In Libris quamplurimis ea Virgo adhuc puella in Templo oblata, Domini ſervitio addicta fuiſſe traditur [*g*]; à Sacerdotibus verò matrimonio cum Joſepho conjuncta viro religioſo, & ſene venerabili, quem Divino miraculo ad eas nuptias vocatum fuiſſe narrant, quippe cujus virga flores, Aaronicę inſtar, emiſerit. Porrò Joſeph Mariæ conſortium admiſit, non ut Infantes gigneret, ſed ut Virginitatem ipſius cuſtodiret. Quamvis ſingula hæc ſatis certâ non ſint, nonnulla tamen conſtant, uti inter cætera propoſitum Mariæ de Virginitate in matrimonio ſervandâ; ſiquidem ejus Virginitatem aſſerit Evangelium, ipſaque de ſe Virgo cum Angelo collocuta, dixit: *Virum non cognoſco* (*h*). Quare Joſephus uxorem ſuam fœtam animadvertens, ſtupere primùm, dein ſecretò re ad forum non deductâ, repudiare cogitabat.

g *VideEvang. de ortuVirg.& Protevangel. S.Jac.*

h *Luc.* 1. 34.

Deſponſam igitur (*i*), vel, ſi malimus, nuptam Joſepho Virginem Angelus Gabriel affatus, de concipiendo ab ipſa Meſſiâ nuncium attulit. Cùm Maria implendæ promiſſionis veram rationem exquiſiſſet, viri commercio ſe abſtinere profeſſa; audiit ab Angelo, concipiendum ab ipſa fœtum, non viri, ſed unius Dei opus futurum; cujus prodigii pignus alterum prodigium nunciare ſe dixit, pariendum nempè ab Eliſabetha ejus cognatâ, effœtâ jam muliere, Infantem, quem jam inde à ſex menſibus in utero geſtabat. Ad hæc Maria nihil cunctata, *Ecce*, ait, *ancilla Domini; fiat mihi ſecundùm verbum tuum.* ſtatimque S. Spiritûs operâ mater Emmanuelis, Dei ſcilicet nobiſcum, effecta eſt. Paulò poſt conſobrinam ſuam inviſura, Hebronem in montes Judęæ vênit. Eliſabeth, ad primam novæ hoſpitis ſalutationem, fœtum in utero ſuo inuſitatis aſſultibus exilire ſentiens, illicò S. Spiritûs œſtro abrepta, Mariam inter omnes benedictam, ac benedicto infante fœtam oraculo pronunciavit; dein tantæ matris viſitationem ſibi gratulans, quæ in utero ſuo de fœtûs exultatione ſenſiſſet, ſignificavit; tandem Mariam, ea quæ ab Angelo didiciſſet, omnia ſtato tempore implenda admonuit. Ad hæc Virgo novo Dei ſpiritu, & gaudio perfuſa, Canticum illud concinuit; *Magnificat &c.*

i *Matth.* 1.18. *Græcus & Latinus habent.* Deſponſata, *μνηστευθείσης. & in hoc ſenſu intelligunt Orig. in diverſ. Evang. loc. hom.* 2. *S. Hilar. inMatth.*1.18.*S.Hieron. in Matth. s.* 16.18.20.*S. Baſil. de hum. Chr. gen. S. Epiph. hær.*78. *S. Chryſoſt. ho.* 4. *in Matth.S. Bern. hom.* 2. *n.* 12. *ſuper Miſſus eſt. Alii verò nuptam Joſepho Virginem autumant. Deſponſa apud Hebræos tamquam apud nos nupta habebantur; atque in ſponſam eadem viro poteſtas erat, qua in nuptam, fractaque ſponſalium fides adulterii pœnâ multabatur. Complendo verò matrimonio nihil deerat poſt ſponſalia, quàm ceremonia, quadam, & ſolemnis Sponſa in domum Viri traductio.*

Trimeſtri circiter ab adventu evoluto, Maria ad proprias ædes regreſſa eſt, ubi tandiù ſubſtitit, donec maturo jam fœtu, ut cenſum ab Auguſto indictum, ſingulis in urbe ſuâ nomen profitentibus, ſolveret, in Bethleem cum conjuge vênit [*k*], quòd familia David ex ea urbe originem duxiſſet. Cùm ibi duo conjuges verſarentur, impleto partûs tempore, Maria Infantem primogenitum enixa eſt, quem pannis involutum, in præſepio ſpecûs illius, in quem ſe receperat, reclinavit; neque enim, reſer-

An. M. 4000. *Ch.*1. *anteÆr.* 3.

k *Luc.* 2. 1. *&c.*

fertâ hoſpitibus urbe, commodius aliud diverſorium nanciſci potuit. Sanè Patres Græci vulgò natum in ſpecu Jeſum Chriſtum teſtantur (*l*); eam verò extra urbem, & illi proximam fuiſſe S. Juſtinus & Euſebius perhibent [*m*]; & in extremitate meridionali urbis collocat S. Hieronymus (*n*). Nocte ejuſdem diei adventûs parentum in Bethleem, editus puer vulgò creditur; quam ad diem 25. Decembris conſignandam eſſe, receptâ ab antiquiſſimis retrò ſæculis traditione, tenemus. Prodigia, quæ in Evangelio de Infantia Salvatoris, alio nomine, Evangelio S. Thomæ, referuntur, conſultò præterimus; nulla enim Libris hiſce fides. Patrum conſenſu exploratum eſt, Chiſtum illæſo virginitatis clauſtro à matre editum; quo uno in partu neque excruciata parens, neque exceptricis operâ eguit, utpotè cùm in fœtu concipiendo nihil voluptatis admiſiſſet, ac ab Evæ & Adami maledictione tam filius quàm mater eſſent immunes.

l Epiph. hær. 51. Nyſſ. de Chnativ. Origen. Athan. Theodoret. &c. Vide Evang. Infantia.
m Juſtin. Dial. Euſeb. Demonſtr. l. 7. c. 4.
n Epiſt. 24. ad Marcellam.

Dum hæc gerebantur, paſtores, excubias gregi in agro Bethleemitico agentes, ab Angelo moniti, eâdem nocte ad locum convolarunt, ubi infantem nacti, pietatis & religionis illi officia perſolverunt; quod à Maria ſolerter animadverſum, imoque in pectore conditum eſt (*o*). Poſt paucos dies Magi natum puerum adoraturi (*p*), ab orientalibus regionibus venerunt; à quibus myſtica donaria, aurum nempe, thus, & myrrha, delata ſunt. Mox illi in patriam regreſſuri, ab Angelo moniti, alterum à priori iter inivere. Impletis purificationis diebus, ab ortu nempè pueri 40. Maria Hieroſolymam veniens (*q*), puerum Templo obtulit, delato inſuper purificationis, juxta Legis præſcriptum, ſacrificio. Inter hæc, Simeon vir Dei Spiritu plenus, qui certior factus erat, non priùs ſe vitâ deceſſurum, quàm natum Meſſiam videret, in Templum ſecretâ Dei inſpiratione ductus vênit; ubi puerum nactus, illicò in ulnas excepit; inde ad matrem converſus, futurum illum in reſurrectionem, exitiumque multorum prædixit; ab odiis hominum fore exercendum, adeo ut matris viſcera dolore filii transfigerentur, ut ſcilicet eâ occaſione ſecreta multorum conſilia panderentur.

o Luc. 2. 19.
p Matth. 2. 8. &c.
q Luc. 2. 22.

Sub hæc, ambo conjuges regreſſum in Nazareth parantes (*r*), Angeli ad Joſephum monitu in Ægyptum diverterunt, Herodis furorem declinaturi. Veteri apud Orientales traditione receptum eſt, illos Hermopoli ſubſtitiſſe; atque in via inter Cairum, & Heliopolim fons oſtenditur in loco, cui nomen *Matara*, ubi & balſamo conſitus erat hortus, ibique Infantis panniculos à matre lotos ferunt; quare noſtrâ adhuc ætate loci religio manet. Poſt Herodis obitum, Joſeph, & Maria ex Ægypto reduces, metu Archelai, qui patri in Regni parte ſucceſſerat, Bethleem declinantes, Nazareth petiere.

r Matth. 2. 13. 24.

Cùm ſingulis quibuſque annis Sancti Parentes Hieroſolymam in Paſchate aſcenderent [*ſ*], duodennem Jeſum ſecum duxere. Feſto exacto, ad propria remeantes, primò puerum cum aliquo ex ſociis rediiſſe putabant; deinde cùm fruſtra apud illos quæſiviſſent, Hieroſolymam regreſſi ſunt. In ea urbe poſt triduum, puerum in Templo inter Doctores aſſidentem, varia illos rogantem, ſimulque auſcultantem nacti ſunt. Ad hæc Mater mirari primò, dein quæſivit à puero, quidnam tantoperè ipſos, fruſtra ſe quæri permittens, afflixiſſet. Cui Jeſus, nihil eſſe ait, cur illum quærerent, implendis Patris præceptis occupatum (*t*). Regreſſus autem cum illis in Nazareth, eorum imperio ſeſe totum ſubdidit. Porrò Maria omnia in imo pectoris condidiſſe traditur; nihilque de illa ulteriùs ante celebratas in Cana nuptias occurrit.

ſ Luc. 2. 41. &c.
t Luc. 2. 49. Oti en tois tou Patros mou dei eine me. *Oportuit me in domo Patris mei, ſive in negotiis Patris mei, eſſe.*

Cùm igitur Jeſus Divinitatis ſpecimen Mundo exhibere ſtatuiſſet, baptiſmate Joannis initiari primùm, dein ad nuptias in Cana Galileæ cum Matre, & Diſcipulis invitatus, conferre ſe voluit [*u*]. Ibi deficiente convivis vino, Mater eâ de re filium monuit; ille nihil ſe commune habere cum illa, neque horam ſuam adhuc veniſſe reſpondit. Hujus reſponſionis ſenſum explicaturus S. Chryſoſtomus (*x*), ejuſque in expoſitione Scripturarum clientes autumant, inanis gloriolæ aliquid Virginem admiſiſſe, Matrem ſe Filii prodigiis coruſcantis prodere affectantem; à filio proinde duriuſculis verbis caſtigatam. Verùm vulgò Patres, & Interpretes æquiora de Virgine ſentientes, verba illa de charitate, & miſericordia in proximos expreſſa eſſe interpretantur; quòd autem Jeſus in hæc verba reſponderit, in cauſa fuiſſe dicunt, quòd non ut homo, ſed ut Deus loquutus [*y*], nihil ſe ex illa recepiſſe dixerit; ſcire propterea ſe, quando oſtendendæ omnipotentiæ ſuæ tempus adeſſet; nec ab illâ tempus illud præſcribi oportere.

A. Ch. 33. Ær. 30.
u Jo. 2. 1. &c.
x Chryſoſt. in Jo. hom. 20. Theophyl. Euthym. in Jo. 2.
y Orig. Cat. in Jo. Aug. in Jo. 2. & Tract. 119. & l. de Fide, & Symbolo c. 4. & l. de Fide ad Cathechiz. c. 5. Ita & Mald. Brug. Tirin. Menoch. Ligtfoot. Vat. &c.

Aderant ſex hydriæ lapideæ ſatis amplæ, quas Jeſus aquâ oppleri, atque inde hauſtum poculum ad Architriclinum afferri juſſit. Deguſtatum poculum vinum meraciſſimum pro aqua exhibuit; quo primo miraculo Jeſus prædicationem ſuam exorſus eſt. Inde Jeſus unà cum Matre, cognatis, & Diſcipulis Capharnaum contendit, ubi potiſſimùm Virginem ſubſtitiſſe autumamus [*z*]. S. Epiphanius (*a*) illam filio comitem toto prædicationis tempore adhæſiſſe narrat; verùm nihil de illa in Evangelio, cùm de Sanctis Fœminis Chriſtum ſecutis, ut illi neceſſaria miniſtrarent. Cùm Jeſus quondam in Capharnaum in ſuis ædibus moraretur, tantus ad illum populorum concurſus confluxit, ut ne veſcendi quidem facultatem relinquerent [*b*]; hinc ſparſâ in vulgus famâ, Chriſtus defeciſſe dicebatur; vox tamen Græca non defeciſſe quidem, ſed in furorem verſum fuiſſe ſonare videtur; cujus vim ſervat Vulgata: *Dicebant quoniam in furorem verſus eſt* (*c*). Re auditâ, Mater, ejuſque fratres, ſeù neceſſarii, illum adeuntes, è turbâ ſubducere tentarunt. Hi profectò indecens nihil de Jeſu ſuſpicabantur; ſed vulgus, ac Phariſæi Dæmonis ſpiritu agitatum illum dictitabant. Hinc Virgo, ac cæteri fratres eò venerunt,

z Chryſoſt. hom. 22.
a Hær. 78. c. 9.
b Marc. 3. 21. 22.
A. Ch. 34. Ær. 31.
c Elegon gàr, oti exeſte. Vide JeſusChriſtus.

nt

ut quid illi contigiſſet, oculati teſtes intelligerent. Eorum adventu renunciato, reſpondit Jeſus: *Quæ eſt Mater mea, & Fratres mei?* Inde præſentibus indicatis, illos dixit, qui Patri Deo morem geſſiſſent, eos fratris, matris, ac ſororis loco habiturum.

An.Ch.36.Ær. 33.

Poſtremo vitæ Jeſu Chriſti Paſchate Virgo Hieroſolymam vênit, ubi totam Paſſionis Chriſti tragœdiam ſpectavit; euntem ad ſupplicium comitata eſt, atque juxta crucem adſiſtens, dignum Dei Matre conſtantiæ ſpecimen exhibuit. Jeſus illam intuitus, & unà ſimul Diſcipulum ſibi charum, ait, Matri eundem Diſcipulum indicans: *Ecce filius tuus;* ac viciſſim Diſcipulo Virginem matris loco habendam commendavit (*d*). Poſt Reſurrectionem videndum ſe Matri filium præbuiſſe omnium primæ, vel inter primores, nullus dubito. Maria unà cum Apoſtolis verſans, euntem in Cœlum ſpectavit, ac deinde eodem cum Apoſtolis contubernio Jeroſolymis utens, Divini Spiritûs illapſu repleta eſt (*e*). Deinde cum Joanne Evangeliſtâ, cui matris loco ſupererat, permanſit (*f*); eumque Epheſum ſecutam, atque ibi tandem vitam in ultima ſenectute abſolviſſe ferunt [*g*]. Porrò Epheſi tumulatam fuiſſe ex Epiſtola Concilii Oecumenici Epheſini conſtat (*h*).

Ea tamen traditio non uſque adeò obtinebat, cùm eodem ſæculo quinto, quo Epiſtola illa data eſt, nonnulli Authores ſcripſerint, Virginem obiiſſe Hieroſolymis, ibidemque ſepulturæ mandatam. Marcianus Imperator, & Pulcheria ſolerter undique Virginis corpus requirentes, ut in Templo, cui Blachernæ cognomen, Conſtantinopoli collocarent (*i*), ex literis à Juvenali Epiſcopo Hieroſolymitano reſcivere, tumulum Virginis in Gethſemani propè Jeruſalem ſitum eſſe: quem illicò Conſtantinopolim aſportandum Marcianus curavit. Fertur in marmore ejuſdem ſepulchri ſimulacrum ejuſdem Virginis, non humanis illud manibus expreſſum, fuiſſe. Ex eo tempore ſepulchrum B. V. in Gethſemani in magnificentiſſimo Templo, ejus nomini conſecrato, coli cœpit (*k*); quod nec noſtrâ quidem ætate intermiſſum eſt. Ferunt [*l*] Apoſtolos, in varias Orbis regiones Evangelicæ prædicationis gratiâ diſperſos, illicò omnes Hieroſolymam tranſlatos fuiſſe, ut obituræ Virgini ſupremum officium perſolverent. Defunctum verò corpus in valle Gethſemani ſepulturæ mandaſſe, ubi per tridnum Cœleſtium ſpirituum concentus auditus eſt. Hiſce diebus evolutis, muſicæ voces ceſſarunt, & S. Thomas, qui morienti Virgini non adfuerat, cùm Hieroſolymam perveniens, defunctæ corpus videndi deſiderio teneretur, ſepulchrum recluſum eſt. Verùm præter expectationem, Virginis exuviæ non apparuerunt; quo indicio ſublatas illas in Cœlum, atque glorioſę Virginis animę redditas Apoſtoli intellexerunt. Fatendum tamen hujus generis traditionibus plura ineſſe, de quibus jure meritoque dubitemus.

Sunt, qui crediderint, Virginem martyrio vitam abſolviſſe [*m*], illud Simeonis ad Virginem afferentes: *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius* [*n*]; quæ tamen verba ad conceptum de ſupplicio Filii ſui dolorem vulgò referuntur, cùm nulla de martyrio Virginis hiſtoria uſpiam apparuerit. S. Epiphanius (*o*) ait, affirmare ſe non poſſe utrùm Virgo vitam abſolverit, an immortalitatis prærogativâ donata ſit; an terræ mandata, demum quem illa exitum habuerit, definire poſſe neminem; addit tamen credere ſe illam felici, beatoque fine quieviſſe. Sententia tamen de illius obitu hodie in Eccleſia invaluit, adhuc tamen Scriptoribus de ejus reſurrectione, ac loco ſepulturę, Epheſi ne, an Hieroſolymis, ambigentibus (*p*).

Quo ætatis anno obierit, re ſemper incertâ, fruſtrà quæreretur. Nicephorus, ex quo alii, temerè prorsùs certam Virginis ętatem definit [*q*]; neque meliori fide ejuſdem Virginis formam & corporis habitum deſcribit, quam, ait, ſupra mediocrem ſtaturam erectam, ore ad tritici colorem accedente, flavâ comâ, oculis vividis, itemque flaveſcentibus inſtar olivę, quos nigro ambiebant ſemicirculo ſupercilia, naſo obducto, rubicundis labiis, manibus, ac digitis oblongis, toto denique corporis habitu ad ingenuam gravitatem compoſita, cui laneę veſtes, ſimplices illę, nulloque adſcititio colore fucatę, modeſtię laudem cumulabant. Alias Virginis imagines pictis coloribus à S. Luca expreſſas fuiſſe vulgò tradunt; quamquam ne pingendi quidem artem eum Virum calluiſſe ex Antiquis novimus. Nicephorus, decimiquarti ſęculi Scriptor (*r*), omnium primus rem luculentè ſatis affirmat; occurrit tamen etiam in ſexto ſęculo Theodorus, Lector Eccleſię Conſtantinopolitanæ [*s*], qui miſſam Hieroſolymis ab Eudoxia ad Pulcheriam Imperatricem, imaginem B. Virginis à S. Luca pictam, teſtatur. Sanè Virum ſanctum arctâ ſatis conſuetudine cum Maria Virgine conjunctum fuiſſe ex eo conſtat, quòd plura de illa ſcriptis mandaverit, à nullo ſanè commodiùs, quàm ab ipſâ Virgine accepta.

Epiſtolę tandem nonnullę Virginis ad S. Ignatium Martyrem, & viciſſim, circumferuntur (*t*), teſtimonio S. Bernardi olim probatæ, nunc verò ab omnibus rejectę. Nec ſanè ęquiorem ſententiam de Epiſtolis nomine B. Virginis ad Meſſanenſes, & Florentinos datas ferunt, quas ſcriptas dicunt Hieroſolymis, & vernaculo Hebręorum ſermone, dein à S. Paulo [de Epiſtola ad Meſſanenſes loquor] Græcè, ac tandem à Conſtantino Laſcari Latinè redditas. De cultu & Feſtis B. Virginis, quo ſpiritu, & qua ætate in Eccleſiam inductæ, diſſerere, à noſtro inſtituto alienum eſt.

III. MARIA, mater Joannis Marci Apoſtolorum Diſcipuli, in cujus ædibus Hieroſolymis Apoſtolos poſt Aſcenſionem ſe recepiſſe (*u*), atque Divini Spiritûs illapſu dein confirmatos fuiſſe tradunt. Ædes illas in monte Sion urbis everſionem ſub Titò evaſiſſe tradit S. Epiphanius (*x*); ac deinde ſucceſſu temporis in Eccleſiam conſecratas, pluribus ſæculis celebratiſſimas perſtitiſſe [*y*]. Cùm S. Petrus in vincu-

lis

d *Joan.* 14. 26. 27.

e *Act.* 1. 14.

f *Epiph. hær.* 78. c. 10. 11. & *Nazianz. Tragæd. Cyril. Alex. in Joan. l.* 12.

g *Andr. Cret. hom.* 9.

h *Concil. Epheſ. tom.* 3. *Concil. Lab. p.* 574.

i *Joan. Diac. de Aſſumpt. B. M. ſerm.* 2. *Niceph. l.* 2. *c.* 23. & *l.* 15. *c.* 14.

k *Andr. Cret. hom.* 9.

l *Joan. Damaſc. ſerm.* 2. *de dormit. Deip. ſub finem.*

m *Timoth. Presbyt. Orat. de Simeon. Vide, ſi placet, t.* 5. *Bibliot. PP. p.* 1214. & *Ligtfoot. Harm. Evang.*

n *Luc.* 2. 35.

o *Epiph. hær.* 78. c. 11. & 23.

p *Vide Florentin. not. in Vet. Martyr. S. Hieron. Baron. ad An. Ch.* 48. *Tomaſin.* Traitè des Feſtes, *Joli Differt. in Uſuard. Tillem. Hiſt. Eccl. t.* 1. *not.* 13. 14. 15. 16. 17. ſur la S. Vierg.

q *Nicephor. Call. lib.* 2. *c.* 23. *Hiſt. Eccl.*

r *Hiſt. Eccl. l.* 2. *c.* 43.

s *Theodor. Lect. l.* 1. *pag.* 555. *edit. Valeſ.*

t *Bernard. ſerm. in Pſal. Qui habitat &c.*

u *Alexand. apud Sur.* 11. *Jun.* §. 7.

x *Epiph. de ponder. & menſ. c.* 14.

y *Cyrill. Catech.* 16. *Hieron. Ep.* 27. *Lucian. de Invent. S. Steph. c.* 8. 10.

lis detineretur, Fideles in ea domo orantes Apoſtolus Angeli ope liberatus adivit. De hujus fœminę geſtis nihil memoriæ proditum eſt. Vide *Joannes Marcus*.

IV. MARIA *Cleopha*, fœmina, cujus cognomen à patre, ſive familiâ, vel latenti aliquâ cauſâ derivatum eſſe autumat S. Hieronymus (z). Alii tamen veriùs credunt, cognomen illud [a] fœminæ inditum ex viro, ex quo conjugio S. Jacobus Minor, & Simeon fratres Domini editi ſunt; Eadem proinde eſt apud illos *Maria Mater Jacobi* (b), & *Maria Cleophæ* (c). Cleopha, & Alphæus unum, & eundem virum deſignant, ut Jacobus filius Mariæ Cleophæ idem eſt, ac Jacobus filius Alphæi [d]; quod cum Hebraicæ linguæ indole ſatis convenit, in qua duo illa nomina ratione tantùm ſcribendi, & pronunciandi apud Græcos uſurpatâ diſtinguuntur. Cleophæ nomen ſive ex Hebræo *Cheleph*, quod ſonat *immutare*, ac ſi diceretur, mutabilis, & inconſtans, ſive ex urbe *Cheleph* (e), in finibus Nephtali in Galilæa, unde ille fortaſsè oriundus, derivatum eſt.

Ut ad Mariam regrediamur, quamquam de ejus geſtis nihil ferè novimus, vulgò SS. Virginis ſoror fuiſſe creditur, filioſque edidiſſe Jacobum Minorem, Joſem, & Simeonem, & Judam, dictos proinde in Evangelio fratres [f], ſeu conſobrinos germanos Salvatoris. Hæc fidem inter priores recepit, atque Jeſu Chriſto in itineribus comes conſtantiſſimè adhæſit. Nec ultimo Paſchate abſuit, cùm Chriſtus neci traditus eſt, ductumque ad Calvarium ponè ſequuta, unà cum Virgine juxta crucem permanſit (g), Cadaveri ſepeliendo adſuit, alterâque die aromata condiendo corpori paravit [h]; verùm cùm eo conſilio die Dominicâ ad auroram ad tumulum cum comitibus veniſſet, Angelico nuncio de Reſurrectione Domini certior facta eſt; quod illa ſtatim ad Apoſtolos detulit (i). Cùm iret, Jeſum obvium habuit, cujus fœminæ illæ pedes complexæ, pronę adorarunt (k). Emortualis Marię annus latet; ejus verò, ac ſociarum, quę aromata condiendo corpori Chriſti detulerunt, memoria die 8. Aprilis à Gręcis colitur (l); ſingularum etiam corpora Conſtantinopoli in Templo, per Juſtinum II. conſtructo, ſervari tradentibus. In Martyrologio Romano Marię Cleophę Feſtum ad diem 9. Aprilis conſignatur; memoria verò tranſlati ejus corporis Verolim in agro Romano die 25. Maji recolitur. Sunt tamen, qui ejus exuvias reconditas autument in Provincia, in urbe, cui nomen Tres Mariæ, ad ripam Rhodani & Maris.

V. MARIA SALOME, filia Marię Cleophę, & ſoror S. Jacobi Minoris, ac cęterorum, qui fratres Domini dicti ſunt; quę proindè Chriſti conſobrina, & neptis SS. Virginis reputatur. Genuinum ejus nomen *Salome*; cur autem Maria appelletur, nihil eſt. Sunt, qui eam fœminam filiam attribuant S. Joſepho, viro B. Virginis; quod Gręcis Recentioribus ex authoritate S. Epiphanii (m) probatur. Vide *Salome*.

In Martyrologio Romano S. Jacobi Ma-

z *Hieron. in Elvid. c. 7.*
a *Chryſoſt. in Galat. Theodoret.*
b *Matth. 27. 56. Marc. 15. 40. Luc. 24. 10.*
c *Joan. 19. 25.*
d *Vide Bed. in Marc. lib. c. 56.*
e *Joſue 19. 31.*
f *Matth. 13. 55. & 27. 56. Marc. 6. 3.*
g *Joan. 19. 25.*
h *Luc. 23. 57.*
i *Luc. 24. 1. &c.*
k *Matth. 28. 9.*
l *Vide Boll. 9. April. p. 814.*
m *Epiph. her. 78. c. 8.*

joris mater Maria Salome appellatur; quod undenam acceptum ſit, ignotum eſt; ſiquidem nec in probatis authoribus, neque in Evangelio vel leve veſtigium hujus occurrit [n].

VI. MARIA, fœmina Chriſtiana, quam multùm pro fide, & Eccleſia Romana, ubi verſabatur ſub initium anni 58. laboraſſe S. Paulus teſtatur [o]. Cętera hujus fœminę latent.

VII. MARIA, ſoror Lazari, quam alii cum fœmina peccatrice, de qua S. Lucas [p], præpoſterè confundunt, cujus fœminæ peccatricis nomen S. Lucas ſilet; verùm Mariam Magdalenam facilè appellatam autumamus. Maria igitur, ſoror Marthę & Lazari, unà cum illis Bethanię, vici propè Jeruſalem, morabatur [q]. Eam ad domum Jeſus Chriſtus cum Diſcipulis frequenter ventitabat, quòd ſingulari amore Dominos proſequeretur. Cùm igitur illuc, & fortaſſe primùm, veniſſet, à Marthâ, omnia hoſpitalitatis officia in illum explere ſatagente, amiciſſimè exceptus eſt. Maria verò tota in eo audiendo detinebatur [r]. Quare Martha laborem miniſterii totum ſibi à ſorore relinqui conqueſta, petiit à Jeſu, ut ſororem ad opus mitteret; cui Jeſus: *Maria*, ait, *optimam partem elegit*, qua frui per me licebit.

Succedente tempore, Lazari morbo per nuncium à ſororibus illius miſſum audito, Jeſus tandiù illum inviſere cunctatus eſt, ut poſt ejus obitum Bethaniam perveniret [ſ]. Venienti Martha ſtatim occurrens, mali nihil paſſurum fuiſſe fratrem dixit, ſi ipſe adfuiſſet. Cui Jeſus reſurrectionem defuncti pollicitus, accerſiri deindè Mariam juſſit; quę ſtatim occurrens, non diſſimilia conqueſta eſt. Jeſus ad hæc duci ſe ad ſepulchrum jubens, infremere primùm, plorare, exorare Patrem, dein elatâ voce Lazarum accivit. Eo clamore excitatus defunctus è ſepulchro prodiit, ac ſororibus vivens reſtitutus eſt. Digreſſus deinde à viciniis Hieroſolymę Chriſtus, non priùs rediit, quàm Paſcha immineret (t). Igitur ſex ante Feſtum diebus, Bethaniam cum Diſcipulis proficiſcens, ad cœnam in Domum Simonis invitatus vènit; ubi & Lazarus inter convivas, & Martha miniſtrans aderant. Eâ occaſione Maria ſumptâ unguenti nardi ſpicati librâ, quod omnium hujus generis pretioſiſſimum eſt (u), caput, & pedes Jeſu perſudit, ac dein capitis ſui comâ deterſit; domo interim ſuaviſſimi odoris fragrantiam totâ redolente. Judę Iſchariotę indigna viſa res eſt; ſed Jeſus patrocinium fœminę aſſumens, eâ re dixit morti ac ſepulturę ſuę imminenti prçluſum fuiſſe; cùm defunctorum corpora aromatibus, & unguentis condirentur. Nihil inde de Mariâ & Marthâ in S. Scripturâ; plura tamen apud eos, qui Mariam ſororem Marthę, cum Maria Magdalene confundunt; tradunt enim illam & morienti in Cruce Domino adfuiſſe, & cadaveri condiendo aromata detuliſſe, in quibus pietatis officiis comitem habuiſſe Martham Ordo Romanus perhibet (x); & paria Nicephorus quidam apud Cotelerium [y] te-

n *Confer Matth. 27. 56. cum Marc. 15. 40. & Vide Orig. in Matth. p. 206. cæteroſque Interpr.*
o *Rom. 16. 6.*
p *Luc. 7. 37. 39.*
q *Sunt apud Baronium, qui crediderint ad familiam Lazari oppidum illud ſpectaſſe, quòd in Evangelio vicus Lazari & ſororis appelletur. Bella ratiocinatio!*
r *Luc. 10. 38. 43. A. Ær. 32.*
A. Ær. 33. aliquantò ante Paſcha.
ſ *Jo. 11. 5. 45.*
t *Jo. 12. 1. &c. Matt. 26. 6. Marc. 14. 3. &c.*
u *Vide v. Nardus.*
x *Apud Baron. an. 34. n. 182.*
y *Patr. primi ſæculi.*

teſtatur: nihil tamen in S. Scriptura.

Utramque ſororem Hieroſolymis ad obitum uſque ſubſtitiſſe Veteres Latini, ac Recentiores Greci conveniunt (z); earumque Feſtum ad diem 19. Februarii plura Martyrologia conſignant. Flodoardus ſuâ ętate (circa annum nempe 920.) extitiſſe ſcribit corpus S. Magdalenę, quam ipſe cum ſorore Marthę confundit (a). Gręci tamen Feſtum Marię die 18. Martii colunt, quòd circa eos dies Jeſu Chriſti caput ungueuto perfuderit. Fertur Bardilon Abbas Leuzenſis Hieroſolymis Vczeliacum corpus S. Magdalenę circa An. 920. detuliſſe, ad cujus cultum undique ad eam urbem peregrinationes inſtituebantur. Traditione tamen jam inde ab 1252. inceptâ, ac noſtrâ ętate receptiſſimâ vulgatum eſt, exuvias S. Magdalenę, quę eadem eſſe cum ſorore Lazari pluribus retrò ſęculis creditur, in Templo Prędicatorum S. Maximini, Diœceſis ad Aquas Sextias in Provincia pertinentis, eſſe conditas. Hęc tamen traditio incerto nititur fundamento [b].

VIII. MARIA MAGDALENE, fœmina, quam vulgò prępoſterè cum Maria ſorore Marthę confundunt, fortaſsè tamen à fœmina peccatrice, cujus nomen in Evangelio ſiletur (c), non diſtinguenda. Quam enim fœminam peccatricem Evangelium appellat, eandem eſſe cum Maria Magdalene, quę moleſto ſeptem Dęmonum contubernio à Jeſu liberata in eodem Evangelio narratur, his conjecturis probari poteſt (d). Siquidem Jeſus poſt reſtitutam filio viduę Nain vitam, urbem ingreſſus, apud Simonem Phariſęum cibum deguſtaturus divertit. Inter hęc, malę famę mulier domum ingreſſa, retrò ſecus Jeſum ſtans, quippe qui juxta morem menſę accumbebat in lecto, fracto quod ſecum detulerat, alabaſtro, pretioſo unguento pedes perfudit, inde illos oſculata, ac lachrymis irrigans, comâ tandem capitis deterſit. Eam rem Phariſęus intuitus, tacitus apud ſe reputabat, neſcire Chriſtum, quamvis ſe Prophetam jactitaret, ſe à fœminâ non optimæ famæ contingi. Jeſus ſecreta cordis illius rimatus, quæſivit ab illo, ecquid de duobus debitoribus cenſeret, quorum alteri centum denarios, alteri quinquaginta creditor remiſiſſet; uter, inquam, ex illis humanum creditorem plus amaret. Illicò Simon reputare ſe ait, illum magis benevolo futurum in creditorem animo, cui majus debitum condonatum eſſet. Tunc Jeſus amorem in ſe fœminæ extollens, addidit deinde plurima illi crimina ſe condonare, quòd ab illa plurimùm diligeretur (e); cui verò minus remittitur, minus amat. Tandem converſus ad mulierem, En, ait, peccata tua remiſſa ſunt. Subſequenti capite, S. Lucas narrat Jeſum urbes unà cum Apoſtolis Evangelicæ prædicationis gratiâ excurriſſe; comites verò itineris habuiſſe fœminas nonnullas, quas immundi ſpiritùs contubernio, ſive morbis liberaverat, ac inter cæteras aderat *Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem Dæmonia exierant*. Fatemur quidem adductam huc uſque hiſtoriam eam non eſſe, quæ ambas haſce fœminas unam eandemque eſſe liquidò demonſtrent; ſed huic opinioni ſuſtinendæ nullum validius argumentum occurrit: quare ne Lectorum conſenſum in re obſcura extorquere videamur, poſt relatam fœminæ peccatricis hiſtoriam, ea quæ ad Mariam Magdalene ſpectant, ſeorſùm addemus.

z Vide Bolland. t. 1. Maji.

a Vide ſi lubet Florentia. Not. in Vet. Martyrol. & Laun. de Magdalena.

b Vide Natal. Alex. Hiſt. Eccl. t. 2. Diſſ. in Magd. Tillem. t. 2. Memoir. not. ſur. S. M. Madel. Laun. Tract. de Advent. M. Magd. Martha, & Lazar. in Proviac. alioſque.

c Luc. 7. 35. &c.

d Luc. 8. 2.

e Luc. 7. 47. Plures verba Textus paulò aliter interpretantur: Apheon tai amartiai autes pollai, oti egapeſe poly. O de oligon aphietai oligon agapâ; *reddunt, inquam, plura peccata ei remiſſa ſunt; ideo illa plurimum amat. Vox Græca* oti *interdum redditur* ideò. *Vide Joan. 8. 29. & 14. 17. Marc. 9. 28. Genſ. 22. 17. Pſal. 6. 7. & 116. 1. collatam cum 1. Cor. 4. 13. Jerem. 29. 16. Geneſ. 29. 32. Judic. 2. 24.*

Maria Magdalene, cognomen ſortita videtur ſivè à vico *Magdalo* in Galilæa, trans Jordanem, non longè a Gamala (f), qui locus innuitur fortaſſe *Matth.* 15. 39. juxtà Græcum; in Latino enim legitur *Magedan*; ſivè ex *Magdolo* (g) urbe ciſjordanicâ ad radices Carmeli, alio nomine *Megiddo* appellatâ [h]. Duę ejuſdem nominis fœminę à Rabbinis memorantur (i). altera uxor Rab. Pappi filii Juda; altera ejuſdem fœminę mater, *uxor Hamchunæ patris Nazareni* (k); quam non ex patrię urbis nomine, ſed ab arte capillos comendi *Magdalam* appellatam tradunt; *Magdala* enim turrim ſignificat, veluti ſi variis ordinibus capillos inſtruens, turritas mulieres efficeret [l]:

. . . , Tanta eſt quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput.

Porrò poſteriorem hanc Magdalam eandem eſſe cum Magdalene Evangelii, quam cum Mariâ ſorore Lazari confundit, Ligtfootius autumavit [m].

Maria Magdalene inter fœminas itinerum Jeſu Chriſti comites, pro more Judęorum illi miniſtraturas, ab Evangeliis recenſetur. Addunt S. Lucas, & S. Marcus [n], eandem mulierem ſeptem Dęmonum contubernio ope Jeſu liberatam fuiſſe, quod alii dictum ad literam intelligunt (o); alii de ſeptemplici vitiorum tyrannide interpretantur (p). Non deſunt, qui Magdalenam virginem perpetuò manſiſſe tradant (q); quibus proinde diſtinguenda videtur à fœmina criminosâ; nec vitioſam illam, ſed Dęmoniacam (quod etiam Sanctis Viris accidit interdùm) credunt. Cùm Jeſus Chriſtus è Galilęa Hieroſolymam poſtremò veniſſet, venit unà & Magdalene; agentique in Cruce ſpiritum cum Virgine juxta adfuit, nec ante diſceſſit, quàm cùm ſepulchro reconditum vidit; regreſſura deindè poſt comparata condiendo cadaveri aromata, & requiem Sabbati evolutam. Ad auroram igitur Dominicę tres ſimul mulieres, Magdalene, Maria mater Jacobi, & Salome ad monumentum perrexere. Cùm irent, rationem lapidis amovendi ab oſtio ejuſdem ſepulchri inibant; cum ſubitò terram concuti [r] (Reſurrectionis Jeſu Criſti indicium) ſenſerunt. Cùm ad locum perveniſſent, duos Angelos nactę ſunt, à quibus de reſurrectione Domini certiores factę; ſtatimque ejus rei nuncia Magdalene ad Apoſtolos convolavit. Tunc Petrus & Joannes illicò ad ſepulchrum cum Magdalene cucurrerunt; Apoſtolis tamen, poſtquam locum corpore vacuum vidêre, regreſſis, Magdalene ſubſtitit; quę cùm interioribus ejuſdem ſepulchri ſervandis inclinaretur, duos ad utrumque extremum excubantes

An-

f Joſeph. de vita ſua.

g Herodot. l. 2. c. 159.

h Joſue 17, 11, & 4. Reg. 9. 27. & 23. 29.

i Vide Cellar. Geogr. antiq. l. 3. c. 13. & Reland. Palæſ. l. 3. p. 884. Ligtfoot. Chron.

k Liber Juchaſim fol. 17.

l Juvenal. ſat. 6. v. 500.

m In Chronic. & Hor. Hebr. in Matth. 27. 56.

n Luc. 8. 2. Marc. 16. 9.

o Ambroſ. de Salom. c. 5. Baron. an. 32. §. 24. Cornel. à Lapide.

p Greg. M. hom. 33. in Evang. & alii.

q Vide Ambroſ. de Virg. l. 3. Modeſt. Poſt. ſeculo 7. apud Phot. 275.

r Marc. 16. 1. 2. Luc. 24. 1. 2.

Angelos intuita, quidnam ploraret ab illis rogata eſt. Cùm reſpondiſſet, neſcire ſe ubinam locorum ſublatum Domini ſui corpus reconditum eſſet, retrò interim converſa, Jeſum ipſum obvium habuit. Maria eum virum agricolam rata, cujus ſpecimen referebat, quęſivit ab illo, an defuncti corpus, & quònam ſubſtuliſſet. Tunc Jeſus nomine illam appellans, ſtatimque agnitus, pedes oſculari volentem prohibuit, nondum ſe ad Patrem aſcendiſſe ſignificans; quod tantundem erat ac ſi dixiſſet, videndi ſe majorem deindè opportunitatem habituram. Juſſit deindè ad fratres ſuos Apoſtolos referre, ſe jamjam ad ſuum, eorumque Deum & Patrem eſſe recipiendum [ſ]. Ita planè Maria omnium prima è mortuis regreſſum Salvatorem intuita eſt.

ſ Vide Matth. 28. 25. &c. Marc. 16. 6. &c. Jo. 20. 11. 17.

Statim igitur Hieroſolymam ad Apoſtolos ſe conferens, omnia, quę viderat, & audierat, illos edocuit; à quibus tamen mulieris relationi fides addita non eſt, niſi plurium teſtium acceſſione res confirmaretur. Huc uſque Evangeliſtæ de Maria Magdalene, alterâ à Mariâ ſorore Marthę, quamvis per errorem duabus hiſce fœminis in unam confuſis, etiam Marthę ſororem Mariam Magdalene pluries appellari contigerit; & peculiaris ejuſdem ſororis Marthę hiſtoria, apocrypha tamen illa (quam ſcriptam ferunt Hebraicè à Marcellâ Marthę ancillâ) non raro noſtrę Magdalenę tribuatur. S. Modeſtus Conſtantinopolitanus Pręſul (t) tradit, Magdalenam, quam Jeſus à ſeptem Dęmonibus obſeſſam liberavit, poſt Virginis obitum Epheſum petiiſſe, ubi cum Joanne ad obitum uſque permanſit; additque martyrem illam occubuiſſe; quod ex ejus Actibus, eâ ętate extantibus, noſtrâ verò deperditis, deſumere poterat. Pſeudo-Hieronymus in Marcum (u), Mariam Magdalene viduam fuiſſe ſcribit. S. Gregorius Turonenſis [x], ac S. Modeſtus ſupra laudatus, referunt ejus ſepulchrum Epheſi eſſe, neque ad eam uſque ętatem fuiſſe recluſum; ubi etiam illius reliquias extitiſſe anno 745. cùm S. Villebaldus illac pertranſiret, memorię proditum eſt. Ibidem obiiſſe, ac ſepulturę mandatam in Meneis Gręcorum legimus; undè ejus Reliquias tandem Leo Sapiens Conſtantinopolim tranſtulit (y); quam tranſlationem Codinus quidem ad Mariam Marthę refert; Cedrenus tamen ad Magdalenam [z].

t Modeſt. C.P. apud Photium cod. 275. florebat ſeptimo ſeculo.

u Hieron. in Mar. 15.

x Greg. Tur. De Glor. Mart. c. 30.

y Regnum inivit Leo an. 886.

z Codin. Orig. C.P. p. 63.

IX. MARIA, filia Eleazari, illuſtri genere matrona, quæ ſub initium Romanorum cum Judæis belli, Hieroſolymam unà cum Viro, & filio infante ſe recepit [b], ubi hoſtium obſidionem cum cæteris ſuſtinere coacta. Accidit interea, ut vir ejus, factâ ab obſeſſis in aggreſſores eruptione, trucidaretur; illa verò facultatibus omnibus à Zelatoribus impunè undique per urbem graſſantibus exſpoliaretur; quare ad extremum redacta, dies nonnullos egit impaſta; tandem fame adigente ad ultimam deſperationem deveniens, filium abreptum occidit, ejuſque carnes in cibum decoxit. Cibi odore acciti Zelatores ſtatim ad illam cucurrerunt, ut cibum apponeret exigentes. Nec fœmina cunctata, partem quam ſervaverat, occiſi filii protulit, illos, ut comederent, indignabunda adhortata; neque enim, ait, delicatiores vos fœminâ, & matre indulgentiores reor. (c).

a Cedren. p. 599.

b An. Ch. 68. ſive 69.

c Joſeph. de Bel. l. 7. c. 8. ſeu 31. in Græco.

I. MARIAMNE, filia Alexandri, filii Regis Ariſtobuli, & Alexandræ filię Hircani Summi Sacerdotis Judæorum, fœmina omnium ſui temporis elegantiſſima, Herodis Magni uxor, & trium filiorum, Alexandri ſcilicet, & Ariſtobuli, nec non Herodis, qui immaturâ adhuc ætate, cùm Romæ ſtudio vacaret, deceſſit; duarum inſuper filiarum, Salampſo, & Cypri mater. Hujus fœminę hiſtoriam v. *Herodes Magnus*, nec non *Alexander*, & *Alexandra* proſecuti ſumus, quam proinde hic tantùm libabimus. Quamvis Herodes eam deperiret, mutuus tamen uxoris in virum amor deſiderabatur; quin & pro amore odium admiſit, ex quo Herodis juſſu Ariſtobulus Mariamnes frater, anteà Summo Sacerdotio ab eodem Rege donatus (e), ſublatus eſt. Neque obſcura hujus odii exhibebat indicia; verùm Herodes amore captus, nunquam in animum inducere potuit, ut illam repudiaret.

e A. M. 3970. ante Chr. 30. ante Ær. 34.

Antonio profligato Herodes, qui Antonii partibus ſummoperè faverat, eique contra Auguſtum ſuppetias tulerat, ad Auguſti victoris clementiam confugere coactus fuit. Igitur iter ſuſcepturus, Joſephum, & Sohemum Regni adminiſtratores reliquit, imperans, ut ſi quid ſiniſtri accidiſſe ſibi noſſent, uxorem Mariamnem occiderent (f). Hæc Regis juſſa Mariamne ſolerter à Sohemo ſcrutata, in Herodem exarſit; quare et regreſſo, cùm uxori blandiri vellet pro more, illa ſęvitiem, & efferatum animum exprobravit. Nec interim à jurgiis quieſcens, iram tandem viri, quam falſæ de illa delationes fovebant, in ſe concitavit. Viri animum in uxorem acuit Regius Pincerna, qui à Salome ſorore Herodis, hoſtilis in Mariamnem animi fœminâ, corruptus, ſollicitatum ſe ab eadem Mariamne teſtatus eſt, ut amatorium poculum Regi miniſtraret.

An. M. 3974. ante Chr. 26. ante Ær. 30.

f Antiq. l. 15. c. 9. 11. &c.

Interrogati quæſtione Eunuchi, quorum alioqui fides Herodi perſpecta erat, nihil de poculo dixerunt; ſed vi tormentorum adacti, tandem faſſi ſunt, uxoris in virum concitandę proditum à Sohemo ſecretum cauſam exhibuiſſe. Re compertâ, Herodes ratus nonniſi pudicitiæ pretio ſecreti proditionem à Sohemo uxorem impetrare potuiſſe, vehementer excandeſcens, accito amicorum conſilio, acerrimam in illam accuſationem inſtituit. Cùm eò tendere videretur, ut uxori ſupplicium expeteret, communi ſuffragio eam necem decreverunt (g). Ad ſupplicium igitur ducta Mariamne, mirum virilis conſtantiæ ſpecimen exhibuit. Eâ ſublatâ, Herodes ſopiti jam amoris ſtimulis exagitatus, brevì extinctæ deſiderio adeò impotenter abreptus eſt, ut illam proprio nomine tanquam præſentem ſæpè vocare, indignaſque tanto Rege querelas fundere audiretur. Dimiſſis quin etiam Regni curis, habenas dolori laxavit, ut nec priſtinis voluptatibus delectari ampliùs poſſet, ac Domeſticis ſępè compellatis, acciri Mariamnem, tanquam ſuperſtitem, juberet. Turrim etiam Hieroſolymis erexiſſe Hero-

g Antiq. l. 15. c. 11.

An. M. 3976. ante Chr. 24. ante Ær. 28.

dem, deque uxoris nomine appellaſſe Joſephus eſt author [h]; addens eam omnium ejuſdem Regis ornatiſſimam fuiſſe, & 55. cubitis in longitudinem, 24. in latitudinem extenſam.

II. MARIAMNE, filia Simonis Summi Sacerdotis, & uxor Herodis Magni [i], ex qua editus Herodes-Philippus, qui primò Herodiadem duxit uxorem, deinde Herodi Antipę [k], nece S. Joannis in Evangelio notiſſimo, nuptam. Porrò hujus nominis fœminę plures apud Joſephum occurrunt, quas pręteermittimus, utpotè in Scriptura ignotas. Conſule, ſi lubet, Dictionaria univerſalia, & Joſephum, qui etiam Mariam ſororem Moyſis eodem nomine appellat.

MARIMATH, Urię filius, qui ductam contra legis diſpoſitionem uxorem dimiſit (l).

MARISSA, urbs Tribûs Juda, eadem ac *Mareſa*, ſive *Mareſchet*, vel *Moraſthi*. Vide *Mareſa*.

MARNAS, Deus Gazentium, atque potiſſimum Philiſthęorum Numen, quod dicunt eſſe verum Jovem, Cretâ oriundum (m). Fanum ejus ędificio rotundo conſtabat, quod duo porticus, ſive alę circumambiebant. Non diſſimile Templum everſum à Samſone videtur [n], quod Dagoni conſecratum fuiſſe tradit Scriptura.

MARSANA, vir ex ſeptem potiſſimis Satrapis, Aſſuero à conſiliis (o).

MARTHA, ſoror Lazari, & Marię, in cujus hoſpitio in vico Bethanię non rarò Jeſus Chriſtus exceptus eſt. De hujus ſorore, ac fratre in ſuis articulis egimus. Nomen illius perpetuò ante Mariam appoſitum occurrit, ex quo natu majorem fuiſſe arbitramur. Cùm Jeſus quondam apud illam divertiſſet, Martha parandis hoſpiti cibis ſollicitâ, cum Jeſu conqueſta eſt, quòd Maria ad ejus pedes otioſa ſederet (p). Verùm Jeſus inter quietem Marię, & ſollicitudinem Marthę, Mariam optimam partem elegiſſe dixit, qua proinde illam privare durum eſſet, & iniquum. Succedente tempore, cùm Lazarus æger decumberet, ejus rei nuncium ambæ ſorores ad Jeſum trans Jordanem verſantem, miſère, qui tamdiu cunctatus eſt, donec Lazarus obiret (q). Poſt ejus mortem, Bethaniam perveniens, Martham illicò obviam habuit, quæ cum Salvatore conqueſta, quòd dilato adventu fratris necem, alioqui prohibendam, permiſiſſet. Jeſus verò Lazari reſurrectionem pollicitus eſt, addens ſe vitam eſſe, ſidemque ſuis dictis habentes, morte licèt oppreſſos, in vitam fore revocandos; dein quæſivit à Marthâ, num iſta crederet. Annuens illa, credere ſe, illum à Deo genitum in Mundum veniſſe dixit. Inter hæc, Maria de adventu Domini certior à ſorore facta, in occurſum illius veniens, ſimilia ac ſoror, conqueſta eſt. Dein Jeſus ad tumulum tendens, Lazarum in vitam revocavit, ut alibi narratum eſt.

Sex ante paſſionem diebus, Jeſus Bethaniam ad celebrandum Paſcha veniens, à Simone Leproſo Phariſæo convivio exceptus eſt [r]. Martha recumbentibus miniſtrabat; Lazarus inter convivas aderat; Maria pretioſo unguento caput, & pedes Jeſu perfudit. Hæc de Martha in Scriptura. Obiiſſe Hieroſolymis, atque ibidem, non ſecus ac Mariam & Lazarum, tumulatam & veteres Latini, & recentiores Græci conſentiunt. Earum Feſtum ad diem 19. Januarii conſignant vetera Martyrologia quamplurima; alia ad 17. Decembris; recentiores Latini ad 20. Julii (s). In Monumentis quibuſdam, fidei tamen dubiæ, S. Martha unà cum Lazaro & Mariâ, atque Marcellâ famulâ ruinoſæ carinę impoſita caſu Maſſiliam appuliſſe traditur (t), unde Martha Taraſconam petiit in Provincia, ibique ejus corpus inventum anno 1187. tradunt.

h De Bello l. 6. c.6. in Grę-co 14.
i Antiq. l.15. c.12.
k Mar.6. 17. &c. Matth.14. 3. &c.
l 1. Eſdr. 10. 36. & 2. Eſdr. 3.3.
m Vita S.Porphyr. Gaz. Epiſc. c.9.19. Act. SS. l.4.p.655.
n Judic. 16. 23...26.
o Eſth.1.14.
p Luc.10.38... 43.
A.Chr.36.Ær. 33.
q Jo.11. 5... 45.
r Jo.12.1.&c. Matt. 26. 6. &c.Marc. 14. 3. &c.
s Vide Florent. not. in vet. Maryr. S. Hieronym. Laun. de Magd.
t Vide Natal. Alex.l.1. Hiſt. Eccleſiaſtic. de Magd.

MASADA. Vide *Maſada*.

MASAL, urbs Tribûs Aſer [u], quæ Levitis è familia Gerſon ceſſit [x]. Sita erat ad Carmelum in littore maris (y).

MASCHIL, vox identidem occurrens in titulis Pſalmorum, quæ redditur (z) *qui docet*. Sunt inter Commentatores, qui nullo ſanè fundamento de Inſtrumento muſico explicent. Veriùs eo titulo *Cantica Catechiſtica* inſcripta ſunt. Veteres Rabbini nonnulli tradunt, inſcriptos eâ voce pſalmos unà ſecum literæ intelligentiam afferre. Inter Patres aliqui vocem *Intellectus* (a), Hebraicè *Maſchil*, Pſalmi, cui appoſita eſt, ſenſum reconditum, altumque ſignificare credunt; alii planam potiùs, apertamque ſignificationem innuere (b).

MASEBIA, loci nomen, de quo 1. *Par.* 11. 46.

MASEPHA, urbs Juda (c), ad meridiem Jeruſalem, & ad ſeptentrionem Eleutheropolis, & Hebronis. Hebræi pro *Maſpha* pronunciare ſolent *Mizpha*. Vide *Maſpha*.

MASEREPHOTH. Hanc urbem eandem credimus cum Sarephta; quæ duo nomina ex eadem radice derivantur. Sunt, qui aquas *Maſerephot* (d) calidas fuiſſe autument; alii ſalſas è mari per canales derivatas, è quibus calore ſolis evaporatis ſal extraheretur, ut in maritimis regionibus noſtrâ etiam ætate fieri ſolet.

MASMA, quintus filius Iſmaelis [e].

MASNEPHETH, ſive *Miſnepheth*, quo nomine mitra Summi Sacerdotis in Hebræo appellatur (f). Hujus tegumenti forma apud Moyſem deſideratur; de utroque tamen, nempè Sacerdotali, & Pontificio v. *Cidaris* egimus.

I. MASPHA, ſive *Miſpha*, & *Maſphat*, urbs Tribûs Juda [g], ad Meridiem Jeruſalem, & 6. leucis ab illa diſtans; ad ſeptentrionem verò Hebronis, & Eleutheropolis. Hanc eandem credo cum *Maſpha Benjamin* (h), quò Hebræi orandi gratiâ convenire ſolebant, & cœtus indicebantur [i].

II. MASPHA, *Miſpha*, & *Maſphat*, in montibus Galaad, & in Tribu Dan. Hic fœdus inter Labanum, & Jacobum initum eſt [k]; initum etiam aliud fœdus inter Jepthe ejuſdem urbis incolam, & Iſraelitas transjordanicos, à quibus in ſuum ducem electus eſt. Copias igitur Jephte ibidem coegit, atque in Ammonitas deinde movens, prælio illos fregit (l). Interdum eadem

urbs

u Joſ.21. 30. Maſchal, ſivè Miſchal, Hebraicè.
x 1.Par.6. 74.
y Euſeb. in Maſan.
z Pſal. 41. 1. In finem intellectus filiis Core. Vide Pſal. 31. 1.
a Euſeb. in Pſ. 41. Theodoret. in Pſal.88. Didym.
b Vide Agellii in Pſal.31.
c Joſue 15. 38.
d Joſue 11. 8. & 13. 6.
e Gen. 25. 13.
f Exod.38. 4.
g Joſue 15.38.
h Joſue 10.17. & 21. 5. & 1. Reg. 7. 16. Joſue 18. 26.
i Vide 3. Reg. 15. 22. & 1. Reg. 7. 5. &c. & 10. 17. & 2. Par. 16. 6. & 2. Eſdr. 3. 7. & 1. Macch. 3. 46.
k Gen. 31.49.
l Judic.11.11. 29. 34.

urbs inter Moabiticas refertur, quòd à Moabitis occupata fuerit.

III. MASPHA. De Hevæis incolentibus regionem Maſphæ ad radices Hermon, adeoque ad fontes Jordanis, in Joſue agitur [*m*]; ubi & de exercitu Jabin, atque ſociorum, qui in fugam converſi, in eam regionem ad orientem urbis Sidonis ſe recepere; qui ſanè ſitus idem eſt cum priori.

m *Joſue* 11. 3. 8.

IV. MASPHA, genericum nomen, locum in ſublimi poſitum, unde in longiora proſpectus, ubi vigiles locare ſolemus, ſignificans.

MASRECA, Princeps, ſive Dux Idumeę, ſucceſſor Adad [*n*].

MASSA, ſeptimus filius Iſmaelis (*o*). Urbs *Meſa*, & urbs *Meſada* in Arabia Petræa occurrunt.

n *Gen.* 36. 36.
o *Gen.* 25. 14.

MASSA, vox Hebræa, *tentationem* ſonans, quo nomine locus quidam, nomine Raphidim, appellatus eſt [*p*]; cùm enim Hebræis ibidem caſtra habentibus defuiſſent aquæ, murmur in Moyſem excitatum eſt, atque tentatus Dominus, ac ſi de præſentia ipſius in caſtris dubitaſſent.

p *Exod.* 17. 2. *&c.*

MASSADA, arx in Tribu Juda, ad Occidentem Maris Mortui, ſive Lacûs Aſphaltitis, non procul ab Engaddi, in prærupto ſaxo erecta, quò penè invius eſt acceſſus; in ſummitate tamen hujus ſaxi planities ſatis ampla porrecta erat, cultûs patiens, unde annona ſuppeditabatur. Jonathas Aſſamonæus, frater Judę Macchabæi, & Summus Judęorum Sacerdos, eam arcem munitionibus firmaverat, ut armis Regis Syrię reſiſteret (*q*). Veteribus novas munitiones adjecit Herodes Magnus, ut inexpugnabilem redderet; non enim parvi momenti locus videbatur. Cùm verò unquoſus eſſet locus, plures ędificari ciſternas juſſit, ubi tantum aquę aſſervaretur, quantum ſibi in eum locum confugienti, ſi fortè ſubditi rebellaſſent, vel ſubito aliquo infortunio cogeretur, abundè ſufficere potuiſſet.

q *Joſep. de Bell. l.* 7. *c.* 28.

In Bello Judęorum poſtremo contra Romanos, Eleazarus Latronum dux, eandem arcem occupavit (*r*); quam proinde Flavius Sylva, cui Titus diſceſſurus reliquum Provinciæ ſubjiciendum reliquerat, obſidione cinxit. Cùm illa hoſtium impetum ſuſtinere diutiùs non valeret, Judęos ſocios ad mutuam occiſionem hortatus eſt, eâ conditione, ut qui cęteris ſuperſtes fuiſſet, arcem incenderet. Conſilium facto probatum eſt; cujus rei totam hiſtoriam duę fœminę in aquæductibus unà cum quinque filiis latentes, manè ad Romanos detulerunt.

r *Joſeph. ibid. An. Aer.* 71.

MASSORA, vox Hebræa, *Traditionem* ſonans, ex verbo *Maſar* (*ſ*), nempe *tradere*, dare, offerre. Doctores Hebræorum *Maſoretha* dicti ſunt, qui lectionem Sacri Textûs determinarunt, additis punctis vocalibus, & marginalibus notis, quæ in Bibliis Hebraicis impreſſis occurrunt; qui religioſâ ſedulitate verba omnia, verſus, literas cujuſcumque Libri numerarunt, ne temporis ſucceſſu aliquid mutari contingeret, eademque lectio ſemper, ac fixa perſeveraret. Cùm enim Hebræi ſæpiſſimè ſine vocalibus, ſonum determinantibus, ſcribere ſoleant, nonniſi traditionibus quibuſdam, à patre in filium derivatis, rationem quorundam conſonantium legendi acceperant, quæ ſanè variam inducere poterant ſignificationem pro vocalium varietate, quæ ſuppleri debuiſſent. Sic tres literæ *d b r* exprimere poſſunt *dabar*, nempè verbum, vel, ipſe dixit; *dabir*, atrium; *daber*, mors, ſivè peſtis; *dabber*, loquimini; *daber*, qui loquitur. Traditione igitur ſtatutum eſt, quam in ſingulis locis, ubi fortè occurrunt, eadem vocabula ſignificationem obtineant; quam ſanè traditionem Maſſorethæ firmam ratamque punctorum vocalium ope effecerunt. Undè illis nomen *Maſſorethæ*, eorumque Operi *Maſſora*, ſivè traditio inditum.

ſ *Num.* 31. 5. 15. *idem verbum occurrit, quod redditur, tradidit.*

Puncta igitur vocalium defectum, ſiquando defuerint, ſupplent; in Textu appoſita ſonum moderantur; an quieſcentes, an exprimendę ſint literę; an longę, an breves; an clarè promendę, an denique velut per curſum indicandę. Interdum ſuper literas, potiſſimùm tamen ſub literis adſcribuntur. Vocalia 13. ſunt numero; 5. longa, brevia totidem, reliqua breviſſima. Conſula Grammaticas. Vocalibus tamen Hebręi caruiſſe nonniſi per errorem crederentur: illarum uſus in eorum tantummodò ſcriptis deſideratur. Vide *Litera*.

Accentus quoque, & puncta à Maſſorethis adjecta; illos pronunciationi, muſicæ, & lectioni dirigendæ; hæc verò diſtinguendis verſibus, atque interpungendis, eâdem rationa, quâ apud nos virgularum, & punctorum eſt uſus.

Quod ad literas attinet, Maſſorethæ ſedulò adnotarunt, ſiquæ in Sacro Textu ſuperfluerent, ſive deficerent, an verbum irregulariter deſcriptum ſit; an alia pro alia litera uſurpata; an longior breviorve; an inverſa, an ſuſpenſa; Hebręi enim Sacris Libris plurimum deferunt, atque ſi fortè litera extra ordinem occurrat, illam immutara Religioni ducunt. Quare Myſterium potiùs, quàm errorem, in ea re deprehendere ſibi videntur. Profectò veteres Hebræi ſuperſtitioſà hac religione non tenebantur, cùm Textus Sacer pluribus ſcateat mendis, ab inſcitiâ & incuriâ Amanuenſium ortis.

Denique, ſi quando variæ lectiones in Textu, ſive mendum occurrerint, rectam ajus lectionem in margine apponunt, prophanâ manu Sacrum Textum violare nolentes. Quod in Textu legitur, *chetib* appellant, nempe *ſcriptum*; quod in margine appoſitum, *Keri*, nempe *lectio*, ſive *lege*; ac ſi diceretur; ita quidem ſcriptum eſt, legendum tamen ita. Sic cùm nomina quædam occurrunt, alia ſubſtituunt; quod in nomine Sacro Jehovah ſervatur, pro illo enim ſubſtituunt *Adonai*, ſive *Elohim*; eâdemque ratione cùm turpia quædam nomina occurrunt, honeſta apponunt.

Quod ad Authores Maſſoræ, ſive ad Maſſorethas attinet, quo illi tempore floruerint, quid de illorum ſcriptis cenſendum, non eadem eſt Criticorum ſententia. Sunt, qui illorum opus ſummis laudibus extulerint, utpote quod ambages, & æqui-

æquivocationes omnes, alioqui in Textu ſrequentes, eo uno Libro ſublatæ ſint, audaciamque Amanuenſium, & Criticorum, ne pro libito in Sacrum Textum temerariam manum inferant, nihil præterquàm ſpiritum ſuum,& ingenium conſulentes, coercuerit. Non deſunt tamen, qui ſuſceptum ab his opus criminentur, ipſis exprobrantes, quòd Sacri Textus puritatem corruperint, veteri ac genuinæ lectioni, Patrum authoritate probatæ,novas ſubſtituendoChriſtianis minùs faventes; utpote qui vacuam à præjudiciis mentem ad ſcribendum non contulerint. Exploratum ſanè eſt, longè diverſas illos lectiones ſecutos, quàm quæ à Priſcis Interpretibus Grecis ante Chriſti ætatem probantur. Interdum neque cum Chaldæo conveniunt; omnium illo vetuſtiſſimo Interprete, nec linguæ ſatis ab Hebræo diſcrepantis. Quid? quòd nec veteres Rabbini aliquando cum illis conſonant? Quo ſanè argumento planè intelligimus, illos nunquam ſatis conſtantem traditionem, quam ſectarentur, habuiſſe; vel ſi quæ fuit traditio, eorum fides in eâ referendâ deſideratur.

Judæorum nonnulli Opus illud à Moyſe derivatum jactitant, qui rationem Textûs interpretandi Iſraelitarum ſemores docuerit, Alii ab Eſdra, & à Scribis ejus ætatis repetunt: alii tandem à quinto Eccleſiæ ſæculo, operâ Præceptorum Scholæ Tiberiadis. Porrò Moyſem in omnes Veteris Teſtamenti Libros Maſoram non exaraſſe, nemo jure in dubium revocaverit, cùm ex iis plerique poſt illius ætatem ſcriptis mandati fuerint.

Rationem etiam legendi, atque dividendi Scripturam ad certam regulam ſub Eſdra redactam non fuiſſe, ex varia legendi, atque Sacrum Textum interpretandi ratione, pluribus poſt illum ſæculis adhuc occurrente, ut ex Septuaginta, Aquilâ, Symmacho, Theodotione conſtat, ſatis intelligimus. Imò nec ipsâ Origenis, & S. Hieronymi ætate huic varietati modus impoſitus erat, ut ex ipſo Hieronymo ſatis liquet (t).

Cùm igitur luculentis hujus S. Doctoris (u) teſtimoniis conſtet, vaganti Scripturę lectioni, nunquam ad id uſque temporis modum impoſitum fuiſſe, ſuſpicio nobis ingeritur, ne Rabbini inventionem punctorum ad Doctores Tiberiadis referentes, imponere nobis aliquid voluerint (x). Quin & in Talmud (quod opus, juxta aliquos, anno Chr. 500. (y), juxta alios verò anno 645. (z) abſolutum eſt) ne hilum quidem de punctis vocalibus, quamvis agendi de illis occaſio non rarò ibidem occurrat, Quin & hiſtoriæ quædam in eo Libro referuntur, quæ vagam ad id uſque temporis Textûs lectionem extitiſſe demonſtrant, Hinc de Joab duce copiarum Davidis narrat, illum ab expeditione in Amalecitas regreſſum, à Rege interrogatum, cur ab exterminandis hoſtibus deſtitiſſet, reſpondiſſe, ſe Dei juſſionibus obtemperaſſe; à Domino quippè injunctum, ut Amalecitę omnes maſculini generis delerentur (in Hebræo *facar* (a)). Cùm David non *facar*, ſed *fecher*, ſcilicet *memoria* (quaſi omnis Amalecitarum memoria abolenda eſſet) legendum in Textu objiceret, Joab à Præceptore ſuo priorem lectionem ſe didiciſſe reſpondit, Hæc profectò fabella ſatis indicat, lectionem ſacri Textûs nutantem adhuc, incertamque fuiſſe.

t Hieron. in Iſai. 26. 14. in Jer. 22. in Habac. 3.

u Floruit S. Hieronymus uſque ad 420.

x Elias Levita in Exod. 26. ubi laudat Abenezra, Kimchi, Judam Levitam.

y Rab. Gedalias, Abraham Levit. Izemah David,

z Abrabanel. Praf. in Pirkeavoth Moſ. Aegypti Praefat. in Jad. Cazakah.

a Heb. Secher, memoria; Sacher, Mas,

In Libro quodam Zohar inſcripto, in quo colloquium Regis Cozar cum Judæis quibuſdam refertur, mentio punctorum vocalium occurrit; legimus enim, conſonans ſine vocalibus, tanquam fœminas eſſe ſinè cultu, quæ à publico ſe abſtinent. Congreſſum verò illum ad annum 740. vulgò conſignant; ſed peritiores Critici totam hanc hiſtoriam inter fabulas amandant, & 400. ſolidis annis recentiorem ſeptimo ſæculo Librum deprehenderunt: quo ſanè tempore vocalia puncta obtinuiſſe ultrò fatemur,

Sunt etiam Judæis ſua in Scripturam Commentaria, *Midraſchim* appellata, Talmud recentiora, in quibus grammaticæ obſervationes, de apicibus literarum, de verbis, de ratione ſcribendi, legendique quamplurimæ occurrunt; de punctis verò vocalibus, ac de Maſſorethis ſermo nullus. Liber Scribarum, ſivè *Sopherim*, in quo Talmud, velut antiquus Liber, omnium conſenſu probatus, laudatur, plura ad Textum, & ad rationem ſcribendi pertinentia complectitur; veluti de genere, menſurâ, & ratione membranæ ad hunc uſum ſeligendæ, quid inter lineas ſpatii relinquendum; quot in ſingulis lineis verba; quot lineæ in ſingulis paginis; quot lituræ Librum prophanum efficiant; quot literæ majuſculæ &c. Inter minutiſſima hæc, & alia hujus generis, ne verbum quidem de punctis vocalibus, cęteriſque, quæ in Maſſora continentur,

Ætate etiam recentiora ſunt Scripta quædam Judęorum Orientalium, & Occidentalium, in quibus variantia Textûs Hebręi ſedulò collecta ſunt. Judęi enim Occidentales, omnium primi Biblia ad Mſſ. Codices examinantes, literarum numerum, verba defectiva, ac plena adnotarunt. Opus illud Judęi Orientales, Babylone ultra Euphratem degentes, ad examen revocarunt, ſimulque cum Textu Hebręo, ſuiſque Mſſ. conferentes, ex collatione 216. variantia loca deprehenderunt. Ea res Judęos Hieroſolymitanos, & Babylonicos in duas ſectas diviſit, ſingulis pro ſuo Textu, & Mſſ. certantibus. Hæc labente octavo ſæculo, vel ſub noni initium, contigerunt. Neutri tamen authoritatem Maſſoretharum pro ſe laudaſſe videntur; quod argumento eſt maniſeſtiſſimo, nunquam adhuc Maſſoram audiri cœpiſſe.

Paulò poſt, initâ diſputatione inter Rabbinos *Aaronem Ben-Aſer*, Principem Scholæ Occidentalis, & *Moyſem Ben-Nepthali*, Principem Orientalis, plurimùm de punctis, accentibus, ac ratione legendi verba S. Scripturæ diſceptatum eſt; ex quo ſanè intelligimus, ſpatio illo temporis, quod intercedit inter annum 840. quo collectio variantium per Occidentales facta eſt, & annum 940. ſive 1030. quo Rabbini illi flo-

ſe.

Digitized by Google

rebant, Maſſorethatum opus prodiiſſe; Illi tamen perficiendo quamplurimos annos inſumpſiſſe opus ſuit, Cùm verò Aaron Ben-Aſer Scholæ Tiberiadis præſideret, idcircò eâ in urbe Maſſoram incepiſſe ferunt (b).

Iſaacus Voſſius teſtatur (c), ſe ultra 2000. Hebraica Mſſ. vidiſſe, nec ſibi aliquod occurriſſe ante ſexcentos annos ſcriptum, tradit, in quo punctuationis regulæ ſervarentur; additque, eos, qui ejuſdem punctuationis vetuſtatem defendunt, velle ſe, ut vel unum Mſ. majoris vetuſtatis producant; niſi fortè veteri Libro, recentiori manu, puncta adjecta ſint. Tandem hujus punctuationis recentiorem inventionem ex eo demonſtrat, quòd Bibliorum exemplaria, quæ convoluta in Synagogis ſervantur, punctis careant. Quare veriſimillimum videtur, puncta in Scripturis Judæorum, nonniſi poſt ſcriptas Hebraicæ Linguæ Grammaticas, nono ſcilicet ſæculo, invecta fuiſſe; tunc enim minuendæ Tyronibus difficultati, auxilio vocalium ſubventum eſt.

MATERNUS; quod nomen Recentiores aliqui filio viduæ Naim, à Jeſu Chriſto in vitam revocato, tribuunt, quem in Gallias primùm, deinde in Germaniam miſſum ferunt, Cùm in itinere obiiſſet, ad vitam iterum, ope baculi à S. Petro ad eam rem miſſi, & ſupra defuncti corpus poſiti, reſtitutus eſt; quare & ſuſceptum iter perficere, Eccleſias Trevirenſem, Legienſem, Tungrenſem, Colonienſem, Argentinenſem conſtituere potuit. Hiſce hiſtoriolis nihil, præter authoritatem, deeſt.

I. MATHAN, filius Eleazari, pater Jacobi, avus S. Joſephi, viri B. Virginis (d). Huic S. Lucas (e) filium tribuit *Heli*, quem credimus eundem eſſe ac Joachim, patrem Mariæ, & ſocerum Joſephi; quare à S. Matthæo genealogia per Joſephum deducta eſt; à S. Luca verò per Mariam. Duas haſce genealogias conciliare tentavimus in Diſſertatione Commentariis in S. Lucam præfixâ.

II. MATHAN, Sacerdos Baal, ante Numinis aram juſſu Summi Sacerdotis Jojadæ trucidatus (f).

III. MATHAN, pater Saphatiæ, Viri nempe illius, qui in Babyloniam captivus à Nabuchodonoſore adductus eſt (g).

MATHANA, ſive *Matthana*, locus, ubi Iſraelitæ in deſerto Caſtra habuerunt (h), quem Euſebius ad ripas Arnon 12. milliaribus à Medaba, orientem verſùs, collocat.

MATHANAI, filius Haſem (i).

MATHANIA, Princeps nonæ familiæ Levitarum (k).

MATHANAIAS, alio nomine *Sedecias*, Rex Juda. Vide *Sedecias*.

MATHANIAU, filius Heman Levitæ (l).

MATHAREA; vicus ſex milliaribus à Cairo in Ægypto, ubi hortus eſt balſamo conſitus, & fonte irriguus, cujus aquis panniculos infantis Jeſu lotos à Virgine dum in Ægypto manſit, vulgò tradunt.

MATHAT, filius Levi, & pater Heli (m), illius nempe, quem eundem eſſe credimus cum Joachim, Virginis Mariæ parente.

b *Vide Morin. Exercit. in Bibl. Valt. Proleg. Cappell. arcan. Punctuat. revel. Buxtorf. alioſque.*
c *Iſaac. Voſſ. de 70. Interpr. Tranſlat.*
d *Matth. 1. 15. 16.*
e *Luc. 3. 23.*
f *4. Reg. 11. 19. A. M. 3126. ante Chr. 874. ante Aer. 878.*
g *Jerem. 38. 1. A. M. 3416. ante Ch. 584. ante Aer. 588.*
h *Num. 21. 18. 19.*
i *1. Eſdra 10. 33.*
k *1. Par. 25. 26.*
l *1. Par. 15. 4.*
m *Luc. 3. 24.*

I. MATHATA, filius Nathan, & pater Mennæ, inter progenitores Jeſu Chriſti (n).

II. MATHATA, filius Haſom, ex iis, qui è captivitate Babylonica regreſſi fœminas, illegitimè ductas, dimiſerunt (o).

S. MATTHÆUS, Apoſtolus, & Evangeliſta filius Alphæi (p), Galilæâ oriundus, Religione Judæus, arte Publicanus (quid Publicani munus eſſet vide v. *Publicanus*), Apud alios Evangeliſtas *Levi*, quod Hebræum erat viri nomen, appellatur; ipſe tamen ſe Matthæum perpetuò denominat, quod fortaſsè nomen in exercitio muneris ſui, vectigalia ſcilicet exigendi, obtinebat. Neque ipſe ſibi indulgens, Publicanum ſe prodere non veretur; quò acceptam à Chriſto Apoſtolatûs gratiam magis magiſque commendaret. Capharnau verſatus telonium ſuum ad mare Tiberiadis urbi proximum ſtatuerat. Cùm Jeſus illac pertranſiſſet (q), virum ad ſuam ſequelam invitavit; nec ille cunctatus, illicò relictis omnibus, ne ratione quidem rerum ſuarum initâ, Præceptorem ſequutus eſt (r),

Porphyrius & Julianus Imperator (ſ) leve viri ingenium culpant, quod ignoto homini vix accitus adhæſerit; quibus S. Hieronymus reſpondet, miraculorum Jeſu Chriſti, ejuſque doctrinæ famam veriſimiliter ad illum jam perveniſſe; cujus etiam prædicationibus ſæpiùs fortaſſe interfuerat; ac tandem neſcio quis Divinitatis fulgor ſub humanæ naturæ velamento intermicavit, quo viri animus ſolo intuitu perſtringeretur. Valido ſimul, ac ſuavi gratiæ attractu captum eâ occaſione virum S. Auguſtinus docet (t).

Cùm igitur S. Matthæus munere ſuo ſe liberaſſet, primò Jeſum, ejuſque Diſcipulos convivio in domo ſua excepit (u), accitis ſimul pluribus ex Publicanis, aliiſque ſibi familiaribus viris, Ea res Phariſæorum animos offendit; quare cum Diſcipulis Jeſu conqueſti ſunt, quòd cum ejuſmodi viris cibum caperet. Jeſus ad hæc reſpondit, malle ſe miſericordiam, quàm ſacrificium; veniſſe autem non juſtis, ſed peccatoribus ad ſe vocandis. Hactenus Evangelium de Matthæo. Cùm verò in eodem Evangelio *filius Alphæi* appelletur, ideò fratrem fuiſſe Jacobi Minoris, dicti fratris Domini, à nonnullis inter Veteres (x), & à Recentioribus Græcis traditum eſt, quod ſanè ad libitum excogitatum videtur. Vide *Cleophas*, & *Alphæus*. Eodem ſimul anno, primo nempè prædicationis Jeſu Chriſti, & fide & Apoſtoli dignitate initiatus eſt; quandoque autem ſeptimus, quandoque octavus Apoſtolus appellatur.

S. Clemens Alexandrinus (y) perhibet, ſolis illum oleribus, & leguminibus, omni interdicto carnium uſu, victitaſſe. Perſidem, ſive regiónem Parthorum, vel Caramaniam, eâ ætate Parthis ſubiectam, prædicationibus & ſanguine excoluiſſe, Veteres, & Recentiores conſentiunt (z). Rufinus, Socrates, Pſeudo-Abdias, aliique plures (a), Aethiopiam laboribus, & martyrio conſecraſſe tradunt. Heracleon Diſcipulus Valentini, apud S. Clementem Alexandrinum

n *Luc. 3. 31.*
o *1. Eſdr. 10. 33.*
p *Mar. 2. 14. Luc. 5. 27.*
q *Matth. 9. 9. Mar. 2. 14. Luc. 5. 27.*
r *Vide Hier. & Chryſoſt. in Matth. 9.*
ſ *apud Hier. in Matth. 9.*
t *De grat. Ch. cont. Pelag. & Cæleſt. c. 22. & lib. de geſt. Pelag. &c.*
u *Matt. 9. 10. &c.*
x *Chryſoſt. in Matth. hom. 33. Theodoret. in Pſ. 67. Vide Bollan. 21. Maji,*
y *Pædag. l. 2. c. 1.*
z *Paulin. carm. 26. Ambroſ. in Pſ. 46. Martyr. S. Hieron. & alii.*
a *Rufin. l. 10. c. 9. Hiſt. Eccl. Socra. l. 1. c. 19.*

num (*b*), teſtatur, hunc Apoſtolum morbo, non ſanguine, è vita exceſſiſſe; quod etiam Menologium Baſilii, & Græcorum nonnulli ſenſiſſe videntur; cùm tamen ex Græcis aliqui igne abſumptum perhibeant. Hunc ignem precibus primùm extinxiſſe ſcribit Nicephorus (*c*); ſed illo iterum excitato, Martyrem in pace obiiſſe. Ado, & alii Latini, Martyrium conſummaſſe dicunt, cujus hiſtoriam Pſeudo-Abdias ita deſcribit. Cùm Hirtacus Rex Æthiopiæ, frater & ſucceſſor Æglippi, unicè deperiret Iphigeniam, fratris ſui filiam, illam virginitatem ſuam Deo per votum conſecraſſe intellexit; quod proinde votum negligere nefas eſſe Apoſtolus oſtendit. Eâ re incenſus in illum Rex, miſſis ſatellitibus obtruncari juſſit; nec in fœminam mitior, ignem in domum illius injiciendum præcepit. Verùm flante ſubito Divinitùs vento, flammæ è domo fœminæ remotæ, in Hirtaci ædes delatæ ſunt, quas ſtatim abſumpſerunt.

Feſtum illius noſtrâ ætate apud Latinos die 21. Septembris celebratur, quibus & Martyrologium Bedæ, & Sacramentarium S. Gregorii conſentiunt. In Martyrologio S. Hieronymi, præter eam diem, dies etiam 7. Octobris, & 6. Maji, quæ illius corporis Tranſlationi in Martyrologio Romano ſacra habetur. Ex Æthiopia in Britanniam ſivè in Bythiniam, primò delatum ejus Corpus; deinde Salernum in Regno Neapolitano in Italia tranſlatum (*) perhibent. Robertus Dux inſigne Templum ejus nomini conſecratum ædificavit, ubi Corpus ipſius ſub Gregorio VII. repoſitum eſt.

Nonnulli inter Veteres, veluti Clemens Alexandrinus, & Origenes [*d*], ſimulque ex Recentioribus aliqui [*e*], Matthæum à Levi filio Alphæi, de quo S. Marcus, & S. Lucas (*f*), his ducti conjecturis, diſtinguunt. I. Matthæus nunquam Levi; Levi etiam nunquam Matthæi nomine in Novo Teſtamento appellatur: II. Heracleon apud S. Clementem Alexandrinum de S. Matthæo, & de Levi, veluti de duobus viris agit; cujus opinionem in eo probare videtur S. Clemens, quòd illam non rejiciat: III. Origenes teſtatur, Levi publicanum à Jeſu Chriſto vocatum in numero Apoſtolorum non recenſeri, *niſi*, ait, *in quibuſdam Exemplaribus Evangelii S. Marci*. Profectò Exemplaria quædam S. Marci, & inter cætera Mſ. Cantuarienſe, legunt *Marc. 2. 14. Jeſus vidit Jacobum filium Alphæi;* alia legunt: *vidit Matthæum publicanum*, pro eo quod in Vulgata, & in cæteris Mſſ. Græcis, itemque in impreſſis habetur, *Levi publicanus*. Grotius autumat quidem, Levi Præfectum fuiſſe Telonii, Matthæum verò miniſtrum ipſius; convivium verò non in Matthæi domo, ſed Levi inſtructum.

Verùm hæ conjecturæ tantæ non ſunt, ut receptam in Eccleſia opinionem frangere poſſint. Heracleonis authoritas, Origenis dubitationes, ſilentium S. Clementis, quorundam Mſſ. lectio tantine facienda ſunt, ut contra Exemplaria omnia, tam Mſſ. quàm impreſſa, contra perpetuum

b *Clem. Alex. l. 4. Strom.*

c *Niceph. l. 2. c. 41.*

* *A. 954. Ubi inventum eſt A. 1080. Vide Baron. ann. 954. §. 2. & 1080. §. 43.*

d *Clem. Alex. l. 4. Strom. Orig. l. 1. contra Celſum.*

e *Grot. ad Matt. 9. Vide & Cleric. ad Hammond. in Luc. 5. 27.*

f *Mar. 2. 14. Luc. 5. 27.*

omnium Scriptorum aſſenſum valeant? Quid? quòd Origenes ipſe in Præfatione Commentarii in Epiſtolam ad Romanos, & in Fragmento in Catena in Matthæum inſerto, communem ſententiam confirmat? Tandem Cotelerius, & Dodrellus [*g*] autumant, Levi, de quo Heracleon, non eundem eſſe ac Publicanum, ſed potiùs Lebbeum, qui idem eſt, ac S. Thaddeus Apoſtolus.

Evangelium ſuum ſcripſit Matthæus, quo tempore diſceſſum è Judæa meditabatur, ut in traditam ſibi regionem contenderet; cùm enim Fideles Palæſtinæ traditam ſibi doctrinam ſcripto colligeret, Apoſtolum exoraſſent, ille orantibus acquievit (*h*). Nonnulli inter Patres tradunt, precibus Fidelium ſuas etiam Apoſtolos addidiſſe [*i*]. Vernaculo verò Hebræorum, qui Syrus erat, ſermone ſcriptum exaravit; inceptumque opus circa annum 41. Æræ, & 8. poſt Reſurrectionem adorſus eſt, ut vetera ferè omnia Mſſ. Græca in calce ejuſdem Evangelii notatum ferunt. Author Operis imperfecti in Matthæum, cui Cornelius à Lapide, & Baronius conſentiunt, occaſionem ſcribendi Evangelii primæ Fidelium diſperſioni poſt necem Sancti Stephani tribuit (*k*); S. Irenæus verò eo tempore exaratum teſtatur, quo SS. Petrus & Paulus Eccleſiæ Romanæ fundamenta jaciebant (*l*). Veriſimiliùs tamen S. Matthæus opus ſuum ante S. Marcum, qui illud in compendium redegit [*m*], abſolverat; quare ante Æræ annum 43. Evangelium illud extitiſſe oportuit.

Originali Hebraico S. Matthæi, *Chaldaico*, ait S. Hieronymus, *Syroque ſermone, ſed Hebraicis literis ſcripto* (*n*), diutiùs uſi ſunt Fideles ex Judæis; quod etiam ſecum detulere, cùm obſeſsâ per Romanos Jeruſalem, Pellam confugiſſent. Inde hujus Exemplaria per univerſam Decapolim, totamque latè regionem transjordanicam diffuſa ſunt, ut de Chriſtianis Hebraizantibus ſuâ etiam ætate tradunt S. Epiphanius, & Euſebius [*o*]. Verùm hujus Scripti apud illos depoſitum non inviolatâ fide ſervatum fuiſſe ex eo intelligimus, quòd plura ab ipſis, ſive ex Apoſtolis, ſive ex Diſcipulis accepta, in illo inſeruerint; quod ſuſpicionem in eum librum apud cæteros Fideles creavit. Dein Ebionitæ ſuis ſulciendis erroribus Evangelium illud etiam atque etiam interpolantes, effecerunt tandem, ut apud cæteras Eccleſias, doctrinæ depoſitum ſanctiſſimè ſervantes, atque Græcę Verſioni ex Hebręo paulò poſt S. Matthęum adornatæ, adhęrentes, prorſus contemneretur.

Originis ætate, Evangelium Habraicum Chriſtianorum Hebraizantium (*p*) nullam jam authoritatem obtinebat; & ab Euſebio inter ſuppoſititia Scripta amandatur, quod etiam ex pluribus teſtimoniis de illo apud PP. laudatis, à Græcæ Verſionis fide plurimum diſcrepantibus, apertiſſimè colligimus. Horum locorum ſpecimen hìc exhibendum cenſuimus. Cùm Chriſtus viro illi dixiſſet: *vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me;* abiiſſe di-

g *Cotel. Not. in Conſt. Apoſt. l. 8. c. 22. Dodrel. Diſſ. 1. ad Iren.*

h *Euſeb. l. 3. hiſt. Eccl. c. 24. Chryſoſt. in Matth. hom. 1. Iren. l. 3. c. 1. Hieron. de Viris illuſtr.*

i *Iren. & Euſeb.*

k *Circa 3. ſive 4. Annum à Reſurrectione.*

l *Circa A. Aer. 61.*

m *Circa An. 43. Chriſti.*

n *Hieron. l. 3. adv. Pelag. c. 5.*

o *Epiph. Hæreſ. 29. c. 7. Euſeb. l. 3. c. 2. hiſt. Eccl.*

p *Orig. in Matth. hom. 8. edit. Lat.*

cio

citur in hoc Evangelio vir caput ſibi ſcalpens (q). Ex eodem Evangelio duas haſce ſententias laudat S. Clemens Alexandrinus [*]: *Qui admiratus fuerit, regnabit, & qui regnabit, requieſcet:* & illam: *Secretum meum mihi, & omnibus domûs meæ.* Origenes loquentem Jeſum in hæc verba, ex eodem Evangelio deſumpta, inducit (r): *Modò accepit me mater mea S. Spiritus, uno capillorum meorum, & me in montem magnum Thabor portavit.* In Hebræo, *Ruach*, quod ſonat, *Spiritus*, vox eſt fœminina; hinc in eodem Evangelio S. Spiritus *Mater* eſſe perhibetur. Hæc etiam verba loquitur S. Spiritus, dum Chriſtus aquis baptiſmatis à Joanne ablutus eſſet. *Fili mi, ego expectabam adventum tuum in omnibus Prophetis: tu es Filius meus dilectus, qui in æternam regnas.* Illud etiam ex eodem Evangelio ſupereſt; *Et ecce mater Domini & fratres ejus dicebant ei: Joannes Baptiſta baptizat in remiſſionem peccatorum, eamus, & baptizemur ab eo. Dixit autem eis, quid peccavi ut vadam, & baptizer ab eo?* [ſ]

Porrò Evangelium Matthæi Hebraicè ſcriptum, fraude deindè Ebionitarum, qui in fidei communione à cæteris Palæſtinæ Fidelibus deſciſcentes, plura contra Divinitatem Chriſti, & Virginitatem Marię effutiebant; Evangelium, inquam, illud apud Nazarenos, ſeù priſtinos Palæſtinę Fideles diutius incorruptum ſervatum eſt. Nazarenorum nomen ætate S. Hieronymi adhuc audiebatur, quos ille viros nullius erroris Ebionitici reos arguit (t). Nihil illi ex Evangelio detrahere audebant; traditiones omnes Phariſæorum rejiciebant, quamquam Legis ſtudio plurimùm tenebantur. Cæterùm noſtrâ ætate Hebraicum Evangelium S. Matthæi nuſquam apparet; quæ enim exemplaria curantibus Sebaſtiano Munſtero, & Du Tillet excuſa ſunt, nullam obtinent authoritatem, utpote recentiora, & ex Latino, ſive Gręco in Hebraicum tranſlata (u). Non deſunt tamen, qui credant Evangelium Syriacum S. Matthæi, in Polyglottis impreſſum, ipſiſſimum eſſe Originale S. Evangeliſtæ; quod tamen apud accuratiores Criticos, eam Verſionem ex Græco adornatam animadvertentes, non probatur (x).

Verſio Græca, quæ noſtrâ ætate ſupereſt, atquę Originalis loco habetur, jam inde ab Apoſtolorum ætate ignoti Authoris operâ adornata eſt. Quòd enim alii opus illud tribuerint S. Matthæo, alii S. Jacobo Minori (y), alii S. Joanni Evangeliſtæ [z], alii S. Paulo, ſive Lucæ, ſive Barnabæ (a), id temerè prorſus aſſeruerunt. Papias apud Euſebium tradit (b), paſſim omnes vertendo huic Evangelio in Græcum operam ſuam impendiſſe. Latina Verſio ex Græco ſinè controverſia adornata, paulò recentior eſt, quàm Græca; quanquam de authore, ipſius tempore, & occaſione ſcribendi nihil certi poſſit afferri.

Nonnulli hujuſce ætatis Scriptores ambigunt, verène S. Matthæus Hebræo ſermone, & charactere Evangelium ſuum exaraverit (c). Hebraico, inquam, ſermone, quali tunc temporis Judæi Palęſtinæ utebantur, Syro nempe, Hebraico, & Chaldæo admixto. Hi nimirum Scriptores Evangelium illud Græcè ſcriptum autumant, atque ea omnia, quę de Originali Hebręo feruntur, conficta, ſive diſtorto ſenſu intellecta credunt. Origenes, S. Epiphanius, & S. Hieronymus non ſibi ſatis in ea reconſtant; quamquam enim ſcriptum illud laudant, non eam tamen authoritatem illi tribuunt, qualem debuiſſent, ſi Originale S. Matthæi crederent. Neque adeò ſegnes fuiſſent Fideles in Originali ſervando, ut prorſus intercidere paterentur. Si S. Matthęus Hebraico ſermone uſus eſſet, cur in ejus Evangelio Gręca Hebræorum nominum interpretatio? Quorſum Scripturæ teſtimonia ex Septuaginta ibidem laudarentur? Græcum verò idioma vulgò tum temporis in Palęſtina, tôtoque Oriente; quin & in omni Romano Imperio, ac Romæ, ut conſtat ex Epiſtolâ S. Pauli ad Romanos, Græcè ſcriptâ, obtinebat. Neque enim S. Petrus, & S. Jacobus alio ſermone in ſuis Epiſtolis ad Judęos per Orientem diſperſos uſi ſunt; nec alio etiam S. Paulus in Epiſtolâ ad Hebræos Palæſtinę datâ; eodemque cæteri Novi Teſtamenti Scriptores. Hæc illi.

Hiſce tamen rationibus in promptu eſt reſponſio. I. Veterum omnium conſenſus pro adſtruenda Hebraici Evangelii S. Matthęi authoritate, plurimi ſanè faciendus, cùm Evangelium illud oculati teſtes ſpectaverint. Quorum ſi quando authoritas minùs ſibi conſtare videtur, illud intelligendum eſt, non de uno, & de eodem Evangelio illos ubique locutos; alterum enim erat ab Hæreticis corruptum, de quo certè nullam, niſi deteriorem opinionem, habuerunt.

II. Quamvis Græcę Linguæ uſus in aliquibus Palæſtinę urbibus, & regionibus à Græcis frequentatis obtinere poſſet, vulgò tamen Judæi Hebraico, Syro, Chaldæo mixto ſermone uti ſolebant; quem ſanè Chriſtum etiam uſurpaſſe ex eo colligimus, quòd plura ejus verba Hebraicè prolata in Evangelio ſuperſint; eaque non præter morem à Chriſto prolata narrentur, ut eâdem ſemper oratione uſum fuiſſe concludere prohibeamur. Cùm S. Paulus in Templo apprehenſus, ad populum verba facere voluiſſet, indicto ſilentio Hebraicè peroravit, quem propterea ſermonem avidiùs populus audivit (d).

III. Hebraica nomina Græcè in eodem Evangelio explicata, argumento ſunt apertiſſimo, Verſionem Græcam ex Originali Hebræo fuiſſe adornatam.

IV. Teſtimonia Scripturæ, non ex Septuaginta quidem, in eodem Evangelio laudata ſunt; ex decem enim locis Veteris Teſtamenti in illo adductis, ſeptem magis ad Hebræum, quàm ad Septuaginta accedere videntur; tres tantùm cum Septuaginta conſonant; ſed ideò profectò, quia Septuaginta ab Hebræo non diſcrepant. Quare S. Hieronymus aſſerere non dubitavit, teſtimonia Scripturæ in eodem Evangelio ex Hebræo decerpta eſſe [e]; quamquam non illa quidem verbo ad verbum, ſed dictante tantùm

q *Vide apud Orig. loc. cit.*

* *Strom. l.1. & l.5.*

r *Orig. in Joan. t.2. p.58.*

ſ *Vide Hiero. l.3. adv. Pelag.*

t *Hier. in Iſa.* 8.9. & 29.10. & 31.6.

u *Vide Grot. init. Comm. in Matth. Huet. de Clar. Interpp. §. 12. Mill. Proleg.* 1236.

x *Vide Mill. in Proleg. & noſtr. Præf. in N. T.*

y *Pſeudo-Athan. addit. ad Synopſ.*

z *Theophyl. Præfat. in Matth.*

a *Anaſt. Sinait. ſer.8. in Gen.*

b *Hiſt. Eccl. l. 3. c.39.*

c *Eraſm. in Matth. 6. 2. & 5. 22. & 8. 22. & 19. 5. Apolo. ad Stunic. Cajet. ad Matt. 1. 23. Calvin. ad Matth. 2. 6. Gemar. Diſſ. oper. t. 3. Ligtfoot. Hor. Hebr. ad Matth. 1. 23. Fraſſen. Vittaker. Schmith. Beza ad Matth. 1. Caſaub. ad Baron. Cler. Diſſert. 3. in Concord. Evang. & alii plures.*

d *Act.* 21. 40. & 22. 2.

e *Hieron. in Catal. v. Matthæo.*

tum memoriâ referuntur.

V. SS. Paulus, Petrus, & Jacobus in ſuis Epiſtolis ad Hebræos Paleſtinæ, & Orientis Græcum ſermonem uſurparunt; ergone, & S. Matthæus? Poterat ille quidem eam Linguam adhibuiſſe; numquid & voluit? Negant Veteres omnes, Origenes, Euſebius, & S. Hieronymus, qui ſcriptum Originale conſuluerunt. An illud noſtrâ ętate interciderit, affirmare non audemus; facilè tamen ab Ebionitis corruptum, paulatim negligi cœpit, adeò ut tandem interciderit; cùm interim Græcum, quod integrum ſervatum eſt, authoritatem ſuam ratam, ſanctamque haberet.

In eo Evangelio ſcribendo S. Matthæum præ oculis habuiſſe, ait S. Auguſtinus (*f*), genus Regale Jeſu Chriſti, atque humanam eius vitam inter homines actam tradere poſteritati. Nec ſanè alius Evangeliſta, ait S. Ambroſius [*g*], ſolertiùs geſta Jeſu Chriſti, atque dirigendæ vitæ, morumque regulas ad Jeſu Chriſti mentem deſcribit. S. Petrus Damiani (*h*) autumat, S. Matthæum eundem obtinuiſſe locum apud Evangeliſtas, quem Moyſes apud Scriptores Veteris Teſtamenti; ambo enim in ſcribendo primas obtinent, alter in Veteri, alter in Novo Teſtamento. Quo tempore ad ſcribendum ſe contulit, quæſtio apud Judæos agitabatur, utrùm Chriſtus Meſſias eſſet; cui proinde veritati aſſerendæ plura congeſſit S. Matthęus; cùm prodigia ipſius Chriſti, atque Virginitatem Marię refcrens; tum veniſſe illum oſtendens, non deſtruendæ, ſed perficiendæ, atque complendæ Legi; ejus tandem miracula non Dæmoni, neque homini tribuenda eſſe, ſed Divinæ virtuti, atque miſſioni Jeſu Chriſti.

Si Evangelium iſtud cum cæteris conferatur, rerum geſtarum ſeries aliter ab illo, atque apud alios dirigitur, à capite 4. 22. uſque ad caput 14. 13. Quę ſanè diſcrepantia Chronologos, & Interpretes torquet; aliis enim Matthæus temporum ordinem ſequutus videtur, dignus proindę, quem ducem ſequantur; alii verò prępoſterè ab illo inſtitutam narrationem cenſent; faciliùs enim unus ordinem invertiſſe, quam tres, creditur; ac potiſſimùm S. Marcus, qui illum ſibi ducem in ſcribendo ſtatuens, in ea tantùm re ab ipſo deſciſcit. Sunt tamen, qui fortuitò [ſunt etiam alii, qui conſultò] S. Marcum à S. Matthæo receſſiſſe autument. Quidquid tamen eâ de re ſtatuatur, illud conſtat, nihil Evangelii veritati eam diſcrepantiam nocuiſſe, cùm Authores Sacri, quid potiſſimùm ſcriberent, non quo ſcriberent ordine, ſedulò obſervarent.

Hujus Apoſtoli nomine apocrypha quædam inſcribuntur, uti *Liber Infantiæ Jeſu Chriſti*, decreto Gelaſii Papę reprobatus (*i*); & alia ſcripta ab Ebionitis ſuppoſita (*k*), eâ planè fraude, qua Evangelium Hebraicum intepolaverant. Evangelium illud laudabant Ebionitę, Cerinthiani, aliique hęretici ſub titulo *Evangelii ſecundùm Hebræos* [*l*]; idemque fuiſſe credimus ac *Evangelium duodecim Apoſtolorum*; *Nazaræorum*; & *Evangelium ſecundùm Petrum*.

f *Aug. de Conſen. Evang. Vide & Theophyl. proœm. in Matth.*

g *Ambroſ. Præf. in Luc.*

h *Petr. Damian. Serm. de S. Matth.*

i *Mſ. Latinum hujus Libri extat in Bibliotheca Regia Cod. 2697. Vide Not. Coteler. in Conſtit. Apoſt. l. 6. c. 17.*

k *Epiph. hær. 30. c. 23.*

l *Orig. tract. 8. in Matth. Euſeb. Hiſt. Eccl. l. 3. c. 15. Hieron. in Catal. Epiph. hær. 30.*

Ejuſdem Apoſtoli opus credunt Liturgiam Æthiopum. Pantęnus Philoſophus Chriſtianus (*m*), cùm apud Indos verſaretur, Evangelium S. Matthæi, illuc, uti ferebatur, à S. Bartholomæo delatum, invênit, authore Euſebio (*n*); detuliſſe verò Alexandriam addunt S. Hieronymus, & Ruſinus (*o*). Exemplar Hebraicum S. Matthæi ſuâ ætate in Bibliotheca Cæſareæ in Palæſtina extitiſſe, idem S. Hieronymus eſt author (*p*): aliud Exemplar Evangelii S. Matthæi in ligno ſatis firmo & pretioſo, manu S. Barnabæ exarati, in Cypro, unàque corpus ejuſdem S. Barnabæ, & ſupra pectus ipſius inventum eſt (*q*). Liber iſte Græcè ſcriptus videtur, cùm ſingulis annis Feriâ 5. Majoris Hebdomadę Conſtantinopoli legeretur. Comes Joſephus, tertio ſæculo, exemplar Hebraicum S. Matthęi Tiberiade invênit in abdito loco, ubi Judęi Evangelium etiam S. Joannis, & Acta Apoſtolorum Hebraicè tranſlata condiderant (*r*).

I. MATHATHIAS, ſive *Matthathias*, filius Sellum, è genere Core, Princeps decimæ quartæ familiæ Leviticæ (*ſ*).

II. MATTHATHIAS, filius Nebo, qui alienigenam conjugem dimittere coactus eſt (*t*).

III. MATTHATHIAS, filius Joannis, è familia Joachib, & genere Sacerdotali, qui in perſecutione Antiochi Epiphanis duriſſima quæque glorioſè tolęravit [*u*]. Cùm enim Hieroſolymis verſaretur, dum Apollonius impia Regis juſſa detulit, ſtatim perſecutionem evitaturus, ſeu occaſionem amoris ac ſtudii ſui in Religionem, & Patriam ſpecimen exhibendi operiens, in Modin patriam ſuam ſeceſſit(*). Nec diù expectavit; miſſi enim Regiis juſſis urgendis viri, in ęum locum venêre; quorum terrore plures quidem è populo à patriis Legibus deſcivere; unus Matthathias, ejuſque filii, forti animo obſiſtentes, cùm ad Sacrificium omnium primus, utpote qui ex Optimatibus eſſet loci, requireretur, elatâ voce nunquam ſe Antiocho in ea re obtemperaturum, profeſſus eſt. Vix hæc dixerat Matthathias, cùm Judæus quidam, univerſo populo ſpectante, ad ſacrificandum Idolis proceſſit; cujus rei indignatione, ſimulque dolore vir fortis abreptus, in ſacrilegum irruens, in ipſo Altari ſacrificia offerentem occidit. Nec mitiùs Regium Pręfectum, impias juſſiones urgentem excepit; ac dein everſo Altari, elatâ voce: Quicunque, ait, ſtudio Legis tenentur, atque initum cum Deo fœdus Sanctum inviolatumque volunt, me Ducem ſequantur. Matthathiæ quinque erant filii: *Joannes*, cognomento Gaddi; *Simon*, dictus Thaſi; *Judas*, *Macchabæus* appellatus; *Eleazar*, cognomento Abaron; & *Jonathas*, cognomime Apphus. Cum his filiis Vir pius in montes receſſit, atque ſub ejus ſigna dein Iſraelitæ quamplurimi convenerunt, bonis ſuis omnibus derelictis, ut à perſecutionis furore ſe ſubducentes, nihil contra Dei Legem indignum efficere cogerentur. His auditis, Regiarum copiarum Præfecti Hieroſolymæ verſantes, continuò contra illos moverunt; initoque conſilio, die Sabbati illos adoriri decreverunt.

m *Florebat Alexandriæ circa an. Chr.* 184.

n *Hiſt. Eccl. l. 5. c. 10.*

o *Hier. de Vir. Illuſtr. c. 36.*

p *Ibid. c. 3.*

q *An.* 488. *Theodor. Lect. l. 2. Sigebert. Gemblac. ad A.* 489. *&c. Sur. ad 11. Junii.*

r *Epiph. Hær. 30. n. 6.* Ou men alla cai to cata Matthaion Hebraicon phyton *&c. Non genealogiam Hebraicam, ut vult Petav. ſed Genuinum opus Matthęi, nativâ linguâ, non è Græco verſum, ut erant Evangel. Jo. & Acta.*

ſ *1. Par. 25. 3.*

t *1. Eſdr. 10. 43.*

u *1. Macc. 1. 2. &c.*

* *A. M. 3837. ante Chr. 163. ante Ær. 167.*

runt. Statâ igitur die iis impetum facientibus, Religioſi illi Viri nequid Sabbati requiem violarent, omnes impunè, otioſique trucidati ſunt. Quibus ad Matthathiam delatis, poſt ſolutas pietati fratrum lachrymas, coacto filiorum & amicorum cœtu, quid faciendum deliberarunt. Omnium ſuffragiis decreta defenſio eſt, ſiquando die Sabbati ab hoſtibus urgerentur, neque enim fas eſſe cenſuerunt, ut ſuâ Religione hoſtes abutentes, impunè in ipſos baccharentur.

Igitur Aſſidæi, Viri totius Iſraelis religioſiſſimi, atque ſtrenui, cæterique, qui ſtudio Legis tenebantur, ſub Matthathiæ ſigna convenientes, ex quibus æquus exercitus conſtitutus, in Iſraelitas refractarios, atque à Lege prævaricatores irruêre. Ex illis plures trucidati, cæteri apud exteras nationes confugêre, præſidium & tutamen quæſituri. His geſtis, Matthathias totam regionem excurrens, aras omnes Numinum evertit, incircumciſos filios ritè initiavit, ac tandem abjectum, dejectumque Legis cultum reſtituit.

Demùm cùm exitum vitę imminere ſibi ſentiret Matthathias, accitos filios his verbis allocutus eſt. Noſtrâ quidem ætate, filii, qua jam impietatis jura pręvalent, vobis tantummodò Legis noſtrę res committuntur; vitęque veſtrę periculo fœdus inter Patres initum, ratum, ac firmum ſervandum eſt. Quare in memoriam tevocare vos oportet patrum veſtrorum exempla, ac fortiſſima illorum facta, ut tantorum Virorum filii, contra impiorum virorum audaciam impavidum pectus objiciatis. Hàc enim ad veram gloriam via patet. Simonem fratrem veſtrum, virum providum, loco patris habere vos decet, cujus verbis unicè deferatis. Judas verò Macchabęus, vir ab ineunte ętate ſtrenuus, copiis pręfectus res bellicas adminiſtret: cęterùm moneo, ot juncto inter vos, atque cum cęteris fidelibus viris ſocietatis fœdere, nullas ſimultates, niſi tantùm contra hoſtes, admittere patiamini. His dictis, paternâque benedictione filiis donatis, diem clauſit. Cadaver ipſius luctu univerſi Iſraelis curatum, tandem in ſepulchro patrum ſuorum, in urbe Modin conditum eſt. Populo unico tantùm anno pręfuit; nec deſunt, qui ſummum Pontificatum Judęorum egiſſe autument (x), eâ ducti ratione, quòd ille hoſtibus arma inferentibus obſiſtere die Sabbati permiſſum eſſe oraculo pronunciaverit. Verùm ex ea definitione nihil ad intentum; nec ſanè aliud monumentum adminiſtratę à Matthathia ſummę dignitatis in Templo, quod tamen eo tempore violatum erat, ac Ethnicis derelictum, afferri poteſt. Quid? quòd Menelaus, & Alcimus, qui eo tempore dignitatem invaſerant, nunquam alios ejuſdem poſſeſſionem obtinere toleraſſent.

x *Abul. Tornel. Salian. Serrar. Fuller. Genebr. Tyrin. Abenez. Joſeph. Gorionid. Chronic. Hebr.*

IV. MATTHATHIAS, filius Simonis Macchabęi, & nepos alterius Matthathię, de quo ſuprà egimus. Hunc per inſidias unà cum patre, atque altero fratre, interfecit Ptolemęus, gener Simonis, in arcę Doch, ſive Dog [y].

y *1. Macch. 16. 14. &c. An. M. 3869. ante Ch. 131. ante Ær. 135.*

I. MATTHIAS, qui inter Diſcipulos Salvatoris à ſuſcepto per Jeſum Baptiſmate Joannis, poſt Aſcenſionem Domini ad Apoſtoli munus adſcitus eſt (y). Nec inveriſimiliter Diſcipulum è numero Septuaginta fuiſſe perhibent, poſt S. Clementem Alexandrinum, nonnulli inter Veteres (a). Hujus geſta, & cętera, quę ad ejus educationem pertinent, omninò latent; neque enim fabellis Abdię fidem ullam adjiciendam cenſemus. Poſt Aſcenſionem Domini cùm Apoſtoli Jeroſolymis conveniſſent, Spiritum Sanctum opperientes [b], Petrus coactos ſimul omnes Fratres, numero 120. alloquutus eſt, oſtendens oportere virum ſeligere, qui in locum Judę ſufficeretur; Judę, inquam, qui juxta Davidis vaticinium è loco ſuo excidit, Domini ſui vitâ pretio venditâ; quo ſanè pretio, criminis conſcientiâ adigente, Sacerdotibus reſtituto, ager comparatus eſt. Et Judas quidem, ait, commiſſi criminis pœnas luit; ipſe enim ſibi laqueo parato, diſrupto demùm ventre, effuſis viſceribus, ream animam exhalavit. Oportet igitur, addidit, ut Epiſcopatus ipſius, juxta Pſalmi prędictionem [c], ſive commiſſum ipſi munus, alteri demandetur. His à Petro dictis, Joſeph Barſabas, cognomento Juſtus, & Matthias ab univerſo cœtu ſelecti ſunt; quare poſt fuſas ad Deum preces, jactę ſortes ſuper Matthiam ceciderunt; ſtatimque ille inter Apoſtolos cooptatus eſt (d).

z *Act.* 1. 21. 22.

a *Clem. Alex. l. 4. Strom. Beda Retract. in Act. t. 6. p. 3. Euſeb. l. 1. c. c. x. hiſt. Eccl. Epiph. de Chr. c. 4.*

b *Act.* 1. 25. &c.

c *Pſ.* 108. 8. cat ten Epiſcopen autou laboi eteros.

d *De hac electione per ſortes vide noſtram Diſſert. Commentar. in Acta præfixam.*

Hunc Apoſtolum Colchidem luſtraſſe, ibique tandem ſpiritum egiſſe, Gręci tradunt (e). Ejus vitam duodecimo ſęculo vulgavit Monachus quidam S. Matthię Trevirenſis ex Originali Hebręo, ſibi à Judęo communicato, atque vernaculo ſermone explicato [f]: in ea verò hunc Apoſtolum in Bethleem Tribûs Juda ex illuſtri generi ortum, ſanctiſſimis moribus à ſummo viro Simeone adoleſcentulum adhuc imbutum fuiſſe legimus. Poſt Pentecoſtem verò Palęſtinam illi obtigiſſe, quam univerſam prædicationibus, & miraculis obivit. Trigeſimotertio à Paſſione Domini anno, cùm Anani Junioris operâ S. Jacobus Minor Jeroſolymæ ſublatus fuiſſet, ante illum S. Matthias, Galilæam tunc temporis luſtrans, adductus eſt; cùmque in confeſſione Fidei firmus perſiſteret, capitali ſententiâ damnatus, lapidibus primùm oppreſſus, dein capite obtruncatus eſt. Hæc verò hiſtoria dubiæ eſt authoritatis; nec deſunt, quibus pia fabella ad libitum conficta videatur. Ejus Sancti Reliquiæ Romæ extare credontur; verùm inſignis Abbatia S. Matthiæ juxta Trevirim apud ſe illas ſervari, certiori, ut ferunt, famâ gloriatur.

e *Vide Bolland. 24. Febr.*

f *Bolland. ibid.*

Feſtum ad diem 9. Auguſti apud Græcos; ad 24. Februarii apud Latinos conſignatur.

Inſcriptum nomine S. Matthiæ ab Hæreticis Evangelium apud Patres occurrit; à quibus tamen omnibus paſſim rejectum, atque nullius eſſe in Eccleſia authoritatis traditum eſt (g). S. Clemens Alexandrinus nonnulla laudat ex *traditionibus S. Matthiæ* (h). Hujus farinæ libros facilè Hæretici Baſilidiani, Marcionitæ, & Valentiniani, qui diſcipulos ſe hujus Apoſtoli jactitabant, con-

g *Orig. in Luc. hom. 1. Euſeb. Hiſt. Eccl. l. 3. c. 21. Innoc. I. 2. Conc. Labb.*

h *Clem. l. 2. Strom. & l. 7*

conſercivêre. Quæ ex traditionibus S. Matthiæ laudantur, hæc ſunt [i]: *Si Electi vicinus peccaverit, peccavit Electus. Nam ſi ſe ita geſſiſſet, ut jubet Verbum, ſeu ratio, ejus vitam ita eſſet veritus vicinus, ut non peccaſſet.* Et alibi [k]: *Cum carne quidem pugnare, & eâ uti, nihil ei impudicum largiendo ad voluptatem; augere autem animam per fidem, & cognitionem.*

i Clem. Alex, l.7.

k Strom. l.3.

Eodem S. Clemente authore, nonnulli S. Matthiam cum Zacchæo Publicano confundunt (l); ac ſi Zacchæum paucis ante Paſſionem diebus ad fidem converſum (m); Matthiam verò inter priores Diſcipulos Jeſu Chriſti extitiſſe neſciamus (n).

l Strom. l.2.
m Luc.19. 2. 3.
n Act,2.21.22.

II. MATTHIAS, filius Theophili Summi Sacerdotis Judæorum, & Simonis filii Boethi ſucceſſor, ac eundem Joazari filii Simonis prædeceſſor. Hunc Herodes Magnus amovit, ſuſpicatus illum Matthatiæ filii Margaloth, & Judę filii Sariphęæ participem conſiliorum fuiſſe, in amovendâ ſcilicet aquilâ aureâ, ab eodem Rege foribus Templi ſuperpoſitâ [o], Idem Pontifex, referente Joſepho (p), nocte antę diem Expiationis ſolemnis pollutionem paſſus, cùm ſe propterea muneri ſuo implendo imparem eſſe ſciret, vices ſuas commiſit Joſepho filio Ellem neceſſario ſuo, qui proinde diuturnum Pontificatum egit.

An. M. 3999. anno ante Ch, ante Ær.4.

o Joſeph. Antiq.l.17. c.6.
p Antiq.l.17, c.8.

III. MATTHIAS, filius Anani, Summus Sacerdos Judæorum poſt Simonem Cantharum. Cùm Rex Agrippa Summum Sacerdotium Jonathę filio Anani obtuliſſet, ille imparem ſe tanto muneri, atque poſſeſſâ ſemel dignitate contentum dicens, fratrem Regi exhibuit (q), Quare Agrippa Matthiam fratrem ipſius Sacerdotio pręfecit; cui deindè poſt annum Ælioneus Cithei filius ſuffectus eſt, A.M. 4045.

An. M. 4044. Ch.44. Ær.41,

q Antiq. l.19, c.9.

IV. MATTHIAS, filius Theophili, Summus Sacerdos Judęorum, poſt Gamalielem. Poſſeſſam triennio dignitatem Phannię filio Samuelis, poſtremo Judęorum Pontifici, quo regnante urbis & Templi everſio per Romanos facta eſt, cedere coactus fuit. Sub eo Pontifice bellum inter Judęos & Romanos initum eſt (r); ejuſque operâ accitus à populo in urbem Simon Giorę, ut immodicę Joannis potentię adverſarius opponeretur. Introductus Simon, poſt occupatam ſupremam in urbe dignitatem, perdendo Matthiæ animum adjecit; quare accuſatos de inita cum Romanis conſuetudine, patrem ſimul ac tres filios capite damnavit [ſ].

An. M, 4068, Ch.68, Ær,65,

A.Ch, 73. Ær. 70.
r Joſeph. de Bel, l.5.c. 33.

A.Ch.ſive Aer, 66.

ſ Joſeph.de Bel, l.5. c.33, An. Aer,70.Ch.73.

V. MATTHIAS, Judæus, qui Macedonibus, vel Syris favens, tractandæ pro illis paci ad Judam Macchabæum (t) miſſus eſt. Nomen *Matthias* velut ſyncope eſt nominis *Matthaias*, ſeu *Matthathias*, quod ſonat *donum Dei*.

t 1. Macc. 14. 19. A.M.3843. ante Chr,157. ante Aer.161.

MATTHUSAEL, ſive *Mathuſael*, filius Maviael, & frater Lamech bigami, è genere Cain (u), cujus ortûs, & obitûs tempus Moyſes non innuit.

u Gen.4. 18.

MATTHUSALA, ſive *Mathuſale*, & *Mathuſalem*, filius Henoch, pater Lamech patris Noe è genere Seth (x). Diem clauſit 969. annis natus, omnium ſcilicet mortalium maximè grandævus. S. Hieronymus tradit, quęſtionem eſſe valdè inter Eccleſias agitatam, Mathuſalam nempe 14. poſt Diluvium annis vixiſſe, juxtà Septuaginta; ſex verò annis ante Diluvium obiiſſe juxta alia Exemplaria [y]. Verba Septuaginta hęc ſunt: *Et vixit Mathuſala annis centum ſexaginta ſeptem, & genuit Lamech. Et vixit Mathuſala, poſtquàm genuit Lamech, annos octingentos duos* (ſivè juxtà alia exemplaria, ſeptingentos octoginta duos) *& fuerunt omnes dies Mathuſala, quos vixit, anni nongenti ſexagintanovem, & mortuus eſt*. Si igitur Lamech natus eſt anno 167. Mathuſalę, atque 182. annis natus, nempe 355. annis ętatis Mathuſalę, genuit Noe; ſimulque anno 600. ipſius Noe, nempe anno 955. Mathuſalę Diluvium contigit, eundem Mathuſalam 14. annis poſt Diluvium vixiſſe oportuit.

x Gen. 5. 21, &c. Natus A. M.687. genuit Lamech Ann. 874. obiit A. 1656. ant Ch, 1344. ante Ær, 1348. quo anno Diluvium contigit,

y Vide Hier. Tradit. Hebr. in Gen. Aug. l. 15.c.11.& 13. de Civ. Dei. Gregorius Syncellus in Chrō. autumant hunc virum prodigiosè ſervatū ab aquis Diluvii, & fortè trāſlatum fuiſſe ut Henoch ipſius pater; inde vero iterum in terris 19. annis vixiſſe. Euſeb. in Chron. vixiſſe illum tradit 15. annos poſt Diluvium; qua tamen ratione à clade eximeretur, ſe ignoraſſe fatetur.

Fatendum tamen, Exemplaria Septuaginta eo in loco corrupta eſſe, ac proinde ex Hebraico Textu corrigenda, ubi ſanè legimus, Mathuſalam 187. annis natum Lamech genuiſſe; indè verò ad alios 782. annos vitam produxiſſe. Porrò Lamech 182. annis natus, genuit Noe, cujus anno ętatis 600. Diluvium contigit. Si ergo 600. anni Noe, ac 182. Lamech, ſimulque 187. Mathuſalę unà computentur, ſumma 969. annorum conficietur, quo ętatis anno Mathuſala obiit, atque Diluvium contigit.

Hunc 100. ſolidis annis in ſchola Henoch patris ſui inſtructum, ſapientiſſimum fuiſſe Rabbini comminiſcuntur; à quo proinde plura ſcriptis mandata. ſimulque 300. Parabolas prolatas fuiſſe fabulantur [z]. Eupolemus apud Euſebium (a) perhibet, Angelorum miniſterio plura illum didiciſſe, quę ad nos uſque pervenerunt. Salomon Jarchi autumat, obiiſſe illum ſeptem tantummodò antę Diluvium diebus, quò Noe ejus filius funus per hebdomadam curare poſſet; & Liber JalKut tradit, auditam tunc è Cœlo vocem, quaſi Angeli funus lugerent.

z Sgambat. Archiv. V. T.
a Præpar. l.9. c.17.

MATRED, filia *Meſaab*, mater *Metabel*, & uxor Adar [b].

b Gen.36. 39.

MAVIAEL, filius Irad, pater Mathuſael (c); è genere Cain.

c Gen.4. 18.

MAUMAN, Princeps Eunuchorum, ſivę Magnatum Aſſueri [d].

d Eſt.1. 10.

MAUSOLEUM, vox, quæ uſurpari ſolet de ſepulchris ſplendidiſſimis Regum, ſive Principum; hinc Joſias in Mauſoleo Patrum ſuorum conditus fuit (e). *Mauſolus* Rex Cariæ, cui uxor magnificentiſſimum ſepulchrum erexerat, hujuſce generis monumentis nomen indidit.

e 2. Paral.35. 24.

MAXIMINIANOPOLIS, urbs Palęſtinę eadem ac *Adad-Remmon*, in valle Jezrael, & in agro Mageddo (f) in veteri itinerario 17. miliar. à Cæſarea, & 10. miliar. à Jezrael.

f Hier.ad Zach.12. ad Oſee 1.

MECHARATH, patria *Epher*, viri inter Davidici exercitûs fortiſſimos (g).

g 1.Paral.11. 36.

MECHMAS, ſive *Michmas*, urbs Benjamin (h). Vide *Machmas*.

h 3. Eſdr. 11. 31.

MEDABA, ſive *Medava*, urbs transjordanica in ora Meridionali Tribûs Ruben, [i] non longè ab Heſebon, authore Euſebio. Inter Moabiticas ab Jſaia (k) recenſe-

i Joſue 13. 16.
k Iſa. 16. 2.

Digitized by Google

ſetur, quòd à Moabitis occupata fuiſſet; inter Arabicas verò ab Joſepho (l), quòd labente Judæorum Monarchiâ, in poteſtatem Arabum devenerit. Incolæ hujus urbis Joannem Gaddis fratrem Judæ Macchabæi ad Nabathæos euntem occiderunt (m). Alexander Jannæus, pulſis Arabibus, illam recepit (n). Sita erat 10. milliar. à Cariathaim, quam urbem Occidentalem habebat, authoribus Euſebio, & S. Hieronymo [o]; eque verò abfuiſſe à Petra, & Bozra Ptolemęus teſtatur, Vide *Madaba*.

l *Antiq. l.14. c.2.*
m *Antiq. l.13. c.1.*
n *Ibid. c. 23.*
o *In locis ad Cariathaim.*

MEDAD, & *Eldad*, ſive *Eldad*, & *Medad*, duorum virorum nomina, qui ſpiritu Dei repleti, in populi regimine Moyſi adjutores fuerunt (p). Cùm ad recipiendum Dei Spiritum ad Tabernaculum cum cæteris non veniſſent, eodem tamen cum illis donati ſunt. Quare illicò in medio caſtrorum ipſis prophetantibus, adoleſcentulus quidam, quem Judęi Gerſom filium Moyſis credunt, rem totam ad Moyſem detulit. Joſue prohibendos cenſebat viros; ſed Moyſes, Quis mihi det, ait, ut non illi tantum, ſed populus univerſus prophetet! Fabulantur Judæi, duos illos viros eâdem matre, ac Moyſes, genitos, ex Jocabed nimirum, & Elizaphan. Tradunt alii [q], Amram patrem Moyſis, repudiatâ Jocabed, alteram fœminam duxiſſe, ex qua Eldad, & Medad genuerit. S. Hieronymus putat, viros illos, ne ad Tabernaculum venirent, humilitatis ſpiritu, quòd indignos ſe tanto honore putarent, prohibitos (r). Vetus quidam fabulator Librum eorum nomine inſcriptum ſuppoſuit, cujus extat apud Hermam fragmentum (s): *Prope eſt Dominus convertentibus, ſicut ſcriptum eſt in Heldam & Medad, qui vaticinati ſunt in ſolitudine populo.* Quid illi prophetaverint, inter Rabbinos non convenit; alii enim de Gog, & Magog oracula fudiſſe; alii de Coturnicibus, mox in caſtra Iſraelitarum immittendis; alii tandem de obitu Moyſis, atque electione Joſue in Ducem Iſraelis, arbitrantur.

p *Num. 11. 29. 30.*
q *Vide Tradit. Hebr. in 1. Paral. 4. 17.*
r *Hieron. Ep. 127. manſione 13. Ita & Hebr. tract. Sanhedr. c.1.*
s *Herma l. 1. Viſione 2. c. 5.*

MEDALA, urbs Tribûs Zabulon [t].

MEDAN, alii (u) ſcribunt *Me-dan*, idem ac Magedam (x), quod nomen ſonat, *aqua Dan*, ſivè fons Jordanis. Porrò amnis iſte [y] originem ducit à Lacu ad radices montis Panii 120. ſtadiis à Cęſarea Philippi; hujus enim Lacûs aquæ per occultos meatus propè Cęſaream delatæ, indè in amnem fluunt. Rex Agrippa exploraturus, quò Lacûs hujuſce [à Græcis *Phiala* dicti, quòd patinæ, ſive phialæ ſimilitudinem referret] aquę defluerent, ingentem palearum vim in illas injecit, quæ ſpatio quinque leucarum emenſo, in Jordanis alveo emerſerunt.

t *Joſue 15. 51.*
u *Sanut. ſecr. fidel. c.6. Brocard. deſcript. Terra S. c.3.*
x *Matth. 15. 39.*
y *Joſeph. de Bel. l.3. c. 18.*

Sunt tamen [z], qui credant, nomen *Medan*, Arabicè nundinas ſonans, loco inditum à nundinis, æſtivo tempore ibidem celebrari conſuetis, cùm loci amœnitas, atque negotiationis commodum undique populos invitaret.

z *Vide Relan. Palęſt. l.1. c. 41. Sanut. ſecret. fid. Crucis Hegaſ.*

MEDICINA. Hujus inventionem uni Deo tribuendam eſſe profitetur Jeſus filius Sirach (a): *Honora medicum propter neceſſitatem; etenim illum creavit Altiſſimus; à Deo eſt enim omnis medela.* Medici in S. Scriptura primò poſt Joſephi Patriarchę ętatem occurrunt; ille enim (b) Ægyptiorum Medicorum ope condiendo cadaveri Jacob patris ſui (valebant enim ad utrumque, & cadaveribus nempè, & ęgrotis curandis) uſus eſt. Porrò medicinę ars in Ægypto vetuſtiſſima eſt; ejuſque inventę honor Thauto, ſivè Hermeti, vel Oſiridi, aut Iſidi tribuitur; necnon eâ inſtructum fuiſſe Moyſem, quin & arcana quęque ejuſdem artis non ignoraſſe, viri quidam docti teſtantur [c]. Hinc, dicunt, plura in Lege ab illo pręſcripta de lepra, fœminis menſtruatis (d), de animalibus puris, impuriſque; inde etiam aquarum Mara ſapor correctus.

a *Eccli. 38. 1. &c.*
b *Geneſ. 50. 2.*
c *Clem. Alex. l.1. Strom.* Epi te jatricem, ama cai mouſicen.
d *Levit. 12. & 13. & 14. & 15.*

Sub exordium Hebręorum, medici apud illos internorum morborum curationes neglexiſſe videntur; tractandorum tantùm vulnerum, & oſſium fracturæ, faſciis, atque certis pharmacis adhibitis, utì reſinâ, balſamo, adipe, & oleo, periti. *Super contritione filia populi mei*, ait Jeremias (e), *contritus ſum, & contriſtatus. Nunquid reſina non eſt in Galaad, ſivè medicus non eſt ibi? quarè igitur non eſt obducta cicatrix filia populi mei?* Et alibi (f): *Aſcende in Galaad & tolle reſinam virgo filia Ægypti; fruſtra multiplicas medicamina; ſanitas non erit tibi.* Et Ezechiel (g): *Brachium Pharaonis Regis Ægypti confregi, & ecce non eſt obvolutum, ut reſtitueretur ei ſanitas, ut ligaretur pannis, & faſciaretur linteolis, ut recepto robore poſſet tenere gladium.*

e *Jerem. 8. 21. 22.*
f *Jerem. 46. 11.*
g *Ezech. 30. 21.*

Igitur pro morbis, qui intùs graſſantur, neque exteriùs prodeunt, utì febribus, podragâ, viſcerum dolore, peſte, gravedine, nullus ſivè Medicorum, ſivè pharmacorum uſus occurrit. Hinc Aſa [h] podagrâ laborans, eo nomine in Scriptura reprehenditur, quòd ad Medicorum opem confugiens, fiduciæ in Deum collocandæ veluti derogaſſe videretur. Ezechias ulcere affectus, ab inſtanti morte, confectò ab Iſaia cataplaſmate liberatus fuit (i). Nullum etiam pro lepra pharmacum, nullum pro morbis venereis, quorum frequens nimium in Scriptura mentio (k). Cum Job diro morbo correptus eſſet, de Medicis ne cogitatum quidem; ſed à Deo immiſſam plagam omnibus perſuaſum, eamque in pœnam criminum inflictam illius Amici pluribus oſtendere conabantur.

h *3. Reg. 15. 23. & 2. Par. 16. 12.*
i *4. Reg. 20. 7. Iſai. 38. 21.*
k *Prov. 5. 18.*

Rarus medicinę uſus, & invaleſcens vulgò opinio de immiſſis Dei vindicis manu morbis, in cauſa fuit, cur Arioli, Magi, & Incantatores in morbis minùs vulgaribus conſulerentur, placandis malis Spiritibus, Deo in iis pœnis infligendis, ut ferebatur, adminiſtris; nec infrequens etiam ad Oracula Ethnicorum concurſus. Ad Prophetas etiam Domini confugiebant, ſivè impetrandę à Deo ſanitati, ſivè futurorum diſcendis eventibus. Cùm Ochozias Rex Iſraelis è tecto domûs ſuę, inſtar ſolarii complanato, excidiſſet, ad conſulendum Beelſebub in Accaron, urbem Philiſthęorum, miſit [l]. De faſcino contra venenatos ſerpentum morſus hęc Jeremias [m]. *Ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio.* Hazael Syriæ Rex Eliſeum Prophetam

l *4. Reg. 1. 2. 3.*
m *Jerem. 8. 17.*

de

Digitized by Google

n 4. *Reg.* 8. 7.
o 4. *Reg.* 5. 5. 6.

de ſuo morbo conſuluit (*n*); ad quem etiam Naaman è Syria devênit, ſanitatem à lepra quæſiturus (*o*). Jeſu Chriſti ætate Medici ſanè in Palęſtina non deerant; rarus tamen apud illos populorum concurſus, vel ſaltem in eorum ope fiducia nulla; quare ægroti omnes ad Jeſum, & Apoſtolos undique deferebantur.

p *Vide Buxtor Lexic. in Rapha medeti.*

Apud Judæorum Scriptores ſiniſtra ſatis erat Medicorum opinio [*p*]: *Medicorum optimus*, ajunt, *infernum meretur*, *& laniorum juſtiſſimus*, *comes eſt Amalech*. *Medicus inſcitiâ ſuâ plures occidit*, *quos arte ſuâ poſſet reſtituere*; *miſeros plures neci permittit*, *quos medicaminibus levare poſſet*: *aliis nimirum cibum*, *quo opprimuntur*, *concedit*: *aliis debitam Deo fiduciam aufert*, *dum ſuæ arti plura pollicetur*. Tum veluti imprecantes, addunt: *Qui in Creatorem peccat, in manus Medicorum incidât*. Demùm hęc dicunt: *Medicorum optimus in inferno demergatur*; *ſplendidè enim vivit*, *nec morbum timet*, *neque cor ſuum coram Domino conterit*, *pauperemque*, *opèm ſuam illi denegans*, *interficit* (*q*).

q *Vide noſtr. Differt. de Hebr. medic. ad Eccleſiaſt. & v.* Morbus.
r *Joſue* 15. 31.
ſ *Vide Iſa.* 10. 31. *&* 1. *Par.* 2. 49.
t 1. *Eſdr.* 6. 2.

MEDEMENA, urbs Simeonis [*r*], ad plagam meridionalem Juda (in qua olim Tribu recenſebatur) quàm proximè accedens, Euſebio ſita erat ad Gazam (*ſ*).

MEDENA PROVINCIA (*t*), eadem ac Media, Hebraicè *Madai*. In arce Ecbatanæ urbis Mediæ exemplar Edicti, à Cyro pro regreſſu Judæorum in patriam lati, inventum eſt.

u *Gen.* 10. 2.
x *Eſth.* 1. 3. 14. 18. 19. & 10. 2. *Dan.* 5. 28. & 6. 9. 13. 16. & 8. 20.
y *Strabo l.* 1. & *l.* 11.
z *Geneſ.* 10. 5.

MEDI, populi à *Madai* filio Japheti, ut vulgò creditur, derivati [*u*]: hinc apud Eſther, & Danielem *Madai* pro Mędis, juxta receptam interpretationem, uſurpatur (*x*). Græci nomen hujus gentis ex Medo filio Medeæ derivant (*y*). Sanè ſi ea, quę de *Madai* filio Japheti in ſuo articulo diximus, vera ſunt, illum ſcilicet Macedonum authorem fuiſſe, alius Medorum pater requirendus eſt. Nec equidem facilè aſſequimur, quomodo ex filiis Japhet, *quos Inſulas gentium frequentaſſe* ſcimus (*z*), regio Aſiæ trans Eufratem derivari potuerit; regio, inquam, adeò à regionibus cæterorum fratrum diſſita atque remota. Fatemur tamen, ex poſteris *Madai* aliquem in Mediam uſque perveniſſe, ex quo regioni nomen inditum; cùm Iſaiæ, ac Jeremiæ ętate, atque abductionis decem Tribuum ſub Salmanaſare, Medię nomen audiri cœperit. Nec fortè Græcorum opinio, nomen Mediæ ex Medo filio Jaſonis, & Medeę derivantium, à veritate diſcrepat; cum enim Medeę raptus ad A. M. 2760. & 40. ante captam Trojam conſignetur, nihil eſt ſanè, cur nomen illud tempore captivitatis decem Tribuum uſurpari non potuerit; contigit enim ea captivitas 523. annis poſt Medeæ raptum, & Argonautarum expeditionem.

An. M. 3283. *ante Chr.* 717. *ante Ær.* 721.

Medię fines non iidem ſemper; modò enim latiores, modò contractiores. Partim Mari Caſpio, partim montibus ejuſdem nominis, partim etiam Caduſis ad ſeptentrionem; magnâ Armeniâ ad occidentem; Hyrcaniâ, & Parthiâ ad orientem; Perſide, Suſianâ, & Aſſyriæ parte ad meridiem terminatur apud Ptolemæum. Ejus regionis metropolis Ecbatana, cujus Liber Judith meminit (*a*); ubi etiam eandem urbem ædificaſſe, vel ſaltem innovaſſe Rex Arphaxad, quem Phraortem credimus, perhibetur. Quamquam enim Dejoces, authore Herodoto [*b*], illius ædificandæ opus aggreſſus eſt, veriſimiliùs tamen illius abſolvendi curam Phraorti ſucceſſori reliquit; qui proinde in S. Scriptura urbis author meritò appellari potuit. (*c*). Ad Mediam etiam *Rages* pertinebat (*d*), eæque urbes trans Euphratem, quas Salmanaſar decem Tribubus Iſraelitarum à ſe tranſlatis incolendas tribuit (*e*).

a *Judith.* 1. 1.
b *Herodot. l.* 1.
c *Vide* Ecbatana.
d *Tob.* 1. 16. & 3. 7. *&c.*
e 4. *Reg.* 17. 6. & 18. 11.

Hos populos tanquam irę Dei in Babylonios adminiſtros deſcribit Iſaias: *Ego ſuſcitabo ſuper eos Medos*, *qui argentum non quærant*, *nec aurum velint*, *ſed ſagittis parvulos interficient*, *& lactantibus uteris non miſerebuntur*, *& ſuper filios non parcet oculus eorum &c.* [*f*]. Impendentia verò Medis mala Jeremias latè proſequutus, in omnes illos calicis iræ Dei fæces effundendas minitatur [*g*]. Ea fortaſsè à Cyro illata ſunt; poſt Balthaſarem namque Regem Chaldæorum Darius Medus; poſt hunc verò Cyrus, nec ſanè ſine bello, ut ex Prophetis agentibus de Medis & Babyloniis colligitur, ſucceſſit; nihil de bello innuitur in Daniele [*h*], apud quem hujus ſucceſſionis hiſtoria. Poſt Darium Balthaſaris ſucceſſorem, Babyloniæ Reges titulum *Regis Perſarum & Medorum*; ſivè *Medorum & Perſarum* ſibi tribuerunt.

f *Iſa.* 13. 17. 18. *Vide & cap.* 21. 2. *&c.*
g *Jer.* 25. 25.
h *Dan.* 5. 31. & 13. 65.

Laterculum Chronologicum Regum Medorum.

A. M.

3294. DEJOCES electus Rex Medorum A. M. 3294. ante Chr. 706. ante Ær. 710. antè Cyri exordia 150. juxta Herodotum 37. poſt aſſertos Medos in libertate per Arbacem A. M. 3257. ante Chr. 743. ante Ær. 747. Regnavit annis 53.

3347. PHRAORTES, filius Dejocis, Regnum adiit A. M. 3347. ante Chr. 653. ante Ær. 657. regnavit annis 22. atque in obſidione Ninives obiit.

3369. CYAXARES, filius Phraortis, regnavit annis 40. ab A. M. 3369. uſque ad 3409. Cùm in obſidione Ninives occuparetur, A. M. 3370. ante Chr. 630. ante Ær. 634. Scythę in ejus ditionem ingreſſi, 28. annis Regnum habuerunt, uſque ad A. M. 3398. ante Chr. 602. ante Ær. 606. quo tempore à Cyaxare Regnum receptum eſt. Obiit A. M. 3409. ante Chr. 591. ante Ær. 595.

3409. ASTYAGES, ęjus filius, dictus Aſſuerus *Dan.* 9. 1. regnavit ab A. 3409. uſque ad 3444. ante Chr. 556. ante Ær. 560. annis nempè 35.

3444. DARIUS MEDUS, ad Regnum Medorum aſſumptus A. 3444. ad Regnum verò Chaldæorum poſt Balthaſarem nepotem ſuum A. 3448. Apud Xenophontem Cyaxares, apud Græcum Danielis, 13. 65. Aſtyages

ap-

appellatur. Obiit A. 3466. ante Chr. 556. ante Ær. 560. relicto Re-
3466. gni ſucceſſore Cyro nepote ſuo, qui duo Regna Perſarum & Medorum in unum conflavit, A. 3466. ante Chr. 534. ante Ær. 538.

MEDIA, Regio Medorum. Vide *Medi*.

MEDIATOR. Cùm inter homines mutuum fœdus, invocato Dei nomine, inirir, Deus tanquam mediator, & promiſſæ obligationis teſtis, atque adſtipulator intercedit. Quare Jacob, & Laban fœdus in montibus Galaad inituri (*i*); Seniores Galaaditidis Jephte in Ducem ſuum electuri, ſub obteſtatione Divini nominis fidem ſuam obligarunt [*k*].

i *Gen.* 31. 49... 54.
k *Judic.* 11. 10.

Cùm Deum Legem ſuam Hebræis daret, atque cum illis fœdus iniret in Sinai, mediator adhibendus fuit, qui mutuas utrimque referens, acciperet ab altero Legem, ab altero extorqueret aſſenſum, ſimulque recepta jam Legi, & victimarum ſanguine, & jurejurando adſtipularetur. Munus illlud Moyſes obivit, de quo proinde S. Paulus (*l*): *Lex propter tranſgreſſiones poſita eſt .... ordinata per Angelos in manu Mediatoris*.

l *Galat.* 3. 19.

In Novo tandem Fœdere Dei cum Eccleſia Chriſtiana, Jeſus Chriſtus mediationem redemptionis obivit, vadem ſe, hoſtiam, Sacerdotem, atque conciliatorem exhibens (*m*); quin & fœderis hujus conditiones in Evangelio deduxit, formulam propoſuit in Baptiſmo, perpetuam adſtipulationem in Sacramento Corporis & Sanguinis ſui; ac tandem ſanguine ſuo obſignavit. Iſtud mediatoris Novi Teſtamenti munus, quod Chriſtus obivit, S. Paulus egregiè commendat [*n*].

m 1. *Timoth.* 2. 5. *Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus.*
n *Heb.* 8. 6. & 9. 15. & 12. 24.

Miniſtri Domini, & Sacerdotes offerendis pro populo publicis precibus, & ſacrificiis in Eccleſia Chriſtiana deſtinati, mediatoris munere, Deo litantes, funguntur; & paria nobis præſtari rogantes, piorum virorum adhuc ſuperſtitum (*o*), Angelorum (*p*), & Sanctorum orationes implorare ſolemus [*q*].

o *Coloſ.* 4. 3. & 1. *Theſſ.* 5. 20. & 2. *Theſſal.* 3. 1. *Hebr.* 14. 18.
p *Apoc.* 8. 3. 4.
q 1. *Macch.* 10. 11. 14.

MEGBIS. Filii Megbis è captivitate numero 150. hominum regreſſi ſunt (*r*). *Megbis* idem fortaſsè nomen eſt, ac Perſicum *Megabyſus*.

r 1. *Eſdr.* 2. 30.

MEGIDDO. Vide *Mageddo*.

MEGILLAT, ſivè *Megilloth*, vox Hebræa, ſonans *volumen*. *Eccleſiaſtem*, *Cantica*, *Lamentationes*, *Ruth*, *Eſther*, Hebræi appellant *quinque Megilloth*.

MEGPHIAS, idem vir, ac *Megbis* (*s*).

ſ *Confer* 2. *Eſdr.* 10. 20. *cum* 1. *Eſdr.* 2. 30.

MEHUSIM, pater Abitob, & Ephaal (*t*).

MEJARCON, ſivè *Mei-jarcon*, urbs Tribûs Dan [*u*].

t 1. *Par.* 8. 11.
u *Joſue* 19. 46.

MEL. Apis, minima inter volucres, rem omnium dulciſſimam, ait Eccleſiaſticus 11. 3. mel ſcilicet, conficit. Inimicos acriter inſequentes apibus comparat S. Scriptura (*x*): *Sicut ſolent apes perſequi*; & alibi (*y*): *circumdederunt me ſicut apes*. Deus in ſpecimen potentiæ ſuæ unico ſibilo acciturum ſe dixit muſcam è flumine Ægypti, & apem è regione Aſſyriorum (*z*); quibus phraſibus Reges Ægypti, & Aſſyriæ deſignantur. Porrò de cultu à Philiſthæis Muſcæ exhibito, vide *Beelſebub*, & *Muſca*.

x *Deut.* 1. 44.
y *Pſal.* 117. 12.
z *Iſa.* 7. 18.

De melle hæc cauta ſunt [*a*]: *nec quicquam fermenti, aut mellis adolebitur in ſacrificio Domini*. Cur autem prohiberetur, plures ſuppetunt cauſæ, uti, liquorem illum cum cæteris rebus in ſacrificio offerendis non congruere; panem etenim acidum efficit; deguſtatum cum aſſis carnibus non ſapit; muſca (cujus genus ſunt apes) volucris eſt impura [*b*]; mel ſymbolum eſt ſalacium voluptatum; ac tandem mel in ſacrificiis offerre Ethnici conſuevere (*c*).

a *Levit.* 2. 11.
b *Levit.* 11. 20.
c *Herodot.* l. 2. *Bochart. de anim. ſacr. par.* 1. *l.* 4. *c.* 11. *Vide & Ezech.* 16. 18. 19.

Primitiis tamen mella ſubjecta fuiſſe conſtat (*d*): *primitias tantùm eorum offeretis, & munera*; Neque enim primitiæ ad Altare, ſed ad Sacerdotes, in eorum victum, deferebantur. Cæterùm mellis nomine non illud tantùm ab apibus confectum, ſed etiam quod ex dactylis palmarum exprimitur, ipſaſque etiam dactylos Rabbini, & Dictionaria Hebræorum intelligunt; quin & primitiæ mellis, quæ offerri jubentur, nonniſi dactyli eſſe videntur; cùm fructuum tantùm primitiæ perſolvi deberent.

d *Levit.* 2. 12.

Melle quondam abundaſſe Paleſtinam negabit nemo, qui in S. Scriptura regionem illam melle & lacte exundaſſe lectitaverit (*e*). Populum ſuum Deus introduxit in terram, cujus vel ſaxa melle, lacteque manabant, ait Moyſes [*f*]. Mel in nemore fluebat, quod Jonathas pertranſiens virgæ extremitate carptum, deguſtavit [*g*]. Neque hodie in iis regionibus rarum eſſe, ac frequenter eo condimento in dapibus eas gentes uti, teſtantur Itineraria. S. Joannes Baptiſta melle ex arborum, ſive petrarum cavis collecto veſcebatur [*h*[. Eodem liquore butyro admixto alebantur infantes: *Butyrum, & mel comedet, ut ſciat, ſive donec ſciat, reprobare malum, & eligere bonum* (*i*). Nec ſanè ante inventum ſaccarum alius ſuppetebat dulcior cibus & ſuavior; quo tamen ſi quis ingurgitaretur, facile ſtomachi incommodum, & faſtidium contrahebat (*k*): *Mel inveniſti, comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatiatus evomas illud*. Queritur Deus, urbem Jeruſalem oleum, panem, & mel, annonam ab ipſo Deo acceptam, Idolis obtuliſſe (*l*).

e *Exod.* 3. 8. & 13. 5. & *paſſim.*
f *Deut.* 32. 13. *Vide Pſal.* 80. 17.
g 2. *Reg.* 14. 25. &c.
h *Matth.* 3. 4.
i *Iſai.* 7. 15.
k *Prov.* 25. 16.
l *Ezech.* 16. 19.

I. MELCHA, filia Aram, ſoror Loth, uxor Nachor, neptis Abrahami, & mater Bathuelis (*m*), Hus, Buz, Camuelis, Cuſed, Aſan, Pheldæ, Jedlaph. Vox hæc Reginam ſonat.

m *Gen.* 24. 15. & 22. 20. &c.

II. MELCHA, filia Salphaad. *Num.* 26. 33.

I. MELCHI, filius Janne, & pater Levi in genealogia Salvatoris (*n*).

n *Luc.* 3. 24.

II. MELCHI, filius Addi, & pater Neri, in eadem genealogia Salvatoris [*o*].

o *Luc.* 3. 28.

I. MELCHIAS, princeps quintæ inter 24. familias ſacerdotales (*p*).

p 1. *Par.* 24. 9.

II. MELCHIAS, è genere Levitarum, filius Athanai, & pater Baſaiæ (*q*).

q 1. *Par.* 6. 40.

III. MELCHIAS, filius Maaſai, & pater Phaſſur [*r*].

r 1. *Par.* 9. 12.

IV. MELCHIAS, vir Judæus, qui ductam contra Legis præſcriptum extraneam uxorem dimiſit (*ſ*).

ſ 1. *Eſdr.* 10. 25.

V. MELCHIAS, filius Herem, qui poſt regreſſum è captivitate Babylonica ædifican-

de

dę parti cujuſdam vię Jeroſolymę operam contulit (t).

VI. MELCHIAS, filius Rachah, Pręfectus, ſive Princeps vici Bethacaram, qui portam ſterquilinii Hieroſolymę ędificandam curavit (u).

VII. MELCHIAS, filius aurificis cujuſdam, qui ædes plurimas ędificavit, necnon toti urbi ſarciendæ ſummoperè contulit (x).

VIII. MELCHIAS, filius Enan, pater Achitob, & avus Judith [y].

IX. MELCHIAS, pater Phaſſur viri potentiſſimi Jeroſolymæ, ętate Jeremiæ (z).

X. MELCHIAS, filius Ammelech, cuſtos carcerum Jeroſolymæ, cujus juſſu Jeremias in ciſternam cœnoſam demiſſus, in vitę diſcrimen veniſſet, niſi ab Eunucho Abdemelech ſtatim fuiſſet eductus [a].

MELCHIEL, filius Beriæ, filii Aſer, Princeps familiæ Melchielitarum ſub Moyſe [b].

MELCHIRAM, filius Regis Jechoniæ (c).

MELCHISEDECH, Rex Salem, Sacerdos Altiſſimi, de cujus parentibus, genealogiâ (d), ortu, & obitu ne verbum quidem in S. Scriptura, ut eo ſenſu figuram exhibeat aptiſſimam, ait S. Paulus, Jeſu Chriſti, Sacerdotis non juxta ordinem Aaronis, de cujus origine, vitâ, obitu conſtat, ſed juxta Melchiſedech. Cùm Abraham, poſt fugatos quatuor fœderatos Reges, qui, duobus Regibus Sodomæ, & Gomorrhę victis, domum remeabant (e), receptoque Loth nepote ſuo ab illis abducto, regrederetur, venienti ad vallem Save (exinde dictam vallem Regis) Melchiſedech occurrit, panem & vinum cùm redeuntibus è bello, tùm ſacrificium Domini offerens [f]. Ad hæc Abrahamo fauſta è Cœlo precatus eſt; ſimulque Deo, pro victoria de hoſtibus conceſſâ, benedixit. Huic Abraham, tanquam Dei Sacerdoti, receptæ ab hoſtibus prædę decimas elargitus eſt. Hactenus de Melchiſedech Scriptura, nihilque ulteriùs de illo, niſi ſemel in Pſalmo [g], in quo Meſſias perpetuus Sacerdos juxta ordinem Melchiſedech futurus prædicitur.

Eorum, quę de hoc viro in Veteri Teſtamento narrantur, myſterium prodens S. Paulus [h], primò Sacerdotium ęternum Jeſu Chriſti juxta ordinem Melchiſedech commendat, qui proinde Jeſus *in diebus carnis ſuę preces, ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia*. Idem Jeſus *pro nobis introivit* (i) *ad interiora velaminis* (Cœlum nempè) *ſecundùm ordinem Melchiſedech. Hic enim Melchiſedech*, addit [k], *Rex Salem factus, Sacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo à cæde Regum, & benedixit ei. Cui & decimas omnium diviſit Abraham: primùm quidem, qui interpretatur Rex juſtitiæ* (hoc enim ſonat nomen Melchiſedech); *deindè autem Rex Salem, quod eſt Rex pacis: ſinè patre, ſinè matre, ſinè genealogia: neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimilatus autem Filio Dei, manet Sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham Patriarcha... Sinè ulla autem contradictione quod minus eſt à majore benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt, ibi autem conteſtatur quia vivit. Et* (*ut ita dictum ſit*) *per Abraham & Levi, qui decimas accepit, decimatus* (ſcilicet Levi decimas & ipſe ſolvit in perſona Abraham) *adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchiſedech*.

t 1. *Eſd*. 3. 11.
u 2. *Eſd*. 3. 14.
x 2. *Eſd*. 3. 30. 31.
y *Judith*. 8. 1.
z *Jerem*. 21. 1.
a *Jerem*. 38. 6. *&c*.
b *Num*. 26. 45.
c 1. *Par*. 3. 18.
d *Heb*. 7. 1. *&c*.
e *Geneſ*. 14. 17. *&c*.
f *Clem. Alex. l*. 4. *Strom. Cypr. l*. 2. *Ep*. 3. *ad Cæcil. Euſeb. Demonſtr. l*. 5. *c*. 3. *Ambroſ. l*. 5. *Sacram. c*. 1. *& alii. Conſule, ſi placet, Bellarm. de miſſal*. 1. *c*. 6.
g *Pſal*. 109. 4.
h *Hebr*. 5. 6. 10.
i *Ibid*. 6. 20.
k *Hebr*. 7. 1. *&c*.

De hoc viro plura cùm quęrunt, tùm affirmant Scriptores. Urbem Salem, cui Melchiſedech pręfuit, non Jeruſalem eſſe, ſed Salem juxta Scythopolim, ubi ad eam ętatem arcis ejuſdem Principis rudera extabant, S. Hieronymus (l) autumâvit. Porrò veſtigia illa ædificii magnificentiam prodebant. Addit inſuper credere ſe, Jacob è Meſopotamia reducem, poſt tranſitum Jordanis, ad hanc urbem *Salem* propè Sichem, ut Hebręus legit, veniſſe [m], cujus loco in Vulgata habetur incolumem illum Sichem perveniſſe. Non deſunt, qui credant, urbem Salem Melchiſedechi eandem eſſe ac *Salim* Evangelii (n).

Sancti Epiphanii ætate fuerunt, qui parentes Melchiſedechi certis nominibus deſignarent (o). Heraclam nempe, ſive Heraclen patrem illius, matrem verò Aſtaroth, ſive Aſtariam appellantes. Catena Arabica (p) ejus genealogiam paternam ex Sem, maternam ex Japhet derivans, Heraclam, ſive Heraclim patrem Melchiſedech, filium, ſeu nepotem Phaleg, filium verò Heber facit; matrem verò, quam Salthiel appellat, filiam tradit Gomer filio Japhet. Joſephus Gorionides, Hebræus Scriptor circa undecimum Sęculum [q], Melchiſedecho alterum nomen, Joram nempe, inducit; ſiduſque ejus ortui præſidens, Sedech (planeta eſt Jovis) appellat; urbem tandem, cui præerat, primùm *Jebus*, dein *Sedech*, poſtea *Salem*, tandem *Jeruſalem* denominatam teſtatur.

Michael Glycas, Cedrenus, & Simon Logotheta ex Ægypto hunc Regem derivant, cui patrem tribuunt *Sidonem*, ſive *Sidam* urbis *Sidonis*, Metropolis Phœniciæ conditorem (r). Illum verò addunt, in Monte Sion urbem Salem ædificaſſe, atque poſt exactos tredecim annos in Regno, ſine liberis obiiſſe; quin & poſt annos tredecim Regni, ne ductâ quidem uxore, vitâ exceſſiſſe tradit Suidas (ſ). Idem etiam Suidas teſtatur, ex genere Chananęorum maledicto Virum prodiiſſe; hinc in Scriptura ejus genealogia præteritur. Pſeudo-Athanaſius [t] tradit, hunc Regem Patrem habuiſſe Melchi Ethnicum, & matrem Salem. Cum autem, ait, Melchi Diis immolare ſtatuiſſent, ſeligendis ſeptem bobus filium miſit. Paruit ille; ſed inter eundum Divino lumine illuſtratus, vacuus ad patrem vênit, cui etiam Idololatriæ vanitatem exprobravit. His dictis offenſus Melchi, filium quærendis iterùm victimis miſit; atque interim ipſe ſolemni ſacrificio filium ſuum natu majorem, alioſque plurimos mactavit. Redux Melchiſedech, cùm tantum facinus ferre non poſſet, in montem Thabor ſe recepit, ubi ſeptennio ſubſtitit, ſinè indumentis, ſylveſtribuſque tantùm fructibus pa-

l *Hieron. Ep. ad Evangelium*.
m *Geneſ*. 33. 17.
n *Jo*. 3. 23. *Vide Reland. Palæſt. l*. 3. *p*. 966. *&* 833.
o *Hæreſ*. 55. *c*. 2.
p *In Geneſ*. 9.
q *Gorionid. l*. 6. *c*. 31.
r *Glic. Annal. Cedr. l*. 1. *Sim. Logoth. apud Cang. ad Chronic. Paſchal*.
ſ *Suid. in Melchiſedech*.
t *Apud Athanaſ. t*. 3. *pag*. 239. *nov. edit*.

paſtus, rorem, quem ſuper herbas delapſum lambebat, pro potu adhibens.

Septennio elapſo, Abraham à Deo monitus, virum quæſivit; quem nactus, veſtibus ſovit, atque benedictionem, à Deo ita juſſus, petiit, Melchiſedech ſupplicem oleo inunxit, benedixit, nomenque Abram in Abraham commutavit. Tum Abrahamum redeuntem toto monte comitatus eſt. Succeſſu temporis Abraham poſt cæſum exercitum Chodorlahomor, & fœderatorum, regredienti occurrit Melchiſedech, vini pateram offerens, in quam latenter panis fruſtulum injecerat; quod oblationis in noſtris Altaribus faciendæ myſterium erat. Huic hiſtoriæ nullam majorem fidem haberi volumus, quàm fabellæ; quam proinde refutare ſupervacaneum eſſet.

Author Quæſtionum in Vetus, & Novum Teſtamentum (*u*) putavit, Melchiſedechum non hominem fuiſſe, ſed Spiritum Sanctum, qui ſpecie hominis aſſumptâ, Abrahamo ſe videndum obtuliſſet. Opuſculum illud Evangelus, ſive Evangelius quidam ad S. Hieronymum tranſmiſit (*x*), ejus de illo ſententiam rogans. Cùm igitur eâ occaſione S. Hieronymus Veteres Patres conſuluiſſet, deprehendit Origenem, & Didymum in ea eſſe ſententia, ut Melchiſedech Angelum crederent; verùm, ait, S. Hippolytus, Irenæus, Euſebii Cæſarienſis, & Emiſſenus, Apollinaris, Euſtathius Antiochenus diverſis quidem verbis, ſed uno ſenſu, virum Chananæum fuiſſe, & Regem Salem, alio nomine Jebus, ſive Jeruſalem ſatis conveniunt. Oſtendit inſuper S. Doctor, hunc Regem ſatis expreſſam Jeſu Chriſti figuram exhibuiſſe, utpote qui Rex Salem, ſive Rex pacis eſſet, Rex ſimul & Sacerdos; cujus quidem genealogiam, atque parentes in Scriptura, teſte S. Paulo, non indicari, non quòd ille Dei unius manu efformatus, è Cœlo dilapſus eſſet, ſed quòd in hiſtoria Abrahami illius tantum mentio fiat, ne indicatâ quidem ejus genealogiâ, atque obitûs vel ortûs tempore.

Theodotus Trapezita, diſcipulus Theodoti Coriarii, ineunte ſæculo tertio, hæreſim *Melchiſedechianorum* invexit (*y*); qua Melchiſedech non virum eſſe, ſed cœleſtem virtutem ipſo Jeſu ſuperiorem mentiebatur; Melchiſedech enim, dicebat, mediator eſt Angelorum, hominum verò tantùm Chriſtus. Addebat eundem Chriſtum nonniſi imaginem exhibere Melchiſedechi, ejuſque Sacerdotium ad normam Melchiſedechi conſormatum, juxta Pſalmi authoritatem: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*. Quæ de hujus viri genealogia, ac parentibus apud S. Paulum leguntur, hæc ad literam intelligenda eſſe contendebat. Hiſce verò fabellis aſſerendis Melchiſedechiani libellos nonnunquam ſuppoſuerunt, quibus Canonicorum authorum nomina inſcribebant. Eandem hæreſim Hierax quidam apud Ægyptios innovans, Melchiſedechum eumdem eſſe cum Sancto Spiritu venditabat. Aliud Melchiſedechianorum genus Cedrenus, & Zonaras commemorant (*z*), quos appellatos dicunt *Atinganos*, quaſi ſcilicet veriti, ne quid contaminarentur, alios tangere non audentes. Eorum ſedes potiſſimùm in Phrygia, errores verò præter jam recenſitos, circumciſio, & Sabbathi obſervatio. Si quid illis offerebatur, manu capere non audebant, quin & à quibuſlibet ex alio accipiendis abſtinebant; ſi quid enim alteri aliquid tradere, & viciſſim recipere voluiſſent, illud vel in terra deponebant, vel depoſitum capiebant. Summus apud illos Melchiſedechi cultus, cujus tamen rei gratiâ, ignoratur.

u *In Append. tom. 3. Operum S. Aug. p. 106.*

x *Vide in nov. edit. S. Hieron. p. 570. t. 2.*

y *Epiph. hæreſ. 55. & Theod. hæret. fab. l. 2. c. 6.*

z *Vide, ſi placet. Scalig. not. ad Euſeb. & authores ab eo citatos.*

Judæi, authore S. Hieronymo (*a*), & Samaritæ, referente S. Epiphanio, Melchiſedechum eundem eſſe ac Patriarcham Sem filium Noe putabant, quorum opinioni noſtrâ ætate quamplures adſtipulantur (*b*). Miniſtro *Jurieu* idem eſt ac Cham (*c*). Gallo cuidam Scriptori apud Salianum (*d*), idem eſt ac Enoch. Alter à Petavio refutatus (*e*) autumat, tres Magos, qui Jeſum in Bethleem adorarunt, fuiſſe Enoch, Melchiſedec, & Eliam. Judæorum nonnulli (*f*) ex vitiato concubitu natum illum dictitarunt, cùm ſive de ejus genere, ſive de parentibus nihil in S. Scriptura. Damiens hæreticus Melchiſedechianus (*g*) Regem illum eundem eſſe Filium Dei, olim Abrahamo viſum, adoratum, atque in Meſſiam agnitum aſſerebat, cujus deinde opinio Petro Cunæo probata fuit (*h*), probata etiam Petro Molineo, ac tandem anno 1686. Jacobus Gaillard (*i*) eamdem defendendam ſuſcepit (*k*).

MELCHISUA, tertius filius Saulis, unà cum patre, ac fratribus in prælio ad Gelboe occiſus (*l*).

MELCHOM, Deus Ammonitarum, idem ac *Moloch*. Vide *Moloch*.

MELEA, filius Mennæ, & pater Eliachim; inter Progenitores Jeſu Chriſti (*m*).

MELECH, ſecundus filius Michæ, & nepos Jonathæ filii Saulis (*n*).

MELITA, Inſula celeberrima in Mari Aphrico, cui olim ex mellis copiâ nomen inditum creditur. In longitudine, ab oriente in occidentem, in latitudine verò, à ſeptentrione in meridiem excurrit, ac 20. leucas ambitu ſuo circuit. Solo eſt petroſo, & infœcundo; fructibus tamen, & melonibus ſuaviſſimis, necnon goſſypio abundat. Ad ejus Inſulæ ſcopulos S. Paulus naufragio alliſus, ripam cum ſociis tenuit; ubi ab incolis humaniter exceptus, excitato igne recreatus eſt. Accidit interea, ut idem Paulus ſarmentorum faſciculum igni imponeret; cujus calore concitata vipera, fortè inter ſarmenta latens, Apoſtoli manum invaſit (*o*). Nihil eâ re ille conturbatus, anguem in ignem excuſſit: ſed præſentes ſiniſtrum aliquid de illo ſuſpicabantur, quippe quem evitato naufragio ultio Divina adhuc proſequeretur. Verùm ſuſpicio in admirationem converſa, cùm aliquantulum expectantes, nihil incommodi viro contigiſſe intellexerunt.

Nec minori fuit in naufragos humanitate Publius Inſulæ Præfectus; qui, toto triduo viris exceptis, mercedis loco patrem, dyſenteriâ & febri laborantem, impoſitione manûs Apoſtoli incolumem recepit.

a *Tradit. Hebr. in Geneſ. & Ep. ad Evangel.*

b *Vide Lyr. Abul. Cajet. Eugub. in Geneſ. 14. Rupert. in Matth. 1. Galatin. de Anan. l. 10. c. 6. Genebr. Chronic. Tornicl. Annal. Moller. in Pſal. 110. Montac. Hugo Broughton. & Jo. Valleſ. Suar. alii apud Tirenam, & Schlegel.*

c *Hiſt. Critic. des Dogmes &c. l. 1.*

d *Præf. in t. 5. Annal.*

e *Theolog. Dogm. tract. de Opific. 6. dier. l. 2. c. 4. art. 3.*

f *Vide apud Selden. curis ſecundis ad ſect. 1. de decimis.*

g *Epiph. hæreſ. 55.*

h *De Rep. Hebr. l. 3. c. 3.*

i *Vide Acta Erudit. Lipſ. An. 1686. p. 150.*

k *Vide etiam Differt. noſtrâ de hoc argum. in 2. tom. Comment. in Ep. S. Pauli ante Ep. ad Hebr. & Differ. Schleg. in Calce Comment. Lud. Tenn in Ep. ad Hebr.*

l *1. Reg. 31. 2.*

m *Luc. 3. 31.*

n *1. Paral. 8. 35.*

o *Act. 28. 1. &c. A. Ch. 63. Ær. 60.*

Eius prodigii famâ in vulgus ſparsâ, omnes illicò ęgroti ad Paulum ducti ſunt, omneſque pari beneficio donati receſſerunt. Hinc abeuntes Paulum, & ſocios incolę, commeatibus abundè ſuppeditatis, proſequuti ſunt. Fertur (*p*) ab eo tempore veneniferas beſtias ſolum illud non pati, atque delatas aliundè ſtatim interficere; ibi pręcipuè, ubi S. Paulus anguem habuit infeſtum, in ſpecu nempè, unde tellus & petrę contra venenatos morſus pręſentiſſima amuleta efferuntur. Quę quidem virtus non inſita à naturâ ſolâ reputanda eſt, cùm ejus regionis incolæ venenato morſu Paulum occidendum expectarent; ſed omnia uni tantùm Pauli in totam Inſulam benedictioni accepto referri debuerunt. Cujuſdam Itinerantis teſtimonio conſtat, pueros ibidem tutò ſcorpiones tractare. Plures ex incolis Pauli prædicationibus baptiſmo initiati ſunt. (*q*); Publii ædes in Templum converſę; ipſe tandem Publius primùm loci Epiſcopum egit. S. Paulus tribus menſibus ibidem ſubſtitit.

p *Quintin. Ædu. Baron. an. 58. Fromond. & alii.*

q *Vide Chryſoſt. hom. 54. in Acta.*

MELLO, nomen Hebræum ſonans *repletum*, inditum valli profundiſſimæ, inter veterem urbem Jebus, ſive Jeruſalem, & novam à Davide in monte Sion ædificatam jacenti. Hanc aggeſtâ humo replendam curarunt David, & Salomon [*r*], ut in plateam cogendis populis complanaretur. Ejus partem conſtruendo palatio uxori ſuę Filiæ Pharaonis Salomon aſſignavit (*ſ*). Occaſione eorundem operum Jeroboam filius Nabat à Salomone deſciſcens (*t*), ſeditionis igniculos in fratres ſuos, viros Ephraim, immiſit, quæ poſt obitum Salomonis erupit.

r 3. *Reg.* 9. 15. & 2. *Reg.* 5. 9. & 1. *Par.* 11. 8.

ſ 3. *Reg.* 9. 24.

t 3. *Reg.* 11. 27. &c.

MELLO, urbs propè Sichem, cujus incolæ unà cum Sichimitis Abimelechum filium Gedeonis in Regem ſalutarunt (*u*). Hebræum pro urbe Mello legit *Domum Mello*, quare ſunt qui credant, Mello nomen eſſe viri Sichimitæ, ſive vici urbis Sichem. Nec ſanè ulla in Palæſtina urbs ejuſdem nominis occurrit.

u *Judic.* 9. 6.

MELLOTHI, filius Heman, Princeps decimæ familiæ inter vigintiquatuor Leviticas [*x*].

x 1. *Paral.* 25. 4. 26.

MELLUS, vir Iſraelita, qui ductam alienigenam fœminam poſt regreſſum è captivitate Babylonicâ dimiſit. (*y*).

y 1. *Eſdr.* 10. 29.

MELOTES, vox Græca, vellus ovis ſignificans, quo pro veſte utebantur Prophetæ, veteres Monachi, & egeni in variis Orientis regionibus; quò ſanè ſpectat illud S. Pauli (*z*); *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis*. Hujus vocis etymon ex *melon*, ovis, derivatur; nec rarò pro quocumque veſtis pelliceæ, & piloſæ genere uſurpatur, ac potiſſimùm de vellere caprarum, quo pro veſtibus Ægyptii Monachi utebantur [*a*].

z *Hebr.* 11. 37. Perièlthon en melotais en aigeiois dermaſi.

a *Caſſian. de habi. Monach.* c. 11.

MELOTHI, urbs Ciliciæ ab Holoferne occupata [*b*], eadem fortaſſe ac *Mallos* in Cilicia ad Pyramum. *Mallota* ab Anthiocho Epiphane dominio unius ex Regiis concubinis ſubjecti, rei indignitate commoti, à Rege deſciverunt [*c*]. Cæterùm de *Melothi* nihil in Textu Græco Judith.

b *Judith.* 2. 13.

c 1. *Macch.* 4. 30.

MEMMIUS. *Q. Memmius*, & *T. Manilius* Legati Romanorum ad Antiochum Eupatorem Syriæ Regem, qui ſcriptis ad Judæos (*d*) epiſtolis, omnia, quæ Lyſias Syriæ adminiſtrator conceſſerat, rata habuerunt; mandantes inſuper, ut mitterent quantocyùs Antiochiam viros ad tractanda ea, quæ è re toti Nationi fuiſſent.

d 2. *Macch.* 11. 34. &c.

MEMNON. Memnonis ſepulchrum (*e*) extare circa amnem Beleum, arenâ in vitrum liquabili celebrem [*f*], Joſephus eſt author. Nec tamen ad quem virum iſta referenda ſint, ſatis intelligimus, cùm celebre illud Memnonis ſimulachrum, quod orientem Solem grato quodam ſono, uti ferunt, ſalutabat, Thebis in ſuperiori Ægypto, non in Palæſtina erectum conſtet. Alterum verò Memnonem filium Tithoni, & Auroræ in Trojæ obſidione Achilles interfecit. Fortaſsè igitur is, cujus ad Beleum ſepulchrum viſebatur, unus ex viris hujus nominis celeberrimis erat.

e *Joſeph. de Bel.* l. 2. c. 9.

f *Vide* Beleus ſive Cendevia,

MEMORIA. Præcepit Deus, ne præceptorum ſuorum memoria unquam è mente excidat; & deleturum ſe *memoriam Amalech* (*g*), penitùs ſcilicet deſtructurum populum illum minitatur. Nec alio ſenſu memoriam impiorum extarminaturum ſe [*h*]; atque effeciſſe, ut eorum memoria cum ſonitu, ſivè palam, omnibus ultionem animadvertentibus, periret (*i*). Memoriam tandem juſtorum in benedictionem æternam futuram pollicetur.

g *Exod.* 17. 14.

h *Pſal.* 33. 16.

i *Pſal.* 9. 7.

MEMPHIS, Hebraicè *Noph*, ſivè *Moph*, urbs clariſſima Ægypti, 15000. paſſibus ſupra locum, unde Nilus aquarum divortio Deltam exorditur (*k*). Supra hanc urbem ad meridiem, erectæ Pyramides eæ celeberrimæ ſpectabantur, quarum duæ inter totius orbis mirabilia recenſebantur. Veteres Ægypti Reges olim ibidem ſedem Regni habuerunt, uſque ad Ptolemęi ætatem, qui decus illud Alexandriam tranſtulit. Porrò Memphis hodie penitùs everſa eſt. De illa plura apud Prophetas (*l*), qui impendentia in illam mala per Reges Chaldęorum & Perſarum, pluribus exaggerarunt. Minitantur inſuper exterminium Iſraelitis, in Ægyptum confugientibus, ſive ab Ægyptiis ſuppetias requirentibus. Idola Mempheos ſe deſtructurum Dominus apud Ezechielem prędicit. In eâ urbe bos Apis alebatur, à Cambyſe poſtea mactatus.

k *Plin.* l. 5. c. 9. *Vide Strab.* l. 17.

l *Vide Iſa.* 19. 13. *Jerem.* 44. 1. & 46. 14. 19. *Oſee* 9. 6. *Ezech.* 30. 13. 16.

MENDACIUM, crimen eſt in Veteri, & Novo Teſtamento damnatum (*m*). Chriſtus enim Diſcipulos ſuos ita ad ingenuitatem, & ſimplicitatem informavit, ut eorum verbis tanquam jurato credi voluerit; hinc ait: *Sit ſermo veſter, eſt, eſt; non, non. Quod autem his abundantius eſt, à malo eſt* (*n*). Fruſtra proinde quis mendacium quorundam virorum, quorum in Scriptura honorifica eſt mentio, defendere conaretur. Non enim in eadem Scriptura illorum mendacium, ſed amor proximorum, atque probitas commendatur; quę enim in ſe mala ſunt, nunquam bona fiunt. Cùm Abraham Saram hortatus eſt, ut ſe non conjugem, ſed ſororem diceret; cùm Iſaac idem à Rebecca requiſivit; cùm Jacob mendacio benedictionem patris à fratre in ſe derivavit; cùm nutrices Ægyptię officioſo menda-

m *Vide Exod.* 23. 1. 7. *Levit.* 19. 11. *Prov.* 12. 22. & 13. 5. & 9. 22. *Sap.* 1. 11. *Eccli.* 7. 13. & 20. 20. & 25. 23. *Oſee* 4. 2. *Act.* 5. 4. *Epheſ.* 4. 25. *Jacob.* 5. 12.

n *Matth.* 5. 37. *Jacobi* 5. 12.

dacio dicerent, Hebręas mulieres alienigenarum operam non quęrere, dum partum emittebant; cùm Hebręi ex Ægypto digreſſuri, commodari ſibi poſtularent ea, quę reddere non cogitabant; hi omnes nullam ex mendacio laudem referre debent; quamquam, ſi finis, mens, atque ratio rei gerendę ſpectetur, crimen multò tolerabilius efficitur. Cęterùm mendacium damnamus, non ſtratagemata, hyperbolas, jocos, quin & verba quędam, more & conſuetudine omnium populorum uſurpata [o].

MENDICARE, *Mendicus*. Moyſes populum hortaturus ad prętandam indigentibus opem [p], *Et omnino indigens & mendicus*, ait, *non erit inter vos; ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus eſt tibi in poſſeſſionem;* & infra: *Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas Civitatis tua in terra, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum*. Textus Hebręus hanc vocem, *Mendicus*, non legit, atque illud planè conſtat, apud Judęos, ut & apud alias gentes indigentes, & mendicos non defuiſſe. Quid? quod Deus ipſe ibidem dixerit [q]: *Non deerunt pauperes in terra habitationis veſtra*. Nonne & ex ipſo Evangelio intelligimus, plures Jeroſolymis, aliiſque in regionibus mendicos occurriſſe (r)? Quo in numero & Lazarus & cęcus ille, cui Jeſus viſum reſtituit, aliique eodem morbo laborantes recenſendi ſunt. Quare illius ſententię verba ita intelligenda ſunt, quaſi ſcilicet Deus adeò largis benedictionibus Hebręorum agros cumulaturus eſſet ſingulis ſextis annis, ut quamvis anno Sabbatico à meſſe ceſſaretur, futurum tamen, ut indigentię incommoda non ſentirent, dummodo Divinis pręceptis morem geſſiſſent; ſive iiſdem verbis miſericordiam in pauperes, & charitatem commendat, ut ſi fieri poſſet, nec pauperes eſſe pateretur. Quam diſciplinam Judęi adhuc exactiſſimè ſervant, pręcaventes pro viribus, ne illorum quis mendicare cogatur; hinc publicas, & privatas eleemoſynas, atque collectas ad hanc rem efficiunt; & rari ſunt, qui inter Judęos, etiamſi frequentiſſimi in loco degant, mendicare videantur [ſ].

Sunt qui crediderint, Jeſum Chriſtum, & Apoſtolos victum emendicare coactos fuiſſe, Ældredus Abbas Rievallis Ordinis Ciſtercienſis in Anglia, qui ſæculo duodecimo florebat, in quodam Sermone, nomine S. Bernardi olim inſcripto (t), tradit, Jeſum Chriſtum eo triduo, quo Jeroſolymæ manſit, duodennem adhuc, & inſciis parentibus, *quaſi unum è turba pauperum ſtipem per oſtia mendicaſſe*. Cùm Guillelmus de Sancto Amore contra Fratres Prædicatores mendicantes calamum acuiſſet (u), quippe quòd neque Jeſus Chriſtus, neque Apoſtoli mendicaſſent unquam; S. Thomas [x] ſcripto contra illum libro, Jeſum Chriſtum victum emendicaſſe demonſtrare conatur; adducto ejus exemplo, qui cùm Hierichunte eſſet, à Zacchæo prandium requiſivit [y]. Ut vera tamen fateamur, exemplum

o *Vide S. Aug. de Mendac.*

p *Deut.* 15.4. 7.

q *Deut.* 15.11.

r *Vide Marc.* 10. 46. *Luc.* 18.35. *Jo.* 9.8. *Luc.* 16.20.

ſ *Leo Moden. part.* 1. *c.* 14. *& Selden. de Jur. Nat. & Gent. l.* 6. *c.* 6.

t *Vide in Edit. Oper. S. Bern. t.* 2. 578. *Edit. Mabillon. & Bibl. PP. t.* 23. *pag.* 554.

u *Guill. de Sancto Amore de Periculis poſter. temp.*

x *D. Th. l.* 17. *Opuſc.* 19. *c.* 7.

y *Luc.* 19. 5.

illud nunquam Jeſum Chriſtum mendicum egiſſe demonſtrat; atque Ælredi authoritas, ſolâ conjecturâ, eâque dubiâ fulta, nullius eſt momenti. Conſtat tamen, Jeſum plures religioſas mulieres in comitatu habuiſſe (z), *qua miniſtrabant ei de facultatibus ſuis*. Communis etiam erat illi loculus, ubi delatæ ſponte ab aliis pecuniæ colligebantur: *Judas loculos habens, ea qua mittebantur, portabat* (a). Tandem Jeſus artis cujuſdam exercitio ante prædicationem ſuam vitam toleraſſe unà cum Joſepho ſeimus (b): *Nonne hic eſt faber?* Nec diſſimili ope victum ſibi procurabant Diſcipuli ipſo etiam prædicationis tempore. Hinc Paulus (c): *Ad ea qua mihi opus erant, & his, qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſta*. Vide *Pauper*.

MENELAUS, alio nominę *Onias IV.* poſt Jaſonem, & ante Alcimum Summus Sacerdos Judęorum (d). Ejus hiſtoriam lege v. *Onias V.*

MENI. Dea *Meni* eadem eſt, ac *Luna*; quam Jeremias *Reginam Cœli* [e], & Iſaias *Meni* appellat (f). Ejus cultum receptiſſimum eſſe in Palęſtina, neque ab illo Hebræos alienos fuiſſe, ex utriuſque teſtimonio intelligimus. Hanc verò cognitam credimus à Phœniciis, & Carthaginienſibus ſub nomine *Aſtbartis*, & *Veneris Cœleſtis*; qui ſanè cultus in Iſraelitas ex Phœniciis, & Chaldęis derivatus videtur. Porrò Hebræos caſtigat Iſaias, quòd menſam *Gad*, nempe Soli inſtruerent; libationes verò *Meni*: *Qui ponitis Fortuna* [Hebr. *Gad*] *menſam, & libatis ſuper eam* (Hebr. *libatis Meni*). Reginæ Cœli colendæ viros ignem excitaſſe, fœminas verò placentas confeciſſe, ac tandem pueros ligna illis coquendis comportaſſe deplorat Jeremias. Nèque ejuſdem Prophetæ querelis temperatum eſt à ſacrilego Deæ cultu, quam Religionem, acceptam à parentibus, ſe integrè ſervaturos Iſraelitæ profeſſi ſunt, cùm ſe experimento cognoviſſe ſcirent, fame & gladio fuiſſe compſumptos, ſi quando ab iiſdem ſacrificiis ceſſaſſent. Legimus apud Strabonem plura in Aſia Minori, & Perſide fuiſſe templa *Men*, Menſi ſcilicet, ſive Lunæ dicata, atque per Men Regis, nempè per fortunam Regis jurari conſueviſſe (g).

MENNA, filius Mathatæ, & pater Moleæ, inter progenitores Jeſu Chriſti (h).

MENNI. Reges Menni, Ararat, & Aſcenez invitat Jeremias (*), ut expeditionem contra Babylonem ſuſcipiant. De *Ararat*, & *Aſcenez* ſuis locis egimus; *Menni* verò eamdem credimus, ac *Miniadem* Armenię Provinciam, & fortaſſe Armenię nomen ex *Aram* & *Minni* derivatum eſt, quod Syrum eſt nomen ejuſdem regionis Minni, ſive Miniadis, ut innuit Nicolaus Damaſcenus (i).

MENNITH, urbs transjordanica, quatuor milliar. ab Eſebon, in via Philadelphiæ, authore Euſebio (k). Olim ea urbs ad Ammonitas pertinebat, tempore ſuſcepti contra illos à Jephte belli [l]. *Frumentum Minnith* ad nundinas Tyri Judam advexiſſe, tradit Ezechiel (m); ſed Vulgata pro Minnith, legit *Frumentum primum*, nempe electum,

z *Luc.* 8. 3.

a *Jo.* 12. 6.

b *Marc.* 6. 3.

c *Act.* 20. 34. *Vide etiam* 1. *Cor.* 4. 12. *Epheſ.* 4. 28. *Act.* 18. 3. *&c.*

d *Electus an.* 3832. *& an.* 3842. *ante Ch.* 158. *ante Ær.* 162. *occiſus.*

e *Jerem.* 7. 18. *&* 44. 17. 18.

f *Iſa.* 65. 11.

g *Strabo l.* 12. *Vide & noſtra Comment. in Iſaiam* 65. 11.

h *Luc.* 3. 3.

* *Jerem.* 51. 27.

i *Apud Joſeph. Antiquit. l.* 1. *c.* 4.

k *Onom. in Minnith.*

l *Judic.* 11. 33.

m *Ezech.* 27. 17. *in Hebr.*

MENOIS; idem fortaſſe, ac *Menois*, de qua frequenter in ſubſcriptionibus Conciliorum [*n*]. Ea urbs, juxta Euſebium, haud procul à Gaza ſita erat [*o*]; neque alia videtur, ac *Menoenum caſtrum*, de quo in Codice Theodoſiano (*p*). Metropolis erat *Maonitorum*, ſive *Maoniorum*, de quibus Scriptura [*q*].

MENSIS; Græcè *men*, Hebraicè *chodeſch*, ſivè *Jerach*. Apud veteres Hebræos certa nomina deſignandis menſibus deſiderabantur, ſed illos primum, ſecundum, & tertium, &c. appellantes diſtinguebant. Apud Moyſem (*r*) occurrit menſis *Abib*, ſeu novarum ſpicarum, vel fructuum, quod nomen videtur ab Ægyptiis inditum menſi illi, apud Hebræos poſtea Niſan dicti; cæteros verò menſes nunquam Legiſlator, niſi numero primi, ſecundi, &c. deſignat. Eadem in Libris Judicum, & duobus prioribus Regum ſervantur. Sub Salomone [*ſ*] legitur menſis *Sio*, ſive *Sif*, qui menſi *Jiar*, ſecundo anni ſancti, reſpondet. Ibidem etiam *c.* 6. 8. eſt menſis *Bal*, cum octavo anni ſancti, nempè *Marſchevan*, & noſtro Octobri conveniens. Tandem in cap. 8. 2. ejuſdem Libri occurrit menſis *Ethanim*, ſivè Fortium, ad Tizri, ſeptimum anni ſancti, revocandus.

n *Concil. Calced. An.* 451. *Epiſcopus Menoidis ſubſcripſit.*
o *Onomaſt. in Menoen.*
p *L.* 30. *de Erog. milit. Annon.*
q *Vide* 1. *Paralip.* 4. 40. 41. & 2. *Paralip.* 20. 1. *in Hebr. Vide etiam verbo Maon.*
r *Exod.* 13. 4. & 23. 15. & 34. 18. *Deut.* 16. 1.
ſ 3. *Reg.* 6. 1.

Horum nominum originem alii aliter deducunt. Scaliger (*t*) ex conſuetudine cum Phœnicibus à Salomone accepta credit; Grotius ex Chaldæis; Harduinus (*u*) ex Ægyptiis derivat. Illud ſanè conſtat, ea nomina nec ante, nec poſt Salomonem uſpiam occurrere. Poſt captivitatem Babylonicam, Chaldæa & Perſica menſium nomina, ex longa cum illis gentibus conſuetudine, apud Hebræos audiri cœpere. Horum autem ſeriem, juxta anni ſancti & civilis ſucceſſionem, ſubjicimus.

t *De emendat. temp. l.* 3.
u *Grot. ad* 3. *Reg.* 6. 1. *Harduin. Chron. V. & N.T. ad A. M.* 2993.

Nomina menſium Hebræorum juxta ordinem anni ſancti.

1. *Niſan*,	reſpondens	Martio.
2. *Jiar*.		Aprili.
3. *Sivan*.		Maio.
4. *Thammuz*.		Junio.
5. *Ab*.		Julio.
6. *Elul*.		Auguſto.
7. *Tizri*.		Septembri.
8. *Marſchevan*.		Octobri.
9. *Caſleu*.		Novembri.
10. *Thebet*.		Decembri.
11. *Sebat* vel *Sabat*. . .		Januario.
12. *Adar*.		Februario.

Nomina menſium Hebræorum juxta ordinem anni civilis.

1. *Tizri*,	reſpondens	Septembri.
2. *Marſchevan*.		Octobri.
3. *Caſleu*.		Novembri.
4. *Thebet*.		Decembri.
5. *Sebat*.		Januario.
6. *Adar*.		Februario.
7. *Niſan*.		Martio.
8. *Jiar*.		Aprili.
9. *Sivan*.		Majo.
10. *Thammuz*.		Junio.
11. *Ab*.		Julio.
12. *Elul*.		Auguſto.

Primò Hebræi eandem anni diſpoſitionem ſervant, quam Ægyptii; 12. menſibus, ſingulis ex 30. diebus, excepto duodecimo menſe, 35. diebus conſtante, ac proindè 365. diebus anni periodum abſolventes; quæ ſupputatio ex hiſtoria diluvii luculenter colligitur [*x*]. Singulis 120. annis, cùm annus 30. diebus exorbitaret, menſem intercalarem addebant.

x *Vide Gen.* 7.

Poſt egreſſum ex Ægypto, menſe Martii (*y*), juſſit Deus, menſem illum, Niſan ſcilicet, ſeptimum anni civilis, primum anni ſancti, dirigendis ſolemnitatibus, & ceremoniis Religionis ſtatui; intacto interim manente anno civili, quem Hebræi perpetuò à Tizri [Septembri reſpondente] exordiuntur. Poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, Judæi, utpotè parva gens in medio frequentiſſimarum nationum, moribus eorum, quibus ſubdebantur, in digerendis anni rationibus ſe conformare coacti ſunt. Primò igitur ad Chaldæos; ſecundò ad Perſas, tandem ad Græcos acceſſerunt, ex quo factum eſt, ut conſueta apud Chaldæos, & Perſas menſium nomina, & fortaſſe etiam eandem anni, & menſium ſupputationem uſurparent. Quis tamen in ea re Chaldæorum mos eſſet, non ſatis conſtat; illud ſcimus, ætate Authoris Eccleſiaſtici, Macchabæorum, Joſephi, & Philonis (*z*), ad Græcorum conſuetudinem acceſſiſſe; *Græci* autem *annos juxta Solem, menſes verò, & dies juxta Lunam agebant* (*a*).

y *Scalig. de emendat. temp. l.* 3.
z *Eccli.* 43. 6. *Joſeph. Antiq. l.* 3. *c.* 10. *Philo vit. Moyſ. l.* 3.
a *Gemin. Iſago. c.* 6.

Lunares iſti menſes 29. diebus, & dimidio conſtabant; ſivè, ut accuratiùs loquamur, alterno ordine 29. & 30. diebus, ut menſis cavus pleno ſuccederet. Novilunia in exordio ſingulorum menſium recurrebant; qui dies *Neomenia* Græco nomine appellabatur, ſcilicet nova luna, ſive novus menſis. Hæc autem novilunia non à conjunctione ſyderis cum ſole, ſed ab ejus phaſi ſupputabant; cujus phaſis inſtanti accuratiùs obſervando ferunt, certos viros in editis quibuſdam ſpeculis deſtinatos fuiſſe, qui ſtatim ejus rei nuncium ad Sinhedrium deferrent. Hoc nuncio accepto, ſtatim *Feſtum novæ Lunæ* omnes inclamabant, atque indè novi menſis exordium buccinarum clangore annunciabatur. Cùm verò cæremoniæ quædam in capite menſis præſcriptæ eſſent, veriti ne quid in earum obſervatione errarent, duos Neomeniæ dies celebrabant; alterum *Feſtum Lunæ prodeuntis*; alterum *Feſtum Lunæ deliteſcentis* appellantes. Hæc narrant Rabbini; quorum ſi quid valet authoritas, de Provinciis fortaſsè à Jeruſalem remotis fidem adſtruere poteſt; in Templo enim & in urbe certum erat Calendarium, vel fixum Sinhedrii conſultum Feſtivitatibus dirigendis.

Quamvis autem menſes Judæorum noſtris reſpondiſſe ſupra dixerimus, uti *Niſan*, *Martio &c.* non ità tamen dicta intelligenda ſunt, quaſi ex integro convenirent, cùm lunares menſes ſolaribus plenè con-

congruere non poſſint. Æquinoctium vernum inter diem 20. & 21. Martii incidit, juxtà ordinem anni ſolaris; in anno verò lunari Neomenia Martio, Plenilunia Aprili reſpondent. Hinc Hebræorum menſes duos ex noſtris attingunt.

Cùm 12. lunares menſes ſummam 354. dierum, & 6. horarum conficiant, hinc Judæorum annus 12. diebus Romano brevior erat. Verùm redigendis in ordinem Æquinoctiis, quibus ex diſcrepantia anni ſolaris, & lunaris exorbitantibus, Neomenia à prima menſis die revellebantur, Judæi ſingulis trienniis, decimumtertium menſem intercalarem, dictum *Ne-adar*, ſivè *ſecundum Adar*, addebant; ex quo ſolaris & lunaris annus iterum conciliabantur, cùm 36. menſes Solis 37. lunaribus congruant. Hanc intercalationem dirigebat Sinhedrium; ac menſis intercalaris inter *Adar* & *Niſan* addebatur, ut Paſcha ſemper in novilunium poſt æquinoctium incideret (*b*).

b *Vide Lamy Introd. ad Bibl. noſt. Differ. in Chron. ante Gommen. in Gen. Scalig. de Emend. temp. & Calviſ. Introd. ad Chronol.*

MENSURA. Initio primæ partis hujus Dictionarii, tabulam ponderum, menſurarum, & nummorum Hebræorum dedimus; eorumque vel pretium, vel capacitatem ſub cujuſcumque nomine dedimus, quid ſcilicet menſura cava, quid longa quæque contineat. Sic talenti & ſicli valorem ſub *ſicli* & *talenti* nomine; quid *bathus* & *ephi* capiant, ſub eorum articulis diximus; & ſic de reliquis.

MENTHA, hortenſis herba notiſſima. Hujus, aliarumque ejus generis decimas ſolvere nullum erat in Lege præceptum, cùm ea tantùm, quæ proventûs nomen complectebatur, vectigalia effeciſſet. Phariſæi tamen, qui ſtudio Legis ſervandæ præ cæteris tenebantur, decimas etiam menthæ, anethi, & cumini ſolvebant. Neque illorum religionem in ea re Chriſtus reprehendit; queritur tamen, quòd præſcripta à Lege implentes, potiſſima interim præcepta negligerent [*c*].

c *Matth.* 23. 23.

MEPHAATH, urbs Ruben, Levitis ex familia Merari conceſſa (*d*). Regionis ſecuritati conſulendo, Romani in ea urbe præſidium detinebant, Euſebii ætate.

d *Joſue* 13. 18. & 25. 36.

MERAJOTH, Sacerdos è genere Aaronis, filius Zaraiæ, & pater Amariæ; inter Summos Sacerdotes recenſitus (*e*).

e 1. *Par.* 6. 6.

MERALA, ſivè *Marala*, urbs Tribûs Zabulon (*f*).

f *Joſue* 59. 51.

MERARI, tertius filius Levi, pater Moholi, & Muſi [*g*].

g *Exod.* 6. 19.

MERARI, filius Idox, pater Judith, è Tribu Simeonis (*h*).

h *Judith.* 8. 5.

MERCURIUS, filius Jovis ex Maja, fabuloſum Numen, & Deorum legatus, qui negotiationi, eloquentiæ, & eruditioni præfuiſſe credebatur. Apud Græcos *Hermes*, ſcilicet Interpres, appellatus eſt, quòd Deorum voluntatem hominibus exponeret. Hinc fortaſsè Lyſtrenſes, auditâ S. Pauli, & Barnabæ prædicatione [*i*], viſoque prodigio reſtitutæ ægro ſanitatis, rati Divinum aliquid iis ineſſe, ſacrificiis illos colere decreverunt, exiſtimantes *Barnabam Jovem; Paulum verò Mercurium, quoniam ipſe erat dux verbi*. Apud exteros Scriptores geſta Aaronis fratris Moyſis Mercurio tributa videntur. Mercurius enim Interpres, & Legatus Deorum habetur; ut Aaron Dei & Moyſis: de virga Mercurii mira narrantur; prodigium Aaronicæ, quę ad latus Arcę poſita flores emiſit, neminem latet: ille Deus eſt furtis ſtudens; hic, cęterique Judęi divitias Ægyptiorum abſtulerunt: primus lyram invênit; alterius poſteri, & Levitę organis in Templo Dei canebant: Mercurius tandem iter habentibus prępeſt; Moyſes, & Aaron ductores in populi itinere fuerunt, &c.

i *Act.* 54. 11.

In Proverbiis hęc legimus (k): *Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii; ita qui tribuit inſipienti honorem*: ideſt, hebeti alicui viro dignitatem conferre tam ſtultum eſt, quàm ſi quis lapidem projiciat ante ſtatuam Mercurii, in bivio erectam; quod tantundem eſt, ac ſi ſupervacaneum ſupervacaneo addatur. Porrò ſuperſtitio illa projiendi lapidem ante terminum, ſivè truncam Mercurii effigiem pectore tenus apud Veteres frequens eſt (*l*): an verò Salomon hìc morem illum ſpectaverit, ambigitur. Sunt enim qui Textum Hebræum ita reddant: *Qui alligat lapidem in funda, ſimilis eſt ei, qui dat imprudenti gloriam*: ſanè lapis alligatus fruſtra jacietur; ſicut fruſtra honor inſenſato confertur. Alii legunt: *Sicut qui mittit fragmentum in acervum lapidum; ita &c.* nempè lapidem in acervum injicere fruſtràneum eſt. *Ragam*, quod radix eſt hujus vocis *margemah*, ſonat lapidibus obruere [*m*]. Eundem locum Rabbini interpretantur de acervo lapidum in honorem Mercurii, ut author Vulgatæ expreſſit; Verùm Septuaginta reddunt *fundam* (*n*). Ego tamen cæteris Chaldæum præferrem, qui de lamina intelligit, ſive de fragmento auri, vel argenti in funda appoſito, quod ſanè tam abſurdum eſt, ſicuti abſonum inſenſato honorem conferre. Hebræum *zeror-eben*, quod redditur faſciculus lapidum, ſignificare etiam poteſt faſciculum laminarum auri, vel argenti coticulâ probati, ſive in lance contra petram juſti ponderis appenſum; Hebręi enim ad eam rem lapidibus utebantur pro ponderibus. Hinc *Prov.* 20. 10. 23. juxta Hebręum, legitur: *Lapis, & Lapis* pro *pondus & pondus*. Vide etiam *Deut.* 25. 13.

k *Prov.* 26. 8.

l *Nicander* Ermacei. *Scholiaſt.* Lyphois ſeſoreumenois eis timen toû ermoû. *Ita & Anyta in Epigr.* Jeron ermeie me paraſtaeicontes echenan. Anthropoi lithinon ſoron.

m *Vide Levit.* 20. 2. 27. & 24. 14. 16. 23. &c. *Deut.* 21. 21.

n *Prov.* 26. 8. os apodemevei lithon en ſphendone omoios eſti tò didontiaphroni doxan.

MEREMOTH, Sacerdos è captivitate Babylonica cum cęteris regreſſus, qui vaſa aurea, & argentea à Rege Artaxerſe Templo reſtituta detulit (*o*).

o 1. *Eſd.* 8. 33. *A. M.* 3537. *ante Chr.* 463. *ante Aer.* 467.

MERGALUS, urinator; avis fluviatilis, ſive paluſtris in Lege inter impuras rejecta (*p*). Hebræum *Schalach* ſonat impetu projicere; quam etiam ſignificationem exhibet vox *Cataractes* apud Septuaginta occurrens. Nonnulli Recentiorum explicant de ſmergo.

p *Levit.* 51. 17. *Deut.* 54. 17.

MERIBAAL, Filius Jonathæ, & pater Michæ (*q*); idem eſt ac *Miphiboſeth* (*r*). Cùm enim Hebræi nomen *Baal* pronunciare nefas ducant, pro *Miphibaal*, ſive *Meribaal* uſurpant *Miphiboſeth*, ſive *Meriboſeth*. Quæ vox *Boſeth* ſonat horrorem, confuſionem, ſordes; & *Baal* Dominum, virum, Deum Baal.

q 1. *Par.* 8. 34. & 9. 40.

r 2. *Reg.* 4. 4. & 9. 52.

MEROB, Filia Saulis natu major, quæ Davidi deſponſa in præmium relatæ de Goliath

Digitized by Google

liath victoriæ, à patre datæ fidei violatore, Hadrieli filio Berzellai Molathitæ nuptum tradita eſt (*f*). Ex eo matrimonio nati ſex Filii, qui deinde Gabaonitis conceſſi, in ultionem illatæ à Saule in illos injuriæ, omnes crucis ſupplicio abſumpti ſunt (*t*). Textus Scripturæ habet quidem ſex illos filios ad Michol filiam Saulis, & uxorem Hadrielis ſpectaſſe; ſed mendum ibi eſſe, & pro Michol legendum Merob ex eo conſtat (*u*), I. quòd Michol non Hadrielem, ſed Phaltielem duxerit: II. nec liberos totidem genuerit. Sunt tamen, qui credant [*x*], eos filios de Merob natos ad Michol jure adoptionis pertinuiſſe.

f 1. *Reg.* 14. 49. & 18. 17. 19.

t 2. *Reg.* 21. 8. *a. M.*2986. *ante Ch.*1014. *ante Ær.*1018.

u *Ita Salian. Cajet. Capell. Oſiand. Canus &c.*

x *Ita Chald. Rabb. Auth. Qu. Hebr. in 2. Reg. alii.*

MERODACH, vetus Rex Babylonis, Divinis honoribus à Babyloniis cultus. Hinc Jeremias everſionem Babylonis prædicens, (*) ait: *Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, victus eſt Merodach, confuſa ſunt ſculptilia ejus*. Nomen *Merodach* in nonnullis Regum Babylonis nominibus deprehenditur: *Evilmerodach*, *Merodach-Baladan*. Porrò Evilmerodach parentem habuit Nabuchonoſorem Magnum, & ſucceſſorem Balthaſarem, impium Regem. Merodach-Baladan alterius Baladan Regis Babylonis filius erat; à quo Legati & munera ad Ezechiam miſſi ſunt, de recepta ab illo divinitùs ſanitate gratulaturi, cujus ſpem certam accepiſſet, ſole ad ſuum nutum regrediente [*y*]. Hunc Regem Ptolemæus appellat *Mardocempadum*, Regnumque iniiſſe dicit Babylone 25. annis ab exordio Nabopolaſſaris.

* *cap.*50. 2.

y *Iſa.*39. 5.

A. M. 3283. *ante Chr.*717. *ante Aer.*721.

MERODACH-BALADAN, qui & *Mardocempadus filius Beleſis*, ſivè Nabopolaſſaris. Vide articulum præcedentem (*z*).

z *Vide & Uſſer. ad A. M.* 3283.

MEROE, Inſula, ſivè potiùs peninſula ſuperioris Ægypti, quam duo Nili rami utrinque alluunt. Olim *Saba* appellabatur; quarè facilè regnum in ea ſuum obtinebat Regina Saba (*a*), quam ſapientię Salomonis fama Jeroſolymam accivit (*b*). Cur verò Meroe appellaretur, in cauſa fuiſſe urbem Meroe, à Cambyſe in honorem ſororis ſuę Meroes ędificatam, Joſephus eſt author [*c*]. Huic regioni fœminas pręfuiſſe conſtat (*d*); non deſunt tamen, qui Reginam Saba, non ex Meroe, ſed ex Arabia felici acceſſant (*e*).

a *Joſeph. Antiq. l.*8. *c.*2. *Orig. hom.* 2. *in Cant. Grot. in* 3. *Reg.*10.

b 3. *Reg.* 50. 1.

c *Antiq. l.*2. *c.*3.

d *Strabo l.*16. & 57. *Plin. l.*6. *c.*26.

MEROM, ſivè *Marom*. *Aqua Marom* (*e*) vulgò creduntur eſſe lacus Semechon; cùm enim Jabin, fœderatique Reges ad *aquas Merom* caſtra contra Joſue ſtatuiſſent; eo nomine lacum Semechon deſignari autumant, cui urbs Haſor metropolis Jabin adjacebat, authore Joſepho [*f*]. Verùm hujus argumenti vis pauca; etſi enim Haſor ad Semechon ſitam dixerimus, quid indè? an oportuit juxta eam urbem prelium iniri? Veriſimiliùs ſanè exercitus uſque ad torrentem Ciſon proceſſiſſe potuit, ut anguſtiis itineris obſeſſis, ingreſſus in ditionem Jabin defenderetur; atque in regionem ab hoſtibus jam occupatam bellum inferretur. Si autem ad Semechon exercitus continebatur, tota Galilęa, totuſque regionis tractus à torrente Ciſon uſque ad Semechon, hoſtibus impunè permiſſus fuiſſet.

e *Joſue* 11. 5.

f *Antiq. l.*5. *c.*6.

Quę verò ſuadent conjecturę, ut Merom, Merome, & aquas Merom juxta Ciſon, Carmelum, Thanac, Megiddo, ſivè Mageddo collocemus, ſunt: I. quòd urbs *Merom*, ſivè Merrus, 12. milliar. à Sebaſte, Dothaim versùs, Euſebio authore, ſita perhibeatur. II. quòd prelium contra Siſaram in planitie Merome (*g*) initum à duabus Tribubus Zabulon, & Nephtali dicatur; quod tamen juxta Ciſon, Mageddo, & Thanac contigiſſe exploratum eſt (*h*). Porrò Thanac, Merom, & Mageddo ad radices Carmeli citra Ciſon jacent; qui proindè locus duobus initis prelliis Joſue contra Jabin, & Barac contra Siſaram inſignis habetur. Nec iter illud exercitu defendiſſe, parvi erat momenti, cùm alibi vix tranſitus pateat euntibus ex Judęa in Phœniciam, vel in Galilęam, ſivè viciſſim è Phœnicia in Judęam.

g *Judic.* 5. 18.

h *Judic.*5. 19.

MEROME. *In regione*, ſivè juxta Hebreum, *in campis Merome* [*i*] duę Tribus Zabulon, & Nephtali belli aleam ſubierunt. Vulgò creditur *Merome* eadem eſſe cum *Merom*, ad cujus aquas Joſue exercitum Jabin, & fœderatorum Regum delevit. Hoc autem prelium Interpretes commiſſum autumant ad lacum *Semechon*, in ſuperiori Galilęa, cui, authore Joſepho, urbs Heſebon, metropolis Jabin, adjacebat. Joſephus tamen Chananęos fractos non deſignat ad radices Thabor, qui ſanè locus plurimùm diſtat à Semechon. Hinc nos aquas Merom ad radices Carmeli, circa Thanac, Legionem, & Mageddo collocamus. Vide *Merom* (*k*).

i *Judic.*5. 18.

MEROTH, terminus occidentalis Galilęę, authore Joſepho (*l*), cujus aquę in ſanguinem vertendę ſub adventum Meſſię dicuntur in Tract. *Sanhedrim*.

k *Vide & Comment. in Judic.*5. 18.

l *Antiq. l.*3. *c.*2.

MEROZ (*m*), locus erat in viciniis torrentis Ciſon, cujus incolę in ultionem denegatę fratribus opis, in prelio contra Siſaram, anathemate inuſti ſunt: *Maledicite terra Meroz, dicit Angelus Domini, maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adjutorium fortiſſimorum ejus*. Sunt, qui hunc locum confundendum cenſuerint cum *Merro*, ſivè *Merom*, de quo in articulo ſuperiori; quod veriſimillimum eſt. Alii *Meroz* nomen eſſe viri potentiſſimi in viciniis Ciſon autumarunt, qui denegatâ certantibus ope, ab Angelo Dei quatuor clangentibus buccinis devotus eſt (*n*). *Angelus Domini*, juxta aliquos, eſt Barac Dux exercitùs Domini; juxta alios verò eſt Summus Sacerdos, ſivè Propheta quidam, vel S. Michael, aut alius quicumque Angelus. Alii tandem Meroz nomen eſſe credunt Angeli Chananęorum, ab Angelo S. Michaele, Iſraelitarum patrono, anathemate inuſti.

m *Judic.*5. 23.

n *Ita Rabbin. Gemar. Babyl. ad tit. Moed. Caton.*1.3.*Jarchi*, &c.

MERRA. Vide *Marah Sidoniorum* (*o*).

o *Joſue* 13. 4.

MERRHA, cujus negotiatores, ſicut & Agareni, atque incolę Theman, Arabes omnes, ſapientiam [*p*] affectabant. Situs *Merrha* ignoratur; ſed *Marana* ad mare Rubrum; *Mariaba* in Arabia Felici; *Marace* emporium ejuſdem regionis occurrunt.

p *Baruc.*3. 23.

MES, quartus filius Aram (*q*); dictus etiam *Meſech* (*r*), & *Moſoch* apud Septuaginta. Hunc ſedem habuiſſe in monte Maſio Meſopotamię, & nomen indidiſſe amni

q *Geneſ.* 10. 23.

r 1. *Par.*1.17.

Maзaba, cujus ibidem ſunt fontes, Bochartus autumat. Incolas hujus regionis *Maſienos*, ſive *Maſianos* Stephanus appellat.

I. MESA, Rex Moabitarum, cui opimus adeò grex erat, ut 100000. agnos, totidem arietes cum vellere Regibus Iſraelis tributo perſolveret. Cùm poſt obitum Achabi à Joram deſciviſſet (*s*), ab illo, adjuncto ſibi Joſaphat Rege Juda, & Rege Idumeæ, Regi Judę ſubjecto, commiſſo prȩlio victus, Areopoli Regni metropoli obſidione concluſus fuit. Jamque ad extrema devenerat, atque fruſtra in caſtra Idumȩorum factâ eruptione, ubi minus exercitûs robur, adeòque facilior evaſio videbatur, ſupremo rebus deſperatis remedio, filium ſuum Regni ſucceſſorem arripiens, ſuper mœnia prȩ hoſtibus ſtatuit, ſtrictoque paterno gladio illum immolavit. Hujus facinoris indignitatem horrentes Hebrȩi, ſolutâ ſtatim obſidione, poſt vaſtatam tantummodò regionem, in patriam regreſſi ſunt. Vide *Joram*, & *Joſaphat*.

MESA, filius natu major Caleb filii Heſron, [alter ille à Caleb filio Jephone] pater Ziph, ſivè Ziphȩorum, in Tribu Juda (*t*).

MESELEMIA, filius Core, & pater Zacharię, Jadihelis, Zabadię, Jathanaelis, Ædam, Johanan, Elioenai, janitorum Templi (*u*).

MESOPOTAMIA, Regio notiſſima, inter Euphratem, & Tigrim, quam Hebrȩi appellant *Aram Naharaim* [*x*], ſivè Aram duorum fluminum; *Aram* etenim pater Syrorum, eam regionem, inter duos fluvios ſitam, frequentavit. Hominum ante, & poſt Diluvium ſedes fuit, ſimulque ex illa prodierunt Phaleg, Heber, Thare, Abraham, Nachor, Sara, Rebecca, Rachel, Liah, & filii Jacob. Babylon urbs celebris intrà ejus fines olim claudebatur, antequam duo amnes Tigris, & Euphrates conſtructis operibus in confluentem redigerentur. Ejus etiam portio arva Sennaar habebantur. Interdum *Meſopotamia Syria* appellatur (*y*), quòd ab Aramȩis, vel Syris teneretur; interdum *Padan Aram* (*z*), ſcilicet planities Aram, ſive *Sede Aram* [*a*], nempè arva Aram, ut ab areſcentibus ejuſdem regionis montibus diſtingueretur. Balaam filius Beor è Meſopotamia prodiit (*b*). *Chuſam Raſathaim* Rex Meſopotamię, jugo ſervitutis Judȩos aliquamdiu poſt obitum Joſue oppreſſit (*c*).

MESPHE, urbs Tribûs Benjamin (*d*), eadem ac *Maſphath*, ſivè *Maſpha*. Vide *Maſpha*.

MESRAIM, ſive *Miſraim*, filius Cham (*e*), & pater *Ludim*, *Ananim*, *Laabim*, *Nephluim*, *Phetruſim*, & *Caſluim*. *Mezer*, ſivè *Miſer*, poſteros habuit *Mizraim*, ſive Ægyptios, è quibus ipſe nomen *Mezraim* ſortitus videtur; cùm enim nomen illud plurale ſit, veriſimiliùs Ægyptiis inditum, atque ex illis in eorum authorem derivatum credimus. Quandoque etiam *Mizraim* de tota regione uſurpatur; ut proindè ſimul Ægypti nomen ſit, Ægyptiorum, & illius gentis Authoris; quod confuſionis non rarò occaſionem, & fomitem prȩbet. Cùm verò nomen illud duale ſit, ſuperiorem, & inferiorem Ægyptum, ſivè partem citrà, & partem ultra Nilum complectitur. Cairus adhuc Metropolis Ægypti, totaque regio apud Arabes *Mezer* appellatur; apud incolas verò nomen *Chemi* obtinet, ac ſi diceremus *Terram Cham*, quomodo etiam apud Hebrȩos interdum ſignificari contigit (*f*). *Mezor* apud Michȩam eſt Ægyptus (*g*); ſicut & Rabbi Kimchi, aliique nonnulli eruditi Interpretes de Ægypto intelligunt ea, quȩ in 4. Regum occurrunt de aquis *Mezor* [*h*].

MESSA. Filii Jectan, referente Moyſe, totum tractum à Meſſa uſque Sephar, Montem Orientalem, tenuerunt [*i*]. De *Meſſa* filio Aran antea narravimus, indidiſſe illum nomen ſuum monti Maſio, quem eumdem credimus cum *Meſſa*; quare filiis Jectan tota ea regio tribuenda eſt, quȩ montem Maſium, & montes Sapharvaim, vel Sapirorum interjacet.

MESSA, ſive *Meſſach*. Jojada Summus Sacerdos, avitum Regnum Joas Regis Judȩ reſtituturus, milites in varias Templi partes diſtribuit, potiſſimùm tamen in domo Meſſa: *Cuſtodietis excubias domûs Meſſa* (*k*); quo nomine idem ſignificari credimus, ac *Muſach*, de quo infra (*l*).

MESSAL, urbs Tribûs Aſer (*m*), propè Carmelum, authore Euſebio, ac maritima (*n*).

MESSALEMETH, fœmina urbis Jethabȩ, filia *Harus*, & conjux Manaſſis Regis Juda [*o*].

MESSIAS, vox ex Hebrȩo *Maſach*, ſcilicet inungere; quo potiſſimùm nomine, excellentię & honoris gratiâ, appellatur ſummus Judȩorum Reparator, quem fruſtra hodie expectant, cùm prȩfinito Divinitùs tempore, Jeſus Chriſtus Dominus noſter in Mundum venerit, ut Meſſię munus impleret. Porrò unctione initiabantur Reges, Summi Sacerdotes, & interdum Prophetȩ. Hinc Saul, David, Salomon, & Joas Reges Juda inuncti ſunt; inunctus & Aaron, ejuſque filii, Sacerdotio initiandi; inunctus tandem in Prophetam Eliſeus, Elię diſcipulus, vel ſaltem Deus Elię prȩcepit, ut *Eliſeum filium Saphat ungeret Prophetam pro ſe* [*p*] [neque enim inunctum illum legimus). Interdum tamen vox ungere, non unctionem quamdam, ſed demandatum tantùm alicui munus [*q*], ſive ſelectum aliquem ad aliquid ſignificat. Ita arbores conveniſſe perhibentur, ut *ungerent Regem ſuper ſe* (*r*); Abſalom etiam inunctus dicitur ab Iſraelitis in Regem populi, quamvis nullâ adhuc regali unctione initiatus fuiſſe legatur (*ſ*). Elias miſſus eſt à Deo, ut Hazaelem in Regem Syrię inungeret [*t*]; quod ille mandatum executioni nunquam commiſiſſe videtur, ſed ſucceſſor ipſius Eliſeus, Regnum Hazaeli prȩdixit; inunxiſſe tamen oleo nec unquam legimus (*u*), nec eum morem apud Reges Damaſci obtinuiſſe ſcimus. Rex Cyrus, qui Judȩos liberavit, atque Imperii Perſarum primus author fuit, his verbis apud Iſaiam compellatur (*x*): *Sic dicit Dominus Chriſto ſuo Cyro*. Apud Ezechielem, nomen *Meſſiah* Regi Tyri inditum occurrit. *Tu Cherub Unctus protegens* (*y*).

Elia

s 4. *Reg.* 3. 4. *A. M.* 3109. *ante Chr.* 891. *ante Aer.* 895.
t 1. *Par.* 2. 42.
u 1. *Par.* 26. 2. 9.
x *Gen.* 28. 5. & *paſſim.*
y *Gen.* 28. 5. & 46. 15. *Deut.* 23. 4. *Pſ.* 59. 1.
z *Gen.* 28. 5. & 31. 18. 33. 18. & 35. 9.
a *Oſee* 12. 13.
b *Deut.* 23. 4.
c *Judic.* 3. 8.
d *Joſue* 18. 26.
e *Geneſ.* 10. 6.
f *Pſal.* 77. 1. & 104. 23. & 105. 22.
g *Mich.* 7. 12.
h 4. *Reg.* 19. 24. & *Iſa.* 19. 6.
i *Geneſ.* 10. 27. 28. 29.
k 4. *Reg.* 11. 6.
l *Vide etiam* 4. *Reg.* 16. 18.
m *Joſue* 19. 26.
n *Onomaſt. ad Maſan.*
o 4. *Reg.* 21. 19.
p 3. *Reg.* 19. 16.
q *Vide Theodoret. in Iſai.* 45. 1. & *in Pſal.* 104. 15.
r *Judic.* 9. 8. 15.
s 2. *Reg.* 19. 10.
t 3. *Reg.* 19. 15.
u 4. *Reg.* 8. 2. 11. &c.
x *Iſa.* 45. 1.
y *Ezech.* 28. 14.

Eliſeum Reges ad pœnitentiam, ſive in miniſtros ultionis Domini inunxiſſe legimus in Eccleſiaſtico (z): *Qui ungis Reges ad pœnitentiam*, in Græco, *ad vindictam*. Jehu enim Rex Iſraelis inunctus eſt operâ cujuſdam Prophetæ ad eam rem ab Eliſeo miſſi [a]; ac Eliſeus ipſe Hazaeli Regnum Damaſci, & Syriæ pollicitus eſt, quos duos Reges Deus ad ultionem de domo Achabi exigendam deſtinavit.

z *Eccli.* 48. 8.
a 4. *Reg.* 9. 2. 3.

S. Petrus, cæterique Fideles in cœtum congregati, Deum hiſce compellabant (b): *Convenerunt Reges terræ adverſus Sanctum puerum tuum Jeſum, quem unxiſti*; juxta Scripturæ prophetiam: *Adſtiterunt Reges &c. adverſùs Dominum, & adverſùs Chriſtum ejus*. Cùm Jeſus in Synagogam Nazareth veniſſet, accepto libro Prophetiæ Iſaiæ, in illud incidit (c): *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, &c.* quod Prophetæ oraculum de ſe dictum demonſtravit. Per Jeſum, *quem Deus unxit Spiritu Sancto, & virtute*, miſſam divinitùs ad homines pacem, dixit S. Petrus, Cornelium Centurionem alloquens (d). Tandem S. Paulus (e) hæc ſcribit: *Qui unxit nos Deus, qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritûs in cordibus noſtris.*

b *Act.* 4. 27.
c *Luc.* 4. 18.
d *Act.* 10. 36. 37.
e 2. *Cor.* 1. 21. 22.

Nuſquam ſanè legimus, Chriſtum oleo fuiſſe initiatum, neque eundem ritum ſervaſſe unquam Apoſtolos erga Fideles audivimus: quare ſi Chriſtus, ejuſque Diſcipuli inuncti, ſive in Veteri, ſive in Novo Teſtamento dicantur, de miſticâ unctione per gratiam, & Spiritum Sanctum dicta intelligenda ſunt, cujus quidem unctionis oleum illud Regum, Sacerdotum, & Prophetarum typus erat, & argumentum. Porrò Chriſtus Regis, Prophetæ, & Sacerdotis munera omnia unus implevit; ſimulque excellentiſſima quæque in Veteri Teſtamento, ſivè promiſſa, verbis, aut figuris, re Chriſtus explevit. Fideles deindè, & Diſcipuli de authoris, & Magiſtri ſui privilegio, uncti appellati ſunt, quos etiam Regali & Sacerdotali unctione (in corde tamen per gratiam) in Baptiſmo initiari conſtat: *Vos genus electum, regale Sacerdotium, genus ſancta, populus acquiſitionis.*

Hinc Reges, & Summos Sacerdotes Hebræorum non rarò *Meſſiah*, Græcè *Chriſti*, uncti ſcilicet, nomine appellari contingit: *Teſtis eſt Dominus, & teſtis Chriſtus ejus* (f), nempè Rex ab eo electus. David etiam frequenter; *Propitius ſit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Chriſtum Domini* [g]. Patriarchis interdum, & Prophetis idem eſt nomen: *Nolite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari* (h). De Meſſia tamen per antonomaſiam uſurpari ſolet, in quem ſpes omnes, & vota Sanctorum collimabant. Illum ſpectavit Anna mater Samuelis, quæ canticum pangens, cùm nullus eſſet in Iſraele Rex, occinuit; *Dominus judicabit fines terræ, dabit imperium Regi ſuo, ſublimabit cornu* (gloriam, virtutem, & potentiam) *Chriſti ſui* (i); & Pſalmiſta: *Quare fremuerunt gentes adverſùs Dominum, & adverſùs Chriſtum ejus* [k]; & alibi (l): *Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, præ conſortibus tuis.* Jeremias (m): *Spiritus narium noſtrarum* [vita noſtra] *Chriſtus Domini.* Daniel (n): *Occidetur Chriſtus, & non erit.* Habacuc [o]: *Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.* Teſtimonia ex Novo Teſtamento in hanc rem congerere ſupervacaneum ducimus, cùm in ſingulis ferè paginis Jeſus Chriſtus verus Meſſias eſſe perhibeatur. Ex Veteri autem illa tantùm protulimus, in quibus nomen illud *Meſſiah*, luculenter exprimitur, utpotè quæ ſola hujus loci eſſe viderentur.

f 1. *Reg.* 12. 3. 5.
g 1. *Reg.* 26. 21.
h 1. *Par.* 16. 22. *Pſal.* 105. 15.
i 1. *Reg.* 2. 10.
k *Pſal.* 2. 2.
l *Pſal.* 44. 8.
m *Jerem.* 4. 20.
n *Dan.* 9. 26.
o *Habac.* 3. 13.

Quod Hebræis *Meſſiah*, hoc Græcis *Chriſtos*, undè *Chriſtus*, & *Chriſtiani*. Eâdem ſignificatione vox *Eleimmenos* apud Græcos uſurpatur.

Veteres Hebræos à Prophetis edoctos, recta de Meſſia ſenſiſſe conſtat; ſed paulatim in errorem veritas degeneravit, adeout adventûs Chriſti tempore, venturus in Mundum Meſſias Regis, ac domitoris orbis gloriâ, atque apparatu crederetur; ex quo factum eſt, ut humilis abjectuſque externo corporis habitu Salvator, contemptus neglectuſque, facilè homines, in expectationem gloriæ alterius Meſſiæ intentos, præteriret. Exindè novi ſemper veritati fuci inducti, adeout novum prorſus Meſſiam ab illo, quem Veteres deſignarunt, comminiſcerentur.

Veteres ſanè Prophetæ Meſſiam Deum ſimul & hominem futurum prænunciarunt, in quo majeſtas pariter, & abjectio, Domini & ſervi, Sacerdotis & victimæ, Regis & ſubditi, mortalis & triumphatoris mortis, divitis & indigentis, Triumphatoris Regiſque ac viri ex infima plebe, omnibus obſiti infirmitatibus, rationes admirabili fœdere ſociarentur. Nec ſanè alterum virum ſeſe Jeſus Chriſtus exhibuit; Addebant Prophetæ, oriturum Meſſiam ex Virgine parente; Virgine, inquam, de Tribu Juda, è domo David, ac de vico Bethleem; æternitate donandum illum, cujus adventus mortales lateret, quamvis ipſe de Propheta Magno in Lege prænunciato, de filio Domini & Davidis oracula impleſſet. Prodigia verò patraturum plurima, reparaturum collapſa; ac tandem poſt toleratam mortem, denuo ad vitam rediturum. Venienti Eliam præceſſurum, adventûs verò, leproſorum emundationem, mortuorum reſurrectionem, Evangelii ad pauperes annunciationem indicio futuram. Legi non deſtruendæ, ſed perficiendæ operam daturum; exhibiturum ſe tanquam lapidem, in quem plures offenderent; tanquam ſignum, quo maledicta omnia collimarent; everſurum illum Idololatriæ, & impietatis Regnum, atque externos populos uno Legis ac diſciplinæ fœdere ſibi conjuncturum.

Hæc ſanè tempore adventûs Chriſti, adhuc in Judæorum mentibus verſabantur; quare idem Chriſtus non ſemel ad ipſorum judicium provocat, ſciſcitans, num ea, quæ ipſe exhiberet, ſigna eſſent venturi Meſſiæ. Hoſce etiam characteres ſolerter deſcribunt Evangeliſtæ, ut Jeſum Chriſtum verum eſſe Meſſiam apertiſſimè demonſtrent. Hinc Prophetias, ſinè controverſia Judæis tunc temporis probatas, de quibus tamen noſtrâ

æta-

ætate ambigunt, in medium adducunt. Eaſdem prophetias laudant primi Eccleſiæ Patres, & veteres Judæi, ſub ipſum Eccleſiæ exordium; neque apud illos in dubium revocari unquam earum veritatem contingit. Nonniſi proinde temporis ſucceſſu, Judæis viſum eſt, apertæ veritati tenebras dubitationis offundere, eaſdem prophetias de Meſſia intelligendas eſſe negantes; quibus proinde ſemel excogitatis, alias de Meſſia ideas, & cogitationes commenti ſunt.

Alii enim, nempe celeberrimus Hillel, quem Judæi vixiſſe dicunt ante Chriſtum, veniſſe jam Meſſiam, nec alterum fuiſſe, quàm Ezechiam Regem, jactitant. Alii de adventu Meſſiæ dogma inter articulos fidei recenſendum non eſſe autumant; quod proinde ſi quis negaverit, Legem modicè tantùm offendit; ſicuti modicè omninò læderetur arbor, abſciſſo ramo, ſed illæsâ radice. Hanc ſententiam propugnavit Judæus Joſephus Albus, in collatione habitâ in Hiſpania coram Pontifice Benedicto XIII. Noſtræ ætatis Judæi, pluribus retrò ſæculis Meſſiam veniſſe autumant [p], ſed latere illum in ignota Orbis regione, atque Judæorum crimina in cauſa eſſe, ne prodeat. Veteres Hebræos credere diem everſæ Jeroſolymæ per Romanos, atque orti Meſſiæ unum eundemque fuiſſe, Jarchi animadvertit. Interim verò ſedem illi aſſignant alii in Paradiſo terreſtri, alii Romæ, ubi, addunt Talmudiſtæ, præ foribus urbis inter leproſos, ægrotoſque deliteſcens, adventum Eliæ, quo indicante retegatur, opperitur.

Plures tamen nondum veniſſe credunt; quamquam in aſſignando futuro hujus adventûs tempore, atque ratione, inter ſe diſſident. Sunt enim, qui ſub exitum ſexti millenarii venturum polliceantur; quibus proindè adhuc 522. annos expectandum eſt; jam etenim, juxtà eorum computationem, anni 5478. elapſi ſunt, è quibus 3761. ante annum exorti illius viri, quem nos Chriſtum dicimus, deputant; poſt illum verò uſque ad hunc, quo ſcribimus, annum, 1717. effluxerunt. Kimchi, ſcriptor duodecimi ſæculi, in proximo fuiſſe adventum Meſſiæ credidit; nihil tamen niſi ineptum pro ea re determinanda attulit. Maimonides ex quibuſdam oraculis ab avis hæreditate acceptis, affirmabat, amiſſum oracula fundendi privilegium reſtituendum fore Iſraelitis, poſtquam tantundem temporis effluxiſſet, quantum ab exordio Mundi uſque ad Balaamum, nempè ad annum, ut ipſe ſupputabat, 2486. interceſſiſſet. Hinc annus Mundi 4976. qui juxta eum calculum, in annum Chriſti 1216. incidit, prophetiæ reſtitutione celebris haberi debuit. Spem tamen fefellit eventus. Alii finem ærumnarum expectabant anno 1492., alii 1598; alii 1600.; alii etiam ſeriùs. Tandem poſt tot variantium opinionum ludibria, Meſſiæ annos ſupputare anathemate prohibuerunt [q]. Conciliandis oraculis ſpecie tenùs repugnantibus, ſunt, qui duos Meſſias ordine ſuccedentes invexerint; quorum alter omnibus ærumnis, egeſtate, ac incommodis exantlandis deſtinatus eſſet; alter regio apparatu, bonorumque affluentiâ prodiret; uterque intrà puri putique hominis cenſum. Primum Nehemiam appellatum, atque Huziele patrem editu, ad Tribum Joſeph, & familiam Ephraim ſpectaturum affirmant; quem dicunt exercitum ex univerſis Tribubus Ephraim, Manaſſe, Benjamin, & Tribùs Gad parte coactum, in Idumæos adducturum (quo nomine Chriſtianos, & Romanos intelligunt), eorumque imperio everſo, Judæos triumphantis more Jeroſolymam reducturum.

Alter Meſſias, dicunt, ex genere Davidis prodibit, qui pręcedenti Meſſiâ ad vitam revocato, univerſum Iſraelem congregabit, mortuos reſtituet, reparabit Templum, ac tandem in univerſum Orbem jus dicet. Uxores illi plures, nec filii pauciores; quibus poſt obitum ſuum (commune enim cum cęteris hominibus fatum habebit) Regni ſucceſſionem relinquet (r).

MESSIS. Meſſem hordeaceam in Palęſtina ſtatim à Feſto Paſchatis inibant. Exoriente enim die hujuſce Solemnitatis, ſeu potiùs veſpere diei 15. Niſan, undè dies 16. ejuſdem menſis (qua die minimè ferię erant) incepiſſe cenſebatur, Judices Domûs miſſis viris, extra Jeruſalem manipulos novi hordei, offerendis Domino primitiis, colligendos curabant. Cùm viri illi ad agros venirent, ſtatim ex adjacentibus vicis multitudo collecta, totius cęremonię teſtis adſutura, conveniebat. Ineunte nocte, viri illi ter adſtantes interrogabant an ſol occidiſſet; ſemel verò, iterum, ac tertiò de ea re certiores facti, iterum ter meſſem legendi facultatem petebant, terque illis concedebatur. Hinc tres viri tribus falcibus diverſis manipulum hordei (nempe tria ſata) metebant, quod in tribus areulis reconditum in Templum deferebatur, ubi virgis excuſſum, atque cribratum, demùm parabatur, ut mane alterius diei ſacrificio Domini offerendo par eſſet [s]. Parùm differebat ritus hujuſce oblationis, Joſephi ętate (t); hordei enim granum excutiebatur, ſpicarum ſummitate igne toſtâ. Dein hordeum purgatum, in mortario, ſive molâ conterebatur; ex quo demum plenum aſtaron (menſura trium circiter pintarum) ad Sacerdotem ferebatur, cujus uſibus totum cedebat, poſt crematum ex eo tantillum, quantum pugillum impleret.

Quamquam autem primitię frumenti in Solemnitate Pentecoſtes offerebantur [u]; meſſis tamen antea colligebatur. Judęi namque exordium illius meſſis ad 18. Menſis *Jiar*, nempè die 33. à Paſchate conſignant.

In colligendis ex agro meſſibus, intactum aliquid à meſſoribus prętermitti, in uſum indigentium, in Lege jubebatur (x). Quę tamen portio relinquenda in Lege quidem non pręſcribitur; ſed Rabbini ſaltem ſexageſimam totius meſſis partem determinant; quam etiam doctrinam ad vindemiam, fructus, & frumenta quęcumque extendunt (y). Pręcipitur etiam meſſoribus (z), ne ſpicas fortè excidentes ſolerter nimiùm legant; neque ſi caſu manipulus in agro per oblivionem relictus ſit, iterum repetatur; ſed omnia pauperibus ſpicas quęritantibus permittantur [a].

p *Buxtorf. Synag. Jud. c.36.*

q *Gemar. tit. Sanhedr. c.11.*

r *Vide Imbonat. Diſſert. de Meſſ. ad calcem t.5. Biblioth. Rabb. Bartoloc. t.1. ejuſdem Biblioth. Baſnage t.4. hiſt. Jud. Edit. Pariſ. noſtram Diſſert. de Charact. Meſſię, ante Comment. in Jerem.*

s *Levit.* 23. 10. 11. *Cod. Menachoth.* 6. 3. 4.

t *Antiq. l.*3. *c.*10.

u *Exod.* 23. 16. & 34. 22.

x *Levit.* 23. 22. & 19. 9. *Hebr. Non metes angulum agri tui. Vulg. Non tondebis uſque ad ſolum ſuperficiem terræ, ſeù agri.*

y *Vide Miſna l.1. art. Maſcath. Peah.*

z *Levit.* 19.

a *Deut.* 24. 19.

METABEEL, filius Dalaię [*b*].

METHA, locus inter Thare, & Heſmona, ubi Iſraelitæ caſtrametati ſunt in deſerto [*c*]; idem fortè ac *Metheg*, de qua 2. *Reg*. 8. 1. Confer 1. *Par*. 8. 1. ubi legitur David cœpiſſe *Geth*, & *filias ejus*; in Libris enim Regum legimus cœpiſſe illum *Metheg*, & *matrem*, ſcilicet *Metheg*, & *Geth*. Porrò hæ duæ urbes non longè erant ab Heſmona, atque intra plagam Meridionalem Terræ promiſſionis. Pro *Metheg*, & *matrem*, in Hebræo occurrit *Meteg amma*, quod S. Hieronymus reddit, *fręnum tributi*; quamquam S. Interpretem ſcripſiſſe *fręnum cubiti* maluerim, atque nonniſi Amanuenſium oſcitantiâ irrepſiſſe *fręnum tributi*. Verùm præſtat nomen *Meteg* de loco quodam accipere, qui ſanè locus idem videtur, ac *Methca*.

METRETA, vox ex Gręco *Metretes*, quæ menſuræ nomen eſt, bis in Vulgata occurrens (*d*), utrobique tamen in Hebræo legitur *Bathus*, quæ menſura erat 29. pintas, cum dimidia, ſemiſextario, & octavâ pintæ parte, & paulò amplius capiens. Metreta Gręcorum, juxta nonnullos, 100. libras, juxta alios 90. libras liquoris continebat. Verùm cùm Athenienſium libræ à librarum Pariſienſium pondere nonnihil deficerent, 90. illorum libræ ad 60. Gallicas libras referri poſſunt; hinc Metreta Græcorum batho Hebręorum ferè reſpondebat. In nuptiis Canæ ſex ampliſſimæ hydriæ appoſitæ erant, quarum ſingulæ 3. Metretas capiebant; has Jeſus aquâ impleri, ac deio prodigio vinum fundere juſſit [*e*].

METRI, è Tribu Benjamin, Princeps familiæ Cis, patris Saulis (*f*).

MEZA, quartus filius Rahuelis, filii Eſau [*g*].

MEZAAB, mater Matred. *Gen*. 36. 39.

MEZUZOTH, hędinæ quædam cartæ folia ſunt, quæ Judęi in domorum liminibus affigunt, ad literam ſervantes illud (*h*): *Scribes ea in limine, & oſtiis domûs tua*. Quamquam enim eâ phraſi nihil imperatur, niſi ut Divinæ Legis præcepta perpetuò, ſive domum regredientibus, ſivè egredientibus in mentę agitanda ſint, Doctoribus tamen Hebręis plus aliquid injungi viſum eſt. Docent tameo (ne ſivè homines, ſivè Divinæ Legis verba ludibrio exponantur) folium illud ſacris verbis inſcriptum non in domorum liminaribus expandi, ſed abdito aliquo in loco recondi debere. In folio igitur hædino ad hoc pręparato, rotundo charactere, ſcribunt hæc verba [*i*]: *Audi Iſrael: ego Dominus &c.* deindè aliquantulo ſpatio relicto, ſubdunt; *Si ergo obedieris mandatis meis, &c.* (*k*), & deinceps, uſque ad illa verba: *Scribes ea ſuper poſtes, & januas domûs tua*. Deio folium illud convolutum in arundineo tubo, cujus extremitati nomen *Sadai* (nomen eſt Dei) inſcriptum eſt, recondunt: illum autem malleolo in poſtibus domorum, conclavium, omniumque celebrium locorum appenſum, quoties domum ingrediuntur, extenſâ dextrâ contingunt, reductamque deindè religioſè oſculantur. Vox *mezuza* potiſſimùm quidem ædium ſtipitem ſonat; ſed de foliis hiſce hędinis etiam uſurpari ſolet [*l*].

b 2. *Eſdr*. 6. 10.
c *Num*. 33. 28. 29.
d 1. *Par*. 2. 10. & 4. 5.
e *Joſ*. 2. 6.
f 1. *Reg*. 10. 21.
g *Gen*. 36. 13.
h *Deut*. 6. 9. & 11. 13.
i *Deut*. 6. 4. 5. &c.
k *Deut*. 11. 13.

MIA, vicus transjordanicus (*m*). Vide *Mya*, & *Zia*.

MIAMIN, filius Pharos, è genere ſacerdotali, ex iis, qui poſt regreſſum è captivitate, ductas alienigenas fœminas dimiſerunt (*n*).

MIBAHAR, filius Agarai, inter viros fortiſſimos exercitûs Davidis (*o*).

I. MICHA, filius Meribaal, alio nomine Miphiboſeth (*p*) & pater Phithon, Melech, Tharan, & Anas [*q*].

II. MICHA, pater Achobor. 4. *Reg*. 22. 12.

III. MICHA, è Tribu Ruben, filius Joelis [*r*].

IV. MICHA, filius Zechri, & pater Nathaniæ [*s*].

V. MICHA, filios Ozielis (*t*).

MICHAIA, filia Urielis Gabaonitæ, & mater Abiæ Regis Juda (*u*). Vide *Maacha*.

MICHAS, de Tribu Ephraim, filius viduę locupletis, & ſuperſtitioſę, qui univerſo Iſraeli offendiculo fuir, hac potiſſimùm de cauſa (*x*). Cùm mater ipſius 1100. ſiclos (nempe 1782. libras circiter, ac 17. ſolidos, & 8. denarios, aſſignatis pro ſingulis ſiclis 30. ſolidis, & 5. denariis) reconditos apud ſe haberet, accidit, ut ſubitò quæſiti non invenirentur; cujus rei gratiâ fœmina in querelas verſa, furem diris omnibus devovit. Michas, ſivè quòd ipſe pecunias ſubripuiſſet, ſivè quòd ab alio raptas recepiſſet, matrem conveniens, pecunias reſtituit. His acceptis fœmina primò fictum compeſcere, deinde filium benedictionibus cumulare; ſigoificavit tandem deſtinaſſe ſe pecuniam illam cultui Divino, conflato Ephod; velle autem ſe hoc Ephod in privato ædis conclavi venerationi expoſitum, ejuſdem filii cuſtodiæ committere. Nec diù morata, Ephod, quod ſacerdotale eſt ornamentum, ac nonnulla ſimulachra ex ære conflata, in conclavi domûs repoſita, Michæ cuſtodienda tradidit. Ille, ut matris voluntati obſecundaret, filium ſuum Sacerdotem conſecravit; ſed deinde juniorem Levitam nactus, abdicato è Sacerdo io filio, eumdem ſubſtituit [*y*].

Eâ ætate nullus Rex jura dabat Iſraelitis, ſed ſinguli arbitratu ſuo regebantur; quare hanc hiſtoriam contigiſſe credimus eo temporis ſpatio, quod inter obitum Joſue, ac Seniorum, qui illi ſucceſſerunt, & regimen Othonielis intereeſſit (*z*). Accidit interea, ut Tribus Dan, cui anguſtior regio ſorte obtigerat, miſſis 600. viris, locum ad coloniam docendam requirerer. Euntes viri illi, in montibus Ephraim Levitam in domo Michæ verſantem nacti ſunt; quem, Dominum pro itinere ſuo conſuleret, rogarunt. Illo fauſta omnia, conſulto oraculo, promittente, læti abierunt; atque expeditione impletâ ad ſuos reverſi renunciarunt, urbem Lais facilè occupari potuiſſe, ſi in illam copias duxiſſent.

Eâ ſpe adducti Danitæ, iter ſuſceperunt; cùmque ad Michæ ædes perveniſſent, corrupto Levitâ, Ephod & Idola ſubripuerunt.

Mi-

l *Leo. Moden.* Cer. de' Giudei p. 1. c. 2.
m *Joſeph. Antiq.* l. 10. c. 1.
n 1. *Eſdr*. 10. 25. & 2. *Eſd*. 10. 17.
o 1. *Paral*. 11. 38.
p 2. *Reg*. 9. 6. 12.
q 1. *Par*. 8. 34. 35.
r 1. *Par*. 5. 5.
s 1. *Par*. 9. 15.
t 1. *Par*. 23. 20.
u 2. *Par*. 13. 2.
x *Judic*. 17. & 18.
y *Ex cap*. 18. 30. *Judic. intelligimus, hunc Levitam de genere Moyſis fuiſſe, appellatumque Jonathan filium Gerſam.*
z *Ab an. M.* 2570. *uſque ad* 2599. *ante Chr*. 1401. *ante Ær*. 1405.

Digitized by Google

Michas intellecto furto, abeuntes clamoribus proſequebatur; ſed minis deindè ab illis adactus, & querelas ſupprimere, & furtum tacitus ferre coactus eſt. Occupatâ interim à Danitis Lais, Idolum è domo Michę ſublatum, ibidem erectum eſt; ejuſque Sacerdotium Jonatham filio Gerſam, filii Moyſis, commiſſum. Porrò ſuperſtitio illa tandiù urbem tenuit, quandiù Domus Dei in Silo manſit, & uſque ad tempus captæ, ſivè juxta aliam Verſionem ex Hebręo, liberatæ regionis. Quæ verba alii de regionis liberatione per Samuelem, alii de captivitate decem Tribuum interpretantur. Toto ſanè temporis ſpatio, uſque ad captivitatem decem Tribuum, urbs Lais, ſivè *Dan*, ſuperſtitionibus obnoxia fuit, quà Teraphim Michæ, quà aureo vitulo Jeroboami.

I. MICHÆAS, filius Jerulæ Ephraimites, Propheta Domini. Hic, ut vulgò creditur (*a*), quamquam in Scriptura nomen expreſſum non eſt, quendam ex ſociis, invitum tamen, & detrectantem, coegit, ut ictum ſibi, & vulnus infligeret (*b*). Dein fœdato pulvere vultu, nè facilè agnoſceretur, Achabo obviam occurrit. Cùm ille veniſſet, exclamavit Michæas, ſibi cùm in pręlio eſſet, captivi cujuſdam cuſtodiam fuiſſe commiſſam, impoſitâ vitę, ſivè talenti multâ, ſi fugere permiſiſſet. Accidiſſe autem, ſe in pręlii calore huc illucque verſante, ut captivus elaberetur. Achab his auditis, reſpondit, illum contra ſe protuliſſe ſententiam, eâ conditione captivum cuſtodiendum ſuſcipentem. Tunc Propheta, abſterſo pulvere, Accipe, ait, Domini oraculum: Tu virum morte dignum (nempè Benadad Regem Syriæ) impunè dimiſiſti; vitam tuam pro vita, & populum tuum pro populo illo rependes. Hiſce minis nihil motus Achab, frendens tantummodò in Prophetam, Samariam regreſſus eſt.

A. M. 3107. ante Chr. 893. ante Ær. 897. Triennio circiter poſt, Achab, decreto bello contra Benadad Regem Syriæ, quem triennio ante illæſum dimiſerat, Joſaphat Regem Juda ad expeditionem junctis viribus ſuſcipiendam ſolicitavit. Nec Rex ille, qui tùnc temporis Samariæ verſabatur, recuſavit; ſignificavit tamen, optare ſe, ut de rei eventu Propheta Domini conſuleretur; cùm Prophetis Baal victoriam pollicientibus, parùm fideret. Accitus eſt ergo Michæas, filius Jerulæ, cui, cùm veniret, inſinuatum eſt, ut ad aliorum Prophetarum Baal dicta ſua conformans, lęta prędiceret. Sed ille, nihil ſe dicturum, quàm quę à Domino ſuggererentur, profeſſus eſt. Inter hæc, ad Reges pervênit, ſtatimque ab Achabo interrogatus, num in Ramoth Galaad expeditio ſuſcipienda eſſet; reſpondit primò, iret ille, victor rediturus; verùm ab Achabo ſub obteſtatione Divini nominis rogatus, ut vera proderet, compoſito ad ſeveritatem vultu, dixit, vidiſſe ſe Iſraelitas tanquam oves in montibus ſinè Duce palantes; Dominum autem imperaſſe, ut quiſque ad ſuas domos in pace regrederetur.

Tunc Achabus ad Joſaphat converſus dixit, ſcire ſe hunc virum ſemper mali ominis fuiſſe. Michæas verò iterum ait, vidiſſe ſe Dominum ſolio aſſidentem, cœleſti militia hinc inde ſtipatum; audiſſe verò dicentem: Quis Regem Iſraelis decipiet, ut contra Ramoth Galaad expeditione ſuſceptâ, opprimatur? Diſſidentibus autem variorum ſententiis, Spiritum malum negotium ſuſcepiſſe, quod ſe ore Prophetarum ſuorum geſturum ſignificavit. Hinc, ait Propheta, Dominus immiſit ſpiritum mendacii in ore Prophetarum, ut te perderet. Hæc dicenti Sedecias filius Chanana colaphum impegit, dicens: Ergone Dominus me dereliquit, ut in te veniret? Cui Michæas ſignificavit, ipſum veritatis à ſe prædictæ teſtem futurum, cùm hinc inde latebras coactus fuerit quæritare. Sub hæc, Achab Rex Iſraelis, juſſit ſatellites ſuos mali ominis Prophetam Amoni Præfecto Samariæ cuſtodiendum tradere, tamdiu pane doloris, & aquâ afflictionis nutriendum, [*c*], donec ipſe in pace rediret. Cui Michæas, velle ſe dixit, ut Spiritu Dei afflatus non eſſe crederetur, ſi ille in pace rediiſſet; ejuſque rei teſtes omnes præſentes populos appellavit. Eventus oraculum oſtendit; Achab enim ſpiculo, fortuitò à Syro milite vibrato, confoſſus, animam cum ſanguine evomuit. Exinde de Michæa altum eſt ſilentium.

II. MICHÆAS *Moraſthites*, ſive è *Mareſa*, vico propè Eleutheropolim in plaga meridionali Juda, ſeptimus ordine inter Prophetas minores. Quinquaginta annorum ſpatio [*d*] ſub Regibus Juda Joathan, Achaz, & Ezechia oracula fudit. Non deſunt (*e*) qui præpoſterè hunc virum confuderint cum altero Michæa, filio Jerulæ, qui ſub Rege Achabo in ditione decem Tribuum florebat. Pſeudo-Dorotheus tradit, Michęam ſepulturæ mandatum fuiſſe in cœmeterio *Enakim*, poſt actam Hebrone, ejuſque viciniis vitam. Michæas ſuppar fuit Iſaiæ, cujus phraſim quandoque in ſuis ſcriptis uſurpat [*f*].

Ejus prophetiæ opus ſeptem capitibus clauditur, in quibus primùm de ærumnis Samariæ, quam Salmanaſar Rex Aſſyriorum captam evertit. Oracula (*g*) deiu contra Judam convertit, cujus regionem vaſtandam [per Sennacherib nempe ſub Ezechia Rege] prædicit (*h*). Inde iterum contra Samariam invehitur, captivitatem decem Tribuum minitatus; ac tandem earum regreſſum vaticinatur (*i*). Gravioribus, poſt hæc, verbis Principes Domûs Jacob, & Judices domûs Iſraelis, nempe, ut ego quidem puto, Optimates Regni Juda, Judices, Magiſtratus, Sacerdotes, & Pſeudo-Prophetas caſtigat [*k*]; exprobrat enim avaritiam, injuſtitiam, dolos, quibus tandem iniquitatibus, ait, Jeruſalem in ultimam deſolationem, ac Templum in deſertum adducetur. Hanc Prophetiam ſub Ezechia Rege prolatam fuiſſe ex Jeremia intelligimus [*l*] qui illam obtendens, ſupplicium evitavit, idcircò contra illum decretum, quòd ſimilia, ac Michæas, in Jeruſalem prædixiſſet. Poſt triſtia prænunciata, Michæas ad lętiora converſus, Regnum Meſſiæ, atque Eccleſiæ Chriſtianæ exordium deſcribit (*m*). Cùm verò poſt regreſſum è captivitate au-

a *Ita Joſeph. Antiq. l. 8. c. 8. & Hebræi; ita & alii.*
b 3. *Reg.* 20. 35. *&c. A. M.* 3104. *ante Ch.* 896. *ante Ær.* 900.
c 3. *Reg.* 22. 26. *Pane ſcilicet & aqua arctis. Vide* 2. *Par.* 18. 26. *ubi S. Hieronymus legit: Date ei panis modicum, & aquę pauxillum. Confer Iſa.* 30. 20.
d *Nempe ab Ann. circiter* 3245. *quo Joathan Regnum inivit, uſque ad* 3306. *quo Ezechias Regnum abſolvit.*
e *Athanaſ. in ſynopſi, Epiph. Doroth. de vita Prophet. Chronic. Alex. Euſeb. in Chronic. Alex. Euſeb. in Chronic. Sozom. hiſt. Eccl. l. 7. c. 29.*
f *Confer Iſa.* 2. 2. *& Mich.* 4. 1. *& Iſa.* 41. 15. *cum Mich.* 4. 13.
g *Mich.* 1. 6. 7.
h *Mich.* 2. 9. 15.
i *Mich.* 2. 1. *&c.*
k *Mich. c.* 3.
l *Jerem.* 26. 18. *&c.*
m *Mich.* 4. 1. *&* 2.

reum ſæculum, quod Regni Meſſię figuram exhibebat, incidentis cujuſdam mali, brevioris tamen, infortunio turbaretur, illud Michæas prænuncians, non diſſimili phraſi utitur, ac Ezechiel bellum Gog contrà Sanctos [quod, ut nos credimus, ad Cambyſis Regnum, ſive ad bellum Holophernis ſpectat] deſcribens. Quod ad Meſſiam attinet, orturum illum in Bethleem (*n*), imperiumque ſuum, quà latè patet Terrarum Orbis, propagaturum prænunciat. Suſcitaturum dixit Deum ſeptem paſtores, qui regionem Aſſur, & terram Nemrod vi occupabunt: quod nos de Dario Hyſtaſpis, ac ſeptem conjuratis, qui ſublatis Magis, Perſarum Imperium, deletâ Cyri familiâ, invaſerunt, intelligendum credimus. Res Judæorum florentes poſt Darii Regnum, & poſt Macchabæos à capite 5. ℣.7. deſcribit; identidem tamen quædam admiſcet, ad Eccleſiam Chriſti unicè pertinentia.

n *Mich*, 5. 2. *&c.*

Duo poſtrema Capita longam contra iniquitates Samariæ querelam continent. Tandem Babylonis everſionem, reſtitutionem urbium Iſraelis, ditionem Iſraelitarum longè latèque prorogatam, res tandem Iſraelitarum ſub Dei auſpiciis florentes exaggerat; verbis tamen adeò magnificis, ut Eccleſiæ Chriſtianæ ſtatum potiſſimum præ oculis habuiſſe videatur. Ejus defuncti corpus in Moraſthi tumulatum tradit S. Hieronymus (*o*); quod ſepulchrum Divinitùs revelatum Sebenno Epiſcopo Eleutheropolis, imperante Theodoſio Magno, Sozomenus eſt author (*p*), addens nomen ejuſdem loci eſſe Beretſatam, qui fortè idem eſt ac Moraſthis, decem ſtadiis ab Eleutheropoli. Pſeudo-Epiphanius (*q*) refert, hunc virum liberiùs vitia Joram filii Achabi reprehendentem, ejuſdem Regis juſſu in præceps actum fuiſſe. Verùm, ut ſupra inſinuavimus, author iſte duos Michæas confundit.

o *Ep.27. ſeu Epitaph. Paulæ.*

p *Hiſt. Eccl. l.7. c.29.*

q *De vita & Morte Prophet.*

III. MICHÆAS, filius Gamariæ, qui ad Principes Juda detulit, Baruch in Templo coram populo legiſſe prophetias Jeremiæ in carcere detenti (*r*). Quare Rex Joakim, accito Baruch, ſcriptum illud ſibi tradi juſſit, & ſcalpello diſciſſum, flammis abſumpſit.

r *Jerem.* 36. 11. 12. 13. *A. M.* 3399. *ante Ch.* 601. *ante Ær.* 605.

I. MICHAEL, ſcilicet, *Quis ut Deus?* Vulgò creditur hic Angelus cœleſtis exercitûs Dux fuiſſe, ut Lucifer infernis copiis preeſt; Patronum etiam populi Iſraelis, Deo ſelectus, quod etiam privilegium ſibi conceſſum Eccleſia Chriſtiana gloriatur. Porrò de S. Michaele hęc in Scriptura [*] *Cùm Michael Archangelus cum Diabolo diſputans, altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ* (ſcilicet illum execratione damnare) *ſed dixit: Imperet tibi Deus.* Hęc S. Judas narrat, ut Fideles à blaſphemiis, & maledictis abſterreat, contra morem apud Hæreticos, & Pſeudo-Apoſtolos receptum, *qui quęcumque quidem ignorant, blaſphemant; quęcumque autem naturaliter, tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur.* In eandem ſententiam ſcribens S. Petrus (*s*) de hæreticis, ait: *Sectas non metuunt introducere blaſphemantes; ubi Angeli fortitudine & virtute cùm ſint majores, non portant adverſum ſe* (contra ſe invicem) *execrabile Judicium.*

* *Juda* ℣. 9. 10.

s 2. *Petr.* 2. 10. 11.

Quam innuant hiſtoriam verba S. Judæ ſciſcitantur Eruditi; vulgò tamen credunt deſumptam ex Libro de Aſſumptione Moyſis (*t*), in quo Archangelus S. Michael inducitur, altercationem cum Dæmone inſtituens de Moyſis cadavere, Illud enim ſepulturæ mandandum contendebat, ne Hebræis idololatriæ offendiculo eſſet; cùm Diabolus in Hebræorum poteſtatem [pro inſito inſidias ſtruendi ingenio] relinquendum inſtaret (*u*). Oecumenius ex altera veteri traditione refert [*x*], S. Michaelem operam dediſſe, ut Moyſi magnificum monumentum præpararet; ſed Diabolum ad ſe corpus illud pertinere contendiſſe; honore verò tumuli indignum eſſe virum, qui Ægyptium homicidio peremiſſet (*y*). Philo, & S. Epiphanius (*z*) tradunt, corpus illud curantibus Angelis ſepulturę mandatum. Hodie etiam ſupereſt liber *Petir-ath Moſe*, ſive *aſſumptio Moyſis*, in quo tamen de altercatione S. Michaelis cum Dæmone pro corpore Moyſis nihil occurrit.

t *Vide noſtr. Diſſert. de obitu & ſepult. Moyſ. Comment. in Epiſt. Canon. præfixam.*

u *Vide Chryſoſt. hom.* 5. *in Matth. Theodoret. q.* 43. *in Deut. Procop. in Deut. Antiq. l.* 4. *c. ult.*

x *Comment. in Epiſt. Judę*

y *Exod.* 2. 11. 12.

z *Philo de Vita Moſ. ad fin. Epiph. hæreſ.* 55.

In Apocalypſi etiam de S. Michaele aliquid legimus (*a*); poſt relatam enim hiſtoriam fœminæ (quæ Eccleſiam ſignificabat) in deſertum fugâ elapſæ, in locum nempè ſibi à Deo deſtinatum; *Et factum eſt*, ait ſacer Hiſtoricus, *prælium magnum in cœlo; Michael, & Angeli ejus præliabantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli ejus: & non valuerunt; neque locus inventus eſt eorum ampliùs in Cœlo. Et projectus eſt Draco ille Magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satanas, qui ſeducit univerſum Orbem, & projectus eſt in terram, & Angeli ejus cum illo miſſi ſunt.* Ex iis Scripturæ verbis vulgò colligunt, Archangelum S. Michaelem Patronum datum eſſe Eccleſiæ Chriſtianæ, cujus erga nos curę potiſſimum in perſecutionibus Ethnicorum contra Fideles ſpecimen exhibuit. Eâ enim occaſione Satanę impetus repreſſit, Fidemque Chriſtianam, perſecutorum audaciam contundens, aſſeruit.

a *Apoc.* 12. 6. *&c.*

De eodem Angelo bis Daniel; primò enim ſibi per viſum Angelum Gabrielem apparuiſſe narrat, his verbis loquentem (*b*): *Ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum* [nempè prophetiam Jeremiæ], *ut te affligeres in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt verba tua, & ego veni propter ſermones tuos. Princeps autem Regni Perſarum reſtitit mihi viginti & uno diebus; & ecce Michael unus de Principibus primis venit in adjutorium meum, & ego remanſi ibi juxta Regem Perſarum.* Porrò Angelus Regni Perſarum, cuſtos ejus Regionis fuiſſe creditur, qui Gabrielis, & Michaelis conſiliis obſtitit; cupiebat enim diutius in ditione ſuâ Judæos retinere, utpotè qui Ethnicis ad bonam frugem, fidemque reducendis non inutilem operam præſtarent. Quare regreſſum illorum in Paleſtinam per Cyrum totis viribus morababatur. Sunt tamen, quibus iſte conſiliorum diſſenſus non probatur, autumantes proinde

b *Dan.* 10. 5. 13.

Digitized by Google

de Angelum malum Perſarum bonis Angelis reſtitiſſe, ne Cyrus Imperio Perſarum potiretur, quò Judæorum captivitas optatâ libertate fruſtraretur [c].

Alter Danielis locus, ubi de S. Michaele ſermo incidit, ex cap. 12. 1. 2. repetendus eſt; poſt narratam enim Epiphanis perſecutionem in Judæos, atque infauſtum ejuſdem Regis exitum, *In tempore illo*, ait, *conſurget Michael Princeps Magnus, qui ſtat pro filiis populi tui; & veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo gentes eſſe cœperunt, uſque ad tempus illud. Et in tempore illo ſalvabitur populus tuus, qui inventus fuerit ſcriptus in Libro: qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti.* Miſſus igitur S. Michael, ut ſuppetias Populo ſub perſecutionum pondere fatiſcenti ferret, Macchabæorum virtutem acuit, impium Antiochum percuſſit, ac tandem Judaicam Eccleſiam duris perſecutionibus oppreſſam relevavit.

Idem Angelus ductorem ſe Hebræis præbuiſſe in itinere per deſertum, vulgò creditur; de quo proindè dictum intelligunt (d): *Ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat in locum, quem paravi. Obſerva eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes, quia non dimittet cùm peccaveris, & eſt nomen meum in illo*, ideſt, meo nomine munus gerit. Nec alter apparuiſſe creditur Moyſi, dum ex ardenti rubo Angelus Dei nomine illum allocutus eſt, ductorem ſe populi per deſertum in columnâ nubis dictitans. Idem etiam fertur apparuiſſe Joſue in planitie Jerichuntis (e), uti & Gedeoni, ac Manue patri Samſonis. Denique ſi quæ alia in Veteri Teſtamento Angeli viſio celebris occurrit, S. Michaeli tribuitur.

Diù poſt Apoſtolorum ætatem, trium S. Michaelis apparitionum memoriam Eccleſia Chriſtiana veneratur. Omnium prima Chonis, ſivè Coloſſis in Phrygia contigit; incertum quo tempore, quamquam illius Feſtum die 6. Septembris ab univerſa Orientali Eccleſia celebratur. Iterùm Archangelus videndum ſe præbuit ſeculo quinto labente in monte Gargano Regni Neapolitani in Italia. Hujus Feſtum celebrat Eccleſia die 8. Maji; Dedicationis verò illius ſpecûs, ubi per viſum apparuit, memoriam colit die 29. Septembris. Tertiò tandem viſus eſt Auberto Epiſcopo, Abrincenſi ſaxo, *Tumba* appellato, inſiſtens, eo in loco, ubi hodie Abbatia S. Michaelis eſt, mari expoſita, in finit Normandiam, & Britanniam interjacente. Ejus rei memoria ab anno circiter 706. quo viſio contigiſſe creditur, perpetuò in Galliis die 16. Octobris celebrari conſuevit [f].

II. MICHAEL, è Tribu Aſer, pater Sthur, viri ad explorandam Chanaanitidem cum cæteris miſſi (g).

III. MICHAEL, filius Jeſeſi, & pater Galaad, è Tribu Gad [h].

IV. MICHAEL, filius Oſi è Tribu Iſſachar [i].

V. MICHAEL, è Tribu Manaſſe, inter viros fortiſſimos, qui Davidis partes contra Saulem ſecuti ſunt (k).

c *Rupert. lib. 9. de Victor. Verbi, Caſſian. collat. 8. cap. 13. Theodoret. in Dan. 10. Sanct. Calov. Piſcat. &c.*

d *Exod.* 23. 20. 23.

e *Joſue* 5. 13.

f *Vide Baillet* Vies des SS. 29. *Septemb.*

g *Num.* 13. 14.

h 1. *Par.* 5. 13.

i 1. *Par.* 7. 3.

k 1. *Par.* 12. 20.

VI. MICHAEL, filius Regis Joſaphat, poſt obitum patris unà cum fratribus à Rege Joram neci traditus (l).

MICHOL, filia Saulis, cui Hebræi alterum nomen indunt, *Eglam* appellantes (m), atque matrem Jethraam [n] fuiſſe autumant; ſed temerè prorſus. Cùm iſta in Davidem inclinaret, Saul ejus pater eas nuptias non morabatur, quippè qui eam ſibi occaſionem exhiberi crederet, ut virum ſibi infenſum hoſtibus expoſitum perderet (o). Submiſſis igitur viris, clam animum ipſius ad Regias nuptias diſpoſuit. David imparem ſe genere, & divitiis tanto honori profeſſus eſt. Quo viri reſponſo ad Saulem allato, renunciari juſſit, nullâ ſe dote pro filia indigere [recepto enim tum temporis more viri uxoribus dotem perſolvebant, veluti conjugem ementes]. Velle tamen ſe, ut pro dote 100. præputia Philiſthæorum perſolveret, quo ſibi & ultionem, & quietem de hoſtibus pararet. David nuptias redempturus, continuò in Philiſthæos proceſſit, è quibus 200. abſciſſa præputia ad Saulem deferens pretio duplicato nuptias èmit.

Non diù poſt (p), cùm malus ſpiritus Saulem agitaſſet, atque David ante illum, furoris compeſcendi gratiâ, lyrâ caneret, Rex vibratâ contra illum, quam fortè tenebat, lanceâ, confodere tentavit. David declinato ictu, in domum ſuam evaſit; & Saul continuò eam totâ nocte à militibus cuſtodiri juſſit, ut manè captus ad ſe deferretur. Verùm ope uxoris demiſſus ille è feneſtra, vim Regis evitavit. Michol verò ſtatuam (q) in lecto Davidis ſuppoſuit, cui vellere capræ in capite aptato (r), reliquum corpus ſtragulis cooperuit. Miſſi igitur manè milites, ut Davidem adducerent, ægrum in lecto detineri ab uxore audierunt; quo accepto nuntio, Saul juſſit vel decumbentem adduci. Euntes Regii miniſtri, pro Davide ſtatuam inſperatò deprehenderunt; cujus doli culpam omnem Michol in Davidem refudit, minitantem necem, niſi parêret. Paulò poſt Saul eandem filiam cum Phalti filio Lais è Gallim [s] novo conjugio copulavit.

Poſt Regnum acquiſitum, David nihil antiquius habuit, quàm ut uxorem ſuam recuperaret; primò enim Abnerum ad ſe tranſire volentem, eâ conditione ſe recepturum ſpopondit, ſi Michol, & univerſum tandem Iſraelem reduceret. Dein per Legatos ad Isboſeth regnantem in Mahanaim miſſos, eandem fœminam requiſivit; quam tandem ab Isboſeth remiſſam, Phalti lugens uſque Bahurim proſequutus eſt. Illam à Phalti ſivè Phaltiele intactam rediiſſe tradunt Hebræi; neque enim vir ille fœminam à conjuge invito avulſam jure duxerat. Alii tamen malunt his conjugibus quinque liberos tribuere, dein Gabaonitis permiſſos, à quibus crucis ſupplicio abſumpti ſunt, juxta 2. *Reg.* 21. 8. Quamquam mendoſus eſſe textus, ac pro *Michol* legendum *Merob* videtur; vel ſaltem pro Hadriele filio Berzellai, uti ibidem occurrit, ſubſtitui debet Phaltiel filius Lais; neque enim Michol virum habuiſſe Hadrielem unquam legimus. Vide *Merob*.

Cùm David ſtatim ab inito Regno (t), tran-

l 2. *Par.* 21. 2.

m *Vide Tradit. Hebr.* 2. *Reg.* 3.

n 2. *Reg.* 3. 5.

o 1. *Reg.* 18. 20. *A.M.* 1942. *ante Ch.* 1058. *ante Ær.* 1062.

p 1. *Reg.* 19. 11. *&c. A.M.* 2943. *ante Chr.* 1057. *ante Ær.* 1061.

q *Hebr. accepit Teraphim. Septuaginta, Kenotaphia, nempè ſimulachra, cujus generis ſūt ſcheletra, & monumentum vacuum.*

r *Hebr. pulvinar è pilis caprarum.* 70. *hepar, jecur caprarum. Aqu. glomerem pilorum.*

s 1. *Reg.* 25. 44. *fortè A.M.* 2944. *ante Chr.* 1056. *ante Ær.* 1060.

t 2. *Reg.* 10. 15. *&c. A.M.* 2959. *ante Chr.* 1041. *ante Ær.* 1045.

Digitized by Google

transferendæ è Jeroſolymam in locum certum fixumque Arcę, conſilium capeſſeret, dignoque religione ſuâ apparatu rem exequutioni mandaret, œſtro quodam pietatis, & gaudii abreptus, choreas ducens, exilienſque, pompam præcedere viſus eſt. Eam rem Michol è feneſtra reſpiciens, Regem contempſit; quare regreſſo in domum amarulento quodam ſarcaſmo exprobravit, quòd detecto capite, nudiſque pedibus non Regis, ſed ſcurræ ſpeciem coram Iſraele exhibuiſſet. Cui David velle ſe reſpondit, infimæ ſervitutis ſuæ etiam atque etiam monumenta exhibere coram Domino, à quo, rejectis patre, totâque domo Michol, ipſe electus fuiſſet; qua in re nihil regiæ majeſtati coram populo derogaturum ſciebat. Michol filiis caruit, quod in pœnam irreligioſi illius faſtûs contigiſſe Scriptura innuere videtur. Hæc de Michol Scriptura.

MIGMA, Græca vox, in Vulgata [u]. *Commiſtam migma comedent*; reſpondet autem Hebręo *belil*, quod miſturam ſonat. Septuaginta textum illum reddunt: *comedent paleas commiſtas in hordeo ventilato*. Hebręus habet: *Miſtum forte comedent, cribratam, & ventilatam*. Porrò miſtura illa ex granis fortaſsè acidulis conſtabat, acuendo animalium palato, maximè in æſtivis caloribus (x):

u *Iſa.* 30. 24.
x *Vide Boch. de Anim. Sacr.* p. 1. l. 2. c. 7.

MILETUM, urbs celebris Joniæ, Gręcè *Miletos*, eadem fortaſsè, ac *Melothi* (y). Sanctus Paulus Corintho Jeroſolymam petens, Mileto pertranſivit (z); ubi & omnes Sacerdotes, ipſumque Epiſcopum Epheſium accivit, 12. circiter leucis diſtantes; neque enim maritimum iter habens, ipſe per ſe Epheſum venire potuerat. His omnibus in cœtum convocatis, vehementi oratione Eccleſiæ curam commendavit, prænuncians futurum, ut lupi rapaces ſub agni vellere deliteſcentes, in gregem forent immittendi; dixit inſuper ſe Jeroſolymam tendere, ubi nihil ſe niſi vincula, & perſecutiones manere ex plurium revelatione audierat. His dictis, poſtremum vale omnibus dicens, navigium conſcendit.

y *Judith.* 2. 13.
z *Act.* 20. 14. *A. Ær.* 58.

MILIUM, frumenti genus, de quo Iſaias [a]: *Seret triticum, & hordeum, & milium, & viciam in finibus ſuis*; & Ezechiel (b) panem ex frumento, hordeo, fabâ, lentibus, & milio conficere à Deo juſſus eſt. Quo tamen loco nos legimus *milium*, & apud Septuaginta *kenchron*, quod idem ſonat in Iſaia, eſt *niſman*, & in Ezechiele *dochan*. De ſignificatione autem vocis, nuſquam alibi occurrentis, ambigitur; quam proindè alii viciam, ſive far reddunt; alii verò cum hordeo vocem illam jungentes, interpretantur *hordeum ſignatam*, vel *inſigne*. Nec frequentius in Scriptura vox *Docham* recurrit.

a *Iſai.* 28. 25.
b *Ezech.* 4. 9.

MILLE, Hebraicè *Eleph*, Græcè *Chilion*, numerus decimi centenarii, quamquam non raro pro multitudine indefinita uſurpatur; hinc Dominus miſericors eſſe in mille generationes dicitur (c): & præſtare diem unam in atriis Domini tranſigere, quam mille dies alibi (d); nec raro etiam verbum Divinum datum eſſe in mille generationes (e), ideſt ſemper, legimus. Joannes in Apocalypſi ſe vidiſſe perhibet Angelum de Cœlo delapſum, habentem clavem *Abyſſi*, & catenam magnam in manu ſua, *& apprehendit draconem*, ait, *qui eſt diabolus, & ligavit eum per annos mille*. Vidiſſe etiam teſtatur Martyres, *qui vixerunt, & regnarunt cum Chriſto mille annis*. Quoad cęteros Juſtos ait, *non vixerunt, donec conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima. Beatus, & Sanctus, qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem, ſed erunt Sacerdotes Dei, & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis. Et cum conſummati fuerint mille anni, ſolvetur Satanas de carcere ſuo*.

c *Deut.* 5. 10. & 7. 9.
d *Pſal.* 83. 11.
e *Pſal.* 104. 8.

Hæc verba perperam intellecta, abſurdam millenariorum hæreſim invexerunt, qui millenarium quoddam Chriſti unà cum Sanctis Regnum in terris ante diem Judicii, commenti ſunt. Quamquam ea opinio nec hæreſim priùs, neque ſectam conſtituebat, cùm plures Eccleſiæ Patres, doctrinâ, & ſanctitate celebres, illius aſſertores fuerint, autumantes ſe nihil niſi ex Scriptura luculenter probatum tenere. Porrò ex Judæis ea ſententia primùm derivata, cùm illi millenarium quoddam Meſſiæ regnum in terris expectarent (f). Papiam tamen, Diſcipulum S. Joannis Evangeliſtæ, propagatorem habuit, qui recepiſſe ſe illam ex Apoſtolis eorumque Diſcipulis jactitabat [g]; quamquam inventionem illius Cerintho attribuit Caius Sacerdos Eccleſiæ Romanæ, qui ſecundo ſæculo florebat (h).

f *Vide* 4. *Eſdr.* 4. 35. *&c.*
g *Vide Euſeb.* l. 3. *hiſt. Eccl.* c. 30.
h *Euſeb. hiſt. Eccl.* l. 3. c. 28.

Cum verò de Millenariis nihil in Libris ſacris occurrat, ideò ſermonem de illis facere prætermittimus [i]. S. Auguſtinus, S. Gregorius [k], Andreas Cretenſis, Berengaudus, Ribera, aliique doctiſſimi Interpretes mille annorum phraſi totum illud tempus expreſſum intelligunt, quod à reſurrectione Domini, nempe ab incepto illius in Eccleſia Regno, uſque ad finem ſęculorum intercedit.

i *Vide Du Pin in Apocal. & noſt. Comment. in Apoc.* 20. 2.
k *Aug. de Civ.* l. 10. c. 7. *&c. Greg.* l. 4. *Moral.* c. 12.

MILLIARE, menſura mille paſſuum, tertia pars leucæ. Porrò Gallicam leucam 1500. paſſus Geometrici conficiunt; octo verò ſtadia, milliare. Si quis nos uno milliari ſecum ire coegerit, eamus & altero, ſuadet Salvator (l). Itinerum ſpatia Romani *milliaribus*; Græci verò *ſtadiis* dimetiebantur. Stadia 125. paſſus; paſſus quinque pedes æquabat. Veteribus Hebræis pro ſtadiis, milliaribus, & paſſibus erant cubiti, perticæ, & funiculi. Rabbinis tamen frequentiſſimum eſt *milliare* ex 2000. cubitis, juxtà eorum ſupputationem, conſtans, ac quatuor milliaria *paraſam* efficiunt [m].

l *Matt.* 5. 41.
m *Vide Reland. Palæſt.* l. 2. c. 1. p. 396. 397.

MILVUS, avis ex accipitrum genere, impura (n), Hebræis *daah*, quam vocem alii *picam*, alii *vulturem* vertunt. Cæterùm Hebræum *daah volare* ſignificat. Milvus profectò rapidiſſimus, & celſiſſimus volat.

n *Vide Tabulam menſur. Hebr. Levit.* 11. 14.

MINA, ſivè *mna*, Hebraicè *min*, quod ſonat *partem*, ſivè *anâ vice*. Genus eſt monetæ, in Libris tantummodò Regum, Paralipomenon, Eſdræ, & Ezechielis occurrens. Ex Propheta (o) autem colligimus, 60. ſiclos, nempè 87. libras, & 5. ſolidos Gallicos valere. Hæc de mina Hebræo-

o *Ezech.* 45. 12.

bræorum. Quod verò ad minam Græcorum, ſivè Atticam, dequa in Macchabæis, & in Novo Teſtamento, 100. drachmas, ſivè 50. libras noſtrates non excedebat; quin & alia minor ejuſdem nominis moneta 75. drachmis reſpondebat.

MINCHA, vox pura putaque Hebræa, exprimens libationes ſarinæ, placentas, artolagana pro more in Templo offerenda (*p*). Septuaginta eandem vocem interdum retinent (*q*); quanquam pro *Mincha* legunt *Manaa*, juxta nempè ſuorum temporum pronunciationem. Vox *manna* eodem ſenſu uſurpatur *Baruc* 1. 10. *Facite manna*, *& offerte pro peccato*. Primitię Abelis, & Caim ex fructibus Domino oblatæ, *Mincha* in S. Scriptura appellantur [*r*]; utì & munera, quibus Jacob è Meſopotamia redux, fratrem Eſau donavit (*ſ*), ſive quæ filii Jacobi ad fratrem in Ægyptum detulerunt (*t*); ſive tandem quæ Aod ad Eglonem Regem Moab detulit [*u*]. Malachias de ſacrificiis novæ Legis per totum terrarum orbem offerendis agens, *Ab ortu ſolis*, ait, *uſque ad occaſum*, *magnum eſt nomen meum in gentibus*, *& in omni loco ſacrificatur*, *& offertur nomini meo oblatio* [Hebr. *Mincha*] *munda*.

p *Levit.* 2. 1. 3. *& paſſim*.
q *Vide Græc. Jer.* 17. 26. *Dan.* 2. 46. & 4. *Reg.* 8. 8. 9. & 17. 7. & 20. 12. & 2. *Par.* 7. 7. & 2. *Eſdr.* 13. 5. 9. *Ezech.* 45. 25. & 46. 6. 8. 12. &c.
r *Gen.* 4. 3. 4.
ſ *Gen.* 32. 13. 16. 18. 20. 21.
t *Gen.* 43. 10. 14. 24.
u *Judic.* 3. 15. 17. 18.

MINUTUM, parvæ monetę genus, quartam ſolidi Romani partem (nempè 9. denarios noſtrates) referens: *Miſit duo minuta*, *quod eſt quadrans* (*x*).

x *Marc.* 12. 42. *Vide etiam Luc.* 12. 59. & 21. 2.

I. MIPHIBOSETH, filius Saulis ex Reſpha concubina, quem David Gabaonitis permiſit, ut patris ſui in eoſdem populos ſævitiem, filius ſupplicio crucis expiaret [*y*].

y 2. *Reg.* 21. 8.

II. MIPHIBOSETH, filius Jonathæ, alio nomine dictus *Meribaal*, ut diximus V. *Meribaal*. Acerbâ adhuc ætate patre, in prælio Gelboe occiſo, orbatus eſt (*z*); quo accepto nuncio ejus nutrix adeò expavit, ut ſubito timore reſolutis ulnis, infans in terram decideret; eoque lapſu offenſus, toto vitæ tempore claudicavit. David in Regno confirmatus (*a*), nihil antiquius habuit, quàm ut reliquiis domûs Saulis undique conquiſitis, ſuæ in Jonatham amicitiæ ſpecimen illis exhiberet. Cùm igitur quærenti de Miphiboſeth filio Jonathæ, in domo Sibæ degente, renunciatum fuiſſet, continuò illum coram ſe accitum, & avitâ Saulis hæreditate, & Regię menſę perpetuo honore donavit. Juſſit deindè, Sibam colendis agris ejuſdem Miphiboſeth operam dare quàm ſtudioſè, ſimulque efficere, ne quid alimenti Michæ filio ejuſdem deeſſet; de cibo patris ſe curaturum.

z 2. *Reg.* 4. 4. *An. M.* 2949. *ante Ch.* 1051. *ante Ær.* 1055.
a 2 *Reg.* 9. 1. &c. *Ann. M.* 2965. *ante Chr.* 1035. *ante Ær.* 1039.

Diù poſt, cùm Abſalom arma in patrem moviſſet (*b*), fugientem Jeroſolymâ Davidem Miphiboſeth comitaturus, inſterneret ſibi equum, Sibæ pręcepit; neque enim claudus iter habere pedibus valuiſſet. Siba morem gerere recuſans, ſtatim ad Davidem convolavit, duos aſinos annonâ onuſtos adducens. Cùm veniſſet, nunciavit Regi, herum ſuum noluiſſe Regem comitari, quòd ſperaret Regnum in domo patris ſui mox reſtituendum. Quibus auditis, David omnia, quę ad Miphiboſeth attinebant, Sibę conceſſit. Poſt redactum in ordinem Abſalomum, Davidi Jeroſolymam regredienti, Miphiboſeth occurrit, lugubri apparatu, intonsâ nempè barbâ, nudis pedibus, atque veſtibus neglectis. Rex illum intuitus, interrogavit, curnam ſecum venire recuſaſſet. Ille Sibam in cauſa extitiſſe dixit, qui juſſus aſinum inſternere, utpotè claudo, & gradiendo difficili, parère recuſaſſet; quin & dominum ſuum ficto crimine ad Regem detuliſſet. Adjecit tamen, Regis poteſtati ſe totum committere, cui & vitę, & regię menſę beneficio devinctus eſſet. Quibus affectus beneficiis, quam ego juſtam de te querelę cauſam pretendere potuiſſem? Ad hęc, David omnia, quę à ſe conceſſa erant, rata eſſe voluit; jubere tamen ſe, Miphiſobeth, & Sibam communibus bonis frui. Acquievit Miphiboſeth, teſtatus inſuper omnia ſe libenter ęmulo relicturum; hoc uno contentus, quòd dominum ſuum reducem vidiſſet. Obitûs hujus viri tempus incertum; illud conſtat, filium, nomine Micha, ſuperſtitem reliquiſſe [*c*].

b 2. *Reg.* 16. 1. 2. &c. *A. M.* 2980. *ante Chr.* 1020. *ante Ær.* 1024.
c 1. *Par.* 8. 34.

MISACH, Chaldaicum nomen, uni ex ſociis Danielis inditum (*d*).

d *Dan.* 1. 7. *A. M.* 3398. *ante Chr.* 602. *ante Aer.* 606.

MISAEL, unus è tribus ſociis Danielis, cui in aula Nabuchodonoſoris nomen *Miſach* inditum eſt. Hic unà cum ſociis in ardentem fornacem injectus, uno cum illis prodigio liberatus eſt (*e*). Tres illi viri à Nabuchodonoſore Rege conſtituti erant ſuper opera regionis totius Provinciæ; ſed cùm in diſcrimen veniret ſivè eorum in Deum religio, ſivè Regi obedientia, Deum Regi præferre maluerunt. *Vide Daniel*.

e *Dan.* 3. 12. *A. M.* 3443. *ante Ch.* 557. *ante Aer.* 561.

MISAUM, filius Elphaæ è Tribu Benjamin [*f*].

f 1. *Par.* 8. 12.

MISERICORDIA. Virtus eſt, qua nos in fratres ęrumnis oppreſſos relevandos inclinamur. Ut miſericordiæ opera pręmium æternæ vitæ nobis obtineant, utì Jeſus Chriſtus pollicitus eſt (*g*), non humano quodam, & naturali affectu ad illa nos excitari oportet, ſed Dei tantùm intuitu præſtanda ſunt. In Scriptura Miſericordia, & Veritas non raró conjunguntur [*h*], quarum illa præveniat, iſta promiſſiones conſequatur; ſivè ut innuat oportere, miſericordiam ſociam habere fidelitatem, ut virtus ſolida ſit & ferax. *Miſericordia* interdum pro beneficiis à Deo, ſive ab hominibus acceptis uſurpatur; interdum idem eſt, ac probitas, juſtitia, bonitas. Viri miſericordes, Hebraicè *Charidim*, ſunt homines pii probique (*i*). Interdum etiam eleemoſynam ſignificat (*k*).

g *Matth.* 5. 7.
h *Gen.* 24. 27. 49. & 47. 29. *Exod.* 34. 6. & *paſſim*.
i 2. *Par.* 6. 41. *Pſal.* 4. 4. & 16. 10. & 89. 20. & 97. 10. & 132. 9. 16. &c.
k *Prov.* 14. 34. & 16. 6. *Zach.* 7. 9.

MISNA, Corpus eſt juris Hebraici; nomen autem *Miſna*, *repetitionem* Legis, ſivè ſecundam Legem ſignificat. Græcè *deuteroſis* appellatur, veluti ſi Lex ſecunda, ſivè ſecunda Legis Moſaicæ explicatio diceretur. Judæi enim diqunt, Deum poſt traditam in tabulis Legem Moyſi, alteram eidem viro oretenùs commiſiſſe, quæ perpetuâ traditione per Doctores Synagogæ, uſque ad Rabbinum Judam, virum ſanctum, deducta, ſcriptis tandem ab illo mandata ſit, anno ætatis ejus circiter 40. & Chr. 180. [*l*]. Hic Sephori in Galilæa ortus, Princeps captivitatis electus eſt, Judęorum ſcilicèt poſt totius gentis excidium, & Templi, urbiſque everſionem. Cùm autem viri in-

l *Natur eſt Judas A. Ch.* 136.

integerrimi ac ſummi nomen jam obtineret, atque diutiùs in controverſiis Legis dijudicandis apud ſuos verſatus eſſet, veritus, ne tandem Judęi per provincias diſperſi, patriæ Legis, atque rituum obliviſcerentur, ſi oretenùs tantùm Legis ipſius præſcripta traderentur, operæ pretium ſe facturum cenſuit, ſi corpus integrum Legis civilis, & Eccleſiaſticæ Judęorum conderet, in quo nihil de ritibus, ac Legibus oralibus deſideraretur.

Opus integrum in ſex partes diſtribuitur, quarum prima diſtinctionem ſeminum in agros, arbores, fructus, decimas &c. continet, inſcripta: *Ordo ſeminum*. Secunda, dies feſtos, & cęremonias in illis præſcriptas dirigit: *Ordo Feſtorum*. Tertia, de fœminis, & cauſis nuptialibus agit: *Ordo mulierum*. Quarta, quæ inſcribitur: *Ordo damnorum*, circa judicia ſuper differentiis commercii, & rationibus illorum agendorum verſatur. Additum ibidem de *cultu extraneo*, ſivè de Idololatria, utpote quæ judices plurimùm exercet. Quinta agit de obligationibus, de ſacrificiis, cęteriſque omnibus ad illa ſpectantibus, diciturque *Ordo Sanctorum, ſeu rerum Sacrarum*. Sexta, varia purificationum genera pręſcribit: *Ordo Purificationum*. Si quis plura velit de Miſna, adeat novam editionem à Guillelmo Surenhuſio Amſtelodami anno 1703. ſex tomis in fol. adornatam, cum notis Maimonidis, Bartenoræ, & Guiſii. Vide etiam Tomum tertium Bibliothecæ Rabbinicæ per Bartoloccium, & continuationem Hiſtoriæ Judaicæ per Baſnagium.

MISOR, urbs Ruben (*m*), deindè Levitis è familia Merari conceſſa (*n*). Nomen *Miſor* in Hebręo utriuſque loci non legitur. Veriſimiliter autem urbs iſta eadem eſt, ac *Jaza*. Aquilę, & Symmacho *Miſor* eſt planities, nec ſanè vox ab planitie ſignificanda abhorret, cùm aliquando de illa uſurpata occurrat (*o*).

m *Joſue* 21. 36.
n 1. *Par.*6.78. 79.

MISPHA, ſivè *Mizphat*, vox Hebręa, editum locum, ubi ſpeculę ſtatuuntur, vel unde in longiora proſpectus, deſignans. Hinc urbi Palęſtinę Mizphat, ſive Maſphath nomen inditum. Vide *Maſphath*.

o *Deut.*4. 43. *Joſue* 20. 8. *Terra campeſtris. Vide noſtr. Comment. in Joſue*21. 36.

MISPHATH. Rex Codorlahomor, Amraphel, ac ſocii, cùm ſolitudinem Pharan percurriſſet, ad *fontem Miſphath*, alio nomine *Cades*, veniſſe perhibentur (*p*). Porrò nomen iſtud aliter ſcriptum legitur, ac Mizphat, de qua ſuprà; & Judicium ſignificat. Hoc illi nomen inditum eſt, poſtquam Moyſes ibidem *aquas contradictionis* è ſilice expreſſit (*q*). Ea namque occaſio exerendi Divini judicii in Moyſem, & Aaronem data eſt; quippè qui ſtudio gloriæ Dei coram populo promovendę nonnihil defuiſſe videbantur.

p *Gen.* 14. 7.
q *Num.*20.13. *&* 27.14. *&c.*

MISRAIM. Vide *Meſraim*.

MISSA, vox ſignificando ſacrificio incruento Corporis & Sanguinis Jeſu Chriſti in noſtris Altaribus, ſub panis & vini ſpeciebus oblato, Eccleſię uſu conſecrata. Quę quidem eo ſenſu nunquam in S. Scriptura legitur uſurpata; labente verò ſęculo tertio, apud Patres Latinos, & Eccleſiaſticos Scriptores frequenter occurrit. Illius etymon fruſtrà quidam ex Gręco, & Hebręo repetere conati ſunt (*r*); ex Latino enim *mitto* derivata vox *Miſſa*, pro *Miſſio* dicitur, ut in Suetonio etiam uſurpata deprehenditur (*ſ*). Ex eo autem inditum eſt nomen, quod poſt abſolutam Miſſam Cathecumenorum, nempè Evangelio, & concione abſolutâ, ſicuti etiam peracto Sacrificio, & precibus, Sacerdos, ſivè Diaconus populum dimittebat, ſolemnem illam formulam elatâ voce pronuncians: *Ite Miſſa eſt*; hinc tota actio, *Miſſa* dicta eſt [*t*]. De Sacrificio Miſſę, vide *Sacrificium*.

r *Sunt qui illam ex Hebręo Miſſa derivet de quo Deut.* 16. 10. *Oblationem* (*Hebr. Miſſa*) *ſpontaneam manus tuę. Sed Miſſa in eo textu, ſonat vectigal. Alii accerſunt ex Miſab, Donum manus.*
ſ *In Caligul. c.*25.
t *Vide Baron. ad an.*34.*n.*60. *Bona de Reb. Liturg. l.*1. *Du Cange Gloſſar. Latin. v. Miſſa. Martinius Lexic. v. Miſſa.*

I. MITHRIDATES, filius Gazabar [*u*], ſeu potiùs *Mithridates pręfectus ærarii* (id enim ſonat Gazabar), qui juſſus à Cyro, omnia Templi vaſa Saſſabaſar Principi Juda tradidit; cùm Cyrus & libertatem & ornamenta Templi Judęis Jeroſolymam redeuntibus reſtituiſſet.

II. MITHRIDATES, vir, qui unà cum cęteris Artaxerſem Regem Perſarum datis literis monuit, ne Judęos mœnia Jeroſolymę reſtituere permitteret (*x*).

u 1. *Eſdr.* 1. 8. Gazophylax. *Ita Joſeph. Antiq. l.*11.*c.*1. *&* 3. *Eſdr. apocryph.*
x 1. *Eſdr.* 4. 7.

MITRA. De mitra Sacerdotali egimus v. *Cidaris*. Mitra fœminarum innuitur *Iſa.* 3. 19. *Auferet Dominus ... armillas, & mitras* (Hebr. *haraloth*, quod ſonat nutare). Apud Syros, & Arabes, fœminę adhuc argenti quadam mitrâ in conum deſinente, atque nigris quibuſdam ſericeis velis, gemmis, & margaritis diſtinctis circumvolutâ, comas exornant.

MITYLENÆ, metropolis Inſulę Lesbi, quâ S. Paulus, Corintho Jeroſolymam tendens, pertranſivit: ut Jeroſolymam venit, in carcerem detruſus eſt [*y*].

y *Act.* 20. 14. *A. Ær.* 58.

MIZNEPHETH, nomen Hebręum mitrę Summi Sacerdotis. Vide *Cidaris*.

MIZRAIM, filius Cham, pater Ægyptiorum. Vide *Meſraim*.

MNA, mina, moneta 60. ſiclorum pretio. Vide *Mina*.

MNASO [*z*]. Diſcipulus ex Judęis oriundus, qui ab ipſo Jeſu fidem hauſit, atque inter 70. Diſcipulos ab ipſo enumeratus. In ſuis ędibus Hieroſolymis, hoſpitio S. Paulum recepit. In quibuſdam Latinis Exemplaribus *Jaſon*, in aliis *Naſon* appellatur: verum ejus nomen *Mnaſon*. Alter eſt à Jaſone, in cujus domum S. Paulus Theſſalonicę divertit [*a*].

z *Act.* 21. 16
A Chr. 58.
a *Act.* 17. 5.

MNESTHÆUS, pater Apollonii (*b*). Vide *Apollonius*.

b *Vide* 2. *Mac. ch.* 4. 21.

MOAB, filius Lothi ex filia ipſius natu majori, cujus rei hiſtoriam lege *Gen.* 19. 31. &c. Natus eſt circa idem tempus, quo Iſaac filius Abrahę, & Sarę. Author fuit Moabitarum, qui in plaga orientali Jordanis, & Maris Mortui ad fluvium Arnon ſedem habuerunt.

A. M. 2108. *ante Ch.*1892. *ante Ær.*1896.

MOABITÆ, populi ex Moab filio Loth, ultra Jordanem, & Mare Mortuum ad utramque ripam Arnon. Eorum Metropolis ad amnem ſita, Ar, ſive Areopolis, vel Ariel-Moab, & Rabbath-Moab (id eſt Metropolis Moab) ac tandem *Kir-hareſeth* (nempe urbs moenibus lateritius). Porrò eam regionem, pulſis gigantibus *Enacim* (*c*), Moabitę occuparunt, qui viciſſim Amorrhęis cedere locum partim coacti ſunt [*d*]; omnibus

c *Deut.* 2. 10. 11.
d *Judic* 11. 13.

tan-

tandem exactis, Moyſes regionem ſubegit, ac ſubactam deindè Rubenitis tribuit. Incolis tamen Hebręi victores, Dei juſſu, pepercerunt (e); quamquam ex ea clementia nihil de odio inter victos, victoreſque populos remiſſum eſt, ita ut ſuccedente tempore mutuis contra ſe bellis ſævirent. Balaam Ariolus ſubmiſſis in caſtra Iſraelitarum mulieribus Moab, ad Idololatriam, & impudicitiam illos pellexit (f); quin & illis dira imprecari Balac Rex Moabitarum etiam atque etiam conatus eſt (g). Eoſdem populos à cœtu populi ſui uſque ad decimam generationem arceri Deus juſſerat, quòd gens illa Iſraelitis tranſitum petentibus, ac neceſſarios commeatus rogantibus, acquieſcere noluiſſent (h).

Poſt obitum Joſue, Eglon Rex Moabitarum, omnium primus Iſraelitas oppreſſit; ſed occiſo ab Aod Eglone, occupatam à Moabitis Regionem Iſraelitæ vindicarunt [i]. Irrogatam Legatis ſuis ab Hanone Rege Ammonitarum injuriam David ulturus, utroſque populos, Moabitas ſcilicet, & Ammonitas ſubegit (k); qui deindè poſt ſeparationem decem Tribuum, in partem Regum Iſraelis uſque ad obitum Achabi ceſſerunt (l). Poſt hæc, Joram filius Achabi Rex Iſraelis, fœderatis ſibi Regibus Juda, & Edom, Moabitas rebelles prælio coercuit, regionem vaſtavit, eorum Metropolim obſidione cinxit; cùm verò in extremas anguſtias redactus Rex Moab, in ultima deſperatione filium ſuum jam jam immolaret, rei indignatione commoti hoſtes ab obſidione recedentes, in ſuam Regionem rediere [m]. Quis fuerit rerum Moabiticarum ſtatus ab eo tempore, incertum. Ineunte verò Regnum Ezechia, impendentia in illos mala poſt triennium Iſaias minitatur (n); quod nos de bello per Salmanaſarem Regem Aſſyriæ in decem Tribus, & in gentes tranſjordanicas illato interpretamur.

Siniſtra etiam genti imminere Amos (o) prædixit; arma ſortaſſe ab Ozia, & Joathan Regibus Juda (p), vel à Salmanaſare, vel tandem à Nabuchodonoſore, quinquennio poſt everſam Hieroſolymam, illata (q). Fortè ab eodem Nabuchodonoſore, juxta Prophetarum Oracula, in Regionem tranſeuphrateam tranſlati ſunt (r), eoſque deinde Cyrus libertate, atque avitis ſedibus, utì & ceteros captivos, donavit (s). Poſt regreſſum è captivitate, gens illa & multitudine, & potentiâ aucta eſt, utì & Judæi, ceterique finitimi; Regibus tamen Perſarum paruerunt, deindè Alexandro Magno, & poſt illum, Regibus Syriæ, & Ægypti, donec à Romanis ſubigerentur. Quin & poſtremis Reipublicæ Judaicæ annis, Regibus Aſmonæis; ac deindè Herodi Magno ſubjectos fuiſſe non immeritò credimus.

Celeberrima illius gentis Numina, *Chamos* & *Beel-phegor*; de quibus in ſuis articulis, ubi Chamos eundem eſſe, ac Solem, & Beel-phegor, Adonidem, allatis conjecturis, probavimus. In Scripturis aliquando occurrit *Nebo*, *Baal-meon*, & *Baal-dibon*, veluti nomina Deorum Moab; ſed fortaſſè nomina ſunt locorum, ubi Chamos, & Phegor colebantur; hinc *Baal-dibon*, & *Baal-meon*,

e *Deut.* 2. 9.
f *Num.* 25. 1. 2.
g *Num.* 22. 2. *&c. Anno M.* 2553. *ante Chr.* 1447. *ante Aer.* 1451.
h *Deut.* 23. 3.
i *Judic.* 3. 12. *&c. Anno M.* 2679. *ante Chr.* 1321. *ante Aer.* 1325.
k 2. *Reg.* 10. 1. *&c. Anno M.* 2969. *ante Chr.* 1031. *ante Aer.* 1035.
l 2. *Reg.* 8. 1. *&c. ab A. M.* 3030. *uſque ad* 3017. *ante Chr.* 893. *ante Aer.* 897.
m 4. *Reg.* 3. 1. *&c. Anno M.* 3109. *ante Ch.* 891. *ante Aer.* 895.
n *Iſa.* 15. 1. *&c. Anno M.* 3277. *ante Ch.* 723. *ante Aer.* 727.
o *Amos* 1. 13. *&c.*
p 2. *Par.* 26. 7. 8. *&* 27. 5.
q *Joſeph. ant. l.* 10. *c.* 11. *A. M.* 3419. *ante Chr.* 591. *ante Aer.* 595. *Vide Jerem.* 25. *&* 27.
r *Jerem.* 9. 26. *&* 12. 14. 15. *&* 25. 11. 11. *&* 48.
s *Jer.* 48. 47. *&* 49. 3. 6. 39. *&* 50. 16.

& *Nebo* idem ſonant, ac Chamos in Dibon, Meon, & in monte Nebo cultus.

MOBANAI de Huſath, è viris fortiſſimis exercitûs Davidis) t), alio nomine *Sobochai de Huſath* (u).

MOCHONA, urbs Tribûs Juda (x); eadem fortaſsè, ac *Methanum*, quam S. Hieronymus inter Jeruſalem, & Eleutheropolim, 8. milliar. ab illa, collocat (y).

MODIN, vicus celeberrimus, in Tribu Dan, patria Matthatiæ, ac filiorum (z), qui ſub Macchabæorum nomine claruerunt. A` mari ſanè non aberat, cùm tumulus in honorem Matthatiæ erectus, à nautis è navi ſpectantibus videretur (a). Macchabæorum ſepulchra in Modin non longè à Dioſpoli ſuâ ętate ſtetiſſe Euſebius teſtatur. Eundem locum *viculum* appellat S. Hieronymus (b). Vide *Matthatias*.

MODIUS. S. Hieronymus frequenter *modium* pro *Epha* uſurpat. In Libro Ruth *cap.* 2. ℣. 17. *Epham*, *tribus modiis* comparat; & 1. *Reg.* 1. 24. *ephi* tres modios vertit. *Amphoram* etiam pro *Ephi* ſcribit *Zach.* 5. 6. 7. 10. Septuaginta verò menſuram vulgò dicunt. *Epha*, *Ephi*, vel *bathus*, cum menſuris noſtris collatus, pintas 29. cum dimidia, ſemiſextario, octavâ pintę parte, & nonnihil amplius continebat.

MOHOLA, filius Rhegmę. 1. *Par.* 7. 18.

MOHOLI, filius Merari, natu major, [c] & Author familię Moholitarum [d].

MOLADA, ſivè *Molatha*, urbs Tribûs Simeonis (e), quamquam primò inter urbes Tribûs Juda recenſebatur. Eamdem credo, ac *Malatham*, ſivè *Malathim*, de qua in Notitiis Imperii; eamdemque ac Maceloth (f). Nulla erat in Tribu Juda urbs meridionalior. Vide *Malatha*.

MOLCHOM, filius Bale, & Hodes (g).

MOLOCH, ſive *Melchom*, Deus Ammonitarum. *Moloch* Regem ſonat; & *Melchom*, eorum Regem. In Lege cautum eſt, ne Iſraelitę liberos per ignem in honorem Moloch traducant [h]; cujus Legis refractarii & capitali pœnę ſubjiciuntur, & gravi Dei vindicis manu è populo delendi denunciantur. Ante egreſſum ex Ægypto, Judęos in Moloch inclinaſſe ex Amos, ac deinde ex S. Stephano illud exprobrante: *Portaſtis tabernaculum Moloch veſtro* (nempè in itinere per deſertum), intelligimus (i). In honorem illius, Salomon Templum in monte Oliveti dedicavit [k]; cujus deinde veſtigia relegens Manaſſes, filium ſuum per ignem traduxit (l). Huic ſuperſtitioni certus locus, vallis nempè Topheth, ad orientem Jeruſalem, deſtinatus erat (m).

Porrò filii in honorem Moloch excitatum ignem tranſilire cogebantur, juxta aliquorum opinionem, ut eo ritu initiarentur, ac luſtrarentur, more apud Ethnicos conſueto. Alii verò malunt, inter duos ignes hinc inde flagrantes, medios traduci parvulos eamdem ob rem conſueviſſe. Alii tandem autumant, igne parvulos illos abſumptos fuiſſe, ut Idolo litaretur. In S. Scriptura, frequenter idem ritus innuitur [n], ibique luculenter ſanè *immolati* Dæmoni, ſivè Moloch liberi perhibentur. Quin & de incolis Sepharvaim [o] traditum eſt, filios igne

t 2. *Reg.* 23. 27.
u 1. *Par.* 11. 29.
x 2. *Eſd.* 11. 28.
y *Hieron. in loc. ad Beth-Macn.*
z 1. *Macch.* 2. 1. 15. *&* 9. 19.
a 1. *Macch.* 13. 30.
b *Hieron. in Iſa.* 30.
c *Exod.* 6. 19.
d *Num.* 3. 33.
e *Joſue* 15. 25. *&* 19. 2.
f *Num.* 33. 25.
g 1. *Par.* 8. 9.
h *Levit.* 18. 24. *&* 20. 2. *&c.*
i *Amos* 5. 26. *Act.* 7. 43.
k 3. *Reg.* 11. 7.
l 4. *Reg.* 21. 3. 4.
m *Jerem.* 19. 5. 6. *Sophon.* 1. 4. 5.
n *Vide Pſal.* 105. 37. *Iſai.* 57. 5. *Ezech.* 16. 21. *&* 23. 39.
o 4. *Reg.* 17. 35.

concremaſſe in honorem Anamelech, & Adramelech Deorum ſuorum, quæ certè Numina eadem ſunt ac Moloch Ammonitarum. Nollem tamen fidem meam obligare, eandem conſuetudinem natos igni tradendi ſemper obtinuiſſe: fortaſsè ubi tàntùm *tranſlati*, ſeu *Inſtruti per ignem* filii dicuntur, mitiùs cum illis actum eſt, quàm ut nece abſumpti credantur. Quamquam conſuetus colendi Numinis ritus obtinuiſſe videtur, ut pueri igne abſumerentur.

Ex Rabbinorum fide, Idolum hoc ſuſo ære conſtabat, quod æreo throno aſſidens, bovino capite regium diadema ſuſtinebat; brachiis verò protenſis veluti ad amplexus invitabat. Cùm parvuli erant immolandi, ſubjecto igne ſtatua candeſcens miſeros pueros in ulnis oblatos excipiebat; qui ſtatim æſtu corripiebantur. Ne verò parvulorum decedentium clamor exaudiretur, ſonitu tympani, aliorumque muſicorum inſtrumentorum circa Idolum ingens ſtrepitus excitabatur. Alii verò dicunt, ſtatuam illam inclinatis in terram brachiis, pueros in ulnis poſitos, in ſubjectum ignem ſtatim demiſiſſe. Alii tandem narrant, totam intùs inanem fuiſſe, atque in 7. cellulas diviſam, quarum in primâ farina, in ſecunda turtures, in tertia ovis, in quarta aries, in quinta vitulus, in ſexta bos, in ſeptima infans recondebantur. Omnia autem illa ardente ſtatuâ conflagrabant.

David regione Ammonitarum armorum vi acquiſitâ, Melchom Dei illorum populorum, ſivè coronam Regis illius gentis, aurei talenti pondo, obtinuit [*p*], ex qua Regium ſibi diadema conflavit. Porrò talentum Hebraicum 3000. ſiclos, ſivè 125. libras Romanas æquabat; pondus ſatis pro regia corona immane. Quare diadema illud non capitis ornamentum fuiſſe, ſed throno ſuſpenſum, ut capiti immineret, veriſimiliùs credimus; vel ſaltem talentum aureum, de quo Scriptura, non pondus denotat, ſed valorem. Illud enim non auro tantùm conflatum, ſed gemmis etiam ornatum ex Paralipomenis conſtat: *Invenit in ea auri pondo talentum, & pretioſiſſimas gemmas;* quibus ſanè gemmis diadematis pretium multùm augebatur, quamvis pondere cętera diademata non excederet. Hæc nonnullis Interpretibus viſa ſunt (*q*).

p *Par.* 20. 2. *Melchom ſignificare poteſt vel Numen Melchom, vel eorum Regem. S. Hier. vertit, Regis eorum.* 2. *Reg.* 12.30.*& Melchom.* 1. *Par.* 20. 2.

q *Vide Comment.in* 2.*Reg.* 12. 30.

Quod potiſſimùm Paganorum Numen Moloch referret, non una eſt Eruditorum ſententia. Sunt, qui ad Saturnum acceſſiſſe credant, cui humano ſanguine litabatur; alii ad Mercurium, alii ad Venerem, alii ad Martem, ſivè Mithram. Nos Solem, ſivè Regem Cœli expreſſiſſe, allatis conjecturis probavimus (*r*).

r *Vide noſtr. differt. in Moloch, ante Comment. in Levit. & Selden. de Diis Syris, Spencer. de Leg. Hebraor. Rit. l.* 2. *c.*10. *Voſſium de orig. & progr. Idolol. l.*2. *c.*5.

I. MONOBAZES, Rex Adiabenes, maritus, & frater Helenę, quę Judaicę Religioni nomen dedit, uti in ſuo articulo diximus. Ex eo conjungio Monobazes, & Izates geniti. Regnum verò Izati, obeunte, patre, relictum, quem Judaicâ Religione initiatum fuiſſe diximus v. *Izates* (*ſ*).

ſ *Joſeph. Antiq. l.*20. *c.*2. *Obiit Monobazes A. Ær.*38.

II. MONOBAZES, filius alterius, de quo egimus. Hic teſtamento Patris tantum detulit, ut natu licèt major, Regni jura, fratri permiſerit; cui etiam, tempore obitûs patris quàm longiſſimè abſenti, idem Regnum religioſè conſervavit.

MONOCEROS, bellua unum cornu gerens, cujus generis plura ſunt animantia; alia enim cornu gerunt in fronte, alia in naſo, alia in capite. In Scriptuta tamen eo nomine unicornis tantùm ſignificatus videtur. Vide *Unicornis*.

MONTES. Judęa montuoſa erat, ſed montibus ut plurimùm amœnis, feracibus, & cultum patientibus, ut fructus, oleas, vineas, & paſcua exhiberent. Eos ſanè adeò feraces fuiſſe conſtat, ut Moyſes figuratâ locutione uſus, melle, & lacte vel ſaxa montium manaſſe diceret [*t*]. Alibi etiam (*u*) montes Palęſtinę excellentiſſimis fontibus ſcatere, ęrifodinis divites eſſe innuit. Porrò ęris fodinas in Palęſtina, & Libano olim fuiſſe ex hiſtoriis didicimus. Ariſteas in relatione Septuaginta Interpretum tradit, eaſdem fodinas uſque ad Perſarum Regnum permanſiſſe; deindè verò, referentibus Provincię Prefectis plùs eſſe in illis diſpendii, quàm lucri, derelictas fuiſſe. Moyſes Dominum enixè rogavit, ut *Montem iſtum egregium* [nempè Montes Judęę] *& Libanum* videre permitteretur (*x*).

t *Deut.*32.13.
u *Deut.* 8. 7. 9.
x *Deut.*3. 25.

Catalogum Montium, de quibus in Scriptura, ac de ſingulis nos in ſuo articulo, hìc ſubicjiendum duximus.

Catalogus Montium celeberrimorum, quorum Scriptura meminit.

Mons Seir (*y*), ſivè Idumęę. y *Gen.*16. 6.
Mons Horeb (z), ad Sinai in Arabia Petręa. z *Deut.*5. 2.
Mons Sinai (*a*), in Arabia Petręa. a *Deut.*23. 2.
Mons Hor (*b*), in Idumęa. b *Num.*20.22.
Mons Gelboę (*c*), ad meridiem Vallis Jezrael. c 2. *Reg.*1.21.
Mons Nebo [*d*], pars Montium Abarim. d *Num.*32. 3.
Mons Thabor [*e*], in Galilęa inferiori, ad Septentrionem Magni Campi. e *Jud.* 4. 6.
Mons Engaddi (*f*), ad Mare Mortuum. f *Joſue* 15. 62.
Mons Libanus (*g*), & Antilibanus. g *Deut.*3. 25.
Mons Calvarię (*h*), ubi Chriſtus crucifixus eſt, & ad Occidentem ſeptentrionalem Jeroſolymę. h *Luc.*23. 33.
Mons Garizim (i), ubi Templum Samaritanorum erectum erat. i *Jud.* 9. 7.
Mons Hebal (*k*), juxtà Garizim. k *Joſue* 8. 30.
Mons Galaad [*l*], ultra Jordanem. l *Gen.* 31. 21. 23. 25.
Mons Amalech [*m*], in Tribu Ephraim. m *Judic.* 12. 15.
Mons Moria (*n*), ubi Templum conſtructum eſt. n 2. *Par.* 3. 1.
Mons Pharan [*o*], in Arabia Petręa. o *Gen.* 14. 6. *Deut.*1. 1.
Mons Gaas (*p*), in Tribu Ephraim. p *Joſ.* 14. 30.
Mons Olivarum [*q*], alio nomine Mons ſcandali. q *Luc.* 21. 37.
Mons Phaſga (*r*), ultra Jordanem. r *Num.* 21.20. *Deut.*34. 1.
Mons Hennon [*ſ*], ultrà Jordanem, & juxtà Libanum. s *Joſ.* 11. 3.
Mons Carmeli (*t*), ad Mediterraneum inter Doram, & Ptulemaidem. t *Joſ.* 19. 26.

Pręter eos Montes, plures ſunt, qui urbibus ibidem ſitis celebrantur, ut Hebrone, Samariâ Nazareth, Gabaone, Sophim, Silo, &c.

Montes Juda potiſſimùm ad meridiem ejuſdem Tribûs, Idumęam verſùs, protenduntur.

Montes Ephraim totam ferè eandem provin-

vinciam occupant, exceptis locis ad Orientem Jordanis, & aliis ad Occidentem Mediterranei ſitis.

Montes Galaad à ſeptentrione ad meridiem, à Libano nempè, ſive à monte Hermon, uſque ad montem Seir, ſivè Idumæę excurrunt.

Montes Abarim, Phaſga, & Nebo juga montium ſunt, perpetuo nexu conjuncta ab Oriente ad Septentrionem, à montibus Galaad, ſivè Seir, uſque ad intima planitiei Moab, ad Orientem Jordanis.

De Montibus iotrà Jeruſalem, ſive in ejus pomeriis, egimus v. *Jeruſalem*. Hebręi frequentiſſimè Montibus *æterni* epithetum adjungunt (*u*), quod mundo fuerint coævi.

MOPHIN, alio nomine *Suphan*, ſivè *Schephuphan* [*x*], filius Benjamin (*).

MORASTHI, alio nomine *Mareſa*, ſivè *Moraſeth*, patria Michæę Prophetę. Vide *Mareſa*.

u Gen. 29. 26. Deut. 33. 15. Pſal. 75. 5.
x Num. 26. 38.
* Gen. 46. 21.

MORBI. Morborum in S. Scriptura genera quamplurima deſignantur, de quo argumenti genere conſulendi Franciſcus Valeſius *De Sacra Philoſophia*, Thomas Bartolinus *De Morbis Biblicis*, Guillelmus Aderus de eodem argumento, Chriſtianus Varlizius *De Morbis Biblicis è prava diæta, animique affectionibus reſultantibus*; & noſtra Diſſertatio de Medicina Hebræorum Commentariis in Eccleſiaſticum prefixa. Omnes fermè morbos Hebræi Dæmonis opus autumabant. Vide *Medici*.

MORIA, mons, cujus vertici Templum Jeroſolymitanum à Salomone ædificatum inſidebat [*y*]. Vulgò ferunt, hunc montem immolando Iſaaco Deum Abrahamo indicaſſe (*z*), quæ tamen opinio difficultate non caret. Samaritani pro *Moria* legentes *More*, miſſum à Deo Abrahamum autumant ad *More*, juxta Sichem (*a*), atque ſacrificii certum locum montem Garizim deſtinatum tradunt.

y Par. 3. 1.
z Gen. 22. 2. 14.
a Gen. 12. 6. Deut. 11. 30.

MORS. Cùm homo vetiti pomi comeſtione mortis ſententiam in ſe, totamque poſteritatem conciviſſet, ſtatim ſpirituali morte correptus, corporis letho bnoxius factus eſt; quod tamen diù poſt crimen ſubiit. Ab utraque morte, ſi Divino præcepto morem gerens, à pomo arboris vitæ abſtinuiſſet, futurum illum immunem felici, atque perpetuâ valetudine conſtat. Cui poſt diuturnam in terra vitam tranſlato, ſicutì Enoch, & Elias, vitam Deus indulſiſſet prorſus immortalem. Patres enim, & Concilia docent, nonniſi Adamo peccanti mortem fuiſſe obventuram, quamvis Rabbinis aliter de illo viſum ſit. Tradunt enim, Adami inſontis animam poſt diuturnam in corpore vitam, ſolutis ſpontè, & ſuaviter repagulis, immortalitate, atque æternâ felicitate donandam fuiſſe.

Jeſus Chriſtus morte ſuâ mortem devicit, æternam nobis in Cœlis felicitatem merens. Quamvis enim nullam animæ noſtræ novam contulerit immortalitatem, neque è re noſtra fore cenſuerit, à dura nos obeundi neceſſitate ſubducere, vitam tamen Gratiæ largitus eſt; ſuâque reſurrectione ſpem nobis fecit beatæ immortalitatis; eâ tamen conditione obtinendæ, ſi fidei merito, mediis Sacramentis, jus illud vindicemus, quod nobis ſanguine ſuo acquiſivit; neque admiſſis criminibus, de voluntate ipſius benè nobis merendi malè mereamur. De reſurrectione mortuorum agemus v. *Reſurrectio*.

Mortis nomen in S. Scriptura de letho animæ, & corporis æquè uſurpatur. *Prima mors* eſt aoimæ à corpore divulſio: *Secunda mors* eſt ad Infernum damnatio; eâdemque phraſi immineos mortis periculum, peſtis, morbi contagioſi, venenum, malum quodcunque ingens deſignatur. *Porta mortis*, ſepulchrum ſunt, & ſtatus mortuorum poſt hanc vitam; *vaſa*, ſivè *inſtrumenta mortis*, arma necem, ſive damnum inferentia; *vincula*, ſivè *laquei mortis*, inſidiæ ad occidendum adverſarium paratæ; *filius mortis*, vir morte dignus, ſeù morte damnatus; *pulvis mortis*, cinis eſt, in quem poſt obitum redigimur. *Fortis eſt ut mors* dilectio, ait Salomon (*b*); nempè in mortem, & amorem nulla vis.

b Cant. 8. 6.

MORTUUS. Eo nomine interdum ſignificatum credimus apud Hebræos Numen *Adonidis*; de quo proindè illud Moyſis explicandum (*c*): *Filii eſtote Domini Dei veſtri; non vos incidetis, nec facietis calvitium ſuper mortuum*. Is enim ritus ſervari ſolebat in celebrando *Adonidis luctu*. Iſraelitæ primitias Domino offerentes proteſtabantur (*d*): *Non comedi ex eis in luctu meo, nec ſeparavi* (uſus ſui illis) *ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in re funebri*; Hebr. *nihil donavi mortuo*, nempe Adonidi. Sacrificia Mortuorum, quæ juxta Pſalmiſtam comedebant Hebræi, myſteriis Beelphegor initiati, ſacrificia videntur Beelphegor oblata (*e*).

c Deut. 14. 1.
d Deut. 26. 14.
e Pſal. 105. 28. *Vide noſt. Diſſer. de Beelphegor, ante Comment. in Num.*

MORTUUS. Cum Hebræi recta de animæ immortalitate ac futurâ reſurrectione ſenſiſſent, mortuos omni ſtudio curaſſe par erat. Quare honore ſepulchri privari, malorum ſummum apud illos habebatur [*f*]; atque religioſiſſimi quique inter illos mortuis juſta perſolvere, eoſque ſepulturæ mandare, ac tandem deferre ad tumulos dapes, pro alendis pauperibus, ſtudebant [*g*]. Si quem in domo vel tentorio obire contigiſſet, tunc omnia, quà homines, quà utenſilia, maculam, integrâ hedommadâ perſeveraturam, contrahebant [*h*]. Quin & extra domum omnes ſivè morticinum, ſive occiſum contingentes, ſtatim eâdem impuritate corripiebantur. Huic eluendę cinis vaccæ ruſę, à Summo Sacerdote immolatę, die Expiationis ſolemnis [*i*], in vas aquâ plenum injiciebatur; aquâ deinde hoc ritu præparatâ, faſciculo hyſopi à viro mundo immunda omnia aſpergebantur. Hæc luſtratio tertiâ & ſeptimâ die fieri debebat. Ad hæc, qui impuritatem contraxerat, ſeptimâ die toto corpore, ac veſtibus lavari debebat, hiſque peractis eluebatur.

f Jerem. 8. 2. & 22. 14. Eccle. 6. & 2. Macch. 5. 10.
g Tob. 1. 20. & 2. 10. & 6. 18.
h Num. 19. 14. 15.
i Num. 19. 5. &c.

Ex Rabbinorum doctrina, nulla contrahebatur legalis macula, niſi in funere viri Iſraelitæ (*k*); cum Ethnicis enim, dum vivebant, conſuetudinem habere citra maculam non licebat, mortuos contingere fas erat. Iſraelitæ verò ſuperſtites, ſanctitatis & probitatis odorem ſpirant, vicinos ſanctificantem; poſt mortem verò, viduatum animâ, & Sancto Spiritu corpus nonniſi cor-

k *Jo. Nicolai de ſepul. Hebr. l.* 3. *c.* 3. *Baſn. hiſt. de Juifs, l.* 7. *c.* 25.

ruptionem, & ſaniem ſundere poſſe videtur. Earum Cæremoniarum, quibus ii luſtrantur, qui maculam in funere contraxere, poſt deſtructionem Templi abrogato Sacrificio vaccæ rufæ, nullus fuit uſus. Hinc Judæi funeri adſiſtentes, nullâ ſe maculâ correptos cenſent (*l*). Si quis ægroto animam agenti fortè adſit, continuò pro veteri Hebræorum more veſtes diſcerpit, licèt nonniſi oram illius ad latitudinem manûs, cæremoniæ magis, quàm doloris cauſâ ſcindere ſoleant. Si Cognatus veſtem illam diſciderit, exinde ſciſſionem ſarcire nefas; extraneis verò poſt triginta dies permiſſum. Ex veteri etiam conſuetudine, totam aquam, quæ fortè in eadem domo occurrerit, & in vicinia, ſpargunt; qua, dicunt Rabbini, Angelus exterminator gladium, quo Defunctum confôdit, à ſanguine eluit. Ex eo contactu, addunt, aquis lethiferum virus inditum. Poſt hæc, cadaver ſuper ſtratum in terra pannum deponitur, pollex manûs plicatur; cerea fax vel ad caput, vel ad pedes defuncti accenditur. Inde lotum corpus ſubuculâ induitur, cui altera veſtis ſuperponitur, ex tenui tela, pro die Expiationis ſolemnis deſtinata; huic additur *Taled*, pannus nempe quadratus, ornatus lemniſcis. Caput verò albo pileo obducitur, atque ita præparatum corpus feretro imponitur.

l *Vide Leo Modena* de' riti Ebraici *p.1. c. 8.*

Olim in Palæſtina nonnulli ex Hebræis potentiores mortuorum corpora balſamo condiſſe videntur; quamquam mos ille vulgò nunquam obtinuit. Hinc corpus Jeſu Chriſti linteis obvolutum, atque aromatibus conditum eſſe, *ſicut mos eſt Judæis ſepelire*, Sanctus Joannes narrat (*m*). Corpus etiam cum aromatibus, vel aromata ſola juxta corpus igne combuſta fuiſſe in funere quorundam Regum Juda, legimus (*n*); an pro recepta hoc conſuetudine ſervatum ſit, ignoramus. Poſt relictum aliquandiù in feretro cadaver, Conſanguinei ad ipſum tumulandum conveniunt. Curandum autem, ut in pedes efferatur, juxta Rabbinos.

m *Joan.* 19. 39.

n 2. *Paral.* 21. 19. & 16. 24. *Jerem.* 34. 5.

Olim præficas (*o*) & lugubrium inſtrumentorum peritos (ſaltem duos in funere uxoris exigunt Rabbini) conducebant, eoque apparatu funus ducebatur. Hoc funus ſi quis fortè in via offendiſſet, comitari honoris gratiâ (*p*), ac lachrymas lachrymis miſcere cogebatur. Hinc illud: *Lamentavimus, & non ploraſtis* (*q*); & S. Paulus luctum agere ſe cum dolentibus, gaudere cum gaudentibus gloriatur (*r*).

o *Vide Jerem.* 9. 17. 18. *Matth.* 9. 23. *Joſeph. de Bel. l.* 3. *c.* 15. *Miſna tit. Chetuboth. c.* 4. *Gemar. Babylonica* & *ibidem*.

p *Joſeph. contra Appion. l.* 2.

q *Luc.* 7. 32.

r *Rom.* 12. 15.

Cùm ad locum funebris pompa pervenerit, depoſito in terram feretro, defuncti elogium, ſi ex clariſſimis gentis fuerit, pronunciatur; quo abſoluto, decies foveam circumeuntes, prolixam orationem recitant, cujus initium (*ſ*): *Deus fortis, cujus perfecta ſunt opera*. Sub hæc, cadaver in ſepulchro collocatur, ore ad Cœlum verſo, ac ſtatim vir inter præſentes cognatione vicinior, terram injicit, totâque demum foveâ ingeſtâ, palis terra æquatur. Juſtis peractis, retrorſum incedentes, è cœmeterio ſe recipiunt, ter herbam decerptam retrò projicientes, illud interim repetentes; *Florebunt ſicut fœnum terræ*. Credunt autem, Judæorum corpora per meatus ſubterraneos in Palæſtinam circumvolvi (*t*), quòd illi *revolutionem mortuorum*, ſeu *cadaverum* appellant, reſurrectionem, & beatitudinem in ea regione ſperantes. Antequam corpus in cinerem reſolvatur, animam irrequietam, & errantem vagari, quandoque etiam ad corpus in tumulo inviſendum ventitare dicunt (*u*).

s *Deut.* 32. 4.

t *Rab. Salom. in Gen.* 47. 29. *Abarban. alii.*

u *Vide noſt. Diſſer. de funer. Hebr. ante Comment. in Num.*

ORATIONES PRO MORTUIS. Vide *Purgatorium*.

MORUS. Author Pſalmi 77. 52. innuit, Divino flagello in Ægyptum inſonante, vineas ejus regionis grandine, & moros pruinâ percuſſos fuiſſe. Hebræus reddi poteſt, juxta plures Interpretes, *& ſycomoros in grandine*. Porrò ſycomorus, arbor in Ægypto nota, foliis ad morum, & fructu ad ficum accedit. Hinc nomen ſycomorus; *ſycos* enim ficus eſt. Hebræum *ſchikamah* radix videtur vocis *ſycaminus*, quæ ſycomorum ſonat.

Cùm Antiochus Epiphanes ingentes copias in Judæos duxiſſet (*x*), quos in exercitu habebat elephantes, objectis velis ſanguine mori, & uvæ infectis, ad prælium acuebat. Elephas enim, mitis alioqui ingenii bellua, ſtimulis, ſivè irritamentis, ſivè tandem objecto ſanguine, ſivè re quacunque ſanguineâ percitus, ferveſcit. Ad eam rem interdum medicatis potionibus in ebrietatem adductâ belluâ, ſenſus ille humanitatis à natura inditus conſopitur; quod in ſupplicio Judæorum Ægyptiorum per Ptolemæum Philopatorem factum ſcimus. Vino enim aromatibus condito inebriati Elephanti, miſeros illos pedibus proculcatos contuderunt (*y*). Plutarchus, & Seneca (*z*) tradunt, viſo rubro colore tauros, viſo albo elephantes efferari. Nec tamen de veritate hiſtoriæ in primo Libro Macchabæorum relatæ ambigendum unquam; ſi enim viſo ſanguine, ſeù vivido aliquo colore vulgò bruta efferari contingit, utì Valeſius animadvertit (*a*); quidni & elephantes incitentur?

x 1. *Macch.* 6. 34. *A.M.* 3841. *ante Chr.* 159. *ante Ær.* 163.

y *Vide* 3. *Macchab.*

z *Plut. de fort. Alex. Sen. l.* 3. *c.* 30. *de ira*

a *Philoſoph. Sacr. c.* 82.

I. MOSA, filius Caleb ex *Epha* concubina, ſivè conjuge inferioris gradûs (*b*).

II. MOSA, filius Bale, & Hodes (*c*).

III. MOSA, filius Zamri, & pater Banaæ, è Tribu Benjamin (*d*).

b 1. *Par.* 2. 46.

c 1. *Par.* 8. 9.

d 1. *Par.* 8. 36.

MOSEL, urbs (*e*) incerti ſitûs. Textus Hebræus Ezechielis non ſolùm reddi poteſt ut in Vulgata: *Dan, & Græcia, & Moſel*; ſed etiam *Dan & Javan Ozel*. Bochartus (*f*) autumat, *Javan Ozel*, ſivè *Uzal*, poſteros eſſe *Javan*, incolentes Uzal Arabiæ urbem. Septuaginta pro *Javan* legerunt *Jain*, nempè vinum, ſicutì & pro *Moſel*, habent *Aſel*, ſivè *Aſael*. In Syriaco: *Dan, & Javan Uzel*. Arabs: *Vinum Ail ad nundinas tuas adducent*. Chaldæus: *Dan, & Javan turmatim mercimonia adducent*. Ego locum corruptum ſuſpicor, cùm *Dan* & *Javan* remotiores ſint, quàm ut conjungendæ videantur.

e *Ezech.* 27. 19.

f *Bochart. Phaleg. l.* 2. *c.* 22.

MOSERAH, ſivè *Moſeroth* (*g*), idem fortaſsè locus, ac *Hazera*, & *Hazeroth* (*h*), ubi Iſraelitæ in itinere per deſertum caſtrametati ſunt. Situs erat in viciniis Cades, & montis *Hor*, ubi Aaron deceſſit.

g *Num.* 20. 33. & 33. 30.

h *Num.* 11. 34. & 13. 1. & 33. 17. 28.

MO-

i *Gen.* 10. 2.

MOSOC, ſextus filius Japhet (*i*), alio nomine *Meſech*. Vulgò creditur Moſcorum (populi inter Iberiam & Armeniam) author. Alii verò, quod nos etiam maluimus, Moſchis patrem tribuunt *Moſoch* (*k*).

k *Vide Interpp. in Gen.* 10. 2. & *Ezech.* 27. 13. & 32. 26. & 38. 2. 3. & 39. 1.

I. MOSOLLAM, filius Zorobabel, è Tribu Benjamin (*l*).

II. MOSOLLAM, filius Sephatiæ (*m*).

III. MOSOLLAM, filius Abigail (*n*).

IV. MOSOLLAM, filius Moſollamith (*o*).

V. MOSOLLAM, vir ex poſteris Caath ſub Joſia (*p*).

VI. MOSOLLAM, filius Beſodiæ (*q*).

VII. MOSOLLAM, filius Barachiæ (*r*).

MOSOLLAMIA, pater Zachariæ, Levita, & janitor Templi (*s*).

MOSOLLAMITH, pater Moſollam, & filius Emmer (*t*).

I. MOSOLLAMOTH, pater Barachię (*u*).

II. MOSOLLAMOTH, pater Ahazi (*x*).

l 1. *Par.* 9. 7.
m 1. *Par.* 9. 8.
n 1. *Par.* 5. 13.
o 1. *Par.* 9. 12.
p 2. *Par.* 34. 12.
q 2. *Eſdr.* 3. 6.
r 2. *Eſd.* 3. 4.
s 1. *Par.* 9. 21.
t 1. *Par.* 9. 12.
u 2. *Par.* 28. 12.
x 2. *Eſdr.* 11. 13.

MOYSES, quod nomen rectiſſimè ità ſcribitur, *Moiſes*, ſivè *Mouſes*, ſivè *Moſes*. Moyſes filius Amrami & Jocabed amborum ex Tribu Levi; natus in Ægypto (*). Fratrem habuit Aaronem, & ſororem Mariam, de quibus infra ſermo redibit. Aaron triennio natus eſt ante Moyſem, Maria verò quinquennio, fortaſsè vel ſexennio ante Aaronem. Aliquandiu ante ortum Moyſis (*y*), Edicto à Rege Ægypti cautum erat, ne Hebræorum infantes mares vivere permitterentur; de puellis verò nihil grave ſancitum. Parentes Moyſis, quibus Regiæ juſſiones ægerrimè acciderant, tribus menſibus exequutionem diſtulerunt, infantem in domo celantes; verùm fruſtra ſe diutiùs ejus necem dilaturos ſentientes, exponere illum, commiſſâ Providentiæ ejus ſervandi curâ, decreverunt. Quare fiſcellæ ex juncis intextæ impoſitum, in ripa Nili dereliquerunt, traditâ interim Mariæ ſorori infantis curâ, ut rei eventum obſervaret (*z*). Accidit inter hæc, ut filia Pharaonis Regis Ægypti ad flumen ſivè corpori, ſivè pannis lavandis (*a*) veniens, ciſtellam inter arundines conſpicata, ad ſe deferri, atque aperiri juberet. Infantem in ea reconditum intuita, oris elegantiâ, atque rei miſeratione, ſtatim enim Hebræum eſſe intellexit, commota eſt. Maria occaſionem nacta, petiit, num nutricem aliquam Hebręam nutriendo puero quæritare ſe vellet. Nec mora: annuente Reginâ, Jocabed matrem pueri duxit, cui nutriendi infantis, promiſſo pretio, cura demandata eſt; indito prius eidem puero ab illa nomine *Moyſes*, quod Ægyptiorum ſermone eductum ex aquis ſonat (*b*). Etenim *mo*, ſivè *mou* Ægyptiis aquam; *uſes* verò eductum ex aquis ſignificare tradunt Joſephus, & S. Clemens Alexandrinus. Verùm Cl. Abbas Renaudot, poſt navatam Ægyptiacæ Linguæ operam, obſervat, aquam *Mooon*, *ſi* verò eductum, ſivè acceptum ſignificare. Hanc Pharaonis filiam *Thermuthim* appellat Joſephus (*c*). Hæc igitur in filium jure adoptionis adſcitum puerum, omnibus Ægyptiorum ſcientiis imbuendum curavit (*). Inſtruere verò in iis, quæ ad religionem & hiſtoriam Hebræorum, quin & ad Linguam Hebraicam pertinebant, parentum cura fuit, longè omnium antiquiſſima. Nec ſegniôres fuerunt in ſuggerendis iis, quæ ad removendum pueri affectum ab aula Pharaonis conferrent; quibus altè in ejus mente inſidentibus, cùm primûm adolevit, omnibus aulæ voluptatibus, ipſâque Regiâ adoptione poſthabitâ, utpotè quibus morum innocentia, & vitæ æternę ſalus periclitaretur, ſuæ gentis incommodis angi non recuſavit: *Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti, aſpiciebat enim in remuneratorem* (*d*).

* *A. M.* 2433. *ante Ch.* 1567. *ante Ær.* 1571.
y *Exod.* 1. 8. 9. *A. M.* 2431. *ante Ch.* 1569. *ante Ær.* 1573.
z *Exod.* 2. 3. &c.
a *Exod.* 2. 5.
b *Exod.* 5. 10. *Joſeph. Antiq. l.* 2. *c.* 5. To gar ydor mô oi Eigyptioi calouſi. Uſes de, tous ex ydatos ſothentas. *Vide & Clem. Alex. l.* 1. *Strom.*
c *Antiq. l.* 2. *c.* 5.
* *Act.* 7. 22.
d *Hebr.* 11. 24. 25. 26.

Nomen *Joakim* primò à parentibus inditum puero fuiſſe, cùm ab illis circumcideretur, tradit S. Clemens Alexandrinus (*e*). Deindè *Moyſes* à filia Pharaonis appellatus eſt, quòd illum ex aquis eduxiſſet. In Cœlo verò, quò poſt mortem tranſlatum fuiſſe vivum vegetemque autumant Judæi, nomen *Melchi* obtinere ferunt. Addit S. Clemens, eumdem puerum cùm primùm adoleviſſet, ab optimis Ægypti præceptoribus Arithmeticam, Geometriam, Muſicam, omnemque ſcientiam ſonitûs, & harmoniæ, quin & Philoſophiam ſymbolicam per hieroglyphica auſcultaſſe. Nec prætermiſſa omnia Ægyptiæ Linguæ, & ſcripturæ myſteria; Aſtronomia inſuper Chaldæorum, & Ægyptiorum. Eadem repetit Philo (*f*), addens conſultò accitos Græcos, qui puerum artibus liberalibus excolerent; Aſſyrios, ut literis; Ægyptios, ut Mathematicis erudirent. Eupolemus, apud S. Clementem, & Euſebium laudatus (*g*), teſtatur, Moyſem omnium Sapientum primum Hebræos Grammaticam docuiſſe; ex quibus in Phœnices, & ex illis in Græcos derivatam.

e *Clem. Alex. l.* 1. *Strom.*
f *Philo de vita Moſis.*
g *Eupolem. apud Clem. Alex. Strom. l.* 1. & *Euſeb. Præp. l.* 9. *c.* 26.

Joſephus ex recepta, ut veriſimiliùs creditur, apud Judæos ſuæ ætatis traditione, hiſtoriam Moyſis pluribus rerum geſtarum monumentis exornat. Ægyptiorum Regis, ait, filia Thermuthis, in ripa Nili fortè obambulans, fiſcellam quandam fluctuantem conſpicata, nautis præcepit, ut ad ſe deferrent. Ut puerum in ea reconditum vidit, illius elegantiâ capta eſt, ſtatimque fœminis quibuſdam nutriendum commiſit. Verùm cum fruſtra ſe Ægyptias nutrices legiſſe, puero lac recuſante, & Mariæ veluti fortuitò ſtatim ſe offerenris monitu ſentiret, commiſit eidem Mariæ, operam ſuam ad eam rem pollicenti, ut Hebræam nutricem quæreret. Accita ergo Jocabed mater infantis, mammillas porrexit, ex qua puer lac ſugere non recuſavit; quare munus illius nutriendi ſtatim fœminæ commiſſum eſt.

Adeò verò blandus ridebat in puero lepor, ut intuentes faſcinare videretur; quare Thermuthis filiis carens, illum ſibi jure adoptionis adſciſcere non dubitavit. Triennali igitur ætate grandiuſculum Regi obtulit, addens ſe puerum illum optimæ ſpei in filium adoptaſſe, ipſique ſucceſſionem in Regno Ægypti votis omnibus exoptare. Hæc dicens, ſimul in ulnis Regis infantem depoſuit. Rex autem in gratiam filiæ puero blandiens, detractum capiti ſuo diadema, illi per luſum imponebat: quod vix ſenſit Infantulus, ſtatim arreptum illud in terram abjiciens, pedibus proculcavit. Ea res adeò mali ominis

viſa

Digitized by Google

viſa, ut idem Sacerdos, qui olim hujus pueri ortum, fatalem Ægypto futurum prædixerat, tunc quoque exclamaret, oportere pueri illius nece Ægyptiorum ſecuritati conſulere. Thermutbis his auditis, continuò puerum ſubduxit, Rege nequaquam prohibente; atque indè oraculis Prophetæ nihil territa, veluti ad ingentia deſtinatum, liberaliter educavit.

Cùm adoleviſſet, occaſio Dei conſilio orta eſt, ut virtutis, atque dexteritatis ſuæ monumentum inſigne Moyſes exhiberet. Æthiopes enim à meridie, & in plaga ſuperiori Ægypto contermini, regionem ingreſſi, Ægyptiorum arma in ſe provocaverant. Prælio igitur inter duos exercitus commiſſo, Æthiopes, partim cæſis, partim diſperſis hoſtibus, victores proſpero ſucceſſu inflati ad interiora Ægypti uſque Mempbim excurrerunt; omnia circum vaſtantes, atque ingentem prædam referentes. Inter eas anguſtias Ægyptii, conſulto Oraculo, Hebræi opem requirendam audierunt. Quare Rex Thermuthim rogavit, ut Moyſem in ducem copiarum concederet, jurejurando pollicitus, illâ exigente, nihil contra eundem Moyſem gravius tentaturum. Moyſes novo ſuſcepto munere, ratus è re ſua eſſe, ſi antea hoſtes præveniret, quàm moviſſe exercitum ſcirent; relictâ conſuetâ ſecundùm amnem viâ, copias per interiora regionis, quà iter ſerpentum, atque venenatorum animalium frequentiâ infeſtum eſt, traducere ſtatuit.

Ut ea res pro voto ſuccederet, caveis quibuſdam ad id conſtructis, aves quaſdam in Ægypto frequentiſſimas, *Ibides* nuncupatas, atque anguium venatione victitantes, ſecum transferendas complures curavit. Earum avium ope in fugam actis, atque diſperſis anguibus, itinere ſatis commodo exercitus uſus eſt; qui proindè inopinatò hoſtibus ſupervênit. Turbatos igitur adorti Ægyptii, facilè trucidarunt, atque victoriæ impetum ſequentes, in eorum regionem ingreſſi, eâ vaſtatâ, urbibus quamplurimis captis, hoſtium reliquias in urbe Saba (poſtea à Cambyſe *Meroe* appellatâ) concluſit. Hujuſce urbis ſitu, utpotè quæ in Inſula eſſet, & munitionibus, obſidio diutiùs, quàm pro voluntate Ducis, prorogata eſt; eo tamen temporis ſpatio res accidit, capiendæ impunè urbi opportuna.

Tharbis filia Regis Æthiopiæ viſo è mœnibus inter primos ordines pugnante Moyſe, illius virtute & dexteritate, qui collapſas Ægyptiorum res eò reſtituerat, ut paria iis, quæ paſſi fuerant, in hoſtes referrent, capta amore in illum exarſit. Clam igitur miſſis, qui nuptias ab illo peterent, acceptâque viciſſim ab eo conjugii fide, eâ conditione, ut urbem traderet, ſtatim portæ hoſtibus apertæ ſunt, ac Moyſes celebratis cum Tharbi nuptiis, victorem exercitum in Ægyptum reduxit. Ut Regiam ingreſſus eſt, pro eo, quòd meritas gratiarum actiones pro rebus egregiè geſtis referret, livore adverſariorum de homicidio ad Regem ſe delatum ſenſit. Pharao etiam, apud quem viri fama invidiam creaverat, ejus necem ſtatuerat; ſed Moyſes rem ſubodoratus, clam ab aula ſe ſubducens, in Madianitidem per cæcas, occultaſque vias, ut diſpoſitos ad ſe capiendum per itinera viarum milites falleret, ſeceſſit.

De hac hiſtoria ne verbum quidem ipſe Moyſes; ſed ille ità rem contigiſſe refert (*h*). Cùm Moyſes jam adoleviſſet, fratres ſuos inviſurus vênit, nactuſque eâ occaſione Ægyptium inclementer Hebræum quemdam habentem, rei indignitate commotus, ſedulò priùs, an ab aliquo obſervaretur, circumſpiciens, in Ægyptium inſiliens, occidit, atque cadaver in ſabulo occuluit. Mane alterius diei, duos Hebræos mutuò jurgantes audiens, alterum ex illis admonuit, ne fratrem percuteret. Cùm ille reſpondiſſet, nihil ſe eum ipſo rei habere, illique homicidii crimen exprobraſſet; Moyſes eam rem proditam intelligens, ſibi plurimùm metuit. Et jure; cùm Pharao, eâ cæde intellectâ, virum ad ſupplicium quæreret. Seceſſit ergo Moyſes in Madianitidem, regionem trans Mare Rubrum, in Arabia Petræa, ad montem Sinai. Cùm eò perveniſſet, juxta puteum ſedebat; quò fortè accidit, ut ſeptem filiæ Jethro Sacerdotis Madian, adaquandis gregibus venirent. Impletis jam ab illis aquâ canalibus in uſum gregis, paſtores ſupervenerunt, ut mulieres abigerent; ſed Moyſes earum patrocinio ſuſcepto, injuriam propulſavit, ſimulque gregibus adaquandis operam ſuam contulit.

h *Exod.* 2. 11. *&c. A. M.* 2473. *ante Chr.* 1527. *ante Ær.* 1531. *Moyſis anno* 40. *Act.* 7. 23.

Acceptum ab extraneo viro beneficum, puellæ domum reduces, patri renunciarunt; à quo ſtatim Moyſes accitus, eo contubernio gratuitò aliquandiù uſus eſt. Deindè firmam, ſtabilemque moram jurejurando pollicitus, Sephoram filiam Jethro conjugem duxit. Ex eo conjugio duos filios genuit, *Gerſam*, cui nomen indens pater dixit, ſe advenam eſſe in regione remotiſſima; & *Eliezer*, dicente patre, dum illud filio nomen imponebat: Deus mihi præſto fuit, ut è Pharaonis manibus ſubducerer. Diù poſt (*i*), Rex Ægypti deceſſit, & Iſraelitæ malorum immenſo pondere ope ad Cœlum inclamantes, pronas Dei aures nacti ſunt.

i *Exod.* 2. 23. 24. *A. M.* 2512. *ante Ch.* 1488. *ante Ær.* 1492.

Cùm igitur Moyſes paſcendis ovibus Jethro occuparetur, accidit, ut in deſerti interiora penetrans, uſque ad Horeb perveniſſet (*k*). Ibi rubum ardentem, intactis tamen vepribus, conſpicatus, primò miraculum obſtupeſcens hærere; deinde propiùs accedere, oculis cauſam rei exploraturus. Sed audita continuò Domini vox de medio rubi, ne accederet, quin & denudatis pedibus locum ſanctum majori reverentiâ contingeret, præcipientis. Adjecit autem vox, ſe eſſe Deum patris Moyſis, Abrahami, Iſaaci, & Jacobi; qui auditis Hebræorum ſub Ægyptiis ſatiſcentium clamoribus, illis relevandis, atque in libertatem aſſerendis, transferendiſque in terram lacte, & melle manantem, regionem nempe Chananæorum, Hæthæorum, Hevæorum, Pherezæorum, Amorrhæorum, deſcenderat. Totum autem opus educendi è captivitate populi, atque de libertate cum Pharaone agendi, ipſi Moyſi ſe committere.

k *Exod.* 3. 1. *&c. Anno M.* 2513. *ante Ch.* 1487. *ante Ær.* 1491.

Moyſes, qui nudatis pedibus, aque cooperto vultu Dominum loquentem auſcultaverat, ut ſibi cum Pharaone agendum audi-

divit, munus detrectabat. Sed Dominus opem illi ſuam pollicitus eſt. Ne autem deceptum ſe in ea viſione putaret, eventurum ſciret, ut poſt eductum populum, eodem in monte Domino ſacrificium eſſet oblaturus. Tunc Moyſes quæſivit à Domino, quid ſibi reſpondendum eſſet, ſi juſſu Dei verba Iſraelitis faciens, requireretur ab illis, quodnam eſſet Deo nomen? Cui Deus, Nomen rogantibus, ait, reſpondebis: Deus eſt qui eſt; atque ejus, qui eſt, juſſu veniſſe te dices, ut promiſſæ patribus ſuis regionis poſſeſſionem aſſequantur. Dicenti autem, ait, fidem adjicient. Ire autem juſſit & ad Pharaonem, cui Dei Hebræorum nomine denunciaret, uti populum dimitteret, ut itinere trium dierum per deſertum procedens, juſſum à Deo ſacrificium offerret. Hæc autem nunquam permiſſurum Pharaonem ſcire ſe, niſi coactum, ingentibus priùs malis Ægypto percuſsâ.

Cùm Moyſes iterum iterumque munus deprecaretur, Deus virgam ſuam in terram projiceret, imperavit; quam ſtatim in anguem converſam, iterum manibus relevare præcepit. Paruit ille, atque in virgam reducta eſt. Juſſit deinde, manum in ſinum reponere; quæ poſita, ac dein reducta, leproſa apparuit; iterum verò Dei juſſu, in ſinum ducta, reductaque convaluiſſe viſa eſt. Duo hæc prodigia coram populo fieri Deus mandavit. Adjecit autem, ſi populum adhuc diffidentem videret, aquas è Nilo hauſtas in aera ſpargeret, ſtatim in ſanguinem convertendas. Moyſes his minimè acquieſcens, difficultatem loquelæ ſuam cauſatus eſt, quam poſt facta cum Deo verba majorem ſe experiri, novo veluti pondere oppreſsâ linguâ, profitebatur. Sed Deus in ore ſe illius futurum pollicitus eſt; deindè altero etiam atque etiam detrectante, adjecit, Aaronem virum eſſe eloquentem, quem proindè pro ſe interpretem, Divina ſecreta ſibi commiſſa illi aperiens, adhiberet; quare, ait, Aaron, lingua erit Moyſis; Moyſes verò, Aaroni Dei loco (*l*); utriſque ego loquentibus adero. Præcepit tandem, ut virgam illam ſuam ſervaret, ingentium prodigiorum inſtrumentum futuram.

l *Exod.* 4. 16.

Bonâ igitur ſoceri veniâ, Moyſes in Ægyptum iter cum uxore, & filiis, ſuſcepit, nullam eundi cauſam obtendens, niſi ut fratres inviſeret. Cùm ad diverſorium quoddam perveniſſent, Angelus venientibus obviam factus, necem Eliezer (*m*) natu minori illaturus viſus eſt; quod ſcilicet, uti ferunt, nondum circumciſione initiatus eſſet. Quare Sephora ſtatim accurrens, acutâ petrâ filium circumcîdit; dein ante pedes viri provoluta, *Sponſus*, ait, *ſanguinum tu mihi es*. Nec mora; receptis filiis in domum Jethro regreſſa eſt. Sub eodem fermè tempore, Aaron juſſus à Deo in occurſum fratris venire, juxta Horeb illi occurrens, de omnibus quoad populi ab Ægypto liberationem, ab illo certior factus eſt. Simul igitur euntes ut in regionem pervenerunt, convocatis optimatibus populi, legationem ſuam Moyſes fratris voce expoſuit; quod omnibus illicò perſuaſum eſt.

m *Hebræus Textus verſibus* 24. 25. 26. *obſcuriſſimus eſt; non enim, quis ab Angelo peteretur, cujuſve pedes tetigerit Sephora, quive rectus cuſus regas illud*, dimiſit eum ℣. 26. *ſatis exprimit. Qui nobis ſenſus probabilior videtur, illum ſequimur.*

Secundùm hæc, ambo fratres ad Pharaonem ingreſſi, petierunt, ut bonâ ipſius veniâ liceret populo viâ tridui in deſertum Arabiæ procedere, ubi juſſum à Deo ſacrificium offerret. Pharao nihil ſe cum Deo Hebræorum habere jactans, nunquam ſe populum dimiſſurum profeſſus eſt; ſimulque ratus ſatis otii populum habere, ut de novandis rebus cogitaret, juſſit nullas deinceps paleas, continendis, quos fabricabantur, lateribus, illis ſuppeditari. Populus novo onere oppreſſus, exclamare palàm contra Moyſem, & Moyſes cum Domino conqueri (*n*). Cui Dominus excuſſiturum ſe in Ægyptios flagellum reſpondit; ſe verò cor Regis obduraturum, ut nonniſi malorum terrore coactus populum dimitteret. Iterum ergo fratres Regem adeuntes, legationem ſuam expoſuerunt, ſimulque ab Aarone projecta in terram virga prodigioſa, ſtatim in colubrum converſa eſt. Acciti continuò à Pharaone Magi; quorum Principes Jannes, & Mambres (*o*), fictis præſtigiis virgas & ipſi ſuas in angues traſmutarunt; ſed illud accidit, ut coluber Moyſis ſtatim Magorum ſerpentes voraret.

n *Exod.* 6. 1. *&c. Ann. M.* 2513. *ante Ch.* 1487. *ante Ær.* 1491. *Moyſis* 80. *Aaronis* 83. *Exod.* 7. 1... 7.

o 2. *Timoth.* 3. 8. *Vide* Jannes & Mambres.

Secundùm hæc, intrà modicos ſanè dies, variis Ægyptus plagis à Deo percuſſus eſt (*p*). Primò enim Moyſis operâ Nili aquæ ſanguine infectæ ſubitò apparuerunt, quod decimâ-octavâ die ſexti menſis, deindè *Adar* dicti, & Februario reſpondentis inceptum, per hebdomadam duravit.

p *Nonnulli ex Rabbinis autumant, eas plagas integro anno, repetitis tamen intervallis, duraſſe.*

Secunda plaga, *ranarum*, integrâ die 25. ejuſdem menſis, Ægyptios afflixit (*q*).

q *Exod.* 8. 2. 3. *&c.*

Tertia, *pulicum* (*r*), ſivè *ſciniphum*, die 27. ejuſdem menſis. Mane alterius diei Moyſes plagam *muſcarum* (*ſ*) minitatus eſt, quam cœptam die 29. Adar, die 30. Moyſes, deprecante Pharaone, abſtulit.

r *Exod.* 8. 17. *Sciniphes Hebr. Chinnim.*

ſ *Exod.* 8. 21. 24. *Hebr. Harob Cabad. Vulgò Omnigenus muſcarum, ſeu muſca graviſſima, Colluvies muſcarum.*

Quinta, *peſtis animalium* (*t*), die 2. menſis ſeptimi, deinde *Niſan* appellati, qui menſis exordium eſt anni ſancti. Die tertiâ ceſſavit.

t *Exod.* 9. 1. *&c. Septuag. Thanatos megas ſphodra.*

Sexta, *ulcerum*, ſeu *puſtularum* (*u*), quibus latè per Ægyptios ſerpentibus, vel ipſi Pharaonis Magi percuſſi ab adeundo Rege, atque eludendis ſuis præſtigiis veris Moyſis miraculis prohibiti fuere. Biduo duravit, nempe die 14. & 15. *Niſan*, à Moyſe *Abib* appellati.

u *Exod.* 9. 10. 11. 12.

Septima, *tonitruum*, *grandinis*, *imbris*, & *fulgurum* (*x*), integrâ die 5. ejuſdem menſis.

x *Exod.* 9. 17. 18.

Octava, *locuſtarum* (*y*), intactas à grandine reliquias vaſtantium. Hæc plaga à Moyſe 7. die Niſan annunciata, die 8. immiſſa eſt.

y *Exod.* 10. 4... 13.

Nona, *tenebrarum* (*z*), totam Ægypti faciem triduo occupantium, cùm interim terra Geſſen, Hebræorum ſedes, diurnâ luce frueretur. Cœpit 10. Niſan, qua die Hebræi ſegregare agnum, poſt quatriduum in Paſcha immolandum, juſſi ſunt (*a*).

z *Exod.* 10. 22. 23.

a *Exod.* 11. & 12.

Decima, *cædis liberorum natu majorum* (*b*), quos Angelus exterminator gladio percuſſit, nocte intermediâ 14. & 15. Niſan; eâdem ſcilicet egreſsûs Hebræorum ex Ægypto.

b *Exod.* 12. 23. *&c.*

Igitur Pharao, adhuc plagâ tenebrarum per-

c Exod. 12. 13.

perſeverante, accitis Moyſe & Aaron (*c*), dixit, liberam ſe permittere populo facultatem, ut ad locum condictum ſacrificii offerendi causà pergerent, eà conditione, ut greges non abducerent. Detrectante Moyſe conditionem, Pharao, Deo ſic diſponente, obduratus illicò, à ſe eos expulit, capitali pœnà indictâ, ſi rediiſſent. Moyſes nunquam ſe faciem illius viſurum pollicitus eſt; neque ſanè antea rediit, quàm ab eo vocatus, ut liberam exeundi ab Ægypto poteſtatem indulgeret.

Veſpere diei 14. Abib, ſivè Niſan, Hebræi immolato priùs agno Paſchæ, ſivè tranſitûs Domini, ejus ſanguine ambos poſtes domorum ſuarum linierunt, ut eo veluti ſigno filii illorum natu majores à tranſeuntis Angeli exterminatoris furore eximerentur. Circa tertiam igitur noctis vigiliam (*d*), Angelus Domini ſtricto gladio per Ægyptum diſcurrens, omnes filios primores natu Ægyptiorum, ne Pharaonis quidem, ſicut & mancipii vilioris, excepto, percuſſit. Excitato ea de re ingenti per Ægyptum clamore, continuò accitis doobus fratribus, egreſſum populo pro eorum voto Pharao indulxit. Iter autem parantes adeo urgebant Ægyptii, ut ne dato quidem ſpatio fermentum miſcendi, ſubactam aquâ farinam ſecum ferre cogerentur, è qua azymos panes inter eundum confecerunt. Hinc ritus azymi tantummodò panis totâ octavâ Paſchatis adhibendi.

d Exod. 12. 29. &c.

Igitur pedites 600000. præter fœminas, pueros, & alienigenas cum illis euntes, è Rameſſe moverunt, deferentes ſecum oſſa Joſephi Patriarchæ; quod ille moriturus efflagitaverat (*e*). Primò in Socoth venêre; inde in Ethan; unde regreſſi Pihahirot verſùs, locum inter mare, & Magdalum, è regione Beelſephon ſitum (*f*). Vix eò pervenerant, cùm Pharaonis exercitum à tergo ſibi inſtare (Rex enim venerat, ut illos vi reduceret) conſpexere. Statim Deus in præſidium populi, nubem inter duos exercitus mediam ſtatuit, qua luce Hebræi, Ægyptii terebris perfunderentur. Concidentes nihilo ſeciùs animis Hebręi, periculi magnitudine contra Moyſem obloqui cœperunt; ſed ille populum confirmare, ſimulque juſſu Dei protenſâ in mare virgâ, viam ioter undas hinc inde recedentes, aperuit. Huic viæ humenti adhuc exſiccandæ, arens tota nocte ventus opportuniſſimè flavit; quare Hebræi nihil cunctati, tranſgreſſi ſunt. Vide *Mare Rubrum*. Locus hujus tranſitûs ſitus eſt duabus, vel tribus leucis ab extremitate maris, ubi *Colſum* eſt, ſive *Clyſma* ibidemque diù extitiſſe veſtigia, & rudera curruum Ægyptiorum ferunt (*).

e Exod. 13. 19. Gen. 50. 23.
f Exod. 14.

Ægyptii exortâ luce, evaſiſſe Hebræos ſentientes, inſtare illis, eâdemque viâ fugientes inſequi. Ventus tamen à Deo excitatus aquarum moles hinc inde ſuſpenſas, in eorum capita induxit, ut omnes, nullo excepto, demergerent (*g*). Æſtu autem maris jactata corpora, tandem in litore expoſita ſunt, quorum arma & ſpolia Iſraelitę collegêre. Tunc Moyſes Canticum in gratiarum actionem concinuit (*h*), eoque peracto, iter proſecutus, triduo in Deſerto Sin

* Paul. Oroſ. l. 1. c. 10. Greg. Turon. l. 1. c. 10. Coſmas Monach. l. 5. p. 194.
g Exod. 14. 28. &c.

h Exod. 15. 1. &c.

penuriâ aquarum laboravit. Quartâ die cùm in Mara exercitus caſtrametaretur, inventæ quidem aquæ, ſed amaricantes; ex quo populus in murmur effuſus eſt. Clamavit Moyſes ad Dominum, & Deus oſtenſum illi lignum in aquas iniiceret, imperavit; quo injecto, correctus eſt aquarum ſapor, ut ſitienti populo potum exhiberent. Exindè in Elim ventum eſt, ubi duodecim fontes aquæ potabilis, ac 70. palmas invenere.

Quiotadecimâ die ſecundi menſis, poſt menſem ſcilicet ab egreſſu ex Ægypto, Hebræi ex Elim moventes (*i*), venerunt in Deſertum Sin, inter Elim & Sinai; quo io loco longioris viæ pertæſus populus, murmur contra Ducem innovavit, ejuſdem itineris difficultatibus vel ipſam in Ægypto mortem in rerum omnium ubertate præponentes. Deus, his auditis, cibum ſe populo cœlitùs daturum promiſit; cujus promiſſionis nuncium Moyſes ad populum referens monuit, ut die ante Sabbatum, duplo quàm cęteris diebus colligerent, cùm in Sabbato nihil à Deo cibi exhibendum fuiſſet. Veſpere igitur ejuſdem diei, flante vento immenſa coturnicum copia in caſtra Iſraelitarum delata eſt; manè verò alterius diei, genere quodam pruinæ locus ille incanduit, pruinæ, inquam, granulis diſtinctæ colore bdellii, formâ coriandri ſimilis. Populus rei admiratione hærens, invicem obſtupentes dicebant *Manhu*, ideſt, *Quid eſt hoc?* Ex quo pruinæ illi nomen inditum, *Manna*. Igitur omnes per caſtra effuſi, captandis coturnicibus, atque colligendæ Mannæ operam dederunt; ſed Moyſes fræno cupiditati eorum impoſito, præcepit, ne Manna plenum gomor viritim excederet. Eo cibo, toto itineris tempore paſti ſunt; perpetuò enim Manna decidebat, excepto Sabbato, integro 40. annorum ſpatio, donec Terram promiſſionis ingrederentur. Vide *Manna*. Ut autem beneficentiæ Divinæ perpetuum extaret monumentum Moyſes Aaroni præcepit, ut plenum Manna gomor coram Domino collocaret.

i Exod. 16. 1.

E' Deſerto Sin, Hebræi *Daphcam* venêre; inde in *Alus*, tandem *Raphidim*; ubi penuria aquarum conſuetum murmur in Ducem excitavit (*k*). Seditioni compeſcendę Moyſes juſſu Dei aquam è ſilice Horeb eduxit, qui toto itinere aquas populo miniſtravit. Inter hæc, Amalecitis Iſraelitas invadentibus, Moyſes Joſue præcepit, ut cum ſelectiſſimis copiis manum cum hoſte consereret. Prælium igitur committente Joſue, Moyſes in editum collem cum Aarone, & Hur aſcendens, belli exitum ſpectabat. Cùm autem vidiſſet, ſe dum elatas manus teneret potiorem ſuorum cauſam efficere, inferiorem verò, dum manus remittebat, ſuppoſitis ab Aarone & Hur lapididibus, brachia erecta ſuſtinebat, ne pondere laſſatæ manus remitterentur. Ita fuſi Amalecitæ, juſſuſque Moyſes à Domino rei geſtæ hiſtoria literis conſignare, & ipſum Joſue monere; ſiquidem, ait Deus, memoriam Amalecitarum ego penitùs delebo.

k Exod. 17. 1. &c.

Tertià die tertii menſis ab egreſſu ex Ægypto, ad radices Sinai venerunt, ubi in-

integro anno ſubſiſtere (*l*). Hic Lex à Deo ſcribenda erat, jacienda Reipublicæ fundamenta, eòdemque Deus ex Ægypto Judæos ad ſacrificium ſibi offerendum acciverat. Moyſes igitur montem conſcendens, Deum eſt alloquutus; qui ſe paratum eſſe ad ineundum cum Iſraelitis fœdus, & in ſuam clientelam populum adſciſcendum dixit; eâ tamen conditione, ut dicto populus morem gereret, fidemque ſuam ſanctè ſervaret. His per Moyſem ad populum relatis, reſpondit populus, ſe paratum eſſe Divinæ voluntati reſpondere. Deus iterum Moyſem allocutus præcepit, ut luſtrationem populo indiceret, atque in diem tertium parati eſſent, imperaret; ſe enim eo temporis articulo ineundo fœderi in montem deſcenſurum. Dictis ſua fides; flamma enim ſubitò montis verticem inſidens, reboantia tonitrua, ac ſonitus buccinæ Divinæ præſentiæ ſignum exhibuerunt. Juſſit primò Deus Moyſem terminos præſtituere, quos prætergredi, atque ad montem propiùs accedere, populo nefas eſſet. Deinde accito ad ſe Moyſi, Legem Decalogi, in qua totius Religionis Judaicæ ſumma, tradidit (*m*). Vide *Lex*.

Inſuper Deus Leges cæremoniales, & politicas præſcripſit (*n*); quibus acceptis, Moyſes omnia ad populum retulit, recitatis ſimul conditionibus fœderis, mox à Deo cum populo ineundis (*o*). Cùm populus omnibus acquieſcere ſe dixiſſet, Moyſes erecto Altari ex lapidibus impolitis (*p*) ad radices montis, ſtatutis inſuper duodecim lapidibus pro numero Tribuum Iſraelis, ut monumentum æternum extaret, holocauſta, & hoſtias pacificas immolandas Domino præcepit. Deinde acceptum victimarum cruorem partim ſuper Altare effudit, partem in crateribus ſervavit; poſtque lectas populo Divinas juſſiones, ſcriptiſque mandatas, populum ſanguine aſperſit. Ita celeberrimum fœdus inter Deum, & filios Iſraelis ſancitum eſt.

Accivit iterum Deus Moyſem in montem, jubens adducere ſecum & Joſue famulum ſuum (*q*); vocandi autem in cauſa fuit, ut Leges, & præcepta cultui publico dirigendo acciperet. Mandavit igitur, ut Tabernaculum, ſive Tentorium erigeretur (*r*), in quo cultus, & obſequia, & ſacrificia Filiorum Iſraelis reciperet. Hujus autem Tabernaculi, Arcæ, Altarium, velorum, candelabri, omniumque utenſilium, quin & veſtium cùm Sacerdotum, tum Summi Pontificis rationem omnem tradidit (*s*). Ritum etiam præſcripſit, quo Sacerdotes initiandi erant, varia hoſtiarum genera, atque thymiamatum, tùm & rationem illa offerendi deſignavit (*t*). Beſeleelem verò, & Ooliabum iis conſtruendis elegit (*u*). Tandem tabulas manu ſuâ ſcriptas tradidit, in quibus Decalogus legebatur. Cùm traderet autem, ſignificavit, populum mox ab Ægypto operâ ſuâ eductum citò omnis beneficiorum, atque præſtitæ fidei oblitum eſſe; ſcire enim ſe, Idolum ab ipſo conflatum vulgò ab illis coli (*y*). Adjecit ergo, ſe populum duræ cervicis deleturum; Moyſem autem ducem alterius populi frequentiſſimi conſtituturum (*z*). His auditis, Moyſes coram Domino proſtratus, veniam pro ſuis rogavit; nec Deus roganti inexorabilem ſe præbuit; juſſit tamen quantociùs in caſtra redire, poſt quadraginta dies in monte ſine cibo, & potu exactos.

l *Exod.* 19. 1. *&c.*
m *Exod.* 20. 1. *&c.*
n *Vide Exod.* 21. *&* 22. *&* 23.
o *Exod.* 24. 5. *&c.*
p *Exod.* 20. 25.
q *Exod.* 24. 12. . . 18.
r *Exod.* 25. 1. *&c. &* 26. *&* 27.
s *Exod.* 28.
t *Exod.* 29. *&* 30.
u *Exod.* 35.
x *Exod.* 31. 18.
y *Exod.* 32. 7. *&c.*
z *Exod.* 32. 5. *&c.*

Deſcendentibus ergo iis de monte, Joſue audire ſe dixit in caſtris quaſi bellantium clamorem; cui Moyſes, Non, ait, bellantium, ſed ludentium vox eſt. Interea eùm in caſtrorum conſpectum jam veniſſent, viſo aureo vitulo, ac ludentium choreis, Moyſes adeo excanduit, ut projectis confractiſque tabulis, poſtea ad Idolum convolans, igne illud aſſumi, & in pulverem redigi voluerit. Pulverem autem aquâ miſtum haurire Hebræos coegit. Vide *Vitulus aureus*. Deinde cùm acrioribus verbis Aaronem caſtigaſſet, quòd populo eò uſque indulſiſſet, Aaron pro viribus factum excuſavit. His autem minimè acquieſcens Moyſes, per caſtra diſcurrens, omnes, qui ſtudio Dei tenerentur, ut ſecum venirent, invitavit. Congregatis ad illum omnibus filiis Levi, præcepit, ut ſinguli ſtricto enſe per media caſtra diſcurrentes, obvios quoſcunque, fratres, amicos, conſanguineos trucidarent. Quibus ab illis executioni mandatis, 23000. Iſraelitarum occiſa ſunt.

Manè alterius diei, in populi concione Moyſes criminis immanitatem exaggeravit; ſe tamen pro viribus Deum ad miſericordiam flectere conaturum promiſit. Conſcendens igitur montem, veniam pro populo precatus eſt; alioquin, ait, opto, deleas me de Libro vitæ. Cui Deus deleturum ſe ait eos, quorum criminibus offenſus eſſet; populum tamen ſuum ſe non deſerturum, ſed Angeli cuſtodiæ commiſſum, ejus ductu in poſſeſſionem optatæ regionis immiſſurum; quanquam inultum crimen nunquam ſe paſſurum profeſſus eſt, reſervatâ in diem certam ultione. Sciret tamen, exindè Angelum ſuum, non ſe, populo in itinere comitem futurum (*a*). Dei verbis ad populum per Moyſem relatis, omnes deſpondere animo, illoſque facti pœnituit, & ornamenta ſua in luctûs argumentum, ad radices Horeb depoſuerunt. Salutari huic metui promovendo, Tabernaculum extrà caſtra Moyſes tranſtulit, quo tamen in loco continuo Domini alloquio fruebatur. Hujus colloquii occaſione, exorandæ pro ſuis veniæ Vir Sanctus inſtabat; rogans, ut ipſe ſe populi ducem in itinere exhiberet. Tandem Deus exorari ſe paſſus, dixit, nunquam ſe commiſſurum, ut populum deſereret. Moyſes audacior factus, iterum rogavit, ut gloriam ipſius ſibi intueri liceret. Cui Deus, non, ait, vultum meum; (quis enim ejus majeſtatis intuitum tutò patietur?) ſed ex hiante ſaxo reſpectans tranſeuntem me à tergo videbis.

Iterum verò Moyſes conſcendens montem, novas Tabulas à ſe paratas detulit (*b*), ac poſt viſam Dei gloriam, juxta Dei promiſſionem, receptumque Decalogum, & alia præcepta, exactis 40. diebus ad populum omnia delaturus, deſcendit. Verumtamen cùm ex Domini conſortio tantum oris fulgorem hauſiſſet, ut intuentium ocu-

a *Exod.* 33. 1. *&c.*
b *Exod.* 34. 1. *&c.*

los præſtringeret (*e*), eum terrorem in Aaronem, cæteroſque injecit, ut niſi ab eo, poſt obductum velo vultum confirmati, ipſum aſpicere non auderent. Inde quæ Tabernaculo Deus juſſerat, exequutioni mandari cœpta ſunt; ſiquidem Moyſes ore præconis populum invitavit, ut ſi quæ haberet pretioſa, metalla, ligna, gemmas, linum, lanam, pelles, in uſum illius conferret (*d*). Ad pium opus tantus rerum concurſus factus eſt, ut Moyſes à duobus Artificibus monitus, ne aliud ultra conferretur, indicto per præconem præcepto, vetuerit (*e*).

c *Ad literam: cornuta erat facies ejus. Sed Interpretes de fulgore in vultu coruſcante interpretantur.*

d *Exod.* 35. *&* 36. *&* 37.

e *Exod.*36. 5. *&c.*

Præter donaria à ſingulis ſponte oblata, ſingulis Iſraelitis indictum erat tributum dimidii ſicli, nempè 16. ſolidorum 2. denariorum, & aliquantò amplius. Huic exactioni, curandæ cenſus totius populi ſupra annum 20. ætatis inſtitutus eſt; in quo 603550. capita recenſita ſunt, ac collecta ſumma 1775. ſiclorum ſupra 100. talenta argenti. Elaborando poſt hæc Tabernaculo ſex menſium tempus impenſum eſt (*f*). Die autem primâ Niſan, quæ 25. Aprilis reſpondet, juxta Uſſerium, abſoluto jam operi gloria Domini inſedit (*g*). Die 14. ejuſdem menſis ſecundum ab egreſſu ex Ægypto Paſcha celebratum eſt (*h*); nec diù poſt latæ à Moyſe Leges in prioribus 7. capitibus Levitici deſcriptæ. Inter hæc, initiatus Aaron, ejuſque filii, inunctum, & dedicatum Tabernaculum, vaſa, & cætera ad illud pertinentia.

f *A ſexto menſe anni Sancti, & ab egreſſu ex Aegypto, A. M.* 2513. *uſque ad* 1. *menſis primi ſequentis anni* 2514. *ante Ch.*1486, *ante Ær.*1490.

g *Exod.* 40. 2. 17. 34.

h *Num.*9.1.., 14.

Primâ die ſecundi menſis ejuſdem anni, novus populi cenſus à Moyſe factus eſt, ſeorſim tamen recenſiti Levitæ, in uſus Templi deſtinati; quorum ordinata munera, & onera in itinere per deſertum à ſingulis vehenda (*i*). Certus etiam ordo præſcriptus eſt, ſivè in caſtrametationibus, ſivè in itinere, à ſingulis Tribubus ſervandus, ut ſua eſſet in tantâ multitudine diſciplina (*k*). Secundùm hæc, Principes Tribuum pro ſuo ſinguli ordine, & die, intra duodecim Dedicationis dies, munera ad Tabernaculum detulerunt (*l*). Tandem Moyſes ſanctis ſanctè tractandis regulas, pro evitandis Legalibus maculis, atque rationem accedendi ad Tabernaculum, præſcripſit.

i *Num.* 1. 1. 2. *&c. &* 3. 3.... 34... 51. *&* 8.5.., 26.

k *Num.* 2. 1. *&c.*

l *Num.* 7, 1. 2...83.

Labente anno, quo Iſraelitæ ad radices Sinai morati ſunt, Jethro Socer Moyſis, in caſtra ſuperveniens, uxorem ipſius Sephoram, duoſque filios Gerſom, & Eliezer reduxit (*m*). Novum hoſpitem Moyſes honorificentiſſimè excepit, eoque authore, fixam jam judiciorum diſciplinam nonnihil immutavit. Immenſo enim judicandarum cauſarum ponderi minuendo, Judices ſubſidiarios judicandis minoribus cauſis, ſibi reſervatis iis, quæ majoris indaginis eſſent, conſtituit. Paulò poſt, columnâ nubis, quæ Iſraelitis præcedebat, è Sinai movente, exercitus Pharam versùs iter inſtituit. Inter Sinai, & Cades duo tantùm caſtrorum nomina occurrunt apud Moyſem, ſcilicet *Tabeera*, nempe incendium, & *Kiberoth-battaubab*, ſcilicet Sepulchra Concupiſcentiæ, de quibus in ſuo articulo.

m *Exod.*18. 5. *&c. Deut.* 1. 9...18. *Num.* 10. 29. *A. M.* 1524. *ante Ch.* 1486. *ante Ær.*1490.

Cùm Sephora jam in caſtra veniſſet, occaſione fœmine Ethiopiſſæ (*n*), uxoris Moyſis, acceptâ (*o*), Aaron & Maria de Moyſe obloquebantur, ſe quoque uti & Moyſem Deum allocutum eſſe jactitantes. Hujus murmuris exitus, & cauſa ignoratur; illud conſtat, Deum patrocinio Moyſis, viri omnium hominum mitiſſimi, ſuſcepto, è columna nubis Mariam, & Aaronem ad oſtium Tabernaculi alloquentem dixiſſe, cæteris quidem Prophetis ſe in viſione & per quietem locutum fuiſſe; cui tamen ore ad os loqueretur, neminem eſſe, excepto Moyſe, quem etiam ſuo aſpectu non per ænigmata, & figuras recreaſſe. Debuiſſe proinde eos tantum virum vereri. His dictis, columna nubis diſceſſit, & Maria continò leprâ infecta eſt. Aaron ſtatim ad Moyſem convolans, pro ſororis valetudine fratrem rogavit. Ille annuens, ſtatim in preces effuſus eſt. Verùm roganti dixit Deus, oportere illam per hebdomadam extra caſtra manere, qua evolutâ, eam ſe reducturum; tantundem enim temporis ſpatio tranſigere pudore ſuffuſa debuiſſet, ſi in illius vultum pater ipſius excreaſſet. Vide *Maria*.

n *Hanc fœminam vulgò credunt fuiſſe Sephoram Madianitidem; ea enim regio proxima erat regioni, quam Hebræi appellant* Cus, *ſive Æthiopiam. Alii fuiſſe Tharbin filiã Regis Æthiopiæ, quam Moyſem duxiſſe poſt captam Meroe tradit Joſephus Antiq. l.*12. *c.*5. *Vide ſupra.*

o *Num.*52. 1. *&c.*

Seditionem Core, Datam, & Abiron hic referendam duximus, ne per intervalla reſumere cogeremur hiſtoriam eorum, quæ in Cades-barne contigerunt; quamquam an poſt eam caſtrametationem, ſive ante contigerit, ignoramus (*p*). Core igitur ad Tribum Levi, non ſecùs ac Moyſes, & Aaron, ſpectabat; Dathan, Abiron, & Hon, Rubenitæ erant. Hi ægrè ferentes, quòd omnes Reipublicæ honores duobus fratribus dividerentur, unà cum 250. ex Optimatibus Iſraelis ſeditione factâ, ad Moyſem venerunt, quærentes, cur in populo à Deo electo ipſe præ cæteris aſſurgeret. Moyſes proſtrato in terram vultu, reſpondit, die craſtinâ Deum oſtento indicaturum, quos elegiſſet. Sumerent igitur ſinguli ſuum Thuribulum, atque coram Domino ſe ſiſterent. Verùm Dathan, & Abiron, ad quos Moyſes eadem renunciari juſſerat, ſe ituros negarunt, dicentes, ſatis eſſe ſi ab illo è terrâ lacte, & melle manante educti fuiſſent, ut in deſerto perirent: an ſuis illos præſtigiis etiam luminibus orbare præſumeret?

p *Num.*16. 1. *&c.*

Manè alterius diei, cùm Moyſes præ foribus Tabernaculi cœtum populi coegiſſet, gloria Domini ſpectabilem ſe præbuit, & Deus ambobus fratribus præcepit, ut à populo ſegregarentur; velle enim univerſos diſperdere. Continuò, his auditis, Moyſes, & Aaron vultu in terram proſtrato, ne propter unius crimen in omnes animadverteret, rogarunt. Quare Deus, Relinqui, ait, à tabernaculis Core, Dathan, & Abiron ſe ſubducant. Quibus peractis, nunciavit Moyſes futurum, ut viri illi, dehiſcente terrâ, viventes abſorberentur; quod ſi aliter eveniſſet, velle ſe, ut ab alio quàm à Deo miſſus crederetur. Nec mora: terra ſub eorum pedibus dehiſcens, omnes unà cum tentoriis, omnibuſque eorum facultatibus abſorbuit. Conjuratos verò 250. ſubitus exortus ignis abſumpſit. In ejus ultionis Divinæ monumentum juſſit Moyſes

eu-

eorundem virorum thuribula ænea in laminas redđa, Aræ Holocauſtorum affigi. Mane alterius diei, exortum novum in Moyſem murmur, quem cædis tot virorum inſimulabant; quo invaleſcente, novus repentè ignis in caſtra injećtus, ultimum excidium minitabatur, niſi Moyſes miſſo ſtatim inter mortuos, vivoſque medio Aarone, promptè occurriſſet; eo enim orante, atque thus offerente, ignis extinćtus eſt. Eo incendio 14700. viri periere, quibus omnes adjungendi viri, in ſeditione Core abſumpti. Sacerdotio verò Aaronis etiam atque etiam confirmando, Deus arentem illius virgam frondibus, & floribus repentè veſtivit (q). Vide v. *Aaron*.

q *Num.* 17.

Poſt *Sepulcra Concupiſcentiæ*, populus ad Haceroth tranſivit; indè in Cadeſ-barne (r); ubi mora diuturnior. Juſſus enim à Deo Moyſes, ſelećtos viros ad explorandam Chanaanitidem miſit; qui poſt 40. dies regreſſi, ubertati ejuſdem regionis demonſtrandæ, pingues ex illa frućtus omnis generis, botrum inter cætera adeo immanem, ut duobus većtoribus indigeret, detulerunt. Verùm poſt recreatum eo aſpećtu populum, ſparſerunt in vulgus, regioni ad miraculum uberrimæ illud incommodi accidere, quod nec urbibus munitiſſimis infrequens eſſet, atque viris proceræ ſtaturæ incoleretur, quibus reſiſtentibus nequidquam ipſi prævaluiſſent. His dićtis, commota populi ſeditio; cui compeſcendæ fruſtra à Joſue, & Caleb, qui ad explorandam regionem cum cæteris iverant, adlaboratum. Omnia regreſſum in Ægyptum ſpećtabant; cùm Deus in populum iratus, multitudini quidem à Moyſe rogatus, indulſit; obmurmurantibus verò graviùs inſtans, omnes ab anno 20. ætatis in deſerto vitam abſoluturos indixit: in Authores verò murmuris, viros nempè, qui ab exploranda regione venerant, exceptis Joſue, & Caleb (quos ſolos in Chanaanitidem ex tota illa multitudine ingreſſuros dixit) repentinâ cæde animadverſum eſt.

r *Num.* 32. 8. 9. *Deut.* 1. 22. 23. *Num.* 13. 2.

Subinde populus, Moyſe nequidquam relućtante, tranſitum in Chanaanitidem vi tentans, ab Amalecitis, & Chananæis (s) repulſus eſt. Quare poſt protraćtam diutiùs moram in Cades, motis caſtris ad mare rubrum, ad Aſiongaber iter converterunt. Inter Cades & Aſiongaber 18. caſtrametationes apud Moyſem enumerantur (t); 1. Rethma 2. Remnompharez. 3. Lebna. 4. Reſſa. 5. Ceelata. 6. Mons Sepher. 7. Arada. 8. Maceloth. 9. Jahat. 10. Thare. 11. Methca. 12. Heſmona. 13. Moſeroth. 14. Bene-Jacan. 15. Gadgad. 16. Jethebata. 17. Hebrona. 18. Aſiongaber. De his ſingulis, in ſuis articulis. Ex Aſiongaber, eâdem fortaſſe viâ, iterum in Cades venerunt, ubi Mariæ ſororis Moyſis obitus contigit (u). In eo itinere ſpatium 38. annorum inſumptum eſt. Dum in Cades verſabantur, penuriâ aquarum laborante populo, ut illum compeſcerent, ambo fratres aquam è ſilice expreſſere (x); qua tamen in re cùm de ope Dei ſibi præſtanda aliquanto diffidere viderentur, Divinâ ſententiâ ambo morte damnati ſunt, antequam Terram promiſſionis ingrederentur. Hinc loco nomen *Meriba*, ſivè *Aqua Contradićtionis*.

s *Num.* 14. 40. . . 45. *Deut.* 1. 40. . . 45.

t *Num.* 33. 18. 49. *&c.*

u *Num.* 21. 1. *&c. Anno M.* 2552. *ante Chr.* 1448. *ante Ær.* 1452.

x *Num.* 20. 2. . . 23.

Interea Moyſes Reges Edom, & Moab (y) per Legatos rogavit, ut tranſitum populo per ditionem ſuam concederent: qui cùm inofficioſè denegaſſent, atque armis eos ſe repulſuros profiterentur, circumducere multitudinem per deſertum, ut eos populos (quos intaćtos præterire Dominus juſſerat) evitaret, coaćtus eſt. Igitur ad montem *Hor* venêre, ubi Aaron 123. annos natus occubuit (z). Inde in *Salmona* tranſiere, (a) ubi æneus ſerpens, curandis iis, qui ab anguibus ſubitò caſtra invadentibus, correpti eſſent, erećtus creditur (b). Vide *Serpens*. Poſt hæc ſequuntur caſtra ad *Phunon; Oboth; Je-abarim; torrentem Zared; ad excelſa torrentis Arnon; ad Mathana; ad Nabaliel; Dibongad; Helmon-deblataim; montem Phaſga; & ad deſertum Kedemoth*. Miſſi indè legati ad Sehon Regem Amorrhæorum, tranſitum rogantes, re infećtâ redierunt; quare Moyſes in illos populos invećtus, prælio vićtos regione expoliavit (c); & paria Og Rex Baſan, bello populum laceſſere auſus, paſſus eſt (d).

y *Num.* 20. 14. *&c. Deut.* 2. 4. *&c. Judic.* 11. 17.

z *Num.* 20. 23. 24. *A. M.* 2552. *ante Ch.* 1448. *ante Ær.* 1452. *primâ die quinti menſis, anni quadrageſimi ab egreſſu ex Ægypto. Num.* 33. 38.

a *Num.* 33. 4.

b *Num.* 21. 6.

c *Num.* 21. 21. . . . 31. *Deut.* 2. 24. . . 36. *&c.*

d *Deut.* 3. 1. *Num.* 21. 33. . . 35.

Inde in campeſtria Moab deſcendentes, caſtra habuerut in Sethim, ubi tandiù morati, donec poſtea, duce Joſue, Jordanem tranſgreſſi ſunt. Accidit interea, ut Balac Rex Moab Ariolum Balaamum, qui diram Iſraelitis imprecaretur, accerſeret. Verùm ille, invitus quidem, pro maledićtis fauſta in populum precari coaćtus; ne tamen Regem ſua ſpe fruſtraret, hortatus eſt, ut miſſis in caſtra hoſtium Moabitis puellis, eos ad idololatriam, & fornicationem pelliceret, facilè poſt hæc debellandos. Nec ſegnior Rex in eo conſilio amplećtendo fuit; nec fruſtra illud fuiſſet, niſi Moyſes promptè periclitanti populo accurrens, addićtos jam cultui Beelphegor morte multaſſet (e). Eâ occaſione 1000. deſiderati ſunt, quibus 23000. addendi, quos Divina ultio eodem tempore interemit (f). Phinees, filius Eleazari Summi Sacerdotis, ſui in Deum ſtudii monumentum inſigne exhibuit. Vide *Phinees*.

e 1. *Cor.* 10. 8.

f *Num.* 25. 4. *&c.*

Sub hæc, juſſu Dei, bellum in Moabitas in ultionem injuriæ illatum; quare Phinees ejus expeditionis dux unà cum 12000. ſelećtiſſimis in illos irruens, prælio fudit, atque maſculis omnibus neci traditis, unà cum Balaam ariolo (g), & quinque Principibus, totam regionem ſubegit. Eam Moyſes in poſſeſſionem hæreditatis tribuit Rubenitis, Gaditis, ac dimidiæ Tribui Manaſſe, ſibi illam poſtulantibus, eâ tamen conditione, ut nonniſi poſt adjutos fratres ſuos in obtinenda Chanaanitide, ſedem in illa figerent (h).

g *Num.* 24. 25. *Vide* Balaam.

h *Num.* 31. *Deut.* 3. 12. & 31. 1. . . 8.

Poſt hæc, Moyſes exitum ſibi vitæ imminere, ſeque Jordanem non tranſgreſſurum intelligens, prolixâ ſatis concione populum alloquutus (i), omnium, quæ ab egreſſu ex Ægypto contigerant, hiſtoriam percurrit; Leges nonnullas in memoriam revocavit; ac tandem poſt innovatum Deum inter & Seniores populi priſtinum fœdus, commemoratiſque cùm præmiis bonorum, tùm malorum pœnis, orationem abſolvit;

i *Deut.* 1. *uſque ad* 27. *A. M.* 2552. *ante Chr.* 1448. *ante Ær.* 1452. *primâ die undecimi menſis anni* 40. *ab egreſſu ex Ægypto.*

Digitized by Google

tradito ſingulis Sacerdotibus, ac Senioribus exemplari Legis, jubens ejus lectionem ſingulis ſeptenniis in ſolemni populi concione innovari. Secundùm hæc, Canticum cecinit, in quo ſuturos Iſraelitarum eventus omnes complexus (*l*); violandæ Deo fidei illos redarguit; additis etiam minis, quarum plus nimio veritatem deinde eventus demonſtravit. Paulò verò ante obitum (*m*), ſingulis Tribubus peculiarem benedictionem conferens, ſuturorum oracula aperuit. In iis benedictionibus Tribus Simeonis latenti aliquâ de cauſâ pręter miſſa eſt.

Tandem, ineunte duodecimo menſe, Moyſes accitus à Domino, montem Nebo aſcendit (*n*), regionem trans & citra Jordanem viſurus. Cùm ad verticem perveniſſet, En, ait Deus, promiſſa patribus veſtris regio. *Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam. Mortuuſque eſt Moyſes ſervus Domini in terra Moab, jubente Domino; & ſepelivit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognovit homo ſepulchrum ejus uſque in præſentem diem. Centum & viginti annorum erat, quando mortuus eſt: non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti ſunt. Fleverunt eum filii Iſrael in campeſtribus Moab triginta diebus.*

Hæc Scriptura de obitu Moyſis; addit deinceps: *Et non ſurrexit ultrà Propheta in Iſrael, ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus facie ad faciem; in omnibus ſignis, atque portentis, quæ miſit per eum, ut faceret in terra Ægypti, Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, univerſæque terræ illius; & cunctam manum robuſtam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyſes coram univerſo Iſrael.*

Nihil autem in Scriptura frequentius, quàm ampliſſimi hujus viri encomia. Jeſus filius Sirach (*o*): Dilectus Deo & ho-
„ minibus Moyſes. Similem illum fecit in
„ gloria Sanctorum, & magnificavit eum
„ in timore inimicorum, & in verbis ſuis
„ monſtra placavit (prodigia ſeu plagas pro
„ libito ceſſare fecit). Glorificavit illum in
„ conſpectu Regum, & juſſit illi (præcepta
„ dedit) coram populo ſuo; & oſtendit illi
„ gloriam ſuam. In fide, & lenitate ip-
„ ſius ſanctum fecit illum, & elegit eum
„ ex omni carne. Audivit enim eum, &
„ vocem ipſius, & induxit illum in nu-
„ bem. Et dedit illi coram (populo) præ-
„ cepta, & Legem vitæ, & diſciplinę;
„ & docere Jacob Teſtamentum ſuum, &
„ judicia ſua Iſrael.

Moyſes omnium Scriptorum Canonicorum vetuſtiſſimus Pentateuchum ſcripſit, ſcilicet quinque Libros V. T. videlicet, Geneſim, Exodum, Leviticum, Numeros, & Deuteronomium, de quibus nos in ſuis articulis. Olim unum tantummodò jugi contextu opus conſtituiſſe videntur; cujus veluti corpus, Leges eſſent; Geneſis tanquam Præfatio. Succeſſu temporis pro Lectorum commodo in Libros diviſum eſt. Omnium conſenſu, neque Judæis, atque Hæreticis exceptis, Canonicus habetur: quamquam de ejus authore nonnihil difficultatis occurrit; quippè quòd in eo quædam legantur, Moyſi minimè congrua. Verùm nos fatemur quidem, nonnulla in eo opere occurrere, alienâ manu addita, quibus cùm apertior quidem efficiatur ſermo, ſed priſtinus omnino ſenſus ſervetur, inepto prorſùs argumento eſſent, ut à Moyſe Liber abjudicaretur.

Præter hoc opus, undecim etiam Pſalmi à Rabbinis Moyſi adſcribuntur, videlicet 89. *Domine refugium factus es &c.* 90. *Qui habitat &c.* 91. *Bonum eſt confiteri &c.* 92. *Dominus regnavit, decorem &c.* 93. *Deus ultionum &c.* 94. *Venite exultemus &c.* 95. *Cantate Domino canticum novum, cantate Domino &c.* 96. *Dominus regnavit, exultet &c.* 97. *Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia &c.* 98. *Dominus regnavit, iraſcantur &c.* 99. *Jubilate Deo omnis terra, ſervite Domino &c.* Verùm nullâ ſatis firmâ conjecturâ hos Pſalmos ad Moyſem ſpectare intelligimus. Quamvis enim Pſalmus 89. inſcriptus legatur, *Oratio Moyſi hominis Dei*, ex quo reliqui ordine ſuccedentes eidem Authori tribuendos conjiciunt; illud tamen conſtat, hos titulos nec originales, nec ſatis veteres, ac plerumque præpoſterè inſcriptos eſſe. Quid? quòd in hiſce Pſalmis nomina virorum, atque alia quædam occurrunt à Moyſe prorſùs aliena? Quare nos cum clariſſimis Interpretibus credimus, nomen Moyſis hiſce Pſalmis additum, quòd Levitam aliquem ex poſteris Moyſis authorem habeant; ſivè quòd ab aliquo Propheta concinnati, à Cantoribus ex eadem familia canerentur (*p*).

Liber Job, ejuſdem eſt Scriptoris, ſi Veteres nonnullos (*q*) audiamus. Vertiſſe tantùm illud opus ex Syriaco in Hebręum, aſſeruit Origenes (*r*). Verùm Judæorum, & Chriſtianorum conſenſus eundem Librum à Moyſe abjudicat: nec ſanè ratio occurrit, cur opus à Moyſe ſcriptum ſeorſim à Pentateucho exhiberetur. Occurrit etiam *Apocalypſis*, ſeu *Revelatio Moyſis*; *parva Geneſis*; *Aſcenſio Moyſis*; *Aſſumptio Moyſis*; *Teſtamentum Moyſis*; *Libri myſtici Moyſis*; quorum fragmenta Veteres nonnulli in ſuis Libris ſervarunt. Ex Apocalypſi Moyſis credunt Apoſtolum derivaſſe illud (*s*): *In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur.* Et illud: *In Chriſto Jeſu, neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura.* Ex Aſſumptione Moyſis deſumptam ferunt hiſtoriam apud S. Judam (*t*), de altercatione inter S. Michaelem, & Draconem pro corpore Moyſis (*u*).

De obitu, & ſepultura hujus viri plura feruntur. Cùm enim, quo loco Vulgata legit obiiſſe Moyſem *jubente Domino*, Hebræus habeat: *in oſculo Domini*; ideò Rabbini Deum exſuxiſſe ſpiritum ejus viri per oſculum commenti ſunt (*x*). Alii non obiiſſe illum; alii obiiſſe non negantes, tranſlatum deinde in Cœlum affirmant. Quin & tranſlatum in Cœlum morte evitatâ, ex doctrina veterum Doctorum, Maimonides aſſeruit (*y*). Subitò illum evanuiſſe, ſcribit Joſephus (*z*); ſed, addit, veritus ne à Judæis Numinis honore coleretur, ſuum ipſe obitum in ſacris Libris deſcripſit. Cùm ve-

l *Deut.* 32.

m *Deut.* 33.

n *Deut.* 34. 5. *&c.*

o *Eccli.* 45. 1. *&c.*

p *Vide noſt. Præf. in Pſal.* 89.

q *Pſeudo-Orig. in Job à Perionto edito.*

r *Origen. in Job.*

s *Galat.* 5. 6. *&* 6. 15.

t *Jud.* ℣. 9. 10.

u *Vide Fabric. Cod. Pſeudepig. V. T.*

x *Vide eandem ſententiam prolixè deductam in Libro Petirath Moſe, à Gaulmin. Hebraicè & Latinè edito.*

y *Præf. in Thalmud. En Iſrael part.* 2.

z *Antiq. l.* 4. *c. ult. Gegraphe de auton en tais ierais biblois, tethneota, deiſas me di yperbolen tes peri auton aretes pros to theion auton anachoreſai tolmeſoſi eipein.*

Google

verò ejus ſepulchrum lateret, idemque unà cum Elia in transfiguratione Jeſu apparuiſſet, ac tandem de cadavere ipſius S. Michael cum Diabolo altercatus fuiſſet; ideò opinio, Moyſem vel prorsùs non obiiſſe, vel poſt obitum animam ejus corporis contubernio in Cœlo donatam fuiſſe, vulgò increbuit (a).

Rabbini (b) geſta hujus viri recenſentes, veris in S. Scriptura relatis prodigiis, ficta quamplurima admiſcent. Narrant enim, circumciſione initiatum in lucem prodiiſſe; expoſitum verò in ripa Nili, vix tactâ fiſcellâ, in qua ipſe recondebatur, valetudinem reparaſſe Bathiæ filiæ Pharaonis leprâ infectæ. Cùm verò, addunt, fœmina illa trimulum puerum ad Regem tuliſſet, continuò puer regium diadema apprehenſum capiti ſuo impoſuit. Malum omen averſurus Balaam, Ariolus ex Scriptura notus, qui fortè aderat, enecandum illum cenſuit. Verùm Magi Pharaonis periculum facturi, num ea res caſu, ſivè ex induſtria contigiſſet, adamantes, & carbones coram puero detulerunt. Cùm ille manum in adamantes extenderet, Angelus Gabriel carbones ſumere coegit: quos proindè ſumptos, linguæ admovens, igne offenſus perpetuò deindè halbutiit. Hinc omnis de illo ſuſpicio evanuit. Delatus verò ad Pharaonem de cęde viri Ægyptii perpetratâ, capite damnatus eſt; ſed obdurata ſubitò columnæ inſtar marmoreæ ejus cervice, enſem inoffenſus hebetavit. Fugâ deindè ſe ſubduxit, nemine fugam prohibere valente; continuò etenim Pharao linguæ impedimento captus eſt; præſentes verò omnes ſivè cæcitate, ſivè ſurditate, ſivè eâdem, qua Rex plagâ percuſſi ſunt.

a *Vide de hoc argumento Differt. noſtr. ante poſtrem. tom. N. T. Et de tumulo illius, qui inventus credebatur anno* 1655. *vide ibid. & Horn. Hiſt. Eccleſ. n.* 74. *Baſn.* hiſt. des Juifs *t.* 4. *l.* 6. *c.* 17. *art.* 13. *Edit. Pariſ. Bartoloc. Bibl. Rabbin. t.* 3.

b *Vide Bartolocc. Bibliotb. Rabb. t.* 1. *& t.* 3. *Baſn.* hiſt. des Juifs, *t.* 4. *l.* 6. *c.* 16. 17. *Edit. Pariſ.*

Cùm igitur Moyſes apud Korkon Regem Æthiopiæ, in Armenia verſantem, ſe recepiſſet, accidit ut Balaam in Æthiopia commorans, eos populos ad ſeditionem concitaſſet. Quare Moyſes partibus Regiis favens, Balaamum in Metropoli Æthiopię arctâ obſidione concluſit. Magus, deterrendis aggreſſoribus, immenſam anguium vim præ mœnibus urbis conſtituit; ſed illis à Moyſe incantationibus hebetatis, urbem cępit, relictamque ex Rege, eo temporis ſpatio defuncto, Reginam ducens, 40. annis in Æthiopia regnavit. Eo temporis ſpatio evoluto, querelis Reginæ, quòd à viro negligeretur, excitatâ ſeditione ſolum vertere, & ad Jethro confugere coactus eſt. Apud illum inventa virga Dei nomine inſcripta, ex quo in illam vis prodigia patrandi, quæ olim in uſum Adami creata, dein ad Abrahamum, & poſt illum ad Regem Ægypti tranſivit; Jethro autem ab aula ejuſdem Regis ſe ſubducens, eam ablatam, in hortum ſuum tranſtulit. Propoſitis autem Sephorę filiæ ſuæ nuptiis illi, qui eandem virgam evulſiſſet, Moyſes, impletâ conditione, fœminam duxit. In eo conjugio ineundo, paciſcente Jethro, conventum eſt, ut maſculus natu major circumciſioni non ſubderetur; quare miſſi continuò à Deo duo Angeli ità Moyſem deglutierunt, ut pedes tantummodò efferrentur; nec niſi initiato circumciſione per Sephoram puero, Angeli illæſum evomuerunt.

Recipiendæ autem Legis apparatum mirè exaggerant Rabbini; neque enim Moyſem montem aſcendiſſe, ſed Cœlum jactitant. Siquidem, ajunt, cum montem Sinai aſcendiſſet, in Cœlum nube raptus eſt. Cùm iret, Angelum Kemuel cum manu 12000. Angelorum obvium habuit; qui omnes cum illo incedere volentes, vix ab eo pronunciato Dei nomine, decem literis ſcripto, in fugam acti 12000. receſſerunt. Inde iter proſequenti, Angelus Adamiel, depromptâ terrificâ voce ſub involucro 200000. ſphęrarum, quas candidus ignis complectebatur, terrorem incuſſit adeo ingentem, ut Moyſem in fugam vertiſſet, niſi à Deo confirmatus, Dei nomen 72. literis ſcriptum pronunciaſſet. Eo audito, Angelus in fugam verſus, felicem illum exclamavit, qui ea noſſet, quæ Angeli ignorabant. Porrò tabulæ Legis ſapphirinæ erant, juxta illos; quibus à Moyſe dolatis (c), lucrum ingens ex fragmentis eraſis nactus eſt. Addunt, illum conſcios ſeditionis Core perdidiſſe fumo veneni cujuſdam lethiferi in thuribulis ſingulorum injecti. Quas fabellas de obitu ipſius venditent, antea innuimus (d).

c *Exod.* 34. 1.

Qui Moyſis hiſtoriam cum iis, quæ narrantur de Baccho, Mercurio, & Muſæo, ſedulò contulere, ſimiles utrinque charactêres deprehenderunt; undè conjecturæ locus, ſacros Libros Paganis innotuiſſe, ex quibus adſcititia Numinum ſuorum decora derivarunt (e).

d *Vide Librum Fetirath Moſe à Gaulm. editum, Sixt. Senen. tit.* 2. *l.* 5. *Annot.* 59. 61. *& l.* 6. *Annot.* 91.

e *Vide Huet. Demonſtr. Evang.*

MULTIPLICATIO. Alimenta prodigiosè multiplicata frequenter in S. Scriptura occurrunt; ità Elias modicam farinæ, & olei annonam viduæ Sareptanæ adeò multiplicavit, ut toto tempore, quo fames ſæviit, alendis matri, & filio unà cum ipſo Elia hoſpite illorum ſufficeret (f). Eliſeus rogatus à vidua cujuſdam Prophetę, viri defuncti fœneratoribus obærata, ut ſibi promptam opem ferret, quæſivit, num aliquid domi haberet. Cum audiſſet, nihil ſupereſſe, quàm olei pauxillum ad ungendum corpus; Vade, ait, commodatiſque ex vicinia vaſis vacuis, omnia illa tuo oleo infuſo imple; ex quo demum dividentio fiet, ut tantum retrahas, quantum & æri alieno ſolvendo, tuoque atque filii victui impoſterùm ſufficiat. Dicto ſua fides; oleum namque vaſis infuſum tunc primò defecit, quando vaſa omnia impleta ſunt. Idem Propheta 20. panes hordeaceos ſibi allatos, ita multiplicavit, ut alendis 100. Prophetis ſuperfluerent (g).

f 3. *Reg.* 17. 10. *&c.*

g 4. *Reg.* 4. 42.

In Novo Teſtamento, Jeſus Chriſtus quinque hordaceis panibus, & duobus piſcibus 5000. virorum ità pavit (h), ut 12. cophini ex reliquiis implerentur. Iterùm quoque (i) ſeptem panibus, & paucis piſciculis multitudinem 4000. virorum, præter fœminas, & infantes, exſaturavit. Quod ſanè auctæ annonæ prodigium S. Auguſtinus comparat alteri prodigio, quo parvulum ſeminis granum terræ commiſſum, immenſam granorum & ſpicarum meſſem germinat. Verùm, ait (k), *miracula iſta aſſiduitate viluerunt, ita ut penè nemo dignetur attendere opera Dei mira, & ſtupenda in quolibet ſeminis grano, ſecundùm ſuam ipſam mi-*

h *Matth.* 14. 17. *&c. Jo.* 6. 5. *&c.*

i *Matth.* 15. 28.

k *Aug. tract.* 24. *in Joan.*

miſericordiam ſervavit ſibi quadam, quæ faceret opportuno tempore, præter uſitatum curſum ordinemque naturæ, ut non majora, ſed inſolita videndo ſtuperent, quibus quotidiana viluerant.

Porrò hujus incrementi artificium latet; an ſcilicet creatione novâ producerentur, an ex adjacente materia aliquid in panem tranſmutaretur; an aliundè tranſvectæ aliquę ejuſdem rei particulę, ut ſubitò in manibus Apoſtolorum annona augeretur. SS. Auguſtinus, & Hieronymus (l) autumant, in manibus Jeſu Chriſti panem creviſſe; S. Chryſoſtomus, Leontius, & Euthymius in manibus Apoſtolorum; S. Hilarius inter utramque ſententiam hæret.

l *Aug. tract. 24. in Jo. Hier. in Matth.*

MULUS, jumentum ex equi & aſinæ, ſivè ex aſini & equæ commixtione generatum; quem ſanè inter bruta diverſi generis coitum Hebræi procurare prohibebantur (m); quare mulorum fœturis procurandis abſtinuiſſe debuerant. Uſus tamen mulorum non infrequens erat apud Hebræos, maximè poſt Davidis ætatem (n); ante illam ætatem etenim aſinis utriuſque ſexûs libentiſſimè utebantur.

m *Levit. 19. 19.*

n *2. Reg. 13. 29. & 18. 9. & 3. Reg. 1. 33. 38. 44. & 10. 25. & 18. 5. &c.*

Sunt qui tribuerint mulorum procreandorum inventum cuidam Ana filio Sebeon, quod vulgò Veteribus viſum eſt (o). Verùm S. Hieronymus, qui certè eam interpretationem non ignorabat, vertendum maluit (p): *Ana invênit aquas calidas in ſolitudine, cùm paſceret aſinos Sebeon patris ſui.* Græca Verſio retinet vocem Hebræam *Jamim*; quam Syriacus reddit *fontem*; alii verò intelligunt de populis quibuſdam, cum quibus congreſſus Ana, victor redierit. Nec fortaſsè populi Jemim alii ſunt, ac populi *Emim*, *Deut. 2. 10. 11.* occurrentes.

o *Vide Hieron. quaſt. Hebr. in Gen. & alios plures.*

p *Geneſ. 26. 24. Hebr. Jamim. S. Hieronym. legiſſe videtur* Chamaim, *Balnea aquarum calidarum.*

MUNDUS, Græcè *Koſmos*, Hebraicè *Thebel*. Mundi nomine plura quidem in S. Scriptura ſignificantur; interdum enim de compage ex Cœlo, terrâ, aquâ, elementis, Angelis, hominibus, & animantibus, quin & omnibus creaturis coagmentata uſurpatur; interdum de globo tantummodò terræ & aquæ, cæteriſque eorum ambitu comprehenſis; interdum de hominibus, ut in illo (q): *Ego ſum lux mundi*; & (r): *Mundus te non cognovit*; & (s): *Nolite mirari, ſi Mundus vos odit; ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.* Aliquando de illis dicitur, qui rebus hujus Mundi plus nimio ſtudent (t): *Si de mundo fuiſſetis; mundus, quod ſuum erat, diligeret*; & S. Paulus (u): *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Tandem S. Joannes (x): *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt.*

q *Jo. 8. 12.*
r *Jo. 17. 25.*
s *Jo. 15. 18.*
t *Jo. 15. 19.*
u *Galat. 6. 14.*
x *1. Jo. 2. 15.*

Mundi creatio plurimarum quæſtionum ampliſſimum pandit argumentum, quas ſingulas curſim prælibabimus. Sciſcitantur enim, num tota ſimul materia producta ſit, omnes ne creaturæ ſubitò ſimul effuſæ, an tantùm intrà hebdomadæ ſpatium, utì Moyſes in prioribus Geneſeos capitibus liquidò aſſeruit. Vulgò Interpretes autumant, è nihilo totam ſimul prodiiſſe materiam univerſi, ſimplici Divinæ voluntatis nutu. Qua in re aſſerenda omnes quidem conveniunt; diſſident autem in altera quæſtione, de productione creaturarum. Sanior enim Patrum, & Interpretum pars cenſet, creaturarum ſenſibilium opus paulatim elaboratum, intrà hebdomadæ ſpatium abſolutum fuiſſe. Horum autem ſententia cùm recenſitæ à Moyſe hiſtoriæ, tum & rationi ſatis conſona videtur; neque enim fieri poterat, ut indigeſta rerum moles explicaretur ſtatim: imò malè cohærentibus inter ſe, diſſimilibuſque particulis in ſuum ordinem dirigendis, plurimorum, ſibique ſuccedentium motuum artificium exigebatur: quod ſanè opus unius inſtantis eſſe non poterat.

Alii verò, utì Philo, Origenes, S. Auguſtinus (y), cæterique nonnulli, veriti ne ex rerum creandarum ſucceſſione invidia in Divinam immutabilitatem, atque potentiam crearetur, eam, quæ apud Moyſem recenſetur, ſucceſſionem ordinis eſſe non temporis cenſuerunt; quam Moyſes, addunt illi, ſucceſſionis inſtar temporis deſcripſit, ut populi captui, atque ideæ creationis ingerendæ ſeſe accomodaret. Hinc Sapiens (z) dixit: *Deus creavit omnia ſimul.* Sanè materia Divinis ſemper juſſionibus parata, diſpoſitionibus non indiget, ut ad morem illi gerendum præparetur. Hæ quidem ſunt conjecturæ omnium firmiſſimæ, quibus poſterior ſententia fulciri ſoleat, cui tamen nos priorem ducimus præferendam, quam etiam vulgò ſequuntur Interpretes.

y *Philo Alleg. l. 1. & de opiſ. mun. p. 6. & 41. Orig. con. Celſ. l. 6. Aug. l. 4. de Gen. ad lit. c. 18. & l. 11. de Civ. c. 7. & l. 12. Confeſſ. c. 29.*

z *Eccle. 18. 11.*

Quo anni tempore Mundus inceperit, in ancipiti res eſt. Vulgò Patres (a) verno tempore conditum cenſuerunt; quibus adſtipulatur Concilium quoddam, juſſu Victoris Papæ, (utì ferunt) à Theophilo Alexandrino in Palæſtina celebratum (b). Poetæ quoque in exordio Mundi vernaſſe omnia cecinerunt. Alii verò, nec ſanè rari, autumno creatum Mundum credidere, cùm ab autumno Hebręi, Ægyptii, ac vulgò Orientales anni exordium ducant, more, utì quidem videtur, veteri traditione à primis hominibus derivato, quos ſanè idem & anni & Mundi initium ſtatuiſſe conſtat; tùm quòd Deus conditis animantibus neceſſaria alimenta ſuffeciſſe videtur. Quid? quòd arboribus ſuos fuiſſe fructus ex illo Evæ ad ſerpentem conſtat (c): *De fructu lignorum, qui ſunt in paradiſo veſcimur; de fructu verò ligni, quod eſt in medio paradiſi, præcepit nobis Deus ne comederemus?* Qualiſcumque igitur locus fuerit, ubi Adam conditus eſt, autumnali ſanè tempore prodiit, utì compluribus eruditiſſimis Chronologis, Petavio, Scaligero, Uſſerio viſum eſt. Veteres Hebræi de Univerſi diſpoſitione longè aliud ſyſtema habuerunt, quàm quod à Philoſophis noſtræ ætatis excogitatum eſt. Illud enim ſimplex prorſus, & populare fuit, quale in Scriptura deprehenditur, quæ tamen id ſyſtema proponit, non quidem ſuæ authoritatis pondere illud confirmans, ſed quaſi ad captum populi accommodatum inſinuans. Cæterùm diſceptandi liberam facultatem Philoſophis permittit (d); neque ex ejus verbis momenti quidquam pro aliis contra alios aſſerri poteſt. Autumant Hebræi, ſub ipſum Mundi exordium Deum, facto aquarum divortio (e), alias ſupra firmamentum elatas pluviis, alias verò in

a *Itâ Cyril. Hier. Cath. 14. Baſil. in Hexaem. Nazian. orat. in Nat. Dom. Ambr. in Hexaem. Theodoret. q. 72. in Gen.*

b *Apud Bedam de ſex ætat. M.*

c *Gen. 3. 2. 3.*

d *Eccle. 1. 13.*

e *Gen. 1. 6.*

aby-

Digitized by Google

abyſſos diffluentes pelago deſtinaſſe. Addunt, telluris tractum, amplum, & æquabilem fuiſſe, cujus globum, aquis licèt inſiſtentem (f) & circumductum, firmum tamen eſſe & immobilem (g).

Sentiunt aquarum venas per totum telluris corpus diffluere, totumque intimè pervadere, inde verò in apertum erumpentes in fontes & fluvios, avitum mare repetunt (h). Tres Cœlos diſtinguunt; hoc nubibus & avibus volitantibus patens; illud continendis aſtris; tertium ſedes eſt Altiſſimi, quo S. Paulus raptus ineffabilia ſerutatus eſt (i). Antipodas eſſe negant; quippè qui nec Cœlum telluris globum ambire, adeoque nec Solem, Lunam, & aſtra illi circumvolvi, ſivè terram circa illa, in animum inducere poſſint (k).

f *Pſal.* 33. 2. & 1. *Reg.* 2. 8. *Pſal.* 17. 16. *Jonas* 2. 7. *Pſal.* 135. 6.
g 1. *Par.* 16. 30. *Pſal.* 92. 1. & 95. 10. & 103. 5. *Jer.* 10. 12. & 55. 15. *Eccle.* 5. 4.
h *Eccle.* 1. 7.
i 1. *Cor.* 12. 4.
k *Vide de forma & diſpoſit. Univerſ. juxta vet. Hebr. noſt. Differ. ante comment. in Eccle.*

De Mundi ætate ab ejus exordio uſque ad exitum, diutiùs diſceptatum eſt; cùm tot ſint in ea re ſententiæ, quot variarum gentium monumenta ſuperſunt. Hinc Chaldæis, Ægyptiis, Sinenſibus, Græcis, Hebræis ſua erat ſupputandorum annorum Mundi ratio. Ne quid dicam de iis, qui plures extitiſſe Mundos, ſivè plures hominum generationes ſibi ſuccedentes, vel Mundum æternitati coævum eſſe autumarunt. Quid? quòd ne Chronologi quidem, ejuſdem textûs Hebræi, & Vulgatæ authoritati deferentes, inter ſe diſſident? Porrò inter Codices Hebræorum, & Samaritanorum de ea re non conſtat; & ab utriſque Verſio Septuaginta, ex textu Hebræo adornata, longiſſimè diſtat; nec ulla iniri poteſt ratio, ut ſententiæ adeò diſcrepantes concilientur (l). Juxta ſupputationem Uſſerii, quæ vulgò noſtrâ ætate obtinet, ab exordio Mundi uſque ad Chriſtum ortum, 4000. annos rotundè ſupputamus; à Chriſto verò uſque ad nos 1719. Verùm eruditiſſimi Chronologi autumant, tribus annis ſeriùs quàm par eſt, Chriſti Nativitatem conſignatam fuiſſe; adeout pro 1719. annis, 1722. enumerandi ſint. Hinc ab exordio Mundi uſque ad nos, 5722. anni excurrerunt.

l *Vide noſt. Differt. de Chronol. ante Comment. in Gen.*

Sed quandiù Mundus iſte perſeveraturus erit? Res eſt iſta quidem incertiſſima. Ægyptii, qui poſt evolutos 36525. annos aſtra omnia ad idem punctum reductum iri comminiſcuntur, eundem Mundo terminum præſcribunt; poſt hæc enim veterem diluvio ſivè incendio diſſolvendum, ut novus emergat Mundus, autumarunt. Quam quidem Mundi innovationem ſæpiùs antehac contigiſſe addunt; quibus per omnia Græci adſtipulantur, quamquam inter iſtos de numero annorum hujus periodi non conſtat. Alii enim, ut Ariſtarchus (m), intrà ſpatium 2484. annorum totam concludunt; alii, ut Aretas Dynachii intrà 5552. Heraclius, & Linus intrà 10800. ſivè, juxta alios, 18000. Dio intrà 10881. Orpheus intrà 100020. Caſſander intrà 3600000. Plato, ejuſque ſectatores (n), & Origenes (o) autumarunt, poſt expletum certum annorum numerum, futurum, ut plures invicem Mundi ſuccederent. Quam ſanè opinionem S. Auguſtinus ſolidè refutavit (p).

Judæi (q) ex veteri traditione, receptâ ab Elia (altero à Propheta), qui poſt captivitatem Babylonicam, 154. annis poſt reſtitutum ſecundum Templum florebat, autumant, Mundi ætatem intra 6000. annorum ſpatium claudendam; quorum 2000. in ſtatu Naturæ ante Legem; totidem ſub Lege; reliqui 2000. ſub Meſſia tranſigendi eſſent. Hæc demùm ſententia apud plures Patres invaluit, videlicet S. Cyprianum, Lactantium, S. Ambroſium, S. Irenæum, S. Hilarium, S. Gaudentium Brixienſem, Pſeudo-Juſtinum in Quæſt. ad Orthod., S. Hieronymum, Victorinum in Apocalypſim, Rabanum Maurum in Deut., S. Iſidorum Hiſpalenſem, & noſtræ ætatis quamplures (r). In eandem inclinaſſe videtur S. Auguſtinus *De Civit. Dei l.* 20. *cap.* 7. ſed alibì acriùs invehitur (s) contra illos, qui 6000. annorum numerum Mundi ætati determinant, cùm certum poſtremæ diei tempus, & horam unius Patris cognitioni reſervatam eſſe Jeſus Chriſtus in Evangelio pronunciaverit (t). Juxta hanc traditionem, & noſtrum Chronologicum syſtema, quo 5722. annos ab exorto Chriſto numeramus, Mundi exitus 278. annis tantummodò diſtaret.

m *Apud Cenſor. de die Natal. c.* 18.
n *Apud Aug. l.* 12. *c.* 11. & 13. *de Civit.*
o *De Princip. l.* 3. *c.* 5.
p *De Civ. l.* 12. *c.* 51. 53.
q *Gemar. Abodab. Zarab, c.* 1.

r *Vide Corn. à Lap. in Apoc.* 20. 5.
s *Aug. in Pſal.* 89.
t *Matth.* 24. 36. *Vide & Act.* 1. 6. 7. *Vide & noſt. Differt. de fine Mundi ante* 2. *tom. Com. in Epiſt. S. Pauli.*

MURMUR, querelam ex accepta injuria ſignificat. S. Paulus murmur Iſraelitarum condemnans, ſcribit (u): *Neque murmuraveritis, ſicut quidam illorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.* Et Sapiens (x): *Cuſtodite vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ, quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit* (impunè non erit); *os autem quod mentitur, occidit animam.* Nec ſanè Deus Hebræis murmurantibus pepercit; quos eâ de causâ ſæpiſſimè perdere cogitavit, nec niſi precibus Moyſis à propoſito dimoveri viſus eſt. In murmure ad Sepulchra Concupiſcentiæ, coturnices quidem populus à Deo extorſit; ſed ipſos adhuc comedentes, excuſſum iræ Dei flagellum 23000. occidit (y). Cùm exploratores Chanaanitidis rediiſſent, conſuetumque in populo murmur excitaretur, Deus aditum in eandem regionem omnibus præcluſit, omneſque ut diem ſuum in deſerto clauderent latâ ſententiâ damnavit (z). Non abſimile crimen per immiſſos alatos ſerpentes nece plurimorum punitum eſt (a). In Mariam ſororem Moyſis murmurantem, plagâ lepræ per totum corpus integrâ hebdomadâ animadverſum eſt (b). Tandem Core, Dathan, & Abiron, ſubito terræ hiatu abſorpti ſunt, cùm interim dilapſæ flammæ in reliquos conjuratos debaccharentur; qua pœnâ murmuris crimen expiatum eſt (c).

u 1. *Cor.* 10. 10.
x *Sap.* 5. 11.
y *Num.* 51. 33. 34. *Pſal.* 77. 30.
z *Num.* 14. 30. 31.
a *Num.* 21. 4. &c.
b *Num.* 12. 1. &c.
c *Num.* 16. 3. &c.

MUS, Hebraicè *achar*, parvum animal notiſſimum, à Moyſe immundum ſancitur (d); quod interdum murem in cibum adhibitum fuiſſe demonſtrat. Profectò Judæi in Jeroſolymitana obſidione adeò à Romanis preſſi fuiſſe dicuntur, ut fami murium & canum paſtu providere cogerentur (e). Iſaias (f) Judæis exprobrat, quòd muribus, aliiſque impuris veſcerentur. Inter eas, quæ Moyſem ad murem inter impura rejiciendum compulerunt, rationes, ea eſt, quòd muris carnes memoriæ officiant, ſi Rabbinis credimus (g). Cur enim, ajunt, feles memoriâ carent? Certè ex murium eſu

d *Levit.* 51. 29.
e *Hiſt. Hebr. templi ſecundi p.* 241.
f *Iſa.* 66. 17.
g *Beth. Jacob. fol.* 181.

Digitized by Google

cſu. Exercitûs Syri ſub Sennacherib excidium muribus adſcribit Herodotus (*h*), qui ſcutorum coria, & arcuum amenta corroſere; quare Sennacherib exercitum reducere coactus eſt. Agros Philiſthinorum à muribus vaſtatos ſcimus, cùm illi Arcam Domini in regionem ſuam tranſtuliſſent (*i*); eoſdemque populos muribus aureis cum Arca ad Judæos miſſis, crimen expiaſſe, Divinamque ultionem ex agris ſuis avertiſſe. Aſſyrii Bethuliam obſidentes, Hebræos ex urbe egreſſos conſpicati, mures è caveis prodiiſſe clamarunt (*k*).

MUSACH, vox ad literam ſonans *velum, tegumentum*, ſive etiam opus aliquod ex ære fuſo conflatum (*l*). Quid potiſſimùm ſignificet *Muſuch Juda* (*m*), quod Manaſſes, cùm accederet Rex Babylonis, detegi juſſit; ſicutì & *Muſach Sabbuthi* (*n*), quod Achaz converti voluit ad Templum, metu Regis Aſſyriorum, in ambiguo res eſt. Alii velum credunt, Templi pavimento inſternendum; alii Tentorium in Templo expanſum, pro Sacerdotibus miniſterio ſuo per hebdomadam functis, alii loculum continendis oblationibus pro Templi inſtauratione. Nos explicamus de tribunali æneo, juſſu Salomonis conflato, atque in Templo collocato (*o*), quod ille diebus ſolemnibus aſcendebat. Suggeſtum quoque, undè Sacerdos in præcipuis Solemnitatibus Legem coram populo legere conſueverat, eodem nomine appellatum eſt.

Hoc igitur opus artificio, & materiâ inſigne. Achaz in ſecretiora Templi transferri juſſit, veritus ne à Theglathphalaſſare urbem ingreſſuro raperetur (*p*). Manaſſes iiſdem in anguſtiis poſitus, laminas æreas, quibus totum opus obducebatur, amovit. Jojada Summus Sacerdos, diſpoſitis circa puerum Joas in Muſach Templi ſedentem militibus, Regem illum ſalutari curavit.

MUSCA, notiſſimum, moleſtiſſimum, & impurum inſectum [*q*]: *Quicquid ſuper pectus quadrupes graditur, & multos habet pedes, ſivè per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile eſt*. Deus Muſca ſub *Beelſebub* nomine à Philiſthinis colebatur, ab Ægyptiis ſcarabæus, & pluribus in nummis Phœniciis muſca, utì & Diana Epheſia, videtur (*r*). Scriptor Sapientiæ (*s*) cùm muſcas, & veſpas in Amorrhæos, & Chananæos à Domino immiſſas dixiſſet, addit eos iiſdem animalibus mulctatos, quibus Divinos honores tribuebant. Muſcam igitur, ut Philiſthini, adorabant. Vide *Beelſebub*. Iſraelitis Chananitidem ingreſſuris (*t*), muſcarum, & veſparum copias in Chananæos ſe immiſſurum Dominus pollicitus eſt, quæ illos expellerent. Quod profectò præſtitit, ut Joſue, & Sapiens teſtantur. Neque dubium eſt, Chananæos ſolum vertiſſe, ut à moleſtiſſimis inſectis hiſce liberarentur.

MUSI, filius Merari, Princeps familiæ Leviticæ Muſitarum (*u*).

MUSICA. Veteres Hebræi muſices, & muſicorum inſtrumentorum ſtudioſiores erant; quippè quibus nec ſacras cæremonias, nec publica privataque ſolemnia, nec convivia, nec luctus tandem ſinè muſica eſſent. In

h *Herodot. l.* 2. c. 142.
i 1. *Reg.* 5. 6. *&c.*
k *Judith.* 14. 11.
l *Levit.* 32. 4. *Hebr. Vitulus fuſionis. Iſai.* 25. 7. *Hebr. Velamen velamini.* 4. *Reg.* 16. 18. *Muſac Sabbathi*: *&, velum oſtii. Exod.* 35. 15. *Item Iſa.* 22. 8. *Muſac Juda.*
m *Iſa.* 22. 8.
n 4. *Reg.* 16. 18.
o 2. *Par.* 6. 13.
p 4. *Reg.* 22. 6.
q *Levit.* 11. 42.
r *Vide Claud. Menetr. Symbolic. Diana Epheſia Statuam. l.* 7. *Granov.*
s *Sap.* 12. 8.
t *Exod.* 33. 28. *Deut.* 7. 20. *Joſue* 24. 12. *Sap.* 12. 8.
u 1. *Par.* 6. 19. *Num.* 3. 33.

S. Scriptura occurrunt cantica feſta, gratiarum actionis, laudis, luctûs, epithalamia etiam pro nuptiis ſolemnibus concinnata, velut Cantica Canticorum, & Pſalmus 44. qui nuptiis Salomonis deſtinatus creditur. Cantica lugubria dictavit David in obitu Saulis & Abneri; Jeremias in obitu Joſiæ. Pro inito à Principe Regno elucubratus eſt Pſalmus 61. *Deus judicium tuum Regi da*. Canticorum victoriæ, & gratiarum actionis exempla habemus in Cantico Moyſis pro tranſitu Maris Rubri; Deboræ, & Barac, & aliorum. Demùm Liber Pſalmorum collectio eſt Canticorum muſicorum diverſi generis, argumenti, & Authorum Canonicorum. De Poeſi Hebræorum, & carminum ratione agemus v. *Poeſis*.

Muſicæ ſcientia vetuſtiſſima eſt; ſiquidem, authore Moyſe (*x*), Jubal vir antediluvianus, pater, ſivè princeps fuit canentium *Kinnor*, & *hugab*. Porrò *Kinnor* lyra creditur; *hugab* verò organum vetus, quod ex pluribus fiſtulis imparibus, ordine junctis, conſtabat. Laban de Jacob genero ſuo conqueritur, quòd inſalutato hoſpite abiiſſet, ne datâ quidem ſibi facultate abeuntem *cum gaudio, canticis, & tympanis, & cytharis* proſequendi (*y*). Poſt tranſitum maris rubri, Moyſes canticum ſcripſit, quod ipſe in cœtu virorum; Maria ejus ſoror choreas cum aliis fœminis Iſraeliticis nectens, non ſinè muſicis inſtrumentis, concinuit (*z*). Argenteas tubas pro ſacrificiis ſolemnibus, & conviviis religioſis Moyſes deſtinavit (*a*). Cùm poſt reductum Jeroſolymam in certam ſedem Tabernaculum, Levitæ, quibus deferendi vaſa & inſtrumenta ejuſdem munus impoſitum erat, vacare viderentur; David muſices ſtudioſiſſimus, partem illorum maximam canendis in Templo cantilenis, atque muſicis inſtrumentis pulſandis deſtinavit. Univerſæ Scholæ ſub Davide & Salomone præfuerunt tres viri, Aſaph, Heman, & Idithum: eorum verò filii (Aſaph enim quatuor habebat, Idithum ſex, Heman quatuordecim) vigintiquatuor Levitarum claſſibus, ſinguli ſingulis præpoſiti ſunt. Porrò claſſes, magno Levitarum numero conſtantes, viciſſim in Templo miniſterium illud obibant, ita tamen ut ſacrarum Ædium ſervitiis frequentiſſimi ſemper, maximè in ſolemnitatibus, præſto eſſent. Stabant autem illi ordine diſpoſiti circa Altare holocauſtorum. Caathitæ medium; Meraritæ lævam, Gerſonitæ dexteram habebant. Peritiſſimos autem muſices fuiſſe eos viros ex eo colligimus, quod totum vitæ ſuæ tempus eidem diſcendæ, quà inſtrumentis, quà voce canendo, impendebant. Eorum alimentis Deus abundè providerat; quare ab eo munere exercendo inopiâ minime removebantur.

Regibus etiam ſui erant Cantorum chori. Sub Davide, Regiæ muſicæ Aſaph præfuit; quare de illo Scriptura ſcribit; *Aſaph prophetantis juxta Regem* (*b*). Hinc Berzellai Davidem allocutus, Numquid, ait, audire poſſum ultrà vocem cantorum, atque cantatricum (*c*)? Porrò cantatrices etiam in ſacris cæremoniis adhiberi conſueviſſe, idque potiſſimùm munus filiabus Levitarum commiſſum, conſtat. Heman duodecim fue-

x *Gen.* 4. 21.
y *Gen.* 31. 27.
z *Exod.* 15. 1. 20.
a *Num.* 10. 2.
b 1. *Paralip.* 25. 2.
c 2. *Reg.* 19. 35. *Vide etiam Eccl.* 2. 8. *Feci mihi cantores & cantatrices.*

runt

runt filii, filiæ tres, muſices peritiſſimi (*d*). Pſalmus 9. inſcriptus eſt *Ben*, ſivè *Banaia* Principi ſcholæ fœminarum in Templo canentium. Eſdras ducto cenſu eorum, quos è captivitate reduxerat, 200. cantatrices, ac muſicæ peritas fœminas enumerat (*e*). Quo loco Salomon teſtatur *fecisſe ſibi cantores, & cantatrices* (*f*), Paraphraſtes Chaldæus de cantatricibus Templi dictum explicat. Ordini puellarum cantatricum præfuiſſe Zachariam, Ozielem, & Semiramoth legimus io Textu Hebr. 1. *Par.* 15. 20.

Quæ ad naturam hujus muſices ſpectat, cùm jam in deſuetudinem abierit, & à noſtris moribus abhorreat, nonniſi per conjecturas diſſerere poſſumus. Igitur credimus, plurium vocum concentu, omnibus uno tono, ſed vario vocis organo modulatam; neque enim ipſis notus erat noſtrorum temporum concentus, ortus ex varia tonorum, & vocum comparatione. Vocibus etiam inſtrumentorum ſymphonias addere conſueviſſe credimus. Verùm ſi de excellentia illius muſices cùm ex eſſectibus, tùm ex majeſtate, concinnitate, profunditate, & granditate rerum, quæ iis canticis exprimuntur, liceat argumentari, excellentiſſimam illam, & perfectiſſimam fuiſſe oportet. Davidem pſalterium pulſantem, atram Saulis bilem compeſcuiſſe, undè malo ſpiritu Rex agitabatur, tam notum eſt, quàm quid aliud (*g*). Cùm Saul milites ad capiendum eundem Davidem inter Prophetas in urbe Najoth Ramathæ moranti miſiſſet, illi vix audito Prophetalium inſtrumentorum concentu, veluti Divino œſtro abrepti, canentium, ac pſallentium choris ſeſe addidere (*h*). Poſt illos alii milites à Saule miſſi eodem œſtro rapti ſunt. Tandem Rex ipſe cùm per ſe veniſſet, contineri non potuit, quin cœtibus Prophetarum ſe admiſcens, vim ejuſdem ſpiritûs experiretur (*i*).

Inſtrumenta muſica, quibus Hebræi utebantur, hujus argumenti rerum ex S. Scriptura minimè omnium innoteſcunt; neque ejus rei Rabbini, quàm Commentatores vulgares, petiores ſunt. Cui enim portentoſiſſima non videantur commenta, quæ ipſi de quibuſdam vocibus, fortè in Pſalmis occurrentibus, diſſerunt? Has enim voces ignotas, nomina eſſe inſtrumentorum autumant, uti vox *neghinoth*, *hannechiloth*, *haſcheminith*, *ſiggaion*, *gitthith*, *halmoth*, *michtam*, *haieleth haſchachar*, *ſchoſchanim &c.* Si tamen paulò diligentiùs rem diſcutiamus, tantus inſtrumentorum muſicorum apparatus evaneſcet, atque pauca illa, quæ ſuperſunt, ad tres claſſes revocari commodè poſſunt. I. ad ea, quæ fidibus conſtant; II. pneumatica, III. ad varii generis tympana.

Quæ fidibus conſtant, ſunt *Nablum*, *Pſalterium*, ſivè *Pſanneterium* (*k*); quæ tria nomina unum, & idem ſignificare videntur. His ſimilis eſt *harpa*, & *cythara vetus*, ſivè *haſur*, vel *decachordum*, nempè inſtrumentum decem fidibus conſtans. Utriuſque figora, Pſalterii nempè & cytharæ, Delta Græcorum referebat; ſed pſalterium in ſuperiori parte concavum, in inferiori pulſabatur; cythara verò concava inferiùs, ſuperiùs plectro, ſivè digitis (quod commune erat utriſque) tangebatur.

d 1. *Par.* 15. 5.
e 1. *Eſdr.* 2. 66. 67. & 2. *Eſdr.* 7. 67.
f *Eccl.* 2. 8.
g 1. *Reg.* 16. 23.
h 1. *Reg.* 19. 23. 24.
i *Vide* 4. *Reg.* 3. 15. & *noſt. Diſſert. de muſic. Hebr. ante* 2. *Tom. Comment. in Pſal.*
k *Dan.* 3. 5.

Cinnor, ſivè *lyra vetus*, quandoque tribus, interdum ſex, & novem fidibus conſtabat, quæ in longum tenſæ cum pulſarentur, in inferiorem ventrem concavum reſonabant.

Symphonia vetus à noſtra ſymphonia non abludebat.

Sambuca, inſtrumentum erat muſicum inſtar, ut nos quidem arbitramur, pſalterii noſtratis. Hæc de organis primi generis.

Tibiarum, tubarumque varia occurrunt genera, quorum figuras arduum eſt deſignare. Inter hęc celebratiſſimum habetur *organum vetus*, Hebræis *huggab*, conſtans fortaſsè ex fiſtulis nec tenuitate nec altitudine paribus, quæ inferiori labio canentis ordine applicatæ, grato concentu reſonabant.

Tympanorum etiam varia erant genera, quæ indiſcriminatim omnia Hebræum *tuph*, undè tympanum deductum eſt, ſignificabat. *Zalzelim*, quod à Septuaginta, & Vulgata reddi ſolet *cymbala*, inſtrumentum eſt æreum inſtar pilei, & geminatum, ut ambo ſimul cymbala alliſa acutiſſimum ſonum ederent. Noſtræ ætatis Interpretes vertunt eam vocem, *ſyſtrum*, inſtrumentum muſicum, Ægyptiis notiſſimum. Ejus figura ovalem, ſeù ſemicirculum referebat, utroque latere protenſo; tranſverſum ſecabant virgæ quædam æneę, quæ utrâque extremitate in inſtrumenti craſſitie inſertæ, dum torquebantur, ſonum dabant.

In Textu Hebræo occurrit inſtrumentum muſicum *ſchaliſchim*, quod Septuaginta *cymbala*, S. Hieronymus *ſyſtra* reddidere. Porrò ea vox, licèt tantùm 1. *Reg.* 18. 6. legatur, ſatis tamen deſignat inſtrumentum illud triangulare fuiſſe; quare de muſico illo inſtrumento triangulari, in quo plures inſerti annuli, & virgâ agitati acutiſſimum ſonum referebant, commodè intelligi poteſt.

Mezilothaim, de quibus in Textu, ęrea ęrant, & ſoni acutiſſimi. Sunt qui eam vocem reddant *cymbala*; alii malunt *tintinnabula*. Zacharias prædicit futurum, ut in mezilothaim equorum ſcribatur: *Sanctum Domino* (*l*); ex quo colligere videmur, hanc vocem de tintinnabulis intelligendam eſſe, cùm veteri more equis ad bellum deſtinatis tintinnabula appenderentur, ut ſtrepitu ferendo aſſueſcerent (*m*).

MYA, vicus transjordanicus Tribûs Gad (*n*); idem fortaſſe, ac *Zin* apud Euſebium, 5000. paſſibus à Philadelphia, occidentem versùs (*o*).

MYGALE, *Aragne*, mus roſtro productiori, & caudâ craſſâ. Quatuor licèt dentibus inſtructus, equos lethali morſu corripit. In cenſum impurorum relatus eſt (*p*). Vox *mygale* ex Græco (quod item Latinum eſt) *mus*, & *gale*, muſtella, conflata ſatis indicat, ad utrumque illud genus *mygalem* accedere. Huic in Hebræo reſpondet vox *anacha* (*q*), quam alii reddunt *herinacium*; alii *hirudinem*, vel *ſalamandram*; Bochartus *lacertam*.

MYNDUS, urbs Cariæ maritima (*r*).

MYRA, urbs Lyciæ, unde S. Paulus navim Alexandrinam conſcendens, Romam navigavit. Quamquam enim io Textu Latino (*s*) pro *Myra*, ut eſt in Græco, legitur

l *Zach.* 14. 20. *Tintinnabula in ora veſtis Summi Sacerdotis Hebr. appellantur Phaamon, apud Septuag. Codon. Tintinnabulum.*
m *Vide de muſica Hebr. noſt. Diſſert. ante* 2. *Tom. Comment. in Pſal. & de inſtrumentis noſtr. Dict. in ſuis locis.*
n *Joſeph. Antiq. l.* 20. *c.* 1.
o *Euſeb. in Zem. in locis Hebr.*
p *Levit.* 11. 30.
q *Levit.* 11. 30.
r 1. *Macch.* 15. 23.
s *Act.* 27. 5.

gitur *Lyſtra*, mèndum tamen irrepſiſſe ex eo conſtat, quòd Lyſtra neque urbs maritima ſit, neque ad Lyciam, ſed ad Lycaoniam pertineat.

MYRON, Græca vox; unguentum, ſivè oleum odoratum ſignificat. Hinc illud *Judith* 10. 3. *unxit ſe myro optimo;* & Græci S. Chryſma, *myron* appellant.

t *Exod.* 30. 25.

MYRRHA, Hebræis *Mor* (*t*), gummi eſt ſtillans ex arbuſcula in Arabia notiſſima, quę ad 5. circiter cubitos aſſurgit, lignumque habet duriſſimum, & ſpinis hirſutum. Duo in S. Scriptura *myrrhæ* genera diſtinguuntur; altera eſt *myrrha electa*, ad literam *myrrha libertatis*, quæ ſpontè, nec inciſo trunco fluit, eamque optimam eſſe Plinius teſtatur: *Sudant*, ait de arbore myrrhæ agens, *ſpontè priuſquàm incidantur, ſtacten dictam* (alterum eſt ejuſdem myrrhæ nomen) *cui nulla præfertur* (*u*). Altera eſt myrrha vulgaris. Hujus aromatis eſt uſus in condiendis cadaveribus, ne putreſcant. Inter cætera munera myrrham etiam Magos ex Oriente ad Chriſtum Bethleem detuliſſe conſtat (*x*).

u *Plin. lib.* 12. *c.* 15.
x *Matth.* 2. 11.
y *Marc.* 15. 23.

Evangelium (*y*) *vini myrrhati* meminit, quod Chriſto in ſua Paſſione oblatum fuit, ut inducto aliquo membris ſtupore, doloribus crucis ferendis par eſſet. Mos enim obtinebat apud Judæos, liquore åliquo reis oblato doloris ſenſum in illis hebetare (*z*). Sunt qui *vinum myrrhatum*, de quo S. Marcus, confundendum cenſeant *cum vino felle miſto*, de quo S. Matthæus. Sed alii hęc duo diſtinguenda malunt; illud enim dolori coercendo ſenſu quodam humanitatis in miſeros datum eſt; ſed milites, qua erant animi ſævitie, fel miſcuerunt; quare Jeſus oblatam eam miſtionem recuſavit. Datur etiam conjecturæ locus, S. Matthæum, qui Syriacè ſcripſit, uſum fuiſſe voce *marra*, quæ myrrham æquè, & amarum quid, veluti fel, ſignificat; hanc verò vocem Græcus Tranſlator *fel*, S. Marcus *myrrham* reddere potuit. Cęterùm *vinum myrrhatum* apud Veteres laudatiſſimum fuit [*a*]. *Lautiſſima apud priſcos vina erant, myrrhę odore condita*. Lex duodecim Tabularum vetuit, ne myrrhata potio mortuo inderetur (ſuperfunderetur).

z *Prov.* 31. 6. *Vide Thalmud Tract. Sanhedrim. c.* 6.
a *Plin. l.* 14. *c.* 13.

MYRTHUS, Hebraicè *Chadas*, quæ vox æquè & arbuſculam, & florem myrthi, ac tandem unguentum ex eodem flore expreſſum ſignificat. *Myrthetum* eſt locus myrthis conſitus. Frequentiſſima erat in Judæa, & Eſdras colligi juſſit *myrthos*, ramos olivarum, & palmarum intexendis tentoriis pro celebratione Feſti Tabernaculorum (*b*).

b *Eſdr.* 8. 15. *Vide & Zach.* 1. 8. 10. 11.

MYSIA, Provincia Aſiæ Minoris, quam Bithynia ad ſeptentrionem, Troas ad meridiem, Phrygia ad orientem, Helleſpontus ad occidentem terminat. S. Paulus in ea regione fidem annunciavit (*c*).

c *Act.* 16. 7. 8.
d *Eccli.* 27. 24.

MYSTERIUM, vox ex Græco *myſterion*, quod ſonat arcanum. *Denudare amici myſterium, deſperatio animæ* (*d*), amici ſcilicet arcanum prodens, indignus eſt, cui deindè ſecretum committatur: *Et qui revelat myſteria* (prodit ſecreta amici), *& ambulat fraudulenter... ne commiſcearis* (*e*).

e *Prov.* 20. 19.

Nomen illud uſurpatur aliquando de arcanis ordinis ſuperioris, quorum Deus cognitionem ſibi reſervavit; quam interdum Prophetis & amicis communicat, proindè à Daniele (*f*) dictus, *Dominus Regum, & relevans myſteria*. Cum Nabuchodonoſore enim Propheta loquens ait, ſecreta & futura relevare, Dei tantummodo in Cœlo regnantis privilegium eſſe. Hinc Jeſus Diſcipulorum felicitatem commendat, quòd ipſis Regni Cœlorum myſterium relevatum ſit (*g*). De myſterio Evangelii; de myſterio Crucis Jeſu Chriſti; de myſterio Chriſti ſuperioribus ſæculis ignoto; de myſterio reſurrectionis futuræ, &c. S. Paulus frequentiſſimè agit. Myſtica Babylon, inſignis meretrix ſcriptum gerebat in fronte: *Myſterium* [*h*]; quo indicio non urbem illam ſingularem ſed populum corruptum, & idololatram eo ſymbolo expreſſum intelligeremus.

f *Dan.* 2. 18. 19. 47.
g *Matth.* 13. 11. *Marc.* 4. 11. *Luc.* 8. 10.
h *Apoc.* 17. 5.

Tandem *Myſterium*, Græcis idem valet, ac Latinis *Sacramentum*; quod de omnibus Eccleſiæ Chriſtianæ Sacramentis, & myſteriis uſurpatum, potiſſimùm ad Euchariſtiam ſignificandam, Sacramentorum omnium excellentiſſimum, transfertur. In S. Scriptura aliquando *Sacramentum* idem eſt, ac ſecretum [*i*]; ſępiùs tamen in N. T. *myſterium* ſignificat (*k*): *Ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuę;* nempè ſuam Incarnationem, adventum, & Evangelium. S. Paulus ſcribit, myſterium vocationis Gentium ſibi revelatum fuiſſe (*l*); atque de nuptiis Fidelium agens (*m*), *Sacramentum hoc*, ait, *magnum eſt* (Græcè *myſterium magnum*); *ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*.

i *Tobiæ* 12. 7. *Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt. Sap.* 2. 22. *Neſcierunt Sacramentum Dei. Vide &* 6. 14. *Dan.* 2. 18. 30. 41. *&c.*
k *Epheſ.* 1. 9.
l *Epheſ.* 3.
m *Epheſ.* 5. 32.

Myſterium igitur æquè ſignificat & doctrinam, & dogmata Evangelii, & Sacramenta Eccleſiæ, tum quòd illa ſecreta contineant ſolâ Filii Dei revelatione, & Spiritûs Sancti inſpiratione Fidelibus communicata; tum quòd illa paſſim omnibus prodere nefas eſſet, illo Jeſu Chriſti ad Apoſtolos conſilio ſervato: *Nolite projicere margaritas ante porcos* (*n*). Evangelii prædicatio nonniſi coram iis fiebat, qui ſeriò inſtrui cupiebant, quibus tamen cautè omninò & pro ſingulorum profectu, nec niſi cùm baptiſmo initiare ſe decreviſſent, myſteria Religionis prodebantur. Hinc ſacri Oratores in ſuis orationibus, & Scriptores Eccleſiaſtici, cùm ſibi de myſteriis loquendum eſſet, ſub verborum ambagibus rem obvolvebant, ad Fidelium intellectum ſatis, ad Ethnicorum verò captum obſcuris omninò. Hæc diſciplina diutiùs in Eccleſia ſervata eſt; nec Ethnicis obvolvendis myſteriis probroſis illis, & ridendis religionis ſuæ incognita fuit. Verùm ratio obvolvendi myſteria noſtræ Religionis ex eorum potiſſimùm excellentiâ, & altitudine, captum humanum lumine fidei deſtitutum excedente, repetenda eſt.

n *Matth.* 7. 6.

N A

NAALOL, aut *Nachulol*, aut *Nabalal*, urbs Zabulon (*a*), Levitis ex Domo Merari tradita (*b*); quam tamen filii Zabulon non obtinuere, ſed Chananæis incolendam reliquerunt [*c*]. Perſpicuum, ubinam verè ſita fuerit, non habemus.

NAAMA, mulier Ammonitis, uxor Salomonis, & mater Roboami (*d*).

I. NAAMA, urbs Tribûs Juda [*e*].

II. NAAMA, ſeù *Naamath*, patria Sophar, unius ex amicis Job (*f*).

I. NAAMAN, aut *Neoman*, filius Benjamin (*g*).

II. NAAMAN, filius Bale, & nepos Benjamin (*h*).

III. NAAMAN, Dux Supremus exercitûs Benadad Regis Syriæ, à quo plurimi habebatur, quòd Dominus per illum Syriam defendiſſet (*i*). Hic uxoris ſuæ obſequio ſervam puellam Hebræam addixerat, quæ quondam heram ſuam allocuta, Utinam, dixit, Dominus meus Samariam ad Prophetam Eliſeum perrexiſſet! Profectò à ſuâ leprâ convaluiſſet; tunc enim leprâ peſſimâ, & prorſus inſanabili afficiebatur. Quare Naaman à Rege petiit, ut bonâ ipſius veniâ Samariam ad Eliſeum pergere ſibi liceret. Annuit ille, quin & literas ad Iſraelis Regem his verbis dedit: Ubi has acceperis, ſcito ad te miſſum Naamanum, exercitûs mei Ducem, ut illum cures (*k*). His lectis, Joram Iſraelis Rex veſtes ſcidit, veritus inſidias ſibi à Rege Syriæ ſtrui, qui à ſe quæ Dei ſolius ſunt, flagitaret.

His intellectis, Eliſeus Naamanum ad ſe mitti juſſit; ſe enim Prophetas eſſe in Iſraele, oſtenſurum. Igitur Naaman equitum, curruumque comitatu ſtipatus ut vènit, Eliſei domûs foribus adſtitit, vel obſequii, vel morbi causâ, quo à cæterorum commercio arcebatur. Eliſeus neque domo prodiens, ſepties in Jordane lavaretur, illi juſſit renunciari. Indignatus Naaman, jam jam diſcedebat. Cur enim, ajens, ipſe procedens lepram meam manu ſuâ, ut ipſe putabam, Dei ſui nomen invocans non tetigit, eâque ratione curavit? Annon Damaſci Abana & Parphar ſunt (*l*), meliora omnibus Iſraeliticis flumina, ut in illis laver? Recedere igitur parantem ſervi remorati ſunt, rem profectò illi levem à Propheta injunctam dicentes; quam tentare non dedignaretur. Iis Naaman acquieſcens, in Jordane ſepties lotus ſanitatem recuperavit.

Ad Eliſeum igitur regreſſus, Deum Iſraelis unicum Deum credere ſe dixit; ipſumque Prophetam oravit, ut munus aliquod ex ſe reciperet. Omnibus ab Eliſeo rejectis, Naaman Prophetam invictum videns, Saltem, ait, Iſraeliticâ humo duos mulos onerare liceat, quam mecum deferam; nunquàm enim impoſterùm ullum, niſi Iſraelis, Deum colam. Permiſit Eliſeus, illius fidem admiratus, qui Syriæ humum ſacrificiis Domino offerendis indignam, impuramque, nullamque niſi Iſraeliticam huic muneri ſufficientem putaret. Quæ tamen religio inter Judæos & Chriſtianos dudum obtinuit. Benjamin Tudelenſis refert, ab Judæis Nahardeæ in Regno Perſiæ, Synagogam ſtructam fuiſſe ex tellure, & lapidibus conſultò Jeroſolymâ illuc uſque delatis. In dubium minimè revocatur juſſu Helenæ Imperatricis, Conſtantini Magni Parentis, ex iis plurimos Romam tranſlatos, in ædificando Templo *Sanctæ Crucis in Jeruſalem* fuiſſe abſumptos. Alia quædam ejuſdem pietatis exempla memorant (*) Gregorius Turonenſis, & Auguſtinus (*m*).

Antequam Naaman ab Eliſeo recederet, hoc ab illo poſtulavit: *Hoc ſolum eſt, de quo depreceris Dominum pro ſervo tuo. Quando ingredietur Dominus meus Templum Remmon, ut adoret, & illo innitente ſuper manum meam, ſi adoravero in Templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoſcat mihi Deus ſervo tuo pro hac re. Cui Eliſeus ait: Vade in pace, & dimiſit eum.* Locus iſte maximis difficultatibus implicatur. Commentatores plerique opinantur, Naamanum, cùm ſatis jam profeſſus fuiſſet, ſe nemini cultum niſi ſoli Deo Iſraelis exhibiturum, ab Eliſeo poſtulaſſe, ut adhuc poſſet Principi ſuo Benadad exteriorem ſervitutem præſtare, utì præſtare conſueverat, cùm eum comitaretur in Templum Remmon; non verò petiiſſe, ut Remmon coleret, quem execrabatur. Eliſeum verò Naamano indulſiſſe, modò nullum idolo cultum exhiberet. Rabbini volunt, domicilii Proſelyto, cujuſmodi erat Naaman, nullâ lege idololatriam interdici, extrà regionem Iſraelis; quare criminis minimè arguebatur, ſi fortè idolis in terra alienâ adoleret.

Plurimi Interpretes [*n*] ſic verterunt Hebræum: *Hoc mihi ignoſcat Dominus ſervo tuo. Cùm meus Princeps, brachio meo innixus, Templum Remmon ingrederetur, ut adoraret, & ego in Templo adoravi Remmon. Quoniam ergo adoravi Remmon, ignoſcat Dominus ſervo tuo. Cui Eliſeus reſpondit. Vade in pace.* Ex quo intelligitur Naaman non poſtulaſſe, ut comitaretur Regem ingredientem Templum Remmon, ſed ut Deus ſibi ignoſceret, quòd aliàs eſſet comitatus. Alius peccati non meminit, cujus veniam expoſceret, quia idololatria quodammodo cætera complectitur, & hujus præcipuè pœnitentiam oſtendit, dum coram Eliſeo nemini unquam, niſi ſoli Deo Iſraelis, cultum ſe præſtiturum profitetur. At de his jam fuſiùs egimus (*o*).

a *Joſ.* 19. 55.
b *Joſ.* 21. 35.
c *Judic.* 1. 30.
d 3. *Reg.* 14. 21.
e *Joſ.* 15. 41.
f *Job* 2. 11.
g *Gen.* 46. 21.
h 1. *Par.* 8. 4.
i 4. *Reg.* 5. 1. *&c.*
k *Circa A.M.* 3114. *ante Chr.* 886. *ante Ær.* 890.
l *Græci Damaſci fluvium* Chryſorroã, *aut auri flumen appellunt. Multò poſt Syri dixerunt* Barradi. *Stephanus Geographus idem flumen vocat* Bardinem; *Oritur à Libano, dividitur deindè in geminos ramos, quorum alter mediam urbem pretergreditur, alter campos, & arva irrigat. Itinerator* Pharphar, *aut* farfar *vocant eum, qui urbem interfluit, &* Abanam *eum, qui arvaeluit. Contra, Benjamin Tudelenſis*, farſar, *campeſtrem; &* Abanam, *ſeu* Ammam, *urbanum uppellat.*

* *Gregor. Turon. l.* 1. *c.* 7. *de gloriâ Martyr.*
m *Aug. de Civit. l.* 22. *c.* 8. *Vid. & Epiſt.* 52.
n *Vide, ſi lubet, Gregor. de Valentiâ tract. de fide, & fidei profeſſ. diſput.* 1. *qu.* 3. *puncto* 2. *ad* 3. *Joan. Andr. Quenſted Diſſert. ſingul. in* 4. *Reg.* 5. 18. *Suubert. Vivarienſ. Paraphraſt. in Bibl. Nuremberg. Valter. Centur. Miſcell. Theolog. art.* 6. *Glaſſius ub Hakſpanhae de re conſult. Dorſchaus Theolog. part.* 6. *Duabave Conſcientiâl. t.* 1. *p.* 2. *Culov. Annot. Antigrot. in* 4. *Reg.* 5. 18. *Dilber. diſp. academic. t.* 1. *diſp.* 16. *&* 22. *Vantil. Medull. p.* 436. *Boch. Diſſert. in* 4. *Reg.* 5. 18. *t.* 2. *Oper. ejus edit. Lugd. Batav. an.* 1692. *p.* 892.
o *Vide noſt. diſſert. de hoc argum. ante Comment. in* 4. *Reg. & Supplem. in* 4. *Reg. ad calcem t. ultimi in N. T.*

p *Vulg. Abiit electo terræ tempore, ſcilicet totius anni optimo. Confer. Gen. 35. 16. Hebr. ad literam. Abiit ſalcum itineris, nempe 120. pedes. Vide Kibera-th-aretz.*
* *Talentum libris Gallicis 4867. ſolidis 3. denaris 9. reſpondebat.*

Prophetæ reſponſione lætus Naaman, reverſus eſt in regionem ſuam. Vix tamen *itineris pedes centum viginti abſolverat* (*p*), cùm Giezi ægrè ferens, quòd Eliſeus munera à Naamano oblata rejeciſſet, illum inſecutus, Domini ſui verbis duorum adoleſcentum Prophetarum adventum cauſatus, talentum, & duas veſtes in illorum uſum poſtulavit (*).

Naaman ſervo duo talenta largitus eſt, duoſque ei famulos tradidit, qui ea deferrent. Inclinante jam die, domum ſuam talentis ille receptis, & ad Naamanum famulis remiſſis, ſe tranſtulit ad Eliſeum; à quo interrogatus, quò abiiſſet, domo minimè ſe egreſſum eſſe reſpondit. Tunc Eliſeus ad eum: Nonne ſpiritus meus præſens erat, quando Naaman argentum, & veſtes tibi ſuppeditavit? Eme igitur fundos, oliveta, & vineas: ſcito tamen & lepram Naamani tibi adhæſuram, & nunquam à tuâ progenie diſceſſuram intellige. Nec mora: leprâ infectus Giezi egreſſus eſt ab Eliſeo albus ſicut nix. Vide *Giezi*. Hæc Scriptura de Naamano, cujus ulteriùs non meminit.

q 1. *Par.* 11. 37.
r 1. *Par.* 7. 28.
s *Joſ.* 7. 7.

NAARAI, unus ex fortiſſimis exercitûs Davidis (*q*).

NAARAN, aliàs *Noran*, urbs Ephraim (*r*).

NAARATHA, urbs Tribûs Ephraim (*s*). Euſebius quamdam Urbem nomine *Naarath* quinque milliaribus à Jerichunte collocat. Hæc probabiliter eadem eſt, ac *Neara*, de qua Joſephus (*t*), & quò aquæ ad irrigandas palmas Jerichuntis delatæ eſſe dicuntur. Hæc fortè eſt eadem, ac *Naaran*, de qua ſupra.

t *Antiq. l.* 17. *c.* 15.

u 1. *Par.* 3. 22. & 4. 41.

NAARIA, quintus Secheniæ filius, ex iis unus, qui milites 500. Tribûs Simeonis, in montibus Seir ad reliquias Amelecitarum invadendas duxere, iiſque deletis, eorumque regionibus occupatis, eorum urbes incoluere (*u*). Quando hæc contigerint, adbuc latet.

x *Vide* 1. *Reg.* 11. 1. &c. *A. M.* 2909. *ante Chr.* 1091. *ante Ær.* 1095.

I. NAAS, Ammonitarum Rex urbem Jabes Galaad poſt menſem à denunciato Saule in Regem Iſraelis invaſit (*x*). Hebræi urbis Jabes viribus deſtituti, quibus hoſtes repellerent, Regi, datis utrinque conditionibus, deditionem obtulere. Cùm verò Naas reſpondiſſet, haſce à ſe exhiberi conditiones, ut ſingulis oculum dexterum erueret, eoſque velut opprobrium Iſraelis redderet (ita enim ad bellum, & ad arcûs conſuetudinem ineptos eos conſtituere appetebat), urbis illius Optimates ſeptem dierum inducias petiere; infrà quos niſi ſuppetiæ à quoquam ferrentur, quæ vellet ipſe, paſſuros. Gabaam igitur ad Saulem nuncios miſere; qui ea, quæ ſibi obvenerant, referentes, ex omnium, qui ea audierant, oculis lachrymas expreſſere. Saul interea cùm ex agro ſequens boves reverteretur, populumque plorantem videret, Quid habet, inquit, populus, quòd plorat? Auditiſque nunciis Jabes, à Spiritu Domini correptus, cæſoque in fruſta ex bobus ſuis uno, ſingula fruſta ad ſingulas Iſraelis regiones miſit, eadem eorum armentis eventura minitatus, qui Saulem & Samuelem ſequi detrectaſſent.

Populus igitur timore correptus, ad ſtatum locum unanimes convenere; ex Iſraele 300000. ex Juda 30000. quos ipſe Saul recenſuit. Tunc Saul nuncios Jabes reverti juſſit, & oppidanis nunciare, ſe proximâ die ſalutem eis allaturum, *cùm ſol incaluiſſet*. Regreſſi nuncii caverunt, ne de iis, quæ geſſerant, Naas doceretur, ipſumque, craſtinâ die deditionem pollicentes, feſellere. Interea Saul poſt Solis occaſum cum exercitu ſuo Jordanem trajecit, & totius noctis itinere, primo mane ad Ammonitarum caſtra improviſus pervènit. Hæc fortè fuit quarta dies induciarum, quas Naas conceſſerat. Statim Saul exercitum in tres turmas diviſit, & eo impetu Ammonitas invaſit, ut eos omninò deleverit; ii autem, quibus fugæ aditus patuit, in diverſas partes ita acti fuere, ut duo ſimul non remanſerint. Ita hoc bello quies comparata eſt. In eo certamine, ait Joſephus, ipſe Naas interfectus deceſſit (*y*).

y *Joſeph. Antiq. l.* 5. *c.* 7.
z 2. *Reg.* 10. 2.

II. NAAS, Ammonitarum Rex, Davidis amicus (*z*), probabiliter filius Naas, de quo mox ſupra. Latent ejus geſta, utì &, cur David ſocietatem cum eo iniverit. Veriſimile tamen eſt, cùm Saulis declinaret inſidias, & ultra Jordanem progreſſus aufugeret, in ejus amorem Davidem deveniſſe (*a*). Nec procul abeſt à veritate, *Sobi filium Naas de Rabbath Ammonitarum Metropoli*, (*b*), eſſe eundem Naas, de quo loquimur. Utut tamen eſt, mortuo Naas, (*c*), David ad Hanonem filium, & ſucceſſorem illius Legatos miſit, qui de parentis morte conceptum à ſe dolorem teſtarentur. Quos tamen injuriis Hanon excipiens, arma, & eos impetus in ſe vertit, de quibus nos ſupra v. *Hanon*.

a 1. *Reg.* 22. 3. &c.
b 2. *Reg.* 17. 27.
c *A. M.* 2967. *ante Ch.* 1033. *ante Ær.* 1037.

III. NAAS, pater Abigail, & Sarviæ (*d*), idem, ut creditur, ac Iſai pater Davidis (*e*). Naas ſerpentem ſonat, & callidum. Hoc fortè cognomine appellabatur Iſai pater Davidis. Putant aliqui, Naas eſſe nomen uxoris Iſai. Prima tamen ſententia veriſimilior eſt; cui etiam plerique adhærent.

d 2. *Reg.* 17. 25.
e *Confer.* 2. *Reg.* 17. 25. & 1. *Par.* 2. 13. 15. 16.

IV. NAAS, pater Sobi, amici Davidis (*f*). Probabiliter idem ac Naas, ſecundus Rex Ammonitarum.

f 2. *Reg.* 17. 27.

NAAS, urbs Tribûs Juda, quam filii Tehinnæ obtinebant (*g*).

g 1. *Par.* 4. 12.

NABAJOTH, primogenitus Iſmaelis, & nepos Abrahami, & Agar. Ex ipſo Arabes *Nabathai*. Vide *Nabathai*.

NABAL, vir ditiſſimus quidem, ſed & ſtultiſſimus ex Tribu Juda, ex progenie Caleb, qui ut plurimùm Maonem, urbem ex Auſtralioribus Judæ, incoluiſſe videtur, quique plurimis in Carmelo, ſatis proximo urbi Maon, gregibus abundabat. Carmelus iſte alius eſt à Carmelo ad mediterraneum, inter Doram, & Ptolemaidem. Cùm David Saulis iram declinans, in deſertum (*h*) Pharan propè Carmelum ſeceſſiſſet, diligentiſſimè curavit, non tantùm ne ea quæ Nabalis erant, à ſuis læderentur, ſed etiam, ut ii ejus paſtoribus in plurimis opem ferrent. Ut ergo David audivit, Nabalem ad Carmelum iviſſe, ut greges ſuos tonderet, miſit ad eum decem juvenes, qui ſalutatum rogarent, ut quidquam Davidi,

h 1. *Reg.* 25. 2. &c. *An. M.* 2947. *ante Ch.* 1053. *ante Ær.* 1057.

&

Digitized by Google

& ſociis impertiretur. Hos Nabal vacuos inofficiosè rejecit, ipſos, Davidemque transfugas pleno ore compellans. Reverſi itaque Davidis nuncii, quæ Nabal dixerat, ei retulerunt.

Tunc David fervens irâ, 400. ſocios armis inſtructos ſelegit, ut impetum faceret in Nabal, eumque unà cum ejus familiâ interficeret. Hæc inter, famulus Nabal de iis, quæ contigerant, Abigailem heri uxorem, & mulierem omni ſapientiâ, & prudentiâ conſpicuam, monuit. Retulit etiam, Davidem, & ejus aſſeclas maximo ſibi, & cæteris Nabalis paſtoribus adjumento fuiſſe in deſerto Pharan, meritos proptereà, quòd à Domino ſuo ſaltem non exciperentur injuriis; quare verendum ſanè erat, ne David tot viribus præditus, convicium ſtatim ulciſceretur. Protinùs Abigail cibaria plurima Davidi munera præmiſit, cui & ipſa aſinum conſcendens, inſcio Nabale, obviam progreſſa, ſuis verbis ita Davidis cædem anhelantis animum emollit, ut ipſe David gratias Deo referret, quòd ad ſe mulierem miſiſſet, quæ eum cæde, & ſanguine prohibuerit.

Ad Nabalem Abigail reverſa, ipſum domi ſuæ ſplendido ſatis convivio aſſidentem invênit; qui hilarior erat, & eò uſque biberat, ut ebrius fieret. Nihil tunc conjugi aperuit uxor de iis, quæ geſſerat, ſed mane proximo, poſtquam dormierat, ei omnia nunciavit. His auditis ita concidit animis, ut cor ejus quaſi lapis evenerit; adeòque perterritus eſt, ut decem poſt dies interierit. Quod cum intellexiſſet David, benedixit Domino, quod convicium ſibi à Nabale illatum ultus fuiſſet; ipſique Abigaili nuptias ſuas obtulit, eique nupſit. *Nabal* interpretatur *ſtultus*.

NABALLO, urbs Arabiæ, quam Judæi ab Arabibus abſtulerunt (*i*).

NABARA, pagus Batanæç (*k*).

i *Joſeph. Antiq. l.* 14. *c.* 2.
k *Euſeb. in Nebea.*

I. NABATH, ex Tribu Ephraim, & ex progenie Joſue, pater Jeroboami, primi Regis in Iſraele, qui decem Tribus ad defectionem è domo Davidis induxit [*l*]. Author Hebraicarum Quæſtionum in Libros Regum vult, Nabath eumdem eſſe ac Semei, qui Davidi maledixerat (*m*). At Semei ortum duxit à progenie Saulis, proptereà fuit ex Tribu Benjamin; Nabath autem ex Tribu Ephraim.

l 3. *Reg.* 11. 26.
m 2. *Reg.* 16. 5.

II. NABATH, conſobrinus Tobiæ ſenioris (*n*).

n *Tob.* 11. 20.

NABATHÆI, aut *Nabatheni*, Arabes ex urbe, vel Regione *Nabajoth*. Eorum regio, Nabathæa nomine, protenditur ultrà Euphratem, uſque ad Mare Rubrum (*o*); quas ampliſſimas regiones non ſoli equidem, ſed præcipui incolunt Nabathæi. Præcipuæ autem eorum urbes, Petra Arabiæ deſertæ Metropolis, Medaba, & quædam aliæ numerantur; ea enim regio, ut ita loquar, omninò deſerta eſt; nec Nabathæi magis quàm cæteri populi Arabiæ deſertæ, aut domos conſtruere, aut in urbibus commorari curant; immò eorum plerique urbes, aut domos incolere ſervituti tribuunt, atque inertiæ. Vitam vagam, quam degunt cum uxoribus, filiis, & armentis, & libertatem, qua fruuntur, quin ulli rationem reddere teneantur, maximum vitę bonum eſſe ducunt; maximæ eorum divitiæ, armenta ſunt. *Iſaias* (*p*) Jeroſolymæ ſpondet, pingues Cedar, & Nabajoth arietes fore in Templum Domini transferendos, & ſuper Templi altare immolandos. Nabathæorum parùm meminit Scriptura, niſi tempore Macchabçorum. In bello, quo Judæi à Syris petebantur, omnibus fere finitimis in Judæos conjurantibus, ſoli Nabathæi undique oppugnatis amoris argumenta exhibuere. Cùm Judas Macchabæus ad fratrum ſuorum auxilium pergeret in regionem Galaad, humaniſſimè exceptus eſt à Nabathæis (*q*). Non multò poſt (*r*), Jonathas Macchabæus Joannem fratrem ſuum ad Nabathæos miſit, ut exercitûs ſui ſarcinas, quæ impedimento ipſi erant, apud ipſos reciperet; at Medabæ Incolæ captum Joannem interfecerunt, iis omnibus, quæ gerebat, ablatis. Diodorus Siculus (*ſ*) Aſphaltitem lacum in Nabathæorum regione collocat, utì & palmeta, & balſami hortos, qui circa ea loca florent, & Petram. Eorum regio, qua parte ad ſeptentrionem declinat, uſque ad Libanum protenditur. Dionyſius Geographus Libani clivum verſùs, Nabathæos locat. Refert Joſephus (*t*), Jonatham Macchabæum à regione Emath, ſuis hoſtibus ultrà Eleutherum fluvium expulſis, in Arabiam ſe contuliſſe, Nabathæos oppugnaſſe, & tranſiſſe Damaſcum. D. Epiphanius Ebionitas præcipuè à Nabathæâ, & Paneade accerſit (*u*).

o *Joſeph. Antiq. l.* 1. *c.* 13. *Hier. qu. Hebr. in Gen.* 25. 13.
p *Iſa.* 60. 7.
q 1. *Macch.* 5. 24. *A. M.* 3841. *ante Ch.* 159. *ante Ær.* 163.
r *Macch.* 9. 35. *circà An. M.* 3843. *ante Ch.* 157. *ante Æe.* 161.
s *Diodor. Sicul. l.* 2.
t *Joſeph. Antiq. l.* 13. *c.* 9.
u *Epiph. hæreſ. l.* 10. *vel* 30.

NABLUM. Hebraicè *nebel*, muſicum Hebræorum inſtrumentum. Vulgata, & Septuaginta *nebel* interdum vertunt *nablum*, interdum *pſalterium*, aut *lyeam*, aut etiam *cytharam*. Fidibus inſtruitur, cujus figura literæ græcæ Delta accedit; manibuſque ambabus, vel quodam plectro percutitur. Ejus veluti venter ſuperiùs cavus, ſonitum repercuſſum reddit, & in imâ parte tanguntur fides (*x*).

I. NABO, vel *Nebo*, urbs Tribûs Ruben (*y*). Cùm hæc Moabitidi ſatis proxima eſſet, eâ potiti ſunt Moabitæ, quam Jeremiæ ætate adhuc occupabant (*z*).

II. NABO, vel *Nebo*, urbs Judæ (*a*). Hæc fortè pagus ille fuit, nomine *Nabau*, milliaribus octo ab Hebrone, ad meridiem ſitus, & Euſebii, ac Hieronymi ætate deſertus.

III. NABO, aut *Nebo*, mons trans Jordanem, in quo Moyſes obiit (*b*). Vide *Nebo*.

x *Vide noſtr. Differt. de muſic. Vet. Hebr. inſtrum. ante* 2. *t. Comment. in Pſalmos.*
y *Num.* 32. 38.
z *Jer.* 48. 1.
a *Vide* 1. *Eſdr.* 2. 29. & 10. 43. & 2. *Eſdr.* 7. 33.
b *Deut.* 32. 44.

IV. NABO, Idolum Babyloniorum. *Confractus eſt Bel, contritus eſt Nabo*, inquit Iſaias (*c*). Nomen *Nabo* trahitur à quodam verbo, quod vaticinari ſonat, & accipi etiam poteſt pro Oraculo. *Bel* & *Nebo* videntur eſſe idem idolum; quare Iſaias utrumque velut ſynonyma, recenſuit. Idolum Bel erat Babylonienſium Oraculum. Nomen *Nabo* plurium Babylonis Principum nominibus jungitur, ut Nabonaſſar, Nabuchodonoſor, Nabuzardan, Nabuſeſban &c. Septuaginta pro *Nabo* legunt *Dagon*. Chaldæi colebant idolum, quod *Odacon* appellabant.

c *Iſa.* 46. 1.

NABONASSAR, Rex Babylonis, idem

ac

Digitized by Google

ac Baladan (*d*). Agathias, & Alexander Polyhiſtor *Beleſim*, aut *Beleſſum* appellant. Notior tamen eſt ſub nomine Nabonaſſari, quo ab Hipparco, Ptolemæo, & Cenſorino vocatur. Babylone annis 14. imperavit, nempè ab anno M. 3257. uſque ad 3272. quo Regni gubernacula *Nebius* cœpit. Nabonaſſari Epocha, apud Chronologos celeberrima, incidit anno 3967. Periodi Julianæ, M. 3257. ante Ær. 747. ante Chr. 743. Vide *Baladan*.

NABONIDES, *Labynithes* vocatur ab Herodoto, *Nabannidoch* ab Abydeno, & à Daniele *Balthaſar*, regnavit Babylone (*e*) poſt *Laboroſoardocum*, qui idem videtur ac Evilmerodach. Juxtà Beroſum, & Ptolemæum annis 17. imperavit. Cùm adhuc viveret, Babylon capta eſt à Cyro (*f*). Vide *Balthaſar*, & *Nerigliſſor*, ubi veterum diſpares ſententias de ſucceſſoribus Nabuchodonoſoris recenſuimus.

NABOPOLASSAR. Vide *Nabuchodonoſor II.*

NABOTH, Iſraelita ex urbe Jezrahel, imperante Achabo Rege Iſraelis. Hic vineam propè Palatium Achabi poſſidebat (*g*). Rex verò in eâ olerum hortum conſtruere cupiens, rogavit ipſum Naboth, ut ſibi venderet, aut pro ea meliorem acciperet. Cui tamen Naboth: Avertat Dominus, ut patrum meorum in te conferam hæreditatem (*h*). Quo reſponſo iratus adeò eſt Achab, ut domum ingreſſus ſuper lectum procideret, vultum averterit ad parietem, & cibum ſumere omninò recuſarit. Rei novitate perculſa ejus uxor Jezabel, Quid ergo eſt, ait, quòd dolore dejiceris? Maximæ es authoritatis in Iſraele. Surge, comede, & æquo animo eſto: ego vineam Naboth tibi conſequar. Statim itaque Epiſtolas nomine Achabi ſcripſit, & annulo Regio munitas miſit ad majores natu Jezrahelis, ubi Naboth morabatur.

Epiſtolarum autem hæc erat ſententia: Jejunium indicite, & in Naboth, medium inter vos in primis ſubſelliis conſtitutum, duos viros filios Belial ſeducite, qui Naboth in Deum, & Regem blaſphemaſſe teſtentur. In Textu legitur: *Deo & Regi benedixiſſe; benedixiſſe* tamen ibi fertur pro *maledixiſſe*, uti alibi etiam comperimus (*i*). Adeò Scriptura abhorret ab eâ maledictionis voce, ut nolit ejus meminiſſe, cùm in Deum evomitur. Actum eſt, ut Regina mandaverat: ſedit Naboth inter Principes Jezrahelis; de eo delatum fuit, quòd in Deum, & Regem convicia blaſphemiaſque congeſſerit; ſtatimque extra urbem eductus, lapidibus obrutus interiit.

Continuò nefarii hi Judices ad Jezabelem miſêre, qui eam de cæde Naboth monuere, cujus facultates, utpote bona illius, qui Regiam Majeſtatem læſerat, pertinebant ad Regem. Eventu hilaris Regina, ad Achabum progreſſa, Surge, inquit, poſſide vineam Naboth, non enim vivit, ſed mortuus eſt. Statim Rex acquievit uxori, & Samariâ egreſſus Jezraelem contendit, ut Naboth vineâ potiretur; ad quem Domini juſſu ſe conferens Elias Propheta, ſic eum increpavit: Occidiſti ergo Naboth, & vineam ejus poſſediſti? At audi, quæ tibi intentat Dominus: in loco hoc, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum: Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes; ſi autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cœli; Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahelis. His Prophetæ minis perterritus Achab animum demiſit, & cilicio indutus demiſſo capite inceſſit. Attamen pænitentiâ non ſatis ſincerâ, conſequutus non eſt, ut eas calamitates à ſe repelleret; quas diſtulit quidem Dominus, ſed non omninò delevit. Vide *Achab*, & *Jezabel*, & 4. *Reg.* 9. 10.

d *Iſa.* 39. 1. & 4. *Reg.* 20. 12.

e *A. M.* 3449. *ante Chr.* 551. *ante Ær.* 555.

f *A. M.* 3466. *ante Chr.* 534. *ante Ær.* 538.

g 3. *Reg.* 21. 1. *&c. A. M.* 3105. *ante Chr.* 895. *ante Ær.* 899.

h *Moyſes prohibuit ne Iſraelitæ fundos ſuos diſtraherent, niſi ad extremam neceſſitatem eſſent redacti. Levit.* 25. 23. *Legem quoque tulit, ut ſemper vendita poſſent redimi; inſuper, ut anno Jubilæi quiſque reverteretur ad poſſeſſionem ſuam, quod fieri non potuiſſet, ſi Naboth vineã ſuam Regi ceſſiſſet. Demùm dedecore quodam afficiebantur Iſraelitæ, qui ſuorum patrum hæreditatem vendidiſſent. Quare Naboth maluit Regis iram in ſe concitare, quàm rei pudendæ & probo homine indignæ acquieſcere. Vide D. Ambroſ. l.* 3. *de Officiis c.* 9.

i *Vide Job.* 1. 5. & 2. 9.

I. NABUCHODONOSOR, Rex, alio nomine *Saoſduchin* (*k*). Cùm imperii ſui anno duodecimo, M. 3347. in campo Ragau de Medorum Rege Arphaxad victoriam retuliſſet (*l*), omnibus, qui Ciliciam, Damaſcum, Libanum, Phœniciam, Judæam incolebant, cæteriſque populis, uſque ad fines Æthiopię diffuſis, per nuncios imperavit, ut ſe Regem agnoſcerent, & ſuæ ditioni ultrò dederentur. Ejus tamen nuncios omnes unanimes, eorum minas parvipendentes, rejecere. Quare indignatus Nabuchodonoſor, per thronum ſuum juravit, ſe de hujuſmodi probro pœnas ſumpturum (*m*), & anno 13. regni ſui, Primoribus exercitûs ſui Ducibus coactis aperuit conſilium (*n*), quo Orbem univerſum ſibi ſubigere omninò cogitarat. Holofernem prætereà ſupremum militiæ Principem conſtituit, eumque de rebus agendis edoctum, auroque, & argento quàm maximè inſtructum cum exercitu dimiſit, ut vi in ſui ditionem omnes redigeret, qui ultrò noluiſſent. Jam v. *Holophernes*, hujus belli eventum ſatis perpendimus. Poſt Nabuchodonoſorem, aliàs *Saoſduchin*, regnavit *Sarac*, aut *Chynaladan* (*o*).

II. NABUCHODONOSOR, aliàs *Nabopolaſſar* (*p*), pater Nabuchodonoſoris Magni, in Scripturâ celeberrimi. *Nabopolaſſarum* natu Babylonium, Saracus Aſſyriæ Rex ſuis militibus pręfecerat. Societatem hic iniit cum *Aſtyage*, aliàs *Aſſuero*, qui ſuam filiam *Amyit* Nabuchodonoſori Filio Nabopolaſſari deſpondit. Ita fœdere inito uterque in Saracum Regem Ninives conjuravit, quem in Regni ſui Metropoli circumſeptum, tandem expugnarunt, captâque civitate, ſuper Regni Aſſyrii everſionem duo Regna extulerunt, Regnum nempe Medorum, quod uſurpavit Aſtyages, ſeu Aſſuerus, & Regnum Chaldæorum, quod condidit Nabopolaſſar (*q*). Obiens (*r*). Regni ſucceſſorem reliquit filium ſuum Nabuchodonoſorem, de quo ſtatim.

III. NABUCHODONOSOR, filius, & ſucceſſor Nabopolaſſari (*s*). Aliquandiù antea ſocium Imperii à patre aſſumptum, idem pater Carchamas miſit, ut eam urbem quadriennio anteà à Nechao Rege Ægypti occupatam recuperaret. Re feliciter confectâ, contra Phœniciæ Satrapam, & Joakim Regem Juda (*t*), Nechai Regis Ægypti vectigalem, profectus, eum ſibi ſubegit, vinculiſque jam obſtrinxerat, ut captivum perduceret Babylonem; revocato deinde conſilio, Regno reſtituit eâ lege, ut graviſſimum ſibi vectigal perſolveret. Plurimos ampliſſimo genere conſpicuos Jeroſolymâ Babylonem

k *Regnare cœpit in urbe Ninive A. M.* 3335. *ante Ch.* 665. *ante Ær.* 669.

l *Judith.* 1. 5. *&c.*

m *Vulg.* quòd defenderet ſe de omnibus regionibus his. *At verba* defendere *utuntur non ſolum Scriptura, ſed etiam Scriptores Latini optima nota pro* ulciſci. *Vide Iſai.* 1. 17. *Deuter.* 32. 35. *Apud Tertull. l.* 2. *contr. Marcion. Judith.* 5. 25. *Rom.* 12. 19. *Virgil. Bucolic.* Solſtitium pecori defendite, *id eſt* depellite. *Ennius, Achille.* Serva cives, defende hoſtes, cùm potes defendere. *Non. Marcell.* Defendere, vindicare, depellere.

n *Judith.* 2. 1. *&c. Anno M.* 3348. *ante Ch.* 652. *ante Ær.* 656.

o *A. M.* 3356. *ante Ch.* 644. *ante Ær.* 648.

p *Appellatur* Nabuchodonoſor. *in Græco Tob. c. ultimo, &* Nabopolaſſar *in Alexandro Polybiſt. quem citat Syncellus.*

q *A. M.* 3378. *ante Chr.* 622. *ante Ær.* 626.

r *A. M.* 3399. *ante Chr.* 601. *ante Ær.* 605.

s *Regnum cœpit Nabuchodonoſor A. M.* 3399. *ante Ch.* 601. *ante Ær.* 605.

t 2. *Par.* 36. 6.

Digitized by Google

ſionem tranſtulit, quos inter, Danielem, Ananiam, & Miſaelem ex Regiâ progenie ortos, quos Babylone in ſuâ aulâ enutritos erudiri voluit idiomate, & ſcientiis Chaldæorum, ut eorum operâ in ſuo Palatio uti poſſet (*u*).

u *Daniel.* 1. 1. *&c. ſub finem*

x *A. M.* 3399. *ante Ch.* 601. *ante Ær.* 605.

y *Beroſ. Rer. Chaldaic. l.* 3. *apud Joſeph. Antiq. l.* 10. *c.* 11. *p.* 349.

Mortuo Nabopolaſſaro (*x*), Nabuchodonoſor, qui tunc in Ægypto, aut in Judęâ morabatur, citiſſimè regreſſus eſt Babylonem, ſuiſque Ducibus impoſuit, ut captivos Syriæ, Judęæ, Phœniciæ, & Ægypti in Chaldæam transferrent (*y*); has enim regiones omnes, juxtà Beroſum, ſibi ſubegerat. Captivis in diverſas Colonias diſperſis, Vaſa Sacra Templi Jeroſolymæ, & opima cæſorum hoſtium ſpolia, in fanum Dei ſui Beli intulit.

z 4. *Reg.* 24. 1. *A. M.* 3401. *ante Chr.* 599. *ante Ær.* 603.

a *A. M.* 3405. *ante Ch.* 595. *ante Ær.* 599.

b *Jerem.* 22. 18. 19. *&* 36. 30.

Tribus annis Regi Nabuchodonoſori fidem ſervavit Joakim Rex Judæ, quibus elapſis, ſe Chaldæorum vectigalem ægrè ferens, ut jugum excuteret, à Babylonis Rege defecit (*z*) qui è re ſuâ non eſſe ducens, ſi idem ipſe in Joakimum pergeret, Chaldæorum, Syrorum, Moabitarum, & Ammonitarum exercitum miſit, qui Judæam popularentur. Duobus, vel tribus annis hoc bellum productum eſt (*a*), donec Joakim Jeroſolymis circumſeptus, captus, & interfectus, ſub dio extra urbem juxtà Jeremiæ vaticinium projectus eſt (*b*. Vide *Joakim*.

c *Dan.* 2. 5. *&c. A. M.* 3401. *ante Ch.* 599. *ante Ær.* 603.

Interea Nabuchodonoſori, ſecundo Regni illius anno (*c*), per quietem ſtatuæ ſpecies objecta eſt, diverſis metallis conflatæ, cujus caput aureum, pectus argenteum, venter & coxendices æneæ, crura ferrea, & pedes partim ferrei, & partim fictiles erant. Hæc autem ſtatua, cum lapis ultrò è monte abſciſſus eam percuſſiſſet, contrita omnino eſt, & in pulverem redacta. Hoc ſomnio territus Rex, adeò eſt ejuſdem oblitus, ut omnem viſæ ſtatuę memoriam prorſus amiſerit. Vocatis itaque Ariolis, & Magis, ut ſibi ſomnium, & ſomnii myſterium pateſacerent, nec ſomnium ab eis didicit, nec myſterium. Quare irâ accenſus præcepit, ut omnes interficerentur: jamque propè erat, ut cædes inciperet, cùm de ea monitus Daniel, ſtatim ad Regem ſe contulit, rogavitque, ut tempus ad ſomnii ſolutionem ſibi concederet; quod cum eſſet conſequutus, ad Dominum confugit, qui nocte eàdem & Regis ſomnium, & ſomnii myſterium ei revelavit.

Craſtinâ die Daniel ad Arioch pergens, cui Rex Sapientum Babylonis cędem commiſerat, petiit ut ad Regem duceretur, ſomnii ſolutionem pateſacturus. Statim igitur admiſſus, non eſſe ait Sapientum Babylonis, ſed Dei Cœlorum, ſomnii interpretationem Regi aperire. Indè ſomnium Regis ſuprà narratum deſcripſit, & hanc interpretationem exhibuit. Tu Rex Regum es, & inter Orbis Reges cæteros potentiſſimus; quare tu ſimulachri caput aureum. Poſt te Regnum tuo inferius conſurget, quod pectore argenteo deſignatur: deinde & aliud tertium minus te, quod indicant venter, & coxendices æreæ. Poſt hæc tria imperia, quibus innuuntur Regna Chaldæorum, Perſarum, & Gręcorum, quartum conſurget, quod ſignificatur cruribus ferreis, & Regnum Romanorum indicat. Hoc ultimo florente Imperio, Deus Cœli novum ſuſcitabit Regnum, ſed præ cæteris potentius, & undequaque protenſum, nempè Regnum Meſſiæ, quod innuitur lapide, qui ultrò è monte abſciſſus, ſimulachrum contrivit.

Hac interpretatione acceptâ, Nabuchodonoſor in faciem procidens, Danielem adoravit, & hoſtias, & incenſum illi juſſit offerri. Paſſus præterea eſt, Deum Danielis Deum Deorum eſſe, & Dominum Regum, cui tantùm aperta ſunt omnia, quę latent, & qui ea revelat, cùm ſibi placuerit. Deinde Danielem honoribus, præcipuiſque muneribus cumulavit; ipſumque omnibus Sapientibus, Provinciiſque Babylonis præfecit: Danielis demùm precibus, illius ſocios Sidrach, Miſach, & Abdenago ſuper opera ejuſdem Provinciæ Babylonis conſtituit.

Cùm Joakim, ſive Jechonias Rex Juda, à Babylonis Rege defeciſſet (*d*), Nabuchodonoſor in eum irruit, & Jeroſolymis obſeſſum, coactumque ſe dedere, unà cum matre, uxoribus, Optimatibus & peritioribus artificibus Jeroſolymitanis, uſque ad decem virorum millia in captivitatem tranſtulit. Præterea coacta ex totâ regione Jeroſolymæ robuſtorum hominum ſeptem millia, & artifices mille duxit Babylonem. Inter eos, qui tranſmigrarunt captivi, Mardochæus patruus Eſther, & Ezechiel Propheta numerabantur. Vaſa etiam aurea Domûs Domini, quæ conſtruxerat Salomon, & Domûs Regiæ theſauros populatus eſt Nabuchodonoſor, & pro Jechonia Matthaniam ejus patruum, quem Sedeciam vocavit, Jeroſolymæ Regem conſtituit.

d *Vide* 4. *Reg.* 24. 8. *&c. &* 2. *Par.* 36. 8. *&c. A. M.* 3405. *ante Ch.* 595. *ante Ær.* 599.

Sedecias (*e*) novem annis Babylonis Regi ſe fidum præſtitit, quibus expletis, ab illo defecit, utque faciliùs ejus impetus repellere poſſet, eum Regibus Judææ finitimis fœdus inivit. Continuò Nabuchodonoſor maximo exercitu inſtructus, in Judæam rediit, cujus præcipuis reparatis urbibus, obſidione Jeroſolymam cinxit. Cùm autem Pharao *Ephree*, aut *Hophra*, vel *Vaphres* Ægypto egreſſus, Sedeciæ ſuppetias tuliſſet, ab obſidione aliquantò deſtitit Nabuchodoſonor; & Regi Ægypti obviam progreſſus, profligatum, & profugum in ſuas iterum regiones compulit. Inde ad obſidionem reverſus (*f*), in eâque adhuc 390. diebus conſumptis, tandem anno Sedeciæ undecimo Jeroſolymam expugnavit (*). Fugâ ſibi conſuluit Sedecias, ſed profugus interceptus, in Syriæ urbem nomine Reblatham deductus eſt, quò tunc Rex Babylonis advenerat; qui ſtatim mortis ſententiam in eum protulit, ejus filios coram ipſo interfecit, oculos deinde eidem effôdit, & catenis onuſtum Babylonem adduxit. Nabuzardan Princeps exercitûs Chaldęorum, juxtà Regis mandatum, Jeremiæ humaniter excepto poteſtatem fecit, ut quocumque vellet, progrederetur, & urbe, & Templo flammis conſumpto, populique Judaici, qui ęgdi ſupererat, Principe conſtituto Godolia, receſſit (*g*), & captivos Babylonem perduxit.

e *Vide* 4. *Reg.* 25. 1. *Jerem.* 34. *&c. Joſeph Antiq. l.* 10. *c.* 10. *A. M.* 3414. *ante Chr.* 586. *ante Ær.* 590.

f *A. M.* 3415. *ante Chr.* 585. *ante Ær.* 189. *circa diem* 30. *tertii menſis*.

* 4. *Reg.* 25. *Jerem.* 34. *&* 52. *A. M.* 3416. *ante Ch.* 584. *ante Ær.* 588.

g 4. *Reg.* 25. 51. *&c. Jerem.* 39. 10. *&c. &* 40. 5. *&c.*

Trien-

Triennio poſt, Nabuchodonoſor (*h*) ad Tyrum obſidendam progreſſus, in ea obſidione annos 13. abſumpſit. Intereà tamen Judæorum finitimos, Sidonios, Moabitas, Ammonitas, & Idumæos bello oppugnavit, eademque ferè illis mala intulit, quę priùs Judæis (*i*). Joſephus (*k*) hoc bellum quinquennio poſt Jeroſolymorum everſionem (*l*) contigiſſe ſcribit. Demùm Tyro captâ (*m*), Ithobaali ejus Regi interſecto, ſucceſſit Baal. Ut laboribus, quos Nabuchodonoſor diuturno obſidionis intervallo pertulerat, præmium Dominus rependeret, Ægypti Regno, ſpoliiſquo Ægyptiis eum adauxit (*n*); nam Ægyptum ille ingreſſus, quæ bellis domeſticis tunc temporis turbabatur, nullo negotio ſibi ſubegit, eamque populatus, gloriâ, ſpoliiſque onuſtus unà cum exercitu, & captivis plurimis reverſus eſt Babylonem (*o*).

Partâ demùm pace fruens, Babylonem præclaris ædificiis augere atque locupletare omni ſtudio cogitavit. Penſiles tunc hortos celeberrimos, & arcubus ſuffultos, inter Orbis prodigia à Veteribus enumeratos, conſtruxit. Plures Babylonis mœnia ab eo condita arbitrantur, quæ tamen plurimi Semiramidi tribuunt (*p*). Eo tempore (*q*) idem Rex Babylonis per quietem proceram arborem, altiſſimam, & fructibus divitem vidit, quam Angelus è cœlo delapſus, præcîdi juſſit; ejuſque ramos abſcindi, folia excuti, & diſpergi fructus; ignoſci tamen voluit radici, & trunco, quem ferreis, æreiſque catenis voluit circumligari. Eiuſdem inſuper imperio factum eſt, ut ſeptem annis cum feris viveret, & bruti inſtar, rore Cœli madefieret, & beſtiarum cibis veſceretur. Illicò ſapientiſſimos quoſlibet cocgit Nabuchodonoſor, à quibus tamen ſomnii ſolutionem referre non potuit. Vocatus demùm Daniel, de eo ipſo ſomnium eſſe faſſus, ſic interpretationem aperuit: Arborem, quam vidiſti, tu es; ejicieris ab hominibus, & cum beſtiis vives; at poſtquam inſtar bruti ſeptem annos abſolveris, & omnem potentiam ex Cœlo haberi intellexeris, iterum inter homines reſtitutus, imperium tuum recuperabis. Quare peccata tua eleemoſynis redime, ut tibi Deus delicta tua dimittat.

Vix anno præterito (*r*), cùm Rex quadam die in aulâ ſui Palatii deambularet, Babylonem viribus, divitiiſque ſuis à ſe conditam jactans, continuò vox de Cœlo lapſa, Regnum ipſius ipſi auſerendum, ipſumque ab hominum conſortio ejectum, inter feras & domicilium, & cibum habiturum nunciavit. Vix hæc: Nabuchodonoſor in phreneſim incidit, quæ ei mentem ita ademit, ut ſe non hominem, ſed bovem eſſe crederet; & ſeptem annis bovis inſtar vitam traduxerit. Quibus elapſis, oculos mentis iterum aperuit, Cœlique potentiam faſſus (*ſ*), mentis uſum rationiſque recepit; & Regnum iterum conſequutus, in priſtinum ſtatum reverſus eſt (*t*), ut conſtat ex Edicto, quod de eâ re Nabuchodonoſor ipſe vulgavit.

Diu tamen in pœnitentiâ non perſtitit; eodem enim reparationis ſuæ anno, ſtatuam auream confecit, altitudine cubitorum ſexaginta, & latitudine cubitorum ſex, quam in Campo Dura Provinciæ Babylonis erexit; cùmque ſtatuiſſet diem ad ſtatuæ hujuſmodi dedicationem, Optimates omnes regionum coegit, & per præconem indixit, ut, ubi inſtrumentorum muſicorum ſonitus audiretur, ſtatim omnes procumberent, & ſtatuam adorarent: ni facerent, in fornacem ignis ardentis projiciendos fore intelligerent. Dato igitur ſolemnitatis ſigno, Judæi, & præcipuè tres Danielis ſocii conſtiterunt, nec juſſum ſtatuæ cultum exhibuerunt. Qua de re ſtatim monitus Nabuchodonoſor, vocatis Sidrach, Miſach, & Abdenago, (Daniel probabiliter tunc aberat) ab eis quæſivit, cur ſibi obedientiam non præſtitiſſent. Cui illi, nec flammas, nec ullum metuere ſupplicium, à quibus Deus, quem colebant, poterat eos vindicare: quod ſi fortè vindicare noluiſſet, ab eo nunquam defecturos ſciret, ut terreno Regi indulgentes, ſtatuam adorarent. Quare furore æſtuans Rex, vinciri eos, & cum veſtibus, & calceamentis in fornacem projici juſſit. At cùm fornax ſuccenſa nimis eſſet, viros illos, qui eos in fornacem conjecerant, flamma combuſſit, & ſocios illæſos reliquit. Tunc etiam Angelus Domini è Cœlo deſcendens, & ab eis flammas depellens, in medio ignis lenem ventum, roremque excitavit; quare Juvenes nec igne tacti, nec dolore ullo affecti gloriam Deo dederunt, omneſque creaturas ad illius laudes invitarunt. Tunc Nabuchodonoſor vehementi admiratione captus, ſurgenſque illicò ad Optimates ſuos verſus, Nonne, ait, tres homines in ignem projecimus? Cur ergo quatuor ſolutos in medio ignis deambulantes inſpicio, quorum quartus ſimilis eſt Filio Dei? Accedens deinde ad oſtium fornacis, nominatim juvenes Hebræos advocavit, qui de medio ignis ſtatim omninò incolumes prodiere. Summus omnium Optimatum ſtupor fuit, qui nulla ignis veſtigia in eis comperientes, & ipſo ignis odore minimè affectos obſtupuere.

Tunc Nabuchodonoſor Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago commendavit, ejuſque potentiam, & majeſtatem faſſus, præcepit, ut quicumque in Hebræorum Deum blaſphemiam emiſiſſet, bonis publicatis, morte mulctaretur. Juvenes deindè Sidrach, Miſach, & Abdenago, in Provinciâ Babylonis ſublimi dignitate donavit, legemque tulit, qua magnitudinem Dei Hebræorum extulit, & ea, quæ ſibi contigerunt (*u*), poſtquam per ſomnium arborem illam viderat, enumeravit.

Eodem anno deceſſit Nabuchodonoſor, poſtquam annis tribus & quadraginta regnaverat (*x*). Megaſthenus, quem citat Euſebius (*y*), refert, Nabuchodonoſorem in ſui Palatii faſtigium ſcandentem, actum Divino Spiritu ſic conclamaſſe: *Babylonienſes, calamitatem vobis prædico, à qua nec Belus noſtri Pater, nec Regina Baltis nos potuerunt prohibere. Mulus Perſa has regiones venturo tempore invadet, & Deorum veſtrorum auxilio innixus, & Medorum viribus auctus vos omnes in ſervitutem rediget* (Mulus hic Perſa Cyrus eſt, è matre Medâ, & Patre

Per-

h *A. M.* 3419. *ante Chr.* 581. *ante Ær.* 585. *Vide Joſeph. Antiq. l.* 10. *c.* 11. *& l.* 1. *contra Appion.*

i *Jerem.* 48. *&* 49.

k *Joſeph. Antiq. l.* 10. *c.* 11.

l *A. M.* 3421. *ante Chr.* 579. *ante Ær.* 583.

m *A. M.* 3432. *ante Chr.* 568. *ante Ær.* 572.

n *Ezech.* 29. 17. *&c.*

o *A. M.* 3433. *ante Ch.* 567. *ante Ær.* 571.

p *Joſeph. l.* 5. *contr. Appion. & Beroſ. & Abyd. apud eundem.*

q *Dan.* 4. 1. *&c. A. M.* 3434. *ante Ch.* 566. *ante Ær.* 570.

r *Daniel.* 4. 26. *A. M.* 3435. *ante Chr.* 565. *ante Ær.* 569.

ſ *Vide noſt. Differt. ubi de Nabuchod. metamorph. Comment. in Dan. præfixam.*

t *A. M.* 3442. *ante Chr.* 558. *ante Ær.* 562.

u *Daniel.* 4. 1. *&c.*

x *Ita Beroſ. Joſeph. Ptolem. A. M.* 3442. *ante Chr.* 558. *ante Ær.* 562.

y *Euſeb. Præpar. l.* 9. *c.* 41.

Digitized by Google

Perſâ ortus; Medus autem, qui opitulaturus fuerat Cyro, Cyaxares eſt, aut Medus Darius). Addidit Nabuchodonoſor: *Utinam hujuſmodi victor aut à mari, aut ab aliquâ abſorberetur abyſſo, aut in horribili deſerto, quod hominis ullius non novit veſtigia, occumberet; Vos utinam iis ærumnis, quæ vobis imminent, nunquam obrueremini, & ego ipſe felix adeò fuiſſem, ut veſtram calamitatem minimè prævidiſſem!* Hæc ubi dixit, evanuit. Latet adhuc an hac voce, *evanuit*, ejus mors, aut tantùm intelligenda ſit ejus fuga, poſtquam ſe in bovem immutatum eſſe crediderat. Nomen *Nabuchodonoſor* Chaldaicè ſignificat *Theſaurum propugnatum à Deo Nebo*.

NABUZARDAN, Princeps exercitûs Regis Nabuchodonoſoris, ejuſque Regii Palatii Magiſter, qui Jeroſolymæ obſidioni præfuit, eâque potitus eſt, cùm Rex Babylonis Nabuchodonoſor in Syriæ urbe Reblatâ moraretur (z). Jeroſolymâ captâ, ad Regem unà cum præcipuis captivis Sedeciam miſit, Templumque & urbem populanis, eam demùm incendio abſumpſit. Vaſa Sacra Templi abſtulit, mare æneum, & duas æreas columnas, & cætera contrivit, quæ nonniſi fracta transferre poterat Babylonem. Omnes deinde captivos in urbe Rama coegit, inter quos Jeremiæ & Baruch compertis facultatem fecit, ut quòcunque liberet, pergerent (a). Cæteros captivos Babylonem adduxit, & regionis Jeroſolymitanæ Præfectum conſtituit Godoliam, ut reliquiis populi Judæ præeſſet. Nonnulli à Nabuzardan Jeremiæ Arcam Fœderis, aureum candelabrum, Thymiamatis menſas, & propoſitionis panes traditos putant, quæ omnia Propheta in caverna montis Nebo in Moabitide condidit. Qua de re certi nihil, imò omnia maximè ambigua (b).

Quadriennio poſt Jeroſolymæ excidium (c), dum Nabuchodonoſor Tyri obſidioni incumbebat, alios 445. captivos Nabuzardan Babylonem duxit; quare omnis regio ſe ferè prorsùs deſertam ingemuit. Hæc tantùm Scriptura de Nabuzardan.

NABUSESBAN, ex Ducibus exercitûs Nabuchodonoſoris. Unà cum Nabuzardan Jeremiam è carcere eduxit, & Godoliæ commendavit (d).

NACHON. Area Nachon (e). Hinc eſt, quòd Nachon ſit nomen viri, cujus nullibi mentio in Scripturis, niſi cùm de bobus trahentibus Arcam dicitur, qui ubi ad Aream Nachon pervenêre, calcitrare cœperunt; quare nutantem Arcam extentâ manu Oza fulcivit, & temeritatis pœnas morte rependit. Alii tamen Hebræum vertunt: *aream paratam*, aream Obededom, ad Arcam recipiendam paratam. Paralipomena pro area Nachon legunt (f), *aream Chidon*; Chaldæus vertit, *locum paratum*. Quicumque autem hic locus fuerit, ſanè vel intùs, vel ſaltem propè Jeroſolymam erat, & pertinebat (g) ad Obededom, qui Jeroſolymis morabatur.

I. NACHOR, filius Sarug (h), Thare patrem Abrahami annos natus 29. genuit. Obiit (i) ætatis ſuæ anno 148.

II. NACHOR, filius Thare, & Abrahami frater (k), quo anno aut natus, aut mortuus, ignoratur. Melcham filiam Aran duxit (m), ex eâque filios genuit (n) Hus, Bus, Camuel, Caſed, Aſan, Pheldam, Jedlaph, & Bathuelem. Nachor in urbe Naran, quæ deinde urbs Nachor (o) appellata eſt, ſedem ſtatuerat.

I. NADAB, filius Aaronis, & frater Abiu, quem, cùm Domino adolevîſſet igne extraneo, igne ſcilicet, qui divinitùs accenſus non fuerat in Altari Holocauſtorum (p), unà cum fratre ejus Abiu Dominus morte mulctavit (q). Ambo fortè inebriati fuerant; Dominus enim ſtatim poſt eorum mortem Sacerdotibus vinum interdixit, donec Tabernaculo inſervirent (r).

II. NADAB, filius Jeroboami, primi Regis Iſraëlis, poſt quem & ipſe regnavit (s). Duobus autem tantummodò annis Regnum obtinuit. Dum enim Gebbethon obſidebat, interiit inſidiis à Baaſa Ahiæ filio ex Tribu Iſſachar petitus, qui & Regnum ejus occupavit (t). Nababum mala geſſiſſe, & patris ſui veſtigia ſecutum Scriptura teſtatur.

III. NADAB, filius Semei, & pater Saled, & Apphaim (u).

NADABIA, filius Jechoniæ (x).

NAHABI, filius Vapſi, unus ex exploratoribus, quos Moyſes ad luſtrandam Chanaanitidem miſerat (y).

NAHALAL. Vide *Naalal*.

NAHALIEL. Iſraelitarum ſtatio in Deſerto. Ex Mathana in Nahaliel, è Nahaliel in Bamoth perrexere (z). Euſebius ſecùs Arnon Nahaliel, & Mathanam ultra Arnon ad Orientem locat, duodecim milliaribus ab urbe Medaba. *Nahaliel* ſonat, meum flumen Dominus eſt.

NAHAM, filius Caleb. 1. *Par.* 4. 15.

NAHARAI, Berothites, robuſtiſſimus, armiger Joabi (b).

NAHASSON, filius Aminadabi, Princeps Tribûs Judæ, cùm Hebræi ab Ægypto egrederentur. Anno ſecundo poſt egreſſum, primus oblationem coram Tabernaculo Domini obtulit (c). Acetabulum ſcilicet argenteum pondo 130. ſiclorum, phialam argenteam pondo 70. ſiclorum, & mortariolum pondo decem ſiclorum; taurum inſuper, arietem, & agnum in holocauſtum; hircum etiam pro peccato; boves duos, aut tauros, arietes quinque, quinque hircos, & quinque agnos obtulit in ſacrificium pacificorum.

NAHATH, filius Rahuelis, & nepos Eſau (d).

NAHUM, ſeptimus inter duodecim minores Prophetas, ex urbe Elceſai (e), minimo pago in Galilæa, cujus reliquiæ adhuc videbantur ætate D. Hieronymi. Sunt nihilominus (f), qui putant, Elceſai ejus genitoris nomen fuiſſe, & ejus patriam fuiſſe *Begabor*, ſive Bethabaram trans Jordanem. Olim ejus ſepulchrum in quodam pago, quem tunc Bethogabrum, nunc *Giblin* appellant, propè Emmaus, videbatur. Chaldæo *Nahum ex Beth-Koſi*, ſeù *Beth-Ketſi* dicitur, cujus tamen propriè ſitus, uti & Elceſai adhuc latet. Latent etiam geſta hujus Prophetæ. Ejus Prophetiam tria capita complectuntur, quibus excidium Ninives vivis adeò ſimulque triſtibus verbis vaticinatur, ut non ventura nunciare, ſed viſa referre videatur.

z 4. *Reg.* 25. *Jerem.* 39. & 52. *A. M.* 3416. *ante Chr.* 584. *ante Ær.* 588.

a *Jerem.* 39. 11. & 40. 1. &c.

b *Vide noſt. diſſert. Macchab. primo præfixam: An Arca Fœderis in ſecundo Templo.*

c *A. M.* 3420. *ante Chr.* 580. *ante Ær.* 584. *Vide Jerem.* 52. 30.

d *Jerem.* 39. 13.

e 2. *Reg.* 6. 6.

f 1. *Par.* 13. 9.

g 2. *Reg.* 6. 10.

h *Natus A. M.* 1849. *ante Ch.* 2151. *ante Ær.* 2155.

i *Geneſ.* 11. 22. 24. *A. M.* 1997. *ante Chr.* 2003. *ante Ær.* 1007.

k *Gen.* 11. 26.

m *Gen.* 11. 29.

n *Gen.* 22. 20. &c.

o *Gen.* 20. 10.

p *Levit.* 9. 24.

q *Levit.* 10. 1. &c. *A. M.* 2514. *ante Chr.* 1486. *ante Ær.* 1490.

r *Levit.* 10. 8. &c.

s *A. M.* 3050. *ante Chr.* 950. *ante Ær.* 954.

t 3. *Reg.* 15. 25. &c.

u 1. *Par.* 2. 29.

x 1. *Par.* 3. 18.

y *Num.* 13. 15.

z *Num.* 21. 19.

b 2. *Reg.* 23. 37.

c *Num.* 7. 11. *A. M.* 2514. *ante Ch.* 1486. *ante Ær.* 1490.

d *Gen.* 36. 13.

e *Hier. Comment. in Nahum.*

f *Vide Epiphan. de vita, & morte Prophet. Quidam apud Hieronym. Chronic. Paſchal.*

De tempore, quo vaticinabatur, diſſident. Joſephus putat (*g*), annis 515. ante Ninives excidium, ejus everſionem prædixiſſe, ex quo ducendum eſſet, Nahum Achaz regnante floruiſſe. Judæi volunt eum vaticinatum eſſe regnante Manaſſe (*h*). S. Clemens Alexandrinus arbitratur, Ninives excidium prædixiſſe viventibus Daniele, & Ezechiele, idcircò captivitatis tempore (*i*). Nos tamen, S. Hieronymi ſententiæ adhærentes, putamus, Ezechiæ tempore vaticinia ſua edidiſſe poſt bellum Sennacherib in Ægypto, de quo bello Beroſus (*k*). Apertè agit Nahum de expugnatione Noammon urbis Ægypti (*l*), de Rabſacis audaciâ (*m*), de clade Sennacherib (*n*), & ita ea omnia recenſet, ac ſi jam eveniſſent. Judæos adhuc in ſuis regionibus fuiſſe, dum hæc ſcribebat ſuaſque celebraſſe ſolemnitates, innuit. Captivitatis, & diſperſionis decem Tribuum meminit. Ex his omnibus colligimus, Nahum poni non poſſe ante decimum quintum annum Regni Ezechiæ, cùm Sennacherib in hunc Regem, Regni ipſius anno decimoquarto, inſurrexerit.

g *Joſeph. Antiq. l.9. c.11.*
h *Seder Olam. Sixt. Seneaſ. Grot. Vat. Genebr. Mont.*
i *Clem. Alex. l.1. Stromat.*
k *Apud Joſeph. Antiq. l. 10. c.1. ad finem*
l *Nahum 3. 8.*
m *Ibid. 2. 13.*
n *Ibid. 2. 11. & 1. 9. &c.*

Cùm autem Ninives excidium, de quo Nahum, illud eſſe non poſſit, quod longè ante (nempe anno M.3257.), ſub Sardanapalo contigit, neceſſe eſt vaticinium de obſidione ſecundâ intelligere, qua eam Nabopolaſſar & Aſtyages oppreſſere. Quod tempus reſpondet anno decimo ſexto Regni Joſiæ, quo regnante, everſionem Ninives contigiſſe ſcribit S. Hieronymus (*o*). Tobias (*p*) Nabopolaſſaro Nabuchodonoſoris, & Aſtyagi Aſſueri nomen tribuens, Ninivem à Nabuchodonoſore, & Aſſuero captam ſcribit.

A. M. 3378. ante Chr. 622. ante Ær. 626.
o *Hieronym. Præfat. in Jonam.*
p *Tob. 14. 16. in Græco.*

NAID, regio, in quam Cain poſt fratris cædem ſe recepit. Vide *Nod*.

NAIM, urbs Palæſtinæ, ubi Chriſtus viduæ filium, quem ad tumulum efferebant, revocavit ad vitam. Euſebius hanc urbem propè Endor, & Scythopolim locat (*q*). Alibi (*r*), duobus milliaribus diſtare à monte Thabor ad meridiem ſcribit. Torrens Ciſſon inter Thabor & Naim fluit.

q *Euſeb. Onomaſt. in Endor.*
r *Idem in Naim.*

NAIN, urbs, ſive oppidum Idumeæ, in quo Simon Gioræ filius ſe validiſſimè munit (*s*).

s *Joſeph. de Bello l.5. c.7.*

MAJOTH, propè Ramatham, quò, Saulem ſibi mortem intentantem declinans, David confugit (*t*). Samuel unà cum filiis Prophetarum in Najoth propè Ramatham morabatur (*u*).

t *A. M. 2944. ante Ch. 1056. ante Ær. 1060.*
u *1. Reg. 19. 23.*

NAIS, urbs in Campo Magno (*x*), eadem fortè ac *Naim*.

NAMSI, pater Jehu Regis Iſraelis (*y*).

I. NAMUEL, filius Eliab, ex Tribu Ruben, frater Dathan, & Abiron (*z*).

II. NAMUEL, filius Simeonis, ex quo familia Namuelitarum (*a*).

x *Antiq. l.20. c.5.*
y *3. Reg. 19. 16.*
z *Num. 26. 9.*
a *Num. 26. 12.*

NANÆA. Antiochus Epiphanes in Perſidem progreſſus eâ mente (*b*), ut populorum ſumptibus, aut etiam Templorum ſpoliis ditaretur, Elymaidem contendit, ubi Templum celeberrimum *Anaidi*, ſeu *Nanea*, gentium illarum Deæ, dicatum viſebatur. Ut autem faciliùs dotis nomine divitias Templi conſequeretur, vulgavit ſe illuc veniſſe, ut Naneæ nuberet, Templi Sacerdotes omnes theſauros ei oſtenderunt. At ubi Antiochus venit, divitias erepturus, aperto occulto aditu Templi, lapidum nimbum in Ducem & in ſuos impegerunt; quibus obrutis capita abſcidère, & membratim cæſos projecerunt. Hæc in ſecundo Macchabæorum.

b *2. Macch. 1. 13. 14. Vide & 1. Macch. 6. 1. &c.*

Primus tamen Macchabæorum hoc ita refert (*c*). Cùm Antiochus Elymaide Templum ditiſſimum eſſe intellexiſſet, illuc ſtatim progreſſus eſt, ut urbem caperet, & popularetur. Cujus animus cùm civibus illis innotuiſſet, in eum continò inſurrexerunt, & profugum Babylonem compulere. Ut hæc loca conveniant, Antiochus dici poteſt Elymaidem veniſſe, & Naneæ Templum ingreſſum, ut ejus theſauros diriperet; quare Sacerdotes, & cives in Antiochum inſurgentes, eum ſibi fugâ conſulere coegerunt, militum plurimis lapidum imbre obrutis, & interfectis,

c *1. Mach. 6. 1. &c.*
A. M. 3840. ante Chr. 160. ante Ær. 161.

Authores de Templo Elymaidis ſcribentes, in diverſas diſtrahuntur ſententias, ubi agunt de Deâ, quæ ibi colebatur. Polybius, & Diodorus Siculus eam putant *Dianam*, aut Lunam. Appianus Venerem dicit, Polybius Venerem Elymæam vocat. Quidam ajunt, eſſe Cybelem Deorum matrem. Plerique tamen cenſent, eſſe eam ipſam Dianam, quam Strabo *Anaidem*, aut *Anaitidem* appellat. Hæc virgo erat, cùm Antiochus ei nubere ſimularit, & referat Plutarchus, à Rege Artaxerſe, ne ejus filius, Aſpaſiam amans, eidem nuberet, ipſam Aſpaſiam perpetuâ virginitate *Anaidi Ecbatana* dicatam.

NANNETIS, impii divitis, de quo Lucas 16. 19. nomen, apud nonnullos. At neque Scriptura, neque quiſquam bonæ notæ Author eum hoc nomine unquam appellant.

NAPHAT-DOR. Vide *Nephatdor*.

NAPHEG, filius Davidis. 1. *Par.* 14. 6.

NAPHIS, filius Iſmaelis (*d*).

d *Geneſ. 25. 15. & 1. Par. 1. 31.*

NAPHTA, bituminis genus, propè Babylonem proveniens. Daniel fornacem, in quam Miſach, Sidrach, & Abdenago injecti fuere, naphtâ, ſtupâ, pice, igneiſque aliis rebus ſuccenſam ſcribit (*e*). Noe naphtâ, aut bitumine arcam illivit (*f*); & in Turris-Babel parietibus conſtruendis cœnum naphtâ miſtum adhibitum fuit (*g*). Conſtat naphtam eſſe adeò ſubtilem, & ad ignem in ſe excitandum diſpoſitam, ut vel igne à ſe aliquatenus diſſito flammas concipiat. Narrat Strabo, communi aquâ conceptum à naphtâ ignem non poſſe extingui (*h*). Scribit Plinius (*i*), à Medea pellicem concrematam, coronâ, naphtâ illitâ, qua eam donaverat; cum enim ea vix ad ſacrificii Altare acceſſiſſet, ſtatim flammas excitavit.

e *Daniel. 6. 46.*
f *Gen. 6. 14.*
g *Gen. 11. 3.*
h *Strabo l. 15.*
i *Plin. l. 2. c. 105.*

NARBATHA, metropolis Narbathenæ, ſtadiis 60. à Cæſarea Palæſtinæ (*k*). Ruſinus legit Nabatam, in Samaria.

k *Joſeph. de Bello l. 2. c. 14.*

NARCISSUS. S. Paulus in Epiſtola ad Romanos ſcribit: *Salutate, eos qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in Domino* (*l*). Hinc non magis colligimus, Narciſſum fuiſſe Fidelem, quàm colligamus fuiſſe Fideles Cæſaris domeſticos, quibus ſalutem mittit in Epiſtola ad Philippenſes: *Salutate eos, qui ſunt de domo Cæſaris* (*m*): nempè, ut credimus, Ne-

l *Rom. 16. 11.*
m *Philipp. 4. 22.*

Digitized by Google

Neronis domeſticos. Origenes vult ex hiſce, *eos, qui ſunt ex Narciſſi domo*, probari, hanc domum non fuiſſe Fidelem (*n*). Grotius putat Narciſſum Ethnicum: alii tamen eum dicunt Fidelem. At, cum hi Narciſſum Libertum Claudii Imperatoris fuiſſe velint, apertè non ſibi conſtant; hic enim Narciſſus nunquam Fidelis fuit, & jam deceſſerat, antequàm S. Paulus Epiſtolam ſcriberet ad Romanos. Ambroſiaſter (*o*) ex aliquibus Exemplaribus haberi Narciſſum fuiſſe Sacerdotem, ſcribit; quare ſi S. Paulus ei ſalutem non dicit, in cauſa fuit, quòd fortè tunc temporis abeſſet. Hunc Græci Epiſcopum Athenarum, & Martyrem faciunt, & Apoſtolum dicunt, & inter Diſcipulos 70. recenſent (*p*). Ipſius meminit & Baronius in Martyrologio Romano ſub die 35. Octobris.

n *Origen. in Rom.* 16.
o *Ambroſiaſt. in Rom.* 16. 11.
p *Menaa* 31. *Octob.*

NARDUS, herba in India proveniens, cujus radix exigua, & tenuiſſima, truncus longus, & ſubtilis; plures flores ſolo repentes gignit; idcircò *ſpica nardi* appellatur. Nardus in montibus oriens magis redolet, quàm quæ juxtà aquas. Omnes Nardi ſpecies ſiccæ ſunt, & calidæ; hauſtæ urinam expellunt, & ventrem exonerant. Nardus indica, quam *ſpicam nardi* omnes appellant, tunc vera eſt, ſi colore ſit flavo, ad purpureum declinante, ſi ſpicas habeat longas, & ſpicarum pilos latos, & redolentes; ſi palato acris ſit, & amara, ſi linguam exſiccet, & os gratiſſimo odore ſuffundat. Roſmarinum, & *ſpicum* eſſe nardi ſpecies putant. Ex nardi ariſtis unguentum ſuaviſſimum educitur, de quo ſępè Scriptura. Canticorum Sponſa ait: *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum* (*q*). Marcus meminit (*r*) unguenti cujuſdam *ex nardo ſpicato*, & S. Joannes unguentum ſcribit (*s*) ex nardo piſtico, quod plurimi volunt ex vera nardo confectum. Quare ſatis veriſimile eſt, Amanuenſes tranſcripſiſſe, *nardi piſtici*, pro *nardi ſpicati*. Spica nardi pretioſiſſimorum unguentorum maxima pars eſt; unguentum autem, quod ex ejus foliis ducitur, longè inferius eſt. *Cacumina nardi*, inquit Plinius (*t*), *in ariſtas ſe ſpargunt, ideo geminâ dote nardi ſpicas, & folia celebrant.*

q *Cant.* 1. 11. & 4. 13.
r *Marc.* 16. 3.
s *Jo.* 12. 3.
t *Plin. l.* 12. *c.* 12.

NATATORIA SILOE, piſcina Siloe, Græce *Kolymbethra Siloe*. Stagnum eſt prope mœnia Jeroſolymæ ad Orientem. Aquis fontis Siloe hæc piſcina replebatur. Jeſus cæcum natum ad oculos ſibi tergendos in piſcina Siloe miſit (*u*). Vide *Siloe*.

u *Joan.* 9. 7.

I. NATHAN, Davidis, & Bethſabee filius (*x*), Mathatæ pater (*y*).

x 2. *Reg.* 5. 14.
y *Luc.* 3. 31.
z 2. *Reg.* 11. 9.

II. NATHAN, Propheta Domini notiſſimus, qui regnante Davide floruit in Iſraele, maximâ Davidi junctus neceſſitudine (*z*). Latet ejus patria, annus quoque, quo cœperit vaticinari. Primùm ejus meminit (*a*) Scriptura, cùm Davidem de Templo Domini ædificando cogitaſſe narrat; nam de iis, quæ Rex volvebat, ab ipſo Rege admonitus, & eam planè mentem à Deo ipſi inditam autumans, conſilium probavit. Attamen nocte eâdem Dominus Prophetæ imperavit, ut ad Davidem regreſſus, nunciaret, nondum ſibi in Iſraele Templum certum fuiſſe erectum, neque tunc ſe ſibi illud

a 2. *Reg.* 7. 3. *&c. A. M.* 2960. *ante Chr.* 1040. *ante Ær.* 1044.

depoſcere; præterea non ipſi Davidi, ſed Davidis filio, Regni ſucceſſori, Templi ſibi conſtruendi gloriam eſſe conſtitutam; demum Davidi, illiuſque omnibus ſucceſſoribus opem, & gratiam ſe firmiſſimè præſtiturum.

Diù poſt (*b*), cùm Bethſabee adulterio, & cæde Uriæ ab Ammonitis interfecti ſe obnoxium David conſtituiſſet, ad eum Dominus miſit Nathanum, qui ut criminis Regem argueret, ſapientiſſimè hanc ei hiſtoriam exhibuit: Dives quidam, plurimorum pecorum, & gregum Dominus, ut convivium amico, qui apud eum ſe receperat, inſtrueret, ovem abſtulit cuidam pauperi, qui præter eam nihil habebat. Hæc ubi audivit David, irâ correptus, mortis reum illum eſſe pronunciavit; ovem quater redditurum. Cui ſtatim Nathan: Tu es ille vir; inde Divina in eum collata beneficia enumerans, cædem denique Uriæ, & adulterium exprobravit. Bellis propterea ſe impoſterùm exagitandum, uxores ſuas palàm violandas ſciret.

b 2. *Reg.* 12. 1. *&c. A. M.* 2970. *ante Chr.* 1030. *ante Ær.* 1034.

Terrore ſimul ac dolore perculſum Davidem ſui criminis pœnituit; cùmque ſe in Dominum peccaſſe ingemiſceret, Nathan rurſus eum alloquutus: Dominus, inquit, quoque tranſtulit peccatum tuum: non morieris. Cùm tamen inimicis Domini obloquendi materiam præbueris, filius ex Bethſabee tuus morietur. Ut Nathan prædixerat, omnia evenere. Hinc ſanè intelligitur Propheta ad Davidem arguendum nonniſi ferè poſt annum à crimine ſe contuliſſe, cujus feriò ita Davidem pœnituit, ut Dominus eum ſolaretur; nam alterum ex Bethſabee filium excepit, quem Salomonem vocavit; miſſus autem à Deo Nathan, puerum recèns natum *Sedidiah* (*c*), nempè Deo amabilem, appellavit. Tunc fortè Dominus aperuit Davidi, Salomonem ei in Regno ſucceſſurum, Templum ſibi erecturum, & conſequuturum omnia, quæ ipſimet antea ſpoponderat (*d*).

c 2. *Reg.* 12. 24. *A. M.* 2971. *ante Ch.* 1029. *ante Ær.* 1033.
d *Vide* 2. *Reg.* 7. 12. *&c.*

David tandem cùm ſenio confectus moreretur, ſurrexit (*e*) Adonias, qui aliquorum, quos ſibi devinxerat, auxilio fretus, Salomone rejecto, imperium occupare conabatur. Joab Princeps militiæ Regis, & Abjathar Sacerdos, adhærebant Adoniæ, Nathan verò, meliorque militiæ pars in eum non conveniebant. Quadam itaque die, cùm ſuos ad convivium vocaſſet Adonias, omnia Nathan matri Salomonis Bethſabee indicavit, eamque inſtruxit, ut Davidem adiret, promiſſumque filio ſuo Regnum ipſi in mentem revocaret: cur ergo Adonias Regnum occupaſſet? Ei etiam, ubi hæc Davidi nunciaſſet, ſe ſuperventurum, & omnia, quæ dixiſſet, comprobaturum ſpopondit. Paruit Bethſabee, cùmque adhuc Regem alloqueretur, Nathan veniens, Domine, inquit, mi Rex, anne de tuâ ſententiâ nunc imperat Adonias? Nonne tui Regni ſucceſſorem Salomonem jam conſtitueras?

e 3. *Reg.* 1. 8. *&c. A. M.* 2989. *ante Ch.* 1011. *ante Ær.* 1015.

Itaque David Sadoc Sacerdotem, Banaiam filium Jojadæ accitos, unà cum Nathano in Gihon miſit, ut in Regem Iſraelis ungerent Salomonem. Quem propterea mulæ Regis impoſitum, & ad fontem Gihon de-

deductum, & in Regem Iſraelis inunctum, maximo populi plauſu Regem conclamarunt.

Quo tempore, & qua morte Nathan deceſſerit, adhuc latet. Ex Paralipomenis habemus, geſta Davidis (*f*) à Gad, & Nathano conſcripta fuiſſe; à quibus etiam unà cum Davide Templi miniſtri ordine fuere compoſiti (*g*). Nathan denique, & Abias Silonites Salomonis geſta recenſuerunt (*h*). Regnante Salomone, quidam Azarias filius Nathani inter nobiliores Aulæ Præfectos numerabatur (*i*); quem tamen, an Nathani Prophetæ filius fuerit, ignoramus.

D. Epiphanius in Prophetarum vita, ab aliquo apocrypho libro depromptum recolit monumentum, quo dicitur, Nathan divinitùs Davidis adulterium prævidens, ſtatim Jeroſolymam iter inſtituiſſe, ut à tanto crimine Regem averteret; at à Dæmone factum eſſe, ut ſerò perveniret; cùm enim nudum hominis cadaver in medio itinere ei exhibuiſſet, dum mortuum ſepeliebat, David adulterio ſe polluit. Eupolemus (*k*) Angelum Domini Nathanum facit, cùm ait Angelum nomine *Dianathan* dixiſſe Davidi, à Deo non eſſe conſtitutum, ut Templum ipſe Domino ædificaret.

III. NATHAN, pater Igaalis (*l*). Joelis frater dicitur (*m*).

IV. NATHAN, pater Zabud Sacerdotis (*n*).

V. NATHAN, pater Azariæ. 3. *Reg.* 4. 5.

VI. NATHAN, filius Ethei, & pater Zabad, ex progenie Caleb (*o*).

VII. NATHAN, frater Joelis (*p*), unus ex viris fortiſſimis exercitûs Davidici, Idem eſt ac pater Igaalis (*q*).

VIII. NATHAN, unus ex optimatibus Judæorum, qui Babylone unà cum Eſdrâ Jeroſolymam rediere, à quo etiam miſſi fuerunt ad Eddo, ut ab eo Nathinæos, qui Templo inſervirent, conſequerentur (*r*).

I. NATHANAEL, filius Suar, Princeps Tribùs Iſſachar, cùm Hebræi egrederentur ab Ægypto. Ut ſuæ Tribûs Princeps, oblationem ſuam coram Tabernaculo obtulit, anno ſecundo ab egreſſu Judæorum ex Ægypto (*s*).

II. NATHANAEL, quartus filius Iſai Bethleemitæ, & frater Davidis (*t*).

III. NATHANAEL, filius Obededom ex progenie Sacerdotali, qui tubâ ante Arcam Domini, dum hæc transferebatur Jeroſolymam, canebat (*u*).

IV. NATHANAEL, Legis peritus, quem Joſaphat in plures Imperii ſui urbes ad docendos populos miſit (*x*).

V. NATHANAEL, pater Semeiæ Levitæ (*y*).

VI. NATHANAEL, Levita ſub Joſia (*z*).

VII. NATHANAEL, unus ex Principibus Judæorum, qui Babylone Jeroſolymam rediere (*a*).

VIII. NATHANAEL, Jeſu Chriſti Diſcipulus (*b*). Philippus, cùm obvium Nathanaelem habuiſſet, Meſſiam ſe inveniſſe eumque eſſe Jeſum Joſephi filium, ex urbe Nazareth, nunciavit. Cui cùm Nathanael ex Nazareth boni aliquid vix prodire poſſe reſpondiſſet, Veni, ſubdidit Philippus, & vide. Ubi autem Nathanaelem venientem

f 1. *Par.* 29. 29.
g 1. *Par.* 25. 9.
h 2. *Par.* 9. 29.
i 3. *Reg.* 4. 5.
k *Euſeb. Præpar. l.* 9. *c.* 30.
l 2. *Reg.* 23. 36.
m 1. *Par.* 11. 38.
n 3. *Reg.* 4. 5.
o 1. *Par.* 4. 36.
p 1. *Par.* 11. 38.
q 2. *Reg.* 23. 36.
r 1. *Eſdr.* 8. 16.
s *Num.* 1. 8. & 7. 18. *A. M.* 2514. *ante Chr.* 1486. *ante Ær.* 1490.
t 1. *Par.* 2. 14.
u 1. *Par.* 15. 24. & 26. 4.
x 2. *Par.* 17. 7.
y 1. *Par.* 24. 6.
z 2. *Par.* 35. 9.
a 1. *Eſdr.* 10. 22. & 2. *Eſdr.* 12. 11.
b *Jo.* 1. 45. &c. *A. Ær.* 30. *paulò poſt Chriſti baptiſmum, & ante primum Paſcha.*

Jeſus vidit, Ecce inquit, verus Iſraelita, in quo dolus non eſt; quare ab ipſo Nathanaele interrogatus, qui ſe noſſet, Jeſus reſpondit: Priuſquàm te Philippus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te (credimus à Chriſto fuiſſe in ſpiritu viſum Nathanaelem, cùm ſub hâc ficu Deum oraret, ut ſibi Meſſiam oſtenderet). Tunc Nathanael, Magiſter, ait, tu es Filius Dei, tu es Rex Iſrael. Cui rurſum Jeſus, majora his viſurum ſpopondit (*c*).

Putarunt quidam Nathanaelem fuiſſe S. Bartholomæum, ut diximus v. *Bartholomæus*; quare, cùm hoc ſatis veriſimile ſit, alter ab altero diſtinguendus non eſt. Evangeliſtæ, qui de S. Bartholomæo diſſerunt, nihil referunt de Nathanaele, & S. Joannes, qui loquitur de Nathanaele, Bartholomæum ſilet. Prope finem Evangelii S. Joannis legimus, Chriſtum Dominum poſt reſurrectionem ſuam ſe videndum D. Petro, D. Thomæ, Nathanaeli, & filiis Zebedæi, dum piſcabantur in lacu Geneſareth, exhibuiſſe. Nihil præterea nobis conſtat de vita, & morte Nathanaelis, quem quidam putant fuiſſe ſponſum nuptiarum Canæ Galilææ (*d*).

I. NATHANIAS, ex domo regali Judæ, & pater Iſmaelis, qui Godoliam interfecit (*e*).

II. NATHANIAS, Levita, Princeps quinti chori Muſicorum (*f*).

NATHAN-MELECH, Eunuchus, ſivè Miniſter Manaſſis Regis Juda, qui currus, ab impiiſſimo Rege Soli dedicatos, curabat (*g*).

NATHINÆI, vox ab Hebræo *nathan*, quod eſt *donatus*. *Nathinai*, ſeù *Nethinai*, ſervi erant, vilioribus Tabernaculi, & Templi miniſteriis, velutì aquis, & lignis ferendis, addicti. Primò Gabaonitis hæc cura demandata fuerat (*h*). Deindè idem onus impoſitum Chananæis in ſervitutem redactis, & ab interitu ereptis. In Eſdra legimus (*i*), Nathinæos fuiſſe mancipia, quæ dederat David, & Principes in Templi miniſterium; alibi etiam dicuntur fuiſſe ſervi, à Salomone (*k*) Templi ſervitiis addicti: *Filii ſervorum Salomonis*. Profectò ex Regum Libris intelligimus (*l*), ab eo Rege Chananæorum reliquos fuiſſe ſubactos, & diverſis ſervorum miniſteriis fuiſſe occupatos; quare veriſimile omninò eſt, eorum plurimos ab ipſo Salomone traditos eſſe Sacerdotibus, & Levitis, ut Templi miniſteriis impenderentur. Nathinæi cum Tribu Judæ captivi ducti ſunt Babylonem, quorum plurimi propè Caſpias Portas morabantur, unde Eſdras aliquot reduxit Jeroſolymam (*m*). Poſt captivitatem eas urbes frequentarunt, quæ ipſis fuerant conſtitutæ (*n*): quidam tamen Hieroſolymis vicum Ophel incolebant (*o*). Qui cum Eſdra regreſſi ſunt Babylone, 220. fuere (*p*), 392. verò cum Zorobabele venerunt (*q*). Hæc tamen multitudo impar adhuc erat miniſteriis, quibus addicti fuerant; quare legimus deinde conſtitutam Solemnitatem, quam *Xilophoriam* appellarunt; qua populus publicè ad Templum ligna deferebat, quibus Altaris holocauſtorum ignis foveretur (*r*).

NA-

c *Jo.* 25. 2.
d *Rupert. in Joan. Oſor. ſermo de S. Joan. Ligtfoot. Janſ.* &c.
e 4. *Reg.* 25. 23.
f 1. *Par.* 25. 2. 12.
g 4. *Reg.* 23. 11.
h *Joſue* 9. 27.
i 1. *Eſdr.* 8. 20.
k 1. *Eſdr.* 2. 58.
l 3. *Reg.* 9. 20.
m 1. *Eſdr.* 8. 19.
n 1. *Eſdr.* 2. 70.
o 2. *Eſdr.* 3. 26.
p 1. *Eſdr.* 8. 20.
q 1. *Eſdr.* 2. 58.
r *Joſeph. de Bello l.* 2. *c.* 17.

Digitized by Google

NAVE, nomen *Nun* patris Joſue, apud Græcos.

NAZARÆUS, ſivè *Nazarenus*. Hac voce 1. civis Nazareth, quicumque ille ſit, ſignificatur: 2. eo nomine vocatus eſt Jeſus Chriſtus, ejuſque Diſcipuli; quo etiam ut plurimum per jocum, & contemptum uſi ſunt authores, qui opus aliquod adverſùs Chriſtianos ediderunt: 3. quædam hæreticorum Secta, Nazarçorum Secta vocabatur: 4. Nazaræi voce venit etiam quilibet, qui Nazaræorum legibus ſe obſtrinxiſſet, vel totius vitæ ſpatio, ut Sampſon, & D. Joannes Baptiſta; vel tantùm certo quodam tempore, ut ii, de quibus Scriptura in Numeris (*s*): 5. demum Nazaræi nomine interdum in Scripturâ (*t*) vir conſpicuus, & apud aliquem Principem inſigni ornatus dignitate deſignatur. Fuſiùs tamen, & enucleatiùs de Nazaræis agendum.

s *Num.* 6. 18. *&c. Amos* 2. 11.
t *Gen.* 59. 26. *Deuter.* 33. 16.

Nazaræi nomen non tantùm idcirco Chriſto tribuitur, quòd ut plurimùm vitam ſuam in urbe Nazareth traduxerit, & quòd ea civitas ejus ſemper patria habita fuerit; verùm etiam, quòd Prophetæ ita vocandum fore prædixerint (*u*): *Ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetas, quoniam Nazaræus vocabitur*. Nullum tamen in Prophetis locum habemus, quo perſpicuè *Nazaræus* Chriſtus vocandus dicatur; Matthæus autem genericè tantùm meminit ejus rei, quam Prophetæ vaticinati ſunt. Fortè innuere voluit, Nazaræorum conſecratione, & ſanctitate, quam illi profitebantur (*x*), quadam Prophetiæ ſpecie, exhibitam fuiſſe Chriſti conſecrationem, & ſanctitatem; ſivè nomine *Nazir*, vel *Nazarai*, quo vocatus eſt Patriarcha Joſephus (*y*), ea prædicta fuiſſe, quæ Chriſto, cujus typus Joſephus, eventura erant. Denique putat D. Hieronymus (*z*) hoc à Matthæo referri ad illud Iſaiæ (*a*): *egredietur virga de radice Jeſſe, & flos* (Hebraicè *Nezer*) *de radice ejus aſcendet*. Hæc autem virga, hic flos *Nezer* unanimi Patrum, ac Interpretum ſententiâ Chriſtus intelligitur.

u *Matth.* 2. 23.
x *Num.* 6. 58.
y *Gen.* 49. 26. *Deuter.* 33. 16.
z *D. Hieron. in Matth.* 2. 23. *& in Iſai.* 11. 1.
a *Iſai.* 11. 1. *&* 60. 21.

Nazaræus, ut hæreticos Nazaræos ſonat, ſignificat Fideles quoſdam ab Judaiſmo converſos, pertinaciſſimè tamen cæremonialibus Judæorum moribus adhærentes, quorum præcipuus error operum Legis neceſſitatem, & utilitatem tuebatur. Nazarçorum nomine nihil primò odioſum, aut ingratum ferebatur, & vulgò ſatis eodem ipſo primi Fideles donabantur. Sæpè à Patribus mentio fit Evangelii *Nazaræorum*, quod idem eſt ac S. Matthæi, Hebraicè, aut Syriacè conſcriptum. Hoc frequens erat apud priſtinos Fideles; & deinde ab Ebionitis vitiatum fuit. Hi Nazaræi primò id Evangelium incorruptum ſervarunt; quod ætate S. Hieronymi (*b*) adhuc extans, nulli errori obnoxium inventum eſt. Iidem Legem Moyſis maximè tuebantur, & æquè Phariſæorum Traditiones contemnebant.

b *Hieronym. in Iſa.* 8. 9. *&* 9. 1. *&* 29. 20. *&* 31. 6.

Nazaræus ut eos denotat, qui in Veteri Lege præcipuam Sanctitatem vovebant, (*c*) virum ſignificat, vel mulierem, qui voto ſe obſtringebant vino, & eo omni, quod inebriare poſſet, abſtinere; capillos nunquam tondere; domum mortui cadavere infectam non ingredi; cujuſquam funeri non intereſſe; & ab initio cæremonias ſui Nazarçatûs, & conſecrationis repetere, ſi fortè quiſpiam coram ipſis occubuiſſet. Hæ autem cæremoniæ, ut plurimùm, ad dies octo, aliquandò ad menſem, quandoque ad totius vitæ tempus protrahebantur. Cùm dies ſui Nazarçatûs quis complerat, à Sacerdote ad oſtium Tabernaculi Fœderis ductus, oblationem Domino, agnum nempè anniculum in holocauſtum, ovem pro peccato, & arietem pro hoſtiâ pacificâ offerebat; panem quoque, & lagana, & vinum libamini neceſſarium. Ubi hæc omnia immolata Domino fuerant, vel Sacerdos, vel alius quivis caput Nazaræi radebat ante oſtium Tabernaculi Fœderis, & crines Altaris igni comburendos tradebat. Sacerdos deinde armum coctum arietis, & panem, & laganum in Nazaræi manibus poſita, & rurſum omnia ex eodem ſuſcepta, coram ipſo, Domino offerebat. His peractis, poterat Nazaræus vinum bibere, & Nazarçatum abſolverat.

c *Num.* 6. 1. *&c.*

Quoad Nazaræos perpetuos, cujuſmodi fuere Sampſon, & S. Joannes Baptiſta, videntur hi Nazaræatui à propriis parentibus fuiſſe addicti, & totius vitæ tempore Nazaræorum Legibus adhæſiſſe, ut nec vinum biberent, neque comas tonderent.

Qui extra Paleſtinam Nazaræatum voverant, nec ſub dierum ſui voti finem ad Templum poterant pervenire, iis ſatis erat, ſi juxta Legem abſtinerent, & ubi tunc morabantur, ſibi comas radentes vel per ſemetipſos, vel per alios, ut commodè poterant, oblationes & victimas à Moyſe præſcriptas Domino offerendas ad Templum deferrent. Hinc D. Paulus, cùm eſſet Corinthi, & Nazaræatum voviſſet, Cenchris, Corinthiorum portu, comam totondit, reſervans cætera, cùm Jeroſolymam perveniſſet (*d*).

d *Vide Act.* 18. 18.

Si quis fortè aut Nazarçatum vovere, aut omnes ipſius cæremonias ſervare non potuiſſet, ſatis erat, ſi quid in ſacrificia & munera impendiſſet, quæ Domino offerenda eſſent ab altero, qui idem Nazaræatûs votum abſolviſſet; ita enim fiebat, ut alterius meriti partem & ipſe conſequeretur. Regis Judæorum Herodis Agrippæ pietatem elaturus Joſephus, plures ejus juſſu Nazarços detonſos fuiſſe narravit (*e*). Qui alterius Nazaræatûs particeps haberi volebat, Templum adibat, ait Maimonides (*f*), & ſic dicebat Sacerdoti: Tali tempore ſuum Nazaræatum N. abſolvet; ego vel partem, vel totum impendam in ſumptus, qui in ejus tonſura exiguntur. Cùm S. Paulus anno Chr. 58. Jeroſolymam perveniſſet (*g*), Jacobus minor Apoſtolus eum hortatus eſt, ut quàm maximè collaturus Judæis, qui Chriſti fidem amplexi fuerant, quatuor Fidelibus Nazarçatûs voto obſtrictis adjiceretur, & in eorum tonſuræ cæremonias pecuniam erogaret; ita enim futurum, ut Judæi recèns converſi, qui audiverant eum undique docuiſſe, à Lege Moyſi omninò eſſe recedendum, eum adhuc Legi adhærere intelligerent, & ea, quæ de ipſo acceperant, commentitia eſſe cognoſcerent.

e *Joſeph. Antiq. l.* 14. *c.* 5.
f *Maimon. in Num.* 6.
g *Act.* 25. 23.

Nazaræus ut ſignificat hominem in dignitate.

tate conſtitutum, utì de Patriarcha Joſepho dicitur, quòd inter ſuos fratres Nazaræus fuerit [*h*], diverſâ ratione accipitur. Quidam putant, hoc nomine illum intelligi, qui coronatus, electus, ſeparatus, & diſtinctus fuerit; *Nezer* enim Hebraicè coronam ſignificat, & Septuaginta interpretantur *Principem*, aut *illum, qui fuerit honore donatus*. Nos arbitramur, *Nazir* nomen eſſe cujuſdam dignitatis apud Reges Orientales. In Perſidis aulâ noſtris adhuc diebus (*i*), *Nezir* eſt ſupremus Regii Palatii Oeconomus; præcipuus Reipublicæ Adminiſtrator, & maximus Aulæ, Regni, & Regii Ærarii Præfectus.

h *Geneſ.* 49. 26. *Deuter.* 33. 16.

i *Chardin. Gouvernement des Perſes c.* 5. *p.* 236.

NAZARETH, urbs minima Tribûs Zabulon, in Galilæâ inferiori, ad occaſum Thaboris, & ad Orientem Ptolemaidis, milliaribus quindecim, juxta Euſebium, à Legione. Celeberrima eſt in Scripturis, quòd Chriſtus pluribus annis eam incoluerit (*k*). In eâ etiam Salvator carnem induit; Joſepho, & Mariæ ſubditus vixit; & Nazaræi nomen ex eâdem accepit. Poſtquàm prædicationem cœperat, interdum in ejus Synagogâ eſt concionatus (*l*). Cùm autem à ſuis popularibus, generis ignobilitatem dedignantibus, minimè ei fides præſtaretur, prodigia ibi pauciſſima patravit (*m*); imò alio tranſmigrans, ultimis ſuæ vitæ annis in urbe Capharnaum habitavit (*n*). Nazareth ſita eſt in monte, ad cujus ſupercilium quadam die Nazaræi Chriſtum incredulitatis eos redarguentem deduxerunt, ut præcipitem exturbarent (*o*).

k *Luc.* 2. 51.

l *Luc.* 4. 16.

m *Matth.* 13. 54. *&c.*

n *Matth.* 4. 13.

o *Luc.* 4. 29.

Docet (*p*) S. Epiphanius, Nazareth ſuâ ætate vicum dumtaxat fuiſſe, quem uſque ad Conſtantini Imperium, Chriſtianis excluſis, Judæi tantummodò tenuere. Adamnanus ſeptimi ſæculi Scriptor (*q*) refert, duo Templa ſplendidiſſima adhuc ſuâ ætate in urbe Nazareth extitiſſe; alterum in medio urbis duobus arcubus fultum, in loco, ubi quondam ſita erat domus, in qua Chriſtus Dominus fuerat educatus. Sub hiſce arcubus fons pulcherrimus videbatur, qui toti urbi aquas ſuppeditabat, & ab eodem aqua, quæ uſui erat ſuperiori Eccleſiæ, ſitulâ hauriebatur; alterum verò in eo loco, quem olim occupaverat Domus, ubi Gabriel Angelus Virgini Mariæ myſterium Incarnationis aperuit. Hæc Adamnanus. S. Villibrodus ſæculo octavò (*r*) ejuſdem Nazareth Eccleſiæ meminit, additque, Chriſtianos ſæpè coactos fuiſſe argento eam redimere, ne ab Ethnicis everteretur. Vix urbem Nazareth quis ingreditur, ait Phocas, ſæculi duodecimi Scriptor, ſtatim in Eccleſiam Sancti Gabrielis incidit, ſub qua parvus arcus, & ſub arcu fons, apud quem Angelus primò Mariam ſalutavit. Orientales enim putabant, Angelum cum Virgine (*s*), primò apud fontem, deinde domi colloquutum. Addit inſuper Phocas, in eâdem urbe pulcherrimam conſpici Eccleſiam, ubi quondam domus S. Joſephi fuerat. Eccleſiam urbis Nazareth, ſeù Incarnationis duobus arcubus ſuffultam adhuc extare, perſpicuum eſt.

p *Epiphan. hæreſ.* 30. *c.* 11.

q *Adamnan. l.* 2. *de locis* 55.

r *Vide in Actis SS. Ord. S. Bened. t.* 4. *p.* 374.

s *Vide Protevangelium S. Jacobi n.* 12.

Cæterùm hæc, quæ recenſuimus, ambiguam ſanè reddunt Tranſlationem Domûs SS. Virginis, quæ Angelorum operâ ab urbe Nazareth in Dalmatiam anno 1291. tranſmigraſſe (*t*) à plurimis creditur. Hinc deinde quatuor poſt annis trans Adriaticum Sinum, in Marchiam Anconitanam, in Recineti Diœceſi, tranſlata, in prædio cujuſdam nobilis Matronæ, cui nomen Laureta, locata eſt. Quare ipſa Eccleſia vocari cœpta eſt *Domus Lauretana*. Cùm autem hæc Sanctiſſima Domus in luco eſſet, latronibus infeſto, & impervio, tertiò in collem, illinc leucæ dimidio diſſitum, tranſiit; poſtremò aliquantò longiùs, ubi & nunc colitur. Veriſimile valdè eſt, has omnes diverſas Tranſlationes, diverſas tantùm fuiſſe Eccleſias in Eccleſiæ Nazareth formam ædificatas; utì & pluribus in locis ſepulchra, Sepulchrum Jeroſolymitanum imitantia, reperiuntur.

t *Vide Hiſtor. Lauret. P. Turſellin.*

NEA, ſeù *Noa*, urbs Tribûs Zabulon (*u*). Vide *Noa*.

u *Joſue* 19. 13.

NEAMAN, ſivè *Neeman*. Idem eſt ac *Naaman*. Hoc nomine genericè Oeconomus Domûs alicujus Principis dicitur, qui præter cæteros vocatur *Fidelis*. Sic aliquando à Scripturâ *Neeman*. Moyſes dicitur ſervus Fidelis, *Neeman*, in Domo Domini (*x*). Dominus (*y*) ſibi *Neeman* in domo ſuâ ſe conſtituturum dicit, eumque Neeman Iſraelitæ omnes intellexerunt fuiſſe Samuelem. David erat *Neeman*, & gener Saulis (*z*). Ait Job, Dominum, ubi voluerit, eloquentiam *Neeman*, & ſapientiam ſenibus auferre (*a*).

x *Num.* 12. 7.

y 1. *Reg.* 2. 35.

z 1. *Reg.* 22. 14.

a *Job.* 12. 20.

I. NEAPOLIS, ipſa urbs *Sichem*, aut ſaltem ipſi quàm maximè propinqua. Ejus verum nomen, ut nummi referunt, eſt *Flavia Neapolis Syriæ Palæſtinæ*, ſivè *Samariæ*. Vide *Sichem*.

II. NEAPOLIS (*b*), urbs Macedoniæ, Thraciæ finitima, ad quam, ab inſulâ Samotbraciæ profectus, S. Paulus pervênit. Inde progreſſus eſt Philippos.

b *Act.* 16. 11.

NEARA. Vide *Naaratha*.

NEBACHAS, Hevæorum Idolum (*c*). Quis fuerit hic Deus, latet. Fortè *Nebo videns*, Oraculum Nebo. Rabbini, quibus plures Commentatores adhærent, putant Idolo *Nebachas* fuiſſe canis figuram, ſimilem Ægyptiorum *Anubidi*. *Omnigenûmque Deûm monſtra, & latrator Anubis* (*d*). *Nabac* Hebraicè ſonat *latrare*.

c 4. *Reg.* 17. 13.

d *Virgil. Æneid.* 6.

NEBALLAT, urbs Benjamin (*e*).

e 2. *Eſdr.* 11. 34.

NEBO, nomen viri. 2. *Eſdr.* 7. 37.

NEBO, ſeù *Nabo*, urbs Moab. Item *Nebo* mons ejuſdem Regionis, in quo mortuus eſt Moyſes. Item *Nebo* urbs Judæ. Vide *Nabo*.

NEBSAN, urbs Judæ (*f*). Hebræus legit *Nipſan*.

f *Joſue* 15. 62.

NEBUCHADNEZAR. Sic pronunciant Judæi nomen *Nabuchodonoſor*.

NECEB, urbs Tribûs Nephtali (*g*), eadem ac *Adami*.

g *Joſue* 19. 33.

NECHAO, ſeù *Nechos*, Rex Ægypti, qui arma uſque ad Euphratem traduxit, & urbem Charcamas occupavit. Ejus meminere Scriptura, & Herodotus, à quo (*h*) filius *Pſammetichi* Regis Ægypti ſcribitur, qui poſt patrem Regno potitus, exercitus maximos, & claſſes inſtruxit tam in Mari Mediterraneo, quàm in Erythræo. Signa etiam contulit cum Syris, quibus ſubactis,

h *Herodot. l.* 2. *c.* 158.

urbem

Digitized by Google

urbem Cadytim occupavit. Cadytis, inquit idem Herodotus, maxima urbs eſt, quam Syri Palæſtinæ tenebant. De hac Cadyti grave eſt diſſidium. Quidam enim volunt eſſe Cades in Arabiâ Petræâ, quidam verò Jeroſolymam, quæ *Cadyta*, ſeù *Cadytis*, urbis ſcilicet ſanctæ ob Templum in ea erectum obtinuiſſe dicitur; quidam denique urbem Cedes in Galilæâ, Tribûs Nephtali. Maximum quoque diſcrimen eſt de urbe *Magdolo*, Vide *Magdolum*.

Hujus belli progreſſum pluribus deſcribit Scriptura. Nechaus (*i*) eùm Aſſyriis, & Babylonienſibus bellum intuliſſet, ut urbem Charcamas, aliàs *Cercuſium*, ſecùs Euphratem ſitam, occuparet, Joſias Rex Juda, vectigalis Regis Babylonis illi obvius obſtitit. Cui Nechaus renunciari juſſit, ſe non in ipſum, ſed in alios à Deo juſſum arma ferre. Deſineret igitur, ne illius audaciam Dominus ulciſceretur. Credimus Nechaum (*k*) authore Jeremiâ, bello Charcamas oppugnaſſe. Regi non acquievit Joſias, cum quo in Campo Mageddo congreſſus vulneratus, ipſo vulnere interiit. Tunc populus Jeroſolymitanus Regem Judæ conſtituit Joachaz, Nechaus autem nihil in Judæâ moratus, progreſſus eſt ad Euphratem.

i *Vide* 2. *Par.* 35. 20. & 4. *Reg.* 23. 29. *&c.* *A. M.* 3394. *ante Ch.* 606. *ante Ær.* 610.

k *Vide* 3. *Eſdr.* 1. 28. *Tradit. Hebr. in Paralip. Grot. in Paral.* 35.

Victor ab Euphrate redux in urbe Reblatâ Regionis Syriæ conſtitit, quò vocatum Joachaz Regem Judæorum, à Regno amovit, & catenis vinctum in Ægyptum præmiſit. Deinde Jeroſolymam adiit, ubi Eliacbimum, ſive Joakimum Regem renunciavit, & regionem centum argenti talentorum, & talenti aurei ſibi vectigalem conſtituit. Cercuſium Nechao ereptum fuiſſe à Nabopolaſſaro Babylonis Rege, quarto anno Regni Joakim ſcimus; quare quatuor tantùm annis eam urbem occupavit (*l*). Addit Joſephus (*m*), à Rege Babylonis, ſecundis victoriis utente, regiones omnes ab Euphrate, uſque ad Ægyptum, præter Judæam, in ſui ditionem fuiſſe redactas. Ita factum eſt, ut Nechaus in ſuas rursùs regiones contraheretur.

l *Jerem.* 46. 2.
m *Joſeph. Antiq.* l. 10. c. 7.

NECHILOTH, vox præpoſita Pſalmorum quinto; & *Choreas*, aut *tibias* ſonat. Pſalmus autem ille alloquitur Præfectum chorearum, quæ in ſacris ceremoniis ducebantur; aut Muſicorum Chorum, qui tibiis canebant. Quinti Pſalmi titulus ita verti poteſt: *Pſalmus David ad Muſica Moderatorem, qui ſaltatricibus, & tibicinibus praeſt.*

NECROMANTIA, ſivè Magia nigra, quæ manium evocatione patratur. Scriptura ſatis agit de apparitione Samuelis, qui à quadam Magâ pagi Endor evocatus ſeſe Sauli exhibuit (*n*). Verbum *necromantia* in Bibliis utique non legitur, attamen Moyſes vetat, ne conſulantur Divini, ſivè ii, qui mortuos invocant (*o*): *Non inveniatur in te, qui quærat à mortuis veritatem.* Maga, quæ Samuelem evocavit, appellatur *Baalath-ob*, nempe Magiſtra Ob. Qua voce *Ob* Scriptura Aruſpices, Hariolos, Magos, & genus hujuſmodi deſignat, qui pythones habent in ventre, & incautos decipiunt, eis ſuadentes, ſibi defunctos ab imis terræ reſpondere: *Erit vox tua quaſi Ob, loquens de imis terra*, ait Iſaias Jeroſolymam compellans (*p*): Ingemiſces, tuaque vox obſura erit, interrupta, & ex imo terræ prodeunti ſimilis. Magi à Lege Moyſis morte damnabantur (*q*); quare Saul eos omnes ab Iſraele exturbavit (*r*). Attamen ex Libris Regum, & Paralipomenon (*s*) eos nonniſi frequentiſſimos impoſterùm fuiſſe; neque Legi cùm hac de re, tum de pluribus aliis ullum præſtitum fuiſſe obſequium intelligimus.

n *Vide* 1. *Reg.* 28. 7.
o *Deuter.* 18. 11.
p *Iſai.* 29. 4.
q *Levit.* 20. 6. *Deuter.* 18. 11.
r 1. *Reg.* 28. 3. 8. 9.
s 4. *Reg.* 21. 6. & 23. 24. & 1. *Par.* 10. 13. & 2. *Par.* 33. 6. & *Iſai.* 8. 19. & 19. 3.

Putant Rabbini, à Magis in ſuis evocationibus mortuorum oſſa adhiberi, & præcipuè cranium; quin & Magos mortuis thura adolere, nec unquam ab eis vocandis deſiſtere, donec ipſi appareant, aut Dœmon eorum figurâ aſſumptâ ſe videndum exhibeat, ſivè reſpondeat. Ex hiſtoriâ Pythoniſſæ Endor patet, eam in ſuâ evocatione, ſolis verbis uſam. Plures credidere, Necromatiæ artem totam vel dolis Magorum, vel Dæmonis illuſionibus fieri, neque unquam verè defunctos fuiſſe evocatos. Sunt etiam qui velint, Samuelem non apparuiſſe Sauli, neque Pythoniſſæ, ſed hanc Magam abuſam eſſe nimiâ Regis credulitate, ut eidem ſuaderet, ſe cum Samuele verè evocato collocutum (*t*).

t *Vide noſtr. differt. de apparit. Samuel. Saul. Comment. in Libb. Reg. præfixam, & Scriptores ibid. citatos.*

NEERDA, urbs Babilonis, aut Meſopotamiæ, in qua celeberrima erat Judæorum Schola. Duorum Fratrum Aſinæi, & Anilæi, quorum Joſephus meminit, patria fuit Neerda (*u*); Judæi autem Meſopotamiæ, qui propter ipſos perſequutionibus agebantur, Niſibim & Neerdam confugere coacti ſunt A. Chr. ſeù Ær. 40.

u *Joſeph. Antiq.* l. 18. c. 12.

NEGINOTH, vox alicui Pſalmo præpoſita, (*x*), inſtrumentum fidibus inſtructum, ex quo ſonitus digitis elicitur, ſivè ipſos fidicines deſignans. Tituli Pſalmorum, quibus hæc vox appoſita eſt, verti poſſunt: *Pſalmus David ad Muſica Moderatorem, qui inſtrumentis fidibus inſtructis praeſt.*

x *Pſal.* 65. 1.

NEHEL, aut *Nebelam*, ſeu *Nabal*. Semeias Pſeudo-Propheta Judæ in Nehelam natus eſt (*y*). *Nebelamith* ſignificare poteſt ſomnium, quare *Semeias Nebelamites* ſignificare poteſt Semeiam ſomniatorem. Extat urbs *Nebelal*, aut *Nabalal* in Tribu Zabulon (*z*). Hanc fortaſsè patriam habuit Semeias.

y *Jerem.* 29. 24.
z *Joſue* 19. 15. *Vide & Judic.* 1. 30. *Naalol.*

NEHEL-ESCOL, torrens botri, ſeu vallis botri, ejus vallis in Terra promiſſionis nomen, ubi exploratores Iſraelitæ botrum carpſere, quem in vecte duo viri in campum Cades deferebant (*a*). Vox Hebrea *Neehel*, aut *Naebal*, vallem ſignificat, ſivè torrentem. *Neebel-eſcol* ad meridiem Terræ Promiſſionis erat.

a *Vide Num.* 13. 25.

NEHEMIAS, Helciæ, aut Chelciæ filius, captivitatis tempore natus Babylone, juxta quoſdam (*b*), ex progenie Sacerdotum, juxta verò alios (*c*), ex Tribu Judæ ex regiâ propagine. Qui adhærent primæ ſententiæ, eo ducuntur, quod legitur 2. *Maccb.* 1. 13. *Juſſit Sacerdos Nehemias aſpergi ſacrificia aquâ*; & *Eſdr.* 10. 6. 10. inter Sacerdotes numeratur (*d*): *Signatores fuerunt Nehemias, Sedecias, Saraias, &c. Hi Sacerdotes.* Qui autem ex Regum Juda propagine Nehemiam deducunt, 1. diuturnam ipſius Reipublicæ adminiſtrationem afferunt,

b *Eſt. Malv. Tir. Menoch.*
c *Euſeb. Iſidor. Genebr. in Chronic. Scalig. ad Euſeb. Chronic. Rab. Abrahum in Cabal.*
d 2. *Eſdr.* 10. 6.

quas

quæ in alieno à Regali Tribu vix credi poſſit: 2. à Nehemia fratres ſuos vocari Hanani, alioſque Judæos, qui Babylonem venientes, calamitatem patriæ ei retulerunt: 3. ſatis probari nobiliſſimam fuiſſe ejus progeniem, quòd Regis Perſarum Pincerna fuerit: 4. denique, ipſum Nehemiam noluiſſe interiora Templi ingredi, probabiliter quòd laicus eſſet (f): *Quis ut ego ingredietur Templum, & vivet?*

f 2. *Eſdr.* 6. 21.

Licèt autem 2. Macchabæorum Sacerdos vocetur, ſciendum eſt, in Textu Græco hanc vocem *Sacerdos* deeſſe (g), & tantùm ibi referri, Nehemiam Sacerdotibus præcepiſſe, ut ſuo munere fungerentur. Quòd ſi inter Sacerdotes numeratur, idcircò eſt, quòd Princeps, & Gubernator Judæorum fuerit, qua dignitate vel par, vel ſuppar Sacerdotibus conſtituebatur. Nehemias denique nec in tabulâ ullâ, nec in ullâ Sacerdotum Hebræorum genealogiâ recenſetur.

g 2. *Mach.* 1. 18. *Ecclenſe tous iereis Neemias epirranai tô ydati tate xyla cai ta epiceimena.*

In Bibliis ſæpè vocatur *Atherſata* (h), nempe *Pincerna*, profectò enim Pincerna fuerat *Artaxerſis Longimani*. Vehementiſſimè, & ex intimo ſenſu patrum ſuorum patriam, licèt nunquam vidiſſet, diligebat: quare cùm quadam die Judæi quidam Jeroſolymis profecti, ejus calamitatem ipſi retuliſſent, ejus nempè mœnia diruta, portas incenſas, & Judæorum genus ab omnibus opprobrio habitum, gravi dolore affectus eſt; jejuniiſque, precibus, & gemitibus Deum obſecravit, ut Jeroſolymæ reſtituendæ facultas, quam à Rege petere conſtituerat, ſibi non denegaretur (i). Igitur cùm tempus Regi miniſtrandi adveniſſet, vinum de more ei obtulit, vultu tamen languido, & triſti (k). Quare metuit Rex, ne mali aliquid moliretur. At cùm Nehemias doloris ſui cauſam aperuiſſet, Artaxerſes facilè indulſit, ut Jeroſolymam ſe conferret, mœnia reſtitueret, portaſque repararet, modò ſtatuto quodam tempore Babylonem rediret. Epiſtolas etiam ad Præfectos ultrà Euphratem dedit, ut ei ligna neceſſaria ad reficiendas turres, & portas urbis, & domum Nehemiæ, quem Præfectum Judeæ conſtituerat, ſuppeditarent.

h 1. *Eſdr.* 2. 63. & 2. *Eſdr.* 7. 65.

i 2. *Eſdr.* 1. 1. &c. *A. M.* 3550. *ante Chr.* 450. *ante Ær.* 454.

k 2. *Eſdr.* 2. 1. &c.

Cùm Nehemias Jeroſolymam perveniſſet (l), triduo ſui adventûs cauſam occuluit. Tertiâ tandem nocte urbem circuivit, & mœnia diligentiſſimè inviſit; deindè populi Principibus coactis, ſuam poteſtatem, atque epiſtolas exhibuit, omneſque rogavit, ut urbis reſtaurationi inſudarent. Omnibus lubenti animo annuentibus, ſtatim opus cœptum eſt. Judæorum hoſtes hæc proſpera initia ægrè ferentes, primò cavillari, deindè videntes præcipuas murorum cicatrices jam obductas, dolos ac minas exercere, ut à cœpto Nehemiam amoverent, atque occiderent. Judæi, qui extrà urbem morabantur, de inſidiis ſibi paratis Nehemiam præmonuere; quare ut ab eis tutiùs caveret, ſtatuit quoſdam milites, qui ſtrictis gladiis poſt muros laterent, alios autem, licèt operi inſudantes, armis tamen inſtructos voluit, ut quiſque, ſi fortè in eos impetus fieret, ad hoſtem repellendum paratus inveniretur (m). Judæorum inimici, ut ſuos detectos dolos intellexere, vi eos aggredi auſi non ſunt, ſed ad aſtum confugère, curantes, ut in inſidias inciderent, quas in agro paraverant, ubi ſe utrorumque diſſidia pacificè compoſituros eſſe ſpondebant (n). Nehemias tamen eorum fidei minimè acquieſceus, reſpondit, ſe nullatenùs poſſe ad eos progredi, quòd opus grande cœpiſſet, quod ſui præſentiam omninò expoſcebat. Quater illud idem Nehemiam poſtularunt inimici; & quater hoc idem inimicis reddidit Nehemias.

l 2. *Eſdr.* 2. 11. &c.

m 2. *Eſdr.* 4. 7. &c.

n 2. *Eſdr.* 6. 1. &c.

Sanaballat inter Judæorum hoſtes præcipuus, etiam ſuorum ſociorum nomine, Nehemiæ ſcripſit Epiſtolam, qua eum monebat, vulgatum eſſe inter Gentes ab ipſo Jeroſolymæ mœnia reſtitui, ut ſibi arcem conſtrueret, cùm de defectione cogitaret; vulgatum pariter, ab ipſo falſos prophetas poſitos Hieroſolymis, qui ſibi adhærentes, populis Nehemiam Regem Juda conſtituendum eſſe prædicarent. Quare eum enixè rogabat, ut eam famam oppreſſurus, ad ſe accederet, unà ſecum conſilia iniret, ut ad ea, quæ magis expedirent, unanimiter converterentur. His minimè commotus Nehemias, omnia commentitia, & ab eo inventa eſſe reſpondit. Eodem ferè tempore falſum Prophetam, Semeiam nomine, ſuis hoſtibus adhæſiſſe, & quoſdam ex Principibus Civitatis cum eiſdem ſecreta fœdera iniſſe cognovit: quibus tamen omnibus animo minimè concidit; imò inceptum feliciter proſequutus, 52. dierum intervallo feliciſſimè tandem complevit (o).

o 2. *Eſdr.* 6. 8. &c.

Tunc murorum, portarum, & turrium Jeroſolymæ eâ, qua par erat, ſolemnitate, & magnificentiâ dedicationem inſtituit: Sacerdotes, Levitas, & Principes populi in duos ordines diviſit, quorum alter ad meridiem, alter murorum itinere ad ſeptentrionem pergerent, uterque deinde diverſâ viâ incedentes, ſimul convenirent in Templum. Dùm ibant, voces, & ſonitus omnium organorum muſicorum audiebantur. Ubi Templum undique refertum populo viſum eſt, Nehemiæ juſſu Lex allata, &, ita ut omnes intelligerent, perlecta: ſacrificia oblata, & plurima lætitiæ argumenta exhibita (p). Cùm autem eodem tempore Feſta Tabernaculorum incidiſſent, & hæc maximâ ſolemnitate celebrata ſunt. Inde Nehemias perpendens, urbis circuitum ampliorem eſſe, quàm ab Judæis nunc ibi degentibus poſſet omninò abſorberi, Judæorum Principibus imperavit, ut Jeroſolymis ſedem ſtatuerent, ſorteſque in omnem Judæ populum dedit, ut decima ejus pars, cui ſors contigiſſet, in eâ civitate manſuram ſibi domum conſtitueret (q). Curas deinde omnes ad evellendos abuſus, qui in Rempublicam irrepſerant, convertit; divitumque duritiem increpavit, qui filios, & filias pauperum, in ſervitutem ſibi ſubegerant, & fruebantur prædiis, quæ ipſis pauperes illi coacti fuerant vel pretio vendere, vel pignoribus obligare (r).

p *Vide* 2. *Eſdr.* 8. & 12. *Eodem Anno M.* 3350. *ante Chr.* 450. *ante Ær.* 455.

q 2. *Eſdr.* 11.

r 2. *Eſdr.* 5. 1. &c.

Judæorum connubia cum mulieribus exteris, atque idololatris, quæ evellere Eſdras fruſtrà laboraverat, omninò diſſolvit, juſſitque ab omnibus dimitti uxores, quibus

con-

Digitized by Google

s 2. *Eſdr.* 9.

contra Legem nupſerant (*ſ*). Cùm advertiſſet, Sacerdotes, & Levitas redditibus à Lege præſcriptis fraudatos, eò ſingulos illorum confugere, ubi ſibi proſpicere poſſent, quare Templi res eo decore, & majeſtate, quæ Domum Domini decebat, non agi, populis impoſuit, ut quidquid ad Domini Miniſtros pertinebat, adamuſſim perſolverent; & Sacerdotibus, & Levitis mandavit, ne à Loco Sancto diſcederent, ut propriis quiſque miniſteriis fungeretur (*t*). Sabbathi ſantificationem, quæ Jeroſolymæ ſatis defecerat, reſtauravit, neve quid ab exteris venderetur, clauſis eâ die portis eos civitatis ingreſſu prohibuit (*u*). Utque ea, quæ ſanciverat, quoad fieri poſſet, perennaret, voluit, ut Gentis Principes fœdus cum Domino ſolemniter renovarent. Quod & actum eſt, in Templo Sacerdotum, & Populi Principibus rei monumentum obſignantibus (*x*).

t 2. *Eſdr.* 13. 10. *&c.*
u 2. *Eſdr.* 13. 15. *&c.*
x 2. *Eſdr.* 9. 38. *A. M.* 3551. *ante Chr.* 449. *ante Ær.* 453.
y 2. *Macch.* 1. 19. *&c.*

A' Macchabæorum ſecundo (*y*) diſcimus, Nehemiam miſiſſe, qui Sacrum Ignem requirerent, quem Sacerdotes, antequam captivi Babylonem ducerentur, in puteo alto, & ſicco abſconderant. Miſſos autem, Ignem non inveniſſe, ſed aquam craſſam, quâ tamen juſſit Nehemias Altare aſpergi, utque Sol radiis ligna tetigit eâ aquâ perfuſa, ingentem ignem illicò concepiſſe. Quod prodigium ubi Perſarum Rex intellexit, eo in loco, ubi ignis conditus fuerat, Templum erigi juſſiſſe, & muneribus plurimis, ac privilegiis Sacerdotes donaſſe. Ab eodem Macchabæorum Libro intelligimus (*z*), à Nehemia conſtructam fuiſſe Bibliothecam, quam & ornavit Prophetarum, & Davidis Libris, Regum etiam monumentis, qui munera Templo obtulerant. Tandem Nehemias, ut Artaxerſi promiſerat, anno circiter 32. Artaxerſis, reverſus eſt Babylonem (*a*). Inde regreſſus eſt Jeroſolymam, ubi poſtquàm Judææ populis annos propè triginta præfuerat, placidiſſimè obiit [*b*].

z 2. *Macch.* 2. 53.
a 2. *Eſdr.* 5. 14. *&* 13. 6. *A. M.* 3563. *ante Chr.* 437. *ante Ær.* 441.
b *Circa A. M.* 3580. *ante Chr.* 420. *ante Ær.* 424.

Liber ſecundus, qui in Bibliis Latinis Eſdræ nomine, Hebræis nomine Nehemiæ inſcribitur. Ferè ſemper hic Author ſe loquentem inducit; quare Lectori primò Ephemerides ſcribere videtur. At ſi benè perpendantur ea, quæ in eo Libro recenſentur, intelligentur plura referri non potuiſſe à Nehemiâ, uti monumenta, in quibus leguntur nomina Sacerdotum, qui ſub Jonathan filio Eliaſib, & Jeddoa, ſeù Jaddo ætate Darii Condomani, & Alexandri Magni floruere. Quapropter veriſimile omninò eſt, à Nehemiâ exarata fuiſſe ea, quæ ſibi obvenerant, dum Judææ præerat; quorum etiam meminit Macchabæorum ſecundus (*c*): *Inferebantur autem in deſcriptionibus, & commentariis Nehemiæ hæc eadem.* Ex his autem arbitramur deducta fuiſſe ea, ex quibus plerumque prædictus Eſdræ, ſeu Nehemiæ Liber confectus eſt (*d*).

c 2. *Macch.* 2. 13.
d *Vide noſt. Præfat. in* 2. *Eſdra.*

NEHIEL, Urbs Tribûs Aſer (*e*).

NEILA, vicus Batanææ (*f*).

e *Joſue* 19. 27.
f *Euſeb. Onomaſt.*
g *Geneſ.* 10. 8.

NEMBROD, Filius Chus, robuſtus venator coram Domino [*g*]. Ipſe cœpit eſſe potens in terrâ, & hinc proverbium: *Quaſi Nembrod robuſtus venator coram Domino.* Non tamen feras tantummodò, ſed & homines venabatur, quorum plurimos capiebat, interficiebat plurimos, plurimos etiam ſibi ſubdebat. Ezechiel (*h*) Tyrannos omnes, venatores appellat. Principium Regni Nembrod fuit Babylon: credibile eſt hunc ex præcipuis fuiſſe, qui Turris Babel conſtructionem aggreſſi fuere; quâ interceptâ, ſociiſque huc illucque diſperſis, ipſe vel eodem, vel ferè eodem in loco, ubi celeberrimam eam Turrim ædificare cœperat, condidit Babylonem. Suum inde imperium adauxit urbibus *Arach*, *Achad*, & *Chalanne*, in regione Sennaar. Videantur, quæ harum Urbium unicuique voci apponuntur.

h *Ezech.* 32. 30.
i *Geneſ.* 10.

Addit Moyſes (*i*): *De terrâ illâ egreſſus eſt Aſſur, & ædificavit Niniven, & plateas Civitatis, & Chale, Reſen quoque, inter Niniven & Chale.* Quæ verba Bochartus de Nembrod intelligit; Hebræum autem ſic vertit: *De terrâ illâ ipſe egreſſus eſt, ut in Aſſyriam pergeret, ubi Niniven, Rehoboth, Chale, & Reſen condidit.* Quibus innuitur, Nembrod ſibi parto, atque firmato imperio Babylone in terrâ Sennar, in Aſſyriam progreſſus munitas urbes condidiſſe, quibus veluti arcibus populos, ne unquam à ſe deficerent, cohiberet. Nihil præterà de Nembrod in Scripturâ.

k *Abenezra. Kimchi. Vid. & Grot.*

Rabbini (*k*) in bonam partem interpretantur illud Geneſeos de Nembrod: *Robuſtus venator coram Domino*; ajunt enim, eum præditum fuiſſe vi & ingenio ad venationem natis, & Domino obtuliſſe, quæ ſibi venando comparabat. Compertum utique eſt, ut plurimum benè accipi ea verba, *coram Domino*, nempè ut alicujus eximia virtus commendetur: hæc tamen plerique Interpretes eadem peſſimè intelligunt, eo modo, quo Sodomitæ vocati fuerunt (*l*) *peccatores coram Domino nimis*, & Her primogenitus Judæ (*m*), *nequam in conſpectu Domini* appellatus eſt.

l *Gen.* 13. 13.
m *Gen.* 38. 7.

Quidam Nembrod cum Belo Regni Babylonis, & Nino Regni Ninive conditoribus confundunt. Uterque tamen longè poſt Nembrod imperarunt. Prophani Authores plura tribuunt Baccho, quæ ad Nembrod pertinent; vocant nempe Bacchum *Nebrodeum*, ſeu *Nebrodum*, quod nomen trahitur à Nembrod, licèt Græci idem deſumant à pelle hædi, qua Bacchum indutum fuiſſe volunt. Hoc nomen *Bacchus* potuit etiam oriri à *Bar-chus*, quod eſt filius Chus, cùm verè Nembrod eſſet filius Chus. Græci, ut Moyſes Nembrod, ſic Bacchum venatorem appellant. Bella Bacchi in India, & ea, quæ Nembrod geſſit in regionibus Babylonis, & Aſſyriæ, ſibi maximè congruunt. Nembrod Hebraicè *rebellem* ſonat. Fama eſt, cultum Divinum, qui hominibus exhibetur, ab eo primùm fuiſſe adinventum.

NEMRA, ſeu *Nimra*, urbs Tribûs Gad, ſeu meliùs Ruben, ad Orientem maris mortui (*n*). Euſebius, ubi agit de *Nebrâ*, ait amplum vicum in Batanæâ reperiri, quem vocant Nabaram. *Nemram*, *Nimram*, *Nimrim*, *Nemrim*, & *Beth-nemram* eſſe eamdem civitatem omnes conveniunt. Jeremias (*o*), & Iſaias (*p*), aquarum *Nemrim* meminerunt. Refert S. Hieronymus, *Nemrim* ſitam eſſe ſecùs mare mortuum (*q*), & nomen

n *Num.* 32. 3.
o *Jerem.* 48. 34.
p *Iſai.* 15. 6.
q *Hieron. in Iſa.* 15. 6.

Digitized by Google

men *Nemrim* trahi ab amaritie, qua ejus aquæ vitiatæ fuerunt poſt ipſius urbis everſionem, quam Iſaias, & Jeremias prædixerant.

NEOMENIA, Græca vox, primam menſis diem ſignificans. Hebræi primam cujuſlibet menſis diem maximè colebant, & Moyſes ſacrificia eâ die Domino præcipuè offerenda conſtituit (*r*). Attamen menſium Calendas dies feſtos non inſtituit. Quare apud Hebræos non erat eâ die ab opere indicta vacatio, quem tamen privatâ quiſque religione colebat. Saulis tempore videtur lætitiæ convivium familiæ toti eâ die inſtrui conſueviſſe (*s*); David enim Regiæ menſæ cùm de more non interfuiſſet, Saul ejus abſentiam ægrè tulit. Innuit Moyſes (*t*), præter victimas, quæ pro populo mactabantur, quotidie, quemque privatâ religione aliquod ſacrificium exhibuiſſe. Menſis initium ſolemnia inter ſacrificia tubis reſonantibus denunciabatur (*u*). Omnium tamen Neomenia ſolemniſſima ea erat, quæ Kalendis menſis *Tizri*, anni civilis exordium ducebatur (*x*). Ea dies ſacro cultu, vacatione ab opere, peculiaribus holocauſtis, & tubarum Templi ſonitu colebatur.

r Num. 28. 11.
s 1. *Reg.* 20. 5. *&c.*
t *Num.* 10. 10.
u *Num.* 10. 10.
x *Levit.* 23. 24. *Num.* 29. 1. *&c.*

Pii homines Regni Judæ ad Prophetarum monita audienda eâ die conveniebant. Cùm Sunamitis Eliſei hoſpita Prophetam adire vellet, virum ſibi dicentem audivit: Quare ad Prophetam feſtinas hodie, cùm neque Calendæ ſint, oeque ſit Sabbathum (*y*)? Oſtendit Iſaias (*z*), Dominum abhorrere à Neomeniis, Sabbathis, aliiſque Feſtivitatibus, & cœtibus Judæorum, qui Legi minimè obtemperabant. Refert Ezechiel, holocauſta, quæ in Neomeniis offerebantur, Regiis ſumptibus comparari (*a*), & eâdem die atrii Sacerdotum Orientalem portam aperiri conſueviſſe (*b*). In Calendis, & cæteris Feſtivitatibus jejunio Judith abſtinebat (*c*). Nunc tamen Neomeniæ ab Judæis ducuntur Feſtivitates, quas quiſque pro arbitrio vel colere poteſt, vel præterire (*d*). Putantur quoque Neomeniæ ad mulieres potiùs quàm viros pertinere; quare illæ ſervilibus operibus abſtinent, & politiùs exornantur. Inter preces habendas in Synagogis, à Pſalmo 113. uſque ad 118. Pſalterium perſolvitur; ſacrificii quoque, quod eâ die in Templo offerebatur, fit mentio; & Legis volumen aperitur, quod à quatuor unà legentibus recitatur. Veſpere Sabbathi, quo incidit novilunium, vel nocte alterâ ſequenti, qua Luna renovata ſuſpicitur, unà ſimul coguntur Judæi, precibuſque vacantes Deum Planetarum Creatorem, & Novilunii reſtauratorem appellant; deinde frontibus ad cœlum erectis, ut à calamitatibus omnibus eripiantur, Deum efflagitant; & demum Davidem memorantes, alternâ ſibi dictâ ſalute, cœtum diſſolvunt.

y 4. *Reg.* 4. 23.
z *Iſai.* 1. 14.
a *Ezech.* 45. 17. *Vide &* 1. *Par.* 23. 31. *&* 2. *Par.* 8. 13.
b *Ezech.* 46. 1.
c *Judith.* 8. 6.
d *Buxtorf. Synag. Judæor. c.* 17. *Leo Modena* Cerimon. de' Giudei *p.* 3. *c.* 2.

Spencerus (*e*) Kalendas Ethnicos aliàs colere in Lunæ obſequium ſolitos oſtendit; & hinc Judæos ab exteris, & Idololatris Kalendarum ſolemnia didiciſſe colligit; quod tamen minimè probat. Veriſimilius autem ſanè eſt, cæteros ab Hebræis eum morem deduxiſſe; vel etiam, ne Hebræos imitari viderentur, ſanxiſſe, ut quolibet menſis mitio Lunæ Orbem ſuum reficienti cultum exhiberent. Porrò Lunæ cultus apud omnes ferè populos idololatras obtinuit.

e *Spencer. de Legib. Hebr. ritualib. l.* 3. *c.* 1. *Diſſert.* 4.

NEOPHYTUS, vox ex Græco derivata, *& rectùs ſatum* ſignificans. Recenter ad Fidem converſi, vel baptiſmate abluti, Neophyti vocantur. S. Paulus (*f*) ab Epiſcopatu Neophytum arcet, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat Diaboli, qui ſuæ creationis initio dotibus ſuis, & virtutibus maximè tumens, extemplò ad inferos eſt deturbatus (*g*). Qui ad nimis properam dignitatem ſe evectum intuetur, facilè in ſuperbiam erigitur, ſibique ſuadet, ſe pluris eſſe quàm cæteros, vel ſaltem ſe maximè neceſſarium indè arbitratur, quòd tam citò ipſius miniſterium adhibeatur. Hinc ſuperbia, ſaſtus, & Dei judicium, qui ſuperbis reſiſtit.

f *Timoth.* 3. 6.
g *Vide Chryſoſt. hom.* 10. *in* 1. *Timoth.*

NEPHAT-DOR, ſivè *Naphat-doe*, Palæſtinæ regio, prope urbem *Doe*, ſeu *Doram* ad Mediterraneum (*h*). Ben-abinadab Salomonis gener regioni Nephat-dor præfuit (*i*). D. Hieronymus in Joſue, Nephat-dor vertit *regiones Dor*, aut *provinciam Dor*.

NEPHEG, filius Davidis (*k*).

NEPHI. Hoc nomine plures locum vocant, in quo Nehemias aquam craſſam pro igne, olim in puteo condito, invênit (*l*). De voce *Nephi* non conveniunt Exemplaria; Syriacum enim, & Græcum Romanæ Editionis, habet *Naphtai*; Mſ. verò Alexandrinum, & cætera exemplaria Græca legunt *Nephtar*.

h *Joſue* 11. 2. *&* 12. 23.
i 3. *Reg.* 4. 11.
k 2. *Reg.* 5. 15. *&* 1. *Par.* 3. 7.
l 2. *Macch.* 1. 36.

NEPHTALI, ſextus Jacobi filius, ex Balâ Rachelis ancillâ. Nephtali nomen oritur ab Hebræo *Phatal*, quod *luctari*, *pugnare*, *impetum facere*, *ſupplantare* ſignificat. Rachel huic nomen imponens, ait: *Comparavit me Dominus cum ſorore meâ, & invalui* (*m*). Quæ ad vitam Nephtali pertinent, ignorantur. Hujus filii fuere Jaziel (*n*), Guni, Jezer, & Sallem. Jacob filio ſuo Nephtali benedicens, ait (*o*): *Nephtali cervus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis.* Rabbini & Commentatores plerique hoc intelligunt de *Barac*, qui ex Tribu Nephtali prodiit, quique cùm primò timidi inſtar cervi adversùs Chananæos, niſi Deborâ Prophetide comite, pugnare metuiſſet (*p*), deindè cervi inſtar velociſſimi perſequutus eſt inimicos: eloquii verò pulchritudinem oſtendit in Cantico, quod poſt eam victoriam ſimul cum Deborâ Deo cecinit.

m *Gen.* 30. 8.
n *Gen.* 46. 24.
o *Gen.* 49. 21.
p *Judic.* 4. 5.

Hunc Geneſis Textum aliter interpretantur Septuaginta: *Nephtali virgultum reſolutum, dans in germine pulchritudinem.* Optima interpretatio: Jacob Nephtali fœcunditatem, & ipſius ſtirpis pulcbritudinem commendat; licèt enim quatuor tantummodò filios genuerit, tamen ejus Tribus ab Ægypto egrediens, hominum 3000. ad arma idoneorum numerabat. Moyſes (*q*) huic Tribui benedicens, *Nephtali*, inquit, *abundantiâ perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini, mare, & meridiem poſſidebit*, ideſt mare Geneſareth, quod huic Tribui erat meridionale. Ejus regio oleo, & frumento quàm maximè affluebat; protendebatur autem in ſuperiorem, & inferiorem Galilæam, eique

q *Deuter.* 33. 23.

eique Orientalis erat Jordanis, Tribus Aſer, & Tribus Zabulon occidentales, Septentrionalis Libanus, & Tribus Iſſachar meridionalis.

Tribus Nepbtali tentoria ſua ad Septentrionem Tabernaculi fixit, inter Tribus Dan, & Manaſſis (*r*). Poſtquam Joſue promiſſionis terram diviſerat, Nepbtalitæ in regionibus, quæ ſibi obtigerant, Chananæos omnes minimè everterunt (*s*), quos ſibi conſtituere vectigales maluere. Cùm Nephtalitæ præ cęteris Tribubus eſſent ſeptentrionales, idcirco inter primos fuere, quos invaſit Rex Aſſyriæ, & captivos abduxit (*t*). Iſaias prædixit (*u*), ipſos viſuros lucem Chriſti, & inter eos fore enumerandos, qui priores Evangelii lumine illuſtrarentur. Et ſanè Chriſtus Dominus frequentiùs, & diutiùs, quàm alibi in Galilæa, & potiſſimùm in Tribu Nephtali prædicavit (*x*). Duodecim Patriarcharum Teſtamentum quædam recenſet de vitâ Nephtali, & quarumdam meminit prædictionum, quæ eidem tribuuntur; at is Liber inter apocriphos recenſetur, & flocci penditur à Sapientibus.

r *Num.* 2. 25. *&c.*
s *Judic.* 1. 33.
t 4. *Reg.* 15. 29. *Anno M.* 3245. *ante Chr.* 655. *ante Ær.* 659.
u *Iſai.* 9. 1.
x *Matth.* 4. 13. 15.

NEPHTAR, Ita Nehemias locum appellat, in quo pro igne ſacro ibidem condito, craſſam invênit aquam, qua Altaris ligna perfuſa, ubi ſol cœpit effulgere, ignem concepere. *Nephtar* deduci poteſt ex Chaldæo *petir*, *purus*, *ſimplex*, *non miſtus*, vel ſi legatur *Necphar*, ab Hebræo *caphar*, *expiare*, *purgare*, *abluere*.

NEPHTOA, ſons Nephtoa in Tribu Benjamin (*y*). Meminere Itinerantes cujuſdam ſontis, quem ferunt ſontem eſſe Nephtoa, propè quem antea Templum S. Joanni Baptiſtæ dicatum viſebatur. Quare creditur ibi ſita fuiſſe domus Zachariæ, & Eliſabeth, qui ab eo ſonte aquas haurirent.

y *Joſue* 15. 9.

NEPHTUIM, quartus filius Mezraim (*z*), qui in Ægypto morabatur, ipſumque eam Æthiopiæ partem frequentaſſe credimus, quæ Syenem inter & Meroem jacet, cujuſque Metropolis *Napata* erat, ſeu *Napatan* (*a*).

z *Geneſ.* 10. 13.
a *Vide Comment. in Geneſ.* 10. 13.

NER, Filius Abielis, & pater Abneri Ducis Exercitûs Saulis (*b*) uterque Regi cognatione propinquiſſimi.

b 1. *Reg.* 14. 50. 51.

I. NEREGEL, unus ex Principibus militię Regis Nabuchodonoſoris (*c*).

c *Jerem.* 39. 3.

II. NEREGEL, vel *Nergel*, Chutæorum Idolum (*d*). Rabbini, quibus quidam Interpretes adhærent, hoc Idolum *Nergel* ſub ligneæ gallinæ figurâ fuiſſe cultum arbitrantur. Alii Chutæos Igni adoleviſſe, & in ſolis obſequium perpetuam flammam in eorum Altaribus ardere ſolitam opinantur, *Ner* lampadem ſignificat.

d 4. *Reg.* 17. 30.

NEREUS. S. Paulus in Epiſtolâ ad Romanos; *Salutate Nereum, & Sororem ejus* (*e*). Non deſunt, qui velint, hunc eſſe eum Nereum, quem Achillei Martyris fratrem, & Martyrii ſocium die 12. Maji memorat, & veneratur Eccleſia. Attamen difficile nimis eſſe ducimus, quamvis omninò fieri poſſit, eum Nereum, de quo Paulus, adhuc vixiſſe 50. poſt annis, imperante Trajano, ſub quo Nereus & Achilleus obiere. Horum Martyrum acta minimè hìc recenſemus, cum nullam ſibi vim, aut fidem vindicent.

e *Rom.* 16. 15.

I. NERI, vel *Nerias*, pater Prophetæ Baruch. *Jerem* 32. 12.

II. NERI, filius Melchi, & pater Salathielis. *Luc.* 3. 27.

NERIGLISSOR, vel *Nigliſſor*, juxta Beroſum, Regis Evilmerodach ſucceſſor [*f*]. Vide infra *Nigliſſor*.

f *A. M.* 3444. *ante Chr.* 556. *ante Ær.* 560. *Vide Beroſ. apud Joſeph. l.* 1. *contr. Appion.*

NERO. Neronis Imperatoris nominatim Scriptura non meminit, qui tamen ſub vel Imperatoris, vel Cæſaris nomine alicubi memoratur. S. Paulus in Templo Jeroſolymitano captus (*g*), Cæſaream ad Felicem Judææ Præſidem miſſus eſt, qui duobus annis in carcere detentum, Feſto ſuo Succeſſori eum dijudicandum reliquit. Feſtus tamen cùm vellet Paulum Judæorum voluntati committere, ipſe Paulus Cæſarem, nempe Neronem, appellavit (*h*), qui idcircò Romam ductus, menſe Februarii Anno Chr. 60. illò pervênit, duobuſque annis Romano populo Evangelium liberiùs nuncians, ita ipſam Imperatoris aulam ſibi devinxit, ut aulicos plurimos ad Fidem perduxerit (*i*). Ad Philippenſes c. 4. eiſdem ſalutem dicit nomine eorum, qui de Domo Cæſaris erant, nempè ex aulâ Neronis. Qua ratione ab Judæorum accuſationibus abſolutus fuerit, & an Neroni adſtiterit, an verò Judæi ab accuſatione receſſerint, ignoramus. Conſtat tamen, anno Chr. 62. omnibus omninò fuiſſe exemptum.

g *Anno* 58. *Ær. & Neronis* 4. *&* 5.
h *Anno Ær.* 60. *& Neronis* 607.
i *Philipp.* 4. 22. *&* 5. 12. 13.

Romam deinde annno Chr. 65. & Neronis 11. & 12. regreſſus, quamdam, ut ajunt, Imperatoris pellicem ad Chriſtum duxit, quare ejuſdem imperio carceri addictus, & ad ipſum deinde adductus, quamvis ab omnibus eo in diſcrimine deſertus, à Domino exemptus eſt *ab ore Leonis* (*k*).

k 2. *ad Timoth.* 4. 16.

Iterum denique in judicium raptus, capite damnatus eſt, anno Chr. 46. unàque, eodem Imperatore mandante, S. Petrus Apoſtolorum Princeps interfectus eſt. Inter Fidelium Perſequutores omnium ſæviſſimus recenſetur Nero; ea autem perſequutio, quam in Chriſtianos anno Chr. 64. excitavit, omnium crudeliſſima, quibus cæteri Romani Imperatores Eccleſiam laceſſiverint, memoratur. Crudelium, & impiorum hominum anteſignanus Nero ab incendio Romæ, quam ipſius juſſu flammis abſumptam omnes putabant, Chriſtianos exorſus eſt inſectari, ut in ipſos incendii odium, & cauſam converteret (*l*). Quoſdam primò notiſſimos vinctos, & per ipſos alios plurimos detectos, omnes tandem morte damnavit, & ad crudelitatis incrementum morientes irriſit. Eorum quoſdam ferarum pellibus contexit, ut à canibus diſcerperentur; quoſdam crucibus affixit; quoſdam denique inſtar facium per noctem accenſos crudeliſſimè conſumpſit: ut autem jucundiùs crudelitati vacaret, hæc in ſuis hortis voluit exhiberi.

l *Vide Tacitum Annal. l.* 15. *c.* 44. *Sulpit. Sever. l.* 2. *Sueton. in Neron. c.* 56.

Plura indè adversùs Fideles Decreta vulgavit Nero, ſub quo poſt annum Chr. 64. Martyres ferè innumeri, in Italiâ potiſſimùm, paſſi enumerantur (*m*). Egimus jam de Petri, & Pauli Apoſtolorum cæde, quæ hujus perſequutionis, probabiliter uſque ad mortem Neronis productæ, habenda eſt continuatio. Mors autem Neronis

m *Tillemont. tom.* 1. *Hiſt. Eccleſ. p.* 81. 82. *&c.*

Digitized by Google

contigit anno Chr.68. ſuique imperii 14. quo ipſemet ſibi manus intulit, die ſivè nonâ, ſivè undecimâ Junii. Hæc tamen enucleatiùs inquirere ad me nihil attinet, ad quem de his tantùm diſſerere ſpectat, quæ ad Religionem Catholicam, vel aliquo modo ad Bibliorum Onomaſticon referuntur.

Judæorum adversùs Romanos ſeditio contigit circà annum Chr. 65. & 66. Neronis autem 12. & 13. Seditione Jeroſolymis ortâ, anno 66. homines 3600. Feſtus interfecit; indè belli initia. Paulò poſt Jeroſolimytani Romanum. præſidium cæcidere; quare Ceſtius ad ſeditioſos cohibendos Jeroſolymam profectus, eam ſex hebdomadibus obſedit, à quâ deinde recedens, in ipſo receſſu profligatus eſt, die 8. Novembris, Ær. anno 66. Eodem declinante anno, Nero exercitibus ſuis Veſpaſianum præfecit, qui annis Chr.67. & 68. Neronis verò 13. & 14. Galilæam, reliquamque Judæam bellis laceſſivit. Cùm autem Imperii ſui anno 14. ſibi Nero mortem conſciverit, eodem jam interempto, Jeroſolyma ſepta eſt obſidione anno Chr. 70. & Veſpaſiani 1. & 2.

n *Antiq. l.* 20. *c.* 8.

NERONIAS. Refert Joſephus (*n*) ab juniore Agrippâ Paneadem ad Jordanis fontem, vocatam fuiſſe Neroniadem.

NERVUS. Hebræi animalium coxendicis nervo abſtinent, in obſequens Jacobi femoris monimentum, cujus nervus ab Angelo tactus adeò obſtupuit, ut, juxta plures Interpretes, claudicare Jacob nunquam deſtiterit (*o*). Hujus nervi comeſtione nullâ lege Iſraelitæ arcebantur; ſed etiam ante Legem neceſſe eſt eodem abſtinuiſſe, ſi quod legitur Geneſis 32. 32. à Moyſe exaratum fuit. Non deſunt, qui velint, privatâ religione hujus nervi abſtinentiam Hebræos ſervaſſe. Poſterior animalium coxendix alicubi non comeditur, ſed aliis venditur; alibi etiam nervo abſtinent, & carne veſcuntur. Vide *Jacob*.

o *Vide Interp. ad Geneſ.* 32. 25. & 32.

NESIB, urbs Tribûs Judæ (*p*). Euſebius ſeptem, D. Hieronymus Hebronem verſùs, novem milliaribus ab Eleutheropoli eam locat.

p *Joſue* 15. 43.

NESROCH, Aſſyriorum Idolum. Cùm Sennacherib Deum ſuum Neſroch in Templo adoraret, à duobus filiis ſuis interfectus eſt (*q*). Quis fuerit Neſroch, latet. Septuaginta *Meſrach* appellant; Joſephus *Areſkem*. Tobiæ autem Hebræum à Munſtero vulgatum, *Dagon* nominat.

q 4. *Reg.* 19. 37. *A. M.* 3294. *ante Chr.* 706. *ante Ær.* 710.

NETHOPHA. Vide *Netupha*.

NETHOPHATI, filius Salmæ (*r*), author fortaſſe incolarum Netuphe (*s*).

r 1. *Par.* 2. 54.

s *Vide noſt. Comment. in* 1. *Par.* 2. 54.

NETUPHA, *Netuphat*, ſivè *Nethophathi*, urbs & regio, Bethleem inter & Anathoth (*t*). Quorundam ex urbe, ſeu regione *Nethophati* meminit Scriptura.

t 1. *Eſdr.* 2. 22. & 2. *Eſdr.* 7. 26. & *Jerem.* 40. 8. & 1. *Par.* 9. 16.

NICANOR, nempe *victor*. Sic in Scripturis quidam appellantur, de quibus ſtatim.

I. NICANOR, filius Patrocli (*u*), qui Româ cum Rege Antiocho Epiphane rediit, cujus neceſſitudine, & gratiâ fruebatur (*x*). Ab Authore ſecundi Macchabæorum colligitur hic fuiſſe elephantorum Præfectus (*y*). Primùm (*z*) in Judæam ab Antiocho Epiphane, aut veriùs à Lyſiâ Regni Præſide, dum Antiochus in Perſiam profectus fuerat, miſſus eſt. Nicanor igitur unà cum Gorgiâ in Judæam venit, ut Judæ Macchabæi victoriis viam intercluderet, certumque adeò ſibi pollicebatur triumphum, ut 2000. talentorum vectigal, quod Antiochus Romanis perſolvebat, ſeſe conflaturum jactaverit ex pecuniis, quas ex venditis Judæis congeſſiſſet; quare eodem tempore ex urbibus maritimis mercatores accivit, ut ad emendos Judæos, à ſe mox bello ſubigendos, venirent, nonagenos ex iis unico talento empturi.

u 2. *Macch.* 8. 9.

x *Joſeph. Antiq. l.* 12. *c.* 17.

y 2. *Macch.* 14. 12.

z 1. *Macch.* 3. 38. *&c.* & 2. *Macch.* 8. 9. *&c. A. M.* 3839. *ante Chr.* 161. *ante Ær.* 165.

Res tamen, Deo favente, aliter omninò contigit; Judas enim in plures turmas, quibus fratres ſuos præfecit, diviſo exercitu, ipſe primâ acie in Nicanorem irruit, cujus agmina ſtatim fuſa in fugam compulit, eorumque pecuniis potitus eſt, qui Judæos in mancipia coempturi feſtinaverant. Nicanor autem clade fractus, & profugus, ne agnoſceretur, ſuis veſtibus exutus, pudore & confuſione affectus, ad Antiochum regreſſus eſt.

Quatuor circiter poſt annos, in Judæam reverſus eſt Nicanor, cùm Demetrius Seleuci filius è Syriâ redux, Regnum patris aſſumpſit. Alcimus, qui Summum Sacerdotium ſibi auro comparaverat, poſtulavit à Rege milites, quibus eam dignitatem conſequeretur; quare Demetrius exercitu, cui Bacchidem præfecerat, eum inſtruxit, ut armorum vi in Sacerdotali officio collocaretur. At Judas ſtatim coacto exercitu, ad arma procurrens, Alcimum reverti ad Demetrium coegit, ut novis auxiliis ſibi proſpiceret. Demetrius igitur Nicanorem in Judæam miſit (*a*); cui etiam mandavit, ut imperiis ſuis reluctantes omninò perderet. Primò itaque Nicanor Judam capere conatus eſt; qui propterea extra urbem ad colloquium de pace componendâ vocatus, libenter indulſit: at ſibi inſidias ſtrui intelligens, ſtatim receſſit, neque fieri potuit, ut rurſus de pace colloquerentur. Suis proinde militibus propè Caphar-Salama Nicanoris copias aggreſſus, hoſtium ferè 5000. interfecit, reliquis Jeroſolymam confugientibus; quò etiam progreſſus Nicanor, holocauſta, quæ ibi pro Rege Syriæ offerebantur, irriſit, durè Sacerdotes excepit, eoſque, niſi Judam ſibi traderent, ſe poſt ſuum reditum Templum illud flammis conſumpturum, eſt minitatus.

A. M. 3843. *ante Chr.* 157. *ante Ær.* 161.

a 1. *Macch.* 7. 26. *&c.*

Irà itaque fervens, Jeroſolymâ egreſſus, prope Bethoron caſtrametatus eſt, auxiliaribus è Syriâ copiis auctus. Judas quatuor milliaribus à Bethoron prope Adarſam caſtra conſtituit. Commiſſo deinde prælio, die 13. menſis Adar, Syriſque ſtatim deletis, omnium primus Nicanor interiit; quem ubi Syri exanimem conſpexerunt, armis projectis, ſibi fugâ conſuluere. Hebræi autem Nicanoris caput, & dexteram, quam ſuperbè contrà Templum extenderat, amputatam è regione Jeroſolymæ ſuſpendêre, & quotannis victoriæ diem ſolemnem conſtituerunt. Ita dies abſolvit Nicanor.

A. M. 3843. *ante Chr.* 157. *ante Ær.* 161.

Hoc ultimum Nicanoris bellum adversùs Hebræos fuſiùs narrat Macchabæorum ſecundus (*b*), quo fertur Nicanor in Judæam ve-

b 2. *Macch.* 14. 12. *&c.*

Digitized by Google

veniſſe, ut vivum Judam comprehenderet, ejus fautores deleret, & Alcimum in Summi Sacerdotis dignitate conſtitueret. Hujus Ducis in Judæam adventus Judæos omnes terruit. Cùm autem Nicanor propè Caſtellum Deſſau, proximum vico Eſſaus, cujus ſitus nos latet, caſtra locaſſet, Simon Judę Germanus velitationem in hoſtes exercuit: nihil tamen proſperè actum eſt. Nihilominus Nicanor, Judæ, Judæorumque incredibilis virtutis conſcius, Legatos ad eum miſit, qui pacem componerent. Hi pluribus diù diſcuſſis convenere tandem, ut Judas, & Nicanor in agrum deſcenderent, ſimulque invicem colloquuti, res pacis agerent, atque conficerent, quas utique conſtitutâ die egerunt feliciter, & feliciſſimè confecerent. His ità geſtis, Nicanor Jeroſolymis morabatur; & copiis, quæ ſibi opus minimè erant, dimiſſis, Judę amicitiâ, & conſuetudine otens, eidem connubium etiam, filiorum deſiderio, ſuaſit.

Hanc tamen animorum ſocietatem ſtatim diſſolvit Alcimus, qui Judam in Summi Sacerdotii dignitate, quam ipſe appetebat, confirmatum minimè ferens, Antiocbiam ad Demetrium ſe contulit; ad quem Nicanorem detulit, conveniſſe cum Judâ Macchabæo, ut Regi, Regnoque ultimam perniciem moliretur. Irâ æſtuans Demetrius, ſtatim ſcripſit Nicanori, ſe ægrè ferre ſocietatem, quam cum Judâ iniverat; quare Macchabæum catenis devinctum Antiochiam mitteret ſe imperare. Invito ſanè animo imperium tulit Nicanor; qui tamen obtemperare coactus tempus aucupabatur, quo Judam comprehenderet. Judas verò rem ſuſpicatus, inſidias prævit, & clam auſugit. Quare Nicanor indignatus Macchabæum à ſuis manibus declinaſſe, Templum illicò ingreſſus, à Sacerdotibus ſibi virum tradi poſtulavit. Quibus ſe neſcire, ubi ille delitesceret, jurando teſtantibus, contra Templum dexteram extendens, Niſi, inquit, Judam mihi vinctum tradideritis, iſtud Dei Fanum ſolo æquabitur, *& altare effodiam, & Templum hoc Libero Patri conſecrabo.*

Hæc minitatus, de Templo receſſit. Tunc viri quidam nequam Raziam vitæ integerrimæ, & ſpectatæ ſanctitatis ſenem, qui Pater Judæorum appellabatur (*c*), apud Nicanorem criminati ſunt. Nicanor ſtatim quingentos miſit milites, qui eum comprehenderent; quare Razias, cùm eorum manus declinandi ſpem omnem ſibi ademptam noviſſet, gladio ſe petiit, & à domûs faſtigio in medium populum ſe præcipitem egit: cùmque ſe adhuc vivere ſenſiſſet, ſurrexit, & præruptam petram aſcendens, viſcera ſibi è vulnere extrahens, eaque manibus complexos, in medium populum projecit; ſicque interiit inter inimicos, qui ejus virtutem admirari coacti fuere. Vide *Razias*.

c 2. *Macch.* 14. 37. *&c.*

Poſt hæc, Nicanor Judam in Samariæ ditionem conſugiſſe intelligens (*d*), omni vi eum aggredi die Sabbathi cogitavit. Quare unà cum exercitibus ſuis cum tubis, & canticis adversùs Judam progreſſus, cum eodem, qui auxilii ſui ſpem omnem in Deo collocaverat, congreſſus eſt. In eo antem congreſſu Nicanoris exercitu profligato, militum 35000. ab Judæis interſectis, & demum abſoluto certamine, Nicanorem cum armis ſuis cecidiſſe compertum eſt; quâ de re ſummoperè gaviſi Judæi, maximum lætitiæ clamorem ediderunt. Præcepit autem Judas, ut caput Nicanoris, & manus cum humero abſciſſa Jeroſolymam deferretur; cùmque ipſe in urbem perveniſſet, populo & Sacerdotibus in Templum convocatis, caput & manum interfecti hoſtis oſtendit; eamdemque Syris arcem tenentibus videndam obtulit. Juſſit deinde, ejus linguam, quæ blaſphemiis Dominum impetierat, in fruſta præcidi, & avibus edendam tradi; caput autem in arcis faſtigio, & manum è regione Templi voluit ſuſpendi. Omnes denique communi conſilio victoriæ diem ſolemniter agendum, & grates de profligato Nicanore Domino perſolvendas in annos ſingulos decreverunt.

d 2. *Macch.* 15. 1. 2. *&c.*

II. NICANOR, unus ex ſeptem primis Diaconis (*e*), quos paulò poſt Spiritûs Sancti adventum, orto murmure Græcorum adversùs Hebræos, quòd eorum viduæ in quotidianâ ciborum diſtributione deſpicerentur, Apoſtoli elegerunt, ut quodlibet incommodum reparaturi, menſis miniſtrarent (*f*). Peculiare nihil novimus de S. Nicanore. Martyrem obiiſſe in Inſulâ Cypri die decimâ Januarii refert Romanum Martyrologium. S. Nicanoris & unà SS. Prochori, Timonis, & Parmenæ Feſtum à Græcis ad diem 27. Auguſti conſignatur. Refert Dorotheus, ipſum, aliosque plurimos interemptos eſſe eâdem die, qua S. Stephanus lapidibus obrutus deceſſit; quare nequaquam in Cypro, ſed Jeroſolymis Martyrium ſubiiſſe deducitur. Nicanoris nomen ſub die 28. Decembris in Menæis recenſetur.

e *Act.* 6. 5. *&c.*

f *Ann. Æra* 33.

III. NICANOR, ſivè *Nicator*. *Demetrius Nicator* Syriæ Rex decem annis regnavit (*g*), tumultibus ſemper idcircò turbatus, quòd ejus Regnum plures ſibi deberi contenderent. Vide *Demetrius*.

g *Regnum cæpit A. M.* 3854. *ante Ch.* 146. *ante Ær.* 150.

NICAULE. Hoc nomine Joſephus Reginam Saba appellat, quæ Salomonem adiit, ut periclitaretur, an ejus ſapientia famæ, quam audiverat, reſponderet (*h*). Aſſerit Joſephus eam fuiſſe Ethiopiæ ſimul & Ægypti Reginam, pro quâ ſententiâ Herodotum laudat, veluti agentem de Reginâ Nicaule. Herodotus autem (*k*) de *Niconi* tantùm Ægypti Reginâ diſſerit, neque unquam Nicaules, ſive ejus itineris Jeroſolymam meminit. Noſtrum hìc erit recenſere ea, quæ de Reginâ Saba memorat Scriptura (*l*), quin hoc illius nomen tueamur. Cùm per Orbem univerſum Salomonis ſapientiæ fama increviſſet, ad eum inviſendum acceſſit Regina Saba, vel ut in Evangelio Chriſtus Dominus appellat, *Regina Auſtri* (*m*), nempè probabiliter Regina ejus regionis Arabiæ felicis, in qua Sabæi morabantur, & mulieres imperabant (*n*).

— — — — *Medis, levibuſque Sabæis*
Imperat hic ſexus, Reginarumque ſub armis
Barbariæ pars magna jacet.

Regina igitur Saba ad Salomonem ſe contulit, ut ænigmatibus, quibus tunc temporis præcipuè exercebantur Sapientes, ſapien-

h *Joſeph. Antiq. l.* 8. *c.* 2.
i *Vide* 3. *Reg.* 10. 1. 2. *&c. &* 2. *Par.* 9. 1. 2. *circa A. M.* 3012. *ante Chr.* 988. *ante Ær.* 992.
k *Herodot. l.* 2. *c.* 10.
l 3. *Reg.* 10. 1. *&c. &* 1. *Par.* 9. 1. *&c.*
m *Matth.* 12. 42. *Luc.* 11. 31.
n *Claudian. in Eutrop. l.* 1.

pientiam ejus tentaret. Maximis opibus, & copiâ prædivite aromatum, auri, atque gemmarum inſtructa, & iis ſamulis, & aſſeclis honorariis, qui eam decebant, Jeroſolymam ingreſſa, Salomonem adiit; cui iis omnibus, quæ paraverat, expoſitis, eumque quibuſlibet ſapientiſſimè reſpondentem, domûs inſuper magnificentiam, ciborum lautitiam, & Miniſtrorum ordinem admirata, eo ſtupore capta eſt, ut penè ſpiritus in eâ non remanſerit, ſaſſaque ſit Salomoni, ſe expertam eſſe ipſius ſapientiâ longè minorem peragrare ſamam, quam plurimùm virtutibus ſuis ſuperarat. Auri denique 120. talenta, aromatum, & gemmarum copiam quàm maximam Regi impertita, ampliſſima munera, & quidquid ab ipſo optaverat, conſequuta, in Regionem ſuam reverſa eſt. Hæc Regum, & Paralipomenon Libri de Reginæ Saba itinere Jeroſolymitano.

o *Antiq. l.* 8. *c.* 2.

Peculiaria quædam addit Joſephus (*o*), quę fortè ab Judæorum Traditione didicerat. Nicaule, inquit, Salomonis ſapientiæ rumorem ſequuta, cum eâ, quæ regiæ dignitati par erat, aulicorum catervâ Jeroſolymam contendit; ubi quæſtiones inextricabiles, quas Salomoni explicandas exhibuit, extemplò ab eodem ſacillimè ſolutas excepit. Palatii magnificentia, quod Libani ſaltum vocabant; ſamulorum Regiæ menſæ miniſtrantium ordo; majeſtas, & ſplendor, quibus undequaque, cùm ſacrificia offerrentur, decorabatur Templum, in omnem omnino admirationem Reginam traduxere. Refert prætereà Joſephus, ab eâ Salomoni munere oblata 20. auri talenta, quæ 120. fuiſſe Scriptura commemorat, & pretioſiſſimam balſami arborem, cujus deinde feraciſſimam fieri Judææ contigit.

p *Mich. Glycas Annal. p.* 183.

Inter ea, quibus Regina Saba Salomonis ſapientiam exploravit, hoc quoque, ait Michael Glycas (*p*), uſa eſt experimento. Quoſdam adoleſcentulos, totidemque puellas eiſdem ornamentis inſtructos ad Regem adduxit, ut mares à fœminis ſolo viſu ſecerneret; quibus cùm Salomon imperaſſet, ut aquis ſibi omnes vultum abluerent, adoleſcentulos à puellis diſcrevit, quòd illi validè, ac viriliter, hæ verò molliter, ac delicatè ſibi frontem perfricaverint.

Putant Æthiopes, Æthiopem fuiſſe Reginam Saba, & in Æthiopiam rediiſſe filio gravidam, quem è Salomone conceperat, quemque ubi peperit, & in ætatem cuidam cognitioni accommodam traduxit, ad eumdem Salomonem miſit, ut ab ipſo optimis diſciplinis, utpote communis filius, efformaretur: quod & feliciſſimè contigit; nam Salomon ejus curam quàm maximam geſſit, & à ſapientiſſimis Præceptoribus eruditum, ad matrem remiſit; qua mortuâ, ejus Regnum cœpit adminiſtrandum. Æthiopiæ Reges Salomone genitos ſe oſtentant, utpote hujus Regis nepotes, quem Menilehec, aut Meilic appellant, & ex ejuſdem ſamilia, 24. Imperatores recenſent, uſque ad Baſilidem, qui dimidio ſæculo decimoſeptimo imperabat (*q*).

q *Vide Ludolf. Hiſtor. Æthiop. l.* 2. *c.* 3. 4. *&c.*

NICODEMUS, Jeſus Chriſti Diſcipulus, Judæus, & Phariſęus. In Evangelio *Judæorum Princeps* (*r*), & à Chriſto Domino *Magiſter in Iſrael* appellatur (*s*). Ubi Salvator in primo Paſchate, quod poſt ſui baptiſmum egit, ſe Meſſiam miraculis cœpit Jeroſolymis exhibere, ſine ullâ animi hæſitatione Nicodemus eum Dominum eſſe ſibi ſuaſit; quare ad ipſum noctu vênit, ut viam ſalutis edoceretur (*t*). Cui Jeſus, neminem, niſi renatum, ſalutem acquiſiturum dixit. Cùm tamen Nicodemo captu difficile videretur, quî homo ſenex rurſum naſci poſſet, ſubdidit Jeſus: Niſi quis ex aqua & ſpiritu renaſcatur, Regnum Dei non ingredietur. Quod ex carne naſcitur, caro; quod è Spiritu, Spiritus eſt. Nicodemo autem qua ratione hæc fieri poſſent ſciſcitanti, reſpondit Jeſus: Tu in Iſraele magiſter es, & hæc ignoras? Quæ ſcimus, hæc dicimus, nobiſque dicentibus fidem non adhibetis. Si mihi terrena dicenti non creditis, quî cœleſtia proferenti acquieſcetis? Cœlum ſcandit nemo præter hominis Filium, qui inde deſcendit. Utì Moyſes in deſerto æneum anguem erexit; ità Filius hominis eſt elevandus: Deus enim eo mundum amore proſequutus eſt, ut Filium ſuum dederit, ne quiſquam in ipſum credens pereat, ſed æternæ vitæ præmia conſequatur.

r *Jo.* 3. 1.
s *Jo.* 3. 10.
A. Chr. 33. *Ær.* 30.
t *Jo.* 3. 2. *&c.*

Poſt hæc, Nicodemus Domino ſe obtulit in Diſcipulum, ad quem conſulendum toties confugiſſe non dubito, quoties ipſe Dominus Jeroſolymam veniebat. Cùm die quadam Pontifices & Phariſæi miniſtros miſiſſent, qui ad ſe Jeſum adducerent, (*u*), eiſdem re infectâ reverſis, & nunquam ſic hominem loquutum eſſe teſtantibus, reſponderunt: Numquid & vos ſeducti eſtis? numquid ex Principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis? Quibus tunc Nicodemus: Numquid Lex judicat hominem, quem priùs non audierit? At illi ad eum: Numquid & tu Galilæus es? Scrutare Legem, & vide, quòd ex Galilæâ Propheta non oritur. His enunciatis, unuſquiſque domum ſuam reverſus eſt. Tandem Nicodemus Chriſti Diſcipulum ſe palam tùm exhibuit (*x*), cùm Joſepho ab Arimathæâ junctus, juſta ſoluturus Domini Crucifixi cadaveri advênit, quod è cruce depoſitum, & aromatibus conditum, in novum monumentum intulerunt.

u *Jo.* 7. 45. *&c. A. Chr.* 35. *Æra* 32. *dum Tabernaculorum Feſta agebantur.*

x *Jo.* 19. 39. *A. Chr.* 36. *Æra* 32.

Ipſe Dominus baptiſmi aquis Nicodemum abluit, incertum tamen, an poſt, an verò ante Paſſionem. Quod ubi noverunt Judęi, Principis dignitate ſpoliatum, & ab eorum communione interdictum, Jeroſolymâ expulerunt (*y*). Priùs tamen, ut ajunt, ejus bona populati, verberibus ità affecerunt, ut penè exanimem reliquerint; neque omninò peremêre, ut Gamalieli ejus patruo, ſivè ſobrino obſequerentur. Gamaliel autem eidem in ruralem domum excepto (*z*), quidquid opus erat, abundè ſuppeditabat; eumque, ubi ultimam diem obiit, propè S. Stephanum perofficiosè tumulavit. Anno 415. cadavera Nicodemi, S. Stephani, & Gamalielis Divino conſilio ſimul inventa ſunt, quorum Feſtum Eccleſia Latina ſimul etiam die 3. Auguſti veneratur.

y *Photius Cod.* 171. *p.* 384

z *Vide Lucian. de S. Stephan. Invent.*

Extat adhuc Evangelium apocryphum, Nicodemi nomine inſcriptum (*a*), quod in quibuſdam Manuſcriptis, *Acta Pilati* appellatur. Certò tamen conſtat, id volumen

a *Vid. apud Fabric. apocryph. N. T. p.* 214.

mu-

minimè illud eſſe, cujus Veteres meminerunt ſub nomine Actorum Pilati, quæ ad Tiberium miſſa fuerant: eſſe verò ſabularum, & errorum congeriem, cui nulla prorſus fides eſt adhibenda. Sub finem hujus falſi Evangelii, hæc legimtur, è quibus ſolis ejus commentum liquidò poſſet deprehendi: *In Nomine Sanctæ Trinitatis, hic explicinnt Acta Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ in Jeruſalem inventa fuere à Magno Theodoſio, in Prætorio Pontii Pilati, in Actis publicis, ſcripta anno decimonono Imperii Tiberii, & anno decimoſeptimo Herodis filii Herodis Regis Galilææ, die octavâ ante Kalendas Aprilis, nempe vigeſimâ tertiâ Martii, anno Olympiadis ducenteſima ſecunda, ſub Principibus Sacerdotum Joſepho, & Caiphâ. Hæc hiſtoricè idiomate Hebræo ſcripſit Nicodemus poſt Crucem, & Paſſionem Salvatoris.*

NICOLAUS, unus ex primis ſeptem Diaconis (*b*), Antiochiæ Proſelytus, hoc eſt, à Paganiſmo ad Judæorum Religionem traductus. Catholicæ deinde Fidei addictus, eâ morum integritate vivebat, ut idcircò inter primos Jeroſolymitanæ Eccleſiæ Diaconos fuerit cooptatus, quòd inter eos haberetur, qui cæteros primos Fideles ſanctitate præcellerent. Ejus tamen nomen in Eccleſiâ eâ affectum eſt labe, ut eâdem nunquam potuerit omninò purgari. Quidam enim hæretici ab ejus nomine Nicolaitæ fuere appellati. Quamvis autem is minimè vel eorum erroribus vel ſceleribus aſſenſerit, omni tamen ſuſpicione abſolvi non poteſt, quòd ſaltem occaſionem aliquam iis præbuerit. En quæ Veteres Scriptores de Nicolao ſcripſere [*c*]. Nupſerat hic venuſtiſſimæ uxori, à qua ſanctiſſimos homines imitatus, ut continens reliquam vitam abſolveret, ultrò receſſit. S. tamen Epiphanius eum in incepto non perſtitiſſe narrat; iterùm ſuæ uxoris adhæſiſſe; utque ſe de inconſtantiâ purgaret, omnibuſque ſe eriperet objurgationibus, propoſitiones puritati, veritatique oppoſitas evulgaſſe; denique in errores ita ſe præcipitem egiſſe, ut initium fecerit ſectis Nicolaitarum, Gnoſticorum, aliorumque, qui cupiditatibus indulgentes, innumeris ſe flagitiis infecerunt.

b *Act. 6. 5.*

c *Clement Alex. Stromat. l. 3. Epiph. hæreſ. 25. c. 1.*

S. Epiphanii ſententiam tuentur Irenæus (*d*), Tertullianus (*e*), S. Hippolytus (*f*), S. Hilarius (*g*), S. Gregorius Nyſſenus (*h*), S. Philaſtrius Brixienſis (*i*), S. Hieronymus (*k*), Caſſianus (*l*), S. Gregorius Magnus (*m*), S. Pacianus, Gelaſius Papa, Gildas, pluresque Recentiores, qui Nicolaum Diaconum Nicolaitarum caput fuiſſe, atque Magiſtrum ſcribunt.

S. tamen Clemens Alexandrinus (*n*), S. Epiphanio vetuſtior, ipſum Nicolaum plurimi facit, & rem longè aliter narrat. Cùm ab Apoſtolis, inquit, ei exprobrata fuiſſet uxoris ſuæ Zelotypia, in omnium conſpectum eandem produxit, poteſtatemque fecit, ut, cui vellet, nuberet. Incautè quidem hoc ille egit, atque improvidè; nil tamen innuere intendit, quàm experimento oſtendere, ſe uxorem minimè deperire, ſed tantùm modeſtè diligere. Profectò addit S. Clemens, ego audivi eum nunquam aliâ muliere uſum, & ex ejus liberis, filias quidem conſenuiſſe Virgines, filium verò permanſiſſe incorruptum. At improbi illi, quos juvabat ejus nominis patrocinium, inde cauſam prætexuere, ut ad flagitium quodlibet diffluerent.

d *Iren. l. 1. c. 27.*

e *Tertull. de Præſcript. c. 47.*

f *Hippolyt. apud Phot. Cod. 232.*

g *Hilar. in Matth. c. 25.*

h *Nyſſen. in Eunom. l. 11.*

i *Philaſtr. de hæres c. 33.*

k *Hieronym. Ep. 1.*

l *Caſſian. collat. 18. c. 16.*

m *Gregor. Magn. hom. 38. in Evangel.*

n *Clemens Alex. l. 3. Stromat.*

Hi hæretici, inquit idem Clemens, innituntur etiam his Nicolai verbis; *Oportere carne uti*; quibus ille innuebat, concupiſcentiæ motus, & paſſionum carniſque impetus eſſe coercendos; quæ tamen hi voluptatis Diſcipuli juxta propriam libidinem, non verò juxta hujus Apoſtolici hominis mentem ſunt interpretati. Euſebius (*o*) poſtquam retulit, Nicolaitas in Magiſtrum Nicolaum Diaconum oſtentare, eos refellit, tranſcribens, quæ eâ de re ipſe S. Clemens attulerat. Clementi adhæret Theodoretus (*p*), apertiùſque etiam ejus ſententiam tuetur; purgans enim facultatem, quam Nicolaus uxori fecerat, ut cui vellet, nuberet, teſtatur Sanctum Diaconum ea verba neque seriò, neque ex animo protuliſſe; voluiſſe autem tantummodò eos pudore ſuffundere, qui contra ſe muſſitabant. S. Auguſtinus (*q*), Victorinus Petavienſis (*r*), S. Iſidorus, & Concilium Turonenſe, omnem etiam ab eo labem removent. Apoſtolicæ quoque Conſtitutiones (*s*), & Epiſtolæ interpolatę D. Ignatii Martyris (*t*) aſſerunt, Nicolaitas ſibi injuſtè nomen hujuſmodi uſurpaſſe. Hæc ad labem omnem à Nicolao depellendam.

o *Euſeb. hiſt. Eccl. l. 3. c. 29.*

p *Teodoret. hæretic. fab. l. 3. c. 1.*

q *Aug. de hæreſ. c. 5.*

r *Victorin. Petav. t. 1. Bibl. PP.*

s *Conſtit. Apoſtol. l. 6. c. 8.*

t *Epiſt. Ignat. ad Trallieaſ. & ad Philadelph.*

Quidam, inquit Caſſianus (*u*), volunt, Nicolaum Nicolaitarum Caput, & Magiſtrum alium eſſe à Nicolao uno ex primis ſeptem Diaconis. Nituntur probabiliter Conſtitutionum Apoſtolicarum Authore, à quo fertur commentitium eſſe, quòd Nicolaitæ Nicolai, unius ex ſeptem Diaconis, Diſcipulos ſe oſtentarent. Bis in Apocalypſi Jeſus Nicolaitarum mores, ac doctrinam improbat (*x*), atque odit; & Epheſi Epiſcopi merito tribuit, quòd ab eiſdem & ipſe abhorruerit; arguit autem Epiſcopum Pergami, quòd Eccleſiæ ſuæ nonnulli Nicolaitarum ſententiis adhærerent. In his omnibus locis nihil affert S. Joannes, quod Nicolaum purget à labe, qua Nicolaitarum Caput conſtituitur; noſque nullam Eccleſiam novimus, quæ eidem cultum aliquem exhibuerit; quod ſanè ipſi plurimùm adverſatur.

u *Caſſian. collat. 18. c. 16.*

x *Apoc. 2. 6. & 15.*

NICOLAITÆ. His, quæ mox de hac ſectâ, ejuſque authore protulimus, addendum cenſeo, Nicolaitas in Aſiâ increviſſe, cùm Jeſus in Apocalypſi expreſsè eos increpet. S. Irenæus (*y*) nos monet, carnium, quas Idolis immolant, comeſtionem, & adulteria ab ipſis veluti res indifferentes haberi. Has tandem carnes tunc comedunt, cùm eas, inquit Victorinus Petavienſis, exorciſmis expiaverint; & octo poſt diebus criminis veniam fornicariis impertiuntur. Gemini, juxta Theodoretum, hujus hæreſis characteres, libertas, & dementia recenſentur. S. Epiphanius (*z*) eorum flagitiorum, eorumque abſurdarum de Divinitate, & Creatione opinionum fuſum texit catalogum. Docet S. Auguſtinus (*a*), uxorum communitate ipſos uti, & quibuſlibet Ethnicorum ſuperſtitionibus adhærere. Aſſerunt quo-

y *Iren. l. 1. c. 27.*

z *Epiphan. hæreſ. 25.*

a *Auguſt. hæreſ. 5.*

que

que Nicolaitæ quaſdam de Creatione, & Mundi diſpoſitione fabulas, quibus barbara Angelorum, & Principum nomina interſerunt, ut ſtupidos terreant auditores; exterùm Sapientes inde potiùs joci argumentum ducant, quàm terroris. Quamvis autem conentur ſuam ſententiam occulere, nos tamen minimè latet, ab ipſis innui velle, Mundum non eſſe opus Dei, ſed quarumdam Potentiarum, quas ipſimet audaciâ intolerandâ effingunt, aut facinoroſâ levitate, fide aliorum freti, reverà extare arbitrantur.

Gnoſticorum ramum eos appellat S. Irenęus (*b*), contra quos S. Joannem Evangelium ſuum conſcripſiſſe teſtatur. Refert S. Clemens Alexandrinus (*c*), quemdam apud ipſos fuiſſe Librum, quo ſuis erroribus pondus afferebant, & ſua ipſorum flagitia ipſi Deo affingebant. Hi brevì evanuere, juxtà Euſebium (*d*): ſaltem Nicolaitarum nomen citò deletum eſt, quamvis eorum errores ad ſectas alteras commigraverint, quos, ut ait (*f*) Tertullianus, amplexi ſunt Cainitæ. Ludovico Pio imperante, circà annum 852. ut ait Sigebertus Gemblacenſis in ſuo Chronico; & ſęculo undecimo, regnante Pontifice Urbano II. revixerunt Nicolaitæ; quorum ſecta ex quibuſdam Subdiaconis, & Sacerdotibus conſtabatur, qui ſibi uxores interdictas non eſſe tuebantur. Hos damnavit Concilium Placentinum, anno 1095. *Hereſis Nicolaitarum, ideſt incontinentium, Subdiaconorum, Diaconorum, & præcipuè Sacerdotum, irretractabiliter damnata eſt &c.* (*g*).

b *Iren. l.3. c. 11.*
c *Clem. Alex. Strom. l.3.*
d *Euſeb. l. 3. hiſt. Eccl. c. 29.*
f *Tertull. Præſcript. c.33.*
g *Bertoldus Scriptor. 11. ſæculi t. 10. Concil. p.502.*

I. NICOPOLIS, urbs Epiri, ad Ambraciæ Sinum, ubi S. Paulus anno Ær.64. hyemem tranſigens, Titum accerſiit, qui tunc in Creata morabatur (*h*). Putant nonnulli, Nicopolim, ubi S. Paulus hyemavit, non Epiri, ſed Thraciæ urbem eſſe, in finibus Macedoniæ ſitam, & ad amnem Neſſum fuiſſe arbitrantur (*i*).

h *Tit.3. 12.*
i *Chryſoſt. Theodoret. Theophyl. Capell.*

II. NICOPOLIS, aliter *Emmaus*, Palæſtinæ urbs. Vide *Emmaus*. Cœpit hæc Nicopolis appellari ſub Imperatore Alexandro Mammæi filio. Julius Africanus Scriptor Eccleſiaſticus, & Chroniſta celeberrimus, Imperatorem adivit, ut citiùs hujus urbis, aliàs Nicopolis appellatæ, inceptam reſtaurationem perficeret (*k*). Diſſidium eſt, an hæc Emmaus illa ſit, de qua in Evangelio (*l*).

k *Chronic. Paſchal. ad Ann. Ch.223. Hieronym. de Scriptor Eccleſiaſt. in Julio Afric.*
l *Vide Reland. Palęſt. l.2. c. 6. & l.3. p. 758. 759. &c.*

NIDDUI, vox Hebræa, ſcilicet *ſeparatus, interdictus*. Hæc erat minima excommunicatio inter Hebræos: quicumque eâ afficiebatur, ſaltem quatuor cubitis procul à ſuis proximis arcebatur; & hoc ut plurimùm per menſem: ſi autem ſaltem intrà menſem abſolutionem non popoſciſſet, excommunicatio eadem ad 60. dies, & etiam 90. protendebatur. Quòd ſi eo tempore elapſo, excommunicatione perculſus pertinax perſtitiſſet, quin debitam ſatisfactionem exhiberet, incidebat in *Cherem*, quæ erat gravior Judæorum excommunicatio, & ex hac in *Schammata*, quæ omnium erat graviſſima. Vide *Excommunicatio*.

NIGER, Simonis cognomentum (*m*). Propheta erat, & Doctor, & ex iis unus, qui manus Saulo, & Barnabæ impoſuere, ut uterque dimitteretur in opus, ad quod Spiritus Sanctus eos elegerat. Putant aliqui (*n*), Simonem hunc Simonem eſſe Cyrenenſem, qui in crucis onere Chriſto Domino in Calvariam prodeunti ſucceſſit (*o*); cujus tamen rei nullum argumentum, præter nominis ſimilitudinem, invenimus. S. Epiphanius inter 73. Salvatoris Diſcipulos quemdam, qui *Niger* dicebatur, agnoſcit (*p*). Eccleſia neque in Officio, neque in Martyrologiis Simonis Nigri meminit.

m *Act. 13. 1.*
n *Luc.23. 26.*
o *Turrian. de Hierarch. ordin. l. 5. c. 20.*
p *Epiphan. hæreſ.20. c. 4.*

NIGLISOR, vel *Nigliſar*, vel *Neriglisſor*, vel *Neriglisſoror*, ſucceſſor Evilmerodachi Chaldææ Regis. De Nigliſore bis agit Joſephus, de quo in ſuarum Antiquitatum Libro decimo, & duodecimo capite hæc ait: *Abimalarodacho poſt decimum octavum Regni ſui annum defuncto Nigliſar Filius ſucceſſit; cùmque regnaſſet annos quadraginta, vitam cum morte mutavit. Continuatâ deinde ſucceſſione ad Laboſordachum filium Regnum pervènit: apud quem cùm novem tantùm menſibus hæſiſſet, poſt mortem ejus tranſiit ad Balthaſarem, qui Babyloniis Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Perſarum Rex, & Darius Medorum &c.* Idem Joſephus libro primo contrà Appionem hæc refert, ex libro tertio hiſtorici Beroſi: *Mortuo Nabuchodonoſore Chaldæ Regni Dominus effectus eſt filius ejus Evilmerodachus, qui propter iniquitates, & libidines paſſus inſidias, à marito ſororis ſuæ Niriglisſorore peremptus eſt, cùm duobus regnaſſet annis. Quo defuncto, ſumens Regnum qui ei fecit inſidias Niriglisſoror, annis regnavit quatuor. Hujus Filius Laboroſacdochus principatum quidem tenuit puer exiſtens menſibus novem: inſidias verò paſſus, eo quòd nimis appareret malorum eſſe morum, ab amicis extinctus eſt. Hoc itaque perempto, convenientes hi, qui fecerant inſidias, communi ſuffragio Regnum tradidere Nabonidi. Cujus Regni anno ſeptimodecimo egreſſus Cyrus ex Perſide, impetum fecit in Babyloniam urbem &c.*

Euſebius demùm hæc affert ex Megaſthene (*q*): *Poſtquàm Nabuchodonoſor evanuerat, Filius ejus Evilmaturuchus ei ſucceſſit, quem Nerigliſares interfecit, ac loco ejus regnavit. Cui Labaſoaraſchus filius ſucceſſit: quo inſidiis interempto, Nabinidochus regnavit, ad quem, cùm non eſſet ex Regiâ Domo, minimè Regnum pertinebat. Tunc Cyrus captâ Babylono Carmaniæ Principem fecit.*

q *Euſeb. Præ. par. l.9. c.4.*

Difficile ſanè eſt tot diſſona inter ſe conciliare. Videtur Joſephus tantùm adhæſiſſe Beroſo; Scriptura enim *Niglisſoris*, *Laboroſardochi*, & *Nabonidis* nunquam meminit, ſed tantùm *Evilmerodachi*, & *Balthaſaris*, Ea omnia ità diſponit Uſſerius. Mortuo *Nabuchodonoſori* A. M. 3442. *Evilmerodachus* ſucceſſit; quo à *Neriglisſore* anno 3444. interfecto, interfector ipſe regnavit: hoc defuncto anno 3448. novem menſibus *Laboroſoardochus* imperavit, Huic ſucceſſit *Balthaſar*, quem Beroſus *Nabonidem*, Herodotus *Labynitum*, & Abydenus *Nabannidochum* appellant. Beroſus & Ptolemeus volunt, eum 17. annis Babylone imperaſſe. Eruditi quidam Interpretes putant, idcirco Scripturam Nabuchodonoſoris, Evilmerodachi, & Balthaſaris tantummodò meminiſſe, quòd Regni Chaldææ legi-

legitimos dumtaxat hæredes commemoraverit; cæteri enim vi Regnum occupavere. Hæc tamen ratio hinc infirmatur, quòd Scriptura cæterorum inſtar Hiſtoricorum legitimos Reges ſimul & invaſores, Regiâ propagine ortos, & ex ea non progenitos recenſet. Etenim ad hiſtoriam non pertinet Principum jura expendere, ſed tantùm eorum geſta, & ſucceſſionem referre.

Cl. Du Pin de Regum horum ſucceſſione prophanam cum ſacrâ Hiſtoriâ itâ componit (r). Poſtquam 33. annis regnavit Nabuchodonoſor, ejus filius Evilmerodachus Regnum aſſumpſit, qui imperii ſui anno tertio incepto occubuit. Evilmerodachus, inquit ipſe, non differt à Balthaſare, qui ſæpiſſimè in Daniele Nabuchodonoſoris filius appellatur (s). Prætereundum non eſt, Evilmerodachi nomen in Daniele minimè reperiri; quare hinc quandam vim ſibi vindicat eorum ſententia, qui Evilmerodachum non eſſe alium à Balthaſare tuentur. Hunc interfecit Nerigliſſor ſororis ejus maritus, qui quatuor deinde annis ad Regni gubernaculum ſedit; & ipſe tamen fortè Nabuchodonoſoris filius dicitur, quòd ejus gener fuerit, utpote qui ejus filiæ nupſerit. Huic ſucceſſit Laboroſardochus filius, qui poſtquam novem menſibus regnaverat, peremptus eſt à quibuſdam Babylonis Magnatibus, qui unum ex interfectoribus Regis, nomine Nabonidem, ætate ſexagenarium, natu Babylonium, ſed origine Medum, Aſſueri filium, Regem conſtituerunt; quem tamen Babylonii Nabonidem, Medi verò Darium appellarunt. Annis autem 17. imperavit.

r Du Pin Biblioti. des Hiſtor. t.2. p. 512. &c.

s *Dan.* 5. 11. *Pro hac eâdem ſententiâ ſtat Marshamus ſacul.* 18. *Can. Ægypt. Chronol.*

Hujus tamen ſucceſſionis ordo à quibuſdam difficultatibus infirmatur: 1. quòd cum Balthaſare Evilmerodachum confundat; 2. quòd Nabonidem à Dario Medo non ſecernat; 3. tandem, quòd Joſephum nec cum Scripturâ omninò conciliet, nec cum Beroſo, maximè in Regni annis, quibus Hiſtoricus iſte Evilmerodachum, & Nigliſſorem regnaſſe ſcribit; illi enim annos 18. huic autem tribuit Regni annos 40. Quamobrem evenire omninò non poteſt, ut hiſtoria adeò implicata explicetur, & hæc nimis invicem diſſona ſinè ullo diſcrimine inter ſe conveniant.

NILUS, Ægypti fluvius, cujus ortus in extremâ Æthiopiâ. Oritur autem ex *duobus oculis*, ſeu fontibus, quorum alter ab altero viginti paſſibus diſtat, & utriuſque magnitudo quadrigæ rotam exæquat. Horum major, cui earum regionum incolæ idololatræ Divinos exhibent cultus, vigintiquinque, minor verò ſexdecim palmorum altitudinem non excedunt. Trium circiter dierum à fontibus producto itinere Nili alveus eam ſibi altitudinem, & latitudinem comparat, ut navibus ferendis par omninò evadat. Altero flumine, cujus nomen *Jama*, Nilus adauctus, occidentem versùs uſque ad 25. vel 30. leucas curſum protrahit, quibus abſumptis detorquetur ad Orientem, & in ampliſſimum lacum *Zaire* egeritur, à quo egrediens largo circuitu ad meridiem fertur, & regionem *Alata* eluit. Inde à quibuſdam quatuordecim ulnarum rupibus ita præcipitem ſe agit, ut ſuo ſtrepitu terrorem incutiat, & denſos adeò vapores erigat, ut procul veræ nubes appareant. Poſtquam plures Orientis rigaverit regiones, in *Gojam* Regnum uſque adeò progreditur, ut ſolius diei itinere procul à ſuis fontibus decurrat; hinc circumactus in orbem Phezolum, & Ombaream versùs protrahitur, itemque curſum inflectens, plurimas ab oriente ad ſeptentrionem provincias, & Regna interſecat, donec per *Catarractas*, nempè per pedum 200. altitudinis prærupta rupes, in Ægyptum effunditur. Hujus fluminis lapſus eum ſtrepitum educit, ut tribus procul leucis audiatur; eâque vi aquæ labuntur, ut arcum conficiant, ſub quo latum iter, quin madefiant, tranſeuntibus patet.

Poſt hunc lapſum placidè rursùs decurrens, Ægypti regiones eluit, in quibus, juxta Villamontium, uſque ad leucam integram alvei ſui latitudinem extendit. Ubi propè Memphim milliaribus 80. procul à Magna Cairo pervenerit, in geminos ramos dirimitur, quemdam conficientes triangulum, cui baſim præſtat Mediterraneum, quemque Græci ab ejus figura, *Delta* appellarunt. Hi duo rami in alios dividuntur, qui in mare Mediterraneum, à trianguli initio leucis circiter viginti diſſitum, influunt. Diſſidium eſt de Nili ramis, qui ut plurimùm ſeptem à veteribus enumerantur: *Septemplicis Oſtia Nili;* Ptolemæus novem; alii, quatuor; quidam, undecim, quidam, quatuordecim recenſent. Quidam denique tuentur, Nilo tantùm eſſe oſtia Damiatæ & Bozellæ, & geminorum canalium, quorum alter minimus eſt, alter Alexandriam interluit.

Putarunt plurimi, Nilum eſſe *Gehon*, ex quatuor fluminibus Paradiſi terreſtris unum, de quo Moyſes; quam tamen ſententiam tueri nemo valet, cùm Tigris, & Euphrates, quos ex quatuor iis fluminibus eſſe conſtat, ita diſtent à Nilo, ut ab eodem fonte oriri nullo modo poſſint. Attamen noſtrâ adhuc ętate ab incolis Regni Gojam *Gihon* appellatur. Abyſſini vocant *Ab-euchi*, patrem fluminum; Nigri autem *Tami*. Homerus, Diodorus Siculus, & Xenophon antiquitùs *Ægyptum* appellatum fuiſſe teſtantur, neque alio nomine eum appellat (t) Homerus. Aſſerit Diodorus (u), *Nili* nomen eidem impoſitum eſſe, poſtquàm Rex nomine *Nilus* Ægypto imperavit. Affert Plinius (x) Regis Jubæ ſententiam, qua dicitur Nilus ortum ducere in Mauritaniâ, diverſis in locis apparere, & evaneſcere, cùm modò ſub terram condatur, modò rurſus aſſurgat; in iis regionibus vocari *Nigir*; in Æthiopiâ verò *Aſtapum*; propè Meroen in duos dirimi ramos, quorum dexter *Aſtuſaper*, ſiniſter verò *Aſtabore* appellatur; nunquam denique Nili nomine anteà vocari, niſi poſtquam à Meroe receſſerit.

t *Homer. Odyſſ.* 14.

u *Diodor. l.* 1. *p.* 39.

x *Plin. l.* 5. *c.* 9.

Idem Plinius (y), Plutarchus (z), Dionyſius Geographus (a), aliique Nilum vocatum etiam fuiſſe nomine *Siris*. Juxta Dionyſium Æthiopes ſic eum adhuc appellant; qui tamen ubi *Sienem* pervenerit, Nili nomen recuperat. Veriſimile valdè eſt, hanc vocem *Siris* deduci ab Hebræo *Sihor*,

y *Plin. loco cit.*

z *Plutarch. de Iſide, & Oſiride.*

a *Dionyſ. Periege.* v. 223.

Digitized by Google

aut *Sichor*, ſcilicet turbidus, & vocem *Nilus* oriri ab Hebræo *Nahal*, aut *Nachal*, quod vertitur flumen, ſivè torrens. Nilus ut plurimùm à Scripturâ *Ægypti flumen* appellatur. Nomine *Sichor* ejus meminere Joſue (*b*), & Jeremias (*c*), qui capite ſecundo hæc habet: *Quid tibi vis in viâ Ægypti, ut bibas aquam Sichor?* Græcis *Melas* dicitur ſcilicet niger, aut turbidus; & reverà ferunt Itinerantes ut plurimùm Nilum eſſe turbidum, cujus tamen aqua facillimè clareſcit, ſi in eam amygdala, vel fabæ contritæ projiciantur. Servius exponens hunc Virgilii verſum (*d*);

b *Joſue* 13. 3.
c *Jerem.* 2. 18. *Vide & 1. Par.* 13. 5. *& Iſa.* 23. 3.
d *Virgil. Georgic. l.* 4.

Et viridem Ægyptum nigrâ fœcundat arenâ,

ait, à Veteribus Nilum vocatum eſſe *Melo*: *Nam anteà Nilus Melo dicebatur*. *Melo* Hebraicè plenum ſignificat, quod ſanè idcircò pertinere poteſt ad Nilum, quòd alveo ſuo egreſſus, uſque ad ſex hebdomadas inundationes ſuas protrahat, quibus ardentiori æſtatis tempore omnem Ægypti regionem irrigat, atque fœcundat.

Docet Diodorus Siculus (*e*), omnium vetuſtiſſimum nomen, quo Græci Nilum dixerunt, eſſe *Oceanum*. *Ægyptus* etiam appellatus eſt, deinde *Aquila*; denique Rex *Nileus* Nilum vocari juſſit. Ægyptii Nilo cultus Divinos exhibent, eumque vocant *Jovem Nilum* (*f*):

e *Diodor. l.* 1. *c.* 1. *& l.* 2. *c.* 2.

Te propter nullos tua tellus poſtulat imbres,
Arida nec fluvio ſupplicat herba Jovi.

f *Tibull. l.* 1. *Eleg.* 7. *v.* 25. 26. *Alii tamen, & melius, legunt, pluvio Jovi.*

Fortè Dominus ideò per Prophetas (*g*) interdum Ægypti fluvio flagella, ſiccitatem, & piſcium internecionem minatur, ut Egyptii ſui cultûs vanitatem, ſuarumque Divinitatum infirmitátem agnoſcerent.

g *Iſa.* 11. 15. *Ezech.* 29. 3. *&c.*

Ad innuendos Terræ promiſſæ ſeptentrionales fines, *fluvium* aut *torrentem Ægypti* Scriptura ſæpè inducit (*h*): *Ab introitu Emath uſque ad torrentem Ægypti*, ſivè *ab Euphrate uſque ad flumen Ægypti*. Quidam Interpretes ſibi minimè ſuadentes (*i*), uſque ad Nilum Iſraelitarum regionem excurriſſe, opinati ſunt, torrentis Ægypti nomine torrentem quemdam, qui Rhinocoruram inter & Gazam in Mediterraneum egeritur, quique à Scriptura *Deſerti Torrens* appellatur, ſignificari (*k*). Attamen certò conſtat, promiſſionis Terram ad Nilum uſque productam (*l*), quod & nos probare conati ſumus in noſtris Commentariis in Joſue. In Latinâ Scripturæ Verſione ſemel tantùm expreſsè Nili nomen habetur (*m*); *In aquis multis ſemen Nili*. Hebræum legit, *ſemen Sichor*.

h 2. *Par.* 7. 8. *Iſai.* 27. 12.
i *Hieronym. in Amos* 6. 14. *Ita & alii plures.*
k *Amos* 6. 14.
l *Joſue* 13. 3. *&* 15. 4. *collatum cum* 1. *Par.* 13. 5.
m *Iſa.* 23. 3.

I. NINUS, filius Beli Aſſyrii, Aſſyrium Regnum condidit circa ea tempora, quibus Debora, & Barac Iſraelem judicabant. Herodotus teſtatur, ſuperiorem Ægyptum ad hoc regnum 120. annis pertinuiſſe (*n*). Cteſias, poſt quem Diodorus Siculus (*o*), Trogus, & Juſtinus (*p*), ferunt Ninum in ſui ditionem omnes Aſiæ provincias, præter Indiam, redegiſſe. Bactrianorum Rex Zoroaſter, diù ejus vim vi repulit; attamen denique à Nino devictus eſt. Julius Africanus Ninum aſſerit annis 52. imperaſſe. Dionyſius tamen Halycarnaſſeus [*q*], primum Aſſyriorum Regem minimæ tantummodò Aſiæ parti imperaſſe optimè oſtendit.

A. M. 2737. *ante Ch.* 1263. *ante Ær.* 1267.
n *Herodot. l.* 1. *c.* 95.
o *Diodor. Sicul. l.* 2. *Biblioth.*
p *Juſtin. l.* 1.
q *Dionyſ. Halicarn. Roman. Antiq. l.* 1.

II. NINUS, cognomento *junior*, Aſſyriæ Regnum poſt Sardanapalum cœpit, quo, ne in hoſtium manus incideret, ſpontè flammis in urbe Ninive abſumpto, Arbaces, & Beleſus Aſſyriæ Imperium reſcindentes, duo ſibi Regna conſtituerunt; Regnum nempe Medorum, & Regnum Babyloniorum: Aſſyriæ autem Imperium ita divulſum, & contractum juniori Nino contigit, quem Scriptura *Teglathphalaſarum* (*r*), & Ælianus *Thilgamum* appellat (*ſ*). Poſt Caſtorem Rhodium ait in ſuo Chronico Euſebius, annis 19. Ninum imperaſſe [*t*]. Huic ſucceſſit *Salmanaſar*, cujus meminit Scriptura.

r 1. *Par.* 5. 26. *&* 2. *Par.* 28. 20. *&* 4. *Reg.* 15. 29. *&* 16. 7.
ſ *Ælian. Hiſtor. animal. l.* 12. *c.* 21.
t *Ab A. M.* 3257. *ad* 3276.

NINIVE, Aſſyriæ Metropolis, ab *Aſſur* filio Sem, ſivè à *Nemrodo* filio Chus condita; textus enim (*u*): *De terrâ illâ egreſſus eſt Aſſur, et ædificavit Niniven*, juxtà aliquos (*x*) refertur ad Nemrodum, cujus ſuprà fuerat mentio; quare legi deberet: *De terrâ illâ* (*Babylonîâ, Nemrodus*) *egreſſus eſt in Aſſyriam, & ædificavit Niniven*. Utut eſt, ſanè urbs Ninive inter omnium præclariſſimas, potentiſſimas, & vetuſtiſſimas urbes omninò eſt recenſenda. Quo tempore ædificari cœperit, difficilius eſt invenire; cœpit tamen haud multò poſt turrim Babel. Sita erat ſecùs Tigrim, & ætate Jonæ Prophetæ, qui, Jeroboamo II. imperante Iſraeli (*y*), & Aſſyriæ, ut putamus, imperante Phul, patre Sardanapali, ad eam urbem miſſus fuit, ſanè ampliſſima erat, *itinere trium dierum*, cujus nempè circuitus trium dierum itinere abſolvebatur. Siculus Diodorus (*z*), à quo hujus urbis dimenſiones accipimus, Niniven in longum uſque ad 150. ſtadia, in latum, 80. excurriſſe, & 480. ſtadiis circuitum ſuum abſolviſſe teſtatur. Quibus dimenſionibus, ſi cum noſtris conferantur, ad ſeptem leucas (pro qualibet leucâ 3000. paſſus intellige) longitudinem, ad tres latitudinem, & ad decem & octo Ninives circuitum perveniſſe compertum erit. Ejus mœnia ad centum uſque pedes erecta, eam protendebant latitudinem, ut tres ſimul obambulantes quadrigas exciperent. Ejus autem turres, quarum 1500. numerabantur, 200. pedibus in ſublime ferebantur.

u *Geneſ.* 10. 11.
x *Vide Bochart. Phaleg. l.* 4. *c.* 12.
y *Vide Jon.* 3. 3. *& in hunc locum Commentaria.*
z *Diodor. Sicul. l.* 2. *Biblioth.*

Diodorus Siculus eam locat ad Euphratem; omnes tamen ad Tigrim ſitam fuiſſe conveniunt, quamvis eam quidam ad fluminis occaſum, quidam verò ad Orientem conſtituant. Eo tempore, quo illuc Jonas miſſus eſt, adeò populis affluebat, ut pluſquam 120000. hominum in ea numerarentur, *qui neſciebant quid eſſet inter dexteram, & ſiniſtram ſuam* (*a*), nempe pluſquam 120000. puerorum, qui ad rationis uſum nondum pervenerant, ut communiter hic Textus explicatur; quare ut pro ratâ portione tot pueris reſponderent viri, neceſſe eſt, ut hominum 600000. prætergrederentur.

a *Jon.* 4. 11.

Ninive ab Arbace, & Beleſo capta eſt, imperantibus Aſſyriæ Rege Sardanapalo (*b*), & Judæ Rege Achaz, circa ea tempora, quibus Roma condita eſt. Iterum capta eſt ab Aſtyage, & Nabopolaſſaro, regnante Chinaladano (*c*). Poſt hanc cladem ad priſtinam ſui majeſtatem nunquam revocata eſt; & Luciani Samoſatenſis ætate, qui ſub Adriano florebat, diruta adeò fuerat (*), ut

b *Diodor. l.* 2. *Athen. l.* 12. *ex Cteſia A. M.* 3257. *ante Chr.* 743. *ante Ær.* 747.
c *A. M.* 3378. *ante Chr.* 622. *ante Ær.* 626.
* *Lucian. in Epiſt. p.* 346.

Digitized by Google

ut ne minimum quidem ejuſdem veſtigium conſpiceretur; imò & locus ipſe, in quo olim condita fuerat, penitùs ignoraretur. Reſtaurata quidem fuit à Perſis, ſed iterum ſeptimum circa ſæculum à Saracenis everſa (*d*).

d *Vide Marſham. Canon. Ægypt. ſec.18. tit. Nini excidium, & Uſſer. ad A. M.* 3257. 3278.

Noviſſimi Itinerantes teſtantur, in Tigris orâ orientali reliquias veteris Ninives ſupereſſe, & in orâ adverſâ urbem eſſe *Mozul*, ſeu *Mozil*, quam plures cum ipſâ Ninive confundunt. Prophani Hiſtorici Niniven à ſeniori Nino conditam volunt; ſed præſtanda magis fides Sacræ Scripturæ, quæ Aſſur, aut Nemrodo eam tribuit, ut hujus vocis initio tetigimus. Scriptores Sacri ſæpè Ninives meminere. Reges Teglathphalaſar, Sennacherib, Salmanaſar, & Aſſaradon celeberrimi ob calamitates, quas Judęis intulerunt, Ninives Imperium tenuere, ubi & Tobias moratus eſt. Ejus excidium, quod & Tobias prædixerat (*e*), clarè & flebiliter Nahum, & Sophonias (*f*) Prophetæ præviderunt. Conſtant inter omnes ea, quæ Jonas in urbe Ninives egit, & Ninivitarum pœnitentia, quam & Evangelium commendat (*g*).

e *Tob.* 14. 6.
f *Sophon. & Nahum per totum.*
g *Luc.* 11. 32.

NISAN, Hebræorum menſis, qui noſtro Martio æquivalet, quique interdum juxta Lunæ orbes Februarium, aut Aprilem participat. Hoc menſe Iſraelitæ ex Ægypto egreſſi ſunt; quare eum anni initium conſtituerunt (*h*): *Menſis iſte principium menſium; primus erit in menſibus anni*. Anni autem civilis ſeptimus erat. Moyſes *Abib* eum appellat. Nominis *Niſan* nulla mentio in Scripturis, niſi poſt Eſdram, & regreſſum à captivitate Babylonis. En quæ hoc menſe Judæi præcipuè ſervant.

h *Exod.* 12. 2.

Dies prima Neomenia dicitur. Jejunium ob mortem filiorum Aaronis (*i*).

i *Levit.* 10. 1. *&c.*

Decimâ die, iterum jejunium, ob mortem Mariæ ſororis Moyſis: quiſque Agnum Paſchalem ſibi comparat: eâdem die ſub Duce Joſue Iſraelitæ tranſgreſſi ſunt Jordanem (*k*).

k *Joſue* 4. 19.

Die decimâ quartâ veſpere, Agnus Paſchalis immolabatur, & die ſequenti, decimâ quintâ, Judæis erat ſolemniſſimum Paſcha (*l*).

l *Exod.* 12. 18. *&c.*

Die decimâ ſextâ, offerebatur manipulus ſpicarum, tanquam primitiæ meſſis (*m*).

m *Levit.* 23. 15.

Die vigeſimâ primâ, peculiaribus ritibus Paſchatis octava colebatur.

Die vigeſimâ ſextâ, jejunium apud Judæos ob mortem Joſue. Eâdem die initium precum ad poſtulandos veris imbres.

Die vigeſimâ nonâ, murorum Jericho everſionem recolebant.

NITRUM, ſalis genus, quo affluunt Ægyptus, Arabia, & Palæſtina. Hebræi *nether* dicunt, eâque voce utuntur, ut innuant ſalem veſtium, & oris maculas abſtergere. *Acetum in Nitro*, ait Sapiens (*n*), *qui cantat carmina cordi peſſimo*; nempe: ſicutì muſica mœrorem avertit, & cor ad priſtinam hilaritatem revocat, ita nitrum in aceto ſolutum maculas oris, & veſtium abſtergit: etenim ut nitrum adhibeatur, priùs in aceto ſolvendum eſt. Jeremias (*o*) populum ſuum velutì ſponſam infidelem increpans, ait: *Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tuâ coram me*. Hinc innuitur uſus nitri ad maculas exteriores abſtergendas.

n *Prov.* 25. 20. *Vide & noſt. Comment. in hunc locum.*
o *Jerem.* 2. 22.

NOA (*p*) ſeu *Nea*, urbs Tribûs Zabulon. Suſpicor hanc eandem eſſe cum *Neve*, cujus meminit Antonini Itinerarium, milliaribus 36. à Capitoliade. Pateor tandem modum, quo *Noa* ſcribitur, minimè huic opinioni favere (*q*).

p *Joſue* 19. 13.
q *Vide Reland. Palæſt. t. 1. p.* 909.

NOA, una ex filiabus Salphaad (*r*).

r *Num.* 26. 33.

NOACHIDÆ, nomen filiorum Noe, & eorum, qui ex electâ Abrahami progenie non prodierunt. Volunt Rabbini (*s*), Deum Noe, ejuſque filiis quædam impoſuiſſe præcepta, quæ juxtà ipſos, ad jus naturale pertinent, & proindè homines omnes obligant, eorumque obſervantia ad ſalutem ſufficit. Poſt vulgatam Moyſis Legem nemini exterorum permittebant Hebræi, ut inter ipſos morarentur, niſi ſaltem Noachidarum præceptis obtemperarent. Mors omninò illis inferebatur, qui bello victi hæc præcepta ignoraſſent. Videlicet.

s *Gemar. Babyl. tit. Sanhedr. c.* 7. *Vide, ſi placet Selden. de jure nat. & gent. l.* 1. *c. ult.*

I. *De Judiciis*. Obedientia præſtanda Judicibus, Magiſtratibus, & Principibus.

II. *De cultu extraneo*. Cultus Idolorum, ſacrilegia, ſuperſtitiones, omninò interdicta.

III. *De Maledictione Nominis Sanctiſſimi*. Maledictio Nominis Dei, blaſphemiæ, mendacia.

IV. *De revelatione turpitudinum*. Copulæ, & inceſtus illiciti, ſodomia, beſtialitas, peccata contrà naturam.

V. *De Sanguinis effuſione*. Quorumcumque animalium ſanguinis effuſio, homicidium, vulnera, mutilatio, &c.

VI. *De Rapinâ*. Furtum, fraudes, mendacia, &c.

VII. *De membro animalis viventis*. Non comedere membra alicujus animalis adhuc viventis, ut mos erat quibuſdam Ethnicis. Arnobius (*t*): *Caprorum reclamantium viſcera cruentatis oribus diſſipant*.

t *Arnob. contra Gentes l.* 5.

Ait Maimonides, omnia hæc præcepta, præter ultimum, impoſita fuiſſe Adamo; ultimum verò impoſitum Noe. A' quibuſdam Rabbinis hæc prætereà adduntur: à Rabbino Chavinâ: interdictio ſanguinem extrahendi ex animali vivo ut hauriatur. A' Simeone: interdictio magiæ, & ſortilegii. Ab Eliezer: interdictio copulandi animalia alterius inter ſe ſpeciei, & arbores inſerendi. A' Chideâ: interdictio mutilandi animalia. Hæc utique inveniuntur in his Scriptoribus; attamen de eorum vetuſtate maximè eſt ambigendum, cùm à Scripturâ, ab Onkelo, ab Joſepho, à Philone, & ab ullo ex veteribus Patribus eorumdem nulla mentio fiat.

NOADIAS, Propheta malus, qui à Nehemiæ hoſtibus impulſus, eum perterrere conatus eſt, ut ab Jeroſolymæ mœnibus inſtaurandis eumdem avocaret; cujus tamen monitis minimè acquieſcens Nehemias, ab inceptis non deſtitit (*u*).

u 2. *Eſd.* 6. 14. *Anno M.* 3550. *ante Chr.* 450. *ante Ær.* 454.

NOAMMON (*x*), urbs Ægypti, quam D. Hieronymus ſemper vertit *Alexandriam*. Potiùs tamen eſt *Diſpolis* in Deltâ, inter Buſirim ad meridiem, & Mendeſam ad Septentrionem (*y*).

x *Nahum* 3. 8.
y *Vide Jerem.* 46. 25. *Ezech.* 30. 14. *&c. Nahum* 3. 8.

NOARA, *Noarath*, vel *Nearath*, urbs Tri-

Tribûs Ephraim, quinque milliaribus à Jerichunte, ut ait Euſebius ad vocem *Naarathu*,

NOB, ſive *Nobe*, ſeu *Nobu*, vel *Nombu*, urbs Sacerdotalis Tribûs Benjamin, ſivè Ephraim. S. Hieronymi ætate, diruta erat, ejuſque veſtigia non longè à Dioſpoli videbantur (z). David à Saule profugus, perrexit in urbem Nobe; cùmque à Sacerdote Achimelech comedendum aliquid poſtulaſſet, ab eodem accepit (a) gladium Goliath, & panes propoſitionis, quos idem Sacerdos paulò ante è ſacris menſis ſubduxerat. Qua de re à Doeg certior factus Saul, Sacerdotes Nobe interfecit, & urbem eſt populatus.

z *Hieronym. in Epitaphio Paulæ. Vid. Euſeb. in locis: voce Nombrn.*
a 1. *Reg.* 21. 6. *&* 22. 9. *&c.*

NOBE, ſive *Chanathu*, vel *Canath*, urbs transjordanica, Vide *Canath*. Hæc Nobe vocari cœpit, cùm eandem quidam Iſraelita, qui Nobe pariter vocabatur, expugnavit (b). Gedeon uſque ad Nobe inſequutus eſt Madianitas (c). Refert Euſebius, locum quemdam ejuſdem nominis penitus deſertum videri milliaribus octo ab Eſebon, ad meridiem; qui tamen alius omninò eſt à Nobe, de qua loquimur, cùm hæc eſſet ad Septentrionem ab urbe Eſebon longè remotior.

b *Num.* 32. 42.
c *Judic.* 8. 11.

NOCTUA, *Bubo*, *ulula*, & *nycticorax*. Moyſes hanc avem inter immundas recenſet (d). Sæpè hæ aves confunduntur, utpotè ejuſdem ſpeciei, quæ noctu volant, & in tenebris vident. Iſaias de Babylone everſâ atque deſertâ agens, inquit ſibi invicem ululas in ejus ædibus reſponſuras (e). Pſalmiſta calamitatibus, & doloribus affectus, ingemuit (f): *Factus ſum ſicut nycticorax in domicilio*. Interpretes tamen minimè in explicandâ vi vocum Hebræarum conveniunt, quæ vertuntur *bubo*, *ulula*, *nycticorax*, *noctua*. Conſule Commentatores, & vide, *Bubo*, & *Nycticorax*.

d *Levit.* 11. 17. *Deuter.* 14. 17.
e *Iſai.* 13. 22.
f *Pſal.* 1. 7.

NOD. Terra Nod, Regio, in quam Cain poſt fratricidium ſe recepit (g). Septuaginta, & Joſephus pro *Nod*, legerunt *Naid*, & urbis, aut vici nomen eſſe putarunt. Quæ verè fuerit hæc regio *Nod*, niſi fortè dicatur fuiſſe *Nyſe*, vel *Nyſen*, Hyrcaniam versùs, ignoratur. S. Hieronymus, & Chaldæus genericè hanc vocem explicant, nempe *vagum, profugum: Habitavit profugus in terra*. Hebræum legit: *Habitavit in terra Nod*.

g *Gen.* 4. 16.

NODAB, regio Iturææ, & Idumææ proxima, nunc tamen incognita. Tribus Ruben (h), auxilium ſibi præbentibus Tribubus Gad, & Manaſſe, adversùs Agarenos, Ituræos, & populos Nophis, & Nodab dimicavit, illoſque confregit. Hujus tamen belli tempus, utì & circumſtantias cæteras, ignoramus.

h 1. *Par.* 5. 19.

NOE, Lamech patre natus (i) ſuâ ætate ſolus hominum Deo gratus, cùm cæteri in vitia effunderentur (k). Cùm igitur Deus hominum crimina non diutiùs ferre decreviſſet, accito Noe imperavit, ut arcam è lignis lævigatis fabricaretur; omne enim vivens unà cum terra mox à ſe diſperdendum, Arcæ fabricam ità edocuit. Dolatis lignis componenda, in parva cubicula diſtribuenda, & bitumine interiùs exteriùſque linienda erat moles, cujus longitudo 300. cubitos, quinquagenos latitudo, & tricenos altitudo adæquaret. Tres inſuper cubiculorum ordines in ea conſtruendi, & ad ejus latus janua (l). Hanc verò arcam ſibi, ſuiſque uxoribus, ac filiis, Sem, Cham, & Japhet componendam ſciret, quos è communi omnium excidio, quod meditabatur, ſervare, & ſtabili fœdere ſecum unire decreverat. Omnium inſuper animalium impurorum bina, marem, & fœminam; mundorum verò mares ſeptem, totidemque fœmellas in arcam induceret; commeatibuſque & ſibi & animalibus toto diluvii tempore nutriendis provideret.

i *Gen.* 5. 28. *A. M.* 1056. *ante Ch.* 2944. *ante Ær.* 2948.
k *Gen.* 6. 8. *&c. Anno M.* 1536. *ante Ch.* 2464. *ante Ær.* 2468. *& ante Diluvium* 120.
l *Vide Arca Noe.*

Quæcumque mandaverat Dominus, complevit Noe, & omnia animantia coegit Deus ad Noe, ut in arcam inducerentur. Noe igitur omnibus iis hoſpitio exceptis, unà cum uxore, & filiis, filiorumque uxoribus, eamdem arcam, mandante Domino, ubi fuit ingreſſus, ipſe Dominus arcæ oſtium obſeravit. Annum ſexcenteſimum tum agebat Noe, cùm ejuſdem anni menſe ſecundo, ſeptimadecimâ die menſis, ſtatim omnibus fontibus abyſſi magnæ diſruptis, & cataractis cœli apertis, ſolidis 40. diebus, & noctibus largo adeò imbre pluit, ut aquæ quindecim cubitis ſupra montium vertices ſe ſe extulerint, & neque auctæ, neque diminutæ, omnem omnino terram centum quinquaginta diebus occupaverint. Quare omnia ab homine uſque ad pecus, tam reptile quàm volucre, deleta ſunt, præter ſolum Noe, & eos, qui cum eo in arcam confugerant.

A. M. 1656. *ante Ch.* 2344. *ante Ær.* 2348.

Recordatus autem Deus Noe (m), arentem excitavit ventum, quo adeò imminutæ ſunt aquæ, ut die vigeſimâ ſeptimâ menſis ſeptimi in montibus Armeniæ, ſeu Ararat, utì legit Hebræum, arca conſtiterit. Montem hunc putamus eum eſſe Ararat, qui prope urbem Erivan aſſurgit. Primâ die menſis decimi, decreſcentibus quotidie aquis, montium cacumina apparuere, & quadraginta poſt diebus Noe corvum dimiſit, qui egreſſus ab arcâ, ad eandem *regreſſus eſt*, juxta Hebræum (n), vel *non eſt regreſſus*, juxta Vulgatam, & Septuaginta, vel denique, *egreſſus ibat*, *& revertebatur*, arcam circumvolans, & in ejus cacumine conſiſtens. Dimiſit deinde Noe columbam, quæ cùm non inveniſſet, ubi requieſceret, reverſa eſt in arcam: elapſis autem rurſus ſeptem diebus iterum eam dimiſit, quæ ad eum veſpere reverſa eſt, roſtro ramum ferens olivæ virentibus foliis, quæ ea arbor poſtquam aquæ evanuerant, emiſit. Poſt dies ſeptem aperiens Noe tectum arcæ, aſpexit, tellurifque ſuperficiem exſiccatam vidit, & mandante Domino, die vigeſimâſeptimâ menſis ſecundi, ætatis ſuæ anno 601. unà cum omnibus animantibus, quæ in arcam collegerat, uxore, filiis, filiorumque uxoribus egreſſus eſt.

m *Gen.* 8. 1. *&c. Anno M.* 1657. *ante Chr.* 1343. *ante Ær.* 2347.
n *Geneſ.* 8. 7.

Erecto dein altari, ex ſingulis animalibus mundis unum Domino obtulit in holocauſtum; cùmque Dominus ſacrificium ſibi gratum excepiſſet, Nequaquam, ait, terram univerſam maledictione percutiam, neque univerſa animantia penitus delebo. Te igitur animantium dominum conſtituo (o), ut iis veſcaris, ut oleribus veſceris: ſanguinis tantùm uſum excipio. Creſcite, & multiplicamini. Fœdus vobiſcum ineo: neque im-

o *Gen.* 9. 5. *&c.*

Google

impoſterùm diluvii aquas inducam ; meæque promiſſionis teſtem arcum in nubibus ponam, qui fœderis, fideique meæ æternum ſit monumentum.

Noe verò cùm agricola eſſet, vitem coluit; hauſtoque vino, ebrius in tentorio nudus obdormiit. Quo viſo, Cham pater Chanaan, riſit, idemque fratribus extra tentorium nunciavit. Hi patri minimè ſuccenſentes, averſo ore retrò incldentes, patris verenda pallio operuere. Expergefactus Noe, verbis filii ſui Cham intellectis, Chanaan filio Cham mala, & fratrum ſervitutem imprecatus eſt. Filio ſuo Cham eadem precari non auſus creditur, ne mala, quæ illi imprecaretur, in cæteros illius liberos (*p*), ejus rei innoxios, refunderentur. Hæc autem ipſi Chanaan ſpiritu quodam prophetico precatus eſt, eùm Chananæi, illius poſteri, ab Iſraelitis delendi ſorent. Addidit Noe, bona alteri filio ſuo Sem, inque hujus tabernaculis Japheto augmentum precans, nepotemque Chanaan intercalari quadam repetitione ipſorum imperio ſubjiciens. Quod profectò contigit, cùm primò Græci, tum Romani, ipſius Japheti poſteri, Aſiam Semi ditionem, ſubegere.

p *Gen. 10. 6. Filii Cham, Chus, & Mezraim, & Phut, & Chanaan.*

Poſt diluvium Noe annis 350. vixit, annoſque natus 950. obiens, ſuperſtites tres filios, Semum, Chamum, & Japhetum reliquit, de quibus nos ſuis locis; eiſque, ut ſententia communis tuetur, terram, quam replerent (*q*), diviſit, & Aſiam Semo, Aphricam Chamo, & Japheto Europam eſt impertitus. Volunt nonnulli, Noe præter hos, plures alios filios progenuiſſe (*r*). Pſeudo-Beroſus eos uſque ad triginta recenſet quos vocat Titanes, à *Titaâ* eorum matre. Teutones, ſeu Germani progeniem duxiſſe feruntur à quodam Noe Filio, nomine *Thuiſcon*. Meminit quoque Pſeudo-Methodius cujuſdam *Jonithi*, ſivè *Jonici*, quem vult filium eſſe Noe (*s*). Ad vocem *Noachida* jam egimus de præceptis, quæ Rabbini à Noe filiis ſuis, eorumque poſteris conſtituta fuiſſe opinantur.

q *Euſeb. Græc. Chronic. ſeu Theſauri Tempor. p. 10. Philaſtr. de hæreſ. c. 70.*

r *Cajet. Tornieli.*

s *Vide Petr. Comeſt. hiſt. Scholaſt. l. 1. c. 37. & Toſt. in Geneſ.*

S. Petrus (*t*) præconem juſtitiæ appellat Noe, quod ante diluvium & verbis, & integerrimæ vitæ exemplo, & conſtructione arcæ, in qua ædificandâ annos 120. conſumpſerat, homines præmonuit de irâ Dei, quæ jam jam imminebat, ut in Orbem effunderetur. Nihil tamen Noe profecit; diluvium enim homines flagitiis veteribus adhuc obrutos, & Deo ſatisfactionis præſtandæ prorsùs oblitos intercepit (*u*). Inter Carmina, quæ Sybillina dicuntur, extat Liber inſcriptus: *Deſcriptio hominum ante Diluvium, & Concionum, quibus Noe eoſdem monuit.* Theophilus Antiochenus (*x*) videtur ſibi ſuadere, nomen *Deucalion*, quod idem eſt ac Noe, oriri à Græco *deute*, & *calein*, nempè *venite*, *vocare*; Noe enim ante diluvium hominibus ajebat: *Venite; Deus vos vocat ad pœnitentiam.*

t *2. Petr. 2. 5.*

u *Matth. 24. 37.*

x *Teophil. Antioch. l. 3. ad Autolyc. p. 129.*

Idem S. Petrus hæc habet (*y*): *Chriſtus vivificatus ... ſpiritu his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit, qui increduli fuerant aliquandò, quoniam expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca, in qua pauci, ideſt octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam.* Plurimi Veterum Patrum (*z*), hæc verba ad literam explicant, ac ſi Jeſus Chriſtus poſt Reſurrectionem verè ad prædicandum hominibus, qui minimè fidem concionanti Noe præbuerunt ante diluvium, ſe contuliſſe: adduntque eorum quoſdam minùs nocentes liberaſſe, qui ipſi crediderunt, & ad pœnitentiam adducti ſunt. Alii quidam (*a*) carceris nomine intelligunt corpora, quæ ſunt velutì carceres animæ. Volunt autem, Chriſtum Dominum ſuo ſpiritu, quo replevit Noe, per os hujus Patriarchæ prædicaſſe iis, qui increduli fuerant ante diluvium, quorum animæ tunc erant in carcere corporis, ſed eo tempore, quo ſcribebat D. Petrus, in inferorum carcere detinebantur. Videantur Commentatores, ut cæteræ percipiantur hujus textûs explicationes.

y *1. Petr. 3. 18. &c.*

z *Vide, ſi placet, Clem. Alex. l. 6. Stromat. Epiph. hæreſ. 46. Ambroſiaſt. in Epheſ. 4. Nazianz. orat. 42. ſub finem. & Nicetam ad eumdem.*

a *Auguſt. Epiſt. olim 99. nunc 164. n. 3. 4. Beda, D. Thom. Hugo, Dionyſius &c.*

Putant Orientales (*b*), Noe à Deo mandatum accepiſſe, ut Adæ corpus in Arcam ſuam aſſumeret, ne diluvii aquis læderetur; adduntque jam proximum morti Sem filium ſuum vocaſſe, eique depoſitum iſtud aperuiſſe, & demum mandaſſe, ut idem ad Melchiſedech Sacerdotem Dei Altiſſimi deferret, & unâ ſimul eo in loco, quem Angelus Domini oſtenderet, tumularent; quare Sem ad Melchiſedech Adæ cadaver detulit, & illud ambo in Calvariæ monte, qui ſitus eſt in Orbis medio, condiderunt. En hìc orationem, quam ferunt Noe, dum moraretur in Arcâ, quotidie Domino perſolviſſe: *Domine, verè magnus es tu, & nihil præ te magnum eſt. Aſpice nos oculis Miſericordiæ tuæ. Adjuro te per timorem Adæ primi hominis, per ſanguinem Abel Sancti tui, per juſtitiam Seth, in quo complacuiſti, ut nos ab his diluvii aquis liberare digneris. Ne quæſo nos recenſeas inter eos, qui contempſerunt præcepta tua, ſed ſuper nos Miſericordiam tuam extende, quia tu es liberator noſter, & omnes creaturæ laudabunt te. Amen.*

b *Vid. Eutych. annal. Alex. t. 1. p. 44. Catena arabica in Geneſ. vid. Iſ. Gregor. obſervat. ſacris, c. 25.*

Scriptores plures (*c*) docent, ab Ethnicis cum Noe confuſos eſſe, pro eodemque habitos Saturnum, Deucalionem, Ogygem, Cœlum, ſeu Ouranum, Janum, Protheum, Prometheum, Vertumnum, Bacchum, Oſirim, Vadimonem, & Niſuthrum. Sunt, qui quoſdam Libros tribuunt Noe. Hebræorum quidam putarunt, Moyſem citaſſe opus à Noe confectum, cùm dixit (*d*): *Hæ ſunt generationes Noe*, & alibi (*e*): *Hæ ſunt generationes filiorum Noe*: Pſeudo-Beroſus ait, Noe confeciſſe Librum *de ſecretis rerum naturalium*, quem Cabaliſtæ volunt à patre filium ejus Cham furtim abſtuliſſe, & tradidiſſe Mizraim. Guillelmus Poſtellus ejus meminit in titulo ſui Libri, quem inſcripſit: *De originibus, ſeu de variâ, ac potiſſimùm Orbi Latino ad hanc diem incognitâ, aut inconſideratâ hiſtoriâ &c. ex libris Noachi, & Hanachi &c.* Lambecius in Catalogo Bibliothecæ Imperatorum quemdam Librum Noe laudat, cui titulus: *Methodus ab Angelo Domini revelata Prophetæ Noe, ut eum doceret ſexdecim figuras, ad futura indaganda accommodatas.* Hæc tamen omnia jure inter fabulas, & ſuperſtitiones recenſentur. Nullibi conſtat,

c *Bochart. Geogr. Sacr. l. 1. c. 1. Huet. de concord. Ration. & Fidei, Geot. de verit. Relig. Chriſt. l. 1. Natal. Comes, Mytholog. l. 8. c. 17. Octav. Falconer. Diſſert. de num. Apamenſ. Dikinſon. Delphi Phœnicız. Fabric. Apocryph. V. T. p. 247. &c.*

d *Gen. 6. 9.*

e *Gen. 10. 1.*

Noe

Noe librum aliquem confeciſſe, cujus ſaltem notitia ulla ad nos huc uſque pervenerit.

Gnoſtici Noe uxorem *Noriam* (*f*); D. Epiphanius, verò *Barthenon*, ſeu *Bathenon* (*g*); quidam denique veteres Rabbini (*h*) *Noemam*, aut *Tethirim* appellarunt. Hæc etiam æquè incerta, ac ea, quæ diximus de Libris à Noe conſcriptis.

f *Epiphan. hæreſ. 26. quæ eſt Gnoſticorum.*
g *Epiphan. ibidem.*
h *Rabb. Gedoliat, & alii ex antiquis apud Scipion. Sgambat. Archiv. V. T. p. 150.*

In explicatione Arabicâ Geneſis, cujus authorem volunt S. Hippolytum [*i*], legimus, uxorem Semi vocatam fuiſſe *Nabalath Nabnuk*; uxorem Chami *Zetdkath-nabu*; & uxorem Japheti *Arathka*.

i *Vide Oper. S. Hippolyti t. 2. p. 38. Edit. Fabricii.*

I. NOEMA, filia Lamechi ex Sella, ſoror Tubalcain (*k*). Credimus hanc nendi lanam, & telam pannoſque texendi artem inveniſſe. Hæc, ut dicitur, eadem eſt ac Minerva, quam interdum *Nemanoum* appellant (*l*).

k *Gen. 4. 22.*
l *Plutarch. lib. de Iſide, & Oſiride.*

II. NOEMA, juxta quoſdam veteres Rabbinos, uxor Noe. Hæc tamen non videtur eſſe eadem ac ſuperior, quæ filia erat Lamechi bigami, & ex progenie Cain.

NOEMAN, filius Belæ, & nepos Benjamin. Ab hoc familia Noemanitarum in Tribu Benjamin (*m*).

m *Num. 26. 40.*

NOEMI, uxor Elimelec, quæ fame compulſa cùm in Moabitarum regiones confugiſſet, ibi conjugem morte peremptum amiſit, ibique etiam duobus filiis ſuis *Nabalon*, & *Chelion* uxores dedit, cujus primo Ruth, & alteri Orpham tradidit: quibus decem poſt annos ſinè liberis mortuis, Noemi in Judæam reverti conſtituit; cùmque abeuntem utraque nurus ſequeretur, eas hortata eſt, ut in domus ſuas redirent, non enim ſibi eſſe reliquos filios, quibus eas iterum nuptum traderet, ubi perveniſſet in patriam. Acquievit ipſi Orpha, & reverſa eſt in domum ſuam; Ruth verò eidem adhæſit, & uſque Bethleem ſequuta eſt (*n*): quò eum perveniſſent, ſtatim Noemi reditus in urbe totâ vulgatus eſt; quare ſibi gratulantibus reſpondebat: *Ne vocetis me Noemi, ideſt pulcram; ſed vocate me Mara, ideſt amaram, quia amaritudine valdè replevit me Omnipotens. Egreſſa ſum plena, & vacuam reduxit me Dominus.*

n *Ruth. 1. 1. &c.*

Cùm Ruth quâdam die ad ſpicas colligendas ſe contuliſſet, contigit, ut deſcenderet in agrum, cujus Dominus, Booz nomine, comiter alloquutam hortatus eſt ſuorum meſſorum veſtigia ſequi, & cum iiſdem veſci, ubi veſcendi hora adveniſſet. Domum deinde regreſſa, eundem Booz ſibi eſſe propinquum à ſocru Noemi intellexit, cujus conſilio, & induſtriâ actum eſt, ut Booz ipſi Ruth nupſerit; uti retulimus v. *Booz*, & rurſus referemus v. *Ruth*. Ruth igitur filium peperit, quem *Booz* vocavit *Obed*, de quo Bethleemicæ mulieres gratulantes Noemi dixerunt (*o*): *Benedictus Dominus, qui non eſt paſſus, ut deficeret ſucceſſor familia tua, & vocaretur nomen ejus in Iſrael; & habeas qui conſoletur animam tuam, & enutriat ſenectutem*. Incertum eſt, quo diſtincto tempore hæc de Ruth, & Noemi contigerint; certum tamen eſt, contigiſſe inter eos 366. annos, qui à matrimonio Salmonis cum Rahab Jerichuntinâ, uſque ad ortum Davidis filii Iſai, cùm omnes hoſce annos tres tantummodò homines, nempe Booz, Obed, & Jeſſe, æquaverint; quare horum quemlibet diutiſſimè vixiſſe eſt aſſerendum.

o *Ruth. 4. 14.*

NOGA, ſeu *Noge*, filius Davidis (*p*).

NOHAA, quartus filius Benjamin (*q*).

NOHESTA, filia Elnathan, & mater Joachimi Regis Juda (*r*). Noheſta Hebraicè colubrum ſignificat.

p *1. Par. 3. 7. & 14. 6.*
q *1. Par. 8. 2.*
r *4. Reg. 24. 8.*

NOHESTAN. Hoc nomine, imperante Ezechiâ Rege Juda (*s*), ſerpens æneus appellatus eſt, quem Moyſes in deſerto erexerat (*t*), quemque ad ea uſque tempora Iſraelitæ incolumem ſervaverant. Cùm ſuperſtitioſus populus ad cultum quemdam ſerpenti huic exhibendum fuiſſet adductus, Ezechias eum confregit, & per contemptum vocavit *Noheſtan*, veluti diceret, hoc modicum neſcio quid æris, aut minimus iſte ſerpens æneus: Hebraicè enim *Nahas*, ſeu *nachaſch* ſerpentem, & ęs ſignificat. Hiſce adhuc diebus extat Mediolani in Eccleſiâ S. Ambroſii ſerpens æneus, quem volunt eum eſſe, quem Moyſes extulerat in deſerto; certò tamen conſtat ex Ezechiæ geſtis, eum ſerpentem eodem imperante Rege confractum fuiſſe. Vide *Serpens*, & *Phunon*, qui, ut creditur, campus erat, in quo Moyſes ſerpentem æneum erexit.

s *4. Reg. 18. 4. A. M. 3278. ante Chr. 722. ante Ær. 726.*
t *2. Num. 21. 8.*

NOME, regio, provincia. Hujus vocis præcipuè uſus invenitur in diviſione regionum, aut provinciarum inferioris Ægypti, quæ in plures *Nomas*, ſeu regiones, ſuæ quaſlibet Metropolis nomine appellatas, diviſa eſt.

NOPHE, Moabitarum urbs, qua deinde potiti ſunt Amorrhæi, & tandem Iſraelitæ (*u*). Sita eſt prope Medabam. Videtur autem eſſe eadem ac *Nephis* (*x*), vel *Nebo*, ſeu *Nabo* (*y*). Locorum ſitus idem nobis optimè ſuadet; *Nabo* enim ſita eſt prope Medabam, ut ex Iſaiâ (*z*).

u *Num. 21. 30.*
x *3. Eſdr. 5. 42.*
y *2. Eſdr. 7. 33. & 1. Eſdr. 2. 29. &c.*
z *Iſa. 15. 2. & 46. 1.*

NOPHET (*a*), Regionem, vel Provinciam ſignificat. Sæpè (*) Nophet præmittitur τῷ Dor, *Nophet-Dor*, ſeu *Naphat-Dor*, quo innuitur regio circà urbem Dor, ſecus Mediterraneum, ad meridiem montis Carmeli, & ad ſeptentrionem Cæſareæ Palęſtinæ. Eum locum Joſue, quem Vulgata vertit (*b*), *tertia pars urbis Nopheth*, Hebræum legit tantummodò, *tertia pars Nopheth*, hoc eſt, tertia pars Regionis, quę vocatur Nopheth. Regio hæc ſita erat propè Dor, cujus tertia pars ad Tribum Manaſſis, & reliquum ad Tribum Zabulon pertinebat.

a *Joſue 17. 11. & alibi.*
* *Joſue 11. 2. & 12. 23.*
b *Joſue 17. 11. Hinc ducitur Nophet non ſignificare urbem.*

NORAN, urbs Ephraim (*c*). Euſebius quamdam urbem *Noorath*, ſeu *Naarath* ſex milliaribus à Jerichunte locat.

c *1. Par. 7. 28.*

NOX. Veteres Hebræi artificialem diem incipiebant veſpere, & veſpere ſequenti abſolvebant (*d*); quare nox diem præcedebat; hinc dictum eſt: *Factum eſt veſpere & manè dies unus* (*e*). Duodecim horas diei tribuebant, & totidem nocti, quarum tamen alteræ modò longiores erant alteris, modò breviores, nec pares fiebant niſi in æquinoctio. Cæteris anni temporibus, quando noctis horæ longæ erant, breves fiebant horæ diei, & ſic viceverſâ.

d *Levit. 23. 32. Vide Commentar.*
e *Gen. 1. 5.*

NU-

NUBES. Ægypto egreſſos Iſraelitas præcedebat Dominus in columnâ nubis, ut dux eſſet eorum itineris (*f*). Hæc eos comitata eſt, juxta S. Hieronymum (*g*), à *Socoth*, vel juxtà alios à *Ramеſſe*, vel juxtà Hebræos ab Ethan uſque ad mortem Aaronis, vel denique juxta Commentatores pleroſque, uſque ad tranſitum Jordanis. Ea columna plerumque Iſraelis exercitum præcedebat; qui cùm perveniſſet ad Mare rubrum, è regione Phihahiroth, & ſibi à tergo inſequentes Ægyptios inſpexiſſet, nubes, quæ Iſraelem præcedebat, abiit poſt ipſum, ita ut Iſraelitas inter & Ægyptios conſiſteret; quare Ægyptii toto noctis tempore ad Iſraelitas accedere non potuerunt (*h*).

Ut verò ſub auroram Ægyptii nubem illam ad mare progredi, & ſequi Iſraelitas, qui mare ipſum, à vento vehementi, & urenti exſiccatum, jam tranſierant, vidêre, eos ſunt inſequuti. Deus autem inſequentes mediis fluctibus involuit. Nubes hæc deindè Iſraelem ſemper ſequuta eſt per deſertum, lucida autem erat noctu, ut tenebras fugaret; obſcura & denſa per diem, ut quàm maximum Arabici deſerti, per quod iter agebant, calorem averteret. Angelus Domini hanc nubem agebat (*i*); *Angelus Domini, qui præcedebat caſtra Iſrael, abiit poſt eos, & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens poſt tergum.* Hinc eiſdem motibus Angelus & nubes tunc acta eſſe videntur.

Nubis etiam motus Iſraelitarum motum dirigebat; quare ſiſtebant ipſi, cùm conſiſteret nubes, ipſi gradiebantur, dum nubes gradiebatur (*k*). Columna dicebatur, ex ſui figura, qua columnæ inſtar ex nebulâ compactæ in aera tollebatur. Quidam Interpretes (*l*) putant, ex duabus nubibus conflatam fuiſſe, alterâ lucidâ, quæ tenebras averteret, alterâ obſcurâ, quæ Iſraeli æſtum defenderet. Ait S. Paulus, nubis columnam (*m*) baptiſmi figuram prætuliſſe. Et profectò illa noctu lucem afferebat Iſraelitis, uti baptiſmus lumen nobis impertitur, & filios lucis nos conſtituit. Illa eoſdem protegebat, eratque pignus perpetuum auxilii, & potentiæ Dei, uti per baptiſmum nobis utrumque confertur (*n*).

Dominus in monte Sinai apparens, in medio nubis apparuit (*o*); utque Moyſes Tabernaculum erexit, atque conſecravit, operuit nubes ejus atrium, ita ut nec Moyſes, nec Sacerdotes illud ingredi valerent (*p*). Quod & contigit, cùm Salomon Jeroſolymitani Templi dedicationem complevit (*q*). Cùm nubes deſcenderet ad tentorium, ad quod populus cogebatur in deſerto, Dominum ſibi præſentem exiſtimabant (*r*); nubis enim deſcenſus in illud tentorium, Divinæ præſentiæ ſymbolum erat. Angelus deſcendebat in mediâ nube, & indè Moyſem alloquebatur, qui tamen à populo videretur (*ſ*). Scripturæ mos eſt, cùm Dei apparitionum meminit, eum ſemper exhibere inter nubes, quæ veluti currum ei præſtant, ejuſque formidandam obnubunt majeſtatem (*t*).

NUMENIUS, Antiochi filius, qui ab Jonathâ Macchabæo (*u*) ad Romanos, & Lacedæmones miſſus eſt, ut cum illis Judæorum fœdus reſtauraret. Aliquot poſt annos hoc idem munus ipſi à Simone Macchabæo fratre Jonathæ commiſſum fuit (*x*). Latet, quis verè fuerit iſte Numenius; neceſſe tamen eſt, hominem fuiſſe ingenii maximi, atque induſtriæ, cùm res tanti ponderis, quas ſemper feliciſſimè complevit, ipſi committerentur. Affert Joſephus (*y*), Epiſtolas Senatûs Romani, Hircano faventes, ejus Pontificatûs anno nono ſcriptas, in quibus Numenius Antiochi filius Judæorum Legatus (*z*) appellatur.

NUMERI. Numerorum Liber quartus eſt Pentateuchi. Hunc Hebræi vocant *Vajedabber*, quod ſonat, *Et locutus eſt*, cùm eâ voce hujus Libri originale Hebræum incipiat. Judæorum quidam eum vocant *Bemiddebar* quod eſt *In deſerto*, cùm in eo referantur, quæ contigere Iſraelitis in itinere 39. annorum per deſertum. Græci demùm, & deinde Latini eundem idcircò appellarunt *Numeros*, quòd ejus tria prima capita Hebræos, & Levitas enumerent, poſt erectionem, & conſecrationem Tabernaculi ſeparatim recenſitos.

Anno ſecundo poſt egreſſum ab Ægypto, menſe ſecundo, vigeſimâ die menſis à Sinai recedens Iſrael in Deſertum Pharan contendit (*a*), & inde in Cades. Hinc Moyſes viros miſit, qui Terram promiſſionis explorarent; quibus reverſis terrore correpti contra Moyſem Hebræi obmurmurarunt; quare Dominus morte eos damnavit in deſerto, juravitque, eos minimè ingreſſuros terram, quam patribus eorum ſpoponderat. Poſtquam verò diù in Cadeſ-barne morati ſunt, rediere, & 39. annorum iter per deſertum emenſi, tandem in campeſtria Moab ultrà Jordanem pervenere. In Numerorum Libro videantur, quæ toto hoc tempore contigerunt. In eo videre erit bellum Moyſis contra Regem Sehon, & Og, & aliud contra Madianitas, ut de ipſis pœnas ſumeret, quòd mulieres ſuas in caſtra Iſraelis miſiſſent, ut per ipſas in fornicationem, & idololatriam populus impelleretur. Ibi quoque plures Leges recenſentur, quas eo temporis intervallo Moyſes conſtituit; plures etiam murmuris clamores, quos Dominus impunè minimè præteriit.

NUMISMA CENSUS. Refert Matthæus, Diſcipulos Phariſæorum, & Herodianos veniſſe ad Jeſum, à quo per dolum poſtularunt, an cenſum Cæſari perſolvere liceret. Quibus Jeſus cognitâ eorum nequitiâ, reſpondit: *Quid me tentatis Hypocritæ? oſtendite mihi numiſma cenſûs.* Quæritur quid fuerit hoc numiſma, & de quo tributo loqueretur Jeſus? Quoad numiſma, ſane innuitur ab Evangelio hoc fuiſſe effigie, aut nomine Cæſaris, ſeu Imperatoris inſculptum; *Cujus eſt imago hæc, & ſuperſcriptio? Dicunt ei Cæſaris.* Erat igitur nummus Romani Imperatoris tunc regnantis, nempe Tiberii, ſivè alterius ex illius Prædeceſſoribus. Quoad verò tributum, videtur hoc fuiſſe pretium à ſingulis perſolvendum. Refert Appianus (*b*), ab Judæis in ſingula capita conſtitutum vectigal perſolvi ſolitum; & aſſerit Ulpianus (*c*), in Syriæ Provinciis morem fuiſſe, ut ab anno quartodecimo uſque ad ſexageſi-

f *Exod.* 13. 21. *&c.*
g *Hieron. ep. ad Fabiolam.*
h *Exod.* 14. 19.
i *Exod.* 14. 19.
k *Num.* 9. 15. *&c.* & 10. 34. *&c. Exod.* 40. 34. *&c.*
l *Rab. Salom. & Abenezra.*
m 1. *Cor.* 10. 2. *&c.*
n *Vide Interpp. in Exod.* 13. 21. 22. & 12. 19. 20. & *Diſſert. de Chriſtian. Munden. de Column. nubis, & ignis.*
o *Exod.* 19. 9. & 34. 4.
p *Exod.* 40. 32. *&c.*
q 2. *Par.* 6. 1. *&c.* & 3. *Reg.* 8. 10.
r *Exod.* 16. 10. & 33. 9. *Num.* 11. 25.
ſ *Vide Exod.* 16. 10. *Num.* 11. 25. & 12. 5.
t *Job.* 22. 14. & 103. 3. *Iſa.* 19. 1. *Matth.* 17. 5. & 24. 30. *&c. Pſal.* 17. 12. 13. & 96. 2.
u 1. *Macch.* 12. 16. *A. M.* 3860. *ante Chr.* 140. *ante Ær.* 144.
x 1. *Macch.* 14. 22. & 15. 15. *A. M.* 3865. *ante Chr.* 135. *ante Ær.* 139.
y *Joſeph. Antiq. l.* 14. *c.* 16. *p.* 481.
z *A. M.* 3877. *ante Ch.* 123. *ante Ær.* 127.
a *Num.* 10. 11. *A. M.* 2514. *ante Ch.* 1486. *ante Ær.* 1490.
b *Appian. Syriac.*
c *Ulpian. l.* 3. *digeſt. de Cenſib. Vide Fiſcher. de Numiſm. Cenſus.*

Google

geſimum quintum mares, & à duodecimo fœminæ cujuſlibet capiti tributum impoſitum perſolverent. Hæc autem propria eſt *Cenſûs* ſignificatio.

NUN, filius Eliſamæ, & pater Joſue, ex Tribu Ephraim. Græci pro *Nun*, dicunt *Nave*. De ejus vitâ nihil novimus; & ejus tantummodò, ut Joſue patris, Hiſtoriæ meminerunt.

NUPTIÆ. Convivium nuptiarum. Hebræi plerumque utuntur nomine *miſchteh*, quod à *ſchatah*, ideſt bibere, derivatur, ut genericè convivium, & peculiariter nuptias ſignificent, ſeu nuptiale convivium. Ad hoc idem præſtandum enunciant Græci vocem *gamos*, conjugium ſcilicet, nuptiæ, & nuptiarum convivium. Interdùm nuptiæ genericè convivium ſignificant (*).

* *Vide Luc.* 14. 8.

Quoniam ad hunc locum conjugii ſermonem reſervavimus, de eodem aliquantò fuſiùs, non tamen juridicè, neque Theologicè, agemus. Hac de re, quod attinet ad Hebræos videatur Seldenus: *Uxor Hebraica*; quod verò pertinet ad quæſtiones Theologicas, quæ pro Chriſtianorum conjugiis diſcutiuntur, lege Authores Catholicos, qui de hoc Sacramento enucleatiùs egerunt. Quædam nos jam retulimus de repudio, ubi de Divortio loquebamur, cujus etiam Diſſertationem noſtris Commentariis in Numeros præpoſuimus; quare nobis hìc propriè tantummodò exhibendum remanet, quod ad conjugii veterum Hebræorum ritum, & cæremonias pertinet. Cùm autem hæc omnia quoque jam perpenderimus in fuſà Diſſertatione, exhibitâ, & excuſâ in noſtris Commentariis ante Cantica Canticorum, præcipua quædam, & neceſſaria ſatis erit hìc recenſere.

Hebræi citiſſimè conjugia inibant; volunt autem Rabbini, ut mares anno ſaltem decimo octavo jam nuptias contraxerint (*d*). Quare eâ ſaltem ætate qui nondum nupſit, præceptum illud primis hominibus à Deo conſtitutum violat (*e*): *Creſcite, & multiplicamini*. Poſſunt quidem ante hoc tempus connubio ſociari, ultrà quod tamen nuptias protrahere minimè licet. Qui annos treſdecim jam abſolverunt, poſſunt matrimonio jungi; putant autem hominem nequire cœlibem vivere abſque peccato; aut ſaltem ſine peccati periculo. Fœminas citiſſimè ſponſalibus vinciunt, plerumque tamen nuptum eas minimè tradunt, niſi pubertatis ætatem attigerint, ſeù annos duodecim abſolverint. Hinc illæ voces (*f*), *uxor pubertatis*, nempe uxor, quam quis duxit in ejus pubertate; & (*g*) *Dux pubertatis*, nempè ſponſus.

d *Leo Modena* De' Riti Ebr. *p.4. c.3.*
e *Gen.* 1. 28.
f *Joel.* 1. 8. *Malach.* 2. 14. *&c.*
g *Prov.* 2. 17.

Facilè hinc intelligitur, cur cœlibatus, & ſterilitas opprobrio haberentur in Iſraele, & Jephte filia ſuam ploraverit Virginitatem (*h*); ingemuerit nempe ſe occumbere, quin nupſiſſet, aut in filiis ſuis hæredes patri relinqueret, qui ejuſdem patris nomen poſteritate in Iſraele perennarent. Hinc etiam ſtudium, quo fratris ſinè liberis defuncti uxorem, ejuſdem defuncti fratri in matrimonium locabant; hinc pariter opprobrium, quo afficiebatur, qui nolebat uxori fratris nubere, ut ejuſdem fratris ſemen ſuſcitaret (*i*); hinc denique illæ Domini per Iſaiam minæ (*k*): Uſque eò hominum numerus deficiet in Iſraele, ut ſeptem mulieres virum unum apprehendant, dicentes: *Panem noſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris operiemur, tantummodò invocetur nomen tuum ſuper nos* (nos tibi deſponde), *aufer opprobrium noſtrum*, ut dicere poſſimus: maritum habemus, neque amplius nos nemo deſpiciat. Vide etiam *Jerem* 31. 22. *Mulier circumdabit virum*. Mulieres ab hominibus poſtulabunt ſibi ſponſos fieri; & *Cant.* 8. 1. *ut jam me nemo deſpiciat*, ut vindicer à cœlibatûs pudore.

h *Judic.* 11. 37.
i *Gen.* 38. 8. *Ruth.* 4. 5. *&c.*
k *Iſai.* 4. 1.

Fœminæ, antequam nupſiſſent, plerumque in publicum non prodibant; vocabantur *alma*, virgo, abſcondita, clauſa. Sæpè in nuptias petebantur, quin vidiſſent eos, à quibus poſcebantur. *Filia Patris*, inquit Jeſus Filius Sirach, *abſcondita eſt; vigilia, & ſolicitudo ejus aufert ſomnum ... ne quando polluatur in virginitate ſuâ* (*l*). Vide etiam D. Paulum 1. *Cor.* 7. 36. *Si quis turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſuâ, quod ſit ſuperadulta*. Quodam enim pudore afficitur pater, niſi debito tempore filiam ſuam viro adjunxerit.

l *Eccli* 42. 9.

Hemor pater Sichem, & Sichem ipſe Dinam Jacobi filiam petentes, modum exhibent, quo Virgines ad nuptias poſcebantur (*m*): *Sichem filii mei adhæſit anima filiæ veſtræ: date eam illi uxorem.... Inveniam gratiam coram vobis, & quæcumque ſtatueritis, dabo. Augete dotem, & munera poſtulate, & libenter tribuam, quod petieritis: tantùm date mihi puellam hanc uxorem*. Vide etiam *Geneſ.* 24. 33. &c. quomodo Eliezer in Iſaaci uxorem petierit Rebeccam, & *Tob.* 7. 10. quomodo junior Tobias Saram filiam Raguelis ſibi popoſcerit in Sponſam; denique *Cantic.* 8. 8. *Quid faciemus ſorori noſtræ in die, quando alloquenda eſt?* die nempe, qua de ſuo in connubium conſenſu poſtulabitur.

m *Gen.* 34. 8. *&c.*

Viri pro uxoribus dotem exhibebant. Genus erat quoddam emptionis, qua vir ſibi ſponſam comparabat. Ante ſponſalia de dote ſponſæ à Viro tribuenda, & de muneribus, quibus pater fratreſque ſponſæ ab eodem donandi eſſent, fiebat conventio. Meminimus, Hemor patrem Sichem, & Sichem ipſum Jacobo, ejuſque filiis optionem feciſſe, ut pro libito dotem, & munera poſcerent, quæ ſanè eſſent conſequuturi, dummodò Dinam Principi Sichem deſponderent. Jacob in Labani ſervitutem ſeptem annis, ut Rachelem, & totidem ut Liam conſequeretur, ſe ſe obſtrinxit (*n*): hæ autem ſorores aliquot poſt annos earum dotem in rem ſuam Labanum convertiſſe conqueſtæ ſunt (*o*). Saul filiam ſuam Davidi non tradidit, niſi pretio centum præputiorum Philiſthinorum. Cùm ipſi enunciatum eſſet, ſe Regis generum futurum, Ego, inquit, ſum vir pauper, & tenuis, & impar omninò, ut Regiæ ſponſæ parem dotem impertiar. Cui tamen reſponderunt Saulis nuncii: *Non habet Rex ſponſalia neceſſe, niſi tantùm centum præputia Philiſthinorum, ut fiat ultio de inimicis Regis* (*p*). Oſeas (*q*) quindecim argenteis, & hordei Coro cum dimidio ſibi uxorem comparavit. Ferunt Rabbini, patrem nihilominùs munere quodam ad ſui ornamen-

n *Gen.* 29.
o *Gen.* 31. 15.
p 1. *Reg.* 18. 25.
q *Oſee* 3. 2.

tum

tum donatam filiam dimittere conſueviſſe (*r*). Munus autem hujuſmodi in quinquaginta *zuzim* conſtitutum erat, nempe in quodam nummo ſexdecim circiter obolis æquivalente.

r Selden. Uxor Hebr. l. 2. c. 10.

Vel per chirographum, vel per argenteum, quo donabatur Sponſa, vel per cohabitationem, & copulam Sponſalia fiebant. (*s*) Hæc autem erat Sponſalium formula: *Die... Menſe... anno... N. filius N. dixit N. filia N.: Sis tu mea Sponſa juxta Legem Moyſis & Iſraelitarum; ego autem in tuæ virginitatis dotem ducentos zuzim, pretium à Lege conſtitutum, tibi tribuam. Prædicta autem N. ejus Sponſam fieri aſſenſit, his conditionibus, quas prædictus N. nuptiarum die ſe expleturum promiſit. His explendis prædictus N. ſe obſtringit, quarum hypothecam omnia bona ſua, & pallium ipſum, quo operitur, conſtituit. Spondet ulteriùs ſe acturum, quidquid in nuptiarum contractibus ad uxorum Iſraelitarum commodum ſolet apponi. Teſtes N. N. N.*

s Idem ibid. c. 2.

Sponſalia per argentum ſinè chirographo coram teſtibus contrahebantur, & vir ſic ſponſam alloquebatur. *Accipe hoc argentum, & mihi ſit pignus, quo te uxorem mihi futuram polliceris.* Sponſalia per cohabitationem juxta Rabbinos permittebantur à Lege (*t*); quæ tamen ſapienter à Veteribus idcircò interdicta fuere, quòd plures poſſent irrepere abuſus, & quod plura clandeſtina contingerent matrimonia. Virgines Sponſalibus devinctæ, poterant in publicum prodire, qua facultate antea carebant (*u*). Si Sponſa poſt Sponſalia futuro Conjugi per turpe aliquod fidem fregiſſet, veluti adultera puniebatur (*x*). Quamobrem Sanctiſſima Virgo, quæ tum deſponſata erat S. Joſepho, cùm Jeſum Chiſtum concepit, juxta Legem veluti adultera puniri potuiſſet, niſi Angelus Domini Incarnationis myſterium Joſepho aperuiſſet. Doctores Hebræi ferunt, Virgines ſponſalibus addictas verberibus damnari ſolitas, ſi fortè in publicum prodeundi facultate abuterentur. A' Sponſalibus plures ſæpò anni intercedebant ad nuptias, vel ob ſponſæ adhuc teneram ætatem, vel aliis de cauſis, vel etiam ad decoris incrementum.

t Deuter. 24. 1.

u Leo Modena De' riti Ebr. p. 4. c. 3.

x Selden. uxor hebraic. l. 2. c. 1.

Ubi Hebræi utrinque de nuptiarum conditionibus, & tempore conveniſſent, eorum omnium contractum ſic exarabant.

Formula Contractuum Nuptiarum inter Hebręos. *Die... menſe... anno... ad annem....* (plerumque enim nuptiæ fiebant ſub dio, & ſecùs oram alicujus fluminis) *N. filius N. dixit N. filia N. Sis mea uxor juxta Moyſis, & Iſraelitarum Legem; ego autem auxiliante Domino, honorem, veſtes, victum tibi conferam juxta morem cæterorum Conjugum noſtræ nationis, qui, ut par eſt, ſibi nuptas colunt, alunt, atque induunt. Tibi ego ducentos zuzim argenteos, qui tibi juxta legem debentur, tuæ virginitatis dotem, impertior* (*y*). *Præterea indumenta, & alimenta convenientia, ut & juxta omnium morem, conjugale debitum me tibi præſtiturum polliceor.*

y Hi ducenti zuzim æquivalent 50. ſiclis argenteis, ſeu libris 81. Gallicis.

Prædicta etiam N. ejus uxorem fieri aſſentitur. Præterea prædictus Sponſus, non ſolùm ſorte principali, ſed etiam aliâ ſummâ N., veluti ad dotis incrementum, ſponſam donaturum ſe pollicetur. Quod Sponſa Sponſi domum detulit, æquivalet, valori N. Sponſus ipſe eam ſummam à Sponſâ delatam fatetur, de qua rationem ſe redditurum ſequenti declaratione profitetur: Rerum omnium, quarum ſuprà ſit mentio, tam quoad dotem, tam quoad aliud quodcumque, ſponſorem me conſtituo; meque meoſque hæredes, & participes, bona etiam mobilia, atque immobilia, tam præſentia, quàm futura, ipſumque pallium, quo operior, in cautionem devincio, meque obſtringo, omnia, quæ mea Sponſa vel in dotem, vel alio quocumque modo detulit, me fideliter ei vel viventem, vel morti proximum, redditurum. Hæc omnia ego ſpondeo juxtà formam, & exemplum contractuum, qui de nuptiis confici ſolent à filiis Iſrael, & juxta regulas Rabbinorum, qui piam ſui memoriam reliquere. In quorum fidem ſubſcripſimus nos &c.

Refert Leo Modena, Judæos nuptias contrahere ſolitos die Mercurii, ſive Veneris, ſi Virgini nubunt, die verò Jovis, ſi Viduæ. Die nuptias præcedente, Sponſa ad balneum pergit, totoque corpore ſe aquis immergit: plures fœminæ ad balneum prodeuntem comitantur, inter plurimos culinæ inſtrumentorum ſonitus, ut eam ad nuptias pergere tota vicinitas ſciat. De ritu, ſeu cæremoniis nuptiarum Seldenus, Buxtorfius, & Leo Modena non conveniunt; quare diverſos viguiſſe mores juxta locorum, & perſonarum diverſitatem opinamur. Pulchrioribus, & pretioſioribus ornamentis inſtruitur ſponſa, quæ deinde ſub dium, juxta flumen vel in periſtylium, aut in viridarium ducitur. Interdum aulâ ad hoc aulæis ornatâ utuntur. Sponſus uterque nigrum gerens velum ſub umbellâ locantur, & altero quadrato velo, ex cujus quatuor angulis flocci quatuor delabuntur, utriuſque caput protegitur. Hoc autem poſtremum velum Hebręi *taled* appellant.

Inde Loci Rabbinus, vel Synagogæ Cantor, ſeu conſanguineus propinquior, craterem vino oppletum accipit, hanc benedictionem enunciat: *Benedictus Dominus, qui marem creavit & fœminam, & conjugium inſtituit, &c.* Deinde vinum Sponſis hauriendum exhibet. Sponſus autem tunc Sponſæ digito duobus coram teſtibus annulum accommodat, dicens: *Ecce tibi annulum, quo mea ſis uxor, juxta ritum Moyſis, & Iſrael.* Annulus iſte, refert Buxtorfius, ex ſolido auro eſſe debet, nullâ etiam gemmâ inſtructus; præſenteſque advocat Sponſus in teſtes, quòd annulus ſit ex auro optimo, & decenti pretio reſpondeat. Lecto deinde nuptiarum contractu, & à Sponſæ proximis tradito, rursùs vinum in cratere fragili affertur, ſexque benedictionibus prolatis, Sponſis hauriendum exhibetur, & reliquum in lætitiæ argumentum effunditur. Sponſus tandem craterem accipit, quem magno impetu vel ad humum, vel ad parietem allidit, & omninò conterit; ejuſque contritione, ut ajunt, excidii Templi memoria renovatur.

Ferunt Rabbini (*z*), ante Jeroſolymitani Templi everſionem, Sponſum & Sponſæ

z Selden. Uxor hebraic. l. 2. c. 15.

ſam in nuptiarum ſolemnitate coronas capiti impoſitas prætuliſſe; poſt cujus excidium ab eâ cęremoniâ deſtitere. In Bibliis Sponſi quidem, non verò Sponſæ coronæ aperta mentio habetur; ornamentum enim, quo ſibi caput mulieres componunt non benè coronæ cohæret. Iſaias: *Gaudens gaudebo in Domino, quaſi ſponſus decoratus coronâ, & quaſi ſponſa ornata monilibus ſuis* (*a*). Cannica Canticorum (*b*): *Egredimini, & videte Filia Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater ſua in die deſponſationis illius*. Nunc etiam Judæi alicubi ſuper Sponſos, & præcipuè ſuper Sponſam plenis manibus frumentum effundunt, dicentes interea: *Creſcite, & multiplicamini*, Alicubi etiam nummos in egenorum opem convertendos frumento immiſcent.

a *Iſai.* 61. 9.
b *Cant.* 3. 11.

Ex Evangelio patet, Sponſis tribui *paranymphum*, quem *Sponſi amicum* Jeſus Chriſtus appellat (*c*). Plurimi juvenes honoris causâ Sponſum, plurimæ autem Virgines Sponſam nuptiarum die comitabantur. Sponſi ſociorum mentio fit in Sampſonis hiſtoriâ (*d*), & in Canticis Canticorum (*e*); ſociarum verò Sponſæ eadem Cannica (*f*), & Pſalmus 44. meminerunt (*g*). Ad paranymphum nuptias parare pro Sponſo, ejuſque mandata perficere pertinebat. *Qui habet ſponſam*, ait S. Joannes Baptiſta de Chriſto loquens, *ſponſus eſt; amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit, gaudio gaudet propter vocem ſponſi* (*h*). Putant aliqui, *Architriclinum*, de quo in Canæ nuptiis, quibus unà cum Matre ſuâ Chriſtus interfuit, paranymphum, aut amicum Sponſi fuiſſe (*i*), qui præerat convivio; ejuſque muneris erat, ne quidquam convivis deeſſet. Comites & Amicæ Sponſæ nuptiarum veſpere in Sponſæ limine conſtitutæ, Epithalamium canebant. Pſalmus 44. Epithalamium eſt, & inſcribitur: *Canticum lætitiæ charíſſimarum*.

c *Joan.* 3. 29.
d *Judic.* 14. 11.
e *Cant.* 5. 1. & 8. 13.
f *Cant.* 1. 4. & 2. 7. &c. & 3. 5. & 8. 4.
g *Pſal.* 44. 8. &c.
h *Joan.* 3. 29.
i *Joan.* 2. 9.

Maximâ modeſtiâ Nuptiarum ſolemnitates tranſigebantur, juvenibus ſeorsùm à virginibus ita conſtitutis, ut neque in menſis, neque in ludis, neque in domiciliis inter ſe convenirent; ſic expoſcente cuſtodiâ, qua Orientales fœminas ſervant. Cujus rei exempla habentur in nuptiis Sampſonis, in Eſther convivio, in Canticis Canticorum. Interdum in nuptiis proponebantur problemata, quæ qui ſolviſſent, à Sponſo præmium referebant. Satis ſuperque vulgatum eſt ænigma, quod Sampſon in convivio ſodalibus ſuis ſolvendum exhibuit.

Nuptiarum ſolemnitas plerumque uſque ad tres dies, ſi ſponſa vidua erat, ad ſeptem verò, ſi virgo, protrahebatur. Cùm Jacob ſibi in uxorem accepiſſet Rachelem, Laban eum decepit, & pro Rachele Liam ſuppoſuit; qua de re conquerenti, reſpondit Laban, non viguiſſe in eo loco conſuetudinem, ut minores ante traderentur ad nuptias: poſtquam autem nuptiarum dies ſeptem cum Lia tranſegiſſet, & Rachelem pro arbitrio conſequuturum (*k*): *Imple hebdomadam hujus copulæ, & hanc quoque dabo tibi*. Nuptiarum Sampſonis (*l*), uti & junioris Tobiæ (*m*), ſolemnitas ſeptem diebus confecta eſt. Ferunt Rabbini, hunc dierum ſeptem ritum, præceptum fuiſſe viris; quare pro qualibet fœminâ, cui deſponderent, licèt pluribus eâdem die deſpondiſſent, ſeptem dierum ſolemnitatem inſtituere obſtringebantur; proinde tot nuptiarum hebdomadas ſucceſſivè celebrabant, quot uxores duxerant. Ut plurimùm, hi ſeptem lætitiæ dies in Sponſæ paternâ domo tranſigebantur; quibus elapſis Sponſa in Sponſi domum ſolemniter adducebatur.

k *Gen.* 29. 27.
l *Judic.* 14. 17. &c.
m *Tob.* 11. 23.

Hanc Sponſæ tranſmigrationem maximus apparatus, & magnificentia juxta facultates, & perſonarum genus comitari conſueverant. Quæ tamen tranſmigrationes ſæpè ſæpiùs noctu fiebant. Hinc in parabolâ decem Virginum, quæ obviam Sponſo, & Sponſæ exiere, omnes legimus ſopore correptas obdormiſſe (*n*); experrectas deinde venientis Sponſi clamore ſurrexiſſe: earum autem fatuas cùm lampades ſuas extingui viderent, utpotè oleo deſtitutas, ut oleum ſibi compararent, ad vendentes perrexiſſe; interim verò Sponſum adventaſſe, & prudentes Virgines ad nuptias cum eo introiſſe. Quare ubi fatuæ reverſæ fuerunt, antè clauſam januam nuptiarum convivio prohibitæ conſtiterunt. Cùm filii Jambri (*o*), ſolemnibus nuptiis in urbe Medabâ ultra Jordanem peractis, ſponſam in ſponſi domum adducerent, obviamque ei fuiſſent Sponſi proximi, & amici cum tympanis, & muſicis, & armis, Macchabæi ex inſidiis prodeuntes, facto in eos impetu, plurimos occiderunt.

n *Matth.* 25. 5. &c.
o 1. *Mach.* 9. 37.

Jactant Hebræi, in Nuptiarum ritu ſibi præſertim peragendas proponere cæremonias, quibus junioris Tobiæ nuptiæ confectæ fuere; eam etenim ſolemnitatem maximi faciunt, & nuptiarum omnium, quæ optimè, & feliciſſimè dirigantur, exemplar meritò habendum eſſe opinantur. Nihilominùs prædictæ Judæorum cæremoniæ ab iis, quæ tunc ſervatæ fuerunt, vehementer differunt. Primò enim Raguel filiam ſuam juniori Tobiæ tradit, eiſque benedixit, (hæc erat pręcipua nuptiarum cæremonia) deinde juſſit chartam afferri, in qua contractum conjugii exaravit, voluitque ut teſtibus obſignaretur; tandem inceptum eſt nuptiarum convivium, quod duabus hebdomadibus eſt abſolutum [*p*]; licèt juxta Legem à Rabbinis adductam, tribus diebus deberet abſolvi, cùm non ſemel modò, ſed ſeptiès vidua eſſet,

p *Tob.* 8. 23.

Ubi Sponſi & proximi, & ſodales domum ingreſſi ſunt, menſis accumbunt, & Sponſus ſuaviori, quo valet, cantu, ſatis ſuſam benedictionem Hebraicè enunciat (*q*). Convivio peracto, convivarum præclariſſimus dexteram Sponſi accipit, cæterique deinde manibus viciſſim devinctis, circulum conficiunt, & ſaltationibus exercentur. Mulieres ſeorſim à viris eadem peragunt. Hæc autem chorea apud Hebræos per traditionem vetuſtiſſimam viget, eamque *Choream præcepti* nominant, cùm in nuptiarum ſolemnitate à Domino fuiſſe præceptam velint,

q *Buxtorf. Synag. Jud.* c. 28.

Sponſæ ingreſſus in nuptiale cubiculum, ex Rabbinorum ſententiâ (*r*), conjugium perficit, quod neque à benedictione, neque à cæteris præcedentibus cęremoniis omninò confici arbitrantur. Sponſa nomen *Sponſa perfecta* ſtatim aſſumit, ubi prædictum cubiculum fuerit ingreſſa, quamvis matrimonium

r *Apud Selden. uxor Hebraic.* l. 2. c. 13.

ad-

s *Levit.* 20. 18.

adhuc conſummatum non fuerit, ut tum contingit, cùm Sponſa menſtruis laborat; ad eam enim tunc temporis accedere pœnâ mortis vito interdictum eſt (*s*). Antequam Sponſa ad nuptiale cubiculum ducatur, coram decem ætate conſpicuis & liberis hæc benedictio enunciatur: *Benedictus Dominus Deus, Rex mundi, qui ad tuam gloriam omnia creaſti. Benedictus Dominus Deus Creator hominis. Benedictus Dominus Deus, qui creaſti hominem ad imaginem, & ſimilitudinem tuam, quique ei in omnes dies adjutorium præparaſti. Benedictus Dominus Deus Creator hominis. Lætabitur ſterilis, ubi ſe concepiſſe cognoverit. Benedictus Dominus Deus, qui in multitudine filiorum lætificas Sion. Hos Sponſos reple tuo gaudio, ſicut gaudio repleſti marem, & fœminam in horto Eden. Benedictus Dominus Deus, qui ſuper Sponſum, & Sponſam voluptatem effundis, quique propter ipſos jubilum, cantus, lætitiam, ſaltationes, amorem, amicitiam, pacem, & fraternam dilectionem creaſti. Fac Domine, ut lætitia cantus, vox ſponſi, & ſponſæ, vox mutui ſponſorum amoris, & vox filiorum canentium in civitatibus Juda, & in plateis Jeruſalem quamprimùm audiatur. Benedictus Deus, qui Sponſum, & Sponſam lætificas.*

t *Matth.*5.32. *Luc.*16.18.

Quoad Chriſtianorum conjugium, Chriſtus Dominus abſolutè polygamiam improbans, & divortium, niſi adulterii cauſâ, interdicens (*t*), matrimonium ad ſuam priſtinam perfectionem revocavit. Iis autem, qui per divortium invicem receſſerant, iterùm, cui vellent, nubere non ſinit; quod utique longè abeſt ab eâ libertate, quam Lex tolerabat. Convivio Canæ Chriſtus accumbens, nuptiis benedixit, & per ſui præſentiam ſanctificavit (*u*). S. Paulus Catholici conjugii præſtantiam extollens, ait (*). *Viri debent diligere uxores ſuas, ut corpora ſua ... ſicut Chriſtus Eccleſiam, quia membra ſumus corporis ejus, de carne ejus, & de oſſibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne unâ. Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſiâ.* Hominis cum muliere conjunctio myſterium eſt, quo Chriſti ſacra, & ſpiritalis cum Eccleſia conjunctio exhibetur. Idem Apoſtolus enixè commendat, ut (*x*) *Connubium honorabile ſit in omnibus, & thorus immaculatus; fornicatores enim & adulteros judicabit Deus.*

u *Joan.* 2. 1. *&c.*
* *Ephes.*5.32.
x *Hebr.*13.4.

Nuptiarum præcipuus aliquis ritus à Novo Teſtamento non conſtituitur; conſtat tamen Eccleſiam Sponſis benedictionem impertiri ſemper conſueviſſe (*y*), &, ut ad Sacramentorum Eccleſiæ ordinem eveheretur, matrimonium contrahi debuiſſe in nomine Jeſu Chriſti, unà cum ſacris cæremoniis, quæ juxta diverſa loca & tempora, valdè inter ſe differunt. Legimus in Tertulliano, Sponſos quodam velo contegi (*z*), & Tobiæ inſtat & Saræ, ſibi manus invicem tradere conſueviſſe. Ait S. Ambroſius conjugium à velo, & à Sacerdotis benedictione ſanctificari debuiſſe (*a*). S. Ignatius Martyr (*b*) ex Epiſcopi conſilio conjugia fieri volebat, ut ſic ſecundùm Deum contraherentur, non ſecundùm cupiditatem; & Tertullianus iterum (*c*) illud extollit conjugium, *quod conciliat Eccleſia, confirmat oblatio, & obſignatum Angeli renuntiant, Pater ratum habet.* Sponſalia vetuſtiſſima ſunt, ut patet ex pluribus Conciliis (*d*), & ex D. Auguſtino (*e*): *Inſtitutum eſt ut jam pactę ſponſę non tradantur ſtatim, ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpiravit ſponſus dilatam.* Olim in pluribus Eccleſiis nuptiatum die Sponſi ad Euchariſtiam accedebant, & nocte ſequenti à matrimonii uſu ſeſe continebant (*f*). *Sponſus & ſponſa cum benedicendi ſunt à Sacerdote, à parentibus ſuis, vel paranymphis offerantur; qui cùm benedictionem acceperint, eâdem nocte, pro reverentiâ ipſius benedictionis, in virginitate permaneant.* Huic conſuetudini, ut ipſe novi, plures adhuc adhærent.

y *Concil.Carth.*4. *Can.* 13. *Siric. Epiſt. ad Eccl. Mediol.*
z *Tertull. de Veland. Virgin.c.*11.
a *Ambroſ. l.* 3. *Epiſt. ad Polycarp. c.*5.
b *Ignat.Mart. Epiſt. ad Polycarp. c.*5.
c *Tertull. l.*2. *ad uxor. c.*9.
d *Concil. Ancyr. can.*2.24. *Carthag.*4. *citat.* 3. *p.cap.* 27. *q.*2. *c.* 45. 50. 51.
e *Auguſt. l.*8. *Confeſſ. c.*3.
f *Concil.Carthag.*4. *Can.* 13.

NUX, fructus vulgaris, & notiſſimus. Calami, ſeu rami candelabri aurei ornari debuerant *tribus ſcyphis in nucis modum elaboratis*, ex quibus ſphærula ſurgeret, & ex ſphærulâ lilium. Hebræum legit *tres ſcyphos, ex quibus prodirent amygdala*, hoc eſt amygdalæ flores, ex quorum ſinu haſtile, ſeu ſtipes candelabri prodiret, ſicuti è floris ſinu fructus educitur. De nucibus unica mentio fit in Canticis Canticorum (*g*): *Deſcendi in hortum nucum.*

g *Cant.*6. 10.

NYCTICORAX, *bubo*, ad literam, *corvus nocturnus*; *nyx* enim Græcè noctem, & *corax* corvum ſignificat. *Nycticoracis* eſus à Lege interdicitur (*h*). In Levitico tamen vox Hebræa *ſchalac* pro *mergulo* accipitur, & in Deuteronomio pro *bubone*; vera tamen ejus ſignificatio eſt, *mergulus*.

h *Deut.* 14. 17. *Ita & Levit.*11. 17.

Si Septuaginta Deuteronomii Verſionem cum Vulgatâ conferimus, eam verborum confuſionem offendimus, ut nullo modo clarè poſſit dignoſci, cujus vocis Hebrææ interpretatio ſit vox iſta *nycticorax*, quæ & in Septuaginta legitur, & in Vulgatâ (*i*); at in Levitico Septuaginta *nycticoracem* vertunt; *bubonem* verò vertit Vulgata hanc vocem Hebræam *cos*, quæ accipitur pro accipitre, pellicano, aut bubone. Hæc ipſa vox *cos* habetur etiam in Pſalmo 101. 7. quam tam Vulgata, quàm Septuaginta *nycticoracem* interpretantur. Bochartus (*k*) tamen per *cos* vult potiùs intelligi *onocrotalum*, pellicani ſpeciem, qui ſub roſtro ad gutturis initium ſaccum adeò amplum gerit, ut aliquandò in eo integer infans, interdum manus brachio, interdum pes cruri conjuncta inventa fuerint. His avibus Ægyptus, & vicinitas Gazæ in Palæſtinâ abundant. Vox Hebræa *cos* ſcyphum, & vas ad bibendum efformatum ſignificat: accipi tamen etiam poteſt pro ampliſſimo *Onocrotali* ſacco, cujus modò meminimus. Hæc avis ſolitaria eſt, æquèac ſolitaria eſt noctua, quæ in eodem Pſalmo *avis ſolitaria* nuncupatur (*l*).

i *Deut.*14.17. 18.
k *Bochart. de animal. ſacr. part.* 2. *l.*2. *c.* 20.
l *Pſal.*101. 8. *Paſſer ſolitarius Hebr. avis ſolitaria.*

NYMPHAS. S. Paulus ad Coloſſenſes ſcribit (*m*): *Salutate Nympham, & quæ in domo ejus eſt, Eccleſiam.* Latini quidam *Nympham* mulierem fuiſſe crediderunt (*n*); & Græcus Textus apertè hominem eum fuiſſe oſtendit. Sancti Nymphæ Feſtum colunt Græci die 28. Februarii; eumdemque Apoſtolum vocant, & in pace tandem feliciſſimè occubuiſſe teſtantur.

m *Coloſſ.*4.15.
n *Ambroſiaſt. Anſel. Lyran. alii plures. Quædam Mſſ. legunt: Et apud ipſos Eccleſiam. Quæ certè formula Nympham mulierem fuiſſe non convinceret.*

O B

OB. Spiritus *Ob*, Spiritus *Pythonis*. Vide *Python*.

OBADIA, natus ſecundus Ozi, ex Tribu Iſſachar. 1. *Par.* 7. 3.

I. OBDIA, ſeu *Obdias*, filius Arnon, pater Secheniæ. 1. *Par.* 3. 21.

II. OBDIA, filius Aſel, ex progenie Saulis. 1. *Par.* 8. 38.

III. OBDIA, filius Semeiæ, ex progenie Levitarum. 1. *Par.* 9. 36.

IV. OBDIA, ex fortiſſimis Davidis, ad quem in deſerto latentem unà cum plurimis ex Tribu Gad ſe contulit (*a*). Textus habet *de Gaddi*, quod tamen ex ſequentibus liquet de Tribu Gad eſſe intelligendum (*b*).

a 1. *Par.* 12. 9.
b *Ibid. V.* 14.

V. OBDIA, unus ex Legis Doctoribus, quos Joſaphat in urbes Judæ miſit, ut populos erudirent (*c*).

c 2. *Par.* 17. 7.

VI. OBDIA, unus ex Principibus Juda, qui fœdus à Nehemiâ cum Domino initum obſignarunt (*d*).

d 2. *Eſdr.* 10. 4.

I. OBED, pater Gaal. *Judic.* 9. 26.

II. OBED, filius Booz, ex Ruth, pater Iſai, avus Davidis. *Ruth.* 4. 17.

III. OBED, filius Ophlal, & pater Jehu, ex Tribu Juda. 1. *Par.* 2. 37.

IV. OBED, pater Azariæ Prophetæ (*e*). Hebræum & accuratiora exemplaria tam Græca quàm Latina, pro *Obed* legunt *Oded* (*f*).

e 1. *Par.* 15. 1.
f *Heb. Hoded.* 70. *Oded. Vulg. Oded. Syr. Azor. Arab. Azar. Quidam Graec Adad.*

OBED-EDOM, filius Idithun Levitæ (*g*), & pater Semeiæ, Jozabadi, Joahæ, Sachar, Nathanaelis, Ammielis, Iſſachar, & Phollatî (*h*). Eâ natorum fœcunditate claruit, quia Dominus hac de cauſâ ei benedixerat: Cùm David Arcam fœderis Jeroſolymam transferret (*i*), improvisò Dominus Ozam idcircò interfecit, quòd ipſam Arcam, quam caſuram putaverat, ſuis manibus audacter tetigiſſet. Qua re territus David timuit Arcam domum ſuam inducere, quam proptereà apud Obed-edom, loco, ubi Oza occubuerat, valdè proximum collocavit. Inde autem non modò nihil incommodi paſſus eſt Obed-edom, quinimò omnibus fuit benedictionibus adauctus: quare David aliquot poſt menſes Arcam Domini Jeroſolymam ultrò traduxit, & Obed-edom unà cum filiis Templi janitores conſtituit (*k*). Obed-edom (*l*) *Gethæus* dicitur idcircò fortè, quòd fuerit ex patriâ Geth-remmon urbe Levitarum, ultra Jordanem (*).

g 1. *Par.* 16. 38.
h 1. *Par.* 26. 4.
i 2. *Reg.* 6. 10. *&c.* & 1. *Par.* 26. 38. *A. M.* 2959. *ante Ch.* 1041. *ante Ær.* 1045.
k 1. *Par.* 15. 18. *&c.*
l 2. *Reg.* 6. 10.
* *Joſue* 21. 24.

OBLATIONES. Pluribus oblationibus utebantur Hebræi, quarum quaſdam ſpontè offerebant, quaſdam verò ex præcepto. Primitiæ, decimæ, hoſtiæ pro peccato, ex præcepto. Sacrificia autem pacifica, vota, vini, olei, panis, ſalis, aliorumque oblationes ſpontè offerebantur. Hebræi oblationes omnes genericè *Corban* appellant; oblationes verò panis, ſalis, fructuum, & liquorum, velutì vini & olei, vocant *Mincha*. Sacrificia propriè non ſunt oblationes, neque hoc nomine ut plurimùm uſurpantur.

OBOLUS, pars quinta & vigeſima ſicli. *Siclus viginti obolos habet* (*m*). Hebræum legit: *Siclus haber viginti Gerah*. *Gerah* autem minimum eſt numiſma apud Hebræos, quod ad Gallicæ monetæ æſtimationem redactum, ſolidum, & denarios 7. & $\frac{15}{32}$. æquat.

m *Exod.* 30. 13.

OBOTH, ſtatio Hebræorum in deſerto (*n*). *Profecti de Phunon caſtrametati ſunt in Oboth; & de Oboth venerunt in Je-abarim.* Ptolemæus urbis *Oboda*, ſeu *Eboda* meminit, quæ eadem eſt ac Oboth, in Arabiâ Petræâ. De eâ etiam Plinius, & Stephanus Geographus. Hic Nabuthæis, ille (*o*) Helmodæis, Arabiæ populis eamdem tribuit. Hæc ipſa Oborh colebat Idolum Obodon, cujus meminit unà & Duſaris, alterius earum regionum Regis, Tertullianus (*p*).

n *Num.* 33. 43. & 21. 10.
o *Plin. l.* 6. *c.* 28.
p *Tertull. ad Nation. l.* 2. *c.* 8.

OCHOZAT, Abimelechi Regis Geraræ amicus, quem comitatus eſt unà cum Phicol exercitûs Principe, cùm ad fœdus cum Iſaaco ineundum progrederetur (*q*). Plurimi apud Chaldæos, & S. Hieronymum (*r*) Interpretes putant, Ochozat quemdam eſſe terminum, quò vènit multitudo amicorum, qui Abimelechum comitabantur. Septuaginta Ochozat *Paranymphum* appellant.

q *Geneſ.* 26. 26. *An. M.* 2100. *ante Ch.* 1800. *ante Ær.* 1804.
r *Hier. qu. Hebr. in Geneſ.*

I. OCHOZIAS, filius, & ſucceſſor Achabi Regis Iſraelis (*s*). Duobus annis regnavit (*t*), partim tamen ſolus, partim unà cùm Patre Achab, qui anno antequam moreretur, ſui Regni ſocium eumdem aſſumpſerat. Ochozias patris impietatem ſequutus, cultum exhibuit Baali, & Aſtarte Idolis, quæ Jezabel ejus mater Hebræis adoranda in Iſraelem invexit. Cùm in Aſiongaber Rex Joſaphat claſſem comparaſſet, rogavit Ochozias, ut ſervi ſui unà cum ſervis Joſaphati navigarent in Ophir; cui tamen Joſaphat valdè obſtitit, cùm Regum Libro tertio ei minimè indulſiſſe dicatur (*u*). Attamen ex Paralipomenon ſecundo (*x*) eidem tandem acquieviſſe ſatis patet; dicitur enim uterque claſſem conſtruxiſſe, ut navigâret in Tharſis. Dominus autem fœdus ab Joſaphato cum hoc impio Rege initum improbans, ventorum vi, & tempeſtatibus actam claſſem confregit.

s 3. *Reg.* 22. 40.
t *Regnavit a* 3106. *uſque ad* 3108. *Achab mortuus eſt an.* 3107. *ante Ch.* 893. *ante Ær.* 897.
u 3. *Reg.* 22. 50.
x 2. *Par.* 20. 36. 37.

Moabitæ, qui decem Tribuum Regibus aſſiduè paruerant, Regno Iſraelis à Regno Judæ ſeparato, ab iiſdem defecerunt, poſt (*y*) mortem Achabi, & conſuetum vectigal ſolvere detrectarunt. Et vi, & tempore caruit Ochozias, ut reluctantes compelleret; eo etenim tempore è ſuperiori domo in cœnaculum ſuum delapſus, eodemque caſu in vitæ periculum adductus, nuncios dimiſit Accaronem, qui de ſui valetudine Beelzebub conſulerent. Quibus obviam factus, juben-

y 4. *Reg.* 1. 1. *&c. Ann. M.* 3108. *ante Ch.* 892. *ante Ær.* 896.

bante Domino, Elias, *Numquid*, inquit, *non eſt Deus, in Iſrael, ut eatis ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus: De lecto, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris*. His actis, abiit Elias, & ſtatim domum regreſſi nuncii, quod ſibi contigerat, Regi aperuerunt, eique viri illius, qui ſic loquutus fuerat, veſtes, formam, & lineamenta inquirenti, piloſum eſſe, & zonâ pelliceâ præcinctum reſponderunt. His auditis Ochozias Eliam Theſbitem eſſe aſſeruit; ſtatimque 50. inſtructum militibus Ducem miſit, qui Eliam in ſui conſpectum adduceret. Hunc tamen audacter nimis hominem Dei alloquutum, ignis Eliæ precibus è Cœlo delapſus, unà cum militibus ſuis omnino abſumpſit. Quod ubi ſecundo Principi, ſecundiſque copiis ad eum miſſis contigiſſet, tertius acceſſit, qui protinus in genua provolutus Eliam rogavit, ut ſui ipſius, ſuorumque militum ſaluti proſpiceret, unâque ſecum ad Regem properaret. Tunc Domini Angelo interiùs Eliam monente, ne ſibi quid detrimenti metueret, quin Regem adiret interritus, illico ad Ochoziam Propheta ſe contulit, eique eadem, quæ antea nunciis, minitatus eſt. Quo quidem juxta vaticinium è vivis ſublato, frater ejus Joram ſucceſſit.

An. M. 3108. *ante Ch.* 892. *ante Ær.* 896.

II. OCHOZIAS, Rex Juda, filius Joram, & Athaliæ, poſt patrem ad regni gubernacula ſedit (z). Annum ſecundum agebat ſupra vigeſimum, cùm Regnum aſſumpſit, & unico anno imperavit Jeroſolymis. Peſſima Achabi veſtigia, cujus erat conſanguineus, ejus enim mater Athalia ex eâdem progenie orta fuerat, relêgit; & nomina Joachaz, & Azariæ obtinuit (a). Paralipomenon ſecundo dicitur Ochozias annos duos & quadraginta natus imperium cœpiſſe (b), quod quidem minimè cohæret cum quarto Regum, à quo fertur duos ſupra viginti annos tunc egiſſe. At Paralipomenon Textum vitiatum fuiſſe cenſemus. Rex Iſraelis Joram cùm in Ramoth Galaad expeditionem ſuſcepiſſet, quam Syriæ Reges ſuis majoribus eripuerant, lethaliter vulneratus, ut ſibi mederetur, divertit Jezraelem (c). Ochozias amicus & conſanguineus Jorami comitem, & adjutorem belli eidem ſe præſtitit, & Jezraelem venit, ut ægrotantem inviſeret. Intereà Jehu filius Namſi, quem Joram Ramoth obſidentem reliquerat, in Regem ſuum conjuravit, feſtinavitque, ut juxta Domini mandatum domum Achabi omninò perderet, atque deleret. Cujus rei minimè conſcii Joram & Ochozias occurrerunt Jehu, à quo ſtatim Joram ſagittâ confixus interiit; Ochoziam verò, qui fugæ ſe dederat, in aſcenſu Gaver, juxta Jeblaam conſequens ita vulneravit, ut corpus ille ſuum trahens uſque Mageddo, ibidem occumberet. Cujus cadaver ſervi currui imponentes, tranſtulerunt Jeroſolymam, & in patrum illius tumulo in Civitate Davidis condiderunt (d).

z 4. *Reg.* 8. 24. 2. *Par.* 22. *A. M.* 3119. *ante Ch.* 881. *ante Ær.* 885.

a 2. *Par.* 21. 17. *Vid.* & 6. *in Hebr.*

b 2. *Par.* 22. 2.

c 4. *Reg.* 8. 28. & 9. 21. &c. 2. *Par.* 22. 2. &c. *An. M.* 3120. *ante Ch.* 880. *ante Ær.* 884.

An. M. 3120. *ante Ch.* 880. *ante Ær.* 884.

d 4. *Reg.* 9. 21. &c.

Aliquanto tamen aliter res in ſecundo Paralipomenon narratur (e): *Cùm everteret Jehu domum Achab, invênit Principes Juda, & filios fratrum Ochoziæ, qui miniſtrabant ei, & interfecit illos. Ipſum quoque perquirens Ochoziam comprehendit latitantem in Samariâ, adductumque ad ſe occidit, & ſepelierunt eum, eo quòd eſſet filius Joſaphat. &c.* Ut hæc duo loca concilientur, dicemus, in Paralipomenis nomine Samariæ non urbem intelligi debere, ſed Regnum. Intelligens Jehu Ochoziam adhuc in regionibus Iſraelis eſſe, & peſſimè ægrotare in urbe Mageddo, ægrotum ad ſe adduci juſſit, & adductum interfecit (f).

e 2. *Par.* 22. 8. &c.

f *Vide Interpp. in* 4. *Reg.* 9. 20. &c.

OCHRAN, pater Phegielis, ex Tribu Aſer. *Num.* 1. 13.

OCULUS. Quid ſit oculus, neminem latet. Hebræi oculorum nomine fontes, & colores appellant (g): *Erat man quaſi ſemen coriandri, oculi bdellii*. Eâdem phraſi ſæpè utuntur Galli, cùm de gemma, vel de ſerico panno dicunt: *Elle a un bel œil*. Per *oculum nequam* Hebræi (h) invidiam, zelotypiam, tenacitatem, avaritiam intelligunt. *Oculus ſimplex* (i) liberalitatem, eleemoſynam, animi propenſionem ad ſpiritualia ſignificat. *Oculus animæ* intentionem, & deſiderium moraliter denotat. Gratiam invenire in oculis alicujus, acceptum eſſe oculis alterius, phraſes ſunt, quæ ſæpiſſimè uſurpantur ab Hebræis, ſuntque per ſe clariores, quàm poſſint à nobis explicari.

g *Num.* 11. 7. *in Hebr.*

h *Prov.* 22. 6. & 23. 9. *Matth.* 20. 15. *Rom.* 12. 8. & 2. *ad Cor.* 8. 2. & 9. 21. &c. *Eccli.* 24. 8. &c.

i *Rom.* 12. 8. 2. *ad Cor.* 8. 2. & 9. 11. &c.

Diverſos etiam ſenſus habent oculi in Scriptura. *Ponere manus ſuper oculos morientum*, *Geneſ.* 46. 5. oculos morientis claudere. *Ponere oculos ſuper aliquem*, favere, curare, conſulere: *Oculi Domini ſuper Juſtos*, *Pſal.* 33. 16. Juſtis favet dominus, conſulit &c. *Oculos ſuperborum humiliabis*, *Pſal.* 18. 28. ipſorum ſuperbiam deprimes: *Oculi Domini in gentes reſpiciunt*, Providentiam ſuam in illos extendit. *Invenire gratiam in oculis alicujus*, *Ruth.* 2. 10. &c. alicujus favorem, ſivè amicitiam comparare. *Oculi ſervorum in manibus Dominorum ſuorum*, *Pſal.* 121. 2. ſervi ſemper vigilant, Dominoſque reſpiciunt, & obſervant, ut vel ipſis eorum nutibus obtemperent.

Oculus nequam, zelotypus, avarus: *oculus rectus, & ſimplex*, liberalis; *Apertè ſunt oculi eorum*, *Geneſ.* 3. 7. tunc cognovere, quæ antea non noverant. *Sapientis oculi in capite ejus*, *Eccl.* 2. 14. conſultò, neque caſu operatur. *Ero humilis in oculis meis*, 2. *Reg.* 6. 22. me dejiciam. *Non ſatiantur oculi divitiis*, *Eccl.* 4. 8. avaritia nunquam expletur &c.

ODAIA, ex Levitarum familiâ (k).

k 2. *Eſdr.* 4. 5.

ODAVEN, Bacchidi fœderatus, hoſtis Judæorum, qui cum aliis fœdere junctis cum Syris ab Jonathâ Macchabæo interfectus eſt (l).

l 1. *Macch.* 9. 66. *A. M.* 3846. *ante Ch.* 154. *ante Ær.* 158.

ODAVIA, Levita, pater Cedmihel, qui è captivitate Babylonis reverſus eſt (m).

m 1. *Eſdr.* 2. 40.

I. ODED, pater Prophetæ Azariæ, quem vetera quædam Biblia, & Concordantiæ Latinæ *Obed* appellant. Vide *Obed IV.* & 1. *Par.* 15. 1.

II. ODED, Propheta Domini (n), qui tunc Samariæ morans, cùm decem Tribuum Iſraelitæ, & Phacee eorum Princeps, 200000. filiorum Juda in captivitatem adduxiſſent, illis obviam progreſſus, illis crudelitatem ſuam exprobravit, qua traditos ſibi à Do-

n 2. *Par.* 18. 9. *An. M.* 3263. *ante Chr.* 737. *ante Ær.* 741.

mino

mino Iſraëlitas ex Tribu Juda occiderunt; nec his contenti, Judam & Jeroſolymam ſibi ſubdere meditabantur. Hortatus tandem eſt, ut captivos reducerent, ne vindicem Dei furorem experirentur. Eâdem ducti ſententiâ nonnulli Samariæ Primates Prophetæ adherentes, populum increpantes, obſtiterunt, ne captivos in urbem inducerent.

His perterriti minis Iſraelitæ, captivos dimiſerunt, quibus Samariæ Primates veſtes, cibos, & quidquid opus fuerat, erogantes, cùm plerique tot incommodis attriti, impares eſſent itineri, equos ſuffecerunt, eoſque Jericbuntem uſque in Judæ ditionem comitantes, reduxerunt. Præter hæc nihil novimus de Prophetâ *Oded*.

o 1. *Par.* 5. 24.

ODOIA (*o*), ex Tribu Manaſſis, animi robore præclariſſimus.

p *Joſue* 12. 15. 2. *Par.* 11. 7. 2. *Macch.* 12. 38.
q *Euſeb. in locis*.
r *Joſue* 12. 15.
s 1. *Reg.* 22. 1. 2. *Reg.* 23. 13.

ODOLLAM, *Odullam*, vel *Adullam*, urbs Tribûs Juda (*p*). Juxta Euſebium (*q*) ſita eſt ad Orientem duodecim milliaribus ab Eleutheropoli. Quare conſtituta erat in parte meridionali Tribûs Juda ad mare mortuum. Joſue Regem *Odullam* interſecit (*r*); David autem à Saule proſugus, in ſpeluncâ *Odollam* delituit (*s*).

t *Deuter.* 3. 11.

OG, Rex Baſan, ſivè illius regionis terræ promiſſæ, quæ ſita eſt ultra Jordanem & ad Orientem reſpicit montes Galaad, Jordanem ad Occidentem, ad Septentrionem Libanum & montes Hermon, & torrentem Jabok ad meridiem. Og gigas fuit ex progenie Rephaim, cujus quanta fuerit proceritas, ab ejus lecti amplitudine colligi poteſt, qui apud Ammonitas in urbe Rabbath eorum Metropoli diu manſit (*t*). Novem cubitis, ſeu pedibus quindecim, & unciis quatuor cum dimidiâ longitudinem, quatuor verò cubitis, ſeu pedibus ſex, & unciis decem, latitudinem protendebat. Ferunt Rabbini, Og unum fuiſſe ex gigantibus, qui vixerant ante diluvium, eumque in tectum Arcæ Noe conſcendiſſe, ut ab univerſalibus undis ſe vindicaret: Noe verò aliquid ei in cibum dediſſe, non ejus calamitatis pietate, ſed Dei gloriæ cupidine tactum, cujus potentiam in talibus delendis monſtris poſteri mirarentur.

Cùm bellum ageret adversùs Iſraelitas, 6000. paſſuum latitudinis montem ſuſtulit, eundem in caſtra Iſraelis demiſſurus, ut uno ictu aciem omnem contereret. Deus autem cùm permiſiſſet, ut formicæ montem foderent, eâ parte, qua gigantis capiti incubabat, mons ita confoſſus ſuper Og collum deſcendit, & ipſum tanquam torques circumſtitit. Tum ejus dentes illicò eò uſque increverunt, ut altè in monte infixos nullâ vi divellere potuerit: quare eum Moyſes talo vulnere inflicto nullo negotio interſecit. Hæc Rabbini (*u*). Addunt Rabbini, eam fuiſſe hujus gigantis proceritatem, ut Moyſes, cujus altitudo per ipſos ſex ulnas abſolvebat, ejuſdem altitudinis arreptâ ſecuri, opus adhuc habuerit totidem ulnarum ſaltum elicere, ut ad Og talum tantummodò vulnerandum perveniret. Inter libros apocryphos, quos reprobat Decretum Gelaſii, quidam recenſetur, inſcriptus: *Gigas Ogias, qui vixit ante diluvium, quem dicebant haretici contra Draconem decertaſſe*.

u *Vide Targum filii Uziel. in Geneſ.* 14. 13. *& Num.* 35. 21. *& Morin. Exercit. l.* 2. *Exercit.* 8. *c.* 2.

At hæc inania omittamus, & ad ea quæ de hoc gigante ex hiſtoriâ accepimus, revertamur. Victo Sehon (*x*) Rege Amorrhæorum, Moyſes in regionem Baſan venit, cujus Rex Og contra ipſum egreſſus, uſque Edrai pervenit, ibique cum Iſraelitis congreſſus, unà cum liberis ſuis, & populis interſectus eſt, ita ut ne unus quidem ſuperſtes remanſerit. Quare Moyſes ejus imperio potitus eſt. Og, & Sehon tantummodò Moyſi obſtitere. Eorum regiones Tribubus Gad & Ruben, & dimidiæ Tribui Manaſſis ceſſere.

x *Num.* 21. 33. *An. M.* 2553. *ante Ch.* 1447. *ante Ær.* 1451.

OHAM, Rex Hebronis, unus ex quinque, qui ad obſidendam Gabaonem ſe contulere (*y*): Poſt cladem captus, jubente Joſue, interfectus, & ſuſpenſus eſt.

y *Joſue* 10. 1. *&c. Ann. M.* 2553. *ante Ch.* 1447. *ante Ær.* 1451.

OHOL, filius Zorobabelis, nepos Iſaiæ. 1. *Par.* 3. 20.

OHOLAI, filius Seſan. 1. *Par.* 2. 31.

OHOLI, unus ex Davidis fortiſſimis (*z*).

z 1. *Par.* 11. 41.

OHOLIBAMA, uxor Eſau. Vide *Oolibama*.

OLIVETUM. Mons Oliveti ſitus eſt ad Orientem Jeroſolymæ, à qua ſolius torrentis Cedron, & Vallis Joſaphat, quæ à ſeptentrione ad meridiem protenditur, intervallo ſejungitur. Hìc Salomon Idolis Ammonitarum, & Moabitarum Templa extruxit, ut ſuis earumdem nationum uxoribus indulgeret (*a*). Hinc mons iſte vocatus eſt mons corruptionis (*b*), quo Joſephus à Jeroſolymâ quinque ſtadiis geometricis (*c*), nempe 625. paſſibus abeſſe ſcribit, ſeu itinere diei Sabbathi, ut meminit D. Lucas (*d*). Tribus cacuminibus Olivetum aſſurgit, ſeu ex tribus veluti montibus conſtruitur, quorum alter alterum conſequitur à ſeptentrione ad meridiem. Ab eo, qui utrique medius interponitur, Jeſus ad Cœlos aſcendit. In meridionali Salomon Templa Idolis erexit; ſeptentrionalis verò utroque eſt elatior; diſtat à medio duobus ſtadiis, vocaturque ut plurimùm Galilæus (*e*).

a 3. *Reg.* 11. 7.
b 4. *Reg.* 23. 13. *Vulg. mons offenſionis. Aliis, mons corruptionis.*
c *Joſeph. Antiq. l.* 20. *c.* 6. *de bello c.* 3.
d *Act.* 1. 12.
e *Vide Reland. Paleſt. t.* 2. *p.* 338.

Oziâ imperante (*f*), Mons Oliveti vehementi terræmotu ita concuſſus eſt, ut ejus dimidium ad Occidentem vergens revulſum, & per quatuor ſtadia, ſeu paſſus quingentos revolutum, objectu demùm Orientalis è regione oppoſiti montis conſtiterit, vias publicas ruinâ obſtruxerit, & regios hortos omninò oppreſſerit. Vide Itineraria recentiora, & præcipuè Joannis Cotovic, ut hodiernam Montis Oliveti conſtitutionem noſcas.

f *Joſeph. Antiq. l.* 9. *c.* 11.

Poſtquàm Dominus hinc Cœlos aſcendit, Olivetum cultûs, & Chriſtianæ pietatis argumentum evaſit. Refert Euſebius (*g*), in Aſcenſionis loco, nempe in ſublimiori Oliveti cacumine, ſpeluncam extitiſſe, in quam certiſſimâ traditione Dominus ingreſſus credebatur, ut Diſcipulis ſuis præclariorum myſteriorum communionem impertiretur, ſive per hæc verba accipienda ſit Euchariſtia, qua ſuam ante Aſcenſionem eos refecit; ſive convivium, cui unà cum ipſis accubuit (*h*); ſive denique peculiare aliquod intelligendum ſit documentum, quo ibi eos inſtituit. A' Patribus accepimus, eo in loco, ex quo Dominus in Cœlos. aſcenderat

g *Euſeb. de Vita Conſtant. l.* 3. *c.* 43.
h *Act.* 1. 4.

rat

erat (i), ſacra ejuſdem Domini telluri adeò hæſiſſe veſtigia, ut eorum ætate adhuc ſupereſſent, quamvis pietate, & animo devoto ducti Chriſtiani telluris illius quidquam quotidie aſportarent. Quo factum eſt, ut illud Zachariæ compleretur (k): *Stabunt pedes ejus in die illâ ſuper montem Olivarum.*

i *Vide Hieronym. ſeu alium in loca Act. Apoſt. c.3. Sulpit. Sever. l. 2. hiſt. c.48. Paulin. Epiſt. 2. Optat. l.6. p. 95. Auguſt. in Jo. hom.47. Bedæ loc. Sanct. c.7. t.3.*

k *Zach.* 14. 4.

Helena, Conſtantini mater, præclarum Aſcenſionis Templum eâ ſtructione erexit (l), ut Aſcenſionis locus ejuſdem Templi centrum conſtitueretur; cùmque marmoribus pavimentum insterneret, locus ille ſterni non potuit; ſiquidem quæcunque applicabantur, protinùs tellus indignata ſemper excuſſit. Extat adhuc Chriſti Domini veſtigium ſiniſtrum tribus digitis in lapide altè effoſſum; lapis autem, cui hæſerat dextrum, belli ſacri tempore, inde, ut ajunt, ſublatos, eo in Templo collocatus fuit, quod modò præcipuam Turcis Moſchæam conſtituit, ubi adhuc ſervari dicitur; quò tamen nullus Chriſtianis aditus patet. Pluries Hieronymus (m) meminit ingentis Crucis in Oliveto erectæ, quæ & procul proſpiciebatur. Addit prætereà (n), cùm Templi concameratio conſtrueretur, nunquam potuiſſe aditum illum lapidibus intercludi, per quem Dominus cœlos conſcenderat; quamobrem teſtudine undique obſtructâ, eâ parte patens Templum remanſiſſe. Altè nimis in monte Chriſti veſtigia fuiſſe effoſſa, & eorum locum quàm maximè Chriſtianis cognitum fuiſſe oportet; licèt enim (o) Tito Jeroſolymam obſidente, decima Romanorum Legio in Oliveto caſtra locaverit, fieri tamen minimè potuit, ut Domini veſtigia, vel eorum memoria delerentur.

l *Euſeb. de Vit. Conſtant. l. 3. c. 43. Paulin. Epiſt. 2. Sulpit. Sever. l. 2. c. 48. Hiſt. Eccl.*

m *Hieronym. in Epitaph. Paulæ, & alibi?*

n *Idem loc. in Actis. Vide & Bedam de locis ſanctis c.7.*

o *Joſeph. lib.6. c.3. de bello.*

OLLA, ex Tribu Aſer, pater Arei, Anielis, & Rheſiæ (p).

p 1. *Par.* 7. 39.

OLON, urbs Tribûs Judæ (q). Vide *Olon* (r) & *Helon* (ſ). Urbs eſt Sacerdotalis, quam Hebræi Colon vocant.

q *Joſue* 15. 51.

r *Joſue* 21. 15.

s 1. *Par.* 5. 64.

OLURUS, Idumææ pagus, ad meridiem Judæ (t).

t *Joſeph. de Bello l.5. c.7.*

OLYMPIAS, quatuor annorum periodus. Plerumque Græci per Olympiades annos recenſent; quem morem amplexi ſunt præſertim ab Olympiade vigeſimâ ſeptimâ, qua Corœbus in Olympiis triumphavit, annis nempè 108. poſtquam ea Iphitus inſtauraverat. Nullum olim ſtudium eorum nomina recenſendi, qui in agonibus olympicis vicerant; Timæus autem, qui Ptolemæo Philadelpho regnante vivebat, primus fuit, ut putant, qui ſuis hiſtoriis Olympiades intexuerit. Hunc ſequuti ſunt Polybius, & Eratoſthenes. Veteres verò accuratam annorum Chronologiam negligebant (u).

u *Marſham. Can. Ægypt. ſac.15.*

Olympia, quæ quarto quolibet anno maximâ populorum Græciæ frequentiâ inſtaurabantur, celebrari cœperunt A. M. 3120. ante Chr. 880. ante Ær. 884. Ut plurimùm tamen recenſentur ab Olympiade vigeſimâ ſeptimâ, qua in ſtadio vicerat Corœbus. Hæc propriè eſt Hiſtoriarum Epocha apud Græcos; antea enim eorum Hiſtoriæ pluribus commentitiis vitiabantur (x). Nullibi planè Olympiadis nomen in Scriptora, eo ſenſu de quo modo egimus; ſed ejus adeò frequens eſt ſermo, cùm de Chronologiâ verba fiunt, ut eam hìc inſerere duximus neceſſarium.

A. M. 3228. *ante Chr.* 772. *ante Ær.*776.

x *Vid. Cenſorin. libel. de die natali.*

In Macchabæorum Libris tempus ſupputatur juxta Æram Seleucidarum, aut Græcorum, cujus initium, aut vere anni 3692 juxta primum Macchabæorum, vel autumno ejuſdem anni, juxta ſecundum. Vide *Anni Græcorum*, vel *Æra Seleucidarum.*

OLYMPIAS, ſive *Olympas*. D. Paulus ad Romanos (y): *Salutate Olympiadem.* Vir erat fidei, pietatis, & virtutis ampliſſimæ, cujus vitæ geſta nos latent. Ejus dies feſtus à Græcis agitur 10. Novembris (z) à quibus etiam fertur eâdem die, qua Petrus Romæ crucifixus, ei fuiſſe caput abſciſſum.

y *Rom.* 16. 15.

z *Menæa pag.* 147. 150. 155.

OLYMPICUS, *Jupiter Olympicus*. Jovem, & alia numina Græci ſæpè vocant locorum nomine, quæ vel celeberrima illis Templa erexerant, vel præcipuum cultum exhibebant. Quamobrem Jupiter dicitur *Idæus*, quòd in monte Idâ fuerit educatus; *Cretenſis*, quòd in Cretâ inſulâ editus, & ſepultus; *Capitolinus*, quòd in Capitolio ipſi Templum extruxerint; *Tonans*, quòd edat tonitrua; *Hoſpitalis*, quòd præfuerit hoſpitalitati; ſic de cæteris. In Templo Jeroſolymitano ab Antiocho Epiphane Jovis Olympici ſimulacrum erectum (a); inde poſt tres annos (b) ab Juda Macchabæo, qui & Templi Sanctitatem inſtauravit, dirutum. Hoc Idolum *abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto* Daniel appellavit (c). Eodem tempore in ditione Samariæ idem Jupiter ſub nomine *Jovis Hoſpitalis* in Templo Garizim collocatus fuit (d). Refert Joſephus, Samaritas Garizitanum Templum Antiocho ſpontè obtuliſſe, ut *Græcanici Jovis* nomine vocaretur [e].

a 2. *Macch.* 6. 2. & 1. *Macch.* 1. 62.

b *Ab anno* 3837. *uſque ad* 3840. *ante Chr.*150. *ante Ær.*154.

c *Daniel.* 9. 27.

d *Vide* 2. *Macch.* 6. 2.

e *Joſeph. Antiq. l.*12. *c.* 9.

OMAR, natu ſecundus Eliphas, nepos Eſau. *Gen.* 36. 11. & 15.

ONAN, filius Judæ, nepos Jacobi. Thamar ab Judâ nuptui traditâ Her filio ſuo natu majori, eoque abſque liberis mortuo, Judas natu ſecundo Onan Thamar deſpondit, ut fratris nomen reſtitueret, eique liberos procrearet. Onan verò ægrè ferens, quòd naſcituri filii fratris, non ſui, habendi forent, nefando opere Thamar à conceptione prohibuit. Cujus ſceleris pœnas repoſcens Dominus, eum interfecit (f); qua tamen morte, latet: credibile quidem, quòd inſueto affectum morbo è vivis abſtulerit. Ab apocrypho duodecim Patriarcharum Teſtamento habemus, Onan per annum cum Thamar commoratum, à conjugali debito ſemper abſtinuiſſe; monitum deinde ab Judâ, cui Thamar rem lugens aperuerat, matrem ſuam Chananæam conſuluiſſe, cujus ipſi Thamar infeſtæ conſilio, infando ſcelere uxoris conceptionem avertit: quare divinitùs morbo affectus interiit.

f *Geneſ.* 38. 6. *&c. Quo anno hæc evenerint, incertum.*

ONESIMUS, Phrygius, ſervus Philemonis, ultimò Pauli Diſcipulus. Hic à Domino, cui & quædam ſubripuerat, profugus (g), anno 62. Æræ Romam ſe contulit. Cùm autem gloriâ clari nominis D. Paulum agnoſceret, (herus enim illius Philemon Chriſti legem profitebatur) omni ſtudio conquiſitum, tandem carcere detentum invènit; eique fugam ſuam faſſus, quidquid vel opis vel obſequii ipſe Philemon præſtitiſſet, per ſe ipſum præſtitit. Divus Paulus verò humaniter exceptum, ſimul & furti

g *Ep. ad Philem.* ℣. 18. *Chryſoſt. Prolog.*

&

Digitized by Google

& fugæ increpatum, Fidei deinde imbutum myſteriis, & baptiſmate ablutum, ad Philemonem remiſit cum Epiſtolâ, quæ inter Canonicas ab Eccleſiâ recenſetur. Iis autem pietatis, Religionis, amicitiæ, aliiſque argumentis ad ſervum cum Domino conciliandum eam inſtruxit, ut in eloquentiæ ad perſuadendum exemplar proponi poſſit. Philemon eâ perlectâ, Oneſimum, non ut ſervum, ſed ut amicum, & fratrem excepit, quem paulò poſt ad D. Paulo miniſtrandum iterum Romam remiſit. Ejus autem miniſterium à Paulo adhibitum fuiſſe conſtat, nam Oneſimus quaſdam ab eo tunc conſcriptas Epiſtolas detulit, illam, exempli gratiâ, quam Paulus adhuc in vinculis miſit ad Coloſſenſes, anno Chr.62.

Eo poſt tempore Oneſimus Evangelicis miniſteriis ſe totum addixit. Apoſtolorum Conſtitutiones eum Berœç in Macedoniâ Epiſcopatu à D. Paulo inſigoitum tradunt (*h*). A` Martyrologiis Apoſtolus vocatur & Martyr. Poſt D. Timotheum ad Epheſi Epiſcopatum à Paulo evectus eſt, juxta Martyrologium Romanum; & hunc eſſe addunt alii, de quo veluti de ſedente ad gubernium Epiſcopatûs Epheſi anno Cht.107. S. Ignatius Martyr loquitur, cujus tamen ſententiæ validum nullum eſt argumentum (*i*). Ejus dies Feſtus, qui à Græcis agitur 15. Decembris, à Romano Martyrologin diei 16. Februarii addicitur, à quo etiam fertur poſt D. Timotheum Epheſi Epiſcopatu aſſumpto, eique prædicationis munere à S. Paulo impoſito, Romam inter vincula deductus, ibique pro Chriſti Fide lapidibus obrutus. Ejus corpus Romæ primò ſepultum, Epheſum deinde delatum eſt.

h *Conſtit. l.*7. *c.*46.

i *Vide Tillemont. not.* 70. *in S. Paulum.*

ONESIPHORUS, de quo S. Paulus (*k*), ab Aſiâ profectus, ubi quàm maximè Eccleſiæ inſervierat, Romam vênit, & S. Paulo tunc temporis in carcere detento, & ferè ab omnibus derelicto vehementer profuit; quamobrem ſibi, ſuæque domui ejuſdem Apoſtoli benedictionum cumulum eſt conſequutus. Ejus Feſtum diem Græci agunt 29. Aprilis, & 8. Decembris, primò Colophonis in Aſiâ, deinde Cæſareæ Epiſcopum vocant, quin tamen cuinam Cæſareæ præfuerit, exhibeant: inſuper inter 70. Domini Diſcipulos eum enumerant, & videntur etiam Martyrem appellare. De Oneſiphoro Martyrologium Romanum hæc habet, die 6. Septembris: *In Helleſponto S. Oneſiphori ....qui ibidem unà cum S. Porphyrio juſſu Adriani Proconſulis acriter verberatus, & à ferocibus equis raptatus ſpiritum Dei reddidit.*

k *Vid.* 2. *ad Timoth.*1. 16. *& Theodoret. in* 1. *Timoth. A. Chr.*65.

I. ONIAS I. Judæorum Pontifex, ſucceſſit patri ſuo Jeddoæ (*l*), ſive Jaddo, & annis viginti Hebræorum Rempublicam geſſit (*m*). Simonem, & Eleazarum procreavit. Poſt Oniam Simon Juſtus Pontificatum geſſit.

l *Joſeph. Antiq. l.* 11. *c. ultim. ad finem.*

m *Ab A. M.* 3682.*ad*3702. *ante Chr.*298. *ante Ær.*302.

II. ONIAS II. filius Simonis Juſti, Pontifex Judæorum, qui quòd tenerâ adhuc eſſet ætate, ſtatim poſt patrem, anno 3711. vitâ functum, Pontificatum non aſſumpſit, quem proinde ſuſcepit ejus patruus Eleazar, cui poſt annos triginta, anno nempe 3744. mortuo, non Onias II. ejus nepos, & legitimus hæres ſucceſſit, ſed avi frater Manaſſes, qui Pontificatu occupato anno 3745. obiit anno 3771. Tunc tandem Onias II. eâ dignitate potitus, ab anno 3771. uſque ad 3785. ante Chr.215. ante Ær.219. Pontificatum geſſit. Is, inquit Joſephus (*n*), puſillanimis erat, atque adeò avarus, ut in diſcrimen patriam ſuam adduxerit; cùm enim ejus majores Ægyptio Regi viginti talenta penderent, renuit ipſe ſolvere illud vectigal, quod ad Gallicam pecuniam rèdactum (pro quolibet talento 2400. libras intellige) 48000. libris reſpondet.

n *Joſeph. Antiq. l.*12. *c.* 3. *&* 4.

Ptolemæus Evergetes iratus, miſſo Jeroſolymam legato, minitatus eſt Oniæ, ni penderet vectigal, Judæam militibus ſuis ſe diviſurum, & novas Colonias eò deducturum: quibus auditis territi quidem ſunt Judæi; Onias tamen omnia contempſit. Quare Joſephus Tobiâ patre natus è ſorore ejuſdem Pontificis, Oniam induxit, ut ſe ad Ptolemæum Ægypti Regem Legatum mitteret: quo ſuſcepto munere, ubi ad Regem pervênit, eius unà & Reginæ animos ita ſibi comparavit, ut quæcumque voluit, impetraverit. Palæſtinæ, & Syriæ vectigalia ſibi conduxit, & duplo plus quàm cæteri licitatores, Regi numeravit.

Oniæ II. Simon II. ejus filius ſucceſſit, anno 3785. Hunc putant nonnulli illum eſſe Oniam II. quem commendat Jeſus Filius Siriach, & cap. 1. Simonem appellat; & ad quem Lacedæmones Epiſtolam miſère, cujus meminit Joſephus (*o*); quam tamen alii ſatiùs ad Oniam III. de quo mox infra, pertinere arbitrantur.

o *Antiq.l.*12. *c.*5.

III. ONIAS III. Simonis II. filius, Pontifex conſtitutus (*p*). Joſephi Hiſtoria de Oniæ III. ſucceſſione longè alia eſt ab eâ, quæ Libro ſecundo Macchabæorum recenſetur. Simon Pontifex, inquit Joſephus, tres ſibi filios, *Oniam* nempè *III. Jaſonem*, ſeu *Jeſum*, & *Oniam*, ſeu *Menelaum*, procreavit. Oniæ III. defuncto, ſuperſtes fuerat ejus filius Onias, cujus tenera ætas cùm Summo Sacerdotio impar eſſet, Rex Antiochus Epiphanes Jaſonem, Oniæ III. fratrem, conſtituit Pontificem, in quem brevì irâ commotus, eam dignitatem ipſi ereptam, in Menelaum alio nomine Oniam, contulit. Ita factum eſt, ut quilibet Simonis Juſti filius Pontifex fuerit: duobus tamen ultimis Pontificatum gerentibus, injuriâ Oniæ IV. ex patre Oniâ III. ad quem ſucceſſionis jure Sacerdotium devenerat. Ita Joſephus.

p *Antiqu. l.* 12. *c.*4. *ad finem. A. M.* 3805. *ante Chr.*195. *ante Ær.*199.

Rem tamen aliter narrat Secundus Maccabæorum (*q*). Sub Oniâ III. Pontifice Heliodorus à Rege Seleuco miſſus Jeroſolymam vênit, ut inde Templi theſaurum aſportaret; à quo ſcelere ab Angelis Judæorum adjutoribus probibitus, deſtitit. Inde Onias à quodam Simone ad Regem Syriæ tanquam patriæ proditor, delatus, Antiochiam ſe contulit, ut in ſe ipſum congeſta dilueret. Intereà mortuo Seleuco, frater ejus Antiochus Româ regrediens, Regnum cœpit; ad quem progreſſus Jaſon Oniæ frater ei pecuniam obtulit, ut Pontificatum ſibi traderet: eoque ſic comparato, Jeruſolymam rediit, Oniâ interim Antiochiæ degente, quin poſſet apud Regem jus ſuum vindicare.

q 2. *Macch* 3. 1. *&c.*

A. M. 3818. *ante Chr.*172. *ante Ær.*176.

A. M. 3819. *ante Chr.*171. *ante Ær.* 175.

Tri-

Triduo poſt, Menelaus Simonis frater (qui nec Jaſonis, nec Oniæ frater dicitur) ab Jaſone Antiochiam miſſus, ut Regi pecunias deferret, eumque de rebus gravibus conſuleret, Epiphanis animum in ſe ita convertit, ut ei 300. talenta præ iis, quæ Jaſon dederat, Regi numerans, ſibi Pontificatum comparaverit. Quare Jaſon à Sacerdotio amotus, in Ammonitarum regionem compulſus, aufûgit. Cùm verò Menelaus pecuniam, quam ſpoponderat, ſolvere non poſſet, eam dignitatem amiſit, quæ in ejus fratrem Lyſimachum collata eſt. Hæc inter, citato curſu in Ciliciam progrediens, ut quarumdam urbium à ſe deficientium tumultum cohiberet, Andronicum pro ſe Antiochiæ præfecit; qui à Menelao pecuniæ vi eò eſt deductus, ut Oniam III. legitimum Judæorum Pontificem ex Daphnes aſylo per fraudem eduxerit, & perjurus interfecerit (r). Quamobrem non modò Judæi, ſed etiam Ethnici, ad iram concitati, apud Regem è Ciliciâ regreſſum, conqueſti ſunt, qui Oniæ prudentiæ & cæterarum virtutum memor, à lachrymis minimè abſtinuit, juſſitque Andronicum ſummo dedecore per Urbem trahi, ibique interfici, ubi Oniam interemerat.

A. M. 3831. *ante Chr.* 169. *ante Ær.* 173.

r 2. *Macch.* 4. 32. *&c. A. M.* 3834. *ante Chr.* 166. *ante Ær.* 170.

Rarò invenies, quos Scriptura æquè ac Oniam III. commendaverit. Huic Lacedæmonum Rex Arius Epiſtolam miſit (s): *Arius Rex Lacedamonum Onia Sacerdoti magno ſalutem. Inventum eſt in Scripturâ de Spartiatis, & Judais, quoniam ſunt fratres, & quòd ſunt de genere Abraham. Et nunc, ex quo hac cognovimus, bene facitis ſcribentes nobis de pace veſtrâ.* Jonathas Machabæus Legatis Romam anno 3860. miſſis, mandavit, ut regredientes ad Lacedæmones ſe conferrent, & cum eis fœdus renovarent, uti cum Romanis renovaverant (t); Epiſtolæ autem, quam Lacedæmonibus ſcripſit, prædictam Arii inſeruit. Hanc etiam refert Joſephus, mutatis tamen phraſi, atque periodo (u). Quoad Lacedæmonum, & Judæorum cognationem videatur ſuo loco, *Lacedamones*, & Diſſertatio, quam præpoſuimus Libro primo Macchabæorum. En Elogium, quo Macchabæorum ſecundo commendatur Onias III. (x): *Cùm Sancta Civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè cuſtodirentur propter Onia Pontificis pietatem, & animos odio habentes mala, fiebat, ut & ipſi Reges, & Principes locum ſummo honore dignum ducerent, & Templum maximis muneribus illuſtrarent; ita ut Seleucus Aſia Rex de redditibus ſuis praſtaret omnes ſumptus ad miniſterium Sacrificiorum pertinentes.* Videantur etiam, quæ dicuntur, Macchabæorum ſecundo (*), ubi Onias unà cum Propheta Jeremiâ per quietem apparuit Judæ Macchabæo, cui & Jeremias aureum gladium tradidit.

s 1. *Macch.* 12. 20. *A. M.* 3817. *ante Chr.* 183. *ante Ær.* 187.

t 1. *Macch.* 12. 5. *&c. A. M.* 3860. *ante Chr.* 140. *ante Ær.* 144.

u *Antiquit. l.* 12. *c.* 5.

x 2. *Macch.* 3. 5. *&c.*

* 2. *Macch.* 15. 12.

IV. ONIAS IV. Oniæ III. filius, qui à patruorum Jaſonis & Menelai ambitu, & à Regis Syriæ injuſtitiâ prohibitus, Pontificatum nunquam eſt conſequutus. Menelao tamen mortuo eò ſe perventurum ſperabat: quo tandem (y) Regis juſſu interfecto, & ab Eupatore Antiocho, *Alcimo* ſeu *Jacimo* ex genere quidem Aaronis, non tamen ex domo Oniæ, ad Pontificatum aſſumpto; Lyſiâ denique Syriæ Præfecto Antiochum ſuadente, ut ab eâ domo Pontificatum auferret (z), ſpe omni deſtitutus ad Ptolemæum Philometorem Ægypti Regem ſe contulit (a); cujus, unà & Reginæ Cleopatræ ejus uxoris, animum ita ſibi devinxit, ut vero Deo in Regione Heliopoleos Templum extruendi facultatem impetraverit (b). Templum hoc dictum eſt *Onion*, de quo nos infra v. *Onion*.

y 2. *Macch.* 13. 4. *Joſeph. Antiq. l.* 12. *c.* 15. *A. M.* 3842. *ante Chr.* 158. *ante Ær.* 262.

z *Antiq. lib.* 12. *cap.* 15. *& l.* 20. *c.* 8.

a *A. M.* 3842. *ante Chr.* 158. *ante Ær.* 162.

b *Templum hoc extructum fuit multo poſt anno ſcilicet* 3854. *ante Chr.* 146. *ante Ær.* 150.

Libro ſecundo contra Appionem refert Joſephus, Ptolemæum Philometorem, & Cleopatram ejus conjugem eam ſpem, & amorem in Onia, & Doſitheo Judæis collocaſſe, ut totius exercitûs imperium eis demandaverint. Mortuo autem Rege Philometore, cùm Cleopatra filio ſuo adhuc infanti legitimo hæredi Regnum ſervare vellet, Ptolemæus verò Evergetes, aliter *Phyſcon*, ei obſiſteret, Oniam Regina adhibuit, ut obſiſtentis vim refringeret. Quare Onias quorumdam Judæorum exercitu inſtructus, Alexandriam ſe contulit, in eâque excitatam ſeditionem cohibuit. Ptolemæus autem, coactâ Cleopatrâ, ut ſibi nuberet, ipſâ nuptiarum die in matris ſinu infantem Principem perêmit, omneſque eidem adhærentes gladio perdidit, inter quos fortè etiam Oniam, licèt eâ de re certi nihil.

V. ONIAS V. aliter Menelaus, juxta Joſephum (c), Simonis Juſti filius, & Oniæ III. frater; juxtà verò Macchabæos (d), frater cujuſdam Simonis ex Tribu Benjamin, qui ad Regem Syriæ Oniam III. de proditione detulerat. Menelaus igitur, ſivè Onias V. anno Mundi 3832. Pontificatum aſſumpſit, & 3842. ante Chr. 158. ante Ær. 162. interfectus interiit. Hic ab Jaſone, qui Pontificatum (e) occupaverat, Antiochiam miſſus, ut Antiocho Epiphani pecuniis delatis, ejuſdem animum de quibuſdam maximi momenti rebus exploraret, eâ ſe geſſit calliditate, ut Regis animo ſibi comparato, & 300. eidem, ſupra ea, quæ Jaſon ſpoponderat, talentis oblatis, de Pontificatu Jaſonem exturbavit, eamque ſibi vindicavit dignitatem. Demum acceptis à Rege mandatis, ſuperbus & tumens Jeroſolymam rediit; quare Jaſon fugâ ſibi conſulens, ad Ammonitarum regionem confûgit.

c *Antiq. l.* 12. *c.* 4. 5.

d 2. *Macch.* 4. 23.

e 2. *Macch.* 4. 23. *&c. A. M.* 3832. *ante Ch.* 168. *ante Ær.* 172.

Cùm verò Menelaus oblatas pecunias, vel Soſtrato Arcis præpoſito enixè ad ſolutionem compellente, Regi minimè numeraret, utrumque Antiochus Antiochiam advocavit (f), & Lyſimachum Menelai fratrem ad Pontificatum evexit. Interea Rege citato curſu in Ciliciam profecto, ut quarumdam urbium ſeditionem componeret, Menelaus occaſionem nactus, Andronicum tunc temporis loco Regis Antiochiæ imperantem, muneribus ſibi devinxit; cùmque ab Oniâ III. de furto vaſorum ſacrorum, quæ è Templo aſportata partim donaverat, partim vendiderat, argueretur, eò uſque Andronicum deduxit, ut ſibi indulgens Oniam occideret. Quare Antiochus domum regreſſus, impium Proregem de tanto crimine redargutum, merito ſupplicio interfecit.

f *A. M.* 3834. *ante Chr.* 166. *ante Ær.* 170.

Menelaus tamen impiam vitam aliquandiù produxit (g); quo ſuadente cùm Lyſi-

g 2. *Macch.* 4. 39. *&c. A. M.* 3834. *ante Chr.* 166. *ante Ær.* 170.

machus plurimis ſacrilegiis Templum invaſiſſet, populus in eum inſurgens, ejuſque militibus partim vulneratis, quibuſdam etiam occiſis, ipſum quoque Pontificem interfecit. His de rebus apud Antiochum, qui Tyrum devenerat, Menelaus incuſatus, Ptolemæum Dorimeni filium, qui plurimum in aulâ pollebat, maximâ pecuniâ ſibi comparavit; ejuſque operâ non modò vitæ ſuæ conſuluit, ſed mortem ſibi debitam in ſuos detorſit accuſatores; ſucceſſuque protervior Jeroſolymam regreſſus, eò (*h*) inſolentiæ devênit, ut in dies majoribus in civium inſidiis exercceretur. Interea Antiochum in Egyptum profectum falſo rumore occubuiſſe vulgatum eſt; quare Jaſon (de quo nos paulò ante) mille hominibus inſtructus, obſidione einctam oppugnavit Jeroſolymam, & Menelaum in arcem Syris militibus munitam ſeſe recipere coegit. Brevì autem Antiochi mortis evaneſcente rumore, fugâ ſibi Jaſon conſuluit (*i*); Menelaus verò ad ſuos populares conterendos ſibi Præfecturam quamdam vindicavit.

h 2. *Macch.* 4. 50. & 5. 5. *A. M.* 3834. *ante Chr.* 166. *ante Ær.* 170.

i 2. *Macch.* 5. 23. *A.M.* 3835. *ante Chr.* 164. *ante Ær.* 168.

Mortuo Antiocho Epiphane (*k*), ejus filius Antiochus Eupator unà & Lyſias Regni Adminiſter, maximo exercitu Jeroſolymam oppugnaturus profectus eſt; ad quem militibus ſuis ex compoſito commiſtus Menelaus accedens, ſimulabat quidem pro ſalute Judæorum rogare, reverâ tamen ſibi rurſus Jeroſolymæ Principatum conabatur adſtruere. At Eupator hunc omnium malorum cauſam eſſe à Lyſiâ intelligens, ubi (*l*) Jeroſolymâ regrediens in Berœam Syriæ pervênit, à quinquaginta cubitorum turri, in qua quàm maximus cineris ageſtus increverat, eundem in cinerem agi præcipitem juſſit.

k 2. *Macch.* 13. 2. &c. *A. M.* 3841. *ante Chr.* 159. *ante Ær.* 163.

l *Vide Joſeph. Antiq. l.* 12. *c.* 15. & *Uſſer. ad A.M.* 3842. *ante Chr.* 158. *ante Ær.* 162.

VI. ONIAS, vir quidam juſtus, qui quandoque ſiccitatis tempore pluviam precibus impetravit [*m*]. Cùm verò Ariſtobulus cum Hircano Judæorum Pontifice bellum gereret, in ſolitudine ſe abdidit: inventus tamen à Judæis quibuſdam, adductus eſt in caſtra Aretæ Regis Arabum, qui pro Hircano pugnans, Ariſtobulum Jeroſolymis obſederat, ut diris Ariſtobulum, & quotquot ejus factionem ſequebantur, devoveret. Cùm verò diù id recuſans cogeretur à turbâ, ſtans in medio eorum ſie precatus eſt: *Deus univerſi hujus Mundi Rex, quoniam & hi, qui mecum ſtant, tuus ſunt populus, & qui oppugnantur tui ſunt Sacerdotes, precor, ut neque hos contra illos, neque illos contra hos, orantes exaudias.* His auditis, Judæorum quidam lapidibus ſtatim obrutum interfecerunt.

m *Antiq. l.* 14. 3. *A. M.* 3939. *ante Chr.* 61. *ante Ær.* 65.

ONION. Nomen Templi, quod Onias IV. in Ægypto erexit (*n*). Onias hic, de quo nos paulò ante, eirca annum 3842. (*o*) in Ægyptum profectus, ita Ptolemæi Philometoris, & Cleopatræ ejus conjugis animos ita ſibi devinxit, ut militum omnium imperium ſit conſecutus, & Jeroſolymitanum Templum ſimile conſtruendi, eique Levitas, & Sacerdotes Hebræos addicendi facultatem impetraverit (*p*). Tale autem opus ideireò præcipuè eſt aggreſſus, quòd Iſaias 600. ante annos Judæi cujuſdam operâ Domino Templum in Ægypto erigendum fore prædixiſſet. Quamvis verò Iſaiæ verba non referat Joſephus, ea tamen hæc eſſe minimè ambigimus (*q*). *In die illâ erunt quinque Civitates in terrâ Ægypti loquentes Linguâ Chanaan* (quæ eadem eſt ac Lingua Hebraica) *& jurantes per Dominum exercituum. Civitas Solis vocabitur una* (Hebræum legit (*r*) Civitas anathematis). *In die illâ erit altare Domini in medio terra Ægypti, & titulus* (ſeu monumentum) *Domini juxta terminum ejus, & erit in ſignum & in teſtimonium Domino exercituum in terrâ Ægypti.*

n *Circa A.M.* 3854. *ante Chr.* 146. *ante Ær.* 150.

o *Vide Uſſer. ad hunc annum p.* 56. 57.

p *Joſeph. Antiq. l.* 13. *c.* 6.

q *Iſai.* 19. 18. &c.

r Hir Hacherem. Civitas Anathematis. *Aquila. Sym. Theodoret. & Vulgata legunt:* Hir Hacheres. Civitas Solis. *Et ideo fortè Onias conſtruxit, vel conſecravit Templum in Nomo Heliopolis.*

Supplex autem Libellus, quo Onias Ptolemæum obſecratus eſt, hæc complectebatur; Dum ego unà & Judæi, quibus præfueram, tuis bellis detinebar, pluresque peragrabam regiones, plurima intuitus ſum templa, quæ in Cœleſyriâ, in Phœniciâ, & in urbe Leontopolis, in Nomo Heliopoleos in Ægypto ſitâ Judæi ſibi conſtruxerant; quod utique è re minimè eſſe cenſeo; vereor enim, ne hine in plurimas diviſiones invicem abeant, uti cultûs diſparitas, & Templorum multitudo diſcriminavit Ægyptios. Quare obſecro te, ut locum operi, quod meditor, maximè accommodatum, ſacris animalibus (*s*). & ruinis, reliquiis præſertim Templi diruti, neminique dicati, undique refertum, quem ipſe in Arce, quæ Bubaſte Deſerta dicitur, aſpexi, mihi elargiaris, ut ibi Judæorum Deo ad formam Jeroſolymitani Templum erigam, quò convenientes Judæi Ægypti incolæ in Judaicæ Religionis cæremoniis, & ritibus exerceri valeant; & inde fiat, ut à ſchiſmatibus abhorrentes, animo concordi tibi famulentur, atque obſequantur. Iſaias enim vaticinatus eſt, Domino Templum in Ægypto erigendum fore, & eâ de re alia plura præmonuit.

s *Oniam puto hic ea denotaſſe animalia, quibus Ægyptii utpote alicui Idolo Ægyptio dicatis, mortem non inferebant, cujuſmodi erant angues, crocodili, ibides. Cùm autem iis undique Bubaſte oppleretur, ea propter tellus inculta videbatur, atque deſerta.*

Hæc Oniæ poſtulanti Rex & Regina indulſere; cùm tamen difficillimè ſibi ſuaderent, Deo gratum fore Templum in loco turpi, & animalibus oppleto erectum, ſi quid eâ in re Divinæ Legi fieret adverſum, criminis conſortes omninò ſe nolle eſſe proclamarunt. Cùm tamen ab Iſaia hæc prædicta fuiſſe intelligerent, conderet, omnemque in ſe culpam venturam ſeiret. Quibus auditis, Onias nihilominus Templum erexit, ad formam quidem Jeroſolymitani, amplitudine tamen, & magnificientiâ ſatis inferius; cui etiam Sacerdotes & Levitas addixit, qui in iiſdem, quæ Jeroſolymis, cæremoniis, & ritibus exercebantur.

De Templo Onio (hæc habet Joſephus) (*t*): *Ptolemæus Oniæ dedit locum, centum & octoginta ſtadiis à Memphi diſtantem. Heliopolitanus autem ille tractus dicitur, ubi Onias Templum quidem diſſimile ei, quod eſt in Hieroſolymis, turrim autem ſimilem extruxit ingentibus ſaxis, ſexaginta cubitis erectam* (*u*). *Ara autem fabricam ſecundùm patriam imitatus eſt, & donariis ſimiliter exornavit, præter candelabri confectionem. Candelabrum enim non fecit, ſed informatum aureum lychnum tanquam jubaris luce radiantem de aureâ catenâ ſuſpendit. Totum verò circa Templum ſpatium coćto latere circumdedit ſaxeas portas*

t *Joſeph. de Bell. lib.* 7. *c.* 30.

u *Turris hæc propriè Templum erat, nempe Sanctum, & Sancta Sanctorum, quorum ſtructura quadrata, & oblonga veluti turrim referebat. A. Chr.* 70.

tas

tat habente. Conceſſit autem Rex etiam multum agri modum, ac pecunia redditus, ut & Sacerdotibus eſſet copia ad multa, quæ Dei cultus deſideraret. Judæi tamen, atque Jeroſolymæ Sacerdotes hoc Templum ægrè ferebant: quare inter Ægypti Judæos & Judæos Paleſtinæ novum aliquod eâ de re diſſidium quotidie oriebatur.

Templo Jeroſolymitano à Romanis diruto, jure ſuſpicio fuit, ne Judæi patriâ depulſi, in Ægyptum confugerent, ubi in Templo Onio coacti, novam defectionis cauſam molirentur. Quamobrem Veſpaſianus à Lupo Alexandriæ, & Ægypti Præfecto de latronibus, qui ab Judæa in Ægyptum ſe contulerant, monitus juſſit, ut Templum omnino dirueretur (x). Lupus verò Templum tantummodò clauſit propè annum Æræ 73. annos circiter 223. poſtquam conditum fuerat. Inde Paulinus, qui Lupo mortuo ſucceſſit, donariis omnibus, & divitiis omnino ſpoliatum, clauſis foribus ita inacceſſum fecit, ut ne veſtigium quidem divini cultûs in eo remanſerit. Hic finis, quo deſiit *Onion*.

x *Joſeph. l. 7. de Bello c.30.*

ONIX. Vide *Onyx*.

ONKELOS, Chaldaicæ Paraphraſis in Pentateuchum celeberrimus author, quem Judæi genere Ethnicum Judaiſmum complexum eſſe volunt, aliquandiù ante Chriſtum vivente Hillele. Ejus Paraphraſis Judæorum reliquis planè præſtat, & utinam Vetus omne Teſtamentum, uti Pentateuchum, explanaſſet. Probat Morinus eam eſſe recentiorem quàm fertur ab Judæis, prioremque Talmud Babylonico, Jeroſolymitano verò poſteriorem conſtituit; cujus inſuper cùm S. Hieronymus non meminerit, ipſo Hieronymo poſteriorem jure ducimus.

Judæorum quidam Onkelon Titi Imperatoris filium, alii ex ſorore nepotem appellant. Alii etiam Paraphraſim, quæ ipſi tribuitur, eodem longè vetuſtiorem conſtituunt; adduntque Titi nepotem fuiſſe & Magum celeberrimum, qui cùm Proſelytus fieri vellet, Titi, Balaami, & Jeſu Chriſti animas, ex quibus plura ſciſcitaretur, evocavit. Alii denique Rabbini Paraphraſtem Onkelon eundem fuiſſe ac Aquilam, Scripturæ Græcum Interpretem, omninò tuentur. P. tamen Morinus hæc omnia, quæ ab eo accepimus, in ſuis Biblicis Exercitationibus validiſſimè improbat (y).

y *Exercit. Bibl. l.2. Exercit.8. c.6.*

ONO, Tribûs Benjamin civitas, quam vel condiderunt, vel ſaltem inſtaurarunt filii Elphaalis, ex Tribu Benjamin (z). Quinque milliaribus diſſita eſt à Lod, ſeu Lyddâ, quam quoque filii Benjamin conſtruxere.

z 1. *Par.* 8. 12.

ONO, ſecundus filius Lod (a). Puto ego eſſe urbem Lyddæ, atque Ono ejus eſſe filiam; oppida enim à Scripturâ filiæ vocantur earum urbium, à quibus ortum duxerunt (b).

a 1.*Eſdr.*2.33.

b *Confer* 1. *Eſdr.* 2. 33. *cum* 1. *Par.* 8. 12.

ONOCENTAURUS, animal commentitium, ex corpore humano, & ex coxendicibus, & curibus aſini conflatum. D. Hieronymus utitur hoc verbo in Iſaia (c): *Occurrent* (in everſione regionis Edom) *Dæmones Onocentauris*. Hæbreum ad literam legit: *Ziim occurrent Iim:* quod ita verti poſſet: *Piſcatoribus occurrent Inſulæ;* ea ſcilicet regio deſerta erit, & aquis operta.

c *Iſai.* 34. 14.

ONOCROTALUS. Avem hanc inter impuras recenſet Moyſes (d). Hebræum legit *Kaath*, quæ vox oritur à quodam verbo, quod ſonat *evomere*. Septuaginta verterunt *pellicanum*, qui oſtrea plurima cum ſuis conchis deglutiens, poſtea evomit, & à conchis, quas ſtomachi calor reſeravit, oſtrea educit. *Onocrotalus* verò avis eſt pellicano ſimilis, quæ ſub roſtro ad gutturis initium ſaccum, ſeu inglitviem adeò amplam gerit, ut aliquando in eâ integer infans fuerit inventus. Hebraicè dicitur *cos*, quo ſcyphus, aut vas ſignificatur. Vide *Nycticorax*.

d *Levit.* 11. 18.

ONYX, ſeu *Onyx*. Vocem iſtam ad duo ſignificanda Scriptura uſurpat, *unguem* nempe *odoratum*, & lapillum ejuſdem nominis, *onychem*. Si etymologiam nominis perpendamus, *onyx* unguem planè refert. Hæbreum *ſchecheleth* (*), quod ab Hieronymo apud Septuaginta *aromaticus unguis* vertitur, alii vertunt *laudanum*, vel *bdellium*: plerique tamen Commentatores eam vocem intelligunt de ungue odorato, qui conchæ piſcis *purpura* ſimilitudinem quàm maximè refert. In Indiarum paludibus ſpicâ nardi affluentibus, onychem piſcantur: cùm autem eâ herbâ veſcatur, idcirò ejus conchæ, quæ exhauſtis ab æſtate paludibus colliguntur, vehementer redolent. Perfectiorem onychem, qui & albus, & magnus eſt, reperire eſt in Erythræo; Babylonicus verò niger eſt, atque inferior. Hæc de onyche Dioſcorides.

* *Exod.* 30. 34.

ONYX, lapillus, gemma undecima eſt Rationalis Pontificis Judæorum. Hæbreum legit *ſohem*, quæ vox diverſimodè, *onyx* nempe, *ſardius*, & *ſmaragdus* explicatur (e). Nos veriùs ſmaragdum intelligimus (*). Eſt autem *onyx* achatis ſpecies, ad album & nigrum vergentis, cujus proinde color cùm ad unguem accedat, *onyches*, ſeu *unguis* nomine eſt appellatus.

e *Exod.*28.20. *Hebream* ſohem *Joſeph. Aquil. Hieron. Jun. Lud. de Dieu, ubique plures Onychinum lapidem vertunt.* *Et Exod.* 28. 9. *Hieron. Sym. & Theodot. Onychem; Septuaginta verò & alii ſmaragdum.*

* *Vide Interpp. in Geneſ.*2.12.

OOLIAB, filius Achiſamech, ex Tribu Dan, unà & Beſeleel, ad Tabernaculi conſtructionem electi (f).

f *Exod.*35.34.

OOLIBA, & *Oolla*, nomen utrumque fictum, & ab Ezechiele ad Judæ, & Samariæ Regna ſignificanda in ſuis Prophetiis uſurpatum. Inducuntur veluti duæ ſorores ex Ægyptiorum genere, quarum *Oolla* Samariam indicat, *Ooliba* verò Jeruſalem. Illa, *Tentorium*, hæc autem, *Tentorium meum in ipſâ eſt*, ſignificat. Utraque Ægyptiorum, atque Aſſyriorum ſuperſtitiones amplexæ, iiſdem pudicitiam ſuam proſtituêre; quare à Domino derelictæ, & in captivitatem adductæ, crudelibus ſervitutis ſuppliciis affectæ ſunt.

OOLIBAMA, uxor Eſau; Jehus, Ihelon, & Core mater (g), filia Anæ filiæ Sebeonis. Vocatur & Judith (h). Incertum eſt, an hujus nomine vocata ſit Civitas *Oolibama*, an ita ipſa vocari cœperit, poſtquam eamdem urbem ſibi Eſau comparaverat.

g *Geneſ.*36. 3.

h *Gen.*26. 34.

OOLIBAMA, urbs regionis Edom (i).

i *Vide Geneſ.* 36. 41. & 1. *Par.*1. 52.

OOLIBAMA, ſeu *Oholibamah*, ſignificat: *Tentorium meum erectum eſt*.

OOLLA, ſoror natu major *Ooliba*, quæ Samariam indicat (k).

k *Vide Ezech.* 23. 3. & *Ooliba*.

OOZAM, filius Naaræ, ex Tribu Judę.

1. *Par.* 4. 5.

OPHAZ (*l*), vel *Uphaz* (*m*), aut *Phaz* (*n*). Idem eſt aurum *Ophaz*, *Uphaz*, *Phaz*, & *Ophir*. Hoc fortè eſt, quod in Phaſide Colchorum inventum, in aliquâ ex urbibus Ophir vendebatur, atque commutabatur (*o*).

l *Cant.* 5. 11.
m *Dan.* 10. 5.
n *Jerem.* 10. 9.
o *Vide noſt. Diſſert. de region. Ophir ante Coment. in Geneſ.*

OPHEL. Meminit Scriptura fuiſſe Jeroſolymis murum, & turrim Ophel. Joathan Rex Judæ, in muro *Ophel* plura conſtruxit (*p*). Manaſſes verò murum ædificavit extra civitatem Davidis, ad occidentem Gihon, in convalle, ab introitu portæ piſcium per circuitum, uſque ad Ophel (*q*). Poſt captivitatem *Nathinai* incolebant Ophel (*r*); quare murus, & turris iſta non potuit longè abeſſe à Templo, ad cujus miniſterium ſeſe quolibet horâ paratos exhibere opus erat. Meminit Michæas turris Ophel (*s*): *Et tu turris gregis nebuloſa, filia Sion.* Hebræum enim legit, *& tu turris gregis, Ophel, filia Sion.* Verbum *Ophel* quidam hìc verterunt *Propugnaculum*. Jeroſolymis extabant *Porta Gregis*, & *Turris Ophel*. Meminit etiam Joſephus *Ophlar* (*t*), nempe *Ophel*, quem locum & ipſe non valdè procul à Templo conſtituere videtur.

p 2. *Par.* 27. 3.
q 2. *Par.* 33. 14.
r 2. *Eſdr.* 3. 26. & 11. 21.
s *Mich.* 4. 8.
t *De bello l.* 2. *c.* 18. & *l.* 6. *c.* 6. & *l.* 7. *c.* 13.

OPHER, ſecundus filius Madian, & Abrahami, & Cethuræ nepos (*u*). Hic fortè Inſulam Urphæ in Erythræo, vel urbem Orphæ in Diarbekiâ habitatoribus frequentavit. S. Hieronymus citat Alexandrum (*x*) Polybiſtorem, & Cleodemum, nomine Malchum, aſſerentes, *Opher*, aliàs *Apher*, Lybiam adortum ſibi eam vindicaſſe, & Africam vocari conſtituiſſe. Hujus belli comitem ipſi Opher Herculem adhæſiſſe ferunt.

u *Geneſ.* 25. 4.
x *Hieronym. Quæſt. Hebr. in Geneſ.*

OPHER. Principem Chananæum, Regem *Opher* occidit Joſue (*y*). Hæc urbs fortè eadem eſt, ac *Ophera* in Tribu Benjamin (*z*); vel *Ephron* ejuſdem Tribûs (*a*); aut *Ephra* Gedeonis patria, aut denique *Ophra*, quinque milliaribus, juxta S. Hieronymum, à Bethel, ad Orientem.

y *Joſue* 12. 17.
z *Joſue* 18. 1.
a 2. *Par.* 13. 19.

OPHI. Meminit Jeremias filiorum Ophi, ex Netophath (*b*).

b *Jerem.* 40. 8.

OPHIM, aliàs *Hupham*, filius Benjamin (*c*) ex quo familia Huphamitarum (*d*).

c *Geneſ.* 46. 21.
d *Num.* 26. 39.

OPHIOMACHUS. Vox hæc, juxta phraſim Græcam, ſonat eum, qui cum ſerpentibus congreditur. Moyſes inter locuſtas, quibus veſci licet, *Ophiomachum* recenſet (*e*). Hebræum *Chargol* legit; Septuaginta verò & Vulgata *Ophiomachum* vertunt. Suidas, & Heſychius cujuſdam Locuſtæ, alis deſtitutæ, quam Ophiomachum vocant, meminerunt. De quibuſdam prægrandi corpore locuſtis (*f*), ſermo eſt apud Plinium, & Ariſtotelem, quæ cum ſerpentibus congrediuntur.

e *Levit.* 11. 22.
f *Ariſt. l.* 9. *c.* 6. *hiſtor. natural.*

OPHIR, filius Jectan. Filiorum Jectan habitatio (*g*) *de Meſſa uſque ad Sephar montem orientalem* protendebatur. *Meſſam* credimus Maſium montem in Meſopotamiâ, & *Montem Sephar* regionem eſſe *Sepharvaim*, aut *Saſpirorum*, quibus Medi ſejungebantur à Colchis. De Ophir progenie, aut quam provinciam ipſe cum ſuis inter Meſſam, & Sephar incoluerit, nihil in Scripturâ. Quæcumque tamen fuerit Ophir regio, eamdem à filiis Ophir frequentatam fuiſſe in diſcrimen vocari non poteſt.

g *Gen.* 10. 29.

OPHIR, regio in Scripturâ celeberrima, de qua Critici quamplurimas ſtatuunt ſententias. Jure hæc frequentata creditur ab Ophir filio Jectan, de quo mox ſupra: ambiguum inſuper non eſt, treſdecim Jectan filios domicilium conſtituiſſe *de Meſſa uſque ad Sephar montem Orientalem* (*h*). At cùm Meſſa, atque Mons Sephar, velut ipſa Regio Ophir, nos lateant, aliò eundum, ut eam regionem conſequamur. Explorarunt Interpretes loca omnia, in quibus Ophir aliqua mentio; & eaſdem naves, quæ navigarunt in Tharſis, navigaſſe etiam ad Ophir (*i*); has inſuper in Erythræo in portu Aſiongaber fuiſſe inſtructas (*k*); tres annos Salomonis claſſi opus fuiſſe, ut iter ad Ophir abſolveret (*l*); eamdem rediiſſe divitem auro, pavonibus, ſimiis, aromatibus, ebore, & ebeno (*m*); aurum denique Ophir quolibet auro pretioſius habitum eſſe, Regionemque Ophir præ cæteris auro affluxiſſe, animadverterunt; & iiſdem licèt argumentis freti, in diverſa tamen diſtracti, in Ophir regione conſtituendâ minimè convenere.

h *Gen.* 10. 30.
i 3. *Reg.* 22. 49. *Confer cum* 2. *Par.* 20. 36. & 3. *Reg.* 9. 28. & 50. 22.
k 3. *Reg.* 22. 49. & 9. 26.
l 3. *Reg.* 10. 22.
m 3. *Reg.* 9. 28. & 10. 11. *Confer cum* 2. *Par.* 8. 18. & 9. 10. &c.

Vult Joſephus (*n*), Ophir regionem eſſe in India, eamque vocari regionem auri, nempe, ut putamus, Cherſoneſum auream, nunc Malaccam, Peninſulam è regione Sumatræ. Lucas Holſtenius (*o*) vagè in India Ophir locat, vel eam Suparam putat in Inſulâ Celebis. Eupolemus (*p*) in Durphe Erythræi Inſulâ ſitam memorat. Peguanum ea eſſe creditur à Maphejo, referente ulteriùs, Peguanos ſeſe genus jactare Judæorum, quos Salomon illuc ad aurifodinas eruendas dimiſerat. A' Poſtello verò, & ab aliis Peruvia dicitur propter auri affluentiam celeberrima. Lipenius, qui de Ophir regione Tractatum inſtituit, ultrà Gangem eamdem ponit, in regionibus Malaccæ, Javæ, Sumatræ, Siami, Bengalæ, Peruviæ, &c. Alii in Americâ (*q*) in Inſulâ, quam Hiſpanam appellant: alii verò in Regno Malabariæ, ſeu Ceilani, vel in Inſulâ Taprobanæ apud Veteres celeberrimâ, Ophir conſtituunt; quam ſententiam pro viribus tuetur Bochartus. Chriſtophorus Columbus, qui primùm anno 1492. Inſulam Hiſpanam repererat, Salomonis Ophir ſe inveniſſe jactabat. Reverà videre in eâ eſt antra in terræ viſceribus adeò effoſa, ut uſque ad milliaria ſexdecim producantur. Quamobrem ex his Salomon aurum eduxiſſe putabatur.

n *Antiq. l.* 8. *c.* 2.
o *Holſten. Notis in Ortelium.*
p *Eupolem. apud Euſeb. l.* 9. *c.* 30.
q *Arias Montan. Genebr. Vatab.*

Non deſunt, qui Africæ Ophir attribuant. Melindenſes, ſeu Sophalenſes in latere orientali Æthiopiæ ſiti, & traditione, & ſcriptis Salomonis claſſem ad aurum ſibi comparandum tribus annis ad ſe navigaſſe tuentur. Joannes Dos Sanctos meminit in Monomotapa cujuſdam montis, quem *Furn* appellat, à pluribus ſodinis effoſſi; additque ibidem vetus oppidum reperiri, quod Reginæ Saba ſedes creditur, in qua etiam regione conſtituit Ophir; quam tamen quidam in Hiſpaniis locant, alii dicunt Angolam, in orâ Orientali Africæ, alii verò Carthaginem, quamvis hæc multò poſt Salomonem extructa fuerit.

Opinatur Grotius (*r*), fortè Salomonis claſſem ad Indos uſque non navigaſſe, ſed ad portum ſolummodò cujuſdam urbis in orâ Arabiæ ad Oceanum ſitæ, quam Ari-

r *Grot. in* 3. *Reg.* 9. 28.

rianus *Aphar*, Plinius *Saphar*, Ptolemæus *Sappheram*, Stephanus *Ṣaphirinam* appellat. Huc ab Indis delatæ merces, Salomonis claſſi imponebantur. Huetius vetus Abrincenſis Epiſcopus, ubi de Salomonis navigatione diſſerit, ſcribit etiam Ophir ſitam fuiſſe in orientali Africæ orâ, quam Arabes Zanguebariam appellant; eoque Ophir nomine ejuſdem oræ *Sophalam* præcipuè vocari ſolitam; Salomonis præthereà claſſem ab Aſiongaber Erythræi portu profectam, & per canalem, quo duo hæc maria junguntur, Mediterraneum ingreſſam, Aromatæ Promontorium, vulgò *Capo di Guadarſui*, præteriiſſe, oramque Africæ percurriſſe, ut perveniret Sophalam iis omnibus affluentem, quæ ad Salomonem devehebat. Nos tamen in Diſſertatione de Ophir regione, quam noſtris in Geneſim Commentariis præpoſuimus, canalem, quo Mediterraneum & Erythræum junguntur, multò poſt Salomonem confectum fuiſſe oſtendimus (*s*).

s *Vid. & Marſham. Can. Ægypt. ſæc.* 15.

Becanus Goropus, & Bivarius Mediterranei portum Aſiongaber eſſe ſtatuentes, non ab Erythræo, ſed à Mediterraneo Salomonis claſſem ſolviſſe tuentur. Ajunt enim Aſiongaber, juxta Scripturam Sacram (*t*), extitiſſe in Idumæâ; Idumæam verò ad Mediterraneum pertinuiſſe, cùm ex Strabone *Gaſtion-gabria*, & *Beto-gabria* ex Ptolemæo, quæ eadem probabiliter eſt ac Aſiongaber, ibidem ſita fuerit. Sanè conſtat, Aſiongaber urbem in Erythræo, vel juxtà Hebræum in *Mari Suph* à Scripturâ locari: at volunt ipſi hoc nomine vagè denotari *Mare Limitum*; quare Erythræo æquè ac Mediterraneo potuit convenire. Quam ſententiam non rejicit Hornius (*u*), quamvis facillimè bis, terque poſſit improbari; 1. enim pro *Mari Suph* mare nullum unquam intelligitur, præter Erythræum: 2. certiſſimè conſtat, urbem Aſiongaber ſitam fuiſſe ſecùs Erythræum, in ſinu *Elat*; 3. demum Idumæa, dum floruit Ptolemæus Geographus, uſque ad Mediterraneum potuit protendi; vivente tamen Salomone, & multò etiam poſt, in Arabiâ Petræâ protrahebatur, ad oram Elat & Aſiongaber. Abbas de Choisy maximè (*x*) proclivis eſt ad eam ſententiam, quæ in Regno Siami Ophir locat. Porrò Regnum, ejuſque vicinia iis maximè affluit, quæ in Ophir Salomon exquiſierat, & ab Aſiongaber adeò abeſt, ut iter uſque illuc tres annos potuerit abſorbere.

t 3. *Reg.* 9. 26. 2. *Par.* 8. 17.

u *Horn. l.* 2. *de origin. Gēt. Americ. c.*8.

x *De Choiſy in Vitâ Salomon.*

Nos tamen, quò eundum, aliâ, novâque viâ incedimus: eam nempe regionem, quæ montes Maſium interjacet ac Saphar, quos veriſimile eſt eoſdem eſſe ac *Tapirorum*, ſeu *Saſpirorum*, Armeniam verſùs, & Mediam, ac Tigris, & Euphratis fontes, ab Ophir Jectan filio, unà cum ſuis fratribus frequentatam arbitramur; nolumus enim hic hujuſmodi regionis fines circumſcribere, ſed ubi tantùm ſita fuerit, definire. Euſtathius quoque Antiochenus (*y*) Ophir in Armeniâ locat. Juſtinianus Imperator in quatuor partes Armeniam dividens, earum alteram appellavit *Sopharam*. Strabo (*z*) Ophir ſtatuit in finibus populorum, quos *Sarapenes* appellat. *Obarenos* ad Cyrum fluvium memorat Quadratus (*a*); Plinius verò *Suarnos*, Portas Caſpias inter, & Montes Gordyæos & Pontum Euxinum conſtitutos. *Pharvaim*, ſeu *Sepharvaim* aurum idem eſt (*b*) cum auro *Ophir*. Sæpè verbo Ophir ad innuendam aſpirationem præponitur litera S. Septuaginta proinde interdum pro *Ophir* legunt *Sophir*. *Sepharvaim* maximè accedit ad montem *Saphar*, de quo Moyſes.

y *Eſtath. Hexaemer.*

z *Strab. l.* 11.

a *Quadrat. apud Stephan. in Otini.*

b 3. *Reg.* 9. 26. *&c. confer. cum* 1. *Par.* 29. 4.

Tria huic ſententiæ objicienda occurrunt; 1. enim in eâ regione, in qua Ophir ſtatuimus, invenire non eſt ea omnia, ad quæ comparanda navigaverat claſſis Salomonis; 2. ea loca, cùm diſtent à mari, maritimo itinere attingi non poterant; 3. triennium ad hoc iter abſolvendum, opus minimè fuerat. Quæ tamen omnia facilè infringimus. Claſſis enim Salomonis tres annos conſumpſit, quia ad plures portus appulit, ut ſibi plurima compararet: ex orâ Æthiopiæ ſimias, ebenum, & pſittacos: ex Ophir, vel ex Emporiis, quò Ophir incolæ convenire conſueverant, aurum: ex aliquo Arabiæ portu ebur detulit, & fortè etiam aromata; etenim ab Aſiongaber ſolvens, potuit ad utramque Erythræi oram, Arabiæ nempè vel Æthiopiæ iter inſtruere, & in Oceanum ingreſſa, omnia Æthiopiæ litora ultra fretum percurrere. Inde oris omnibus Arabiæ, quas interluit Oceanus, peragratis, & iis quæ ſibi opus erant, vindicatis, in Sinum Perſicum pretervecta, & ex utrâque ejuſdem maris orâ pluribus emptis, Euphratem denique, ſeu Tigrim ingreſſa, iter eò protrahere potuit, donec ea flumina poterant navigari.

Memorant Veteres, Emporia quædam ſecùs Tigrim, & Euphratem celeberrima, antequam in Tigri conſtruerentur aggeres, & ab Euphrate rivi deducerentur (*c*), quibus utrumque flumen navigatu difficilius evaſit. Gerreni, Perſici litoris incolæ, ſuis per Euphratem lembis, Thapſacum uſque perveniebant. Hinc fit, ut quamvis prædictæ regiones maritimæ non eſſent, ad eas tamen maritimo itinere per Tigrim, & Euphratem aditus patebat. Quamobrem etiamſi probaretur, Ophir ad neutrum ex his flumen conſtitiſſe, ſatis habemus, quòd utrique ita proxima locaretur, ut facilè inde ad flumina merces transferri valerent. Quamvis denique itineri huic triennium minimè opus eſſet, veriſimiliter tamen menſes triginta, geminas nempe æſtates, & hyemem unicam, idcircò exhauſit, quòd ſibi, quæ venerat quæſitum, comparatura, ad plura loca Salomonis claſſis appulerit. Quos hucuſque citavimus, videantur Authores, nec non Commentatores Libri tertii Regum cap. 9. noſtra denique Diſſertatio in Regionem Ophir, quam Commentariis in Geneſim præpoſuimus.

c *Vide Strab. Geogr. l.* 1. *pluribus in locis.*

OPHNI, & *Phinees*, Heli Pontificis filii. *Filios Belial* Scriptura appellat (*d*), *neſcientes Dominum, nec officium Sacerdotum ad populum*; cùm enim quis pacificam victimam immolaſſet, Sacerdotis famulus, dum coquebantur carnes, tridenti fuſcinulâ, quidquid poterat, è lebete educens, deferebat Sacerdoti. Porrò antequam victimę adeps adoleretur, ab immolante carnem crudam

d 1. *Reg.* 2. 12.

Sa-

Sacerdoti decoquendam poſtulabat; & reſpondenti, ut de more ſineret adipem incendi, & deinde, quodcumque vellet, ſumeret, minimè acquieſcens, Trade nunc, ajebat, alioquin eripiam. Quo utique filiorum Heli flagitio à victimis Domino immolandis populi amovebantur.

Quæ ut intelligantur, animadvertere volumus, ibi Scripturæ Textum nec de holocauſtis, nec de victimis pro peccato, ſed tantùm de hoſtiis pacificorum, ſeu ſpontè devotionis ergo oblatis, quarum dumtaxat ſanguis, adeps, renes, & (*e*) jecoris reticulum Domino adoleri conſueverant. Quidquid inde ſupererat, immolantis erat, eâ tamen lege, ut armum dexterum, & pectuſculum victimæ Sacerdoti (*f*) impertiretur. Quamvis autem non liqueat, an hæc cruda, vel cocta ei traderentur, hinc tamen duo videntur induci: 1. quòd eadem jam cocta Sacerdoti cederent; 2. quòd Sacerdos jure ſibi nil poſſet depoſcere, præter adipem, in Altari non crematum.

e *Levit.* 3. 1. *&c.*
f *Levit.* 7. 31.

Filiorum, qui & dormiebant cum mulieribus ad oſtium Tabernaculi vigilantibus, Pontifex Heli flagitia noverat; quos nihilominus enervibus adeò verbis increpavit, ut minimè perterriti de caſtigandis moribus non cogitaverint. Quare eum mandante Domino redarguit Propheta (*g*), quòd munera Deo offerenda contriviſſet, quòd pluris filios, quàm Dominum duxiſſet, ut unà cum ipſis omnis ſacrificii primitias comederet. Quamobrem minitatus eſt, domum ejus à Templi miniſterio amovendam fore, & eò uſque conterendam, ut eorum nemo uſque ad ſenium ætatem foret producturus; ab eo porrò, cùm proſpera agerentur in Iſraele, æmulum ſuum in Templo videndum; utrumque filium, Ophni & Phinees, eâdem die interficiendos, & ſibi à Domino Sacerdotem fore conſtituendum, qui Divinæ voluntati prorſus obſequeretur.

g 1. *Reg.* 2. 21. *&c. A.M.* 2851. *ante Chr.* 1149. *ante Ær.* 1153.

Aliquot poſt annis (*h*) per adoleſcentem Samuelem ipſi Heli rurſus Dominus exprobravit, quòd filios non redarguerit, neque, ut par erat, mulctaverit; quare Dominus ipſe, quidquid minitatus fuerat, completurus erat in domum ejus, cujus iniquitas nullo unquam tempore neque hoſtiis expianda foret, neque muneribus. Reverà cùm Philiſthini Iſraelitis bellum intuliſſent, & quatuor (*i*) millibus Hebræorum cæſis, fugaſſent cæteros in primo congreſſu, majores natu ex Iſraele in ſui auxilium Arcam Fœderis duci voluerunt: qua ſtatim ab Ophni, & Phinees in caſtra deductâ, iterum tamen, Deo ſic permittente, Iſraelitis cladem intulerunt Philiſthini, interfectiſque Ophni, & Phinees, & hominum 30000. ipſâ Arcâ potiti ſunt, quam detulerunt Azotum. Quæ cùm audiſſet Heli, corruit repentè è ſellâ retrorſum, contritâque cervice occubuit. Uxor quoque Phinees utero gravis, eo dolore correpta eſt, ut doloribus partûs ſubitò agitata, & immaturè pepererit, & pariendo interierit; ita Domino implente, quæ domui Heli fuerat minitatus.

h 1. *Reg.* 3. 10. *&c. Circa A. M.* 2861. *ante Chr.* 1139. *ante Ær.* 1143.
i 1. *Reg.* 4. 1. *&c. Anno M.* 2888. *ante Chr.* 1112. *ante Ær.* 1116.

OPHNI, urbs Tribûs Benjamin (*k*), eadem, ut credimus, ac *Gophni*, ſeu *Gophna*: Hebræum enim *Hain* ſæpè exprimitur inſtar G. Joſephus quindecim milliaribus à Jeroſolymis, Neapolim, ſeu Sichem versùs (*l*), *Gophnam* locat; quam (*m*) alibi etiam quinque milliaribus à *Gebâ*, ſeu *Gebaâ* removet. Frequens apud Joſephum ſermo de Gophna, & Gophniticâ Toparchia: quidquid autem profert, cohæret Euſebio; ait enim v. g. Veſpaſianum captâ Gophniticâ (*n*), Bethel, & Ephræm ſubegiſſe; & alibi (*o*) Titum à Samaria Jeroſolymam versùs progreſſum, perveniſſe Gophnam.

k *Joſue* 18. 14.
l *Euſeb. onomaſt. ad vocem Pharanx. Botryos.*
m *Idem in Gebâ.*
n *Joſeph. l.* 5. *de bell. cap.* 8.
o *Idem l.* 6. *de Bell. c.* 1.

OPHRA, filius Maonathi, ex Tribu Juda. *Par.* 4. 14.

ORACULUM. S. Hieronymus plerumque *Oraculum* vertit, quod alibi pluries *Propitiatorium* appellat. Hebræum (*p*) *Capphoreth* derivatur à *Caphar*, quod ſonat expiare, peccata dimittere, tegere, aliquid operire. Poſſet hæc vox *operculum* verti; erat enim reverà operculum Arcæ Fœderis, ſeu Arculæ ſacræ, in qua Fœderis Leges ſervabantur. In utroque ejuſdem extremo duo ex auro ſolido Cherubim inſidentes, alis invicem protenſis veluti thronum, Domini Sedem, conſtituebant. Quare interdum Deum obſecramus: *Qui ſedes ſuper Cherubim*. Fortè etiam *cappboreth* idcircò *propitiatorium* vertitur, ut innoteſcat, Dominum illic populi ſui preces exaudire, eidemque peccata dimittere; ideò autem *oraculum* exponitur, quòd Deus inde voluntatem ſuam pateſaceret, & oracula ſua Moyſi aperiret.

p *Exod.* 25. 18. *&* 37. 6. *& paſſim.* 70. *Ilaſterion*

ORACULUM. Hoc quoque nomine Sanctuarium venit, ſeu locus, ubi ſita erat Arca Fœderis. Hebræum legit (*q*) *Dabir*; idemque Septuaginta. Chaldæi *Domum propitiationis*; Aquila & Symmachus, *Chrematiſterion* vertunt. *Dabir* tamen propriè oraculum ſignificat.

q 3. *Reg.* 6. 5. *&c. &* 8. 6. *&c. Aquil. Symmach. Chrematiſterion. Pſal.* 17. 2. *Naor.*

ORACULUM. Eâdem hac voce Idolorum oracula referuntur. Babylonis Rex (*r*) in Judæam proficiſcens, cùm perveniſſet ad bivium, Teraphim conſuluit, & ſagittas ſuas immiſcuit, ut ſcrutaretur, an Jeroſolymam invaderet; quem irriſerunt Judæi, velut hominem, qui fruſtra conſuleret *oraculum*, Hebræum ad literam: *velut hominem, qui fruſtra divinationem exerceret*. Omnium celeberrimum Palæſtinæ oraculum Beelſebub fertur, Idolum Accaronis (*s*), quod ſæpè ipſi Judæi conſulebant. Venerationi quoque habebantur Teraphim, ut Michæ Teraphim (*t*) oſtendit: Ephod (*u*) etiam Gedeonis, & Idola, quorum cultus in Samariâ. Illa quidem per falſos Prophetas voluntatem ſuam aperiebant, & enunciabant oracula, ſive ea Dæmonum ope verè loquerentur, ſive falſi Prophetæ populos deciperent, oſtentantes ab Oraculo acceptum, quod per ſe ipſos effabantur.

r *Ezechiel.* 21. 23.
s 4. *Reg.* 1. 2. *&c.*
t *Judic.* 17. 5. *&* 18. 14. *&c.*
u *Judic.* 8. 27.

Plura apud Judæos vera oracula: 1. vivæ vocis oraculum, velutì quæ Deus facie ad faciem, ceu amicus amico, Moyſi aperuit (*x*). 2. Prophetica ſomnia, quæ ſunt à Deo. velutì ſomnium Joſephi, illius fortunæ prænuncium (*y*). 3. Viſiones, ut cùm Prophetæ in extaſim rapti, neque dor-

x *Num.* 12. 8.
y *Geneſ.* 37. 5.

Digitized by Google

dormientes, neque verè vigilantes, ſupernaturalibus viſionibus donabantur (z). 4. Oraculum Urim, & Thummim, quod Pontifex enunciabat indutus Ephod, ſeu Rationali, cui Deus Prophetiæ donum voluit ut adhæreret: quem conſulendi Domini morem ab Joſue (a) uſque ad conſtructionem Templi Jeroſolymitani ſæpè adhibuere. 5. Poſt Templi conſtructionem, quibus Juda & Iſrael affluxere, Prophetas conſulendi mos frequentior inoleverat. Poſt Aggæum, Zachariam, & Malachiam ultimos Prophetarum, quorum apud nos ſcripta oracula, volunt Judæi ſibi Deum impertiſſe id, quod *bath-kol* appellant, filiam nempe vocis. Hæc erat ſupernaturalis Divinæ voluntatis aperta revelatio, vel per monitum internum, vel per vocem ſenſibilem, & externam, quæ à tot hominibus audiretur, qui pro teſte ſufficerent; cujuſmodi vox fuit, quæ in Baptiſmo Domini intonuit (b): *Hic eſt Filius meus dilectus &c.*

z *Geneſ.* 15. 1. & 46. 2. *Num.* 12. 6. *Joel.* 2. 28.
a 1. *Reg.* 23. 9. & 30. 7.
b *Matth.* 3. 17.

Frequens in Eccleſiâ Catholicâ Prophetiæ donum, ac familiare. Idolorum autem oracula penè deſtiterunt, poſtquam Verbum Dei induit humanitatem. Cùm verò Chriſtus Dominus, præter Sancti Spiritûs præſentiam in medio eorum, qui in nomine ſuo congregarentur, Eccleſiam quoque à ſe nunquam relinquendam, nec ab inferi portis opprimendam, ſit pollicitus; nos tot freti promiſſis, Eccleſiæ, utpote Spiritûs Sancti luce perfuſæ, Oraculum in fidei controverſiis decidendis infallibile ducimus, & comprobamus.

OREB, & *Zeeb*, uterque Madianitarum Principes, qui à Gedeone profugi ab Ephraimitis Jordanis vada occupantibus, interfecti ſunt (c); ille quidem in petrâ Oreb; iſte autem in torculari Zeb (d). *Oreb* ſeu *Petram Oreb* fuiſſe pagum, vel ſaltem eodem in loco fuiſſe poſtea conſtructum, nonnulli opinantur. Euſebius, & S. Hieronymus (e) cujuſdam exilis vici meminere, quem vocant Arabam, & tribus milliaribus à Scytopoli ad occidentem removent. Cl. Hermannus Vander-Hart (f) inde putat prodiiſſe *Orebim*, qui Eliæ in torrente Carith latitanti eſcas deferebant (g), & improbat interpretationem, quæ Orebim vertit corvos.

c *A. M.* 2759. *ante Ch.* 1241. *ante Ær.* 1245.
d *Judic.* 7. 24.
e *Euſeb.* & *Hieronym.* in *Arava*, vel *Araba*.
f *Vide Reland. Palæſt. t. 2. pag.* 913. 914.
g 3. *Reg.* 17. 4.

OREB. *Petra Oreb.* Vide ſupra *Horeb*.

OREB. Mons Sinai proximus. Vide *Horeb*.

ORIENS. Hebræi juxta conſtitutionem hominis, qui orientem reſpiciat, orientem *kedem*, nempe ante, occidentem *retro*, *dexteram* meridiem, & ſeptentrionem *ſiniſtram* appellant. Nomine etiam orientis ſæpè intelligunt non modò Deſertam Arabiam, & Moab, & Ammon regiones, utique Palæſtinæ orientales, ſed Aſſyriam etiam, Meſopotamiam, Babyloniam, Chaldæam, potiùs Judææ meridionales, quàm orientales.

Orientis, nomine interdum Prophetæ Meſſiam appellant: *Ecce vir, Oriens nomen ejus* (h). *Ecce ego adducam* (i) *ſervum meum Orientem*. Hebræum pro Oriente *Germen* legit. Chriſtus Dominus Germen eſt Domûs Davidis; eſt etiam *Oriens*, Sol nempe Juſtitiæ, qui oriatur, ut ſedentes in tenebris, & in umbrâ mortis ſuâ luce perfundat. Iſaias quoque (k), & Jeremias (l) Germinis nomen Domino tribuunt, veluti vaticinantes mirandam ejus è Virgine Nativitatem.

h *Zach.* 6. 12.
i *Zach.* 3. 8.

k *Iſai.* 4. 2.
l *Jerem.* 23. 5. & 33. 15.

ORION, ſignum cœleſte, Tauro proximum. Hebræum *Cheſil* (m), juxta veteres Hebræos, ſecundæ magnitudinis ſydus ſignificat, quod *Scorpii Cor* Aſtronomi appellant. Oritur verò ſub æquinoctii autumnalis initium, hyememque prænunciat. A Virgilio canitur *nimboſus Orion*. Significat etiam occidentem; quapropter Septuaginta in Job. 9. 9. & Theodotion in Amos 5. 8. *Veſperum* interpretantur.

m *Job.* 9. 9. *Vide* & *Amos* 5. 8.

ORNAN *Jebuſæus*, cujus erat area, in qua Salomon Templum Jeroſolymitanum erexit. Irato Domino, quòd populum ſuum David numeraſſet (n), Domini Angelus contra Jeruſalem nudo gladio minitans, juxta aream Ornan ſe obtulit videndum; quare David timore perculſus, pronus procidit; Propheta autem Gad, eodem Angelo jubente, Regem monuit, ut in areâ Ornan Altare conſtrueret, Dominoque immolaret. Ornan verò, qui unà cum quatuor filiis triticum in areâ proterens Angelum (o) viderat, & metu percitus ſeſe abdiderat, venientem Davidem proſpiciens, obvius ſtatim perrexit, pronus adoravit, eidemque aream ſuam ad Altare conſtruendum, victimaſque Domino immolandas depoſcenti, non modò aream, ſed & boves, ligna, & triticum hilari animo obtulit; quem tamen indonatum Rex minimè paſſus, 600. auri talenta ei voluit numerari. In Regum ſecundo fertur David (p) pro areâ, & bobus 50. argenteos ſiclos ipſi Ornan perſolviſſe. Quod pretii diſcrimen facilè conciliabit, qui dixerit, aream, & boves 50. ſiclis primò Davidem emiſſe, deinde uſque ad ſiclos aureos 60. pro reliqua Ornan hæreditate numeraſſe. Videantur quæ diximus ad vocem *Areuna*, idem planè ac Ornan, quem *Orphonam* Joſephus appellat (q).

n 1. *Par.* 21. 15. &c. *A. M.* 2987. *ante Chr.* 1013. *ante Ær.* 1017.
o *In Regum ſecundo* 24. 19. *nulla Angeli, quem viderint, mentio; quare fortè in Paralip. pro Rege poſitus fuit Angelus.*
p 2. *Reg.* 24. 24.
q *Antiq. l.* 7. *c.* 3.

ORODI. *Semma de Harodi* (r), vel *Semma de Orori*, filius erat Sarar Arorites, ſeu Ororitæ (s). Videatur infra vox *Semma*, ubi horum Semma diſcrimen pro viribus ſolvimus.

r 2. *Reg.* 23. 25. 33.
s 2. *Reg.* 23. 33. & 2. *Reg.* 23. 11. & 1. *Par.* 9.

ORON, *Oroua*, *Oronaim*, Moabitarum civitas (t).

t *Iſai.* 15. 5. *Vide* & *Joſeph. Antiq. l.* 13. 23. & 14. 2.

ORONTES, Syriæ flumen, quod à monte Libano erumpens, & Emeſam, Apamæam, Epiphaniam, Antiochiam præterfluens, in Mediterraneum egeritur. Scribit Plinius, Libanum inter & Antilibanum egredi. Orontis mentio nulla in Sacrâ Scriptura; nonnulla tamen apud Scripturæ Commentatores.

ORPHA, à pluribus eadem habita, ac civitas *Ur*, è qua egreſſus eſt Abraham, ut pergeret in Haran (u).

u *Geneſ.* 11. 28. &c.

ORPHA, Moabitis, uxor Chelionis, Elimelech, & Noemi filia, quæ ſocrum in Judæam revertentem unà cum Ruth comitari ſtatuerat; ſed cùm Noemi reliquos filios, quibus nuptum traderentur, ſibi non ſupereſſe enunciaſſet, Orpha reverſa eſt in domum ſuam; Ruth verò ſocrui adhæſit, &

uſque

uſque Bethleem proſequuta eſt (*x*). Vide *Noemi*.

x Ruth. 1. 9. &c. Quo anno, incertum.

ORPHONA, Jebuſæus, quem David Jeroſolymâ potitus, vitâ donavit (*y*). Idem hic eſt ac *Areuna*, ſeu *Oruan*, de quo paulò ante.

y Joſeph. Antiq. l. 7. c. 3. A. M. 2956. ante Ch. 1044. ante Ær. 1048.

ORTHOSIAS, urbs maritima Phœniciæ, non procul à Tripoli, è regione Inſulæ Aradi. Tryphon, qui Syriæ Regnum occupaverat, ab urbe Doræ in Paleſtinâ, ubi obſidione ſeptus fuerat, Orthoſiadem, & indè in patriam ſuam Apamæam confugit (*z*).

z 1. Macch. 15. 25. &c. A. M. 3865. ante Chr. 135. ante Ær. 139.

ORTYGOMETRA, *coturnix*. Ejus nominis mentio in Libro Sapientiæ (*a*). De *Coturnicibus* egimus ſuo loco. Vide *Coturnix*.

a Sap. 16. 2. & 19. 12.

ORYX, ſpecies cervi ſylveſtris, in cujus mediâ fronte, juxta Ariſtotelem (*b*), unicum, juxta Appianum, cornua plura eminent. Ex Plinio, præter morem contrario, & ad caput verſo pilo veſtitur (*c*). Plures cum ſylveſtri caprâ Orygem confundunt. Ejus carnes refert Juvenalis aliàs comedi ſolitas (*d*); delicato tamen guſtui minimè accommodas.

Et Getulus Oryx hebeti lautiſſima cœna.

Hebræa vox *tho* (*e*) ut plurimùm vertitur *bubalus*; Septuaginta verò, aliique Interpretes, Biblia Syriaca, atque Vulgata *tho Orygem* explicantia, inter cervos, non inter boves, eum recenſent.

b Ariſtot. hiſtor. animal. l. 2.
c Plin. lib. 8. c. 53. & l. 11. c. 46.
d Juven. Sat. 2.
e Iſai. 51. 20.

OSAIAS, Jezoniæ pater, unus ex primatibus Jeroſolymæ, ætate Nehemiæ (*f*).

f 2. Eſdr. 12. 32.

I. OSEE, ſic primò vocatus eſt Joſue, filius *Nun*, quem Græci *Auſe*, ſive *Auſem* appellant. Indè tamen nomen ejus *Joſue*. Vide *Joſue*.

II. OSEE, filius Beeri, duodecim minorum Prophetarum primus, juxta S. Epiphanium (*g*), ex patriâ *Belemoth*, in Tribu Iſſachar, quæ videtur eadem eſſe, ac *Beelmeon*, in Tribu eâdem, Eſdrelon versùs. Ejus patrem ferunt Rabbini fuiſſe *Beeram* (*h*), Tribûs Ruben Principem eo tempore, quo Theglathphalaſſar nonnullos ex Tribubus Iſraelis in captivitatem adduxit (*i*). Quæ ſi vera ſint, opus erit, Oſee natum eſſe ex Tribu Ruben, & ex patriâ Beelmeon, ultrà Jordanem. Vixit autem in Regno Samariæ, ejuſque Prophetiæ ut plurimùm id Regnum afficiunt, licèt ad Regnum Judæ pertinentia quædam etiam ediſſerat.

g Epiphan. de vit. Prophet.
h 1. Par. 5. 6.
i A. M. 3245. ante Chr. 755. ante Ær. 759. Vide 4. Reg. 15. 29.

Ejus Prophetiæ initio, vaticinatus eſſe dicitur Oziâ, Joathan, Achaz, & Ezechiâ Judæ Regibus, Rege autem Iſraelis Jeroboamo II. imperantibus. Quod utique comprobari nequit, niſi Oſeam plus nimio vixiſſe fateamur: ab initio enim Regni Oziæ uſque ad finem Regni Ezechiæ (*k*) 112. anni enumerantur; quibus ſi addamus 20. ſeu 25. quos ſanè Oſee natum credimus, cùm vaticinari cœpit, anni 132. ſeù 137. complebuntur. Quòd ſi decem à Regno Oziæ, & totidem à Regno Ezechiæ, quibus Oſee vaticinari non potuerit, annos demamus, adhuc tamen 112. vel 115. ſupereſſent: quod diutinum vaticinandi ævum ex ipſo Oſee nullibi comprobatur. Aliunde etiam cur de Regnis Regum Juda, ſub quorum dominio minimè vixit, ſuas prophetias inſcripſerit? Qua de re illud initium non ab Oſee, ſed ab aliquo veteri ſcribâ appoſitum (*l*), ejuſque Prophetiam ab iis verbis: *Principium loquendi Domino in Oſee*, incipere arbitramur. Credimus præterea, Oſee ſua vaticinia aggreſſum propè finem Jeroboami II. Regis Iſraelis.

k Ozias regnare cœpit anno 3194. Ezechias verò deſiit anno 3306.
l Vide nov. Edit. Hieronym. t. 1. p. 727.

Prophetarum omnium, quorum vaticinia ſuperſunt, ab Hieronymo (*m*), aliiſque pluribus Oſee vetuſtiſſimus habetur. Eo vivente quatuor Tribus à Theglathphalaſſare in captivitatem primò ductæ ſunt, & à Salmanaſare Samariæ Regnum everſum; poſt cujus everſionem adhuc eſſe vaticinatum Hieronymus aſſerit. Capitis primi primordia ad Zachariæ Regis Iſraelis, Jeroboami II. filii, mortem referuntur. A ſexto verſiculo ejuſdem capitis uſque ad caput tertium, Iſraelis captivitas, poſt quam & captivorum libertas prædicitur. In decem Tribuum Regni flagitia Oſee vehementer inſurgit, cujus etiam ætate non modò in Dan, Bethel, & Samaria, verùm etiam in Galgal (*n*), Sichem (*o*), Beerſabee (*p*), in montibus Thabor (*q*), & Galaad (*r*), Idolis cultus videtur exhibitus. Loquitur denique de Iſraelitis, veluti de populo ad ſcelus quodlibet informato, cujus flagitia defleri quidem poſſent, augeri non poſſent. Eorum tamen vitulos aureos evertendos, conterendos, & in Aſſyriam transferendos vaticinatur (*s*).

m Hieronym. in Oſee initio. Baſil. in Iſai. 1. Rufin. Riberas Sanct. alii.
n Oſee 4. 15. & 9. 15. & 12. 11.
o Oſee 6. 9.
p Vide Amos 5. 5. Fuit Amos Oſee coætaneus.
q Oſee 5. 1.
r Oſee 5. 1. & 6. 8.
s Oſee 8. 5. & 10. 5.

Neque ſcelera Judæ præterit: eoſque ad colenda Idola in Galgal pergentes increpat (*t*). Sennacherib adventum in regiones Judæ (*u*); Judæ populos poſt decem Tribuum captivitatem ſuis domibus aliquandiù adhuc fruituros (*x*), poſtea tamen & ipſos ultra Euphratem captivos fore adducendos; indè etiam reducendos pronunciat (*y*). Ejus ſtylus obſcurus, phraſes difficiles ſæpè, atque intricatæ, ad quam utique obſcuritatem vehementer conferunt ea, de quibus agit, eùm valdè abſint à noſtrâ ætate, noſque eorum temporum hiſtoriam non omninò calleamus.

t Oſee 4. 15.
u Oſee 8. 14.
x Oſee 1. 7.
y Oſee 1. 10. &c.

Sub Oſee initium, Dominum ei dixiſſe legimus: *Sume tibi uxorem fornicariam & fac tibi filios fornicationum*: nempe deſponde tibi mulierem, quæ ante nuptias ſuum corpus vulgaverit; deſponſata verò à turpibus omninò abſtinuerit, cujus propterea filii legitimi eſſent, quamvis propter priſtinam matris proſtitutionem, *proſtitutionis filii* ſint nuncupati. Mulier hæc proſtituta, filiique ab eâ procreandi, figuram quamdam, ac realis prophetiæ ſpeciem præſeferebant: Samariam enim innuebant, & decem Tribus, aliàs Domino deſponſatas, deinde idololatras; infideles, proſtitutas, atque adulteras, quarum filii proſtitutionis filii appellantur, quòd matrum impios mores fuerint proſequuti. Hos vocat Dominus *Jezrael*; *abſque miſericordiâ*: *vos non populus meus*, ut 1. ſe vindictam ſumpturum de domo Jehu Regis Iſraelis, quòd decem Tribuum Regnum occupaverit in Jezrahel: 2. ſe abſque miſericordiâ animadverſurum in flagitioſum populum atque idololatram: 3. denique repellendum, & velutì non ſuum populum ampliùs à ſe ſoſe excipiendum prænunciaret.

Interpretum plurimi (*z*) Oſee conjugium

cum

z Vide Hieronym. in Oſee. Iſidor. Haimo. Vat. Figuer. Burgenſ. Alenezra, Kimchi. Alii apud Theodoret. &c.

Digitized by Google

cum muliere proſtitutâ improbantes, hanc tantummodò parabolam eſſe arbitrantur: ſuam nempe uxorem ab Oſee vocatam eſſe proſtitutam, ut ſomniculoſos Iſraelitarum animos ſibi intentos vindicaret: vel ea omnia per intellectualem viſum, minimè verò re impleta fuiſſe putant. Attamen ex toto Oſee Textu ſatis ſuperque patet, hoc verè contigiſſe conjugium, quamvis etiam per figuram expreſſerit, quæ deinde comprobavit eventus. Ita S. Baſilius, Theodoretus, S. Auguſtinus, aliique plurimi.

III. OSEE, ultimus Rex Iſraelis, Elæ filius, qui Phacee, Romeliæ filio, Iſraelis Rege, per inſidias interfecto (*a*), ejuſdem Regno potitus eſt. Licèt autem hic ſcelera ſectaretur (*b*), ſuorum tamen majorum improbitatem non exæquavit; nempe, juxta Doctores Judæos (*c*), ſuis ſubditis non interdixit, quominùs ad Domino cultum exhibendum Jeroſolymam pergerent: quod quidem ejus maiores atrocibus pœnis inhibuerant, adhibitis etiam viarum excubiis, quæ itinerantibus viam intercluderent. Cùm Aſſyriæ Rex Salmanaſſar audiviſſet, ab Oſee, cujus Regnum vectigale erat Aſſyriis, defectionem ſtrui, & à Rege Ægypti Suâ ad jugum excutiendum allici, arma extemplò in eum direxit, pluribuſque incurſionibus regionem populatus, Samariam obſêdit (*d*), eamque triennio poſt (*e*), anno ſcilicet Oſee nono, occupavit; eâque in illam crudelitate ſæviit, ut mulieres fœtas diſciderit (*f*), eorum parvulos eliſerit, ipſamque Samariam in lapidum acervum converterit (*g*). Decem Tribuum Iſraelitas in iis regionibus degentes, ultra Euphratem tranſtulit; eiſque ſuffecit Cuthæos, quos in hanc uſque diem Samaritanos appellant. Ita complevit Dominus, quæ toties in flagitioſam hanc urbem intentaverat.

a 4. *Reg.* 15. 30. *A.M.* 3265. *ante Chr.* 735. *ante Ær.* 739.
b 4. *Reg.* 17. 1. *&c.*
c *Seder Olam c.* 22. *Ita & Menoch. Tir. Cornel. & alii.*
d *Salmanaſar Judæam invaſit Anno* 3276. *Samariam obſedit anno* 3279. *ante Chr.* 721. *ante Ær.* 725.
e *A. M.* 3282. *ante Chr.* 718. *ante Ær.* 722. *Vide* 4. *Reg.* 17. 3. *&c.*
f *Oſee* 14. 1.
g *Mich.* 1. 6.

Oſee Regni Chronologia pluribus idcircò involuta eſt nexibus, quòd plura Scripturæ loca inter ſe minimè cohærere poſſe videantur. Primò enim 4. *Reg.* 15. 30. dicitur Oſee regnum cœpiſſe anno vigeſimo Joathan filii Oziæ (anno nempe Achaz quarto, nam pater ejus Joathan, poſtquam regnaverat annis ſexdecim, quatuor ante annos obierat): 2. 4. *Reg.* 18. 1. fertur initium Regni Oſee anno Achaz duodecimo: 3. denique 4. *Reg.* 15. 27. Phacee annis viginti imperaſſe aſſeritur. Quare ſi ultimus annus Phacee, & Oſee primus incidant in vigeſimum Joathan, 4. *Reg.* 15. 30. jam Phacee annis duo ſupra viginti, non verò tantùm viginti imperaſſe patebit, cùm anno ſecundo Phacee inceperit Joathan imperare 4. *Reg.* 15. 32.

Ad quæ invicem concilianda dici utique poteſt, Oſee conjuraſſe in Phacee anno ab ejus imperio vigeſimo, nempe Joathan anno decimo octavo: duobus poſt annis Oſee Phacee regnum ſibi vindicaſſe, ita ut duobus tantùm poſt annis, anno nempe quarto Achaz, & Joathan vigeſimo Rex Iſraelis fuerit denunciatus: anno denique Achaz duodecimo pacificè Iſraeli univerſo præfuiſſe, juxta caput 17. 4. *Reg.* Videantur hac de re Uſſerius, & Commentatores.

OTHEI, filius Amiud, ex Tribu Judæ (*h*).

h 1. *Par.* 9. 4.

OTHIR, filius Heman, vigeſimæ primæ Levitarum familiæ Princeps (*i*).

OTHNI, Semeiæ filius, unius ex fortiſſimis exercitûs Davidici (*k*).

i 1. *Par.* 25. 4. 28.
k 1. *Par.* 26. 7.

OTHO, Romanorum Imperator, ante Vitellium, poſt Galbam tribus tantummodò menſibus, à die nempe 15. Januarii anni Chr. 69. uſque ad diem 15. Aprilis ejuſdem anni. Ejus nominis nulla in Scripturis mentio, noſque ad Eccleſiam eum ſpectaſſe nullibi agnoſcimus.

OTHOLIA, ex Tribu Benjamin (*l*).

l 1. *Par.* 8. 26.

OTHONIEL, filius Cenez ex Tribu Judæ, qui dicitur frater Caleb (*m*): *Othoniel filius Cenez, frater Caleb junior.* Cui quidem Scripturæ loco adverſari videntur, 1. quòd ſi verè Caleb, & Othoniel germani fuiſſent, non potuiſſet Othoniel Axam filiam Caleb, ſui neptem, ſibi deſpondere: 2. quòd nunquam Scriptura eodem nomine vocat utriuſque parentem, ſemper verò patrem Othonielis Cenez, patrem autem Caleb Jephone appellat: 3. denique quòd Caleb longè natu major erat Othoniele, cùm filiam ſuam Axam ei deſponderit. Quamobrem ſatiùs arbitramur, Cenez & Jephone fratres fuiſſe, Othonielem verò, & Caleb conſobrinos, qui propterea, juxta Scripturæ phraſim, fratres dicuntur. Hinc fit, quòd Othoniel conſobrinam ſuam Axam ſibi potuerit deſpondere, quin Legem violaret.

m *Joſue* 15. 17. *Vide & Judic.* 1. 13.

Cùm montes Judæ (*n*) in reginnibus à Gigantibus ex genere Enac occupatis in Calebi partem contigiſſent, Caleb captâ Hebrone, aggreſſus eſt Dabir, ſeu Cariath-ſepher filiamque ſuam Axam ei deſpondit, qui Cariath-ſepher expugnaſſet. Othoniel urbem cœpit, & Axam duxit; quæ in ſolemni traductione in domum Sponſi, à viro inducta eſt, ut à patre Calebo terram irriguam ſicco, & arenti agro, quem ſibi jam dono dederat, conterminam poſtularet. Hebræum legit, Axam viro ſuaſiſſe, ut eâ de re ſocerum rogaret. Utut eſt; Axæ planè roganti, Caleb campum indulſit.

Joſue mortuo, Iſraelitas ad Chananæos in iis regionibus adhuc commorantes omninò expellendos non incumbentes, & eâ fide, qua par erat, Domino non obſequentes, Chuſan Raſathaim Meſopotamiæ Rex ſibi ſubegit (*o*); cui poſtquam octo annis ſervierant, Salvatorem à Domino precibus conſequuti ſunt Othonielem filium Cenez, qui Deo aſſiante in caſtra egreſſus, cladem Regi, Iſraeli attulit libertatem (*p*). Annis deinde quadraginta terra pacata eſt (*q*). Quo anno Othoniel obierit, incertum.

n *Joſue* 15. 13. *&c. Anno M.* 2559. *ante Ch.* 1441. *ante Ær.* 1445.
o *Judic.* 3. 4. *&c. A. M.* 2591. *ante Chr.* 1409. *ante Ær.* 1413.
p *A. M.* 2599. *ante Ch.* 1601. *ante Ær.* 1905.
q *Parata ſcilicet eſt, anno quadrageſimo, poſtquam ei pacem Joſue comparaverat, anno M.* 2960. *decem ante annis, quàm moreretur.*

OZA, filius Abinadabi, qui unà cum fratre Ahio, Arcam Fœderis novo currui impoſitam, jubente Davide, è Cariath-jarim traducens Jeroſolymam (*r*), cùm propè *Aream Nacon*, ſeu *Aream paratam* calcitrantibus bobus Arcam inclinantem (*s*) manu fulciſſet, ſubitâ morte perculſus interiit. Cur autem Ozam eâ morte Dominus mulctaverit, diſſentiunt Authores: quidam enim in cauſâ fuiſſe volunt, quòd audacter nudâ manu Arcam tetigerit: quidam verò, quòd diffidentiam oſtenderit; ac ſi non potuiſſet Deus ſine ejus præſidio Arcam fulcire. Planè tamen, teſtante Davide,

r 2. *Reg.* 6. 3. *&c. A. M.* 2959. *ante Chr.* 1041. *ante Ær.* 1045.
s *Hebræum legit: quoniam calcitrabant boves* 2. *Reg.* 6. 7. *Bos laſciviens inclinaverat eam.* 1. *Par.* 13. 9. *Nos ſinet vis vocis Hebraicæ.*

Digitized by Google

idcircò mulctatus eſt, quòd non eſſet ex Levitarum familiis (*t*), quarum erat Arcam deſerre. Cæterùm eâ morte peccatum ſuum Ozam expiaſſe, ejuſque Dominum miſertum eſſe non ambigimus.

t 1. *Par.* 15. 13. *Vide & Joſeph. Antiq. l.* 7. *c.* 4. *Theodoret. quæſt.* 19. *in* 2. *Reg.*

OZAIAS, Jezoniæ pater. *Jerem.* 42. 1.

OZAN, pater Phaltielis. *Num.* 34. 26.

OZEN-SARA, Urbs ex Tribu Ephraim, quam condidit Sara, Beriæ filia, & neptis Ephraim (*u*).

u 1. *Par.* 7. 22. *&c.*

I. OZI, ſeu *Uzi*, Bocci filius, Judæorum Pontifex ſextus ex Eleazari progenie, cui ſucceſſit *Heli*, ex genere *Ithamari*. Quamdiù Ozi Pontifex fuerit, adhuc incertum: Heli tamen ſcimus Pontificatum aſſumpſiſſe anno M. 2848. ante Chr. 1152. ante Ær. 1156.

II. OZI, Tholæ filius, Iſrahiæ pater, ex Tribu Iſſachar. 1. *Par.* 7. 2.

III. OZI, Mochori filius, Elæ pater (*x*).

x 1. *Par.* 9. 8.

I. OZIAS, ſeu *Azarias*, Rex Judæ, Amaſiæ filius, de quo v. *Azarias*,

II. OZIAS, filius Urielis, pater Saulis, ex Tribu Levi, & ex progenie Caath (*y*).

y 1. *Par.* 6, 24.

III. OZIAS, Michæ filius, ex Tribu Simeonis, tum Bethuliæ Princeps, cùm eam obſideret Holofernes, (*z*). Qua obſidione viriliter diu latâ, & Achior ab Aſſyriorum caſtris expulſo, in domum ſuam humaniter excepto, cùm aquarum defectu valdè civitas laboraret, populuſque in eum, tamquam in earum calamitatum authorem inſurgeret, quinque poſt diebus Bethuliam ſe dediturum pollicitus eſt, niſi Divinas interea ſuppetias conſequeretur. Quare Judith Oziam, urbiſque Primates advocatos increpavit, quòd præſidiis Divinis leges, & fines auſi eſſent imponere; ſeque res jamjam perditas refecturam pollicita, quin mentem ſuam pateſaceret, Oziâ Urbis portas recludente, egreſſa eſt ad Holofernem. Hoc ab eâdem interfecto, Aſſyriorum exercitus deletus, & Hebræorum civitas priſtinæ incolumitati eſt reſtituta. Vide *Holofernes*, & *Judith*.

z *A. M.* 3348. *ante Ch.* 652. *ante Ær.* 656. *Vide Judith.* 7. 12. *&c. &* 8. *&* 9. *&* 10. *&c.*

OZIAU, Levita, Merari filius. 1. *Par.* 24. 26.

OZIEL, Levita, filius Caath, & Ozielitarum Familiæ Princeps. *Num.* 3. 27.

OZNI, filius Gad, Oznitarum Familiæ Princeps. *Num.* 26. 16.

OZRIEL, filius Jeſimoth. 1. *Par.* 27. 19.

PA

P A

PACTUM, conventio, fœdus: quod Hebræi nomine *berith* exprimunt; cùmque Septuaginta frequenter vocem *berith* per *diathere* verterint, hinc fit, ut in Latino Textu abſque ullo diſcrimine voces fœdus, pactum, & teſtamentum adhibeantur. Arcam etiam Teſtamenti, Novum, & Vetus Teſtamentum, pro Arcâ Fœderis, Novo, Veterique Fœdere dicimus. Idem de voce *pactum*, dicito. Hæc ad ſignificandum Dei cum populo ſuo, Abrahamo, & poſteris Noe fœdus uſurpatur. Pro præceptis etiam populo à Deo latis: *Si pactum meum cuſtodieritis, populus meus electus eritis, & peculiaris* (*a*).

PALÆSTINA. Laxiori, & ſtrictiori ſenſu intelligi poteſt. Si *Palæſtinam* ſtrictiori ſenſu uſurpes, Philiſthinos, ſeù Palæſtinos deſignabis, eam Terræ promiſſionis partem occupantes, quæ juxtà Mediterraneum, à Gazâ ad meridiem, Lyddam uſque ad ſeptentrionem protenditur. Septuaginta cenſuiſſe videntur, vocem *Philiſthiim* exteros ſignificare, cùm paſſim pro *Allophylis*, ſcilicet extraneis, & alterius Tribûs hominibus, uſurpent.

Si verò laxiùs Palæſtinam ſumas, omnem regionem Chanaan ad utraſque Jordanis partes, ſeù Terram promiſſionis intellige; quamquam ſæpiſſimè ad citeriorem Jordanis ripam reſtringitur: adeoùt poſtremis temporibus Judæa, & Palæſtina ſinonyma haberentur. *Syria* etiam *Palæſtina* nomen Terræ promiſſionis inditum reperitur, & nonnunquam in Cœleſyriâ, ſeu Cavâ Syriâ comprehenditur. Vetuſtiſſimum de Syriâ-Palæſtinâ loquentem Scriptorem, habemus Herodotum (*b*): qui hanc inter Phœniciam, & Ægyptum collocat (*c*).

PALÆTYRUS. Vetus Tyrus. Vide *Tyrus*.

PALIURUS, nonnullis (*d*) idem ſonare videtur ac carduus; aliis, alba ſpina. Hebræa vox, qua utitur Iſaias (*e*), & in Vulgata *Paliurus* redditur, ſpinas, ſeu carduos, ſive hamos propriè ſignificat.

PALLAS, è Magni Herodis uxoribus, Phaſaeli mater (*f*).

PALMA, arbor in Palæſtina notiſſima, Hebrẹis *thamar*, Græcis *phœnix*. Optimæ in agro Jerichuntis & Engaddi proveniebant: hinc Jericho nonnunquam urbs palmarum dicitur (*g*). Plurimæ etiam ſecundùm Jordanis ripas, & Scythopolim versùs. Præter dactylos, mel quoddam, ferè communi par, ſtillat (*h*); ex quo vinum, in toto Oriente vulgare, exprimebatur, quod *ſicera* nomine à Moyſe ſignificatum volunt S. Chryſoſtomus, & Theodoretus. Vide *Sicera*.

Qui locus Job. 20. 18. in Vulgata legitur: *Sicut palma multiplicabo dies*, & à Veteribus nonnullis redditur: *tamdiù vivam, quandiù phœnix*, ſivè, *multiplicabo dies meos, veluti phœnix*, in Hebræo habetur: *Multiplicabo dies meos velut arenam.* Vocem *phœnix* palmam ſignificare diximus; *Phœnicem* tamen, & *Phœnicium* etiam ſonat (*i*).

a Exod. 19. 5.
b Herodot. l. 7. c. 89. & l. 2. c. 6.
c Vide Relan. Palæſt. l. 1. c. 7. 8. Vide etiam v. Judas
d Salmaſ. ad Solin. p. 270. 271.
e Iſai. 34. 13. choath, ſpina, carduus, hamus.
f Joſeph. Antiq. l. 17. c. 1.
g Deut. 34. 3. Judic. 1. 16.
h Joſeph. de Bel. l. 5. c. 4.

Palmæ ramus victoriæ ſymbolum eſt; & in publicæ lætitiæ cæremoniis, veluti cum Victor aliquis in urbem excipiebatur, palmæ ipſi præferebantur (*k*). Aurea palma Syriæ Regibus dono, ſeù pro tributo mitti conſueverat (*l*); quod Græcè *baina* vocitabant. Templo etiam Hieroſolymitano offerebantur (*m*). Quem ritum è Græcis manaſſe arbitror, cùm ante Macchabæos in toto Veteri Teſtamento non occurrat.

PALMUS, quatuor digitorum menſura, ſive trium pollicum, & $\frac{37}{89}$, Hebraicè, *tophach* (*n*). Frequenter Hebræum *zereth*, *palmus* Latinè, & Græcè *ſpithame* redditur (*o*); quamquam hæc ſemicubitum, ſeù tres communes palmos ſignificat. Quod ſedulò advertendum eſt, ne diverſæ adeò menſuræ confundantur. *Zereth* manûs extenſionem à pollicis ad minimi extremitatem ſignificare Iſaias (*p*) innuit: *Quis menſus eſt pugillo aquas, aut Cœlos palmo ponderavit?* Quis aquas volâ menſus eſt, aut Cœlos palmo manûs ſuæ, in manu extenſâ, ponderavit?

PALMYRA, Syriæ urbs, à Salomone condita, Hebraicè *Thadmor*, ſivè Thamor (*q*), in Syriæ deſerto, Arabiæ Deſertæ, Euphratem versùs, contermina. Hanc Joſephus (*r*) duorum à Syria Superiori, unius ab Euphrate, ſex dierum itinere à Babylone collocat; additque hoc tantùm hujus deſerti in loco aquas inveniri. Magnifica hujus urbis veſtigia, quibus in toto Oriente vix paria invenias, adhuc ſuperſunt; quorum topographiam, à Cl. Halifax exaratam, Cl. Le Brun in ſuo Itinerario pag. 342. edidit. Plures adhuc inter ea inſcriptiones, pleræque Græco, aliæ Palmyreno ſermone, & charactere, exaratæ leguntur. Judaicum nihil Græcæ præferunt; Palmyrenæ ignorantur, ut & Lingua, & characteres. Palmyram Abulfeda ab Emeſa trium dierum itinere ad orientem, & æquali intervallo à Salamina removet. Alazizi urbem Thadmor inter & Damaſcum milliaria 59. numerat.

PAMPHYLIA, Aſiæ Provincia, inter Ciliciam ad Orientem, & Syriam ad Occidentem, Aſiam ad Boream, & Mediterraneum ad Auſtrum. De hac 1. *Macch.* 15. 23. Pergæ in Pamphylia SS. Paulus & Barnabas Chriſtum nunciarunt (*s*).

PANEAS, Syriæ urbs, aliàs *Laſem*; inde à Danitis uſurpata, *Dan* (*t*); tum à Monte *Panio*, ad cujus radices ſita eſt, *Paneas*; demùm *Cæſarea Philippi*, in hono-

i Vide noſt. Differ. Comment. in Job.
k 1. Macch. 13. 51. & 2. Macch. 20. 7. Jo. 12. 13.
l 1. Mach. 13. 37.
m 2. Mach. 14. 4.
n Exod. 25. 25. & 37. 12.
o Exod. 28. 16. & 29. 9. & 1. Reg. 17. 4.
p Iſa. 40. 12.
q 2. Par. 8. 4. Thadmor. 3. Reg. 9. 18. Thamor.
r Antiq. l. 8. c. 2.
s Act. 13. 13. & 14. 24.
t Judic. 18. 2. &c.

rem Auguſti, cui à Philippo Magni Herodis filio dicata fuerat (*u*), appellata. Jampridem Herodes Magnus in ea ſuperbum Auguſto Templum erexerat (*x*). Junior denique Agrippa Cæſareæ in *Neroniadis* nomen ob Neronem commutavit [*y*]. Guillelmi Tyrii ætate *Belinas* dicebatur (*z*). Nonnulli poſt Euſebium & S. Hieronymum (*a*), Paneadem à Dan diſtinguunt, cùm illi apertè Dan quatuor à Paneade milliaribus, in Tyri via collocent. Plerique tamen unicam urbem credunt; ipſeque S. Hieronymus (*b*) Dan, ſeù Læſem *Paneadis* nomen obtinuiſſe teſtatur. Ibi ſita erat, ubi Jordanis è terra erumpit; fontem enim habet lacum *Phialam*, 120. à Paneade ſtadiis. Vide v. *Jordanis*.

PANEUS, ſivè *Panius*, mons, aliàs *Hermon*, Libani pars, ad cujus radices jacet Paneas (*c*). Vetus in hoc monte Templum eſſe dicitur (*d*); ipſeque celſus adeò eſſe fertur, ut totâ æſtate nive candeſcat. Vide *Hermon*.

PANION. Antrum in Paneo monte, propè Jordanis fontem, ubi Herodes Magnus candidi marmoris Templum in Auguſti honorem condidit (*f*). Vide *Paneus*.

PANTHER. Patres nonnulli (*g*) poſt Judæos, inter Chriſti progenitores quemdam Panther nomine recenſuerunt; quem verò locum in genealogia occupet, diſputatur. Cùm verò hunc Evangeliſtæ ſileant, rejiciendum puto, utpotè à Judæis per fraudem Chriſti genealogiæ additum, ut illam ſuſpectam, ſeù contemnendam redderent. Vide noſtram Diſſertationem, Commentariis in Lucam præfixam, in qua S. Matthæus, & S. Lucas de Chriſti genealogia conciliantur.

PAPHOS, celeberrima in Cypro urbs, ad occidentalem hujus extremitatem, in qua S. Paulus Sergium Paulum Proconſulem Chriſto addixit [*h*], Magumque Judæum, & Pſeudo-prophetam, *Bar-jeſu* nomine, Sergii converſioni obſiſtentem, cæcitate mulctavit.

PAPYRUS, planta, ſeu junci genus, in Nili ripis proveniens, quam Ægyptii in varios uſus adhibebant, ut ad ciſtas, calceos, veſtes (*i*), cymbulaſque (*k*) conficiendas, quibus in Nilo veherentur. Papyri pars radici propior cibo apta eſſe dicitur (*l*). Navigium quoddam in capitis formam ex papyro textum Iſaias innuit (*m*); cui Ægyptii Epiſtolam imponebant, qua Byblii de invento Adonide, quem defunctum fleverant, monebantur. Ea cymbula in Mediterraneum projiciebatur, ſeptemque diebus Byblum in Phœnicia, leucis pluſquàm octoginta ab Ægypto remotam, appellere dicebatur (*n*). Hebræum *gome*, quo Iſaias utitur, juncum, arundinem ſignificat; eamdemque vocem ad arculam exprimendam, qua ipſe Nilo expoſitus eſt (*o*), adhibet.

Charta, qua Veteres ad ſcribendum utebantur, quæque à noſtra charta toto Cœlo diſtat, ex *papyri* foliis, ex qua illi nomen, hac ratione præparabatur. Papyri truncus ex pluribus foliis invicem adhærentibus conſtat; quæ divulſa, & acu ſeparata ſuper humentem tabulam, qua videbatur latitudine, & longitudine, extendebantur. Tum optimo glutino, ſeù turbidâ, & calefactâ Nili aquâ, glutini vim præbente, liniebantur; tum altero foliorum ordine ſuperinducto, Sole ſiccabantur. Quæ folia mediæ papyro propiora erant, utpotè tenuiſſima, *papyrum Auguſtam*, ab Auguſto dictam, quæ tenuiſſima erat, & pretioſiſſima, conficiebant. His proxima, *papyrum Juliam*, ab Julia Auguſta, quæ craſſior erat. Claudius denique Imperator papyri genus quoddam ſolidioris excogitatum, *papyrum Claudiam* nominavit. Plura de hac re vide apud Guillaudinum.

Ea fortaſſe, quæ Scriptura *chartam*, & *librum* nuncupat, ipſaque Veterum volumina, Ægyptia papyrus erant; membranæ enim ſerò admodum in uſu eſſe cœperunt (*p*). A' Pergami Regibus membranarum uſus cœpit; cùm etenim Ægypti Reges papyrum ex Ægypto educi vetuiſſent, Pergameni neceſſitate coacti, animalium coria præparata ad ſcribendum, inſtruendamque Bibliothecam, quam Ptolemæorum imitatione erigere meditabantur, adhibuere. Ex his duplicis generis libros confecere: alios in voluminum formam, membranas plures ita conſuentes, ut ex continuatam veluti membranam conſtituerent; ſic verò alterâ tantùm parte conſcribebantur; alios ex membranis pluribus ſimul unitis, & ex utrâque parte conſcriptis, ut in noſtris hodie libris conſueſcimus. Membranarum tamen uſum Pergami Regibus vetuſtiorem Voſſius opinatur (*q*).

Chartæ, qua nos utimur, quæque ex centonibus lineis putridis, imminutis, & aquâ ſolutis, tum in folia collectis, componitur, recentior uſus eſt, quàm qui apud Veteres obtineret. Nulla enim, quæ nobis conſtet, aperta hujus mentio ante Petri Venerabilis Cluniacenſis Abbatis ætatem, quingentos ſcilicet ab hinc annos, reperitur (*r*). Quare hæc non eſt *charta* illa, cujus meminit Scriptura.

PAPYRION, locus *papyris* conſitus. Locum ripæ Nili, in quo Moyſes infans inter arundines expoſitus eſt (*s*), S. Hieronymus *papyrion* nuncupat.

PARABOLA. Vox ex Græco *parabole*, ex radice *paraballein*, comparare, conferre. Frequenter in Scriptura voces comparatio, ſimilitudo, parabola, dictum ſapiens, proverbium, ſententia, indiſcriminatim uſurpantur. Quæ nos *Proverbia Salomonis*, quæque moralis diſciplinæ ſunt axiomata, ea Græci *Salomonis Parabolas* nuncupant: cùmque S. Hieronymus poeticum, ſententioſumque Balaami ſtylum ſignificat, ſcribit: *Aſſumptâ parabolâ dixit* (*t*). Idemque de Job amicos alloquente (*u*) repetitur. Sapientibus ſiquidem, & Eruditis ænigmatica, parabolica, figurata, & ſententioſa familiaris erat oratio; nihilque iniquiùs, quàm ſtultus prabolicè diſſerens, ferebatur: *Quomodo pulchras fruſtra habet claudus tibias, ſic indecens eſt in ore ſtultorum parabola* (*x*)

Parabolis Prophetæ uſi ſunt, ut apertiùs Principibus, populiſque Dei minas, ſeu promiſ-

u *Joſeph. Antiq. l.* 18. *c.* 3.
x *Antiq. l.* 15. *c.* 13.
y *Antiq. l.* 20. *c.* 8.
z *Guill. Tyr. Hiſt. l.* 15.
a *Hieron. & Euſeb. in Dan.*
b *Hieron. in Ezech.* 48.
c *Hieron. in Hermon, ſeù Ærmon.*
d *Euſeb. ad vocem Ærmon.*
e *Vide Hieron. Onomaſt. in Ærmon.*
f *Antiq. l.* 15. *c.* 13.
g *Orig. con. Celſ. l.* 1. *Epiph. hæreſ.* 78. *Damaſc. l.* 4. *c.* 15. *de fide orthod.*
h *Act.* 13. 6. *A. Chr.* 44.
i *Herodot. l.* 2. *c.* 37.
k *Ita Teophr. Hiſt. Plant. l.* 4. *Plin. l.* 6. *c.* 22. *l.* 7. *c.* 56. *l.* 13. *c.* 11. *ex ipſa papyro navigia texunt, & ex libro vela. Strab. l.* 17. *Lucan. l.* 4. *&c.*
l *Herodot. l.* 2. *c.* 92.
m *Iſa.* 18. 2.
n *Lucian. de Dea Syr. Vide & Cyrill. Alex. t.* 2. *l.* 1. *& Procop. in Iſa.*
o *Exod.* 2. 3. *Arca junci.*
p *Tit. Liv. l.* 13. *c.* 11. *Iſid. orig. l.* 6. *Hieron. Ep. ad Chromat. Primus, qui Pergami Rex dictus ſit, Attalus eſt, qui Regnum cœpit A.M.* 3763. *ante Chr.* 237. *ante Ær.* 241.
q *Voſſ. origin. & l.* 1. *de arte Grammat. c.* 38.
r *Petr. Venerab. con. Judæos Biblioth. Cluniac. p.* 1070. *Vide Mabillon. de re diplom. l.* 1. *c.* 8. *Vide & noſtram Diſſert. de Lib. vet. ante Comment. in Gen.*
s *Exod.* 2. 5.
t *Num.* 23. 7. 18. *&c.*
u *Job.* 28. 1. *&* 29. 1.
x *Prov.* 26. 7.

Digitized by Google

miſſa ſignificarent. Nathan ſub divitis, qui pauperis ovem rapuit, parabolâ Davidem redarguit (y). Thecuins fœmina à Joabo edocta, ut Davidem ad Abſalomo parcendum induceret, duorum quos habebat, filiorum parabolam narravit, quorum alter cùm alterum occidiſſet, ad necem quærebatur, ipſâ filiis orbâ impoſterùm futurâ (z). Sichimitis eriam Joatham Gedeonis filius cardui in Libano parabolam propoſuit, quem arbores in Regem eligere conſtituerant (a). Hieroſolymæ ſcelera ſub adulteræ uxoris, Principum verò Iſraelis hoſtium furorem ſub leonis, aquilæ, urſi &c. metaphorà deſcribunt Prophetæ.

y 2. *Reg.* 12. 2. 3. *&c.*

z 2. *Reg.* 14. 2. 3. *&c.*

a *Judic.* 9. 7. 8. *&c.*

Chriſtus in Evangelio (*b*) populos alloquens, parabolis frequentiùs utitur, ut Iſaiæ (*c*) vaticinium impleret, quo populus ille videns, & non cognoſcens, audiens & non intelligens, medioque in doctrinæ lumen cæcus futurus prædicebatur. Parabolarum uſum eùm docendo, tùm loquendi Syris præſertim Palæſtinis familiarem fuiſſe tradit S. Hieronymus (*d*). Veteres profectò Sapientes ejuſmodi ſtylum affectabant.

b *Matth.* 13. 10. & 24. *&c.*
c *Iſa.* 6. 9.

d *Hieron. in Matth.* 18.

Parabolas Novum Teſtamentum quaſdam narrat, quæ hiſtoriæ eſſe ereduntur; divitis nempe & Lazari, Samaritani & Vulnerati, Filii prodigi. Alias exhibet, quæ quoſdam ejus ætatis hiſtoriarum tractus innuere videntur; utì Regis, qui in longinquas regiones abiit, ut Regnum obtineret. Quæ quidem Archelai hiſtoriam in mentem revocat, qui patre Herode Magno mortuo, Romam petiit, ut ab Auguſto Regni, ſibi à patre teſtamento relicti, confirmationem conſequeretur.

Contemptum denique nonnunquam ſignificat in Scripturis *Parabola*. Populum ſuum Dominus ſe inter gentes diſperſurum, parabolæ, & conviciis populorum expoſiturum minitatur. Suum Templum, inquit etiam, ſe in parabolam omnium populorum relicturum, niſi fidem ei Iſrael præſtiterit. Cùm gentem à Deo maximè odio habitam, & extremas Divinæ indignationis pœnas expertam voluerimus indicare, dicetur: Fias ut populus Iſrael.

PARACLETUS, Grecè *Paracletoe* (*e*), ſive ut aliis, qui *jota* pro *eta* pronunciant, *Paraclitoe*, hortatorem, defenſorem, conſolatorem, oratorem, & pro alio intereeſſorem ſignificat. Hoc nomen Spiritui Sancto vulgò imponitur, atque illi Dominus non raró tribuit. Semetipſum etiam hoc nomine Paracleti, ſive Conſolatoris Jeſus Chriſtus appellavit, cùm dixit (*f*): *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis ut maneat vobiſcum in æternum*; & Evangeliſta Joannes dicit (*g*): *Advocatum habemus apud Patrem*; & Advocatus iſte, Paracletus, defenſor, mediator adeſt Jeſus Chriſtus, *qui eſt propitiatio pro peccatis noſtris*. At hoc nomen Paracleti, ut jam diximus, Spiritui Sancto præcipuè inditum eſt.

e *Paracletoe à Pararaleo, exhortor, conſolor, defendo, intercedo.*

f *Joan.* 14. 16.

g 2. *Joan.* 2.

PARADISUS, vox ex Hebræo, vel potiùs ex Chaldæo *Pardes*, deducta, ex qua Græci *Paradeiſos*, & Latini *Paradiſus* effecerunt. Si originis vim ſpectes, propriè pomarium, arbuſtum, & aliquando opacum emus exprimit. Tribus in locis Veteris Teſtamenti hoc nomen extat: 1. (*h*) cùm Nehemias Regem Artaxerſem orat, ut eum epiſtolis ad Aſaph Regii pomarii curatorem directis muniat, ut ipſe ligna ei neceſſaria ad ædificia conſtruenda elargiatur. Hoc in loco *Paradiſus* nemus ædificiis inſerviens ſignificat. 2. Salomon (*i*) ait, ſe viridaria, *Paradiſos*, aut pomaria condidiſſe. 3. De Sponſæ (*k*) plantis loquens, ait: *Emiſſiones tua paradiſus malorum punicorum*. Græci hanc vocem *Paradiſus* ab Orientalibus & Perſis, ſua pomaria, & vivaria *Paradiſos* nuncupantibus, derivatam agnovere. Xenophon, aliique authores Græci hujuſmodi ſenſum huic voci ſæpè indiderunt.

h 1. *Eſdr.* 2. 8.

i *Eccl.* 2. 5.

k *Cant.* 4. 13.

Septuaginta etiam hac voce *Paradeiſos* (*l*) uſi ſunt ad *viridarium Eden* ſignificandum, ab exordio Mundi à Domino ſatum, & Adamo & Evæ in ſedem ſtatutum. Hoc celebre viridarium ſub nomine *terreſtris Paradiſi* vulgò per ora hominum circumfertur. Pluribus involuta difficultatibus notitia loci eſt, in quo fuerit poſitus. Aliqui terreſtrem paradiſum nunquam extitiſſe (*m*), atque in ſenſu allegorico cuncta Scripturæ verba ſumenda eſſe cenſuerunt. Alii extra fines Mundi ſtatuendum (*n*). Nonnulli extitiſſe à primis Mundi incunabulis, antequam ſcilicet res ſublunares ex nihilo conſurgerent (*o*). Sunt qui in tertio Cælo, in Cœlo Lunæ, in Luna ipſa, in media aeris regione, ſupra Terram, ſive infra illam in abdito ab hominum cognitione loco, in regione ſub polo Artico, ad extremitatem plagæ meridionalis, quam modò mare Caſpium occupat, illud collocarunt.

l *Gen.* 2. 8.

m *Seleuciam, Origenee, Philo, Vide Auguſt. l.* 8. *c.* 1. *de Geneſi ad litteram.*
n *Vide varias de ſitu Paradiſi terreſtris ſententias apud Huetium.*
o *Hebræi apud Hieron. quaſt. Hebr. in Gen.*

Nulla tandem Mundi pars extat, in qua Paradiſus non requireretur, non Aſia, Africa, Europa, America, Tartaria, Oræ Gangeticæ, Indiæ, Sinæ, Inſulæ Ceilani, Armenia, Africa, regio ſub æquatore, Meſopotamia, Syria, Perſia, Babylonia, Arabia, Palæſtina, Æthiopia, ubi montes Lunæ, vicinia Libani, Antilibani, & Damaſci (*p*). Huetius Epiſcopus Abrincenſis Paradiſi ſitum deſignat ad confluentem Euphratis, & Tigris, qui junctis aquis fluentes, *Flumen Arabum*, utì appellant, efficiunt. Locus igitur intermedius inter horum amnium junctionem, & divortium, antequam in mare Perſicum influant, ad oram potiſſimùm orientalem ejuſdem fluvii Arabum paradiſo ab illo deſtinatur. Porrò amnis illius quatuor ſunt oſtia, duo ſcilicet, dum aquæ junguntur, totidemque dum ſejunguntur: ſuperiores Euphratem, & Tigrim; inferiores Phiſon, & Gehon nuncupat. Porrò Phiſon occidentalis canalis, Gehon verò orientalis, ſeu Tigris iterum ſejunctis aquis in mare Perſicum influentis eſt nomen. Hæc ſententia ferè etiam Bocharto placuiſſe ex quibuſdam ejus operum locis (*q*) videtur.

p *Vide Comment. Cleric. in Gen.*

Eruditorum alii ſitum ejuſdem in Armeniâ collocarunt inter fontes Tigris, Euphratis, Araxis, & Phaſidis, quæ flumina eſſe à Moyſe deſignata eredimus. Euphrates luculentiſſimè apud illum exprimitur. *Chidkel* Tigris eſt, quem adhuc *Diglito* nuncupant. Phaſis ipſâ nominis ſimilitudine *Phiſon* adumbrat. Gehon tandem, quod ſonat impetus raptum, ſignificationis cognatio-

q *Bochart. Phaleg. l.* 1. *c.* 4. & *de Anim. ſacr. p.* 2. *l.* 5. *c.* 6.

ne

ne ad Araxem accedit ; Araxes enim eadem in Græco ſignificat : nec ſanè alter eſt amnis majori impetu raptus. Regionem Eden eo loci ſitam fuiſſe ex characteribus in Libris Sanctis expreſſis, non obſcurè colligimus. Regio Chus veterem Scythiam ad Araxem ſitam deſignat. Hevila non alia videtur à Colchide, auro ſuo celeberrima. Vide noſtra Commentaria in Gen. 2.8. ubi plura in eam rem congeſſimus. Porrò eam regionem feraciſſimam eſſe itinerantes omnes teſtantur ; neque alibi paradiſum fuiſſe ex traditione receptâ illorum populorum vulgatum eſt.

Enochus vir Deo acceptiſſimus ex Eccleſiaſtici teſtimonio [*], *tranſlatus eſt in paradiſum, ut det Gentibus pœnitentiam*. Hanc vocem Paradiſus Latini Patres in Vulgata legentes, autumarunt virum illum ſive in Cœlum (r) ſive in paradiſum terreſtrem (s) deductum fuiſſe. Patres verò Græci, qui in Textu Græco Scripturæ nihil de paradiſo legerunt, nullum tranſlati Enochi locum definierunt (t). S. Hieronymus ſæpiſſimè ad imitationem Septuaginta nomen *Paradiſus* in Vulgata repoſuit, quamquam in Textu Hebræo V. T. nonniſi quatuor in locis, ſupra à nobis iodicatis, occurrit. Ille enim vocem Hebræam *Gan*, quæ hortum, ſivè viridarium, aut locum quemdam clauſum ſonat, paradiſum reddere ſolet.

* c. 44. 16.

r Hieron. in Amos 8. Ambr. de Parad. c. 3. Doroth. in Synopſi.

s Iren. l. 5. c. 5. Auth. Quæſt. ad Orthod. q. 85. Aug. cont. Jul. l. 6. Operis imperf. n. 30.

t Vide Chryſoſt. hom. 21. in Gen. Theod. q. 25. in Gen. &c.

In Novo Teſtamento nomen *Paradiſus* uſurpari ſolet de loco deliciarum, ubi Beatorum animæ æternâ beatitudine fruentur. Hinc Jeſus ad probum Latronem (u) : *Hodie mecum eris in paradiſo*, nempe in regione Beatorum ; & S. Paulus de ſe ipſo teſtatus (x), *Scio*, ait, *hominem, qui raptus eſt in paradiſum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui*. Eamdem Chriſtus Jeſus in Apocalypſi ait : *Vincenti dabo edere de Ligno vitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei* (y) : quo in loco ad arborem vitæ in Paradiſo Terreſtri conſitam reſpicitur. Paradiſum Terreſtrem Judæi nuncupare conſueverunt *hortum Eden*, ubi naturali felicitate fruituros ſe poſt Meſſiæ adventum ſperant ; interim verò dulcem in eo loco moram trahere Defunctorum animas autumant.

u Luc. 23. 43.

x 2. Corinth. 12. 4.

y Apoc. 2. 7.

PARALIPOMENA, quo nomine duos Hiſtoricos Sacræ Scripturæ Libros nuncupamus, Hebræis *Dibre-jamim*, ſcilicet Verba Dierum, ſive Ephemerides, aliis Chronica. Nomen *Paralipomenon* ex Græco derivatum, ſonat, *Prætermiſſa* ; ſupplementi enim loco adjecta eſſe Libris Regum videntur, rebus in illis prætermiſſis, vel compendio narratis, exhibendis. Nec ſanè pauca in illis occurrunt, quæ fruſtrà alibi quærantur. Confundendi tamen non ſunt cum Ephemeridibus, ſive Commentariis Regum Juda, & Iſraelis, ſępiſſimè in Libris Regum & Paralipomenon laudatis. Scripta enim illa ampliora eſſe videntur, ad quæ etiam Libri Paralipomenon ſæpè revocant ; quæ ſanè fragmenta nos pro datâ occaſione recitabimus.

Horum Librorum Author latet. Quamquam enim iiſdem Authoribus ac Libri Regum ab aliquibus tribuuntur ; ex variis tamen annorum, Hiſtoriarum, Genealogiarum, & nominum diſcrepantiis eorum ſententiam rejiciendam eſſe intelligimus. Quid, quòd eadem ſæpè ſub iiſdem etiam phraſibus utrinque repetuntur ? Vulgò Hebræi hos Libros Eſdræ adſcribunt ; quem, adhibitis Zacharia, & Aggæo tum temporis florentibus, poſt captivitatem illos dictaſſe ferunt. Opinionem ſuam probant. 1. ex ſtili utrinque ſimilitudine, epilogis, animadverſionibus, poſt deductam interdum longam eventuum ſeriem ſubjectis. 2. Authorem Libri poſt captivitatem floruiſſe ex relato l. 2. c. ult. Cyri pro libertate Judæorum Decreto ; ſicuti ex genealogiâ Davidis uſque ad Zorobabelem, qui Judæos è captivitate reduxit, deductâ conſtat. 3. phraſes & voces viris & ætati Eſdræ peculiares legentibus exhibentur.

Verùm has conjecturas iſtæ conjecturæ diluere videntur. 1. genealogia Zorobabelis ad duodecimam uſque generationem deducitur : an Eſdras ſupparis ſibi viri 12. generationes videre potuit ? 2. non rarò eumdem rerum ſtatum ſuâ ætate manſiſſe innuit, qui e. g. ſub Salomone, & ante captivitatem fuerat (z). 3. ex aliis quibuſdam Commentariis, genealogiis, Annalibus, Inſtrumentis, cæteriſque ſcriptis Libros Paralipomenon adornatos conſtat, cùm eadem Scripta non rarò laudari, exſcribi aliquando, & ſæpè compendio referri contingat. Quid, quòd longa interdum fragmenta ex illis deducta Author illorum Librorum recitat, ne verbo quidem immutato, imò nec diſcrepantibus inter ſe teſtimoniis conciliatis ? Hinc pluries ejuſdem genealogiam ibidem deductam invenias.

z 2. Par. 5. 9. & 3. Reg. 8. 9. & 1. Par. 4. 41. 43. & 5. 22. 26. & 2. Par. 8. 8. & 21. 10.

Scriptoris in iis Libris ſcopus videtur, genealogias, ordines, munera, & vices Sacerdotum, Levitarumque ſedulò adnotare ; quò poſt regreſſum à captivitate omnia ſuo ordine & loco dirigerentur. Singularum etiam familiarum hæreditates negligendas non duxit, quò è captivitate reduces ſinguli poſtliminii jure propria repeterent. Vetera Commentaria laudat ſub nomine *Verba vetera* (a). Cenſus populi quatuor refert ; ſub Davide ; ſub Jeroboamo ; ſub Joathan ; & poſt decem Tribuum captivitatem. Alterum ſub Davide inſtitutum cenſum memorat, quem Joab imperfectum deſeruit. Hęc ſanè Hebraicæ ſedulitatis genealogiis & monumentis hiſtoricis ſervandis argumentum ſunt apertiſſimum.

a 1. Par. 4. 22.

Vulgari opinione, qua Libris Paralipomenon eadem fermè, ac Libris Regum exhiberi feruntur, ducti Commentatores, ultrò illos neglexiſſe viſi ſunt. Qua in re non ſatis illos prudenter egiſſe, ex teſtimonio S. Hieronymi intelligimus ; ait enim in Paralipomenis plura ad explicationem S. Scripturæ neceſſaria exhiberi ; addens inſuper : *Omnis traditio Scripturarum in hoc continetur* (b). Ad hæc : *Abſque illo*, ait, *ſi quis ſcientiam Scripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat* (c) : Tandem, *Innumerabiles*, ait, *Evangelii* (in illo) *explicantur quæſtiones*.

Canonicos eſſe Libros ambigit nemo. Olim apud Hebræos unico contextu ambo jungebantur (d) ; modò in Bibliis ad eorum

b Epiſt. ad Domnion.

c Epiſt. ad Paulin.

d Hieron. Epiſt. ad Domnion. & Rogat.

eorum uſum impreſſi, in duos Libros, uti apud nos diſtinguuntur. Plura in hiſce occurrunt à Libris Regum diſcrepantia, cùm in geſtarum rerum narratione, tum in annorum ſupputatione, quorum explicationem & conciliationem à Commentatoribus repetas. Primus Liber Hiſtoriam ſanctam ab exordio Mundi uſque ad obitum Davidis (e) per genealogias deducit. Secundus Liber hiſtoriam complectitur Regum Juda, & partim etiam Iſraelis ab A. M. 2290. ab initio ſcilicet à Salomone poſt obitum patris Regno, uſque ad regreſſum è captivitate Babylonicâ (f).

e *Obiit David A. M. 2289. ante Ch. 1711. ante Ær. 1715.*

f *A. M. 3468. ante Chr. 532. ante Ær. 536. Vide noſtra Comment. in Paralip.*

PARALYTICUS, *Paralyſis*, morbus eſt, cuius vi artus torpentes omnibus vitæ functionibus interdicuntur. Sæpè vividus dolor paralyſim ſequitur; aliquibus tamen ejuſdem doloris ſenſus remiſſior eſt, pro humorum, in quibus morbi ſedes, naturâ. Jeſus Chriſtus plures eo morbo affectos ſolo verbo ſanitati reſtituit (g). Eodem morbo laborabat vir ille, qui 38. annis juxta probaticam piſcinam jacuerat (h). Vox *Paralyticus*, ex Græco *paraluo*, nempe reſolvere, derivatur; nervos enim eo morbo reſolvi ſatis conſtat, quamvis & aliis interdum cauſis deputandus ſit.

g *Vide Matth. 4. 24. & 8. 6. & 9. 2. Mar. 2. 3. 4. &c. Luc. 5. 8.*
h *Jo. 5. 5.*

PARANYMPHUS, vox è Græco *Paranymphos*, quæ ſonat ſponſo ponè adhęrentem, amicum ſponſi, virum in nuptiis digniſſimum, qui ſponſam ad virum deducit. Ejus munus, juxta Rabbinos (i), illud potiſſimùm ſpectabat, ne à ſponſo, & ſponſa dolus aliquis in ſanguine, qui certum virginitatis ſponſæ indicium erat, intercederet; de quo etiam Moyſes (k). Fieri enim poterat, ut ſponſus ſanguinem illum celaret, vel ſponſa fictum pro vero ſupponeret. Sponſum longè alium eſſe à Paranympho obſervat S. Joannes Baptiſta (l): *Qui enim*, ait, *habet ſponſam, ſponſus eſt; amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit eam, gaudio gaudet propter vocem ſponſi.* Apud Gręcos Paranymphus (m) thalami fores cuſtodiebat, totiuſque convivii, atque nuptialis ſolemnitatis curam gerebat. Sunt qui *architriclinum* (n) in nuptiis Canæ munus geſſiſſe Paranymphi autument. S. Gaudentius Brixienſis (o) ex veteri traditione refert, Sacerdotem conviviis nuptialibus præſidere conſueviſſe, ne quid in illis contra Legem, & inhoneſtum fieret; tota inſuper miniſtrorum, atque convivii dirigendi cura ad ipſum ſpectabat. Vide *Matrimonium*.

i *Vide Gemar. Jeroſol. Chithuboth c. 1.*
k *Deut. 22. 14. 15.*
l *Jo. 3. 29.*
m *Vide Pollucem.*
n *Jo. 2. 8.*
o *Gaudent. Brix. tract. 9.*

PARAPHRASES CHALDAICÆ. Vide *Targum*.

PARASANGA, menſura erat, qua itinerum ſpatia Perſæ dimetiebantur, 30. ſtadiis, ſive 3750. paſſibus, juxta Herodotum (p); vel 60. ſtadiis, juxta Strabonem (q) conſtans. Quamquam non ſatis uniformes paraſangas apud Perſas fuiſſe Plinius animadvertit (r). Hujus menſuræ ne nomen quidem in Scriptura legitur; ſed menſuræ, cuius eſt apud Veteres uſus, operæ pretium eſt aliquid innuiſſe.

p *Herodot. l. 2. c. 6. & l. 5. c. 53.*
q *Strabo l. 10.*
r *Plin. l. 6. c. 26.*

PARASCEVE, vox Græca, ſonans præparationem, quare apud Judæos, eo nomine feria ſexta appellari conſuevit; quippe qui eâ die cibos pro Sabbatho pararent, quò opus omnino interdicebatur (s). Qua die Chriſtus in Crucem ſublatus eſt, *paraſceve erat Paſcha*, ait S. Joannes; manè enim alterius diei Paſcha celebrandum erat (t). Diem Sabbathi ita S. Matthæus deſignat (u): *Alterâ die, quæ eſt poſt Paraſceven.* Jeſu Chriſti cadaver è cruce feſtinanter depoſitum, in proximiorem tumulum illatum fuiſſe, quòd die paraſceves in veſperam inclinante, Sabbathi Feſtum ad ſolis occaſum ſivè ad primum ſyderum ortum ſubiret, ab Evangeliſtis omnibus animadverſum eſt.

s *Exod. 16. 23. & 35. 2. 3.*
t *Jo. 19. 14. 35. 41.*
u *Matth. 27. 62.*

PARDUS, *Leopardus*. Vide *Leopardus*.

PARIUS LAPIS, ſivè *Parium marmor*, marmor erat candeſcens celebratiſſimum, cui nomen inditum ex lapidicina in Inſula *Paro*, inter Cyclades in Ægęo. Ingentem hujus marmoris copiam pro conſtructione Templi David paraverat (x), ex quo etiam miſtis ſmaragdis pavimentum illius cœnaculi, ubi Optimates Regni Aſſueri convivio excepti ſunt, inſtratum fuiſſe legimus (y). Illius pretium candor ſupra fidem faciebat; quare elegantiſſima Antiquitatis opera ex eodem marmore conſtabant. Templum Jeroſolymitanum ex magnis, albentibuſque marmoribus fulgebat, ut procul radios emittens, nivis inſtar candeſceret (z). Neque aliò ſpectaſſe credimus Septuaginta, quos S. Hieronymus ſecutus eſt, dum Hebræum *Sus*, ſive *Sais*, reddiderunt *Pariam marmor*; quamquam, ut vera fateamur, marmor ſive gemma *ſus* (ignotum enim an lapis ſit an gemma) omninò ignoratur. David ſanè *ſus* recenſet inter gemmas, quas in opus Templi paraverat; quo tamen in uſu adhibita ſit à Salomone, adhuc latet. An fortè Templi vaſculis, an veſtibus Summi Sacerdotis ornandis?

x *Paralip. 19. 2.*
y *Eſth. 1. 6.*
z *Joſeph. de Bel. l. 6. c. 6.*

Quod ad locum Eſther ſpectat, vocem *ſis* ibidem marmor Parium Septuaginta & S. Hieronymus, uti & in Textu Libri Regum, verterunt; aliis tamen Interpretibus marmor tantummodò reddere viſum eſt. Pavimenta gemmis pretioſiſſimis inſtrata interdum apud Veteres occurrunt. *Eo deliciarum pervênimus*, ait Seneca (a), *ut niſi gemmas calcare nolimus.* Et Apulejus de pavimento ædium Pſyches: *Pavimenta ipſa lapide pretioſo caſim diminuto in varia pictura genera diſcriminabantur.*

a *Senec. ep. 86*

PARMENAS, Diaconus inter ſeptem priores, cum S. Stephano electus (b). Hoſce ſeptem viros Scriptura commendans teſtatur, *illos boni teſtimonii viros fuiſſe, plenos Spiritu Sancto, & ſapientiâ.* Ex numero 70. Diſcipulorum ad munus illud vocatos fuiſſe S. Epiphanius autumavit (c). Porrò neque de geſtis, neque de morte S. Parmenæ quidquam memoriæ proditum eſt. Obiiſſe tantùm ſub ipſis Apoſtolorum oculis Græci teſtantur, nec Martyrium illi defuiſſe Philippis in Macedonia addit Ado ad 23. Januarii. In eâdem urbe ſub Trajano diem clauſiſſe legimus in Martyrologio.

b *Act. 6. 5. 6. A. Chr. ſive Ær. 33.*
c *Epiph. de Chriſto*

PARTHI, Veterum Perſarum nomen; qui enim ætate Prophetarum Perſæ dicebantur, Jeſu Chriſti tempore Parthi nuncupati ſunt. Nomen *Perſa*, Hebraicè *Paraſ-*

chim,

Digitized by Google

chim, equitem ſignificat. Genuinum Perſarum nomen, eſt Ælam; ex equitandi verò conſuetudine, adhuc enim perpetuò fermè in equis ſunt, *Paraſchim* appellari contigit. Nihil de Perſis apud Moyſem, cæteroſque Authores ſacros, niſi circa ætatem Cyri. Inter copias Regis Tyri uti & Gog Principis Magog, Perſas Ezechiel recenſet (*d*). Judith de ſeipſa canens, futurum ait, ut Perſæ virtutem ipſius obſtupeſcerent (*e*). Excidium Monarchiæ Chaldæorum à Regibus Perſis imminere Daniel prædicit. Poſt Cyrum frequens in Scriptura Perſarum nomen. Parthi in Actibus Apoſtolorum leguntur (*f*), ubi & ab Ælamitis diſtingui videntur; licèt unus olim cum illis populus fuerint. Vide *Ælam*. Metropolis Ælamitarum Ælam habebatur; Perſarum verò Suſæ. Prima S. Joannis Epiſtola in pluribus Mſs. ad Parthos inſcribitur.

d *Ezech.* 27. 10. & 38. 5.
e *Judith.* 16. 12.
f *Act.* 2. 9.

PASCHA, Hebræa vox *tranſitum* ſonans, Hebræis *Peſach*. Ex Græco *paſcho*, patior, nonnulli nomen Paſcha derivant, Chriſti Paſſionem innuentes: at verum ejus verbi etymon ex *Paſach* Hebræo, tranſire, tranſilire, deducendum. Hoc nomine Feſtum illud donabatur, quod ob egreſſum ex Ægypto recolendum inſtitutum eſt (*g*), cùm ſcilicet nocte egreſſum præcedente, Angelus exterminator, Ægyptios primogenitos interficiens, Hebræorum domos præteriit, quòd agni elapsâ die immolati, Paſchalis idcircò dicti, ſanguine poſtes reſperſos exhiberent.

g *Vide Exod.* 12. *A.M.*2513. *ante Ch.*1487. *ante Ær.*1491.

Hæc Judæis Paſchali ſolemnitate Deus ſervanda præceperat (*h*). Menſis, quo egreſſus contigit (*i*), veluti primus anni civilis vel Eccleſiaſtici habitus eſt, dieque hujus menſis 14. *inter duas veſperas*, ſcilicet inter ſolis declinationem, & occaſum, ſive, juxtà Gallicum computum, à ſecundâ poſt meridiem, ad ſextam horam veſpertinam agnus immolabatur, & fermentati panis interdictum incipiebat. Craſtinâ die, menſis decimâquintâ, ab heſterno ſolis occaſu, diei decimæquartæ termino, inceptâ, Magnum Paſcha erat, ſeptem diebus celebrandum, inter quos tamen primus tantùm & ſeptimus ſolemnes erant. Agnus immolandus, maſculus eligendus erat, abſque vitio, & anniculus. Si agnus minimè præſto fuiſſet, hædus ſumendus. Singulæ familiæ ſingulos agnos immolabant: quòd ſi familiares comedendo agno non ſuffeciſſent, ex vicina domo accerſebantur.

h *Exod.* 12.
i *Abib à Moyſe appellatur; poſt ipſum Niſan dictus eſt.*

Domûs poſtes & ſuperliminare agni immolati ſanguine tingebantur, ut Angelus exterminator illac tranſiens, eo viſo illæſos Hebræorum infantes innocuus præteriret. Eâdem nocte, qua agnus immolabatur, comedendus erat, aſſus, cum pane azymo, & lactucis agreſtibus; Hebræum ad literam, cum amaris rebus, veluti ſinapio, ſeu quopiam ſimili, ut omnis ſapor tolleretur. Nil elixum, aut crudum comedere, vel oſſa frangere fas erat (*k*); ſed omnia integra, ipſumque caput, pedes, & viſcera; & ſi quid ſupererat, igne abſumebatur. Convivæ itinerantium formâ cinctis renibus, pedibus calceatis, baculiſque in manibus, feſtinanterque comedebant. Hic tamen ultimus ritus non viguit, vel ſaltem ſolâ egreſſûs nocte ſervatus eſt. Totâ Paſchatis octavâ fermentati panis uſus interdictus erat; hujuſque uſûs violatio morte luebatur. Primâ, & ultimâ Feſti die feriæ erant, quibus tamen ciborum præparatio, veluti Sabbathi die (*l*), non interdicebatur (*m*).

k *Exod.* 12. 46. *Num.* 9. 12. *Jo.* 19. 36.
l *Exod.* 16. 23.
m *Exod.* 12. 16.

Paſchatis celebrandi neceſſitas ea erat, ut qui illud neglexiſſet, *anima illa de populis ſuis exterminaretur* (*n*). Qui verò legitimè, veluti itinere, morbo, ſive voluntariâ, vel involuntariâ impuritate, eorum ſcilicet qui vel funeris præſentiâ, vel quopiam alio impediebantur, ſecundo menſe anni Eccleſiaſtici, ſive 14. die menſis Jiar, Aprili, & Majo reſpondentis, idem Paſcha celebrare tenebantur. Hæc Dominus ſancivit, cùm quidam Iſraelitæ, qui juſtis cognatis ſuis quibuſdam perſolutis (*o*), & impuritate ſuâ impediti Paſcha celebrare nequiverant, quid faciundum petiere. Hæc ſub Ezechia facta legimus (*p*), cùm ille celebrandum Paſcha omnibus ſubditis indicere meditans, tot Sacerdotes, quot ad hanc ſolemnitatem exigebantur, expiari non potuiſſe intellexit.

n *Num.* 9. 13.
o *Num.* 9. 10. 11. *A. M.* 2514. *ante Chr.* 1486. *ante Ær.* 1490.
p 2. *Par.* 30. 2. 3. *&c. A. M.* 3278.

Chriſtianum Paſcha à Chriſto inſtitutum eſt, cùm unà cum Apoſtolis ſupremùm cœnans, Corpus ſuum comedendum, & Sanguinem hauriendum ſub panis, & vini ſpeciebus miniſtravit; cùmque Corpus ſuum ſequenti die Judæis crucifigendum dedit. Paſchalis Agnus à Judæis jugulatus, dilaceratus, & pro cibo adhibitus, & cujus ſanguine ab Angeli exterminatoris furore liberabantur, Servatoris mortem, & Paſſionem, ipſiuſque Sanguinem ob Mundi ſalutem effuſum præfigurabat. Quotannis hoc Paſcha in Eccleſiâ Chriſtianâ, Dominicâ diei decimæquartæ Martii Lunæ proximâ, ſolemniſſimè celebratur; ſinceritas tamen, innocentia, & veritas, quas azymus panis innuebat, Feſtum hoc comitari debent (*q*). Sanctum Altaris Sacrificium, idemque, & myſticum Chriſti Sacrificium in Cruce peractum, ab Agno paſchali præſignatum, offertur. Idem quotidie innumeris in locis renovatur, adeò ut in Eccleſiâ Chriſtianâ quotidie Paſcha celebrari dici poſſit.

q 1. *Cor.* 5. 8.

Olim variæ de Paſchatis celebratione ſententiæ, & ritus erant. S. Polycarpi ætate Aſiæ Eccleſiæ die 14. Lunæ Martii, licèt non Dominicâ, Judæorum more; Romani verò, & adhuc ſervatur, Dominicâ diem 14. Lunæ Martii conſequente Paſcha celebrabant. S. Polycarpus Romam veniens, cum Aniceto Pontifice de hoc ritu colloquutus eſt: cùm tamen neuter neutrum in ſuam ſententiam trahere potuiſſet, Eccleſiæ pacem ob ritum de uſu tantùm ſcindendam non eſſe cenſuerunt. Lite ſub Pontifice Victore anno 188. rurſus excitatâ, Aſiaticos in ſuâ praxi pertinaces, & Polycratem Epheſi Epiſcopum, unàque alios Aſiæ Epiſcopos, prolixâ ad Pontificem Epiſtolâ morem ſuum tuentes, Victor datis ad omnes Eccleſias literis excommunicationis ſententiâ injuſtos declaravit. Cæteræ tamen Eccleſiæ Victoris ſeveritatem improbantes,

ipſo

ipſo invito, eorum qui Paſcha die 14. Lunæ Martii celebrabant, Communionem retinuere.

Hic rerum ſtatus uſque ad Nicęnum Concilium anno 325. celebratum, hoc tamen diſcrimine, quòd pleræque Eccleſiæ Aſiaticæ paulatim ad Romanorum praxim acceſſere. Concilium Nicęnum Canonem ſcripſit, quo Paſchatis Feſtum Dominicâ diem 14. Lunæ Martii conſequente omnibus Eccleſiis celebrandam indixit; illudque Decretum Conſtantinus Imperator in toto Romano Imperio evulgavit. Qui pertinaces veterem praxim relinquere abnuerunt, veluti Schiſmatici ab Eccleſiâ habiti, *Quartodecimanorum* Latinè, Græcè *Teſſareſdecatitarum*, ſcilicet diei decimæquartæ ſanctorum nomen obtinuere. Vide hæc fuſiùs in Hiſtoricis Eccleſiaſticis.

Ingens inter Interpretes diſſidium, utrùm Chriſtus Legale, & Judaicum Paſcha ultimo vitæ ſuæ anno celebrarit. Aliqui negant, habitamque cum Diſcipulis ſupremam cœnam, ubi Corporis, & Sanguinis ſui Sacramentum inſtituit, ſimplicem cœnam, in quâ Agnum paſchalem non comederit, fuiſſe arbitrantur. Alii (r) priùs ſolitâ die Paſcha à Chriſto celebratum volunt; quodque Judæi feriâ ſextâ, Chriſtum feriâ quintâ celebraſſe. Nonnulli Paſcha à Galilæis feriâ quintâ, utì à Chriſto, habitum ſcribunt; cæteris Judæis feriâ ſextâ ſervantibus. Communior denique in Eccleſiâ Chriſtianâ tum Græcâ cùm Latinâ hodierna ſententia fert, Chriſtum Paſcha veſpere feriæ ſextæ, unà & Judæos, celebraſſe.

SS. Matthæus, Marcus, & Lucas huic poſtremæ ſententiæ favere videntur. S. verò Joannem huic contrarium videri fatendum eſt; cùm ſcribat, Jeſum menſæ cum Diſcipulis accumbentem (s), *ante diem feſtum Paſcha, cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexiſſe eos, & cœnâ factâ, eorum pedes laviſſe*. Inſuper Judæos, ducto Jeſu ad Pilatum, ut illum morte damnatum crucifigeret, ſcribit, *in Prætorium non introiſſe, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha* (t). Denique feriam ſextam fuiſſe *Paraſceven Paſcha*; Sabbathumque ſequens fuiſſe magnum diem Sabbathi (x). Cur? certè quòd Paſcha fuerat: ideòque præcedens feria ſexta erat Paraſceve, ſeu Paſchatis craſtinâ die celebrandi præparatio.

Servatorem ſupremo vitæ ſuæ anno Paſcha non celebraſſe oſtendimus in Diſſertatione de ſupremo Chriſti Paſchate, ante commentaria in S. Matthæum impreſsâ; vel ſaltem idem Paſcha à Judæis feriâ ſextâ, quâ Chriſtus obiit, celebratum, Chriſtumque eâdem horâ in Calvario expiraſſe, quâ Judæi in Templo Paſchalem victimam immolabant; adeout res, & figura eodem tempore contigerint. Plures veteres laudavimus, qui cum nobis ſentiunt (y).

Paſchatis nomen 1. Angeli exterminatoris tranſitum ſignificat; 2. agnum paſchalem; 3. cœnam, in quâ ipſe agnus comedebatur; 4. Feſtum, quo egreſsûs ex Ægypto, & tranſitûs Angeli exterminatoris memoria renovabatur; 5. victimas omnes peculiares in totâ eâdem ſolemnitate oblatas; 6. panes azymos totâ Paſchatis octavâ adhibitos; 7. omnes cęremonias, quæ hanc cæremoniam, vel præcedebant, vel comitabantur.

r *In hac Sententia recenſeri poſſunt Cyrill. Alex. l.12. in Jo. S. Chryſoſt. Hom. in Jo. Epiph. Euthym. Zygab. aliique recentiores utì Paul. Brug. Paul. Midelb. Henten. Onuphr. Grot. Janſen. Maldon. Scalig. Calveſ. aliique.*

s *Jo.* 13. 1. *& c.*

t *Jo.* 18. 28.

u *Jo.* 19. 14.

x *Jo.* 19. 31.

y *Vide Tertull. contr. Jud. c.8. Auth. qq. in V. & N. T. q.55. t.3. Oper. S. Aug. nov. edit. Pſeudo-Juſt. in qq. ad Orthod. q. 65. Chryſoſt. in Jo. hom.82. Cyrill. Alex. in Jo. l.12. Theophyl. in Joan. Victor Caten. in Marc.* 14. 1. *Apollin. Caten. in Jo.* 18. 28. *apud Toynard. Harm. Epiph. hæreſ.* 52. *Euthym. Zygab. in Biblioth. PP. Petr. Alex. in Chronico Alex. Præfat. Apoll. Hierapol. ibid. Philopon. Metrid. alii duo apud Phot. Cod.* 115. 116. *Cedren. alii quidam Græci apud Michael. Lequien. Differt. de Paſch. t.1. Edit. Sancti Jo. Damaſc. Vide fuſiùs de his Lamy, Toynard. Tillemont. & Harduin. & Interpp. in Matth. & Jo.*

PASSER, Hebraicè *Tzippbor*. Hebręa iſta vox non de paſſere tantùm, ſed de avibus quibuſdam puris, cujus in Lege uſus permittitur, uſurpari ſolet; quin & omnes quaſcumque aves ſignificare Rabbini Kimchi, Pomarius, & Aquinas defendunt: quorum ſententiam egregiè Bochartus confirmat (z), quamvis & paſſerem eo nomine appellari ibidem demonſtret. Ferè tamen ubique ubi *paſſer* occurrit, de quibuſcumque indiſcriminatim avibus Textus intelligendus eſt (a): *Tranſmigra in montem ſicut paſſer*, nempè ſicut avis: paſſer enim avis montana non eſt: (b) *Vigilavi, & factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto*, nempè ſicut veſpertillio, qui ſub tectis domorum deliteſcit (c): *Cedri Libani, illic paſſeres nidificabunt*, nempè aves; neque enim paſſeres in cedris Libani nidos habebant.

Celebris eſt Textus (d), in quo Moyſes oblationem præſcribit à leproſo ſanitati reſtituto in veſtibulo Templi Sacerdoti offerendam: Offerat *duos paſſeres vivos, quibus veſci licitum eſt*. Quæ verba de avibus quibuſcumque puris intelligi oportet; ſi enim paſſeres offerendos Moyſes injunxerat, quorſum addidiſſet, quibus veſci licitum eſt? Non enim duo paſſerum ſunt genera. Hinc Septuaginta legunt tantummodò *aves*, & Interpres Origenis *gallinas*. Leproſis igitur injunctum, ut binas aves puras, unà cum faſciculo ex ramuſculis cedri & hyſſopi, vitâ coccineâ alligatis, in Templi veſtibulo offerrent. Sacerdos alteram ex aviculis vittâ illâ coccineâ faſciculo alligabat, ac roſtro illius ità detorto, ut in averſam partem reſpiceret, cauda verò & alæ in aquâ cum hyſſopo demergerentur. Aliâ, quæ ſupererat, ave ab ipſo leproſo in ſacrificium mactatâ, ſanguis in ſubjectum aquæ vas excipiebatur; ibique intincto faſciculo, & avi alligatâ, dein à Sacerdote aſperſio ritè fiebat. Inde ſoluta avis, ſanguine alterius aſperſa, libera permittebatur. Eâdem cæremoniâ domus, in quâ lepræ maculæ quædam deprehenſæ fuerant, luſtrabatur. Plura etiam fuerunt ſarificia, in quibus aves offerri indigentibus permiſſum erat. Certum tamen avis genus ſemper perſcriptum, utì columbæ (e) &c. Vide *Columba*.

PASSUS, pedum quinque geometricorum menſura. Stadium paſſus 125., & paſſus 2500. vel 3000. leuca continet.

PASTOPHORIA, vox ex Græco *paſtos*, ſive *paſtos*, quo nomine vela illa variata appellabantur, quæ foribus Templi in Ægypto maximè appendi conſueverant. Sacerdotes, quorum munus erat vela illa ducendi, reducendique, *Paſtophori* nuncupati ſunt; eorumque ædes fortaſsè Templo contiguæ *Paſtophoria* (f). Vetuſtiſſimi Scripturæ Interpretes Græci cùm in Ægypto ſcriberent, familiari verbo *Paſtophoria* uſi ſunt, ſignificandis cellulis in porticibus, ſive in atriis Templi diſpoſitis. S. Hieronymus utitur voce *Thalamis*, ex Symmacho acceptâ; ſive voce *Gazophylaciis*, quæ apud Aquilam

z *Bochart. De Anim. Sacr. p.*2. *l.*3. *c.* 25. 22.

a *Pſal.* 10. 1.

b *Pſal.* 101. 8.

c *Pſal.* 103. 16.

d *Levit.* 14. 4. *LXX. ſtruthia, Origen. Gallinas. Vulg. Paſſeres. Alii, aviculas.*

e *Levit.* 1. 15. *&* 5. 8.

f *Vide Salmaſ. Plinian. Exercit. p.* 1257.

occurrit. In Templo Jeroſolymitano duo erant atria, quæ ſinguli porticus complectebantur, & pro illorum ductu cellulę diſpoſitæ erant, cùm in uſum Sacerdotum, tùm ſervandis lignis, oleo, vino, ſali, ſimilæ, aromatibus, vaſis pretioſis, & ſi quæ in uſus erant ſacrificiorum, luminum, thymiamatis, & Sacerdotum victui neceſſaria. Nomen *Paſtophoria* in Latino Scripturæ nonniſi 1. *Macch.* 4. 38. 57. legitur; Sæpiùs apud Septuaginta, in quibus reſpondet Hebræo *liſcbca*, *jocben*, *miſelab*, *ſcalecbet* (g). In Græco etiam 3. *Eſd.* 8, 61, & 9. 1. eadem vox recurrit.

g 1. *Par.* 9. 26. 33. *Ezech.* 40. 18. &c. *Iſa.* 22. 15. & 1. *Par.* 26, 16.

S. Clemens Alexandrinus (*h*) Templa Ægyptiorum deſcribens, ait, poſt tranſgreſſa atria magnificentiſſimè conſtructa, Templum patere in conſpectu poſitum. In veſtibulo autem ejuſdem Templi *Paſtophorus* velum præ foribus appenſum, gravi quadam religione reducens, Numen, canem illud, ſive felem, ſivè alind ſimile revelat. In ſolemnibus autem per urbem ſupplicationibus, Numinis illius loculum vectare ad eundem *Paſtophorum* ſpectat. Quare Apulejus (*i*) *Paſtophoros* Deæ Syriæ geſtatores commemorat. Ita & Iſraelitas Idololatras Numen *Moloch* vectaſſe, memoriæ proditum eſt (*k*). Ex Ethnicis ad Chriſtianos nomen Paſtophorium tranſlatum eſt, eoque uſi ſunt Fideles, ut cellulas magnis Eccleſiarum ædificiis adhęrentes ſignificarent (*l*): *Ac primùm ſit longa domus, ad Orientem converſa, ex utraque parte paſtophoria habens ad Orientem, quæ navis habeat ſimilitudinem.*

h *Pedag. l.* 3, *c.*2.

i *Apul. aſini aurei, l.*50. *c.* 2.

k *Amos* 5.25. *Act.* 7. 43.

l *Conſtit. Apoſt. l.*2. *c.*51.

PATARA, urbs maritima Lyciæ. S. Paulus (*m*) Philippis Jeroſolymam petens, Miletum, Coam, Rhodum, deinde Pataram venit, ubi navim in Phœniciam ſolventem nactus, maritimo itinere Jeroſolymam ad ſolemnitatem Pentecoſtes venit.

m *Act.* 21. 1, *A. Ær.*58.

PATHMOS, Inſula maris Ægæi, inter Sporades, ubi S. Joannes Evangeliſta exulavit. Hic pluribus ſibi per viſum communicatis, decem annorum ſpatio ſcriptis omnia redegit, Apocalypſi adornatâ. Non deſunt tamen, qui revelationes ibidem acceptas, non niſi poſt reditum ipſius ab exilio ſcriptas eſſe autument. Porrò ea Inſula inter Icariam, & Promontorium Mileti ſita eſt, nullâque majori gloriâ fulget, quàm quòd Apoſtolum exulem habuerit. Hodie *Patino*, *Paſtino*, ſivè *Patmol* appellatur, & 23. ſivè 30. milliaribus ambitum exæquat. Urbs in ea Pathmos nomine, portu nobilis, in qua nonnulla Græcorum Monaſteria viſuntur. Antrum etiam ſupereſt, ubi ſcriptam ab Apoſtolo Apocalypſim ferunt.

*A. Chr.*94.

PATHURA, urbs Meſopotamiæ, patria Balaaml. Vide *Pethor*.

PATRIARCHÆ, quo nomine appellantur veteres potiſſimùm ante Moyſem Patres, Adam, Lamech, Noę, Sem, Phaleg, Heber, Abraham, Iſaac, Jacob, & duodecim Tribuum patres. Hos Hebræi Principes Tribuum, ſivè Capita Patrum *Roſcbe Abot* nuncupant. Nomen *Patriarcba* Græcum eſt, Principem familiæ ſonans, quod deinde uſurpatione quadam, & imitatione ex primis Patribus V. T. ad ſignificandos Epiſcopos primarum Orientis Eccleſiarum in Eccleſia Chriſtiana traductum eſt. Hinc Patriarcha Antiochenus, Alexandrinus, Jeroſolymitanus, & Conſtantinopolitanus; quo etiam titulo primi Religioſorum Ordinum Fundatores, S. Baſilius, S. Benedictus, S. Auguſtinus, &c. donantur.

PATROBA, Diſcipulus Apoſtolorum, de quo tamquam Romæ tunc temporis verſante S. Paulus (*n*). Hujus viri geſta omnia latent; apud Græcos tantùm Puteolorum in Campania, ſivè in Regno Neapolitano Epiſcopus conſtitutus, atque obiiſſe fertur die 4. ſivè 3. Novembris. Ejus nomen in Martyrologio Romano die 4. Novembris legitur. In eodem contubernio cum Aſyncrito, ab Apoſtolo in eodem verſu ſalutato, verſatum fuiſſe Origenes exiſtimavit (*o*).

n *Rom.*16.19. 15. *A.Chr.*58.

o *Orig. in Rom.*

S. PAULUS, olim *Saulus* appellatus, è Tribu Benjamin, Tharſo in Cilicia oriundus, ſectâ Phariſæus, Eccleſiæ primò hoſtis, deinde Diſcipulus Jeſu Chriſti, & gentium Apoſtolus. Si Authori cujuſdam homiliæ, inter Opera S. Chryſoſtomi (*p*), fides habeatur, 68. annis natus obiit; quare duobus ante Chriſtum annis in lucem prodiiſſe oportet. De illius educatione, familiâ, & converſione mira Ebionitę (*q*) fabulantur, ſed nonniſi fabulæ ſunt. Civitatis Romanæ privilegio fruebatur, quo Tharſenſes Auguſti partibus faventes, ab eodem Imperatore donati ſunt. Ab ineunte ætate, Jeroſolymam miſſus à parentibus, Legis ſtudio ſub Gamaliele Doctore clariſſimo operam dedit (*r*). Plurimùm in eo ſcientiæ genere profecit: ſed & morum innocentiâ non modicè etiam excelluit, ut nihil in eo reprehendendum occurreret; quin & ſtudio Legis Moſaicæ etiam atque etiam commendandus videretur (*s*). Sed ejuſdem Legis amore longiùs quàm par erat, abreptus, Eccleſiæ Dei, imò potiùs Jeſu Chriſti in ſuis membris acerrimus hoſtis effectus eſt (*t*). Hinc virorum S. Stephanum primum inter Martires lapidibus obruentium veſtimenta ſervabat (*u*), ut in omnium criminibus veluti particeps efficeretur.

p *Chryſoſt. tom.* 6. *hom.* 30.

q *Epiph. hæreſ.* 30. *c.* 16.

r *Act.*22. 27. 28.

s *Act.*22. 3.

t 1. *Timoth.* 1. 13.

u *Act.*7.57.59.

x *A. Ær.* 33. *paulò poſt obitum Chriſti.*

Exortâ interim poſt necem S. Stephani in Eccleſiam perſecutione, Saulus inter primos, Fidelibus adverſarium ſe præbuit (*y*). Ædes enim illorum ingrediens, viroſque, & fœminas raptans, catenis oneratos in carcerem trahebat (*z*). Præſto erat in Synagogis, ubi acri flagellatione in illos animadvertens, ad blaphemias in Chriſtum cogebat. Quin & impetratis à Caipha Summo Pontifice, & à Senioribus Judęorum literis ad Judæos Damaſcenos, omnes, ſi quos fortè inveniſſet, Fideles in urbem deducendi poteſtatem obtinuit (*a*). Cædes igitur, & ſanguinem meditans, iter illud inivit: ſed Damaſco jam proximo, inopinatò circa horam meridianam radius ingens cœlitùs vibratus, quo ipſe, omneſque, qui illum comitabantur, obducti ſunt euntem percuſſit, & humi proſtravit: additâque ſimul hac voce ita illum Chriſtus compellavit: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Continuò Saulus ad hæc, ecquis eſſet, requiſivit. *Ego*, ait Jeſus, *ſum Jeſus Nazarenus, quem tu perſequeris: durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare*. Saulus ſubitò obrigens terrore, ſe præſto eſſe dixit,

y *Galat.*1.13. *Act.*26.11.

z *Act.* 8. 3, *e* 22. 4.

a *Act.* 9. 1. &c.

ſi

ſi quid vellet: juſſuſque Damaſcum petere, ibi Divina mandata auditurus, illicò obtemperavit.

Saulus igitur è terra ſurgens, ſubitò ſe quamvis apertis oculis ſciret, cæcitate perculſum ſenſit; quare manu deductus, Damaſcum vênit, ubi triduo jejunus in domo cujuſdam Judæi, nomine Judæ manſit. Tertiâ die Ananias quidam Saulum convenire, impoſitiſque illi manibus ſanitati reſtituere à Deo juſſus eſt. Detrectanti Ananiæ munus in hominem, Eccleſiæ & Domino infenſiſſimum, inſtitit Jeſus: ſimul addens, ſe eum virum ſelegiſſe, ut nomen ſuum coram gentibus, Regibus, & filiis Iſraelis aſſereret. Ego tamen, ait, oſtendam illi, quanta oporteat pro nomine meo pati. Confirmatus Ananias, Saulum adivit; quem manuum impoſitione primò ſanitati reſtitutum, deinde Baptiſmo, atque S. Spiritûs illapſu initiavit. Secundùm hæc, Saulus deguſtato cibo, viribus confirmatus, reliquum temporis audiendis Diſcipulis Damaſci verſantibus, & aſſerendo in Synagogis Jeſu Chriſto vero Meſſia exegit.

b *Galat.* 1. 17.

Inde Arabiam excurrit (*b*), fortè in viciniâ Damaſci, quippe quæ Aretæ Regi Arabiæ parebat; exactoque ibi modico tempore, iterum Damaſco reſtitutus, prædicationis muneri inſtitit. Evangelii propagationem ægrè ferentes Judæi, de nece Paulo inferendâ cogitantes, Damaſci Præpoſitum corruperunt, ut vinctum illum ſibi permitteret. His conſiliis ad Paulum delatis, ipſe portas urbis à cuſtodibus diù noctuque obſervatas intelligens, è mœnibus in ſporta demitteretur, curavit (*c*). Ita à præſentiſſimo periculo liberatus, Jeroſolymam vênit, ut S. Petrum inviſeret (*d*). Diſcipuli fraudem metuentes, cum Paulo colloqui non audebant: ſed à Barnaba ad Apoſtolos deductus, converſionis, geſtorumque omnium ſuorum certiores illos fecit. Sub hæc, prædicationis munus iterum ſuſcipiens, omnibus, quà Judæis, quà Ethnicis, Chriſtum annunciavit, eâ Spiritûs & rationum efficaciâ, ut earum vim minimè ferentes, de nece illi inferenda cogitarint. Hinc Cæſaream Palæſtinę virum deducere fratribus viſum eſt; indeque fortè maritimo itinere Tharſum Ciliciæ patriam ſuam delatus eſt.

c *Act.* 9. 24. 25. *&c. A. Ch.* 37. *triennio poſt adventum Damaſci.*

d *Act.* 9. 26. 27. *Galat.* 1. 18.

Ab A. Chr. 37. *uſque ad* 43.

Poſt quinque vel ſex annos, Barnabas Antiochiam ab Apoſtolis miſſus, plures ibidem Fideles nactus, Saulum Tharſo ſecum ad eam urbem deduxit (*e*); junctâque ſimul operâ, prædicationi, atque Fidelium inſtitutioni allaborarunt. Fame interea per Judæam graſſante (*f*), Fideles Antiocheni collectas ad eam rem eleemoſynas Saulo & Barnabæ tradiderunt, ad Fratres in Judæam deferendas: qui commiſſo ſibi perſoluto, ſtatim in ſuam provinciam redierunt. Sed non diu poſt, Prophetarum ex Fidelibus oraculo ambo illi viri ad alias gentes inſtituendas divinitùs deſtinati audiri cœperunt. Hinc imploratâ priùs ab Eccleſia jejuniis & orationibus Cœli ope, Simon, Lucas, & Manahem manuum impoſitione poteſtatem illis fecerunt, ut S. Spiritûs ductum ſequerentur. Sub idem tempus contigiſſe Pauli raptus uſque ad tertium Cœlum, in quo plura ſupra hominum captum vidiſſe ſe perhibet, (*g*), veriſimillimè creditur.

e *Act.* 11. 20. 25. 26.

f *Act.* 11. 27. *&c.*

A. Chr. 44.

A. Chr. 44.

g 2. *Cor.* 12. 2. *&c.*

h *Act.* 13. 4. *&c.*

Prima amborum expeditio in Cyprum ſuſcepta eſt (*h*), quam univerſam, Chriſtum in Synagogis annunciantes, excurrerunt. Sergius Paulus Inſulæ Proconſul eorum famâ auditâ, ut ad ſe venirent prædicandi Evangelii gratiâ, invitavit. Quidam tamen Judæus Magus, nomine Bar-Jeſu, lateribus Proconſulis adſiſtens, pro viribus illum à ſuſcipienda fide abſterrebat. Cujus impietatem Paulus animadvertens, duriſſimè increpatum, mox cæcitate ad tempus mulctandum in ſceleris ultionem dixit. Nec vana minatus eſt: eoque prodigio victus Proconſul, ſtatim fidei manus dedit. Sunt, qui ab eo tempore ex deducto ad fidem Sergio Paulo, nomen *Pauli* Apoſtolo inditum (exindè enim Paulus in Actis appellatur) credant (*i*). Damaſci ſub ipſam ad fidem converſionem primum eo nomine appellatum S. Aſterius autumavit (*): in manuum impoſitione Antiochiæ receptâ, S. Chryſoſtomus (*k*). Alii tamen malunt, Pauli nomen, quod Latinum eſt, nonniſi poſt inſtitutos Ethnicos, Romanos potiſſimùm, Apoſtolo collatum volunt (*l*). Non deſunt tandem, qui binominem illum putent (*m*), ac pro recepto Judæorum more, alterum ex Græco, ex Latino alterum nomen derivaſſe. Hæc tamen ſi vera ſint, quidnam in cauſa eſſe potuiſſet, cur nunquam poſt Sergii Pauli converſionem Sauli nomine in Actis appellaretur? (*n*).

i *Hieron. in Ep. ad Philem. Aug. Confeſ. l.* 8. *c.* 4. *Beda Retract. in Acta & Recentior. plur.*

* *Aſter. homil.* 8.

k *Chryſoſt. homil.* 28. *in Acta. Ita Theophil. Theodoret. Oecum. in Rom.* 1.

l *Aug. ſer.* 315. *c.* 5. *Grot. Fromond.*

m *Orig. ſeu potiùs Rufin. ad Rom. Druſ. Bez.*

n *Converſio Sergii contigit Paphi A. Chr.* 45.

o *Act.* 13. 13. *A. Chr.* 45.

Ex Cyro Paulus & ſocii ſolventes, Pergen Pamphyliæ venerunt (*o*); undè Joannes Marcus conſobrinus Barnabæ ab illis ſecedens, Jeroſolymam petiit. Illi verò rectâ Antiochiam Piſidiæ ſe conferentes, ſub ipſum in Synagogam ingreſſum, ut verba facerent invitati ſunt; quare Paulus Chriſtum Jeſum verum eſſe Meſſiam à Prophetis, ne excepto quidem Joanne Baptiſta, annunciatum oſtendit. Addens inſuper, eundem Jeſum à Judæis per invidiam neci traditum, poſt triduum à mortuis ſurrexiſſe. Dicentis verba ſinè murmure excepta ſunt; quin & in futurum Sabbathum illum ſe libentiſſimè audituros ſignificarunt. Neque his contenti, plures ex Judæis & Proſelytis illos ſequuti ſunt, quò commodiùs eorum inſtitutionibus proficerent.

Indictâ igitur Sabbathi die, magnus undique in Synagogam ad Paulum audiendum concurſus factus eſt; ex quo Judæorum in illum invidia excitata, qui dicentis verba blaſphemiis retundebant. Quare Paulus & Barnabas liberioribus verbis profeſſi ſunt, ſe quandoquidem à Judæis, ad quos potiſſimùm miſſi fuerant, non exaudirentur, ad Gentes inſtituendas juxta Domini præceptum, tranſituros. Hinc aperto Ethnicis ad fidem aditu, mirum quot undique ex iis, quos Dei Providentia ad vitam deſtinaverat, iter ingrederentur. Judæi rem illam ægerrimè ferentes, excitatâ in Paulum & Barnabam perſequutione, ut ex urbe pellerentur tandem effecerunt. Egreſſuri ambo, excuſſo è pedibus pulvere faceſſentes, Antiochiam Piſidiæ, & Iconium venerunt. In Synagoga (*p*) ejus urbis Chriſtum annun-

p *Act.* 14. 1. *&c.*

Digitized by Google

ciantes, pluribus ex Judæis ac Ethnicis quà verbis, quà prodigiis perſuaſerunt. Nihilo tamen cæteros Judæos æquiores in ea urbe nacti, ſuſcitatæ perſequutionis furorem, Lyſtras, & Derben Lycaoniæ urbes fugientes, evitare coacti ſunt.

Æneas quidam pedibus impeditus, Lyſtris agebat; quem Paulus intuitus, ſtare jubens, incolumem reſtituit. Populus ſubitum prodigium miratus, Numina eſſe ſub hominum forma, Barnabam nempè Jovem, Paulum, quippè qui verba faciendi munus deſumpſerat, Mercurium, ſuſpicatus eſt. Quare adductis antè ædes illorum à Sacerdote Jovis tauris, ornatiſque foribus corollis, ſacrificiis offerendis omnia præſtò fuerunt. Paulus, & Barnabas re animadverſâ, multitudinem quà precibus, quà verbis, quà etiam veſtium diſciſſione, exorare, ut à ſuperſtitionibus ſe abſtinerent: ſe enim homines eſſe, avertendis mortalibus à ſuperſtitione, & ad veri Dei cultum reducendis miſſos. His tandem, ut ab incepto abſtinerent, ægrè licèt, impetrarunt.

Inter hæc, Judæi Antiochiæ Piſidiæ & Iconii Lyſtras venientes, populum in viros concitarunt, eo ſuceſſu, ut lapidibus Paulum impeſitum, extra urbem, rati jam obiiſſe, taptarent. Diſcipulis circum frigidum jam corpus convenientes, tandem effecere, ut reſumpto Spiritu è terra ſurgeret, atque in urbem regreſſus manè Derbem peteret. Poſt annunciatum in eâ urbe Evangelium, Lyſtras iterum, Iconium, & Antiochiam Piſidiæ vênit (*). Tranſgreſſâ demum Piſidiâ, Pamphyliam adiit, ubi annunciato Pergæ Evangelio, Attaliam tranſiit. Inde maritimo itinere Antiochiam Syriæ, unde ante annum iter inceperat, ſeſe reſtituit. Pauli, & ſociorum adventu audito, Fideles omnes in cœtum convenientes, ſuorum eventuum ſeriem narrantem audierunt; ſimulque de aditu ad fidem Ethnicis recluſo lætati ſunt. In ea urbe diutiùs in diſcipulorum conſortio ſubſtiterunt.

* *Act.* 19. 25. 26. *A. Chr.* 45.

Nihil inde de geſtis Pauli ab anno Chr. 45. uſque ad coactum Jeroſolymis Concilium anno 50. in Actis Apoſtolorum memoriæ proditum eſt. Facilè tamen eo temporis ſpatio Jeroſolymâ ad Illyricum uſque excurrit; nihil tamen moratus in locis, ubi antea fidem annunciaverat, ut ipſius Apoſtoli narratione novimus (*q*). Ejus itineris & prædicationum eventus eo ſilente prorſus latent; plura tamen pertuliſſe, & ſæpè carceribus detentum fuiſſe ipſo de ſe ſcribente comperimus. Sæpè enim de vitâ, modò inter vortices fluminum, modò inter manus prędonum, modò Judæorum inſidiis, modò inter dolos fratrum peſſimorum periclitatus eſt. Fame, ſiti, nuditate, frigore, jejuniis, vigiliis, laboribus perferendis nullus fuit modus (*r*); quippe quæ longorum itinerum, & eorum maximè, quibus cætera omnia neceſſaria deſunt, commeatus eſſe ſolent. Qua in re aliâ ſanè utebatur Apoſtolatus diſciplinâ, quàm ii, qui ex Evangelii prædicatione vitam tolerabant, victu ab iis accepto, quos ad fidem inſtituebant. Illorum etiam mos erat, pias fœminas neceſſaria miniſtrantes in comitatu adhibere; quod etiam Apoſtolus refûgit. Sibi enim Evangelium gratis miniſtrandum Paulus exiſtimans (*ſ*) vitam, ne cui gravis eſſet, tentoriis conficiendis (artem enim ferè omnes Judæi aliquam exercebant) tolerabat (*t*).

q *Rom.* 10. 10. & 15. 19.

r 2. *Cor.* 11. 23. &c.

ſ 1. *Cor.* 9. 1. 15.

t *Act.* 18. 3.

In ejus prædicationis decurſu quinquies à Judæis 39. flagrorum ictibus cæſus eſt (*u*); nunquam enim Judæi hunc ictuum modum excedere conſueverunt, vetante Moyſe, ne ultra 40. ictus infligantur (*x*). Præter hæc, bis à Romanis virgarum animadverſionem toleravit (*y*); ter naufragio periclitatus eſt; ac die nocteque in imo maris verſatus eſt; quam Apoſtoli phraſim alii aliter explicant. Sunt enim, qui integrâ die demerſum perſtitiſſe, ac Divino prodigio, ut olim Jonas in ventre ceti, ſervatum credant (*z*). Alii putant, in imo putei latuiſſe, ut imminens à Lyſtrenſibus lapidum periculum evitaret (*a*). Alii malunt intelligere de carcere Cyziceno, cui nomen *Bythos*, ſivè *profundum*, ubi Apoſtolus detentus fuit. Paulus enim eâ voce *profundum* uſus, nihil addit de *mari*, quod in Vulgata legitur (*b*). Vulgò tamen Patres, uti S. Chryſoſtomus, Theodoretus, Oecumenius, Ambroſiaſter, S. Thomas (*c*), & recentiores plurimi, cenſent Apoſtolum die nocteque cum fluctibus colluctatum; quorum quidem ſententia à Græco verbo *bythos* ab Apoſtolo uſurpato non abhorret, *Bythos* enim quando ſolitarium adhibetur, ſivè maris imum, ſivè maris altum ſignificat. Hæc Paulo accidiſſe debuerunt ante A. Chr. 58. quo alteram ad Corinthios Epiſtolam ſcripſit.

u 2. *Cor.* 11. 24. 25.

x *Deut.* 25. 3.

y 2. *Cor.* 11. 25.

z *Hilar. de Trin. l.* 6. *Beda q.* 3. *in tom.* 8. *Sulp. Sev. ep.* 1. *art, triduo Apoſtolum in imo maris manſiſſe. Eſt. Herua. Eraſm. Haimo Fromond.*

a *Quid. apud Theophyl.*

b *Quid. apud Baron. A. Chr.* 58. *Vide & Hamm.* in 2. *Cor.* 11.

c *In* 2. *Cor.* 11. 25.

Verſantibus adhuc Paulo, & Barnaba Antiochiæ, nonnulli ex Judæa viri ſupervenientes (*d*) ſpargebant in vulgus, circumciſionem, & Legalia prorſus ſervari oportere. Ex Cerinthi ſectâ dogmata illa derivata fuiſſe S. Epiphanius, & S. Philaſtrius autumarunt (*e*). Pernicioſis doctrinis Paulo, & Barnabâ pro viribus reſiſtentibus, Apoſtolos, & Sacerdotes Jeroſolymitanos eâ de re conſulere viſum eſt. Miſſi igitur ad urbem Paulus, & Barnabas, omnia ad Apoſtolos detulerunt. Nonullis ex Phariſæis Fidelibus Legalium obſervantia Gentibus ad Fidem converſis injungenda videbatur. Cœtus tamen ad eam rem Apoſtolorum & Sacerdotum coactus aliter cenſuit; Ethnicis, ſcilicet ad Fidem traductis, exceptâ ab idololatriâ, à fornicatione, à ſuffocato, & ſanguine abſtinentiâ, nihil graviùs imponendum.

d *Act.* 15. 1. &c.

e *Epiph. hæreſ.* 28. *c.* 4. *Philaſt. de hæreſ. cap.* 36.

A. Chr. ſivè Ær. 51.

Ejus Concilii Synodicam Paulus, & Barnabas ad Antiochenos detulerunt; quibus adjungendos Judam, cognomento Barſabam, & Silam viros inter Fideles ſpectatiſſimos, ut rei fidem facerent, cenſuerunt. Congregatâ igitur Antiochiæ Eccleſiâ, Concilii Epiſtolæ lectæ ſunt; & ab Ethnicis Chriſto nomen dantibus, Legalis obſervantiæ jugum excuſſum eſt. Succedente dein tempore S. Petrus Antiochiam veniens, Ethnicorum conſuetudine familiariſſimè uti religioni minimè ducebat; verùm ſupervenientibus Jeroſolymâ Fratribus, omne illicò cum illis

com-

Digitized by Google

commercium, vel etiam in cibis capiendis intercludebat. Sanctiſſimi viri factum; quòd pernicioſo cæteris exemplo futurum videretur, palam & in faciem Paulus reprehendit (*f*).

Eâ occaſione Paulus Jeroſolymæ verſans, (*g*) doctrinæ ſuæ, quam Ethnicis prædicabat, rationem palam, deindè privatis colloquiis coram Tito, & Barnaba, primoribus Fidelium expoſuit. Nihil in ea corrigendum, nihil adjiciendum ab Apoſtolis Petro, Jacobo, & Joanne inventum eſt: Divinæ in illo Providentiæ diſpoſitionem omnibus agnoſcentibus, ſimul & probantibus, cujus conſilio Paulo Gentium, Petro circumciſionis Apoſtolatus demandatus eſſet. Una autem omnium ſententia fuit, in reducendis ad fidem Gentibus à Paulo & Barnaba præſtandum eſſe oportere, monentes tantùm, ut quos fide initiabant Gentiles, ad ferendam Fidelibus in Judæa verſantibus (quippè qui ſivè diſtractis bonis, ut communibus impenſis viverent, ſivè ſuis omnibus ſpoliati (*h*) in ſummâ eſſent rerum penuriâ) opem ſuaderent. Quid in ea re Apoſtolus egerit, ex decurſu patebit.

f Galat. 2. 11. *&c.*
g Vide Galat. 2. 2. *&c.*
h *Hebr.* 10. 34.

Poſt exactos Antiochiæ aliquot dies, Paulus Barnabæ ſignificavit, ut ad inviſendos per urbes, quibus ad id uſque fidem annunciaverant, Fratres veniret (*i*). Ille præſto ſe eſſe innuit; rogare tamen ut Joannes Marcus, qui olim ſocios ipſos deſeruerat, unà venire permitteretur. Detrectante Paulo, & Barnaba inſtante, tandem ambo invicem ſecedentes, in diverſa abierunt; Barnabas cum Joanne Marco in Cyprum; Paulus, Silâ comite adjuncto, tranſgreſſâ Syriâ, & Ciliciâ, Derbem primò, deindè Lyſtras vênit (*k*). Inventum in ea urbe Diſcipulum, Timotheum nomine, ex matre Judæâ, Ethnico patre genitum, circumcidendum primò curavit, quò Judæorum ejuſdem regionis invidiam evitaret; deindè itineris ſocium adhibuit. Peragratâ deinde Lycaoniâ, Phrygiâ, & Galatiâ, & ne in Aſia (Proconſulari nempè, quæ Joniam, Æoliam, Lydiam, complectitur) prædicarent à S. Spiritu moniti, Myſiam ingreſſi, Troadem contenderunt. Ibi Apoſtolus, oblato ſibi per quietem viro Macedonico habitu, rogatuſque ut in Macedoniam tranſiret, tanquam à Deo monitus illuc versùs iter direxit.

i *Act.* 15. 36. *&c. A. Chr.* 51.
k *Act.* 16. 1.

Navigium ergo in eodem portu conſcendens, primò Neapolim Macedoniæ urbem non longè à Thraciæ finibus tenuit. Inde Philippos, primam in eâ plagâ Romanorum in Macedoniâ Coloniam, appulit. Cùm fortè die Sabbathi orationis gratiâ in Proſeucham Judæorum ad amnis ripam conſtitutam conveniſſent, religioſas quaſdam mulieres nacti ſunt; inter quas Lyda purpuræ mercatrix, auditis Pauli verbis, ad fidem converſa, & baptiſmo initiata, Apoſtolum & ſocios hoſpitio recepit. Aliâ die illi adorationem in conſtitutum locum ſe conferentes, ancillam quamdam, familiari Cacodæmonis conſuetudine abdita revelantem, obviam habuerunt, quæ ponè illos ſequuta, ſanctos viros, atque à Deo indicandæ ſalutis viæ miſſos pleno ore ap-

l *Act.* 16. 11. *&c. A. Chr.* 52.

pellabat. Cùm aliis atque aliis diebus eadem præſtaret, Paulus tandem Pythoni in nomine Jeſu imperavit, ut relictâ puellâ actutum faceſſeret. Fœminâ igitur ſtatim ab oraculis fundendis ceſſante, domeſticorum illius, qui eam ſibi lucri ſpem præciſam dolebant, invidiam Apoſtolus, & ſocii ſubierunt, delatique ad urbis Magiſtratus, tamquam novæ Religionis authores, poſt virgarum in dorſo animadverſionem, in carcerem detruſi ſunt.

Tertiâ noctis vigiliâ ſubeunte, viri illi in hymnos & cantica effundebantur; cùm ſubito concuſſâ repentino impetu terrâ, atque ædificii fundamentis ab imo nutantibus, carceris fores ultrò recluſæ, & captivorum vincula ſpontè contrita ſunt. Carceris cuſtos captivos omnes eâ occaſione diffugiſſe ratus, in extremam deſperationem deveniens, ſtricto in ſe gladio mortem ſibi conſciſcere ſtatuerat. Paulus ejus conſilium intelligens, ſtatim exclamare, ne quid in ſe gravius tentaret; ambos enim in carcere manſiſſe. Tunc ille carcerem ingreſſus, viros ſanctos eduxit, ſimulque ſalutis viam ſibi indicarent etiam atque etiam rogavit. Illi nihil cunctantes, totam familiam fidei myſteriis inſtructam, baptiſmo initiarunt. Appoſitis deindè dapibus, cibus, miniſtrante carceris cuſtode, degustatus eſt. Mane alterius diei miniſtris injunctum à Magiſtratibus, ut recluſo carcere ambos viros liberos abire finerent. Paulus beneficium detrectare, ſe nunquam paſſurum dictitans, ut civis Romanus poſt publicam virgarum ignominiam, poſt carceris injuriam ſecretò dimitteretur. Ipſi igitur per ſe venirent, publicâ contumeliâ affectos publico honore dimittentes. His ad Magiſtratus delatis, ipſi per ſe injuriam illatam deprecaturi venerunt; atque è carcere eductos, ut ex urbe ſecederent, rogarunt. Illi ſalutatâ priùs in ſuis ædibus Lydâ, Fratribuſque confirmatis, Philippos petierunt.

Ex eâ urbe, Amphipoli & Apolloniâ tranſgreſſis, Theſſalonicam Macedoniæ Metropolim venerunt. Extabat in ea urbe Judæorum Synagoga, quò Paulus pro ſuo more ſe conferens; tribus ordine recurrentibus Sabbathis, Evangelium prædicavit (*m*). Ejus verba pluribus quà Judæis, quà Proſelytis perſuaſerunt; complurium tamen invidiâ in illum provocatâ, ſeditio in urbe concitata eſt. Statim igitur facto ad Jaſonis domum, ubi Paulus hoſpitabatur, concurſu, fruſtra quæſitus eſt: quare comprehenſum Jaſonem, & ad Tribunal deductum, tamquam receptorem hominis in Cæſarum edicta contumacis, & alium præ Cæſare Regem, Jeſum nempè, obtrudentis, accuſarunt. Præſtitâ tamen cautione Paulum exhibendi, citò Jaſon ab eo ſe periculo expediit; & Paulus noctis favore extra urbem à Fratribus deductus, Berœam unà cum Sila ſe contulit. Vix ingreſſus, ſtatim in Synagoga ad Evangelium annunciandum, nec ſanè ſinè plauſu Judæorum, ac Ethnicorum, quà virorum quà mulierum etiam ingenuarum fructu.

m *Act.* 17. 1. *&c. A. Chr.* 52.

Brevì tamen eorum Berœam adventu audito, Judæi Theſſalonicæ, illuc ſtatim convolantes,

tu-

tumultu excito, ut Paulus faceſſeret, relictis tamen ibidem Sila & Timotheo, effecerunt. Deductus igitur à quibuſdam (*n*) Apoſtolus, maritimo itinere Athenas appulit; quò ſtatim per viros illos ad propria remeantes, Silam & Timotheum, ut actutum venirent, accivit. Indè conſueto muneri in Synagoga præſtando pro quacumque data occaſione incubuit. Cum Philoſophis etiam, ſi quos in foro offendiſſet, differebat; quibus etiam rogantibus, ut in Areopagum, tanquam novæ Religionis author, veniret, facilè acquievit. Coram illis Judicibus ſe ſiſtens, verba in hanc ferè ſententiam fecit: Se primùm in eam urbem ingreſſum Aram quamdam offendiſſe, *Ignoto Deo* dicatam; quod proinde Numen ipſi ignorantes coluiſſent, ſe revelaturum. Indè Numen prodidit, Cœli Terræque authorem, Providentiæ illius diſpoſitionem, Judicium poſtremum, & mortuorum reſurrectionem. Vix mortuorum Reſurrectione auditâ, ſublatum inter auditores murmur, aliorum quidem irridentium; aliorum in alteram diem ejus rei diſputationem poſtulantium; aliorum tandem manus victas fidei exhibentium: inter quos Dionyſius ex Areopagitarum numero, & mulier quędam Damaris nomine, memorantur.

n *Theodoret. in 1. Theſſalon. Prolog. A. Chr.* 52.

Intereà veniens Athenas Timotheus, perſecutionis in Fideles Theſſalonicæ graſſantis, Apoſtolum certiorem fecit: quibus proindè confirmandis, ſolandiſque eundem Timotheum ſtatim in Macedoniam remiſit (*o*). His ita diſpoſitis, Apoſtolus Corinthum divertens (*p*), hoſpitium Judæi cujuſdam, nomine Aquilæ, ſelegit; quocum ejuſdem artis, conſuendi nempè tentoria, exercitio ſociabatur. Nec tamen his adeò diſtineri ſe paſſus eſt, ut de prædicationis ſtudio quicquam remitteret. Singulis enim Sabbathis in Synagoga Judęis ſimul Ethniciſque verba de Chriſto faciebat, non ſinè quorumdam fructu; inter quos Stephanam, totamque ipſius familiam, baptiſmo ſe initiaſſe teſtatur (*q*). Circa idem tempus Corinthum venientes Silas & Timotheus, rerum Theſſalonicenſium ſtatum (*r*) ad Apoſtolum, non ſinè ingenti ejus voluptate, retulerunt. Eam occaſionem excepit Paulus, primæ ad Fideles illos Epiſtolæ ſcribendæ, in qua eorum ſtudium, virtutem, charitatem in Fratres ex Macedonia pluribus effert. Deindè monita quædam potiſſimùm circa uſum conjugii, otii fugam, luctum in mortuos, & pro Antichriſti dolis evitandis adjungit.

o *Vide* 1. *Theſſal.* 3. 1. *&c.* & 2. 15. 17. 18.
p *Act.* 18. 1. *&c.*
q 1. *Cor.* 14. 16. 17. & 16. 15.
r *Act.* 18. 5. & 1. *Theſſal.* 3. 6. 9. *A. Chr.* 52.
Epiſtola I. ad Theſſalonicēſes.

Alteram deinde ad eoſdem Epiſtolam adjecit, confirmandis illorum animis, quos ſparſus quidam à ſeditioſis hominibus rumor de imminenti Mundi exitu, ſuppoſitis etiam in eam rem ejuſdem Apoſtoli literis, turbaverat. Otioſos homines verbis caſtigat; cæteros verò perſecutiones æquo animo tolerare hortatur. Conſuetudine igitur Silæ & Timothei confirmatus Apoſtolus, prædicationi impenſiùs intendit. Sed tandem Judæorum blaſphemiis ab illis recedere coactus, omni à ſe ejus rei culpâ ſolemni obteſtatione amotâ, deindè relicto Aquilæ hoſpitio, apud Titum Juſtum, Ethnicum quidem genere, ſed Fidelem ſtudio, divertit. Novo inter hæc viſu confirmatus à Deo, factâ etiam ab ipſo ingentis populi ad fidem reducendi ſpe, ſolidis 18. menſibus Corinthi manſit.

Epiſtola II. ad Theſſalonicenſes.

Intereà Judæi ſtudio perdendi hominem ad Gallionem Achajæ Proconſulem Carthagine verſantem, tanquam novæ Religionis authorem, illum detulerunt (*s*). Audiens tamen Præfectus, rem de religione eſſe, utpote à ſuo munere alienam, accuſatores inauditâ causâ remiſit. Quare Paulo ſubſiſtendi aliquo etiam tempore Corinthi libera poteſtas fuit: quo deindè evoluto, Jeroſolymam ad Feſtum Pentecoſtes contendere ſtatuit. Navim conſcenſurus, in ipſo Cenchræarum portu cæſariem abraſit, voto Nazarçatûs, quod antea nuncupaverat, ſolutus. Rectâ poſt hæc, unà & Aquila & Priſcilla, Epheſum delati ſunt; indè Cæſaream Palęſtinæ, ac dein Jeroſolymam contenderunt. Poſt factum in ea urbe religioni ſuæ ſatis, Antiochiam aliquo temporis ſpatio ſubſtiturus vênit. Eo elapſo, per univerſas Galatiæ, & Phrygiæ Eccleſias ordine diſcurrit; peragratiſque ſuperioribus Aſiæ provinciis, tandem Epheſo ſeſe reſtituit (*t*), ubi triennio manſit (*u*).

s *Act.* 18. 12. *&c. A. Chr.* 53.
A. Chr. 54.
t *Act.* 19. 1. *&c.*
u *Ab A. Chr.* 54. *uſque ad* 57.

Aliquos in ea urbe Diſcipulos ab Apollo inſtitutos, & baptiſmo S. Joannis Baptiſtæ tantummodò initiatos invênit, quos ille priùs inſtitutos, baptiſmo Jeſu Chriſti abluit, deindè manuum impoſitione confirmavit, non ſinè ſenſibili S. Spiritûs illapſu, donis Linguarum & prophetiæ. Conſueto deinde muneri inſiſtens, trium menſium ſpatio Judæis inſtituendis operam impendit. Cùm verò prædicationi iidem Judæi contumaciſſimè reſiſterent, ab illis ſecedens, ad ſcholam cujuſdam nomine Tyranni contendit. Quotidianæ etiam prædicationi aliam etiam diu noctuque ſolicitudinem adjiciebat (*x*), per domos diſcurrens, hinc fidelibus confirmandis, inde animis ad fidem ducendis; labor etiam manuum his omnibus accedebat, ne cui umquam gravis haberetur. Prodigiis eâ occaſione pluribus claruit (*y*), ut linea etiam ex contactu corporis ipſius ſanandi morbos, dæmones expellendi virtutem contraherent. Pluribus tamen à Judæis, Ethniciſquo vexatus eſt (*z*), vel ipſas in amphitheatro feras expertus, quarum furorem Divino tantùm prodigio evitavit (*a*).

x *Vide Act.* 20. 19. *&c.*
y *Act.* 19. 11. 12.
z 1. *Cor.* 16. 31. 32.
a *Vide Chryſoſt. homil.* 40. *in* 1. *Cor.* 16. & *Theodoret. ibidem.*

Ex eadem urbe literas ad Galatas dedit, quos ab ipſo olim inſtitutos, mali quidam Doctores à recto averterant, Legalium obſervantiam, nec non circumciſionem ad ſalutem prorſus ſervanda eſſe dictitantes. In ea Epiſtola Apoſtolus munus ſuum magnificis verbis elevat, ſimulque vividis coloribus Doctores illos malos depingit. Congeſtis Scripturæ teſtimoniis probat, Fideles à jugo Legis liberos eſſe oportere. Plura etiam ad mores, & ad vitam rectè inſtituendam admiſcet. Hanc Epiſtolam proprio charactere exaravit, cùm alias Amanuenſibus dictare conſueviſſet.

Epiſtola ad Galatas, *circa A. Ch.* 56.

Deindè Paulus S. Spiritûs inſtinctu iter Jeroſolymam per Macedoniam, & Achajam diſpoſuit; Romam deinde tranſitum meditans (*b*). Præmiſſo igitur Timotheo, & Era-

b *Act.* 19. 21. 22.

Eraſto in Macedoniam, ipſe diutiùs adhuc in Aſia ſubſtitit. Intereà domeſticis, quibus Eccleſia Corinthi agitabatur, diſſidiis, quique in illam irrepſerant, abuſibus auditis, primam ad illos Epiſtolam ſcripſit. In eâ Corinthios redarguit de ſeditione, ſimulque quòd pernicioſâ libertate, ab idolothytis, peſſimo fratrum exemplo, non ſe abſtinerent. Acerrimè in inceſtuoſum, qui ſocrum ſuam duxerat, invehitur, nec parcit etiam illis, qui cauſas coram ſæcularibus Judicibus agitandas ſuſciperent. Iis etiam, qui recepto aliquo divinitùs dono tumebant. Carpit tandem abuſus in cœtibus gliſcentes, in quibus verba faciendi pruritus, ne fœminis quidem exceptis, omnes tenebat. Poſt hæc, monita quædam ad mores dirigendos aptiſſima ſubjungit. Hanc Epiſtolam Epheſi datam Stephanas, Fortunatus, & Achaicus detulerunt.

Epiſtola I. ad Corinthios, *A. Chr.* 57.

Antequam Paulus Epheſo diſcederet, ſeditio à Demetrio quodam argentario excitata, Eccleſiam turbavit (*e*). Hic, qui confingendis Dianæ Epheſiæ ædiculis in uſum advenarum, religionis cauſâ illuc undique ad Templum Dianæ, inter prodigia Mundi habitum, confluentium, vitam tolerabat, cæteros argentarios adversùs Paulum concitavit; oſtendens, de arte ſuâ, ac de cultu Dianæ actum eſſe, ſi Pauli religio invaleſceret. Cœptam ab argentariis ſeditionem populus ſecutus, brevique urbs univerſa commota eſt. Deducti proinde in theatrum à ſeditioſis Gajus, & Ariſtarchus Macedones, qui cum Paulo comites venerant. Volebat Paulus ipſe prodire; ſed amicorum conſilio abſtinere coactus eſt. Tandem Magiſtratus urbis, ſivè Notarius, utì legitur in Textu, manu ſilentium indicens, pacato, pro viribus tumultu, oſtendit, Demetrium, ſi quid contra aliquem pro cultu Dianæ afferendo haberet, oportere, ut Proconſulem adiret, urbe in quiete relictâ. His dictis, cœtum dimiſit, & Apoſtolus poſt dictum Diſcipulis vale, in Macedoniam iter inivit (*d*).

e *Act.* 19. 23. 24.

d *Act.* 20. 1. &c. *A. Chr.* 57.

Conſcendens igitur Troade navigium, junctoque ſibi Timotheo (*e*), ambo in Macedoniam venerunt (*f*). Vênit illuc & Titus (*g*), à quo certior factus eſt pacatæ Epiſtolâ ſuâ Corinthi ſeditionis, ſimulque eleemoſynas à Corinthiis collectas pro Fidelibus Palæſtinæ, præſto jam eſſe nunciavit. His intellectis, alteram ad Corinthios Epiſtolam dedit, in qua plurimùm contra malos Doctores, famæ ſuæ apud illos detrahentes invehitur. Suum proinde munus efferens, meritas etiam geſtis ſuis laudes, quamquam non ſine inſitâ ipſi moderatione, proſequitur. Revelationes ſuas, alienum à cupiditatibus animum, perſecutiones, & exanthlatos à ſe labores commemorat. Hortatur inde Corinthios, ut debitas pœnas de ſuis ipſi criminibus expetant, ne eùm ipſe venerit, flagellum excutere cogatur. Veniam inceſtuoſo indulget, monetque Corinthios, ut ſuo Corinthum adventu eleemoſynas præſto habeant. Huic Epiſtolæ deferendæ miſſus eſt Titus, ipſique additus alter frater, ab Eccleſiis Paulo in comitem colligendis eleemoſynis datus. Fratrem illum alii Silam, alii Barnabam, alii tandem Lucam fuiſſe credunt.

e 2. *Cor.* 2. 12.
f 2. *Cor.* 7. 5. 6.
g 2. *Cor.* 7. 6. .. 15.

Peragratâ igitur Macedoniâ, tandem in Græciam, ſivè Achajam veniens Apoſtolus, tribus ibi menſibus ſubſtitit (*h*). Corinthum veniens, eleemoſynas collegit, novumque iter in Macedoniam parans, Epiſtolam interea ad Romanos ſcripſit (*). In ea gratiæ & prædicationis dogmata proſequitur, quam, ait, neque Judæi Legalium, neque Philoſophi moralium virtutum exercitio aſſequi umquam promeriti ſunt. Non, inquam, Philoſophorum merito deputandum eſt, ut Judæis excluſis ipſi appellarentur, ſed uni Divinæ gratiæ beneficio accepto referri oportet. Nondum Apoſtolus Romam venerat, cùm Romanos eâ Epiſtolâ compellaret, quamvis venturum ſe ad illos polliceretur, pluresque ejuſdem Eccleſiæ Fideles ſalutaret. In ea ſcribenda Epiſtola, Apoſtolus Amanuenſe Tertio uſus eſt, tabellario verò Phœbe Diaconiſſâ Eccleſiæ Cenchrearum, quam Paulus io eadem Epiſtola etiam atque etiam Romanis commendavit.

h *Act.* 20. 2.

* Epiſtola ad Romanos *data Corintho A. Chr.* 58.

E' Græcla tandem digreſſus, Macedoniam petiit, Jeroſolymam ad Feſtum Pentecoſtes tranſiturus. Paſchalem ſolemnitatem Philippis celebravit, ubi ad eam rem aliquandiu ſubſiſtendum cenſuit (*i*). Maritimo itinere inde Troadem vênit, ubi hebdomadâ moratus eſt. Poſtremâ ejus hebdomadæ die, Paulus manè alterius diei digreſſurus, Diſcipulis ad ſe coeuntibus verba fecit, quæ ad tertiam uſque noctis vigiliam produxit. Accidit interea, ut adoleſcentulus quidam nomine Eutychus, qui feneſtræ aſſidens loquentem Paulum audiebat, ſomno oppreſſus è tertiâ ſuperiori ædium parte præceps decidens, occumberet. Paulus ſtatim ad illum convolans, amplexu frigidum cadaver fovens, ad vitam revocavit. Inde ad cœtum regreſſus, cibo cum illis recreatus eſt, prorogatoque uſque ad auroram colloquio, tandem receſſit. Commiſſis autem mari ſociis, ipſe pedeſtris Aſſon, alio nomine Apolloniam petiit; inde Mytilenem adiens, idem cum ſociis navigium conſcendit, quo Miletum delatus eſt. Quoad verò Jeroſolymitanum iter ob Feſtum Pentecoſtes præſtolaretur, Epheſinæ Eccleſiæ Sacerdotes eò ad ſe accivit.

A. Chr. 58.

i *Act.* 20. 6. 7.

Cùm omnes conveniſſent, Paulus ſermonem habuit, ſignificans ſe Jeroſolymam tendere, futuri eventûs incertum: ſcire tamen, plurima ſibi in eâ urbe imminere, utì per urbes diſcurrens, identidem à Spiritu Sancto præmonitus fuerat. Nihil tamen ſe remoraturum profeſſus eſt, quin commiſſo ſibi muneri totus inſiſteret. Commendatis deindè ſingulis patientiâ, & pro ſe precibus, tandem navigium conſcendens, rectâ Coam, deinde Rhodum, ac demum Pataram perrexit (*k*). Ibi navigium in Phœniciam folvens nactus, illud conſcendens, Tyrum felici navigatione delatus eſt. Totâ hebdomadâ in eâ urbe ſubſiſtens, tandem digreſſus, Ptolemaidem primùm, inde Cæſaream ad Philippum Evangeliſtam inter ſeptem Diaconos vênit. Verſante ibidem Paulo, Agabus Proheta è Judæâ ſuperveniens, ejuſdem Apoſtoli cingulo manus ſuas, & pedes alligavit, ſimul addens, virum, ad quem cingulus ille ſpectabat, tantumdem à Judæis Je-

k *Act.* 21. 1. &c.

ro-

Digitized by Google

roſolymis paſſurum, ac tandem in Ethnicorum poteſtatem tradendum. Paulus nihil propterea territus, & carcerem, & mortem ipſam pro Chriſto ſe libentiſſimè toleratutum profeſſus eſt.

Jeroſolymam tandem perveniens, ingenti Fratrum ſtudio exceptus eſt, ſtatimque manè alterius diei ad inviſendum S. Jacobum Minorem Epiſcopum urbis ſe contulit. Coactis verò illuc omnibus Sacerdotibus, univerſam geſtorum ſuorum narrationem proſecutus eſt. Virum autem S. Jacobus monuit, creatam in illum apud Judæos invidiam, quòd Judæos inter Ethnicos extra Palæſtinam degentes docuiſſet, à Lege Moſaica, & à Circumciſione puerorum abſtinendum. Oportet igitur, adjecit, ut coram Judæis hìc congregatis irrogatas calumnias depellas: & ut verbis facta conſentiant, quatuor viris hìc adſtantibus, voto Nazaræatûs obſtrictis, adjungendum te cenſeo; eorumque religioni conſentiens, & purificationis illorum impenſis aliquid conferas; imò & te ipſum luſtrans, ſacrificia, & oblationes pro Nazaræorum purificatione offeras. Vide *Nazaræus*.

Epiſcopi monita Paulus ſecutus, manè alterius diei ad Templum ſe conſerens, Sacerdotibus denunciavit futurum, ut poſt hebdomadam quatuor illi viri voti ſui religione exſolvendi eſſent; ſe verò pro ſuâ portione impenſas collaturum. Sub ejuſdem hebdomadæ exitum accidit, ut à Judæis Aſię in Templo videretur; quo viſo, ſtatim murmur, & ſeditio excitata eſt. Indè conclamatum ab omnibus in hoſtem Legis, & Templi, qui Ethnicis in Templum introductis, loci religionem violarat. Nec mora: clauſis Templi foribus, injectiſque in virum manibus, ſtatim necaſſent, niſi Lyſias Romanæ cohortis Tribunus ad ſeditionem accurrens, ab ipſis mortis faucibus extractum, mox in arcem deduxiſſet. Paulus interea dum gradus aſcendebat, facultatem à Tribuno petiit, populum, qui conſertiſſimus conſequebatur, alloquendi; eâque obtentâ, indicto manibus ſilentio, Hebraico ſermone (*l*) totam converſionis ſuæ, atque miſſionis ad Ethnicos à Deo injunctæ hiſtoriam pro concione expoſuit. Vix Ethnicorum nomine audito, Judæi conclamare omnes, tolleretur impius, atque in ſupplicium raperetur.

l *Act.* 22.

Juſſit ergo Tribunus, ſtatim in arcem ingredi; ingreſſumque virgarum quæſtione tentandum judicavit, ut cauſam commotę illius ſeditionis ediceret. Præſto jam erat ſupplicium, cùm Paulus in eam rem alligatus, quæſivit utrùm fas eſſet civem Romanum inauditum cædi. Quo comperto, Tribunus exſolvi juſſit, & manè alterius diei coram Sacerdotum & Senatorum Judæorum cœtu illum produxit, ut ſeditionis cauſam exploraret. Paulus igitur verba palàm facturus (*m*), primò ſe conſcientiæ ductui in omnibus obſequutum fuiſſe profeſſus eſt. Ad hæc verba, Ananias filius Nedebæi Summus Pontiſex colaphum viro infligi juſſit. Qua injuriâ Paulus acceptâ, ad Ananiam converſus; Percutiet te Deus, ait, paries dealbate, qui Judicis iniquioris mores ſequutus, cędendum me contra Legem tradis. Cùm præſentes irreverentiam in Summum Sacerdotem objurgaſſent, ignorantiam de viri illius dignitate cauſatus eſt; ſcire enim ſe addidit illud Legis: *Principem populi tui non maledices*. Dein animadvertens præſentium alios Phariſæos, alios Saducæos eſſe, elatâ voce clamavit, ſe, quòd Phariſæorum ſectam profiteretur, & cum illis alterius vitæ & reſurrectionis dogma prædicaret, in judicium deductum fuiſſe.

m *Act.*23.

His auditis, cœtus in contraria ſtudia diviſus eſt, auctoque propterea tumultu, Paulum in arcem à militibus reduci Lyſias imperavit. Nocte ſubeunte, Paulus per viſum à Domino confirmatus, quod fidei Jeroſolymis dederat teſtimonium, illud etiam Romę exhiberi opportere intellexit. Intereà manè alterius diei, ultra 40. ex Judæis ſacramento ſe obſtrinxerunt, non antea cibum potumque deguſtaturos, quàm ut Paulum necaſſent. Re cum Sacerdotibus & optimatibus communicatâ, convenerunt, ut adductum illum coram Sacerdotibus, quaſi privatam querelam contra illum habentibus, facto ſubito impetu interficerent. Hujus conjurationis Paulus certior factus à ſuo ex ſorore nepote, omnia ad Tribunum referri curavit: qui ſtatim illum ad Felicem Præfectum, Cæſareæ ſedem habentem, traducendum juſſit. Pelix acceptis à Tribuno literis, atque vinctum Cilicem eſſe intelligens, cauſam illius in accuſatorum adventum differendam cenſuit.

Igitur poſt dies quinque, Ananias Summus Sacerdos cum Senatoribus quibuſdam, & Tertullo oratore (*n*) Cæſaream venientes, querelas contra Paulum inſtituentes, illum de ſeditione, atque Reipublicæ pace turbatâ, qui ſe Nazaræorum Principem haberi voluiſſet, ac tandem Templum prophanare tentaſſet, agente Tertullo, accuſarunt. Objectas calumnias Apoſtolus facilè depulit; obtrectatores ſuos ad eas accuſationes probandas provocavit. Tandem orationem claudens, ſe in Judicium delatum prodidit, quòd dogma de reſurrectione mortuorum aſſereret. Felix utrâque parte auditâ, cauſam ad Lyſiæ adventum diſtulit. Poſt dies aliquot, Felix ejuſque uxor Druſilla religione Judæa, quæ fortè Cæſareæ tunc verſabatur, Apoſtolum coram ſe deduci de fidei rebus acturum, juſſerunt. Ille de juſtitia, charitate, atque Judicio poſtremo verba faciens, eo terrore Præſidis animum concuſſit, ut ſtatim in carcerem remitteretur, pro data temporis opportunitate revocandus. Nec ſanè infrequenter Felix deindè cum viro colloquutus, ſperans ſe in libertatis pretium pecuniam ab illo retracturum.

n *Act.*24.

Biennio evoluto (*), Porcius Feſtus ſucceſſor Felici datus eſt (*o*); qui proinde Felix è provincia receſſurus, ut Judæorum gratiam iniret, Paulum in carcere reliquit. Poſt triduum igitur à ſuo in Provinciam adventu, Feſtus Jeroſolymam veniens, à Principibus Sacerdotum rogatus eſt, ut Paulum in urbem deduci juberet, ejus in itinere necem molientes. Præſes tamen recuſavit, juſſitque, ſi quid haberent, Cæſaream venire. Vix autem eò ſe contulit, Paulus coram ſe deduceretur, præcepit. Judæi

* *Apoſtolus Cæſarea detentus fuit ab A. 58. uſque ad 60. Ch.*
o *Act.*24. 27. *A. Chr.*60.

dæi plures in illum calumnias ultrò commenti ſunt, quas Paulus adeò depulit, ut, judice Feſto, nihil in eo pœnâ dignum appareret. Propoſuit tamen Præſes, an Jeroſolymam deduci vellet: ille ſtatim intercedens, ad Cæſaris Tribunal appellavit. Quo audito, dixit Feſtus: *Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem ibis.*

Paulò poſt cùm Rex Aggrippa, & Berenice Cæſaream ad Feſtum ſalutandum veniſſent, inito de Paulo colloquio, nihil ſibi occurrere dixit Præſes, quod ad Imperatorem eâ de re ſcriberet. Optante autem Agrippâ illum audire, juſſu Feſti in conſpectum deductus eſt; factâque ipſi à Feſto loquendi facultate (*p*), totum converſionis ſuæ prodigium, cùm Damaſcum peteret, expoſuit: inde de Chriſto ejuſque Reſurrectione diſſeruit. Adhuc loquentem elatâ voce, Inſanis, ait, Paule: multæ te literæ ad inſaniam perducunt. Cui ſtatim Paulus, nihil ſe non è media veritate, atque ſapientia, vel ipſo Rego Agrippa teſte, dixiſſe profeſſus eſt. Inde ad Agrippam converſus, an Prophetis crederet, requiſivit. Quid? reſpondit Agrippa; an me Chriſtianum fieri poſtulas? Cui Paulus optare ſe dixit, ut ipſe & præſentes omnes in eodem ac ipſemet ſtatu, exceptis tamen vinculis, eſſent. Inde tres illi Principes aſſurgentes, oihil eſſe in homine criminis dixeruot; quare niſi ad Cæſarem appellaſſet, abſolvendus videretur.

p *Act.* 25.

Ioito igitur Paulum in Italiam mittendi conſilio, navi Adrumetinæ (*q*), ſive ex Adramyttenâ in Myſia commiſſus eſt; quæ mari Ciliciæ, & Pamphiliæ trajecto, tandem Lyſtras in Licia appulit. Ex eo portu navim in Italiam ſolventem conſcendens, vix bonos-portus in Inſula Cretæ tenuerunt; ineunte enim hyeme, & averſo vento longiùs iter proſequi prohibiti ſunt. Tranſigendam ibidem hyemem Paulus cenſebat; ſed alinrum ſententiâ prævalente, ad Phœnicem, alterum ejuſdem Inſulæ portum tranſeundum fuit. Inter eundum, averſi venti impetus navim ad parvam Inſulam, nomine Caudam, ſive Claudam, rapuit; quare latentes ſyrtes nautæ metuentes, malum demittere, atque ſe vento permittere decreverunt. Poſt triduum ſæviente in dies procellâ jactum facere viſum eſt; nec tamen periculum ceſſavit, cùm ſolidis 14. diebus nec ſolis, nec ſtellarum facies iactatis appareret. Dùm in mortis faucibus verſabaotur, Angelus Paulo viſus, vitam omnium cum quibus navigabat numero 176. hominum, Deo pollicente promiſit. Animis confirmandis Paulus eam viſionem palàm expoſuit, addens incolumes omnes in Inſulam quamdam deferendos eſſe, ſolâ interim navi pereunte. Quartâ decimâ jam nocte ſubeunte, tentantes aquam nautæ, terram in proximo eſſe ſuſpicati ſunt: quare vitæ ſpe ducti ſcapham tenere voluerunt: quod Paulus animadvertens, Centurionem monuit, ut illos prohiberet, alioquin de omnium ſalute actum eſſe ſciret. Jubente igitur Centurione, abſciſſis ſcaphæ funibus, illam ludribrio maris reliquerunt.

q *Act.* 26.

Sub diei ortum, Paulus cibum caperent, ſocios hortatus eſt, incolumes omnes ſervandos pollicitus; ſuoque exemplo cæteros invitans, cibum & ipſe deguſtavit, ac deinde frumenti jactus factus eſt. Plenâ jam luce ripæ cujuſdam umbrâ proſpectâ, eò navim dirigere, ſi unquam fieri poſſet, cenſuerunt. Directa igitur illuc navis, in porrectum tarræ promontorium impetu lata, prorâ defixâ, puppis verò fluctuum arbitrio jactata manſit. In eo rerum articulo, milites, ne quis captivorum mari ſe committens, natans evaderet, omnes occidere cogitabant. Illos tamen à conſilio Centurio removit, Paulum ſervandi cupidus; juſſit autem eos, qui natani prçſtarent, primos navim exonerare. Cæteri tabularum beneficio à fluctibus jactati quidem, incolumes tamen litus tenuerunt. Inſula erat Melita nomine, quò appulerant (*r*), cujus incolas in miſeris recipiendis humaniſſimos experti ſunt.

r *Act.* 28. 1. *&c.*

Rigentes igitur gelu, & aquâ viros, excitato igne incolæ foverunt, qua occaſione Paulus ſarmenta igni imponens, viperæ fortè latentis, & calore ſubitò excitatæ morſu in manu vulneratus eſt. Eo indicio præſentes mala de homine ſuſpicati ſunt, quem Divina ultio terrâ marique proſequêretur. Mox verò cùm excuſſo à Paulo in ignem angue, nihil illi mali contigiſſe animadverterent, contrariâ planè perſuaſione Numen eſſe quoddam exiſtimarunt. Quæ de illo fama eo plus invaluit, cùm laborantem alvi fluxu patrem Publii Inſulę Principis ſanitati reſtituit. Tanto prodigio invitati, ęgrotos omnes, nec fruſtra ſanè, ad illum contulerunt. Fertur ex eo tempore nullas venenatas belluas in eâ inſule uſpiam videri contigiſſe. Vide *Melita*.

Poſt tres menſes, navigatione reſumptâ, Syracuſas primò; deinde Rhegium, ac tandem Puteolos venerunt. Exactâ cum fidelibus ibidem nactis hebdomadâ, iter tandem Romam verſùs inivit; cùmque ad forum Appii, ac tres Tabernas occurrentes Fratres oſſendiſſet, ab illis deductus, urbem ingreſſus eſt. Triduo poſt in ſtatutas domicilio ædes, cum adjuncto eiſdem vinculis ſibi alligato milite, omnibus ad ſe Judæorum Optimatibus accitis, totam captivitatis ſuæ in Templo Jeroſolymitano hiſtoriam, nec non rationes ſuæ ad Cæſarem appellationis expoſuit. Judæi nihil ſe hac de re audiviſſe unquam affirmarunt; de Chriſtianis verò, omnium illos invidiam concitaſſe ex plurium narratione ſe comperiſſe; optare proinde, ut eâ de re diſſerentem ipſum audirent. Condictâ igitur die, Paulus verba ad illos fecit, Jeſum Chriſtum verum eſſe Meſſiam ductis Moyſis, & Prophetarum teſtimoniis probans. Dicentis verba probantibus aliis, aliquibus verò improbantibus, variè excepta ſunt.

Is rerum ſtatus biennio manſit (*s*), convenientibus palàm ad Apoſtolum in domo ab illo conductâ, quicumque regni Dei, & Religionis Chriſtianæ deſiderio tenebantur. Hucuſque de Paulo in Actis Apoſtolorum; cætera ex ipſius Epiſtolis deprompta ſunt. Cùm igitur in vinculis detineretur, Religionis tamen negotia feliciſſimè tractans, ex ipſa Imperatoris aula plures ad

s *Ab A. Chr.* 61. *uſque ad* 63. *Romam venit circa menſem Februarii.*

t *Philip.* 1. 12. 14. 18. & 4. 22.
u *Vide Baron. A.* 66.
x *Aug. Ep.* 54. *Hieron. de Vir. Illuſtr. c.* 12.
y *Lipſius Prol. in Senec.*

Fidem deduxit (*t*). Fertur etiam literarum commercium cum Seneca habuiſſe (*u*); quamquam quæ circumferuntur eâ de re epiſtolę, omnium conſenſu ſuppoſititiæ ſunt, licèt ab Auguſtino, & Hieronymo, utì quidem videtur, probatæ fuerint; cùm eâ unâ de cauſâ S. Hieronymus inter Scriptores Eccleſiaſticos Senecam recenſeat (*x*). Eccleſia ſanè nunquam haſce Pauli ad Senecam epiſtolas recepit; & quæ Senecæ nomine inſcribuntur, tanto viro indignæ ſunt. Quid? Quòd neque earum ſtilus Authores ſuos prodit, ne quid dicam de erroribus à Baronio in his animadverſis. Quin & Lipſius ejuſdem utraſque impoſtoris opus eſſe cenſuit (*y*).

* *Philipp.* 2. 25. & 4. 18.

Epiſtola ad Philippenſes, *Roma data circà A. Chr.* 62.

Auditâ Pauli captivitate, Fideles Philipporum in Macedonia ſtatim Epaphroditum Epiſcopum ſuum cum pecuniis miſerunt, ut univerſæ Eccleſiæ nomine illius neceſſitatibus præſto eſſet (*). Ille ut Romam vênit, ægritudinem contraxit: in Macedoniam verò redux, Apoſtoli ad Philippenſes epiſtolam detulit. In eam poſt redditas de ſubſidio ad ſe miſſo debitas gratias, de fructu vinculorum ſuorum agit; hortatur inſuper, ut dignam filii lucis vitam inter Ethnicos ducant, in perpetuo concordiæ vinculo, ſinceràque animi demiſſione. Contra malos ex Judaiſmo Doctores illos inſtruit; ac tandem citò illos reviſendi ſpem facit; quamvis enim mortem malle ſe proderet, ſore tamen dixit, vitam ſibi à Deo fore prodùcendam.

*Epiſtola ad Philemonem, *Roma data, circa A. Chr.* 62.

Accidit interea, ut Oneſimus Philemonis ſervus ab hero ſuo aufugiens, Coloſſis Phrygiæ Romam ad Paulum veniſſet; cui jugi obſequio adhæſit. Apoſtolus igitur poſt deductum illum ad fidem, adjectis literis ad Philemonem remiſit. Vide *Oneſimus*, & *Philemon*. Per eundem etiam Tabellarium altera ad Coloſſenſes Epiſtola delata. Quamquam enim eos Fideles Paulus neque inſtituiſſet, neque vidiſſet unquam, ab Epaphra tamen eorum Apoſtolo, quem ſocium in vinculis Romæ habebat, illorum in recipendâ Fide ſtudium didicerat. Eodem etiam referente, compertum habebat, malos quoſdam Apoſtolos lolio bonum ſemen corrupiſſe; dictitantes, indignum eſſe, homines ad Deum per Jeſum Chriſtum tantum illum ac talem accedere: præſtare igitur, ut Mediatoribus Angelis uterentur.

Epiſtola ad Coloſſenſes, *Roma data, & ab Oneſimo lata A. Chr.* 62.

His igitur Fidelibus edocendis, S. Paulus per Epiſtolam de Jeſu Chriſti dignitate, atque munere mediatoris diſſeruit. Adversùs malos Doctores illos cautiores efficit, adjectis etiam pluribus ad vitam rectè inſtituendam. Rogat etiam, ut eandem Epiſtolam ad Eccleſiam Laodicenſium legendam tranſmittant; utì & illam, quam Laodicenſes ad ipſum Paulum ſcripſerant, in ſua Eccleſia palàm legant. Sunt, qui ſcriptam à Paulo ad Laodicenſes Epiſtolam autument. Vide *Laodicea*, ſivè *Laodicenſes*.

Qua ratione è carcere Paulus eductus fuerit, irrogataſque à Judæis ſibi calumnias retuderit, memoriæ proditum non eſt. Fortè tamen accuſationi ſuæ probandæ defectu Judæi cauſam apud Imperatorem urgere non auſi ſunt. Poſt biennium ſanè in libertatem aſſertum Paulum fuiſſe liquidò conſtat. Cùm Epiſtolam ad Hebræos ſcriberet, in eâdem urbe, vel ſaltem in Italia adhuc verſabatur. His literis Fideles Paleſtinos forti, ac generoſo animo perferendis Judæorum infidelium perſecutionibus comparat. Totus eſt etiam in verâ juſtitiâ aſſerendâ, quam non Legalium obſervantia, ſed Fides, & gratia Jeſu Chriſti inducunt. Probat etiam vetus Sacerdotium, Legaleſque cæremonias Sacerdotio Jeſu Chriſti, & Religione Chriſtianâ ſuccedente deſiiſſe.

z *Heb.* 14. 24.

Ejuſdem Epiſtolæ occaſione, plura Authores ſciſcitantur. Non deſunt, qui illam S. Clementi Papæ, S. Lucæ, S. Marco, S. Barnabæ, Apollo, Paulo; alteri ab Apoſtolo, tribuerint; quamquam ſententia de Apoſtolo Gentium invaluit. Scriptam illam à Paulo Hebraico ſermone, ac Græcè deinde redditam à S. Clemente, ſivè ab alio quopiam aſſerunt plures. Plures etiam autographum ejuſdem Epiſtolæ Syriacum fuiſſe, quod adhuc extat, cenſuerunt. Scriptam ante Templi everſionem ſatis convenit inter omnes: diſſident tamen in loco & anno aſſignando. Quamvis enim fratrum Italiæ meminerit (*z*); an tamen Romæ & in vinculis, an in eâdem urbe poſt receptam libertatem, ſivè alibi in Italia ſcripta ſit, nuſpiam apparet. De illius authoritate diutiùs dubitatum eſt, non ab Arianis tantùm, qui illam ab Apoſtolo abjudicabant; neque à Marcionitis, qui corruptam ſuſtinebant; ſed à Græcis etiam, qui in numero Canonicorum ſeriùs illam receperunt; & à Latinis, qui in ferendo de illa judicio per aliquot ſæcula hęſerunt. De his controverſiis à noſtro inſtituto alienis, conſulantur Commentatores, & noſtra Præfatio in eandem epiſtolam.

a *Athan. ad Dracont. Cyril. Jeroſol. Cathec.* 17. *Epiph. hæreſ.* 27. *Chryſoſt. Præf. in Ep. ad Hæbreos Hieron. in Iſa.* 11. 14. *alii plures.*
b *Hebr.* 13. 24.
c 1. *Timoth.* 1. 3.
d *Tit.* 1. 5.
e *Philipp.* 2. 24. & 1. 25. 26.

E' carcere liberatus Apoſtolus, in Hiſpaniam, juxta plures Patres, contendit (*a*); utì & in Judęam (*b*), Epheſum, ubi Timotheum reliquit (*c*), & Cretam, cujus Eccleſiæ adminiſtrandæ curam Tito commiſit (*d*). Nec probabiliter Philippenſes præteriit, præſtitæ promiſſionis memor (*e*). E' Macedonia enim primam ad Timotheum Epiſtolam dediſſe creditur, in qua (*) & communia Epiſcoporum munera, & peculiaria ipſius proſequitur; lectionem commendat, ſimulque hortatur, ut modico vini hauſtu ſtomachi vitio ſuccurrat. De Hymenæo, & Alexandro, quorum primus reſurrectionem mortuorum peractam jam dictitabat, à ſe excommunicatione inuſtis certiorem illum facit.

* I. Epiſtola ad Timotheű, *data in Macedoniâ A. Chr.* 64.

II. Epiſtola ad Titum, *data, utì credimus, Nicopoli eodem anno.*

Poſt aliquid temporis, Epiſtolam ad Titum in Cretâ relictum dedit, Nicopolim venire jubens, unde Epiſtolam ſcripſiſſe videtur. Munera Epiſcopi, & dotes implendo paſtorali officio requiſitas Apoſtolus proſequitur; monens, ut contumacibus, & pervicacibus in faciem reſiſtat; adjectis inſuper ad omnia hominum genera deducenda ſapientiſſimis præceptis. Altero anno in Aſiam tendens, cùm Troadem veniſſet, veſtem ibi, & nonnullos libros apud Carpum hoſpitem ſuum reliquit (*f*). Hinc Epheſum ad Timotheum ſe contulit (*g*), ac deinde Miletum, ubi Trophimum ægrotantem reliquit (*h*). Poſt hæc omnia, Romam, factâ ſibi à Deo martyrii obtinendi certiſſimâ ſpe, regreſſus eſt (*i*).

f 2. *Timoth.* 4. 13. *A. Chr.* 65.
g 2. *Timoth.* 5. 4.
h 2. *Timoth.* 4. 20.
i *Romam pervenit A. Chr.* 65.

Ex receptâ traditione narrat S. Chryſo-

ſto-

Digitized by Google

ſtomus (*k*), Apoſtolum ſalutatum iviſſe Pincernam, & Concubinam Neronis, eo ſcilicet conſilio, ut Chriſti fidem utrique perſuaderet. Neque ſpe fruſtratus, concubinam fide initiavit: qua re Imperator, fœminam illam perditiſſimè deperiens, offenſus, in carcerem illum conjici juſſit. Apoſtolus ſanè de ſe teſtatur, in primâ ſuâ defenſione amicorum omnium præſidio deſtitutum fuiſſe (*l*). Adfuit tamen carceri detento Oneſiphorus, qui poſt requiſitum diutiùs Apoſtolum, ibi tandem invênit (*m*). Data ibidem altera ad Timotheum Epiſtola, quam S. Chryſoſtomus velut ultimas Apoſtoli tabulas reſpicit (*n*). Timotheum rogat Apoſtolus, ut ante hyemem ad ſe veniat. Hortatur interim, ut Epiſcopi munera omnia implens, inſtitutiones à ſe receptas nunquam obliviſcatur.

k *In actaRom.* 46. *& contra Vitap. Vita Mou. l.* 1. *c.* 4.
l 2. *Timoth.* 4. 16.
m 2. *Timoth.* 1. 16.
n *In.* 2. *Timoth. hom.* 9.
II. Epiſtola ad Timotheum, *data Romæ A. Chr.* 65.

Meminit etiam miſiſſe ſe ad Epheſios Tychicum (*o*); ex quo miſſam per illum ad Epheſinam, aliaſque per Aſiam Eccleſias Epiſtolam ſuſpicamur. Epiſtolæ argumentum ſunt potiſſima fidei myſteria, Redemptionis nempè, juſtificationis per mortem Chriſti, gratuitæ prædeſtinationis, vocationis Gentium, duorum populorum in unum corpus ſub Jeſu Chriſto capite fœdus; ac tandem ejuſdem Divini capitis ſuper omnes creaturas, & ſpirituales, & corporales eminentia. Hinc Epiſtola illa omnium S. Pauli abſtruſiſſima, & magnificentiſſima videtur.

o 2. *Timoth.* 4. 12.
Epiſtola ad Epheſios, *data Romæ A. Chr.* 65.

Die tandem 29. Junii A. Chr. 66. Apoſtolus martyrium glorioſiſſimè conſummavit, capite ad Aquas Salvias abſciſſo. Scribunt nonnulli, truncum ipſius caput lacte pro ſanguine manaſſe; cujus prodigii ſpectaculo carnifex, & duo præſentes, Fideles primùm, deindè paulò poſt martyres, die nempe 2. Julii, effecti ſunt (*p*). Sed hæc nullo antiquo Authore probantur. Sepulturæ mandatus eſt in viâ Oſtiæ, quem deinde locum magnificentiſſimâ Eccleſiâ, adhuc ſtante, decorarunt. Ejus vincula Romæ ſervabantur, non ſine ingentium prodigiorum famâ (*q*).

p *Auth. ſerm.* 31. *in edit. Pariſ. Oper. S. Ambroſ. p.* 141. *& Auth. ſerm.* 30. *t.* 6. *Oper. S. Chryſoſt. p.* 267.
q *Chryſoſt. hom.* 8. *in Epiſt. ad Epheſ. Greg. Mag. l.* 3. *Epiſt.* 30.

Præter eas Epiſtolas, numero 14. de quibus egimus, orationes quaſdam, quæ noſtrâ ætate interciderunt, S. Clemens Alexandrinus laudavit (*r*). Epiſtolæ etiam ad Senecam, & altera ad Laodicenſes nomine Pauli in Mſſ. inſcripta circumferuntur. Tertiam etiam ad Theſſalonicenſes, & ad Corinthios, uti & ſecundam ad Epheſios ſcripſiſſe nonnulli aſſeruerunt. Ejus nomen præferebat Apocalypſis, & Evangelium à Gelaſio Papâ in Synodo Romanâ damnata. Eodem authore inſcriptus erat Liber à Simonianis confictus, ſub titulo: *Prædicatio S. Pauli*. Itinera Pauli, & Theclæ opus erant cujuſdam impoſtoris, qui de eo crimine convictus, Sacerdotio à S. Joanne Apoſtolo exauthoratus eſt (*s*).

r *Clem. Alex. Strom. l.* 6.
s *Tertull. de Bapt. c.* 17. *Hieron. de Vir. Illuſtr. in Paulo.*

PAULUS SERGIUS. Vide *Sergius Paulus*.

PAULINUS, Romanorum Præfectus Alexandriæ & Ægypti poſt Lupum, qui omnia Templi Heliopolitani ab Onia excitati (*t*) vaſa pretioſa à Sacerdotibus illius exegit; ejuſque deinde foribus obſignatis, ab omni Religionis exercitio Hebræos interdixit (*u*).

t *Vide v.* Onion.
u *De Bello l.* 7. *c.* 37.

PAVO, Hebraicè *Thucbiim* (*x*); in cujus nominis ſignificatione Interpretes conveniunt.

x 3. *Reg.* 10. 22.

Verſio tamen Septuaginta eam vocem non expreſſit. Alii ſimiæ genus quoddam vertunt. Claſſis Salomonis, in Ophir navigans, ingentem pavonum in eadem regione, ſive alibi in itinere inventorum copiam ad Salomonem deduxit.

PAUPER. Paupertas ſpontanea, in Evangelio pluribus commendata, inter octo beatitudines primas tenet (*y*). Hanc Jeſus Chriſtus, hanc Apoſtoli & perfectiſſimi quique Diſcipulorum uſu probarunt. Paupertatis verò, potiſſimùm extremæ, flagellum invitis inflictum, Dei in crimina vindicis ultio habenda eſt. Duo hæc Salomon (*z*) à ſe æquè averti, tanquam duas virtutis ſyrtes, rogabat: *Mendicitatem & divitias ne dederis mihi; ſed tantùm victui meo tribue neceſſaria*. Nihil autem in utroque Fœdere magis quàm eleemoſyna, & in miſeros largitas commendatur.

y *Matth.* 5. 3.
z *Prov.* 30. 8.

Ad religioſa convivia in Templo inſtituta pauperes acciri Moyſes jubet (*a*); ultrò etiam inter metendum atque in colligendis uvis, & pomis aliquid negligendum in uſum illorum (*b*); quin & anno Sabbathico, & Jubilæi omnia pauperibus, viduis, & orphanis reſervari (*c*). Monet inſuper, pauperibus, ſi quid poſcant, commodetur, accepto ab illis pignore, non quòd creditores domum ingreſſi extorqueant, ſed quale ipſi creditoribus ultrò protulerint (*d*); quin & utenſilia ſivè culcitræ in pignus acceptæ, ſaltem veſperis reſtituantur, ne illæ cubanti deſint. Elargiendi autem opem pauperibus, nunquam defecturis ne in Terra quidem Promiſſionis (*e*), occaſionem defuturam prædicit. Quo autem paſſu Jeſus Chriſtus Moſaicæ Legis præſcripta ad perfectionem ducebat, eo & eleemoſynæ uſum extulit; hanc enim non verbis tantùm Diſcipulis, neque clam quodam inſtinctu viris religioſiſſimis, ſed exemplo ipſemet ſuo commendavit. Quare eos, quos ad ſuam ſequelam invitat, ut omnia in pauperes erogent, hortatur (*f*). Ne quid autem laudatiſſimam virtutem ambitionis vitium corrumpat, ſanctiſſimis monitis cavet (*g*).

a *Deut.* 17. 11. 12.
b *Levit.* 19. 10. *&* 23. 22.
c *Exod.* 23. 11.
d *Deut.* 24. 12. 14.
e *Deut.* 15. 8. 9.
f *Matth.* 19. 21. *Luc.* 18. 22. *&c.*
g *Vide Matth.* 6. 1. *&c.*

Judæi pauperes gentis ſuæ ſollicitè curant (*h*); quibus detinendis in majoribus urbibus plures ad id inſtitutæ Societates occupantur. Illæ nimirùm eleemoſynas pro occultis virorum honeſtiſſimorum neceſſitatibus; illæ pro captivis redimendis; hæ pro locandis puellis pauperculis colligunt. Duo præterea viri deſtinati ſunt pro collectis, ſingulis Sabbathis inſtitutis. Porrò viri illi ſingulas domos diſcurrentes, nunquam alter ab altero, ne fidei ſuæ ſuſpicionem creent, divelluntur; collecta verò, tertio altero viro addito, diſtribuunt. Singulis autem Sabbathis, Parnaſſim, ſivè Judices Synagogæ, tantundem ſingulis pauperibus tribuunt, quantum ipſis & familiæ totâ hebdomadâ alendis ſufficiat.

h *Leo Modena* de'riti Ebraici *p.* 1. *c.* 14.

Si fortè caſu quodam contigerit, ut neceſſitate aliquâ majori, quàm conſuetæ opis ſolatium ferat, quiſpiam prematur, Cantor per mediam Synagogam diſcurrens repetit: *Benedictus ſit qui huic vel illi neceſſitati ſuccurrerit*; ſingulis pro ſua religione pollicentibus (neſas eſt enim Judæis pecuniam

Digitized by Google

die Sabbathi contingere) quæ deinde domos reduces, fidiſſimè exequuntur. Si Synagoga loci indigentiæ illi ſuccurrendo impar ſuerit, ad alias Synagogas chirographo munitus vir ille remittitur, à quibus domi exceptus, publicis privatiſque eleemoſynis levatur.

i *Vide apud Seld. de jure nat. & gent, l.6. c.6.*

Receptum eſt apud Talmudiſtas (*i*), neminem ex pauperibus vacuum remitti oportere, ſed tritico ſaltem vel ſrumento collato ſublevandum. Vel decimam bonorum partem in pauperes erogandam injungunt; religioſiſſimos verò etiam ad quintam adigunt. Neque ſatis eſt, ut præſenti tantùm pauperis neceſſitati ſuccurratur, quin & veſtes, equus, & mancipium præſtandum, ſi ante præſentes anguſtias iis commodis fruebatur. Si quis præſcriptas pecunias ſolvere detrectaſſet, Judicis ſententiâ, utì olim Synedrii, tandiù cædebatur, quandiù ſolutionem diſtuliſſet. Quin & pignus ex ædibus abripi conſueviſſe, quò ſolutio certior eſſet, Maimonides teſtatur.

PAX. Plures obtinet in Scriptura ſignificationes. Frequentiùs publicam privatamque tranquillitatem; ſæpè etiam vitæ præſentis felicitatem deſignat; Ire in pace, obire in pace: pax vobis à Domino: pax huic domui, Rogare quæ ad pacem ſunt alicujus urbis (*k*), eſt bona omnia illi optare. Pacifica ne ſunt omnia? ſcilicet, omnia ne ſunt proſpera? Juſti in altera vita ſunt in pace (*l*); plenâ ſcilicet tranquillitate fruuntur, ſelicemque ſui mutationem in pace præſtolantur. S. Paulus frequenter iis, ad quos ſcribit, pacem, & gratiam nunciat; *Gratia vobis & pax*. Chriſtus Diſcipulis commendat, ut inter ſe & cum reliquis hominibus pacem habeant. Deus populo ſuo inundationem fluvii pacis (*m*), ſeque cum eo fœdus pacis initurum (*n*) pollicetur. Quæ dicta facilè intelliguntur.

k *Pſal.*521, 6.
l *Sap.*3. 3.
m *Iſa.*66, 12.
n *Ezech*, 34, 25.

PECCATUM, cogitatio, verbum, factum, omiſſio, ſivè deſiderium in Legem Domini. Peccatum non uno nomine apud Hebræos deſignatur: utì *chataat*, quod de tranſgreſſione præceptorum affirmantium uſurpatur; *aſchamat*; delictum contra præcepta negantia; *ſchegaga*, nempè crimen ex ignorantia, omiſſione, & involuntariè. Quæ tamen diverſa nomina rarò in Scriptura diſtinguuntur; quin & ſæpiùs indiſcriminatim uſurpari conſueverunt. Sæpè *ignorantia*, ſivè *ſtultitia* graviſſimum crimen appellata eſt, erroreſque imprudenti excidentes, peccati nomine deſignantur. Interdum etiam *peccatum eſt victima expiationis*, ſivè ſacrificium pro peccato (*o*): hinc Paulus de Chriſto: *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum* (victimam nempè expiationis) *fecit* Deus.

o *Levit*, 4. 3. 25. 29. & 5.6. & 7. 1. *Pſal*, 39. 7. *Rom*. 8. 3.

Peccatum æquè ac mors, non Dei operâ (*p*), ſed Dæmonis verſutiâ in Mundum invecta ſunt (*q*); atque uno Adami crimine rei omnes coram Deo tenemur (*r*); omnes morti obnoxii facti ſumus; omnes ex utero crimen, & pronum in malum ingenium ferimus (*s*). Hiſce omnibus incommodis Jeſus Chriſtus morte ſuâ occurrens, & vitam, & ſuâ erga Patrem obſervantiâ veniam nobis apud illum promeruit; quin & ex filiis iræ in filios Dei nos tranſtulit; bonis hiſce omnibus ſivè per baptiſmi ſacramentum, ſivè lapſis in crimina poſt baptiſmum, & pœnitentiam liberaliſſimè comparatis.

p *Sap*. 1. 13. 14.
q *Sap*. 2. 24.
r 1. *Cor*, 15. 20. 21. *Rom*. 5. 12. & 6. 23.
s *Gen*. 8. 21.

Peccatum in Spiritum Sanctum, variè à variis Patribus & Interpretibus explicatur. S. Athanaſius de hoc argumento ſcribens (*t*), Origenis & Theognoſti ſententiam recitat, quibus omnia poſt baptiſmum crimina, in Spiritum Sanctum peccata ſunt. Verùm utì idem S. Athanaſius obſervat, Chriſtus peccata in Spiritum Sanctum Phariſæis exprobrabat, quos ſanè à baptiſmo alienos fuiſſe conſtat. Ex illius igitur Patris ſententiâ, Phariſæi Jeſu Chriſti opera, nullo probabili argumento ducti, Dæmoni tribuentes, rei ejuſdem criminis habebantur; quòd ſcilicet Divinitati Filii Dei clariſſimis argumentis demonſtratæ, prudentes ſcienteſque reſiſterent. Eadem S. Hilario, & Theophilo Antiocheno (*u*) probantur, quibus S. Spiritûs nomine Filius Dei deſignatus videtur.

t *Epiſt*. 4. *ad Serap*. *n*. 8. 9. 10.
u *Hil*. *in Matth*.12. & 35. *S*. *Theoph*. *Antioch*. *Comment*. *in Evang*. *l*.2.

S. Auguſtinus (*x*) ejus criminis reos damnat, qui mero inſtigante livore, fraternæ charitati noxam inferunt; quod verè inexpiabile crimen cenſendum eſt, cùm ad mortem uſque perſeverat, uti ipſe in Retractationibus obſervat (*y*). Alibi etiam ait, plura contra Spiritum Sanctum crimina enumerari, nullum tamen verè irremiſſibile, niſi obfirmatus in peccato ad mortem uſque animus, atque veniæ impetrandæ uſque ad obitum perſeverans deſperatio (*z*). S. Chryſoſtomus, Author Imperfecti, S. Iſidorus Peluſiota (*a*) putant, crimen illud in eo ſitum eſſe, ut Jeſu Chriſti prodigia Dæmonis operationi deputentur; illud autem, quod ægrè veniam obtineat, ideò genere quodam loquendi irremiſſibile appellari.

x *Aug*. *l*. 1. *ſerm*. *Dom*. *in mon*. *c*.21.
y *Retract*. *l*. 1. *c*. 19.
z *Idem expoſit*. *inchoatâ in Ep*. *ad Rom*. *n*.14. 22. *ſer*. 71. *nov*. *edit*. *n*.8. &c. & *Ep*. 85. *nova edit*. *n*.5.
a *Chryſoſt*. *hom*.42. *in Matth*. *Auth*. *Oper*. *imp*. *in Matth*. *hom*. 31. *Iſid*. *Peluſ*. *l*.1. *Ep*.59.

S. Ambroſius in ea re ſibiipſi non conſtat; modò enim Divinitatem Filii Dei denegare tantumdem eſſe, ac peccare in Spiritum Sanctum cenſet (*b*), uti Origeni, & S. Hilario viſum eſt; modò Divinitatem Sancti Spiritûs diffiteri, ejuſque opera Dæmoni tribuere, peccatum in Spiritum Sanctum appellat (*c*); tandem peccatum hæreſis, & ſchiſmatis eodem titulo denotat [*d*]. Author Conſtitutionum Apoſtolicarum, & Philaſtrius ejuſdem peccati reos hæreticos damnant (*e*). Sed numquid ne Phariſæi, quos criminis illius Chriſtus accuſat, hæreſis rei haberi poterant? De blaſphemiâ in Deum dictum illud Hermas intelligit (*f*); de abrenunciatione Dei Author Quæſtionum in N. & V. T. (*g*); de operibus Sancti Spiritûs Dæmoni imputatis, cujus criminis illud peculiare eſſe cenſet, ut nunquam expiari contingat, S. Pacianus Barcinonenſis Epiſcopus (*h*). Crimen hominis in ſuâ impietate obfirmati, & audacis crimen eſſe in Spiritum Sanctum irremiſſibile, Pſeudo-Clementi viſum eſt (*i*); quod etiam Grotio (*) non diſplicuit, in exemplum ejus rei Core, Pharaonem, Simonem Magum, Ananiam, & Saphiram adducente.

b *In Luc*. *l*. 10. *n*.94.
c *De Spir*. *S*. *l*.5. *c*.3.
d *De pœnit*. *l*.2. *c*.4.
e *Conſtit*. *Apoſt*. *l*.6. *c*.18. *Philaſtr*. *hær*. *Rhetorii*.
f *Paſt*. *l*.3. *ſimil*. 6. 8. 9.
g *Auth*. *Qu*. *in N*. & *V*. *T*. *q*.102.
h *Ep*. 3. *ad Sympronien*.
i *Recognit*. *l*. 1. *c*. 23.
* *In Matth*. 12. 31.

Inter Commentatores Catholicos hac in re non ſatis convenit: alii etenim, Auguſtinum ſequuti, inexpiabile crimen in Spiritum Sanctum cenſent, obfirmatum in ma-

lo

lo uſque ad mortem animum. Aliis verò peccare in Spiritum Sanctum eſt, apertæ veritati repugnare, Jeſu Chriſti prodigiis ſtudioſè tenebras offundere, atque malignis obtrectationibus Dæmoni imputare; quod in Phariſæis Chriſtum redarguiſſe SS. Hieronymus, & Chryſoſtomus credunt, & nos non dubitamus. Ejuſdem eſt criminis, veritatis palam exhibitæ impugnatio, & illorum audacia, qui religioſiſſimorum virorum rectè & ſanctiſſimè facta de hypocriſi & jactanntâ traducere: imò, quod impietatis ſummum eſt, ſuſpicionem de initâ cum Dæmone conſuetudine in illos creara moliuntur (k).

k *Vide Noſt. Differt. ante Comment. in Marcum.*

PEDICULI, Hebraicè *Kinnim*, *Exod.* 8. 16. licèt hanc vocem Vulgata & Septuaginta reddiderint *ſciniphes*. Vide *Sciniphes*.

PELLA, urbs transjordanica, quam Plinius in Decapoli conſtituit, atque ex jucundis aquarum fluentis celebrat (l). Stephanus Cœle-Syriæ tribuit. Quæ ſanè duorum Scriptorum teſtimonia, utì & eorum, qui in Peræa, Batanæa, & Baſanitide (m) eamdem urbem collocant, inter ſeſe facilè conſtant. Nec Joſephus aliam à noſtra Pellam in Moabitide deſignaſſe (n) videtur: noſtra enim in Peræa, in Batanæa, in Baſanitide ſita erat, quam Scriptores prophani interdum Cœle-Syriam appellant; & in regione Ammonitarum, fratrum & ſociorum Moabitarum; niſi mallimus Joſephum *Pellam* confudiſſe cum *Abila* urbe Moabitidis, quam Moyſes *Abel-Sathim* (o), & idem Joſephus *Abilam* (p) appellat. Pella igitur inter decem urbes *Decapoleos* (quod nomen apud Geographos & in Evangelio (q) legitur) ſex milliaribus à Jabes inter hanc, & Geraſam ſita erat (r).

l *Plin. l. 5. c. 18.*
m *Epiph. de hæreſ.*
n *Antiq. l. 13. c. 23.*
o *Num.* 33. 49.
p *Antiq. l.* 4. *c.* 7. *l.* 5. *c.* 5. *& de Bel. l.* 5. *c.* 3.
q *Matth.* 4. 25. *Marc.* 5. 20.
r *Euſeb. v. Ariſoth.*

Alexandro Jannæo regnante, Judæi, quibus ea urbs parebat, illam Legis & cæremoniarum Judaicarum jugum detrectantem ſubverterunt (s). Fideles de imminentis urbis & Templi excidio Jeſu Chriſti oraculo præmoniti (t), ineunte cum Romanis bello eò ſe receperunt; nec ſinè Angeli indicio, utì S. Epiphanus teſtatur (u). Porrò tunc temporis urbs Agrippæ parebat; cujus nulla in eo bello pars, præter quàm quòd ipſe obſidentibus Jeroſolymam Romanis favit.

s *Antiq. l.* 13. *c.* 23.
t *Euſeb. hiſt. Eccl. l.* 3. *c.* 5.
u *De ponder. & menſ.*

Nomen *Pella* ex *Abila* ſivè *Abela* derivatum; nec ex alia, quàm ex *Abila Batanææ* (x), (plures enim ſunt cognomines urbes) in S. Scriptura *Abel Vinearum* ſuſpicor. Utramque urbem *Abilam*, & *Pellam* Polybius diſtinguit (y), narrans captas ab Antiocho Magno *Pellam*, *Kamon*, *Gephron*, *Abilam*, *Gadaram*, &c. Stephanus Geographus Pellam ab Alexandro Magno conditam tradit, in memoriam fortaſsè Pellæ patriæ ſuæ in Theſſalia. Succedente tempore, duæ Epiſcopales urbes in ſecundâ Palæſtinâ Abila & Pella conſtitutæ ſunt. Pellam inter ſeptem Judææ Toparchias Joſephus enumerat (z); ſed alibi ipſe (a), ſicuti & Plinius (b), illam Toparchiam *Betlephtepham* nuncupat. Porrò *Betlephtepha* ſitus prorsùs latet. Nulla quidem in S. Scriptura *Pella* mentio; ſed urbem celeberrimam prætertre piaculo fuit.

x *Apud Geographos.*
y *Polyb. hiſt. l.* 5.
z *De Bello l.* 2. *c.* 3.
a *De Bel. l.* 3. *c.* 4.
b *Plin. l.* 5. *c.* 14.

PELLICANUS. Pſeudo-Hieronymus in Pſalmos (c) duo pellicanorum genera diſtinguit; alterum aquaticum, piſcibus victitans; alterum in deſertis verſans, anguibus & aliis reptilibus nutritum. Piiſſimo eſſe in pullos ingenio ſcribit Euſebius (d). In præruptis, arduiſque rupibus nidificat, ne unquam ab anguibus pulli corrumpantur; fruſtrà tamen, nam vento ſpirante, angues hiſce avibus infeſtiſſimi venenum ejaculantur, quod in nidum delatum, eoſdem pullos interficit. Illis ad vitam revocandis, pellicanus ſublimi volatu nubes tranſgreſſus, latera alis diverberat, donec aperto vulnere, ſanguis per medias nubes decidens in pullos defluat; quo in ſotis cadaveribus vitæ igniculus excitatur. Eadem fermè S. Auguſtinus, & S. Iſidorus Hiſpalenſis (e) narrant, quamvis non alis, ſed vulnus ſibi roſtro infligere, ac deciduo indè cruore pullos perfuſos vitæ reſtitui perhibeant. Sed hæc veteris Philoſophiæ tantùm præjudicio creduntur.

c *In Pſal.* 101. 7.
d *Euſeb. in Pſal.* 101.
e *Aug. in Pſal.* 101. *Iſid. l.* 12. *orig.*

Hebræum *Kaath* à Septuaginta aliquando redditum eſt *pellicanus* (f); aliquando *mergulus* (g); interdum *aves* (h); *leones* (i). S. Hieronymus vertit (k) *onocrotalum*. Alii dictum intelligunt de butione, vel ardea, ſeu cycno, upupâ, aut cuculo. Bochartus interpretatur (l) *pellicanum* avem aquaticam, quæ vorata oſtrea ſubinde evomit, ut ventris calore hiſcentibus illis, piſcem extrahat. Porro Kaath ex *Kaah*, quod *vomere* ſonat, derivatum eſt.

f *LXX. Pſal.* 101. 7. *Levit.* 11. 18.
g *Deut.* 14. 7. *& alibi.*
h *Iſa.* 34. 11.
i *Soph.* 2. 14.
k *Levit.* 11. 18. *Iſa.* 34. 11. *Sophon.* 2. 14.
l *De Anim. Sac. p.* 2. *l.* 2. *c.* 24.

PELUSIUM, urbs Ægypti, ad oſtium Nili maximè orientale, & ad Palæſtinam accedens. Olim munimentum erat Ægypti, qua parte Phœniciam Judæam reſpicit: quare Ezechiel (m) de illa ſub nomine *Sin* agens, *Ægypti robur* appellat. Porrò Hebræum *Sin*, quod lutum ſonat, à Græco *Peluſium*, quod ex *Pelos*, nempe lutum, derivatur, non abludit. Septuaginta in textu Ezechielis pro *Sin* legunt *Sais*. Deſertum *Sin* inter Elim & Sinai in S. Scriptura memoratur (n).

m *Ezech.* 30. 15. 16.
n *Exod.* 16. 1. *Num.* 33. 11.

PENTAPOLIS, quo nomine quinque ſimul urbes, Sodoma, Gomorrha, Adama, Seboim, Segor, ſignificantur. Illæ omnes eâdem æquâ animadverſione damnatæ, *Segor*, alio nomine *Balà*, tantummodâ deprecante Loth ex igne Cœlitus dilapſo liberatâ, abſumptæ ſunt; locuſque Lacui Aſphaltiti ſivè Sodomæ, totam demum ejus terræ faciem occupanti, factus.

PENTATEUCHUS, vox Græca, ſonans quinque volumina, quo nomine quinque ſimul Libros Moyſis complectimur, nempe *Geneſim*, *Exodum*, *Leviticum*, *Numeros*, & *Deuteronomium*, de quibus ſingulis nos in ſuis articulis. Vide, & v. *Moyſes* nec non Commentatores, qui totius Pentateuchi authorem Moyſem oſtendunt, eos, quibus aliter viſum eſt, egregiè refutantes. Pentateuchum vetuſtiſſimis Phœniciis characteribus, quibus Hebræi ante captivitatem Babylonicam utebantur, deſcriptum Samaritani ſervarunt. Vide *Samaritani*.

PENTECOSTES, ex Græco Pentecoſte, hoc eſt quinquageſimum; quo nomine quinquageſima ab alterâ Paſchali die, vel à die

Digitized by Google

16. Niſan (*o*) appellabatur. Ea verò dies, poſt ſeptem hebdomadas à Paſchate recurrens (*p*) ſolemnis erat, dictaque propterea ab Hebræis *Feſtum hebdomadarum* (*q*). Meſſis triticeæ, quæ tunc claudebatur (*r*), primitiæ offerebantur; duo ſcilicet panes fermentati, ſinguli ex totidem aſſaronibus, ſivè tribus pintis farinæ confecti (*s*). Præterea ſeptem agni anniculi, vitulus, & arietes duo in holocauſtum, duo agni in hoſtias pacificas, & hircus pro peccato aris imponebantur. Quamquam inter tres potiſſimas Solemnitates habebatur, quibus viri ad Templum ſe conferre jubebantur, octavam tamen obtinuiſſe neque in S. Scriptura, neque in Joſepho uſpiam legimus. Præter victimas *Levit.*23. 18. 19. præſcriptas, duo etiam vituli & aries in holocauſtum; ſeptem agni in hoſtias pacificas, & hircus pro peccato addebantur (*t*); quas omnes victimas Joſephus ſimul recenſet (*u*).

Hujus Feſti indicendi non una ratio ſuppetebat. I. ut Iſraelitæ Templo ſe ſiſtentes, atque offerentes decimas, totius regionis, ſuorumque omnium operum Deo dominium aſſererent. II. Ut acceptæ à Deo in Monte Sinai Legis quinquageſimâ die ab egreſſu ex Ægypto gratias referrent (*x*).

Sua etiam Eccleſiæ Chriſtianæ eſt Pentecoſtes Solemnitas, poſt 50. dies, ſive ſeptem hebdomadas à Paſchate, vel à Reſurrectione Domini. Perſuaſum habemus, diem Paſchalem anni emortualis Jeſu Chriſti in diem Sabbathi incidiſſe; quare in diem Dominicam 24. Maji Pentecoſte recurrebat. Hinc ſtata dies Dominica pro ſolemnitate Pentecoſtes, utì ex receptiſſimâ Patrum, & Scriptorum Eccleſiaſticorum traditione accepimus (*y*). Poſt Chriſti in Cœlum Aſcenſionem, Apoſtoli in urbem reduces, in domum quamdam ſe receperunt (quam Domum Mariæ matris Joannis (*z*), in Monte Sion (*a*) conſtitutam, fuiſſe tradunt) promiſſum à Chriſto Spiritum Sanctum præſtolantes. Die interea Pentecoſtes circa tertiam diei horam, nempe nonam matutinam, ingens ſubitò fremitus, veluti flantis validi è Cœlo venti (*b*), domum Diſcipulorum concuſſit. Globus ad hæc igneus apparuit, qui veluti in totidem ignitas Linguas diſtributus, ſingulis præſentibus inſedit. Continuò verò Divino Spiritu pleni, variis Linguis eruditi pro vario Spiritûs magiſterio.

Verſabantur eo tempore Jeroſolymis piiſſimi, atque religioſiſſimi ex omnibus gentibus Judæi; & cùm ad ſubitum ſtrepitum in domo Apoſtolorum inſonantem plures conveniſſent, audito ſubito variarum Linguarum ſonitu, alii quidem obſtupuere, alii veluti ebriorum murmur eſſe traduxerunt. Tunc Petrus, Quid nos, ait, ebrios putatis, cùm ſit hora diei tertia? In Feſtis enim nonniſi meridie cibus capiebatur (*c*); atque hora tertia precibus deſtinata erat, non cibo (*d*). Oſtendit inſuper Prophetiam Joelis tandem completam (*e*): *Effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ, & juvenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt. Et dabo prodigia in Cœlo ſurſum, & ſigna in terra deorſum .... Et erit omnis quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.* Inde ad Jeſum Chriſtum, ad obitum & reſurrectionem ipſius & Sancti Spiritûs illapſum ſermonem convertit.

o *Levit.* 23. 15. 16.
p *Deut.*16. 9. 10.
q *Exod.*34.22.
r *Levit.* 23. 15. 16.
s *Autumant nonnulli, duos viritim panes offerẽdos fuiſſe. Alii tamen veriſimilius putant, duos tantummodò panes totius gentis nomine oblatos, quod etiam Joſephus Antiq. l.*3. *c.*10. *innuiſſe videtur; qui tamen nonniſi unicum panem ex duobus farina aſſaronibus commemorat.*
t Num.28. 27.
u *Antiq. l.* 3. *c.*10.
x *Venerunt enim ad Sinai* 3. *die. tertii menſis ab egreſſu ex Egypto. Exod* 19. 1. *Biduo poſt Moyſes Legem recepit.*
y *Vide Conſtit. Apoſt. l.* 5. *c.* 20. *S. Leo Epiſt.* 11. *c.*1. *Aug. l.*18. *c.* 54. *Author Serm.* 154. *de temp. nunc in Append.* 167. *Baron. ad A.* 34. *n.*234. *Uſſer. Pearſon. &c.*
z *Alex. apud Sur.* 11. *Jun. Corn. à Lap. in Acta.*
a *Hieron. Epiſt.* 27.
b *Act.*2.1. *&c.*
c *Joſeph. de Vit. ſua.*
d *Act.* 3. 1.
e *Joel.* 2. 28.

Terror ad hæc verba, & dolor omnes tenuit: quare factus ad pedes Apoſtolorum concurſus, quærentium quid facto opus eſſet. Hortati ſunt Apoſtoli, ut pœnitentiam ſimul, & baptiſmum in nomine Jeſu Chriſti ſuſcipientes, ſimul & veniam peccatorum, & Spiritum Sanctum obtinerent. Aliis ſubinde, aliiſque monitis, & præceptis inſtitutos, tandem ad 3000. hominum eâ die baptiſmo initiarunt (*f*).

PENULA. Apoſtolus (*g*) ſcribit: *Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum.* Nos penulam reddimus pallium; Penula enim Latinè ſonat paludamentum quoddam contrà pluviæ, & frigoris injurias (*h*). Ejus inventionem Lacedæmoniis, cùm ſæviente frigore ludis adſiſterent, Tertullianus (*i*) adſcribit. Olim apud Romanos ſervi tantummodò, ſive viliſſima capita in urbe quidem; in itinere verò pluviæ, & frigori arcendis vulgò omnes penulâ utebantur; quin & apud fœminas in agris verſantes recepta erat (*k*). Ejus deinde uſus etiam ad honeſtiſſimos viros in urbe tranſlatus eſt, cùm veſtis Tribunorum populi conſueta haberetur; ipſeque Tiberius Imperator cùm in cœtum quemdam pluviali tempore veniret, penulam adhibuiſſe legatur (*l*). Alexander Severus ſenioribus (ſive Senatoribus) penulas in Urbe indulſit; fœminis verò, niſi tantùm extra urbem, prohibuit (*m*). Nunquam tamen Imperatores penulatos prodiiſſe obſervat Spartianus (*n*).

Ambroſiaſter, Haymo, & Pſeudo-Anſelmus in Paulum (*o*), autumant penulam ſtragulatam quamdam, ſive Senatoriam veſtem fuiſſe; qua, ajunt, pater Apoſtoli donó acceptâ, tanquam civis Romanus, & Senator utebatur. Hanc igitur à patre ſuo acceptam Paulus, Troade reliquerat; quare Romam à Timotheo referendam curavit. Hæ tamen fabellæ ſeriâ refutatione non indigent. Apoſtoli ætate, nondum penula in veſtem Senatoriam tranſierat; quin & patrem Apoſtoli Senatorem fuiſſe temerè prorſus aſſerunt.

Patres Græci (*p*) ſub nomine *phenole*, ſive *phelone*, arculam quamdam Libris continendis, ſive veſtem intelligunt; quamquam de arcula ſuorum Librorum Apoſtolum ſermonem habuiſſe vulgò conſentiunt; ait enim: *Penulam affer tecum, & libros, maximè autem membranas.* Ad hanc ſententiam ſpectat illud S. Hieronymi: *Volumen Hebræum replico, quod Paulus phelonem juxta quoſdam vocat* (*q*). Brucmanus eandem explicationem peculiari Diſſertatione defendit, quam Maſius in calce Libri, *De authoritate Principis in rebus Religionis*, inſeruit. Boileau Decanus S. Capellæ Pariſiis idem præſtitit in Libro, *De re veſtiariâ hominis ſacri* (*r*). Mihi tamen veſtis ſignificata probatur; nunquam enim niſi de veſte apud Latinos uſurpatur, quos etiam ex Græco *phainole* eam vocem derivaſſe facilè credimus. Penulæ forma ferè ve-

f *Acta ſunt hæc die Pentecoſtes A. Ær.* 33.
g 2. *Timoth.* 4. 13.
h *Juven. Satyr.*5. *v.* 75. *fremeret ſæva cùm grandine ſævus Jupiter, & multo ſtillaret penula nimbo.*
i *Tertull. Apologet.*
k *Lamprid. in Alex. Sev. c.* 27.
l *Dio l.* 5. 7.
m *Lamprid. in Alex. Sev. c.*27.
n *Spartian. in Adrian. c.* 3.
o *In* 2. *ad Timoth.* 4. 13.
p *Chryſoſt. Theoph. Heſych. Suid. Ethymolog. Mag. Ita & Syrus Eſth. Ham. Baron. Cene Projet. de tradnſt. c.* 9.
q *Ep.* 125. *ad Dam. q.*2. *ſed alibi penulam, & lacernam veluti ſynonima uſurpat. Contra Pelag. l.*2.
r *Vide etiam Hammon. & Eſt. in Paulum.*

veteres caſulas referebat, quibus nullis manicis inſtructis, & in ſuperiori tantùm parte apertis, totum corpus ambiebatur.

PEOR. Vide *Phogor*, mons transjordanicus.

PERÆA, vox ex Græco *peran*, ideſt *trans*, ex qua regioni transjordanicæ ad orientem fluminis nomen inditum. Philadelphiâ ad orientem, Jordane ad occidentem, Macherunte ad meridiem, & Pellâ ad ſeptentrionem terminabatur (*ſ*): montium autem coronâ cincta, iis interjectis ab Arabiâ desertâ ſeparabatur. Interdum nomen Peraę ad univerſam latè regionem transjordanicam prorogatur.

ſ *De Bel. l.* 3. *c.* 2.

PERECCO, urbs Galilææ (*t*). Relandus legendum credit in textu Joſephi *Caphes-ecco*, nempe arva *Ecco*, ſivè *Acco* (*u*). Porrò *Acco* nomen erat Ptolemaidis, cui proindè *Capher-acco* adjacuiſſe oportuit.

t *De Bel. l.* 2. *c.* 25.
u *Paleſt. l.* 3. *p.* 925.

PERGAMUM, cujus Eccleſiæ Angelo ſivè Jeſus Chriſtus in Apocalypſi hæc ſcribenda mandavit (*x*): *Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt Satanæ; & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam. Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, ubi Satanas habitat. Sed habeo adversùs te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſrael, edere, & fornicari. Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter pœnitentiam age; ſi quo minùs veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.* Sunt, qui hunc Pergami Epiſcopum S. Carpum fuiſſe credant (*y*), quem Pergami martyrium conſummaſſe Euſebius eſt author (*z*). Sed nihil apud Euſebium de illius Epiſcopatu; quin & Eccleſiæ Thyatiræ præfuiſſe tradit Martyrologium Romanum. Ad hæc, S. Carpus Decio imperante ſublatus eſt: quare ſub Domitiano Epiſcopam Pergami egiſſe minùs credimus (*a*). Cæterùm ea urbs S. Joannis Evangeliſtæ ætate florentiſſima habebatur. Ibidem *Pergamenas* membranas primò elaboratas ferunt.

x *Apoc.* 2. 12.
y *Liran. Aureol.*
z *Hiſt. Eccl. l.* 4. *c.* 15.
a *Vide Not. Florentini in Martyrol. vet. ad* 12. *Apr. & Tillemont. t.* 3. *Item P. Solles. Not. ad Uſuard.*

PERGE, urbs Pamphylię, intrà continentem ſita; quare S. Paulum ſivè pedeſtri itinere, ſivè fluvio Ceſtro vectum illam petiiſſe (*b*) oportet. Templum Dianæ Pergęæ, in colle eidem urbi imminenti ſitum traditur apud Strabonem (*c*).

b *Act.* 13. 14.
c *Strabo l.* 14.

PERIBOLUS, apud Ezechielem (*d*), murus erat atrii Sacrdotum 50. cubitis excurrens, quantum ſcilicet cellulæ circum atrium diſpoſitæ porrigebantur. Porò *Peribolus* Græca vox *clauſtrum* ſonat. Hebræus habet *Geder*, nempè murus intermedius.

d *Ezech. c.* 42. 7. 10.

PERIPSEMA, Græca vox, qua S. Paulus uſus eſt, contemptum exprimens, in quem ipſe, ſuique temporis Fideles apud Ethnicos devenerant: *Tanquam purgamenta hujus Mundi facti ſumus, omnium peripſema uſque adhuc* (*e*). Ethnicorum, & maximè Gallorum, Romanorum, & Atheniensium mos erat, in publicis populi calamitatibus, utì graſſante peſte, &c. certos homines in expiationem publicorum criminum inducere, hoc potiſſimùm ritu. Publicâ impensâ miſeri illi homines aliquandiù alebantur, donec deſtinatâ iis immolandis die, floribus ſivè frondibus redimiti, per certa expiationi loca deducerentur; populo interim dira in eos omnia, atque Divinæ ultionis fulmina imprecante. Sub hæc, totius populi ſceleribus onuſti, ſivè in mare deturbabantur; ſivè cædebantur flagris, ſivè tandem flammis abſumebantur, reliquis deindè cineribus in mare projectis, hac ſolemni formulâ pronunciatâ: *Sis noſtra expiatio*, ſivè victima Deorum furori avertendo (*f*). Ad hunc morem Apoſtolum ſpectaſſe eruditiſſimi Interpretes opinati ſunt (*g*); juxtà quos laudata verba ita reddi potuiſſent: Tamquam humanæ victimæ in expiationem publicorum criminum immolatæ habemur; *veluti nempè miſeri illi homines, qui totius populi crimina expiaturi neci traduntur.*

e 1. *Cor.* 4. 13.
f *Vide Suidam; Peripſema ſmôn genou.*
g *Vide le Cl. us projet de traduct. Grot. Eraſm. Stringel. Outram. Heſt. Le Moin. Saubert. Urſin.*

PERJURIUM. Perjurii reos, atque præſtitæ in votis ſive promiſſionibus fidei violatores (*h*), quin juramenta Deorum nomine nuncupantes (*i*), Lex Moſaica ſeveriſſimis pœnis damnavit. Perjurio ſanè veritati & juſtitiæ Divinæ injuria irrogatur; quin & ejus criminis rei, omnipotentiæ, & majeſtati Divinæ crimen aliquod inferre videntur, ejus nomine mendacio, atque iniquitati aſſerendæ abutentes (*k*). Eidem crimini expiando certa videntur in Lege præſcripta ſacrificia (*l*); quod cum Apoſtoli teſtimonio non ſatis convenit (*m*); aſſerentis ſcilicet nulla eſſe expiandis animi vitiis, ſed tantùm Legalibus & exterioribus, præſtituta ſacrificia. Quare dicamus oportet, Moſaica ſacrificia nonniſi expiationem ſacramenti temerè & oſcitanter, ſivè ſaltem occultè præſtiti, reſpexiſſe. Fortaſsè etiam ſacrificia illa, remiſſo jam intimo cordis dolore perjurii crimine, expiandæ tantummodò legali maculæ ex acceſſu ad ſancta non ſanctè contractæ, inſtituta fuerunt. Conſtat enim in Judiciis, ſivè publico aliquo loco prolati perjurii reos, apud Moyſem non ſacrificio, ſed morte crimen ſuum expiare coactos: Portabit ait Moyſes *iniquitatem ſuam* quæ verba capitalem pœnam vulgò inferunt (*).

h *Levit.* 19. 12.
i *Exod.* 23. 13.
k *Vide Phil. de decem Præcept. & de ſpecial. Leg.*
l *Levit.* 5. 4. *&c. &* 6. 2. 3.
m *Hebr.* 7. 18.
* *Vide Levit.* 5. 1. *&* 19. 8. *&* 20. 17. 19. 20. *&* 24. 15. *Num.* 9. 13. *&* 15. 31.

PERIZOMA, Græca vox, femoralia, & *ſubligaculum* (ampliorem nempè zonam ilia, & pudenda contegentem) ſignificans. Primi mortalium Parentes ex ficulneis frondibus perizomata ſibi pararunt, ut corporis nuda protegerent (*n*).

n *Gen.* 3. 7.

PERSIA, Aſiæ Regnum. Perſarum nomen à Cyro Rege primùm Perſicæ Monarchiæ authore inclitum eſſe cœpit. Olim Elamitæ; Romanorum Imperatorum ætate, *Parthi*; hodie vulgò Perſæ appellantur. Vide, quæ diſſeruimus v. *Parthi*. Regum Perſarum ad Hiſtoriam ſacram, & S. Scripturam pertinentium nomina hæc ſunt.

Cyrus Monarchiæ Perſarum author, novennio à captâ Babylone regnavit; ab A. 3466. uſque ad 3475. ante Chr. 525. ante Ær. 529.

Cambyſes, dictus etiam Aſſuerus (*o*) ſeptem annis & 5. menſibus rerum potitus, obiit Anno M. 3482. ante Chr. 518. ante Ær. 522.

o *Eſdr.* 4. 6.

Oropaſtes Magus 1. *Eſd.* 4. 5. Artaxerſes, qui ſub ementito *Smerdis* fratris Cambſiys, no-

Digitized by Google

nomine 5. menſibus Regno præfuit, à conjuratis, quorum unus erat Darius Hyſtaſpis, deindè ſublatus.

Darius filius Hyſtaſpis, in Hebræo Eſther *Aſſuerus*, in Græco *Artaxerſes*, 36. annis Rex; ab anno ſcilicet 3482. uſque ad 3519. ante Chr.481. ante Ær.485.

Xerſes I. 12. annis regnavit, ab A. M. 3519. uſque ad 3531. ante Chr.469. ante Ær.473.

Artaxerſes Longimanus, Rex annis 48. ab A.3531. uſque ad 3579. ante Chr.421. ante Ær.425.

Xerſes II. anno tantùm Regnum tenuit, obiit A.M. 3580. ante Chr.420. ante Ær.424.

Secundianus, ſivè *Sogdianus*, germanus Xerſis, qui eo occiſo, Regnum ſeptem menſibus occupavit.

Ochus, ſivè *Darius Nothus*, undeviginti annis regnavit, ab A.3581. uſque ad 3600. ante Chr.400. ante Ær.404.

Artaxerſes Mnemon, annis 43. regnavit, obiit A. M. 3643. ante Chr. 357. ante Ær.361.

Artaxerſes Ochus, 23. annis rerum potitus, ab A.3643. uſque ad 3666. ante Chr, 334. ante Ær.338.

Arſes, tribus annis regnavit; obiit A, 3668. ante Chr.332. ante Ær.336.

Darius Codomanus, poſt exactum in regno ſexennium, ab Alexandro Magno A. 3674. pulſus eſt. Monarchia Perſarum 108, annis ſtetit.

PERSEPOLIS, Metropolis Perſidis. Antiochus Epiphanes inito expilandi Templi Perſepolitani ditiſſimi conſilio, eam urbem adiit; ſed incolæ rem ſubodorati, ad arma concurrentes, illum expulerunt (*p*). Eadem hiſtoria in 1. *Macch.*6.1. *&c.* narratur; ſed pro Perſepoli, Elymais, atque templum illud Nannææ fuiſſe legitur (*q*). Vide *Nannæa*. Porrò duæ illæ urbes, Elymais, & Perſepolis longè diſtinguntur, atque longiſſimè inter ſe diſtant. Elymais enim ad Euleum, Perſepolis ad Araxem jacet (*r*). Perſepolis autem ab Alexandro Magno igne injecto deſtructæ Epiphanis ætate nonniſi rudera extabant (*s*). Quare in ſecundo Libro Macchabæorum vel mendum irrepſit; vel nomen Perſepolis poſitum eſt ad indicandam Metropolim Perſidis, cujus tamen peculiare nomen Elymais erat.

p 2. *Macch.* 9. 1. *&c.*

q 2. *Macch.* 1. 13. 15.

r *Strabo l.*15.

s *Vide Diod. Arria. Q.Curtium*, *& alios in vita Alex.*

PERSIS, Matrona Romana, quam Apoſtolus cariſſimam ſororem appellans, quæ multùm laboravit in Domino, ſuo nomine ſalutatam voluit (*t*). Geſta hujus fœminę omnia latent, ejuſque memoriam apud nullam Eccleſiam recoli miramur.

t *Rom.*16, 12.

PES, 12. pollicum menſura, Hebræis verè incognita, cùm ipſorum *Zereth*, ſivè ſemicubitus 10. tantùm pollices, & $\frac{22.}{89.}$ contineret.

PETHOR, urbs Meſopotamiæ, Balaami impii Prophetæ patria. In Hebræo eſt *Pethura*, ſive *Pathura*; apud Ptolemæum *Pachora*, & apud Euſebium *Phathura*, qui etiam ſitam narrat in ſuperiori Meſopotamiâ. Nos ultra Euphratem, non longè à Thapſacho conſtituimus. Ejus urbis nomen S. Hieronymus in ſuâ Verſione *Num.*22. 5. omiſit; legit enim: *Ad Balaam, qui habitabat ſuper flumen terræ filiorum Ammon.* Ille ſanè aliter ac nos, Hebræum legit, Septuaginta habent: *Ad Balaam filium Beor in Phatura, quod eſt ſuper flumen terræ filiorum populi illius.* Conſtat ſanè, Balaamum è Meſopotamiâ fuiſſe (*u*).

u *Vide Deut.* 23. 4.

PETRA, Metropolis Arabiæ Petrææ, in Notitiis Eccleſiaſticis antiquis Metropolis eſt tertiæ Paleſtinæ. Euſebius etiam, & S. Hieronymus interdum Paleſtinæ terminum mare rubrum, & Elath urbem ad idem mare conſtituunt; qui ſanè termini Idumæam, & Arabiam Petræam complectebantur. Prioribus tamen ſæculis Palæſtina inter anguſtiores fines comprehenſa eſt. Vetus Petræ nomen, *Rekem*, ſive ut Joſephus, & Euſebius legunt, *Arke*, *Arkeme*, *vel Arkem* (*x*) fuiſſe tradunt; quod nomen ex Rekem Rege Madian derivatum perhibet Joſephus (*y*). Hujus quidem Regis mentio eſt *Num.* 31. 8. ſed nullibi in Scriptura nomen *Rekem* urbi inditur.

x *Joſeph. Antiq. l.* 4. *c.* 4. *&* 7. *Euſeb.& S. Hieron. ad Arkem.*

y *Antiq. l.* 4. *c.*7.

De Amaſia Rege Juda ſcriptum legimus (*z*). *Apprehendit Petram in prælio* (Hebr. *Sela*), *vocavitque nomen ejus Jectebel, uſque in præſentem diem.* Sunt, qui his verbis urbem *Petram* Arabiæ Metropolim deſignatam credant. Sed horum fides incerta; potuit enim Amaſias rupem quamdam (*Sela*), in quam Idumæi ſe recepiſſent, expugnare, quam deinde in monumentum victoriæ, *Jectebel*, ſive *Jectabel*, nempè obedientia Domini, appellatam voluerit.

z 4. *Reg.* 14. 7. *A.M.* 3177. *ante Chr.* 823. *ante Ær.* 827.

Nomen *Petra* Græcè *rupem* ſonat, quod fortaſſe nomen urbi inditum eſt, ſivè quòd rupi inſederit, ſivè quia ſaxis undique obſideretur, ſivè tandem, quòd ædes quamplurimas in ſaxo excavatas haberet. Apud Veteres etiam *Agra*, ſivè *Hagor* appellatur; unde *Agaræi*, *Agareni*. Sed neque eo nomine in Scriptura innoteſcit; quare de hac urbe nulla in Scripturâ mentio, niſi ſub nomine Sela (*a*) ſignificatam credamus.

a 4. *Reg.* 14. 7. *Iſa.* 16. 1. *&* 42. 11.

Apud Strabonem (*b*) legimus, eam urbem Nabathæorum Metropolim fuiſſe, quò Minæi, & Gerræi mercatores, veluti ad Emporium, aromata deferebant. Addit autem, urbi planitiem adjacuiſſe, hortis & fontibus amœnam, quam rupium corona cingebat. Paria fermè de illa Plinius (*c*): *Nabathæi*, ait ille, *oppidum incolunt Petram nomine in Convalle, paulò minus II. M. paſſ. amplitudinis, circumdatum montibus inacceſſis, amne interfluente.* Hæc ſanè diverſa ſunt ab iis, quæ Nubienſis Geographus (*d*) de illa prodit, ejus ſcilicet ædes, ut plurimùm, in ſaxo exciſas fuiſſe. Agarenorum Metropolim, quam *Atram* appellat, veluti in ſpeculâ celſiſſimi montis conſtitutam Herodianus deſcribit (*e*). Dio nomen quidem ſilet (*f*); ſitam verò ſignificat in vertice quodam prærupto regioni ſqualidæ, & infœcundæ imminentem: qua proinde Trajanus obſidione tentatâ, etiam poſt ſuffoſa mœnia, recedere coactus eſt. Locutus tamen videtur Dio de urbe quadam Meſopotamiæ (*g*), aliâ ſanè ab ea, de qua nobis ſermo.

b *Strabo l.*16.

c *Plin. l.* 6. *c.*28.

d *Nubienſ. clim.* 3. *par.*

e *Herodian. l.* 3.

f *Dio l.* 68.

g *Vide Tillem. Hiſt. des Emper. Trajan*, *art.*24.

Plures hujus nominis fuiſſe urbes Geogra-

graphi nonnulli animadverterunt (*h*). Geminas, alteram Palæſtinæ, aliam Arabiæ urbem S. Athanaſius diſtinguens, illius Epiſcopum Arium, ſivè Macarium, hujus verò Aſterium memorat (*i*). *Rekem* & *Petra*, tanquam duarum urbium nomina, apud Paraphraſtes Jonathan, & Onkelon leguntur (*k*). Joſephus (*l*) agit de Petra in regione Amalecitarum, eâdem, ac Rekem ſive Petrâ, Aaronis juxta illam obitu clarâ (*m*); quam tamen ipſe cum Petra olim *Rekem*, de nomine ſui Regis in Madianitide confundit (*n*). Demùm, meâ quidem ſententiâ, Petra, ſivè *Sela*, in Moabitide, ſivè in Idumæâ Orientali (*o*), deindè Jectahel appellata, alia eſt à *Petra*, alio nomine Rekem, in Idumæa meridionali, ſivè in Arabia Petræa, aut in regione Amalecitarum.

Certum verò hujus poſtremæ urbis ſitum definire vix poſſumus; quam enim Strabo trium quatuorve dierum itinere à Jerichunte, & quinque à nemore palmarum ad Mare Rubrum collocat (*p*); Plinius 600. milliar. à Gaza, & 125. à Sinu Perſico removet (*q*). Mendum tamen in textum irrepſiſſe Cellarius, & Relandus ſuſpicantur, legendumque 125. milliar. à Gaza, & 600. à Sinu Perſico cenſent. *Themau* quinque milliar. à Petra diſtat; *Carcaria* diei itinere; *Beeroth Bene-jacan* 10000. paſſibus; totidemque, orientem versùs, *Elat*, juxta Euſebium.

PETRA. In Palęſtinâ, montosâ ſanè regione, rupes frequentiſſimè occurrunt, quæ quidem tutum conſugientibus aſylum ab hoſtibus, & munimentum præſtantes, ejus ſecuritati, & deſenſioni datæ videntur. Benjamitarum reliquiæ, poſt cædem ab aliis Tribubus acceptam, in petram Remmon ſeſe receperunt (*r*). Samſon in petra Etham (*s*); David Saulem fugiens, in caverna petræ Maon, Odollam, & Engaddi ſe continuit (*t*). Porrò ſpecus ille Engaddi amplus adeò erat, ut Davidem unâ cum universâ ſuâ manu ibidem latentem, Saul ſpeluncam ingreſſus & aliquamdiù moratus ne ſenſerit quidem. Quinque Chananæorum Reges in ſpelunca Maceda Joſue clauſos, poſt relatam de illis victoriam, detinuit (*u*). Iſraelitæ à Madianitis oppreſſi, eorum ſævitiem in antris & cavernis petrarum defoſſi, declinare cogebantur (*x*). Hiſce antris, atque ſubterraneis ſpecubus frequentem eſſe meridionalem Judæ plagam S. Hieronymus eſt author. Nec aliæ ſanè Cinæis ædes fuerunt (*y*); hodieque, ſunt integris quibuſdam illorum locorum gentibus (*z*). De ſpecubus petrarum, quò fures ſeſe recipiebant, Joſephus ſæpiſſimè agit. Tandem caveis in petra exciſis horrere omnia teſtantur, qui eas regiones excurrunt.

PETRA. Hoc etiam nomen per metaphoram dictum de Deo uſurpatur; quippè qui Iſraelis munimentum, aſylum, & refugium in ſe uno conſtituiſſet; quemadmodum per ſe tutamentum populis, & munimentum præſtabat (*a*): *Dominus refugium meum* (Hebraicè *petra mea*) *ſperabo in eum*. *Quis Deus* (Hebr. *petra*) *præter Dominum* (*b*)? *Fortitudo mea &, refugium meum* (Hebr. *petra*) *es tu* (*c*). *Iſrael receſſit à*

h *Vide Cellar. Geogr. Vet. l.* 3. *c.*14.
i *Epiſt. ad Monach. Vide Reland. Palæſt. l.*3. *pag.* 927.
k *Vide ad Gen.* 20. 1. & 16. 14.
l *Antiq. l.* 3. *c.*2.
m *Antiq. l.*4. *c.*4.
n *Antiq. l.*4. *c.*7.
o *De hac Iſa.* 16. 1. & 42. 11. & 4. *Reg.* 14. 7.
p *Strabo l.*16.
q *Plin. l.* 6. *c.*28.
r *Judic.*20.47.
s *Judic.* 15. 8.
t 1. *Reg.* 23. 25. 28. & 22. 1.
u *Joſue* 10.16. &c.
x *Judic.* 6. 2.
y *Num.*14.21.
z *Bellon. l.* 2. *obſerv. c.* 61.
a *Pſal.* 18. 3.
b *Pſal.*18. 32.
c *Pſal.* 31. 3.

Deo ſalutari ſuo (Hebr. *petra ſalutis ſuæ*) [*d*]. *Non eſt Deus* (Hebr. *petra*) *noſter, ut dii* (Hebr. *petræ*) *eorum* (*e*).

Hebræi etiam non rarò munimenta, quò ſe in tutum recipiant, petras appellant. *Eſto mihi in locum munitum, & in locum refugii* (*f*). *Eſto Domine refugium noſtrum, & virtus*. Hebraicè *petra*.

Cùm verò lapideis cultris ad circumciſionem uterentur, inde petræ nomen cultro datum (*g*): *Tulit Sephora acutiſſimam petram & circumcidit præputium filii ſui*. *Fac tibi cultros lapideos, & circumcide filios Iſrael*, ait Dominus ad Joſue (*h*).

Deductos Iſraelitas à Domino in regionem excelſam, ut ſugerent mel de petra, oleumque de ſaxo, ait Moyſes (*i*); ideſt Deus populum ex Ægypto regione campeſtri, & alluvionibus ſubjectâ, ut in Palæſtinam regionem montoſam, & feracem adduxit; cujus colles vineis, & olivetis vireſcerent, petrarum verò foruli melle ſtillarent. Alibi (*k*) etiam idem Moyſes dicit, lapides Palæſtinæ ferrum ſunt, & de montibus ejus æris metalla fodiuntur; nempè fodinis æris ferrique regio ditiſſima eſt.

Interdum etiam petra eſt lapidicina; & allegorico ſenſu gentis cujuſdam pater, ex quo poſteri veluti ex lapidicinâ deducti ſunt. *Attendite ad petram, unde exciſi eſtis, & ad cavernam laci, de qua præciſi eſtis: attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram, quæ peperit vos* (*l*). Et Moyſes ad Judæos (*m*): *Oblitus es Domini* (Hebraicè *petra*) *Creatoris tui*.

Quædam etiam petrarum nomina in Scripturis occurrunt. *Petra Arnon* (*n*), quæ ſecundùm hunc amnem, ſivè torrentem, diſpoſitæ videbantur, in loco potiſſimùm, ubi Iſraelitæ aquam tranſgreſſi ſunt. Quare in proverbium abiit, cùm populus deduceretur: Scopuli torrentium inclinati ſunt. *Petra Boſes, & Sene* (*o*), inter Machmas, & Gabaam ſitæ erant.

Petra diviſionis, in deſerto Maon conſtituta, ex eo dicta, quòd Saul in eo loco Davidem perſequi deſtiterit, ut Philiſthæis arma in regionem inſerentibus occurreret (*p*).

Petra Oreb, ſive *Horeb*, cujus nominis tres in Scriptura petræ apertiſſimè diſtinguuntur. Prima illa occurrit, ex qua Moyſes in Iſraelitarum uſum in caſtris Raphidim aquas eduxit (*q*). Secunda in vertice Oreb eminebat, in qua Deus gloriam ſuam Moyſi primùm (*r*), deinde Eliæ (*ſ*) aperuit. Tertia ex nece Oreb Principis Madianitarum (Oreb iſte poſtremus ſimplici O; cętera *Horeb* ſcribuntur) innoteſcit (*t*).

Petra Odollam, ad urbem ejus nominis in Tribu Juda.

Petra Etham (*u*), ſivè *Etam*, facilè ab urbe cognomine, de qua in Græco (*x*). Sita erat hæc urbs in Tribu Juda, ad meridiem Jeroſolymæ. Vide *Etham*.

Petra Jecbteel, quam plures Interpretes cum Petrâ Metropoli Arabię Petręę confundunt. Vide *Petra*, & *Jecbteel*.

Petra Zoeleth, ſivè *Zobelet* (*y*). Vide *Zobeleth*.

De cæteris petris, ſiquæ celebrentur, in ſuis articulis, ſivè proximarum Urbium agemus.

T S. PE-

d *Deut.*32.15.
e *Deut.* 3. 36.
f *Pſal.* 30. 3.
g *Exod.*4. 25.
h *Joſue* 5. 2.
i *Deut.*32. 13.
k *Deut.* 8. 9.
l *Iſai.* 51. 1.
m *Deut.*32.18.
n *Num.*21.14. 15.
o 1. *Reg.* 14. 4.
p 1. *Reg.* 23. 28.
q *Exod.*17. 6.
r *Exod.*33.21. &c. & 34. 6. 7.
s 3. *Reg.* 19. 10. &c.
t *Judic.* 7. 25. *Iſa.*10. 26.
u *Judic.*15. 8. 11. 13.
x *Joſue* 15.60. & 1. *Par.* 4. 32. & 2. *Par.* 11. 6.
y 3. *Reg.*1. 9.

S. PETRUS, Princeps Apoſtolorum, Bethſaidâ oriundus, filius Joannis, *Jonæ*, ſivè *Joanna*, & S. Andreæ germanus (z), primùm *Simon*, vel *Simeon*, dein, cùm ad Apoſtolatum vocatus eſt, *Cepha* (Syriacum nomen eſt petram ſonans) à Chriſto appellatus. Ædes habebat in Capharnaum ad Lacum Geneſareth, ubi uxor, & ſocrus ipſius morabantur (a). Andreas omnium primus à Chriſto invitatus, cùm fratrem obvium habuiſſet, ut ſecum veniret, Meſſiam ſeſe inveniſſe aſſerens, perſuaſit (b). Vix Petrum intuitus Jeſus, & nomen ipſius, & genus prodidit; tum ait, Cephas impoſterum, petra ſcilicet, appellaberis. Poſt exactam cum illo diem, ambo fratres ad propria, artiſquè ſuæ exercitium remearunt; quamquam unà cum Jeſu Canæ nuptiis interfuiſſe creduntur.

z *Jo.* 1. 42. 43.
a *Marc.* 1. 29. *Matth.* 8. 14. *Luc.* 4. 38.
b *Jo.* 1. 41. *A. Ch.* 33. *Ær.* 30.

Eodem anno exeunte, Petro & Andrea piſcatui, & lavandis retibus in Lacu Geneſareth intentis, Jeſus Chriſtus supervênit, cymbamque illorum ingreſſus, Petro retia in capturam laxaret, imperavit (c). Mandanti, quamvis totâ nocte fruſtra laboraſſet, ille ſtatim obſequutus, obedientiæ ſuæ præmium plenum piſcibus rete reduxit, ut tranſvehendæ piſcationi alia ratis Jacobi, & Joannis filiorum Zebedæi in auxilium accerſenda eſſet. Tanti prodigii ſtupore Petrus ad pedes Jeſu accidens, ut à ſe viro admiſſis criminibus indigno recederet, obſecrabat. Sed ab illo unà cum Jacobo, & Joanne, ad ſui ſequelam invitatus, ſtatim unà cum ſociis, rebus omnibus ſuis relictis, vocantem ſequutus eſt.

c *Luc.* 5. 5. *&c.*

Succeſſu temporis, cùm fortè Jeſus in Capharnaum veniſſet (*), in domum Petri divertit, nactuſque in ea ſocrum Apoſtoli febri laborantem, valetudini reſtituit, adeò ut ſtatim hoſpiti miniſtrando par eſſet. Paulò ante Feſtum Paſchatis alterius anni, Jeſus in Galilæam redux, duodecim ſibi Apoſtolos ſelègit, in quibus recenſendis, Petrus ſemper ordine primus occurrit (d). Cùm nocte quadam Jeſum ſuper ſtratas undas in Lacu Geneſareth ambulantem vidiſſet Petrus, rogavit, ut obviam venire eodem itinere permitteretur. Annuente Jeſu, viam inivit; ſed mox decumani cujuſdam fluctûs metu turbatus, undas ſtatim ſub pedibus recedere ſenſit. Jeſus accurrens, continuò porrectâ manu laborantem reſtituit, ſimulque imbecillioris virum animi leniter increpavit. Inde in averſam Lacûs ripam evadentes, in Capharnaum venerunt; quò cùm veniſſent & turbæ ſuperiori die trans Lacum paſtæ, Jeſus de Corpore & Sanguine ſuo in cibum Diſcipulis exhibendo diſſeruit. Quæ ſanè verba dura adeò viſa ſunt auditoribus, ut plures ab eo receſſerint. Quærenti Chriſto ab Apoſtolis, num & ipſi abituri eſſent, Petrus actutùm, Quid, ait, à te verbis æternæ vitæ pollenti receſſerimus? (e).

* *Vide Luc.* 4. 38. *Matth.* 8. 14. *A. Ær.* 31.
d *Matth.* 10. 2. *Luc.* 6, 13. *A. Ær.* 32.
e *Jo.* 6. 53. *&c.*

Cùm fortè Jeſus in viciniâ Cæſareæ Philippi verſans, quæſiviſſet ab Apoſtolis, ecquidnam de ſe homines ſentirent (f); variosque vulgi ſermones referentes audiſſet, aliorum quidem Eliam, aliorum Jeremiam, ſivè alium ex Prophetis eſſe autumantium, eorum tandem eâ de re ſententiam requiſivit. Tunc Petrus, Tu es, ait, Chriſtus Filius Dei vivi. Egregiam hanc Apoſtoli confeſſionem, tanquam Dei Patris revelatione dictatam, Jeſus laudare primùm, dein præmii loco in illo ſe Eccleſiæ firmiſſima contrà Inferni impetus fundamenta jacturum; clavibus etiam Paradiſi collatis, ejus Regni fores pro libito claudendi recludendique facultatem permiſſurum pollicitus eſt. Poſt octo circiter dies (g), Jeſus in montem ſeorſum contendens, Petro, Jacobo & Joanni comitibus ſelectis, in vertice ejuſdem montis gloriæ ſuæ ſpecimen exhibuit. Petrus rei admiratione attonitus, dein viſis Moyſe, & Eliâ cum Jeſu colloquentibus, exclamavit, oportere perpetuò ibi moram trahere, excitatis ad hoc tribus, pro Jeſu nempe, pro Moyſe, & Eliâ, tabernaculis.

f *Matth.* 16. 13.
g *S. Matthæus habet ſex, S. Lucas octo circiter.*

Reduces cum Jeſu in Capharnaum, inter eundum, Apoſtoli mutuò inter ſe colloquebantur, quis eorum cæteris in Regno Cœlorum potior futurus eſſet (h). Interim Jeſus & Petrus præcurrentes, in Capharnaum diutiùs ante ſocios venerunt; ubi exactores medii ſicli (qui viritim Templo pendebatur) quæſiverunt à Petro, num Chriſtus tributum tunc ſolvere voluiſſet. Nec Jeſus detrectavit; ſtatim enim Petrum piſcatum miſit, futurum ſignificans, ut in faucibus piſcis fortè primò obvenientis, ſiclum pro amborum tributo inveniret. His à Petro exequutioni mandatis, atque tributis ſolutis, Apoſtoli ſupervenerunt; quos Jeſus de colloquiis in viâ factis ſciſcitatus, ſtatim plura de humilitate, atque modeſtiâ diſſeruit, evidenti ſatis argumento omnia ſibi comperta fuiſſe demonſtrans.

h *Matth.* 17. 23. 24. *Luc.* 9. 46. *Marc.* 9. 32.

Diſſerentem ſemel Jeſum de præſtandâ lædentibus veniâ (i), Petrus requiſivit, ſatiſne eſſet, ſepties uſque repetitam injuriam ſepties condonaſſe. Cui Jeſus, Et uſque ſeptuagiès ſepties, ait, eadem præſtare oportet (k). Divitiarum etiam perniciem Jeſu exaggerante, Petrus fidenter, Ecquid, ait, nobis erit præmii, qui poſthabitis omnibus, tibi comites adhæſimus? Jeſus manere ipſos & in terris centuplum, & in Cœlo vitam æternam; tandem adfuturos judici Chriſto ſuis in ſedibus, judicandis duodecim Tribubus Iſraelis, aſſeſſores pollicitus eſt.

i *Matth.* 18. 21. 22.
k *Vide Matth.* 19. 7. *&c. A. Ch.* 32. *Ær.* 33.

Feriâ tertiâ ante Paſſionem, arborem ficûs, cui Dominus die præcedenti dira fuerat imprecatus, exaruiſſe intuitus, Chriſto indicavit (l); atque manè alterius diei in vertice Oliveti omnibus aſſidentibus, Jeſum requiſivit unà cum ſociis, quandonam excidium Templi futurum eſſet (m). Feriâ quintâ miſſus à Jeſu unà cum S. Joanne, omnia ad Paſchale convivium requiſita diſpoſuit (n); eâque die in veſperam inclinante, cum Jeſu & cæteris Apoſtolis in urbem ingreſſus, convivio unà cum illis accubuit. Cùm eâ occaſione Chriſtus proditionem ſibi ab uno ex convivis imminere ſignificaſſet, Petrus clam Joanni ſignificavit, ut virum illum ſibi revelari poſceret (o). Poſt cœnam Diſcipulis inter ſe diſceptantibus, quis inter ſe cæteris præferendus fuiſſet, Jeſus poſitis veſtibus, eorum pedibus la-

l *Marc.* 11. 12... 21.
m *Matth.* 24. 1. 2. *&c. Marc.* 13. 1. *&c.*
n *Luc.* 22.
o *Jo.* 13. 24.

lavandis ſeſe diſpoſuit, animi demiſſionis illuſtre in ſe ſpecimen exhibens. Petrus reſiſtere primùm; deindè verò minitante Jeſu nullam ſecum partem habiturum, niſi acquieſceret, non permiſit tantùm, ſed & caput & manus ſe ad lotionem exhibiturum, ſi maluiſſet, profeſſus eſt (p).

p *Jo.* 13. 6... 10.

q *Luc.* 22. 31. *&c.*

Poſt aliquid temporis (q), Jeſus Petro ſignificavit, inſidias ipſi, uti & cæteris Apoſtolis à Satanâ imminere; rogaſſe tamen, ne unquam ipſe à fide deficeret; monere proinde, ut cùm reſipuiſſet, nutantes fratres ipſe firmaret. Secundùm hæc, Petrus quò iret illum interrogavit, ſe enim præſto eſſe, vel ad carcerem, vel ad mortem euntem ſequi. Hæc jactantem Chriſtus ad mentem revocavit, prædicens futurum, ut mox eâdem nocte ante galli cantum, ante auroram ſcilicet, non pro ſe tantùm mortem oppeteret, ſed vel noſſe quidem ter recuſaret. Poſt cœnam ad montem Olivarum vênit, ubi Petrum, Jacobum, & Joannem unà ſecum aſſumens, in ſecretiora proceſſit, virtutem ſuam coram illis teſtibus oſtenſurus. Intereà Petrus, quamquam ardentioris in Dominum ſtudii, non ſecùs tamen ac cæteri, in ſomnum reſolutus eſt: quare Jeſus ipſi imbecillitatem ſuam, qui ne per horam quidem unà ſecum vigilare potuiſſet, exprobravit (r).

r *Marc.* 14. 37. *Matth.* 24. 40, *&c.*

Superveniente interim ſatellitum manu, Judà ductore, Petrus ſtricto gladio cæcis ictibus cædens, Præceptoris ſui defenſionem aſſumpſit. Sed Jeſus pugnacem virum reprimens, gladium in vaginam reducere juſſit, ſimulque amputatam eâ occaſione auriculam Malco, Summi Sacerdotis ſervo, reſtituit (s). Secundùm hæc, Jeſum in domum Caiphæ à militibus deductum, Petrus è longinquo proſequutus, favore alterius Diſcipuli, apud aulicos cogniti, introductus eſt. Ingreſſus, igni in medio atrii excitato unà cum militibus, & ſervis acceſſit (t): quare ſtatim ab ancillâ quadam agnitus, tanquam Chriſti Diſcipulus palàm accuſatus eſt. Subito indicio proditus, ſtatim Petrus ne facie quidem virum illum noſſe profeſſus eſt. Mox atrio egreſſus, dum in veſtibulo erat, cantantem gallum audivit. Iterum altera ancilla eadem de illo coram præſentibus prodidit; & Petrus eadem ac priùs ſacramento affirmavis. Poſt horam, quidam ex præſentibus rurſum ſimilem de illo ſuſpicionem promovit; cui aſſentientibus omnibus, nam & Galilæum eſſe ex indicio ſermonis cognoverant, & cognatus quidam Malchi illius, cui Petrus aurem præciderat, illum ſe in horto vidiſſe affirmabat, Petrus ſolus repetitâ aſſertione perjurio negavit. Continuò galli cantus adhuc loquentis auribus iterum inſonuit, ſimulque Jeſus non longè ſtans, virum intuitus, geminatâ monitione, & criminis & oraculi memoriam excitavit (u).

s *Jo.* 18. 9. *&c.*

t *Jo.* 16. 15. 18.

u *Matth.* 26. 67, 75. *Marc.* 14. 54... 64.

Statim igitur egreſſus è loco Petrus, effuſis lacrymis crimen ingemuit, toto facilè Paſſionis tempore, feriâ 6. ſcilicet, & toto Sabbatho in luctu perſeverans. Dominicâ ineunte, cùm Maria ad Sepulchrum Domini ſollicita veniens, vacuum (jam etenim reſurrexerat) inveniſſet, ſtatim ejus rei nuncia ad Apoſtolos vênit. Quare Petrus, & Joannes ad locum convolantes, Joannes quidem, quamvis citiùs perveniſſet, intima tamen ſepulchri primus non penetravit: Petrus verò ingreſſus, atque ſedulò omnia ſcrutatus, inſtitas poſitas obſervavit. Regreſſi poſtea Jeroſolymam ambo, quid crederent, prorſus ambigebant; cùm Jeſus religioſis mulieribus videndum ſe præbens, juſſit Reſurrectionis ſuæ ad Apoſtolos, & ad Petrum nuncium referre (x). Eâdem die & Petro ſeſe revelavit, ejus dolorem veluti ſolatus; præſentiam ſuam, tamquam conceſſæ veniæ pignus, exhibens (y).

x *Vide Jo.* 20. 1. *&c. Luc.* 25. 12. *&c.*

y *Marc.* 16. 7. *Luc.* 24. 34.

Succedentibus diebus, Petrus in Galilæam juxtà monitum Chriſti regreſſus, in Lacu Geneſareth unà cum nonnullis Apoſtolis piſcatui operam dabat (z); cùm Jeſus in ripâ ſe ſe exhibens, juſſit in lævam navigii retia laxare. Cùm illi paruiſſent, ingentem illicò prædam, quantam ne retia quidem ſinè ſciſſione ferrent, retraxerunt. Eo indicio Jeſu agnito à Joanne, eoque ſignificante, à Petro, ſtatim idem Petrus tunicâ accinctus, (nudus enim erat) mari ſe commiſit, innatanſque ad Jeſum advolavit. Retractis igitur è mari retibus, Jeſus unà cum Apoſtolis appoſitis piſcibus refectus eſt. Poſt hæc, Petrum an ſe amaret, requiſivit. Affirmanti illi, Jeſus ut oves ſuas paſceret, commiſit: tum futurorum abdita revelans, oſtendit futurum, ut, qui dum junior erat, ſe ipſum pro libito cingebat, atque quòcumque dabat voluntas, ibat, modò cùm ſenior eſſet, ab alio cingeretur, invitus in locum ingratum adducendus. Quibus ſanè verbis ſubobſcurè martyrium illius ſignificavit. Dum hæc Jeſus ad Petrum, Petrus viſo Joanne, ecquid illum maneret, requiſivit: cui Jeſus nihil illius intereſſe dixit, res aliorum inveſtigare: Si enim voluiſſet, ut Diſcipulus ità maneret, quorſum hæc ad Petrum? Proinde futurorum S. Joannis eventuum Petrum certiorem reddere noluit. Poſt receptum in Cœlum Jeſum, Apoſtoli, qui ſpectaculo teſtes adfuerant, Jeroſolymam regreſſi, Spiritûs S. illapſum, juxtà Domini promiſſionem expectarunt. In eâdem igitur domo omnes mutuo charitatis vinculo conjuncti, & eidem orationis muneri intenti, uſque ad ejuſdem Spiritûs lapſas cœlitùs flammas, omnes verſati ſunt. Eo temporis ſpatio, S. Petrus Apoſtolorum, & Fidelium cœtui electionem Apoſtoli in locum Judæ proditoris, qui ſupplicio vitam abſumpſerat, propoſuit. Conſilium omnes probarunt, communique conſenſu Joſephum Barſabam, & Matthiam in eam rem ſelegerunt. Tum imploratâ precibus Dei ope, ſortium arbitrio electio alterutrius commiſſa eſt; in Matthiam autem munus ſortitò cecidit.

z *Jo.* 21. 1. *&c.*

Decimâ ab Aſcenſione die, Spiritus S. in Apoſtolos, & Fideles omnes unà congregatos illapſus, bonis illos Cœleſtibus, ac maximè Linguarum peritiâ cumulavit. His ad ſtuporem uſque repleti, omnibus qui ad ſolemnitatem Pentecoſtes convenerant, Judæis admirationi fuerunt; neque enim in animum ſibi inducere poterant, quî Judæi, & ferè omnes Galilæi, vernaculam tantùm

linguam callentes, omnium ſtatim Orientalium Linguarum peritiſſimi apparerent. Non deerant, qui rem totam vini hauſti miraculo deputarent (*a*); quam calumniam Petrus repulſurus, verba palam facere aggreſſus eſt, oſtendens, non muſto quidem Fideles ebrios eſſe, ſed Spiritûs S. œſtro, juxta Joelis Prophetiam (*b*), abreptos. Inde orationem ad Jeſu Chriſti Divinitatem deflectens, promiſſum illum Meſſiam eſſe oſtendit; tum ejus reſurrectionem, atque Aſcenſionem ſuo, & aliorum Apoſtolorum teſtimonio probavit: qua in re Scripturæ Oracula impleta fuiſſe oſtendit. Deinde Sancti Spiritûs, à Chriſto in Cœlum recepto miſſi, veritatem ex prodigiis omnium oculis ſubjectis demonſtravit.

a *Act.* 2. 5. *&c.*

b *Joel.* 2. 28.

His verbis auditores commoti, omnes ad Apoſtolos concurrere, quærentes quid facto opus eſſet; injunctiſque ab illis pœnitentiâ, & Baptiſmo, præſto ſeſe exhibuerunt. Omnes igitur inſtruens Petrus, Baptiſmo dein ad 3000. numero initiavit. Poſt elapſos aliquot dies, Petrus, & Joannes ad horam orationis nonam in Templum ſeſe conferentes (*c*), (ea enim hora precibus deſtinabatur) virum 40. annorum natum, & pedibus à nativitate impeditum nacti ſunt. Hic ante januam Templi jacens, eleemoſynam ab introeuntibus petebat; quare ambos Apoſtolos pro more eadem rogavit. Reſpondit Petrus, ſibi quidem pecuniæ, quod conferret, nihil eſſe; verùm pro auro, & argento ſanitatem in nomine Chriſti reciperet. Juſſus proinde ſtare, ſtatim expeditus ſurrexit. In ſignum verò receptæ ſanitatis, ante Apoſtolos in Templum præcurrens, clarâ voce Dei beneficium prædicabat, atque Petrum manibus tenens, liberatorem ſuum populis ad rei novitatem confluentibus oſtendebat. Tunc Apoſtolus eâ datâ occaſione, Chriſti virtutem, cui tantùm, non ſibi, recepta à viro ſanitas referenda eſſet, etiam atque etiam commendavit. Monuit proinde, ut criminis ſui immanitatem agnoſcerent, qui hunc Jeſum Mundi Servatorem, & Meſſiam occidiſſent; quem tamen occidendum à Prophetis antea prænunciatum fuiſſe oſtendit. Hortari ſe igitur omnes dixit, ut ipſos commiſſi criminis pœniteret, Deique Filii morte proficerent.

c *Act.* 3. 1. *&c.*

Adhuc illo ad populum loquente, Sacerdotes, & Saducæi ſupervenerunt (*d*), qui ambos Apoſtolos in carcerem deducentes, ad alteram diem, veſpera enim jam proceſſerat, cauſam diſtulerunt. Eâ die, eâque occaſione uſque ad 5000. virorum ad Fidem traduxerunt. Mane igitur alterius diei Patres Magiſtratûs, & Principes Sacerdotum convenientes, ambos Apoſtolos coram ſe accitos interrogarunt, cujus nomine prodigium illud feciſſent. Quibus ſtatim Petrus, ſe quidem invocato Jeſu Chriſti Nazareni nomine, claudum illum reſtituiſſe. Illius nempe viri, qui poſt toleratum crucis ſupplicium, à Deo revocatus erat ad vitam. Qui lapidem ſe exhibuerat angularem, reprobatum quidem à Judæis, ſed in quo uno ſola ſupererat ad ſalutem ſpes. Tantam amborum conſtantiam Synedrium admirans, ſubduci illos juſſit, deliberaturum quid in

d *Act.* 4. 5. *&c.*

cauſâ oporteret. Viſum eſt tandem, ſilentium loquentibus de Chriſto indicere. Quare illis revocatis, hanc Synedrii deliberationem ſignificarunt; cui ambo Apoſtoli adeò non acquieſcere profeſſi ſunt, ut dicerent à Deo loqui juſſos, ne hominibus parêrent, effecturos. Remittendos nihilominùs Senatus cenſuit, grandia minatus, ni paruiſſent.

Ad ſuos igitur Apoſtoli reducti, omnium, quæ ſibi contigerant, hiſtoriam recitarunt (*e*). His auditis, Fideles omnes in preces effuſi, Divinam opem implorarunt, cujus virtute firmati, fidem audactar prædicarent, nihil hominum minas, & terrores metuentes. Quas ſimul preces abſolventibus illis, ſtatim ingenti tremore locus concuſſus eſt, novoque Spiritu omnes animati. Sub idem tempus, Fideles plurimi bona ſua diſtrahentes, pretium ad Apoſtolos retulerunt (*f*): quorum etiam exemplum vir quidam Ananias, & conjux ipſius Saphira imitati, partem tamen pecuniæ clàm ſibi retinuerunt. Partem igitur pretii deferens Ananias, ad Petrum ſe contulit; cui ſtatim Apoſtolus mendacii, & ſimulationis in Spiritum Sanctum crimen objiciens, ſubductam clàm pretii partem exprobravit. Simul hæc Apoſtolo loquente, Ananias exanimis concidit, ſtatimque defunctum corpus elatum, ſepulturæ mandatum eſt. Poſt tres horas Saphira ejus uxor ſupervênit; cui Petro eadem fermè exprobrante, ſimili pœnâ affecta eſt. Ingens eâ de re terror non Eccleſiam tantùm, ſed eos omnes, ad quos rumor delatus eſt, invaſit.

e *Act.* 4. 23. *&c.*

f *Act.* 5. 1. *&c.*

Intereâ Eccleſia in dies augebatur, ad eam rem non parùm conferentibus Petri prodigiis, cujus umbra, ſi tantummodò deductos ad id ægrotos contigiſſet, ſtatim ad valetudinem revocabat. Concitatâ proinde in Apoſtolos Summi Sacerdotis, & cæterorum, qui illi adhærebant, Saducæorum nempe, invidiâ, omnes eorum operâ in carcerem detruſi ſunt. Mox tamen Angeli virtute educti, juſſique palàm in Templo Verbum Dei prædicare, in eo ſtatim apparuerunt. Quare à Principibus Sacerdotum acciti, cur majorum juſſionibus non paruiſſent, interrogarunt. Reſpondente Petro, & cæteris Apoſtolis, maluiſſe ſe Deo, quàm hominibus morem gerere, tanto furore exarſerunt, ut de nece illis inferendâ deliberarent. Inclinantes in extrema animos Gamaliel ad ſaniora conſilia revocavit, oſtendens, opus illud ſivè à Deo eſſe, & nullis hominum conatibus deſtruendum; ſivè ab alio quopiam, & ipſum per ſe mox fore diſſolvendum. Flagellis igitur cæſos, 39. ictibus in ſingulos, remittere viſum eſt; ne unquam tamen Chriſtum prædicare auderent, cautum.

Exortâ poſt necem S. Stephani Jeroſolymis perſecutione, omnes, exceptis Apoſtolis, in diverſa diſperſi ſunt (*g*). Eâ occaſione S. Philippus Diaconus Evangelium, nec fruſtra ſanè, Samariam invexit. Eò igitur SS. Petrus & Joannes ſeſe conferentes, Spiritum S. contulerunt iis, quos S. Philippus (quod ſolum Diaconis permiſſum erat) baptiſmo initiaverat. Hanc Apoſtolo-

g *Act.* 8. 1. *&c.*

rum

rum virtutem, conferendi ſcilicet Spiritum Sanctum, Simon Magus baptiſmo jam ablutus, admirans, eandem ſibi oblato pretio comparare tentavit. Eâ re Petrus offenſus, haberet ille pecuniam ſuam in perditionem imprecatus eſt; ſciret autem, nullam habere in eo miniſterio partem, utpotè cui cor à Deo averſum fuiſſet. Monuit denique, ut veniam commiſſi criminis à Deo, ſi unquam impetrare potuiſſet, precibus & lachrymis efflagitaret. Poſt hæc, ambo Apoſtoli Jeroſolymam regreſſi ſunt.

Sopitâ jam perſequutione, Petrus per ſingulas urbes, inviſendorum Diſcipulorum gratiâ, diſcurrens, Lyddam fortè vênit. Nactus ibi virum quemdam, Æneam nomine, octavo jam anno paralyſi laborantem, ſtare juſſit ſanum; ſtatimque convaluit. Eo prodigio palàm omnibus exhibito, mirum quam prædicationi fidem apud cives conciliavit. Accidit intereà, ut Tabita fœmina religioſa, Joppe degens, diem clauderet; quare accitus illùc à Lyddâ Petrus, ſtatim veniens, defunctæ conclave ſolitarius ingreſſus eſt. Effuſus poſtea in preces, dein defunctæ corpus reſpiciens, vivam incolumemque ſurgere juſſit. Nec plura; ſtatim fœmina apertis oculis reſpiciens, viſo Petro è lecto ſurgens aſſedit. Ejus prodigii fama per urbem vulgata, plures ad fidem adduxit. Ibi Petrus aliquibus diebus in domo Simonis cujuſdam coriarii ſubſtitit.

Vir quidam Centurio, vir religioſus, Cæſareæ Paleſtinæ verſabatur (*h*); is autem juſſus ab Angelo Petrum Joppe verſantem accire, ſtatim duos ex domeſticis ſuis illuc tranſmiſit. Iis excipiendis, utpotè à viro non Judæo miſſis, Petri animus cœleſti quadam viſione præparatus eſt; neque enim recipiendis ad Fidem Gentilibus ullus adhuc aditus patuerat. Apoſtolus igitur in tecto ædium Simonis hoſpitis ſui verſans, ſubitâ extaſi raptus, linteum ampliſſimum è Cœlo demiſſum ſpectavit, omnis generis animantia, & reptilia, quâ pura, quâ impura, continens. Quæ ſanè viſio ter repetita eſt, additaque ſimul vox imperans, ut occideret & manducaret. Cùm Petrus nihil ſe impurum deguſtaſſe unquam reſpondiſſet, vox iterum: *Quod Deus purificavit, tu impurum ne dixeris*. Poſt hæc, linteum in Cœlum receptum eſt; ſtatimque viri à Centurione miſſi ſupervenientes, omnium, quæ Centurioni acciderant, hiſtoriam retulerunt, orantes inſuper, ut ſecum Cæſaream venire Apoſtolus non gravaretur. Mane igitur alterius diei ſimul omnes, adjunctis etiam nonnullis ex Joppe fratribus, viæ ſe commiſerunt.

h *Act.* 10. 1. *&c.*

Venientes Cornelius cum neceſſariis & amicis excepit (*i*); atque ante primas ſalutationes, ſtatim Centurio ad Apoſtoli pedes accidens, pronus adoravit. Promptè tamen ab illo relevatus, neque enim ſe niſi hominem eſſe profeſſus eſt, omneſque ſimul domum ingreſſi ſunt. Vix igitur introductus Petrus expoſuit, ſe quidem cum Ethnicis conſuetudinem habere religioni ducturum; ſed à Deo per viſum admonitum, ne hominem quemcumque immundum reputaret, ideò prompto ad ipſos animo veniſſe: quid igitur vellent, exponerent. Tunc Cornelius totam viſionis ſuæ hiſtoriam narravit; qua auditâ, Petrus Deo gratias egit, qui ab Evangelii ſalute nullum hominum genus excluſiſſet. Statim verò de Jeſu Chriſto viris illis verba facere aggreſſus; cùmque adhuc loqueretur, Spiritus Sanctus ſubitò in præſentes illapſus, diverſarum linguarum miraculo proditus eſt. Nec Petrus, poſt hæc, differendam baptiſmi gratiam viris, qui Spiritum Sanctum obtinuiſſent, cenſuit.

i *Act.* 10. 24. *&c.*

Regreſſum poſtea Jeroſolymam Apoſtolum Fideles ex circumciſione compellarunt, quòd cum Ethnicis conſuetudinem habuiſſet. Ille omnibus, quæ ſibi acciderant, narratis, & murmur ſedavit, & omnes eò deduxit, ut de aperto Gentibus ad vitam per pœnitentiam aditu gratias Deo referrent (*k*). Paulò poſt, Antiochenam Eccleſiam eò veniens fundaſſe, ejuſque Epiſcopum omnium primus egiſſe creditur (*l*). Ibi diutiùs ſubſtitiſſe S. Chryſoſtomus aſſerit (*m*); ſeptennio vulgò creditur (*), interrupto tamen, & diverſis annis. Eo etenim temporis ſpatio Jeroſolymam, Provincias Aſiæ Minoris, Bithyniæ, Cappadociæ, & Ponti [*n*] excurrit, ut ex Epiſtolâ ad Fideles illarum regionum, ſuccedente tempore datâ, intelligimus. Inde ſuffecto, ut vulgò credunt, in Epiſcopatu S. Ignatio, Romam migravit A. Ær. 42. Claudii 2. & 25. ante conſummatum Romæ martyrium; tantundem enim Romanam Eccleſiam rexiſſe vulgò in eâdem Eccleſiâ receptum eſt.

k *Act.* 11. 1. *&c.*

l *A. Chr.* 39. *Ær.* 36. *Vide Euſ. Chron. S. Leo ſer.* 80. *Hieron. in Galat.* 11. *De Vir. Illuſt. c.*1. *Chryſoſt. t.* 5. *hom.*12. *&c.*

m *Chryſoſt. t.* 1. *hom.*42.

* *Gregor. l.*6. *Ep.*37.

n *Euſeb. Hiſt. Eccl. l.*3. *c.*1.

Cùm igitur Romam ſub Claudio veniſſet, eâ occaſione conſuetudinem cum Philone Judæo Alexandrino iniiſſe, cumque illo pluries colloquutum ferunt (*o*). Veniendi autem Romam (*p*) Apoſtolo potiſſimùm in cauſa fuiſſe narrant, ut Simonem Magum, qui præſtigiis ſuis eò homines dementaverat, ut divino cultu coleretur, retunderet. Vis ſanè Apoſtolici aſpectûs, atque vera ejus prodigia multum præſtigiis, & Magi æſtimationi detraxere; ſed cùm brevior fuiſſet Apoſtoli in Urbe mora, quàm ut è gradu impoſtorem penitùs dejiciendi ſpatium relinqueretur; idcircò ad alium ejuſdem Apoſtoli adventum plena de Mago victoria reſervata eſt.

o *Euſeb. hiſt. Eccl. l.*2. *c.*17. *Hier. de Vir. Illuſtr.*

p *Euſeb. l.*2. *c.*14. *Cyril. Catech.*6. *Juſtin. Apol.* 1. *&* 2. *Vide v. Philo.*

Cùm igitur Petrus Jeroſolymam ad Paſchalem Solemnitatem veniſſet, Herodes Agrippa motâ in Chriſtianos perſequutione, primò in Jacobum majorem fratrem Joannis gladio animadvertit; dein gratiam Judæorum etiam atque etiam ſe initurum intelligens (*q*), Petrum in carcerem detruſit, poſt exactam Paſchalem ſolemnitatem, gratum populo ſpectaculum ejus nece exhibiturus. Ejus mali avertendi causâ, Eccleſia univerſa in preces effuſa, impetravit tandem, ut nocte diem neci deſtinatam præcedente Angelus in carcerem veniens, Petrum inter geminos milites dormientem, totidemque catenis vinctum excitans, ſtare juberet, diſruptiſque catenis, patentibus ſuo imperio januis, extra carcerem per viam quamdam deduxerit. Hìc relictus ſubitò à ductore Petrus, cui libertatem ſuam accepto referre debuiſſet, intellexit. Rectâ igitur ad Fideles in domum Mariæ matris Joan-

*A. Ær.*44.

q *Act.* 12. 1. *&c.*

Joannis, quò omnes ad orationem convenerant, ſe contulit; quem cùm januam pulſantem puella quædam nomine Rhode vidiſſet, gaudio impos facta, ne recluſis quidem foribus, gratum ad domeſticos nuncium attulit. Illi inopinata nuncianti parum creduli, Petri Angelum pro Petro apparuiſſe rati ſunt; ſed eùm alter præ foribus inſtaret, tandem iis recluſis, Apoſtolum agnoverunt, à quo omnium, quæ ipſi acciderant, certiores facti ſunt.

I. Epiſtola Romæ data A. 50. Ær.

Ex eâ urbe faceſſere coactus, quid interim uſque ad habitum A. 51. Jeroſolymæ Concilium, egerit, incertum; facilè tamen Romam ſecundò petiit, unde datam credimus primam ejus Epiſtolam A. 50. ſcriptam. Illi ſcribendæ, uti & phraſibus ſuggerendis, operâ Marci uſus Apoſtolus creditur; tabellionem verò habuiſſe conſtat Silvanum, eundem fortaſſe ac Silam, in Actibus celebrem. Scripta eſt *Babylone*, nempè juxta Veterum interpretationem (r), Romæ; inſcripta autem ad Fideles Bithyniæ, Ponti, Galatiæ, Aſiæ, & Cappadociæ. Quamquam autem potiſſimùm Fideles ex Judæis reſpiciat, Fideles tamen ex Ethnicis non negligit. Græco ſermone, & dignâ Principe Apoſtolorum energiâ exarata eſt.

r *Euſeb. l. 2. c. 15. Hieron. de Vir. Illuſtr. c. S. Oecum. in 1. Petr. 5.*

Lato interea ab Imperatore Claudio edicto, Judæi omnes, ideòque & Petrus, Româ exulare juſſi ſunt, quòd, ait Suetonius (s), tumultus impulſore *Chreſto* (quo nomine facilè Jeſus Chriſtus inſinuatur) plurimos excitaſſent. Redux igitur in Judæam Petrus, Concilium Jeroſolymis habuit, in quo poſt diſcuſſam ſedulò, quæ agitabatur, cauſam, plena prudentiæ verba ad cœtum fecit (t). Ejus orationis ſumma fuit, non oportere Ethnicos jugo Legalium, quod vix ipſi & Patres eorum tulerant, ſubjicere; cùm Ethnici, non ſecùs ac Judæi, ad fidem æquè vocati, & uterque populus ad ſalutem acciti eſſent. In eandem ſententiam Jacobus Minor Epiſcopus Jeroſolymæ ivit; eadem etiam ab univerſo Concilio probata, decretumque, ne Fidelibus ex Gentibus aliud injungeretur, præter à fornicatione, uſu ſanguinis, & idolothitorum in cibo abſtinentiam. Eâ de re Concilium literas ad Fideles Antiochenos dedit, inter quos eadem controverſia agitabatur.

s *Suet. in Claudio c. 25. A. Chr. 54. Ær. 51.*

t *Act. 15. 7. &c.*

Succedente tempore, S. Petrus Antiochiæ verſans, conſuetudinem cum Paganis inivit, nullam in cibis Legalem diſcretionem obſervans (u). Mox verò ſupervenientibus quibuſdam è Judæa ex Hæbreis Fidelibus, veritus ne illos offenderet, à priſtino cum Fidelibus ex Paganis conſortio, atque menſâ ſe ſubducebat. Quod Apoſtoli factum S. Paulus animadvertens, metuenſque, ne eo exemplo Ethnici ad Legalia obſervanda cogerentur, contra Jeroſolymitani Concilii definitionem, liberioribus verbis Petrum palàm objurgavit. Petrus eâ qua par erat, animi demiſſione & ſilentio fratris admonitionem excepit, neque ab eâ, qua cæteris præerat, dignitate erroris ſui patrocinium quæſivit, æternum virtutis ſuæ monumentum, ait Pelagius Papa (x), hoc uno geſto univerſæ Eccleſiæ relinquens. Diſceptatio, quæ de hoc argumento S. Auguſtinum inter, & S. Hieronymum agitata eſt, omnibus notior eſt, quàm quid aliud; eamque nos tamquam à noſtro inſtituto alienam ultrò præterimus, ad Epiſtolas amborum Patrum Lectorem remittentes.

u *Galat. 2. 11. &c. A. Chr. 51.*

x *Tom. 5. Concil.*

Reliqua S. Petri geſta ab Concilio Jeroſolymitano habito an. Ær. 51. uſque ad Romanum iter paulò ante obitum deſiderantur. Divinâ igitur revelatione (y) obitûs ſui tempus inſtare intelligens, datis ad Fideles, quos ad fidem adduxerat, literis, ea, quæ præſens docuerat, ſcripto in memoriam revocavit. In hac ſecundâ epiſtolâ etiam atque etiam Fideles monet, ut traditæ ab Apoſtolis doctrinæ adhæreant, bonorum nempe operum exercitio, nihil curantes ea, quæ à pravis Doctoribus (nempe à Sectatoribus Simonis Magi, ut vulgò creditur) jactabantur. Sermo in illâ incidit de Pauli Epiſtolis, quas Apoſtolus & laudibus proſequitur, addens, ab indoctis nonnullis in pravum detorqueri. De hujus ſcripti authoritate aliquandiu dubitatum eſt (z); ſtilo enim à primâ Epiſtolâ diſcrepare videtur. Hujus tamen diverſitatis Interpretes in cauſâ eſſe potuerunt; ex teſtimonio etenim Veterum conſtat (a), non S. Marcum tantùm, ſed & Sanciam quemdam, Hereſiarchæ Baſilidis, ut ipſe quidem jactitabat, præceptorem, eandem Epiſtolam interpretatos fuiſſe (b).

y *Athan. de fuga. Vide 2. Pet. 1. 14.*

z *Euſeb. Hiſt. Eccl. l. 6. c. 25. ex Orig. Didym. in 2. Petri, Hier. de Vir. Illuſtr. c. 1.*

a *Clem. Alex. l. 7. Stro.*

b *Vide noſtr. Diſſert. in hanc Epiſt. Circa A. Chr. 65.*

Sub idem ferè tempus ambo Apoſtoli Petrus, & Paulus Romam venientes, pluribus ſimul miraculis, neque inanibus prædicationibus coruſcarunt. Simon etiam Magus præſtigiis ſuis populos ſeducere conabatur; cui ut opinionem Meſſiæ de ſe conciliaret, in Cœlum palàm aſcendere coram omnibus viſus eſt. In aera ignito curru Dæmonum operâ jam ferebatur (c); cùm ambo Apoſtoli in preces effuſi, adeò valuerunt, ut malis ſpiritibus in fugam actis, Magus pondere ſuo præceps in terram cadens, toto confractus corpore non ſtatim quidem, ſed ad Brundam tranſlatus, ignominiâ, & dolore exſtimulante, ex altâ porticu ſeſe dejiciens, interierit. Porrò Brunda locus creditur Romæ ſitus; Romæ etenim Magum obiiſſe plures Antiquorum aſſerunt. Narrat S. Ambroſius (d), Apoſtolum Petrum eâ de re Ethnicorum invidiam in ſe concitaſſe, à quibus in necem quæſitum, ut eorum furori ſeſe ſubduceret, cogentibus Fratribus Româ ſeceſſiſſe. Cùm igitur ad portas urbis jam perveniſſet, Chriſtum Jeſum obvium habuit; illum verò quonam tenderet interrogans, reſpondentem audiit: *Vado Romam iterùm crucifigi*. Horum verborum ſenſum Petrus aſſequutus, mortem ſibi pro Dei gloriâ obeundam intellexit; quare regreſſus, ad Fratres viſionem narravit: mox verò ab Ethnicis comprehenſus, poſt toleratum novem menſibus carcerem, tandem crucis ſupplicio in viâ ad Oſtiam ſublatus eſt, die 29. Junii; eâdemque die, & loco S. Paulus capite obtruncatus interiit. Ferunt, capite in terram obverſo in ſupplicium elatum fuiſſe (e); quod ultrò ipſe à tortoribus petierat, cùm ne Jeſu Chriſti gloriam, ait S. Ambroſius, affectare videretur, tùm ut ſuppli-

c *Arnob. l. 2. Cyrill. Jeroſ. Cath. 6. Ambroſ. Hexaemer. l. 4. 5. 8. Sulp. ſev. hiſt. l. 2. Iſid. Peluſ. l. 1. Epiſt. 13. Theodoret. Heretic. fabul. l. 1. c. 1.*

d *Ambroſ. ſerm. 68.*

e *Euſeb. hiſt. Eccl. l. 3. c. 1. Pruden. Aſter. Chryſoſt. in Gen. hom. 66. &c.*

plicii cruciatus augeretur (*f*).

Ejus Apoſtoli cadaver primò in Catacumbas ſecundo ab Urbe lapide illatum; deindè in Vaticanum (*g*) tranſlatum ferunt, ubì perpetuò manſit. Utriuſque Feſtum, Petri & Pauli, die 29. Junii celebratur. Obiit autem A.66. Æræ, poſt adminiſtratum Romanum Epiſcopatum 24. ſivè 25. annis; ætatis ſuæ 70. ſivè 75. Succeſſorem habuiſſe S. Linum vulgò creditur. Oris illius habitum ex veteri imagine deſumptum, ita Nicephorus depingit (*h*). Corpore erat non craſſo quidem, ſed procero rectoque; ore albenti, ad pallorem inclinato. Comâ & barbâ denſâ, criſpanti, atque breviori. Oculis nigreſcentibus, maculis quibuſdam ſanguines aſperſis, quibus alta ſupercilia & prominens frons imminebant; naſo verò oblongo, ſimo potiùs, quàm acuto.

f *Ambroſ. de interpell. Job. t.2. l.1. c. 1. In Pſal.* 118. *Aug. ſerm.* 203.
g *Greg. Mag. l.*3. *Ep.*30.
h *Niceph. l.*2. *c.*37.

Fuerunt inter Ethnicos, qui Magiæ Apoſtolum accuſarent (*i*), plurium illum veneficiorum reum, quin & occiſi infantis unius anni, pro aſſerendo Jeſu Chriſti cultu 365. annorum ſpatio, damnantes; poſt eos verò annos Religioni Chriſtianæ finem impoſitum iri jactitabant. Superſtitionum plurimarum uſum ab eodem Apoſtolo didiciſſe Ebionitæ comminiſcebantur (*k*), veluti lotiones quotidianas antè prandium, abſtinentiam ab animantibus; quibus authoritatem conciliaturi, libellum inſcriptum, *Itineraria S.Petri*, ſub S. Clementis nomine ſuppoſuerant. Eâdem etiam fide plurium Librorum Author idem Apoſtolus legitur (*l*), utì Actorum quorumdam, Evangelii, Apocalypſis, Prædicationis, & Judicii. Similem fraudem ſubolent *Recognitiones* S. Clementi adſcriptæ, in quibus amplior Apoſtoli hiſtoria. Apocalypſim S. Petri laudat S. Clemens Alexandrinus in Hypothypoſibus (*m*); illud autem opus die Feriæ ſextæ majoris hebdomadæ in Eccleſiis Palæſtinæ quinto ſæculo legi conſueviſſe conſtat (*n*). Librum Prædicationis S. Petri Apoſtoli rejicit Origenes (*o*); ſæpiùs verò laudat S. Clemens Alexandrinus (*p*). Evangelio S. Petri utebantur Hæretici Nazaræi, cujus etiam fragmenta quædam Origenes recitat. Liturgiæ quædam ſub Petri nomine apud Orientales receptæ, vulgò ab Apoſtolo abjudicantur (*q*).

i *Vide Aug. de Civit. l.*18. *c.*53.
k *Epiph. hær.* 30. *c.*15.
l *Euſeb. l.* 3. *Hiſt. Eccl. c.* 3. *Hier. de Vir. Illuſtr. c.* 1.
m *In Excerpt. Clem.*
n *Sozom. l.*7. *c.*19.
o *Origen. de Princip.*
p *Strom. l.* 1. *&* 2. *&* 6.
q *Vide Baron. Tillemon. t.*1. *Hiſt. Eccl. S. Pierre art.*39. 40. *& Fabric. Cod. apocr. N. T.*

S. Serapion Epiſcopus Antiochenus (*r*), Evangelium S. Petri in Eccleſia Rhoſenis in Cilicia, ne turbas conciret, legi permiſit; mox tamen intelligens, ejus authoritate Docetas errores ſuos confirmaſſe, opus illud in examen revocavit, nactuſque inter ſana quamplurima nonnulla pernicioſa, & falſa admiſta, illa ſeorſim deſcripta, ſolidâ refutatione adjectâ, ad eandem Eccleſiam, venturus & ipſe quàm primùm potuiſſet, tranſmiſit. Conjugio copulatum fuiſſe hunc Apoſtolum ſupra jam inſinuavimus; poſt obtentum verò Apoſtolatum, à conjugio prorſus abſtinuiſſe, uxoremque ſuam ſororis tantùm loco habuiſſe, Patres teſtantur (*ſ*). Sunt etiam, qui credant hanc fœminam (*t*), utì & cæteras aliorum quorundam Apoſtolorum, viris ſuis in itineribus, & prædicationibus comites adhæſiſſe, neceſſaria miniſtraturas, aliaſque fœminas rebus fidei inſtituentes.

r *Euſeb. hiſt. Eccl. l.*6. *c.*12. *circa an.*200.
ſ *Clem. l.* 3. *Strom. Chryſoſt. de Virgin. c.* 82.
t *Vide S. Arit. T.*1. *Miſcell. Baluz.*

De uxore Petri memoriæ proditum eſt (*u*), martirio vitam conſummaſſe, cui inter ſupplicia animum adjeciſſe Apoſtolum perhibent, his verbis: Mulier, Domini recordare. Ferunt etiam, natam ex his conjugibus filiam nomine Petronillam, ſivè Petrinam, cujus nomen in quibuſdam Martyrologiis die 31. Maji legitur. Quin S. Clemens Alexandrinus (*x*), & S. Epiphanius (*y*), duas Apoſtolo filias tribuunt: & S. Auguſtinus de filiâ ejuſdem Apoſtoli agit (*z*). Porrò de his filiabus plura in Actia SS. Nerei. & Achillei. Conſule Bollandiſtas ad 31. Maji.

u *Clem. Alex. l.*7. *Strom. Euſeb. l.*3. *c.* 30. *Hiſt. Eccl.*
x *Clem. Alex. l.* 5. *Strom.*
y *Epiph. Hæreſ.* 30. *c.* 22.
z *In Adimant. c.* 17.

PHACEE, filius Romeliæ, ductor copiarum Phaceiæ Regis Iſraelis, qui verſis in Dominum armis (*a*), in turri Regiæ Domûs clauſum viribus Argob, & Arie (*b*), necnon 50. Galaaditarum ſuitus, obſedit. Munitione captâ, & Rege occiſo, Imperium occupavit. Pravum Jeroboami filii Nabat, qui toto Iſraeli offendiculo fuerat, exemplum ſecutus eſt. Eo regnante Teglathphalaſſar Rex Aſſyriorum, ditionem Iſraelis invadens, Aion, Abel-Maacha, Janoe, Cedes, Aſor, Galaad, totâque regione Nephtali occupatis, incolas in Aſſyriam traduxit. Initâ tandem ab Oſee filio Ela conſpiratione, Phacee oppreſſus, ſublatus eſt (*c*), regnumque adverſario occupandum reliquit. Cætera ejus Regis geſta in Annalibus Regum Iſraelis deſcripta legebantur.

a 4. *Reg.* 15. 25. *An. M.* 3245. *ante Chr.*755. *ante Ær.*759.
b *Poſſunt Argob, & Arie nomina eſſe duarum urbium trans Jordanem, quæ partibus Phacee faverent*
c 4. *Reg.* 15. 30. *A.M.*3265. *ante Ch.* 735. *ante Ær.* 739.

PHACEIAS, filius, & ſucceſſor Manahen Regis Iſraelis (*d*). Biennio tantùm Regno præfuit, malis Jeroboami filii Nabat veſtigiis inſiſtens. Conjuratione Phacee filii Romeliæ in Regio Palatio ſublatus eſt. Vide *Phacee*.

d 4. *Reg.* 15. 22. 23. *A. M.* 3243. *ante Chr.*757. *ante Ær.*761.

I. PHADAIA, vir ex urbe Rumâ, pater Zebidæ matris Joachimi Regis Judæ (*e*).

II. PHADAIA, filius Jechoniæ Regis Judæ, & pater Zorobabelis, ac Semei (*f*).

III. PHADAIA, filius Pharos (*g*).

PHADASSUR, pater Gamalielis Principis Tribûs Manaſſis, in egreſſu Hebræorum ex Ægypto (*h*). Nomine Tribûs Manaſſis munera ad Tabernaculum detulit.

PHADON, unus ex patribus, ſive Principibus Nathinæorum (*i*).

PHAENON. Vide *Phunon*.

PHAHATH-MOAB (*k*), nomen loci in Moabitide.

PHALAIA, Levita (*l*), & inter Primores, qui è captivitate regreſſi ſunt, necnon unus ex iis, qui fœdus cum Domino, initum, operâ Nehemiæ obſignavit.

e 4. *Reg.* 23. 36.
f *Vide* 1. *Par.* 3. 18. 19.
g 2. *Eſdr.* 3. 25. *&* 8. 4.
h *Num.* 1. 10. *&* 2. 20. *&* 7. 54. 59. *&* 10. 23.
i 1. *Eſdr.* 2. 44. *&* 7. 48.
k 1. *Eſdr.*2. 6. *&* 8. 4. *&* 10. 30.
l 2 *Eſdr.* 8. 7. *&* 10. 10.

PHALANX, vox Græca, ac nomen in Macedonico exercitu. Porrò Phalanx 2000. ſive etiam 8000. peditibus ſelectiſſimis conſtabat. S. Hieronymus eâ voce utitur, deſignandis copiis Iſraelitarum, eo tempore, quo Phalangis Macedonicæ ne nomen quidem auditum erat. *Goliath ſtans clamabat adverſùs Phalangas Iſrael* (*m*). Hebræus legit: *Ordines*, ſeù *ordinatas Iſraelis copias*.

PHALEA, inter primores Sacerdotum, qui initum à Nehemia cum Domino fœdus ſignarunt (*n*).

PHALEG, filius Heber (*o*), cui à patre nomen inditum *Phaleg*, nempè *diviſio*, quòd tunc potiſſimùm terra in partes diſtribueretur (*p*), ſivè quia Noe terram inter nepo-

m 1. *Reg.* 17. 8.
n 2. *Eſdr.*10. 24.
o *Natus A. M.*1757. *ante Chr.*2243. *ante Ær.*2247.
p *Gen.* 11. 16. *&* 10. 25.

Digitized by Google

poies divideret, aliquibus ante confuſionem linguarum annis [q], ſivè quia Phaleg eodem anno in lucem prodierit, quo cœpta Babelis ædificatio, & Linguarum confuſio accidit; ſivè tandem, quia Heber Prophetico Spiritu ventura prænoſcens, nomen illud futurorum indicium filio impoſuerit. Quod autem hac in re negotium Interpretibus facit, eſt 1. quia Phaleg nonniſi 100. poſt diluvium annis natus eſt, quo ſanè tempore numerus hominum non eò uſque auctus videtur, ut tantum opus, turrim nempe Babelis moliri poſſet. 2. Jectan filius Phaleg 13. filiorum pater erat, quo tempore partitio Linguarum contigit (r). Cùm igitur Phaleg anno 34. Heberi in lucem editus fuerit (s), eo tempore Jectan frater ipſius, tot jam filiorum pater nunquam eſſe potuerat. Non eſt igitur, cur diſperſionis tempore natus Phaleg credatur. Niſi tamen ea, quæ Moyſes de 13. filiis Jectan narrat, eodem in loco, ubi de confuſione Babelis agit, per anticipationem dicta fuiſſe credamus. Cùm enim filii Jectan amplæ regionis tractum occuparent, commodè omninò inter cæteros poſteros Noe, qui per Orientales Provincias diſperſi ſunt, ab eodem Moyſe recenſentur. Verùm de his ſatis. Phaleg 30. annis natus, Reu genuit (t), atque 239. annis grandævus diem clauſit.

q *Uſſer. ad A. M.* 1757.
r *Gen.* 10. 26. *&c.*
s *Gen.* 11. 16.
t *Gen.* 11. 18. *A. M.* 1787. *ante Ch.* 2213. *ante Ær.* 2217.

PHALEL filius Ozi. 2. *Eſdr.* 3. 25.

PHALLETH, filius Azmoth, vir ſtrenuus, qui Davidi, dum in Siceleg verſaretur, acceſſit (u).

u 1. *Par.* 12. 3.

PHALLU, filius Ruben natu ſecundus, & pater Eliab, necnon author familiæ Phalluitarum (x).

x *Gen.* 46. 9. *Num.* 26. 5.

I. PHALTI, filius Raphu, qui ad explorandam Terram promiſſionis inter duodecim ſelectus fuit (y).

y *Num.* 13. 10.

II. PHALTI, ſive *Phaltiel*, filius Lais, cui Saul filiam ſuam Michol, Davidi per injuriam ablatam, nuptum tradidit, quam David deinde vi ſibi vindicavit (z). Nonnulli Interpretes (a) autumant, hunc virum adulterii committendi, atque capitalis pœnæ adulteris indictæ (b) metu, ab eâ conjuge prorſus abſtinuiſſe; neque enim Legales cæremoniæ in eo repudio ſervatæ fuerant. Sed hæc levia ſunt. Saul enim Davidem perduellis, & proſcripti loco habebat, cujus proinde bona omnia, & uxores Regiæ poteſtati ceſſiſſent. Neque ſanè filiam ſuam Phalti tradidiſſet, neque ille recepiſſet unquam, ſi ab ea ſibi abſtinendum fuiſſet. Ex quo verò Michol filios illos habuit, quos Scripturæ teſtimonio genuiſſe conſtat, niſi ex Phalti? nullos enim ex Davide genuiſſe conſtat (c). Vide *Michol*.

z 1. *Reg.* 25. 44. *&* 2. *Reg.* 3. 15.
a *Author Tradit. Heb. in Libb. Reg. & alii quidam.*
b *Levit.* 20. 20.
c 2. *Reg.* 6. 23.

PHALTI, quod nomen veluti de urbe uſurpatur (d). *Helles de Phalti*; & (e): *Helles Phallonites*. Urbes *Phalti*, & *Phallon* æquè ignorantur.

d 2. *Reg.* 23. 26.
e 1. *Par.* 11. 27.

PHALTIAS, filius Hananiæ, & pater *Jeſeia*, ſivè *Jeſi*, è Tribu Simeonis, qui Amalecitas in monte Seir prælio vicit (f).

f 1. *Par.* 3. 21. *&* 4. 42. *incertum quo anno.*

PHALTIEL, filius Ozan è Tribu Iſſachar, qui dividendæ Terræ promiſſionis cum cæteris ſelectus fuit (g).

g *Num.* 34. 26.

PHANNIAS, ſive *Phanaſus*, filius Samuelis, è Sacerdotali genere, & vico Aphtaſi oriundus [h]. Vir erat ingenio ruſtico, indoctus, & ſummâ Pontificatûs dignitate eò indignior, quò nec ſatis quid illa eſſet ſciebat. Cùm ſeditioſi Templum occupaſſent, exauthorandi, eligendique Summos Sacerdotes authoritatem ſibi arrogarunt. Quare Matthatiâ filio Theophili abdicato, de ſucceſſore eligendo deliberarunt (i). Cùm autem olim in iis electionibus ſortium uſum obtinuiſſe contenderent (k), Summum Sacerdotem ſortium arbitrio commiſerunt. Jactæ igitur ſuper familiam Eniakim (l) ſortes, in Phanniam ceciderunt. Sub eo Pontifice Templum à Romanis everſum eſt, anno 70. Æræ.

h *Joſeph. de bello l.* 4. *c.* 5. *Antiq. l.* 20. *c.* 8.
i *Circa A. Ær.* 68.
k *Ordo quidem familiarum Sacerdotalium ſortitò diſtributus eſt. Sacerdotium verò nunquam. Vide* 1. *Par.* 24. 7. *& Luc.* 1. 9.
l *Eadem facilè hæc familia Jakim*, 1. *Par.* 24. 12. *inter familias Sacerdotales ordine duodecima.*

I. PHANUEL, filius Hur, è Tribu Judæ (m).

m 1. *Par.* 4. 4.

II. PHANUEL, filius Seſac. 1. *Par.* 8. 25.

III. PHANUEL, è Tribu Aſer, pater Annæ viduæ religioſæ, & Prophetidis, quæ Dominum in Templo à parentibus oblatum agnovit (n).

n *Luc.* 2. 36. *&c.*

PHANUEL, urbs transjordanica, juxta torrentem Jabok. Cùm Jacob è Meſopotamia redux, ad torrentem ſubſtitiſſet (o), ante auroram alterius diei, totâ ejus familiâ torrentem tranſgreſſâ, ipſe ſolus in adverſa ripa manens, Angelum obvium habuit; quocum ad auroram uſque luctatus, tandem ab Angelo, ut liber ſe dimitteret, requiſitus eſt. Jacob nonniſi benedictione impetratâ abire ſivit. Ex hoc, nomen loco indidit *Phanuel*, ſive *Panuel*, vel *Penuel*, dicens: *Vidi Deum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea*. Succeſſu temporis, urbs ab Iſraelitis ibi condita eſt, quæ Tribui Gad ceſſit. Gedeon è cæde Madianitarum redux, turri ejus urbis everſâ (p), in cives ultimo exterminio ſævit, eùm ſibi ſuiſque copiis antea commeatus inſultantes denegaſſent. Eandem poſtea urbem Jeroboam filius Nabat reſtituit (q); Regium etiam Palatium adjeciſſe, Joſephus eſt author (r).

o *Gen.* 32. 24. *&c. A. M.* 2265. *ante Chr.* 1735. *ante Ær.* 1739.
p *Judic.* 8. 17. *A. M.* 2759. *ante Chr.* 1241. *ante Ær.* 1245.
q 3. *Reg.* 12. 25. *Circa. A. M.* 3030. *ante Chr.* 970. *ante Ær.* 974.
r *Antiq. l.* 8. *c.* 3.

PHARA, Gedeonis ſervus, qui cum hero in caſtra Madianitarum explorandi gratiâ ſubrepſit (s).

s *Judic.* 7. 10.

PHARA, urbs Tribûs Ephraim (t), in Textu Græco, & *Judic.* 12. *ult.* *Pharaton* appellata.

t 1. *Macch.* 9. 50.

PHARAI, de Arbi, vir ſtrenuus in exercitu Davidis (u). Alibi (x) Naharai filius Arbai nuncupatur.

u 2. *Reg.* 23. 35.
x 1. *Par.* 11. 37.

PHARAM, Rex Jerimoth, quem unà cum Adonibeſecho Rege Jeruſalem pugnantem Joſue prælio vicit, captumque interfecit, necnon defunctum corpus in ſupplicium tolli juſſit (y).

y *Joſue* 10. 3. 24. *&c.*

PHARAN, deſertum Arabiæ Petrææ, ad meridiem Chanaanitidis, & ad ſeptentionem, & orientem Sinûs Elanitici. Codorlahomor ſœderatique Reges bello in Reges Pentapoleos illato, regionem uſque ad arva Pharan vaſtarunt (z). Agar è Domo Abrahami depulſa, in deſerto Pharan unà cum Iſmaele filio ſedem fixit (a). Iſraelitæ à Sinai moventes, in eodem deſerto caſtrametati ſunt (b); ex quo Moyſes ad explorandam Chanaanitidem certos viros miſit (c). Porrò cùm viri illi miſſi legantur è Cades (d), eam urbem in deſerto Pharan conſtituamus oportet. Ipſum

z *Gen.* 14. 6. *A. M.* 2079. *ante Ch.* 1921. *ante Ær.* 1925.
a *Gen.* 21. 21. *A. M.* 2113. *ante Ch.* 1887. *ante Ær.* 1891.
b *Num.* 10. 12. *A. M.* 2514. *ante Ch.* 1486. *ante Ær.* 1490.
c *Num.* 13. 3.
d *Num.* 13. 27.

etiam

etiam montem Sinai in eodem deſerto locaſſe Moyſes viſus eſt, cùm Domioum in monte Pharan ſeſe Iſraelitis videndum exhibuiſſe commemoraverit (*e*). Paria in Abacue leguntur. *Deus ab Auſtro veniet, & Sanctus de monte Pharan* (*f*). In Pharan, juxta Maon & Carmelum, David perſequentem Saulem declinavit (*g*). Viri illi, qui Adad filium Regis Idumæç adbuc infantem in Ægyptum ſuffurati ſunt, ex Idumæa orientali in Madianitidem, inde in regionem Pharan, ac demum in Ægyptum venerunt (*b*). Ædes hujus regionis ut plurimùm in ſaxo excifæ erant. Simon Geraſenus prædam omnem ex hoſtibus relatam eò deſerebat [*i*].

e *Deut.* 23. 2.
f *Abac.* 3. 3.
g 1. *Reg.* 23. 4. 2.
h 3. *Reg.* 55. 58.
i *Joſeph. de Bel. l.* 5. *c.* 7.

PHARAN, urbs Arabiæ Petræç, tridui itinere ab Ela, ſivè Ailat, orientem verſùs (*k*), ex qua nomen deſerto Pharan inditum.

k *Euſeb. in Pharan.*

PHARAO, nomen potiſſimum Regum Ægypti, omnibus illis Regibus à Minæo (authore Joſepho) Memphis conditore, pluribus ſæculis Abrahamo antiquiore, uſque ad Salomonis ætatem, ſpatio plus quàm 3300. annorum, commune (*l*). Addit idem Scriptor, nomen illud Ægyptiis *Regem* ſonare; quare nonniſi poſt acceptam Regni poſſeſſionem, natali nomine relicto, à Regibus uſurpari conſueviſſe. Hinc, ait Joſephus, Herodotus 330. Reges à Minæo conditore Mempbis enumerans, omnia eorum nomina ſilet; quòd omnibus unum Pharaonis nomen ineſſet. Cum verò fœminæ Regni hæredes eſſe poſſent, nominis non poſſent, ideò unicam, quæ in eorum Regum ſerie occurrit, Nicaulen, proprio nomine appellat. Tandem concludit Joſephus, ex monumentis gentis noſtræ conſtat, nullum Regem Ægyptiorum à Salomonis ætate Pharaonis nomine ultrà appellatum.

l *Antiq. l.* 8. *c.* 2.

In hac Joſephi narratione plura ſunt oſcitanter tradita. Herodotus quidem (*m*) narrat, Menem, ſivè Minçum, fuiſſe Ægyptiorum Regem, & Mempheos conditorem, ex quo 330. Regum ſeries deducta; poſt illos, ait *Nitocrim*, non *Nicaulem* regnaſſe: ſed unum fuiſſe eorundem Regum nomen *Pharaonem*, nuſquam illum aſſeruiſſe, ſed & liquidò contraria innuiſſe, conſtat. Narrat enim, nomina eorundem Regum in monumentis Sacerdotum Ægyptiorum extitiſſe; inter illos verò 18. Æthiopes fuiſſe, utì & fœminam alienigenam, nomine Nitocrim, recenſeri; cæteros verò omnes Ægyptios genere (*n*). Hinc in fragmentis Manethonis (*o*), Regum Ægypti nomina ſervantur, nec niſi in Sacrâ Scripturâ nomen Pharaonis legitur.

m *Herodot. l.* 2. *c.* 4. 99. 100.
n *Herodot. l.* 2. *c.* 100. *meta tokton eatelegan, oì irees, ec byblou allon baſileon tricoſion te eai triecoata onomata.*
o *Joſeph. l.* 1. *contr. Appion. Vide & Syncell. Chronic.*

Fabulæ etiam deputanda ſunt ea, quæ idem Joſephus ſubdit, Reginam nempe Nicaulem, ſivè Nitocrim, ipſiſſimam eſſe Reginam Saba (*p*); & à Salomonis ætate nomen Pharaonis apud Ægyptios Reges omninò deſiiſſe; eo namque nomine Nechaus appellatur ſub Ezechia (*q*), ſub Joſia (*r*), & ſucceſſoribus; utì & ejuſdem veſtigia occurrunt ſub Joakimo (*s*), & in Prophetis Iſaia, Jeremia, & Ezechiele, ætate ſanè Salomonis poſterioribus. Quare fieri potuiſſe credimus, ut Ægyptii eo nomine tamdiù Reges ſuos appellarint, quamdiu Lingua Ægyptiorum obtinebat, ſuiſque Regibus paruerunt. Obſoleviſſe verò, poſtquam, occupatâ ab Alexandro Magno Regione, Græcorum Lingua prævaluit,

p 3. *Reg.* 10. 2. *&c.*
q 4. *Reg.* 18. 21.
r *Ibid.* 23. 29. *&c.*
s *Ibid.* 23. 35.

Bochartus in eâ eſt opinione (*t*), nomen Pharao crocodilum ſignificare, quò ſpectaſſe credit Ezechielem illis verbis (*u*): *Ecce ego ad te Pharo Rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum.* Genuinam ejus nominis radicem in verbo Arabico *pharab*, extolli, præeſſe, deprehendiſſe Clericus ſibi viſus eſt (*x*). Abbas Renaudot aſſerit, *Pharao* idem eſſe ac Ægyptium *Pouro*, quod Regem ſonat (*y*). Kircherius ejus etymon derivat ex *pharab*, quod interdum ſignificat liberare; quare Pharaonem reddit, virum liberum, nempè legibus ſuperiorem (*z*).

t *De anim. p.* 2. *l.* 5. *c.* 17.
u *Ezech.* 29. 3.
x *In Gen.* 55. 55.
y *Differt. de Lingua Cophtica.*
z *Oedip. Ægypt. l.* 1. *c.* 76.

. Pharaonum catalogum operæ pretiom eſſet recenſere, ſi quid certi de illorum initio, & ſucceſſione haberemus. Verùm Manetho, quem Euſebius, & Juilius Africanus ducem ſecuti ſunt, plurimùm diſſidet ab antiquis Chronologis Ægyptiis, à Syncello Monacho laudatis; quamvis in eo utrique conveniant, ut illam Dynaſtiis Ægyptiis antiquitatem tribuant, quam vel prorſus, vel partim deſerere Chronologi noſtri coguntur. Hinc incertum catalogum ſubjicere ſupervacaneum ducimus, Lectores remittentes ad Chronicon Euſebii, à Scaligero editum, Syncelli, & ad Opus Equitis Marshami, inſcriptum: *Canon Chronicus Ægyptiacus &c.*

PHARATON, urbs Ephraim, in Amalecitide, patria, & locus ſepulturæ Abdonis, Judicis Iſraelis (*a*). Hanc urbem munitionibus firmavit Bacchides (*b*). Textus Latinus 1. *Macch.* 9. 50. eam appellat Phara.

a *Judic.* 12. 15.
b *Antiq. l.* 13. *c.* 1.

PHARES, filius Judæ ex Thamar (*). Thamar duobus fœta gemellis, partûs dolore diſcruciabatur. Phares primus manum ex utero eduxit, ac deinde ſtatim reduxit. Obſtetrix brachium illius purpureo filo alligavit, hæc addens: Cur familiam turbas? ſivè, cur ſeparationis murum disjeciſti? Præpoſtero enim motu nativitatis ordinem invertens, fecit, ut incertum eſſet, utri ex fratribus jus primogeniti deberetur; inde nomen Phares obtinuit. Quo anno gemini fratres in lucem prodierint, in Scriptura non legitur. Phares filium habuit *Heſron*, & *Hamul* (†).

* *Gen.* 38. 27. *&c.*
† *Num.* 26. 20. 21.

PHARES. Cùm Balthaſar Babyloniæ Rex ſolemni convivio exceptis amicis, & concubinis, Vaſis Sacris Templi Domini miniſtrari juſſiſſet, ſubitò in pariete manus ſcribentis apparens, hæc verba ſignavit: *Mane, Thecel, Phares*; nempè; Numeravit Deus, appendit, diviſit; diviſit ſcilicet Regnum tuum inter Perſas, Medoſque (§). Eâdem nocte Balthaſar vitâ, & regno privatus eſt. Vide *Balthaſar*, ſivè *Daniel*.

§ *Dan.* 5. 1. *&c. A. M.* 3466. *ante Chr.* 534. *ante Ær.* 538.

PHARISÆI, quorum ſecta omnium vetuſtiſſima, atque ſpectatiſſima inter Judæos habebatur. De ejus origine nihil habemus explorati. Author 4. *Macch.* 6. ſcribit, ætate Joannis Hircani Summi Sacerdotis tres obtinuiſſe apud Judæos Sectas, Phariſæorum, Saducæorum, & Eſſeniorum. De his tribus

bus ſectis ſermo eſt apud Joſephum, poſt relatam epiſtolam Jonathæ ad Lacedæmones. Porrò epiſtola illa data eſt A. M. 3860. altero verò anno Jonathæ vitâ functo Simon ſucceſſit; eique poſt octennium Hircanus, qui 29. annis rerum potitus eſt. Quare Phariſæorum initium circa annum 3820. ante Chr. 180. ante Ær. 584. definiri poteſt.

Illos tamen recentiores autumat S. Hieronymus, qui Scribas, & Phariſæos ex diviſione Scholæ Hillelis, & Sammai derivat (c). Hillel ſucceſſorem habuit Akibam, præceptorem Aquilæ Pontici, qui ſecundo Eccleſiæ ſæculo floruit, & Verſione V. T. ex Hebræo in Græcum clariſſimus eſt. Ex Joſepho autem (d) ſcimus, Sammai, ſivè Samæam Herodis Magni ætate, nempè paulò ante exortum Chriſtum vixiſſe. Hunc Hillelem Phariſæorum patrem, & potiſſimum ejus ſectæ decus, etiam Rabbini agnoverunt. Sed Vetuſtiores eſſe Phariſæos ne dubitamus quidem, cùm ex pluribus Joſephi teſtimoniis (e) conſtet, diù ante Herodem ſub Hircano, Alexandro Jannæo, & Salome ejus uxore illos invaluiſſe.

c *Hier. in Iſa.* 8.
d *Antiq. l.* 14. *c.* 17.
e *Antiq. l.* 13. *c.* 18. *& Gorionid. l.* 4. *c.* 6. *& alibi.*

Nomen *Phariſæus* ex voce Hebræa, quæ ſonat diviſionem, ſivè ſeparationem, derivatur; quippe qui religioſioris vitæ genere à cæteris Iſraelitis diſtinguerentur (f). Plura fatis, ſivè ab æterno preſtitutis de rerum ſucceſſione à Deo decretis tribuebant, ut non multum à Stoicis abludere ex Joſepho, qui profeſſione Phariſæus erat (g), intelligamus. Ait enim, plura quidem illos fato conceſſiſſe, non tamen liberi arbitrii hominibus conceſſi diſpendio; quare eorum de fato ſententia nullam libero arbitrio neceſſitatem imponebat, uti S. Epiphanius autumaſſe videtur (h). Aſtrologiæ, eodem Joſepho teſtante, deditiſſimi erant; rati ſe abditiſſima Providentię conſilia ſyderum inſpectione reſeraturos.

f *Antiq. l.* 18. *c.* 2.
g *In vita ſua initio, & Antiq. l.* 13. *c.* 9.
h *Epiph. hæreſ.* 16.

Ejus ſectæ homines numero, ſcientiæ, & vitæ frugi ac rectè inſtitutæ famâ adeò invaluere, ut illis vel Reges deferre cogerentur. Alexander Jannæus Rex Judæorum, quòd toto regni ſui tempore cum Phariſæis minimè conveniſſet, multis ſæpè jactatus eſt; quare experimento ſuo doctus, in extremis agens, uxorem ſuam monuit, ut Regni ſui felicitatem Phariſæorum amicitiâ ſibi compararet (i). Eâ occaſione totius Regni adminiſtratio Phariſæorum arbitrio permiſſa eſt.

i *Antiq. l.* 13. *c.* 18. *de Bel. l.* 1. *c.* 4.

Cùm Jeſus Chriſtus in vivis ageret, Phariſæorum fama plurimùm in populo obtinebat. Illos enim tamquam Legis ſtudio & vitæ innocentiâ probatiſſimos obſervabant; quam de ſe opinionem, & crebris jejuniis, & prolixis orationibus, exactâ decimarum ſolutione, ac tandem eleemoſynarum largitione promovebant. Verùm hæc elatione quadam, oſtentatione, hypocriſi, & famæ comparandæ ſtudio, non virtutis, agentes, dealbata velutì monumenta exhibebant; in facie quidem ornata, interiùs verò ſaniem & corruptionem celantia (k). Fronti & cubito oblongas, latioreſque membranas, certis Legis ſententiis inſcriptas, alligabant; palliis quin etiam anſulas quaſdam, & fimbrias longiùs quàm pro more pendentes geſtabant, quo indicio Legis ſtudio cæteris præſtare viderentur.

k *Matth.* 23. 27.

Erant etiam, ait S. Hieronymus (l), qui veſtium lacinias ſpinis armarent, quibus inter gradiendum crura compuncta, jugem excitarent Dei memoriam, & duris tolerandis animus aſſueſceret. Crebra illis manuum lotio, ut nunquam manibus illotis menſæ accumberent; nec ſegnius in aliis rebus externis munditiæ ſtudium. E' via, ſivè foro regreſſi, veriti, ne quid impuri tetigiſſent, manus à cubito uſque ad digitorum extremitatem lavabant (m). Cum Publicanis, & aliis, quos probro ducebant, hominibus, non à cibo tantùm, & potu orationiſque commercio abſtinebant (n), ſed ne tangere illos quidem ſuſtinuiſſent. Vaſa eorum omnia, & utenſilia, lecti etiam tabulæ, ſæpè aquis eluebantur; nec ipſi rarò frigidâ ſeſe immergebant, ut luſtrarentur (o).

l *Hieron. in Matth.* 23. 27.
m *Marc.* 7. 4.
n *Matth.* 9. 11. *Luc.* 7. 39.
o *Joſeph. in Vita ſua.*

Plura ſpontè jejunia obſervabant; biduum ſingulis hebdomadis ſeſe in jejunio tranſigere Phariſæus in Evangelio gloriatur (p); feriam nempè ſecundam, & quintam, juxta S. Epiphanium (q). Porrò jejunia Phariſæorum multò quàm cæterorum auſteriora erant. Illos verò Chriſtus in Evangelio ſuggillat (r): *Cùm jejunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes; exterminant enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunantes .... Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava ... & Pater tuus, qui eſt in abſcondito, reddet tibi.* Querebantur Phariſæi, ſe atque Joannis Baptiſtæ Diſcipulos plura ſervaſſe jejunia, cùm interim Jeſus, ejuſque Diſcipuli à communi more non recederent (s). Narrat Joſephus, juveniles annos ſub diſciplina Bannæi ſeſe traduxiſſe, qui nihil coctum in cibo admittens, iis tantùm quæ ſpontè terra produxiſſet, victitabat.

p *Luc.* 18. 2.
q *Epiph. hæreſ.* 16.
r *Matth.* 15. 5.
s *Marc.* 7. 11.

In rebus Religionis, Veterum traditioni unicè ſtudebant; cui tamen quædam, ſuâ opinione neceſſaria addentes, omnia tandem tamquam Veterum authoritate accepta obtrudebant. En obtentu, Legis præcepta multis inſerſerant rebus inanibus, ſuperfluis, & duris, quibus id effecerant, ut Legis jugum intolerandum redderetur. Ipſa etiam Legis maxima præcepta detortis interpretationibus adeò corruperant, ut eo nomine à Jeſu Chriſto acrioribus verbis caſtigari meruerint. Ita præceptum colendi parentes eò detorſerant, ut filius ab illis in neceſſitate alendis eximeretur, ſi diceret; Res illa, quam petitis, Deo jam devota eſt; vos tamen oblationis meæ participes eritis (t).

t *Marc.* 7. 10. 11. 12.

In Sabbathi obſervantia Phariſæorum cavillationes vel maximè invaluerunt; quare ſæpè eâ de re Jeſus cum iis diſceptavit. Eâ die ægrotum ſanare apud illos nefas (u); quamvis unico prolato verbo tota res à Jeſu conficeretur. Ægrotos eâ die ad Jeſum valetudinis obtinendæ gratiâ deducere Phariſæi improbarunt; uti & irreligioſum paralyticum lectulum ſuum poſt receptam à Domino ſanitatem Sabbatho transferentem habuere (x). Ex his omnibus validum capiebant de Chriſto obloquendi argumen-

u *Luc.* 6. 7. *Jo.* 9. 16.
x *Mar.* 9. 11. *Jo.* 5. 8. 9.

Digitized by Google

mentum; neque enim fieri potuiſſe dicebant, ut à Deo veniſſet homo, qui Sabbatbum eò uſque violari (*y*) ſinebat. Corporis continentiæ ſervandæ mira de illis narrat S. Epiphanius (*z*); erant enim, qui ſomnum fermè ſibi interdicerent; qui ſuper aſſem vix pede latum cubantes, ſiquid altiùs dormirent, ſubitò in terram lapſi excitari ad orationem cogebantur; qui tandem ſuper ſtratos inæquales & acutos lapides, ſivè ſuper ſpinas dormirent, quò vel in ſomno cruciarentur.

Chriſtus vitio Phariſæis vertit orationes, quas ſivè in Synagogis ſtantes, ſivè in capite viarum producebant; utì & viduarum domos ſub orationis obtentu direptas (*a*). Illos etiam accuſat, quòd maria terraſque curſitarent, ut vel unicum ex Ethnicis Proſelytum redderent; illum continuò corruptâ doctrinâ imbutum, non juſtum ex impio, ſed ex pravo deteriorem efficerent. Splendida ſanè monumenta Prophetarum memoriæ erigunt (*b*), ait Chriſtus, Patres ſuos de perſequutione in illos indictâ accuſantes; cùm interim paria in eos præſtent, qui ſaniora ipſis perſuadent. Ejus ſectæ viri cupiditates pravas, cogitationes, & rei malæ propoſitum negligentes, ea tantùm crimina deputant, quæ in externum actum prodierint. Hinc Joſephus (*c*) Pobybium irridet, qui Deos de inito ſolùm in corde conſilio Templum Dianæ expilandi ab Antiocho ultionem exegiſſe arbitratur.

Exiſtere Spiritus & Angelos, utì & animæ immortalitatem (*d*), Phariſæi rectiſſimè ſentiebant; quibus & metempſycoſis cujuſdam genus adjiciebant, juſtorum animas (*e*) de uno in aliud corpus tranſmigrare autumantes; cùm interim impii tenebricoſo carcere perpetuò damnentur. Hinc Phariſæi quidam Jeſum Chriſtum Joannem Baptiſtam ſivè Eliam eſſe, ſuſpicati ſunt (*f*). Mortuorum reſurrectionem, & quæ inde conſequutura eſſent omnia, contra Saducæos tuebantur (*g*). Joſephus tandem profeſſione Phariſæus (*h*), in eâ fuit ſententiâ, Dæmones ſcilicet mortalium invaſores, ipſiſſimas eſſe impiorum animas, alienorum corporum contubernium quærentes; quas tamen adjurationum vi interdum depulſas recedere tradit (*i*).

Communi Templi & Iſraelitarum excidio ſuperſtes ſecta Phariſæorum manſit; cùm hodie uſque vulgò Judæi illam ſequantur (*k*), traditionibus quibuſdam, pro veterum Phariſæorum more, unicè adhærentes. *Eas traditiones*, quas Legem oralem appellant, *ſi quis rejecerit*, inquiunt Recentiores *Rabaniſtæ*, quod eſt novorum Phariſæorum nomen, *apoſtata*, *& capitalis criminis reus eſt*. Benjamin Tudelenſis circa finem ſæculi duodecimi florens, narrat, inveniſſe ſe in ſuis itineribus Phariſæos perpetuum de exitio Sionis, & Jeroſolymæ luctum agentes, quà lacrymis, quà abſtinentiâ à carnibus, atris veſtibus, perpetuis jejuniis, excepto Sabbatho, & continuas per dies preces pro liberatione Iſraelis exbibentes.

Inter novos, vetereſque Phariſæos Summus eſt opinionum conſenſus: omnia fatis ſubjecta, exceptis iis, quæ à libero hominum arbitrio pendent, pronunciant. Hinc eorum illud: *Omnia in manu Cæli ſunt, excepto timore Dei;* quibus inſinuant, ſive boni, ſive mali agendi liberam hominibus facultatem permitti. Qua de re paria fermè illos cum *Remonſtrantibus* in Batavis ſentire Baſnagius aſſeruit (*l*). In jejuniis, aliiſque corporis afflictationibus remiſſior eſt noſtrum temporum diſciplina, quamquam idem perſeverat jactantiæ veterum traditionum, & metempſycoſeos tenax animus. Qui de hæreticis ſcripſerunt Patres, ſuo ordine Phariſæos inter cæteros recenſuerunt; perindè ac illorum ſecta à reliquis Judæis ita ſecreta atque damnata eſſet, utì ab Eccleſia hæretici. Verùm alia ſuit ſectarum apud Judæos conditio; omnes enim Synagogæ corpori jungebantur, quamvis moribus & opinionibus à cæteris diſcrepantes deprehenderentur. Phariſæis etiam & Saducæis Summa Religionis, & Reipublicæ munia demandata ſuiſſe conſtat (*m*).

PHARNAC, pater Eliſaphan, è Tribu Zabulonis (*n*).

PHAROS, cujus familia 2172. hominibus florens Babylone regreſſa eſt (*o*).

PHARPHAR, alter è geminis fluviis Damaſci, ſeu potiùs Barradis, ſivè Chryſorroæ ramus, urbem & ſubjectos agros perluens (*p*): *Nunquid non meliores ſunt Abana, & Pharphar fluvii Damaſci, omnibus aquis Iſrael?* Amnis Damaſci è monte Libano fluens, propè urbem in tres ramos dividitur, quorum duo ſubjectis urbi hortis irrigandis impenduntur; tertius tranſverſam urbem permeans, juncto dein cum cæteris alveo, quinque vel ſex leucis ab urbe, ſeptentrionem verſùs, terram ſubit (*q*).

PHARSANDATHA, filius natu major Amani, ſimili ſupplicio, ac pater, à Judæis adverſariis ſublatus (*r*).

PHARUE, pater Joſaphat, è Tribu Iſſachar. Huic Joſaphat ejuſdem Tribûs præfecturam Salomon conceſſit (*s*).

PHARURIM. Nathanmelech, Eunuchus Joſiæ Regis ſedem habebat ad introitum Templi in *Pharurim;* quam vocem Chaldæus, & vulgò Commentatores *ſuburbium* interpretantur. Porrò ad occidentem Templi locum ſuiſſe dictum *Parbar* conſtat (*t*). Mihi quidem veriſimillimum videtur, *Pharurim*, ſivè *Phrurim* idem eſſe, ac Græcum *Phrourion*, quod cuſtodes ſignificat: quare Natanmelech juxta excubias Templi ſedem habebant.

I. PHASAELUS, frater Herodis Magni, & filius Antipatri Idumæi, natu major (*u*). Cùm Hircanus Summus Sacerdos, & Princeps Judæorum, præcipuam Regni adminiſtrandi curam Antipatro commiſiſſet, ille Phaſaelum filium natu majorem ducem copiarum Judææ, & Præfectum Jeroſolymæ, atque adjacentis regionis conſtituit. Phaſaelus plurimis exhibitis prudentiæ, & virtutis documentis, utrique dignitati parem ſe oſtendit. Felicem enim, poſt occiſum Malichum operâ Herodis fratris ipſius ad Tyrum, paria in ſe illius fratrem inferre molientem, prælio proſtravit [*x*]. Paulò poſt, delatis ad M. Antonium ambobus fratribus, Herode & Phaſaelo,

y *Jo.* 9. 16.
z *Epiph. hær.* 16.
a *Matth.* 23. 14. 15.
b *Luc.* 11. 47. 48. *Matth.* 23. 29.
c *Antiq. l.* 12. *c.* 13.
d *Act.* 23. 8.
e *Joſeph. Antiq. l.* 18. *c.* 2. *De Bel. l.* 2. *c.* 12.
f *Matth.* 16. 14.
g *Matth.* 22. 23.
h *De Bel. l.* 7. *c.* 25.
i *Vide Comment. in Matth.* 8. 29. 30. 31.
k *Serrar. trihæreſ. c.* 16. *Baſnage Hiſt. des Juifs l.* 3. *c.* 3. *n.* 15.
l *Hiſt. des Juifs, l.* 3. *c.* 3. *n* 8.
m *Vide noſt. Differt. de ſect. Jud. ante Comment. in Marc. Serar. & Baſnag.*
n *Num.* 34. 25.
o 1. *Eſdr.* 2. 3. *&* 8. 3. *&* 10. 25. *&* 2. *Eſdr.* 2. 25. *&c.*
p 4. *Reg.* 5. 12.
q *Vide Maundrel. Voyage d'Alep a Jeruſalem.*
r *Eſther* 9. 7. *An. M.* 3496. *ante Chr.* 504. *ante Ær.* 508.
s 3. *Reg.* 4. 17.
t 1. *Par.* 26. 18.
u *De Bel. l.* 1. *c.* 8. *A. M.* 3957. *ante Chr.* 43. *ante Ær.* 47.
x *De Bello l.* 1. *c.* 10.

Digitized by Google

veluti qui totâ ſibi arrogatâ Regis authoritate, nudum nomen Hircano reliquiſſent, Herodes animum Judicis ita blanditiis demulſit, ut adverſarii ab incepto deterrerentur. Tandem dum bellum Antigoni contra Herodem gerebatur, Pacorus filius Regis Parthorum ducto in Judæam exercitu, Antigoni jura vindicare aggreſſus eſt. Quare deſtinato in Galilæam Barzapherne cum exercitu, Pachorum quemdam Regis Perſarum Pincernam cum equitatu contra Jeroſolymam præmiſit. Pachorus igitur unà & Antigonus ſubitò urbi imminentes, primò impetu occuparunt; quibus deindè & Templum ceſſit. Interea Herodes, & Phaſaelus, qui Hircani partibus favebant, in Regis palatio ſe continebant; ſed Pachorum urbem, rogante Antigono, ingreſſum (antea enim in ſuburbiis cum ſuis copiis ſubſtiterat) Phaſaelus obviam progreſſus, in domum ſuam adduxit. Inde Phaſaelus, ſimulatis Pachori perſuaſionibus deceptus, cum illo in Galilæam ad Barzaphernem de pace acturus, vênit. Barzaphernes primò hominem hilari vultu, & muneribus excepit; deindè ſubitò hominem in cuſtodiam tradi juſſit; quam perfidiam deteſtatus Phaſaelus, capite lapidi alliſo, ſibi necem intulit (y).

y De Bel. l.1. c.11. An. M. 3954. ante Ch. 46. ante Ær. 50.

PHASAELUS, filius Phaſaeli, vir Salampſo conſobrinæ ſuæ, & filiæ Herodis Magni (z).

z Antiq. l.18. c.7.

PHASAELUM, nomen turris, quam opere quadrangulari Herodes Jeroſolymæ ædificari, & nomine fratris ſui appellari juſſit (a). Quadraginta cubitis in quadratum, & totidem in longum porrigebatur. In faſtigio porticus regnabat, brachiis ſuffulta; exinde verò nova emergebat turris, ſuis pinnis & loricis redimita, in qua nihil eorum, quæ ad magnificentiam facerent, non aulæ, non balnea deſiderabantur: totumque opus ad 90. circiter cubitos erigebatur (b).

a Antiq. l.16. c.9.

b De Bel. l.6. c.6.

PHASAELIS, urbs tribus leucis à Jordane, in campo ad torrentem Carith (c). Eam Herodes in honorem fratris ſui & condidit & appellavit: quam ad ſeptentrionem Jerichuntis ſitam eſſe Joſephus eſt author (d). Transjordanicam fuiſſe vulgò Itinerantibus perſuaſum, nihil tamen eâ de re apud Joſephum.

c Sanut. de ſecret. fidel. Cruc.

d Antiq. l.1. c.16. & l.17. c.9.

PHASE, *Paſcha*. Vide *Paſcha*. Idem Feſtum Hebræi dicunt *Peſach*, Græci *Phaſe*, ſeu *Paſcha*.

PHASERON, cujus filiis partibus Bacchidis faventibus (e), ideò totam familiam Jonathas Macchabæus delevit.

e 1. Macch. 9. 66.

PHASGA, mons transjordanicus in Moabitide. Mons Nebo, Phaſga, & Abarim perpetuo jugo ſiti ſunt, juxta montem Phogot, è regione Jerichuntis, in via inter Liviadem, & Esbus, ſive Eſebon (f).

f Vide Euſeb. & Hieron. in Nabo, & Abarim.

PHASHUR, vir, cujus filii numero 1247. è captivitate Babylonicâ regreſſi ſunt (g).

g 2. Eſd.7.41.

PHASSUR, vir è poſteris Emmer, filius Melchiæ, & pater Jeroboami, è genere Sacerdotali [h], princeps, ſeu præfectus Domûs Domini. Is auditum Jeremiam mala in Jeroſolymam prædicentem, primò percuſſit, deindè in carcerem detrudi, atque nervo conſtringi juſſit. Manè alterius diei liberum abire permiſit, cui Jeremias ait: Non Phaſſur vocavit Dominus nomen tuum (nempè *augmentum ſplendoris*, ſeu *qui pallorem inducit*), ſed *Magur Miſſabib*, nempè *pavorem undique*. Siquidem, adjecit Jeremias, non eris ultrà hominibus terrori, ſed contemptui omnibus, & deſpectui. Deus enim tibi, tuiſque amicis pavorem incutiet, & gladium, ut coram te ſanguis amicorum effuſus decurrat. Tu verò, unàque tota familia tua, captivi Babylonem traducemini, ubi tandem abſumpti, in terrâ alienâ cum omnibus amicis, quibus falſa oracula venditaſti, ſepulturæ mandabimini. Oraculum illud impletum creditur poſt captam à Nabuchodonoſore Jeroſolymam.

h 1. Par.9.12. Jerem. 20. 1. &c. & 21. 1. An. M. ut credimus, 3594. ante Chr. 406. ante Ær. 410. eodem anno, quo Joſias occubuit.

Poſt aliquot annos (i), obſidente jam urbem Nabuchodoſonore, Phaſſur, & Sophonias juſſu Sedeciæ, Jeremiam adierunt, ſciſcitantes, num Deus extentâ prodigiorum ſuorum manu populum obſidionis anguſtiia depreſſum levaturus eſſet, urbemque liberaturus? Quibus Jeremias reſpondit, Deum in cives Jeroſolymitanos fame, peſte, & gladio animadverſurum, ac deinde omnes unà cum Rege hoſtibus permiſſurum.

i Jer.41.1. &c. A.M.3415. ante Chr.585. ante Ær.589.

PHATUEL, pater Joelis Prophetæ (k). Ex Hebræorum doctrinâ, patres Prophetarum, quorum nomina in Scripturia occurrunt, eodem Prophetiæ dono claruerunt.

k Joel.1. 1.

PHATURA. Vide *Pethor*, patria Balaami.

PHATURES, urbs, & regio Ægypti, de qua Jeremias, & Ezechiel (l). Hujus ſitus ferè ignoratur, quamquam apud Plinium (m), & Ptolemæum Geographum ſub nomine *Phturis* deſcribitur. Sita tamen in ſuperiori Ægypto videtur. Apud Iſaiam *P tros*, ſivè *Patros* appellatur (n), ac Regionem *Phetrſium* ſedem poſterorum Mizraim eſſe conſtat (o). Porrò illius everſionem prædicit Ezechiel. Cùm Judæi illuc confugiſſent, invito Jeremia, Deus ſe illos reducturum Iſaiæ ore prænunciavit.

l Jer.44.1.15. Ezech.29.14. & 30.14.

m Plin. l.5. c. 29. & lib.5. c. 9. Phatarites Nomos.

n Iſai.11.11.

o Gen.10.14.

PHAU, urbs Idumææ, Regia Adar (p).

p Geneſ.36.34.

PHEDAEL, filius Ammiud, è Tribu Nephtali, qui cum cæteris à Moyſe electus eſt, ut dividendæ inter Tribus Chananitidi præeſſet (q).

q Num.34.28.

PHEGIEL, filius Ochrani, Princeps Tribûs Aſer, qui nomine totius Tribûs pelvim & patinam argenteas, ſimilâ oleo conſperſâ plenas, itemque vas thure plenum, bovem, arietem, agnum in holocauſtum, hircum pro peccato; duos boves, quinque arietes, totidemque hircos, & agnos pro ſacrificiis pacificis obtulit (r).

r Num.7.72. A. M. 2514. ante Chr.1486. ante Ær.1490.

PHELDAS, filius Nachoris ex Melchâ (s).

s Gen.22. 22.

PHELELIA, filius Amſi, pater Jeroham, è familia Phaſſur filii Melchiæ, de quo ſupra, è genere Sacerdotali (t).

t 2.Eſd.11.12.

PHELETH, filius Phallu, è Tribu Ruben, pater Hon, & Jehielis (u).

u Num.16. 1.

PHELETI, Pheleti, & Cerethi, celeberrimi ſunt ſub Davide (x): illos enim fortiſſimos ejus milites, & corporis cuſtodes fuiſſe conſtat. Originem trahebant ex Philiſthinis urbis Geth; unde nomen *Pheletim* derivatum videtur. *Pheletim* reddi

x Vide 2. Reg. 8.18. & 20.23. & 3.Reg.1.38. & 1. Par. 18. 17.

po-

poteſt, viri, qui contundunt, diſcindunt &c. *Cerethim* verò, homines, qui excidium, & deſtructionem inducent: quod ſanè biſce *Pheletim*, & *Cerethim* congruit. Sunt, qui eodem nomine ſignificatos intelligant viros magni Synedrii: alii *Pheletim* ex Hebræo *Pala*, ſivè *Nipla* derivant, quod redditur, prodigia patrare: quare putant, viros illos prodigiorum patrandorum virtute claruiſſe.

PHELONI, urbs Judeæ, undè ortum trahebat Ahia, vir fortiſſimus in Davidis exercitu (*y*).

y 1. *Par.* 11. 36.

PHELTI, ſivè *Pheltias*, filius Banaiæ, Princeps populi ſub Sedecia Rege Judæ, qui author fuit, ne monita Jeremiæ, ſuadentis, ut Nabuchodonoſori populus ſe ſubmitteret, auſcultarentur (*z*). Cùm Ezechiel captivus in Meſopotamiâ verſaretur, per viſionem intuitus eſt ſtantes ante fores Templi Jeroſolymitani viros quinque & viginti, inter quos eminebant Jezonias filius Azur, & Pheltias filius Banaiæ (*a*). Audivit autem à Deo, eos viros pernicioſa molliri in urbem; dicentes inter ſe, domus illius jam diù ædificatas fuiſſe; addentes, urbem ollam eſſe, ſe verò carnes. Quare, ait Ezechiel, hæc dicit Dominus: vos urbem totam cædibus repleviſtis, adeò ut olla carnibus referta videretur: ego tamen vos ex urbe extractos, gladiis trucidandos ab hoſtibus tradam. Hæc oracula fundente Prophetâ, Pheltias occubuit.

z *Confer Ezech.* 11. 3. *Hæc eſt lebes, nos autem carnes: cum Jerem.* 1. 13. *Ollam ſuccenſam ego video.*

a *Ezech.* 11. 5. *&c.*

PHENENNA, ſecunda Elcanæ patris Samuelis uxor. Hæc numeroſâ prole ſuperbiens (*b*), nec Deo, uti par erat, beneficium acceptum referens, Annæ ejuſdem viri uxori ſterilitati inſultabat. Sed Deus mox Annæ fœcunditatem concedens, æmulam ſivè editâ prole orbans, ſivè effœtam reddens, in ordinem redegit; quò illud Annæ in Cantico reſpexiſſe videtur: *Sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt* (*c*).

b 1. *Reg.* 1. *&c.*

c 1. *Reg.* 2. 5.

PHEREZÆI, veteres Palęſtinæ incolæ, qui Chananæis admiſti, imò & ex Chananæis derivati, in eâdem regione verſabantur. Quare à cæteris Chananæis in eo tantùm diſtincti videntur, quòd certis ſedibus carentes, hinc illuc per totam regionem, Scytharum & Nomadum inſtar, vagabantur: hinc *Pherezæi*, ideſt *ſparſi*, & *diſperſi*, dicti ſunt. *Pherazoth* ſonat vicos, & oppida. Porrò Pherezæi certis ſedibus, ut jam diximus, deſtituti, Jordanis oras, montes, & agros ſparſim incolebant. Non rarò duo illi populi *Chananæi*, & *Pherezæi*, veluti potiſſimi in totâ regione memorantur: hinc ætate Abrahami, & Lothi, Chananæus, & Pherezæus regionem occupaſſe traduntur (*d*). Viris Tribûs Ephraim querentibus (*e*) cum Joſue de anguſtia regionis, quæ ſibi obtigerat, reſpondit Joſue, irent, & Pherezæis, ac Rephaim pulſis, in montibus ipſorum ditionem prorogarent, eoſque montes cultu ſubigerent. Salomon ambos illos populos, Chananæos & Pherezæos, nondum ab Iſraelitis edomitos, ſibi vectigales adjecit (*f*). Eſdræ ætate, adhuc Pherezæorum nomen auditum, cùm ejuſdem gentis fœminas plures ex Iſraelitis duxiſſent (*g*).

d *Gen.* 13. 7.

e *Joſue* 17. 15.

f 3. *Reg.* 9. 20. 21. *&* 2. *Par.* 8. 7.

g 1. *Eſd.* 9. 1.

PHERMESTA, ſeptimus filius Amani, unà cum patre à Judæis, quibus erat infeſtiſſimus, interfectus (*h*).

h *Eſth.* 9. 9. *A. M.* 3496. *ante Chr.* 504. *ante Ær.* 508.

PHERORAS, quartus filius Antipatri, & Herodis Magni frater, de quo nihil fermè, quàm malæ artes, quibus Regiam Herodis familiam turbavit, in hiſtoriâ Judæorum memoriæ proditum eſt. Ipſo enim potiſſimo authore, Mariamne uxor Herodis, ac duo ipſius filii, Alexander & Ariſtobolos, neci traditi ſunt. Salampſo ſuæ ex fratre Herode neptis, nuptias idcircò recuſavit, quòd ancillam ſuam deperiret (*i*): quamquam tandem Cypron, alteram fratris filiam, duxit. Conſpirationis Antipatri in Herodem conſcius acceſſit; deindè ex urbe ſeſe ſubducens (*k*), in transjordanica receſſit, nunquam fratrem ſe viſurum ultrà pollicitus. Nec ſanè ab eo propoſito dimoveri ſe, quamquam ab Herode gravi morbo correpto accitus, paſſus eſt. Herodes verò paria non rependit; ſupremo etenim morbo ægrotanti Pheroræ ſtatim accurrens, fraternæ in illum benevolentiæ argumenta exhibuit apertiſſima. Interim Pheroras obitum ſibi inſtare cernens, plenam venenis arculam, ſibi ab Antipatro in perniciem Herodis tranſmiſſam, igni tradidit (*l*). Defuncto ſolemni pompâ Herodes parentavit: quibus peractis, ſecretæ ipſius cum Antipatro in ſe conſpirationis certior factus eſt. Unde ſtatuendæ in Antipatrum necis initium factum eſt.

i *Antiq. l.* 16. *c.* 11.

k *Antiq. l.* 17. *c.* 5. 6. *De Bel. l.* 1. *c.* 19. *A. M.* 3999. *ante Ch.* 1.

l *Joſeph. ibid. A. M.* 3999. *ante Chr.* 1. *ante Ær.* 4.

PHES-DOMIM, ſive *Aphes-dommim*, locus inter Soco, & Azecam (*m*). Vide *Aphes-dommim*. In Textu Regum pro *Aphes-dommim*, in Vulgata legimus; *In finibus Dommim*. Porrò illuc Philiſthæorum copiæ unà cum Goliath convenerant. Iterum ad eundem locum coacti ſunt Philiſthæi, paulò poſt initum à Davide Regnum; quorum vim Eleazar, & Semma, viri fortiſſimi exercitûs Davidis, in medio campi hordeo ſati conſiſtentes, ſoli repreſſerunt (*n*). Verùm hujus loci nomen credunt nonnulli *Dommim*, ſivè *Dammim*, nempè *cruorem*.

m 1. *Reg.* 17. 1. *&* 1. *Par.* 11. 13.

n 1. *Par.* 11. 13. 14.

PHESHUR, vir, cujus poſteri numero 1147. è Babylonia regreſſi ſunt (*o*). Idem eſt ac *Phashur* (*p*).

o 1. *Eſd.* 2. 38.

p 2. *Eſd.* 7. 41.

PHESSE, filius *Eſthonis*, Calebi nepos (*q*).

q 1. *Par.* 4. 12.

PHETEIA, author decimęnonæ familiæ ſacerdotalis (*r*).

r 1. *Par.* 24. 16.

PHETHROS (*s*), idem ac *Pathros*, & *Phathures*. Vide *Phatures*.

s *Iſai.* 11. 11.

PHETRUSIM, quintus filius Mizraim (*t*), ex quo incolæ *Phatures*, ſivè *Phetri*, regionis in ſuperiori Ægypto. Vide *Phatures*.

t *Gen.* 10. 14.

PHIALA, fons celeberrimus, ad radices Hermon, undè Jordanis fluit; cui ex amplioris receptaculi ſimilitudine, Græcum nomen *Phiala* inditum eſt. Narrat Joſephus (*u*), in via ad Trachonitidem, 120. ſtadiis à Cæſarea Philippi, lacum Phialam occurrere, ad rotæ ſimilitudinem tornatum, alveum ita implentibus aquis, ut numquam deficiant, vel exuberent. Hinc Jordanem oriri à Philippo Tetrarchâ Galilęę omnium primo, evidentiſſimo argumento demonſtratum eſt; injectę enim ab illo in lacum paleæ, per latentes canales delatæ, ad *Paneam*, (ubi primæ amnis ſcaturigines credebantur) emerſerunt.

u *De Bel. l.* 3. *c.* 18.

Vide

Digitized by Google

Vide *Magedan*, ſivè *Dalmanutha*. Idem nomen *Phiala* aliis pluribus lacubus, ſivè aquarum receptaculis inditum eſt (*x*).

x *Reland. Palæſt. l.* 1. *c.* 41.

PHICOL, Dux copiarum Abimelechi, Regis Geraræ, Abrahami ætate (*y*).

y *Gen.* 21. 22. *Vide* Abimelech.

PHICOLA, vicus Jeroſolymę proximus, patria Joſephi, filii Tobiæ, & nepotis Oniæ I. Summi Sacerdotis [*z*].

z *Antiq. l.* 12. *c.* 4.

PHIDEAS, filius Axioram, inter Summos Sacerdotes Judęorum, ordine decimus ſeptimus, juxta Joſephum (*a*). Succeſſorem haboit *Sudeum*, eodem Joſepho authore; nihil enim de duobus hiſce in Sacra Scriptura.

a *Antiq. l.* 12. *c.* 11.

PHIGELLUS, ſivè, ut alii, *Phygellus*, vir Chriſtianus, & Aſiaticus, qui, cùm S. Paulus in carcere detineretur, Romæ verſabatur (*b*); ac de illo locutus Apoſtolus, *Averſi ſunt*, ait, *à me omnes qui in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus, & Hermogenes*. De hoc viro nullibi præterea, neo ſanè honorifica, mentio occurrit. Metaphraſtes in ſermone de SS. Petro, & Paulo narrat, virum illum Epiſcopum Epheſiorum ab Apoſtolo inſtitutum, Judæis fidelibus malum authorem fuiſſe, ut fidem deſererent. Plura etiam de Phileto, & Hermogene narrat Pſeudo-Abdias, in vita S. Jacobi Majoris. Pacilè tamen pro Phileto legendum Phygellus, ut in Editione Latinâ Sixti V. extat. Verùm hæc omnia, ne exceptâ quidem authoritate Metaphraſtis, ſubleſtæ fidei ſunt. Ambroſiaſter (*c*) perhibet, duos illos viros hypocritas fuiſſe, & ſeductores, nec Apoſtolo adhæſiſſe, niſi ut ſtruendi in illum calumniis, & perſecutionibus occaſionem captarent. Verùm detectos tandem ab illo ſeceſſiſſe.

b 2. *Timoth.* 1. 15. *A. Ær.* 65.

c *In* 2. *Timoth.* 1. 15.

PHI-HAHIROTH. Hebræi è Sochoth moventes, venerunt in Etbam, ubi Deus verba ad Moyſem faciens (*d*), *Loquere*, ait, *filiis Iſrael: reverſi, caſtrametentur è regione Phi-hahiroth, quæ eſt inter Magdalum, & Mare contra Beelzephon*. Porrò vox *Phi-hahiroth* reddi poteſt, *anguſtia Hiroth*, ſivè *fauces Hiroth*. Moyſes [*e*] eundem locum *Hiroth* tantummodò appellat; utì & Euſebius, ac S. Hieronymus. Alii reddunt eam vocem *ad oſtium foſſati* (*f*). Septuaginta (*g*) habent *è regione ſuburbii*; alii *è regione anguſtiarum libertatis* (*h*), alii, *anguſtia ſiccitatis*. Nos verò credimus, *Hiroth* eandem eſſe ac *Heroum*, ſivè *Heroopolim*, ad oram extremam, quà Mare Rubrum in anguſtum deſinit (*i*); vel ſaltem eamdem, ac urbem *Phagroriopolim* ibidem ſitam, juxtà Strabonem (*k*), & Metropolim, *Phagroriopolitidis*. Quare Phi-hahiroth ſonare videtur fauces, quæ occurrunt juxtà Heroum, quas fauces Hebræi tranſgreſſi, ad Mare Rubrum caſtra habuerunt.

d *Exod.* 13. 20. & 14. 2.

e *Num.* 33. 8.

f *Ita Syriac.*

g *Exod.* 14. 2.

h *Rab. Salom. Fag.*

i *Strab. Plin. alii*

k *Strab. l.* 17.

PHILADELPHUS, Ptolemæus Philadelphus, Rex Egypti. Vide *Ptolemæus*, & *Septuaginta Interpretes*.

PHILADELPHIA, urbs Myſiæ, in Aſia Minori, cujus Epiſcopum virum ſanctiſſimum (Angelum ibidem dictum) ita affatur in Apocalypſi Dei Filius (*l*): *Hæc dicit Sanctus, & verus, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit: ſcio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium apertum, quod nemo poteſt claudere, quia modicam habes virtutem, & ſervaſti verbum meum, & non negaſti nomen meum. Ecce dabo de Synagogâ Satanæ, qui dicunt ſe Judæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur. Ecce faciam illos, ut veniant, & adorent pedes tuos; & ſcient, quia ego dilexi te. Quoniam ſervaſti verbum patientiæ meæ, & ego ſervabo te ab horâ tentationis, quæ ventura eſt in orbem univerſum, tentare habitantes in terrâ. Ecce venio citò: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur ampliùs; & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei, & nomen Civitatis Dei novæ Jeruſalem, quæ deſcendit de Cœlo Deo meo, & nomen meum novum*.

l *Apoc.* 3. 7. *&c.*

Quiſnam Epiſcopus iſte Philadelphiæ fuerit, incertum. Aureolus & Lyranus (*m*) S. Quadratum Apoſtolorum Diſcipulum, qui ſcriptam à ſe pro Chriſtianis Apologiam Adriano Imperatori exhibuit, ſuſpicantur. Illum etenim Apoſtolum appellant Græci in ſuo Officio; munuſque & nomen Evangeliſtæ, variis Provinciis Evangelicâ prædicatione peragratis, obtinuiſſe, Euſebio authore (*n*) conſtat. Verùm de ejus Epiſcopatu Philadelphiæ nihil apud Veteres. Extat quidem S. Quadratus Atheoienſis Epiſcopus, & Martyr circa an. Chriſti 175. ſed illum alterum eſſe ab Apologiſta, neque Philadelphiæ Eccleſiam adminiſtrare potuiſſe ſatis conſtat.

m *Vide Halloix. vit. Quad.*

n *Euſeb. l.* 3 *c.* 37. *hiſt. Eccl.*

PHILADELPHIA, alio nomine *Rabbat*, ſivè *Rabbath-Ammon*, *Rabbat filiorum Ammon: Ammana*, ſivè *Rabat-ammana*, Metropolis Ammonitarum, ſita in montibus Galaad, juxta fontem amnis Arnon. Interdum Arabiæ; interdum Cœle-Syriæ tribuitur; atque ab Euſebio 10. m. paſſibus à Jazer ad orientem collocata eſt. Hanc urbem Regi Og paruiſſe probabiliùs credimus; quippè in qua Moyſis ætate lectus ferreus ejuſdem Regis novem cubitis longus, & quatuor latus (*o*) ſpectaretur. Inter decem urbes Decapoleos transjordanicas recenſeri ſolet (*p*). Addit Joſephus, Peræam, regionem nempe transjordanicam, inter eum amnem & Philadelphiam claudi (*q*). Vide *Rabbat-Ammon*. Ferunt, nomen urbi inditum à Ptolemæo Philadelpho Ægypti Rege. Eos incolas fide initiaſſe S. Ignatius Martyr videtur, cujus erat Epiſtola ad illos ſcripta.

o *Deut.* 3. 11.

p *Plin. l.* 5. *c.* 18.

q *De Bel. l.* 3. *c.* 2.

PHILARCHUS, vir perditiſſimus, à Judæis unà cum Timotheo duce exercitûs Syriæ trucidatus (*r*): annus tamen ejus cædis, utì & cætera ipſius geſta ignorantur.

r 2. *Macch.* 8. 13. *Vide Comment. ibid.*

PHILELLEN, nempè *Græcorum amicus*, cognomen Ariſtobuli Regis Judæorum, filii, & ſucceſſoris Alexandri Jannæi (*s*).

s *Antiq. l.* 13. *c.* 19.

PHILEMON, civis locuples Coloſſarum urbis Phrygiæ, fide initiatus unà cum Appiâ uxore, ab Epaphrâ S. Pauli diſcipulo; neque enim Apoſtolus eam urbem unquam adivit. Hujus viri nomen fortaſsè latuiſſet, niſi Oneſimus ipſius ſervus furti

reus

reus Romam evaſiſſet; ubi ſervitiis ſibi S. Paulum emeritus, ac tandem ab illo fide & baptiſmo initiatus eſt. Hinc ab eodem Apoſtolo ad Philemonem remiſſus, ejus ad illum literis commendatus; literis, inquam, quibus ad innatam eloquentiam Paulo peculiarem, vividam illam, capiendiſque animis comparatam, nihil reliquum eſſe ex Exemplaribus adhuc extantibus intelligimus. Porrò Philemon ædes ſuas in Eccleſiam deſtinaverat (*t*). Domeſticos omnes pares in Religionis profeſſione habebat; miſeris patrem ſe & refugium præſtabat. Colloſſenſium Epiſcopus ab Apoſtolo initiatus fuiſſe in Conſtitutionibus Apoſtolorum traditur (*u*); Gazenſem verò in Palæſtinâ Eccleſiam gubernaſſe, atque in eâ munus Apoſtoli obiviſſe (*x*), indeque Coloſſas reverſum unà cum uxore Appiâ ſub Nerone martyrium conſummaſſe in Menæis legimus. Plura etiam ibidem de ejus Martyrio, ac de prodigiis poſt mortem editis Coloſſis, in loco nempè Sepulturæ, narrantur. Ejus memoria die 22. Novembris in Martyrologus colitur.

A. Chr. 61. Romæ tunc Paulus in vinculis detinebatur.

t *Philem. v. 2.*

u *Conſtit. lib. 7. c. 46.*

x *Menæ. 22. Novemb.*

PHILETUS. S. Paulus ad Timotheum ſcribens (*y*), illum admonet: *Prophana, & vaniloquia devita, & ſermo eorum, ut cancer ſerpit: ex quibus eſt Hymenæus; & Philetus, qui à veritate exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe jam factam, & ſubvertunt quorumdam fidem.* Porrò de Phileto nihil ſatis certum afferre poſſumus; neque enim fidem adjiciendam credimus iis, quæ Pſeudo-Abdias in vita S. Jacobi Majoris narrat, etiamſi ultrò demus, apud illum in nomine erratum non eſſe, neque pro *Phygello* poſitum *Philetum*. Hæc autem apud illum de Phileto. S. Jacobo filio Zebedæi per Synagogas Judeæ, & Samariæ diſcurrenti, fidei annunciandæ gratiâ, Hermognes, & Philetus ejus diſcipulus, pervicaci fronte reſtiterunt. Sed tandem Philetus ad ſaniora conſilia revocatus, Preceptorem ſuum ad S. Jacobum adducere conatus eſt. Hermogenes non repugnavit tantùm, ſed & diſcipulum, ne iret, magicis incantationibus obligavit. Verùm Apoſtolus nexibus reſolutis, Phileto ut ad ſe veniret, liberam fecit poteſtatem. Quare Hermogenes inanem eſſe artem ſuam in virum ſanctum intelligens, manus tandem fidei victas dedit.

y *2. Timoth. 2. 17. 18. A. Chr. 65. paulò ante Apoſtoli obitum.*

I. PHILIPPUS, Rex Macedonum, Alexandri Magni pater. De hoc Rege quamvis conſultò nunquam in S. Scriptura agatur, dum tamen Alexandri ipſius filii fit mentio, quandoque nominatur. Cùm nuptias Cleopatræ filiæ ſuæ cum Alexandro Rege Epiri Egææ (urbs eſt Macedoniæ) celebraret, proditione Pauſaniæ filii Ceraſtæ ſublatus eſt (z). Porrò auro Perſarum proditionem hanc ſollicitatam fuiſſe Alexander Magnus in ſuâ ad Darium Epiſtolâ contendit (*a*).

z *Diod. an. 1. Olimp. 3. Juſtin. l. 9. c. 6. A. M. 3668. ante Chr. 332. ante Ær. 336.*

a *Q. Curt. l. 4. c. 1. Arrian. l. 2.*

II. PHILIPPUS, cognomento Arideus, frater Alexandri Magni, cui in Regno Macedoniæ ſucceſſit (*b*).

b *A. M. 3681. Occiſus eſt A. M. 3687. ante Chr. 313. ante Ær. 317.*

III. PHILIPPUS, frater collactaneus Antiochi Epiphanis (*c*), Phrygiâ oriundus, Antiochi familiariſſimus. Prefectutâ Jeroſolymæ ab eodem Rege donatus, Judæos ab avitâ Religione removere pluribus injuriis conatus eſt (*d*), Apollonio, & Serone prælio à Juda Macchabæo fractis, Philippus ſuppetias à Ptolemæo Cœle-Syriæ Præfecto quæſivit; à quo ſtatim Gorgias & Nicanor cum valido exercitu miſſi ſunt. Aliquandiù poſt (*e*), Antiocho trans Euphratem ad colligendas pecunias ſe conferenti Philippus comitem ſe adjunxit; à quo deindè mox obituro (*f*) totius Regni adminiſtratio, unà cum Regiâ coronâ, Regiis veſtibus, & annulo, commiſſa eſt, ut ea tamdiù apud ſe haberet, donec ea reſtituendi Antiocho Epiphani ejus filio tempus adeſſet. Verùm Regni adminiſtrationem Lyſiâ invadente, cùm Eupator ætate adhuc eſſet imbecillior, Philippus viribus imparem ſe ſentiens, ne in Syriam quidem regredi auſus eſt. Igitur in Ægyptum contendens, unà ſecum corpus Epiphanis detulit, & Ptolemæum Philometorem, ut armis Lyſiam coerceret, etiam atque etiam rogavit (*g*). Altero anno, Lyſiâ bello contra Judæos gerendo occupato, Philippus Syriam ingreſſus (*h*), Antiochiam invaſit. Sed Lyſias promptè occurrens, urbem ſtatim recepit, in qua captum Philippum capite damnavit (*i*).

c *1. Macch. 6. 14. 55. & 2. Macch. 9. 29.*

d *2. Macch. 8. 8. & 5. 22. A. M. 3838. ante Chr. 162. ante Ær. 166.*

e *A. M. 3839. ante Chr. 161. ante Ær. 165.*

f *1. Macch. 6. 54.*

g *2. Macb. 9. 29. &c. A. M. 3840. ante Chr. 160. ante Ær. 164.*

h *1. Math. 6. 55. &c. A. M. 3841. ante Chr. 159. ante Ær. 163.*

i *Vide Joſeph. antiq. l. 12. c. 15.*

IV. PHILIPPUS, filius Herodis Magni ex Cleopatrâ, unâ ex ejus conjugibus, qui Salomem filiam Herodis cognomento Philippi, & Herodiadis, duxit. Porrò Herodias, fœmina eſt cæde Joannis Baptiſtæ in Evangelio notiſſima; & Salome ejus filia, Philippi uxor, ea eſt ſaltatrix, quæ ejuſdem Præcurſoris caput poſtulavit (*k*). In ſupremis Herodis tabulis, Philippus poſt Archelaum appellatus eſt, atque Tetrarcha Trachonitidis, Gaulonitidis, Batanææ, & Paneadis relictus. Cùm Archelaus Romam peteret, ut ab Auguſto paternæ hæreditatis poſſeſſionem obtineret, totius Judæe, & negotiorum adminiſtrationem Philippo commiſit (*l*). Succedente tempore, Varus Syriæ Prefectus eumdem Philippum Romam miſit, ut Archelai, atque ſuaſmet res ipſe curaret (*m*).

k *Matth. 14. 3. Marc. 6. 17. 19. 22.*

l *De Bel. l. 2.*

m *De Bel. lib. 2. c. 8.*

Poſtquam Auguſtus ſupremam Herodis voluntatem ratam habuit, Philippus Tetrarchiæ ſibi relictæ adminiſtratione ſuſceptâ, quietum pluribus annis Regnum habuit; quippe qui ſuâ conditione contentus, nihil antiquius ducebat, quàm ut populum optimè gubernaret (*n*). Ex aulâ prodeunti ſi quis fortè occurriſſet, jus ab illo poſtulans, gradum ſiſtebat, quocumque eſſet in loco, ibique ſellam, quam ſemper ad eum uſum paratam habebat, ſtatuens, utrâque litigantium parte auditâ, extemporaneam ſententiam ferebat. Idem Princeps Paneadem mœnibus cinxit, *Cæſarea Philippi* nomen indidit; Vico Bethſaidæ, patriæ S. Petri, ad lacum Geneſareth prorogato, nomen *Juliadis*, in honorem Juliæ filiæ Auguſti impoſuit. Poſt adminiſtratum 37. annis Regnum, obiit (*o*).

n *Antiq. l. 18. c. 6.*

o *Antiq. l. 18. c. 6. A. Ær. 33. Chr. 36. Tiberii 20.*

V. PHILIPPUS, alio nomine *Herodes Philippus* (*p*), filius Herodis Magni, ex alterâ Mariamne, filiâ Simonis Summi Sacerdotis. Hic Herodiadem duxit, ac filiam habuit Salomem ſaltatricem, quæ caput Joannis

p *Apud S. Marc. 6. 17. Philippus appellatur, & Matth. 14. 3. A. 23. 31. &c. Herodes.*

nis Baptiſtæ petiit. Herodias tandem, Philippo repudiato, Herodi Antipæ fratri ipſius nupſit. Vide *Herodes Antipas*, & *Herodes Philippus*.

VI. S. PHILIPPUS APOSTOLUS, oriundus Bethſaidâ, in Galilæâ, quem conjugio obligatum, filias genuiſſe quamplures Euſebius eſt author (*q*). Jeſus Chriſtus cum virum conſpicatus, ut ſibi comes adhæreret, invitavit (*); nec ille recuſavit: quin & paulò poſt, Nathanaelem nactus, Meſſiam ſe à Prophetis annunciatum deprehendiſſe in Jeſu filio Joſephi Nazareno aperuit. Nathanael mirum ſibi videri ait, ſi boni aliquid è Nazareth prodiiſſet: verùm ab altero invitatus, ambo ad Jeſum, & cum illo poſtea ad nuptias Canam Galilææ contenderunt. S. Clemens Alexandrinus (*r*), tanquam vulgari famâ certum tradit, hunc virum, cùm à Jeſu comes accerſeretur, illud ab Evangeliſta relatum rogaſſe (*s*): *Permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum;* cui Dominus, *Sinite*, ait, *mortuos ſepelire mortuos ſuos*. Quæ ſanè Jeſu Chriſti verba ad Apoſtolum quemdam dicta fuiſſe, etiam Tertullianus teſtatur (*t*). Verùm neque apud Evangeliſtam Philippi nomen eâ occaſione uſpiam apparet; ac mirari ſubit, cur S. Joannes vocationem ejuſdem Apoſtoli ſedulò deſcribens, eam rem præteriiſſet.

Accitum illum à Jeſu ſub initium prædicationis illius, & poſt annum circiter ad Apoſtoli dignitatem evectum fuiſſe conſtat (*u*). Cùm Jeſus turbæ 5000. virorum prandium parare ſtatuiſſet (*x*), Philippi animum tentaturus, quæſivit ab illo, undenam tantum panis comparari potuiſſet, quod tantæ turbæ ſufficeret. Reſpondit Philippus 200. denariorum ſummam imparem futuram. Quidam ex Ethnicis Jeſum intueri cupientes, Philippum adivere: ille autem unà cum Andrea, cui eorum deſiderium communicaverat, rem ad Jeſum detulit (*y*). In ultimâ Cœnâ idem Apoſtolus Jeſum rogavit, ut votis omnium explendis, Patrem ſuum videndi omnibus liberam poteſtatem faceret (*z*); cui Jeſus, Qui, ait, Filium, intuetur, perinde eſt ac ſi Patrem aſpiciat. Hæc de S. Philippo in Evangelio.

S. Clemens Alexandrinus [*a*] ſcribit, hunc Apoſtolum filias ſuas aliquas conjugio collocaſſe: Theodoretus (*b*) in utrâque Phrygiâ fidem annunciaſſe; Euſebius (*c*) Hierapoli in Phrygiâ Pacatianâ ſepulturæ fuiſſe mandatum. Polycrates Epiſcopus Epheſinus teſtatur (*d*), SS. Philippum, & Joannem Paſcha celebraſſe die 14. Lunæ. Idem Epiſcopus narrare videtur, Papiam ex relatione filiarum ejuſdem Apoſtoli audiviſſe, S. Philippi tempore, defunctum ad vitam fuiſſe revocatum. Obiit 87. annorum ætate grandævus ſub Domitiano, ſive Trajano, ſi pſeudo-hiſtoriis de ejus geſtis aliqua fides habeatur. Acta quædam à Gelaſio Pontifice rejecta, & Evangelium, quo Gnoſtici utebantur (*e*), ejuſdem Apoſtoli nomine falsò inſcripta erant (*f*).

Duas ejuſdem viri filias perpetuam virginitatem coluiſſe (è quibus Papias prodigium defuncti ad vitam revocati audiverat)

q *Hiſt. Eccl. l.3. c.31.*
* *Jo.1.43. &c.*
r *Strom. l. 3.*
s *Matth.8.21. 22.*
t *Tertull. de Bapt. c.12.*
u *Luc. 6. 13. Matth. 10. 2.*
A. Ær.30.
x *Jo.6. 5. &c.*
y *Jo.12.20.22. paulò ante paſſionem.*
z *Jo. 14. 8.10.*
a *Strom. l.3.*
b *Theodoret. in Pſal.116.*
c *Euſeb. hiſt. Eccl. l.3. c.31.*
d *Apud Euſeb. hiſt. Eccl. l.5. c.24.*
e *Epiph. hæreſ. 26. c.13.*
f *Vide Bolland. ad 1. Maji.*

ambas unà cum patre Hierapoli, ſepulturæ mandatas Polycrates Epiſcopus Epheſinus teſtatur (*g*). Prodigium illud eiſdem fœminis tribuendum autumat Sozomenus (*h*). De alterâ filiâ ejuſdem Apoſtoli, fœminâ ſanctiſſimâ, cujus ſepulchrum Epheſi viſebatur, apud eundem mentio incidit (*i*). Hæc fortaſſe conjugio copulata erat, & probabiliter ea eſt, quam Græci S. Hermionem appellantes, atque filiam S. Philippi, & Epheſi ſepultam teſtantes, venerantur (*k*).

VII. S. PHILIPPUS, inter ſeptem Diaconos ab Apoſtolis poſt Aſcenſionem Chriſti ſelectos, ordine ſecundus (*l*). Cæſaream Palæſtinæ patriam habuiſſe ferunt, (*m*), ubi ejus filiæ verſabantur (*n*). Poſt martyrium S. Stephani, Fideles omnes, exceptis Apoſtolis, relictâ Jeroſolymâ, in diverſa abierunt; inter quos S. Philippus Sebaſtem, ſivè Samariam contendit (*o*); ubi pluribus editis prodigiis, pluribuſque ad fidem converſis inclaruit. Baptiſmum ille quidem conſerebat, ſed cùm Diaconus eſſet, à Sacramento Confirmationis diſtribuendo abſtinebat. Hinc ad Apoſtolos miſit, nuncians, Samariam quidem verbum Dei recepiſſe; venirent proinde, & Sacerdotalium manuum impoſitione Sanctum Spiritum in Fideles inducerent. Inter cæteros, qui Baptiſmo initiati ſunt, Simon Magus etiam à S. Philippo ſalutari Lavacro ablutus eſt; ſed à S. Petro impetrare non potuit, ut impoſitione manûs Apoſtolicæ Spiritum obtineret: quin & oblato pretio emere ſibi hanc poteſtatem Spiritum S. conferendi conatus, à S. Petro audaciam execrante, rejectus eſt.

Cùm adhuc S. Philippus, uti credimus, Samariæ verſaretur, ab Angelo ad plagam meridionalem ejuſdem regionis miſſus eſt, per viam à Gazâ deſertâ Jeroſolymam ducentem (geminæ enim ſunt Gazæ, vetus, & nova; quarum illa tum temporis deſerta erat, atque ad viam Ægypti ſita). Eò igitur Philippus ſe conferens, Æthiopem quemdam nactus eſt, Eunuchum Candacis Reginæ Æthiopum, & Præfectum Regii Ærarii, qui poſt impenſum vero Deo Jeroſolymis cultum, ad propria curru vectus remeabat. Tunc Philippus ſecreto S. Spiritûs impulſu incitatus, propiùs ad currum accedens, audienſque hominem Prophetiam Iſaiæ legentem, interrogavit, an ea, quæ legebat, aſſequeretur. Reſpondit ille, ſe imparem eſſe Oraculis illis abſque interprete: quare Philippum rogavit, ut unà ſecum in curru aſſideret.

Occurrebat fortè legenti illud: *Tamquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus coram tondente ſe ſine voce, ſic non aperuit os ſuum*. Eunuchus Philippum interrogavit, num de ſe Propheta, an de altero quopiam loqueretur? Philippus ex his orſus, Jeſum Chriſtum annunciavit; & cùm inter eundum ad quendam fontem perveniſſent, Eunuchus quæſivit, an baptiſmo initiari poſſet? Interroganti Philippo, utrùm crederet, Jeſum eſſe Filium Dei, affirmavit alter: quare conſiſtente curru, ambo deſcendentes, alter alterius ope ablutus eſt (*p*). Poſt hæc, ex aquâ ambobus egreſſis, S. Spiritus Philippum rapuit, qui ſtatim ab Eunuchi ocu-

lis

g *Apud Euſeb Hiſt. Eccl. l.3. c.31.*
h *Sozom. l.7. c.27.*
i *Apud Euſeb. l.3. c.31.*
k *Vide Valeſ. Not. ad Euſeb.*
l *Act.6. 5.*
m *Iſid. Peluſ. l.1.*
n *Act.21. 8.9.*
o *Act.8.1. &c.*
p *Vetera quædam Mſſ. Græca, & Patres aliqui in eo loco legunt, S. Spiritum ſuper Eunuchum baptiſmo ablutum deſcendiſſe. Vide Mill. var. lect. N. T.*

lis evanuit. Philippus proinde ſubitò Azotum tranſlatus eſt, & munere Evangelicæ prædicationis reſumpto, fidem per omnes urbes, quibus occurrebat, ſpatio triginta leucarum, annuncians, Cæſaream Palęſtinæ pervênit.

Eunuchus iſte primus Æthiopum Apoſtolus creditur (*q*); eumque Abyſſini fidei ſuæ authorem agnoſcunt. Nec deſunt, qui Apoſtolum illum conſtituant Arabiæ Felicis, & Taprobanæ (*r*); quippè qui Reginam Candacem in Arabia Felici regnaſſe autumant. Vulgò tamen creditur, hæc Regina, cui Eunuchus parebat, in Peninſula Meroe ad meridiem Ægypti ditionem obtinuiſſe; ibi enim fœminas regnaſſe conſtat, è quibus nonnullæ Candaces appellabantur (*s*). Hujus S. Eunuchi memoria die 27. Auguſti à Græcis recolitur (*t*).

q *Hieron. in Iſai.* 53. 7. & *Epiſt.* 103. *Vide Iren. l.* 3. *c.* 12. *Euſeb. l.* 2. *c.* 1. *Fromond. in Acta.*
r *Sophr. c.* 14. *Vide Baron. in Martyrol. Roman.* 6. *Junii*
s *Vide Strab. l.* 17. *Plin. l.* 6. *c.* 29.
t *Caniſ. t.* 2.

Ut ad S. Philippum regrediamur, nihil de illo exinde, nempè ab anno 33. Æræ, in S. Scriptura occurrit. Relictâ Palęſtinâ, Trallienſem Eccleſiam in Aſia ſundaſſe, atque rexiſſe, ibique poſt plura edita prodigia in pace occubuiſſe, Græcorum recentiorum fide perhibetur (*u*). Apud Latinos, Uſuardum nempè, & Adonem (*x*), Cæſareæ obiiſſe, ibique trium filiarum ipſius unà cum patre corpora condita ſuiſſe feruntur. Quarta filia, quæ Epheſi obierit, apud Adonem legitur (*y*): ſed banc cum S. Hermione, filiâ S. Philippi Apoſtoli, illum confudiſſe conſtat. Eaſdem utriuſque Philippi filias non ſatis diſtinxiſſe Cajus vetus Eccleſiæ Romanæ Sacerdos videtur, cùm quatuor filias Philippi Diaconi Hierapoli in Phrygiâ verſantes commemoret (*z*). S. Paula Cæſaream veniens (*a*), ædes S. Philippi, ipſiuſque filiarum inviſit. Feſtum S. Philippi Diaconi apud Græcos die 11. Octobris, apud Latinos die 6. Junii recolitur.

u *Menaa* 11. *Octob.*
x *Uſuard. Ado, ad* 6. *Junii.*
y *Ado, & Martyr. Rom.* 6. *Jun.*
z *Apud Euſeb. Hiſt. Eccl. l.* 3. *c.* 31.
a *Hieron. Ep.* 27. *A.Ch.* 386.

PHILIPPI, urbs Macedoniæ, Romanorum Colonia, quò S. Paulus prædicationis gratiâ veniens (*c*), inter cæteros, Lydiam purpurariam fidei myſteriis initiavit. Puellam quamdam ancillam oracula, ope cujuſdam ſibi familiariſſimi Dæmonis, magno beri ejuſdem fœminę lucro, fundentem, pulſo Dæmone ad ſilentium adegit. Ea res ſeditionem in illum totius urbis, hero ejuſdem puellæ inſtigante, concitavit: quare comprehenſus, juſſu Magiſtratuum Paulus flagris cæſus, tandem in cuſtodiam traditus eſt. Sed manè alterius diei eundem civem ſe Romanum prodentem, factum excuſantes dimiſerunt.

c *Act.* 16. 12. & *c. A. Ær.* 52.

PHILIPPENSES, accepti à Deo per Apoſtolum fidei beneficii memores ſemper fuerunt. Paulo enim ſemper præſto erant (*d*); cùm ad illum in Achajam eleemoſynas tranſmittentes, tùm Epaphroditum ſuæ Eccleſiæ Epiſcopum ejus miniſteriis, cùm Romæ in carcere detineretur, deſtinantes (*e*). Cùm Epaphroditus in morbum Romæ incidiſſet, S. Paulus, ut Philippenſes à ſollicitudine pro illo liberaret, vix convaleſcentem remiſit, adjectâ Epiſtolâ ſuâ ad eoſdem Philippenſes, in qua eorum liberalitatem debitis laudibus proſequitur, tum & gratias refert pro eo, quod erga ſe ſtudium, curamque fovebant. Vide *S. Paulus.*

d *Philipp.* 4. 16.
e *Philipp.* 1. 12. 13. *An. Ch.* 61.

PHILISTHIIM, *Philiſthini*, populi Palæſtinæ, ex Inſula Caphtor derivati (*f*): quare è Caphtorim originem trahunt, illi verò è Chaſluim, filiis Mizraim, ut ex Moyſe conſtat (*g*). Hinc Philiſthæos generis ſui authorem Mizraim Ægyptiorum patrem habuiſſe conſtat. Porrò ex Moyſe ſcimus (*h*), Caphtorim filios Caphtor, pulſis Hevæis, totum tractum ab Hazerim uſque Gazam tenentibus, in eâdem regione ſedem fixiſſe. Nonniſi igitur poſt Hevæos, ſive Chananæos Philiſthiim Palæſtinam, (quam poſtea regionem diutiſſimè tenuerunt) occupaſſe oportet; quamvis certus hujus expeditionis annus definiri non poſſit. Illud tamen conſtat, eos populos diutiùs antè Abrahæ adventum (*i*), illam regionem frequentaſſe. Nos v. *Caphtor*, ſivè *Caphtorim* probavimus, nomen illud de *Inſula Creta* intelligendum.

f *Amos.* 9. 7. *Jerem.* 47. 4.
g *Gen.* 10. 13. 14.
h *Deut.* 2. 23.
i *In Palęſtinā venit Abrahām Ann. M.* 2083. *ante Ch.* 1917. *ante Ær.* 1921.

Nomen *Philiſthiim* Hebræum non eſt, quod proinde Septuaginta *Allophyli* reddere conſueverunt. *Pheletim* & *Cerethim* Philiſthæos fuiſſe conſtat, quos Septuaginta interdum reddunt *Cerethim* (*k*), interdum *Cretenſes*. Vide *Pheletim*, & *Cerethim*. Populi *Caſluim*, ſive *Caſluchim*, è quibus Caphtorim derivati, primò Pentapolim Cyrenaicam, juxta Paraphraſtem Jonatham, ſivè regionem Pentaſchenitem in Ægypto inferiori, juxtà Paraphraſtem Hieroſolymitanum, incoluerunt. In Marmaricâ occurrit in Ptolemæo urbs *Axilis*, ſivè *Azylis*; & in Lybia ad Ægyptum, *Sugilie*, ſivè *Sutylis*, quæ ſanè nomina Caſluim affinia videntur. Hæc enim regio Ægypto, ubi cæteri filii Mizraim verſabantur, proxima eſt, atque Inſulam Cretæ è regione poſitam habet. Strabo (*l*) portum Cyrenes, & Cretæ (quem ille appellat *Crion metôpon*, nempè frontem arietis) ſpatio 2000. ſtadiorum diſterminat. Inter hæc duo loca negotiationis commercium inſtitutum fuiſſe Strabo, & Plinius teſtantur. Populi igitur Caſluim probabiliter Colonias è Cyrenaica ad Inſulam miſerunt, quæ poſtea ad oras uſque Palęſtinæ prorogatæ ſunt. Porrò hoc ſyſtema omnium, quæ huc uſque excogitata ſint, probabiliſſimum videtur.

k *Vide Ezech.* 25. 16. *Sophon.* 2. 5. 6.
l *Strab. l.* 17.

Neque harum gentium, *Cretenſium* nempè, & *Cerethim*, nomina tantummodò conſona, ſed & mores, arma, Numina, inſtituta affinia videntur, ut in Diſſertatione de Origine, & Numinibus Philiſthæorum (*m*) latè deduximus.

m *Ante Comment. in* 1. *Reg.*

Jam ab ætate Abrahami Philiſthæos in Palæſtinâ potentiſſimos fuiſſe, neque ſuis Regibus, atque urbibus florentiſſimis deſtitutos conſtat. Inter gentes anathemati devotas, quarum regiones Deus Hebræis traditurus erat, non recenſentur; quippè qui à genere maledicto Chanaan alieni eſſent. Eorum tamen regio eodem ac cæterarum Gentium fato, armis Joſue Dei juſſu ſubacta eſt (*n*), quòd gens illa ſedes populo Dei attributas occuparet (*o*). Quamquam diù Philiſthæi ſub jugo non manſerunt, cùm Judicum, Saulis, & Davidis ætate ſuos haberent *Suzenim*, Reges nempè, ſive Satrapas; eorumque Regnum in quinque Satrapias diſtributum eſſet; ac tan-

n *Exod.* 15. 45. 46. 47.
o *Joſue* 13. 2. 3.

dem Judæos oppreſſiſſent variis bellis, ſub Heli, Samuele, & Saule (p). Quamvis autem in ordinem aliquando, ut à Tamgar, Samſone, Samuele, Saule, redacti fuiſſent, non tamen adeò, ut proſtrarentur; ſiquidem nonniſi ſub Davide Iſraëlitarum ſervitutem primò ſubierunt (q).

Indè uſque ad Joram filium Joſaphat nihil ab illis innovatum (r). Sub eo Rege Juda (Regibus enim Juda parebant) deſciſcentes, vi armorum ab illo iterum ſubacti fuiſſe videntur. Iterum namque jugum excuſſiſſe illos ſub Ozia conſtat; quamquam brevì in officio ſe continere armis ejuſdem Principis coacti fuere (s). Sub Achaz afflictum malis Regnum Philiſthæi illatis armis vaſtarunt (t): quam injuriam Ezechias, filius & ſucceſſor Achaz, novâ ſervitute iis populis oppreſſis, ultus eſt (u). Tandem Regno Juda labente, in priſtinam libertatem ſeſe aſſeruerunt; quin & Iſraelitas variis afflixiſſe malis, in ſcelera populi ſui armis Philiſthæorum Deo animadvertente, ex minis Prophetarum Iſaiæ, Amos, Sophoniæ, Jeremiæ, Ezechielis intelligimus.

Aſſaradon, qui poſt Sennacherib regnavit, Azothum per Thaſthan Ducem copiarum ſuarum expugnavit (x). Eamdem urbem ſpatio 29. annorum obſeſſam (longiſſima eſt omnium, quæ huc uſque innotuerint, obſidio) Pſammetichus Rex Ægypti, tandem ſubegit, authore Herodoto (y). Perſeverante Tyri obſidione (z), Nabuchodonoſor diviſis copiis, earum partem reducendis ſub jugum Ammonitis, Moabitis, Ægyptiis, aliiſque populis Judææ finitimis adhibuit (a). Quam procellam unà cum cæteris Syriæ, Phœniciæ, & Paleſtinæ gentibus, etiam Philiſthæos involviſſe, veriſimillimum eſt. Inde ad Perſas ejuſdem populi dominium tranſlatum; ex quibus ad Alexandrum Magnum, qui urbem Gazæ, ſolam inter urbes Phœniciæ ſibi reſiſtere auſam, ſubvertit (b). Poſt Antiochi Epiphanis perſequutionem, Aſſamonæi eorum ditionem, captis ſingillatim urbibus, paulatim abrodentes, tandem conceſſâ per Tryphonem Syriæ adminiſtratorem Jonathæ Aſſamonæo totius oræ mediterraneæ à Tyro uſque ad Ægyptum præfecturâ (c), in totam eorum ditionem imperium propagarunt. Ex Philiſthæis, qui parvam ejuſdem Regionis portionem occupabant, Palæſtinæ nomen inditum eſt.

PHILOLOGUS, vir, quem S. Paulus ſuo nomine ſalutatum voluit (d); cætera ignotus. Epiſcopatum Synopis in Ponto geſſiſſe Græci ad diem 4. Novembris, ejus Feſto ſacrum, teſtantur. Conjugem habuiſſe Juliam, de qua Apoſtolus ibidem, Origenes autumavit. Sunt tamen, qui ambigant, an nomen illud Julias viri ſit, an fœminæ.

PHILOMETOR, Ptolemæi VI. Ægypti Regis cognomen. Vide *Ptolemaus*.

PHILO, clariſſimus Judæorum ſcriptor, patriâ Alexandrinus, è Sacerdotali genere, & pater Alexandri Lyſimachi, Alabarchæ, ſive Principis Judæorum, qui frequentes Alexandriæ morabantur. Virum clariſſimum Joſephus appellat (e), quem ſanè clariſſimum fecit eloquentiæ, atque

p *Spatio circiter 120. annorum, ab A. M. 2848. uſque ad 2960.*
q 2. *Reg.* 5. 17. & 8. 1. *&c.*
r *Spatio circiter 246. annorū, à 2960. quo primùm à Davide ſubacti ſunt, uſque ad 3116. quo à Joram deſcivrrunt* 2. *Par.* 21. 16.
s 2. *Par.* 26. 6. 7. *Ozias Regnum inivit an.* 3194.
t 2. *Par.* 28. 18.
u *Reg.* 18. 8.
x *Iſa.* 20. 1.
y *Herodot. lib.* 2. *c.* 157.
z *Qua annis* 13. *duravit.*
a *Antiq. l.* 10. *c.* 11.
b *Strab. l.* 16. *Arrian. l.* 2. *de exped. Alex.*
c 1. *Macch.* 9. 59.
d *Rom.* 16. 1.
e *Antiq. l.* 18. *c.* 10.

Philoſophiæ Platonicæ fama; undè vulgatum illud apud Alexandrinos: *Aut Philo platonizat, aut Plato philonizat* (f): neque alio appellabatur cognomine apud doctos, quàm Platonis Judæi, ſivè alterius Platonis (g). Ætate grandævus, legatione functus eſt Romæ pro Judæis Alexandrinis, jus ejuſdem civitatis genti ſuæ coram Imperatore Cajo aſſerturus. Cùm igitur reducem Cajum è Galliis expectaſſet, ſupplicem illi libellum Legati porrexerunt; quos Imperator præter ſpem comiter, & amiciſſimè excepit (h).

Aliquandiù poſt, in rurali domo Imperator Legatos iterum audivit, quibus gentis eorum audaciam objecit, quòd uni ex univerſo Orbe Divinos honores ſibi denegarent, ac deindè blaſphemias dictu horrendas evomuit. Adjecit, ſcire ſe quidem oblata ab illis pro incolumitate ſuâ ſacrificia; ſed alteri, non ſibi. Indè compoſitâ ad gravitatem voce quæſivit, cur à ſuillâ carne ſe abſtinerent, ac tandem quo jure civitate ſe donatos eſſe contenderent. Hæc identidem, & inter eundum ſciſcitabatur, ne datâ quidem Judæis reſpondendi facultate. Deindè re infectâ, illos dimiſit, illud dictitans, videri ſibi eas gentes minùs impias, quàm infelices, & ſtultas; quæ Divinos ſibi honores exhibere recuſarent.

Philo pluribus ſcriptis claruit, quorum plerique ſuperſunt, & ab eruditis ſummo in pretio habentur. Ex illo morem inductum exponendi Scripturas allegorico ſenſu Photius autumavit (i); nec ſanè alteram methodum, quàm quæ apud Philonem, plures ex Patribus, ac potiſſimùm S. Clemens Alexandrinus, & Origenes ſecuti ſunt. Fatendum tamen, morem illum diù ante Philonem obtinuiſſe, uti ex Libro Sapientiæ (k), & Eccleſiaſtico intelligimus. Tradit Joſephus, hunc virum opus excogitaſſe, in quo ea, quæ Moyſes ſub Allegoriis addiderat, explicarentur (m). Tandem hoc explicandi Scripturas genere S. Paulus frequenter uſus eſt; quo ſanè argumento ſatis conſtat, Judæis ante Philonem Allegoricam explicationem non infrequentem fuiſſe. Vide *Allegoria*.

Plures ex antiquis autumarunt, deſcriptos primorum Fidelium Alexandrinorum mores à Philone in Libro *De Vita Contemplativa*, ubi de Therapeutis loquitur. De hoc argumento aliquibus annis diſceptatum eſt in utramque partem, Montfaucon, pro opinione affirmante; Baſnagio, Du Pin N. Divionenſi Præſide negantem propugnantibus, quos adi. Philonem familiarem fuiſſe ferunt (n) S. Petri, quo tempore ſub Claudio ambo Romæ verſabantur. Quin & fidei nomen dediſſe illum Photius (o) teſtatur, quamquam poſtea facti pœnitens à propoſito diſceſſit, Photius nullo Antiquorum ſuffragante teſtatur. Obitûs ejus certum tempus latet.

PHILOPATOR, Ptolemæi IV. Regis Ægypti cognomentum. Vide *Ptolemaus*.

PHINEES, ſivè ut Judæi pronunciant, *Pinchas*, filius Eleazari, & nepos Aaronis, inter Summos Sacerdotes Judæorum tertius. In Scriptura ob id laudatur, quòd eo, quo

te

f *Hieron. de Viris Illuſtribus c.* 11. *Phot. Cod.* 105.
g *Hieron. Epiſt.* 84.
Circa annum Ær. 40.
h *Philo Legat. ad Cajum.*
i *Phot. Cod.* 105.
k *Sap.* 18. 22. *collatus cum Philone l.* 3. *de vita Moſ.*
m *Joſeph. Proœm. in Antiq. ad finem.*
n *Euſeb. Hiſt. Eccl. l.* 2. *Hieron. de Viris Illuſtribus c.* 11.
o *Phot. Cod.* 105.
Ab A. 2571. *uſque ad* 2590. *ante Ch.* 1410. *ante Ær.* 1414.

ſenebatur, Divinæ legis ſtudio, Dei gloriam ultus fuerit. Cùm enim mulieres Madianitides in caſtra Iſraelitarum veniſſent, ut eos in Idololatriam, & fornicationem inducerent; Zambri quidam palàm ad Madianitidem, nomine Cozbi, ingredi auſus eſt. Quare Phinees ſtricto enſe, in lupanar coram omnibus ingreſſus, utroſque in verendis uno ictu transfodit: quo uno viri geſto plaga, ſivè morbus à Deo in ultionem ſceleris jam in populum immiſſus ceſſavit (p).

p *Num.* 25. 7. *&c. &* 26. 1. *Pſal.* 105. 29. *A. M.* 2553. *ante Ch.* 1447. *ante Ær.* 1451.

Tunc Deus Moyſem allocutus, ſignificavit, ob unum illius viri facinus ſe ab exterminando populo deſtitiſſe. Quare ſuo nomine illi denunciandum præcepit, Sacerdotii dignitatem ipſi, poſteriſque in perpetuum fore aſſerendam. Quod tamen Dei fœdus cum Phinees, eâ tantùm conditione ratum firmumque futurum videtur, ſi ejus poſteri in obſequio manſiſſent (q); ſcimus enim Sacerdotium tandem ex familia Eleazari, & Phinees in poſteros Ithamari tranſlatum; ac deindè poſt evolutos 150. annos circiter iterum familiæ Eleazari reſtitutum.

q *Ita Dion. Carth. Tirin. & alii.*

Porrò de tranſlatione Sacerdotii ex una in alteram familiam, hæc memoriæ prodita ſunt. Ab Aarone uſque ad Heli, ſpatio circiter 335. annorum, poſteri Phinees regnarunt (r). Indè ad Ithamari familiam tranſlata dignitas, ignotum tamen qua ratione, & causâ. Tandem familia Eleazari ſub Saule emerſit; cùm enim Achimelech, aliique Sacerdotes Nobe, juſſu ejuſdem Regis neci traditi fuiſſent, Sadoc è genere Phinees, ab eodem ſubſtitutus eſt. Eodem tempore Abiathar, è familia Heli, Summi Sacerdotis munere apud Davidem fungebatur: hinc poſt obitum, Saulis, utrique, Sadoc nempè, & Abiatharo, ſua dignitas à Davide ſervata eſt. Verùm ejuſdem Regis ætate labente, cùm Abiathar partibus Adoniæ contra Salomonem faviſſet, à Regio favore excidit. Quare omnia dignitatis munera in unum Sadocum collata ſunt. Poſt Sadocum, ejus familia uſque poſt captivitatem Babylonicam, quin & ad everſionem Templi regnavit, ſpatio nempè 1084. annorum, quot ab obtentâ dignitate per Sadoc, excluſo Abiatharo, excurrerunt (s).

r *Aaron electus Pontifex. A. M.* 2513. *Heli Pontifex & Judex an.* 2848.

s *Sadoc ſolus regnavit, excluſo Abiatharo A.M.* 2989. *Templū everſum eſt. A.M.* 4073. *Ær.* 70.

Aliud etiam monumentum ſui in Legem ſtudii Phinees edidiſſe traditur. Cùm enim Iſraelitæ transjordanici ad ripam fluminis acervum quemdam erexiſſent, Judæi cisjordanici, veriti, ne illi Deum, Legemque deſerere cogitaſſent, ipſum Phinees, alioſque Optimates miſerunt, ut ab illis rationem ejus rei exquirerent. Venientes igitur illi audierunt, monumentum illud in memoriam ſui cum illis fœderis, uniuſque inter utroſque populos originis excitatum eſſe: quare Phinees factum vehementer probans, intellexiſſe ſe dixit, immunes eos eſſe ab omni criminis ſuſpicione; ex quo certiſſimum capiebat argumentum Divinæ in populum propenſionis.

Hunc Virum Jeſus filius Sirach ſuo elogio proſequitur (t): *Phinees*, ait, *filius Eleazari, tertius in gloria eſt* (nempè in

t *Eccl.* 45. 28.

Summo Sacerdotio gerendo) *imitando eum* (Aaronem) *timore Domini, & ſtare in reverentiâ gentis* (in communi Iſraelitarum lapſu fidelis), *in bonitate, & alacritate animæ ſuæ placuit Deo pro Iſrael* (Deum Iſraeli conciliavit). *Ideo ſtatuit illi teſtamentum pacis, Principem ſanctorum, & gentis ſuæ, ut ſit illi, & ſemini ejus Sacerdotii dignitas in æternum.* Adjicit, fœdus illud à Deo cum Phinees initum, non abſimile fuiſſe fœderi, quod Deus cum Davide ſtatuerat: ex illo autem jus datum eſſe Phinees, ut inſtrueret populos, judicaret, ac tandem gloriam ſuam ad futura ſęcula propagaret.

Certus obitûs illius annus ignoratur; ſed cùm poſt obitum Joſue vixerit, & ante primam captivitatem ſub *Chuſan-Raſathaim*, quo tempore ſinguli ſine Principe ſuâ ſponte regebantur (u), ideò circa A. M. 2590. ante Chr. 1410. ante Ær. 1414. diem clauſiſſe cenſetur. Sub eo Pontifice contigit hiſtoria Michæ, & virorum è Tribu Dan, qui urbem Lais occuparunt, necnon uxoris Levitæ in montibus Ephraim violatæ (x). Huic ſuffectus eſt *Abiezer*, ſivè *Abiſue*.

u *Judic.* 17. 6. *&* 18. 1. *&* 21. 24.

x *Judic.* 20. 28.

Vitam illum diutiſſimè produxiſſe Rabbini comminiſcuntur, nempe, juxta aliquos, uſque ad Heli, ſivè etiam ad Samſonem, juxta alios. Sunt inter illos (y), qui eundem credant cum Heli, ſeu potiùs cum Elia (z); quod ejus ætatem non modicè prorogaret. Vir Dei, qui Summum Sacerdotem Heli Divino juſſu conveniens, nimiam ipſius in filios indulgentiam reprehendit, alter non erat à Phinees, ſi Authori Traditionum Hebraicarum in Libros Regum deferamus (a). Non deſunt etiam, qui Davidis, & Eliæ ætatem illum attigiſſe autument (b); quamquam probabiliùs illud tantummodò intellexiſſe videntur, Prophetam Eliam eo fuiſſe zelo, ut ipſum Phinees referret; uti Joannes Baptiſta venturus in ſpiritu & zelo Eliæ ab Angelo prænunciatus fuit (c). Apud Judæos receptum eſt, piorum animas genere quodam metempſycoſis donatas eſſe (d).

y *Chronic. Euſeb. ad A. M.* 860.

z *Vide Origen. t.* 7. *in Jo.*

a *Auth. Tradit. Hebraic. in* 1. *Reg.* 2.

b *Vide Rabbin. apud Morin. exercit. Bibl. l.* 2. *exer.* 5. *c.* 3.

c *Luc.* 1. 17. *Vide etiam Matth.* 11. 4. *&* 17. 11. 12. *Marc.* 9. 13.

d *Vide Interpp. in Matth.* 16. 14. *Ligtfoot. Harmon. p.* 2. *ad Jo.* 1. 20. 21.

PHINEES, filius Heli Summi Sacerdotis, & frater *Ophni*. Vide *Heli*, & *Ophni*.

PHISCON, ſeu potiùs *Phyſcon*, alio nomine Ptolemæus *Evergetes* VII. Rex Ægypti. Vide *Ptolemæus*.

PHISON, amnis inter quatuor Paradiſum voluptatis irrigantes, quem *Phaſim* fluvium Colchidis celeberrimum autumamus. Regionem Hevilat aquis auro divitibus decurriſſe Moyſes teſtatur (e). Porrò amnis iſte è montibus Armeniæ defluens, in Pontum Euxinum oſtio dimidiâ leucâ amplo, atque alveo 60. brachiis alto devolvitur. Nullus fortaſſe amnis pluribus Mæandris verſatur; quippe qui obvios in decurſu montes declinet. Hinc Plinii ætate 150. pontes ferebat (f); neque aliò ſpectare videtur illud Moyſis: *Circuit omnem terram Hevilat*: nempè, uti credimus, Colchidem. Aurum ejuſdem regionis, & Colchidis divitiæ totâ Antiquitate celebrantur. Ejuſdem, ſive finitimarum regionum torrentes, & amnes (non enim novimus veteres Colchidis limites) auri paleas vehebant, Strabone authore;

e *Gen.* 2. 11. 12.

f *Plin. lib.* 6. *c.* 4.

Digitized by Google

quibus colligendis, ait (*g*), incolæ arietum vellera in defluentem injiciebant; machinis etiam ad eam rem utebantur ligneis, veluti alveolis perforatis. Aurum *Phaz*, *Uphaz*, ſivè *Ophaz*, de quo interdum Scriptura (*h*), idem credimus cum auro Phiſon, ſive Phaſidis (*i*). Sunt qui Phiſon de Gange dictum arbitrentur: ſed ille nimis diſtat ab Euphrate, & Tigri, quos unà cum Phiſon & Gehon è Paradiſo fluere Moyſis teſtimonio conſtat.

g *Strabo lib.* 11.

h *Cant.* 5. 11. *Jerem.* 10. 9. *Dan.* 10. 5.

i *Vide Noſt. Comment. in Gen.* 2. 11. 12.

PHITOM, una ex urbibus, cujus ædificationi Hebræi in captivitate Ægypti à Pharaone addicti fuerunt (*k*). Quo nomine deſignatam credimus urbem *Pathumen*, ſitam, Herodoto authore (*l*), juxta canalem, à Regibus Necho, & Dario ductum, quò è Mari Rubro in Nilum, & hinc in Mediterraneum pervia fieret navigatio. Apud veteres Geographos (*m*) occurrit etiam Nili ramus, dictus *Pathmoticus*, *Phatmicus*, *Phatnicus*, ſivè *Phatniticus*. Urbes *Phitom*, & *Rameſſe* ſitas tradit Brocardus (*n*) quinque leucis ſuprà Nili divortium, ultra eumdem amnem: qua in re non Veterum fidem, ſed incertam ſuæ ætatis apud Ægyptios traditionem ſequutus eſt. Marshamus autumat, urbem *Phitom* eamdem eſſe cum *Peluſio*, ſivè *Damiatâ*.

k *Exod.* 1. 11.

l *Herodot. l.* 2.

m *Strab. Plin. Ptolem.*

n *Deſcript. Terra Sanctæ*

I. PHLEGON, de quo S. Paulus (*o*), Epiſcopus Marathonis in Attica, ſi Græcorum fidei deferamus. Ejus Feſtum à Græcis & Latinis die 8. Aprilis celebratur. Cætera ejus viri latent.

o *Rom.* 16. 14.

II. PHLEGON, Adriani Libertus, qui Hiſtoriam per Olympiades digeſſit uſque ad annum Chr. 140. circiter, Ad annum quartum Olympiadis 212. qui exit circa dimidium anni 33. Æræ, Eclypſim quamdam ſolis notavit, omnium uſque ad eam ætatem maximam, ut pleno meridie ſydera in Cœlo conſpicerentur (*p*): quam deinde ingens terræmotus conſecutus, Bithyniam concuſſit. Porrò hanc Eclypſim tenebras illas ſignificare, quæ in obitu Chriſti totam terræ faciem oppreſſerunt, plures Critici autumant, Hæc in cauſa fuerunt, cur nomen Phlegontis in noſtro opere reponeremus.

p *Euſeb. Chronic. & Hieron. Chron. & Chron. Alex.*

PHOEBE, Diaconiſſa, quæ Cenchris, portu Corinthi, verſabatur, S. Paulo probatiſſima. Purat Theodoretus, in ædibus ejuſdem fœminæ ſubſtitiſſe Apoſtolum, quamdiu Corinthi, & in ejus viciniâ moratus eſt (*q*). Epiſtolam ejuſdem Apoſtoli ad Romanos datam, in qua eadem fœmina etiam atque etiam commendatur, ipſa eadem detuliſſe creditur: de illâ autem hæc Apoſtolus (*r*): *Commendo autem vobis Phoeben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris, ut eam ſuſcipiatis in Domino digni ſanctus, & aſſiſtatis ei in quocumque negotio veſtri indiguerit, etenim ipſa quoque adſtitit multis, & mihi ipſi.* Sunt inter Scriptores noſtræ ætatis, qui nullo Veterum ſuffragante, Phœben uxorem fuiſſe S. Pauli crediderunt (*s*). Munus ejuſdem fœminæ ipſius ſexui, & conditioni reſpondiſſe veriſimillimè creditur, nempe viſere & edocere Chriſtianas mulieres, miniſtrare eleemoſynas, ac tandem ægrotis ſolatio eſſe, & adjumento. Feſtum ipſius ad diem 3. Septembris in Martyrologiis conſignatur.

q *Theodoret. in Ep. ad Rom.*

r *Rom.* 16. *v.* 2.

s *Vide Tolet. in Rom.* 16.

PHOENICIA, provincia Syriæ, cujus limites varii ſunt. Interdum enim à ſeptentrione ad meridiem porrecta, inter Orthoſiam, & Peluſium definitur (*t*). Interdum fines ejus ad meridiem mons Carmelus, & Ptolemais ſtatuuntur (*u*). Olim ſanè, cùm ſcilicèt Hebræi Palæſtinam occuparunt, brevibus concluſa terminis totam Philiſthæorum regionem excludebat; Philiſthæi autem totum tractum tenebant ad Mediterraneum, à monte Carmelo uſque ad ditionem Ægypti. Neque latior erat ejus tractus continentem versùs, cùm ab Iſraelitis Galilæam tenentibus cingeretur.

t *Vide Herodot. l.* 4. *c.* 39. *& l.* 7. *c.* 89. *Strabo l.* 16.

u *Hieron. ad Iſa.* 29. *& ad Amos.* 8.

Quare cùm de Phœniciâ agitur, tempora diſtinguenda ſunt. Ante ſuſceptam à Joſue in Paleſtinam expeditionem, hanc regionem tenebant Chananæi, filii Cham, in undecim familias diſtincti, quarum potiſſima Chanaan habebat authorem, virum nempè illum Sidonis authorem, & Caput eorum Populorum, qui peculiari nomine Chananæi, & à Græcis Phœnices appellati ſunt. Porrò gens iſta ſola inter omnes à jugo ſervitutis immunis fuit, non ſub Joſue tantùm, ſed etiam ſub Davide, & Salomone, cæteriſque eorum ſucceſſoribus. Verùm Regibus tandem Aſſyriæ, & Chaldæis parère coacta eſt; deindè in ditionem Perſarum, Græcorum, & Romanorum tranſiit. Hodie Othomanorum Imperio ſubjecta eſt. Quare jam 2000. ab hinc annis alienum Imperium, & leges patitur; ſiquidem Reges illi, quos interdum Aſſyrii, Chaldæi, Perſæ, & Græci regioni dederunt, ſecundam ab illis authoritatem habebant.

Potiſſimæ Phœniciæ urbes celebrantur Sidon, Tyrus, Ptolemais, Ecdippus, Sarepta, Berythus, Biblis, Tripolis, Oſthoſia, Simira, & Aradus. Nonnullæ etiam Libani urbes Phœniciis parebant. Interdum Græci Authores univerſam Judæam Phœniciæ nomine comprehendunt (*x*). In veteribus Notitiis Eccleſiaſticis diſtinguitur *Phœnicia ſupra mare*, & *Phœnicia Libani*, ad quarum primam ſpectabant Tytus, Berithus, Arce, Gegarta, Paneas, Trierii, Sidon, Biblos, Orthoſia, Aradus, Gonaiticus Saltus, Ptolemais, Tripolis, Botrys, Antaradus, & Politiana; ad alteram verò pertinebat Edeſſa, Abila, Juſtinianopolis, Gonaiticus ſaltus, Laodicea, Damaſcus, Palmyra, Salamina, Heliopolis, & Regio Jambrudarum, Magludarum, & Regio Orientalis, Sanè latior erat tum temporis Phœniciæ tractus.

x *Vide Relandum Palæſt. l.* 1. *c.* 9. *p.* 50.

PHOENICII. Phœnices olim Maris Rubri litora incoluiſſe, inde verò regionem occupaſſe ad Mediterraneum, inter Syriam, & Ægyptum, author eſt Herodotus (*y*). Quod ſanè anthoritati Moyſis congruit, eos populos derivantis à Cham patre Ægyptiorum, & circumjacentium populorum. Nomen Phœnicia in Libris Sacris Hebraicè ſcriptis nunquam occurrit; frequentèr verò in Libris Græci Originalis, utì in Macchabæis, & in Libris Novi Teſtamenti. In Hebræo enim perpetuò extat *Chanaan*;

y *Lib.* 4. *c.* 104.

Digitized by Google

naan: quare ea conſulantur, quæ nos v. *Chanaan* diſſeruimus. Verùm S. Matthæus, qui Hebraicè, ſive Syriacè ſcripſit, Chananæam appellat eam fœminam, quæ apud S. Marcum Græcum Scriptorem *Syrophœnix*, ſive ex Phœniciâ Syriæ traditur: tunc enim Phœnicia regio erat Sytiæ, & hæc duo nomina ideò jungebantur, ut populi illi ab aliis Phœniciis Africanis, nempè Carthaginienſibus, diſtinguerentur. Etymon ejus nominis, ſivè ex palmis, Græcè *phœnix* dictis, quæ frequentiſſimæ erant in Phœniciâ, ſivè ex viro illo Tyrio, cui nomen Phœnix, de quo in fabulis; ſivè tandem ex Mari Rubro, cujus fuiſſe incolas Phœnices ferunt, derivandum eſt. Phœnix interdum rubrum ſignificat; unde *Puniceus*, & *Phœniceus color*. Alii idem nomen accerſunt ex Hebræo *Pineas*, ſive Phinees; alii ex *Bene-anak* (z), nempè filius, Anak, ſivè ex poſteris Enacim. Scitum eſt enim gigantes filios Enak celebratiſſimos fuiſſe in Palæſtinâ.

z *Bochart. Chanaan. l.* 5. *c.* 5.

Plurimùm rerum inventarum gloria Phœniciis tribuitur; illis enim ſcribendi ars referri ſolet accepto (*a*).

Phœnices primi, fama ſi creditur, auſi
Manſuram rudibus vocem ſignare figuris.

Illis etiam navigatio, mercatura, Aſtronomia, & longa itinera tribuuntur (*b*). Bochartus incredibili labore oſtendit, deductas ab illis Colonias, atque relicta linguæ ſuæ veſtigia ferè in omnibus Inſulis, & oris Mediterranei. Omnium tamen celebratiſſima eſt Carthaginienſis Colonia. Ferunt, ſub Joſue adventum plures ex illis in Africam, aliaſque regiones ſe recepiſſe. Tingi in Africa duas extare ex candido marmore columnas tradit Procopius (*c*); in quibus Phœniciis inſcripta characteribus hæc leguntur: Nos gens ſumus, qui è prædone Jeſu filio Nave perſequente diffugimus.

a *Lucan. l.* 3. *v.* 22.

b *Dionyſ. v.* 904.

c *Procop. Vandalic. l.* 2. *c.* 10. *Vide* Noſt. *Diſſert. de regionibus, quò Chananæi ſe receperunt, Comment. in Joſue præfixam.*

PHOENIX, portus Cretæ, ad hujus Inſulæ Occidentem. S. Paulus Phœnicem veniens, cùm Romam duceretur (*d*), ibi hyemandum cenſebat, cùm hyems jam proceſſiſſet.

d *Act.* 27. 57. *A. Ær.* 60.

PHOENIX, avis rariſſima, atque ſingularis, de cujus ingenio mira feruntur. Vitam namque ad plura ſæcula producere, atque indè è cineribus redivivum emergere narrant. Cùm omnes aves, ajunt Rabbini (*e*), fœminæ morem gerentes è vetito pomo deguſtaſſent; ſolus inter cæteras Phœnix eſu abſtinuit; quare genere quodam immortalitatis fruitur. Etenim poſt confectam 1000. annorum periodum, ſubito igne nidum incendente, ille abſumitur: ovi tamen genus quoddam inter flammas illæſum perſeverat, è quo avis iterum reparatur. Alii dicunt, phœnicem 5000. annis natu grandævum, poſitis plumis, mero ſenio deficere; mox verò refecto corpore, iterum vitales auras ſpirare.

e *Rabbi Oſaia in Bereſchith-raba R. Jannai ibid. R. Jodam. Simeonis fil. R. Salom. in Job. Alii apud Bochart. de animal. Sac. par.* 2. *l.* 6. *c.* 5.

Nonnulli inter Rabbinos (*f*) addunt, eandem avem obſequiosâ in Noe veneratione deterritam, ne auſam quidem victum ab eo cum avibus cæteris exquirere. Quo à Patriarchâ animadverſo, orare ſe dixit Deum, ut ejus vitam perpetuò conſervaret: cui Phœnix reſpondit. *In nidulo meo moriar, & ſicut phœnix multiplicabo dies* (*g*). Ex quibus intelligimus, Rabbinos verba illa de Phœnice fuiſſe interpretatos; quamquam de ſenſu eorumdem verborum infra ſermo redibit.

f *Talmud. in Gemar. tract. Sanhedr. c.* 15. *Sect.* 67.

g *Job.* 29. 18.

Rerum naturalium Scriptores plura ſuprà hominum fidem de Phœnice venditant (*h*). Narrant enim, illum eſſe aquilæ magnitudine, criſtâ decoratum elegantiſſimè pictâ, collum auratis plumis ornantibus, caudâ purpureis roſeiſque pennis inſigni, oculis inſtar ſyderis emicantibus. Addunt ſingularem ſemper eſſe, nunquam geminum; vitamque juxta quoſdam ad 500. annos, juxta alios, 1000. imò & ad 7000. (*i*) producit. Plinius ejus ætatem definit ad 660. ſivè 525. pro Exemplarium varietate, Solinus ad 540. Heſiodus aſſerit, Phœnicem novem corvorum ætatem, corvos autem novem hominum generationes explere.

h *Vide Plin. l.* 10. *c.* 2. *l.* 13. *c.* 4.

i *Cheremon. apud Tzetzem.*

Narrat Tacitus (*k*), ætatem ejuſdem avis à quibuſdam uſque ad 5460. annos prorogari; ſe verò 500. annis diuturniorem illam minimè credere: ait tandem nihil eſſe eâ in re certi. Addit, ætate ſuâ vulgatum fuiſſe, Phœnicem primò in Ægypto viſum fuiſſe ſub Seſoſtri; iterum ſub Amaſi; tandem ſub Ptolemæo Evergete. Sub Claudio anno 800. ab U. C. avem quamdam, quam Phœnicem eſſe dictitabant, Romam allatam, in pleno Senatu exhibitam fuiſſe; quod in Acta publica relatum fuit; Plinius eſt author: addit tamen paucis de veritate ejus avis impoſitum fuiſſe.

k *Annal. l.* 6. *& l.* 3. *c.* 9.

Neque etiam ſatis inter Authores convenit, quo leibi genere vitam abſolvat. Ferunt, illum cùm primùm innovationis ſuæ tempus imminere ſenſerit, pyram ſibi ex arborum ramis ſuaveolentibus inſtruere, in qua demum abſumitur. Inde ex reliquiis oſſium & medullarum vermis naſcitur, qui ſenſim adoleſcens, in avem transformatur. Ut avis illa invaluit, patrios cineres deferens, in Armeniam, ſive in Arabiam volitans, in arâ Solis pium pondus deponit. Paternum corpus in pilâ myrrheâ compoſitum ad Templum Solis Heliopolim in Ægyptò deferre tradit Herodotus (*l*). Ex eâ hiſtoriâ argumentum futuræ reſurrectionis PP. frequenter deducunt (*m*); quamquam aliqui ſub aliorum relatione rem aſſerere ſe profitentur (*n*): aliis tamen id ſatis pro vero habetur. Extant literę quædam Regis Æthiopiæ ad quemdam Pontificem datæ, in quibus de phœnice in iis Regionibus verſante narratur; vulgatumque eſt, Clementem VIII. inſignis muneris loco plumam phœnicis ad Reginam Eliſabetham miſiſſe. Verùm omnia, quæ de phœnice narrantur, diligentiſſimis fabulam ſapiunt (*o*).

l *Herodot. l.* 2. *c.* 37.

m *Baſil. Hexam. l.* 8. *Ambr. Hexam. l.* 6. *c.* 23. *Idem in Pſal.* 118. *ſer.* 19. *n.* 13. *Tertull. de reſurr. carn. Cyril. Hieroſol. Cathech.* 18. *&c.*

n *Orig. l.* 4. *contra Celſ. ad finem.*

o *Vide Bochart. de Anim. ſacr. p.* 2. *l.* 6. *c.* 5. *& noſtram diſſertationem in illud Job. ſicut palma multiplicabo dies ante Comment. in Job.*

Septuaginta bis uſi ſunt voce *phœnix* pro indicandâ ave, de qua diſſerimus, ut nonnullis Interpretibus viſum eſt. Alii tamen malunt, nomen phœnix Græcum eſſe, ac de palma uſurpatum. Porrò duo iſta loca, hæc ſunt: *Juſtus, ſicut phœnix florebit* (*p*): *In nidulo meo moriar, & ſicut phœnix multiplicabo dies* (*q*). Primum ex iſtis locis de phœnice ave explicant Tertullianus, & S. Epiphanius (*r*). Neque alio ſenſu alterum textum interpretatur Beda cum plu-

p *Pſal.* 95. 13.

q *Job.* 29. 18.

r *Tertull. de Reſurrect. c.* 13. *Epiph. in Phyſiolog.*

ribus Rabbinis (s). Verùm ſi Hebraicum Originale conſulamus, dubitatio omnis evaneſcit, cùm vocem *Thamar* ibidem occurrentem nonniſi de palmâ uſurpari conſtet. Vox Hebræa *chul*, ſivè *chol*, quam Septuaginta verterunt, *Phœnix*, magis ambigua eſt; quare complures ex Rabbinis de ave interpretantur. Verùm illam in Hebręo, aliiſque Linguis Orientalibus Hebręo affinibus arenam ſignificare ſatis conſtat: nec ſanè infrequens in Scriptura eſt arenæ ſimilitudo ad annorum multitudinem exprimendam. Quare eamdem vocis interpretationem ſervant peritiſſimi Interpretes, Chaldæus, Syriacus, Arabs, Montanus, Pagninus, Munſterus, Caſtalio, Junius, Mercerus, Vatablus, Codurcus, aliique plures. Septuaginta eundem textum reddunt: *Ætas mea ſeneſcet, ſicut truncus palma*; quid enim ſignificat, *truncus phœnicis*?

s *Beda explic. Alleg. in Job. c.29.18.*

PHOGOR, mons celeberrimus ultra Jordanem, inter Heſebon, & Liviadem, authore Euſebio (t). Montes Nebo, Phaſga, & Phogor adeò inter ſe conjuncti erant, ut perpetuo montium jugo excurriſſe credantur. Nomen Phogor à Numine quodam ibidem culto derivatum probabiliter autumamus; quippe cùm in eâdem regione *Phegor*, ſive *Phagor*, ſive Beelphegor notiſſima eſſent nomina (u).

t *Euſeb. in Abarim.*

u *Vide Num.* 25. 3. *Deut.* 4. 3. *Pſal.* 105. 28.

PHOGOR, urbs Tribûs Juda, cujus neque in Textu Hebræo, neque in Vulgatâ, ſed in uno tantùm Græco (x) mentio occurrit. Sita erat juxta Bethleem, authore Euſebio; atque S. Hyeronymi ætate *Paora* appellabatur.

x *Joſue* 15.60.

PHOLLATI, vir è genere Levitarum, & inter janitores Templi ordine octavus (y).

y 1. *Paralip.* 26. 5.

PHOTINA, quod nomen Græci tribuunt fœminæ Samaritanæ, à Jeſu Chriſto fidei miſteriis initiatæ (z). Plura de eâdem fœminâ, ejuſque filiorum & ſororum martyrio venditant; ſed omnia fidei Græcæ ſunt (a). Vidæ *Samaritana*.

z *Joan.* 4. 7. *&c.*

a *Vide Boll.* 20. *Martii*, *& Martyrol. ad eam diem Salazar. M. hiſp. Bajn. hiſt. des Juifs*, *t.* 6. *l.* 8. *c.* 4. *n.* 19.

I. PHUA, filius Iſſachar, & author familiæ Phuaitarum (b).

b *Num.* 26. 23.

II. PHUA, è Tribu Iſſachar, pater Tholæ Judicis Iſraelis (c).

c *Judic.* 10. 1.

III. PHUA, & SEPHORA, obſtetrices Ægypti, quibus Pharao injunxerat, ut Iſraelitarum maſculos, cùm fœminas Iſraeliticas partu levarent, omnes ſuffocarent, fœminis tantùm parcentes (d). Eas fœminas Ægyptias fuiſſe Joſephi teſtimonio quamplures aſſeruerunt (e). Verùm S. Auguſtinus, aliique nonnulli, Iſtaeliticas fuiſſe genere credunt (f). Autumant Rabbini, *Phuam* eamdem eſſe cum Jocabed matre Moyſis, & Aaronis; Sephoram verò eamdem cum Mariâ filiâ Jocabed; quod tamen ęgrè credimus, quamquam Hebræas illas fuiſſe, deducto ex obſequio earum in Deum argumento, conjicimus. Quid? quòd Hebræi adeò ab Ægyptiis abhorrentes, fœminarum ejuſdem gentis operâ in excipiendis ſuorum à partu filiis uſos fuiſſe, vix in animum inducimus.

d *Exod.* 1. 15. 16. *A. M.* 2431. *ante Ch.* 1569. *ante Ær.* 1573.

e *Antiq. l.* 2. *c.* 5. *Carthuſ. Abul. Lyr. alii.*

f *Aug. contra Mendac. c.* 15.

Nec fortaſsè raræ erant obſtetrices in populo florentiſſimo; ſed Phua, & Sephora omnium notiſſimæ fuerunt (g). Porrò illas Regis juſſionibus morem non geſſiſſe, Deum reveritas, Scriptura prodit; quare à maſculis ſuffocandis abſtinuerunt. À Pharaone igitur accitæ, ut cauſam ſuam dicerent, reſponderunt, Hebræorum fœminas alterius operâ uti non conſueviſſe, ut partu levarentur; ſe enim priùs expedire, quàm obſtetrices adeſſent. Textus Hebræus ad literam habet: *Hebrææ mulieres feræ beſtiæ ſunt*; nempe facilem experiuntur partum, inſtar belluarum. Hæc verba alii ſic reddunt: *Vivaces ſunt adeò*, ut obſtetrice non egeant.

g *Exod.* 1. 17. *&c.*

Porrò illæ fictam excuſationem prætendiſſe vulgò creduntur (h): quamquam enim Ægyptiæ, atque Orientales mulieres faciliorem, quàm apud nos, partum experiuntur, ut obſtetricum operâ aliquando non indigeant (i), omnes tamen fœminas Hebræorum æquè commodum partum habuiſſe vix in animum inducimus. Quod verò à Deo ſuæ in illum obſervantiæ prœmium acceperint, non mendacium in cauſâ fuit, ſed pietas, & in Deum religio. *Remunerata eſt benevolentia, non fallacia, benignitas mentis, non iniquitas mentientis* (k).

h *Aug. contra Mēd. Greg. Magn. l.* 18. *Moral. c.* 3.

i *Vide Ludolf. hiſt. Aethiop. l.* 1. *c.* 14. *Chard. voyage de Perſe t.* 2.

k *Aug. contra Mend. c.* 13.

Pro eo verò, quod in Vulgata legimus: *Ædificavit Deus eis Domus*, nempe obſtetricibus, legit Hebræum: *Ædificavit eis domos*. Quæ verba ſunt, qui ad Pharaonem referant; quaſi domos ædificaverit obſtetricibus, ut cùm pariendi tempus inſtaret, fœminæ Hebræorum ad illas convenirent, atque exceptos à partu pueros ſtatim Regis Præfectis exhiberent, eorum ſexu explorando (l), Alii verò ad Deum cenſent referenda, quaſi ille florenti poſteritate eas fœminas donaſſet, quem illi ſenſum iiſdem verbis attribuunt: *Ædificavit eis Domus*. Sed conſultus Hebraicus Textus (m) ſatis indicat, non de obſtetricibus, ſed de Hebræis verba illa eſſe intelligenda, quorum domos florentiſſimâ poſteritate Deus etiam atque etiam provexit.

l *Hebræi, Pag. Muis.*

m *Exod.* 1. 21.

PHUL, Rex Aſſyriæ (n), qui regnante in Iſraele Manahem, in ejus ditionem vênit. Illum enim ipſe Manahem accivit, quò ejus armis in Regno aſſereretur (o), promiſſo mille talentorum argenti pretio. Vênit igitur Phul, ac tamdiù ſubſtitit, quamdiù integram pecuniam non exegiſſet. Porrò hunc Regem filium habuiſſe *Sardanapalum* conjicimus, qui nempe Sardanapalus patrium nomen *Pal*, ſive *Pul*, proprio *Sardan* adjecit; quemadmodum *Merodac* nomen *Baladan* proprio conjungens, appellatus eſt *Merodac-Baladan*. Huic conjecturæ ſi deferamus, *Phul*, ſive *Pul* idem erit, ac *Anacindaraxes*, ſive *Anabaxares*, quem prophani Scriptores Sardanapalo patrem tribuunt (p). Stephanus Byzantinus eumdem virum *Cyndaraxem*; Julius Africanus *Acracarnem*; Euſebius *Acrazapem* nuncupat. Phul primus eſt inter Aſſyriæ Reges, quorum nomen in Scriptura occurrat.

n 4. *Reg.* 15. 16.

o *Oſee* 5. 13.

p *Athen. l.* 7. *&* 12. *Dipnoſoph. Strabo, Suid. Arrian.*

PHUNON, ſive *Phunan*, caſtrametatio Hebręorum in deſerto (q), alio nomine dictam *Phęno*, *Phaino*, & *Metallo-phanon*, quod metalli ſodinis ferax eſſet. Sita erat inter Petram, & Segor, authore Euſebio (r); qui alibi eumdem locum quatuor millibus paſ-

q *Num.* 33. 42. 43.

r *Euſeb. in Phanon.*

paſſuum à *Dedan* ſtatuit (*s*). Fodinas Phæni adeo lethalem vaporem exhalare tradit S. Athanaſius (*t*), ut rei ad illas damnati, intrà paucos dies exanimentur. In ſubſcriptionibus Conciliorum nonnulli Epiſcopi *Pheni* deprehenduntur.

s Idem in Dadan.
t Athan. Ep. ad Solitarios.

Porrò ibidem æneus ſerpens à Moyſe erectus creditur, cujus aſpectu correpti ſerpentum veneno Iſraelitæ ſeditioſi ſanarentur. Non deſunt tamen, qui in caſtris ad *Salmonam* hæc contigiſſe autument. Quocunque autem acciderit in loco, res in Libris Numerorum ita deſcribitur. Itineris tædio correptus populus, murmur contra Dominum excitavit (*u*); quamobrem Deus in populum ignitos ſerpentes (nempe ignem morſu inducentes) miſit. Hebræus legit *ſerpentes ſeraphim*, ſive *ſerpentes ardentes*, quod vulgò de *praſtero*, ſerpentis genere, cujus morſibus flamma quædam in vultu, totoque corpore ingens tumor inducitur (*x*). Iſaias (*) luculentiſſimè tradit, *ſaraph* anguem fuiſſe alatum, cujus generis in Arabiâ, & in Ægypto occurrere ambigit nemo (*y*). Vide *Serpens*.

u *Num.* 21. 6. *&c. A. M.* 2552. *ante Ch.* 1448. *ante Ær.* 5452.
x *Lucan. l.* 9.
* *Iſa.* 14. 29. *&* 30. 6.
y *Vide Herod. l.* 2. *c.* 76. *& alios apud Boch. de anim. Sacr. p.* 2. *l.* 3. *c.* 13.

Addit Moyſes; *Venerunt Iſraelitæ ad Moyſem, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti ſumus contra Dominum, & te: ora, ut tollat à nobis ſerpentes. Oravitque Moyſes pro populo, & locutus eſt Dominus ad eum: Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno; qui percuſſus aſpexerit eum, vivet. Fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno* (levatum nempe in haſtâ), *quem cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur*. De hac eâdem hiſtoriâ Jeſus ad Nicodemum; *Sicut Moyſes*, ait, *exaltavit ſerpentem in Deſerto, ita exaltari oportet filium hominis; ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam*. Quæ per allegoriam de morte & cruce pro ſalute Mundi ab ipſo ſubeundâ, intelligenda ſunt.

Alibi nos v. *Nobeſtan*, animadvertimus; ſerpentem hunc æneum uſque ad Regem Ezechiam apud Hebræos integrum perſeveraſſe; ſed cùm Rex ille pius occaſionem ſuperſtitionis ex eo capere populum intellexiſſet, confringi juſſit, atque per contemptum *Nobeſtan* appellavit (*z*).

z 4. *Reg.* 18. 4. *circa An. M.* 3278. *hic ſerpens manſit annis* 1726.

PHUR, & *Phurim*, ſivè, ut Hebræi pronunciant, *Pur*, & *Purim*, ideſt *ſortes*. Solemnitas eſt Judæorum in memoriam jactæ contrà populum ſortis ab Amano, illis infeſtiſſimo (*a*). Cùm enim ille ineunte anno ſortium arbitrio electionem commiſiſſet menſis, qui cædi omnium Iſraelitarum, quà latè patet Perſarum Imperium, deſtinaretur, duodecimus ejuſdem anni menſis ſortitò contigit. Quæ ſanè viri ſuperſtitio, committendi nempè rem illam ſortibus, Judæorum ſaluti, ejuſque exitio fuit. Judæis enim tempus datum eſt, ut operâ Eſtheris; uxoris Aſſueri, ex invidiâ ab Amano in ipſos creatâ, apud Regem liberarentur. Servandæ apud poſteros hujus prodigioſæ liberationis memoriæ, Feſtum *Phurim*, ſivè *Purim* inſtitutum eſt. Vide *Aman*, *Eſther*, & *Mardochæus*.

a *Eſth.* 3. 7.

Vox *Phur*, ſivè *Pur*, Perſica potiùs eſt, quàm Hebræa, ac ſortes exprimit; quare dum in Vulgata legimus: *Miſſa eſt ſors in urnam, quæ Hebraicè dicitur Phur*; vox illa *phur* non ad urnam referenda eſt, ſed ad *ſortem*. Porrò hoc Feſtum Judæi Suſis verſantes die 14. Adar, qui Februario reſpondet; cæteri verò per ditionem Perſarum die 15. ejuſdem menſis celebrabant (*b*). Hæc religio noſtrâ etiam ætate apud Hebræos non obſolevit, quam quidem his cæremoniis obſervant (*c*). Præviam Solemnitati diem jejuni tranſigunt, ob ſervatum ab Eſther & Mardochæo jejunium. In eam diem ſi fortè Sabbathum, vel dies ante illud occurrerit, utpotè quæ jejunio violandæ non ſunt, jejunium die 13. Adar ſervandum biduò prævertunt. In eo verò jejunio totum ſpatium à veſperis ad veſperas impranſi tranſigunt; eâque religione omnes æquè poſt annum 13. ætatis obligantur.

b *Vide Eſt.* 9. 18. 19. 21. *&* 2. *Macch.* 15. 39.
c *Vide Schikard. orat. de feſto Purim, & Buxtorf. Synag. Jud. c.* 24.

Eâdem die ante Feſtum, eleemoſynas indigentibus erogant, quò lautiora in eâdem Solemnitate convivia ſibi parantes, communem lætitiam privatis gaudiis augeant: in quam rem etiam partem ex appoſitis dapibus ad illos tranſmittere ejuſdem Solemnitatis die conſueverunt. Veſpere diei decimæ tertiæ, incipiente Solemnitate, in Synagogam convenientes, lampades incendunt; vixque ſyderibus conſpectis, ſtatim Libri Eſther lectionem exordiuntur. Hunc Librum totum legunt, ſtatiſque quinque locis Lector elatâ pro viribus voce, adeò horrendum clamat, ut fœminæ, & pueri terreantur. Cùm nomina decem filiorum Amani recitanda ſunt, uno ſimul nec reſumpto ſpiritu, omnia pronunciat; eo indicio omnes eodem tempore periiſſe demonſtrans. Quoties nomen Amani inter legendum recurrit, pueri percuſſis Synagogæ ſubſelliis, malleolis, ſivè lapidibus, atque ingentibus clamoribus ſublatis, obſtrepunt. Olim receptum ferunt, ut lapis quidam, Amani nomine inſcriptus, in Synagogâ exponeretur; quem toto lectionis ſpatio lapidibus tundebant, donec penitùs contererent.

Abſolutâ lectione, domum ſeſe reducunt; lacte potiùs, quàm carnibus cœnaturi. Ad auroram alterius diei iterum ad Synagogam, ubi poſt lectum locum Exodi, in quo de bello Amalech, nova iiſdem cæremoniis lectio Libri Eſther inſtituitur. Inde iterum ad propria, ubi convivia ſolemniſſima inſtructa; atque indè diei reliquum in ludis & tripudiis uſque ad exceſſum tranſigunt. Qua occaſione nec mulieres virili amictu, nec viri muliebri, contrà Legis præſcriptum, abſtinent (*d*); quin & vinum ingurgitare uſque eò licitum eſſe docent Rabbini, ut ne inter hæc quidem, Maledictus ſit Aman, Maledictus ſit Mardochæus, diſcernatur (*e*). Olim confectum paleis viri ſimulachrum, quod Amanum appellabant, in ſupplicio ſuſpendere conſueverunt; ſed cùm ea cæremonia in ludibrium mortis Jeſu Chriſti uſurpata videretur, Imperatorum Legibus ſub privationis omnium privilegiorum pœnâ, ab eâ deſiſtere juſſi ſunt (*f*).

d *Deut.* 22. 5.
e *Rabb. in Minhagim.*
f *Cod. de Judæis, & Cælicolis, L. Judæos.*

PHUTH, tertius filius Cham (*g*), à quo regio, uti credimus, *Phtemphu*, *Phtemphuti*, ſi-

g *Gen.* 10. 6.

ſivè *Phtembuti*,' Plinio & Ptolemæo nota, cujus metropolis *Tharu*, in Ægypto inſeriori, Libyam verſùs; vel ſaltem pater fuit incolarum *Phtenotes*, cujus metropolis *Buthus*. Porrò de populis *Phuth* frequenter apud Prophetas; illos enim Jeremiæ ætate Nechao Regi Ægypti paruiſſe ibidem legimus (*h*); & apud Nahum inter populos recenſentur, qui urbi *No-Ammon* ſivè *Dioſpoli* ſuppetias laturi erant (*i*).

h Jerem. 46. 9.

i Nahum 3. 9. Vide comment. in Gen. 10. 6.

PHUTIEL, vir, qui filiam habuit, matrem Phinees Summi Sacerdotis (*k*).

k Exod. 6. 25.

PHYLACTERIUM, vox Græca, quæ ſonat *amuletum*, qualibus Ethnici utebantur, ut à certis morbis, certiſque periculis immunes eſſent. Hinc appenſos geſtabant lapides quoſdam, ſive metalli laminas ſub certis aſtrorum aſpectibus inſculptas. Ea ſuperſtitio noſtrâ ætate apud Orientales vulgò obtinet; neque tantùm hominibus, ſed etiam brutis ſervandis adhiberi ſolet. Sed hujus generis phylacteria noſtri argumenti non ſunt. Ad nos igitur ſpectant phylacteria, de quibus Chriſtus in Evangelio (*l*): *Phariſæi dilatant phylacteria ſua, & magnificant fimbrias*. Porrò phylacteria vocabantur quædam chartarum volumina, quibuſdam Legis ſententiis inſcripta, quæ ſive fronti, ſive pulſibus lævæ manûs alligabant. Hujus cæremoniæ rationem ex verbis Dei in Exodo (*m*) repetebant: *Et erit quaſi ſignum in manu tuâ, & quaſi monumentum ante oculos tuos* (nempe Lex) & ex illis (*n*): *Erit quaſi ſignum in manu tuâ, & quaſi appenſum quid ob recordationem inter oculos tuos*.

l Matth. 23. 5.

m Exod. 13. 9.

n Ibid. v. 16.

Has autem Legis ſententias in phylacteriis ſcribebant: I. *Santifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Iſrael, tam de hominibus, quàm de jumentis; mea ſunt enim omnia*, & cætera deinceps uſque ad ℣. 10. cap. 13. Exodi: II. ab illo Exodi 1. 11. *Cùm introduxerit te Dominus in regionem Chanaan &c.* uſque ad ℣. 16, ejuſdem cap. III. à verſu 4. cap. 6. Deut. *Audi Iſrael: Dominus Deus noſter Deus unus eſt &c.* uſque ad ℣. 9. ejuſdem. IV. à ℣. 13. cap. 11. ejuſdem Libri: *Si ergo obedieritis mandatis meis &c.* uſque ad integrum ℣. 21.

De hiſce voluminibus apud Leonem Modona hæc legimus (*o*). Quæ brachiis alliganda erant, in membranis quadratas literas deſcriptas habebant, atramento ad eam rem ſedulò confecto. Porrò membrana iſta circumvoluta in coni formam, in vaginâ vitulino corio munitâ recondebatur: cui deinde quadratum fruſtum ex eodem corio craſſiori ſuppoſitum; ex fruſtulo ligula coriacea pendebat digito lata, atque cubito & dimidio longa. His ita præparatis, volumen cubito lævi brachii commendabatur; quod deinde ligula, primò in ſe parvo nodo inſtar Jod circumvoluta, deinde ſpirali amplexu circa brachium contorta, vinciebat: ligulæ autem ſpira ad extremitatem digiti intermedii deſinebat. Hæc phylacteria Hebræi appellant *Teſſila-ſchel-Jad*, nempe tephila manus.

o Cerim. de' Giud. 1. part. c. 11. n. 14.

Phylacteria frontis ex quatuor membranarum fruſtulis, ſingulis ſuis ſententiis inſcriptis, conſtabant. Hæc fruſtula inter ſe in quadratum conjungebantur; quibus deinde junctis, litera Schin præfixa erat. Tandem coriaceum fruſtulum vitulinum, è quo binæ ligulę de more pendebant, membranis ſupponebatur. Hæc in medio frontis immota tenebant ligulæ, quæ capiti circumvolutæ, in occipite parvo nexu inſtar Daleth vinciebantur; ex quo deinde in anteriora iterum circa pectus reducebantur. Horum nomen apud Hebræos: *Teſſila-ſchel-roſch*, nempè tephila capitis. Utuntur autem illis noſtrâ quidem ætate, dum preces matutinas perſolvunt, nec niſi religioſiores in precibus meridianis, ſpontaneâ tamen pietate.

Non deſunt, qui crediderint, uſum Tephilim (hoc enim nomine Judæi, quæ Evangelium phylacteria, appellant) ab ipſo Moyſe obtinuiſſe (*p*): quin & Interpretes quamplures ſuſpicantur, Chriſti ætate vulgò apud omnes adeò invaluiſſe, ut neque Jeſus ipſe illis abſtinuerit (*q*); quare putant, Phariſæos à Jeſu caſtigatos, non quaſi phylacteria preferrent, ſed quòd cæteris ampliora & majora oſtentarent. Quam tamen receptam vulgò conſuetudinem adeò obtinuiſſe vix in animum induco, ut credam. S. Hieronymus tradit, ſuâ quidem ætate, Judæorum, Indorum, Perſarum, & Babyloniorum religioſiſſimos eo ſuperſtitionis ſigno à cæteris diſcerni conſueviſſe. Non ergo vulgò idem mos apud Judæos obtinebat, & quidem trans Euphrateos: quid igitur cis Euphratem? (*r*). Idem S. Hieronymus tradit, Phariſæos integrum Decalogum in phylacteriis deſcripſiſſe. Mos obtinebat apud Fideles, contra quem S. Chryſoſtomus invehitur (*s*), phylacteria collo appenſa, nominibus quibuſdam Angelorum Hebraicè, ſive ſententiis quibuſdam Evangelii inſcripta, geſtare. Eadem etiam S. Hieronymus, & Gelaſius Pontifex damnarunt (*t*).

p Orig. Chryſoſt. Hieron. Euthym. in Matth.

q Ligtfoot. Scalig. Maldon. alii.

r Hieron. in Matt. 23. ita & Theoph.

s Chryſoſt. hom. 43. in Mat. h.

t Vide Buxtorf. Synag. Jud. c. 4. &c.

PIGMÆUS. Vide *Pygmaus*.

PILA, urbs Palæſtinæ. Quo loco legimus: *Ululate habitatores Pila* (*u*), Hebræus habet, *Habitatores Machtes*, ſive, Habitatores *Dentis molaris*, vel habitatores *Mortarii*. Porrò *Machtes* de molari dente uſurpatur in hiſtoriâ Samſonis (*x*), ubi ut fortiſſimo viro potum præberet, Deus è molari dente, ſivè è ſilice, dentis ſimilitudinem referente, aquæ venam eduxit; unde loco nomen manſit *Lechi*, ſive *Machtes*. Hinc credimus, eum locum præ oculis habuiſſe Sophoniam, ejus incolis clamorem indicens, quòd illis vaſtatio immineret. Vide *Lechi*.

u Sophon. 1. 11.

x Judic. 15. 14.

Sunt ex Interpretibus, qui nomen *Machtes* apud Sophoniam de Jeroſolymâ dictum interpretentur; illa enim figurato ſenſu mortarium exhibebat, in quo cives omnes tundendi poſt captam urbem à Nabuchodonoſore (*y*). Quin S. Hieronymus ſentire videtur, *Machtes* nomen eſſe vici in Jeruſalem, ad fontem Siloe (*z*); quem locum, fortè quòd cavus eſſet, mortarium appellarunt. Rabbi Salomon de Tiberiade explicat, quæ in imo ſolo poſita, totius regionis humillima erat. Chaldæus tandem

de

y Sanct. Tirin. Ribera &c.

z Hieron. in Sophon.

de valle Cedron interpretatur.

PILATUS, *Pontius Pilatus*, cujus genus, & patria latent; quamvis Romanus, vel falſem Italus vulgò credatur [*a*]. In Præfecturâ Judææ Grato ſuffectus eſt, anno 26. ſive 27. Æræ, quam ab anno 12. ſive 13. Tiberii, uſque ad 22. ſive 23. ejuſdem, ſpatio 10. annorum adminiſtravit (*b*). Vir erat ingenio fervido, & pervicaci, qui Judeâ turbatâ, ſeditionis, quæ deinde ſecuta eſt, fomitem exhibuit. Cùm exercitum ſuum Cæſareâ Jeroſolymam in hyberna miſiſſet, inferri in urbem juſſit ſigna, Imperatorum imaginibus picta, quod alii Præſides ne unquam contingeret, ſollicitè caverant, ne Judæorum invidiam ſubirent, qui imagines omnes ſibi religione interdictas autumabant. Pilatus probè illod ſciens, noctu eadem ſigna, ac velata introduci curavit. Manè igitur re detectâ, Judæi undique ex agro concurſum in urbem facere, ac deinde omnes turmatim Cæſaream ad Pilatum ſupplicea convenire, oraotea, ut imagines tolleret. Recuſante Pilato, populus quinque ſolidis diebus, ac totidem noctibus ſupplex permanſit, neque receſſurus videbatur.

a Petrus Comeſtor è loco in Delphinatu, non longè a S. Valier ad Rhodanum illum acceſſit. Teophylactus in Matth. 27. è Ponto, ex quo illi nomen Pontius.
b Joſeph. Antiq. l. 2. c. 3.

Quare ſextâ die erecto Tribunali in foro Cæſareæ, Pilatus poſtquam aſſedit, acciri juſſit Hebræos, quaſi reſponſum illia daturus; ſed diſpoſitia circum militibus, coactum populum medium excipi, atque niſi recederent, cædem minitari juſſit. Tunc Judæi prono in terram vultu, colla omnes præbere, quaſi mortem expoſcerent. Tantam virtutem admiratus Præſes, imagines tandem Cæſaream reduci juſſit.

Non abſimilem hiſtoriam Philo ſub eodem Præſide contigiſſe narrat (*c*). Scuta aurea io Herodia Regiâ collocata Cæſari conſecrare ſtamerat. Quamquam autem nullis aſpera ſignis ſcuta illa exhibebantur, conſecratio tamen Judæorum religionem offendit. Facto igitur undique populi concurſu, Magiſtratus unà cum quatuor filiia Herodis, turbia præeuntibus, Pilatum convenerunt, deprecaturi, ne ſoas Legea peſſundari juberet. Præſes obſecrantibua pervicaciſſimè reſtitit: illi contra inſtabant minitantes omnia ſe tandem coactos ad Cæſarem delaturos. Pilato ingratiſſima contigiſſet Judæorum ad Cæſarem legatio, verito, ne ſcelera ſua omnia auribus Principis committerentur; nequidquam tamen exorari ſe paſſus eſt. Quare Judæi à legatione quidem abſtinuerunt, ſed datia ad Tiberium literis, Principis opem implorarunt. Tiberius his acceptia, eàdem die ad Præſidem reſcribens, factumque improbans, ſcuta quantocyùs tolli præcepit.

c Legat. ad Cajum.: quo anno, incertum.

Hiſtoria quædam de occiſia inter ſacrificia Galilæia nonnullis juſſu Pilati Evangelium inſinuat (*d*); cujus rei nuncio ad Chriſtum relato, ait Chriſtus: *Putatis, quòd hi Galilai pra omnibus Galilais peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt? Non, dico vobis; ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimul peribitis.* Quinam Galilæi iſti fuerint, incertum. Sunt, qui ſectatores credant Judæ Gaulonitæ (*e*), illius, qui tributa extraneis Principibus Judæos pendere non poſſe dicebat: ſed hujus opinionis ſolida fundamenta deſiderantur. Alii malunt (*f*), Samaritanos illos fuiſſe, quos ab impoſtore quodam inductos (*g*), montem Garizim ſpe theſauri effodiendi mox aſcenſuros, Pilatus ſuperveniens trucidavit: ſed hæc ſecundo ab obitu Chriſti anno, & 35. Æræ contigiſſe conſtat.

d Luc. 13. 1. &c. A. Chr. ſive Ær. 32.
e Vide Theophylact. Euthym. Grot. Brug. &c.
f Maldon. Bez.
g Antiq. l. 18. c. 5.

In Paſſione Chriſti Pilatus, quippè qui nonniſi Judæorum invidiæ & odii reum illum noverat, pro ejus liberatione operam aliquam impendit (*h*). Ejus ad eam rem animum ſollicitavit uxor (*i*), quam ad pium illud pro inſonte officium moleſta quædam ejus noctis inſomnia inſtigaverant (*k*). Pilatus igitur Judæorum furorem lenire, damnato ad flagra Jeſu, tentavit (*l*); indè rationem ejus liberandi inivit, propoſitâ ſivè Barabbæ, ſivè Jeſu in Solemniis Paſchalibus dimiſſione (*m*). Denique cauſam hanc ad Herodem Regem Galilææ devolvere conatus eſt (*n*). Cùm fruſtra ſe cum Judæia laborare intelligeret, clamantem etiam populum audiena, res Cæſaris illum proditurum, ſi Jeſum dimitteret (*o*), tandem afferri ſibi aquam ad lavandum jubens, lotis manibus omnem à ſe effuſi ſanguinis innocentis culpam amovit (*p*); ſtatimque cruci tradendum militibus permiſit. Sunt iſta quidem ad abſolvendum ab omni criminis ſuſpicione Jeſum Chriſtum aptiſſima; ſed tanta profectò non ſunt, ut ab omni impietatis, atque injuſtitiæ notâ Præſidem, aſſertorem nempè innocentiæ, & calumniæ vindicem, eximant.

h Matth. 27. 18.
i Vide v. Procula quod fœmina illi nomen ab aliquibus tribuitur.
k Matth. 27. 19.
l Jo. 19. 1. Matth. 27. 26. &c.
m Matth. 27. 16. 17. 20. 21. 26. Jo. 18. 39. 40.
n Jo. 23. 7. 8.
o Jo. 19. 12. 15.
p Matth. 27. 23. 24.

Cruci autem titulum præfigendum juſſit in hanc ſententiam Latinè, Græcè, & Hebraicè exaratam: *Jeſus Nazarenus Rex Judæorum* [*q*]. Reclamantibus quibuſdam Judæis, atque ita corrigi poſtulantibus: Jeſus Nazarenus, qui Regem Judæorum ſeſe jactitavit; Pilatus nihil ſe correcturum profeſſus eſt. Sub veſperum requiſitus, ut corpora è cruce demitti ſineret, neque enim decebat Paſchalem Solemnitatem, ſubſequenti die recurrentem, eo aſpectu funeſtare, ultrò conceſſit (*r*). Acquievit etiam Joſepho ab Arimathia, Jeſu Chriſti cadaver, ne ſupremo honore fraudaretur, poſtulanti (*s*). Tandem Sacerdotibus, qui ſupplicium Jeſu Chriſti ſollicitaverant, rogantibus, ut cuſtodes ad ſepulcbrum mitteret, ne fortè cadaver à Diſcipulis Jeſu ſubriperetur, reſpondit, nec milites illia, nec copiaa deeſſe, quas in cuſtodiam diſponerent (*t*). Hæc de Pilato in S. Scriptura.

q Jo. 19. 19
r Jo. 29. 31.
s Jo. 19. 38.
t Matth. 27. 65.

S. Juſtinus Martyr, Tertullianus, Euſebius (*u*), atque cùm veterum, tum noſtræ ætatia Scriptorum turba, morem apud Romanos obtinuiſſe tradunt, ut omnium Judiciorum ſuorum cauſas & Acta ſcriptis tradita, ad Cæſarem tranſmitterent. Hinc Pilatum cauſæ Jeſu Chriſti certiorem feciſſe Tiberium, pro receptâ conſuetudine, perhibent. Tiberius igitur omnium certior factus, ſcriptis ad Senatum literis, neque Religionem Chriſtianam improbare, quin & optare, ut Divini honores Jeſu Chriſto decernerentur, viſus eſt. Verùm Senatu aliter ſentiente, res non proceſſit. In his Actis, ut ex verbis S. Juſtini colligere videmur,

u Juſt. Apolog. 2. Tertull. Apologet. c. 5. 21. Euſeb. hiſt. Eccleſ. l. 2. c. 2.

de prodigiis Jeſu Chriſti, quin & de veſtibus inter milites diviſis agebatur. Nec Reſurectionem & Aſcenſionem ſilentio in illis prætermiſſas Euſebius inſinuat. Tertullianus, & S. Juſtinus ad Acta illa Lectores eâ aſſertione remittunt, quaſi præ manibus eſſent.

Attamen nec Euſebium, nec S. Hieronymum, harum rerum ſtudioſiſſimos, ſimul & verſatiſſimos, nec Scriptores alios poſt ipſos, vidiſſe unquam Acta illa ſaltem ſincera, & originalia, apparet. Saltem, inquam, ſincera; quæ enim hodiè magno numero circumferuntur, nec vetera ſunt, nec inter ſe conſtant. Ineunte ſæculo quarto, Ethnici ejuſdem argumenti ſcriptiunculam ſuppoſuerunt (*x*), Jeſu ſanè parum honorificam, ac proindè longè aliam ab eâ, quam S. Juſtinus, & Tertullianus ſecundo ſæculo laudarunt. Sua erant Quartodecimanis Acta Pilati, eorum errori faventia (*y*), alia tamen illa, utì credimus, ab iis, quæ Ethnici ſuppoſuerant; vix enim in animum inducimus, illos, cæterùm Chriſtianos, Ethnicorum ſcriptis uſos fuiſſe. Quid? quòd Acta Ethnicorum Chriſti obitum ad diem 18. Quartodecimanorum verò ad 25. Martii conſignabant? Hæc tamen Acta ab iis etiam, apud quos memorantur, utì à S. Epiphanio inter apocrypha rejecta ſunt. Sanctus Gregorius Turonenſis (*z*), ſe quidem Acta genuina habere putavit; ſed hiſtoria, quam ex illo laudat, eadem in Evangelio Nicodemi frequenter ſuppreſſo (*a*), deprehenditur. Porrò in hiſtoriâ illâ legimus, Nicodemum à Sacerdotibus in conclave quoddam detruſum fuiſſe, nec aliis, quàm Sacerdotibus, ejus cuſtodiam commiſſam. Fruſtra tamen hæc; ſiquidem parietibus ejuſdem conclavis Angelorum operâ in aera ſublatis, evadendi è carcere viro poteſtas facta eſt: quo elapſo, parietes in priſtinum reſtitutæ ſunt. Cùm Pontifices cadaver Jeſu à militibus, quorum cuſtodiæ commiſſum erat, repeterent, illi viciſſim Nicodemum à Sacerdotibus popoſcerunt; ſicutì enim reſtituere Nicodemum virum Deo beneficum Sacerdotes haud poterant, ita ipſi quoque Jeſum Filium Dei. Ad hæc rubore ſuffuſi Sacerdotes, milites remiſſerunt. Hæ porrò fabellæ ſatis, quantùm arbitror, demonſtrant, Evangelium illud, quod adhuc extat, inter apocrypha, nullo dubitante, eſſe amandandum (*b*).

x *Vide Euſeb. l.9. c.5.*

y *Epiph. hær. 30. c.1.*

z *Greg. Turon. hiſt. Franc. l.1. c.21.*

a *Vide Evang. Nicod. cap. 13. & 15.*

b *Vide Fabric. apocry. N.T.*

Extat epiſtola quædam Pilati ad Tiberium, quæ in recapitulationibus Pſeudo-Hegeſippi (*c*), & in Scripto quodam Marcelli Diſcipuli S. Petri nomine vulgato (*d*), quin & in Chronico Martini Poloni, & in Bibliothecâ Sixti Senenſis (*) inſerta legitur, his verbis: *Pontius Pilatus Claudio* (*e*) *Imperatori ſalutem*. Nuper contigit, cujus rei
„ ipſe teſtis eſſe poſſum, Judæos ſeipſos,
„ poſterioreſque ſuos univerſos per invidiam
„ crudeli damnatione perdidiſſe, Cùm enim
„ ex oraculorum promiſſis majorum ipſorum
„ authoritate receptis, hoc expectarent, ut
„ Deus illorum per Virginem juvenculam
„ mitteret, qui jure Rex eorum diceretur,
„ hunc me præſente miſit in Judæam. Is,
„ quod omnibus notum eſt, cæcis viſum
„ reſtituebat, leproſos mundabat, reſolutos nervis curabat: viderunt quoque ipſum Dæmonia abegiſſe, atque obſeſſos
„ Spiritibus immundis liberaſſe; mortuos
„ item è ſepulchris ipſis reſuſcitavit; obediebant ipſi ventorum turbines, ſiccis pedibus mare inambulabat; fecit alia quoque permulta miracula, ut vulgò etiam
„ inter Judæos, & plebem Dei Filius diceretur. Principes verò Sacerdotum æmulatione & livore inſtincti, adverſabantur
„ illi; captumque illum mihi tradiderunt,
„ ementitis ſceleribus eum reum facientes.
„ Magum appellabant, atque Legis eorum
„ deſertorem, & contradictorem. Quibus perſuaſionibus ſeductus ipſe, fidem
„ querelis eorum adhibui, flagellatumque
„ ipſis tradidi, ut pro arbitrio in eum
„ animadverterent. Crucifixerunt igitur illum, & ſepulchro, quo conditus erat,
„ cuſtodes adhibuerunt; inter quos etiam
„ ex meis militibus nonnulli erant, qui
„ tertio die ipſum à mortuis reſurgentem
„ viderunt. Nequitia autem Judæorum magis hoc facto exarſit: numeraruntque
„ magnam pecuniarum vim ipſis militibus,
„ quatenus Diſcipulos ipſius noctu corpus
„ rapuiſſe prædicarent. Acceperuntque hi
„ quidem pecunias: nihilominùs tamen publicè profeſſi ſunt, atque teſtantur, ſe
„ viſiones Angelorum vidiſſe, ac Jeſum illum à mortuis verè reſurrexiſſe. Hæc
„ autem ideò ſcripſi, nequis nugis ac mendaciis Judæorum, ſi de re geſtâ aliter
„ loquantur, fidem adhibeat. Vale.

c *Biblioth. PP. t.7.*

d *Vide apud Florent. vetuſt. Martyrol. p.105.*

* *Sixt. Sen. Bibliot. l.2.*

e *Tiberium ex Claudiâ familiâ fuiſſe tradit Sueton. in Tiber. c.1. & 42.*

Aliam etiam, Epiſtolam Pilati ad Tiberium, utì quidem inſcribitur, vulgavit Florentinius (*f*) & alteram refert Hieronymus Xavier, in Hiſtoriâ Jeſu Chriſti Perſicè ſcriptâ. Apud Bollandiſtas legimus (*g*) fictam quamdam hiſtoriam Jeſu Chriſti à Pilato ad Tiberium tranſmiſſam. Græcam alteram ex Ms. Colbertino, notato n. 2493. Fabricius (*h*) vulgavit: nec melioris notæ aliam Græcam laudavit Cotelerius ex Ms. Bibliothecæ Regiæ ſignato n. 2431. Verùm hæc omnia nihilo meliora ſunt, quàm quæ ſupra retulimus. Præterea Epiſtolam Lentuli ad Senatum ejuſdem argumenti; Lentuli, inquam, quem Pilato ſuffectum in Præfecturâ Judææ ferunt. Porrò in eâ Epiſtolâ mira de prodigiis Jeſu Chriſti prædicantur. Illum verò procero corpore virum fuiſſe deſcribit, vultu auguſtum, ingenio mitem, ſeveritate quadam admixtâ, ut ſimul & amorem, & venerationem conciliaret; comâ verò vini colore infectâ, & nitenti, quæ ad aures uſque protenſa, inde criſpanti undulatione in ſcapulas diffluebat: barbâ ejuſdem coloris promiſſâ, & bipertitâ: oris color albus, rubro miſtus, oculi cærulei, Porrò Epiſtola hæc frequenter typis vulgata, non melioris notæ, quàm Acta Pilati, cenſetur.

f *Florent. Martyrol. Vetuſt. p.113.*

g *Bolland. ad diem 4. Februarii.*

h *Fabric. in Append. apocryph. N. T.*

Ut ad hiſtoriam Præſidis regrediamur, anno circiter à morte Chriſti, aquarum rivos Jeroſolymam deducere per aquæductus ſuſcepit (*). Porrò aquæ illæ 200. circiter ſtadiis ab Urbe, nempe 7. vel 8. leucis repetendæ erant; quare tantum opus molitus Pilatus, pecuniam ex Ærario Sacro extra-

* *Joſeph. l. 18. c.14. Antiq. circa A. Æræ 34.*

xit. Ea res populi ſeditionem concitavit; ſtatim enim coeuntes turbæ contra Præſidem clamarunt, neque à jurgiis etiam contra illum & maledictis abſtinebant. Pilatus igitur urbem ingreſſus, milites quamplures ementitis veſtibus populo admiſceri curavit; coactus deinde ad concionem populus, cùm clamoribus verbisque procacibus furere cœpiſſet, milites ſtatim, dato ſibi à Præſide ſigno, rotare arma, obvios quoſcumque, nullo facto inter ſontes inſonteſque diſcrimine, cædere, atque vulnerare cœperunt. Hinc ſeditio quievit.

Iode Joſephus hiſtoriam Samaritanorum ſupra à nobis inſinuatam narrat (*i*). Impoſtor quidam frequentem turbam collegerat, illis ſe vaſa quamplurima pretioſiſſima à Moyſe in monte Garizim condita, revelaturum pollicitus. Quare illi eâ ſpe illecti, arreptis armis, omnes ad vicum Tiratabam convenerunt, eum Ducem in aſcendendo monte ſecuturi. Pilatus re auditâ, faſtigio ſuis equitibus,& peditibus occupato, inde in Samaritanos impetum fecit; quos, pluribus occiſis, fudit, captoſque ſeditionis authores capite damnavit. Acres eâ de re querelas Samaritani coram Vitellio Syriæ Præſide inſtituerunt, obtendentes coactas ad Tiratabam copias, non ſeditionis excitandæ, ſed violentiæ Pilati retundendæ conſilio. His auditis, Vitellius miſſo viro ſibi amiciſſimo Marcello, qui Provinciam adminiſtraret, Pilatum actutum cauſam ſuam coram Imperatore dicturum Romam miſit. Pilatus igitur anno 36. Ær. & 23. Tiberii Judeæ præfecturâ exauthoratus eſt; Romam tamen nonniſi poſt obitum Imperatoris pervênit.

Quem deinde exitum ejus cauſa habuerit, incertum: vetuſtiſſimâ tamen traditione vulgatum eſt (*k*), Viennę in Delphinatu exulantem, in eas anguſtias redactum fuiſſe, ut necem ſibi conſciſceret (*l*). Quam hiſtoriam accepiſſe ſe Euſebius teſtatur ex Scriptoribus, qui Romanam hiſtoriam per Olympiades digeſſerunt, ſcilicet, uti quidem videtur, ex Phelgonte Adriani Liberto. Extat ſupra Luceriam in Helvetiis Lacus [Pilati appellaot], in quem virum illum ſe conjeciſſe ferunt, dum è loco exilii dilapſo, milites fugienti imminerent. Vulgò etiam dictitant, certâ anni die ſpectrum quoddam Judicem referens ibidem apparere ſtatim, ac deinde in aquis demergi. Haſce verò aquas, ajunt, ſi quis re aliquâ injectâ turbaverit, ſtatim in univerſâ regione procella conſeguitur: quod proinde ne fortè contingat, eò tendentes ſeriò monent. Sed vulgarem fabellam rident, qui regionis deſcriptionem, ſedulò rem conſiderantes, exhibuerunt (*m*).

In Dictionario Biblico Cl. Simonii, ſeptem vel octo ſententiæ Pilati referuntur, vel potius eadem variè apud varios, omnes tamen ſequioris ævi Scriptores, ut S. Anſelmum [*n*], S. Vincentium Ferrerum, Lauſpergium, Guillelmum Pariſienſem, Evangelium Nicodemi, Carthagenam, Sempronianum, Adrichomium, occurrens. Speramus tamen veniam nos facilè impetraturos, ſi eas fabellas neglexerimus, cùm potiſſimùm nihil in Evangelio appareat, ex quo ſententiam in eâ re aliquam Pilatum tuliſſe credamus. Permiſiſſe enim tantummodò reum Judæorum furori memoriæ proditum eſt (*o*); quod longè aliud eſt, quâm prolatâ ſententiâ illum damnare.

i *Antiq. l.18. c.5.*

k *Ado Chron. Æt. 7.*

l *Euſeb. l. 2. c.7. Oroſ. l.7. c.5.*

m *Vide Geſner. in deſcript. ejus loci, & Hofm. in Dict. v. Pontius Pilatus.*

n *Anſel. De Paſſione.*

PINUS, arbor notiſſima, è genere abietum. Homo, ait Iſaias (*p*), pinum plantavit, ex qua deindè Idolum finxit. Hebræus habet *oren*, quod Septuaginta, & S. Hieronymus reddiderunt *pinum*, alii *ulmum*. Alibi etiam in Vulgatâ (*q*), *pinus* occurrit; ſed Hebræus legit *thaſſur*, quod Septuaginta *cedrum*; alii *ulmum* vertunt. Tandem quo loco Vulgata (*r*) legit *pinum*, in Hebræo eſt *algumim*; quod de omnibus æquè gummoſis arboribus uſurpatur. In Hebræo (*s*) non *algumim*, ſed *almugim* occurrit; quod à Rabbinis explicatur coralium, ab aliis *ebenum*, ac tandem *braſilinum lignum*. Porrò plantarum, de quibus in Hebræo, cognitio fermè omnium in obſcuro eſt (*t*).

PINCHAS. Ita nomen *Phinees* ab Hebræis pronunciatur.

PISCINA PROBATICA, lotioni ovium & hircorum ad uſum ſacrificiorum deſtinata; undè nomen *Probatica* ex Græco *probaton*, ovis. Vide *Beth-ezda*, ſivè *Beth-zaida*.

PISCES, Hebraicè *Dag*, in reptilium cenſum vulgò ab Hebræis relati. Singulorum piſcium nomina Hebraica, rara quidem in S. Scriptura leguntur; imò an aliquid occurrat, prorſùs ignoro. Moyſes omnes ſimul piſces lacuum, fluminum, & maris, in eſum permittit (*u*); dummodò ſquammis, & alis inſtructi ſint; utriſque verò carentes rejiciendos jubet. Singulos tamen piſces nuſpiam recenſet. S. Barnabas in ſuâ Epiſtolâ tanquam ex Scripturâ hanc ſententiam laudat: *Neque muranam, neque polypum, neque ſapiam comedetis*. De ceto, & crocodilo in ſuis articulis egimus.

PISCIS, qui Jonam deglutiit. Hunc vulgò Interpretes balænam fuiſſe, quam etiam ceti nomine Evangelium (*x*) deſignat. Hebræum Jonæ legit tantùm (*y*) *magnum piſcem*; nec alter ſanè major balenâ. Porrò illius piſcis adeò immanis eſt hiatus, ut plures ſimul homines continere poſſet; cui ſanè ventris amplitudo reſpondet: *Quanto hiatu*, ait S. Auguſtinus de balænâ quadam, cujus ſcheletrum Carthagine ſpectabatur, (*z*) *patebat os illud, quod veluti janua ſpelunca illius fuit?* Joannes Cabri Academicus Florentinus, balænam quamdam ad Hetruriæ litora an. 1624. jactatam deſcribit, adeò vaſto gulæ hiatu, ut vel equitem commodè contineret. Verùm bellua hæc carnibus non delectatur, ſed herbâ, ſivè maris ſpumâ, & piſciculis albentibus, veluti alecibus, & ſimilibus victitat. Quæ ſanè argumento ſunt, monſtrum illud, quod Jonam voravit, balænam fuiſſe. Quid? quòd illa nec dentibus, nec ſpinis, ut cæteri carnivori piſces, inſtructa eſt? Quare facilè Prophetam illęſum in ſtomachum tranſmittere; illæſum etiam tranſmiſſum, in ſtomachó, digerendis tantùm herbis & levioribus alimentis apto, ſervare potuit.

Aliis tamen hæc minùs probantur; quippè

o *Matth. 27. 26. Marc. 15. 15. Jo. 19. 16. Luc. 23. 24.*

p *Iſa. c. 44. 14.*

q *Iſai. 60. 13.*

r *2. Par. 11. 8.*

s *2. Reg. 10 11.*

t *Vide J. H. Urſin. Arboretum Biblicum.*

u *Levit. 11. 9. & c. Deut. 14. 9. 10.*

x *Matth. 12. 40.*

y *Jonas 2. 1.*

z *Ep. 102. nov. edit. qu. 6. n. 31.*

Digitized by Google

quibus anguſtior videtur balænæ hiatus, quàm ut integrum hominem deglutire poſſit (a). Belluæ enim, ajunt, ſemipede tantùm guttur patet; & quæ inter illas adeò immanes cenſentur, ut ſola lingua 18. olei dolia reddat, ęgrè humanum brachium in gutture admitterent, ait Bartolinus (b). Piſcis igitur Jonæ huic authori fuiſſe creditur *canis carcarias*, quatuor molarium ordinibus in utrâque mandibulâ inſtructa bellua, & faucibus adeò immanis, utì & ſtomacho, ut plures ſimul homines integros aliquando contineat. Hoc ceti genus *lamiam* etiam appellant, in cujus diſſecti ventre Maſſiliæ, & Nicææ, teſte Rondeletio, homines non integri tantùm, ſed quidam etiam ſuis armis inſtructus inventus eſt. Vidiſſe autem ſe perhibet, cujus fauces ſi fræno aliquo interjecto aperirentur, commodum ad ſtomachum aditum cani panderent. Ejuſdem monſtri ſtomachum, ajunt, Hercules armatus ſubivit, dilaniatiſque viſceribus piſcis, tantùm calore incommodi aliquid in comâ paſſus, incolumis tamen egreſſus eſt (c).

a *Vide Bochart. de anim. ſacr. p. 2. l 5. c. 12. Rondelet. Aldovr. Scalig. cont. Cardan.*
b *Bartolin. de Morb. Bibl. art. 14.*

PISIDIA, Aſiæ Minoris regio, quam Lycaonia ad ſeptentrionem, ad meridiem Pamphilia, Cilicia, & Cappadocia ad orientem, Aſiæ Provincia ad occidentem terminant. S. Paulus Antiochiam Piſidiæ prædicationis gratiâ vènit (d).

c *Vide Bochar. ubi ſup. & noſt. Diſſert. ante Comm. in 12. Prophet.*
d *Act. 13. 14. & 14. 23.*

PISTICA NARDUS, nempè ſyncera, & minimè adulterata nardus. Genuina lectio videtur *ſpicata nardus*. Vide *Nardus*, & Comment. in Jo. 12. 3.

PITHOM, ſivè *Pythom*, & *Phitom*, urbs Ægypti, de qua vide *Phitom*.

PLAGÆ ÆGYPTI. Vide *Moyſes*. *Plagarum* nomen apud Hebræos mala omnia à Deo ultore inflicta, utì ægritudines, peſtes, epidemici morbi, lepra, mortes ſubitaneæ, fames, procellæ, publicæque omnes, ac privatæ calamitates obtinent.

PLANETA. Nomen illud in S. Scripturâ nuſpiam legitur; neque etiam ſatis conſtat, an Judæi planetas inter ſe, utì Venerem, Mercurium &c. diſtinguerent. Sole & Lunâ exceptis, facilè reliquos omnes à cæteris ſtellis non diſtinxerunt.

PLATANE, Vicus Sidoniorum, juxta Berytum, ubi Herodes duos filios detinuit, dum eorum cauſa à Judicibus cognoſcebatur (e).

PLATANUS. Hebræum *barmon* (f), quod in Vulgatâ redditur *platanus*, à Recentioribus Interpretibus, Rabbinorum fidem vulgò ſequentibus, redditur caſtanea. In Ezechiele 31. 8. eandem vocem Septuaginta vertunt *abietem*; adeò plantarum nomina in Textu Hebraico occurrentia incerta ſunt, & lubrica (g).

e *Antiq. l. 16. c. ult.*
f *Gen. 30. 37.*

PLEJADES, ſeptem ſtellæ in tergo tauri, vere ineunte conſpicuæ (h). Plejadum & hyadum nomina in Jobo (i) occurrunt; quarum illæ in tergo tauri, iſtæ in fronte micantes orientem & ver deſignant. Hebræus legit: *Nunquid conjungere valebis delicias chima*, aut gyrum poteris diſſipare? Porrò *delicia* vocantur, quòd vernum tempus amœniſſimum ſit. S. Hieronymus vocem *chima* *Job. 9. 10.* reddit *hyadas*, & *Job. 38. 31. plejadas*; ac tandem *Amos 5. 8. arcturum*, nempè caudam urſæ: quam etiam poſtremam interpretationem Aquila interdum ſervat. Urſa quidem in imâ ſeptentrionali plagâ micat; *chima* verò potiùs plejades deſignat.

g *Vide J. H. Urſin. Arboret. Biblic.*
h *Ovid. Faſt. l. 5. v. 165. Ora micant tauri ſeptem radiantia flammis.*
i *Job. 38. 31. & 9. 10.*

PLUMARIUS, acu pictor. *Opus plumarium*, alio nomine dicebatur *Opus phrygionicum*, & *acupictum*. Hebræum *rakamah* (*) ſonat opus phrygium ex plumis diſpoſitis; cùm Ezechiel (k) de alis magnæ aquilæ vocem *rakamah* uſurpet. Hanc artem derivant Veteres ex Philoctete, cui ſolitario in Inſula Lesbo agenti, pennæ avium, quas venabatur, contextæ veſtimenta ſufficiebant (l):

Pro veſte pennis membra textis contegit.

Succeſſu temporis exquiſitiſſima opera eâdem arte ex pennis varii coloris effecta ſunt (m):

...Hunc videas laſcivas prapete curſu
Venantem tunicas, avium quoque verſicolorum
Indumenta novis texentem plumea telis.

Nullum fuiſſe in Scriptura pennarum uſum facilè credimus; neque enim Moyſes aliud opificibus acu pingentibus in uſum Tabernaculi, niſi pretioſiſſimas, & ſplendidiſſimis ejus ętatis coloribus imbutas lanas concedit. Eâ ſiquidem ætate recentius eſt ſericum; atque aurum colo ducendi artem, ut ejus in operibus phrygiis uſus eſſet, an priſci illi noverint, liquidò ſanè non conſtat. Porrò inter res iiſdem opificibus à Moyſe aſſignatas non recenſetur, quamvis aurum in filamenta ductum textrinæ artificibus tribuerit (n). Velum ante Sanctum, & alterum etiam ante Tabernaculum, ſivè atrium appenſum, opere phrygio ex lanâ hyacinthini, ſivè cærulei, cœleſtis, & purpurei coloris, atque ex tenui lino, ſivè goſſypio elaboratum erat (o). Paria de cingulo Summi Sacerdotis leguntur; nuſpiam autem auri, ſivè argenti uſus occurrit. Veſtibus acu pictis fœminæ principes & clariſſimi viri tantùm utebantur, utì ex Pſalmis & Ezechiele (p) intelligimus.

* *Exod. 26. 36. & 27. 16. & 35. 37. &c.*
k *Ezech. 17. 3.*
l *Accius Poeta apud Cenſor. de die Natali c. 28.*
m *Prudent. Hamartigen. v. 294.*
n *Vide Exod. 39. 3. & v. Polymytarius.*
o *Exod. 26. 36. & 28. 39. & 39. 28. & 27. 16.*

PLUVIA. Ex pluribus S. Scripturæ phraſibus intelligimus, Veteres Hebræos in eâ fuiſſe ſententiâ, pluviales aquas ſuis receptaculis ſuper Cœlos aſſervari; quas proindè aquas Moyſes *ſuperiores*, utì & Maris undas, *inferiores* aquas appellat. Hinc Moyſes de aquis diluvii agens, non pro more imbres manaſſe, ſed *cataractis Cœli* apertis fuiſſe ſcribit (q). Nubes in magnâ ſiccitate ad Deum clamare, ait Oſee (r), orantes ut de theſauris, ſivè receptaculis ſuis aquas derivet. Alibi quoque S. Scriptura nubes deſcribit, quaſi utres aquis è firmamento demiſſis tumentes (s). Ipſe ros ex *abyſſo ex alto* (t), nempè ex aquis ſuperioribus, deſcendit.

Nihil apud Authores Sacros frequentius, quàm de imbre *temporario*, & *ſerotino* (u); quod Rabbini ità explicant, ut *pluvia temporaria* in Hebræo *jorah*, pluviam autumnalem; & *pluvia ſerotina*, in Hebr. *malkuſch*, pluviam vernam ſignificet. Porrò Judæi annum ab autumno exordientes, facilè eâ anni tempeſtate labentem pluviam temporariam appellare potuerunt.

Nos tamen nomine *Jorah* pluviam vernam

p *Pſal. 45. 15. Ezech. 16. 13. 16. 18. & 26. 16. & 27. 7. 16. 24. Vide noſtr. Comment. in Exod. 28. 39.*
q *Gen. 7. 11. Vide etiam Pſal. 32. 7. & 41. 8.*
r *Oſee 2. 21.*
s *Job. 37. 12. & 38. 37. juxta Heb. Pſal. 17. 13. & 4. Reg. 22. 12.*
t *Deut. 33. 28.*
u *Deut. 11. 24. Oſee 6. 3.*

nam, & *malkuſch* autumnalem explicare malumus. In Judæâ autumnus, & ver ſolùm pluvialia eſſe conſueverunt: cùm igitur *Jorah* ſemper ente *malkuſch* occurrat, ſimulque autumnus temporum ordine veri ſuccedat, indè ver nomine *Jorah* denotatum credimus. Quin etiam *malkuſch* ex verbo *lakaſch* derivatur: illud autem vindemiam, fœnum ſecundum, & herbam autumnalem pratorum colligere, moram trahere, diſferre ſignificat. Ad hæc, *malkuſch* eſt pluvia, quam terra maximè ſitiat (*x*), uti pluviæ æſtivo calori ſuccedentes. Imbrem vobis Dominus largietur, ait Joel (*y*) *jorah*, & imbrem *malkuſch*, *in principio* (anni). Porro ſi *malkuſch* imbrem autumnalem ſonat, certa eſt etiam *jorah* de imbre verno ſignificatio. Paria nobiſcum Septuaginta (*z*) ſenſerunt; & Heſiodus (*a*) ejuſdem ſignificationis, ac Septuaginta, vocibus ad explicandam pluviam autumnalem & vernam uſus eſt.

x *Job.* 29.23. *Prov.* 16. 15. *Oſee* 6. 3.
y *Joel.* 2. 23. *in Hebr.*
z *Sept. Teton tès gès ſon cathoran proimon cai opſimon.*
a *Heſiod. Opera & Dies l.* 2. *nunenpat orein ombron, pluvias vernas; & oporinon ombron, pluvias autumnales.*

PODAGRA. Rex Aſa pedum ægritudine in ſenectute laborans, podagrâ correptus fuiſſe creditur (*b*); quem Scriptura reprehendit, quòd medicorum ſtudia, quàm Dei opera magis exquiſierit. Hoc uno ſemel in loco Scripturam podagræ meminiſſe animadverto.

b 3. *Reg.* 15. 24.

PODERIS, Græca vox, veſtem ſtragulatam ſonans: uſurpatur autem de lineâ veſte, induſio, &c. ad pedes uſque productâ. De podere S. Hieronymus ſcribit (*c*), veſtem eſſe *ſtrictam, & corpori adhærentem, eamque ſimilem militum camiſiis*. Solemnis erat Sacerdotum veſtis, quo tempore in Templo miniſtrabant. Eodem nomine Author Sapientiæ (*d*) tunicam appellat Summi Sacerdotis, cujus lymbum tintinnabula, & mala punica ornabant: *In veſte poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum*. Hebræum *ephod* Septuaginta reddunt *poderim* (*e*): idemque vertunt Hebræum *bad*, quod tunicam lineam ſonat; & Hebræum *coſchen*, quod in Exodo (*f*), pectorale, & rationale indicat, veſtem quidem breviorem, ſed habitam tanquam partem alterius tunicæ talaris *mehil*, & apud LXX. itidem (*g*) *poderim* dictam. Chriſtus (*h*) videndum ſe Joanni Apoſtolo præbuit, *podere* indutum, veſte nempe ſacerdotali, vulgò camiſio dictâ, ait Lyranus.

c *Epiſt. ad Fabiol.*
d *Sap.* 18. 24.
e *Exod.* 28. 31. & *Ezech.* 9. 2. 3. *Septuag.*
f *Exod.* 25. 7. & 35. 8.
g *Exod.* 28. 4.
h *Apoc.* 1. 13.

POENITENTIA, Græcè *metanoia*, vox eſt indicans dolorem de aliquâ re geſtâ, (maximè tamen de crimine in Deum commiſſo) ſimulque ultionis de ſemetipſo eâ de cauſâ exigendi propoſitum (*i*): *Sinè pœnitentiâ enim ſunt dona Dei*. Uſurpatur etiam cùm de operibus pœnitentiæ, jejuniis, lachrymis, eleemoſynis, & operibus ſatiſfactoriis; tum de Sacramento pœnitentiæ, ob impetrandam commiſſorum poſt Baptiſma criminum veniam inſtituto. Inanis pœnitentiæ typum exhibent Antiochus Epiphanes, Judas Iſcariothes, Pharao, Saul, & Achabus. Judæ fiducia, Antiocho ſinceritas, Achabo perſeverantia defuit. Pharao, & Saul metu adeò doluerunt, ut nihil propterea ad meliorem frugem redacti ſint.

i *Rom.* 11. 29.

POESIS HEBRÆORUM. Nulla res adeò Criticorum calamos, quàm Poeſis Hebræorum exercuit; quamvis iiſdem ſemper ambagibus, iiſdem difficultatibus modò obvoluta ſit, ac primò apparuit. Quamdiù etiam de certâ pronunciationis Hebraicæ ratione non conſtabit (& fortè conſtabit nunquam), harmonia, & quantitas ſyllabarum, adeòque & totus carminum lepos in obſcuro ſemper manebunt. Nullæ etiam regulæ ſuppetunt (uti in Græco & Latino aſſignantur), quibus quantitatem ſyllabarum, pedum, & regulas harmoniæ, necnon carminum conſtruendorum apud Hebræos aſſequamur: quamquam hæc omnia illis non defuiſſe, ex literis adjectis, eliſiſque in fine dictionum intelligimus. Liquidò enim ex iis conſtat, rythmicis quibuſdam legibus, vel ſaltem certis modulationibus eorum carmina adſtricta fuiſſe. Muſicæ etiam, & chorearum apud Hebræos rationes, quibus Hebræorum poeſis inſtructa eſſe conſuevit, omnes latent. Neque enim Hebræi carmina, niſi ad muſicos numeros pangebant, canebantque: quare in S. Scriptura chororum, chorearumque in cæremoniis religioſis frequentiſſima mentio. Ex his ſanè ſpes omnis carmina, & poeſim Hebræorum clariùs aſſequendi præciditur.

Ætate quidem Joſephi, Origenis, Euſebii, & S. Hieronymi, quantum ex eorum verbis colligimus, ea res aliter ſeſe habuiſſe videtur. Joſephus enim (*k*) non ſemel tradit, Cantica à Moyſe adornata, heroicis condita eſſe carminibus. David verò, ait ille, carmina varii generis, cantica, odas, & hymnos in Dei honorem concinnavit; in illis autem varia admiſcuit carmina, alia trimetra, alia pentametra. Paria legas apud Origenem, & Euſebium (*l*): ſivè quòd ambo authoritati Joſephi eâ in re detulerint, ſivè quòd ſuâmet experientiâ veritatem compertam habuiſſent. Origenes enim Hebraicam Linguam callebat; & Euſebius nulli ſuæ ætatis doctiſſimo viro ſecundus habebatur.

k *Antiq. l.* 2. *c. ult. l.* 4. *c. ult. l.* 7. *c.* 20.
l *Euſeb. Præp. l.* 11. *c.* 3.

S. Hieronymus (*m*) plus aliquid adjiciens, teſtatur Pſalterium ex verſibus alcaicis, jambicis, ſaphicis, inſtar Pindari, & Horatii concinnatum eſſe; Libros Job, & Salomonis, hexametris & pentametris; Deuteronomii Canticum (*n*), & Pſal. 118. *Beati immaculati in viâ*, & 144. *Exaltabo te Deus meus Rex*, jambicis quatuor pedum adornatos; ac tandem jambicos trium pedum referre Pſal. 100. & 111. *Confitebor tibi Domine in toto corde meo in conſilio &c.* &: *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis &c.*

m *Præfat. in Chron. Euſ.*
n *Epiſt. ad Paulam Urbicam.*

In Lamentationibus Jeremiæ verſus quoſdam quaſi ſaphicos, & alios trimetros obſervat. Non ſemel etiam Librum Pſalmorum verſibus jambicis, veluti Pindari, Alcæi, Horatii, Catulli, Sereni, adſtrictum eſſe perhibet (*o*). In Præfatione in Job aſſerit, poſt illa verba: *Pereat dies in qua natus ſum*, reliqua deinceps fluere verſibus hexametris, dactylis, & ſpondæis conſtantibus: quamquam interdum, ait, alii quandoque pedes intermiſcentur ejuſdem quidem menſuræ, ſed ex dialecti diverſitate, impari ſyllabarum numero. Non rarò

o *Epiſt. ad Paulin. & l.* 9. *Comment. in Ezech. c.* 30.

etiam,

etiam, addit, neglectis paululùm metri legibus, quædam Poetæ harmonia, ſivè numerus excidit, quod maximè rebus Poeticis aſſuetas aures delectat.

Philo (*p*) de Eſſenis agens, narrat, varia penès illos Veterum carmina ſervari, alia trimetra, alia in hymnos pro ſacrificiis concinendos diſpoſita, alia verò, quorum in choreis, & conviviis uſus erat. Poeſis regulas in Job & Pſalterio ſervatas, unus Franciſcus Vatablus aſſequutus (*q*) fertur; quocum ea ſcientia intercidit. Theodorus Herbertus carmina inſtar Latinorum & Græcorum in Bibliis inveniſſe ſe credidit, & quædam ſaoè indicavit. Meibomius (*r*) rem poeticam Hebræorum, quæ ultrà ducentorum annorum ſpatio delituerat, aſſequutum ſe tandem jactitavit; quamvis ſuâ ſcientiâ ſolitarius frui, nec publico revelare voluerit. Scimus tamen illum, & poeſis hujuſce opinione, & correctionibus, quæ in S. Scripturam invexit, totum Textum invertiſſe. Franciſcus Gomam io ſuo Libro inſcripto, *Davidis Lyra*, regulas quaſdam de poeſi Hebræorum à regulis Græcorum, & Latinorum non abſimiles, præſcripſit; ſed à Ludovico Capellio refutatus, adhuc ſilet.

J. Clericus eruditâ ſanè Diſſertatione contendit (*), Hebræorum poeſim rythmicam fuiſſe, à poeſi Gallorum non abludentem; cujus quidem opinio pluribus arridet. Alii tamen nullas Hebræis præſcriptas in carminibus leges malunt. Addit Scaliger (*s*), Hebrҿorum Linguam, quemadmodum Syrorum, Arabum, & Abyſſinorum, rudiorem eſſe, quàm ut certis numeris adſtringi poſſit. Auguſtinus Eugubinus putat, carmina Hebræorum, non quidem heroico jambico, vel alio quocumque metro contioeri, ſed neſcio quid in illis ſimile, utì in cantilenis Barbarorum audimus, ſonare. Paria ſentiunt Ludovicus Capellius, Martinus Martinius, Samuel Bohlius, Vaſmurh, Auguſtus Pfeifferius, & alii nonnulli, cum Grotio (*t*). Poſterior bæc ſententia nobis etiam multò præ aliis probatur (*u*).

De poeſi Hebraicâ noſtræ ætatis, conſulendi Grammatici, & Theſaurus Buxtorfii præ cæteris, ubi regulæ & varia carminum genera exactiſſimè diſtinguuntur (*x*).

POLITIA Hebræorum. Vide *Sanbedrium*, & *Tribunalia*, & *Judices*.

POLYGLOTTA, ideſt plures Linguæ. Eo nomine Biblia illa inſcribi ſolent, in quibus pluribus impreſſus Linguis (ſaltem tribus), totidemque columnis diſtinctus Textus exhibetur. Porrò ex Polyglottis alia partem tantùm Scripturæ, alia totam continent. Celebratiſſimà autem hæc ſunt.

I. Franciſci Ximenes de Ciſneros, ex Monacho S. Franciſci, Cardinalis, impreſſa A. 1517. quatuor Linguis, Hebraicâ, Chaldaicâ, Græcâ, & Latinâ.

II. Biblia Juſtiniani, Epiſcopi Nebienſis, Monachi ex ordine S. Dominici: prodiit Pſalterium tantùm A. 1518. quinque Linguis Hebræâ, Chaldæâ, Græcâ, Latinâ, & Arabicâ. Cætera volumina MSſ. manſerunt,

p *Philo de vita contempl. in fin.*

q *Mercer. in Job. c.3.*

r *Meibō. Journal des Scavans p. 1699.*

* *Biblioth. Univ. May. 1688.*

s *Scalig. animad. in Chron. Euſeb. p. 7. col. 1.*

t *Grot. in Luc. 1. 46. Erant enim, ait, rythmi Hebræorum emmetri, ſed lege ſoluti, cujuſmodi etiam erant, & nunc quoque ſunt, eorum ſaltationes.*

u *Vide noſtr. Diſſert. de poeſi Hebr. ante Comment. in Exod. & Authores in illa citatos.*

x *Vide etiam Morin. Exerc. Bibl. l. 2. Exerc. 18. c. 7.*

III. Joannis Potken, Præpoſiti Eccleſiæ Collegialis S. Georgii Colonienſis, Pſalterium Hebraicè, Chaldaicè, Perſicè, Arabicè, ſivè potius Æthiopicè, & Latinè excuſum, anno 1546.

IV. Judæorum Conſtantinopolitanorum operâ prodiit Conſtantinopoli anno 1546. Pentateuchus Hebraicè, Chaldaicè, Perſicè, & Arabicè, unà cum Commentariis Salomonis Jarchi.

V. Iiſdem Judæis curantibus, editus eſt ibidem an. 1547. Pentateuchus Hebraicus, Chaldaicus, Græcus, Vulgaris, & Hiſpanicus.

VI. Joannes Draconita, Caroloſtadienſis in Pranconiâ vulgavit an. 1565. Pſalterium, Proverbia Salomonis, Michæam, & Joelem Hebraicè, Chaldaicè, Græcè, Latinè, & Germanicè; typis tamen ſubjectum opus Authoris obitu derelictum eſt.

VII. Benedicto Ariâ Montano curante, formis *Chriſtophori Plantini*, & juſſu *Philippi II.* Hiſpaniarum Regis, prodiere Biblia Polyglotta in 8. volumina diſtributa, an. 1572. in quibus præter Hebraicum, Chaldæum, Græcum, & Latinum Textum, Verſio Syriaca N. T. adjecta eſt. Polyglottis Ximenii ferè reſpondent.

VIII. Anno 1586. Heidelbergenſibus typis vulgatum eſt Opus, in quo quatuor columnis totidem Scripturæ V. T. Textus exhibentur, ſcilicet Hebræus, Græcus, & duæ Latinæ Verſiones, altera S. Hieronymi, altera Sanctis Pagnini; quibus adnotationes quædam, Vatablo adſcriptæ, ſubjiciuntur: hinc Operi nomen Biblia Polyglotta Vatabli.

IX. David VVolder Miniſter Lutheranus imprimi curavit Hamburgi per Jacobum Luciam an. 1596. Biblia trilinguia, Grҿca ſcilicet, Latina, & Germanica.

X. Elias Hutter Germanus, pluribus vulgatis Polyglottis claruit. Prima ejus Biblia Nurimbergæ an. 1599. impreſſa, (in Pentateucho tamen & Libris Joſue, Judicum, & Ruth deſiit) ſex exbibent Linguas, nempè Hebræam, Chaldæam, Græcam, Latinam, Germanam Lutheri; ſexta verò pro variis, ad quas Opus dirigitur, Nationibus varia eſt. Alii enim Verſionem leguot Slavicam, ex editione Vittembergenſi; alii Gallicanam Genevenſem; alii Italicam itidem Genevenſem; alii Saxonicam ex Germanicâ Lutheri adornatam.

Ejuſdem etiam Authoris opus eſt Pſalterium & N. T. Hebraicè, Græcè, Latinè, & Germanicè. Potiſſimam tamen impendit curam in editione N. T. duodecim Linguis adornatâ, nempè Syriacâ, Græcâ, Hebrҿâ, Italicâ, Hiſpanicâ, Gallicâ, Latinâ, Germanâ, Bohemicâ, Anglicanâ, Danicâ, Polonicâ. Produit hoc Opus Nurimbergæ an. 1599. duobus Voluminibus in fol. vel etiam tribus in 4.

XI. Biblia Cl. le Jay impreſſa Pariſiis apud Antonium Vitrè, an. 1645. ſeptem Linguas continet, Hebraicam, Samaritanam, Chaldæam, Græcam, Syriacam, Latinam, & Arabicam. Textus Græcus, Latinus, & Arabicus idem exhibetur, qui in editione Antuerpienſi. Nihil eâ editione auguſtius, ſi chartam, & characteres ſpectes;

plu-

pluribus tamen ſcatens mendis, Eruditis diſplicet.

XII. Vix Biblia Cl. le Jay in Angliam delata ſunt, cùm ejus regionis Eruditi alteram editionem emendatiorem, ampliorem, perfectioremque pararunt. Prodiit novum opus 5. Voluminibus an. 1657. Prolegomenis, aliiſque Tractatibus inſtructum, quæ omnia in primo Tomo inſerta ſunt. Quartus, & quintus Tomus novas quaſdam Verſiones Orientales adjectas exhibet; uti & ampla Variantium collectio in 6. Tomo legitur. Brianus Valton huic editioni curas impendit, & nomen; appellatur enim vulgò Polyglotta Valtonii. Qui de hiſtoriâ Polyglottorum plura voluerit, adeat P. Le Long, Congr. Oratorii Opus inſcriptum; *Diſcours Hiſtorique ſur les principales Editions des Bibles Polyglottes. A' Paris chez Pralard.* 1713.

y *Gen.* 37. 3. 23. *Septuag. Chitona poicilon.*
z 2. *Reg.* 13. 18.
a *Exod.* 28. 6. 15. & 36. 8. & 39. 8.
b *Ezech.* 26. 10. 13.
c *Ezech.* 27. 24.

POLYMITA. *Tunica polymita* eſt tunica variis intexta filamentis, variiſque diſtincta coloribus, cujus generis fuit tunica Joſephi (*y*). Hebræus habet: *Tunica paſſim*, qualis etiam fuiſſe veſtis Thamar filiæ Davidis legitur (*z*). Porrò veſtis *paſſim* ipſiſſima reputatur *tunica faſciata*, qua modò etiam Orientales utuntur. S. Hieronymus interdum *opus polymitum pro opere polymitario* in Textu Latino S. Scripturæ ſcripſit (*a*); in Hebræo autem ad literam eſt *opus cogitantis*, quod de aulæis dicitur. In Ezechiele (*b*), ſeu in Verſione S. Hieronymi ibidem vox *polymito* occurrit, Hebræo *meſchi*, quod Rabbinis, & pluribus Interpretibus eſt ſericum, reſpondens. Alibi in eodem Prophetâ (*c*) Hebræum *rakamah*, quod opus phrygium ſonat, S. Hieronymus vertit *polymitarius*.

d *Exod.* 35. 35. & 36. 35. & 38. 23. & 39. 3.
e *Septuag. Tphanta. Textilia.*

POLYMITARIUS, ſivè *Polimitarius*, vox ſæpiùs in S. Scriptura recurrens (*d*), & Hebræo *choſcheb* (*e*), nempè artiſex, cogitans, inventor, reſpondens. Ex ſedulâ locorum, ubi vox illa occurrit, diſcuſſione, uſurpatam intelligimus de artifice aulæorum, Græcâ voce *Polymitario* appellato, quæ propriè artificem ſonat, qui pannos pluribus coloribus, veluti aulæa, texit, & qui utroque, ſuperiori & inferiori, licio, & qui Turcica aulæa, ſivè alia conficit. Porrò opera illa nuncupantur etiam *Phrygia*, *Phrygionica*, *Babylonica*, *Alexandrina*, & *Plumaria*, quòd aulæa, & panni acupicti ſimillimi ſint operis.

Ex Moyſis teſtimonio intelligimus, *Polymitarios* in operibus ad uſum Tabernaculi non lanas tantùm purpureas, hyacinthinas, & rubras adhibuiſſe, ſed aurum etiam in bracteas deductum: *Incidit bracteas aureas, & extendit in fila, ut poſſent torqueri cum priorum colorum ſubtegmine* (*f*).

f *Exod.* 39. 3. *Vide & V.* 9.

g *A.* 3938.
h *A.* 3939.
i *De Bel. l.* 1. *c.* 5. *Antiq. l.* 14. *c.* 4. *A. M.* 3939. *ante Chr.* 61. *ante Ær.* 65.

POMPEJUS. *Cneius Pompejus* cognomento *Magnus*, inter clariſſimos Romanorum Duces. Ejus quidem mentio in Scripturis nulla; ſed de rebus ab illo cum Judæis, cujus rei gratiâ ſæpiùs de illo apud Joſephum, aliquid attingere operæ pretium duximus. Poſt confectum cum Tigrane primùm (*g*), deindè cum aliis gentibus (*h*) bellum, Scaurum in Judæam miſit (*i*), qui auditis, cùm Damaſcum perveniſſet, diſſidiis inter duos fratres, Hircanum, & Ariſtobulum, ſperans ſe lucrum ex eorum diſſenſione relaturum, iter in Provinciam maturavit. Vix igitur Judæorum fines attigit, cùm amborum fratrum legationibus amicitiam ab utriſque flagitatus eſt. Scaurus Ariſtobulum 300. talenta offerentem fratri prætulit. Quare datis ad Hircanum, & Aretam, qui Ariſtobulum Jeroſolymis obſidione premebant, literis, imperavit, ut quantociùs, niſi mallent Romanos habere adverſarios, faceſſerent. Ita Ariſtobulus à præſentiſſimo periculo liberatus eſt.

Poſt aliquid temporis, Pompejus ipſe Damaſcum veniens, Hircanum & Antipatrum de Scauro querentes, quem auro Ariſtobuli corruptum accuſabant, coram audivit, ſimulque ab illis ſollicitatus, ut debitum jure primogeniti Regnum eidem Hircano reſtitueret. Altero ineunte anno, mutuas duorum fratrum, tum & Judæorum de illis querelas audiens, omnia ad ſuum in Judæam adventum, quem brevì meditabatur, differenda cenſuit. Interim Ariſtobulus nihil Pompeji ſententiam curans, urbem munitionibus ac præſidio vallandam, etiam contra Pompeji conatus, ſi opus fuiſſet, curavit.

A. M. 3940. *ante Chr.* 60. *ante Ær.* 64.

k *Antiq. l.* 14. *c.* 6. *de Bel. l.* 1. *c.* 5. *A. M.* 3941. *ante Chr.* 59. *ante Ær.* 63.

Confecto igitur Mithridatico bello (*k*), Pompejus iter in Judæam direxit, auditiſque iterum duobus fratribus, jus utriſque ſuum defendentibus, Ariſtobulum tandem arces ſibi tradere juſſit. Invitus licèt, paruit tamen Ariſtobulus; ſtatimque ut ad omnes eventus ſeſe præpararet, Jeroſolymam contendit. Pompejus euntem ſequutus, cùm omnem defenſionis opportunitatem prævertit, tum metu vires Romanas in ſuum caput inducendi eò adegit, ut coram veniens, & urbem dedere, & ingentem pecuniæ vim ſe ſoluturum polliceretur. Pompejus veniam his conditionibus deprecanti concedens, Gabinium ad urbem, & pecunias recipiendas miſit. Sed fruſtrà hæc, cum milites, foribus urbis clauſis, venientem excipere detrectarint.

Eâ acceptâ injuriâ offenſus Pompejus, Ariſtobulum in vinculis tenuit, ſimulque exercitu urbi admoto, primò variis propoſitis conditionibus defenſores tentavit. His rejectis, obſidionem aggreſſus, ad ſeptentrionem Templi caſtrametatus eſt, ubi imbecilliora munimenta videbantur. Statim autem Romani milites laboribus belli jam aſſueti, aggeres imponendis machinis moliri; nec minùs impigrè Judæi crebras eruptiones, validamque defenſionem opponere; ut, niſi Sabbathi religio obſtitiſſet, illis oppugnantibus, iſtis defendentibus, vix alii ſuper alios profeciſſent. Verùm Romani ab invaſionibus die Sabbathi Judæos abſtinuiſſe, ſolâ defenſione contentos, animadvertentes, arreptâ occaſione, eâ die ab aggreſſionibus ſeſe continentes, perficiendis aggeribus inſtabant.

Itâ abſolutis operibus, urgendis mœnibus & Templo machinæ Tyro advectæ, admotæ ſunt. Toto ejus obſidionis ſpatio, illud non ſinè Pompeji admiratione animadverſum eſt, nunquam matutina & veſpertina ſacrificia, veluti ſi altâ pace omnia

eſ-

Digitized by Google

ſruerentur, in Templo intermiſſa ſunt. Interim tertio obſidionis menſe per muros jam latè disjectos, Cornelius Fauſtus, filius Syllæ, omnium primus, & omnes deinùm Romani in Templum evaſerunt, magnâ Sacerdotum aliorumque; qui fortè occurrebant, ſtrage. Contigit expugnatio illa an. 1. Olympiadis 179. die 28. menſis Caſleu, tertii anni civilis, partim Novembri, partim Decembri reſpondentis, quæ dies jejunio ob Prophetiam Jeremiæ à Rege Joakimo igni traditam, deſtinata erat.

A. M. 3941. *ante Chr.* 59. *ante Ær.* 63.

Ingreſſus in Templum Pompejus, omnia luſtratus eſt, quæ intueri omnibus, exceptis Sacerdotibus, nefas. In penetralibus ejuſdem Templi menſam auream, candelabra, vaſa, thuribulum, aromata, præter hæc, theſaurum 2000. talentorum invênit. Ex his nedum aliquid contingere veritus eſt, ſed & expiari locum ſacrum à cadaveribus jubens, manè alterius diei ſacrificium Deo offerendum curavit. Dein Hircanum in Regnum & Sacerdotium, Regio tantùm titulo, & diademate denegatis, reſtituit. Vide ejus belli hiſtoriam apud Joſephum (*l*), & Uſſerium (*m*), ubi omnia, quæ apud prophanos Authores habentur, eâ de re congerit. Cætera Pompeji geſta à noſtro inſtituto aliena ſunt. Fractus autem à Julio Cæſare in prælio Pharſalico, in Ægyptum fugit, ubi indigno ſatis letho à miniſtris Ptolemæi Junioris, poſtremi Ægypti Regis, ſublatus eſt.

l *Antiq. l.* 14. *c.* 8.
m *Uſſer. ad A. M.* 3941.
A. M. 3956. *ante Chr.* 44. *ante Ær.* 48.

POMUM, *Malum*. *Malum* interdum fructum utcumque deſignat, Hebræo *peri*, ideſt *fructus*, reſpondens; interdum verò malum, fructum nempè & arborem, Hebræo *taphua* congruens. Moyſes ſanſta Joſepho deprecatur (*n*), ſcilicet *de pomis Cœli, fructuum ſolis, ac lunæ*; nempè de pomis, quæ Cœlum rore, ſol & luna influxibus fovent. Hebræus ad literam habet: *De delicatis fructibus adventûs ſolis, & de delicatis fructibus adventûs lunæ*. Chaldæus nomine fructuum lunæ ſignificatum interpretatur quidquid ſingulis menſibus; nomine verò fructuum ſolis, quidquid ſingulis annis provenerit. Erant enim arbores veluti ficûs, & malorum aureorum, quibus nunquam ferè fructus deerant. Additur in eâdem benedictione: *de pomis collium æternorum*; qua fortaſſe phraſi vineæ, olivarum, & ſimilium, quæ in collibus ſeruntur, fructus denotati ſunt.

n *Deut.* 33. 14.

Indicandis navigiis expeditiſſimis, Job hiſce verbis uſus eſt: *Quaſi naves portantes poma* (*o*). Hebræus habet, *quaſi naves abah*, quod alii explicant de navibus, ſecundo vento delatis; Syriacus, *naves hoſtiles*; Chaldæus *naves optimis fructibus onuſtæ*; alii, *naves* egregiè *inſtructæ*; alii tandem, *naves fluminis Aba*, in Babylonia.

o *Job.* 9. 26.

Pſalmiſta cum Deo conqueritur, quòd urbs Jeruſalem ab hoſtibus vaſtata, redacta fuerit *in pomorum cuſtodiam* (*p*), veluti nempè tugurium pro excipiendis iis, qui in ſpeculam defendendis agrorum fructibus conſtituuntur. Hebræum *hiim* ad literam ſonat acervum lapidum, ſivè ruderum, vel arenæ, qualis aliquando in agris, & vineis aggeritur. Confer *Mich.* 1. 6. *Ponam Samariam quaſi acervum lapidum in agro, cùm plantatur vinea*. Sponſa in Canticis gloriatur, ſeſe diligentiſſimè omnia poma nova, & vetera ſponſo ſervaſſe: *In portis noſtris omnia poma* (*q*). Hebræus habet, *magadim*, nempè res delicatiſſimas, & bellaria.

p *Pſal.* 78. 1. *Hier. In acervos lapidum. Aquila, eis lithyrion*.
q *Cantic.* 7. 13.

Salomon verbum opportunè dictum eſſe ait veluti *mala aurea in lectis argenteis* (*r*). Hebræus; *veluti poma aurea in ciſtis argenteis*. Porrò poma iſta aurea mala, citrea mala deſignare credimus. Primitiæ autem, ex Rabbinorum teſtimonio in caniſtris argenteis ad Templum deferebantur.

r *Proverb.* 25. 11.

Vetitum à Domino erat, ne Hebræi primos poſt ſatam arborem fructus deguſtarent, ſed tribus prioribus annis tamquam impuros illos abjicere jubebantur (*s*). Quarti anni fructus Domino conſecrandi; quinto tandem anno in cibum permiſſi. Illud veluti tributum in ſignum ſuæ ſuper univerſam terram, atque omnia, quæ in illa gignebantur, poteſtatis Dominus indixit.

s *Levit.* 19. 23.

Brocardus (*t*) ultrò fatetur, rara eſſe in Palæſtinâ mala, pyra, ceraſos, nuces, & alia hujus generis; ſed eorum ſterilitatem aliorum fructuum copia corrigit eâ ubertate, ut interdum veteres fructus novi emiſſi flores, & fructus excipiant; quò fortaſſe Moyſes ſpectavit in illa phraſi, *de fructibus lunæ*, utì ſupra notavimus. Malis etiam citreis, aliiſque peculiaribus pomis regio fœcunda eſt. Porrò poma iſta ex arbore quadam gignuntur, qua intrà biennium exareſcente, ex ejus emortuæ radicibus, nova germina prodeunt: foliis verò ad ſtaturam hominis erecti longis, & adeò latis obducitur, ut duo ſimul ex illis totum commodè hominem veſtiant. Pomis magnitudine ovi; & craſſo quodam cortice, flavoque obductis fœcundiſſima eſt, quæ in botri formâ, interdum ad centum uſque conferta, corbem mediocrem exhibent. Apud Joſephum (*u*), & in tota Scripturâ uberrima eſt regio ficuum, olearum, dactylorum ex palmis, mororum, piſtaciorum, amygdalarum, capparum, & uvarum. Balſama etiam Judææ apud Authores, tamquam ejus regionis fructus, notiſſima ſunt; nec raræ nuces, & ſiliquæ, quibus ad ſatietatem veſci filius Prodigus optaverat (*x*), Sponſa in Canticis botri Cyprii meminit (*y*), quæ arbuſcula eſt mali punici altitudine, cujus tamen botri ſolo tantùm odore in pretio eſſe videntur. Fructus in viciniis Sodomæ naſcentes, in Scriptura, & apud Hiſtoricos notiſſimi ſunt (*z*); quos ferunt in exterioribus elegantiſſimos fuiſſe, intus verò, nonniſi cinerem, & amaram quandam fuliginem continere: *Terram ipſam ſpecie torridam vim frugiferam perdidiſſe*, ait Tacitus (*a*); *nam cuncta ſpontè edita, aut manu ſata, ſivè herbâ tenùs, aut flore, ſeu ſolitam in ſpeciem adolevere, atra, & inania velut in cinerem vaneſcunt*. Et Tertullianus (*b*): *Olet adhuc incendio terra, & ſi qua illic arborum poma cernantur, oculis tenùs, cæterùm contacta cineraſcunt*.

t *Deſcript. Terræ S.*
u *De bello l.* 2. *c.* 18.
x *Luc.* 15. 16.
y *Cantic.* 1. 13.
z *Deut.* 32. 32. *De vinea Sodomorum, vinea eorum. Vide Joſeph. Plin. l.* 5. *c.* 16. *Strabo, l.* 16. *& alios paſſim*.
a *Tacit. hiſt. l.* 5. *c.* 6.
b *Tertull. Apolog.* 40.

PONDUS. Expanſas ponderum, & menſurarum tabulas in calce hujus Dictionarii exhi-

Digitized by Google

exhibebimus. Hìc tantùm ſubjicendum duximus, conſueviſſe Hebræos in commerciis argentum, & aurum ad pondus pendere, cùm ſignandæ monetæ uſus nondum apud illos obtinuiſſet. Indicandis ponderibus utebantur nomine *petra*, unde illud: *Non habebis in ſacculo petram, & petram* (c), (in Vulg. *diverſa pondera*); nempe non habebis diverſa pondera, juſtum, & injuſtum, ſed *petram juſtam, & veram. Petra & petra, epha, & epha, utrumque abominabile eſt apud Deum* (d), nempe Deus injuſtitias in commerciis deteſtatur. Siclus, & ſemiſiclus, ac talentum, non tantùm nomina ſunt nummorum quorumdam, auri, vel argenti ſummæ reſpondentium, ſed etiam pro pondere uſurpantur. Moyſes aromata deſignans, quibus thymiama, ſuper Altare aureum adolendum conficeretur, 500. ſiclorum myrrhæ pondus determinat (e) &c. Pondus comæ Abſalomi 200. ſiclorum erat (f). Eadem datâ proportione vox *talentum*, Hebraicè *kikkar*, ſignificat, quamquam nonniſi deſignandis ingentibus ponderibus in uſu fuit.

c *Deut.* 25. 13. 15.
d *Prov.* 20. 10. 23.
e *Exod.* 30. 24.
f 2. *Reg.* 14. 26.

PONTIUS PILATUS. Vide *Pilatus*.

PONTIFEX, Vide *Sacerdos*, ubi etiam catalogum Summorum Pontificum exhibuimus.

PONTUS, Regio Ponti, in Aſiâ minori, quam Pontus Euxinus ad Septentrionem, Cappadocia ad meridiem, Paphlagonia, & Galatia ad orientem, & Armenia minor ad occidentem definiunt. Ejus regionis incolas S. Petrum inſtituiſſe ex eo colligunt, quòd ad illos, cæteraſque finitimas gentes idem Apoſtolus Epiſtolam dederit. Inter fœderatos cum Codorlahomor Reges, qui expeditionem in Pentapolim ſuſceperunt (g), S. Hieronymus *Arioch Regem Ponti* commemorat. Sed Hebræum habet *Regem Ellaſar*; Jonathan *Regem Thalaſſar*; Syriacus *Regem Dalaſar*. Iſaias (h) inſinuat, regionem Thalaſſar, ſivè in viciniis, ſivè intrà ipſos fines Eden ſitam eſſe, cùm de filiis Eden in Thalaſſar verſantibus agat; atque eandem regionem unà cum aliis provinciis ad Tigrim à Regibus Aſſyriæ occupatam tradat. Septuaginta & Onkelos ſervarunt *Ellaſar*. S. Hieronymus reddens *Regem Ponti*, Symmachum ſecutus eſt. Grotius autumat, deſignatum *Regem Elizariorum*, quos inter Arabiæ populos Ptolemæus recenſet; faciliùs tamen Rex gentis cujuſdam tranſeuphratææ eo nomine indicatur, uti & de aliis Regibus cum Codorlahomor fœderatis conſtat.

g *Geneſ.* 14. 1. *A. M.* 2079. *ante Ch.* 1921. *ante Ær.* 1925.
h *Iſa.* 37. 12.

PORCUS, animal notiſſimum, cujus omnis in cibis uſus Hebræis interdictus (i). Inde verò tantus genti in porcinam horror, ut nè nomen quidem audire ſuſtinentes, illi indicandæ nomen indefinitum uſurpent; hoc animal, hæc res. Eleazarus (k) religioſiſſimus ſenex, ad guſtandas vetitas illas carnes, vel ſaltem ut ſe deguſtaſſe fingeret à miniſtris Antiochi ſollicitatus, nunquam acquievit; quin & conantibus vi illas in os obtrudere, ſtrenuè reſtitit, mortem potiùs eligens, quàm Legis ſaltem in ſpeciem violatæ reus, pravo fratribus exemplo futurus. haberi. Hebræos & Phœnices à porcinis abſtinere tradit Porphyrius (l), quòd nulli ſint in eorum regione ſues. Addendum illi fuerat, ideò nullos vel ſaltem raros eſſe inter eas gentes porcos, quòd ab inſito in illos horrore eoſdem alere prohibeantur: neque enim deeſſent alioqui ſuibus alendis paſcua, cùm Jeſu Chriſti ætate greges porcorum in Palæſtina fuiſſe conſtet (m). Non deſunt, qui religioſos honores hiſce brutis à Judæis exhibitos credant; indè verò factum putant, ut ab eorum carnibus ſeſe contineant (n).

Judæus licèt (o) & porcinum Numen adoret,
Et Cilli (p) ſummas advocet auriculas.

Sed has calumnias refutare ſupervacaneum eſſet. Hanc Judæorum abſtinentiam Ethnici deridentes, de illis dictitabant (q):

Nec diſtare putant humanâ carne ſuillam.

Auguſtus maluiſſe ſe dixit (r), porcum eſſe Herodis, quàm filium; cùm Herodes duos treſve filios enecaſſet. Neque Judæi tantùm, ſed & aliæ etiam gentes à ſue abhorrebant. Ægyptii ſanè adeò ſuem deteſtabantur, ut ſi fortuitò illum contigiſſent, ſtatim toto corpore in amne merſi, maculam frigidâ eluerent. Porculatores verò ab ingreſſu Templi, & commercio aliorum arcebantur (s). Arabes Scenitæ à porcinis abſtinebant; quin & in eorum regionem invectum animal, authore Solino (t), ſtatim interibat. Scimus, Adrianum, ut ab ingreſſu Jeroſolymæ à ſe reſtitutæ Judæos arceret, atque in ejuſdem populi contumeliam, porci ſimulachrum in foribus erexiſſe.

i *Levit.* 11. 7. *Deut.* 14. 8.
k 2. *Macch.* 6. 18.
l *Porph. de abſtin. anim.*
m *Matth.* 8. 30. 31. *Marc.* 5. 11. *Luc.* 8. 32. 33. & 55. 15.
n *Plut. Arch. Sympoſ.* l. 4.
o *Petron. Satyric. Fragm.*
p *Vulgò legitur: Et Cœli ſummas &c.*
q *Juven. Satyr.* 15.
r *Apud Macrob.*
s *Herod.* l. 2. c. 47.
t *Solin. Polyhiſt.*

PORPHYRIO (u), avis fluviatilis, cui ex purpureo roſtro nomen inditum. Quamvis inter impura à Moyſe recenſeatur, quòd fortaſſe ingluviei vitio notetur, caſtitatis tamen, & pudoris ingenio adeò celebris eſt, ut proverbii loco uſurpetur: *Porphyrione caſtior*. Genus eſſe *herodii* creditur; Judæis eſt *pica viridis*; Samaritanæ Verſioni *pellicanus*; Bocharto *vultur*. Hebræum *rachamach* ſonat miſericordiam; & vulturis in pullos pietas notiſſima eſt; quare Ægyptii ſymbolum pietatis vulturem pinxerunt.

u *Levit.* 11. 18. *Deut.* 14. 17.

PORRUM, olus notiſſimum. Hebræi in deſerto manna faſtidientes, porrum, & cepas, quibus in Ægypto ſatiabantur, optabant. Porrò cepas etiam crudas in Africâ, & Græciâ ſuaviſſimas eſſe Itinerantes teſtantur (x). Vitio Ægypto olim deputatum eſt, quòd *allium cepaſque inter Deos in jurejurando haberet*, ait Plinius (y). Et Juvenalis eorum ſuperſtitionem ita deridet (z):

Porrum, & cepe nefas violare, aut frangere morſu:
O Sanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis Numina.

x *Bellon. obſerv.* l. 3. c. 18. & 32. *Spon. Voyage.*
y *Plin.* l. 19. c. 6.
z *Juven. Satyr.* 15.

PORTA. De portis domorum apud veteres Hebræos nihil animadverſione dignum occurrit, niſi quòd ſtipites ligneos habere conſueviſſent. Quare de Samſone memoriæ proditum eſt, fores portarum urbis Gazæ humeris ſuis impoſitas (a), nempè repagula, ſtipites, & ſeras, ſi quas habebant, omnes ſimul abſtuliſſe. Hodie in Palæſtinâ ædium, & Templorum portæ multò humiliores ſunt, ne Arabes regionem obequitantes, illas ingredientes, violent. Apud ve-

a *Judi.* 16. 3

Digitized by Google

veteres Iſraelitas nihil ſimile occurrit.

Sæpè tamen in Scriptura nomen *porta* locum denotat, ubi cœtus Judicum aſſidebat (*b*). Cùm enim Judæi vulgò in arvis exercerentur, locum Tribunalibus præ portis urbium conſtituere viſum eſt, ut lites citiùs poſſent expediri, *Ne cogerentur agricolæ intrare urbem, & aliquod ſubire diſpendium*, ait S. Hieronymus (*c*), *Judices in portis reſidebant, ut tam urbanos, quàm ruſticos in exitu, & introitu urbis audirent, & finito negotio, unuſquiſque confeſtim ad ſedes proprias reverteretur*. Hujus Judicii forma apparet in causâ Booz, & alterius viri, cognati Noemi, pro nuptiis Ruth Moabitidis, quæ agitata eſt pro porits Bethleem (*d*); & in emptione agri ab Abrahamo procuratâ, ut Saram, ſepulturæ mandaret; *Confirmatus eſt ager, quondam Ephronis, Abrahæ in poſſeſſionem, videntibus filiis Heth, & cunctis, qui intrabant portam civitatis illius* (*e*).

b *Deut*. 17. 5. 8. & 25. 6. 7. & 21. 19. & 22. 15. &c.

c *Hieron. in Zach*. 8.

d *Ruth*. 4. 1.

e *Geneſ*. 23. 10. 18.

Porta etiam interdum vim, & dominandi poteſtatem ſignificat; hinc Regia Imperatoris Turcarum *Porta* nuncupatur. Deus Abrahæ futurum pollicetur, ut ipſius poſteri *portas inimicorum poſſiderent* (*f*). Et Jeſus Chriſtus ad S. Petrum (*): *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt adversùs eam*.

f *Geneſ*. 22. 17.

* *Matth*. 16. 18.

PORTICUS. Vide *Templum*.

PORTIUS FESTUS. Vide *Feſtus*.

POSSIDONIUS, ſivè *Poſidonius*, quem unà cum cæteris Nicanor ad Judam Machabæum de conditionibus pacis actutum, miſit (*g*).

g 2. *Macch*. 14. 19.

PRÆADAMITÆ, homines, qui Adamo præceſſerunt. Qui æternum eſſe Mundum, & pluries innovatum putarunt, plurium hominum generationes ante Adamum enumerant; quæ fuit quorundam inter Veteres ſententia, Ita S. Clemens Alexandrinus in libro Hypotypoſeon (*h*), materiæ æternitatem, & metempſycoſim invehens, plures ante Adamum mundos commentus eſt. Julianus Apoſtata plures ſimul homines ab exordio Mundi creatos aſſeruit; quod etiam pluribus Mahometanis probatur (*i*). Author Libri Cozai ex veteribus quibuſdam monumentis neſcio quem Janbuzar, Zagrit, & Boanum, homines ante Adamum memorat, inter quos Jambuzar præceptor Adami habetur, Rabbi Abrar tradit, Jaſar Jonan Turcarum, qui circa annum 770. florebat, in eâ fuiſſe ſententiâ, ut tres Adami ante illum, de quo Moyſes, extiterint; & præter hos, ſeptem alios extituros pro totidem Mundi revolutionibus aſſerebat.

h *Apud Phot. Cod*. 109.

i *Simon Le tres choiſies t*, 3.

Noſtrâ ætate Peirerius quidam hanc Præadamitarum hypotheſim innovans, commentus eſt, Deum diù ante Adamum plures ſimul homines per totam latè Mundi faciem creaſſe (*k*). Ex primis illis mortalibus Ethnicos derivat, uti ex Adamo Judæos, gentem electam, accerſit, Moyſes enim, ait, unicè tradendæ Hebræorum hiſtoriæ vacans, cæterarum gentium, quarum nullum cum Hebræis negotium, hiſtoriam neglexit. Diluvium verò Noemicum, addit, non totum latè orbem ſubegit, ſed eam tantùm regionem, quam poſteri Adami incolebant. Adam autem Divinis juſſionibus refragatus, crimen in Mundum invexit, cujus virus totam ejus progeniem latè infecit. Sed Pagani ex Præadamitis derivati, cùm nec Legem, nec Dei mandata recepiſſent, nullius prævaricationis rei damnati minimè fuerunt; quamvis enim criminoſam vitam egiſſent, vitium tamen illis non imputabatur, quòd Deum ignoranter offendiſſent.

k *Præadamitæ ſeu exercitatio in Rom*, 5. 12. 13. 14. *quibus inducuntur primi homines ante Adamum conditi*, an. 1655.

Commentitiam hanc, & impiam hypotheſim hìc refutandam non ſuſcipimus, Lectorem ad ea, quæ in *Gen*. 2. 17. diſputavimus, remittentes, & ad Scriptores de hoc argumento agentes, Porrò Author ille in Collegio Patrum Oratorii B. V. de Virtutibus prope Lutetiam Pariſiorum, errores ſuos damnavit, ubi etiam diem clauſit. Ejus liber primò Hollandicis typis anno 1632. vulgatus, ſæpiùs iterum excuſus eſt.

PRÆDESTINATIO, *Prædeſtinare*, vox, quæ à Latinis interdum de ſimplici deſtinatione ad aliquem uſum, certamque rem uſurpatur: Eccleſiæ verò, & Theologorum conſenſu ad æternum Dei Conſilium, quo ad Fidem aliquos, ſivè ad Salutem æternam deſtinavit, aliis in maſſâ infidelitatis, & corruptionis derelictis, ſignificandum transfertur. Porrò quos Deus ita negligendos duxit, reprobos; quos verò ſelêgit, prædeſtinatos appellamus.

Duo prædeſtinationum genera diſtinguuntur; alterum ad Gratiam, alterum ad Gloriam; nec ſanè omnes, qui ad Gratiam, continuò etiam ad Gloriam prædeſtinatos conſtat; quot enim ſunt, qui ad Gratiam vocati, deinde à propoſito excidunt? Qui verò ad Gloriam ſelecti ſunt, illis nec prædeſtinatio ad Fidem, ad juſtificationem, immò nec perſeverantia deeſt, de quibus proinde Apoſtolus (*l*): *Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & juſtificavit, quos autem juſtificavit, illos & glorificavit*.

l *Rom*. 8. 30.

Fide, atque Theologorum aſſenſu certum eſt, prædeſtinationis ad Gratiam beneficium gratis omninò conferri; quorſum enim alioqui *gratia* appellaretur? De prædeſtinatione ad Gloriam, Theologi inter ſe diſſident; alii enim omnino gratuitam contendunt; alii futura Electorum merita Deum præ oculis habuiſſe putant, cùm illos ad Gloriam deſtinavit. Primam ſententiam S. Auguſtinus, & qui illum ſecuti ſunt Patres, S. Thomas, & florentiſſimæ Eccleſiæ Latinæ Scholæ prætulerunt. Hanc prædeſtinationem ita S. Auguſtinus definit (*m*). *Hæc eſt prædeſtinatio Sanctorum, nihil aliud, præſcientia ſcilicet, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicumque liberantur*. Tam altè verò ea de gratuitâ omnino prædeſtinatione ſententia Auguſtini menti inſederat, ſententia, inquam, de gratuitâ prædeſtinatione Electorum ad Gloriam, qua Deus efficaciſſima Electis auxilia, quibus ad Gloriam deducantur, præparat, ut eam eſſe Eccleſiæ fidem indubitanter aſſeruerit (*n*). *Hoc ſcio, neminem contra iſtam prædeſtinationem, quam ſecundùm Scripturas Sanctas defendimus, niſi errando, diſputare potuiſſe*.

m *Aug. de dono perſev*. c. 14. n. 35.

n *Idem de dono perſeverantiæ*, c. 23. & c. 19. n. 48.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆPUTIUM, pellis, quibus glandula virilium veſtitur, quam in circumciſione infantis præcidebant, iis cæremoniis, de quibus ad vocem *Circumciſio*. Pręputium Pueri Jeſu in circumciſione abſciſſum, plures Eccleſię apud ſe habere gloriantur; uti Cathedralis Eccleſia Podii in Velaunis, Collegialis Antuerpiæ in Belgio, Eccleſia B. V. de Columba in Diœceſi Carnutenſi, S. Cornelii Compendienſis, S. Joannis Lateranenſis Romæ. Contraria harum Eccleſiarum jura difficile eſt conciliare, cùm & Præputium illud unicum fuerit, neque ſanè conſtet, an ad nos uſque pervenerit.

Interdum pueri ſine præputio naſcuntur, quod ſpeciale Divinæ Providentiæ beneficium eſſe infantibus illis collatum Hebræi putarunt. Moyſem illo donatum aſſerunt. Porrò nulla in pueris illis circumciſio ſervatur, ſed tantùm paululùm abſciſſâ pelle, ut duo, treſve ſanguinis guttæ eliciantur, tota cæremonia peragitur. Cùm Judæorum ſententiâ præputium, ſivè incircumciſio, macula eſſet omnium fœdiſſima, atque hominem vocare incircumciſum probri loco haberetur, ideò Ethnicos, & alienigenas per contemptum *incircumciſos* appellabant. Et S. Paulus (*o*) Ethnicos *præputii* nomine, Judæos, *circumciſionis* ſignificat. *Si præputium juſtitias Legis cuſtodiat, nonne præputium illius in circumciſionem reputabitur?* Et alibi (*p*): *Creditum eſt mihi Evangelium præputii, ſicut & Petro circumciſionis.*

Non defuiſſe ex Judæis conſtat, qui Religionis ſuæ inſigne probri loco ducentes, Chirurgorum operâ præputium ſibi reparare conabantur (*q*). Ex iis quoſdam operâ Medicorum ad eam rem uſos noſſe ſe Origenes teſtatur (*r*); & S. Epiphanius inſtrumentum in eam rem inventum, totumque artificium prodit (*s*). Eamdem operationem Cornelius Celſus Medicus celeberrimus integro capite deſcribit (*t*). Paria apud Galenum legas; & apud Bartholinum (*u*) laudantur Ægineta, & Fallopius, qui circumciſionis notas celandi ſecretum explicant; Buxtorfius filius apud eumdem longo Authorum Judæorum catalogo deducto, probat, morem illum refractariis à Religione familiarem fuiſſe (*x*).

Ex eâ Judæorum perſuaſione, qui præputium & incircumciſionem probri loco, circumciſionem verò tanquam ingenui viri characterem habebant, derivatum credimus, ut res quæcúmque impura, inutilis, pernicioſa, figuratâ locutione incircumciſa appellaretur. Moyſes tardiloquus *labiis* ſe eſſe *incircumciſum* fatetur (*y*). *Auribus incircumciſis* apud Jeremiam ſunt Judæi ſurdis auribus ejus monita excipientes (*z*); quare eos hortatur, ut *corda circumcidant*; ad literam (*a*), *Auferte pręputia de cordibus veſtris*; ſcilicet faciles aures præbete. Moyſes acriùs invehitur contra Judæos cordibus incircumciſos, qui Dei jugo colla ſubdere detrectabant (*b*). Illud etiam edixit: *Cùm plantaveritis ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma quę germinant, immunda erunt vobis* (nempè tribus prioribus annis): Hebræus legit: *Fructus ejus erit vobis præputiatus* (*c*). Paria in N. T. habentur; S. Stephanus itâ Judæos objurgat: *Incircumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis* (*d*).

o *Rom.* 2. 26.
p *Galat.* 2.
q 1. *Macch.* 1. 16. & 1. *Cor.* 7. 18.
r *Origen. Philocal. c.* 1.
s *Epiphan. de ponder. & menſuris.*
t *Cornel. Celſ. l.* 7. *c.* 25.
u *Bartholin. de Morb. Bibl. c.* 26.
x *Vide noſt. Comment. in* 1. *Macch.* 1. 16. *Vide & S. Hieron. in Iſa. c.* 53. *& in Jovin. l.* 1. *Lyran. in* 1. *Macch.* 5. 16. *Rup. l.* 9. *de Vict. Verbi c.* 18. *qui negant fieri poſſe, ut circumciſionis ſigna deleantur; cujus ſententiæ etiam videtur Origenes, Princip. c.* 2.
y *Exod.* 6. 12. 30.
z *Jer.* 6. 10.
a *Idem* 6. 4. & 9. 26.
b *Levit.* 26. 41.
c *Levit.* 19. 23.
d *Act.* 7. 51.

PRÆSENTATIO, vox, quæ uſurpari ſolet de oblatione filiorum natu majorum, quos parentes in Templo Domini exhibebant: ſivè de oblatione aliorum filiorum, ſivè rerum quarumlibet ex voto. Anna (*e*) filium Samuelem duplici titulo Templo obtulit, & tamquam filium natu majorem, & tamquam ſpeciali voto Deo dicatum. Quamvis autem priori titulo oblatus puer quinque ſiclis redimi potuiſſet (*f*); ſpeciali tamen voto ſervitiis Dei toto vitæ tempore addictus, in Tabernaculo ab ineunte ætate relinquendus erat.

Infantem Jeſum primogenitum ſuum parens Virgo in Templo ritè obtulit, ſolutiſque quinque ſiclis, Legali ſcilicet pretio, redemit (*g*).

Vetus tandem Eccleſiæ traditio, quam vetuſtiſſima (*h*) quædam indicant monumenta (fidei cęteroqui ſubleſtę, ex variis, quibus hanc hiſtoriam inſerciunt, narrationibus vanis & incertis), tenet, B. Virginem Templo à parentibus ex voto conſecratam, triennem præſentatam fuiſſe, ibique ad duodecimum uſque ætatis annum, Angelis alimenta exhibentibus, manſiſſe. Adoleſcentem jam puellam collocare Sacerdotibus viſum eſt, ne indecorum aliquid in Loci Sancti Religionem admitteretur. Zacharias igitur Summus Pontifex Sacris veſtibus indutus, Sanctuarium ingreſſus eſt, effuſoque in preces Angelus Domini per viſum apparens, juſſit viduatos conjuge viros cogere: cujus autem virga (à ſingulis enim ſua deferenda) prodigio aliquo divinitùs claruiſſet, illum puellæ ſponſum deſtinatum ſcirent. His executioni mandatis, ſingulorum virgæ in Templo depoſitæ, manè ſingulis areſcentes reſtitutæ ſunt. Verùm vix ſuam à Summo Sacerdote Joſeph accepit, ſtatim columba ex illa erumpens, capiti ejuſdem viri inſedit. Eo indicio Sponſo Mariæ agnito, connubia celebrata ſunt.

Paria fermè in Evangelio de Nativitate Mariæ legas (*i*), de puellâ nempè in Templo à Parentibus oblatâ, unà cum cæteris juvenculis ibidem educandâ. Cùm verò decimum quartum ætatis annum jam attigiſſet, cæteris coævis puellis, factâ ſibi à Summo Sacerdote poteſtate, in ædes proprias, nuptum mox tradendis, regreſſis; velle ſe dixit Templi ſervitiis, cui voto parentum totâ vitâ addicta erat, vacare; nuptiarum verò ſpem, virginitate ſuâ voto dicatâ, omnem ſibi præcidiſſe ſcirent. Summus Sacerdos his auditis hærens, tamquam de re novâ Deum ſibi precibus conſulendum cenſuit. Toto igitur cœtu ſolemni quadam die eâ de cauſâ orante, ex penetralibus Sanctuarii vox in auribus Summi Sacerdotis inſonans, omnes viros è familia Davidis conjugio ſolutos congregandos edixit: cujus verò inter illos virga floreret, eidemque virgæ S. Spiritus in columbæ ſpecie inſideret, ipſi puella traderetur.

Accitus ergo inter cæteros Joſephus jam grandævus, primò virgam non exhibens, nullo Divino prodigio deſignatus eſt. Re-

e 1. *Reg.* 1. 22. &c.
f *Levit.* 27. 6.
g *Luc.* 2. 22. &c.
h *Protevang. Jacobi n.* 7. 8. &c.
i *Evang. de Nativ. M. n.* 6. 7. 8.

greſſus verò, virgam ſuam cæterorum virgis junxit, ſtatimque flores emiſit, atque S. Spiritus in columbæ ſpeciem inter flores inſedit. Eo indicio cuſtos Virginitatis Mariæ inter cæteros ſelectus eſt. Hæc equidem ſcripta nullam obtinent in Eccleſiâ authoritatem; hiſtoriæ tamen tenor, cui alia nonnulla vana adjecta ſunt, integræ eſt fidei; Virginem ſcilicet in Templo præſentatam fuiſſe, quæ Virginitatis voto Deo dicata, Joſepho non tam ſponſo, quàm cuſtodi, & teſti ſuæ integritatis tradita eſt. Ad eas hiſtorias interdum ſpectare videntur veteres Græci Patres; ſed ex cœnoſo fonte deducti rivuli, illimes planè cenſendi non ſunt.

Puellas majores natu in Templo offerendas, nullâ quidem Lege in Veteri Teſtamento cautum apparet. Sicutì neque more receptum puellas in Templo educare uſpiam legimus. Præcipit Moyſes, ut (*k*) infantula quæcumque uſque ad quinque annos Templo dicata, trium ſiclorum pretio Templo, ſivè Sacerdotibus ſoluto, redimatur. Bis quidem Scripturam mulierum Religioſarum pro foribus Tabernaculi vigilantium meminit (*l*); & S. Lucas de filia Phanuelis agit, quæ in Templo jugiter morabatur (*m*); ſed illas ab ineunte ætate Domino fuiſſe devotas, non facilè credimus: ſicutì neque in animum inducimus, illas ſervitiis Templi eo conſilio addictas fuiſſe, ut neque aliò divertere, neque conjugio copulari poſſent. Probabiliùs illas non Lex ulla aot neceſſitas, ſed Religio tantùm ibidem detinebat.

k *Levit.* 27. 6.

l *Exod.* 38. 8. & 1. *Reg.* 2. 22.

m *Luc.* 2. 36.

PRÆSEPE, ſivè *Præſepium*. Beata Virgo Puerum Jeſum enixa, in præſepio ſtabuli, cùm alius non ſuppeteret locus, reclinavit. Porrò ſtabulum illud in rupe exciſâ conſtituunt veteres Patres (*n*); quare Præſepium itidem in ſaxo exciſum fuiſſe potuit; facilè tamen receptaculum quoddam ligneum, Puero excipiendo aptum, continebat. Præſepe, quod Romæ ſervatur, ligneum eſt. Latinus Scriptor, quem ſub nomine S. Chryſoſtomi Baronius laudavit, Præſepe illud lateritium fuiſſe ſignificat, quo ſublato, ait, alterum argenteum repoſitum eſt (*p*).

n *Ambr. in Luc. Juſt. Dial. Vide Baron. & Caſaub. Vide & Euſeb. Vita Conſtant. l.* 3. *c.* 41. *Hieron. Ep.* 17. *Orig. in Celſ. l.* 1.

p *Baron. ad A. Ch.* 1. §. 5. *nos nunc Chriſtiani quaſi pro honore tulimus lutenum & poſuimus argenteum.*

Juxta Domini Præſepe aſinum, & bovem pingere more receptum eſt; quam in rem laudari ſolet illud (*q*): *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui*; & illud (*r*); *In medio duorum animalium cognoſceris*; utì & plurium Patrum ſententia, nempe Chriſtum in Præſepio à bove & aſino agnitum fuiſſe (*s*). Eadem ſentit Pſeudo-Lactantius in poemate, & Pſeudo-Proſper de promiſſionibus. Verùm hæc pluribus Criticis ſuſpecta ſunt, cùm nullâ, neque Evangelii, neque veterum Patrum authoritate fulciantur; atque ea, quæ de Iſaia, & Habacuc laudantur, evidentiſſima ſanè in eam rem non ſunt.

q *Iſai.* 1. 3.

r *Abac.* 3. 2.

s *Nazianz. Orat. de Chr. Nativ. Nyſſen. de Chr. generat. Prudent. in Cath. die* 8. *kalend. Januar.*

PRÆSES. Quicumque rei cuipiam, ſive operi præeſt, is continuò Præſes appellatur. Quare ſui ſunt Præſides Muſicæ, operum ruralium, urbis, Templi, ac potiſſimùm ſuos habuit Judæa Præſides, ex quo in Provinciam à Romanis redacta fuit (*t*).

t *Vide Matth.* 27. 2. 11. 14. & 28. 14. *Luc.* 2. 2. & 20. 20. & 21. 12. *Act.* 23. 24. &c.

Poſt damnatum exilio Archelaum Tetrarcham Judææ, Romani ſuos in illam Præſides miſerunt, quos interdum Præſides, ſæpè Procuratores, & Prætores appellatos conſtat. Parebant illi non Imperatoribus tantùm, ſed & Procoſſ. Syriæ, cujus pars Judæa habebatur.

Coponius, eques Romanus, omnium primus, eâ præfecturâ donatus eſt (*u*), quam geſſit ab A. Chr. 9. & Ær. 6. uſque ad A. Chr. 13. & Ær. 10. Syriam *P. Sulpicio Quirino*, de quo S. Lucas (*x*), adminiſtrante.

u *Antiq. l.* 18. *c.* 1. & *de Bello l.* 2. *c.* 11.

x *Luc.* 2. 2.

M. Ambibucus, ſive *Ambivius*, circa A. 10. Ær. Coponium excepit, ac triennio Provinciam adminiſtravit, uſque ad annum ſcilicet 13. Ær. circiter; neque enim certum ejuſdem præfecturæ tempus à Joſepho notatur (*y*).

y *Antiq. l.* 18. *c.* 3.

Annius Rufus, ab A. 13. Ær. circiter rerum potitus eſt, anno ſcilicet, vel biennio.

Valerius Gratus, ſucceſſor Rufi, Provinciam habuit undecim annis, ab A. Ær. 15. vel 16. uſque ad 26. ſivè 27. (*z*).

z *Joſeph. ibid.*

Pontius Pilatus, ab A. 26. ſivè 27. Ær. præfecturam iniens, exeunte A. 36. & Chr. 39. abdicavit.

Marcellus, à Vitellio Procoſ. Syriæ Pilato ſuffectus A. 36. Ær. altero anno Ær. 37. conceſſam à C. Caligulâ Agrippæ Provinciam, unà cum Regio titulo dimiſit.

Sub Agrippâ, vetus Judeæ ſtatus reſtitutus eſt; ſed eo vitâ functo (*a*), iterum in Provinciam à Claudio redacta, *Cuſpio Fado* ſub Procuratoris titulo (*b*) regenda commiſſa eſt.

a *Obiit Agrippa A. Ch.* 47. *Ær.* 44.

b *Antiq. l.* 19. *c.* 7. *de Bel. l.* 2. *c.* 19.

Fado poſt biennium, anno ſcilicet Ær. 46. *Tiberius Alexander*, filius Alexandri Alabarchæ Judæorum Alexandrinorum, & nepos Philonis, in præmium ejuratæ Judaicæ Religionis ſucceſſor datus eſt.

Poſt biennium, A. Ær. 48. *Ventidius Cumanus* in Provinciam vênit, quam uſque ad A. Ær. 52. habuit.

Felix, libertus Claudii Imperatoris, ab A. Ær. 52. uſque ad 60. in eâdem Præfectura ſucceſſit.

Porcius Feſtus ab A. Ær. 60. Provinciam excipiens, a. 62. ibidem occubuit.

Albinus, Præſes fuit ab a. 62. ad 64. Ær.

Geſſius Florus, labente an. Ær. 64. ſivè ineunte a. 65. omnium poſtremus eandem præfecturam inivit; qua peſſimè adminiſtratâ, ſeditionem, ac bellum concitavit. Quid de illo factum ſit ab A. Ær. 66. quo Judeorum ſeditio cœpit, prorſùs latet. Urbis excidium ad an. Ær. 70. conſignandum eſt.

PRÆTORIUM. Palatium Præfecti Romani, ubi ille jus dicebat, Prætorium in Evangelio appellatur (*c*). Eò ad cauſam dicendam Jeſus Chriſtus deductus eſt. Prętorium illud, ubi jus in Chriſtum à Pilato dictum eſt, poſt adeò varios Jeroſolymæ eventus, poſt excidium illius, everſamque urbem à Tito, adhuc, ſi ſuperis placet, oſtenditur, in Eccleſiam, utì ferunt, ſucceſſu temporie tranſlatum.

c *Matth.* 27. 27. *Mar.* 15. 16. *Jo.* 18. 28. 33.

S. Paulus adductum ſe ad Prætorium Romanum teſtatur (*d*): *Itaut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni Prætorio, & in cæteris omnibus*. Porrò Prætorium hìc de Palatio Neronis dictum aliqui interpretantur (*e*); alii de certo loco, ubi Ro-

d *Philipp.* 1. 13.

e *Ita Chryſoſt. Theodoret. Theoph. Eſt. Eraſm. Menoch. Huber. Diſſert. in hunc locum.*

Digitized by Google

Romanus Prætor jus dicebat. Palatium quidem Imperatoris nunquam Prætorii nomine appellatum occurrit; fieri tamen potuit, ut nomen illud, quod de domo Præſidis Jeroſolymæ uſurpabatur, Imperatoris Romani ædibus Apoſtolus tribuerit. Alii tandem deſignata eo nomine credunt caſtra Prætorianorum militum, quò Apoſtolus facilè adduci potuit ab eo milite, quem iiſdem vinculis ſibi alligatum, pro conſueto apud Romanos more, habebat.

PRESBYTER, nomen ex Græco *Presbyteros*, quod ſonat *ſeniorem*. De Sacerdotibus uſurpatur, quos Hebræi *Cohen*, Græci *Hiereas* appellant. In Textu tamen Latino Scripturæ, Presbyteri nomine non ſemper Sacerdotes appellantur. Judith in domum ſuam accivit Cabri, Carmi, & *Presbyteros civitatis* (*f*). Jeſus filius Sirach ita pauperculum inſtruit (*g*). *Presbytero humilia animam tuam*. Et alibi: *In multitudine Presbyterorum prudentium ſta* (*h*). Bini etiam ſeniores, ſive Judices Iſraelis, qui Suſannam accuſarunt, *Presbyteri* (*i*) appellantur. In Latino tamen N. T. nomen *Presbyter* tantùm de Sacerdotibus uſurpatur. Porrò de Sacerdotibus vide *Sacerdotes*.

f *Judith.* 8. 9.
g *Eccli.* 4. 7.
h *Eccli.* 6. 35.
i *Dan.* 13. 28.

PRIAPUS, Veterum Ethnicorum Numen, Baccho, & Venere prognatum. Lampſaci ortus in Helleſponto, eam urbem ſuo cultui addictiſſimam deinde habuit. Deus erat hortorum, & viretorum, aſini ſacrificio potiſſimùm cultus. Numen Priapi legimus in S. Scripturâ ſpeciali religione matronas Jeroſolymitanas veneratas fuiſſe, cujus Sacerdotium Maacha, Aſæ Regis Juda mater, per ſe gerere voluit. Templum tamen, ſivè ſpecum Aſa ſubvertens, impium Numinis ſimulachrum incendio tradidit, matremque ad ejuranda turpia myſteria coegit (*k*).

k 3. *Reg.* 15. 13. & 2. *Par.* 15. 16.

Hebræus habet, Maacham *Miphlezeth Aſera* fabricatam fuiſſe, ipſumque deinde *Miphlezeth* incendio juxta torrentem Cedron Aſam cremaſſe; amoviſſe inſuper à Regno (nempe ab ejus adminiſtratione) eandem Maacham, conflati *Miphlezeth* ream. Hanc Hebræam vocem de Priapo explicandam eſſe non omnes conveniunt, cùm plures *territamentum* vertant. Nec fortaſſe aliò ſpectavit S. Hieronymus, vertens, *Priapum*, eùm ejus ſimulachra territandis avibus in hortis apponi conſueverint (*l*).

.... Inde ego furum aviumque
Maxima formido.

l *Horat. l.* 1. *Satyr.* 8.

Faciliùs tamen vox illa innuit obſcœnas illas figuras, quas Ethnici *Phallos* (*m*), ſivè *Ithyphallos* appellant, Adonidi viro Aſtartis, ſeu Veneris dicatas. *Phallus* enim ex Hebræo *Phalaz*, quod radix eſt vocis *Miphlezeth*, apertiſſimè derivatur; & *Aſera*, cui Maacha ſuos *Miphlezeth* dedicavit, ipſiſſima eſt Aſtartes, ſeu Venus.

m *Vide Selden. de Diis Syr. Syntag.* 2. *c.* 5.

PRIMITIÆ. Munera, ſivè portiones fructuum, quas Hebræi Domino offerre jubebantur, in ſignum ſupremæ illius in totam gentem, atque in res omnes authoritatis, primitiæ appellabantur. Antequam in meſſem falces immitterentur, primitiæ ad Templum deferendæ erant, utì & non antea collectarum meſſium uſus ſingulis permittebatur, quàm ex illis primitias perſolverent: inde primitiarum nomen. Primæ omnium primitiæ totius Gentis nomine offerendæ erant, hordei manipulus, qui ſub veſperam diei 15. Niſan collectus (*n*), deinde in atrio Templi excutiebatur. Excuſſa igitur, & cribro purgata grana trium pintarum menſuram implentia, igne torrebantur, ac toſta in mortario terebantur.

n *Cod. Menachoth. Vide Maimon. in Temidim, & Moſaphim.*

Ita præparatum frumentum, ipſique *log* olei ſuperfuſo, Sacerdotibus offerebatur, adjecto thuris pugillo. Sacerdos oblationem coram Domino ad quatuor Mundi plagas ſiſtens, tandem illius pugillo in ignem injecto, cætera ſibi retinebat. Poſt hæc, meſſes colligendi ſingulis facultas permiſſa. Vide *Manipulus*.

Collectis meſſibus, die nempe Pentecoſtes, aliæ Domino primitiæ totius gentis nomine offerebantur, duo nempe panes ex duobus farinæ aſſaronibus (*o*), nempe ex tribus pintis ſingulos. Hos panes fermentatos fuiſſe conſtat; quamquam non duos, ſed unum Joſephus commemorat (*p*), quo pane, ait, Sacerdotes cœnant, ita tamen, ut reliquiæ in craſtinum non ſuperſint.

o *Levit.* 23. 17.
p *Antiq. c.* 10. *l.* 3.

Præter eas primitias, nomine totius gentis oblatas, ſuæ etiam ſingulis præſcriptæ erant; quamquam nec tempus, nec quantitas aſſignatur in Scriptura. Aſſignant tamen Rabbini, ſexageſimam nempe ex omnibus fructibus partem (*q*). Munificentiſſimi quadrageſimam pendebant; alii quinquageſimam; alii tandem ſexageſimam. Primitiis autem ſolemniter deferendis in turmas ex 24. hominibus conſtantes procedebant (*r*). Totam pompam bos ad ſacrificium deſtinatus præcedebat, olearum foliis redimitus, atque rutilantibus auro cornibus. Vir etiam præibat tibiâ canens. Porrò primitiæ ex frumento, hordeo, ficubus, ex malis Armeniacis, olivis, & dactylis collecta erant. Omnes caniſtris deferebant quiſque ſuas; caniſtris autem, ſivè aureis, ſivè argenteis, ſeu vimineis pro cujuſque conditione. Inter eundum, cantica decantabant, & cùm ad urbem ſanctam perveniſſent, à civibus obviam procedentibus comiter excipiebantur.

q *Vide Miſn. tract. Thrumoth. c.* 4. *n.* 3.
r *Ibid. tract. Becburim c.* 3. *n.* 3. *&c.*

Cùm pompa in montem, cui Templum inſidebat, perveniſſet, ſinguli, ne Rege quidem excepto, caniſtrum ſuum in humeros tollentes, ad atrium uſque Sacerdotum deferebant. Tunc Levitæ intonabant: *Exaltabo te, Domine quoniam elevaſti me* (*s*). Qui verò primitias deferebat, hæc verba recitabat (*t*): *Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quòd ingreſſus ſum in terrâ, pro qua juravit patribus noſtris, ut daret eam nobis*. Continuò verò caniſtrum in manu tollens, Sacerdote illud inferiùs ſubſtinente, proſequebatur: *Syrus perſequebatur patrem meum, qui deſcendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus eſt in pauciſſimo numero: crevitque in gentem magnam, & robuſtam, & infinitæ multitudinis. Afflixeruntque nos Ægyptii, & perſecuti ſunt, imponentes onera graviſſima: & clamavimus ad Dominum Deum patrum noſtrorum: qui exaudivit nos, & reſpexit humilitatem noſtram, & laborem, atque anguſtiam: & eduxit nos de Ægypto in manu forti,*

s *Pſal.* 30. 2.
t *Deut.* 26. 3.

&

Digitized by Google

& brachio extento, in ingenti pavore, in ſignis, atque portentis: & introduxit ad locum iſtum, & tradidit nobis terram, lacte & melle manantem. Et idcircò nunc offero primitias frugum terræ, quam Dominus dedit mihi. Eâ formulâ abſolutâ, ſtatim caniſtro ad Altaris latera depoſito, pronus ſalutans adibat. De primitiis prolixum tractatum legas in Miſna, in tractatibus *Thramoth*, & *Becorim*, & Comment. ibidem in Exodum 22. 29. & 23. 19.

Quartum etiam primitiarum genus ſeparandum erat (*t*); quoties enim panis in uſum familiæ conficiendus erat, farinæ aquâ ſubactæ portio in uſum Sacerdotis, aut Levitæ, in eâdem urbe verſantis deſtinanda erat. Si nullus eſſet Sacerdos, ſivè Levita, in clibano relinquebatur igne abſumenda. Nulla certa hujus panis portio in Lege quidem præſcripta erat, ſed intrà quadrageſimam, & ſexageſimam totius maſſę ſegregandam eſſe traditione receptum S. Hieronymoſaffirmat (*u*). Morem illum familiarem Judęis fuiſſe ex Philone colligimus (*x*); neque noſtrâ ætate obſolevit, utì Leo Modena teſtatur (*y*). Cùm autem conficiendi panis munus ad fœminas ſpectare ſoleat, ideò tamquam unum ex tribus præceptis ad fœminas pertinentibus habetur. Cùm farinæ maſſa 40. ovorum magnitudine aquâ ſubigitur, placentulam quamdam ſegregant, quam in ignem projiciunt, illud addentes: *Benedictus ſit Domine Deus noſter, Rex Mundi, qui nos tuis præceptis ſanctificaſti, & qui placentam ex noſtrâ farinâ ſegregare juſſiſti.* Ex doctrinâ Rabbinorum nullum perſolvendarum primitiarum præceptum, niſi pro Terrâ promiſſionis, datum eſt; ex totâ verò maſſâ farinę aquâ ſubactæ, ſaltem vigeſima quarta pars offerenda erat, præter piſtores, qui ad ſolam quadrageſimam octavam adigendi ſunt.

t Num. 15. 19. 20.
u In Ezech. 45.
x De præmiis Sacerdot.
y Cerim. de' Giud. p. 2. c. 9.

Primitiarum nomen aliquando in Scriptura uſurpatur de oblationibus ſpontaneis, quas Iſraelitæ ad Templum deferunt ob inſtruenda convivia charitatis, pro egentibus, amicis, & Levitis, qui in eâdem ſecum urbe verſantur (*z*). Primitiæ, & decimæ certiſſimi erant, atque oberiores Sacerdotum, & Levitarum proventus. Primitiæ autem tum ex fructibus agri, tum ex animantibus natu prioribus ſolvendæ erant. Infantes verò natu majores Domino quidem deſtinabantur, ſed oblatos in Templo, parentes, pretio quinque ſiclorum (*a*) ſoluto, nempe 8. librarum, 2. ſolidorum, & denario, redimebant.

z Deut. 52. 6. &c.
a Exod. 13. 5. &c. & 34. 20. Num. 18. 16. Levit. 27. 6.

PRIMOGENITUS, nomen interdum primum, excellentiſſimum, & ſelectiſſimum quippiam ſignificans. Hinc Jeſus Chriſtus dictus eſt *Primogenitus omnis creaturæ* (*b*); & alibi (*c*), *Primogenitus mortuorum*; nempe ante omnes creaturas à Patre genitus, & primus, qui propriâ virtute è mortuis ſurrexit. Sapientia de ſe ipsâ perhibet, ex ore Altiſſimi prodiiſſe *primogenitam ante omnem creaturam* (*d*). Apud Iſaiam (*e*) *primogeniti pauperum* ſunt omnium egentiſſimi; & apud Job (*f*) *primogenita mors*, eſt omnium teterrima. Et ſic de cæteris.

b Coloſſ. 1. 15.
c Apoc. 1. 5.
d Eccli. 24. 5.
e Iſai. 14. 30.
f Job. 18. 13.

Poſt deletos gladio Angeli exterminatoris, omnes primores natu Ægyptiorum (*g*), Deus in Lege præcepit, ut omnes, qui primi ex quapiam matre orirentur, non inter homines tantùm, ſed & inter bruta domeſtica, atque ſervitiis deſtinata, ſibi conſacrarentur (*h*). Soli tamen mares huic præcepto ſubjecti erant; ſi enim fœmina prior orta fuiſſet, nihil pro illâ, neque pro cæteris poſt illam filiis, à parentibus ſolvendum erat. Verùm ſi ex pluribus uxoribus plures quiſpiam habuiſſet filios natu majores, ſingulos etiam Domino offerre jubebatur, mox pretio quinque ſiclorum redimendos (*i*).

g Exod. 12. 29.
h Exod. 13. 2. 3. 12. 13.
i Levit. 27. 6.

Animal purum, utì bos, agnus, bædus primum è matre oriens, Templo offerendum erat, nullo unquam pretio redimendum (*k*). Oblatum verò, ſtatim mactabatur; effuſoque circum Altare ſanguine, atque adipe in ignem ejuſdem Altaris injecto, cætera Sacerdoti cedebant. Animal impurum, cujus nullus in cibis uſus permittebatur, veluti equus, aſinus, camelus, ſive pretio, ſive aliquâ re pro illo oblatâ, redimebatur. Aſinus, vel ove, vel quinque ſiclis commutabatur (*l*); non redemptus enecabatur (*). Canes, utpotè impura animalia, juxta aliquos Commentatores occidebantur (*m*); neque enim lucrum ex illis referre Sacerdotibus permiſſum: *Non offeres pretium canis in Domo Domini* (*n*).

k Num. 18. 17. &c.
l Exod. 13. 13. Num. 18. 16.
* Exod. 13. 13. & 34. 20.
m Vide Lyran. ad Deut. 23. 18. & Bochart. de animalibus ſacr. p. 1. l. 2. c. 56.
n Vide Deut. 23. 18.

Fructus arborum (*o*) recèns ſatarum, prioribus tribus annis impuri cenſebantur: quarti anni fructus omnes ad Dominum ſpectabant; inde Dominis facta colligendi poteſtas.

o Vide Levit. 19. 23.

Huic Legi an Jeſus Chriſtus ex Virgine natus, & unicus, ſubjectus eſſet, varii varia diſputant. Alii enim immunem fuiſſe cenſent, quippe qui in lucem editus ſit, intactum virginitatis clauſtrum in matre relinquens (*p*). Alii ſubjectum pronunciant; neque enim aliam vim habuiſſe credunt verba illa Legis: *Omne maſculinum adaperiens vulvam*, quàm: *omne maſculinum primogenitum* (*q*). Alii tandem perſuaſum habent, verba Legis unicè Jeſum Chriſtum ſpectaſſe, utpote à Moyſe oraculo prolata, qui futurum intellexit, ut Jeſus Chriſtus Virginis uterum aperiret, cùm in aliis fœtibus longè aliter contingat; nam, ait Origenes, *Omnium mulierum non partus infantis, ſed, viri coitus vulvam reſerat. Ecquis propriè vulvam adaperit, quàm qui clauſam patefecit* (*r*)?

p Cyrill. Jeroſol. hom. de Occurſu Domini.
q Rup. Janſ. Toſtat. alii. Vide Cornel. à Lap. in Exod. 13. 5.
r Orig. in Luc. homil. 14. Tertull. de Carne Chriſti c. 23. Ambroſ. in Luc. l. 2. art. 56. Hieron. l. 2. cont. Pelag. Theophyl. Euthym. in Luc. 2.

In redimendis filiis natu prioribus Judæi noſtris quidem temporibus has cæremonias obſervant. Pro puellis nulla cæremonia ſpecialis decreta eſt; pro maribus verò trigeſimâ à partu die evolutâ (*s*), aliquis ex poſteris Aaronis pro patris arbitrio vocator, ſimulque pluribus in domum coeuntibus, pater in cratere, ſive in vaſe aliquo, auri, argentique plurimum defert. Reducto dein in Sacerdotis manum puero, quærit Sacerdos elatâ voce à matre, an ipſa puerum ediderit. Affirmante illâ, iterum Sacerdos ſciſcitatur, an alium umquam natum ſivè marem, ſivè fœminam, ſivè abortum, ſivè aliud quodcumque ediderit? Illâ negante, iterum Sacerdos; *Puer igitur*, inquit,

s Leon. Modena. Cerim. de' Giud. p. 4. c. 9.

ad

ad me jure primogeniti pertinet. Dejn ad patrem converſus, *Si vis,* ait, *hunc tibi habere, redimi oportet. Ego,* ſtatim reſpondet pater, *tibi aurum hoc, & argentum ideò obtuli, Vis igitur,* ſubdit Sacerdos, *illum redimere?* Cùm pater annuerit, ad adſtantes converſus ait: *Puer iſte tamquam natu primus mihi cedit juxta Legem: cujus redemptio erit poſt menſem ſiclis argenti quinque &c.* (*t*): *verùm ego,* ſubdit, *bis contentus ſum;* ſimulque duos aureos nummos, vel circiter pro libito capiens, puerum parentibus reſtituit. Dies illa in totâ familiâ ſolemnis habetur. Si pater, ſivè mater ad genus Sacerdotum, ſivè Levitarum ſpectent, filium non redimunt.

t *Num.*58. 16.

PRINCEPS, Nomen Principis interdum uſurpatur de illo, qui primas tenet; ita dicuntur *Principes familiarum, Tribuum, domorum Iſraelis, Levitarum, populi, Sacerdotum, Synagogæ, ſivè cœtuum, filiorum Ruben, Juda &c.* Sæpè verò Princeps rerum dominum ſignificat; utì Princeps exercitûs Pharaonis, Phicol Princeps copiarum Abimelechi, Putiphar Princeps Eunuchorum, ſivè cuſtodiæ Regis Ægypti. Joſephus in eodem carcere detentus eſt cum Principe piſtorum &c.

PRINCEPS SACERDOTUM, interdum Summus Sacerdos, ſive ille, qui tunc temporis rerum potitur (*u*), ſivè ille, qui munere ſuo antea ſunctus eſt, appellatur. Interdum vir ille, qui Sacerdotibus in Templo miniſtrantibus præerat (*x*); ſicut etiam Præfectus Templi, & familiarum Sacerdotalium Principes nuncupabantur; hinc ſæpè plurali numero Principes Sacerdotum in Evangelio audiuntur (*y*).

u 2. *Macch.*3. 4. *Matth.* 26. 57.
x *Vide Jerem.* 20. 5. & 29. 25. *&c.* & 2. *Par.* 35. 8.
y *Matth.* 2. 4. & 56. 25. & 21. 15. 23. & *paſſim*.

PRINCEPS CIVITATIS (*z*), qui eamdem in urbe authoritatem obtinebat, quam Procurator Templi in eodem Templo. Paci, & politiæ continendæ operam dabar.

z 2. *Par.* 18. 25. & 34. 8.

PRINCIPES SYNAGOGÆ in Veteri Teſtamento (*a*) appellabantur primores Tribuum, & familiarum Iſraelis, qui cœtibus populi præſidebant. In Novo *Princeps Synagoga* erat vir, præſidens cœtibus religioſis, in Synagogâ coactis (*b*), quem Judæi *Naſi Synagoga* nuncupant. Aſſeſſores nonnullos habebat, quos etiam Principes Synagogæ appellatos legimus (*c*).

a Exod.34.31. *Num.*4. 34. & 31.13.
b *Luc.* 8. 41. *Act.* 13. 55. & 58. 17.
c *Act.*13. 15.

PRINCEPS HUJUS MUNDI, S. Joanni Diabolus eſt, (*d*), qui poteſtati ſuæ omnia Mundi regna ſubjecta habere gloriatur (*e*).

d *Joſ.* 12. 31. & 14. 30. & 16. 11.
e *Matth.* 4. 9.

PRINCEPS CAPTIVITATIS. Judæi Orientales eo nomine virum è ſuo cœtu appellabant, cui ipſi in Provinciis trans Euphratem parebant (*f*).

f *Vide Baſn. Hiſt. des Juifs t.*2. *l.*4. *c.*3.

PRINUS, *ilicis arborea* genus quoddam, ſivè *quercus vireſcens. Quercus vireſcens* ideò appellatur, quòd foliis lauro ſimillimis, albeſcentibus, aſperis, dentatis inſtar ſpinarum, numquam orbetur. Alter ex illis ſenioribus, qui Suſannam accuſaverant, vidiſſe illam cum adoleſcente ſub prino teſtatus eſt (*g*). Daniel nominis omen capiens (Græcè enim ſcindere, *priſai* dicitur) reſpondit: Manet Angelus Domini, gladium habens, ut ſecet te medium. Hæc Danielis verba, quæ ad vocem Græcam alludunt, quibus authographus Danielis textus nunquam Hebraicè exaratus fuiſſe videtur, apud Interpretes latè diſcuſſa legas.

g *Dan.*13.58. 59. *priſai ſe meſon.*

PRISCILLA, ſive *Priſca*, mulier Fidelis, ex Epiſtolis S. Pauli, & Actis notiſſima, quæ interdum cum viro ſuo *Aquilâ* commemoratur (*h*). Ambo conjuges Corinthi verſantes, Apoſtolum illuc venientem hoſpitio diutiùs exceperunt; quocum Aquila ejuſdem artis exercitio, nempe tentoria conficiendi, jungebatur (*i*). Aquila & Priſcilla unà cum Apoſtolo Corintho ſecedentes, Epheſum venerunt (*k*); ubi diutiùs morantes, Evangelii annunciandi munus obivere. Illorum domus adeò compoſita erat, ut Eccleſia ab Apoſtolo appellaretur (*l*). Inde Romam divertentes, cùm Apoſtolus Epiſtolam ad Romanos an. Chr.58. ſcriberet, ibidem verſabantur; quos idem Apoſtolus addito elogio ſalutatos omnium primos voluit. Regreſſos poſt aliquod temporis in Aſiam S. Paulus in Epiſtola ad Timotheum iterum ſalutari juſſit (*m*). Ibidem diem clauſiſſe feruntur, eorumque memoriam Latini die 8. Julii, Græci verò S. Aquilæ Feſtum die 14. ejuſdem menſis celebrant.

h *Priſcilla ferè ſemper appellatur. Priſca verò* 2. *Timoth* 4. 19.
i *Act.* 18. 2. 3. 58. *A. Chr.* 52.
k *Act.* 17. 18. *A. Chr. ſivè Ær.*54.
l *Rom.* 16. 5.
m *Timoth.* 4. 59. *A. Chr.*65.

PROBATICA. Vide *Piſcina probatica*.

PROCHORUS, inter ſeptem primos Diaconos (*n*), paulò poſt Domini Aſcenſionem ſelectus. Primus fuit Nicomedienſium Epiſcopus, ſi fides Græcis; & Antiochiæ, ubi pluribus claruit prodigiis, die 9. Auguſti martyrium conſummavit, ſi Adoni deferamus. Recentior quidam, & fabuloſus impoſtor, hiſtoriam S. Joannis Evangeliſtæ ſub nomine Prochori, indignam quidem tanto authore, ſuppoſuit.

n *Act.*6. 5. *A. Ær.* 33. *ſive* 34.

PROCLA, *Procula, Proſcula, Claudia Procula*, nomen erat uxoris Pilati, quod in Evangelio Nicodemi legiſſe ſe Vincentius Bellovacenſis teſtatur (*o*): ſed in exemplari à Fabricio vulgato hæc tantùm leguntur (*p*): *Matrona ipſius Pilati procul poſita.* Idem nomen Proculæ apud Malelam in Chronico, Nicephorum (*q*), Pſeudo-Dextrum occurrit. Hanc mulierem, Deum veritam, ſalutem obtinuiſſe nonnulli ex Patribus aſſeruerunt (*r*). Alii fidei nomen dediſſe, ac demum inter Sanctas cooptatam tradunt (*s*). Somnium illud, quod de Jeſu Chriſto mulieri contigit, alii à bono ſpiritu (*t*), alii verò à Dæmone, verito, ne quid inſortunii ex nece Chriſti ſibi contingeret, ſuppoſitum autumant (*u*).

o *Specul. hiſtor. l.*7. *c.*41.
p *Evang. Nicod. c.*2.
q *Niceph. l.*5. *c.*30.
r *Orig. in Matth. Chryſoſt. in Matth. Hilar. Can.*33.
s *Menol. Græc. apud Corn. à Lapide.*
t *Ambr. l.* 10. *in Orig. Chryſoſt. Hieron. in Matt. Leo Mag. Serm.* 11. *de Paſſ. Mald. Grot. Brug. in Matth.*
u *Evang. Nicod. Pſeudo-Cypr. Ser. de Paſſ. Athan. ad Max. l.*1. *Beda Anſelm. hiſt. ſcholaſt.*

PROPHETA, nomen ex Græco *Prophetes*, quod ſonat hominem futura proſpicientem. Olim apud Hebræos, *Videntes* appellabantur (*x*); deinde *Nabi* ex radice *nabab*, prædicere, divinare, dicti ſunt. Sæpè etiam in Scriptura Prophetæ *Homines Dei, Angeli*, ſivè *Miſſi à Deo* nuncupantur. Verbum *nabab, vaticinari*, apud Hebræos latiſſimè patet; nam & futura prædicere, & etiam Divinâ inſpiratione aliquid effari ſignificat. Hinc Deus ad Moyſem (*y*): *Aaron frater tuus erit Propheta tuus*, nempe tuus erit ad populum interpres. S. Paulus Poetam quemdam ità laudat (*z*): *Dixit quidam proprius eorum Propheta;* Poetas enim Divino œſtro concitos

x 1. *Reg.*9. 9.
y *Exod.* 7. 1.
z *Tit.*5. 12.

Ethnici arbitrabantur. Non rarò etiam impoſtores Divinas inſpirationes jactantes, Prophetæ nomen in S. Scripturâ obtinent.

Cùm autem Prophetæ, quo tempore Divina patiebantur, violentis quibuſdam motionibus agitarentur; hinc quicumque ſivè bono, ſivè malo ſpiritu abrepti pariter agitabantur, Prophetas agere dicebantur. Ita Saul in domo ſua prophetabat, dum malo ſpiritu agitante contorquebatur [*]. *Prophetare* etiam eſt, inſtrumentis ſivè muſicâ canere, atque choreas ducere. Samuel ad Saulem, *Obvium habebis*, ait, *gregem prophetarum deſcendentium de excelſo, & ante eos pſalterium, & tympanum, & tibiam, & cytharam, ipſoſque prophetantes. Et inſiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium* (*a*). Filii Aſaph inſtituti ſunt, *ut prophetarent in cytharis* (*b*).

Quicumque etiam Scripturam explicabant, ac in Eccleſiâ verba faciebant, *prophetare* apud Apoſtolum dicuntur (*c*); facilè enim Divini Spiritûs œſtro, quem fortè variis corporis agitationibus prodebant, in verba propellebantur. Quin & prodigium patrare, mortuum ad vitam revocando, in Scripturâ prophetare dicitur.

De Eliſei cadavere legimus: *Et poſt mortem oſſa ipſius prophetaverunt* (*d*); igniculos enim priſtini ſpiritûs retinentia, mortuum ad vitam revocaverant. Oſſa tandem Patriarchæ Joſephi prophetaſſe dicuntur (*e*); quod enim ille de liberatione fratrum ſuorum ab Ægyptiacâ captivitate, atque poſſeſſione Chanaanitidis obtinendâ pollicitus fuerat, hæc dato oſſium ſuorum pignore rata, & firma futura eſſe ſpopondit.

Deus ſe Prophetis per inſpirationem communicare conſuevit, illuſtratâ nempè Divino lumine mente, atque excitatâ eorum voluntate, ut quæ Spiritu ſuggerente intimo cordis ſenſu percepiſſent, ea verbis proderent. Ita Scriptores omnes Canonicos utriuſque Teſtamenti Prophetas agere tenemus. Interdum etiam Deus ſivè per quietem, ſivè nocturnis viſionibus Prophetas alloquebatur. Viſiones enim, & inſomnia Prophetica adoleſcentibus, & Senioribus Deum collaturum Joel pollicetur (*f*). S. Petrus pleno meridie in extaſim raptus, vocationis Gentium ad fidem certior factus eſt (*g*). Deus Abrahamo, & Jobo ſe ſe videndum præbuit (*h*), uti & Moyſi, in nube apparens (*i*); eoſque omnes, quid potiſſimum vellet, inſtruxit. Interdum conceptis vocibus locutus eſt, uti Moyſi in rubo ardenti, & in Monte Sinai, ac Samueli per quietem noctis (*k*). Tria Prophetarum genera S. Auguſtinus diſtinguit (*l*); Judæorum, Ethnicorum, & Chriſtianorum. Judæorum quidem, omnibus noti ſunt; Ethnicorum, quos illi Poetas, & Divinos appellant; Chriſtianorum verò Apoſtolos, atque Apoſtolicos viros, de quibus Jeſus Chriſtus, *Ego*, ait, *mitto ad vos Prophetas, Sapientes, & Scribas* (*m*).

Scripta ſexdecim Prophetarum in V. T. ſuperſunt; quatuor nempe majorum, & duodecim minorum. Quatuor majores ſunt: Iſaias, Jeremias, Ezechiel, & Daniel. Baruch ut plurimum cum Jeremia confunditur. Judæi è numero Prophetarum Danielem expungunt, cùm genus vitæ à cæteris Prophetis alienum inter pompas, & temporales dignitates inſtituerit. Duodecim minores Prophetæ ſunt: Oſee, Joel, Amos, Abdias, Michæas, Jonas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, & Malachias, quos chronologico ordine hìc deducendos cenſemus.

* 1. *Reg.* 18. 10.

a 1. *Reg.* 10. 5. 6.

b 1. *Par.* 25. 1.

c 1. *Cor.* 11. 4. 5. & 14. 1.

d *Eccli.* 48. 14.

e *Eccli.* 49. 18.

f *Joel.* 2. 28.

g *Act.* 10. 11. 12.

h *Gen.* 16. 10. *Job.* 40. 1.

i *Exod.* 13. 21. *&c.*

k *Exod.* 3. 2. & 1. *Reg.* 3. 4.

l *Aug. Præfat. l.* 19. *contra Fauſt.*

m *Matth.* 23. 34. *Vide etiam Act.* 13. 1. *Erant Antiochiæ Prophetæ, & Doctores &c.*

1. *Oſee* ſub Ozia Rege Judæ Prophetam agere cœpit (*n*); atque munus illud ſub Joathan, Achaz, Ezechia, Regibus Judæ, & ſub Jeroboamo II. Rege Iſraelis, & ſucceſſoribus uſque ad excidium Samariæ proſecutus eſt (*o*).

2. *Amos*, Propheticum munus inivit anno 23. Oziæ A. M. 3210. & 6. annis circiter ante obitum Jeroboami II. Regis Iſraelis, qui contigit A. M. 3220.

3. *Iſaias* vaticinari cœpit ab obitu Oziæ, & ineunte Regnum Juda Joathan A. M. 3246. Sub Manaſſe, qui Regnum adivit A. M. 3306. vitam, & munus abſolvit, ſupplicio ſerræ abſumptus.

4. *Jonas*, in Regno Iſraelis ſub Joas, & Jeroboamo II. florebat, circa idem tempus, ac Oſee, Iſaias, & Amos. Jeroboamus II. obiit A. 3220.

5. *Michæas*, ſub Joathan, Achaz, & Ezechia Regibus Judæ. Porrò Joathan Regnum inivit an. 3245. & Ezechias an. 3306. vitam abſolvit. Iſaiæ ſynchronus fuit, quamvis in munere prophetandi poſterior.

6. *Nahum*, ſub Ezechia, & poſt expeditionem Sennacherib poſt an. 3291. in ditione Juda oracula fudit.

7. *Jeremias* an. 13. Joſiæ Regis Juda, M. 3375. miniſterium inivit; quo etiam tempore Sophonias celebrabatur. Sub Sellum, Joachim, Jechoniâ, & Sedeciâ uſque ad captam per Chaldæos Jeroſolymam, an. M. 3416. munus proſequutus eſt. Biennio poſt, in Ægypto vitam abſolviſſe creditur. *Baruc* Diſcipulus, & à ſecretis Jeremiæ fuit.

8. *Sophonias*, ſub initium Joſiæ floruit, & ante annum ejuſdem Regis 18. M. 3381., quin & ante expugnationem Ninives, quæ an. 3378. contigit.

9. *Joel*, ſub Joſia, circa tempora Jeremiæ & Sophoniæ.

10. *Daniel*, deductus in Chaldæam an. M. 3398. anno 4. Joachim Regis Judæ, Babylone prophetam egit, uſque ad exitum captivitatis an. 3468. & fortaſſe etiam ultra illud tempus.

11. *Ezechiel*, captivus Babylonem adductus, unà cum Joachimo Rege Judæ an. M. 3405. ab an. 3409. uſque ad 3442. ad exitum nempè Regni Nabuchodonoſoris, prophetavit.

12. *Habacuc*, in Judæâ degebat ſub initium Joachimi, circa an. 3394. & antè expeditionem Nabuchodonoſoris an. 3398. Traductis in captivitatem Judæis, ipſe in Judæâ ſubſiſtens, ad Danielem in lacum leonum detruſum, cibos detulit.

13. *Abdias*, in Judæâ floruit poſt captam Jeroſolymam, an. 3414. & ante vaſtatam Idumæam anno M. 3419. juxta noſtram ſupputationem.

n *Regnum inivit Ozias A. M.* 3194.

o *Excidium Samariæ contigit A. M.* 3283.

14. *Ag-*

14. *Aggæus*, Jeroſolymam ductus an. 3414. è captivitate verò rediit a. 3468. prophetavit tandem anno ſecundo Darii filii Hyſtaſpis an. M. 3484.

15. *Zacharias*, eodem tempore, ac Aggæus, longiori tamen, utì quidem conjicimus, temporis ſpatio, ac ille, munus obivit.

16. *Malachias*. Hujus Prophetæ nullum certum tempus deſignari poteſt, niſi idem ac Eſdras, credatur. Eſdras enim tempore regreſsûs Nehemiæ an. 3550. munere Prophetæ ſungi potuit.

Singulorum Prophetarum geſta, utì & de eorum ſcriptis, atque oraculis judicium in ſuis articulis exhibuimus.

Nec ſanè, quos enumeravimus, Prophetæ tantùm in S. Scriptura occurrunt. S. Clemens Alexandrinus (*p*) poſt Moyſem 35. & ante illum quinque enumerat. Ante Moyſem quidem Prophetas appellat Adamum, Noe, Abrahamum, Iſaacum, & Jacobum. Quinque etiam fœminas prophetiæ dono illuſtres recenſet Saram, Rebeccam, Mariam ſororem Moyſis, Deboram, Holdam. Ex utroque Teſtamento 73. Prophetas, & 10. Prophetides laudat S. Epiphanius (*q*). Prophetarum nomina hæc: Adam, Enoch, Noe, Abraham, Iſaac, Jacob, Moyſes, Aaron, Joſue, Heldad, Medad, Job, Samuel, Nathan, David, Gad, Idithun, Aſaph, Heman, Etham, Salomon, Ahias, Sameas, Oded, Heli Summus Sacerdos è Silo, Joad, Addo, Azarias, Hanani alio nomine Azarias, Jehu, Michæas filius Jemlæ (*r*), Elias, Oziel (*s*), Eliad, Jeſus filius Ananiæ, Eliſeus, Jonadab (*t*), Zacharias, alio nomine Ananias, alius Zacharias, Oſee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Iſaias, Michæas Moraſthites, Nahum, Habacuc, Obed, Abdadon, Jeremias, Baruch, Sophonias, Urias, Ezechiel, Daniel, Eſdras, Aggæus, Zacharias, Malachias, Zacharias pater S. Joannis Baptiſtæ, Simeon, Joannes Baptiſta, Enos, Mathuſala, Lameel, Balaam, Saul, Abimelech, Amaſa, Sadoc, Propheta è Bethel redux, Agabus (*u*). His addi potuiſſent Apoſtoli, S. Barnabas, Simon Niger, Lucius Cyrenenſis, & Manahem (*x*); & alii viciſſim expungi, utì *Ethan*, cùm idem ſit ac *Idithun*; Joad, *Obed Abdadon*, qui prorſus latent; & *Balaam* vir impius, & Ariolus; ac tandem alii nonnulli, quorum nomina verorum Prophetarum honore indigna ſunt.

p *Strom. l. 1. p. 145. ſeù 400. nov. Edit. Oxon. Potteri.*

q *Epiph. Fragm. apud Cotel. not. in Can. Apoſt. l. 4. c. 6.*

r *3. Reg. 22. 8.*

s *Is fortaſſe, qui 1. Par. 24. & 2. Par. 29. 14. nominatur.*

t *Fortè filius Rechab.*

u *Act. 21. 10.*

x *Act. 13. 1. 2.*

Mulieres prophetiæ dono inſignes ſunt: Sara, Rebecca, Maria ſoror Moyſis, Debora, Holda, Anna mater Samuelis, Judith, Eliſabeth, Anna filia Phanuelis, Maria Deipara; quibus adde filias S. Philippi Diaconi (*y*).

Hebræi in Libro Megillah, c. 1. ſolùm 48. Prophetas, & 7. Prophetides agnoſcunt. Prophetæ ſunt: Abraham, Iſaac, Jacob, Moyſes, Aaron, Joſue, Phinees, Elcana, Eli, ſivè Heli, Samuel, Gad, Nathan, David, Salomon, Addo, Michæas filius Jemlæ, Abdias, Ahias, Jehu filius Hanani, Azarias filius Oded, Chaziel filius Mathaniæ, Eleazar filius Dodo, Oſee, Amos, Michæas Moraſthites, Amos (fortaſsè pater Iſaiæ) Elias, Eliſeus, Jonas, Iſaias, Joel, Nahum, Habacuc, Sophonias, Jeremias, Urias, Ezechiel, Daniel, Baruch, Nerias, Saraias, Machaſias ſivè Maaſias, Aggæus, Zacharias, Malachias, Mardochæus, Hananeel cognatus Jeremiæ, Sellum maritus Holdæ.

y *Act. 21. 9.*

Mulieres ſunt: Maria ſoror Moyſis, Debora, Anna mater Samuelis, Abigail, Holda, Eſther, Obſtetrices Ægyptiæ, quæ Hebræorum pueros ſervarunt. Poſt Malachiam, Prophetarum uſque ad id temporis deducta ſucceſſio deficere viſa eſt, ut ſub Macchabæis (*z*) deſtructo Altari Holocauſtorum, lapides in quodam loco depoſiti uſque ſervarentur, donec veniret Propheta, eâ de re conſulendus. Eo tamen temporis ſpatio Scriptores aliqui Divinitùs inſpirati ſuſcitati ſunt, ut Authores Librorum Eſther, Judith, Macchabæorum, Sapientiæ, Eccleſiaſtici; quæ ſanè Scripta in Canonicorum cenſum ab Eccleſiâ Catholicâ relata ſunt. Circà idem tempus, tres illæ celebres ſectæ Phariſæorum, Eſſeniorum, & Saducæorum audiri cœperunt.

z *1. Macch. 4. 46. A. M. 3840. ante Chr. 160. ante Ær. 164.*

Quos autem Hebræi habebant Prophetas, iiſdem, ait S. Auguſtinus (*a*), utebantur Theologis, Philoſophis, & in viâ juſtitiæ, & Religionis ductoribus. Vitam ut plurimùm à populo ſegregatam, ſivè in agro, ſivè ſeorſim cum Diſcipulis orationibus, manuum exercitio, & ſtudio intenti, inſtituebant. Domos habebant ſimplici opere conſtructas, quas ipſi ſuis manibus fabricabantur, ligna etiam, ſi opus foret, in eam rem ipſi cædentes. Nec tamen lucello operibus hiſce captando ſtudebant, quin & opus omne, quod contentionem mentis exigeret, reſpuebant, cùm muneri ſuo unicè ſibi vacandum intelligerent. Hinc Eliſeus ab Elia ad miniſterium appellatus, continuò aratrum deſeruit (*b*); & Zacharias inter agricolas quidem, non verò inter Prophetas ſeipſum enumerat (*c*), & Amos paſtorem ſe tantùm ficus compungentem, ut matureſcant, non Prophetam, prodit (*d*).

a *De Civit. l. 18. c. 41.*

b *3. Reg. 19. 20.*

c *Zach. 13. 5.*

d *Amos 7. 14.*

Elias pelliceâ veſte, & coriaceâ zonâ ſuccinctus prodibat (*e*); Iſaias ſacco indutus, veſte nempe pannoſâ, rudi, & atro colore teterrimâ. Hæc vulgò Prophetarum veſtis. *Non operientur*, ait Zaccharias de fictis Prophetis (*f*), Prophetarum Domini exteriorem habitum præſeferentibus, *pallio ſaccino, ut mentiantur*. Duo illi Teſtes, vulgò Henoch, & Elias crediti, in Apocalypſi ſacco amicti inducuntur (*g*). Porrò parſimoniæ ſtudium in omnibus Prophetæ præſeferebant; oblata illis munera panis erant fructus, & mel; munera ſanè pauperibus digna (*h*). In uſum illorum, veluti qui nihil poſſiderent, primitiæ ex fructibus terræ ſegregabantur. Fœmina Sunamitis Eliſeum hoſpitio excipiens, ſimplici ſanè, atque modeſto apparatu cellam illi deſtinavit (*i*). Idem Propheta ditiſſima munera à Naamano oblata recuſavit; ac Giezi, quem illa accepiſſe norat, à contubernio ſtatim ſegregavit (*k*). Vitam verò frugi ducebant, utì ex hiſtoriâ colocyntidum, quas in cibum Prophetarum quidam ex fratribus coxerat, ſatis intelligimus (*l*). Elias

e *4. Reg. 1. 8.*

f *Zach. 13. 4.*

g *Apoc. 11. 3.*

h *1. Reg. 9. 7. 8. & 3. Reg. 14. 3. & 4. Reg. 4. 42.*

i *4. Reg. 4. 10.*

k *4. Reg. 5. 26.*

l *4. Reg. 4. 39. 40.*

Digitized by Google

ſolo pane, & aquâ ad prolixi itineris laborem ſuſtinendum ab Angelo inſtructus fuit (*m*); nec niſi pulmento Daniel à Prophetâ Habacuc refectus eſt (*n*); ac tandem ſolo pane, & aquâ Prophetæ illi, curante Abdiâ, procuratore Achabi, in ſpeluncis latentes victitarunt (*o*).

m 3. *Reg.* 19. 6.
n *Daniel.* 14. 32.
o 3. *Reg.* 18. 7.

Cælibem vitam non omnes æquè Prophetæ ſervarunt; Samuel enim filios habuit, & Iſaias uxorem, quam *Propheti*ſ*ſam* appellat (*p*); ac tandem Oſee fœminam proſtitutam ducere juſſus eſt (*q*). A' cœtibus tamen Prophetarum fœminæ aberant. Elias, & Eliſeus, quantum ſcimus, cælibes erant; ac mulier Eliſei hoſpes, cautè admodum ad illum alloquendum acceſſit. Nam Giezi mediatore illum convênit, neque in ejus cellam, & coram illo ſe ſiſtere auſa eſt (*r*). Si dolore adigente, illa ad pedes Prophetæ accidit, ſtatim à Giezi prohibita, removetur. Aſpera quæque à Regibus, & populis, quos liberioribus verbis reprehendebant, Prophetæ tolerarunt; ut morte etiam eâ de causâ oppetiiſſe plures S. Paulus perhibeat (*s*): *Alii diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redemptionem* (præſentem vitam redimere abnuentes), *ut meliorem invenirent reſurrectionem. Alii ludibria, & verbera experti, inſuper, & vincula, & carceres. Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti; quibus dignus non erat mundus. In ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & cavernis terræ.* Hæc Prophetarum vita, & obitus.

p *Iſai.* 8. 3.
q *Oſee* 1. 2. *&c.*
r 4. *Reg.* 4. 27.
s *Hebr.* 11. 35.

Singulorum Prophetarum geſta, cùm in ſuis articulis, tum in noſtris Præfationibus ſivè in ſingulos illorum, ſivè in omnes ſimul deſcripſimus. Prophetarum ordinem ante diluvium cœpiſſe Pater Boulducus Cappuccinus in ſuo Libro, *Eccleſia ante Legem*, deſendit. Addit inſuper, jam ex eo tempore in varios ordines diſtributum Jerarchiæ Eccleſiaſticæ crepundia exhibuiſſe. Plura in eam rem congerit, mira & peculiaria, quæ fabulam ſubolent. Si quis talibus delectetur, Authorem adeat.

PROPITIATORIUM (*t*), alio nomine *Oraculum*, Hebraicè *Cappboreth*, Græcè *hilaſterion*. De hoc argumento egimus v. *Oraculum*. Propitiatorium Arcæ Fœderis, ubi tabulæ Legis recondebantur, operculum erat, ex ſolido quidem auro conſtans. Ad ejus extremitates duo aurei Cherubim ſurgebant, qui alis in anteriora obverſis, ſolium quoddam Deo exhibebant. Deus enim in Scripturâ, veluti Cherubim aſſidens, & Arcæ ſuppedaneo inſiſtens, exhibetur. E' Propitiatorio Deus à Moyſe, ſivè à Summo Sacerdote conſultus, Oraculum reddebat (*u*); indè fortaſſe Hebræum *Cappboreth* à S. Hieronymo *Oraculum* tranſlatum eſt. Vide *Oraculum*. Eccleſiaſtico ſtilo *Propitiatorium* uſurpatur de coronâ, ſivè de umbellâ alio nomine *ciborio*, ſivè *confeſſione*, quæ Altare protegit.

t *Vide Exod.* 25. 17. ... 22. *Hebræum Capphor, ex quo Cappboreth ſonat operire, ſuperinducere, claudere, expiare, ſolvere.*
u *Exod.* 25. 22. *Num.* 7. 89.

PROPOSITIO, *panes propoſitionis*. Hebræus ad literam, panes facierum (*x*), ſivè *faciei*. Eo nomine panes appellabantur, quos ſingulis hebdomadis, die Sabbathi Sacerdotes menſæ aureæ in Sancto coram Domino appoſitæ imponebant. Figuræ erant quadratæ, juxta Rabbinos, aureis bracteis diſtincti. Duodecim erant, pro ſingulis Tribubus Iſraelis, nec ſingulis tenues prorſus, cùm duobus ſinguli aſſaronibus, nempè ſex pintis farinæ conſtarent (*y*). Cum ſingulis ſabbathis recentes, & calidi imponerentur, ſubducebantur veteres, qui ſolis Sacerdotibus in uſu eſſe poterant. Quare ſi David in cibum illos adhibuit, id neceſſitate adigente factum eſt (*z*), qua crimen evitavit. Huic oblationem, thus (*a*), & ſalem (*b*), nec non, juxta nonnullos Interpretes, vinum addebant (*c*). Porrò thus adolebant in menſâ aureâ ſingulis Sabbathis, cùm recentes panes imponerentur.

x *Exod.* 25. 30.
y *Levit.* 24. 5. 6.
z *Matth.* 12. 4. *Vide* 1. *Reg.* 21. 4. *Levit.* 24.
a *Levit.* 24. 7.
b *Levit.* 2. 13.
c *Villalpand. de Templo*, l. 4. c. 57.

Quo ordine panes illi ſuper Altare diſpoſiti eſſent, non ſatis inter Scriptores convenit. Tres acervos, quatuor panibus in ſingulos, inſtrui conſueviſſe aliqui malunt; alii duos tantùm, ſex panibus in ſingulos. Nec ſanè niſi duos acervos pati videbatur menſa, duobus tantùm cubitis in longum, & uno in latum producta; maximè cùm panes illi, utpotè ſex pintis farinæ conſtantes, ampliores eſſe viderentur. Tradunt Rabbini, inter ſingulos panes tubulos quoſdam aureos diſpoſitos, quos duæ aureæ fuſcinæ, ad terram uſque pertingentes ſuſtinebant; tuborum enim beneficio panes ventilati à ſitu ſervabantur.

Triticum hiſce panibus conficiendis ab Iſraelitis exhibitum fuiſſe Moyſes quidem inſinuare videtur (*d*); ſed non aliâ planè ratione à populo exhibitum dicitur, quàm quòd ipſe primitias, & decimas Sacerdotibus ſufficeret; ex primitiis autem, & decimis triticum pro panibus propoſitionis, uti & alia quæque in uſum Templi ſufficiebantur. Sub Davide Levitæ ex familiâ Caath (*e*) *panes propoſitionis*, ſivè ut legimus in Paralipomenis, *panes ordinandos* curabant. Levitæ facilè eoſdem panes conficiebant præparabantque; ſed illos coram Domino apponendi Sacerdotum munus habebatur (*f*): *Sacerdotes autem ſuper panes propoſitionis*. Verùm S. Hieronymus de Sacerdotibus ait: *Panes propoſitionis, quos juxta traditiones Hebraicas ipſi ſerere, ipſi demetere, ipſi molere, ipſi coquere debebatis* (*g*).

d *Levit.* 24. 8.
e 1. *Par.* 9. 32.
f 1. *Par.* 23. 28.
g *Hieron. in Malac.* 1. *Vide Comment. in* 1. *Par.* 9. 22. & 23. 28.

Plures in eoſdem panes propoſitionis Rabbinicas animadverſiones Interpretes congerunt. Sex utrinque ſuper menſam diſpoſiti erant; utrumque autem ordinem duæ aureæ lances ad utramquem extremitatem protegebant; ſuper lancem verò ſuperiorem duo aurei crateres hinc, & inde puriſſimo thure referti eminebant. Panes illi oleo ſubacti, azymi erant; & ſi Toſtato fides ſit, in aureo clibano cocti. Alii tamen contendunt, in cæmentitiis furnis ad hoc tantùm deſtinatis pro more paratos fuiſſe; coquendis autem ſelecta ligna, ſolida illa quantum fieri poterat, adhibebantur. Ad latera eorumdem panum vas vino generoſiſſimo ſpumans appoſitum; ſed illud diligentiſſimè claudebatur, nè fortè vinum aceſceret. Hujus vaſis amplitudo, quarta pars *hin*, nempe pintæ, cum dimidiâ, atque octavâ inſuper pintæ parte, digito cubico, & aliquan-

quantò amplius. Cùm panes innovarentur, vinum illud in libationem Domino effundebatur. Vas autem continendo ſali appoſitum, aureum erat, operculo inſtructum, utì & vas thuris, ne pulvere, vel aliquâ re fortè injectâ, corrumperetur. Panis ille à Sacerdotibus munere ſuo in Templo fungentibus in eodem Templo comedebatur, neque extra Templum, ſive in proprias ædes efferre fas erat.

PROSELYTUS, vox ex Græco, *Proſelytos*, quæ ſonat alienigenam, ſivè advenam, & Hebræo *Ger*, ſivè *Necher* reſpondet. Proſelyti apud Judæos appellabantur, qui in eorum regione commorabantur, ſivè qui origine à Judæis alieni, ad eorum religionem tranſiverant. In Novo Teſtamento interdum viri illi Proſelyti, interdum Ethnici *religioſi & timentes Deum* appellantur (*h*).

h *Act.* 2. 5. & 10. 2. 22. & 13. 16. 50.

Duo Proſelytorum genera à Judęis diſtinguuntuur, videlicet *Proſelyti forium*, & *Proſelyti juſtitia*. *Proſelyti forium* appellantur, qui ſivè in Judæâ, ſivè extra illam degentes, neque circumciſioni, neque Legalibus ſe ſe ſubmittentes, Deum tamen reverentur, & colunt, iis tantùm præceptis obſervatis, quos Noe filiis ſuis impoſuit, de quibus nos v. *Noachida*. Inter illos Naaman Syrus, Nabuzardan Dux copiarum Nabuchodonoſoris, Cornelius Centurio, Eunuchus Candacis, & alii nonnulli, qui in Actis Apoſtolorum recenſentur.

His Proſelytis initiandis, docent Rabbini, oportere, ut jurejurando coram tribus præſtito, ille ſeſe ad obſervantiam præceptorum Noachidarum obliget; hanc enim dicunt naturalem Legem eſſe, à cujus obſervantiâ nemo abſque ſalutis æternæ diſpendio ſeſe ſubduceret. Deſiiſſe Proſelytos illos vulgò Judæi credunt, ex quo Jubilæi obſervantia ceſſavit, ac Tribus Gad, Ruben, & Manaſſe transjordanica tenentes, in ſervitutem à Theglatphalaſſar abductæ ſunt. Verùm hæc Rabbinorum commenta habenda ſunt, cùm etiam Jeſu Chriſti ætate, plures occurrant Proſelyti; & Jeſus Chriſtus Phariſęis exprobret, maria illos terraſque obire, ut Proſelytum adducant; quem deinde corruptis doctrinis ex malo peſſimum efficiunt (*i*). Quin S. Lucas (*k*) plures Proſelytos, & viros Deum timentes Jeroſolymæ fuiſſe tradit, quo tempore S. Spiritus in Apoſtolos viſibili illapſu deſcendit. Perſuaſum quidem habeo, plures ex illis Proſelytos fuiſſe juſtitiæ; ſed nullos etiam ex Proſelytis forium inter illos recenſeri vix in animum induco.

i *Matth.* 23. 15.
k *Act.* 2. 11.

Sua erant Proſelytis illis privilegia. 1. naturalia præcepta ſervantes, ſeſe inſuper ab idololatriâ, blaſphemiâ, inceſtu, adulterio, & homicidio continentes, ad vitam æternam jus obtinebant. 2. permiſſum illis in ditione Iſraelitarum domicilium, eâdem cum Iſraelitis ſorte fruituris; quamquam in ſolis vicis & ſuburbiis moram illis permiſſam fuiſſe aliqui obſervant. In urbes tamen non Proſelytos tantùm domicilii, ſed etiam Ethnicos ultrò introductos à Judæis, quod illis vitio in S. Scripturâ vertitur, facilè intelligimus. Salomonis ætate, Proſelytorum numerus ad 153600. increverat (*l*), quos ille cædendis lignis, lapidibus dolandis, comportandiſque ad Templi ſtructuram oneribus applicavit. Porrò Chananæi erant omnes, occupatâ per Joſue regione, incolumes relicti. Morticina, & ſuffocata Proſelytis illis vendere Judæi ex Lege poterant (*m*).

l 2. *Par.* 2. 17. 18.
m *Deut.* 14. 21.

Proſelytos juſtitiæ appellabant eos, qui Judæorum religione initiati, Legalibus & circumciſioni ſubdebantur. Paria illis cum populo Dei & alterius vitæ, & præſentis privilegia. Antequàm myſteriis Judaicis Proſelyti illi initiarentur, ſi fides Rabbinis, quærebatur ab illis, ecquid in causâ fuiſſet, cur novæ ſectæ nomen dare decreviſſent: an lucri ſpes, an ambitio aliqua, vel ſimile quid in eam rem impuliſſet. Florentibus ſub Davide & Salomone rebus, nullos admiſſos fuiſſe Proſelytos juſtitiæ Maimonides tradit; quòd, ait, non recti amor, ſed populi florentis proſperitas animos ad Religionem facilè inclinaſſet. Proſelyti quidem, docent Thalmudiſtæ, tanquam ulcus & rubigo Iſraelis habendi ſunt; nullaque ſufficiens ratio iniri poteſt, ne facilè admittantur (*n*).

n *Vide Seld. de Syned.* l. 2. c. 2. n. 5.

Proſelytos optimè inſtitutos tandem ad circumciſionem admittebant: poſtque vulnus obductum, totum corpus in vaſe aquâ pleno ſemel mergentes, baptiſmo abluebant (*o*). Toti cæremoniæ, quippè quæ actus eſſet judicialis, tres Judices adſiſtere debebant; nec niſi die Feſtâ peragebatur. Mancipia Proſelyti, ſi tertiumdecimum ætatis annum nondum exceſſiſſent, unà cum hero circumciſione & baptiſmo initianda erant; ab eâ ætate ſpontè quidem ſeſe offerentia excipiebantur; renuentia verò ſtatim ab hero divendebantur. Fœminas tamen captivas ſpontè quidem oblatas baptiſmo tantùm tingebant; renuentes herus vendebat. Baptiſmum ſemel collatum, iterum innovare ſivè in Proſelyto, quamvis à fide priùs deficiens, poſteà reſipuiſſet, ſivè in novis poſteà exortis filiis, nefas erat. Nati tamen poſt patris baptiſmum filii ablui poterant, ſi Ethnicâ matre editi fuiſſent: quippè qui ex Ethnicâ matre nati, Ethnici haberentur, juxtà illud; *Partus ſequitur ventrem*.

o *Idem de jur. nat. & gent.* l. 2. c. 2. & 3.

Maribus antè expletum duodecimum ætatis annum; fœminis ante decimum tertium abſolutum in Proſelytos nomen dare, niſi impetratâ à parentibus, ſivè illis denegantibus, à Judicibus facultate, vetitum. Eadem, quæ in maribus circumciſio, in fœminis baptiſmus præſtabat; utroque enim Sacramento ambo in novos homines reformabantur, ut ne veteres quidem parentes ultrà agnoſcerent, utì & mancipia priores dominos. Natis ante ſuſceptam à parentibus religionem filiis jus ad hæreditatem nullum: quare decedentis Proſelyti, cui nulli fuiſſent poſt converſionem filii, bona non fiſco quidem, ſed primo occupanti addicebantur. Novâ etiam animâ è Cœlo demiſſâ Proſelytus donabatur. Hæc Rabbini.

Tria ad Proſelytum initiandum ex Rabbinis neceſſaria: baptiſmus, circumciſio, & ſacrificium; ſubducenda pro fœminis cir-

cumciſio (p). Hinc Proſelytorum baptiſmum Chriſtus ſpectaſſe creditur illis ad Nicodemum verbis: *Niſi quis renatus fuerit ex aquâ, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei* (q). Nicodemo verò ad hæc ſtupenti, *Tu es*, inquit, *magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?* ac ſi diceret, nihil eſſe, cur de iſtis miraretur, cùm baptiſmus Proſelytorum in Iſraele familiariſſimus eſſet.

Certos quoſdam homines ab *Eccleſiâ Dei* (r), nempè à juris Hebraici communione, alios quidem perpetuò, alios præſcripto tempore arcendos præcipit. Eunuchis cujuſcumque generis aditus numquam pervius. Spurii nonniſi poſt decimam generationem, uti & Moabitæ, & Ammonitæ permiſſi. Ægyptii & Idumæi poſt ſecundam tantùm generationem admiſſi. His tamen omnibus Religionem profiteri inter Proſelytos fas erat. Joannes Hircanus Idumæos ſub jugum redactos, Legem Moyſis & circumciſionem excipere victoris jure coegit (s): quare, ait Joſephus, Idumæi inter Judæos reputati ſunt. Achior Princeps Ammonitarum (t), in Lege ritè inſtitutus, inter Judaicæ Religionis ſectatores, nullâ aliâ initiatus cæremoniâ, ſtatim admiſſus eſt. Quod igitur iis gentibus interdictum erat, non id quidem Religionis profeſſio fuit, ſed populi Hebraici jus, dignitates & munera, à quibus certo temporis ſpatio abſtinebantur; donec nimirum ſuæ in Religione conſtantiæ argumenta exhiberent.

Vulgus illud *promiſcuum*, Iſraelitas ex Ægypto abeuntes ſecutum (u), inter Proſelytos juſtitiæ nomen dediſſe Hebræi arbitrantur. Proſelytos inter etiam Jethro ſocerum Moyſis recenſent (x). Jacob ſolâ circumciſione initiatos Sichimitas inter Proſelytos cooptavit (y). Solo baptiſmatis Sacramento admiſſos Ethnicos Salomonis ætate, nonnulli ex Rabbinis docuerunt, quippè quòd plus nimiò confluerent. Alii tamen, uti mox diximus, præcluſum eo tempore aditum Proſelytis ſentiunt. Si quis circumciſione obſignatus inter Proſelytos nomen dare poſtulaſſet, aperto iterum vulnere guttulæ quædam ſanguinis educebantur; atque ità cæremonia complebatur. Quoad ſacrificia Proſelytis præſcripta, adverto Jethro holocauſta & hoſtias pacificas obtuliſſe (z). Olim receptum ferunt, Proſelytos in hoſtiam obtuliſſe ſivè ovem, ſivè duas turtures, duoſve columbarum pullos, Verùm poſtquam Judæi Templo caruerunt & Altari, ſacrificia in deſuetudinem abierunt (a).

PROSEUCHA, vox ex Græco *Proſeuche*, (b), ſonans orationem; uſurpatur autem de loco, quò Judæi ad preces conveniebant; qui ſanè locus vix alter erat à Synagogâ. Synagogæ tamen ferè in urbibus erectæ fuerant, nec ſub dio patentes; Proſeuchæ verò extra urbes, ad ripas amnium aperto aeri expoſitæ; niſi quantùm aliquarum arborum umbrâ protegebantur; additæ etiam quandoque contectæ porticus. De Proſeuchâ Philippis in Macedoniâ extra urbem poſitâ, in Actis (c) eſt ſermo. Proſeuchas verò ità inſtituendas Maimonides

p *Gemar. Babyl. ad tit. Jabimoth. c.4. Vide Maimon. Halac—Iſuribiah. c. 13. 14.*

q *Jo. 3. 5. . . . 10.*

r *Deut. 23. 1. &c.*

s *Antiq. l. 13. c. 17. A. M. 3871. ante Chr. 123. ante Ær. 129.*

t *Judith 14. 6. A. M. 3348. ante Chr. 652. ante Ær. 636.*

u *Exod. 12. 38.*

x *Exod. 18. 10. &c.*

y *Gen. 34. 14. 15.*

z *Exod. 18. 12.*

a *Vide de his Seld. de Jur. nat. & Gent. l. 2. c. 3. &c. & de Syned. l. 1. c. 3. & Succeſſ. in bona c. 26. Baſnage Hiſt. des Juifs t. 5. l. 7. c. 8. edit. Pariſ. Leon. Moden. Cerim. de Giud. p. 5. c. 3. Ligfoot. in Jo. c. 3.*

b *Proſeuche*, *Oratio. Juvenal. Sat. 3. In quâ te quæro proſeuchâ.*

c *Act. 16. 12.*

præſcribit, ut ſpectare ſemper Templum Jeroſolymæ, pro urbis & loci, ubi erecta eſt, ſitu, introeuntes cogantur. Judæi Ægypti metu necis ſibi à Ptolemæo Philopatore imminentis ſoluti, Proſeucham juxta Alexandriam ædificaſſe produntur (d). Duobus à Sichem m. paſſuum Proſeucham Samaritanorum occurrere narrat S. Epiphanius (e), in planitie ad theatri modum conſtructam; qua in re Samaritanos, uti & in aliis omnibus, mores Judæorum ſequutos idem Sanctus obſervat. Fatendum tamen, apud Joſephum & Philonem, Proſeuchas & Synagogas promiſcuè uſurpari, & ab ambobus illa ædificia in urbibus conſtitui. Vide *Synagoga*.

PROVERBIA; quo nomine apud Hebræos parabolæ, ſimilitudines, ſententiæ morales, axiomata, comparationes, ænigmata poetico ſtylo, figurato, brevi, & gravi propoſita cenſentur; quæ etiam omnia alio nomine *miſle* nuncupant. Salomonis ætate vulgò Sapientes viri hiſce plurimùm delectabantur (f): *Animadvertet* (Sapiens) *parabolam & interpretationem verba ſapientum & ænigmata eorum*. Et Jeſus Filius Sirach; *In verſutias parabolarum introibit Sapiens, occulta proverbiorum exquiret, & in abſconditis parabolarum converſabitur*. Regina Saba de Salomonis in ænigmatibus ſapientiâ periculum factura, ex ultimis terræ regionibus movit (g). Hiram Rex Tyri, literarum commercio eâ de re cum Salomone inſtituto, ænigmatibus tentabat, & tentabatur (h), ſi aliquibus apud Joſephum fides. Veteres Græciæ Sapientes eo ſtudii genere claruerunt. Cleobulus (i) 3000. ſcriptis cantilenis, & Gryphis; ejus verò filia Celeobulina carminibus quibuſdam ænigmaticis editis claruerunt.

Proverbia Salomonis longè quàm illa omnia Opus ſunt utiliſſimum; ſapientiæ enim tanti viri, & meditationis florem exhibet: *Cùm eſſet*, ait (k), *ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit populum . . . & inveſtigans docuit parabolas*. Cujuſcumque conditionis hominibus inſtituendis regulæ in eo Libro præſcribuntur aptiſſimæ; Regibus ſcilicet, aulicis, rebus gerendis implicitis viris, heris, ſervis, parentibus, filiis. An Salomonem tantùm habuerit authorem, aliquibus in dubium revocare viſum eſt (l); Grotius quidem autumat, Salomone curante quidquid in Veteribus Judæorum Scriptoribus ſcitè dictum occurrebat, excerptum in eodem Libro ad uſum ejuſdem Regis collectum fuiſſe; illum autem mole parvum ſub Ezechia ex ſententiis quorumdam poſt Salomonem Scriptorum acceſſione auctum fuiſſe. Eam collectionem, ait, Eliacim, Sobna, & Joake (m) adornarunt. Sed iſtæ temerè prorſus deductæ conjecturæ contrariam Patrum & Interpretum opinionem, eum Librum Salomoni tribuentium, planè non infringunt.

Fateamur tamen oportet, varium in eo Opere ſtylum & methodum deprehendi; novem enim priora capita, quorum fronti inſcriptum legitur: *Parabolæ Salomonis*, continenti ſtylo deſcripta, totius Libri veluti Præfationem conſtituunt. Caput decimum

d *3. Macch. c. ult.*

e *Epiph. hær. 80.*

f *Prov. 1. 6. 7.*

g *3 Reg. 10. 1.*

h *Menand. Dius apud Joſeph. Ant. l. 8. c. 2.*

i *Diogen. Laert. in Cleobulo.*

k *Eccle. 12. 9.*

l *Rabb. & Grot. in Proverb.*

m *Vide 4. Reg. 18. 26.*

novo

novo titulo inſtituitur; ex quo ſtylus alter brevioribus ſententiis vix mutuò cohærentibus, & per antitheſes ferè diſpoſitis interciſus. Hæc unâ ratione uſque ad cap.24. ℣.23. ſervantur. Novus indè titulus; *Hæc quoque ſapientibus*; ſivè, *in alias ſapientum ſententias*, novus ſtylus conciſus & gravis. In fronte cap.25. hæc leguntur: *Hæ quoque parabolæ Salomonis, quas tranſtulerunt viri Ezechiæ Regis Juda*; ex quibus ſanè Grotius ſuam de Authoribus hujus Libri, viris ſub Ezechiæ Regno illuſtribus, ſententiam probavit. Hanc collectionem cap.30. 1. excipiunt: *Verba Agur filii Jake* (ita in Hebr.) Tandem cap.31. omnium poſtremus inſcribitur: *Verba Lamuelis Regis*.

Ex his omnibus ſatis intelligimus, huic Operi, quale nunc extat, variis collectis Salomonis parabolis adornando plures Scriptores operam contuliſſe. Ex quo tamen Salomonis opus non eſſe, nullâ prorſus ratione inferas; cùm enim vir ille Divino Spiritu ſapiens ter mille parabolas (n) dictaſſet, fieri potuit, ut ex illis quædam à nonnullis excerperentur, uti ab Ezechia (o), Agur, Iſaia, Eſdra &c. excerpta tandem illa Librum conflarunt. Nullibi ſanè ſcriptus à Salomone Liber ille proditur; & titulus: *Parabolæ Salomonis*, Authorem potiùs, quàm Collectorem demonſtrant. Vulgò Rabbini docent (p), Regem Ezechiam, ut populum Operibus Salomonis, iis maximè, quæ de plantis, & ſecretis naturalibus ſcripſit, abutentem averteret, pluribus ex iis ſcriptis ſuppreſſis, ea tantùm reliquiſſe, quæ adhuc ſuperſunt.

n 3. *Reg.* 4. 32.
o *Prov.*25.
p *Vide Zemach. David, & Seder Olam Rabba*, c.25.

Canonicum eſſe Librum ambigit nemo, præter Theodorum Mopſueſtenum apud Veteres (q), & apud Recentiores, Authorem Epiſtolæ inſertæ in Collectione de placitis quorumdam Theologorum Hollandiæ; qui ſanè Scriptor humano fretum ingenio Salomonem opus dictaſſe autumavit. Verſio Græca ſepè ab Hebræo recedit, pluribuſque etiam ſententiis auctior apparet. Græcus Editionis Romanæ pluribus etiam capitibus tranſpoſitus eſt; poſt cap.24. ℣. 22. quatuordecim primi verſus cap.30. inſeruntur; indè primus ordo reſumitur. Poſt cap. 24. iterum verſus 15. cap.30. reſumitur; atque inde cap.31. ordine ſuccedente, tandem ad cap.25. & deinceps, uſque ad cap.29. ſtylus vertitur. His cap.31. ℣.10. & deinceps uſque ad finem Libri continuatur. Hujus inverſionis quid fuerit in cauſâ, planè incertum. In Veteribus Latinis Verſionibus plures exhibentur verſus, deindè poſt S. Hieronymum ſubducti; è quibus nonnulli etiam ſupererant ſuppreſſi, & notati in primo Tomo novæ editionis S. Hieronymi.

q *Conc.* C. P. 4. *collat.* 4. *art.*63.

PSALMI. *Liber Pſalmorum*, Hebraicè *Tepher Tehillim*, Liber Hymnorum; in Evangelio (r) interdum dictus *Liber Pſalmorum*, interdum tantùm *Propheta*; aliquando *David* ex nomine Authoris potiſſimi. Liber iſte, nec immeritò, totius Scripturæ veluti epitome habetur, cùm omnia in cæteris Libris latè deducta, compendio exhibeat: *Pſalmorum Liber*, ait S. Auguſtinus (s), *quæcumque utilia ſunt ex omnibus continet*. Et Caſſiodorus (t): *In hoc Libro ſpecialis Bibliotheca inſtructa eſt*. Hiſtoria ſacra, ait S. Ambroſius, (u), nos inſtruit, Prophetia de futuris præmonet, minæ impios coercent, moralis ſuadet; omnia æquè in Pſalmis præſtantur. *Certat in Pſalmo doctrina cum gratiâ ſimul*. Indè omnes ſemper huic ſcripto plurimùm detulere; quod æquè omnes Epiſcopi, Sacerdotes, Monachi memoriâ complecti debuiſſent. Indè ſuum Eccleſia Officium unicè fermè deduxit; & Pſalterii partem ſingulis diebus Eccleſiaſticis recitandam præſcripſit.

r *Luc.* 20. 40.
s *Præf. in Pſalmos*.
t *Præf. in Pſalmos*.
u *Præf. in Pſalmos*.

Pſalmorum diviſio.

Totum Pſalterium Hebræi in quinque Libros diſpeſcunt; quam diviſionem Patres plurimi (x), vetuſtiſſimam rati, ſequuti ſunt. Euſebius in Veteri Originali Hebraico, & in optimis Editionibus Septuaginta illam ſervari teſtatur. S. Ambroſius illam improbans veluti contrariam Novo Teſtamento, in quo Liber Pſalmorum ſingulari nomine laudatur, refutat. Hæc tamen, quæ de Novo Teſtamento diximus, tantùm apud SS. Hilarium, Hieronymum, & Auguſtinum valuerunt (y), ut propterea diviſionem Pſalterii in quinque Libros Scripturæ contrariam damnarent. Nec inter Commentatores noſtri temporis magis, quàm inter Veteres, eâ de re convenit. Alii eoſdem & collectionis Pſalmorum & diviſionis Authores fuiſſe arbitrantur; alii recentiori manu poſt ætatem Apoſtolorum invectam, malunt. Hæc ſanè controverſia futilior eſt, quàm ut operoſiùs diſcutiatur.

x *Nyſſen. tract.*1. *in Pſal. c.*5. *Epiph. l. de menſur. c.* 5. *Euſeb. in Pſal. Ambroſ. & AuthorComment. in Pſal. ſub nomine Hieronymi*.
y *Hilar. Præf. in Pſal. Hier. Præf. in Pſal. ad Sophron. & Ep. ad Cypriã. Aug. in Pſal.* 150.

Vetuſtiſſima tamen, & à priſtinis Collectionis Authoribus ea diviſio nobis ex eo probatur, quòd in fine cujuſcumque Libri eadem verba leguntur, quæ ab Eſdra, ſivè ab iis, qui poſt captivitatem Babylonicam Bibliorum Collectioni allaborarunt, adjecta videntur (z). Illud tamen conſtat, in recenſione Librorum Scripturæ, Pſalterium ſemper apud Hebræos, & Catholicos unici Libri loco enumeratum eſſe. Primus Pſalterii Liber, juxtà Hebræos, Pſalmo apud nos quadrageſimo clauditur, ſecundus ſeptuageſimo; tertius octuageſimo; quartus centeſimoquinto; quintus Pſalterii finem æquat. Quatuor priores Libros hæ voces in Hebræo terminant: *Amen. amen*; in Latino verò: *Fiat fiat*. Quintum in Hebræo & Latino excipit *Alleluja*.

z *Vide Muis. ad Pſal.*40.

Numerus Pſalmorum Canonicorum apud Judæos, & Catholicos certus ſemper fixuſque fuit. Centum enim & quinquaginta definiti ſunt; qui eum numerum excedit in Græco, à Canonicis ſemper rejectus eſt. Eorum diviſio non eadem apud omnes ſervatur. Nonus Pſalmus apud Judæos ℣. 22. abſolvitur; reliqui decimum Pſalmum conſtituunt: incipit autem: *Ut quid Domine receſſiſti longè?* indè verò uſque ad Pſal.113. numerus Pſalmorum apud illos à noſtro, & Græcorum diverſus, unitate præcurrit. Proteſtantes Hebræorum diviſionem ſequuntur; quòd eorum Libris legendis operæ pretium fuit adnotaſſe.

Pſalmum 113. *In exitu Iſrael &c.* in duos itidem diſtribuunt, ut Pſal.114. apud illos incipiat; *Non nobis Domine*, & cum eodem Pſalmo clauditur; indè à noſtro & Græcorum ordine duplici Pſalmo exorbitant,

Bre-

Brevì tamen duos Pſalmos 114. *Dilexi quoniam &c.* & 115. *Credidi propter quod &c.* jungentes, à veteri exceſſu recedunt. Donec Pſal.146. *Laudate Dominum quoniam bonus*, & Pſal.147. *Lauda Jeruſalem &c.* jungentes, nobiſcum planè de reliquo conſentiunt.

Diſcrepant etiam nonnihil vetera Græcorum & Latinorum Exemplaria, in primi, & ſecundi Pſalmi diviſione: duos enim in unum quædam conſundunt; quædam diſtinguunt. Illud planè conſtat, Pſalmorum diviſionem non tantam obtinere antiquitatem, quantam quis opinaretur; nec rarò ut Pſalmis ſuus fluat ſenſus, alter alteri jungendus; veletiam duæ ſimul partes disjungendæ ſunt. S. Hilarii ętate Pſalmorum diviſio necdum apud Hebræos certa, ac firma habebatur; alii enim aliam probabant, ait idem S. Hilarius (*a*). Paria apud Origenem legas (*b*), qui author eſt, Pſalmos apud Hebræos nullis numeris adſcriptis in certâ ſede conſtitui. Quod ætate etiam Kimchi, duodecimo nempè ſæculo, obſervabatur (*c*). In noſtrâ Præfatione in Pſal. art.2. & in Commentariis, plures Pſalmos adduximus, qui unico ab Authore ordine dictati, à ſe invicem revulſi ſunt.

a *Prolog. in Pſal. & in Pſal.2.*
b *Origen. in Pſalm.2. Vide nov. Edit. Hexapl.*
c *Vide Genebr. in Pſal. 9. 23. ſeù Pſal. 10. in Hebr. & Kimchi ibid.*

Author Collectionis Pſalmorum.

Receptâ apud Hebręos & Chriſtianos traditione vulgatum eſt, Pſalmorum collectionem Eſdræ potiſſimùm tribuendam eſſe. Eſdræ illam authori deputant Euſebius, S. Hilarius, Theodoretus, Pſeudo-Athânaſius in Synopſi, Beda, aliique. S. Philaſtrius (*d*) tradit, Judæorum eruditiſſimos collectionem Pſalmorum adornaſſe, eodemque ordine ſingulos recenſuiſſe, quem à Priſcis, qui Pſalmos de manibus hoſtium vindicaverant, acceperunt. Porrò Pſalmorum Davidis collectio ante Ezechiam paruerat; cùm ille priſtinum Dei cultum reſtituens, Pſalmos Davidis in Templo cantari juſſerit (*e*). Nehemias Davidicos Pſalmos in Bibliothecâ à ſe Jeroſolymis conſtructâ repoſuit (*f*).

d *Philaſtr. hæreſ.77.*
e 2. *Par.* 19. 25. *&c.*
f 2. *Macch.*2. 13.

Ordo, & ſeries Pſalmorum.

Qui ſpeculationibus delectantur, in ordine ipſo Pſalmorum conſilium & myſterium deprehendiſſe ſibi viſi ſunt. Aliis enim vitæ Davidis ſeries exhiberi videtur (*g*). Alii ordinem Solemnitatum, quæ in Templo celebrabantur, ſpectatum credunt (*h*). Priorum Pſalmorum triſtius ferè eſſe argumentum, lætum verò ſubſequentium, S. Chryſoſtomus animadvertit (*i*). Ejus ordinis myſterium ſe nondum aſſequutum S. Auguſtinus fatetur (*k*); videri tamen ſibi tres illas Pſalmorum quinquagenas ad vocationem, juſtificationem, & glorificationem Sanctorum non incongruè pertinere; quinquageſimi enim argumentum pœnitentiam; centeſimi miſericordiam; poſtremi laudem Dei in Sanctis reſpicit. Verùm, authore S. Hieronymo (*l*), fruſtra in Pſalmis chronologicus ordo ad certæ Hiſtoriæ ſeriem relatus quæratur; hunc enim ordinem Lyrici Authores negligere conſueverunt. Si quis autem ſolerter Textum & Pſalmorum ſenſum diſpiciat, is profectò intelliget, Collectores Sacros curam quidem adhibuiſſe religioſam, ut nullum negligerent; quem verò ordinem in illis diſponendis ſequerentur, contempſiſſe; ut, modò nullum omitterent, nihil curaſſent, an mancus aliquis, à ſuis partibus avulſus, an cum aliis per incuriam confuſus, an bis repetitus irrepſiſſet. Ejus rei curam Pſalmorum intelligentiæ ſtudentibus inregram reliquerunt (*m*).

g *Hilar. Prolog. in Pſal. Ambroſ. Apol. David. c.* 8. *Orig. in Ep. ad Rom. l.* 3. *c.*3.
h *Euthym. Prol. in Pſal.*
i *Chryſoſt. in Pſal.*51.
k *Aug. in Pſal.*150.
l *Hieron. in Jerem.*25. *initio.*
m *Vide noſtr. Præf. in Pſal. art.*3.

Liber Pſalmorum canonicus.

Pſalterium totum Judæi & Chriſtiani omnes ſine controverſiâ inter Canonicos recenſent. Soli apud S. Philaſtrium occurrunt Nicolaitæ, Gnoſtici, & Manichæi, negantes Davidem Prophetiæ ſpiritu donatum fuiſſe; eique in ſcribendo S. Spiritum aſſulſiſſe. Idem aliquibus Anabaptiſtarum viſum eſt. Eccleſiæ tamen Chriſtianæ alia ſemper ſtetit ſententia; quippè quæ 150. Pſalmos Pſalterium conſtituentes Deo authori deputavit. Unum eſt, in quo viri quidam religioſi hæſiſſe aliquando viſi ſunt; dira ſcilicet, quæ in adverſarios ſuos Propheta quandoque precatur. Sed Patres, & Interpretes vulgò non animo illa optante expreſſa, ſed futura previdentis oraculo prolata obſervant: vel ſaltem eo ſenſu perdendos illos prænunciat, niſi ſcilicet reſipuerint; ac ſi dixerit: Peribunt ſanè, vel pereant, niſi in ordinem redigantur. Quin & Prophetam aliorum, non ſuos, in his ſenſus expreſſiſſe S. Chryſoſtomus animadvertit (*n*). Dæmones inviſibiles hoſtes maledictis illis proſcindi autumat S. Athanaſius (*o*).

n *Chryſoſt in Pſal.*136. 11.
o *Argum. in Pſal.* 72.
*Vide Boſſuet Epiſc. Melden. Præfat. in Pſal. & noſt. Comment. in Pſal.*34.

Commentaria in Pſalmos.

Pſalmorum obſcuritatem nihil prodit magis, quàm in immenſum propè auctus Commentariorum numerus. Ultra quingenta Bocchius, & Draudius enumerant (*p*). P. le Long (*q*) 630. recenſet, non enumeratis iis, qui in tota Biblia, vel in partem tantùm Pſalmorum Commentaria ſcripſerunt. Quare omnibus collectis, ultrà 1000. in Pſalmos Scriptores in medium afferri potuiſſent. Senſum autem Pſalmorum obvolvunt, 1. Textûs Hebraici abſtruſitas, quę ſanè in Pſalmis, utpotè Poetico ſcripto, magis quàm in aliis proſâ exaratis Libris, ſeſe prodit. 2. Stylus ſublimis, eòque magis à noſtris moribus diſcrepans. Amanuenſes ad hæc, quem minùs aſſequebantur, Librum frequentiùs reſcribentes, crebrioribus mendis deformarunt. Quæ ſanè menda ex collatione Verſionis Septuaginta, Syriacæ, & S. Hieronymi cum Textu Hebraico noſtræ ætatis, ultrò ſeſe produnt.

p *Bocch. in Pſal. Draud. Bibliot. Claſſ.*
q *Bibliotb.Sacr. t.*2.

Authores Pſalmorum.

Quantùm autem omnes de inſpiratione Pſalmorum conveniant; vix duo tamen de Authore, ſivè de Authoribus illorum conſentiunt. Alii (*r*) unum Davidem eorum authorem agnoſcunt; alii (*ſ*) negant. Utriuſque partis rationes examini ſubjiciendas cenſeo.

Qui Davidem unicum Pſalmographum defendunt, his potiſſimùm rationibus ſententiam ſuam ſulciunt. 1. Hæc de ſe David ipſe prodit (*t*): *Dixit David filius Iſai, egregius Pſaltes Iſrael: Spiritus Dei locutus eſt per me &c.*; 2. In omnibus cæremoniis, in quibus Cantica præſcribuntur, ſemper cautum eſt, ut Davidis Pſalmi canantur. In dedicatione Templi ſub Salomone, Levitæ Cantica à Davide adornata concinebant (*u*). Cùm Ezechias cultum Domini in Templo reſtituit, Levitis injunctum eſt,

r *Chryſ. in Pſalm.* 50. *Ambr. Præf. in Pſal.*1. *Aug. de Civit. l.*17. *c.* 14. *Theodoret. Præf. in Pſal. Caſſiod. Prol. in Pſal. Euthym. Præf. in Pſal. Phylaſtr. hær.* 79. *& alii recentiores.*
ſ *Hilar. Prolog. in Pſal. Pſeudo-Athanaſ. in Synopſi, & alii.*
t 2. *Reg.*22.1.
u 2. *Reg.* 7. 6. *&* 1. *Par.* 23. 5.

eſt, *ut laudarent Dominum ſermonibus David & Aſaph Videntis* (*x*). Porrò muſicæ Præfectus erat ſub Davide, cui Rex ille Pſalmos quamplures muſicis notis mandandos, ſivè concinendos inſcripſit. In Dedicatione ſecundi Templi poſt regreſſum è captivitate, laudes Domini Canticis Davidicis in cœtibus inſonabant (*y*). Pſalmos Davidis in Bibliothecâ Nehemias collocavit (*z*). Jeſus filius Sirach, Davidis ſtudium in pangendis hymnis & canticis Domini, elogio proſequitur (*a*). In N. T. Jeſus Chriſtus & Apoſtoli Pſalmos Davidis nomine coram ipſis Judæis nunquam non laudant (*b*); qua de re Judæos, dictorum factorumque omnium Jeſu Chriſti cenſores acerrimos, nunquam obtrectatores experti ſunt. Neque eos tantùm Pſalmos ſub Davidis nomine laudant, qui ejus Regis nomen inſcriptum ferunt, ſed omnes paſſim, nullo alioqui titulo inſcriptos, utì & de Pſalmo 2. à S. Petro factum ſcimus (*c*). Recepta etiam & conſtans Eccleſiæ traditio, nunquam Pſalmos niſi nomine Davidis appellantis, eandem opinionem præjudicatâ fulcit authoritate: *Uſus Eccleſia Catholica Spiritûs Sancti inſpiratione, generaliter & immobiliter tenet, ut quicumque coram Pſalmorum cantandus fuerit, Lector aliud prædicare non audeat, niſi Pſalmos David*, ait Caſſiodorus (*d*). Quin & S. Philaſtrius (*e*) eò proceſſit, ut contraria ſentientes hæreſis inſimulet. In eamdem ſententiam Joſephum hiſtoricum, Jonatham Paraphraſtem, omneſque veteres Judæos iviſſe tradit Perez in Commentariis, donec, Origene contraria urgente, teſtimoniis ex ſacris Libris deductis, Rabbini in ſententiam planè diverſam abrepti ſunt. Verùm quid Rabbini proficerent, negantes Davidem totius Pſalterii authorem eſſe, prorſus neſcimus; cujuſcumque enim eſſet authoris, ſemper tamen Canonicum Librum, & à Prophetis ſcriptum cenſebant. Ex Scriptis Origenis quæ ſuperſunt, quid ille in eâ controverſiâ ſentiret, nihil certi deduci potuit: Genebrardus verò author eſt, Rabbinos vulgò Pſalmos pluribus authoribus deputaſſe.

Hæc pro Davide: contra Davidem verò non minoris momenti, nec infrequentium Scriptorum authoritates proferuntur. Ita pro eâ ſententiâ S. Hilarius (*f*): *Abſurdum eſt, Pſalmos David dicere vel nominare, cùm ibi Authores eorum ipſis inſcriptionum titulis commendantur*. Eadem apud S. Hieronymum (*g*) legas; & alibi apud ipſum (*h*): *Sciamus errare eos, qui omnes Pſalmos Davidis arbitrantur, & non eorum, quorum nominibus inſcripti ſunt*. In notâ titulo primi Pſalmi in Commentariis S. Auguſtini in Pſalmos ſubjectâ, hæc leguntur: *Non enim omnes Pſalmi à David editi ſunt*. Sed hęc alienâ manu in textum Auguſtini irrepſiſſe Eruditi animadverterunt. Auguſtinus alterius ſententiæ aſſertorem ſe prodidit (*i*): *Mihi credibiliùs videntur*, ait, *exiſtimare, qui omnes illos centum & quinquaginta Pſalmos ejus operi tribuunt*.

Nec Patres Græci ab eâ Latinorum quorumdam Patrum ſententiâ abludunt. S. Athanaſius (*k*) contrariam ſententiam improbat; nec niſi 72. Pſalmos Davidi tribuens, cæteros illis deputat, quorum nominibus ſivè iidem Pſalmi, ſive præcedentes inſcripti ſunt. In Synopſi, quæ ejus nomen præſefert, Pſalmi quidam Authoribus Idithun, Aſaph, filiis Core, Aggæo, Zachariæ, Eman; quidam verò, quibus *Alleluja* inſcribitur, hiſce omnibus ſimul tribuuntur. Quòd autem, ait ejus Libri Author, Pſalterium Davidis nomen exhibet, ipſe David in cauſâ fuit, qui primus Pſalmorum inventor habetur; & quorumdam Pſalmographorum munera & tempora direxit. David, ait Euſebius Cæſarienſis (*l*), 72. Pſalmos ſcripſit; cæterorum verò Authores in ipſâ Pſalmi præſcriptione notantur; videlicet filii Core 11. Pſalmos concinnarunt; Aſaph 12. Salomon 2. Moyſes unicum; Ethan Jezraites unum. Davidem autem exhibet in choro Sacrorum Pſalmiſtarum modulos cum illis alternantem afflante ſingulos S. Spiritûs aurâ; qui, cùm Spiritus aliquem invaderet, in ſilentio tantùm aliorum cantationes, *Alleluja* concinens, claudebat.

His Patrum authoritatibus appendices accedunt Rabbinorum quampluriium, & Commentatorum omnium Religionum authoritates. Porrò Commentatores plurimi Pſalmos quoſdam ſibi deprehendiſſe viſi ſunt, recentioris quàm David, Authoris Opus; cùm in illis & de captivitate Babylonicâ, quæ ſanè poſt Davidem contigit, & de aliis ſimilibus ſermo inducatur. Titulos ſanè Pſalmorum vetuſtiſſimos eſſe conſtat: quo autem tempore adjecti ſunt, recepta fuiſſe videtur ea opinio, quæ alios præter Davidem Pſalmographos agnoſcit. Hoc maximè argumento illi urgentur, qui titulos Pſalmorum partem eſſe Canonici Operis autumarunt.

Tituli Pſalmorum.

Tituli Pſalmorum maximè Interpretes torquent; quos poſt operoſas eâ de re diſquiſitiones, nihil tamen profeciſſe conſtat. Alii plurimùm hiſce deferentes, Canonicam illis authoritatem deferunt. Alii alienâ manu adjectos cenſentes, tanquam vanos deſpiciunt. Sunt, quibus totius Pſalmi clavis titulus videatur: ejuſque proinde ſenſus eorum omnes curas exercet. Sunt verò, quibus nihil ad explorandum Textum conferre titulus credatur; quippè qui fortuitò, & recenti manu adjectus ſit. Sed demus adhuc, addunt aliqui, utiliſſimum reliquis aperiendis titulum haberi; quid indè utilitatis ex eo obſcuriſſimo ut plurimùm, nec ulli unquam Interpretum ſatis cognito, percipiemus? *Parum eſt*, ait de Muis Commentatorum eruditiſſimus (*m*), *damni in hujus vocis* (*haggittith*) *ignoratione, cùm illa, ut & alia ſimiles, quæ paſſim occurrant in titulis Pſalmorum, ad argumentum & materiam carminis nihil pertineant*.

Neque ſanè Patribus eorumdem titulorum ſenſus magis obvius quàm cæteris viſus eſt; quamquam illi de ipſorum utilitate æquiùs judicaverunt. De Scripturarum obſcuritate aliquid audiviſſe ſe à Judæo quodam narrat Origenes, quod Libro Pſalmorum maximè congruit (*n*). Scriptura in ampliſſimi palatii modum, pluribus di-

ſtri-

x 1. *Par.* 29. 30.
y 1. *Eſdr.* 3. 10. & 2. *Eſdr.* 12. 35. 39.
z 2. *Macch.* 2. 13.
a *Eccli.* 47. 10.
b *Matth.* 22. 42. *Luc.* 20. 41. *Mar.* 12. 36.
c *Act.* 4. 25.
d *Praf. Pſal.*
e *Philaſtr. har.* 79.
f *Praf. in Pſal. & Comment. Pſal.* 131.
g *Praf. in Pſ. ad Sophr.*
h *Ep. ad Cypr.*
i *De Civit. Dei l.* 17. *c.* 14.
k *In Pſal. p.* 7. *t.* 2. *nov. edit. Collect. Græc. PP.*
l *Praf. in Pſal. & in inſcript. Pſal. & in Pſal.* 45. & 60. & 62.
m *In Pſal.* 8. 1.
n *Orig. edit. Huet. t.* 1. *p.* 39.

ſtribuitur domiciliis ; ſed illis ſingulis non ſua clavis appoſita eſt ; quibus proindè referandis, alibi clavis quærenda. S. Auguſtinus eâ de re ait (o) : *Tamquam præco Pſalmi eſt titulus Pſalmi*. Et S. Hilarius (p) : *Cùm ſibi invicem authoritatem præſtent Pſalmus & titulus, debilis eſt ſermo, ſi de aliquo eorum ſinè altero diſſeratur*. Author Commentariorum in Pſalmos, nomine S. Hieronymi, *Quid eſt titulus*, ait (q), *niſi clavis? Domum non ingreditur, niſi per clavem; ita & uniuſcujuſque Pſalmi intellectus per clavem, id eſt per titulum, intelligitur*.

Plus aliquid S. Auguſtinus inſinuare viſus eſt (r), cùm eamdem titulo & Pſalmo authoritatem vindicet. Nam in Pſal.64. cui titulus, *Canticum Jeremiæ & Ezechielis &c.* eamdem inſpirationem in titulo, & Pſalmo quærendam luculenter aſſeruit. Et alibi agens de titulo Pſal.50. *Pſalmus David, cùm venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethſabee*, ait, illa quidem non in Pſalmi contextu, ſed latiùs in Libris Regum deducta legi : *Utraque autem Scriptura Canonica eſt*. Propiùs etiam ad eam rem Theodoretus (s), adjectos cenſet eoſdem titulos ab Eſdra, non ſinè peculiari S. Spiritûs afflatu ; ſervaſſe autem illos addit in ſuâ Verſione Septuaginta Interpretes, viros ab eodem S. Spiritu ductos, qui ſanè ab addendis Scripturæ hominum additamentis caviſſent.

Judæi in Synagogis eodem planè ritu & Pſalmum & titulum cantant ; ſicut & in Rabbinorum Commentariis de utriſque æquè diſſeritur. Septuaginta, & S. Hieronymus in ſuis Verſionibus titulos ſervarunt. Sanior Veterum & Recentiorum Scriptorum pars tanquam Pſalmorum clavem illos habuerunt ; quibus rejectis, Authores Pſalmorum fruſtra quærantur. Illuſtriſſimus Boſſuet Epiſcopus Meldenſis, in fronte Pſalmorum illos peculiari S. Spiritûs afflatu inſcriptos fuiſſe, ut de Authoribus Pſalmorum conſtaret, apertis verbis aſſeruit (t) ; neque, ait, inſcriptiones illæ à reliquo Pſalmorum contextu divellendæ, quæcum in Hebræo & in omnibus Verſionibus continuantur (u).

Omnibus tamen æquè titulis eamdem Canonicam authoritatem aſſerere, plus eſſet, uti nobis quidem videtur, quàm ut veritas patiatur. Plures enim Theologi Catholici (x) nihil illos ad Pſalmorum intelligentiam conducere liquidò aſſeruerunt. Eadem faſſos S. Auguſtinum, Theodoretum, & Caſſiodorum in quorumdam Pſalmorum explicatione novimus. Nuſquam in Officio Eccleſiæ Catholicæ leguntur. Concilium Tridentinum Canonicam authoritatem Textui Vulgatæ adſtruens, titulos Librorum Sacrorum in medio reliquiſſe omnes conſentiunt. Septuaginta, ſivè alii poſteriores Græci, alios, quàm apud Hebræos, titulos Pſalmis addideſunt. Neque ſemper eoſdem titulos legi contigit. Verſio enim Syriaca, vetuſtiſſima ſanè, non rarò eâ in re ab Hebræo & Septuaginta variat. Neque magis cum noſtrâ Vulgatâ, & Hebræo convenit. Quis Canonicis titulis immutandis temerario auſu manum appoſuiſſet unquam? Quis inter Commentatores ſivè Judæus ille, ſivè Catholicus, ſivè inter Proteſtantes (qui ſanè omnes Pſalterium tanquam Canonicum reverentur) hanc ſibi legem, titulos ſcilicet deferendi, preſcriptam unquam agnovit?

Media igitur via in eâ quæſtione tenenda. 1. Pſalmorum titulos omnes obſervari oportet, cùm inter illos non rari Canonicam habeant authoritatem. 2. Qui à primis Authoribus, ſivè ab Eſdra originem ducunt, inter Canonicos deputandi ſunt. 3. Tandem qui ſivè antè, ſive poſt Eſdram, prophanâ manu, ſivè Græcâ, ſivè Judæâ adjecti ſunt ; qui etiam hiſtoriæ, ſivè Pſalmo non congruunt, abjiciendi. Neque ſanè Patribus, qui Canonicam titulis authoritatem conciliarunt, alia fuiſſe mens creditur, quàm quòd tituli probandi eſſent in Textu originali, ſivè ab Eſdra, vel aliquo Prophetarum appoſiti ; cæteros vel ipſe Theodoretus non rarò deſeruit (y).

Si titulis noſtrorum Bibliorum fidem adhibeamus, ſub Davidis nomine 72. Pſalmi producuntur ; nullo inſcripti nomine 50. quos tamen ad præcedentis Pſalmi Authores Rabbini referendos cenſent. Hanc Judæorum traditionem probant S. Hieronymus, Euſebius, S. Hilarius, & S. Athanaſius (z).

Filii Core authores laudantur Pſalmorum 41. 43. 44. 45. 46. 47. 48. & 83. 84. 86. 87.

Salomoni adſcribitur Pſal.71. *Deus judicium tuum Regi da* ; & Pſal.126. *Niſi Dominus ædificaverit domum, &c.*

Ethan Pſ.88. *Miſericordias Domini in æternum cantabo*.

Idithun Pſal.76. *Voce meâ ad Dominum clamavi*.

Moyſi Pſal.89. *Domine refugium factus es nobis*.

Aſaph Pſal.49. *Deus Deorum Dominus locutus eſt* ; & Pſal.72. *Quàm bonus Iſrael Deus*. Pſal.73. *Ut quid Deus repuliſti in finem?* Pſal.74. *Confitebimur tibi Deus*. Item Pſſ. à 75. uſque ad totum 83.

Adamo Pſal.91. *Bonum eſt confiteri Domino*.

Melchiſedecho Pſal.109. *Dixit Dominus Domino meo*.

Jeremiæ, & Ezechieli, Pſal.64. *Te decet hymnus*.

Jeremiæ Pſal.136. *Super flumina Babylonis*. Qui etiam Davidi tribuitur. Aggæo & Zachariæ Pſal.111. *Beatus vir qui timet Dominum ! in mandatis*. Pſal.145. *Lauda anima mea Dominum ; laudabo &c.*

Preter hunc Pſalmorum 150. numerum, alius in Hebræo, Chaldæo, & Vulgatâ omiſſus, legitur in Syriaco, ferè omnibus Exemplaribus Græcis, in Arabico, in Verſione Anglo-Saxonicâ, in Euchologiis Græcorum, S. Athanaſio, Euthymio, Vigilio Thapſenſi, Epiſtolis interpolatis S. Ignatii (a) ; & S. Chryſoſtomus ad illum alludit (b). Ejus titulus ita inſcribitur : *Pſalmus gratiarum actionis David cùm Goliath viciſſet* ; incipit autem : *Primus eram inter fratres meos, & adoleſcentior in domo patris mei*. Hunc Latinè & Gallicè dedimus in calce noſtri Commentarii in Pſalmos.

Pſeudo-Athanaſius in Synopſi tradit, inter 3000. Pſalmos à Davide dictatos, Re-

gem

o *Aug. in Pſal.* 139.

p *In Pſal.* 119. *Prolog.*

q *Prol. in Pſal.*

r *In Pſal.* 64.

s *Præf. in Pſal. & initio Expoſit. in Pſal.* 1.

t *Boſſuet in Pſal. Diſſert. de Pſal. c.* 6.

u *Vide pro hoc argumento Du Pin. in Pſal. art.* 3.

x *Vide Natal. Alex. hiſt. V. T. Diſſert.* 24. *q.* 1. *Ferrand. in Pſal. Lyran. Præf. in Pſal. Du Pin. Præf. in Pſal. n.*14. *&c. De Muis in Pſal.* 8.1. *&c.*

y *Vide noſt. Diſſert. in tit. Pſſ. & P. Alex. Hiſt. V.T. Diſſer.*24. *q.* 1. *a.* 1.

z *Vide Orig. Opuſc. nuper edito in Hexapl. p.*79. *t.*1. *Euſeb. in Pſal.* 27. *Hieron. in Malach. & Ep. ad Cypr. Hilar. Prolog. in Pſal. Athan. Præf. in Pſal. t.*2. *nov. edit.*

a *Athan. ſerm. ad Marcellin. t.*1. *Item in Synopſi t.*2. *Euthym. in Pſalm. Vigil. Thapſ. l.*1. *Epiſtol. Ignat. ad Mariam Caſſobel. c.*4.

b *Hom.*17. *ad pop. Antioch.*

gem Ezechiam hoſce 150. ſelegiſſe, ſuppreſſis cæteris; quod quidem ſe ex Paralipomenis accepiſſe ſignificat, ubi tamen talia vano labore quæras. Paria ex Paralipomenis laudat Joſephus Chriſtianus, Græcus Author (c). Eamdem hiſtoriam ex Pſello refert, atque ipſe probare videtur Michael Glycas (d); additque poſt captivitatem Eſdram 150. Pſalmos, quos in Bibliis legimus, ex 300. Pſalmis ſelegiſſe. Author Verſionis Syriacæ obſervat, Pſalterio duodecim Pſalmos apud quoſdam additos inveniri; quos ipſe tamen veluti apocryphos rejiciendos cenſuit.

c *Joſeph. Chriſtian. in Hypomneſtico Mſ. l. 2. c. 120.*
d *Annal. parte 2.*

PSALMI SALOMONIS, ſivè *Pſalterium Salomonis*. Vide *Salomon*.

PSALMI GRADUALES. Quindecim in Pſalterio Pſalmi à Pſal. 119. uſque ad 134. *Graduales* appellantur: in Textu Hebræo, *Canticum aſcenſionum*; in Chaldæo, *Canticum, quod dictum eſt in aſcenſionibus abyſſi.* Porrò hæc Chaldæi explicatio ex traditionibus Hebraicis derivatur; ferunt enim cùm Templi fundamenta poſt regreſſum è captivitate jacienda eſſent, tantam è terrâ aquæ copiam erupiſſe, ut ad 15. cubitos elevaretur; illâ autem etiam atque etiam affluente, univerſi Mundi ſalus periclitabatur; niſi Achitophel, vir ille celeberrimus, qui ſub Davide ante quingentos annos laqueo ſibi vitam præciderat, inſcripto quindecim gradibus Templi ineffabili nomine Jehovah, prompto remedio rebus afflictis ſuccurriſſet. Ad eam hiſtoriam referunt Judæi Pſal. 129. *De profundis clamavi, &c.* qui unus eſt è Gradualibus. Junius, & Tremellius vertunt: *Canticum excellentiarum*, ſivè Canticum eximium, quod ipſi De Muis & aliis Cll. Interpretibus non improbatur. Communem tamen interpretationem, *Canticum graduum*, vulgò plures ſequuntur.

Undè autem Pſalmis hiſce nomen? Ex 15. gradibus Templi, in quibus cantabantur, vulgò cenſent Interpretes. Sed ubi locorum ſiti eſſent gradus illi, inter omnes non conſtat; alii enim in exterioribus Templi, alii in veſtibulo collocant. Sont, qui grados 15. deſignent, per quos, Joſepho teſte (e), ex ſepto mulierum in magnum atrium aditus patebat. Illos tandem gradus aliqui præferunt, per quos ab atrio Sacerdotum in veſtibulum Sancti aſcendebatur. Sed eos gradus, ſivè qui in veſtibulo, ſivè qui præ foribus, ſivè qui in exterioribus Templi conſtituti eſſent, 15. numero extitiſſe, neque in Scripturâ, neque in Joſepho veſtigium ullum apparet. Quin & apud Ezechielem alios octo, alios ſeptem tantùm gradibus aſcenſus conſtitiſſe legimos (f). Nunquam etiam cecimiſſe Levitas in gradibus ſtantes apud SS. Authores invênimus: certus illorum locus ſivè propè Altare, ſivè in atrio Sacerdotum conſtitutus erat.

Sunt, qui titulum illum Pſalmorum derivent ex cathedrâ in atrió Iſraelis erectâ, ex qua interdum Levitæ Sacros Libros legebant (g); ſed illam legentibus quidem, nunquam tamen canentibus, conſtitutam ſcimus. Hieronymiaſter in Pſalmos (h), obſervat, plures fuiſſe inter Sacerdotes & Levitas Dignitatum gradus. Hæc quidem vera ſunt; ſed quindecim illos fuiſſe quî probet? Sacerdotales familiæ numero 24. totidemque Leviticæ numerabantur: quid autem hæc ad 15. gradus? Rabbinorum nonnulli, utì & Commentatores plurimi Hebræum titulum reddunt: *Canticum elevationis* (i); quòd ſcilicet, inquiunt, elatâ voce, elatiori ſinguli modulo cantarentur.

e *De Bel. l. 1. c. 14. in Græco.*
f *Ezech. 40. 22. 26. 31. 37. 49.*
g *Eſdr. 9. 4.*
h *In Pſal. 119.*
i *Saadias, Hammôd. Gataker. Vatabl. Du Pin. Ainſvort.*

Ne tamen fruſtra conjecturas congeramus, noſtrum eâ de re Syſtema ſubjungimus. Nos igitur Hebræum ità vertimus: *Canticum aſcenſionis*, ſivè regreſſûs è captivitate Babylonicâ. Scriptura enim agens de regreſſu populi è captivitate Babylonicâ, verbo *aſcendere* frequentiſſimè utitur. *Quis eſt in vobis?* ait Cyrus in edicto pro Judæis (k): *Aſcendat in Jeruſalem*. Et ibidem (l): *Hi ſunt autem provinciæ filii, qui aſcenderunt de captivitate*; & infra: *Primâ die menſis primi* (m) *cœpit aſcendere de Babylone*. In Pſal. 121. inter Graduales: *Tribus aſcenderunt in Jeruſalem*. Ac tandem Ezech. 39. 2. *Et aſcendere te faciam de lateribus Aquilonis.*

k *1. Eſdr. 1. 3. 5. 11. & 2. Eſdr. 7. 5. 6.*
l *1. Eſdr. 2. 1.*
m *1. Eſdr. 7. 9.*

Ex his planè intelligimus, Judæos, quoties de itinere Babylone Jeroſolymam agendum eſſet, verbo *aſcendere* frequenter uti conſueviſſe; quippè quòd è Babylone in planitie poſitâ, in Judæam regionem montuoſam aſcendendo iter pateret. Cantica igitur aſcenſionum facilè per eam occaſionem concinnata fuiſſe credimus, ob agendas fortaſſe eâ de re gratias; quod potiſſimum eſſe Pſalmorum Gradualium argumentum obſervamus. Nec in illis rara etiam receptæ à populo libertatis mentio; quæ ſanè prçterquàm in noſtrâ hac hypotheſi commodiùs explicari non poſſunt. Huic noſtræ opinioni fulciendæ plura congeri poſſent Pſalmorum teſtimonia, quæ vel Lectoribus ultrò in Pſalterio occurrunt (n).

n *Vide noſtr. Præfat. in Pſſ. Graduales.*

PSALMI ACROSTICI: quo nomine appellantur Pſalmi, ſingulis verſiculis, ſive mediis verſiculis alphabeti literas in Hebræo referentes. Eo artificio adornati ſunt

Pſal. 24. *Ad te Domine levavi animam meam.*

Pſal. 33. *Noli æmulari in malignantibus.*

Pſal. 110. *Confitebor tibi Domine in toto corde meo, in Concilio.*

Pſal. 111. *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis.*

Pſal. 118. *Beati immaculati in viâ.*

Pſal. 144. *Exaltabo te Deus meus Rex.*

PSALTERION, vox Græca, Latinè *Pſalterium*, muſicum inſtrumentum. De *Pſalterio*, *Libro Pſalmorum* latè egimus v. *Pſalmi*. Inſtrumentum hoc muſicum aliquando in S. Scripturâ memoratur, & Hebræo *nebel*, quod Septuaginta vertunt *pſalterion*, ſivè *nablon*, reſpondere cenſemus (o). Ligneum erat, fidibus conſtans, cujus in cæremoniis Religionis uſus (p). Aliquando in Pſalmis *nebel* idem inſtrumentum eſt, ac *decachordum* (q), decem fidibus inſtructum, Hebraicè *haſbur*; interdum verò ambo illa diſtinguuntur (r). *In decachordo pſalterio* (Hebr. in *nebel* & *haſbur*) *laudabo te*.

Affinia tamen inter ſe inſtrumenta illa fuiſſe liquidò conſtat. Nablon enim Vete-

o *Hebr. Nebel. 70. Pſalterion, ſivè Nablon. Pſalterim pro Pſalterion legitur Dan. 3. 5. 7. in Hebr.*
p *Vide 3. Reg. 10. 12. & 1. Par. 9. 11. & 2. Reg. 6. 5. & 1. Par. 5. 8.*
q *Pſal. 32. 2. & 143. 9.*
r *Pſal. 91. 4.*

rium Deltæ figuram referebat, ait S. Hieronymus (s), Caſſiodorus (t), & S. Iſidorus; quod cavo in ſuperioribus ventre inſtructum, digito vel plectro pulſatis fidibus, ex ſuperioribus in inferiora tenſis, reboans ſonum edebat. Solam verò *pſalterii* à *cytharâ* diſcrepantiam in eo conſtituunt Patres illi, uti & SS. Baſilius, Auguſtinus, & Hilarius (u), quòd illud inferiùs pulſatum, ſuperiùs reſonaret; illa verò reboaret inferiùs, ſuperiùs plecteretur. Profectò hæc à noſtrâ *harpâ* non abluiſſe neceſſe eſt. Utrâque manu nablum pulſari tradit Ovidius (x).

Diſce etiam duplici genialia nablia palmâ
Plectere; conveniunt dulcibus illa modis.

Nabla Templi Jeroſolymitani ex *electro* conſtructa narrat Joſephus (y); ſed ex *almugim* ignoto ligno compoſita à Salomone liquidò in S. Scripturâ produntur (z). Duodecim fidibus inſtructa digito pulſari conſueviſſe idem Joſephus alibi teſtatur (a). De pſalterio tribus angulis munito, & fidibus ad uniſonum tenſis agit Ariſtoteles (b). Juba (c) narrat, Alexandrum Cytheræum plures adjeciſſe pſalterio fides, ejuſque operâ conſtructum inſtrumentum in Templo Epheſino ſervatum fuiſſe.

Pſalterium noſtras ut plurimùm triangulare, tredecim fidium ordinibus ex aurichalchi, ſivè ferri filis inſtructum; fides verò ad uniſonum ſivè ad octavam tenſæ, fulcro ad duo inſtrumenti latera committuntur; plectro autem pulſatur. Plurimùm ergo ab antiquo differt.

PSEPHINA. Turris quædam Jeroſolymę erigebatur, uti & urbis janua, quarum apud Joſephum nomen *Pſephinos*, ſivè *Pſephinn*.

PSEUDO-APOSTOLI (d), *Pſeudo-Chriſti* (e), *Pſeudo-Propheta*; ex Græco *pſeudos*, quod mendacium ſignificat: quare Pſeudo-Apoſtoli, ſunt Apoſtoli ficti &c.

PSEUTHOPHANECH, quo nomine donatum à Pharaone Joſephum Patriarcham Septuaginta, & ex illis apud Joſephum (f) legimus. Hebræus habet, *Zaphnat-oanea*, quod S. Hieronymus vertit: *Salvatorem mundi*; & vulgò Interpretes, *Abdita revelantem*.

PTOLEMAIS, urbs Phœniciæ ad Mediterraneum, quam Carmelus ad meridiem reſpicit, & portus ad eam plagam amplior ornat. Vetus ipſius Hebraicum nomen *Acco* (g); & Græcum olim *Ake*. Porrò Græci (h), ignorantes nomen *Ake* ex Hebræo *Acco* derivari, illud ex verbo *akeomai*, nempè convaleſcere, acceſſunt; fabellam ſtatim de Hercule ibidem ex morſu ſerpentis convaleſcente fabricantes. Propè eam urbem *Belus*, ſive *Belrus* in Mediterraneum influit. Vide *Belus*. Ex quo Ptolemæo nomen acciverit, incertum. Succeſſu temporis Colonia Romanorum ſub Claudio creata eſt; quo ſanè titulo in Nummis ſæpè inſignitur (i). A' Chriſtianis crucigeris nomen *S. Joannis d' Acre* obtinuit; Arabibus verò eſt *Acca*. Veteres ejus incolas Tribus Aſer, cui urbs obtigerat, quietos reliquit (k). *Amma* (*), urbs ignota, fortaſſe eadem eſt cum *Acco*, corrupto nomine Amanuenſium incuriâ.

s *Hieron. in Pſal.* 31. & 149. & 150.
t *Caſſiodor. in Præf. in Pſal.*
u *Baſil. in Pſal.* 1. *Aug. in Pſal.* 32. *Hilar. Prolog. in Pſal.*
x *Ovid. l.* 3. *de Arte.*
y *Antiq. l.* 8. *c.* 2.
z 3. *Reg.* 10. 22. & 2. *Par.* 9. 11.
a *Antiq. l.* 7. *c.* 10.
b *Apud Scalig. Poet. l.* 1. *c.* 48.
c *Apud Athene. l.* 4. *c.* 25.
d 2. *Cor.* 11. 13.
e *Matth.* 24. 24. *Mar.* 13. 22.
f *LXX. Gen.* 41. 45. *Antiq. l.* 2. *c.* 3. *ubi legitur. Pſonthomphanechon.*
g *Vide Judic.* 1. 31. *Vide & Acco.*
h *Stephan. in Ethnicis. Ptolemais. Vide & Etymolog. mag.*
i *Vide, ſi lubet, Reland. Palæſt. l.* 3. *p.* 538.
k *Vide Judic.* 1. 31.
* *Joſue* 19. 29.

PTOLEMAIS, vulgò *Rozette*, Ægypti urbs, 60. m. paſſibus & ad orientem Alexandriæ; quò Judæi Ægyptii à perſecutionia per Philopatorem metu liberati, convenientes, Proſeucham ædificarunt (l).

PTOLEMÆUS, Nomen Ægypti Regibus à Ptolemæo Lago, uſque ad domitam per Romanos Ægyptum (m) commune. Eorum Regum laterculum chronologicum v. *Ægyptus*, exhibuimus.

I. PTOLEMÆUS, filius *Lagi*, cognomento *Soter*, ſivè *Servator*. Cadaver Alexandri Magni in Ægyptum Alexandriæ ſepulturâ donandum detulit (n). Diviſo inter Duces ejuſdem Alexandri Regno, Ptolemæo Ægypti Præfectura commiſſa eſt. Eo Præfecti titulo diutiùs Provinciâ adminiſtratâ, tandem poſt extinctam univerſam Alexandri familiam, Regis inſignia aſſumpſit (o). Ut autem novam potentiam firmaret, Ægyptios, finitimoſque Principes omni officiorum genere ſibi demerendos duxit. Dein poſt aliquot annos, in Regno jam confirmatus, expeditionem in Phœniciam, & Cœle-Syriam meditans, primò Laomedontem, illarum Regionum pro Antipatro & Perdiccâ Præfectum, pecuniâ tentavit. Cùm res non proceſſiſſet, Nicanorem cum copiis miſit, à quo Laomedon captus, dein Cœle-Syria, & Phœnicia ſubactæ ſunt.

Ptolemæus interim copias in Judæam per ſe ducens, captâ otii Sabbathici occaſione (p), Jeroſolymam nullo prohibente ingreſſus eſt. Narrat Appianus (q), urbis illum mœnia dejeciſſe; Judæos autem ad 500000. in Ægyptum tranſtuliſſe, addit Joſephus (r) ex Ariſtæa; ex quibus, ait, ferè 30000. in exercitu ſcripſit, religione potiſſimùm eorum in ſervandis promiſſis delectatus. Cæterorum turbam militibus ſuis ſivè mancipiorum loco habendos, ſivè aliis uſibus deſtinandos permiſit. Indè per univerſam Ægyptum, Lybiam, & Cyrenaicam Judæi floruerunt.

Biennio ante obitum, & Regni 39. (*) ineunte, alterum Ptolemæum Philadelphum ex Berenice filium in ſocietatem rerum accivit (s). Quin & de illo hæc addit Juſtinus: *Pater ei Regnum non tantùm publicè tradidit, ſed etiam privatim officium Regi inter ſatellites fecit; omni Regno pulchrius Regis eſſe patrem dicens.* Fertur, Demetrius Phalereus (t) apud illum inſtitiſſe, ut abdicato Ptolemæo Philadelpho, filio Berenices, Regni hæredem filium Euridicis conſtitueret; quo dato conſilio Philadelphum in ſui perniciem provocavit. Vide *Septuaginta Interpretes*. Biennio poſt accitum Regni ſocium filium, deceſſit.

II. PTOLEMÆUS PHILADELPHUS, filius Ptolemæi Soteris, à patre in Regni ſocietatem aſſumptus anno 3719. Quin & Patrem omnia Regis inſignia in filium tranſtuliſſe, ſeque in ejus ſatellitium redegiſſe, contra cæterorum fidem, qui Regno cum vitâ ſeſe demiſiſſe Ptolemæum aſſerunt, Juſtinus (u) eſt author. Ptolemæus igitur filius, cognomento *Philadelphus*, nempè fratrum ſtudioſus, quod de illo per ironiam facilè dictum eſt, cùm duos ex fratribus, Argæum natu minorem ex Bereni-

l 3. *Macch.* 7.
m *Ab A. M.* 3631. *quo Alexander Magnus deceſſit, uſque ad A. M.* 3974. *mortualem Cleopatra uxoris M. Antonii.*
n *A. M.* 3681. *ante Chr.* 319. *ante Ær.* 323.
o *Juſtin. l.* 15. *c.* 2.
A. M. 3685. *ante Chr.* 315. *ante Ær.* 319.
p *Agatharcides Cnidus apud Joſeph. l.* 1. *cont. Appion. Vide Antiq. l.* 12. *c.* 2.
q *Appian. Syriac. p.* 119. 121.
r *Antiq. l.* 12. *c.* 2. *ex Ariſtæa hiſt.* 70. *Interpp.*
* *A. M.* 3719. *ante Chr.* 281. *ante Ær.* 285.
s *Vide Juſtin. l.* 16. *Pauſan. in Atticis. Lucian. in Longævis.*
t *Vide Diogen. Laert. in Demetr. Phaler.*
A. M. 3721. *ante Chr.* 279. *ante Ær.* 283. *Regni* 40.
u *Juſtin. l.* 16. *c.* 2.

Digitized by Google

nice germanum, & filium Euridicis emendicatis cauſis occiderit (x). Potentiſſimus inter Ægypti Reges habitus eſt (y), atque præſtito literis ſavore celebris; cujus rei argumentum ſunt Bibliotheca Alexandriæ erecta, & Verſio Septuaginta procurata. Septimo Regni anno Verſionis illius conſilium ſuſcepiſſe aſſerit S. Epiphanius (z). De Verſione Septuaginta egimus ſuo loco, ubi totam illam hiſtoriam in dubium à quibuſdam revocari, nequid gravius dicam, latè narravimus. Verùm iis, quæ ad hanc hiſtoriam exornandam adjectæ ſunt, ſabellis repudiatis, rem geſtam ratam omninò firmamque tenemus. Quare adornatam ſub eo Rege ex Hebræo in Græcum Scripturæ, ſive univerſæ, ſive Pentateuchi Verſionem à Judæis Ægyptiis in gratiam eorum, qui in Hebræo, & Chaldæo hoſpites eſſent, perſuaſum omninò tenemus. Conſule Authores de hoc argumento agentes.

x Pauſan. in Atticis.
y Vide Hieron. in Dan. 11.
z A. M. 3727. ante Chr. 273. ante Ær. 277. Epiph. de pon. der. & menſur.

Hunc Regis in literas amorem, & ſtudium comparandorum ad inſtructiſſimam Bibliothecam Codicum, Veteres quidem omnes commendant (a); hujus verò Bibliothecæ curam Demetrio Phalereo demandatam fuiſſe nonniſi Pſeudo-Ariſtæas prodit. Cùm enim Phalereus dato Ptolemæo Lagi conſilio, parùm Philopatori ſaviſſet, utì jam ſupra diximus, ab illo rerum potito exilio multatus eſt: quam ille pœnam impatienter ſerens, aſpidis morſu necem ſibi conſcivit (b). Eam Bibliothecam ſub Ptolemæo Ariſtophanem curaſſe apud Vitruvium legimus; Zenodotum, apud Suidam; unus Ariſtæas eamdem Præfecturam Demetrio committit. Annos in Regno 39. exegit, authore Joſepho (c); 37. juxta S. Clementem Alexandrinum; ac tandem 38. habent Ptolemæus, Porphyrius, & Euſebius; cui poſtremæ ætati octo menſes Uſſerius adjiciendos cenſuit (d). Succeſſorem habuit Ptolemæum *Evergetem*, filium Arſinoes filiæ Lyſimachi. Berenice ejus filia Antiocho Deo, Syriæ Rege, utì ſtatim dicemus, nupſit.

a Plut. apud Athena. l. 12. c. 17. Vitruv. Praf. l. 7. Architect. Tertull. Apolog. c. 8.
b Diog. Laert. in Demetr. l. 5. ſegm. 78. 79. Cicer. pro Rabir. &c.
c Antiq. l. 12. c. 2.
d Obiit juxta Uſſer. A. M. 3758. ante Ch. 242. ante ante Ær. 246.

III. PTOLEMÆUS EVERGETES, ideſt *beneficus*, filius Ptolemæi Philadelphi, Regnum Ægypti inivit an. M. 3758. ante Chr. 242. ante Ær. 246. Poſt diuturna inter Philadelphum & Antiochum Deum bella, conciliata demùm pax; cui magis magiſque firmandæ, nuptiæ Berenices filiæ Ptolemęi Philadelphi cum eodem Antiocho, adhuc ſuperſtite Laodice, ex qua duos filios genuerat, celebratæ ſunt. Nihil ad earum nuptiarum pompam relictum eſt; tantumque auri & argenti pater filiæ in dotem aſſignavit, ut propterea *Phernophoros*, nempè *dotem ferens* appellaretur (e). Sed hujus conjugis exitus inſelix; Antiocho enim fraudibus Laodices prioris conjugis ſublato, ejuſdem fœminæ à Berenice, ejuſque filii pueri adhuc, mors decreta eſt (f). Inter hæc, Philadelpho decedente, Evergetes rerum potitus, opem ſorori, quæ Daphnem in aſylum conſugerat, promptè laturus, in Syriam cum exercitu vênit. Sorori juvandæ fruſtra ille quidem supervênit, cùm & mater & filius furori Laodices ſuccubuiſſent: ſed eâ occaſione pluribus Syriæ urbibus ſpontaneâ deditione in fidem receptis, provecto in immenſum Regno, regreſſus eſt. Jeroſolymam veniens, oblatis ſacrificiis, debitas Deo gratias pro acceptis beneficiis egit, authore Joſepho (g).

A. M. 3744. ante Chr. 256. ante Ær. 260.
e Vide Hieron. in Dan. 9.
f Appian. Syriac. Hieron. in Dan. 11.
g Joſeph. cont. Appion. l. 2. Vide de his omnibus Dan. 11. 5. 6. & Hieron. ibid.

Patris in literas & Literatos viros ſtudium imitatus eſt. Libros omnes, quos optimos norat, exactiſſimè tranſcribi curavit, authore Galeno (h); quin & advectos Alexandriam Libros omnes ad ſe deferri jubens, deſcribendos ſtatim tradebat; redditoque tranſcripto codice, ipſe in Bibliothecâ ſervandum Exemplar tradebat. Conduxerat pretio ab Athenienſibus Euripidis, Sophoclis, & Eſchili Opera, ſtatim poſt deſcriptos ſibi Codices Exemplaria redditurum, dato 15. talentorum (i) pignore, pollicitus: pro Exemplaribus autem tranſcriptos egregiè Codices remittens, pecuniam neglexit.

h Comment. 2. in Hippocrat. l. 3. Epidemiorum.
i Quindecim, Talenta 36000. librarum ſummam conficiunt.

Sub eodem Rege, Onias II. Summus Sacerdos Judęorum, vir puſillanimus, & pecuniarum avidus, 20. talentorum tributum, quod Regibus Ægypti pendebatur, negavit (k). Evergetem eâ de cauſâ arma parantem Joſephus filius Tobię, & nepos Summi Sacerdotis, celerrimè Alexandriam veniens, compeſcuit. Ab eodem autem Rege impetratâ facultate exigendi per Cœle-Syriam, Phœniciam, Samariam, & Judæam tributa, duobus militum millibus ab illo obtentis, Provinciam excurrens, immenſam adeò pecuniæ vim collegit, ut ex illis 16000. talentorum, duplum ſcilicet, quam ſoleret, in Regium ærarium inſerret. Solidis autem 22. annis munus illud obivit.

k Antiq. l. 12. c. 3. 4. A. M. 3775. ante Chr. 229. ante Ær. 233.

Obiit Evergetes anno Regni 25. ſivè morbo ſponte contracto, juxta Polybium (*), ſivè à Ptolemæo Philopatore, filio & ſucceſſore occiſus, authore Juſtino (l). Sub ejus Regno viſam avem *Phœnicem* narrat Tacitus (m); cujus ſpectaculi novitas aves quamplurimas illius comites traxit.

A. M. 3783. ante Chr. 217. ante Ær. 225.
* Polyb. l. 2.
l Juſtin. l. 29. c. 1.
m Annal. l. 6.

IV. PTOLÆMÆUS PHILOPATOR, nempè *Patris ſtudioſus*, cui *ex facinoris crimine* (n) *cognomentum Philopator* (per antiphraſim nempè) *fuit;* quippè qui patrem Evergetem occîdit. Dictus etiam *Tryphon*, nempe voluptatibus deditus; ſivè *Gallus*, quòd *Gallorum* Sacerdotum Deæ magnæ ritu, ſtigmata & corymbiferas coronas deferret, iiſdemque coronis redimitus in Bacchi cæremoniis prodiret (o). Totâ vitâ voluptatibus, comeſſationibus nempè, & potationibus indulgens, omnes in id Regni curas convertit.

n Juſtin. l. 29. c. 1.
o Vide Uſſer. ad A. M. 3783.

Antiochus Magnus Syriæ Rex, illatis in illum armis, plures Cœle-Syriæ, & Palęſtinæ urbes cœpit, antequam Ptolemęus belli curas ex Ducibus in ſe avocaret (p). Verùm altero anno (q), Antiocho Raphiam uſque penetranti, Ptolemæus cum valido exercitu occurrens, prælium commiſit. Res ad Antiochum, egregium ſanè Ducem, inclinabat; cùm Arſinoe ſoror & ſponſa Ptolemæi paſſis crinibus, & lachrymis perfuſa, inter medios militum ordines diſcurrens, adeò apud illos valuit, ut novo ardore prælium reſumentes, plenam de hoſte victoriam referrent (r). Antiocho igitur cum reliquiis exercitûs faceſſere coacto, omnes Syriæ &

p Polyb. l. 5. A. M. 3787. ante Chr. 213. ante Ær. 217.
q A. M. 3788.
r 3. Macch. c. 1. Polyb. l. 5.

rum Deltæ figuram referebat, ait S. Hieronymus (*s*), Caſſiodorus (*t*), & S. Iſidorus; quod cavo in ſuperioribus ventre inſtructum, digito vel plectro pulſatis fidibus, ex ſuperioribus in inferiora tenſis, reboans ſonum edebat. Solam verò *pſalterii à cytharâ* diſcrepantiam in eo conſtituunt Patres illi, uti & SS. Baſilius, Auguſtinus, & Hilarius (*u*), quòd illud inferiùs pulſatum, ſuperiùs reſonaret; illa verò reboaret inferiùs, ſupêriùs plecteretur. Profectò hæc à noſtrâ *harpâ* non abluſiſſe neceſſe eſt. Utrâque manu nablum pulſari tradit Ovidius (*x*).

Diſce etiam duplici genialia nablia palmâ
Plectere; conveniunt dulcibus illa modis.

Nabla Templi Jeroſolymitani ex *electro* conſtructa narrat Joſephus (*y*); ſed ex *almugim* ignoto ligno compoſita à Salomone liquidò in S. Scripturâ produntur (*z*). Duodecim fidibus inſtructa digito pulſari conſueviſſe idem Joſephus alibi teſtatur (*a*). De pſalterio tribus angulis munito, & fidibus ad uniſonum tenſis agit Ariſtoteles (*b*); Juba [*c*] narrat, Alexandrum Cytheræum plures adjeciſſe pſalterio fides, ejuſque operâ conſtructum inſtrumentum in Templo Epheſino ſervatum fuiſſe.

Pſalterium noſtras ut plurimùm triangulare, tredecim fidium ordinibus ex aurichalchi, ſivè ferri filis inſtructum; fides verò ad uniſonum ſivè ad octavam tenſæ, fulcro ad duo inſtrumenti latera committuntur; plectro autem pulſatur. Plurimùm ergo ab antiquo differt.

s Hieron. in Pſal. 32. & 149. & 150.
t Caſſiodor. in Præf. in Pſal.
u Baſil. in Pſal. 1. Aug. in Pſal. 32. Hilar. Prolog. in Pſal.
x Ovid. l. 3. de Arte.
y Antiq. l. 8. c. 2.
z 3. Reg. 10. 12. & 2. Par. 9. 11.
a Antiq. l. 7. c. 10.
b Apud Scalig. Poet. l. 1. c. 48.
c Apud Athenæ. l. 4. c. 25.

PSEPHINA. Turris quædam Jeroſolymæ erigebatur, uti & urbis janua, quarum apud Joſephum nomen *Pſephinæ*, ſivè *Pſephina*.

PSEUDO-APOSTOLI (*d*), *Pſeudo-Chriſti* (*e*), *Pſeudo-Propheta*; ex Græco *pſeudoe*, quod mendacium ſignificat: quare Pſeudo-Apoſtoli, ſunt Apoſtoli ficti &c.

d 2. Cor. 11. 13.
e Matth. 24. 24. Mar. 13. 22.

PSEUTHOPHANECH, quo nomine donatum à Pharaone Joſephum Patriarcham Septuaginta, & ex illis apud Joſephum (*f*) legimus. Hebræus habet, *Zaphnat-paneca*, quod S. Hieronymus vertit: *Salvatorem mundi*; & vulgò Interpretes, *Abdita revelantem*.

f LXX. Gen. 41. 45. Antiq. l. 2. c. 3. ubi legitur. Pſonthomphanechon.

PTOLEMAIS, urbs Phœniciæ ad Mediterraneum, quam Carmelus ad meridiem reſpicit, & portus ad eam plagam amplior ornat. Vetus ipſius Hebraicum nomen *Acco* (*g*); & Græcum olim *Ake*. Porrò Græci (*h*), ignorantes nomen *Ake* ex Hebræo *Acco* derivari, illud ex verbo *akeomai*, nempè convaleſcere, acceſſunt; fabellam ſtatim de Hercule ibidem ex morſu ſerpentis convaleſcente fabricantes. Propè eam urbem *Belus*, ſive *Beleus* in Mediterraneum influit. Vide *Belus*. Ex quo Ptolemæo nomen acciverit, incertum. Succeſſu temporis Colonia Romanorum ſub Claudio creata eſt; quo ſanè titulo in Nummis ſæpè inſignitur (*i*). A Chriſtianis crucigeris nomen *S. Joannis d'Acre* obtinuit; Arabibus verò eſt *Acca*. Veteres ejus incolas Tribus Aſer, cui urbs obtigerat, quietos reliquit (*k*). *Amma* (*), urbs ignota, fortaſſe eadem eſt cum *Acco*, corrupto nomine Amanuenſium incuriâ.

g Vide Judic. 1. 31. Vide & Acco.
h Stephan. in Ethnicis. Ptolemaïs. Vide & Etymolog. mag.
i Vide, ſi lubet, Reland. Palæſt. l. 3. p. 538.
k Vide Judic. 1. 31.
* Joſue 19. 29.

PTOLEMAÏS, vulgò *Rozette*, Ægypti urbs, 60. m. paſſibus & ad orientem Alexandriæ; qod Judæi Ægyptii à perſecutionis per Philopatorem metu liberati, convenientes, Proſeucham ædificarunt (*l*).

l 3. Macch. 7.

PTOLEMÆUS, Nomen Ægypti Regibus à Ptolemæo Lago, uſque ad domitam per Romanos Ægyptum (*m*) commune. Eorum Regum laterculum chronologicum v. *Ægyptus*, exhibuimus.

m Ab A. M. 3631. quo Alexander Magnus deceſſit, uſque ad A. M. 3974. emortualem Cleopatra uxoris M. Antonii.

I. PTOLEMÆUS, filius *Lagi*, cognomento *Soter*, ſivè *Servator*. Cadaver Alexandri Magni in Ægyptum Alexandriæ ſepulturâ donandum detulit (*n*). Diviſo inter Duces ejuſdem Alexandri Regno, Ptolemæo Ægypti Præfectura commiſſa eſt. Eo Præfecti titulo diutiùs Provinciâ adminiſtratâ, tandem poſt extinctam univerſam Alexandri familiam, Regis inſignia aſſumpſit (*o*). Ut autem novam potentiam firmaret, Ægyptios, finitimoſque Principes omni officiorum genere ſibi demerendos duxit. Dein poſt aliquot annos, in Regno jam confirmatus, expeditionem in Phœniciam, & Cœle-Syriam meditans, primò Laomedontem, illarum Regionum pro Antipatro & Perdiccâ Præfectum, pecuniâ tentavit. Cùm res non proceſſiſſet, Nicanorem cum copiis miſit, à quo Laomedon captus, dein Cœle-Syria, & Phœnicia ſubactæ ſunt.

n A. M. 3681. ante Chr. 319. ante Ær. 323.
o Juſtin. l. 15. c. 2.
A. M. 3685. ante Chr. 315. ante Ær. 319.

Ptolemæus interim copias in Judæam per ſe ducens, captâ otii Sabbathici occaſione (*p*), Jeroſolymam nullo prohibente ingreſſus eſt. Narrat Appianus (*q*), urbis illum mœnia dejeciſſe; Judæos autem ad 100000. in Ægyptum tranſtuliſſe, addit Joſephus (*r*) ex Ariſtæa; ex quibus, ait, ferè 30000. in exercitu ſcripſit, religione potiſſimùm eorum in ſervandis promiſſis delectatus. Cæterorum turbam militibus ſuis ſivè mancipiorum loco habendos, ſivè aliis uſibus deſtinandos permiſit. Indè per univerſam Ægyptum, Lybiam, & Cyrenaicam Judæi floruerunt.

p Agatharcides Cnidus apud Joſeph. l. 1. cont. Appion. Vide Antiq. l. 12. c. 2.
q Appian. Syriac. p. 119. 121.
r Antiq. l. 12. c. 2. ex Ariſtæa hiſt. 70. Interpp.

Biennio ante obitum, & Regni 39. (*) ineunte, alterum Ptolemæum Philadelphum ex Berenice filium in ſocietatem rerum accivit (*s*). Quin & de illo hæc addit Juſtinus: *Pater ei Regnum non tantùm publicè tradidit, ſed etiam privatim officium Regi inter ſatellites fecit; omni Regno pulchrius Regis eſſe patrem dicens*. Fertur, Demetrius Phalereus (*t*) apud illum inſtitiſſe, ut abdicato Ptolemæo Philadelpho, filio Berenices, Regni hæredem filium Euridicis conſtitueret; quo dato conſilio Philadelphum in ſui perniciem provocavit. Vide *Septuaginta Interpretes*. Biennio poſt acitum Regni ſocium filium, deceſſit.

* A. M. 3719. ante Chr. 281. ante Ær. 285.
s Vide Juſtin. l. 16. Pauſan. in Atticis. Lucian. in Longævis.
t Vide Diogen. Laert. in Demetr. Phaler.
A. M. 3721. ante Chr. 279. ante Ær. 283. Regni 40.

II. PTOLEMÆUS PHILADELPHUS, filius Ptolemæi Soteris, à patre in Regni ſocietatem aſſumptus anno 3719. Quin & Patrem omnia Regis inſignia in filium tranſtuliſſe, ſeque in ejus ſatellitium redegiſſe, contra cæterorum fidem, qui Regno cum vitâ ſeſe demiſiſſe Ptolemæum aſſerunt, Juſtinus (*u*) eſt author. Ptolemæus igitur filius, cognomento *Philadelphus*, nempè fratrum ſtudioſus, quod de illo per ironiam facilè dictum eſt, cùm duos ex fratribus, Argæum natu minorem ex Bereni-

u Juſtin. l. 16. c. 2.

nice germanum, & filium Euridicis emendicatis cauſis occiderit (x). Potentiſſimus inter Ægypti Reges habitus eſt (y), atque præſtito literis ſavore celebris; cujus rei argumentum ſunt Bibliotheca Alexandriæ erecta, & Verſio Septuaginta procurata. Septimo Regni anno Verſionis illius conſilium ſuſcepiſſe aſſerit S. Epiphanius (z). De Verſione Septuaginta egimus ſuo loco, ubi totam illam hiſtoriam in dubium à quibuſdam revocari, nequid gravius dicam, latè narravimus. Verùm iis, quæ ad hanc hiſtoriam exornandam adjectæ ſunt, fabellis repudiatis, rem geſtam ratam omninò firmamque tenemus. Quare adornatam ſub eo Rege ex Hebræo in Græcum Scripturæ, ſive univerſæ, ſive Pentateuchi Verſionem à Judæis Ægyptiis in gratiam eorum, qui in Hebræo, & Chaldæo hoſpites eſſent, perſuaſum omninò tenemus. Conſule Authores de hoc argumento agentes.

Hunc Regis in literas amorem, & ſtudium comparandorum ad inſtructiſſimam Bibliothecam Codicum, Veteres quidem omnes commendant (a); hujus verò Bibliothecæ curam Demetrio Phalereo demandatam fuiſſe nonniſi Pſeudo-Ariſtæas prodit. Cùm enim Phalereus dato Ptolemæo Lagi conſilio, parùm Philopatori faviſſet, utì jam ſupra diximus, ab illo rerum potito exilio multatus eſt: quam ille pœnam impatienter ferens, aſpidis morſu necem ſibi conſcivit (b). Eam Bibliothecam ſub Ptolemæo Ariſtophanem curaſſe apud Vitruvium legimus; Zenodotum, apud Suidam; unus Ariſtæas eamdem Præfecturam Demetrio committit. Annos in Regno 39. exegit, authore Joſepho (c); 37. juxta S. Clementem Alexandrinum; ac tandem 38. habent Ptolemæus, Porphyrius, & Euſebius; cui poſtremæ ætati octo menſes Uſſerius adjiciendos cenſuit (d). Succeſſorem habuit Ptolemæum *Evergetem*, filium Arſinoes filiæ Lyſimachi. Berenice ejus filia Antiocho Deo, Syriæ Rege, utì ſtatim dicemus, nupſit.

III. PTOLEMÆUS EVERGETES, ideſt *beneficus*, filius Ptolemæi Philadelphi, Regnum Ægypti inivit an. M.3758. ante Chr. 242. ante Ær. 246. Poſt diuturna inter Philadelphum & Antiochum Deum bella, conciliata demùm pax; cui magis magiſque firmandæ, nuptiæ Berenices filiæ Ptolemęi Philadelphi cum eodem Antiocho. adhuc ſuperſtite Laodice, ex qua duos filios genuerat, celebratæ ſunt. Nihil ad earum nuptiarum pompam relictum eſt; tantumque auri & argenti pater filiæ in dotem aſſignavit, ut propterea *Phernophoros*, nempè *dotem ferens* appellaretur (e). Sed hujus conjugis exitus infelix; Antiocho enim fraudibus Laodices prioris conjugis ſublato, ejuſdem fœminæ à Berenice, ejuſque filii pueri adhuc, mors decreta eſt (f). Inter hæc, Philadelpho decedente, Evergetes rerum potitus, opem ſorori, quæ Daphnem in aſylum confugerat, promptè laturus, in Syriam cum exercitu vênit. Sorori juvandæ fruſtra ille quidem ſupervênit, cùm & mater & filius furori Laodices ſuccubuiſſent: ſed eâ occaſione pluribus Syriæ ur-

x *Pauſan. in Atticis.*

y *Vide Hieron. in Dan.* 11.

z *A. M.*3727. *ante Chr.*273. *ante Ær.*277. *Epiph. de ponder. & menſur.*

a *Plut. apud Athena. l.* 12. *c.*17. *Vitruv. Præf. l.*7. *Architect. Tertull. Apolog. c.*8.

b *Diog. Laert. in Demetr. l.* 5. *ſegm.*78.79. *Cicer. pro Rabir. &c.*

c *Antiq. l.*12. *c.*2.

d *Obiit juxta Uſſer. A. M.* 3758. *ante Ch.* 242. *ante ante Ær.* 246.

A. M. 3744. *ante Chr.*256. *ante Ær.* 260.

e *Vide Hieron. in Dan.* 9.

f *Appian. Syriac. Hieron. in Dan.*11.

bibus ſpontaneâ deditione in fidem receptis, provecto in immenſum Regno, regreſſus eſt. Jeroſolymam veniens, oblatis ſacrificiis, debitas Deo gratias pro acceptis beneficiis egit, authore Joſepho (g).

Patris in literas & Literatos viros ſtudium imitatus eſt. Libros omnes, quos optimos norat, exactiſſimè tranſcribi curavit, authore Galeno (h); quin & advectos Alexandriam Libros omnes ad ſe deferri jubens, deſcribendos ſtatim tradebat; redditoque tranſcripto codice, ipſe in Bibliothecâ ſervandum Exemplar tradebat. Conduxerat pretio ab Athenienſibus Euripidis, Sophoclis, & Eſchili Opera, ſtatim poſt deſcriptos ſibi Codices Exemplaria redditurum, dato 15. talentorum (i) pignore, pollicitus: pro Exemplaribus autem tranſcriptos egregiè Codices remittens, pecuniam neglexit.

Sub eodem Rege, Onias II. Summus Sacerdos Judęorum, vir puſillanimus, & pecuniarum avidus, 20. talentorum tributum, quod Regibus Ægypti pendebatur, negavit (k). Evergetem eâ de cauſâ arma parantem Joſephus filius Tobię, & nepos Summi Sacerdotis, celerrimè Alexandriam veniens, compeſcuit. Ab eodem autem Rege impetratâ facultate exigendi per Cœle-Syriam, Phœniciam, Samariam, & Judæam tributa, duobus militum millibus ab illo obtentis, Provinciam excurrens, immenſam adeò pecuniæ vim collegit, ut ex illis 16000. talentorum, duplum ſcilicet, quam ſoleret, in Regium ærarium inſerret. Solidis autem 22. annis munus illud obivit.

Obiit Evergetes anno Regni 25. ſivè morbo ſpontè contracto, juxta Polybium (*), ſivè à Ptolemæo Philopatore, filio & ſucceſſore occiſus, authore Juſtino (l). Sub ejus Regno viſam avem *Phœnicem* narrat Tacitus (m); cujus ſpectaculi novitas aves quamplurimas illius comites traxit.

IV. PTOLÆMÆUS PHILOPATOR, nempè *Patris ſtudioſus*, cui *ex facinoris crimine* (n) *cognomentum Philopator* (per antiphraſim nempè) *fuit;* quippè qui patrem Evergetem occîdit. Dictus etiam *Tryphon*, nempe voluptatibus deditus; ſivè *Gallus*, quòd *Gallorum* Sacerdotum Deæ magnæ ritu, ſtigmata & corymbiferas coronas deferret, iiſdemque coronis redimitus in Bacchi cæremoniis prodiret (o). Totâ vitâ voluptatibus, comeſſationibus nempè, & potationibus indulgens, omnes in id Regni curas convertit.

Antiochus Magnus Syriæ Rex, illatis in illum armis, plures Cœle-Syriæ, & Palęſtinæ urbes cœpit, antequam Ptolemęus belli curas ex Ducibus in ſe avocaret (p). Verùm altero anno (q), Antiocho Raphiam uſque penetranti, Ptolemæus cum valido exercitu occurrens, prælium commiſit. Res ad Antiochum, egregium ſanè Ducem, inclinabat; cùm Arſinoe ſoror & ſponſa Ptolemæi paſſis crinibus, & lachrymis perfuſa, inter medios militum ordines diſcurrens, adeò apud illos valuit, ut novo ardore prælium reſumentes, plenam de hoſte victoriam referrent (r). Antiocho igitur cum reliquiis exercitûs faceſſere coacto, omnes Syriæ & Pa-

g *Joſeph. cont. Appion. l.* 2. *Vide de his omnibus Dan.* 11. 5. 6. & *Hieron. ibid.*

h *Comment.*2. *in Hippocrat. l.* 3. *Epidemiorum.*

i *Quindecim, Talenta* 36000. *librarum ſummam conficiunt.*

k *Antiq. l.*12. *c.* 3. 4. *A. M.* 3771. *ante Chr.* 229. *ante Ær.*233.

A. M. 3785. *ante Chr.* 217. *ante Ær.* 221.

* *Polyb. l.* 2.

l *Juſtin. l.* 29. *c.*1.

m *Annal. l.* 6.

n *Juſtin. l.*29. *c.*1.

o *Vide Uſſer. ad A.M.*3783.

p *Polyb. l.* 5. *A. M.* 3787. *ante Chr.* 213. *ante Ær.* 217.

q *A. M.*3788.

r 3. *Maccb. c.* 1. *Polyb. l.* 5.

Digitized by Google

Palæſtinæ urbes ab illo ſubactæ, ſponte ad Philopatorem deditionem fecerunt, ſui in illum obſequii & ſtudii argumenta certatim exhibentes.

Hanc victoriam Judæi gratulaturi, optimatum legationem, & munera ad illum miſerunt: quibus Rex Jeroſolymam ſeſe venturum ſpem fecit. Eò igitur veniens, & ad Templum ſeſe conferens, ejus elegantiam, ordinem & magnificentiam pluribus extulit. Penetralia etiam, quæ nonniſi Summo Sacerdoti ſemel tantùm quotannis patent, ſcrutari volebat. Quo illius conſilio vulgato, omnia ſtatim clamoribus, & querelis inſonare; ſtatim etiam per univerſam urbem luctûs & conſternationis facies. Zacharia interim Summo Sacerdote in preces inter Templum & Altare Holocauſtorum effuſo, gelido quodam horrore Rex correptus, toto corpore contremuit, adeò ut pedibus officium recuſantibus, inter brachia ſuorum recidens, ſemianimis extra Templum efferretur (s). Redux Alexandriam, priſtinis voluptatibus reſolutus, unam inter hæc curam tantùm habuit, ut Judæos minis & perſecutionibus ad avitam Religionem deferendam adigeret. Latis igitur in illos impiis edictis, horrendis in Deum blaſphemiis cavit, ut Religione ſuâ poſthabitâ Diis regionis ſacrificarent; refractariis, privilegiis omnibus, jure civitatis, infamiæ pœnâ, ac tandem ultimo ſupplicio multatis. Eos verò, quos juſſionibus ſuis morigeros habuiſſet, illos etiam à veteribus privilegiis excidiſſe, atque candenti ferro hederæ pampini ſtigmare inuſtos, à civium Alexandrinorum commercio ſeparatos, inter viliſſimos habendos denunciavit. Qui tamen Bacchi myſteriis initiarentur, illis rata & firma omnia eſſe juſſit. In turri autem in veſtibulo palatii erectâ, hanc appoſuit inſcriptionem: *Nullus huc ingredere, qui Diis non ſacrificet*.

s 3. *Macch.* 1. 11.

Ex Judæis alii perſecutionis ponderi ſuccubuerunt; alii ſolutâ Regiis ſatellitibus pecuniâ, periculum redemerunt. Quo ad Regem delato, adeò excanduit, ut non Judæorum tantùm Alexandriæ, ſed in totâ Ægypto exterminium jurejurando ſtatuerit. Quare latis edictis, omnibus urbium & Provinciarum Præfectis præcepit, ut Judæos quoſcumque in ſuis provinciis verſantes, catenis onuſtos ad ſe tranſmitterent; quò, veluti in Reipublicæ hoſtes, condigno ſupplicio in eos Alexandriæ animadverteretur. Capitali etiam pœnâ vetuit, ne quis unquam Judæos celare auderet, bona illius univerſa denunciatori addicens (t). Undique igitur, nullâ habitâ ſive ſexûs, ſivè ætatis ratione, Judæos Alexandriam tranſmiſſos, Rex in cenſum reduci juſſit. Omnes ab ingreſſu urbis prohibiti, in Hippodromo incluſi, adjectis etiam Alexandriæ Judæis, in pœnam præſtiti clam fratribus auxilii. Poſt exactos in eo cenſu 40. ſolidos dies, cùm adhuc plures ſuppeterent Judæi, ii quibus id muneris demandatum erat, ad Regem detulerunt, majorem eſſe Judæorum numerum, quàm ut exactè ſupputari potuiſſet (u).

t 3. *Macch.* 3.

u 3. *Macch.* 4.

Gemini igitur inſtituti Judæorum cenſus: alter eorum, qui ſacrificia immolaſſent, iiſque veteribus privilegiis multatis, vita permittebatur; alter eorum, qui in avitâ Religione perſtiterant, iiſque mors decreta. Supplicio igitur damnatos in Hippodromo claudi, atque immiſſis elephantibus proculcari Ptolemæus juſſit. Hermon, qui belluas curabat, meri vini hauſtu thure immixto illas incitavit, atque ſtuporem veluti induxit, ne horrore cædis averterentur. Divinæ tamen Providentiæ conſilio factum eſt, ut Rex largiori de more vino ebrius, in ſomnum uſque ad decimam horam, quartam nempe circiter poſt meridiem, alterius diei reſolveretur. Excitatus dein ab Œconomo, menſæ accubuit; quam in multam noctem produxit. Accitum tunc Hermonem nonnihil commotus rogavit, cur necem Judæorum totâ die diſtuliſſet. Ille, uti & amici Regis omnes, profeſſi ſunt, ſe paratos eſſe mane illius diei edicta illius executioni mandare: quòd autem non paruerint, ſomnum ipſius, à quo excitari nefas, in cauſâ fuiſſe; non auſos verò eo abſente, aliquid in Judæos moliri [x].

x 3. *Macch.* 5.

Juſſit igitur Ptolemæus, bellitas in craſtinam diem paratas haberi: quas cum præſto habere Hermon condicto tempore ſignificaſſet, Rex omnium oblitus, quæ antea dixerat, Judæorum in ſuo ac prędeceſſorum Regno fidelitatem etiam atque etiam commendavit. Statimque in potationes & comeſſationes reſolutus, iterum Hermonem accitum rogavit, cur præcepta executioni mandare diſtuliſſet. Audita ab eo antea in mentem revocantibus convivis, ille necem Judæorum mane alterius diei ſacramento decrevit, juſſitque belluas in promptu haberi. Adjecit inſuper, ſe poſt delectos Judęos Ægyptios in Judæam excurſurum; qua univerſâ igne, ferroque vaſtatâ, ſubverſiſque urbibus, Templum Jeroſolymitanum flammis abſumpturum, atque Sacerdotes trucidaturum, à quibus antea ab ingreſſu Sancti prohibitus fuerat.

His auditis, Judæi opem à Deo effuſis precibus popoſcerunt. Interim mane alterius diei Philopator cum ſatellitibus, atque belluis ex urbe egreſſus, Alexandrinis omnibus ad ſpectaculum concurrentibus, ad Hippodromum pervênit. Tunc Judæi gemitus & clamores innovantibus, duo ſtatim Angeli oris majeſtate terribiles coram Rege, cæteriſque adſtitêre (y). Soli Judæi ab eorum aſpectu prohibiti; cæteros verò, & maximè Regem tam gelidus horror invaſit, ut ſtupentes hærerent. Toto dein corpore Rex contremiſcens, priſtinæ feritatis oblitus, totus in miſericordiam converſus eſt. Belluæ verò in duces efferatæ, paſſim in illos ſævierunt. Rex demum in præfectos ſuos iraſcens, acriùs de illis conqueſtus eſt, quòd in Judæos iniqui adeò fuiſſent, quaſi ſcilicet ipſi propriâ authoritate rem tentaſſent. Septo autem recluſo, omnes liberi abire permiſſi ſunt: collata inſuper annona, quò & læta convivia, & gratiarum actiones totâ hebdomadâ celebrarent (z); ac tandem de fratribus Religionis deſertoribus ultionem expetendi ſingulis facultas conceſſa: qua occaſione 300. trucidati ſunt.

y 3. *Macch.* 6.

z 3. *Macch.* 6.

Inde

Inde reſcripto à Rege impetrato, omnis criminis innoxii declarati ſunt; eorum ab omni retrò ævo in Reges Ægypti fidelitas commendata: Præfectis Provinciarum & urbium injunctum, ut qui Judæos hoſtes haberent, in illos tanquam Regis Regnique hoſtes animadverteretur. Quibus acceptis literis, in ſuas ſinguli regiones remearunt.

Antequam tamen mutuò ſepararentur, viſum eſt columnam, & Proſeucham ſivè Oratorium, in loco receptæ libertatis erigere. Qua dedicatâ, omnes ad ſua remearunt, addicta jam fiſco bona repetentes (a).

Poſt exactos 17. Regni annos Philopator occumbens, Ptolemæum Epiphanem ſucceſſorem reliquit (b).

V. PTOLEMÆUS EPIPHANES, qui ſive 4. annos natus, juxta S. Hieronymum (c), ſivè quinque, ut Juſtinus (d), patri Ptolemæo Philopatori in Regno ſucceſſit. Cùm Ægypti res ad puerum veniſſe Antiochus Magnus Syriæ Rex, & Philippus Rex Macedoniæ intellexiſſent, clam ejus necem moliri, Regnumque inter ſe dividere tentarunt (e). Antiochus igitur in Cœle-Syriam, & Judæam ingreſſus, brevì utramque Provinciam ſubegit (f); ſed aliquantò poſt (g) Scopas dux copiarum Ptolemæi cum valido exercitu movens, utraſque reduxit. Anno nedùm evoluto, iterum Antiochus pro ſuo jure illas repetiit; qua occaſione Judæi ſub Antiochi jura traducti, ejus deindè rerum ſtudioſiſſimi effecti ſunt (h). Quare Antiochus pleniſſimis amoris & fiduciæ in gentem ſuæ literis, apud Joſephum legendis, illos proſequutus eſt.

A. M. 3812. ſpe Ægypto potiundi Cleopatram filiam ſuam Ptolemæo Epiphani nuptum tradidit. Sed callida illius conſilia adminiſtratoribus Regis pueri ſubodorantibus, atque Cleopatrâ plus conjugis, quàm patris rebus ſavente, artes illius omnes fruſtra exciderunt. Tandem Epiphanes ſuſceptâ in Seleucum Syriæ Regem expeditione (i), ab uno ex Ducibus requiſitus, undenam provenms ad belli ſumptus ſufficerentur? reſpondit, ſe in amicorum loculis ærarium habere locupletiſſimum. Quo ejus reſponſo in vulgus ſparſo, veriti Duces, ne ſuis impenſis bellum detineretur, venenum clam propinantes, illum ſuſtulerunt [k]. Regnavit annis 24. ſi Euſebio, Clementi Alexandrino, Porphyrio, & S. Hieronymo credimus. Geminos filios ſuperſtites reliquit, *Ptolemæum Philometorem* Regni ſucceſſorem, & *Ptolemæum Phyſconem* natu minorem.

VI. PTOLEMÆUS PHILOMETOR, filius Ptolemæi Epiphanis ex Cleopatrâ (l). Cùm Judæorum res eo tempore ab Ægyptiis diviſæ eſſent, parum huic Regi cum eorum Republicâ commercii: multùm autem cum Antiocho Epiphane Syriæ Rege, uti in ſuo articulo narravimus. Sub eo tamen Rege Templum Ægyptiacum, *Onion* dictum, excitatum eſt (m); de quo nos V. *Onias IV.* & *Onion*.

Hunc Regem, ejuſque uxorem Cleopatram adeò Judæis fidiſſe perhibet Joſephus (n), ut illis in toto Regno præſidia committerent, atque Doſitheum & Oniam Ju-

a *A. M. 3788. ante Chr. 212. ante Ær. 216. inter menſes Ægyptios Pachon & Epiphi, qui in Majum, & Julium incidunt.*

b *Ptolem. Canon Clem. Alex. Stromat. l.* 1. *Euſeb. Porphyr. A. M.* 3800. *ante Chr.* 200. *ante Ær.* 204.

c *Hieron. in Dan.* 11.

d *Juſtin. l.* 30. *c.* 1.

e *Diod. Sicul. l.* 25. *Livius l.* 31. *Polyb. l.* 3.

f *A. M.* 3802. *ſivè* 3803. *Vide Uſſer. ad A. M.* 3801.

g *A.* 3806. *ante Chr.* 194. *ante Ær.* 198. *Antiq. l.* 12. *c.* 3. *Hieron. in Dan.* 11.

h *Antiq. l.* 12. *c.* 3. *Polyb l.* 16.

i *A. M.* 3824. *ante Chr.* 176. *ante Ær.* 180.

k *Hieron. in Dan.* 11.

l *Regnavit annis* 35. *ab A. M.* 3824. *uſque ad an.* 3859. *ante Chr.* 141. *ante Ær.* 145.

m *Antiq. l.* 13. *c.* 6. *A. M.* 3854. *ante Chr.* 146. *ante Ær.* 150.

n *Cont.* 2. *Appion. l.* 2.

dæos copiarum Ductores crearent. Quam Judæi de ſe opinionem promoverunt, cùm ſeditione in Cleopatram pro Ptolemæo Phyſcone Alexandriæ commotâ, è vivis jam Philometore ſubducto, ut in articulo ſequenti dicemus, Reginæ jura defendentes, urbem in obſequio continuerunt. Sub eodem Rege Ariſtobulus Peripateticus Philoſophus, natione Judæus, in Ægypto verſatus eſt; cujus viri fragmenta quædam S. Clemens Alexandrinus, & Euſebius ſervarunt (o).

Circa idem tempus (p), agitata eſt inter Judæos & Samaritanos controverſia, ſingulis pro Templi ſui præſtantiâ, illis pro Jeroſolymitano, iſtis pro Templo in monte Garizim, quòd ſcilicet unicum eſſet, ubi Deus juxta Legem Moyſis coli debuiſſet, pugnantibus. Delatâ ad Regium Tribunal causâ, ſolemni coram Rege promiſſione, interpoſito etiam ſacramento, conventum eſt, ne quid, præter Legis verba, in cauſam deduceretur; cujus verò partis Orator ſacramento defuiſſet, in illum capitali ſupplicio à Rege animadverti rogarunt. In causâ igitur cedentibus Samaritanis, Sabas, & Theodoſius eorum Oratores ſupplicio damnati ſunt (q).

Jonathas Macchabæus eâ ætate in vivis agens, partes Alexandri Balæ Syriæ Regis, generi Philometoris, contra Demetrium tuebatur; ejuſque Ducem Apollonium, miſſum à Demetrio Nicanore filio Demetrii Soteris, in Palæſtinâ prælio proſtravit (r). Commiſsâ etenim cum illo pugnâ, adhibito in auxilium Simone fratre, ejus copias fregit, cæſiſque pluribus, Azothum expugnavit, ſubiectoque igne incendit. Pari excidio Templum Dagonis ſubvertit, quò Apollonius, ejuſque milites confugerant; inde verò Jonathas Jeroſolymam ad triumphum regreſſus. Biennio poſt (s), Philometor in Syriam movens, ſpecie quidem ut Alexandro Balæ genero ſuo ſuppetias contra Demetrium ferret, re tamen, ut ejus Regno potiretur, per Palæſtinam iter direxit. Venienti cives Azothi rudera urbis, & Templi, atque cadaverum ſtruem ad viam Regiam aggeſtam oſtendentes, quæ à Jonatha illata fuerant, mala exaggerarunt. Rex diſſimulandum ratus, Joppem perveniens, à Jonatha magnificentiſſimè exceptus eſt, atque ad Eleutherum uſque deductus. Dein Jonathas Jeroſolymam regreſſus eſt.

Philometor igitur in urbibus ditionis Balæ amicè exceptus, Antiochiam vênit, ubi in Regem ſalutatus, duorum ſibi Regnorum inſignia vindicavit (t). Altero anno, contracto in bello contra Alexandrum Balam Syriæ Regem gravi in capite vulnere, de Medicorum conſilio terebrandum ſe committens, vulneris dolore occubuit (u).

VII. PTOLEMÆUS PHYSCON, ſeu ventre tumens, alio nomine Evergetes, ſivè Beneficus, filius Ptolemæi Epiphanis, & frater Philometoris, qui partim cum fratre, partim ſolus 53. annis ab an. 3859. regnavit. Diſſidia cum fratre uſque ad ejus interitum exercuit. Eo ſublato, Cleopatrâ uxore ipſius Regni jura filio aſſerere contra Phyſconis conatus ſtudente, Onias Judæus, & Templi *Onion* author, modicum

qui-

A. M. 3859. *ante Chr.* 141. *ante Ær.* 145.

o *Clem. Alex. Strom. l.* 1. *Euſeb. Præpar. l.* 3. *c.* 7. & *l.* 8. *c.* 3.

p *A. M.* 3854. *ante Chr.* 146. *ante Ær.* 150.

q *Antiq. l.* 13. *c.* 6.

r 1. *Macch.* 10. 67. 69. *A. M.* 3856. *ante Chr.* 144. *ante Ær.* 148.

s *A. M.* 3858. *ante Chr.* 142. *ante Ær.* 146. *Vide* 1. *Macch.* 11. 1. ... 12. *Antiq. l.* 13. *c.* 8.

t 1. *Macch.* 11. 13. *Juſtin. l.* 35. *c.* 2.

u *Polyb. in excerptis. Diodor. Sicul. in Bibliath. Photii, Cod.* 244. *Liv. l.* 52. *Antiq. l.* 13. *c.* 8. *A. M.* 3859. *ante Chr.* 141. *ante Ær.* 145.

quidem pro illâ exercitum Alexandriam duxit (x). Phyſcon in illum movens, ſimul ſtatuit, Judæos omnes Alexandrinos ad elephantes damnare. Divinæ tamen Providentiæ conſilio ita conſtitutum eſt, ut quas belluas in Judæos arte incenderat, illæ converſo in ſuos furore, paſſim ſævirent. Vir autem terribili vultu obviam Phyſconi factus, nequid gravius in Judæos moliretur, inhibuit; quibus minis territus, accedentibus Ithacæ precibus, vel ut alii appellant, Irenes concubinæ, quam præ cæteris deperibat, miſeris tandem indulgens, mala illis illata omnia reparavit. Inde ſingulis annis uſque ad ætatem ſuam, Judæos Alexandrinos memoriam receptæ liberationis celebraſſe, Joſephus eſt author. Facilè tamen vir bonus Phyſconem cum Philopatore confundens, quæ ſub iſto acciderant, illi deputavit. In ſuperioribus enim ſimile ſupplicium in Judæos à Philometore decretum narravimus.

x Joſeph. l. 2. contra Appion.

Phyſcon ſuis cum Cleopatrâ ſorore ſuâ, atque ſponsâ fratris ſui Philometoris diſſidiis finem impoſiturus, nuptias ejuſdem fœminæ requiſivit; quibus initis, ſtatim Alexandriæ receptus, Rex ſalutatus eſt. Novę dignitati aſſerendæ, eâdem nuptiarum die, in ipſis matris ſuæ ulnis puerum Principem nepotem ſuum occidit (y). Cujus rei indignitate Ægyptios in ſe commovit; eoſque deinde pluribus iniquè, & crudeliter geſtis etiam, atque etiam animavit. Cleopatrâ enim repudiatâ, filiam ejuſdem, antea tamen à ſe vitiatam, duxit; filium ſuum natu majorem enecavit, ne pro ſe ab Alexandrinis Rex ſalutaretur. Nec alteri filio, quem ex Cleopatrâ ſorore ſuâ genuerat, pepercit; cui ad crudelitatis cumulum capite, pedibus, manibuſque præciſis, in ciſtâ clauſum munus ad matrem deſerendum juſſit, addens hoc ſe munere natalis ſui die Reginam donaſſe (z). Poſt tot crudeliſſimè geſta, Phyſcon, exactis in Regno ab obitu fratris 29. annis, tandem in pace interiit, ſuperſtitibus tribus filiis relictis. Regni adminiſtrationem Cleopatræ ſorori, & ſponſæ ſuæ relictâ, quem vellet ex filiis Regno præficere, ejus electioni permiſit. Illa primò Alexandrum inter fratres juniorem, morigerum ſibi præ ceteris ſperans, ſelegerat; ſed ab Alexandrinis ad præferendum Ptolemæum Lathurum natu majorem demum coacta eſt (a), quocum decem annorum ſpatio regnavit.

A. M. 3859. ante Chr. 141. ante Ær. 145.

y Juſtin. l. 38. c. 8. Diodor. Sicul. in excerptis Valeſ.

z A. M. 3875. ante Chr. 125. ante Ær. 129. Vide Juſtin. l. 38. c. 8. Diod. in Excerpt. Valeſ. Liv. l. 59. Valer. Max. l. 9. c. 2.

a Vide Uſſer. ad A. M. 3888.

VIII. PTOLÆMEUS LATHURUS, filius Phyſconis ex Cleopatrâ, Regnum inivit an. M. 3888. Antiocho Ciziceno, qui ad ſuppetias Samaritanis, quos Joannes Hircanus Princeps, & Summus Sacerdos Judæorum arctâ obſidione premebat, ferendas venerat, 6000. militum conceſſit. Brevì tamen Antiochus exercitum reducere coactus, & Ægyptiorum copiæ pluribus præliis fractæ ſunt. Quare omnibus auxiliis Samaritani deſtituti, tandem poſt anni obſidionem urbem dediderunt (b).

A. M. 3888. ante Chr. 112. ante Ær. 116.

b Vide Antiq. l. 13. c. 17. A. M. 3895. ante Chr. 105. ante Ær. 109.

Regni poſſeſſione brevì Lathurus excidit; Mater enim ſocii in Regno illius pertæſa, Alexandrinos contra eundem ſolicitavit, effecitque, ut in Cyprum tandem ſe reciperet (c). Ibi verſantem Ptolemæum cives Ptolemaidis, ut ſibi in Alexandrum Jannęum Regem Judęorum, à quo urbs obſidione premebatur, opem ferret, acciverunt. Ille ſtatim comparatâ claſſe, mari ſe commiſit: quo Ptolemaidis cives audito, facti pœnitentiâ ducti, ut ſtatim regrederetur, actis gratiis rogarunt. Quibus tamen Lathurus minimè quieſcendum ratus, iter proſecutus, claſſem ad Sycaminum, juxtà Ptolemaidem expoſuit. Jannæus ſtatim obſidione ſolutâ, ſuppetias à Cleopatrâ contra Lathurum ſecretò quæſivit, illum interim ineundi fœderis ſpecie iniquis ſibi conditionibus detinens; oblatis inſuper 400. talentis argenti, ſi urbes à Zoilo in regione occupatas ſibi remiſiſſet.

c Vide Juſtin. l. 39. c. 4. A. M. 3898. ante Chr. 102. ante Ær. 206.

Verùm Lathurus commercium Jannæi cum Cleopatrâ ſubodoratus, pacis conditionibus minimè ſervatis, hoſtilem in illum animum extulit. Ingreſſus igitur cum parte copiarum in Judæam, parte alterâ in obſidione Ptolemaidis relictâ, prælium cum eodem Alexandro ad Aſoph in ripâ Jordanis commiſit. Æquo primùm marte pugnatum; tandem victoria Lathuro ceſſit, qui in fugam Judæos verſos diutiùs inſecutus, plures trucidavit. Eâ occaſione 30000. ſivè juxta alios 50000. Judæorum deſiderata ferunt (d). Accidit interea, ut Lathurus in quemdam Judæorum Vicum ſub veſperam ſe reciperet; ubi nonniſi fœminas, & infantes nactus, trucidari omnes juſſit, eorumque carnes in ollis coquendas præcepit; quò, ait, harum viri, horumque patres regreſſi, eas dapes nacti, hoſtes ſuos humanis carnibus victitare credant; eoque indicio major illis terror incutiatur.

d Antiq. l. 13. c. 20. 21. A. M. 3900. ante Chr. 100. ante Ær. 104.

Secundis filii rebus Cleopatra ſollicitior facta, quippe quæ norat, illum, poſt vaſtatam impunè Palęſtinam, urbem Gazæ, ſub ipſos fermè Ægypti fines conſtitutam, occupaſſe, validum mari terrâque exercitum comparavit. Terreſtribus copiis Chelciam, & Ananiam filios Oniæ, Templi *Onion* in Ægypto conditoris, præfecit (e). Claſſem autem ducendam in Phœniciam tradidit Alexandro filio ſuo; qui expoſitis in litore copiis, plurimas urbes, exceptâ Ptolemaide, ultrò in deditionem recepit. Chelcias, alter ex Ducibus exercitûs Cleopatrę, in Cœle-Syriâ occubuit. Interim Lathurus vacuam præſidio Ægyptum ratus, provinciam invaſit; ſed fruſtra ille quidem; præter ſpem enim miſſas à Cleopatrâ copias nactus, pedem referre coactus eſt. Gazam igitur regreſſus, ibidem in hybernis ſubſtitit (f).

A. M. 3901. ante Chr. 99. ante Ær. 103.

e Antiq. l. 13. c. 18. & 22.

f A. M. 3902. ante Chr. 98. ante Ær. 102. Antiq. l. 13. c. 21.

Cætera v. *Cleopatra IV.* legas. Obiit Lathurus (*) poſt exactos in Regno 36. annos à morte fratris.

** A. M. 3923. ante Chr. 77. ante Ær. 81.*

Cæteros *Ptolemæos*, Reges Ægypti, quorum geſta nihil ad hiſtoriam Scripturæ conferunt, legas v. *Ægyptus*.

PTOLEMÆUS MACRON, filius Dorymenis, qui à Ptolemæo Philometore, Rege Ægypti, Cypri præfecturâ obtentâ, toto eo tempore, quo Rex in minoribus egit, proventus omnes ejuſdem Provinciæ ſibi retinuit. Rege tandem ſui juris facto, ratione ab illo exactâ, theſaurum omnem antea comparatum in Ærarium intulit (g). Poſt ali-

g Polyb. in Excerptis Valeſ. l. 27.

quod

quod temporis, acceptas à Regibus Ægypti neſcio quas injurias ulturus, Inſulam Cyprum Antiocho Epiphani Regi Syriæ prodidit; à quo in numero amicorum adſcriptus, copiarum ductor in Phœniciâ, & Cœle-Syriâ conſtitutus eſt. Scimus (h), Menelaum Supremi Sacerdotii invaſorem coram Epiphane delatum, in diſcrimen veniſſe, ut accuſationum ponderi ſuccumberet: verùm ſuſceptâ ipſius à Ptolemæo defenſione, multorum quamvis reus criminum, abſolutus eſt, ejuſque delatores capitali ſupplicio damnati.

h 2. Macch. 4. 45. &c. A. M. 3834.

Poſt relatam à Juda Maccabæo victoriam de Appollonio Præfecto Samariæ, & Serone Præfecto Cœle-Syriæ, Philippus, qui Jeroſolymę verſans, partibus Antiochi Epiphanis ſavebat, ſuppetias à Ptolemæo Macrone quæſivit (i). Nec Macron ſegnior, Nicanorem, & Gorgiam, geminos experiſſimos Duces, miſit; quos tamen ambos Judas prælio fregit (k). Poſt obitum Epiphanis, Ptolemæus à priſtino favore non excidit. Ejus tamen hoſtes adverſari, pluribus illum calumniis apud Eupatorem proſcindere, illum dictitantes perfidi in Principem animi, cui fidem habere tutum ſanè non eſſet (l). Suſpicionem etiam in ſe penès Aulicos creavit; quippè qui ea, quæ in Judæos gerebantur, minùs probaſſet. Virum igitur diutiùs ferre non valentes, propinato clam veneno, ſuſtulerunt (m). In Vulgatâ (n), *Ptolemæus Macer* appellatur: genuinum tamen ejus nomen, *Macron*, quod Græcâ ſignificatione procerum ſonat.

i 1. Macch. 8. 8. & 1. Macch. 3. 38. 39. A. M. 3939. ante Chr. 161. ante Ær. 165.
k 1. Macch. 3. 38. &c.
l 2. Macch. 10. 12. &c.
m A. M. 3840. ante Chr. 160. ante Ær. 164.
n 2. Macch. 10. 12.

PTOLEMÆUS, filius *Abubi*, ſivè *Abobi*, gener Simonis Macchabæi, & Præfectus arcis Dog, ſive Doch, aut Dagon in planitie Jerichuntis. Hic audaciâ tumens, Judææ præfecturæ inhiabat, ejuſque rei conſilio, Simonis Macchabæi ſoceri ſui necem molitus eſt (o). Cùm igitur Simon per univerſam Judæam viſendis urbibus decurriſſet, Jerichuntem unà cum duobus filiis Matthiâ, & Judâ veniens, penès generum ſuum in arcem Dog divertit (p). Comiter à genero exceptus, inter cœnandum immiſſis ab illo viris, Simon ipſe, atque ambo ipſius filii, necnon & domeſtici illorum quidam occiſi ſunt. Statim verò Ptolemæus Antiochum Sidetem Regem Syriæ per literas de omnibus monens, rogavit, ut quantociùs ad ſe copias mitteret, quibus regionem jugo Macchabæorum levaret, & ipſi occuparet. Miſſis igitur Gazaram viris, Joannis Hircani, filii Simonis natu majoris, necem molitus eſt; alioſque etiam ad occupandam Jeroſolymam, & montem Sanctum miſit.

o 1. Macch. 16. 11. &c. Antiq. l. 13. c. 14. 15. de Bello l. 1. c. 2. & 4. Macch. 2.
p A. M. 3866. ante Chr. 134. ante Ær. 138. menſe Sebet, qui in Januarium, & Februarium incidit.

Tanta tamen ab uno viro imminentia mala Deus avertit; ſiquidem Joannes Hircanus opportunè omnium certior factus, ſubmiſſos à Ptolemæo viros necavit; magniſque itineribus Jeroſolymam contendens, omnia ejus conſilia occupavit. Hircano enim in urbem recepto, Ptolemæus, qui ingreſſum ex aliâ urbis parte tentaverat, excluſus eſt. Hæc Joſephus. Quid deinde Ptolemæo poſt ſublatum Simonem acciderit, nihil quidem in Libro 1. Macch. legimus: ſed in Libro, quem nomine quarti Macchabæorum habemus, narratur, Hircanus omnium certior factus, Gazam (facilè *Gazeram*, ſivè *Gaderam*) ſe recepiſſe, ejuſque veſtigiis Ptolemæum cum omnibus copiis inſtitiſſe. Sed civibus Hircanum defendentibus, clauſiſque portis Ptolemæum rejicientibus, ille pedem referre coactus eſt. Inde Hircanus Jeroſolymam contendens, Supremam Sacerdotii dignitatem, ac gentis ſuæ Principatum conſecutus eſt; ſimulque valido exercitu comparato, Ptolemæum in arce ſuâ Dagonis ſe continentem invaſit.

Arce igitur obſidione preſſâ, atque mœnibus ariete pulſatis, res Ptolemæi in anguſtias devenerant. Cùm ille, inito conſilio, matrem, duoſque Hircani fratres in conſpectu aggreſſorum conſtituens, dirè cædendos tradidit; adjectis inſuper minis, futurum, ut ſi ab hoſtibus premeretur, eorum cæde ultionem expeteret. Eo aſpectu Hircanus commotus, copias in caſtra reducebat. Sed fortis mater filio animum addebat, dicens, ſibi quidem, atque geminis filiis certam mortem imminere: nihil igitur moraretur, quin de patris ſui proditore pœnas exigeret. His confirmatus Hircanus, iterum copias ad arcem ducebat; ſed verberibus iterum matre, fratribuſque affectis, animo iterum deſpondens, copiis in caſtra reductis, ab obſidione tantùm non receſſit. Recurrente interim Feſto Tabernaculorum, in urbem muneri ſuo fungendo redit Hircanus: eâ occaſione captâ, Ptolemæus in tutum ab hoſtis conatibus ſeſe recepit. Hæc in 4. Macc. & apud Joſephum (q) occurrunt. Addit verò idem Joſephus, obſidionis deſerendæ annum Sabbathicum jam ineuntem Hircano in cauſâ fuiſſe. Ptolemæum verò apud Zenonem, cognomento Cotylam, Regem Philadelphię Metropolis Ammonitarum contendiſſe.

q Antiq. l. 13. c. 14. 15. & de Bello l. 1. c. 2.

Quæ tamen Salianus ad A. M. 3919. & Uſſer. ad an. 3869. egregiè refutant; cùm 1. Macchabæorum Libro, Eccleſiæ authoritate inter Canonicos recepto, nihil de matre Hircani legatur; apertiſque verbis Simon, ejuſque filii inter dapes occiſi perhibeantur; quo proindè argumento ea, quæ Joſephus prodit, inter fabellas deputanda ſunt.

PUBERTAS. Ætas eſt, qua adoleſcentulis pubes ſuccreſcunt. Apud Romanos pubertas inter decimum quartum, & decimum ſextum ætatis annum definitur; quare 17. annis nati adoleſcentes civilem togam, veluti virilitatem ineuntes, ſumebant. Apud Athenienſes nonniſi 18. annos nati adoleſcentes in Ephebis conſtituebantur. Apud Hebræos, pubertatis certus terminus in maribus ætatis anno 13. & ſex menſibus conſtituebatur; quare exactis 13. ætatis annis, nonniſi poſt ſex menſes puberes habebantur. Statim autem à pubertate, Legis præceptis, atque potiſſimùm connubii ineundi debito ſubdebantur.

Quoad fœminas, pubertas intrà ſpatium 12. ætatis annorum, & ſex inde menſium definiebatur; niſi fortè accidiſſet, ut intrà illud tempus pubes non apparerent, quæ generalis Legis exceptio eſt. Ex quo igitur puellæ 12. ætatis annos, & 6. inſu-

per

quidem pro illâ exercitum Alexandriam duxit (x). Phyſcon in illum movens, ſimul ſtatuit, Judæos omnes Alexandrinos ad elephantes damnare. Divinæ tamen Providentiæ conſilio ita conſtitutum eſt, ut quas belluas in Judæos arte incenderat, illæ converſo in ſuos furore, paſſim ſævirent. Vir autem terribili vultu obviam Phyſconi factus, nequid gravius in Judæos moliretur, inhibuit; quibus minis territus, accedentibus Ithacæ precibus, vel ut alii appellant, Irenes concubinæ, quam præ cæteris deperibat, miſeris tandem indulgens, mala illis illata omnia reparavit. Inde ſingulis annis uſque ad ætatem ſuam, Judæos Alexandrinos memoriam receptæ liberationis celebraſſe, Joſephus eſt author. Facilè tamen vir bonus Phyſconem cum Philopatore confundens, quæ ſub iſto acciderant, illi deputavit. In ſuperioribus enim ſimile ſupplicium in Judæos à Philometore decretum narravimus.

x *Joſeph. l. 2. contra Appion.*

Phyſcon ſuis cum Cleopatrâ ſorore ſuâ, atque ſponsâ fratris ſui Philometoris diſſidiis finem impoſiturus, nuptias ejuſdem fœminæ requiſivit; quibus initis, ſtatim Alexandriæ receptus, Rex ſalutatus eſt. Novę dignitati aſſerendæ, eâdem nuptiarum die, in ipſis matris ſuæ ulnis puerum Principem nepotem ſuum occîdit (y). Cujus rei indignitate Ægyptios in ſe commovit; eoſque deinde pluribus iniquè, & crudeliter geſtis etiam, atque etiam animavit. Cleopatrâ enim repudiatâ, filiam ejuſdem, antea tamen à ſe vitiatam, duxit; filium ſuum natu majorem enecavit, ne pro ſe ab Alexandrinis Rex ſalutaretur. Nec alteri filio, quem ex Cleopatrâ ſorore ſuâ genuerat, pepercit; cui ad crudelitatis cumulum capite, pedibus, manibuſque præciſis, in ciſtâ clauſum munus ad matrem deferendum juſſit, addens hoc ſe munere natalis ſui die Reginam donaſſe (z). Poſt tot crudeliſſimè geſta, Phyſcon, exactis in Regno ab obitu fratris 29. annis, tandem in pace interiit, ſuperſtitibus tribus filiis relictis. Regni adminiſtrationem Cleopatræ ſorori, & ſponſæ ſuæ relictâ, quem vellet ex filiis Regno præficere, ejus electioni permiſit. Illa primò Alexandrum inter fratres juniorem, morigerum ſibi præ ceteris ſperans, ſelegerat; ſed ab Alexandrinis ad præferendum Ptolemæum Lathurum natu majorem demum coacta eſt (a), quocum decem annorum ſpatio regnavit.

A. M. 3859. ante Chr. 141. ante Ær. 145.

y *Juſtin. l. 38. c. 8. Diodor. Sicul. in excerptis Valeſ.*

z *A. M. 3875. ante Chr. 125. ante Ær. 129. Vide Juſtin. l. 38. c. 8. Diod. in Excerpt. Valeſ. Liv. l. 59. Valer. Max. l. 9. c. 2.*

a *Vide Uſſer. ad A. M. 3888.*

VIII. PTOLÆMEUS LATHURUS, filius Phyſconis ex Cleopatrâ, Regnum iniit an. M. 3888. Antiocho Ciziceno, qui ad ſuppetias Samaritanis, quos Joannes Hircanus Princeps, & Summus Sacerdos Judæorum arctâ obſidione premebat, ferendas venerat, 6000. militum conceſſit. Brevì tamen Antiochus exercitum reducere coactus, & Ægyptiorum copiæ pluribus præliis fractæ ſunt. Quare omnibus auxiliis Samaritani deſtituti, tandem poſt anni obſidionem urbem dediderunt (b).

A. M. 3888. ante Chr. 112. ante Ær. 156.

b *Vide Antiq. l. 53. c. 17. A. M. 3895. ante Chr. 105. ante Ær. 109.*

Regni poſſeſſione brevì Lathurus excidit; Mater enim ſocii in Regno illius pertæſa, Alexandrinos contra eundem ſollicitavit, effecitque, ut in Cyprum tandem ſe reciperet (c). Ibi verſantem Ptolemæum cives Ptolemaidis, ut ſibi in Alexandrum Jannęum Regem Judęorum, à quo urbs obſidione premebatur, opem ferret, acciverunt. Ille ſtatim comparatâ claſſe, mari ſe commiſit: quo Ptolemaidis cives audito, facti pœnitentiâ ducti, ut ſtatim regrederetur, actis gratiis rogarunt. Quibus tamen Lathurus minimè quieſcendum ratus, iter proſecutus, claſſem ad Sycaminum, juxtà Ptolemaidem expoſuit. Jannæus ſtatim obſidione ſolutâ, ſuppetias à Cleopatrâ contra Lathurum ſecretò quæſivit, illum interim ineundi fœderis ſpecie iniquis ſibi conditionibus detinens; oblatis inſuper 400. talentis argenti, ſi urbes à Zoilo in regione occupatas ſibi remiſiſſet.

c *Vide Juſtin. l. 39. c. 4. A. M. 3898. ante Chr. 102. ante Ær. 206.*

Verùm Lathurus commercium Jannæi cum Cleopatrâ ſubodoratus, pacis conditionibus minimè ſervatis, hoſtilem in illum animum extulit. Ingreſſus igitur cum parte copiarum in Judæam, parte alterâ in obſidione Ptolemaidis relictâ, prælium cum eodem Alexandro ad Aſoph in ripâ Jordanis commiſit. Æquo primùm marte pugnatum; tandem victoria Lathuro ceſſit, qui in fugam Judæos verſos diutiùs inſecutus, plures trucidavit. Eâ occaſione 30000. ſivè juxta alios, 50000. Judæorum deſiderata ferunt (d). Accidit interea, ut Lathurus in quemdam Judæorum Vicum ſub veſperam ſe reciperet; ubi nonniſi fœminas, & infantes nactus, trucidari omnes juſſit, eorumque carnes in ollis coquendas præcepit; quò, ait, harum viri, horumque patres regreſſi, eas dapes nacti, hoſtes ſuos humanis carnibus victitare credant; eoque indicio major illis terror incutiatur.

d *Antiq. l. 13. c. 20. 25. A. M. 3900. ante Chr. 100. ante Ær. 504.*

Secundis filii rebus Cleopatra ſollicitior facta, quippe quæ norat, illum, poſt vaſtatam impunè Palęſtinam, urbem Gazæ, ſub ipſos fermè Ægypti fines conſtitutam, occupaſſe, validum mari terrâque exercitum comparavit. Terreſtribus copiis Chelciam, & Ananiam filios Oniæ, Templi *Onion* in Ægypto conditoris, præfecit (e). Claſſem autem ducendam in Phœniciam tradidit Alexandro filio ſuo; qui expoſitis in litore copiis, plurimas urbes, exceptâ Ptolemaide, ultrò in deditionem recepit. Chelcias, alter ex Ducibus exercitûs Cleopatrę, in Cœle-Syriâ occubuit. Interim Lathurus vacuam præſidio Ægyptum ratus, provinciam invaſit; ſed fruſtra ille quidem; præter ſpem enim miſſas à Cleopatrâ copias nactus, pedem referre coactus eſt. Gazam igitur regreſſus, ibidem in hybernis ſubſtitit (f).

A. M. 3901. ante Chr. 99. ante Ær. 103.

e *Antiq. l. 13. c. 18. & 21.*

Cætera v. *Cleopatra IV.* legas. Obiit Lathurus (*) poſt exactos in Regno 36. annos à morte fratris.

f *A. M. 3902. ante Chr. 98. ante Ær. 102. Antiq. l. 13. c. 25.*

Cæteros *Ptolemeos*, Reges Ægypti, quorum geſta nihil ad hiſtoriam Scripturæ conferunt, legas v. *Ægyptus*.

* *A. M. 3923. ante Chr. 77. ante Ær. 81.*

PTOLEMÆUS MACRON, filius Dorymenis, qui à Ptolemæo Philometore, Rege Ægypti, Cypri præfecturâ obtentâ, toto eo tempore, quo Rex in minoribus egit, proventus omnes ejuſdem Provinciæ ſibi retinuit. Rege tandem ſui juris facto, ratione ab illo exactâ, theſaurum omnem antea comparatum in Ærarium intulit (g). Poſt aliquod

g *Polyb. in Exceptis Valeſ. l. 27.*

Digitized by Google

quod temporis, acceptas à Regibus Ægypti neſcio quas injurias ulturus, Inſulam Cyprum Aotiocho Epiphani Regi Syriæ prodidit; à quo in numero amicorum adſcriptus, copiarum dučtor in Phœniciâ, & Cœle-Syriâ conſtitutus eſt. Scimus (*b*), Menelaum Supremi Sacerdotii invaſorem coram Epiphane delatum, in diſcrimen veniſſe, ut accuſationum ponderi ſuccumberet: verùm ſuſceptâ ipſius à Ptolemæo defenſione, multorum quamvis reus criminum, abſolutus eſt, ejuſque delatores capitali ſupplicio damnati.

h 2. *Macch.* 4. 45. *&c.* *A. M.* 3834.

Poſt relatam à Juda Macchabæo victoriam de Appollonio Præfecto Samariæ, & Serone Præfecto Cœle-Syriæ, Philippus, qui Jeroſolymę verſans, partibus Antiochi Epiphanis favebat, ſuppetias à Ptolemæo Macrone quæſivit (*i*). Nec Macron ſegnior, Nicanorem, & Gorgiam, geminos expertiſſimos Duces, miſit; quos tamen ambos Judas prælio fregit (*k*). Poſt obitum Epiphanis, Ptolemæus à priſtino favore non excidit. Eius tamen hoſtes adverſari, pluribus illum calumniis apud Eupatorem proſcindere, illum dictitantes perfidi in Principem animi, cui fidem habere tutum ſanè non eſſet (*l*). Suſpicionem etiam in ſe penès Aulicos creavit; quipoè qui ea, quæ in Judæos gerebantur, minùs probaſſet. Virum igitur diutiùs ferre non valentes, propinato clam veneno, ſuſtulerunt (*m*). In Vulgatâ (*n*), *Ptolemaus Macer* appellatur: genuinum tamen eius nomen, *Macron*, quod Græcâ ſignificatione procerum ſonat.

i 2. *Macch.* 8. 8. & 1. *Macch.* 3. 38. 39. *A. M.* 3939. *ante Chr.* 161. *ante Ær.* 165.
k 1. *Macch.* 3. 38. *&c.*
l 2. *Macch.* 10. 12. *&c.*
m *A. M.* 3840. *ante Chr.* 160. *ante Ær.* 164.
n 2. *Macch.* 10. 12.

PTOLEMÆUS, filius *Abubi*, ſivè *Abobi*, gener Simonis Macchabæi, & Præfectus arcis Dog, ſive Doch, aut Dagon in planitie Jerichuntis. Hic audaciâ tumens, Judææ præfecturæ inhiabat, eiuſque rei conſilio, Simonis Macchabæi ſoceri ſui necem molitus eſt (*o*). Cùm igitur Simon per univerſam Judæam viſendis urbibus decurriſſet, Jerichuntem unà cum doobus filiis Matthiâ, & Judâ veniens, penès generum ſuum in arcem Dog divertit (*p*). Comiter à genero exceptus, inter cœnandum immiſſis ab illo viris, Simon ipſe, atque ambo ipſius filii, necnon & domeſtici illorum quidam occiſi ſunt. Statim verò Ptolemæus Antiochum Sidetem Regem Syriæ per literas de omnibus monens, rogavit, ut quantociùs ad ſe copias mitteret, quibus regionem jugo Macchabæorum levaret, & ipſi occuparet. Miſſis igitur Gazaram viris, Joannis Hircani, filii Simonis natu majoris, necem molitus eſt; alioſque etiam ad occupandam Jeroſolymam, & montem Sanctum miſit.

o 1. *Macch.* 16. 11. *&c.* *Antiq. l.* 13. *c.* 14. 15. *de Bello l.* 1. *c.* 2. & 4. *Macch.* 5.
p *A. M.* 3866. *ante Chr.* 134. *ante Ær.* 138. *menſe Sebet, qui in Januarium, & Februarium incidit.*

Tanta tamen ab uno viro imminentiâ mala Deus avertit; ſiquidem Joannes Hircanus opportunè omnium certior factus, ſubmiſſos à Ptolemæo viros necavit; magniſque itineribus Jeroſolymam contendens, omnia ejus conſilia occupavit. Hircano enim in urbem recepto, Ptolemæus, qui ingreſſum ex aliâ urbis parte tentaverat, excluſus eſt. Hæc Joſephus. Quid deinde Ptolemæo poſt ſublatum Simonem acciderit, nihil quidem in Libro 1. Macch. legimus: ſed in Libro, quem nomine quarti Macchabæorum habemus, narratur, Hircanus omnium certior factus, Gazam (facilè *Gazeram*, ſivè *Gaderam*) ſe recepiſſe, ejuſque veſtigiis Ptolemæum cum omnibus copiis inſtitiſſe. Sed civibus Hircanum defendentibus, clauſiſque portis Ptolemæum rejicientibus, ille pedem referre coactus eſt. Inde Hircanus Jeroſolymam contendens, Supremam Sacerdotii dignitatem, ac gentis ſuæ Principatum conſecutus eſt; ſimulque valido exercitu comparato, Ptolemæum in arce ſuâ Dagonis ſe continentem invaſit.

Arce igitur obſidione preſſâ, atque mœnibus ariete pulſatis, res Ptolemæi in anguſtias devenerant. Cùm ille, inito conſilio, matrem, duoſque Hircani fratres in conſpectu aggreſſorum conſtituens, dirè cædendos tradidit; adjectis inſuper minis, futurum, ut ſi ab hoſtibus premeretur, eorum cæde ultionem expeteret. Eo aſpectu Hircanus commotus, copias in caſtra reducebat. Sed fortis mater filio animum addebat, dicens, ſibi quidem, atque geminis filiis certam mortem imminere: nihil igitur moraretur, quin de patris ſui proditore pœnas exigeret. His confirmatus Hircanus, iterum copias ad arcem ducebat; ſed verberibus iterum matre, fratribuſque affectis, animo iterum deſpondens, copiis in caſtra reductis, ab obſidione tantùm non receſſit. Recurrente interim Feſto Tabernaculorum, in urbem muneri ſuo fungendo redit Hircanus: eâ occaſione captâ, Ptolemæus in tutum ab hoſtis conatibus ſeſe recèpit. Hæc in 4. Macc. & apud Joſephum (*q*) occurrunt. Addit verò idem Joſephus, obſidionis deſerendæ annum Sabbathicum jam ineuntem Hircano in cauſâ fuiſſe. Ptolemæum verò apud Zenonem, cognomento Cotylam, Regem Philadelphię Metropolis Ammonitarum contendiſſe.

q *Antiq. l.* 13. *c.* 14. 15. & *de Bello l.* 1. *c.* 2.

Quæ tamen Salianus ad A. M. 3029. & Uſſer. ad an. 3860. egregiè refutant; cùm 1. Macchabæorum Libro, Eccleſiæ authoritate inter Canonicos recepto, nihil de matre Hircani legatur; apertiſque verbis Simon, ejuſque filii inter dapes occiſi perhibeantur; quo proindè argumento ea, quæ Joſephus prodit, inter fabellas deputanda ſunt.

PUBERTAS. Ætas eſt, qua adoleſcentulis pubes ſuccreſcunt. Apud Romanos pubertas inter decimum quartum, & decimum ſextum ætatis annum definitur; quare 17. annis nati adoleſcentes civilem togam, veluti virilitatem ineuntes, ſumebant. Apud Athenienſes nonniſi 18. annos nati adoleſcentes in Ephebis conſtituebantur. Apud Hebræos, pubertatis certus terminus in maribus ætatis anno 13. & ſex menſibus conſtituebatur; quare exactis 13. ætatis annis, nonniſi poſt ſex menſes puberes habebantur. Statim autem à pubertate, Legis præceptis, atque potiſſimùm connubii incundi debito ſubdebantur.

Quoad fœminas, pubertas intrà ſpatium 12. ætatis annorum, & ſex inde menſium definiebatur; niſi fortè accidiſſet, ut intrà illud tempus pubes non apparerent, quæ generalis Legis exceptio eſt. Ex quo igitur puellæ 12. ætatis annos, & 6. inſu-

per

Digitized by Google

per menſes exegiſſent, ſi tamen pubes prodiiſſent, ſui juris pronunciabantur; neque patris præcepto à connubio ultra abſterreri poterant, cùm ſuo arbitrio regerentur. Monent tamen Rabbini parentes, ut filias quantociùs, ex quo ad pubertatem pervenerint, poſt exactos nempè 12. ætatis annos, nuptum tradant (r). Quò S. Paulus ſpectare videtur illis verbis (s): *Si quis turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſuâ, quòd ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri, quod vult faciat.*

Hæc ſpectantes Hebræi, filias præcoci adhuc matrimonio jungunt; quare Scriptura ut fœminam proſtitutam exprimat, hac utitur phraſi: *Reliquit ducem pubertatis ſuæ* (t), nempe illum, quem ab ineunte ætate virum elegit. Luctum item amarum exprimens, hæc habet: *Plange quaſi virgo accincta ſacco, ſuper virum pubertatis ſuæ* (u).

PUBLICANUS, Græcè *Telones*, publicæ pecuniæ, ſeu vectigalium, ſivè alicujus, quo populus gravaretur, tributi exactor. Apud Romanos quidem duo erant Publicanorum genera; alterum eorum, qui per certos à ſe commiſſos viros vectigalia ex omnibus Imperii Provinciis exigebant, rationemque accepti apud Imperatorem inibant. Eorum munus in Republicâ ingenuum ſanè habebatur, eùm Cicerone teſte (x), *Flos equitum Romanorum, ornamentum civitatis, firmamentum Reipublicæ, Publicanorum ordine continentur.* Conſtituti tamen ab illis viri veluti publici prædones ex plebe conſtantes habebantur; quare requiſitus olim Theocritus (y), quam omnium ferociſſimam belluam haberet, reſpondit, urſos quidem & leones monſtra eſſe montana, quorum locum in urbibus Publicani & Paraſiti occupant.

Apud Judæos, ſi uſpiam alibi, Publicanorum nomen inviſum fuit. Cùm enim inſito libertatis ingenio gens tumeret (z): *Nemini ſervivimus unquam*; ſervitutis argumento indicta à Romanis tributa exigentes deteſtabantur. Galilæi in primis, Herodiani ſcilicet, ſeu Diſcipuli Judæ Gaulonitæ, ægrè adeò ſervitutem ferebant, ut ne licere quidem tributa externis Principibus pendere contenderent. Hinc eorum illud ad Chriſtum: *Licet ne tributum dare Cæſari, an non?* (a). Judæi cæteri Ethnicorum loco Publicanos habebant (b). *Sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus.* Illos verò à Templo, à Synagogis, & ab ipsâ precum communione; à Judiciis etiam & à teſtimonio ferendo removiſſe ferunt (c). Addunt, munera illorum non ſecùs ac pretium ex proſtitutione receptum, & alia hujus generis, à Templo fuiſſe rejecta. Jeſu Chriſti ætate, frequentes in Judæâ Publicanos fuiſſe ex Evangelio intelligimus; quorum ſanè Zachæus inter primores habebatur (d); S. Matthæus verò è reliquorum vulgo. Phariſæi Jeſu Chriſto vitio verterunt, quòd Publicanorum amicitiâ, & convictu uteretur (e); & idem Chriſtus Phariſæis viciſſim exprobrat, fœminas proſtitutas, & Publicanos præ ipſis in ſalute quærendâ ſapere (f). Deteriorem etiam de ſeipſis ideam Publicanos habere ex parabolâ Publicani & Phariſæi intelligimus (g). Publicanus ſanè ille ne in atrium quidem populi ingreſſum tentaſſe auſus videtur; dejectiſque in terram oculis, atque pectus tundens, veniam à Deo demiſſiſſimè implorabat. Zachæus profeſſus eſt, ſe, quandoquidem eo auctus eſſet à Jeſu Chriſto honore, ut eum hoſpitio reciperet, bona ſua omnia pro æquâ parte cum egenis diviſurum; & quadruplo fraudes, ſi quas feciſſet, compenſaturum (h). Quæ ſanè Romanis Legibus pœna in Publicanos peculatores præſcripta erat (i).

Non deſunt, qui Hebræis Legibus interdicta eſſe tributa, atque vetitum Publicani munus ſuſtineant (k), juxta illud: *Non erit vectigal pendens de filiis Iſrael* (l). Verùm conſtat, 1. non defuiſſe Publicanos è genere Iſraelis, ut Zachæus, & S. Matthæus; quorum tamen ordo maximè erat cæteris inviſus. 2. Herodiani, qui tributa extraneis pendenda non eſſe contendebant, nullam eâ de re Legem laudabant; quippè quæ nulla eſſet in Textu originali Moyſis; & teſtimonium ex Deuteronomio mox allatum, aliâ ratione Judæi interpretabantur. 3. Diſcipuli Judæ Gaulonitæ negantes tributa extraneis pendenda, ingenuitatem tantùm populi Iſraelitici, quos utpotè Dei gentem non alium habere Regem, quàm Deum, par eſſet, obtrudebant (m).

PUBLIUS, *Princeps*, ſivè *Præfectus* Inſulæ Melitæ, quo tempore Apoſtolus tempeſtate ad ea litora jactatus eſt (n). Ille tridui hoſpitio Paulum ſocioſque humaniſſimè excepit; atque ab eodem Apoſtolo viciſſim valetudinem Patris, febri, & alvi fluxu laborantis, obtinuit. Ferunt eâ occaſione nedum univerſam Publii familiam, ſed totam latè Inſulam fide initiatam fuiſſe (o). Ado, & poſt illum Latinorum nonnulli referunt, Publium Paulo impoſterùm adhæſiſſe, à quo Epiſcopus inſtitutus, muneri prædicationis deputatus fuit: Athenarum verò Epiſcopum egiſſe, ubi tandem martyrium conſummaverit (p). Sed Publium Athenarum Epiſcopum alterum ab iſto fuiſſe oportet, cùm ſub M. Aurelio martyr conſignetur.

PUBLIUS LENTULUS, cujus nomine inſcripta Epiſtola circumfertur, in quâ ipſe, tamquam Judææ ante Pilatum Procurator, Senatum Romanum de rebus Jeſu Chriſti, addito ejus elogio, inſtruit. Epiſtola illa, cujus plura etiam ſuppetunt Mſs. incipit: *Apparuit temporibus iſtis, & adhuc vivit vir præditus potentiâ magnâ, nomine Chriſtus Jeſus &c.* Sed hæc ſuppoſititia ſunt, atque toti Antiquitati ignota. Publius ſanè nunquam Judææ Præfecturam obtinuit; quam toto prædicationis Chriſti tempore Pilatus obivit: ante receptum verò ab ipſo Jeſu baptiſma Joannis Baptiſtæ, nulla ejus nominis fama per Judæam increbruerat (q).

PUDENS, cujus Apoſtolus meminit (r); quem Baronius, atque alii quidam Senatorem Romanum, ab Apoſtolo Petro fide initiatum, cujus hoſpitio S. Paulus aliquandiù exceptus eſt, fuiſſe autumant (s). Verùm facilè ille confudiſſe potuit hunc Pudentem cum alio Pudente Senatore, quem

par-

r *Vide Buxtorf. Lexic. Vide & Selden. l. 6. c. de jure Nat. & Gent. & lib. de Succeſſ. in bonn c. 9.*
s 1. *Corinth.* 7. 36.
t *Proverb.* 2. 17.
u *Joel.* 1. 8.
x *Cicer. orat. pro Planco.*
y *Apud Muſonium.*
z *Jo.* 8. 33.
a *Luc.* 20. 22. *Marc.* 12. 14.
b *Matth.* 18. 17.
c *Vide Grot. ad Matth.* 18. *Ligtfoot. Hor. Hebr. in Matth.*
d *Luc.* 19. 2. *Princeps Publicanorum.*
e *Luc.* 7. 34.
f *Matth.* 21. 31.
g *Luc.* 18. 10.
h *Luc.* 19. 8.
i *L. Hoc Edicto. in fine ff. de Public.*
k *Tertull. de Pudic. c. 9. Vide Caſaub. in Baron. Exerc.* 2. §. 19. *Grot. in Deut.* 23. 17.
l *Deut.* 23. 17. *oue eſtai teleſphoros.*
m *Joſeph. Antiq. l.* 18. *c.* 2.
n *Act.* 28. 7. *&c. A. Chr.* 60.
o *Chryſoſt. hom.* 54. *in Acta. Gregor. Magn. in Job. l.* 27. *c.* 11. *& plures recentiores.*
p *Vide Adon. Uſuard. Raban. Notker. Martyrol. Roman. ad* 22. *Jan. Tillem. not.* 64. *ſur. S. Paul.*
q *Vide ſi placet Fabric. Apocryph. N. T. & Author. ab eo laudatos.*
r 2. *Timoth.* 4. 21. *Scripta Romæ A.* 65.
s *Baron. A.* 44. §. 61.

Digitized by Google

patrem aſſignant SS. Praxedi, & Pudentianæ ſub S. Pio Papâ, nempè 100. poſt ſcriptam epiſtolam annis. Sunt, qui crediderint, Claudiam, de quâ ſtatim Apoſtolus in eâdem epiſtolâ poſt Pudentem, ejuſdem viri uxorem fuiſſe (*t*). Receptâ vulgò traditione ferunt, S. Petrum apud hoſpitem Pudentem Divina myſteria celebraſſe, eamque domum in primam Romæ Eccleſiam conſecraſſe; ex quâ deinde Templum S. Petri ad Vincula (*u*). Feſtum S. Pudentis Diſcipuli Apoſtolorum, & inter Septuaginta Diſcipulos, quem poſt occiſum S. Paulum, à Nerone obtruncatum ferunt, Græci ad diem 14. Aprilis conſignant.

t *Eſt. in 2. Timoth. 4. Boll. 19. Maji.*

u *Baron. ad 19. Maji. Florent. p.697.*

PUER; Pueri nomen in Scripturâ ipſis adultis tribuitur. Joſephus ſexdecim ſaltem annos natus; Iſaac major viginti annis, Benjamin major triginta, *pueri* appellantur (*x*). Eodem nomine ab Hebræis, Græcis, & Latinis ſervi & famuli nuncupabantur. Hoc denique nomen ad virum ſignificandum uſurpatur: *Filii alieni mentiti ſunt mihi* (*y*). *Pueris alienis adhæſerunt* (*z*): *Puer centum annorum morietur* (*a*): ſcilicet, homines ad centeſimum ætatis annum pervenient, nec mors præmatura pueros rapiet.

x *Vide Geneſ. 37. 2. 3. &c. & 22. 5. & 44. 20.*

y *Pſal. 17. 46.*

z *Iſa. 2. 6.*

a *Iſa. 65. 20.*

PUNCTA VOCALIA. Quamquam Hebræi in ſuo alphabeto vocales, & conſonas literas non ſecus ac cæteræ per orbem nationes, ſervant (*b*); in ſcriptionibus tamen vocales conſonantibus non jungunt. Interdum etiam ſi quas apponunt vocales, in pronunciatione ſupprimunt; vel tandem cùm vocales ſonum habeant planè varium, modò enim longæ ſunt, modò breves, iis, qui longâ habitudine Hebraicis non aſſueverunt, eorum ſcripta legere difficile ſanè contingeret. Huic difficultati minuendæ puncta vocalia invecta ſunt, quæ ſive infra, ſivè ſuprà conſonas appoſita, ſivè defectum vocalium, ſi fortè defierint, ſupplent, ſivè tandem earumdem ſonum, quantitatem, & valorem determinant.

b *Hebræorum vocales ſunt aleph, vau, jod, he, ain. He tamen aſpiratio potiùs eſt, quàm vocalis.*

Horum punctorum 14. Grammatici enumerant; ſcilicet quinque longa: Camets, a. Tzere, e. Chirec longum, i. Cholem, o. Schurech, u. Totidem brevia. Patach, a. Segol, e. Chirec breve, i. Chametz chatuph, o. Kibbutz, u. Quatuor breviſſima. Scheva, e. Chateph patach, a. Chateph Segol, i. Chateph cametz, o.

Si Rabbinis atque nonnullis Chriſtianis, qui de Grammaticâ Hebræorum ſcripſerunt, fides haberetur, puncta iſta vocalia eamdem præſeferrent antiquitatem, ac Hebræorum ſcriptio; eorumque author, ſivè Moyſes, ſivè Eſdras, ſivè quidam ex Senioribus magnæ Synagogæ ejus ætate, habendi eſſent (*c*). Criticorum tamen ſenſus recentiorem eorumdem inventionem cenſet. Horum alii punctorum originem à Maſſoretis, ſivè Doctoribus Scholæ Tiberiadis circa annum Chr. 500. florentibus repetunt (*d*). P. Morinus ex Arabibus Grammaticam, & puncta vocalia Hebræos derivaſſe cenſet; Arabes autem nonniſi ſeriùs ſcriptione uti cœperunt; & cùm Mahumetanorum Imperium confirmaretur, circa annum 622. uſus literarum apud ipſos non diù ante cœperat. Nomina punctorum vocalium Arabica prorſus, originem produnt. Ad hæc, primi apud Judæos Grammatici Arabes fuerunt, qui vernaculâ linguâ ſcribentes, facilè etiam unà cum arte Grammaticæ puncta vocalia invexerunt.

c *Vide Morin. Exercit. Bibl. exercit. 18. l. 2. c. 1. &c. Valton. Proleg. Bibl. Proleg. 3. art. 38. &c. & alios paſſim.*

d *Elias Levit. Vide & Kimchi, Abenezram, Judam Levit. & alios apud Tirin.*

Pater Morinus, qui hoc argumentum latè diſcuſſit, invictè demonſtrat, Origenis, S. Hieronymi, & Talmudicorum Doctorum ætate, ſeptimo ſæculo florentium, puncta illa vocalia prorsùs ignota fuiſſe. Cùm autem Scriptor ille diligentiſſimè varia Judæorum ſcripta octavo, & nono Sęculo exarata excuſſiſſet, prima punctorum veſtigia in Libris Rabbinorum *Ben-aſer*, Præfecti Scholæ Judæorum occidentalium, & *Ben-nephtali*, Præfecti Scolæ Orientalium, qui ſub medium Sæculi decimi a. 940. florebant, deprehendit. Vetuſtiorem punctorum epocham conſtituere non audemus (*e*).

e *Vid. Morin. loc. cit. Valt. loc. cit. Du Pin, Fraſſen, Thomaſſin. in method. Stud.*

Judæi recentiores in Bibliis ad uſum quotidianum impreſſis, punctis utuntur. In voluminibus verò ad uſum Synagogæ, quorum uſus in ſolemnibus Sacri Textûs lectionibus, puncta non apponunt, ſicuti olim ſolebant. Samaritani etiam in Pentateuco veteribus Hebræorum characteribus ſcripto, puncta non adhibent. Quæ illorum religio ſatis evidens eſt pro novitate punctorum argumentum.

PURUS, *Puritas*, *Purgatio*, *Purificatio*. Nomina purus, puritas, variè uſurpantur. 1. de puritate extrinſecâ. 2. de corde ſancto, puroque. Extrinſeca, ſivè homines reſpicit, ſanctis rebus tractandis idoneos, quibus etiam vitæ civilis officia inter homines agere fas eſt; ſivè bruta, quæ in cibum, tanquam pura, in Lege permittuntur; ſivè tandem res ipſas ſanctas, quæ ab omni legali maculâ puræ, domeſticis uſibus liquidò adhiberi poſſunt. Ita veſtes, ædes, utenſilia domeſtica legalibus quibuſdam maculis obnoxia erant, quibus affecta tunc tandem, cùm primò expiarentur, in uſus adhiberi poterant.

Huic expiationi plures in Lege ritus indicti ſunt, de quibus vide *Impuritas*. Res aliæ ex ſeipſis impuræ cenſebantur, uti cadavera jam putreſcentia, & morticina; aliæ ex Dei tantùm præcepto, veluti animantia in Lege expreſſa; quæ ſanè nullâ expiatione luſtrabantur. Homines verò, ſi fortè accidiſſet, ut impuritatem quampiam certo aliquo tempore contraherent, eo temporis ſpatio evoluto, maculam eluebant. Quæ quidem etiam datâ proportione, pro veſtibus, ædibus, & utenſilibus valebant, quorum luſtratio igne vel aquâ peragebatur. Hominibus verò ad eam remcerta interdum indicta erant ſacrificia: frequenter toto corpore loti, ſivè balneis ſe immergentes, purgabantur. Si quis cadaveris contactu, vel funeribus adſiſtens, impuritatem contraxiſſet, luſtrali aquâ, cinere vaccæ rufæ, die ſolemnis Expiationis immolatæ mixtâ, abluebatur. Vide *Impuritas*.

Cor purum, eſt cor ab omni crimine ſanctum, juſtitiæ tenax, neque Divinæ Legis violatæ conſcium. Huic puritati recipiendæ unica via per cordis converſionem,

deteſtationem criminis, & minimè fucatum dolorem patet. Eâ cordis habitudine, adjectis ſacrificiis in Lege præſcriptis, pro criminibus fortuito caſu, ſivè etiam datâ operâ commiſſis, venia ſontibus indulgebatur; non ſacrificiorum quidem merito, ſed ſacrificantis fide, dolore, & charitate.

Moyſes quidem rationes hujus intimæ puritatis recipiendæ, non ita exactè apertèque proſequitur, ac regulas pro extrinſecâ puritate præſcribit; quippè quòd extimam Reipublicæ faciem & in mutuis officiis homines continere Legiſlatorem deceat. Satis tamen eâ de re ipſe, ac cæteri V. T. Scriptores indicant; quò minorem habendam eſſe rationem in ſacrificiis, aliiſque purificationum Legalium ritibus, quàm in fide erga Deum, cordis pœnitudine, & charitate oſtendunt. Quam quidem veritatem egregiè prodit Apoſtolus, ſcriptâ ad Hebræos Epiſtolâ, nullam in ſemetipſis ſacrificia & legalia habere vim ad reparandos animæ morbos, atque injuriam Deo per crimen irrogatam compenſandam demonſtrans.

Excuſſo demùm, utì Legalium omnium, ità moleſto Legalium impuritatum jugo, in novâ Chriſtianorum Lege nulla deinde impuritatum ratio, quàm animæ habetur; qua per crimen contractâ, omnis adhibenda eſt cura, ut per pœnitentiam macula eluatur. Vide *Pœnitentia*.

PURGATORIUM. Quamquam Purgatorii nomen nuſquam in Veteri Novoque Teſtamento legitur, rem tamen aliis vocibus expreſſiſſe utriuſque Scriptores intelligimus. Eo enim nomine ſtatum animarum ſignificamus, quæ ex hac vitâ, non ſatis elutâ quorumdam criminum maculâ, migrantes, damnationi quidem æternæ impares, pares verò certis quibuſdam pœnis à Deo inflictis judicantur; donec crimine prorſus ſolutæ, æternâ demùm vitâ potiantur.

f 2. *Macch.* 12. 43. *&c.*

g *Deut.* 7. 25. 26.

Legimus in Macchabæis (*f*), milites Judæ in prælio occiſos, exutos Ducis juſſu veſtibus, idolothita quędam ſurripuiſſe deprehenſos fuiſſe contra Legis vetitum (*g*): *Non inferes quidquam ex idolo in domum tuam.* Quare *omnibus manifeſtum factum eſt, ob hanc cauſam eos corruiſſe. Atque ita ad preces converſi* (populus) *rogaverunt, ut id, quod factum erat delictum, oblivioni traderetur .... Et Judas factâ collatione, duodecim millia drachmas argenti miſit Jeroſolymam offerri pro peccatis mortuorum Sacrificium, benè & religiosè de reſurrectione cogitans, Niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis. Et quia conſiderabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam. Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.* Porrò hæc verba Judęorum ſenſum antę Chriſti adventum ſatis produnt.

h *Matth.* 12. 32.

In N. T. Jeſus Chriſtus (*h*) quædam eſſe crimina profitetur, quibus neque in hac vitâ, neque in futurâ venia indulgetur; ſunt igitur quædam, quorum eſt in alterâ vitâ remiſſio. S. Paulus pro Oneſiphoro, quì è vitâ deceſſerat, rogat, ut *det illi Dominus invenire miſericordiam à Domino in die illâ* (*i*). Preces ſanè pro mortuis Purgatorium liquidò probant, ubi conſtitutis Spiritibus ſolatium per preces quæritur. Sed Dictionarium Biblicum ſcribens, controverſias mitto.

i 2. *Timoth.* 1. 18.

PURIFICATIO. Utì plura diſtinguebantur apud Hæbræos impuritatum genera, ita etiam plures injunctæ purificationes. Vide *Impuritates Legales*. De ſingulis etiam purificationibus in variis articulis egimus. Vide *Leproſi, Gonorrhæa, mortui, Nazaræi*. Mulier à puerperio infantis, quadraginta dierum impuritatem ſervabat (*k*). Primâ hebdomadâ eamdem impuritatem ſuo attactu communicabat; cæteris inde diebus, domeſticis curis vacare impunè permittebatur, à rebus tantummodò Sanctis ſemota. A' puerperio verò puellæ, ſexaginta dierum macula; atque duobus quidem hebdomadibus omnia ejus contactu impura putabantur; reliquis inde diebus, tantùm à rerum Sacrarum participatione, ab ingreſſu Templi, à Paſchate, ab eſu hoſtiæ pacificæ arcebatur.

k *Levit.* 12. 1. *&c.*

Peractis puerperii diebus, ante veſtibulum Templi ſivè Tabernaculi ſe ſiſtens, agnum in holocauſtum, & pullum columbarum, ſivè turturis in ſacrificium pro peccato offerebat. Pauperes verò fœminæ pro agno duas turtures, ſivè geminos pullos columbarum, alterum in holocauſtum, alterum pro peccato immolabant.

Huic quidem: *Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum &c.* S. Virgo obnoxia non erat (*l*); ſed tamen in argumentum humilitatis ad Templum de more ſe contulit (*m*). Tanti autem exempli monumentum Eccleſia die 2. Februarii Feſtum Purificationis, ſeu candelarum celebrat; in qua Fideles cereos geſtantes, Adventum Jeſu Chriſti eo ſymbolo ponè ipſis oculis ſubjiciunt; de illo enim Simeon in ſuo Cantico Prophetico cecinit. *Lumen ad revelationem gentium. & gloriam plebis tuæ Iſrael.* Qui verò ritibus Eccleſiæ indagandis ſtuduerunt, ejus ſolemnis ſupplicationis ritum indictum ab Eccleſiâ autumant, ut Ethnicorum prophana ſacrificia, eodem menſe luſtrandis hominibus, agris, & vicis celebrata, meliori, & ſaniori ritu ex hominum memoria obliterarentur (*n*). Cerei verò, addunt, adjecti ſunt, ut infamibus Lupercalium facibus opponerentur: lupercalibus enim homines veſtibus exuti, faces deferentes per vias diſcurrebant, in obvios quoſcumque impudentiſſimè inſoleſcentes (*o*).

l *Vide Orig. hom.* 8. *in Levit. Baſil. in Iſai.* 7. 14. *Chryſoſt. hom. in occurſu Domini. Cyrill. Alex. l.* 2. *de Fide ad Reginas. Procop. Theophyl. ad Luc.* 11. *Bern. Serm. de Purific.*

m *Luc.* 2. 22. 23. *&c.*

n *Februa Sacra, in honorem Plutonis celebrabantur.*

o *Lupercalia die* 13. *Febr. in honorem Panis celebrabantur.*

Hujus ſolemnitatis author Imperator Juſtinianus circa medium ſexti ſæculi fuit; facilè tamen antea certis quibuſdam in locis celebrabatur. Sanè Juſtinianus Feſtum ad diem 2. Februarii conſignavit, injunxitque, ut eodem per totum Imperium ritu celebraretur; ex quo facilè apud alias etiam gentes ritus obtinuit. Feſtum illud nomine etiam Hypapantes appellatur, quę Græca vox occurſum ſonat; Jeſu Chriſto etenim in Templum delato, Simeon, & Anna veluti occurrerunt; qui etiam coram Joſepho, & Mariâ pro illo teſtimonium tulerunt.

Eo-

Eodem etiam Feſto Jeſu Chriſti in Templo oblatio celebratur, tamquam matris ſuæ Mariæ major natu; ex præcepto enim Legis (*p*), Majores natu filii Domino debebantur, ſoluto dein quinque ſiclorum pretio redimendi. Qua de re vide *Primogenita*; ubi an Chriſtus, diverſâ planè ratione, ac alii, genitus, eidem Legi ſubjectus eſſet, diſcuſſimus (*q*).

p *Exod.* 13. 13.

q *Vide de Feſto Purific. Boll.* 2. *Feb. Thomaſſin. in tract. de Feſt. Baillet. & in Martyrol. ſcribentes. Tillem. t.* 1. *not.* 7. *ſur. J. C.*

PURPURA, color purpureus, Hebraicè *argaman*, Græcè *porphyros*. Græci etiam in eâdem ſignificatione utuntur voce *amorge*, ex Hebræo *argaman* derivatâ. Elegantiſſima purpura Herculi Tyrio authori tribuitur, cujus fortè canis vorato oſtreo quodam, cui nomen murex, labiis purpureo colore rubentibus domino occurrit. Sed Hercule vetuſtiorem eſſe purpuram, cùm apud Moyſem occurrat, ſatis conſtat; niſi Herculem Tyrium cum alio aliquo vetuſtiori Hercule (quem ſanè à Græcis cum aliia ejuſdem nominis viris confuſum novimus) confuderint. Sed his omiſſis, purpura ſanè ſaturum rubrumque colorem, elegantem & nitidum refert: *Nigrantis roſa colore ſublucens*, ait Plinius (*r*); & alibi (*s*): *Concreti ſanguinis nigricans aſpectu, idemque ſuſpectu refulgens*. Non eadem ſemper purpuræ ratio erat; alia enim ſaturum exbibens colorem, violaceum in rubeſcenti fundo referebat. Alia rubro ſaturo inſtar concreti ſanguinis micabat; alia tandem dilutior, ad coccinum accedebat. Porrò vividum iſtum colorem ità Plinius deſcribit (*t*); *Aſpectu leniter blandum, neque in oculos, ut carbunculi, vibrat*.

r *Plin. l.* 9. *c.* 36.
s *Idem l.* 9. *c.* 38.
t *Plin. l.* 9. *c.* 41.

Coccineæ lanæ uſus frequens in operibus Tabernaculi, & in veſtibus Summi Sacerdotis erat. Principum etiam & Magnatum inſigne habebatur. Purpureæ veſtes, quibus Reges Madian utebantur (*u*), Gedeoni munus datæ ſunt. Byſſino purpureo amictu Vir mulieris fortis ſplendebat (*x*); lineis ejuſdem coloris dives ille Evangelicus [*y*]; purpureis tandem, & cęruleo cœleſti Idola Babyloniorum (*z*). Daniel arcanis literis in aulâ convivii ſubitò viſis explicatis, purpurâ juſſu Regis Balthaſaris & torque aureo donatus eſt (*a*). Auream coronam, purpuram, & amici titulum Alexander Bala Syriæ Rex ad Jonatham Macchabæum muneris loco miſit (*b*). Tandem in ludibrium Regiæ Jeſu Chriſti dignitatis, purpurâ ille in Paſſione ſuâ indutus eſt (*c*).

u *Judic.* 8. 26.
x *Prov.* 31. 22.
y *Luc.* 16. 19.
z *Jerem.* 10. 9. *Baruc.* 6. 12. 71.
a *Dan.* 5. 7.
b 1. *Macch.* 10. 20.
c *Mar.* 15. 57.

PUTEI. De puteis ſæpè Scriptura; quod etiam nomeo uſurpatur interdum de fontibus, quorum ſcaturigines è terrâ, veluti è fundo putei ebulliunt. Hujus generis eſt puteus, de quo Sponſa (*d*): *Puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano*. Puteus eſt vivus leucà à Tyro, quem illis Sponſæ verbis ſpectatum ferunt. *Puteus Jacob* juxta Sichem, alio nomine *fons Jacob* appellatur (*e*).

e *Cant.* 4. 15.
d *Jo.* 4. 6.

In agro Sodomæ, quem poſtea Lacus Aſphaltidis occupavit, frequentes erant *putei bituminis* (*f*), è quibus bitumen educebatur, quod nunc in ipſis Aſphaltidis aquis innatat.

f *Gen.* 14. 10.

Puteus erat etiam *Viventis & Videntis* (*g*) inter Cades, & Barad, quem Angelus reficiendo Iſmaeli coram matre jam deficienti, Agari parenti indicavit. Arentis illius regionis mos eſt, puteorum oſtia arenâ ſuperinductâ celare, ne tranſeuntes quique aquam furentur. Eâ de cauſâ frequentes inter Paſtores, & agricolas rixæ intercedunt; quarum exempla in rixâ paſtores inter Abimelechi Regis Geraræ, & Iſaaci legas (*h*).

g *Gen.* 16. 13.
h *Gen.* 26. 15. 20. 21. 32.

Putei operis eximii Aſcalone extant; quorum authores Abraham, & Iſaac feruntur (*i*).

i *Origen. cont. Celſ. l.* 3. *Euſeb. ad vocem Phrear. Antonin. Martyr, Itiner. Vide Reland. Palæſt. l.* 3. *p.* 589.

Puteo Jacob juxta Sichem Jeſus Chriſtus aſſidens, cum Samaritanâ colloquutus eſt (*). Ibi deindè Templum dedicatum fuit, de quo S. Hieronymus (*k*), Antoninus Martyr ſexto ſæculo florens, Adamnanus ſeptimo, & Villibaldus octavo (*l*).

* *Jo.* 4. 6.
k *Hieron. in Epitaph. Paulæ.*
l *Reland. Palæſt. l.* 3. *p.* 1007.

Puteus Hebræo nomine *Beer* appellatur; quæ ſæpè vox quibuſdam locorum nominibus jungitur, ut *Beer-ſabe*, *Beeroth-Bene-Jacan*, *Beeroth*, *Beera*, de quibus in ſingulis articulis.

PUTEOLI, urbs in Regno Neapolitano, 8. m. paſſibus à Metropoli, ubi Apoſtolus, ut Italiam tenuit, hebdomadâ ſubſtitit (*m*).

m *Vide Act.* 28. 13.

PUTIPHAR, Præfectus in aulâ Pharaonis Regia Ægypti, & Dux copiarum ipſius, juxta Vulgatam, ſive Præfectus laniorum, vel coquorum, juxta Hebræum (*n*). In eodem Textu *Saris*, nempè *Eunuchus* appellatur; quod tamen nomen non aliud facilè inſinuat, quàm ejus in aulâ Principis præfecturam. Conjugio enim copulatum fuiſſe conſtat; neque filiis caruit, ſi Aſeneth filia Putipharis, conjux Joſephi, eumdem patrem, uti plures Interpretes volunt, habuit.

n *Geneſ.* 37. 36.

Hic pretio emptum Joſephum à Madianitis negotiatoribus, (fratrum illum proditione divenditum) ſervitiis ſuis addixit (*o*), eo ſucceſſu, ut ejus fidelitate plurimùm delectatus, totam illi domûs œconomiam commiſerit. Succedente tempore, uxor Putipharis puerum perditè deperiens, ad crimen ſollicitavit: renuente illo, fœmina verſo in odium amore, illum impudentiſſimi tentati in ſe criminis apud conjugem accuſavit. Uxoris delationibus Putiphar credulas nimis aures addicens, Joſephum in vincula conjecit. Suum tamen munus (carceribus enim præerat) brevì in illum tranſtulit; ſivè quòd ejus tandem innocentiam agnoverit, ſivè omnium domeſticorum ad eam rem aptiſſimum judicaret, quamquam eodem cum cæteris carcere detentum.

o *Geneſ.* 39. 1. *&c. An. M.* 2316. *ante Chr.* 1724. *ante Ær.* 1728.

A. M. 2287. *ante Ch.* 1713. *ante Ær.* 1717.

Divino interim Spiritu afflatus Joſephus, dono interpretationis ſomniorum Divinitùs accepto, apud Pharaonem claruit, eâ occaſione, de qua nos v. *Joſephus* (*p*). Hinc delata viro aulæ, atque univerſi Regni præfectura; conjugio inſuper copulatus cum Aſeneth, *filiâ Putipharis Sacerdotis Heliopoleos*, ſivè *Sacerdotis urbis On*, juxta Hebræum (*q*).

p *Geneſ.* 40. & 41.
q *Geneſ.* 41. 45. *A. M.* 2289. *ante Ch.* 1711. *ante Ær.* 1715.

An Putiphar iſte idem cenſendus ſit cum hero Joſephi, anceps eſt in utramque partem quæſtio. Hebræi, Origenes, S. Hieronymus, Rupertus, Toſtatus, aliique nonnulli, eumdem cenſent (*r*); & Judæi apud Ori-

r *Hebr. apud Hieron. in qq. Heb. in Gen. Orig. in Caten. Ms. Vide nov. edit. Hexapl. t.* 5.

genem autumant, ab eâdem Aſenethe de innocentiâ Joſephi Putipharem certiorem factum fuiſſe. Verùm Sacerdos Heliopoleos unus & idem eſſe potuit cum Duce *copiarum Pharaonis*, ſive Principe coquorum, laniorum, vel jugulantium victimas, quæ omnia unus Textus Hebræus commodè exprimit. Neque planè alicujus contra eam ſententiam momenti cenſenda eſt ratio, ex diversâ ſcribendi ejuſdem nominis ratione, quæ *Gen.*38. & *Gen.*41. intercedit; illic enim *Putiphar*, hìc *Putipharn* ſcriptum legitur. Quamquam autem urbs Heliopolis, in que publico Sacerdotio Putiphar fungebatur, plurimum à Tani, ubi ſedes erat Ægyptiorum Regum, adeòque & Aolicorum, diſtabat, ambo tamen munera unus & idem vir præſtare potuiſſet. Servitia enim Regi ita Putiphar præſtare veluit, ut ſimul Sacerdotio Heliopoleos fungeretur: ex Strabone enim intelligimus (*s*), plures olim Sacerdotes Heliopoli floruiſſe, quorum potiſſimum munus Philoſophiæ, & Aſtronomiæ ſtudium erat; eorumque ædes ampliſſimę ejuſdem Scriptoris ætate adhuc extabant. Porrò in Ægypto Sacerdotes illi primas obtinebant, ut non tarò etiam ad ſupremem dignitatem eveherentur: quare Sacerdotium ſimul, & ſummas aulæ, & militiæ functiones obire poterant.

s *Strabo l.* 16.

Herus igitur Joſephi, ejuſque ſocer, unus & idem vir haberi poteſt. Quæ verò contra eam ſententiam efferri potuerent, his facilè ſolvuntur. Porrò has rationes v. *Aſeneth* legas (*t*).

t *Vide & Comment. in Gen.* 41.

PYGARGUS, aquilæ genus, albenti caudâ. Apud Moyſem (*u*) eſt animal quadrupes, in Hebræo *Diſcon*, ſcilicet einereus. Porrò Tragelaphus aliquid coloris cinerei in dorſo refert; & Bellonius (*x*) *Tragelaphum* pingit maculis cinereis ad latera aſperſum. Pygargus Plinio (*y*) eſt ceper quidem, uti & Herodoto, Æliano, & Juvenali [*z*]; neque elium fortè Septuaginta, & Vulgata ibidem deſignarunt.

u *Deut.*14. 5.
x *Bellon. Obſervat. l.* 2. *c.* 51.
y *Plin. l.*8. *c.* 53.
z *Vid. Bochart. de Animal. Sacr. p.* 2. *l.*3. *c.*20.

PYGMÆI. De Pygmæis in Textu Latino Ezechielis (*a*). Porrò quid eo nomine denotetur, ſatis conſtat. Pygmæi enim homines ſunt, *Quorum tota cohors cubito non altior uno*; quibus mutua ſemper cum gruibus bella, & ſenè Pygmæis ardua. Sed eós populos nonniſi in cerebro, & in ſcriptis Poeterum ſedem habuiſſe credimus. Hebræum *Gamadim*, quod Pygmæi redditum eſt, ed literam ſignificare poteſt homines uno cubito eltos. Quid tamen Pygmęi ed mœnia Tyri defendende? Siquidem *Gamadim* in Tyri præſidium, veluti ſtrenuos milites, Ezechiel conſtituit. Septuaginta hanc vocem verterunt *cuſtodes*, veluti ſi non *Gamadim*, ſed *Somerim* legerint. Symmachus habet *Medos*, ac ſi legiſſet *Gam Madai*; Chaldæus *Cappadoces*. Leviſſimâ tranſmutatione pro *Gamadim* legi poſſet *Gomerim*, de quibos tamquam filiis Jephet ſermo eſt *Gen.*10. 14. & temquam ſtrenuiſſimis viris *Ezech.*38. 6. Urbs Phœniciæ nomine *Gamada* eoud Plinium occurrit (*b*), niſi fortè mendum irrepſerit, ac pro *Gamada*, legendum ſit *Gamala*.

a *Ezech.* 27. 11.
b *Plin. l.*2. *c.* 95.

PYRRHUS, pater Sopatri, Beroë natus in Macedoniâ (*c*), cujus geſta prorſus latent.

c *Act.* 20. 4.

PYTHAGORAS, celeberrimus Philoſophus, quem alii Ezechieli Prophetæ diſcipulum tribuunt (*d*); quippè quibus Nazaratus Aſſyrius Pythagoræ præceptor, idem cum Ezechiele habeatur. Porrò hunc Philoſophum Chaldęam, & Ægyptum percurriſſe novimus; nec deſunt, qui eâ occaſione didiciſſe illum credant, quæ ex Lege Moyſis notat (*e*); maximè autem ſuam Tetrachym, ſivè Quaternarium, quod ſanè idem credunt, ac nomen ſacrum *Jehovah*, quatuor literis ſcriptum.

d *Quidam apud Clem. Alex. Strom. l.*1.
e *Hermipp. apud Joſeph. l.* 1. *contra Appion. Ariſtobul. Jud. apud Clem. Alex. Strom. l.*1.

Sed Pythagoram nunquam in Chaldæâ Ezechielem vidiſſe, imà ennorum ſupputatione demonſtramus. Propheta enim ille à Rege Jechonia adductus en 3405. miniſterium ſuum en. 3409. cœpit; quod etiam an. 3430. quartodecimo poſt captam Jeroſolymam, proſequebatur. Tunc temporis egiſſe potuit annum ætatis 50. circiter, ſi in captivitatem trens Euphratem deductus annos natus 25. credatur. Poſt ennum 3430. nihil de illo Prophetâ, ne de morte quidem ipſius, memoriæ proditum eſt.

Dionyſius Helicernaſſeus (*f*) editum Pythagoram tradit circa Olimpiadem 47. quatuor poſt Numam generetionibus. Ejus verò in Ægyptum adventum Uſſerius ed A. M. 3457. ſub Amaſi conſignat (*g*). In Ægypto autem, euthore Jamblico, 22. annis ſubſtitit (*h*). Deductus inde captivus Babylonem à militibus Cyri A. M. 3470. tendem in Italiam eodem tempore regreſſus eſt, quo Brutus oppreſſem à Tarquiniis patriam relevavit (*i*). Qui igitur fieri poteſt, ut Pythagores præceptorem Ezechielem habuerit? Jamblicus in vitâ ejuſdem Philoſophi, illum frequenti diutinâque morâ in Templo montis Carmeli Phœniciæ, ſivè Palæſtinę delectetum fuiſſe ſcribit. Ex quo facilè intelligimus, illum cum Judæis conſuetudinem habere potuiſſe.

f *Dionyſ. Halycarn. l.* 2. *hiſt. Circa A.* 3418.
g *Plin. l.* 36. *c.*9.
h *Jamblic. Vit. Pythag. c.* 3. 4.
i *Cic. Tuſcul. qq. l.* 4. *A. M.* 3506.

PYTHON. Pythii nomen Græci Apollini, anguis Pithonis interfectori, tribuunt (*k*). Cùm verò Apollo divinationis, & oraculorum Numen haberetur, quicumque futurorum Oracule panderent, Pythonis ſpiritu efflati credebantur. Hinc Septuaginta, & Vulgata eam vocem ſæpè uſurparunt de Divinis, Magis, Ventriloquis, qui nempè è ventre loquebantur. Iis viris præſtigii, doli, & etiam diabolicæ operationis plurimum inerat; quos Deus capitali pœnâ conſulere vetuerat (*l*). Saul hac fæce totam Iſraelis ditionem, exilio indicto, purgaverat (*m*); quos demum ipſum edire non puduit. Pythonico œſtro furentes ſupplicio lapidationis mulctari Moyſes jubet (*n*). Quidam ex Regibus Juda, veluti Menaſſes, Divinis juribus peſſundatis (*o*), Divinorum numerum provexerunt; quos omnes è totâ ditione pius Rex Joſias exterminavit (*p*). Puella quædam Ethnica eodem ſpiritu abrepta, quæ futurorum oracula fundens, ingentes dominis proventus conferebat, Apoſtolo eccurrit (*), qui Dæmone pulſo, puellam à mali hoſpitis contubernio liberavit. Factum inde, ut illius heri furentes, ſeditionem in Paolum excitarent.

k *Ovid. Metam. l.*1. *v.* 445. *&c.*
l *Deut.*18. 11. *Levit.*20. 6.
m 1. *Reg.* 28. 7. *&c.*
n *Levit.* 20. 27.
o 4. *Reg.* 21. 6.
p 4. *Reg.* 23. 24.
* *Act.* 16. 16.

Vox Hebræa (*q*) *ob*, ſive *oboth*, quam *Pythones* verterunt, ſonat etiam utrem, ſeu

q *Levit.* 19. 31.

ſeu pelliceum vas, liquoribus continendis. Divini fortè cùm ſubito œſtro, ſeu vero, ſeu ſimulato corriperentur, tumebant ſtatim in utris modum: quòd autem veluti ex imo ventre verba excire viderentur, hinc apud Latinos *Ventriloqui*; apud Græcos *Engaſtrimythoi* dicti ſunt. Jeroſolyma ad ultimam afflictionem, & ejectionem redacta, veluti ex cavo terræ, nempe ex imo ſpecûs, verba deducet, tamquam Pythonis, ait Iſaias (r).

r *Iſai.* 29. 4.

An verum Samuelem, ſivè ſpectrum aliquod Sauli Pythoniſſa exhibuerit, v. *Samuel* in examen revocabimus.

Digitized by Google

QU

QUADRATUS. Numidius, ſivè C. Umidius Durmius Quadratus, qui præfecturam Judææ an. 51. Ær. inivit. Altero anno Judææ turbas ſedavit, occiſis iis Samaritanis, Judæiſque, qui arma in Romanos verterant. Cumano, & Celere Tribuno Romam miſſis, Claudium Imperatorem de omnibus certiorem fecit. Eâ occaſione, ſeditionis authores Jonathas filins Annæ, Ananias Summus Sacerdos, & Ananus filius Annæ captivi Romam ſimul ducti ſunt (*a*). Quadratum in præfecturâ Judææ decedentem Corbulo à Nerone miſſus excepit (*b*).

II. QUADRATUS, quo nomine celebris eſt Apologiſta Chriſtianæ Religionis, ſub Adriano Imperatore. Hunc ab Apoſtolis inſtitutum (*c*) S. Spiritus prophetiæ dono elaboravit (*d*). Non deſunt inter recentiores Interpretes, qui ipſiſſimum eſſe Philadelphię Angelum, quem Jeſus Chriſtus in Apocalypſi (*e*) alloquitur, velint; quamquam eorum opinio neque cum Chronologiâ, neque cum hiſtoriâ ejuſdem viri ſatis convenit. Sub Trajano celebre jam nomen illius fuiſſe in Eccleſiâ Euſebius teſtatur (*f*); quippe cùm inter eos Apoſtolicos viros cenſeretur, qui Magiſtrorum ſuorum ſtudium imitantes, Eccleſiæ ædificium verbi Dei prædicatione plurimùm provehebant. Porrò illi munus ſuum inibant, omnibus bonis ſuis antea in pauperes erogatis; per Provincias dein diſcurrentes, longè, latèque Jeſu Chriſti inauditum antea nomen nunciabant. Tanto autem prodigiorum, atque virtutis S. Spiritûs apparatu Evangelii lucem exhibebant, ut non ſinguli tantùm viri, ſed gens quandoque tota converteretur.

Hic primus inter Apologiſtas Chriſtianę Religionis habetur, qui ſcriptum à ſe Opus, ſuis ipſe manibus Adriano exhibuit (*g*). Hanc Apologiam, utiliſſimi Operis elogio S. Hieronymus (*h*) ornat, rationum pondere; fidei fulgore Diſcipulo Apoſtolorum dignam. Sanè furentem in Eccleſiam perſecutionem unum illud Scriptum ſedavit (*i*); cujus modò ſola ſuperſunt fragmenta. S. Quadratus Epiſcopus Athenarum ſub M. Aurelio Martyr apud S. Hieronymum, & in Martyrologiis Latinis legitur (*k*); ſed hunc alium ab Apologiſtâ alii cenſent (*l*).

QUARTODECIMANI, Hęretici erant, Paſchalem ſolemnitatem die 14. Lunæ, in quamcumque diem incideret, celebrantes; contra receptam à ſaniori Eccleſiarum parte conſuetudinem, qui ad Dominicam poſt 14. Lunæ, illam conſignaverant. Surculus erant Montaniſtarum, & Quintillianorum, authore S. Epiphanio [*m*]. Primò poſt Concilium Nicænum (*n*), à quo Paſchalis dies ad Dominicam 14. Lunæ ſubſequentem conſignata eſt, Quartodecimani Hęreticorum loco habiti ſunt.

QUARTUS. S. Quartus, Diſcipulus Apoſtolorum, cujus S. Paulus meminit (*o*). Ejus Feſtum die 10. Novembris à Græcis celebratur, quem inter 70. Diſcipulos, & Epiſcopum Berythi conſtituunt. A' Latinis, Uſuardo, Adone &c. die 3. Novembris colitur.

QUINTILIUS VARUS. An ille anno Natali Jeſu Chriſti Syriam adminiſtrarit, incertum quidem, ſed communiori opinione receptum eſt (*p*). Prudentiæ, & æquitatis famâ præfectum egit, uſque ad exilium Archelai (*q*), inter Saturnini, & Quirini, ſive Cyrini præfecturas medius. Judicio Antipatri filii Herodis præfuit (*r*). Archelaum, alterum Herodis filium, in obtinendo Judææ Regno apud Auguſtum authoritate ſuâ juvit (*s*). Turbas deinde, quas Sabini avaritia in Provinciâ exciverat, ipſe pacavit [*t*]. Tandem è Provinciâ revocatus, in Germaniâ unà cum toto exercitu periit, a. Chr. 9.; cujus rei nuncio accepto, Auguſtus dilaceratis veſtibus, atque intonſis ſolido menſis ſpatio barbâ, & crinibus, luctum egit acerbiſſimum (*u*).

QUIRINUS, Syriæ præfectus poſt Quintilium Varum. Vide *Cyrenius &c.*

a *Antiq. l. 20. c. 5. de Bello l. 2. c. 21.*
b *A. Chr. 60.*
c *Euſeb. Chronic. a. 127.*
d *Euſeb. Hiſt. Eccl. l. 3. c. 37.*
e *Apoc. 3. 7. 8. 9.*
f *Hiſt. Eccl. l. 3. c. 37.*
g *Euſeb. Chrō. A. 126.*
h *Hieron. De Viris Illuſtr. c. 19.*
i *Hieronym. Ep. 84.*
k *Hieron. de Vir. Illuſtr. c. 19. Bolland. 26. Maji.*
l *Vide Tillem. t. 2. Perſecut. ſous Adrien art. 7. & not. 7.*
m *Hęreſ. 50. c. 1.*
n *Concil. Nicæn. can. 21. Arabic.*
o *Rom. 16. 23.*
p *Tillem. ſur. J. C. t. 1. not. 4.*
q *A. Chr. 6.*
r *De Bello l. 1. c. 20. A. Natali Chr.*
s *Antiq. l. 17. c. 12. de Bello l. 2. c. 5.*
t *De Bello l. 5. c. 7.*
u *Vellej. Paterc. l. 2. c. 117. Dio l. 51. Suet. l. 2. c. 23.*

R A

RAAB. Vide *Rabab*.

RAAIA, cujus filii Babylone regreſſi ſunt (*a*).

RAAMIAS, Babylone redux unà cum Zorobabele (*b*).

RABBA, urbs Judæ (*c*). Vide *Arebba*.

a 2. *Eſdr.* 7. 50.
b 2. *Eſdr.* 7. 7.
c *Joſue* 15. 60.

RABBAT, ſive *Rabbat-Ammon*, *Rabbat-Ammana*, ſive tantùm *Ammana*, vel *Rabbat filiorum Ammon*, deindè *Philadelphia*, Metropolis Ammonitarum, in transjordanicâ. Jam inde à Moyſis ætate celebris habebatur, ibique ferreus lectus Og Regis extitiſſe traditur (*d*). David ſuſcepto in Ammonitas bello, in hanc urbem Joabum cum exercitu miſit; in cujus obſidione Urias miles ſtrenuus eodem Rege clam imperante, ingruentibus hoſtibus derelictus interiit (*e*). Ad ultimas anguſtias redactam David expugnaturus ad exercitum vênit (*f*). Exinde Regum Juda imperium paſſa eſt, atque dein eodem ac cæteræ Tribus transjordanicæ, fato Regibus Iſraelis ceſſit.

Labente autem Regno Iſraelis, cùm Teglatphalaſar adductis in captivitatem pluribus ejus regionis incolis, præſidio illam nudaſſet, Ammonitæ in reliquos debacchati ſuot. Hinc Prophetæ Jeremias, & Ezechiel (*g*) futuram in Rabbat Metropolim Ammonitarum ultionem minitati ſunt; quod impletum credimus quinque annis poſt excidium Jeroſolymæ (*h*). Antiochus Magnus eam urbem ſubegit (*i*); quàm antea Ptolemæus Philadelphus Philadelphiam de ſuo nomine appellatam voluerat. Ad eam urbem directa creditur S. Ignatii Martyris paulò ante obitum data Epiſtola. Porrò Philadelphia non longè abeſt à fontibus Arnon.

d *Deut.* 3. 11.
e 2. *Reg.* 11. 1. *&c.*
f 2. *Reg.* 12. 28. 29.
g *Jerem.* 40. 1. *&c. Vide & Sophon.* 2. 8. *Ezech.* 21. 20. *&* 25. 5.
h *Antiq. l.* 13. *c.* 17.
i *Polyb. l.* 5. *A. M.* 3786.

RABBAT-MOAB, ſeu Rabbat filiorum Moab, *Rabbat-Moba*, *Ar*, *Areopolis*, *Ariel-Moab*, *Kir-hareſeth*, ſive Urbs *muri fictilis* apud Jeremiam (*k*); Metropolis Moabitarum, quam fluvius Arnon mediam ſecat. Hinc io Libris Regum geminæ *Ariel Moab*, ſive gemini Leones Moab (*Ar* enim ſive *Arie*, leonem ſonat) commemorantur. Variâ urbs iſta fortunâ jactata eſt; nec rarò minas Prophetarum exercet. Cùm olim viribus Regum Judæ, Iſraelis, & Edom obſideretur, atque in ultimas anguſtias redacta eſſet (*l*), Rex Moab inito conſilio, primogeniti ſui ſanguine Diis litare conſtituit: cujus rei indignitatem non ferentes aggreſſores, ſtatim ſolutâ obſidione abieruot. Reliqua lege v. *Ar*. Præſidio Romanorum olim tenebatur, quòd tranſitus Arnon momenti alicujus eſſe videretur (*m*).

k *Jerem.* 48. 31. *&c.*
l 4. *Reg.* 3. 5. *&c.*
m *Vide Notit. vet. Euſeb. & S. Hieron. in Arnon.*

RABBOTH, in Hebræo *Rabbith*, urbs Tribûs Iſſachar. *Joſue* 19. 20.

RAB, *Rabbinus*, *Rabban*, *Rabbani*, nomen dignitatis apud Hebræos, quo præceptores, doctores, & primores in aliquo ordine, utì & præfecti in aulâ Principis, donabantur. Ita Nabuzardan Dux Copiarum Nabuchodonoſoris, dictus eſt *Rab Tabachim* (*n*), *Magiſter Laniorum*, coquorum, & cuſtodum. Aſſuerus ſingulis menſis præfecit *Rab domûs ſuæ*, qui ſcilicet neceſſaria conviviis curaret (*o*). Aſphenez *Rab Eunuchorum* in aulâ Nabuchodonoſoris apud Danielem dicitur; ubi etiam mentio occurrit *Rab Saganim*, nempè Principis Magiſtratuum, ſive Satraparum (*p*); quin & ipſe Propheta *Rab Chartumim* (*q*), nempè Princeps Interpretum conſtitutus eſt. Ex Chaldæis deductum nomen videtur, cùm ante captivitatem nuſquam de Judæis dictum, ſed tantùm de Magnatibus Regum Babylonis occurrat.

n 4. *Reg.* 25. 8. 20. *& paſſim Jerem.* 39. 9. 10. *& paſſim.*
o *Eſth.* 6. 1.
p *Dan.* 1. 3. *&* 2. 48.
q *Dan.* 5. 11.

Rab, & *Rabban* genuina ſignificatio eſt *Præceptor*, ſivè *qui excellit*. *Rabbi* verò & *Rabbani* ſonat, Præceptor meus: *Rabbin* plurale eſt. Quarè *Rab* magis præſtat, quàm *Rabbi*; & *Rabbin*, ſivè *Rabbim*, quàm *Rab*, ſivè *Rabbi*.

Antequam ad Rabbini dignitatem perveniant, multa Judæis dignitatum munera, utì apud nos, obeunda ſunt. Scholæ Præfectus *Cacham*, ſivè *Sapiens* appellatur; qui verò Scholam *Cacham* frequentantes Doctoratum ambiunt. *Bachur* ſivè *Electi* nomen obtinent: provectiores, *Cabar Rab*, nempè ſocii Præceptoris noncupantur; utì & in ſcientiâ Legis, & traditionum magis exercitati, *Rab*, *Rabim*, *Morena*, nempè noſtri Præceptoris, appellatione donati ſunt.

Doctoratûs dignitatem ſibi procurare probroſum, atque apertæ jactantiæ ſpecimen eſſe apud Hebræos, Leo Modena teſtatur (*r*). Hinc nullum iis probandis inſtitutum examen; ſed quos viderint in Lege orali potiſſimùm profeciſſe, publicâ voce *Cacham*, nempè *Sapientis* titulo donant. Hæc ſaltem apud Orientales recepta conſuetudo; in Germaniâ verò, & Italiâ Rabbinus natu major, voce vel ſcripto titulum *Caber Rab*, nempè Socii Præceptoris, ſivè *Rab*, vel *Morena*, nempè Magiſtri, confert.

r *Cerim. de' Giud. p.* 2. *c.* 3.

Cacham Rab, ſivè Præceptor Rabbinus, in omnes cauſas ſententiam dicit; vetita, ſivè permiſſa declarat; omnes inſuper Religionis controverſiæ, quin & civilia ad illum deferuntur. Connubiis etiam intereſt, divortii cauſas cognoſcit; conciones ſi quando voluerit, ad populum habet; ac tandem Academiarum Princeps conſtituitur. Primæ illi ſedes in cœtibus, & in Synagogis; penès illum mulctæ, & excommunica-

cationis jus. Cui proindè obſequium ab omnibus demiſſum præſtatur.

In Scholis elatiori cathedrâ imminens, auditores ante pedes aſſidentes habet. Hinc S. Paulus ante pedes Gamalielis ſcientiis operam dediſſe ſe perhibet (s). Apud Eſſenios, ait Philo (t), pueri ante pedes Præceptorum conſtituti, allegoricam Legum interpretationem auſcultant. Tradit Ambroſiaſter (u), Rabbinos cathedris, Diſcipulos provectiores ſubſelliis, Tyrones ſtoreis ſupra pavimentum inſediſſe. Quare Judæis adoleſcentibus proverbiali formulâ dicitur, ut in pulvere pedum Præceptorum ſuorum ſe provolvant (x), nempè ut ſcholas frequentantes, ante Præceptorum pedes aſſideant (y). Jeſus Chriſtus vitio Rabbinis, Doctoribus Iſraelis vertit, primos in menſis accubitus, primas in Synagogis cathedras, ſalutationes in viâ, & *Rabbi*, *mei Magiſtri* ſcilicet, nomen ambiiſſe (z).

s *Act.* 22. 3.
t *Philo Lib. Quòd omnis probus liber.*
u *In* 1. *Corinth.*
x *Pirke Avoth.* c. 1. §. 4.
y *Eruditiſſimi quidam ſuſpicantur, nunquam in Templo aſſidere Judæos conſueviſſe, ſed tantùm in Synagogis. Quare Jeſus Chriſtus in Synagogâ juxta Templum, non in Templo inter Doctores aſſediſſe creditur. Vide Deyling. Obſerv. t. 2. c. 30.*
z *Matth.* 23. 6.

Rabbinorum verò ſtudia omnia ſimplicem Legis Textum, traditiones, cabalam, nempè arcanam Scripturæ Theologiam ſpectabant. Quæ tres ſcientiæ totidem conſtituebant Scholas, & Rabbinos. Qui literæ & Textui Scripturæ adhærebant, *Caraitæ*, ideſt *Literales*, appellabantur; qui Legem oralem, & Talmud præferebant, *Rabbaniſtæ* dicti, veluti qui veterum Rabbinorum doctrinæ per *Cachamorum* canales derivatæ ſtuderent. Quos tandem Theologiæ arcanæ myſteria ex literarum & numerorum comparatione reſeranda delectabant, illis *Cabbaliſtarum* nomen erat; ac ſi dicerentur, Traditioni, regulis nempè ex Veterum traditione receptis, ſtudentes.

Caraitæ Pentateucho unicè ſtuduiſſe, omnibus explicationibus, paraphraſibus, ſivè hypotheſibus Rabbinorum rejectis, Leo Modena eſt author [a]. Illi autem origine ad Saducæos ſpectantes, eorum dogmata lenierunt, caſtigaruntque; ne enim omnium in ſe Religionum invidiam crearent, quod in Saducæis maximè diſplicuiſſe animadverterant, id totum rejecere; traditiones inſuper quaſdam vetuſtiſſimas admittentes. Nec tamen propterea odium Rabbaniſtarum evitare illis obtigit; à quibus *Mamzerim*, nempè *notborum* nomine traducuntur. Nulla inter haſce duas ſectas connubia, ſivè conſuetudines; atque Caraitam nomen dare inter Rabbaniſtas tentantem, cæteri Judæi rejiciunt.

a *Leo Moden.* p. 5. c. 1.

Simonius in ſupplemento ad Leonem Modenam adiecto, & P. Morinus autumant, nonniſi circà octavum ſæculum poſt vulgatum Thalmud Caraitarum nomen apud Judæos audiri cœpiſſe. Eo verò appellatos credunt ab aſſertoribus traditionum viros illos doctos, qui erroribus ſub ſpecioſo Moyſis nomine obtruſis ſeſe oppoſuerunt. Caraitarum Opera rariſſima prodierunt; ſed Mſs. nonnulla Simonius laudat, quæ typis mandans, operæ ſanè pretium feciſſet. Magis enim præſtarent Rabbaniſtarum Scriptis, fabellis, futilibuſque explicationibus ex Veteribus, uti jactitant, acceptis, referctiſſimis. Porrò Rabbini Hiſtoriam, Chronologiam, amœniores Literas, Antiquitatem, Geographiam ignorare conſueverunt; nec in Linguâ Sanctâ niſi leviter aſperſi deprehenduntur. Hinc plures in Textu S. Scripturæ voces illos latent. Solæ illis traditiones ſapiunt; quas ubique obtrudentes effecerunt, ut eorum Scripta legentibus modica prorſus utilitas proveniat. Experientiâ enim compertum tenemus, eos qui Rabbinorum lectioni ſtrenuam operam navarunt, fruſtrà ſe laboraſſe tandem intellexiſſe; nec didiciſſe ferè, niſi, ut Opera, & ingenium Authorum contemnerent (b).

b *Vide noſt. Reſponſ. Fourmontio Ep.* 2.

RABSACES, ſeu *Rab-ſache* (c), nempè Princeps pincerna; quare non viri, ſed dignitatis nomen eſt. Sennacherib Rex Aſſyriorum (*) Rabſace ad Ezechiam miſſo, illi deditionem imperavit. Rabſaces igitur ad agrum Fullonis ſiſtens, Regem ad colloquium poſtulavit; procedentes autem juſſu ejuſdem Ezechiæ, Eliacimum, Sobnam, & Joahe tres Regiæ aulæ Præfectos, arrogantibus verbis monuit, ne in Regis Ægypti ope confiderent, quam fruſtra huc uſque expectaverant; neve ſpe Divini adjutorii ſibi blandirentur, cujus in collibus dicatas aras Rex Ezechias ſubverterat, cujus etiam juſſu Sennacherib expeditionem in Judæam ſuſceperat. Hæc quidem Rabſacem Hebraico ſermone coram frequenti populo effutientem, rogarunt legati, ut Chaldaicè loqueretur. Ille inſiſtens adhuc, converſo ad populum è mœnibus audientem ſermone, ut Sennacheribi imperio ſeſe ſubmitterent, denunciavit; impiam deindè evomens blaſphemiam, futurum prænunciavit, ut quemadmodum aliarum gentium Numina fruſtra pro cultoribus ſuis in Regem pugnaverant, ita ejus potentiæ illorum Deus impar futurus eſſet.

c 4. *Reg.* 18. 17.
* *An. M.* 3292. *ante Chr.* 708. *ante Ær.* 722. *Vide* 4. *Reg.* 18. 17. *&c. Iſai.* 36. 1. *&c.*

His dictis, Rabſaces ad Regem regreſſus eſt; qui ſolutâ obſidione Lachis, in Pharaonem, auxiliares copias ad Ezechiam adducentem, cum exercitu contendebat. In eo itinere Angeli Domini ultione Aſſyrii correpti, 85000. è toto exercitu perierunt: reliquias autem fugientis more Sennacherib Ninivem deduxit; ubi filiorum ſuorum proditione, ipſe tandem ſublatus eſt (d). Vide *Ezechias*, & *Iſaias*.

d *Iſa.* 37. 36. 37. *&c.* & 4. *Reg.* 19. 35. 36. 37.

RABSARIS, ſivè *Rab-ſaris* (e), Princeps Eunuchorum Sennacheribi, unà cum Rabſace, & Thartan ad ſollicitandum Ezechiam ad deditionem miſſus. Porrò *Rab-ſaris* non viri, ſed dignitatis nomen eſt.

e 4. *Reg.* 18. 17.

RACHA, ſivè *Raka*, vox Syriaca, ſonans vacuum, vanum, hominem nihili, ſtupidum, uno verbo homuncionem. Qui alterum jurgii causâ *raka* appellaverit, illum judicio, nempè Synedrio, damnandum Chriſtus denunciat (f). Jephte, ut in Hebræo legimus, à fratribus rejectus, manui *rekim*, viliſſimorum ſcilicet capitum, Ductorem ſe præbuit (g); ſimilemque *rekim* manum Nabat filius Jeroboami collegiſſe legitur (h). Porrò vocem *rekim* in textu Judicum contemptum exprimere, & geſtu quodam indignationis, velut expuendi, avertendi caput &c. pronunciari Ligtfootus aſſeruit.

f *Matth.* 5. 22.
g *Judic.* 9. 4. & 11. 3. *Septuag. Andres cenoi.*
h 2. *Par.* 13. 7.

RACHAL, urbs Tribûs Juda, quò captam ab hoſtibus è direptione Siceleg prædam, David tranſmiſit (i).

i 1. *Reg.* 30. 29.

RAC-

RACCATH. Vide *Reccath. Joſue* 19. 35.

RACCON, urbs Danitica. *Joſue* 19. 46. Vide *Arecon*.

RACEMUS, Græcè *botrus*, Hebraicè *henab*, ſive *eſchol*. Cultiſſimæ erant, nec ſanè infrequentes optimiſque uvis refertiſſimę in Palęſtinâ vineæ. Ingentes adeò ejus regionis botros fuiſſe oportet, quales prodit palmes ille in *valle botri* abſciſſos, quem in caſtra Iſraelitarum ad Cadeſ-Barne vecte à duobus viris deſerri oportuit (*k*). Mira eâ de re narrant Itineraria: Doubdan enim aſſerit, in valle botri adhuc racemos colligi 10. ſive 12. librarum pondere (*l*). Forſterus audiviſſe ſe narrat (*m*) à quibuſdam Religioſis, qui in Palęſtinâ diutiùs verſati fuerant, in valle Hebronis racemos aliquando adeò immanes occurrere, ut ægrè à duobus viris deferrentur. Brocardus (*n*) ex relatione quorumdam incolarum Antaradi prodit, in eâ regione, ſicutì & in Phœniciâ, & in viciniâ Sidonis, tres quotannis vindemias colligi, eaſdemque vineat tribus anni temporibus fructibus onuſtas eſſe. Menſe Martii, cùm vineæ racemos emiſerint, infœcundi palmites abſcinduntur; qui poſtea Aprilis menſe racemos emittunt, ſtato tempore matureſcentes. Eadem vinea iterum menſe Majo amputata, in novos etiam fœtus turgeſcit, qui autumnali vindemiâ colliguntur. Porrò racemi illi, ſuccedentibus ſinguli temporibus matureſcentes, alii vindemiam menſe Auguſti, alii menſe Septembris, alii menſe Octobris exhibent. Hinc, ait Brocardus, recentes in Terrâ S. racemi à Feſto S. Joannis uſque ad S. Martini venduntur.

k *Num.* 13. 24. *&c.*

l *Voyage de la Terre S. c.* 21.

m *Forſter. in Lexico ad vocem Eſchol.*

n *Brocard. Deſcript. Terræ S. p.* 281.

Iſraelitis vindemiam colligentibus in Lege præceptum eſt, ne botros fortè excidentes ſedulò legendos curent, neglectis etiam nonnullis in vite pendentibus; quæ omnia in uſum pauperum cederent (*o*). Per viam autem tranſeuntibus vineas obvias ingredi, atque racemos carpere, dummodò tamen nihil ſecum deferrent, ſingulis licebat (*p*).

o *Levit.* 11. 10. *Deut.* 24. 21. 22.

p *Deut.* 23. 24.

RACHEL, filia Labani, & ſoror Liæ, cujus nomen *ovem* ſonat. Jacob fratris Eſau invidiam declinaturus, in Meſopotamiam tendens, ad urbem Haran, ſivè Charras vênit, nactuſque ibi paſtores, an Labanum filium Nachoris noſſent, interrogavit (*q*). Quibus non virum tantùm ſe noſcere, ſed ejus filiam Rachelem venientem cum grege proſpicere reſpondentibus, ipſe obviam puellæ factus, amplexu illam excipiens, filium ſe Rebeccæ ſororis Labani prodidit; ſimulque recluſo putei oſtio, gregem ipſius adaquavit. Læta eâ de re puella domum ſtatim convolans, adventum adoleſcentis renunciavit: mox verò Jacob in eaſdem ędes deductus, comiter à Labano exceptus eſt. Menſe evoluto, Labanus nolle ſe dixit, ut gratis ſuis negotiis ſerviret; quare quid vellet mercedis, poſtularet. Adoleſcens ſeptennii ſervitutem pro nuptiis Rachelis filiæ natu minoris pactus eſt. His evolutis annis, Labanus pro Rachele Liam alteram ſororem natu majorem imprudenti Jacobo ſuppoſuit. Matutinâ luce ſubeunte, tandem Jacob agnitâ fraude, cum Labano de acceptâ injuriâ conqueſtus eſt. Ille regionis morem cauſatus, qui juniores filias ante natu majores nuptum tradi non patiebatur, pollicitus eſt pro alterius ſeptennii ſervitute Rachelem. His inter utrumque conſtitutis, completâ cum Liah hebdomadâ, nuptiæ cum Rachele celebratæ ſunt. Secundam fœminam Jacob præ alterâ deperiit; ſed Deus Liam ſorori illius præferens, ſterilitatem huic, illi verò fœcunditatem largitus eſt. Hujus rei gratiâ alterâ alteri invidente (*r*), Rachel filios à viro poſtulavit; alioquin, ait, ægritudine conficiar. Jacob reſpondenti non à ſe quidem, ſed à Deo filios requirendos eſſe, propoſuit illa cum Balâ ancillâ ſuâ congreſſum. Ex Balâ Jacob filium Racheli genuit, cui à matre nomen Dan inditum eſt, illud addente: Deus cauſam mihi adjudicavit. Alter deinde ex Balâ natus filius, Nephtali à Rachele appellatus eſt.

q *Gen.* 29. 1. *&c. A. M.* 2245. *ante Chr.* 1755. *ante Ær.* 1759.

r *Gen.* 30. 1. *&c.*

Accidit interea, ut Ruben filius Liæ fructus quoſdam, Hebraicè *dudaim*, in Vulgatâ *mandragoras* (*s*), ex agro referret; quarum appetitu capta Rachel, illorum partem à ſorore poſtulavit. Cui Liah ſatis illi habendum dixit, quòd virum ſibi rapuiſſet, quin in fructus etiam filii ſui manum injicere tentaret. Altera pomorum cupiditate allecta, virum ſorori conceſſit, pacta eorumdem fructuum mercedem. Jacob enim pro more regionum, in quibus polygamia obtinet, æquè ſe utrique uxori concedebat (*t*). Memor tandem Rachelis Dominus, filium illi conceſſit, cui à matre inditum nomen Joſeph, illud interim uſurpante: Alterum mihi natum Dominus largiatur (*u*). Aliquibos poſt annis (*x*), à Jacobo conſilio redeundi in Chanaanitidem inito, Rachel *Teraphim* patris ſui, Deos nempe penates, ſurripuit (*y*).

s *Vide v. Mandragora.*

t *Herodot. l.* 3. *c.* 79. *Vide Auguſt. cont. Fauſt. l.* 22. *c.* 49.

u *Gen.* 30. 22. *&c. An. M.* 2259. *ante Ch.* 1741. *ante Ær.* 1745.

x *Geneſ.* 31. 1. *&c. A. M.* 2265. *ante Chr.* 1735. *ante Ær.* 1739.

y *Vide V. Teraphim.*

Suſcepto igitur à Jacobo itinere, Laban de ejus ſeceſſione nonniſi poſt triduum admonitus, euntem ſtatim inſequutus eſt, ipſumque in montibus Galaaditidis aſſecutus, primò de fugâ graviter conqueſtus eſt. Addidit inſuper, ne quid gravius in ipſum tentaret, Deo tantùm prohibente factum eſſe. Mox verò cur ſibi Deos ſurripuiſſet, expoſtulavit. Jacob, quem uxoris furtum latebat, velle ſe ait, ut impedimenta ſua omnia ſcrutaretur, & ſi apud quem Deum aliquem inveniret, ille coram fratribus interficeretur. Laban igitur tentoria Jacobi, Liæ, Balæ, Zelphæ ſcrutatus, nihil invênit. Cùm ad Rachelem perveniſſet, illa ſub ſtramentis camelorum Idolis celatis, illiſque aſſidens, viſo patre veniam poſtulavit, ſi conſuetis fœminarum incommodis detenta non aſſurgeret. Hac arte patrem fefellit.

Trajecto jam torrente Jabok, uxores & filii Jacobi in tres turmas diviſi ſunt (*z*). Ancillæ cum filiis ſuis in fronte procedebant. Sequebatur cum filiis ſuis Liah. Omnium poſtremi Rachel, & Joſeph incedebant. Eam autem rationem Jacob inivit, ut ſi fortè Eſau primam turmam percuſſiſſet, cæteræ fugâ ſe ſubducerent; ſi verò & alteram aſſequeretur, tertia ſaltem ſupereſſet. Jordane trajecto, rectâ Salem, deinde Sichem, ac tandem Bethel ſe contulit; ubi ſacrificare Domino, olim ſibi eunti in Me-

z *Gen.* 33. 1. *&c.*

ſopotamiam viſo, conſtituerat (a). Tandem Hebronem versùs procedens, cùm terræ tantùm jugero (b) à Bethleem, alio nomine Ephratâ, diſtaret, Rachel partûs doloribus correpta, filiuto enixa eſt; cui mater nomen *Ben-oni*, nempe *filium doloris mei*; pater verò *Benjamin*, nempe filium dexteræ meæ, iodidit. Pariendi difficultate Rachel oppreſſa interiit (c), ejuſque cadaver Jacob ibidem ſepulturæ mandavit, monumentum inſuper ſtatuens, quod pluribus ſeculis ſtetit (d).

Extat adhuc noſtrâ ætate pyramis, ſeu camera, quatuor quadratis ſtipitibus totidem arcus conſtituentibus innixa; quam totam murus trium pedum altitudine humilis ambit, per quem anguſtus ſatis aditus tribus gradibus imminens patet. Narrat Cotovicus, monumentum iſtud ſex pedibus è ſolo aſſurgere, ſeptem verò pedibus io longum, tribus cum dimidio in latum excurrere; ſuperiora verò in rotundum terminant. Duo hujus ædificii latera, duo monumenta, vacua tamen, protegunt. D. Le Brun, qui locum delineavit, teſtatur, monumentum iſtud in lapide exciſum, concamerato verò fornice protegi, quatuor ſubnixo cæmentitiis pilis, ſeu muri fragmentis, ex quibus ſepulchri ſpecies reſultat. Omnia tamen rudi, & ineleganti opere conſtructa; nihil vetuſtate collapſum, ac ſi recens eſſet opus; quod ſanè cum ætate Jacobl difficilè congruit; niſi tamen ſucceſſu temporis innovatum credamus.

RADDAI, quintus filius Iſai, & frater Davidis (e).

RAGABA, arx validiſſima in transjordanicâ (f), facilè eadem cum Argob, de qua ſæpè in V. T. (g). Argob in regione Geraſe, 15. m. paſſibus orientem versùs Euſebius conſtituit,

RAGAU, vaſta plaoities. Nabuchodonoſor Rex Ninives victoriam de Arphaxad Rege Medorum *in campo Ragau*, in campo Erioch Regis Elymæorum tulit (h). Porrò campus *Ragau* planities videtur, urbi Rages in Mediâ ſubjecta, Nabuchodonoſor verò, qui Arphaxad prælio fudit, eumdem credimus cum Saoſduchin Rege Aſſyriæ, qui in Phraortem Regem Medorum expeditionem ſuſcepit (i).

RAGAU, filius Phaleg (k), idem eſt cum *Reba* (l). Fortaſſe urbs Ragæ, & campus Ragau ex eo viro nomen derivarunt; nam io Hebræo Rehu, & Ragau pro eodem uſurpantur, & in ſolâ pronunciatione literæ *Ain* diſcrepant.

RAGÆ, ſive *Rages*, urbs Mediæ, ſita ad montes Ecbatanæ (m). Tobias Senior relicto apud Gabelum civem Rages depoſito duorum talentorum, vel eâ pecuniæ ſummâ mutuò illi traditâ, ut in Textu Latino, filium ſuum Tobiam juniorem ad illam repetendam miſit, Coactus tamen juvenis diutiùs Ecbatanis ſubſiſtere (n), ut cum Sarâ filiâ Raguelis nuptias celebraret, Angelum Raphaelem, quem virum itineris ſecium credebat, rogavit, ut Gabelum adiens, pecuniam exigeret; quod ab illo executioni mandatum eſt. Porrò Rages breviori quàm diei itinere ab Ecbatanis diſtans,

a *Gen.* 35. 1. *&c.*
b *Hebr. legit Kiberat. Vide V. Kiberatharez.*
c *A. M.* 2265. *ſeù* 2266. *ante Chr.* 1734. *ſive* 1735. *ante Ær.* 1738. *ſive* 1739.
d *Hebr. Matzebah. Septuag. Stelen, nempe columnam. Hieron. Titulum,*
e 1. *Par.* 2. 14.
f *Antiq. l.* 13. *c.* 23.
g *Deut.* 3. 4. 13. 14. *&* 3. *Reg.* 4. 13. *&* 4. *Reg.* 15. 25.
h *Judith.* 1. 5. 6.
i *A. M.* 3347. *ante Chr.* 653. *ante Ær.* 657. *Vide Præfat. in Judith.*
k 1. *Par.* 1. 25. *Ita Vulg. &* 70. *Hebr. Reba.*
l *Geneſ.* 11. 18. *Ita Hebr. & Vulg. at* 70. *Ragau.*
m *Tob.* 5. 8.
n *Tob.* 6. 6. *&* 9. 3. *Textus Latinus Tob.* 3. 7. *legit Rages pro Ecbatanis, mendosè prorſus.*

in plagâ meridionali Mediæ inter montes regioni Parthorum finitimos jacet.

I. RAGUEL, alio nomine *Jethro*. Vide *Jethro* ſocer Moyſis.

II. RAGUEL, pater Saræ, & ſocer junioris Tobiæ, civis Ecbatanæ locupletiſſimus, Ejus filia ſeptem ordine viris nupta, totidem Dæmonis operâ coram ſe interfectos habuit (o). His tamen nil territus Tobias junior, monitu Angeli Raphaelis, Saræ nuptias poſtulavit; ad quas etiam præcepto Legis, utpotè cognationis vinculo præ cæteris Raguelı conjunctus, cogebatur (p). Raguel, invitus quidem, veritus ne quid ſiniſtri adoleſcenti contingeret, acquievit. Verùm Dei ope Tobias ſervatus eſt; quem Raguel quindecim diebus in domo ſuâ detinens, amicos omnes conviviis excepit; donatumque tandem bonorum ſuorum dimidio, & reliquam partem poſt obitum cautione promittens, dimiſit (q).

RAHAB, Jerichunte caupona, apud quam viri à Joſue ad urbem explorandam miſſi, divertentes latuerunt. Textus Hebræus (r) hanc fœminam appellat *Zona*, quod S. Hieronymus, & alii plures reddunt *Meretricem*. Sed alii (s) literam Textûs originalis ſervantes, vertunt cauponam. Porrò Salmon nunquam nec voluiſſet, nec ſi voluiſſet, Lege inhibente potuiſſet fœminam fornicariam ducere, Quid autem exploratoribus cum meretrice? An fortè arduum adeò, & difficile munus obeuntes, ad fœminam proſtitutam venire par erat? Qui meretricem illam ſentiunt, addunt, excuſandi criminis gratiâ, illam in cultum Deorum infame munus exercuiſſe.

Quamcumque tandem artem exercuerit, fœmina illa exploratores Joſue apud ſe divertentes hoſpitio excepit (t); quibus ſtatim Regi Jerichuntis nunciatis, ſtatim producere homines fœminam juſſit; illa viros ſecretis quibuſdam latebris abdens, reſpondit, ſe quidem illos excepiſſe, ſed occludendis mox urbis foribus egreſſos, demum abiiſſe (u). Quare, ait, citato greſſu illorum veſtigia tenete, quamquam qua parte abierint, me prorſus fugit, Abeuntibus igitur Regis miniſtris, exploratores fœmina è ſolario domûs productos allocuta eſt, dicens, ſcire ſe Dominum totam eam regionem Iſraelitis permiſiſſe, quorum jam terror incolas omnes corripuiſſet. Orare proinde, ut pro eâ, quam de eorum ſalute curam iniverat, ſibi ſuiſque, cùm urbem victores tenerent, vitam concederent. Exploratores poſtulata ſe facturos ſacramento polliciti ſunt, ſi appenſâ feneſtræ coccineâ ligulâ, eo indicio à cæteris diſtingueretur. Omnes enim, addiderunt, domeſticos, qui intrà hujus domûs fores ſe continuerint, incommodo aliquo afficere piaculum erit; ſi qui verò extra illam inventi fuerint, impunè occidentur,

His utrinque conſtitutis, per funem è feneſtrâ domûs, quæ mœnibus urbis hærebat, demiſſi exploratores, abierunt, atque à fœminâ moniti, per montium juga iter inſtituentes, ne à Regis miniſtris ab itinerum ſcrutatione redeuntibus deprehenderentur, tridui itinere in caſtra reverſi ſunt. Poſt ali-

o *Tob.* 6. 11. ... 14.
p *Num.* 35. 6.
q *Job.* 8. 22. *&c. A. M.* 3322. *ante Chr.* 678. *ante Ær.* 682.
r *Joſue* 2. 1. *Septuag. Gynaicos pornes Ita PP. paſſim.*
s *Ita Chald. Rabb. Lyr. Arias, Pagn. Titelm. Vide, ſi placet, Sanct. in* 3. *Reg.* 3. 26.
t *A. M.* 2553. *ante Ch.* 1447. *ante Ær.* 1451.
u *Joſue* 2. 5. *&c.*

aliquod temporis, populus ſex dierum ſpatio urbem in ſilentio circumiit: ſeptimâ tandem die poſt ſextam exercitûs circumductionem, ſeptimâ demum initâ, clangentibus ſubitò Sacerdotalibus buccinis, elatoque ab omnibus clamore, urbis mœnia corruerunt (x). Omnes Joſue priùs monuerat, ut urbe expugnatâ, quidquid prædę occurreret, anathemati devoveretur, uni tantùm Rahab ejuſque domui parceretur.

x *Joſue* 6. 16. 17.

Ducis præcepta executioni mandata ſunt: in urbem enim Hebræi per everſa mœnia evadentes, omnia anathemati devoverunt. Exploratores verò in ædes Rahab miſſi, fœminam, totamque ejus domum produxere, ne quid illis injuriæ irrogaretur. His egreſſis, ignis urbi ſubjectus eſt, diriſque devotus quicumque illius reſtituendæ conſilium ſuſcepiſſet. Salmon Princeps Judæ hanc fœminam duxit; ex qua natus Booz, pater Obed; ex Obed, Iſai pater Davidis Regis (y). Ita Jeſus Chriſtus fœminam hanc Chananæam in progenitorum ſuorum ſerie cooptatam voluit (z). In 1. *Par.* 2. 11. legimus, Nahaſſon filium habuiſſe Salmam, eundem planè cum Salmone. Fidem hujus fœminę Apoſtolus effert, quę exploratores hoſpitio excipiens, atque latebris celans, excidium evaſit.

y *Vide Ruth.* 4. 20.
z *Matth.* 1. 5.

RAHAB, apud Pſalmiſtam, altera illa ab eâ, de qua hucuſque egimus (a): *Memor ero Rahab & Babylonis ſcientium me.* In Hebræo etiam Pſal. 88. 11. *Humiliaſti ſicut vulneratum ſuperbum*; legimus: *Sicut vulneratam Rahab*; ideſt dejeciſti Rahab (Ægyptium) quemadmodum hominem vulneribus confectum. Eamdem vocem Rahab uſurpat Iſaias (b), ut Pharaonis copiarumque ipſius in mari rubro demerſi excidium ſignificet. *Prudentia ejus percuſſit ſuperbum*, Hebr. *Rahab* (c). Porrò hanc vocem eruditiſſimi Interpretes dictam intelligunt de Ægypto (d), & de inferiori potiſſimùm ejus parte, quæ ex Deltæ literæ Græcæ, ſivè trianguli ſimilitudine, cujus baſis Mediterraneo incumbit, *Delta* appellatur. Huic Ægypti Provinciæ adhuc nomen manet *Rib*, ſivè *Rif*, nempè pyrus; figurâ enim proximè ad pyrum accedit. S. Hieronymus, & Veteres Græci Interpretes, ſæpè pro Rahab verterunt *audaciam*, *audaces*. Veteres Patres, & Interpretes (e), quibus originale conſulere non vacavit, nomen illud de fœminâ Jerichuntinâ, cujus in ſuperiori articulo meminimus, uſurpatum autumarunt.

a *Pſal.* 86. 4.
b *Iſa.* 51. 9. & 30. 7.
c *Job.* 26. 12.
d *Chald. R. Salom. Abenezra, Kimchi, Jun. Paga. Munſt. Mais, Boch. Phaleg.* l. 4. c. 14. &c.
e *Aug. pſeudo-Hieron. Theodoret. Euthym. Latini plures in Pſ.* 86. 3.

RAHABIA, filius Eliezer (f), qui unà & fratres, Levitæ omnes, cuſtodiæ Theſauri Templi Dei addicti ſunt.

f 1. *Par.* 26. 25.

RAHAM, filius Sammæ, & pater Jercaam è poſteris Caleb (g).

g 1. *Par.* 2. 44.

RAHELAIA, è familiâ Sacerdotali, unà cum Zorobabele Jeroſolymam redux (h).

h 1. *Eſdr.* 2. 2.

RAHUEL, filius Eſau ex Baſemath filiâ Iſmaelis. Filios habuit Nabath, Zaram, Lammam, & Meſam (i).

i *Gen.* 36. 4. 17.

RAIA, filius Sobal, pater Jahath, & nepos Judæ Patriarchæ (k).

k 1. *Par.* 4. 2.

RAITHU, ſive *Raitho*, locus in viciniâ montis Sinai, Authoribus mediæ ætatis celebratiſſimus.

I. RAM, filius Eſron, & pater Aminadab, è Tribu Juda (l).

l 1. *Par.* 2. 9.

II. RAM (m). *Eliu Buzites, de cognatione Ram*; quo in loco Ram facilè pro *Aram* uſurpatur; quare Eliu è cognatione Buz Nachorem Aramæum, ſive Syrum patrem habuit.

m *Job.* 32. 2.

RAMA, editum quid ſonat: hinc plurima Palæſtinæ loca hanc vocem adjunctam habent, *Rama*, *Ramath*, *Ramatha*. *Ramot*, *Ramathaim*, *Ramola*, *Ramathan*. Interdum eadem urbs ſimul *Rama*, *Ramatha*, *Ramot*, *Ramathaim* appellatur, quæ plura nomina collem ſignificant. Occurrit etiam quandoque, ut vox *Rama*, ſive *Ramot*, alteri nomini jungatur, ut locus, ubi collis, ſive urbs ſita eſt, deſignetur. Interdum etiam vox illa non urbem quamdam, aut vicum, ſed collem aliquem ſignificat. Loca illa, quibus nomen *Rama* in Scripturâ, hìc ſubjicienda cenſemus.

I. RAMA, urbs Benjamin (n), ſita inter Gabaam & Bethel (o), montes Ephraim verſùs, 6. m. paſſuum ab Jeruſalem, in plagâ ſeptentrionali (p). S. Hieronymo tamen juxta Gabaam 7. m. paſſuum à Jeruſalem jacet (q); quam ſuâ ætate nonniſi ad parvum quemdam vicum redactam teſtatur (r). Viæ à Samariâ Jeroſolymam imminebat; ex quo factum eſt, ut munitionibus à Baaſâ Rege Iſraelis vallaretur (s), nequis unquam è ditione Juda in Iſraelem tranſiret. Joſephus illam appellat *Ramathon* (t).

n *Joſue* 18. 25.
o *Vide Judic.* 4. 5. & 19. 13.
p *Euſeb. in locis.*
q *Hieron. in Oſee* 5.
r *Idem in Sophon.* 1.
s 3. *Reg* 15. 17. & 2. *Par.* 16. 1.
t *Antiq.* l. 8. c. 6.

Nullus dubito, quin eadem ſit urbs, ac *Ramatha*, ſive *Ramathaim-Sophim*, patria Samuelis Prophetæ (u). Cùm in confiniis Ephraim & Benjamin ſita eſſet, utriuſque Tribùs homines ſæpè incolas habebat. Rama, Ramath, Ramathaim idem locus eſſe potuerunt; ſed *Ramam*, ſive *Ramulam*, quam patriam Samueli aliqui aſſignant, aliam ſanè ab iſta fuiſſe conſtat, ut infrà dicemus.

u 1. *Reg.* 1. 1. 19. & 2. 11. &c.

De hac urbe locutus videtur Jeremias, narrans inventum ſe à Nabuzardano (x) Chaldæorum exercitus Duce in medio captivorum, cùm *Rama* eſſet, ubi captivos illos ipſe collegerat; ſeque liberum à Duce remiſſum fuiſſe, & quòcumque abire permiſſum. Neque aliam deſignari credimus urbem, ubi Dominus Rachelem apud eumdem Prophetam ſolatur, de ductis ſcilicet in captivitatem filiis illius, Tribubus nempè Ephraim, & Manaſſe (y): *Vox in Ramâ audita eſt lamentationis luctûs & fletûs, Rachel plorantis filios ſuos, & nolentis conſolari ſuper eis, quia non ſunt. Hæc dicit Dominus: quieſcat vox tua à plorata, & oculi tui à lacrymis, quia revertentur de terrâ inimici.* Hanc Prophetiam S. Matthæus ad luctum Rachelis pro nece puerorum in Bethleem ab Herode patratâ detorquet. Sed hæc literali, & hiſtorico ſenſu aliò ſpectare ſanè conſtat.

x *Jerem.* 40. 1. &c.
y *Jerem.* 31. 15.

Duo loca *Gabaa* & *Rama*, tamquam inter ſe proxima ſæpè in Scripturâ junguntur (z). Sauli Gabaæ verſanti, cùm fortè in nemore Ramæ aſſideret, nunciatum eſt, Davidem in viciniâ ſaltûs Hareth occurriſſe (a). Sed hìc Rama collem quemdam ad Gabaam deſignatum credimus.

z *Vide* 1. *Eſdr.* 2. 26. & 2. *Eſdr.* 7. 30. *Iſa.* 10. 29. *Oſee* 5. 8.
a 1. *Reg.* 22. 6.

Digitized by Google

II. RAMA, ſive *Ramatha*, vel *Ramola*, *Ramula*, *Ramba*, *Ruma*, *Remphtis*, urbs ad Occidentem Jeroſolymæ, inter Lyddam, & Joppem, juxta S. Hierooymum (*b*); ſive inter Joppem, & Jeruſalem, juxta nova Itineraria (*c*). Sita eſt 35. m. paſſuum à Jeruſalem, authore Phocâ. Olim juxta illam, Lyddam versùs, amplum quoddam S. Georgii Templum ſpectabatur, addito ſub ejus nomine Monaſterio; ibique S. Martyris Corpus colebatur (*d*). Relandus ex Abulfedâ narrat, hanc urbem à Solimano filio Abdolmelic poſt excidium Lyddę ędificatam (*e*); & Saoutus (*f*) addit, excitatam illam juxta Lyddam, Arabum operâ, poſtquam exercitus Cruce ſignatorum eam regionem excurtere cœperunt. Receptacula aquarum elegantis operis, & nonnulla Antiquitatis veſtigia, quæ ibidem ſpectantur, Le Brun deſcribit; addens urbem illam æquali, & conſtanti agro adjacere, quatuor leucis à Jafa, ſive Joppe, Lyddam habentem ad latus 3. m. paſſibus diſtantem.

b *In Epitaph. Paula.*
c *Vide Le Brun p.251.*
d *Bernard. Monach. Itiner. an. 870.*
e *Palæſt. l.3. p. 950.*
f *Sanut. in Secret. fidel. crucis.*

Qui ſanè characteres ſatis apud nos deſignare videntur, eamdem eſſe urbem cum eâ, quam Euſebius & S. Hieronymus (*g*) pro Arimathiâ, patriâ Joſephi, ex Evangelio notiſſimâ (*h*), uſurparunt. Hanc enim S. Hieronymus inter Lyddam, & Joppem; & Euſebius in Thamnitide propè Dioſpolim collocat. Eadem eſt cum urbe, quæ è ditione Samariæ divulſa, Judææ adjecta eſt (*i*). Quæ ſi vera ſint, vetuſtiſſimam ſanè urbem fuiſſe, diutiùs antè Salvatoris ætatem, oportet. Quare ea, quæ de ædificatione illius poſt expeditiones Cruce ſignatorum narrantur, ſivè de ejus reparatione, ſivè de adjectis novis munitionibus intelligenda ſunt. Euſebius (*k*), aliique nonnulli *Ramatham Samuelis*, ſivè *Ramathaim-Sophim*, cum hac urbe confudiſſe videntur; ſed præpoſterè planè.

g *Euſeb. in Armathem. Hieron. in Epitaph. Paula.*
h *Matth. 27. 57.*
i *Vide 1. Mach. 11. 34. Joſeph. Antiq. l.13. c.8.*
k *Euſeb. & Hieron. in Armatha-Sophim.*

III. RAMA, ſivè *Ramatha*. In Itinerario Phocæ, urbs quædam *Ramath*, ſivè *Armath*, patria magni Samuelis, 6. m. paſſibus à Jeruſalem, orientem versùs, deſcribitur. Le Brun (*l*) narrat, ex urbe Ramâ ſe Jeroſolymam tendentem, Cobeb, Benop, Carith-leneb, Soud, Souba, & *Samuelem* pertranſiſſe; Samuelem autem Templum eſſe colli imminens, cui olim urbem Samuelis inſediſſe vulgatum eſt. Sed, ait, urbs iſta ad ſeptentrionem, non ad occidentem Jeroſolymæ, in montibus Ephraim, non Juda, ſita eſt. Vide *Arimathia*.

l *Voyage de Syr.*

IV. RAMA, urbs Tribûs Nephtali (*m*), in finibus Aſer (*n*). S. Hieronymus in Hebræo legit *Horma*; ſed Septuaginta, & Euſebius habent *Rama*. Idem Euſebius, & S. Cyrillus Jeroſolymitanus (*o*) Ramam in Aſer, & aliam in Nephtali collocant.

m *Joſue 19.36.*
n *Joſue 19.29.*
o *Cyrill. Jeroſol. in Zach.*

RAMATHA, & *Ramathaim-Sophim*, eadem ac Rama, inter Bethel, & Gabaam, de qua ſupra.

RAMAT-LECHI, ſive *elevatio mandibula*, vel *jactus mandibula*, nomen loco inditum, quòd Samſon mandibulam illam Philiſthæorum nece inſignem, illuc projecerit (*p*). Portaſſe eadem eſt ac *Lechi* (*q*).

p *Judic. 15.17. Septuag. Anairesis Siagonos*
q *Judic. 15. 9.*

RAMESSE, ſive *Rameſſes*, cujus nominis plures ſunt Ægypti Reges. Syncellus (*r*) ſex enumerat, ſcilicet;

r *Syncell. Chronic.*

I. RAMESSES, ſucceſſor Uſes, qui 29. annis regnavit.

II. RAMESSE-MENES, 15. annis.

III. RAMESSE-SEOS, 23. annis.

IV. RAMESSE-MENOS, 19. annis.

V. RAMESSE-TUBAETE, 39. annis.

VI. RAMESSE-VAPHRES, 29. annis.

Porrò omnes iſti Reges continuatâ ſucceſſione rerum potiti ſunt; tantùm inter ſecundum, & tertium, *Thuſimares* intermedius. Idem etiam Syncellus alium commemorat Rameſſem, inter *Armnim*, & *Amenophim* Ægypti Reges; & alium tandem, quem *Rhampſim* appellat, ſitumque ſuo ordine inter *Kerton*, & Amenemem collocat.

Apud Manethonem (*s*) occurrit *Rameſſes*, ſivè *Armeſſes*, utì & *Rameſſes Miammun*, ante *Amenophim* Regem. Chronologiam Regum Ægypti turbatam eſſe plurimùm, alibi animadvertimus; ac certa illorum geſta fermè omnia latent. Regnum Rameſſis prędeceſſoris *Armais*, Uſſerius conſignat ad A. M. 2426. ante Chr. 1574. ante Ær. 1578. Uno tantùm anno, & quatuor menſibus regnavit. Hunc excepit *Rameſſes Miamun*, A. M. 2427. qui poſt exactos in Regno 66. annos, & duos menſes, *Amenophim* ſucceſſorem reliquit. Hunc Rameſſem nomine Regis novi deſignatum in Sacrâ Scripturâ Uſſerius credit, qui Iſraelitas jugo ſervitutis oppreſſit, præſtiti à Joſepho ſervitii immemor [*t*]. Idem etiam urbes Pithom, & Rameſſem condidit (*u*); ac tandem Iſraelitas inſecutus, tranſitum maris rubri unà cum exercitu tentans (*x*), aquis refluentibus oppreſſus eſt.

s *Manetho apud Joſeph. lib.1. cont. Appion.*
t *Exod. 1. 8.*
u *Exod. 1. 11.*
x *Exod. 14.28.*

Marſhamus hunc ipſum Rameſſem ad ſæculum 16. Æræ Ægyptiacæ conſignat; quæ ſanè ætas in Regnum Joas, Amaſiæ, Azariæ, Joathan, & Achaz Regum Judæ incidit. Ab illo verò erectum inſignem illum Obeliſcum, de quo Plinius (*y*), Hermapion (*z*), Ammianus Marcellinus, & qui noſtrâ ætate Romæ præ Templo Lateranenſi ſpectatur. Magnifica tamen elogia, quæ de illo Rege in eodem Obeliſco characteribus hieroglyphicis exarata leguntur, Mundi imperium, quod ipſi tribuitur, non alteri quidem juxta Marſhamum, Regi conveniunt, quàm Seſoſtris ſucceſſori, quem ille multò Moyſe poſteriorem credit.

y *Plin. l. 36. c.8.*
z *Hermapion apud Ammian. Marcell. l. 17.*

Plinius de Rameſſe (*a*), qui obeliſcum dedicavit, hæc notat: *Ramiſes, quo regnante Ilium captum eſt*. Addit autem, monumentum illud 29. pedum altitudine aſſurgere, latitudine verò ad quatuor pedes extendi; eique dolando 20000. virorum laboraſſe. Cùm autem, narrat, Heliopoli erigendum eſſet, Rex, ut cautiores opifices præſtaret, in vertice filium alligari juſſit: metus enim, ne quid infortunii Regio puero, ſibique deinceps contingeret, viros illos ſollicitabat.

a *Plin. l. 36. c.8.*

Cambyſes Rex Perſarum, cùm ſubjectum urbi ignem baſim ejuſdem Obeliſci jam corripientem videret, extinguendum præcepit; indignum judicans tantum opus eodem cum reliquâ urbe fato abſumi. Auguſtus ex Ægypto Romam transferendos geminos alios Obeliſcos curans (*b*), de illo ne tentavit quidem. Conſtantinus Magnus tan-

b *Ammian. l. 17. Vide & Gruter. inſcript. p. 586.*

Digitized by Google

tanti operis conſilium ſuſcepit; ſed renunciato Imperatoris obitu, cùm Alexandriam uſque tranſlatus fuiſſet, res intermiſſa eſt. Tandem Conſtantius ejus filius rerum potitus, opus reſumens, tandem Romam uſque deductum, in Circo maximo inſigne monumentum erigendum curavit. Dejectum verò, incertum quo tempore, Sixtus V. ex humo defoſſum, præ foribus Templi Lateranenſis an. 1588. ſtatuit (c).

RAMESSES, urbs Hebræorum operâ, cùm in Ægypto eſſent, ædificata; cui fortè nomen ex Rege Provinciæ imperante, cujus juſſu ad opus cogebantur, inditum. Ejus urbis ſitus incertus. *Papremis* in Ægypto inferiori apud Herodotum occurrit (d); & Plinius (e) *Ramiſos*, & *Patamos* jungit; quæ ſanè gentes urbes Pithom & Rameſſem habuiſſe videntur; eas verò idem Scriptor, Arabibus ad Ægyptum adiacentes collocat.

RAMETH, ſive *Ramath* (f), vel *Beer-Ramath* (g), vel *Ramoth ad meridiem* (h): quæ diverſa nomina eamdem urbem in plagâ meridionali Tribûs Simeonis deſignant.

RAMETH, urbs Tribûs Iſſachar (i) eadem ac *Romoth* (k); nec alia fortaſſe à *Jaramoth* (l). Urbs erat Levitarum.

RAMOTH, urbs celebris in montibus Galaad; unde loco nomen *Ramoth Galaad*; interdum tantùm *Ramoth*; quandoque *Ramoth Maſpha*, ſcilicet vigilis (m); apud Joſephum *Ramathan*, ſivè *Aramatha*. In ditione Tribûs Gad ſita erat (n), Levitis ceſſit, atque inter urbes refugii in transjordanicâ ſelecta eſt (o). Sub noviſſimis Regibus Iſraelis florebat; ejuſque causâ inter Reges Iſraelis & Damaſci bella interceſſerunt; conantibus Iſraelitis ejus imperium ab hoſtibus, à quibus tenebatur, vindicare (p). In ejus obſidione Joram Rex Judæ gravi vulnere percuſſus eſt (q). Jehu filius Namſi operâ Prophetæ ab Eliſeo miſſi ibidem in Regem inunctus (r). Achab tandem Rex Iſraelis, inito ante eam urbem cum Syris prælio, occiſus eſt. Sita erat Euſebio 15. m. paſſuum à Philadelphiâ, orientem versùs; S. Hieronymo verò in viciniâ *Jabok*, ac proindè ad ſeptentrionem Philadelphiæ.

RAMOTH, filius Bani. 1. *Eſdr.* 10. 29.

RANA, communiſſimum animal. Cùm Moyſes (s) ranarum plagam in Ægyptum induxit, frequentes adeò fuerunt, ut eæ, totâ terrâ opertâ, domos, furnos, ipſaque penaria ingrederentur; mortuarum verò ſtrues ingentes adeò fuere, ut putreſcentes totam Ægyptum intolerabili fœtore inficerent.

I. RAPHA, filius Beriæ, & nepos Ephraim (t).

II. RAPHA, quintus filius Benjamin (u).

III. RAPHA, filius Baanæ è Tribu Benjamin (x).

IV. RAPHA, ſivè *Arapha*, pater veterum Palæſtinæ gigantum; ex quo nomen illis *Rephaim*, ſivè *Raphaim* (y). Vide *Raphaim*.

RAPHAEL, ex ſeptem primoribus Angelis, qui Dei throno adſiſtentes, juſſionibus ipſius præſto adſunt (z). Angeli Raphaelis nomen ex totâ Scripturâ tantùm in hiſtoriâ Tobiæ legitur. Nuſquam verò in

c *Vide Marsham. Can. Chronol. Ægypt. ſæculo* 16.
d *Herodot. l.* 2. *c.* 59. 71. & 165.
e *Plin. l.* 6. *c.* 28.
f *Joſue* 19. 21.
g *Joſue* 19. 8.
h 1. *Reg.* 30. 27.
i *Joſue* 19. 21.
k 1. *Par.* 6. 73.
l *Joſue* 21. 29.
m *Joſue* 13. 26. *In Vulgata duæ urbes conſtituuntur ε Ramoth, Maſphe*.
n *Deut.* 4. 43. & 20. 8.
o *Joſue* 20. 8. & 21. 37.
p 3. *Reg.* 22. 3. &c.
q 4. *Reg.* 8. 28. 29. & 2. *Par.* 22. 5.
r 4. *Reg.* 9. 1. &c.
s *Exod.* 8. 2. &c.
t 1. *Par.* 7. 25.
u 1. *Par.* 8. 2.
x 1. *Par.* 8. 37.
y *Vide* 2. *Reg.* 20. 6. 7. & 1. *Par.* 20. 4. *Gen.* 14. 5.
z *Tob.* 12. 15.

N. T. Ac ſanè illud animadvertendum eſt, Angelorum nomina primò tantùm poſt captivitatem Babylonicam invecta videri. Tobias ſenior mutuò traditam, ſivè tantùm, juxta Textum Græcum, depoſito commiſſam duorum talentorum ſummam apud Judæum, nomine Gabelum, miſſo Tobia Juniore filio ſuo, repetendam conſtituit (a). Quęſito igitur ad juvenem deducendum è Ninive in Rages urbem Medorum viro, Raphael ſub ementitis hominis exuviis occurrit; quocum, unius drachmæ quotidianam mercedem victumque (b) pactus, adoleſcentem dimiſit. Sub Azariæ igitur nomine Angelus Tobiæ itineris comitem ſe præbuit; eodem cum illo commeatu uſus, ut nullam unquam ſui ſuſpicionem ſocio exhibuerit.

Ambo iter ineuntes, ad diverſorium juxta Tigrim fortè pervenerunt; ubi Tobias ad amnem, ut pedes lavaret, accedens, immani cujuſdam piſcis in ſe procurrentis aſpectu territus eſt. Angelus juvenem confirmans, juſſit, branchiâ ejus apprehensâ, monſtrum in ſiccum educere; eductum verò exenterare, atque fel & jecur in opportunum tempus ſervanda præcepit (c). Cœpto igitur iterum itinere, cùm Ecbatanis propiùs accederent, narravit Angelus, filiam eſſe in eâ urbe Raguelis cujuſdam (d), quam ipſe ducere, utpotè cognatione ad fœminam, bonorum omnium domûs ſuæ heredem, propiùs ſpectans, debebat. Adoleſcens audiviſſe ſe dixit, illam ſeptem ordine viris nuptam, totidem à Dæmone occiſis orbatam fuiſſe. Quem Angelus bono eſſe animo jubens, nequidquam valere Dæmones in illos ſignificavit, quos Dei timor ad nuptias ſollicitaret. Haberet autem in promptu monuit piſcis capti cor, cujus ſupra carbones poſiti fumus Dæmones in fugam verteret.

Ut igitur ad Raguelis ædes divertère (e), Tobias, cautionibus ſibi ab Angelo præſcriptis omnibus ſervatis, nuptias fauſto prorſus eventu celebravit; & Dęmon ille, qui Saram utcumque infeſtabat, in ſuperiorem Ægyptum relegatus eſt. Diebus autem ſolemnibus nuptiarum (f) Tobias ſocium rogavit, ut Gabelum adiens, pecuniam, cujus potiſſimùm gratiâ iter iniverat, exigeret. Raphael actutùm in Rages ſe conferens, illicò ad juvenem pecuniam reduxit. Inde duo comites, additâ novâ nuptâ, iter Ninivem versùs inſtituère (g); cùmque Haram venientes, medium jam iter confeciſſent, adoleſcens Angeli monitu magnis itineribus ſolus cum ſocio ad parentes, de morâ illius, computatis diebus, ſollicitos, contendit. Vix autem parentibus reſtitutus Tobias, poſt primas ſalutationes, à ſocio edoctus, felle piſcis capti oculos patris linivit: quo collyrio mediâ circiter horâ evolutâ viſum ſenex recepit.

Statim ad hæc accitus ab utroque Tobiâ Angelus, quem mortalem adhuc credebant, offerentes ſibi ex æquâ parte bonorum ſuorum portionem, quibus beneficia ab eo accepta rependerent, monuit primò, ut gratias Deo bonorum omnium largitori referrent. Addidit autem, ſe, cùm illi egentibus

a *Tob.* 5. 5. &c. *A. M.* 3322. *ante Chr.* 678. *ante Ær.* 682.
b *Nihil de hac conventione Vulgata. Sed in veteribus Textibus Hebraicis, Gręcis, & Latinis apertiſſimè. Drachma* 8. *ſolidos noſtrates circiter refert*.
c *Tob.* 6. 2. &c.
d *Tob.* 6. 10. &c.
e *Tob.* 7. 1. &c.
f *Tob.* 9. 1. &c.
g *Tob.* 11.

fue-

ſuccurrerent, cùm mortua corpora curarent, præſto fuiſſe, ut ipſorum preces Deo offerret: cùm autem Deo accepti eſſent, tentatione probandi erant. Factum tandem eſſe, ut à Deo ſanitatem obtineret, atque Sara ſponſa filio, pulſis Dæmonibus, pararetur. Denique Angelum ſe Raphaelem, unum ex ſeptem Dei Throno jugiter adſiſtentem prodidit; qui à Deo miſſus, eodem cum Tobia victu uſus videbatur, re tamen aliud inviſibile adhibuiſſe alimentum. His dictis, ſtatim evanuit. Vide hæc latiùs deducta v. *Tobias*.

Nomen Raphael reddi poteſt *pharmacum Dei*, ſivè Medicus Dei: quod ſanè cum Angeli miniſterio, & conſilio Dei in eo mittendo ad Tobiam, & Saram liberandos congruit.

Porrò Azariam filium magni Ananiæ ſe prodidit, ex ampliſſimâ ſcilicet familiâ, uti Tobias, cui genus illud perſpectum erat, ſignificavit. Textus Hebræus, Syriacus, & Græcus ita verba Tobiæ referunt: *Tu es frater meus ex pulchrâ & bonâ progenie. Cognovi enim ego Ananiam, & Jonatham filios Semei magni, quomodo ibamus unà in Jeroſolyma ad adorandum, offerentes primogenita, & decimas germinum: & non erraverunt in errore fratrum noſtrorum. De bonâ radice es frater.*

An ſine mendacio verba illa Angelus uſurpare potuerit, diſquiritur: nec ſanè mendacium facilè excuſari poſſe videtur (*h*), utpote qui Azariæ nomen, & patrem Ananiam, genus verò Iſraeliticum falsò præferret. Contra mentem locutus videtur, atque Tobiæ mendacium aſpectu perſuaſit; quippe qui ſe viarum ducem præferret, cùm Angelus eſſet. Sed Interpretes vulgò mendacium excuſant (*i*); miſſum enim à Deo ad deducendum Tobiam juniorem ſub aſpectu juvenis Azariæ, ejus perſonam induiſſe par erat. Angeli ſanè, qui ſe videndos Patriarchis, & Moyſi exhibuerunt, Deum referentes, tamquam Deum ſe gerebant. Porrò Tragœdiarum Actores, qui Cyri perſonam exhibent, Cyrum ſe, nec ſanè falsò, dictitant. Quin & quæ ſupra naturam geruntur, uti ſanè Raphaelem egiſſe conſtat, ad conſuetas naturæ regulas referre, atque judicare nefas omnino; altiora enim ſunt, & alterius ordinis: figuras exhibent, & myſteria. Quare nihil illis ad mendacium, ſi mendacium ſpectemus, tamquam crimen juſtitiæ, & veritati contrarium.

h *Vide Gataker. l. 1. contra Edmund. Campian. p.* 77.

i *Vide t.* 5. *Oper. S. Aug. in append. Serm* 43. *Carthuſ. Serar. Juſtinian. Menoch. Tirin. Druſ.*

Quærunt inſuper, an Raphael in ſpecie tantùm, an re ipſâ cibum potumque guſtaret; qua in re non planè inter Scriptores convenit. Sunt, qui in ſpecie tantùm cibum ſumpſiſſe autument; quibus Raphaelis illud ſuffragari videtur: *Videbar vobiſcum manducare, & bibere, ſed ego cibo inviſibili, & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, utor*. Sola igitur comedentis ſpecies ante oculos Tobiæ verſabatur, cum interim Angelus dapibus abſtineret. Alii tamen (*k*) putant, Angelos, qui ſe hominibus videndos exhibuerunt, alimentis uſos fuiſſe; quin & pane Angelorum, juxta Scripturæ phraſim (*l*), ali Angelos in Cœlo S. Juſtinus admittit (*m*): Tertullianus verò verâ carne indutos Angelos ſentiens, vero etiam cibo nutriri non negat (*n*).

k *Paraphr. Jonath. Rabb. quid. in Talm. Theodoret. q.* 69. *in Gen. S. Thom.* 1. *p. q.* 51. *art.* 2. *&* 3. *ad* 5.

l *Sap.* 16. 20.

m *Dialog. cum Thryphone.*

n *Contra Marcion. l.* 3. *c.* 9.

S. Auguſtinus (*o*) nullum inter Angelos & homines quoad cibum diſcrimen ſtatuit, niſi illud tantummodò, homines ſcilicet reparandis viribus vitæque ſubſtinendæ cibum capere cogi; Angelos verò dapibus recreari. Verba autem illa Raphaelis: *Videbar vobiſcum manducare, & bibere*, ita explicanda cenſet, ut neceſſarias eſſe illi dapes homines crederent, ipſum verò nonniſi voluptatis causâ comediſſe. Ita etiam Chriſtus poſt Reſurrectionem ſuam cibum, potumque adhibuit. Quid autem factum eſt de alimentis illis, quæ Angeli, & ipſe Chriſtus poſt Reſurrectionem deguſtavit? Per cœcos corporis canales, tranſpiratione nempe, & rareſactione diſſipabantur: certè in carnem, & ſanguinem non tranſmutabantur (*p*).

o *Aug. Serm.* 362. *de Reſurrect. c.* 11. *& l.* 13. *de Civit. c.* 22.

p *Grot. Menoch. Juſtinian. in Tob.* 12.

RAPHAIM, ſivè *Rephaim*, veteres Chanaanitidis gigantes, quorum plures erant in eâ regione familiæ. Vulgò ex Rephâ, ſivè Raphâ derivantur: non deſunt tamen, qui nomen Rephaim veteri regionis ſermone gigantes ſonare credant. Abrahami ætate, Rephaim in tranſjordanicâ in Aſtaroth-Carnaim aliqui verſabantur; in quos ſcilicet Codorlahomor expeditionem ſuſcepit (*q*); nec Moyſis ævo in eâdem regione omninò interciderant, cùm Og Rex Baſan ex Rephaim cognatione eſſet (*r*). Sub Joſue etiam in Chanaanitide gigantes occurrunt (*s*); quin & Davide regnante, urbem Geth Rephaim habuiſſe compertum eſt (*t*). Goliath, Saphai, & alii nonnulli gigantes ad Rephaim ſpectabant. Molem corporum, & virium immanitatem deſcribit Scriptura, & nos in Diſſertatione de Gigantibus.

q *Gen.* 14. 5.

r *Joſue* 12. 4.

s *Joſue* 17. 15.

t 1. *Par.* 20. 6. 7.

RAPHAIM. Vallis Raphaim ſub Joſue, & ſub Davide celebratiſſima (*u*), de qua Iſaias: *Erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim* (*x*). Hîc non rarò Philiſthæi caſtra habuerunt. In Græco appellatur *Vallis Titanum* (*y*), & in Vulgatâ Vallis gigantum [*z*]. In finibus ſortis Judæ illam Joſue conſtituit; adeò autem ad Jeruſalem proximè accedebat, ut Judæ ne an Benjamin Tribubus inter ſe junctis tribuenda ſit, adhuc hæreamus. Euſebius in ditione Benjamin conſtituit; apud Joſue verò, & in Libris Regum, ubi de illâ ſermo, ad Judam attinere ad meridiem, ſivè ad occidentem Jeroſolymæ ſita, innuitur.

u *Joſue* 15. 8. *&* 18. 16. *&* 2. *Reg.* 5. 18. 22. *&* 1. *Par.* 11. 15. *&* 14. 9.

x *Iſai.* 17. 5.

y *Joſue* 15. 8. *&* 2. *Reg.* 5. 18.

z 2. *Reg.* 23. 13.

RAPHANEA, urbs Syriæ. In planitie inter *Arcas*, ſive *Arach*, urbem Judææ ditionis Agrippæ, & Raphaneam, amnis Sabbathicus fluebat (*a*), de quo nos alibi. Porrò *Raphanea* eadem credi poteſt ac *Arphad* (*b*). Vide *Arphad*.

a *De Bello l.* 7. *c.* 24.

b 4. *Reg.* 18. 34. *&* 19. 13. *Iſai.* 10. 9. *&* 36. 19. *&* 37. 13. *Jerem.* 49. 23.

RAPHIA, urbs celebris, ad mediterraneum inter Gazam, & Rhinocoruram. Ejus nomen, quod tamen mirari ſubit, in V. T. nuſpiam legitur, niſi fortè eadem cenſenda ſit cum urbe Geth, à Raphaim occupatâ (*c*); unde fortè urbi nomen *Raphia*, ſivè *Rapheia*. Nec ſanè Geth ab eo loco abſuiſſe oportuit. Porrò Raphia victoriis Philopatoris Regis Ægypti de Antiocho Magno Rege Syriæ ibidem relatis, celeberrima eſt (*d*). Eâ primùm occaſione no-

c 1. *Par.* 20. 7.

d 3. *Macch.* 1. 11. *A. M.* 3787. *ante Ch.* 213. *ante Ær.* 217.

men

men Raphiæ in Libris Judæorum occurrit. Hanc urbem ab Alexandro Jannæo captam, atque bellis everſam Gabinius reſtituit, auctore Joſepho (e). Venientibus ex Ægypto primam inter Syriæ urbes Raphiam occurriſſe idem Joſephus, & Polybius animadvertunt (f). Veteres quidam nummi in eâ urbe cuſi ſuperſunt; & in ſubſcriptionibus Conciliorum Orientis nomina Epiſcoporum Raphiæ (g) leguntur.

RAPHIDIM, caſtrametatio Iſraelitarum in deſerto (h). Movens enim populus è deſerto Sin, ad Raphidim venit; ubi aquarum egeſtate laborans, ſeditionem in Moyſem excitavit. Quid enim oportuit, dicentes, ex Ægypto nos eduxiſſe, ut ſiti nos, filii noſtri, & pecora in deſerto conficeremur? Moyſes Dei ope imploratâ, à Deo juſſus populum, adhibitis inſuper Senioribus nonnullis, ad rupem quamdam duxit. Monitus autem à Deo, virgâ ſilicem percutiens, aquarum venam eduxit, aquationi populi uberrimam (i). Ex populi murmure loco nomen *Tentatio* inditum; tentante Deum populo, an ſcilicet ille cum ipſis graderetur.

Raphidim modico prorſus ſpatio ab Horeb abſuiſſe oportuit, cùm è ſilice Horeb aquæ vena erueretur. Eam verò aquam non caſtrametationi tantùm Raphidim, ſed & montis Sinai, aliiſque, & fortè uſque ad Cades-barne ſuffeciſſe conſtat. *Bibebant autem*, ait Apoſtolus (k), *de ſpiritali, conſequente eos petrâ; petra autem erat* (in figurâ nempe) *Chriſtus*: ſivè quòd deductus è ſilice rivus, ſivè ipſa petra, ſivè tandem onuſtæ eâdem aquâ ſarcinæ populum ſequerentur, juxta illud Æliani (l): *Aqua Choaſpis Reges Perſarum perpetuò ſequebatur*: onuſta ſcilicet eâdem aquâ jumenta ad potum ſemper Regibus Perſarum in itinere præſtò erant. Fieri etiam potuit, ut petra Horeb in plauſtro vecta, dolii cujuſdam inſtar populi neceſſitatibus aquam ſufficeret.

Quam quidem poſtremam ſententiam Rabbini, & nonnulli inter Patres prætulerunt: *Poſt manna ſeatilem pluviam, poſt petram aquatilem ſequelam*; ità Tertullianus (m): *Nonne immobilis petra, qua populum ſequebatur?* ita S. Ambroſius (n). Paria apud S. Chryſoſtomum, Ambroſiaſtrum, Photium apud Oecumenium, S. Thomam, Cantacuzenum (o) legas. Haſce verò aquas meritis Mariæ ſororis Moyſis cœlitus conceſſas, poſt ejus obitum evanuiſſe, Judæi comminiſcuntur; hinc, ajunt, caſtrametatus ad Cades-barne populus, ubi Maria diem clauſit, aquæ penuriâ laborans, conſuetam ſeditionem excitavit (p).

Quæ ſingulis hiſce ſententiis opponuntur, leges apud Interpretes (q). Interim iis tantùm narratis, prudens Lector quam cæteris præferat, facilè diſpiciet.

Rivum adhuc ad radices Horeb fluere Itineraria teſtantur; quem tamen alii è terrâ, non è ſilice, ſcatere animadvertunt; quamquam, ajunt, in petrâ duodecim velut oſtia panduntur, erumpentis olim ex illis aquæ argumentum (r).

Raphidim quoque relatâ à Joſue in Amalecitas victoriâ, de qua nos v. *Amalec*, & *Joſue*, celebratur (s). Manus autem conſe-

e *Antiq. l. 13. c. 21.*
f *De Bell. l. 5. c. 14. Polyb. l. 5. hiſtor.*
g *Reland. Palæſt. l. 3. p. 967. 968.*
h *Exod. 17. 1. &c.*
i *A. M. 2513. menſe ſecundo ab egreſſu ex Ægypto.*
k *1. Cor. 10. 4.*
l *Ælian. Variar. hiſt. l. 12. c. 40.*
m *Tertull. de patientiâ.*
n *Ambroſ. l. 1. c. 1. de Sacram.*
o *In Commentariis ad 1. Cor. 10.*
p *Num. 20. 1.*
q *Vide Interpp. in Exod. 17. & in 1. Cor. 10. 4.*
r *Morizon Voyage l. 1. c. 1.*
s *Exod. 17. 8. &c.*

rentibus utrinque, Moyſes elatis ad Cœlum manibus orabat; quas ne unquam pondere laſſatus remitteret, (laſſatis enim paulatim manibus hoſtes pari paſſu prævaluiſſe experientiâ compertum habebat) Aaron & Hur ſuſtinebant (t).

RAPHON, urbs transjordanica ad torrentem quemdam propè Carnaim, victoriâ Judæ Macchabæi de Timotheo clara (u).

RASIN, Syriæ Rex, qui junctis cum Phacee filio Romeliæ viribus, ditionem Achaz Regis Juda invaſit (x). Ineunte igitur Achaz regnum, Jeroſolymam Syri fruſtra obſedere; qui tandem pedem referentes, regione vaſtatâ, ad propria remigrarunt. Altero anno, ambo Reges iterum ditionem Juda ingreſſi, hoſtium exercitui, totique Provinciæ, Deo permittente, cladem intulerunt. Inde ſejunctis Iſraelitarum & Syrorum copiis, utrinque Judæi afflicti: Raſin enim regionem undique impunè excorrens, immenſam & captivorum & prædæ copiam Damaſcum reduxit (y); Phacee verò unico diei prælio 120000. hoſtium trucidatis, 200000. captivorum ſecum referebat; cùm occurrentis ſibi Prophetæ Obed monitu, remittere illos coactus eſt.

Sub idem tempus ſuſcepta à Raſin in urbem Ailat, ſivè Elath ad mare Rubrum expeditio; ex qua pulſis Judæis, Idumæos, à quibus fortè ſollicitatus venerat, introduxit (z): Hebræus & Vulgata legunt Raſin eam urbem reſtituiſſe Syriæ; ſed ex contextu ſatis intelligimus, pro Syriâ legendum Idumæam; Hebraicè *Edom* pro *Aram*; quæ duo nomina in textu originali vix diſtinguuntur. Ad eas anguſtias redactus Achaz, ſuppetias à Teglatphalaſar Rege Aſſyriorum ingenti pretio obtinuit: qui ſtatim Damaſcum obſidens, orbe tandem captâ Raſin occîdit, incolas verò in regionem *Kir*, facilè ad fluvium *Cyrum*, in Iberiam tradoxit (a).

RATIONALE JUDICII: panniculus erat acu pictus, & pretioſus, 12. circiter pollicibus in quadratum (b), quem Summus Sacerdos ante pectus appenſum geſtabat. Panniculo 12. gemmæ quadruplici ordine inſertæ erant; ſingulis verò ſingula Tribuum Iſraelis nomina inſculpta. *Duplex* fuiſſe conſtat; ſivè quod duplici compactoque opere elaboratum eſſet; ex duplicato panno conſtabat, in quo *urim* & *thummim*, juxta Rabbinos, recondebatur. Nomen verò *Rationalis judicii* ſivè ex voluntate Dei per illud exploratâ inditum eſt, ſivè quòd ad Summum Sacerdotem Judiciorum prima pars ſpectaret; qui ſanè in cauſis magni momenti ſententiam ſuam niſi ſolemnibus veſtibus indutus non pronunciabat.

Hebræus legit tantùm (c) *coſchen*, & quandoque *coſchen miſchphath*, quod Septuaginta vertunt *logion*, ſivè *logion criſeos*, & S. Hieronymus reddit *rationale*, *rationale judicii*. Quid *coſchen* ad literam ſonet, incertum; vulgò tamen ex Arabico *caſan*, ſcilicet craſſo, ſuffarto, inæquali, quod ſanè Rationali congruit, derivant. Vide quæ diximus v. *Ephod*, & Pectorale, & ſuo loco *Urim* & *Thummim*.

RAZIAS, ſivè *Rhaziz* inter præſtantiſſi-

mos

t *Vide Exod. 17. 8. &c.*
u *1. Macch. 5. 37. 43.*
x *4. Reg. 15. 37. & 16. 5. &c. A. M. 3262. ante Chr. 738. ante Ær. 742. Vide etiam 2. Par. 28. 5. &c.*
y *2. Par. 28. 5. A. M. 3263. ante Chr. 737. ante Ær. 741.*
z *4. Reg. 16. 6. A. M. 3263. Hebræum lege Leedom pro Learam.*
a *4. Reg. 16. 9. A. M. 3264. ante Chr. 736. ante Ær. 740.*
b *Exod. 28. 16. &c.*
c *Exod. 25. 7. 27. & 28. 15. 29. 30. Septuag. interdum coſchen reddunt, podecis, tunica talaris; interdum verò periſtethion, pectorale.*

Digitized by Google

mos Jeroſolymæ Doctores, in perſequutione Antiochi Epiphanis, & ſub Regno Antiochi Eupatoris, ac Demetrii Soteris (*d*). Cùm Alcimus Summum Sacerdotium à Demetrio pecuniâ emiſſet, ut dignitas ſibi aſſereretur, Nicanor in Judæam miſſus eſt. Verùm idem Nicanor compoſitis cum Juda Macchabæo rebus, quietas Jeroſolymæ res agebat: quare Alcimus ſiniſtri aliquid in ſe ſuſpicatus, hunc de initâ cum Juda Macchabæo conſpiratione apud Regem accuſavit. Demetrius datis illicò ad Nicanorem literis, quantociùs Judam Macchabæum cuſtodiæ commiſſum ad ſe Antiochiam tranſmittere juſſit. Nicanor igitur conſuetudine cum viro reſciſsâ, manus in illum injiciendi conſilium inibat: quod ſentiens Judas, cautè ſeſe recepit.

d 2. *Macch.* 14. 37. *A. M.* 3843. *ante Chr.* 157. *ante Ær.* 161.

Nicanor igitur ſpe fruſtratus, verſo in Sacerdotes furore, minis illos etiam atque etiam terruit. Inter hæc, Razias ad virum delatus, fortè quòd rebus Judæ faveret, atque Alcimo ſupremæ dignitatis invaſori adverſaretur. In Scripturâ quidem nihil de ſtructis in illum calumniis; illuſtre tamen de ſtudio illius pro urbe, & gente teſtimonium reddit; ut patris Judæorum elogio donaretur. Sanctioris, & irreprehenſibilis vitæ genere vir ab omnibus obſervabatur, cujus in Judaicâ Religione ſtudii illud ſpecimen editum eſt, cùm Idololatriam invehentibus anteà fortiſſimè reſtitit (*e*). Miſſis igitur 500. viris, Nicanor ad ſe virum deduci imperavit, magni ſanè momenti apud Judæos futurum ſperans, ſi virum hunc in ſuam ſententiam perduceret.

e 2. *Macch.* 14. 38.

Cùm milites ad viri ædes perveniſſent, vim foribus inferre, ignemque ſubjicere volebant: quas in anguſtias Razias redactus, abreptum pugionem in ſuum pectus adegit, quòd mallet morte potius glorioſâ oppetere, quàm impiorum manibus permiſſus, indigna genere ſuo tolerare cogeretur. Cùm verò, ut in re ſubitâ, vulnus ſibi lethale non inflixiſſet, atque ſubire jam ædes milites cerneret, in ſolarium domûs advolans, præcipitem ſe in viam deturbavit, totoque capite ex lapſu confractus eſt. Cùm neque eâ ratione confectum ſe penitùs videret, reſumpto ſpiritu, in pedes ſeſe recipiens, per medium populum currens, in præruptam petram evaſit; ubi viſcera è ventre extrahens, ambabus manibus in populum effudit; ſimulque dominatore vitæ, & animæ invocato, ut ab illo ſtatâ die vitam revocaretur, tandem vitâ deceſſit.

Hunc inter fortiſſimos Martyres Judæi recenſent, ejuſque, Saulis, & Samſonis exemplo licere quandoque manus in ſe violentas inferre demonſtrant. Id autem licere arbitrantur, 1. cùm propriis viribus diffidens aliquis, nè fortè perſecutioni ſuccumbat, timore adductus, ſpontaneo letho vim adverſariorum occupat. 2. quando in manus hoſtium incidens, ſumpturos illos occaſionem Divinum nomen blaſphemiis proſcindendi animadvertit. Circumcelliones, celebres Africæ Hæretici, S. Auguſtini ætate, ejus viri exemplo illatas in ſe ipſos violentias defendebant: quippe qui ſe præcipites agerent, ſexcentiſque aliis mortis generibus gloriam, utì quidem jactabant, Dei provexerunt. Recentiores quidam Theologi (*f*) Raziam excuſant, allato quarumdam Chriſtianorum Virginum exemplo, quæ ſpontè illatâ ſibi nece, virginitatis ſuæ ſtupratores ſacrilegos evaſerunt. Adducunt inſuper, ſpeciali S. Spiritûs ductu virum in necem procurriſſe; utì ex inſtitutâ probæ rectæque vitæ ratione ipſi quidem ſibi perſuadent: quare nihil eſſe dicunt de æternâ hujus viri ſalute dubitandum.

f *Vide Lyr. Tirir. Serrar. in* 2. *Macch.* 14. *& Franc. Vict. Relect. de Homicid.*

Verumtamen SS. Auguſtinus, Thomas, aliique inſignes Theologi (*g*), hiſtoriam illam referri quidem, nuſquam verò in S. Scripturâ commendari animadvertentes, nihil quod factum excuſet, ex eâ deduci poſſe autumarunt. Fortis quidem viri, & apud Ethnicos magnanimi ſpecimen exhibet; ſed numquid ſatis cum Deo, ac præſtitutis ab ipſo Legibus conſtat? A' religione quidem, atque à ſtudio patriæ gentiſque ſuæ, & ob invocatum inter moriendum Dei nomen ille in S. Scripturâ celebratur. Numquid hæc tanta ſunt, ut factum contra Dei Legem apertam exploratamque excuſent? Si Razias, ait S. Auguſtinus, impium aliquid, & ſceleſtum tentavit, quid impium imitemur? Si verò pius erat, & juſtus, in hominem pium, ſeipſum nempè, quid manus impias intulit? *Dictum eſt quòd elegerit nobiliter mori: meliùs vellem humiliter; ſic enim utiliter. Illis autem verbis hiſtoria gentium laudare conſuevit, ſed viros fortes hujus ſæculi, non Martyres Chriſti.*

g *Aug. Ep. olim* 61. *nunc* 204. *nov. edit. l.* 1. *cont. Gaud. c.* 3. *S. Th.* 2. 2. 9. 64. *a.* 5. *ad* 5. *Eſt. in* 2. *Macch. Natal. Alex. hiſt. V. T. &c.*

RAZON, filius Eliadæ, qui ab Adarezer Rege Soba domino ſuo, bello cum Davide implicito (*h*) fugiens, collectâ prædonum manu, regionem Damaſcenam excurrebat; tantùmque profecit, ut tandem captâ urbe, Rex Damaſci ſalutaretur. Porrò Regnum illud iniiſſe videtur ſub Salomonis exitum; cùm David urbem ſibi Damaſci, totamque Syriam ſubegerit, devictaſque à patre regiones Salomon in obſequio continuerit. Si verò labentibus Salomonis annis, primùm Regnum Damaſcenum Razon obtinuit; illum ſanè diutiſſimè vitam produxiſſe oportuit. A' bello enim Davidis in Adarezer, nempè ab ineunte Davidis regno (*i*), uſque ad obitum Salomonis, ſpatium 69. annorum interceſſit. Cùm verò Razon copiarum Adarezer ductor fuiſſet, iiſque relictis, prædones ſibi adjungeret, 25. ſivè 30. annorum ætatem egiſſe tempore ejuſdem belli oportuit. Regnum igitur nonniſi 90. annis grandævus cœpiſſe debuit; quæ ſanè viri ætas, ſi cui ſuſpecta fuerit, ille citiùs, quàm ſub exitum Salomonis virum hunc Damaſcum tenuiſſe, ſed Davidi & Salomoni vectigalem credat.

h 3. *Reg.* 11. 23. *A. M.* 2960. *ante Ch.* 1040. *ante Ær.* 1044.

i *Regnum David cæpit A. M.* 2960. *Obiit Salomon. A.* 3029.

REBE, ſivè *Reb*, Princeps Madianitarum, in prælio cum Iſraelitis occiſus (*k*). Porrò bellum illud juſſu Moyſis, Deoque injungente, à Phinees ſuſceptum eſt, in ultionem ſollicitati à Madianitis ad Idololatriam populi, fœminis ſuis in caſtra immiſſis.

k *Num.* 31. 8. *A. M.* 2553. *ante Ch.* 1447. *ante Ær.* 1451. *ante aliquos menſes ab ingreſſu Iſraelitarum in Chananitidem.*

REBECCA, filia Bathuelis, & uxor Iſaaci. Eliezer Oeconomus Abrahami, ad Haran urbem Meſopotamiæ ad quærendam

Iſaa-

Iſaaco uxorem miſſus (*l*), Rebeccam in Chanaaoitidem ad virum in Beerſabee verſantem duxit. Speratus ex eo conjugio fructus, ſpatio 20. annorum deſideratus eſt: tandem fœta duobus gemellis mulier, precibus Iſaaci conceſſis, prodivit (*m*). Cùm uterque fœtus in utero matris moveretur, illa eâ de re triſtis, Dominum conſuluit; redditumque ei reſponſum, duarum in ejus utero gentium authores contineri, quorum major junioris ſervitutem paſſurus fuiſſet. Quem virum Rebecca eâ occaſione conſuluerit, incertum: alii Sem filium Noe adiiſſe; alii Melchiſedechum, Heber, Abrahamum autumant; alii ſacrificia in monte Moria (*n*), ſivè in Altari ab Abrahamo in nemore Beerſabee excitato (*o*), obtuliſſe; quorum merito Deum per quietem mulieri futurorum eventus aperuerit.

l *Gen.* 24. 1. *&c. A. M.* 2148. *ante Chr.* 1852. *ante Ær.* 1856.
m *Gen.* 25. 21. *&c. A. M.* 2168. *ante Chr.* 1832. *ante Ær.* 1836.
n *Petr. Comeſt. hiſt. Scolaſt.*
o *Diodor. Procop. in Gen. Theodoret. q.* 76. *in Gen.*

Stato igitur tempore muliere duos gemellos pariente, primus ſtatim rufus, & vellere quodam tamquam urſus hirſutus prodiit, cui nomen inditum *Eſau*; ſecundus prioris pedem manu tenens, in lucem editus, cui datum nomen *Jacob*, ſcilicet *Supplantator*. Cùm ambo hi fratres adoleviſſent, Eſau venationi & agrorum cultui ſe totum impendit; alter verò homo frugi, vitam à curis alienam ſub patris tentoriis egit. Iſaac in Eſau, mater in fratrem inclinabat. Quare initâ à Rebeccâ ratione, Jacob benedictionem patris, excluſo fratre, invitoque etiam patre, ſubripuit (*p*); quam hiſtoriam latè dedimus, v. *Jacob & Iſaac.*

Graſſante in regione fame, Iſaac in Geraram Philiſthæis ſubjectam, in ditione Abimelechi, contendit (*q*); ubi ab incolis de muliere rogatus, ſororem ſuam eſſe, veritus ne eâ ſublatâ necem ſibi conſciſcerent, ſi uxorem proderet, commentus eſt. Abimelech, qui eadem commentum Abrahamum, anteà uxore orbaverat, eâque de causâ Dei minas graviſſimas ſuſtinuerat, ſedulò rem ſcrutari conſtituens, ex jocis quibuſquam maritali prorsùs libertate inter utroſque viſis, veritatem ſubodoratus eſt. Quare accitum Iſaac objurgavit, quòd & in fœminam, & in populum Dei ultionem ſimulatione ſuâ inducturus fuiſſet: ſimul autem lato edicto, ne quis unquam fœminam violare tentaret, capitali pœnâ prohibuit.

p *Gen.* 27. 1. *&c. A. M.* 2245. *ante Ch.* 1755. *ante Ær* 1759.
q *Gen.* 26. 1. *&c. A. M.* 2187. *ante Chr.* 1813. *ante Ær.* 1817.

Cùm autem Jacob, utì ſupra innuimus, benedictionem fratri debitam arte matris ſurripuiſſet, Eſau in illum furens, poſt obitum patris ejus necem conſtituerat. Hujus conſilia Rebecca intelligens, filium hortata eſt, ut in Meſopotamiam ad Labanum avunculum ſuum pergens, ex eâ cognatione ſibi uxorem acciperet (*r*). Spopondit verò ſe, pacato fratris furore, ipſi renunciaturam, ut reditum pararet. Matris perſuaſionibus Jacob acquievit; Rebecca verò conjugem conveniens, ut eundi facultatem filio præſtaret, author fuit, dictitans offenſam ſe ab Eſau, quòd Hethæas duxiſſet: impatienter prorſus laturam, ſi fortè Jacob ſimili matrimonio conjungeretur. Ex eo tempore altum in Scripturâ de Rebeccâ ſilentium, ut emortualis etiam ejuſdem annus lateat: quamquam obiiſſe illam ante virum ex eo intelligimus, quòd ejuſdem viri cadaver in eodem cum Rebeccâ conjuge monumento, ſimul cum Abrahamo, & Sarâ conditum ſit (*s*); quò deinde etiam Jacob, & Liah illati.

r *Gen.* 27. 41. *&c. &* 28. 1. *&c. A. M.* 2245. *ante Ch.* 1755. *ante Ær.* 1759.
s *Gen.* 49. 31.

REBLA, *Reblata*, ſive *Riblata*, urbs Syriæ, in regione Emath: incertum tamen quo ſitu. Hanc urbem S. Hieronymus cum Antiochiâ Syriæ, vel ſaltem cum regione adiacente urbi Emath, ſive *Emmas* (ubi prima eo etiam tempore ſtatio euntibus ex Syriâ in Meſopotamiam) confundit (*t*). Vetus Antiochiæ nomen nobis prorſus ignotum eſt; illud enim, quod poſt Regnum Seleucidarum, & noſtrâ adhuc ætate obtinet, ſequioris eſſe ævi compertum eſt. Fortaſſe plura S. Hieronymus noverat; apertis enim verbis, nec ſemel tantùm, veterem Reblatam eamdem cum Antiochiâ fuiſſe aſſerit.

t *Hieron. in Iſa.* 13. 1. *& in Amos* 6. 2. *Item in locis in Reblata; & in Ezech.* 47.

Hanc tamen S. Doctoris ſententiam ne facilè admittamus, plura obſiſtunt. Antiochia enim longè ſanè ab Emesâ, ſive Emath diſtabat; neque viæ à Judæâ in Meſopotamiam imminet. Moyſes enim limites orientales terræ Promiſſionis deſcribens, excurrere illam notat *ab Hazer-Enan, uſque Sephamam; & de Sephamâ in Reblat contra fontem Daphnes; inde perveniant contra Orientem ad mare Cenereth* (ſivè Tiberiadis), *& tendunt uſque ad Jordanem, & ad ultimum ſalſiſſimo claudantur mari* (*u*), nempe mari mortuo. Nomen Daphnes in Hebræo quidem non legitur; ſed Paraphraſtes Chaldæus, & S. Hieronymus reddunt fontem Reblat, & Daphnem juxta Antiochiam. Terminos ſeptentrionales terræ Promiſſionis Ezechiel conſtituit à Mari mediterraneo uſque *Hazer-Enam*, ſivè *atrium Enam* (*x*). Urbem verò in finibus illis ſitam notat nomine Emath. Limites autem Provinciæ meridionales à mediâ regione Auran, Damaſco, & montibus Galaaditidis deducit. Nuſquam ille de Reblat; ſed tantùm de Emath, in cujus regione Reblat conſtituta erat.

u *Num.* 34. 10. *&c.*
x *Ezech.* 47. 17.

Porrò Urbs illa in amœniſſimo Syriæ loco collocata, gratiſſimam Regibus Babyloniæ ſedem præbebat. Pharao Nechaus Rex Ægypti ab expeditione in Carchamas redux, ibidem ſubſtitit (*y*); quò deductum Joachaz Regem Judæ, ſubſtituto in ejus locum Joachimo, Regno exauthoravit. Cùm Nabuzardanus Jeroſolymam obſideret, Nabuchodonoſor Rex Babylonis in eâ urbe ſubſiſtens, eventum opperiebatur (*z*). Regem autem Sedeciam, poſt captam urbem, eò cum cæteris captivis ductum, idem Rex primùm cædis filii, & Principum ſpectatorem eſſe coegit, deinde ipſi oculos eruit.

y 4. *Reg.* 23. 33.
z 4. *Reg.* 25. 6. *&c. Jerem.* 29. 5. *&* 52. 9.

REB-MAG, inter Duces exercitûs Nabuchodonoſoris, qui unà cum Nabuzardano obſidioni Jeroſolymitanæ interfuit (*a*). Porrò nomen illud ducem Magorum vertendum cenſeo.

a *Jerem.* 39. 3. *A. M.* 3416. *ante Ch.* 584. *ante Ær.* 588.

I. RECEM, inter Principes Madian, quem Phinees filius Eleazari Summi Sacerdotis, poſt abominationem Beelphegor interfecit (*b*).

b *Num.* 31. 8. *A. M.* 2553. *ante Ch.* 1447. *ante Ær.* 1451.

II. RECEM, filius Core. 1. *Par.* 2. 43.

III. RECEM, filius Sares (*c*), è Tribu Gad, & familiâ Machir.

c 1. *Par.* 7. 16.

RECEM, urbs Tribûs Benjamin (*d*).

d *Joſue* 18. 27.

RECEM, alio oomine *Petra*. Vide *Rekem*, ſivè *Petra*.

RECHA, ſive *Rarba*: an urbs eſſet, & ad quam Tribum ſpectaret, ignotum (*e*).

I. RECHAB, & Baana, duo ſicarii, qui Isboſeth filium Saulis interfecere (*f*). Vide *Isboſeth*, ſive *Baana*.

II. RECHAB, filius Jonadab, Rechabitarum pater, cujus ſivè ætas, ſivè genus, incerta: quidam enim è Tribu Juda accerſunt (*g*); alii Sacerdotem, vel ſaltem Levitam credunt (*h*); cùm apud Jeremiam legantur poſteri, Jonadabi obſequiis Dei nunquam defuturi (*i*). Rabinorum nonnulli autumant, ductis à Rechabitis filiabus Sacerdotum, ſivè Levitarum, natos ex iis conjugiis filios Templi ſervitiis addictos fuiſſe. Alii tandem credunt (*k*), nonniſi ſub Sacerdotum & Levitarum imperio, ut de Gabaonitis, & Nathinæis ſcimus (*l*), Rechabitas in Templo miniſtraſſe. Cinæos origine fuiſſe in 1. *Par*. 2. 55. legimus: *Canentes, atque reſonantes, atque in tabernaculis commorantes; hi ſunt Cinæi, qui venerunt de calore patris domûs Rechab*. Hebræus legit: *Janitores, & obedientes, qui in tabernaculis habitant; hi ſunt, qui vocantur Cinæi, qui venerunt de Chamath, patre Rechabitarum*.

Porrò Cinæi non ex Jacob, ſed ex Madian filio Chus genus referebant, Hobab, ſivè Jetro patrem Sephoræ, & ſocerum Moyſis authorem habentes, unà cum Hebræis in Chanaanitidem venerunt, ſuaſque in ditione Juda ad mare Mortuum ſedes conſtituère. A' cæteris Iſraelitis nonniſi agreſtis vitæ genere, atque urbium, & ſtructarum ædium contemptu diſtinguebantur. Sunt, qui Hobab, ſivè Jetro, Rechabitarum authorem conſtituerint (*m*); addunt etiam Rechab unum eſſe ex nominibus ejuſdem viri, ex quo Jonadab ſub Jehu notiſſimus, genus referret; ac tandem Heber Cinæum ex Rechabitarum genere fuiſſe autumant. Veteres Rechabitas poſteros Jetro, & novos à Jonadab filio Rechab, ætate Jehu Regis Iſraelis inſtitutos, Serrarius diſtinguit.

Miram prorſus hypotheſim Pater Bouldücus de Rechabitis excogitavit (*n*). Horum enim originem ante diluvium in Enos, ejuſque poſteris ſcrutatus, inde continuatâ ſucceſſione poſt diluvium diducit, ſub nominibus Cinæorum, Cinezæorum, Hebræorum, Nazaræorum, filiorum Prophetarum, ac tandem Rechabitarum, & Phariſæorum innotuiſſe contendens. Viros autem illos omnes Monachorum more Religioſam ſimul vitam egiſſe, ſuis ſivè omnium, ſivè ſingulorum cœtuum Præfectis conſtitutis, juxta Religioſorum Eccleſiæ Latinæ diſciplinam. Undè verò nomen Rechab? Mirum prorſus Authoris acumen! Eliſeus, ait, præceptorem ſuum Cœli alta tenere conſpicatus, ad illum clamavit: *Pater mi, pater mi, currus Iſrael, & auriga ejus* (*o*). Rex Joas ſupremo morbo detentum Eliſeum his verbis compellavit (*p*): *Pater mi, pater mi, currus Iſrael, & auriga ejus*. Hebræus legit: *Pater mi, pater mi, Rechab Iſrael*. Inde Rechabitarum nomen in-

e *Vide* 1. *Par*. 4. 12.
f 2. *Reg*. 4. 2.
g *Theodoret. in* 1. *Par. initio*.
h *Hegeſip. apud Euſeb. Hiſt. Eccleſ. l*. 2. *c*. 23.
i *Jerem*. 35. 19.
k *Sanct. Cornel. in Jerem*. 35.
l *Vide Joſue* 9. 27. *&* 1. *Par*. 9. 2. *Eſdr*. 2. 43. 55. 58. 70. *&* 2. *Eſdr*. 7. 57.
m *Arias Mont. in Judic*. 1. *Sanct. in Jerem*. 35. *n*. 5. *&c. Serrar. Trihæreſ. l*. 3. *c*. 9. *Miner. vel. c*. 13. *&c.*
n *Jacob. Boulduc. de Eccleſ. ante Legem l*. 3. *c*. 56.
o 4. *Reg*. 2. 12.
p 4. *Reg*. 13. 14.

Diſcipulos Eliæ, & Eliſei, filios illos Rechabaim, nempe duorum curruum Iſraelis. Neque hæc Authori ſatis; qui enim Rechabitas è curru Eliæ, Phariſæos ex equis ejuſdem deducit. *Pharaſim* enim Hebraicè ſunt equi.

Sed inani prorſus labore etymologias longè petitas, dubias, & inutiles diduceremus. Scripturâ docente intelligimus (*q*), Jonadab filium Rechab ſub Jehu Rege Iſraelis florentem, poſteris ſuis lege prohibuiſſe, ne quid unquam vini deguſtarent, neve ædes conſtituerent, ſererent triticum, vineaſque colerent; ab omnibus etiam agrorum poſſeſſionibus removiſſe, vitamque ſub tentoriis injunxiſſe. Hæ Rechabitarum, & filiorum Rechab conſtitutæ leges, quæ nihil ad cæteros Cinæos, & poſteros Jetro ſpectabant. Porrò illorum inſtitutum tribus tantùm ſæculis manſit (*r*). Poſtremo Joakim Regis Juda regnantis anno, cùm urbs Jeruſalem obſidione à Nabuchodonoſore premeretur, Rechabitæ relictis agris, in urbem ſe receperint, quamvis priſtinum ſub tentoriis degendi morem ſervarent. Eâ occaſione Jeremias, juſſus à Domino, Rechabitas in Templum ductos, oblato vino tentavit (*s*). Hæc autem Rechabitæ reſpondêre: *Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab pater noſter præcepit nobis, dicens; non bibetis vinum vos, & filii veſtri.... Cùm autem deſcendiſſet Nabuchodonoſor Rex Babylonis in terram noſtram, diximus: Venite, & ingrediamur Jeruſalem à facie exercitûs Chaldæorum, & Syriæ, & manſimus in Jeruſalem. Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam dicens: Vade, & dic viris Juda habitatoribus Jeruſalem: prævaluerunt ſermones Jonadab filii Rechab, quos præcepit filiis ſuis, ut non biberent vinum: ego autem locutus ſum ad vos, & non obediſtis mihi?* Converſo dein ad Rechabitas ſermone, ait: *Pro eo quòd obediſtis præcepto Jonadab patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata ejus... propterea non deficiet vir de ſtirpe Jonadab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus*.

Hos facilè commune captivitatis fatum obvolvit poſt captam Jeruſalem à Chaldæis, cùm Pſal. 70. hoc titulo inſcriptus ſit: *Filiorum Jonadab, & primorum captivorum*, nempe Ezechielis, & Mardochæi, qui poſt captam Jeruſalem ſub Rege Joakim in captivitatem à Chaldæis trans Euphratem deducti fuere. E' captivitate reduces, in urbe Jabes transjordanicâ ſedem conſtituiſſe, ex 1. *Par*. 2. 55. intelligimus: *Cognationes Scribarum habitantium in Jabes, canentes, atque reſonantes* (Hebr. *janitores, & obedientes*) *& in tabernaculis commorantes. Hi ſunt Cinæi qui venerunt de calore* (Hebr. *Chamat*) *patris domûs Rechab*. Hujus Textûs occaſione Scriptores diſſident; ſunt enim, qui *Jabes* nomen eſſe putent, non urbis, ſed viri, quem præceptoris loco ſuſpiciant Cinæi. Quæcumcumque ea opinio fuerit, nuſquam ſanè alibi de Cinæis in Libris poſt captivitatem ſcriptis legitur.

Ex Rechabitis, eorumque diſciplinâ Aſſidæos (*t*) aliqui derivant. Non deſunt, qui

q *Jerem*. 35. 6. 7.
r *Jehu Regnum iniit A. M*. 3120. *Joakim Rex Juda interfectus eſt A. M*. 3405. *ante Chr*. 595. *ante Ær*. 599.
s *Jerem*. 35. 1. *&c.*
A. M. 3405. *ante Chr*. 595. *ante Ær*. 599.
t 1. *Macch*. 2. 42. *&* 7. 17. *&* 2. *Macch*. 14. 6.

qui Rechabitas cum Eſſeniis confundant (*u*). Quorum ſanè cum prioribus opinio conſtaret, ſi Aſſidæi, & Eſſenii una eademque gens, utì facilè credimus, habeantur. Rationem ſanè vitæ inſtituendæ longè aliam Eſſeniis, ac Rechabitis fuiſſe conſtat. Ex Joſepho enim intelligimus, Eſſeniorum cœtibus certos fuiſſe agros, quos junctâ ſimul operâ colebant, ædes incoluiſſe, cælibem duxiſſe vitam, atque ſuas in Templo Jeroſolymitano cæremonias à cæteris Judæis ſegregatos, celebraſſe. Omnia planè in Rechabitis diverſa. Hegeſippus ab Euſebio laudatus (*x*), narrat, cùm S. Jacobus ad ſupplicium duceretur, Sacerdotem quemdam è Rechabitarum genere ad Judæos, lapides in virum parantes, exclamaſſe; *Quid facitis? Juſtus erat pro nobis*. Porrò compertum eſt, ut jam innuimus, Rechabitas numquam ad genus Sacerdotale pertinuiſſe: quòd verò in Templo miniſtrarent, id fucum authori fecit, ſivè fortè nomen Sacerdotis pro Domini miniſtro uſurpavit.

u *Ita ex Nilo, & Suida Serrar. Tribæreſ. l.3. c.9.*

x *Hiſt. Eccleſ. l.2. c.23.*

Benjamin Tudelenſis narrat, in ſuis itineribus regioni cuidam Rechabitarum occurriſſe. „ Ita ferè rem deſcribit. Ex Pundebita ad Euphratem in regionem *Seba*, hodie *Akiman*, regionis *Sennaar* finitimam vêni. Inde viginti dierum per deſertum itinere, regionem Judæorum Rechabitarum tenui. Huic genti, cui alia appellatio *populi Theimæ*, quòd eorum regionis caput *Theima* ſit. Princeps nomine Hanan hac ætate præeſt. Urbs Theima amplitudine, & incolarum numero floret. Regio 20. dierum itinere inter montes ſeptentrionales excurrens, munitiſſimis, atque inſtructis urbibus, nulli externo Principi parentibus, frequens eſt. Incolas crebræ excurſiones, quà in regiones finitimas, quà etiam in diſſitas, exercent. Agros colunt, greges alunt; regio enim optimis paſcuis abundat. Decimæ in uſus cedunt, cùm Diſcipulorum Sapientum, qui perpetuò prædicationi incumbunt, tum Phariſæorum, qui Sionis, & Jeroſolymæ caſum deplorant. Nullus hiſce viris, Phariſæis ſcilicet, vini carniſque uſus, atratæ veſtes; ſedes nullę, niſi in cavernis; jejunia nonniſi Sabbatho intermiſſa; preces pro obtinendâ libertate, & regreſſu Iſraelis à captivitate aſſiduæ.

„ Judæi omnes Theimæ, & Thelimæ, 100000. hominum numero florentes eadem precantur. Illis Salomon frater Hanan præeſt; ambo autem illi Principes expanſis tabulis genus ſuum à Davide referunt. Eorum veſtes atratæ, ut plurimùm, & attritæ, jejunia 40. dierum pro Judæis omnibus, qui in captivitate detinentur, apud illos inſtituta. Tota regio 40. urbibus, 200. vicis, 100. arcibus frequens eſt; metropolim habet Thenai; incolas verò Judæos 300000. circiter. Urbem Thenai inſtructiſſima mœnia circumdant, quæ complexu ſuo agrum cultûs patientem, atque frumento uberem, longitudinis nempe, utì & latitudinis, 15. m. paſſuum continet. Princeps Salomon ædes habet cultiſſimis hortis amœnam. Hæc de regione Rehabitarum Author 12. ſæculo florens; quamquam fabuloſa ille jactare ſatis videatur.

RECHAT, ſive *Rachat*, urbs Ephraim (*y*).

y *Joſue* 19. 21.

REDEMPTIO. Primogenitorum redemptio. Vide *Primogenita*.

REDEMPTOR, quo potiſſimùm nomine Jeſus Chriſtus Redemptor, & Servator Mundi deſignatur. Sed in Lege Redemptor appellatur, qui vindicandi hæreditatem jus habet (*z*); ſimulque qui illum arctiori cognatione ſpectat, cui redimendi ejus hæreditatem ab extraneo, ſive ab alio Judæo emptam jus eſt (*a*). Cùm enim Deus per Moyſem caviſſet, ne agrorum fundus, ſive Hebræorum quiſquam jure venditionis perpetuò aliis addicerentur, juſſit anno Sabbathico, & anno Jubilæi bona, cæteraque omnia ad verteres dominos redire. Quin & ante illud tempus licebat illi, qui jure cognationis captivum fratrem ſpectaſſet, fratem pretio redimere, ex quo nomen illi Redemptoris inditum (*b*).

z *Levit.* 25. 25.

a *Levit.* 25. 47. 48.

b *Vide plura in eam rem. Levit.* 25. 27.

Eam legem in hiſtoriâ Booz ſervatam legimus [*c*]. Hic arctiori cognationis vinculo cum Elimelech conjunctus, Rutham viri hæredem duxit; ex quo factum, ut hæreditatem illam ab extraneis vindicaret. Jeremias pariter (*d*) agrum nepotis ſui Hananeelis mox vendendum redèmit. Qui cognatum ſuum neci traditum ulciſci permittebatur, ille *Redemptor ſanguinis*, Hebraicè *goel haddan* dicebatur (*e*); qui ne gravius aliquid in homicidas inferret, Deus prompto remedio, præſcriptis in ſingulis Iſraelis provinciis urbibus refugii, cavit.

c *Ruth.* 2. 20. & 3. 9. &c.

d *Jer.* 32. 7. 8.

e *Num.* 35. 12. 16. 21. *Deut.* 19. 6. 12.

REEMA, alio nomine *Rhegma*, filius Chus, qui regionem Arabiæ, ex qua aromata, gemmæ, & aurum Tyrum deferebantur (*f*), frequentavit. Hanc nos regionem Arabiam Felicem ad oſtium Sinûs Perſici credimus.

f *Ezech.* 27. 22. & *Geneſ.* 10. 7.

REFUGIUM. *Urbes Refugii*. Si qui caſu quodam, & imprudentes hominem peremiſſent, illorum ſecuritati Deus urbibus Refugii deſtinatis providit. Has igitur ſex numero Moyſes ad eam rem deſignavit, quò viri illi confugientes, tuti cauſam ſuam judicio purgare permitterentur. Ex illis tres citra, tres ultra Jordanem conſtitutæ: cis amnem, Cedes Nephtali, Hebron, & Sichem; trans verò, Boſor, Gaulon, & Ramoth Galaad. Neque ſecuritati tantùm Hebræorum, ſed advenarum etiam cum Hebræis degentium eâ ratione conſultum eſt (*g*). Quamquam autem Rabbini advenarum nomine Proſelytos tantùm cenſent, neſcio tamen, an illi ſatis Legis mentem aſſequantur. Jubet etiam Deus, tres alias urbes Refugii deſignari, cùm Hebræorum ditio, & gens propagaretur (*h*); quæ cùm executioni nuſquam adhuc mandata occurrant, ideò ad Meſſiam hæc reſervari Rabbini comminiſcuntur.

g *Num.* 35. 15.

h *Deut.* 19. 8.

Maimonides ex veteri tradione aſſerit, ſingulas 48. urbes Sacerdotibus, & Levitis aſſignatas, refugii, & aſyli privilegium obtinuiſſe; in eo autem à cæteris deſignatis refugii urbibus diſtingui narrat, quòd illæ confluentes omnes, nemine excepto, recipere tenebantur; hæ verò pro libito pa-

tere quibuſdam, alios verò exercere permittebantur. Præter eas urbes, Templum Domini (*i*) aſyli jure, ac potiſſimùm Ara Holocauſtorum donabantur. Aſylum Altaris ad Sacerdotes tantùm Rabbini determinant. Qui ad Templum confugiſſent, eorum causâ ſtatim ad Judices delatâ, ſi homicidii rei judicarentur, ex aſylo extracti, extra Templum capitali ſupplicio plectebantur. A' crimine verò immunes adjectis ob eorum ſecuritatem cuſtodibus, per urbes refugii liberi diſcurrebant.

Porrò urbes illæ aditu faciles eſſe debuerant; viæ ad illas ſtratæ ſimul, atque accuratæ, ſuiſque pontibus, ſi quando opus eſſet, inſtructæ. Viæ iſtæ 32. ſaltem cubitis, ſive 40. pedibus patebant; & in biviis ne ſortè errare contingeret, additis inſcriptionibus, iter monſtrabatur. Eaſdem vias ſingulis annis, die 25. Adar, Lunæ Februarii reſpondentis, urbium Magiſtratus luſtrabant, an inſtructæ ſatis eſſent, diſpicientes. Urbs neque aquæ, neque annonæ penuriâ laborare permittebatur; nullumque in iis armorum opificium, ne fortè occiſi conſanguinei ad ea emenda accedentes, gravius aliquid in homicidam tentarent.

Quicumque autem ad aſylum confugiebat, artis alicujus exercitio vitam tolerare, ne civibus gravior eſſet, tenebatur. Iis, qui ultionem exigebant, viri aliqui mites ſimul, & prudentes jungebantur, ut mitiora conſilia, atque Judicum ſententiam expectare perſuaderent.

Homicidam autem ad aſylum confugientem judiciali ſententiâ proſequi fas erat; quare ad Judicem coram populo accitus (*k*), illatum à ſe imprudente homicidium defendebat. Si Judicibus probaretur, tuta illi in urbe mora; damnatus verò capitali ſententiâ, pro Legis præſcripto plectebatur. An cauſa illa à Judicibus loci, ubi crimen commiſſum eſt, an à Magiſtratibus urbis refugii cognoſceretur, ex Scripturæ Textu (*l*) non ſatis Commentatores diſpiciunt. Duo ſaltem judicia à reo ſubeunda ex Joſue Textu colligere videmur: alterum ſcilicet in urbe refugii, cùm primùm ad locum accedebat; in quo ejus tantummodo relationi deferebatur: alterum in ipsâ Rei urbe, qui coram Magiſtratu illius ſiſtebatur, ut cauſa judiciali ſolemnitate ageretur. In eo judicio abſolutus, à militibus ſecuritatis gratiâ in urbem refugii reducebatur.

Non igitur plena poſt judicialem abſolutionem reo permiſſa libertas, id agente Moyſe, ut pœnâ in homicidam etiam imprudentem indictâ, animos ab eo crimine etiam atque etiam averteret. Poſt obitum verò Summi Sacerdotis (*m*) nihil illos morabatur, quominùs liberi quocumque vellent, abirent; omni de illis ultionem exigendi facultate ſublatâ; quippè qui judiciali ſententiâ abſoluti fuiſſent (*n*).

De aſylo Græcorum & Romanorum nonnulla innuimus v. *Aſylum*, ubi etiam quædam de Aſylo in Templo Miſericordiæ ab Heraclidis Athenis conſtituto. Alterum etiam in eâdem urbe Theſeus ſtatuit pro ſervis egentibuſque, quò à locupletiorum

i *Philo Legat. ad Cajum.*
k *Num.* 35. 12.
l *Confer Deut.* 19. 11. 12. *Joſue* 20. 4. *&c. Num.* 35. 25.
m *Num.* 35. 25. *&c.*
n *Vide Interpp. in Num.* 35. *& Joſue* 20.

vexationibus in tutum ſe ſe reciperent. Gemina quoque in Inſulâ Calauriæ dedicata. Idem jus Templis Apollinis Delphici Junonis Samiæ, Eſculapii Delii, Bacchi Epheſini, aliiſque in Græciâ pluribus conceſſum (*o*). Romulus lucum Templi *Vejovis* aſylo ſacravit (*p*). Alter etiam eodem privilegio lucus Oſtiæ celebrabatur (*q*). Tota etiam Romæ urbs aſylo pro advenis ſacra fuit, S. Auguſtino authore (*r*). Porrò aſylorum loca adeò in Græciâ frequentia occurrebant, ut Tiberius eorum omnia jura coactus tandem revocaverit (*s*): quæ tamen ejus edicta ſolâ ejus ætate viguerunt.

E' Templo Jeroſolymitano ad Templa Chriſtianorum jus illud tranſlatum eſt (*t*); cujus violatores reum ex Eccleſiis extrahentes, exilio, virgis, & barbæ atque comę deglabrationi Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius Magnus ſubjecerunt. Reos illos, læſæ Majeſtatis Honorius & Theodoſius junior damnarunt. Poſtea crimina quædam ab eodem privilegio excipere viſum eſt. Homicidas, adulteros, raptores virginum Juſtinianus exemit. Hiſce graſſatores, agrorum nocturnos vaſtatores Innocentius III. addidit. Jus aſyli in Italiâ, alibique adhuc obtinet (*).

REGINA COELI. Hebræi Idolis addicti, eo nomine Lunam colebant (*u*): *Filii colligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem, & mulieres conſpergunt adipem, ut faciant placentas Reginæ Cœli.* Alibi etiam iidem Hebræi ad Prophetam (*x*): *Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te; ſed facientes faciemus omne verbum, quod egredietur de ore noſtro, ut ſacrificemus Reginæ Cœli... Ex eo autem tempore quo ceſſavimus ſacrificare Reginæ Cœli, & libare ei libamina, indigemus omnibus.* Idem autem eſſe Numen credimus cum Meni, in Hebræo Iſaiæ 5. 11. *Qui ponitis Fortunæ* (Hebr. *Gad*) *menſam, & libatis ſuper eam* (Hebr. *& libatis Meni*) Vide *Meni*. Porrò idem Numen pro variis populorum ſuperſtitionibus varium nomen obtinebat: *Lunæ, Aſtartis, Triviæ, Hecates, Dianæ, Veneris cœleſtis, Iſidis.* Aræ illi in culminibus Domorum in areæ modum complanatis, ad angulos viarum, præ foribus, & in lucis erectæ. Oblationes verò, placentæ oleo ſivè melle ſubactæ, additis vini, aliorumque liquorum libaminibus. Stellæ ſivè lunæ cornutæ ſigillo impreſſas placentas illas Rabbini aſſeruerunt.

REGMA. Vide *Reema*.

REGNUM COELORUM: phraſis ſæpè in N. T. Jeſu Chriſti Regnum, populorum ad fidem vocationem, & prædicationem Evangelii deſignans. Sanè inter Meſſiæ characteres à Prophetis expreſſos, Regis & liberatoris dignitas nunquam deſideratur; in ipſis enim ejus paſſionibus, atque populorum ludibriis, quæ Chriſtum manebant, deſignandis, ſe temperare non poterant, quin de ejus Regno, potentiâ, & Divinitate aliquid innuerent. Zacharias ingreſſum Jeſu Chriſti Jeroſolymam prædicens, *Ecce Rex tuus*, ait, *veniet tibi juſtus & Salvator: ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinam,*

&

o *Vide Murſham. Can. Ægypt. ſæc.* 13.
p *Virg. Æneid.* 8. *v.* 342.
q *Ovid. Faſt. l.* 1.
r *De Civit. l.* 5. *c.* 34.
s *Suet. in Tiber. Tacit. Annal. l.* 3. *c.* 6.
t *Cod. Juſt. l.* 9. *tit.* 29.
* *Vide Maſium, & Serrar. in Joſue* 20.
u *Jerem.* 7. 18.
x *Jer.* 44. 16. *&c.*

& *ſuper pullam filium aſinæ* (y). Quibus Prophetarum oraculis Judæi oculos perſtricti, Meſſiam Regiâ dignitate auctum expectabant, ejuſque adventum Regni Dei, & Regni Cælorum nomine deſignabant. Quare Jeſus Chriſtus verum ſe Meſſiam demonſtraturus, veniſſe, vel imminere jam Regnum Cœlorum nunquam non prodit. Cùm verò de eventibus Eccleſiæ ſuæ poſt reſurrectionem diſſereret, hæc in Regno Cœlorum eventura prænunciat. Hoc tandem omnium ferè parabolarum exordium: Regnum Cœlorum ſimile eſt homini diviti Patriſfamilias, &c.

Hinc in Evangelio plures hujus phraſis ſignificationes diſtinguuntur. 1. de adventu primo Filii Dei, ejuſque ortu, prædicatione, & manifeſtatione in Mundo, uſurpatur. Ita illud (z): *Si in digito Dei ejicio Dæmonia, profectò pervenit in vos Regnum Dei*. Et alibi: *Et circuibat Jeſus omnes civitates & caſtella, prædicans Evangelium Regni* (a); & S. Lucas (b): *Regnum Dei intrà vos eſt*, quod illi S. Jo. 1. 26. reſpondet, *Medius veſtrûm ſtetit, quem vos neſcitis*.

2. Vindictam Dei in Judæos pervicaces indicat; quàm ſanè vindictam poſt obitum Chriſti Romanorum arma intulerunt, cùm everſâ urbe, Temploque, eâ in cives immanitate ſævierunt, ut obſidio illa extremi judicii imago cenſeretur. In hunc ſenſum redditur illud (c); *Pœnitentiam agite; appropinquavit enim Regnum Dei*, nempe flagellum Dei jam ſupra caput veſtrum inſonat. Conſonant etiam parabolæ decem Virginum (d), & ſervorum, quibus Paterfamilias talenta ad negotiationem partitur (e); Virgines enim à nuptiis excluſæ, & ſervus negligens in tenebras exteriores detruſus, Judæos pervicaces à Deo in hoſtium manibus derelictos deſignant.

3. Regnum Cœlorum eſt æterna beatitudo, præmium ſervis morigeris debitum: *Qui facit voluntatem Patris mei, qui in Cœlis eſt, ipſe intrabit in Regnum Cœlorum*. (f) Et alibi: *Sinite parvulos venire ad me; talium eſt enim Regnum Cœlorum* (g). Ac tandem: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt Regnum Cœlorum* (h).

4. Eſt vocatio Gentium, Judæis excluſis. Chriſtus poſt commendatam Centurionis fidem, vocationem Gentium, & Judæorum reprobationem deſignans, ait (i): *Filii Regni ejicientur foras*. Huc etiam ſpectant parabolæ convivii, quò advenæ invitati, excluſi amici Patriſfamilias (k); & colonorum vineæ, qui ſervis heri pulſis, filium ipſius oppreſſerunt (l).

5. Tandem Regnum Cœlorum ſæpiſſimè Eccleſiam Chriſti, prædicationem Evangelii, atque initam à Deo deducendi Electos ad fidem & gloriam rationem deſignat. Ita Chriſtus Cœlorum Regnum theſauro abſcondito comparat; quem vir quidam inventum bonorum omnium ſuorum pretio emit (m); ut & gemmæ comparat, quam empturus negotiator, omnia bona ſua divendit (n). Porrò theſaurus, & gemma fidem in Jeſum Chriſtum exprimunt. Alibi Regnum Cœlorum agro ſimile dicitur, in quo bonum triticum zizanio mixtum germinat (o); reti, quod uno jactu bonos maloſque piſces capit (p), quemadmodum Eccleſia bonos in hoc mundo malis habet admixtos. Sæpè etiam Regnum ſuum poſt reſurrectionem inenodum Chriſtus edicit; poſt reſurrectionem enim potiſſimùm prædicato Evangelio, Electi ad fidem confluent.

y Zach. 9. 9.
z Luc. 15. 59.
a Matth. 9. 35.
b Luc. 17. 21.
c Matth. 3. 2.
d Matth. 25. 1. &c.
e Matth. 25. 23. &c.
f Matth. 7. 21.
g Matth. 19. 14.
h Matth. 5. 3.
Matth. 8. 12.
k Matth. 22. 2.
Marc. 52. 8.
m Matth. 13. 44.
n Matth. 13. 45.
o Matth. 53. 3. &c.
p Matth. 8. 47. 48.

REGON, filius Jahaddai. 1. *Par.* 2. 47.

REGULUS, anguis alio nomine *baſiliſcus*. Vide *Baſiliſcus*. Hebræum *Zipphoni* S. Hieronymus vertit Regulum; Græci quandoque *ceraſtem*; interdum *aſpidem* (q). Hebræum *jarapb* (r) redditum eſt *regulus*; qua de re nos v. *Serpens æneus*. Porrò *zipphoni* optimè vertitur *baſiliſcus* (s).

REGULUS, parvum etiam Regem ſonat, alteri vectigalem. Ita *Joſue* 13. 3. *Quinque Regulos Philiſthinorum*. Uſurpatur & de Regio Miniſtro. Hinc *Jo.* 4. 46. 49. *Erat quidam Regulus*, Græcus habet *Baſilicos* (t), quod reddi poteſt *Regius*, ſivè *Palatinus*.

REHUM, Levita, filius Benni, Babylone unà cum Zorobabele redux (u).

REI (x), vox, quam Doctorem copiarum; ſivè Regiæ domûs non infimum miniſtrum ſonare S. Hieronymus credidit: *Semei, & Rei. & robur exercitûs David, non erat cum Adonia*. Eodem modo & Septuaginta verterunt. Author Traditionum in Reges & Paralipomena, *Semei* confundendum cenſet cum Nabat patre Jeroboami, & Salomonis præceptore; *Rei* verò eundem cenſet cum Irâ Jaraite, *Sacerdote David* (y). Hebræus Textus *Semei*. & *Rei*, ſivè *Somei* & *Roei* reddi poteſt *audientes*, & *videntes*, nempe viri cautiores, quibus Regis conſilium perſpectum erat; vel Prophetæ eorumque Diſcipuli, videntes ſcilicet, & eorum auditores. Nonnulla Græca Exemplaria legunt: *Semei, & ejus amici* (z).

REIA, filius Michæ, pater Baal è Tribu Ruben. 1. *Par.* 5. 5.

REKEM, alio nomine *Petra*, Metropolis Arabiæ Petrææ. Vide *Petra*.

RELIGIOSUS (a), Græcè *Euſebes*, quæ vox interdum de Proſelyto uſurpatur, qui præcepta Legis naturalis, non verò Religionis Judaicæ ſervabat. Vide *Proſelytus*.

REMEIA, filius Pharos, muſicæ peritus, è captivitate Babylonicâ regreſſus (b).

REMISSIO (c): quo nomine interdum annus Jubilæi, ſivè Sabbathicus deſignatur, quo ſervis libertas, & veteribus dominis priſtina hæreditas redditur. Vide *Jubilæum* & *Annus Sabbathicus*.

Interdum etiam hoc nomen de criminum veniâ conceſſâ uſurpatur, juxta illud de S. Joanne dictum: *Venit prædicans Baptiſmum pœnitentiæ, in remiſſionem peccatorum* (d). Nec rarò etiam in N. T. Jeſum Chriſtum ſanguinem pro remiſſione noſtrorum peccatorum effudiſſe legimus (e).

REMMON, vox interdum excelſum aliquid ſonans. Eſt etiam urbis nomen in Tribu Simeonis (f); quam confundendam cenſemus cum aliâ in parte Judæ (g), quæ interdum *Remmon* appellatur. Sita eſt Euſebio (h), ad meridiem Juda 16. m. paſſuum ab Eleutheropoli, meridiem verſùs. Porrò plures urbes Juda Tribui Simeonis acceſ-

ſiſſe

q Vide Prov. 23. 32. Iſai. 11. 8. & 14. 29. Jerem. 8. 17.
r Iſa. 30. 6. Septuag. ecgona aſpidon. petomenon.
s Vide Iſa. 59. 5. LXX. Baſilicon; alii: Vipera. Vide & Bochartum.
t Nonnulla Exemplaria Græca habent: Baſiliſcos, Regulus.
u 5. Eſdr. 2. 2. & 2. Eſdr. 3. 17.
x 3. Reg. 1. 8.
y 2. Reg. 20. 26.
z Ita Edit. Complut. & Antuerp. & Pariſienſis.
a Act. 2. 5. & 10. 2. & 13. 5.
b 1. Eſdr. 50. 25.
c Levit. 25. 10. &c. Num. 36. 4. Deut. 55. 1. &c.
d Mar. 1. 4. Luc. 3. 3.
e Epheſ. 1. 7. Coloſſ. 1. 14. Matth. 16. 18. &c.
f Joſue 19. 7.
g Joſue 15. 32. & 2. Eſdr. 11. 29.
h Euſeb. in Erembon.

fiſſe conſtat. Eadem facilè eſt, de qua Zacharias (*i*): *De colle Remmon ad auſtrum*. Hebraicè: *A' Gabaâ ad Remmon*.

REMMON, vicus 15. m. paſſuum à Jeruſalem, ſeptentrionem versùs (*k*).

REMMON, rupes, quò Benjamitæ prælio fracti, ſe receperunr (*l*).

REMMONA, urbs Zabulon (*m*); eadem facilè ac *Dimona*, ſivè *Damna* (*n*).

REMMON-ANTHAR, ſivè *Amtar* (*o*); quæ duo nomina unam tantùm urbem ſignificare aliquibus viſa ſunt; quamquam duas liquidò notant (*p*). Vide *Remmon* è Tribu Simeonis.

REMMON-PHARES, caſtrametatio Iſraelitarum in deſerto (*q*). Ex Rethmâ enim moventes, in Remmon-Phares venerunt; inde verò Lebnam.

REMMON-BEROTH, pater Banæ, & Rechab, interfectorum Regis Isboſeth (*r*).

REMMON, Damaſcenorum Numen, cujus Templum Regem Damaſci ſæpiùs adeuntem Naaman Syrus comitabatur, ipſumque obſequia ſeſe inclinando præſtantem ſuſtinebat (*s*). Sub eo nomine, quod altum ſonat, Solem à Damaſcenis cultum credimus; quippe qui celſiſſimus ſit. Saturnum denotari, utpotè inter planetas omnibus ſuperiorem Grotius autumavit (*t*). Seldenus Deum altiſſimum, & Deum *Elion* Phœnicum maluir (*u*); Serrarius, Venerem. Porrò nullum aliud in totâ Antiquitate Numen *Remmon* occurrit.

REMMON; *Adad-Remmon*, ſivè Maximianopolis; Vide *Adad Remmon*.

REMPHAN, ſivè *Rephan*. Amos (*x*) vitio Hebræis vertit, quòd in deſerto *Tabernaculum Moloch, & imaginem Idolorum ſuorum, ſidus dei ipſorum* tulerint; quem Prophetæ locum S. Stephanus laudans juxta Verſionem Septuaginta, ita habet (*y*): *Sidus Dei veſtri Remphan*. Vox illa plurimas Scriptorum conjecturas excitavit. Grotius idem eſſe Numen cum Remmon cenſuit (*z*), tranſmutatâ ſolùm vocali *n.* in *v.* conſonam, & pro *Remmon*, redditum *Remvan*. Septuaginta pro *Remmon* legerunt *Remman* (*a*). Porrò Remvan Grotio eſt planeta Saturni. Alii *Rephan* ex Hebræo *Rapha*, nempe ſegnem eſſe, derivant: Saturnus enim, inquium, cæteris planetis ſegnior eſt, & præ aliis lentus. Capellius & Hammondus (*b*) nomen eſſe, cenſent Regis Ægypti, cujus nomen à ſuperſtitioſâ gente conſecraretur. Sanè Regem *Remphim* Proteo ſucceſſorem Diodorus Siculus aſſignat (*c*): quamquam idem Scriptor impium Regem, ut ipſe innuit, inter Numina cooptare, ne cogitaverit quidem.

Ludovicus de Dieu (*d*) ex Ægyptiacâ voce derivatum nomen Rephan, Saturnum ſignificare tradit. In Alphabeto Cophtico Romam à Scaligerò miſſo, nomen Rephan de planetâ Saturni uſurpatur. Arabum *Reph* ſonat voracitatem; quod ſanè Saturno filios ſuos voranti congruit. Voſſio (*e*) *Rephan*, ſive, ut in Amos, *Chion*, ſivè *Chevan*, luna eſt. Qui tamen *Rephan* rejiciunt, Hebræo Textui Amos adhærentes, *Chion* ſivè *Chevan* Saturnum denotare contendunt (*f*); eodem enim nomine Arabes, Syri, & Perſæ Saturnum appellant. Aliis Rephan mendum eſſe Amanuenſium in Textu Septuaginta viſum eſt (*g*), ex immutatâ literâ K in R Græcum; quare pro *Kephan* redditum *Rephan*. Septuaginta *Ph* Græcum pro *V.* conſonâ facilè uſurparunt, ex quo pro *Kevan* legerunr *Kephan*. Hæ potiſſimè hujus nominis conjecturæ (*h*).

i *Zach.* 14. 10.
k *Euſeb. in Remmon.*
l *Vide Judic.* 20. 45. & 21. 13.
m 1. *Par.* 6. 77.
n *Joſue* 21. 35.
o *Joſue* 19. 13.
p *Joſue* 19. 7.
q *Num.* 33. 19.
r 2. *Reg.* 4. 5. 9.
s 4. *Reg.* 5. 18.
t *Grot. in* 4. *Reg.* 5.
u *Selden. de Diis Syr. Syntag.* 2. *c.* 50.
x *Amos* 5. 26.
y *Act.* 7. 43.
z *Grot. in Amos* 5.
a 4. *Reg.* 5. 18.
b *In Act.* 7. 44.
c *Diodor. Sicul. l.* 1.
d *In Amos* 5. & *in Act.* 7. 43.
e *Voſs. de Orig. Idolol. l.* 2. *c.* 23.
f *Vide Abenezra, Kimchi. Lud. de Dieu. Grot Caſtell. Lexic. Pokoc. fol. ult.*

REMPHTIS, urbs Palæſtinæ, eadem ac *Rama*, ſive *Ruma*, ad Lyddam (*i*).

RENGAN, locus, ubi Philiſtæi arma in Saulem inferentes (quo in prælio Saul occubuit) caſtra habuerunt (*k*). In Textu Joſephi mendosè *Rengam* pro *Sunam* irrepſiſſe videtur.

REPHA, *Rephaim*. Vide *Rapha*, *Raphaim*.

REPROBARE, ſæpe idem eſt, ac rejicere (*l*). Dominus *reprobat cogitationes populorum*, nempe rejicit, condemnat. *Ex ore fatui reprobabitur parabola* (*m*) nempè deſpicietur, nihili æſtimabitur. Jeremias de principibus Juda, ait (*n*): *Argentum reprobum* [nempe ſcoriâ mixtum, cujus nullus in commerciis eſt uſus] *vocate eos, quia Dominus projecit illos*.

Tandem reprobationis vox de præſtitutis à Deo decretis uſurpatur, quibus impios in maſsâ corruptionis permittit; in qua quidem maſſâ omnes dum in lucem prodimus, deputamur; miſeris verò validiora quædam denegat auxilia. quibus æternam beatitudinem certò aſſequantur (*o*). Ex reprobis alii peccatorum remiſſione in Baptiſmo, ſimulque actualibus nonnullis gratiis in vitæ decurſu obtentis, finalis tamen perſeverantiæ dono deſtituuntur (*p*). Aliorum verò reprobatio, ſivè peccati Originalis corruptioni deputatur, ſivè patratis ab illis criminibus, quarum ſcilicet rei, Divinam in ſe ultionem provocant. Quos autem Deus reprobatione projicit, ob merita, ait Auguſtinus, damnat (*q*): *Merito namque peccati univerſa maſſa damnata eſt; nec obdurat Deus impertiendo malitiam, ſed non impertiendo miſericordiam. Quibus enim non impertitur, nec digni ſunt, nec merentur, ac potiùs ut non impertiatur, hoc digni ſunt, hoc merentur*.

REPROBATIO, vox quæ ſæpè de re uſurpatur aliquandiu habitâ, ac deinde rejectâ, ſivè etiam de re quapiam, vel homine, quo aliquando uſi, modò tamen operam rejicimus. Ita S. Paulus (*r*) Deum reprobaſſe legem cæremonialem, inutilem prorſus, aſſeruit: *Reprobatio fit præcedentis mandati propter infirmitatem ejus, & inutilitatem*. Legimus etiam (*s*) *lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, factum eſſe in caput anguli*.

REPTILIA, Græcè *herpeta*, Hebraicè *ramiſim*, inſecta ſunt pedibus deſtituta, vel adeò brevibus inſtructa, ut reptare videantur. Hujus generis cenſentur angues, vermes, locuſtæ, bruchi, & muſcæ. Reptilium genus Hebræi etiam ad piſces quoſcumque extendunt (*t*). Idem quandoque nomen uſurpatur de brutis terreſtribus, jumentis, & belluis inferioribus. Uno verbo: *repere ſuper terram* (*u*) non rarò ſonat,

g *Druſ. Mercer. Vitringa. Livell.*
h *Vide Noſtr. Diſſert. de Idololat. Hebr. in Diſſert. ante Comment. in* 12. *Prophet. min.*
i *Euſeb. in Ruma.*
k *Antiq. l.* 6. *c.* 14. *Confer* 1. *Reg.* 28. 4. *Sunam.*
l *Pſalm.* 32. 10.
m *Eccli.* 20. 22.
n *Jerem.* 6. 30.
o *Vide Aug. l.* 1. *de divers. qq. ad Simplic. n.* 8. *&c.*
p *Aug. l. de corept. & grat. c.* 13. *n.* 42. *&c. Item c.* 9. *n.* 20. 25.
q *Ep.* 194. *Nov. Edit. n.* 14. *c.* 3.
r *Hebr.* 7. 18.
s *Pſalm.* 117. 22. *Matth.* 21. 42. *Marc.* 12. 10. *Luc.* 20. 17. & 1. *Petr.* 2. 4. 7.
t *Gen.* 1. 21. *Levit.* 11. 46. *Pſalm.* 68 35.
u *Vide Geneſ.* 1. 28. 30. & 6. 7. 20. 7. 8. 14. *&c. Vide Hebr.*

nat, ire, & redire ſuper terram, ut quadrupedes ſolent.

REPUDIUM. Polygamia, & repudium Hebræorum Lege tolerabantur. De repudio ſatis egimus v. *Divortium* (x); quare ejuſdem repudii recentiores cæremonias hìc tantummodò ex Leone Modena referendas cenſemus (y). Puella infra decennium ætatis, ſivè patre ſuperſtite, ſivè illo orbata, alicui viro antea deſponſa, eoque deinde viduata, ſi fortè matre ſive fratribus aſſentientibus, viro alteri nupſerit, antequam annum duodecimum ætatis die integrâ exceſſerit (quo termino elapſo mulier cenſetur) hunc virum pro libito dimittendi jus habet. Divortio autem indicendo ſola puellæ voluntas coram duobus teſtibus indicata, & ſcripto conſignata ſatis habetur. Inde illi libera alterius connubii ſacultas eſt. Puellæ violator vel quacumque ratione corruptor, Judicum ſententiâ ad nuptias adigitur, omni divortii privilegio, quin & 50. ſiclorum ſocero ſolvendorum pœnâ mulctatur (z).

De repudii cauſis hæc Moyſes (a): *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus, propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſuâ.* Quid illud; *propter aliquam fœditatem*, innuat, diutiùs inter Commentatores agitatum eſt. Recentiores tamen Judæi hæc juxta Leonem Modenam obſervant (b). Morigeram etiam & dicto obſequentem uxorem, ſi viro diſplicuerit, dimittere fas eſt; quamquam niſi aliquid de illâ ſuſpicioſum conceperit, ſeu reprehenſione dignum quidquam nactus, abſtinendum illi prorſus ducitur. Ut verò viri in officio contineantur, ne conceſſâ à Lege libertate abutantur, pluribus libellum repudii difficultatibus Rabbini implicarunt, ut interim illis conjuges moram trahentes, temporis tandem beneficio diſſidentes animi tandem convenientes, ab incepto abſtineant.

Porrò libello exarando, quem *Ghett* (c) appellant, ſcriba adhibendus eſt, qui nullo cognationis vinculo, ſive utrumque conjugem, ſive alium quemdam ex teſtibus ſpectet. Quod etiam de iiſdem teſtibus, ampliſſimis ſcilicet Rabbinis, obſervandum eſt; neque enim duo ſimul cognati teſtis munere fungi permittuntur. Membranæ autem, quæ duodecim tantùm lineas contineat, eſt committendum, ſcriptura rotundo charactere, ſuperſtitioſis quibuſdam minutiſſimis regulis ſubjecta, cùm in characterum figurâ, tum in ratione ſcribendi, & in nominibus, & cognominibus conjugum deſcribendis. Divortii autem formula hæc: *Die... menſe... anno..., ego N. ſponte repudio, & abdico te, atque in eâ libertate relinquo, qualem habebas, cùm te duxi; atque liberam alterius conjugii tibi facultatem relinquo.* Obſignatur autem viri, & teſtium nomine.

His ſcriptis exaratis, Rabbinus ſuperſtitioſâ ſtipulatione maritum ſciſcitatur, an ſponte, neque aliquâ ratione invitus uxorem repudiet. Porrò toti cæremoniæ, ſi fieri poſſit, decem tantùm homines adeſſe debent, exceptis duobus teſtibus, qui ſcripto nomen ſuum ſubjiciunt, totidemque qui ſcripti tempus teſtantur. Sub hæc Rabbinus fœminam interrogat, & vir libellum repudii eidem fœminæ exhibet; quæ extenſis manibus, atque alterâ propè alteram poſitâ, membranam ſuſtinens, Rabbino dein tradit. Exhibens vir libellum, En, ait, repudium tuum: te ego à meo commercio abdicatam, liberam, quod ad conjugium attinet, pronuncio. His actis, Rabbinus ſcriptum legit; quâ lectione peractâ, fœmina libera cenſetur. Minutiora etiam quędam obſervant, quæ brevitatis gratiâ nec niſi ad differendum tempus excogitata, ultrò præterimus. Monet autem Rabbinus fœminam, ut ad tres menſes conjugium cum altero differat, ne fortè fœtam ex priors viro fuiſſe contingat. Inde recedentes utrique conjuges in diverſa abeunt, nec deinceps ſimul illis morari licet; libera autem utrique alterius conjugii facultas. Hæc Leo Modena.

Divortii jus penès viros tantùm fuiſſe ex Legis verbis colligere videmur; vel ſaltem nihil in illâ, quod ad fœminas attinet; neque in V. T. ullo unquam exemplo fœminam à viri conjugio ſeceſſiſſe diſcimus. Salome ſoror Herodis Magni prima occurrit, quæ Coſtobarum virum ſuum divortio abdicarit; quâ in re, ait Joſephus, Judæorum Legibus fœmina abuſa eſt (d); neque enim, ait, fœminis viros dimittere permiſſum eſt; & ſi quæ virum dimiſiſſet, illi alterum conjugium interdictum, niſi fortè libello repudii antea à viro dimitteretur. Herodias, de qua in Evangelio (e), viro abdicato, alteri adhæſit, uti ex Joſepho colligimus (f). Ipſe autem de ſe Scriptor ille teſtatur, ductâ paulò poſt manumiſſionem conjuge, ab eâ poſt modicum temporis intervallum Alexandriæ derelictum (g). Eadem de fœminis Chriſtus inſinuat (h): *Si uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.* Tres ſorores Agrippæ junioris, Regis Trachonitidis, & Bataneæ, paria in viros ſuos præſtiterunt. Berenice natu major, primò cum Herode Rege Calcidis patruo ſuo nupta, deinde Polemoni Regi Ponti adhæſit, quem brevì dimiſit (i). Mariamne ſoror Berenices prius conjugium cum Archelao, ſecundis cum Demetrio Alabarchâ, Principe Judæorum Alexandrinorum, nuptiis poſthabuit (k). Eodemque exemplo Druſilla Azizi Regi Emeſæ Felicem Judææ Procuratorem prætulit (l).

Divortium, quod Chriſtianis moribus ad ſolam adulterii cauſam redactum eſt, ſatis perpendimus v. *Divortium* (m).

RESA, filius Zorobabelis, pater Joanne, inter progenitores Jeſu Chriſti (n).

RESEM, urbs Aſſyriæ, inter Ninivem, & Chale, ab Aſſur condita (o). Porrò urbs *Reſinn*, ſive *Reſinne* ad amnem Chaboram in Meſopotamiâ, in nummis adhuc noſtrâ etate extantibus celebratur (p).

RESEPH, filius Raphæ, & nepos Saræ filię Ephraim (q), quamquam in Textu filius Saræ immediatus videtur.

RESEPH, *Reſiph*, *Reſupha*, ſive *Riſapha*, urbs

x Vide & noſtr. Differt. de Divort. ante Comment. in Deut.
y Cerim. de' Giud. p. 4. c. 4.
z Deut. 22. 28, 29.
a Deut. 24. 1.
b Leo Modena p. 4. c. 6. Cerim. de' Giud.
c Vide Thalmud, tract. Gittim.
d Antiq. l. 15. c. 15.
e Matth. 14. 3. Mar. 6. 17.
f Antiq. lib. 18. c. 7.
g Joſeph. de Vitâ ſuâ.
h Marc. 10. 12.
i Antiq. lib. 20. c. 5.
k Joſeph. ibidem.
l Joſeph. ibidem.
m Vide noſtr. Differt. & Sel. de Uxor Hebr. & Comm. in Matth. 5. 32.
n Luc. 3. 27.
o Geneſ. 10. 12.
p Vide noſtr. Comment. in Gen. 10. 12. & Cellar. Aſię lib. 3. cap. 55.
q 1. Paralip. 7. 25.

r 4. *Reg.* 19. 12. *Iſa.* 37. 12.

urbs Syriæ, de qua præter Scripturam [r] Ptolemęus, Tabulæ Peutingeri, & Notitia Orientis.

* *Ita Chald. Grot. Druſ. Piſc. Jun. Pagn. Mōt. Anthrax, Carbo, morbus peſti affinis.*

RESEPH: quę vox occurrit in Hebræo Abacuc. 3. 5. (*) quo enim loco Vulgata legit: *Egredietur Diabolus ante pedes ejus*; & Septuaginta: *Egredietur in campos poſt pedes ejus*; Hebræus legit: *Egredietur Reſeph*. Nomen illud Aquila reddit *volatile*; Symmachus, Theodotion, & quinta Editio *volucrem*. Verti etiam optimè potuit; *Egredietur carbo ante illum*; nempe ignis iræ Dei ante Dominum procedet, ſive morbis, ſive carbonibus, ſive tandem peſte hoſtes corripiet. Ex Hebræorum traditione S. Hieronymus tradit (†), *Reſeph* nomen eſſe Dæmonis, qui aliis Dæmonibus præeſt, quemadmodum de Beelſebub Principe Dæmoniorum in Evangelio legimus. Nominis autem *Reſeph*, volucris nempe, etymon deducit ex celeritate: addit etiam, eumdem Dæmonem primam mulierem in horto voluptatis ſeduxiſſe; quare diris à Deo inuſtus, inde nomen *Reſeph*, nempe *reptantis ſuper terram* (s), deduxiſſe. Tandem ipſiſſimum eſſe Dæmonem credit, qui aſcendenti ab aquis Baptiſmi Chriſto occurrit, atque in deſerto quadraginta diebus commorantem tentavit.

† *Hieron. in Abac.* 3. 5.

s *Hæc ſignificatio in Linguâ Syriacâ occurrit.*

RESIA, filius Ollæ, ex Tribus Aſer (t).

t 1. *Paral.* 7. 39.

RESPHA, filia Aiæ, concubina, nempe ſecundi ordinis uxor Regis Saulis. Cùm Rex Iſraelis, incertum qua de causâ, atque quo tempore, Gabaonitas quamplurimos neci adjudicaſſet (u), Deus in criminis ultionem triennalis ſamis flagello Iſraelem percuſſit (x). Injuriæ Gabaonitarum reparandæ, atque benedictioni Dei in Iſraelem impetrandæ, David Dominum conſuluit; utque crimen Saulis expiaret admonitus, Gabaonitas requiſivit, quid pro injuriâ poſtularent. Poſcentibus illis, ut ſeptem filii, ſive nepotes Saulis crucis ſupplicio tradendi concederentur, David duos filios Reſphæ filiæ Aiæ, nempe Armoni, & Miphiboſeth, & quinque filios Michol filiæ Saulis, ex Hadriele filio Berzellai, ſeu potiùs Phaltiele, conceſſit. Illos igitur omnes Gabaonitæ in monte urbi ſuæ imminente crucibus affixere, ineuntis hordeacæ meſſis tempore (y).

u 2. *Reg.* 21. 1. *&c.*

x *Ab. A. M.* 2983. *uſque ad* 2986. *ante Chr.* 1014. *ante Ær.* 1018. *& 34. annis poſt interfectum Saulem, qui an.* 2949. *ceciderat.*

y *Vide* 1. *Reg.* 25. 43.

Tunc Reſpha filia Aiæ cilicium petræ inſternens, excubias miſeris egit toto temporis ſpatio, ab ineunte meſſe, quouſque pluviæ de Cœlo labentes, Terram iterum fœcundarent. Eo, inquam, temporis ſpatio mulier miſeris cadaveribus adſiſtens, aves, per diem accedentes, & belluas noctu arcebat. Qua mulieris pietate ad Davidem renunciatâ, ille Saulis, & Jonathæ oſſa in Jabes Galaad ſepulta, Gabaam deferri, atque in tumulum Cis patris Saulis inferri curavit; quam etiam pietatem ad quinque illos viros à Gabaonitis ſupplicio abſumptos prorogavit.

Eâ occaſione illi Legis mandato derogatum (z): *Non permanebit cadaver ejus in ligno, ſed in eâdem die ſepelietur*; relicta enim miſerorum cadavera è ſupplicio pendentia ab ineunte vere uſque fortaſſe ad autumnum videntur; cujus quidem rei in causâ fuit ſivè Saulis crimen eâ pœnâ expiandum, ſivè quòd Gabaonitæ *Proſelyti* tantummodò *domicilii*, Legis præceptis non ſubderentur. Cùm autem David Gabaonitas compeſcere juſſus eſſet, idcircò tantam illis exigendæ de miſeris ultionis facultatem reliquit.

z *Deut.* 21. 23.

Diù ante hæc geſta, & paucis à Saulis obitu annis, Abner Dux copiarum Saulis, Reſphæ amore captus, ſivè illam duxit, ſivè ſaltem illâ abuſus eſt. Cùm autem privatæ fortunæ homines Regium thorum violare nefas apud eas gentes haberetur, ideò Isboſeth filius Saulis, qui in Mahanaim in transjordanicâ, ope tantùm Abneri regnabat, factum viro exprobravit (a). Abner eâ reprehenſione offenſus, Isboſethi perniciem jurisjurandi religione apud ſe conſtituit: ſtatimque Davidem conveniens, ejus conſilii exequutioni mandandi, atque avertendi ab Isboſetho Regni rationem inivit. Hæc de Reſphâ.

Circa A. M. 1956. *ante Chr.* 5044. *ante Ær.* 1048.

a 2. *Reg.* 3. 7. 8.

RESSA, caſtrametatio Iſraelitarum in deſerto: à *Lebnâ* enim moventes, *Reſſam* venerunt, ex qua *Ceelatam* (b).

b *Num.* 33. 21.

RESSA, urbs Arabiæ Petrææ celebris, eadem facilè, ubi Hebræi caſtrametati ſunt. Arx ejus nominis in Idumæâ apud Joſephum occurrit (c); & urbem *Reſſam* inter Cades & Gazaram ad fidem S. Hilarionis operâ traductam S. Hieronymus in ejus vitâ teſtatur. Eadem fortè eſt cum *Lariſſâ*, apud Guillelmum Tyrium (d), & *Ariſebi* urbe Epiſcopali in deſerto filiorum Iſraelis (e). *Laris* maritima erat urbs, viæ Ægypti imminens.

c *De Bello l.* 5. 12.

d *Guill. Tyr. l.* 11. *ad fin.*

e *Renaudot Liturg. Orient. t.* 1. *Guillel. Tyr.*

RESTITUTIO. Illata proximo injuria ſivè in corpore ſive in bonis, ſivè in honore reparanda naturali Lege præcipitur. In Lege Moyſis injunctum (f), ut *animam pro animâ*, (nempè vita pro vitâ) *oculus pro oculo, dens pro dente, manus pro manu, pes pro pede, aduſtio pro aduſtione, vulnus pro vulnere* reddatur. Quinque etiam boves pro uno (g), & quatuor oves pro unicâ rependendi. Divenditi in ſervitutem furis pretio damnum ſarciatur. Fur in crimine deprehenſus, dupli pœnâ; qui verò agro alterius damnum intulerit, juxta æſtimationem damni multetur. Si quis imprudens debitas Templo oblationes, ſivè decimas ſcilicet, ſivè primitias neglexerit, tantumdem Sacerdotibus, additâ etiam quintâ, reſtituat; & in expiationem criminis aries in ſacrificium immolandus. Iſraelitas illos qui fœnus à fratribus exegerant, his mulctat Nehemias (h): *Reddite eis hodie agros ſuos & vineas ſuas, & oliveta ſua, & domos ſuas; quin potiùs & centeſimum pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quam exigere ſoletis, date pro illis*. Hebr. legit: *Centeſimam argenti frumenti &c. quam vos exigitis ab illis, &c.*

f *Exod.* 21. 24. 27. *Levit.* 24. 20. *Deut.* 19. 21.

g *Exod.* 22. 1. *&c.*

h 2. *Eſdr.* 5. 11.

RESURRECTIO. In Reſurrectione aſſerendâ omnes quà Chriſtiani, quà Judæi conveniunt; nec ejuſdem apertiſſima teſtimonia in utroque Teſtamento deſiderantur. Neque hìc ſermo de reſurrectione illâ, qua interdum ad mortalem vitam homines revocantur; quo prodigio Elias, Eliſæus, Jeſus Chriſtus, & Apoſtoli claruerunt (i).

i 4. *Reg.* 4. 35. & 3. *Reg.* 17. 22.

De

De reſurrectione illâ in præſentiarum ago, quia poſt ſæculorum exitum, æternę vitæ, ſivè felicis, ſivè miſeræ fores recludentur. De hac enim *Pſal.* 15. 10. *Non relinques animam meam in inferno*, (in ſepulchro); *nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem*. *Job.* 19. 25. *Scio quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terrâ ſurrecturus ſum; & rurſus circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo Deum meum. Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hac ſpes mea in ſinu meo.* Ejuſdem veritatis ſymbolum eſt & teſtimonium illud Ezechielis (*k*), cui mortua oſſa per viſum objecta ſunt, quæ ſpontè juncta, rurſus pelle, carne, nerviſque obduci cœperunt, donec ſpiritu animata reſurgerent (*l*).

k *Ezech.* 37. 1. *&c.*

l *Vide & Iſa.* 26. 19.

Author etiam Libri Sapientiæ eadem remotis ambagibus prodit (*m*); quippè qui juſtorum animas perſecutionibus in Mundo probatas, tandem ſuo præmio *in die viſitationis* (ità enim reſurrectionem alibi etiam ſæpè appellat) donandas aſſerat. Quidam ex ſeptem fratribus Maccbabæis ſub Antiocho Epiphane martyrium tolerantibus (*n*), Regem compellans, *Tu quidem*, ait, *ſceleſtiſſime, in præſenti vitâ nos perdis, ſed Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus in æterna vitæ reſurrectione ſuſcitabit*. Eâdemque ſpe reſurrectionis fortis mater illos ad martyrium ſubeundum comparabat; qua fiduciâ tantum illos incendit, ut ultro minas Regis, & tormenta omnia ipſi provocarent.

m *Sap.* 3. 6. 13. & 4. 15.

n 2. *Macch.* 7. 9. 14. 23. 29.

Jeſu Chriſti ætate omnes prorſus Judæi, ſolis Saducæis exceptis, dogma illud recipiebant (*o*). Tunc Saducæos tolerabant, neque illos à Reipublicæ dignitatibus arcebant (*p*). Nunc verò Saducæos pro hæreticis habentes, veluti Epicureos illos traducunt, nullam in futuro ſæculo partem obtenturos contendentes (*q*). Saducæos erroris Jeſus Chriſtus redarguit, & Fideles ſuos ſpe beatitudinis perfectæ poſt reſurrectionem animavit. Hujus autem reſurrectionis pignus, aſſertum jus, ſimulque formam in reſurrectione ſuâ idem Chriſtus exhibuit. In Epiſtolis Pauli perpetuus fermè de illâ ſermo (*r*); aſſertum in impugnantes dogma; nutantibus confirmandis rationum monumenta adjecta; myſterium & ratio indicata: Quin ait (*s*): *Si reſurrectio mortuorum non eſt, neque Chriſtus reſurrexit*; &: *Si in hac vitâ tantùm ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus*.

o *Vide Matth.* 22. 23. *Luc.* 20. 28. *Mar.* 12. 28. *Jo.* 11. 23. 24. *Act.* 23. 6. 8. *Jo.* 5. 29.

p *Act.* 5. 17 *Antiq. l.* 18. *c.* 2.

q *Menaſſe Ben-Iſrael de Reſurr. Mort. l.* 1. *c.* 1.

r *Rom.* 6. 5. & 1. *Cor.* 15. 12. *&c. Philipp.* 3. 10. 11. *Hebr.* 11. 35. *Theſſal.* 5. & 2. & *per totas ferè Epiſtolas.*

s 1. *Cor.* 15. 13. *&c.*

Judæi nonnulli Iſraelitis tantùm, cæteris denegatâ, reſurrectionem ſpondent; quamquam ab ejus privilegii communicatione nè ſceleſtiſſimos quidem Hebræos excludunt. Alii ad omnes latè extendunt. Sunt inter illos, qui poſt reſurrectionem nullam adhuc manere mortem credant; negant alii, animabus tantùm beatitudinem æternam concedentes (*t*).

t *Vide Menaſſe Ben-Iſrael de Reſurr. Mort.*

Hæc autem in eam rem apud Leonem Modenam (*u*). Ex Judæis aliqui Pythagoream in corpora tranſmigrationem ſuſtinent; *gilgbul* ideſt *revolutionem* appellant: quam illi opinionem variis S. Scripturæ teſtimoniis, Jobi maximè, & Eccleſiaſtici fulciunt. Sed hæc non omnibus æquè probantur; quamquam ejus aſſertores citra hæreticam notam inter Judęos tolerantur. Reſurrectio mortuorum unum eſt ex tredecim Judæorum articulis, utì & eadem reſurrectio in exitu ſæculorum, judicium extremum, cui homines corpore & ſpiritu ſe ſiſtent, juxta Danielis illud (*x*): *Et multi de his, qui dormiunt in terra pulvere, evigilabunt; alii in vitam æternam, & alii in opprobrium, ut videant ſemper.*

u *Leo Moden. p.* 4. *c.* 11. *Cerim. de' Giud.*

x *Dan.* 12. 2.

Judæis etiam perſuaſum, univerſos latè homines, vel ſaltem Iſraelitas, in ditione Iſraelis ad vitam revocandos (*y*); unde unum eſt illis votum, ſepulchro in eâ regione potiundi. Quæ enim ibidem jacuerint corpora, omnium prima ad vitam revocanda, & Regni Meſſiæ ſpectandi felicitate donanda autumant. Quid autem de juſtis fiet alibi ſepulturæ mandatis? Deus, ajunt, per occultos, cæcoſque meatus, in eam regionem devolutos, ibi tandem ſpiritu vitæ donabit. Huç autem vota Jacobi, & Joſephi, ut ipſorum reliquiæ in Chanaanitidem deferrentur, collimaſſe credunt. Eâ ſpe illectos Judæi quidam religioſi è diſſitis quibuſcumque locis in Judæam cadavera ſua transferenda curarunt.

y *Bereſchit. Rabba, ſect.* 96.

Varia de Reſurrectione mortuorum in Eccleſiâ Chriſtianâ ſententia ferebatur. Plures inter Veteres Patres duplicem reſurrectionem invexerunt (*z*): aliam nempè ante Meſſiæ Regnum, qui mille annis jura in terris dare debuerat, alteram poſt millenarium illud, felicitatis æternæ pro juſtis exordium. Quam Patres illos ſententiam ex Judæis derivaſſe, cùm ex 4. Eſdræ (*a*), tum ex Teſtamento duodecim Patriarcharum (*b*), & pluribus Rabbinis diſcimus (*c*).

z *Papias apud Euſeb. Hiſt. Eccl. l.* 3. *c.* 39. *Irena. l.* 5. *c.* 33. *Juſtin. Dialog. Tertull. contra Marcion. l.* 3.

a 4. *Eſdr.* 4. 35. & 6. 18. *&c.*

b *Teſtam. Juda n.* 25. *Zabulon n.* 10. *Dan, n.* 9. *Lev., n.* 18.

c *De Reſurrectione lege Noſtr. Differt. ad Comment. in Paul. c.* 3.

RETHMA. Iſraelitæ in itinere per deſertum *de Hareroth venerunt in Rethma, profectique de Rethma caſtrametati ſunt in Remmon-phares* (*d*). Locus iſte in deſerto Pharan haud procul à Cades-barne ſitus eſſe debuit.

d *Num.* 33. 18.

REU, filius Phaleg (*e*), natus A. M. 1787. cùm pater ipſius annum ageret 30. ætatis. Filium habuit Serug, ſivè Sarug, cùm annum ageret 32. ætatis, A. M. 1819. Obiit 139. annorum grandævus (*f*). Cæterùm *Reu*, ſivè *Rehu*, idem eſt ac *Ragau* (*g*).

e *Gen.* 11. 18. 20. 21.

f *A. M.* 2026. *ante Ch.* 1974. *ante Ær.* 1978.

g 1. *Par.* 1. 25.

REVELATIO, Græcè Apocalypſis: quare Apocalypſis S. Joannis interdum *Revelatio* nuncupatur.

Quæ Deus mirâ quadam ratione, ſivè per quietem, ſivè per viſionem, aut extaſim hominibus prodit, Revelationis nomine cenſentur. De revelationibus, & viſionibus ſuis agens Apoſtolus, tanquam alterius hominis privilegia narrat, quod gloriolæ vitandæ causâ ab illo factum eſt (*h*): an verò in corpore, an extra corpus factus Divina paſſus ſit, ignorare ſe dixit. Alibi etiam idem Apoſtolus recepiſſe ſe Evangelium prodit, non hominum miniſterio, ſed ſpeciali revelatione ſibi commiſſum (*i*): qua etiam Divinâ revelatione motum, iter Jeroſolymitanum ſtatim poſt converſionem ſuam ſuſcepiſſe ſe prodit (*k*).

h 2. *Cor.* 12. 1. 7.

i *Galat.* 1. 12.

k *Galat.* 2. 2.

Tandem revelationis nomen de manife-

ſtatione Jeſu Chriſti Judæis, ac Ethnicis
l Luc. 2. 32. uſurpatur (l); utì & de manifeſtatione Gloriæ, qua ſcilicet Deus Electos ſuos poſt
m Rom.8. 19. judicium extremum donabit (m); ac tandem de mirâ providentiæ Divinæ ratione, Electis, & improbis deducendis, co-
n Rom.2. 5. ram omnibus proditâ (n).

Nihil moror de Latinâ ſignificatione hujus nominis *revelatio*, *revelare*, quod tantumdem eſt, ac abdita in lucem proferre; quo ſenſu ſecretum revelatum dicimus. *Revelare aurem* eſt, occulta quædam in aurem committere; *revelare turpitudinem*, ſive *ignominiam*, eſt cognatæ verenda detegere, cum illâ copulari, & connubio jungi &c.

o 5. Eſdr. 4. 8. 9. 17. 23. REUM-BEL-THEEM (o). Vide *Belteem*.

REX. Primus Iſraelitarum Rex Saul conſtitutus eſt: ante illum, ſummum in eorum Republicâ jus primò penès Seniores erat, ut in Ægypto factum eſt. Deinde ad Duces à Deo excitatos delatum, utì ad Moyſem, & Joſue: tranſlata inde ad Judices authoritas, Othonielem, Aod, Samgar, Gedeonem, Jephte, Samſonem, Heli, Samuelem. Deinde ad Reges jus devolutum, Saulem, Davidem &c.

LATERCULM CHRONOLOGICUM
Regum Hebræorum,

Saul, primus Rex Iſraelitarum, 40. ſolidis annis præfuit, ab anno M. 2909. uſque ad 2940.

Isboſeth, ejus filius, partem Regni Iſraelis habuit ſex vel ſeptem annis, ab 2949. uſque ad 2956.

David, unctus in Regem à Samuele A. M. 2934. tantùm poſt obitum Saulis rerum potitus eſt, an. 2949. Univerſam autem ditionem Iſraelis à nece Isboſethi, an. 2956. obtinuit. Obiit an. 2990. annis natus 70.

Salomon, ejus filius in Regem inunctus an. 2989. Poſt obitum patris an 2990. obtentum Regnum annis 40. uſque ad obitum tenuit an. 3029.

Salomone vitâ functo, Regnum diviſum eſt, atque decem ſimul Tribus Jeroboamo paruerunt: duæ reliquę Judæ, & Benjamin Roboamo filio Salomonis manſerunt.

REGES JUDA.

Roboam, filius Salomonis 17. annis regnavit ab an. 3029. uſqoe ad 3046.

Abia, triennio Rex, ab 3046. uſque ad 3049.

Aſa, 41. annis præfuit, ab 3249. uſque ad 3000.

Joſaphat, 25. annis regnavit, ab 3090. uſque ad 3115.

Joram, quinquennio, ab 3515. uſque ad 3119.

Ochozias, anno tantùm, uſque ad 3120.

Athalia ejus parens, ſexennio, ab 3120, uſque ad 3126.

Joas, operâ Jojadæ Summi Sacerdotis Regno reſtitutus, 40. annis, ab 3126. uſque ad 3165.

Amaſias, 39. annis, ab 3165. uſque 3194.

Ozias, alio nomine *Azarias*, 27. annis uſque ad 3221. tunc enim in pœnam oblati in Templo thymiamatis leprâ percuſſus, Regno abſtinere coactus eſt. Obiit poſt 25. annos, an. 3246.

Joathan, ejus filius, Regni adminiſtrationem ſuſcepit ao. 3221. ſolus autem regnavit ab an. 3246. uſque ad 3262.

Achaz, 16. annis, ab an. 3262. uſque ad 3278.

Ezechias, 28. annis, ab 3278. ad 3306.

Manaſſes, 55. annis, ab 3306. uſque ad 3361.

Amon, 2. annis, ab 3361. ad 3363.

Joſias 29. annis, ab 3363. uſque ad 3394.

Joachas, tribus menſibus.

Eliacim, ſive Joakim, 11. annis, ab 3394. uſque ad 3405.

Joachim, ſive *Jechonias*, tribus menſibus, & 10. diebus, an. 3405.

Matthanias, ſivè *Sedecias*, 11. annis, ab 3405. uſque ad 3416.

Poſtremo ejus Regni anno Jeruſalem, ab hoſtibus capta, Templum incenſum, ac tandem Judæi trans Euphratem captivì deducti ſunt.

REGES ISRAELIS.

Jeroboam, 22. annis regnavit, ab 3030. uſque ad 3051.

Nadab, anno tantùm, Obiit an. 3052.

Baſa, 22. annis, ab 3052. uſque ad 3074.

Ela, 2. annis. Obiit an. 3075.

Zamri, 7. diebus.

Amri, 11. annis, ab 3075. uſque ad 3086. Adverſarium habuit Thebni, qui prælio victus, vitâ, & Regno ceſſit, incertum quo anno.

Achab, 21. annis, ab an. 3086. uſque ad 3107.

Ochoſias, 2. annis, ab 3106. oſque ad 3108. In ſocietatem Regni accitus fuit ab an. 3106.

Joram, filius Achabi, 12. annis, ab 3108. uſque ad 3120.

Jehu, occupatum Regnum 28. annis tenuit, ab 3120. uſque ad 3148.

Joachas, 17. annis, ab an. 3148. uſque ad 3165.

Joas, 14. annis, ab 3165. uſque ad 3179.

Jeroboam II. 41. annis, ab 3179. ad 3220.

Zacharias, 12. annis, ab 3220. ad 3232.

Sellum, menſe, occiſus an. 3233.

Manahem, decennio, ab 3233. uſque ad 3243.

Phaceia, biennio, ab 3243. uſque ad 3245.

Phacee, 20. annis, ab 3245. ad 3265.

Oſee, 18. annis, ab 3265. uſque ad 3283.

Et hic finis Regni Iſraelitici 253. annorum ſpatio concluſi.

E' captivitate reduces Judæi an. 3468. dominium inde Perſarum, ſpatio 104. annorum, paſſi ſunt uſque ad Regnum Alexandri Magni, qui Jeroſolymam venit an. M. 3672. Poſt ejus obitum an. 3681. Judæa primùm Regibus Ægypti, deinde Syriæ paruit; donec ab Antiocho Epiphane coacti Judæi, arma pro defenſione Religionis capientes, A. M. 3836. Macchabeis Ducibus paulatim jugo ſervitutis relevati, tandem

ſub

ſub Joanne Hircano alienum imperium excuſſerunt an. M. 3874. Tandem Romanorum armis Judæa ſubacta, in Provinciam redacta eſt.

Latercalum Macchabæorum, ſivè Principum Aſmonæorum, quibus ſumma in Republicâ Judæorum, & Sacerdotii & Principatûs authoritas delata eſt, uſque ad Regnum Herodis Magni.

Matthatias, pater Judæ Macchabæi, obiit an. 3838. ſub initium perſecutionis Antiochi Epiphanis.

Judas Macchabæus, quinquennio rerum potitus eſt, ab an. 3838. uſque ad obitum an. 3843.

Jonathas Macchabæus, 17. annis, ab 3843. ad 3860.

Simon Macchabæus, 9. annis, ab 3860. uſque ad 3869.

Joannes Hircanus, 29. annis, ab 3869. uſque ad 3898. Poſt obitum Antiochi Sidetis Regis Syriæ, externum imperium excuſſit, an. 3874.

Ariſtobulus omnium primus, qui Regis titulum aſſumpſerit, anno regnavit. Obiit an. 3899.

Alexander Jannæus, 27. annis, ab 3899. ad 3926.

Salome, ſivè *Alexandra*, uxor Alexandri Jannęi, novennio rerum potita eſt, Hircano ejus filio natu majori interim Summum Sacerdotium obtinente. Obiit an. 3935.

Ariſtobulus, frater Hircani, Regnum, & Summum Sacerdotium ſibi vindicavit, quibus triennio & tribus menſibus potitus, uſque ad 3940. tandem captâ à Pompejo urbe, exauthoratus eſt, Sacerdotii, & Regis dignitate in Hircanum tranſlatis: diadematis autem inſigne illi interdictum. Porrò Ariſtobulus Romam à Pompejo deductus eſt.

Aſſertos ſibi à Pompejo ſummos honores Hircanus tandem Antigono nepoti ſuo, & filio Ariſtobuli, qui ope Parthorum Regnum invaſerat, cedere coactus eſt A. M. 3964.

Ne autem impoſterum Sacerdotium tentaret, auribus mutilatus eſt Hircanus, ductuſque Babylonem captivus, nonniſi an. 3968. libertati reſtitutus eſt. Tandem ab Herode occiſus eſt, an. 3974. & 48. ab obitu patris ſui Alexandri Jannæi, & 39. poſt Salomes, ſivè Alexandræ matris ſuæ deceſſum.

Antigonus, nepos ipſius, Regno & Summo Sacerdotio vi potitus, nonniſi biennio, & 7. menſibus circiter rebus præfuit. Captus enim in urbe à Soſio an. 3967. deductuſque inde Antiochiam, eodem anno juſſu M. Aurelii capitali ſententiâ damnatus eſt.

Herodes Magnus, filius Antipatri ex Idumæâ oriundus, Regnum à Senatu Romano obtinuit an. M. 3964. Obiit poſt 36. ſivè 37. Regni annos, 70. annorum ætate ſenior.

A. M. 4001. anno primo Chr. ante Ær. 3.

Poſt ejus obitum, Regnum in tres filios diviſum, *Archelaum*, *Herodem Antipam*, & *Philippum*.

Herodi Antipæ Galilæa, & Peræa ceſſit. Lugduni exulavit an. Chr. 43. Ær. 39. Inde in Hiſpanias tranſlatus, ibi tandem occubuit. Regnavit 42. annis ab an. 4001. uſque ad 4042. Chr. 42. Ær. 39. Ejus Tetrarchiam Cajus Imperator Agrippæ I. conceſſit.

Philippus totam Batanæam, Trachonitidem, & Auranitidem obtinuit, uſque ad obitum an. 37. Chr. Ær. 33. Ejus deinde Tetrarchia in Provinciam redacta eſt.

Archelaus, Regnum Judææ *Ethnarchiæ* titulo habuit, ab an. 4001. Chr. 1. ante Ær. 3. Viennæ in in Galliâ exulavit an. Chr. 9. Ær. 6. Inde Judæam in Provinciam redactam Præſides adminiſtrarunt, uſque ad an. Chr. 40. Ær. 37. Præſidum Chronologiam dedimus v. *Præſes*.

Agrippa I. filius Ariſtobuli, & nepos Herodis Magni ex Mariamne, cui Judææ pars cum Regis titulo à Cajo conceſſa an. Chr. 40. Ær. 37. Quadriennio poſt, Claudius Imperator reliquum Judææ ejus ditioni addidit; quam deinde C. Caligula Tetrarchiâ Herodis Antipæ ejús patrui, Lugduni unà cum Herodiade exulantis, auxit. Obiit Agrippa an. Chr. 47. Ær. 44. eoque vitâ functo, Judæa à Præfectis Romanorum iterum adminiſtrata eſt, uſque ad ejus excidium an. Chr. 73. Ær. 70.

Agrippa II. ejus filius, *junior* dictus, quo impari adhuc ad Regnum ætate (obeunte enim patre annum ætatis 17. agebat) Provinciæ adminiſtrationem Cuſpio Fado Claudius Imperator commiſit. Interim tamen Agrippa jus ab Imperatore aliquod obtinuit in Templum, in Sacrum Ærarium, & in Pontifices, quos eligere, vel amovere poſſet; quæ illi authoritas uſque ad excidium urbis, & Templi manſit. Continendis in officio, & in obſequio Romanorum Judæis plurimùm laborans, operâ ſuâ fruſtratus, Jeroſolymæ obſidioni unà cum cum Tito adſuit, copiis ſuis ad perduelles reducendos adhibitis. Regnum Calcidis à Claudio an. Chr. 52. & Ær. 49. obtinuit, quod deinde an. 53. eodem concedente, cum Trachonitide commutavit. Prorogatum ejus imperium ad aliquas Galilææ urbes à Nerone an. 54. Obiit eo annorum ſpatio, quod ab an. Ær. 77. uſque ad 93. interceſſit: incertum tamen quo potiſſimùm anno.

Horum Regum geſta in ſuis articulis deſcripſimus.

LIBRI REGUM. Quatuor eo titulo Libri inſcripti ſunt; quamquam olim in Bibliis Hebraicis in duos tantùm dividebantur; quorum primus *Samuelis* nomine, ſecundus *Libri Regum* ſignabatur. Noſtræ ætatis Exemplaria omnia Hebraica, Græca, & Latina quatuor Libros præſeferunt: duo priores in Hebræo, *Samuelis* nomen; poſteriores, *Regum* præfixum exhibent. Apud Græcos omnes nomen *Librorum Regnorum*; apud Latinos, *Librorum Regum* innoteſcunt.

Primus Liber Regum ſæcularem hiſtoriam continet, ab ortu nempè Samuelis an. 2849. uſque ad obitum Saulis an. 2949. Poſt narratum Samuelis ortum, bella Philiſtæorum in Hebræos, qua occaſione Arca Do-

 mi-

mini in hoſtium poteſtatem venit, deceſſum Heli Summi Sacerdotis, ejuſque filiorum Ophni, & Phinees proſequitur. Hinc Arcæ à Philiſthæis reſtitutæ hiſtoria, & delatæ Samueli Judiciariæ in Iſraelem dignitatis narratur. Inde Saulis in Regem electio, & felicibus auſpiciis inita Regni adminiſtratio; ejus bella & victoriæ; reprobatio tandem, & Davidis in Regem unctio; cujus ſtrenuè & fortiter geſta, & ſiniſtræ fortunæ caſus, fuga, ac tandem Saulis cum Philiſthæis bellum, ejuſque interfecti hiſtoria deſcripta leguntur.

Secundus Regum, res geſtas 39. annorum exhibet, ab A. M. 2949. ad 2988. uſque, ſcilicet ad deſignatum à Davide biennio ante obitum ſuum (p) Salomonem Regni ſucceſſorem. Salutatus in Regem Juda David, tamdiu à cæterarum Tribuum imperio removetur, quamdiù Isboſeth filius Saulis, cui parebant, in vivis agit. Eo occiſo an. 2956., diviſum antea Regnum in unum Davidem coaleſcit: qui eâ occaſione tertiò in Regem inungitur, Urbem Jeruſalem pulſis Jebuſæis ſubigit; Arcam Domini è Cariath-jarim in Civitatem Davidis deducit; pluribus Philiſthæos, Moabitas, Syros, & Idumæos præliis frangit. In Hannonem Regem Ammonitarum pro injuriâ ſuis Legatis irrogatâ armis illatis, in totam latè ejus ditionem imperium prorogat. Ejus belli tempore David Uriæ thorum violat; quod deindè crimen ipſius Uriæ cæde cumulatur. Mox verò Nathan reprehendente, illum facti pœnitet; quamquam in criminis pœnam & filii Abſalomi arma in patrem ferentis audaciam, ejuſque dein necem tolerare cogitur. Pacatum Regnum cenſui ſubjicit; quod cùm jactantiæ aliquid exhibere videatur, à Deo peſte immiſſâ punitur. Tandem ad Templi ædificium omnia à Rege parantur. Hæc in ſecundo Regum.

p *Obiit David an.* 2990.

Tertius Liber Regum, in quo 126. annorum hiſtoria, ab inuncto in Regem Salomone, accitoque à patre in Regni ſocietatem, uſque ad obitum Joſaphat Regis Juda deducta eſt, ab an. ſcilicet 1989. uſque ad 3115. Adonia Regnum affectante, Nathan & Bethſabee Davidem ad Regni ſucceſſionem Salomoni deferendam ſollicitant. David primùm, ſubindè Adonias, Joab, Semei, è vivis excedunt, Templum Domini à Salomone ditiſſimo, ſapientiſſimo, necnon celebratiſſimo Rege conſtruitur. Ejus in Idololatriam lapſus, & obitus. Roboam ejus filius Iſraelitarum animis inconſulto dato reſponſo à ſe ab alienatis, ſcindendi Regni author eſt, & origo. Inde Jeroboam in decem Tribus Rex conſtituitur. Roboamum excipit Abia; poſt quem, continuatâ ſucceſſione, Aſa, & Joſaphat (q) regnant. Poſt Jeroboamum, Regnum ad Nadab, dein Baaſam, Elam, Zamri, Amri, Thebni, Achab, Ochoſiam (r) delatum. Hoc tertii Libri Regum argumentum.

q *Obiit an.* 3115.

r *Obiit an.* 3108.

Quartus Regum, in quo 227. annorum res geſtæ memorantur, poſt obitum ſcilicet Joſaphati, & Jorami exordium an. 3115. uſque ad initium ab Evilmerodacho Babylonis Regnum, qui Jechoniam in libertatem aſſeruit an. 3442. In eo deducta Regum Iſraelitarum, impiorum omnium, ſeries: Ochoſias, Joram filius Achab, Jehu, Joachas, Joas, Jeroboam II. Zacharias, Sellum, Manahem, Phaceia, Phacee, Oſee filius Ela, ſub cujus imperio, Salmanaſar, captâ Samariâ, decem Tribus captivas in Aſſyriam deducit. Iis Regibus plures inſignes in Iſraele Prophetæ floruerunt, Addo, Oded, Ahias, Elias, Eliſeus, Oſee, Amos, Jonas, aliique plures.

In Regno Juda rari quidam Principes religioſi inter impios quamplures occurrunt. Joſaphat ſucceſſit Joramo; quem dein Ochoſias, Athalia, Joas, Amaſias, Ozias, alio nomine Azarias, Joathan, Achaz, Ezechias, Manaſſes, Amon, Joſias, Joachaz, Eliacim, ſive Joakim, Jechonias, ſive Joachim, Mathanias, ſive Sedecias excipiunt. Sedeciâ regnante urbs à Chaldæis capitur, Templum incenſum, & populus Juda Babylonem captivus ducitur an. 3416. Inde in eodem Libro mors Godoliæ legitur, quem in Provinciâ relictum, Chaldæi reliquiis populi præfecerant; & receſſus ejuſdem populi in Ægyptum; nec non Evilmerodachi in Joachim, ſive Jechoniam Regem Juda humanitas, quem ſcilicet è carcere eductum ſummo honore in aulâ ſuâ detinuit.

Eo temporis intervallo frequentes in Judâ Prophetæ, Addo, Ahias, Semeias, Hanani, Azarias, Jehu, Iſaias, Jeremias, Sophonias, Holda, Michæas, Joel, aliique plures. Inſignium Regum, necnon Prophetarum geſta in quarto Libro Regum exactè deſcribuntur.

De Scriptore horum Librorum inter omnes non convenit: ſunt enim, qui priores duos Samueli tribuant, cujus in fronte nomen in Originali Hebræo præſeferunt. Huic tamen Judæi nonniſi 27. capita prioris Libri aſſignant, in quibus res ab eo, & à Saule, & Davide, ipſo in vivis agente, geſtæ deſcribuntur (s). Cætera verò iidem Judæi Gad, & Nathano deputant, juxta illud (t): *Geſta autem Davidis Regis priora, & noviſſima ſcripta ſunt in Libro Samuelis Videntis, & in Libro Nathan Prophetæ, & in volumine Gad Videntis*. Hæc non improbabiliter dicta, ſuis tamen difficultatibus obnoxia ſunt; plura enim occurrunt, quæ recentiorem Samuele, & Nathano ætatem præſeferunt, Samuelis ætate *ſermo Domini erat pretioſus* (rarus) (u); quæ verba Authorem produnt, cujus ævo frequentiores eſſent, quàm ſub Samuele, Prophetæ. Prodit etiam Author, urbem Bethel ſuâ ætate *Bethaven*, nempè domum iniquitatis, appellatam (x); quod illi nomen nonniſi poſt erectum in eâ alterum ex vitulis aureis à Jeroboamo, inditum.

s *Thalmudiſta, & Kimchi.*

t 1. *Par.* 29. 29.

u 1. *Reg.* 3. 1.

x 1. *Reg.* 13. 5.

Excurrente regionem Geſſur, & Gerſe Davide notat Author, eamdem regionem olim *à Sur uſque ad Ægyptum frequentibus incolis cultam fuiſſe* (y); nempè regionem Davidis ætate frequentatam, ſuo tempore raro eſſe habitatore deſertam. Animadvertit inſuper, eos viros, quos olim Videntes appellabant (appellatos autem Samuele in vivis agente conſtat) ſuâ ætate Nabi, ſive Prophetarum nomen obtinuiſſe.

y 1. *Reg.* 27. 8.

Re-

Recentior eſt ergo Samuele Author, præſertim cùm de Samuele, veluti jam è vivis ſublato, agat, meritiſque laudibus illum proſequatur (z). Urbem quin etiam Siceleg ad Reges Juda pertinere narrat, ex quo ejus poſſeſſionem David ab Achis obtinuit (a); quæ ſcilicet ab Authore animadverſa, floruiſſe illum prodant poſt Regnorum Juda, & Iſraelis diviſionem.

z 1. *Reg.* 7. 15.
a 1. *Reg.* 27. 6.

Plura hujus generis in Libro occurrentia ſuſpicionem aliquibus induxerunt, Davidem, ſive Ezechiam, vel Jeremiam, aut Eſdram ex monumentis à Samuele, & Prophetis ſub Davide, & Salomone florentibus relictis Librum digeſſiſſe. Porrò ſi quis duorum Librorum ideam, rationemque conſerat, mirum utrobique geſtorum, animadverſionum, & narrationum conſenſum deprehendet. Stylus autem æquabilis, atque perpetuus narrationis contextus, unicum liquidò Authorem & coævum produnt. Verùm plura occurrunt nova, & ſequioris ævi, quæ certè recentiori manu, & claritatis gratiâ adjecta videntur. Quare ſi Eſdram, Divino ſanè ſpiritu afflatum Scriptorem, eos Libros recenſuiſſe credamus, omnia plana ſunt, & ſummâ ratione conſtare videntur.

Inter Canonica totum Opus Synagogæ & Eccleſiæ Chriſtianæ conſenſu recenſendum eſt. Ex quo etiam à Jeſu Chriſto in Evangelio teſtimonia laudantur (b).

b *Matth.* 12. 3. *Mar.* 2. 25. *Luc.* 6. 3.

Tertii & quarti Regum Authores, atque ætatem definire paris operæ negotium eſt. A' ſingulis Regibus, Davide, Salomone, Ezechiâ, & aliis nonnullis peculiaria Regni ſui monumenta deſcripta fuiſſe aliqui arbitrantur. Alii hanc Prophetis ſub eorum Regno florentibus, Iſaiæ, Jeremiæ, Gad, Nathano provinciam demandarunt; horum enim nomina, & ſcriptæ quorundam Regum hiſtoriæ non rarò (c), tum in Libris Regum, tum in Paralipomenis laudantur. Revocantur etiam frequentiſſimè Lectores ad Commentarios & Annales Regum Juda, & Iſraelis, in quibus ſingulorum geſtorum nonniſi compendio in Libris deductæ hiſtoriæ deſcribuntur.

c *Vide* 1. *Par.* 29. 29. & 2. *Par.* 9. 29. & 12. 15. & 13. 22. & 16. 7. & 20. 34. 37. & 26. 22. & 32. 32.

Duobus igitur Scriptorum generibus Libri Regum deputandi ſunt; primis nempè illis, qui Annales & Commentarios rerum ſuâ ætate geſtarum deſcripſerunt; ex quibus poſteà alii ſequioris ævi Scriptores, hiſtoriam digeſſerunt. Vetera illa monumenta nuſquam ſanè extant: eorum tamen quæ in iiſdem Libris laudantur nomina, opera illa olim ſcriptis mandata fuiſſe certiſſimè produnt. Verùm quoſnam Authores hiſtorias haſce ex veteribus monumentis digeſſiſſe dixerimus?

Vulgò Eſdram quatuor Regum, & amborum Paralipomenon, quales nunc extant, authorem conſtituunt. 1. Hujus hiſtoriæ authorem poſt captivitatem vixiſſe, ejus ſolutæ hiſtoria in calce Libri deducta (d), aperto eſt argumento. 2. Ætate ſuâ decem Tribus Aſſyriorum ſervitutem in criminum vindictam pati adhuc animadvertit. 3. Adverſos Juda & Iſraelis caſus (e) pluribus proſequitur; quæ ſanè ejuſdem temporis Authorem decent. 4. Lectores ad veteres memorias revocat, ex quibus ille hiſtorias compendio deducit. 5. Sacerdotem fuiſſe, cùm in Davidis familiam propenſiorem ſe prodat, ſatis intelligimus. Porrò characteres iſti Eſdræ mirè congruunt, Sacerdoti rerum notitiæ ſtudioſiſſimo, captivitatis, ejuſque ſolutæ tempore florenti, ac ſtrenuo veterum monumentorum, quæ poſtea temporum & perſecutionum Judaicarum injuriâ interciderunt, collectori.

d 4. *Reg.* 25. 22. &c.
e 4. *Reg.* 17.

Nec tamen plura ab Eſdræ ætate aliena in Libro occurrere inficias iverim. Narrat Author, Arcam Domini adhuc in Templo ſervari (f); Regna Juda & Iſraelis nondum intercidiſſe (g): menſium nomina *Sif* & *Bul* commemorat, quæ Eſdræ ætate (h) planè in oblivionem abierant. Tandem coævi Authoris ideam nunquam non exhibet. His conciliandis fateamur oportet, Eſdram Veteres Memorias totidem planè verbis in ſuum Librum tranſtuliſſe, ex quo plura invicem repugnantia in Textu reſultarunt: in illis autem conciliandis, ea erat Hiſtorici fides, nil laboraſſe. Hiſtoriæ tamen ille ultrò ſubeuntes animadverſiones quaſdam ad rem conducentes addidiſſe potuit; quippè qui argumentum probè noſſet, atque Divino ſpiritu afflatus, vera ſe veris adjicere compertum haberet.

f 3. *Reg.* 8. 8.
g 3. *Reg.* 12. 19.
h 3. *Reg.* 6. 1. 38.

RHAMNUS, rubus eſt, ſivè ſpinæ genus, cujus ter in Vulgatâ mentio occurrit: *Miſerunt omnia ligna ad rhamnum* (i). *Egrediatur ignis de rhamno* (k). *Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum* (l). Hebræus conſtanter habet *atbad*, quod ſonat carduum, ſivè ſpinam. In Scripturâ rhamnus planta eſt facilè ignem vividamque flammam concipiens. Ita illud Pſalmi mox laudati: *Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum, ſicut viventes, ſic in irâ abſorbet eos;* ideſt, antequàm ſpinas ſuas in arbuſculam adoleviſſe noverint, vivos in furore ſuo abſorbet; Hebræus legit: *Priuſquam lebetes veſtri ſentiant ignem è ſpinis veſtris accenſum, Divinus furor, ut turbo, illos dejiciet.*

i *Judic.* 9. 14.
k *Ibid. v.* 15.
l *Pſal.* 57. 10.

RHAZIAS, ſivè *Rhaſis*. Vide *Razias*.

RHEGIUM, urbs Italiæ in Regno Neapolitano, quò S. Paulus Romam tendens appulit (m). Quæ patrata ibidem ab Apoſtolo prodigia narrantur, ſilente S. Luca ejuſdem itineris ſocio, fidei ſunt incertæ.

m *Act.* 28. 12. 14. *A. Chr.* 61.

RHEUM, vir ex familiâ Sacerdotali, è captivitate unà cum Zorobabele reverſus (n).

n 2. *Eſdr.* 12. 3. *A. M.* 3468. *ante Chr.* 532. *ante Ær.* 536.

RHINOCEROS, bellua, cui ex cornu è naſo porrecto, nomen inditum. Plura ſunt bruta, quibus cornu è naſo, ſeù fronte prominet, quæ non rarò inter ſe confuſa, nec in ipſis animalium hiſtoriis ſatis diſtinguuntur. Vide *Unicornis*. Porrò nomen rhinoceros quandoque in Vulgatâ recurrit (o). Hebræum *reem* redditur in Vulgatâ, & Septuaginta indiſcriminatim *monoceros*, *unicornis*, & *rhinoceros*.

o *Num.* 23. 22. & 24. 8. *Deuter.* 33. 17. *Job.* 39. 9. 10.

RHINOCOLURA, quod meliùs ſcribitur, quàm *Rhinocorura*, vox ſonans nares abſciſſas; quippè quòd cives ejuſdem urbis mutilatis eſſent naribus (p). Hanc hiſtoriam Diodorus Siculus ità deſcribit (q). Cùm Actiſanus Rex Æthiopiæ ditionem ſuam prædonibus purgandam ſuſcepiſſet, illis magno

p *Strab. l.* 16.
q *Diodor. Sicul. l.* 1. *c.* 60.

gno

Digitized by Google

gno numero captis parcendum quidem, quod ad necem attinet, conſtituit; ſed abſciſſis naribus in locum quemdam deſertum incultumque relegavit; ubi condita ab illis urbs, Rhinocolura, à naribus civium abſciſſis, appellata eſt. Hanc de illis pœnam Regem Perſarum, (facilè Cambyſem) exegiſſe Seneca narravit (*r*).

r *Senec. de irâ l.3. c. 20.*

Juxta eam urbem amnis fluit: *Ægypti fluvius* (*s*) aliquibus creditur. Nos tamen eo nomine Nilum deſignatum conjicimus; Rhinocoluram verò alluenti, nomen eſſe *torrens Bezor* (*t*), ſivè *torrens deſerti* (*u*). Urbs iſta interdum Syriæ, modò verò Palæſtinę, cujus olim erat; ſępè etiam Ægypto (*x*), cujus deinde ditioni acceſſit, tribuitur. Ejus Epiſcopus, Peluſii ſuffraganeus habebatur. In eâ urbe diviſum à Noę Orbis in tres filios imperium ferunt (*y*). Vetus illius nomen, Hebræum nempe, antè appellatam à Græcis Rhinocoluram, atque excogitatam præciſarum narium ſabellam, ignotum eſt. S. Hilarion inclytus illorum locorum Anacoreta, Flacidiæ, in vico ad Rhinocoluram, diutiùs ſubſtitit (*z*).

s *Joſue* 15. 4. 47. *Iſa.*27.12.
t 1. *Reg.* 30. 9. 10. 21.
u *Amos* 6. 14.
x *Hieron. ad Iſa.*19. & 27.
y *Epiph. Ancorat. Chron. Paſch.*
z *Hieron. in Vitâ ejuſdem.*

RHODE, ſivè *Roze*, ancilla in ædibus Mariæ matris Joannis Marci, quæ verſantis præ foribus S. Petri, ab Angelo è carcere liberati vocem audiens, vix præ gaudio ſui compos, ne januis quidem Apoſtolo recluſis, ſtatim ad Fideles in eâdem domo commorantes, ejus rei nuncia advolavit (*a*). Somnia narraſſe viſa eſt, donec clamans, atque pulſans januas Apoſtolus, introductus vera ſamulam prodidiſſe oſtendit. Hęc santùm de Rhode memoriæ mandantur: quæ enim de ejus exilio, & martyrio in Sardiniâ feruntur (*b*), apocrypha ſunt & ſabuloſa.

a *Act.* 12. 13. *&c. A. Chr.* 47. *Ær.*44.
b *Laudatur ejus rei teſtis Heleias quidam Epiſcopus Auguſtæ Vindelicorum; ſed Rhodes nomen nuſpiam in Martyrologiis.*

RHODUS, Inſula, & urbs Egæi notiſſima, 100. m. paſſuum patens. Vetus illius nomen Aſteria, Ophiuſa, Etherea; quòd enim Rhodus, nempè *roſa*, appellaretur, ſivè Nympha Rhodia, Apollinis deliciæ, deindè in roſam transmutata; ſivè roſarum copia, & elegantia in causâ fuere. Ex Coloſſo æreo 500. pedibus inmani, opere Charetis Lyndii, maximè celebratur; qui deinde 56. annis poſt terręmotu dejectus (*c*), atque ſucceſſu temporis à Saracenis ſub Conſtantino II. comminutus, 900. ere camelos oneravit. Duodecim annorum ſpatio, & 300. talentorum impensâ ſtructus eſt; adeò ingens ille ut vel minimum ejus digitum nemo hominum complecti potuiſſet. Immanium lapidum pondere firmabatur, ne ventorum, ſivè tempeſtatum turbinę unquam concuteretur. In oſtio portûs Rhodi conſtitutus, divaricatis cruribus, atque ſuis baſibus impoſitis, apertum inter crura aditum navibus exhibebat. Coloſſenſes illos, ad quos Apoſtolus Epiſtolam dedis, Rhodios fuiſſe aliqui cenſent (*d*); ſed temerè prorſus, & nullâ ſatis firmâ conjecturâ. Vide *Coloſſenſes*. Apoſtolus Jeroſolymam tendens, Mileto Coam, inde verò Rhodum, ac dein Pataram Lyciæ vènit (*e*).

c *Sub Ptolemęo III. cognomento Evergete Rege Ægypti, qui Regnum inivit An. M.* 3758. *ante Ær.*244.
d *Suid. Glyc. Zonar. Euſtath.*
e *Ær.* 21. 1. *A. Chr.*58.

RHODIUM, ſivè *Rhodienſe Numiſma*, quo nomine ab Eruditis duo quidam argentei nummi appellantur; alter in Theſauro Eccleſiæ S. Crucis in Jeruſalem Romæ; alter S. Joannis Lateranenſis Pariſiis ſervati. Ipſiſſimos autem credunt, quòs Judas in pretium proditi Salvatoris à Judæis obtinuit; cuſos autem Rhodi ex ipſâ inſcriptione, atque roſà in eorum anticâ, ſicut Coloſſi, ſivè Solis capite in poſticâ impreſſis, ſatis conſtat. Similes nummos Goltzius, & Antonius Piſon olim viderant, atque delineandos curarunt. Accidere autem facilè potuit, ut ſimiles monetæ, in toto latè Imperio Romano obtinentes, Judæ ſolverentur; quamquam vulgatam regionis monetam, Romanam nempè, Imperatoris tum temporis regnantis (*f*), ſivè alterius ex prædeceſſoribus, proditori ſolutam faciliùs credimus (*g*).

f *Matth.* 22. 20. 21.
g *Selden. de Jure Nat. & Gent. l.2. c.* 8.

RHODOCUS, vir, qui ſecreta in exercitu Judæ Macchabæi explorans, Antiocho Eupatori Regi Syriæ prodebat (*h*). Deprehenſus tandem, & de crimine convictus, in carcerem detruſus eſt.

h 2. *Macch.* 13 21.
A. M. 3841. *ante Chr.*159. *ante Ær.* 163.

RHOMPHÆA, vox in Textu Latino Eccleſiaſtici (*i*), & *Apoc.*2. 12. ſæpiùs tamen apud Septuaginta occurrens. Hebræo *chenith*, nempe lancea (*k*), & *Chereb*, enſis, reſpondet. Porrò rhomphæa eſt ingens, & oblongus enſis, qualem olim Thraces geſtare conſueverant (*l*): *Thracas quoque Rhomphaa, ingentis & ipſæ longitudinis, inter adjectos undique ramos impediebant*. S. Iſidoro enſis eſt anceps, alio nomine *ſpatha* (unde apud nos nomen *ſpada*). Idem etiam nomen de haſtâ, ſivè de pilo uſurpari Suidas teſtatur.

i *Eccli.* 20.1. 4. & 26. 27. & 39. 36.
k 1. *Par.*11. 11. 20. & *Pſ.* 34. 3.
l *Liv. an.* 1. *ab urbe.*

RIBAI, pater Irhai viri fortiſſimi in exercitu Davidis; è Tribu Benjamin (*m*).

m 2. *Reg.*23. 29.

RIMMON. Vide *Remmon*.

RINNA, filius Hanæ, è Tribu Simeonis (*n*).

n 1. *Par.* 4. 20.

RIPHAT, ſecundus filius Gomer, & nepos Japheti (*o*), in Paralipomenis *Diphat* (*p*). Porrò duæ ſimiles literæ *Reſch*, & *Daleth* apud Hebræos non rarò confunduntur. Quam potiſſimùm regionem ejus poſteri frequentarint, non ſatis convenit. Chaldæus, & Arabs *Franciam*; Euſebius, *Sauromatas*; Chronicon Alexandrinum, *Garamantas*; Joſephus *Paphlagones* malunt. Olim ſanè Paphlagones *Riphataos*, ſivè *Riphaces* appellatos Mela teſtatur (*q*); & in Bithyniâ finitimâ Paphlagoniæ, amnis Rhebæus, & gens atque provincia Rhebantum occurrit. His conjecturis Bochartus Paphlagones è Riphat derivat. Non deſunt tamen, qui Riphæos montes ab illo dictos autument; quorum quidem ſententia nobis præ cæteris probatur, cùm alii filii Gomer regiones ſeptentrionales ad Scythiam, & ultra Pontum Euxinum frequentarint.

o *Gen.* 10. 3.
p 1. *Par.*1. 6.
q *Mela l.* 1.

ROAGA, filius Somer, è Tribu Aſer (*r*).

r 1. *Par.* 7. 34.

ROBOAM, filius, & ſucceſſor Salomonis, ex Naamâ Ammonitide ipſius uxore (*s*). Annis natus 41. regnum inivit: quare ſtatim ab obtento regno, ſivè anno ante illud (*t*), Salomon eum filium genuerat, cùm ipſe annum ageret 18. ſivę 19. circiter ætatis. Regnum 17. annis Jeroſolymæ tenuit (*u*).

s 3. *Reg.* 14. 20. 21.
t *A. M.*1989. *ſivè* 2990. *ante Chr.* 1011. *ſive* 1010. *ante Ær.* 1015. *ſive* 1014.
u *Ab A. M.* 3029. *ante Chr.* 971. *ante Ær.* 975. *uſque ad* 3046. *ante Chr.*954. *ante Ær.* 958.

Salomone vitâ functo (*x*), Roboam in Sichem ſe contulit, ut à coactis ibidem populis in Regem ſalutaretur, Eo temporis ſpa-

x 3. *Reg.* 12. 1. *&c.*

tio

tuo, Jeroboam filius Nabat, qui rebus contra Salomonem innovatis, ſub exitum ejus regni in Ægyptum conſugerat, promptè Judææ ſeſe reſtitueos, unà cum cæteris in urbem Sichem præſtò adfuit. Iſraelitæ autem Roboamum rogaveraot, ut impoſitum à patre graviſſimum jugum leniret; jugę illi obſequium ſe præſtituros, quemadmodum & patri olim exhibuerant, pollicentes. Quibus populi verbis, jus regni familiæ Davidis uſque ad id temporis aſſertum non fuiſſe intelligimus. Roboam tridui tempus ad conſulendum poſtulans, populo remiſſo veteres patris conſiliarios, quid ſibi facto opus eſſet, interrogavit. Illis populo acquieſcendum ſuadentibus, ut eos deinde in obſequio haberet, Roboam adhærendum non cenſuit. Quare de adoleſcentiorum conſilio, quibuſcum à pueris conſuetudinem ſoverat, hoc populo expectanti reſponſum dedit: Unus meus pollex toti patris mei corpori pondere præſtat; quare ſi pater meus jugo vos afflixit, ego graviori premam; ſi pater virgis, ego ſcorpionibus ſæviam.

His à cœtu auditis, murmur paſſim excitus, ac deinde io apertam ſeditionem re deveniente, Iſraelitæ à Roboamo ſeceſſere. Rex ſtatim Aduram tributorum Præfectum ad populum revocandum miſit: quem illi lapidibus impetentes, oppreſſerunt. Quare ſibi metuens Roboam, ſtatim currum aſcendens, Jeroſolymam fugit. Tribus Juda, & Benjamin Roboamo adhæſerunt; deeem reliquæ Jeroboamo filio Nabat ſummum jus detulerunt. Porrò Jeroboam averſi à Roboamo populi occaſionem nactus eſt, ut conceptum jamdiu conſilium, excutiendi ſcilicet ſervitutis jugum, executioni mandaret.

Roboam vix Jeroſolymam veniens, coacto duarum Tribuum exercitu, 180000. ſelectorum militum in decem Tribus arma inferre ſtatuerat (*y*). Hanc expeditionem ineuntem Propheta Semeias avertit, Dei juſſu monens, ne in fratres ſuos arma converterent. Rex igitur verſis ad muniendum Regnum curis (*z*), quò ſe ab adverſarii conatibus tutum præſtaret, plures urbes munitionibus vallavit, nempe Bethleem, Etham, Thecue, Bethſur, Soco, Odollam, Geth, Mareſam, Ziph, Aduram, Lachis, Azecam, Saraam, Aialonem, Hebronem, quibus omnibus ſuos præfectos, ſuaque olei, & vini promptuaria, & inſtructiſſima armamentaria conſtituit.

y 3. *Reg.* 12. 21. *A. M.* 3030. *ante Chr.* 970. *ante Ær.* 974. *Vide &* 2. *Par.* 10. 1. *&c.*

z 3. *Reg.* 14. 21. *&* 2. *Par.* 11. 5. *&c.*

Frequentes etiam Sacerdotes, & Levitæ ex ditione Jeroboami in Regnum Juda ſe contulerunt; quippe quos immutatus à Rege Iſraelis Domini cultus, & geſtum ab optimatibus vitulorum aureorum Sacerdotium offenderat. Illi igitur ut ſuis muneribus in Templo Jeroſolymitano exhibendis præſtò eſſent, in ditionem Judæ confugerant. Verùm neque Roboamus, ſubjectuſque ei populus ultra triennium in obſequio Domini manſit; cumulatis enim poſt illud tempus criminibus, Domini in ſe offenſionem pluſquam patres ſui, concitavit. Erecta ſunt interim altaria prophana, dicata ſimulachra, atque luci io erectis col-

libus conſecrati. Conſtituta etiam publica virorum & fœminarum lupanaria, & impia quæque admiſſa, qualia olim in Chananæos exterminium à Domino extorſerant.

Uxores duxit Roboam duodeviginti, & concubinas ſivè ſecundi ordinis uxores 60. ex quibus 28. filios & 60. puellas genuit. Patris tamen animus præ cæteris in Abiam ex Maachâ filiâ Abſalomi natum inclinans, in ſucceſſorem regni illum deſtinavit. Firmato regno, Roboam, utì ſupra innuimus, ſubjectuſque ei populus cultum Domini penitus abjecit; quod arma Seſac Regis Ægypti in ejus ditionem Domino diſponente deduxit (*a*). Direpta ab hoſtibus Templi Domini, & Regis æraria, detracta aurea, ſcuta à Salomone conflata, vaſtata regio, atque 200. curruum, & 60000. equitum, nec non immensâ peditum multitudine exercitu adaucto, Seſac munitiſſimas Judæ urbes, totamque, Jeroſolymam uſque, regionem ſubegit. Inter hæc, Semeias Propheta Regem cæteroſque ſimul Principes conveniens, monuit, hæc à Deo mala immiſſa, ob deſtitutam ab illis religionem. His Prophetæ verbis illi ſuum crimen noſcentes, jure ſe à Domino plecti profeſſi ſunt. Tunc Deus Semeiæ aperuit, nolle ſe populi curam deſerere; ſed experimento oſtendere voluit, quod inter ſervitutem Domioi, & extranei Principis diſcrimen intercederet.

a 2. *Par.* 12. 1. *&c. &* 4. *Reg.* 14. 25. *A. M.* 3033. *ante Ch.* 967. *ante Ær.* 971.

Poſt liberatam ab hoſtibus regionem, Roboam ſcuta ærea pro aureis ab hoſtibus detractis conflavit; quæ, cum ad Templum iret, ſatellites præcedentes deferebant, redeuntes verò in armamentarium referebant. Domini in illum clementiam ejus animi demiſſio, utì & religionis veſtigia quædam nondum in Juda obliterata conciliarunt. Res ab eo geſtas latè ſolerterque Semeias, & Addo Prophetæ ſcriptis mandarunt; quæ tamen eorum opera noſtrâ ætate interciderunt, utì & hiſtoriæ bellorum, quæ inter Jeroboamum, & Roboamum toto regni tempore contigerunt. Obiit poſt 17. regni annos, atque in urbe Davidis ſepulturæ mandatus eſt, filio Abià hæreditatis ſucceſſore relicto.

Hujus Regis nulla ſanè honorifica mentio in Scriptura; nam de illo Jeſus filius Sirach poſt Salomonem verba faciens, ait (*b*): *Reliquit poſt ſe de ſemine ſuo gentis ſtultitiam, & imminutum à prudentiâ Roboam. qui avertit gentem conſilio ſuo.* Abia ejus filius hoc patrem elogio proſequitur (*c*): *Roboam erat rudis, & corde pavido.* Eundem præ oculis habuiſſe Salomon videtur illis verbis (*d*): *Rurſus deteſtatus ſum omnem induſtriam meam, qua ſub ſole ſtudioſiſſimè laboravi, habiturus hæredem poſt me, quem ignoro utrùm ſapiens, an ſtultus futurus ſit, & dominabitur in laboribus meis ... & eſt quidquam tam vanum?*

b *Eccl.* 47. 28.

c 2. *Par.* 13. 7.

d *Eccle.* 2. 18

ROGEL, fons Rogel, ſivè *Fullonis* (*e*); Hebraicè enim *Rogel* eſt vir, qui linea vel pannos purgandos pedibus tundit. Idem eſt cum ſonte Siloe, ad Orientem Jeroſolymæ, & ad radices montis Sion. Prope eum ſontem Abjathar, & Achimaas filii Sadoc Summi Sacerdotis in latebris ſe ſe con-

e *Joſue* 15. 7. *&* 18. 16.

continentes [l], de conſiliis Abſalomi Jeroſolymæ verſantis certiores facti, omnia Davidi prodebant (*f*). Ad fontem Siloe & ad petram Zoheleth, Adonias filius Davidis Aulæ Davidis Principes convivio excepit (*g*).

f 2. *Reg.* 17. 17.

g 3. *Reg.* 1. 9. *An. M.* 2989. *ante Ch.* 1011. *ante Ær.* 1015.

ROGELIM, locus in Galaaditide, in transjordanicâ, patria Berzellai amici Davidis (*h*).

h 2. *Reg.* 17. 27.

ROGOM-MELECH, & *Saraſar*, qui miſſis legatis, Sacerdotes, & Prophetas Jeroſolymæ an quinto menſe anni Sancti jejunium ſervandum eſſet, in memoriam everſi, & cremati à Chaldæis Templi die 10. ejuſdem menſis (*i*), conſuluerunt (*k*). Zacharias Propheta interrogatus reſpondit, nihil Deum de jejuniis curare, juſtitiâ & charitate animis interim vacuis; eoque dato reſponſo nihil de jejunio indicavit: quare ad hunc uſque diem ejuſdem jejunii religio apud Judæos manet.

i *Jerem.* 52. 12. 13. *A. M.* 3416. *ante Chr.* 584. *ante Ær.* 588.

k *Zach.* 7. 2. *&c.*

Duos verò illos *Rogom-melech*, *&* *Saraſar*, alii Proſelytos Babylonios, & in Aulâ Darii Principes fuiſſe autumant (*l*). Theodoreto ſunt gemini Duces ſivè Chutæorum, ſivè aliarum gentium, in Palæſtinâ verſantium. Grotius, Sanctius, Menochius malunt Judæorum procul à Jeruſalem degentium Principes. Nec ſanè aliundè, quàm ex tranſeuphrateâ gente, fortè Judæis, veniſſe legationem crediderim: quorſum enim Palæſtinæ Judæi ſuæ regionis ritum ignoraſſe debuerant?

l *Ita Hebr. tempore S. Hieron. ad Zach.* 7.

ROHOB, pater Adarezer Regis Syriæ Soba (*m*).

m 2. *Reg.* 3. 12.

ROHOB, Hebræis *Reebob*, urbs Tribûs Aſer (*), quæ Levitis ex familiâ Gerſom ceſſit (*n*). Sita erat in Syriâ, viæ Emath imminens (*o*); nec alibi facilè, quàm inter Libanum & Antilibanum. Urbs Lais, ſive Dan, in regione Rohob memoratur (*p*).

* *Joſue* 19. 28.

n 1. *Par.* 6. 75. *Joſue* 21. 31.

o *Num.* 13. 22. *&* 2. *Reg.* 10. 6. 8.

p *Judic.* 18. 28.

ROHOB, Iſraelita è captivitate Babylonicâ redux (*q*).

q 2. *Eſdr.* 10. 11.

ROHOB, ſivè *Roob*, vicus 4. m. paſſibus à Scythopoli. *Euſeb.*

ROHOBIA, filius Eliezer natu major, & nepos Moyſis. 1. *Par.* 23. 17.

ROHOBOTH, amnis Idumææ. Saul in transfluviali Rohoboth regione natus, inter Idumææ Reges occurrit (*r*).

r *Gen.* 36. 37. *&* 1. *Par.* 1. 48.

ROMA, nomen concubinæ, ſcilicet uxoris ſecundi ordinis Nachoris fratris Abrahami, quæ Tabee, Gaham, Tahas, & Maacham (*s*) filios habuit.

s *Gen.* 22. 24.

ROMA, urbs à Remo Romuloque condita, anno Periodi Julianæ, juxta Uſſerium, 3966. M. 3256. ante Chr. 744. ante Ær. 748. ſub finem Regni Ezechiæ Regis Judæ. Notior eſt, quàm ut ejus hiſtoriam texere oporteat; neque profectò quiſpiam in Dictionario Biblico Romam perquiret. Sacri V. T. Scriptores, qui Hebraicè ſcripſere, numquam illius, quod ſciamus, meminerunt: at in Macchabæis, & N. T. notiſſima eſt. Hanc S. Petrus (*t*) Babylonis nomine memorat: *Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone.* Eodem nomine eamdem S. Joannes (*u*), propriis adeò characteribus deſignat, imperio ſcilicet in omnes gentes, ſævitiâ in SS. & ſeptem collibus, quibus inſidet (*x*), ut nemini præter ipſam conveniant.

t 1. *Petr.* 5. 13.

u *Apoc.* 14. 8. *&* 16. 19. *&* 17. 5. *&* 18. 2. 10. 21.

x *Apoc.* 17. 9.

Rabbini vulgò Romam nomine *Edom* appellant, & prolata in Edom vaticinia, in hujus urbis excidio implenda arbitrantur.

Nonnulli Proteſtantes totius Antiquitatis ſententiæ repugnantes, S. Petrum Romæ unquam fuiſſe negant. Babylonem, de quâ ipſe in primâ Epiſtolâ, Chaldææ, vel Ægypti urbem eſſe dicunt. Quæ de S. Petri Romam itineribus, de victoriâ Simonis Magi, ipſiuſque in eâ urbe martyrio narrantur, veluti fabuloſa rejiciunt. Hæc tamen ſi falsa ſunt, quid in totâ Eccleſiaſticâ Hiſtoriâ verum erit? Horum veritatem tota Antiquitas, nemine refragante, monumenta, ſepulchra, Templa, ſtatuæ, picturæ, loca publica, carcere, & martyrio ejuſdem Apoſtoli conſecrata, teſtantur (*y*).

y *Vide Scriptores, qui de hoc ſcripſerunt, & noſtr. de hoc Differt. ante ult. T. Comment.*

S. Paulus bis Romam vênit. 1. cùm Cæſarem appellavit, 2. anno ante ſuum martyrium, Ær. 65.

Pluries etiam S. Petrus. Anno 42. illuc iviſſe, & tunc ſedem ſtatuiſſe creditur. Rediit fortaſse circa annos 45. 58. & 56. Æræ. In eâ urbe anno 66. martyrium complevit.

S. Joannes Evangeliſta Epheſo proſcriptus, Romam, Domitiano Eccleſiam perſequente, anno Ær. 95. miſſus eſt; ubi in ferventi oleo merſus, nihil incommodi paſſus, integrior inde emerſit (*z*).

z *Tertull. l. de præſcript. c.* 36. *Hieron. in Jovinian. l.* 1. *c.* 14.

ROMANI. Hebræum *Cethim* Italiam ſonare S. Hieronymo ex eo conjicimus, quòd Textum originalem (*a*): *Venient in triremibus de Cethim, vaſtabuntque Hebræos* (ait Balaam), *& ad extremum etiam ipſi peribunt*; vertat: *Venient de Italiâ*. Verùm de Græcis vaticinium illud intelligendum, de Græcis ſcilicet, qui ſub Alexandri Magni ductu in *Hebræos*, nempè Perſas trans Euphratem regnantes arma intulerunt, ſubjectâque regione, ipſi demùm Romanis colla ſubmittere coacti ſunt. Eamdem etiam verſionem præfert Ezechiel 27. 6. ubi Tyri opifices vectâ ex Italiæ Inſulis materiâ, ædes pro ducibus navium Tyriarum fabricati fuiſſe perhibentur: *Prætoriola ex Inſulis Italiæ*. Sed quid pretioſi ex iis Inſulis in Phœniciam, proximaſque regiones vehi potuiſſet?

a *Num.* 24. 24. *Ezech.* 27. 6.

Hebræus duplici ratione verti poteſt: *Tranſtra tua fecerunt ex ebore pedibus proculcato, & vecto ex Inſulis Cethim*, ſive Macedoniæ. Porrò ebur *pedibus proculcatum*, eſt ebur defoſſum ab elephantis, de quibus Plinius (*b*): *Dentes deciduos caſu aliquo, vel ſenectâ defodiunt*. Verùm cùm in Macedoniâ, quàm in Italiâ frequentius ebur non occurrat, ideò Bochartus, & Glaſſius vertendum malunt: *Tranſtra tua fecerunt ex ebore, & buxo è Macedoniâ tranſlatâ* (*c*). Buxus enim Macedonica celebratur (*d*). Vocem Cethim Macedoniam ſignificare, v. *Cethim* oſtendimus. Hebræum Thubal pariter S. Hieronymus vertit Italiam (*e*); quod alii reddendum Hiſpaniam, alii Tibarenos malunt. Vide *Tubal*.

b *Plin. l.* 8. *c.* 3.

c *Bochar. de Anim. p.* 1. *l.* 8. *c.* 3. *Glaſſ. gramm. l.* 3. *c.* 1.

d *Plin. l.* 16. *c.* 16.

e *Iſa.* 66. 19.

Tandem idem S. Doctor Hebræum *Cethim*, quod alibi Italiam verterat, quamquam nos de Macedoniâ intelligendum cenſemus, reddit *Romanos* (*f*). Daniel quidem (*g*) de Romanis agit; ſed ideò planè, quia ſuper claſſem Macedonicam in portu Deli in-

f *Dan.* 11. 30. *Vide Gen.* 10. 4. *& Interpp. in Dan. ibidem.*

g *Dan.* 11. 30.

inventam ſolverunt (*h*). Omnibus eruditionis ſuæ nervis Bochartus Rabbinorum interpretationem, voce Cethim Romam & Italiam intelligentium, ſuſtinet (*i*). In eâ Provinciâ urbes *Cethim*, *Echetiam*, & fluvium Cethum oſtendit; ſed deductis etiam non ſpernendis argumentis, de Macedoniâ vocem intelligi potuiſſe demonſtrat.

h *Vide Liv. l.* 44. 45.

i *Bochart. Phaleg. l.* 3. *c.* 5.

Romanum Imperium Daniel, juxta Interpretes, deſignat (*k*) Imperio illo ferreo, quod cætera impellens comminuit. Nos tamen Oraculum illud de Imperio Lagidarum in Ægypto, & Seleucidarum in Syriâ intelligendum malumus (*l*). In Libris Veteris Teſtamenti Hebraicè ſcriptis, nec Romæ neque Romanorum ſive Italiæ nomina uſpiam occurrunt.

k *Dan.* 2. 40.

l *Vide noſtr. Comment. in Dan. ibidem.*

Sed in Libris Macchabæorum, & in Novo Teſtamento frequens de illorum mentio. Ita (*m*): *Et audivit Judas nomen Romanorum, quia ſunt potentes viribus, & acquieſcunt ad omnia, quæ poſtulantur ab eis; & quicumque acceſſerunt ad eos, ſtatuerunt cum eis amicitias. & quia ſunt potentes viribus. Et audierunt prælia eorum & virtutes bonas, quas fecerunt in Galatiâ, quia obtinuerunt eos, & duxerunt ſub tributum.* Rumor etiam delatus ad illum de adjectâ Imperio Hiſpaniâ, atque remotis quibuſcumque regionibus, Regibuſque ab extremis Terræ Oris arma inferentibus devictis, ſicut & optimis ditionis ſuæ regionibus Philippum & Perſeum Reges Macedonum (ſive Cethæorum) exſpoliaſſe: uno verbo, vulgatum erat, Romanorum potentiâ Reges eligi & removeri. Additum verò, nullum apud Romanos diadematis & purpuræ uſum; ſed omnia ad Senatum 320. Patribus conſtantem deferri; ſupremam verò dignitatem uni ex civibus per annum demandari, cui omnes citra invidiam & æmulationem ſubmitterentur.

m 1. *Macch.* 8. 1. *&c. A. M.* 3842. & 3843. *ante Chr.* 158. & 157. *ante Ær.* 162. & 161.

Hæc de Romanis in Judæâ ferebantur; quibus Judas Macchabæus invitatus, miſsâ ad illos legatione, amicitiam & fœdus rogavit; opem ſimul implorans, ut eorum authoritate Syrorum jugum, libertati & religioni Judæorum grave, excutere permitteretur. Comiter excepti à Romanis Legati, reſcriptum impetrarunt, cujus exemplaria Jeroſolymam mitterentur; alterum verò in ære inciſum Romæ manſit. In hanc verò ſententiam ſcribebatur: *Bene ſit Romanis, & Genti Judæorum in mari & in terrâ in æternum; gladiuſque & hoſtis procul ſit ab eis. Quòd ſi inſtiterit bellum Romanis priùs, aut omnibus ſociis eorum in omni dominatione eorum, auxilium fert gens Judæorum, prout tempus dictaverit corde pleno; & præliantibus non dabunt neque ſubminiſtrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, ſicut placuit Romanis, & cuſtodient mandata eorum, nihil ab eis accipientes. Similiter autem etſi genti Judæorum priùs acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiſerit; & adjuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, ſicut placuit Romanis, & cuſtodient mandata eorum abſque dolo. Secundùm hæc verba, conſtituerunt Romani populo Judæorum: quòd ſi poſt hæc verba, hi aut illi addere aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex propoſito ſuo, & quæcumque addiderint, vel dempſerint, rata erunt. Sed & de malis, quæ Demetrius Rex fecit in eos, ſcripſimus ei, dicentes: Quare gravaſti jugum tuum ſuper amicos noſtros, & ſocios Judæos? Si ergo iterum adierint nos adverſùm te, faciemus illis judicium, & pugnabimus tecum mari terrâque.*

Primum hoc Judæorum cum Romanis fœdus initum eſt (*n*). Succedente tempore (*o*), Jonathas frater Judæ Macchabæi rebus ſuis florentibus, miſsâ Romam legatione, fœdus iterum innovavit (*p*): Legatos verò Patres reſcripto ad Præſides Provinciarum, ut in pace ad propria redirent, proſecuti ſunt. Tandem Simon Macchabæus frater Judæ & Jonathæ, Numenium Romam iterum ad fœdus innovandum miſit (*q*); adjecto inſuper clypei aurei ingentis ponderis munere. Numenius ſummo honore à Romanis exceptus, votorum omnium à Senatu compos factus eſt; Judæi amici, fœderati, & fratres Romanorum appellati. Cujus rei famâ ad Demetrium Nicanorem relatâ, ipſe novis honoribus ſummum Sacerdotem Simonem cumulavit, jus Pontificiæ dignitatis aſſeruit, inter amicos cooptavit, ac tandem eò gloriæ, quò nemo unquam, provexit.

n *A. M.* 3842. *ante Chr.* 158. *ante Ær.* 162.

o *A. M.* 3860. *ante Chr.* 140. *ante Ær.* 144.

p 1. *Macch.* 12. 1. *&c.*

q 1. *Macch.* 14. 24. *&c. A. M.* 3865. *ante Chr.* 145. *ante Ær.* 149.

Ante hæc omnia, Romanorum Legati Q. Memmius, & T. Manilius in Syriam ad res cum Antiocho Eupatore agendas miſſi (*r*) pacem etiam Judæorum curantes, hoc ad illos reſcriptum dederunt: *De his, quæ Lyſias cognatus Regis conceſſit vobis, & nos conceſſimus: de quibus autem ad Regem judicavit referendum, confeſtim aliquem mittite, diligentiùs inter vos conferentes, ut decernamus, ſicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus, ideoque feſtinate reſcribere, ut nos quoque ſciamus cujus eſtis voluntatis.*

r 2. *Macch.* 11. 34. *&c. A M.* 3841. *ante Chr.* 159. *ante Ær.* 163.

Jeroſolymam Romani ter ſubegerunt: primò Pompeji armis A. M. 3941. ante Chr. 59. ante Ær. 63. Iterum Soſio duce A. M. 3967. ante Chr. 33. ante Ær. 37. Tandem à Tito everſa eſt, A. M. 4070. Chr. 73. Ær. 70.

In provinciam, Regni privilegiis, & Rege orbata, redacta eſt, 1. poſt exilium Archelai, Regis filii Herodis magni A. Chr. 9. Ær. 6. Is autem rerum ſtatus manſit uſque ad annum Ch. 40. Ær. 37. Iterum in Provinciam poſt Agrippæ obitum A. Chr. 47. Ær. 43. rediit; donec A. Chr. 70. penitùs everſa eſt.

Romanorum in Judæâ Præſides, vide V. *Præſides*.

Epiſtola S. Pauli ad Romanos ordine prima eſt, ſive ex Romanæ Eccleſiæ privilegio, ſive ex argumenti dignitate, ſive tandem ex myſteriorum, quæ in eâ explicantur, excellentiâ. Omnium abſtruſiſſima eſt, atque humanum captum excedens, cui explicandæ, ait S. Hieronymus (*s*), vix plura volumina ſufficerent. De hac porrò Epiſtolâ locutum credunt nonnulli Sanctum Petrum Apoſtolum (*t*) illis verbis: *Paulus Frater noſter ſecundùm datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles de-*

s *Hieron. Ep.* 151. *c.* 8.

t 2. *Petr.* 3. 15.

pravant. Sed verba illa alii ad Epiſtolam ad Hebræos ſpectare, nec temerè prorſus, autumant.

In eâ Epiſtolâ totus eſt Apoſtolus, ut quæſtionibus nonnullis domeſticis inter Judæos, ac Ethnicos Fideles, & mutua eâ de causâ diſſidia componat. Judæi enim generis ſui, atque Divinarum ad Patres ſuos promiſſionum privilegio primas in Eccleſia ſupra Fideles ex Ethnicis affectabant: quippè quos extraneos & nonniſi gratuitò atque diſpenſatione quadam in Eccleſiam accitos habebant. Fideles verò ex Ethnicis his Judæorum objurgationibus offenſi, Sapientum, & Philoſophorum ſuorum merita efferebant; ſimul Legiſlatorum prudentiam, morum probitatem, ac tandem ſervata apud ipſos legis naturalis jura obtrudentes. Judæi autem, addebant, in Legem Dei refractari quem criminibus modum, non ipſi tantùm, ſed & Patres eorum ſervarunt? Hinc perclufus Judæis ad fidem aditus, apertus Ethnicis; quorum præ Judæis crimina, & merito, & numero minora haberentur.

His diſſidiis componendis, Apoſtolus utrorumque audaciam verbis caſtigans, amborum crimina exaggerat, quorum ſanè merito utroſque à Fidei, & vocationis gratiâ excludendos demonſtrat. Quin etſi Judæi, uti & Pagani, Legibus ſuis obedientes fuiſſent, quid propterea hæc ad juſtificationis, & vocationis meritum? Nihil enim, ait Apoſtolus, ad Juſtitiam conferendam, niſi fides charitate conjuncta, cui bona opera accedant, conferre potuit. His jactis fundamentis, omnia quæ contra obiici poſſent, veluti per tranſitum refutat, nimirum de gratuitâ vocatione, reprobatione, abſolutâ Judæorum, & Paganorum reprobatione, atque legalium ſine fidei merito fruſtratione. Plura etiam datâ occaſione diſſerit de Judæorum ſupra Paganos prerogativâ, nec non Divinarum promiſſionum fide; ex quo ſenſim ad prædeſtinationis, & reprobationis myſteria diſcutienda deductus, præcipuam Epiſtolæ partem illis explicandis, quamvis ad intentum argumentum parergon videatur, impendit.

Plures etiam vitæ inſtituendæ regulas in captibus 12. 23. 14. 15. præſcribit, ac potiſſimùm de mutuâ inter Fideles concordiâ, quos de jure ſuo aliquantum decedere, ne fratres ſcandalo aliquo afficiant, jubet. In pſeudoapoſtolos invehitur, evitandoſque fidelibus denuntiat, Tandem cap. 16. pluribus nominatim ſalutatis, Epiſtolam claudit, Data eſt ex urbe Corintho A. Ær. 58. cùm Apoſtolus iter Jeroſolymitanum ob deferendas Fidelium eleemoſynas pararet; delata verò à Phœbe Diaconiſsâ Eccleſiæ Cenchrææ ad Corinthum. Porrò Canonicam illam eſſe nemo uſpiam dubitavit Græcè ſcripta, atque à Tertio Apoſtoli amanuenſe excepta eſt (*u*).

u *Salmeron, tom. 5. Proleg. 35. in fine, Latinè ſcriptam, unus, quem ſciam, autumavit.*

Plurima in Epiſtolis Pauli Marcionitæ expungentes, duo etiam Epiſtolæ ad Romanos poſtrema capita delebant. Epiſtolam hanc primò cap. 14. concluſiſſe Apoſtolus videtur: idem voluiſſe in cap. 15. verba illa monſtrant; *Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen.* Imò & clauſula illa ter in cap. 16. (*x*) recurrens, toties manum ſcripturę admotam indicat.

x *V.* 20. 24. 27.

ROMELIA, pater Phacęę Regis Iſrael (*y*).

y 4. *Reg.* 15. 25.

ROOB, ſivè Rooba Urbs Syriæ in Emeſena. Vide Rohob.

ROOB, vicus 4. m. paſſibus à Scythopoli. *Euſeb.*

ROS, filius Benjamin. *Gen.* 46. 21.

ROXANE, filia Herodis Magni ex Phędrâ, octavâ illius uxore. Uni ex duobus filiis Pheroræ nupſit.

RUBEN, filius Jacobi ex Liah (*z*). Cùm fortè puer in agro ambulans, fructus quoſdam inveniſſet, Hebraicè *Dudaim*, quod vulgò de *mandragoris* explicant, ad matrem detulit (*a*). Eorum cupiditate illecta Rachel eorum partem à Liah requiſivit, pactaque permiſſionem concubitûs cum viro obtinuit, Et eo congreſſu Liah filium Iſſachar concepit. Succedente tempore, reducto jam è Chanaanitide Jacobo, Ruben patris thorum, cum Balâ ejus concubinâ congreſſus, violavit (*b*), ex quo primogeniti jure cæterùm ſibi debito privatus eſt.

z *Gen.* 29. 32. *Natus A. M.* 2246. *ante ante Ch.* 1754. *Ær.* 1758.

a *Gen.* 30. 14.

b *Gen.* 35. 25.

Cùm fratres occidendi Joſephum conſilium apud ſe conſtituiſſent, puerum de manibus illorum ſubducendi rationem omnem Ruben inivit (*c*). Propoſuit igitur, ut in veterem ſiccamque ciſternam illum demitterent; datâ occaſione illum ad patrem deducturus. Ejus conſiliis acquieſcentes fratres, puerum veſtibus exutum in ciſternam dimiſerunt, Sed paulò poſt, abſente Ruben, eductum, Iſmaelitis illac fortè tranſeuntibus vendiderunt. Ruben ejus rei ignarus, ad ciſternam vênit, atque vacuam nactus, dilaceratis dolore veſtibus, nuncius ad fratres vênit; à quibus initæ negotiationis certior factus eſt,

c *Gen.* 37. 20. *&c. A. M.* 2276. *ante Chr.* 1724. *ante Ær.* 1728.

Jacob ad mortem decumbens, (*), crimen Rubeni cum Balâ gravioribus verbis exaggerans ait; *Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei, prior in donis, major in imperio. Effuſus es ſicut aqua: non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum ejus.* Moyſes ante obitum his Rubenum compellavit: *Vivat Ruben, & non moriatur, & ſit parvus in numero.* Nec ſanè Tribus Ruben uſpiam ſivè hominum numero, ſivè rebus geſtis floruit. Ejus ditio in regione meridionaliori transjordanicâ ſita erat, inter torrentem Arnon ad meridiem, & Jazer ad ſeptentrionem, montes Galaad ad orientem, & Jordanem ad occidentem. Quo potiſſimùm tempore Ruben obierit, incertum.

* *Gen.* 49. 3. 4. *A. M.* 2315. *ante Ch.* 1685. *ante Ær.* 1689.

In Libro apocrypho, inſcripto; *Teſtamentum duodecim Patriarcharum*, legimus, Rubenum 30. annorum ætate juvenem, Balam Rachelis ancillam, & concubinam Jacobi patris ſui, fortè nudam in balneo oſtendentem vehementer deperiiſſe. Captâ igitur occaſione, cùm Jacob ad inviſendum Iſaacum patrem ſuum iviſſet, & fratres in Gader juxta Euphratem, ſive Bethleem ſubſiſterent, eâ in ebrietate, atque indecoro corporis habitu dormiente turpiſſimè abuſum. Jacob de totâ eâ re Angeli revelatione certior factus eſt; & Deus inceſtuoſum

ju-

juvenem ſeptem menſium ægritudine puniit; acerbâ adeò, ut niſi Jacob precibus obſtitiſſet, ad lethum fuiſſet reducendus. Hinc Ruben reſipiſcens, crimen ſuum adeò deteſtatus eſt, ut illi expiando, ab omni panis, carnis, vinique uſu ſeptennio ſe abſtinuerit. Sed hæc apocrypha ſunt, ad conciliandam authoritatem Libro Enoch, cæteriſque Judaicis traditionibus ſuppoſita.

RUFUS, filius Simonis Cyrenęi illius, qui crucem ad Calvarium ſerentem Dominum adjuvit (*d*). Porrò hic Rufus celebris apud primos Chriſtianos fuiſſe videtur, cùm patrem de nomine filii Evangeliſta deſignet: *Simonem Cyrenęum, patrem Alexandri & Rufi*. An alius à Rufo, quem Apoſtolus (*e*) unà cum matre ipſius ſalutatum voluit? S. Polycarpus Philippenſes exemplo S. Ignatii, & S. Rufi ad patientiam hortatur (*f*). Feſtum S. Rufi Martyris, filii, uti quidem inſinuant, Simonis Cyrenęi, inter Veteres Diſcipulos, qui primas inter Judæos, & Paganos Eccleſias conſtituerint, ad 18. Decembris Uſuardus, Ado, & vetera Martyrologia conſignant. In Chronico L. Dextri, quod impoſtoris opus eſt, mentio occurrit S. Rufi Epiſcopi Tortoſæ in Catalauniâ, cujus memoria die 11. ſeu potiùs, juxta Ferrarium, 14. Novembris colitur; & S. Alexandri fratris ipſius, Martyris Carthagine novâ, cujus Feſtum die 15. Martii celebratur.

d *Marc.* 15. 21.

e *Rom.* 16. 13.

f *Epiſt. ad Philip. ſcript. an.* 207.

II. RUFUS, de quo Apoſtolus (*g*). An idem cum S. Rufo filio Simonis Cyrenęi? Ejus Feſtum in veteribus Martyrologiis Bedæ, Uſuardi, Adonis, & Romano, die 21. Novembris. Pſeudo-Dorotheo eſt Epiſcopus Thebarum. Quid de illo Hiſpani credant, diximus in articulo ſuperiori.

g *Rom.* 16. 13.

III. RUFUS (Annius), qui Judæam poſt Ambivium, & ante Valerium Gratum ab an. Chr. 16. Ær. 13. uſque ad annum Ær. 15. ſivè 16.

IV. RUFUS (*Terentius*), ſive ut Judæi, *Turnus Rufus*, in direptâ, everſâque urbe cum decimâ legione à Tito relictus, (*h*). In deſerto, & vacuo ſolo Rufus aratrum egit, juxta Hebræorum traditionem. Simonem Gioram Ducem Hebræorum è cloacis Templi prodeuntem ad Titum miſit.

h *De Bell. l.* 7. *c.* 17. *A. Chr.* 73. *Ær.* 70.

RUMA, vicus Galilææ apud Joſephum (*i*). Ejuſdem nominis locus etiam in Libris Regum deſignatur (*k*); ſed Joſephus *Abumam* legit.

i *De Bello l.* 3. 1. *c.* 9.

k 4. *Reg* 23. 36.

RUNCINA, vox ſonans *dolabrum* (*l*). Hermolaus Barbarus, & Calepinus malè ſerram aſſamentis ſecandis. Eadem vox in Vulgata occurrit: *Artifex lignarius extendit normam, & formavit ſignum in runcinâ* (*m*). Hebræum, *Sared* potiùs ſonat filum, quod fabri lignarii rubro nigrove colore inficiunt, ut lineas in ligno ad normam ſciſſionis deducant. Septuaginta habent *paragraphis*, quod, Martinii judicio, eſt norma, qua deducendis in chartâ lineis pueri utuntur. Senſus igitur Prophetæ eſt, artificem lignarium rude lignum in aſſerem primùm redactum, certis lineis ad ſciſſionem notare.

l *Plin. l.* 16. *c.* 42. *Pampinato ſemper orbe ſe volvens, ad incitatos Rücinatorum raptus. Arnob. l.* 6. *contra Gent. ſimulachra runcinarum levigata de planis.*

m *Iſai.* 44. 13.

RUTH, fœmina Moabitis, quam Chelion

filius Elimelechi ex Noemi in Moabitidem ſecedens, duxerat. Accidit interea, ut Noemi viro, & utroque filio jam orbata regreſſum in Bethleem patriam ſuam pararet. Ambæ nurus abeuntem ſequuturæ, præſto ſeſe exhibuerunt; ſed ſocru tenuitatem ſuam excuſante, Orpha altera ex illis in Moabitide manſit; Ruth migranti adhæſit (*n*). Hæc exeunte Judicum ætate (ſub judice Heli Joſephus [*o*] autumavit), contigiſſe conſtat. Tradunt Rabbini, Booz, qui deindè Rutham duxit, ipſiſſimum fuiſſe Abeſan Judicem Iſraelis, qui ſeptennio inter Jephte, & Ahialonem rerum potitus eſt. Magnum Chronicon Hebræorum hanc hiſtoriam ſub Aod, & quo tempore Iſraelitæ Egloni Regi Moab ſervierunt, conſignat. Alii malunt ſub Barach & Deborâ (*p*); alii ſub Gedeone; alii ſub Abimelecho. Sub Samgar, 20. annis poſt obitum Joſue, Uſſerius, & nos cum illo.

n *Ruth.* 1.

o *Antiq. l.* 5. *c.* 11.

Circa An. M. 2823.

p *Toſt. Lyran. Tornell. Genebr. &c.*

Ut igitur Noemi in patriam vênit, Ruth nurum ſuam ad carpendas in agro ſpicas mittebat, ut vitam utcumque ambæ tolerarent. Accidit interea, ut mulier ad agrum viri divitis Bethleemitæ veniſſet, nomine Booz, qui Elimelechum ſocerum mulieris cognatione ſpectabat: ille autem, colligendis meſſibus fortè præſens, fœminam reſpiciens, primò quòd ſocrui fidelis adhæſiſſet, laudavit; deinde pro libito ad capiendum cum meſſoribus cibum ventitare juſſit. Innuit quin etiam meſſoribus, ut datâ operâ ſpicas negligerent, à fœmina colligendas. Illa domum ſub veſperas reducta, humanitatem viri locupletis Noemi narravit; ſignificans inſuper, ſe ab illo invitatam, ut ad colligendas ſpicas non aliò diverteret. His auditis, Noemi in Dei laudes effuſa eſt, qui eam humanitatem viro indidiſſet: nurui verò aperuit, hunc Booz cognatione ipſam ſpectare.

Inclinante meſſis tempore, Noemi commodioris fortunæ illi parandæ conſilio, nurum hortata eſt, ut noctu tacita ad pedes Booz, à quo eâdem nocte aream hordei ventilandam norat, accumberet: dicto autem ejuſdem viri paratam ſe exhiberet. Paruit illico Ruth; notato enim loco, quò Booz decubiturus venerat, fortaſſe ſub arbore agri, tacita ad ejus pedes accubuit. Experrectus ergo Booz, primò ſubito aſpectu terrore aliquo concuſſus eſt; ſed auditâ voce Ruthæ, quæ ut pallium extenderet in fœminam ſibi affinitate devinctiſſimam rogabat, confirmatus reſpondit, ſe quidem cognatione ad illam ſpectare; eſſe autem virum, qui arctiori cognationis vinculo nuptiarum jus ab illâ exigere potuiſſet. Adjecit autem, ſe prǫſto eſſe connubio cum illâ celebrando, ſi alter ſuo jure ceſſiſſet. Sub lucem autem ſurgens, pallium Ruthæ frumento oneravit; quam deinde non ſanè vacuam ad ſocrum remiſit.

Inde Booz præ foribus urbis ſe ſiſtens, atque Senioribus urbis convocatis, virum illum; ad quem cognationis jure nuptiæ cum Ruthâ ſpectabant, palam requiſivit, an vellet fœminam ducere. Illo renuente, ac ſe juri ſuo cedere palam profitente,

S A

SAAB, Locus Galilææ, patria Eleazari filii Samæi (*a*).

SAAL, filius Banni, qui ductam contra Legis præſcriptum alienigenam fœminam dimiſit (*b*).

SAANANIM, urbs Nephtali (*c*).

SAARIM, urbs Tribûs Simeonis (*d*), facilè eadem cum *Saraim*, è Tribu Juda (*e*); plures enim Judæ urbes ſubindè Simeoni ceſſerunt.

SAARA, vicus in ditione Eleutheropolis, 10. m. paſſibus ab illâ, Nicopolim verſùs (*f*).

I. SABA, *filius Chus* (*g*); quem Sabam Inſulam, ſub Meroes nomine celebrem, frequentaſſe Joſephus autumavit (*h*). S. Hieronymus, & Bochartus, aliique plures Arabiæ Felicis partem malunt.

II. SABA, *filius Rhegmæ* (*i*), quem in Arabiâ Felici verſatum credunt, ubi Rhegma pater ipſius ſedem conſtituerat.

III. SABA, *filius Jectan* (*k*), quem Bochartus in Arabiâ Felici; nos verò in Perſiâ & in Armeniâ collocandum malumus. Ibi enim ejus nominis veſtigia ſuperſunt; ac Jectan patrem ipſius, necnon & fratres finitimas illarum regionum Provincias habuis ſe conſtat.

IV. SABA, *filius Jecſan* (*l*), pater facilè gentium Arabiæ Deſertæ, ſivè finitimarum regionum. Ejus viri poſteros greges Jobi diripuiſſe cum Bocharto credimus (*m*).

REGINA SABA (*n*), in Evangelio *Regina Auſtri* (*o*), juxta aliquos in Arabiâ (*p*); juxta alios verò in Æthiopiâ (*q*) regnabat. Porrò quam poſtea Meroem ex nomine ſororis Cambyſis, antea Sabam appellatam, undè Regina Saba, de qua in præſentiarum, Joſephus teſtatur. Æthiopes adhuc eam ſibi Reginam vendicant, ejuſque poſteros diutiùs apud ſe Regnum habuiſſe, expansâ etiam illorum ſerie, indicatiſque nominibus contendunt (*r*). Eunuchus Reginæ Candacis à S. Philippo baptiſmo initiatus (*s*), ad fœminam principem illius regionis pertinebat. Nec ſanè fœminas apud Æthiopes regnare Antiquitati ignotum eſt (*t*). Inſula Meroe interdum Æthiopiæ adſcribitur; necnon, quemadmodum & Ægyptus univerſa, ad meridiem Palæſtinæ conſtituta eſt.

Qui ex Arabiâ Reginam illam accerſunt, has potiſſimùm rationes urgent. 1. Sabæi, Chuſchim, ſivè Æthiopes in Arabiâ ſanè hoſpites de omnium conſenſu non erant: potuit igitur Regina Saba iſtis populis in Arabiâ imperaſſe. 2. Ea regio Judææ meridionalis eſt. 3. Ex Arabiâ Felici veniens, de *extremo terræ* veniſſe jure meritoque diceretur; quod in Evangelio de Reginâ Saba aſſeritur, veniſſe ſcilicet ab extremis

a De Bel. l.3. c.9.
b 1. Eſdr.10. 29.
c Joſue 19. 33. Vide Mich. 1. 11. in Hebr.
d 1. Par. 4. 31.
e Joſue 15.36.
f Euſeb. & Hieron.
g Gen. 10. 7.
h Antiq. l. 2. c. 5. collatum cum l.1. c.7.
i Gen. 10. 7. Hebr. Schaba.
k Gen.10.26.
l Gen. 25. 3.
m Job. 1. 15.
n 3. Reg. 10. 1. &c. & 2. Par.9. 1.
o Matth. 12. 42. Mar. 11. 31.
p Raban. Hugo, Dionyſ. Toſt. Janſen. Maldon. Cornel. alii.
q Hieron. in Iſa. 60. Theodoret. & Procop. in 3. Reg. Vatabl. Sanct. &c.
r Vide Ludolf. & Hieron. Alemid. Hiſt. Æthiop.
s Act. 8. 27.
t Strab. l. 16. c.17. Plin. l.6. c.26.

finibus terræ ad Salomonem (*u*) auſcultandum; cùm regio illa ad meridiem oceano, ultra quem nihil eſſe olim creditum, terminaretur: *Terra fineſque*, ait Tacitus (*x*), *quæ ad orientem vergunt, Arabiâ terminantur*. 4. Auro, argento, aromatibus, gemmis, quæ ſanè munera ad Salomonem à Reginâ allata, & in Inſulâ Meroe non ſuppetunt, regio dives eſt. 5. Imperaſſe Sabæis Arabiæ Felicis fœminas, plures in Claudiani verſibus legiſſe ſibi viſi ſunt (*y*).

.... Medis levibuſque Sabæis
Imperat hic ſexus; Reginarumque ſub armis
Barbariæ pars magna jacet.

Et ſi quæ fides vulgi traditionibus, Reginam *Balkim* in urbe Sabæ, alio nomine Marib, ſivè Mareb in Yemen regnantem ad Salomonem veniſſe apud Arabes vulgatum eſt.

Vide quæ diximus v. *Candace*; hoc enim nomine Regina illa apud Joſephum, alioſque appellatur.

SABACTANI. Jeſus Chriſtus è cruce exclamavit: *Eli, Eli, lama ſabactani*: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? Ex corrupto Hebræo verbo *aſabtani*, ſivè *azabta-ni*, ſcilicet, tu dereliquiſti me, derivatur (*z*).

SABÆI. Vide *Saba*.

SABAIM (*a*): *Sabaim viri ſublimes*. Facilè Sabæi ſunt, ſivè Arabiæ Felicis, ſivè Aſiatici: A' Cyro ſubmiſſi, ejus imperio acceſſerunt.

SABAITÆ, ſivè *Sabii*. Vide *Zabii*.

SABAMA, ſivè *Sebama*, *Sibma*, urbs Rubenitica (*b*). Vineas Sebamæ ab hoſtibus Moabitarum vaſtatas ſignificat Iſaias (*c*). Porrò urbem Sebamam, cæteraſque Rubeniticas Moabitæ poſt deductas in captivitatem à Teglathphalaſare decem Tribus (*d*), occupaverant (*e*). Heſebonem & Sebamam vix 500. paſſibus inter ſe diſtare S. Hieronymus eſt author (*f*).

SABAN, urbs Tribûs Ruben (*g*), eadem facilè ac *Sebama*.

SABANA, vir inter primores Judæorum (*h*).

SABAOTH, ſivè potiùs *Zabaoth*, Hebræa vox, ſonans exercitus; quare *Jehova Sabaoth*, eſt Deus exercituum, ſivè Cœleſtium, Angelorum ſcilicet (*i*), ſivè aſtrorum; quæ veluti acies ſub armis ad nutum Dei ſtans exhibentur; ſivè tandem exercitus Domini habendus eſt populus Dei ſub utroque Teſtamento Duce Deo militans. Vox Hebræa *zaba* quandoque ad explicandum munus Miniſtrorum in Templo adhibetur (*k*); quippè qui veluti milites in obſequio Domini maneant. Mulierum etiam præ foribus Templi nocturnas excubias agentium

u Matth. 12. 41. Venit A. M. 3012. ante Chr. 988. ante Ær.992.
x Tacit. l. 5. Hiſt.
y Claudian. in Eutrop. l. 2. v.321.
z Ex Pſal.21. 2.
a Iſa. 45. 14.
b Num.32.38. Joſue 13. 19.
c Iſa. 16. 8.
d 1. Par. 5. 26.
e Jerem. 48. 32.
f Hieron. in Iſa. 16.
g Num.32. 3.
h 2. Eſdr.9.4.
i 3. Reg. 22. 19.
k Num. 4. 3.

tium munus eodem deſignatur (*l*).

I. SABARIM, locus in viciniâ Hai, & Bethel. Cives Hai eruptione in Iſraelitas factâ, cedentes illos ab urbis mœnibus Sabarim uſque inſequuti ſunt (*m*). Sunt qui nomen illud appellativo ſenſu uſurpantes (*n*), reddant: ſugientibus quouſque univerſos diſperderent, graves inſtiterunt.

II. SABARIM, limes ſeptentrionalis terræ Promiſſionis; quam quidem urbem Ezechiel inter fines Emath & Damaſci conſtituit (*o*). Vicus *Hovvarin* apud Iſmaelem Abulſedam, ſitus in regione *Ems*, ſive Emath ad orientem, & meridiem ejuſdem urbis, idem facilè eſt cum Sabarim.

SABATHA, tertius filius Chus (*p*), qui eam regionem Arabiæ Felicis frequentavit, in qua urbs *Sabta*, & populi *Sabthęi*.

SABATHACA, quintus filius Chus, pater, uti quidem creditur, populorum in Arabiâ, ſive in Aſsyriâ, Armeniâ, vel Caramaniâ, in quibus omnibus regionibus veſtigia ejuſdem nominis ſuperſunt.

SABBATHA. Singula Judæorum Feſta uno Sabbathi nomine interdum ſignificabantur; hinc illud: *Sabbatha mea cuſtodite* (*q*); nempe, Feſta mea, uti Paſchatis, &c. Interdum etiam ſinguli hebdomadę dies Sabbathi nomine deſignantur, juxta illud *Luc.* 18. 2. *Jejuno bis in Sabbatho. Una Sabbathi*, eſt prima hebdomadæ dies.

SABBATHUM, vox Hebræa, requiem ſonans. Cùm Deus ſex dierum opificio Mundum abſolviſſet, ſeptimâ requievit, nempè novis operibus creandis ceſſavit (*). Quare diem illam ſuâ benedictione conſecratam ſibi deſtinavit. Injunctum proinde Hebræis, ut in memoriam Creationis Sabbathi die abſtinentiam à ſervilibus, & interiori legis auſcultandæ, atque orationis ſtudio Feſtam ducerent.

Sabbathi occaſione quæſtio agitatur, an ſcilicet Deus Mundum univerſum nutu ſimul totum ſtare juſſerit; vel ſex dierum ſpatio manum operi admoverit, adeòut ſeptimâ die primùm ab opere ceſſaverit. Ea ſanè quæſtio utriuſque partes aſſertores habet doctiſſimos. Philo, Origenes, S. Auguſtinus, & recentiores aliqui (*r*) mundum unà ſimul ſtetiſſe, ordinatum illum, & diſpoſitum autumant; quare Moyſis verba non ſex dierum, ſed ordinis, & rationis ſucceſſionem denotare defendunt; ut ſcilicet rudi populo major rerum creationis idea per partes, & certo quodam ordine diſtributa inderetur.

Sanior tamen Patrum & Interpretum pars continuatam per dies juxta Moyſis literam creationem ſuſtinent. Neque enim, ajunt, litera niſi per ſummam neceſſitatem deſerenda videtur. Quamquam repetita ad opus ſummi artificis applicatio, cautè quadam ratione explicanda ſit, ut cum ſummâ ejus in agendo virtute conveniat; ſimulque cavendum, ne quid multiplicis, atque ſuperflui Deo in rebus faciendis tribuatur. Quæ quidem optimè cum ſucceſſivâ rerum creatione cohærere poſſunt; Deus enim eductam ex nihilo materiam, virtute ſuâ ſtare juſſit; ſapientiâ verò aptum rebus conſtituendis motum imprimens, id effecit, ut ejuſdem materiæ partibus, paulatim ſeſe explicantibus, atque in liberiori campo convolventibus, tandem cognatæ ſimul particulæ in unum coaleſcerent; ex quorum complexu, qualem modò videmus, univerſus coaluit. Porrò primigenius iſte motus ſpiritu & ſapientiâ Creatoris directus, ſex dierum ſpatio manſit; inde requies à rebus producendis facta: conſervandis tamen, atque dirigendis, numquam à Deo ceſſatum.

Quæ verò in rebus communi materiæ motu conſtitui difficiliùs potuiſſent, uti homo, plantæ, animalia, illis Deus formandis certo temporis ſpatio ſeſe applicavit, modò materiam diſponens, modò in certam formam dirigens, modò tandem ſpiritum imprimens, juxta præſtituta ab Æterno Sapientiæ ſuæ Conſilio. Qui enim animam ratione utentem hominibus conceſſit, ab illo etiam inſitum brutis in ſui conſervationem, & reproductionem ingenium, & ejuſdem operâ diſtinctæ ſingulæ plantarum ſpecies, atque illis data ſemina, ut novo fœtu areſcentium damna repararent.

Altera de Sabbatho quæſtio inſtituta: an ſcilicet ab ipſo Mundi exordio Sabbathi religio Divinâ Lege conſtituta eſſet, ac proinde apud primos mortales, & Patriarchas obtineret: quem ſenſum verba illa præſeferant (*s*): *Benedixit Deus diei ſeptimo, & ſanctificavit illum*. Nonnulli inter PP. atque Judæos Doctores, dicatum ab ipſo Mundi exordio Sabbathum contendunt (*t*). Menaſſe Ben-Iſrael (*u*) ex veteri traditione aſſerit, Sabbathi religionem tamquam Legis naturalis appendicem Abrahamum poſteros docuiſſe. Non deſunt etiam, qui ſeptimæ diei obſequium etiam apud Paganos manſiſſe, utpotè quòd parem cum mundo antiquitatem præſeferat, autumaverint.

Philo (*x*) planè apertis verbis aſſeruit, Sabbathi Feſtum non peculiare tantùm Judæis, ſed Mundo univerſo commune fuiſſe; quod proinde publicum Orbis Feſtum, quo Mundi natalis dies celebraretur, appellari potuiſſet. Sabbathi religio, ait Joſephus (*y*), omnes latè urbes, quà Græcas, quà barbaras tenet. In quam rem teſtimonia Homeri & Heſiodi ab Ariſtobulo apud Euſebium laudantur (*z*). Paria ex eodem Ariſtobulo, aliiſque Scriptoribus apud S. Clementem Alexandrinum legas (*a*).

Inter eos, qui Sabbathum ſacrificio coluerint, Jobus laudatur (*b*), cùm ſingulis ſeptem diebus ſacrificium Domino offerret. Laudatur & Joſephus, dum in Ægypto verſabatur, ſi Rabbinis fides (*c*).

Contraria tamen ſententia non temerè prorſus apud alios aſſeritur. Vulgò enim Patres, & Interpretes conceſſam illam à Deo Sabbathi in ipſo Mundi exordio benedictionem, nihil aliud innuere autumarunt, quàm diem illam jam inde deſtinatam eſſe, ut temporis ſucceſſu Feſta à Judæis haberetur. Neque ſanè uſpiam legimus, ſivè Patriarchas illos Sabbathum obſervaſſe, ſivè Deum quidquam de eâ re ante Legem præſtituiſſe. Obliteratam jam certâ die creationis Mundi apud Hebræos, ait Philo (*d*), prodigio tandem à Deo memoriam revoca-

l *Exod.* 38. 8.
m *Joſue* 7. 5.
n *Septuag. Eos ſyae tripſan autous.*
o *Ezech.* 47. 16.
p *Gen.* 10. 7.
q *Levit.* 193. 30.
* *Gen.* 2. 2.
r *Pilo alleg. l.* 1. *& de Mund. Opif. Orig. l.* 6. *cont. Celſ. Aug. l.* 4. *de Gen. ad litt. c.* 18. *&c. de Civit. l.* 11. *c.* 7. *Confeſſ. l.* 12. *c.* 29. *Cajet. Canus.*
s *Gen.* 2. 2.
t *Vide ſi placet Clem. Alex. l.* 5. *Strom. Euſeb. Præpar. l.* 13. *c.* 12. *Vide Rabb. apud Selden. de jure nat. & Gent. l.* 3. *c.* 13. *&c.*
u *De Creat. Probl.* 8.
x *Philo de Opiſ. Mundi.*
y *Joſeph. contr. App. l.* 2.
z *Præpar. l.* 13. *c.* 12.
a *Strom. l.* 5.
b *Abenezra apud Bonldue. in Job. l.* 2. *&c.*
c *Becbai ad Bereſith. fol.* 37.
d *Philo Vita Moyſ. l.* 1.

vocatam, cùm ſingulis hebdomadæ diebus, cœlitus manna dilabens, die Sabbathi ceſſabat. Septima dies apud Ethnicos Sacra Apollini habebatur, quem ſeptimâ die menſis ortum dictitabant; ſivè tandem ea religio ex Judæis ad Gentes derivata.

Sabbathum, cæteroſque feſtos dies datos à Deo Judæis Ezechiel animadvertit, *ut eſſent in ſigna inter me* (nempè inter Deum) *& ipſos* (*e*); & alibi; *Sabbatha mea ſanctificate, ut ſint ſigna inter me, & vos*. Moyſes in Deuteronomio (*f*): *Eduxit te inde ex Ægypto Dominus; ideirco præcepit tibi, ut obſervares diem Sabbathi*. S. Juſtinus Martyr, Tertullianus, Euſebius, S. Bernardus (*g*) nunquam à Patriarchis ſivè antè, ſivè poſt diluvium, obſervatum Sabbathum, ne dubitant quidem. S. Irenæus hac de re ita: *Abraham ipſe ſine circumciſione, & ſine obſervatione Sabbathorum Deo credidit, & amicus Dei appellatus eſt* (*h*).

Sabbathi præceptum à Deo Hebræis datum eſt, cùm primùm ad Maram veniſſent, menſe poſt egreſſum ab Ægypto, nempè à die 15. Abib, qui Martio reſpondet (*i*). Mannæ de Cœlo prodigium cœpit die Dominicâ, nempè ſex diebus ante Sabbathum, juxta Patres complures (*k*), die ante Sabbathum juxta alios nonnullos. Quæcumque tamen ea dies fuerit, occaſione ſanè, uti facilè credimus, ejuſdem mannæ Deus præceptum ſeptimæ diei dedit, cavens ne eâ die ad manna colligendum quiſquam curreret, quippe quòd eâ die ceſſaret. Idem præceptum de Sabbathi quiete non ſemel in Lege innovatur (*l*): *Memento ut diem Sabbathi ſanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua; ſeptimo autem die Sabbathum Domini Dei tui eſt; non facies omne opus in eo, tu & filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, & ancilla tua, jumentum, & advena, qui eſt intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus Cœlum, & terram & mare, & omnia quæ in eis ſunt, & requievit die ſeptimo; idcirco benedixit Dominus diei Sabbathi, & ſanctificavit eum.*

Alibi (*m*) etiam Deus Sabbathum ſe dedicaſſe ſignificat, ut eo veluti ſigno in memoriam acceptæ à Deo ſanctificationis populus revocaretur. In ejus verò violatores capitali ſupplicio animadverſurum edicit; quod quidem in homine die Sabbathi ligna colligente, ab omni populo lapidibus oppreſſo, obſervatum eſt [*n*]. Cæteris ſanè diebus Feſtis ignem excitare, cibos coquere licebat (*o*); Sabbatho verò conceptis verbis inhibitum (*p*). Ex Rabbinorum tamen doctrinâ, Lege illâ tantùm opera quædam ſervilia, veluti panem, & carnes coquere, metalla liquare vetitum erat; quin & ad eas res vel ignem excitare nefas; ad fovenda verò calore membra, permiſſum. Eâ die hebdomadarium munus Miniſtri in Templo inibant, eâdemque die recurrente, abſolvebatur: recentes panes propoſitionis menſæ aureæ impoſiti, veteribus ſubductis (*q*): oblata certa duorum agnorum in holocauſtum ſacrificia, unà cum conſuetis vini, & farinæ libationibus. Tandem ait Lex, *à vesperâ uſque ad veſperam celebrabitis Sabbatha veſtra*: quæ verba non tam de Sabbatho, quàm de aliis Feſtivitatibus Legem conſtituunt. Hactenus de Sabbathi ritibus.

e *Ezech.* 20. 12. 20.
f *Deut.* 5. 15. *Vide Exod.* 31. 13.
g *Juſtin. in Dialog. Tertull. cont. Jud.* l. 4. c. 4. *Euſeb. Hiſt. Eccleſ.* l. 1. c. 4. *Præpar.* l. 7. c. 3. *Demonſtr.* l. 1. c. 6. *in Pſal.* 91. 1. *S. Bern. in Cantic. ſerm.* 50.
h *Iren. adverſ. Hæreſ.* l. 4. c. 30. *Vide & Selden. de jure Nat. & Gent.* l. 3. c. 13. *&c. Spenc. de legibus Hebr. Ritual.* l. 1. c. 4. *ſect.* 7. *&c. & Noſtr. Comment. in Gen.* 2. 3.
i *Exod.* 16. 23. *Ann. M.* 2513. *ante Ch.* 1487. *ante Ær.* 1491.
k *Orig. hom.* 7. *in Exod. Synod. Cæſar. apud Bed. Ambroſiaſt. in* 1. *Cor.* 10. 5. *Athan. Serm.* 25. *de temp. apud Aug.*
l *Exod.* 20. 8. *&c. Levit.* 23. 3. *Deut.* 5. 12.
m *Exod.* 31. 13. 35. 2.
n *Num.* 15. 32. . . . 35.
o *Exod.* 12. 16.
p *Exod.* 35. 2. 3.
q *Levit.* 24. 4.

Modò quid potiſſimùm noſtrâ ætate Judæi obſervent, indicandum. Primum de Sabbathi religione præceptum in Lege præſcriptum eſt: *Ut diem Sabbathi ſanctifices* (*r*). Porrò ſanctificationem illam bonorum operum exercitio, orationibus, laudibus, & actionibus gratiarum, publico, & privato impenſo in Deum cultu, ſtudio Legis, juſtitiâ, innocentiâ, & corde pacato ſibi comparare ſtudent. Alterum præceptum eſt; *Non facies omne opus in eo* (*s*); quo ſanè omnia intelliguntur non ingenui, & liberalis hominis opera, quæ non ſinè labore, atque intentâ in rebus gerendis mente exercentur; neque enim impenſum in Deum ſtudium cum humanarum rerum ſollicitudine conſtare potuiſſet. Hujus verò præcepti diſciplina variè variis quidem temporibus à Judæis ſervata eſt. Machabæorum ætate, ne permiſſum quidem eâ die cenſebant hoſtibus arma inferentibus, ut in ſummis rerum anguſtiis, juſto bello reſiſtere (*t*). Inde jus defenſionis permiſſum (*u*); inferre verò arma, atque hoſtes opera urgentes impedire, quantum ex Joſepho (*x*) intelligimus, nefas habebatur; quare neque in hoſtili quidem regione caſtra eâ die moveri patiebantur (*y*).

Jeſu Chriſti ætate, & adaquare pecudes, & ſi qua fortè in foveam decidiſſet die Sabbathi, educere conceſſum erat; quamquam impiâ quadam religione morbos curari non paterentur (*z*). Succeſſu temporis ſanxerunt, pecudi in foveam lapſo cibos exhibendos; cautum verò ne extraheretur. Judæi cum Jeſu Chriſto querebantur, ejus nempe Diſcipulos cogente fame, die Sabbathi inter medios agros flaveſcente jam meſſe, pertranſeuntes, ſpicas quaſdam carpſiſſe, quarum granis manu excuſſis, utcumque victitarent. Quod à Jeſu Chriſto nonniſi neceſſitatis anguſtiâ excuſatum eſt, addens, Sacerdotes ipſos die Sabbathi munera quædam præſtare, quibus extra Templum diei religio violaretur. Adjecit inſuper, Filium hominis Dominum eſſe Sabbathi, neque homines pro die, ſed pro hominibus diem conſtitutum eſſe.

Inhibitiones primitivas, quas vocant, 39. numero in Sabbatho, ex quibus etiam alia plura deriventur, Rabbini recenſent. Quarum ſanè copia major eſt, quàm ut ſervari poſſit: hinc, addunt, prorogata diutius Iſraelitarum ſervitus; cujus jugo ſervatâ Sabbathi religione planè relevarentur (*a*). Vel pomum deglabrare, ſivè coquere, pulicem, muſcam, vel quid ſimile inſectum, quod tantum ſit, ut ſaltem ſexus diſcerni poſſit, Sabbatho unguibus ſecare vetitum docent: nec permiſſum etiam muſicâ & inſtrumentis ita canere, ut puer à ſomno excitari poſſit. Hæc ſervantes Judæos Samaritani tamen tanquam irreligioſos traducunt (*b*); illis enim ignem excitare, matrimonio uti, è loco movere ſeſe, niſi tantùm, ut Domum Dei adeant, nefas; ſola verò ejus diei occupatio preces ſunt,

r *Num.* 28. 9. 10.
s *Levit.* 23. 32.
t 1. *Macch.* 2. 32. *&c.*
u 1. *Macch.* 2. 41. *Antiq.* l. 12. c. 8. *&* l. 13. c. 1.
x *De bell.* l. 1. c. 1.
y *Antiq.* l. 13. c. 16.
z *Matth.* 12. 11. 12.
a *Vide Buxtorf. Synag. Jud.* c. 11.
b *Epiſt. Samarit. ad Huntington.*

ſunt, actiones gratiarum, & lectio Legis.

Porrò præ cęteris à Deo indictis Solenitatibus, Sabbathi religionis Judæi ſtudioſiores ſunt; illud enim tanquam peculiare Feſtum à Deo ſibi tantùm dedicatum *Sponſam* ſuam appellant (c). Hæc hujus ætatis Judæorum de Sabbatho diſciplina, ex Leone Modena (d), omnium recentiorum Judæorum inſtar habendus. Rabbini, ait ille, omnia quæ Sabbatho inhibentur, ad 39. claſſes, quibus ſingulis ſuæ eſſent conſecutiones, redegerunt, ſcilicet, arare, ſerere, metere, in manipulos redigere, & colligare, triticum excutere, cribrare, molere, farinam cernere, ſubigere, coquere, tondere, linea purgare, carminare, nere, fila torquere, telam inſtruere, colore imbuere, nectere, ſolvere, ſuere, diſſuere, ſcindere, ædificare, deſtruere, malleo percutere, venari, ſivè piſcari, jugulare, excoriare, præparare, ſivè deglubere & macerare, atque in operis exercitium ſcindere corium, ſcribere, lituram facere, lineas ad normam ſcriptionis ducere, incendere, extinguere, aliquid aliò transferre, rem ad vendendum exponere.

c *Vide Selden. & Rabb. ab eo cit. l.3. c. 10. de jur. nat. & gent.*

d *De' Riti Ebraici, p. 3. c. 1.*

Harum conſecutiones plures enumerantur; ita non molendi præcepto vetitum, ne limà aliquid abradatur: quod ab ædificatione abſtinendum ſit, ideò neque lacti coagulando operam dare permiſſum &c. Lampadem accendere, ſivè extinguere nefas; in quem proinde uſum Chriſtianos adhibere conſueverunt. Die Sabbathi non ſarcinæ tantùm quantumcumque deponunt, ſed nihil ſupra veſtes permittunt, niſi quæ neceſſitate excuſeotur: quio & ornamentis atque laciniis fœminarum, natorum, & domeſticorum nodum adhibent. Nullus eâ die de negotiis ſermo, ne quid de ipſis negotiis dicam. Utenſile vel quid ſimile ponderis aliquid præſeferens, ne tractare quidem permiſſum; utì neque pecuniam exigere, equitare, ac navigio deferri. A` balneis, & à Chirurgorum operâ, niſi rei anguſtiâ premantur, abſtinent. Integrum illis tamen per urbes, ubi verſantur, & ſuburbia diſcurrere; extra verò, nonniſi ſpatio 2000. cubitorum progrediuntur, utì v. *Iter Sabbathi* dicemus.

Nullum die Veneris opus aggrediuntur, quod poſt veſperam pertrahendum ſit. Horâ ante Solis occaſum, cibos in Sabbathum paratos, tepefacto furno inferunt; poſt horam verò dimidiam, ab omni operum exercitio ceſſandum, Sabbathi religione exindè ineunte. Statim accenſa à fœminis in conclavi lampas, ſex vel ſaltem quatuor lucernis in multam noctem paratis inſtructam. Inſtructa ſimul & menſa, albenti nappâ inſtrata, in qua panis, albenti, oblongo, & arctiori lineo tectus apponitur. Sunt qui bono ineuntis Sabbathi omine, albenti lineo manus & vultum eluunt. Inde rectâ omnes ad Synagogam; ubi certis quibuſdam precibus in Libris ritualibus deſcriptis recitatis, dein ad propria revertentes ſibi mutuò *bonum Sabbathum* imprecantur.

Ut ad ædes pervenere, parentes filiis, præceptores diſcipulis benedictionem largiuntur; ac dein omnibus menſæ aſſidentibus, pater-familias certas ſuper panem & vinum benedictiones pronunciat; inſtitutionis Sabbathi memoriam ſimul revocans. Tum ſacratum poculum Pater-familias primùm, deinde cæteri libant; idem & de pane præſtant; indè inſtructiſſima cœna conſequitur. Manè alterius diei, ſeriùs quàm pro more, è lecto ſurgentes, ad Synagogam ſe conferunt; ubi in Pſalmos, & preces in laudem Sabbathi effuſi, conſuetas ſubinde cantilenas, & precationes intermiſcent: tandem ſeptem viri recurrentem Pentateuchi lectionem abſolvunt. Eadem in lectione Prophetarum ſervant, lectione, inquam, quæ Legis lectioni congruat. His abſolutis, qui Librum manibus tenet, elato paululùm codice, adſtantibus benedicit. Inde ſtatæ pro Principibus ejuſdem loci preces; quas demum matutina, ſive poſt prandium pro locorum conſuetudine, concio excipit.

Ineunte nocte, cùm primùm tres ſaltem minores ſtellæ in Cœlo obſervari poſſunt, is Sabbathi, & feriæ exitus. Quicumque in Synagogam conveniunt, conſuetis veſpertinis precibus certas quaſdam lectiones, & benedictiones ad Sabbathum relatas, adjungunt; quas datâ operâ diutiùs protrahunt, cùm Purgatorii animas totâ Sabbathi die pœnis levari arbitrentur. Indè domum reducti, facem, ſivè lucernam duobus ſaltem ellychniis accendunt; ſimulque Pater-familias aromatibus nonnullis, & vino ritè benedictis, illorum quidem olfactu recreatur, hoc verò in letitiæ ſignum effundit; noviſque recitatis benedictionibus, Feſto terminus imponitur, fauſtam hebdomadam mutuò imprecantibus.

Hoc Legis præceptum de feriis Sabbatho indictis, ita apud veteres Patres laudatur: *Omne opus ſervile non facietis in eo, præterquàm quod ad animam pertinet*. Hæc apud Tertullianum (e), & alibi apud ipſum: *Niſi quod fiet omnis animæ* (*). Eadem apud S. Hieronymum legas (f). *Lege præceptum eſt, ne in Sabbatho opus ſervile faciamus... ut illa tantùm faciamus, quæ ad animæ ſalutem pertinent*. Huic Gloſſæ neque vetuſtas deeſt, neque Judæorum jam olim recepta conſuetudo; cùm enim illi brutum in ſoveam lapſum educendum ſenſiſſent, omnia ſanè cætera rectè facta, & charitatis opera potiori jure ſibi permiſſa perſuadebant.

e *Tertull. adv. Jud. c. 4.*

* *Idem cont. Mar. l. 4. c. 12.*

f *Hieron. in Iſa. 28.*

Quæ de Judæorum Sabbatho ab Authoribus prophanis memoriæ tradita ſunt, hæc ſanè eorum de rebus Judaicis ignorantiam produnt. Ferias ab illis Sabbatho indictas in honorem Saturni, cui ea dies ab Ethnicis dicata, Tacitus ſcripſit (g); in cultum Bacchi maluit Plutarchus (h); *Saboi* enim in Bacchi ſolemniis clamantibus populis, ideò *Sabbos* nomen Numini inditum. Cùm Judæi ex probroſo quodam morbo, Ægyptiis *Sabboſis*, convaluiſſent, ideò acceptæ valetudinis diem Sabbathum conſecrarunt, ait Appio Grammaticus (i). De Judęorum die Sabbathi jejunio plura iidem Authores comminiſcuntur: *Recutitaque Sabbatha palles*, ait Perſius (k); & Petronius: *non jejuna Sabbatha Lege premet*. Porrò jejunio Sab-

g *Tacit. hiſt. l. 5.*

h *Sympoſiac. l. 4.*

i *Appio, l. 2.*

k *Perſ. Satyr. 5.*

bathum prophanare Judæis vetitum; ſed Scriptores illi idcircò decepti ſunt, quòd ſingulos hebdomadæ dies Hebræi Sabbathum appellantes, geminos ſaltem ejuſdem hebdomadæ dies jejuni tranſigerent: vel fortè ſingulas Hebræorum Solemnitates Sabbathi nomine nuncupari audientes, cùm ſolemnem Expiationis diem jejunio dicatam noſſent, ſingulis continuò Sabbathis eandem fuiſſe religionem autumarunt.

Iter Sabbathi. In articulo Joannis Hircani narravimus, in expeditione trans Euphratem à Judæis unà cum Rege Syriæ ſuſceptâ, cùm fortè dies Sabbathi incidiſſet, Judæorum religione, quibus iter Sabbatho prohibebatur totum exercitum in caſtris manere coactum fuiſſe. Pari de causâ Judas ab urgendis copiis Nicanoris jam prælio fractis ſe ſe continuit. Chriſtus in Evangelio (*l*), *Orate*, ait, *ut non fiat fuga veſtra in hyeme vel Sabbatho;* & Ovidius (*m*):

Nec pluvias vites, nec te peregrina moventur
Sabbatha.

Certum tamen itineris ſpatium permiſſum Judæis ex eo conſtat, quòd ex urbis angulo, ſive ex agro ſingulis ad Templum, vel Tabernaculum ſe conferre permiſſum erat. S. Lucas ſpatium inter montem Oliveti, & Jeroſolymam deſignans, ait, tantum inter ſe diſtare, quantum Sabbathi iter ferret (*n*). Hoc ſpatium Rabbini ad 2000. cubitos definire conſueverunt. Mons olivarum quinque ſtadiis, nempe 625. paſſibus, ab urbe diſtabat, authore Joſepho (*o*); quare tantundem ſpatii circiter Sabbatho metiri fas erat; circiter, inquam, cùm Joſephus alibi (*p*) ſex ſtadia à monte ad urbem conſtituat. Origenes apud Oecumenium (*q*) milliare, ſivè 2000. cubitos concedit; quam etiam milliari menſuram Judæi præſcribunt (*r*); quare ſi milliare Hebraicum 1000. paſſibus, ſivè 5000. pedibus, quinque pro ſingulis paſſibus comparatis, conſtet, fateamur opportet, cubitum duos pedes dimidio excedere. Cui loci diſtantia ignota fuiſſet, illum 2000. communibus paſſibus tutò iter habere potuiſſe, Maimonides concedit [*s*]; quòd 1000. paſſibus geometricis ex quinque pedibus conſtantibus reſpondet. Ultra ſex ſtadia, ſivè 750. paſſus iter habere vetitum ſibi Judæi apud S. Epiphanium perſuaſum habent (*t*). In Verſione Syriacâ Actuum ſeptem ſtadiis circiter iter ſabbathicum definitur: quod cum ſententiâ quorumdam Rabbinorum, milliare ad ſeptem ſtadia, & dimidio prorogantium, congruit (*u*).

Sabbathum ſecundo-primum, de quo *Luc.* 6. 1. quod potiſſimùm fuerit, inter Interpretes non convenit. Sunt (*x*), qui ſecundam; ſunt (*y*), qui poſtremam Azymorum diem; ſunt etiam (*z*), qui Pentecoſtem deſignatam autument: Paſcha enim, aiunt, primum eſt Sabbathum, Pentecoſte ſecundum. Alii verò primum Sabbathum illud conſtituunt, quod menſe Tizri caput anni civilis primum occurrebat; ſecundum verò, quod in menſem Niſan, priorem anni Sancti, primum incideret. Verùm Joſephus Scaliger (*a*), quem Scriptorum turba ſe-

l *Matth.* 24. 20.
m *De remed. Amor.*
n *Act.* 1. 12.
o *Antiq. l.*20. *c.*6.
p *De Bell. l.* 6. *c.*3.
q *Oecum. in Acta*.
r *Reland. Palæſt. l.*2. *c.* 1.
s *Maimon. in Hilcoth. Sabbath. c.*27. §. 4.
t *Epiph. Hæreſ.*66.
u *Gemar. Bava Metzia & Gemar. Joma. Vide Selden. de Jure nat. & Gent. l.*3. *c.*9.
x *Iſid. Peluſ. l.*3. *Ep.* 110. *Euthym.*
y *Epiph. hæreſ.* 51. *n.* 31. *Oſiand. not. ad Harmon. Evang. Vat. Piſc. Druſ. Beza*.
z *Maldon. Mercator*.
a *Scalig. de emend. tempor. l.*6.
b *Ligtfoot. in Luc. Caſaub. Exercit.*13. *in Baron. alii paſſim.*

quitur (*b*), primum Sabbathum ſtatuit illud, quod ſecundam diem Azymorum conſequeretur. Judæi Sabbatha à Paſchate, uſque ad Pentecoſtem hoc ordine recenſent: primum, quod occurreret, *ſecundo-primum* appellabant, nempe primum poſt ſecundam Azymorum; alterum, *ſecundo-ſecundum*, ſcilicet ſecundum Sabbathum poſt ſecundam Azymorum; tertium ordine, *ſecundo-tertium*, nempe tertium poſt ſecundam Azymorum, & ſic de ſingulis, uſque ad *ſecundo-ſeptimum* proximum Pentecoſti, nempè quinquageſimæ diei à ſecundâ Azymorum, præcedens (*).

Paraſceve Sabbathi, ſivè *præparatio Sabbathi*: quo nomine feria ſexta deſignatur, cùm in eâ panis, & cibi pro Sabbatho coquerentur; ab his enim Sabbatho abſtinendum erat (*c*).

Sabbathum ad Dominicam tranſlatum. Ipsâ naturæ Lege cautum eſt, ut portionem aliquam noſtri temporis in cultum, & obſequium Dei impendamus; quod ſanè tempus Moſaicâ Lege Sabbatho definitum eſt. Succeſſu temporis Apoſtolis viſum eſt, abrogato Sabbatho, Dominicam memoriæ Reſurrectionis Jeſu Chriſti dedicare; quippe quæ prima eſſet inter hebdomadæ dies juxta Hebræos, atque à Paganis Soli ſacra haberetur. Vide *Dominica*.

SABBATHICUS. *Annus Sabbathicus*. ſingulis ſeptenniis apud Judæos recurrens, quo terræ ſua quies; captivi ad libertatem, & hæreditates ad priores dominos redibant (*d*).

Amnis Sabbathicus. Cùm Titus in Syriam tendens [*e*], inter urbem *Arcas*, ſive *Arcbas*, ditionis Agrippæ, & Raphanæam Syriæ iter haberet, in amnem Sabbathicum ex Libano in mediterraneum influentem offendit. Porrò amnis ille ſingulis recurrentibus Sabbathis, ſivè ſingulis ſeptem diebus, immodicâ aquarum copiâ, atque impetu fluebat, cæterùm areſcens: inde nomen amni inditum, Sabbathicus. Eò ſpectaſſe Plinium credimus illis verbis: *In Judæâ rivus omnibus Sabbathis ſiccatur* (*f*). Paulò antè idem de fonte Inſulæ Andri prodiderat, ſingulis ſeptem diebus liquore meraceo manante, qui tamen in aquam degenerabat, ſi à Templo Bacchi in eâdem Inſulâ longiùs removebatur.

Hæc in Textu Græco Joſephi; quæ cùm Plinio minùs conſtare videantur (Plinius enim ſingulis Sabbathis rivum ſiccari perhibet), & aliis quibuſdam monumentis, paria cum Plinio de flumine quodam Sabbathico narrantibus, repugnent, ideò Caſaubonus, Fullerus, aliique nonnulli (*g*) Textum ità invertunt, ut contrarium planè ſenſum referat. Porrò fluvio Sabbathico religioſa deeſſet requies, ſi eâ die tantùm flueret: ut ritè Sabbathum obſervaret, ceſſandum illi erat à curſu.

Alterius fluvii *Sabbathici*, ſivè *Sambatii* mentio apud Rabbinos occurrit (*h*). Hunc trans Euphratem in remotiſſimâ regione, in qua decem Tribus florere adhuc agro, & divitiarum gloriâ jactitant, fluere perhibent. Proruit autem eo impetu, & murmure, ut ſonus noctu ad iter diei, diù ve-

* *Vide Interpp. in Luc.* 7. 2.
c *Vide Paraſceve*.
d *Exod.*23.10. *Levit.* 23. 2. *&c. Vide Annus Sabbathicus*.
e *De Bello l.*7. *c.*24. *Polys gar onote rei, cai cata ten phoran on ſcholâios, epeita de pâs ec tôn pegon epileipon, ex emerôn arithmon, xeron paradoſin oran ton topon. Eith' oſper oudemias genomenes metabolês, omoios cata ten ebdomen ecdidoſi, cai tauten aei ten taxin acribôs teteretai diaphylatton*.
f *Plin. l.* 31. *c.*2.
g *Caſaub. adverſ. Baron. exercit.* 15. *n.* 20. *Fuller. Miſcell. ſacr. l.*1. *c.*4. *Vide Verſionem Arnaldi d'Andilly. Hi Græcum ita legunt: Polys gar on otei rei, cai cata ten phoran ou ſcholâios, ex emerôn arithmon, epeita de pâs ec tôn pegôn ecleipon, cata ten ebdomen ecdidoſi, cai xeron paradidoſin orân ton topon, eith' oſper medemias genomenes metabolês, cata ten ebdomen ecdidoſi*.
h *Vide Rabbinor in Biblioth. Rabbinic. Bartholocci t.* 5. *p.* 200. *&c.*

rò ad iter mediæ diei prorogetur. Amplior eſt, altior, atque rapidior, quàm trajici poſſit: die verò Sabbathi, quo aquæ prodigio ſtare cernuntur, diſpoſitis ad ripas cuſtodibus, tranſitus Iſraelitis prohibetur. De fluvio Sabbatione ſermo eſt apud Jonatham filium Uzielis, quem Paraphraſis Chaldaicæ authorem, Joſepho illum, utì ferunt, vetuſtiorem, conſtituunt. Sed Paraphraſis illius alius fuiſſe Scriptor creditur; & Joſephus unus & primus occurrit, qui de amne Sabbathico facilè commentitio egerit. Sanè neque itinerantibus, neque Geographis unquam amnem videri contigit; Plinius enim ex Joſepho hiſtoriam ſuam mutuatus creditur.

Dominicus Magri quidem in Syriam iter habens 59. annorum juvenis, narrat, veniſſe ſe eum comitibus ad ripam amnis Sabbathici veſpere diei Veneris 21. Junii; vidiſſe autem amnem ad Solis occaſum ſubitò areſcere; cùm verò manè alterius diei ſibi è loco abeundum eſſet, inde factum, ut prodigii exitum non opperiretur; probaturus ſcilicet, an priſtino curſu evoluto, Sabbatho flueret. In ejus rei teſtimonium itineris ſui ſocios, & incolas loci laudat; ex quo fidem Joſepho detrahendam deducit, cùm tam longè abſit, ut amnis Sabbatho fluat, ut potiùs areſcat. Sed optandum fuiſſet, ut Scriptor ille non unius tantùm noctis, ſed plurium hebdomadarum obſervatum prodigium adeò mirum narraret; potuit enim ſubito quodam caſu accidere, ut amnis è montibus provolutus, fortè ad veſperam illius diei areſceret (i).

i *Vide Bartoloc. Bibliotb. Rabbin. t. 2.*

SABEE, urbs Tribûs Simeonis (k).

k *Joſue* 59. 2.

SABER, filius Caleb, ex Maachâ ejus concubinâ (l).

l 1. *Par.* 2. 48.

SABINUS, Auguſti in Syriâ Procurator, cui poſt Herodis Magni deceſſum, atque ſuſceptum ab Archelao iter Romanum, in arcem Jeroſolymæ, & Regium Ærarium manum injicere tentanti populus reſtitit. Conſertis igitur utrinque manibus, certatum eſt, donec affectis clade Judæis, foribus ſacri ærarii igne ſubjecto, 400. talenta Sabino, cætera reliquorum direptioni patuerunt. Eâ injuriâ populus offenſus, Romanum in Regio palatio obſedit, præſentiſſimo ſanè ejus periculo, niſi à Varo Syriæ Præfecto ſuppetias ſibi ſuæque manui rogaſſet. Venientem ſtatim eum exercitu Varum conſcientiâ criminis non ſuſtinens, cautâ ſeceſſione præoccupavit (m).

m *Joſeph. Antiq. l.* 17. *c.* 12. *A. M.* 4001. *Chr.* 1. *ante Ær.* 3.

SACHACHA, ſivè *Secacha*, urbs Tribûs Juda (n), ad plagam meridionalem in deſerto.

n *Joſue* 15. 61.

SACHAR, pater Ahiam (o), viri ſtrenui in Davidico exercitu.

o 2. *Par.* 11. 34.

SACHAR, ſivè *Sechar*, vinum ſonat ex palmis, atque omne ſimul, quod ebrietatem inducit, ipſamque ebrietatem. Vide *Sicera*.

SACERDOTIUM. Quatuor Sacerdotii genera diſtingui facilè poſſunt. 1. ſuum Regibus, Principibus & Patribus familias Sacerdotium erat; quod munus veluti à naturâ ipſis collatum videtur, cùm ſacrificandi honorem digniſſimo conferre homines naturâ docente didicerint. Hinc nonniſi poſt Legem Moyſi datam dignitas Sacerdotalis, per omnes antea Reges & patresfamilias vagans, ad unam certam familiam reſtricta eſt. Cain enim, Abel, Noe, Abraham, Job, Abimelech, Laban, Iſaac, Jacob ſacrificia ipſi pro ſuo jure Domino obtulerunt. 2. Sacerdotium ſecundùm ordinem Melchiſedech, quod à præcedenti nonniſi viri dignitate diſtinguebatur; quippe qui à Deo ad exhibendam figuram Jeſu Chriſti excitatus fuiſſet. 3. Sacerdotium ad unam certam Aaronis familiam revocatum eſt. Cùm enim Deus fœdus cum populo ad montis radices ſtante initurus eſſet, Moyſes electo ſibi Mediatoris munere, Sacerdotium Aaroni reliquit (p). 4. Tandem Sacerdotium Jeſu Chriſti, & novæ Legis. De Sacerdotio Melchiſedechi egimus v. *Melchiſedech*. De cæteris in præſentiarum.

p *Vide Exod.* 24. 5. 6.

Ex quo igitur Dei juſſu Tribus Levi Tabernaculi obſequiis deſtinata eſt, & Sacerdotis munus familiæ Aaronis aſſertum, ſacrificii offerendi jus abrogatum cæteris, ad unos Aaronicos Sacerdotes revocatum eſt: *Qui non eſt de ſemine Aaron*, ait Dominus (q), *ad offerendum incenſum ne patiatur: ſicut paſſus eſt Core, & omnis congregatio ejus*. Nec ſanè oblatum Domino temerè thymiama Oziæ, ſivè Azariæ Regi Juda, leprâ propterea ſtatim affecto (r), & à Regno, domoque ſtatim amoto, parvi ſtetiſſe conſtat. Certis tamen rerum eventibus oblata à Judicibus, & Regibus Hebræorum ſacrificia; utì potiſſimùm nondum certâ Domino ſede Jeroſolymæ conſtitutâ intelligimus. Samuel à Sacerdotio planè alienus, agnum in holocauſtum obtulit (s); à quo etiam hoſtia populi benedictione conſecranda erat; quamquam munus illud ad Sacerdotes ſpectare videtur (t). Ipſe etiam Samuel Bethleem veniſſe ait, *ad immolandum Domino: Sanctificamini, & venite mecum ut immolem* (u). Saul Regis planè jure ait (x); *Afferte mihi holocauſtum, & pacifica; & obtulit holocauſtum*. Eadem præſtitiſſe Eliam in monte Carmelo (y) legimus: paria etiam Davidem in ſolemni Arcæ ad urbem tranſlatione, utì ex Textu intelligimus (z); ſicuti & in areâ Areunæ (a). Salomon ad æream Gabaone Aram aſcendens, ſacrificia mactavit (b). Hæc quidem exempla vulgò explicantur de oblatis ab illis Regibus Sacerdotum miniſterio ſacrificiis; ſed illis explicationibus Textus ſacer planè non favet; atque ſummo potiùs jure oblata ab ipſis Regibus ſacrificia, facultate ſibi tamquam Regibus, & Principibus populi aſſertâ, cenſeremus. Eodem enim jure David Sacerdotali Ephod indutus, Dominum conſuluit (c); & ſolemnem benedictionem populo indulſit (d). Paria de Salomone legas (e).

q *Num.* 16. 40.

r 2. *Par.* 26. 19.

s 1. *Reg.* 7. 9.

t 1. *Reg.* 9. 13.

u 1. *Reg.* 16. 5.

x 1. *Reg.* 13. 9. 10.

y 3. *Reg.* 18. 33.

z 2. *Reg.* 6. 13.

a 2. *Reg.* 24. 24.

b 2. *Par.* 1. 3.

c 2. *Reg.* 6. 14. & 1. *Reg.* 23. 9. & 30. 7.

d 2. *Reg.* 6. 18.

e 2. *Par.* 6. 2.

Cùm Dominus pro eo, quod Iſraelitis conceſſerat, privilegio, eximendi ſcilicet majores natu populi à communi majorum natu Ægyptiorum clade, omnes ſibi majores natu Iſraelis vindicaſſet (f); juſſit, redemptis à parentibus natis, ſibi in obſequium Tabernaculi tamquam compenſatione quadam Tribum Levi dedicari. Inde tota ea Tribus miniſteriis Sacris deſtinata eſt, va-

f *Num.* 3. 44.

rio tamen munere; ex tribus enim filiis Levi, Gerſom, Caath, & Merari, trium clariſſimarum ſamiliarum authoribus, Aaronis tantùm ſamilia inter Caathitas Sacerdotio gerendo ſelecta eſt: cæteri etiam ex ſamiliâ Caath in Levitarum ordine manſerunt. De Levitis in ſuo articulo diximus: de Sacerdotibus modò aliqua.

Summus Sacerdos Religionis caput conſtitutus eſt, atque jus omne & judicia illi demandata: *Si difficile, & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris* (*), *inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſam, & cauſam, lepram, & lepram, & Judicum intrà portas tuas videris verba variari; ſurge, venienſque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore* (g)*; quæreſque ab eis, qui judicabunt tibi judicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta Legem ejus, ſequêriſque ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto Judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael* (h).

Ingreſſus etiam in Sanctuarium ſemel in anno certâ die Expiationis ſolemnis Summo Sacerdoti patebat (i); quò populi crimina expiaret, utì diximus latè v. *Expiatio*. Obtinendæ autem dignitati, nuptiæ cum unâ tantùm virgine (k) exigebantur; utì & certa quædam corporis vitia in Levitico enumerata à Sacerdotio arcebant (l). *Non accedet ad miniſterium, ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo, vel grandi, vel torto naſo, ſi fracto pede, ſi manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel herniòſus*. Cæteri etiam Sacerdotes vitio quodam corporis laborantes, à Sacrificio offerendo, ſimulque ab ingreſſu in Sanctum ad apponendos panes propoſitionis removebantur; de oblationibus tamen ad Tabernaculum factis participare ſingulis illis permiſſum (m).

Summus etiam Sacerdos conceſſo ſibi à Domino privilegio oracula conſultus edebat; cùm enim Sacerdotalibus ornamentis, ac potiſſimùm Urim, & Thummim indutus de re quapiam interrogaretur, occulta quędam, & futura Dei ſpiritu afflatus prodebat (n). Funus vel etiam parentum lugere Sacerdoti vetitum; utì & ingreſſus in locum, ubi cadaver jaceret, ne quid labis contraheret (o). Viduam, ſivè repudiatam, ſive proſtitutam ducere prohibitus, cum virgine tantùm de genere ſuo connubia miſcebat (p): abſtinendum tamen illi à conjugio, quo tempore munus in Templo obibat (q).

Veſte utebatur Summus Sacerdos cæterorum veſtibus Sacerdotum ditiori (r). Fæmoralibus ex tenui lino ad renes uſque indutus, tunicâ lineâ eleganti texturâ nuda protegebat. Tunicæ trabea ſuperaddita', colore hyacinthino, cujus fimbriam tintinnabula quædam aurea, & malogranata ex bracteis aureis elaborata, alterno ordine diſtinguebant. Fluentem hanc tunicam am-

* *Deut.* 17. 8. *&c.*

g *Nempe ad Summum Sacerdotem, utì Joſephus, Philo, Rabb. & plures Interpretes volunt.*

h *Vide Deut.* 19. 17. & 21. 5. & 23. 9. 10 *Ezech.* 44. 24. *Antiq. lib.* 10 *c. ult.* & *contr. App. lib.* 2. *c.* 6. & *noſtr. Diſſert. de Polit. Hebr. ante Comment. in Num. Selden. de Synedr. veter. Hebr.*

i *Levit.* 16. 2. *&c.*

k *Levit.* 21. 13.

l *Levit.* 21. 17. 18.

m *Levit.* 21. 21. *&c.*

n *Exod.* 28. 30. *Eccli.* 45. 12. & 1. *Reg.* 23. 9. & 30. 7.

o *Levit.* 21. 10, *&c.*

p *Levit.* 21, 13.

q *Vide Joſeph. lib.* 17. *c.* 8. *de Matthia Pontifice.*

r *Exod.* 39. 1. *&c.*

plior quædam zona phrygii operis continebat; cui nomen *Ephod*. Porrò zona iſta duabus pretioſi operis vittis conſtabat, quę è ſcapulis demiſſæ, ante pectus decuſſabantur, novoque mæandro in poſteriora reductæ, tunicam cingebant. Quibus in locis ex ſcapulis deſcendebat, duabus pretioſis magniſque gemmis nominibus duodecim Tribuum ſex utrimque inſculptis, interſecabatur. Ubi verò eadem zona in pectore decuſſabatur, Pectorale, ſive Rationale reſpondebat. Rationale illud pannus erat quadratus, pretioſiſſimi operis, compactique, decem pollicibus latus, in quo duodecim gemmis inſertis, totidem Tribuum Iſraelis nominibus ſingula ſingulis inſculpta legebantur. Sunt, qui Rationale illud inſtar peræ duplicatum credant: in perâ autem Urim, & Thummim contineri. Porrò duo illa figuras quaſdam hieroglyphicas exhibuiſſe in fimbriis Rationalis aliqui maluerunt.

Summi Sacerdotis tiara ornamento quidem & auro tiaras cæterorum Sacerdotum vincebat: cujus tamen potiſſimùm figuræ fuerit, incertum. Vide *Cidaris*. Ejuſdem tiaræ anteriorem partem diſtinguebat lamina quædam aurea in fronte Sacerdotis aſſurgens, his verbis inſcripta: *Sanctum Domino*; huic autem continendæ, duæ quædam vittæ in occipite ſe invicem vincientes adhibebantur.

Cæterorum Sacerdotum munus erat ſacrificia in Altari ſuis manibus offerre, hoſtias jugulare, quibus & corium detrahebant (s), ſanguine ad baſim Altaris effuſo. Eorum curâ ignis in Altari Holocauſtorum perpetuus detinebatur: lampades candelabri noctu collucebant: panes propoſitionis confecti, & ſingulis Sabbathis, amotis veteribus, menſæ aureæ calentes impoſiti. Sacerdos hebdomadario munere in Templo miniſtrans, ſingulis diebus, mane, & veſpere thuribulum thymiamate fumans ſuper menſam auream, alio nomine Altare Thymiamatis, deponebat (t). Conſueta Sacerdotum veſtis tunicâ lineâ inconſutili conſtabat, adjecto cingulo polymito (u), & reticulato opere, ut anguis exuvias exhiberet, latitudine trium digitorum contexto, ait Joſephus (x). Idem etiam narrat, zonam illam pectus infra brachia duplici mæandro conſtringentem, ac deindè ad gravitatem conciliandam defluentem, variis ex byſſinâ, purpureâ, & hyacinthinâ lanâ, intextis floribus pictam fuiſſe. Hanc zonam ſacra facturi, ut expeditiores eſſent, ad ſcapulas rejiciebant. Ejus menſuram ad 32. ulnas Rabbini definiunt.

Summi Sacerdotis cingulum, polymito opere elaboratum, authore Moyſe (y), auro etiam adjecto, cæteris præſtitiſſe vulgò creditur. Sunt tamen, qui nihil inter hæc fuiſſe diſcriminis autumaverint (z). Summo tamen Sacerdoti gemina erat zona; altera interulæ continendæ; altera coercendæ tunicæ hyacinthinæ, Hebræis dicta *cheſcheb ephudat* (a), de qua nos ſupra.

Cidaris vulgarium Sacerdotum (b), in Hebræo *mighaoth*; Summi verò Sacerdotis tiara *miznepheth* appellatur. Nullum inter haſce duas voces diſcrimen intercedere,

s 2. *Par.* 29. 34. & 35. 11.

t *Vide Luc.* 1. 9.

u *Exod.* 28. 4.

x *Antiq. l.* 3. *c.* 8.

y *Exod.* 28. 39. & 39. 3. 5.

z *Vide Braun. de veſt. Sacerdot. Hebr.*

a *Levit.* 8. 7.

b *Exod.* 28. 4.

uti & ambo iſta capitis ornamenta inter ſe convenire Rabbini teſtantur. Eam verò ita Joſephus deſcribit (c): *Vitta linea ſæpè in orbem replicata, & conſuta, quam ſupernè alia tela integit, uſque ad frontem deſcendens, & per ſuperficiem verticis ſuturarum deformitatem occultans.* Hæc Cidaris ſpeciè caſſidem referre videbatur; quare in Hebræo *migbaoth*, id eſt caſſis, appellatur.

c *Antiq. l.* 3. c.8.

Aliam ejus rei ideam S. Hieronymus exhibet (*). *Rotundum*, ait, *eſt pileolum, quale pictum in Ulyſſeo conſpicimus, quaſi ſphæra media ſit diviſa, & pars una ponatur in capito; non habet acumen in ſummo, nec totum uſque ad comam caput tegit, ſed tertiam partem à fronte inopertam relinquit; utque ita in occipitio vittâ conſtrictum eſt, ut non facilè labatur ex capito. Eſt autem byſſinum, & ſic fabrè opertum linteolo, ut nullæ acûs veſtigia extrinſecùs appareant.* Vittâ quidem Cidarim ligari Moyſes inſinuare videtur, cùm in Sacerdotum conſecratione mitras illis alligatas perhibeat (d).

* *Hieron. ad Fabiolam.*

d Exod.29. 9. *Levit.* 8. 13. *Hebr. Circumpoſuit mitras.* Ezech. 44. 18. *Vitta linea erunt in capitibus eorum.*

Summi Sacerdotis pileus ex Rabbinorum ſententiâ, obtuſiori vertice inſtar turbantis, à cæterorum Sacerdotum Cidari differebat, quòd illa acutior eſſet, ac in modum nocturni pileoli aſſurgeret. Ejus gloriam ampliori deſcriptione Joſephus, ſui temporis certè ornamentum præ oculis habens (e), exaggerat. Eſt, ait, pileus hyacinthinus, alteri, de quo jam diximus, ſuperimpoſitus, occiput & circum tempora protegens. Totus autem triplici coronâ calyculis herbæ hyoſcyami perpetuo ornatu ambitur; cujus tamen anteriorem coronæ partem lamina aurea Dei nomine inſculpta interſecat.

e *Antiq. l.* 3. c.8.

Comam Sacerdotes (f) in Templo miniſtrantes minimè promiſſam gerebant, ſed forfice tondebant; *Caput ſuum non radent, neque comam nutrient, ſed tondentes attondent capita ſua.* Nudato capite ſacra operari nefas erat; inofficioſi eſt enim hominis noſtrâ etiam ætate apud gentes quaſdam caput ante aliquem detegere. Fœmoralia linea ad ilia adſtricta, uti Summus Sacerdos, geſtant, veriti ne fortè ad Altare aſcendentibus indecori aliquid videatur (g). Levitis ſolemnes veſtes nullæ, niſi quas poſtea à Rege Agrippâ obtinuerunt (§); exindè enim tunicam ſacerdotalem ſumpſere, malo, ait Joſephus (*), rerum omine: veteres enim Religionis ritus non impunè unquam violari experientiâ compertum eſt.

f Ezech. 44. 20. *Vide & Levit.* 10. 6. & 21. 5.

g *Exod.* 28. 42. & 39. 27.
§ *A. Chr.* 62.
* *Antiq. l.* 20. c.8.

Alieno igne thus Domino adolere, igne nempè aliunde, quàm ex Altari Holocauſtorum petito (h), Sacerdotibus inhibitum erat; cujus præcepti tranſgreſſores Nadab & Abiu mortis pœnâ correpti ſunt. Sacerdotes & Levitæ ſtatis hebdomadibus ſuo utrique ordine in Templo miniſtrantes, ad veſperam Sabbathi munus inibant, abſolvebantque (i). Certam officii hujus præſtandi ætatem Moyſes definiens, 25. ſivè 30. ineundo muneri (k); 50. annos dimittendo præſcribit. Sub Davide 20. annorum ætas munus ſuſcipientis conſtituta eſt (l). Qui Templi obſequiis totum vitæ ſuæ tempus dedicare voluiſſent, ultrò admiſſi, de quotidianis communibuſque oblationibus participabant (m).

h *Levit.* 10. 1. 2.
i 4. *Reg.* 11. 5. 7.
k *Num.* 8. 24. & 1. 3.
l 1. *Par.* 23. 24. & 2. *Par.* 31. 17. & 1. *Eſdr.* 3. 8.
m *Deut.* 18. 6.

Levitarum hæreditas nulla quidem à Deo in diviſione regionis deſtinata fuit; quippè quos ex decimis, primitiis, oblationibus, & victimis in Templo oblatis tam pro peccatis, quàm pro gratiarum actione (in his enim ſua erat pro Levitis portio) alere conſtituerat. Sanè hoſtiæ pacificæ armum & pectus; hoſtiæ pro peccato omnia, excepto adipe, reticulo jecoris, & renibus (n), Sacerdoti cedebant. Neque proventum planè modicum ex victimarum pellibus (o) referebant. Si quid unquam in ſuum uſum Iſraelitæ mactaſſent, armum, ventriculum, & mandibulas pro Sacerdotibus ſeparabant (p); lanæ etiam, cùm oves tondebantur, ſua illis portio (q). Omnes natu majores Domino, nempè Levitis cedentes, ſoluto iiſdem Levitis quinque ſiclorum pretio redimebantur (r). Eodem jure omnia cæterorum animalium primogenita ad Levitas ſpectabant, ſivè nullâ factâ redimendi ſpe, ſi pura eſſent, quippè quæ Domino immolabantur, effuſoque ad baſim Altaris ſanguine, deindè Sacerdoti cedebant; ſivè redimi omninò vel commutari juſſa, ſi impura cenſerentur. Vide *Primogenita*. Arboris primò ſatæ fructus quarto anno prodeuntes, Sacerdotibus ſacri habebantur (s).

n *Vide Levit.* 7. 6. & 7. 33. 34.
o *Philo de præm. Sacer.*
p *Deut.* 18. 3.
q *Deut.* 18. 4.
r *Num.* 18. 15. 16. 17.
s *Levit.* 19. 23. 24.

Primitiæ & ex omnibus terræ fructibus in Templum inferendæ, receptâ conſuetudine intrà quadrageſimam & ſexageſimam partem definitæ erant. Præter hæc, plura ſpontè Iſraelitæ devovebant. Vide *Primitiæ*. Primitiæ etiam farinæ pani conficiendo aquâ ſubactæ, Sacerdotibus & Levitis ſolvebantur; ſolvebantur & decimæ tam ex fructibus terræ, quàm ex ovium grege ſub paſtoris virgâ conſtituto (t). Collectarum primitiarum decimam partem Levitæ pro Sacerdotibus ſeparabant (u). Ita planè Levitis agrorum quidem fundis pauperioribus, ampliores ſanè proventus contigerunt. Ne quid autem illis ædium deeſſet, 48. urbes in ſuum uſum à Domino obtinuerunt (x); nullam tamen ampliorem ditionem, quàm 1000. circum cubitos ex circumjectâ urbibus illis regione obtinebant. Inter eaſdem urbes ſex in aſylum iis, qui imprudentes hominem peremiſſent, deſtinatæ; totus verò numerus ita diſtributus eſt, ut 13. Sacerdotibus, reliquæ Levitis cederent (y).

t *Levit.* 27. 31. 32.
u *Num.* 18. 26.
x *Num.* 35. 8. &c.
y *Joſue* 21. 19.

Secundum Sacerdotum munus poſt ſacrificia & cætera Templi obſequia, populi inſtitutio, & judiciale officium cenſebantur (z). Lepram enim à leprâ diſcernere (a); de cauſis divortii, & aquarum zelotypiæ judicare (b); uti & de votis, atque legalibus, nec non impuritatibus controverſiæ ad illos ſpectabant; *Labia Sacerdotum cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus* (c). Benedictionem Dei nomine populo precabantur (d); eorumque in bellis munus deferre Arcam Fœderis, conſulere Dominum, ſacris buccinis clangere, ac tandem curam omnibus ſolemnibus illis formulis inclamare (e); *Audi Iſrael: Vos hodie contra inimicos veſtros pugnam committitis; non pertimeſcat cor veſtrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos; quia Dominus Deus veſter in medio veſtri eſt, &*

z *Oſee* 4. 6. *Malach.* 2. 7.
a *Levit.* 13. & 14.
b *Num.* 5. 14. 15.
c *Malach.* 2. 7.
d *Num.* 6. 23. &c.
e *Num.* 10. 8. 9.

pro

pro vobis contra adverſarios dimicabit, ut eruat vos de periculo.

f *Deut.* 20. 3. 4.

g *Exod.* 40. 12. *Levit.* 8. 1. *&c.*

Initiando Aaroni, ſeptemque ejus filiis in Deſerto (*f*), multiplici cæremoniarum apparatu Moyſes uſus eſt, hoc potiſſimùm ritu (*g*). Loti primùm toto corpore viri, coram Moyſe in Tabernaculo Fœderis ſe ſiſtentes, victimas pro ſe offerendas duxerunt. Hos primò Moyſes omnibus Sacerdotalibus ornamentis induit. Dein Aaronem, oleo ſuper caput effuſo, inunxit. Inde vitulus pro peccato oblatus, impoſitâ tamen antea ab Aarone, & filiis victimę Sacerdotali manu. Ex ejuſdem ſanguine digito libato cornua Altaris Moyſes linivit; adeps Altaris igne abſumptus, reliqua cum carne pelle, & ſtercore extra caſtra cremanda rejecta ſunt. Hoc ſacrificium aries in holocauſtum excepit, impoſitâ priùs de more victimæ Aaronis, & filiorum manu. Hujus ſanguis ad Altaris baſim effuſus eſt; reliqua ignis Altaris holocauſtorum habuit.

His ritè peractis, productus pro Sacerdotum conſecratione aries, quo, utì priùs, Sacerdotali manu protecto, Moyſes deinde victimam jugulavit, atque defluentem ex vulnere ſanguinem carpens, extremitatem dextræ auriculæ ſingulorum linivit, eodemque ritu digitis dexteræ manûs, & pedis ablutis, reliquum ſanguinis Altaris baſim irrigavit. Tum adipem inteſtina operientem, caudam, renes, & armum dextrum unà cum azymo, placentâ, & lagano manibus Aaronis primùm, deinde filiorum impoſuit; ſimulque eorum manus detinens, & deducens, munera illa coram Domino agitavit. Receptas deinde à Sacerdotibus oblationes igne altaris adolevit, quippe quòd Sacerdotalis conſecrationis ſacrificium eſſent. Aſperſis demum oleo cum ſanguine admixto Altari, ſimul & Sacerdotibus, cæremoniæ finis impoſitus eſt. Subſequentibus ſeptem diebus eadem cæremonia ſaltem quoad ſacrificia, unctiones, & aſperſiones innovata; neque enim totâ hebdomadâ Sacerdotes ſolemnia ornamenta adhibuiſſe videntur. Totâ eâ hebdomadâ Sacerdotes ab atrio Templi nunquam receſſerunt.

Hujus cæremoniæ ritum Moyſes, Sacerdotale munus gerens, operatus eſt. An verò initiandis quibuſlibet Summis Sacerdotibus eadem præſtarentur, incertum: facilè ſolemnibus præcedentis Sacerdotis veſtibus indutus, continuò Summus Sacerdos habebatur: quod poſt Aaronis obitum in ſucceſſore initiando obſervatum legimus (*h*). Alii additam unctionem autumant; quam obtinuiſſe cæremoniam uſque ad captivitatem Babylonicam contendunt: nullum tamen ejus rei exemplum ſupereſt. Compertum eſt quin etiam, Jonatham Aſmonæum (*i*) Sacerdotalibus veſtibus Feſto Tabernaculorum indutum, Summum Sacerdotem geſſiſſe, Agrippa Rex Judæorum ſummam dignitatem Jonathæ filio Anani ſecundò obtulerat: quam ille ſtatim recuſavit, ſatis ſe habere dicens ejuſdem dignitatis ornamenta ſemel recepiſſe: aliis proinde eundem honorem permittere (*k*).

h *Num.* 20. 25. *&c.*

i 1. *Macch.* 10. 21. *Antiq. l.* 13. *c.* 5.

k *Antiq. l.* 19. *c.* 6.

Initiandis cæteris vulgaribus Sacerdotibus nulla ſpecialis cæremonia ſervata occurrit; ſed initum ab illis munus legimus, *manibus impletis*, juxta Scripturæ phraſim, ſui ordinis functiones exercentibus. Si fortè tamen Sacerdotes crimen aliquod admiſiſſent, ab exercitio ſui muneris diutiùs arcebantur, utì ſub Achaz, Amone, & Manaſſe contigiſſe legimus: quibus iterum admittendis novâ conſecratione opus erat. Hac etiam conſecratione initiabantur, qui nunquam munus obiviſſent, utì ſub Ezechia, & Joſia ſervatum legimus (*l*). Cùm enim victimarum numerus Sacerdotes excederet, viſum eſt Levitas ad excoriandas victimas adhibere; ſiquidem, ait Scriptura, *Levitæ faciliori ritu Sanctificantur, quàm Sacerdotes* (*m*).

l 2. *Par.* 29. 34. & 35. 12.

m 2. *Par.* 29. 34.

Quo autem ritu initiatio illa conſtaret, non facilè divinaremus; neque etiam conſtat, an vulgari tantùm ſanctificatione opus eſſet, nempè exemptione à legalibus ſordibus, ſine qua ſancta contingere nefas erat. Hebræus ſanè Textus ita ſuperiorem ſententiam legit: *Levitæ enim erant recti corde, ut ſanctificarent ſe, præ Sacerdotibus*: Levitæ ſcilicet majori ſtudio, quàm Sacerdotes huic cæremoniæ ſeſe præſtò exhibuerunt.

Sacerdotium Jeſu Chriſti veterum Sacerdotum dignitatem longè excedit, quà privilegiis, quà munere, quà etiam finis præſtantiâ. Novæ enim Legis Sacerdotes Regale Jeſu Chriſti Sacerdotium gerentes, idem prorſus cum illo munus, & authoritatem obtinent. Neque enim qui Baptiſmum conferant, qui in Confirmatione Spiritum Sanctum impertiantur, qui Sacramento Pœnitentiæ ligent abſolvantque, homines ſunt, ſed Chriſtus ipſe hominum miniſterio. Sacerdotium etiam Aaronicum tempore ſtabat; Sacerdotium Chriſti perpetuò perſtiturum eſt (*): Aaronicum ad unam certam familiam coactum; nec niſi in uno Templo, & apud unum populum, unum autem ejus munus, cruenta ſacrificia & purificationes, quorum vis criminibus remittendis nulla erat; Sacerdotium verò Chriſti in Eccleſiâ Chriſtianâ reſidens, pari cum illâ gradu per totum, qua latè patet, orbem protenditur; ejus verò munus ad animas potiſſimùm, atque remittenda crimina ſpectat. Rivos iſtud gratiarum à Deo in homines deducit, atque hoſtiam expiationis pro totius Orbis criminibus offert. Hujus præ Moſaico excellentiam Apoſtolus in Epiſtolâ ad Hebræos mirè commendat (*n*).

* *Hebr.* 7. 23. *&c.*

n *Hebr.* 4. 14 *&c.* & 5. *&c.* *Vide* 1. *Petri* 2. 5. ... 9.

Munera Sacerdotum novæ Legis eorumque jura, & veſtes deſcribere hujus loci non eſt; neque enim Jeſus Chriſtus in Evangelio, ſivè Apoſtoli in ſuis ſcriptis quidquam eâ de re attigerunt. Integra omnia, quæ ad eam rem pertinent, Eccleſiæ Præſulibus remiſerunt; quamquam & ipſi vivâ voce plura Fideles docuerunt, certâ traditione ad nos uſque deducta.

Cæterùm Moſaicorum Sacerdotum conſecrationem innovare minùs oportuit, cùm Sacerdotium in eâ ſemper familiâ perſeveraret: Sacerdotium verò Chriſtianorum, cùm ad unam familiam non ſpectet, novis ſemper cæremoniis ſingulis Sacerdotibus demandandum erat. Quæ legales ſordes à Sacerdotio legali ablegabant, & certæ

illo-

Digitized by Google

illorum virorum prærogativæ, ſpirituali quodam ſenſu ad Sacerdotes Chriſtianos transferendæ ſunt. De Epiſcoporum ſupra vulgares Sacerdotes præſtantiâ, tum de Romani Pontificis ſuperioritate, ex jure Divino derivatâ alibi diſſeruimus. Epiſcopi charactêres apud S. Paulum legas (o).

o 1. *Timoth.* 3. & *Tit.* 1. 7. &c.

LATERCULUM CHRONOLOGICUM SUMMORUM SACERDOTUM HEBRÆORUM.

I. Series ex variis Sacrorum Librorum locis deducta.	*II. Series ex 1. Par.6. 3. &c.*	*III. Series ex Joſepho Antiq. l. 5. c.15. & l. 10. c.11.*	*IV. Series ex Chronico Judaorum, inſcripto* Seder Olam.
1. AARON frater Moyſis, initiatus an. M. 2514. Obiit an.2552. ante Chr. 1448. ante Ær.1452.	1. AARON.	1. AARON.	1. AARON.
2. *Eleazarus*, electus an.2552. obiit circa an.2571. ante Chr.1429. ante Ær.1433.	2. Eleazarus.	2. Eleazarus.	2. Eleazarus.
3. *Phinees* initiatus circa an. 2571. obiit circa an.2590. ante Chr. 1410. ante Ær. 1414.	3. Phinees.	3. Phinees.	3. Phinees.
4. *Abiezer*, ſivè Abiſue.) ſub Judicibus	4. Abiſue.	4. Abiezer.	4. Heli.
5. *Bocci*.)	5. Bocci.	5. Bocci.	5. Achitob.
6. *Uzi*.)	6. Uzi.	6. Uzi.	6. Abiathar.
7. *Heli* è genere Ithamari ab an. 2848. uſque ad 2888. ante Chr.1112. ante Ær.1116.	7. Zaraias.	7. Heli.	7. Sadoc.
8. *Achitob I.*	8. Meraioth.	8. Achitob.	8. Acbima, ſub Roboamo.
9. *Achia*, florebat an.1911. ſive 1912.	9. Amarias.	9. Achimelech.	9. Azarias, ſub Abia.
10. *Achimelech*, ſive Abiathar, occiſus à Saule an. 2944. ante Chr. 1056. ante Ær.1060.	10. Achitob I.	10. Abiathar.	10. Joachaz, ſub Joſaphat.
11. *Abiathar*, ſive Achimelech ſub Davide, ab an. 1944. uſque ad 2989. ante Chr.1011. ante Ær. 1015.	11. Sadoc I.	11. Sadoc.	11. Jojarib, ſub Joram.
12. *Sadoc I.* ſub Saule, Davide, & Salomone ab an. 2944. uſque ad 3000. ante Chr.1000. aote Ær.1004. circiter.	12. Achimaas.	12. Achimaas.	12. Joſaphat, ſub Ochozia.
13. *Achimaas*, ſub Roboamo, circa an.3030. ante Chr. 970. ante Ær.974.	13. Azarias.	13. Azarias.	13. Jojada.) ſub Joas. 14. Phadea.)
14. *Azarias*, ſub Joſaphat, idem fortè ac Amarias 2. *Par.* 19. 11. circa annum 3092. ante Chr.908. ante Ær. 912.	14. Johanan 1. *Par.*6. 9. 10.	14. Joram.	
15. *Johanan*, fortè Jojada ſub Joas 2. *Par.*24. 15. an. 3126. Annis 130. grandævus obiit.	15. Azarias.	15. Iſſus.	15. Sedecias, ſub Amaſia.
16. *Azarias*, facilè idem cum Zacharia filio Jojadæ, occiſus an.3164. ante Chr. 836. ante Ær.840.	16. Amarias.	16. Axiora.	16. Joel, ſub Oziâ.
17. *Amarias*, fortè Azarias, ſub Ozia, an.3221. aote Chr.779. ante Ær.783.	17. Achitob II.	17. Phideas.	17. Jothan, ſub Joathan.
18. *Achitob II.*) ſub Joathan	18. Sadoc II.	18. Sudeas.	18. Uria, ſub Achaz.
19. *Sadoc II.*) Rege Juda	19. Sellum.	19. Julus.	19. Neria, ſub Ezechia.
20. *Urias*, ſub Achaz, flo-	20. Hil, ſive Helcias.	20. Jotham.	20. Hoſaiah, ſub Manaſſe.

re-

LATERCULUM CHRONOLOGICUM SUMMORUM SACERDOTUM HEBRÆORUM.

I. Catalogus ex variis Scripturæ locis.	*II. Catalogus ex Paralipomenis erutus.*	*III. Catalogus ex Joſepho.*	*IV. Catalogus ex Seder Olam.*
rebat an.3265. ante Chr. 735. ante Ær.739.			
21. *Sellum*, pater Azariæ, & avus Helciæ.	21. Azarias.	21. Urias.	21. Sellum, ſub Amone.
22. *Azarias*, ſub Ezechia. 2. *Par*.31. 10. circa an.3278. ante Chr.722. ante Ær.726.	22. Saraia.	22. Nerias.	22. Helcia, ſub Joſia.
23. *Helcias*, ſub Ezechia.	23. Joſedech.	23. Odeas.	23. Azarias, ſub Joachimo & Sedecia.
24. Eliacim, ſub Joakimo, & Manaſſe, ac tempore obſidionis Bethuliæ an.3348. Sacerdotio etiam ſub Joſia præfuit ultra an.3380. Appellatus etiam Helcias. Vide *Baruc*.1.7.	24. Joſue.	24. Saldum.	24. Joſedech, poſt captam Jeroſolymam.
25. *Azarias*, facilè Nerias pater Saraiæ, & Baruc.		25. Helcias.	25. Jeſus filius Joſedech poſt captivitatem.
26. *Saraias*, noviſſimus Pontifex, ante captivitatem, occiſus an.3414. ante Chr. 586. ante Ær.590.		26. Sareas.	
27. *Joſedech*, in captivitate Babylonicâ ab an.3414. uſque ad 3469. ante Chr.531. ante Ær.535.		27. Joſedech.	
28. *Joſue*, ſive Jeſus filius Joſedech, regreſſus Babylone an.3468. ante Chr.532. ante Ær. 536.		28. Jeſus, ſivè Joſue.	

Cætera quæ ſequuntur ex Eſdra, & Joſepho derivata ſunt.

29. *Joachim*, ſub Xerſe, *Antiq. l.*11. *c.*5.
30. *Eliaſib*, ſivè Joaſib, vel Chaſib, ſub Nehemia an.3550. ante Chr.450. ante Aer.454.
31. *Jojada*, ſivè Juda. *Vide* 2. *Eſdr*.12. 10.
32. *Joathan*, ſivè Joannes.
33. *Jeddoa*, ſivè Jaddus, qui Alexandrum Magnum Jeroſolymam venientem excepit an. 3673. obiit an.3682. ante Chr.318. ante Ær.322.
34. *Onias I.* aſſumptus an.3681. vitâ & dignitate exceſſit an.3702. ante Chr.298. ante Ær.302.
35. *Simon I.* cognomento Juſtus, aſſumptus an.3702. ſive 3703. obiit an.3711. ante Chr. 289. ante Ær.293.
36. *Eleazarus*, electus an.3712. Sub eo Pontifice Verſionem Septuaginta circa an.3727. adornatam ferunt. Obiit an.3744. ante Chr.256. ante Ær.260.
37. *Manaſſes*, electus an.3745. obiit an.3771. ante Chr.229. ante Ær.233.
38. *Onias II.* aſſumptus an.3771. obiit an.3785. ante Chr.215. ante Ær.219.
39. *Simon II.* electus an.3785. obiit an.3805. ante Chr.195. ante Ær.199.
40. *Onias III.* initiatus an.3805. abrogatus an.3829. obiit an.3834. ante Chr.166. ante Ær.170.
41. *Jeſus*, ſivè Jaſon, electus an.3830. exauthoratus an.3831. ante Chr.169. ante Ær.173.
42. *Onias IV.* alio nomine Menelaus, electus an.3832. obiit an.3842. ante Chr.158. ante Ær.162.
43. *Lyſimachus*, vicarius Menelai, occiſus an.3834. ante Chr.166. ante Ær.170.
44. *Alcimus*, ſivè Jacimus, ſive Joachim, electus an.3842. obiit an.3844. ante Chr.156. ante Ær.160.
45. *Onias V.* qui Pontificatûs munere non Jeroſolymæ functus eſt, ſed in Ægyptum ſecedens, Templum Onion ædificavit an. 3854. ante Chr.146. ante Ær.150.
46. *Judas Macchabæus*, qui Altare, & Sacrificia reſtituit an.3840. obiit an.3843. ante Chr.157. ante Ær.161.
47. *Jonathas Aſmonæus*, frater Judæ Macchabæi, aſſumptus an.3843. obiit an.3860. ante Chr.140. ante Ær.144.

48.

48. *Simon Macchabaus*, electus an.3860. obiit an.3869. ante Chr.131. ante Ær.535.
49. *Joannes Hircanus*, aſſumptus an.3869. obiit an.3898. ante Chr.102. ante Ær.106.
50. *Ariſtobulus* Rex, & Pontifex Judæorum, obiit an.3899. ante Chr. 101. ante Ær.105.
51. *Alexander Jannaus*, Rex pariter, & Pontifex, ſpatio 27. annorum ab 3899. uſque ad 3926. ante Chr.74. ante Ær.78.
52. *Hircanus*, totum Pontificatûs ſui ſpatium 32. annis concluſit ab 3926. uſque ad 3958. ante Chr.42. ante Ær.46.
53. *Ariſtobulus* ejus frater, Sacerdotium triennio & 3. menſibus occupavit, ab 3935. uſque ad 3940. ante Chr.60. ante Ær.64.
54. *Antigonus* ejus filius, amoto Hircano, Pontificatum biennio, & 7. menſibus obtinuit, ab 3964. uſque ad 3967. ante Chr.33. ante Ær.37. quo à Soſio captus eſt.
55. *Ananelus* Babylonius, ab Herode aſſumptus an.3968. uſque ad 3970. ante Chr.30. ante Ær.34.
56. *Ariſtobulus*, poſtremus Aſmonæorum, ne ſolido quidem anno Pontifex. Obiit anno 3970. ante Chr.30. ante Ær.34.
Ananelus depoſitam dignitatem repetit an.3971. ante Chr.29. ante Ær.33.
57. *Jeſus*, filius Phabis depoſitus an.3981. ante Cbr.19. ante Ær.23.
58. *Simon*, filius Boetbi, aſſumptus an.3081. remotus an.3909. ante Chr.1. ante Ær.4.
59. *Matthias*, filius Theophili, electus an.3999. cui eventu quodam à fungendo munere abſtinenti, Ellem Sacerdotio diurno ſuffectus eſt an. ante Chr.1. ante Ær.4.
60. *Joazar*, filius Simonis, filii Boethi, promotus an.4000. ipſo nati Chriſti anno, ante Ær.4.
61. *Eleazarus*, frater Joazari aſſumptus an.4004. Chr.4. Ær.1.
62. *Jeſus*, filius Siah, electus an.4009. Chr.9. Ær.6.
Joazar, dignitatem poſtliminio repetiit, an.4010. amotus an.4016. Ær.13.
63. *Ananus*, filius Seth, 11. annis ab an.4016. uſque ad 4027. Ær.24.
64. *Iſmael*, filius Phabi, aſſumptus an.4027. Ær.24.
65. *Eleazarus*, filius Anani, electus an.4027. Ær.24.
66. *Simon*, filius Chamithi, an.4038. Ær.25.
67. *Joſephus*, cognomento Caiphas, ab an.4029. uſque ad 4038. Ær.35.
68. *Jonathas*, filius Anani, ab an.4038. uſque ad 4040. Ær.37.
69. *Theophilus*, filius Jonathæ, an.4040. amotus an.4044. Ær.41.
70. *Simon*, cognomento Cantharus, filius Simonis Boethi, aſſumptus an.4044. Ær.41.
71. *Matthias*, filius Anani, an.4045. Ær.42.
72. *Elionaus*, ab an.4047. ad 4048. Ær.45. quem Simon Cantharus excepit, iterum Sacerdotio functus ab an.4048. amotuſque eodem anno Ær.45.
73. *Joſephus*, filius Canei ab an.4048. ad 4050. Ær.47.
74. *Ananias*, filius Nebedæi, ab 4050. uſque ad 4066. Ær.63.
75. *Iſmael*, filius Phabæi, electus an.4066. Ær.63.
76. *Joſephus* cognomento Cabæi, an.4066. Ær.63.
77. *Ananus*, filius Anani, an.4067. Ær.63.
78. *Jeſus*, filius Anani, an.4067. Ær.64.
79. *Jeſus*, filius Gamalielis, an.4067. Ær.4064.
80. *Matthias*, filius Theophili, ab 4068. uſque ad 4073. Ær.70.
81. *Phannias*, filius Samuelis, aſſumptus an.4073. Ær.70. quo anno urbe & Templo everſis, Sacerdotium & ſacrificia Judæorum abrogata ſunt.

Singulorum Pontificum geſta legas in ſuis articulis.

SACRAMENTUM, Græcè *Myſterion*. Vox illa in Scripturâ variè uſurpata, aliquando *ſecretum* ſonat: *Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt* (p); & *Neſcierunt ſacramenta Dei* (q): interdum myſterium, ſivè rem quandam abditam & myſteriis obvolutam: hinc myſticum Nabuchodonoſoris ſomnium Danieli revelatum, ejuſque myſterium explicatum, Sacramentum dicitur [r]: *Ut quæreret miſericordiam Dei ſuper ſacramento iſto. Tunc Danieli myſterium per viſionem nocte revelatum eſt &c.* Vulgò tandem Sacramenti nomine Novæ Legis Sacramenta, & Religionis noſtræ myſteria intelligimus. Quæ quidem variæ ejuſdem vocis ſignificationes, omnes æquè ſecretum aliquod, & myſterium indicant. *Sacramentum* Apoſtolo eſt myſterium Incarnationis Jeſu Chriſti, vocationis Gentium [s], Nuptiarum Sacramentum [t], tota hominum ſalutis, Novique Fœderis œconomia [u].

p *Tob.* 12. 7.
q *Sap.* 2. 22.
r *Dan.* 2. 18. 19.
s *Epheſ.* 1. 9. & 3. 3. 9. *Coloſſ.* 1. 27.
t *Epheſ.* 5. 32.
u *Vide* 1. *Timoth.* 3. 16.

Sacramenta Legis Veteris: quo nomine cæremoniæ, ſacrificia, expiationes, unctiones, initiationes in Lege præſcriptæ; quòd myſticum aliquod & figuræ præſeferrent, cenſentur. Porrò circumciſio Baptiſmum portendebat; Sabbathum, requiem æternam; panes propoſitionis, SS. Euchariſtiam; Chriſma Sacerdotum, Sacri Ordinis initiationem; expiationes, purificationes, luſtrationes, Sacrameotum Pœnitentiæ; ſacrificia, oblationes, & libationes, Sacrificium quotidianum Jeſu Chriſti in Altari; Tabernaculum, Arca Fœderis, Altare Holocauſtorum, thymiamatis, & legalia quæque in obſequium Templi, Religionem Chriſtianam univerſam, tùm & cæremoniarum in tradendis Sacramentis apparatum. Quæ ad Cœlum & futuram ibi felicitatem ſpectant, earum rerum myſteria Apoſtolus latè proſequitur [x].

x *Hebr.* 9. 1. *&c.*

Sacramenta Nova Legis, cæteris Veteris Legis planè præſtant. Neque enim, ait Apoſtolus, priſtina illa niſi tantùm *infirma. & egena elementa* habenda ſunt [y]; atque Sacerdotium & Legalia ideò abrogare viſum eſt *propter infirmitatem ejus & inutilitatem* (z). *Nihil enim ad perfectum adduxit Lex; introductio verò melioris ſpei* (fit), *per quam proximamus ad Deum*. Quæ verò in Novâ Lege conſtituta ſunt Sacramenta, *numero pauciſſima ſunt, obſervatione facillima, ſignificatione præſtantiſſima* (a). Illa ſanè auguſtiora reſpiciunt, excellentiſſimâ virtute pollent, quippè quæ bonorum ſupernaturalium rivum in homines deducant: *Virtute majora* (ſunt), *utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora, quàm antiqua* (b).

y *Galat.* 4. 9.
z *Hebr.* 7. 18.
a *Aug. Ep.* 54. *nov. Edit.* t. 2.
b *Aug. l.* 9. *contr. Fauſt.* c. 12. t. 8.

Porrò Sacramenta illa ſenſibus ſubjecta, gratiæ ſpiritualis illapſui deſignando à Jeſu Chriſto inſtituta, ſeptem numero recenſentur: Baptiſmus; Confirmatio; Pœnitentia; Euchariſtia; Extrema Unctio; Ordo; & Matrimonium.

Baptiſmus, quo fide initiati, in Filios Dei gignimur. Sacramentum hoc Chriſtus illis ad Apoſtolos verbis inſtituit [c]: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, Filii, & Spiritûs Sancti*. Huic miniſtrando communis aqua, ſub eorundem verborum formulâ ſufficitur. Vim peccatum originale remittendi, & actualia quæque obtinet: characterem tandem Chriſtiani imprimit.

c *Matth.* 28. 19.

Confirmatio, quo nos Sacramento novo charactere, veluti in fidei profeſſione ſtrenui jam milites, obſignamur. Eo enim ſpeciali S. Spiritûs illapſu ad aſſerendam Religionem vel vitæ diſpendio comparati ſumus. Promiſſum ſiquidem Spiritum S. (d) Jeſus Chriſtus die Pentecoſtes Diſcipulis largitus [e], ita ſingulos afflavit, ut Apoſtolicæ manûs impoſitione cæteris etiam Fidelibus Baptiſmo initiatis conceſſum ſibi donum communicarent (f). Hoc Apoſtolorum privilegium in Epiſcopos eorum ſucceſſores, unicos ejus Sacramenti miniſtros, derivatum eſt; qui Sacerdotalium manuum impoſitione, additâ ſacri Chriſmatis unctione, certâque verborum formulâ Sacramentum conferunt.

d *Luc.* 12. 12. *Jo.* 14. 17. 26. & 15. 26. *&c.* *Act.* 1. 5.
e *Act.* 2. 2. 4.
f *Act.* 8. 15.

Pœnitentia, vi à Jeſu Chriſto inditâ remittere crimina valet; quod in ejus inſtitutione idem Chriſtus expreſſit, conferre ſe Apoſtolis dicens ligandi atque ſolvendi authoritatem (g). Circà crimina verſatur, atque pœnitentis actibus, contritione ſcilicet, confeſſione, & ſatisfactione, quæ Sacramenti naturam efficiunt, præmiſſis, collatâ à Sacerdote abſolutione perficitur.

g *Matth.* 16. 19. & 18. 18.

Euchariſtia, Sacramentum Corporis & Sanguinis Jeſu Chriſti, qui Corpus & Sanguinem ſuum ſub panis & vini ſpeciebus deguſtandum bibendumque Apoſtolis die ante Paſſionem præbens, ſimul adjecit: *Accipite, & manducate: hoc eſt Corpus meum*; tum & illud, dum calicem propinavit: *Accipite, & bibite: hic eſt Sanguis meus* (h). Hæc Sacramenti inſtitutio.

h *Matth.* 26. 26. *&c.* *Luc.* 22. 17. 18. *Mar.* 14. 22. 23.

Extrema Unctio, Sacramentum ad levandos animi corporiſque languores inſtitutum. Hujus vis eſt in omnes Diaboli ſuggeſtiones, atque mortis terrores: reliquias criminum, crimenque ipſum, ſi quod fortè expiandum remanſerit, abſtergit; ac tandem corporis valetudini, ſi ſaluti expedierit, pharmacum eſt præſentiſſimum. Apoſtolos Evangelii prædicandi gratiâ per urbes Judææ diſcurrentes, inunctos oleo infirmos reſtituiſſe, S. Marcus eſt author (i). Et S. Jacobus [k]: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & ſi in peccatis ſit, remittentur ei*.

i *Mar.* 6. 13.
k *Jacob.* 5. 13. *&c.*

Ordo. Initiandis Eccleſiæ Miniſtris, illiſque aſſerendæ facultati Jeſu Chriſti Corpus conficiendis, uti & cæteris ſacris muneribus præſtandis, Jeſu Chriſto authore, certum Sacramentum conſtitutum eſt. De uno autem eodemque Ordinis, ſivè Ordinationis Sacramento plures, Epiſcopi, Sacerdotes, Diaconi, Subdiaconi, cæterique inferiores Clerici pro ſuo quique modulo participant: gratiæ ſingulis ſuâ portione conceduntur, necnon peculiaris character imprimitur. Hujus Sacramenti conferendi jus certum, ratumque Epiſcopo aſſertum eſt; quippe qui jure Divino cæteris Sacerdotibus præſit. Illi autem inſtituendo

Jeſus Chriſtus in os Apoſtolorum flans, adjecit (*l*): *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

l *Joan.* 20. 22. 23.

Matrimoaium, quo Sacramento à Jeſu Chriſto inſtituto, duo ſimul, vir, & fœmina indiſſolubili conjugio vinciuntur, ut duo ſint in carne unâ, gignendiſque, atque educandis in timore Dei filiis operam impendant. Jeſus Chriſtus convivio Canæ adſiſtens, nuptias ſanctificavit (*m*); abrogatâ autem divortii Lege, ejus vinculum ratum, aſſertumque voluit. Quamvis enim in adulterii crimine deprehenſus conjux dimitti queat, manente tamen ſemper vinculo, utraque pars ab alieno conjugio interdicitur. Apoſtolo docente, Sacramentum iſtud Jeſu Chriſti cum Eccleſiâ conjugium exprimit: *Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſiâ* (*n*). De ſingulis Sacramentis in ſuis articulis fuſiùs.

m *Joan.* 2. 1. 2.

n *Epheſ.* 5. 32.

SACRIFICIA. Omnia Hebræorum ſacrificia ad tria potiſſimùm genera revocanda ſunt: *Holocauſtum*, *Sacrificium pro peccato*, nempe expiationis; & *ſacrificium pacificum*. Præter hæc, quædam erant libationes tritici, farinæ, placentarum, vini, & fructuum. Certum prætereà fuit ſacrificium, jure meritoque ſingulare habitum, quo nempè ex duobus oblatis in expiationem leproſi paſſeribus, alter dimittebatur (*o*); uti & in altero ſacrificio ex duobus hircis, alter emiſſarius dictus, in diſſitum quemdam, & preruptum locum deductus, relinquebatur (*p*). Ambo enim hæc animalia tamquam expiationis victimæ, atque impoſitis in illâ criminibus onuſta habebantur.

o *Levit.* 14. 4. 5.

p *Levit.* 16. 10. 26.

Holocauſtum totum igne holocauſtorum abſumebatur, nihilque ex illo ſivè offerenti, ſivè Sacerdoti permiſſum. Pellis tantummodò Sacerdoti cedebat (*q*); excoriata enim hoſtia, lotis illius inteſtinis & pedibus, offerebatur (*r*).

q *Philo de præmiis Sacerd.* & *Levit.* 7. 8.

r *Vide Holocauſtum*, & *Levit.* 1.

Hoſtia pro peccato, ſivè in expiationem, ſi fortè crimen aliquod, Legaliſve ſordes contracta eſſet, certa tantùm illius portio igne Altaris adolebatur. Reliqua Sacerdoti cedebant, nihil offerenti permiſſum: hiſce autem cæremoniis ſacrificium fiebat (*s*). Summus Saccerdos ſi fortè crimen aliquod imprudens commiſiſſet, vitulum in expiationem offerebat, quod præ foribus Tabernaculi ſtatuens, Sacerdotali manu cervici impoſitâ, continebat, ſimulque crimen ſuum profeſſus, veniam implorabat. Inde victimæ jugulatæ ſanguinem in Tabernaculum inferens, ſepties contra velum ante Sanctuarium expanſum aſpergebat: reliquum, linito priùs modico ſanguine Altari thymiamatis, ad baſim Altaris holocauſtorum effundebat. Detractum inde adipem renes operientem, jecur, & inteſtina igni Altaris holocauſtorum tradebat: pellis, pedes, inteſtina, & reliquum victimæ extra caſtra elata in locum purum cineribus Altaris holocauſtorum deſtinatum, igne abſumebantur.

s *Levit.* 4. & 5.

2. Totius populi crimen ut expiaretur, vitulo pariter ante Aram Tabernaculi à Senioribus conſtituto, manus ab illis imponebatur, crimen ſimul commiſſum fatentibus. Inde Sacerdos victimæ à ſe jugulatæ ſanguinem in Sanctum inferens, riteque ſeptem aſperſionibus peractis, atque cornibus Altaris thymiamatis linitis, reliquum ad baſim Altaris holocauſtorum effundebat. Adeps igni Altaris traditus: reliqua extra caſtra, uti ſupra deſcripſimus, cremabantur.

3. Principis populi crimini detergendo, hircus (*t*) præ foribus Templi offertur, fatente interim ipſo crimen, poſitâ ſupra victimam manu. Tum jugulata victima à Sacerdote, linita Altaris holocauſtorum cornua, effuſus ad baſim ejuſdem Altaris ſanguis, ejuſdemque igni traditus adeps. Reliqua Sacerdoti cedebant, nonniſi tamen in Tabernaculo deguſtanda; efferri ſiquidem nefas.

t *Cùm hircus offerendus erat, arietem etiam offerri potuiſſe arbitror. Vide Levit.* 7. 1. &c. *Confer Levit.* 5. 6. 7.

4. Vulgarium hominum ſacrificia ovem, ſive capram abſque labe exigebant, quæ præ foribus Tabernaculi coram Sacerdote conſtitutâ, impoſitâque illis ab offerente manu, inde ritè à Sacerdote jugulabantur; ſanguine cornibus Altaris linitis, reliquus ad baſim Altaris fuſus, adeps crematus. Reliqua Sacerdoti cedunt.

Ovi, ſivè capræ offerendis impar, duos turtures, ſivè duos pullos columbarum ſubſtituebat, alium pro peccato, alterum in holocauſtum. Hic Altaris igne penitus abſumebatur; illi, Sacerdoti oblato, caput evellebatur, juxta aliquos, ſivè in adverſam partem tantum retorquebatur. Defluente ſanguine latera altaris aſpergebantur, reliquum verò ad baſim Altaris effundebatur. Inde omnia Sacerdotis erant.

Si quis neque hiſce offerendis par eſſet, tantum farinæ offerebat, quantum decimâ ephi parte contineretur, nempè paulò plus, quàm ſemiſextarium, neque oleo neque thure adjecto. Ejus oblationis Sacerdoti traditæ pugillus in ignem injiciebatur: reliqua Sacerdoti cedebant. Plura in eam rem adduntur (*u*), in quibus præter expiationis hoſtiam mulcta quædam indicitur, Domino pendenda pro criminis ratione: cæterùm tamen eædem ſemper cæremoniæ manebant.

u *Levit.* 5. 15. 16. & 6. 2. 2. 3.

Quod ad hoſtiam pro peccato ſpectat, ſi fortè aries offerebatur, ſemper ejus cauda, pinguiſſima illa, unà cum ejus adipe adolenda erat (*x*); hirci verò nonniſi adeps cremabatur.

x *Levit.* 7. 2. 3.

Sacrificium pacificum, agendis Deo gratiis, ſive poſtulandis, vel ſolâ offerentis religione, aut denique ob ſolum Dei cultum offerebatur. Spontè tantùm, nulloque Legis præcepto obligante, à ſingulis ſuſcipiebatur. Nihil etiam de animantibus, cæterùm ad ſacrificium aptis, præſcribitur; nihil de ætate, & ſexu victimarum; quæ tamen erat holocauſtorum & ſacrificiorum pro peccato diſciplina. Hoc tantùm in Lege cautum, ne quam unquam labem victima haberet (*y*). Ea victima præ foribus Tabernaculi conſtituta, atque ab offerente manûs impoſitione initiata, ab illo mactabatur. Sanguine circa Aram holocauſtorum effuſo, adeps renes, jecur, & inteſtina ope-

y *Levit.* 3.

operiens adolebatur: quod etiam de caudâ arietis, ſive agni, pinguiſſimâ illâ in iis regionibus, præſcriptum eſt.

Antequam tamen hæc igni traderentur, offerentis manibus omnia à Sacerdote impoſita (z) eo manus ducente elevabantur, atque ad quatuor mundi plagas ſiſtebantur. Pectuſculum, & armus dexter Sacerdoti cedebant; quamquam & illa manibus offerentis priùs imponi debuiſſe ſatis videntur, utì Moyſes de pectuſculo apertè injungit. His peractis, reliquum hoſtiæ offerens domum referebat, in uſum familiæ, & amicorum, utì & cæteræ dapes.

z *Levit.* 7. 30. *&c.*

Sacrificia, ſivè *Libationes farinæ, & liquorum*, in criminis expiationem pro tenuioribus præſcriptæ erant, quibus majores victimæ graviores fuiſſent. Offerebant igitur ſimilam oleo ſuffuſam, thure etiam ſuperpoſito (a); ex quibus farinæ pugillo, totoque thure igni Altaris tradito, reliquum ipſi Sacerdoti cedebat, in azymos panes reducendum, cujus nonniſi in Tabernaculo, & ſolis Sacerdotibus uſus permittebatur. De cæteris oblationibus fructuum, vini, farinæ, placentarum, & ſimilium, pars tantùm igni altaris, reliqua Sacerdotibus cedebant. Nulla verò ex his oblationibus abſque ſale, & vino; nulla non azyma (b).

a *Levit.* 6. 14. *&c.*

b *Levit.* 2. 1. *&c.*

Sacrificia, quibus avi, ſive hirco permiſſa libertas, cùm nec ſanguine, neque victimę mactatione conſtarent, à Sacrificiò planè excidebant. Afferendo in libertatem paſſeri in expiationem ſivè leproſi; ſivè domûs leprâ infectæ, hi ritus ſervabantur (c). Duo paſſeres, ſivè puræ aves, unà cum faſciculo ex ramuſculis cedri, & hyſſopi, vittâ purpureâ colligatis, Sacerdoti offerebantur. Continuò altera ex avibus ſuper aquam vivam ad hoc in figlino vaſe novo, puroque præparatam, immolabatur; alia verò ſuperſtes, faſciculo cedri, & hyſſopi ita alligabatur, ut cauda capulum reſpiceret. His ità paratis, faſciculus cum paſſere in aquâ ſanguine mixtâ mergebatur; quo ſtatim reducto, aſperſiones leproſi ſivè domûs fiebant. Poſt hæc, ſolutus paſſer liber dimittebatur.

c *Levit.* 14. 4. *&c.*

Hirco verò dimittendo hi ritus præſcripti (d). Die Expiationis ſolemnis, ex duobus hircis ab univerſo Iſraele Summo Sacerdoti præ foribus Tabernaculi in hoſtiam pro peccato oblatis, alter ſortitò immolationi, alter verò liber dimittendus deſtinabatur. 2. Inde immolatio alterius ex illis ſuccedebat: cui verò libertas deſtinabatur, coram Domino ductus, diris omnibus ab univerſo Iſraele devovebatur, certis interim à Summo Sacerdote ſuper illum precibus recitatis, atque ambabus manibus cervici animali impoſitis, crimina univerſi populi fatente. His peractis, per deſtinatum ad eam rem hominem in deſertum deducebatur. Hirco illi nomen ab Hebræis inditum *Azazel*. Vide *Azazel*, & *Hircus emiſſarius*.

d *Levit.* 18. 5.

Sacrificia avium, triplici tantùm de causâ præſcripta ſunt. 1. pro peccatis, cùm majori hoſtiæ exhibendæ offerens impar fuiſſet [e]. 2. pro purificatione mulieris à puerperio [f]; cui tamen ſi agnum, & pullum columbarum offerendo ſumptus ſufficiſſet, utrumque præſcriptum erat: agnus in holocauſtum, pullus columbarum pro peccato. Tenuiores agno duos turtures, ſivè duos pullos columbarum ſubſtituebant, alium in holocauſtum, alium pro peccato. 3. Duos paſſeres in expiationem leproſi offerri conſueviſſe ſupra jam diximus.

e *Levit.* 5. 7.

f *Levit.* 12. 6. 7.

Sacrificium agni Paſchalis. Vide *Paſcha*.

Hæc Hebræorum Sacrificia, infirma planè illa, & eluendis animi maculis imparia; quæ proindè meritò ab Apoſtolo Paulo cùdem cum cæteris cęremoniis legalibus ſententiâ rejecta ſunt, tamquam *infirma, & egena elementa* (g). Porro illa, ait S. Auguſtinus (h), *gratiam ſignificabant, non efficiebant*. Sontibus criminis ſui maculas purificationes expiandas detegebant: *Convincebantur peccatores potiùs, quàm mundabantur* (i). Hæc tandem omnia nonniſi Sacrificium & oblationem Eccleſiæ Chriſtianæ, in quo uno virtutes omnes aliorum Sacrificiorum conſtant, portendebant (k); illud enim holocauſtum ſimul eſt, hoſtia pro peccato, & gratiarum actionis; re tamen, non quemadmodum vetera Sacrificia in umbrâ & in ſpecie.

g *Galat.* 4. 9.

h *Aug. Ep.* 149. *c.* 1. *n.* 7. 8. *t.* 2.

i *Auguſt. l.* 2. *de peccat. remiſſ. c.* 27. *n.* 54. *t.* 10.

k *Aug. l.* 20. *c.* 58. *cont. Fauſt. in Pſal.* 39. 7. *& paſſim.*

Sacrificium Eccleſiæ Chriſtianæ, unicum illud, in quo Sacerdotum miniſterio Corpus, & Sanguis J. C. in Altari ſub panis, & vini ſpeciebus offertur, & immolatur. Hoc Sacrificium cætera Judæorum ſpectabant; in illud omnium Sanctorum, & Prophetarum vota collimabant: quippe qui cruenta Sacrificia offerentes, incruentum iſtud præ oculis habebant. Agnus Paſchalis, holocauſta quotidiana, libationes ſimilæ, & vini, & cætera quæcumque mortem Jeſu Chriſti referebant, quam Altaris Sacrificium non tam figurâ, quàm re ipsâ exhibet. Nec aliud innuiſſe Malachiam credimus illis verbis [l]. *Munus non ſuſcipiam de manu veſtrâ, ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum*, ait Dominus, *magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda*. In eo oraculo duo potiſſimùm noſtræ Religionis dogmata aſſerta ſunt: 1. abrogatio Sacrificiorum, atque Legalium; 2. novi ſacrificii in nomine Domini ubique terrarum, & in mediis gentibus oblatio. Vide *Miſſa*.

l *Malach.* 1. 10. 11.

Sacrificium cordis contriti, & humiliati; quod unum Sacrificium unà ſimul cum cęteris Deo oblatum ex nobis eſt [m]: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus; cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet*. Hujus defectu oblata à Judæis Sacrificia Deus reſpuebat; ipſumque quod à nobis exhibetur, Diviniſſimum, & excellentiſſimum Sacrificium, irritum nobis, atque pernicioſum cederet, ſi contrariâ planè cordis habitudine, vel ſaltem illam non cupientes, Sacris operaturi accederemus. Ita Deus non raro apud Prophetas; *Oblationem, & holocauſtum non poſtulaſti; aures autem* (ad auſcultanda præcepta) *perfeciſti mihi* (n): *Quò mihi multitudinem victimarum veſtrarum, dicit Dominus* (o)? *plenus ſum. Holocauſta arietum &c. nolui . . . nec* offe-

m *Pſal.* 50. 19.

n *Pſal.* 39. 9. 10.

o *Iſa.* 1. 11. *&c.*

offeratis ultra Sacrificium fruſtra ; incenſum abominatio eſt mihi ; Neomeniam & Sabbathum, & feſtivitates alias non feram... Et cùm extenderitis manus veſtras, avertam oculos meos à vobis. Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Lavamini & mundi eſtote ; auferte malum cogitationum veſtrarum (p),

p *Vide Jerem.* 35. 15. *Amos*, 5. 21. 22. *Oſee* 14. 2. *&c. Joel*, 2. 12. *&c. Pſal.* 49. 7.

SACRILEGIUM, cujus planè criminis rerum, ſivè hominum ſacrorum violatores rei habentur. Furtum, abuſus, rerumque ſactarum irreligioſa traductio; quin & juxta Scripturæ phraſim, idololatria, & ſi quæ alia ſunt Deum rectà impetentia criminia, ſacrilegia ſunt.

SACRILEGUS, ſacrilegii reus, Quicumque ſacras res tractat indignè, Sacerdotium invadit, ad Sacramenta irreligioſus accedit, dicata Deo bona diripit, ſacrilegus dicitur.

SADAI, ſivè *Saddai*. Unum ex Dei nominibus apud Hebræos, quod Septuaginta, & S. Hieronymus vertere conſueverunt: *Omnipotens*. Interdum ſolitariè uſurpatur [q]: *Qui viſionem omnipotentis* (Sadai) *intuitus eſt*, *Amaritudine valdè replevit me omnipotens* (Sadai) (r); *terrores Domini* (Sadai) *militant contra me* [*]. Porrò vox illa in Jobo frequentiùs, quàm alibi occurrit; nuſpiam apud Salomonem. Interdum gemina Dei nomina *El*, & *Sadai* junguntur, ut ſit Deus omnipotens, Sadai verò ex Hebræo *Sadad*, nempè diripere, vaſtare, derivatum videtur; ac ſi diximus, Deus exterminator, vaſtator, &c. Juxta aliud etymon reddi poteſt, *Deus Caſtrorum*; *Deus mammillarum*.

q *Num.* 24. 4. 16.
r *Ruth*, 1. 21.
* *Job*. 6. 4.

I. SADOC, ſivè *Sadok*, & *Zadoc*, filius Achitob Summi Sacerdotis, è genere Eleazari. Summum Sacerdotium familiæ Ithamari ab Heli ætate aſſertum, occiſo Achimelecho, ſivè Abiatharo à Saule (s), ad Sadocum è familiè Eleazari tranſlatum eſt, Ita tamen tranſlatum, ut quo tempore Sadoc Sacerdotis munera apud Saulem gerebat, eodem etiam Abiathar (alter à præcedenti), alio nomine Achimelech, ſivè Abimelech è genere Ithamari, ſacris apud Davidem operaretur [t]. Hinc dignitas diutiùs biceps; neque enim poſt Saulis & Isboſethi deceſſum Sadocum exauthorare Davidi viſum eſt.

s 1. *Reg*, 22. 17. 18. *A. M.* 2944. *ante Chr.* 1056. *ante Ær*, 1060.
t 2. *Reg*, 8, 17.

Hujus viri geſta hæc tantùm memoriæ prodita ſunt. Abſalomi in patrem perduellis furorem David declinaturus, Jeroſolymâ ſeceſſit; eumque Sadoc, & Abiathar Arcam Domini deferentes ſtatim ſequuti ſunt [u]. Rex illos alloquutus, malle ſe dixit, ut in urbem regrederentur; addens totum ſe Divinæ diſpoſitioni committere, à qua ſanè ſi voluiſſet, Regiæ reſtitui potuiſſet. Cæterùm, ait ad Sadoc, tu, atque Achimaas & Jonathas filii tui in urbe manentes, quidquid è re meâ compertum habueritis, ad me in agro interim delitescentem deferendum curate. Ambo igitur Sacerdotes in urbem regreſſi, duos juvenes Achimaam, & Jonatham ad fontem Rogel in latebris conſtituerunt, ut de omnibus Abſalomi conſiliis Davidem certiorem facere commodè poſſent. Nec ſanè ſuo illi officio defuerunt; fruſtrata enim à Chuſai Achitophelis conſilia ſtatim renunciarunt (x).

u 2. *Reg*, 15. 24. *A. M.* 2980. *ante Ch*, 1020. *ante Ær*. 1024.
x 2. *Reg*. 15. 25. 26. & 16. 15. *&c.*

Poſt Abſalomum proſtratum, ambo illi Sacerdotes à Rege juſſi [y], Seniores Juda ad ſe deducendum in urbem accire, neque enim à cæteris Tribubus illos in eo officii genere ſuperari par erat, illicò parentes, Seniores ejuſdem Tribûs ad Regem in urbem reducendum adduxerunt.

y 2. *Reg*. 19. 11. 12.

Tandem Adoniæ partibus Regnum affectantis excluſo Salomone, Sadoc non favit (z); quare unà cum Nathano Prophetâ, qui eam rem ſollicitaverat, & cæteris Aulæ Principibus, ad ungendum Salomonem in Regem, ſivè patris loco ſubſtituendum, ſivè unà jura daturum, miſſus eſt. Hæc eàdem die executioni mandata ſunt, quâ Adonias fautores ſuos ad fontem Rogel convivio excipiens, inter potationes, & epulas Rex ſalutabatur.

z 3. *Reg*. 1. 8. *&c. A. M.* 2989. *ante Ch*. 1011. *ante Ær*. 1015.

Poſt Davidis obitum [a], Abiatharo à Sacerdotio per Salomonem amoto, tota dignitas Sadoco aſſerta eſt. Obeuntem illum, ignotum quo tempore, Achimaas eius filius ſub Roboamo Sacerdos excepit.

a 3. *Reg*. 2. 35. *A. M.* 2990. *ante Ch*. 1010. *ante Ær*. 1014.

II. SADOC, filius Azor, & pater Achim, inter avos Jeſu Chriſti [b].

b *Matth*. 1. 14.

III. SADOC, filius Achitob, & pater Sellum, Summus Sacerdos Judæorum ſub Joathan Rege Juda, quo potiſſimùm tempore, ignotum.

IV. SADOC, Saducæorum author, ut omnes de Saducæis agentes conſentiunt; quamquam de illo parum ultra addidere. Ferunt (c), hunc virum in doctrine traditione, tanquam Diſcipulum Magiſtro Antigono Socchæo ſucceſſiſſe; Socchæum verò Simoni Juſto Summo Sacerdoti Judæorum. Cum igitur Simon an. 3711. ante Ær. 203. obierit, fateamur oportet, Sadocum circa an. M. 3742. floruiſſe.

c *Vide Bartholocci Biblioth. Rabinic. t. 1. Alios in Thisbi. Author Cozri, Pirke-avoth. Alios plures.*

Porrò Antigonus ille author creditur Sectæ cujuſdam, quæ nimio quodam religionis exceſſu, purum atque prorſus gratuitum Deo cultum impendendum dictitabat: Domino, aiebat Antigonus, mercedis gratiâ, minimè ſerviendum. Liberale ſervitium, & cupiditate vacuum ſit oportet. Domini timor cordi tibi ſemper eſto. Quæ præceptor docuerat, Sadoc, religionem adeò prodigam non ferens, & à magiſtri placitis recedere veritus, in contrarium ſenſum detorſit. Nec pœnam etenim, nec præmium in alterâ vitâ expectandum dixit; adeòque nec timoris, nec ſpei gratiâ, vel malum vitandum, ſivè virtuti ſtudendum.

Sunt inter Rabbinos, qui Sadocum Doſitheo diſcipulum tribuant [d]; addentes ſeceſſiſſe illum Samariam, atque in monte Garizim cultum impendiſſe. Horum tamen opinio minùs cum veritate cohæret, cùm Doſitheus Samaritanus paulò poſt Chriſti obitum florens, longâ ætate poſt Sadocum in vivis egerit [e]. Non deſunt, quibus perſuaſum eſt, poſt conceſſam ab Alexandro Magno facultatem Templi in monte Garizim conſtruendi, Sadocum, & Boetum, aliosque nonnullos Judæos, à Simone Juſto & Antigono Socchæo, Templo Jeroſolymitano perpetuò faventibus ſecedentes illuc contendiſſe (f). Alii tandem (g) nomen Saducæorum non ex Sadoc, ſed ex Hebræo *ſedec*, nempe juſtitia, derivant; quod

d *Vide Epiph. hæreſ*. 14.
e *Orig. in Matth. tract*. 27.
f *Rab. Abraham Levi in Cabbalâ Hiſtoricâ*.
g *Epiph. hæreſ*. 14. *Hieron. in Matth*. 22. *Toſt. & Jun. ibid.*

quod illos nomen acciviſſe credunt, utpotè qui juſtitiæ aſſertores ſe jactitarent. Nec ſanè in crimina mitiùs animadvertebant [*h*].

SADUCÆI, diſcipuli Sadochi, de quo jam diximus, inter quatuor potiſſimas Judæorum ſectas. Dogmata quædam peculiaria de Angelis, & de Animæ immortalitate aſſerentes, nos quidem animâ ratione utente inſtructos eſſe fatebantur; ſed ejus immortalitatem pervicaciſſimè negabant [*i*]; nihilque proinde ſive pœnarum, ſive præmii in alterâ vitâ manere (*k*). Quæ autem de veritate Angelorum, & reſurrectione futurâ vulgò aſſeruntur, hæc vana eſſe commenta ſuſtinebant [*l*]. S. Epiphanius & S. Auguſtinus Saducæos Spiritum Sanctum negaſſe dixerunt [*m*]; nihil tamen eâ de re apud Joſephum & Evangeliſtas. Accuſantur etiam de adſcripto Deo corpore, utì & de Prophetiis rejectis (*n*).

Quî autem fieri potuiſſet, ut admiſſis Libris Moyſis, in quibus ſæpè de Angelis eorumque apparitionibus, illorum tamen veritatem Saducæi negaverint, non facilè intelligimus. Facilè tamen Angelos non tamquam res quaſdam ex ſe ipſis ſtantes admittebant, ſed veluti Divinitatis emanationes quaſdam, veluti à ſole radios (*o*): vel fortè Angelos corpore inſtructos atque mortales, utì Animam, ſentiebant. Neque enim quid potiſſimùm reponerent Pentateuchi teſtimonio de Angelis, ex Veterum relatione quidquam nos ſcimus.

Cùm Saducæi nulla vel præmia, neque pœnas in alterâ vitâ opperirentur, exuendis de ſontibus pœnis immites ſeſe exhibebant (*p*): Neque enim de Legibus apicem quidem negligi ſive in ſe, ſive in aliis patiebantur, Traditiones omnes, explicationes & limitationes Phariſæorum reſpuentes, literæ adhærebant [*q*].

Vitio Saducæis vertitur, omnes Scripturæ Libros, excepto Pentateucho, rejeciſſe (*r*); cujus rei argumentum deducunt ex locis tantùm Pentateuchi contra illos à Jeſu Chriſto adductis. Saducæis tamen excuſandis Scaliger plura, nec fruſtrà, congerit (*s*); obſervat enim, illos tunc potiſſimùm in Iſraele emerſiſſe, cùm Sacrorum Librorum numerus certus ratuſque conſtitutus eſt; ſi quid autem ex illis recepere volebant, aliis rejectis, debuiſſent profectò Pentateuchum parùm ſibi faventem rejicere. Saducæi quin etiam Templo cæteriſque cœtibus religioſis aderant, in quibus omnes indiſcriminatim Prophetarum Libri legebantur. Prima illis gentis munera demandata, ne Sacerdotio quidem excepto; quos ſanè nunquam Judæi tuliſſent, ſi Scripturarum partem ſaniorem rejeciſſent. Menaſſe-Ben-Iſrael perhibet, illos quidem non rejeciſſe Prophetas, ſed diverſo planè à Judæis ſenſu explicaſſe [*t*].

Fatum Sectam illam negaſſe, tamquam nudum nomen, tradit Joſephus [*u*]; utriuſque autem fortunæ eventus nos ipſos liberâ voluntatis optione fabricatos: Addebant, Deum ſive faciendo, ſive cognoſcendo malo imparem eſſe; atque homines ſuo arbitrio in actionibus agendis regi. Hoc ſanè tantumdem erat, ac ſi Providentiam negaſſent; quos proinde nullâ religione viros jure appellare poſſemus. Toleratam nihilominus Sectam inter Judæos ſcimus; quin & ad Summum Sacerdotium ex illis quoſdam evectos conſtat. Is religionis ſtatus apud Judæos eâ ætate fuit.

h *Joſeph. de Bel. l.2.c.12.*
i *Joſeph. de Bello l. 2. c. 12.*
k *Joſeph. ibid.*
l *Act. 23. 8. Matth. 22. 23. Marc. 12. 18. Luc. 20. 27.*
m *Epiph. hæreſ. 14. Aug. Serm. 70. de verbis Dom. c.3. n.5. novæ edit.*
n *Arnob. l. 3.*
o *Hæc ſentiebant Judæi S. Juſtini ætate, Dial. cum Trypb. Vide Grot. in Matth. 22. 23. Cleric. in Acta 23. 8.*
p *Joſeph. de Bel. l. 2. c. 12.*
q *Antiq. l. 13. c. 18.*
r *Vide Serrar. tribær. c. 21. n.1. Elian. in Thisbi. Orig. in Matth. tract.21. Tertull. præſcript. c. 49. Hieron. in Matth. c. 22.*
s *Elench. tribæreſ. c.16.*
t *De Reſurr. mort. l.1.c.6.*
u *Antiq. l.13. c.9.*

Joannes Hircanus Summus Sacerdos à Phariſæis publicè deſciſcens, Saducæis adhæſit (*x*); idemque & Judæis ſub capitali pœnâ injunxiſſe ferunt (*y*). Sub Ariſtobulo, & Alexandro Jannæo, filio Hirceni ſibi faventibus, res Saducæorum adhuc floruerunt; quin & ſub Alexandro Jannæo ſummas Sanhedrii dignitates ſibi vindicaſſe, uno Simone filio Secræ è Phariſæis relicto, Maimonides eſt author (*z*). Caiphas, dictâ in Chriſtum ſententiâ celebris, Saducæus erat (*a*); utì & Ananus junior, cujus fraudibus S. Jacobus frater Domini ſublatus eſt (*b*). Hodie apud reliquos Judæos Saducæi tantùm non extincti hæreticos audiunt (*c*).

I. SÆCULUM, quod vulgò pro ſpatio 100. annorum uſurpatur; quamquam in eo ſenſu numquam in Scripturâ legi arbitror.

II. *Sæculum*, pro ſpatio longi temporis uſurpatur. Ita (*d*): *Gigantes erant potentes à ſæculo viri famoſi*. Spatium etiam inter duo jubilæa ſæculum appellatur. Hinc mancipium Hebræum privilegio anni Sabbathici renuncians, in ſervitute in ſeculum manſiſſe, nempe uſque ad annum jubilæi legimus: *Erit ei ſervus in ſeculum* (*e*).

III. *Sæculum*, perpetuò, totâ æternitate: *Nunc ergo ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum* (Hebr. *in ſæculum*) (*f*). Fœdus perpetuò initum, in Scripturâ *fœdus ſæculi* appellatur. Sepulchrum, ubi jugis mora, nulluſque patet regreſſus, *domum ſeculi* Hebræi nuncupant (*g*); & terminos vetuſtos, *terminos ſæculi* dicunt (*h*); veteres ruinas, *ruinas ſeculi* [*i*]: *Ædificabuntur in te deſerta ſeculorum*. Qui in tumulo jacent, Ezechiel deſignat *populum ſempiternum* (*k*). *Dies ſeculi* ſunt tempora elapſa (*l*): *Reædificabo illud ſicut in diebus antiquis* (Hebr. *diebus ſeculi*): *dies ſeculi*, olim (*m*).

IV. *Seculum*, eſt mundus, & vita. *Sollicitudo ſeculi* (*n*); *filii ſæculi* (*o*); *conſummatio ſæculi* (*p*); *Sapientia ſæculi*, *Principes ſæculi*, *nolite conformari huic ſeculo*; quæ phraſes frequentiſſimè ſunt in Libris N. T.

SAGAN, Hebræis eſt vicibus fungens Summi Sacerdotis, eoque abſente, ſivè impotente, munera Summæ dignitatis ſupplens; cujus rei exempla nonnulla in Hiſtoriâ Joſephi legimus. Eam dignitatem à Moyſis ætate, (quem Sagan Aaronis conſtituunt) obtinuiſſe Rabbini autumarunt (*q*). Hoc nomen nuſquam in Scripturâ, frequentiſſimè apud eoſdem Rabbinos (*r*) legitur.

Sagan etiam Principes, & Magnates Regni appellantur; quem ſenſum in Libris Eſdræ, Nehemiæ, Iſaiæ, Jeremiæ, Ezechielis, & Danielis obtinet. Ex Chaldæis in Hebræos vox derivata, eodemque apud utroſque populos ſenſu videtur. S. Hieronymus eam vocem conſtanter fermè reddit;

Magi.

x *Antiq. l.13. c.18.*
y *Abraham Ben-Dior. Cabbala.*
z *Sanhedrin. c. 11.*
a *Act. 5. 17. & 4. 1.*
b *Antiq. l.20. c.8.*
c *Vide de hoc argumento Serrar. Tribæreſ. Menaſſe Ben-Iſrael de Reſurr. Mort. l.1. Baſnage Hiſt. des Juifs l. 3. c. 5. 14. &c. & noſt. Diſſert. de Sect. Judæor ante Comment. in Marc. n.13.*
d *Gen. 6. 4.*
e *Exod. 21. 6. collatum Levit. 25. 8.*
f *Gen. 3. 22.*
g *Eccle. 12. 5. in Hebr.*
h *Prov. 22. 28. & 23. 10.*
i *Iſa. 58. 12.*
k *Ezech. 26. 20.*
l *Amos 9. 11.*
m *Mich. 7. 14. Vide & Malach. 3. 4.*
n *Matth. 13. 22.*
o *Luc. 16. 8.*
p *Matth. 13. 49.*
q *Hunc virum appellāt etiam patrem domûs Judicii.*
r *Vide Selden. de Synedr. l. 3. c. 8. & Authores de Repub. Hebr.*

Magiſtratus ; Septuaginta , *Satrapas* , *Principes* , *Duces* , & *Præfectos* .

SAGE , pater Jonathan , viri ſtrenui in exercitu Davidis , 1. *Par.* 11. 33. *Jonathan filius Sage Ararites* ; ſed 2. *Reg.* 13. 33. legit : *Jonathan & Semma Ararites* .

SAGUM . Hebræas voces *jerioth hezim* , quæ ſonant vela & velamenta ex pilis caprarum , media inter Sanctum & Sanctuarium , S. Hieronymus interdum vertit , *ſaga cilicina* (s) , ſivè *ſaga de pilis caprarum* (t) . De his velamentis ſuſiùs *Exod.* 26. 7. 8. *Sagum* etiam eſt vetus quidam militaris amictus , quo Aod indutus ſcribitur (u) ; *Accinctus eſt eo* (enſe) *ſubter ſagum in dextro femore* ; Hebræus legit tantùm *ſubter veſtes* .

SAHARAIM , filius Ozæ , pater Jobabi , Sebiæ , Moſæ , &c. vir è Tribu Benjamin (x) .

SAHARAIM , ſive *Suraim* , vel *Sarem* . Vide *Saruim* , urbs Juda , quæ ſubindè Simeoni ceſſit .

SAL , Græcè *hals* , Hebraicè *melach* , de quo Deus ita cavit (y) : *Quicquid obtuleris Sacrificii , ſale condies , nec auferes ſal Fœderis Dei tui de Sacrificio tuo . In omni oblatione tuâ offeres ſal* . Hanc legem innuens Jeſus Chriſtus , cùm de pœnis reorum in inferno ageret , quos victimas furori Divino mactandas prædicit , *Omnis* , ait , *igne ſalietur , & omnis victima ſale ſalietur* (z) . Vide etiam *Deut.* 29. 23. *Sulphure , & ſalis ardore conſumentur* .

II. *Sal terræ* , pinguis eſt , utì credimus , argilla , qua ſolum pro fimo aliquando ſtercoratur (a) .

III. *Sal foſſile* , ſive ſal è ſodinis in lapidis modum deductum . In hujus generis ſal verſa uxor Lothi vulgo creditur (b) .

IV. *Sal* , ſymbolum eſt ſapientiæ : *Sermo veſter ſemper in gratiâ ſale ſit conditus* (c) ; & Jeſus Chriſtus ; *habete in vobis ſal* (d) .

V. *Sal* , ſymbolum perennitatis & incorruptionis . Hinc illud : *Pactum ſalis eſt ſempiternum* (e) ; & Dominus Regnum in familiâ Davidis aſſeruit , *in pactum ſalis* (f) .

VI. *Sal* , Symbolum eſt ſterilitatis . Abimelech urbem Sichem expugnatam (g) ſubruit , atque totam ſale conſperſit , ut ſterile deinceps ſolum maneret . Sophonias Domini verbis Ammonitis & Moabitis minatur , reducendos illos ad eundem , quo Gomorrha , ſtatum : *Quaſi Gomorrha ſiccitas ſpinarum , & acervi ſalis , & deſertum uſque in æternum* (h) .

VII. *Sal* Symbolum eſt hoſpitalitatis , & manentis in obſequio Domini , famuli , amici , hoſpitis , utì & officii domeſticorum in illum , à quo aluntur , ſeu convivarum erga Dominum convivii . Præfecti Provinciarum trans Euphratem ad Artaxerſem ſcribentes , hæc inter cætera memorant : *Nos autem memores ſalis , quod in palatio comedimus , & quia læſiones Regis videre nephas ducimus &c.* (i) .

Mare ſalis (k) , mare mortuum , ſive Lacus Aſphaltidis . In Scripturâ , & apud Prophanos aliquando Aſphaltos , ſivè bitumen ſalis nomine ſignificatus ; hinc Moyſis illud : *Salis ardore conſumentur* (l) bitumen denotat . Apud Herodotum lampades quædam occurrunt , ingeſto ſale , nempè bitumine , ardentes .

s *Exod.* 26. 7.
t *Exod.* 25. 4.
u *Judic.* 3. 16. *Septuag. ypo ten Mandyan.*
x 1. *Par.* 8. 8.
y *Levit.* 2. 13.
z *Marci* , 9. 48.
a *Vide noſt. commentat. in Matt.* 5. 13.
b *Gen.* 19. 26.
c *Coloſſ.* 4. 6.
d *Marc.* 9. 49.
e *Num.* 18. 19.
f 2. *Par.* 13. 5.
g *Judic.* 9. 45.
h *Sophon.* 2. 9. *Vide & Job.* 34. 6. *Pſal.* 106. 34. *Jerem.* 57. 6.
i 1. *Eſdr.* 4. 14.
k *Gen.* 14. 3. *Num.* 34. 52.

SALABON , locus in Judæâ , patria *Eliabu* , viri ſtrenui in exercitu Davidis (m) ; idem omnino locus , ac *Selbon* in transjordanicâ . Floruiſſe ſanè oportuit ; quippè quem adjacenti regioni nomen indidiſſe Joſephus animadvertat (n) ; *Selbonitidi* ſcilicet , quam ad orientem Peræa , unàque Philadelphia , & Gerara contingebant .

SALAI , pater Azabæ , matris Regis Joſaphat (o) .

SALAMIEL , filius Suriſaddai Princeps Tribûs Simeonis (p) ; qui in egreſſu ex Ægypto 50300. militibus ſuæ Tribûs præerat , atque inter cæteros Tribuum Principes munus Tabernaculo obtulit .

SALAMINA , urbs Inſulæ Cypri , quò S. Paulus unà cum S. Barnabâ veniens , Sergium Paulum fide initiavit . S. Barnabę corpus ibidem ſepultum (Cyprius erat genere) an. Chr. 488. inventum eſt . Ejus nomen hodie *Famagoſta* .

SALAMIM . Vide *Salebim* .

SALAMIM , ſivè *Zalamim* . Urbs *Zalamim* in Libris Hebræorum occurrit (q) . Narrat Malala (r) , Auguſtum vetus Salaminæ urbis Palæſtinę nomen in *Dioſpolim* tranſmutaſſe .

SALAMPSO , filia Herodis Magni ex Mariamne Aſmonæâ . Pheroræ primùm desponſa , dein cum Phaſaelo conſobrino ſuo filio Phaſaeli patrui ſui nuptias celebravit ; ex quo connubio Antipater , Herodes , Alexander , Alexandra , & Cypros geniti ſunt .

I. SALATHIEL , filius Jechoniæ (s) , & pater Zorobabelis , in captivitate Babylonicâ vitâ functus . Alterum patrem habuit Neri juxta S. Lucam (t) ; atque ex Salomone per Roboamum genus ducens , juxta S. Matthæum (u) , ex eodem Salomone , juxtà S. Lucam , per Nathanum derivabatur . In quem proinde unum duo iſti clariſſimæ genealogiæ deducti rivi confluxerunt . Potuit autem Salathiel genitorem habuiſſe Jechoniam , à quo Babylone captivo editos Aſir & Salathielem legimus (x) ; & patrem adoptione Neri , cujus vel viduam duxit , vel ex illâ genitus eſt , cùm ex Neri nullum filium habuiſſet ; utroque enim eventu filius Neri legalis cenſebatur . Nihil tamen hac de re S. Lucas , tantùm Salathielem filium Neri conſtituens .

II. SALATHIEL , è Tribu Ruben , & filius Simeonis ; inter avos Judith recenſetur (y) .

SALE , filius Cainan , & nepos Aphaxad ; ſeu , rejecto Cainan , utpotè qui in Hebræis Exemplaribus deeſt , natus ex patre Arphaxad , ætatis 35. annum agente A. M. 1693. Filium genuit Heber annos natus 30. an. M. 1723. obiit verò 433. annorum grandævus (z) .

SALEBIM , urbs Palęſtinæ , Danitica (a) , Aialoni & Hares juncta (b) ; utì & urbibus Macces , & Bethſames (c) ; ex quo ejus ſitum facilè intelligimus . Hebræus hodie legit *Schaalabim* ; Euſebius *Salabam* (d) ; & in

l *Deut.* 29. 23.
m 2. *Reg.* 23. 31. & 1. *Par.* 11. 32.
n *De Bel. l.* 3. *c.* 32.
o 3. *Reg.* 22. 42.
p *Num.* 1. 22. & 7. 36. 37. & 50. 19.
A. Ær. 44. *Act.* 13. 5.
q *Miſn. Cod. Kilaim c.* 4. *Miſn.* 0. & *Jevamoth. c.* 16. *Miſn.* 6.
r *Chron. num.* 296.
s 1. *Par.* 3. 19.
t *Luc.* 3. 27.
u *Matth.* 1. 12.
x 1. *Par.* 3. 19.
y *Judith* , 8. 1.
z *Geneſ.* 11. 12. &c. *A. M.* 2126. *an e. Chr.* 1874. *ante Ær.* 1878.
a *Joſue* 19. 42.
b *Judic.* 1. 35.
c 3. *Reg.* 4. 9.
d *Euſeb. in loc. Hebr.*

in provinciâ Samariæ locat. S. Hieronymo eſt *Salebi*, atque Ajaloni & Emmaus jungitur (*e*). Septuaginta habent *Salamin* (*f*), ſivè *Talamin* (*g*).

SALECHA, ſivè *Seleba*, *Saleba*, urbs ad fines meridionales Manaſſe, trans Jordanem (*h*).

I. SALEM; quo nomine Jeruſalem olim appellata eſt; ubi enim Vulgata (*i*) vertit: *Factus eſt in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion*, Hebræus habet: *Factus eſt in Salem locus ejus*. Vulgò etiam *Melchiſedech Rex Salem* (*k*) Jeroſolymis jura dediſſe creditur.

II. SALEM, urbs Sichimitarum, quò Jacobum ex Meſopotamiâ reducem adveniſſe legimus (*l*); eamque urbem Euſebius & S. Hieronymus agnoſcunt. Non deſunt tamen, qui textum Hebræum ita reddant: *Et tranſivit incolumis in urbem Sichimorum*; nam *Salem* Hebraicè ſonare poteſt, incolumis, integer, &c.

III. SALEM. Locum hujus nominis ad occidentem, & juxta Jeroſolymam S. Hieronymus recenſet (*m*).

IV. SALEM, alio nomine *Salumias*, in Scythopolitanâ, octo m. paſſuum ab urbe (*n*).

V. SALEM, ſivè *Salim*; indiſcriminatim enim Mſs. legunt; locus eſt ubi S. Joannes Baptiſta baptiſmum conferebat (*o*).

VI. SALEM, urbs, in qua Melchiſedech regnabat; quam aliam à Jeruſalem fuiſſe cum Authore Chronici Paſchalis Relandus contendit (*p*). S. Hieronymus (*q*) quidem Regiam Melchiſedechi urbem in Scythopolitanâ conſtituit, ubi regiæ domûs veſtigia etiam tunc extitiſſe perhibuit. Nos cum communi duas illas urbes confundimus. Vide *Jeruſalem*.

VII. SALEM. Urbem *Silo* quandoque Septuaginta *Salem* appellant (*r*).

SALEMOTH, filius Aſari, & pater Jahath (*s*).

SALEPH, ſecundus filius Jectan (*t*).

SALIM. Vide *Salem V.*, & 1. *Reg.* 9. 4. ubi fortè Salim Jeruſalem exprimit.

SALINÆ. *Vallis Salinarum*, quam Interpretes vulgò ad meridiem maris Mortui ad latus Idumææ conſtituunt, eo potiſſimùm argumento, quòd Abiſai in eâdem valle 18000. Idumæorum; Joab 12000. & ſuccedente tempore Amaſias Rex Juda 10000. trucidaverit (*u*). Dapibus condiendis ſal lacûs Aſphaltidis olim in uſu fuiſſe Galenus animadvertit, quippè quod vi cauſticâ pollens, atque maximè excoctum, digerendis cibis plurimùm conducebat (*x*). Salis fodinas in Judæâ olim Reges Syriæ poſſediſſe compertum habemus (*y*); in quem uſum olim oras, & paludes ad mare Mortuum deſerviſſe apud Ezechielem legimus (*z*). Cl. Halifax in ſuâ relatione Palmyræ narrat, planitiem quamdam ſale diſſeminatam extare, è qua univerſæ regioni ſal ſufficitur: ſitus eſt ager leucâ circiter à Palmyrâ, protenſus ad Idumæam Orientalem, cujus Metropolis Bozra. David è Syriâ Soba redux, Idumæos in Valle Salinarum nactus, prælio fudit. Facilè arva illa ſale diſſeminata, vallis ſunt Salinarum, de quibus in Scripturâ.

c *Comment. in Ezech.* 48.
f *Septuag. in Græc. Joſue* 19. 41. 47.
g *Judic.* 1. 8.
h *Deut.* 3. 10. *Joſue* 12. 4. & 13. 11.
i *Pſal.* 75. 3.
k *Gen.* 14. 18. *Hebr.* 7. 1. 2.
l *Gen.* 33. 18.
m *Hieron. in Salem.*
n *Hieron. ibidem.*
o *Jo.* 3. 23.
p *Palæſt. l.* 3. *p.* 976. & 833.
q *Hieron. Ep. ad Evangelum.*
r *Vide Jerem.* 41. 5. & 48. 5.
s 1. *Par.* 24. 22.
t *Gen.* 10. 26.
u 2. *Reg.* 8. 13. & 1. *Par.* 18. 12. *Pſal.* 59. 2. & 4. *Reg.* 14. 7. & 2. *Par.* 25. 11.
x *Galen. de ſimplic. medicam. facult. l.* 4. *c.* 19.
y 1. *Macch.* 11. 35. & 10. 29.
z *Ezech.* 47. 11.

SALIS, ſivè *Sallis*, vicus Idumææ, quò Judæi in agro Aſcalonitano à Romanis prælio fuſi ſe receperunt (*a*).

SALISSA, ſivè *Saliſa* (*b*), vel *Baal-Saliſa* (*c*), urbs erat in Thamniticâ, ad Septentrionem Jeroſolymæ, 15. m. paſſuum à Dioſpoli (*d*).

SALIVA. Si quis fortè ſalivâ gonorrhæâ laborantis contingeretur, ſordem continuò uſque ad veſperum contrahebat lotione omnium veſtium expiandam (*e*). In faciem ab altero exſpui maximè injurioſum habebatur (*f*): *Si pater ſpuiſſet in faciem illius* (*g*), *nonne debebat ſaltem ſeptem diebus rubore ſuffundi?* Si cujus fœminæ vir abſque liberis obiiſſet, relicta ex eo vidua in faciem fratris, ſivè conſanguinei virum proximè ſpectantis exſpuere poterat, illo nuptias recuſante (*h*). Eo injuriæ genere Jeſus Chriſtus in Paſſione ſuâ à militibus affectus eſt (*i*).

SALIUNCULA, diminutum ex ſaliuncâ. Porrò ſaliunca eſt *orri tunica*, ſivè *nardus montana*, herba ſuaviſſima, quæ inter veſtes odori conciliando conditur (*k*). Hebræum *naazutz* (*l*) variè apud Interpretes redditur; ab aliis enim ſpina, & rubus; à Theodotione, & Aquilâ *coniza*, herba naribus & guſtui ingratiſſima; à Septuaginta *ſtoibe*, herba planè mollis, quæ in pulvinaribus, & lecti ſtramentis inducitur.

SALIX, arbor notiſſima, in locis humentibus proveniens, foris verò inſtar olivæ vireſcens. Arborum ramos lætitiæ ſignum geſtare Hebræos in Feſto Tabernaculorum juſſi ſunt, inter quos ſalicibus ſuus locus: *Salices de torrente* (*m*).

SALLEM, quartus filius Nephtali (*n*);

SALMA, ſivè *Salmon* (*o*), filius Naaſſonis (*p*). *Pater Bethleem* appellatus eſt, quòd illum Bethleemitæ generis authorem haberent.

SALMANA, inter Principes Madianitarum, quos Gedeon prælio fregit (*q*).

SALMANASAR, Rex Aſſyriæ, medius inter Teglathphalaſar, & Sennacherib (*r*). Idem facilè eſt ac *Enemaſſar* in Græco Tobiæ (*s*), & *Salman* apud Oſeam [*t*]. De Salmanaſar hæc legimus in Scripturâ. Sufceptâ in Palæſtinam expeditione, Regnum Samariæ (*u*) ſuæ ditioni adjiciens, Oſee filio Elæ tributum imperavit. Poſt triennium, Oſee, excuſſo jugo, vectigalia negavit, poſtquam ſecreto fœdere cum Suâ Rege Ægypti ſe conjunxiſſet. His à Salmanaſare intellectis, armis ſtatim in Samaritidem illatis, Metropolim arctâ obſidione cinxit. Oſee fruſtrà triennio anguſtiam ſuſtinens, tandem urbe captâ, in vinculis detentus eſt; deductuſque unà cum omni populo trans Euphratem, Regno & urbi Samariæ, poſt 254. annorum, periodum infelicem exitum impoſuit (*x*). Inter cæteros captivos eâ occaſione Tobias quoque deductus, initâ apud Regem gratiâ (*y*), libertatem, & eundi quò vellet, liberam ab eo facultatem obtinuit. Quin & œconomi munus ab eodem Rege habuiſſe, nempe annonæ Regiæ domûs curandæ in Græco legimus. Hæc de Salmanaſare memoriæ prodita ſunt; de Sennacherib ejus ſucceſſore infrà agemus.

a *De Bell. l.* 3. *c.* 1.
b 1. *Reg.* 9. 4.
c 4. *Reg.* 4. 42.
d *Vide Euſeb. & S. Hieron. in Bethſchaliſa.*
e *Levit.* 15. 8.
f *Job.* 30. 10. *Iſai.* 50. 6.
g *Num.* 12. 14.
h *Deut.* 25. 9.
i *Marc.* 10. 34. & 14. 65. & 15. 19. *Luc.* 18. 38.
k *Plin. l.* 12. *c.* 7.
l *Iſai.* 55. 13.
m *Levit.* 23. 40. *Hebr. Salices torrentis. Ita Interpretes paſſim. Septuag. Salices & ramos agni caſti.*
n *Gen.* 46. 24.
o *Ruth.* 4. 20. 21. *Matth.* 1. 4.
p 1. *Par.* 2. 11. 51. 54.
q *Judic.* 8. 5. *A. M.* 2759. *ante Ch.* 1241. *ante Ær.* 1245.
r *Regnum iniit an.* 3276. *obiit poſt* 14. *annos a.* 3290.
s *Tob.* 1. 2.
t *Oſee* 10. 14.
u 4. *Reg.* 17. 3.
x 4. *Reg.* 17. 2. 5. *&c.* & 18. 9. 10. *ab an. M.* 3030. *uſque ad* 3283. *ante Chr.* 717. *ante Ær.* 721.
y *Tob.* 1. 14.

SALMIAU, vir, qui ductam contra Legis pręſcriptum uxorem, poſt egreſſum è captivitate dimiſit (*d*).

d 1. *Eſdr.* 10. 39.

SALMON, filius Naaſſonis, vir Raab, ex qua Booz genuit (*e*). In 1. *Par.* 2. 11. 51. *Salma* appellatur.

e *A. M.* 2553. *ante Ch.* 1447. *ante Ær.* 1451.

SALMONA, ſive *Zalmoa*, caſtrametatio Iſraelitarum in deſerto (*f*), ubi erectum æneum ſerpentem nonnulli autumarunt. Vide quæ diximus v. *Phunon*.

f *Num.* 33. 41.

SALMONA, urbs, & portus Cretæ, prope quem S. Paulus Romam tendens tranſiit (*g*).

g *Act.* 27. 7. *an. Chr.* 60.

SALO, filius *Moſollom*, è Tribu Benjamin (*h*).

h 1. *Par.* 9. 7.

SALOM, ſeu potiùs *Sellum* (*i*), Summus Sacerdos Judæorum ſub Ezechia poſt Sadoc II. & ante Helciam.

i 1. *Par.* 6. 12.

I. SALOME, filia Antipatri, & ſoror Herodis magni, fœmina, ſi quæ unquam, ſceleſtiſſima. Primò Joſepho nupta, illum ſuſpicioſæ cum Mariamne uxore Herodis conſuetudinis accuſavit (*k*). His Regis animus, captandis ſuſpicionibus facilis, ſollicitatus, ſimulque ipſius Mariamnes confeſſione comperiens, Joſephum mulieri ſecretum ſibi tantùm commiſſum prodidiſſe, virum ſtatim inauditum morte damnavit. Soluta igitur his connubiis Salome, Coſtobaro nupſit; cujus tandem pertæſa, inaudito ad id uſque apud Judæos exemplo, repudium indixit. Neque enim, ait Joſephus (*l*), quod viris conceditur, repudii privilegium, illud etiam ad fœminas prorogandum eſt. Dimiſſum virum Salome proditionis accuſavit; ex quo ultimum illi ſupplicium ab Herode conſtitutum eſt.

k *Antiq.* l. 15. c. 4.

l *Antiq.* l. 15. c. 9.

Domeſticas etiam in familiâ Herodis turbas ſtructis ad eam rem calumniis, fictiſque relationibus excitavit, & fovit; cujus proinde artibus duorum Principum, Alexandri, & Ariſtobuli, eorumque parentis Mariamnes ſupplicium deputandum eſt (*m*). Syllęum Arabem Principem perditiſſimè deperiens (*n*), nuptias cum illo, vel invito Herode fratre, urgebat; palam verò cum ipſo initâ conſuetudine, invidiam ſui apud omnes creavit; quam neque ducto altero viro Alexa, ſibi ab Herode tradito, declinans, eodem quo priùs loco, amaſium habuit (*o*). Ultimis fratris tabulis hæres urbium Jamniæ, Azothi, & Phaſaelidis relicta eſt, adjectâ etiam 50000. argenteorum ſummâ (*p*). Antipæ contra Archelaum ſavit; ac tandem paulò poſt exilium ejuſdem Archelai Viennæ in Delphinatu, vitâ exceſſit (*q*). Herodes obiens, Salomem & Alexam ejuſdem virum etiam atque etiam rogaverat, ut ſtatim ab obitu ſuo, omnes Judææ Optimates Jerichuntem, ubi æger decumbebat, accitos (*r*) trucidandos curarent. Tantum facinus ambo exhorrentes, poſt Regis obitum omnes liberos dimiſerunt. Salome ex Alexa viro quinque liberos genuit, *Berenicem*, *Antipatrum*, *Calleam*, & natum natamque alteram, quorum nomina ignorantur.

m *Antiq.* l. 16. c. 6. & l. 17. c. 7.

n *Antiq.* l. 16. c. 1. 2.

o *Antiq.* l. 17. c. 11.

p *Antiq.* l. 17. c. 10.

q *Antiq.* l. 18. c. 3. *A. Chr.* 22. *Ær.* 9.

r *Antiq.* l. 17. c. 8.

II. SALOME, filia Herodis Magni, ex Elpide (*s*), quæ uni ex filiis Pherorę nupſit.

s *Antiq.* l. 17. c. 1.

III. SALOME Saltatrix, filia Herodiadis, & Herodis Philippi Tetrarchæ. Primò

Philippo Tetrarchæ patruo ſuo, ac deinde Ariſtobulo Regi Chalcidis nupſit (*t*). Tres liberos, Herodem, Agrippam, & Ariſtobulum ex Herode genuit. Cùm Herodias priorem conjugem Philippum Tetrarcham dimiſiſſet, Salome filiam ſuam unà ſecum abduxerat. Cùm flagitioſas nuptias Joannes Baptiſta (*u*) liberiùs verbis increparet, accidit, ut natalis ſui, ſivè initi Regni anniverſarium diem Herode celebrante, Salome coram convivis ſcitas elegantesque choreas inſtituerit. Rex eo aſpectu captus, quidquid filia poſtularet, facilè ſe conceſſurum, ne regno quidem excepto, ſignificavit. Puella de matris conſilio ſtatim caput Joannis Baptiſtæ à Rege petiit. Ille invitus quidem petenti acquievit, ratus datam jam fidem violare Regium non eſſe. Hinc continuò Joannes Baptiſta capite obtruncatus eſt.

t *Antiq.* l. 18. c. 7.

u *Marc.* 6. 17. &c. *Luc.* 3. 19.

Nicephoro (*x*), & Metaphraſte authoribus, Salome matri ſuæ Herodiadi Viennæ in Delphinatu unà çum viro Herode exulanti adhęſit; cùm verò Imperatoris juſſu in Hiſpanias ipſis tranſmigrandum eſſet, obduratum glacie amnem Salome pertranſiens, glacie ponderi ſubſidente, fœmina ad collum uſque demerſa eſt. Inter hæc, iterum ſubitò concreta glacies collum decidentis ſtrinxit, ex quo pendula manens debitas procurati Joanni Baptiſtæ ſupplicii pœnas luit. Hęc tamen à nullo Veterum prodita, Joſepho repugnare videntur, qui fœminam primò Philippo Tetrarchæ filio Herodis Magni ex Cleopatrâ nuptam perhibet: obiit autem Philippus an. 33. ſivè 34. Æræ. Secundo connubio Ariſtobulo filio Herodis Regis Chalcidis conſobrino ſuo adhæſit; ex quo plures liberos genuit. Hinc ad 30. annos poſt exilium Herodis vitam produxiſſe debuit.

x *Niceph.* l. 1. c. 20.

VI. SALOME; quo nomine Græci in ſuis Calendariis matrem ſeptem fratrum Macchabæorum appellant: quemadmodum & Eraſmus in Paraphraſi Libri *De Imperio Rationis*. In eo tamen Libro nihil de nomine additum. Filius Gorionis eam fœminam Annam; alii *Macchabęam* appellant.

V. SALOME, nomen illius fœminæ, quæ in apocryphis Libris virginitatem Beatæ Mariæ poſt partum tentavit (*y*).

y *Vide Protevangelium Jacobi*, n. 19. 20. & *not. Fabr. ibidem*.

VI. SALOME, uxor Zebedæi, & mater S. Jacobi Majoris, & S. Joannis Evangeliſtæ (*z*). Jeſum Chriſtum, in ſuis itineribus unà cum cæteris fœminis miniſtratura, comes ſecuta eſt (*a*). Eumdem Chriſtum pro ſuis filiis rogavit, primas illis ſedes in Regno poſtulans (*b*). Fœminam duoſque filios interrogavit Chriſtus, num paratum ſibi calicem haurire ſuſtinuiſſent? illiſque præſtò ſe exhibentibus, propinaturum Chriſtus pollicitus eſt; quod autem ad ſedes ſpectat, non Filii hominis, ſed Patris eſt munus, qui deſtinata cuique loca aſſignavit.

z *Confer Matth.* 27. 56. *cum Marc.* 15. 40.

a *Matth.* 27. 56.

b *Marc.* 20. 20. &c. *Circa an. Ær.* 30.

Porrò fœmina illa inſigne fidei ſuæ ſpecimen exhibuit, cùm Jeſum Chriſtum ad Calvarium tendentem, quin & in ipſâ cruce elatum, proſecuta eſt (*c*). Nec ultima fuit inter fœminas, quæ comparatis ar-

c *Marc.* 15. 40. *Mat.* 27. 55. 56.

aromatibus ad condiendum cadaver Chriſti ſub auroram Dominicæ diei ad monumentum ſe contulerunt (*d*). Cùm inter eundum mulieres illæ de removendo immani lapide ab oſtio monumenti inter ſe loquerentur, tandem ad locum venientes, & reductum lapidem, & Angelum in ſepulchro invenere, à quo de reſurrectione Chriſti factæ ſunt certiores. In urbem verò regredientibus Chriſtus ipſe obviam factus (*e*), animum adjecit, monuitque, ut Apoſtolos ſuo nomine in Galilæam, ibi Præceptorem viſuros, invitarent. Mulieres humi continuò proſtratæ, pedes complexæ pronæ adorarunt. Hæc de Salome in S. Scripturâ.

d *Mar.* 16. 1. 2.

e *Matth.* 28. 9. 10.

Sunt, qui (*f*) *Mariam Salomem* hanc fœminam appellent; qua de re nihil apud Veteres, niſi tantùm ex fide apocrypharum quarumdam hiſtoriarum, in quibus tres Mariæ diſtinguuntur: Maria Mater Jeſu, Maria Mater Jacobi, & Maria Salome. Alii filiam S. Joſepho tribuunt (*g*). Ejus Feſtum in Martyrologiis Latinis die 22. Octobris celebratur. In Martyrologio Romano Jeroſolymæ; apud alios in Provinciâ, ubi adhuc corpus ſervetur, obiiſſe traditur.

f *Ita Martyrolog. Rom. & alii.*

g *Epiph. hæreſ.* 78. *c.* 8. *Græci recent. Auctuar. Bibl. PP.* 3. *Menæa* 8. *Maji.*

VII. SALOME, juxta nonnullos, tertius vir S Annæ; quam in rem Joannes Gerſon (*h*) verſiculos nonnullos laudat:

Anna tribus nupſit, Joachim, Cleopha, Salomaque;
Ex quibus ipſa viris peperit tres Anna Marias,
Quæ duxere Joſeph, Alphæus, Zebedæuſque.
Prima Jeſum; Jacobum, Joſeph, cum Simone Judam
Altera dat. Jacobum dat tertia, datque Joannem.

h *Gerſ. ſerm. de Nativ. B. M. V.*

Sed hæc omni Antiquitati ignota meritò rejiciuntur.

SALOMI, è Tribu Aſer, pater Ahiud illius, qui ad diſtribuendam inter Iſraelitas Chanaanitidem ſelectus cum cæteris fuit (*i*).

i *Num.* 34. 27.

SALOMI, pater Zambri, à Phinees in expiationem abominationis Phogor transfoſſi (*k*). In Macchabæis (*l*) *Salomi*, ſive Salom; & Numeris *Sallu*, ſivè *Salu* appellatur.

k *Num.* 25. 14.

l 1. *Macch.* 2. 26.

I. SALOMITH, ſeù potiùs *Salumith*, filia Dabri è Tribu Dan (*m*), parens illius viri ob blaſphemiæ crimen lapidatione damnati. Ex matre Salumith, & Ægyptio patre editum virum illum in Scripturâ legimus: quem nos quidem ex connubio amborum genitum interpretamur; Rabbini verò hanc hiſtoriam pretexunt. Cùm Ægyptius quidam operum Hebræorum Præfectus, tentatâ ſæpiùs Salumith, fœminæ, probitate & elegantiâ inſignis, pudicitiâ, repulſam paſſus eſſet, tandem noctu clam in ejus conclave irrepens, cum fœminâ virum adeſſe (fortè abſentem) ratâ, congreſſus eſt.

m *Levit.* 24. 10. 11.

Demùm ſuboriente luce mulier fraude deprehensâ, querelas eâ de re ſuas apud virum detulit. Ille ſtatim conjugium abſcindere cogitavit; mox verò expectandum an fœmina ex Ægyptio concepiſſet, conſtituit. Tumentem jam uterum cernens, nihil cunctatus, fœminam dimiſit; gravique expoſtulatione cum Ægyptio conqueſtus, graviùs ab illo non verbo tantùm, ſed re exceptus eſt. Altercantibus Moyſes fortè ſuperveniens, utriuſque causâ auditâ, partes Iſraelitæ contra Ægyptium ſuſcipiens, adverſario necem intulit, atque occiſi corpus in arenâ defôdit.

Acceptâ à Salomith injuriâ repudii, ejuſdem fœminæ fratres offenſi, virum ad conciliandas nuptias ſollicitarunt. Illo recuſante, altercatio inter partes exarſit: quam Moyſes, fortè adſens, componendam aggreſſus, ab Iſraelitâ fœminæ viro, invidioſâ illâ exprobratione rejectus eſt: *Num occidere me vis, ſicut heri Ægyptium?* Moyſes vulgatam ejus rei famam metuens, ex Ægypto in Madianitidem ſeceſſit.

Hujus adulterii fructus vir blaſphemus, in deſerto lapidatione damnatus, editus eſt. Porrò Præfectus iſte Ægyptius ipſiſſimus eſt, de quo *Exod.* 2. 11. 12. & vir Salomith is eſt, de quo *Exod.* 2. 13. 14. Ita Judæi hiſtoriolis inſertam Scripturam depravant.

II. SALOMITH, filia Zorobabelis Principis Juda. 1. *Par.* 2. 19.

III. SALOMITH, filia Semei Levitæ, è familia Gerſon. 1. *Par.* 23. 9.

IV. SALOMITH, filius Iſaari Levitæ, è familiâ Gerſon, filii Moyſis (*n*).

n 1. *Par.* 23. 18.

V. SALOMITH, filia Roboami Regis Juda, ex Maachâ filia Abſalomi (*o*).

o 2. *Par.* 11. 20.

SALOMON, filius Davidis ex Bethſabee (*p*), cujus nomen *Pacificum* ſonat. Hunc Dominus ſpeciali dilectione proſequutus, miſſo ad patrem Nathano Prophetâ, amoris ſui argumentum nomen puero indidit *Jedidiah*, *Amabilis Domino*. Eâ fortè occaſione, Nathan Davidi ſucceſſorem futurum illum deſignavit, electum ad ſuſtinendum ingens illud promiſſionum pondus, quarum Deus per eumdem Prophetam ante aliquot annos Regi ſpem fecerat (*q*). Templi enim ædificium molientem Davidem Nathan Dei juſſu probibuit, nuncians, integram ejus rei gloriam filio poſt ejus obitum ad Regnum efferendo reſervari; cujus proinde ut imperium proveheretur, atque perpetuò familiæ aſſereretur, Deum commiſſurum. Si quid autem ille criminis commiſerit, Deus, ait Propheta, eâ, qua ſolet pater in filios animadverſione correctum, eodem quo priùs loco illum habebit.

p *Natus A. M.* 2071. *ante Chr.* 1029. *ante Ær.* 1033.

q *A. M.* 2960. *ante Ch.* 1040. *ante Ær.* 1044. 2. *Reg.* 7. 5. & 3. *Reg.* 8. 17. & 1. *Par.* 17. 1. &c. *Pſal.* 131. 11.

Indè David verſis ad paranda Templo neceſſaria curis, inter cætera tamen dignâ tantæ ſpei puerum educatione excolendum ſuſcepit. Interim inclinante in exitum Davide, Adonias, veluti proximus Regni hæres, Regium jam cultum affectabat; nec Davide probibente, & Joabo, Abjatharo, aliiſque pluribus Principibus elam faventibus (*r*). Sui tamen non deerant Salomoni fautores, Sadoc Summus Sacerdos, Banaias, & Nathan Propheta; quos cùm Adonias à convivio quodam à ſe inſtituto ad fontem Rogel, fautoribus ſuis accitis, excluſiſſet, Nathan ſtatim Beth-ſabee matrem Salomonis conveniens, mulierem, ut Regem adiret, promiſſionibus illius pro Salomone ſuggerendis, ſollicitavit.

A. M. 2989. *ante Ch.* 1011. *ante Ær.* 1015.

r 3. *Reg.* 1. 5. &c.

Viri perſuaſionibus acquieſcens illa, ad

s 3. *Reg.* 1. 32. *&c.*

Regem ſe conferens (*s*), cuncta, quæ ad Adoniam pertinebant, narravit. Cùm autem ejus verbis fidem conciliaturus ex condicto Nathan ſuperveniſſet, acciti ab eodem Rege Sadoc Summus Sacerdos, & Banaias filius Jojadæ, deducere ad Sihon Salomonem, ibique in Regem inungere, atque clangentibus buccinis Regem illum proclamare juſſi ſunt. His executioni mandatis, univerſo populo inclamante, Salomon Rex ſalutatus eſt; ipſo interim Davide Deum benedictionibus proſequente, cujus beneficio ſuis ipſe oculis filium in Regno ſucceſſorem vidiſſet.

His populi plauſibus ad aures Adoniæ aſſeclarumque inſonantibus, ſubito illi timore correpti, deſertis dapibus ad latebras confugerunt (*t*). Adonias Altaris cornua apprehendens, aſylum quæſivit, nec antea diſceſſit, quàm factâ ſibi à Salomone ſpe, ut ſi quietus maneret, nihil gravius paſſurus eſſet.

t 3. *Reg.* 1. 49.

u 3. *Reg.* 2. 1. *&c. A. M.* 2990. *ante Ch.* 1010. *ante Ær.* 1014.

Inclinans verò in exitum David (*u*), Salomonem pluribus hortatus eſt, ut nihil religione atque fide in Deum antiquius unquam haberet, cujus excitandi Templi negotium ſibi divinitus commiſſum ſedulò gerendum rogabat, omnibus ejus ædificii modulis, paratarumque in eam rem divitiarum ratione (*x*) in ejus manibus remiſſis; ſimul addito Sacerdotum & Levitarum catalogo, cum eorum in certum ordinem ad obſequium Templi diſtributione (*y*). Eadem de Præfectis aulæ, Regni, Ærarii, & Oeconomis Regiorum proventuum præſtitit (*z*). Monuit tandem, ut Joabum, & Semei condignâ pœnâ multaret; filios verò Berzellai merito præmio pro patris in Regem fugientem humanitate, donaret (*a*). Tandem in ſolemni populi concione divitias omnes in Templi uſum cumulatas Salomoni commiſit (*b*), omnibus ſimul ad majora in eam rem præſtanda ſuo ſingulos modulo confirmatis; quibus ſupremis Regis juſſis pro viribus à ſingulis executioni mandatis, immanis auri, & argenti copia comparata eſt. Hinc David, exactis 40. regni annis, 70. annorum ætate ſenior, vitâ deceſſit.

x 1. *Par.* 22. 2. *&c. &* 28.

y 1. *Par.* 23. *&* 24. *&* 25. *&* 26.

z 1. *Par.* 27.

a 3. *Reg.* 2. 6. *&c.*

b 1. *Par.* 29. 1. 2. *&c.*

A. M. 2990. *ante Ch.* 1010. *ante Ær.* 1014.

Ejus obitu Salomon rerum pleniori jure potitus, univerſi Iſraelis obſequia recepit. Adonias interim Beth-ſabee rogaverat, ut nuptias Abiſag Sunamitidis ſibi à Rege poſtularet (*c*); cui proinde Salomon eadem roganti reſpondit, noſcere ſe ſiniſtra fratris conſilia, qui uxorem Davidis ſibi peteret, ut emendicato jure Regnum datâ occaſione invaderet; ſimulque his dictis, Adoniam occidendum præcepit. Abiatharum etiam Summum Sacerdotem partibus Adoniæ faventem (*d*), in ruſticam illius domum relegavit; Joabum verò, qui ad aſylum Templi confugerat, vi inde extrahendum imperavit (*e*). Egredi detrectantem, eò loci occidi juſſit; cædes ab eo injuſtè illatas, diſſimulatâ ultione, in crimen ſibi atque univerſæ familiæ detorqueri minimè paſſus. Accito tandem Semei dixit (*f*), ædificatâ ſibi in Urbe domo, nunquam ex eâdem urbe ſciret ſibi impunè egrediendum. Paruit ille; ſed poſt triennium, quoddam ex ejus mancipiis ad Achis Regem Geth profugiens, ipſe inſecutus eſt; quibus ad Regem renunciatis, miſſo Banaja filio Jojadæ, juſſit occidi.

c 3. *Reg.* 2. 13. 14.

d 3. *Reg.* 2. 28. *&c.*

e 3. *Reg.* 2. 28. *&c.*

f 3. *Reg.* 2. 36. 37.

Confirmato poſt hæc Regno, Salomon cum filiâ Pharaonis Regis Ægypti nuptias celebravit, deductæque Jeroſolymam (Palatii ædificium meditans, quod poſtea ædificato Templo perfecit (*g*)) interim in Civitate David ædes aſſignavit. Earum nuptiarum veluti epinicium Canticum Canticorum adornaſſe Salomonem, quemadmodum & Pſalmum 44. *Eructavit cor meum verbum &c.* ferunt. Hoc porrò conjugium ſapientiâ Salomonis impar habitum fuiſſe ex eo intelligimus, quòd ea mulier inter cæteras animum Regis in Idololatriam pellexit (*); cùm fortè illa, poſt ejurata in ipſo ad Regnum ingreſſu Ethnicorum Numina, iterum ſucceſſu temporis ad ſtudia priora rediiſſet. Urbem Gazer Philiſthæam (*h*), quam Pharao pulſis Chananæis ſuæ ditioni adjecerat, in dotem Salomon obtinuit; eamque ipſe poſtea reædificatam munitionibus vallavit.

A. M. 2991. *ante Ch.* 1009. *ante Ær.* 1013.

g 3. *Reg.* 3. 1. *&c.*

* 3. *Reg.* 11. 1. *&* 2. *Eſdr.* 13. 26.

h 3. *Reg.* 9. 16.

Sub hæc, Salomon ſolemni populorum, totiuſque exercitûs comitatu ad Gabaonem, inter edita loca in totâ regione celeberrimum, ſe conferens (*i*), 1000. hoſtiis ſuper Altare æneum ibidem conſtitutum litavit. Interim per quietem noctu Deus dormienti viſus, ſi quid vellet, ipſum interrogavit; eique poſt habitas gratias de beneficiis in patrem, & in ſe collatis, ſapientiam gubernandis populis parem poſtulanti, Non hanc tantùm, ait Dominus, ſed cùm neque divitias, neque gloriam, ſed ſapientiam unicè rogaveris, ideò & quæ petiiſti omnia, & cætera etiam, quæ poteras, ultrò tibi concedens, omnium retrò Regum te florentiſſimum præſtabo. Salomon manè excitatus, ingentem ſibi factam ſpem animo verſans, Jeroſolymam regreſſus, nova ſacrificia in Altari ante Arcam offerens, ſolemni ſimul epulo ſervos ſuos excepit.

i 3. *Reg.* 3. 4. *&c. &* 2. *Par.* 1. 3. *&c. A. M.* 2991. *ante Chr.* 1009. *ante Ær.* 1013.

Accidit interim, ut duæ meretrices inter ſe rixantes, querelam alterius de alterâ coram Rege deferrent (*k*). Ex illis altera accuſabatur, proprio filio inter dormiendum oppreſſo, clam è latere alterius contubernalis mulieris infantem ſubduxiſſe, defuncto interim in ejus locum ſuppoſito. Illa pro viribus accuſationes depellere, neque ſe niſi per calumniam fraudis & enecati pueri reum agi contendens. Rex in ancipiti controverſiâ nullius teſtimonio definiendâ, ratione initâ, juſſit ſatellites abrepto gladio ſuperſtitem puerum medium præcidere, ſuam utrique altercanti portionem daturus. Alterâ ex mulieribus ſententiæ acquieſcente, alia maternis viſceribus emotis, clamare ſtatim, malle ſe cauſam victam adverſæ parti cedere, quàm inſontem puerum impiè abſciſſum ſpectare. His à Rege animadverſis; cauſam ſecundæ mulieri adjudicavit; quippè quam eo pietatis indicio veram matrem probaverat. Ejus rei fama per univerſum Regnum vulgata, mirum quantum apud omnes Regi obſequium, & timorem conciliarit.

k 3. *Reg.* 3. 16. *eodem anno.*

Regnum igitur habebat Salomon pacatum adeò & quietum, ut tota latè ejus ditio

nul-

nullo hoſtium timore vel minimum ſollicitaretur (*l*); finitimas enim gentes vel tributo obnoxias, vel ſaltem fœderatas, & amicas devinxerat. Ditionem verò adeò prorogaverat, ut duos amnes Euphratem & Nilum jungens, ultra etiam Euphratem nonnihil excurreret (*m*). Equorum & curruum bellicorum copiam immenſam comparaverat. Sapientiâ erat ſupra Orientales, & Ægyptios omnes inſigni, ut arenâ maris latiùs prorogaretur. Brevì: mortales omnes non tam ſapientiâ, quàm ſapientiæ apud omnes gentes ſamâ vincebat. Hujus rei ſpecimen ſunt 3000. parabolæ, & 1005. cantica ſcripturæ mandata (*n*); diſputationes de ſingulis arboribus, à cedro Libani, uſque ad hyſſopum, muralem plantam, inſtituit; ne quid dicam de animalibus terreſtribus, de avibus, reptilibus, & piſcibus. Undique autem ad eum audiendum confluebant populi, miſſæ ad eamrem Principum legationes. Aurum & argentum ſub eo Rege lapidum copiam in Iſraele æquabat (*o*), nec ee iri ſycomoris, quibus regio conſita erat, rariores habebantur.

Hiram Rex Tyri in univerſum Iſraelem Regnum cœpiſſe Salomonem intelligens, miſsâ legatione, gratulaturus vènit. Succedente tempore (*p*), Salomon viciſſim ad illum legationem inſtituit, lignorum, & artificum copiam ad Templi ædificium poſcens (*q*). Poſtulatis Rex, nec invitus, acquieſcens, ligna à ſuis in Libano cædenda abietum & cedrorum, ad mare demiſſa, Joppem uſque transferenda ſe curaturum pollicitus eſt. Cujus operis Salomon annuam mercedem in annonam Regiæ domûs 20000. menſurarum frumenti, & viginti *millia* menſurarum olei pactus eſt (*r*). Vini etiam portionem addit Joſephus (*s*); & 2. *Par.* 2. 10. legimus quidem ſolutam à Salomone operariis Hirami in Libano laborantibus frumenti, hordei, vini, & olei copiam.

Literas eâ de re Salomonis & Hirami ultro citròque datas ſervari adhuc in Tabulariis Tyri Joſephus teſtatur (*t*). Addit etiam ex Dio & Menandro, ambos illos Reges mutuis ænigmatibus ſeſe provocaſſe; quorum cùm fortè alicui à Salomone propoſito Hiram impar explicando fuiſſet, mulctam conſtitutam ſolviſſe, dein ope cujuſdam Tyri, nomine Abdemonis, non enodaſſe tantùm, ſed novis Salomoni propoſitis, acceptis paria rependiſſe, mulctamque alterâ mulctâ indictâ reparaſſe. Hæc apud Joſephum.

Tandem Salomon Templum fabricari aggreſſus eſt, anno Regni ſui quarto, ſecundo à patris obitu (*u*), ab egreſſu ex Ægypto 480. (*x*). Hujus ædificii ideam v. *Templum Salomonis* dabimus. Huic operi 70000. Proſelytorum, veterum Chananæorum reliquias, ſarcinis vectandis adhibuit; 8000. lapicidarum detinuit in montibus; ac tandem 3600. deducendis operibus deſtinata (*y*). Præter hæc, 30000. Iſraelitarum ad lapidicinas Libani miſſa, qui ſtatis ſinguli menſibus 1000. ſimul operi ſub Adoniram Præfecto inſiſterent (*z*). Hiram verò, alterum ſibi cognominem virum (*a*), artificem in auro, argento, ære, ferro, marmore, ligno, ſingulisque laneis operibus, phrygiis, & plumariis peritiſſimum miſit, cujus mater è Tribu Dan (*b*); quem proinde Salomon omnibus Templi artefactis præfecit. Hujus non inventioni tantùm, ſed operi vaſa omnia metallo conflata deputanda ſunt. Vide *Hiram*.

l 3. *Reg.* 4. 1. *&c.*

m 3. *Reg.* 4. 24. *&* 2. *Par.* 9. 26.

n *Septuaginta, & plures Interpretes legunt* 5000. *pro* 1005. *quod eſt in Hebr.*

o 1. *Par.* 1. 15. *&* 2. *Par.* 9. 27. *&* 3. *Reg.* 10. 21. 27.

p *A. M.* 2992. *ante Ch.* 1008. *ante Ær.* 1012.

q 3. *Reg.* 5. 1. *&c. &* 2. *Par.* 2. 1. *&c.*

r *Hebræi & Vulg. habent* 20. *ego tamen legendum cenſeo* 20000.

s *Antiq. l.* 8. *c.* 2.

t *Antiq. l.* 8. *c.* 2. *& l.* 1. *cont. Appion.*

u 3. *Reg.* 6. 37. *A. M.* 2992. *ante Ch.* 1008. *ante Ær.* 1012.

x 3. *Reg.* 6. 1. *&c. &* 2. *Par.* 2. 17. 18. *&* 3. 1. *&c.*

y *In* 3. *Reg.* 5. 16. *legitur* 3300.

z 3. *Reg.* 5. 14.

a 2. *Par.* 2. 13. 14. *&* 3. *Reg.* 7. 13. 14. 15. *&c.*

Anno tandem Regni Salomonis undecimo, ultimâ ædificio, anno quarto incepto, manu impoſitâ (*c*), ejus Dedicatio altero anno (*d*) facta eſt. Electa ad eam rem dies octava ſeptimi menſis anni ſancti (*e*), & primi anni civilis, Octobri reſpondentis. Integrâ hebdomadâ ſolemnitas celebrata eſt, quam ſtatim ſolemnitas Tabernaculorum aliâ hebdomadâ excepit; adeò ut quatuordecim, ſivè quindecim dies populus ſolemnes duceret, à die ſcilicet 8. uſque ad 22. ſeptimi menſis. Acciti ad Feſtum Seniores Iſraelis unà cum populo; delata in Templum munera à Davide oblata, quæ Sacerdotes, & Levitæ in Sacro ærario depoſuerunt: idem & cum ornamentis, atque vaſis in uſum ſacrum deſtinatis, ſervatum eſt. Omnium poſtremum Arcam Fœderis Rex, & univerſus populus tranſtulerunt, innumeras interim Sacerdotibus per totum viæ tractum victimas immolantibus.

Conſtitutâ autem in Sanctuario Arcâ, totum Templum Muſicis Levitarum, & Sacerdotum, ſuo ſingulis ordine canentibus, cantilenis inſonuit. Inter hæc, ſubito prodigio nubes totum Templum obduxit; præſentiſque Numinis majeſtatem veriti Sacerdotes, neque in Templo ſubſiſtere, neque munera ſua præſtare auſi fuiſſent. Tunc Salomon è cathedrâ ſuâ ſurgens, proſtrato in terram vultu adoravit (*f*): ſurgens deinde, ad Sanctuarium converſus, porrectis ad Deum precibus exoravit, ut domum illam in ſui honorem excitatam benedictione, ſuique Numinis præſentiâ conſecraret; preces ibidem oblatas pronis auribus exciperet; ut demùm quæ Davidi ejuſque familiæ pollicitus fuerat, ea rata, atque integra haberet. Simul hæc dicens, Salomon ad populum frequentem converſus, benedictionem impendit (*g*); ſtatimque novo prodigio dilapſus Cœlitus ignis (*h*) holocauſta victimaſque Altari impoſitas abſumpſit; atque Dei gloria per totum diffuſa Templum, Sacerdotes ab ejus ingreſſu, veneratione quadam inditâ, prohibuit. Horum prodigiorum teſtis populus univerſus prono in terram vultu adorare primùm, deinde in laudes Domini totus effuſus eſt.

Numerus victimarum eâ die ad 22000. boum & 80000. artetum in hoſtias pacificas aſcendit; cui victimarum numero cùm Ara holocauſtorum impar haberetur (*i*), in eam rem atrium populi Rex conſecrari conſtituit. Dominus inter hæc, Salomoni per quietem ſecundò apparuit, noctu fortaſſe poſt primam diem Dedicationis, eumque certiorem fecit, audiviſſe ſe porrectas pro Templo preces, quod proinde ſibi in domum Sacrificii elegiſſet, locumque, in quo pronas ſemper aures orantibus exhibiturum pollicebatur. Adjecit inſuper, omnia ipſi Regi à Deo ſperanda, ſibique ac univerſæ familiæ Iſraelis Regnum aſſerendum. Si ta-

b *In* 3. *Reg.* 7. 14. *hujus mater è Tribu Neptali dicitur.*

c 3. *Reg.* 6. 37. *&c. ab. A. M.* 3002. *uſque ad* 3000.

d *A. M.* 3001. *ante Chr.* 999. *Ær.* 1003.

e 2. *Par.* 5. 1. *&c. &* 3. *Reg.* 8. 1. *&c.*

f 3. *Reg.* 8. 12. *&* 2. *Par.* 6. 1. *&c.*

g 3. *Reg.* 55. 56.

h 2. *Par.* 7. 1. *&c.*

i 3. *Reg.* 8. 64. 65. *&* 2. *Par.* 7. *&c.*

men, ait, dicto ſivè tu, ſive filii tui parentes non eritis, delebo vos, atque in fabulam univerſi Orbis populum meum traduceus, Templom iſtud in exemplum ultionis coram univerſis gentibus exhibebo.

Duplicis Feſti diebus evolutis, univerſus populus à Salomone dimiſſus, ad propria remigravit, Regis famam longè, latèque provehens. Verſæ deinde Salomonis curæ ad ędificandas ſibi, & uxori ſuæ filiæ Pharaonis ædes (*k*). Decimotertio anno ſteterunt, nihil ſivè ad ſtructuram, ſivè ad pompam illis conſtruendis deſiderato, ut dignam ampliſſimo totius Orientis Principe Sedem referrent. Regis ædes *domûs ſaltûs libani nomen*, ex copiâ facilè cedrorum, ſivè ex columnarum ſylvâ, retulerunt. Hiramo verò Regi Tyri in præmium præſtiti ſibi operis Salomon viginti urbes in Galilæâ conſtituit (*l*); quas tamen ille inviſens, minùſque probans, terram *Chabul* appellavit, ſimul addens: Hæccine, frater, urbes ſunt, quibus me donaſti? Vide *Chabul*. Salomoni etiam Hiramus 120. auri talenta mutuò dedit, facilè in uſus ædificii neceſſaria (*m*).

k 3. *Reg.* 7. 2. *&c.* & 2. *Par.* 2. 1. *&c.* *A. M.* 3005. *uſque ad* 3012. *ante Chr.* 988. *ante Ær.* 992.

l 3. *Reg.* 9. 11. 12. *&c.* & 2. *Par.* 8. *A. M.* 3012. *ante Chr.* 988. *ante Ær.* 992.

m 3. *Reg.* 9. 14.

Præter hæc, Salomon ædificandis etiam mœnibus Jeroſolymæ (*n*, ſternendæque plateæ Mello in eâdem urbe operam impendit. Urbes Hezer, Mageddo, Gazer, ſuperiorem & inferiorem Bethoronem, Baalat, Palmyram in deſerto Syriæ reparatas, adjectis etiam munitionibus, vallavit. Suis etiam munitionibus urbes quaſdam firmavit, quò frumentum, vinum, & oleum in uſus neceſſarios comparaverat, eaſque, ubi currus, & equi detinebantur. Hethæos, Hevæos, Amorrhæos, Pherezæos, reliquias veterum incolarum Iſraelis ſuo ſubjecit Imperio, atque tributis impoſitis, publicis operibus operam conferre coegit. Iſraelitas ab omni prorſus opere abſolvens, nonniſi in uſum belli, copiis, equitibus, & curribus Præfectos adhibuit.

n 3. *Reg.* 9. 15. *&c.* & 2. *Par.* 8. 5. *&c.*

Comparatam etiam claſſem in Aſiongaber, & Elat, ſive Aelan ad mare Rubrum, ad Ophir tranſmiſit (*o*). Huic autem inſtruendæ peritiſſimos nautas Hiram Rex Tyri ſuffecit, quorum magiſterio Iſraelitæ adeò profecerint, ut per ſe muneri obeundo pares ſe præſtiterint. Singulis triennis iter illud initum: auroque, & lignis pretioſis, ebeno, ebore, pavonibus, ſimiis, variiſque rebus inſtructæ naves referebantur (*p*); ut unius tantùm itineris proventus 450. talenta auri, ſivè 420. (*q*) Salomoni deputarentur.

o 2. *Par.* 8. 17. 18. & 3. *Reg.* 9. 26.

p 3. *Reg.* 10. 11. 22. & 2. *Par.* 9. 21.

q 3. *Reg.* 9. 28.

Circa ea tempora Regina Saba (*r*), famâ Sapientiæ Salomonis auditâ, ſive ex Arabiâ Felici, ſivè ex Inſulâ Meroe, olim Saba, Jeroſolymam vênit. Muneribus illa ditiſſimis, auro, aromatibus, gemmiſque Regem donavit, de cujus ſapientiâ periculum iactura, variis illum ænigmatibus tentavit. Omnibus à Salomone reſolutis, illa ſapientiam ſimul, & magnificentiam admirata, majorem illum, quàm fama proderet, ſe deprehendiſſe profeſſa eſt. Rex amplioribus, quàm acceperat, muneribus Reginam proſecutus, ditiſſimam in ſuum regnum remiſit. Vide quæ de illâ diximus v. *Nicaule*.

r 3. *Reg.* 10. 1. *&c.* & 2. *Par.* 9. 1. *&c.*

Salomonis quidem divitiæ omnium fortè, qui adhuc floruerint, ditiſſimorum Principum ſuperarunt; atque ipſius Scripturæ teſtimonio, omnibus illum Orbis regibus divitiis, & ſapientiâ præſtitiſſe compertum eſt (*s*). Eo enim Rege, uti ſupra innuimus, argenti copia Jeroſolymæ lapides æquabat: proventus ipſius ſingulis annis 666. auri talenta dimetiebantur (*t*); quibus & tributa Regum, & populorum, Iſraelitarumque vectigalia, atque portoria addenda ſunt. Militum cuſtodum ſcuta, & ipſius Regis thronus, auro obducta erant; eodemque metallo vaſa, atque totius domûs utenſilia fulgebant: undique confluebant vaſa aurea, & argentea, panni pretioſi, aromata, arma, equi, & muli muneris loco oblata: undique etiam ad Salomonem audiendum populi conveniebant.

s 3. *Reg.* 10. 23. & 2. *Par.* 10. 22.

t 3. *Reg.* 10. 14. 15. & 2. *Par.* 10. 13. *&c.*

Hucuſque mira, & præclara de Salomone: reliqua tamen ejus vitæ geſta gloriæ ampliſſimorum factorum ſummoperè detrahunt. Alienigenas fœminas perditiſſimè deperiens (*u*), præter filiam Pharaonis, de qua ſupra, Moabitides etiam, Ammonitides, Idumæas, Sidonias, Hethæas fœminas uſque ad 700. uxores primi ordinis, & 300. concubinas duxit. Harum artibus Rex in ſenium jam vergens, ad Idola perductus eſt, ut nihil ille jam ſaperet, quàm Aſtartem Deam Sidoniorum, Moloc Idolum Ammonitarum, & Chamos Deum Moabitarum; quibus ſua Templa in monte Oliveti è regione, & ad orientem urbis dedicaverat. Eâdem religione cum ſingulis ſingularum uxorum Numinibus uſus eſt. Quare per quietem noctis Dominus apparens, futurum denunciavit, ut Regnum, quod in tranſverſum egerat, dividendum ſciret, & partim ſervo tradendum, partim verò ob Davidem ejus filiis relinquendum eſſet. Monuit tamen, temperaturum ſe ab eâ ultione, donec Salomon ipſe diem clauſiſſet, in ejuſdem Davidis gratiam. Eas minas executioni mandatas fuiſſe v. *Roboam* animadvertimus; quarum Salomon ipſe ſcintillas in ſeditione Jeroboami, & Adad Idumæi, ſuis oculis ſpectavit.

u 3. *Reg.* 11. 1. *&c.* *Circa an. M.* 3020. *ante Chr.* 980. *ante Ær.* 984.

Obiit poſt exactos 40. regni annos, cùm 58. annorum ætatem, ut ipſi quidem credimus, ageret; quorum decimo octavo circiter Regnum inivit. Joſephus 80. regni annos, & 94. vitæ apertiſſimo errore ſupputat (*x*). Hujus Regis geſta Natham, Ahias, & Addon literis mandarunt (*y*). Sepultus eſt in urbe Davidis, ejuſque regni pars tantummodò Roboamo manſit.

A. M. 3029. *ante Ch.* 5071. *ante Ær.* 1075.

x *Antiq. l.* 8. *c.* 3. *in initio.*

y 2. *Par.* 9. 29. 30.

Author Eccleſiaſtici hoc illum elogio proſequitur (*z*): *Poſt ipſum ſurrexit filius ſenſatus, & propter illum dejecit* (Deus) *omnem potentiam inimicorum. Salomon imperavit in diebus pacis, cui ſubjecit Deus omnes hoſtes, ut conderet domum in nomine ſuo, & pararet Sanctitatem* (Sanctuarium) *in ſempiternum. Quemadmodum eruditus es in juventute tuâ? Et impletus es quaſi flumen ſapientiâ, & terram rexit anima tua. Et repleſti in comparationibus enigmata* (in parabolis ęnigmata inſeruiſti); *ad inſulas* (remotiſſimas) *longè divulgatum eſt nomen tuum. In cantilenis & proverbiis, & compara-*

z *Eccli.* 47. *&c.*

tio-

tionibus & interpretationibus mirata ſunt terra. Collegiſti quaſi aurichalcum aurum, & ut plumbum compleſti (collegiſti) *argentum. Et inclinaſti femora tua mulieribus, poteſtatem habuiſti in corpore tuo, dediſti maculam in gloriâ tuâ, & prophanaſti ſemen tuum, inducere iracundiam ad liberos tuos, & incitari ſtultitiam tuam, ut faceres imperium bipartitum, & ex Ephraim imperare imperium durum* (& ex Ephraim durum ſævumque imperium educeres).

De Salomonis ſalute celebris inſtituitur quæſtio, in qua alii patrocinium Regis ſuſcipiunt, alii verò ſenteotiam in illum feruot: illi meo quidem judicio ſapientiſſimi, qui inter utramque partem medii, ſententiam cohibent. Salomonis cauſam agentes hæc proferunt; Deus de Salomone ad Davidem locutus (*a*), ait: *Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium; qui ſi iniquè aliquid geſſerit, arguam eum in virgâ virorum, & in plagis filiorum hominum. Miſericordiam autem meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli à Saul, quem amovi à facie meâ.* Et alibi Scriptura de Roboamo, ejuſque ſubjectis populis (*b*): *Ambulaverunt in viis David, & Salomonis annis tantùm tribus.* Librum etiam Eccleſiaſtes poſt lapſum ejuſdem Regis, uti credunt, dictatum, æternum extare ſalutis Salomonis monumentum aliqui putant. Pro eâdem ſalute ſtrenuè diſputat quadam in eam rem epiſtolâ ſcriptâ Bacchiarius, author quinti ſæculi (*c*); neque minùs in eam rem teſtimonia S. Irenæi (*d*), S. Hilarii (*e*), S. Cyrilli Jeroſolymitani (*f*), S. Ambroſii (*g*), S. Hieronymi (*h*), atque plurium (*i*) noſtræ ætatis conferunt.

Apud alios verò pœnitentia, & ſalus ipſius in dubium revocatur; cùm de lapſu ipſius, & idololatriâ apertè Scriptura, nihil verò certi de ejus pœnitentiâ habet. Quæ de Libro Eccleſiaſtes in ejus pœnitentiæ argumentum adducuntur, temerè prorſus excogitata ſunt; neque enim teſtimonium proverbiorum ad eam rem à pluribus adducto, ſive in Vulgatâ, ſive in Originali Hebræo deprehenditur. En locus: *Noviſſimè ego egi pœnitentiam, reſpexi ut eligerem diſciplinam.* In Hebræo verò hæc tantummodò leguntur (*k*): *Per agrum hominis pigri tranſivi, & ecce operuerant ſuperficiem ejus ſpina, & maceria lapidum deſtructa erat. Quod cùm vidiſſem poſui in corde meo, & exemplo didici diſciplinam.* Porrò, addunt illi, ſi Salomon pœnitentiam egiſſet, ſuſtinuiſſet ne, ut criminum ſuorum monumenta in Templo Olivarum, nonniſi poſtea ſub Joſia deſtructa (*l*), extarent? In elogio Salomonis apud Eccleſiaſticum nihil de ejus pœnitentiâ; de minis Dei nihil remiſſum, ut in pœnitentem Regem accidiſſet. Plures tandem Patres, Tertullianus, S. Cyprianus, S. Gregorius Magnus, ſiniſtram de Salomone ſententiam pronunciant (*m*). Sequioris ævi Scriptores quamplures paria ſentiunt (*n*); ex quibus omnibus ſatis intelligimus, de ſalute, vel ſaltem pœnitentiâ Salomonis quæſtionem in ancipiti omnino verſari (*o*).

Ingenii Salomonis monumenta nonniſi Proverbia, Eccleſiaſte, & Cantica Canticorum, de quibus ſingulis fuſiùs in ſuis articulis, ſuperſunt. Sunt, qui Librum Sapientiæ, & Eccleſiaſtici eidem authori non probandâ certè ſententiâ deputent. Ejus etiam opus Judæi credunt Pſalmum 71. *Deus judicium tuum Regi da &c.* & 126. *Niſi Dominus ædificaverit domum, &c.* Circumfertur etiam Pſalterium Salomonis, 18. Pſalmis conſtans, quod in Bibliothecâ Auguſtæ Vindelicorum ab Andrea Schotto inventum, ab ipſo ex Græco in Latinum tranſlatum eſt, ac ſubinde à P. Joanne Ludovico de la Cerda, adjectis de ſuo marte notis, vulgatum eſt. A Salomone Eruditi Opus illud adjudicantes (*p*), Judæo alicui & Helleniſtæ in lectione Authorum Sacrorum exercitatiſſimo tribuunt; quem ad imitationem Pſalmorum Davidis non infeliciter Opus ſuum adornaſſe, idque fragmentis Prophetarum, Iſaiæ, & Ezechielis non inſcitè quidem referſiſſe demonſtrant.

Porrò Pſalmi illi nec Veteres ipſos prorſus latuiſſe conſtat, cùm in celeberrimo Mſ. Alexandrino in Angliâ ſervato, olim extitiſſe ex Indice ad calcem Novi Teſtamenti deducto, intelligamus: quamquam hodie, ſivè datâ operâ evulſi, ſivè eventu aliquo deperditi, non apparent (*q*). In Mſ. Bibliothecæ Imperialis inſertos illos inter Librum Sapientiæ, & Eccleſiaſticum, Lambecius teſtatur. Horum etiam meminit Pſeudo-Athanaſius in Synopſi, Zonaras, Balſamon (*r*), Nicephorus in *Stichometriâ*, ſivè recenſione verſuum cujuſcumque Libri S. Scripturæ (*s*). Exemplar Auguſtæ Vindelicorum ab Andrea Schotto deſcriptum, Hæſchelius Conſtantinopoli miſerat (*t*). Verùm Opus illud Hebræos prorſus latuit; nec Latinis innotuit; & veteres Græci, ad quos fortè pervenerat, numquam tamquam Divinum laudarunt.

Inventi alphabeti Syriaci, & Arabici gloriam Orientales quidam Salomoni tribuunt (*u*); quem ajunt Hiramo Regi Tyri characteres Syrios tradidiſſe, eoque rogante non ſcriptos tantùm à ſe Libros, ſed totam Scripturam Syriacè vertiſſe. Sed hiſce traditionibus nulla fides. Neque Arabicum alphabetum, neque Syriacæ Scripturæ Verſiones parem cum Salomone antiquitatem præſeferunt: quin homini Phœnicio vernaculâ linguâ, quę vel ipſi Salomoni communis erat, pollenti, Syriaca Verſio quid contuliſſet?

Eupolemus apud Euſebium epiſtolam quamdam Salomonis ad Vaphreum Ægypti Regem, atque alteram ejuſdem ad Salomonem recitat (*x*). Salomon de inito à ſe regno Regem certiorem faciens, artifices in Templi ædificium petit; Vaphreus in eam rem virorum 80000. pollicetur. Ibidem etiam aliam Salomonis ad Suran Regem Tyri, Sidonis, & Phœniciæ, epiſtolam legimus, in qua paria ad Regem renuncians, paria etiam poſtulat. Suran (facilè *Iram*, ſivè *Hiram*) paraſſe ſe in eam rem 80000. artificum, ſimulque ſcitiſſimum opificem ex matre Judæâ Tyrium genere reſcribit. Sed hæc ad libitum conficta, eâdem planè ideâ, atque eodem argumento & fide, ac quæ apud Joſephum occurrunt (*y*); quamquam

iſta

a 2. *Reg.* 7. 14. & 1. *Par.* 17. 11.

b 2. *Par.* 11. 17.

c *Bacchiar. Epiſt. ad Januar. de recip. lapſ.*

d *Iren. l.* 4. *c.*45.

e *Hilar. in Pſal.* 56. & 125.

f *Cyrill. Jeroſol. Cathech.* 2. *Illumin.*

g *Ambroſ. ſen alius in* 2. *Apol. David.*

h *Hieron. in Ezec. l.*13. *c.*43. & *in Eccle. c.* 2. & *Ep.*9. *ad Salvinam.*

i *Vide Rupert. Rabb. Serrar. Salian. alios apud Pined. de Reb. Salom. l.*8. *c.*1. *ſect.*1. *n.* 44.

k *Proverb.*24. 30. 31.

l 4. *Reg.* 23. 13.

m *Tertull. l.* 2. *cont. Marc. c.*23. & *l.*3. *c.*20. & *l.*5. *c.*9. *Cypr. Ep.* 6. *ad Rogatian.* & *de Unit. Eccleſ. Aug. l.*22. *contra Fauſt. c.* 71. & 88. *de doctr. Chriſt. l.*5. *c.*21. & *in Pſal.* 126. *Greg. Magn. Moral. l.*2. *c.*2.

n *Auth. lib. de promiſſ. ſub nomine Proſp. Beda, Lyran. Toſt.*

o *Vide de hoc argumento Diſſert. noſt. in nov. collect.*

p *Huet. Demonſtr. Evang. propoſit.*4. *Vide & Jo. Georg. Neuman. Diſſert. de Pſalter. Salom. Viteberg.* 1687.

q *Bevereg. Cod. Can. Eccl. Primit. Vindic.*2. 9.

r *In Can.* 59. *Laodic.*

s *Vide Fabric. Not. in Scolia Lud. de laCor. in Pſalt. Salom. Apocryph. N. T.*

t *Andr. Schott. Ep. ad Menoch. XI. Cal. Nov.*1615.

u *Vide Abrah. Echell. hiſt. Arab. p.* 2. *Abulfarag. hiſtr. Aret. Gabriel. Sionit. Præf. in Pſalt. Syriac.*

x *Apud Euſeb. Præp. l.*11. *c.*31.

y *Antiq. l.*8. *c.*2.

iſta ſtilum magis ad ea, quæ leguntur in Scripturâ, accommodatum exhibent.

Plures etiam de Magiâ Libros, utì & de ratione adjurandi Dæmones è corporibus perpetuò depellendos ſcripſiſſe Salomonem Joſephus teſtatur (z). Harum quinimò rerum periculum feciſſe Judæum quemdam nomine Eleazarum coram Veſpaſiano ejuſque filiis, & copiarum Præfectis, ſe etiam aſpiciente, idem ſcribit. Admotâ ab Exorciſtâ ad nares Energumeni radice quadam, à Salomone proditâ, in annulo alligatâ, ejus ſtatim odore coactus Dæmon è viro faceſſens, ſemianimem reliquit, vas ſimul aquâ plenum ejus rei indicium longiùs aliquantò poſitum ſubvertens. Adjurationes Dæmonum, quas Judæi ſuę ætatis ſuppoſititiis aliquibus Salomonis ſcriptis jactitabant, apud Origenem legas (a). Pulſo è ſolio Salomone, Regni jura ſibi uſurpaſſe Aſmodæum Dæmonem, eùm interim ipſe Salomon Regnum percurreret, Rabbini comminiſcuntur; mox verò, addunt, Salomon Jeroſolymam regreſſus, pro ſuo jure Regnum vindicavit, non dejecto tantùm, ſed & vinculis tradito adverſario, ne ulli unquam noceret (b). Tandem Dęmonem ita in ordinem redactum coegit, ut artem cædendi lapides in uſum Templi ſinè malleorum ſtrepitu, ſibi proderet. Porrò ut Dæmones alligentur, atque dicto obſequentes habeantur, latentis cujuſdam plantæ vi committi potuiſſe Orientales (c) autumarunt.

Medica quædam ſcripta Salomonem dictaſſe, utì & de lapidum, vegetabilium, & ſimplicium virtute, Græci aſſeruerunt (d); quibus ab Ezechia Rege cum vulgò ipſis abuterentur, ſuppreſſis, ut ipſi quidem autumant, ſucceſſu tamen temporis plures de eodem argumento, & de magiâ, incantationibus, Salomonis nomine inſcripti Libri prodierunt. Ejuſdem etiam laudatur: *Inſtructio Salomonis ad filium ſuum Roboamum; Hygromantia Salomonis ad eundem; Teſtamentum Salomonis; Libri magiæ à Dæmone ſub Salomonis nomine dictati* (e); *Clavicula Salomonis; Annulus Salomonis; Contradictio Salomonis*, & alii plures (f). Eidem etiam Authori Librum Jobi ab aliquibus deputari alibi animadvertimus (g).

SALPHAAD, filius Hepher, è Tribu Manaſſe; cujus ſinè maribus decedentis filiæ, Maala, Noa, Egla, Melcha, & Therſa, in diviſione Terræ promiſſionis portionem ſuam inter cæteros ſuæ Tribûs conſequutæ ſunt (h).

SALTUS, idem eſt ac lucus. Quo loco in Vulgatâ (i) legimus: *Adeodatus filius ſaltûs*, Hebræus habet, *Elchanan filius Jaro*, ſivè *Jair de Bethleem*. Porrò Elchanan iſte unus idemque habendus videtur cum Elchanan viro ſtrenuo in exercitu Davidis, qui *filius* erat *patrui Joab de Bethleem*.

SALTUS EPHRAIM. Vide *Ephraim* (k).

SALTUS HARETH, in Tribu Juda, quò David ſeſe recepit (l).

SALTUS BETHEL, unde ab Eliſeo deducti urſi pueris ſibi inſultantibus devorandis (m). In viciniis Bethel ſitus locus creditur.

z *Joſeph. ibid. l.3. c.29. de Reb. Salom.* & *Naudè Apol. des grands Hommes accuſez de magie.*
a *Origen. in Matth.26.tract.35.*
b *Apud Bartoloc. t.1.*
c *Leont. C.P. t.1. Anſt. nov. Combefis Orig. diſp. cum Judæo Jacob. Golius ad Alfarag. Chardin. Voyage de Perſe, l.10. Herbelot Bibl. Orient.*
d *Pſell. apud Glyc. Annal.p. 2. Suid. in Ezechia. Syncel. Cedren. Anaſtaſ. q.41. Juſtin. ſeu alius qu.55. ad Orthod. Procop. Gaza ad 3. Reg.4. 33.*
e *Alcoran. c. 2.*
f *Vide Fabric. Apocr. N. T.*
g *Vide Nazian. orat. 9. & Nicet. in eand. Olympiod. Præf. in Job. Item Polychron. in Job. 53. ſeu 19. 23.*
h *Num.26.33. & 27. 1. 2.*
i 2. *Reg.* 21. 19. & 1. *Par.* 20. 5.
k *Vide etiam* 2. *Reg.* 18. 6.
l 1. *Reg.* 22. 15.
m 4. *Reg.* 2. 24.

SALTUS LIBANI. Præter ſaltum illum ad Libanum, cedris, aliiſque arboribus denſum, eo etiam nomine in Scripturâ appellatur Palatium à Salomone Jeroſolymę excitatum (n), ædibuſque filiæ Pharaonis Regis Ægypti adhærens. Salomon eo loci plerumque commorans, domeſticis omnibus utenſilibus aureis utebatur. Nomen verò ædibus inditum ſivè ex ligni cedrini affluentiâ, ſivè ex columnarum ſylvâ, quibus tota moles fulciebatur.

Sunt qui eas ædes in monte Libani conſtructas credant; ſed nos Jeroſolymæ malumus; utì quidem apertiſſimè convincimur ex 300. illis aureis clypeis ante Salomonem, dum ad Templum ſe conferret, pręferendis, quos ſanè in aulâ illius Palatii deponi conſueviſſe conſtat (o).

SALU, pater Zambri, è Tribu Simeonis (p).

SALVATOR. Hoc nomen per excellentiam Jeſu Chriſto tribuitur, quem omnes ubique in Veteri & Novo Teſtamento Salvatores ſpectabant, velut Joſue, Judices Iſraelis, Reges, David, Salomon, Joſias, & viri illi ad liberandum populum Dei identidem ſuſcitati, utì Matthatias, Judas Machabæus, aliique. Neque Salvatoris nomen Meſſiæ deſignando apud Prophetas inſuetum. Ita: *Haurietis aquas de fontibus Salvatoris* (q): *Mittet eis Dominus Salvatorem &c.* (r): *Non eſt abſque me Salvator* (s). Eodem etiam Chriſtus ab Apoſtolis cæteriſque Scriptoribus N. T. appellatur. Angelus ejus ortum annuncians, venturum illum Salvatorem populi ſui edixit. (t).

SALUMITH, filia Dabri. Vide *Salomith* I.

SALUMIAS, ſivè *Salomias*, vicus in agro Scythopoli (u) adjacente. Idem eſt ac *Salem*, ubi rudera ædium Melchiſedechi ſuperfuiſſe S. Hieronymus teſtatur. Vide Salem.

SALUSA, filius Suphę è Tribu Aſer (x).

SALUS, *ſalutare*, ſivè *ſalutaris*, vel *ſalvatio*, variè in Scripturâ uſurpatur, 1. pro ſalute, atque æternâ felicitate, quò ſpes omnis noſtra, & vota collimant. Ità: *Scientia ſalutis* (y); *Evangelium ſalutis* (z); *pœnitentia, quæ in ſalutem operatur* (a). nempè ad beatitudinem æternam deducens.

2. *Salus* eſt vita. *Per ſalutem* (nempè per vitam) *Pharaonis* (b). *Salus noſtra* (vita noſtra) *in manu tuâ eſt* (*). *Per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuæ &c.*

3 Liberatio atque victoria: *Cras erit vobis ſalus, cùm incaluerit ſol* (c), nempè ſub ortum Solis liberi diſcedetis. A Jonathâ mortem deprecabantur Judæi, viro nempè, *qui fecit ſalutem hanc magnam in Iſrael* (d), victoriam ſcilicet & liberationem à metu. *Sagitta ſalutis Domini* (nempè ſagitta victoriam portendens) *contra Syriam* (e).

4. Laus & benedictio in Deum: *Salus & gloria, & virtus Deo noſtro* (f); &: *Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum &c.* (g).

5. *Salus* vox eſt ſalutantium, officiosâ accedentium recedentiumque, & ad alterum

n 3. *Reg.*7.2. 5. & 50. 17.
o 3. *Reg.* 50. 57.
p *Num.* 25. 14.
q *Iſa.*52. 3.
r *Iſa.* 19. 20.
s *Iſa.* 43. 11.
t *Matth.* 1. 21. *Vide Joan.* 4. 42. *Act.* 13. 23. *Philipp.* 3. 20. & *alibi.*
u *Hieron. in Onomaſt. ad Salem. Vide Euſeb. ibidem.*
x 1. *Paral.* 7. 37.
y *Luc.* 1. 77.
z *Epheſ.*1.13.
a 2.*Cor.*7.10.
b *Gen.*42. 15. 16.
* *Gen.*47. 25.
c 1. *Reg.* 11. 9.
d 1. *Reg.* 15. 9.
e 4. *Reg.* 13. 17.
f *Apoc.* 19. 1.
g *Apoc.*7. 10.

ſcribentium conſuetudine uſurpata: *Duodecim Tribubus, quæ ſunt in diſperſione, ſalutem* (h): *Rex Alexander fratri Jonathæ ſalutem* (i).

SAMA, urbs Tribûs Juda. *Joſue* 15. 26.

I. SAMAA, filius Regis Jechoniæ (k).

II. SAMAA, filius Macelloth, princeps familiæ cujuſdam Benjamin (l).

III. SAMAA, frater Davidis, & pater Jonathæ, viri inter fortiſſimos ſui temporis (m).

IV. SAMAA, Levita, filius Michelis, & pater Barachiæ (n).

V. SAMAA, pater Joas, è Tribu Benjamin, qui ad Davidem perſequutionem Saulis fugientem in Gabaam conceſſit (o).

SAMACHIAS, filius Semeiæ Levitæ, Templi janitor (p).

SAMAD, filius Elphaad, è Tribu Benjamin (q).

I. SAMAIAS, pater Samai, è Tribu Simeonis (r).

II. SAMAIAS, filius Semei è Tribu Ruben (s).

III. SAMAIAS, è Tribu Benjamin, & ex urbe Gabaone, vir ſtrenuus, qui ad Davidem cùm in Siceleg verſaretur, conceſſit (t).

SAMAOTH, Jezerita, qui ſub Davide & Salomone manum 14000. virorum ducebat (u).

SAMARATH, filius Semei, è Tribu Benjamin (x).

SAMARAIM, urbs Benjamin, non longè à Bethel (y).

SAMARÆUS, decimus filius Chanaan (z), pater Samaræorum, veterum ſcilicet *Simyræ* (uti nos quidem credimus) urbis Phœniciæ ad Orthoſiam, incolarum. Ambo Chaldæi & S. Hieronymus Emeſam in Syriâ frequentaſſe tradunt, alii nomen monti *Someron*, cui poſtea Samaria inſedit (a), indidiſſe malunt: ſed illi duo nomina *Schomeronim*, nempè Samaritani, & *Zomerim*, nempè Samaræi, affinia planè non eſſe, ut unum ab altero derivari poſſit, non animadverterunt.

I. SAMARIAS, vir ſtrenuus, qui ad Davidi in Siceleg verſanti jungendum ſe vènit (b).

II. SAMARIAS, inter illos, qui poſt regreſſum è captivitate, alienigenas uxores ductas dimiſerunt [c].

SAMARIA, metropolis Regni ejuſdem nominis, ſivè decem Tribuum, quam Amri Rex Iſraelis [d], condidit. Porrò Princeps ille montem Someron à *Somer* duorum talentorum argenteorum pretio, nempè 9734. libris, & 7. ſolidis comparavit (e). Sunt, qui ante Amri crepundia quædam urbis ibidem extitiſſe ſuſpicentur, cùm & ante ea tempora urbis Samariæ mentio occurrat (f). Alii tamen in ſermone Hominis Dei, qui ſub Jeroboamo Samariam commemorat, prolepſim ſivè anticipationem agnoſcunt.

Illud ſanè conſtat, Samariam nonniſi poſt Amri ſuâ gloriâ floruiſſe; neque antea, quàm poſt illam ætatem, ſedes ibi conſtituta eſt, cùm olim Reges Iſraelis in Sichem, ſivè Therſæ regnaſſent. Vertici collis amœni, & culti inſidens, ſitu erat opportuno, 12. m. paſſuum à Dothaim, totidem à Merom, & quatuor ab Atharoth (g); ac tandem, authore Joſepho, diei itinere à Jeruſalem (h). In edito licèt conſtituta, aquarum copiâ irrigabatur, utì ex Numiſmatum in eâ olim cuſorum poſticâ intelligimus; exhibent enim Deam Aſtartem, amnem proculcantem. Quin & referente Joſepho ſcimus (i), Joannem Hircanum eam urbem in poteſtatem redactam non evertiſſe tantùm, ſed & amne ſuperinducto, vel rudera ipſa deleviſſe.

Ejus verò gloriæ augendæ quà munitionibus, quà divitiis Reges Iſraelis nihil reliqui fecerunt. Achab eburneas ædes, nempè ebore inſtructiſſimas ædificavit (k). Ideam urbis ſub Jeroboamo II. Amos ita depingit (l); *Et percutiam domum hyemalem cum domo æſtivâ; & peribunt domus eburneæ, & diſſipabuntur ædes multæ. Audite verbum hoc vaccæ pingues, quæ eſtis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes, quæ dicitis dominis veſtris: afferte, & bibemus.*

Fora publica, ſeu vias Benadad Rex Syriæ ſuis impenſis Samariæ ædificaverat (m); fortè ut commodis ſuorum mercatorum, ibi negotiorum causâ verſantium, ſervirent. Benadad ejus filius armis eam urbem tentare agreſſus (n), prælio victus, obſidionem ſolvere coactus eſt, cùmque altero anno, reparato exercitu, iterum opus urgere videretur (o), iterum novo prælio fractus, annis aliquot ſeſe continuit. His elapſis (p), priora ſtudia repetens, urbem arctâ adeò obſidione preſſit, ut dirâ fame urbem vexante, mater inventa ſit, quæ filii ſui carnibus paſceretur. Tandem non ſine Dei prodigio, faceſſentibus hoſtibus, à præſentiſſimo periculo urbs liberata eſt. Tandem armis Salmanaſaris Regis Aſſyriæ (q) triennali obſidione toleratâ ceſſit; paſſimque à victoribus non in urbem tantùm in ſtruem lapidum, juxta Michæam, redactam (r), ſed etiam in cives ex Oſee teſtimonio (s) ſævitum. Deſerta regio incolenda Chutæis ab Aſſar-adone tradita eſt; qui everſam urbem negligentes, Sichem Regni Metropolim conſtituerunt (t). Hic rerum ſtatus erat, cùm Alexander Magnus in Phœniciam & Judæam veniſſet (u).

Quamquam neque Chutæi Samariam neglexerunt adeò, quin ſub ipſum Iſraelitarum è captivitate regreſſum quædam everſæ urbis ædes reparatæ cernerentur (x). Eſdras enim de Samaritanis tradit, illos collata in Judæos ab Alexandro Magno beneficia ægrè adeò pertuliſſe, ut excitatâ in illum in Ægypto verſantem ſeditione, Andromachum, ejus in Syriâ præfectum, (y) vivum concremarint. Quare Alexander, verſis in illos armis, urbem expugnatam, ſedem Macedonibus (z), adjacentem verò regionem, & à tributis immunitatem (a) Judæis conceſſit. Hoc tamen Alexandri munere Reges deindè Ægypti, & Syriæ Judæos perpetuò frui non tolerarunt.

Dein Alexander Bala Syriæ Rex, urbes Lyddæ, Ephrem, & Ramathæ è Samariâ avulſas, Jonathæ Macchabæo reſtituit (b); quarum poſtea fatum urbs tandem ipſa Samariæ à Joanne Hircano Aſmonæo capta atque everſa (c), ſequuta eſt. Ita everſa

atque

h *Jacob.* 1. 1.
i 1. *Macch.* 10. 18.
k 1. *Par.* 3. 18.
l 1. *Par.* 8. 32.
m 2. *Reg.* 21. 21.
n 1. *Par.* 6. 39.
o 1. *Par.* 12. 3.
p 1. *Par.* 26. 7.
q 1. *Par.* 8. 32.
r 1. *Par.* 4. 37.
s 1. *Par.* 5. 4.
t 1. *Par.* 12. 4.
u 1. *Par.* 27. 8.
x 1. *Par.* 8. 21.
y *Joſue* 18. 22. *Vide & 2. Par.* 13. 4. *in Hebr. ubi mons Samaraim.*
z *Gen.* 10. 18.
a 3. *Reg.* 16. 24.
b 1. *Par.* 12. 5.
c 1. *Eſdr.* 10. 32.
d *Regnavit Amri ab an.* 3079. *uſque ad* 3086.
e 3. *Reg.* 16. 24.
f 3. *Reg.* 13. 32. *A. M.* 3030. *ante Chr.* 970. *ante Ær.* 974. *& 49. ante regnum Amri.*

g *Euſeb. in Dothaim, in Merro, & in Atharo.*
h *Antiq. l.* 15. *c.* 11.
i *Antiq. l.* 13. *c.* 18.
k 3. *Reg.* 22. 39.
l *Amos* 3. 15. *&* 4. 1. 2.
m 3. *Reg.* 20. 34.
n 3. *Reg.* 20. 1. *&c. A. M.* 3103. *ante Chr.* 897. *ante Ær.* 901.
o 3. *Reg.* 20. 26. 27.
p 4. *Reg.* 6. 24. *&* 7. 1. *&c. A. M.* 3119. *ante Chr.* 881. *ante Ær.* 885.
q 4. *Reg.* 17. 6. *&c. A.* 9. *Oſee Regis Iſraelis,* 4. *Ezechiæ Regis Juda, M.* 3280. *obſeſſa, anno denique M.* 3283. *ante Chr.* 720. *ante Ær.* 724. *capta eſt.*
r *Mich.* 1. 6.
s *Oſee* 10. 4. *&c.*
t *Antiq. l.* 11. *c. ult.*
u *A. M.* 3672. *ante Chr.* 328. *ante Ær.* 332.
x 1. *Eſdr.* 4. 17. *&* 2. *Eſdr.* 4. 2.
y *Q. Curt. l.* 4. *c.* 21.
z *Euſeb. Chron. & Cedren.*
a *Hecatæus apud Joſeph. l.* 2. *cont. Appion.*
b 1. *Macch.* 10. 30. 38. *&* 11. 28. 34.
c *Antiq. l.* 13. *c.* 18. *A. M.* 3995. *ante Chr.* 105. *ante Ær.* 109.

atque à victoribus ſuperinducto torrente deſolata tandiù manſit, donec Gabinius Procos. Syriæ ejus reparationi utcumque manu admotâ de ſuo nomine *Gabinianam* appellaverit (*d*). Demum Herodes Magnus priſtino illam ſplendori reſtitutam, ut æternum ſtaret ſui in Auguſtum obſequii monumentum, *Sebaſtem*, quod Latino *Auguſta* reſpondet, appellatam voluit (*e*).

d *Syncell. Chronic. Uſſer. ad an.* 3979. *ante Chr.* 21. *ante Ær.* 25.
e *Antiq. l.* 15. *c.* 12.

De hac urbe parum in N. T. ejuſque nomine potiùs regionem, quàm urbem deſignant: *Tranſibat Jeſus per mediam Samariam*, nempè regionem Samariæ (*f*); & iterum: *Venit in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar* (*g*); ibique cum fœminâ Samaritanâ, nempè ex urbe Sichem regionis Samariæ, colloquutus eſt. Poſt necem S. Stephani, Diſcipuli per urbes Judææ, & Samariæ diſperſi ſunt (*h*). S. Philippus Diaconus ad urbem Samariæ veniens, plurimos ad Jeſu Chriſti fidem traduxit; quibus S. Spiritûs illapſu confirmandis, Petrus, & Joannes ab Apoſtolis deſtinati ſunt. Eâ occaſione Simon Magus in eâ urbe verſans, munus conferendi Spiritûs S. pecuniâ oblatâ comparare ſibi ab Apoſtolis tentavit. Nunquam huic urbi nomen *Sebaſtes* in N. T. tribuitur, quamquam eo ſolùm nomine ferè apud Authores cognoſcitur. Eo loci corpus Abdiæ Prophetæ ſepultum fuiſſe vulgò creditum tradit S. Hieronymus (*i*); ubi & ſepulchra Eliſei, & S. Joannis Baptiſtæ viſebantur (*k*). Veteres quidam nummi, Sebaſte, ſive Samariæ cuſi circumferuntur; & in ſubſcriptionibus Veterum Conciliorum nomina quorumdam Epiſcoporum ejuſdem urbis apparent.

f *Luc.* 17. 11. *Jo.* 4. 4.
g *Jo.* 4. 5.
h *Act.* 8. 1. *&c.*
i *Hieron. in Abdiam* 1.
k *Idem in Mich.* 1. *& in Oſee* 1. *& Ep. ad Marcellam.*

Reges Samariæ. Vide *Reges.*

SAMARITANI. De Samaritanis egimus v. *Chutæi*. Samaritani incolæ ſunt, ſive urbis, ſivè regionis, cujus Samaria Metropolis erat; quare hoc nomine cenſeri etiam poſſent Iſraelitæ decem Tribuum, qui totum Regnum, & urbem Samariæ tenebant. Sed conſueto Sacrorum Authorum ſtylo, illi tantummodò Samaritanorum nomine ſignificantur, quos è remotiſſimis tranſeuphratęis regionibus Aſſyriæ Reges ad incolendam Samariæ regionem deduxerunt; Iſraelitis aliò ab iiſdem Regibus tranſlatis. Hinc Samaritanorum epocha ad annum captæ urbis per Salmanaſarem M. 3283. conſtituenda eſt. Salmanaſar igitur Iſraelitis captivis in tranſeuphratęa, & in Aſſyriam deductis, eorum regionem variis incolendam gentibus tradidit (*l*): omnium tamen celeberrimi Chutæi habebantur, gens à Chus deducta, quam olim ſub nomine Scytharum apud Antiquos cognitam credimus.

l 4. *Reg.* 17. 24.

Regnante poſt Salmanaſarem Aſſar-adone, cùm regio ſubito leonum incurſu infeſtaretur (*m*) in pœnam ignoratæ, ut quidem vulgatum erat, religionis illius Numinis, qui terræ præerat; ejuſdem Regis juſſu, Sacerdos Dei Iſraelis ad eos populos religionem Hebræorum edocendam miſſus eſt. Illi religionem cum veteri ſuperſtitione jungentes, cultum Dei ita amplexi ſunt, ut priſtinam Idolorum religionem non deſererent.

m 4. *Reg.* 17. 25. *A. M.* 3295. *ante Chr.* 705. *ante Ær.* 709. *Vide etiam* 1. *Eſdr.* 4. 5. 2.

Quamdiù is rerum ſtatus manſerit, incertum: poſt regreſſum tamen è captivitate Jdola jam abjeciſſe videntur; eo enim nomine Jſraelitas, ut ſocios ſe in ædificatione Templi Jeroſolymæ adhiberent, etiam atque etiam rogabant; quòd dicerent ſe jam inde ab Aſſar-adone veram religionem proſecutos fuiſſe (*n*). Neque ſanè uſpiam Scriptura cultum Idolorum populis illis vitio vertit, quamquam aliorum criminum reos arguit, veluti invidi in Judæos animi, atque inſtructarum in illos fraudum, & calumniarum, ut Regia contra illos edicta ſubducerent (*o*).

n 1. *Eſdr.* 4. 5. *&c. A. M.* 3469. *ante Chr.* 535. *ante Ær.* 535.
o *Vide Eſdr.* 2. 10. 19. *&* 4. 2. *&c. &* 6. 1. *&c.*

Nullum his populis tranſeuphratęis commune Templum in Samariâ extitiſſe ante Alexandri Magni in Judęam adventum videtur. Quare propriæ religionis ductum ſinguli ſequentes, ut dabatur loci opportunitas, Deo obſequia exhibebant. Cùm verò ex frequenti lectione Librorum Moyſis, & exemplo Judæorum docerentur, unum tantùm à Deo locum ſelectum fuiſſe, ubi ſpeciali cultu coleretur; ideò à Judæis prohibiti, ne communem cum illis Templum Jeroſolymitanum haberent, inito conſilio, alterum ſibi in monte Garizim propè urbem Sichem, regionis metropolim, ædificandum cogitarunt. Alexandrum igitur conveniens Sanaballat, Samaritanorum Præfectus (*p*), expoſuit, ſibi generum eſſe Manaſſem, filium Jaddi Summi Sacerdotis Judæorum, qui penès ſocerum unà cum pluribus nationis ſuæ viris manens, Templum ſibi in eâ provinciâ excitari, Summi Sacerdotii muneribus præſtandis, optabat. Templum verò in Samariâ novum excitare ad ſovendam inter Judæos diviſionem è Regis re eſſe, cujus plurimùm intererat, ſi gentis illius rerum novarum cupidæ, in duas veluti partes diſtractæ, vires & audaciam frangeret.

p *Antiq. l.* 11. *c.* 8. *A. M.* 3672. *ante Chr.* 328. *ante Ær.* 332.

Petita facilis Alexander conceſſit; ſtatimque Samaritani opus aggreſſi, Templum tandem ſuum in monte Garizim perfecerunt. Hunc autem locum veluti à Deo in ſedem Religionis deſtinatum, omnibus retrò ſæculis non intermiſſo obſequio frequentatum noſtrâ etiam ætatę non deſeruerunt. Eumdem montem ac Templum indicans Samaritana cum Chriſto colloquens (*q*), *Patres noſtri*, ait, *in monte hoc adoraverunt; & vos dicitis, quia Jeroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet*. Variam hujus Templi fortunam narravimus, v. *Garizim*.

q *Jo.* 4. 20.

Imperium Alexandri Samaritani altero anno detrectantes, ejuſdem Regis arma in ſe provocarunt; à quo urbe, & regione captâ, è ſedibus ſuis extorres acti ſunt; urbe Macedonibus, provinciâ verò Judæis conceſsâ (*r*). His autem Regis beneficiis vetus Samaritanorum in Judęos odium crevit. Si quis Iſraelita violatæ Legis reus habebatur, Samariam, vel in Sichem aufugiens, cultum Domino in monte Garizim impendebat (*s*). Florentibus Judęorum rebus, ſivè cùm è re ſuâ eſſe noverant Samaritani, Hebræos ſe, & ex genere Abrahami jactitabant; afflictis verò illorum rebus, continuò alienos ſe à Judæorum origine, deductos nempe ex Phœniciis, (*t*) ſivè ex Joſepho, & ejus filio Manaſſe profitebantur. Hæc potiſſimùm ſub Antiocho Epiphane uſurpabant (*u*).

r *A. M.* 3673. *Vide Joſeph. contr. Appion. l.* 2. *Q. Curt. l.* 4. *c.* 21. *Euſeb. in Chron. Uſſer. ad an.* 3673.
s *Antiq. l.* 11. *c. ult.*
t *Antiq. l.* 11. *c. ult. & l.* 12. *c.* 7.
u *Antiq. l.* 12. *c.* 7. *A. M.* 3836. *ante Chr.* 164. *ante Ær.* 168.

Rex

Rex ille Judæos ad Idolorum cultum inducere molitus, pervicaces juſſionibus ſuis nactus, diris animadverſionibus ſubjecit. Verùm Samaritani datis ad eumdem Regem literis, Sidonios ſe, ſivè Phœnicios profeſſi ſunt, qui ad incolendam eam regionem deducti, variis afflicti malis, ad ſubeundum quarumdam cæremoniarum Judaicarum jugum, uti religionis Sabbathi, adacti ſunt. Addebant, in monte Garizim Templum ædificaſſe nulli peculiari Numini dicatum (*x*). Rogare proinde, ut in iis, quæ de Judæis expetebat, ſuppliciis, Samaritanos genere, & religione diſſitos populos, cum ſontibus non confunderet; præſto ſe profitentes, ut ipſo jubente Templum Jovi Græco conſecrarent. Antiochus his literis acquieſcens, Præfectis ſuis imperavit, ne Samaritanis pro Religionis rebus negotium facerent.

x *Ad literam, Deo Anonymo dicatum, ſeu potiùs Templum illud Anonymum erat: Idryſamenoi anonymon ieron.*

Samaritanorum auxiliariam manum ſibi à Sanaballat ad Tyri obſidionem miſſam, Alexander magnus in Ægyptum deduxerat (*y*). His in Thebaide conſtitutâ ſede, totius provinciæ præſidium commiſſum eſt. Regione mutatâ, nihil tamen de veteri in Judæos odio ab illis remiſſum eſt: quare in Ægypto verſantes, pro monte Garizim contra Templum Jeroſolymitanum cum Judæis altercationem inſtituerunt. Cùm res in ſeditionem quamdam ſpectare videretur, cauſa ad Regium Philometoris tribunal delata eſt (*z*). Convenerant verò, utri in causâ cederent, deductis tantummodò ex Libris Legis teſtimoniis uſi, eos capitali ſupplicio multari. Rex utrâque parte auditâ, agentibus pro Samaritanis Sabæo, & Theodoro; pro Judæis Andronicho filio Meſſalami, ſententiam pro Judæis tulit, quam ſtatim ſupplicium Oratorum generis Samaritanæ conſecutum eſt.

y *Antiq. l.* 11. *c. ult.*

z *Antiq. l.* 13. *c.* 6. *Circa A. M.* 3854. *ante Chr.* 146. *ante Ær.* 150.

De hujus hiſtoriæ fide quamquam à Joſepho exactiſſimè deſcriptæ, vades nos non exhibemus (*a*); quamquam minùs deferendum cenſemus Samaritanorum pro ſe narrationi, in Chronico nonniſi poſt Conſtantinum, & ſub Chriſtianis Imperatoribus adornato (*b*). Fabulantur enim Joſue ducem populi Dei in Monte Garizim Templum conſtruxiſſe, cujus obſequio *Rus* è genere Aaronis deſtinaſſet. Seriem deinde Summorum Sacerdotum continuatâ ſucceſſione uſque ad noſtra tempora conſtantem deducunt.

a *Vide Criticam Baſnagii hiſt. des Juifs l.* 8. *c.* 1. *t.* 6. *Edit. Pariſ.*

b *Liber Joſue, ſeu Chronic. Samarit. apud Hotting. Exercit. Antimorin.*

Schiſmatis ſui neque Jeroboamum filium Nabat, neque tranſmigrationem Iſraelitarum per Teglat-phalaſar, & Salmanaſarem originem agnoſcunt. Sed, ajunt, Rex Syriæ cum Rege Jeroſolymæ fœdere junctus à Bachtnezero Rege Perſarum (ita Nabuchodonoſorem Regem Babylonis appellant) deſciſcentes, ejus in ſe arma provocarunt. Ille proindè in Judæam ingreſſus, Jeroſolymam ſubegit; dein copias in Sichem deducens, hebdomadæ ſpatio aſſignato, ut omnes à regione incolæ capitali pœnâ indictâ faceſſerent, imperavit.

Inde novam gentium coloniam in ejus Samariæ, & Judeæ regiones deducendam edixit; quibus ſub ipſum in terram ingreſſum illud accidit moleſtiſſimum, ut fructus nempè agri lethales ſibi experirentur. Re ad Bachtnezerum delatâ, veteres regionis incolæ conſulti reſpondère, depulſos injuriâ Hebræos item in regionem reduci ad Divinam ultionem avertendam oportere. Factâ igitur Hebræis redeundi poteſtate, ſimulque edicto cautum, ut omnes in certum locum convenientes, ſimul iter capeſſerent. Coactis omnibus, ſubita quædam controverſia inter Samaritanos filios Joſephi & Aaronis, & Judæos exorta eſt, num ſcilicet Jeroſolymam ad reſtituendum Templum Sionis, an Sichem ad Templum Garizim reparandum eundum eſſet. Judæorum cauſam agens Zorobabel, Prophetarum ſcripta Templum Jeroſolymitanum indicantia urgebat; Sanaballat viciſſim corrupta illa à Judæis contendit. Ad ignis experimentum ventum eſt: quare injectum in ignem à Zorobabele Exemplar ſtatim conflagravit; alterum verò a Sanaballat tertiò projectum, tertiò illæſum ſervatum eſt. Quare dimiſſæ à Rege decem Tribus, duce Sanaballat (quem Rex muneribus cumulavit) in Samariam & Garizim venerunt.

Hiſtoriam hanc ſibi prorſus non conſtantem refutare ſupervacaneum eſt; veniſſe enim in Samariam Chutæos, & occaſionem acceptæ ab illis Judæorum Legis ex hiſtoriis ſacris Regum, Paralipomenon, Eſdræ, Nehemiæ, fusè deductis intelligimus. Originem Templi Garizim Joſephus literis mandavit. Samaritanorum verò monumenta præterquamquòd recentiſſima ſunt, fabulam apertè præſeferunt; quæ proindè contrà fidem Canonicarum hiſtoriarum ne audiri quidem merentur. Hiſtoriæ à Nehemia relatæ plura Samaritanis injurioſa Rabbini addiderunt. Suſceptâ, ajunt, à Samaritanis in Judæos expeditione 180000. virorum exercitum in Jeroſolymam moverunt. Eſdras, & Nehemias ſolemni 300. Sacerdotum cœtu coacto, magnæ in adverſarios excommunicationis ſententiam dicere aggreſſi ſunt. Tercenti adoleſcentuli Legis Exemplar tenebant, inſonabant buccinæ; quibus interim crepantibus, ſolemnes excommunicationis formulas Sacerdotes pronunciarunt, diris devoventes ſimul omnes, qui unà cum illis panem deguſtaſſent, tanquam ſi ſuillis ſeſe inquinaſſent. Subindè Deum rogarunt, ne unquam illi futuræ reſurrectionis privilegio frui, neve Proſelytos unquam adducere permitterentur. Horum verborum terror adverſarios adeò dejecit, ut ſimul omnes in fugam adigerentur.

Receptum Pentateuchum, ſive quinque Libros Moyſis à Sacerdote per Aſſaraddonem ad illos miſſo, Samaritani in eâdem Linguâ, & eodem ſcriptum charactere ſervarunt. Character ille vetus eſt Hebræorum, ſive Phœnicum, quem nos à recentiori Hebræo diſtinguentes, *Samaritanum* appellamus. Poſt captivitatem enim Hebræi veterem ſcriptionis formam mutantes, ad Chaldæorum, cui in Babyloniâ aſſueverant, acceſſerunt, eoque adhuc utuntur. Hinc nonniſi abuſione quadam character Hebræus appellatur, quod potiſſimùm nomen Textum Samaritanum deceret. Variantia quædam inter Pentateuchum Judæum, & Sama-

maritanum Critici obſervarunt, quæ maximè in nomine Garizim quandoque à Samaritanis, utì facilè credimus, ſubſtituto apparent. Cætera minima ſunt.

Gens illa primò Numinum cultui dedita, deducta è ſuis regionibus Idola ſingula ſinguli extulerant (c). Succeſſu temporis, veteri ſervatâ religione, novam Iſraelitarum induerunt (d). Quàm tamen religiosè Deum colerent, ſub Antiocho Epiphane, Templum Garizim Jovi Græco dedicantes, prodiderunt (e). Sub Alexandro Magno Annum Sabbathicum, adeòque & Jubilæum ſervabant: incertum tamen, an eâdem cum Judæis periodo uterentur; quæ res fruſtra ingenium Criticorum torquet (f). Sub Regibus Syriæ, Græcorum, ſivè Seleucidarum, non ſecùs ac aliæ ejuſdem ditionis gentes, ſequebantur. Poſt reſtitutam ab Herode Samariam, atque inditum nomen Sebaſtes, Acta publica, & nummos ab eâ epochâ ſignabant. Quamquam hunc civium Samariæ morem (plerique Pagani erant, ſivè Judæi) univerſa gens non ſequebatur, cùm Regum ſuorum epocham retinuiſſe videantur, quouſque Mahometarum jugum ſubeuntes, nunquam excuſſum juxta ſuam etiam Ægiram, ſivè, ut ipſi loquuntur, *ſecundum Regnum Iſmaelis*, ſivè *Iſmaelitarum* annos ſupputare cœperunt.

c 4. *Reg.* 17. 25.
d 4. *Reg.* 17. 29. *&c.*
e *Antiq. l.* 12. *c. ult.*
f *Petit. Eclog. Chronol. l.* 2. *c.* 4.

Ex Veteribus nonnulli, utì S. Epiphanius, & S. Auguſtinus (g), Samaritanos in cenſu hæreticorum habuerunt; quamquam illi ſchiſmate potiùs à Judæis ſegregati videntur. Religionem Chriſtianam æquè ac Judæi ſpectant; cùm utrique Jeſum Chriſtum Meſſiam veniſſe diffitentes, alterum expectent. Sunt, qui Samaritanis vitio vertant, omnes Scripturæ Libros, Pentateucho excepto, rejeciſſe; Prophetas potiſſimùm, qui de adventu Meſſiæ apertiora oracula protulerunt. In Epiſtolâ quidem ad Ludolfum, Librum Joſue ſe recipere fatentur; ſed eo fortè nomine Chronicon ſuum intelligunt. Deum etiam corporeum credere, Spiritum Sanctum negare (h), & reſurrectionem Mortuorum (i), accuſantur.

g *Epiph. hæres.* 9. *Aug. de hæreſ.*
h *Epiph. hæreſ.* 9.
i *Idem ibidem Greg. Moral. in Job. l.* 1. *c.* 6. *l.* 2. *c.* 9. *&c.*

Quem minimè noverint, illi cultum impendere Jeſus Chriſtus Samaritanis exprobrat (k). Teraphim illos, quos à Rachele furto Labano ſublatos Jacob defodit, apud illas gentes venerationi expoſitos S. Epiphanius teſtatur. Tandem de impenſo columbæ, ſivè ejus figuræ cultu, deque ejus nomine circumciſione adminiſtratâ traducuntur (l). Relandus in Epiſtolâ ad Baſnagium, illos Angelorum veritatem negaſſe contendit, quod & Leontius olim animadverterat; ſicut & de immortalitate animarum eadem prodit.

k *Joan.* 4. 22.
l *Ita Rabb. quidam in Thalmud, Ganz Zemach. David.*

Samaritanos à ſalute Chriſtus excluſiſſe illis verbis videtur: *Salus ex Judæis* (m); quæ quidem verba licèt commodè intelligi potuiſſent de Meſſia è Judæis egreſſuro; eorum tamen crimen ſchiſmatis & ſegregationis à verâ Eccleſiâ, damnationis pœnam jure meritoque in eorum caput inducere potuiſſet. Ex Samaritanæ teſtimonio ſatis intelligimus, gentem illam Meſſiæ adventum præſtolari (n), à quo plura docerentur. Ex Sichimitis frequentes Jeſu Chriſti prædicationibus crediderunt. Ex Samaritis etiam non rari à S. Philippo initiati ſunt, quos tamen à Simone Mago ſeductos deinde in priſtina recidiſſe ferunt (o). Frequens ejuſdem gentis turba (p), factâ ſibi ab impoſtore quodam ſpe, vaſa ſacra à Moyſe in ſpecu quorumdam ex regionis montibus abdita (q) inveniendi, ad vicum Tirатabam convenerat. Pilatus ſeditionem veritus, miſſis illuc copiis, omnes diſperſit; in authores verò capitali ſupplicio animadvertit.

m *Joan.* 4. 22.
n *Joan.* 4. 25.
o *Vide Ligtfoot. in Matth.* 10. 5.
p *Joſeph. Antiq. l.* 18. 25. *A. Ær.* 36.
q *Craſſo quidem errore, nam Moyſes nunquam in terram Promiſſionis ingreſſus eſt. Chronicon Samaritanum prodit, Ozi quintum ab Aarone Pontificem vaſa ſacra defodiſſe.*

Recentiorum Samaritanorum Religio in Literis ad fratres ſuos, quos vocant, & ad Scaligerum datis ipſi deſcribunt. Se igitur in Deum, Moyſi ejus famulo, Legi ſanctæ, Monti Garizim, Domui Dei, in diem ultionis & pacis credere profitentur. Legis Moyſis ſtudioſos ſe in pluribus præ ipſis Judæis jactitant. Totâ Legis religione Sabbathum obſervantes, ne locum quidem, ubi fortè verſari contigerit, deſerere audent, niſi ut ad Synagogam ſe conferant; omnem ex urbe egreſſum, & conjugii voluptatem ſibi ipſis interdicunt. Ultra octavam diem circumciſio penes illos non prorogatur: ſacrificia in Templo Garizim hodie uſque oblata; legalia Sacerdotibus perſoluta. Nuptiis cum neptibus contra Judæorum morem abſtinent; utì & uxorum pluralitas apud illos interdicta.

Illorum in Judæos odium in universâ Joſephi hiſtoriâ, nec rarò in N. T. apparet. Narrat Joſephus, olim Præſide Coponio, nocte Paſchatis vix reſeratis Templi foribus, Samaritanos nonnullos intrò ingreſſos, oſſa mortuorum ubique per locum ſanctum ſparſiſſe, ut eo ludibrio, atque violatione ſolemnitatem turbarent (r). De hac inter utraſque gentes ſimultate legimus in Evangelio (s): *Non enim coutuntur Judæi Samaritanis*; & Samaritana fœmina Sichimitis, mirari ſe dixit, cur Jeſus à ſe aquam peteret. Jeſus Chriſtus Apoſtolos per Judæam prædicationis gratiâ dimiſſurus, monuit, ut ab urbibus Samaritanorum ſe abſtinerent (*); quippe quos Schiſmaticos & à fœdere Iſraelis alienos haberet. Cùm ſemel Diſcipulum ſuum parando ſibi hoſpitio in quamdam Samaritanorum urbem miſiſſet, à civibus ejus loci prohibitus eſt; *quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem* (t). Cùm Jeſus Chriſtus acriùs Judæos reprehendiſſet, illi injoriarum plauſtra in ipſum effundere volentes, verbo omnia complexi, Samaritanum appellarunt (u). Cùm fortè Samaritani quidam Judæorum plures ad Solemnitatem Jeroſolymam tendentes occidiſſent, belli ſpecies inter utraſque gentes ſubitò exarſit (x). Judæis arma in Romanos vertentibus, Samaritani in obſequio manſerunt; quamquam & illos finitima mala nonnihil contingerent (y).

r *Antiq. l.* 18. *c.* 3. *A. Ær.* 8.
s *Joan.* 4. 9.
* *Matth.* 10. 5.
t *Luc.* 9. 52. 53.
u *Joan.* 8. 48.
x *Antiq. l.* 20. *c.* 5. *de Bel. l.* 2. *c.* 21. *A. Ær.* 51. *Chr.* 54.
y *De Bello l.* 3. *c.* 22.

In Chronico Samaritanorum (z) traditur, Imperator Adrianus poſt æquatam ſolo Jeruſalem, Neapolim, alio nomine Sichem, tranſiiſſe; ubi Libros Samaritanorum nactus, omnes, ne genealogiis quidem, & hiſtoriis exceptis, abduxit. Lege etiam cavit, ne infantes circumciderent; quare illi vix in lucem editos in ſpecus quod-

z *Lib. Joſue apud Hottinger.*

dam

dam rapiebant, ut eo ſacramento ſignarent: mox verò vulnere obducto, in apertum producebant. Samaritanorum dapibus fuiſſe à Romanis immixtæ, quibus diſcernendis plurimâ Samaritanis induſtriâ utendum fuit. Avertendæ verò in monte Garizim Religioni, columba quædam conſtituta eſt, diſpoſiti etiam ad radices montis milites, ut accedentes contra edictum retinerent. Hiſce militibus fallendis quibam ſatis artis habuerunt; ſed ſubito avis clamore *Hebræum Hebræum* ingeminantis proditi, à militibus fortè clamore excitatis, occiſi ſunt.

Hæ populum anguſtiæ tandiu afflixerunt, quamdiu Babar-raba quemdam ex nepotibus ſuis Levi Conſtantinopolim ſtudiorum causâ miſiſſet. Adoleſcens enim ſtudiorum curriculum fauſto eventu emenſus, tandem ad Patriarchatum evectus eſt; & ab Imperatore facultatem redeundi ad Gariaim obtinuit. Moliebatur ille patriam ſuam, jugo Romanorum excuſſo, in priſtinam libertatem aſſerere: an res pro votis ſucceſſerit, eo tempore deſinens Chronicon non prodit: quamquam ea, quæ de urbe Conſtantinopoli narrat, ſatis ejus recentiorem ætatem indicant. S. Juſtinus Martyr tradit, ab Imperatore Antonino facultatem infantes circumcidendi, edicto Adriani ſublatam, Judæos quidem obtinuiſſe; ab eâ verò Samaritanos exclusos: quæ ſanè Scriptorem illum patriâ Sichimitam latere facilè non debuerant. Symmachus Verſione S. Scripturę ex Hebræo in Græcum clarus, Samariâ patriâ, avitâque ſuperſtitione derelictâ, ad Judęorum ſacra, receptâ iterum circumciſione, tranſivit (*a*). Adhuc Samaritani nonnulli in Sichem, ſivè Neapoli perſeverant (*b*); quibus ex genere Aaronis, utì jactitant, Sacerdotes; quemadmodum & Summus Sacerdos, in Sichem, ſivè Garizim reſidens, ſunt. Ab illo verò & Paſcha, & cæteræ anni Solemnitates ad Samaritanos in eas regiones diſperſos, Gazæ, Damaſci, & Magnæ Cairi, denunciantur. Epiſtola ab illis ad Scaligerum data, an.1676. publici juris facta eſt. Alterum etiam dederunt ſcriptum ad fratres ſuos, utì præſeferunt, in Angliâ. Ludolfus eorum ad ſe Epiſtolam vulgavit (*c*).

a *Epiph. de ponder. & menſur.*

b *Vide Baſnag. hiſt. des Juifs t.6. l.8. c.2. Edit. Pariſ.*

c *A.1688. Vide de hoc argumento Hotſing. Cellar. Ligtfoot. Hor. Hebr. Baſnag. loc. cit.*

SAMARITANA, Jeſu Chriſti alloquio ad fidem adducta. Vide *Photina*. Ejus Feſtum Græci ad 20. Martii conſignantes, hiſtoriam ita narrant. Jeſu Chriſti, & S. Petri (ita Acta) prædicationibus ad fidem mulier perducta, totam brevì familiam, duos nempè filios, Joſephum, & Victorem, & ſorores ſuas Anatolinam, Photo, Photidem, Paraſcevem, & Cyriacam erudivit. Dein in Africam concedens, Carthaginienſem urbem totam, Nerone regnante, ad fidem convertit. Victor ejus filius in exercitu Imperatoris in Avares Præfecturam exercuit. Sed miſſum illum in perduelles Bracharenſes in Hiſpaniâ, atque *Italica* urbis in Bæticâ Præfecturam obtinuiſſe vulgò Hiſpani teſtantur.

Inter hæc Victor receptis ab Imperatore literis, omnes ditionis ſuæ Chriſtianos neci tradere juſſus eſt. Sed illum ejuſdem religionis myſteriis initiatum ab Apoſtolo Petro ſupremus copiarum Ductor intelligens, gravioribus verbis coarguit. Nihil tamen ipſe in Victorem profecit; quin & Divinâ ultione loquelâ ſtatim multatus, triduò mutus hæſit: quo elapſo, intimâ quadam luce colluſtratus, exclamavit: Deus Chriſtianorum unus eſt inter omnes; ſtatimque inſtructus, baptiſmo à Victore conſecratus eſt.

His Nero auditis, ſimulque intelligens quæ de Photinâ in Africâ ferebantur, univerſam Photinæ familiam Romam deduci juſſit. In itinere Jeſus Chriſtus ſpectandum ſe præbens, euntibus animos adjecit. Ut coram Imperatore ſteterunt, Photina geminas ſorores ſuas Photo, & Photidem coram illo deduxit. Nero eorum conſtantiâ fruſtrà primò tormentis tentatâ, filiam Arethuſam cum gemmis & margaritis ad illas ſollicitandas miſit. Hanc ſtatim Photina intuita, *Salve*, ait, *Sponſa Domini*. Cui Arethuſa: *Domina hera mea; Splendor Jeſu Chriſti, Dominus tecum ſit*. Nec mora: victas illa manus, unà cum 100. comitibus puellis ad fidem dedit. Nero his compertis excandeſcens, veneno omnes ſubduci juſſit. Lampadius Magus ejus præceptis exequutioni mandatis, ut illæſas poculum hauſiſſe intellexit, ad Chriſtianorum & ipſe caſtra tranſivit. Fruſtrà demum adhibitis à Nerone ſuppliciis, cùm à fidei propoſito quidquam non dimoverentur, tandem pelle illis detractâ Martyres necavit. Hæc hiſtoria vix lecta ſuſpicionem ſui ingerens, ſeriam refutationem non exigit.

PENTATEUCHUS SAMARITANUS, collectio eſt quinque Librorum Moyſis, Samaritano ſeu veteri Hebræorum ante captivitatem charactere exarata; de qua nos v. *Pentateuchus*, & v. *Samaritani*. Hîc tamen pauca addenda cenſemus. Ejus Operis Exemplaria uſque ad 16. ſæculum in Europâ ignota Jacobus Uſſerius, vir clariſſimus omnium, primus ex Oriente procuravit (*d*). Cùm enim ex Euſebii Cæſarienſis, Diodori Tharſenſis, S. Hieronymi, S. Cyrilli Alexandrini, Procopii Gazenſis, Georgii Syncelli teſtimoniis hoc Exemplar noviſſet, verſis omnibus ad illud inveſtigandum curis, tandem id effecit, ut è Syriâ ſivè Palæſtinâ quinque vel ſex Exemplaria transferrentur. His ſedulò examini ſubjectis, tandem corrupta à Doſitheo quodam, de quo Origenes (*e*), deprehendiſſe ſibi viſus eſt: quod tamen non omnibus æquè Eruditis probatus.

d *Uſſer. Epiſt. ad Lud. Capell.*

e *Origen. in Celſ. l.5.*

Ejus Exemplar elegantiſſimum planè Petrus à Valle Damaſci comparavit an.1616. nomine D. De Sanſi, tunc Regis Galliarum Conſtantinopoli Oratoris, dein Epiſcopi Macloviensis. Illud deindè in poteſtatem PP. Oratorii in vico S. Honorati deveniens, penès illos hodie uſque ſervatur. Ex eo P. Morinus editionem Pentateuchi Samaritani adornavit, an.1632. in Polyglottis D. Le Jay legendam, quæ prima eſt Operis in eâ Linguâ editio. Emendatum deinde ad tria Mſs. Uſſerii recuſus eſt in Polyglottis Valtonii (*f*).

f *Vide Le Long. Biblioth. ſacr. t. 2.*

SAMBUCA, muſicum inſtrumentum (*g*),

g *Dan.3. 5.7.*

olim Chaldæis familiare, fidibus, utì creditur, conſtans, quatuor ut plurimum, ſonum acutum referentibus. Ità inſtrumentum deſcribunt Athenæus, Vitruvius, & Feſtus (*h*). *Magadi*, *pectini*, & *trigono*, inſtrumentis incertæ figuræ, ſed facilè pſalterium, noſtrate excepto, numero fidium referentibus, reſpondiſſe ex Athenæo intelligimus (*i*). S. Iſidorus Hiſpalenſis (*k*) *ſambucam* ex *ſambuco* derivans, ex quo ligno, ait, olim ejuſdem inſtrumenti calamus conſtabat, ſatis indicat ſibi inſtrumentum illud ad tibiam referendum videri.

h *Athen. in Dipnoſ. l.* 14. *c.* 3. *Vitr. l.* 6. *c.* 1.
i *Vide Noſt. Differt. de inſtr. muſic. Hebr. ante* 1. *t. Comm. in Pſal.*
k *Iſid. Origin. l.* 3.

SAMEAS, ſivè *Sameias*, vel *Schammai*. Rabbinus clariſſimus, de quo miræ Judæi prædicant. Scholis nempè Præfectum eximiè doctos Diſcipulos plures inſtituiſſe; inter cæteros eximium Hillelem, qui tandem à Præceptoris ſui ſententiis deſciſcens, novam planè diſſitam Scholam conſtituit. Ex hoc duorum Rabbinorum divortio Phariſæos reſultaſſe quidam præpoſterè ſanè autumarunt (*l*); cùm diutiùs ante Sameæ ætatem ſub Herode Magno, Phariſei floruerint.

l *Hieron. in Iſai.* 8. *l.* 3.

Hunc Sameam Joſephus Pollioni Phariſæo auditorem tribuit (*m*); quem ego virum eundem ac Hillelem habendum eſſe non ſemel ſuſpicatus ſum; nihil enim Joſephus de Hillele, frequenter de Pollione agit. Verùm Rabbini Hillelem ſub Samea; Joſephus verò Sameam ſub Pollione Diſcipulum exhibent. Geminos autem claruiſſe Hilleles conſtat; alium Chriſto vetuſtiorem; alterum recentiorem; Principem enim captivitatis circa an. 240. juxta Judæos, egit, S. Hieronymus author eſt (*n*), paulò ante Chriſti ætatem duos clariſſimos Rabbinos Sameam, & Hillelem totidem præfuiſſe frequentiſſimis Scholis; atque duplicis apud Judæos Sectæ, Scribarum, & Phariſæorum, authores fuiſſe. Judæos verò ſuæ ætatis *Miſnam* & *Deuteroſes Sammai* & *Hilleli*, ſivè, ut alibi ſcribit, (*o*) *Simeonis* & *Helle* tribuiſſe prodit.

m *Antiq. l.* 15. *c.* 1.
n *Hieron. in Iſa.* 8.
o *Ep. ad Algas q.* 10. *& in Eccle.* 7.

De Sameæ geſtis hæc apud Joſephum narrantur (*p*). Herodem Galilææ tunc temporis Præfectum crudelitatis & ſævitiæ reum coram Aulâ Hircani Principis Judeæ detulerant. Ille coram Judicibus non ſupplicis quidem apparatu, ſed purpurâ indutus, pictâ comâ, unguentis delibutus, amplo militum comitatu adſtitit. Hærentibus omnibus, ac ne hiſcere in illum quicquam audentibus, unus Sameas præſentiſſimo oris ſpiritu aſſurgens, fociis prædixit futurum, ut illum, in quem ſententiam dicere modò verebantur, Regem tandem & Judicem in ſe ſententiam proferentem opperirentur; eodemque fato Hircanum involvendum prædixit.

p *Antiq. l.* 14. *c.* 17. *A. M.* 3958. *ante Ch.* 42. *ante Ær.* 46.

Eventus Oraculum firmavit; Herodes enim rerum potitus, Judices illos omnes Sameâ excepto, cui ſemper plurimùm detulit, capitali ſententiâ damnavit. Tradito Herodi à Romanis Regno, atque unà cum Soſio obſidendæ Jeroſolymæ ſe ſiſtenti Sameas recludendas urbis fores cenſebat (*q*). Neque enim, dicebat, Judæorum criminibus is modus ſervatus eſt, ut Numinis iræ flectendæ locus eſſe poſſit. Inde Herodis in Sameam, ejuſque clientes favor manſit. Proverbio apud Rabbinos ferebatur: Sis mitis, & humilis tamquam Hillel, rigidus verò, & violentus velut Sameas.

q *Joſeph. ibid. & l.* 15. *c.* 1. *A. M.* 3967. *ante Chr.* 33. *ante Ær.* 37.

SAMEAS [*r*]. Vide *Semeias*.

r *Antiq. l.* 8. *c.* 4.

SAMEGA, urbs Judææ, ab Hircano capta (*s*); alibi apud Joſephum *Samea* (*t*); an eadem cum *Samâ*? (*u*).

s *Antiq. l.* 13. *c.* 17.
t *De Bello l.* 1. *c.* 2.
u *Joſue* 15. 26. *Schama ſive Schamga*

SAMGAR, filius Anath, tertius Judex Iſraelis inter Aod, & Barach medius (*x*). De illo nihil proditum eſt præterquàm 600. Philiſthæos vomere percuſſiſſe. Poſt pacem an. 2670. ab Aod partam, uſque ad Chananæorum ſervitutem an. 2699. annorum 20. ſpatium intercedit.

x *Judic.* 3. 31.

I. SAMIR, filius Michæ, Levita (*y*).

y 1. *Par.* 24. 24.

II. SAMIR, in quibuſdam Exemplaribus Septuaginta *Saphir*, urbs Tribûs Juda [*z*].

z *Joſue* 15. 48.

III. SAMIR, urbs in montibus Ephraim, ſedes Tholæ Judicis Iſraelis (*a*).

a *Judic.* 10. 5.

IV. SAMIR, ſivè *Schamir*, vox frequenter in Textu Hebræo V. T. recurrens: ſonat autem interdum ſpinas, ſive dumos, vel ſaltem dumetum (*b*); interdum verò adamantem, ſivè quodcumque ſummè rigens, inſtrumentum gemmis expoliendis aptum [*c*]; quare interdum redditur *adamas*. De hac voce plura Rabbini; *Samir* enim vermem aiunt deſignare, unam ex decem rebus à Deo ſub veſperam Sabbathi creatis (*d*). Illo autem Moyſem uſum expoliendis, & ſculpendis gemmis rationalis; quemadmodum & Salomonem lapidibus pro Templi edificio; ex quo, ajunt, nullus malleorum ſtrepitus in Templo conſtruendo, juxta teſtimonium Scripturæ, auditus eſt [*e*]. Porrò mirum illud ſecretum Aſmodeum Dæmonem in vinculis à Rege detentum prodidiſſe Hebræorum quidam fabulantur. Alii verò rem aliter narrant. Salomon enim, inquiunt, in pilâ quadam vitreâ nidum upupæ clauſerat; pulliſque ſuis è carcere liberandis vermiculum ſamir avis mater adhibens, facilè carcerem perrupit; hinc notus Salomoni vermiculus. Hanc fabellam Vincentius Bellovacenſis adoptans (*f*), pro *upupâ*, *ſtruthionem*; pro *ſamir*, *thamur* habet.

b *Iſai* 5. 6. & 7. 23. &c. & 9. 18. & 10. 17. & 27. 4. & 32. 13.
c *Jerem.* 17. 1. *Ezech.* 3. *Zach.* 7. 12.
d *Vide Pirke Avoth.*
e 3. *Reg.* 6. 7.
f *Vincent. Bellov. l.* 16. *c.* 123.

Bochartus poſt revocata omnia hæc in examen, egregiè ſatis oſtendit, vocem illam neque vermem, neque lapidem, ſivè adamantem ſonare, ſed petram illam rigentem, qua lapicidæ expoliendis gemmis uti conſueverunt [*g*]. Hanc verò artem Antiquis cognitam fuiſſe contra Cardanum idem author demonſtrat (*h*). Genus arenæ eo nomine deſignari Heſychius prodit; hanc enim in pulverem reduci ad gemmas expoliendas conſtat.

g *Bochart. De Anim. Sacr. p.* 2. *l.* 6. *c.* 12.
h *Dioſcor. l.* 5. *Smiris lithos eſtin, è tas pſephous oi dactylioglyphoi ſmechouſi.*

I. SAMMA, filius Rahuelis, & nepos Eſau (*i*).

i *Gen.* 36. 13.

II. SAMMA, filius Iſai, & frater Davidis (*k*).

k 1. *Reg.* 16. 9.

III. SAMMA, quartus filius Hebronis, & pater Raham. 1. *Par.* 2. 43. 44.

IV. SAMMA, filius Joelis, & pater Azaz, è Tribu Ruben. 1. *Par.* 5. 8.

V. SAMMA, filius Heiham Araritæ (*l*); alibi *Semma de Harodi* (*m*); & *Sammoth Arorites* (*n*).

l 2. *Par.* 11. 44.
m 2. *Reg.* 23. 25.
n 1. *Par.* 11. 27.

SAMMAA, filius Ozæ, & pater Aggiæ Levi-

Levita (*o*). Plures etiam occurrunt viri ejuſdem nominis, ſed nomine tantummodò innoteſcunt.

o 1. *Par.* 6. 30.

SAMMAEL, malus Angelus, de quo mira Rabbini (*p*); angui inſidentem Evam deceptiſſe; hunc Angelum eſſe mortis, acris, quin & Dæmonum Principem. Aliis verò Rabbinis eſt Angelorum Princeps, qui judiciis univerſi præſes adſuturus eſt; eique proinde in ſuas partes adducendo, die ſolemnis Expiationis litant.

p *Buxtorf. Lexic. Rabbinic.* tit. *Samael*.

SAMMAI, filius Recem, & pater Maonis (*q*). Porrò *Recem* eſt Petra, Metropolis Arabiæ Petrææ; & *Maon*, urbs ejuſdem regionis, non longè à *Bethſurâ*, urbe in plagâ meridionali Juda. Hæ genealogiæ per urbes deductæ, gentes deſignant, à quibus frequentatæ ſunt.

q 1. *Par.* 2. 44.

SAMMOTH. Vide *Samma* V.

SAMMUA, filius Zechur, Rubenita (*r*), quem Moyſes cum cæteris ſelegit, ut è Cadeſ-barne ad terram Promiſſionis explorandam pergerent.

r *Num.* 13. 5.

SAMOCHON, lacus Galilææ. Vide *Semechon*.

SAMOS, Inſula Egæi in finibus Aſiæ Minoris celeberrima. Romani literas ſuas pro Judæis ad Præfectum ejuſdem urbis dederunt (*s*). S. Paulus Jeroſolymam tendens, eòdem appulit (*t*). De vaſis fictilibus Sami hæc Iſaias (*u*): *Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de Samiis terræ*; nempe væ, qui contra factorem ſuum caput extulit; quippe qui nonniſi Samium fictile eſt. Hebræus tantummodo legit: *Vas fictile, è medio vaſorum fictilium*.

s 1. *Macch.* 15. 23. *A. M.* 3865. *ante Chr.* 135. *ante Ær.* 139. *ſub Simone Macchabæo.*
t *Act.* 20. 15. *A. Ær.* 58.
u *Iſai.* 45. 9.

SAMOTHRACIA, Inſula maris Egæi. S. Paulus iter Troade in Macedoniam (*x*) inſtituens, primò ad Samothraciam appulit; dein Macedoniam tenens, Neapolim, inde Philippos venit.

x *Act.* 16. 11.

SAMPHO; urbs Galilææ, ſivè Samariæ (*y*); alibi apud Joſephum *Sappho* (*z*).

y *Antiq. l.* 17. *c.* 12.
z *De Bello l.* 2. *c.* 3.

SAMSAI, Amanuenſis, ſivè à ſecretis, qui unà cum Reum Beelteem literas in Judæos, è captivitate paulò antea reduces, ad Regem Artaxerſem dedit (*a*). Porrò *Artaxerſis* nomine Magus deſignatur, qui poſt Cambyſem Imperium occupavit; Oropaſtus apud Trogum; Smerdis apud Herodotum appellatus.

a 1. *Eſdr.* 4. 8. *A. M.* 3470. *ante Chr.* 530. *ante Ær.* 534.

SAMSON, filius Manue è Tribu Dan; matris verò nomen in Scripturâ ſiletur. Sterilem illam Angelus per viſionem allocutus, filii ſpem fecit, cavens, ne quid unquam vini, aut meracei liquoris, nihilque impuri guſtaret. Adjecit inſuper, eâdem diſciplinâ infantem mox à partu educandum; quem proinde à crepundiis Deo dedicans, Nazaræatûs religione obſtringeret, ejuſque comam nunquam novaculâ abſcinderet; is enim, ait Angelus, Iſraelem è manibus Philiſthinorum vindicabit. Mulier ſtatim virum ſuum conveniens, viſionem narravit: quam proinde Manue ſibi quoque poſtulans, impetravit tandem, ut Angelus iterum uxori ſpectandum ſe præbens, commodum fœminæ daret, ut viro accito, ſimul colloquerentur. Vide *Manue*.

b *Judic.* 13. 2. *&c. A. M.* 2848. *ante Ch.* 1152. *ante Ær.* 1156.

Altero anno, Samſon in lucem editus (*c*), valido corporis robore futuræ virtutis indicia brevì exhibuit. In agro Dan inter Saraam, & Eſthaol ſedem habebat. Accidit interim, ut Thamnatam urbem Philiſthæorum veniens, puellæ fortè occurrentis amore caperetur (*d*); quam ſibi in uxorem à parentibus ſuis poſtulans, nunquam ab illis dimoveri potuit, ut aliam è filiabus Iſraelis Philiſthææ ſubſtitueret; hæc tamen inſciis parentibus à Deo agebantur, ut à Philiſthæorum tyrannide Judæi, adverſariis in ordinem redactis, liberarentur. Coacti igitur parentes Thamnatam venerunt; poſtulatiſque cum fœminâ pro filio nuptiis, connubium firmatum eſt.

c *Judic.* 13. 24. 25. *A. M.* 1849. *ante Ch.* 1151. *ante Ær.* 1155.

d *Judic.* 14. 1. *&c. A. M.* 2867. *ante Chr.* 1133. *ante Ær.* 1137.

In eo itinere Samſon paululùm è viâ deflectens; leunculo in ſe irruenti fortè occurrens, non reſtitit tantùm, ſed abreptum non ſecùs ac tenellum hædum, nullis armis munitus diſcerpſit. Dein in viam ſe reducens, factum parentibus ſiluit. Paulò poſt Thamnatam ad nuptias celebrandas repetens, eundem occiſi leonis locum inviſit, atque areſcens cadaver nactus, examen apum gutturi ejus inſediſſe deprehendit. Favum igitur colligens, partim ipſe comedit, partim guſtandum parentibus tradidit; nihil tamen de toto rei eventu aperiens. Ut Thamnatam venerunt, nuptiarum cæremonia, & convivia ſolemnia celebrata ſunt, triginta juvenum comitatu ab Incolis honoris gratiâ Samſoni adjecto.

Hos juvenes Samſon ænigmate ſe tentaturum ſignificavit; cui ſi toto nuptialis hebdomadæ ſpatio enodando pares fuiſſent, triginta ſindonum, totidemque tunicarum, ſivè triginta tunicarum, & totidem palliorum, brevì, triginta integrarum veſtium (integra enim veſtis tunicâ, & pallio conſtabat) præmium ſe perſoluturum ſpondebat: totidem veſtibus multandi, ſi victi ceſſiſſent. Porrò ænigma Samſonis iſtud: *De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo*. In ſenſu verborum explorando fruſtrà juvenes diutiùs ſe torſerunt: tandem ad fraudes confugientes, apud uxorem Samſonis precibus primùm, deinde minis inſtiterunt, ut ſecretum à viro exploraret. Vix Samſon fœminæ revelavit, illa ſtatim omnia ad juvenes retulit: qui illicò ad Samſonem, Quid, inquiunt, melle dulcius, quid validius leone? tunc Samſon excandeſcens: *Si non araſſetis in vitulâ meâ* (*e*), *non inveniſſetis propoſitionem meam*.

e *Fœminâ abuſos hæc verba ſignificant.* *Theognid. ſent.* 58. *Echtairo . . andrate margon*, *Os ten allotrien boulet arouran arou.* *Martial. l.* 7. *Milo domi non eſt; peregrè at Milone profecto*, *Arva vacant, uxor non minùs inde parit.*

Simul verò Samſon novo inſiliente Divino Spiritu incitatus, Aſcalonem urbem Philiſthinorum contendens, triginta viris occiſis, illorum veſtes victoribus ſolvit; dimiſſâque deinde uxore, ad patrem regreſſus eſt. Poſt aliquod temporis fœmina illa uni ex iis juvenibus nupſerat; cùm fortè Samſon irâ ſedatâ ad uxorem ſuam inviſendam veniens, hædum attulit [*f*]. Volentem ſecretum conclave ingredi ſocer prohibuit, ſe filiam ſuam alteri elocaſſe, ratum priora connubia illum reſpuiſſe, reſpondens. Verùm, ait, eſt mihi altera filia juventutis & elegantiæ flore præſtans: hanc tibi uxorem ultrò permitto. Samſon his renunciatis, Nihil eſt, inquit, impoſterùm cur de me querantur Philiſthæi,

f *Judic.* 15. 1. *&c. A. M.* 2868. *ante Chr.* 1132. *ante Ær.* 1136.

ſi

ſi ultionem de illis repetam acerbiſſimam. Nec mora: in agrum contendens, 300. vulpibus coactis, binas, binaſque caudâ jungens, faces trahentes accenſas, in meſſem Philiſthæorum immiſit. Illicò flamma meſſes flaveſcentes depaſcens, ſimulque in eaſdem meſſes trituræ jam paratas, atque in areis diſpoſitas ſerpens, miſerè omnes abſumpſit. Incendio inde ad vineas, & oliveta extenſo, omnia devaſtata ſunt. Tot malorum causâ Philiſthæi auditâ, ultionem de viro Thamnatæo acerbiſſimam exigentes, illum ſimul, & uxorem Samſonis concremarunt. His tamen nondum furore ſedato, Samſon ſe, longiùs ultione provectâ, tum demùm quieturum prodidit.

Nec ſanè vana minatus eſt; ingentem enim turbam occidit (g); in ſpecu interim Etham in Tribu Juda ſede ſibi conſtitutâ. Philiſthæi, his viri latebris exploratis, frequenti manu in ditionem Juda ingreſſi, regionem vaſtabant. Quibus avertendis malis, incolæ à Philiſthæis rogati, ut Samſonem traderent, 3000. viri agmine ad ſpecum venientes, viro ſignificarunt, ut vinculis alligatus hoſtibus ſe tradi permitteret. Non renuentem illum, vitam tamen jurejurando paciſcentes, recentibus craſſiſque funibus binis alligatum, ad Philiſthæos deduxerunt. Vix in eorum conſpectum ventum eſt; cùm Samſon ſubito à Deo robore impulſus, diſruptis vinculis, abreptâque fortè illic occurrente aſini mandibulâ, in hoſtes irruens, tantâ illos cæde proſtravit, ut 1000. deſiderarentur. Hujus victoriæ epinicium dein occinuit: *In maxillâ aſini, in mandibulâ pulli aſinarum delevi eos, & percuſſi mille viros.* Abjectæ autem poſt victoriam maxillæ loco nomen *Ramat-lechi*, id eſt *elevatio maxillæ*, manſit. Accidit ſub hæc, ut ingenti ſiti vir ſtrenuus æſtuans, cùm ejus moleſtiam ferre ulteriùs non poſſet, opem à Deo quæreret: qui ſtatim roganti facilis aquæ venam è ſilice *Machtes*, id eſt dens molaris, eduxit (h). Hæc uberiùs diſcuſſimus, neque enim difficultatibus carent, verbis *Lechi*, & *Machtes*.

His geſtis, Samſon Gazam urbem Philiſthæam contendens, cùm apud fœminam proſtitutam, ſivè Cauponam divertiſſet, continuò confluentibus ad domum turbis, aliis interim urbis fores cuſtodientibus, obſeſſus eſt (i). Orientem auroram Philiſthæi opperiebantur, ut diſceſſum tentantem virum caperent, occiderentque; ſed ille tertiâ noctis vigiliâ ſurgens, foribus urbis ejuſque ſeris, & ſtipitibus in humeros ſublatis, montana Hebronis versùs ſe contulit.

Succeſſu temporis Samſon in Dalilam fœminam vallis Sorec inclinans (k); ſivè illam in uxorem duxerit, utì nonnulli credidere (l); ſivè turpem cum fœminâ proſtitutâ conſuetudinem foverit, utì plerique maluerunt, frequentiùs eò ventitabat. Hanc igitur Philiſthæi fœminam pecuniâ ſollicitarunt, ut initâ ratione, in quo potiſſimùm viri robur conſtitutum eſſet, indagaret. Quod illa ſemel & iterum à Samſone exquirens, toties ab ipſo illuſam ſe ſenſit. Cùm enim Samſon hoc vel illud facto opus eſſe, ut ad cæterorum imbecillitatem redigeretur, ſignificaret; mulier periculum rei faciens, dein Philiſthæos in illum incitabat: quibus ſecurè accedentibus, Samſon priſtino robore terribilis occurrens, omnes diſſipabat. Ingeminatis tamen à Dalilâ precibus tandem vir ſtrenuus animo concidens, omnia revelâvit; ſe nimirum comâ voto Nazaræatûs dicatâ, & adhuc intonsâ abraſum in hominum ordinem ſore redigendum. Inter dormiendum igitur abraſus, irruentibus deindè Philiſthæis præda facilis ceſſit; à quibus oculis captus, Gazenſi carceri traditus, atque molæ vertendæ tanquam vile mancipium damnatus eſt (m).

Verùm crineſne Samſonis tantâ pollebant à naturâ virtute, ut toti corpori robur illud immane conciliarent; an merito ſervatæ Legis Nazaræatûs (quam potiſſimùm intonſæ comæ religio indicabat) Deus eo virum privilegio, tamdiù manente, quamdiù coma, donavit? Poſtremum hoc pleriſque PP. viſum (n); nec injuriâ ſanè: quamquam enim denſa, rigens, & florens coma corporis robur indicat, ea exſecta quid ad imbecillitatem conferat? Si ergo tanti foit ad corporis robur momenti Samſonis coma, ut ab eâ unicè tota ſtrenui viri virtus penderet, nonniſi profectò Divino prodigio vis debebatur. Gazenſis carceris anno circiter evoluto (o), ſuccreſcente interim comâ (p) Samſonis, paulatim priſtinus vigor redibat; cùm fortè Philiſthæorum Princeps, Religioſo in Templo Dagonis cœtu indicto, ob gratias agendas pro conceſsâ ab hoſtibus liberatione, ſolemnitatem inibant. Inſtructis igitur Feſti conviviis, inter pocula & dapes ob augendam etiam lætitiam Samſonem coram ludentem ſpectare placuit. Deductus igitur vir cæcis quibuſdam ſaltationibus pro ſpectantium voluntate diutiùs luſit: dein ſpecie quidem quaſi de ludo ſeſſus, ductorem ſuum rogavit, ut ad columnas deductum nonnihil illis incumbentem quieſcere permitteret. Columnis illis tota Templi machina fulciebatur: Templi autem ſuperiora, & inferiora omnia populis referta erant. Hoc verò Templum rotundum duplicique periſtilio cinctum fuiſſe videtur (q). Has igitur columnas ſtringens, Samſon implorata ſimul Dei ope, ut ad injuriam ab hoſtibus receptam reparandam ſibi vires non impares ſuppeditaret, ſingulis manibus ſingulas concutiens, *Moriatur*, ait, *anima mea cum Philiſtiim*. Columnis igitur labantibus, tota Templi machina corruens, omnes ſimul Philiſthæos ad 3000. hominum oppreſſit. Quare qui Philiſthæos vivens affixerat, moriens graviori clade affecit. Obiit anno ætatis 38. Iſraelem judicavit annis 20. (r).

De ſalute Samſonis, an ſcilicet liquidò mortem ſibi conſciverit, ultionemque de acceptâ injuriâ exegerit, ambigitur. S. Bernardus totum hoc peculiari Sancti Spiritûs ductui adſcribendum cenſet (s): qua etiam ratione excuſandum, damnandum alioqui, S. Auguſtinus exiſtimat (t). Alii tamen nullo etiam Divino Spiritu ductum Samſonem, ideò abſolvendum cenſent, quòd Ju-

di-

g *Hebræus legit: Percuſſit eos coxâ ſuper femur; ſive, Percuſſit eos inter coxas, & crura: utì apud nos dicitur* Tirare tra capo e collo; *& Gallis*, dos & ventre. *Vulgata: Percuſſit eos ingenti plagâ, ita ut ſtupentes ſuram femori imponerent.*

h *Judic. 15. 19. Et ſcidit dentem molarem (an ſilicem ejuſdem nominis?) qui erat in Lechi, & exiit ex eo aqua.*

i *Judic. 16. 1. &c. ignotum quo anno.*

k *Judic. 16. 4. &c. An. 2886. ante Ch. 1114. ante Ær. 1118.*

l *Chryſ. hom. 27. de var. in Matth. loc. & in Epiſt. ad Philipp. c. 12. Anaſtaſ. Antioch. q. 63. Abbas Joſeph. apud Caſſian. Coll. 17. c. 20. Ephrem cont. improb. mulier. Perer. in Gen. alii apud Serrar. q. 5. in Judic. 16.*

m *Sunt, qui nomen molæ obſcœno ſenſu uſurpatum autument, utì Job. 5, 12. Vide Hieron. in Iſai. 47.*

n *Ambroſ. de Spir. S. l. 2. in Prol. & de Offic. l. 2. c. 28. Author de mirab. S. Scrip. l. 2. c. 6. Paulin. Ep. 4. Serrar. in Judic. q. 14. Menoch. Tirin. Bőfrer. Cornel. Grot. in Judic. 16.*

o *Manſit ab A. M. 3885. uſque ad 3887.*

p *Judic. 16. 22. Hebræus ad literam: Cœpit capillus capitis ejus germinare, ut tonſus eſt. Quod aliquibus credendi occaſionem fecit, illius capillos adeò ſuccreviſſe, utì priùs erant.*

q *Vide deſcriptionem Templi Marnæ in urbe Gaza, apud Marcum Diaconum, in vita S. Porphyrii Epiſcopi Gazenſis c. 9. & 10. apud Bolland.*

r *Judic. 16. 20. A. M. 1887.*

s *Bernard. de præcepto, & diſpenſ. c. 3.*

t *De Civit. l. 1. c. 21. & 26. l. 2. cont. Gaudent.*

dicem, & aſſertorem Iſraelis agens, nihil ſibi cavens, hoſtium tantummodò necem, & populi ſui ultionem ſpectare potuiſſet (u). Quæcumque tandem ſit hujus viri excuſandi ratio, in cenſu profectò Sanctorum certò adſcribendus eſt, quòd in numero virorum, cujus fidem, & acceptum pro eâ præmium Apoſtolus celebrat, cooptetur (x).

SAMUA, filius Davidis. 2. *Reg.* 5. 14.

SAMUEL, filius Elcanæ ex Annâ (y), è Tribu Levi, & familiâ Caath (z), Propheta, & Judex Iſraelis plurium annorum ſpatio. Parentes illius *Ramatha Zophim*, ſive in urbe Ramathâ, ſede Levitarum è familia Zoph, ſive Zuph, ex poſteris Caath, morabantur [a]: quam etiam ſedem Samuel ipſe majori vitæ ſuæ parte habuit. Porrò Ramatham ſitam fuiſſe in montibus Ephraim inter Bethel, & Gabaam diximus v. *Ramatha*. An Sacerdotale munus Samuel obiverit, ambigitur. Ex familiâ Aaronis ſatum, & (b) Summum Sacerdotem egiſſe Veterum nonnulli autumarunt (c). Ephod geſtaſſe (d); duos Reges, Saulem, & Davidem, conſecratione initiaſſe; Sacrificia vel extra Tabernaculum obtuliſſe conſtat. Inter Sacerdotes apud Pſalmiſtam cooptatur; *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus ejus; & Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus* (e). Tandem Sacerdotali amictu indutum Sauli per viſum ſeſe obtuliſſe Joſephus teſtatur (f). Quin poſt obitum Ophni, & Phinees nullus legitur ex familiâ Heli Summi Sacerdotis, qui eo munere fungi potuerit: quare Samuel electus videtur, ut vacuam dignitatem tamdiù teneret, quamdiù nepos Heli ætate minor eſſet.

Verùm his facilè reſponderi poſſet, Samuelem à familiâ Aaronis alienum, Summi Sacerdotis dignitatem numquam geſſiſſe. Quid enim, ſi Ephod geſtavit, ſi Reges inunxit, ſi caſu aliquo ſacrificium obtulit, continuò ne Sacerdos habebitur? Porrò David Ephod cinctus eſt (g), Gedeon & Saul ſacra operati ſunt (h); Prophetarum nonnulli Reges inunxerunt (i). Samuel in eorum ordine cenſetur, qui nomen Domini invocant, nempe Levitarum, vel ſi Sacerdotum mavis, Sacerdotii nomen laxiori ſenſu pro omnibus Dei obſequio deſtinatis, atque mediatoris munus inter Deum, & populum obeuntibus uſurpatum noveris. Tandem in eâ quæſtione, utì & in aliis pluribus hujus generis authoritates opponimus: quemadmodum enim plures tum Veteres, cùm Recentiores Sacerdotalem illi dignitatem vindicant; ita etiam plures abjudicant (k). Quoad ætatem Ophni, & Phinees omnia incerta; & ſi gerendæ dignitati vir aliquis requirendos eſſet, ex Sacerdotum potiùs, quàm Levitarum ordine requiri oporteret.

Modò ad Samuelis hiſtoriam. Geminæ erant Elchanæ uxores, Phenenna, & Anna, illa fœcunda, hæc ſterilis; quamvis Elchanæ animus in ſterilem inclinaret. Accidit interim, ut ille unà cum totâ familiâ ad Arcam Domini in Silo peteret, hoſtias pacificas offerret (l), Sacriſque peractis uxores ſuas, filioſque omnes lauto convivio exciperet. Cùm menſæ aſſidens Anna ſolitariam ſe, æmulam ſuam in coronâ filiorum ſpectaret, à lacrymis ſe continere non potuit; ſtatimque abjectis epulis, Tabernaculum adiens, dolorem ſuum oblatis Deo precibus ſolabatur. Hujus clamores Summus Sacerdos Heli audiens, primò fœminæ temulentiam exprobravit; deinde verò de re totâ ab illâ certior factus, votum ejuſdem de offerendo Deo, ſi unquam obtinuiſſet, filio, ut Lege Nazareatûs toto vitæ ſuæ tempore obſequiis Divinis manciparetur, excepit, votis inſuper ſuis & benedictione mulierem proſecutus.

Cùm omnes in patriam rediiſſent, tandem Anna filium ſtato tempore genuit, quem precibus obtentum, Samuelem appellavit (m). Aliquot ab hinc annis ablactatum infantem mater voti rea Tabernaculo obtulit, delatis ſimul tribus vitulis, totidemque farinæ menſuris, atque vini bathis; quæ Summo Sacerdoti tradidit, addens ſe eam fœminam eſſe, quæ priùs orantem coram Domino offenderat. Vide *Anna*. Puer igitur Samuel pro ſuâ ætate obſequiis Tabernaculi impendebatur (n); Ephod lineo indutus, cui mater tunicam, ſtatis quibuſque ſolemnibus diebus ipſa per ſe deferens, addebat.

Eam interim ætatem agens Heli, ut oculis caligantibus luminis beneficio privaretur, perditos filiorum Ophni & Phinees mores aliorum relatione didicit; quos tamen imbecilliori animo ſenex in ordinem redigere, malumque in toto Iſraele exemplum ſubmovere non valuit. Quare Samuel in conclavi juxta Tabernaculum dormiens, ſummo manè, antequàm lampades candelabri contra Sanctuarium collucentes extinguerentur, inclamari ſe ſenſit (o). Puer ad Heli accurrens, à quo accitum ſe credebat, quid vellet requiſivit. Ille acciviſſe negans, cubitum ire juſſit. Vix puer ſomnum reſumpſerat, cùm iterum & tertiò voce auditâ, toties ad Sacerdotem ſe contulit. Qui tandem Divinum aliquod ſuſpicatus, dormitum repetere juſſit: ſi rurſum vocaretur, monuit, ut quantociùs reſponderet: Loquere Domine, quia audit ſervus tuus.

His à puero peractis, Dominus in hæc verba locutus eſt: Domum Heli univerſam ultionis meæ in toto Iſraele horrendum exemplum conſtituam, quippe qui filiis ſuis æquo indulgentiorem ſeſe exhibuerit. Porrò hoc viri crimen nullis oblationibus expiabitur. Ut dies illuxit, Heli certiore de omnibus fieri à Samuele voluit; auditiſque, quæ à puero referebantur, totum ſe Dei voluntati commiſit. Igitur prophetiæ dono Samuelem à Domino donatum univerſus Iſrael intellexit; cujus oraculis fidem eventus nunquam non conciliavit.

Arcæ Domini à Philiſthæis captæ fortunam, & necem Heli, duorumque filiorum alibi fuſiùs deſcripſimus (p).

Poſt obitum Heli Summi Sacerdotis, univerſi Iſraelis Judex, & ductor Samuel renunciatus eſt (q); cujus electio facilè occaſione cœtûs, pro tranſlatione Arcæ ex urbe Bethſames ad Cariath-jarim coacti, facta eſt. Supremam autem dignitatem iniens, populum rogavit, ut ſuæ in Deum propenſio-

u *Toſt. in Jud.* 16. *q.* 54. *Leſſ. de Juſtitiâ l.* 2. *c.* 9. *Franc. Victor. de homicid. ſub fin. Serrar. q.* 31. *Bonfrer. in Judic.* 16.

x *Hebr.* 11. 32.

y 1. *Reg.* 1. 1. *&c.*

z 1. *Par.* 6. 29.

a 1. *Par.* 6. 26.

b *Aug. in Pſal.* 98. *& l.* 12. *cont. Fauſt. c.* 33. *& l.* 17. *de Civit. c.* 5. *& l.* 2. *Retract. c.* 43. *&* 55.

c *Vide Ambroſ. in Pſal.* 98. *Chryſoſt. homil.* 1. *&* 2. *de Anna. Bernard. in ſentent. Sulp. Sever. l.* 1. *hiſt. Greg. M. in Libb. Reg. Alii plures apud Mendoz. in* 1. *Reg.* 2. *&c.*

d 1. *Reg.* 2. 18.

e *Pſal.* 98. 6.

f *Antiq. l.* 7. *c.* 15.

g 2. *Reg.* 6. 14.

h 1. *Reg.* 13. 9. 10. *&* 15. 12. *Judic.* 6. 18.

i 3. *Reg.* 19. 15. 16. *&* 4. *Reg.* 9. 1. *&c.*

k *Hieron. in Jovin. l.* 1. *& in Pſal.* 98. *Anth. qq. in V. & N. T. q.* 46. *Genebrard. in Pſalm.* 98. *Beda, Raban. Carthuſ. Hugo, Lyr. Toſt. Cajet. in* 1. *Reg.*

l 1. *Reg.* 1. 2. *&c. Ann. M.* 2848. *ante Ch.* 1152. *ante Ær.* 2516.

m 1. *Reg.* 1. 19. 20. *A. M.* 2849. *ante Chr.* 1151. *ante Ær.* 1155. *Samuel pro Sauluc-el à Deo poſtulatus.*

n 1. *Reg.* 2. 18. 19. *&c.*

o 1. *Reg.* 3. 1. *&c. A. M.* 2861. *ante Chr.* 1139. *ante Ær.* 1143.

p *Vide voces Heli, Ophni Phinees, Arca, Dagon. Vide & 1. Reg.* 4. *&* 5. *&* 6.

q 1. *Reg.* 7. 3. 4. *A. M.* 2888. *ante Chr.* 1112. *ante Ær.* 1114.

ſionis ſpecimen in repurgandâ ab extraneis Deorum ſimulachris regione exhiberent; quo, ait, Divinam vobis opem adverſùs hoſtes merebitis. Ejus monita executioni ſtatim ab omnibus mandata ſunt; impenſiori deinde cultu Domino ſe ſingulis addicentibus. Indictus deinde alter populi conventus in Maſphath, ad quem omnes armati convenientes, cùm Samuel funderet pro illis preces, illi viciſſim jejuniis, & orationibus inſtiterunt; ſimulque aquam coram Domino profundentes (r), criminum ſuorum exomologeſim fecerunt. Hìc Samuel ſingulorum cauſas audivit. Iſraelitas ſacris agendis occupatos, Philiſthæi facilè opprimendos rati, arma in illos intulerunt; nec populus ſegnis hæſit, ſed, imploratâ primùm oblatione agni lactentis Dei ope, venientibus occurrentes, prælium iniere. Dum manus utrimque confererentur, ingenti ſubitoque fragore Cœlum obſtrepens, terrore Philiſthæos concuſſit, adeò ut deſertis ordinibus, omnes in fugam effunderentur. Iſraelitæ fugientibus ultra Beth-car inſtantes, eâ hoſtes clade proſtravere, ut & captas antea urbes victoribus deſerere, nec toto adminiſtrationis Samuelis tempore audere quidquam in Iſraelem cogerentur.

r *Hos alii de lachrymis; alii de aquâ luſtrationis; alii tandem delibationibus aqua, quòd vinum deeſſet, intelligunt. Vide Noſt. Comment.* 1. *Reg.* 7. 6.

Supremam hanc dignitatem Samuel toto vitæ ſuæ tempore (s), ab anno ætatis 40. geſſit: Saule etenim regnante, ſua illi authoritas ferè in populum ipſumque Regem manſit. Singulis annis ditionem luſtrans, in Bethel primùm, dein Galgalis, & Maſphat jus dicens, tandem domum ſuam in Ramath repetebat. In eâ urbe Altare non tam privatæ, quàm publicæ religionis gratiâ erexerat; undique enim ad illum conſulendum, atque judicium ſubeundum confluebant. In ſenium verò jam vergens (t), cauſarum ſuarum pondus in filios transferens, judices conſtituit in Berſabee, urbe ad extremitatem meridionalem Chanaanitidis: qui tamen à paternis veſtigiis adeò aberrarunt, ut muneribus acceptis, & avaritiâ miniſterium ſuum corrumperent.

s 1. *Reg.* 7. 15.

t 1. *Reg.* 8. 1. *&c. A. M.* 2908. *ante Chr.* 1092. *ante Ær.* 1096.

Rei indignitate Seniores populi permoti, querelas eâ de re ſuas ad patrem deferentes rogarunt, ut Regem pro omnium more ſibi conſtitueret [u]. Samuel, cui populi poſtulationes diſplicuerant, Dominum conſuluit, & ab eodem monitus eſt, ut rogantibus acquieſceret; neque enim in eâ re illum potiùs, quàm eundem Deum offenderant. Accitâ igitur populi concione, expoſuit, ſe quidem Deo ita volente Regem conſtituturum. Scirent tamen, ab eo Rege filios illorum & belli incommodis, & ſuis ſervitiis addicendos fore; operarios ex illis ſuos tam in urbe, quàm in agro eliget; filias verò Iſraelis unguentariis, culinariis, & piſtoriis rebus occupabit; decimas tandem è meſſibus, vineis, & ovibus exiget. Populum autem cum Deo hæc conquerentem, Deus non audiet. His minimè moti Iſraelitæ, Regem etiam atque etiam poſtulantes, tandem impetrarunt.

u 1. *Reg.* 8. 4. *&c. A. M.* 2909. *ante Chr.* 1091. *ante Ær.* 5095.

Paulò poſt (x), Saul filius Cis de aſinis patris ſui fortè amiſſis ad Prophetam conſulendum venit; à quo & electionem ſuam à Deo in Regem Iſraelis, & unctionem accepit, utì fuſiùs v. *Saul*. Hinc Samuel populum in Maſphath ob Regem eligendum coegit; jactiſque ejus rei gratiâ ſortibus pro ſingulis Tribubus, Benjamin extracta eſt. Deinde ſingulis ejuſdem Tribûs familiis per ſortes exploratis, tandem familia Metri, atque inter illos Saul filius Cis ſortitò electus eſt. Quæſitus ſtatim Saul, fruſtra aliquando, ſed tandem inter ſarcinas ſuas latitans deprehenſus, in mediam populi concionem adductus eſt. Samuel illum toti populo demonſtrans, En, ait, quem virum Dominus in Regem veſtrum ſelegit. Dein ſcriptam à ſe Regni legem Propheta coram populo lègit, cœtumque, eâ abſolutâ, dimiſit.

x 1. *Reg.* 9. *&* 10. *A. M.* 2909. *ante Chr.* 1091. *ante Ær.* 5095.

Menſe vix evoluto, bellum Ammonitarum in Jabes, urbem Gaaladitidis, incidit (y): quo à Saule proſpero eventu confecto, (Vide *Saul*, & *Jabes*) redeuntem ab eâ expeditione populum Samuel in Galgal ad innovandam Regis electionem deflectere juſſit. Iterum igitur Saule in Regem firmato, oblatiſque ingenti omnium plauſu ſolemnibus ſacrificiis, Samuel populum allocutus, quæſivit, an aliquid in ſe querelarum haberent (z). Cùm nihil in illo populus reprehendiſſet, Propheta innocentiæ ſuæ teſtem Dominum, & Regem vocavit: quod populo ratum habente, iterum Samuel ad Iſraelem converſus, oſtendit, Deum quidem, quæ ſuarum eſſent partium Regem conſtituendo expleviſſe; reliquum proinde eſſe, ut Domini dicto morigeros ſe præſtarent, ut & in ſe, & in Regem largam Divinæ benedictionis munificentiam deducerent. Si enim, ait, in Dominum ſuperbam erexeritis cervicem, graviorem in vos Dei manum, ut olim patres veſtri, experiemini. Adjecit tandem deducturum ſe è nubibus nimbum, & tonitrua, quamvis id anni tempus, meſſis nempè frumentariæ, contingeret, quo raræ in Palæſtinâ pluviæ ſtillarent; ut eo ſaltem indicio diſcerent, quam Domino injuriam Regem exigentes irrogaſſent.

y 1. *Reg.* 11. 1. *&c. A. M.* 2009. *ante Chr.* 1091. *ante Ær.* 5095.

z 1. *Reg.* 12. 1. *&c.*

Nec mora: vix protenſis ad Cœlum manibus, nimbus & tonitrua adeò gravia inſonuere, ut ſubito horrore populus concuſſus, veniam à Deo irrogatæ in illum injuriæ precarentur. Tum Samuel monens; ut Domino morigeros ſeſe exhiberent, nunquam ſe deſtiturum, quin pro illis preces atque monita impenderet, pollicitus eſt. Inde omnibus domum ſuam reductis, primus initi à Saule Regni annus evolutus eſt.

Altero anno 3000. ſelectiſſimis à Rege delectis (a), 2000. eorum ob pellenda ex urbibus Machmas & Bethel præſidia Philiſthæorum impendit; reliquos verò Jonathæ filio ſuo tradens, eo duce Philiſthæos, ſtationes Gabaæ occupantes, loco cedere coegit. Pulſis igitur ex eâ ſtatione Philiſthæis, Saul opportunitatem nactus, populum in Galgal convocavit. Nec Philiſthæi ſegniores ad urbem Machmas exercitum 30000. curruum, 6000. equorum, atque immenſâ peditum vi, terribilem coegerunt. Quibus ad Iſraelitas in Galgal renunciatis, ſubito omnes terrore correpti, in diverſa dilabebantur. Quare Saul ſex ſolidis diebus adventum Samue-

a 1. *Reg.* 13. 1. *&c. Vulgata legit: Filius unius anni erat Saul cum regnare capiſſet: duobus autem annis regnavit ſuper Iſrael. Hebræus autem ad literam: Saul erat filius anni in regno ſuo (nempè ab anno jam regnabat) & regnavit duobus annis ſuper Iſrael, & elegit. Scilicet, ſecundo regni ſui anno elegit. Vide Comment. in* 1. *Reg.* 13. 1. *ubi varii ejus loci ſenſus,*

mue-

muelis in Galgal opperiens, tandem ſeptimâ die nihil immorandum ratus, victimas ſuis ipſe manibus mactavit.

Vix ſacrum peregerat, cùm Samuel ſuperveniens, occurrentem ſibi Saulem interrogavit, cur ſacrificium obtuliſſet (b)? Sauli anguſtias Philiſthæorum longioris moræ impatientes cauſanti, ſtultè ſe geſſiſſe Propheta reſpondit. Si enim, ait, Domini dicto audiens fuiſſes, hunc Regni perpetuum defenſorem habuiſſes; refractarium te diutiùs non feret, ſed ſelegit ſibi virum juxta cor ſuum, quem tibi in Regno ſubſtituat. Inde Samuelem Gabaam tendentem, Saul unà cum Exercitu 600. tantùm militibus conſtantem proſecutus eſt. Parva ea manus cædendis tamen Philiſthæis par fuit, uti v. *Jonathas*, & *Saul* diximus (c).

b 1. *Reg.* 13. 8. *&c.*

c *Vide &* 1. *Reg.* 13. *&* 14.

Hinc Samuel Dei monitu in Amalecitas expeditionem ſuſcipere Saulem juſſit (d); caveret autem, ne cui unquam parcens, omnia, ne infantibus quidem lactentibus exceptis, ipſiſque pecoribus, anathemati devoveret. Rex Prophetæ dicto obſequens, armis in Amalecitas illatis, regione quidem direptâ hoſtes trucidavit, optimis tamen quibuſque, quin & opimis pecudum, parcendum maluit. Hujus rei querelas Deus cum Prophetâ inſtituens, conſtituti in Regem Saulis pœnitere ſe dixit. Samuel mœrens noctem totam veniæ à Deo exorandæ indulſit. Manè verò alterius diei Saulem in Galgalis offerentem ſacrificia ex primitiis manubiarum conveniens, poſt primas ſalutationes audiens ab illo omnia, quæ Deus juſſerat, executioni mandata fuiſſe, Quæ, reſpondit, pecudum vox meis in auribus inſonat? Rege ſervatas illas à populo in ſacrificium Domini dicente, Propheta gravioribus verbis Divinis juſſionibus pervicaciam exprobravit. Rejicienti altero in populum crimen, Holocauſta ne, ait, & victimas Dominus, an obedientiam mavult? Divinis juſſionibus non obtemperare tantumdem eſſe ſcias, ac ſi præſtigiis & Idololatriæ vaces. Noveris autem te Dominum à Regno abjeciſſe, quemadmodum tu Domini verbum abjeciſti.

d 1. *Reg.* 15. *A. M.* 2930. *ante Ch.* 1070. *ante Ær.* 1074.

Saul nimiâ ſe in populum indulgentiâ peccaſſe profeſſus eſt; rogare tamen Prophetam, ut ipſe in ſe ejuſdem iniquitatis crimen ſuſciperet, atque unà ſecum Dominum rogatum veniret. Ille indignabundus renuens, in contraria tendebat; quem proinde cùm Saul pallio apprehenſum detinere ſatageret, ſtatim ejuſdem pallii pars abſciſſa Regi manſit. Converſus ad hæc Samuel, Ita, ait, Dominus Regnum è manibus tuis avellens, alteri præſtantiori viro committet. Rex etiam atque etiam crimen ſuum faſſus, rogavit ſaltem, ut unà ſecum coram Domino veniens, honori ſuo in populo conſuleret. Acquieſcens igitur Samuel, Regem in caſtra in Galgalis ſecutus eſt. Ut vênit, produci coram ſe Agag Regem Amalecitarum, captivum quidem, ſed ſuperſtitem, juſſit; quem ſtatim Propheta trucidavit, ſimul addens: Quemadmodum tu matres plurimas ſine filiis, ita ego matrem tuam te filio orbabo. Inde Samuel Ramatham; Saul Gabaam regreſſus eſt, nuſquam exinde invicem in conſpectum venientes; ſed Samuel rejectum à Domino Saulem nunquam non lachrymis proſecutus eſt.

Succeſſu temporis Dominus ceſſare à lachrymis Prophetam jubens (e), ipſum in Bethleem miſit, ut in Regem ex filiis Iſai virum initiaret, quem ipſe ad eam rem ſelegiſſet. Propheta iram Saulis, ſuumque propterea diſcrimen cauſatus eſt. Cui Dominus, Sacrificium, ait, prætendens, Iſai convivam adhibebis; quâ occaſione virum tibi indicabo. Eò igitur venientem Prophetam ſeniores omnes loci honoris gratiâ exceperunt. Omnes ille ad religioſum convivium invitans, cùm primùm in domum Iſai vênit, ſingulos ejus filios coram ſe producendos præcepit. Productum primum Eliab natu majorem, ſecreto Dei inſtinctu rejiciendum Propheta intellexit. Neque enim, loquens in corde Spiritus dicebat, Deus elegantem corporis habitum, ſed animum probum rectumque reſpicit. Suo deinde ordine ſeptem filii coram Prophetâ ſtatuti, quos omnes rejecit. Nihil eſſe reliqui præter hos Iſai ſignificavit, quàm parvulum quemdam ovibus deducendis diſtractum. Illum ſtatim acciri jubens Samuel, vix conſpectum, ut in Regem inungeret ſecreto Dei inſtinctu monitus eſt. Nec mora: ſuperfuſo pueri capiti oleo, in Regem deſtinavit. Exinde David Spiritu Domini, qui à Saule receſſit, afflatus eſt.

e 1. *Reg.* 16. 1. *&c. A. M.* 2934. *ante Ch.* 1066. *ante Ær.* 1070.

Reliquos vitæ ſuæ annos Samuel in cœtu Prophetarum communi convictu agens, illorum ſe patrem conſtituit. Penès illum pluribus poſt annis David Saulis perſecutionem vitavit (*f*), atque acceptas à Rege injurias Prophetæ narrans, unà ab illo in Najoth deductus eſt. Ejus diuturnam in loco moram ſciens Saul, milites ad illum comprehendendum miſit; ſed illi Samuelem in medio ſociorum prophetantem nacti, Divino ſpiritu afflati cæteris adjuncti ſunt; variis ſcilicet corporis geſtibus verba quædam, veluti Prophetæ cùm œſtro abripiuntur, interrupta proferebant. His Regi nunciatis, iterùm ac tertiò milites ſubmiſit; quibus paria acciderunt. Ipſe tandem veniens, ejuſdem cum cæteris vim Spiritûs ſenſit. Data inde Davidi aliò aufugiendi opportunitas.

f 1. *Reg.* 19. 18. *A. M.* 2944. *ante Chr.* 1056. *ante Ær.* 1060.

Tandem 98. annis natus Samuel, biennio ante obitum Saulis diem clauſit extremum, ejuſque funus univerſus Iſrael lugens, defunctum corpus Ramathæ in domo ipſius ſepulturæ mandavit [*g*]. Ejus viri memoriç Jeſus filius Sirach hoc elogium poſuit: Di-
,, lectus (*) Domino Deo ſuo Samuel re-
,, novavit Imperium, & unxit Principes in
,, gente ſuâ. In Lege Domini congrega-
,, tionem (*Iſraelis*) judicavit, & vidit Deus
,, Jacob, & in fide ſuâ probatus eſt Pro-
,, pheta, & cognitus eſt in verbis ſuis fi-
,, delis, quia vidit Deum lucis. Et invo-
,, cavit Dominum omnipotentem in oppu-
,, gnando hoſtes circumſtantes undique in
,, oblatione agni inviolati. Et intonuit de
,, Cœlo Dominus, & in ſonitu magno au-
,, ditam fecit vocem ſuam. Et contrivit
,, Principes Tyriorum (*h*), & omnes Du-
,, ces Philiſtiim. Et ante tempus finis vi-
,, tæ ſuæ & ſæculi, teſtimonium præbuit
,, in conſpectu Domini & Chriſti: pecunias

g 1. *Reg.* 25. 1. *A. M.* 2947. *ante Ch.* 1053. *ante Ær.* 1057. * *Eccli.* 46. 16. 17.

h *Hæc quidem quæ in* 1. *Reg.* 7. 11. 12. *deſiderantur Author Sacer ſupplevit.*

„ & uſque ad calceamenta ab omni carne „ non accepit, & non accuſavit illum homo. Et poſt hoc dormivit, & notum fecit Regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, „ & exaltavit vocem ſuam de terrâ in prophetiâ, delere impietatem gentis.

Poſtrema illa Authoris verba hiſtoriam ſpectant, quæ biennio poſt obitum Prophetæ contigit. Philiſthæorum exercitus Iſraelis ditionem inundans (*i*), ad Sunam in valle Eſdrelon caſtra locaverat; Saule interim copias ſuas in ſtatione Gelboe continente. Cùm autem hoſtium undique glomerantium terrore Regis animus concidiſſet, Sacerdotibus & Prophetis omnibus ſilentibus, fœminam quamdam Pythoniſſam, in Endor duabus, tribuſve leucis à loco verſantem, ſibi conſulendam duxit. Ementitis proindè veſtibus, ne unquam à fœminâ cognoſceretur, nam aliquot ante annos regionem pulſis Ariolis repurgaverat, ad illam ſe contulit.

i 1. *Reg.* 18. 1. *&c. A. M.* 3949. *ante Chr.* 1051. *ante Ær.* 1055.

Eò igitur veniens, acciri ſibi Samuelis ſpiritum optare ſe dixit. Nec mora; ad primas mulieris incantationes, Samuel ante ejus oculos verſans, veneficam terruit; quæ ingenti ſimul clamore edito, Cur, ait, ementitis veſtibus me decepiſti? ſiquidem Saulem te novi. Rex bono eſſe animo jubens, quidnam vidiſſet, interrogavit. Vidi, ait illa, Deos (*) è terra prodeuntes. Requiſita iterum de oris habitu, ſeniorem, & pallio velatum ſignificavit: quo Rex indicio Samuelem agnoſcens, ad terram uſque proſtratus adoravit.

* *Pluralis numeras pro ſingulari honoris gratiâ uſurpatur. Hebræum Elohim redditur Deus, Magiſtratus, Angelus, Judex.*

Tunc Samuel inviolatam ſepulchri requiem cur turbaſſet, requiſivit. Cui Saul, ſe in eâ, in qua verſabatur, temporum difficultate, ſilentibus omnibus Prophetis, ejus fœminæ artibus ad ipſum excitandum uſum fuiſſe. Tunc Samuel oraculo pronunciavit, imminere jam tempus, quo Divinæ ultionis minæ explerentur. Sciret proinde, Regnum ab ipſo detractum ad generum ſuum jam devolvendum: Iſraelitas in hoſtium manus tradendos. Tandem, Cras, ait, tu & filii tui ad nos tranſibitis; caſtra Iſraelitarum in Philiſthæorum manus devenient.

Gravis de hac hiſtoriâ quæſtio Veteres Recentioreſque in utramque partem ancipites verſat; utrùm ſcilicet verus Samuel Regis oculis objiceretur; an mulier callida cum Prophetâ colloquium ſimulans, Regis credulitate abuteretur. Quis autem hunc virum coram Saule deduxit? An ea fuit carminum magicorum vis? an Deus nullo cogente ipſe per ſe Prophetam ad colloquium miſit? S. Juſtinus, Origenes, Anaſtaſius Antiochenus (*k*) tantam fuiſſe Dæmonum authoritatem ante Chriſti ad Inferna deſcenſum autumarunt, ut vel in animas Sanctorum imperium prorogarent. S. Auguſtinus (*l*) nihil indecorum animæ Samuelis accidiſſe putavit, ſi Dæmonis operâ coram Saule ſiſteretur, quandoquidem Dæmon olim in cœtu Filiorum Dei coram Domino adſuit; ipſumque Dei Filium in Pinnaculo Templi conſtituit.

k *Juſt. in Dial. Orig. in* 1. *Reg.* 18. *& to.* 27. *in Jo. & apud Euſtath. Antioch. Anaſt. Antioch. in Odego q.* 12.

l *Aug. l.* 1. *de divers. quæſt. q.* 4. *ad Dulcitium q.* 6. *de Doctr. Chr. l.* 2. *c.* 31.

Rabbi Menaſſe Ben-Iſrael ex doctrinâ Libri Zoar docet (*m*), mortalium animas toto à ſeparatione à corpore anno Dæmonum poteſtati ſubmitti, eorumque arbitrio in corpora quæcumque Tyranni illi maluerint, cogi. Quamquam an idem ſit emortualis Prophetæ annus, non convenit; & nos biennio ab ejus viri obitu hæc contigiſſe arbitramur. Neque ſanè Rabbini doctrina cæteroqui probanda videtur. Verùm Scripturarum narrationi, in quibus apertiſſimis verbis Samuel futura enunciaſſe perhibetur, vix aliquid eſſe autumamus, quod tenebras poſſit offundere.

m *Menaſſe Ben-Iſrael. l.* 2. *c.* 6. *de reſurrect. mort.*

Qui Samuelem nunquam Sauli videndum ſe præbuiſſe contendunt, non ſibi ſatis conſentiunt. Sunt, qui Dæmonem ſub Prophetæ ſpectro cum Rege collocutum crediderint (*n*). Alii fœminam cum Prophetâ colloquium ſimulantem, ejuſque nomine oracula fundentem, Saulem cæteroſque feſelliſſe (*o*). Alii tandem nihil in eâ re Dæmonis operâ contigiſſe malunt, ſed Deum datâ opportunitate Prophetam coram Rege ſtatuiſſe, ut de morte ipſius, atque excidio præmoneretur (*p*). Rabbi Levi-Ben-Gerſon hæc in mente Regis ludibria tantùm contigiſſe docet; cùm enim, ait, imminentis mali, atque minarum Dei terrore Saul agitaretur, turbatæ menti ſpecies Samuelis exhibita eſt, minitanti ore, atque imminens exitium annuncians.

n *Auth. qq. ad Orthod. q.* 51. *Tertull. de Animâ, c.* 57. *Baſil. in c.* 8. *Iſa. Nyſſ. Epiſt. ad Theodoſ. Epiſc.*

o *Euſtat. Antioch. de Engaſtrimytho. Hieron. in c.* 7. *Iſa. & in Matth.* 6. *Cyrill. Alexandr. l.* 6. *de adorat. in Spiritu & verit. Alii plures.*

Ex omnibus hiſce ſententiis nobis præ ceteris ea probatur, quæ Prophetam Sauli verè apparuiſſe defendit; quamquam non id Pythoniſſæ præſtigiis Dæmonis ope factum, ſed unius Dei virtute, atque prodigio credimus; Dei, inquam, qui juſtâ in Regem, præſtigia ſectantem, pœnâ, eâ datâ occaſione, Samuelem futura mala prænunciantem, miſit (*q*).

p *Vide Aug. l.* 15. *de curâ pro mort. Ambroſ. in Luc. c.* 1. *Zeno Veron. ſerm. de reſurrect. D. Th.* 2. 2. *q.* 174. *a.* 5. *ad.* 4. *Alii plures ad* 1. *Reg.* 18.

Liber Judicum, Ruth, & primus Regum Samueli tribuuntur; nec ſanè in primis 24. Capitibus Libri Regum aliquid occurrit, quod ab eo Scriptore, ad quem rerum ibidem deſcriptarum pars maxima ſpectat, abludere videatur. Nonnulla tamen recentiori manu poſt Authoris obitum adjecta apparent. In 1. *Par.* 9. 22. legimus, claſſes illum Levitarum ſub Davide diſtribuiſſe; nempe, utì interpretamur, antea conſtitutum à Prophetâ, poſt obitum Summi Sacerdotis Heli, ipſo rerum potiente, Levitarum ordinem minimè mutatum Regem Davidem ſervaſſe. Ibidem etiam (*r*) traditur, Samuel ditiſſimis muneribus, utì & manubiis ab hoſtibus miniſterii ſui tempore captis, Tabernaculum Domini cumulaſſe. Denique ſcriptis mandaſſe unà cum Prophetis Gad, & Nathano res à Davide geſtas [*s*]; ipſe ſcilicet priores; cæteras verò reliquas Prophetæ. Ejuſdem viri nomine duo priores Libri Regum inſcripti ſunt; ſed integer ſecundus, atque primus poſt caput 24. res poſt ejus obitum geſtas proſequentes, alium ſanè authorem arguunt.

q *Vide Allatium in Not. ad Euſtat. de Engaſtrimytho, & Interpp. in* 1. *Reg.* 28. *& noſtr: Diſſert. de hac re ante Comment. in* 1. *Reg.*

r 1. *Par.* 26. 28.

s 1. *Par.* 29. 29.

Librum etiam ſcripſit (*t*) *Juris Regii*, ſivè *Regni*, in quo nempe jura, proventus, privilegia, & authoritatem Regis in populos proſequebatur, quorum ſcilicet ſummam verbis Iſraelem alloquens, complexus eſt. Hunc Librum in Arcâ depoſuiſſe Prophetam Rabbi Levi-ben-Gerſon teſtatur. Eundem dilacera-

t 1. *Reg.* 10. 25.

ceratum Reges ſuppreſſiſſe ex Rabbinorum ſide Bodioos prodit (*n*).

Prophetarum ſeries ex Samuele deducta, conſtanti ſucceſſione ad Zachariam, & Malachiam duravit (*): *Omnes Prophetæ à Samuel & deinceps, qui locuti ſunt annuntiaverunt dies iſtos*. Ejus viri lipſana è Palæſtinâ Conſtantinopolim ſub Arcadio tranſlata, in Vaſe aureo, ait S. Hieronymus, & ſerico obvoluta (*x*), ſummo honore, atque religioſâ ſolemnitate ab Epiſcopis, & confluentibus populis, excepta ſunt. Ejus Feſtum ad 20. Auguſti in Martyrologio Romano conſignatur.

n *Bodin. de Repub. l.1. c.* 10.

* *Act.*3. 24.

x *Hieron.cont. Vigilant.*

SAMUEL, filius, ut dicitur, Uriæ Prophetę. Jeremias 26. 3. de Uriâ Prophetâ loquens, hunc Samuelem, totaque ſimul Scriptura ſilet. Quare quæ de eo Hiſpani narrant, nil attendenda. In Hiſpaniam veniſſe, ibique defunctum, poſt 600. annos à S. Jacobo Minori vitæ reſtitutum, baptiſmo initiatum, Petri nomine appellatum, & Bracharenſem Epiſcopum initiatum, ubi vitam abſolverit, fabulantur.

SANABALLAT, Princeps, ſivè Præfectus Chutæorum, ſivè Samaritanorum, Judæis infeſtiſſimus, oriundus ex *Horon*, ſivè *Horonaim*, urbe transjordanicâ in Moabitide. Cùm Nehemias Suſis Jeroſolymam regreſſus, mœnia Jeroſolymæ ædificare aggreſſus fuiſſet, ridendum viri conſilium Sanaballat, Tobias, & Goſſem reputantes (*y*), miſſis ad id viris exquiſiverunt, num defectionem à Rege meditans opus illud molitetur? Nehemias hoc illos reſponſo dimiſit, ſe ſcilicet unius Dei auxilio, cui unicè ſerviebant, ſperare: nihil tamen in urbem Jeroſolymam juris habituros unquam Chutæos, niſi tantùm opprobrii, & ignominiæ, ſciret. Opus autem ſummo ſtudio urgente Nehemiâ, Sanaballat furore excandeſcens, coram Samaritanis in haſce expoſtulationes prorupit [z]. Quid miſeri Judęi moliuntur? Anne ædificium ſuum coram cæteris gentibus, invitis, ſed tamen otioſis ſpectatoribus, abſolvent, dedicabuntque? An nigricantes igne petras novâ calce obducentes, in opus reducent? Nequidquam tamen illo frendente, Nehemias operi inſiſtens, tandem perfecit.

y 2. *Eſdr.* 2. 10. 19. *A. M.* 3550. *ante Chr.* 450. *ante Ær.*454.

z 2. *Eſdr.*4.1. 7.

His auditis, Sanaballat, Tobias, & Goſſem [*a*] Nehemiam per nuntios rogarunt, ut in agrum ſecum ad colloquium veniens, fœdus ſimul iniret; eâ pacis ſpecie violenta in virum conſilia moliturì. Ille curas ingentis operis cauſatus, illud ne paululùm quidem ſe deſerturum ſignificavit; & quater eadem urgentibus illis, quater eadem ille reſpondit. Tandem Sanaballat, datis ad virum literis, in hanc ſententiam locutus eſt; Vulgatum nempe inter gentes authore Goſſem rumorem, Judæos defectionis, atque conſtituendi ſibi Regis conſilio, cùm urbem reſtituere, tum certos Prophetas Divina eâ de re oracula venditantes deſtinaſſe. Cùm autem ſuum eſſe diceret, Regem de his omnibus monere, optare proinde, ut ſimul antea de omnibus convenirent. Fraudem viri ſentiens Nehemias, per certos nuntios prodidit, ſe ejus omnia conſilia, atque excogitatas fraudes deprehendiſſe. Neque bis contentus Sanaballat, Semeiam pſeudo-Prophetam à ſe corruptum ſubmiſit, ut Nehemiæ paratas inſidias denuncians, aſylum Templi petere ſuaderet (*b*): quod etiam viri perverſi conſilium Judęi prudentia fruſtravit.

a 2. *Eſdr.* 6. 5. *&c. A. M.* 3550. *ante Chr.*450. *ante Ær.*454.

b 2. *Eſdr.* 6. 52. 14.

Regreſſo demum Suſas ad Artaxerſem Nehemia (*c*), Summus Sacerdos Eliaſib nepotem ſuum Manaſſem ex Jojadâ filio ſuo cum filiâ Sanaballat connubio junxit; factaque ab ipſo Tobiæ amico ejuſdem Sanaballat poteſtas, ut cellam ſibi in Templo conſtrueret. Quod iniquè ferens Nehemias, in Judęam redux (*d*), Tobiam è Templo expulit; Manaſſem verò nepotem Summi Sacerdotis à Sacerdotio amotum ex urbe depulit. Ille ad ſocerum ſe recipiens, ejus operâ prȩſtandia Sacerdotii muneribus hac occaſione uſus eſt.

c 2. *Eſdr.* 1. 2. *&c. A. M.* 3563. *ante Chr.*437. *ante Ær.*441.

d *Incertum quo anno.*

Cùm enim Alexander Magnus in Phœniciam veniens, obſidione Tyrum urgeret [*e*], Sanaballat à Dario Rege Perſarum deſciſcens, in Alexandri caſtra 8000. ſuorum manum deducens, transfùgit. Venientem humaniſſimè excipiens Alexander, ab eo facultatem erigendi in monte Garizim Templi rogatus, cui Manaſſe Summus Sacerdos præficeretur, ultrò conceſſit. Brevì opus ſtetit, urgente Sanaballat ætate grandȩvo, quippe quem ante 120. annos A.M.3550. Samaritanis præfuiſſe compertum eſt. Sunt, qui Sanaballat ætate Alexandri florentem alium credant ab eo, qui Nehemiam afflixit, ſed in eorum opinionem nullâ ſanè neceſſitate cogimur. Joſephus tamen Sanaballat ex Chutȩis deducens, nihil de turbato ab ipſo Nehemiâ prodit. Uxorem Manaſſis *Nicaſe* appellat; & poſt novem menſes à deſerto Dario, Sanaballat obiiſſe animadvertit.

e *Antiq. l.*11. *c. ult. A. M.* 3672. *ante Chr.*328. *ante Ær.*332.

SANAM, urbs Tribûs Juda. *Joſue* 15. 37.

SANIM, Euſebio (*f*) eſt locus Samaritidis in Acrabatenâ.

f *Euſeb. in locis, in Sonam.*

SANCHONIATON, Berythenſis, ante Trojanum bellum florens, quem ſcribendæ univerſæ Phœnicum hiſtoriæ conſilio Archivia omnia publica, & privata ſingularum urbium commentaria excuſſiſſe Porphyrius apud Euſebium eſt author (*g*). Hiſtoriam verò Judæorum ex Memoriis *Jerombal Sacerdotis Dei Jevo* didiciſſe, apud eumdem Porphyrium legimus. Operis illius primò vernaculâ Phœnicum linguâ adornati, dein à Philone Biblio in Græcum tranſlati, non exigua fragmenta Porphyrius, & ex illo Euſebius ſervarunt. Porrò hunc *Jerombal Sacerdotem Dei Jevo* plures eumdem eſſe Gedeonem ſuſpicantur, alio nomine *Jerobaal* (*h*); quem ſacrificiis Deo *Jehovah* litantem, atque ephod ſacerdotalem veſtem apud ſe ſervantém, ideò Sacerdotis Dei *Jevo* nomine appellatum credunt (*i*).

Aliis verò omnia, quæ de Sanchoniatone ferunt, æquè fabulam ſapiunt (*k*); quin & Sanchoniatonem ipſum larvatum fucatumque eſſe Authorem, à Porphyrio facilè ſuppoſitum, aliqui contendunt.

g *Præp. l.* 1. *c.*9.

h *Judic.*6. 32. *&* 6. 20. *&c.* *&* 8. 27. 29.

i *Vide Bochart. Chanaan. l.*2. *c.* 27. *Huet. Demōſtr. Evāgel. prop.*4. *c.* 3. *n.* 2. *- Voſſ. de hiſt. Græc. l.*1. *c.*1.

k *Anton. Vandal. de Sanchon. Du Pin. Bibl. Eccl. Dodwel Diſſert. peculiari Anglicè editâ Henr. Urſin. de Zoroaſt. & Sanchon. Fabric. Bibl. Græc.l.*1. *c.*28. *& Diſſert. de eodem argum. in Ephemerid. Trevoltiè Januar.* 1714. *&c.*

SANCTUS, *Sanctitas*, *Sanctificare*, quæ voces variè in S. Scripturâ uſurpantur. 1. *Sanctum* ab omni crimine ſordeque à ſacris arcente purum; atque *ſanctificare* tantundem ſonat, ac expiare ſe, dignumque ſacris tractandis, atque ad Deum accedendi præſtare: *Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum*,

ſanctificentur (l). *Sanctifica populos hodie, & cras, laventque veſtimenta ſua, & ſint parati*, recipiendę Legi *in diem tertium* (m). *Facies veſtem ſanctam Aaron fratri tuo, quibus ſanctificatus &c.* (n). *Mittebat Job, & ſanctificabat illos* (filios ſuos) (o).

2. *Sanctificare* redditur in uſus ſacros deſtinare; *Deus ſanctificavit* diem ſeptimum (p). *Sanctifica mihi omne primogenitum* (q). *Pone terminos circa montem Sina, & ſanctifica illum* (r). *Sanctificatus Aaron miniſtret mihi* (s). *Conſecravi hoc argentum Domino* (t). Plura etiam ſpolia David, cæterique poſt ipſum Reges Domino in Templo Jeroſolymitano ſanctificaverant (u).

3. *Sanctificare* etiam eſt parare ſe ad opus certum, licèt peculiarem ſanctitatem non exigat. *Sanctificamini: cras comedetis carnes* (x). Joſue ad populum, *Sanctificamini*, ait; *cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia* (y). *Sanctificate ſuper eam* (Jeruſalem) *bellum* (a). *Sanctifica eos in die occiſionis* [b]. *Sanctificate jejunium, vocate cœtum* (c); ideſt, parate, indicite.

4. *Sanctus*, *Sanctitas*, *Sanctificatio*, Deo omnis Sanctitatis authori tribuuntur. Cherubim perpetuò coram illo ingeminant; *Sanctus, Sanctus, Sanctus* (d); atque per antonomaſiam *Sanctum Iſrael* appellatur (e). Profectò ſanctitas omnis noſtra coram illo, cui nomen Sanctus, & cujus nomen Sanctum, ipſaque Sanctitas eſt, planè ſordeſcit. Dei verò nomen tunc potiſſimùm homines ſanctificant, ſanctumque fieri poſtulant, cùm ab ejus laudibus non ceſſantes, Numen agnoſcunt, & adorant; idque ut à cæteris præſtetur, pro viribus enituntur.

5. *Sanctum*, Templi pars appellatur, intrà veſtibulum, & Sanctuarium media, ubi aureum Candelabrum, Altare thymiamatis, & panum propoſitionis.

6. *Sanctum*, ſivè *Sancta* aliquandò eſt totum Templum; aliquandò & Cœlum. *Exaudiet Dominus de Cœlo, ſancto ſuo* (f). *Proſpexit de excelſo Sancto; Dominus de Cœlo in terram aſpexit* (g). *Laudate Dominum in Sanctis ejus; laudate eum in firmamento &c.* (h).

7. *Sanctum Sanctorum*, ſivè *Sanctuarium*; eſt intimum Templi penetrale, ubi Arca Fœderis ſervabatur; quem in locum cæteris ingredi nefas, Summo Sacerdoti ſemel tantùm quotannis die ſolemnis Expiationis.

8. *Sancti*, interdum populus *Iſraelitarum* vel etiam *Chriſtianorum* vocantur. Seditioſi partibus Core, & Abiron faventes, hæc Moyſi de populo exprobrarunt: *Sufficiat vobis, quia omnis multitudo Sanctorum eſt* (i). Nec rarò in S. Scripturâ Judæi *gens ſancta* appellantur (k), Eadem de Chriſtianis frequenter apud Apoſtolum (l).

9. *Sancti* ſunt Sacerdotes Domini. *Mane Dominus Sanctos* (Hebr. *Sanctum*) *applicabit ſibi; & quemcumque elegerit, ipſe erit Sanctus* (m), nempè Summus Sacerdos. *Perfectio tua & doctrina tua* (Hebr. *Urim & Tummim*) *viro Sancto tuo* (n). *Irritavit Moyſem in caſtris, Aaron Sanctum Domini* (o).

10. *Sancti* ſunt viri probi, Deo unicè ſtudentes: *Scientia Sanctorum prudentia* (p), *Stultiſſimus ſum virorum, non novi ſcientiam ſanctorum* (q). *Timete Dominum omnes Sancti ejus, quia nihil deeſt timentibus eum* (r). *Totus inclinor in Sanctos, & Magnifici, qui ſunt in terrâ, delector* (s).

11. *Sanctus* ſæpè de Angelis uſurpatur. *Ad aliquem Sanctorum convertere* (t). *Ecce inter Sanctos ejus nemo immutabilis; & Cœli non ſunt mundi in conſpectu ejus* (u); quæ ſententia alteri ex eodem Libro reſpondet; *Ecce qui ſerviunt Deo non ſunt ſtabiles, & in Angelis ſuis reperit pravitatem* (x). *Ecce Sanctus de Cœlo deſcendit: clamavit fortiter: Scindite arborem, & diſſipate illam* (y). *Dominus apparuit de monte Pharan, & cum eo Sanctorum millia* (z).

12. *Sancti, & Sancta*, nomina ſunt per antiphraſim viris & mulieribus proſtitutis, maximè in Idolorum cultum infame obſequium exercentibus, apud Hebræos tributa. Thamar proſtitutæ loco habita, Sancta appellatur (a). *Non erit meretrix de filiabus Iſrael, nec ſcortator de filiis Iſrael* (b); ad literam, non erit ſanctificatum, nec ſanctificata.

SANDALIA; De his ter Scriptura. Judith ſandaliis ornata ad Holofernem ſe conferens, eorum elegantiâ Ducem rapuit: *Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus* (c). Genus igitur erant calceamenti ſplendidi & elegantis, honeſtiſſimarum, & ſingularis formæ mulierum inſigne. Illis auro quandoque gemmiſque nitentibus geſtandis certa erant deſtinata mancipia; nec rarò ſuis thecis incluſa deferebantur: hinc apud Menandrum *ſandalotheca*; & apud Latinos Scriptores frequenter *ſandaligeruli pueri, puellæque* (d). Porrò S. Jo: Baptiſta indignum ſe qui ſandaligerulum Chriſto exhiberet, profeſſus eſt (e): *Cujus non ſum dignus calceamenta portare*. Hercules ſervitiis Omphales addictus, ſæpè fœminæ ſandaliis flagellabatur (f).

Non deſunt tamen virorum ſandalia, vulgaria illa, qualibus, Jeſu Chriſto permittente, Apoſtoli uti debuerant (g). Hoc ſanè Nabathæis commune erat calceamentum (h). Primò ſoleæ quædam vittarum ſivè ligularum nexu pedem ſtringentes ſandalia exhibebant; dein nuda pedum contecta ſunt; tandem ſoleis nomen calceamenti manſit. Apud Scriptores rituum Eccleſiaſticorum ſandalia ſunt calceamenta pretioſa, ab Epiſcopis in ſacris cæremoniis induta (i).

SANGUIS. A Mundi crepundiis ſanguinis vel etiam carnibus hærentis, uſus à Deo interdictus eſt (k); vetitumque, ne quis unquam ex præfocato animante, cujus proinde ſanguis in venis hæſiſſet, dapes pararet. Vita namque, ait, animantis in ſanguine conſtituta eſt (l); nempe ſanguis maximi eſt ad vitam momenti. Inde varia hujus vocis *ſanguis* ſignificatio derivatur.

1. De vitâ uſurpatur. Deus *ſanguinem de manu hominis exquiret*; nempè in homicidii cujuſcumque reos animadvertet. *Sanguis ejus ſuper nos*; nos ſcilicet de nece ejus reſpondebimus. *Vox ſanguinis Abel* (nempè cædes Abelis) *clamat*. *Propinquus ſanguinis, ultor ſanguinis* (m) ille appella-

l Exod. 19. 22.
m Exod. 19. 10.
n Exod. 28. 2.
o Job. 1. 5.
p Gen. 2. 3.
q Exod. 13. 2.
r Exod. 19. 23.
s Exod. 28. 3.
t Judic. 17. 3.
u 2. Reg. 7. 11. & 1. Par. 26. 27.
x Num. 11. 18.
y Joſue 3. 5.
a Jerem. 6. 4.
b Jerem. 12. 3.
c Joel. 2. 15. 16.
d Iſa. 6. 3.
e Iſa. 10. 20. & 4. Reg. 19. 22. alibi paſſim.
f Pſal. 19. 7.
g Pſal. 101. 20.
h Pſal. 150. 1.
i Num. 16. 3.
k Exod. 19. 6. & 1. Petr. 2. 9. Deut. 7. 6. & 14. 2. 21.
l Vide Rom. 1. 1. & 8. 27. 28. & 13. 13. & 15. 25. 26. & 16. 2. &c.
m Num. 16. 5. 7.
n Deut. 33. 8.
o Pſal. 105. 16.
p Prov. 9. 10.
q Prov. 30. 3.
r Pſal. 33. 10.
s Pſal. 15. 3.
t Job. 5. 1.
u Job. 15. 15.
x Job. 4. 17. 18.
y Dan. 4. 10. 20.
z Deut. 33. 2. 3.
a Gen. 38. 21. Hebr. Ubi ſancta? ſeu proſtituta.
b Deut. 23. 17. Vide & 3. Reg. 14. 24. & 15. 12. & 22. 47. & 4. Reg. 23. 7. Job. 36. 14. Oſee 4. 14.
c Judith. 10. 3.
d Plaut. in Trinum. act. 2. ſcen. 1.
e Matth. 3. 11.
f Lucian. de ſcrib. hiſt. Terent. Eunuch. act. 5. ſcen. 8.
g Marc. 6. 9.
h Strabo Geogr. l. 16.
i Vide Benedict. Balduin. de Calceo antiquo. DuCange in Gloſſar. Salmaſ. in Tertull. de Pallio.
k Geneſ. 9. 4. 5. 6.
l Levit. 17. 11. Deut. 12. 23.
m Num. 35. 24. 27.

latur, cui ultionem de propinquo interfecto perſequi jus erat.

2. *Sanguis* eſt cognatio. Cautum eſt, ne quiſquam accedat ad fœminam *proximam ſanguinis ſui* (*n*). *Aman alienus à Perſarum ſanguine* (*o*); à Perſarum genere alienus.

n *Levit.* 18. 6.
o *Eſth.* 16. 10.

3. Menſtruum fœminarum incommodum deſignat (*p*). *Qui coierit cum muliere in fluxu menſtruo . . . ipſaque aperuerit fontem ſanguinis ſui, interficientur ambo*. Et: *Si coierit cum eâ vir tempore ſanguinis menſtrualis, immundus erit ſeptem diebus* (*q*). *Si pepererit maſculum, triginta diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ* [*r*].

p *Levit.* 20. 18.
q *Levit.* 15. 24.
r *Levit.* 12. 4.

4. *Caro, & ſanguis* ſpiritui & rationi non rarò repugnant. *Caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in Cœlis eſt* (*s*). *Caro & ſanguis Regnum Dei non poſſidebunt. Non eſt nobis colluctatio adversùs carnem & ſanguinem* (*t*), nempè in hoſtes carne & ſanguine conſtantes, ſenſibus ſubjectos; *ſed adversùs Principes & Poteſtates* (*u*), ſcilicet Dæmones, &c.

s *Matth.* 16. 17.
t 1. *Cor.* 15. 50.
u *Epheſ.* 6. 12.

5. Vinum (*x*) eſt *ſanguis uvæ meraciſſimus*; & Judas (*y*), *lavabit in ſanguine uvæ pallium ſuum*.

x *Deut.* 32. 14.
y *Gen.* 49. 11.

6. Sacerdotes à Deo conſtituti ſunt, ut dijudicent inter *lepram & lepram, ſanguinem & ſanguinem*; utrùm ſcilicet crimen capitale ſit, an homicidium ſponte, an imprudenti contigerit.

7. David oblatâ ſibi è ciſternâ Bethleem aquâ, nunquam ſe commiſſurum dixit, ut ſanguinem fortiſſimorum militum biberet (*z*), horrere ſcilicet aquam ſignificat, quam præſentiſſimo vitæ diſcrimine viri illi detulerant.

z 1. *Par.* 11. 19.

8. Deus ſupremus vitæ mortiſque arbiter, omnium ſibi victimarum ſanguinem reſervans, ſivè in Altari, ſivè ad baſim illius pro ſacrificiorum varietate, ſivè tandem cùm extra Templum litaretur, in terrâ pulvere obducendum effundi præcepit. Porrò ſanguis iſte cruori Chriſti Jeſu ob crimina noſtra expianda effuſo præluſit.

SANHEDRIN, ſivè *Sanhedrin*, vox barbara, ex Græco *Synedrion*, nempè cœtus, ob res cauſaſque graviſſimas cognoſcendas coactus. Huic etiam graviſſimo tribunali nomen eſt apud Judæos *Beth-din*, Domus Judicii; conſtabat autem 70. Patribus, qui in aulâ Templi Jeroſolymitani conſidentes, graviſſimas Reipublicæ cauſas agitabant. Præerat huic cœtui præter *Naſi*, ſivè Principem, alter ejus vices gerens, *Ab-beth-din*, nempè Pater Domûs Judicii, cui alter ſuccedebat *Chacam*, nempè Sapiens; cæteris Patribus *Seniorum*, ſeù Senatorum nomen manebat. Ejus conſeſſûs aula rotundo constructa opere partim intrà Templum, partim extra continebatur. Semicirculum intrà Templi ambitum comprehenſum reos ſtantes occupaſſe ferunt; reliqua, Patrum ſubſellia; neque enim fas eſſe dicebant in Templo aſſidere.

Naſi, ſivè Principi ſuus in capite eminebat Thronus, ejuſque dexteram Pater Domûs Judicii, ſiniſtram verò Sapiens protegebant: cæteri per ordinem ſequebantur. Aulæ nomen erat *Liſcath-baggazith*, nempè lapidibus aula inſtrata; quare ſignificatam credunt aliqui ab Evangeliſtâ Græco nomine *Lithoſtrôtos*, nempè lapidibus inſtratum (*a*). Pilatus nempè, ut illi quidem ſuſpicantur, renuentibus Judæis in Prætorium ingredi, nequid impuritatis contraherent, ipſe in Sanhedrin eorum gratiâ ſe contulit (*b*). Hanc tamen ſententiam nos minus probamus.

a *Jo.* 19. 13.
b *Caſaub. in Suet. l.* 1. *c.* 46. *Selden. de Synedr. l.* 2. *c.* 13. §. 4. *Ligtfoot. Hor. Hebr. in Jo. alii.*

Porrò Sanhedrin etiam poſt everſum à Romanis Templum manſiſſe Rabbini contendunt. Jam inde verò illud incepiſſe dicunt, ex quo Moyſes muneris ſui partem ſelectis viris commiſit. Poſt aliquod enim à caſtrametatione Sinai tempus (*c*), Moyſes Iſraelitarum nunquam quieſcentium querelarum pertæſus, facultatem à Deo poſtulavit, ut in ingentium curarum partem populum advocaret. Roganti Dominus acquieſcens, juſſit 70. ſeniores viros ſelectos præ foribus Tabernaculi conſtitui; ſe verò eâ occaſione videndum eidem Moyſi præbiturum, atque eodem, quo ipſe afflatus erat, Spiritu & cæteros donaturum. Ita comparati à Deo viri ſtatim prophetare cœperunt, Spiritu nunquam exinde deficiente. Conſtabat autem Sanhedrin 70. Patribus, ſex ex ſingulis Tribubus, quorum numerum Moyſes omnibus Præfectus augebat. Ut ex eo tempore conſtantem Judicum ſucceſſionem oſtendant, ejus opinionis aſſertores mirè torquentur. Rem ibi ſe deprehendiſſe videntur, ubi cæteri ne veſtigium quidem agnoſcunt [*d*].

c *Num.* 11. 16. *A. M.* 2514. *ante Ch.* 1486. *ante Ær.* 1490.

In Judicibus autem ſeligendis primò ſanguinis ab illimi fonte deductus rivus ſpectabatur. Sepè tamen ex ordine Sacerdotum, Levitarum, ſive inferiorum Judicum, vel ſaltem minoris Sanhedrin ex 24. Judicibus conſtantis, repetebantur (Vide v. *Judices*). 2. Lege tam ſcriptâ, quàm orali peritiſſimi ſeligendi erant, neque magiæ, divinationis, ſortilegiorum, medicinæ, Aſtrologiæ, arithmeticæ, & Linguarum ſcientiæ rudes. Judicem Sanhedrim 70. Linguas callere debuiſſe Judæi contendunt; omnes nempè; illi enim nonniſi 70. in Orbe Linguas & fortè pluſquam par ſit, admittunt. Arcebantur ab eo cœtu eunuchi; immites enim habebantur: fœneratores, ſenio confecti, alearum luſores, corpore deformes, qui columbas ex aliorum columbariis ad ſua, initâ fraude, ſeducebant; qui tandem anno Sabbathico fructuum negotium inſtituebant. Sunt, qui Summum Sacerdotem, & Regem excluſos, utpotè nimiâ authoritate pollentes, cenſeant: alii tamen Reges tandiù præſediſſe Synedrio putant, quandiù rerum in Iſraele potiti ſunt. Tandem Sanhedrin Judices ſeligebantur ætate graves, locupletes, & corporis, atque oris habitu viriles. Hæc quidem ex Rabbinorum fide, cui quantum in eâ re deferendum cenſeamus, in Diſſertatione ſupra relatâ exhibuimus.

d *Vide Grot. in Comment. paſſim, & de Jure Belli, & Pacis c.* 3. *art.* 20. *Seld. de Synedr. vet. Hebr. & noſtr. Diſſert. de Polit. vet. Hebr. ante Comment. in Num.*

Magni Sanhedrin ſumma erat authoritas; illuc enim ex omnibus inferioribus Tribunalibus cauſæ appellatione devolvebantur. In Reges ipſos, Summum Sacerdotem, & Prophetas poterant. Si enim Rex commiſſo in Legem crimine peccaſſet, velutì ſi ultra 18. uxores duxiſſet, ſi comam nutriſſet denſiorem, ſi auri, & argenti immanem co-

plam

piam cumulaſſet, ſtatim ad Sanhedrin delatus, veſtibus exutus, flagris ſubdebatur. Neque enim flagrorum pœnam probroſam apud Hebræos habitam ferunt: quare, ajunt, Rex pœnitentiæ loco flagris ſubdebatur, iiſque infligendis, ipſe ſuo arbitrio virum ſeligebat. Reipublicæ univerſæ cauſæ ad Sanhedrin deferebantur; penes quod ſumma in vitam poteſtas; nec uſquam alibi, quàm ab iis Judicibus, & in aulâ *Laſchat-haggazith* capitalis ſententia pronunciabatur. Hinc ſanguinis poteſtate amiſsâ, Judæi 40. annis ante Templi everſionem, & tribus ante obitum Chriſti, eamdem aulam deſeruerunt.

Sub Moyſe certus Senatûs cogendi locus præ foribus Tabernaculi Teſtimonii conſtitutus erat. Poſt obtentam Terram promiſſionis, Sanhedrin communem in Tabernaculo ſedem habuit in Galgalis, Silo, Cariath-jarim, Nobe, Gabaone, in domo Obededom; ac tandem Jeroſolymæ uſque ad captivitatem Babylonicam. In captivitate Babylonem tranſlatum: eâ demum ſolutâ, Jeroſolymæ reſtitutum eſt; cui inviolatum uſque ad Sicariorum ætatem manſit. Cùm enim favore Præſidis, ſivè Judicum perduelles illos, quorum in dies numerus augebatur, debita ſupplicia evitare contingeret, idcircò transferendum Sanhedrin in *Hanoth* cenſuerunt (ædes erant in eodem monte, ubi Templum juxta Rabbinos). Dein intrà urbem deductum eſt; ex quo ſenſim à Templo receſſit. Subinde Jamniam, poſteà Jerichuntem, Uſam, Sepharvaim, Bethſanim, Sephorim, ac tandem Tiberiadem, ubi uſque ad excidium manſit, tranſlatum eſt. Hæc Judæi de Sanhedrin.

Verùm Hebræorum fides Eruditis ſuſpecta eſt. Sanhedrin quidem à Gabinio Præſide Judææ Petavius (*e*) cœpit; ab illo enim conſtituta judicia in quinque florentiſſimis Judææ urbibus, Jeroſolymâ, Gadârâ, Amathunte, Jerichunte, Sephori, urbe Galilæç (*f*). Grotius in eâ re cum Rabbinis conveniens, à Moyſe accerſit; exitum verò ad initum Herodis Regnum conſignat (*g*). Baſnagius primùm à Gabinio Senatum illum repetit; dein verò à Judæ Macchabæi, ſivè ejus fratris Jonathæ ætate (*h*). Porrò ſub Jonatha Macchabæo Senatum unà cum Summo Sacerdote legationem ad Romanos miſiſſe, legimus (*i*). Narrant Rabbini, Alexandrum Jannæum Regem Judæorum, genere Aſmonæum, in Sanhedrin, invitis, atque reluctantibus Patribus, conſediſſe. Herodes quo tempore Galilæam adminiſtrabat, coram Senatu delatus, cauſam ſuam dicere coactus eſt. Erat igitur ante initum ab Herode Regnum, Sanhedrin. Manſit autem poſt Herodem, utì ex Evangelio, & Actibus intelligimus. Jeſus enim duo Tribunalium genera apertiſſimè diſtinguit (*k*): *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio* (quod vulgò de tribunali 23. Judicum interpretantur); *qui autem dixerit fratri ſuo raca, reus erit Concilio;* nempe coram Sanhedrin ſiſtendus, penes quod ſumma in vitam, ſaltem antequàm à Romanis auferretur, poteſtas. Sunt, qui jus illud ſententiæ capitalis ferendæ etiam minori

e *De Doct. temp. l. 2. c.* 26.
f *Antiq. l.* 19. *c.* 10. *& de Bello l.* 5. *c.* 6.
g *Grot. ad* 1. *Par.* 21. 4.
h *Baſnage hiſt. des Juifs, l.* 2. *c.* 4. *& l.* 5. *c.* 1. *art.* 52.
i 1. *Macch.* 23. 6. *A. M.* 3860.
k *Matth.* 5. 22.

Sanhedrin 23. Patrum tribuant; ſed majus 70. Patrum huic ſanè præſtabat (*l*).

Ex his planè intelligimus, de origine Sanhedrin omnia in incerto verſari; quod enim de 70. Senioribus apud Moyſem animadvertunt, alia profectò erat hujus Senatûs forma, ac Synedrii. Neque etiam ſub Joſue, Judicibus, & Regibus eoſdem Judices manſiſſe uſpiam legimus. Nihil etiam de illis uſque ad Jonathæ Macchabæi ætatem. Quæ Gabinius conſtituerat Tribunalia, diverſa profectò erant à Sanhedrin, unico illo, atque Jeroſolymæ tantùm conſtituto. Gabinius enim quinque per totam provinciam Tribunalia diſpoſuit, nullo inter ſe ſubjectionis ordine, utì quidem videtur, connexa. Tandem quo tempore Chriſtus in vivis agebat, quin & ſcribentibus SS. Matthæo, Marco, Luca, & Joanne hunc Senatum viguiſſe ex eorum ſcriptis diſcimus: quamquam Judæis etiam reſtibus, jure ſanguinis privatus [*m*]. Vide Authores hac de re ſupra laudatos.

SAPH, ſivè *Saphai*, è genere gigantum, occiſus à Sobochai de Huſathi (*n*), in prælio, ſivè ad Gob, juxta Libros Regum, ſivè ad Gazer, juxta Paralipomena inito.

I. SAPHAN, filius Aſſiæ, Scriba Templi ſub Joſia (*o*), qui Librum Legis in Templo inventum Regi ſignificavit. Plures Saphan liberi occurrunt; Ahicam, Elaſa, Gamarias, & Jezonias. An omnes ad eundem ſpectent, incertum.

II. SAPHAN, animal, de quo ſæpè Scriptura; redditur autem interdum *choerogrillus* (*p*), interdum *lepuſculus* (*q*), ac tandem *herinacium* (*r*). Inter immunda recenſetur, quippe quod ruminet quidem, ſed ungulis bifidis inſtructum non ſit (*s*). In petroſis verſari, nec niſi turmatim prodire ſaphan, Salomon (*t*) inſinuat. Genus eſſe majoris muris in Arabiâ notiſſimi, cujus in cibis uſus, nomine *Alsarbubo*, Bochartus autumavit. Scurio minus eſt, colore ſubnigro, anterioribus pedibus, & caudâ murem referens; niſi quòd in caudæ ſummitate, oculis, & capite ad cuniculum accedat. In anteriora brevioribus cruribus utitur. Ruminat, in petroſis ſe continet, nec niſi turmatim prodit. Qui ſanè ſaphan characteres ſunt.

III. SAPHAN, filius Gad, incola Baſanitidis (*u*).

IV. SAPHAN, filius Machir. 1. *Par.* 7. 15.

I. SAPHAT, filius Huri, è Tribu Simeonis, inter duodecim ab explorandam Chananitidem miſſus [*x*].

II. SAPHAT, ex Abelmchulâ, pater Eliſei Prophetæ (*y*).

III. SAPHAṬ, filius Semeiæ (*z*), è familiâ Davidis per Jechoniam.

IV. SAPHAT, è poſteris Gad, incola Baſanitidis (*a*).

V. SAPHAT, filius Adli, Præpoſitus boum Davidis in Baſanitide [*b*].

I. SAPHATIA, filius Davidis ex Abithal (*c*).

II. SAṬPHATIA, filius Raguelis, & pater Moſollam (*d*).

III. SA-

l *Vide Marc.* 13. 9. *&* 14. 55. *&* 55. 1. *Luc.* 22. 52. 66. *Joan.* 55. 47. *Act.* 4. 15. *&* 5. 21. *ubi de Sanhedrin.*
m *Joan.* 58. 32.
n *Vide* 2. *Reg.* 21. 18. *&* 1. *Par.* 20. 4.
o 4. *Reg.* 22. 12. *&* 2. *Par.* 34. 20. *Jerem.* 29. 3. *&* 36. 10. *Ezech.* 8. 11.
p *Levit.* 11. 5.
q *Prov.* 30. 26.
r *Pſal.* 103. 18.
s *Deut.* 14. 7.
t *Prov.* 30. 26.
u 1. *Par.* 5. 12.
x *Num.* 13. 6.
y 3. *Reg.* 19. 16. 19. *&* 4. *Reg.* 3. 11.
z 1. *Par.* 3. 22.
a 1. *Par.* 5. 12.
b 1. *Par.* 27. 29.
c 2. *Reg.* 3. 4. *&* 1. *Par.* 3. 3.
d 1. *Par.* 9. 8.

Digitized by Google

III. SAPHATIA, vir ſtrenuus, qui Davidi in Siceleg verſanti adhæſit (*c*).

IV. SAPHATIA, filius Maachæ, Princeps Tribûs Simeonis, ſub Davide (*f*).

V. SAPHATIA, inter filios Regis Joſaphat (*g*).

VI. SAPHATIA, filius Hatbil, cujus poſteri numero 372. poſt captivitatem Babylonicam in Judæam regreſſi ſunt (*h*).

VII. SAPHATIA, filius Malaleelis, è familiâ Pharez (*i*).

VIII. SAPHATIA, filius Mathan, qui unà cum ſociis de Jeremia conquerebatur, utpotè triſtium oraculorum prædictione popularium animos deterrente [*k*].

SAPHEC, fortè *Aphec*, nomen urbis in Græco 1. *Reg.*30. 29.

SAPHET, ſivè *Sapheta*, urbs Galileę. Vide *Sephet*.

SAPHIR, nomen urbis in montanis Judæ, in Græco *Joſue* 15. 48. ſed Hebræus legit *Samir*. Apud Michæam 1. 11. ubi in Vulgatâ legimus: *Tranſite vobis habitatio pulchra;* Hebræus habet: *Tranſite* in Regionem extraneam, *qui habitatis Saphir*. Sed ibi urbs Galilææ *Sephoris*, ſive *Sephora* fortè denotatur. Urbem *Saphir* Euſebius inter Eleutheropolim, & Aſcalonem collocat.

SAPHIRA, fœmina Chriſtiana, uxor Ananiæ, qui ambo conjuges divendito agro, communi conſilio partem pretti ſibi retinentes, reliquum ad Apoſtolos detulerunt. Mox crimen pœna mortis conſecuta eſt, utì v. *Ananias* (*l*).

SAPHON, urbs Tribûs Gad. *Joſue* 13.27.

SAPIENS, quod nomen per Antonomaſiam Salomoni tribuitur. Interdum vir ſapiens tantundem ſonat, ac pius, probus, doctus, timens Deum &c. Vide *Sapientia*.

SAPIENTIA, Græcè *Sophia*, Hebraicè *chachemah;* quamquam apud Judæos nomen illud latiùs, quàm apud Græcos, & Latinos patet. Apud illos enim 1. uſurpatur de cognitione rerum ſupra naturæ captum, & Divinarum, quemadmodum ſæpè in Pſalmis, & Libris Sapientialibus accipitur. Hanc ſapientiam Salomon à Deo flagitans, voti compos largiſſimâ liberalitatę factus eſt.

2. *Sapientia*, eſt ſcita artificis in artefactis inveniendis perficiendiſque peritia, in iis planè, in quibus plus ingenium, quàm corporis robur valet. Deus collaturum ſe profitetur Beſeleeli, & Ooliabo ſapientiam, intelligentiam, & ſcientiam, operibus pro Templo variis diſponendis, perficiendiſque parem (*m*).

3. *Sapientia*, eſt calliditatis tam virtus, quàm vitium. Pharao ſapientiam, rationem nempè, iniviſſe perhibetur, ut populum in Ægypto opprimeret (*n*). Jonadab amicus Amnonis, & nepos Davidis ſapientiſſimus, id eſt calidiſſimus fuiſſe legitur (*o*). *Deus qui apprehendit ſapientes in aſtutiâ* (Hebr. *ſapientiâ*) *eorum* (*p*). *Sapientia callidi, eſt intelligere viam ſuam* (*q*).

4. Eſt doctrina, ſcientia, & experientia, qualem in ſenibus ſapientiam ſpectari Job animadvertit (*r*). *Numquid ſapiens reſpondebit, quaſi in ventum loquens?* (*s*) (Hebr. *ſcientiam ventorum*); quis ſcilicet doctus ventorum originem deſignabit? *Quis enarrabit Cœlorum rationem* (Hebr. *quis ennumerabit Cœlos in ſapientiâ ſuâ?*) (*t*). Aſpis *non exaudiet vocem venefici incantantis ſapienter;* ſcilicet arte callentis (*u*). Pharao aulæ ſuæ Joſephum præpoſuit, ut Aulicos & Seniores ſuos ſapientiam edoceret (*x*). Tandem magi, venefici, genethliaci, divini, & ſomniorum interpretes in Scripturâ ſapientum titulo appellantur.

5. *Sapientia*, nomen eſt Filii Dei, Verbi, Sapientiæ Æternæ; cujus miniſterio Deus Cœlos terramque conſtituit (*y*). Hanc Deus Sapientiam ab initio viarum ſuarum poſſedit (*); ante omnes creaturas Deo adſiſtens; Mundum condenti præſto fuit; ſuper creaturas Princeps conſtituta eſt, &c. Ejus tandem Sapientiæ elogia, velutì Virtutis, Verbi, Filii unici Dei, Geniti ante omnem creaturam magnificentiſſimè Liber Sapientiæ (*z*) & Eccleſiaſtici (*a*) proſequuntur.

6. *Sapientia* carnis, mundi, & humana, veræ ſapientiæ, ſapientiæ Jeſu Chriſti, & ſapientiæ ſpiritûs apud Apoſtolum (*b*) repugnat. Sapientia terreſtris, animalis, diabolica, cum ſapient â cœlitùs datâ, caſtâ in primis, pacis ſtudioſâ, & æquitatis, frugi, omnibus accommodâ virtutibus, miſericordiæ, & rectè factorum uberrimâ pugnat (*c*). Hæc planè nihil dijudicat, diſſimulat nihil, &c.

Liber Sapientiæ, ſivè juxta Græcos *Sapientia Salomonis*, apud Veteres nonnullos *Panaretos*, nempè collectio omnis virtutis ſivè inſtructionis ad virtutem. In Regibus, Judicibus, & Principibus inſtituendis potiſſima Authoris ſtudia verſantur (*d*); illos enim alloquutus, ſententias omnes ſuas ad eum ſcopum dirigit. Quò autem majores ad ſapientiam ſtimulos injiciat, Salomonis ſibi nomen adoptans, ejus nomine, ejuſque ingeſto exemplo rem agit. Vias autem ad ſapientiam indicat, planiores illas, & minùs arduas, quàm pro Vulgi opinione demonſtrans. Judiciorum Dei metu iniquos urget, qui etiam viſo juſtorum in alterâ vitâ præmio, miſerè invidiâ diſcruciabuntur. Sapientiæ autem inter homines commoda exaggerat; tum & ejuſdem ſapientiæ virtutis, ſicuti etiam Sapientiæ Æternæ elogia proſequitur. Nullus eſt in S. Scripturâ Liber, in quo grandior Numinis idea magnificentiùs exprimatur.

Originalis ejus Libri textus Græcus creditur; non ut Scriptores nonnulli opinati ſunt, Hebræus (*e*); neque enim Hebraiſmis, & barbariſmis, (à quibus derivatus ex Hebræo Liber vix eſſe poſſet immunis) ſcatere deprehenditur. Scriptor cultiſſimo ſtylo uſus, Platonis & Græcorum Poetarum Opera non planè à limine ſalutavit; cùm ex iiſdem Poetis non rarò phraſes mutuetur, velutì cùm ambroſiam (*f*), amnem oblivionis (*g*), Regnum Plutonis, ſivè *Adon* (*h*) commemorat &c. Epithetis autem refertus, rotundus quidem tumenſque, ſed turbidus & poeticus fluit. Judæis Authoribus ignotum non eſſe Opus ex laudatis de illo teſtimoniis (ex Græco tamen nun-

quam

c 1. *Par.* 12. 5.
f 1. *Par.* 27. 16.
g 2. *Par.*21. 2.
h 1. *Eſdr.* 2. 57. & 2. *Eſdr.* 7. 9.
i 1. *Par.* 11. 4.
k *Jer.*38. 1.
l *Act.* 5. 1. &c.
m *Exod.*28.3. & 35. 3.
n *Exod.*1. 10.
o 2. *Reg.* 13. 3.
p *Job.* 5. 13.
q *Prov.* 14. 8.
r *Job.* 12. 12.
s *Job.* 15. 2.
t *Job.* 38. 37.
u *Pſal.* 57. 6.
x *Pſal.* 104. 22.
y *Prov.*3. 19.
* *Prov.*8. 22. 23.
z *Sap.*7. 22. 26. & 8. 1. &c. & 16.12. 26. & 9. 1. 2. & 18. 15.
a *Eccli.* 24.5. &c
b 1. *Cor.*1.19. &c. & 2. 1. &c.
c *Jacob.*3. 14. &c.
d *Sap.* 1. 1. & 6. 1. &c.
e *Iſid. Offic.* l. 1. *Lorin.Praf. in Sap. Sixt. Sen. Bibliorh.* l.6. *Bellarm. de Verbo Dei* l.1. c.13.
f *Sap.* 19. 20. *Vulgata bonã eſcam.*
g *Sap.* 7. 13.
h *Sap.* 5. 14. *Vulg. Regnum Inferorum.*

Digitized by Google

quam non derivatis) intelligimus. Verſioni Septuaginta, vel cùm hæc ab Hebræo recedit, Author inhæret; quo ſanè argumento Græcè primitùs ſcripſiſſe convincitur.

Latina Verſio Hieronymum non habet authorem, ſed ex Vulgatâ veteri Eccleſiæ Scripturâ, ex Græco ante S. Hieronymum adornatâ, ſupereſt. Porrò Scriptor ille manum ſe Verſioni hujus Libri non admoviſſe profitetur (*i*). Ejus Author vetuſtiſſimus Teſtui conſtanter ſervit; qui licèt aureis Latinę Linguæ Sæculis floruerit; vocibus tamen minùs ſelectis quandoque utitur; ita pro divitiis habet *honeſtatem*; pro locuplete *honeſtum*; Dei in impios animadverſionem deſignat nomine *reſpectûs*, ſivè *viſitationis*; *ſupervacuitas* eſt gloriolæ fucus, & jactantia; *animalia ſupervacua*, animalia noxia, & pernicioſa.

i *Præf. in Libb. Salom.*

Quis autem Author Libri cenſendus ſit, prorſus latet. Sunt, qui Opus à Salomone Hebraicè ſcriptum credant; ex quo Græca Verſio adornata, intercidente interim Textu originali, manſerit [*k*]. Notant enim, Salomonem in eo Opere apertioribus verbis, quàm in cæteris aliis Libris, authorem ſe Operis prodidiſſe; neque ſanè indignum eſſe ſapientiſſimo Principe Scriptum; ac tandem ſub eodem Salomonis nomine à Patribus non rarò laudari. Verùm qui fieri poteſt, ut excluſus à Canone Hebræorum Liber Salomoni adjudicetur? Ubi unquam locorum Hebræum originale viſum eſt? An illud in Verſione enunciatur? an ſtylus ejuſdem Verſionis Hebræum quidquam ſapit? (*l*).

k *Sixt. Sen. Bibliotb. l. 8. Salmer. t. 1. Proleg. 8. Chriſtoph. à Caſtro. Gonzalv. Cervantes, Præf. in Libb. Salom.*

l *Vide S. Hieron. in Prol. Galeat.*

Ejus Libri, & Eccleſiaſtici authorem S. Auguſtinus (*m*) primò confundendum cenſuit: mox tamen errorem ſuum deprehendit. Nihil tamen de authore Sapientiæ prodit (*n*), quamvis ab Eruditis ſui temporis à Salomone abjudicari; ſibi verò alium videri Scriptorem à Jeſu filio Sirach Authore Eccleſiaſtici prodat. *Nonnulli Scriptorum veterum hunc eſſe Judæi Philonis affirmant*, ait S. Hieronymus (*o*). Quæ ipſius verba Authores in contraria ſtudia diviſerunt. Alii enim de Philone Alexandrino ſcriptis Operibus notiſſimo ſub Cajo florente, intelligenda cenſent (*p*); quam ſententiam alii (*q*) erroris damnant; nunquam enim Philo Divinitùs afflatus Scriptor habitus eſt. Alii tandem hunc Philonem Alexandrino vetuſtiorem cenſent [*r*].

m *De Doctr. Chriſt. l. 2. c.* 8.

n *Idem l. 2. c. 4. Retract. & de Civit. l. 17. c. 20.*

o *Hieron. Prol. Galeat.*

Tres ſanè cognomines Philones in hiſtoriâ celebrantur; primus ſub Ptolemæo Philadelpho; alter Philo Biblius, quem Joſephus, & Euſebius laudant: tertius, Philo Judæus ſub Cajo. De primo Philone nihil apud veteres Authores. Alter Ethnicus erat religione, qui Phœnicum hiſtoriam Græcis literis mandavit; poſtremus omnium notiſſimus eſt. Porrò Libri Sapientiæ author neque primus, ſuppoſititius facilè ſcriptor, neque ſecundus, Ethnicus, habendus eſt. Tertius inter Divinitùs afflatos Scriptores nunquam reputatus eſt: quippè qui dum ſola Chriſtiana Religio unica erat ad ſalutem via, alienus ab illâ fuerit. Stylus etiam Philonis planè ab eo Libro alienus eſt. Tandem nemo Patrum unquam, ſivè antè, ſive poſt S. Hieronymum, neque ipſe S. Doctor hunc Philonem authorem Sapientiæ prodidit.

p *Lyran. in Sap. Galatin. de Arcan. Cath. Fid. l. 1. c. 4. Vives in Aug. de Civit. Dei l. 17. c. 20.*

q *Jacob. Fab. Vien. Ep. apud Lorin. in Sap. Præf. c. 2.*

r *Driedo de Eccleſ. Dogm. l. 1. c. 4. Michael. Medin. de recta in Deum Fide l. 6. c. 12. Genebr. ad an. 3860. Canus de loc. l. 2. c. 11.*

Judæo Scriptori vernaculo ſermone ſcribenti poſt Eſdram, & ante Summum Pontificem Simonem, hunc Librum Grotius adjudicavit (*s*). Hinc, ait, Librum Eccleſiaſtici ordine præcedit. Verſionem tandem, ait, ejuſdem Operis author Chriſtianus adornavit, Græcis literis excultiſſimus; qui ſanè in eo vertendo latiùs aliquando exſpatiatus eſt, neque originalis vocibus ſervit: quin & nonnulla è medio Fidei Chriſtianæ deprompta adjecit. Inde deducta quæ ad Judicium generale, Juſtorum felicitatem, impiorum pœnas apertiùs, quàm in cæteris veteribus Hebræorum Libris, ſpectant. Hæc quidem Grotius; à quo tamen hujus opinionis rationes expectantur; neque enim ejus unius teſtimonio in ſingulari eâ ſententiâ ſtandum eſſe videtur.

s *Præf. in Sap.*

Cornelio à Lapide (*t*) Judæus eſt Author, poſt captivitatem Babylonicam, & circa ætatem Ptolemæi Philadelphi Regis Ægypti Græcum Opus adornans. Facilè, ait ille, quidam ex Septuaginta Interpretibus illi ſcribendo operam impendit, occaſione propoſiti ſingulis ab eodem Principe politici argumenti, juxta Ariſteam. Sanè Liber totus in inſtituendis Principibus verſatur. Addit, Opus Salomoni olim tributum, æquivocantes alios Philoni deputaſſe; cùm enim Salomoni alterum ſit nomen *Jedidiah*, quod Dei amicum ſonat, quemadmodum *Philon*, ſive *Philos* Græcis eſt *amicus*, facilè alterum cùm altero nomen confuſum eſt. Quin & Rabbini Philonem laudantes, *Jedidiah* appellant. Hinc ſcriptum Opus Sapientia Salomonis, pro Salomone Philoni adjudicatum eſt. Hæc porrò ab Authore ſolertiſſimè ſanè excogitata ſunt. Non ſemper in Eccleſiâ ejuſdem Libri authoritas aſſerta fuit. Judæis ignotus, à Patribus quampluribus [*u*], & ſingularibus Eccleſiis rejicitur. Quin Lyranus, & Cajetanus [*x*], paria cum illis ſentiunt. Alii tamen veteres Patres tamquam Scripturam illum laudant; eumdemque ſpectaſſe interdum Authores N. T. videntur. His accedunt definitiones Concilii Carthaginienſis, an. 397. Sardicenſis an. 347. Conſtantinopolitani Trullenſis an. 692. Undecimi Toletani an. 675. Florentini an. 1438. ac tandem Tridentini (*y*).

t *Præf. in Lib. Sap.*

u *Athan. in Synopſ. Epiph. de pond. & menſur. Hieron Prol. Galeat. & in Zach. 8. c. 11. & in Ep. 115. Orig. in Pſal. 51. Melito Ep. ad Oneſim. Euſeb. Hiſt. Eccleſ. l. 4. c. 28. Nazianz. Cyrill. Jeroſol. Laodicæna Synod. Athan. Ep. Feſtali. Damaſc. de fide Orthod. l. 4. c. 18.*

x *Vide Lyran. in ſap. & Cajet. in Eſth. ad finem.*

y *Concil. Trident. Seſſion. 4. Vide etiam Lorin. Cornel. à Lapid. & Noſt. Præf. in Sap.*

SAPPHIRUS, gemma, in Hebræo *Saphir* (*z*). De hoc ſæpè Scriptura. Job (*a*) loca eſſe teſtatur, in quibus lapides ſapphiri ſunt; ſcilicet ſapphiri communes adeò ſunt, ut pro lapidibus habeantur. Optimos ex Mediâ provenire Plinius (*b*) narrat; fortè ex Sapirorum regione, vel Sephar, de qua Moyſes (*c*). Orientalis Sapphirus aerium, vividumque cæruleum colorem refert. *Saphir*, ſeù *Schaphar* Hebraicè, venuſtatem ſonat.

z Exod. 28. 18. & 39. 11.

a *Job.* 28. 6.

b *Plin. l.* 37. *c.* 9.

c *Geneſ.* 10. 30.

SARAI, ſivè *Sara*, uxor Abrahami, filia Thare ex alterâ tamen matre, quàm Abraham, nata; quippe quæ, eodem Abrahamo teſtante, ſoror illius ex patre tantùm fuerit (*d*). Thare ſiquidem pro regionis more plures duxerat uxores; vel ſaltem poſt deceſſum illius, ex qua genitus Abraham, alte-

d *Geneſ.* 12. 13. & 20. 12. *Aliàs & verè ſoror mea eſt, filia patris mei, & non filia matris meæ, & duxi eam in uxorem.*

Digitized by Google

altero connubio Sarai filiam habuit (*e*). Hoc ſanè nobis probatur potiùs, quàm aliquorum ſententia, Jeſcham filiam Aram (*f*), neptem ex fratre Abrahami, cum Sarai confundens, quamvis Joſepho, S. Hieronymo, S. Auguſtino, Toſtato, Genebrardo, aliiſque frequentibus eadem videatur (*g*).

e *Ita Eutych. Alex. in Chronic.*
f *Gen.* 51. 29.
g *Antiq. l.* 5. *c.*8. *Hieron.* 99. *Hebr. in Gen. Aug. cont. Fauſt. l.* 22. *c.* 35.

Porrò fœmina illa in lucem prodiit an. M.2018. ante Chr.1982. ante Ær.5986. & Abrahamo antequam ex urbe Ur ſecederet, nupſit (*h*). Solum autem vertens Abraham, eam ſibi itineris comitem non uxoris, ſed ſororis ſpecie adhibuit [*i*]; periculi etenim aliquid ſibi metuebat, ſi fortè elegantiſſimæ fœminæ vir cognoſceretur. Cùm autem in Chanaanitide fames graſſaretur, Abraham altero ab adventu ſuo in regionem anno, in Ægyptum deflectere coactus (*k*), eodem artificio fœminam ſororis loco habendam ſecum duxit. Cùm in provinciam veniſſent, ſtatim Sarai in Aulam Pharaonis ſubrepta eſt; ſed mox Pharao gravioribus plagis à Deo afflictus, ad ſaniora revocatus, uxorem re proditâ viro reſtituit; domeſticos ſimul increpans, qui fœminam à viro ſubductam violandam duxiſſent. Reſtitutâ autem uxore, adjecto militum præſidio, ne quid incommodi pateretur, Abraham dimiſſus eſt.

h *Gen.* 15. 29. 31. *A.M.*2082. *ante Ch.*1918. *ante Ær.*1922.
i *Gen.* 20. 13.
k *Gen.* 12. 50. *&c. A. M.* 2084. *ante Chr.*1916. *ante Ær.* 1920.

Hæc duorum conjugum cautio non æquè omnibus probatur. Crimini ſanè uxorem ſuam eâ diſſimulatione expoſuiſſe accuſatur, quemadmodum & in eam rem conſenſiſſe mulieri vitio vertitur. Pravâ etiam æquivocatione ambo ad flagitium viam præſtruxiſſe videntur. Origenes Abrahamum diſſimulatione, qua Abimelechum Regem Geraræ non diſſimili periculo (*l*) fefellit, non mendacem tantùm, ſed proditæ caſtitatis uxoris ſuæ reum damnat (*m*). Infamem pudoris Sarai licitatorem, qui avaritiâ, & cupiditate ſuâ duorum Regum libidini uxorem proſtituerit, Fauſtus Manichæus traducit (*n*). S. Chryſoſtomus, quamquam ejus viri factum seriò excuſare conatus, ingenuè tamen fatetur, Patriarcham uxoris ſuæ pudorem velutì crimini expoſuiſſe; Sarai verò, nequid infortunii viro contingeret, non renuiſſe. Recentiores tandem nonnulli neutrius conjugum in eâ re factum ſatis comprobandum (*o*) arbitrantur.

l *Gen.* 20. 12.
m *Origen. hom.* 6. *in Gen.*
n *Apud Aug. l.*22. *c.*33. *cùt. Fauſt.*
o *Diction. de Bayle artic. Sara.*

Verùm S. Auguſtinus (*p*) ejus viri apologiam inſtituens, 1. nihil in eâ re mendacii deprehendere ſe profitetur; gemina enim unâ eâdemque muliere exhibente, alterum prodidit, nempè neceſſitudinem cum illâ ſuam, alterum, nempè conjugium, ſiluit. 2. De fœminæ ſimul honore, & de vitâ ſuâ periclitatus, cùm utrumque ſimul vitare non poſſet, alteri prudenti diſſimulatione occurrit; alterum, conjugis nempè ſuæ pudorem, cui nulla ſuccurrendi ſuppetebat ratio, Deo commiſit. Plurimùm etiam exploratæ mulieris virtuti fidens, quam invitam prorſus & reluctantem violandam norat, crimen propterea & infamiam amovendam ſperabat (*q*).

p *Aug. l.* 1. *contr. Mend. c.*10. *& lib.*23. *contr. Fauſt. c.* 34. *&c. & lib.* 16. *de Civit. c.*59.
q *Vide Chryſoſt. in hunc locum, & Interpp. in Gen.* 12. 52. *&c.*

Modò ad hiſtoriam. Ingentem florentiſſimæ poſteritatis ſpem à Deo factam, ſimulque ſterilitatem ſuam conferens, alteram pro ſe fœminam viro ſubſtituendam,

quæ Divinarum promiſſionum veritatem ſuſtineret, autumavit. Eâ igitur inſinuante, Agarem illius ancillam (*r*) Abraham thori ſociam adſciſcens, ſecundæ uxoris loco pro more ejus ætatis habuit. Agar cum viro congreſſa, ſimulque concepto ex eo fœtu ſuperbiens, heram ſuam contemptui habuit. Sarai eâ de re cum viro conqueſta, factâque ab ipſo in famulam poteſtate, duriùs illam excipiens, effecit, ut fugâ ſe è domo ſubtraheret. Fugienti Angelus occurrens, quantocyùs rediret, atque Sarai ſubmitteret ſeſe imperavit.

r *Gen.* 16. 1. *&c. A. M.* 2093. *ante Chr.*1907. *ante Ær.* 5955.

Succedentibus annis, Deus ſpectandum ſe Abrahamo præbens, fœdus cum illo inſtitutum (*s*), indictâ circumciſione, obſignavit. Eâ occaſione nomine *Abram* in *Abraham* à Deo reformato, ſimul etiam ex *Sarai*, Domina mea, fecit, *Sara*, Domina. Eodem anno (*t*) tres Angeli virili habitu hoſpitio à Patriarchâ in tentorio ſuo recepti, factam olim à Deo ſobolis promiſſionem non innovarunt tantùm, ſed intrà anni etiam ſpatium explendam prænunciarunt. Sara poſt oſtium tentorii latens, virorum fiduciam ſecum ridebat, qui effœtis jam conjugibus seriò liberos pollicerentur. Hunc mulieris riſum ſtatim Dominus agnoſcens, Cur, ait, Sara riſit? Deo, cui nihil arduum, largiente, intrà anni ſpatium filius ex effœtis conjugibus naſcetur. Sara tunc deprehenſa, riſum negavit; ſed fruſtrà, Angelo etiam atque etiam afferente.

s *Gen.* 57. 2. *&c. A. M.* 2107. *ante Chr.*1893. *ante Ær.* 5897.
t *Gen.* 58. 5. *&c.*

Paulò poſt (*u*), Abrahamo Geraram urbem Philiſthæorum concedente, Saram 90. annorum etate grandævam, ſimulque Iſaaco fœtam in aulam Regis Abimelechi (is erat eâ etate fœminæ decor) rapuere. Deo autem dira per quietem Abimelecho minitante, ille ſummo manè ſurgens, virum accivit, atque primò fraudem exprobravit; qui ſcilicet uxorem ſuam ſub ſororis obtentu expoſuiſſet. Ille excuſare factum, quòd natam ex eodem patre, quamquam matre aliâ, ſororem appellaſſet. Demum Rex utroſque dimittens, virum ingentibus muneribus proſequutus eſt; fœminæ verò 1000. argenteos nummos, ut velum ad tegendam ſibi faciem emeret, largitus eſt; ne unquam, ait, in ſimile diſcrimen te incidere contingat.

u *Gen.* 20. 1. *&c. eodem anno.*

Altero anno natus filius, cui (*x*) mater nomen indidit *Iſaac*, nempe *Riſus*, ad riſum nempe, quo promiſſiones ſibi factas à Deo olim exceperat, ſive ad gaudium de filio genito alludens. Lacte ſuo mater filium enutriens, tandem poſt triennium, ut vulgò creditur, ablactavit; cujus diei ſolemnitatem Abraham feſtivo convivio cum amicis celebravit. Non diù poſt, Sara filium ſuum cum Iſmaele ludentem, ſive juxta Apoſtolum (*y*), ab eodem Iſmaele iniquiùs habitum nacta, Abrahamum monuit, ut expulſo ancillæ nato, hæreditatem ſuam Iſaaco ſervaret. Abraham invitus primùm, ſed mox à Deo monitus, tandem acquieſcens, ancillam ejuſque filium remiſit, ut v. *Agar*, & *Iſmael* diximus.

x *Gen.* 25. 2. *&c. A. M.* 2108. *ante Chr.*5892. *ante Ær.* 1896.
*A.M.*2553. *ante Chr.* 1887. *ante Ær.*1891.
y *Galat.*4.29.

De cæteris Saræ geſtis uſque ad ejus obitum nihil in Scripturâ. Aliquibus ergo

Nn an-

annis poſt exhibitum ab Abrahamo fidei in Deum ſuæ ſpecimen, deducto ad immolandum Iſaaco (z), Sara 127. annorum grandæva diem clauſit in Valle Hebronis. Aberat eo tempore Abraham, qui de Berſabee ad ſunus uxoris ſuæ veniſſe in Sacrâ Scripturâ perhibetur. Defunctæ autem corpori curando è valle in urbem ſe conferens, ab Hephrone Amorrhęo agrum emit cum ſpeluncâ in petrâ exciſâ, ubi duo intacta monomenta condebantur. Textus Vulgatæ hanc ſpeluncam duplicem appellat; ſed Hebræus legit *Macphela*, quod fortè agri nomen eſſe potuerat. Sunt qui conſilium de immolando puero uxori Abrahamum non communicaſſe, niſi poſt regreſſum è Moriâ, autumaverint. Alii falſo de nece filii nuncio, ſobito dolore correptam credunt [a].

z *Hoc Uſſerius conſignat ad A. M.* 2533. *obitum verò Sara ad* 2545.

a *Rabb. quidam apud Toſtat. in Geneſ.* 23.

Joſephus ſtatim ab eo ſacrificio obiiſſe narrat: ſed ſupputatis juxta ejus calculum annis, ad duodecim poſt illud annos vitam produxiſſe debuit. Quo enim tempore Iſaac ad ſacrificium deductus eſt, 25. ætatis annos agebat; natus eſt autem anno matris 90. obiit verò Sara 117. annis grandęva. Hinc Uſſerius duo hæc 11. ſivè 12. annis diſterminat. Inter mulieres Prophetides V. T. à Thalmudiſtis & S. Epiphanio recenſetur.

II. SARA, filia Beriæ è Tribu Ephraim, quæ ædificandas ſivè reparandas curavit urbes Bethoronem ſuperiorem, & inferiorem, ac Ozen-Saram (b).

b 1. *Par.* 7. 24.

III. SARA, filia Patriarchæ Aſer (c).

c *Num.* 26. 46.

IV. SARA, filia Raguelis ex Annâ, è Tribu Nephtali, & cognatione Tobiæ. Hanc parentes unicam habentes filiam ſeptem ordine viris nuptum tradentes, totidem ante congreſſum ſubito eventu oppreſſos invenere (d): quod Aſmodæi Dæmonis invidię tribuebatur. Accidit interea, ut ancilla quædam à Sarâ correpta, graviùs id ferens, necem virorum exprobrans, nunquam filius edituram imprecaretur. Sara gravi his verbis accepto vulnere, in conclave ſeſe ſolitaria recipiens, toto triduo jejuna orationi inſtitit. Tertiâ tandem die preces ſuas claudens, rogavit Deum patrum ſuorum, ut illud à ſe ludibrium averteret; quippe quam ſciret nullis unquam ſe conjugii illecebris teneri, nec niſi propoſito ab aliis viro in Dei timore acquieviſſe. Quare, ait, vel junctis mihi hactenus viris, ego; vel ipſi me, alteri deſtinatâ, indigni habiti ſumus.

d *Tob.* 3. 7. *&c. circa A. M.* 3322. *ante Chr.* 678. *ante Ær.* 682.

Cùm eas puella preces funderet, Tobias etiam ſenior pro eâ, qua tenebatur cæcitate, Deum pariter rogabat: quare utriuſque vota Deus impleturus, Angelo Raphaeli ambos commiſit. Tobiæ hiſtoriam ſuo loco dabimus. Igitur Tobias junior, Angelo Raphaele ſub virili formâ itineris ductore, ad Rages pergebat. Cùm fortè juxta Ecbatanam ambo perveniſſent (f), quærenti Tobiæ hoſpitium, Angelus verſari ibidem Raguelem quemdam contribulem, & neceſſarium ipſius monuit; cujus filiam Saram parentibus unicam, ipſe de Legis præſcripto, utpotè cæteris cognatione propinquior, ducere debebat; iiſque nuptiis puellæ parentes, ſi ab ipſo rogarentur, aſſenſuros. Tobias metuere ſe dixit, ne ſibi eadem, quæ cæteris olim puellæ viris, contingerent; ſed ab altero bono eſſe animo juſſus, monitus, quo corporis & animi habitu ad conjugium accedere oporteret, ambo ad Raguelem ſe contulerunt (g). Cùm veniſſent, Tobias puellæ nuptias requiſivit; cui parentes ab Angelo confirmati, ne quid infortunii conſanguineo ſuo eâ in re metuerent, faciles acquieverunt. Huic conjugio celebrando neque parentum plauſus, neque publici chirographi fides, neque tandem ſolemnium conviviorum pompa deſiderata eſt.

f *Tob.* 6. 10. *&c. A. M.* 3321. *ante Chr.* 678. *ante Ær.* 682.

g *Tob.* 7. 5. *&c.*

Sub veſperam Tobias in Sponſæ thalamum introductus (h), piſcis jam in Tigri capti jecur è perâ producens, prunis impoſuit. Fumi ex eo ſublati odorem Dæmon non ferens, è loco depulſus, ab Angelo Raphaele in deſerto ſuperioris Ægypti alligatus eſt. Hæc non oculis quidem, ſed ipſo rei eventu, Tobiâ nihil incomodi à Dæmone experto, explorata ſunt. Juxta eam, quæ modò obtinet, de Angelis & Dæmonibus opinionem, non facilè in animum inducimus, qui fieri potuerit, ut Dæmones fumi odore afficerentur, ac depellerentur. In Veterum quidem ſententiâ hęc omnia pervia. Sed utrâque miſſâ opinione, facilè credimus, fumi odorem re quidem non depuliſſe, ſed eo ſublato, Angelum veluti dato ſigno, adverſarium è loco cedere coegiſſe. Jecoris etiam ardentis odor voluptatis in conjugibus pruritum compeſcere potuerat; ex quo facilè efficeretur, ut tribus ſuccedentibus noctibus ſeſe à congreſſu continentes, fœdiſſimi Dæmonis vim omnem eluderent.

h *Tob.* 8. 1. *&c.*

Cæterùm de alligatione Dæmonis ſæpè Scriptura (i); nec apud Prophanos inſueta phraſis ad exprimendam vim, & authoritatem Dæmonis ſuperioris in inferiorem, cujus aliquando ope, ſivè per ſortilegia & incantationes, ſivè herbarum & oſſium ſuperſtitione imploratâ, minores illi ſpiritus in ordinem rediguntur. In Sripturâ tamen & communi Eccleſiæ ſenſu nihil ad cohibendos Dæmones prodeſſe intelligimus, niſi nomen Jeſu Chriſti, Sanctorum preces, adjurationes, & alia quædam ſpiritualium armorum genera. Quarè alligatum ab Angelo Raphaele Dæmonem in ſuperiori Ægypto vi tantùm, atque Dei authoritate interpretamur (k).

i *Matth.* 12. 29. *Marc.* 3. 27. *Apoc.* 20. 2. *&* 2. *Petr* 2. 4. *Juda* ꝟ 6.

k *Vide noſt. Diſſert. de Aſmod. ante Comment. in Tob.*

Ut ad Saram regrediamur, ambo conjuges nuptiarum celebritate abſolutâ, Ninivem ad Tobiam ſeniorem ſe receperunt. Florentiſſimæ poſteritatis mater effecta eſt; atque poſt obitum ſenioris Tobiæ unà cum viro & tota familiâ, atque nepotibus Ecbatanam apud patrem ſuum divertit (l). Oraculo enim ſenioris Tobiæ didicerant, exitium jam Ninives imminere; cui proinde evitando, debere illos actutum urbem deſerere. Emortualis Saræ annus latet: vixiſſe tamen conſtat ultra A. 3363. ante Chr. 637. ante Ær. 645.

l *Tob.* 14. 14. 15.

I. SARAA, urbs Judæ, condita, ſivè munita à Roboamo (m).

m 2. *Paralip.* 11. 10.

II. SARAA, ſivè *Taora*, urbs Danitica, patria Samſonis (n), Tribubus Dan & Judæ finitima, haud procul ab Eſthaol. Hanc urbem Euſebius ſitam perhibet juxta Caphar-Sorec 10. m. paſſibus ab Eleutheropoli, Ni-

n *Joſue* 19. 41.

co-

Digitized by Google

copolim verſùs [o]. *Saraita* (p), & *Sarathi* (q), ejuſdem urbis incolæ videntur.

SARA, *Thamnat-Sara*. Vide *Thamnat-Sara*.

SARABATHA, ſivè *Sabaratha*, patria Sophoniæ Prophetæ, authore S. Epiphanio (r).

SARABALLA. Tres Hebręi juvenes in fornacem conjecti, illæſi ſervati ſunt, & *Saraballa eorum non ſunt immutata* (s). Porrò vox eſt Chaldęa, in edicto originali Nabuchodonoſoris etiam occurrens (t). Aquila, Theodotion, & Symmachus legerunt *Sarabara*; quam etiam lectionem ſervat Tertullianus (u), narrans, Alexandrum Magnum militari Græcorum chlamyde abjectâ, ſarabara devictarum gentium induiſſe. Sarabara autem erant femoralia, ſivè inſtitæ, quibus crura, & coxendices obvolvebantur. Interdum *Sarabara* capitis ornamentum deſignat (x).

SARAIM, urbs Tribûs Judæ (y), quę & *Soraa* & *Zoraa*, vel Saraa dicitur (z). Vide *Saraa I.*

SARAI, primum uxoris Abrahami nomen, quod deinde in Saram transformatum eſt. Vide *Sara*.

SARAI, vir inter eos, qui ductas alienigenas fœminas poſt captivitatem Babylonicam remiſerunt (a).

I. SARAIA, Scriba Davidis. 3. *Reg.* 8. 17.

II. SARAIA, pater Joabi, è Tribu Judæ (b).

III. SARAIA, filius Azielis, & pater Joſahiæ (c).

IV. SARAIA, Summus Sacerdos Judæorum poſt Azariam, & pater Joſedechi, omnium poſtremus, qui ante captivitatem Sacerdotium habuerint. A' Nabuzardano ad Nabuchodonoſorem Reblatam deductus, neci ejuſdem juſſo traditus eſt, unà cum 70. Jeroſolymæ Principibus (d). Joſedech filius Saraiæ Babylonem captivus deductus eſt.

V. SARAIA, inter primores Judæorum, qui Eſdram è captivitate regredientem comitati ſunt (e).

VI. SARAIA, filius Tanehumethi, oriundus è Netophath (f), Jeremiæ (g) *Sareas*.

VII. SARAIAS, filius Neriæ, frater Baruch (h), ſocius & Scriba Jeremię. Legatione functus eſt Babylonem ad Nabuchodonoſorem (i); ipſe autem *Princeps erat Prophetiæ*, ſivè legationis, ſummæ rei arbiter. Hebræus legit: *Princeps Menucha*, ſivè quòd huic urbi ſeu regioni in Tribu Benjamin præeſſet (k); ſivè quòd Præfectus eſſet quietis, nempe Regii cubiculi; vel tandem Princeps munerum, quæ ſcilicet Rex largiebatur, vel Præfectus oblationum Regiarum Templo, aut tandem in eâ legatione exhibendis vectigalibus, & muneribus Sedeciæ ad Nabuchodonoſorem deſtinatus eſt; quod cum Vulgatâ congruit.

Miſſus igitur Saraias à Sedecia (l) Babylonem, epiſtolam etiam Jeremiæ ad captivos ejuſdem regionis detulit. In eâ oraculum everſionis Babylonis edicebatur; juſſuſque eſt Saraias lectam illam lapidi alligare, utrumque verò in Euphratem projicere, his ſimul verbis pronunciatis: Ita Babylon demergetur, neque unquam emerget. Baruch in eâ legatione fratri adhæſit. Vide *Baruc.* 1. 1.

o *Vide Euſeb. in Sara, & Soree.*
p 1. *Paral.* 2. 53.
q 1. *Paral.* 4. 2.
r *De Vitâ & Morte Prophet.*
s *Dan.* 3. 94. *Vide & Chaldaum in V.* 21.
t *Dan.* 3. 21.
u *De pallio c.* 4. *& de Trinit.*
x *Vide Salmaſ. in Tertull. de Pallio c.* 4. *Du Cange Gloſſar. Sarabara.*
y *Joſue* 15. 36. *&* 1. *Reg.* 17. 51. *&* 2. *Paralip.* 2. 54. *Dimidium requietionis Sarai. Vide Antiq. l.* 8. *c.* 3.
z 2. *Paralip.* 11. 10.
a 1. *Eſdr.* 10. 40.
b 1. *Paral.* 4. 14.
c 1. *Paral.* 4. 35.
d *Jerem.* 52. 24. .. 17. *&* 4. *Reg.* 25. 18. 21. *A. M.* 3416. *ante Chr.* 584. *ante Ær.* 588.
e 1. *Eſdr.* 2. 2. *&* 1. *Eſdr.* 10. 2. *&* 12. 1.
f 4. *Reg.* 10. 3.
g *Jerem.* 40. 8.
h *Baruc.* 1. 1. *Jerem.* 32. 12.
i *Jerem.* 51. 59. *A. M.* 3409. *ante Chr.* 591. *ante Ær.* 595. *Sedecia an.* 4.
k *Vide* 1. *Par.* 2. 52. 54. *&* 8. 6.
l *Vulgata Jerem.* 51. 54. *habet, Sedeciam Babylonem veniſſe, Saraiâ comitante; Sed Hebraum reddi poteſt, quod plures malunt, cùm pergeret à Sedecia Rege Babylonem.*

SARAPH, nomen viri, quod in Vulgatâ redditur incendens (m): *Securus, & Incendens, qui fuerunt Principes* (Hebręus Joab, & Saraph) *in Moab*. Porrò duo iſti viri ipſiſſimi reputantur cum Chelione & Mahalone filiis Elimelechi, viris Ruth, & Orphæ fœminarum Moabiticarum (n).

SARAPH, anguis alis inſtructus in Arabiâ frequens, quem Deus in Hebræos obmurmurantes immiſit (o): *Miſit in eos ignitos ſerpentes*; Hebræus *Serpentes Seraphim*. Vide *Serpens*.

SARASA, nomen urbis, ubi Samſonis monumentum (p), apud Joſephum (q) *Saraa*.

SARASAR, alter Sennacheribi Regis filius, qui patrem in Templo Neſroch interfecit (r).

SARASAR, & *Rogom-melech*, Judæi Babylonii, qui de jejunio quinti menſis Zachariam Prophetam conſuluerunt (s). Vide *Rogom-melech*.

SARET-ASAR, urbs Rubenitica, in Transjordanicis (t).

SARATHI (u), iidem, ac *Saraita* incolę *Saraa* urbis Daniticæ (x).

SARDANAPALUS, Aſſyriæ Rex, cujus quidem nomen in Scripturâ non legitur; ſed ipſiſſimus videtur, qui prædicationibus Jonæ territus, reſipuit (y); & ab Arbace Satrapâ Mediæ, & Beleſi Satrapâ Babyloniæ Regno exutus eſt. Huic patrem fuiſſe credimus *Phul*, ſive *Pul*, Regem Aſſyriæ, qui Manahem Regi Iſraelis ſoppetias tulit (z); Sardanapalus enim legi poteſt *Sardan-pul*. Vide *Phul*. Beleſus Babyloniæ Satrapa idem videtur, ac *Baladan* (a), apud Prophanos *Nabonaſſar*. Primum Sardanapali annum Uſſerius conſtituit in an. M. 3237. ante Chr. 763. ante Ær. 767. Viginti annis, juxta Euſebium, & Julium Africanum, Ninive regnavit, luxu, divitiis, otio, & animi mollitie ita diffluens, ut in proverbium tranſierit. Omnis ejus cura, otioſa cum fœminis conſuetudo, quibuſcum totum Reipublicæ deſtinatum tempus fallebat (b). Effœminati Principis pertæſi duo Satrapæ Arbaces, & Beleſus, totis viribus exercitum, ex Medis, Perſis, Babyloniis, & Arabibus 400000. viris conſtantem in ipſum armarunt.

Tribus præliis fracti, quarto tandem defectione ad ſe Bactrianorum aucti, caſtra hoſtium noctu adorti, omnes loco cedere coegerunt. Tunc Sardanapalus commiſſis Salæmeni fratri uxoris ſuæ copiis, in Regiam ſeceſſit; quem brevì hoſtes, prælio victo Salæmene, inſequentes, arctâ obſidione urbem ſtrinxerunt. Rex belli eventum metuens, tres filios, duaſque filias in Paphlagoniam ad Cottam ejus provinciæ Pręfectum ſecuritatis gratiâ tranſmiſit; dein novis militum præſidiis, ſimulque ingenti comparatâ annonâ, hoſtibus ſubſtinendis ſe comparavit. Triennio igitur urbs fruſtrà à Satrapis tentata eſt: producenda etiam diutiùs obſidio videbatur, niſi Tigris imbribus tumens, aquarum vi mœnibus disjectis

m 1. *Par.* 4. 22.
n *Vide Ruth.* 1. 2. 4.
o *Num.* 21. 6.
p *Judic.* 16. 31.
q *Antiq. l.* 5. *c.* 10.
r 4. *Reg.* 19. 37. *Tob.* 1. 24.
s *Zach.* 7. 2.
t *Joſue* 13. 19.
u 1. *Par.* 4. 2.
x 1. *Par.* 2. 53.
y *Jonas* 3. 6.
z 4. *Reg.* 19. 20. *&* 1. *Par.* 5. 26.
a *Iſai.* 39. 1. *&* 4. *Reg.* 20. 12.
b *Vide Juſtin. l.* 1. *Diodor. Sicul. l.* 2. *Cteſiam, Athenaum l.* 12.

ſpatio 20. ſtadiorum, ſivè 3500. paſſuum, urbem infirmaſſet.

Tunc Sardanapalus imminens urbis exitium intelligens, conſtructâ in medio aulæ pyrâ, divinas primùm omnes, immenſas planè; dein concubinas, & eunuchos, ſeque cum cæteris concremavit. Reductis in alveum aquis, hoſtes nullo negotio in urbem evaſere. Hic Imperii Aſſyriorum, poſt 520. annorum (c) ſpatium, finis. Arbaci Medorum Regnum, Beleſo, ſivè Nabonaſſaro, vel Baladano, Babyloniæ ceſſit. Suus nihilominus Aſſyriis Rex manſit, qui ſolam Aſſyriæ provinciam anguſtiſſimis terminis contractam habuit. Hujus Regis nomen apud Prophanos *Ninus junior*; apud Authores Sacros *Teglat-phalaſſar* (d).

c *Vide Herodot. l.1. c.95. A. M.* 3252. *ante Chr.* 743. *ante Ær.* 747.

d *Vide* 4. *Reg.* 15. 29. & 16. 7. 10. & 1. *Par.* 5. 6. 26. & 2. *Par.* 28. 20.

SARDES, urbs Aſiæ minoris, olim ſub Crœſo Rege Lydiæ Metropolis. S. Joannes Apoſtolus Jeſu Chriſti nomine epiſtolam ad Angelum, nempè Epiſcopum Sardium dedit, in hanc ſententiam (e): *Hæc dicit, qui habet ſeptem Spiritus Dei; ſcio opera tua, quia nomen habes, quòd vivas, & mortuus es. Eſto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant; non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis* (verbum veritatis) *& audiveris, & ſerva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tamquam fur, & neſcis qua horâ veniam ad te. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua, & ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt. Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomen ejus de Libro vitæ, & confitebor nomen ejus coram patre meo, & coram Angelis ejus.*

e *Apoc.* 3. 1. &c.

Hujus Epiſcopi nomen incertum; quamquam alii Melitonem celeberrimum ejus urbis Epiſcopum, & noſtræ Religionis Apologiſtam ſub M. Aurelio ſuſpicantur (f). Quæ ſi vera eſſent, fateremur oportet, ultra 75. annos illum Epiſcopi munus geſſiſſe: quod ſanè ut credamus, vix in animum inducere poſſumus, cùm ex Diſcipulis Apoſtolorum neminem vitam diutiſſimè produxiſſe uſpiam legamus. Porrò tantam ætatem temerè huic viro tribuere ob rem quidem non ſatis ipſi honorificam, religioni ducimus; neque enim Angelus Sardium apud Apoſtolum ſatis obſervatur.

f *An. Chr.* 170. *ſeu* 175. *Vide Halloix in Melitone*,

SARDIUS LAPIS (g), Hebraicè *odem*, quod ſonat rubedinem; hinc aliqui pyropum verterunt. Hæc gemma rubro albeſcenti nitet, unguis humani inſtar.

g *Exod.* 28. 17. 39. *Ezech.* 28. 13. *Apoc.* 21. 20.

SARDONIX, ac ſi diceretur Sardius onychi junctus. Porrò *onyx* gemma eſt, Gallis, vulgò *cornaline* albo rubeſcenti unguis non revulſi inſtar infecta. Hebræum *ſcolem* (h) potiùs ſmaragdum ſonans, redditum eſt *Sardonichus lapis*.

h *Job.* 28. 16.

SAREA, urbs Juda. *Joſue* 15. 33.

SAREAS. Vide *Saraias VI.* (i).

i *Confer* 4. *Reg.* 25. 23. & *Jerem.* 40. 8.

SARED, filius Zabulonis, natu major (k); & author familiæ *Sarebitarum*.

k *Gen.* 46. 14. *Num.* 26. 26.

SAREDA, urbs Ephraimitica, patria Jeroboami filii Nabat (l); eadem facilè, ac *Saredata*, & *Sarthan*. Vide ſtatim

l 3. *Reg.* 11. 26.

SAREDATA (m), alio nomine *Sarthan* (n), urbs Ephraimitica, in qua pleraque ænea opera in uſum Templi Salomonis ab Hiramo conflata ſunt. Cùm Hebræi Jordanis alveum ſicco pede tranſirent, aquæ fluminis ad Sarthan uſque refluere viſæ ſunt (o).

m 2. *Par.* 4. 17.

n 3. *Reg.* 7. 46.

o *Joſue* 3. 16.

SAREPTA, urbs Sidoniorum in Phœniciâ, inter Tyrum, & Sidonem ad Mediterraneum; Plinio, & Stephano *Sarapta*; Arabibus *Tzarphand*; Joſepho, & Græcis *Sarephta*, ſivè *Saraphta*; Judæis *Zarphat*. Hanc urbem Scherif-ibn-idris Geographus Arabs 20. m. paſſuum à Tyro, & 10. à Sidone, hanc ad ſeptentrionem, illam ad meridiem habentem, collocat. Elias Propheta in eâ urbe in domo fœminæ paupérculæ, quo tempore fames regnum Iſraelis vaſtabat, verſatus eſt (p). Ea domus inſtar parvæ turris ætate S. Hieronymi (q), & diutiùs poſt illum ſtabat. Dein in eodem loco in urbis meditullio Templum ædificatum eſt. Sareptæ vinum apud Antiquos celebratur (r).

... Et dulcia Bacchi
Munera, quæ Sarepta ferax, quæ Gaza crearat,

Porrò vinum illud generoſum adeò fuiſſe ferunt, ut vel ſextarium ejuſdem ſtrenuis potatoribus in menſem ſufficeret (s). Porrò ſextarium cum pintâ Pariſienſi Budæus confundendum cenſet. Tanta urbs hodie ad parvum vicum in montis vertice, 5000. paſſibus à mari, redacta eſt. Sunt, qui nomen loco inditum ex metallis, ſivè vitro, quod in ejus potiſſimùm ſolo fundebatur; *Zaraph* enim Hebraicè ſonat, metalla, ſivè aliud quodcumque liquare. Jupiter in taurum transformatus, Europam in eâdem urbe rapuit.

p 3. *Reg.* 17. 9. 10.

q *Vide Hieron. Epitaph. Paulæ, & itiner. Antonin. Mart. & Phocæ.*

r *Coripp. l.* 3. *Vide & Fortunat. de vitâ S. Martini* .... *Sarepta Lucida pers picatis certantia vina lapillis.*

s *Fulgent. l.* 2. *Mytholog.*

SARERA, patria Ezechielis Prophetæ, juxta S. Epiphanium.

SARES filius Phares, ex Machir. 1. *Par.* 7. 16.

SARGON, Rex Aſſyriæ; an Aſſa-radon? (t) Vide *Aſſar-adon*.

t *Iſai.* 20. 1.

SARID (u), urbs Zabulonis. Nomen *Saridim* legitur *Joel.* 2. 32.; quod loci nomen eſſe Theodotion autumavit; S. Hieronymus vertendum cenſuit *reliquias*; quamquam nomen loci apud Judæos haberi fatetur.

u *Joſue* 19. 10.

SARION, ſive *Schirion*, nomen montis Hermon Sidoniis (x). Vide *Hermon*.

x *Deut.* 3. 9.

SAROHEN, urbs Tribûs Simeonis (y); an altera à *Sabarem*?

y *Joſue* 19. 6.

SARON, ſive *Sarona*, cujus nominis triplex regio in Paleſtinâ occurrit. Porrò nomen illud de amœniſſimo, & uberrimo ſolo proverbii loco uſurpatur (z).

z *Vide Iſai.* 33. 9. & 35. 2.

I. SARON, regio inter montem Thabor, & mare Tiberiadis (a).

a *Euſeb. & Hieron. in Saron.*

II. SARON, regio inter urbes Cæſareæ Paleſtinæ, & Joppes (b).

b *Euſeb. & Hieron. loc. cit. Vide Hieron. in Iſa.* 33. & 65.

III. SARON, regio transjordanica, in Baſanitide, ditionis Tribûs Gad (c). Cùm nullam eſſe regionem hujus nominis in transjordaneis Relandus ſuſtineat (d), paſcendas oves in regionem urbibus Joppe, Cæſareæ, & Lyddæ finitimam Gaditas deduxiſſe ſuſpicatur. Sed locorum diſtantia major videtur, quàm ut Relando credamus. Cæterùm Baſanitis regio erat amœnitate, & ubertate ſoli nulli ſecunda.

c 1. *Par.* 5. 16.

d *Paleſt. l.* 1. *c.* 55. *p.* 370. & *l.* 3. *p.* 988.

IV. SARON, apud recentiores Itinerantes nomen eſt agri inter Ecdippum, & Ptolemaidem.

V.

Digitized by Google

V. SARON, urbs, cujus Regem prælio captum Joſue necavit (e). Urbs etiam hujus nominis in Actis deſignata videtur (f). *Qui habitabant Lyddæ & Sarona*; & in 2. *Par.* 27. 29. nomen legimus *Setrai Saronita*; facilè tamen in iis nomen regionis non urbis exprimitur.

e *Joſue* 12. 18.
f *Act.* 9. 35.

SAR-SACHIM, inter Duces exercitûs Babyloniorum (g); dignitatis nomen eſt, ſonans Principem Pincernarum.

g *Jerem.* 39. 3.

SARTHAN, ſivè *Sarthana*, urbs, aliis ad orientem Jordanis, aliis ad occidentem amnis ſita (h). Iſraelitis Jordanis vada tenentibus, amnis aquæ Sarthan uſque refluxerunt (i). In ſolo inter Socoth & Sarthan, ingentis operis vaſa ad uſum Templi Salomonis ex ære conflata ſunt (k). *Sarthan*, *Saredatha* (l), & fortè etiam *Sareda* (m), patria Jeroboami filii Nabat, unus idemque locus habendæ ſunt.

h *Vide* 4. *Reg.* 4. 12.
i *Joſue* 3. 16.
k 3. *Reg.* 7. 46.
l 2. *Par.* 4. 17.
m 3. *Reg.* 11. 26.

SARUG, filius *Reba*, ſivè *Ragau* (n), qui poſt genitum anno 30. ætatis Nachorem filium, ad 200. ulteriùs annos vitam produxit (o).

n *Gen.* 11. 20. *&c. A. M.* 1819. *natus.*
o *Obiit A. M.* 2049. *nate Chr.* 1951. *ante Ær.* 1955.

SARVIA, ſoror Davidis, & mater Joabi, Abiſai, & Hazaelis (p).

p 2. *Reg.* 2. 18. & 1. *Par.* 2. 16.

SASAI, ex filiis Enac, quorum aliquos Caleb delevit (q).

q *Joſue* 15. 14.

SASSABASAR. Princeps Juda, cui vaſa Templi Jeroſolymitani numerata Cyrus reſtituit (r). Plerique cum Zorobabele confundendum cenſent; cui nomen Saſſabaſar apud Babylonios, quemadmodum Danieli Balthaſar, obtigerit. Sanè de Zorobabele (s), non ſecùs ac de Saſſabaſare (t), Templum condidiſſe ſcriptum legimus. Aliqui Saſſabaſarem Principem eſſe Perſam ad Judæam adminiſtrandam miſſum, quam ſanè præfecturam geſſiſſe Zorobabelem non conſtat, contendunt. Porrò Saſſabaſarem, ſivè ut illi legunt, *Sammanaſarem*, Judæam Provinciam obtinuiſſe Græci (u) conſentiunt [x].

r 1. *Eſdr.* 1. 8.
s *Zach.* 4. 9.
t 1. *Eſdr.* 5. 16.
u 3. *Eſdr.* 2. *Proeſtote tes Joudaias.*
x *Vide Interpp. in* 1. *Eſdr.* 1, 8.

SATUM, Hebraicè *ſeah* (y), menſura Hebræorum cava, novem pintas ac dimidiam, ſemiſextarium, quartam pintæ partem & quatuor pollices cubicos, & aliquantò amplius capiens. Vide tabellam menſurarum.

y *Septuag. Saton, ſive metron, vel oiphi, Ephi.*

SATAN, vel *Sathan*, Sathanas, vox Hebræa, ſonans adverſarium, delatorem, quam Septuaginta & Vulgata ſæpè adverſarium reddunt. Ita Satrapæ Philiſtinorum Regem Achis ad remittendum Davidem coegerunt, Ne, dicentes, *fiat nobis adverſarius*, verſis in noſtros armis (z), Dominus *adverſarium Salomoni ſuſcitavit*, nempè Adad, & Razonem (*).

z 1. *Reg.* 29. 4.
*3. *Reg.* 11. 14. 23. 24.

Interdum S. Hieronymus eodem ſenſu Sathan in Vulgata ſervavit. *Non eſt Sathan* (adverſarius) *neque occurſus malus* (a). Filii Sarviæ, *Cur efficimini mihi hodie in Sathan?* nempè adverſarii (b).

a 3. *Reg.* 5. 4.
b 2. *Reg.* 19. 22.

Sæpè Sathan eſt Dæmon; ut in illo Jobi (c): *Cùm veniſſent filii Dei, adfuit inter eos etiam Sathan; cui dixit Dominus, undè venis?* & in Pſalmo (d): *Sathanas ſtet à dextris ejus*, nempè ut accuſationem in illum inſtituat; & apud Zachariam (e). *Sathan ſtabat à dextris ejus .... & dixit Dominus ad Sathan: increpet Dominus in te.*

c *Job.* 1. 6. 7. & 2. 1. 8. *&c.*
d *Pſal.* 108. 6.
e *Zach.* 3. 1. 2.

In N. T. utramque hanc ſignificationem ſervat. Ita Chriſtus ad Petrum: *Vade retrò Sathana*, nempè hoſtis meus, *ſcandalum mihi es* (f). Sæpiùs tamen pro Dæmone uſurpatur: *Si Sathanas Sathanam expellit, quomodo ſtabit regnum ejus?* [g] Et in Apocalypſi: *Qui eſt Diabolus, & Sathanas* (h).

f *Matth.* 16. 23. *Marc.* 8. 33.
g *Matth.* 12. 16. *Marc.* 3. 23.
h *Apoc.* 20. 2.

SATRAPA, vox Perſica, quæ Ducem claſſis ſonans, ad Præfectos Provinciarum, & Magnates aulæ tranſlata eſt. Diù antè Reges Perſarum in Satrapiis Philiſthæorum ſub Joſue, vel ſaltem ſub Judicibus vox illa innotuit. Quamquam Satrapæ Philiſthæorum in Hebræo *Seranim* appellantur (i); undè poſteà *Surean*, nomen dignitatis pariter apud Perſas. Dux Parthorum, qui Craſſum occidit, *Surean* nuncupabatur (k). Satrapæ nomen in Chaldæo Danielis [l], & apud Eſdram, & Eſther nomine *Achaſdrapne* deſignatur; ex illo enim Græci, eliſis nonnullis in principio, & fine literulis, *Satrapa* reddiderunt. Porrò vox illa juxta ſuum etymon redditur, *Princeps ante faciem Regis adſiſtens*, ſivè *Majeſtatis Janitores* (m). Nomen etiam *Tapſar* in Jeremiâ, & Nahum (n) ab Interpretibus redditur *Satrapa*.

i *Judic.* 3. 3.
k *Plutarch. in Craſſo.*
l *Dan.* 3. 2. *Hebr. Achaſdarpane. Ita & 1. Eſdr.* 8. 36. & *Eſth.* 3. 12.
m *Vide Dictionaria Hebræa & Chaldæa, & Interpp. in Dan.* 3. 2.
n *Jerem.* 51. 27.

Philiſthæorum Satrapæ veluti totidem Reges habebantur, quinque Satrapias ſinguli ſuam Regiâ authoritate tenentes. Aliis etiam nonnullis ejuſdem gentis urbibus ſui erant Reges, uti Abimelech Rex Geraræ, & Achis Rex Geth, Philiſthæi illi quidem, ſed alii à Surenis, ſivè Satrapis quinque Satrapiarum, de quibus in Libro Judicum, & primo Regum. Satrapis verò Perſarum, ſivè Provinciæ, ſivè copiæ regendæ à Rege commiſſæ erant. Hinc S. Hieronymus Hebræum *Pachat* (o) ſonans copiarum Ducem, ſivè Provinciæ Præfectum; ex quo *Bacha*, ſive *Pacha* Turcarum, reddit Satrapam. Genuinum tamen Satrapæ nomen refert vox *Achaſdrapne* in Daniele, Eſdra, & Eſther, Libris ante captivitatem non ſcriptis refert.

o 4. *Reg.* 18. 24. & 2. *Par.* 9. 14.

SATURNUS, Numen Ethnicorum, quem Jovi patrem tribuunt. Quamquam ejus nomen in Scripturâ nuſpiam occurrit; deſignatum tamen plures Interpretes credunt nomine *Rempham*, à S. Stephano (p) Amos laudante. Vide *Rempham*.

p *Act.* 7. 43.

SAVE. *Vallis Save* (q), alio nomine Vallis Regis, non longè, uti quidem videtur, à Jeruſalem; cùm Melchiſedech Rex ejuſdem urbis, & Rex Gomorrhæ Abrahamo regredienti è prælio in Reges fœderatos ad eam Vallem obviam proceſſiſſent.

q *Gen.* 14. 17.

SAVE-CARIATHAIM, quem locum *Emim* vetus gens transjordanica tenebant (r). Codorlahomor, fœderatique Reges eodem anno, quo Pentapolitanam expeditionem ſuſceperunt, eoſdem etiam populos prælio fregerunt (s). A' Moabitis deindè pulſi, deletique ſunt (t). Porrò *Save-Cariathaim* facilè ager eſt, urbi Cariathaim adjacens; urbs autem ejus nominis in transjordanicâ 10. m. paſſuum à Medabâ occidentem versùs ſita erat (u). Olim Tribui Ruben ceſſit (x), deindè à Moabitis ſubacta eſt (y).

r *Gen.* 14. 5.
s *A. M.* 2092. *ante Ch.* 1908. *ante Ær.* 1912.
t *Deut.* 2. 10.
u *Euſeb. in locis.*
x *Num.* 32. 37. *Joſue* 13. 19.
y *Vide Ezech.* 25. 9.

I. SAUL, Rex Idumææ (z), ex Rohoboth,

z *Gen.* 36. 37.

Digitized by Google

both, ſucceſſor *Semla ex Maſrecâ*.

II. SAUL, filius Simonis, & nepos Jacobi (*a*).

a *Num.* 26. 13.

III. SAUL, filius Cis è Tribu Beojamin, primus Rex Iſraelitarum. Cùm fortè Cis aſinas ſuas amiſiſſet, ad illas inquirendas Saulem filium miſerat (*b*). Saul fruſtrà plurimâ regionis parte luſtratâ, tandem deſperans, regreſſum ad patrem ſuum in Gabaam diſpoſuerat; cùm à ſervo monitus, ut Prophetam eâdem de re conſuleret, aliquid ab ipſo edocendus, illum adire conſtituir. Ambo igitur Ramatham contendentes, quò & Samuelem venturum ad ſacrificium ſolemne unà cum Optimatibus audiveraot, vix in conſpectum illius venerunt, cùm Samuel Divino lumine illuſtratus, Regem agnovit. Saul Videntem quærens ab ipſo, neque enim virum facie noverat, ab eodem Prophetâ ſe prodente ad convivium unà cum Optimatibus populi invitatus eſt; factâ etiam illi ſpe ſecreta omnia relevandi. Nihil tamen, ait, de aſinis ſollicitum te eſſe volo; inventæ enim ſunt. Porrò non aſinæ tantùm, ſed opima quæque Iſraelis ad te, & ad domum tuam referentur. Cùm Saul ad hæc & anguſtiores Tribûs ſuç fines,& anguſtiſſimam in eâ Tribu familiam ſuam aggereret, à Prophetâ coactus, in aulam convivii introductus eſt; eique primo menſæ loco aſſidere juſſo, Propheta honoris gratiâ, integrum victimæ armum appoſuit. Poſt dapes dedoctus in ſolarium domûs ad cubitum, Prophetâ comitante; manè ab eodem in inferiora urbis reductus eſt.

b 1. *Reg.* 9. 1. *A. M.* 2909. *ante Ch.* 1091. *ante Ær.* 1095.

Cùm igitur deſcenderent ambo, & ſervus innueote Samuele, nonnihil à Domino receſſiſſet, Propheta eductam olei phialam totam in caput Saulis effudit. Dein oſculo exceptum, eum in Regem Domini juſſu ſe inunxiſſe, ut de hoſtibus populi ulciſceretur, ſignificavit (*c*). Quæ quidem, ait, à me prolata Domini oracula ex eo rata eſſe intelliges, quòd cùm ambo in diverſa receſſerimus, duo tibi viri occurrent ad Sepulchrum Rachelis, qui de inventis aſinis patris tui certum nuncium afferent. Inde procedenti tibi ad Quercum Thabor, tres viri obviam fient, adorandi gratiâ in Bethel tendentes, à quibus tres panez recipies. Tandem cùm ad Collem Dei, ubi ſtatio Philiſthæorum, vêneris, Cborum Prophetarum è colle deſcendentium, muſiciſque inſtrumentis canentium, offendes: his adjunctus, ſubitoque Dei Spiritu aſſlatus, in alterum virum mutaberis. Poſt hæc, in omnibus, quæ tibi obtigerint, à Domino te dirigendum ſcias. Prophetæ oracula ſingula ejuſdem diei eventus probavit; Divinoque Spiritu aſſlatus Saul, in alterum virum mutatus eſt. Cùm enim Prophetis occurriſſet, illis adjunctus cum cæteris prophetavir: quod prodigii loco omnibus rem ſpectantibus acceptum eſt; adeò ot proverbii loco exinde uſurparetur: *Num & Saul inter Prophetas?*

c 1. *Reg.* 10. 2. *&c.*

Succedente tempore, Samuel (*d*) advocatâ populi concione, in Maſphat de Rege eligendo juxta eorum vota deliberavit. Jactis igitur ſortibus, Tribus Benjamin ſelecta eſt; inter familias verò ejuſdem Tribûs familia Metri, & inter viros ejuſdem familiæ, Sauli Regnum ſortitò obtigit. Quæſitus ſtatim Saul fruſtrà primùm; ſed indicante Domino, eâ de re conſulto, in angulo domûs latens inveotus eſt. Deductus autem in theatrum, cùm ex humero ſurſum cæteris eminere viſus eſſet, eo omine accepto, Samuel, En, ait, quem virum vobis Dominus in Regem deſtinavit; ſtatimque una populi vox: *Vivat Rex*. Mox Propheta coram omnibus jus regni perlêgit; eâque abſolutâ lectione, omnes ad propria redierunt. Saulem in Gabaam regredientem, pars exercitûs, cui Divina cordi erant, comitata eſt; cæteri virum contemnebant, tamquam contra adverſarios Iſraelis infirmo ſatis præſidio futurum. Horum tamen dicteria Saul ne audire quidem ſimulavit.

d 1. *Reg.* 10. 17. *&c. A. M.* 2909. *ante Chr.* 1091. *ante Ær.* 5095.

Poſt menſem, Naas Regi Ammonitarum urbem Jabes Galaad prementi cives deditionem polliciri ſunt, ſi intrà ſeptem dierum ſpatium ſuppetias laborantibus ferre cæteri Iſraelitæ neglexiſſent. Aſſentiente Rege, miſſi à viris Galaad Legati ad Iſraelitas, omnia renunciarunt; ſimulque minas hoſtium, dextrum ſcilicet oculum victis eruendi, retulerunt. Regrediebatur fortè ex agro boves ſuos deducens Saul, eùm populi ploratu, totâque re intellectis, ſubito ſurore excandeſcens, boves illos in fruſta conciſos in univerſam latè ditionem Iſraelis miſit, ſimul addens: Sicuti bobus hiſce, ita illis fiet, qui Sauli & Samueli ad bellum proficiſcentibus non adhęrebunt. Omnes igitur in Bezech convenerunt: quibus recenſitis, Saul 300000. ex Iſraele, & 30000. ex Juda ſub ſignis habere ſe intellexit. Cum eo exereitu movens, trajecto Jordane, manè ſub ipſum diei ortum caſtris Ammonitarum adſtitit. Nec mora: diviſo in tres partes exercitu, Ammonitas ex tribus lateribus aggreſſus eſt tanto impetu, ut partim cæſos, partim fuſos penitùs diſſiparit, ne duobus quidem ſimul fugere valentibus. Poſt hæc, reductus in Galgal populus, cæremoniam electionis & inaugurationis Saulis innovavit. Hæc in primo Regni illius anno (*e*).

e *Vide quæ notavimus v. Samuel, ſub anno* 2911.

Biennio poſt (*f*), ſelecta à Rege 3000. virorum ad pellendos Philiſthæos ex ſtationibus Machmas, Bethel, & Gabaæ deducta ſunt. Jonathas, qui parti ejuſdem exercitûs, mille ſcilicet viris, præerat, duas reliquas Saule ducente, præſidium è Gabaâ depulit; quo accepto nuntio, populo excutiendi tandem Philiſthæorum jugum ſpes facta eſt. Hine in Galgal omnes ad Saulem confluxere. Neque interim Philiſthæi ſibi immorandum rati, ingenti comparato exercitu, ad Machmas ad orientem Bethel proceſſerunt. Adventu & propinquitate hoſtis territi Iſraelitæ, ſinguli in diverſa abire cœperunt: cui malo Saul prompto conſilio occurrendum intelligens, opperiri tamen Prophetæ Samuelis adventum cogebatur. Cùm fruſtrà totâ hebdomadâ expectatus necdum veniſſet, tandem Rex ipſe per ſe ſacrificia offerre inſtituit. Vix litaverat, cùm Samuel ſuperveniens, gravioribus verbis Regem objur-

f 1. *Reg.* 13. 1. *&c. A. M.* 2911. *ante Chr.* 1089. *ante Ær.* 5093.

objurgavit, qui Divinis juſſionibus violatis, illud commiſerat, ut à Deo à Regno Iſraelis abjiceretur, altero viro probo, & morigero ſubſtituto. Quæ ſanè, ait Propheta, tibi contingent, quippe qui totâ hebdomadâ adventum meum opperiri juſſus neglexiſti (g).

g 1. Reg. 14. 1. &c.

Hinc Samuel & Saul unà cum 600. viris, qui è totâ turbâ manſerant, de Galgal Gabaam porrexerunt; eiſque inſtantes Philiſthæi caſtra ad Gabaam tranſtulerant. Accidit inter hæc, ut Jonathas cum armigero ſuo in caſtra hoſtium, eo quo diximus v. *Jonathas* ſtratagemate irrepens, ſubito terrore caſtra hoſtium turbaret. Eo clamore apud hoſtes audito, vigiles Iſraelitarum propiùs ad illos accedentes, cùm totum latè ſolum cadaveribus inſtratum comperiſſent, rem ad ſuos retulerunt. Facta ſtatim de authore cædis inquiſitio: cùmque Jonatham è caſtris abeſſe noſſent, conſulendum de illo Dominum Rex par Summum Sacerdotem curavit. Necdum abſolutâ ceremoniâ, ingenti ſubito clamore in caſtris hoſtium ſublato, omnes mutuis ſe vulneribus concidiſſe apparuit. Fugientibus jam Saul inſiſtendum ratus, aucto etiam ex Iſraelitis antea fugâ dilapſis exercitu, non ſine ingenti hoſtium cæde ad Bethel uſque (dein ex conſtitutis in loco aureis vitulis, *Bethaven*), & ex alio latere ad Ajalonem excurrit.

Hujus victoriæ gaudium triſtis rei eventus nonnihil turbavit. Diris Saul Iſraelitas devoverat, qui totâ eâ die cibi aliquid ad veſperam uſque degoſtaſſent; cùm Jonathas paterni voti ignarus, porrectâ virgâ in favum fortè in nemore occurrentem, mellis aliquid carpſit, libavitque. Sub veſperam Saul, oil detrectante exercitu, in caſtra hoſtium noctu irrumpendum ad illorum reliquias delendas diſpoſuit; cùm Summus Sacerdos eâ de re Dominum conſulens, oraculum inſueto prodigio ſiluiſſe ſignificavit. Quare Saul crimen aliquod in cauſâ eius monſtri eſſe ſuſpicatus, ſortium indicio rem explorari juſſit. Proditum Jonatham, reum pater ſupplicio damnavit; ſed mox populo intercedente, juvenis abſolutus eſt. Interea Saulis res in dies procedebant, hoſtibus undique, Moabitis, Ammonitis, Edom, Rege Soba in Syriâ, & Philiſthæis (h), pluribus ſecundis prælis, (quorum tamen nuda tantùm in Scripturis mentio, ut vel tempus ignoretur) in ordinem redactis.

h 1. Reg. 15. 1. &c. A. M. 2930. ante Chr. 1070. ante Ær. 1074.

Deinceps indictum Dei juſſu per Samuelem in Amalecitas bellum, cautumque à Prophetâ, ne cui unquam ex hoſtibus parcentes, ipſas vel pecudes & jumenta, atque opima quæque ex manubiis anathemati devoverent. Deletis igitur hoſtibus, omnia diſperdere juſſus, plura tamen ex opimis pecudum, & reliquæ prædæ, ipſumque Regem gentis Saul ſervavit. Reducens dein in Galgal victorem exercitum, ad montem Carmeli ad meridiem Judæ (alterum à Carmelo ad Mediterraneum) trophæum, ſivè ut Hebræus, *manum* (i), perpetuum rei monumentum erexit. In Galgal autem revertente Saule, eò venit & Samuel, qui alterum obviam procedentem, atque Dei

i 1. Reg. 15. 12. *Et ecce erexit ſibi manum.* Confer 2. Reg. 18. 18. *Abſalom erexit ſibi manum.*

juſſa ſeſe exequutioni mandaſſe jactantem, interrogavit, & unde pecudum vox auribus ſuis obſtrepens proveniret? Cùm Rex ſervatas à populo ex prædâ, ut Domino ſacrificium ſolemne immolaretur, reſpondiſſet, Te, ait Propheta, humilem & deſpectum homuncionem Dominus ad hanc dignitatem elevavit, ut Amalecitis exterminandis Ducem conſtitueret; id autem muneris tibi injunctum neglexiſti. Cauſanti illi omnia in ſacrificium non à ſe, ſed à populo ſervata, Quid? adiecit Samuel; nonne victimis quibuſque, Divinis juſſionibus humilis obtemperatio præſtat? Refractarios eodem horrore ac magos & idololatras reſpicit. Tandem tu Deum, & viciſſim Deus te jam abjecit.

Tunc Rex crimen ſe ſuum intelligere profeſſus, veniam à Deo per Prophetam rogari flagitavit. Interim petere, ut unà ambo ad Dominum adorandum ſe conferrent. Renuentem alterum, atque in diverſa jam abeuntem Saul pallio apprehenſo retinebat; at ſtatim veſtis illa reſciſſa eſt. Converſus illicò Samuel, Dividendi à Deo Regni tui omen accipiss, ait; quod te adhuc ſuperſtite, alteri, viro præ te optimo, tradendum ſcias. *Porrò triumphator in Iſraele non parcet* (Hebr. non mentietur) *& pœnitudine non flectetur; neque enim homo eſt, ut agat pœnitentiam* (k). Sunt, qui hæc verba ad Saulem directa cenſeant; veluti ſi Propheta ironicè inſultans dixerit, eum virum, qui triumphales ſibi arcus erexiſſet, non eſſe in quem pœnitudo cadere poſſet. Sed meliùs ad Deum referenda videntur; qui dictam olim in Regem ſententiam fruſtrà excidere nunquam permiſſurus fuiſſet. Tandem Propheta exorari paſſus, Regem ad caſtra in Galgal comitatus eſt; quò ſtatim veniens, productum ad ſe Agag Regem Amalec ſuis manibus transfôdit.

k 1. Reg. 15. 29.

Nonnullis ab hinc annis (l), Davide juſſu Domini à Samuele in Regem inuncto, exinde Saul Dei Spiritu deſtitutus, malo actutum à Dæmone correptus eſt. Porrò ſævus ille captatâ tetræ melancholiæ in virum prædominantis opportunitate, miſerè illum angebat (m). Ferendæ ægro opi David muſici inſtrumenti peritiſſimus accitus eſt, qui fidibus ſcitè pulſatis, acrem leniens humorem, dolores nonnihil ſopiebat. Hinc amor Regis in puerum, quem & armigerum ſuum apud ſe conſtituit. Octo circiter annis evolutis (n), cùm Philiſthæi motis in Judæos armis, inter Soco, & Azecam caſtra locaſſent, ac Saul copias in valle Terebinthi detineret, vir immani corpore terribilis, Goliath nomine, ſingulis diebus è caſtris Philiſthæorum proſiliens, Iſraelitis coram inſultabat. Conſtitutum erat à Saule præmium nuptiarum filiæ ſuæ ei, qui gigantem ſuperaſſet; ſed certaminis timor potiùs, quàm præmii ſpes omnes ſollicitabat. Accidit interea, ut David jam inde à pluribus annis in paternam domum regreſſus, fortè ad caſtra à patre miſſus veniret; qui viri inſultantis audaciâ indignatus, ad certamen ſeſe obtulit, eo proſpero eventu,

l 1. Reg. 16. 1. &c. A. M. 2934. ante Chr. 1066. ante Ær. 1070.

m Ita Rabb. & Interpp. plures.

n 1. Reg. 17. 1. &c. A. M. 2942. ante Chr. 1058. ante Ær. 1062.

de

de quo nos v. *Goliath*, & *David*. Cùm David ad certamen ſe obtulit, ejus memoria Regi exciderat; ſed poſt victoriam ab aulâ recedere copiis quibuſdam Præfectum nunquam permiſit.

Cùm ab expeditione exercitus victor regrederetur, inter feſtas mulierum Iſraeliticarum cantilenas, hæc Regis auribus inſonuerant: *Percuſſit Saul mille, & David decem millia*. Ea res animum Saulis à Davide alienaverat (*o*); quare cùm fortè conſueti ſpiritûs agitatione laborante, David fidibus coram pulſaret, ille ſubitò lanceâ in virum vibratâ, niſi David ictum declinaſſet, transfoſſurus videbatur.

o 1. *Reg.* 18. 1. *&c.*

Mille igitur viris illum præfecit, filiamque ſuam Merob illi deſpondit, nihil tamen de promiſſo ſervando cogitans. Hoc ille efficiebat, ut David ſæpè cum Philiſthæis prælians, ab ipſis tandem interficeretur. Filiam deinde Merob alteri tradens, minorem Michol illi pollicitus eſt, centum Philiſtinorum præputiis ſibi vindicandam. Quod exequens David, Regis nuptiis potitus eſt.

Saul igitur Davidis gloriam ipſius virtute in dies augeri ſentiens, ipſius mortem decrevit (*p*). Conſilium Jonathâ authore primò abdicavit, deinde atro ſpiritu agitatus, iterum lanceâ ipſum confodere conatus eſt. Ictum verò declinans David, ſtatim in ædes ſuas confugerat; eaſque è veſtigio obſidendas, atque tentandas Saul præcepit. Noctis tamen favore per feneſtram ab uxore Michol demiſſus, præſentiſſimum periculum ad Samuelem in Najoth Ramathæ ſe recipiens, evaſit. Eò Saul ſatellites ſuos miſit, alios poſt alios; qui ut ad locum veniebant, ſubito prophetiæ ſpiritu afflati, cæteris Prophetis, ipſique Davidi ſeſe adjungebant. Paria & Sauli poſt cæteros eò tendenti contigerunt (*q*). Interea David in Gabaam ſe recipiens, cum Jonatha filio Saulis egit; eumque poſt innovatam mutuam amicitiam, ad explorandum Regis animum euntem biduo expectavit. Redux Jonathas, ſiniſtra de patre referens, amicum plura monitum dimiſit. Vide *David*, & *Jonathas*.

p 1. *Reg.* 19. 1. *&c.* *A. M.* 2943. *ante Chr.* 1057. *ante Ær.* 5065.

q 1. *Reg.* 19. 1. *&c.*

Saul certior factus à Doeg Idumæo, qui fortè in Nobe aderat, de excepto ab Achimelecho Summo Sacerdote Davide in Nobe ſuperveniente (*r*), acciri ſtatim Sacerdotes omnes in eâ urbe verſantes, juſſit. Cùm in conſpectum veniſſent, poſt exprobratam initam cum hoſtibùs ſuis conſuetudinem, nihil eorum excuſationes moratus, omnes numero 85. ſtatim trucidandos præcepit. Dein eamdem ultionem ad urbis incolas prorogans, omnes, ne fœminis quidem, & pueris lactentibus exceptis, delendos injunxit.

r 1. *Reg.* 22. 1. *&c.* *A. M.* 2944. *ante Chr.* 1056. *ante Ær.* 1060.

Poſt aliquod temporis (*s*), verſari Davidem Ceilæ intelligens, opportunam ultionis occaſionem exhiberi ſibi, cùm ex urbe mœnibus clauſâ difficiliùs dilaberetur, autumavit. Sed ille periculum evadens, atque in deſertum Ziph ſeſe recipiens, Regis conſilia fruſtravit. Poſt hæc, accepto nuncio intelligens Saul, adverſarium in deſerto Maon latere, illuc ſtatim exercitum deduxit; nec David effugiſſet, niſi Rex auditâ ſubitâ Philiſthæorum incurſione, copias in illos avertere coactus fuiſſet.

s 1. *Reg.* 23. 5. *&c.* *A. M.* 2945. *ante Chr.* 1055. *ante Ær.* 5059.

Digredienti poſt hæc in deſertum Engaddi Davidi [*t*], Rege inſiſtente, accidit, ut fortè ad ventrem exonerandum in ſpeluncam quamdam ſolitarius Rex ingrederetur. Illuc David ejuſque ſodales ſeſe receperant; quare David ipſe clam propiùs Sauli factus, regiæ chlamydis oram præcidit. Dein egreſſum Saulem & ipſe egrediens proſequutus, ad ejus pedes accidens, abſciſſam chlamydem exhibuit; ſimul addens, nihil ſe gravius, cùm facilè poſſet, in Unctum Domini tentare voluiſſe. Ille ingenuum viri animum admiratus, non ab injuriâ tantùm abſtinuit, ſed obortis lachrymis crimen de indictâ in illum perſequutione profeſſus, commiſſurum ſe promiſit, ut nullo ultra incommodo afficeretur. Inde Rex domum ſuam, David in deſertum Ziph ſeſe recepit (*u*). Vix apud ſe virum degere Ziphæi intellexerunt, illico illi ad Regem, & Rex ſtatim cum exercitu ad collem Achilam. David noctis favore in Regia caſtra, & in tentorium Saulis irrepens, omnes ſomno oppreſſos nactus, lanceam & ſcyphum ad ipſius jacentis caput ſubripiens; ſeceſſit.

t 1. *Reg.* 24. 1. *&c.* *A. M.* 2946. *ante Chr.* 1054. *ante Ær.* 5058.

u 1. *Reg.* 26. 1. *&c.* *A. M.* 2947. *ante Chr.* 1053. *ante Ær.* 5057.

Ut in adverſum collis latus evaſit, clamans monuit, ut miſſo famulo, ſubductam Regis lanceam & ſcyphum reciperent; ſimul autem Regi oſtendens nihil eſſe, cur obſequentem atque amicum ſibi virum tantoperè perſequeretur. Saul injuſtitiam ſuam improbans, domum rediit. Sed David leve ejus ingenium metuens, ad Regem Geth deflexit (*x*); ex quo Saul nihil ultra in illum tentavit. Succedentibus annis, Philiſthæi valido comparato exercitu, in ditionem Iſraelis irrumpentes (*y*), in valle Jezrael caſtra locaverant. Saul inundantium copiarum terrore turbatus, Dominum per Sacerdotes conſuluit. Silente oraculo, cùm aliud nullum ſuppeteret conſilium, Pythoniſſam quamdam mulierem, nempè familiari Spiritûs conſuetudine utentem, quæ mortuos evocare ferebatur, adire diſpoſuit.

x 1. *Reg.* 27. 1. *&c.*

y 1. *Reg.* 28. 1. *&c.* *A. M.* 2949. *ante Chr.* 5051. *ante Ær.* 1055.

Cùm autem latis antea edictis, Rex Magos Magaſque omnes è ditione Iſraelis extorres egiſſet, ideò ementitis veſtibus atque privato comitatu, fœminam convênit. Illam igitur flagitavit, ut Samuelem è ſepulchro evocaret: quod ea ſtatim exequens, Prophetæ aſpectu territa, exclamare ſtatim, atque noſcere ſe Saulem prodidit. Tunc Rex bono eſſe animo jubens, quid vidiſſet interrogavit. Illa, *Deos*, inquit, *vidi* [*z*], ſeu virum ſummum, Principem, Judicem Iſraelis. Hebræum enim *Elohim* nonniſi de ſummis viris uſurpatur. Veſtem & vultum viri ſciſcitanti Regi, reſpondit, ſeniorem & pallio obvelatum. Eo indicio Saul Prophetam agnoſcens, pronus in faciem adoravit. Tum Samuel inviolatam ſepulchri requiem cur turbaſſet requiſivit. Adjecit demum, ea quæ de Regno ipſi auferendo, atque æmulo tradendo à Deo prænunciata fuerant, impletum tandem iri. Alteram enim diem ipſi & filiis fatalem, cędis verò & fugæ Iſraelitis futuram. Tot malorum pondere, ſimulque totius diei inediâ fati-

z 1. *Reg.* 28. 53.

ſcens

ſcens Saol, ſemiaminis concidit.

Laboranti ſuccurrens fœmina, ut cibi aliquid caperet, etiam atque etiam rogavit,. Invitus igitur appoſitis dapibus refectus, nocturno itinere ad caſtra regreſſus eſt. Manè alterius diei prælium commiſſum eſt (*a*), primoque congreſſu, occiſis filiis Saulis, Jonatha, Abinadabo, & Melchiſâ, Iſraelitæ terga vertentes, deſertâ pugnâ fugerunt. Hinc totum belli pondus in Saulem verſum, qui à ſagittariis jam ſauciatus, cùm propè eſſet, ut in hoſtium manus veniret, armigerum ſuum exoravit, ut ſtricto gladio ſe confoderet. Renuente illo, Rex ipſe in ſuum gladium irruens, ſibimet necem intulit; eodemque lethi genere ipſe ſibi armiger, obiiſſe Dominum cernens, necem conſcivit. Saulis primi Regis Iſraelitarum, poſt exactos 40. in Regno annos, is exitus fuit. Interim Amalecita quidam fortè præſens, detractam ſtatim à cadavere Regis armillam, & diadema (*b*) ad Davidem detulit; ſimul addens ſtructum, uti quidem ſuſpicamur, arbitrio jactantiæ causâ mendacium, ſe nempè Regem fruſtrà in loricatum pectus gladium adigentem transfodiſſe. Eo allato nuncio, amplam à Davide mercedem ſe relaturum miſer ille ſperabat; ſed præmii loco David actutum illum in Unctum Domini manus violentas injicere auſum trucidari juſſit. Funus deinde Saulis, & Jonathæ idem David & lachrymis & lugubri næniâ, ubi plura de rebus ab utroque fortiter geſtis, deflevit.

a 1. *Reg.* 29. 1. *&c.*

b 2. *Reg.* 1. *&c.*

Alterâ ab inito certamine die (*c*) Philiſthæi ſpolia legentes, Saulem ejuſque filios inter cæſos nacti, Regis caput præcidentes, ejus arma in Templo Aſtaroth dedicarunt: corpus verò mœnibus Bethſan ſuſpenſum eſt. Porrò hæc mœnia foro urbis facilè imminebant, cùm 2. *Reg.* 21. 12. in foro appenſum truncum Regis cadaver legamus. Caput in Templum Dagonis delatum eſt (*d*). Illatam Regio Cadaveri, atque filiorum ipſius contumeliam cives Jabes Galaad indignè ferentes (*e*), noctis favore ad locum ſe contulerunt, abductiſque lipſanis, in ſuam urbem regreſſi ſunt. Ibi conſtructâ pyrâ, quod reliquum erat carnis, abſumptum; oſſa verò in nemore juxtà urbem tumularunt. Totâ etiam hebdomadâ jejunio, & funere benefico ſibi Regi, à quo olim ex imminenti Ammonitarum periculo liberati ſunt, parentarunt. Succedentibus annis, juſſu Davidis oſſa ejuſdem Regis in paternum ſepulchrum Gabaam tranſlata ſunt (*f*). Defuncto autem patri Isboſeth quartus inter filios in Regno undecim Tribuum ſuccedens, Mahanaim urbem transjordanicam Metropolim conſtituit: Tribus Judæ Davidi Regi parebat.

c 1. *Reg.* 31. 8. 9.

d 1. *Par.* 10. 10.

e 1. *Reg.* 31. 11. *&c.*

f 2. *Reg.* 21. 12. *&c.*

An necem ſibi inferre Sauli fas eſſet; & quid de ejus ſalute cenſendum, non una eſt variorum ſententia. Rabbini ejuſdem Regis Divinis juſſionibus obedientiam efferunt, quippè qui certior de cæde ſuâ, & filiorum à Samuele factus, nunquam tamen à prælio abſtinuit (*g*). Necis ſibi inferendæ in causâ fuiſſe addunt, quòd metueret, ne ſi fortè ſuperſtes ipſe in manus hoſtium incidiſſet, Dei nomen indignè traduceretur: Sed hæc frivola ſunt. Sanè in poſtremis Saulis geſtis nihil eſt, quod ejus pœnitentiam præſeferat; nunquam enim ad Dei opem confugiſſe, unamque ejus gloriam in nece ſibi inferendâ ſpectaſſe legimus. Conſcientiæ quin etiam errantis dictamine perſuaſus, necem ſuam ad aſſerendam Divini nominis gloriam conducturam, an fortè propterea juſtum aliquod & laudabile facinus patraſſet? Mala in gratiam boni inde fortè obventuri, nunquam expedire, docente Apoſtolo, didicimus [*h*]; malorum autem peſſimum homicidium eſſe negaverit nemo. Adde, ne ſuâ quidem nece inferendæ Divino nomini ab hoſtibus injuriæ occurrere Saulem potuiſſe; ſivè enim vivens, ſivè mortuus in eorum manus incidiſſet, injuria Deo apud Philiſthæos æquè creabatur. Tandem de æterno Saulis exitio aperriſſima eſt in Scripturâ ſententia (*i*): *Mortuus eſt Saul propter iniquitates ſuas, eo quòd prævaricatus ſit mandatum Domini, quod præceperat; ſed inſuper etiam Pythoniſſam conſuluerit, nec ſperavit in Domino, propter quod interfecit eum, & tranſtulit Regnum ejus ad David filium Iſai.*

g *Vide Rabb. in Hymno in* 1. *Reg.* 31. *& Grot. l.* 2. *de Jur. & B. & P. c.* 19. *n.* 5.

h *Rom.* 3. 8.

i 1. *Par.* 10. 13.

Conſultæ Pythoniſſæ crimen ipſum ſe oculis prodit; neque enim Ariolos conſulere Lege Divinâ unquam permiſſum eſt. Varia de hac quæſtione legas v. *Samuel*.

SAULUS, deinde Paulus. Vide *Sanctus Paulus*.

SAURA, quo cognomento Eleazar frater Judæ Macchabæi appellatus eſt (*k*). Sunt, qui nomen illud patrem viri indicaſſe credant; Vulgata enim legit: *Eleazar filius Saura*. Sed Græcus habet: *Eleazar cognomento Savaran*; & Syriacus: *Cognomento Horam*. Etymon ejus nominis latet. In 1. *Macch.* 2. 5. Abaron cognomento nuncupatus eſt.

k 1. *Macch.* 6. 43. *Eleazar Savaran.*

SCANDALUM. Apud veteres Græcos Scriptores eſt pars illa muſcipulæ, quæ ſuſtinetur tendiculâ, juxta Pollucem; ſivè lignum illud transverſum, cui malleus, uti vocant, inhæret, juxta Scholiaſtem Ariſtophanis. Tandem ampliori ſenſu juxta Heſychium, ſcandalum eſt laqueus, impedimentum. Scripturæ & Eccleſiaſticorum Authorum ſtylo uſurpatur de re, in quam facilè per viam incedentes offendere, & in terram corruere poſſunt. Hinc apud Moyſem vetitum; *Ne coram cæco ponas ſcandalum* (*l*); nempè neque lignum, neque lapidem, ut in illa facilè offendens, proruat. Vetitum etiam, ne fœdus cum Chananæis jungatur, ne fortè Iſraelitæ in Idololatriam ſeducantur; magno ipſis ſcandalo futurum (*m*). Saul filiam ſuam Michol Davidi elocavit, *ut fieret ei in ſcandalum* (*n*). Qui juſtis gaudium erit, & corona, Dominus idem *erit in lapidem offenſionis, & in petram ſcandali duabus domibus Iſrael* (*o*). Petro Chriſtum revocanti à conſilio mortis tolerandæ (*p*), *Vade*, ait Chriſtus, *retro Satana, ſcandalum mihi es*. Idem tandem de ſe Chriſtus: *Felix, qui non fuerit ſcandalizatus in me* (*q*); nempe cui vita, egeſtas, & mors mea offendiculo non erunt.

l *Levit.* 19. 14. *apud Septuag.*

m *Exod.* 23. 33.

n 1. *Reg.* 18. 21.

o *Iſa.* 8. 14.

p *Matth.* 16. 23.

q *Matth.* 11. 6.

Græcæ voci *Scandalon*, Hebraicè reſpon-

det *Maſcul*, quod è radice *ſchacal* deductum, redditur cadere, evertere; & ex conjugatione *hiphil*, proſternere, dejicere, laqueos parare, &c. Morali ſenſu ſcandalum in activum & paſſivum diſtinguitur; illud à nobis ſivè ſermone, ſivè inſtitutæ vitæ ratione inducitur; hoc verò aliorum geſtis obſervatis, ſive audito ſermone nobis ipſis paramus. Porrò ſcandala, ait Chriſtus, in Mundo eſſe prorſus oportet (r); eum verò, per quem inducentur, diris devovet. Addit, præſtare, ut manus vel pes, ſcandali cauſę abſcindantur, quàm ut ſalvis omnibus, à Regno Dei excluſi, ad tenebras exteriores adigamur. Alibi etiam (s) cavet, ne puſillos quoſcumque inter Fideles ſcandalo unquam lædamus: mitius illius eſſet ſatum, qui ſuſpensâ collo molâ in mari mergeretur, quàm qui ejus criminis reus damnandus fuiſſet. Jeſus Chriſtus tamquam lapis ſcandali Judæis offendiculo fuit (t).

SCANDALUM; *Mons ſcandali*, *Mons offenſionis*; quod Monti Olivarum nomen, ex conſtructis ibi Idolorum Fanis à Salomone in gratiam alienigenarum uxorum, inditum eſt (u),

SCENOPEGIA (x), vox Græca, ſonans Tabernaculorum erectionem; quare de Feſto Tabernaculorum uſurpatur, Hebræi enim conſtructis ex virentibus foliis tabernaculis, totam celebritatis illius hebdomadam, quemadmodum olim ſpatio 40. annorum in deſerto, ſub dio agebant (y). Vide *Tabernaculum*. *Feſtum Tabernaculorum*.

SCEPTRUM, Græcè *ſkeptron*, Hebraicè *ſchebet*; vox ſonans 1. virgam authoritatis inſigne, quam Deorum, Regum, Præſidum manibus tradebant. Jacob de Juda (z). *Non auferetur ſceptrum de Juda, donec veniat expectatio gentium*, Et Balaam de Meſſia (a); *Conſurget virga de Iſrael.* Baruc de Diis Babyloniorum (b): *Sceptrum habet ut homo, ſicut Judex regionis*. Scribis etiam, & Præfectis caſtrorum, ſuum erat ſceptrum (c). De ſceptro dominationis frequenter apud Prophetas (d); quemadmodum & ſupremam poteſtatem deſignans Amos ait, *tenentem ſceptrum* (e). Aureum ſceptrum Aſſuerus ſtringebat (f).

2. *Sceptrum* eſt virga correctionis; & ſuprema authoritas, ſuperborum audaciam frangens: *Reges eos in virgâ ferreâ, & tanquam vas figuli confringes eos* (g). Virga cohibendis redigendiſque in ordinem pueris & mancipiis, verbo Hebræo *ſchebet* à Sapiente deſignatur.

3. *Sceptrum* non rarò de Tribu ſingulari uſurpatur; quod fortaſsè Principes Tribuum ſceptrum dignitatis inſigne geſtarent. Septuaginta & S. Hieronymus Hebræum verbum, ſceptrum ſonans, reddere quidem conſueverunt Tribum; aliquandò verò *ſceptrum* ſervant [h].

4. *Sceptrum*, vel Hebræum *ſchebet*, eſt paſtoritia virga (i); militaris bacillus, ſivè baculus tantùm (k); pilum, ſivè lancea militis (l); virga, qua minuta grana excutiuntur (m).

SCEVA, *Princeps Sacerdotum* (n); nempè vel Synagogæ Epheſinæ primas tenens, juxta aliquos, ſeù potiùs Princeps certæ

r Matth. 18. 7.
s Marc. 9. 41.
t Rom. 9. 33. & 1. Petr. 2. 8.
u Vide 3. Reg. 11. 4. & 4. Reg. 23. 13.
x Jo. 7. 37.
y Levit. 23. 34. &c.
z Gen. 49. 10.
a Num. 24. 17.
b Baruc. 6. 13.
c Judic. 5. 14.
d Iſai. 14. 5. & 19. 11. 14.
e Amos 1. 5. 8.
f Eſth. 8. 4.
g Pſal. 2. 9.
h Vide Sept. 2. Reg. 9. 21. & 10. 19. &c. & 15. 17. & 3. Reg. 8. 16. & 11. 13. 32, 35. & 12. 20. 21. In Vulgatâ lege Num. 18. 2. Jerem. 51. 19.
i Levit. 27. 32.
k 2. Reg 14. 21.
l 3. Reg. 18. 54.
m Iſai. 28. 27.
n Act. 19. 14. &c.

familiæ inter 24. Sacerdotales (o). Tandem nomen *Principis Sacerdotum* Summi Sacerdotes à munere amoti obtinebant. Jeſus filius *Siah* novem vel decem annis à Chriſto nato florens, Summus Sacerdos apud Joſephum occurrit [p]; uti & alter Jeſus filius *Sapha*, ſivè *Saphia*, rerum Judaicarum in poſtremo cum Romanis bello (q) tantùm non arbiter. Alterutrius fortaſsè filii per urbes diſcurrentes, Dæmoniacos Judæorum adjurationibus curabant. Cùm igitur ſemel Epheſi munus ſuum exercentes, Jeſu Chriſti, quem Paulus prædicabat, nomine invocato Dæmonem urgerent; Spiritus ſtatim, Jeſum, inquit, & Paulum novi; vos autem qui eſtis? ſimulque in illos irruens, fœdè depexos, nudos, ſauciatoſque fugâ ſe ſubducere coegit.

SCHAMIR. Vide *Samir*. Lapis eſt rigens adeò, ut gemmis expoliendis adhibeatur.

SCHEBET, quintus menſis anni civilis Hebræorum. Vide *Sebat*.

SCHEKINAH, vox in ſcriptis Judæorum frequentiſſima, pro deſignandâ S. Spiritûs præſentiâ uſurpata. In *Targum*, ſivè Paraphraſibus Chaldæis, tria hæc leguntur; *Jehovah*, ſivè Deus; *Memar*, ſeu Verbum; & *Schekinah*, Spiritus Sanctus [r]. Porrò Spiritum Sanctum inducunt loquentem, atque per revelationem communicantem ſe hominibus; 1. in Prophetis; 2. in Urim & Thummim Rationalis Summi Sacerdotis; 3. *ſchekinah* in filiâ vocis, Hebraicè *bath-kol* reſidet. *Schekinah* nonniſi poſt everſum primum Templum, prophetiâ, & oraculo Urim ſilentibus, conceſſa fuit. *Bath-kol* traditio eſt, revelationi ſuccedens, & Legem explicans. *Schekinah* præſentiam S. Spiritûs deſignat, qui in Templo Jeroſolymitano reſidens, Principes aeris, juxta Rabbinos, arcens, valetudinem operabatur tranquillam.

Addunt etiam, mitibus illam & demiſſa ſentientibus delectari, à ſævis & furentibus abhorrere. Si cujus domus advenis pateat, eam ſibi eligit; quemadmodum & ſi duo treſve Legis evolvendæ gratiâ convenerint, illis comes accedit. Tandem, inquiunt, *Schekinah* ſedem decies mutatam, in monte Oliveti dimidio ultra tres annos fixit (s), nunquam non ad Iſraelitas clamitans: Revertimini ad me filii mei; & ego revertar ad vos, Cujus voces ſurdis auribus Judæis excipientibus, tandem è loco receſſit. Hæc quidem hiſtoria prædicationem Chriſti apud Judæos, ejus in Cœlum ex Oliveto Aſcenſionem adumbrat.

SCHEM-HAMPHORASCH; ſcilicet *nomen expoſitum*, ſivè *diſtinctum*; nomen ſcilicet *Jehovah* incommunicabile, quod Judæis pronunciare neſas; ut ne veram quidem ejus pronunciandi rationem noverint. Vide *Jehovah*.

SCHIBBOLETH, ſivè *Sibboleth*, vox Hebræa ſonans *ſpicam*. Poſt relatam à Jephte cum Tribubus transjordanicis de Ammonitis victoriam, Ephraimitæ querentes, ſe in eâ expeditione neglectos, eorum regionem invaſerunt (t). Jephte mitioribus verbis exaſperatos illorum animos palpante, nihil tamen ab ipſis remiſſum eſt; ſed Galaaditis in-

o 1. Par. 24. 7. &c.
p Antiq. l. 17. c. 15.
q Joſeph. de vitâ ſuâ, & de Bello, l. 2. c. 25.
r Vide Baſnage hiſt. des Juifs, l. 6. c. 5. art. 19.
s Echa Rabb. fol. 59. 1.
t Judic. 12. 6. A. M. 2817. ante Ch. 1183. ante Ær. 1187.

inſultantes, fugitivos ex Ephraim & Manaſſe, nempe utrique Tribui alienos & ſpurios, per contemptum appellabant. Quæ quidem nonniſi injuriâ ab illis dictitabantur; cùm Machir pater Galaad Manaſſem patrem habuiſſet (u). An hæc poſt conflictum cum Galaaditis, ſivè antè illud Ephraimitæ ſparſiſſent, incertum: pugna ſanè inter utroſque interceſſit, in qua pluribus adverſariorum cæſis, victoria pro Galaaditis ſtetit. Quare victores illi inſiſtendum rati, Jordanis ripis preoccupatis, ad vadà accedentes, quoſcumque num Ephraimitæ eſſent, interrogabant: negantes cogebant vocem *Schibbolet* pronunciare; quo indicio facilè Ephraimitæ deprehenſi, quippè qui gentis dialecto *ſibboleth* proferrent. Eâ die 40000. Ephraimitarum deſiderata ſunt.

u Num.26.29.

SCHISMA, vox Græca, ſonans ſciſſionem, diviſionem. Corinthios rogat Apoſtolus, *ut non ſint in ipſis Schiſmata* (x). Et Judæi diſſidentes inter ſe, an Chriſtus Propheta verus haberetur, an ſeductor, *Schiſmata* habuiſſe perhibentur (y). Factâ à Jeroboamo, & decem Tribubus à reliquis ſeceſſione, à religione etiam Domini univerſum illarum regnum deſcivit; ſactoque ſchiſmate, Templum Jeroſolymitanum, quem unum locum Deus ſibi ſelegerat, ſibi interdixere. Simile etiam ſchiſma Chutæi, alio nomine *Samaritani*, foverunt, ex quo in regionem decem Tribuum deducti ſunt; eorumque Schiſma uſque ad conſtitutam Chriſtianam Religionem manſit. Caraitas traditiones rejicientes Judæi noſtræ ætatis tanquam Schiſmaticos rejiciunt.

x 1. Corinth. 1. 10.
y Joan. 9. 16.

Quæ Eccleſiam Chriſtianam ab ejus crepundiis ad noſtram uſque ætatem turbaverint ſchiſmata, frequentiſſima occurunt. Hæc autem eſt inter ſchiſma & hæreſim differentia: illam, hæreſim nempe, perniccioſiſſimos in fidem errores, in contemptum inflictarum ab Eccleſiâ pœnarum, inducere; ſchiſma verò nihil quidem erroneum fidei repugnans adſtruit, verum tamen Eccleſiæ caput, ſivè temerario auſu impugnat, ſivè ab ejus communione recedit. Hinc varia inter Eccleſias Occidentis ſchiſmata, cùm aliæ huic, aliæ alteri Pontifici ſubmitterentur. Græci etiam, & Chriſtianorum Orientis plerique, ſchiſmate adhuc ab Eccleſiis Latinis ſeparantur; quippe qui Romani Pontificis authoritatem rejiciunt.

SCHUSGHAN, ſive *Suſan*, vox Hebręa, lilium ſonans, in titulo Pſalmi 60. apud Hebræos, & 59. apud Latinos: *Deus, tu repuliſti nos, &c.* occurrens. Muſicum inſtrumentum ſex fidibus conſtans eo nomine ſignificatum credimus. Vulgata legit: *Pro his, qui immutabuntur.*

SCHINUS, ſivè *ſchinum*, lentiſcus. Seniores, qui in Suſannam (z), calumniam ſtruxerant, Daniel interrogavit, quanam ſub arbore puellam cum adoleſcente colloquentem vidiſſent. Alter ex illis reſpondit: Sub ſchino. Cui Propheta, Opportunè, ait, ſub ſchino, Deus quippe ſcindet te (Græcè *ſchiſei ſe*) medium. Hic verborum jocus cùm in Græco tantùm vim habeat, inde Suſannæ hiſtoriam nunquam Hebraicè ſcriptam aliqui ſuſpicantur. Vide *Prisus*.

z Dan.13. 55.

SCINIPHES, ſive *Cinipbes*; tertia Dei in Egyptios plaga (a), qua ſcilicet immiſſis in illos culicibus, moleſtiſſimè affecit, ut aliqui opinantur. Sciniphes apud Origenem ſunt culices minutiſſimi, ut ferè viſum fugiant, qui corpori adhærentes, pruritum excitant vehementiſſimum (b). Porrò illos in oculos, nares, & aures irrepentes, aculeum ubique ſuum inſinuaſſe Philo teſtatur (c). Hebræum *Kinnim* Septuaginta ſciniphes, Syriacus, & plures optimi Interpretes reddunt *pediculos* (d).

a Exod.8. 16.
b Origen. in Exod. hom. 4.
c De Vita Moſis l.1.
d Vide Bochart. de Animal. Sacr. p. 2. l.4. c. 18. p. 572. 573.

SCOPAS, Ætolus Imperator exercitûs Ptolemæi Epiphanis Regis Ægypti, in Judæam, & Cæle-Syriam miſſus, ut urbes, & provincias ab Antiocho Magno Ægyptiis ablatas, recuperaret (e). Proſpero primo ſucceſſu, fortè quia expeditionem hyeme ſuſceperat, rem egit; ſed initâ æſtate, collatis cum Antiocho ſignis juxta fontes Jordanis, prælio inſauſto fractus eſt [f]. Reductus demum Sidonem, arctâ obſidione ab Antiocho concluſus eſt, ait S. Hieronymus [g]: miſſis autem à Ptolemæo cum auxiliaribus ad illum copiis, à tribus inſtructiſſimis Ducibus Aerope, Menocle, & Damoxene, cùm hi tamen nihil in hoſtes valuiſſent, tandem Scopas ſervatâ ſibi ſuiſque vitâ, urbem dedere coactus eſt. In Ægyptum redux, biennio poſt, Aetolorum, quibus præerat, ope, Regnum Ægypti invadere moliebatur (h). Suſpenſum adhuc hęrentemque Ariſtomenes interim, & Polycrates de proditione reum detulerunt: qua ſubitò auditâ accuſatione, contabuit adeò, ut ne hiſcere quidem pro ſe auſus, communi omnium ſuffragio damnaretur. Quare in carcerem detruſus, eâdem nocte ab Ariſtomene veneno ſublatus eſt.

e Antiq. l. 12. c. 13. Polyb. hiſt. l. 16. A. M. 3806. ante Chr. 194. ante Ær. 198.
f Excerpt. Valeſ. p. 77. 86. Liv. l.33.
g Hieron. in Dan.11.
h Polyb. l. 17. An. M.3808. ante Chr.192. ante Ær. 196.

SCOPOS, locus ſeptem ſtadiis, ſivè 875. paſſibus ad ſeptentrionem Jeroſolymæ, quem Titus, obſidionem Jeroſolymæ diſponens, duabus conſtitutis legionibus, occupavit (i).

i De Bello l. 6. c.3.

SCORIA, recrementum metallorum. *Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam* (k). Hebræus tamen ſonat potiùs metallum plumbo, ſivè ære admixto corruptum (l).

k Iſai. 1. 22. 25.
l Vide Ezech. 22. 18. 19.

SCORPIO, parvum animal, geſtans in caudâ, utì ferunt, venenum, ſubnigro colore, veluti fuligine atratum, octo pedibus inſtructum, & minutiſſimis oculis, ut vel aſpectum fugiant. In algentiſſimis regionibus innoxios eſſe ſcorpiones ferunt; quod etiam de ſcorpionibus ſubalbeſcentibus vulgatum eſt. Scorpio ipſe ſuper inflictum vulnus contritus, ſibi remedio eſt præſentiſſimo. Hebræos horrentia deſerta ſcorpionum, & ſerpentum, quibus nomen *dipſas*, pertranſiiſſe Moyſes teſtatur (m). Scorpionem concinnè deſcripſit Tertullianus in exordio Libri inſcripti *Scorpiacus*. Hebræus legit *hakarab*, ſivè *akrab*; unde *Acrabatene* nomen regionis in Palæſtinâ; & aſcenſus *Akrabim*, ſivè ſcorpionum.

m Deut.8. 15.

SCORPIONES, genus flagelli cuſpidibus armati, quo ſe animadverſurum in Iſraelitas Roboam denuntiat (n): *Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus* (o).

n 3. Reg. 12. 11. 14. & 2. Par. 10. 11. 14.

ASCENSUS SCORPIONIS, ſivè *Acrabim* ſi-

o Num.3. 44. Joſue 15. 3

Digitized by Google

(*p*), ſitus ad extremitatem maris Mortui in plagâ meridionali Judæ. Acrabatane verò regio eſt in Samariâ, cui nomen inditum, ſivè à ſcorpionibus, ſivè à loco *Akrabim*. Vide *Acrabim*, ſivè *Acrabatane*.

SCORPIONES, belli machina, ſpiculis jaciendis (*p*); hinc ad ſpicula ipſa tranſlatum nomen. De hac ita Tertullianus in limine Libri Scorpiaci: *Bellicam machinam, & retracta tela vegetantem, de ſcorpio nominant. Id ſpiculum & fiſtula eſt, patula tenuitate in vulnus, & vitas, quà figit, effundit*. Et Vegetius l. 4. c. 22. *Scorpiones dicebantur, quos nunc manubaliſtas vocant; ideo ſic nuncupati, quòd parvis, ſubtilibuſque ſpiculis inferant mortem* (*q*).

p 1. *Macch.* 6. 51.
q *Vide Lipſ. Poliorc. l.* 3. *Dial.*4.

SCRIBA, Hebraicè *Sopher*; Græcè *Grammateus*, quod multiplici ſenſu in Scripturâ nomen uſurpatur.

1. *Scriptorem*, ſivè à ſecretis virum deſignat. Porrò munus illud in aulâ Regum Juda plurimùm ſpectabatur; nam inter primores aulæ Præfectos Scribas recenſeri in Scripturâ conſtat. Munus illud Saraia apud Davidem (*r*), ſicut & Siva, & Semeias obibant (*s*). Sub Salomone Elihoreph, & Ahia Scribæ laudantur (*t*); ſub Ezechia Sobna (*u*); ſub Joſia Saphan (*x*). Porrò cùm eâ ætate ſcitè atque emendatè ſcribentes rari eſſent; hinc ſcribarum munus in pretio habebatur.

r 2. *Reg.* 8. 17.
s 2. *Reg.* 20. 25. & 2. *Par.* 24. 6.
t 3. *Reg.*4. 3.
u 4. *Reg.* 19. 2.
x 4. *Reg.* 32. 8. 9.

2. *Scriba*, eſt caſtrorum Præfectus, qui milites recenſebat. In bello à Barach in Siſaram illato, ſcribæ quidam ex Zabulon ſcriptorium calamum peritiſſimè tractantes, adfuerunt (*y*). Sub Ozia Rege Juda Jehiel ſcriba Regiis exercitibus præerat (*z*). Apud Jeremiam ſcriba quidam inducitur Tirones milites exercens. *Scribam Principem militum, qui probabat tirones* (*a*). Hebræus legit; *Qui militare faciebat populum terræ*. Judas Macchabæus Scribis injunxit, ut in ripâ torrentis ſtantes, caverent, ne quis unquam militum tranſnataret (*b*).

y *Judic.*5. 14.
z 2. *Par.* 26. 21.
a *Jerem.* 52. 25. *Vide*4.*Reg.* 25. 19.
b 1. *Macc.* 5. 42.

3. *Scriba*, eſt vir Lege eruditiſſimus, rerumque gerendarum non rudis, cujus generis Scribam Jonathan patruus Davidis referebat (*c*). Baruc diſcipulus, & amanuenſis Jeremiæ, & Gamarias filius Saphan, ſicut & Jonathan ſub Joſia, Scribæ appellantur (*d*). Totam hominis felicitatem in Deo ſitam eſſe ait Jeſus filius Sirach (*e*), cui uni totus ſcribæ honor referendus eſt. Eſdras hoc potiſſimùm elogio in Lege commendatur (*): *Scriba velox in Lege Moyſis*. Scribæ populi, de quibus frequenter in Evangelio, Doctores erant, quibus legendæ, & explicandæ Legis publicum munus committebatur.

c 2. *Par.* 27. 32.
d *Jerem.* 36. 10. 12. 20. 26.
e *Eccli.*10. 15.
* 1. *Eſdr.* 7. 6.

A Moyſe primùm ſcribas cœpiſſe aliqui autumarunt (*f*); ſed eorum nomen non niſi à Judicibus occurrit (*g*). Alii à Davide inſtitutos, cùm Levitarum, & Sacerdotum claſſes diſtribueret [*h*]. S. Epiphanius ab ineuntibus Saducæis accerſit. In Actis ſermo eſt de Scribis Phariſæis faventibus (*i*); ex quo alii ſectam Phariſæorum profeſſos Scribas ſuſpicantur. Revera tamen per omnes ſectas Scribæ vagabantur.

f *Vide Cauſab. exerc. in Baron. exercit.* 1. *n.*8.
g *Judic.*5. 14.
h 1. *Par.* 24. & 26.
i *Act.*23. 9.

SCYTHOPOLIS, alio nomine *Bethſan*, urbs ad oram occidentalem Jordanis, aliquantò remotior à loco, ubi fluvius ille à lacu Geneſareth expeditur. Vide *Bethſan*.

I. SEBA, decimus filius Jectan. Vide *Saba III*.

II. SEBA, filius Bochri, è Tribu Benjamin, vir factioſus, qui Iſraelitas bello civili ferè implicavit. Cùm enim Tribus Juda nihil alias Tribus morata, deducendum Regem Davidem poſt devictum Abſalomum in urbem Regiam ſuſcepiſſet; rem cæteræ Tribus graviùs tulerunt (*k*). Quare pluribus ultrò citròque à viris utriuſque partis jactatis, Seba inſurgens, Ducem ſe ſeditioſis Iſraelitis exhibuit; factâque à Davide ſeceſſione, totus Iſrael viro adhæſit (*l*). His reducendis, David vix in urbem redux, Abiſai cum exercitu miſit. Alias etiam copias in ſeditioſos Joab ducens, totam ad occidentem Jeroſolymæ regionem excurrit. Cùm ad Abelam de Bethmaaca in pylis anguſtiarum inter Libanum & Antilibanum, in qua Seba cum ſeditionis robore, perveniſſet, urbem invaſit. Suffoſſis jam mœnibus, aggreſſionem parabat; cùm mulier quædam prudentiæ famâ inſignis ex alto mœnium Joabum alloquuta, quæſivit, an ad urbem exitio tradendam veniſſet. Neganti illi, ſeque arma in unum Sebam moviſſe profitenti, fœmina ſtatim ejus caput ad ipſum demiſſuram ſpopondit; quo à populo ejuſdem fœminæ perſuaſione mox facto, Joab obſidione ſolutâ, receſſit.

k 2. *Reg.* 19. 41. *&c. A. M.* 2981. *ante Chr.*1017. *ante Ær.* 1023.
l 2. *Reg.*20. 1. *&c.*

SEBAT, *Sebet*, *Schebet*, nomen quinti menſis anni civilis, & undecimi anni Eccleſiaſtici Hebræorum, lunationi Januarii reſpondentis. Annos ſatarum arborum, quorum fructus quatuor ſuccedentibus annis impuros cenſebant, ab eodem menſe Judæi auſpicabantur.

Decima dies ejuſdem, jejunio pro obitu Seniorum, qui populo poſt Joſue jura dederunt, ſacra habebatur (*m*).

m *Judic.* 2. 7. 10.

Vigeſimâ tertiâ, alterum recurrebat jejunium pro decreto Iſraelitarum in Benjamitas reos injuriæ in uxorem Levitæ bello (*n*).

n *Judic.*19. & 20.

Die 30. Simon Macchabæus proditione Ptolemæi filii Abobi generi ſui ſublatus eſt (*o*).

o 1. *Macch.* 16. 14. *&c. A. M.* 3869. *ante Chr.*131. *ante Ær.* 135.

SEBAMA, urbs tranſjordanica Rubenitica (*p*), in Hebræo *Sibma*. Vide *Sabama* (*q*).

SEBA, ſivè *Sabee* (*r*), eadem ac *Beerſabee*, nec fortaſſe alia à *Sama* [*s*].

p *Num.* 32. 3.
q *Vide etiam Joſue* 13. 19. *Iſa.* 16. 8. 9. *Jerem.* 48. 32.
r *Joſue.* 19. 2.
s *Joſue* 15. 26.

SEBASTE. Herodes Magnus reſtitutam atque exornatam Samariam, in Auguſti honorem, Sebaſtem nuncupandam voluit. Vide *Samaria*.

SEBE, filius Abihail, Gadita, qui in Baſanitide verſabatur [*t*].

t 1. *Par.* 5. 13.

I. SEBENIAS, Sacerdos, qui in ſolemni Arcæ traductione ſub Davide, buccinâ canebat (*u*).

u 1. *Par.* 15. 24.

II. SEBENIAS, Sacerdos è captivitate unà cum Zorobabele regreſſus (*x*).

x 2. *Eſdr.* 12. 3.

SEBEON, Hevæus, pater Ana, & avus Oolibamæ uxoris Eſau (*y*).

y *Gen.* 36. 2.

I. SEBIA, pater Beerſabee, matris Joas Regis Juda (*z*).

z 4. *Reg.* 12. 1.

II. SEBIA, filius Hodes. 1. *Par.*8. 9.

SEBOIM, inter quatuor urbes Pentapoleos, cœleſti igne abſumptas (*a*). Ejus no-

a *Gen.*19. 24.

nominis urbem extitiſſe adhuc ſuâ ætate ad ripas Maris Mortui, Euſebius & S. Hieronymus inſinuant (*b*). Facilè poſt Abrahami, & Lothi ætatem in eodem ſolo altera ejuſdem nominis urbs ædificata eſt. *Vallis Seboim* (*c*), & urbis ejuſdem nominis in Benjamin (*d*) mentio occurrit.

SECHEM, alter ille à Sichem & Sichimitis, de quibus infrà, filius Galaad, & author familæ Sechemitarum [*e*].

I. SECHENIAS, quo nomine plures viri celebrantur. Quidam ſub Nehemia claruit (*f*).

II. SECHENIAS, filius Obdiæ, & pater Semeiæ, è regali ſanguine Judæ (*g*).

III. SECHENIAS, Sacerdos, & caput decimæ familiæ Sacerdotalis (*h*).

SECHRONA, ſivè *Sebicrona*, urbs Judæ (*i*), quam deinde ad Tribum Simeonis tranſiiſſe credimus.

SECTA; idem ſonat, ac Græcum *hæreſis*, quamvis minùs invidioſum nomen habeatur. Quatuor potiſſimæ inter Judæos ſectæ celebrantur, quæ ſententiis diſcrepantes, in idem tamen Religionis corpus coaleſcunt: Phariſæorum nempè, Saducæorum, Eſſeniorum, & Herodianorum, de quibus nos in ſingulis articulis. Ipſa tandem Christiana Religio primitùs Judaiſmi ſurculus, & ſecta cenſebatur. Tertullus Judæorum orator Apoſtolum coram Felice accuſabat, quòd eſſet *author ſeditionis ſectæ Nazaræorum* (*k*). Judæi Romæ verſantes hæc de Chriſtianis ad eumdem Apoſtolum (*l*): *Nam de ſectâ hac notum eſt nobis, quòd ubique ei contradicitur*. S. Petrus pſeudo-Doctores inſectatur (*m*): *Qui introducent ſectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negantes, ſuperducent ſibi celerem perditionem*; addit demum de illis: *Sectas non metuunt introducere blaſphemantes*: hìc tamen ſecta tantùm idem ac hæreſis ſonat.

Græcorum Philoſophorum exemplo invectæ in Judaiſmum ſectæ videntur. Quis enim neſciat, in varias illos ſectas diſtinctos, alios Stoicos, alios Peripateticos, Cynicos, Epicureos &c. audiri? Hæc primitus diviſio apud Judæos circa Macchabæorum ætatem cœpit. Paria inter Fideles invexiſſe Corinthii viſi ſunt (*n*), eo nomine ab Apoſtolo reprehenſi, quòd ſpargerent: *Ego quidem ſum Pauli; ego autem Apollo; ego verò Cephæ*. In quæſtionibus in medio ab Eccleſiâ relictis, tutò Fideles in varias eâ de re ſententias ſcinduntur. Hinc varia apud illos ſectarum nomina, Scotiſtarum, Nominalium, Carteſianorum, Gaſſendiſtarum, &c. ſicut & inter Theologos, Thomiſtarum, Auguſtinianorum, Scotiſtarum, Moliniſtarum, Congruiſtarum.

SECUNDUS, Diſcipulus S. Pauli (*o*). Ejus geſta omnia latent; Theſſalonicenſem tamen fuiſſe, atque itineris è Græciâ in Aſiam A. Chr. 58. comitem Apoſtolo adhæſiſſe conſtat. S. Secundus ab Apoſtolis Petro & Paulo in eorum regionem miſſo, apud Hiſpanos commemoratur (*p*).

SECURUS, & *Incendens* (*q*), Hebraicè *Joas*, & *Saraph*, duorum virorum nomina, quæ S. Hieronymus Latinè interpretari maluit.

b *In locis. Sodoma, & Adama*.
c 1. *Reg.* 13. 18.
d 2. *Eſdr.* 11. 34.
e *Num.* 26. 31.
f *Vide* 2. *Eſdr.* 3. 20. & 6. 18.
g 1. *Par.* 3. 21.
h 1. *Par.* 24. 11. & 1. *Eſdr.* 8. 3. 5.
i *Joſue* 15. 31.
k *Act.* 24. 5.
l *Act.* 28. 22.
m 2. *Pet.* 2. 1... 20.
n 1. *Cor.* 1. 12. & 3. 22. &c.
o *Act.* 20. 4.
p *Bolland.* 15. *Maji*.
q 1. *Par.* 4. 22.

SEDADA, urbs Syriæ, in confinio ſeptentrionali Terræ Promiſſionis (*r*).

I. SEDECIAS, alio nomine *Mathanias*, qui Regum Juda ante captivitatem ſeriem claudit. Patrem habuit Joſiam, matrem Amithal, filiam Jeremiæ de Lobna, patruum, & in Regno anteceſſorem Jechoniam (*s*). Cùm enim Nabuchodonoſor Jechoniam, ejuſque familiam, Præfectos, & optimos opifices in captivitatem adduxiſſet, Regnum ad *Mathaniam* eâ conditione tranſtulit, ut *Sedecias* indè appellari, atque in ſuum nomen jurare cogeretur (*t*). Regnum inivit annis natus 21. atque 11. annis rerum potitus eſt. Princeps ſanè irreligioſus, dignuſque Joakimi (*u*) ſucceſſor; qui Prophetæ Jeremiæ contemptis minis, ſurdas Deo aures nunquam non exhibuit. Peſſima Regis exempla Optimates quique & cives Jeroſolymæ imitati, vel ipſi Dei Templo manus prophanas, Gentium abominationes introducentes, intulerunt. Ex quo Divina in illos ultio exarſit.

Primo initi Regni anno (*x*), Elaſan filium Saphan, & Gamariam filium Helciæ Babylonem fortè deferendis tributis miſit; quibus & à Jeremia epiſtola ad captivos Judæos commiſſa eſt. Quadriennio poſt, ſivè Sedecias ipſe, ſivè alii ab eo miſſi, Hebræus enim Textus anceps eſt (*y*), ad eamdem urbem venerunt, vaſa Templi ſibi à Nabuchodonoſore reſtitui poſtulantes (*z*). Nono tandem Regni anno (*a*), quo Sabbathico anno recurrente, populus juxta Legem (*b*) captivos manumiſit, Nabuchodonoſoris jugum excuſſit. Hinc ſtatim Nabuchodonoſor in Judæam; ejuſdemque ditionis munitionibus expugnatis, præter Lachis, & Azecam, & Jeruſalem, in Sedeciam profectus eſt.

Obſidione igitur Jeroſolymam ſtrinxit die 10. menſis decimi anni ſancti, lunationi Januarii reſpondentis; ſed cùm graviùs clauſos hoſtes premeret, copias in Pharaonem Ephræum, ſivè Hophram Regem Ægypti, ſuppetias Sedeciæ ferentem, vertere coactus fuit (*c*). Eo in Ægyptum compulſo, urbis iterum verſis armis obſidioni inſtitit. Interea cives Jeroſolymæ à metu hoſtium liberatos ſe rati, manumiſſa mancipia iterum ad vincula reduxerant: quod illorum crimen graviſſimis verbis, & minis Jeremias Propheta exaggeravit (*d*). Cùm igitur hoſtes urbem urgerent, Sedecias, ſæpè eumdem Prophetam conſulens, nihil ab illo frequentiùs ſuadebatur, quàm ut urbem dederet (*e*). Sana tamen conſilia Rege contemnente, factum eſt tandem, ut undecimo ejuſdem anno (*f*) die 9. quarti menſis, Julio ferè reſpondentis, hoſtes in urbem evaderent; molientemque noctis favore fugam, eumdem Sedeciam Chaldæi milites inſequuti, tandem in planitie Jerichuntis comprehenſum, captivum reducerent.

Deductus igitur ad Nabuchodonoſorem in Reblatam Syriæ urbem, poſt exprobratum ſibi ab eodem Rege perfidiæ atque perduellionis crimen, primò filios ſuos ſingulos trucidatos coram intuitus; dein luminibus orbatus, & catenis oneratus, Babylonium carcerem ſuſtinere coactus fuit (*g*). Ita

duo

r *Vide Num.* 34. 8. *Ezech.* 47. 15.
s 4. *Reg.* 24. 17. 18.
t *A. M.* 3405. *ante Chr.* 595. *ante Ær.* 599. 2. *Par.* 36. 13. *Ezech.* 17. 23. &c.
u 4. *Reg.* 24. 18. &c. & 2. *Par.* 36. 11. &c.
x *Jerem.* 29. 1. &c. *A. M.* 3405. *ante Chr.* 595. *ante Ær.* 599.
y *Vide v. Saraias VII. Jerem.* 51. 54... 59. *Baruc. c.* 18. *Jerem.* 32. 12. *A. M.* 3409. *ante Chr.* 591. *ante Ær.* 595.
z *Baruc.* 1. 8.
a 4. *Reg.* 25. 1. &c. *A. M.* 3414. *ante Ch.* 586. *ante Ær.* 590.
b *Exod.* 21. 2. *Deut.* 15. 1. *Jerem.* 34. 8.
c *Jerem.* 37. 3. &c.
d *Jerem.* 34. 11.... 22.
e *Jerem.* 37. 3.... 10. & 21.
f 4. *Reg.* 25. 2. &c. *Jerem.* 39. 2. 3. & 52. 5. &c. *A. M.* 3416. *ante Chr.* 584. *ante Ær.* 588.
g 4. *Reg.* 25. 4... 7. *Jerem.* 32. 4... 7. & 52. 4... 11.

duo Prophetarum in ſpeciem pugnantia oracula conciliata ſunt; Jeremiæ videlicet, qui Sedeciam viſurum & non viſurum Regem Nabuchodonoſorem prædixerat (*h*); & Ezechielis (*i*), qui non viſâ urbe Babylonis, in eâ tamen diem clauſurum prænunciaverat. Quo anno obierit, ignotum: mœrore confectum vitâ ceſſiſſe Rabbini (*k*) teſtantur. Cùm enim, narrant, ad Regium convivium invitatus, propinatum ſibi vinum largiùs ingurgitaſſet, in ebrietatem tandem inductus, indigna viro ingenuo, Regioque quædam exhibuit: quorum illum ſtea ſedatâ demùm mente conſiderantem, adeò puduit, ut concepto mœrore tandem conficeretur. Sed hæc Rabbinica ſunt, falſòque Hieronymi nomen præferre à Viris eruditis jam pridem obſervatum eſt. In pace illum diem clauſurum Jeremias ſpoponderat (*l*); adjecitque futurum, ut ejus cadaver extructâ pyrâ pro more cæterorum Regum Juda abſumeretur, luctuoſiſque illis næniis: *Va Domine*, ejus funeri parentaretur.

h *Jerem.* 32. 4. 5. & 34. 3.
i *Ezech.* 12. 13.
k *Tradit. Hebr. in Libb. Regg. & Paralipp. ſub nomine S. Hieron.*
l *Jerem.* 34. 4. 5.

Ejuſdem Regis obſequiis decantatum tradunt Rabbini: *Ve! obiit Rex Sedecias, qui omnium ætatum fæcem bibit*: nempè pœnas omnium retrò ætatum criminibus debitas toleravit. Narrant etiam, per ſubterraneos calles, ad planitiem Jerichuntis continuatos, ex aulâ dilapſum, anguis indicio proditum. Cùm enim, ajunt, anguis ille ſuper terram repens par ſuper ſolum iter, ac Rex in cæcis ſemitis, conficeret; demum militibus anguem ſequentibus, Rex in apertum evadens, occurrit. Scribit Joſephus (*m*), eum Regem ultrò ſibi & exilium & captivitatem elegiſſe, ut Templum & urbem ſervaret. Sed hæc ſplendida ſunt mendacia. Sedeciæ fugam non ultrò quidem abreptam conſtat, quamvis Jeremiam ſuadentem auſcultans, facilè illam, & exitium evitaſſet. Hic Regni Juda finis.

m *De Bel. l.* 7. c. 4.

II. SEDECIAS, alter filius Regis Joakimi. 1. *Par.* 3. 16.

III. SEDECIAS, filius Chananæ, & Pſeudo-propheta Samariæ. Cùm Achab & Joſaphat Rex Juda de expeditione in Ramoth Galaad ante fores Samariæ conſidentes deliberarent (*n*), Sedecias ferrea quædam cornua ſibi induens, hæc coram Regibus dictitabat: Hoſtes, ait Dominus, vos proſternetis, & Syriam cornibus ventilabitis. Interim Michæas Propheta filius Jemlæ ſuperveniens, contraria illis oracula oppoſuit; quare irâ tumens Sedecias, colapho adverſarium percutiens, An, inquit, Spiritus S. me derelicto tibi adhæſit? Experimento diſces, ait Michæas, cùm in intimo conclavi latere cogèris. Quod viri oraculum ex eo impletum fuiſſe, ſilente Scripturâ, intelligimus, quòd cætera fruſtra nunquam exciderint. Vide *Michæas*.

n 3. *Reg.* 22. 11. 24. *A. M.* 3107. *ante Chr.* 893. *ante Ær.* 897.

IV. SEDECIAS, filius Maaſiæ, Pſeudo-Propheta, Jeremiæ numquam non æmulus (*o*). In hunc, uti & in Achabum filium Choliæ, his Jeremias Oraculis invehitur. *Hæc dicit Dominus ad Achab filium Choliæ, & ad Sedeciam filium Maaſiæ, qui prophetabant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonoſor Regis Babylonis; & percutiet eos in oculis veſtris; & aſſumetur ex eis maledictio omni transmigrationi Juda* (nempè pro formulâ maledictionis uſurpabitur), *quæ eſt in Babylone, dicentium: Ponat te Dominus ſicut Sedeciam, & ſicut Achab, quos frixit Rex Babylonis in igne, pro eo quod fecerint ſtultitiam in Iſrael, & mœchati ſunt in uxores amicorum ſuorum*. De viris hiſce hæc tantummodò in Scripturis; eos tamen Rabbini, & Interpretes nonnulli [*p*] confundendos cenſent cum ſenioribus, qui pudicitiæ Suſannæ calumniam ſtruxerunt. Verùm illi nunquam ſartaginis ſupplicium ſubierunt.

o *Jerem.* 29. 21. 22.
p *Rabb. Hieron. in Jerem.* 29. *Raban. Hugo, Thom. Salian.*

V. SEDECIAS, filius Sedei, pater Maaſiæ, abavus Baruch. *Baruch.* 1. 1.

SEDEI, pater Sedeciæ. *Baruch.* 1. 1.

SEDEUR, pater Eliſur, Rubenita (*q*).

q *Num.* 1. 5.

SEGOR, urbs Pentapoleos in orâ meridionali maris Mortui. Hæc eodem cum cęteris urbibus Pentapoleos igne abſumenda, merito Lothi, qui illam ſibi in ſedem ſelegerat, exempta eſt (*r*). Vetus ejus nomen Bala (*s*); ſed eam ſibi urbem reſervari Loth rogans, modicam illam eſſe etiam atque etiam apud Angelum repetebat; hinc *Segor*, nempè parvula, dicta eſt. Vide *Bala*. Hebræi pro Segor, ſivè Segora legunt, Zoara. Præſidio Romanorum olim tenebatur (*t*). Ideò autem nomen Bala urbi obtigiſſe S. Hieronymus animadvertit; quòd vix digreſſo Lotho, ſubitâ terræ concuſſione deglutiretur; *Bala* enim Hebraicè eſt *deglutire* (*u*). Paria Theodoretus refert (*x*). Ex Hebræorum fide addit idem S. Hieronymus, eamdem urbem alio nomine *Saliſam* (*y*); ſicut etiam *vitulam conternantem* (trimulam) (*z*) appellari; additque ex illorum teſtimonio, frequentibus terræ concuſſionibus everſam fuiſſe.

r *Gen.* 19. 22.
s *Gen.* 14. 2.
t *Hieron. Onom. in Bala.*
u *Hieron. Quæſt. Hebr. in Gen.* 14. & 19. 30.
x *Theodoret. qq. in Gen.*
y 1. *Reg.* 9. 4.
z *Iſa.* 48. 34.

I. SEGUB, filius Heſronis, & fœminæ inter filias Machir, pater Jair (*a*).

a 1. *Par.* 2. 21. 22.

II. SEGUB. Cùm Hiel de Bethel reparandam Jerichuntem ſuſcepiſſet, vix jactis fundamentis, morte Abiram primoris natu inter filios; januis verò impoſitis, morte Segub alterius ab illo filii multatus eſt (*b*). Hæc olim ante 533. annos circiter Joſue [*c*] in ſimilia audentem pronunciaverat: *In primogenito ſuo fundamenta illius jaciat, & in noviſſimo liberorum ponat portas ejus*.

b 3. *Reg.* 16. 34.
c *Joſue* 6. 26. *A. M.* 2553. *ante Ch.* 1447. *ante Ær.* 1451. *Achab, quo regnante urbs reſtituta eſt, regnam iniit A. M.* 3086.

SEHON, Rex Amorrhęorum, qui tranſitu Hebræis negato, quin & illatis in illos armis, prælio victus, occiſus eſt [*d*]; victoribus autem Heſebon ejus Metropolis, ac tota ſubinde ejus ditio, in populi ſortem poſtea deducta, ceſſit. Prælium illud contigit poſtremo vitæ Moyſis anno, nonnullis ante ingreſſum in terram Promiſſionis menſibus. Porrò Sehon non modicam Regni ſui portionem Moabitis abſtulerat; quare ſub Jephte (*e*) Ammonitæ ſimul, & Moabitæ debitam ſibi jure regionem ab Iſraelitis repetierunt. Vetera tamen jura exigentibus illis novum Jephte oppoſuit, devictam nempè juſto bello à Moyſe, domitamque regionem.

d *Num.* 21. 21. 22. *Deut.* 1. 4. & 2. 24. 26. 30. *Pſal.* 134. & 135. *A. M.* 2553. *ante Chr.* 1447. *ante Ær.* 1451.
e *Judic.* 11. 12. &c.

SEILA, nomen filiæ Jephte juxta aliquos, non verò juxta Scripturam, in qua eâ de re nihil; quare fruſtra quis & temerè de illo quærat.

SEIR

SEIR, ſivè *Sebir* Horræus, cujus ſedes ad orientem, & meridiem maris Mortui, in montibus Seir (*f*), ubi primùm poſteri Seir Horræi à Moyſe recenſiti regnarunt. His pulſis, filii Eſau eoſdem montes occuparunt, quos eumdem Eſau tenuiſſe jam, cùm Jacob è Meſopotamiâ regrederetur, conſtat (*g*). Bello in Horræos geſto, eas gentes Eſau exterminaſſe legimus (*h*), quamvis nihil eâ de re ultra ſciamus. Ut ad Seir, ſive Sehir partem Horræorum regrediamur, vetuſtiſſimum illum fuiſſe oportet, cùm Horræi, ſive *Chorrai*, jam ab Abrahami ætate ante ortum Iſaaci [*i*], numero, & viribus floruerint; tunc ſcilicet, cùm Codorlahomor fœderatique Reges expeditionem in Pentapolim ſuſceperunt. Præpoſterè autem aliqui aſſeruerunt, Eſau nomen Seir, ſivè villoſi obtinuiſſe (*k*); quamvis enim regionem Seir teneret, numquam tamen ab illâ nomen ſortitus eſt.

f *Gen.* 36. 20. & 24. 6. *Deut.* 2. 12. *Vide & 1. Par.* 1. 38. *&c.*
g *Gen.* 32. 3. & 33. 14. & 36. 8. 9.
h *Deut.* 2, 12.
i *Gen.* 14. 6. *A. M.* 2092. *ante Ch.* 1908. *ante Ær.* 1912.
k *Joſeph. Antiq. l.* 1. *c.* 19. *Tpechoreſe eis Saeira..., to chorion apo tes autu trichoſeos daſeias. Vide & c.* 18.

SEIR; Montes Seir ad orientem, & meridiem maris Mortui. Inter Horeb & Chadesbarne itinere per Seir inſtituto, ſivè montes Seir circumeuntibus (*) via undecim dierum intercedebat (*l*). Dominum è Seir egreſſum Debora in ſuo Cantico cecinit (*m*). Apparuiſſe populo ſuo Dominum ſuper Seir, Sinai, & Pharan, ait Moyſes in Cantico (*n*). Ex his planè intelligimus, montes Seir ad meridiem maris Mortui Elat, & Aſiongaber versùs ad mare Rubrum conſtitutos fuiſſe.

* *Deut.* 2. 1. 4. 5. 8.
l *Deut.* 1. 2.
m *Judic.* 5. 4.
n *Deut.* 33. 2.

Redux è Meſopotamiâ Jacob (*o*), veritusque ne quid ſiniſtri in ſe ſuoſque ab Eſau contingeret, certos ad illum viros in Seir miſit; exceptuſque eſt ab illo paulò poſt inter Phanuel, & Jordanem. Inde eâdem die Eſau in Seir regreſſus eſt. Paulò igitur longiùs ab eo loco ſedem habebat in montibus ad orientem maris Mortui. Quamquam longiùs aliquanto ſeptentrionem versùs excurriſſe Joſue innuere videtur; totam enim ſe occupaſſe regionem prodit (*p*) à Seir uſque ad Baal-gad ad radices Libani, & montis Hermon, quam ille ſedem filiis Iſraelis conſtituiſſe notat. Porrò ultra Moabitidem ad orientem, & meridiem nihil habuiſſe Iſraelitas conſtat. Tandem duo hæc Moab, & Mons Seir jungi conſueverunt (*q*); Moabitis verò in orientali plagâ Maris Mortui conſtituta erat. Vide *Idumæa*.

o *Gen.* 32. 3. & 33. 16.
p *Joſue* 11. 17. & 12. 7.
q 2. *Par.* 20. 10. 22. 23. *Ezech.* 25. 8.

SEIR, mons in Tribûs Juda, & Dan confiniis (*r*).

r *Vide Joſue* 15. 10.

SEIRA, idem eſt, ac mons, ſive regio Seir, Idumæorum ſedes (*s*): *Venit Joram Seira, percuſſitque Idumæos*. Porro *Seirah* pro *Seir*, motum Seiram versùs juxta Hebræorum grammaticam ſignificat. Hebræus legit *Zeira*, ſed mendosè, utì quidem ſuſpicamur.

s 4. *Reg.* 8. 21.

SEIRATH. Aod poſt illatam (*t*) Egloni Regi Moab Iſraelitarum tyranno necem, *Pertranſivit locum Idolorum* (facilè Bethel, ſivè Galgal) *unde reverſus fuerat, venitque Seirath*; quare locum illum juxta Bethel conſtitutum autumamus. Cælaturæ iſtæ, ſivè inſcriptiones Idolorum nomine dictæ, quæ in Seirath ſpectabantur, deſignatæ videntur à Joſepho (*u*) nomine columnarum, quæ variis inſcriptæ characteribus, & ante diluvium à filiis Seth in Syriade poſitæ perhibentur. Hanc conjecturam propoſuerunt, ſuoque fulcierunt ſuffragio viri eruditiſſimi Voſſius, Huetius & Valeſius (*x*).

t *Judic.* 3. 26.
u *Antiq. l.* 1. *c.* 2.
x *Vide noſtr. Comment. in Gen.* 6. 13.

SELAH, vox ſeptuagies in Textu Hebraico Pſalmorum, & in Abacuc recurrens; cujus loco aliquando apud Septuaginta habetur *Diapſalma*, qua voce illi [*y*] quemadmodum & Symmachus, atque Theodotion, nomen *Selah* reddere conſueverunt. Porrò *Diapſalma* eſt, ait S. Auguſtinus, *interpoſitum in canendo ſilentium*; ſivè toni mutatio, juxta Theodoretum, & Suidam (*z*). Alii verò, ait S. Hieronymus, (*a*) *diapſalma dixerunt eſſe commutationem metri; alii pauſationem ſpiritûs; nonnulli alterius ſensûs exordium; ſunt qui rythmi diſtinctionem*. Addit demum verbum *ſelah* ſuperiora pariter, & inferiora connectere, aut certè dicere ſempiterna eſſe, quæ dicta ſunt. Quæ poſterior interpretatio ab Aquilâ, quintâ, & ſextâ Editione ſervatur.

y *Orig. apud Hieron. Epiſt. ad Marcellam.*
z *Theod. Præf. in Pſal. Suid. melous enallage.*
a *Hieron. ad Marcellam.*

Non defuerunt (*b*) inter Veteres, qui vocem *ſelah* indicium eſſe velint pauſantis, inſpirationis, ſivè emotionis ſpiritûs in Prophetâ (*c*). S. Hilarius, & Caſſiodorus (*d*) diapſalma indicium eſſe mutatæ vocis, ſivè Prophetæ, ſivè cantûs autumarunt. Inter Recentiores quidam (*e*) nihil innuere aliud rati ſunt, quàm veterem quamdam muſicam notam, cujus hodie vim ignoramus. Sanè eâ voce ſubductâ ſuus manet jugiſque Pſalmi ſenſus; quare turbando potius Textui adjecta videtur. Sunt etiam, qui indicium eſſe efferendæ vocis ſuſpicentur, ut inter legendum quoties nota illa recurrerit, exclamari oporteat (*f*). Orationis clauſulam eſſe, veluti apud nos vox *Amen*, Abenezra ſuſpicatus eſt; illam enim Judæi in fine Epitaphiorum, & librorum adjicere ſolent. Finem ſanè, & pauſationem vocem illam ſignificare, quemadmodum & ſonus ejus ſatis explicat, neque nos diffitemur. Cùm verò in fine ſensûs & Cantici non ſemper recurrat, hinc factum conjicimus, ut veteres Cantores illam ad marginem Pſalterii adſcribentes, ubi pauſari, vel quieſcere à cantu oporteret, adnotarent. Ita pariter in antiquis Evangelii codicibus (*g*), in uſus liturgicos deſtinatis, vox Græca *telos*, ſive Latina *finis*, in orâ adſcriptam exhibebant, quò Diaconus in ipſo Textu Evangelium perlegens, ubi lectio abſolveretur, intelligeret. Potuerunt etiam veteres Hebræi cantilenas ſuas inſtar Arabicarum noſtræ ætatis inſtituiſſe, quos longioribus pauſationibus inter cantandum uti conſueviſſe ſatis ſcimus (*h*). Hiſce igitur pauſationibus certam regulam adnotatæ in orâ cantici voces conſtituebant.

b *Euſeb. in Pſal.* 4. *Vide & Præf. in Pſal. Quidam apud Theodoret. Præf. in Pſal.*
c *Nyſſen. Præf. in Pſal.*
d *Præf. in Pſal.*
e *Vide Geier. Ham. Forſter. Buxtorf.*
f *Kimchi, Muis, Grot. Geneb. Mariana, &c.*
g *Vide Simon. Hiſt. Crit. N. T.*
h *Darvieu. coûtum. des Arabes.*

SELA, filius Judæ [*i*]. Cùm Judas duos ſingillatim filios Onam, & Her cum Thamar conjugio copulaſſet, utroſque autem viros impios Deus ſubſtuliſſet, fœminæ injunxit, ut Selæ tertii filii ſui aptam nuptiis ætatem vidua expectaret. Sed illa deterreri virum ab iis nuptiis conciliandis prioribus exemplis intelligens, ad ipſum Judam furtim acceſſit, utì v. *Judas* diximus. Vide etiam v. *Thamar*. Familia Selaitarum generis ſui

i *Geneſ.* 39. 11.

Digitized by Google

ſui fontem Selam agnoſcit (*k*).

SELA, urbs Benjamin (*l*). Saulem in monumento Cis patris ſui in Selâ conditum apud Hebræos (*m*) legimus.

SELCHA, urbs transjordanica in Baſanitide, ditionis Og (*n*).

SELEBIN, urbs Danitica [*o*]. *Salaba*, ſivè *Selaba*, Euſebio, & S. Hieronymo locus eſt in Samaritide. *Salamin* nomen loci in Græco *Joſue* 19. 42. 47. *Judic.* 1. 35. occurrit.

SELEC, Ammonita, vir ſtrenuus in exercitu Davidis (*p*),

SELEMIA, è genere Sacerdotali [*q*], primitiis & decimis Templi curandis ab Eſdra conſtitutus.

SELEMITH, filius Zechri, è poſteris Eliezer filii Moyſis, Ærarii Templi Præfectus (*r*).

SELENE, ſive *Helene*, uxor Simonis Magi, Vide *Simon Magus*.

I. SELEUCIA. Quæ olim Gadara urbs trans mare Tiberiadis ad orientem, dein à Rege Seleuco de ſuo nomine appellata eſt (*s*). Vide *Gadara*.

II. SELEUCIA, urbs Gaulanitidis, ad lacum Semechon (*t*).

III. SELEUCIA, urbs Syriæ ad Orontis in Mediterraneum oſtia. Eò SS. Paulus & Barnabas venientes, conſcenſâ navi in Cyprum perrexere (*u*). De Ptolemæo Philometore ſcriptum legimus, ſubegiſſe illum omnes urbes maritimas uſque ab Seleuciam ad mare (*x*).

I. SELEUCUS, Rex Syriæ, cognomento *Nicanor*, familiæ Seleucidarum pater. Initum poſt annum ab obitu Alexandri Magni Regnum (*y*), 42. annis habuit. Cùm ejus ætate Judæi Ptolemæo Philadelpho parêrent, nulla illis cum Seleuco rerum commercia intercefferunt. Judæis tamen ditionis ſuæ faviſſe plurimùm, atque jure Civitatum, quas ipſe condiderat, Antiochiæ potiſſimùm Syriæ Metropolis, donaſſe Joſephus eſt author (*z*).

II. SELEUCUS, cognomento *Callinicus*, ſivè *Pogon*, 20. annis regnavit (*a*).

III. SELEUCUS, *Ceraunos*, nempè Fulmen, triennio Rex (*b*). De his nihil in Scripturâ, nihilque etiam in Dictionario Biblico, niſi tantùm nomen & Imperii anni.

IV. SELEUCUS Philopator, ſivè *Soter*, filius Antiochi Magni, 12. annis rerum potitus eſt (*c*). Miſſus ab eo Rege Heliodorus (*d*) ad Templi Ærarium diripiendum, eo eventu, de quo nos v. *Heliodorus*. Sub illo res Judaicæ in tranquillo conſtitutæ, ſumptuſque Sacrificiis neceſſarii ex Regio ærario ſufficiebantur.

V. SELEUCUS, filius Demetrii Nicanoris, anno tantùm regnavit, nempe an. M. 3880. Succeſſorem habuit Antiochum Gryphum,

VI. SELEUCUS, filius Antiochi Gryphi, qui patruum ſuum Antiochum Cyzicenum prælio victum interemit (*e*). Succedentibus annis, Antiochus Pius filius Cyziceni Aradum veniens, Regnum jure poſtliminii recepit; latiſque in Seleucum armis, è totâ Syriâ extorrem expulit. Seleucus in Ciliciam ſe recipiens, cùm ingentibus tributis provinciam onerare tentaret, incolæ jugum renuentes, factâ defectione, ignem in ejus ædes inferentes, Regem cum amicis omnibus concremarunt.

SELIM, urbs Tribûs Juda. *Joſue* 15. 32.

SELLA, uxor Lamechi bigami, & mater Thubalcain ac Noemæ (*f*). Vide *Lamech bigamus*.

SELLA. Joas Rex Juda à ſicariis occiſus eſt Jeroſolymis, ſivè prope eam urbem in *Beth-Mello*, nempe in domo Mello, *in deſcenſu Sella* (*g*). Ejus loci ſitus ignotus eſt.

SELLEM, filius Nephtali, pater florentiſſimæ familiæ Sellemitarum (*h*).

SELLES, filius Helem, è Tribu Aſer (*i*).

I. SELLUM, filius, ſeu fortè oriundus Jabes, qui proditione ſublato Zachariâ Rege Iſraelis, Regnum menſe tantummodò occupavit. A' Manahem filio Gadi in Samariâ occiſus eſt (*k*). Minas Dei in domum Jehu, ait Scriptura, Sellum executus eſt.

II. SELLUM, filius, ſivè oriundus Thecuâ, vir Holdæ Prophetidis (*l*), qui ſub Joſia Rege Judæ florebat.

III. SELLUM, filius Siſamoi, & pater Icamiæ (*m*), è Tribu Juda.

IV. SELLUM, filius viri nomine Saul, & pater Mapſam, è Tribu Simeonis (*n*).

V. SELLUM, quartus filius Joſiæ Regis Juda (*o*), idem facilè cum Joachaz, poſt obitum Joſiæ Rex, quem Ægyptii captivum abduxerunt (*p*). Vide ejus hiſtoriam v. *Joachaz*.

VI. SELLUM, filius Nephtali. 1. *Par.* 7. 13.

VII. SELLUM, filius Sadoc Summi Sacerdotis, & pater Helciæ Summi Sacerdotis (*q*). Porrò Sellum in cap. 9. 11. Moſollam appellatur. Florebat autem ſub Ezechia, ſive Achaz, filiumque habuit Azariam, & nepotem tantùm Helciam (*r*). Idem videtur cum Salom Baruch. 1. 7.

VIII. SELLUM, filius Core (*s*), qui ſubito terræ hiatu abſorpto patre manſit (*t*). Ipſius poſteri placentarum frixarum in Templo libationes curabant.

IX. SELLUM, filius Cholhoſæ, primas in vico Maſphâ. qui ſuis ſumptibus januam fontis Jeroſolymæ poſt regreſſum è captivitate reſtituit (*u*).

SELMON (*x*), mons in viciniis Sichem, de cujus nivibus in Pſalmo 67. 15. ſermo eſt.

SELMONA, ſivè *Salmona*, ſeu potiùs *Zelmona*, caſtrametatio Iſraelitarum in deſerto (*y*). Vide *Salmona*.

SEM, filius Noe (*z*), quem nos natu majorem Chamo, minorem verò Japheto cenſemus (*a*). In Arca unà cum patre ſuo Noe ſervatus eſt. Cùm verò Noe largiùs hauſto vino nudus in tentorio dormiret (*b*), Sem, et Japhet averſo vultu incedentes, ſenem ſtragulis operuerunt. Quare experrectus Noe fauſta omnia Semo deprecatus eſt, illud dicens: Benedictus Dominus Deus Sem; & Chanaan ejuſdem Semi ſervitiis addicatur. Summum ejus Patriarchæ decus egreſſus ex ipſius familiâ Meſſias, ſervatuſque in illâ genuinus Dei cultus nullâ ſuperſtitione corruptus. Centum annorum ætatem agens, Arphaxad filium genuit, Productamque inde ad alios 500. an-

nos

k *Num.* 26. 20.
l *Joſue* 18. 28.
m 2. *Reg.* 21. 14.
n *Deut.* 3. 10. & 1. *Par.* 5. 11.
o *Joſue* 19. 42.
p 1. *Reg.* 23. 37. & 1. *Par.* 21. 39.
q 2. *Eſdr.* 13. 13.
r 1. *Par.* 26. 26.
s *Stepha. in Gadara.*
t *Antiq. l.* 13. *c.* 23. *l.* 18. *c.* 3. *de Bello l.* 1. *c.* 25. & *l.* 4. *c.* 1.
u *Act.* 13. 4.
x 1. *Macc.* 11. 8.
y *A. M.* 3682. *Obitan.* 3724. *ante Chr.* 276. *ante Ær.* 280.
z *Antiq. l.* 12. *c.* 3.
a *Ab A. M.* 3759. *uſque ad* 3779.
b *Ab A. M.* 3779. *uſque ad* 3781.
c *Ab A.* 3816. *uſque ad* 3828. *ante Chr.* 172. *ante Ær.* 176.
d 2. *Macch.* 3. 3. *A. M.* 3828. *ante Chr.* 172. *ante Ær.* 176.
e *Antiq. l.* 13. *c.* 21. *A. M.* 3910. *ante Chr.* 90. *ante Ær.* 94.

A. M. 3911. *ante Chr.* 89. *ante Ær.* 93.
f *Vide Gen.* 4. 21. 22.
g *Reg.* 12. 20.
h *Num.* 26. 49.
i 1. *Par.* 7. 35.
k 4. *Reg.* 15. 10. &c. *A. M.* 3232. *ante Chr.* 768. *ante Ær.* 772.
l 4. *Reg.* 22. 14.
m 1. *Par.* 2. 40.
n 1. *Par.* 4. 25.
o 1. *Par.* 3. 15. *Jerem.* 22. 11.
p 4. *Reg.* 23. 30. &c.
q 1. *Par.* 6. 12. 13.
r *Vide Noſt. Differt. de ſucceſſione Summorum Sacerdotum Judæorum.*
s 1. *Par.* 9. 19. 31.
t *Num.* 26. 11.
u 2. *Eſdr.* 3. 15.
x *Hebr. Zalmon, Judic.* 9. 48.
y *Num.* 33. 41.
z *Gen.* 6. 10. *Natus A. M.* 1558. *ante diluvium* 98. *ante Ch.* 2442. *ante Ær.* 2446.
a *Vide Comment. in Gen.* 5. 31. 32. & *v. Japhet.*
b *Gen.* 9. 32. &c. *A. M.* 1665. *circiter.*

nos vitam tandem abſolvit (*c*). Ejus poſteri optimas Aſiæ provincias frequentarunt.

Hunc virum Judei fontem conſtituunt Traditionum Theologicarum, quas Noe primores homines docuerat. Illas enim Sem filiis, inde verò in reliquos poſteros propagatæ. Addunt Rabbini, Academiam illum, ſivè Scholam Religionis in monte Thabor conſtituiſſe, ubi receptam jam in Scholâ Mathuſalæ ante diluvium ſtudio 78. annorum doctrinan palam auditoribus ſuis tradebat. Confundendum autem Sem cum Melchiſedecho contendunt, ex quo Abraham traditiones omnes, & cæremonias ſacrificiorum, & cultûs religioſè poſt hæc ab illo ſervatas didicerit. Tandem primas ab ipſo inductas juris & æqui regulas, & ſupputandorum menſium, annorum, & intercalationis eorumdem menſium rationes initas. Fertur poſt 100. annos à diluvio ſpiritu Prophetiæ à Deo afflatum, ſpatio 400. annorum; fruſtra tamen fermè, adeò erant corrupti hominum mores, prophetaſſe. Tradit Methodius, virum illum in Inſulâ Solis ſedem habuiſſe, ubi Aſtronomiæ ſcientiam à ſe inventam exercuerit, primumque inter homines Regis jura tenuiſſe. *Septa* urbs maritima Africæ, Salernum in Italiâ, & Salem in Judæâ vetuſtiſſimum illum conditorem ſibi vindicant. Qui cum Melchiſedecho confundendum cenſent, authorem conſtituunt Pſal. 109. *Dixit Dominus Domino meo &c.* & Libri Medici Hebraici Mſs. in Bibliothecâ Electoris Bavariæ (*d*).

Sem quinque genuit filios; totidem populorum in oriente patres, Elam, Aſſur, Arphaxad, Lud, Aram, de quibus in ſingulis articulis. Porrò Moyſes hiſtoriam & leges Hebræorum unicè intendens, genealogiam Sem ſolertiùs quàm cæterorum deducendam, utpotè ſuo argumento ſervientem, concinnavit. Commiſſum à Noe huic viro Adami corpus in Calvario tumulandum ferunt, illique Teſtamenti tabulas, ibique Orbis diviſionem in tres filios, commiſſas narrant. Authores profani Typhonis gigantis Numinis exitialis hiſtoriam cum Semo confudiſſe non abs re creduntur; Cham etiam Jovem, Japhet Neptunum, Sem Plutonem refert (*e*).

SEMATHÆI (*f*), inter ſex familias, ſivè colonias è Chariat-jarim deductas. Porrò Semathæi facilè incolę ſunt Samæ Urbis Tribûs Juda (*g*).

SEMEBER, Rex Seboim, inter quinque Reges à Chodorlahomor fœderatiſque prælio victos (*h*).

SEMECHON, ſive *Samechon*, lacus, quem medium Jordanis ſecat, 60. ſtadiis in longum, & 30. in latum excurrens (*i*), nempe longus 7500. & 3750. pedibus longus. Sunt, qui confundendum cenſent (*k*) cum *aquis Merom*, ſivè *aquis elevationis*, vel *ſuperioribus* (*l*), & cum *regione Merome* (*): ſed Merom juxta Dothaim remotiùs ſanè à Semechon nos conſtitutum cenſemus (*m*). Etymon nominis Semechon incertum eſt; ſunt enim, qui ex Arabico *ſamach*, nempe piſcis, ſunt, qui ex Chaldæo *ſamak*, nempe rubrum, veluti ſi rubentibus lutulentiſque aquis turbaretur, derivent. Nec ſanè paludes circa illum lacum

c *A. M.* 2158. *ante Ch.* 1842. *ante Ær.* 1846.

d *Vide Sgambat. Archiv. V. T. l.* 1.

e *Vide Bochart. Phaleg. l.* 1. *c.* 1.

f 1. *Paral.* 2. 53.

g *Joſue* 15. 26.

h *Gen.* 14. 2. *&c. A. M.* 2092. *ante Chr.* 1908. *ante Ær.* 1912.

i *De Bello l.* 4. *c.* 1.

k *Serrar. Bonfrer. Reland. aliì.*

l *Joſue* 11. 5. 7.

* *Judic.* 5. 18.

m *Vide Euſeb. & noſt. Comment. in Joſue* 11. 5.

deerant (*n*). Urbs *Haſor* Metropolis Jabin Regis Chananæi eidem lacui imminebat (*o*); quemadmodum & de *Seleuciâ* conſtat.

Situs ejuſdem lacûs haud procul erat ab urbe Dan, & fontibus Jordanis 120. ſtadiis à lacu Tiberiadis meridiem verſùs. Paludes verò circumjacentes Daphnem uſque excurrebant, authore Joſepho (*p*): quamquam pro Daphne *Dane* legendum ſuſpicamur; ibidem enim teſtatur, amnem in lacum influere, infra Templum vituli aurei, nempe infra Dan. Mirari ſubit, cur ejus nomen nunquam, quantum ſcimus, in Scripturâ occurrat. Illum ſpectaſſe Plinius creditur (*q*), lacum memorans ad Libanum 150. ſtadiis à mediterraneo, odoro calamo fertilem.

SEMEGAR-NABU, Imperator, ſivè inter Duces ſupremos exercitûs Nabuchodonoſoris (*r*).

I. SEMEI & *Rei* (*s*). Vide *Rei*.

II. SEMEI, filius Gog, & pater Michæ, Rubenita. 1. *Par.* 5. 4.

III. SEMEI, filius Zacur, è Tribu Simeonis (*t*) 16. filiorum & ſex filiarum pater.

IV. SEMEI, alter filius Gerſom, & nepos Levi (*u*), author familiæ Semeitarum (*x*).

V. SEMEI, filius Lobni, è poſteris Caath. 1. *Par.* 6. 20.

VI. SEMEI, filius Geræ, inter cognatos Saulis. Cùm fortè David verſa in ſe Abſalomi arma fugiens, Jeroſolymis digreſſus Bahurim veniret (*y*), Regi Semei occurrens, non verbis tantùm, ſed lapidibus etiam projectis, inſultabat. Veniſſe tandem dicebat tempus, quo Deus effuſum familiæ Saulis ſanguinem ab illo expeteret. Hæc & ſimilia jactante illo, David nihil contra reponendum cenſuit; quin & inſtiganti Abiſai filio Sarviæ reſpondit, nolle ſe virum, à Deo fortaſſe dira imprecari permiſſum, prohibere. Hinc Semei impunè ſecundùm latus montis pergens, injuriam proſequebatur. Redux tamen poſt necem Abſalomi in urbem David (*z*), coram ſe eundem Semei comitantibus 100. viris Benjamitis habuit; rogantique, ut illatæ injuriæ obliviſceretur, nihil in illum gravius facturum jurejurando pollicitus eſt, nequidquam contra tantam Regis clementiam Abiſai reclamante. Sanè dum in vivis egit David, nihil infortunii viro contigit. Verùm cùm tantum crimen inultum prætertire pernicioſo cæteris exemplo videretur, Salomonem ſucceſſorem ſuum monuit, ut digno ſupplicio, ut ſe primùm offerret occaſio, in illum animadverteret (*a*).

Quare rerum potitus Salomon (*b*), accito coram ſe Semei, ne ultra ex urbe digrederetur, ſub capitali pœna inhibuit. Ædificatâ igitur ſibi Jeroſolymis domo, triennio ibi ſe continuit; ſciens verò poſtea è mancipiis ſuis quoddam ad Achis Regem Geth diffugiſſe, huic reducendo in viam ſe dedit. His à Rege compertis, ſtatim ad ſe virum appellari, atque poſt exprobratam Regiæ juſſionis tranſgreſſionem, Bananiæ filio Jojadæ præcepit, ut ipſum interficeret. Ita in virum impium Divina ultio animadvertit.

n *De Bello l.* 3. *c.* 18.

o *Antiq. l.* 5. *c.* 6.

p *De Bello l.* 4. *c.* 1.

q *Plin. l.* 5. *c.* 22.

r *Jerem.* 39. 3.

s 3. *Reg.* 1. 8.

t 1. *Par.* 4. 27.

u *Exod.* 6. 17.

x *Num.* 3. 21.

y 2. *Reg.* 16. 5. *&c. A. M.* 2981. *ante Chr.* 1019. *ante Ær.* 1023.

z 2. *Reg.* 19. 16. 17. *A. M.* 2981.

a 3. *Reg.* 2. 8. 9. *A.M.* 2989. *ante Ch.* 1011. *ante Ær.* 1015.

b 3. *Reg.* 2. 36. 37. *A.M.* 2990. *ante Ch.* 1010. *ante Ær.* 1014.

Google

I. SEMEIAS, Propheta Domini, qui mittente Domino, Roboamum Regem Juda conveniens, hiſce illum eiuſdem Domini verbis compellavit (c): Cave ne arma in Iſraelem, quem à Juda ſeparandum volui, moveas. Monenti Prophetæ ſtatim viri Juda 180000. parentes ſoluto exercitu in ſua ſe ſe receperunt.

c 3. Reg. 12. 22. &c. A. M. 3030. ante Chr.970. ante Ær.974.

Poſt aliquot annos, cùm Seſac Rex Ægypti (d) in ditionem Juda ingreſſus, arces munitiſſimas Regni ſubegiſſet, Semeias Regem fecit certiorem, hæc à Deo mala in ultionem, deſertæ ab illis pietatis permiſſa eſſe. Illo autem, ſicut & cæteris Proceribus, crimen ſuum fatentibus, continuò Propheta ipſius Domini verbis effecturum ſe dixit, ne penitùs Jeruſalem deleretur; quamquam permiſſâ eorum ſub hoſtibus ſervitute, quid inter Deum, & hominem diſtet, experimento oſtenſurum. Seſac Jeroſolymam ingreſſus, Ærario ſacro Regioque direpto, optimiſque abductis ſpoliis, in Ægyptum regreſſus eſt. Propheta Semeias rerum à Roboamo geſtarum hiſtoriam adornavit (e). Hactenus de Semeia in Scripturâ,

d 3. Reg. 14. 25. &c. A. M. 3033. ante Chr.967. ante Ær.971. Vide 2. Par.12. 5.

e 2. Par. 12. 15.

II. SEMEIAS, filius Secheniæ, è genere Regali Juda (f).

f 1. Par. 3. 22.

III. SEMEIAS, filius Haſſub, Levita (g).

g 1. Par. 9. 14.

IV. SEMEIAS, è poſteris Eliſaphan, Levita, qui fratribus præerat, unàque cum illis Tabernaculi obſequiis deſtinatus erat (h),

h 1. Par. 15. 8. 11. & 25. 17.

V. SEMEIAS, filius & nepos Idithun [i],

i 1. Par. 9. 16.

VI. SEMEIAS, filius Nathanaelis, Scriba Templi (k), an idem cum Semeia è poſteris Eliſaphan?

k 1. Par. 24. 6.

VII. SEMEIAS, è Romathi cellarius Davidis. 1. Par.27. 27.

VIII. SEMEIAS, filius Obededom, Levita, & oſtiarius Templi (l).

l 1. Par.26.4. 7.

IX. SEMIAS, Levita inter cæteros à Rege Joſaphat miſſus edocendis in ditione Juda populis (m).

m 2. Par.17. 8.

X. SEMEIAS, Levita è familiâ Idithun, ſub Ezechia. 2. Par.29. 14.

XI. SEMEIAS, Sacerdos ſub eodem Rege. 2. Par. 31. 15.

XII. SEMEIAS, Princeps Levitarum ſub Joſia. 2. Par. 35. 9.

XIII. SEMEIAS, è primoribus Iſraelitarum, qui è captivitate unà cum Eſdra regreſſi ſunt (n).

n 2. Eſdr. 8. 16. & 10. 21. 31. & fortè 2. Eſdr.8. 4.

XIV. SEMEIAS, filius Dalaiæ, Pſeudo-Propheta, qui à Sanaballat, aliiſque adverſariis Nehemiæ corruptus, ut ſe in Templum reciperet, etiam atque etiam apud eumdem Nehemiam inſtitit (o).

o 2. Eſdr. 6. 10.

XV. SEMEIAS, filius Nehelam, Pſeudo-Propheta, Babylone, eodem planè tempore, quo Jeremias in Judæâ, & Jeruſalem, verſans. Cùm Jeremias oracula quædam ſua ad Judæos captivos Babylonem miſiſſet (p), Semeias ſcriptis ad cives Jeruſalem literis, Prophetę invidiam creare conatus eſt: Sophoniam verò Principem Sacerdotum, cæteroſque Sacerdotes omnes acriter reprehendit, quòd conjecto in carcerem Jeremiâ, in virum Pſeudo-Prophetam non animadvertiſſent. Alias ſtatim literas Jeremias pro ſuo jure ad populum captivum ſcripſit, in hanc ſententiam. Quandoquidem Semeias meo nomine quędam vobis falſa annuntiavit, hæc in eumdem Semeiam, ejuſque poſteros Dominus edicit; Nunquam fiet, ut è poſteris ejus quiſpiam in medio populi ſedeat; nec ipſe de futurâ mox populi felicitate participabit.

p Jerem. 29. 24. &c.

XVI. SEMEIAS, pater Dalaiæ, è Principibus Juda ſub Joakimo (q).

q Jerem. 36. 12.

SEMER, vir, qui montem Somer ædificandę urbi Samariæ Regi Amri pretio vendidit (r).

r 3. Reg. 16. 24. Circa A. M. 3079. ante Chr.921. ante Ær.925.

SEMERON, aliud nomen montis Somer (s).

s 2. Par. 13. 4.

SEMERON Urbs Zabulon. Joſue 19.15. Vide Simonias.

SEMIDA, filius Galaad è Tribu Manaſſe author familiæ Semidaitarum (t).

t Num.26. 32. & 1. Par. 7. 19.

SEMINITH, ſivè Schemminith, vox Hebræa, in titulo quorumdam Pſalmorum occurrens, quæ reddi conſuevit octava; ſignificat autem inſtrumentum octo chordis conſtans, ſive octavam claſſem Cantorum Templi.

SEMIRAMIS, filia Dercetis, ſeu Veneris Syriæ, Regina Aſſyriorum clariſſima, uxor Nini, quæ pro Nino filio ſuo ætate minori Imperium adminiſtravit. Pluribus feliciter confectis bellis, atque ingentium operum Babylone ædificiis erectis celebratur. Inter hæc, aggeres ab illâ poſitos amni juxta Babylonem coercendo, Herodotus commemorat (u); mœnia urbis Diodorus, Trogus, Strabo (x). Exactiſſimi tamen Chronologiſtæ omnia Babylonis monumenta ab illâ abjudicant; cæteras verò res ab illâ geſtas plus nimiò fortaſsè authores exaggerarunt. De illâ nihil in Scripturâ; quare ejus hiſtoriam prætereundam ducimus, ejus ſolummodò Regni annis commemoratis. Regnum igitur inivit Ninive A. M. 2780. ante Chr.1215. ante Ær.1215. circa tempus ſcilicet ſuſcepti ab Heli Summi Sacerdotii. Poſt exactos 42. Regni annos, ætatis verò 62. obiit, à Ninia filio ſuo occiſa, in horrorem tentati cum illo inceſtûs (y).

u Herodot. l. 1. c.184.

x Diod. l. 2. Biblioth.Trog. ſeu Juſt.n. l.1. Strabo l.2. & 16. Geographia.

y A. M.2831. ante Ch.1169. ante Ær.1173. Vide Juſtin.lib. 1. Uſſer. ad A. M. 2789. & 2831.

SEMIRAMOTH, Levita, Janitor Templi. 1. Par.15. 18.

SEMLA, Rex Maſrecæ in Idumæa (z).

z Gen.36. 36.

SEMMA, ex Orori ſive Arodi, ſive Arari, filius Sage, ſive Age, vir ſtrenuus in Davidis exercitu [a]. In 1. Par.11. 44. appellatur Samma Arorites; & ibid.11. 27. Sammoth Arorites, ſivè Harodites.

a 2. Reg. 23. 11.

SEMMAA, frater Davidis, & pater Jonadabi; illius nempe viri, qui Amnonem filium Davidis hortatus eſt, ut ſimulatâ ęgritudine, ducendam ad ſe Thamar ſororem ſuam, quam perditiſſimè deperibat, curaret (b).

b 2. Reg. 13. 3.

SEMRAM, filius Iſſachar (c), & pater familiæ Semramitarum.

c Num. 26. 24.

I. SEMRI, filius Semeię, & pater Idaiæ, è Tribu Simeonis (d).

d 1. Par. 4. 37.

II. SEMRI, filius Merari. 1. Par.26.10.

SEN, ſive Schen, vox Hebræa ſonans dentem, uſurpatur autem de cautibus præruptis inſtar dentium (e). Samuel inter Maſphat, & Sen lapidem erexit in monumentum victoriæ, ab Hebræis in Philiſthæos relatæ; lapidi autem nomen indidit: Lapis adjutorii.

e Vide 1. Reg. 7. 12.

SE-

Digitized by Google

SENAA, cujus loci incolæ 3630. frequentes reſtaurationi Jeroſolymæ utilem ſanè operam, poſt regreſſum è captivitate, contulerunt (*f*).

SENE, ſive *Sebene*, nomen plurale, dentes, ſivè cautes ſonans. Jonathas ejuſque armiger in caſtra Philiſthæorum inter duos ſcopulos *Boſes*, & *Sene* ſe ſe inſinuarunt (*g*).

SENNA, ſivè *Zenna*, urbs meridionalis Chanaanitidis (*h*), eadem facilè cum *Senaâ* (*i*). *Migdal Senna*, nempè *Turris Sennæ*, locus erat ad ſeptentrionem, octo m. paſſuum à Jerichunte apud Euſebium. Porrò locus iſte alter eſt à Sennâ in Numeris, & in Joſue; ſed numquid idem cum loco, de quo Eſdras?

SENNAAB, Rex Adamæ, urbis dilapſo cœlitùs igne unâ cum civibus exuſtæ (*k*). Amraphel, cæterique fœderati hunc Regem, unà cum aliis Pentapoleos, prælio vicerunt (*l*).

SENNAAR, vicus Babylonis, ubi turris Babelis ſubſtructio cœpta eſt (*m*). Ibidem etiam Calanne urbs occurrebat (*n*). Amraphel Rex Sennaar Arahami ætate potentiſſimus habebatur (*o*). Nabuchodonoſorem Sacra Templi Jeroſolymitani vaſa in Templum Dei ſui in Sennaar tranſtuliſſe apud Danielem legimus (*p*). Montes *Singaras*, ſivè *Zagras*, utì & urbem & amnem *Singaram*, ex *Sennaar*, ſivè *Sengar* nomen facilè derivaſſe videntur.

SENNABRIS, locus inter Scythopolim, & Tiberiadem, 30. ſtadiis ab hac poſtremà diſtans (*q*). *Enabris* etiam, & *Gennabris* ſcribitur, quemadmodum & *Zinnabri* apud Talmudiſtas (*r*).

SENNACHERIB, Rex Aſſyriæ, filius & ſucceſſor Salmanaſaris, qui Regnum inivit an. M. 3290. ante Chr. 710. ante Ær. 714. quadriennio verò poſt à ſuis filiis occiſus eſt an. M. 3194. Cùm Ezechias Rex Juda impoſitum Regi Achaz patri ſuo à Teglatphalaſar Rege Aſſyriæ (*s*) jugum excuſſiſſet; Sennacherib armis in illum verſis, munitiſſimas Regni Juda urbes occupavit (*t*). Quare in ultimas anguſtias redactus, urbem Metropolim vix ab hoſtibus ſe ſubducturum confidens, miſſis ad illum in obſidione Lachis verſantem legatis, crimen ſuum faſſus, imperata ſe facturum propoſuit. Rex illicò 300. talenta argenti, & 30. auri imperavit; quibus ab Ezechia perſolutis, Aſſyrius tamen conditioni non ſtetit.

Miſſis igitur Jeroſolymam tribus exercitûs ſui Principibus, Tarthano, Rabſari, & Rabſace, Ezechiæ deditionem injunxit. Commiſſum ſibi munus executioni mandans Rabſaces, plurima contra Deum, & in Regem indigna evomuit. Vide *Rabſaces*, & *Ezechias*. Interim Sennacherib ſolutâ obſidione Lachis, exercitum in Lebnam duxerat (*u*). Eò autem veniens Rabſaces, geſta à ſe omnia, & Ezechiæ ad petita ſilentium, expoſuit. Quare Rex datis ad Ezechiam literis, ad ſaniora conſilia, ut ipſe quidem præſeferebat, revocare Judæos conatus eſt; exemplum ſimul cæterorum populorum ultrò jugum ſubeuntium obtrudens. Inde copias in Tharacam Regem Æthiopiæ,

f 1. *Eſdr.* 2. 35.
g 1. *Reg.* 14. 4.
h *Num.* 34. 4.
i 1. *Eſdr.* 2. 35. *Joſue* 15. 3.
k *Gen.* 19. 24. *A. M.* 2107. *ante Ch.* 1893. *ante Ær.* 1897.
l *Gen.* 14. 2. *A. M.* 2093. *ante Ch.* 1918. *ante Ær.* 1922.
m *Gen.* 11. 2.
n *Gen.* 10. 10.
o *Gen.* 14. 2.
p *Dan.* 1. 2.
q *De Bello l.* 3. *c.* 16.
r *Ligtfot. Centur. Chorograph. in Matth. c.* 70.
s 4. *Reg.* 16. 11. & 2. *Par.* 28. 20. 21.
t 4. *Reg.* 18. 7. 13. *A. M.* 3291. *ante Chr.* 709. *ante Ær.* 713.
u 4. *Reg.* 19. 8.

ſivè Chus arma in ſe inſerentem duxit. Dei tamen ultoris Angelus in ejus exercitum immiſſus, noctis unicæ ſpatio 185000. virorum occidit (*x*). Manè experrectus Sennacherib, ſeque inter cæſos milites ſuperſtitem penè ſolum nactus, fugâ ſe Ninivem recipere coactus eſt. Fruſtra tamen, cùm non diù poſt in Templo Dei Neſroch adorantem, duo filii ipſius, Adramelech, & Saraſar, ipſum gladio adorti occidentes, dein in Armeniam ſeceſſerunt. Eius nece Regnum in Aſſaradonem filium ipſius tranſlatum eſt.

Receptus Ninivem Sennacherib, Iſraelitas captivos invidiâ exitii ſui oneratos, indictâ perſecutione afflixit, utì in hiſtoriâ Tobiæ legimus. Vix autem 45. diebus juxta Textum Latinum, ſivè 55. juxta Græcum, ab eâ excitatâ, Tyrannus ille à filiis ſublatus eſt (*y*). Neci autem patri inferendæ in causâ fuiſſe tradunt Rabbini, quòd Sennacherib Numini illos immolare decreviſſet (*z*). De cæde Angeli in Aſſyrios graſſantis, vide noſtram eâ de re Diſſertationem, ante Commentaria in Iſaiam. Igne cœlitùs demiſſo, in cinerem favillaſque, mirâ tamen ratione, redactos, ut abſumptis corporibus, intactæ remanerent Iſraelitarum ſpoliis veſtes deſtinatæ, Rabbini comminiſcuntur (*a*). In eam ſententiam illud Iſaiæ laudant: *Mittet Dominus exercituum in pinguibus ejus tenuitatem; & ſubtus gloriam ejus* (nempè veſtimenta eorum ſplendidiſſima) *ſuccenſa ardebit quaſi combuſtio ignis* (*b*). Exterminandi Aſſyrios munus Angelo Gabrieli commiſſum fuiſſe, Hebræorum alii S. Hieronymo narrarunt (*c*). Peſtis ſivè interioris morbi plagam in illos immiſſam alii ſuſpicantur (*d*). Alii verò ſubitâ procellâ turbatos illos credunt, ex quo factum, ut verſis inter ſe armis, cæcis ictibus mutuis ſe vulneribus conficerent.

Eam hiſtoriam variis fabulis Herodotus corrumpit, atque detorquet, quemadmodum ſe à Sacerdotibus Ægyptiis accepiſſe profitetur (*e*). Sethon Rex Ægypti, & Sacerdos Vulcani, armis Sennacheribi Regis Arabum, & Aſſyriorum à militibus ſuis deſertus, ſolus exponebatur; quare in eas anguſtias redactus, imploratâ Numinis ope, Vulcanum ſibi per quietem auxilium pollicentem intuitus eſt. Eâ ſpe confirmatus, parvâ militum manu collectâ, Peluſium uſque in hoſtem proceſſit. Eâdem nocte ſubitus murium incurſus caſtra Aſſyriorum invaſit, qui tum clypeorum lora, tum arcuum amenta rodentes effecere, ut armorum præſidio, atque robore deſtituti hoſtes, fugâ ſe ſubducere cogerentur.

Hanc exercitûs Aſſyrii cædem in obſidione Jeroſolymitanâ contigiſſe vulgò Interpretes autumarunt. Verùm nunquam eò deductas copias Sennacheribi, eorumque exitium in itinere adversùs Tharacam contigiſſe ex Iſaia apertiſſimè intelligimus (*f*). Arma in Ægyptum Regem illum intuliſſe, atque in totam Aſiam ditionem ſuam prorogaſſe Beroſus eſt author (*g*). Narrat Joſephus (*h*), cùm ille ſuſceptâ Peluſii obſidione, diù in illâ perſeveraſſet, eò uſque opera provexiſſe, ut nihil jam niſi poſtre-

x 4. *Reg.* 19. 35.
A. M. 3294. *ante Chr.* 706. *ante Ær.* 710.
y *Tob.* 1. 21.
z *Hebræi apud Hieron. in Iſa.* 10. & *apud Lyr. Grot. alios.*
a *Hebræi apud Hieron. in Iſa.* 10. 16. *Auctor. Serm. ad fratres in Eremo. Hugo Cardin. in* 4. *Reg.*
b *Iſai.* 10. 16. &c.
c *Apud Hieron. in Iſai.* 33. 3.
d *Beroſ. apud Joſeph. Antiq. l.* 10. *c.* 2. *Vide Toſt. & Salian.*
e *Herodot. l.* 2. *c.* 41.
f *Iſa.* 10. 24. &c.
g *Apud Joſeph. Antiq. l.* 10. *c.* 1.
h *Antiq. l.* 10. *c.* 1.

ma aggreſſio ad urbem capiendam deſideraretur. Eò autem deveniens, ſubito Regis Æthiopiæ auxiliares copias Ægyptiis ducentis incurſu, obſidionem ſolvere, ne in caſtris ipſis invaderetur, coactus eſt. Tandem ex Rabbinorum Traditione fertur, Angelus unius noctis ſpatio 185000. Aſſyriorum ſubſtuliſſe; comam verò, barbam, totiuſque corporis pilos Sennacheribi abraſiſſe; qua acceptâ injuriâ, pudore ſuffuſus in regnum ſuum regreſſus eſt. In eam rem illud Iſaiæ laudant: *In die illâ radet Dominus in novaculâ conductâ in his, qui trans flumen ſunt, in Rege Aſſyriorum caput, & pilos pedum, & barbam univerſam* (i).

i Iſai. 7. 20.

SENNESER, filius Jechoniæ Regis Juda (k).

k 1. Par. 3. 18.

SENSENNA, urbs Tribûs Juda (l); in Hebræo *Sanſanna*.

l Joſue 15. 30.

SENSUS SCRIPTURÆ quinque diſtinguuntur: 1. grammaticalis; 2. literalis, ſivè hiſtoricus; 3. allegoricus, ſivè figuratus; 4. anagogicus; 5. tropologicus, ſivè moralis.

I. Senſus grammaticalis, qui ſcilicet legentibus ultrò ſe primùmque ſolo inſpecto vocum ſono ingerit. Ità cùm Deum pœnitentiâ, atque irâ tangi, cùm aſcendere illum, deſcendere, oculos, & aures intendere legimus, ſenſus grammaticalis Deum corpore conſtantem, humaniſque imbecillitatibus obnoxium obtrudit. Verùm cum Deum humanis hiſce non detineri fide docente didicerimus; hinc ſenſum grammaticalem in his rejiciendum intelligimus.

II. Senſus literalis, & hiſtoricus, quem nempè hiſtoria, res geſtæ, narratio, & voces Scripturæ legentibus ſtatim exhibent. Hinc ſi Abraham duxiſſe Agar, atque ſubindè dimiſiſſe; natum ex Sarâ Iſaacum, atque circumciſione initiatum legimus, hæc omnia literali, & hiſtorico ſenſu nihil aliud, quàm quòd hiſtoria ipſa, exprimunt; connubium nempè Abrahami cum Agar, ortum Iſaaci &c.

III. Senſus allegoricus, & figuratus, quid ſub verba & rerum geſtarum hiſtoriâ allegoricè contineatur, exquirit. Connubium Abrahami cum Agar, quod illâ è domo expulsâ, ſui, atque filii crimine deinde ſolutum eſt, allegorico ſenſu Synagogam deſignat, quæ nonniſi mancipii loco habita, tandem criminem ſuorum merito reprobata eſt. Sara Eccleſiam, Iſaac electum populum portendit.

IV. Senſus anagogicus, ſivè congruens, quo nempè Scripturæ quædam phraſes ad vitam, atque æternam felicitatem traducuntur; quippe cùm verba illa, quibus ad noſtras res exprimendas utimur, rebus etiam Cœleſtibus aliquando congruere contingat. Sic Sabbathi, ſivè quietis à Deo Hebræis injunctæ occaſione, aptiſſimè ſermo de requie Sanctorum in Cœlo inducitur. Cùm de ingreſſu Iſraelitarum in terram Promiſſionis; congruè de aditu electorum in terram viventium tractamus.

V. Senſus moralis, ſivè tropologicus, qui nempè regulas ad mores reformandos, rectèque inſtituendos ex hiſtoriâ, atque contextu Scripturæ deducit. Ex verbis *Deut.* 25. 4. *Non alligabis os bovi trituranti*, Apoſtolus alendos prædicatores veritatis rectiſſimè deducit (m).

m 1. Cor. 9. 10.

Senſus literalis res geſtas, & hiſtoriam; allegoricus, res fide certas; anagogicus, quæ ad felicitatem æternam ſpectant; tropologicus morum regulas reſpicit juxta notos verſiculos.

Litera, geſta docet; quid credas, allegoria;
Moralis, quid agas; quò tendas, anagogia;

Eos omnes ſenſus unicum nomen Jeruſalem præfefert. Juxta grammaticalem, ſonat viſionem pacis. Literali ſenſu, metropolis eſt Judææ; allegorico, militans Eccleſia; anagogico, Eccleſia triumphans; morali anima Juſti, cujus Jeruſalem aptiſſimam exhibet figuram.

SEON, urbs Tribûs Iſſachar (n); in Hebræo, *Sion*. Ejus nominis locus Euſebii ætate ad radicem Thabor extabat (o).

n Joſue 19. 19.
o Euſeb. in Onomaſt. in Seon.

SEOR, pater Ephronis Hethæi, ex urbe Hebrone. Vide *Gen.* 23. 3.

SEORIM, cujus familia inter 24. Sacerdotales quarta recenſetur. 1. *Par.* 24. 8.

SEPHAAT, ſivè *Zephat*, urbs Tribûs Simeonis (p); an eadem cum Sepharâ, juxta Mareſam in orâ meridionali Juda (q)? Poſt relatam ab Iſraelitis de Rege Arad victoriam, *Horma*, ſivè Anathema appellata eſt (r).

p Judic. 1. 17.
q 2. Par. 14. 10.
r Num. 21. 3. Judic. 1. 17.

SEPHAMA, urbs Syriæ, limes orientalis terræ Promiſſionis (s); an eadem cum Apamæâ?

s Num. 34. 10. 11.

SEPHAMOTH, Amalecitarum ſpolia David in Sephamoth tranſmiſit (t).

t 1. Reg. 30. 28.

SEPHAR, mons orientis, facilè ad Armeniam. Filiorum Jectan *habitatio facta eſt de Meſſâ pergentibus uſque Sephar montem orientalem* (u). Eos montes ſedem exhibuiſſe populis *Sepharvaim*, de quibus in Scripturâ, & *Saſpirorum*, de quibus Geographi, autumamus. Vide ſtatim *Sepharvaim*.

u Gen. 10. 29.

SEPHARVAIM. Traductis à Salmanaſare Rege Aſſyriæ Iſraelitis Regni Samariæ trans Euphratem, In eorum ſedes colonias cæterorum populorum, inter quos etiam Sepharvaim, deducendas juſſit (x). Quem potiſſimùm illi primò locum incoluerint, incertum. Sunt, qui deductos credant ex urbe *Sipharâ*, vel Sipharenorum ad Euphratem credant (y). Nos montes *Sephar*, de quibus *Gen.* 10. 29. tenuiſſe credimus; Saſpiros verò populos, juxta Herodotum (z), unicos terræ tractum inter Colchos, & Medos habentes, eoſdem cenſemus cum Sepharvaim Scripturæ. Saraparas in Armeniâ Strabo *l.* 11. collocat. In 1. *Eſd.* 4. 9. magnus *Aſnaphar*, facilè Aſſaraddon, deduxiſſe in Samaritidem gentes tranſeuphratæas legitur. In hiſce autem populis recenſendis, nulla Sepharvaim mentio; niſi fortè ſub nomine *Tarpleorum* deſignatos credamus; ex eo enim nomine *Tapyri*, ſive *Sapiri*, juxta Chaldæorum pronunciationem, fieri poteſt.

x 4. Reg. 17. 24. 31. A. M. 3283. ante Chr. 717. ante Ær. 725.
y Jun. Malvend. Grot. ad 4. Reg. Vide Ptolem. l. 5. c. 18. Abyden.
z Herodot. l. 3. c. 103. & l. 3. c. 94. & l. 7. c. 79.

Rex urbis Sepharvaim (a), Metropolis fortè gentis ejuſdem nominis in S. Scripturâ occurrit; ſed Regem illum aliud planè, quàm

a Iſai. 37. 13. & 4. Reg. 19. 13.

quàm Numen ejuſdem gentis non eſſe, ex locis nonnullis Sacræ Scripturæ intelligimus (*b*): *Ubi eſt Rex Emath, Rex Arphad, & Rex Civitatis Sepharvaim Ana, & Ava?* Et alibi; *Ubi eſt Deus Emath, Deus Arphad, Deus Sepharvaim Ana, & Ava?* (*c*), & alibi etiam (*d*): *Hi autem, qui erant de Sepharvaim, comburebant filios ſuos igni Adramelech, & Anamelech, Diis Sepharvaim*. Ana igitur & Ava iidem videntur, ac Anamelech, & Adramelech, Nomina Sepharvaim. Porrò Anamelech Regem benigoum ſonans, lunam; Adramelech verò Regem magnificum reddens, ſolem innuere videntur. Lonam enim Orientales æquè Dei ac Regis titulo appellant.

b *Iſai.* 37. 53.
c 4. *Reg.* 58. 34.
d 4. *Reg.* 17. 31.

SEPHATA. *Vallis Sephata, quæ eſt juxta Mareſa* (*e*). Vallis erat facilè urbi *Sephat*, ſivè *Horma* adjacens. An fortè *Sephala* pro *Sephat* legendum? Vide *Sephala*, ſivè *Saphala*.

e 2. *Paralip.* 14. 50.

SEPHATIA. Poſteri, ſivè incolæ Saphatiæ numero 372. floreotes, è captivitate regreſſi ſunt (*f*).

f 1. *Eſdr.* 2. 4.

SEPHATIA, filius Davidis, & Abital. Vide *Saphatia* 2. *Reg.* 3. 4.

SEPHELA, ſivè *Sephala*, vox Hebræa, ſonans planitiem, ſive agrum. Plerique Interpretes Græci, & Latini reddunt agrum; Septuaginta verò interdom nomen Sephela ſervant (*g*). Porrò ager Eleutheropoli adjacens ad Septentrionem, & Occidentem, ætate etiam Eoſebii, & S. Hieronymi, Sephela appellabatur (*h*). In eodem agro Simon Macchabæus urbem Adiadam munivit (*i*).

g *Septuag.* in 2. *Paralip.* 26. 10. *Jerem.* 32. *ult.* & 33. 13.
h *In Onomaſt.* in *Sephela*.
i 1. *Macch.* 12. 38.

SEPHER, Mons (*k*), ubi Iſraelitæ in deſerto caſtra habuerunt poſt Ceelatam, & ante Arad.

k *Num.* 33. 23.

SEPHET. Tobias patriam habuit urbem Nephtali ſuperioris Galileæ *in ſiniſtro habentem Civitatem Sephet* (*l*). Nomen illud in Vulgatâ nuſpiam alibi occurrit; ſed apud Septuaginta legitur etiam *Judic.* 1. 17. pro *Sephaat*, ſivè *Zephaat*, vel *Horma*. Verùm Sephet Galilææ plurimùm ſanè diſtabat à Sephaat ad meridiem Judæ, vel Simeonis. Recentiores nonnulli hanc urbem Galilææ eum Bethuliâ, nullâ prorſus conjecturâ fulti, confuderunt. Hanc verò collocant ioter Ptolemaidem ad occidentem, & Naaſſon ad orientem 52. m. paſſuum à Carmelo, & 6. à Canâ Galilææ. Alii verò ſitam perhibent 9. m. paſſuum à Bethſaidâ in ſuperiori Galilæâ. Sed hæc quî cum Tobia concilientur, in quo Sephet ad ſiniſtram, nempè ad ſeptentrionem Nephtali, ejuſdem facilè urbis ac *Cedes*, collocatur? Utut autem res ſe habet, *Sephet*, ſivè *Sapheta*, vertici montis triplici dorſo aſſurgentis, & inacceſſi inſidet (*m*), quam Judæi magno numero frequentant, atque inclitam Academiam, erudiendis pueris Hebraicâ Linguâ & Lege Moyſis, ibidem detinent, clariſſimam ab aliquibus ſæculis, utì olim Schola Tiberiadis habebatur. Labente duodecimo ſæculo non adhuc floruiſſe ex ſilentio Benjamin Tudelenſis iotelligimus; quamquam non ita poſt emerſit.

l *Tob.* 1. 1.
m *Stochove Voyage du Levant.*

I. SEPHI, ſive *Sepho*, tertius filius Eliphæ, filii Eſau (*n*).

n 1. *Paralip.* 1. 36. & *Gen.* 36. 15.

II. SEPHI, filius Sobal, è poſteris Seir (*o*), in ſerie veterum Idumææ Regum.

o 1. *Paralip.* 1. 38. *Gen.* 36. 23.

SEPHION, filius Gad natu major (*p*).

p *Gen.* 46. 16.

SEPHOR, pater Balac Regis Moab (*q*).

q *Num.* 22. 2. *&c.*

SEPHORA, filia Jethro, uxor Moyſis, & mater Eliezer & Gerſon. Cùm Moyſes ex Ægypto in Madianitidem ſe recepiſſet (*r*), atque geminas filias Jethro Sacerdotis, ſivè Principis Madian contra inſultus paſtorum vetantium, ne greges ſuos adaquarent, defendiſſet, ab eodem Jethro hoſpitio receptus, Sephoram filiam ipſius duxit.

r *Exod.* 2. 56. *&c.* *A. M.* 2473. *ante Chr.* 1527. *ante Ær.* 1531.

Succeſſu temporis (*s*), Moyſes juſſu Dei in Ægyptum redux, cùm ad publicum diverſorium unà cum Sephorâ & filiis declinaſſet, Angelum Domini in ſe irruentem offendit; quamquam in Moyſem ne, an in ejus filium Eliezer Angelus incurrerit, ex Textu ipſo non diſtinguimus. His viſis, continuò Sephora acuto lapide filium circumcidit, ſimulque viri pedes contingens, Sponſus, ait, ſanguinum tu mihi es. Hinc Angelo ſtatim evaneſcente. Sephora ambos filios ſecum in domum patris ſui reduxit.

s *Exod.* 4. 20. *&c.* *A. M.* 2513. *ante Chr.* 1487. *ante Ær.* 5491.

Poſt aliquod temporis, Moyſem eductum ex Ægypto populum ad terram Promiſſionis agentem, cùm ad Sinai verſaretur, Jethro, Sephora, atque ambo filii adiverunt (*t*). Eos officioſiſſimè omninò Moyſes excepit, utì v. *Jethro*, & v. *Moyſes* diximus. De reliquis Sephoræ geſtis, oihil aliud io Scripturâ, exceptis querelis cùm illâ à Mariâ & Aarone inſtitutis; quam hiſtoriam ita refert [*u*]: *Locutaque eſt Maria, & Aaron contra Moyſen propter uxorem ejus Æthiopiſſam* (ſivè Chuſitidem), *& dixerunt: Num per ſolum Moyſem locutus eſt Dominus? Nonne & nobis ſimiliter eſt locutus? Quod cùm audiſſet Dominus (erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terrâ) ſtatim locutus eſt ad eum, & ad Aaron, & Mariam: Egredimini vos tantùm tres ad Tabernaculum Fœderis.* Eò ſe iis conferentibus, laudes Deus Moyſis proſequutus eſt, Mariam verò, & Aaronem objurgavit: de Sephorâ nihil.

t *Exod.* 18. 2. *A. M.* 2514. *ante Ch.* 1486. *ante Ær.* 1490.
u *Num.* 12. 5. *&c. anno incerto.*

Fabulantur Rabbini, conjecti à Jethro in carcerem Moyſis eo conſilio, ut Pharaoni reſtitueretur, Sephoram amore captam, non ſolùm id effeciſſe, ut è carceris moleſtiis liberaretur, ſed etiam Regalium cum eâdem Sephorâ noptiarum compos fieret; eâ tamen conditione, ſi virgam ſapphyrinam in ſolo Regii horti infixam, evellere valuiſſet. Idem etiam præmiom latis edictis vulgò palàm propoſitum eſt, quique vel ſolus, vel omnium primus eam conditionem impleſſet, gener Regis evaderet. Cæteris fruſtrà nitentibus, Moyſi vel levi conatu rem tentanti, virga obſequuta eſt. Hinc Sephora & virga Moyſi ceſſit, virga ſanè prodigiis deinde patratis inſignis, in qua nomen *Jehovah* inſcriptum erat.

Querelarum verò Aaronis & Mariæ in cauſâ fuiſſe narrant, quòd Moyſes à fœminâ illâ, ad prodigium uſque venuſtâ, ſeſe ſegregaſſet. Nonnulli mulierem, cujus occaſione murmur contigit, non filiam Jethro, ſed Tharbim filiam Regis Aethiopiæ, quam

Moy-

Digitized by Google

Moyſes dimiſerat, fuiſſe autumant. Alii tandem ſuſpicantur, conciliatas cum fœmina alienigenâ nuptias, peſſimo exemplo Iſraelitis futuras, Aaroni & Mariæ diſplicuiſſe. *Chuſitis*, ſivè Aethiopiſſa dicitur; quòd Madian vel in ipſâ eſſet regione *Chus*, vel parum ab illâ diſtaret. Abacuc ſanè nomen *Chuſan*, ſivè *Chus* veluti ſynonymum Madian uſurpaſſe videtur (x). Alii tandem, nec immeritò, malunt, Sephoram viri ſui decora, atque apud Deum gratiam jactantem, invidiam Aaronis & Mariæ excitaſſe: quod ex Mariæ verbis ſatis intelligere videmur: *Num per ſolum Moyſem locutus eſt Dominus? Nonne & nobis ſimiliter eſt locutus?* (y).

x *Abac.* 3. 7.
y *Vide Interpp. in Num.* 12. 1. *&c.*

SEPHORA, obſtetrix Ægypti, quæ Hebræorum infantes ſervavit (z). Ægyptia ne eſſet genere, an Hebræa, in utramque partem ambigitur; facilè tamen Hebræa.

z *Exod.* 1. 25.

SEPHORIS, urbs celebris Zabulonis, & Galilææ Metropolis, dein Diocæſarea appellata. Judæis (a) 18. m. paſſuum à Tiberiade, aliis 10. ab ea urbe ſita eſt. Non longè abeſt à Thabor, & à Magno Campo. Nihil de illâ apud Joſue, cæteroſque Sacros Authores; frequentiùs apud Joſephum. In eâ enim unum ex quinque tribunalibus per Judæam diſtributis, Gabinium conſtituiſſe perhibet (b); ſitam illam in Judææ meditullio; ampliſſimam eſſe, & optimam totius regionis (c); quin etiam poſt conceſſam juniori Agrippæ Galilæam, Metropolim conſtitutam fuiſſe (d). Situm addit juxta illam in ipſo Galilææ centro montem Aſamon (e). Venientibus autem Ptolemaide in Galilæam hæc urbs prima occurrebat.

a *Rabb. in Erba Rabbati fol.* 75. 2.
b *Antiq. l.* 14. *c.* 10.
c *De Bel. l.* 3. *c.* 1.
d *Joſeph. de Vita ſua.*
e *De Bel. l.* 2. *c.* 23.

SEPHRON, filius Gad, familiæ Sephronitarum pater. *Num.* 26. 15.

SEPHTAM, pater Camuelis, Ephraimita. *Num.* 34. 24.

SEPHUPHAN, filius Bale, & nepos Benjamin. 1. *Par.* 8. 5.

SEPTUAGINTA DISCIPULI, ſelecti à Jeſu Chriſto, ut ante ſe per urbes diſcurrentes, homines ad excipiendam ab ipſo mox ſuperventuro doctrinam compararent [f]. Vide *Diſcipuli*.

f *Luc.* 10. 1. 17.

SEPTUAGINTA INTERPRETES, quo nomine cenſeotur viri illi, qui vulgò adornaſſe creduntur Verſionem ex Hebræo in Græcum, ſivè omnium Veteris Teſtamenti Librorum, ſivè Pentateuchi tantùm, juxta S. Hieronymum, aliiſque Criticos non raros (g). Hujus Verſionis hiſtoriam Ariſteas ita deſcribit. Bibliothecam Regis Ptolemæi Philadelphi Demetrius Phalereus inſtructurus, immenſam librorum copiam Alexandriæ comparaverat. Cùm igitur ſemel à Rege requireretur, quot libros recenſuiſſet, ille ad 200000. habere ſe jam prodidit; ſperare verò, uſque ad 500000. aſcenſuros. Adjecit verò, audiviſſe, Leges Hebræorum eas eſſe, quas inſtructiſſima Bibliotheca expoſceret; oportere tamen, ut ex Hebræo in Græcum priùs converterentur. Rex literas eâ de re ad Summum Sacerdotem daturum pollicitus eſt.

g *Hieron. in Ezech.* 5. *& in Mich.* 2.

Aderat fortè inter cuſtodes corporis unus Ariſtæas, hiſtoriæ hujus Scriptor, cui Judæorum nomine audito, menti occurrit res olim à ſe ſecretò cum Soſibio Tarentino, & Andrea præfectis ſui ordinis, ſibique devinctiſſimis, agitatâ; ſolvendi ſcilicet, è captivitatis jugo Judæos, quos frequentes Ptolemæus filius Lagi Philadelphi pater, in bello Syriaco, & Phœnicio captos, in Ægyptum tranſtulerat. Eâ igitur oblatâ occaſione, tres illi viri expoſuerunt, è Regis clementiâ, & magnanimitate eſſe, ut quandoquidem à Judæis Librorum ſuorum verſionem optaret, illos, quos captivos in ſuâ ditione retinebat, liberos remitteret; futurum enim, ut eo beneficio devincti, libentiùs voluntati ipſius obſequerentur.

Quæſivit Rex, quot Judæos captivos in ſuo Regno haberet; audiens verò ad 100000. aſcendere, ille nihil ingentem numerum moratus, omnes in libertatem aſſerturum ſe promiſit. Simul autem ad hæc, juſſit ſingulis 20. drachmas diſtribui in pretium libertatis; publicoque dein edicto omnes ſimul Judæos non eos tantùm, quos pater in Ægyptum tranſtulerat, ſed quacumque ratione veniſſent, liberos pronunciavit. Erogata eâ occaſione ultra 600. talenta, quæ ad noſtram monetam ſupputata, ſummam 1440000. librarum, 2400. pro ſingulis talentis, efficiunt.

Hinc datis ad Eleazarum Summum Sacerdotem literis, rogavit viros peritos adornandæ Verſioni ex Hebræo in Græcum mitteret. Deſtinata ad eam rem legatio, inter quos Andreas, & Ariſteas cum muneribus Regiâ liberalitate dignis. Eleazar Regi obſequendum cenſens, Libros ſtatim Legis miſit, unà cum 72. Judæis Verſioni adornandæ peritiſſimis, adjectiſque literis, in quibus & Regiam ipſius liberalitatem, in Deum religionem, & in Judæos clementiam meritis laudibus efferebat.

Comiter excepti ſunt à Philadelpho Judæi, ſimulque religioſo obſequio Sanctos Libros obſervans, ſepties in terram uſque pronus adoravit. Codicis etiam elegantiam, aurearum literarum nitorem ſimul, & picturarum venuſtatem plurimùm laudavit. Adjecit, ſe eam diem tamquam Feſtam, & ſolemnem ſingulis recurrentibus annis habiturum. Omnes demum eâ die, victoriæ ejuſdem Regis de Antigono ſolemni, convivio apud ſe excepit, Interea pluribus quæſtionibus viros illos tentavit; paratoſque pro voto nactus, adeò illorum reſponſionibus delectatus eſt, ut ad ſeptem alios dies convivium prorogari, quò audirentur omnes, voluerit.

Triduo poſt, Demetrius Phalereus Hebræos in Inſulam Pharon per pontem ſeptem ſtadiorum deduxit. Cùm ad locum perveniſſent, in inſtructiſſimam domum, ad ſeptentrionem Inſulæ, & in litore maris conſtructam introduxit; ut à ſtrepitu, & murmure hominum ſecreti, Librorum Sacrorum Verſioni toti vacarent. Inceptum igitur opus hac ratione, ut nimirum ſi quid occurriſſet difficultatis, rem omnes ſimul diſcuterent; excuſſamque poſtea, tandem ſcriptis mandabant; dein ad Demetrium referentes, ille per diſtinctos Amanuenſes deſcribendam curabat. Operi ab ineunte die, uſque ad nonam horam, nempe ad tertiam ante occaſum,

Digitized by Google

ſum, ſtudebant. Tunc in urbem regreſſis, omnia neceſſaria abundè ſuppeditabantur. Manè iterum ad Inſulam, & ad opus, lotis tamen antea manibus, atque precibus de more recitatis. Spatio 70. ſive 72. dierum Verſio confecta eſt (*b*).

b *Ita Ariſtaas apud Joſeph. ex Verſione Ruſin. Euſeb. Cyrill. Alexand. Cedren.*

Peractum igitur Opus Demetrio tradiderunt, in cœtu Judęorum Alexandrinorum legendum, probandumque. Omnium aſſenſu Verſio excepta eſt, meritæ laudes & Demetrio, qui Verſionem procuraverat, & Interpretibus, qui adornaverant, perſolutę; anathema verò pronunciatum in eos, qui temerario auſu in eam Verſionem manum moverint. Rex his omnibus compertis, delectatus plurimùm, ſimulque libri lectione auditâ, ſapientiam Legiſlatoris admiratus eſt. Quæſivit verò à Demetrio, cur Hiſtoricus, ſive Poeta nullus Opus illud Divinum ne innuiſſet quidem. Reſpondit Demetrius, obſequium in res Divinas authores detinuiſſe, ne quid de illo dicerent; ſcire enim ſe Theopompum, quòd aliquid ex illo in ſuam hiſtoriam tranſtuliſſet, ægritudine ſubitâ correptum, mentis turbatione inopinatò mulctatum; Theodotum verò Poetam Tragicum, quòd ſimile aliquid tentaſſet, viſu orbatum. Adjecit autem, utrumque Scriptorem poſt agnitum crimen, iterum Divino prodigio valetudinem recuperaſſe.

Summo igitur obſequio Philadelphus Verſionem illam excipiens, in Bibliothecâ recondendam, ſolertique curâ ſervandam tradidit. Meritas etiam laudes Interpretum virtuti tradidit, quos ditiſſimis muneribus proſequens, ſimulque pluribus ad Summum Sacerdotem deferendis adjectis, in Judæam remiſit, rogans, ut quandoque ad ſe ventitarent. Hæc hiſtoriæ Ariſtææ ſumma, quod ille Opus fratri Philocrati dedicavit, profeſſus ſe omnia velut oculatum teſtem inſpexiſſe, nihilque tradere, quod ſibi compertum non eſſet. Ex Ariſtęa totam hanc narrationem Joſephus mutuatus eſt (*i*). Philo de hac Verſione Septuaginta, tamquam à viris Divinitùs afflatis loquitur; nihil tamen apud illum ſivè de Ariſtæa, ſivè de Demetrio Phalereo (*k*).

i *Antiq. l.* 12. *c.* 2.

k *Philo de vita Moſis.*

l *Exhort. ad Græcos.*

S. Juſtinus Martyr rem aliter ac Ariſtæas narrat (*l*). Ptolemæus Rex Ægypti, ait, apud Judæos veteres quaſdam hiſtorias Hebraicè conſcriptas ſervari comperiens, illis in Gręcum vertendis 70. viros Jeroſolymis accivit. Eos verò in Inſulam Pharon ablegans, in deſtinatâ ſingulis cellâ Operi incumbere juſſit, ne inter ſe quidem communicantes, quò de fidelitate ipſorum in Opere adornando certior eſſet. Factum inde, Deo ſic permittente, ut omnium ſcripta non re tantùm, ſed ipſis vocibus, atque literarum numero inter ſe convenirent. Quod ſimul ac Rex intellexit, admiratus primùm, deinde ſummis honoribus, atque muneribus viros proſecutus, in ſuam provinciam remiſit. Addit idem S. Juſtinus, earum ſe cellularum veſtigia in Inſulâ Pharo, cùm Alexandrię eſſet, oculatum teſtem vidiſſe.

Eamdem hiſtoriam aliter etiam idem Juſtinus alibi deſcribit (*m*). Narrat enim, Regem Ptolemæum inſtructiſſimam Bibliothecam molientem, datis ad Herodem Regem Judæorum literis, mitti ſibi Libros Prophetarum poſtulaſſe. Miſit illicò Herodes, ſed fruſtrâ; quòd Hebraico ſermone deſcripti fuiſſent. Quare iterum Ptolemæus ad Herodem, petens mitti ſibi certos eruditos viros, qui Verſionem ex Hebræo in Græcum adornarent. Adornata igitur pro Regis voluntate Verſio, in Bibliothecâ Regis Ægypti repoſita eſt; ubi etiam nunc, ait S. Juſtinus, ſervata, Judæis omnibus præſtò eſt. Cellularum 70. ſingulorum Interpretum mentio etiam occurrit apud SS. Irenęum, Cyrillum Jeroſolymitanum, Chryſoſtomum, & Auguſtinum (*n*). S. Epiphanius ad 36. enumerans, eam hiſtoriam ita narrat (*o*),

m *Apolog.* 2.

n *Iren. l.* 3. *contr. hæreſ. c.* 25. *ſeu* 21. *nov. edit. Cyrill. Jeroſol. Catbech.* 4.

o *Epiph. de pond. & menſur. n.* 9. *&c.*

Ex Ariſtæâ igitur accepiſſe ſe dicit, Ptolemæum Philadelphum Bibliothecam Alexandriæ in loco, cui nomen Bruchium, comparaſſe, quam Demetrio Phalereo curandam commiſerat. Quadam igitur die Rex à Demetrio quæſivit, quot libros comparaſſet; qui ſtatim reſpondit ad 54800. congregaſſe; majorem verò copiam potuiſſe, ſi omnium ſimul apud Æthiopes, Indos, Perſas, Elamitas, Babylonios, Aſſyrios, Chaldæos, Romanos, Phœnicios, Syros, & illas gentes, quæ Græciam tenebant, quæ olim Latini (ita Epiphanius) non verò Romani appellabantur; ſi, inquam, horum omnium Verſiones adornandas curaſſet. Fortè nomine Græciæ Italiam, ſivè Magnam Græciam deſignavit. Adjecit inſuper Demetrius, plures eſſe in Judæâ, & Jeroſolymis à Prophetis deſcriptos Divinos Libros, facilè impetrandos.

Rex igitur, datis ad Judæos literis, ab Epiphanio tranſcriptis, rogavit, ut eos libros ad ſe tranſmitterent. Ejus voluntati obſequentes Judæi, 22. libros Veteris Teſtamenti aureis literis deſcriptos, ſimulque 72. Libros Apocryphos tranſmiſerunt. Sed fruſtrà illi; quare Rex novis literis petiit, ut certos etiam viros, vertendis iiſdem libris ex Hebræo in Græcum, tranſmitterent. Miſſi igitur 72. viri, ſeni ex ſingulis Tribubus ſelecti; quos, ut diligentiùs operi vacarent, ſimulque ne unquam inter ſe comunicare poſſent, Rex in Inſulam Pharon tranſmiſit, binoſque in ſingulis cellulis, 36. numero conſtructis, concluſit, ad eorum miniſterium famulis, & neceſſariis Amanuenſibus adjectis. Cellis biſce lux è ſuperiori parte tranſmittebatur; feneſtris enim ad latera carebant, ne alterius in alteram cellam proſpectus pateret. Singulis Interpretum paribus in ſingulis cellulis Liber vertendus deſtinabatur; cujus Verſione ab illis confectâ, ſtatim codex in alteram cellulam, deinde in alteram transferebatur, quouſque ſinguli totum Opus abſolverent.

Ita incluſi ab ineunte die ad veſperam uſque Operi incumbebant; dein 36. lymbis vecti in Regium palatium ad cœnam; poſtea ad 36. conclavia, ſingula ſingulorum paribus, transferebantur. Manè iterum ad cellulas reducti. Opere abſoluto, Rex Throno aſſidens, lectionem inſtitui juſſit; 36.

Le-

Lectores totidem Verſiones ſub oculis habebant, & alter ab illis Textum Hebræum obſervabat. Eâ ratione collatis inter ſe exemplaribus, conſenſus ubique ad prodigium uſque mirabilis deprehenſus eſt, ut eadem ſimul omnes adjeciſſe, & deleviſſe intelligerentur; nihil autem deletum erat, niſi quod inutile prorſus, & ſuperfluum videbatur. Hinc facilè ab omnibus intellectum, viros illos Spiritûs S. afflatu opus perfeciſſe. Eorum Verſio in Bibliothecâ *Bruchio* repoſita eſt, ex qua altera Bibliotheca nomine *Serapæum* prodiit.

Talmud Jeroſolymitanum, & Babylonicum narrat, Regem Ptolemæum 72. ſenes illos ad ſe acciviſſe, conſilium ſuum celans, Poſt hæc, ajunt, in totidem cellulis clauſit, ſimulque ſingulis voluntatem ſuam aperuit. Regis vota illi tanto ſucceſſu expleverunt, Deo eorum mentes, & calamos dirigente, ut eadem omnes ſcripſiſſe deprehenderentur. Ejuſdem traditionis decus Samaritani ſibi adſcribunt; narrant enim, Regem Ægypti Summos Sacerdotes Samaritanorum, & Judæorum ad ſe accitos coegiſſe, ot ambo Verſionem adornarent; Samaritanorum præ Judęorum probatum opus in Bibliothecâ reconditum eſt.

Narrat Philo, eam fuiſſe Judæorum Egyptiorum pro Verſione Legis lætitiam, ut annuâ ſolemnitate ejus memoriam celebrarent (*p*). Singulis igitur recurrentibus annis, in Inſulam Pharon ſe conferentes, alienigenis etiam pluribus religionis gratiâ comitantibus, poſt obſequia ritè perſoluta, convivia pietatis inſtituebant, in tentoriis, in litore, in ſabulo, locum virorum præſentiâ religioſum venerantes. Judæos verò Hebraizantes tantus horror ejus Verſionis cœpit, ut in ejus memoriam jejunium inſtituiſſent, die 8. Thebet (*q*), Decembri reſpondentis. Hoc ſervant illi, libertatem Judæorum Helleniſtarum deteſtantes, qui legem ſermone impuro, & extraneo corruperant. Addunt, diem hujus Verſionis adornatæ (*r*) parem in Iſraelem perniciem intuliſſe, qualem Jeroboam filius Nabat, cùm vitulos aureos dedicavit; ejuſque mœrore, inquiunt, Cœlum triduanis tenebris horridum, amiſſo Legis obſequio parentavit.

Hanc Septuaginta Verſionem plerique veteres Eccleſiæ Patres plurimùm obſervarunt, tamquam Canonicam, & Divino Spiritu dictatam ſuſpicientes (*s*). S. Auguſtinus verò eò in illam obſequii proceſſit, ut Septuaginta ab Hebraico Textu recedentes, quod non rarò contingit, ſecreto Spiritûs S. ductu receſſiſſe credat; nihilque eſſe tam in Hebræo, quàm in eorum Verſione, quamtumvis diſcrepans videatur, non ratum, atque Divinum. Eâ initâ ratione, utriuſque Textûs authoritatem S. Doctor ſervavit. S. Hilarius autumat (*t*), in locis ipſis, ubi inter Interpretes variantia occurrunt, huic Verſioni adhærendum eſſe, quæ antiquitate, atque Eccleſiæ authoritate cæteris præferenda ſit.

Hæc Patres illi quidem autumarunt, eâ opinione ducti, quòd ſingulorum Interpretum exemplaria ſeorſim adornata, miro tamen conſenſu inter ſe conveniſſe crediderint.

p *Philo de vita Moſis l. 2.*

q *Scalig. Not. in Chron. Euſeb. ad an.* 2134.

r *In Maſſechet Sopherim.*

s *Clem. Alex. l. 1. Strom. Juſtin. Exhort. ad Gent. & Dialog. Cyrill. Jeroſol. Catheeh. 4. Iren. l. 3. c. 25. ſeu 21. Epiph. de ponder. & menſur. Chryſoſt. hom. 4. in Gen. Aug. l. 2. de doctr. Chriſt. c. 15. & de conſenſu Evang. l. 2. c. 66.*

t *Hilar. in Pſal. 131. n. 24.*

Verùm cùm ejus hiſtoriæ fides prorſus nutet, nihil ex illâ certi ratique deduci potuiſſe conſtat. Hinc nihil de inſpiratione illorum Interpretum Eccleſiæ ſententiâ pronunciatum eſt; & S. Hieronymus acriter in primum ſabellæ 72. cellularum fabricatorem invehitur (*u*): contendens ſimul, viros illos omnia, quæ meditati fuerant, ſimul contuliſſe; uno verbo illos fuiſſe Interpretes, non Prophetas: *In Baſilicâ congregatos contuliſſe, non prophetaſſe; aliud eſt enim eſſe vatem, aliud Interpretem*. Oſtendit inſuper, plura irrepſiſſe in eorum Verſionem menda; nec niſi quinque Libros Moyſi vertiſſe (*x*). Joſephum demum, Philonem, totamque Hebręorum Scholam unà ſecum ſentire teſtatur; quin & Ariſtæam nonniſi de Libris Legis agere animadvertit.

Plerique recentiores Critici totam hanc hiſtoriam fabulę, neque futilibus ſanè argumentis, accuſant. 1. Quòd eamdem referentes inter ſe non conſtent. 2. Quòd Ariſtæas ejus hiſtoriæ omnium vetuſtiſſimæ author peſſimè perſonam ſuam gerat, cùm Ethnicum ſe profeſſus, Judæum tamen, quà ſtudio, quà ſtylo ſe prodat. 3. de Ptolemæo Philadelpho tanquam ſapientiſſimo, & religioſiſſimo Principe agit, Dei, ejuſque Templi, atque Scripturarum obſervantiſſimo, cùm potiùs corruptiſſimis illum moribus ex hiſtoriis diſcamus. 4. Demetrium Phalereum induxit tamquam Philadelphi gratiâ, & favore potentem; cui tamen Regem infenſum fuiſſe ſcimus, quòd Ptolemæo Lagi patri ipſius author fuiſſet, ut à Regni ſucceſſione Philadelphum excluderet; ex quo factum, ut vix rerum potitus Philadelphus, Demetrium in exilium amandaret: cujus mœrore & deſperatione actus Demetrius, aſpidis morſu ſibi necem conſcivit. 5. Idem ubique ſtylus regnat, hebraiſmis redundans, ne exceptis quidem literis Philadelphi ad Summum Sacerdotem; utì & illius ad Regem; & in ſupplici libello Demetrii ad Philadelphum. Plura etiam alia obſervarunt Eruditi, quibus ſanè omnibus Ariſtææ hiſtoria, & ſuſpicionis arguitur, & ſuppoſitionis Judæi cujuſdam impoſtoris, qui ſub ementitâ Ariſtææ larvâ fabellam venditaverit.

Unde igitur vetus illa Græca Verſio, quæ hodie ſub nomine Septuaginta circumfertur, & laudatur? Vetuſtiſſimum planè Opus eſſe nemo diffitetur; facilè ſub Philadelpho, ſaltem quoad Pentateuchum, (cujus verſio majori conſtat fide) adornatum. Certum tamen tempus, ſicut & Scriptor, ignoti. Cæterorum Librorum præter Pentateuchum Verſio alios præſeferre videtur Interpretes, non minùs ignotos, & variæ inter ſe ætatis. Neque enim unius eſſe authoris omnes videntur, utì ex ſtyli varietate, ſicuti ex variâ ratione unam eamdemque vocem reddendi intelligimus. An verò Interpretibus ipſis, ſivè Amanuenſibus hæc referenda ſint, in Verſione Textûs Scripturæ ex collatione Textûs Hebraici facilè apparentia; ſicut & mutatio annorum primorum Patriarcharum, qui ſivè ante, ſivè poſt Diluvium ad Turrim uſque Babel vixe-

u *Hieron. Præfat. in Pentateuch. ad Deſid. Neſcio quis primus author Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit.*

x *Hieron. in Ezech. c. 5. & in Mich. 2.*

xerunt, ignoramus. Porrò interpolationes illæ non fortuito caſu contigiſſe videntur; atque in Job, Proverbiis, Majoribus Prophetis, & Libris Regum frequentiùs occurrunt (y).

y Vide de hoc argumento Scalig. Uſſer. Valſon. Fraſſen, Du Pin, Vandal. Hody, & nov. Edit. Hexaplorum Orig.

SEPULCHRUM. Mortuorum ſepulturam Hebræi religioſiſſimè curabant. Sepulchra autem illa vulgò in petrâ excidi conſueverant; utì ex ſepulchro ab Abrahamo pro uxore empto (z); monumentis Regum Juda, & Iſraelis, utì & Jeſu Chriſti in monte Calvario intelligimus. Interdum etiam humi defodiebantur, vulgò tamen extrà urbes, & in cœmeteriis ad eam rem deſtinatis. Solebant autem delatum aliquem lapidem, vel aliud quidpiam tumulo imponere, ut prætereuntes monerentur, ne quid contrà ſepulchri religionem tentarent, ſive ne illùc accederent, nè fortè impuritatis aliqu d contraherent.

z Gen. 23. 4. 6.

Jeſus Chriſtus in Evangelio exprobrat Phariſæis monumenta illos dealbata referre, quæ exteriùs quidem nitent, intùs verò nonniſi ſaniem ſovent (a). Hæc porrò ſepulchra ſingulis annis die 15. Februarii dealbari conſueviſſe Ligtfootus oſtendit. Alibi etiam Dominus Phariſæos comparat ſepulchris deliteſcentibus (b), prætereuntium pedibus proculcatis; quæ quidem latentem inducunt in viatores impuritatem (c).

a Matth. 23. 27.

b Luc. 11. 44.

c Vide de hoc argum. noſt. Differt. de Funer. Jud. Nicolai de Sepulchr. Jud. De ritu noſtri temporis lege Leon. Mod. Cerim. de' Giud. par. 5. & 8. Buxtorf. Synag. Jud. c. 35.

SEPULCHRA CONCUPISCENTIÆ. Vide *Kibroth-hattaavah*, ſivè *Kibroth-aba*.

Sepulchrum Rachelis. Vide *Rachel*.

Sepulchrum Abſalomi; ſivè *manus Abſalom*; *monumentum Abſalom*; illud hodie ad orientem Jeroſolymæ oſtenditur. Vide *Abſalom*.

Sepulchrum Davidis, è quo Hircanus primùm, dein Herodes ditiſſimos theſauros effodiſſe perhibentur. Vide *David*.

Sepulchrum Macchabæorum in Modin. Vide in calce articuli *Jonathas Aſmonæus*.

Sepulchrum Regum Juda. Vide *David*.

Sepulchrum, *ſivè monumentum Domini noſtri Jeſu Chriſti*, in Calvario ad ſeptentrionem, & occidentem Jeroſolymæ, in petrâ exciſum, quemadmodum ex Evangelio diſcimus (d). Anguſtæ inſtar cellæ, quadrato fermè intùs opere excavatum eſt; ab imo ſolo ad fornicem uſque octo pedibus, & pollice; ſex verò & pollice in longitudine; quindecim, & decem pollicibus in latitudine. Oſtium ad ejus aditum patet ad orientem, quatuor pedibus altitudinis, & duobus, & quatuor pollicibus latitudinis; illud autem petrâ ex eâdem rupe exciſâ occluditur. Hanc olim petram Principes Sacerdotum ſigillo obſignaverant; de qua etiam religioſæ fœminæ ſimul loquebantur: *Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti* (e)? Ac tandem ipſi poſt reſurrectionem Angelus inſidebat (f). Totum ejus cryptæ latus occupat ſuppoſitus corpori Chriſti lapis, duobus pedibus & quatuor pollicibus altus; quinque pedibus & undecim pollicibus in longum; duobus pedibus & octo pollicibus in latum, ab oriente in occidentem ſitus. Noſtrâ ætate ſepulchrum illud marmore obductum ſupereſt (g).

d Jo. 19. 41.

e Mar. 16. 3.

f Matth. 28. 2.

g Vide Paul. Lucas Voyag. dans l' Aſie Mineure tom. 2. où exactiſſimè omnia, ut noſtrâ ætate viſuntur, loca illa deſcribit.

SEPULTURA. Vide *Sepulchrum*, & Authores ibi citatos, & nos v. *Mortui*.

SER, ſivè *Zer*, urbs Tribûs Nephtali (h).

h Joſue 19. 35.

SERANIM, nomen Satraparum Philiſthæorum. Vide *Satrapa*, & *Surena*.

SERAPHIM, ſivè *Zeraphim*, Hebræa vox, à *zaraph*, quod ſonat ardere, metallum conflare, à ſcoriâ mundare. Uſurpatur etiam de *aurifice*, *conflatore*; quemadmodum & de anguibus *Seraphim*, ſivè *Saraphim* [i], qui alis inſtructi caſtra Iſraelitarum in deſerto infeſtarunt, magnâ populi copiâ enecatâ, de quibus v. *Saraph*, & *Serpentes*. Tandem *Seraphim* apud Iſaiam (k), ſunt certa Angelorum claſſis ſupra thronum Dei ſtantes, tribuſque alarum paribus, binis ad faciem, binis ad pedes velandos, binis verò ad volandum inſtructi. Se invicem verò provocantes inclamabant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum; plena eſt omnis terra gloriâ ejus*. Porrò nomen illud *Seraphim*, Angelis deſignandis, ibidem tantummodo in totâ S. Scripturâ occurrit. Quamquam autem illud per *ſchin* ſeu *ſin* conſtanter ſcribitur, eamdem tamen retinet ſignificationem, ac ſi per *tzade* ſcriberetur. Inter novem Angelorum choros Seraphim ordine primi recenſentur.

i Num. 21. 6.

k Iſai. 6. 2.

SERESER, ſive *Sar-ezer*, inter duces Nabuchodonoſoris (l). Ejus nomen ſonat *Principem Ærarii*, facilè quòd Regia æraria curaret.

l Jerem. 39. 3.

SERGIUS PAULUS, Proconſul, ſivè Præfectus Inſulæ Cypri, ab Apoſtolo fide initiatus (m). Vir erat ſapientiæ laude inſignis, qui magum quemdam Numinibus, ut ipſe quidem cenſebat, acceptiſſimum apud ſe habebat. Accepto autem de adventu Pauli, & Barnabæ in Cyprum nuncio, ad ſe illos acciri verbum Dei auditurum juſſit. Elymas impedire Præſidem ab intento conabatur; quem proinde Paulus objurgans, virum impium, atque viarum Domini perverſorem appellans, cæcitate uſque ad certum tempus percuſſit. Eo prodigio perſuaſus Sergius, victas fidei manus dedit. Hunc aliqui primum Eccleſiæ Narbonenſis Epiſcopum autumarunt (n); peritiores tamen Critici Sergium Epiſcopum Narbonenſem ultra duo ſæcula illo poſteriorem credunt. Sunt, qui à converſione ejus viri inditum S. Paulo nomen credant, tamquam inſigne relatæ hac occaſione de Principe tenebrarum victoriæ (o); quorum tamen ſententia, licèt tunc primùm S. Lucas Paulum eo nomine donet, non omnibus æquè probatur.

m Act. 13. 7. An. Chr. ſivè Ær. 44. vel 45.

n Vide Bolland. 22. Mart.

o Aug. Confeſſ. lib. 8. c. 4. Hieron. in Philemon.

SERICUM, de quo tribus in locis in Textu Latino Scripturæ. Mardochæus in locum Amani ſubſtitutus, ſerico pallio utebatur [p]. Inter merces ad nundinas Tyrias delatas, ſericum recenſetur [q]. Tandem in everſione urbis Romæ, nec ſericum ultra, neque ditiſſimas merces ibi ſpectandas fore S. Joannes prædicit (r). Sed Hebræum *buz*, quod verſum eſt *Sericum* in Eſther, genuinam potiùs byſſum deſignat, quæ genus eſt ſerici, juxtam piſcem ſquammoſum nomine *pinnam*, creſcens, de quo nos v. *Byſſus*. Vox autem

p Eſt. 8. 15.

q Ezech. 27. 16.

r Apoc. 18. 12.

ramoth apud Ezechielem, in Vulgatâ quidem *ſericum*; in Chaldæo *gemmas*; apud Aquilam *opus ſericum*; juxta novos Interpretes *corallium* redditur?

s *Ezech.* 16. 10. *Hebr. Meſchi, Vulg. Subtilibus, Rabb. Kimchi, Jarchi, Abenezra, Abravanel, Jan. Manſter. Paginas, Mont. Grot. Fuller. Alii: Sericam.*

t *Thedoret. Plegma apo triebôn cateſcevaſmenon. tâis tôn gynaicôn peritis themenon cephalâis. Heſych. Trichapton bombycion. yphaſma yper ton triebôn cephales aptomenon.*

u *Iſai.* 19. 9.

x *Iſai.* 5. 2.

Plerique tamen vocem Hebræam *meſchi*, quam S. Hieronymus (*s*) vertit *ſubtilia*, ſericum reddunt. Septuaginta habent *trichapton*, quod alii interpretantur contextum quoddam ex crinibus opus, ornamentum capitis in uſum fœminarum, tamquam capillamentum quoddam; alii velum quoddam ſericum, quod fœminæ capiti imponebant (*t*). Symmachus eamdem vocem reddidit *veſtem*; Aquila *floridum*; Syriacus *veſtem muliebrem*. Ex quibus variis Interpretum ſententiis ſatis intelligimus, neque vocem *meſchi* de ſerico intelligendam apud Veteres compertum fuiſſe; neque ejuſdem ſerici ſivè in Ezechiele, ſivè alibi in S. Scripturâ mentionem fieri ſatis eſſe exploratum. Niſi fortè eum pluribus de ſerico interpretemur Hebræum *ſcheriketh* apud Iſaiam (*u*); quod tamen S. Hieronymus reddit *ſubtilia*; alii linum ſubtile, crudum, flaveſcens; ſivè albeſcens: Septuag. *fiſſile*; Symmachus, *carminatam*. Nominis ſerici etymon ex Hebræo *ſorec*, nempè flavo (*x*) (qui inſitus eſt ſerici color) non abs re deduceretur. Verùm ſi in loco ſuperiori Iſaiæ 19. 9. vocem *ſeberikoth* reddamus linum, jam totius ſententiæ ſenſus erit, *Opera linea ſeriei*; quæ cùm minùs congruere videantur, fateamur oportet, vocem illam ibidem lini colorem deſignaſſe.

y 1. *Macch.* 3. 13. 23.

SERON, Imperator exercitûs Antiochi Epiphanis (*y*), qui fuſas Apollonii copias, ſimulque coactum à Juda Macchabæo ex Judæis Legis ſtudioſis exercitum intelligens, ſpe comparandæ ſibi gloriæ, eam expeditionem ſuſcepit. Valido igitur adducto exercitu, ad Beth-oron uſque proceſſerat; cùm Judæi in hoſtium conſpectum venientes, tantum exercitum conſpicati, ſibique metuentes, quòd numero eſſent longè impari, ſimulque jejunio affecti, animis deſponderunt. Verùm Judas illos verbis confirmans, ſimul in hoſtes irruit tanto impetu, ut in fugam verſos ad Beth-oron, & planitiem uſque proſequeretur. Cæſi ex hoſtibus 800. reliqui in terras Philiſthæorum fugâ ſe ſubduxerunt. De Serone nihil poſt illud prælium (*z*).

z *Initum eſt A. M.* 3838. *ante Chr.* 162. *ante Ær.* 166.

a 1. *Reg.* 9. 1.

SEROR, filius Bechorath, abavus Saulis (*a*).

SERPENS, Grecè *Ophis*; Hebraicè *nachaſch*. De Evæ Serpente plura Interpretes commenti ſunt. Quidam duobus ſive quatuor & pluribus etiam pedibus inſtructum autumarunt; quamquam facilè non alium fuiſſe credo ab iis, qui modò occurrunt. Sub anguis nomine Dæmon deſignatus credi poteſt, qui ad ſeducendam fœminam vero, & minimè fucato angue uſus eſt. Quare Deus diris ſerpentem devovens, ait: *Ipſa* (nempe poſteritas mulieris) *conteret caput tuum* (*b*); nec ſanè faciliùs anguis contunditur, quàm ſi capite conteratur; ſive detruncetur; quippe qui cor in gutture & capiti proximum gerat. Ejus calliditatem in eo ſitam eſſe aliqui perhibent, quòd juxta Evangelium, ſervando capiti totum corpus exponat (*c*).

b *Gen.* 3. 15.

c *Matth.* 10. 16. *vide Epiphan. hæreſ.* 37. & *Phyſiolog. Chryſoſt. in Pſalm* 114. *Iſidor. Hiſpal. Orig. l.* 12. *c.* 4. *Peluſiota l.* 1. *Ep.* 126. *Alii.*

d *Eccli.* 25. 22.

e *Job.* 21. 24.

f *Pſal.* 139. 4.

g *Prov.* 23. 32.

Jeſus filius Sirach habet: *Non eſt caput nequius ſuper caput colubri* (*d*); quod de veneno ſerpentis dictum intelligendum eſt; cùm Hebræum *roſch* & caput, & venenum ſerpentis, ſivè in felle, ſive ſub linguâ, ſive inter dentes juxta varias ſententias latens, æquè ſonet. In S. Scripturâ aliquando in felle venenum illud contineri exprimitur (*e*); *Panis ejus in utero illius vertetur in fel aſpidum*; aliquando ſub linguâ (*f*). *Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis*; aliquando inter dentes (*g*): *Vinum ingreditur blandè; ſed in noviſſimo mordebit ut coluber; & ſicut regulus venena diffundet.*

h *Gen.* 3. 14.

i *Iſai.* 65. 14.

k *Mich.* 7. 17.

Alterum quod in ſerpentem Deus maledictum pronunciavit, illud eſt: *Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ* (*h*). Iſaias pariter tradit (*i*): *Serpenti pulvis panis ejus*; & Michæas [*k*]: *Lingent pulverem ſicut ſerpentes*. Quamquam igitur carnibus, avibus, ranis, piſcibus, fructibus, herbis, &c. ſerpentes nutriuntur, quòd tamen humi repant, ideò pulvere admixtos cibos vorare illos oportet. Neque aliis deficientibus dapibus, à terrâ, ſeu vermibus terræ cum terrâ prorſus ingurgitandis abſtinent (*l*).

l *Nicand. Theriac. v.* 372. *Philem. c.* 59. *Vide Bochart. de anim. ſac. p.* 2. *l.* 1. *c.* 4.

m *Gen.* 3. 1.

n *Matth.* 10. 16.

Porrò ſerpentes cæteris brutis calliditate præſtare in S. Scripturâ perhibentur. Moyſes in ipſo narrandæ hiſtoriæ de tentatione Evæ exordio, Lectores de calliditate anguis præ cæteris brutis præmonet (*m*); & Jeſus Chriſtus Apoſtolis author eſt, ut prudentiam ſibi anguis procurent (*n*).

o *Gen.* 49. 17.

Plura in eam rem feruntur. Ceraſtem in ſabulo deliteſcere narrant, ut equorum ungulas mordens, equitem dejiciat. Huc Jacob in Dan benedictione ſpectat; *Fiat Dan ceraſtes in ſemitâ, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retrò* (*o*). Anguis calliditatem in his potiſſimùm ſpectandam S. Epiphanius animadvertit. 1. ait, cum ſenuerit, exuvias in arcto duarum petrarum ſeſe inſinuans ponit, qua arte repueraſcit. 2. Ab homine veſtibus protecto fugiens, nudum adoritur. Hìc tamen mendum irrepſiſſe apud Epiphanium ſuſpicamur; cùm enim plurium teſtimonio conſtet, timere ſerpentem hominem nudum, veſtitum ultrò aggredi [*p*]; paria Epiphanium etiam ſenſiſſe maluimus. 3. Cùm in diſcrimen venerit, potiſſima illi ſervandi capitis cura; quod ab aliis etiam animadverſum eſt (*q*). 4. Aquas è fonte potaturus, venenum priùs ejaculat, ne aquis infectis ſuo ipſe veneno ſibi perniciem paret; quod quidem Epiphanio, cæteriſque cum illo pluribus probatum, ab aliis rejicitur.

p *Euſtat. in Hexaem. Hieron. ſeu alius Epiſt. ad Præſid. Iſid. origin. l.* 12. *c.* 4. &c.

q *Vide Sup. & Cæſar. Dial.* 4. *c.* 190.

Alia etiam de ipſius calliditate ferunt; ut) aures illum occludere, ne Venefici carminibus auditis, invitus cogatur: quò illud Pſalmi 57. 7. ſpectat. *Aſpidis ſurdæ obturantis aures ſuas, ne exaudiat vocem incantantium*. Narrant autem, alterâ illum aure terræ applicatâ, alteram caudæ ſummitate occludere (*r*). Alii tandem prudentiam ſerpentis in ejus dexteritate, atque verſabilitate, ſive quod fæniculi ſucco viſum recuperet, ſitam credunt. Omnes tandem ſuas producunt conjecturas.

r *Vide noſt. Differt. de hoc argumento ante t.* 2. *in Pſal. Vide & Bochart. de anim. ſacr. p.* 2. *l.* 3. *c.* 6. & *Interpp. in Pſal.* 57. 7.

De ſingulis ſerpentibus S. Scripturæ in ſin-

ſingulis articulis diximus. Porrò undecim ſerpentum genera apud Hebræos diſtinguuntur; 1. *Ephe*, Vipera; 2. *Chephir*, genus aſpidis, ſivè leo; 3. *Acſub*, aſpis; 4. *Pethen*, aſpis; 5. *Tzeboa*, anguis variatus apud Græcos, & Ægyptios *hyene*; 6. *Tzimmaon* juxta S. Hieronymum; nempe anguis *diſpas*, quòd morſu ardorem accendat: ſed Bochartus vocem illam non ſerpentem, ſed locum arentem, & aduſtum denotare contendit; 7. *Tzepha*, ſivè *Tziphoni*, baſiliſcus; non anguis ille fabuloſus, de quo anilia vendunt; ſed verus ille regulus, aut baſiliſcus ſpecie quidem à cæteris anguibus non abſimilis, veneno tamen pernicioſiſſimo, & actuoſiſſimo (*s*). 8. *Kippos*, quod Septuaginta, S. Hieronymus, & Chaldæus vertendum cenſent herinaceum; ſed Bochartus interpretatur ſerpentem, qui Græcis *Acontias* dicitur, nempe jaculum, quòd jaculi more in prædam inſiliat (*t*); 9. *Schephiphon*, quod S. Hieronymus vertit ceraſtem (*u*). Anguis ille colore ad ſabulum accedens, in eodem ſabulo deliteſcens prædam opperitur; cornua illi carnea in capite aſſurgunt, velutì duo grana hordei protuberantia (*x*).

s *Vide Baſiliſcus, & Bochart. de animal. Sac. p.* 2. *l.* 3. *c.* 9. 10.
t *Bochart. de anim. Sacr. ibid. c.* 11. *& alios apud ipſum.*
u *Gen.* 49. 17.
x *Bochart. ibid. c.* 12.

Decimum ſerpentum genus, Hebraicè *Sachal*, ſivè *Scuchal*, in Pſalmo 90. 13. nominatur; *Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis*. Quam Verſionem & Septuaginta, & Syriacus, & Arabicus ſervant; quibus accedit Bochartus (*y*), nigri appellationem (*Sachal* nigrum ſignificat) pluribus anguibus, aſpidi præcipuè, dipſadi, & hydro &c. convenire contendens. Alii tamen & plerique vocem *ſachal* hìc non anguem, ſed leonem ſignificare defendunt; quod & nobis probatur; profectò enim *ſachal* communiter atrum leonem ſonat, utì Bochartus idem oſtendit (*z*).

y *Bochart. de anim. Sacr. t.* 2. *l.* 3. *c.* 3.
z *Idem ibid. t.* 2. *l.* 3. *c.* 5.

11. *Saraph*, ſerpens eſt, inter cæteros unicus, qui alis inſtructus volitet. Ejus nomen *urens* redditur, vel quòd colore ſit aduſto, vel quòd morſu ardorem excitet. Herodotus oculatus, ut ipſe quidem prodit, teſtis, ſimillimum eſſe angui perhibet, quem Græci, & Latini hydrum appellant (*a*); Bochartus veros eſſe hydros contendit. Hiſce anguibus inſpiciendis datâ operâ ad urbem Butum idem Herodotus ſe contuliſſe narrat. Vidit autem juxta eam urbem ingentem oſſium, & ſcheletrorum eorumdem anguium ſtruem, quos, ait, ibides enecatos partim voraverant. Porrò in anguſtiis ad Ægyptum ſitis, ſpectaculum illud nactus eſt; cùm enim ineunte vere, ſerpentes illi ex Arabiâ in Ægyptum tranſitum moliantur, ibidum occurſu magnâ ſtrage cæduntur. Anguium alæ non pennis quidem inſtructæ, ſed membranis, inſtar veſpertilionis.

a *Herodot. l.* 2. *c.* 75. *&* 76.

Alibi etiam (*b*) narrat, angues illos mole quidem minores eſſe, variato colore, & frequentiſſimos in Arabiâ occurrere, adeò ut ſi pro numero eorum propagatio contingeret, incolas omnes ex eâdem regione depellerent. Verùm Divino conſilio factum eſt, ut Arabes narrant, ut fœmina virum in coitu enecet, catuli verò vix nati, paria in matrem inferant. Odoribus delectantur: quare aromatum plantis inſident, & paludes aromaticâ caſſiâ feraces obſident. Fumo ſtyracis ab iis arboribus per Arabes depelluntur; caſſiæ verò colligendæ, coriaceas veſtes inducunt, quibus vel caput ipſum, exceptis oculis, obvolvunt. Ita comparati, paludes ingreſſi, ſerpentes depellunt, horribili ſtrepitu volantes, atque pernicioſiſſimo morſu terribiles.

b *Idem l.* 3. *c.* 107. 108. 109. 110.

Hæc quidem fuſiùs deſcripſimus, quòd ſerpentes *ſaraph* in Scripturâ irruiſſe in caſtra Iſraelitarum non ſine ingenti populi ſtrage perhibentur (*c*). Ejuſdem ſerpentis ſimulachrum coram populo Moyſes erexit, præſentiſſimo contra eorum venenum pharmaco (*d*).

c *Num.* 21. 9. *Iſai.* 6. 2. *&* 14. 29. *&* 30. 6.

Serpens æneus ſimulachrum eſt ſerpentis *ſaraph* in haſtâ erectum, quod intuentes Hebræi ſerpentum veneno correpti, ſanitati reſtituebantur (*e*). Porrò anguem illum figuram Crucifixionis Jeſu Chriſti exhibuiſſe idem in Evangelio teſtatur (*f*): *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis*. Simulachrum illud ad Ezechiam uſque ſervatum, juſſu illius, quòd ſuperſtitionis offendiculum Iſraelitis præberet, confractum eſt, atque per contemptum appellatum *Nobeſtan*, nempe æneum quid (*g*). Vide *Ezechias*, & *Nobeſtan*.

d *Vide Bochart. de animal. Sac. p.* 2. *l.* 3. *c.* 13. *& Cic. l.* 2. *de nat. Deor. Mela l.* 3. *cap.* 9. *Lucian. l.* 6. *Solin. c.* 32. *Amian. Marcell. c.* 22. *Ælian. l.* 2. *c.* 38. *& recent. apud Bochart.*
e *Num.* 21. 9.
f *Joan.* 3. 14.
g 4. *Reg.* 18. 4.

Serpens vectis inſtar oblongus; ſerpens vectis. Ejus mentio bis in S. Scripturâ occurrit, 1. (*g*). *In die illâ viſitabit Dominus in gladio ſuo ... ſuper Leviathan ſerpentem vectem, & ſuper Leviathan ſerpentem tortuoſum*. Hebr. *nachas beriach, & nachas aklaton*. 2. *Tob.* 26. 13. ſed in Vulgatâ redditur: *Serpentem tortuoſum*. Quidam Hebræum *nachas beriach* vertunt ſerpentem fugientem; ſivè *ſerpentem claudentem*, velutì vectis januam. Hunc ſerpentem vectem Bochartus (*i*) deſignare credit *libellam*, piſcem apud Oppianum, Ælianum, Galenum, ſub nomine *zygæna* notiſſimum. Capite eſt neque rotundo, nec elato, ſivè compreſſo, vel acuminato; ſed ad utrumque latus producto, & in modum vectis in tranſverſum excurrenti. Porrò conſueviſſe Hebræos piſces cum reptilibus & ſerpentibus confundere, exemplo crocodili, ſivè leviathan intelligimus.

h *Iſa.* 27. 1.
i *De anim. ſac. p.* 2. *l.* 5. *c.* 13.

Serpens, quandoque pro Dæmone uſurpatur; quare occultus ſerpens organo viſibilis anguis Evam tentans Diabolus erat, utì Scriptura, & Interpretes conſentiunt. Quidam etiam de ipſo illud Jobi explicant: *ſerpentem tortuoſum*; & aliud Iſaiæ: *ſerpens vectis*, de quibus ſupra egimus. Huc ſpectat etiam S. Joannis teſtimonium (*k*). *Draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satanas, & ſeducit univerſum orbem*. Judæi Diabolum nuncupant *antiquum ſerpentem*.

k *Apoc.* 12. 9. 14.

SERUG, ſivè *Sarug*, filius Ragau, & pater Nachor (*l*).

l *Gen.* 11. 20. *&* 1. *Par.* 1. 26.

I. SERVUS, vox vulgò mancipium ſonans. Plerumque enim Hebræi atque circumjacentes populi mancipiis uti conſueverunt; famulis nempe jure mancipii heris addictis; ut vel in ipſam eorum vitam Dominis certis quibuſdam eventibus jus eſſet.

II. *Servus*. Duo erat apud Hebræos mancipiorum genera (*m*); quidam nempe alienigenæ, ſivè pretio empti, ſivè bello ca-

m *Levit.* 25. 44. *&c.*

pti, quos herus ſivè apud ſe retinere, ſivè divendere, vel commutare, veluti rem ſuam, permittebatur. Quidam verò ex Hebræis ipſis jure mancipii ſeſe Dominis addicebant, ſivè rei familiaris, ſivè æris alieni anguſtiâ, ſivè tandem à domeſticis, adigente neceſſitate, libertatem ſuam vendere cogerentur. Porrò mancipia iſta ad annum uſque Sabbathicum ſerviebant; eo verò recurrente iovita illa retinere Dominis nefas. Si manere ſponte conſenſiſſent, coram Judicibus ſtatute, conceſſo ſibi à Lege privilegio cedebant; tum ſubulâ eorum aures perforatæ ad poſtes ædium heri ſui applicabantur (*n*). Inde Dominorum in famulos jus ad annum uſque Jubilæi in ſingulos 49. annos recurrentem aſſertum.

n *Exod*, 21. 6. *&c.*

III. *Servus*, famulum etiam ſponte alicui miniſtrantem deſignat; quo ſenſu Joſue Moyſi, Eliæ Eliſeus, Eliſeo Giezi, Apoſtoli Jeſu Chriſto ſerviebant.

IV. Sunt populi alicujus imperio ſubjecti. Hinc omnes imperio Pharaonis, Saulis, Davidis ſubjecti populi, ſicut & eorum domeſtici omnes, ſervi eorum nuncupantur. Philiſthæi & Syri Davidis tributarii, ejuſdem Regi ſervi perhibentur.

V. *Servi Dei* ſunt Sacerdotes & Prophetæ, peculiari ſtudio pietatem & religionem colentes. Moyſes titulo *Hominis Dei*, & *famuli Dei*, per excellentiam donatur. Eodem ſibi Apoſtolus placet, qui etiam optimis præceptis famulos Chriſtianos inſtituit (*o*).

o *Vide* 1. *Cor*, 7. 21. *&c.* *Epheſ*, 6. 5. *&c.* *Coloſſ*, 3. 22. *&* 1. *Timot*, 2. 9.

VI. *Servi*, ſivè *mancipia* per oppoſitionem ad *liberos*, *filioſque promiſſionis* Chriſtianos cum Judæis collatos deſignant. Judæi enim nonniſi mancipia fuerunt, per Agar & Iſmaelem deſignati; Fideles verò filii ſunt liberæ, quemadmodum Iſaac Saram matrem habuerat. Hæc Apoſtolus tum in omnibus epiſtolis, cùm maximè in epiſtolâ ad Galatas proſequitur.

I. SESAC, Rex Ægypti, qui bellum in Roboamum Regem Juda anno ejus quinto indixit (*p*). In eam expeditionem exercitum duxerat 1200. curruum, & 60000. equitum, immensâ Ægyptiorum, & populorum Lubim, Suchim, & Chus multitudine adjectâ. Judæam igitur invadens, muniiſſimis arcibus Regni jugum recipere coactis, ad Metropolim uſque proceſſit. Tunc Semeias Propheta Roboamum, atque Principes Juda in urbe ſe continentes conveniens, Domini verbis denunciavit, futurum ut quemadmodum ipſi Dominum deſeruerant, ita Deus in manus hoſtium Judæos permitteret. Rex cæterique crimen ſuum profeſſi ſunt, & Deus continuò ad Prophetam, Quia, inquit, ſub manu meâ cervicem ſubmiſerunt, id ego efficiam, ne totus iræ meæ furor in Jeruſalem deſæviat; verùm hoſtibus ſubdentur, ut quantùm inter homines, & Deum diſtet, experimento diſcant.

p 2. *Paral.* 12. 2. *&c.* *&* 3. *Reg.* 14. 25. *&c.* *A. M.* 3033. *ante Ch.* 967. *ante Ær.* 971.

Ægyptius igitur in urbem victor evaſit; ſed mox direptis ſacro, & Regio ærariis, ſimulque ſacris clypeis à Salomone conflatis, in Ægyptum receſſit. Hujus belli indicendi in causâ fuiſſe dicunt Rabbini, quòd Thronum eburneum Salomonis ſibi concupiiſſet. Apud eumdem Seſac Jeroboamus labente Salomonis Regno ſeceſſerat (*q*); cùm autem Ægyptius Judæam invaſit, facilè ab eodem Jeroboamo inductus, à ditione Iſraelis abſtinuit. Porrò omnes ante Seſac Ægypti Reges Scriptura nomine Pharaonis deſignat. Seſac omnium primus proprio nomine appellatur. Quem inter Dynaſtias Ægyptias locum Seſac habuerit, inter Chronologiſtas non convenit. Sunt, qui eumdem cenſent cum *Seſonchi*. Alii (*r*) cum *Seſoſtri*, ſivè *Sethoſi*. Uſſerius illum cum Seſonchi confundens, ſtatuit ad A. M. 3026. ante Ch. 974. ante Ær. 978.

q 3. *Reg.* 11. 40. *circa A. M.* 3020. *ante Chr.* 971. *ante Ær.* 975.

r *Marſham. Canon. Chronol. ſac.* 14. *lib.* 3.

II. SESAC, ex poſteris Benjamin, unà cum filiis ſuis facilè poſt regreſſum è captivitate Babylonicâ Jeroſolymæ moratus (*s*).

s 1. *Par.* 8. 24. 25.

SESACH, quo nomine Jeremias Babylonem deſignat (*t*): *Rex Seſach bibet calicem iræ Dei poſt eos*; & alibi; *Quomodo capta eſt Seſach?* Unde verò nomen illud urbi inditum? Inde factum dicit Sanctus Hieronymus, ne invidiam Nabuchodonoſoris Jeroſolymam obſidentis ſubiret (*u*). Nos nomen eſſe Numinis Babyloniorum autumamus, ex quo fortè nomen in urbem apud Prophetam derivatum; quemadmodum & alibi (*x*) conſuevit; *Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, victus eſt Merodach*; Porrò *Bel*, & *Merodach* duo erant regionis Numina, Seſach Lunam fortaſſe deſignabat. Olim ſolemnia quædam nomine *Sacæa* Babylone celebrabantur, Saturnalibus Romanorum ſimillima (*y*). In iis ſervi domini perſonam gerebant; impenſum autem in illis cultum *Anaidi*, quæ eadem eſt cum Dianâ, ſive Lunâ, Strabo teſtatur (*a*).

t *Jerem.* 25. 26. *&* 51. 41.

u *Hieron. in Jerem.* 25. *vide & Jarchi, & Kimchi.*

x *Jerem.* 50. 2.

y *Athen. l.* 14. *c.* 10. *& Beroſo, & Cteſia.*

a *Strab. l.* 11. *vide noſt. Comment. in Jerem.* 25. 26. *Gerard. Jo. Voſſ. de orig. & prog. Idolol. l.* 2. *c.* 22.

SESAI, filius, ſivè ex poſteris Enach, pulſus unà cum fratribus ſuis Ahiman, & Tholmai ex Hebrone à Calebo filio Jephone [*b*].

b *Joſue* 15. 14.

SESTERTIUS, moneta Romana, cujus nomen nuſpiam in Scripturâ. Duobus ſolidis reſpondet, quare 10. ſeſtertii libram; 100. libras 10. & 1000. ſeſtertii 100. libras reddunt.

Magnum ſeſtertium, ſivè *unum ſeſtertium* 2000. parvis, nempe 200. libris, reſpondebat; hinc duo magna ſeſtertia 400. libris; 100. 10000. libris, 1000. libris 100000. æquivalebant.

SETH, filius Adami ex Evâ (*c*), qui 105. annorum ætate grandis, Enos genuit A. M. 235. Hinc vitam ad 807. ulteriores annos producens, 912. annorum ætate grandævus diem clauſit. Porrò hic pater fuit familiæ Sanctorum, & *filiorum Dei*, juxta Scripturæ phraſim (*d*); in qua unâ verus cultus, & pietas manſit, cùm interim poſteri Caini in ſcelera degeneraſſent. In Libro Apocrypho inſcripto; *Parva Geneſis* (*e*), legimus Seth 40. annorum ætate raptum in Cœlum ab Angelis, crimen à Vigilantibus, ſivè ab ipſis Angelis patrandum intellexiſſe; ſimulque pluviis in terram delapſis Orbem univerſum corrumpendum; quin & adventum Jeſu Chriſti in Mundum; quæ omnia ad Adamum, & Evam parentes retulit. Additur ibidem, poſteros ejuſdem viri uſque ad milleſimum annum ab initio Mundo in regione ſupra Eden tranquillâ pace quietos manſiſſe; ſed Dæmonis invidiâ

c *Gen.* 5. 3. *&c.* *natus an. M.* 130.

A. M. 1042. *ante Ch.* 1958. *ante Ær.* 1962.

d *Gen.* 6. 2.

e *Syncell. Chronic. ex parva Geneſi.*

factum

factum eſſe, ot elegantiâ filiarum hominum caperentur; quod Moyſes ipſe teſtatur: *Videntes filii Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt eas ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant*. Tandem in eodem Libro legimus, Setb 291. ætate grandem, ſororem ſuam *Azuram* duxiſſe, Hanc S. Epiphanius *Oream* (*f*); S. Irenæus, ſeu potiùs Gnoſtici apud illum, *Noream* appellant (*g*).

Heretici *Sethiani*, Seth Chriſtum fuiſſe jactitabant (*h*); quem virum priùs è mundo tranſlatum, tandem prodigio reſtitutum, Jeſum fuiſſe appellatum. Hinc non è Mariâ Virgine genitum, ſed prodigioſâ quadam ratione in mundum rediiſſe dicebant. Dei verò nomen donatum Setho ante diluvium ex illo conſtat, quòd ejus poſteri, filii Dei in Scripturâ appellentur (*i*); appellatum, inquam, Deum ſivè pietatis eminentiâ, ſivè quòd uſum literarum, ſcripturæ, & nomina planetarum, atque ſtellarum invenerit. Vetus quoddam Cbronicon narrat (*k*), Patriarcham illum in Cœlum tranſlatum, utì ſupra innuimus, inde micanti vultu, inſtar Moyſis poſt colloquium cum Domino, (*l*), rediiſſe.

Pravorum quorumdam librorum author Seth perhibetur. Erectas ab ejus poſteris ante diluvium geminas columnas Joſephus teſtatur (*m*); fictilem aliam ut ignis injuriæ, marmoream alteram, nt aquis ingruentibus reſiſteret; inſcriptas verò ambas aſtronomicis sb iis factis obſervationibus. Lambecius manuſcriptum laudat Bibliothecæ Imperialis, eo titulo; *Aſtronomia tradita ab Angelo Patriarcha Seth* (*n*). Apud Authorem Operis imperfecti in Matthæum mentio occurrit libri, ejuſdem viri nomine inſcripti, in quo de ſidere Magis illucente, & de munerihus ad Salvatorem ab ipſis delatis (*o*). Plures etiam Libros ejuſdem viri nomine ſuppoſuiſſe Gnoſticos, & Sethianos S. Epiphanius teſtatur (*p*). Demiſſa cœlitùs ad eum virum ad 50. volumina apud Mahometanos traditione vulgatum eſt (*q*). Apud Arabes, Æthiopes, & Samaritanos quidam ejuſdem authoris libri circumferuntur (*r*).

SETHAR, inter primores Præfectos Aulæ Aſſueri viri Eſther (*s*).

SETHIANI, hæretici, nomen à Patriarchâ Setb referentes. Vide *Seth*.

SETHIM, lignum pretioſum, cujus apud Moyſem uſus in menſis, altaribus, & aſſeribus Tabernaculi. Vocem Hebræam *Sethim* S. Hieronymus ſervare conſuevit; Septuaginta verò reddunt *ligna imputribilia*. Deducta *Sethim* ex deſertis Arabiæ S. Hieronymus teſtatur (*t*); ubi in arborem creſcunt, carduo lacteo colore, & frondibus ſimillimam; procera tamen eſt arbor, ut in aſſeres longiſſimos ſcindatur. Ligno eſt ſolido, firmo, expolito, nullis nodis aſpero, & ad miraculum pulchra, ex qua ſcrobes & vaſa pro torcularibus ditiſſimi quique, & ſtudioſiſſimi faciunt. Culta loca arbor iſta refugit, neque in totâ Romanâ ditione, niſi in Arabiâ tantùm, occurrit. Alibi etiam (*u*) tradit, lignum Sethim albæ ſpinæ ſimillimum eſſe, pulchritudine ta-

f *Hæreſ. 39. quæ eſt Sethianorum c. 5.*
g *Iren. l. 1. c. 34. ex Gnoſticis.*
h *Epiph. hæreſ. 39. c. 1.*
i *Theodoret. q. 47. in Geneſ. Suidas in Seth.*
k *Vide Rader. animad. in Chron. Alex.*
l *Exod. 34. 29. 30.*
m *Antiq. l. 1. c. 2.*
n *Lamb. l. 7. p. 261.*
o *Auth. Oper. Imperf. in Matth. hom. 2.*
p *Hæreſ. 28. Gnoſtic. c. 8. & Hæreſ. 39. c. 5.*
q *Compend. Theol. Mahamed. cum verſ. Reland.*
r *Vide Fabric. Apocr. V. T. art. Seth.*
s *Eſter 1. 14.*
t *In Joel. 3. ad finem.*
u *Idem in Mich. 6. 5. Vide & in Iſa. 41.*

men, ſoliditate, levitate, & vi admirabilem. Ex his locutus creditur de acaciâ nigrâ, unicâ, utì ferunt, in deſertis Arabiæ arbore occurrente (*x*); ſolidâ profectò & firmâ arbore, ut ferè incorruptibilis efficiatur. Præciſa, loti colorem refert, atque in tabulas 12. cubitorum ceditur. Ramis eſt humilis, neque in altum elatis, foliis rotundis, magnitudine pyri, colore fuliginis in inferioribus, virentibus in ſuperioribus.

Acaciam *ſant* apud Ægyptios appellari Proſper Alpinus teſtatur (*y*); quam in Ægypto in locis à mari remotis occurrere obſervat; frequentem verò eſſe in viciniis montis Sinai, in montibus mare rubrum cingentibus; ad mori altitudinem creſcere, trunco verò ad pruni craſſitudinem, cortice nigro, aſpero, & acutiſſimis ſpinis armato. Folia profert oblonga, minima, & minutatim conciſa; flores pallentes in flavum, ſivè album declinant. Mas fructuum ſterilis, ſpinarum feraciſſimus eſt; fœmella fructibus bis in anno oneratur, rarioribus verò ſpinis. Hæc, utì ferunt, genuina Acaciæ Arabicæ deſcriptio. Thevenot (*z*) craſſitudine, & altitudine ſalicibus noſtris comparat; frondibus verò tenuiſſimis veſtiri, ſpinarum atque gummi, *akakia* apud Arabes appellati feracem eſſe tradit. Ex quibus ſanè intelligimus, lignum Setbim apud S. Hieronymum aliud eſſe ab acaciâ Proſperi Alpini, & Thevenoti. Optimi tamen Authores teſtantur, nullas in deſertis Arabiæ arbores præter iſtam occurrere (*a*).

SETRAI. Saronites, præpoſitus paſtorum, & gregum Davidis in Saron (*b*).

SEXTARIUS, menſura liquidorum apud Romanos 10. heminis, ſive 20. unciis Romanis reſpondens, authore Fannio.

Heminas recipit geminas ſextarius unus.

Hanc menſuram pintæ fermè Pariſienſi reſpondere Budæus autumavit (*c*). Geminos ſextarios potantem hominem, vitam tolerare potuiſſe S. Hieronymus animadvertit (*d*).

SIAHA, vicus urbis Jeruſalem, ubi Nathinæorum, nempe famulorum Templi ſedes [*e*].

SIBA, famulus Saulis (*f*). Cùm David beneficium, ſe erga domum Saulis exhibere ſtatuiſſet accitum ad ſe Sibam rogavit, num aliquis è domo Saulis reliquus manſiſſet, in quem grati animi ſui in Jonatham ſpecimen exhibere potuiſſet? Ille Miphiboſeth filium Jonathæ, claudum, in Lodabar apud Machir verſantem indicavit; quo ſtatim accito, David Regiæ menſæ honore eum ſe proſequi velle declaravit. Dein Sibæ imperavit, ut receptis ſingulis Saulis ſubſtantiis, omnia Miphiboſetho reſtituenda curaret. Siba præſtò ſe omnibus exhibuit; quin & apud ſe detenturum dominum, atque tamquam filium Regis habiturum profeſſus eſt. Porrò Sibæ 15. erant filii, & 20. famuli, omnes in obſequium Miphiboſethi, eique demerendo manentes; ille tamen, quamvis in ædibus Sibæ commorans, Regiâ tamen menſâ alebatur.

Succedentibus annis (*g*), illata in ſe Abſalomi filii arma David declinaturus,

Je-

x *Vide Bellon. obſerv. l. 2. c. 56. & 80 & Ætium lib. 4. c. 55.*
y *Apud Author. notar. in Theophraſt. l. 4.*
z *Voyage du Levant. p. 2. c. 26.*
a *Vide noſtr. Comment. in Exod. 25. 5.*
b *Paral. 27. 29.*
c *Bud. de Aſſe l. 5.*
d *Hieron. in Ezech.*
e *2. Eſdr. 11. 21.*
f *2. Reg. 9. 2. & c. A. M. 2965. ante Chr. 1035. ante Ær. 5039.*
g *3. Reg. 16. 1. & c. A. M. 2980. ante Chr. 1020. ante Ær. 1024.*

Jeroſolymâ exceſſerat ; eùm in itinere Sibam duobus aſellis annonâ onuſtis obviam venientem habuit. Quærenti Regi, cur iſta detuliſſet, reſpondit, aſinas quidem io uſum Præfectorum Regis, annonam verò in commeatum proficiſcentium. Ioterrogavit iterum David, ubi Miphiboſethum reliquiſſet? cui alter ſtatim manſiſſe prodidit Jeroſolymæ, Regnum ad ſe deferendum in eâ rerum turbatione ſperantem. His commotus David, ſtatim omnia, quæ Miphiboſethi fuerant, Sibę addixit; quod ab illo actis pro more gratiis acceptum eſt.

Poſt confectum Abſalomi bellum (*h*), Siba io occurſum Regis cum totâ familiâ, & famulis veniens, tranſitum Jordanis maturavit, ut vadum Regi, cæteriſque illum comitaotibus oſtenderet. Neque Miphiboſeth obſequio ſuo deſuit, ſed mœſto ſatis pro cordis mœrore apparatu Regi occurrens, illotos ab exitu Davidis pedes, intonſam barbam, ac ne mutatas quidem ab eo tempore veſtes exhibuit. Quæſivit Rex, cur ſecum non migraſſet ex urbe? Cui ille totam ejus rei invidiam in Sibam vertendam dixit; cùm enim, ait, ego crurum incommodo laborem, inſterni mihi aſinum ad eam rem juſſi; verùm ille, me derelicto, accuſationes contra me ſuas ad te detulit. Querelas ulteriùs proſequuturo Rex ſilentium indixit, omnia ſe intellexiſſe dicens; velle tamen ſe, ut ea, quæ decreverat, rata manerent: jubere verò, facultatibus ipſum & Sibam commuoibus uti. Fortè nihil ulteriùs in eâ re quærendum David ſibi perſuaſit, ut Miphiboſetho parceret; neque enim ſi famulum calumnias inſtruxiſſe animadvertiſſet, æquum videretur, ut bonorum portione illum donaſſet. Sunt, qui illatum Miphiboſetho damnum Davidem ſuâ impensâ ſuppleviſſe autumaverint.

h 2. *Reg.* 19. 17. 24.

SIBYLLÆ. Nihil de Sibyllis in Scripturâ; quin & ea de illis relata omnia adeò parùm aſſerta videntur, ut fuſiùs de illis tractantes, operam perdere videremur. Nominis etymon è Græco deducendum (*i*) plerique Etymologiſtarum; ſonare autem Dei conſilium cenſent. Eodem loco apud Ethnicos fuiſſe fœminas illas ferunt, ac Prophetas, & Prophetides apud Judæos; futura quippe, & certiſſima veritatis dogmata populis nunciabant. Decem vulgò recenſentur: 1. Cumæa; 2. Cumana; 3. Perſica; 4. Helleſpontica; 5. Lybica; 6. Samia; 7. Delphica; 8. Phrygia; 9. Tiburtina; 10. Erythræa.

S. Clemens Alexandrinus hanc ſententiam veluti ex Apoſtolo laudat (*k*): *Libros quoque Græcos ſumite, agnoſcite Sibyllam, quomodo unum Deum ſignificet, & ea, quæ ſunt futura, & Hyſtaſpem ſumite & legite: & invenietis Dei Filium multò clariùs & apertiùs eſſe ſcriptum &c.* Plures inter veteres Patres Sibyllina quædam carmina, uti ferebantur, noſtræ Religioni faventia, producunt. Verùm peritiores Critici noſtræ ætatis ſcripta illa poſt factum, & nunquam à Sibyllis prolata pro comperto habent [*l*].

i *Quaſi Sios boule, Jovis conſilium; Sios Laconicè pro Dios.*

k *Strom. lib.* 6.

l *Vide Blondell. de Sibyll. Caſaub. in Bar. exerc.* 2. *ſect.* 10. *c.* 15. *Eraſm. ſchmith. Diſſ. de Sibyll. Du Pin., Proleg. de la Bible. Gallaum, Sibyll. orat. Item Diſſ. de Sibyl. Amſtel.* 1688.

SIBBOLETH, Vide *Scibboleth*.

SIBONITE, ſive *Silbonite*, *Simonite*, regio transjordanica [*m*], incerti ſitûs. Fortè ea regio erat, cui ex Metropoli Silboo nomen inditum; verùm Silbon nullibi occurrit.

m *Joſeph. de Bello*, *l.* 3. *c.* 2.

SICAMINUM, alio nomine *Epha*, ſivè *Kepha*, *Caipha*, urbs meridionalis, in radice Carmeli, ad Mediterraneum è regione Ptolemaidis, à qua portu tantùm intermedio diſtabat. Vide *Caipha*.

SICARII, nomine à Latino *ſica* indito (*n*). Prædooes erant, ſivè graſſatores, qui Judæam, furente Judæorum cum Romanis bello, infeſtarunt. Porrò illi clam ſicas ſuas deferentes, ſe in cœtum convenientium ad ſolemnitates Jeroſolymæ inſinuantes, gladium occulti in certos viros adigebant; poſt hæc, unà cum cæteris, imò ante omnes in homicidas clamabant.

n *Antiq. l.* 20. *c.* 7.

SICELEG, urbs, quam Achis Rex Geth Davidi dono dederat, quo tempore in terras Philiſthæorum ſeceſſerat (*o*); inde verò Regibus Juda manſit. Abſente Davide, Amalecitæ urbem illam capientes, diripuerunt. In ſorte Tribûs Simeonis à Joſue recenſetur (*p*); ſitamque in plagâ meridionali Chanaaoitidis Euſebius eſt author. Hebræi *Ziklag*, ſivè *Tziklag* nuncupant.

o 1. *Reg.* 27. 5. *A.M.* 2947. *ante Ch.* 1053. *ante Ær.* 5057.

p *Joſue* 19. 5.

SICERA, quo nomine meracei omnes liquores cenſentur: *Vinum, & ſiceram non bibet*. In Vulgatâ aliquando idem nomen ſervatur; interdum redditur: *Omne quod inebriare poteſt* (*q*), S. Chryſoſtomus (*r*), Theodoretus, Theophylus Antiochenus (*s*), quos natione Syros genuina vocis ſignificatio non fugiebat, tradunt, vinum è palmis expreſſum propriè denotare. Frequentiſſimum autem in toto Oriente vinum illud fuiſſe Plinius teſtatur (*t*), cui conficiendo adhibitum, ait, dactylorum ex palmâ modium, in tres aquæ congios conjectum; inde expreſſus ſuccus vinum meraceum planè referebat.

q *Levit.* 10. 9. *Septuag. Sicera.*

r *Chryſoſt. in Iſai.* 5. 11. *Ita & Theodoret. ibid.*

s *Theophyl. Antioch. in Luc.* 1. 15.

t *Plin, l.* 4. *c.* 16.

SICHAR, vel *Sichem*, hodie *Neapolis*, urbs Samariæ. Vide *Sichem*.

SICHEM, filius Hemor Principis Sichemitarum, qui viſæ in ſolemnitate Sichemitarum Dinæ filiæ Jacobi amore captus, puellæ vitium intulit (*u*). Dein poſtulatis à patre illius nuptiis, eâ conditione, ut ipſe, cæterique Sichemitæ circumciſionem reciperent, voti compos factus eſt. Verùm tertiâ die, cùm vulnerum dolor crudeſcit, Simeon, & Levi fratres uterini puellæ, abreptis armis, in urbem ingreſſi, paſſim in miſeros ſævierunt. Poſt hæc, cæteri filii Jacob, atque domeſtici omnes urbem diripuerunt.

u *Geneſ.* 34. 1. *&c. Circa A. M.* 2265. *ante Chr.* 1735. *ante Ær.* 5739.

SICHEM (*x*), urbs Samariæ, alio nomine *Sichar*, *Neapolis*; ab incolis, authore Joſepho, *Mabartha*, fortè ex adjacenti valle More. Io ſorte Tribûs Benjamin, in cujus montibus inſidebat, apud Joſue recenſetur (*y*). De monte Garizim eidem urbi imminenti, alibi diximus. Cùm Jacob agrum apud eam urbem emiſſet (*z*), Joſepho in augmentum hæreditatis conceſſit, qui poſtea ibi ſepulturæ mandatus eſt (*a*). Juxta eam urbem fons, ſivè puteus Jacob extabat, cui Jeſus Chriſtus aſſidens, cum fœminâ Samaritanâ collocutus eſt (*b*). Poſt everſam à Salmanaſare Samariam, Metropolis ejuſdem regioois Sichem habebatur;

x *Hebr. Schechem. Neapolis, Sichima, Sichar, Mabartha. Joſeph. de Bello, l.* 5. *c.* 4. *Flavia Neapolis.*

y *Joſue* 17. 7. *&* 20. 7.

z *Gen.* 48. 22.

a *Joſue* 24. 32.

b *Joan.* 4. 5.

idem-

idemque privilegium ætate Alexandri Magni urbi manſiſſe Joſephus eſt author [c]. Sita erat 10. m. paſſibus à Silo (d), 40. à Jeruſalem, & 52. à Jerichunte (e). Templum ad fontem Jacob erectum S. Paulam inviſiſſe S. Hieronymus [f] teſtatur; eamdemque Eccleſiam Antoninus Martyr, Adamnanus, S. Villibaldus octavo ſæculo ſcribentes commemorant; Phocas verò duodecimi ſæculi ſcriptor nihil de illâ.

SICHOR, nempè turbidus (g), nomen Nilo ex lutulentis aquis inditum. Vide *Nilus*.

SICHOR, in Tribu Aſer. Vide *Sihor*.

SICLUS, Hebraicè *ſchekel*, pondus, & menſura Hebræorum, è verbo *ſchakal*, quod ponderare ſonat. Porrò *ſicli* nomen de omnium rerum ponderibus, ſivè ferri, ſive crinium, ſive aromatum, ſivè alterius cujuſcumque rei uſurpatur. Inter varias de pondere, & valore ſicli ſententias, nobis probatur conjectura Cl. le Pelletier Rothomagenſis, qui ſicli pondus definit ad dimidiam unciæ, ſivè quatuor drachmas Romanas, vel 266. grana, & $\frac{34}{35}$; ſicli verò argenti juſtum pretium ſtatuit 32. ſolidos, quinque denarios, & tres ex octo partibus denarii noſtratis. Moyſes & Ezechiel ſtetiſſe tradunt ſiclum 20. obolis, ſive 20. gerah (h). Vide Tabulam ponderum, & menſurarum.

Siclus aureus, ejuſdem quidem cum argenteo ponderis; valebat autem 23. libras, 4. ſolidos, & 4. denarios.

Siclus Sanctuarii, juxta pleroſque Interpretes duplo pluris, quàm communis valebat; ſed nulla prorſus in eam rem argumenta. Nos eumdem cum communi cenſemus; adjectum autem epithetum Sanctuarii, ut indicaretur pondus eſſe juſtiſſimum, & exactum ad normam ponderis, in Tabernaculo, ſivè Templo ſervati.

SICYON, urbs Peloponneſi, ſive Achajæ, ad quam Romani literas pro Judæis dederunt (i).

SIDE, urbs Pamphyliæ, ad cujus cives Romani literas pro Judæis dederunt, ut illos in amicos, & fœderatos reciperent (k).

SIDON, filius Chanaan, natu major (l), & conditor vetuſtiſſimæ urbis Sidonis, Metropolis Phœniciæ.

SIDON, urbs vetuſtiſſima ſimul & florentiſſima, hodie Zaide appellata, à Sidone filio Chanaan natu majori condita, 400. ſtadiis à Berytho, & 200. à Tyro, authore Strabone (m).

Ejus nomen plerique ex Hebræo, ſivè Syriaco *Zada*, nempè piſcari, derivant. Apud Joſue per excellentiam *Sidon magna* appellatur; unde nata quorumdam ſuſpicio, duas fuiſſe eâ ætate Sidones (n); quarum tamen ne veſtigium quidem apud Geographos. Quamvis in ſorte Tribûs Aſer reconſeretur (o), nunquam tamen factum eſt, ut eâ viri ejuſdem Tribûs potirentur. Sita eſt ad Mediterraneum, in agro quidem amœno, diei itinere à *Paneade* (p), ſivè à fontibus Jordanis; atque commodo portu ornatur. Abulfedæ eſt 66. m. paſſuum, ſivè

c *Antiq. l. 11. c. 8.*
d *Euſeb. & Hieron. in locis.*
e *Vide Reland. in Sichem.*
f *Hieron. Epitaph. Paulæ.*
g *Joſue 13. 3. A' fluvio turbido. Hebr. A' fluvio Sichor. Vide & Jerem. 2. 18.*
h *Num. 18. 16. & Ezech. 45. 12.*
i *1. Macch. 15. 23.*
k *1. Macc. 15. 23. An. M. 3865. ante Chr. 135. ante Ær. 139.*
l *Gen. 10. 15.*
m *Strabo l. 16.*
n *Vide Hieron. Onomaſt. in Cana.*
o *Joſue 9. 28. & Judic. 1. 31.*
p *Antiq. l. 5. c. 2.*

32. leucis à Damaſco. Emporium fuit omni ætate celeberrimum. Extant veteres quidam ejus urbis nummi, veteribus Phœnicum characteribus ſignati, iiſdem planè cum literis Hebræorum ante captivitatem Babylonicam. Clariſſima Sidoniorum Numina Baal, & Aſtarte, ſivè ſol, & luna: ſuus etiam cultus Herculi. Phœnicum cultus ſæpè inter Hebræos irrepſit, potiſſimùm poſt ductam ab Achabo Rege Iſraelis Jezabelem, filiam Etbaalis Regis Sidoniorum (q). De hac urbe frequentiſſimè Scriptura.

Maara Sidoniorum (r), urbs facilè juxta Sidonem; alii ſpecum malunt; *Maara* enim Hebraicè ſonat cavernam.

SIDRACH, nomen Chaldæum, juſſu Nabuchodonoſoris, Ananiæ, ſodali Danielis, inditum (s). Vide *Ananias*.

SIENE, urbs in finibus Æthiopiæ, inter Thebes, & cataractas Nili; vulgò per *y* ſcribitur, *Syene*. Ad extremitatem Ægypti è regione Chus ſitam innuit Ezechiel: *A' turre Syenes uſque ad terminos Chus* [t]. Porrò regio Chus in Arabiâ Petræâ ad extremitatem maris Rubri ſita eſt; verùm Textus Hebræus ita reddi poteſt: *A' Migdol uſque Syenem, & uſque ad terminos Chus.* Regio Chus ſita pariter erat in Æthiopiâ, propriè dictâ, quæ ſupra, & ad meridiem Syenes poſtremæ urbium Ægypti ſita erat. Migdol turrim ſonat, & urbs etiam ejuſdem nominis apud Moyſem occurrit (u). Alibi Ezechiel (*) Migdol, & Syenem veluti duos terminos Ægypti ſtatuit: *A' turre Syenes gladio cedetis in eâ*; ſivè juxta Hebræum: *A' Migdol uſque Syenem &c.* Joſephus (x) 2000. ſtadia in longitudine Ægypto tribuit, à Peluſio uſque Syenem.

Urbs iſta apud Antiquos celebris (y), in finibus Ægypti Æthiopiam verſùs ſtatuitur. De illâ Plinius tradit, in Peninſulâ ad ripam orientalem Nili ſitam eſſe, 5000. paſſibus in gyrum extendi, præſidio verò Romano detineri. Strabo (z) tres in eâ Romanas cohortes contra irruptiones Æthiopum conſtitutas perhibet. Puteum eſſe in eâ addit, ubi ſol ad libellam inſiſtens, cùm in ſolſtitio eſt, in neutram partem umbram demittit. Paria apud Plinium legas (a): *Solſtitii die medio nullam umbram jaci.* Et Lucanus (b).

Umbras nuſquam flectente Syene.

SIGAION, ſivè *Schiggaion* (c); vox Hebræa, in titulo Pſalmi 7. & in Abacuc 3. 1. Hanc Septuaginta vertunt, *Pſalmus*, ſivè *Canticum*; Aquila & Symmachus *ignoratio*, ſivè *crimen ignorationis*; Theodotion in Abacuc reddit *pro voluntariis peccatis* (d). Verùm an Textus integer ſit, meritò dubitatur. Quidquid ſit, quidam *Sigaion* dictum intelligunt de inſtrumento muſico; alii de certâ quadam Pſalmi canendi modulatione. Vertunt nonnulli: *Error David*; quidam, *Secretum David*; illi, *delicia David*; hi, *moleſtia David*. Nos maluimus, *Canticum doloris*, ſivè *Canticum conſolationis* David; Arabum enim *ſchaga* ſonat in mœrore eſſe; & Hebræum *ſchagah*, (e) gaudere, lætari.

I. SIGNUM, vox propriè rem aliquid indicantem deſignans; quemadmodum Domi-

q *3. Reg. 16. 31.*
r *Joſue 13. 4.*
s *Dan. 1. 7.*
t *Ezech. 29. 10. & 30. 6.*
u *Exod. 14. 2.*
* *Ezech. 30. 6.*
x *De Bello l. 5. c. 15.*
y *Strabo, Ptolem. Herodot. Plin. Stephan. alii.*
z *Strabo l. 17.*
a *Plin. l. 2. c. 73.*
b *Lucan. l. 2. v. 587.*
c *Pſal. 7. 1. Septuag. Pſalos tô Dabid. Aqu. & Sym. Pro ignoratione.*
d *Vulg. Pro ignorantiis.*
e *Vide Prov. 5. 19. 20. & 20. 21. & noſtr. Præf. in Pſal. 7.*

minus iridem Noemo (*f*), utì & circumciſionem Abrahæ in ſignum initi cum ipſis, eorumque poſteritate fœderis conſtituit [*g*]. Sol, & luna in ſignum temporis, atque dierum deſtinavit (*h*).

f *Gen.* 9. 12. 13.
g *Gen.* 17. 11.
h *Gen.* 1. 14.

II. *Signum*, eſt prodigium: *Virgam ſume in manu tuâ, in qua facturus es ſigna* (*i*), ait Dominus ad Moyſem; *& ſi neque audierint ſermonem ſigni prioris, credent verba ſigni ſequentis &c.* Hic porrò ſigni ſenſus frequens eſt in Sacrâ Scripturâ.

i *Exod.* 4. 17. *&c.*

III. *Signum*, non rarò rei argumentum denotat: *Hoc habebis ſignum, quòd miſerim te* (*k*). *Da mihi ſignum, quòd tu ſis, qui loqueris ad me* (*l*). *Quod erit ſignum, quia Dominus me ſanavit?* (*m*) Hæc autem ſignificatio nominis ſatis cum primâ convenit; quemadmodum & illud: *Miſit Dominus ſignum in Cain* (*n*); nempè indicium, ut cognoſceretur.

k *Exod.* 3. 12.
l *Judic.* 6. 17.
m 4. *Reg.* 20. 8.
n *Gen.* 4. 15.

IV. *Signa de Cœlo, ſigna Magorum*, ſunt preſtigia Magorum, & Cœli phænomena, quibus aliquando ſimplices deterrentur. *Irrita faciens Deus ſigna divinorum* [*o*]. Et alibi: *A ſignis Cœli nolite metuere* (*p*).

o *Iſai.* 44. 25.
p *Jerem.* 10. 2.

V. *Signum* in domo Iſraelis conſtitui: *Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in ſignum, & in portentum Iſrael* (*q*), tantundem valet, ac, quidquid continget, futurum in populum eventum portendet. *Et ponam faciem meam ſuper hominem illum, & faciam eum in exemplum, & in proverbium* [*r*]. Hebr. *Faciam in ſignum*, nempè vindictæ meæ in impios exemplum (*s*).

q *Iſa.* 8. 18.
r *Ezech.* 14. 8.
s *Vide & Ezech.* 4. 3.

SIGO, ſivè *Sigoph*. De urbe ejuſdem nominis in Galilæâ ſermo eſt apud Joſephum (*t*).

t *De Bello* l. 2. c. 25.

SIHA, filius Aſuphæ, è genere Nathinæorum (*u*).

u 1. *Eſdr.* 2. 43.

SIHOR, vel *Sichor*, quod interdum de Nilo uſurpatur. Vide *Sichor*, & *Nilus*.

SIHOR, vel *Sichor*, nomen eſſe urbis in plagâ occidentali Aſer creditur, in loco planè non procul à Carmelo. Hanc eſſe urbem, ſeù amnem crocodilorum in eâdem regione juxta Plinium, & Strabonem (*x*), Relandus ſuſpicatur (*y*). Urbs enim illa inter Ptolemaidem & Turrim Stratonis, ſivè Cæſaream Palæſtinæ Straboni ſita eſt. Hebræus legit (*z*), *Sichor-Lebanath*; & nos *Lebanath* ipſiſſimum credimus Promontorium album inter Ecdippum, & Tyrum [*a*]; & *Sichor*, quod ſonat *turbidum*, ejuſdem regionis torrentem denotare.

x *Plin.* l. 5. c. 19. *Strab.* l. 16.
y *Palaſt.* l. 3. p. 730.
z *Joſue* 19. 26.
a *Plin.* l. 5. c. 19.

SILAS, ſeu *Sylvanus*, unus de *viris primis in fratres*, juxta S. Lucam (*b*), ex quo inter ſeptuaginta Diſcipulos habitum ſuſpicamur. Cùm de legalium obſervantiâ orta eſſet Antiochiæ diſceptatio, ad conſulendos eâ de re Apoſtolos Paulus, Barnabas, Judas, & Silas Jeroſolymam miſſi ſunt. Ipſiſſimus creditur cum Sila, cujus ſub *Sylvani* nomine (*c*) mentio occurrit in fronte geminæ Epiſtolæ S. Pauli ad Theſſalonicenſes. Eo tabellario S. Petrus deferendæ primæ Epiſtolæ ſuæ Româ ſcriptæ uſus, illum *fratrem fidelem* appellat (*d*). Poſtquam Paulus & Barnabas mutuò ſegregati ſunt, occaſione Joannis Marci, Silas Apoſtolo adhærens (*e*), unà cum illo Eccleſias Syriæ & Ciliciæ inviſit. Indè in Lycaoniam, Phrygiam, & Galatiam tranſgreſſi, tandem trajecto mari, Macedoniam tenuerunt. Vide *S. Paulus*.

b *Act.* 15. 22.
c *Hieron. Grot. Fromond.*
d 1. *Pet.* 5. 12. *A. Ch.* 45.
e *Act.* 15. 37. ... 41. *A. Ch.* 51.

Cùm Philippis eſſent (*f*), ſpiritu Pythonico è puellâ ab Apoſtolo depulſo, heri ejuſdem mulieris, qui Dæmonis oracula vendebant, viros Apoſtolicos coram Magiſtratibus pertraxerunt, inductorum in urbem contra Romanorum leges morum accuſantes. Confluentibus ad ſpectaculum populis, Paulus & Silas in pleno omnium theatro, virgis cæſi, dein in carcerem detruſi ſunt. Succedente nocte, ſubito terræmotu concuſſæ carceris fores, reſeratæ, atque captivorum vincula agitatione diſrupta. Quod ſtatim carceris cuſtos animadvertens, ratuſque commiſſos ſibi reos jam diffugiſſe, deſperatione actus, gladio in ſe converſo necem ſibi jam attuliſſet, niſi opportunè clamante Paulo, omneſque in carcere manſiſſe affirmante, reſipuiſſet. Quare ſtatim ad Sanctorum pedes miſer accidens, victas fidei manus dedit, utì fuſiùs diximus v. *Paulus*. Manè alterius diei Magiſtratus dimitti viros juſſerunt; ſed Paulus cives Romanos à Magiſtratibus eò ſe conſerentibus dimittendos eſſe dixit; ex quo ſanè intelligimus, Silam civitatis Romanæ, ſicut & Paulum, jus habuiſſe.

f *Act.* 16. 21. *&c.*

Venientes deinde Theſſalonicam & Berœam, fidem annunciarunt; ibique Apoſtolus, ſecedere coactus Athenas iturus, Silam reliquit. Iterum ambo Corinthi juncti, ibi utriuſque nomine geminæ ad Theſſalonicenſes Epiſtolæ ſcriptæ ſunt. Hunc planè virum Apoſtolus fidiſſimum ait in Evangelii prædicatione adjutorem (*h*). Ejus Feſtum in Martyrologio Romano ad 13. Julii conſignatur. Obiiſſe Macedoniæ Ado teſtatur, nec ſinè Martyrii palmâ, quantum ex ejus verbis colligimus. Silam & Sylvanum tanquam duos diſtinctos viros Græci die 13. Julii colunt. Ad illum Pauli ad Corinthios verba quidem referunt (*i*): *Mittimus cum illo fratrem, cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias, non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ.*

g *A. Chr.* 52.
h 2. *Cor.* 1. 19.
i 2. *Cor.* 8. 18. 19.

I. SILENTIUM, vocis quidem pauſationem ſignificans, ab Hebræis tamen de vacatione etiam ab opere uſurpatur: *Fiant immobiles quaſi lapis* (*k*). Hebr. *ſileant*. *Neque taceat pupilla* (Hebr. *filia*) *oculi tui* (*l*); nempe: ne ceſſet à lachrymis. *Steterunt* (Hebr. *ſiluerunt*) *ſol & luna* (*m*).

k *Exod.* 15. 16.
l *Thren.* 2. 18.
m *Joſue* 10. 13.

II. *Silentium*, eſt plena rei everſio, ſicut etiam plena ſui in alterum abdicatio: *Ar Moab conticuit* (*n*); nempè penitus everſa eſt, nullâ reliquâ emergendi ſpe. *Sileamus ibi, quia Dominus Deus noſter ſilere nos fecit* (*o*), malis ſcilicet oppreſſit. *Te decet hymnus Deus* (*p*) Hebr. *Tibi ſilentium laus Deus*; nempè decet nos obſequioſo ſilentio Numen tuum venerari. *Siluit terra in conſpectu Alexandri* (*q*).

n *Iſa.* 15. 1.
o *Jerem.* 8. 14.
p *Pſal.* 64. 2.
q 1. *Macch.* 1. 3.

III. *Silentium* eſt mors, & ſepulchrum. *Niſiquia Dominus adjuvit me, paulò minùs habitaſſet in inferno anima mea* (*r*); Hebr. *in ſilentio*. *Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes, qui deſcendunt in infernum* (*s*); Hebr. *in ſilentium*.

r *Pſal.* 93. 17.
s *Pſal.* 113. 17.

SI-

SILIQUA, cortex ciceris, vel fabæ. Filius prodigus (t) fame & egeſtate preſſus, ſiliquis, quibus ſues ſaturabantur, impleri cupiebat. Græcum tamen *Keratia* ab eruditiſſimis Interpretibus (u) *ſiliqua dulcis*, arboris cognominis Ægyptiæ fructus, vertitur. Ex hac vinum, vel liquor in Syriâ, & Ægypto frequentiſſimus exprimitur, illiuſque fœces ſuibus projiciuntur. Hos fructus Græci, & Latini *Keratia*, Plinius *ſiliquas*, uti Scriptura, nuncupat.

t *Luc.* 55. 16. *Keratia*, *ſiliqua*.
u *Syr. Arab. Grot. Hammond. Cleric. Bochart.* &c.

SILLÆUS, vir, ſeù potiùs procus Salomes ſororis Herodis. Vide *Syllæus*.

SILO, urbs celebris Ephraim (x), 12. m. paſſuum, ſivè 4. leucis à Sichem, juxta Euſebium; vel tantùm 10. m. paſſuum, juxta S. Hieronymum; utroque verò authore in Acrabatene ſita erat. S. Hieronymi ætate (y) nihil de veteri urbis gloriâ, niſi rudera Altaris holocauſtorum, erecti quo tempore Tabernaculum ibidem colebatur, reſtabat. Eo loci coacto à Joſue populo (z), de ſecundâ terræ Promiſſionis diviſione actum eſt. Nec alibi Arca, & Tabernaculum conſtituta, poſt fixas à populo in Chanaanitide ſedes (a); manſitque ibi religio uſque ad tempus captæ à Philiſthæis ſub Heli Summo Sacerdote Arcæ (b). Ibidem etiam Samuel clarere cœpit; eamdemque ſedem Ahias Propheta habuit (c). Templum Domini ad eamdem, quam Silo, deſolationem redigendum, Jeremias prædixerat (d). Reſtituta ab hoſtibus Arca non in Silo, ſed in Cariath-jarim reducta eſt (e).

x *Joſue* 18. & 19. & 21.
y *Hieron. in Sophon.* 1. & *in Epitaph. Paulæ*.
z *Joſue* 18. 1. &c. *An. M.* 2550. *ante Ch.* 1440. *ante Ær.* 2444.
a *Joſue* 19. 51. *A. M.* 2560.
b *Ab A. M.* 2560. *uſque ad* 2888. *ante Chr.* 5152. *ante Ær.* 1115. *Vide* 1. *Reg.* 4.
c 3. *Reg.* 14. 2.
d *Jerem.* 7. 52. 14. & 26. 6. 9.
e 5. *Reg.* 6. 21.

Ex nomine Silo deductâ conjecturâ, Pauſaniam aſſeruiſſe (f), Silenum Bacchi comitem in Palæſtinâ ſepultum eſſe, Relandus ſuſpicatur. Fuiſſe ibidem ſuâ ætate monumentum Samuelis Prophetæ Beojamin Tudeleoſis perhibuit. In nummis Sichem, ſivè Neapoleos, Silenus exhibetur; ex quo ſepulchrum ejus viri in Sichem potiùs, quàm in Silo extitiſſe creditum colligimus.

f *Pauſan. l.* 6. *c.* 24.

SILOE, vel *Siloa*, *Siloam*, fons infrà Jeroſolymæ mœnia, ad latus orientale, inter urbem, & torrentem Cedron. Precibus Iſaiæ Prophetæ aquas illas deductas ſcribit S. Epiphanius [g]; ſed & ante eum Prophetam fluxiſſe jam conſtat; & facilè cum fonte Rogel, ſivè Fullonis, de quo apud Joſue, & in Libris Regum (h), confundendæ videntur. Cùm enim fons Rogel ad orientem, & infra mœnia urbis ſpectaretur, ut etiam de Siloe animadvertimus, ſimulque unum tantùm ibi fontem extitiſſe conſtet, quidni unus idemque ambo illi cenſeantur? De aquis Siloe tum alibi ſæpè agit Joſephus, cùm etiam in obſidione urbis per Nabuchodonoſorem uberiori venâ fluxiſſe narrat (i); quod etiam prodigium in aliâ obſidione urbis per Titum innovatum eſt; cùm tenues alioqui, & vix pretio comparandæ aquæ adeò excreverunt, ut largas exercitui Romano aquas præberent, ſimulque hortis irrigandis ſufficerent.

g *Epiph. de vit. & mort. Proph.*
h *Joſue* 15. 7. & 57. 16. & 2. *Reg.* 17. 57. & 3. *Reg.* 5. 9.
i *De Bello l.* 5. *c.* 26.

Dulci & miti venâ fluxiſſe Iſaias inſinuat (k): *Abjecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſumpſit magis Raſin, & filium Romeliæ*. De hoc fonte ita S. Hieronymus (l). *Uno fonte Siloe, & hoc non perpetuo, utitur civitas*. Olim tamen rem aliter ſeſe habuiſſe ex Sripturâ colligere videmur. Quin & idem S. Hieronymus tradit (m), vallem illam, quæ à fonte alluitur, amœniſſimam fuiſſe, quòd aquæ illæ nemora, & hortos irrigarent. Sale aliquantulùm infectas illas, atque guſtui ingratas Monconis teſtatur (n). Si quando Sacerdotes carnes ingurgitaſſent, aquas ejuſdem fontis adhibebant, cibis digerendis ſalubres (o); quam in rem planè ſalinæ aquæ conducere poterant. Piſcinæ Siloes, nomine *Bethſaida*, ſivè *Betheſda*, meminit S. Joannes, & nos de illâ v. *Betheſda*.

k *Iſa.* 8. 6.
l *Hieron. in Jerem.* 14.
m *Hieron. in Jerem.* 14. & 32. & *in Matth.* 50.
n *Voyage de la Terre S. part.* 2.
o *Rabb. Nathan, in Aboth. c.* 35.

Turris Siloe, qua corruente 18. homines oppreſſi ſunt, uti in Evangelio narratur. Erecta illa juxta fontem Siloe creditur.

SILONI (p), nomen eſſe creditur viri patris Aſaiæ, è Tribu Juda. Quidam hunc Siloni originem duxiſſe ex urbe *Silo*, ſivè ex *Sela* filio Juda autumarunt.

p 1. *Par.* 9. 5.

I. SIMEON, filius Jacobi ex Lia (q), frater Dinæ ex utroque parente. Poſt irrogatam à Sichem filio Hemor ſorori injuriam, de quo v. *Dina*, & *Sichem*, Simeon & Levi in urbem Sichem ingreſſi, paſſim obvios trucidarunt (r), receptamque ſororem in domum paternam reduxerunt. Præ cæteris fratribus in Joſephum ſæviiſſe Simeon creditur, eidemque etiam authori conſilium de illo occidendo tribuunt (s). Inde factum dicunt, ut cæteris dimiſſis, ipſe in carcere ab eodem detentus, cæteris duriùs haberetur (t). Jacob ad mortem decumbens, commotior in Simeonem, & Levi, illorum in Sichimitas violentiam diris inſectatus eſt (u). *In conſilium eorum*, ait, *non veniat anima mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea; quia in furore ſuo occiderunt virum, & in voluntate ſuâ ſuffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura. Dividam eos in Jacob, & diſpergam eos in Iſrael*.

q *Gen.* 30. 33. *Natus A. M.* 2247. *ante Ch.* 1753. *ante Ær.* 5757.
r *Gen.* 34. 25. *A. M.* 2265. *ante Ch.* 1735. *ante Ær.* 1739.
s *Gen.* 37. 59. *A. M.* 2276. *ante Ch.* 1724. *ante Ær.* 5728.
t *Gen.* 42. 25. *A. M.* 2297. *ante Ch.* 1703. *ante Ær.* 1707.
u *Gen.* 49. 5. *A. M.* 2315. *ante Ch.* 1685. *ante Ær.* 1689.

Nec ſanè ambæ illæ Tribus in Iſraele niſi diſperſæ ſubſtiterunt. Nulla enim certa ſedes, & hæreditas Levi conſtituta eſt; Tribui verò Simeonis pars quædam è Tribu Juda avulſa, aſſignata fuit (x); quam illi ditionem montibus quibuſdam Seir, & regionibus nonnullis in deſerto Gader (y) ſubactis, nonnihil provexerunt. Targum Jeroſolymitanum, & Rabbini, quos veteres nonnulli Patres ſequuntur (z), tradunt, Scribas, & Doctores Hebræorum ferè omnes è Tribu Simeonis originem duxiſſe, qui per univerſum Iſraelem diſperſi, oraculo Jacobi ſuam fidem aſſeruerunt. Hoc Simeonis factum probaſſe videtur Judith 9. 2. at non crimen illam, ſed ſtudium viri in impios laudaſſe credimus.

x *Joſue* 19. 2. &c.
y 1. *Par.* 4. 27. 39. 42.
z *Tertull. contra Jud. c.* 50. & *contra Marc. l.* 3. *c.* 18. *Ambroſ. de benedict. Patriarch. c.* 3.

In Teſtamento duodecim Patriarcharum legimus, virum illum 120. annorum ætate grandem obiiſſe; virum autem fuiſſe ſtrenuum, immitem, rigidum; qui in fratrem ſuum Joſephum à patre unicè dilectum commotus, ejus necem molitus eſt. Cùm Judas fratrem vendere, quàm enecare maluiſſet, tanto in illum furore exarſit Simeon, ut niſi ſubito prodigio, areſcente manu, impediretur, illum ſubſtuliſſet. Reſipiſcens

A. M. 2367. *ante Ch.* 5633. *ante Ær.* 3637.

tandem ad hæc, poſt ſeptem elapſos dies in priſtinam denique valetudinem reſtitutus eſt. Ejus viri cadaver clam à filiis Hebronem delatum fuiſſe, quo tempore bellum Ægyptiorum ingruebat, ibidem legimus. Quæ autem fides apocrypho libro?

Filios habuit (a) Samuelem, Jamin, Ahod, Jachin, Sohar, & Saulem, quorum poſteri ex Ægypto egredientes 59300. milites exhibebant (b); quamvis terram promiſſionis ingredientes, ad 22200. redacti fuiſſent (c). Simeonis regio ad occidentem, & meridiem Juda ſita erat (d); ad ſeptentrionem, Tribum Dan, & Philiſthæos; ad occidentem, mediterraneum; ad meridiem, Arabiam Petream contingebat.

II. SIMEON, avus Mattathiæ patris Macchabæorum, è familiâ Sacerdotali Phinees (e).

III. SIMEON, Iſraelita, qui ductam alienigenam uxorem cum cæteris dimiſit (f).

IV. SIMEON, ſenex ſanctiſſimus, qui Spiritu S. afflatus, redemptionem Iſraelis Jeroſolymis opperiebatur (g). Viſurum autem illum ſuis oculis antequam diem ultimum clauderet, factâ ſibi à Spiritu S. promiſſione confidebat; quare intimo ejuſdem Spiritûs ductu in Templum eo planè momento vênit, quo Joſephus, & Maria de Legis præſcripto puerum oblaturi veniebant. Senex igitur puerum ulnis complexus, totus in gratiarum actionem effuſus eſt. Jam nunc, ait, lætus moriar, oculoſque, quibus ſalutare Iſraelis aſpexi, libentiſſimè claudam. Inde fauſta parentibus precatus, Infantem Mariæ reſtituit, ſimul addens futurum, ut puer ille exitio, & reſurrectioni multorum in Iſraele contingeret. Sciret autem, in eum veluti in ſcopum, omnium jacula dirigenda; ex quo fieret, ut matris animus doloris gladio transfoderetur; *Ut revelentur*, ait, *ex multis cordibus cogitationes*. Hæc de viro illo pio Evangelium, quem paulò poſt redditum adeò illuſtre de Jeſu Chriſto teſtimonium, diem clauſiſſe ferunt.

Vetos author, Celſus nomine (h), Simeonem illum oculis caligantem, vix recepto in ulnis puero Jeſu ad lumen revocatum, teſtimonium Salvatori palam dediſſe teſtatur. Nonnulli Sacerdotem fuiſſe autumant, cujus proinde muneris fuerit puerum tamquam primorem natu Domino ſiſtere, atque poſt acceptum pretium legale parentibus reſtituere (i). In hanc ſententiam plures ex antiquis laudantur (k); alii verò, nec temerè, negant (l). Nec temerè, inquam, cùm ſilentium Scripturæ in eam rem illis plurimùm ſuffragetur; neque enim viri dignitas ſilenda unquam videbatur.

Plura conferenti ſe ad Templum eâ occaſione Simeoni contigiſſe Leo Allatius in ſuâ Diſſertatione de Simeonibus narrat. Nimirum irradiantem ſubitâ luce matrem animadvertiſſe; quare per tranſverſum populum ad illam ſe conferens, bona plurima imprecatus eſt, ſimulque brachiis complexus puerum, Divino Spiritu afflatus, illud incœpit; *Nunc dimittis &c.* Poſt redditum matri infantem, ſtatim ſenem obiiſſe refert

a *Exod.* 6. 15.
b *Num.* 1. 22.
c *Num.* 26. 14. 55.
d *Vide Joſue* 19.
e 1. *Macch.* 2. 1.
f 1. *Eſdr.* 10. 31.
g *Luc.* 2. 25. *&c.*
h *Celſ. Præfat. in diſputat. Joan. & Papiſci; quæ nunc periit, Inter Opera Cypriani.*
i *Vide Baron. A. Chr.* 1. §. 50.
k *Method. Paſtor. Cyrill. Jeroſ. orat. de occurſu dom. Athan. de Eſſentiâ comm. &c.* Epiphan. *de PP. V. T. Leon. Imperat. Orat. de Purific. Sophron. Jeroſol. Dionyſ. Carthuſ. Frac. Luc. Lyr. Tolet. Cajet. alii apud Allat. de Simeonibus*, p. 3.
l *Phot. Euthym. Theophylact. Janſen. Barrad. Tillem.* Not. 6. *ſur J. C. t.* 1.

Nicephorus; ejuſque cadaveri ſepulturæ honorem denegaſſe Sacerdotes Hebræorum, quòd teſtimonium Salvatori contulerit, S. Epiphanius perhibuit, (m). Quanta fides traditionibus hiſce adhibenda ſit, ſatis inter omnes conſtat.

Feruot, hunc Simeonem ipſiſſimum eſſe Simeonem Juſtum, filium Hillelis, & præceptorem Gamalielis, à quo S. Paulus inſtitutus eſt (n). Addunt, eumdem virum cùm quadam die explicationi illius oraculi; *Ecce virgo concipiet, & pariet &c.* ſtuderet, neque myſterium aſſequi poſſet, certiorem divinitùs factum fuiſſe, ante mortem impletum illud viſurum (o). Alii majora etiam ſuprà fidem produnt, nempe Simeonem hunc inter Septuaginta Interpretes ſub Ptolemæo Philadelpho Verſioni Legis ex Hebræo in Græcum vacaſſe (p); quem de oraculo Iſaiæ aliquamdiu ſubdubitantem Spiritum Sanctum eâdem promiſſione confirmaſſe. Hæc verè Simeonis hiſtoriæ adſcititia ornamenta ingenium recentiorum Græcorum ſatis produnt.

Vetuſtiſſima Martyrologia Latina ejus Feſtum ad 5. Januarii conſignant; alii verò ad 2. ſive 4. Februarii; Uſuardus, & Ado ad 8. Octobris, quemadmodum & Martyrologium Romanum. In Menologio Caniſii cum Feſto Purificationis jungitur; in Veneto, & Hughelli ad alteram diem tranſlatum eſt. Ejus ſepulchrum in valle Joſaphat olim viſebatur; lipſana Conſtantinopoli Venetias tranſlata feruntur (q).

V. SIMEON, filius Judæ, & pater Levi, inter progenitores Jeſu Chriſti (r).

VI. SIMEON, conſobrinus Jeſu Chriſti, Epiſcopus Jeroſolymæ, filius Cleophæ, & Mariæ ſororis SS. Virginis; idem fortè, ac quem S. Marcus *Simonem* appellat [s]. Inter primores Jeſu Chriſti diſcipulos habendus (t), ejuſque ſequelæ citiùs ſe addixiſſe videtur. Cùm Jacobus minor neci à Judæis traderetur, Simeonem ejus fratrem liberiùs crimen arguiſſe S. Epiphanius eſt author (u). Ejus verò morte viduatâ Jeroſolymæ ſede (x), de Apoſtolorum, Diſcipulorum, & Cognatorum Jeſu Chriſti judicio Simeon electus eſt. Furente autem Judæorum in Romanos bello, recedentes Pellam in transjordanicâ Fideles S. Epiſcopus ſequutus creditur. Poſt urbis excidium, omnes ad priſtinas ſedes redierunt (y); ex quo factum, ut Eccleſia Chriſti novâ gloriâ, conceſſiſque à Deo prodigiis, niteret. Cùm Imperator Trajanus viros familiæ Davidicæ inquirere inſtituiſſet, ille ad Atticum Præfectum Palæſtinæ deductus eſt (z). Tormentis per plures dies productis, non ſine omnium, & ipſius Attici admiratione, ſenex 120. annorum ætate grandævus par fuit. Tandem crucis ſupplicio abſumptus eſt (a). Ejus Feſtum à Latinis die 18. Februarii, à Græcis die 27. Aprilis celebratur. Succeſſorem habuit S. Juſtum (b).

SIMERON, quartus filius Iſſachar (c), alio nomine *Semron* (d).

SIMIA, Hebraicè *Koph*, quam ſanè vocem ſimiam deſignare Interpretes conveniunt. Salomonis claſſis dives inter cætera eboris, & *ſimiarum* rediit (e). Genus quod-

dam

m *Epiph. de vitâ, & morte Prophet.*
n *Galatin. l.* 1. *c.* 3. *Vide Allat. loco cit.*
o *Nicephor. Hiſt. Eccl. l.* 1. *c.* 12.
p *Cedren. in Synopſ. Georg. ſeu Gregor. Pard. Damaſc. Theſſalon. apud Allat. loc. cit.*
q *A.* 1220. *Vide Tillemont. Not.* 6. *ſur. J.* C.
r *Luc.* 3. 30.
s *Marc.* 6. 3.
t *Euſeb. hiſtor. Eccl. l.* 3. *c.* 32.
u *Hæreſ.* 78. *c.* 14.
x *Euſeb. hiſt. Eccl. l.* 3. *c.* 11. *A. Ær.* 62.
y *Epiphan. de menſur. c.* 15. *Euſeb. Demoſtr. l.* 3. *c.* 5.
z *Euſeb. l.* 3. *c.* 32. *hiſt. Eccl.*
a *An. Ær.* 107. *&* 43. *circiter Epiſcopatûs Vide Euſeb. in Chron.*
b *Vide Tillem. hiſt. Eccl. t.* 2.
c 1. *Par.* 7. 1.
d *Gen.* 46. 13.
e 3. *Reg.* 10. 22. *&* 2. *Par.* 9. 21. *Bochart. de Anim. Sacr. p.* 2. *l.* 2. *c.* 31.

dam ſimiarum in Æthiopiâ, & ad mare rubrum occurrit, cui nomen *kephos*, ſive *kepos*, vel *kebos*; quod valdè affine eſt Hebræo *kuph*, ſive *koph*. Porrò *kepus* manus habebat, & pedes humanis ſimillimos, rictum leoni, corpus pantheræ, magnitudine ad damam accedebat. Quam incolæ Babylonis Ægypti colebant ſimiam, hanc Strabo *kipon* appellat (*f*).

I. SIMMAA, ſive *Semma*, filius Iſai, & frater Davidis (*g*), pater Jonathan, & Jonadab.

II. SIMMAA, filius Davidis, & Bethſabee. 1. *Par*.3. 5.

I. SIMON, è genere Judæ, pater Ammonis, & Rinnæ &c. 1. *Par*.4. 20.

f *Strab. l.* 17. *Vide Bochart. de anim. ſacr. p.*1. *l.*2. *c.* 23.
g 2. *Reg.* 13. 3. *&* 21. 21. *&* 1. *Par.* 2. 13.

II. SIMON I. cognomento *Juſtus*, Summus Sacerdos Judæorum, filius & ſucceſſor Onię I. (*h*). Vacuum obitu ejuſdem Simonis Sacerdotium, cùm Onias II. ejus filius ætate impar eſſet, Eleazarus patruus ejuſdem pueri implevit; eique decedenti Manaſſes frater avi, Jaddi nempè, ſucceſſit; inde ad Oniam II. dignitas delata A. M. 3771. Elogium, quo Jeſus filius Sirach (*i*) memoriam Simonis filii Oniæ proſequitur, quidam ad hunc Simonem Juſtum referendum cenſent; quamquam Simonem II. filium Oniæ II. faciliùs ſpectat. Nihil hìc nobis de opinione illorum, qui Simonem Juſtum cum Simeone ſene, puero Jeſu in ulnis recepto celebri, confundunt.

h *Antiq. l.*12. *c.* 2. *ab An.* 3702. *ſive* 3703. *Obiit A.* 3711. *ante Ch.* 289. *ante Ær.* 293.
i *Eccli.* 50. 1. *&c.*

III. SIMON II. Summus Sacerdos Judæorum, filius Oniæ II. (*k*). Sub eo Sacerdote Ptolæmeus Philopator Jeroſolymam veniens A. M. 37. adyta Templi, quò nonniſi Summo Sacerdoti ingreſſus patet, penetrare tentavit; ſed obſiſtente Simone, cæteriſque Sacerdotibus, ſubito timore à Deo correptus, ab incepto abſtinuit (*l*). Hunc virum ſpectare elogium Jeſu filii Sirach in hæc verba conceptum autumamus (*m*): *Simon Oniæ filius, Sacerdos magnus, qui in vitâ ſuâ ſuffulſit domum, & in diebus ſuis corroboravit Templum. Templi etiam altitudo ab ipſo fundata eſt, duplex ædificatio & excelſi parietes Templi. In diebus ipſius emanaverunt putei aquarum, & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modum. Qui curavit gentem ſuam, & liberavit eam à perditione. Qui prævaluit amplificare civitatem; qui adeptus eſt gloriam in converſatione gentis. Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ, & quaſi luna plena in diebus ſuis lucet, & quaſi ſol refulgens, ſic ille effulſit in Templo Dei.*

k *Aſſumptus A. M.* 3785. *obiit an.* 3805. *ante Chr.* 195. *ante Ær.* 199.
l *Vide* 3. *Macch. A. M.* 3787.
m *Eccli.* 50. 1. *&c.*

Inde elogium proſequutus, Sacerdotem exhibet ſolemnibus dignitatis ornamentis glorioſum, & in coronâ Sacerdotum ſacrificium in gratiarum actionem offerentem. Hoc autem ſpectaſſe creditur ſacrificium coram Philopatore oblatum in gratiarum actionem pro victoriâ de Antiocho Magno propè Raphiam. Succeſſorem reliquit *Oniam* III.

n *Ab A. M.* 3860. *uſque* 3869. *ante Ch.* 131. *ante Ær.* 135.

IV. SIMON MACCHABÆUS, cognomento *Thaſi*, filius Mattathiæ & frater Judæ, ac Jonathæ, Dux, Princeps, & Summus Sacerdos Judæorum (*n*). Mattathias pater Macchabæorum vitâ jam deceſſurus, de Simone ad filios ſuos locutus, ait (*o*): *Scio quòd vir conſilii eſt: ipſum audite ſemper; & ipſe erit vobis pater.* Virtutis in bello ſuæ ſpecimen exhibuit, tum in prælio Judæ Macchabæi fratris ſui cùm Nicanore (*p*); tum in altero pręlio in eumdem (*q*); tum etiam auxiliares copias in Galilęam ducens (*r*), ut incolas à moleſtiis Tyriorum, Sidoniorum, & Ptolemaidenſium defenderet. Excreitu enim tantummodò 3000. virorum pluribus ſecundis præliis hoſtes fregit, ultra 3000. illorum cæſa, ingentem ex victoriâ prædam retulit; tum Iſraelitas in Galilæâ inventos in Judæam reducens, ad fratres ſuos victor regreſſus eſt; Neque in altero prælio unà cum Jonatha fratre ſuo in Apollonium commiſſo, imparem ſe, & avitæ virtuti, & fratri exhibuit (*s*); collatis enim cum illo ſignis, ambo certantes pluſquàm 8000. hoſtium cęſis, in fugam reliquos verterunt. Præfecturâ totius oræ Mediterranei à Tyro uſque ad fines Ægypti ab Antiocho Deo donatus eſt (*t*); deinde Bethſuram (*u*), & Joppem (*x*) cœpit, ac in agro Sephalâ Ahiadam (*y*) ædificavit. Hęc Simonis decora quo tempore Jonathas Reipublicæ, & Sacerdotio preerat.

o 1. *Macch.* 2. 65. *A. M.* 3838. *ante Chr.* 162. *ante Ær.* 166.
p 2. *Macch.* 8. 22. 23. *A. M.* 3838.
q 2. *Macchab.* 14. 17. *A. M.* 3843.
r 1. *Macch.* 5. 17. 18. *A. M.* 3841. *ante Ch.* 159. *ante Ær.* 163.
s 1. *Macch.* 10. 74. *&c. A. M.* 3856. *ante Ch.* 144. *ante Ær.* 148.
t 1. *Macch.* 11. 59. *A. M.* 3861. *ante Ch.* 139. *ante Ær.* 143.

Capto jam à Tryphone per inſidias Jonatha (*z*), atque ſparſo de ejus nece rumore; Simon Jeroſolymam ſe conferens, populos ne animis deſponderent, pro concione confirmavit. Se dixit eodem, quo fratres & pater, animo pro Legis & Templi defenſione eſſe. Si fratres omnes certantes pro ſalute Iſraelis hoſtes interemerant, ſcirent, ſe eamdem cum illis conditionem non invitum ſubiturum. Hæc viri ſtrenui verba ſummo plauſu populus excipiens, Principatum ultrò illi detulit. Ille ſtatim ad urbis defenſionem verſis curis, mœnia reparavit; ſimulque venire Tryphonem cum valido exercitu intelligens, copias in illum duxit.

u 1. *Macch.* 10. 64. *&c.*
x 1. *Macch.* 12. 33.
y *Ibid. ℣.* 38.
z 1. *Macch.* 12. 48. *&c. &* 13. 1. *&c. A. M.* 3860. 3861. *ante Chr.* 140. 139. *ante Ær.* 144. 145.

Interea Tryphon miſſis ad Simonem legatis ſignificavit, ſe quidem Jonatham in vinculis retinuiſſe, quòd ob geſta Regis negotia, ejus ærario deberet. Mitteret ergo 100. argenti talenta, duoſque ejus filios obſides; & fratrem reciperet. Simon dolum quidem viri ſenſit; ſed invidiam Iſraelitarum ſibi metuens, ſi recuſaret, utrumque & pecuniam & pueros miſit. Verùm Tryphon omnibus receptis, & Jonatham retinens, provinciam excurrendam ſuſcepit. Simonis tamen exercitu latera hoſtium premente, ille conſilio fruſtratus, primò Jonatha, geminiſque filiis in Baſcaman occiſis, dein copias in Syriam reduxit. Fratris cadaver Simon in Modin ſumptuoſo priùs funere curans, ſepulturæ tradidit, locumque pyramidibus, columnis, inſculptiſque triumphis ornavit.

Sublato jam à Tryphone Antiocho (*a*), invaſoque à proditore Regno, Simon Macchabæus partibus Demetrii Nicatoris contra eumdem Tryphonem favens, immunitatem ab illo Judęę precariò obtinuit. Adjecit inſuper Rex ſupremum in Provinciâ, & in urbes à ſe in eâdem regione munitas, jus & poteſtatem. Hinc is annus 170. Regni Græcorum in publicos faſtos ita relatus eſt:

a 1. *Macch.* 13. 31. *&c. A. M.* 3861. *ante Chr.* 139. *ante Ær.* 143.

Anno primo Simonis Summi Sacerdotis, Ducis magni, & Principis Judæorum. Hinc Gazam cœpit, Syroſque in arce Jeroſolymæ deditione receptos, expulit; cujus rei memoriam annuo Feſto inſtituto à poſteris celebrandam curavit (b).

b 1. Macch. 13. 43.

Conſtitutum autem exercitûs ſui Ducem Joannem Hircanum filium ſuum (c), in Gadarâ arce maximi ad eam regionem momenti conſtituit. Ipſe intereà omnia, quam Judæis paraverat, pacis commoda comparaturus, nihil habuit antiquius, quàm ut gentis ſuæ gloriam propagaret. Captâ Joppe, opportunum in illâ portum pro Judæis conſtituit, & ditionem prorogavit (d). Suum eâ ætate agellum quiſque colebat, fructus omnis generis ſata arva ferebant; Seniores in foribus aſſidentes, de Republicâ conſulebant; juniores pro libito, ſeu veſtibus magnificis, ſivè bellicis ad pompam utebantur. Quiſque tandem ſub vite ſuâ, & ficu ſecurus aſſidens, nihil curabat, quàm ut eum virum, à quo omnis regionis ſecuritas, intueretur. Tandem Simonis nomen longè latèque per Orbem univerſum vulgatum eſt.

c 1. Macch. 13. 54. A. M. 3862. ante Chr. 138. ante Ær. 142.

d 1. Macch. 14. 4. &c. A. M. 3863. ante Ch. 137. ante Ær. 141.

Ad innovandum cum Romanis (e) & Lacedæmonibus (f) miſſis Legatis fœdus curas vertens, gratioſo ab illis reſcripto donatus eſt. Toi autem accepta ab eo, ejuſque familiâ beneficia Judæi publico aliquo gratiarum monumento repenſuri, jus illi, ejuſque familiæ Regni, & Pontificatûs aſſertum decreto voluerunt (g). Injunctum etiam, ut publica acta ejus nomine obſignarentur, purpuræque illi & auri uſus permitteretur. Decretum illud in æreâ tabulâ exaratum, in porticu Templi ſuſpenſum eſt; ejus tamen exemplar in ærario Templi ad uſum Simonis, ejuſque filiorum repoſitum eſt.

e 1. Macch. 15. 15. &c. A. M. 3865. ante Chr. 135. ante Ær. 139.

f 1. Macch. 14. 18. &c. circa A. M. 3864. ſeu 3865.

g 1. Macch. 14. 24. &c. Textus Latinus habet populus Romanus; Græcus tamen & Syriacus legunt tantummodò populus quod ex contextu ſermonis de Judæis intelligendum conſtat. Hæc A. M. 3863. ante Chr. 137. ante Ær. 141. contigerunt.

Interim Antiochus Sidetes Rex Syriæ, filius Demetrii Soteris, & frater Demetrii Nicatoris, ſciens fratrem captivum apud Parthos detineri, datis ad Simonem Rhodo literis, in partes ſuas illum adducere conatus eſt (h), conceſſa à fratre privilegia omnia confirmans, ſimulque jus addens æris feriundi (i), & ſi quæ Regio ærario debuiſſet, omnia ſpontè remittens; liberam tandem, & ſanctam Jeroſolymam declarans. Simon eas amicitiæ conditiones ſibi non negligendas ratus, auxiliares ſtatim copias, adjectâ pecuniâ, miſit, ut in obſidione Doræ ad meridiem Montis Carmeli, in qua Tryphon tenebatur, Regi ſuppetias ferret. Verùm Antiochus mutato conſilio, neque miſſa à viro auxilia recipere, neque ea, quæ antea obtulerat, omnia rata habere ſuſtinuit. Miſſo quin etiam Athenobio, quas retinebat urbes reſtituere, ſivè mille talentorum pretium ſolvere juſſit, bellum alioqui, & inimicitiam denuncians. Simon nihil ad hæc territus, reſpondit, nihil ſe injuriâ eripuiſſe, ſed tantùm jure poſtliminii avitæ hæreditatis poſſeſſionem recepiſſe. Centum tantummodò talenta pro urbibus Joppe, & Gazarâ obtulit, quas ille, utpotè regioni infeſtiſſimas, occupandas cenſuerat.

h 1. Macch. 15. 1. &c.

i Extant adhuc nummi Simonis Macchabæi argentei, ſicli vel ſemiſicli valore, hac adjectâ inſcriptione: 1. 2. 3. ſive 4. an. liberationis Sion, ſivè Jeruſalem.

His minimè acquieſcens Antiochus, Cendebæum unà cum exercitu in oram mediterranei mittens, regionem vaſtari juſſit (k). Joannes Hircanus, filius Simonis, in Gazarâ, ſive Gadarâ conſtitutus, ſtatim veniſſe hoſtes ad patrem retulit; qui re compertâ, ipſum, & Judam alterum filium cum exercitu 20000. ſelectiſſimorum obviam Cendebæo miſit. Ambo igitur Duces cum hoſtibus congreſſi, prælium commiſerunt, eo eventu, de quo nos *v. Joannes Hircanus*. Triennio poſt (l), Simon Judææ urbes luſtrans, cùm ad arcem *Doch*, ſivè *Dagon* perveniſſet, à Ptolemæo filio Abobi genero ſuo, ibidem verſante, magnificè exceptus eſt. Verùm inter medias dapes, Simon à ſicariis invaſus, unà cum filiis Mattathia, & Juda oppreſſus eſt. Eâ quidem proditione Jeroſolymâ potiri Ptolemæus ſperabat; ſed viri conſilia Joannes Hircanus, ſtatim Jeroſolymam contendens, prævertit. Quare Imperium, & Sacerdotium ad illum delatum eſt. Quid deinde proditori Ptolemæo contigerit, vide ejuſdem articulum.

k 1. Macch. 15. 38. &c. & 16. 1. &c. A. M. 3866. ante Chr. 134. ante Ær. 538.

l 1. Macch. 16. 11. &c. A. M. 3869. ante Chr. 131. ante Ær. 135.

V. SIMON, è Tribu Benjamin, qui præpoſituram Templi obtinens (m), iniquum aliquid in urbe molitus, Onia III. reluctante, per eumdem denique conſilio fruſtratus eſt. Quare Apollonium filium Tharſææ, Præfectum Cœle-Syriæ conveniens, ingentes in Templo theſauros reconditos prodidit, quos in Regium ærarium referri facilè poſſe dicebat. Rex nihil moratus, Heliodorum Jeroſolymam miſit, qui Divinâ ultione correptus, vacuus poſtea regreſſus eſt. Vide *Heliodorus*. Simon alterum ex altero conſilium meditans (n), proditi ſacri theſauri ad Regem invidiâ Oniam Summum Sacerdotem oneravit; calumniam retundentibus amicis Oniæ, adſtruente Simone factum eſt, ut inter utriuſque partis fautores oborto diſſidio, Simon, cui Apollonius Phœniciæ Præfectus favebat, neque à cædibus abſtineret. Coactus igitur Onias, Antiochiam apud Seleucum cauſam ſuam defenſurus ſe contulit; Simonem enim in ordinem redigi, nonniſi Regiâ authoritate poſſe intelligebat.

m 2. Macch. 3. 4. &c. A. M. 3828. ante Chr. 172. ante Ær. 176.

n 2. Macch. 4. 1. &c. Anno eodem.

Inter hæc, Seleucus obiit (o); delatoque ad Antiochum Epiphanem Regno, Jaſon frater Oniæ cum illo ſacerdotalem dignitatem pretio pactus eſt. Ex condicto igitur aliquot poſt annis ſtatam pecuniæ ſummam ad Regem per Menelaum fratrem Simonis miſerat; cùm Menelaus eâ arreptâ occaſione, dignitate ſibi coemptâ, fratrem à Sacerdotio expulit (p). Ex his quidem meritò ſuſpicaremur, an verè Simon, & Menelaus ad Tribum Benjamin, alienam à jure Sacerdotii, pertinerent; cùm viris ejuſdem Tribûs neque Sacerdotium neque Templi Præfectura demandari potuiſſet. Sed facilè Sacerdotale ſibi genus, quamquàm injuriâ, arrogabant; vel fortè Textus mendoſè legit *Benjamin*. De Simone nihil ultra in Scripturâ.

o 2. Macch. 4. 7. &c. A. M. 3829. ante Chr. 171. ante Ær. 175.

p 2. Macch. 4. 23. &c. A. M. 3832. ante Chr. 168. ante Ær. 172.

VI. SIMON, filius Boethi, Summus Sacerdos Judæorum Alexandriâ oriundus, & ab Herode Magno ad eam dignitatem aſſumptus, ut eam ducendæ ſibi Mariamnes ejus filiæ occaſionem prætenderet (q), Accuſatus deinde initæ cum Pherora & Anti-

pa-

q Antiq. l. 15. c. 15. An. M. 3981. exauthoratus an. 3999. anno ante Ch. 1. ante Ær. 4.

Digitized by Google

patro in Herodem conſpirationis, à Sacerdotio amotus, Matthiæ filio Theophili locum cedere coactus eſt (*r*).

VII. SIMON, filius Camithi, Summus Sacerdos Judæorum (*s*), poſt Eleazarum filium Anani. Poſt annum ab initâ dignitate, à Grato Præſide Judææ exauthoratus, Joſephum Caipham ſucceſſorem reliquit (*t*).

VIII. SIMON, cognomento *Canthara*, filius Simonis Boethi, Summus Sacerdos Judæorum, poſt Theophilum filium Jonathę (*u*), & ante Matthiam filium Anani (*x*). Iterum verò dignitati reſtitutus eſt ab Herode Rege Chalcidis poſt Elionæum, & ante Joſephum filium Canææ (*y*).

IX. SIMON Galilæus, qui Judæum hominem Romanorum vectigalem eſſe, eoſdemque dominos agnoſcere nefas eſſe dictitabat (*z*). In textu Latino Simon, ſed in Græco genuinè Judas appellatur (*a*). Sed Judæ filius erat nomine Simon, crucis ſupplicio ſub Claudio abſumptus (*b*).

X. SIMON *Cyreneus*. Cùm Jeſus in Calvarium ad ſupplicium deduceretur, atque ſub crucis pondere fatiſceret, occurrentem fortè Simonem, Cyrene in Libyâ oriundum, & patrem Alexandri, & Rufi. coegerunt, ut oneri ſuccedens, totum pondus, vel ſaltem partem illius deferret (*c*). Utrùm Judæus eſſet, an Ethnicus, ambigitur. Ethnicum plures ex Patribus autumarunt, quippè qui Ethnicos portenderet in Evangelii, & Crucis Dominicæ ſocietatem advocandos (*d*). Alii Judæum credunt (*e*). In textu Latino S. Marci è villâ ad Jeruſalem veniſſe legimus; nec ſanè rari erant Cyrene in Libyâ, unde ipſe originem trahebat, Judæi. Quidam confundendum cenſent cum *Simone nigro*, de quo in Actis, & proindè Judæum (*f*). Eccleſiam Boſtrorum in Arabiâ rexiſſe, eamque ſanguine ſuo, tolerato ignis martyrio, illuſtraſſe quidam aſſeruerunt. De *Alexandro*, & *Rufo* diximus in ſuis articulis.

XI. SIMON *Chananaus*, ſive *Zelotes*, Apoſtolus Jeſu Chriſti. Utrùm viri cognomen *Cananaus*, ex urbe *Canâ* in Galilæâ, an *Chananaus* legendum ſit [*g*]; ſivè tandem ex verbo *Kana*, nempe zelotem eſſe, derivandum ſit, ambigitur. Sanè quem alii Evangeliſtæ Cananæum, S. Lucas zelotem, fortè eodem ſenſu, appellat (*h*). Quidam tamen ex Patribus (*) è Canâ in Tribu Zabulonis, ſivè Nephtali originem traxiſſe teſtantur. De nomine etiam zelotæ ambigitur; quidam enim ex ſtudio in Chriſtum; quidam ex ſectâ Zelotarum (*i*) nomen derivant (*k*).

Geſta illius omnia, utì & prædicationis atque obitûs locus, ignorantur. Peragraſſe Ægyptum, Cyrenaicam, & Africam Nicephorus, & recentiores Græci teſtantur; addentes inſuper, annunciatam ejus operâ fidem, non ſinè prodigiorum apparatu, in Mauritaniâ, Libyâ, & Inſulis Britannicis. Tandem tot laborum coronam, fortiter tolerato crucis martyrio, retuliſſe. Alii (*l*) martyrium conſummaſſe in *Sunir* urbe Perſidis teſtantur. Paria legimus in Martyrologio veteri Florentinii ad 28. Octobris, quam diem Eccleſia Latina feſtam illi dedicavit. Martyrium illius ibidem conſignatur ad 1. Julii; hac enim die in S. Virum, ſicutì & S. Judam, cujus ſimul memoria celebratur, excitâ à Sacerdotibus Idolorum perſecutione, ambo oppreſſi ſunt; Simonem Cananæum, quem cum Nathanaele, & cum Sponſo in nuptiis Canæ confundunt, ad diem 10. Junii Græci colunt (*m*).

r *Antiq. l.17. c.6.*
s *Ab An. M. 4028. ad 4029.*
t *Antiq. l.18. c.3.*
u *Antiq. l. 19. c. 5. & l. 6. A. 4044.*
x *A. M. 4045. Ær. 41.*
y *Antiq. l.20. c.1.*
z *De Bello l. 2. c. 12.*
a *Confer Antiq. l.18. c. 1. &c.*
b *Antiq. l.20. c.3.*
c *Matth. 27. 32. Marc. 15. 21.*
d *Ambr. in Luc. 10. Hilar. in Matth. 27. Leo Magn. ferm. 8. de Paſſ. Beda Druthmar. &c.*
e *Maldō. Grot. Brug. Janſen.*
f *Vide Cornel. à Lapide in Matth. 27.*
g *Chananai nomen ità ſcribitur: Chenani.*
h *Luc. 6. 15. Act. 1. 13.*
* *Theodoret. in Pſal. 67. 18. Hieron. in Matth. 10.*
i *Joſeph. de Bello l. 4. c. 2. & lib. 6. c. 1.*
k *Hammond. in Matth. 10. Grot. Ligtfoot. Scalig.*
l *Fortunat. Pictav. Carm. l. 8. c. 4. Beda Retract. in Acta, c. 1. ℣. 13. Abdias l. 6.*
m *Menæa Jun. p. 93.*

XII. SIMON, *Frater Domini* (*n*), conſobrinus nempe ipſius, filius Mariæ ſororis B. V. quem nos confundendum credimus cum Simeone Epiſcopo Jeroſolymæ, & filio Cleophę, de quo nos v. *Simeon*.

n *Matth. 13. 55. Marc. 6. 3.*

XIII. SIMON *Phariſaus*, apud quem Jeſus poſt revocatum ad vitam filium viduę Naim (*o*) cœnaturus divertit. Cùm igitur menſæ aſſiderent, fœmina quædam criminibus in urbe notiſſima, in locum ingreſſa, odori unguenti vas ſuper pedes Jeſu effudit, atque lachrymis rigatos, comâ capitis, nullâ datâ oſculis requie, detergebat. Simon hæc intuitus, tacitus apud ſe reputabat, virum Prophetam nunquam permiſſurum fuiſſe, ut ab eâ fœminâ tangeretur. Verùm Jeſus, cui latentes Phariſæi cogitationes exploratæ erant, quæſivit ab illo, quid ferret in hanc rem ſententiæ? Geminis, inquit, ſibi obæratis viris fœnerator quidam debitum remiſit; alteri nempe 500. alteri 50. denariorum ſummam. Uter munificum fœneratorem magis amabit? Planè, reſpondit Simon, qui majori ære gravatus, majori ab illo beneficio affectus eſt. Viri ſententiam laudans Jeſus, fœminam indicans, Hæc, ait, ſuæ in me dilectionis argumenta majora, quàm tu, exhibuit; ſcito proinde, me plura illi crimina condonaſſe, quippe quæ multùm amet: cui verò, ait, minora remittuntur, minùs amat. Hęc Jeſu Chriſti verba aliam etiam explicationem admittunt, nimirùm plura illi peccata remiſſa ſunt, ideò multum amat; cui verò minora, minori etiam amore acceptum beneficium rependit. Planè vox *quia*, interdum tantumdem valet ac *quare*. Eò autem Jeſus Chriſtus ſpectabat, ut Simeonis ejuſque ſimilium tenue in ſe ſtudium carperet.

o *Luc. 7. 36. &c. an. Ær. 31.*

XIV. SIMON *Leproſus*, qui Bethaniæ non longè à Jeruſalem morabatur (*p*), apud quem Jeſus Chriſtus aliquibus ante paſſionem diebus convivio exceptus eſt. Aderat inter convivas Lazarus, paulò antea è mortuis à Salvatore revocatus; Martha accumbentibus miniſtrabat; & Maria, altera ejuſdem Lazari, ſoror obſequii ſui in Chriſtum argumento, pedes ipſius unguento inunxit. Convivium illud aliud profectò eſt ab altero duobus antea annis in domo Simonis Phariſæi celebrato; quemadmodum & Maria ſoror Lazari altera eſt à fœmina criminibus in Naim celeberrimâ.

p *Matth. 26. 6. Marc. 14. 8. Joan. 11. 1. 2. & 12. 3. &c. A. Ær. 33. ante mortem Ch. 5. vel 6. dies.*

XV. SIMON, *filius Joannis*, ſive *Jona*, cognomento *Cepha*, ſivè *Petrus*. Vide *S. Petrus*.

XVI. SIMON, *pater Juda Iſcariotha* (*q*), nonniſi filii ſcelere notus.

q *Jo. 6. 72.*

XVII. SIMON *Niger*, inter Prophetas & Doctores, Eccleſiam Antiochenam illuſtrantes (*). SS. Paulo & Barnabæ, in miniſterium à S. Spiritu deſtinatis, inter cæteros

* *Act. 13. 1. Circa A. Ær. 44.*

rus manum impoſuit. Sunt, qui ſolâ nominis ſimilitudine ducti, cum Simone Cyrenæo confundendum cenſeant; ſed ne iſta quidem conjectura valet, cùm Cyrenæum *Simonis* nomine, Nigrum verò *Simeonis* S. Lucas ubique diſtinguat. Nigrum quemdam inter 70. Diſcipulos S. Epiphanius recenſet [r]. Nihil de Simeone Nigro in Officiis, & Martyrologiis Eccleſiaſticis.

XVIII. SIMON *coriarius*, cujus in Joppe hoſpitio S. Petrus pluribus diebus uſus eſt (s). Ibidem autem verſans Apoſtolus, à viris per Cornelium Centurionem miſſis, Cæſaręam accitus venit (t). De Simone Coriario nihil ultrà in S. Scripturâ.

XIX. SIMON *Magus*, è Gitton in Samaritide juxta nonnullos (u). Cùm S. Philippus Diaconus Evangelium uberi ſanè fructu Samaritanis annunciaret, Simon etiam unà cum cæteris Baptiſmo ſe initiandum præbuit (x). Interim SS. Petrus, & Joannes Apoſtoli eò ſupervenientes, Baptiſmo jam initiatis manuum impoſitione Sanctum Spiritum conferebant. Simon, qui viſis antea Philippi ſignis obſtupuerat, eâ prodigiorum acceſſione, in tantam venit admirationem, ut oblatâ Apoſtolis pecuniâ, virtutem ſibi Spiritûs conferendi emere tentaverit. Offenſus viri impietate Petrus, rejectâ pecuniâ, Tecum illa, ait, abeat in perditionem; tu enim donum Dei pecuniâ tentans, nullam in hoc privilegio partem habebis. Moneo autem, ut quantociùs rogatâ à Deo veniâ, ſi fieri unquam poteſt, immaniſſimum crimen eluas. Simon territus ad hæc, Apoſtolum rogavit, ut precum ſuarum interpoſitione Dei ultionem averteret.

Antequam ille fidei manus dediſſet, ait S. Lucas (y), præſtigiis ſuis atque incantationibus adeò populos dementaverat, ut Numinis in illo aliquid ineſſe rati, latè omnes tamquam Dei Virtutem prædicarent, & colerent. Poſtea verò quàm ab Apoſtolo Petro, tentatâ oblatis nummis conferendi Spiritûs Sancti poteſtate, repulſam paſſus eſt, vetera crimina immanioribus augens, quà priſtinis artibus, quà novis ingeſtis erroribus, Apoſtolicæ prædicationi infeſtiſſimum ſe adverſarium exhibuit (z). Deſertâ igitur Samariâ (a), ſi quam Provinciam Evangelii Præcones non adhuc excurriſſent, eò ſe conferens, prædicationibus ſuis imprudentes populos præoccupavit.

Cùm Tyrum Phœniciæ veniſſet (b), proſtitutam fœminam nomine Selenem, ſivè Helenem ſibi adſciſcens, omnium itinerum ſuorum ſimul & criminum pudendiſſimorum comitem adhibuit. Hanc ille Helenam ipſiſſimam jactitabat, ex qua Trojanum olim bellum excitatum eſt. His igitur ſparſis erroribus per varias Orientis Provincias, præſtigiiſque ſuis pluribus dementatis, tandem Romam Claudio imperante ſe contulit. Ibi verò tantùm valuiſſe ferunt [c], ut juſſu Senatûs ejus honori ſtatua in Inſulâ Tyberinâ erigeretur, hac adjectâ epigraphe. *Simoni Deo Sancto* (d); ſivè *Simoni Sancto & Deo*. Plures tamen peritiſſimi Critici hujus hiſtoriæ veritatem in dubium revocantes, ſtatuam quamdam

r *Hæreſ.* 20. *c.* 4.
s *Act.* 9. 43. *A. Ær.* 35.
t *Act.* 10. 6. *&c.*
u *Epiph. hæreſ.* 21. *Juſtin. Apol.* 2.
x *Act.* 8. 5. 13. *A. Ær.* 34.
y *Act.* 8. 9. *&c.*
z *Iren. l.* 1. *c.* 20.
a *Theodoret. hæret. fabul. l.* 1. *c.* 1.
b *Theodoret. ibid. Juſt. Apolog.* 2. *Iren. l.* 1. *c.* 20. *Tertull. de anim. c.* 34.
A. Chr. 41.
c *Juſtin. Tertull. Euſeb. Cyrill. Auguſt. Theodoret.*
d *Ita Juſtin. Tertull. Cyrill.*

Semonis Sanci Pagani Numinis, fucum S. Juſtino feciſſe ſuſpicantur. Hujus conjecturæ in causâ fuit inventa in Inſulâ Tyberinâ ſtatua non diſſimilis epigraphes: *Semoni Sanco Deo Fidio Sacrum Sext. Pompejus Sp. F. Mutianus .... donum dedit.* Quæſtionem iſtam diſcutere in præſentiarum non vacat (e).

Conſtructum ab impio viro ædificium S. Petrus Romam veniens (f) evertit; nec tamen Simon urbem ſibi propterea deſerendam cenſuit, in qua facilè errores apud frequentiſſimum populum obtinerent. Nerone autem regnante, ſopitam jam ſui nominis famam, novis præſtigiis iterum excitavit. Quare Chriſtum ſe eſſe palam commentus (g), ad Deum, quem Patrem ſuum jactitabat, in Cœlum aſcenſurum edixit. Cùm igitur in ſublimem jam aerem, occulto Dæmonum miniſterio delatus, volitaret, SS. Petrus, & Paulus orationum ſuarum vi malis ſpiritibus depulſis, effecere, ut vir impius pondere ſuo in terram proturbatus, cruribus confringeretur. Delatus inde Brundam, dolore ſimul & mœroris deſperatione è ſublimi conclavi pręcipitem ſeſe dejiciens, ſibi necem intulerit. Spectaculum illud coram Nerone contigiſſe ferunt; eòque Dionem Chryſoſtomum (h) ſpectaſſe dicunt, cùm de Nerone narrat, diutiùs illum in aulâ virum habuiſſe, qui volitaturum ſe per aera pollicitus eſt: ſicut & Suetonium (i) referentem, virum quemdam in ludis publicis per aera volitare conatum, ſub ipſum incepti ſpectaculi initium, in terram præcipitem decidiſſe eo impetu, ut ſanguis ad Imperatorem uſque reſiliret (k).

Simonis errores præter eos, de quibus in Actis, nempè Virtutem ſe Dei jactitaſſe (l), ſimulque emendam ſibi doni Dei conferendi poteſtatem credidiſſe; hos potiſſimùm SS. Patres recenſent. Spargebat in vulgus, magnam ſe Virtutem Dei eſſe, qui Patris munere ad Samaritanos, Filii ad Judæos, Spiritûs S. ad reliquos deſcendiſſet; quocumque tamen nomine ab hominibus appellaretur, nullam ſe eâ de re habere rationem dicebat (m). Ex quodam Libro hujus Impoſtoris blaſphemias haſce deſcribit Sanctus Hieronymus (n): *Ego ſum ſermo Dei, ego ſum ſpecioſus, ego paracletus, ego omnipotens, ego omnia Dei.*

Æones tamquam totidem Spiritus Numen conſtituentes primus invexit (o). Helenam ſuam primam intelligentiam, omniumque matrem appellabat (p); nec raro etiam Spiritûs S., Prunici, & Minervæ nomine decorabat. Per hanc verò Intelligentiam cogitaſſe ſe quidem primò Angelos producere; ſed illa Patris voluntatem præveniens, inferiùs deſcendens Angelos, cæteraſque ſpiritales Poteſtates effudit, quibus nullam de Patre cognitionem indidit. Ex Angelis verò, & Poteſtatibus alii ſimul Angeli, & homines emerſerunt. Helena deìn in fœminarum corpora migrans, aliam tandem Helenam conſtituit, Troję excidium; è qua poſtea in Helenam Tyriam, quam Simon ipſe ſecum ducebat, deſcendit.

Jeſum Chriſtum non quidem tamquam Dei Filium, ſed tamquam adverſarium ſuum, quip-

e *Vide Baron. a.* 44. §. 55. *Salmaſ. not. in Spartian. Halloix, Vita S. Juſtin. Du Pin, Tillem. Not.* 1. *in Sim. Mag.*
f.1. *Euſeb. hiſt. Eccl. l.* 2. *c.* 14. *Hieron. de vir. Illuſtr. c.* 1. *Theodoret. hæret. fabul. l.* 1. *c.* 1.
g *Arnob. l.* 2. *Maxim. Tyrius hom.* 54. *Ambr. Hexaem. l.* 4. *Cyrill. Catech.* 6. *&c.*
h *Dio Chryſoſt. Orat.* 21.
i *Sueton. lib.* 6. *c.* 12.
k *Obiit Simon. facilè A. Ær.* 65.
l *Act.* 8. 10.
m *Iren. l.* 1. *c.* 20.
n *Hieron. in Matth.* 24.
o *Vide Nazianz. orat.* 23. 44. *Euſeb. in Marcion. l.* 4. *c.* 9.
p *Vide Iren. l.* 1. *c.* 20. *Epiphan. hæreſ.* 21. *Aug. hæreſ. l.* 1.

quippe qui Chriſtus eſſet, habebat. Nulla apud illum ſalus, atque carnis reſurrectio, ſed animæ tantùm ad vitam revocatio ſperanda. Proba omnino opera negligenda; cùm omnem bonorum, malorumque operum diviſionem ad ſubjiciendos ſibi homines Angeli invexerint. Veniſſe ſe ad legem Moſaicam, quam ipſe prorſus rejiciebat, abrogandam, Vetus Teſtamentum Angelis ſcriptoribus tribuebat, quibus cæteroqui infeſtiſſimus, cultum tamen impendendum ſuſtinuit; cùm nullam ſupereſſe ſalutis ſpem diceret, niſi impiis ſacrificiis Summo Patri per Principatus in ſingulis cœlis conſtitutos litaretur. Quare ſacra offerenda non quidem ad eorum opem implorandam, ſed ne quid illi infeſti in homines tentarent. Ex Simone Hæretici Simoniani, de quibus infra, prodierunt (q).

q *Vide & Tillem. Hiſt. Eccl. t. 2. art. 5.*

XX. SIMON, Herodis mancipium, qui nonniſi procero ſcitoque corporis habitu inſignis, poſt obitum tamen Herodis Regis coronam uſurpavit (r). Primum ejus facinus igne combuſtum Regium Jerichuntis Palatium, cæteraque & nonnulla ejus urbis ædificia, conceſſâ priùs fautoribus ſuis prædâ. Verùm Gratus provinciæ Præfectus, motis in illum armis; non prælio tantùm vicit, ſed fugientem aſſequutus, occidit (s).

r *Antiq. l. 17. c. 12.*

s *A. 3. ante Ær.*

XXI. SIMON, *filius Giora*, qui perduellium manu Acrabatenam Idumææ regionem excurrens, omnia cædibus, & direptionibus implevit (t). Verùm miſſas ab Anano copias intelligens, in arcem Maſſadam ſeſe recipiens, inde Idumæam excurrebat. Ad ipſam uſque Jeroſolymam procurrens, atque immania feritatis in reſiſtentes exhibens argumenta, adeò omnes terruit, ut Zelotæ ſiniſtri aliquid metuentes, copiis in illum ductis, in ordinem reducere, ſed fruſtra, tentarint. Aliquando poſt (u), populus in ultimam deſperationem à Zelatoribus adductus, Simonem illum in urbem præſidio contra illos futurum accivit. Ingreſſus igitur acclamantibus omnibus in urbem Simon, nihil habuit antiquius, quàm ut Joannem Giſcalæ, & Zelotas in Templo aggrederetur. Recepto tamen plus quàm illato hoſtibus incommodo, recedens, vim omnem in cives vertit, quibus tyrannum ſe non dominum exhibuit. Matthia etiam, potiſſimum illius in urbe advocandi authorem, occidendum curavit (x).

t *De Bello l. 2. c. 44. A Chr. ſivè Ær. 66. ſivè 67.*

u *De Bello l. 4. c. 34. A. Ær. 69.*

x *De Bello l. 5. c. 33.*

Supervacaneum eſſet ſingula ejus ſcelera uſque ad tempus captæ à Romanis Urbis recenſere. Cùm enim ejus viri nomen in Libris ſacris non occurrat, non eſt, cur, quemadmodum de aliis in Scripturâ notis, ejus hiſtoriam deſcribamus. Cùm verò Romani urbem ſubiiſſent & Templum, ille in cloacas quaſdam, annonis comparatis, ſeceſſit [y]. Ibi nonnullis menſibus latuit, donec fame adigente, è latebris emergens, candido habitu atque pallio purpureo inter rudera Templi ſpectandum ſe præbuit, ſperans ſe prodigii novitate attonitos Romanos eluſurum. Neque primo intuitu conſilio ſuo fruſtratus eſt; cùm enim ejus aſpectu ſubitò obſtupeſcerent Romani, primò quis eſſet interrogarunt. Nomen ille ſuum prodere recuſans, acciri ducem, Terentium nempe Rufum (jam enim Titus ab urbe exceſſerat) præcepit. Veniens igitur Terentius virum agnitum vinculis oneratum Cæſaream ad Titum miſit. Romam deinde ab illo in triumphum deductus, publico tandem ſupplicio occiſus eſt.

y *De Bello l. 7. c. 7.*

SIMONIANI, Hæretici, Simonis Magi ſectatores, qui ducis ſui errores omnes aſſerentes, nihil in vitâ inſtituendâ ad ſcelera ſibi reliquum faciebant (z); adeò ut, ait Euſebius, eorum ſcelera ne verbis quidem quis aſſequi potuiſſet (a); & ipſi de ſe in ſuis libris proderent, ea eſſe fidei ſuæ myſteria, ut primo intuitu ſtuporem ſimul & horrorem ingererent. Præter impudentiſſimæ namque vitæ crimina, omnibus etiam magiæ ſacramentis initiabantur; atque externo corporis habitu Chriſtianam Religionem profitentes, cultum tamen Simoni, & Helenæ ſub Jovis, & Martis ſimulacro victimis, & libationibus impendebant. Nullum etiam apud illos crimen, ſi quis Idolorum Religioni ſeſe addixiſſet; quare ſi quando perſequutionibus, & tormentis ad offerenda Idolis thura adigebantur, ultrò Ethnicorum voluntati obſequebantur.

z *Iren. l. 1. c. 20.*

a *Hiſtor. Eccleſ. l. 2. c. 13.*

Cùm SS. Joannes, Petrus, & Paulus in ſuis Epiſtolis Hæreticos, & falſos Apoſtolos inſectantur, viros nempe prophanis verborum novitatibus ſanam doctrinam corrumpentes, Divina ſe unos noſcere jactitantes, Crucis Jeſu Chriſti hoſtes; viros inſuper obſequiis ventris ſui tanquam Numinis addictos; quod probri loco habendum eſſet, illud glorioſum reputantes; cùm, inquam, in eos viros Apoſtoli invehuntur, nonniſi diſcipulos Simonis, Cerinthi, atque ſimilium præ oculis habuiſſe creduntur. Eos ſanè viros ita pluries depingit Apoſtolus, ut & moribus, & doctrinâ corruptiſſimos exhibeat (b).

b *Vide 2. Corinth. 5. 10. Coloſſ. 2. 4. &c. Philipp. 2. &c. & 2. Timoth. 3. 14. &c.*

Uſque ad quartum ſæculum Simoniani durarunt; in quorum ſectam circa annum 150. quo S. Juſtinus florebat, Samaritani ferè omnes, & nonnullæ diverſarum regionum geotes tranſierant, Simonem ſummum Deum habentes, eodem S. Juſtino teſte (c). Eumdem ſibi Deum, necnon vivendi normam elegiſſe ſibi reliquos Simonis ſectatores S. Clemens Alexandrinus eſt author (d). Quin & nomen ab illo vulgò obtinuiſſe tradit S. Irenæus (e); ſicutì & Helenianos ab Helenâ dictos, Origenes memorat (f). Narrat etiam idem Scriptor, eam ſectam ad 30. tantummodò homines redactam fuiſſe (g); quin & penitùs defeciſſe in eodem Opere perhibet (h); & ex aliorum relatione ſcimus, ſub ipſum etiam quintum ſæculum adhuc Simonianorum nomen audiri. Ab illis, dum baptiſmum conferebant, ignis ſpeciem ſuper aquam deductam teſtatur author quidam de baptiſmo, contra S. Cyprianum ſcribens circà an. 256. De Simonianis etiam clam inter Catholicos ſubrepentibus, atque in eorum Eccleſiis baptiſmo initiatis, perniciosum hæreſis ſuæ virus deinde inter Fideles ſpargentibus, agit Euſebius. Verùm proditi tandem ſub initium quarti ſæculi ab Eccleſiâ exturres facti ſunt [i].

c *Juſtin. Apol. 2.*

d *Stromat. lib. 2.*

e *Iren. l. 1. c. 20.*

f *Origen. in Celſ. l. 5.*

g *Idem l. 1. contra Celſ. circa an. 249.*

h *Idem l. 5.*

i *Euſeb. hiſt Eccl. l. 2. c. 5.*

SIMONIA. Cùm res aliqua temporalis pro Spirituali, vel cum Spirituali annexâ

re-

nibus ereviſſe conſtaret. Talmud Jeroſolymitanum, & Babylonicum (*m*) tradunt, Sini cuidam arbuſculam ſinapis fuiſſe validam adeò, & altam, ut illæſam illam ſcandere vir potuiſſet. Altera etiam ſimilis planta ibidem commemoratur, in tres ramos diſtincta, quorum unus figulis quibuſdam ſub illo æſtate laborantibus umbram præbebat. Porrò ramus ille trium ollarum ſinapis ferax extitiſſe narratur.

m *Talmud. Jeroſol. c. 7. Peach, & Talm. Babylon. cap. Chetub.*

SINCERITAS, *Sincerus*; vox veritatis tenacem mentem, & linguam exprimens. Porrò ſincero animus duplex, & doloſus opponitur; cum nempè aliud corde fovemus, aliud promimus ore. Ex *ſine*, & *cera* nomen derivatur, tamquam ſi diceretur, mel purum, & ceræ admiſtione defœcatum. In Scripturâ ſincerum eſt purum, & ſine admiſtione: *Sapientia eſt emanatio quædam claritatis Omnipotentis Dei ſincera* (*n*). S. Paulus Philippenſes hortatur, ut vitam agentes inſontem, nulli hominum ſint offendiculo: *Ut ſitis ſinceri, & ſine offenſâ* (*o*). Et S. Petrus ad Fideles: *Veſtram excito in commonitione ſinceram mentem* (*p*). S. Paulus ſinceritatem, & veritatem (*q*), ſivè puritatem, & veritatem fermento impuritatis corruptis panibus comparat. Pſeudo-Apoſtolis vitio vertit, in annunciando Jeſu Chriſto non ſinceram illos mentem contuliſſe, nempè dolo & avaritiâ vacuam.

n *Sap. 7. 25.*
o *Philipp. 2. 10.*
p *2. Pet. 3. 1.*
q *1. Cor. 5. 8.*

SINÆUS, octavus filius Chanaan (*r*). Sinæi olim juxta *Arce* in Monte Libano ſedem habebant (*s*); eodemque in Monte arx *Sinna* apud Strabonem commemoratur. Sinæi apud Arabes incolæ ſunt Tripolis in Phœniciâ.

r *Gen. 10. 16.*
s *Hieron. quæſt. Hebr. in Gen.*

I. SION, ſivè *Zion*, mons Templo Domini à Salomone erecto, & civitate Davidis è regione, & ad ſeptentrionem veteris *Jebus* [*t*], ſivè *Jeruſalem*, ad latus oppoſitum montis à Davide conditâ, celebris. Quamvis autem in Scripturâ mons Sion Templi Domini ſedes habeatur, certus tamen ejus locus in monte *Moria* (*u*) in altero latere Sion, conſtitutus. Montem Sion meridiem potiùs, quàm ſeptentrionem urbis ſpectare Relandus autumavit iis rationibus, quas apud illum legas (*x*).

t *Pſal. 47. 3. Latera aquilonis, civitas Regis Magni*
u *2. Par. 3. 1.*
x *Relandus Palæſt. t. 2.*

II. SION, urbs Tribûs Iſſachar (*), in Vulgatâ *Seon*. Porrò Seon locum fuiſſe ad montem Thabor ſuâ ætate Euſebius, & S. Hieronymus teſtantur.

* *Joſue 19. 19. in Hebr.*

III. SION, alterum nomen eſt montis Hermon (*y*), quem facilè Pſalmus 132. 3. ſpectat: *Sicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion* (*z*); nempe concordia inter Sacerdotes, & Levitas, eo voluptatis ſenſu animos afficit, quo ros ſuper Hermon, & Sion duos montes perpetuo jugo conjunctos, ſtillans. Eodem nomine Sion mons Hermon in Eccleſiaſtico inſinuatur (*a*): *Quaſi cypreſſus in monte Sion*; Græcus *in monte Hermon*.

y *Deut. 4. 48.*
z *Hebræus legit Zion, quod fortè pro Sion poſitum eſt.*
a *Eccli. 24. 17.*

SIOR, urbs Tribûs Juda (*b*).

SIRA, ciſterna non longè ab Hebrone [*c*].

b *Joſue 15. 54.*
c *2. Reg. 3. 26.*

SIRACH, pater Jeſu Scriptoris Libri Eccleſiaſtici, ex quo vulgò appellatus Jeſus filius Sirach.

SIRACIDES, patronimicum eſt Jeſu filii Sirach.

SIRENES, monſtra marina, in ſcriptis Poetarum celebratiſſimæ, quas filias tribuunt Acheloo amni, & cuidam ex novem Muſis. Hanc alii Melpomenem, alii Calliopem, alii Terpſichorem, & Steropem autumant; uno verbo neque de nomine matris, ſicut etiam de Sirenum nomine convenit. Tres enumerantur: *Aglaepe, Piſinoe, Thelxiopia*, ſivè juxta alios, *Thelxiope, Molpe, Aglaophonos*; vel tandem *Leucoſia, Ligea, Parthenope*. In freto Siciliæ ſedem habuiſſe perhibentur, ubi doloſis cantilenis nautas demulcentes, non ſine naufragii periculo nimis ad ſe accedentes detinebant (*d*):

Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canorâ
Quaſlibet admiſſas detinuere rates.

d *Ovid. de Arte l. 3. v. 311.*

Elegantiſſimas fœminas supernè referentes, alis tamen, & pedibus ad aves accedebant (*e*). Navigantes Argonautæ in Sirenes inciderunt, quibus ad conſuetas fraudes confugientibus, Orpheus ſtatim lyram pulſans, blanditias blanditiis fruſtravit. Hujus rei deſperatione, devictas ſe in cantu intelligentes, Sirenes in mare ſe projecerunt; ex quo factum, ut in ſcopulos tranſmutarentur. Alii tamen narrant, præcipites ſe quidem illas in mare egiſſe; mutatas verò in monſtra marina ſupernè fœminam referentia, ſed infernè in piſcem deſinere. Quod quidem illis accidiſſe referunt, poſtquam Ulyſſes arte earum dolis eluſis, cerâ ſociorum aures obduxit, ſimulque funibus ſe malo navis alligari curans, nunquam ne rogans quidem ſolvendus.

e *Apollon. Argonaut. l. 4.*

Sed fabellas ad examen revocare in præſentiarum non vacat. Ideò autem Sirenum hic meminimus, quòd earum nomen in Iſaia 13. 22. occurrat; *Reſpondebunt ululæ in ædibus ejus, & ſirenes in ædibus voluptatis*. Quibus verbis everſam, atque in ſolitudinem redactam Babylonem deſcribit; cujus, ait, rudera aquæ operientes, monſtra marina inducent; quemadmodum & aves mali ominis parebunt, uti ululę &c. Textus Latinus *ſirenes* addit; Septuaginta *herinaceos*. Textus Hebræus legit *thanaim*. Porrò ſi loca ſingula, ubi vox illa occurrit, conferantur, ſignificatum intelligemus immanem aliquem piſcem, monſtrum marinum, piſcem horrendum ſibilantem (*f*), & catulos mammillâ lactantem [*g*], cujus in mari lociſque humentibus cavea (*h*). Hęc quidem optimè balenæ, vitulo marino, quæ fortè ſpectavit Iſaias, congruunt.

f *Vide Job. 30. 29. Mich. 1. 8.*
g *Lament. 4. 3.*
h *Pſal. 58. 7. Iſa. 37. 2. Ezech. 32. 2.*

Fortaſſe S. Hieronymus vertens *ſirenes*, monſtra quædam marina innuere voluit, quæ homini ſimillima perhibentur. Porrò ſirenem ad Inſulam Melitæ an. 1672 piſcatu captam narrant. Alteram in Friſiâ inventam ſuâ ætate narrat Cornelius à Lapide, quàm vitâ diutius productâ, nendi artificium didiciſſe refert. Eo maris tractu, quod inter Inſulam Ceilani, & Indiæ angulum jacet, novem ſirenes, & ſeptem tritones captos tradunt. In oris Martinicæ juxta ſcopulum, cui nomen *adamas*, viſum perhibent marinum hominem, in piſcem deſinentem. Sirenibus etiam ſimillimi ſunt piſces, qui ad inſulas Philippinas piſcatu capiuntur; quibus etiam mare An-

quod in Provinciam nomen ex quadam ſortè urbe Soba derivatum credimus. Cùm autem urbs illa ſucceſſu temporis ſivè diſtrueretur, ſivè nomen mutaſſet, factum inde, ut certi Syriæ Soba limites ignorentur. Nobis tamen ad oram ſeptentrionalem Cœle-Syriæ conſtituta creditur, à Libano, & Antilibano, nimirum uſque ad Antiochiam circiter. Differt enim regio illa à Syriâ Damaſci, Syriâ Emath, Rohob, Maachæ, & Geſſur. Sobâ *Judith* 3. 1. 14. nomen *Sobal*, ſivè *Sobal* ſignificatur. Hanc autem Soba, ſivè Sobal eamdem cum *Hobâ*, ſive *Hobal*, & Abylâ inter Libanum, & Antilibanum fuiſſe ſuſpicor.

SOBAB, filius Davidis ex Beth-ſabee (*a*).

SOBACH, Dux exercitûs Tranſeuphratæi Adarezer Regis Syriæ. David commiſſâ cum illo pugnâ ad Helam, relatâ plenâ de hoſtibus victoriâ, Ducem mortali vulnere confecit [*b*].

SOBACHAI, vir ſtrenuus exercitûs Davidis, ex urbe Huſathi, qui in prælio ad Gob, alio nomine Gazer, gigantem Saph occidit (*c*).

SOBAI, è genere Sacerdotali, de captivitate Babylonicâ cum Zorobabele regreſſus (*d*).

SOBAL, urbs Seir Horræo ſubdita (*e*).

SOBAL, *Syria Sobal* (*f*), eadem ac *Syria Soba*.

SOBI, filius Naas, ex urbe *Rabbath*, alio nomine *Philadelphiâ*, qui unà cum Berzellai Davidi Abſalomum fugienti occurrens, annonas obtulit (*g*).

SOBNA, Scriba Regis Ezechiæ (*h*), qui unà cum Joahe & Aſaph ad Rabſacem à Sennacheribo miſſum Regis nomine vènit. Sunt, qui Summum Sacerdotium virum illum geſſiſſe autument; ſed in Scripturâ nonniſi Præpoſitus Templi, quæ dignitas longè Summo Sacerdotio inferior eſt, appellatur (*i*). Hoc in illum oraculum Iſaias Domini verbis pronunciavit: *Vade ad Sobnam Præpoſitum Templi* (Hebraicè *Sochen*, quod Præpoſitum horreorum Regis deſignat), *& dices ad eum: quid tu hìc, aut quaſi quis hìc? Quia excidiſti tibi hìc ſepulchrum, excidiſti in excelſo memoriale diligenter in petrâ tabernaculum tibi. Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut aſportatur gallus gallinaceus* (*k*); *& quaſi amictum ſic ſublevabit te* [ſeu velut accipiter in prædam proruens]: *coronans coronabit te tribulatione, quaſi pilam mittet te in terram latam, & ſpatioſam; ibi morieris, & ibi erit currus gloria tua, ignominia domûs domini tui. Et expellam te de ſtatione tuâ, & de miniſterio tuo deponam te. Et erit in die illâ, vocabo ſervum meum Eliacim filium Helciæ Summi Sacerdotis*. Impletum Oraculum creditur ſub Manaſſe, quo cum Babylonem captivus Sobna traductus creditur.

SOBRIUS, *Sobrietas*, quod virtutis nomen eſt intemperantiam coercentis. Interdum tamen uſurpatur de virtute juſtum utrimque medium ſervante, quam modeſtiam & moderationem appellamus (*l*): *Non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem;* nempè intra moderationes cancellos nobis continendum. Rogat Apoſtolus fœminas, ut in cultu *verecundiam* ſervent & *ſobrietatem* (*m*); honeſtatis nempè regulas. Quandoque etiam ſobrius eſt *vigilans* (*n*); quemadmodum & vir *frugi* atque *modeſtus*: *Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis* (*o*). Antiochus Epiphanes auditâ morte Oniæ Summi Sacerdotis, fatum deflevit viri, prudentiâ & modeſtiâ inſignis: *Recordatus defuncti ſobrietatem & modeſtiam* (*p*).

SOCO, ſivè *Socho*, urbs Juda (*q*); quam à ſe priùs reparatam, Heber in ſedem familiæ ſuæ deſtinavit (*r*). Eam urbem Roboam munitionibus firmavit (*s*). Duplicem eſſe urbem inferiorem & ſuperiorem novem m. paſſuum ab Eleutheropoli Jeroſolymam verſùs, Euſebius teſtatur.

SOCHOTH, prima caſtrametatio Iſraelitarum ex Ægypto diſcedentium (*t*). Porrò Sochoth ſonat tentoria; hinc facilè confundendus locus cum *Miſchenoth*, ſivè *urbibus tabernaculorum* (*u*).

SOCHOTH, ſivè *Succoth*, urbs transjordanica, inter Jordanem & torrentem Jabok. Redux è Meſopotamiâ Jacob torrentem tranſgreſſus, tentorium in *Socoth* conſtituit (*x*). Succeſſu temporis urbs ibi condita, Tribui Gad in ſortem aſſignata eſt [*y*]. In agro inter Sochoth & Sarthan (*z*) ærea Templi ornamenta ingentis operis conflata ſunt ſub Salomone. Porrò Sochoth in Scythopolitanâ S. Hieronymus (*a*) conſtituit. Ejuſdem urbis Optimates, quòd annonas pro exercitu requiſitas denegaſſent, Gedeon ſpinis conterendos damnavit (*b*). Tandem alterum urbi nomen, nempè *Darala* (*c*), indictum fuiſſe Judæi teſtantur.

SOCHOTH-BENOTH, ſivè *Succoth-benoth*. Babyloniorum coloniâ à Salmanaſare, ſivè Aſſaradone Rege Aſſyriæ in Samariam deductâ, cultum etiam Deorum ſecum deferentes, ſua illis *Succoth-benoth* dedicaverunt (*d*). Quæ verba *tentoria puellarum* ſonant, nempè poſtribula puellarum, quæ ſemel in vitâ in honorem Deæ Milyttæ proſtituebantur (*e*). Quod ita in Babyloniâ ſervatum narrat Herodotus (*f*). Singulæ, ait, regionis puellæ ſemel in vitâ advenæ ſe proſtituere religione Milyttæ, Veneris nempè, tenentur. Locupletiores fœminæ copioſo domeſticorum famulitio ad Templum operto curru vectæ ſe conferebant; eâque cæremoniâ religione exſolutæ, nullâ datâ advenis abutendi ſe copiâ, redibant. Vulgares mulieres floribus redimitæ Templo ſiſtebantur, ubi funiculis quibuſdam interjectis inter ſe diviſæ, advenarum confluentium libidini patebant. Quam autem ex illis procus ſelegiſſet, hanc in ejus gremium monetâ quacumque injectâ, invitabat, ſimul addens: Invoco pro te Milyttam. Hos nummos quantulicumque illi fuiſſent, recuſare, utpote in uſus ſacros deſtinatos, uti & virum invitantem recuſare, fœminis illis nefas. Statim igitur virum ſecutæ, in locum extra Templi conſpectum violandas ſe præbebant; dein ad propria reverti puellis integrum erat. Avitam hanc ſuperſtitionem Babylonios illos in Samariam tranſtuliſſe facilè credimus. Rabbini tamen illud *Succoth-benoth*

a 2. *Reg*. 4. 14.
b 2. *Reg*. 10. 16. *&c. Circa an. M.* 2967. *ante Ch.* 1032. *ante Ær.* 1036.
c 2. *Reg*. 21. 18. *&* 1. *Par*. 20. 4.
d 1. *Eſdr*. 2. 42.
e *Gen*. 36. 30.
f *Judith*. 3. 14.
g 2. *Reg*. 17. 27. *A. M.* 2981. *ante Ch.* 1019. *ante Ær.* 1023.
h 4. *Reg*. 18. 18.
i *Iſa*. 22. 15.
k *Hebr. legit Dominus aſportari te faciet, ò homo cordate, nempè ſtrenue, bellicoſe.*
A. M. 3328. *ante Chr.* 672. *ante Ær.* 676.
l *Rom*. 12. 3.
m 1. *Timoth*. 2. 9.
n 1. *Timoth*. 3. 2. *Nephaleon, Vigilantem. Pagin. Montan. Eraſm. Eſt. Menoch. Piſc.*
o 2. *Timoth*. 1. 7. *Sophroniſmos, ſobrietas frugalitas, modeſtia, animi tranquillitas, &c.*
p 2. *Macch*. 4. 37.
q *Joſue* 15. 35. *&* 1. *Reg*. 17. 1.
r 1. *Par*. 4. 18.
s *Vide* 2. *Par*. 11. 7.
t *Exod*. 12. 37.
u *Exod*. 1. 11.
x *Gen*. 33. 17. *A. M.* 2265. *ante Ch.* 1735. *ante Ær.* 5739.
y *Joſue* 13. 27.
z 3. *Reg*. 7. 46.
a *Hieron. qq. Hebr. in Gen.* 33.
b *Judic*. 8. 5. *&c. A. M.* 2759. *ante Chr.* 1241. *ante Ær.* 1245.
c *Hebr. Succoth. Darala.*
d 4. *Reg*. 17. 30.
e *Vide Selden. de Diis Syr. Syntagm.* 2. *c.* 7. *Grot. ad* 4. *Reg*. 17. 30.
f *Herodot. l.* 1. *c.* 199.

noth pullos & gallinam explicant, Euſebius & S. Hieronymus [*g*] nomen urbis ab eà gente in Samariâ conditæ denotaſſe videntur. Aliis eſt peculiare gentis Numen.

g *Euſeb.* & *Hieron. in locis.*

SODI, fluvius Babyloniæ (*h*). Cùm autem nullus io regione amnis eo nomine innoteſcat, ideò ramum Euphratis denotatum non ægrè crediderim. *Sodi* enim Hebraicè ſuperbiam ſonat; quod Euphrati congruit.

h *Baruch.* 1. 4.

SODOMA, Metropolis Pentapoleos, in qua Loth nepos Abrahami aliquandiù verſatus eſt (*i*). Ejus urbis ſceleribus Divinam ulticnem provocantibus, dilapſis cœlitùs flammis Sodoma, Gomorrha, Seboim, & Adama, criminum communione & loci propinquitate conjunctæ civitates, deflagrarunt (*k*). In amœno & fertili agro urbes illæ ſitæ terreſtris Paradiſi ſpecimen exhibebant; dein verò terræ facies verſa; nam fulmine cœleſti incenſum ſcatens in regione bitumen exarſit. Igni aquæ fluminis ſuccedentes ſolum inundarunt; recedentibuſque ſubinde, mare Mortuum ſeù Lacus Sodomæ in loco ſedit; cui etiam Lacus Aſphaltidis ex bitumine, ſeù aſphalto ex aquis ebullienti nomen inditum eſt. Porrò Sodoma meridionalior cæteris fuiſſe creditur, quippè quæ proxima eſſet urbi Segor, ultra angulum meridionalem maris Mortui ſitæ,

i *Gen.* 13. 12. 13.

k *Gen.* 19. *A. M.* 3107. *ante Chr.* 1893. *ante Ær.* 1897.

An in lacus alveo, ſivè ad ejus oram urbs illa jaceret, ambigitur. Sanè in Prophetis (*l*) non rarò ruinarum Sodomæ & Gomorrhæ ſermo, vel ſaltem mentio incidit; ſemper ſquallida, abjecta, & deſerta perhibentur loca; ſpinis tantùm & rubis horrida; ſulphure, & ſale reſperſo ſolo inculta (*m*): *Siccitas ſpinarum, & acervi ſalis, & deſertum uſque in æternum.* Et Amos 4. 11. *Quaſi torris raptus ab incendio.* Brevì, Sodoma & Gomorrha in vindicis iræ Dei exemplum ubique in S. Scripturâ exhibentur. Tradit Joſephus (*n*), circumjacentem illis urbibus agrum incendii etiam reliquias ſervare; & combuſtarum urbium extare veſtigia (*o*). Provenientes in ſolo fructus aſpectu delectant; decerptos verò ſi quis cultro vel morſu tentaverit, continuò in cineres evaneſcunt.

l *Jerem.* 49. 18. 50. 38.

m *Deut.* 29. 22. *Sophon.* 2. 9.

n *De Bello*, *l.* 5. *c.* 5.

o *Leipſana tou theiou pyros, cai pente poleon ſcias.*

Superfuiſſe ergo quinque urbium rudera Joſephi ætate videntur, Quin & Strabo de veſtigiis Sodomæ ad oram Lacûs 60. ſtadiorum ambitu loquitur (*p*). In Notitiis Sodoma urbs Epiſcopalis recenſetur; cujus etiam urbis cathedram Severus Epiſcopus tenuiſſe io ſubſcriptione primi Concilii Nicæni legitur. Relandus quidem nunquam reſtitutam Sodomam fuiſſe contendens, mendum Amanuenſium in ſubſcriptione Concilii irrepſiſſe ſuſpicatur, Ne tamen in ſententiam clariſſimi viri abeamus, facit vetus Notitia ſupra relata, quæ rotundis verbis Sodomam urbem Epiſcopalem inter Thamar, & Engaddi conſtituit; quemadmodum & apud Stepharum Geographum ad eamdem Engaddi Sodoma quædam commemoratur (*q*). Ex quibus ſanè nullus dubito, quin Sodoma, ſivè in eodem, ſivè juxta eumdem, quo priùs, locum reſtituta fuerit. Neque enim affirmare auſim novum hanc urbem ad oram maris conditam in eodem loco ac veterem ſtetiſſe, cujus fortè ſolum aquæ maris Mortui occupaſſe potuerant, *Lacus Sodoma*, ſivè *Mare Sodoma*. Vide *Aſphaltus*, *Lacus Aſphaltidis*.

p *Strabo*, *Geogr. l.* 15.

q *Steph. in Eggada*, & *in Sodoma.*

SODOMIA, crimen eſt nefandum, quo mas tanquam fœmina abutenti ſupponitur. In ultionem ejus criminis Deus iræ ſuæ flagellum in Sodomam, Gomorrham, Adamam, & Seboim excuſſit (*r*). Neque alia fuit delendorum Hebraicis armis ſub Joſue Chananæorum ratio, quàm quòd populi illi Divinum in ſe furorem eo crimine concitaſſent. Ejuſdem ſceleris rei Gabaitæ arma in ſe, & in univerſam Tribum Benjamin concitarunt, quibus parum abfuit, quin univerſa Tribus intercideret (*s*). Apud Hebræos capitale crimen eſt (*t*). Obtinuiſſe autem apud Ethnicos Apoſtolus teſtatur (*u*); cujus tamen reos omnes à Regno Dei excludendos idem Apoſtolus (*x*) denuntiat.

r *Gen.* 19. 5. &c.

s *Judic.* 19. & 20.

t *Levit.* 18. 22. & 20. 13.

u *Rom.* 1. 27.

x *Galat.* 3. 28. & 1. *Cor.* 6. 10. & 1. *Timoth.* 1. 10.

SOGANE, vicus Gaulanitidis in Transjordanicâ, quem Joſephus cùm Galilææ præeſſet, munitionibus firmavit (*y*). Viginti m. paſſibus à Gabarâ abſuiſſe videtur. *De Vitâ ſuâ.* Vbi tamen pro *Arabum*, utì legitur in Textu, legendum *Gadara*.

y *De Bello*, *l.* 2. *c.* 25. *in Vita* &c.

SOHAR, quintus filius Patriarchæ Simeonis (*z*), in 1. Par. 4. 24. *Zara*.

z *Gen.* 46. 10.

SOHEM, nomen gemmæ ſæpè in Scripturâ recurrens, quod Septuaginta, & S. Hieronymus reddere conſueverunt *onychem* (*a*); nos verò *ſmaragdum* malumus. In hiſtoriâ Orientali plurimi Principes *Soheme* appellantur, quod ex Hebræo *Sohem* derivatum conſtat,

a *Gen.* 2. 12.

SOL (*b*), maximum illud luminare diei conſtituendo à Deo creatum, quemadmodum & lunæ alteri luminari nox commiſſa (*c*). Soli cultum & ſacrificia impendiſſe pleroſque orientales populos, quamquam ſub diverſi nominis appellatione, credimus. Hunc enim Baal eſſe Phœnicum, Chamos Moabitarum, Moloc Ammonitarum; Baal & Regem militiæ Cæleſtis Iſraelitarum autumamus. Nunquam verò ejus cultus ab Aſtarte & Reginâ Cœli, nempe lunâ, ſejunctus apparet, Numini autem colles dicati, quemadmodum & luci, certeque ædes conſtitutæ: *Ne fortè*, ait Moyſes, *elevatis oculis ad Cœlum videas ſolem, & lunam, & omnia aſtra Cœli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub Cœlo ſunt* (*d*), Alibi verò capitalem pœnam in eos edicit, qui externis Numinibus, ſoli, & lunæ cultum impenderint (*e*). Huic dedicatos equos Joſias Rex Juda è Templo Domini extraxit, curruſque ſimili religione ſacros, à Regibus prædeceſſoribus conſtitutos, igne abſumpſit (*f*). Ingentis criminis reum damnat Jobus (*g*) virum illum, qui viſo ſole, atque radiorum ejus gloriâ captus, manum in ſignum adorationis oſculatur; eo enim ſigno Deum altiſſimum velut abjeciſſe ſignificat, Ezechiel ad Templum Domini in Spiritu raptus (*h*), 25. virorum Juda irreligioſam ſuperſtitionem exhorruit, qui verſis Sanctuario humeris exorientem Solem proni adorabant.

b *Hebr.* *Semes.* *Græc.* *Helios*.

c *Gen.* 1. 16.

d *Deut.* 4. 19.

e *Deut.* 17. 3. &c.

f 4. *Reg.* 23. 11.

g *Job.* 31. 26. &c.

h *Ezech.* 8. 16.

Por-

Porrò ex ſole nobiliſſimas Authores Sacri ſimilitudines plerumque deducunt. Ut irruens ſubitò infortunium extremumque malum deſignent, ſolem obtenebratum, & lunam lumen ſuum denegaſſe dicunt (*i*). Neque ſolem terre circumduci, neque terram ſoli credebant; ſed in eâ erant ſententiâ, ſolem occidentales terminos attingentem, per cęcas ignotaſque vias Orienti reſtitui (*k*). Tria ſolis prodigia celebratiſſima in Scripturâ memorantur. Primò cùm ſol juſſu Joſue ſtetit (*l*); ſecundò cùm retrogradus ſub Ezechia receſſit (*m*); tertiò cùm tenebris in plenilunio obductus eſt, eo temporis ſpatio, quo Chriſtus in cruce animam agebat (*n*),

SOLARIUM; tectum, ſive culmen domûs in modum areæ complanatum à S. Hieronymo plerumque *ſolarium* appellatur. Eo in loco exploratores à Joſue miſſos Raab celavit; *In ſolarium domûs ſua* (*o*). Ibi etiam Samuël (*p*) ſtratum Sauli collocavit. Porrò areæ iſtæ ſub dio conſtitutæ conſtructâ circum loricâ ambiebantur, ne facilis eſſet è culmine lapſus. Hæc Moyſes in Lege præſcripſerat (*q*). Medium hujus areæ foramen aulæ inferiori reſpondens tenebat, unde Rex Ochozias in ſubjectum cœnaculum decidens, mortali vulnere affectus eſt (*r*). Ex his in viam per ſcalas ſub dio extra domum conſtructas deſcenſus patebat. Hinc Paralyticus ille Evangelii, quòd fores domûs confluenti turbâ obſiderentur, in tectum devectus eſt; inde verò, tegulis fortè quibuſdam ſubductis, in lecto jacens funibus coram Jeſu Chriſto demiſſus eſt (*s*). Quicumque, ait Chriſtus, in tecto ſunt, ne in domum quidem deſcendere ſuſtineant, ſed promptâ fugâ ſe proripiant, nempe per ſcalas exteriores, quò facilior, & promptior fuga ſit (*t*).

SOLIDUS, unde deductum Gallicum *ſol*, monetæ genus. Principes populi ſub Davide ad conſtruendum Templum *ſolidos decem millia* exhibuerunt (*u*). Duces verò familiarum poſt reditum è captivitate *ſolidos ſexaginta millia* penderunt (*x*). Inter pretioſiſſima vaſa ab Eſdra è Babylone relata, viginti crateres pondere *mille ſolidorum* ſpectabantur (*y*), Sunt, ait Eccleſiaſticus, qui aliena facilè poſtulant, in reſtituendo verò adeò difficiles ſe præbent, ut nunquam ſine murmure (*z*), & vix dimidium ſolidi reſtituant. Græcus habet tantùm *dimidium*. In Textibus ſupra relatis, Hebræus legit *Darconim*, ſivè *Darcmonim*, quod *daricum* ſignificat, Perſarum nummum, cui ex Rege Dario nomen. Porrò daricus, juxta Le Pelletier Rothomagenſem, valore, & pondere ſiclum aureum equabat, nempe dimidium ſicli argentei, juxta eius ſupputationem, & 11. libris, 11. ſolidis, & 9. denariis reſpondentem. Qui ſicli aurei pondus cum argenteo confundunt, pondus, & monetæ valorem multiplicant.

SOLITUDO (*a*), *Deſertum*; quo nomine omnia inculta loca à Judæis cenſentur ad paſcua pecudum deſtinata, & ſylveſtribus arboribus conſita. Hinc nomen ſolitudinis in Scripturâ non ſtatim deſertum locum ſine urbibus, & cultoribus ſonat; cùm non rarò agrum ſignificet, urbi, & vico alicui adjacentem paſcuis deſtinatum, & à vomere illęſum. Ita in Scripturâ ſingulis ferè urbibus ſuum deſertum tribuitur, utì deſertum Zin, Cades, Thecue, Auran, Damaſci, Ziph, Jeruelis, Jerichuntis, Jeroſolymæ, Maonis, Gabaonis, Bethel, Engaddi, & Bethſaidæ, & alia. Vide *Deſertum*.

SOLYMA, nomen aliquando Jeroſolymæ adſcriptum. Vide *Jeruſalem*.

SOLYME, vicus Gaulonitidis in Transjordanica. *Joſeph. de vitâ ſuâ*.

SOMER, qui vicum, & montem Samariæ Amri Regi Iſraelis pretio vendidit (*b*). Hinc monti nomen *Somer*, ſivè *Semer*. Vide *Samaria*.

SOMNIUM (*c*), quo nomine plerumque in Scripturâ inſomnia à Deo miſſa, & prophetica cenſentur. Orientales omnes, & Judæi potiſſimùm, ſomnia ſedulò obſervabant nihilque apud illos antiquius, quàm ut eorum explicationes, ſivè ab aliis quęrerent, ſivè ipſi alienis darent. Huius rei veſtigia apud Ægyptios in hiſtoriâ Pincernæ, & Piſtoris Pharaonis (*d*), eiuſdemque Pharaonis (*e*) apparent. Apud Chaldæos verò in Nabuchodonoſore paria deprehendimus (*f*). Vetitum à Deo erat Hebræis, ne quis unquam ſivè ſomnia obſervare, ſivè eorum Interpretes conſulere auderet (*g*): atque capitalis pœna in eos decreta, qui Prophetica ſomnia jactantes, atque futura ex ſomniis prædicentes, etiamſi rei eventus fidem Oraculo feciſſet (*h*), populum ad idololatriam eâ fraude inducere tentaſſent. Singulis tamen permiſſum, ut ſomnia, quæ rei eventum portendere crediďiſſent, ad Prophetas Domini, ſivè ad Summum Sacerdotem Ephod indutum illis conſulendis referrent. Hinc Dominus ſimul Hebræos prohibet ab adeundis ariolis, magis, & ſomniorum interpretibus [*i*], ſimulque eodem loco ait: Populus, in cujus regionem immittemini, Divinos, & Ariolos conſulit; vobis autem Dominus Prophetam ſuſcitavit quem vobis adire, & conſulere, integrum erit. A' Prophetis igitur ſomniorum interpretationes, & rerum futurarum oracula Judæis exquirenda. Hinc Saul paulò antè prælium Gelboe, Pythoniſſam conſulendam ſtatuit (*k*), *quia conſuluit Dominum, & non reſpondit ei, neque per ſomnia, neque per Sacerdotes, neque per Prophetas, neque per urim, & thummim*.

Ut receptæ in populo de ſomniis opinioni ſe conformaret Deus, ſomnia interdum, rerum eventus portendentia, non immittebat tantùm, ſed & certos quoſdam viros eorum explicandorum peritos, excitabat. Abimelechum in ſomniis de Sarâ Abrahami uxore admonuit (*l*). Myſticam per quietem ſcalam Jacobo exhibuit [*m*]; utì & rationem augendi gregis in ſomnio idem Jacob addidicit (*n*). Ab ineunte ætate Joſephus ſomniis, facilè à Jacob patre ſuo explicatis, donatus eſt (*o*). Idem Joſeph ſomniorum Pincernæ, & Piſtoris Regis Ægypti, quin & ejuſdem Regis interpretatione claruit (*p*). Deus Moyſi locutum ſe

i *Vide Iſai.* 13. 10. & 24. 23. *Jerem.* 15. 9. *Ezech.* 32. 7. *Joel.* 2. 31. *Amos* 8. 9.
k *Eccle.* 1. 5. 6. *Vide noſt. Diſſert. de ſyſtemate Mundi Vet. Hebr. ante Comment. in Eccle.*
l *Joſue* 10. 12. 13.
m 4. *Reg.* 20. 11.
n *Matth.* 27. 45.
o *Joſue* 2. 6.
p 1. *Reg.* 9. 25.
q *Deut.* 22. 8.
r 4. *Reg.* 1. *&c.*
s *Matth.* 24. 17. *Luc.* 17. 31.
t *Vide Noſt. Diſſert. de Ædib. Vet. Hebr. ante Comment. in Judic.*
u 1. *Par.* 29. 7. *Hebr. Adarconim.*
x 1. *Eſdr.* 2. 69. *Darcmonim.*
y 1. *Eſdr.* 8. 27.
z *Eccli.* 29. 7.
a *Hebr. Midbar. Græc. Eremos.*
b 3. *Reg.* 16. 24.
c *Hebr. Chalom. Græcè Enypnion.*
d *Gen.* 40. 5. 8.
e *Gen.* 14. 15. *&c.*
f *Dan.* 2. 1. *&c.* & 4. 2. *&c.*
g *Levit.* 19. 26. *Deut.* 18. 10.
h *Deut.* 13. 1. *&c.*
i *Deut.* 13. 15. *&c.*
k 1. *Reg.* 28. 6. 15.
l *Gen.* 20. 3. 6.
m *Gen.* 28. 2. *&c.*
n *Gen.* 31. 11. *&c.*
o *Gen.* 37. 5. *&c.*
p *Gen.* 40. 5. *&c.* & 41. 1. *&c.*

Digitized by Google

ſe dicit, non ut cæteris Prophetis per ſomnia, ſed facie ad faciem (*q*). Madianitas ſomnia curaſſe ex eo conſtat, quòd Madianitam ſomnium ſuum alteri narrantem audiens Gedeon, fauſtum pro ſe omen captavit (*r*).

Somnia jactantes Prophetas, atque credulas populi aures hiſce ſuperſtitionibus implentes, ita caſtigat Jeremias (*s*): *Audivi quæ dixerunt Prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, ſomniavi .... Propheta, qui habet ſomnium, narret ſomnium; & qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum verè; quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petram?* Sub Meſſiæ regno futurum ſpondet Joel (*t*), ut donorum S. Spiritûs largiori copiâ affluentibus hominibus, ſenibus prophetica ſomnia, junioribus verò viſiones obverſentur.

Somnium etiam uſurpatur de inanibus illis imaginibus, quæ dormientibus obverſantur, aberrantis phantaſiæ, non S. Spiritûs opus: *Velut ſomnium avolans non invenietur; tranſibit, quaſi viſio nocturna* (*u*). *Erit ſicut ſomnium viſionis nocturnæ* (*x*) *multitudo omnium gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel* (Jeruſalem) ... *Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit, cùm autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima ejus; & ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquàm fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima ejus vacua eſt; ſic erit multitudo omnium gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion* (*y*).

I. SOPATER, & *Doſitheus*, Duces partibus Judæ Macchabæi faventes, qui præſidium cujuſdam arcis à Timotheo relictum 10000. hoſtium peremerunt (*z*).

II. SOPATER, ſivè *Soſipater*, de quo Apoſtolus (*a*): *Lucius, & Jaſon, & Soſipater cognati mei.* An ſanguinis conjunctione ad Apoſtolum viri illi ſpectarent, quamvis verbis hiſce inſinuari videatur, adhuc in ambiguo eſt. *Jaſon* namque Theſſalonicam; *Soſipater* Berœam in Macedoniâ patriam habuit; quas ſanè urbes à Tharſo, undè Apoſtolus, remotiſſimas fuiſſe conſtat. Quin & Origene authore (*b*), ambo illi Ethnici erant origine, quod ab Apoſtoli cognatione plurimùm abluſiſſe videtur. Sed unde illi cognati dicuntur? An fortè, quod ad eamdem gentem, Tribum, urbem, Religionem ſpectarent? Hæc quidem fortaſsè vera, nullâ licèt aſſertâ ratione aſſerantur. Fortè etiam Soſipater ille, qui Romæ verſabatur tempore ſcriptæ ad Romanos Epiſtolæ, alius erat à Soſipatro Berœæ, qui eodem anno eidem Apoſtolo comes in itinere Jeroſolymitano adhærens, facilè dum Epiſtola Corinthi ſcriberetur, præſto aderat (*c*).

Porrò de Sopatro, ſivè Soſipatro hæc memoriæ prodita ſunt. Berœæ natus, facilè cùm Apoſtolus eò veniſſet (*d*), ad fidem deductus eſt. Patrem habuiſſe Pyrrhum in Textu Latino (*e*), & quibuſdam Mſſ. Græcis legimus. Cùm idem Apoſtolus Corintho Jeroſolymam tenderet, itineris comites Soſipatrum, Ariſtarchum, alioſque nonnullos Diſcipulos adhibuit. Cùm Philippos veniſſent, Troadem ab Apoſtolo miſſi, ibi ejus adventum opperiri juſſi ſunt. Non ergo eodem anno Sopater Romæ verſari poterat, uti ſupra animadvertimus. Hæc tantùm de Soſipatro, cujus Feſtum Latini ſub elogio Diſcipuli S. Pauli die 25. Junii celebrant; Græci verò die 28. ſivè 29. Aprilis Jaſonem & Soſipatrum cognatos Domini colunt. Quarè à Græcis ambo illi Soſipatri confunduntur; quemadmodum & nos in Comment. in Acta, & in Ep. ad Rom. cæterique omnes, quantùm ſcio, Interpretes fecerunt.

q *Num.* 12. 6.
r *Judic.* 7. 13. *&c.*
s *Jerem.* 23. 25. 27.
t *Joel.* 3. 1.
u *Job.* 20. 8.
x *Iſa.* 29. 7.
y *Vide etiam Pſal.* 72. 20. *Eccle.* 5. 2. 6.
z 2. *Macch.* 12. 19. *A. M.* 3841. *ante Chr.* 159. *ante Ær.* 163.
a *Rom.* 16. 21.
b *Origen. in Rom.* 16.
c *Vide Act.* 20. 4. *&c.*
d *A. Ær.* 52.
e *Act.* 20. 4. *&c.*

SOPHA. Malachiam Prophetam, Sophæ in Tribu Zabulon ortum tradit S. Epiphanius.

SOPHACH, ſivè *Sobac*, Dux exercitûs Adarezer (*f*). Vide *Sobach*.

SOPHAI, filius Elcanæ è familiâ Caath. 1. *Par.* 6. 26.

SOPHAN, ſivè *Zaphan*, urbs Tribûs Gad (*g*); cui deinde nomen inditum *Amath* Judæi tradunt.

SOPHAR, Nahamathites, amicus Jobi (*h*); apud Septuaginta *Rex Minæorum*; apud Interpretem Origenis, *Nomadum*. An Nabamath nomen patriæ ſit, an parentis, ambiguum.

SOPHER, Dux in exercitu Sedeciæ Regis Juda (*i*); facilè tamen non exercitum ducebat, ſed Scribæ exercitum curantis munus egiſſe ex ipſo nomine autumamus; *Sopher* enim Scriba vertitur.

SOPHIM, ſivè *Zophim*, plurale eſt nominis *Zuph*, ſivè *Zoph*. Porrò *Zuph* vir erat inter poſteros Caath è genere Levitarum (*k*); ejus autem familia nempè *Zophim*, urbem Ramatham patriam Samuelis habuit; inde nomen *Ramatha Sophim*, ex quo tota regio Terra Zuph appellata fuit (*l*).

I. SOPHONIAS, filius Maaſiæ, qui Saraiâ, ſacra operando, munus *Sacerdotis primi* implente, ipſe *Sacerdos ſecundus* fuiſſe legitur (*m*). His verbis demandatum Sophoniæ munus Supremi Sacerdoti deſignari credimus, quoties Saraias eventu aliquo abſtinere cogebatur. Poſt captam Jeroſolymam à Chaldæis, ambo illi ad Nabuchodonoſorem in Reblatam tranſmiſſi, ejus juſſu neci traditi ſunt. Non ſemel Sophonias à Sedecia miſſus (*n*), Jeremiam ſuper futuris urbis eventibus conſuluit. Joſiam & Hem patrem habuiſſe Sophoniam conſtat (*o*): an iſtum?

II. SOPHONIAS, Levita Caathites (*o*).

III. SOPHONIAS, filius Chuſi, & nepos Godoliæ, è Tribu Simeonis, juxta S. Epiphanium & è monte *Sarabata*, in Scripturâ ignoto. Ejus Prophetæ avos in capite prophetiæ recenſitos, pari cum illo ſpiritu donatos fuiſſe Judæi autumarunt (*q*). Ex illuſtri genere ortus aliquibus temerè prorſus creditur. Ejus geſtorum & obitûs hiſtoria nulla ſupereſt. Sub Joſia florebat (*r*). Quantum autem ex deplorato ab illo rerum Judaicarum, quod ad mores attinet, ſtatu, conjecturâ aſſequimur, prophetiæ tempus ante decimum octavum Joſiæ, ex quo ille corrigendis moribus operam impendit [*s*], conſtituendum eſt. Everſionem

f 1. *Par.* 19. 16.
g *Num.* 32. 36. *Joſue* 13. 27.
h *Job.* 2. 11.
i 4. *Reg.* 25. 19.
k 1. *Par.* 6. 26.
l 1. *Reg.* 9. 5.
m 4. *Reg.* 25. 18.
A. M. 3416. *ante Chr.* 584. *ante Ær.* 588.
n *Jerem.* 21. 1. & 37. 3.
o *Zach.* 6. 10. 14.
p 1. *Par.* 6. 36.
q *Hebræi apud Hieron. in Sophon. initio.*
r *Regnum iniit Joſias A. M.* 3363. *ante Chr.* 637. *ante Ær.* 641.
s 4. *Reg.* 22. 3. 10. 12.

nem etiam Ninives prædicit, ante decimum ſextum Joſiæ non revocandam, ſi cum Beroſo 22. Regni in Chaldæâ annos Nabopolaſſaro tribuamus. Oracula igitur Sophoniæ ſub initium Joſiæ conſignanda ſunt.

Primo operis capite, Propheta in populos omnes invehitur, neci à Domino jam deſtinatos; in Judam nempè, & in eos, qui ſaliunt ſuper limen (nempe Philiſthæos) juxta illud (t): *Propter hanc cauſam non calcant Sacerdotes Dagon, & omnes, qui ingrediuntur Templum ejus ſuper limen Dagon.* Inde (u) in Moab, Ammon, Chus, Phœnices, & Aſſyrios vertitur; ac Ninivem evertendam prædicit (x). In tertio Prophetiæ capite, primò & minis, & verbis Jeroſolymam terret; dein factâ ſpe ſolutæ captivitatis, atque ſelicioris ſtatûs ſolatur.

SOREC, torrens, qui Tribum Dan perluebat. Dalila etiam Samſonis amaſia in Sorec habitaſſe legitur (y); quem locum non longè à Saraa, & Eſtaol Euſebius (z) collocans, moram in illo duxiſſe Samſonem tradit.

Caphar-Sorec, ſive ager Sorec, vicus non longè à Saraâ, Euſebio authore.

Vinum Sorec, quod in valle ejuſdem nominis colligebatur. Vinum illud cum Aſcalonitano, totâ antiquitate celebri nonnulli confundunt. Torrens Sorec non longè ab eâ urbe fluebat. Rabbini verò Sorec nomen eſſe vitis, copiâ fructûs, & ſuavitate excellentis, ſingulisque anni temporibus feracis autumarunt. Porrò Sorec non uvas tantùm, & vinum vallis Sorec ſonare, ſed aliud quodcumque apertiſſimè conſtat. Quamquam facilè uva quæcumque flaveſcens, è qua vinum ejuſdem coloris exprimeretur, deſignabat. Vineam Sorec plantaſſe ſe Dominus profeſſus eſt (a). Plantas Sorec Jazer in transjordanicâ virentes Iſaias commemorat (b). Vinum autem ejus nominis optimum habebatur, colore autem, uti quidem credimus, flaveſcenti (c). De lino etiam Sorec, ſivè colore Sorec, ſermo eſt apud Iſaiam (d); ſicut & apud Zachariam equi ejuſdem coloris inducuntur (*). Ex hac valle celebrem illum botrum ab Exploratoribus Iſraelitarum ad ſuos relatum ferunt; quamquam non ſatis certo authore hæc aſſeruntur (e).

SORI, alio nomine *Iſari*, filius Idithun, cujus familia inter 24. Leviticas Templi obſequiis deſtinatas, ordine quarta recenſebatur (f).

SORS, Hebraicè *goral*, Græcè *kleros*, Perſicè *pur*, unde Feſtum *Purim*, nempe ſortium. Uſus ſortium in Sacrâ Scripturâ frequentiſſimus eſt. Deus jactu ſortium decernendum juſſit, uter hircus pro peccato offerri, die Expiationis ſolemnis, uter in libertatem aſſeri debuiſſet (g). Sortium etiam arbitrio committi certam ſingulis Tribubus terræ Promiſſionis portionem diſtribuendam [h]; quod à Deo præceptum, à Joſue executioni mandatum fuit (i). Datæ etiam juſſu Dei ſortitò Sacerdotibus, & Levitis urbes (k). Neque aliter deſtinatus ſingulis 24. claſſibus Sacerdotum, & Levitarum ordo, quo in Templo miniſtrarent (l). Poſt victoriam in dividendâ prædâ ſortes

t 1. Reg. 5. 5.
u Sophon. 2.
x Ninives excidium contigit A.M. 3378.
y Judic. 16. 4.
z In Locis, Saraa, & Caphar-Sorec.
a Iſa. 5. 2.
b Iſa. 16. 8.
c Gen. 49. 11. Jerem. 2. 21.
d Iſa. 19. 9.
* Zacch. 1. 8.
e Num. 13. 26.
f 1. Par. 25. 3. 11.
g Levit. 16. 8. &c.
h Num. 26. 55. 56. & 33. 54. & 34. 13. &c.
i Joſue 14. & 15. & 16. &c.
k 1. Par. 6. 54. 61. &c.
l 1. Par. 24. & 25.

intercedebant (m). In Novo Teſtamento (n) milites jactu ſortium de veſtibus Jeſu Chriſti, juxta Prophetæ Oraculum (o), diſpoſuerunt. Tandem in locum Judæ proditoris vitâ functi, alter è duobus ſelectis viris per ſortes ſubſtitutus eſt (p).

Jaciendarum verò ſortium ratio neque in Scripturâ liquidò apparet, neque diſſidentibus inter ſe Interpretibus, ſatis conſtat. Neque enim unus eſt ejus ritus. Primus apud Salomonem occurrit (q): *Sortes mittuntur in ſinum; ſed à Domino temperantur.* In ſinu igitur, ſivè in veſte, ſivè in galeâ, ſivè in vaſe fictili, vel alterius cujuſcumque materiæ continebantur, varièque verſatæ, tandem ſivè projiciebantur in terram, ſivè extrahebantur, pro libito, uti quidem videtur, eorum, qui rei præfuiſſent.

Sortium uſus ipſe quidem nullâ Lege prohibetur, cùm Deus ipſe ſæpiſſimè illas injungeret, atque præſtantiſſimis utriuſque Teſtamenti viris in uſu fuiſſet. Ejus utilitatem Sapiens inſinuans, ait: *Contradictiones comprimit ſors, & inter Potentes quoque dijudicat* (r). Fateamur tamen oportet, ſortes quandoque contra fas, & æquum adhiberi; cùm nempe nullâ adigente neceſſitate, ſivè ſuperſtitionis ſpiritu ducti, vel periculum de Deo facientes, ad ſortes confugimus. Nefas etiam ſortes conſulere, cùm indagandæ veritatis plana ſuppetit via; ac tandem cùm ratio, & religio aliter certam nos in partem determinant. Ita Aman, non ſuperſtitionis tantùm, ſed injuſtitiæ, & iniquitatis ſpiritu, certam diem Judæis in Regno Perſidis trucidandis ſortibus deſtinandam commiſit (s). Superſtitioſæ etiam Nabuchodonoſoris ſortes, cùm in ancipiti viâ inter Jeruſalem & Rabbat-Ammon conſtitutus, ſortitò iter elegit (t). Nec minùs damnandæ ſortes nautarum in navi Jonæ, dum iis conſultis, ſævientis procellæ cauſam à Deo exquiſierunt (u). Potuit enim illa ventis naturali cauſâ flantibus, proveniſſe, potuit in pœnam criminum ſingulorum proveniſſe. Tandem neque Deus per ſortes virum ejuſdem procellæ reum oſtendere tenebatur (x).

Sors etiam portionem hæreditatis ſignificat. *Aſcende mecum in ſortem meam* (y); *Dominus pars hæreditatis* (Hebr. *ſortis*) *meæ* (z); *Non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem juſtorum* (a).

SORTES. *Feſtum ſortium.* Vide *Purim.*

SOSANIM, ſivè *Schoſchanim*, vox in titulo *Pſ.* 44. & 49. occurrens, quam Septuaginta reddunt: *ii, qui immutabuntur;* S. Hieronymus, & Aquila, *lilia;* Symmachus, *flores.* Nos inſtrumentum fidiculare credimus, ſex fidibus inſtructum; ſivè *Canticum jubilationis* (b).

SOSIPATER, quem S. Paulus (c) ſalutat præpoſterè cum Sopatro Berœæ (d) confuſus. Vide *Sopater.*

SOSIUS, Ductor Romanarum copiarum, qui pro Herode ad obſidionem Jeroſolymæ contra Antigonum filium Ariſtobuli exercitum duxit (e). Vide *Herodes*, & *Antigonus.*

SOSTHENES, Princes Synagogæ Corinthi. Cùm Judæi Corinthii ad Gallionem re-

m Abdias 1. 11. Nahum 3. 10. &c.
n Jo. 19. 24. 25.
o Pſal. 21. 19.
p Act. 1. 26.
q Prov. 16. 33.
r Prov. 18. 18.
s Eſth. 3. 7. &c.
t Ezech. 21. 18. 19.
u Jonas 1. 7.
x Vide Noſt. Diſſert. de Electione per ſortes ante Comment. in Acta.
y Judic. 1. 3.
z Pſal. 15. 5.
a Pſal. 124. 3.
b Vide Noſt. Præf. in titulum Pſal. 44.
c Rom. 16. 21.
d Act. 20. 4.
e Antiq. l. 14. c. ult. A. M. 3967. ante Ch. 33. ante Ær. 37.

reum S. Paulum de invecto novo colendi Dei ritu egiſſent; ille de legalibus judicium ferre recuſans, partes inauditas dimiſit. Igitur apprehenſum coram eodem Judice Soſthenem Principem Synagogæ ceciderunt, Gallione neque prohibente, neque curante (*f*). Hæc in Actis. Judæine an Ethnici Soſthenem verberaverint, ambigitur. In Græco Textu impreſſo, & in Textu apud S. Auguſtinum, & Bedam (*g*), Ethnicis factum tribuitur. Cùm enim, inquiunt Patres illi, Pagani malè exceptos à Judice Hebræos cernerent, Præſidis exemplo audaciores facti, de Principe Synagogæ, ſivè ludibrium, ſivè ultionem de Paulo ſibi capiendam autumarunt. Paria Cajetanus, Lyranus, Grotius, aliique cenſuerunt.

f *Act.* 18. 12. 13. *A.Chr.*56. *Ær.*53.
g *Aug. Ep.*93. *& 7. nov. edit. Beda in Acta*.

Alii verò (*h*) tenent, ſupplicium de viro illo à Judæis exactum, quòd Paulo favere clam deprehendentes, quem non poterant in virum furorem, in amicum explerent. Hujus opinionis aſſertores eumdem credunt Soſthenem, cujus nomen unà cum Apoſtoli nomine legitur in fronte primæ Epiſtolæ ad Corinthios, triennio poſt primum Pauli Corinthum adventum ſcriptæ A. Ær.54. Sed hujus rei traditio non uſque adeò ſanè conſtans fuit, cùm Euſebii ætate (*i*) Soſthenes inter 70. Diſcipulos recenſeretur; quem proinde alium fuiſſe oportet à Principe Synagogæ Corinthi, 20. ab obitu Chriſti annis. Ejus Feſtum ſub elogio Apoſtoli, atque ex 70. Diſcipulis, necnon Epiſcopi Colophonis, ad diem 8. Decembris Græci conſignant. Latini verò à nono ſæculo Soſthenem diſcipulum Sancti Pauli die 11. Junii & 28. Novembris coluerunt (*k*).

h *Vide Chryſoſt. in Acta, hom.* 39. *Oecum. in Acta, Theodoret.* 1. *Cor.*1.1. *Sanct. Fromond. Eſt, &c.*
i *Hiſt. Eccl. l.*1. *c.*12.
k *Vide Tillem. Hiſt. Eccl. t.* 1. *not.* 45. *ſur S. Paul.*

SOSTRATUS, Præfectus Antiochi Epiphanis in arce, quam Græci in urbe ſuperiori Jeruſalem tenebant (*l*). Cùm fruſtrà apud Menelaum egiſſet, ut debitam Regi pecuniam ſolveret, ambo ad eumdem Regem acciti ſunt; Soſtratus verò Cypri deinde Præfecturam obtinuit. Hæc in Latino Textu. Græcus autem legit (*m*): *Soſtratus reliquit ſucceſſorem* (nempè in arce Jeruſalem) *Cratetem, qui erat* [ſeu qui fuerat] *Præpoſitus Cypri*; ſive copiis Regis Syriæ præerat.

l 2. *Macch.* 4. 26. 27. *A. M.* 3834. *ante Chr.* 166. *ante Ær.*170.
m *Soſtratos de Crateta ton epi tôn Cyprion.*

SPARTIATÆ. Vide *Lacedæmones*.

SPECULA. Locus editus, ubi vigiles in ſpeculâ conſtituebantur. Nomen eſt etiam certi loci (*n*). *Cùm veniſſet ad Speculam, quæ reſpicit ſolitudinem*. Hebræus legit *Mizpha*, ſive *Mizphe in deſerto*, facilè *Mazpha* urbs Benjamin (*o*).

n 2. *Par.* 20. 24.
o *Joſue* 18. 26. *&* 3. *Reg.* 15. 2. *&* 1. *Par.*16. 6. *&c.*

SPIRITUS, Hebraicè *Ruach*, Græcè *Pneuma*, in Scripturâ modò uſurpatur de Spiritu Sancto, tertiâ SS. Trinitatis perſonâ, quo afflante Prophetæ loquuntur, juſti vitam, nos unctionem, lumen, & ſolamen recipimus; Ejuſque ac Patris & Filii nomine baptiſmus confertur. Tandem Spiritus eſt vivificans, è Patre Filioque procedens.

Modò etiam pro halitu uſurpatur, pro vitâ animalis, æquè hominibus & brutis communi (*p*); quem ſcilicet ſpiritum Deus nobis largitus eſt, atque vitam adimens, à nobis repoſcit.

p *Gen.* 7. 15. *Num.* 16. 22. *Job.* 12. 10.

Animam etiam ratione utentem deſignat, qua modò vivimus, & quę poſt corporis obitum, utpotè ſpiritalis, manet, ratione, liberâque agendi facultate prædita, ac tandem æternâ beatitudine fruendo apta. Eodem quoque nomine ventus deſignatur, ut in illis: *Spiritus procellarum* (*q*); *Spiritus grandis & fortis* (*r*). *In ſpiritu vehementi conteres naves Tharſis, &c.* (*s*).

q *Pſal.* 10. 7.
r 3. *Reg.* 19. 11.
s *Pſal.* 47. 8.

Spiritus ſunt pariter Angeli, Dæmones, & animæ à corpore ſejunctæ. Hinc Saducæi negaſſe feruntur eſſe animas & Spiritus (*t*). Jeſus Chriſtus Apoſtolis per viſum apparens, ait: *Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet* (*u*). Angeli juſti apud Apoſtolum appellantur (*x*): *Adminiſtratorii Spiritus*. Spiritus nequam à Domino immiſſus Saulem agitaſſe perhibetur (*y*); ac tandem in Evangelio Dæmones dicti ſunt, *ſpiritus impuri, maligni, tenebrarum*.

t *Act.*23. 8.
u *Luc.*24. 39.
x *Hebr.*1. 14.
y 1. *Reg.* 18. 10. *&* 16. 14. *&* 19. 9.

Tandem Spiritus eſt corporis, ſivè cordis habitudo; utriuſque enim bona vel mala habitudo ex uno ſpirtûs fonte derivari præſumuntur. Ita legimus, *ſpiritus zelotypiæ* (*z*), *fornicationis* [*a*], *precum* (*b*), *infirmitatis* (*c*), *ſapientiæ & intelligentiæ* [*d*], *timoris Domini* (*e*).

z *Num.* 5. 14.
a *Oſee* 4. 12.
b *Zach.*12. 10.
c *Luc.*13. 11.
d *Eccli.*15. 5. *Iſai.*11. 2.
e *Iſai.* 11. 2.

SPITHAMA, menſura duodecim digitorum, nunquam ſanè in Textu Latino Scripturæ occurrens; in Græco tamen *Judic.* 3. 16. Hebræo *gomed* (*f*) reſpondet, ubi menſuram ignotæ magnitudinis denotat. Spithama etiam legitur in Græco *Exod.* 28. 16. & 30. 7. & 1. *Reg.* 17. 4. & *Iſa.*40. 12. *Ezech.* 43. 14. ubi in Hebræo eſt *zereth*. Porrò ibidem ſemicubitum, ſive duodecim pollices, & aliquantò ampliùs denotat.

f *Vox illa Hebræa menſuram non deſignat, niſi Judic.*3. 16.

SPONSALIA. Vide *nuptiæ*, ubi etiam de ſponſalibus.

STACTE, vox Græca, gummi denotans ex arbore myrrhæ ſtillans. Stacte à plaſte in eo diſtinguit Salmaſius (*g*), quòd *Stacte* fluidum illum liquorem deſignet è myrrhâ expreſſum; qui ſanè pretioſiſſimus, & puriſſimus habetur, cui antonomaſticè aromatis, ſeu myrrhæ nomen. *Plaſte* gummi eſt craſſius poſt expreſſum ſtactem relictum, quod in bolum reducebatur, ut thuris potiùs, quàm aromatis ſpeciem referret.

g *Salmaſ. ad Solin.*

Sæpè in Scripturâ *ſtactes* mentio. Iſmaelitæ mercatores *reſinam & ſtacten* in Ægyptum deferebant (*h*). Jacob filios ſuos monuit, ut ſtactes munere Præſidem Ægypti ſibi conciliarent (*i*). Hebræus legit *zeri*, & *lath*; nempè reſinam, & aliud; quid potiſſimùm, incertum. Sunt qui de myrrhâ explicent; alii de terebintho, ſivè caſtaneis, de *laudano*, ſivè *ledo* liquore gummoſo, ex ſpecie quadam *ciſti* ſtillante, dictum interpretantur.

h *Gen.*37. 25.
i *Gen.*43. 11.

In thymiamate conficiendo ſuper Altare aureum adolendo, ſuus inter cætera aromata ſtacti locus erat (*k*). Hebræus habet *neteph*, quod liquorem, ſivè oleum è myrrhâ expreſſum ſignificat.

k *Exod.* 30. 34.

Tandem idem nomen *ſtacte Ezech.*27. 19. recurrit, in Hebræo *kedda*, apud Septuaginta *iris*; Hoc Hebræum verbum S. Hieronymus *Exod.* 30. 24. *caſiam* odoram vertit; facilè tamen *iridis* ſpiritum denotat.

STA-

STACHYS, Diſcipulus S. Pauli, cujus eſt honorifica in Epiſtolâ ad Romanos 16. 9. mentio, neque ulteriùs de illo quidquam. Narrat Nicephorus Caliſtus (*l*), S. Andream, cùm Bizantium prædicationis gratiâ veniſſet, poſt nonnullam ibidem moram, tandem aliò divertere coactum, Stacbym Epiſcopum loci reliquiſſe. Feſtum illius ad diem 31. Octobris in Menæis conſignatur. Martyrologium Romanum eâdem die memoriam recolit S. Stachys, cujus in Epiſtolâ ad Romanos ſub amiciſſimi viri elogio mentio. Apud Græcos titulum obtinet Apoſtoli, ſicut & inter ſeptuaginta recenſetur. Nihil tamen de hiſce apud Veteres ante Nicephorum.

l *Niceph. lib.* 8. *c.* 39.

STADIUM, itineris menſura 125. paſſibus geometricis conſtans. Octo ſtadia milliare; tria verò milliaria leucam vulgatem efficiunt. Vide tabulam menſurarum.

STADIUM, locus erat, ubi currentes publica ſpectacula edebant, ſivè exercebantur. Huc ſpectans S. Paulus, pluribus, ait, in ſtadio currentibus, bravium ad unicum ſpectat (*m*). Loco nomen inditum, quòd ſtadiis diſtingueretur, ut quidam primum ſtadium, alii ſecundum &c. curſu emetirentur.

m 1. *Cor.* 9. 24.

STARBUZANAI, ex Pręfectis Regis Perſarum cis Euphratem, qui literas ad Regem contra Judæos è captivitate regreſſos, dedit (*n*).

n 1. *Eſdr.* 5. 6.

STATER, moneta ſiclo æqualis; quare Jeſu Chriſti miraculo Petro in Lacu Tiberiadis piſcanti piſcis obvênit *ſtaterem* in ore tenens; ut tributum medii ſicli viritim Templo pendendum (*o*), pro ſe, & Chriſto ſolveret (*p*). Quarta pars ſicli 1. *Reg.* 9. 8. 16. 18. redditur quarta pars ſtateris; & *Jerem.* 32. 9. ſichis à S. Hieronymo vertitur *ſtater* (*q*).

o *Exod.* 30. 13.
p *Matth.* 17. 26.
q *Vide & Ezech.* 4. 10. & 5. 1.

STELLA, Hebraicè *Cocbab*, quo nomine Hebræi aſtra omnia, ſidera, & planetas, uno verbo, corpora Cœleſtia, & luminoſa, excepto ſole & lunâ, cenſebant. Mente, & intelligentiâ inſtructa aſtra phraſes quædam Scripturæ deſignare videntur. Iſraelitæ Idolorum ſuperſtitionibus dediti, ſolem, & lunam ſub Regis, & Reginæ Cœli nomine, ſidera verò ſub militiæ, & exercitûs Cœleſtis (*r*), venerabantur.

r *Deut.* 17. 3.

Stellarum multitudo numerum excedere in Scripturâ reputatur; quare Pſalmiſta ut Divinæ magnitudinis ideam ingereret, ait de illo: *Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomen vocat* (*s*); velutì ſi Rex exercitum ſuum luſtrans, certa quædam nomina ſingulis militibus imponat. Cùm etiam multiplicatio quædam in immenſum creſcens in Scripturâ ſignificatur, ſimilitudo ex aſtris, & arenâ maris frequens deducta eſt: *Multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas Cœli* (*t*). Dei oculis, neque ſidera ſine labe apparere Jobus teſtatur (*u*); eadem verò concentu quodam mundum fabricanti plauſiſſe idem inſinuat (*x*); ac tandem, ait, Deus illa ſub clave condita tenet, ut nunquam niſi eo permittente prodeant [*y*].

s *Pſal.* 146. 4.
t *Gen.* 15. 5. & 22. 17. & 26. 4. *Exod.* 32. 13. &c.
u *Job.* 25. 5.
x *Job.* 28. 7.
y *Job.* 9. 7.

In publico luctu cùm publicæ calamitates ingruerent, ſtellas ipſas tenebris obductas mortalium vices lugere perhibentur (*z*); ſicuti etiam è Cœlo præcipites cadere, evaneſcere &c. (*a*). Si quis eas phraſes, & figuras verbis explicare voluerit, is ſanè nunquam earum vim reddet. Iſraelitas in deſerto Aſtrum portaſſe, cui Divinos honores impendebant, Amos eſt author: *Portaſtis ſidus Dei veſtri* (*b*); Hebr. *Stellam Deorum veſtrorum*. De quatuor potiſſimis ſideribus cognitis apud Veteres, Urſâ, Orione, Hyadibus, & Sidere Meridiano ſermo eſt apud Jobum (*c*).

z *Ezech.* 32. 7. *Joel.* 2. 1. & 3. 20.
a *Matth.* 24. 29. *Marc.* 13. 25.
b *Amos* 5. 26.
c *Job.* 9. 9. & 38. 31.

Sidus Balaami, quod ille in Jacob primum oriturum prædixit (*d*), venturum Chriſtum deſignabat, verum Sidus mundi, univerſo illucens; utì & aliud materiale ſidus, quod Magos ab Oriente in Bethleem deduxit, Vide *Magi* (*e*).

d *Num.* 24. 17.
e *Vide & Noſtr. Differt. ante Comment. in Matth.*

STEPHANAS, vir inter primores Fideles Corinthi, quem Apoſtolus cum totâ familiâ initiavit (*f*). Eccleſiæ ſervitiis addictus (*g*), ad Apoſtolum Epheſum vênit (*h*), ſimul deferens, juxta S. Chryſoſtomum (*i*), Eccleſiæ Corinthi ſcriptas ad Apoſtolum literas, in quibus de nuptiis, de continentiâ, ac fortè de cæteris, de quibus idem Apoſtolus in primâ ad Corinthios, Paulus conſulebatur. Suas ad illos literas reſcribens Apoſtolus Epheſo, deferendas Stephano, ſivè Stephanæ, Fortunato, & Achaico tradidit.

f 1. *Cor.* 1. 16. *circa A. Chr. ſivè Ær.* 52.
g *A. Chr.* 56.
h 1. *Cor.* 16. 17. & 7. 1.
i *Chryſoſt. in* 1. *Cor. hom.* 44.

STEPHANUS, Græcè *Stephanos*, nempè *corona*, primus Martyr, qui facilè ex Judæorum Helleniſtarum numero, fidei nomen dederat. Inter ſeptuaginta Diſcipulos hunc S. Epiphanius recenſet (*k*); incertum tamen qua fide, cum ſeptuaginta illi ab Jeſu Chriſto prædicationis munus ſuſceperint; Stephanus verò & ſocii cùm primùm curandis viduis deſtinarentur, nondum prædicationi deſtinati fuiſſe videantur. Septem igitur Diaconi an. Chr. 35. initiati ſunt. Stephanus omnium primus tamquam digniſſimus ſemper recenſetur. Sub Gamaliele ſtudio Legis profeciſſe ferunt. Cùm autem & fidei amore & vi Spiritûs S. polleret plurimùm (*l*), ingentibus patratis prodigiis populos rapiebat; diſputationibus verò Libertinos, Cyrenenſes, Alexandrinos, cæteroſque ità confundebat, ut ne ſtare quidem contra Spiritum per ipſum loquentem, auderent.

k *Epiph. de Chriſto c.* 4.
l *Act.* 6. 5. &c. *A. Chr.* 37. *Ær.* 34.

Ejus igitur rei invidiâ calumniatores quoſdam ſubmiſerunt, qui de excitis in populo turbis reum illum ad Synedrium traducerent. Eo igitur deductus Stephanus, ſtatim teſtium turba teſtati ſunt, audiviſſe ſe illum indigna in Templum, & Legem effutientem; jactitaſſe etiam futurum, ut Jeſus Nazarenus Locum Sanctum, & Legis obſervantiam aboleret. Omnia hæc ſedatâ ſatis & mente & vultu ſuſtinens Stephanus, juſſus tandem à Summo Sacerdote dicere, ſi quid pro ſe haberet, objecta in ſe omnia diluens, nihil ſe contra Moyſem, & Templum (*m*) effutiiſſe probavit. Dein verſo ad Judæos ſermone, reos illos & in Deum & in Prophetas accuſans; in pervicaciam, & in fidelitatem ipſorum, qui Prophetas primùm, deinde Jeſum Chriſtum ſupplicio ſubſtuliſſent, acriter invectus eſt.

m *Act.* 7. 1. &c.

Objecta crimina impatienter ferentes Judæi,

Digitized by Google

daæi, dentibus in illum ſtridebant. Stephanus interim elatis ad Cœlum oculis, gloriæ Dei ſimulque Jeſu ad dexteram Dei ſtantis viſione ſubitò extra ſe factus, En, ait, Cœlos apertos, & Filium hominis ad dexteram Dei ſtantem intueor. Furentes ad blaſphemiam, ut ipſi quidem interpretabantur, Judæi virum extra urbem raptum lapidibus confecerunt. Quò autem jaciendis lapidibus expeditiores eſſent, teſtes veſtimenta ſua ad pedes Sauli adoleſcentis depoſuerant; illius ſanè viri, qui ex hoſte fidelibus infeſtiſſimo, dein acerrimus fidei propugnator evaſit. In eo ſupplicio tolerando nihil antiquius habuit Stephanus, quàm ut veniam pro adverſariis à Deo impetraret; ſimulque hæc rogans, animam efflavit. Defunctum corpus religioſi quidam viri curantes, luctu, & lachrymis viro fortiſſimo parentarunt (*n*).

n *Act.*8. 2.

Hæc Scriptura de geſtis, & Martyrio S. Stephani. De ſepulturâ ipſius, atque Corporis inventione, plura legas in opuſculo ſub nomine Luciani Presbyteri (*o*). Ejus cultus vetuſtiſſimus eſt in Eccleſiâ, certiſque prodigiis, atque frequentibus claruit.

o *In Calce. tom.*7. *Nova Edit. S. Auguſtini.*

STERCUS COLUMBARUM. Cùm Samaria obſideretur (*p*), Samariæ quarta pars cabi *ſtercoris columbarum* quinque ſiclis ſtabat. Quarta pars cabi ſemiſextarium, octavam pintæ partem, pollicem cubicum, & aliquantò ampliùs capiebat. Stercus Columbarum humano cibo minimè, neque ſummâ in ſame, aptum ſcimus. Joſephus, & Theodoretus (*q*) ſtercus hoc pro ſale emptum credidere. Rabbini non ſtercus columbarum fuiſſe volunt, ſed grana, quibus columbæ guttura referta ex agro referebant. Junius & Tremellius de columbarum ventre intelligunt. Bochartus [*r*] tamen quemdam arborum muſcum, ſivè humum craſſam, ciceris formæ ſimillimam, quæ refrigerat, & ex qua vinum cum melle exprimitur. Arabes cicer appellant.

p 4. *Reg.* 6. 25.

q *Joſeph. Antiq. l.*9. *c.* 2. *Theodoret. q.* 21. *in Reg.*

r *Bochart. de anim. Sacr. t.* 2. *l.*1. *c.*7. *art.* 7.

STIBINUS lapis, vox 1. *Par.* 29. 2. occurrens, ad literam *lapides antimonii*. Sed Textus deſignaſſe creditur *lapides alabaſtri*; Hebræus *lapides phuc*. Porrò *phuc* Hebraicè fucum denotat nigrum, quo mulieres Hebrææ oculos pingebant (*s*). Pavimentis inſternendis lapides phuc in uſu fuiſſe conſtat (*t*); hinc lapides alabaſtri creduntur.

s 4. *Reg.* 9. 40. *Jerem.* 4. 30.

t *Iſai.* 54. 11.

STIGMATA, notæ quædam, quas in honorem alicujus Numinis corpori Ethnici imprimebant. Ad eum uſum ſivè candenti ferro utebantur, ſivè acubus, quibus carnes compunctæ, deinde pulvere quodam nigro, cęruleo, ſivè alterius cujuſcumque coloris inſpergebantur; quo pulvere in carnem inſinuato, perpetuò ſtigmata manebant. In maxillis, & brachiis ſtigmata inducere pleræque apud Arabes fœminæ hodie uſque conſueverunt. Eadem de Aſſyriis tradens Lucianus in Libro de Deâ Siriâ teſtatur, characteribus eos quibuſdam ſtimatizzatum collum, ſivè manus habuiſſe. Vetitum in Lege, nequis unquam, ſivè figura aliquam, ſivè ſtigma in corpus inducat [*u*]. Hebræus ad literam: *Neque ſcripturam punctorum facietis in vobis*; nempè, punctionibus ſtigmata non imprimetis.

u *Levit.* 19. 28. *Septuag. Cai grammata ſticta ou poieſete en ymin.*

Hederæ frondis ſtigmate, plantæ nempe Baccho ſacræ, inurendi erant Hebræi, qui ad Sacra Ethnicorum tranſiverant, utì Ptolemæus Philopator ſuo edicto obſervari juſſerat (*x*). Hunc morem ſpectans S. Joannes (*), ait, belluam charactere ſuo dexteram manum, & frontem ſectatorum ſuorum juſſiſſe; atque nemini vendendi quidquam, ſivè emendi poteſtatem permiſiſſe, niſi ſuo nomine, ſivè numero literarum ſui nominis ſtigmatizatis. Tandem ſtigmata Jeſu Chriſti in ſuo corpore geſtaſſe ſe Apoſtolus gloriatur (*y*), in vibicibus nempè corpori ſuo, flagris pro Chriſto toleratis, inflictis; in quibus ille decus omne ſuum, atque virtutis ſpecimina conſtituebat.

x 3. *Macch. Apographomenous charatteſthai, cai dia pyros eis to ſôma paraſemo Dionyſo eiſſophyllo.*

* *Apoc.*13.16. 17.

y *Galat.*6.17.

Narrat Philo Hebræus (*z*), non defuiſſe viros Numinum cultui ſolemni quadam cæremoniâ devotos, quibus in perpetuum ejus rei argumentum characteres quidam candenti ferro in corpore inducebantur. Mos etiam apud veteres Fideles obtinebat, ut in cubitis, & brachiis Crucis, ſivè monogrammatis Jeſu Chriſti ſtigmata imprimerent; quod etiam penès Chriſtianos Orientales, & eos, qui iter Jeroſolymitanum confecerunt, in deſuetudinem non abiit. Ritum autem inducendi apud Paganos ſacra ſtigmata ita Prudentius deſcribit (*a*),

z *De Monarch. l.*1.

Quid cùm ſacrandus accipit Sphragitidas?
Acus minutas ingerunt fornacibus,
His membra pergunt urere; utque igniverint,
Quamcumque partem corporis fervens nota
Stigmavit, hanc ſic conſecratam prędicant.

a *Prudent. hymn.*10.

STOICI, Philoſophorum ſecta inter Paganos, quibus nomen ex Græco *Stoa*, nempè porticus, ſivè veſtibulum; Zeno enim Stoicorum author in porticu urbis Athenarum Philoſophiam profitebatur. De vitâ Zenonis conſule Diogenem Laertium, alioſque datâ operâ de ſectis Philoſophorum agentes. Phariſæos affinia cum Stoicis ſenſiſſe Joſephus teſtatur (*b*). Severitatem quamdam, longanimitatem, apathiam, auſteritatem, & inſenſibilitatem affectabant. Viguiſſe Athenis Stoicos ex eo diſcimus, quòd S. Paulus cum illis diſputavit (*c*). Summum apud illos bonum in vitâ ad regulas rationis, & naturæ ductâ conſtituebatur. Deum tamquam animam mundi habuiſſe videntur.

b *Joſeph. de vita ſua.*

c *Act.* 18. 18.

STORAX, quod munus deferendum miſit Jacob Joſepho filio ſuo ſibi adhuc ignoto, & Ægypti Præfecto (*d*). Hebræum legit *necoth*; Septuaginta, *thymiama*; S. Hieronymus, Aquilam ſecutus, *ſtoracem*. Porrò ſtorax arbuſcula eſt amygdalæ ſimilis, ſtorace manans. Plantæ illius flos albeſcit; fructus cauliculis quibuſdam oblongis adhærentes, levi quadam pelliculâ obducti, rotundi, in acutum deſinentes, magnitudine nucis ponticæ; intùs verò in oſſiculis quibuſdam ſemen recondunt. Stillans ex arbore liquor craſſior eſt, & denſus inſtar balſami, odore autem graveolenti. Sunt, qui ſtoracem cum ſtacte, de quo ſuperiùs, confundant. An Hebręum *necoth* ſtoracem ſignificet, incertum; nam S. Hieronymus eamdem vocem aliquando *aromata* (*e*); quandoque verò *ſtoracem* reddit (*f*).

d *Gen.*43. 11.

e *Gen.* 37. 25. & 4. *Reg.* 20. 13. *Iſai.*39. 2.

f *Gen.*43. 11.

Septua-

Septuaginta perpetuò habent *aromata*. Alii de cerâ, de reſinâ, ſtacte, balſamo, ſivè de pretioſâ quacumque re dictum interpretantur.

I. STRATON. *Turris Stratonis*. Vide *Cæſarea Palæſtinæ*, quo nomine appellata eſt urbs celeberrima ab Herode condita, eo in loco, ubi olim Turris Stratonis eminebat. Porrò Straton Græcus quidam fuiſſe creditur, qui conſtructam à ſe Turrim de ſuo nomine appellaverit (*g*).

II. STRATON. *Turris Stratonis*. Locus obſcurus, & latens in Regiis Jeroſolymæ ædibus, ubi conſtitutæ ab Ariſtobulo filio Joannis Hircani Rege Judæorum inſidiæ, ut Antigonum ab expeditione non ſine gloriâ revertentem occiderent. Vide *Antigonus*, & *Ariſtobulus*. Cùm Judæus quidam Eſſenus oraculo pronunciaſſet futurum, ut eâ die Antigonus ad turrim Stratonis nece opprimeretur; cùmque illum eâ die Jeroſolymis vidiſſet, diſtantem ſcilicet 600. ſtadiis ab urbe, cui nomen Turris Stratonis, oraculo ſuo fruſtratum ſe credens, in eam deſperationem devênit, ut necem ſibi conſciverit. Ignorabat ſanè miſer, ſimili planè nomine quemdam palatii locum appellari, ubi paulò poſt Antigonus fratris juſſu interemptus eſt; quippè qui malum in ſe Antigoni animum ſuſpicatus, præoccupandum cenſuerat.

STRUTHIO, avis inter impuras à Moyſe rejecta (*h*). Quid potiſſimùm Hebræum *Jaanah* deſignet, inter Interpretes non convenit. Septuaginta, S. Hieronymus, Aquila, Symmachus, Theodotion Struthionem vertunt; alii recentiores ululam; nos pro cycno conjecturas adduximus (*i*). Vocem etiam Hebræam *Rhenanim* (*k*) Struthionem pariter reddunt; alii pavonem. Verùm peritiſſimi Interpretes (*l*) ſtruthioni tribuunt vocem *noza* (*m*), in eodem verſu occurrentem; quod nobis etiam in Comment. ibid. probatur; ſiquidem ii tribuuntur à Jobo huic *noza* characteres, qui ſtruthioni congruunt.

STULTUS, *ſtultitia, imprudentia*; quod non ſemper in Scripturâ virum emotæ mentis deſignat, quemadmodum & incondita ſtultorum geſta ſimul, & facta; verùm non rarò de crimine potiſſimùm contra puritatem uſurpatur: *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ* (*n*), mei criminis. *Deus tu ſcis inſipientiam meam, & delicta mea à te non ſunt abſcondita* (*o*). *Impatiens operabitur ſtultitiam* (*p*). *Cogitatio ſtulti peccatum eſt* (*q*). *Stultus populus meus, me non cognovit, filii inſipientes ſunt, & vecordes; ſapientes ſunt, ut faciant mala* (*r*). *Dixit inſipiens in corde ſuo: non eſt Deus* (*s*). *Peccavi*, ait David, *obſecro, aufer iniquitatem ſervi tui, quia inſipienter egi* (*t*). Et Thamar ad Amnonem pudorem ſuum tentantem ait: *Noli opprimere me, noli facere ſtultitiam hanc; ego enim ferre non potero opprobrium meum; & tu eris quaſi unus de inſipientibus in Iſrael* (*u*).

Sapientia hujus mundi non rarò tamquam inſipientia apud Deum traducitur: *Nonne ſtultam fecit ſapientiam hujus mundi?* (*x*). *Nam quia in Dei ſapientiâ non cognovit Mundus per ſapientiam Deum, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes*. Et infra: (*y*) *Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens. Sapientia enim hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: comprehendam ſapientes in aſtutiâ eorum*. Idem etiam Apoſtolus Tito, & Timotheo author eſt, ut ſtultas, futileſque queſtiones evitent, contentionibus tantùm fovendis utiles (*z*). Et alibi [*a*]: *Verbum Crucis pereuntibus quidem ſtultitia eſt: iis autem, qui ſalvi fiunt, ideſt nobis, Dei virtus eſt*.

g *Præfat. Novella* 103.
h *Levit.* 11. 16. *Deut.* 14. 24.
i *In Iſai.* 13. 21. *Vide Job.* 30. 29. *Iſai.* 34. 13. & 43. 20. *Jerem.* 50. 39. *Thren.* 4. 3. *Mich.* 1. 8.
k *Job.* 39. 13.
l *Coccius, Jun. Tremel. Grot. Piſc.*
m *Avis pennata, ſeu plumis obtecta.*
n *Pſal.* 37. 6.
o *Pſal.* 68. 6.
p *Prov.* 14. 17.
q *Prov.* 24. 9.
r *Jerem.* 4. 22.
s *Pſal.* 13. 1.
t 2. *Par.* 21. 8.
u 2. *Reg.* 13. 13.
x 1. *Cor.* 1. 20. 25.
y 1. *Cor.* 3. 18. 19.
z *Tit.* 3. 9. & 2. *Timoth.* 2. 23.
a 1. *Cor.* 1. 18.

I. SUA, Rex Ægypti, qui inito cum Oſee Rege Iſraelis fœdere, atque auxiliares illi copias ducturum pollicitus (*b*), nunquam tamen effecit, quin Salmanaſar Rex Aſſyriæ captâ Samariâ Regnum Iſraelis everteret (*c*). *Sua*, ſivè *Sous*, vel *Soos*, & *Sabachon* Rex Æthiopiæ, in Dynaſtiâ Ægyptiorum primus Ægypti Rex, confundendi Uſſerio [*d*] & Marshamo videntur. Ejus verò exordia in Ægypto ſtatuit idem Uſſerius ad an. M.3277. cùm ſcilicet Bocchoris ejuſdem provinciæ Rex captus, atque igni traditus eſt. Poſt exactos in Regno annos 8. *Sevechum* reliquit ſucceſſorem ( ), quem Uſſerius ipſiſſimum credit *Sethonem* (*f*).

II. SUA, frater Calebi (*g*), & pater Mahir.

III. SUA, è Tribu Aſer, filia cujuſdam Heber. 1. *Par.* 7. 32.

SUAL, nempe vulpes, vicus in ditione Iſraelis, incerti ſitûs; quò Philiſthæi ſub Saule irruptionem fecerunt (*h*).

SUAR, pater Nathanaelis, è Tribu Iſſachar. *Num.* 1. 8.

I. SUBAEL, filius Amrami, & pater Jahedaiæ (*i*). Unà cum duodecim filiis ſuis inter 24. familias Leviticas decimam tertiam tenebat (*k*).

II. SUBAEL, filius natu major Gerſonis, filii Moyſis (*l*), Sacri Ærarii Præfectus (*m*). In 1. *Par.* 23. 16. *Subuel* nuncupatur. Qui 1. *Par.* 26. 24. occurrit *Subael*, ex *Subaele* nepote Moyſis originem retuliſſe oportuit.

SUBUEL. Vide *Subael* in articulo præcedenti.

I. SUE, ſextus filius Abrahami ex Ceturâ (*n*).

II. SUE, filia Hirami, ex urbe Odollam, uxor Judæ Patriarchæ, & mater Her, Onan, & Selæ [*o*]. Tradunt Judæi, hanc malis conſiliis apud filios ſuos Her & Onan effeciſſe, ne Thamar eorum conjux filios gigneret. Vide *Thamar*, & *Her*. In Teſtamento duodecim Patriarcharum ejus nomen notatur *Beth-ſue*, filia Barſani Regis Odollam; infeſtioremque fuiſſe in Thamar Aramæam, non Chananæam fœminam, ibidem legimus. Cùm nuptias fœminæ Chananææ cum Selâ filio ſuo conciliaſſet, Judas rem impatienter ferens, maledictione illam inuſſit; cujus ſtatim vi mulier extincta eſt, mali inſpirati filiis ſuis conſilii pœnas ſimul luens.

SUITES. Baldad Suites amicus Jobi (*p*), facilè ex poſteris Sue filii Abrahami ex Ceturâ, de quo ſupra. Hebræum legit *Suchi*

b 4. *Reg.* 17. 4. *A. M.* 3279. *ante Chr.* 721. *ante Ær.* 725.
c *A. M.* 3283. *ante Chr.* 717. *ante Ær.* 721.
d *Uſſer. ad A. M.* 3279. *Marſh. Can. Ægypt. ſæc.* 26.
e *A. M.* 3285. *ante Chr.* 715. *ante Ær.* 719.
f *Herodot. l.* 2. *c.* 141.
g 1. *Par.* 4. 11.
h 1. *Reg.* 13. 17.
i 1. *Par.* 24. 20.
k 1. *Par.* 25. 20.
l 1. *Par.* 23. 16.
m 1. *Par.* 26. 24.
n *Gen.* 25. 2.
o *Gen.* 38. 2. *&c.*
p *Job.* 2. 11.

chites, ſivè filius Suach, quæ nominis diverſitas ex variâ ejuſdem vocis pronunciatione derivatur.

SUHAM, filius Huſim, & nepos Dan [*q*]; author familiæ Suhamitarum (*r*).

q *Gen.* 46. 23.
r *Num.* 26. 42.

SULAMITIS, nomen Sponſæ Salomonis in Canticis Canticorum, ex viri nomine derivatum, quaſi *Solomithis*, ſivè *Sulamitis* (*s*), Sponſa Salomonis. Textus Hebræus, & optimæ Latinæ Editiones legunt *Sulamitis*; veteres pleræque *Sunamitis*, ex *Sunam* originem ducens.

s *Cant.* 6. 12. & 7. 1.

SUNAM, ſivè *Sunem*, urbs Tribûs Iſſachar (*t*). Cùm Philiſthæi caſtra haberent ad Sunam in Campo Magno (*u*), Rex Saul ſua conſtituerat ad Gelboe. *Sunam*, ſivè *Sulem*, Euſebio locus eſt ad meridiem 5. m. paſſuum à Thabore. *Sanim* locum ſuiſſe in Acrabatene ad Sebaſtem, ſivè Samariam, idem Euſebius teſtatur.

t *Joſue* 19. 18.
u 1. *Reg.* 28. 4.

SUNAMITIS, puella, ſive fœmina ex *Sunam* originem ducens; quo cognomine appellata eſt Abiſag puella à Davide ſene ſovendo ducta (*x*). Eodem etiam nuncupatur mulier, Eliſeum Prophetam, quoties Sunam veniret, hoſpitio excipiens. Eodem tandem, ſed corruptâ lectione, ſponſa in Canticis; legendum enim *Sulamitis*. Vide *Sulamitis*.

x 3. *Reg.* 1. 2. 15. & 2. 17. 21. 22.

SUNEM (*y*); eadem ac Sunam.

y *Joſue* 19. 18.

SUNI, tertius filius Gad, author familiæ Sunitarum (*z*).

z *Gen.* 46. 16. *Num.* 26. 15.

SUPERBIA, crimen eſt Deo inviſum, & hominibus, cui reprehendendo nunquam ſatis Scriptura. Quid enim in Hiſtoriâ Sacrâ frequentius, imo perpetuum, niſi audacia, ſuperbia, tumor hominis in ordinem redactus? Quid etiam, niſi laudes humilitatis, modeſtiæ, & manſuetudinis leguntur? *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam* (*a*), *Superbum ſequitur humilitas, & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria* (*b*). *Contritionem præcedit ſuperbia, & ante ruinam exaltatur ſpiritus. Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm dividere ſpolia cum ſuperbis* (*c*).

a 1. *Petr.* 5. 5. *Jacob.* 4. 6.
b *Prov.* 29. 23.
c *Prov.* 16. 18. 19.

Superbia eſt etiam pervicax, & obduratus in crimine animus, non inſcitiâ & imbecillitate peccans; *Anima, quæ per ſuperbiam aliquid commiſerit .... quoniam adversùs Deum rebellis fuit, peribit de populo ſuo* (*d*). Et alibi [*e*]: *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio .... decreto Judicis morietur homo ille*. Deus omnem furoris ſui rigorem in Ægyptios exeruit, quòd *ſuperbè egerint contra illos*, Hebræos (*f*); Job, & Pſalmiſta Pharaonem ſuperbi nomine deſignarunt; *Prudentia ejus percuſſit ſuperbum* (*g*). *Humiliaſti ſicut vulneratum ſuperbum* (*h*). Dejectum Pharaonem eâdem phraſi exprimit Iſaias (*i*): *Numquid non tu percuſſiſti ſuperbum?* Et Ezechiel de Chaldæis agens, *Vaſtabunt*, ait, *ſuperbiam Ægypti* (*k*).

d *Num.* 15. 30.
e *Deut.* 17. 12.
f *Exod.* 18. 11.
g *Job.* 26. 12.
h *Pſalm.* 88. 11.
i *Iſa.* 51. 9.
k *Ezech.* 32. 12. *Vide &* 2. *Eſdr.* 9. 16. 29.

Superbiam etiam Moabitarum Scriptura caſtigans, filios illos tumoris & audaciæ deſignat. Ita enim reddimus illud *Num.* 24. 17. *vaſtabit omnes filios Seth*; Hebræus enim reddi poteſt; *Vaſtabit omnes filios elationis*, ſivè tumoris. Ad hunc Textum ſpectaſſe videtur Jeremias in illo; *Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valdè; ſublimitatem ejus, & arrogantiam, & ſuperbiam, & altitudinem cordis ejus, &c.* (*l*).

l *Jerem.* 48. 29. *Confer. Num.* 21. 28. *cum Jerem.* 48. 45. *in Hebr. Vide etiam Iſai.* 16. 6.

Superbia Jordanis apud Prophetas eſt ejuſdem amnis inundatio (*m*).

m *Vide Jerem.* 12. 5. & 13. 9. & 49. 19. *Zach.* 11. 3. *Vide & quæ diximus v. Jordanis.*

Superbia, ſuperbus, ſæpè de Babylone, & Babyloniis uſurpatur. *Inclyta ſuperbia Chaldæorum* [*n*], Babylonem deſignat: *Et erit Babylon illa glorioſa in Regnis; inclyta ſuperbia Chaldæorum, ſicut ſubvertit Dominus Sodomam & Gomorrham*. Jeremias de Rege Babylonis (*o*), *Ecce ego ad te, ſuperbe*, ait, *dicit Dominus exercituum, quia venit dies tuus, tempus viſitationis tuæ, & cadet ſuperbus, & corruet* (*p*).

n *Iſa.* 13. 19.
o *Jer.* 50. 31. 32.
p *Vide & Pſal.* 118. 21. *&c.*

SUPERHUMERALE. Idem ac *ephod*, pectorale, rationale, de quibus ſuis locis.

SUPERSTITIO, *ſuperſtitioſus*, voces in N. T. recurrentes. Feſtus Judææ Procurator ſuper Pauli rebus cum Agrippâ colloquutus, dixit habere illum à cæteris Judæis querelas *quaſdam de ſuâ ſuperſtitione* (*q*); ita enim Ethnicus utramque religionem Judæam & Chriſtianam æquè ignorans, appellabat. S. Paulus Coloſſenſes monet, ne Pſeudo-Doctores ſub obtentu ſapientiæ pernicioſa inſinuantes, auſcultent: *Quæ ſunt*, ait, *rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitionem* (*r*). Tandem Apoſtolus ad Athenienſes, *Per omnia*, ait, *ſuperſtitioſiores vos video* (*s*).

q *Act.* 25. 19.
r *Coloſſ.* 2. 23.
s *Act.* 17. 22.

Latina vox *ſuperſtitio*, ſivè ex eo derivatur, quòd conſueto cultui aliquid ſuperaddat; quaſi ſonet; *quod ſuperſtat, & ſuperfluit*; ſive quòd ſuperſtitio Deum & Religionem tanquam jugum aliquod arduum reſpiciat: *Horribili ſuper aſpectu mortalibus inſtans*, ait Lucretius (*t*). Hinc Græci ſuperſtitionem appellant *Deiſidaimoniam*, Deorum terrorem; ſuperſtitioſus enim Deum tamquam Tyrannum aliquem ſpectans, omnibus anxiè ſtudet, ne quid unquam committat, quod ejus in ſe furorem provocet. Vir pius, ait Varro, Deum & colit, & reveretur; ſuperſtitioſus horret, & coram illo contremiſcit, Vir planè religioſus, ait Maximus Tyrius, Deo ut amicorum optimo ſervit; ſuperſtitioſus ut hero, viliſſimi mancipii more adulatur. Plures in Veteri Teſtamento damnantur ſuperſtitiones; divinationes quæcumque, & obſervationes ſuperſtitioſæ ſomniorum, volatûs avium, varia idololatriæ genera, & cultus Angelorum ſuperſtitioſus, humanæ hoſtiæ in ſacris, traditiones Phariſaicæ ſuper decimis, Sabbatho, purificationibus, & aliis, quas Jeſus Chriſtus in Evangelio Phariſæis vitio vertit. S. Paulus totus eſt in occludendo iis ſuperſtitionibus aditu, quas Judæi Doctores in Chriſtianam religionem invehere conabantur (*u*).

t *Lucret.* l. 1. v. 66.
u *Vide Rom.* 14. 1. *&c.* & 1. *Cor.* 8. 3. *&c. Coloſſ.* 2. 18. *&c.*

SUPH. *Mare Suph*, ſivè *mare Junci*, mare Rubrum, in Hebræo perpetuò *mare Suph*.

SUPH, ſivè *Zuph*, vel *Zoph*, Levita abavus Elcanæ (*x*), patris Samuelis, & pater familiæ *Suphim*, vel *Sophim*, quæ Ramathæ verſabatur. Hinc urbi nomen *Ramathaim Sophim* (*y*); & adjacenti regioni *Terra Suph* (*z*).

x 1. *Reg.* 1. 1. & 1. *Par.* 6. 35.
y 1. *Reg.* 1. 1.
z 1. *Reg.* 9. 5.

SUPHA, filius Hellem è Tribu Aſer.

Fi-

Digitized by Google

Filium habuit Sue, Arnapher, Sual, alioſque plures (*a*).

I. SUR, Princeps Madian, & pater Coſbi, illius, quæ in crimine deprehenſa unà cum Zambri à Phinees neci tradita eſt (*b*). Sur captus unà cum cæteris Principibus Madian, gladio trucidatus interiit (*c*).

II. SUR, filius Jebiel ex Machâ (*d*), è Tribu Benjamin, & incola Gabaonis.

III. SUR, urbs Arabiæ Petrææ, unde deſerto Sur in eâdem regione nomen (*e*). Urbis *Surarres* in Arabiâ Petræâ meminit Ptolemæus.

IV. SUR, nomen erat januæ in Templo Domini; incertum tamen qua ex parte eſſet (*f*). In 2. *Par.* 23. 5. appellatur porta fundamenti; Hebr. *Hajeſod*.

a 1. *Par.* 7. 35. 36.
b *Num.* 26. 15.
c *Num.* 31. 8. *A. M.* 2553. *ante Ch.* 1447. *ante Ær.* 1451.
d 1. *Par.* 9. 36. & 8. 30.
e *Gen.* 16. 17. *Exod.* 15. 22. & 1. *Reg.* 15. 7. & 27. 8.
f 4. *Reg.* 11. 6.

SURDUS, Hebr. *chereſch*; Græcè *kôphos*. Corporis vitium eſt, quotidianâ experientiâ notiſſimum. Chriſtus non ſemel ſurdas aures prodigio aperuit. Aurium facultate orbati, plerumque & linguæ carent; cùm certum vocis ſonum modumque ad cæterorum imitationem exprimere ſurdi non valeant. Hinc Hebræum *charaſch* utrumque & loquelæ & auditûs carentiam ſignificat. *Surdus* etiam per metaphoram dicitur, qui ſivè abeſt, ſivè adeſt quidem, ſed auſcultare loquentes nequit. Ita illud: *Surdo non maledices* (*g*), nempè abſentem maledictis non proſcindes. *Si fœmina voverit aliquid, & audierit vir & obſurduerit* (*h*) (Vulg. *non contradixerit*); nempè rem tacitus, ſimulans non audiviſſe, prætereat. Viri illi Iſraelitæ, quibus Saulis in Regem electio ingrata acciderat, ſua ad illum munera deferre neglexerunt; eorumque ille contemptum *obſurdeſcentis* more præteriit (*i*). Cum primò Meſſias paruerit, ſurdorum aures patebunt, ait non ſemel Iſaias (*k*); populus ſcilicet, qui verbis ſalutis ad id uſque obſurduerat, apertis denique auribus auſcultabit.

g *Levit.* 19. 14.
h *Num.* 30. 8. 12.
i 1. *Reg.* 10. 28. *in Hebr.*
k *Iſai.* 35. 5. & 42. 18. & 43. 8.

SURENA, *Surenim*, *Seranim* (*l*); quo nomine Philiſthæi eos appellabant, qui rerum apud illos potiebantur; in Scripturâ plerumque Satrapæ dicti. Vide *Satrapa*. Nomen eſt etiam dignitatis apud Parthos; quorum dux Surena in prælio nece Craſſi celebris occurrit (*m*).

l *Jeſue* 13. 3. *Vide & Judic.* 3. 3. & 16. 5. & *paſſim*.
m *Plutarch. in Craſſo*.

I. SURIEL, nomen Angeli, in Libris Judæorum, & in ſcriptis apocryphis. Hunc Deo jugiter adſiſtere dicunt Hebræi, atque in rebus ſummis legationem pro illo agere. Cum *Uriele* in Liturgiis Orientalibus ſæpè invocato confundendum cenſeo (*n*).

II. SURIEL, filius Abihail, Princeps familiæ Moholitarum, & Muſitarum (*o*).

SURISADDAI, pater Salamielis, Principis Tribûs Simeonis, in egreſſu ex Ægypto (*p*).

n *Vide Renaudot*, *t.* 1. *Liturg. Orient.*
o *Num.* 3. 33. 35.
p *Num.* 1. 6.

SUSA, Davidi à ſecretis. 1. *Par.* 18. 16.

SUSÆ, *Suſan*, metropolis Suſianæ, nempè regionis Ælam, vel Perſidis. In Daniele ſemper *Suſis caſtrum* (*q*) legimus; quod ſcilicet in eâ urbe Regum Chaldæorum Ædes ſpectarentur. Regibus Perſarum à Cyro mos obtinuit, ut æſtivam ſedem Ecbatanis; hyemalem haberent (*r*) Suſis, ubi mitius hyeme Cœlum, æſtate verò torrentiſſimum, ut Solis ardore angues & lacertæ fortè è caveis emergentes, correpti adurerentur (*s*). Nomen urbis ex Hebræo *ſuſan*, lilium nempè, derivatur (*t*). Sita jacet ad amnem Euleum; ibidemque Daniel viſionem arietis bicornis, & hirei unicornis ſpectavit (*u*).

Aſſuerus, ſivè Darius Hyſtaſpis ibidem verſabatur, cùm hiſtoria Eſther contigit (*x*); eumdemque rurſum conditæ, id eſt auctæ, & exornatæ urbis authorem Plinius memorat (*y*). Ibi etiam agens Nehemias, regreſsûs in Judæam, atque reſtituendæ urbis facultatem obtinuit (*z*). Benjamin Tudelenſis, & Abulfaragus monumentum Davidis in Chuzeſtan, quæ Suſæ veteres eſt, metropoli Ælamitidis conſtituit.

q *Dan.* 8. 2.
r *Vide Strab.* *l.* 15. *Xenoph. Cyropæd.* *l.* 8. *Athen.* *l.* 12. *&c.*
s *Strab. ibid.*
t *Vide Bochart. Chanaan.* *l.* 2. *c.* 14.
u *Dan.* 8. 1. *&c.* *An. M.* 3447. *ante Ch.* 553. *ante Ær.* 557. *an.* 3. *Balthaſaris.*
x *Eſth.* 1. 2. *&c.* *An. M.* 3490. *ante Ch.* 510. *ante Ær.* 514.
y *Plin. lib.* 6. *c.* 27.
z 2. *Eſdr.* 1. 1. *A. M.* 3550. *ante Chr.* 450. *ante Ær.* 454.

SUSAN. Vide *Suſa*.

SUSANECHÆI, gens in Samariam è regione trans Euphratem, facilè ex Suſianâ, ſivè urbe & regione Suſarum traducta (*a*).

a 1. *Eſdr.* 4. 9.

I. SUSANNA, filia Helciæ, & uxor Joakimi è Tribu Juda (*b*), quæ unà cum viro ſuo facilè eodem tempore, ac Daniel, in captivitatem Babylonem deducta eſt (*c*). Porrò Suſanna fœmina erat, quæ ſpectatæ pulchritudinis famam, pietate, & religione ſuâ plurimùm augebat. Mos erat Judæorum in captivitate Babylonis degentium, ut in domo Joakimi convenientes, de rebus ſuis agerent, ſimulque Judices in eam rem conſtituerent. Solebat autem Suſanna quotidie meridianas horas in horto viri ſui otioſa fallere. Cùm igitur Judices ſemel pro more in Ædes Joakimi convenientes, fœminam ſpectaſſent, impuro ſtatim illius amore exarſerunt. Diù quidem illi mala invicem celavere conſilia: tandem factum eſt, ut alter alteri ſecretum ſuum proderet, votorum ſuorum explendorum rationem mutuò ineuntes. Convenere, ut in horto ambo deliteſcentes, fœminam ad balneum venientem opperirentur. Venit Suſanna, vixque balneum ingreſſa, pediſſequas in ædes afferendis unguentis, & oleo in uſum ſuum miſit.

b *Dan.* 13. 1. *&c.* *hæc hiſtoria contigit circa an.* 3401. *ante Chr.* 599. *ante Ær.* 603.
c *A. M.* 3398. *ante Chr.* 602. *ante Ær.* 606.

Tunc Judices occaſionem nacti, è latebris prodeuntes, fœminam aggreſſi ſunt; eamque quà precibus, quà minis in crimen adducere conati ſunt; addentes ſimul ſe voto ſuo fruſtratos, id effecturos, ut rea ficti criminis palam accuſaretur. Suſanna undique anguſtiis oppreſſa, quid conſilii caperet, inter ſe cogitabat. Tandem caſtitatis amor metum imminentis infamiæ vicit; ac, Malo, ait, incidere in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu Domini. Exclamavit poſt hæc Suſanna, clamarunt in illam Judices; quorum alter ſtatim ad viridarii fores ſe conferens, confluentes ad ſubitum clamorem viros admonuit, mulierem ſe in crimine cum adoleſcentulo deprehendiſſe. Domeſtici omnes re auditâ hærere; quippe qui de Suſannâ nihil tale unquam fuerant ſuſpicati.

Manè alterius diei frequenti populi turbâ in domum Joakimi conveniente, Judices ad quærendam fœminam miſerunt. Venit illa, parentum, filiorum, atque domeſticorum omnium ſatellitio ſtipata; eâque primò viſâ, Judices è Tribunali aſſurgentes,

tes, coram omnibus ſe illam in crimine depsehendiſſe ſanctè teſtati ſunt; addentes inſuper ſe voluiſſe & procum detinere; ſed fruſtra, quippe qui promptâ fugâ ſe ſubduxiſſet. Juratò teſtantibus ſenioribus, rea criminis fœmina omnium judicio comprobata, capitali ſententiâ communibus ſuffragiis damnata eſt. Illa ſtatim verſis ad Deum precibus, ut innocentiæ, & caſtitatis ſuæ aſſertorem ſe præberet, etiam atque etiam sogavit.

Pronas rogauti aures Deus exhibuit; quare eùm ad ſupplicium duceretur, adoleſcentulus quidam, Daniel nomine, elatâ voce exclamavit: Mundus ego ſum à ſanguine hujus. His vocibus ſtare omnes; tum Daniel præcipiti judicio damnatam ſœminam conqueſtus, ut cauſa iterum cognoſceretur, sogavit. Convenientibus igitur in domum Joakimi iterum populis, Daniel ambos Judices ſingulos, ac ſeparatos interrogavit. Primum igitur ex illis conveniens, quæſivit, quanam ſub arbore fœminam ad ulterantem deprehendiſſet? Ille ſtatim, ſub ſchino, ait, nempe ſub lentiſco. Equidem, ait Daniel, ſub ſchino; quippe qui in pœnam calumniæ ab Angelo Domini ſcindèris (*d*). Hinc introductus alter, rogatuſque de arbore, primum, nempè ilicem, prodidit. Teneo te, ait Daniel ſtatim, in calumniâ; quare futurum ſcias, ut Angelus Domini ſcindat te medium. Tum populus in Judices exclamare; communibuſque ſuffragiis neci, quam in Suſannam decreverant, addicti, lapidibus oppreſſi ſunt.

d *Dan. 53. 54. ypo Schinon... ede gar Agelos tou Theou ſchiſei ſe meſon & V. 58. ypo prinon tenromphaian echou priſei ſe meſon. Hic verborum luſus in Græco ſolummodò valet; quare dubium fuit utrùm hiſtoria illa unquam in Hebræo ſcripta fuerit, an Græcè tantùm. Potuit tamen in Hebræo aliquis alius verborum luſus occurrere, cui ſimilis in Verſione Græcâ alius ſubſtitutus ſit, arbore quadam aliâ pro eâ, quæ in Hebræo legebatur, appoſitâ.*

Hęc hiſturia Græcè tantummodo ſcripta legitus; neque rari olim de ejus anthoritate dubitarunt, piam quamdam fabulam ad ingerendum caſtitatis, & pudicitiæ amorem excogitatam ſuſpicantes. Id præ cæteris Julio Africano viſum. Origenes tamen illam invictè propugnavit (*e*); & S. Hieronymus, quamquam alibi eidem hiſtoriæ minùs æquus videtur (*f*), tandem in iis locis ſecutum ſe aliorum ſententiam, non ſuam, profeſſus eſt; ſcire enim ſe illam Græcis ſimul, & Latinis, Syris quin etiam & Ægyptiis probatam fuiſſe (*g*).

e *Epiſt. ad Jul. Afric. & in tract. 31. in Matth.*

f *In Jerem. 39. 22. & in Jovinian. l. 2. & Præf. in Dan.*

Interpretes plurimi autumarunt, iniquos illos Judices ipſiſſimos eſſe Achab, & Sedeciam Pſeudo-Prophetas Babylonis, *quos frixit Rex Babylonis in igne, pro eo quod fecerint ſtultitiam in Iſrael, & mœchati ſint in uxores amicorum ſuorum* (*). Sed Judices Suſannæ non Rex, ſed populus damnavit; neque igne, ſed facilè lapidibus neci traditi ſunt.

g *Apolog. in Ruf. l. 2. & Præf. in Dan. Vide Noſtr. Præf. in Dan. & hic v. Daniel, & v. Schinon, Prinon.*

* *Jerem. 29. 21. 22.*

II. SUSANNA, fœmina religioſiſſima, quæ cum aliis quibuſdam piis ſœminis, Mariâ Magdalene, & Joannâ uxore Chuſæ, Jeſum ſecuta, ejus atque Apoſtolorum neceſſitatibus, & pecuniis, & operâ ſuccurrebat (*h*). Hæc apud Judæos paſſim uſurpabantus, nemine receptum apud gentem morem arguente [*e*]. De hac ſœminâ cætera omnia latent; quæ enim de appulſu ipſius Maſſiliam unà cum Lazaro, Marthâ, & Mariâ feruntur, apocrypha ſunt.

h *Luc. 8. 2. 3.*

i *Hieron. ad Matth. 27. Beda, Strabus, &c.*

SUSI, pater Gaddi, è Tribu Manaſſe (*k*).

k *Num. 13. 52.*

SUTHALA, filius Ephraim, & pater Bared, author familiæ Suthalitarum (*l*).

l *Num. 26. 35.*

SYCOMORUS, alio nomine *ficus Ægyptia*, cujus nomen è *ſycos*, ficus, & *morus*, arbor notiſſima, componitus. Ex utrâque ſanè plantâ participat; ſoliis enim ad morum, fructûs verò formâ, & magnitudine ad ficum accedit. Hos ſructus non ad extremitatem ramorum, ſed arboris trunco adhærentes emittit, ſapore ficubus agreſtibus accedentes. Ferreis pectinibus vellicati tandem hi ſructus quatriduo matureſcunt, ſruſtra alioqui expectandi (*m*). Huc ſpectans Amos, ait, ſe non Prophetam quidem, ſed paſtorem eſſe, ſcalpendis ſycomoris occupatum (*n*). Paria apud Plinium, cæteroſque occurrunt (*o*): *Scalpendo tantùm ferreis unguibus aliter non matureſcit*. De illis ita S. Hieronymus in Amos: *Sycomori agreſtes afferunt ficus, quæ ſi non vellicentur, amariſſimas cariculas faciunt.*

m *Plin. l. 13. c. 7. Hieron. in Amos, Theophraſt. hiſt. l. 4. c. 2. Dioſcor. l. 2.*

n *Amos 7. 14.*

o *Plin. l. 13. c. 7.*

Ut fœcunditas arbori concilietus, cortex incidendus, unde lac quoddam ſtillans, ramum quemdam ſeptem, vel ſex fructus ferentem efficit. Intùs, cavitatem quamdam, abſque ſeminibus habent, ubi liquos quidam flaveſcens frequentibus vermibus ſcatens fovetur. Dulci illi quidem ſapore palatu blandiuntur; ſtomacbo verò plurimùm officiunt, nauſeam, & laſſitudinem inducentes; humectant tamen, & refrigerant.

In Ægypto, atque in regione potiſſimùm Cairo adjacenti, frequentes Sycomori occurrunt, eâ quandoque magnitudine, ut trium hominum complexu ægrè continerentur. Neque in Judęâ incognitę eſſe debuerant, cùm Zacchæus vir ſtaturâ puſillus, ab ingruente turbâ conſpectu Jeſu Chriſti prohibitus, ſycomorum aſcenderit (*p*).

p *Luc. 19. 4.*

SYENE. urbs in finibus meridionalibus Ægypti. Vide *Siene*.

SYLLÆUS, Princeps Arabiæ, qui ab Oboda Rege Arabiæ ad res quaſdam agendas Jeroſulymam miſſus, Salomes ſororis Herodis, viduæ Coſtobari, amore captus, de nuptiis cum ſœminâ egit (*q*). Nec fœmina secuſabat; ex quo amborum conſuetudo Herodem, cæteroſque non latuit. Aliquanto poſt, Syllæus ad Obodam regreſſus eſt; iterum eâdem de cauſâ in Judæam miſſus vènit. Tunc nuptias cum Salome ab Herode requiſivit; quo annuente, nec renuente ſœminâ, unum adhuc reſtabat, ut Syllæus Judaicam religionem profiteretur. Sed nunquam in animum inducere potuit barbarus, ut avitam religionem deſereret, dictitans, graviora omnia à ſuis ſe expeſturum, ſi quid in eâ re peccaſſet. Quare, re infectâ, ad Obodam remigravit.

q *Antiq. l. 16. c. 11.*

Idem Syllæus fidem ſuam Ælio Gallo pollicitus, duces ſe & commeatus in expeditione Arabiâ ſuffecturum, promiſſis non ſtetit (*r*). In Regem etiam Obodam perfidus, omnem in ſe Regni adminiſtrationem derivans, nudum illi nomen reliquit. Cùm igitur Herodes 60. talenta à ſe Obodæ mutuò tradita repoſceret, Syllæus jurejurando ſoluturum ſe coram Præſide Syriæ pollicitus eſt (*s*); dein verò Romam ſe conferens, calumnias in Herodem coram Auguſtu ſtruxit. Imperator credulas aures dicenti præbens, in Herodem exarſit; ſed mox Heſode egregiè ſe apud illum purgan-

r. *Strabo, l. 16. An. M. 3080. ante Chr. 20. ante Ær. 24.*

s *Antiq. l. 16. c. 13. &c. An. M. 3097. 3008. ante Chr. 3. 4. ante Ær. 7. 8.*

Digitized by Google

gante, Syllæum in Provinciam remiſit, quò vel fœneratoribus ſuis ſatisfaceret, vel condignas pœnas daret. Ille ſtatim in Judæam & in Arabiam veniens, Imperatoris juſſionibus ne minimùm quidem detulit. Deinde Romam iterum ſe conferens, accuſatorem ſuſtinuit Antipatrum filium Herodis (t); quo de tentatâ Herodis nece per quemdam ex cuſtodibus, Corinthum nomine, accuſante convictus, juſtâ tandem criminum pœnâ damnatus eſt.

t *Antiq. l. 17. c. 4. An. M. 3999. ante Chr. 1. ante Ær. 5.*

SYLVA. Vide *Flavius Sylva*.

SYLVANUS, diſcipulus S. Pauli. Vide *Sylas*.

SYMBOLUM, vox ex Græco *Symbolon* [u], ſonans teſſeram quamdam, qua viri hoſpitio, ſivè amicitiâ juncti inter ſe invicem conſociabantur. Cùm nempè alius apud alium diverteret, ſymbolum deferebat, eo indicio ſe ejuſdem familiæ, ſocietatis, loci, & religionis probans. Symbolum etiam eſt quidquid à ſingulis convivis ad cœnam inſtituendam conferebatur, ſivè moneta eſſet, ſeu vini, & carnis portio. Quo ſenſu in Proverbiis uſurpatur (x): *Noli eſſe in comeſſationibus eorum, qui carnes ad veſcendum conferunt; quia vacantes potibus, & dantes ſymbola conſumentur;* nempe ſumptibus immoderatis ſe ipſos in arctum redigent. Hebræus tantùm legit: *Noli eſſe in comeſſationibus eorum, qui carnes comedunt, & vinum potant; quia qui potum, & eſum amant, conſumentur.* S. Scripturæ phraſi ſymbolum eſt materia Sacramenti, & quidquid in Sacramentis ſenſibus, & oculis ſubjicitur. Ita in Baptiſmo aqua ſymbolum eſt Sacramenti, & interioris purificationis; in Euchariſtiâ panis, & vinum Corporis, & Sanguinis Jeſu Chriſti, in Sacramento re quidem, & non per figuram præſentis ſymbolum exhibent. Vide Suicerum (y); qui hanc quæſtionem ſapientiſſimè tractat; quamquam ejus ſententia de Euchariſtiâ nobis minimè probatur.

u *Ex verbo ſymballo, confero.*

x *Prov. 23. 20. 21.*

y *Suicer. Theſaur. Eccleſ. ex. PP. Græcis, v. Symbolum.*

Symbolum etiam potiſſimùm uſurpatur de Symbolo Apoſtolorum, quod veluti ſummam doctrinæ Jeſu Chriſti, & Eccleſiæ Chriſtianæ continet; eo enim veluti ſigno Chriſtiani inter ſe dignoſcuntur. Traditione receptum narrat Rufinus, Apoſtolos, cùm mutuò inter ſe divelli, prædicationi longè, latèque proveheodæ, debuiſſent, in cœtum coactos mutuas de rebus Fidei cogitationes ſuas conferentes, Symbolum conſtituiſſe (z). S. Hieronymus Apoſtolis etiam idem ſcriptum attribuit (a); & S. Leo (b), duodecim Articulos duodecim Apoſtolorum continere illud animadvertit. Sunt (c), qui ſingulos illos Articulos ſingulis Apoſtolis aſſignent; quorum tamen opinio neque ullâ apud veteres authoritate, neque inter ejus aſſertores ſatis conſtat.

z *Rufin. de Symbol.*

a *Hieron. Ep. 61. c. 9.*

b *Leo Ep. 27.*

c *Vide Baron. an. 44. §. 17. Vide Aug. ſerm. 42. apud Lovan. & 241. in Append. nov. Edit. t. 5.*

Olim Symbolum ante Baptiſmum (d); & alicubi etiam in ambone coram populo recitabatur (e). Ex Apoſtolis ſine ſcripto receptum, literis illum mandari prohibitum fuiſſe, ex teſtimonio plurium Patrum diſcimus (f). Quantum etiam ex illis intelligimus, brevius, quàm noſtrum, fuit; quare non idem ubique obtinuiſſe ſuſpicamur. Eccleſiam Romanam inviolatum diutiùs ſervaſſe, nullo addito, ſivè detracto, S. Ambroſius autumavit. Hodiernum tamen fuſius eſt, quàm quo Eccleſia Romana uteretur, ut ex Rufino, ejuſque Symboli exemplaribus, hodie uſque extantibus, conſtat (g). Epocha ejuſdem Symboli ad an. 36. Æræ conſtituitur.

d *Rufin. de Symb. Aug. ſerm. 58. Leo Ep. 24. Hilar. de Trinit. l. 9.*

e *Aug. l. 8. Confeſſ. c. 2.*

f *Aug. Serm. 212. Hieron. Ep. 61. Cyrill. Catech.*

g *Vide Voſſ. & Uſſer. de Symb. Natal. Alexand. Differt. in hiſt. Eccleſ. t. 1. Du Pin, & Remarq. des P. P. Benel. de S. Vanne in idem opus.*

SYMPHONIA, vox concentum vocum, ſivè inſtrumentorum, ſivè unius tantùm inſtrumenti deſignans. Frater filii prodigi ex agro redux, muſicum inſtrumentorum concentum, & ludentium tripudia audivit. *Audivit ſymphoniam, & chorum* (h). Daniel ſymphoniam uſurpavit pro ſono unius muſici inſtrumenti, ut lyræ, & alterius ejuſdem generis [i].

h *Luc. 15. 25.*

i *Dan. 3. 5. 7. 10. 15. Vide Noſt. Differt. de inſtrum. Muſic. Vet. Hebr. aurea. tom. in Pſal.*

SYNAGOGA, vox Græca, cœtum, ſivè locum, ubi cœtus indicebantur, deſignans. Primo ſenſu plerumque de Eccleſiâ Judæorum Chriſtianæ oppoſitâ, uſurpatur. Ita de Synagogâ traditur, in ſervitute illam relictam eſſe, & repudiatam, quippe quæ Eccleſiæ Chriſtianæ cederet. S. Joannes (k) Hæreticos corruptores ſanæ Jeſu Chriſti doctrinæ Synagogam Satanę appellat.

k *Apoc. 2. 9. & 3. 9.*

Primores Judæos, quibus in cœtu populi in deſerto locus erat diſtinctus, S. Hieronymus in Vulgatâ *Principes Synagogę* appellat (l). Frequens eſt etiam illud, *Synagoga deorum, Synagoga potentium, peccatorum, populi, ſuperborum*, quod cœtum Judicum, Magnatum &c. deſignat. Synagoga Aſſidæorum in 1. *Macch.* 2. 42. commemoratur, quo facilè ſecta, ſive gradus Judęorum, pietatis cultu florentium, appellabatur.

l *Exod. 34. 31. Num. 4. 34 & 16. 2. &c.*

Synagoga frequentiùs eſt locus certus, orationi, ſivè lectioni Librorum Sacrorum, cæteriſque inſtructionibus Judæis palàm deſignatus. Eò ſępè in Evangeliis, & in Actis Jeſus Chriſtus, & Apoſtoli prædicationis gratiâ veniſſe perhibentur. Illius origo in ambiguo verſatur; neque deſunt Eruditi, qui recentiſſimam ſuſpicentur. Verùm jam ab Eliſei tempore ejus veſtigia occurrunt, cùm religioſiſſimi quique ejus ætatis die Sabbathi audiendæ lectioni ad illum convenirent (m). Judith, cujus hiſtoria ad Manaſſem revocari ſolet, totam noctem in loco Orationis Bethuliæ inſomnem tranſegit (n). Author Pſal. 73. 8. deſolationem Jeroſolymæ à Nabuchodonoſoris exercitu deſcribens, everſas Synagogas Domini deplorat. Judæi captivi trans Euphratem, ad Ezechielem verbum Domini audituri convenerunt (o). Judæos omnes Suſis verſantes Mardochæus in locum orationis collegit, ut ſuſceptam ab Eſther provinciam Domino commendarent (p). Author Tertii Macchabęorum [q], ſub Ptolemęo Philopatore Rege Ægypti diù ante perſecutionem Antiochi Epiphanis florens, narrat, Judæos Ægyptios, ut averterent imminens in ſuum caput periculum, locum orationis juxta Alexandriam conſtituiſſe. Vide *Proſeucha*. S. Jacobus memorat deſtinatos à Moyſe olim certos viros, *qui eum prædicent in Synagogis, ubi per omne Sabbathum legitur* (r).

m *4. Reg. 4. 23.*

n *Judith. 6. 21.*

o *Ezech. 33. 31.*

p *Eſther. 4. 16.*

q *3. Macch. c. ult.*

r *Act. 15. 21.*

Macchabæorum ætate Synagogæ frequentiſſimę in univerſo Iſraele, ſingulæ ferè in ſin-

ſingulis locis occurrunt. Ubi decem ſaltem Iſraelitæ verſabatur, ibi conſtitutas Synagogas Maimonides teſtatur (*s*). In unâ Jeroſolymæ urbe ad 460. imò & 480. numeratas ferunt (*t*). Singulæ artes ſuam habebant, utì & ſingulæ nationes pro ſuis gentibus peculiarem. Hinc in Actis (*u*) *Synagoga Alexandrinorum*, *Aſiaticorum*, *Cilicum*, *Libertinorum*, & *Cyrenenſium*. De hac Synagogâ Libertinorum infra.

s *Maimon. in Tephilla c.11. ſect.1.*
t *Gemar. ad tit. Megillah. c.3. ad tit. Cethuboth. c.3.*
u *Act. 6. 9.*

Porrò Synagoga publicum erat ædificium, ſivè extra, ſivè intrà urbem, in loco plerumque edito conſtitutum. Volebant enim Judæi, ut cæteris privatis ędibus pręſtarent, quod ſanè pro viribus efficere ſtudebant. Plerumque tecto obductæ ſunt; quę enim ſub dio, & in agro jacebant, *Proſeucha* appellabantur. Vide *Proſeucha*. Synagogæ meditullium tribuna, ſeu cathedra legendis Libris ſivè voluminibus Legis ritè deſtinata. Inde etiam verba ad populum fiunt. Ad extremitatem lateris Orientalis è regione oſtii ad occidentem, quantum fieri poteſt, conſtitui, ſcrinium ſervandis Legis voluminibus pretioſo panno opere phrygio obvolutis, conſtituebatur (*x*). Certus pro fœminis à viris ſeparatus locus deſtinatus eſt, in tabulam quodam cancellis clauſo, ita ut videre illę quidem, videri non poſſint.

x *Maimon. apud Selden. l.3. c.16. n. 1. de Syned. Vet. Hebr.*

Singulis Synagogis ſuus eſt Princeps, atque Præfecti, pro loci dignitate eorum numero aucto. Chazam vir eſt, dirigendis, præcinendiſque precibus deſtinatus (*y*). Huic alter accedit, penès quem claves ſervantur, ut veluti oeconomus habeatur; huic nomen *ſciamas*, vel *famulus*. Principem Synagogæ Evangelium Archiſynagogum appellat (*z*); ſicut & *Angelus Synagoga*, ſive *Sapiens*, Hebraicè *Chacham*, dicitur. Præſidet autem cœtibus, & Judiciis contra Legis violatores, in rebus magni momenti in eâdem Synagogâ inſtitutis, quos flagris ſubjectos, 39. ictibus damnant. Præſidibus etiam Synagogæ invitantibus, diſertiſſimi quique verba ad populum faciunt; quo potiſſimùm honore advenas, ſi qui ſunt in eam rem apti, proſequuntur. Hinc Jeſus Chriſtus verba in Synagogis ſæpiſſimè fecit (*a*); & S. Paulus cùm Antiochiam Piſidiæ veniſſet (*b*), Principibus Synagogæ invitantibus, pro concione ibidem fratres allocutus eſt. Synagogæ nomen locum, quò populus conveniat, deſignans, interdum etiam de Eccleſiâ Chriſtianâ uſurpatur. S. Jacobus (*c*); *Si introierit in conventum veſtrum* (Græcè in Synagogam veſtram) *vir aureum habens annulum*. S. Paulus: *Non deſerentes collectionem noſtram* (Græcè, Synagogam noſtram) (*d*).

y *Leo Modena De' riti Ebr. p.5. c.10.*
z *Matth.5. 22. 35.*
a *Luc. 4. 16. Matth. 4. 23. & 9. 35. & paſſim.*
b *Act. 13. 15. &c.*
c *Jacob.2. 2.*
d *Hebr.10. 25.*

Synagoga Libertinorum eos deſignat Judæos, juxta plures Interpretes, qui in Italiam à Pompejo, & Soſio captivi deducti (*e*), receptâ deinde libertate, poſtea pulſis edicto Tiberii ex Italiâ Judæis (*f*), Jeroſolymam redierant. Alii verò pro *Libertinorum*, *Lybiſtinorum* legendum contendentes, populos Lybiæ Ægypto finitimos deſignatos credunt. Porrò *Libertini* vox Græca non eſt; atque *Lybiſtini* faciliùs contextus admittit, ſed Mſſ. fides huic correctioni reclamat (*g*).

e *Antiq. lib. 14. c.7. 8. De Bello lib. 1. c. 5. & Antiq. lib. 14. c. 28.*
f *Vide Tacit. Annal. lib. 2. Suet. in Tiber. c. 36. Antiq. l.18. c. 5.*
g *Vide Interpp. in Acta 6. 9.*

SYNTICHE (*h*), fœmina erat virtutum, & probitatis famâ ſpectatiſſima, quæ in Eccleſiâ Philippenſi primas unà cum aliâ fœminâ, nomine Evodiâ, tenebat (*i*). Eaſdem fœminas præ oculis habuiſſe Apoſtolum ferunt illis verbis: *Adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio* (*k*), *&c.* Cùm inter illas diſſidium ſubortum fuiſſet, monet proinde Apoſtolus *idipſum ſapere in Domino*. Cætera ejus fœminæ latent omnia. In Sanctorum Catalogo die 22. Julii recenſetur; ejuſque corpus Philippis in Macedoniâ requieſcere in Martyrologiis traditum eſt.

h *Philip.4. 2.*
i *Chryſoſt. Theodoret. Eſt. Zanch. Menoch. &c. in Philipp. 4.*
k *Philipp. 4. 3.*

SYRACUSÆ, urbs florentiſſima Siciliæ, ad latus Inſulæ orientale, quò S. Paulus in itinere Romano appellens, triduo manſit (*l*). Inde Rhegium vênit, A. Ær. 61.

l *Act.28. 12.*

SYRIA, Hebraicè *Aram* (*m*), nomine à Patriarchâ, cujus familia præcipuas ejus regionis Provincias frequentavit, deducto. Vide *Aram*. Tenebant autem Aramæi, vel Syri Meſopotamiam, Chaldæam, Armeniæ partem, Syriam propriè dictam inter Euphratem ad orientem, Mediterraneum ad occidentem, Ciliciam ad ſeptentrionem, Phœniciam, Judæam, & Arabiam Deſertam ad meridiem. Ex Aramæis genus ſuum duxiſſe Hebręos conſtat, quòd è Meſopotamiâ veniſſent; unde de Jacob dictum eſt, pauperculum illum Aramæum fuiſſe (*n*). Hebræi tamen non ex *Aram*, ſed de *Arphaxad* altero filio Sem prodierunt. Deductos à Deo *Aram de Kir & Philiſthiim de Caphtor* (*o*) Amos innuere videtur; veluti ſi Aramæi ex regione ad flumen Cyrum Armeniæ in Syriam tranſmigraſſent.

m *Gen.10.22.*
n *Deut.26. 5. Syrus perſequebatur patrem meum. Hebr. Syrus oppreſſus pater meus.*

Syria duorum fluminum, vel *Meſopotamia Syria*, utì in Vulgatâ legitur, ſivè *Aram Naharaim*, ut in Hebræo, inter duos amnes Euphratem, & Tigrim continetur.

o *Amos 9. 7. Vulgata legit Palaſtinos de Cappadociâ, & Syros de Cyreno.*

Syria Damaſci, cui nomen è Damaſco Metropoli inditum, ad orientem ſecundùm Libanum porrigebatur; incertis tamen limitibus, contractioribus modò, modò amplioribus, pro variâ Regum Damaſci potentiâ.

Syria Soba, vel *Zoba*, aut *Sobal*, utì apud Septuaginta, eadem facilè erat, ac Cœle-Syria, vel Syria Cava. Huic regioni Soba præfuit, urbs incognita, niſi cum *Hoba*, vel *Hobal* ad dexteram, nempè ad ſeptentrionem Damaſci (*p*), confundatur. Vide *Hoba*, ſivè *Abila*.

p *Gen.14. 15.*

Syria Maacha, ſivè *Beth-maaca*, vel *Machati*, regio ad Libanum (*q*). In transjordanica porrigebatur, atque in ſortem Manaſſis deſtinata fuit (*r*). Vide *Maacha*.

Syria Rohob, pars nempe Syriæ, cui urbs Rohob præerat. Porrò urbs illa ad extremitatem ſeptentrionalem terræ Promiſſionis (*s*) in viâ, ſivè in anguſtiis ad Emath deducentibus, ſita erat. Tribui Aſer ceſſit (*t*); atque Aphec ad Libanum juncta eſt. In eâ regione *Lais*, alio nomine *Dan*, ad fontes Jordanis occurrebat (*u*). Adarezer Rex Syriæ Soba, filius erat Rohob, vel fortaſsè ex urbe ejus nominis originem referebat (*x*). Ammonitæ bello à Davide laceſſiti, ſuppetias à Syris Rohob, Maachę, & Iſtob rogaverunt (*y*).

Syria Tob (*z*), ſivè *Iſtob*, vel *Terra Tob*, aut

q *Vide 2. Reg. 10. 6. 8. & 3. Reg.15. 20. & 4. Reg.15. 29.*
r *Deut. 3. 14. & Joſue 13. 4.*
s *Num.13.22.*
t *Joſue 19.28. 31. & 21. 31. Judic.1. 31.*
u *Judic. 18. 28.*
x *2. Reg. 8. 3. 12.*
y *2. Reg. 10. 6. 8.*
z *2. Reg. 10. 6. 8.*

Digitized by Google

ant populorum *Tubim*, utì in Macchabæis legimus (*a*); ſita erat in viciniis Libani, ad oram ſeptentrionalem Palęſtinæ. Vide *Tob*. Jephte è Galaaditide pulſus, in regionem Tob auſugit (*b*).

Syria Emath, cui nempè urbs Emath ad Orontem præerat. Vide *Emath*.

Syria, ſolitario nomine Regnum Syriæ, cui poſt Seleucidas Antiochia Metropolis prę fuit, denotat. Ante eam ætatem nomen Syrię ſine addito difficilè occurrit; ſolebant enim Provinciæ Syriæ ex urbe Metropoli deſignari.

Cœle-Syria, ſivè *Inferior Syria*, nomen in Macchabæis ſæpè recurrens (*c*), cui nomen ex Græco *cœle*, nempè cava, ſivè depreſſa, inditum. Nomen illud propriè ad regionem inter Libanum, & Antilibanum contrahitur; latiùs verò de totâ ditione Regnum Syriæ à Seleuciâ uſque ad Arabiam, & Ægyptum uſurpatur, utì ex Strabone conſtat. Syriam Soba eamdem ferè eſſe cum Cœle-Siriâ ſupra animadvertimus.

Syria Palaſtina, ſivè *Palaſtina*, quo nomine interdum apud Veteres (*d*), & apud Joſephum (*e*) Palæſtina ſub Syriâ cenſetur. Cùm enim huic regioni diutiùs Reges Syriæ præfuiſſent, Præfectis regendam committebant, qui ſimul Syriæ Præſides nuncupabantur.

De Regibus Syria Benadad, Hazaele, Adarezero, Adad, Razin, aliiſque, fuſiùs in ſuis articulis egimus. Eorum tamen ſeriem ignotâ ſucceſſione, atque Regni tempore fruſtra inſtitueremus. Seleucidarum verò catalogus infra exhibebitur.

Syria olim ſuis Regibus paruit, ſinguliſque certæ erant urbes, & regiones. David eos populos ſubegit (*f*); iterumque A. 2069. occaſione belli in Ammonitas ſuſcepti, Syros auxiliares copias ad hoſtes ducentes ſub jugum miſit (*g*). Ad obitum uſque Salomonis in obſequio manentes, tandem ab Iſraelitis deſciverunt (*h*); nec niſi à Jeroboamo II. Rege Iſraelis (*i*), in ordinem redacti ſunt. Cùm Raſin Syriæ Rex & Phacee Rex Iſraelis expeditionem in Achabum Regem Juda ſuſcepiſſent, Judæi in eas anguſtias redacti, Teglatphalaſſarum Regem Aſſyriæ in hoſtes induxerunt (*k*); ex quo ultima pernicies in Raſin, capta Damaſcus, & Syri ejus regionis in tranſeuphratæam deducti: exinde Syri Regibus Aſſyriæ paruerunt. Inde Syria ad Chaldæos, poſtea ad Perſas; ſubinde ad Alexandrum Magnum tranſlata eſt; brevì, maximarum Orientis Monarchiarum vices ſecuta eſt.

Poſt obitum Alexandri Magni (*l*), ejus impedium inter familiares ejus diviſum eſt, qui primò Præfectorum nomine, deinde Regio titulo provinciis præfuerunt. Seleucus I. cognomento *Nicator*, ſive Nicanor, author familiæ Regum Seleucidarum Regio titulo Syriæ præfuit 42. annis, ab anno 3682. Obiit an. 3724. ante Chr. 276. ante Ær. 280.

Antiochus I. cognomento *Soter*, 29. annis regnavit, ab A. M. 3724. uſque ad 3743.

Antiochus II. cognomento *Deus*, 25. annis Rex, ab A. M. 3743. uſque ad 3759.

Seleucus II. cognomento *Callinicus*, ſivè

a 1. *Macch.* 5. 13. & 2. *Macch.* 12. 17.
b *Judic.* 11. 3. 5.
c 1. *Macch.* 10. 69. & 2. *Macch.* 3. 5. 8. & 4. 4. & 8. 8. *Strabo*, *l.* 16. *Idios e tû Libano, cai Antilibano aphoriſmeae.*
d *Herod. l.* 3. *c.* 5. & *l.* 2. *c.* 204. &c. *Ammian. l.* 14.
e *Antiq. l.* 10. *c.* 2. & *de Bello*, *l.* 5. *c.* 24.
f 2. Reg. 8. 5. &c. *An. M.* 2960. *ante Ch.* 1040. *ante Ær.* 1044.
g 2. *Reg.* 10. 6. &c.
h *A. M.* 3029. *ante Chr.* 971. *ante Ær.* 975.
i 4. *Reg.* 14. 24. 25. *Regnum iniit Jeroboam An. M.* 3179. *ante Chr.* 821. *ante Ær.* 825.
k 4. *Reg.* 15. *A. M.* 3245. *ante Chr.* 755. *ante Ær.* 759.
l *A. M.* 3681. *ante Chr.* 319. *ante Ær.* 323.

Pogon, nempè barbatus, 20. annis, regnavit ab A. M. 3758. uſque ad 3778.

Seleucus III. *Keraunos*, ſivè fulmen, triennio rerum potitus eſt, ab A. 3778. uſque ad 3781.

Antiochus III. Magnus, 36. annis, ab A. 3782. uſque ad 3816.

Seleucus IV. Philopator, 12. annis, ab A. 3817. uſque ad 3828.

Antiochus IV. Epiphanes, filius Antiochi Magni, & frater Seleuci IV. 12. annis, ab 3828. uſque ad 3840.

Antiochus V. Eupator, 2. annis, ab 3840. uſque ad 3842.

Demetrius I. Soter, filius Seleuci IV. 12. annis, ab 3842. uſque ad 3854.

Demetrius II. Nicanor, inquietum Regnum decennio tenuit, turbas foventibus Alexandro *Bala*, ſivè *Balle*, & *Antiocho Deo*, filio Balæ. Obiit Demetrius an. 3864. Bala an. 3850. & Antiochus Deus ejus filius regnum inivit a. 3860. ſub curatore Tryphone conſtitutus. Occiſus eſt a. 3861. & Tryphon Regnum invadens, tandem an. 3866. neci traditus eſt.

Antiochus VI. cognomento Pius, vel *Soter*, aut *Sidetes*, nempe criminoſus, ſivè venator, frater Demetrii Nicanoris, 10. annis, ab 3864. uſque ad 3873. quo à Parthis occiſus fuit.

Demetrius II. Nicanor, Regnum repetens, æmulum expertus eſt *Alexandrum Zebinam*, à quo prælio victus neci traditus fuit, a. 3878. Obiit Zebina an. 3882.

Seleucus V. filius Demetrii Nicanoris, inquieto regno anno præfuit, ab 3878. uſque ad 3880.

Antiochus VII. Gryphus, ſive *Philometor*, Zebina deturbato an. 3882. quietum regnum octennio tenuit, uſque ad 3890. Dein ab *Antiocho Cyziceno* fratre ſuo bello turbatus, infauſto prælio fractus eſt, an. 3892. Inde diviſum regnum. Gryphus poſt 29. annos regni, tandem an. 3910. deceſſit. *Cyzicenus* eodem anno prælio victus à Seleuco filio Gryphi, Regno, & vitâ privatus eſt.

Seleucus VI. filius Gryphi, poſt exactum in regno annum, prælio victus an. 3911. deturbatus eſt ab Antiocho *Euſebe*, ſive *Pio*, filio patrui ſui Antiochi Cyziceni. Eodem anno Mopſueſtæ in Ciliciâ neci traditus eſt.

Antiochus VIII. Pius, biennio Rex, quem Antiochus, & Philippus fratres Seleuci avi ipſius, & *Demetrius Eucarus*, filius Antiochi Gryphi bellis exercuerunt. Victus tandem à Demetrio ad Parthos auſugit A. M. 3912.

Ita Syria in duos Reges *Philippum*, & *Demetrium* diviſa eſt; quorum alter Damaſci regnavit. Inteſtinis autem bellis afflictam patriam Syri ægrè ferentes, extraneis Regibus defendendam, atque regendam committere ſtatuerunt. Cùm alii Mithridatem ad eam rem, alii Ptolemæum Lathurum Regem Ægypti accerſeodum contenderent, de tertio quodam, nempe Tigrane Rege Armeniæ, convenerunt. Accitus igitur Tigranes, Syriæ regnum 18. annis habuit, ab 3921. uſque ad 3939.

Antiochus IX. Aſiaticus, ejuſque frater, filii Antiochi Pii, Syriæ partem à Tigra-

ne non occupatam tenebant. Ambo fratres an. 3932. Romanum iter ſuſceperant, Regnum Ægypti, quod jure materno Cleopatræ Selenes ſibi debitum contendebant, à Senatu poſtulaturi. Sed an. 3934. ſublatâ à Tigrane Cleopatrâ, Aſiaticus omni ſpe deſtitutus, in Syriam an. 3935. regreſſus eſt. Quadriennio poſt Syria Pompeji armis ſubacta, in provinciam an. 3939. redacta eſt; eumque exitum Monarchia poſt 257. annorum periodum habuit.

SYRO-PHOENICIA, Regio eſt, quam peculiariter Phœniciæ nomen deſignat, cujus Metropolis Sidon. Cùm Provinciæ jure belli Syriæ acceſſiſſet, indè veteri nomini alterum Syriæ adjectum; quemadmodum & Palæſtina olim tamquam Syriæ pars habita, Syriæ pariter nuncupata fuit. Fœmina Chananæa in Evangelio *Syro-Phœniſſa* appellatur (*m*), quòd Phœnicia (mulieris patria) tamquam Syriæ pars ſub uno eodemque Præſide cenſeretur. S. Matthæus verò, (*n*), qui Evangelium Hebraicè, vel Syriacè ſcripſerat, *Chananæam* illam nominat; quòd regio à Chananæis frequentaretur, Sidon etenim filius erat Chanaan natu major (*o*).

m *Marc.* 7.26.

n *Matth.* 15. 22. 24.

o *Gen.* 10. 15.

T A

TABATHA, vicus 5. m. paſſuum à Gazâ, ad meridiem, patria S. Hilarionis (*a*). *Thabaſam* eamdem, ac *Thabatham*, 15. m. paſſuum à Gazâ Nicephorus Caliſtus conſtituit (*b*).

a *Hieron. in ejus vitâ.*
b *Niceph. hiſt. l. 9. c. 15.*

TABEE, filius Nachor, ex Româ, ſivè Ramâ concubinâ (*c*).

c *Gen. 22. 24.*

I. TABEEL, ex illis, qui Templi reſtaurationi obſtitere (*d*).

d 1. *Eſdr. 4. 7.*

II. TABEEL. Reges Raſin, & Phacee expeditionem in Achabum ſuſceperunt, ut *filium Tabeel* ad ſolium Juda elevarent (*e*). De hoc Tabeel nihil ultra memoriæ proditum eſt.

e *Iſa. 7.*

TABEERA, caſtrametatio Iſraelitarum in deſerto (*f*); in Textu Latino *Incendium*, quod etiam Hebræum *Tabeera* ſonat. Inditum autem loco nomen ex igne de Tabernaculo in caſtra immiſſo, ut Deus populi in ſe murmur ulciſceretur (*g*).

f *Num. 11. 3. Deut. 9. 22.*
g *Num. 11. 1. &c.*

TABERNACULUM, Græcè *Scene*, Hebraicè *Ohel*. Sub tabernaculis olim veteres Patriarchæ degebant. In caſtris Iſraelitarum ſub Moyſe duo erant Tabernacula, de quibus ſæpè in S. Scripturâ; nempè *Tabernaculum conventûs*, quò populus de rebus occurrentibus deliberatutus conveniebat; & *Tabernaculum Teſtimonii*, *Tabernaculum Domini*, ſivè tantùm Tabernaculum, peculari Dei cultui, & potiſſimis Religionis cæremoniis, ſacrificiis ſcilicet &c. deſtinatum.

Porrò Tabernaculum illud (*h*) opere quadrato, productiori tamen, conſtabat, 30. cubitis in longitudine, & decem in latitudine, & altitudine. In duas partes diſtribuebatur, quarum prima *Sanctum* dicta, 20. cubitos in longum, & 10. in latum dimetiebatur. Ibi conſtituta menſa panum propoſitionis, Candelabrum aureum ſeptem ramorum, altare aureum, ubi thymiama adolebatur. Pars altera, *Sanctuarium*, ſive *Sanctum Sanctorum*, 10. cubitis in longum, totidemque in latum excurrebat; iſque locus Arcæ Fœderis deſtinatus. Sanctuarium à Sancto velum pretioſum intermedium, quatuor columnis ligni ſethim, aureis laminis obductis appenſum, dividebat. Præ foribus etiam Sancti velum erat dependens ex quinque columnis ligni ſethim, aureis laminis obductis, & æneis baſibus inſiſtentibus.

h *Vide Exod. 26. 27.*

Ab occidente, ſeptentrione, & meridie Tabernaculi parietes aſſeres conſtituebant ex lignis ſethim, aureis laminis obducti, æneiſque baſibus ſuſtentati. Latus occidentale 8. tabulis, ſeptentrionale 20. totidemque meridionale conſtabat. Omnibus æqua menſura, nempè 10. cubitorum altitudinis, & cubiti ac dimidii latitudinis; ſingulæ autem in utrâque extremitate mutuo nexu copulabantur. Cùm verò totum opus loco amoveri deberet, ideò ſingulæ tabulæ duabus inſerebantur baſibus; continendis verò in officio ſingulis, quinque per omne latus annuli aurei certo ordine diſpoſiti, in quibus vectes ex ligno Sethim laminis aureis induti inſerebantur.

In Tabernaculum nullus Soli aditus. Variis operiebatur velis (*i*), quorum intimiora hyacintho, & purpurâ variata nitebant. Hæc ſagum protegebat ex caprarum pilis contextum, pluviarum injuriis arcendis. In anteriore quidem parte nunquam, ſed ad alteram, & ad humerum pendebant. Hinc Tabernaculum ſubeuntibus primum velum pretioſum in veſtibulo appenſum occurrebat. Sago ex caprarum pilis contexto duo alia ſuper imponebantur, alterum ex arietum pellibus, rubricatis; hoc ex iiſdem pellibus, hyacinthinis. Ita Tabernaculum quatuor operiebatur integumentis; primum pretioſum, purpurâ, & hyacintho nitens; alterum ex caprarum pilis; tertium ex arietum pellibus cum vellere rubeſcentibus; quartum ex iiſdem pellibus cæruleo colore ſaturo imbutis.

i *Exod. 26. 1. &c.*

Circa Tabernaculum, atrium regnabat, ſtructurâ quadratum quidem, ſed productum longitudine 100. cubitorum, & latitudine 50. (*k*). Totum ſpatium ambiebant columnæ argenteis laminis, atque epiſtiliis nitentes, baſibus verò æneis impoſitæ. Ad latus occidentale 10. columnæ; ad orientale 6. ad ſeptentrionem, & meridiem 20. utrinque ſpectabantur. E' columnis vela pendebant in cortinæ modum, perpetuo ductu ex lino tenui contexta. Veſtibulum verò atrii velum pretioſius ornabat ex hyacintho, & purpurâ, polymito opere contextum. Veſtibulum illud 20. cubitis patebat, totidemque velum, de quo diximus, producebatur; cui detinendo quatuor diſpoſitæ columnæ argenteis laminis, & epiſtiliis, æreiſque baſibus ornatæ.

k *Exod. 27. 9. &c.*

In eo Atrio è regione Tabernaculi, ſive Sancti, conſtitutum Altare Holocauſtorum (*l*), adolendis in ſacrificum Domini victimis. Piſcina etiam, ſivè fons in uſum Sacerdotum poſitus. Eò uſque Laicis aditus, deducendis ad altare hoſtiis permiſſus. Ibi jugulatæ, pellibus exutæ, victimæ iis cæremoniis offerebantur, de quibus in Levitico. Vide v. *Ara Holocauſtorum*, *Sacerdotes*, *Sacrificia*.

l *Exod. 27. 1. &c.*

Is erat Tabernaculi ſitus, ut veſtibulum ad orientem, Sanctuarium ad occidentem, duo latera ad ſeptentrionem & meridiem ſpectarent. Hic autem veluti Ædes ſummi Dei Iſraelis, in medio caſtrorum inhabitantis, habebantur. Circum ſingulæ Tribus ſuo ordine diſpoſitæ: Juda, Zabulon, & Iſſachar ad orientem (*m*); Ephraim,

m *Num. 2. 3. &c.*

Benjamin, & Manaſſe ad occidentem; Dan, Aſer, & Nephtali ad ſeptentrionem; Ruben, Simeon, & Gad ad meridiem pertinebaot. Tribus Levi Dei obſequiis addicta, ſuum habebat circa Tabernaculom locum conſtitutum, ut Moyſes, & Aaron in latere orientali; familia Gerſon, io occidentali; Meraritæ, in ſeptentrionali; Caathitæ in meridionali eſſent.

Manè ſingulorum dierum, Sacerdotum miniſterio thymiama oblatum, extinctæ lampades, & veſpere accenſæ; oblatus agnus in holocauſtum ſuper Altare æneum. Idem ſacrificium ineunte veſpere quotidie innovabatur,

Ad radices montis Sinai Tabernaculum illud primò conſtructum, dedicatum eſt primâ die menſis primi (*n*).

n *A. M.* 2514. *ante Ch.* 1486, *ante Ær.* 1490. *ab egreſſu ex Ægypto an.* 2.

o *Jo.* 7. 2. *&* 1. *Macch.* 10. 21. *&* 2. *Macc.* 1. 8. 18.

p *Levit.* 23. 42. *&c.*

TABERNACULA. Feſtnm Tabernaculorum, in Evangelio & Macchabæis *Scenopegia* (*o*), quæ Græca vox erectionem Tabernaculorum ſonat. Feſtum illud Hebræi *Chag-hasſuccoth*, nempè Feſtum Tabernaculorum ideò appellant, quòd ſub intextis ex ramis virentibus & frondibus tentoriis, in memoriam tabernaculorum, quibus in deſerto populus uſus fuit (*p*), celebraretur. Hiſce feriis ſtatæ ſolemnes dies poſt meſſem, decimâquintâ Tizri, primi menſis anni civilis, & Lunationi Septembris reſpondentis, atque totâ inde hebdomadâ, ibique collectæ meſſis gratiæ agebantur (*q*). Prima & ultima dies ſolemniſſimæ habebantur (*r*); totoque eo temporis ſpatio feriandum erat; indictumque ſingulis maribus, ut ſe coram Domino ſiſterent. Sua etiam erant ſolemnitati peculiaria ſacrificia, de quibus ſtatim.

q *Exod.* 23. 16.

r *Levit.* 34. 35. *&c.*

s *Levit.* 23. 40. *&* 2. *Eſdr.* 8. 16.

Primâ igitur ineuntis Feſti die (*s*), rami ex ſelectiſſimis arboribus, frondibus, & fructibus ditiores præcidebantor, palmarum videlicet, cæterarumque frondeſcentium arborum, ſalicum ſecundùm alveum torrentis vireſcentium; quibus ad Synagogam non ſinè cæremoniarum pompâ delatis, *Lulab* inſtruebatur. Porrò *Lulab* cæremonia eſt, in qua palmæ unum, & myrthi ramos tres, unà cum duobus ſalicibus faſciculo ſimul alligatos dextrâ exerunt; ſiniſtra interim alium ramum citrinum, fructu adhuc pendente, ſuſtentat. Interim cantica modnlantes, ramos utrimque jungunt, agitanteſque ſimul ad quatuor mundi plagas ſiſtunt. Cùm autem inter canendum *Hoſanna* inclamari contingat, quomodo introeunte in orbem Jeſu obſervatum à Judæis ſcimus (t), ideò ramis *Hoſanna* nomen inditum. Ea cæremonia ſingulis Feſti diebus innovata, die tamen octavâ ſolennior erat, & crebrior; dicta proindè *Hoſanna Rabba*, ideſt magnum Hoſanna.

t *Matth.* 21. 8. 9.

Ex Rabbinorum doctrinâ, ſi quis rami ſui penſum manè Feſti non perſolviſſet, huic interdictus in pœnam eâ die cibus. Eò autem convenientes cum ramis, Altare holocauſtorum canentes, ramoſquè agitantes circuibant. Noſtrâ quidem ætate ramos ad Synagogam conferunt; ne quid autem deſit malorum citreorum, & aureorum, ſedulò curant. Solemni autem ritu cathedram in medio Synagogæ circumeuntes, ſemel ſaltem in dies ſingulos, tunc primùm cibi capiendi ſibi facultatem permittunt.

Ejus Feſti occaſione concinnatus videtur Pſ. 117. *Confitemini Domino, quoniam bonus.... Dicat nunc Iſrael, quoniam bonus &c.* Non obſcurè enim eò ſpectant verſus 23. &c. *O' Domine, ſalvum me fac: O' Domine, benè proſperare; Benedictus qui venit in nomine Domini.* Hebrẹus legit: *Ana Jehovah, hoſiahna; ana, Jehovah, hat, chila na &c.;* quibus ſanè verbis hodie uſque, cathedram circumeuntes, Hebræi acclamant; acclamatumque etiam in introitu Jeſu Chriſti Jeroſolymę. Proſequitur Pſalmiſta: *Benediximus vobis de Domo Domini; Deus Dominus & illuxit nobis. Conſtituite diem ſolemnem in condenſis, uſque ad cornu Altaris.*

Ex his facilè acceptâ occaſione, Plutarchus cultum Baccho impenſum à Judæis teſtatur (*u*). Ingrediuntur, ait, Templa ramos vitigineos, atque thyrſos deferentes; quid autem intùs egerint, ignotum mihi. Feſtum illud *Cladoforia*, & *Thyrſoforia* appellat. Cùm autem in ſolemniis Bacchi haſtas virentibus foliis ornatas, Thyrſos nomine, Græci deferre conſueviſſent, ſimile quid à Judæis ſervatum animadvertens, hinc Bacchi illos ſolemnes dies agere autumavit. Joſephus de hoc Feſto agens (*x*), Græcâ voce *Eireſiône* utitur; quæ tantundem ſonat, ac faſciculus ex ramis olivarum lanâ coronatus, unde fructus cujuſque generis dependent. Hunc faſciculum puer, cujus uterque parens ſuperſtes, præ foribus Templi Apollinis conſtituebat. Verùm, ait Joſephus, Hebræorum *Eireſiône* myrtho, ſalice, palmâ, ſive citro conſtabat. Illud etiam animadvertendum eſt, nihil de myrtho apud Moyſem; quamquam apud Nehemiam (*y*), Joſephum, & poſt illos, Rabbinos, & Syriacum, tamquam ad eam cæremoniam neceſſaria commemoratur. Porrò Judæi de myrtho explicant illud: *Ramos ligni denſarum frondium* (*z*).

u *Sympoſ. Problem.* 5.

x *Antiq. l.* 5. *c.* 10.

y 2. *Eſdr.* 8. 16.

z *Levit.* 23. 40.

Prima ineuntis Feſti dies non conſuetis tantùm ſacrificiis, ſed peculiari holocauſto (*a*) 13. vitulorum, duorum arietum, 14. agnorum, unà cum oblationibus farinę, & libationibus vini celebrabatur. Additus etiam hircus pro peccato.

a *Num.* 29. 12. *&c.*

Alteram diem ſacrificium excipiebat 12. vitulorum, duorum arietum, 14. agnorum in holocauſtum, conſuetis farinæ, & olei, & vini libationibus non omiſſis; quemadmodum & hircus pro peccato, atque conſueta matutina, & veſpertina ſacrificia. Neque iotermiſſa cætera ſacra, ſivè ſpontè ab Iſraelitis, ſivè pro expiandis criminibus facta. Hæc tamen ſolemnitati præſcripta nomine totius Iſraelis offerebantur. Tertia, quarta, quinta, ſexta, & ſeptima dies iiſdem ac ſecundæ diei ſacrificiis religioſæ habebantur; vitulorum tamen numerus ſingulis diebus eâ lege minuebatur, ut tertiâ die 11. quartâ 10. &c. immolarentur. Octavæ diei, quamvis ſolemniſſima præ cæteris haberetur, nullum tamen peculiare ſacrificium præſcriptum erat, quàm vituli, arietis, 17. agnorum in holocauſtum, & hirci pro peccato, cum oblationibus,

Digitized by Google

bus, & libationibus conſuetis.

Serotinorum fructuum primitias octavâ die Feſti in Templo à Judæis oblatas, ferunt; ſicut & hauſtam è fonte Siloes aquam in Templum deferri conſueviſſe, quam vino admixtam Sacerdotes ad baſim Altaris effunderent, acclamantibus interim verbis Iſaiæ populis: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris &c.* (*b*). Hanc cæremoniam authoribus Aggæo, & Zacharia post regreſſum è captivitate inſtitutam addunt; quò ſpectaſſe Jeſum autumant nonnulli, cùm poſtremâ ejuſdem Solemnitatis die in Templo clamitaret: *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ* (*). Quæ ſanè verba, ut S. Joannes animadvertit, Spiritum denotant, in credentes mox effundendum. Quidam Interpretes autumant, Pſalmos *Pro torcularibus* inſcriptos, nempe 20. 80. & 83. juxta Vulgatam, ejus Feſti occaſione decantari conſueviſſe. Sed in eam rem illos potiùs Pſalmos in uſu eſſe teſtatur Leo Modena (*c*), quibus in fronte inſcriptum *Allelaja*, quales juxta noſtrum ordinem ſunt Pſ.112. uſque ad 118.; & juxta Hebræos, Pſ.113. uſque ad 119.

b *Iſa.12. 3.*

* *Jo.7. 37. 38.*

c *De' Riti Ebr. p.2. c.7.*

Cùm autem ſivè Templum adeundi, ſivè cæremonias à Moyſe præſcriptas ſervandi facultas Judæis noſtrâ ætate permiſſa non ſit, in ſuis ſinguli ædibus locum ſub dio eligunt, ubi ſoliis coopertam cellam ſibi ſtatuentes, velis circùm & ornamentis pro viribus inſtruunt. Ibi cibum & quidam etiam ſomnum capiunt; omnes ſaltem tantum temporis octo illis diebus feſtis verſantur, quantùm domi conſueverunt. Ægroti, & ſenio confecti ab ejus Legis obſervantiâ eximuntur (*d*); quin & ſi pluerit, omnes, malè concamerato domicilio relicto, in ædes ſe recipiunt. Quamquam autem in Lege nonniſi octo dies Feſto præſcribuntur, conſuetudo tamen, & populi religio ad novem prorogavit. Duo priores, ac poſteriores totidem, ſolemniſſimi præ cæteris habentur. Septimâ Feſti die, quam *Hoſanna Rabba* appellant; relictis myrthi & palmarum ramis, ſalices præferentes, cathedram in medio Synagogæ conſtitutam ſepties circuunt, canentes Pſal.28. *Afferte Domino filii Dei &c.* Ea dies dimidio præ cæteris ſolemnior. Nona & decima, ex Rabbinorum inſtitutione ſacræ, *gaudium Legis* appellantur, quòd lectio Pentateuchi abſolvatur (*e*).

d *Manſter. in Levit.23.*

e *Vide Miſn. Tit. Sara cum Commentator. Sigon. Bertrand. Cana. Godvin De ritib. Hebr. l. 5. c. 6. &c.*

TABITHA, vidua Chriſtiana, Joppe commorans, probitatis famâ, & eleemoſynarum largitate inſignis (*f*).

f *Act. 9. 36. Tabitha, quæ interpretatur Dorcas, nempe Dama.*

Cùm fortè an. Ær. 34. lethali ægritudine contractâ deceſſiſſet, atque defunctæ corpus de more lotum ſuper tabulam in ſuperiori cœnaculo, mox ſarcophago imponendum, conſtituiſſent, accitus interim eſt, Lydiæ verſans haud procul à Joppe, S. Petrus, ut eò veniret. Ut igitur Apoſtolus conclave ingreſſus eſt, viduas omnes defunctam fœminam plorantes, atque receptas ab illâ dono veſtes oſtendentes, obvias habuit. His ſaceſſere juſſis, Apoſtolus in preces effuſus, dein ad defunctum corpus verſus, ut ſurgeret, imperavit. Nec mora, apertis oculis fœmina circùm reſpiciens, ut Apoſtolum vidit, lecto priùs aſſedit; deinde eodem Apoſtolo manum præbente, incolumis ſurrexit. Ita Petrus mortuam fœminam Sanctis, & Viduis incolumem reſtituit.

TABREMON, pater Benadadi Regis Syriæ. 3. *Reg.* 15. 18.

TACHAS, tertius filius Nachor, ex Ramâ. *Geneſ.*22. 24.

TALED, veſtis Judæorum, cujus potiſſimùm in Synagogâ in recitandis precibus uſus. Eâ verò pro pallio quadrato, olim obtinente, utuntur; cui nimirum pallio, juxta Moyſis preſcriptum, ad quatuor latera anſulæ quædam cæruleę adjungendę erant (*g*), quemadmodum & fimbriæ per oram regnantes. Hodię verò ne veſtibus à vulgaribus nimium abhorrentibus ludibrio exponantur, quadratum pannum ſub veſtibus recondunt, quatuor anſulis ad quatuor latera ornatum. In Synagogâ verò orantes velum habent in capite laneum, quadratum, è quo quatuor anſulę ad quatuor latera pendent (*h*). Hoc velum *thaled*, ſivè *taled* appellant.

g *Num.*35.38. *Deut.* 22. 12.

h *Leo Moden. De' Rite Ebr. p.* 1. c.5. & 11.

TALENTUM, Hebraicè *chicear*. Talentum Hebraicum 3000. ſiclis valebat (*i*), quod reſpondet 1500. unciis, ſivè 25. libris Romanis, & noſtro pondere marcorum reddit 86. lib.14. uncias, 5. groſſos; valet autem 4867. libris, 3. ſolidis, & 9. denaris noſtræ monetæ. Siclus aureus ejuſdem ponderis, valebat 69531. lib. & 3. ſolidis.

i *Exod.*38.24. *&c.*

Talentum vulgare Athenienſe, 2400. libris valebat.

Duo talentorum genera apud Hebręos plures diſtinguunt; Magnum, & parvum; talentum nempè Sanctuarii & commune; quorum primum, inquiunt, altero duplum. Nihil tamen de hoc in Scripturâ. Talenti ad noſtram monetam reductionem vide in tabulâ ad calcem hujus Dictionarii; uti & Authores de monetis Veterum agentes.

TALITHA-CUMI, quibus verbis Jeſus Chriſtus filiam Jairi (*k*), Principis Synagogę Capharnai, ad vitam revocavit. Non Hebraicè illa, ſed Syriacè ſonant; redduntur autem: *Filia ſurge*.

k *Marc.*5. 41.

TALMUD, ſive *Thalmud* (*l*). Corpus eſt totius juris Sacri, & Moralis Judęorum. Duo autem ejuſdem nominis opera diſtinguuntur, quorum primum *Thalmud Jeroſolymitanum*, alterum *Thalmud Babylonicum* inſcriptum eſt. Primi operis author Rabbinus Johanan, qui Academię Palęſtinę ſpatio 80. annorum pręfuit; abſolviſſe autem illud ferunt anno 230. poſt Templi excidium, nempè circa annum 300. Ær. ut Judęis in Judęâ reliquis gratam operam pręſtaret. Porrò Thalmud hoc contractius atque obſcurius Babylonico, vetuſtius tamen habetur.

l *Thalmud ex verbo Lamud, docere. Hinc Thalmud verti poteſt Doctrinale.*

In duas partes diſtributum eſt, nempè in *Miſnam*, & *Gemarram*. Miſnam dictavit Rabbi Juda, cognomento Sanctus, circa annum 120. poſt everſum Templum à Romanis, Ær. 190. Miſna autem, quę *ſecundam Legem* ſonat, traditiones Doctorum Judęorum collectas exhibet, quas ſimul tradendas Judas cenſuit, ne in diſperſione Iſraelitarum,

rum, & Scholarum everſione, fortè in oblivionem abire contingeret. Poſt 200. annos circiter Rabbi Johanan adornavit Gemarram, nempe *complementum*; quâ ſcilicet ultima manus Miſnæ imponeretur. Duo iſta opera in unum collecta, Thalmud Jeroſolymitanum conſtituunt.

Thalmud Babylonicum, præter Miſnam Judæ Sancti, de quo ſupra, Gemarram exhibet, à Rabbi Aſe adornatam (*). Huic operi nomen inditum *Thalmud Babylonicum* ex loco, ubi adornatum eſt. Uſui potiſſimùm Judæorum trans Euphratem ab authore compoſitum eſt, planiori ſanè, atque fuſiori, quàm Jeroſolymitanum, ſtylo; quare à Judæis frequentiùs, atque libentiùs uſurpatur. Innumeris fabellis, atque hiſtoriolis refertum eſt, de quarum tamen veritate vel dubitare quidem citra religionis diſpendium Judæis nefas. Quin & Thalmudi authoritatem ipſi quidem Scripturæ præferentes, Biblia aquæ, Miſnam vino, Gemarram mulſo comparant. Traditiones, & explicationes in eo libro ſcriptas, à Deo traditas, & ex ipſo in Moyſem, ab illo in Aaronem ejuſque Filios, & Seniores Iſraelis, ex quibus in Prophetas, atque ſubinde in magnæ Synagogæ Patres derivatas credunt; hinc ad Miſnam, & Gemarram delatę. Miſna Hebraicè ſcripta, ferreo, & obſcuro ſtylo; Gemarra Hebræo Chaldæum, atque ſubinde cæterarum lignarum voces quaſdam admiſcet.

* *Florebat Aſe 200. annis poſt Rabbi Johanan i ſchola autem præfuit Sara juxta Babylonem, ubi poſt exactos 40. annis, tandem Commentarium in Miſnam effudit. Opus autem imperfectum ab ipſo relictum Diſcipuli ſivè Filii ejus abſolverunt.*

m *Ita Serrar. de Rabbia. l. 2. c. 9. Bartholoc. t. 1. & 3. Biblioth. Rabbin. Triglaad. Diſſert. de Caraitis.*

Cùm ante impoſitam ſupremam operi manum Rabbinum Aſe mors ſurripuiſſet, ejus filii, ſive diſcipuli nonniſi ſeriùs paternum Commentarium abſolverunt, nempe juxta plures, circa an. Chr. 500. ſivè 515. (*m*). Miſnam ante an. 500. adornatam non fuiſſe Morinus contendens (*n*), Thalmud Babylonicum nonniſi circa an. 700. abſolutum, Jeroſolymitanum verò ante ſæculum quintum non prodiiſſe cenſet. Porrò ſi Miſna an. 500. vetuſtior non eſt, Thalmud Jeroſolymitanum recentius fuiſſe oportet (*o*).

n *Morin. Exercit. Biblic. l. 2. Exercit. 6. c. 2. & 3. &c.*

o *Vide Bartholoc. & cæteros ſupra laudatos, & continuat. hiſt. Judaic. Joſephi t. 6. l. 9. c. 3. & 4. edit. Pariſ.*

TALPA, animal in Lege impurum [*p*), Hebræum *tinſchameth* in Syriaco explicatur de animali pluribus pedibus inſtructo, facilè *de eracâ*; Caſtalio *de bufone*; alii *de muſtellâ*; Bocchartus *de Chamęleonte*. Verùm Chaldæus, & Rabbini de Talpâ explicant; idemque Bochartus autumat, verum talpæ nomen *choled* eſſe, quod Vulgata reddit *muſtellam* (*q*).

p *Levit.* 11. 30.

q *Levit.* 11. 29. *Vide Bochart. de anim. ſacr. p. 1. l. 3. c. 35.*

Nomeis etiam talpæ alibi (*r*) occurrit in Vulgatâ, cui in Hebræo reſpondet *chaporpheroth*, nomen ex radice *chapor*, nempè fodere, derivatum; atque omnium Interpretum conſenſu *talpam* deſignans. Ex hoc Iſaiæ teſtimonio Judæos euſque impietatis deveniſſe intelligimus, ut vilibus hiſce animalculis Divinos honores impenderent.

r *Iſa.* 2. 20.

TAMMUS, decimus menſis anni civilis, Vide *Thammus*.

TAMMUZ, alio nomine Adonis. Vide *Adonis*, & *Thammuz*.

TAMNA, ſive *Tamnatha*. Vide *Thamna*.

TANAC. Vide *Thanac*.

TANIS, urbs Ægypti, Hebraicè *Zoan* (*s*), quam urbem ſeptennio recentiorem fuiſſe Hebrone in Chanaanitide Moyſes teſtatur. Edita à Moyſe prodigia *in campo Taneos* apud Pſalmiſtam legimus (*t*). Urbs illa ſita erat in Delta. Ad Principes Taneos ſapientiam, & prudentiam jactitantes, Iſaias ſermonem convertens, peſſimæ illos politiæ arguit. Ejuſdem Prophetæ ætate, Tanis Metropolis fuiſſe inferioris Ægypti videtur. De *Zoan* ſermo eſt apud Ezech. 30. 14. Sed S. Hieronymus pro *Tanis* vertit *Taphnis*, quæ ſanè urbes plurimùm differunt. Tanis ſita eſt ad ramum Nili Peluſiaco proximiorem, occidentem versùs. De *Taphni* ſivè *Daphnis* infra.

s *Num.* 13. 23.

t *Pſal.* 77. 12. 43.

TANNIM, ſivè *Thannim* (*u*), immanem quemcumque piſcem, ſivè monſtrum marinum, vel draconem deſignat. Projecta à Moyſe, quam manu tenebat, virga, in *draconem* verſa eſt; Hebr. *in thannim*. Et alibi (*x*): *Fel draconum vinum eorum*. Hebr. *Fel thannim* (*y*). Interdum crocodilum eâ voce deſignari credimus, ut in illo: *Contribulaſti capita draconum*, (Hebr. *tannim*, ſivè *thannimm*), *& dediſti eum eſcam populis Æthiopum* (*z*). Apud Septuaginta, & S. Hieronymum, interdum vertitur *Syrenes*; quaſi ſcilicet monſtrum illud marinum, cujus ſuperior pars hominem, ima piſcem refert, expreſſerit (*a*). Tandem eandem vocem S. Hieronymus ſemel vertit *lamia* (*b*). Optimè tamen & frequentiùs vertitur, monſtra marina, dracones.

u *Gen.* 1. 21. *Vulg. Cete grandia. Septuag. Cete.*

x *Exod.* 7. 9.

y *Deut.* 32. 33.

z *Pſal.* 73. 13.

a *Vide Job.* 30. 29. *Iſai.* 34. 13. & 43. 20. *in Septuag. & Iſa.* 13. 22. *in Vulg.*

b *Lament.* 4. 3.

TAPHNE, Regina Ægypti. Pharao Ægypti Rex adeò in Adad filium Regis Idumææ inclinavit, ut apud ſe receptum, nuptiis cum ſorore Taphnes uxoris ſuæ donaverit [*c*].

c 3. *Reg.* 11. 19. 20.

TAPHNIS, urbs Ægypti, de qua ſæpè Jeremias (*d*). Sepulchro ejuſdem Prophetæ claruiſſe ferunt. Eadem creditur cum *Daphnis Peluſiis*, ſexdecim m. paſſuum à Peluſio ad meridiem, juxta itinerarium Antonini. Cùm Jeremias, & Iſraelitæ eò ſe recepiſſent, Dominus per viſum Prophetæ prodidit futurum, ut Nabuchodonoſor eamdem urbem caperet, ibique ſolium conſtitueret (erat enim Taphnis Regia urbs) ubi idem Propheta projectos in ſe lapides abſconderat (*e*). Præſidium *Daphnis Peluſiis* conſtitutum fuiſſe ætate Pſammetichi Regis Ægypti, cohibendis barbarorum excurſionibus, Herodotus teſtatur (*f*).

d *Jer.* 2. 16. & 43. 7. &c. & 44. 1. & 46. 14.

e *Jerem.* 43. 9. &c.

f *Herodot. lib.* 2. *cap.* 30.

TAPHSAR, nomen in Jeremiâ occurrens, quod S. Hieronymus in ſuâ Verſione ſervavit (*g*); & in Nahum (*h*), ubi idem Sanctus reddidit *parvulos*, quaſi pro *taphſarim*, legerit *tapphapim*. Optimi Interpretes nomen eſſe dignitatis autumarunt; & facilè idem eſt ac *Achaſdrapae*, ex quo *Satrapa*. Quidam, provinciam deſignari, ſed nullâ prorſus ducti conjecturâ, cenſuerunt.

g *Jerem.* 51. 27.

h *Nahum* 3. 17.

TAPHU, filia Salomonis, uxor Ben-abinadabi, Præfecti regionis Dor (*i*).

i 3. *Reg.* 4. 11.

I. TAPHUA, urbs in finibus Tribûs Manaſſe, ſed in ditione Ephraim (*k*). Eadem facilè ac En-Taphuah, de qua *Joſue* 17. 7. in Vulgatâ *Fons Taphuah*, ſivè *pomi*.

k *Joſue* 17. 8.

II. TAPHUA, urbs Tribûs Juda (*l*); an eadem cum *Beth-Taphua* (*m*) urbe ejuſdem Tribûs, ultra Raphiam, 14. m. paſſuum ab illâ, Ægyptum versùs, juxta Euſebium?

l *Joſue* 15. 35.

m *Joſue* 15. 53.

TAP-

Digitized by Google

TAPSACUS. Vide *Thapſacus*.

TARGUM (*n*), in plurali *Targumim*, expoſitionem, ſive interpretationem ſonat. Hinc nomen inditum Paraphraſibus Chaldaicis Librorum utriuſque Teſtamenti; quippè quæ Textum potiùs exponant, quàm vertant. Chaldaicâ Linguâ exaratæ ſunt, nempè vernaculâ Judæorum, poſt captivitatem Babylonicam. Tunc enim Chaldæa Lingua familiarior Hebraicâ apud Judæos obtinuit, adeò ut cùm Textus Hebraicus Scripturæ in Templo, ſivè in Synagogis legeretur, explicationes Chaldaicæ in favorem vulgi, maternâ linguâ parum callentis, adjungerentur. Hæc ætate etiam Eſdræ ſervari conſueviſſe ex eo ſuſpicamur, quòd Scriba ille doctiſſimus Legem populo in Templo recitans (*o*), ſimul etiam unà cum cæteris Sacerdotibus adſiſtentibus, illam populo explicabat; ſivè Linguâ tunc Hebraica, ſivè, quod nos malumus, Chaldæâ, vel Syriacâ uteretur; Syriaca enim & Chaldæa linguæ tunc temporis affines erant, niſi eaſdem credamus [*p*]; ſicut hodie uſque valdè inter ſe conformes habentur.

n *Ex Cald.* Thargum, *expoſuit, interpretatus eſt.*

o 2. *Eſdr.* 8. 8. 9.

p *Vide* 1. *Eſdr.* 4. 7. *&* 4. *Reg.* 18. 26. *& Dan.* 2. 4. *ubi Lingua Chaldaa appellatur Aramea vel Syriaca.*

Quamvis autem expoſitionum Chaldaicarum mos diù apud Judæos obtinuerit, nullæ tamen extant ſcriptæ paraphraſes, ſivè Targumim, niſi ab Onkelo, & Jonathan, quos credunt Jeſu Chriſti ætate floruiſſe. Sub Herode 30. ante Chriſtum annis Jonathan vixiſſe fertur; Onkelos recentior eſt. Porrò Targum Onkeli præ ceteris in pretio eſt; nec deſunt Exemplaria, ubi ſingulis Hebraici Textûs verſibus eadem paraphraſis ſubjicitur. Adeò conciſus eſt, & ſimplex, ut in ſuſpicionem corruptionis nunquam venire poſſit. Vide *Onkelos*. Paraphraſis iſta Libros Pentateuchi non excedit, ac ſtylo adeò exculto utitur, ut ferè eamdem præſeferat Chaldaicæ Linguæ puritatem, quam Daniel, & Eſdras. Opus illud in *Miſnâ* laudatur; nihil tamen apud Euſebium, S. Hieronymum, & Origenem.

Targum Jonathan filii Uzielis, majores & minores Prophetas exponit, fuſiori ſtylo uſus, quàm Onkelos, & maximè in minoribus Prophetis, ubi liberiùs aliquando etiam in allegorias excurrit. Cultiſſimus tamen eſt, nec multùm in eâ re à Chaldæo Onkeli abhorret. Doctores quoſdam Hebræos Jonatha 700. annis recentiores operi aliquid addidiſſe ferunt. Vide Jonathan *Ben-Uziel*. Paraphraſis in Pentateuchum eidem authori falsò inſcribitur.

Targum Joſephi cæci in Agiographa. Author eſt ætate, & pretio ceteris maximè inferior; ſicut & ſtylo, Chaldæo quidem, ſed barbarorum vocabulorum admixtione corruptiſſimo utitur. In Pſalmos, Job, Proverbia, Canticum Canticorum, Eccleſiaſtem, Ruth, Eſther laboravit.

Targum Jeroſolymitanum Pentateuchum non excedit; quin neque opus integrum eſt, abſolutumque; verſibus enim quandoque mancum eſt; alios tranſponit; alios mutilat, ex quo facilè ſuſpicio oritur, fragmentum eſſe veteris alicujus paraphraſis, quæ fortè perierit (*q*).

q *Vide Valton. Proleg.* 12. *Morin. Exercit. Bibl. Le Long. Bibliotb. Sacr. cap.* 2. *ſect.* 2.

Nullum extat in Danielem, duos Libros Eſdræ, & Nehemiæ Targum. In Paralipomena recentiſſimè prodiit. Editiones paraphraſum Chaldaicarum in Polyglottis Complutenſibus, Antuerpienſibus, & Pariſienſibus, ſicut & in Bombergianis Bibliis, Venetiis impreſſis, nullæ ſunt; Baſileenſes Editiones, ſicut & Polyglotta Anglicana, integras exhibent.

TARICHÆA, Urbs Gallilææ, de qua ſepè agens Joſephus, ſitam perhibet 30. ſtadiis à Tiberiade (*r*). Maritimam urbem fuiſſe idem Author inſinuat, cùm navigio ibi conſcenſo, Tiberiadem adnavigaſſe ſe narrat (*s*). Ad meridiem lacûs Geneſareth, & ad occidentem Tiberiadis Plinius illam collocat.

r *De vitâ ſuâ*

s *De Bello lib.* 2. *cap.* 26.

TARSUS, Urbs, Metropolis Ciliciæ, eadem facilè ac Tharſis, de qua in Scripturâ. Vide *Tharſis*. S. Paulus è Tarſo Ciliciæ originem referebat (*t*). Sunt, qui privilegio Coloniæ Romanæ donatam eam urbem credant, quòd partibus Julii Cæſaris ſtuduiſſet; ex quo, inquiunt, ejuſdem urbis cives civitate Romanâ donati ſunt, ubi S. Paulus obtinuiſſe jure patrio gloriatur. Alii verò contendunt, Tarſum jus liberæ civitatis, non verò Coloniæ Romanæ, Apoſtoli ætate habuiſſe, neque enim, inquiunt, in nummis ullum veſtigium Coloniæ Romanorum eidem urbi apparet ante regnum Caracallę, & Heliogabali; quare privilegium illud Apoſtoli, non ex patriâ repetendum eſt, ſed fortè ex patre, atque aliquo ex majoribus ipſius relatum [*u*]. Vide *Tharſis*.

t *Act.* 9. 55. *&* 22. 39.

u *Vide Interpp. in Acta* 26. 37.

TAU. Vide *Thau*.

TAURUS, animal purum, & in ſacrificiis frequentiſſimum. Vox Hebræa taurum ſonans, in Septuaginta, & Volgatâ non rarò vertitur *bos* (*x*); bovis voce non pro certæ ætatis, & ſexûs animali, ſed pro genere pecudis uſurpatâ. Porrò animal quodcumque caſtrare apud Hebræos nefas (*y*). Quare cùm in Textu *bovem* legimus, de tauro vox explicanda eſt.

x *Hebr. Schor, Taurus, ſive bos.*

y *Levit.* 22. 24.

TEBBATH. Cùm Madianitæ in Valle Jezraeł contra Gedeonem caſtra locaſſent, verſis in ſe armis, effusâ fugâ (*z*) ad Bethſettam, & crepidinem Abelmehulæ in Tebbath profugerunt. Ejus loci ſitus ignotus eſt, niſi cum Thebes, 3. m. paſſibus à Scythopoli, confundatur.

z *Judic.* 7. 23.

TEBET, ſive *Thevet*, quartus menſis anni civilis Hebræorum, & decimus anni Eccleſiaſtici, Lunationi Decembris reſpondens. Diebus 29. conſtat; quorum ſecundus poſtremus eſt octavæ Dedicationis Templi à Juda Macchabæo expiati (*a*).

a *Vide* 1. *Macch.* 4. 59. *Jo.* 10. 22.

Decimus jejunio pro Verſione Legis in Græcum curante Ptolemęo Philadelpho, deſtinata eſt. Porrò jejunium illud triduo duraſſe ferunt. Vide *Septuaginta Interpretes*.

TECTUM, *dôma*, *ſolarium*. Pleraque Judeę tecta in ſolarii modum complanata erant. Vide *Solarium*.

TEHINNA, filius Eſton, è familia Calebi (*b*), & pater familiæ Naas.

b 1. *Paral.* 4. 12.

TELEM, urbs Tribûs Juda (*c*): an eadem cum *Telaim* ejuſdem Tribûs (*d*)?

c *Joſue* 15. 24.

d 1. *Reg.* 15. 4.

TELMON, Levita, janitor Templi (*e*).

e 1. *Par.* 9. 17.

TEMPLUM, Domus Dei, Sanctuarium, Tabernaculum Domini, Ædes Altiſſimi &c. quibus variis vocibus idem tamen in Scriptu-

ptura Sanctuarium & Templum deſignatur, quamquam ſi literæ ſonus obſervetur, varia ſignificant. Sanctuarium enim pars eſt Tabernaculi, ſive Templi; nec Templi nomen Tabernaculo ſive viciſſim convenir. Tandem quamvis nullum fuerir ante Salomonem verum Hebræis Templum, non rarò tamen eo nomine deſignando Tabernaculo utuntur; ſicur non ſemel Tabernaculi nomine Templum Salomonis appellanr.

David certior factus à Deo, certam religionis ſedem conſtitutam Jeroſolymis fuiſſe, nihil antiquius habuit, quàm ut antea deſignatum inſigne Deo Templum moliretur. Accito proinde Nathano conſilium omne ſuum communicavit; Indignum videri ſibi dicens, ſi in domo cedrinâ ipſe inhabitans, Arcam Domini ſub pelliceo tabernaculo derelinqueret (*f*). Primum Regis propoſitum Deus quidem probavit, ſed ædificandi Templi honorem alteri reſervans, per eumdem Prophetam Davidem admonuit, ne humano ſanguine, tot undique cæſis hoſtibus, cruentas manus ad conſtruendum Templum admoveret. Sciret autem, paternæ religionis & Regni ſucceſſorem filium, virum pacificum, quæ ipſe cogitaverat, omnia executioni mandaturum. Divinis juſſionibus acquieſcens David, comparandis auro, argento, cæteriſque ad opus neceſſariis, ſtudium impendit.

f 2. *Reg.* 7. & 1. *Par.* 17. & 22. 8. *&c.* *A. M.* 2960. *ante Ch.* 1040. *ante Ær.* 1044.

Jaciendis igitur Templi fundamentis (*g*), Salnmon aream ſelegit, nomine *Moria*, ad latus montis Sion; eaque ædificii ratio inita, ut veſtibulum ad orientem, Sanctuarium verò ad occidentem reſpiceret. In 3. *Reg.* & 2. *Par.* latè omnes ædificii, quod maximè Templum dicebatur, partes deſcribuntur; ubi Sanctuarium, Sanctum, & cellæ iis adjunctæ; ſicuti & vaſa inſtrumenta & ornamenta Templi. Nihil tamen ibidem de atriis, arque exterioribus ejuſdem ædificii partibus, quæ tamen Ezechiel exactiſſimè ſupplet. Fateamur ramen oportet, Templum illud, quale Ezechiel deſcripſit, nunquam à Judæis poſt regreſſum è captivitate reſtitutum fuiſſe. Cùm tamen deductæ ab illo Sancti & Sanctuarii menſuræ parum à Templi Salomonici menſuris abhorreant, ipſe autem Sacerdotali munere fungens, omnia, quæ Templi prioris eſſent, comperta habuiſſe potuerit; hinc facilè credimus, deſcriptam apud illum Templi Salomoniei formam ſervari.

g *Cœptum opus A. M.* 2992. *ante Ch.* 1008. *ante Ær.* 1012. *ſtetit An. M.* 3000. *dedicatum eſt An.* 3001. *ante Ch.* 999. *ante Ær.* 1003. *Vide* 3. *Reg.* 8. & 2. *Par.* 5. & 6, & 7.

In areâ igitur 600. cubitorum in quadro (*h*), ſivè 1025. pedum Regalium, Templum aſſurgebat. Totum ſpatium paries 6. cubitorum alritudinis, toridemque latitudinis ambiebat. Muro ſuccedebat atrium Gentilium 50. cubitorum latitudinis; deſinebat autem in murum amplum, rotum atrium Iſraelis ambientem 500. cubitorum in quadro. Atrii Iſraelis area 100. cubitorum in quadro ſpatium dimetiebatur, elegantibus circum porticibus tripliei columnarum ordine ſuffulris regnantibus. Quatuor eò aditus patebant; ad orientem videlicet, occidentem, ſeptentrionem, & meridiem: veſtibula autem omnia ejuſdem menſuræ, & operis, ſeptemque ſingula gradibus inſtructa. Stratum marmore variis coloribus atrii pavimentum ſpectabatur; tecto autem carens, populum ſi quando opus fuiſſet, ſub porticibus ab ingruentibus cœli injuriis protegebat.

h *Ezech.* 45. 2.

Illius areæ meditullium atrium Sacerdotum tenens quadratum adamuſſim, ſpatium 100. cubitorum in ſingulis lateribus deſcribebat. Inreriora atrii Sacerdotalis porticus tecto inſtructæ, & cellæ circumdiſpoſitæ in uſum Sacerdotum, & ob ſervandas res Templo neceſſarias, tenebant. Tres illic fores octo ſingulæ gradibus imminentes ad orientem, ſeptentrionem, & meridiem. E regione januæ atrii Sacerdotalis in atrio Iſraelis thronus magnificentiſſimus Regis ſpectabatur, qui illi locus ad Templum oraturo venienti conſtitutus. Intrà atrium Sacerdotale contra orientalem portam Altare holocauſtorum eminebat, 12. cubitorum in quadro, juxta Ezechielem (*i*); ſivè 10. cubitorum altitudinis, & 20. latitudinis juxta 2. *Par.* 4. 1. Eò per gradus ad orientalem partem conſtitutos aſcenſus patebat.

i *Ezech.* 43. 12. 13.

Atrium ad occidentem excipiebat Templum, nempè ædificium, Sanctuarium, Sanctum, & veſtibulum continens. Veſtibuli 20. cubitorum latitudinis, & 10. longitudinis aditus patebat per oſtium 14. cubitorum amplum. Sanctum, aream continens 40. cubitorum longitudinis, & 20. latitudinis, candelabrum aureum, menſam panum propoſitionis, & Altare aureum thymiamatis habebar. Sanctuarii menſura, 20. cubitorum in quadro; qui locus Arcæ Fœderis, ubi rabulæ Legis conditæ, deſtinatus erat. Eò permiſſus ſemel in anno Summo Sacerdoti aditus, præcluſus cæteris. Intimos Loci Sancti parietes Salomon inſculptis anaglyphico opere palmis, & ligneis Cherubim figuris, laminis aureis obductis, exornaverat; quin & totum Sanctuarium aureis laminis radiabat.

Conclavia triplici ſolariorum ordine, 33. numero, extima Sancti, & Sanctuarii circum tenebant, latitudinis 4. cubitorum juxta Ezechielem. Verùm 3. *Reg.* 6. 5. primi ordinis ſpatium 5. cubitorum, ſecundi 6. tertii ſeptem definitur. De ſingulis tamen Templi partibus latiùs in ſuis articulis.

Poſt dedicatum an. 3001. à Salomone Templum, pluribus ſacra domus vicibus jactata fuit, de quibus hîc aliqua ſubjicienda.

Seſac Rex Ægypti, illatis in Roboamum Regem Judæ armis, Jeruſolymâ captâ, ſacrum ærarium expilavir (*k*).

k 3. *Reg.* 14. & 2. *Par.* 12. *A. M.* 3033. *ante Chr.* 967. *ante Ær.* 971.

Joas Rex Judæ collectitio ære ſarciendis ſacris ædibus manum an. 3146. impoſuit. Ceptum feriò opus biennio poſt (*l*).

l 4. *Reg.* 12. 4. *&c.* & 2. *Par.* 24. 7. *&c.* *An. M.* 3148. *ante Ch.* 852. *ante Ær.* 856.

Achaz Rex Judæ, auxiliares copias à Teglatphalaſar Rege Aſſyriæ contrà hoſtes, Reges nempe Iſraelis, & Damaſci, ſibi infeſtos poſtulans, detractas è ſacro ærario divitias in poteſtatem externi Regis tradidit (*m*). Neque hæc ſatis; ſed continuò prophanâ ſuperſtitione Sacri Loci religionem violans, Altare ad normam Damaſceni à ſe olim viſi, amoto æreo Salomonis, ſubſtituit (*n*). Pari audaciâ mare æneum dorſo boum æneorum incumbens, labra etiam ænea, ſuis baſibus ſuſtentata, ac tandem

m 2. *Par.* 28. 21. *&c.* *A. M.* 3264. *ante Ch.* 736. *ante Ær.* 740.

n 4. *Reg.* 16. 10. *&c.*

dem

dem æneum Regis tribunal deponendum, atque inde aſportandum, ne à Rege Aſſyriæ abriperetur, imperavit. Acceſſit ad cumulum, ſacrificium Diis alienigenis immolatum, erecta Altaris porphana in angulis omnium viarum Jeroſolymæ, confracta vaſa ſacra, ac tandem domûs ſacræ fores concluſæ (o).

Clauſas à Patre Templi fores Ezechias non recluſit tantùm, ſed amota paterno ſcelere ornamenta reſtituit (p). Reſtitutus inde Loco Sacro ſuus cultus, & ſacrificia, innovata vaſa ſacra, ab Achaz olim direpta, atque confracta. Verùm anno ipſius 14. Sennacheribo Rege Aſſyriæ in ditionem Juda cum exercitu ingreſſo, Ezechias omnes ad illum Templi divitias, revulſis etiam aureis oſtiorum laminis, ab ipſo olim dedicatis, ad compeſcendum hoſtem tranſmiſit (q). Mox verò, regreſſo in regionem ſuam Sennacheribo, omnia à pio Rege reſtituta fuiſſe nullus dubito.

Manaſſe filius, & ſucceſſor Ezechiæ, Loci Sancti religionem, erecto in atrio Domûs Domini, & alibi paſſim, Altari militiæ cœli, peſſundedit (r); conſtitutiſque ibi Idolis atque impenſo illis cultu, prophanavit. In ſceleris ultionem, impius Rex manibus Regis Babyloniæ permiſſus, catenis onuſtus, in tranſeuphratea traductus eſt (s). Agnito crimine, atque Regno ſuo redditus, illatam Templo Domini injuriam reparaturus, Idola ſubducens, Altaria prophana deſtruens, priſtinum cultum, & Altare reſtituit.

Templi ædificiis majorum injuriâ neglectis, ſivè impietate dejectis, ſarciendis, Joſias Rex Judę non ſegnem operam navavit (t). Igitur Sacerdotibus, & Levitis præcepit, ut Arcam Domini ſedi ſuæ in Sanctuario reſtituerent; cavitque, ne quis unquam è loco illam amovere auderet, uti antea ſub impiis Regibus factum contigerat (u).

Vaſorum Sacrorum partem Nabuchodonoſor è Templo Domini in Templum Dei ſui Babylonem, regnante Joacbimo Rege Judę, tranſtulit (x). Reliqua ſub Jechonia ſibi vindicans (y), tandem captâ urbe, anno undecimo Sedeciæ Templum ipſum funditus evertit (z).

Is Templi ſtatus 52. annis manſit, nempè uſque ad annum primum Cyri Babylone, M.3468. ante Chr.532. ante Ær.536. Cyro enim reditum in Jeruſalem, atque Templi reſtitutionem permittente (a), ſequenti anno jacta novi operis fundamenta (b). Vix annus proceſſerat, cùm Cyrus, ſivè ejus miniſtri ab hoſtibus Judæorum ſubornati, ne ædificium Judæi proſequerentur, edicto cavère [c]. Idem poſt obitum Cyri, & Cambyſis novis edictis Magus, qui poſt necem Cambyſis Regnum uſurpaverat, Artaxerſis nomine in Scripturâ deſignatus, inhibuit (d). Tandem ſob Dario filio Hyſtaſpis, gratioſo obtento ad Hebreis reſcripto, tandem ultima Templo manus impoſita (e). Quadriennio poſt ejus dedicatio celebrata eſt (f).

Hujus Templi religio ſub Antiocho Epiphane violata eſt A. M.3837. Sacrificia quotidiana intermiſſa, atque Altari ſimulachrum Jovis Olympici impoſitum (g), Poſt triennium ſacrâ domo à Juda Macchabæo inſtratâ, ſacrificia iterum, atque priſtinus cultus rediere (h).

Herodes Magnus novam Templi Jeroſolymitani erectionem molitus, anno 50. regni (i), tandem ſequenti anno ſuſcepti operis fundamenta jecit, 46. annis ante primum Chriſti Paſcha, uti Judæi innuunt, illis ad Chriſtum verbis (k): *Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt Templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?* Quę ſanè verba non eò ſpectant, ut Herodes 46. annorum ſpatium Templi ædificationi impenderit, cùm 9. annorum ac dimidio ſtetiſſe narret Joſephus (l); ſed jam inde ab eo Principe abſoluto ædificio, nova ſubinde, & nova opera adjecta ſunt; ut uſque ad tempus initi cum Romanis belli, opera circa Templum, authore Joſepho, non ceſſaſſent (m).

Templum illud Herodis, ſpatio tantùm 77. annorum ſtetit; ceptum enim an. 3987. abſolutumque 3996. tandem à Romanis igne, & ferro vaſtatum eſt a. 4073. Chr. 73. Ær. 70.

Porrò Templum illud Herodis à Salomonico, & ab altero, curante Zorobabele poſt captivitatem reſtituto, diſcrepabat. Hæc de illo Joſephus.

Ea ædificii pars, quæ Templum appellabatur, 60. cubitos altitudinis, & totidem latitudinis excurrebat; duę tamen adjectæ in anteriori parte alæ, 20. cubitis ex utroque latere porrectæ, ex quo tota molis facies ad 100. cubitos latitudinis, & totidem altitudinis aſſurgebat (n). Conſtabat autem ſtructura è lapidibus candidis, firmiſſimis, magnitudine 20. cubitorum in longum, & 8. in altum; latitudine verò 12.

Habebat totum ędificium Baſilicæ ſimilitudinem, hinc & inde humilius, mediâ ſui parte adeò excelſum, ut ex adverſo venientibus à pluribus ſtadiis conſpiceretur. Januæ penè ipſi Templo pares, & ſuperliminare aulæis variegatis, purpureiſque floribus diſtinctis ornabatur. Duo januæ latera totidem columnæ hinc inde poſitæ decorabant, ſub quarum capitibus vitis expandebatur aurea, dependentibus botris, mirando ſanè artificio, opere naturam æmulante. Templum latiſſimæ, atque auguſtæ porticus pro cæteri ædificii amplitudine ambiebant, quarum magnificentiæ nihil erat reliqui.

Prærupto arduoque monti ædificium illud inſidebat, ubi vix tantum areæ porrigebatur, ut ſuus eſſet Templo, & Altari locus (o). Reliqua omnia in declive, & prærupta. Hinc Salomone ædificium illud moliente, ſtructus ad latus Orientale murus ſolum ex eâ parte continebat, atque hiatu humo congeſtâ exæquato, ſpatium conſtruendis porticibus factum eſt. Ea tantùm ſub Salomone Templo area patebat. Dein ſucceſſu temporis prorogato jugibus populi operibus ſpatio, dejecto muro ad latus ſeptentrionale, parem priori aream adjecerunt. Tandem eò contra ſpem opera producta ſunt, ut triplici muro totus mons cingeretur. Sed hæc nec exigui

o 2. Par. 28. 24. &c. *Hæc evenere ab an.* 3264. *ante Ch.* 756. *ante Ær.* 740. *uſque ad ejus obitum, an.* 3278. *ante Chr.* 722. *ante Ær.* 726.

p 2. *Par.* 29. 3. &c. *A. M.* 3278. *ante Ch.* 722. *ante Ær.* 726.

q 4. *Reg.* 18. 25. &c. *A. M.* 3291. *ante Ch.* 709. *ante Ær.* 713.

r 4. *Reg.* 21. 4. &c. & 2. *Par.* 33. 5. &c. *A. M.* 3306. & *ſequentibus*.

s 2. *Par.* 33. 21. &c. *A. M.* 3328. *ante Ch.* 672. *ante Ær.* 676.

t 4. *Reg.* 22. 4. &c. & 2. *Par.* 34. 8. *A. M.* 3380. *ante Chr.* 620. *ante Ær.* 624.

u 2. *Par.* 35. 3.

x 2. *Par.* 36. 6. 7. *An. M.* 3398. *ante Ch.* 703. *ante Ær.* 706.

y 2. *Par.* 36. 10. *A. M.* 3405. *ante Chr.* 595. *ante Ær.* 599.

z 4. *Reg.* 25. 1. &c. & 2. *Par.* 36. 18. 29. *An. M.* 3416. *ante Cr.* 584. *ante Ær.* 588.

a 1. *Eſdr.* 1. 2. &c.

b 1. *Eſdr.* 3. 8.

c 1. *Eſdr.* 4. 5. *A. M.* 3470. *ante Chr.* 550. *ante Ær.* 534.

d 1. *Eſdr.* 4. 7. 17. 18. *A. M.* 3483. *ante Chr.* 517. *ante Ær.* 521.

e 1. *Eſdr.* 5. 1. & 6. 1. 14. *Agg.* 2. 5. … 15. *An. M.* 3485. *ante Chr.* 515. *ante Ær.* 519.

f 1. *Eſdr.* 6. 15. 28. *A. M.* 3489. *ante Chr.* 511. *ante Ær.* 515. *poſt regreſſum è captivitate* 20.

g 1. *Macch.* 1. 62.

h 1. *Macch.* 4. 36. *A. M.* 3840. *ante Ch.* 160. *ante Ær.* 164.

i *Antiq. l.* 15. *c.* 16. *An. M.* 3986.

k *Joan.* 2. 20.

l *Antiq. l.* 15. *c.* 14.

m *Antiq. l.* 20. *c.* 8.

n *De Bello l.* 6.

o *Joſeph. de Bello, l.* 6. *c.* 14. *Antiq. l.* 15. *c.* 14.

labo-

laboris, neque unius ſæculi opus; quin. & profuſæ in eam rem omnes Sacri Theſauri opes, ex religioſis populi, undique è toto orbe ad Templum venientis, oblationibus collectæ. Porrò muri illi alicubi 300. cubitorum altitudinis excedebant; lapidibus autem conſtabant 40. cubitorum longitudinis, ferro, & plumbo contra temporum injurias colligatis. Area Templi ſtadio, ſive 525. paſſibus in quadro patebat.

Intrà primum ædificii ambitum, quadrato undique ſtadio excurrentem, per januam ad latus orientale, & alteram ad meridiem, ac tertiam ad ſeptentrionem aditus patebat. Quadruplex ad occidentem janua pandebatur, unde ad aulam, ad urbem exitus; reliquæ duæ viæ ad agros imminebant. Regnabant circum ſolidà celsâque ſtructurâ muri firmiſſimi; interiora verò ad quatuor latera porticus magnificentiſſimi operis, immanibus columnis, vix trium hominum complexu continendis (utpotè quæ 27. pedibus gyrarent) ſuffultæ occupabant. Columnarum numerus ad 162. aſcendebat. Solarium cedrinum exquiſiti operis ſuſtinentes columnę illæ, tres conſtituebant porticus, quarum media celſior, & latior, 45. pedibus latitudinis, & 100. altitudinis ſpectabatur; reliquis ad latera [illegible] pedibus latitudinis, & 50. altitudinis menſurâ.

Atrium porticibus ſubjectum marmoribus variegatis ſtratum erat; modicoque à porticibus ſpatio ſecundum clauſtrum ſuccedebat, cancellatis marmoribus ſeptum. Certo illic ordine diſpoſitæ columnæ, Græcis, & Latinis inſcriptionibus inſculptæ, in eam omnes ſententiam, ut advenas, & impuros, ne ſub mortis pœnâ ultra procederent, admonerent. Septo illi janua patebat ad latus orientale; ad ſeptentrionale verò, & meridionale tres utrimque æquo ordine diſpoſitæ.

Tertium ambitum Templum, & Altare Holocauſtorum continentem murus 40. cubitorum conſtituebat. Ejus areæ ſpatium, quemadmodum & cætera, quadratum erat. Porrò hujus muri altitudo nè exteriùs ſpectaretur, prohibebant gradus undique regnantes, & ad ejus altitudinis partem pertingentes. Statim enim 14. gradus ſeſe offerebant, ex quibus in aream ſecundùm murorum ambitum productam, & cubito latam aditus. Hanc novi gradus quinque excipientes, ad januam deducebant; quare interior muri facies nonniſi ad 25. cubitus aſſurgebat. In porticus ad latus orientale janua ſingularis patebat; quatuor verò ad meridiem, totidemque ad ſeptentrionem, nulla ad occidentem; ubi perpetuus muri ductus à ſeptentrione in meridiem excurrens. Introeuntibus per ſingulas januas, ſtatim aulæ quædam in tabernaculi ſimilitudinem ſeſe offerebant 30. cubitorum in quadratum, & 40. in altum; quibus fulciendis columnæ 12. cubitorum, & 18. pedum craſſitudine ſupponebantur.

Intrà ſeptum faſtigiatæ porticus duplices, duplicato columnarum ordine ad orientem, ſeptentrionem, & meridiem, nullæ verò ad occidentem, continebantur. Ibi etiam deſtinatus fœminis à viris diſcretus locus, quò per certam januam ad orientem, ad meridiem, & ſeptentrionem aditus.

Altare holocauſtorum ad meridionale latus abſque gradibus ſcanſile, 15. cubitos in altum, & 40. quaquaversùm in latum æquabat. Ad quatuor latera quatuor prominentibus velutì cornibus, inſtructum erat. Tota autem ſtructura ex lapidibus impolitis, omni ferri metallique inſtrumento amoto, conſtabat.

Templi proſpectum, 100. cubitorum ſpatium quaquaversùm dimetientem, relata ex hoſtibus à Regibus Juda trophæa, Domino à victoribus dedicata, exornabant: quæ in extimâ facie novi Templi apponenda, novis à ſe ex præliis in Barbaros adjectis, Herodes curavit.

In veſtibulo Templi 90. cubitis alto, & 100. à ſeptentrione in meridiem excurrente janua ſpectabatur, 70. cubitis celſa, atque 25. cubitis patens. Nihil de Sancto, Sanctuario, ac cellis ſecundùm duo Templi latera regnantibus addendum cenſeo; nihil enim de illis, præter jam dicta, occurrit. Narrat Joſephus, cùm Templi hujus ædificationi incumberet Herodes, ne in atrium Sacerdotale ingrederetur, religione abſterritum, ejus operis moliendi curam totam in Sacerdotes tranſtuliſſe. Horum ſedulitate ſactum eſt, ut totum opus 18. menſium ſpatio abſolveretur; reliqua 8. annorum labore ſteterunt.

Intrà eumdem ambitum ſeptum erat ex muro per cubitum aſſurgente, Templum, & Altare holocauſtorum contineus; quo Sacerdotum à reliquis locus diſtinguebatur. Eò Laicis ingreſſus interdictus; ſed ad ſeptum uſque procedentes, hoſtias & oblationes tradebant.

Ex veteri traditione narrat Joſephus, toto eo temporis ſpatio, quo Templi ædificationi allaboratum eſt, impluvios ſemper dies decurriſſe, quamquam nocte interdum pluebat, ne intermittere unquam opus artifices cogerentur. Ultimâ jam ædificio manu impoſitâ, dedicatio ſolemni pompâ celebrata eſt. Omnia Dei ab univerſo populo laudibus inſonabant: Regi etiam acclamatum, cujus impendio, & ſolertiâ tantum opus ſtetiſſet. Solemni etiam Hecatombe Deo à Rege litatum eſt, ne quid dicamus de victimis à populo oblatis, quarum copia numerum vincit. Recurrentes etiam eo temporis articulo dies inaugurationis Herodis, Feſti acceſſione, publica gaudia cumularunt.

In angulo lateris ſeptentrionalis primi ambitùs Templi firmiſſima turris, opus Regum Aſmonæorum, penès quos ſumma in Sacra & in Regnum poteſtas, erigebatur. In tuto ibi ſervata ornamenta, veſteſque ſolemnes Summi Sacerdotis; eaſque ibidem reconditas Herodes, & poſt illum Romani, in ſuâ poteſtate habuerunt. Tiberio regnante, cùm Vitellius Syriæ Præfectus Jeroſolymam veniens, ſummo honore à civibus exceptus eſt; eorum in ſe ſtudio captus, author apud Imperatorem fuit, ut ſacri depoſiti cuſtodia eorum manibus remitteretur. Privilegium illud uſque ad Agrippæ Regis obitum populo manſit; mox verò Caſſius

Lon-

Digitized by Google

Longinus Syriæ Præfectus, & Cuſpius Fadus Judææ Procurator, tradere Romanis turrim Judæos coegerunt. Iterum verò Claudium Imperatorem rogatum venientes, Regis Agrippæ junioris favore, priſtinum illis jus aſſertum eſt.

Porrò circa ſacras illas veſtes is potiſſimùm ritus ſervari conſueverat. Summi Sacerdotis, atque Præfectorum Sacri Ærarii ſigillo clauſæ in turri ſervabantur. Imminenti ante Feſtum die, Romanorum Præfectum, qui arci præerat, convenientes, ſigilla priùs an inviolata manſiſſent, obſervabant. Dein illis reſeratis, ex Præfecti manibus ſacras veſtes accipiebant; eòque ſtatim poſt Feſtum, iiſdem ſigillis muniendas, referebant. Hanc turrim, firmiſſimam alioquin, Herodes novis munitionibus auxit, atque ex Antonii patroni ſui nomine, Antoniam appellatam voluit. Ex eâ turri uſque ad alteram turrim in portâ orientali conſtitutam, pervium ſub terrâ iter, Herodis opus, ducebat, tutum contra ſeditiones, ſubitò exortas, effugium.

Alia etiam Palæſtinæ Templa in Scripturâ commemorantur. Templum Dagon Gazę (*p*); & Azothi (*q*). *Templum Samaritanorum*, in Monte Garizim (*r*). *Templum Aſtaroth*, inter celebratiſſima Philiſthæorum (*s*). *Baal* ab Achabo Samariæ ædificatum (*t*); *Remnon* Damaſci (*u*); *Neſroch*, Babylone (*x*); *Bels*, Babylone (*y*); *Chamos*, & *Moloch*, è regione Templi Domini in Monte Oliveti à Salomone ædificata (*z*); *Nannea*, quod Antiochus diripere molitus eſt (*a*); *Templum Babylonis*, ubi collata à Nabuchodonoſore vaſa Templi Domini (*b*). *Templum vituli aurei* in Bethel, & Dan. Porrò Templum *Dan* ſuâ quoque ætate ad ripam parvi Jordanis ſtetiſſe Joſephus eſt author (*c*). Pro *Dan* in Textu mendosè legitur *Daphne*.

I. *Templi* nomen uſurpatur etiam de Eccleſiâ Jeſu Chriſti (*d*): *Qui vicerit, faciam illum columnam in Templo Dei mei.* Et S. Paulus de Antichriſto (*e*): *Itaut in Templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus.*

II. *Templum* eſt Cœlum: *Dominus in Templo Sancto ſuo, Dominus in Cœlo* (*f*). Martyres in Cœlo conſtituti *ſunt ante Thronum Dei, & ſerviunt ei die, ac nocte in Templo ejus* (*g*).

III. Spirituali ſenſu ſunt animæ Juſtorum (*h*): *Scitis, quia Templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?* Et alibi (*i*): *An neſcitis quoniam membra veſtra Templum ſunt Spiritûs Sancti, qui habitat in vobis?* Et illud: *Vos eſtis Templum Dei vivi, ſicut dicit Deus: quoniam inhabitabo in illis, &c.* (*k*).

TEMPUS, nomen eſt, menſuram motûs, ſivè ſpatium illud, quo res manet, vulgò deſignans. Uſurpatur etiam de occaſione rebus agendis opportunâ. Tempus alicujus eſt etiam tempus adventûs ipſius: *Propè eſt, ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur* (*l*). Jeſus Chriſtus de mortis ſuæ tempore agens; *Tempus meum*, ait, *nondum advenit . . . tempus meum nondum impletum eſt* (*m*).

p *Judic.* 16. 23.
q 1. *Reg.* 5. 1. *&c.* & 1. *Macch.* 10. 84.
r 2. *Macch.* 5. 23. & 6. 2.
s 1. *Reg.* 31. 10.
t 3. *Reg.* 16. 31.
u 4. *Reg.* 5. 18.
x *Iſai.* 37. 38.
y *Dan.* 14. 9.
z 3. *Reg.* 11. 7.
a 2. *Macch.* 1. 13.
b *Dan.* 1. 2. *&c.*
c *De Bello l.* 4. *c.* 1.
d *Apoc.* 3.
e 2. *Theſſal.* 2. 4.
f *Pſal.* 10. 5.
g *Apoc.* 7. 15.
h 1. *Cor.* 3. 16. 17.
i 1. *Cor.* 6. 19.
k 2. *Cor.* 6. 16.
l *Iſai.* 14. 1.
m *Jo.* 7. 6.

Tempus ultionis Dei interdum nomine temporis Domini, ſivè temporis viſitationis ipſius deſignatur. *Væ eis, quia venit dies eorum, tempus viſitationis eorum . . . . Ecce ego ad te ſuperbe, dicit Dominus, quia venit dies tuus, tempus viſitationis tuæ* (*n*). *Redimere tempus* legimus Dan. 2. 8. *Certè novi, quòd tempus redimitis*; & apud Apoſtolum (*o*): *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.* Phraſes iſtæ denotare poſſunt tempus præoccupare, rem longiùs protrahere, opportuniorem occaſionem expectare. Ita Magi Nabuchodonoſoris *redimebant tempus*; nempè tempus ſibi concedi poſtulabant, ut ſomnium explicarent, ſperantes futurum, ut ſivè ſollicitudo audiendi ſomnii evaneſceret, ſivè ſomnium ipſum tandem Regi ſuccurreret. Apoſtolus Fideles hortatur, ut tempus redimant, *quoniam dies*, ait, *mali ſunt*; nempè impiorum furorem temporis beneficio evitantes, opportuniorem occaſionem opperiantur.

TENEBRÆ. *Tenebræ erant ſuper faciem abyſſi* (*p*); nempè tenebris glomerantibus nondum creatâ luce, chaos offundebatur. Plaga tenebrarum, qua Ægyptus, infligente Moyſe, percuſſa eſt, inter graviſſimas habetur. Adeò enim tenebræ glomerabantur, ut manibus ipſis penè palpari potuiſſent. Nullus eo tempore oculorum uſus; quin & talis horror animos corripiebat, ut neque è loco ſuo movere ſe Ægyptii auderent. Ea rerum facies tribus diebus, totidemque noctibus manſit. Author Sapientiæ ita rem deſcribit (*q*): *Vinculis tenebrarum, & longæ noctis compediti Ægyptii, incluſi ſub tectis fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt . . . . Neque enim, quæ continebat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodiebat: quoniam ſonitus deſcendens perturbabat illos, & perſonæ triſtes illis apparentes pavorem illis præſtabant. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam. Apparebat autem illis ſubitaneus ignis timore plenus, & timore perculſi illius, quæ non videbatur, faciei, æſtimabant deteriora eſſe, quæ videbantur.*

Tenebræ in ipſo obitûs Jeſu Chriſti articulo mundi faciem tenentes, ab horâ ſextâ diei, nempè à meridie uſque ad nonam horam, ideſt, ad tertiam poſt meridiem, durarunt. Quare toto fermè temporis ſpatio, quo Chriſtus in cruce pependit, luctuoſus ille rerum ſtatus manſit; cùm paulò ante ſextam horam in Crucem elevatus, paulò ante nonam expiravit (*r*). Tenebras illas nonniſi in Judæâ fuiſſe, quam ſæpè totius terræ nomine deſignatam conſtat, Origenes, Maldonatus, Eraſmus, Vatablus, aliique plures autumarunt. Alii verò cum S. Joanne Chryſoſtomo, Euthymio, Theophilacto per totum noſtrum hemiſphærium, vel maximam ejus partem, effuſas malunt. Nube craſſiſſimâ ſoli objectâ prohibitam lucem cenſet Origenes; nec ſanè alia pronior cauſa ejus rei potuit afferri, cùm Luna pleno orbe micans, Solis eclipſim tum temporis denegaret.

n *Jerem.* 50. 27. 31.
o *Epheſ.* 5. 16.
p *Gen.* 1. 2.
q *Sap.* 17. 2. *&c.*
r *Confer Matth.* 27. 45. *cum Jo.* 19. 14. *& Marc.* 15. 25. *& Vide Interpp. & Concord. in hunc locum.*

Verùm Julius Africanus, Euſebius, & S. Hieronymus ad obitûs Jeſu Chriſti tempus referunt ſolis eclipſim, de qua Phlegon teſtatur, nullam unquam majorem contigiſſe, cùm pleno meridie ipſa Cœli aſtra micare cernerentur. Porrò hujus eclipſis tempus ad quartum annum Olympiadis 202. conſignatur, ipſiſſimum nempè obitûs Jeſu Chriſti annum. Tertullianus ad publica tabularia Gentiles provocat, ut tenebras pleno meridie ipſâ obitûs Chriſti die diſcant (s). Pſeudo-Dionyſius Areopagita (t) teſtatur, ſe, cùm in Ægypto eſſet, eclipſim contra aſtronomiæ regulas ingruentem obſervaſſe; qua viſâ, ait, Apollophanes unà mecum ſtudens exclamavit: *Iſta, o præclare Dionyſi, Divinarum ſunt viciſſitudines rerum*. Suidas hęc loquentem ipſum S. Dionyſium eâ occaſione inducit: *Aut Deus patitur, aut vicem patientis dolet* (u).

s *Tertull. Apolog. c.21.*
t *Dionyſ. Areopag. Ep. 7. ad Polycarp.*
u *De hac re Vide Interpp. in Matth. 27. 45. Baron. Tillem. & noſt. Diſſert. de eodem argumento in Collectione noſt. Diſſert.*

I. *Tenebra*, interdum pro morte uſurpantur. *Terra tenebrarum* (x), ſepulchrum eſt. *Qui ſedent in tenebris, & in umbrâ mortis* (y), ii ſunt, qui vitâ exceſſerunt. Paganorum Numina mortuis in tenebris ſepulchri derelictis ſimillima ſunt, ait Baruch (z).

x *Job. 10. 21.*
y *Pſal. 106. 10.*
z *Baruc. 6. 70.*

II. *Tenebra*, nox, caligo, interdum pro ærumnis, atque ingruentibus malis uſurpantur: *Fuit dies illa tenebrarum* [a], nempè triſtis. *Dies illa vertatur in tenebras, & non illuſtretur lumine* (b); nempe nefaſta habeatur: *Contexerunt me tenebrę* (c). *Sol convertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, &c.* (d). His omnibus phraſibus maximę ingruentes calamitates denotantur.

a *Eſth. 11. 8.*
b *Job. 3. 4. 5.*
c *Pſal. 54. 6.*
d *Joel. 2. 31.*

III. *Tenebra*, morali ſenſu peccatum deſignant; hinc *tenebrarum filii*, nempè impii, increduli, & infideles *filiis luminis*, nempe Fidelibus, & Juſtis opponuntur. *Eratis aliquando tenebra, nunc autem lux in Domino; ut filii lucis ambulate* (e). *Deus de tenebris appellavit nos in admirabile lumen ſuum* (f).

e *Epheſ. 5. 8. 11.*
f *1. Petr. 2. 9.*

IV. *Tenebra*, Regnum *Angeli tenebrarum*, nempè Diaboli deſignant (g); cujus vim, & authoritatem Jeſus Chriſtus appellat *poteſtatem tenebrarum* (h). *Opera tenebrarum* (i), ſunt opera Dæmonis, peccatum &c.

g *2. Cor. 11. 14.*
h *Luc. 2. 53. Vide & Coloſſ. 1. 13.*
i *Rom. 13. 12. Epheſ. 5. 11.*

TENTARE, experimentum capere. *Tentavit Dominus Abraham*, cùm de immolando filio præceptum impoſuit [k]; voluit nimirum Deus eo experimento ſpecimen fidei, & obedientiæ in eo viro mundo exhibere, ſimulque illum in fide, atque obedientiâ firmare. Nec tamen Deus homines tentat, ut eorum animi ſenſus ſibi ignotos prodat; ſed ideo potiſſimùm, ut eorum virtutem exercitatione adaugeat, perficiat, atque ejus ſpecimen aliis exhibeat, ſimulque tandem, ut è prælio victores homines coronet. Ita ſi quando in Scripturâ legimus, tentaſſe Deum populum ſuum (l), an in viis ſuis ambularent, eo facto experimento intellecturus; cùm permiſſos ab illo malos Prophetas legimus, ut vana annunciantes, intima cordis illorum Deus ipſe exploraret (m); hæc ſanè omnia non ad literam quidem accipienda ſunt, ſed juxta ſenſum à S. Jacobo inſinuatum: *Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt; ipſe autem neminem tentat* (n). Abſit planè, ut credamus, Deum nos ad id ſollicitare, quod commiſſum punit (o): *Deus non eſt author eorum, quorum eſt ultor*.

k *Gen. 22. 1.*
l *Exod. 16. 4.*
m *Deut. 13. 3.*
n *Jacob. 1. 13.*
o *Fulgent. ad Monim. l. 1.*

Dæmon quidem nos ideò tentat, ut in malum, in crimen, deſperationem, contemptum Dei, ejuſque Legis, in ſuperbiam, & vanitatem inducat. Quin & in rebus ſanctiſſimè geſtis occultos nobis parans laqueos, omnem ex illis fructum nobis ſurripere, vanam aliquam de illis gloriam ſuadendo, conatur; debitam enim Deo illorum geſtorum gloriam, ut nobis ipſis vindicemus, hortatur. Davidem tentans, cenſum populo, levis cujuſdam gloriolæ captandæ causâ, inſtituere perſuaſit (p). Dominum in deſerto tentans, in tumorem quemdam mentis inducere conatus eſt (q). Ananiam, & Saphiram tentavit, ut in Spiritum Sanctum mentirentur (r). Corinthios Apoſtolus hortatur, ne ſub ſanctioris vitæ in conjugio ducendæ prætextu, incontinentiæ ſe tentationibus exponant (s). Tandem in orationis formulâ, nobis à Jeſu Chriſto præſcriptâ, Dominum rogamus, ne unquam permittat, ut in tentationem ducamur (t); cui etiam tentationi, ut aditum vigilantia præcluderent, ipſe Jeſus Diſcipulos paulò ante mortem admonuit (u). Nunquam, ait Apoſtolus, Deus permittet, ut tentationibus ſupra vires (x) in diſcrimen veniamus.

p *1. Par. 21. 1.*
q *Matth. 4. 1. Marc. 1. 13. Luc. 4. 2.*
r *Act. 5. 3.*
s *1. Cor. 7. 5.*
t *Matth. 6. 13.*
u *Matth. 26. 41.*
x *1. Cor. 10. 13.*

Deum homines tentant, cùm potentiæ, bonitatis, atque præſentiæ ſuæ argumenta præpoſterè exigunt. Opem ſanè à Deo, atque auxilium in neceſſitatibus poſtulare licet; tentare autem illum, ſivè prodigia poſtulando, ſivè nos in diſcrimen immittentes, ubi nullum abſque prodigio effugium, nefas. Neque enim Deus prodigiis ſuis nobis famulari tenetur, neque ultra vires aliquid ab hominibus exigit. Iſraelitæ in deſerto non rarò Dominum tentarunt (y); veluti ſi præſentiæ ipſius in medio populi, ejuſque bonitatis, & potentiæ, poſt tot ſibi exhibita argumenta, experimentum capere vellent. Porrò Deum tentare ipſe Deus inhibuit (z). *Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum* (a).

y *Exod. 15. 2. 7. 17. Num. 14. 22. &c. Pſal. 77. 18. 41. &c.*
z *Deut. 6. 16.*
a *Eccli. 18. 23.*

Homines mutuò ſe tentant, probantes utrùm dictis res ipſæ conſentiant; ſivè an homines tales ſint, quales ſivè fama prædicat, ſivè homines ipſi optarent. Regina Saba ſapientiam Salomonis tentatura veniens, ænigmata illi ſolvenda propoſuit [b]. Daniel Eunucho, cujus cuſtodiæ ipſe, & ſocii commiſſi fuerant, ait: *Tenta nos diebus aliquot* (c), experimentum capturus, an impuris dapibus abſtinentes, macie extenuemur. Scribæ, & Phariſæi Jeſum Chriſtum non ſemel tentarunt, ut ſtructis illum inſidiis caperent (d).

b *3. Reg. 10. 1. & 2. Par. 9. 1.*
c *Dan. 1. 12. 14.*
d *Matth. 16. 1. & 19. 3. & 22. 18. & paſſim.*

TENTATIO, locus, ubi Iſraelitæ caſtrametati ſunt in deſerto (e), Hebraicè *Maſſa*, cujus articulum vide. Alterum ejus caſtrametationis nomen, *Raphidim*. Ibi deductæ à Moyſe è ſilice Oreb aquæ.

e *Exod. 17. 7. Deut. 6. 16.*

TEPHILIM, ſive *Tepilim*, alio nomine *Totaphot* (f), *frontalia* erant, ſivè *phylacte-*

f *Deut. 11. 18. & 6. 8.*

Digitized by Google

ſteria, quæ ſibi Judæi in precibus matutinis, & nonnulli etiam religioſiſſimi in meridianis (rara tamen, exceptis præcentoribus) inducunt. Vide quæ de hoc ritu narrat Leo Modena (*g*), & nos v. *Phylaſteria*. Cùm enim Legis præceptum de geſtandis ſemper in fronte, tamquam ſigno quodam, Legis verbis, Hebræi ad literam ſervandum ſibi putent; ideò ſaltem orationis tempore hæc fronti alligata præſeferunt: ne perpetuò deſerant, metu ludibrio exterorum ſacra verba exponendi abſterriti [*h*].

TEREBINTHUS. Hebræum *elath* (*i*), in Vulgatâ, & Septuaginta plerumque redditur *Terebinthus*. Alii vertunt *quercum*, *ulmum*, *caſtaneam*, vel tantùm *arborem*. Nec S. Hieronymus in eâ re ſemper ſibi conſtat; interdum enim vertit *quercum* ſive *ilicem*. Porrò terebinthus arbor eſt, cortice & ligno à lentiſco parùm abhorrens, fraxinum foliis, latioribus tamen, & craſſioribus; olivam floribus refert; fructibus eſt inſtar botri confertis, ſolidis illis, reſinoſis, magnitudine juniperi. Corniculis quibuſdam ad ſimilitudinem quercûs tumet, in quibus muſcæ quædam naſcuntur. Liquor etiam in illis, ut in lentiſco, continetur. Reſinam ſtillat è trunco, quemadmodum & arbores ceteræ reſinoſæ. Frequentiſſima eſt in Judæâ.

Terebinthus illa, ſub qua tres Angelos Abraham hoſpitio recepit, totâ antiquitate celebratur (*k*). Sex ab Hebrone ſtadiis immanis terebinthus ſpectabatur, ipſi mundo ex populi traditione coæva (*l*). Suâ etiam ætate Abrahami terebinthum extitiſſe, tam Abrahami, quàm Angelorum memoriâ apud Chriſtianos æquè & Paganos ſummâ religione cultam, narrat Euſebius. Bis m. paſſibus ab Hebrone abfuiſſe S. Hieronymus eſt author, cui etiam vetus Itinerarium conſentit: 15. ſtadiis Sozomenus (*m*) ab eâ urbe removet. Quæ ſitûs diverſitas ſuſpicionem inducit, terebinthum Joſephi aliam eſſe ab eâ, de qua Euſebius, cæterique teſtantur.

Ex Antiquis quidam (*n*) arborem illam autumarunt, ex ſcipione alterius ex tribus Angelis, hoſpitio ab Abrahamo receptis, terræ infixo, ſubitoque miraculo virenti ereviſſe. Olim ad ejus pedes Altare erectum erat, ubi prophana quędam ſacrificia immolata; cujus ſuperſtitionis certior factus Conſtantinus Imperator (*o*), datis ad Euſebium Epiſcopum Cæſareæ literis, quantociùs altare tollendum, atque Oratorium conſtruendum præcepit.

Cùm eidem arbori ignis ſupponeretur, totam in flammas abiiſſe ferunt; verùm iis extinctis, virens, uti prius, planta incolumiſque apparebat. Confluentibus autem undique ad eumdem locum populis, celebres ibi nundinæ conſtitutæ ſunt. Poſt bellum Adriani in Judæos, ibidem mancipia ejus populi infimo pretio divendita ſunt, ait S. Hieronymus. Quæ verò venditioni ſuperfuerant, in Ægyptum tranſlata, pleraque infelici exitu interierunt (*p*).

Terebinthus illa, ad cujus radices Jacob idola ex Meſopotamiâ à Domeſticis ſuis tranſlata deſodit (*q*), retrò poſt urbem Sichem ſpectabatur, diverſo planè loco, ac Terebinthus Abrahami ad Hebronem; quamquam præpoſterè ſanè ambas illas quidam confuderunt. Sub eâdem arbore (quam Vulgata quercum appellat (*r*)), innovatum creditur fœdus Domini cum Joſue; & Abimelechus filius Gedeonis in Regem à Sichimitis inauguratus (*s*).

g *Leo Moden. De' Riti Ebr. p.* 1. *c.*11.

h *Idem ibid. c.*5.

i *Gen.* 35. 4. *Septuag. aliquando vertunt, Balanor. Gen.* 35. 8. *&c. Aliquando etiam Drys, Quercus.*

k *Gen.* 18. 1. *&c.*

l *Joſeph. de Bello, l.*4. *c.* 7.

m *Sozom. hiſtor. l.*2. *c.* 4.

n *Vide Euſtath. ab Allat. editam, & Jul. Afric. apud Syncell.*

o *Vide Socrat, Hiſtor. l.* 1. *c.* 18. *Euſeb. de vitâ Conſtant. l.*3. *c.*52.

p *Hieron. in Jerem.* 31. *& in Zacch.* 10. *Vide Chron. Paſcal.*

q *Gen.* 35. 4.

TERENTIUS RUFUS. Vide *Rufus*.

TERPHALÆI, populi tranſeuphratæi, in Samariam deducti (*t*); quos aliqui eoſdem eum *Saporis*, ſive *Saſpirie* cenſent. Vide *Sephar*, ſive *Tripolitanos*.

TERRA (*u*), vox primò elementum terreſtre craſſum illud, quo ſuſtinemur, & alimur, denotans. Terra dat fructum ſuum; terra ſterilis eſt, & irrigatur: *Et appellavit Deus aridam Terram* (*x*).

2. *Terra* eſt craſſa illa materia, ex qua prima mundi rudimenta. Deus enim primò *creaſſe Cælum, & terram* (*y*) perhibetur; nempè ſenſibilium omnium materiam.

3. *Terra* eſt globus terraqueus, ſicut & terra unà cum conſtitutis in illâ hominibus, animantibus, plantis, metallis, aquis, piſcibus &c: *Domini eſt terra & plenitudo ejus* (*z*). *Cælum Cæli Domino; terram autem dedit filiis hominum* (*a*). Alibi etiam dicitur: *Ingredimini ſuper terram, creſcite, & multiplicamini ſuper eam* (*b*).

4. *Terra* non rarò pro ejus cultoribus accipitur: *Erat autem terra labii unius* (*c*). *Omnis terra laudet Dominam, &c.* (*e*).

5. *Terra* interdum deſignat ſivè regionem Iſraelitarum, ſivè illam, de qua ſermo inducitur; Terra Chanaan, Terra Ægypti, Terra Aſſur, Terra Moab. Interdum *omnis terra* eſt ſivè Judæa univerſa, ſivè imperium Chaldæorum, & Aſſyriorum. Ita Cyrus: *Omnia Regna terræ*, ait, *dedit mihi Dominus* (*f*). In Pſalmis univerſa terra, [nempè Iſrael] ad laudes Domioo concinendas, ſive ad cultum ipſius invitatur (*g*).

Terra viventium eſt commoratio Juſtorum in alterâ vitâ; ſivè Palæſtina, regioni captivitatis, in qua Iſraelitæ veluti in ſepulchro tabeſcerent, oppoſita (*h*).

Terra oblivionis, ſivè tenebrarum, ſepulchrum eſt (*i*).

Terra morali ſenſu, Cælo & ſpiritui opponitur: *Qui de terrâ eſt, de terrâ loquitur; & qui de Cælo venit, ſuper omnes eſt* (*k*). *Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, non quæ ſuper terram* (*l*). *Primus homo de terrâ terrenus; ſecundus homo, de Cælo cæleſtis* (*m*). Commoratio terreſtris, & Cæleſtis in 2. Cor. 5. 2. inſinuatur.

TERRÆMOTUS. Plures naturali eventu contingentes terræmotus in Scripturâ notantur. Inter celebriores, terræmotus ſub Oziâ Rege Juda recenſetur (*n*). Ejus præter Prophetas Amos 4. 1. & Zachariam 14. 5. etiam Joſephus meminit; addens, uſque adeò terram fuiſſe concuſſam, ot medium montis ad Occideotem Jeroſolymæ vi abſciſſum 40. ſtadiis, ſivè 500. paſſuum ſpatio abduceretur, nec niſi objectu mœnium Orientalium Jeroſolymæ ſteterit; humo etiam in viam, & in hortos Regios regeſtâ.

Alter etiam terræmotus ad obitum Chriſti celebratur (*o*). Sunt, qui univerſam terram

r *Joſue* 24.26.

s *Judic.*9. 6.

t 1. *Eſdr.*4. 9.

u *Hebr. Aretz. Græcè Ge.*

x *Gen.* 1. 10.

y *Gen.*1. 1.

z *Pſal.* 23. 1.

a *Pſal.* 113. 15. 16.

b *Gen.* 8. 17.

c *Gen.* 11. 1.

d *Gen.* 6. 13.

e *Pſal.* 99. 1.

f 1. *Eſdr.*1. 2.

g *Pſſ.* 32. 8. 19. *&* 44. 17. *&* 47. 3. *&* 56. 6. 12. *&* 65. 1. 4. *&c.*

h *Vide Pſſ.*26. 13. *&* 51. 7. *&* 55. 13. *&* 141. 6. *Iſai.* 38. 11. *&* 53. 8. *&c.*

i *Pſſ.* 87. 13. *&* 62. 10. *Job.* 10. 21. 22.

k *Joan.* 3. 31.

l *Coloſſ.* 3. 4. *&c.*

m 1. *Cor.* 15. 47. 48.

n 2. *Par.* 26. 19. *&* 4. *Reg.* 15. 5. 6. *Antiq. l.* 9. *c.* 11. *A. M.* 3221. *ante Chr.* 779. *ante Ær.* 783. *Oziæ* 27.

o *Matth.* 27. 51.

ram eo tempore concuſſam credant; alii verò ſolam Judæam, ſivè tantummodò Templum, cujus fores revulſit, atque velum conſcidit. Ejus terræmotûs impetu diſruptas Calvarii rupes ſuâ etiam ætate monſtrari teſtatur S. Cyrillus Jeroſolymitanus (*p*). Eâ plane occaſione plura incutiendo terrori contigiſſe oportet, cùm Centurio, ejuſque aſſeclæ adeò emoverentur, ut innocentiam Jeſû Chriſti, atque injuſtitiam ejus damnationis agnoſcerent (*q*). Phlegon, Adriani Libertus narrat, unà cum eclipſi pleno meridie viſâ anno quarto Olympiadis 202. [*r*] ingentem etiam terræmotum terram concuſſiſſe, cujus maxima in Bithyniâ vis fuit.

p *Catbech. comac.* 53.
q *Luc.* 23. 47.
r *Annus iſte reſpondet anno Ær.* 33.

Ultionis, iræ, atque indignationis Divinæ vim explicans Sacra Scriptura, non rarò phraſibus utitur terræmotûs, concuſſionis montium, atque baſium Univerſi. Quæ ſanè phraſes non ſemper ad literam explicandæ, quaſi ſcilicet terra, & montes verè concuterentur; ideæ enim ingerendæ potentiæ atque virtutis Divinę adductæ ſunt. *Qui reſpicit terram, & facit eam tremere* (*s*). *Fundamenta montium conturbata ſunt, & commota ſunt* (*t*). *Non timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris .... Conturbati ſunt montes in fortitudine ejus* (*x*). *Montes exultaverunt ut arietes &c. A facie Domini mota eſt terra &c.* (*y*).

s *Pſal.* 103. 32.
t *Pſal.* 17. 8.
x *Pſal.* 45. 3. 4.
y *Pſal.* 103. 4.

TERTIUS, Amanuenſis S. Pauli, cui Apoſtolus Epiſtolam ad Romanos dictavit (*z*): *Saluto vos ego Tertius*. Sunt, qui credant Tertium Epiſtolam illam ex autographo Apoſtoli tranſcripſiſſe (*a*). Cum Sila ſocio Apoſtoli in pluribus itineribus confundendum Ligtfootus cenſet (*b*); cùm Silas Hebraicè idem ſonet, ac Latinè Tertius. In quibuſdam editionibus Græcis pro *Tertius* legimus *Terentius*. Ejus Feſtum die 2. Novembris à Græcis celebratur, non ſine additis viro elogiis, quem in Epiſcopatu Iconii Soſipatro ſubſtituunt.

z *Rom.* 16. 22. *A.* 58.
a *Grot. Tolet. Bez.*
b *Ligtfoot. Chorograph.*

TERTULLUS, Orator Judæorum, qui ad tribunal Felicis Præſidis Judææ cauſam in Apoſtolum egit [*c*]. Fidei tandem illum nomen dediſſe quidam ſuſpicantur.

c *Act.* 24. 1... 9. *A. Ær,* 58.

TERUMAH, ſive *Thrumah*, vox Hebræa, oblationes ſignificans; quare apud Septuaginta, & S. Hieronymum plerumque redditur oblatio, primitiæ, ſeparatio, donarium. Hebræum *rum*, ex quo *terumah*, eſt elevare; quod cum oblationibus quadrat, plerumque coram Domino elevandis, & ad quatuor mundi partes agitandis. Nomen illud nuſpiam in Textu Latino Sacræ Scripturæ.

I. TESTAMENTUM, in Scripturâ *fœdus* deſignat, & Hebręo *Berith*, ac Græco *Diatheke* reſpondet; quibus vocibus ſuprema decedentis hominis voluntas, quâ de rebus ſuis diſponit, exprimitur. Sed nomen *Teſtamentum* in eo ſenſu nuſpiam, quantùm ſcio, in Veteri Teſtamento legitur; ſemper enim pactum, & fœdus ſonat. Sed Apoſtolus de verbo Græco *Diatheke*, quo ſuprema decedentis hominis voluntas exprimitur, differens, hęc habet (*d*): Jeſus Chriſtus *Novi Teſtamenti mediator eſt, ut morte intercedente in Redemptionem earum prævaricationum, quæ erant ſub priori Teſtamento, repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt, æternæ hæreditatis. Ubi enim Teſtamentum eſt, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt, alioquin nondum valet, dum vivit, qui teſtatus eſt. Unde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt, &c.*

d *Hebr.* 9. 15. 16.

Quibus ſanè verbis de Veteri, Novoque Fœdere ita Apoſtolus agit, quaſi de ſupremis decedentis hominis tabulis.

In eumdem ſenſum de fœdere Dei cum Abrahamo idem Apoſtolus alibi diſſerit (*e*): *Fratres (ſecundùm hominem dico) hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus*. Lex igitur poſt 430. annos ab eodem Teſtamento firmato primùm lata, nihil contra illud prevaluiſſe unquam, ſivè ejus vim abrogaſſe cenſenda eſt.

e *Galat.* 3. 15.

Verùm in utroque Teſtamento nomen *Teſtamenti*, plerumque fœdus, Legem, & promiſſiones exprimit. Ita *Arca Teſtamenti* (*f*) eſt Arca, ubi tabulæ Legis Fœderis recondebantur. *Teſtamentum pacis* (*g*) eſt fœdus pacis; *Teſtamentum Regni* (*h*), promiſſiones à Deo factæ de Regno. *Reſpice teſtamentum tuum* [*i*], ideſt promiſſiones, & fœdus tuum: *Non prophanabo teſtamentum meum*, ideſt promiſſionum mearum fide liberabor. *Sedebo in Monte Teſtamenti* (*k*); ubi ſcilicet Templum & Arca Fœderis. *Angelus Teſtamenti* (*l*), Filius Dei eſt, à quo fœdus innovandum. *Sanguis novi Teſtamenti* (*m*), ſanguis novum fœdus obſignans. *Dedit illi teſtamentum circumciſionis* (*n*), nempè circumciſione mandatâ Deus fœdus cum Abrahamo percuſſit.

f *Exod.* 30. 26.
g *Eccli.* 45. 30.
h *Ibid.* 47. 13.
i *Pſal.* 73. 20.
k *Iſai.* 14. 13.
l *Malach.* 3. 1.
m *Matth.* 26. 28.
n *Act.* 7. 8.

Plura in Sacrâ Scripturâ fœdera, ſivè teſtamenta à Deo cum hominibus inita occurrunt. Primum, quo Deus cum Adamo convênit, felicitatem illi, & immortalitatem promittens, eâ conditione ſi vetito fructu abſtinuiſſet (*o*). Secundum, quo Deus fidem ſuam cum Noemo, ejuſque poſteris obligavit, nunquam ſe inundantes ſuper univerſæ terræ faciem pluvias immiſſurum (*p*). Tertium, quo Deus circumciſione obſignatos Abrahamum, ejuſque poſteros ſibi fœdere conjunxit (*q*). Quartum, quod Deus cum populo Iſraelis, agente Moyſe, ad radices Sinai firmavit (*r*).

o *Gen.* 2. 16. 17.
p *Gen.* 9. 9. &c.
q *Gen.* 17. 1. &c.
r *Exod.* 19. & 20.

Porrò fœdus illud ſæpiùs innovatum eſt; à Moyſe aliquandiù ante obitum [*s*]; à Joſue 110. annorum grandævo (*t*); à Joſiâ, Nehemiâ, & Macchabęis.

s *Deut.* 29. 1. &c.
t *Joſue* 24. 25. &c.

Libri V. T. ſunt.

Geneſis; Exodus; Leviticus; Numeri; Deuteronomium; Joſue; Judices; Ruth; Quatuor Libri Regum; Duo Paralipomenon; Duo Eſdræ; Tobias; Judith; Eſther; Job; Pſalmi; Proverbia; Canticum Canticorum; Eccleſiaſte; Liber Sapientiæ; Eccleſiaſticus; Iſaias; Jeremias; Baruc; Ezechiel; Daniel; Duodecim minores Prophetæ, nempè Oſee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias; Duo Libri Macchabęorum.

rum. Porrò omnes iſti in Canone Concilii Tridentini continentur, atque Divina illis authoritas ab universâ Eccleſiâ, non ſecùs ac ſequentibus Libris, aſſeritur.

Libri N. T.

Quatuor Evangelia; ſcilicet SS. Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis; Acta Apoſtolorum; Epiſtolæ S. Pauli; videlicet, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, ad Theſſalonicenſes duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos; ſeptem Epiſtolæ Canonicæ; nempè S. Jacobi, S. Petri duæ, S. Joannis tres, S. Judæ Apoſtoli; Apocalypſis S. Joannis.

De omnibus hiſce ſimul vide quæ diximus v. *Biblia*; de ſingulis verò in ſuis, vel ſuorum Authorum articulis. De Libris apocryphis utriuſque Teſtamenti, lege v. *Apocrypha*, & articulos Authorum, quibus tribuuntur, utì *Eſdras*, *Macchabæi*, *Apocalypſis*, *&c.* Fuſiùs verò de illis omnibus in noſtris Præfationibus ad ſingulos S. Scripturæ Libros diſſeruimus (*u*).

u *Vide etiam Fabric. Codic. Pſeudograph. V. T. &c. & Cod. Apocryph. N. T.*

TESTIMONIUM. Vox iſta 1. uſurpatur de teſtimonio coram Judice prolato, cùm ſcilicet ad ejus interrogationem affirmando, vel negando teſtis reſpondet. Falſa teſtimonia pluries damnat Sacra Scriptura (*x*).

x *Vide Exod.* 20. 16. *&* 23. 1.

2. *Teſtimonium* eſt monumentum aliquod. *Tumulus iſte erit teſtis inter me, & te* (*y*); hinc tumulo nomen inditum, Teſtimonium. Tribus Iſrael in transjordanicis commorantes, Altare quoddam in ripâ Jordanis erexerunt, ut monumentum ſtaret perpetuum fœderis cum ſuis fratribus cisjordanicis.

y *Gen.* 31. 43. 47.

3. *Teſtimonium* eſt ſæpè Lex Domini, quam Deus Iſraelitis tradens, teſtes vocavit prodigia coram ipſis facta, atque fidelitatis ſacramentum ab illis exegit. Porrò teſtimonium genus eſt juramenti. Hinc *Arca teſtimonii* appellatur, quòd tabulas Legis contineat; & Tabernaculum teſtimonii, quòd in illo tabulæ Legis eſſent. In Pſal. 118. vox *teſtimonia* pro Lege Domini, pro Divinis prodigiis, Diviniſque ad populum ſuum inſtitutionibus uſurpatur.

I. TESTIS, qui teſtimonium perhibet; hinc illud; Vos teſtes eſtis; fidelis, falſus teſtis; Deus mihi teſtis eſt, &c.

II. TESTIS; Græcè *Martys*, ſive *Martyr*, quo ſcilicet nomine viros veritati ſanguine, vitâ, boniſque omnibus teſtimonium reddentes ſignificamus. *Jeſus Chriſtus, qui eſt teſtis fidelis* (*z*), nempè Martyr veritatis, & juſtitiæ. Daturum ſe Deus pollicetur ſpiritum Prophetiæ duobus teſtibus ſuis, nempè ut vulgò creditur, Henoch, & Eliæ; dein ſubjungit neci illos tradendos, eorumque corpora inhumata in forum magnæ Urbis projicienda, quæ ſcilicet urbs ſpirituali ſenſu *Sodoma & Ægyptus* appellatur.

z *Apoc.* 1. 55.

TESTUDO, quadrupedis amphibii nomen, quod & inſtrumentum muſicum, olim ſex, modo undecim fidibus inſtructum ſignificat. Tabulâ conſtat abiegnâ ſivè cedrinâ; manubrio in novem fidiculares pinnas diſtributo; & jugo inſtrumenti, in quo inſerti pultei intendendis ad certam armoniam fidibus. Porrò in imâ tabulâ fulcro fides illæ committuntur, eaſque ad aliam extremitatem eburneum alterum fulcrum excipit, in orâ manubrii, quod inciſionibus nonnullis aſperum eſt. In ventre tabulæ per hiatum quoddam in roſę modum ſonus reboat. Dextrâ manu fides pulſantur; ſiniſtra verò in pinnis ludit. *Cythara*, *teſtudo*, *chelis* plerumque pro eodem uſurpantur: ſed Veterum cythara, Hebraicè *Kinnor*, longè alia erat à noſtro inſtrumento (*a*).

a *Vide noſtr. Differt. de Inſtrum. Muſic. Vet. Hebr. ante* 2. *t. Comment. in Pſſ.*

TETRAGRAMMATON, nempè *nomen quatuor literarum*, quod ſępè nomen Hebræi pro *Jehovah* [illud enim verbis exprimere nefas] pronunciabant. Sacrum igitur nomen reticentibus, *Adonai*; ſivè *Eloim*, vel ſaltem *Schem hamphoraſeh*, ſcilicet *nomen explicatum*, ejus loco uſurpabatur. Græci libentiùs nomine *Tetragrammaton* utuntur, quo videlicet quatuor literas, quibus ſacrum nomen conſtat, deſignent, nempè Jod, He, Vau, He (*b*).

b *Vide Jehovah.*

TETRARCHA, vox Græca, Principem quartæ partis Regni, Provinciæ &c. deſignans; Principem ſcilicet nullius dominio ſubjectum, quamquam nomen, & inſigne Regis non obtinentem. Porrò nomen illud aliquandò in Scripturâ occurrens [*c*], in poſteris Herodis Magni, diviſo inter illos ab Imperatoribus Romanis Regno, frequentiſſimum fuit. Quamquam non ita ad literam illud accipiendum eſt, ut quartæ tantùm partis Principem deſignet; interdum enim dimidium, ſivè tertiam Regni partem obtinens, Tetrarchæ titulum obtinuit. Quandoque etiam Tetrarchis Regis nomen, quemadmodum & *Tetrarchia*, *Regni* datum eſt.

c *Matth.* 14. 1. *Luc.* 31. 19. *&* 9. 7. *Act.* 13. 1.

I. TEXTUS *Scripturæ*. Eo quandoque nomine literam Scripturæ, ſivè illa originalis ſit, ſivè tantùm verſio, ut à gloſsâ & explicatione diſtinguitur, ſignificatur. Ita dicimus: Textus habet: *Deum pœnituit*, Deus iratus eſt; gloſſa verò metaphoricè verba illa intelligenda eſſe monet; Deus enim iraſcitur, cùm ita ſe gerit, ac ſi furore moveretur.

II. Textus Scripturæ, prout à Verſionibus diſtinguitur. Textus Hebræus V. T. & Græcus Novi omnium Verſionum fontes habendi ſunt, qui proinde Verſionibus intelligendis conſulendi ſunt.

Textus originalis omnium Librorum V. T. qui in Canone Judæorum continentur, Hebraicum eſſe conſtat. Nonnulli tamen in Canone Eccleſiæ Catholicæ recenſentur Libri V. T. quorum Græcus Textus originalis habetur; utì Sapientia, Eccleſiaſticus, Tobias, Judith, Macchabæi, capita 13. & 14. ſicut & cap. 3. à verſu 24. uſque ad 91. Danielis; Additiones ad calcem libri Eſther. Tobias, Judith, Eccleſiaſticus & facilè primus Macchabæorum, Syriacè quidem vel Hebraico, Chaldæo & Syriaco mixto ſermone exarati videntur; ſed cùm Originalia noſtrâ jam ætate interciderint, ideò Græca vetuſtiſſima Verſio Originalis loco ſucceſſit. An idem Libro Sapientiæ, & ſecundo Macchabæorum contigerit, nonniſi temerè affirmaremus.

Textus originalis Librorum N. T. Græcus eſt; licèt enim S. Matthæi Evangelium Hebrai-

vel *Chaſalus*, quemadmodum Euſebius, & S. Hieronymus legunt, ſita erat ad radices Thabor 10. m. paſſibus à Diocæſareâ orientem verſùs.

THACASIN, Urbs Zabulonis (*d*); in Textu Hebræo *Ista-Kazim*.

d *Joſue* 19. 3.

THADAL, Rex Gentium, ſivè *Rex Goim*, juxta Hebræum (*e*). Regem Galilææ Gentium trans jordanem (*f*) nomen illud deſignare quidam autumarunt. Symmachus vertit: *Rex Pamphiliæ*; Syriacus *Rex Galilæorum*. De Rege *Goim ad Galgal* (*g*) ſivè in Galilæâ, juxta Septuaginta, ſermo eſt apud Joſue.

e *Gen.* 14. 1.
f *Matt.* 4. 15.
g *Joſue* 12. 23.

THADAMOR, ſive *Thadmor*, urbs à Salomone condita [*h*]; dein *Palmyra*. Vide *Palmyra*.

h 3. *Reg.* 9. 18.

I. THADDÆUS, cognomen adjectum S. Judæ Apoſtolo, de quo nos v. *Judas*. Ingrati nominis, Judæ nempè, evitandi causâ, interdum, ſuppreſſo nomine Judæ, Thaddæus tantùm appellatur. Non rarò Thaddæo Apoſtolo tribuitur (*i*), quod nonniſi S. Thaddæo diſcipulo Jeſu Chriſti, de quo ſtatim, convenit.

i *S. Hieron. in Matth.* 10. 4. *utroſque illos Thaddæos confudiſſe videtur.*

II. THADDÆUS, ſivè juxta Rufinum, *Tattaus*, frater, ut vulgò creditur, S. Thomæ Apoſtoli (*k*), & inter 70. Diſcipulos. Paulò poſt receptum Jeſum Chriſtum in Cœlum, miſſus à S. Thoma, Edeſſam ad Regem Abgarum vênit (*l*), ut promiſſionum Jeſu Chriſti, quibus ſe eidem Regi obſtrinxerat, miſſo ad illum uno ex Diſcipulis ſuis incolumem ex diutino morbo redditurum, fidem liberaret. Ingreſſus igitur Edeſſam, primò apud Tobiam quemdam divertens, prodigiorum gloriâ tum ſibi nomen, tum Jeſu Chriſto clientes comparavit.

k *Editio Euſebii Genevenſis an.* 1612. *p.* 23. *& verſio Latina Muſculi p.* 13. *legunt, Thaddæum fratrem habuiſſe S. Thomam; ſed pleraque Mſſ. ac Verſio Rufini, ſicut & Nicephorus nihil habent de eâ re.*
l *Euſeb. hiſt. Eccl. l.* 1. *c.* 13.

De his certior factus Abgarus, ratuſque veniſſe jam tempus, quo Chriſtus promiſſiones ſuas impleret, deduci ſibi virum per Tobiam juſſit. Ut in conſpectum vênit, Rex ante ejus pedes provolutus, quæſivit, an præſtiturus ſibi ſanitatem adeſſet. Affirmavit Thaddæus, ſimulque incolumitatem fidei illius præmium futuram monens, quæſivit deinde, an in Jeſum Chriſtum, ejuſque Patrem crederet. Nihil cunctatus Rex, credere ſe dixit: tum alter, impoſitis ſuper ægrum manibus, morbum ſtatim omnem ejecit. Tantâ deinde vir ille Sanctus prodigiorum gloriâ totâ urbe coruſcavit, ut incolas omnes ad fidem traduceret. Abgarus beneficium acceptum magnâ auri vi rependere conatus eſt, ſed fruſtra, recuſante altero; Qui enim, ait, noſtra omnia abjecimus, quomodo alienis gravabimur? Quæ deinde S. Thaddæo acciderint, omnia latent. Ejus cultus, quòd non ſatis à S. Juda diſtinguatur, parùm in Eccleſiâ aſſeritur. Feſtum S. Thaddæi, quem Martyrem obiiſſe in Aſiâ inſinuant, ad diem 11. Maji Latini conſignant; Græci ad 21. Auguſti; eumque in pace Berythi in Phœniciâ, poſt initiatos baptiſmo quamplurimos, obiiſſe teſtantur.

I. THAHAT, caſtrametatio Iſraelitarum in deſerto; ex *Maceloth* enim venerunt *Thahat*; inde *Thare* (*m*).

m *Num.* 33. 26. 27.

II. THAHAT, filius Caath, & pater Urielis (*n*).

n 1. *Par.* 6. 24.

III. THAHAT, filius Bared, & nepos Ephraimi (*o*).

o 1. *Par.* 7. 20.

THALASSAR, Aſiæ provincia. Rabſaces Pincerna Regis Sennacherib, Ezechiam alloquens (*p*), nullos eſſe ait Deos gentium, qui *filios Eden, qui erant in Thalaſſar*, ſivè *Thelaſſar*, ut in 4. Reg. legimus, è manibus Domini ſui liberaverint. Certus hujus Provinciæ ſitus latet; facilè tamen ad Armeniam, & Meſopotamiam, non longè à fontibus Euphratis, & Tigris, ubi *filiorum Eden* ſedes jacebant.

p *Iſai.* 37. 12. *&* 4. *Reg.* 19. 12.

THALASSA, urbs, ſive portus ad meridiem Inſulæ Cretæ, cujus alterum nomen *Laſſos* (*q*).

q *Act.* 27. 8.

THALCA, urbs Simeonis, de qua in Hebræo nihil, ſed tantùm apud Septuaginta (*r*). Thala nomen eſt loci 16. m. paſſuum ab Eleutheropoli, meridiem verſùs, authore Euſebio, & S. Hieronymo.

r *Joſue* 19. 7.

THALE, filius Reſeph è Tribu Ephraim, & pater Thaan. 1. *Par.* 7. 25.

THALMUD, vide *Talmud*.

THALLUS. *Super hæc, & thallos, qui Templi eſſe videbantur* (*s*). Virga eſt virentibus ramis veſtita, vel tantùm ramus olivarum, aut alterius arboris. Inde Thallophori derivati, nempe pueri, vel ſenes, ramos illos, ſivè caduceos olivarum ramis veſtitos, in honorem Minervæ, ſivè Palladis deferentes.

s 2. *Macch.* 14. 4.

I. THAMAR, nurus Judæ Patriarchæ, uxor Her, & Onan, & mater Phares, ac Zare. In libro Teſtamenti duodecim Patriarcharum legimus, è Meſopotamiâ illam, & ex patre Aram, nempè ex Syriâ, originem retuliſſe. Cùm autem ſocrûs odiis, uti ibidem legimus, maximè quòd alienigena eſſet, peteretur, eâdem ſocru incitante, virum Her habuit adverſarium. Eo igitur uxorem veluti extraneam habente factum eſt, ut in ultionem ſceleris poſt triduum à nuptiis Angelus Domini virum interficeret. Quidam tamen autumant (*t*), virum illum nimis uxorem venuſtiſſimam deperientem, nefariam quamdam rationem iniviſſe, ne illa concepto fœtu priſtinam venuſtatem amitteret. In Scripturâ tamen nihil de Her legimus, niſi tantùm, virum illum iniquitate ſuâ Divinâ in ſe ultione concitatâ, Deo percutiente, interiiſſe (*u*).

t *Ita Rabbini.*
u *Gen.* 38. 7.

Her è vivis ſublato, conciliante Juda, Thamar Onan alterum filium ejuſdem Judæ, ut germen fratri ſuſcitaretur, virum accepit. Sed Onan orituros ex eo matrimonio non ſibi, ſed fratri, filios graviter ferens, rationem nefariam ſanè inivit, ne fœtum Thamar conciperet. Par crimen, pari à Deo morte punitum eſt; quare Thamar utroque conjuge viduatam juſſit ſocer, tamdiu in avitâ domo viduam manere, quouſque Sela tertius filius adoleſceret; verebatur enim, ne eodem cum fratribus fato puer interiret. Mulier conditioni acquieſcens, diutiùs in patriis ædibus manſit, nihil interim de explendis promiſſionibus Juda cogitante. Poſt aliquos annos, cum Judas unà cum Hira Odolamite in Thamnas tondendis ovibus tenderet, Thamar ejus rei certior facta, proſtitutam fœminam ementita, in itinere venientem ſocerum expectavit.

Ille fœminam incautus offendens, ratuſque meretricem aliquam, promiſſo hædo, datiſque in pignus promiſſionis annulo, armillâ, & baculo, voluptates ſuas explevit.

Paulò poſt eò referens hædum, nec fœminam amplius, nec quemquam de illâ referentem nactus eſt. Nonnullis tamen elapſis menſibus, concepti fœtus indiciis in fœminâ prodeuntibus, obſtrepere ſtatim Judas, ignem minitari: quin & mulier ad ſupplicium ducebatur; cùm ſtatim illa productis annulo, armillâ, & baculo, Cum eo, ait, viro concubui, ad quem omnia iſta ſpectant, Tunc Judas crimen ſuum faſſus, omnem in ſe commiſſi inceſtûs culpam tranſtulit. Tandem ſuo tempore fœmina geminos fœtus enixa eſt, Phares, & Zaram (x), uti nos latiùs in ſuis articulis.

x *Gen.* 38. *A. M.* 2277. *ante Chr.* 1723. *ante Ær.* 1727.

II. THAMAR, filia Davidis, ex Machâ, & ſoror Abſalomi, fœmina venuſtate inſignis, quod nimiùm Amnon frater ipſius ſenſit. Sororem ille impotenter deperiens, ægritudine ſimulatâ patrem rogavit, ut miniſtrari ſibi manibus Thamar permitteret (y). Veniente igitur Thamar, fratri miniſtraturâ, recedere omnes æger juſſit; tum violentis in illam manibus injectis, vitium invitæ atque reluctanti intulit. Libidine autem expletâ, verſo in odium amore, fœminam indignabundus rejecit. Illa conſperſo cinere capite, atque operto manibus vultu, dilaceratâ ſimul veſte, ejulans egreſſa eſt, atque fortè Abſalomum ex utroque parente fratrem offendens, omnem doloris ſui cauſam aperuit. Conceptum in fratrem odium altâ mente diutiùs Abſalom fovit, ultionem meditans, quam deinde, fratre interfecto, exeruit (z). Vide *Abſalom*, *Amnon*.

y 2. *Reg.* 13. 1. *&c. A. M.* 2972. *ante Ch.* 1028. *ante Ær.* 1032.

z 2. *Reg.* 13. 28. *&c. A. M.* 2974. *ante Ch.* 2030. *ante Ær.* 2034.

III. THAMAR, filia Abſalomi, ſpectatæ venuſtatis fœmina (a), quam in nonnullis Exemplaribus Græcis, & Latinis, Roboamum Regem Juda duxiſſe, filiumque habuiſſe Abiam ſucceſſorem Roboami legimus. Cùm autem neque in Hebræo, neque in Vulgatâ quid de additione illâ legamus, ideo ſubleſtæ eſt fidei. Roboamum duxiſſe Maacham filiam Abſalomi memoriæ proditum eſt (b); neptem nempe Abſalomi ex Thamar; non rarò enim in Scripturâ filiæ pro neptibus habentur.

a 2. *Reg.* 14. 27.

b 2. *Par.* 11. 20.

THAMAR, urbs Judææ, quam veluti terminum meridionalem ejus regionis Ezechiel conſtituiſſe videtur (c); facilè ad angulum meridionalem maris Mortui jacebat. Thamara diei itinere à Mali, ſive Malathâ, Æliam, ſive Jeruſalem versùs, Euſebius conſtituens, Romanorum præſidio detentam tradit (d). Ptolemæus, & Tabulæ Peutingeri *Thamar*, ſivè *Thamaram* in Judæâ collocant.

c *Ezech.* 47. 19. & 48. 27.

d *Euſeb. in Thamara.*

THAMMUZ, Vide *Thamuz*.

I. THAMNA, urbs illuſtris Palæſtinæ, in viâ inter Jeruſalem, & Dioſpolim (e), Metropolis Toparchiæ Thamniticæ, labente Republicâ Judæorum celebratiſſimæ regionis.

e *Euſeb. in Ænan.*

II. THAMNA, ſive *Thamnas*, urbs Tribûs Juda (f), quò tendens Judas cum Thamar, in viâ inceſtum conſummavit (g). An eadem cum urbe inter Jeruſalem, & Dioſpolim?

f *Joſue* 15. 10. 57.

g *Gen.* 38. 12.

III. THAMNA, ſivè Thamnata (h), urbs Philiſthæorum, ubi Samſon conjugio copulatus eſt; eadem facilè ac Thamna Judæ, tunc Philiſthæis, à quibus certè non aberat, parens.

h *Judic.* 14. 1. *&c.*

THAMNAT-SARAAC, ſivè *Thamnart-Sare*, urbs Ephraim, morâ, & ſepulchro Joſue celebris (i).

i *Joſue* 19. 50. & 24. 30.

I. THAMNA, filius Eliphæ, & nepos Eſau (k). Ut autem locus Paralipomenon cum *Gen.* 36. 12. concilietur, Thamnam matrem Amalec, & uxorem Eſau tribuamus oportet.

k 1. *Par.* 1. 36.

II. THAMNA, concubina Eſau & mater Amalec (l); facilè eadem cum *Thamnâ*, de qua in articulo ſuperiori.

l *Gen.* 36. 12.

III. THAMNA, Dux, ſivè Princeps Idumæorum poſt Adad (m).

m 1. *Par.* 1. 51. *Gen.* 36. 40.

THAMUS, ſivè *Thammus*, menſis Judæorum, quartus anni ſancti, & decimus anni civilis, lunationi Junii reſpondens. Viginti novem diebus conſtat, quarum decima ſeptima jejunio ſacra eſt, ob impenſum vitulo aureo cultum, atque inflictam ob id à Deo ultionem (n). Eodem menſe memoria reccurrit percuſſæ leprâ Mariæ ſororis Moyſis in pœnam murmuris in fratrem (o).

n *Exod.* 32.

o *Num.* 12. 1.... 10.

THAMUZ, ſivè *Thammuz*, Idolum Ethnicorum, idem facilè cum Adonide. *Mulieres plangentes Adonidem*: Hebræus; *Plangentes Thammuz* (p), Davidis Kimchi Rabbini fide, Thammuz æneum erat Idolum, cui ſubjecto à cultoribus igne, plumbei oculi liquabantur, ut ſpecimen lugentis exhiberent, Alii tamen Rabbini malunt, Thammuz nomen eſſe Prophetæ Ethnici, qui aureum ſolis ſimulacrum inter Cœlum terramque ſuſpenderat. Cùm autem, inquiunt, Rex Babylonis virum illum neci tradidiſſet, Idola omnia regionis ſimul convenientia, ejus funus ante imaginem illam deflevere. Inde conſtituta ſolemnitas, ſingulis annis ineunte Thammus recurrens, ut luctus ejus Prophetæ innovaretur. Aliis Judæis Thammuz bellua eſt, cui Divini honores à Paganis impenſi. Sed hæc Rabbinica ſunt,

p *Ezech.* 8. 14. *Septuag. Ton Thammous. Alius bdelygmata, abominationes. Alius, Paroxyſmous, irritationes.*

S. Hieronymus nomen illud, nec abs re prorsùs, uti credimus, Adonidem reddidit (q). Nomen *Ammuz*, idem ac *Thammuz*, *abſtruſum*, *abditum* ſonat; Textûs autem Hebræi ſyntaxis idem nomen in ſenſu appellativo uſurpatum eſſe ſatis inſinuat. Nihil autem *Adonidi* æquè congruit, ac nomen, *abſconditum* ſonans; ejus enim myſteria arcana omnia, & occulta, ejuſque ſimulacro ſarcophago impoſito, veluti defunctum Numen habebatur; quare *abſconditum* illud jure diceretur. Hinc aliquando *Mortuum* per contemptum à Moyſe appellatum eſt (r). Fœminæ tandem apud Ezechielem lugentes Thammuz inductæ, argumento apud Commentatores pleroſque fuerunt, ut nomen de Adonide dictum explicarent. Vide *Adonis*.

q *Manetho apud Plutarch. de Iſide, & Oſir.*

r *Levit.* 19. 27. 28. *Deut.* 14. 1. *Vide & Pſal.* 105. 8.

THANAC, urbs dimidiæ Tribûs Manaſſis, in transjordanicâ (s), Levitis conceſſa. Ætate Euſebii, & S. Hieronymi, non ignobilis erat locus, 3. m. paſſibus à Legione diſtans.

s *Joſue* 21. 25. & 12. 21. *Judic.* 1. 27.

THANATH, vicus 10. m. paſſuum à Sichem

in

Digitized by Google

t *Euſeb. & S. Hieron. in loc. Hebr.*

in plagâ Jordanis (*t*). S. Hieronymus *Thenath* appellat. *Thena* etiam Ptolemço eſt locus in Samariâ.

THAPSA, urbs Ephraimitica. Occiſo à Sellum filio Jabes Zachariâ Rege Iſraelis, vacuum Regnum Manahemus Dux copiarum ejuſdem Regis occupans (*u*), cives Thapſç, quos ſibi reſiſtentes offendit, urbe expugnatâ, omnes diræ animadverſioni ſubjiciens, nec fœtibus ipſis, diſſecto matrum utero, pepercit (*x*).

u 4. *Reg.* 15. 16. 17. *A. M.* 3233. *ante Chr.* 767. *ante Ær.* 771.
x *Vide Joſeph. Antiq. l.* 9. *c.* 11.

THAPSACUS, urbs florentiſſima ad Euphratis vada, quà à Meſopotamiâ in Arabiam deſertam, & viciſſim, tranſitus. Non longè aberat à Choboræ, & Euphratis confluente. Apud veteres Geographos plurimùm celebratur. Aſſyriæ Reges, cùm in Palæſtinam tenderent, ibi Euphratem tranſgreſſos ex deſcriptâ ejuſdem itineris ratione intelligimus.

THARA, alter Eunuchorum, qui in Aſſuerum ſecretò conſpirantes, à Mardochço proditi ſunt (*y*).

y *Eſth.* 12. 2.

THARAA, filius Michæ, nepos Jonathæ filii Saulis (*z*).

z 1. *Par.* 8. 15.

THARACA, Rex Æthiopiæ, ſeu potiùs regionis Chus, Paleſtinæ, & Ægypto finitimæ. Cùm ille auxiliares copias ad Ezechiam duceret (*a*), Sennacherib, qui bello Judæos affligens, urbem Lachis premebat, eâ de re certior factus, in illum proceſſit. Verùm ſubito Angeli Domini incurſu, ejuſdem Sennacheribi exercitus graviſſimâ plagâ correptus, unius noctis ſpatio 85000. virorum extinctis, diſſipatus eſt. Eam Angeli cædem antequam duo exercitus in conſpectum venirent, contigiſſe facilè credimus. Pro *Tharaca* Strabo habet *Thearchon* (*b*), eumdemque Regem ad Europam uſque, & ad Columnas Herculis ditionem ſuam prorogaſſe, idem Scriptor ex Megaſthene narravit.

a 4. *Reg.* 19. 9. *A. M.* 3291. *ante Chr.* 709. *ante Ær.* 713.
b *Strabo lib.* 1. & 15.

THARBIS. Eo nomine Reginam illam Æthiopiæ appellant, quam Moyſi conjugem, occaſione ſuſceptæ in Æthiopes expeditionis, & obſeſſæ urbis Meroes, tribuunt (*c*). Vide *Moyſes*.

c *Antiq. l.* 2. *c.* 3.

THARE, filius Nachoris, & pater alterius Nachoris, Aran, & Abrahami (*d*). Ætatem agens 130. annorum Abrahamum genuit (*e*); quocum deindè ex Urbe Chaldæorum ſecedens in Haran Meſopotamiæ vênit (*), ubi 205. annorum grandævus diem clauſit (*f*).

d *Gen.* 11. 31. 32. *Natus A. M.* 1878. *ante Chr.* 2122. *ante Ær.* 2126.
e *A. M.* 2008. *ante Ch.* 1992. *ante Ær.* 1996.
* *A. M.* 2083.
f *Gen.* 11. 31. 32. *An. M.* 2283. *ante Ch.* 2017. *ante Ær.* 1921.

Numinum cultui virum illum addictum fuiſſe ex Scripturâ liquidò intelligimus (*g*): *Thare pater Abraham, & Nachor ſervierunt Diis alienis.* Paternâ etiam ſuperſtitione primùm implicatum fuiſſe Abrahamum quidam ſuſpicantur; ſed Divinâ tandem luce affulgente, & ipſum ſe in viam rectam, & patrem etiam Thare remiſiſſe (*h*).

g *Joſue* 24. 2. 14.
h 4. *Vide noſt. Comment. in Gen.* 11. 31 & *Judith* 5. 7. & *Iſa.* 43. 23.

Arabes, & Turcæ patrem Abrahæ tribuunt Azar, avum verò Thare (*i*). *Adores, Abraham, & Iſrael* Reges Damaſci ordine ſuccedentes apud Juſtinum leguntur (*k*). Abrahamum ex Idololatria ad ſanam religionem patrem ſuum Thare adduxiſſe Suidas teſtatur (*l*); addit Syncellus (*m*), eumdem Abrahamum domeſticos lares in ignem conjeciſſe, conantemque flammas extinguere Aran, igne correptum periiſſe. Cùm verò, ait, Thare in Haran veniſſet, priſtinâ ſuperſtitione, quam antea ejuraverat, implicatus eſt, eique ad obitum uſque inhæſit.

i *Biblioth. Orient.*
k *Juſtin. l.* 36.
l *Suid. in Abraham.*
m *Syncell. Chronic.*

De hoc viro tradunt Judæi (*n*), non Idololatriam tantùm coluiſſe, ſed & Idola fabricatum, quæ dein pretio vendebat. Accidit interim, ut Thare peregrè proficiſcens, merces illas ſuas Abrahamo commiſiſſet. Ille, de Idolorum vanitate jam antea perſuaſus, emptores, ſi qui veniſſent, interrogandos ſuſcepit, ecquam ſinguli annorum agerent ætatem? Suam autem illis ætatem prodentibus, ſtatim Abraham, Quod, ait, emere vobis ad cultum Numen ſtudetis, multò illud vobis ætate eſt imbecillius; quippè quod ante unam vel alteram diem vili materiâ conſtructum ſtetit. Quare, addebat, me authore, hanc vanitatatem abjicite. Ita emptores rubore ſuffuſi, vacui redibant. Vênit inter cæteros vetula quedam mulier, libamen deferens Laribus ejuſdem officinæ: qua viſâ adeo excanduit Abrahamus, ut abreptum baculum in ſimulachra illa impingens, omnia confregerit. Simulachro tamen omnium maximo parcens, baculum in ejus manibus poſuit. Interim regreſſus Thare, atque Larium ſtragem intuens, Abrahamum, quid ejus rei in cauſâ fuiſſet, requiſivit. Ille ſtatim veniſſe ait quemdam, libamen Laribus illis offerentem; cùm autem ſuper eâ re obortum eſſet inter Numina diſſidium, omnium maximum Numen abrepto baculo cætera in ordinem redegiſſe. Eâ fabellâ invidiam in ſuperſtitionem Idolorum creari à filio facilè pater intellexit; quare coram Rege Nemrod Abrahamum, tamquam Idolorum comtemptorem, accuſavit. Nec mora: ſtatim Abraham igne damnatus, divino tamen prodigio illæſus ſervatus eſt. Apage fabulas.

n *Vagenſeil. in Soſa, p.* 192. *ex Schalſchelet Hakkabala p.* 8.

THARE, caſtrametatio Iſraelitarum in deſerto, media inter caſtrametationem Tahat, & Metca (*o*). *Thana* Ptolemæo urbs eſt in Arabiâ Petræâ; & *Tharabaſa* apud Joſephum (*p*) urbs appellatur, quam pulſis Arabibus Judæi ſubegerunt.

o *Num.* 33. 27.
p *Antiq. l.* 14. *c.* 14. *c.* 2.

THARELA, urbis Benjamitica (*q*).

q *Joſue* 18. 27.

THARGUM. Vide *Targum*.

THARICHÆA. Vide *Tarichaa*.

THARSÆAS, pater Apollonii Præfecti Cœle-Syriæ (*r*).

r 2. *Macc.* 3. 5.

I. THARSIS, alter filius Javan (*s*), quem Tharſum Ciliciæ condidiſſe, ſuoque nomine totam provinciam appellaſſe, credimus.

s *Gen.* 10. 4.

II. THARSIS, filius Balan, è Tribu Benjamin. 1. *Par.* 7. 10.

III. THARSIS, inter primores Satrapas Perſarum, favore Aſſueri pollens (*t*).

t *Eſth.* 1. 14.

THARSIS, Regio, quò Salomon claſſes ſuas mittebat (*u*). Quam autem potiſſimùm regionem nomen illud deſignet, varii varia ſentiunt. Joſephus, Paraphraſtes Chaldæus, & Arabs de Tharſo urbe Ciliciæ explicant. Septuaginta, & S. Hieronymus de Carthagine. Hiſpanos è Tharſis Euſebius derivat. Geographus Arabs eo nomine deſignatum Tunetum in Africâ credit; & Bochartus Tarteſſum, Inſulam in fauci-

u 3. *Reg.* 10. 22. & 2. *Par.* 9. 21.

bus Gadium maluit. Clericus pro Thaſſo Inſulâ, & urbe maris Egæi contendit. Nomen *Tharſis* ad totum Oceanum ex urbe florentiſſimâ Tarteſſo prorogatum fuiſſe Grotius ſuſpicatur. Mare univerſum deſignari Sanctius autumavit; quare, eo authore, naves Tharſis, naves ſunt, quarum uſus in maritimis itineribus, ad lymborum diſtinctionem, quibus fluenta & amnes trajiciuntur. Sanè Tharſis interdum mare redditur apud Septuaginta; atque in Scripturâ navium Tharſis nomine æquè deſignantur claſſes illæ, quæ ex Aſiongaber ad mare Rubrum ſolvebant, Oceanum petituræ; & quæ in Joppe, & in portibus Mediterranei inſtruebantur. Nobis planè nulla alia occurrit ratio, ut varia Scripturæ loca conciliemus, in quibus de navibus Tharſis ſermo.

Nomen enim Tharſis non obſcurè quidem urbem Tharſum, & Ciliciam deſignat; naves verò Tharſis, ſivè in Tharſis petituræ, inſtruebantur in iis etiam locis, unde iter Tharſum Ciliciæ inſtituendum commodâ planè ratione videbatur. Ita e. g. Holofernes Ciliciam petiiſſe (*x*), *omneſque filios Tharſis* diripuiſſe legitur. Jonas à facie Domini fugiens, navigium in Joppe conſcendens, Tharſum (nempè, ut quidem credimus, Ciliciæ) iter direxit. Inter naves mercibus onuſtas ad emporium Tyri confluentes, naves Tharſis ab Iſaia, & Ezechiele memorantur (*y*). Porrò è Ciliciâ pervius erat ad urbem Tyri iter, neque Oceanus ob eam rem adnavigandus videbatur. Tandem apud Pſalmiſtam, Reges Tharſis, & Inſularum unâ memorantur: *Reges Tharſis, & Inſulæ* (*z*); Inſularum autem nomen apud Hebræos de Inſulis Mediterranei, locíſquè maritimis, quæ maritimo itinere peti ſolerent, apud Hebræos uſurpatur.

x *Judith.* 2. 12. 13.

y *Iſai.* 23. 1. 14. & 60. 19. *Ezech.* 27. 12. 25. & 38. 13.

z *Pſal.* 71. 10.

Ex his planè intelligimus, regionem Tharſis ad Mediterraneum ſitam, & fortè in Ciliciæ ditione fuiſſe. Cùm igitur claſſes inſtruuntur in Tharſis ituræ, in Mari Rubro, & in Aſiongaber, vel duas eſſe Regiones cognomines, alteram ad Oceanum, aliam ad Mediterraneum, fateamur oportet (quod tamen minùs probamus); ſivè nomen navium Tharſis nihil aliud deſignaſſe credendum eſt, quàm naves ad longa itinera inſtructæ, ut à lymbis diſtinguuntur (*a*).

a *Vide Noſt. Comment. in Gen.* 10. 4.

THARSUS. Vide *Tarſus*.

THARTHAC, Numen Hevæorum (*b*); cui Rabbini aſini figuram attribuunt. Si quis pro *Tharthac* pronunciaverit *Sarſac*, ſtatim ſub eo nomine Deum Seſac latere intelliget. Porrò de Deo Seſac pluries Jeremias (*c*); & ludi Saccæ ſivè Sacæ apud Ethnicos commemorantur (*d*).

b 4. *Reg.* 17. 31.

c *Jerem.* 25. 26. & 51. 40.

d *Athena. l.* 14. *c.* 10. *Dio Chryſoſt. Orat.* 4. *de Regno. Vide & Noſtr. Comment. in Jerem.*

THARTHAN, ſivè *Thanathan*, vel *Thathanai*, Præfectus, qui unà cum Rabſace à Rege Sennacheribo, cum Ezechia collocuturus, miſſus eſt (*e*). Porrò nomen illud reddi poteſt: Qui muneribus, ſivè tributis præeſt.

e 4. *Reg.* 18. 17. *Tharraa* 1. *Eſdr.* 5. 3. 6. & 6. 6. 13. *Thathanai*. *Itaiſai.* 20. 10. *Septuag. Tanathan.*

THASI, cognomen Simonis Macchabæi, filii Mattathiæ (*f*).

f 1. *Macch.* 2. 3.

THATHANAI, Præfectus Samariæ, & Provinciarum cis Jordanem, qui Judæis in ædificatione Templi, & mœnium Jeroſolymæ adverſarium ſe præbuit. Datis tamen eâ de re ab ipſo ad Darium Regem Perſarum literis, pro Judæis reſcriptum datum eſt (*g*).

g 1. *Eſdr.* 5. & 6. *A. M.* 3485. *ante Chr.* 515. *ante Ær.* 519.

THAU, poſtrema Alphabeti Hebraici litera, cujus olim forma X. ſive crucem exhibuiſſe creditur (*h*). Nec planè ab eâ opinione abludunt nummi Samaritani, ac vetera quædam monumenta (*i*), in quibus eadem litera ad formam X, ſivè Crucis accedit. Plerique etiam Interpretes locum illum Ezechielis (*k*): *Signa Thau ſuper frontes virorum gementium*; ita explicant, ut in frontibus illorum literam Thau, ſivè formam Crucis inſcribendam credant; ſed cur *Thau* potiùs, quàm alia quæcumque litera illorum frontibus inſcribenda? Ideò potiſſimùm, inquiunt nonnulli, quòd prima ſit litera vocis *Thorah*, quæ Legem ſonat. Septuaginta legunt tantùm: *Signa ſuper frontes virorum gementium* (*l*).

h *Ita quidam Judæi ad Chr. converſi apud Orig. Hieron. Sanct. Prado &c. in Ezech.* 9.

i *Vide Palæograph. Græc. D. Bernard. de Montfauc. l.* 2. *c.* 1.

k *Ezech.* 9. 4.

l *Dos to ſemêion epi ta metopa. Et ita Aqu. Symmach. apud Hieron. in Ezech. ſicut & Chaldæus, & Syriacus.*

Origenes in fragmento, in novâ Editione Hexaplorum vulgato, teſtatur, Aquilam, & Theodotionem paria cum Vulgatâ legiſſe. Verùm S. Chryſoſtomus, Theodoretus, Euſebius Cæſarienſis, atque cæteri Græcorum, Septuaginta ſecuti, de ſigno quocumque in fronte gementium inſcripto, verba illa intelligunt; quo nimirum ſigno à cæteris neci deſtinatis diſtinguerentur. Patres etiam Latini Editione S. Hieronymi vetuſtiores, eamdem lectionem ac Septuaginta exhibentes, literam Thau, ſivè Crucem aliquam nunquam frontibus illorum virorum inſcribendam prodiderunt (*m*).

m *Vide Interpp. in Ezech.* 9. 4.

THEATRUM, locus publicis, ſpectaculis exhibendis deſtinatus. In formam hemicycli theatrum conſtruebatur, ubi ſpectatores aſſidentes, ludos in ſcenâ è regione patenti ſpectabant; orcheſtram inſtrumentis canentes implebant. Vide tamen hæc omnia fuſiùs apud Authores de Antiquitatibus Romanorum agentes. Nomen theatri ſemel tantùm in Scripturâ occurrit; cùm nempè Demetrius argentarius ſeditionem Epheſi concitavit (*n*); *Et impleta eſt civitas confuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gajo, & Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli.*

n *Act.* 19. 29. *A. Ær.* 57.

THEBAT, urbs Syriæ capta, & direpta à Davide (*o*). Thebes in Syriâ apud Stephanum Geographum mentio occurrit. Urbi *Thebat* aliud fuiſſe nomen *Bethach*, ſive *Bete* videtur (*p*).

o 1. *Par.* 18. 8. *A. M.* 2960. *ante Ch.* 1040. *ante Ær.* 1044.

p 2. *Reg.* 8. 7.

THEBES, urbs Ephraim, in cujus obſidione Abimelech filius Gedeonis interemptus eſt (*q*). Ejuſdem nominis vicus eſt 13. m. paſſuum à Sichem, Scythopolim verſùs, apud Euſebium.

q *Judic.* 9. 50. *&c. An. M.* 2771. *ante Chr.* 1229. *ante Ær.* 1233.

THEBÆ, urbs florentiſſima in ſuperiori Ægypto, & Metropolis Thebaidis, cujus nomen in Textu Vulgatæ nuſpiam legitur, priſtinamque ejus appellationem apud veteres Hebræos ignoramus. Bochartus (*r*) autumavit, ipſiſſimam eſſe urbem No-Ammon, de qua ſæpè in Prophetis (*s*); ſed illam vulgò cum Alexandriâ confundunt; nos verò ad Dioſpolim in Ægypto inferiori referendam in Commentariis in Nahum contendimus.

r *Bochart. Phaleg. l.* 4. *c.* 27.

s *Ezech.* 30. 14. *Nahum* 3. 8. *Jerem.* 46. 25.

THE-

THEBET, ſivè *Thevet*; menſis Hebræorum, decimus anni Sancti, & quartus civilis, lunationi Decembris reſpondens.

THEBNI, filius *Gineth*, Amri in Regno Iſraelitarum potiundo æmulus [*t*]; ſed Amri, relatâ de adverſario victoriâ, cauſam vicit. Porrò quo genere mortis Thebni obierit, incertum, facilè tamen in eodem prælio (*u*).

t 3. *Reg.* 15. 21.
u *A. M.*3079. *ante Chr.*921. *ante Ær.*925.

THECEL, ſive *Thechel*, ideſt, appendit. Vox illa una fuit ex tribus, quæ ſubitò ſcriptæ, dum Balthaſar impium convivium celebrabat, in pariete apparuerunt. Voluit autem Deus eâ voce inſinuare, omnia ſe ejuſdem Principis geſta in lance appendiſſe, atque inania deprehendiſſe (*x*). Vide *Balthaſar*, *Daniel*.

x *Dan.*5. 25.

THECUE, ſive *Thecua*, urbs Tribûs Juda (*y*); cujus nomen in Græco quidem, non in Hebræo *Joſue* 15. 60. legitur. Duodecim m. paſſuum à Jeroſolymâ, meridiem versùs, ab Euſebio, & S. Hieronymo collocatur; alibi tamen idem S. Hieronymus 6.m. paſſibus à Bethleem, meridiem versùs illam amovet (*z*). Urbs illa montibus inſidens, poſtremus erat ejus lateris locus, uſque ad Mare Rubrum. Urbem Thecue proximè ſitam fuiſſe arci *Herodio* Joſephus teſtatur (*a*). Deſertum Thecue occurrit 2. *Par.* 20. 20. quod non longè à mari Mortuo patebat (*b*).

y 2. *Par.* 11. 6.
z *Vide ejus Proleg. in Amos.*
a *De Bell. l.* 5. *c.*7.
b 1. *Macch.* 9. 4.

THECUE, pater Sellum (*c*): an fortè urbs, patria Sellum?

c 2. *Par.* 34. 22.

THEGLATPHALASSAR, Rex Aſſyriæ, filius, & ſucceſſor Sardanapali (*d*), apud Prophanos plerùmque *Ninus Junior*; apud Ælianum (*e*), *Thilgam*; in Scripturâ, *Thelgathphalnaſar* (*f*), ſive *Teglatphalaſar*, ſive *Theglatphalaſſar* (*g*) appellatus. Poſt divulſum à *Beleſi*, & *Arbace* Regnum Aſſyriæ, ipſe Regnum illud reſtituens, diutiùs imperavit.

d *Regnum Ninive inivit A. M.*3257. *ante Chr.*743. *ante Ær.*747.
e *Ælian. hiſt. anim. l.*12. *c.* 12.

Cùm Achaz Rex Juda copiis Razin Regis Syriæ, & Phacee Regis Iſraelis premeretur, tantiſque hoſtibus imparem ſe noſceret (*h*), miſſis ad Thegatphalaſſar legatis, ut ſibi contra Reges Syriæ, & Samariæ ſuppetias ferret, etiam atque etiam rogavit. Ejus precibus, ſimulque miſſis auri, & argenti Regiis, & Sacris Theſauris, Rex adductus, contra Razin expeditione ſuſceptâ Damaſcum evertit, Regem occidit, ſimulque incolas omnes trans amnem Cyrum traduxit. In occurſum Regis Damaſcum uſque Achaz proceſſit. Verùm Theglatphalaſſar derivatis in ſe Judææ theſauris minimè ſatisfactus, ejus fines ingreſſus, regionem latè nullo ſibi obſiſtente excurrit [*i*]. Idem illatum excidium in regiones Samariæ, cujus incolas Tribus Ruben, Gad, & dimidiam Manaſſe, in Lahelam, Habor, & Aram ad fluvium Gozan traduxit (*k*). Captæ etiam urbes, Ajon, Abel-beth-Maca, Janoe, Cedes, Azor; capta etiam Regio Galilææ, Galaad, & Nephtali, omneſque earum incolæ in Aſſyriam tranſlati (*l*). Tandem poſt exactos Ninive 19. Regni annos, fato cedens, Salmanaſſarem ſucceſſorem reliquit (*m*).

f 1. *Par.*5. 6. & 2. *Par.* 26. 20.
g 4. *Reg.* 15. 29. & 16.
h 4. *Reg.* 16. 7. &c. *A. M.* 3264. *ante Ch.* 736. *ante Ær.* 740.
i 2. *Par.* 28. 20. 21.
k 1. *Par.* 5. 26.
l 4. *Reg.* 15. 29.
m *A. M.*3276. *ante Chr.* 724. *ante Ær.* 728.

THEHEN, filius Ephraim, author familiæ *Thebenitarum*. *Num.*36. 35.

THELASSAR, provincia Aſſyriæ. Vide *Thalaſſar*.

THELATPHALNASARG. Vide *Theglatphalaſſar*.

THELHARSA, an eandem cum *Thelaſſar*, ſive *Thalaſſar*? Hujus regionis cives cum Zorobabele reduces (*n*), nunquam ſe, productis Genealogiis, è genere Iſraelis probare valuerunt.

n 1. *Eſdr.* 2. 59. *An. M.* 3468. *ante Ch.* 532. *ante Ær.* 536.

THELLA, vicus ad Jordanem, ad extremitatem ejuſdem amnis, oppoſitam Meroth (*o*).

o *De Bello, L.*3. *c.*2.

THELMA, cujus loci incolæ cum Zorobabele reduces, nunquam ſe è genere Iſraelis derivatos probarunt (*p*). Hujus loci ſitus latet.

p 1. *Eſdr.* 2. 59. *An. M.* 3468. *ante Ch.* 532. *ante Ær.*536.

THEMA, filius Iſmaelis, pater, ut creditur, civium *Thema* in Arabiâ deſertâ (*q*). De turmis *Thema*, & *Saba*, iter agentibus, ſermo eſt apud Job (*r*). *Themma* ſivè *Thamma* apud Ptolemæum urbs eſt in Arabiâ Deſertâ, ad Montes Chaldæos.

q *Gen.*25. 15.
r *Job.*6. 19.

THEMAN, filius *Elipha*, & nepos Eſau (*s*). Inter Reges Idumææ accenſetur Huſam *de terra Themanorum* (*t*). Idem nomen Theman legimus apud Jeremiam, & Amos (*u*): nomen eſt etiam loci in Arabiâ Petræâ, ait Euſebius, 5. m. paſſibus à Petrâ, qui præſidio Romanorum tenebatur (*x*).

s *Gen.*36. 15.
t *Ibid.* ꝟ.34.
u *Jerem.*49. 7. 20. *Amos* 1. 11. 12.
x *Euſeb. in Thaiman.*

THEMANI, filius Aſſur ex Naarâ (*y*).

y 1. *Par.* 4. 6.

THENAC-SELO. Vide *Thanac*.

THEOCRATIA, quo nomine Joſephus politiæ Judæorum formam deſignavit (*z*): Inter varias, ait, gentes varia politiæ ratio introducta eſt; alii enim Monarchiam; alii Democratiam ſelegerunt; Legiſlator verò noſter longè aliam à cæteris viam iniens, *Theocratiam*, ſi ità loqui fas eſt, inſtituit; quâ ſcilicet omnis in populum noſtrum poteſtas, & imperium in Deum unum reducitur; eo documento inſinuans, Deum eſſe, qui omnia luſtrat, atque uni illi bona omnia noſtra accepto referri debere.

z *Joſeph. contra Appion. l.* 2.

I. THEODAS, ſivè *Theudas*. Gamaliel narrat (*a*), ante eam ætatem Theodam quemdam prodiiſſe, qui magnum de ſe aliquid jactitabat. His artibus 400. ferè homines in ſuam ſequelam adduxit; eo verò occiſo, omnes diſſipati ſunt, ejuſque ſecta evanuit. Eum virum cum Juda confundendum cenſet Uſſerius, quem Judam ſub ipſum Herodis obitum res novas molitum, narrat Joſephus (*b*).

a *Act.* 5. 36. *Dum Gamaliel hac dicebat, annus Æræ 33. currebat.*
b *Antiq. l.* 17. *c.* 12. *A. M.* 4001. *Ch.* 1. *ante Ær.* 3.

II. THEODAS, ſivè *Theudas*, impoſtor, qui in Judæâ, Præſide Cuſpio Fado, apparuit (*c*). Cùm ſe & Prophetam, & Divinitùs inſpiratum jactitaret, Judæorum quamplures perſuaſit, ut facultatibus omnibus derelictis, ſecum ad Jordanem comites accederent, ſicco pede, ut olim apud Joſue, trans amnem illos deducturus. Verùm turmis quibuſdam equitum in illos à Fado immiſſis, partim occiſi, partim capti, omnes diſperſi; ac Theodæ caput Jeroſolymam allatum eſt. Porrò hic multò recentior eſt, quàm alter, de quo Gamaliel [*d*]. Non defuere tamen, qui præpoſterè ambos confuderint (*e*).

c *Antiq. l.*20. *c.*2. *A. Ær.*45.
d *Gamaliel verba faciebat pro Apoſtolis an. Ær.* 33. *Theodas verò à Fado occiſus an.* 45.
e *Vide Interpp. in Act.* 5. 36.

THEODOTIUS, Syrus, qui unà cum cæteris de pace cum Juda Macchabæo acturus, à Nicanore miſſus eſt (*f*).

f 2. *Macch.*14. 19. *A. M.*3843. *ante Chr.*159. *ante Ær.* 162.

THEOPHILUS, cui S. Lucas Librum Evan-

Evangelii, & Acta inſcripſit (*g*). An certus aliquis vir eo nomine, vel tantùm vir quicumque Dei amicus, juxta ejus etymologiam, deſignetur, incertum. Sunt enim (*h*), qui poſteriorem hanc opinionem præferentes, ad omnes Dei ſtudioſos directum à S. Luca opus credant; faciliùs tamen Chriſtianus aliqnis vir inſinuatur, quem non infimæ conditionis fuiſſe ex epitheto *optimi*, ejus nomini adjecto, ſuſpicamur. Ex eo ſanè titulo, plerumque de Procuratoribus, ſivè Præfectis Provinciarum uſurpato, parem virum illum dignitatem obtinuiſſe Oecumenius autumavit. Quidam Epiſcopum illum Antiochenum egiſſe credunt; ſed eâ ætate nullus erat ejuſdem nominis in eâ urbe Epiſcopus. Magiſtratum quemdam Achajæ à Santo Lucâ fide initiatum Grotius deſignatum credit.

THERAPEUTÆ (*i*), vox Græca, Dei ſervitiis addictum virum ſonans: nomen autem erat cœtus cujuſdam apud Hebræos, cujus diſciplinam, & mores Philo deſcribit. Veterum PP. quamplures (*k*) Chriſtianos illos fuiſſe autumarunt, quorum, inquiunt, vitam, & converſationem Philo admiratus, genti ſuæ decus illud adſciſcere voluit. In eo autem ab Eſſenis Therapeutæ diſtinguebantur, quòd illi vitæ activæ, hi verò contemplationi ſtuderent. Hanc igitur vitæ rationem inſtituerunt Therapeutę, quæ deinde veterum Monachorum Orientis, & Occidentis diſciplinæ exemplar, & prototypus fuit. Bonis ſuis omnibus, parentibus, & patriæ valedicentes, tumultus, & turbas fugiebant, in agro ſolitarii agentes, ædibus etiam inter ſe diſcreti; ita tamen, ut ſolitudini ſervientes, mutuò tamen ſe à prædonibus defendere, atque ſocietatem ſervare valerent. Cellulæ autem Therapeutarum, nonniſi neceſſariis inſtructę, ſimplices erant; inter quas ſacellum anguſtum ſpectabatur, contemplationi, & religioni deſtinatum. In varias Mundi regiones diffuſi, potiſſimùm tamen in Ægypto circa lacum Mœridem florebant.

Potiſſimus apud illos temperantiæ cultus; neque enim cibos, niſi poſt ſolis occubitum, deguſtabant; quin & ſemel ſingulis triduis à quibuſdam; ſemel item ſingulis ſex diebus ab aliis jejunium ſumptis dapibus ſolvebatur. Totus autem menſę apparatus panis erat; cui ad delicias adjectus à nonnullis ſal cum hyſſopo, & aqua. Veſtis reliquo cultui par; cui hyeme adjectum pallium ſubnigrum; æſtate levior erat. Vanitatem omnem veluti mendacii filiam vitabant. Quotidie bis genua flectebant, mane, & veſpere ad orationem; ſpatium intermedium lectio, & contemplatio occupabat; lectio, inquam, Librorum Sacrorum, quos allegorico ſenſu, pro acceptâ ab Authoribus ſectæ diſciplinâ, explicabant. Hymnos, & Cantica varii metri ſcribentes, nil unquam niſi Deum corde, & ore verſabant, ut & ſomnia ipſa Therapeutarum religioſa eſſent.

Die Sabbathi, in Oratorium commune conveniebant, ubi ſuum erat pro fœminis ſeptum, parietibus trium cubitorum clauſum, ubi illæ inſtructionem audire quidem, videri tamen à viris non poſſent. Singuli deſtinato ſibi pro ætate loco aſſidentes, manus tenebant ſub veſtibus reconditas, dexterâ quidem ſupra pectus, ſiniſtrâ infrà poſitâ. Tunc provectior ſcientiâ, & ætate aſſurgens, modeſto quodam intuitu, ac voce, verba ad cœtum ſolida, & ſine fuco faciebat. Loquentis verba ſilentio ab omnibus excipiebantur, probare ſe dicta nutu quodam oculorum, & capitis ſignificantibus. Diem Pentecoſtes præ omnibus ſolemniſſimum agentes, niveis veſtibus dealbati, ad orationem, & feſtiva ſimul convivia accedebant. Porrò preces dapibus præibant; indè menſæ in ſtoreis vimineis, virgines ad ſiniſtram, mares ad dexteram aſſidebant. Silentium interim adeò religioſè ſervatum, ut ne liberiùs quidem reſpirare auderent; quamquam non deerant, qui propoſitâ aliquâ Scripturæ Sanctæ quæſtione, quam ad libitum allegoricè explicabant, convivas detinerent.

Appoſitæ inde dapes, panis nempè fermentatus, ſal, & hyſſopum; ætate, & viribus validiores frigidâ; calidâ verò ſenes imbecilliores potabant. Poſt cœnam omnes aſſurgenres, in duos choros virorum & fœminarum diviſi, modò alternatim, modò ſimul omnes, hymnos in Dei honorem pſallebant. Choreis etiam pro ſpiritûs, & verborum Cantici ductu ludentes, œſtro quodam rapti videbantur: inde unâ ſimul omnes choreâ, inſtar illius, qua Iſraelitæ in exitu Maris Rubri, ludebant. Hæc totius noctis ante Pentecoſtem tripudia; manè verò ſub ortum ſolis, porrectis ad Cœlum manibus, Deum exorabant, ut veritatis illius lux ſingulis affulgeret. Inde in ſuam ſinguli cellam reducti, conſuetis exercitiis vacabant. Vide Montfaucon l. 1. c.12. obſervationum ipſius in Librum Vitæ contemplativæ Philonis; eoſque qui contra illum ſcripſerunt, probantes Therapeutas illos à Chriſtianâ religione alienos fuiſſe (*l*).

THERAPHIM. Quo loco legimus (*m*): *Rachel furata eſt idola patris ſui*, Hebręus habet: *Theraphim patris ſui*; Septuaginta quandoque reddunt, *Oracula* (*n*); quandoque verò (*o*), *inanes figuras*; Aquila tantùm habet *figuras* (*p*). Nec ſanè aliud eo nomine inſinuatum, ex collatis omnibus Scripturæ locis, quàm Idola quædam & figuras ſuperſtitioſas intelligimus. Ex Judæorum traditione, Theraphim caput erant hominis à reliquo corpore avulſum, atque balſamo conditum, ſub cujus linguâ lamina quædam aurea, Numinis alicujus nomine inſcripta, recondebatur. Ita verò præparatum caput illud, atque certo quodam loco non ſinè cereis, & incenſo expoſitum, oracula reddebat.

Credunt tamen alii, eo nomine deſignari taliſmanos, nempè figuras quaſdam è metallo, ſub certis quibuſdam planetarum aſpectibus conflatas, & inſculptas, quibus mira vis, pro naturâ tamen metalli, planetæ, & figurarum. Horum quidem opinio nobis præ cæteris probatur; totus enim Oriens adhuc ſimili ſuperſtitione tenetur. Perſæ *teleſin* (*r*) appellant nomine, quod cum *Theraphim* congruit. Nemo apud illos

fine

g *Act.* 1. 1. *Luc.* 1. 3.

h *Ita ferè Origen. hom.* 1. *in Luc. Ambroſ. in Luc. Epiph. hæreſ.* 51. *Beda, Camerar. Hammond. in Luc.*

i *Vide Philo. de vitâ contempl.*

k *Euſeb. hiſt. Eccl. l.* 2. *c.* 17. *Hieron. de Vir. illuſt. c.* 8. *Epiph. hær.* 29. *c.* 5. *Caſſian. Inſtit. l.* 2. *c.* 5. *&c.*

l *Vide etiam Euſeb. hiſt. Eccl. l.* 2. *c.* 17. *Hieron. de vir. illuſtr. c.* 8. *Epiph. hær.* 29. *c.* 5. *Caſſian. Inſtitut. l.* 2. *c.* 5. *Sozom. l.* 1. *c.* 12.

m *Gen.* 31. 19.

n *Septuag. Oſee* 3. 4. *Delous. Zacc.* 10. 2. *Apophthegomenous.*

o 1. *Reg.* 19. 13.

p *Morphomata. Alibi protomas, nempè ſimulacra pectore tenùs expreſſa.*

r *Chardin, t.* 2. *ſcience des Perſ. c.* 10.

Digitized by Google

ſine taliſmano; nec deſunt, qui ſimilibus lamellis onerentur; bruta ipſa & avium caveæ immunes non prætermittuntur. Quę verò Rachel ſubripuit, illa ſanè & pondere & pretio præſtare debuerant (s).

s *Vide Interpp. Gen. 31. 19. & 1. Reg. 15. 23. Ezech. 21. 21. Zach. 10. 2. ubi Theraphim Idolum, & figuram ſuperſtitioſam deſignat.*

Quid verò fuit in causâ, cur Rachel Theraphim Labani patris ſui ſubriperet? Ut nimirùm, quas illatas ſibi à patre ſuo dicebat injurias, ulciſceretur (t), inquiunt nonnulli. Alii, ſubduxiſſe oracula credunt, ne illis conſultis, quonam fugiſſent, Labanus addiſceret (u): alii etiam, in eâ fuiſſe perſuaſione Rachelem credunt, ut ſubreptis Theraphim, omnem ſimul felicitatem è domo patris in domum viri ſe avertere autumaret. Quidam malunt ſubducta à filiâ Idola, ut pater ab Idololatriâ revocaretur (x). Non deſunt tandem, qui vanæ hujus ſuperſtitionis ſtudioſas fuiſſe ambas ſorores Rachelem & Liam, ejuſque gratiâ Idola ſecum in Chanaanitidem transferre voluiſſe, autumaverint (y). Jacob tamen familiam ſuam quantocyùs ab omni eâ labe expurgans, Theraphim ſub terebintho à tergo urbis Sichem deſodi juſſit (z).

t *Perer. Janſen. alii.*
u *Abenezra.*
x *Theodoret. q. 90. Nazianz. orat. de Sancto Paſcha. Rabb. Salom.*
y *Cyrill. in Gen. l. 11. Chryſoſt. in Gen.*
z *Gen. 35. 4.*

Præter *Theraphim* ſuperſtitioſos à Rachele ſubreptos, aliosque ſimiles, de quibus huc uſque, duo etiam alterius generis in S. Scripturâ notantur. Davide fugâ ſubducto, Michol ejus loco, quem ægrotantem jacere ſimulaverat, *tulit ſtatuam* (Hebr. *Theraphim*) *& poſuit eam ſuper lectum* (a). Hic Theraphim deſignare credimus ſtatuam tumultuario opere ex ligno quocumque congeſtam, cui adjectæ veſtes, ut proceram quamdam pupam, ſive abigendis avibus territamentum referret. Illud autem ſpectrum Michol in lecto ſuppoſuit, quò miſſis à Rege ſatellitibus ægrotantis viri ſpecimen exhiberetur.

a *1. Reg. 19. 13.*

Altero erat *Theraphim*, quem Judæi conſulendum ſibi, etiam non abjecto penitùs Dei cultu, ducebant. Michas constructum ſuis impenſis Theraphim in domo ſuâ ſtatuens, Sacerdotem Leviticum ephod veſtitum ejus cultui addixit [b]; qua ſibi religione largas Dei benedictiones impetraturum ſpondebat. Hunc Theraphim Danitæ auferentes (c), in Lais, quò eorum coloniæ deductæ, ſtatutum, tamdiù ibi coluerunt, quamdiù Iſraelitæ trans Euphratem non transferrentur. Deſignabatur autem facilè eo nomine figura aliqua hieroglyphica, quam Judæi oracula & prędictiones aucupaturi conſulebant. Quamquam autem certa ejus deſcriptio nonniſi temerè duceretur, fortè tamen à figurâ illorum Cherubim non abludebat, qui variorum animalium formas in ſe conciliantes, alatum e. g. hominem, bubulis pedibus, roſtrato capite exhibebant.

b *Judic. 17. 5. &c.*
c *Judic. 18. 14. &c.*

Oſee Propheta Iſraelitas decem Tribuum minitatus eſt, permanſuros illos diutiùs (d) *ſine Rege, ſine Principe, ſine ſacrificio, ſine Altari, ſine ephod, ſine Theraphim*; ideſt, omni Religionis exercitio in captivitate deſtituendos. Florentibus etiam rebus ſuis non deerant populo Altaria, Ephod, Theraphim, cùm impium vitulis aureis cultum impendebant; his etiam futurum ut populus careret, Propheta iiſdem verbis prædicit, adeout nulla ſupereſſent oracula, ſeu vera ſeu falſa, quę ſivè conſulerentur, ſivè colerentur. Addit deinde Propheta: *Poſt hæc, revertentur filii Iſrael, & quærent Dominum Deum ſuum, & David Regem ſuum &c.* ideſt, è captivitate reſtituti, amico fœdere cum Tribu Juda conciliati, ad Templum Domini Jeroſolymitanum regredientur, à quo antea ſchiſmate facto receſſerant.

d *Oſee 3. 4.*

THERISTRUM, vox Græca, velum deſignans, quo matronæ vultum ab æſtivis ſolis caloribus contegentes, defendebant. Eodem nomine velum appellat S. Hieronymus, quo Thamar faciem celavit (e). In Hebræo eſt *zaiph*, quod verti ſolet, velum ſivè palliolum, Orientalibus fœminis ab obtegendum vultum familiare. Eadem Hebræa vox recurrit *Gen. 24. 65.* quo in loco Vulgata de Rebeccâ pallio ſe amiciente legit: *Accepit pallium ſuum.* Theriſtrum etiam legitur in Textu Latino Iſaiæ (f), cujus loco Hebræus habet *hardidim*, & Septuaginta reddunt velum ad decumbendum, ſivè menſæ accumbendum. Alii explicant de velis tenuiſſimis, mulieribus æſtate familiaribus.

e *Gen. 38. 14. Septuag. periebale to theriſtron.*
f *Iſa. 3. 23.*

THERMUTHIS. Eo nomine filiam Regis Ægypti, quæ Moyſem ex aquis Nili reductum, in filium adoptans, omnibus Ægyptiorum ſcientiis erudiendum curavit, Joſephus appellat (g). Nihil tamen de ejuſdem fœminæ nomine in Scripturâ. Alii *Phariam* denominant (h).

g *Antiq. l. 2. c. 5. &c.*
h *Syncell. Chronol.*

THERSA, quinta filia Salphaad (i).

i *Num. 26. 33. & 27. 1.*

THERSA, ſive *Therza*, urbs Ephraimitica, ſedes Regum Iſraelis, ſive decem Tribuum poſt regnum Jeroboami filii Nabat, uſque ad Amri, qui empto monte Semeron, Urbem ibi Samariæ, Metropolim deinde univerſi Regni, condidit. Regem Therſæ Joſue occidiſſe perhibetur (l); ſicut & Manahem filius Gadi de Therſâ, nece illatâ Sellum Regni Iſraelitici Tyranno, Samariam totumque Regnum uſurpavit. Cùm tamen urbem Therſam ſibi reſiſtentem offendiſſet, ſuæ in illam vindictæ nihil reliqui fecit (m).

k *Joſue 17. 3.*
l *Joſue 12. 24.*
m *Vide 4. Reg. 15. 14. 17. Antiq. l. 9. c. 11.*

THESAURUS; Græcè *theſauros*, Hebraicè *ozer*. Theſauri nomen vulgò Hebręi de horreis quibuſque, ſive annonæ copiâ uſurpant. Theſaurus frugum, vini, & olei; theſaurus auri, argenti, æris, ſunt theſaurus pecuniarum. Nix, venti, pruinæ, imbres, & abyſſi in theſauris Dei continentur. *Deus educit ventos de theſauris ſuis* (n). Sunt etiam theſauri proborum operum, & malorum; theſauri in Cœlo congregantur: de theſauro cordis bona proferuntur, vel mala. Magi, apertis theſauris ſuis, nempè ex ſuis impedimentis, eduxerunt munera Domino offerenda. Cùm fratres Joſephi pecunias ſuas in ore ſaccorum inveniſſent, Joſephus illis renunciari juſſit, Deum ipſis theſauros ſuos tradidiſſe (o). Moyſes ad Dominum; *Domine*, ait, *aperi theſaurum tuum, fontem aquæ vivę* (p). Theſauri Domùs Domini, auri, argenti, frumenti, vini, & olei, Levitarum, quibus Templi fores commiſſæ, cuſtodiæ credebantur. Suos etiam theſaurorum cuſtodes habebant Reges Judæ, ſivè in agris, ſive in urbibus (q); in urbibus, inquam, quas propterea vocabant *urbes ærarii*.

n *Pſal. 134. 7. & Jerem. 51. 16.*
o *Gen. 43. 23.*
p *Num. 20. 6.*
q *1. Par. 27. 25. & 2. Par. 32. 27. &c.*

THES-

THESBE ſivè *Thisbe*, Urbs in Galaaditide, transjordanica, patria Eliæ Prophetæ, inde Thesbitæ dicti (*r*). Hanc urbem in Arabiâ ſitam eſſe prodit S. Epiphanius (*s*); quòd ejus ætate tota transjordanica regio Arabibus parêret. Eam urbem Joſephus *Thesbon* appellat (*t*).

r 3. *Reg.* 17. 2.
s *Epiph. de vitis Prophet.*
t *Antiq. l.* 8. c. 5.

THESSALONICA, celebris Macedoniæ urbs, & totius Regni Metropolis, ad Sinum Thermaicum. Ornamentis, atque ampliori acceſſione à Philippo Rege Macedoniæ aucta, ait Stephanus Bizantinus, Theſſalonica appellata eſt, ob relatam ab eo Rege de Theſſalis victoriam. Vetus ejus nomen *Theſma*. Strabo tamen, aliique nonnulli, nomen Theſſalonicæ urbi inditum tradunt ex nomine uxoris Caſſandri, filiæ Philippi. Judæis frequentabatur, adeò ut ſua illis ibi eſſet Synagoga. In eam autem Synagogam S. Paulus ingreſſus pro more, tribus ſuccedentibus Sabbathis Scripturas Sacras ad populum interpretatus eſt; earumque teſtimonio Jeſu Chriſti Divinitatem, atque prędictam ejus Paſſionem, & Reſurrectionem probavit. Ejus verbis Judęorum nonnulli, ingens etiam Ethnicorum, Deum timentium, & matronarum turba victas fidei manus dedit; cęteri verò Judęi prępoſtero Legis ſtudio acti, ſeditione in urbe excitatâ, ad ędes Jaſonis procurrerunt, Paulum, & Silam ibi commorantes, ad Tribunal ducere molientes. Cùm neutrum inveniſſent, Jaſonem ipſum, & nonnullos fratres coram Magiſtratibus traxere; reos illos, atque rebelles in Cæſarem, qui alterum Regem Jeſum inveherent, magnis clamoribus accuſantes. Datâ tamen cautione, rei omnes liberi abire permiſſi ſunt; eâdemque nocte Paulus, & Silas à fratribus extra urbem deducti, Berœam iter inſtituerunt.

THESSALONICENSES, Fideles Theſſalonicę cives. Cùm Apoſtolus eâ, quâ in articulo pręcedenti diximus, occaſione, Theſſalonicâ ſecedens, Berœam veniſſet, Silam ibi, & Timotheum ad confirmandas Eccleſias Macedonię reliquit. Ille Athenas, hinc Corinthum contendens, poſt aliquorum menſium ſpatium, Silam, & Timotheum accerſens, referentes illos de rebus Eccleſiæ Theſſalonicenſis, audivit; eos nimirum fidei receptæ inhęſiſſe adeò, ut furentibus perſecutionibus, & æſtibus nihil dimoverentur. Narrarunt etiam, ex Fidelibus illis nonnullos domeſticorum morte nimio dolore affici, nec ſatis inſtructos eſſe iis, quæ ad Domini adventum, & Supremum Judicium pertinerent. Accuſabant etiam nonnullos, quòd otio, & curioſitati vacarent, & ingenio eſſent inſtabili.

1. Epiſtola ad Theſſalonicenſes A. Ær. 52. ſivè ineunte 53.

Ad eos igitur Epiſtolam ſuam dirigendam Apoſtolus cenſuit; quam primam ad Theſſalonicenſes Epiſtolam omnium S. Pauli primò ſcriptam conſtat. In veteribus exemplaribus Græcis, Latinis, Syriacis, Arabicis, Cophticis, & apud Theodoretum, & S. Athanaſium, Athenis datam legimus. Peritiores tamen Critici, & itinerum Apoſtoli ſeries, nonniſi Corintho miſſam demonſtrant. In eâ autem Apoſtolus ſupremum judicium, & rationem lugendi in domeſticorum funeribus Fideles docet. Singularem in eâ amorem, & charitatem, ſtudiumque eos adeundi ſummum præſefert. Ita verò errantes corripit, ut mixtam ſuavitate prudentiam adhibeat, reprehenſionibus laudes, & amoris argumenta ſubnectens.

Secunda ad Theſſalonicenſes Epiſtola, data eſt Corintho paulò poſt primam. Cum ex priori Apoſtoli Epiſtolâ viri quidam falsò deduxiſſent, poſtremam Domini diem in proximo imminere; vel ſaltem ad eam rem confictas aliquas, ejuſdem Pauli nomine, literas ſuppoſuiſſent, ideò paventes ſparſo rumore animos confirmat. Hortatur autem, ut doctrinæ, atque receptæ ab ipſo traditioni inhærentes, obfirmatum in perſecutiones animum habeant. Otioſos & levi curioſitate inſtabiles acrioribus, quàm antea, verbis caſtigans, monet, ut id hominum genus ſeduló notetur, quò à cæteris ſegregati, ejus ſaltem rei pudore corrigantur. Sigillo ſuo literam illam obſignans, monet, ut ſedulò illud obſervent, ne ſuppoſitis ſuo nomine literis aliquando fallantur.

Sub initium A. Ær. 53.

Nomine impii, qui *myſterium iniquitatis* (*u*) operatur, Neronem deſignari; ſicut & *adverſaris Dei* nomine (*x*), qui ſuper omne, quod dicitur Deus, elevatur, Simonem Magum indicatum credimus. Judæorum in Romanos defectionem, tamquam figuram inductam interpretamur defectionis populorum à Romano Imperio, ſicut & Chriſtianorum à Jeſu Chriſto, ejuſque Eccleſiâ. Myſterium iniquitatis, jam ſub Claudii Imperio, cùm Epiſtolam Apoſtolus ſcriberet, cœptum, ſub Nerone tandem erupit; cùm ſcilicet impius ille Princeps, inſito ad iniquitatem ingenio, authoritate ſuâ Simonem Magum deterrimum impoſtorem extulit. Ambo tamen figura erant Antichriſti, ſub exitum ſæculorum exerendi, à quo ingens in Eccleſiam Chriſti perſecutio, & Imperii Romanii exitus imminebat.

u 2. *Theſſal.* 2. 7.
x *Ibid.* 3. 4.

Veteres nonnulli ſcriptam eam Epiſtolam Athenis, alii Romæ, ſivè Laodiceæ, inconſultò omnes, autumarunt. Grotius exaratam contendit diù ante primam ad Theſſalonicenſes; directam verò ad Jaſonem Judæum, Silæ & Timothei neceſſarium, & ad Fideles alios Judaizantes, jam à motâ poſt necem S. Stephani perſecutione, è Syriâ, & Palęſtinâ diſperſos. Ejus Epocham ad annum ſecundum Caji determinat. Vide refutationem ejus opinionis apud Bochartum (*y*).

y *Epiſt. ad Sarrau t.* 3. *Vide Henricum Maur. l.* 2. *c.* 21. *& Noſt. Præf. in* 2. *ad Theſſal.*

THEUDAS. Vide *Theodas*.

THILON, filius Simonis è poſteris Calebi. 1. *Par.* 4, 20.

THIRAS, ſeptimus filius Japheth, filii Noe (*z*), pater Thracum, uti Interpretes omnes conveniunt.

z *Gen.* 10. 2.

THIRATABA. Vide *Tyrataba*.

THIRATÆI, nomen in Hebræo tantùm, non in Vulgatâ occurrens (*a*). Porrò Thiratæi Chaldæo nomine Janitores deſignant. Originem referebant ex Chamath, authore familiæ Rechabitarum.

a 1. *Par.* 2. 55. *Vulg. Canentes*.

THIRIA, filius Jaleleelis, è poſteris Calebi (*b*).

b 1. *Par.* 4. 16.

THISBE, patria Tobiæ (*c*). Sita erat ad dexteram, nempè ad meridiem urbis Ca-

c *Tob.* 1. 12. *Ex Thisbet*.

des

des, Metropolis Nephtali. Ex illâ Eliam Thesbitem originem duxiſſe nonnulli autumarunt (*d*); quamvis diutiùs in Galaaditide ſubſtitiſſet (*e*): *Thesbites de habitatoribus Galaad*.

d *Reland. t.* 2. *Palaſt. p.* 1035.
e 3. *Reg.* 17. 1.

THOB-ADONIAS, Levita, & doctor legis, miſſus cum ſociis à Rege Joſaphat, ut Urbes Juda diſcurrens, populos religione inſtrueret (*f*).

THOB-IAS, Levita, & Doctor legis, ſelectus à Rege Joſaphat inter eos, qui urbes Juda populis inſtruendis excurrerent (*g*).

f 2. *Par.* 17. 8. *A. M.* 3092. *ante Chr.* 906. *ante Ær.* 910.
g 2. *Par.* 17. 8.

THOCHEN, urbs Simeonis [*h*]; apud Græcos *Tocca*.

h 1. *Par.* 4. 32.

THOGORMA, tertius filius Gomer (*i*). Quam potiſſimùm regionem frequentaret, non ſatis convenit. Joſephus, & S. Hieronymus Phrygiis patrem tribuunt; Euſebius, Theodoretus, S. Iſidorus Hiſpalenſis, Armenis; Chaldæus, & Thalmudiſtæ, Germanis. Recentiores benè multi autumant, filios Thogormæ Turcomaniam in Tartariâ, & Scythiam incoluiſſe. Bochartus Cappadocibus favet, eo fretus argumento, quòd Ezechiel (*k*) è Thogormâ equos & mulos ad nundinas Tyri accerſat. Cappadoces autem equis, & aſinis excelluiſſe oſtendit. Addit etiam, Gallos nonnullos duce Trocmo in Cappadociâ ſedem fixiſſe, quorum nomen *Trocmi*, ſivè, *Trogmi*. Nobis tamen ea opinio ſolidior creditur, quæ Thogormam in Scythiâ, & Turcomaniâ conſtituit (*l*).

i *Gen.* 10. 3.
k *Ezech.* 27. 14.
l *Vide noſt. Comment. in Gen.* 10. 3.

THOHU, filius Suphai, ſivè Suph, pater Elielis, ſivè Eliu, avus Samuelis (*m*).

m 1. *Reg.* 1. 1. & 1. *Par.* 6. 34.

THOLA, natu major filius Iſſachar, author Tholaitarum (*n*).

n *Num.* 26. 23. *Gen.* 46. 13.

THOLA, decimus Judex Iſraelis, qui poſt Abimelechum rerum potitus, ſpatio 23. annorum (*o*), ad obitum uſque, populo præfuit. In Scripturâ patrem habuiſſe Phuam patruum Abimelechi, adeòque germanum Gedeonis legimus; ſed Tholam ad Tribum Iſſachar, Gedeonem ad Tribum Manaſſe ſpectaſſe ſatis conſtat. Quare, ut ambo hæc concilientur, dicamus oportet, ambos illos eâdem matre ſatos, alterum tamen habuiſſe patrem; fortè enim eadem fœmina viro Tribûs Manaſſis primò nupta, Gedeonem edidit; dein ſecundo conjugio cum viro Tribûs Iſſachar, patre Phuæ, copulata eſt (*p*). Samir, urbs in montibus Ephraim, & ſedem Tholæ, & tumulum præbuit. Huic Jair Galaadites ſucceſſit.

o *Ab A. M.* 2771. *ad* 2794. *ante Ch.* 1306. *ante Ær.* 1310.
p *Vide Auguſt. q.* 47. *in Judic. & alios Interpp. in Judic.* 10. 1.

THOLAD, Urbs Simeonis [*q*], eadem facilè cum *Eltholad* (*r*). E ditione Tribûs Juda ad Simeonem tranſiit. Græci *Moladam* appellant.

q 1. *Par.* 4. 29.
r *Joſue* 15. 30. & 19. 4.

I. THOLMAI, filius Enach, è genere Gigantum, quem, unà cum aliis, Iſraelitæ occiderunt (*s*).

s *Num.* 13. 23. *Joſue* 15. 14.

II. THOLMAI, filius Ammiud, patris Maachæ, uxoris Davidis (*t*), & matris Abſalomi, & Thamar. Poſt fratris Amnonis cædem, Abſalom ad avum ſuum in Geſſur ſeceſſit (*u*).

t 2. *Reg.* 3. 3.
u 2. *Reg.* 13. 37. *A. M.* 2974. *ante Ch.* 1026. *ante Ær.* 1030.

S. THOMAS *Apoſtolus*, alio nomine *Didymus*, quod Græcè ſonat *gemellus*, quemadmodum & in Hebræo *Thomas* (*x*). Alterum etiam viro nomen Judam fuiſſe Euſebius inſinuare videtur (*y*) narrans Judam, alio nomine Thomam, Edeſſam ad Abgarum miſiſſe S. Thadęum Diſcipulum Chriſti. Exemplaria quædam Euſebii hunc Thadęum fratrem S. Thomæ tribuunt. Cæterùm S. Thomam è Galilæa originem, quemadmodum & cęteros Apoſtolos, retuliſſe nullus dubito: ignotum tamen quo loco, ſicut & ejus vocationis hiſtoria in obſcuro latet. Apoſtolus igitur an. 31. Ær. deſignatus (*z*), tribus prædicationis annis Jeſu Chriſto ſocius adhæſit. Verum uſque ad an. 33. Ær. ejus geſta omnia latent; paulò tamen antè paſſionem Chriſti, cùm idem Chriſtus in Judæam ad Lazarum è mortuis revocandum ire conſtituiſſet (*a*), *Eamus*, ait Thomas, & *moriamur cum illo*, nempe vel cum Lazaro, vel cum Chriſto; utraque enim interpretatio ſuos habet patronos. Porrò his verbis inſinuare voluit Apoſtolus, certam illis perniciem ex odio Judæorum in Chriſtum in Judæa imminere. Ita verò locutum, ut cæteris Apoſtolis animum faceret, aliqui credunt; alii verò metum ſuum prodidiſſe malunt (*b*).

x *Joan.* 20. 24.
y *Euſeb. l.* 1. *c.* 13.
z *Luc.* 6. 13. ... 15.
a *Jo.* 11. 16.
b *Chryſoſtom. in Jo. hom.* 61.

In ultimâ cænâ (*c*) Thomas Jeſum Chriſtum, quò iret, & unde, interrogavit: cui Salvator: *Ego*, ait, *via ſum, veritas, & vita*. Poſt Reſurrectionem Jeſus Chriſtus cùm Apoſtolis ſpectandum ſe, abſente Thoma, præbuiſſet, ille (*d*) fratrum eâ de re teſtimonio nunquam fidem ſuam additurum profeſſus eſt, niſi manibus ſuis vulnus lateris, atque pedum, & manuum exploraſſet. Quare Jeſus poſt dies octo iterum Apoſtolis apparens, Thomæ tangendum, & videndum ſe præbuit; eoque teſtimonio, ille omni hæſitatione depoſitâ (*e*), exclamavit: *Dominus meus, & Deus meus*. Tunc Jeſus, quia vidiſti, ait, credidiſti: beati, qui non viderunt, & crediderunt.

c *Jo.* 14. 5. 6.
d *Jo.* 20. ... 29.
e *Partes vulgò tetigiſſe Chriſtum ſentiunt; quamquam nec ſatis liquidò Evangelium eam rem exprimit, neque certò conſtare S. Auguſtinus inſinuat Hom.* 121. *in Jo. & ſerm.* 158.

Paucis abhinc diebus (*f*), piſcantibus in Mari Galilęę Thoma aliiſque nonnullis Diſcipulis Jeſus apparens, poſt conceſſam uberrimam piſcationem, inſtituto cum illis prandio noſcendum ſe præbuit. Veteri traditione receptum eſt, in Orbis inter Apoſtolos diſtributione, regionem Parthorum S. Thomæ obtigiſſe (*g*). Addunt, regionem Medorum, Perſarum, Caramaniam, Hircaniam, Bactrianorum, & Magorum provincias, cęteraſque Imperium Parthorum conſtituentes excurriſſe. Author operis imperfecti in Matthæum *hom.* 2. narrat, veniſſe illum in regionem Magorum, qui Chriſti incunabula adoraverant, quos Baptiſmo initiatos prędicandi Evangelii muneri addixit. Patres bene multi docent, eumdem Apoſtolum ad Indos uſque pervaſiſſe (*h*), ſicut & alii in Ethiopiam (*i*).

f *Jo.* 21. 1. ... 13.
g *Orig. apud Euſeb. l.* 3. *c.* 1. *Hiſt. Eccleſ. Rufin. l.* 10. *c.* 9. *Recognit. l.* 9. *c.* 29.
h *Greg. Naz. Orat.* 25. *Hieron. Epiſt.* 148. *Ambr. in Pſal.* 45. *Paulin. Carm.* 26. & *alii plures*.
i *Vide t.* 6. *Chryſoſt. Append. hom.* 31.

Nullo ſatis recepto monumento de rebus à S. Thoma geſtis, atque ejus prædicatione inſtruimur. In quibuſdam Libris apocryphis, à Manichæis probatis, memoriæ proditum erat, S. Virum acceptum ab homine quodam colaphum maledictione rependiſſe; quæ ſtatim irruentem in virum leonem induxit. Porrò eadem hiſtoria in Abdia legitur, atque S. Auguſtinus pluries illam, ſicuti & Libros omnes eamdem referentes, tamquam apocryphos, & nullius authoritatis damnat (*k*). S. Clemens Alexandrinus, ex Heracleone Hæretico Valentiniano immu-

k *Aug. l.* 1. *c.* 20. *de Serm. Dom. in Monte In Adimant. c.* 17. *in Fauſt. l.* 22. *c.* 79.

THESBE ſivè *Thisbe*, Urbs in Galaaditide, transjordanica, patria Eliæ Prophetæ, inde Thesbitæ dicti (*r*). Hanc urbem in Arabiâ ſitam eſſe prodit S. Epiphanius (*s*); quòd ejus ætate tota transjordanica regio Arabibus parêret. Eam urbem Joſephus *Thesbon* appellat [*t*].

r 3. Reg. 17. 1.
s Epiph. de vitis Prophet.
t Antiq. l. 8. c. 5.

THESSALONICA, celebris Macedoniæ urbs, & totius Regni Metropolis, ad Sinum Thermaicum. Ornamentis, atque ampliori acceſſione à Philippo Rege Macedoniæ aucta, ait Stephanus Bizantinus, Theſſalonica appellata eſt, ob relatam ab eo Rege de Theſſalis victoriam. Vetus ejus nomen *Theſma*. Strabo tamen, aliique nonnulli, nomen Theſſalonicæ urbi inditum tradunt ex nomine uxoris Caſſandri, filiæ Philippi. Judæis frequentabatur, adeò ut ſua illis ibi eſſet Synagoga. In eam autem Synagogam S. Paulus ingreſſus pro more, tribus ſuccedentibus Sabbathis Scripturas Sacras ad populum interpretatus eſt; earumque teſtimonio Jeſu Chriſti Divinitatem, atque prędictam ejus Paſſionem, & Reſurrectionem probavit. Ejus verbis Judęorum nonnulli, ingens etiam Ethnicorum, Deum timentium, & matronarum turba victas fidei manus dedit; cęteri verò Judęi prępoſtero Legis ſtudio acti, ſeditione in urbe excitatâ, ad ędes Jaſonis procurrerunt, Paulum, & Silam ibi commorantes, ad Tribunal ducere molientes. Cùm neutrum inveniſſent, Jaſonem ipſum, & nonnullos ſratres coram Magiſtratibus traxere; reos illos, atque rebelles in Cæſarem, qui alterum Regem Jeſum inveherent, magnis clamoribus accuſantes. Datâ tamen cautione, rei omnes liberi abire permiſſi ſunt; eâdemque nocte Paulus, & Silas à fratribus extra urbem deducti, Berœam iter inſtituerunt.

THESSALONICENSES, Fideles Theſſalonicę cives. Cùm Apoſtolus eâ, quâ in articulo pręcedenti diximus, occaſione, Theſſalonicâ ſecedens, Berœam veniſſet, Silam ibi, & Timotheum ad confirmandas Eccleſias Macedonię reliquit. Ille Athenas, hinc Corinthum contendens, poſt aliquorum menſium ſpatium, Silam, & Timotheum accerſens, referentes illos de rebus Eccleſiæ Theſſalonicenſis, audivit; eos nimirum fidei receptæ inhęſiſſe adeò, ut furentibus perſecutionibus, & æſtibus nihil dimoverentur. Narrarunt etiam, ex Fidelibus illis nonnullos domeſticorum morte nimio dolore affici, nec ſatis inſtructos eſſe iis, quæ ad Domini adventum, & Supremum Judicium pertinerent. Accuſabant etiam nonnullos, quòd otio, & curioſitati vacarent, & ingenio eſſent inſtabili.

Ad eos igitur Epiſtolam ſuam dirigendam Apoſtolus cenſuit; quam primam ad Theſſalonicenſes Epiſtolam omnium S. Pauli primò ſcriptam conſtat. In veteribus exemplaribus Græcis, Latinis, Syriacis, Arabicis, Cophticis, & apud Theodoretum, & S. Athanaſium, Athenis datam legimus. Peritiores tamen Critici, & itinerum Apoſtoli ſeries, nonniſi Corintho miſſam demonſtrant. In eâ autem Apoſtolus ſupremum judicium, & rationem lugendi in domeſticorum funeribus Fideles docet.

1. Epiſtola ad Theſſalonicenſes A. Ær. 52. ſivè ineunte 53.

Singularem in eâ amorem, & charitatem, ſtudiumque eos adeundi ſummum præſefert. Ita verò errantes corripit, ut mixtam ſuavitate prudentiam adhibeat, reprehenſionibus laudes, & amoris argumenta ſubnectens.

Secunda ad Theſſalonicenſes Epiſtola, data eſt Corintho paulò poſt primam. Cum ex priori Apoſtoli Epiſtolâ viri quidam falsò deduxiſſent, poſtremam Domini diem in proximo imminere; vel ſaltem ad eam rem confictas aliquas, ejuſdem Pauli nomine, literas ſuppoſuiſſent, ideò paventes ſparſo rumore animos confirmat. Hortatur autem, ut doctrinæ, atque receptæ ab ipſo traditioni inhærentes, obfirmatum in perſecutiones animum habeant. Otioſos & levi curioſitate inſtabiles acrioribus, quàm antea, verbis caſtigans, monet, ut id hominum genus ſedulò notetur, quò à cæteris ſegregati, ejus ſaltem rei pudore corrigantur. Sigillo ſuo literam illam obſignans, monet, ut ſedulò illud obſervent, ne ſuppoſitis ſuo nomine literis aliquandu ſallantur.

Sub initium A. Ær. 53.

Nomine impii, qui *myſterium iniquitatis* (*u*) operatur, Neronem deſignari; ſicut & *adverſarii Dei* nomine (*x*), qui ſuper omne, quod dicitur Deus, elevatur, Simonem Magum indicatum credimus. Judæorum in Romanos defectionem, tamquam figuram inductam interpretamur defectionis populorum à Romano Imperio, ſicut & Chriſtianorum à Jeſu Chriſto, ejuſque Eccleſiâ. Myſterium iniquitatis, jam ſub Claudii Imperio, cùm Epiſtolam Apoſtolus ſcriberet, cœptum, ſub Nerone tandem erupit; cùm ſcilicet impius ille Princeps, inſito ad iniquitatem ingenio, authoritate ſuâ Simonem Magum deterrimum impoſtorem extulit. Ambo tamen figura erant Antichriſti, ſub exitum ſæculorum exerendi, à quo ingens in Eccleſiam Chriſti perſecutio, & Imperii Romanii exitus imminebat.

u 2. Theſſal. 2. 7.
x Ibid. 3, 4.

Veteres nonnulli ſcriptam eam Epiſtolam Athenis, alii Romæ, ſivè Laodiceæ, inconſultò omnes, autumarunt. Grotius exaratam contendit diù ante primam ad Theſſalonicenſes; directam verò ad Jaſonem Judæum, Silæ & Timothei neceſſarium, & ad Fideles alios Judaizantes, jam à motâ poſt necem S. Stephani perſecutione, è Syriâ, & Palęſtinâ diſperſos. Ejus Epocham ad annum ſecundum Caji determinat. Vide refutationem ejus opinionis apud Bochartum (*y*).

y Epiſt. ad Sarrau t. 3. Vide Henricum Maur. l. 2. c. 21. & Noſt. Præf. in 2. ad Theſſal.

THEUDAS. Vide *Theodas*.

THILON, filius Simonis è poſteris Calebi. 1. *Par.* 4, 20.

THIRAS, ſeptimus filius Japheth, filii Noe (*z*), pater Thracum, uti Interpretes omnes conveniunt.

z Gen. 10. 2.

THIRATABA. Vide *Tyrataba*.

THIRATÆI, nomen in Hebræo tantùm, non in Vulgatâ occurrens (*a*). Porrò Thiratæi Chaldæo nomine Janitores deſignant. Originem referebant ex Chamath, authore familiæ Rechabitarum.

a 1. Par. 2. 55. Vulg. Canentes.

THIRIA, filius Jaleleelis, è poſteris Calebi (*b*).

b 1. Par. 4. 16.

THISBE, patria Tobiæ (*c*). Sita erat ad dexteram, nempè ad meridiem urbis Cades

c Tob. 1. 12. Ex Thisbes.

des, Metropolis Nephtali. Ex illâ Eliam Theſbitem originem duxiſſe nonnulli autumarunt (*d*); quamvis diutiùs in Galaaditide ſubſtitiſſet (*e*): *Theſbites de habitatoribus Galaad*.

THOB-ADONIAS, Levita, & doctor legis, miſſus cum ſociis à Rege Joſaphat, ut Urbes Juda diſcurrens, populos religione inſtrueret (*f*).

THOB-IAS, Levita, & Doctor legis, ſelectus à Rege Joſaphat inter eos, qui urbes Juda populis inſtruendis excurrerent (*g*).

THOCHEN, urbs Simeonis [*h*]; apud Græcos *Tocca*.

THOGORMA, tertius filius Gomer (*i*). Quam potiſſimùm regionem frequentaret, non ſatis convenit. Joſephus, & S. Hieronymus Phrygiis patrem tribuunt; Euſebius, Theodoretus, S. Iſidorus Hiſpalenſis, Armenis; Chaldæus, & Thalmudiſtæ, Germanis. Recentiores benè multi autumant, filios Thogormæ Turcomaniam in Tartariâ, & Scythiam incoluiſſe. Bochartus Cappadocibus favet, eo fretus argumento, quòd Ezechiel (*k*) è Thogormâ equos & mulos ad nundinas Tyri accerſat. Cappadoces autem equis, & aſinis excelluiſſe oſtendit. Addit etiam, Gallos nonnullos duce Trocmo in Cappadociâ ſedem fixiſſe, quorum nomen *Trocmi*, ſivè, *Trogmi*. Nobis tamen ea opinio ſolidior creditur, quæ Thogormam in Scythiâ, & Turcomaniâ conſtituit (*l*).

THOHU, filius Suphai, ſivè Suph, pater Elielis, ſivè Eliu, avus Samuelis (*m*).

THOLA, natu major filius Iſſachar, author Tholaitarum (*n*).

THOLA, decimus Judex Iſraelis, qui poſt Abimelechum rerum potitus, ſpatio 23. annorum (*o*), ad obitum uſque, populo præfuit. In Scripturâ patrem habuiſſe Phuam patruum Abimelechi, adeòque germanum Gedeonis legimus; ſed Tholam ad Tribum Iſſachar, Gedeonem ad Tribum Manaſſe ſpectaſſe ſatis conſtat. Quare, ut ambo hæc concilientur, dicamus oportet, ambos illos eâdem matre ſatos, alterum tamen habuiſſe patrem; fortè enim eadem fœmina viro Tribûs Manaſſis primò nupta, Gedeonem edidit; dein ſecundo conjugio cum viro Tribûs Iſſachar, patre Phuæ, copulata eſt (*p*). Samir, urbs in montibus Ephraim, & ſedem Tholæ, & tumulum præbuit. Huic Jair Galaadites ſucceſſit.

THOLAD, Urbs Simeonis [*q*], eadem facilè cum *Eltholad* (*r*). E ditione Tribûs Juda ad Simeonem tranſiit. Græci *Moladam* appellant.

I. THOLMAI, filius Enach, è genere Gigantum, quem, unà cum aliis, Iſraelitæ occiderunt (*s*).

II. THOLMAI, filius Ammiud, patris Maachæ, uxoris Davidis (*t*), & matris Abſalomi, & Thamar. Poſt fratris Amnonis cædem, Abſalom ad avum ſuum in Geſſur receſſit (*u*).

S. THOMAS *Apoſtolus*, alio nomine *Didymus*, quod Græcè ſonat *gemellus*, quemadmodum & in Hebræo *Thomas* (*x*). Alterum etiam viro nomen Judam fuiſſe Euſebius inſinuare videtur, (*y*) narrans Judam,

d *Reland. t.* 2. *Palæſt. p.* 1035.
e 3. *Reg.* 17. 1.
f 2. *Par.* 17. 8. *A. M.* 3092. *ante Chr.* 906. *ante Ær.* 910.
g 2. *Par.* 17. 8.
h 1. *Par.* 4. 32.
i *Gen.* 10. 3.
k *Ezech.* 27. 14.
l *Vide noſt. Comment. in Gen.* 10. 3.
m 1. *Reg.* 1. 1. & 1. *Par.* 6. 34.
n *Num.* 26. 23. *Gen.* 46. 13.
o *Ab A. M.* 2771. *ad* 2794. *ante Ch.* 1306. *ante Ær.* 1310.
p *Vide Auguſt. q.* 47. *in Judic. & alios Interpp. in Judic.* 10. 1.
q 1. *Par.* 4. 29.
r *Joſue* 15. 30. & 19. 4.
s *Num.* 13. 23. *Joſue* 15. 14.
t 2. *Reg.* 3. 3.
u 2. *Reg.* 13. 37. *A. M.* 2974. *ante Ch.* 1026. *ante Ær.* 1030.
x *Joan.* 20. 24.
y *Euſeb. l.* 1. *c.* 13.

alio nomine Thomam, Edeſſam ad Abgarum miſiſſe S. Thadeum Diſcipulum Chriſti. Exemplaria quædam Euſebii hunc Thadeum fratrem S. Thomæ tribuunt. Cæterùm S. Thomam è Galilæa originem, quemadmodum & cęteros Apoſtolos, retuliſſe nullus dubito: ignotum tamen quo loco, ſicut & ejus vocationis hiſtoria in obſcuro latet. Apoſtolus igitur an. 31. Ær. deſignatus (*z*), tribus prædicationis annis Jeſu Chriſto ſocius adhæſit. Verum uſque ad an. 33. Ær. ejus geſta omnia latent; paulò tamen antè paſſionem Chriſti, cùm idem Chriſtus in Judæam ad Lazarum è mortuis revocandum ire conſtituiſſet (*a*), *Eamus*, ait Thomas, & *moriamur cum illo*, nempe vel cum Lazaro, vel cum Chriſto; utraque enim interpretatio ſuos habet patronos. Porrò his verbis inſinuare voluit Apoſtolus, certam illis perniciem ex odio Judæorum in Chriſtum in Judæa imminere. Ita verò locutum, ut cæteris Apoſtolis animum faceret, aliqui credunt; alii verò metum ſuum prodidiſſe malunt (*b*).

In ultimâ cænâ (*c*) Thomas Jeſum Chriſtum, quò iret, & unde, interrogavit: cui Salvator: *Ego*, ait, *via ſum, veritas, & vita*. Poſt Reſurrectionem Jeſus Chriſtus cùm Apoſtolis ſpectandum ſe, abſente Thoma, præbuiſſet, ille (*d*) fratrum eâ de re teſtimonio nunquam fidem ſuam additurum profeſſus eſt, niſi manibus ſuis vulnus lateris, atque pedum, & manuum exploraſſet. Quare Jeſus poſt dies octo iterum Apoſtolis apparens, Thomæ tangendum, & videndum ſe præbuit; eoque teſtimonio, ille omni hæſitatione depoſitâ (*e*), exclamavit: *Dominus meus, & Deus meus*. Tunc Jeſus, quia vidiſti, ait, credidiſti: beati, qui non viderunt, & crediderunt.

Paucis abhinc diebus (*f*), piſcantibus in Mari Galilęę Thoma aliiſque nonnullis Diſcipulis Jeſus apparens, poſt conceſſam uberrimam piſcationem, inſtituto cum illis prandio noſcendum ſe præbuit. Veteri traditione receptum eſt, in Orbis inter Apoſtolos diſtributione, regionem Parthorum S. Thomæ obtigiſſe (*g*). Addunt, regionem Medorum, Perſarum, Caramaniam, Hircaniam, Bactrianorum, & Magorum provincias, cęteraſque Imperium Parthorum conſtituentes excurriſſe. Author operis imperfecti in Matthæum *hom.* 2. narrat, veniſſe illum in regionem Magorum, qui Chriſti incunabula adoraverant, quos Baptiſmo initiatos prędicandi Evangelii muneri addixit. Patres bene multi docent, eumdem Apoſtolum ad Indos uſque pervaſiſſe (*h*), ſicut & alii in Ethiopiam (*i*).

Nullo ſatis recepto monumento de rebus à S. Thoma geſtis, atque ejus prædicatione inſtruimur. In quibuſdam Libris apocryphis, à Manichæis probatis, memoriæ proditum erat, S. Virum acceptum ab homine quodam colaphum maledictione rependiſſe; quæ ſtatim irruentem in virum leonem induxit. Porrò eadem hiſtoria in Abdia legitur, atque S. Auguſtinus pluries illam, ſicuti & Libros omnes eamdem referentes, tamquam apocryphos, & nullius authoritatis damnat (*k*). S. Clemens Alexandrinus, ex Heracleone Hæretico Valentiniano immu-

z *Luc.* 6. 13. ... 15.
a *Jo.* 11. 16.
b *Chryſoſtom. in Jo. hom.* 61.
c *Jo.* 14. 5. 6.
d *Jo.* 20. ... 29.
e *Partes vulgò tetigiſſe Chriſtum ſentiunt; quamquam nec ſatis liquidò Evangelium eam rem exprimit, neque certò conſtare S. Auguſtinus inſinuat Hom.* 121. *in Jo. & ſerm.* 158.
f *Jo.* 21. 1. ... 13.
g *Orig. apud Euſeb. l.* 3. *c.* 1. *Hiſt. Eccleſ. Ruſin. l.* 10. *c.* 9. *Recognit. l.* 9. *c.* 29.
h *Greg. Naz. Orat.* 25. *Hieron. Epiſt.* 148. *Ambr. in Pſal.* 45. *Paulin. Carm.* 26. *& alii plures*.
i *Vide t.* 6. *Chryſoſt. Append. hom.* 31.
k *Aug. l.* 1. *c.* 20. *de Serm. Dom. in Monte In Adimant. c.* 17. *in Fauſt. l.* 22. *c.* 79.

Strom. l. 4.

nem illum à Martyrio obiiſſe refert (l); cæteri verò Patres illatâ ab Infidelibus necе periiſſe teſtantur. Locus Martyrii Calamina in Indiâ deſignatur; inde verò Edeſſam corpus tranſlatum, ibique ſummo honore cultum ferunt. Alia apud Luſitanos traditio; lanceâ enim ad pedem crucis transfoſſum propè urbem *Maliapus* apud Judos, ex veteri ibi repertâ inſcriptione narrant; addentes inſuper, ejus corpus noſtrâ ætate inventum, Goam tranſlatum, hodie uſque extare.

Huic tamen traditioni alia apud Græcos recepta traditio, Eſſeniorum erga Apoſtoli lipſana veneratio, teſtimonia PP. & Martyrologiorum, quæ diù ante inventum in *Maliapus* corpus, & corporis, & reliquiarum meminere, opponuntur. Tandem nullo firmo argumento Calaminam cum *Maliapus* confundendam probari poſſe contendunt. Sed hæc noſtræ indaginis non ſunt. Conſule, ſi placet, Authores Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, utì Baronium, & Tillemontium (m), qui poſtremus Authores indicat de S. Thoma agentes, & fontes, qui ab optantibus petantur, Dies emortualis Apoſtoli, quemadmodum & tranſlationis Edeſſam, ad 21. Decembris, feſta eidem Apoſtolo dies apud Latinos (apud Græcos 6. Octobris colitur) in Martyrologiis conſignatur. In Martyrologio S. Hieronymi feſtum recurrit die 9. Junii; obitus, die 9. Februarii (n).

m *Bar. ad. an. Chr. 44. Tillem. ſur S. Thom. t. 1.*

o *Vide Florent. in Not. ad Martyrol. S. Hieron.*

Plures ſub ejus Apoſtoli nomine apocryphi Libri prodiere, utì Acta, Itineraria, Evangelium, Apocalypſis, omnes à Gelaſio Papâ damnati. Liber de itineribus, & rebus ab eodem in Indiâ geſtis, apud Abdiam commemoratur. Acta S. Thomæ Græca in pluribus Bibliothecis Mſs. ſervantur (o). Evangelium S. Thomæ authorem habuit Thomam Diſcipulum Maneris (p), quod facilè confundendum videtur cum *Evangelio Infantiæ Jeſu* à Fabricio in Apocryphis N. T. vulgato. Hiſtoriam hominis à leone vorati, dira in illum Apoſtolo imprecante, ſupra deſcripſimus: hanc verò ex Actis S. Thomæ petitam apud Abdiam legas. Ex iiſdem Actis etiam collatum ad Apoſtolo non aquâ, ſed oleo baptiſmum diſcas; quod inter Manichæos uſu receptum erat.

o *Vide Fabric. Not. in Abdiam.*

p *Cyrill. Catech. 6.*

Sunt apud Indos Chriſtiani, qui S. Thomæ dicuntur, utporè qui inſtitutos ſe ab Apoſtolo credant. In Peninſulâ Indiæ cis Sinum habitant; quamquam nec rari occurrunt etiam in Regno Cranganor, atque finitimis regionibus, ſicutì & in Nagapatan, Melcapar, Engainar ſupra Cocchinum, ubi totius gentis Archiepiſcopus, Patriarchæ Babyloniæ ſubjectus reſidet. Narrant, primos illos Fideles ab Apoſtolo inſtitutos, in priſtinam deinde idololatriam lapſos, receptam ab illo doctrinam oblivioni adeò tradidiſſe, ut ne Chriſtianos quidem unquam io iis regionibus extitiſſe recordarentur. Succeſſu temporis vir quidam nomine *Mar-Thome*, ſivè *Dominus Thomas*, Syrus natione, eò veniens, extinctum jam Evangelii lumen ſedulitate ſuâ, atque aliorum Sacerdotum ex Syriâ & Ægypto, quos acciverat, ope iterum excitavit, ingenti eorum populorum numero fidei reſtituto. Porrò Chriſtiani illi variis quidem erroribus, ſed Neſtorianiſmo potiſſimùm infecti, non ab Apoſtolo, ſed ab hoc *Mar-Thome* fide primò inſtituti facilè crederentur.

Plerumque cæmentarii regula, & norma pictis ejuſdem Apoſtoli imaginibus apponitur; & apud Abdiam legimus, fidem illum ſuam obligaſſe apud Gondofarum Regem Indiæ, exquiſiti operis palatium ſe illi conſtructurum. Namque, ait, ſervitiis ego addictus ſum peritiſſimi architecti, qui conſtruendis cujuſque generis ædificiis ex ligno & lapide maximè præſtat. Quibus ſanè verbis ille Cœleſte ædificium ſpectabat, quod Juſti in terris degentes ſibi in Cœlo bonorum operum exercitio conſtruunt. Inſcriptio Malabarica habet, veniſſe illum in eas regiones, tenentem *regulam fabri lignarii & palum*. Narrant etiam, eumdem Apoſtolum manuo admoviſſe immani cuidam trabi, opus fruſtra ab aliis tentatum, ad locum deſtinatum pertrahendæ; cingulo autem ſuo alligatam nullo negotio, velutì ſi parvum aliquem bacillum duceret traxiſſe. Viſum illud prodigium, Regi & univerſo populo urbis Maliapus ſalutare fuit. Hæc quidem, fidei quamquam ſubleſtæ, Pictoribus tamen & Sculptoribus excuſandis ſatis ſuperque habeotur.

THOPHO, urbs Judææ, à Bacchide munitionibus firmata (q). Eadem eſt ac *Taphua*. Vide *Taphua*.

q *1. Macch. 9. 50.*

THOR, modica urbs, & portus ad Mare Rubrum, ſivè ad radices, & ad occidentem montis Sinai, à quo 50. m. paſſuum circiter diſtat. Mediâ leucâ ab eâ urbe, hortus eſt 12. fontibus & palmis nonnullis amœnus; hinc conjecturæ locus, idem eſſe ac Elim, ubi Scripturâ teſte 12. fontes & 70. palmæ ſpectabantur. Fontes illi hodie amaris aquis fluunt; ac pro 70. palmis, ultra 2000. in loco florent. Nuſquam, quantùm ſcio, mentio Thor in Scripturâ occurrit. Ibi ſitum perhibent noonulli montem magneticum, cujus vi abreptis navigiorum clavis, navigia ipſa ſubitò reſoluta, veluti naufragio alliduntur: quare ut à præſentiſſimo periculo naves eximantur, ligneis clavis connecti oportet. Arabes Authores quidam prodigium illud de monte Almandabo ad latera Æthiopiæ, ineunte Mari Rubro, in orâ meridionali narrant. Æquè tamen de utroque loco experientiâ convicti negant Recentiores; quare omnia hæc fabulam olent.

THOR, *Al-thor*, ſivè *Al-tour*, quo nomine montem Sinai Arabes appellant.

THOSA, patria Jedihelis, & Johæ, filiorum Samri (r). Solo nomine notus eſt locus.

r *1. Par. 11. 45.*

THOU, Rex Emath in Syriâ, qui de acceptâ à Davide in Regem Adarezer victoriâ gratulaturum filium ſuum, ſimulque vaſa aurea, argentea, & ænea oblaturum, ad illum miſit (s).

s *2. Reg. 8. 9. &c. An. M. 2960. ante Ch. 1040. ante Ær. 5044.*

THRONUS. Cœlum thronus eſt Dei; terra verò ipſius [t] exhibet ſuppedaneum. Ad ejus throni dexteram Chriſtus Jeſus aſſidet (u). Arca Fœderis velut alter Dei thronus habetur. Divini ſolii baſes, Juſti-

t *Iſai. 46. 5. Act. 7. 49.*

u *Pſal. 110. 5. Luc. 22. 69.*

tia

x *Pſal.*88.15. & 106. 2.
y 3. *Reg.*10. 18. 19.

tia ſunt & Judicium: *Juſtitia & Judicium præparatio ſedis ejus* (x). Thronus Salomonis veluti ſtructuræ prodigium in S. Scripturâ celebratur (y). Ex ebore conſtructus, auro obductus ſulgebat. Sex gradibus, ſingulíſque duobus aureis leunculis ad ambas extremitates ornatis, ad ſedem aſcenſus patebat. Superiora in poſteriori quidem parte rotundo opere deſinebant, inſtar rotundæ ædiculæ. Adjectæ geminæ manus, ad utrumque latus ſingulæ, ſivè ſedi continendæ, ſivè tanquam duo ſolii brachia. Juxta manus adjecti totidem leunculi, ejuſdem cum aliis operis.

THUBAL, quintus filius Japheti, cujus nomini S. Scriptura plerumque alterum, nempè Moſoch, jungens, ambo hæc geminos finitimos populos deſignare ſatis inſinuat. Significatos autem Italiæ & Aſiæ, ſeu potiùs Auſoniæ populos, Interpretes Chaldæi autumarunt. Joſephus maluit Iberos, & Cappadoces. S. Hieronymus Hiſpanos, olim Iberos dictos, nomine Thubal deſignari voluit. Bochartus tandem Moſchos & Tibarenos iiſdem viris poſteros attribuit (z).

z *Vide Interpp. in Gen.* 10. 2.

THUBAL-CAIN. Vide *Tubal-cain*.

THYATIRA, urbs, Myſiæ ab aliquibus, ab aliis Lydiæ, ſivè Aſiæ Minori, quòd tribus illis Provinciis contermina ſit, aſſignata. Ad Angelum Thyatiræ S. Joannes in Apocalypſi hæc ſcribit (a): *Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua noviſſima plura prioribus. Sed habeo adversùs te pauca: quia permittis mulierem Jezabel, quæ ſe dicit Propheten, docere, & ſeducere ſervos meos, fornicari, & manducare de idolothytis. Et dedi illi tempus, ut pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere à fornicatione ſuâ. Ecce mittam eam in lectum; & qui mœchantur cum eâ, in tribulatione maximâ erunt, niſi pœnitentiam ab operibus ſuis egerint. Et filios ejus interficiam in morte, & ſcient omnes Eccleſiæ, quia ego ſum ſcrutans renes, & corda. Et dabo unicuique veſtrûm ſecundùm opera ſua. Vobis autem dico, & cæteris, qui Thyatiræ eſtis, quicumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognoverunt altitudines Sathanæ, quemadmodum dicunt, non mittam ſuper vos aliud pondus; tamen id, quod habetis, tenete donec veniam.*

a *Apoc.* 2. 18. &c.

Hunc Thyatiræ Angelum, ſivè ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopum, vel S. Carpum, vel S. Irenæum, aliqui deſignare crediderunt; quamquam de primo plurimùm dubitamus; de ſecundo nulla ſuppetit conjectura: quare Angelus iſte Thyatiræ in incerto prorſus latet. Quidam Hæretici, referente S. Epiphanio, authoritati Apocalypſis ideò detrahebant, quòd eorum ætate nulla eſſet Thyatiræ Eccleſia Catholica; quaſi ſcilicet illius temporis ſtatus, præcedentis argumentum fuiſſet. Jezabel illa, quæ ſe Prophetidem jactitabat, figuratum eſſe nomen, iniquiſſimæ fœminæ (quænam illa, incertum) deſignandæ creditur. Plura Græca Mſs. legunt: *Tuam mulierem Jezabel*; & ex veteribus Patribus nonnulli uxorem eſſe illius Epiſcopi autumarunt. Alii Nicolaitas deſignatos credunt, viros corrumpendis Fidelium moribus, atque in hæreſim pertrahendis pernicioſiſſimos. Sanior pars ſub eo nomine ſuggillatam credunt fœminam quamdam, quæ potentiâ, & audaciâ ſuâ vana quædam oracula jactitans, populos ſeduceret.

THYINUM LIGNUM, Hebraicè *Almugim*, ſive *Algumim*, lignum prodigioſè pulchrum. Vide quæ diximus v. *Almugim* (b).

b *Vide etiam Comment. in* 3. *Reg.*10. 11. 12.

THYRSUS, nomen, quod Latini æquè, ac Græci uſurpant de ſpiculo, ſive lanceâ, hederaceis pampinis ornatâ, qua in manibus militum Bacchi, ſive Sacris illius Numinis adſiſtentium imponunt. Vitigineos pampinos ad hunc uſum Ovidius aſſignat (c).

c *Metamorph.* l.3. v. 666.

Ipſe racemiferis frontem circumdatus uvis
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam.

De Thyrſis hæc in Macchabæis (d): *Propter quòd thyrſos, & ramos virides, & palmas præferebant ei, qui proſperavit mundare locum ſuum.* Nihil tamen his thyrſis cum aliis Bacchi commune, ſi figura excipiatur; illi enim celebrandæ Dei Iſraelis potentiæ, atque agendis ejus in populum providentiæ gratiis deſtinati erant. Thyrſos etiam præferebant Judæi in Feſto Tabernaculorum, cujus moris nunc etiam in eorum Hoſannis veſtigium ſervatur. Ramos enim ferunt ſalicum, myrthi, & palmarum, quos ſimul colligatos, atque appenſis pomis citrinis, & aureis religioſâ quadam ceremoniâ ad quatuor mundi partes agitant. *Vide Feſtum Tabernaculorum.*

d 2. *Macch.* 10. 7.

THYMIAMA. Unguenti ſuaveolentis genus erat ex ſtacte, onyche, ſive ungue odorato, & galgano, atque thure, omnibus æquali pondere conſtans. Res erat ſacra, & religioſa, quam in privatum uſum adhibere capitali pœnâ vetitum. Mane, & veſpere ſingulorum dierum altari aureo in Sancto imponebatur, ejuſque deferendi munus ad Sacerdotes hebdomadario officio fungentes ſpectabat. Zacharias, pater S. Joannis Baptiſtæ, cùm thymiama oblaturus iret, Angelum obvium habens, oriturum Præcurſorem Meſſiæ didicit.

TIARA, quo nomine non rarò Mitra, ſeu capitis integumentum Summi Sacerdotis appellatur. Vide *Cidaris*.

TIBARENI populi Cappadociæ finitimi. Vide *Thubal*.

TIBERIUS ALEXANDER LYSIMACHUS, nepos Philonis Hebræi, & filius Alexandri Lyſimachi, Alabarchæ ſive Præfecti Judæorum Alexandrinorum, & fratris Philonis Judæi. Tiberius igitur originem ex Judæis, & quidem Sacerdotalem referens, patriâ religione abjectâ, ad Ethnicorum Sacra tranſivit. Cuſpio Fado in Præfecturâ Judææ ſucceſſor datus eſt (e); quam provinciam quietam ab anteceſſore ſuſcipiens, nihil innovans, in pace ſervavit, Jacobum, & Simonem filios Judæ Galilæi, qui ante 40. annos in populo ſeditionem excitaverat, crucis ſupplicio ſuſtulit. Præfecturam egit uſque ad A. Chr. ſive Ær. 88. eumque Ventidius Cumanus ſucceſſor excepit (f). Cùm Tiridates, cogente Corbulone

e *Joſeph. Antiq.* l.20. c. 3. & *de Bello*, l.2. c.19. *An. Ær.*46.

f *Antiq.* l. 20. c.3.

Google

ne, Romam veniret, ad accipiendam Regni coronam à Tiberio, ipſe Parthis obſes datus eſt (*g*). Ægypti Præfectus an.66. renunciatus eſt. Omnium primus Veſpaſianum Imperatorem ſalutavit die 1. Julii an.69. atque in bello Jeroſolymitano ſecundam à Tito poteſtatem exercuit (*h*). Hunc Ducem Titus ſummè obſervans, ſummum illi inter Conſiliarios locum conceſſit.

TIBERIUS, Imperator, filius Liviæ uxoris Auguſti, & Tiberii Neronis, è Patriciâ Claudiorum gente, in Auguſti familiam adoptatus A. Chr. ſivè Ær.4. Auguſto in Imperio ſucceſſit A. Chr.14. rerumque 22. annis, menſibus 7. totidemque diebus potitus eſt. Rerum ab illo & ante & in Regno geſtarum hiſtoriam retexere nihil ad nos; quibus tantùm ea commemorare ſufficiet, quæ ad S. Hiſtoriam & S. Scripturæ, quam potiſſimùm intendimus, explicationem conferunt. Ab eo igitur (*i*) Judæis, quibus opprimebantur, vectigalium reductionem efflagitantibus, res tota ad Germanicum, eo anno Orientem petiturum, remiſſa eſt: quo exitu, ignotum.

Poſt aliquot annos, an. Chr.19. Tiber. 5. vel 6. latis à Senatu edictis, Judaicarum cæremoniarum exercitium Romæ interdictum eſt; Judæique omnes, ſi fides Tacito, ex Italiâ faceſſere, niſi avita ſacra intrà certum tempus deſeruiſſent, decretâ ſervitutis pœnâ in tranſgreſſores, juſſi ſunt. Hæc tamen de exilio ab universâ Italiâ, neque apud Joſephum, neque apud Suetonium legas. Hujus perſequutionis authorem molitoremque fuiſſe Sejanum Philo teſtatur (*k*); iniqua enim verſans conſilia, de Judæorum fidelitate ſibi metuebat. Joſephus tamen ejus indicendæ invidiam in quatuor Judæorum factum refundit (*l*); qui Romæ Judaicam Religionem docentes, Fulviam quamdam matronam Romanam in ſuam ſententiam adductam perſuaſerunt, ut ditiſſima munera ſibi committeret, ſpecie quidem quaſi ad Templum Jeroſolymitanum delaturi, re tamen in ſua commoda verterunt. Re ad Tiberium per Saturninum virum Fulviæ delatâ, omnes actutum Judæi urbe proſcripti ſunt; ex quibus etiam 4000. lecti, ut in Sardiniam coercendis prædonibus mitterentur (*m*).

Circa an.26. Ær. in Judææ Præfecturâ Pilatus Grati ſucceſſor ab Imperatore datus, uſque ad an.35. in Provinciâ manſit. Vide *Pilatus*. Inter hæc, Pilatus aureum clypeum Tiberio dedicandi (*n*) in palatio Herodis Jeroſolymis negotium ſuſcepit. Eâ de re commoti Judæi, inſtanter rogare, ſivè ut monumentum illud tolleret, ſive Imperatorem idipſum poſtulari permitteret. Scriptis igitur eâ de re literis, reſcriptum ab Imperatore impetratum eſt, ut ſtatim clypeus tolleretur. Iterum etiam Judæorum in ſe invidiam Pilatus creavit, cùm Romanas copias, ſub ſignis Imperatorum ſtemmata præſeferentibus, in urbem introduxit (*o*): inſtantiſſimis tamen Judæorum precibus à Præſide impetratum eſt, ut ſigna tandem illa Cæſaream reduci juberet.

Quadraginta ante Jeroſolymæ everſionem annis, jure ſanguinis Judæi privati ſunt à Romanis (*p*). Succedente tamen anno, datis ad Præſidem reſcriptis, Tiberius cavit, ne quicquam in Judæis innovaretur, nihilque fieret, quod in eorum incommodum cederet. Cùm Jeſus Chriſtus an. Ær.33. neci traditus fuiſſet, de obitu ipſius, & prodigiis, quæ poſtea contigerant, Pilatum literas ad Imperatorem dediſſe ferunt (*q*). His compertis, Tiberius Numinis aliquod in Chriſto eſſe intelligens, ita ad Senatum eâ de re ſcripſit, ut Divinos illi honores decerni optaſſe videretur. Renuit tamen Senatus, ut authoritatem ſuam ſervaret, ne cultus cuiquam ſine Senatûſconſulto impenderetur, & nemo inter Numina reciperetur, niſi probante Senatu. Tiberius tamen exinde propenſo in Chriſtianos animo manens, accuſatores ipſorum mortis pœnam minitans deterruit. Porrò nulla ſub eo Principe perſecutio in Eccleſiam mota eſt. Obiit menſe Martio an. Chr.37.

TIBERIAS, urbs celebris Galilææ ad oram meridionalem, & in ripâ occidentali Lacûs Genezareth, alio nomine *Maris Tiberiadis*. Vetus ejus nomen creditur *Cinnereth*, ſive *Chammath*, *Emath*, *Raccat*, *Reccbath*; quod tamen valdè in incerto verſari Relandus non futilibus argumentis demonſtrat; neque enim, ait, ea opinio aliunde fulcitur, quàm quòd dictum olim *Mare Cinnereth*, poſtea *Mare Tiberiadis* appellaretur [*r*]. An igitur Cinnereth, & Tiberias propterea confundendæ? Addit etiam, ſortis Nephtali latus meridionale à Capharnao incipere [*s*]; quæ ſanè urbs Tiberiade ſeptentrionalior eſt; Cinnereth verò, Hemath, & Reccath in ſorte Nephtali ſine controverſiâ recenſentur [*t*]. Non igitur confundenda Cinnereth cum Tiberiade, urbe ſcilicet ad meridiem Lacûs Tiberiadis.

Hanc urbem in honorem Tiberii Herodem Agrippam condidiſſe ex Joſepho diſcimus (*u*). Juxta illam, cadentium aquarum balnea ſita erant; atque in urbis ſolo monumenta quamplurima, & cadavera occurrebant (*x*); quod ſanè à Judæorum moribus prorſus abhorruit. Triginta ſtadiis ab Hippo, 60. à Gadarâ, 120. à Scythopoli (*y*), & 30. à Tarichæâ (*z*) diſtabat. In tabulariis, ſive in Ærario ejuſdem urbis, referente S. Epiphanio (*), Comes Joſephus, imperante Conſtantino Magno, Evangelium S. Joannis, & Acta Apoſtolorum Hebraïcè tranſlata invênit. Addit etiam, ante eam ætatem, nulli unquam Chriſtiano permiſſum manendi, ſivè Tiberiade, ſive Capharnai, Nazareth, & Diocæſareæ facultatem: eumdem verò Comitem conceſſâ ſibi ab Imperatore poteſtate, condendi Jeſu Chriſti nomine Templi, in eum uſum magnum Templum *Adrianeum*, nunquam antea abſolutum conſecratumque, abſolvit, atque abſolutum in Chriſtianorum uſus convertit. Narrat Lampridius (*a*), Imperatores Alexandrum Severum, & Adrianum de adſcribendo in Deorum cenſum Jeſu Chriſto, eique Templis dedicandis cogitaſſe: hinc, ait, noſtrâ etiam ætate in omnibus urbibus Templa ſinè Numine occurrunt, pro-

g *Tacit. Annal. l. 15. c. 26. 29. Dio l.62. A. Ær. 63.*

h *Joſeph. de Bello l. 5. c. 6. & l. 6. c. 24. & de vita ſua. A. Ær. 70.*

i *Tacit. Annal. l.11. c.42. A. Chr.17.*

k *Philo Legat.*

l *Antiq. l.13. c.5.*

m *Sueton. in Tiber. c. 36.*

n *Philo Legat.*

o *Joſeph. Antiq. l. 18. c. 4.*

p *Jo 18. 31. Judæi apud Caſaub. Exerc. 15. n.71. Philo, Legat. A. Chr. 30. Tiberii 16. & 17.*

q *Euſeb. l. 2. c. 2. Hiſt. Eccleſ. Tertull. Apolog. c. 5.*

r *Reland. Palæſt. t.2.*

s *S. Matth.4. 13. notat Capharnaum ſitum eſſe in finibus Zabulonis, & Nephtali. Et Joſue 19.34. tradit, ſortem Nephtali ad latus meridionale pertranſire in Zabulon.*

t *Joſue 19.35.*

u *Antiq. l.18. c.3. & de Bello, l. 2. c. 8. A. Chr. 17. Tiber. 3. 4.*

x *Antiq. l.18. c.3.*

y *Idem de vita ſua.*

z *Ibidem.*

* *Epiph. l.1. adv. hær.*

a *Lamprid. in Sever.*

Digitized by Google

propterea *Adrianea* appellata.

Lacus Tiberiadis, Stagnum Tiberiadis, Mare Tiberiadis, quæ diverſa nomina eumdem deſignant lacum Genezareth, ſive Mare *Cinereth*, vel *Cennereth*, vel tantùm *Mare Galilææ*. Vide *Cennereth*.

TIBIA, muſicum inſtrumentum, de quo ſæpè io Scripturâ, ſub nomine *chalil*, *machalath*, *maſrobithe*, *huggab*, quamquam poſtremum hoc vulgò reddi ſolet organum. Organa tamen vetera facilè nonniſi tibiarum inæqualis altitudinis ordines erant; quæ ſanè tibiæ ſolo ſuperiori foramine inſtructæ, atque ore canentis per ſingulas tranſmeante, admiſſâ per inſpirationem aurâ crepitabant. Vide *Organum*.

De reliquis tibiis in S. Scripturâ memoratis vix certi aliquid afferre poſſemus. Feruns, veteri more, duabus ſimul sibiis ori applicatis tibicioes luſiſſe; unico foramine ioſtructam ad dexteram; duplici, ad ſioiſtram conſtituebant; ex quo factum ut acuto ſimul & graviori ſono modularentur (*b*). De Tibicinis ad deducendum funus filiæ Jairi conductis, ſermo eſt in Evaogelio (*c*).

b Vide noſt. Differt. de inſtrum. muſic. Hebr. ante 2. t. Comment. in Pſſ.

Ex Rabbinorum doctrinâ, in vulgaribus funeribus duo ſaltem Tibicines, præter lamentatrices, adhibendi fuerant (*d*). Joſephus de ſeipſo (*) perhibet, ſparſo de obitu ſuo vano per urbem Jeruſalem rumore. non defuiſſe. qui Tibicines ad lugendum funus conduxiſſent. In Veteri tamen Teſtamento ne veſtigium quidem huius moris apparet; Judæi enim facilè ex Romanis deindè acceperuns. Seniorum ſunera tubæ comitari conſueverant; puellarum verò tibiæ (*e*); quemadmodum & ex Evangelio in hiſtoriâ ſupra narratâ obſervatum novimus.

c Matt. 9. 23. 24.
d Vide Selden. Uxor Hebr. l. 3. c. 8.
** De Bello l. 3. c. 15.*
e Stat. Thebaid. l. 6. Ovid. Prop. Servius.

TICHON. De domo Tichonis, ſivè *Beth-Técon* in finibus Auranitidis, ſermo eſt apud Ezechielem (*f*). Incerti ſitùs locus eſt; facilè samen non longè à Damaſco, & Trachonitide. *Bethacinorum* nomen apud Plinium occurrit (*g*).

f Ezech. 47. 16.
g Plin. l. 5. c. 13. Legunt alii Bætarreni ſive Bætaceni.

TIGRIS, amnis celeberrimus, ex Armeniâ in Sinum Perſicum defluens, apud Moyſem *Chidkel* (*h*); apud Veteres *Diglito*; hodie etiam *Tegil*, ſivè *Tigil*. Joſephus, Paraphraſtes Chaldæus, Interpretes Arabes, & Perſę *Diglat* appellant. Sub ipſis fontibus, & exinde quoadusque leni amne fluit, *Diglito* nuncupari Plinius animadvertit (*i*); inde præpeti fluento raptus, Tigris dicitur, quod Medorum linguâ *ſagittam* ſonat. Ejus fontes in ſuperiori Armeniâ in medio campi Elegoſini conſtituit. Lacum Arethuſam invadens, intermixtis aquis ſecas. Inde objectu montis Tauri impeditus, terram ſubit, iterumque ad alterum montis latus emergit. Voraginem illam Zoroandam appellant, atque abſorptæ in illâ aquæ, ſi quid ſecum unà rapuerint, iterum ad aliud latus emergentes reddunt: quo indicio unum, idemque flumen deprehenditur. Hæc Plinius. Ptolemæus etiam in Armeniæ meditullio fontes ejuſdem fluminis, ad 39. gradus, & tertiam gradûs partem latitudinis collocat.

h Gen. 2. 14.
i Plin. l. 6. c. 27.

Strabo tamen fontes ejuſdem amnis ad montem Taurum, ubi iterum emergit, conſtituiſſe videtur (*k*); oriri enim ait exsra Armeniam ad meridiem montis Niphatis, qui pars eſt montis Tauri. Tigris ad orientem, & Euphrates ad occidentem Meſopotamiam, intra duos illos amoes ſiſam, terminant. Ambo hi, poſt emenſum vaſtum regionis tractum à ſeptentrione in meridiem, in Sinum Perſicum influunt. Hodie communi alveo in mare feruntur; olim verò, authore Plinio. ſeorſim ſuis ſinguli eanalibus, quorum veſtigia ejuſdem Scriptoris ætate adhuc ſupererant (*l*). Fontes Tigris in regione Eden ſpectabantur, quippe qui unus eſſet ex quatuor Paradiſi Terreſtris (*m*); ſolutis è montibus Armeniæ nivibus ineuote vere fluvius iſte tumens, in ſubjecta arva exoneratur [*n*].

k Strabo, l. 11.
l Plin. l. 6. c. 27, 28.
m Gen. 2. 14.
n Eccli. 24. 35.

TIGRIS, animal immite, de qoo ſemel tantùm in Textu Latino Scripturæ (*o*): *Tigris periit, eo quòd non haberet prædam*. Hebræum tamen *laiſch*, quod Latino *Tigris* reſpondet, ſenem leonem potiùs deſignat. Porrò Tigridem genus eſſe leonis conſtat; exceptis enim maculis, quibos pellis alterius variasur, de reliquo eoveniunt (*p*). Pellis tigridis longis quibuſdam lineis diſtinguitur; Paotheræ verò, maculis rotuodis aſpergitur (*q*).

o Job. 4. 11.
p Varro de Lingua Lat. l. 4. Tigris eſt ut leo varius. Vide & Oppian. Cyneget.
q Vide Bochart. de anim. Sacr. p. 1. l. 3. c. 8.

TIMÆUS, pater cæci illius, quem Jeſus Chriſtus Jerichunte ad lumen revocavit; dicti proinde io Evangelio *Bar-Timai*, ſive *filii Timai* (*r*).

r Marc. 9. 46.

TIMON, unus ex ſeptem primis Diaconis ab Apoſtolis electis [*s*]. Ejus geſta omnia latent. Feſtum quatuor primorum Diaconorum die 28. Julii à Græcis celebratur; quibus Authoribus etiam habemus, S. Simonem Epiſcopum Boſtrorum in Arabiâ vixiſſe, ac deinde ab impiis ignis martyrium toleraſſe. Obitum S. Timonis Corinthi conſignant Latini ad 19. Aprilis, addentes inſuper, poſt annunciatam aliquo tempore fidem Berϖæ, Coriothum veniſſe, ubi parato ſibi à Judæis, ac Ethnicis igne prodigio liberatus, crucis ſupplicio abſumptus eſt. Eumdem virum modò Boſtrorum, modò Tyri, & Sidonis Epiſcopum Dorotheus appellat (*t*).

s Act. 5. 5.
t Vide Bolland. 19. Aprilis.

I. TIMOTHEUS, qui unà eum Bacchide, altero copiarum Antiochi Epiphanis Duce, exercitum in Judam ducens, commiſſo prælio magnâ ab illo cæde, ultra ſcilicet 20000. ingentique relictâ prædâ, fractus eſt (*u*). Poſt hæc, iterum iterumque in transjordanicis cum eodem Juda congreſſus, ſiniſtro ſemper prælii exitu (*x*), tandem paulò poſt, ingenti clade 20600. peditum, & 600. equitum, à Juda proſtratus, cùm ſe unà cum fratre ſuo Chærea in Gazaram recepiſſet, ambo ioterfecti ſunt (*y*).

u A. M. 3840. paulò poſt purificationem, novamque Templi Dedicationem. 2. Macch. 13. 30.
x 1. Macch. 5. 6. 7.
y 2. Macch. 10. 37.

II. TIMOTHEUS, Ductor copiarum Antiochi Epiphanis, & Præfectus regionis transjordanicæ, alter ab eo, de quo jam egimus. Valido in ſuâ Provinciâ exercitu coacto, infauſto tamen eventu, cum Juda Macchabæo, ejuſque fratre Jonatha conflixit (*z*). Ad primum enim Judæorum conſpectum, hoſtes in fugam effuſi, eum adverſariis animum adjecere, ut io fugâ 8000. ſuorum amitterent. Reliqua 120000. peditum, & 2500. equites, qui aliò, uoà cum Timotheo à fugâ ſe receperant, Judas cum manu 6000. tantùm inſequutus, ſolo aſpectu

z 1. Macch. 5. 11. 12. & 2. Macch. 12. 10. &c. an. 3841.

Digitized by Google

ctu iterum in ſugam vertit, eorumque veſtigia premens, ad 30000. trucidavit. Timotheus verò, cùm in Doſithei & Soſipatri manus incidiſſet, eâ conditione, ut Judæos captivos plures ſoſpites reſtitueret, precariò libertatem impetravit (*a*).

a *Vide hęc fuſiùs 2. Macch. 25. 2.... 26. & 5. 11. &c. A. M. 3841. ante Chr. 159. ante Ær. 163.*

II. TIMOTHEUS, Diſcipulus S. Pauli, Derbenſis, ſeu potiùs Lyſtrenſis, quæ duę ſunt Lycaoniæ urbes (*b*), patre ſatus Gentili, matre verò Judęâ. Matris nomen, Eunice; avæ, Lais; bonorum operum, atque educationis puero pręſtitæ, merito (*c*) nomine commemorandæ. Cùm Paulus an. Chr. 51. ſivè 52. Derbem, & Lyſtras veniſſet, Timotheum, fratrum omnium teſtimonio commendatum, itinerum ſuorum ſocium, antea tamen circumciſione initiatum, Lyſtris aſſumpſit (*d*). Ambo igitur unà in prędicatione Evangelii laborarunt; nec ſegnem prorsùs toto miniſterii tempore operam Apoſtolo Vir Sanctus exhibuit. Quo primùm tempore Epiſcopus ordinatus ſit, incertum; citiſſimè tamen creditur. Prophetiæ atque peculiari Spiritûs Sancti juſſu ad id munus accitus (*e*). Eum virum non tantùm cariſſimum filium, ſed fratris etiam, & laborum ſocii, atque hominis Dei elogio S. Paulus appellat; neque ſe alium habuiſſe virum profitetur, quocum meliùs, quàm cum Timotheo conveniret.

b *Vide Act. 16. 1. & 14. 6.*
c *2. Timoth. 1. 5. & 3. 15.*
d *Act. 16. 3.*
e *1. Timoth. 4. 14. & 2. Timoth. 1. 6.*

Comes igitur S. Paulo acceſſit in itinere in Macedoniam, Philippos, Theſſalonicam, & Beroeam (*f*); qua in urbe unà cum Sila Apoſtolo relictus eſt, Fidelibus confirmandis. Cùm tamen idem Paulus Athenas veniſſet, eò ſtatim accitum Timotheum, de rebus Eccleſiæ Macedonicæ requiſivit. Dein iterum Theſſalonicam miſſus; unde iterum, unà cum Sila, Corinthum ad Apoſtolum regreſſus eſt (*g*). Ibi cum eodem manſit; ejuſque ac Silæ nomen ambæ ad Theſſalonicenſes Epiſtolæ eo tempore datæ pręſeferunt.

f *Act. 17. 14. &c.*
A. Chr. 52.
g *Act. 16. 5.*

Succedentibus annis, Timotheus & Eraſtus in Macedoniam ab Apoſtolo miſſi ſunt (*h*), juſſuſque etiam Timotheus Corinthum venire, veritatibus antea ab Apoſtolo inſinuatis, in eorum mentibus altiùs imprimendis (*i*). Hinc aliquantò poſt ad Corinthios Paulus ſcribens, ſedulò fidelibus Timotheum commendat, quò ſecurus apud illos manens, in pace tandem reducatur. Dein Timotheus iterum ad Paulum, in Aſiâ illum opperientem, ſeſe reducens, cum eo ſimul in Macedoniam tranſiit, amborumque nomine inſcripta eſt ſecunda ad Corinthios Epiſtola, in Macedoniâ data; utì & nomine Timothei Romanos ſalutat Apoſtolus, in epiſtolâ ad eos Corinthi eodem anno ſcriptâ (*k*).

h *Act. 19. 21. 22. labente A. Ær. 56.*
i *1. Cor. 4. 17. Circa medium A. Chr. 57.*
k *Rom. 16, 21.*

Cùm Apoſtolus biduò Cæſarienſi carcere detineretur, ac tandem Romam tranſmitteretur, nuſquam ſocium habuiſſe Timotheum in Actis legimus; verùm cùm unà & Jeroſolymam veniſſet (*l*), ubi Apoſtolus in carcerem detruſus eſt, atque inde Cæſaream, poſtea Romam tranſmiſſus, nunquam ab Apoſtolo divulſum credimus. Porrò Romæ fuiſſe illum conſtat, cùm idem Apoſtolus ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, ad Philemonem Epiſtolas an. 60. 61. 62. ſcriptas, quæ amborum nomen, Pauli ſcilicet & Timothei præſeferunt, ſcriberet. Altero anno Paulus ad Hebræos ſcribens (*m*); Timotheum è carcere liberatum nunciat, nihil tamen de captivitatis hujus atque liberationis cauſis attingit.

l *Vide Act. 20. 4.*
m *Hebr. 13. 23. A. Ær. 64.*

Romam iterùm veniens an. 64. Apoſtolus, Timotheum Epheſi reliquit [*n*], rebus ejuſdem Eccleſiæ curandis, cui primus Epiſcopus præfuit, utì ex Concilio Chalcedonenſi diſcimus [*o*]. Primam ad illum Epiſtolam è Macedoniâ Apoſtolus direxit, monens, ut ſibi in auſterioris vitæ ſtudio aliquantùm temperaret, atque modico vini hauſtu languentem ſtomachum nonnihil ſovens, ægro corpori mederetur (*p*). Cùm autem jam Romam an. 65. veniſſet, atque martyrii illius tempus inſtaret, alteram ad eumdem diſcipulum Paulus dedit epiſtolam, in qua non obſcura amoris ſui argumenta in cariſſimum filium exhibens, veluti ſupremas voluntatis ſuæ tabulas reliquit. Rogat igitur Timotheum, ut ante ineuntem hyemem Romam veniens, ea referat, quæ ipſe Paulus Troade reliquerat (*q*). Si roganti Timotheus acquievit, utì facilè credimus, ipſe ſuiſmet oculis morientem an. Chr. 66. Paulum intuitus eſt.

n *1. Timoth. 1. 3. 4. & 1. 1. 8. 9. & 3. 1. 8. & 5. 17. 20.*
o *Chalcedon. Conc. t. 4. Vide & Conſt. Apoſt. lib. 7. c. 46.*
p *1. Timoth. 5. 23. circa A. 64. vel 65.*
q *2. Timoth. 4. 10. &c.*

Regreſſus demum Epheſum, facilè an. 67. omnes ad Eccleſiæ ſuæ regimen curas vertit; etenim Sanctus Joannes Evangeliſta, qui per ea tempora ibidem verſabatur, ſuperiori quàm Epiſcopi authoritate, omnes ſimul Aſiæ Eccleſias curabat. Ex Actis S. Timothei, quæ in epitomen redacta apud Photium leguntur (*r*), diſcimus, occaſione magnæ celebritatis, quam Ethnici Epheſioi die 22. Januarii (A. 97.) agebant, in qua delatæ Deorum imagines, perſonati viri, atque clavis armati procedebant, Sanctum Timotheum inter medias turbas irruentem, pro viribus ſuperſtitioni reſtitiſſe. Quare lapidibus & ſuſtibus ab ingruentibus idololatris oppreſſus, interiit. Defunctum viri corpus inde à Diſcipulis reductum, in monte urbi proximo ſepulturæ mandatum eſt. Ejus Feſtum à Græcis, Uſuardo, & nonnullis Latinis ad 22. Januarii conſignatur; à Bedâ verò, Rabano, Adone, aliiſque, ad 24. ejuſdem Menſis, tandem in Martyrologiis veteribus, S. Hieronymi nomine ſcriptis, die 27. Septembris colitur.

r *Cod. 254. Vid. Bolland. 24. Jann. Tillem. t. 2.*

Si Timotheus nonniſi anno 97. è vivis ſublatus eſt, nullus dubito, quin ipſiſſimus ſit Angelus Epheſinæ Eccleſiæ, ad quem S. Joannes in Apocalypſi Epiſtolam direxit (*s*); quamvis objectum à S. Spiritu teporis vitium, non ſatis cum viro Sanctiſſimo, qualem Timotheum ſcimus, conveniat. Hæc igitur ad illum: *Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, quia non potes ſuſtinere malos, & tentaſti eos, qui dicunt ſe Apoſtolos eſſe & non ſunt, & inveniſti eos mendaces; & patientiam habes & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti, ſed habeo adverſùm te, quòd charitatem tuam priſtinam reliquiſti. Memor eſto itaque unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.* Plerique Interpretes hæc

s *Apoc. 2. 1. &c.*

Digitized by Google

S. Timotheum minùs, quàm membra quędam ipſius Eccleſiæ, quæ à priſtinâ excidetant charitate, ſpectaſſe credunt; ſed alii ad eumdemmet S. Timotheum pertinerę crediderunt; quamquam objectum ſibi à Spiritu Sancto vitium, tolerato martyrio ſatis reparavit. Neque ſanè viri ſancti immunes à peccato cenſendi ſunt; neque adeò conſtans in illis charitatis fervor, quin aliquandò intepeſcat. Sancto Timotheo ſucceſſor S. Oneſimus tribuitur.

TISRI, *Tizri*, menſis Hebræorum, primus anni civilis, & ſeptimus ſacri, ſivè Eccleſiaſtici, Hebraicè dicitur: *Roſeb haſebana*, id eſt *initium anni*. Lunationi Septembris reſpondet. Ineuntis menſis dies buccinarum Feſto, anni exordium annunciantium, celebratur. Eâ die feriabantur Judæi; certumque ejus ſacrificium vitulus, aries, ſeptemque agni deſtinati (*t*).

t *Levit.* 23. 24. *Num.* 29. 2.

Eadem dies Joſue emortualis creditur. Anni Sabbathici, & Jubilæi inde exordium ducitur.

Tertia dies nece Godoliæ filii Ahicam in Maſphâ (*u*) jejunio ſacra.

u 4. *Reg.* 25. 25. *Jerem.* 41. 2.

Quintâ, jejunium eſt pro morte 24. potiſſimorum Doctorum, ac potiſſimùm Akibæ.

Octavâ ejuſdem menſis die Dedicatio Templi Salomonis celebrari cœpta; feſtum per 14. ſuccedentes dies uſque ad 22. ejuſdem menſis duravit (*x*).

x 3. *Reg.* 8. 53. & 2. *Par.* 7. 9. 10.

Decimâ, Expiatio ſolemnis (*y*). Vide *Expiatio*.

y *Levit.* 16. 29. & 33. 29.

Quintâ decimâ, Feſtum Tabernaculorum ſeptem diebus celebrandum (*z*). Vide *Tabernacula*.

z *Levit.* 23. 34. &c.

Vigeſimâ tertiâ, Feſtum eſt, quod agendis à Deo gratiis pro datâ Judæis Lege inſtitutum, *gaudium Legis* appellatur. Legitur eâ die teſtamentum, atque hiſtoria obitûs Moyſis (*a*).

a *Deut.* 33. & 34.

TITANES, Gigantes in Hiſtoriâ, ſeù potiùs in Fabulâ celebratiſſimi, quos è Cœlo & Terrâ parentibus ſatos, bellum Jovi intuliſſe ferunt, ut à ſolio illum deturbarent. Nomen illud ſemel in Textu Latino S. Scripturæ occurrit. Judith Epinicium canens, Holophernem non fortiſſimorum juvenum manibus, neque *filiorum Titan* (Gigantum ſcilicet) concidiſſe dicebat (*b*). Quo loco 2. *Reg.* 5. 18. legimus: *Vallis Rephaim*, Septuaginta verterunt; *Vallis Titanum*.

b *Judith.* 16. 8.

TITULUS, vox, quæ 1. *monumentum* ſignificat. Jacob manè ſurgens, eamdem petram, quæ dormienti ſibi pulvinar exhibuerat, *erexit in titulum* (*c*). Idem Jacob & Laban in monumentum, ſive in titulum initi ſimul fœderis, ingentem lapidum ſtruem in monte Galaad erexerunt (*d*). Memoriæ Rachelis è vivis ſublatæ Jacob titulum erexit (*e*). Alterum ſibi dedicavit Abſalom, cui nomen indidit, *Manus Abſalom* (*f*). Plerumque in his locis apud Hebræum eſt *matzbah*, quod ſtatuam deſignat, columnam, & quidquid ſtatuitur, & erigitur in monumentum. Moſaicâ Lege cautum eſt, ne quis unquam in totâ ditione Iſraelis ſuperſtitioſos titulos ſtatuat (*g*).

c *Gen.* 28. 18.
d *Gen.* 31. 45.
e *Gen.* 35. 20.
f 2. *Reg.* 18. 18.
g *Levit.* 26. 1. *Num.* 33. 52.

2. *Titulus* verba illa denotat, quæ in fronte alicujus rei inſcribuntur; Titulus Pſalmi, Titulus Libri. Hinc ſæpè in inſcriptionibus Pſalmorum vox occurrit: *Pſalmus David in Tituli inſcriptionem* (*h*); in Hebręo: *Michtam le-David*, quod S. Hieronymus, Aquila, & Symmachus ita explicant: *Pſalmus David humilis, & ſimplicis*. Alii ita reddendum malunt: *Pſalmus aureus David*: nos verò tantùm: *Pſalmus inſcriptus, obſignatus, notatus nomine David*. Iſaias prædicit futurum tandem, ut in finibus Ægypti Titulus Domino inſcriptus videatur, ibique ara, ſivè monumentum ejus nomine inſcriptum ſtatuatur (*i*). Cruci Jeſu Chriſti impoſitum fuiſſe Titulum in Evangelio legimus, in quo ejus condemnationis cauſa tribus linguis, Hebraicâ, Grecâ, & Latinâ, exarata erat in hanc ſententiam: *Jeſus Nazarenus Rex Judeorum*; nempè Jeſus Nazarenus, ſupplicio damnatus eſt, quòd ſibi Regis Judæorum titulum uſurparet.

h *Pſ.* 15. 1. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. *Septuag. Stelographia to David. Aqu. Tapeinophronos, cai aplou. Sym. Tapeinophronos cai amomou. Hieron. Humilis, & ſimplicis David.*
i *Iſai.* 19. 19.

3. *Titulus* uſurpatus etiam videtur de epitaphiis, ſivè inſcriptionibus, vel tandem columnis, ſarcophagis, ſivè aliis quibuſcumque rebus, defunctorum ſepulchris appoſitis. Huc ſpectant Tituli Rachelis, & Abſalomi ſupra relati. Titulus etiam illi Dei viro erectus eſt, qui Jeroboamo arguendo miſſus vènit, cui Titulo Rex Joſias pepercit (*k*). Tituli etiam memorantur *Ezech.* 30. 15. defunctorum cadaveribus appoſiti, quo illa ſepulturæ mandarentur.

k 4. *Reg.* 23. 17.

I. TITUS, qui patri ſuo Veſpaſiano in Imperio ſuccedens, Domitianum deindè fratrem habuit ſucceſſorem. Inter optimos Romanorum Principes meritò habendus; liberalis, magnanimus, clemens, prudens, ſtrenuus, qui vacuam à beneficio collato diem, amiſiſſe ſe reputabat. Meritò proindè Amor & Deliciæ generis humani appellatus. In noſtro Dictionario eâ tantùm ratione memorandus venit, quòd à Deo evertendæ urbi & Templo Jeroſolymitano deſtinatus ſit; minarum ſcilicet latarum à Deo in urbem, Prophetarum & Jeſu Chriſti ſanguine exundantem, implendarum miniſter (*l*).

l *Matth.* 24. 5. &c.

Verſanti in Achajâ, unà cum Nerone, Veſpaſiano, Judaicam expeditionem Nero commiſit (*m*). Ille altero anno (*n*) in Provinciam veniens, exercitum comparare aggreſſus eſt. Patrem Titus, cui ille inter Legatos locum fecerat, cum duabus Alexandriâ deductis legionibus, Ptolemaide convênit (*o*).

m *A. Ær.* 66.
n *A. Ær.* 67.
o *Joſeph. de Bello*, l. 3. c. 5. *Sueton. in Veſpaſ.* c. 4.

Veſpaſianus itaque communibus cum filio conſiliis & viribus, bellum à Galilæâ exorſus eſt; quò major relinqueretur civibus Jeroſolymæ reſipiſcendi opportunitas. Toto ejus belli ſpatio ea Titus edidit virtutis ſpecimina, ut Veſpaſianus ad Imperium capeſſendum in Italiam regredi coactus, ſummam in exercitu poteſtatem ad illum transtulerit. Obſidione Jeroſolymam aggreſſus eſt ineunte Aprili an. Ær. 70. Extima urbis mœnia expugnavit 28. Aprilis; intima verò 3. iterumque 7. Maji. Turris Antonia die 5. Julii victoribus ceſſit. Sacrificium perpetuum interruptum, ac tandem abolitum eſt 7. vel 10. ejuſdem menſis. Templum, nequidquam repugnante Tito, flam-

flammis abſumptum die 10. Auguſti. Tertio tandem ſepto die 7. Septembris à Romanis pervaſo, mane alterius diei Titus in urbem ingreſſus eſt.

Hinc Victoris juſſu Templum & urbs ſolo æquata, exceptis turribus Hippici, Phaſaeli, & Mariamnes, unà cum occidentalibus urbis mœnibus (*p*). Vomerem etiam à victoribus per ſolum captæ urbis, vel ſaltem Templi aream traductum fuiſſe, receptâ apud Judæos traditione (*q*) vulgatum eſt: quod ſanè ultimum exhibet deſolationis argumentum; quamquam faciliùs hæc ſub Adriano potiùs contigiſſe credimus. Ita Chriſti oraculis ſua fides manſit, qui Templi ædificium demirantibus Apoſtolis, futurum dixit, ut hoſtium furor ne muris quidem tantæ molis parcens, omnes funditùs everteret (*r*). His geſtis, Titus relictâ in urbe decimâ legione, Duce Terentio Ruſo, cùm ineunte jam hyeme Romam adnavigare intempeſtivum videretur, Syriæ urbes varias peragravit, in quibus varia Judæorum cæde exhibita populis ſpectacula (*s*).

p *De Bello, l. 7. c. 1. & c. 34.*
q *Vide Scalig. Iſagog. l. 3.*
r *Matth. 24. 2.*
s *De Bello, l. 7. c. 6. 8. 13.*

Poſt productam aliquandiù Beryti moram, deinde ineunte an. Ær. 71. Antiochiam tranſiit. Indè Zeugmam ad Euphratem veniens, cum Legatis Vologeſis Regis Parthorum egit. Iterum poſt hæc, Antiochiam regreſſus, jure civitatis ut Judæos multaret ne flagitantibus quidem Antiochenis, acquievit (*t*). Cùm autem petiturus inde Ægyptum, Jeroſolymâ pertranſiret, miſerum urbis ſtatum illachrymatus, in authores ejus deſolationis, qui alienum ſe ad id impulerant, dira imprecatus eſt (*u*). Alexandriæ tandem navigium conſcendens, maritimo itinere Romam ad triumphum vênit; quod unà cum Veſpaſiano egit. Inter relata ſpolia, menſa etiam aurea, candelabrum aureum ſeptiecps, & volumina Legis deferebantur (*x*). Idem Legis volumen, & purpura, quæ uſibus Templi ſervierant, in palatio ſervata ſunt; vaſa verò aurea Templo Pacis à Veſpaſiano conſtructo deſtinata ſunt (*y*).

t *De Bello, l. 7. c. 14.*
u *De Bello, l. 7. c. 15.*
x *De Bello l. 7. c. 19.*
y *De Bello l. 7. c. 19.*

Poſt obitum Veſpaſiani, ſumma poteſtas ad Titum delata, qui poſt biennium ac 2. menſes, & 10. dies fato cedens, vacuum Regnum Domitiano fratri ſuo reliquit.

II. TITUS, cognomento *Juſtus*, Corintho oriundus, & S. Pauli in eâ urbe hoſpes. In Actis Apoſtolorum legimus, Apoſtolum Paulum (*z*), relicto Aquilæ hoſpitio, ad ædes *Titi Juſti*, viri religioſi, Synagogæ adhærentes diverti ſſe; quaſi ſcilicet eo indicio inſinuare vellet Apoſtolus, invitum ſe quidem Judæos deſeruiſſe; ſeque præſto exhibuiſſe, ut ſi æquiores ſe præbuiſſent, ad illos regrederetur. In Græcis quibuſdam Mſſ. nomen viri tantummodò ſine elogio Juſti legitur: in aliis eſt: Titus filius Juſti. Hunc virum cum alio viro cognomine Epiſcopo Cretenſi, ad quem data Pauli Epiſtola, S. Chryſoſtomus (*a*), & Grotius confundendum cenſent: alia tamen recepta vulgò opinio. Ejus Titi geſta omnia latent.

z *Act. 18. 7.*
a *In Epiſt. ad Tit. Ita & Grot. ibid.*

III. TITUS, Diſcipulus S. Pauli, qui ab avito Idolorum cultu (*b*) ad fidem ab Apoſtolo genitus, filii ab illo nomine diſtinguitur (*c*). Amanuenſem fuiſſe Pauli S. Hieronymus teſtatur (*d*); ſivè quòd verba ex ore dictantis Apoſtoli ſcriberet; ſivè quòd Græca ab illo prolata verba, Latinè, vel Hebraica, ſeu Syriaca Græcè explicaret. Cùm S. Paulus Jeroſolymam proficiſceretur (*e*), quæſtioni agitandæ, an ſcilicet Gentiles ad Fidem converſi legalibus adigendi eſſent, unà ſecum Titum adduxit. Volentibus autem quibuſdam Titum ad Circumciſionem cogere, neque Apoſtolus ipſe, neque Titus unquam acquievit. Eumdem virum, ſuborto in Eccleſiâ Corinthiorum opinionum diſſidio, ad res ſedandas eò Apoſtolus miſit (*f*). Comiter exceptus à Corinthiis, de promptâ quidem eorum ſubmiſſione gratulatus eſt, nihil tamen ab illis, cupiditate vacuum Magiſtri ſui animum æmulatus, accepit.

b *Galat. 2. 3.*
c *Tit. 1. 4.*
d *Epiſt. 150. q. 11.*
e *Galat. 2. 1. A. Ær. 51.*
f *2. Cor. 12. 18. Ineunte anno Chr. 56.*

Hinc ad S. Paulum in Macedoniam ſe conferens, de rebus Eccleſiæ Corinthi illum fecit certiorem (*g*). Paulò poſt rogante Apoſtolo, ut Corinthum rediret, rebus ante adventum ejuſdem Apoſtoli diſponendis, novi itineris laborem ſuſcipiens, actutum ſe viæ commiſit (*h*), unà ſecum delatâ ſecundâ S. Pauli ad eoſdem fideles epiſtolâ. Epiſcopus Cretæ conſecratus eſt, circa an. Chr. 63. cùm Apoſtolus curandis aliarum Eccleſiarum rebus eam Inſulam coactus reliquit (*i*). Altero anno receptis ab eodem Apoſtolo literis, monitus eſt, ut cùm primùm Tychicus, ſivè Artemas in Cretam veniſſent, vicariam illis muneris ſui operam committens, ſtatim Nicopolim in Macedoniâ (*k*), ſivè Nicopolim in Epiro, ad ſinum Ambraicæ, ubi ipſe Apoſtolus hybernare decreverat, veniret.

g *2. Corinth. 7. 6. 15.*
h *2. Cor. 8. 5. 16. 17.*
i *Tit. 1. 5.*
k *Tit. 3. 12.*

Epiſtola ad Titum ſcripta an. Ær. 64.

Potiſſimum ejus epiſtolæ argumentum in officio Epiſcopi exhibendo verſatur. Cùm autem potiſſimum Titi munus in eâ Inſulâ eſſet initiare Sacerdotes, & Epiſcopos, ſummâ illi curâ ſatagendum erat, ut optimos eligeret. Quæ autem vitæ ratio ſingulis hominum ſtatibus, ſenibus nempe, viris, fœminis, junioribus cujuſque ſexûs, mancipiis, ab Epiſcopo præſcribenda, idem Apoſtolus perſequitur. Monet inſuper, ut in Cretenſes authoritatem ſuam exerat, acrioribus verbis caſtiget, utì viros nempe mendaces, iniquos, pigros, & voraces. Cùm autem frequentes in ſuâ Eccleſiâ haberet Judæos, hortatur, ut vanis illorum traditionibus, atque Judaicis fabulis averſetur, ſimulque oſtendat, neminem ultra legalibus cæremoniis adigendum eſſe, ciborum delectum abolitum iri, omnia enim munda mundis. Fideles verò, ut temporalium Principum dicto audientes ſint, diſputationes, querelas, maledictiones evitent, honeſtis ſe exercitationibus impendant, ſedulò autem caveant hæreticos, poſt primam, & ſecundam correctionem pervicaces. Hæc docere Epiſcopum decet juxta Apoſtoli præſcriptum.

Sua ſemper huic epiſtolæ in Eccleſiâ manſit authoritas, ſoloſque hæreticos habuit refragantes, utì Marcionitas (*l*), Baſilidianos, & alios nonnullos Hæreticos (*m*). Tatianus Encratitarum author non probabat tantùm, ſed & cæteris præferendam con-

l *Tertull. cont. Marc. c. ult.*
m *Hieron. Prolog. in Ep. ad Tit.*

tendebat (*n*). Unde ſcripta, & à quo delaia fuerit epiſtola, adhuc in obſcuro latet.

Evangelii prædicandi gratiâ S. Titus in Dalmatiam miſſus (*o*), adhuc in eâ provincia verſabatur, cùm Apoſtolus ſecundam ad Timotheum daret. In Cretam inde deductus, circumjacentibus Inſulis Evangelii lucem detuliſſe fertur. Nonaginta quatuor annis grandævus, in Inſulâ Cretæ diem clauſit, ubi etiam ſepulturæ mandatus eſt (*p*). In Cathedrali Cretenſis urbis Eccleſiâ, ejus nomini, utì ferunt, dicatâ, integrum ejus caput ſervari fama eſt (*q*). Ejus feſtum Greci die 25. Auguſti; Latini 4. Januarii celebrant.

TOB. Regio *Tob*, *Tubin*, ſivè *Tubienorum*, in transjordanicis, & in orâ maximè ſeptentrionali ſortis Manaſſe. Jephte à fratribus pulſus, in eam regionem ſe recepit (*r*). Ejus provinciæ nomen 1. *Macch.* 5. 13. *Tubin*; atque incolæ *Tubiani* (*s*), ſivè *Tubinnai appellantur*.

I. TOBIAS, ſivè *Tobit*, filius Tobielis (*t*), nepos Ananeelis è Tribu Nephtali. Aliis eſt filius Ananeelis (*u*). In Cades metropoli ſuæ Tribùs ſedem habebat; in Textu tamen Greco commoratus in Thisbe dicitur, ad dexteram Cades Nephtali. Uxorem babuit fœminam ſuæ Tribûs, nomine Annam, quo connubio Tobias alter genitus eſt (*x*). In medio Galilææ, & in Regno decem Tribuum verſans, ubi cultus vituli aurei jam inde à pluribus annis obtinebat, ſtatis tamen ſolemnibus diebus clam ſe ad Templum Jeroſolymitanum conferens, decimas ſuas, & primitias ritè perſolvebat: quod ab illo ab ineunte ætate obſervatum, uſque ad tempus captæ Samariæ per Salmanaſarem, à quo unà cum totâ familiâ captivus Ninivem tranſlatus eſt, nunquam fuit prętermiſſum.

Ninivem igitur tranſlatus, Paganorum dapibus ſanctè abſtinens, Gentiles immunditias ſedulò evitavit; quare, Deo conciliante, initâ apud Regem Salmanaſarem gratiâ, non tantùm libertas illi decreta eſt, ſed & Regiæ domûs procurator, juxta Græcum Textum, conſtitutus (*y*). Cùm quondam in Rages Medorum veniſſet, mutuò, ſeu depoſiti loco, juxta Græcum Textum (*z*), Gabelo Judæo neceſſario ſuo ſolvit 10. talenta, ſummam nempè 48671. librarum, 17. ſolidorum noſtræ monetæ, Poſt obitum Salmanaſaris, Tobias à favore Regis Sennacheribi excidens, miniſteriis omnibus privatus, in ſummas rei familiaris anguſtias redactus eſt; quin etiam Regio fiſco bonis illius omnibus addictis, ipſe, niſi latuiſſet, ad mortem quærebatur.

Ut è vivis exceſſit Sennacherib, domum ſuam, atque bona ſua omnia recepit. Tum priſtinis pietatis exercitiis ſe dedens, eorum merito Deus experimento tentare virum conſtituit. Quare cùm cadavere, quod in foro invenerat, ſepulturæ mandato, abſoluto jam opere ædes ſuas repetiiſſet, atque contractæ legalis maculæ, ex contactu cadaveris, causâ ab ingreſſu abſtinens, parieti atrii innixus obdormiſſet, accidit, ut calens è nido hirundinis ſtercus ſuper dormientis oculos decidens, viro ſubitam cæcitatem inſerret (*a*). Tanta inopinatò irruens calamitas nunquam tamen impavidam viri conſtantiam labeſactavit; quam quidem, inſultantibus inſuper domeſticis, atque ipſâ exprobante uxore, ut fructum proborum operum, atque collatorum in alios beneficiorum tandem oſtenderet, invictam ſemper infractamque ſervavit.

Cùm tamen ſe pondus inutile Mundo, ſibique, atque aliis oneri factum animadverteret, ideò ut ſe tandem è vitâ revocaret, verſis ad Deum precibus efflagitabat (*b*). Quamquam Deus non neci virum, ſed prodigioſæ valetudini reſervabat. Tobias tamen Divini ignarus conſilii, in mortis limine conſtitutum ſe ratus, filium ad recipiendam ex Gabelo pecuniam, in Rages Medorum miſit. Eò igitur ſe conferens Tobias junior, tandem regreſſus, & pecuniam, & ductam in viâ conjugem Saram filiam Raguelis, & tandem collyrium patri retulit, utì fuſiùs v. *Tobias II.*

Recepta ab Angelo Raphaele, quem mortalem hominem eredebat, beneficia, utpotè qui filium Ecbatanas duxerat, rependere cupiens Tobias, omnia, quæ filius è Mediâ retulerat, ut pro æquâ portione inter ſe dividerent, etiam atque etiam rogavit. Tunc Angelus privatim utroſque ita eſt alloquutus: Deo Cœli de exhibitis in vos munificentiæ ſuæ argumentis debitas gratiarum laudes perſolvite. Orationis jejunio, atque eleemoſynæ conjunctæ ſupra omnes Mundi, theſauros virtus extollitur; quippè quæ immunes præſtet à letho, crimina remittat, atque ad impetrandam miſericordiam ſimul, & vitam æternam mirificè conferat. Adjecit ad hæc, proborum operum & lachrymarum merito hoc ſibi Tobiam à Deo obtinuiſſe, ut tenatione probaretur. Cæterùm ſcirent, miſſum ſe à Deo Angelum Raphaelem, qui cùm ferendæ illis opi veniſſet, ſuo tandem munere functus, Cœlum repetebat.

Tunc ambo Tobiæ prono in terram vultu, trium horarum ſpatio Deum adorantes, tandem ſurgentes, pleno ore accepta à Deo beneficia prędicabant; quæ pariter ſenior Tobias concinnato Cantico complexus eſt. In eo hymno poſt celebratam miris laudibus potentiam, amplitudinem, & munificentiam Dei, reſtitutionem Jeroſolymæ, exitum captivitatis, & gloriam Sanctæ urbis, incolis frequentiſſimæ, & Templi oraculo prędicit (*). Vitam indè Tobias ad 42. ulteriores annos producens (*c*), filios ex nepotibus intuitus eſt. Annum agens 56. luminibus captus, ſexageſimo convaluit. Maturante vitę exitu, filio Tobię ſeptemque ejus filiis nepotibus ſuis pręounciavit, everſionem Ninives jam imminere; Neque enim, ait, Dei verbum excidit. Adjecit inſuper futurum, ut Iſraelitæ extra regionem ſuam diſperſi, tandem ad propria remigrarent; excitatumque iterum Dei Templum omnibus Deum timentibus pervium pateret. Neque Iſraelitæ tantùm, ſed & cæteræ per orbem nationes, ait, abjectâ Deorum ſuperſtitione, Jeroſolymam ſe conferentes, & ſedem mutabunt & cultum, ut in unius Dei re-

n *Hieron. ibid.*
o 2. *Timoth.* 4. 10. *An.* 65.
p *Menæa p.* 259.
q *Bolland.* 4. *Januarii.*
r *Judic.* 11. 3. 5.
s 2. *Macch.* 12. 17.
t *Ita Edit. Rom. Septuag. Hebrai, Munſter.*
u *Ita Hebr. Fagii, & antiq. Edit. Lat.*
x *Tob.* 5. 1. *&c. Natus A. M.* 3262. *Uxorem duxit circa an.* 3280. *Filium genuit circa an.* 3281. *In captivitatem deductus an.* 3283. *ante Chr.* 717. *ante Ær.* 721.
y *Tob. c.* 1. 24. *Emen autôn agoraſtes.*
z *Tob.* 1. *Grec. Parethemen Gabelo. Ambros. de Tob. c.* 1. *Commendaverat.*
a *Tob.* 2. 1. *&c.*
b *Tob.* 3. 1. *&c.*
* *Tob.* 13. 1. *&c.*
c *Tob.* 14. 1. *&c.*

religionem omnes Reges terræ convenientes, omnes æquè ſint gaviſuri. Propterea, filii, adjecit, Deo veritatis morigeros vos præbete: una ſit vobis cura, ut illi per omnia obſequamini. Nec vos tantùm, ſed & filii veſtri exercitio proborum operum eleemoſynis, atque jugi Dei memoriæ & laudis aſſueſcite. Cavete autem, ne diutiùs hìc moram trahatis; ſed poſt mandatam ſepulturæ matrem veſtram unà mecum in eodem tumulo, illicò hinc abeuntes, imminentem ſceleribus hujus urbis ultionem evitate.

Hiſce Tobiæ oraculis ſua fides manſit; nec junior Tobias de præſcriptis ſibi à patre juſſionibus quidquam prætermiſit. Centum igitur & duorum annorum grandævus Tobias, vitæ mortalis curſum abſolvit; defunctoque corpori ſolemni funere in urbe Ninive parentatum eſt. Cæcitate percuſſus eſt A. M.3327. Filium Ecbatanas miſit A. 3322. Eodem anno convaluit. Obiit A.3363. ante Chr.637. ante Ær.641.

II. TOBIAS, filius Tobiæ, de quo jam egimus, ex Annâ uxore ipſius, è Tribu Nephtali (*d*). In primâ adhuc infantiâ captivus unà cum patre Ninivem à Salmanaſare tranſlatus eſt (*e*). Sanctè à patre educatus, atque legalibus inſtitutionibus imbutus eſt, quas pater ipſe, exitum ſibi vitæ imminere ratus, altè in ejus mente imprimere conatus eſt. Accitum igitur filium monuit (*f*), ut eleemoſynâ & charitate impendendâ nunquam laſſaretur; caveret antem, ne quidquam in alterum inferret, quod in ſe nollet. Elationem, infidelitatem in coniugio evitaret; nihil præſtaret viris prudentibus inconſultis; Deo verò ſivè precibus, ſivè laudibus nunquam non vacaret.

d *Natus A.M.* 3281. *ante Chr.* 719. *ante Ær.*723.

e *A. M.*3283.

f *Tob.* 4. 1. *&c. A. M.* 3322. *ante Ch.* 678. *ante Ær.* 682.

Monuit tandem, ut commiſſam Gabelo in Rages Medorum pecuniam exigendam curaret; ac dein in hanc ſententiam orationem clauſit. Bono eſto, fili mi, animo: anguſta quidem nobis res eſt familiaris, ſed Dei timor, immunis à crimine animus, atque proborum operum exercitium, theſaurus ſunt nobis locupletiſſimus.

Tunc filius (*g*) ſe quidem ait effecturum, ut omnia implerentur; de Gabelo verò neque hominem ſe, neque viam ad Ecbatanas ſcire. Cui pater ſcriptum apud ſe debiti chirographum ſervari aperuit; quo ſtatim exhibito, Gabelus pecuniam reſtituiſſet. Iret proindè itineris ducem aliquem quæſiturus, ut in Mediam deduceretur. Vix igitur egreſſus juvenis, hominem ætate florentem in foro offendit, ad iter paratum, quo ad patrem adducto, convenere faciè ambo de mercede; eoque comite Tobias itineri ſe commiſit. Porrò ſub hominis exuviis Angelus Raphael à Deo miſſus, Tobiæ deducendo, latebat. Vide *Raphael*.

g *Tob.* 5. 1. *&c.*

Cùm interim ad diverſorium in ripâ Tigridis perveniſſeot (*h*), Tobias lavandis pedibus egreſſus, immanem quemdam piſcem in ſe ex aquis inſilientem obvium habuit. Exclamare illicò conterritus juvenis; ſed ab Angelo confirmatus, ejuſque monitu branchiis monſtri apprehenſis, ad ſe reductam belluam exanimem ante pedes habuit. Mox eodem Angelo jubente, cadaver exenterans, cor, jecur, & fel in pharmaca præſentiſſima, uti Angelus innuebat, reſervavit. Reliquæ carnes in uſum præſentis cibi igne toſtæ fuerunt; & quæ ſupererant, ſale conditæ, in commeatum itineris reſervatæ ſunt. Cùm prope Ecbatanas perveniſſent, Tobias Angelum, quonam diverterent, requiſivit. Cùm Angelus eſſe in loco ait virum, Raguelem nomine, & viro unicam filiam Saram, quam ſi ipſe Tobias uxorem jure arctioris præ cæteris cognationis poſtularet, omnia ejus bona hereditate demum poſſideret.

h *Tob.*6.1.*&c.*

Cui Tobias metuere ſe dixit, ne ſe idem maneret infortunium, quod ſeptem prioribus ejus fœminæ viris, ſingulis à Dæmone ſuffocatis, acciderat, Noſti autem, ait, quid parentibus meis ſeneſcentibus jam accideret, ſi quid ſimile de filio ſuo audire illos contingeret. Metuentis animum Angelus confirmavit, juvenem docens in eos tantùm Dæmonem prævaluiſſe, quos brutalium voluptatum appetitus ad nuptias impulerat. Quare, ait, poſt celebrata ſponſalia, tribus prioribus noctibus à fœminâ abſtinere te moneo, impoſitoque prunis felle piſcis, quem tibi ſervaſti, ejus vi Dæmonem ejicies.

Hæc ſimul colloquentes, in urbem ingreſſi, comiter à Raguele, cujus rectâ ædes petierunt, excepti ſunt; cùm enim Raguel Tobiæ parentis nota lineamenta in ore filii notaſſet, obortis lachrymis, & dulci amplexu amicum hoſpitem excepit (*i*). Appoſitæ inde dapes; ſed Tobias nunquam ſe cibum guſtaturum profeſſus eſt, niſi cùm Sarâ nuptiæ ſibi poſtulanti concederentur. Hæſitanti Ragueli, metu ne quid ſiniſtri juveni contingeret, Angelus animum adjecit, dicens, juvenem eſſe religioſum, qui eas nuptias, alioquin ſibi debitas, peteret. Hinc, ait, alius nemo eam fœminam ſibi vindicare valuit. Initæ igitur nuptiæ, conciliante Raguele, qui filiæ manum juveni tradens, ſimul Deum Abrahami, Iſaaci, & Jacobi rogavit, ut conjugibus adeſſe, atque utroſque largis benedictionibus cumulare dignaretur. Hinc chirographo conjugii ſcripto, lautiſſimoque inſtructo convivio, omnia Dei laudibus inſonuerunt.

i *Tob.*7.

Poſt cœnam (*k*) Tobias in thorum ſponſæ introductus, continuò piſcis fel prunis impoſuit; quo vix ab illo facto, Angelus Raphael abreptum Dæmonem in deſerto ſuperioris Ægypti alligavit (*l*). Reliquum noctis ambo conjuges in continentiâ, & precibus tranſegerunt. Vix altera dies illuxerat, cùm Raguel quid Tobiæ accidiſſet, exploraturos famulos ſuos miſit; ipſe interim tumulum effodi, quaſi defunctum ſepulturę mandaturus, juſſit. Sed inexpectato nuncio de vitâ utriuſque accepto, totus in laudes Dei effuſus, aggeſtâ humo replevit foſſam, atque lautiſſimum convivium vicinis & amicis paravit.

k *Tob.*8 1.*&c.*

l *Vide Raphael, & Aſmodaus.*

Interim rogante Tobiâ, Angelus Gabelum adiens, exactam ab illo pecuniam, ipſumque Gabelum de ejus adventu lætiſſimum ad Tobiam retulit [*m*]. Sed his Ecbatanis geſtis, Tobias ſenior & Anna de morâ filii anxii cruciabantur [*n*]. Mater potiſſimùm

m *Tob.* 9. 1. *&c.*

n *Tub.* 10. 5. *&c.*

mùm nullâ non die ad ſpeculam ſe conferebat, an à longè venientes proſpiceret, exploratura. Nec minor erat ad parentes regrediendi junioris Tobiæ anxietas: quare nequidquam Raguele renitente, ad diſceſſum ſeſe diſpoſuit, fauſta omnia eodem Raguele filiæ & genero imprecante.

o Tob. 11. 1. &c.

Viæ igitur ſe committentes (o), cùm jam in Charan perveniſſent, Raphael Tobiæ propoſuit, an ad ſolandos parentes maturandum ambobus cenſeret; uxore & domeſticis relictis, ut eum reliquis impedimentis longis itineribus ſequerentur. Viſo è re conſilio, ambo iter feſtinantibus, vix ab Annâ è ſpeculâ proſpectis, lætum rei nuncium ad Tobiam ſeniorem relatum eſt. Annâ referente, interim canis juvenis Tobiæ ſocius, ejuſque adventûs index ſupervênit. Re compertâ Tobias, nihil cęcitate detentus, à famulo manu deductus, in occurſum venientis, atque in amplexum corruit. Paria & mater egit, gaudio interim parente utroque plorantibus. Tunc nihil cunctatus Tobias, piſcis felle producto, patris oculos linivit, eoque collyrio poſt mediæ horæ ſpatium membranâ, veluti albugine ovi, ex ægri luminibus dilapsâ, priſtina ſanitas viro rediit. Poſt ſeptem dies Sara etiam, & domeſtici omnes pervenerunt; ex quo aucto in immenſum Tobiæ ſenioris gaudio, ſeptem diebus convivii ſolemnitas, adhibitis amicis, celebrata eſt. Verſæ inde ad rependenda accepta à Raphaele, quem mortalium aliquem credebant, beneficia, curæ. Sed Angelus conditionem ſuam prodiens, utì v. *Tobias I.* diximus, ſtatim evanuit.

Tobiæ junioris conjugio Deus largis benedictionibus favens, ſeptem filiorum fructum conceſſit. Poſt exactos cum patre 42. à reditu annos, ſupremiſque illi primùm, deinde matri officiis ſolutis, Ninivem unà cum totâ familiâ deſerens, in domum ſoceri Ecbatanas ſeſe recepit (p). Proſperâ valetudine ſenes nactus, ſummo illos officio ſemper curavit, donec utriſque juſta perſolveret. Vitam autem ad 99. annos producens, filios filiorum uſque ad quintam generationem vidit; ac tandem placido fine vitæ curſum abſolvens, ſepulturæ à filiis mandatus eſt. Miſſus eſt in Rages A. 3322. Obiit 3380. ante Chr. 620. ante Ær. 624.

p Tob. 14. 15. &c.

Liber Tobiæ hiſtoriam complectitur utriuſque Tobiæ, de qua ſatis huc uſque. Ab ipſis patre & filio Tobiâ exaratum vel ſaltem ex ſcriptis ab illis Commentariis derivatum ferunt; plura enim occurrunt, quę nuſquam alteri innoteſcere potuiſſe videntur. Quamquam ejus Operis originale Hebræum, ſive Chaldæum extitiſſe ſatis conſtat; illud tamen ætate noſtrâ intercidit. S. Hieronymus Chaldæum Exemplar nactus, à Viro peritiſſimo Hebraicè dictari curavit, cujus ille verba Latinè ſtatim excipiebat. Hæc Latina Verſio Concilii Tridentini decreto probata hodie obtinet. Altera circumferebatur ex Græco adornata, incerto authore, & tempore; quæ ſanè ex alio originali, quàm quo S. Hieronymus utebatur, expreſſa, longiſſimè aliquando à verſione ejuſdem S. Doctoris diſcrepat. Quin & veteres Latinæ Verſiones ex Græco adornatæ, nec ſatis inter ſe conveniebant, quemadmodum etiam exemplaribus Græcis noſtræ ætatis hodie uſque accidit.

Hebraicam Tobiæ hiſtoriam Hebraicè impreſſam curâ Fagii, & Munſteri habemus. Judæos hiſtoriam Tobiæ Hebraicè ſcriptam legere Origenes, aliis referentibus, audiverat (q). Huetius, olim Abrincenſis Epiſcopus, Hebraicum Tobiæ Mſ. ſervabat. De Exemplari Hebræorum, de quo Origenes, utpotè nobis incognito, nihil eſt, quod dicamus. Fagii, & Munſteri, valdè à Latino, & Græco diſcrepant, nec niſi Verſiones ex Græco, ſivè Latino, recenti manu adornatæ reputandæ ſunt. Verſio Syriaca adeò cum Græcâ convenit, ut ex illâ expreſſa videatur. Verſio tandem Latina ſimplicitate ſuâ, perſpicuitate, atque ab extraneis hiſtoriolis immunitate, apertiſſimos præ cæteris veritatis characteres exhibet.

q Ep. ad Afric.

Cùm Liber iſte in Canone Judæorum non recenſeretur, ideò in deductis per veteres Authores Chriſtianos catalogis, Judæorum normâ expreſſis, deſideratur. Inter Sacros libros apud S. Hieronymum non legitur (r). Recentiores aliqui ejus authoritatem non ſatis obſervantes, veluti fabellam quamdam piè tantùm, non verè excogitatam habuerunt, ad normam optimi patris, & religioſi filii exhibendam; ſivè ut eâ veluti in tabulâ pingeretur, quodnam à Deo proborum operum præmium in hac vitâ ſtatueretur; ſimulque ut Mortuorum ſepultura curaretur. Hæc Paulo Fagio ſententia ſtetit.

r Prolog. Galeat. & in c. 8. Dan. & Præf. in Jonam.

Nihilo tamen ſeciùs fateamur oportet, Judæos hujus Libri authoritati plurimum ſemper detuliſſe; quamvis enim inter apocrypha illum amandarint, Opus tamen legebant, ait Origenes in Epiſtolâ ad Africanum. S. Hieronymus eâ de re ita ſcribit. *Quem Hebræi de Catalogo Divinarum Scripturarum ſecantes, his, quæ hagiographa memorant, manciparunt* (s). Grotius fatetur, Hebrços Opus legiſſe, atque veram hiſtoriam reputaſſe (t).

s Hieron. Ep. Chrom. & Heliod.

t Præf. in Tob. Sixt. Sen. l. 8. Biblioth.

Quod ad Eccleſiam Chriſtianam attinet, facilè ex plurimum Veterum Patrum teſtimonio, Canonicum habitum fuiſſe Librum probaremus. Tamquam Scripturam divinam S. Spiritu dictante exceptam, S. Cyprianus illud, nec ſemel quidem, laudat, (u). Non ſecùs ac cæteris Canonicis Libris, eo utuntur S. Bolycarpus in ſuâ Epiſtolâ, S. Clemens Alexandrinus, Origenes (x), Author Conſtitutionum Apoſtolicarum (y), S. Baſilius, S. Ambroſius, S. Hieronymus, S. Auguſtinus, aliique ex Patribus. Recenſetur autem in Catalogis Librorum Sacrorum Concilii Hipponenſis (z), tertii Carthaginienſis (a), Epiſtolæ Innocentii I. ad Exuperium, omniumque recentiorum Authorum, utì Caſſiodori, Rabani Mauri, S. Iſidori Hiſpalenſis, Decreti unionis inter Græcos, & Latinos ſub Eugenio IV. ac tandem Concilii Tridentini (b).

u Cyprian. l. 3. teſtim. & L. de opere & Eleemoſ.

x Oeigen. contra Cels. l. 3.

y Conſtit. l. 5. c. 1. & l. 3. c. 55.

z An. 393. Can. 98.

a An. 397. Can. 47.

b Concil. Trid. ſeſſ. 4.

III. TOBIAS. Præcepit Deus Zachariæ Prophetæ, ut à Tobia, Holdai, alio nomine *Helem*, Idaia, & Joſia, alio nomine *Hem*, filio Sophoniæ, paulò antea è Babyloniâ regreſ-

Digitized by Google

greſſis, certam quamdam auri, argentique ſummam, ab ipſis Templo deſtinatam, peteret, ex qua coronam pro Jeſu filio Joſedechi Summo Sacerdote Judæorum conflaret (c). Hos quatuor viros ipſiſſimos eſſe Danielem, Ananiam, Azariam, Miſaelem Rabbini opinantur.

c *Zach.* 6. 10. *&c.*

IV. TOBIAS, frater uxoris Oniæ II. Summi Sacerdotis, pater Joſephi, & avus Hircani, de quo Joſephus (d). Hic alioquin obſcuri nominis, Joſephi filii ſui, & Hircani nepotis nomine innoteſcit. Cùm Heliodorus juſſu Seleuci Regis ad diripiendos Templi theſauros veniſſet (e), obtenderunt Hebræi, maximam eorum portionem ad Hircanum Tobiæ, virum valdè conſpicuum pertinere, quem Seleucus ipſe exigendis tributis in totâ regione Transjordanicâ præfecerat.

d *Antiq. l.* 12. *c.* 4.

e 2. *Macch.* 3. 11. *A. M.* 3828. *ante Ch.* 172. *ante Ær.* 176.

V. TOBIAS, Ammonites, Judæorum hoſtis acerrimus, qui erectioni Templi, atque reductioni Judæorum è captivitate Babylonicâ, ſi quis alius, pervicaciſſimè obſtitit (f). Hic aliquando *ſervi* titulo notatur [g], facilè quia ſervilis eſſet conditionis. Quamquam in regione Samaritanorum, cui unà cum Sanaballat Præfecti jure præerat, ſummam obtinebat authoritatem. Filiâ Secheniæ, viri inter Optimates Judæorum Jeroſolymitanorum, ductâ (h), multos ſibi fautores contra Nehemiam in eâdem urbe comparavit, cum quibus & literarum commercium adversùs eumdem Nehemiam detinuit (i). Omnes tamen ejus artes Nehemias prudentiâ ſuâ ſemper eluſit. Eo Babylonem regredi coacto (*), poſt reſtituta urbis mœnia, Tobias opportunitatem nactus, ſedem in orbem transferens, tantum apud Eliaſib Procuratorem Domûs Domini prævaluit, ut habitationem in ipſo Templo obtineret. Regreſſus tamen poſt aliquos annos Nehemias, virum ex atrio Templi depellens, utenſilia ipſius omnia è loco ſacro proiecit (k). Inde de Tobia, facilè in Samariam ad Sanaballat regreſſo, nihil in Sacrâ Scripturâ.

f 2. *Eſd.* 2. 10. *&* 4. 1. *&* 6. 1. 12. 14. *A. M.* 3550. *ante Chr.* 450. *ante Ær.* 454.

g 2. *Eſdr.* 2. 19.

h 2. *Eſdr.* 6. 28.

i 2. *Eſdr.* 6. 27. *&c.*

* *A. M.* 3562. *ante Chr.* 438. *ante Ær.* 442.

k 2. *Eſdr.* 13. 4... 7. *&c. incertum quo anno.*

VI. TOBIAS, filius Necodæ, cujus filii, ſivè nepotes è captivitate regreſſi ſunt (l).

l 2. *Eſdr.* 2. 60.

TOCHEN, urbs Juda. 1. *Par.* 4. 32.

TOPARCHIA, vox Græca, ſonans Dominium, ſeu præfecturam loci, regionis &c. qua quidem donatus, nullum peculiarem titulum, ſivè præfecti, ſivè Præſidis, Ethnarchæ, Tetrarchæ, ſivè Regis obtinet. Trium Toparchiarum *Apherema*, *Lydda*, *Ramatha*, frequens eſt mentio in Macchabæis (m). Decem in Judæâ Toparchias Plinius recenſet; Jerichuntem, Emmaus, Lyddam, Joppem, Acrabatenem, Gophniticam, Thamniticam, Betlephtephenem, Montoſam, ſivè Orinem, ubi Jeruſalem ſita, ac tandem Herodium (n). Totidem etiam apud Joſephum enumerantur (o): Jeruſalem omnium caput: Gophnam, Acrabatam, Thamnam, Lyddam, Ammaus, Pellam, Idumæam, Engaddi, Herodium, Jerichuntem. Alibi verò tres Toparchias Judææ adjectas memorat (p), Samariam, Galilæam, Peræam. Ac tandem alibi tres haſce Toparchias habet, Samariam, Joppem, Galilæam (q).

m 1. *Macch.* 11. 28. *&* 10. 30. 38.

n *Plin. l.* 5. *c.* 14.

o *De Bello*, *l.* 3. *c.* 4.

p *Antiq. l.* 13. *c.* 5.

q *Antiq. l.* 13. *c.* 8.

TOPASIUS, Hebraicè *pitdath* (r). Septuaginta, S. Hieronymus, Leo de Juda, Junius, & plerique recentiores vocem *pitdath* topaſium reddunt, Paraphraſtæ Onkelos, & Jonathan, quemadmodum & Kimchi, virentem petram reddunt, quod topaſio congruit: *Egregia topaſio gloria eſt, ſuo virenti genere*, ait Plinius (s). Pretioſiſſimos tamen topaſios alii aureum colorem referre ſoſtinent (t). Quæcumque tandem ea res ſit, Hebræo *pitdath* topaſium denotari facilè quidem credimus, cujus vel nomitus literæ converſæ illum ferè exprimunt. Ex Inſulæ maris Rubri nomine nomen topaſio inditum ferunt. Ejus inventi gloriam Jubæ Regi Mauritaniæ Plinius tribuit. Verùm ſi nota Moyſi gemma fuit, vetuſtiori ſanè authore gloriatur. De *pitdath Chus* ſermo eſt apud Jobum (u); unde facilè eorum ſententia confirmatur, qui gemmam è Mari Rubro derivant; regio enim Chus ad litus occidentale ejuſdem Maris innotuit.

r *Exod.* 23. 27. *&* 28. 18. *&* 39. 8. *Job.* 28. 19. *Ezech.* 28. 13.

s *Plin. l.* 37. *c.* 8.

t *Vide Danæum, & Diction. des Arts & des Sciences.*

u *Job.* 28. 19.

Contendunt alii, *pitdath* ſmaragdum deſignare (x), quem Plinius virenti fulgore niteſcere, atque ex Æthiopiâ deduci teſtatur (y). Porrò Chus non rarò Æthiopiam redditur, & *pidath Chus* Jobum meminiſſe jam diximus. Porrò gemma illa nomine Simeonis inſculpta, ſecunda erat primi ordinis in Rationali (z).

x *Schindler. Mercer. Ceval. brins in Job. Rabb. Joan. in Pargmno.*

y *Plin. l.* 37. *c.* 5.

z *Exod.* 28. 18.

Vocem Hebream *paz*, ſivè *phaz* in Pſalmo occurrentem (a), quæ potiùs aurum obrizum, aurum Phaſidis, ſivè Phiſon ſonat, Septuaginta topaſion reddiderunt (b).

a *Pſal.* 118. 27. *ſuper aurum & topaſion.*

b *Confers Jerem* 10. 9. *&* 3. *Reg.* 9. 28. *Dan.* 10. 5. *Pſal.* 20. 4. *Job.* 28. 17.

TOPHETH, quo nomine deſignata creditur cloaca Jeroſolymæ, ad meridiem ejuſdem urbis, in Valle filiorum Hennon, ubi perpetuus ignis detineri ferebatur, abſumendis morticinis, & immunditiis ex urbe delatis. Eò etiam loci projiciebantur cineres, & fragmina Idolorum, cùm Aræ eorumque ſimulachra dejiciebantur. Hunc morem comburendi in Topheth cadavera ſpectaſſe videtur Iſaias (c), cùm de everſo exercitu Regis Sennacheribi agens, ait: *Præparata eſt enim ab heri Topheth à Rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus ignis, & ligna multa, flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam.*

c *Iſai.* 3. 33.

Alii verò nomen Topheth valli Hennon inditum ſuſpicantur, ex ſacrificiis Idolo Moloch ibidem oblatis, tympanis interim (Hebr. toph) ſtrepentibus. Horum ſacrificiorum is erat ritus. Ex concavo ære conflatum Idolum brachia porrecta, & paulò in anteriorem partem inclinata exhibebat. In ejus ulnis expoſiti infantes ad ſacrificium deſtinati, facilè naturali pondere dilabentes, in ſubjectum ignem demittebantur; quod non ſine ingenti infantum ejulatu contigiſſe potuit. Hiſce ejulatibus ſupprimendis, ne quem fortè miſerationis ſenſum in ſpectatoribus conciliarent, ingenti tympanorum ſtrepitu totus interim locus reboabat. De ſacrificiis in Topheth oblatis hæc tradunt.

Jeremias Propheta hæc vitio Iſraelitis vertit: *Ædificaverunt excelſa Topheth, quæ eſt in valle filiorum Hennom, ut incenderent filios ſuos, & filias ſuas igni* (d). Ex eodem autem Prophetâ intelligimus, Tophe-

d *Jerem.* 7. 31. 32. *&* 19. 11. *&c.*

phéth locum fuiſſe impurum, quò cadavera ſepulturæ honore privata projiciebantur. Joſias Rex locum Topheth profanavit, ubi Templum Moloch ſteterat, ne immaniſſimo Numini ſacrificia ibidem à quoquam exhiberentur (e).

e 4. *Reg.* 23. 10. 11.

TORCULAR Hebraicè *Gath*. Frequenter quidem torcular in Sacrâ Scripturâ legitur, quamquam eo nomine non tantùm machina illa deſignata ſit, qua uvæ, ſed etiam vas, quo expreſſus liquor excipitur dictum Hebraicè *Jekeb*, Græcè *Lacos*. Inde phraſes illæ. *Fodit in ea torcular* (f). *Vino torcularia tua redundabunt* (g). *Et intraretis ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta lagenas* (h). *Zeb in Torculari Zeb* (*) occiſus eſt. Porrò lacus illi inſtar ſubterraneæ ciſternæ conſtructi, vinum continenebant, ſervabantque, donec in lagenas, ſivè dolia fictilia, ſivè lignea infunderetur (i).

f *Iſai.* 5. 2. *Matth.* 21. 33.
g *Prov.* 3. 10.
h *Agg.* 2. 17.
* *Judic.* 7. 25.
i *Vide Plin. l.* 14. *c.* 21. *Columell. l.* 12. *c.* 18. *Cato de re ruſt. c.* 113. *Vide etiam de ratione ſervāndi vini Noſt. Comment. in Jerem.* 48. 11.

Plures in Pſalterio leguntur Pſalmi hoc titulo: *Pro torcularibus* (k), quem alii aliter explicant. Sunt, qui Pſalmos illos Càntica eſſe vindemiarum, & lætitiæ in Feſto Tabernaculorum, poſt vindemiam ſcilicet, & meſſes canenda putent. Alii verò vocem *gittbith*, quæ *torcularibus* in Vulgatâ reſpondet, de inſtrumento muſico explicant (l). Spiritnali ſenſu PP. interpretantur de Eccleſiâ Jeſu Chriſti, vineâ illâ myſticâ, in qua erectum turcular, juxta phraſim Jeſu Chriſti in Evangelio (m). Nos verò ita reddi poſſe Hebręum cenſemus: *Pſalmus ad Præfectum Muſicæ, qui choro Gethæorum præſidebat*. Choros enim mulierum cantatricum in Templo fuiſſe conſtat, quarum aliquæ facilè ex urbe Geth deduci potuerant.

k *Pſal.* 8. 1. *Vide &* 80. 1. *&* 83. 1.
l *Ita quidam Rabb. Grot. Boſſuet.*
m *Ita Euſeb. Athan. Didym. Theodoret. Heſych. Nicephor. Aug. Hieron. in Pſalmos.*

TORRENS, Græcè *cheimarros*, Hebraicè *nachal*. Quæ perpeti amne fluunt aquæ, flumina; quæ ſtato tantùm tempore, utì dum imbres affluunt, ſivè nives ſolvuntur, torrentes appellantur. Cùm verò Hebræum *nachal* & vallem, & torrentem exprimat, non rarò alterum pro altero in S. Scripturâ uſurpatum occurrit; ut *torrens Gerara* pro *valle Gerara*. Hunc ſanè errorem, quamquam alioqui non ægrè conciliandum, cùm turrentes in vallibus potiſſimùm fluant, operæ tamen pretium fuit adnotaſſe, cùm non rarò ea, quæ torrentis ſunt, valli tribuantur, utì valli Cedron, ea quæ ad torrentem ejuſdem nominis ſpectant. Interdum etiam in S. Scripturâ unum idemque torrentis nomen de fluviis etiam uſurpatur, utì de Euphrate, Niln, Jordane, cæteriſque perpeti curſu fluentibus, ut Jabok, & Arnon. Hinc Nilus *torrentis Ægypti* nomine deſignatus occurrit (n); Euphrates verò eſt torrens ille, de quo *Pſal.* 123. 5. & *torrens ſalicum* apud Iſaiam 15. 7.

n *Num.* 34. 5. *Joſue*, 25. 4. 47. *Iſa.* 27. 12.

Torrens ſpinarum, in Hebræo *Sethim*; apud Septuaginta *Funium* (o). Fluentum hoc ipſiſſimum credo torrentem Cedron, in mare Mortuum defluentem.

o *Joel.* 3. 18.

Torrens Cedron, medius inter Jeruſalem ad occidentem, & montem Olivarum ad orientem fluens. Vide *Cedron*.

Torrens Ægypti, idem facilè ac Nilus, ſeu ramus ejuſdem amnis, cæteris orientalior. Vido *Ægyptus*.

Torrens Beſor, vulgò ſitus creditur inter Gazam, & Rhinocoruram; ſed inter Rhinocoruram & Peluſium à S. Hieronymo collocatur (p). Vide *Beſor* (*).

p *Hieron. in Amos c.* 6.
* *Vide etiam* 1. *Reg.* 30. 9. 21.

Torrens Botri; Hebr. *Nehel Eſcbol*, torrens ſivè vallis botri (q). Situm credimus ad meridiem ſortis Juda & Simeonis, non procul à *valle Sorec*.

q *Num.* 13. 25. *Vallis Botri Num.* 13. 24. *&* 32. 9. *Deut.* 1. 24.

Torrens Zared (r), torrente Arnon meridionalior.

r *Num.* 21. 12. *Deut.* 2. 13. 14.

Torrens Arnon, amnis potiùs, quàm torrens. Vide *Arnon*.

Torrens Jabok, & ipſe fluvius meritò appellandus. Vide *Jabok*.

Torrens, ſeu *vallis Gerara*, ad urbem cognominem, in Arabiâ Petræâ, & ad meridiem Chanaanitidis.

Torrens Jeruel, ſeu potiùs torrens è regione deſerti Jeruel (s), in plagâ meridionali Juda.

s 2. *Par.* 20. 16.

Torrens Ciſon, ad radices montis Thabor emergens, in mediterraneum inter Carmelum & Ptolemaidem influit. Vide *Ciſon*.

Torrens Cadumim, an idem ac Ciſon? (t).

t *Vide Judic.* 5. 21.

Torrens Carith, in transjordanicâ, Socoth verſùs. Vide *Carith* (u).

u *Vide etiam* 3 *Reg.* 17. 3.

Torrens Gaas (x), fluens facilè in Tribu Ephraim ad radices montis Gaas (y), cui urbs Thamnat-Saraa, ubi ſepulchrum Joſue (z), inſidebat. Euſebii ætate ſepulchrum illud in monte Gaas adhuc ſpectabatur (a).

x 2. *Reg.* 23. 30. *&* 1. *Par.* 11. 32.
y *Joſue* 24. 30. *Judic.* 2. 9.
z *Joſue* 24. 30.
a *Euſeb. in loc. in Gaas.*

Torrens Mambre (b), idem ac vallis Mambre (c); cùm Hebræum *nachal* vallem & torrentem æquè ſignificet.

b *Judith.* 2. 14.
c *Gen.* 13. 18. *&* 14. 13. *&c.*

Torrens Auſtri. *Pſal.* 125. 11. *Sicut torrens in auſtro*. Eâ planè phraſi torrentes omnes deſignati videntur, ad meridiem Palęſtinę, vel ſaltem fluenta illa, quæ reſolutis auſtrali vento nivibus feruntur. Hæbreus enim textus non *nachal*, quod torrentem ſonat, ſed *aphikei* habet, quod *effuſiones* ſonat.

Torrentes, ſivè *fluvii Ethan* (d). Vide *Ethan*.

d *Pſal.* 73. 15.

TORTA PANIS, quo nomine exprimitur *panis ex pinguibus palmulis farinâ, & aquâ confectus* (e). Alii reddunt placentam, ſivè tortam, ſivè aliquid ſimile (f). In Scripturâ tamen eſt *panis*, & Hebræu *ciccar* (g) reſpondet, quod ſonat compactum aliquod craſſumque fruſtum; hinc deſignandu talento adhibetur, quæ maxima eſt metalli moneta, atque ſummi inter cæteras, cujus uſus in negotiatione, pretii. Sunt, qui Hebræum *ciccar*, & Latinum *torta* de fruſto panis interpretentur: nos integrum panem maluimus.

e *Erotianus in Onomaſtico.*
f *Althelmus, de laudib Virgin. c.* 28. *Punica mala vident granis fertiſque referta; Botros, & ficos, & plures ordine tortas.*
g *Exod.* 29. 29.

TRACHONITIS, ſivè *Traconitis*, vel *Draconitis*. De hac regione agit S. Lucas (h), cùm anno 15. Tiberii Philippum filium Herodis Magni Tetrarcham Ituræ, & Trachonitidis commemoret. Arabiâ deſertâ ad Orientem, Batanæâ ad occidentem, Ituræâ ad meridiem, Damaſcenâ regione ad ſeptentrionem definitur. Arabię interdum adſcripta eſt, ad quam ſanè potiùs, quam ad Palæſtinam attinebat. Joſephus ſitam perhibet inter Palæſtinam & Cœle-Syriam (i); ejuſque incolas ab Hur filio Aram derivat. Via in Traconitidem ducens, in viciniis Lacûs Phialæ, ubi fontes

h *Luc.* 3. 1.
i *Antiq. lib.* 1. *c.* 7.

Jor-

Jordanis, patuit. Frequentiſſimæ in eâ regione cavernæ tutum prædonibus illis effugium præbebant; qui Herodem Magnum non ſemel turbarunt (*k*). Tribus Manaſſe, Euſebio (*l*) authore, in Trachonitidem Boſtram versùs excurrebat; in quam etiam regionem, ait alibi idem Euſebius, Ituræa porrecta, in deſertum etiam ad Boſtram penetrabat. Tandem S. Hieronymus ultra Boſtram, Damaſcum versùs, Trachonitidem collocat. Montes *Trachones* apud Strabonem ſupra Damaſcum ad latera Arabiæ & Ituræ exhibentur, ubi prærupti montes, & cavernæ, 1000. viris continendis amplæ, occurrebant.

k *Vide Joſeph.*
l *Euſeb. in locis, v. Kanath.*

TRADITIO, quo nomine Dei verbum non in Libris Sanctis ſcriptum, ſed ore traditum Apoſtolis, & ex illis conſtanti ſucceſſione ad nos uſque delatum exprimimus. Certiſſima atque aſſerta, diſcernendis veris à falſis Traditionibus, regula Eccleſiæ ea eſt, ut nihil tamquam Apoſtolicâ traditione ratum habeatur, quod communi totius Eccleſiæ uſu & ſententiâ, licèt nil de origine conſtet, receptum non ſit.

Ante bellum Romanum ſub Veſpaſiano, & deindè ſub Adriano, & Severo, nihil uſpiam de traditionibus ſuis ſcriptis mandaverant Judæi. Poſt hæc, Rabbi Judas, cognomento Sanctus, *Miſnam*, ac ſi diceretur, *ſecunda Lex*, adornavit. Hæc Judaicarum traditionum prima collectio. Adjecta deinde Gemarra Jeroſolymitana, & Babylonica, ex quibus Miſnæ junctis, Talmud Jeroſolymitanum & Babylonicum, conſtat. Porrò Gemarræ illæ veluti Miſnæ, ſeu Codicis principalis explicationes habentur.

Jeſus Chriſtus in Evangelio falſas traditiones Phariſæorum non ſemel accuſat; illiſque plura exprobrans, ait: *Relinquentes mandatum Dei propter traditiones veſtras . . . Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis* (*m*). Corruptæ etiam eâ ratione Legis, & ſuperſtitioſæ in rebus vanis religionis, cùm interim majora negligerent, exempla plurima in medium adducit. Hæc autem, ait, eſto obſervetis; ne tamen vos gravioribus præceptis ſegniores præbete. Nec temporis ſucceſſu de priſtinâ ſervandarum traditionum pervicaciâ Phariſæi quidquam remiſerunt; eoſque, quos earum authoritati minùs deferentes offenderint, continuò veluti hæreticos damnant. Ita erga Caraitas ſervatum eſt, quippè qui Scripturæ Textui potiſſimùm inhærentes, traditiones omnes niſi probatiſſimas, & Legiſlatoris menti congruentes, rejiciunt.

m *Mar. 7. 7. &c. Matth. 15. 1. &c.*

Traditiones ſuas Judæi *Legem oralem* appellant; Moyſi verò in monte Sinai à Deo oretenus traditas, cùm ſimul alteram Legem ſcriptam daret, jactitant. Addunt, eâ ſcientiâ inſtructos deindè à Moyſe Seniores populi, qui ſanctiſſimi depoſiti loco illam recipientes, dein ad poſteros tranſmiſerunt. Ex eo veluti rivulo derivatos ferunt iidem Judæi Libros Talmud, quorum tanta apud illos authoritas, ut non raro vel apertiſſimis S. Scripturæ Textibus præferant.

Suæ etiam Chriſtianis ſunt traditiones, à Chriſto & Apoſtolis acceptæ, quas quidem tanquam inviolabile ſacrumque depoſitum ſanctè cuſtodientes, fidei ſuæ ac diſciplinæ certam normam ab eodem Spiritu, à quo Scripturæ Sacræ, conſtitutam habent. Hinc Apoſtolus ita Fideles hortatur (*n*): *Itaque, fratres, ſtate, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſivè per ſermonem, ſivè per epiſtolam noſtram.* Debitam hiſce traditionibus obſervantiam Concilium Tridentinum apertiſſimis verbis exponens, prodit, veritatem, & diſciplinam Eccleſiæ Catholicæ & in Libris Sacris contineri, & in traditionibus, ex ore ipſius Chriſti in Apoſtolos, & ex illis conſtanti ſucceſſione ad nos uſque tranſmiſſis (*o*). Paria apud veteres Patres legas, qui ſimul omnes veritati, & authoritati Apoſtolicarum traditionum, ſivè illæ ſcriptis mandatæ, ſivè ore tantùm deductæ fuerint, ſuffragantur (*p*). Nec tamen omnes æquè, quæ vulgò ferebantur, traditiones paſſim tamquam Apoſtolicas recepiſſe Patres nullo delectu credendi ſunt. Diſcretione opus eſt, ut vera à falſis diſtinguantur. Nos eas tantummodò recipere cogimur, quas Eccleſia, & unanimis Paſtorum conſenſus probavit.

n 2. *Theſſal. 2. 15.*
o *Concil. Trident. ſeſſ. 1. c. 1.*
p *Vide Iren. l. 3. c. 3. 4. Tertull. de corona milit. c. 3. Baſil. ad Amphiloch. de Spir. S. c. 29. Chryſoſt. in 2. Theſſal. 11. Epiph. Hæreſ. 61. Auguſt. Ep. olim 118. nunc 54. ad Januar.*

TRAGELAPHUS, ſive dama, animal ad hircum, & cervum accedens; hinc ex *tragos*, hircus, & *elaphos*, cervus, feræ nomen. In purorum animalium cenſu apud Moyſem habetur (*q*). Porrò tragelaphos nonniſi ad Phaſidem occurrere, nec niſi barbâ, atque longioribus villis à cervo diſtingui Plinius eſt author (*r*). In Arabiâ etiam non deeſſe Diodorus Siculus tradit (*s*). Eo nomine fabuloſum aliquod animal deſignari Veteres nonnulli autumarunt. Hebræum *akko* hircum ſylveſtrem deſignare, deductâ ex Arabico etymologiâ, Bochartus oſtendit (*t*).

q *Deut. 14. 5.*
r *Plin. l. 33. c. 8.*
s *Diodor. Biblioth. l. 2.*
t *De anim. Sacr. p. 2. l. 6. c. 1.*

TRANSFIGURATIO. Poſtquam Jeſus Chriſtus ab Apoſtolis requiſivit, quænam de ſeipſo opinio inter homines ferretur, atque ab Apoſtolo Petro apertam de Divinitate ſuâ confeſſionem expreſſiſſet, tunc verſo ad iminentem Paſſionem ſuam ſermone, adjecit (*u*). *Amen dico vobis, ſunt quidam hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in Regno ſuo. Et poſt ſex dies* (nempè ab eâ factâ promiſſione) *aſſumpſit Jeſus* (*x*) *Petrum, Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum. Et transfiguratus eſt ante eos, & reſplenduit facies ejus ſicut ſol, veſtimenta autem ejus facta ſunt alba ſicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias, cum eo loquentes.*

u *Matth. 16. 28.*
x *S. Marcus 9. pariter ſex dies enumerat. S. Lucas 9. 27. 28. acto faciliè, quia diem factæ promiſſionis, & impleta computat; quibus omiſſis, cæteri Evangeliſtæ 6. tantùm enumerant.*

Colloquio autem argumentum exhibuere, ait S. Lucas, ſupplicia, & mors, quæ Chriſtum Jeroſolymis manebant. Addit idem Evangeliſta, Petro, & ſociis ſubito ſomno oppreſſis, cùm primùm evigilaſſent, ob oculos obverſatum Filium Dei inſuetâ gloriâ fulgentem. Tunc autem verſus ad Jeſum Petrus, *Præceptor*, ait, *bonum eſt nos hic eſſe, faciamus tria tabernacula, unum Tibi, unum Moyſi, & unum Eliæ . . . . Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos; & ecce vox de nube dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; ipſum audite. Et audientes Diſcipuli, ceci-*

de-

Digitized by Google

derunt in faciem ſuam, & timuerunt valdè. Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos, dixitque eis: Surgite, nolite timere. Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Jeſum.

Prodigium illud noctu contigiſſe credimus; hinc Apoſtolorum ſomnus; hinc etiam S. Lucas *manè* deſcendiſſe illos de monte inſinuat, veluti ſi noctem ibidem tranſegiſſent (*y*). In eo autem patrando fidem ſuam Chriſtus liberare voluit; quippe qui paulò ante exhibiturum ſe gloriæ ſuæ ſpecimen nonnullis ex Diſcipulis ſuis, antequam è vivis diſcederent, promiſerat. Ex hoc autem eorum animos præmunivit, ne de cruce ſuâ, & nece imminenti ſcandalo aliquo afficerentur, utpote qui certiſſimum Divinitatis ſuæ argumentum oculis ipſis ſpectaſſent. Ita Patres cenſuerunt. Meritò autem animadverſum eſt à nonnullis, habitum Chriſti, quo ſe inter medios homines infirmum, egenum, humilemque homuncionem exhibuit, veram, & perpetuam fuiſſe transfigurationem. Quæ verò transfiguratio in monte accidit, ea naturali ordine & ſine prodigio contigit.

y *Luc.* 9. 37.

In Monte Thabor traosfigurationem à Chriſto factam vulgò Interpretes conſentiunt: horum tamen ſententia graves patitur difficultates, quarum nonnullas v. *Thabor* notavimus.

Quod ad Moyſem, & Eliam ſpectat, quinam fieret, ut ab Apoſtolis viri illi dignoſcerentur, meritò inquiritur. Hoc tamen facilè contigiſſe reſpondent, ſivè quòd Jeſus nomine illos appellaverit; ſivè quòd è monte deſcendens, Apoſtolis prodiderit; ſivè tandem Apoſtoli ipſi ex inſpectis utriuſque imaginibus, ſivè receptâ de habitu oris utriuſque à Veteribus traditione, ambos illos per ſe dignoverint. Vulgatam enim eâ de re traditionem apud Judæos extitiſſe, quemadmodum & apud nos de SS. Petro, & Paulo, nullus dubito. In eâ verò Moyſis, & Eliæ apparitione teſtimonium ex Lege, & Prophetis Jeſu Chriſto per figuram exhibitum fuiſſe, vulgò Patres animadverterunt. Eâ occaſione, Moyſes ad vitam revocatus creditur; quoad Eliam, illum certè adhuc vivere conſtat: ex ignoto autem loco in montem transfigurationis deductus eſt. Non deſunt tamen, qui crediderint, inanem tantùm amborum figuram in monte exhibitam fuiſſe.

TRIBUNA ærea Salomonis, baſis erat quadrata, trium cubitorum altitudinis, & quinque longitudinis, & latitudinis (*), cui impoſita cathedra, ſivè thronus quidam, cujus pars intima rotunda erat, è regione atrii Sacerdotum, in ſuperiori atrii majoris parte. Hic Rex Templum petens aſſidebat.

* 2. *Par.* 6. 13.

TRIBUNALIA, loca juri dicundo deſtinata. In ſingulis urbibus ſuos conſtitui Judices, & Magiſtratus, controverſiis ejuſdem regionis definiendis, Moyſes juſſit. Si quę autem gravior interceſſiſſet controverſia, ad locum à Domino in ſedem electum, ait idem Moyſes, deferatur, coram Sacerdote de ſtirpe Aaronis, & Judice à Domino per ea tempora deſtinato. Vide quæ diximus v. *Judex*, & v. *Sanhedrin*. Tres Tribunalium ordines olim in Iſraele diſtinctos tradunt Rabbini; trium Judicum, viginti trium, & ſexaginta. Tribunal trium Judicum ſuum erat in ſingulis vicis, quod de pecuniis, & bonis mobilibus cognoſcebat. In urbibus verò Tribunal 23. Judicum conſtitutum, non in hæc tantùm, ſed etiam jus ſanguinis habebat. Tertium tandem Tribunal, unicum illud, ſedem tantùm in aulâ Templi Jeroſolymis habebat. Huic, quod magnum Synedrium dicebatur, Reges ipſi, Summus Sacerdos, Tribus Iſraelis, Pſeudo-Prophetæ, & arduæ de religione controverſiæ ſubjiciebantur. Ex Rabbinorum doctrinâ, jus ſanguinis Synedrio ablatum 40. annis ante everſionem urbis, & Templi (*z*): hinc illud Judæorum ad Pilatum: *Nobis non licet interficere quemquam* (*a*).

z *Nempe An.* 30. *Ær.* & 7. *ante mortem Chriſti.*

a *Jo.* 18. 31.

TRIBUNUS, nomen Dignitatis apud Romanos, nec ſanè unus erat apud illos Tribunorum ordo. Tribunorum alii militiæ, alii Reipublicæ gubernationi præerant. *Tribuni Celerum*, levioris armaturæ equitibus imperabant; *Tribuni ærarii*, publica æraria curabant; *Tribuni fabricarum*, armorum fabricam; *Tribuni maritimorum*, portibus maris, alveis amnium, & ſalinis; *Tribuni Plebis*, populi jura aſſerebant, tantâque pollebant authoritate, ut Optimatibus reſiſterent; tandem *Tribuni militiæ*, in ſuperiores, & inferiores diſtincti; illi legionum, hi cohortum Præfecti.

Tribuni nomen ſæpè in Scripturâ etiam in Veteri Teſtamento legitur; cùm enim ejus Interpretes nullam haberent in promptu vocem, dignitatibus quibuſdam exprimendis, quæ ſatis ad Tribunos Romanæ Reipublicæ accedebant, ideò mutuò ab illis nomen acceperunt. Ita S. Hieronymus *Tribunos* reddidit*, quos Hebræus appellat Principes mille virorum; & Septuaginta, ſatis appoſitè ad Hebræum, *Chiliarchos* (*b*). In Novo Teſtamento nomen Tribuni magis accedit ad deſignanda munera, & Dignitates Romanorum, cùm de Præfectis Romanorum copiarum uſurpetur, uti *Jo.* 18. 12. *Act.* 21. 31. De Tribunis Aulæ Herodis Tetrarchæ ſermo eſt *Marc.* 6. 21. Omnes indiſcriminatim Græcus appellat *Chiliarchos*, nempe mille virorum Præfectos; & Tribuni quidem militibus totidem præerant. Qui tamen Apoſtolum Paulum vinctum tenuit, è manibus priùs Judæorum liberatum, cohortem tantùm ſub ſe habebat.

b *Exod.* 18. 21. 25. *Vide* & *Num.* 31. 14. 48. 52. *Deut.* 1. 15. & 1. *Reg.* 8. 12. & 17. 18. & *paſſim*.

TRIBUS. Jacob duodecim filios genuit, totidem florentiſſimarum familiarum patres, ex quibus omnibus potentiſſima conſtitit gens, pro numero familiarum in ſuas Tribus diviſa. Cùm autem ille ad mortem decumberet, Ephraim, & Manaſſem filios Joſephi in ſuam familiam adoptans (*c*), inter tribus Iſraelis ſuum illis locum aſſignaret; pro duodecim Tribubus, tredecim conſtitutæ ſunt, duabus in ſorte Joſephi computatis. In diviſione tamen regionum, quas Joſue Dei juſſu in populum diſtribuit, duodecim tantùm portiones totidem Tribubus reſpondentes, diſcretæ ſunt; cùm Tribus Levi obſequio Tabernaculi Domini deſtinata ſuo carere agro debuiſſet; ejuſque loco,

c *Gen.* 48. 5.

ur-

urbes quędam in ſedem, primitiæ, decimę & oblationes populi in cenſum aſſignatæ.

Porrò duodecim illæ Tribus caſtra in deſerto metantes, circa Tabernaculum ſuum ſingulæ ordinem ſervabant. Ad orientem, Tribus Juda, Zabulon, & Iſſachar conſtitutæ; ad occidentem, Ephraim, Manaſſe, & Benjamin; ad meridiem, Ruben, Simeon, & Gad; ad ſeptentrionem, Dan, Aſer, & Nephtali. Levitæ circa Tabernaculum, propiùs quàm cæteri, ita diſtribuebantur, ut Moyſes & Aaron, cum ſuis familiis orientem tenerent, Gerſon occidentem, Caath meridiem, Merari ſeptentrionem.

Procedentis autem exercitus diſciplina hęc potiſſimùm ſervabatur, ut duodecim Tribus in quatuor acies diſtinguerentur, tres in ſingulis. Prima acies, Judæ, Iſſachar & Zabuloni aſſignata; ſuccedebant Ruben, Simeon, & Gad. Medii inter ſecundam, & tertiam aciem conſtituti Levitæ & Sacerdotes cum Arcâ Domini, integumentis, aſſeribus, columnis, ceteriſque Tabernaculi utenſilibus.

Tertiam aciem tenebant Tribus Ephraim, Manaſſe, & Benjamin. Quarta, quæ totum agmen claudebat, Dan, Aſer, & Nephtali aſſignata.

In diviſione Chanaanitidis, Tribubus Ruben, Gad, ac dimidiæ Manaſſis regio in transjordanicâ aſſignata fuit; cæteris ciſfluvialis ager diviſus, cum quibus & dimidia Tribus Manaſſe computata. In ſingulis Patriarcharum earum Tribuum authorum articulis, nedum illorum geſta, ſed fatum, etiam ſingularum Tribuum deduximus. Vide *Juda*, *Simeon*, *Levi*, *Benjamin*, *Dan*, *Ephraim*, *Manaſſe*, *Ruben*, *Gad*, *Aſer*, *Zabulon*, *Iſſachar*, & *Nephtali*.

Status duodecim Tribuum ſub uno Principe manſit, uniſque diù fuit populus, eademque ditio, & Monarchia, ad obitum uſque Salomonis. Poſt hæc, decem Tribus Iſraelis à Domo Davidis recedentes, Jeroboamum filium Nabat ſibi Regem conſtituerunt; Tribubus interim Juda, & Benjamin Roboamo parentibus. Ea populi ſciſſio ingentibus malis duo latè Regna, totamque gentem Hebræam inundantibus, oſtium aperuit. Ex eo enim fonte cultus, & veteris populi religio corrumpi cœpta eſt. Jeroboam filius Nabat, aureorum vitulorum cultum extulit, qui decem Tribubus deſerendi Templi Dei in causâ fuit. Mutua inde odia, quin & apertæ inimicitiæ inter duo regna invectę, ingentium, atque frequentiſſimorum bellorum fons, & origo. His populi criminibus offenſus Dominus, adverſariorum illos manibus permiſit. Teglatphalaſar omnium primus Tribus Ruben, Gad, Nephtali, & dimidiam Tribum Manaſſe transjordanicam ultra Euphratem traduxit (*d*).

d 4. *Reg.* 15. 29. & 1. *Par.* 5. 26. *An. M.* 3264. *ante Chr.* 736. *ante Ær.* 740.

Succedentibus annis, expugnatâ Salmanaſar Rex Aſſyriæ Samariâ, eâque everſâ, Iſraelitas decem Tribuum omnes trans Euphratem transferens (*e*), eorum regionem aliis populis incolendam conceſſit. Hic exitus fuit Regni decem Tribuum Iſraelis (*f*). Problema eſt inter Patres, & Interpretes agitatum, utrùm decem Tribus adhuc in transeuphrateâ manent, an illæ in regionem ſuam redierint. Plerique manſiſſe conveniunt; contraria tamen opinio nobis Scripturæ magis congruere videtur; in Scripturâ enim liquidò, nec ſemel tantùm, reditus Tribuum promittitur; ſimulque Palæſtina exhibetur Iſraelitis omnium Tribuum florentiſſimam, diù ante Jeſu Chriſti adventum. Fateamur tamen oportet, reditum illum nuſpiam in hiſtoriâ expreſſum, ſenſim contigiſſe, neque transeuphrateam regionem ita penitus Iſraelitas deſeruiſſe, ut frequenti ſatis numero non manſerint. Hinc S. Petrus primam Epiſtolam ſuam dirigit ad Judæos Fideles, in Provincias Ponti, Cappadociæ, Bithyniæ, & Aſiæ diſperſos (*g*).

e 4. *Reg.* 17. 6. & 18. 10. 11.

f *A. M.* 3283. *ante Chr.* 717. *ante Ær.* 721.

g *Vide Noſt. Diſſert. an decem Tribus è captivitate redierint, ante* 2. *Par.*

Diutior in regione ſuâ mora fuit Tribubus Judæ, & Benjamin, quæ Regibus è familiâ Davidis paruerunt; impletâ tamen iniquitatum menſurâ, conſtituta illis à Deo hora tandem vênit. Nabuchodonoſor enim captâ Jeroſolymâ, incenſo Templo, atque everſâ urbe, populum univerſum in Babyloniam, cæteraſque Imperii ſui provincias tranſtulit (*h*).

h 4. *Reg.* 25. 1. &c. & 2. *Par.* 36. 17. &c. *A. M.* 3416. *ante Ch.* 584. *ante Ær.* 588.

Judæ captivitas 70. annis, juxta præfinitum à Prophetis ſpatium (*i*) duravit. Ejus initium conſignari poteſt an. 3398. exitus verò an. 3468. Cyri Babylone regnantis primo; conſtitui etiam idem initium poteſt anno captæ, & everſæ à Nabuchodonoſore Jeroſolymæ an. 3416. cui exitus reſpondet an. 3486. primo initi Regni à Dario Hyſtaſpis, viro Eſther, & Judæorum patrono. Regreſſus Judæ in regionem ſuam hiſtoria, & in ſecundo Paralipomenon (*k*), & in Libris Eſdrę, & Nehemiæ legitur. Edictum Cyri, quo redeundi Judæis facultas permittebatur, latum eſt an. M. 3468. ante Chr. 532. ante Ær. 536.

i *Jerem.* 25. 11. 12. & 29. 10.

k 2. *Par.* 36. 20. &c.

TRIBUTUM, Græcè *phoros*, Hebraicè *mas*, ex verbo *maſas*, ſolvere, liquare. Cùm unum ſupremum gentis ſuæ arbitrum Deum agnoſcant Hebræi, hinc eorum politiam peculiari nomine *Theocratiam* Joſephus appellat (*l*). Ab hac ſupremâ Dei in populum poteſtate indictum in ſingulos tributum hemi-ſicli, eidem Domino ſolvendum (*m*). Huc proinde reſpiciens Chriſtus in Evangelio, his verbis Petrum alloquutus eſt: *Reges terræ, à quibus accipiunt tributum, vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis* (*n*)? ac ſi diceret, ſe Filii Dei prærogativâ à tributo immunem fuiſſe. Reges, ſivè Judices Hebræorum, cùm è civibus aſſumerentur, nunquam ab illis tributa exegiſſe legimus.

l *Joſeph. contra Appion. l.* 2.

m *Exod.* 30. 13.

n *Matth.* 17. 24.

Salomon vix ab inito Regno reliquias Chananæorum in ſuâ ditione manentes tributo ſubegit, atque oneribus ad ædificia publica, quæ ſuſceperat, deferendis (*o*); filios verò Iſraelis ab his quidem immunes eſſe decrevit, ſed militiæ omnes addictos, Præfectos copiarum, equitum, & curruum conſtituit. Labentibus tamen ejus Regni annis, Iſraelitas iiſdem, quibus cæteros, tributis, & operibus ſubegit; quod ægrè adeò populus tulit, ut jam inde prima injicerentur defectionis ſemina; quam quidem Jeroboam filius Nabat moliri incipiens, in præſentiarum quidem in Ægyptum ſe reci-

o 3. *Reg.* 9. 21. &c. & 2. *Par.* 8. 9.

pe-

pere coactus eſt; demùm verò regreſſus, apertâ defectione decem Tribuum abſolvit (*p*). His autem gravati Iſraelitæ, Roboamum filium Salomonis in hæc verba alloquebantur (*q*): *Pater tuus duriſſimum impoſuit nobis jugum: tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui duriſſimo, & de jugo graviſſimo, quod impoſuit nobis, & ſerviemus tibi.*

p *Vide* 3. *Reg.* 5. 13. 14. & 9. 15. & 11. 27.
q 3. *Reg.* 12. 4.

Tributis oppreſſos Iſraelitas, cùm extraneis Principibus ſubderentur, intolerabili jugo ſubeundo neceſſitate, & metu adactos apertiſſimè conſtat. Sequiori tamen ætate poſt relegatum A. Ær.6. Viennam Galliæ Archelaum, redactamque Judæam in provinciam (*r*), cùm Auguſtus, miſſo in eam regionem Quirino, novam bonorum æſtimationem, dirigendis tributis, quę deinde Romanis ſolverentur, inſtituiſſet, Judas quidam, cognomento Galileus, ſive Gaulonita, ex patriâ Gamalâ, io regione Gaulonitidis, & provinciâ Galilæę, Judęorum animos, ne tributa ſolverent, ſollicitavit; vulgans, iniquum eſſe, eos populos, qui Deo unicè tamquam Domino ſubderentur, tributorum ſolutione extraneis principibus ſubjici. Inde ortum duxit ſecta *Galilaorum*, ſivè Herodianorum, de qua nos v. *Judas Galilaus*, & v. *Herodiani*.

r *Joſeph. Antiq. lib.* 17. *c.* 15.

Quo Jeſus reſponſo Phariſæos exceperit, quærentes ab illo, tributa Cæſari ſolverentur, necne, apud *Matth.*22. 16. *&c.* legas; & apud *Jo.*833. Judæi ſe nemini ſeruiſſe jactitantes, tamquam gentem liberam, Deoque, unico Regi, ſubjectam, leguntur. Cùm autem eo tempore Judæ Gaulonitæ dogmata apud populum invaluiſſent, genſque univerſa vanæ cujuſdam libertatis & dominii ſpectro ſibi blandiretur, ideò Fidelibus in ſubjectione, & obedientiâ Principum, atque ſolutione tributorum continendis, Apoſtoli Petrus & Paulus in ſuis Epiſtolis plurimùm allaborarunt (*s*).

s *Vide Rom.*13. 1. *&c.* & 1. *Pet.*2. 13.

TRINITAS; quo nomine Theologi & Fideles Auguſtiſſimum Religionis noſtræ myſterium explicant, nempe unum Deum, Trinitate perſonarum Patris, Filii, & Spiritûs Sancti diſtinctum. Quamquam autem Trinitatis nomen in Scripturâ nuſpiam legitur, re tamen ſingulæ tres Perſonæ apertiſſimè parent. Ita illud: *Creavit Deus Cœlum & terram*, Patrem prodit. Filius nomine *Verbi*, *Sapientia*, *Salvatoris*, *Liberatoris* exprimitur. Spiritus Sanctus, qui Prophetas afflavit, in Evangelio *Spiritus Paraclitus* appellatur. Ad Patrem & Filium pertinet illud (*t*): *Dixit Dominus Domino meo: ſede à dextris meis*. In N. T. tres Perſonæ non ſemel diſtinctæ ſunt: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, Filii, & Spiritûs Sancti*. Aſcendentem ex amne poſt ſuſceptum baptiſmum Chriſtum, recluſis Cœli foribus, Spiritus S. in columbæ formâ deſcendit: tum vox Cœlo facta ita affata eſt: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* (*u*); ex quo ſanè apertum de Patre, Filio, & Spiritu Sancto teſtimonium habemus. In hujus rei argumentum totum etiam Evangelium S. Joannis venire poteſt: quamquam primum ejus hiſtoriæ caput totius myſterii apertiùs prodat veritatem. Spiritui Sancto Joannes Baptiſta teſtimonium perhibuit, vidiſſe ſe dicens Spiritum Sanctum in columbæ ſpecie ſuper Jeſum Chriſtum dilapſum (*x*); atque eumdem Spiritum, quo mittente, ipſe ad baptiſmum conferendum venerat, ita loquentem audiſſe ſe referens: *Super quem videris, Spiritum deſcendentem, hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto*. Sed fruſtra à nobis teſtimonia congeruntur, quę potiùs ad Tractatum Dogmaticum, & Theologicum ſpectant.

t *Pſal.*109. 1.
u *Matth.* 3. 16. 17.

x *Jo.* 1. 32. 33. 34.

Platonem, ejuſque Diſcipulos de trium Perſonarum diſtinctione recta ſenſiſſe Scriptores quidam autumarunt; nec deſunt noſtræ ætatis Authores, qui ex eo Philoſopho phraſes ſuas huic myſterio explicando Patres Eccleſiæ hauſiſſe contendant (*y*).

y *Vide Librum Le Platoniſme devoilè*, & *P. Baltum Defenſe des Peres accuſez de Platoniſme*; & *Baſn. Hiſt. des Juifs t.*4. *l.* 6. *c.* 4. *Edit. Pariſ.*

Ex veteribus Judæis ante Jeſum Chriſtum nonnullos idem myſterium agnoviſſe negaverit nemo. Saniorem enim, illuſtremque Eccleſiæ partem, quales Patriarchæ. Prophetæ, atque Hebræorum clariſſimi habentur, tantum fidei myſterium in Libris V.T. expreſſum ignoraſſe vix credo. Quin & Raymundus Martinius, Galatinus (*z*), aliique nonnulli contendunt, Chaldæos Paraphraſtes, & veteres Rabbinos Trinitatis Perſonarum mentionem in ſuis libris induxiſſe. Occurrit ſanè apud illos vox *ſchaliſchith*, quæ Trinitatem ſonat; *Memar*, quæ Verbum; & *Ruah*, & *Hakkadoſcha*, nempè Spiritus Sanctus. Occurrit etiam *Deus Pater*, *Deus Filius*, *Deus Sanctus Spiritus*; quemadmodum & illud *tres in uno, unus in tribus*. Tandem *Jehovah* adhibetur indicando Patri; *Memera-Ja* Verbo Patris; & *Scchinah* Spiritui Sancto.

z *Raym. Mart. Pugio fid. Galat. de Arcan. Cath. verit. l.* 2. *c.*1.

Conantur quidem recentiores Rabbini plures ex iis libris à Judæis authoribus abjudicare; conantur in alium ſenſum detorquere verba; ipſi enim non tantùm Trinitatem fateri renuunt, ſed Divinæ Veritati adverſarios ſe pervicaciſſimè opponunt. Oportet ſanè illos, ſivè à ſententiâ veterum PP. ſuorum receſſiſſe, ſivè inſito io Chriſtianos odio eò adductos eſſe, ut veritatem, cujus aſſertores Jeſus Chriſtus, & Apoſtoli ſe præbuerunt, adverſarentur; vel ſaltem myſterium illud pleroſque Judæorum fūgit, nec niſi confuſa quædam ejus idea populo permiſſa. Craſſior ſanè populus ille facilè è veritate Trinitatis Perſonarum in errorem multiplicitatis Deorum impegiſſet: quarè Divinæ Providentiæ conſilio factum eſt, ut perniciosa veritas nonniſi ſub ambagibus involuta traderetur (*a*).

a *Vide plures apud Baſn. Hiſ. des. Juif. t.*4. *l.*6. *c.*4. & 5. *Edit. Pariſ. Suic. in Lexic. v. Trias. Cudvvort. The true Intellectual Syſteme, of the univerſe. Book* 1. *c.* 4. & *Jos. Arnoldi Diatrib. de Myſt. Trin. è Scriptis Rab.*

TRIPOLIS, urbs Phœniciæ ad Mediterraneum inter Botrym ad meridiem, & Arcam ad ſeptentrionem, quam amnis è Libano fluens perluit. Triennio poſt obitum Antiochi Epiphanis, Demetrius filius Seleuci, ad quem jure hæreditario Syriæ Regnum pertinebat, Româ dilapſus, Tripolim appulit (*b*). Nomen Tripolis Græcè tres urbes ſonat; totidem enim urbem conſtituunt, ſtadii ſpatio inter ſe diſtantes. Porrò ex his urbibus una ad Aradios, altera ad Sidonios, tertia ad Tyrios pertinebat (*c*). Noſtrâ etiam ætate portu ſuo urbs floret.

b 2. *Macch.* 14. 1. *An. M.* 3642. *ante Ch.* 358. *ante Ær.* 362.
c *Diod. Sicul. l.* 16. *c.* 41. *Strab. l.* 16. *Plin. l.* 5. *c.* 20.

TRISTITIA, ægri animi affectio, quæ

oppreſſo corde, ſpiritum, totamque corporis œconomiam turbat; quare ne ſpiritu triſtitiæ abducamur Scriptura nos admonet (*d*). Quamquam Apoſtolus duplicem diſtinguit triſtitiam, alteram ſecundùm Deum, alteram ſecundùm homines (*e*). *Quæ ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur; ſæculi autem triſtitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipſum ſecundùm Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſollicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium &c.* Alibi etiam vitio vertit Theſſalonicenſibus, quòd in obitu domeſticorum nimiâ triſtitiâ afficerentur (*f*). Sapiens de triſtitiâ quadam ita diſſerit (*g*). *Melior eſt ira riſu, quia per triſtitiam vultûs corrigitur animus delinquentis. Cor ſapientis ubi triſtitia eſt, & cor ſtultorum ubi lætitia.* Porrò hìc triſtitia vultûs, eſt potiùs os ad ſeria compoſitum; atque animus à tripudiis alienus; inſinuat autem Sapiens, vultuo Præceptoris ad gravitatem compoſitum, riſui, adulationibus, & blanditiis cæterorum præſtare. Phariſæos, dum jejunabant, gravem mœſtumque vultum affectantes, Jeſus Chriſtus caſtigans, Diſcipulos ſuos monet, ut illud vanæ apud homines æſtimationis aucupium ſedulò evitent (*h*). Iſaias mores Meſſiæ deſcribens (*i*), *Non erit triſtis*, ait, *neque turbulentus, donec ponat in terrâ judicium;* Hebræus habet. *Non extinguet, & non conquaſſabit &c.* mite ſcilicet, & clemens regnum habebit. Remedium triſtitiæ præſcribens S. Jacobus, ait: *Triſtatur aliquis veſtrûm? Oret* (*k*). Salomon de triſtitiâ hæc diſſerit (*l*): *Ventus aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentem;* facies nempe minimè plaudens, ad gravitatem compoſita, atque detrahentem minùs curans.

d Prov. 25. 20. Eccli. 14. 1. &c.
e 2. Cor. 7. 10.
f 1. Theſſal. 3. 12. &c.
g Eccle. 7. 5.
h Matth. 6. 16.
i Iſai. 42. 4.
k Jacob. 5. 13.
l Prov. 25. 23.

TROAS, urbs Phrygiæ, ſivè Myſiæ ad Helleſpontum, inter urbem Trojæ ad ſeptentrionem, & Aſſon ad meridiem. Eo nomine interdum Trojanorum regio, cujus metropolis Troja, deſignatur; ſed in Novo Teſtamento ſemper de Urbe ejus nominis uſurpatur; quam etiam urbem Antigoniam, & Alexandriam dictam conſtat: *Ipſa Troas, Antigonia dicta, nunc Alexandria* (*m*); interdum duobus nominibus junctis *Alexandria-Troas* nuncupatur. Cùm ibi verſaretur S. Paulus, noctu ſibi apparentem hominem Macedonem per quietem vidit, hæc rogantem: *Tranſiens in Macedoniam adjuva nos* (*n*). Conſcenſo igitur navigio in Macedoniam ac tutum ſe contulit. Porrò virili aſpectu Præſes Macedoniæ Angelus prædicationis opem ab Apoſtolo efflagitaſſe vulgò creditur. Nec ſemel tantùm, ſed pluries etiam Troadem Apoſtolum veniſſe conſtat: ignotum tamen quid egerit (*o*). Relictas ibi apud Carpum veſtes nonnullas, & librum deferri ad ſe Romam per Timotheum, datis ad illum literis, rogavit (*q*).

m Plin. l. 5. c. 30.
n Act. 16. 8. &c.
o Vide Act. 20. 5. &c. & 2. Cor. 2. 14.
p A. 65. Ær. Paulò antè mortem, quæ contigit a. 66. Vide 2. Timoth. 4. 13.

TROGLODYTÆ, vox Græca, qua verſantes in cavernis, & foraminibus deſignantur. Plures erant hujus generis in Palæſtinâ populi, quemadmodum & in Arabiâ ad mare Rubrum, ad ſinum Perſicum, & in Ægypto. De Troglodytis ſemel tantùm in Scripturâ (*q*): *Lybies, Troglodytæ, Æthiopes*, in Hebræo *Lubim, Sachim*, & *Chuſchim*. Plerique Interpretes nomine *Sachim* verè Troglodytas deſignari autumant; in quam rem Bochartum legas (*r*), ubi nomen Hebræum *ſacha* foramen, ſivè cavernam deſignare oſtendit, addens inſuper, urbem eſſe *Succham* ad mare Rubrum, in regione Troglodytarum, à Plinio memoratam (*s*). Grotius, aliique nonnulli malunt, *Sucbim*, quos in exercitu Seſac Regis Ægypti Scriptura recenſet, populos eſſe ſub papilionibus, more Arabum Scenitarum, verſantes. Hujus generis Arabes frequentes occurrebant in Arabiâ Petræâ, & circumjacentibus Ægypto regionibus; nihilque illi ſivè de colendâ tellure, ſivè de domibus ædificandis curabant.

q 2. Par. 12. 3.
r Bochart. Phaleg. l. 4. c. 29.
s Plin. l. 6. c. 29.

TROPHIMUS, Diſcipulus S. Pauli, & Epheſo oriundus, qui ex Idolorum ſuperſtitione ad fidem operâ ejuſdem Apoſtoli deductus, indiviſus illi comes adhæſit. Epheſo Corinthum unà cum eodem Apoſtolo veniens, illum inde in itinere Jeroſolymam comitatus eſt (*t*). Cùm igitur eò veniens Apoſtolus, Templum adiiſſet, Judæi violentas in illum manus injicientes, clamarunt (*u*): *Viri Iſraelitæ adjuvate: hic eſt homo qui adverſùs populum, & legem, & locum hunc omnes ubique docens, inſuper, & Gentiles induxit in Templum, & violavit Sanctum Locum iſtum.* Has ſtruendi calumnias cauſa è Trophimo cœpta eſt, quem cùm in urbe unà cum Apoſtolo vidiſſent, atque ex Gentibus ſatum ſcirent, inductum etiam in Templum ab eodem Apoſtolo rati ſunt. Totâ igitur in illum urbe commotâ, detentus Paulus, in carcerem detruſus eſt, uti in ſuo articulo diximus. Eumdem Apoſtolum Paulum Romam traductum, ibique in vinculis detentum, Trophimum proſecutum ſuiſſe facilè credimus. Ferunt, Apoſtolum poſt receptam libertatem an. 63. in Hiſpanias primùm, deinde in Gallias profectum, Arelatenſem Epiſcopum eumdem Trophimum conſtituiſſe (*x*). Verùm vix iſta concilientur cum teſtimonio Pauli in Epiſtolâ ad Timotheum ſcriptâ an. 65. in qua ſe reliquiſſe Trophimum infirmum Mileti teſtatur (*y*). Oporteret enim, poſt annum relictâ Arelatenſi Eccleſiâ, in Aſiam tranſiiſſe. Colitur à Græcis die 14. Aprilis, atque unà cum Apoſtolo juſſu Neronis capite obtruncatus perhibetur; die verò 29. Decembris ab Arelatenſibus.

t Act. 20. 4. an. Chr. 58.
u Act. 21. 28. 29.
x Vide Baron. a. 62. §. 4.
y 2. Timoth. 4. 20.

SS. TRYPHÆNA, & TRYPHOSA, fœminæ Chriſtianæ, de quibus Apoſtolus *ad Rom. 16. 12. Salutate Tryphænam, & Tryphoſam, quæ laborant in Domino.* Fuſiùs de his fœminis in hiſtoriâ S. Theclæ, ſcripto, ſi unquam aliud, corrupto, adeòque fidei parum certæ. Illarum Feſtum in Martyrologio Romano ad 10. Novembris conſignatur. Romam ambas, ut Sanctarum ſervitiis ſe totas impenderent, ſimulque Martyrii coronâ potirentur, veniſſe dicuntur. Cùm Deus earum votis non annuiſſet, in orientem regreſſæ ſunt, ubi tandem Martyres occubuerunt.

TRYPHON, Rex Syriæ, Vide *Diodotus* (*z*).

z Vide etiam 1. Macch. 11. 39. & 12. 42. 49. & 13. 1. 12. &c. & 15. 10. 15. &c.

TU-

Digitized by Google

TUBA. Duas tubas argenteas malleo ductas Moyſes juſſu Domini conflavit, quarum uſus in movendis caſtris fuiſſet (*a*). Poſt hæc Dominus addit: *Cùm increpueris tubis, congregabitur à te omnis turba ad oſtium Tabernaculi Fœderis. Si ſemel clangueris, venient ad te Principes, & capita multitudinis Iſrael. Si autem prolixior, atque conciſus clangor increpuerit, movebunt caſtra primi, qui ſunt ad Orientalem plagam. In ſecundo autem ſonitu, & pari ululatu tubæ, levabunt tentoria, qui habitant ad meridiem, & juxtà hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectionem. Quando autem congregandus eſt populus, ſimplex tubarum clangor erit, & non conciſè ululabunt. Filii autem Aaron Sacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum ſempiternum in generationibus veſtris. Si exieritis ad bellum de terrâ veſtrâ contra hoſtes, qui dimicant adverſùm vos, clangetis ululantibus tubis, & erit recordatio veſtri coram Domino Deo veſtro, ut eruamini de manibus inimicorum veſtrorum. Si quando habebitis epulum, & dies feſtos, & calendas, canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victimis.* Signum etiam ineuntis anni civilis, Sabbathici, & Jubilæi, tubis dabatur (*b*). Eas tubas cubito circiter oblongas, atque magnitudine ad tibiam accedentes Joſephus deſcribit (*c*). Os verò tantùm patebat, quantùm ad inflandum ſufficeret; ac tandem in tubæ modum deſinebant. Duæ primùm pro toto exercitu conſtructæ ſunt; quibus ſucceſſu temporis plures acceſſerunt, ut Joſue ætate ſeptem (*d*) numerarentur. In dedicatione Templi Salomonis (*e*), 120. Sacerdotes buccinis clangebant; quin & ſub eo Principe Tubarum numerus ad 200000. *juxta Moyſis præſcriptum*, aſcendit, ait Joſephus (*f*); ex quo authore, ignotum.

Præter buccinas ſacras, & bellicas, ſuæ etiam erant Ducibus, cogendis militibus, deſtinatæ. Aod tubâ clangens, Iſraelitas ad excutiendum Moabitarum jugum armavit; quo in bello Rex Eglon extinctus eſt (*g*). Gedeon initurus cum Madianitis prælium, & ipſe ſuam tubam, ſuamque cæteris militibus tradidit (*h*). Joab certanti in Abnerum, & in Abſalomum exercitui ſuo, ut pedem tandem referret, tubæ ſonitu imperavit (*i*); eodemque ſigno ab inſequendo Sebâ filio Bochri, ejuſdem Ducis juſſu ceſſatum (*k*);

Feſtum tubarum. Solemnitas primi diei ſeptimi menſis, exordium anni civilis, qui nempè menſis *Tizri* appellatur, lunationi Septembris reſpondens. Ineuntis igitur anni ſignum tubarum ſonitu dabatur (*l*); eademque dies ſolemnis habita, feria erat. Feſto ſolemne holocauſtum, totius gentis nomine, addictum erat, vituli nempè, duorum arietum, & ſeptem anniculorum agnorum, unà cum ſuis farinæ, & vini libationibus. Ejus Feſti indicendi nulla ſpecialis cauſa in Scripturâ proditur: ſed Theodoretus in memoriam tonitruum, quibus, deſcendente ad Legem ferendam Domino, mons Sinai reboavit, inſtitutam tradit (*m*). Rabbini in memoriam liberationis Iſaaci, & ſubſtituti ejus loco arietis in ſacrificium, volunt.

a Num. 10. 2. &c.

b *Levit.* 23. 24. & 25. 9. 20. *Num.* 29. 2.

c *Antiq. l.* 3. *c.* 12.

d *Joſue* 6. 4.

e 2. *Par.* 5. 12.

f *Antiq. l.* 2. *c.* 8.

g *Judic.* 6. 27.

h *Judic.* 7. 8. 26.

i 2. *Reg.* 2. 28. & 18. 16.

k 2. *Reg.* 20. 22. *Vide paria exempla non minùs quàm* 20. *in Hiſt. Hebr.*

l *Levit.* 23. 2. *Num.* 29. 2. &c.

m *Theodoret. in Levit.* 4. 32.

Mos eſt Judæorum noſtræ ætatis, veſpere ejus diei fauſta ſibi invicem precari, lautioribus conviviis, atque 30. repetitis vicibus tubis clangentes ſolemnitatem agere (*n*). Diu olim inter Rabbinos diſputatum eſt, ait Leo Modena (*o*), quo anni tempore, vere ne, an autumno exordium mundus habuerit. Ea tandem invaluit opinio, ut autumno cœpiſſe credatur; quæ ſanè, ait ille, ratio eſt, cur Feſtum Tubarum ineunte menſe Tizri, Septembri reſpondente, inſtitutum fuerit. Duo ſolemnitati continui dies deſtinati, feriales prorſus, & ſolemnes. Traditione receptum eſt inter Judæos, Deum eâ die de geſtis ſuperioris anni judicare, ſimulque ineuntis eventus diſponere: hinc primis præcedentis menſis diebus, vel ſaltem totâ hebdomadâ ante Feſtum Tubarum plerique pœnitentiæ operibus ſeſe affligunt; die verò ante Feſtum, 39. flagellorum ictus quâdam flagellationis umbrâ ſibi infligunt. Veſpere ante primam diem Tizri, ineuntis anni exordio, è Synagogâ reduces inſcribi ſe bono anno ſibi invicem precantur; cui alter reſpondet; tu pariter ſcribaris. Cùm domum venère, menſæ aſſident, melle, pane fermentato, cæteriſque rebus ubertatem, & ſuavitatem anni portendentibus inſtructæ: plerique manè utriuſque diei, in ſignum puritatis, & pœnitentiæ, albis veſtibus induti, ad Synagogam ſe conferunt. Nonnulli inter Germanos, quem ſibi habitum in ſepulchro deſtinarunt, eo in luctûs, & mœroris indicium utuntur. Statæ eâ die plures preces, & benedictiones in Synagogâ recitandæ; educitur ſolemni cæremoniâ è pluteo Pentateuchus, & quinque ſelectis viris peculiaris ejus diei ſacrificii lex perlegitur. Lectionem excipit ſonitus jugis 30. vicibus repetitus, modò lenior, modò graviſſimus; quo revocari dicunt in memoriam Judicium Dei, ad terrorem criminoſis incutiendum, ut ad pœnitentiam inducantur. Poſt recitatas deinde preces nonnullas, domum repetunt, ac reliquas ejus diei horas, exactis epulis, concionibus quibuſdam audiendis, atque reliquis religioſis operibus exercendis tranſigunt. Utriuſque diei eadem eſt religio.

TUBAL-CAIN, filius Lamechi bigami, & Sellæ (*p*), quem primum excogitaſſe, atque docuiſſe ducendi, atque ad uſtrinam elaborandi ferri rationem, ſimulque ænea opera conflandi artem inveniſſe primum, ac tradidiſſe in Scripturâ diſcimus. An idem cum Vulcano Prophanorum? Sanè nomen Tubal-Cain ab eâ re non abludit.

TUBIANÆI (*q*), ſivè *Tubieni*, & *Tubin* (*r*), iidem ac populi regionis *Tob*, ad ſeptentrionem Batanææ. Vide *Tob*.

TUNICA inconſutilis Jeſu Chriſti. Vide *Veſtes*.

TURRIS, Græcè *pyrgos*, Hebraicè *migdal*. De turribus quamplurimis in Scripturâ occurrentibus egimus v. *Migdal*.

Turris Stratonis, locus eſt, ubi poſtea Cæſarea in Palæſtinâ floruit. Vide *Strato*.

Turris Siloe, facilè ad fontem cognominem, ad orientem Jeroſolymæ.

Turris Gregis (*s*), ſivè *turris Ader*, quam in viciniis Bethleem [*t*] ſitam ferunt;

n *Buxtorf. Synag. Jud. c.* 19.

o *De' riti Ebr. p.* 3. *c.* 5.

p *Geneſ.* 4. 22.

q 2. *Macch.* 12. 13.

r 2. *Macch.* 5. 13.

s *Mich.* 4. 8.

t *Gen.* 35. 21.

u *Luc.* 2. 8.
x *Hieron. Ep.* 27.

quo loco Paſtores ab Angelo de ortu Domini moniti (*u*) verſabantur (*x*). Eo in loco ſucceſſu temporis Eccleſia condita eſt. Plures Interpretes illud Michææ: *Et tu turris Gregis nebuloſa filia Sion*, deſignare urbem Bethleem, unde Salvator Mundi oriturus erat, autumarunt [*y*]. Alii verò de urbe Jeruſalem Prophetam interpretantur (*z*).

y *Hieron. qq. Hebr. in Gen. Theodoret. & Cyrill. in Mich. Alii plures.*
z *Vide Interpp. in hunc locum.*
a 4. *Reg.* 17. 9. & 18. 8.

Turris Cuſtodum. Familiaris eſt ea Scripturæ phraſis. *A' turre Cuſtodum uſque ad Civitatem munitam* (*a*); qua omnia loca certæ regionis deſignantur, à minimo uſque ad maximum. Turres cuſtodum, ſivè paſtorum, ſolitariæ in medio agri erigebantur, excipiendis paſtoribus excubias gregi agentibus, vel ſaltem in uſus ſpeculatorum. Rex Ozias plures paſtorum turres in deſerto excitavit, pluresque effodit ciſternas, quot ſcilicet opimo gregi detinendo neceſſariæ fuiſſent (*b*). Ad ſimilem uſum deſtinata turris in medio vineæ, de quâ Iſaias (*c*); & turris Gregis, de quâ jam egimus.

b 2. *Par.* 26. 10.
c *Iſai.* 5. 2.

Occurrunt etiam in Scripturâ turris *Phanuelis*, *Soccoth*, & *Sichem*, ſimileſque nonnullæ, quæ veluti arces, & munitiones urbium habebantur. *Turris Babel*, de quâ nos v. *Babel*, veluti munitio Babylonis habenda videtur: *Faciamus civitatem, & turrim* (*d*). In eo Scripturæ loco Septuaginta verbum *baris* adhibuiſſe S. Hieronymus (*e*) animadvertit; quæ vox in Paleſtinâ recepta eſt, deſignandis domibus perpetuo muro clauſis, & inſtar turris. Id etiam in alio Textu ſignificatum eſſe facilè credimus; traditur enim, Joſaphat ædificaſſe in Judâ *domos ad inſtar turrium* (*f*); Hebræus *biramioth*, ex quo Chaldæum *bira*, nempè palatium.

d *Gen.* 11. 4. 5.
e *Hieron. ad Principiam.*
f 2. *Par.* 27. 12.

Frequentiſſimæ etiam turres in urbe Jeruſalem eminebant, quorum certus ſitus ferè ignoratur. Hinc conſultò illos omittere, quàm incerta tradere, maluimus.

Turris Syenes bis apud Ezechielem legitur. *A' turre Syenes uſque ad terminos Æthiopiæ* (*g*). De hac nos v. *Syene* egimus; ubi etiam Hebræum ità legendum animadverſum eſt: A' *Migdol*, ſivè *Magdolo, urbe inferioris Ægypti, uſque ad urbem Syenes*, quæ urbs eſt in Ægypto, in Æthiopiæ confiniis.

g *Ezech.* 29. 10. & 30. 6.

TURTUR, avis pura, cujus ſæpè mentio in Sacrâ Scripturâ, & uſus quandoque in ſacrificiis. Pro columbarum enim pullis permiſſa turturum oblatio in ſacrificiis pro tenuioribus, quibus ad majores victimas impar cenſus. Ante Legem Abraham Deo in holocauſto obtulit (*h*) vaccam, capram, & arietem trimulos, quibus geminas aves, columbam nempè, & turturem adjecit. Diviſis autem cæteris victimis, integræ aves relictæ ſunt. Cautum erat in Lege (*i*), ut quæ fœmina poſt puerperium ad Tabernaculum primò ſe contuliſſet, ſacrificio pro peccato, & altero in holocauſtum luſtraretur; gemini agni ad id deſtinati ſunt; tenuioribus tamen permiſſum, ut ſivè duas turtures, ſive duos pullos columbarum ſubſtituerent. Hanc Legis permiſſionem SS. Virgo die Purificationis ſervavit (*k*).

h *Gen.* 15. 9.
i *Levit.* 12. 6. &c.
k *Luc.* 2. 24.
l *Num.* 6. 10.

Si quis Nazaræus (*l*) conſecrationis ſuæ tempore invitus mortui præſentiâ contaminaretur, injunctum illi, ut geminas turtures, ſivè duos pullos columbarum, alterum pro peccato, alterum in holocauſtum in veſtibulo tabernaculi offerret. In luſtratione leproſi (*m*), cujus parcior eſſet cenſus, quàm ut majoribus victimis ſufficeret, præſcriptum erat ſacrificium, duæ turtures, vel duo pulli columbarum, alter pro peccato, alter in holocauſtum. Gonorrheæ fluxu laborans vir, atque fluxu ſanguinis affecta fœmina duas turtures, ſivè duos pullos columbarum, alterum pro peccato, alterum in holocauſtum, octavâ poſt receptam valetudinem die, offerebant. Homo, qui imprudens immundum aliquod animal contigiſſet, ſivè inconſultò juſjurandum aliquod emiſiſſet, aut obſtrinxiſſet ſe promiſſione, cùm primùm in facti cognitionem veniſſet, neque majoribus ſacrificiis offerendis par eſſet, conſueta duo turturum, & columbarum paria, eodem quo ſupra ritu, in ſacrificium mactabat. Is turturum in ſacrificiis uſus.

m *Levit.* 14 22.

De turture hæc *Jerem.* 8. 7. *Turtur, & hirundo, & ciconia cuſtodierunt tempus adventûs ſui*; tres quidem illæ peregrinæ ſunt aves. Sponſus in Canticis ad Sponſam: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis* (*n*); Hebræus tamen habet: *Pulchræ ſunt genæ tuæ in monilibus*. Planè earum regionum fœminæ faciem monilibus exornant (*o*).

n *Cant.* 1. 9.
o *Vide Voyage de M. D'Arvieux au Cap. du Grand Emir.*

TYCHICUS, diſcipulus S. Pauli, atque ejus in deferendis Epiſtolis ad Eccleſias tabellarius. Aſiæ Provinciam patriam habuit, atque in itinere Corintho Jeroſolymam, Apoſtolum comitatus eſt (*p*). Delatæ ab illo Epiſtolæ ad Coloſſenſes (*q*); ad Epheſios [*r*]; prima ad Timotheum (*s*): mittebatur autem non tantùm ad deferendas literas, ſed & ad inviſendum ſtatum Eccleſiarum, de quo eumdem Apoſtolum certiorem faciebat. Hinc ab eodem Apoſtolo elogium meruit cariſſimi fratris, fidelis miniſtri Domini, & ſocii in Dei ſervitiis (*t*); deſtinabat etiam eumdem virum in Cretam, rebus ejuſdem Eccleſiæ, Tito abſente, curandis (*u*). Ferunt tandem (*x*), cùm Epiſtolam Apoſtoli ad Epheſios detuliſſet, eò veniſſe, ut Timothei ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopi, Romæ tunc verſantis, vicibus fungeretur. Tychici ex ſeptuaginta Diſcipulis, & Epiſcopi Colophonis in provinciâ Aſiæ Feſtum ad 8. ſivè 9. Decembris Græci recolunt. Uſuardus, Ado, atque cætera Martyrologia Feſtum illius Paphi in Cypro ad diem 29. Aprilis celebrant, Uſuardus Diaconum fuiſſe prodit.

p *Act.* 20. 4.
q *Scripta an.* 62.
r *Scripta an.* 65.
s *Scripta an.* 64.
t *Ephes.* 6. 21. 22. *Coloſſ.* 4. 7. 8.
u *Tit.* 3. 12.
x *Vide Eſt. in Ephes.*

TYMPANUM, Muſicum inſtrumentum, cujus ſæpè uſus in Sacrâ Scripturâ. Hebræi *Thophe* appellant, quo nomine omnia æquè tympana cujuſvis generis deſignata cenſeo. Tympanis uſos Hebræos in bello nuſquam apparet, ſed tantùm in ſuis ſolemnitatibus: plerumque autem fœminarum erat inſtrumentum. Tranſitum maris Rubri celebratura Maria ſoror Moyſis, tympano inſonans, choreas cum aliis fœminis nectebat (*y*). Filia Jephte patri cum tympanis, cæteriſque muſicis inſtrumentis (*z*) occurrit. Genus fuiſſe cymbalorum videntur, ſivè tympano-

y *Exod.* 15. 20.
z *Judic.* 11. 34.

rum

ſum, quæ Cybeli matri Deorum appinguntur. *Tympana habet Cybele: ſunt & mihi tympana cribri.*

TYRANNUS, vox vernaculo quidem ſermone in deteriorem ſenſum uſurpata, deſignando ſcilicet Principi authoritate ſuâ ad ſubditos, ſivè finitimos opprimendos abutente. In Græco tamen, & Latino huic voci æquior eſt ſignificatio; & apud Veteres nihil inter Regem, & tyrannum intererat (*a*). Succeſſu temporis nomen tyranni in urbibus potiſſimùm liberis inviſum eſſe cœpit.

a *Serv. in Æneid. l.* 4.

Regi, ſivè Principi deſignando interdum tyrannus apud authores Sacros adhibetur. Ita *Eſth.* 6. 9. *Primus de Regiis Principibus, ac tyrannis.* Hebræus legit *Parthumim*, quæ vox Græcæ *Paratimios*, vir illuſtris, reſpondere videtur. Eadem vox *Parthumim Dan.* 1. 3. occurrens, reddita eſt *Tyrannus*. Pariter *Dan.* 3. 2. 3. ubi in Hebræo eſt *Gedabrai*, in Græco, & Latino habetur *Tyrannus*. *Job.* 34. 19. *Tyrannus* reſpondet Hebræo *Sar*, ideſt Princeps, & c. 35. 9. Hebræo *Rabbim*, ideſt *Potentiſſimi*. Ubi *Ezech.* 23. 23. Hebræus legit *Schuah*, ſubſtitutum eſt *Tyrannus*; quemadmodum & Abacuc 1. 10. *Tyrannus* eſt pro Hebræo *Raſca*, quod ſonat Satrapa, Præfectus, & facilè cum *Saren*, ſivè *Surea*, nempe vir ampliſſimus, convenit. Prætereo Libros Græcè ſcriptos; utì Sapientiam, Eccleſiaſticum, & Macchabæos, in quibus nomen *Tyrannus* in utramque ſignificationem, utì ſæpè apud authores Græcos, uſurpatur.

TYRANNUS. Legimus in Actis Apoſtolorum [*b*], Apoſtolum, cùm Epheſi eſſet, atque reſiſtentes prædicationi Judæos offendiſſet, ab illis ſegregatum, rejectâ Synagogâ, inſtituendos populos in ſcholâ *cujuſdam Tiranni* ſuſcepiſſe. Hinc inter Interpretes de hoc Tyranno diſceptationes; alii enim Principem, ſivè Optimatem aliquem deſignatum credunt, qui domum ſuam in eum uſum conceſſerit. Plerique tamen conſentiunt, nomen eſſe Pagani cujuſdam inter amicos Apoſtoli; potuit enim ſivè homini certo, ſivè Principi alicui ſummo deſignando, illud adjunctum addi, *apud Tyrannum quemdam*. Cæterùm eâ ætate Tyranni nomen inviſum adeò habebatur, ut de amiciſſimo viro, cujus nonniſi merita celebranda erant, vix ſine adjecto aliquo, quod odium leniret, uſurparetur. Mſſ. quædam pro *Tyrannos*, legunt *Tyranaios*, & in nonnullis exemplaribus docuiſſe Apoſtolus notatur à quintâ uſque ad decimam horam. Plures in hiſtoriâ occurrunt viri, quorum nomen *Tyrannus*.

b *Act.* 19. 9. *A. Chr.* 54. 55.

TYRATABA, vicus ad montem Garizim (*c*), quò Samaritani quamplurimi ſub ſignis convenerunt, eò fraudibus cujuſdam impoſtoris deducti. Porrò hic fidem ſuam obligaverat, revelaturum ſe vaſa ſacra, ibidem à Moyſe abſcondita. Interim tamen Pilatus ductis contra illos copiis, inito prælio plures occidit, plutes captivos adduxit, è quibus ſeditionis fautores ſupplicio damnavit.

c *Antiq. l.* 18. *c.* 5.

A. Chr. ſivè Ær. 36.

TYRUS, urbs florentiſſima Phœniciæ, cujus nomen Hebraicum *Zor*, ſivè *Tzor* (*d*), ſcilicet petra. Vetus urbi nomen *Sarram* fuiſſe Gellius eſt Author (*e*). Plautus *Saram* appellat: *Purpuram tibi ex Sarâ attuli* (*f*): hinc apud Silium Italicum *Sarranus murex* pro *Tyrius*; *Sarrano murice fulgens* (*g*). Quamvis in ſortem Aſer (*h*) cum cæteris maritimis ejus Provinciæ urbibus ceſſerit, nunquam tamen ab illâ ejectos Chananæos credimus. Non deſunt etiam eruditiſſimi viri, qui contendant, eamdem urbem ætate Joſue recentiorem fuiſſe; quare urbs *Mibzar-zor*, quam Vulgata reddit, *urbem munitiſſimam Tyrum*, alia eſt ab urbe Tyro. Sidon apud Iſaiam nomen obtinet *filia Tyri*, nempè *Coloaia Tyri* (*i*). Nuſquam de Tyro apud Homerum, ſed tantùm de Sidone. Joſephus etiam tradit, urbem Tyri nonniſi 240. annis ante Templum Salomonis conditam fuiſſe (*k*); quod cum an. M. 2760. & 200. poſt Joſue convenit. Ex traditione Sacerdotum Tyri refert Herodotus, Templum Herculis ejuſdem urbis, parem cum illâ natalem ſortitum, ante 2300. annos (*l*); qua ſupputatione Tyrus ſtetiſſet an. M. 1206. & 656. annis ante diluvium, quod ſanè fabulam ſubolet.

d *Theodoret. in Ezech.* 26.

e *Gell. l.* 14. *c.* 6.

f *Plaut. in Trucul. act.* 2. *ſcen.* 6. *v.* 58.

g *Sil. Ital. l.* 15.

h *Joſue* 59. 29.

i *Iſai* 23. 12.

k *Antiq. l.* 8. *c.* 2.

l *Scribebat Herodotus an.* 3596. *Vide Uſſer. ad an. M.* 3596.

Facilè tamen hæc annorum diſcrepantia conciliatur, ſi duo ejuſdem nominis urbes inducantur; vetus altera, antiquis ſub nomine *Palatyros* cognita; alia verò recentior, nomine *Zor*, ſivè *Tyrus*. Prima in continenti ſita, Herculis Templo clarebat, cujus Numinis Sacerdotes vetuſtatem ſuam plus nimio Herodoto exaggerarunt. De hoc Templo hæc leguntur apud Hiſtoricos (*m*). *Tyrum ſe ire velle* (Alexander) *ad vota Herculi reddenda dixit. Legati* (Tyriorum) *reſponderunt, eſſe Templum Herculis extra urbem in eâ ſede, quam Pala-tyron, ſivè veterem Tyrum ipſi vocant, ibique in antiquiore Templo rectiùs id eum eſſe facturum &c.* Altera Tyrus, Inſula è regione veteris urbis condita, nonniſi anguſto freto interjecto ab illâ diſtabat. Inſula 700. paſſuum intervallo à continenti diviſam Plinius teſtatur (*n*). Addit autem, Alexandri Magni operâ continenti tandem fuiſſe junctam: *Tyrus, quondam Inſula, præalto mari ſeptingentis paſſibus diviſa; nunc verò Alexandri oppugnantis operibus continens.*

m *Q. Curt. l.* 4. *c.* 5. *Juſtin. l.* 11. *c.* 1.

n *Plin. l.* 5. *c.* 19.

De veteri igitur urbe ſermo eſt apud Joſue; neque enim nova vel ipsâ Salomonis ætate condita erat. In totâ Inſulâ nonniſi unicum Templum Jovi Olympico ſacrum ſpectabatur. Dius & Menander Epheſius Phœniciæ hiſtoriæ Scriptores narrant (*o*), Hircanum amicum Salomonis, aggere in mari conſtructo, urbem, & Templum Herculi unicum in totâ Inſulâ junxiſſe. In literis quidem ab eodem Rege ad Salomonem datis, frumentum ſibi Rex ille poſtulat; quippe qui in Inſulâ urbem poſſideret. Sed hæc facilè à Joſepho ipſo adjecta ſunt (*p*), cùm eaſdem epiſtolas Eupolemus referat (*q*), ſatis ab epiſtolarum Joſephi ſtylo abhorrentes, in quibus ſanè de hac re ne minimum quidem. Manent etiam noſtrâ ætate veteris Tyri veſtigia quædam, utì aquæductuum rudera, è continenti in Inſulam aquas deducentium. Inſulæ circui-

tus,

o *Apud Joſeph. l.* 1. *&* 8. *contra Appion.*

p *Antiq. l.* 8. *c.* 2.

q *Apud Euſeb. l.* 10. *c.* 33. 34.

tus, 22. ſtadia, ſivè 3190. paſſus: veteris Tyri, 19. m. paſſuum.

Menandro Epheſino authore ſcimus, Salmanaſarem Aſſyriæ Regem Phœniciam univerſam ditioni ſuæ adjeciſſe (r). Cùm enim Sidonis, & Aces, atque quarumdam ejus regionis urbium incolę à fœdere Tyriorum recedentes, Salmanaſari ſe dedidiſſent, Rex expeditionem in Tyrios, jugum ipſius renuentes, ſuſcipiens, claſſem 60. navium, & 800. nautarum comparavit. Tyrii ſtatim manum 12. navium oppoſuerunt; commiſsâque cum Rege pugnâ, adeò proſpero evento pugnarunt, ut Regiâ claſſe fusâ, ac diſſipatâ, 500. captivos abducerent. Fuſus igitur Salmanaſar Ninivem quidem ſe recepit; interim tamen copiis ſui, Tyrum obſedit. Eâ occaſione cùm aggreſſores fluminis, & aquæductûs aquas occupaſſent, Tyrii, obſidionem ad quinquennium tolerantes, fodere ſibi in urbe puteos coacti ſunt (s).

Alteram Tyri obſidionem (t) per Nabuchodonoſorem Ezechiel fuſiùs deſcribit. Vetuſne an nova Tyrus premeretur, in utramque partem Eruditi diſputarunt. S. Hieronymus novam urbem inſinuari credit (u), cùm Nabuchodonoſor Inſulam continenti junxiſſe, conſtructo ex lapidibus, & lignis aggere, perhibeatur. Marshamus, & Periſonius, aliique nonnulli (x) de veteri cenſent. In utramque partem ſuæ ſunt apud Ezechielem conjecturæ; quare nos in re dubiâ neutri hæremus. Illud planè conſtat, Nabuchodonoſorem urbem Tyri evertiſſe, quam nunquam deinde reſtitutam Prophetæ apertiſſimis verbis inſinuant (y): quod ſanè argumento eſſe poſſet, teſtimonium Ezechielis de veteri Tyro intelligendum, cùm novam poſt Nabuchodonoſorem floruiſſe, & poſt

r *Antiq. l. 9. c. ult.*

s *Ea expeditio ad an. M. 3287. Ezechia Rege Juda, ante Chr. 713. ante Ær. 717. ab Uſſerio conſignatur.*

t *A. M. 3419. ante Chr. 381. ante Ær. 385.*

u *Hieron. in Ezech. 26. & 28. & in Amos 1.*

x *Marsham. Canon Chron. ſæc. 18. Periſon. orig. Babylon.*

y *Iſai. 23. Jerem. 27. 3. & 47. 4. Ezech. 26. & 27. & 28.*

Alexandrum iterum caput erexiſſe conſtet.

Hæc Iſaias de Tyro (z). *In oblivione eris ſeptuaginta annis, & poſt ... viſitabit Dominus Tyrum, & reducet eam ad mercedes ſuas; & rurſum fornicabitur cum univerſis Regnis terræ. Et erunt negotiationes ejus, & mercedes ejus ſanctificata Domino, ut manducent, qui habitant coram Domino* (nempe Sacerdotes) *in ſaturitate.* Certam hujus periodi 70. annorum oblivionis Tyri Epocham conſtituere vix poſſumus: ſi enim ad captam ſub Nabuchodonoſore, ſivè Alexandro Magno, urbem conſignemus, tunc nomen oblivionis per exaggerationem dictum fateamur oportet; ſcimus enim Nabuchodonoſorem Ithobalem Regem Tyri reliquiſſe (a); ſicuti & Alexandrum idem Regnum tradidiſſe Abdalonymo, ſivè Ballonymo, ſivè Stratoni: hæc enim diverſa nomina apud Authores occurrunt (b). Scimus etiam, Reges illos continuatâ ſucceſſione diutiùs manſiſſe; neque unquam legimus, ante Chriſti tempora Tyrios Dei religionis, & cultûs ſtudioſiores fuiſſe. Ut igitur Prophetiæ inter ſe conſtent, fateamur oportet, oracula de everſione perpetuâ Tyri in veteri Tyro nunquam ſanè reſtitutâ impleta fuiſſe; quæ verò urbis reſtitutionem prænunciant, ea de novâ Urbe intelligenda ſunt, quæ ſæpiùs oppreſſa, ſemper tamen caput extulit; ac tandem ad Chriſtianorum Sacra tranſiens, laborum, & negotiationum ſuarum proventus Domino conſecravit. Jam inde ab Apoſtoli ętate non infrequentes Tyri Fideles occurrebant; eademque demum Eccleſia florentiſſima, & Martyrum numero, & Epiſcoporum celeberrimorum gloriâ, ac tandem habitis in eâ Conciliis facta eſt.

z *Iſa. 23. 15. 17.*

a *Joſeph. l. 1. contra Appionem.*

b *Diodor. Sicul. Juſt. &c.*

Digitized by Google

V A

VACCA RUFA. Hæc Dominus de illâ ad Moyſem (*a*): Præci-
,, pe filiis Iſrael, ut adducant ad
,, te vaccam rufam, ætatis integræ,
,, in qua nulla ſit macula, nec portaverit
,, jugum; tradetiſque Eleazaro Sacerdoti,
,, qui eductam extra caſtra immolabit in
,, conſpectu omnium. Et tingens digitum
,, ſanguine ejus, aſperget contra fores Ta-
,, bernaculi ſeptem vicibus; comburetque
,, eam cunctis videntibus, tam pelle, &
,, carnibus ejus, quàm ſanguine & fimo
,, flammæ traditis. Lignum quoque cedri-
,, mum, & hyſſopum coccumque bis tin-
,, ctum Sacerdos mittet in flammam, quæ
,, vaccam vorat. Et tunc demum lotis ve-
,, ſtibus, & corpore ſuo, ingredietur in
,, caſtra, commaculatuſque erit ad veſpe-
,, rum.

a Num. 19. 2. *&c.*

,, Sed & ille, qui combuſſerit eam, la-
,, vabit veſtimenta ſua, & corpus, & im-
,, mundus erit uſque ad veſperum. Colli-
,, get autem vir mundus cineres vaccæ, &
,, effundet eos extra caſtra in loco puriſ-
,, ſimo, ut ſint multitudini filiorum Iſrael
,, in cuſtodiam, & in aquam aſperſionis,
,, quia pro peccato vacca combuſta eſt. Cùm-
,, que laverit, qui vaccæ portaverat cine-
,, res, veſtimenta ſua, immundus erit uſ-
,, que ad veſperum. Habebunt hoc filii Iſ-
,, rael, & advenæ, qui habitant inter eos,
,, Sanctum jure perpetuo. Qui tetigerit
,, cadaver hominis, & propter hoc ſeptem
,, diebus fuerit immundus; aſpergetur ex
,, hac aquâ die tertio, & ſeptimo; & ſic
,, mundabitur. Si die tertio aſperſus non
,, fuerit, ſeptimo non poterit emundari (ſed
,, tantùm decimo, ſivè undecimo). Om-
,, nis, qui tetigerit humanæ animæ mortici-
,, num, & aſperſus hac commixtione non
,, fuerit (eò ſe conferens), polluet Taber-
,, naculum Domini, & peribit ex Iſrael.
,, Qui aquâ expiationis non eſt aſperſus,
,, immundus erit, & manebit ſpurcitia
,, ejus ſuper eum.

Hæc Moyſis Lex de vacca rufâ, in quam hæc Commentatores obſervant. Latam illam, ut mos ſuperſtitionibus Ægyptiorum planè adverſus ſanciretur, Spencerus autumavit (*b*); Ægyptiis enim vaccas immolare nefas; Hebræis verò nihil frequentius. Illi rufos pilos, omneſque ejuſdem coloris animantes horrebant; Hebræi nunquam, niſi hìc tantùm, victimarum colorem obſervarunt. Annuum ſacrificium illud fuiſſe S. Hieronymus [*c*], aliique plures ſuſpicati ſunt; cùm cineres per omnes urbes, & vicos Iſraelitarum diſtribuerentur. Nonnulli verò Rabbinorum contendunt, nonniſi unicam à Moyſe uſque ad Eſdram immolatam, repetitumque ſexies tantùm, ſeu ut plurimùm novies, ſacrificium ab Eſdra uſque ad everſionem Templi per Romanos. Ejus cæremoniæ locus, authore S. Hieronymo, mons olivarum conſtitutus erat, è regione Templi, poſtquam certa Arcæ ſedes Jeroſolymis aſſignata fuit: immolabatur autem poſt Templi conſtructionem à Summo Sacerdote, uti Judæi contendunt.

b Spencer. de Leg. Hebr. rit. l. 2. *c.* 15.

c Epiſt. 27.

Vacca rufa extra caſtra immolata, figuram exhibebat Jeſu Chriſti, cujus ſanguis à criminum labe ſpiritum mentemque detergit: *Si enim ſanguis hircorum, & taurorum* (*d*), *& cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis; quantò magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum Sanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi!* (*e*).

d *Hebr.* 9. 13.

e *Vide Interpp. in Num.* 19.

VAFRES, ſivè *Vaphres*. Vide *Ephrae*.

VAGAO, cubicularius Holofernis, qui Juditham in tentorium hero violandam introduxit. Nomen *Vagoas*, ſeù potiùs *Bagoas*, de omnis generis eunuchis uſurpatur (*f*).

Quem penes eſt dominam ſervandi cura
Bagoe (*g*).

In Hebræo Eſther Eunuchus *Bagata* appellatur; in Græco verò, *Bugaios*.

f *Plin. l.* 13. *c.* 4.

g *Ovid. Amor. l.* 2.

VALERIUS GRATUS, Præfectus Judææ. Vide *Gratus*.

VALLIS. Plures occurrunt in Sacrâ Scripturâ valles. *Vallis Benedictionis* in Tribu Juda ad occidentem maris Mortui (*h*).

Vallis Sylveſtris (*i*), in Hebræo vallis *Haſſidim*, quod alii reddunt agrorum; alii calcis; Setpuaginta, vallis ſalita. In eâ valle ſitæ quondam urbes Sodoma, & Gomorrha, deinde in Lacum Aſphaltidem, ſivè mare Mortuum verſæ.

h *Vide* 2. *Par.* 20. *&* 26.

i *Gen.* 14. 3. 8. 20.

Valis Save, alio nomine *vallis Regis* (*k*). *Save* urbs erat in valle Regis, è regione Jeroſolymæ, Euſebio authore. Ad id autem loci Melchiſedech Abrahamo è victoriâ quinque Regum reduci, occurrit. Non deſunt tamen, qui ad radices Montis Thabor rem contigiſſe affirment (*l*).

k *Gen.* 14. 17. *&* 2. *Reg.* 18. 18.

l *Vide Vitam Melchiſedec. t.* 3. *Oper. S. Athanaſ. & Brocard. Deſcript. Terræ S.*

Vallis Salinarum (*m*), quam vulgò collocant in Idumæâ meridionali, ad meridiem maris Mortui; eodemque in loco bis prælio victos Idumæos ferunt, ſemel à Davide, ſivè à Joabo, iterum verò ab Amaſia filio Joas Rege Juda. Nos verò eam Vallem in Idumæâ orientali inter Thadmar, & Boſram conſtituimus. Vide *Salinæ*.

m 2. *Reg.* 8. 13. *&* 4. *Reg.* 14. 7.

Vallis Raphaim, ſeù *vallis Gigantum* (*n*). Vide *Raphaim*.

n 2. *Reg.* 5. 18. *&* 23. 13.

Vallis Botri (*o*). Vide *Nehel Eſchol*.

o *Num.* 32. 9.

Val-

Vallis Jezrael, eadem ac *Vallis Eſdrelon*, ſivè *Magnus Campus*, ex oriente in occidentem, à Scythopoli uſque ad radices Montis Carmeli porrecta.

Vallis Mambre, ad Hebronem. Vide *Mambre*.

Vallis More, alio nomine *Vallis Illuſtris* (*p*), ad Sichem. Vide *Mora*.

p *Gen.* 12. 6.

Vallis Achor (*q*), ad ſeptentrionem Jerichuntis, juxta S. Hieronymum, ſupplicio de Achan ibidem ſumpto celebratur. Vide *Achor*.

q *Joſue* 7. 24. 26. *Iſai.* 65. 10. *Oſee* 2. 15.

Vallis Ajalon. Vide *Ajalon*. Ex urbe nomen valli inditum.

Vallis Arundinis (*r*), in Hebræo, vallis, ſivè *torrens Kanna*, non longè à mari Mortuo, & à Taphuâ.

r *Joſue* 16. 8. & 17. 9.

Vallis Joſaphat, quam vulgò explicant de valle, per quam torrens Cedron fluit, ad orientem, & meridiem Jeroſolymæ. Vide *Joſaphat* (*s*).

s *Vide & Joel.* 3. 12.

Vallis Ennon, ſeu Vallis filiorum Ennon; Hebraicè *Ge-hennon*, ſivè *Gehene-hennon*, unde nomen *Gehenna*, ad orientem & meridiem Jeroſolymę pertinebat. Vide *Hennon*, ſivè *Ennon*, vel *Tophet*.

Vallis Regis. Vide *Vallis Save*, vel tantùm *Save*.

Vallis Artificum (*t*); Hebraicè Ge-haraſim, quam ad Jordanem in ſorte Benjamin collocant.

t *Vide* 1. *Par.* 4. 14. & 2. *Eſdr.* 11. 35.

Vallis Caſis (*u*), in Tribu Beniamin, ignoti tamen ſitûs. Sunt, qui Hebræum reddant *Vallis inciſionis*; ſuſpicantur autem, nomen loco inditum, quòd facilè plantarum balſami, quæ incidebantur, ferax eſſet. Verùm Joſue ætate balſamum ne ibidem curabatur? Non facilè crediderim.

u *Joſue* 18. 21.

Vallis Jephtael (*x*), ad urbem facilè cognominem in finibus Zabulonis, incertum tamen quo ſitu.

x *Joſue* 19. 14. 27.

Vallis Sorec (*y*), in qua urbs Sorec Danitica. An eadem ac *Vallis Botes*? Vide *Sorec*.

y *Judic.* 16. 4.

Vallis Seboim (*z*). Seboim urbs erat ex quatuor igne Cœlitus dilapſo abſumptis (*a*); quare vallis Seboim ad mare Mortuum, incertum nomen quo ſitu, jacebat. Facilè tamen Seboim eodem fato, quo Sodoma, ſucceſſu temporis reſtituta eſt (*b*). Sunt, qui *Seboim*, ſivè *Tzeboim*, *ſerpentes*, *baſiliſcos*, ſivè *hyenas* deſignaſſe credant (*c*).

z 1. *Reg.* 13. 28.
a *Gen.* 10. & 28. & 19.
b *Vide* 2. *Eſdr.* 11. 34.
c *Ita Chald. Hebr. Vatab.*

Vallis Gad (*d*) in Tranſjordanicâ, in ſorte Gad, & facilè ſecundùm Arnon.

d 2. *Reg.* 24. 5.

Vallis Lacrymarum (*e*), eadem facilè ac *vallis flentium*, ſivè *Bochim*, vel *ploratuum* (*f*). Vide *Bochim*, ſivè *Clauthmon*. Ejus vallis ſitus erat ad meridiem Jeroſolymæ.

e *Pſal.* 83. 7.
f *Vide Judic.* 2. 1. & 2. *Reg.* 5. 23.

Vallis Viſionis (*g*), Prophetico, & figurato ſtylo Jeroſolymam ſignificat; *vallem* quidem per antiphraſim dictam; quippe quę monti inſideret; *viſionis* verò, ſivè quòd oraculorum Iſaiæ argumentum eſſet, ſivè quòd Templum Jeroſolymæ in monte Moria, nempè *monte Viſionis* (*h*), ſpectaretur.

g *Iſai.* 22. 1.... 5.
h *Gen.* 22. 14.

Vallis Pinguium, vallis eſt ad radicem, & circum Samariam. Regio erat pinguis, & opima; quare de Samariâ in monte huic valli imminenti conſtitutâ ferebatur: *In vertice vallis pinguiſſima*.

Vallis Interfectionis (*i*); quo nomine *vallis Ennon* ſivè *Topheth* apud Jeremiam appellata eſt. Vide *Topheth* (*k*). Apud Joelem verò 3. 14. dicitur *vallis conciſionis*; & in eodem capite *vallis Joſaphat*, ſivè *Judicii Dei*.

i *Jerem.* 7. 32.
k *Vide & Jerem. ibid.* & 19. 6. & 31. 40.

Vallis Cadaverum (*l*), eadem ac *Topheth*, locus Jeroſolymæ cloaca.

l *Jerem.* 31. 40.

Vallis Viatorum ad orientem maris (*m*), quo nomine nos deſignatam credimus regiam viam ad radices montis Carmeli ex Judæâ in Ægyptum, & ex regione Philiſthæorum in Phœniciam, & viceversâ ducentem. Porrò via illa ad orientem Mediterranei ſpectabat.

m *Ezech.* 39. 11.

Vallis Multitudinis Gog (*n*), ſivè *Sepulchra exercitûs Gog*, quo nomine facilè *vallis Jezrael* deſignatur, ubi exercitum Cambyſis poſt ejus mortem fuſum, fugatumque credimus. Vide *Cambyſes*, & *Gog* (*o*).

n *Ezech.* 39. 11. 15.
o *Vide etiam Comment. in Ezech.* 39.

Vallis Montium, [*p*], quo nomine apud Zachariam valles Jeroſolymæ circumjacentes deſignantur, in quas Judæi obſeſſâ à Romanis urbe, ut ſe à præſentiſſimo periculo eriperent, confugerunt.

p *Zach.* 14. 3.

Vallis Illuſtris; alio nomine *Vallis More*, ad Sichem. Hebræus legit (*q*), *Elon-more*, quercus, ſivè quercetum *More*.

q *Gen.* 12. 6.

Vallis cedron (*r*), ad orientem Jeroſolymæ inter urbem & montem Olivarum.

r 4. *Reg.* 23. 4. 6.

Vallis Gihon [*s*], ad occidentem ejuſdem urbis, unde fluunt aquæ fontis Gehon, qui ex occidente ad meridiem labens, in torrentem Cedron influit. Hinc valli nomen.

s 2. *Par.* 33. 14.

Convallis Tabernaculorum (*), in Hebræo *vallis Socoth*, in transjordanicis, & urbi ejuſdem nominis ſubjecta; quamquam apud Pſalmiſtam *vallis Socoth* nomine, tranſjordanica deſignetur.

* *Pſal.* 59. 6. & 107. 8.

Vallis Sennim, ſedes olim *Haber*, ſivè *Heber Cinai* (*t*); locus erat in Galilæâ, ad Sennaain, & Cades Nephtali.

t *Judic.* 4. 11.

Vallis Terebinthi (*u*), ubi conſtitutis caſtris Iſraelitarum ſub Saule Goliath inſultavit. Sita erat ad meridiem Jeroſolymę, Soco, & Azecam verſùs. Vallis etiam Terebinthi appellari meritò poterat alia vallis Mambre, ubi tres Angeli hoſpitio ab Abrahamo ſub terebintho excepti ſunt. Vide *Terebinthus*.

u 1. *Reg.* 17. 2. *Hebr. Vallis Ela, ſivè Quercûs*.

Vallis Sephata [*x*], ubi Aſa Rex Juda ingentem Æthiopum, ſivè *Chuſchim* exercitum fudit. Sita erat Mareſam, & Eleutheropolim verſùs.

x 2. *Par.* 14. 9. 10.

VANIA, vir Iſraelita, qui ductam alienigenam fœminam, non ſecus ac cæteri, poſt regreſſum è captivitate Babylonicâ dimiſit (*y*).

y 1. *Eſdr.* 10. 36.

VANITAS. Hebræum *ſchave*, & *habel* Interpretes plerumque reddunt *vanitas*, ſeu *vanum*; quamquam prioris vocis ſignificatio *mendacium* potiùs ſonat; ſecundum verò, *inutilitatem*. Hinc nomen *vanitas* variè apud Authores ſacros uſurpatur.

I. *Vanitas* eſt inanis gloria, tumor, ſivè jactantiæ vitium. Ità illud: *Averte oculos meos, ne videant vanitatem* (*z*). *Superba vanitatis loquentes* (*a*); nempe verba tumida, & vana.

z *Pſal.* 118. 37.
a 2. *Petr.* 2. 18.

II. *Vanitas* eſt mendacium. *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium* (*b*)? *Locuti ſunt vanitates* (mendacia), *& dolos*

b *Pſal.* 4. 3.

lo, totâ die meditabantur (*c*). *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum* (*d*); ideſt ad aſſerendum jurejurando mendacium. Viſiones, & verba vanitatia, mendaces ſermones, & verba deſignant.

III. *Vanitas*, taotumdem ac nihil. Ità illud: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas* (*e*). *Vidi cunctu, quaſiunt ſub ſole, & ecce univerſa vanitas, & afflictio ſpiritûs.... Univerſa vanitas omnis homo vivens*, ideſt homo tamquam nihil habetur. *Homo vanitati ſimilis factus eſt; dies ejus ſicut umbra prætereunt* (*f*).

IV. *Vanitas* ſunt Idola: *Irritaverunt Dominum in vanitatibus ſuis* (*g*), nempe in Idolis, ac rebus nihili. *Secuti ſunt vanitates* (*h*). *Numquid Dominus non eſt in Sion? quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in ſculptilibus ſuis, & in vanitatibus alienis?* (*i*). *Secuti vanitates* (*k*), *& vanè egerunt*; Hebr. *& vani facti ſunt*.

VARUS. Vide *Quintilius Varus*.

VASSENI, filius natu major Samuelis juxta 1. *Par.* 6. 28. *Filii Samuel primogenitus Vaſſeni, & Abia*. Nonnulla exemplaria Latina legunt: *Vaſſeni, Joel, & Abiu*; ſed hunc Textum corruptum apertiſſimè conſtat; Vaſſeni enim non viri nomen eſt, ſed Hebræa vox ſonans, *Et ſecundus*: quare ſententia ita reddenda eſt: *Filii Samuel primogenitus Joel, & ſecundus Abia* (*l*).

VASTHI, uxor Regis Aſſueri (*m*). Cùm Rex ille ſolemni convivio Regni ſui primores, atque univerſum populum exciperet; eodem etiam apparatu Regina Vaſthi in ædibus ſuis fœminas detinebat. Septimâ convivii die, Rex largiori vino hilarior factus, Principes aulæ ad deducendam Reginam Vaſthi regio cultu, & coronâ ornatam miſit; quo ſcilicet auguſtiſſimæ formæ ſuæ ſpectaculo convivas recrearet; ſed illa regiis juſſionibus ſpretis, venire recuſavit. Aſſuerus eâ injuriâ offenſus, quid eſſet pœnæ in Reginam decernendum, cum viris ſibi à conſiliis deliberavit. Tunc aſſurgens Mamucan, totius conſeſſûs Princeps, dixit, meritò quidem in Vaſthi iraſci Regem, cùm ejus fœminæ crimen pravo cæteris fœmiois viros contemnendi exemplo fieri potuiſſet: conſulere proindè ſe, ut illâ à Regio thoro repulsâ, eâdemque à Regno amotâ, altera io locum illiua ſubſtitueretur. Juxta ejus conſilium Vaſthi exauctoratâ, Eſther ad Regnum evecta eſt. Vide *Eſther*.

Quænam verò hæc Vaſthi Regina? Alii ipſiſſimam credunt Athoſſam filiam Cyri, quæ fratri ſuo Cambyſi primò nupta, dein eum Pſeudo-Smerdi matrimonio conjuncta, tandem ad Darii filii Hyſtaſpis, quem eumdem cum Aſſuero credimus, nuptias tranſiit. Fœmina erat venuſtate inſignis, ex qua, Herodoto teſte, quatuor filios Darius genuit, eamdemque negotiorum Regni diutiùs participem habuit (*n*). Alia igitur fuit à Vaſthi, tertio Regni anno ab Aſſuero repudiatâ. Alii credunt, Vaſthi patrem habuiſſe & conjugem Aſſuerum; neque enim ab iis conjugiia, quemadmodum & à polygamiâ Perſæ abſtinent. Nihil tamen in hiſtoriâ, quod huic conjecturæ faveat. Altera occurrit apud Herodotum, Darii uxoe Ariſtone, quam facilè cum Eſther confundendam credimua.

c *Pſal.* 37. 13.
d *Exod.* 20. 7.
e *Eccli.* 1. 2.
f *Pſal.* 143. 4.
g *Deut.* 32. 21.
h 4. *Reg.* 17. 15.
i *Jerem.* 8. 19.
k 4. *Reg.* 17. 15. *& Jerem.* 2. 5.
l *Vide* 1. *Par.* 6. 33.
m *Eſth.* 1. 9. *&c.*
A. M. 3486. *ante Chr.* 514. *ante Ær.* 518.
n *Herodot. l.* 7. *c.* 3.

Cur Vaſtbi regiis juſſionibus morem non geſſerit, in causâ fuiſſe tradunt Hebræi, quod nuda convivis exbibere ſeſe juberetur.

UBIL, Iſmaelita, Præfectua camelorum Davidis (*o*). Ubil Arabicè Camelarium ſonat. Iſmaelitæ camelorum curam tradidit David, quod ea gens omnium optimè qua ratione alerentor, ducerenturve, cognoſceret.

VECTIS, piſcis, de quo Iſaias: *Super Leviathan ſerpentem Vectem* (*p*).

Hunc piſcem ipſiſſimum credunt ac *Zyganam* apud Authores Græcos. Vide Leviathan.

VENTRILOQUUS; Græcè *engaſtri-miſthos*, nempe qui ex imo ventre loquitur. Eo nomine Divinator, ſivè Divinatrix deſignatur, quos familiaria Spiritus, ſivè fictus, ſeu verus ex imo ventre alloquebatur. Vide *Pithon*.

I. VERBUM, Græcè *Rhema*, ſive *Logos* Hebr. *Dabae*, quæ vox in Sacrâ Scripturâ non rarò pro re quapiam uſurpatur: *Cras Dominus faciet verbum iſtud* (*q*), nempe rem iſtam. *Ecce ego facio verbum in Iſrael, quod quicumque audierit, tinnient amba aures ejus* (*r*). *Reliquum verborum Salomonis* (nempe res ab eo geſtæ), *univerſa ſcripta ſunt in Libro verborum dierum Salomonis* (*s*).

Non rarò in Scripturâ verbo Dei mira quædam tribuuntur; quemadmodum & verbum ipſum inducitur, tamquam res quædam ſpiritu, & intelligentiâ potens. *Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos* (*t*). Author Sapientiæ verbo Dei tribuit & necem primorum natu Ægyptiorum (*u*), & viſa in manna prodigia (*x*), & mundi è nihilo eductionem (*y*); ac tandem reſtitutam intuitu ænei ſerpentis valetudinem (*z*). Centurio ad Chriſtum ait: *Tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus* (*a*). Jeſus Chriſtus ita Diabolum allocutus eſt (*b*): *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit en oee Dei*.

II. VERBUM nomen eſt unici Filii Patris, Sapientiæ increatæ, & ſecundæ in Trinitate Perſonæ, eui una cum Patre ſubſtantia, & dignitas æqualis. De hoc Verbi Dei myſterio digniùs præ cæteris S. Joannes locutus eſt illis verbis (*c*). *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc eeat in principio apud Deum, omniu per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt*.

VERONICA. Vulgari traditione receptum eſt, Jeſu Chriſto Calvarium ſubeunti fœminam nomine Veronicam, ſeu fortè Berenicen occurriſſe, quæ linteum afferens, vultûs ſudorem detergebat; in linteo verò Salvatoria imago prodigio ſtatim expreſſa eſt. Hæc Jeſu Chriſti eſt imago, quæ vulgò *Sancti Vultûs*, ſeu *Veeonica* nomine celebratur. Romæ, Jeroſolymæ, & Giennæ in Hiſpaniâ haſce ſibi imaginea vindicant; facilè tamen omnes ex uno, eodemque exemplari pictæ ſunt. Recentiorea aliqui in Catalogo Sanctorum Veronicam recenſent ad 4.

o 1. *Par.* 26. 30.
p *Iſaiæ* 27. 1.
q *Exod.* 19. 5. 6.
r 1. *Reg.* 3. 11.
s 3. *Reg.* 11. 41.
t *Pſal.* 106. 20.
u *Sap.* 18. 15.
x *Sap.* 16. 26.
y *Sap.* 9. 1.
z *Sap.* 16. 12.
a *Matth.* 8. 8.
b *Matth.* 4. 4.
c *Jo.* 1. 1.

Februarii; ejus tamen nomen, quamvis Romæ diem obiiſſe feratur, ubi ejus corpus adhuc colitur, in Martyrologio Romano nuſpiam apparet. Plura ad eam rem ex Methodio quodam refert Marianus Scotus, qui exeunte undecimo ſæculo ſcribebat. Hunc Methodium alii cum Epiſcopo Tyri viro Sancto confundunt; alii verò recentiorem credunt. Illud tamen conſtat, plures in eâ hiſtoriâ fabulas narrari; atque nomen Sanctæ Veronicæ totâ antiquitate uſque ad decimum ſæculum latuit. Non deſunt, qui ex nomine *Vera icon*, Veronicam fœminam creaturam fuiſſe ſuſpicentur (*d*).

d *Vide Bolland. ad 4. Febr. Tillem. not.33. ſur J. C.*

VERSUS. Non deſunt, qui Hebræorum carmina ſuis numeris adſtricta fuiſſe, quemadmodum & Græcorum, & Latinorum, crediderint. Alii tamen rythmicam Poeſim numeris adſtrictam, alii ſolutam, & vagantem Poeſim habuiſſe malunt; totam autem carminum elegantiam in eo ſitam fuiſſe credunt, ſi audacioribus quibuſdam ideis, & phraſibus, certâ quadam harmoniâ deſinentibus uterentur (*e*). Vide *Poeſis*.

e *Vide noſt. Diſſert. de Poeſ. Hebr. ante comment. in Exod.*

VESPASIANUS, cui in Judæos expeditio à Nerone commiſſa eſt (*f*). Ille tunc temporis cum Imperatore in Achaja verſabatur; ſtatimque copias ad tantum bellum ſuſcipiendum idoneas comparare aggreſſus eſt. Tandem in Provinciam an. 67. veniens, in Galilæam primùm copias duxit; brevique Gadaram, & nequicquam à Joſepho propugnatam Jotapatam cæpit. Regreſſus deinde Ptolemaidem, ac demum Cæſaream, exercitum ibidem uſque ad opportunum tempus detinuit. Reſumpto igitur opportunè bello, poſt captam Tiberiadem, Tarichæam, & Gamalam, totam tandem Galilæam ſubegit. Sequenti anno Chr. 68. obſidionem Jeroſolymæ moliens, opportuna circum loca occupare ſibi ſtuduit.

f *A. Ær. 66. Suet. in Veſp. c. 4. Tacit. hiſt. l.5. Joſeph. de Bello l.3. c. 1.*

Inter hæc an.68. Nerone obeunte, Galba ad Imperium evectus eſt; quod tamen, altero anno ſublatus, ſtatim dimiſit. Aſſumptus deinde Vitellius, qui Coloniæ verſabatur; aſſumptus & Otho Romæ degens; ſed Othone Bebriacenſi pugnâ victo, atque rei deſperatione nece ſibi illatâ, die 15. Aprilis, A. 69. ſoli Vitellio octo menſium Imperium manſit. Inter hæc, ab exercitu Alexandriæ detento Veſpaſianus Imperator ſalutatus eſt die 1. Julii ejuſdem anni, quorum exemplum tertiâ die menſis ipſius exercitus Cæſareæ ſecutus eſt. Statim igitur toto Oriente ad Veſpaſianum reducto, brevi Occidens ferè univerſus pares illi honores detulit. Quare arduis Imperii rebus in Italiam accitus Veſpaſianus, totum ejus belli pondus in Titum filium ſuum transtulit; à quo tandem urbs expugnata eſt, an. Ær.70. Chr. 73. Vitellius igitur Romam cum exercitu circa medium Julii A. 69. venit; atque legiones Illyrici Veſpaſiani partibus faventes, ſub Antonio Primo duce, commiſſâ cum exercitu Vitellii pugnâ, duplici victoriâ ad Cremonam illum fregerunt. Vitellius die 20. Decembris occiſus eſt, & Veſpaſianus poſt aliquod temporis Romam rediit. Poſt domitam Judæam, everſamque Jeroſolymam, Titus ad patrem an. 71. Romam ſe conferens, unà cum illo de Judæis triumphavit (*g*). Imperator omnem devictam regionem vendidit (*h*); Coloniam miſit ad Emmaus, quam deinde Nicopolim appellavit; ac tandem Judæos tributo medii ſicli, quod antea Templo ſolverant, Capitolio pendendo viritim ſubdidit (*i*). Tandem viros omnes è genere Davidis ſedulò conquiſitos, ad ſe produci juſſit, ut exterminarentur (*k*). Quamquam autem ejus juſſionibus diligentiſſimè pareretur, illuſtre tamen genus, eo etiam invito, manſit. Hæc de geſtis ejus Principis, quæ ad inſtitutum noſtrum conducerent, referenda erant. Obiit 69. annis 7. menſibus, & totidem diebus natus, poſt exactos in regno 10. annos, ſex diebus minùs. Succeſſorem habuit Titum.

g *Joſeph. de Bello, l. 7. c. 16.*

h *De Bello, l.7. c.27.*

i *Dio l.66. Vide Orig. ad Afric.*

k *Euſeb. hiſt. Eccleſ. l.3. c. 12. ex Hegeſippo.*

VESPERTILLIO, avis impura, ad avem & murem accedens; corpore enim mus, alis autem avis eſt; nec alas pennis inſtructas, ſed pelle quadam obductas gerit. Vox Hebræa *batalaph*, quam plerumque Interpretes veſpertillionem reddunt, de *hirundine* Rabbini explicant. Genus eſt veſpertillionum in Oriente, quod ſale conditum ad cibum ſervatur.

VESTES. Omnes Hebræorum veſtes unica erant, eorum linguâ *chetonet*, & pallium, nempè *mehil*. Tunicâ pro ſubuculâ utebantur, cui pallium impoſitum. Hoc veſtium par Scriptura nuncupat *mutatorias veſtes*, ſivè *mutatoria veſtium*, quæ ſcilicet veſtes à Naamano Syro munus ad Eliſæum Prophetam delatæ ſunt (*l*). Tunicâ plerumque lineâ, pallio verò panneo induebantur. Cùm autem rude oblongumque panni fruſtum, ne ſciſſione quidem reformatum, pallium conſtitueret, aliud idcirco pretioſius, aque diligenti cuſtodiâ ſervatum apud illos erat; nec rarò muneris loco amicis dabatur. Veſtium ritus idem ſemper, quantùm ſcimus, apud Hebræos manſit; quamquam in eâ re morem regionis, ubi verſabantur, ſervabant. Albus, ſivè purpureus color, cæteris apud illos præſtabant; quare commodis ſuis ſtudentes hortatur Salomon (*m*); *Omni tempore ſint veſtimenta tua candida*. Nec niſi candidas veſtes eumdem Regem, omnium ſinè controverſiâ magnificentiſſimum, adhibuiſſe Joſephus eſt author (*n*). Is etiam veſtium color Angelis familiaris fuit; candentique nive veſtes Jeſu Chriſti in transfiguratione micabant. Albæ tandem Sacerdotibus tunicæ à Moyſe præſcriptæ ſunt.

l *4. Reg. 5. 15.*

m *Eccli. 9. 8.*

n *Antiq. l. 8. c. 2.*

Joſeph in Scripturâ amictus inducitur *tunicâ paſſim* (*o*); quemadmodum & de Thamar filiâ Davidis ibidem memoriæ proditum eſt (*p*): quid autem eo nomine deſignetur, non ſatis inter Interpretes convenit. Alii enim dictum explicant de veſte ſtragulatâ; alii de polymitâ; alii de manicatâ. Arabes planè tunicâ utuntur, manicis prolixis inſtructâ, initio quidem ad humerum ſtrictioribus, ad extremitatem verò ita hiantibus, ut quandoque ad terram uſque pertingant. Domi ſe continentes, ſtragulatam tunicam fluere ſinunt; domo tamen exeuntes, ne longior veſtis impedimento ſit, ſivè fluentem reducunt, ſivè cingulo adſtrictam coercent.

o *Gen. 37. 3.*

p *2. Reg. 13. 18.*

De peplo, ſive pallio, quo fœminæ pa-

làm

Google

ſtam procedentes, vultum obducebant, egimus v. *Theriſtrum*. Cæterùm Iſaias (*q*) cultum muliebrem omnem fuſiùs proſequitur; quem tamen ſingillatim exponendum non duximus, cùm nomina Hebræa, quibus Propheta utitur, plerumque Interpretes lateant (*r*).

Interdum tunicæ inconſutiles erant, textrino opere elaboratæ, unico tantùm in ſuperioribus hiatu capiti inſerendo patentes. Hiſce Sacerdotes in Templo uſos (*s*) credimus; nec alio facilè artificio contexta erat tunica Chriſti (*t*), quàm integram milites ſortitò inter ſe compararunt. S. Chryſoſtomus, Theophylactus, & Theophanes autumarunt, duas ejus tunicæ partes ex lanâ ſeorſim ſingulas contextas, ac deinde, ſimilis materiæ filo ſimul junctas fuiſſe, eodem planè, quo chirotecæ apud nos, artificio. Alii tandem reticulato, ac perpetuo opere acu textam malunt. Vide tamen noſtrum Comment. in *Jo.* 19. 23. (*u*), ubi textrino opere elaboratas oſtendimus; cujus generis etiam hodie in Oriente obtinent.

Ex Veteri traditione ferunt, SS. Virginem filii tunicam manu ſuâ elaboraſſe [*x*]. Solebant enim fœminæ olim veſtimenta ſua ſibi, filiis, & conjugi intexere, uti ex elogio Salomonis de muliere forti (*y*), & exemplo Reginæ Penelopes, uxoris Ulyſſis, conſtat. Alexander Magnus, Auguſtus, & Carolus Magnus veſtes maternâ, uxoriâ, ſivè filiarum manu contextas gerebant. Vulgari autem traditione ferunt, ipſiſſimâ manu Virginis intextam tunicam, quæ puero olim facta, unà cum illo creſcens nunquam uſu deterebatur; ipſiſſimam, inquam, militibus ſortitò obtigiſſe. Sed huic traditioni nulla antiquitas ſuffragatur. Tunica Domini in Eccleſiâ Metropolitanâ Trevirenſi hodie religioſo cultu ſervari fertur: quæ in Prioratu Argentolii prope Pariſios non tunica eſt, ſed pallium purpureum.

Moyſis teſtimonio intelligimus, Judæorum veſtes, dum in deſerto erant, nunquam uſu detritas fuiſſe (*z*): *Veſtimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non eſt ſubtritus, & quadrageſimus annus eſt*. Verba illa ad literam intelligentes S. Juſtinus (*a*), & Interpretes nonnulli (*b*), cum Rabbinis autumant, non veſtibus tantùm intactis iter feciſſe Iſraelitas; ſed, quod mirum eſt, puerorum veſtes, ætate augebantur. Quin & majora prodit S. Hieronymus (*c*): *Fruſtra tonſores, & artificia didicerunt, ſcientes Iſraelitarum populum per quadraginta annos, nec unguium, nec capillorum incrementa ſenſiſſe*. Alii tamen aliter conſultò ſentientes, Moyſis verba ita interpretantur, quaſi ſcilicet Deus Judæorum neceſſitatibus ita providerit, ut nunquam populo veſtimenta deeſſent (*d*).

Iſraelitis à cæteris gentibus diſtinguendis, juſſerat Deus, ad quatuor palliorum angulos vittas quaſdam hiacynthinas adjungere, uti & in veſtium laciniis fimbriam. Has fimbrias neque Jeſum Chriſtum reſpuiſſe ex Hemoroiſsâ diſcimus; intrà ſe enim ita reputabat: *Si tetigero tantùm fimbriam veſtimenti ejus, ſalva ero* (*e*). Prolixioribus

q *Iſai.* 3. 16. *&c. uſque ad* 25.
r *Vide Interpp. in hoc caput.*
s *Exod.* 28. 32.
t *Jo.* 19. 23.
u *Vide etiam Braun. de Veſtitu Sacerd. Hebr. l.* 1. *c.* 26.
x *Vide Euthym. in Jo.* 19.
y *Prov.* 31. 13.
z *Deut.* 8. 4.
a *Dialog. cum Tryphone.*
b *Vide Grot. Bonfrer. Janſen. &c.*
c *Ep.* 38. *nov. Edit.*
d *Abenezra, Coſm. Monab. l.* 5. *Vide Eſt. Jun. Druſ. Jo. Cleric.*
e *Matth.* 9. 21.

autem utebantur Phariſæi, quippe qui religionem ſuprà cæteros oſtentabant: *Magnificant fimbrias* (*f*). Quin & in argumentum auſterioris diſciplinæ, ſpinis quibuſdam inter fimbrias inſertis, eorum aculeo inter procedendum pedes offenſi, jugem Divinæ Legis memoriam excitabant [*g*]. Noſtræ ætatis Judæi, quò Divinæ Legis juſſionibus deferant, quibus cavetur, ne veſte lanâ ſimul, & lino textâ induantur (*h*), ab ejus generis veſtibus religioſiſſimè abſtinent. Veſtes etiam inter ſe viros, & mulieres commutare apud illos nefas, Lege præcipiente: *Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœminea* (*i*). Ab anſulis verò, & fimbriis, quarum religio ad viros tantùm pertinebat, ne ludibrium ſibi apud ceteras gentes creent, exteriùs quidem abſtinent; latens tamen ſub veſtibus quadrati cujuſdam panni fruſtum recondunt, à quo quatuor anſulæ, ſivè *zizit*, pendent. Porrò anſulæ illæ octo lanæ ſtaminibus datâ operâ ad colum ductis conſtant: ſingulis autem quinque nodi anſæ medietatem decurtantes adjecti: quod autem reliquum eſt, ſolutis ſtaminibus fluens, anſam perficit. Orationi verò in Synagogâ inſtantes, velo laneo, nomine *thaled*, ſuis anſulis ad quatuor angulos inſtructo utuntur. Vide *Taled*.

VIA. Hæc vox ſenſu morali uſurpata 1. vitæ rationem deſignat. Ita illud: *Dirigite vias veſtras*: Viæ impiorum perverſæ ſunt: Cognovit Dominus viam juſtorum &c. 2. *Via* eſt Lex Domini. Sequi viam Domini: dereliquere viam Domini; Domine deduc mein viâ tuâ &c. 3. *Via* ſunt mores, & actiones: *Omnis caro corruperat viam ſuam*; Via omnis carnis (*k*); nempè hominum mores; Viæ filiorum Adam (*l*). 4. *Via* Domini, eſt ejus in deducendis hominibus providentia. *Sicut exaltatur Cœlum à terrâ, ſic exaltata ſunt via mea à viis veſtris* (*m*). *Dominus poſſedit me* (*Sapientiam*) *in initio viarum ſuarum* (*n*). Quis vias ejus novit? Omnes viæ Domini miſericordia, & veritas (*o*) &c. Paſſim etiam ſimiles loquendi formulæ in Sacrâ Scripturâ occurrunt, via pacis, juſtitiæ, iniquitatis, veritatis, & tenebrarum. *Ingredi viam univerſæ carnis*, eſt mori, & ſepeliri (*p*).

VICIA, herba per terram reptans, ploribus implexa ramuſculis, foliis longiuſculis, anguſtis tamen, & lenticulæ minoribus veſtita. Flore eſt minuto, & ſubrubro, interdum albenti. Folliculis ad cicer accedit, quamvis minoribus, & gracilioribus; quibus granum rotundum condit, & ſubnigrum, quo columbæ facilè pingueſcunt.

De viciâ ſermo eſt *Iſai.* 28. 25. *Viciam in finibus ſuis*: Hebr. *cuſmeth*, quod alii reddunt *ſpeltam*, alii *Zeam*, frumenti genus. Eadem vox *Ezech.* 4. 9. recurrens, à Septuaginta vertitur *olyra*, quòd frumenti genus eſt. Nihil planè obſcurius eſſe in Scripturis, quàm plantarum nomina, tùm alibi ſæpiùs etiam, tum hìc animadvertimus.

VIDUA. Viduas, & orphanos ut curent, Deus etiam atque etiam Judæos hortatur (*q*). Viduas, quæ verè viduæ ſunt, & deſolatæ, ſummo in honore haberi jubet

f *Matth.* 23. 5.
g *Hieron. in Matth.*
h *Levit.* 19. 19. *Deut.* 22. 11. *Vide Leo Moden. de' riti Ebr. p.* 1. *c.* 5.
i *Deut.* 22. 5.
k *Gen.* 19. 31.
l *Jerem.* 32. 19.
m *Iſai.* 55. 9.
n *Prov.* 8. 22.
o *Pſal.* 24. 10.
p *Joſue* 23. 14.
q *Exod.* 22. 22. *Deut.* 10. 18. *&* 24. 29. *&c. paſſim.*

Apoſtolus (*r*); quod tantundem eſt, ac ſi diceret, viduis ſummâ curâ ab Epiſcopo providendum; hoc enim verbum *honorare* in Scripturâ ſæpè deſignat. Viduam repudiatam ducere Summo Sacerdnti in Lege vetitum eſt (*s*). Solebant olim in Eccleſiâ Chriſtianâ viduæ, rei familiasis penuriâ laborantes, Fidelium ſumptibus detineri, quarum propterea catalogum Eccleſiæ ſervabant.

Certæ etiam erant viduæ ſuo munere in Eccleſiâ fungentes, nempè ægrotantes mulieres inviſendi; cùm Baptiſmo tingendæ eſſent, miniſtrandi; ac tandem quædam, Epiſcopo tamen annuente, præſtandi, quæ viros non decebant. Has viduas ſexaginta annis minores eligendas Apoſtolus non facilè permittit (*t*); addens inſuper univiras eligendas eſſe, atque ſeligioſæ vitæ famâ probatas; quæ familiæ ſuæ curam geſſerint, hoſpitalitati ſtuduerint, pedes laverint Sanctorum, ac tandem afflictis fuerint ſolatio. Juvenculas verò viduas à munere abſtinendas monet; quippè quæ, ait, poſt actam delicatiorem in miniſterio Jeſu Chriſti vitam, tandem ad nuptias iterum, quod impium, & criminoſum eſt, ſe convertunt.

Probatiſſimarum tum religionis, tum ſolitudinis, tum humilitatis operibus Viduarum exempla plura in Sacrâ Scripturâ exhibentur; utì in Judith, Tabithâ, Annâ filiâ Phanuelis, in Matre ſeptem filiorum Macchabæorum, & in viduâ Sareptanâ, recepto Elia celebri. Jeſus Chriſtus vitio Phariſæis vertit, quòd viduarum domos exederent (*u*); quippe qui fœminis credulis, & ſimplicioribus abuterentur, ut vitia ſua & vanas ſuperſtitiones alerent.

VINDICTA. Majoribus criminibus evitandis, vindicta aliquando in V. T. permittebatur. Ita illud: *Dentem pro dente, oculum pro oculo*, (*x*), Permiſſum etiam, vel potiùs toleratum, ut propinqui viri occiſi de homicidâ ulciſcerentur (*y*): *Propinquus occiſi, ſtatim ut invenerit eum, jugulabit*. Si quis autem ſciens prudenſque hominem peremiſſet, ille ad urbes aſyli forrè confugiens, inde per vim abſtractus, propinquis occiſi tradebatur: *Mittent Seniores civitatis illius, & arripient eum de loco effugis, tradentque in manu proxiximi, cujus ſanguis effuſus eſt, & morietur* (*z*). Porrò neceſſarios necem viri ſibi neceſſitate conjuncti non ulciſci prohroſum ſibi, atque criminoſum ducebant: hi autem necis ultores, *Goel*, ſivè *Redemptores* apud Judæos appellabantur.

Porrò hæc Judæis permiſſa ſunt ad duritiam cordis eorum, ut Jeſus Chriſtus occaſione divostii ſatis expreſſit. Deus enim ſibi vindictam omnem reſervari altè edixerat: *Mea eſt ultio, & ego retribuam* [*a*]. Omne etiam in adverſarios odium eâ latâ juſſione præcidit (*b*); *Non oderis fratrem tuum in corde tuo.... non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum*. Quaſe cum talionis legem indicit, non ultioni fomitem præſtat, ait S. Auguſtinus; ſed limitem furoris præſcribit (*c*). *Non ut id quod ſopitum erat hinc accenderetur; ſed ne id quod ardebat, ultra extenderetur*.

r 5. *Timoth.* 5. 3. *&c.*
s *Levit.* 25. 54.
t 5. *Timoth.* 5. 9.
u *Matth.* 23, 14. *Luc.* 20, 47.
x *Exod.* 21, 24.
y *Num.* 35, 16. *&c.*
z *Deut.* 19. 12.
a *Deut.* 33. 35.
b *Levit.* 19. 17. 18.
c *Aug. cont. Fauſt. l.* 19. *c.* 25.

Dies Ultionis, interdum eſt dies judicii, cùm Dominus de hoſtibus ſuis exiget ultionem; interdum verò eſt ultio ipſa, cui Dominus adverſarios ſuos, cùm ad ſummum iniquitatis pervenerint, ſubjicit (*d*).

Vindicta plerumque Hebræo nomine, quod ſolamen ſonat, exprimitur; quod S. Hieronymus aliquando quidem nomine ultionis reddit; aliquando verò nomen ſolatii, & conſolationis ad vindictam exprimendam in Textu relinquit. Ita illud: *Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis* [*e*]. *Deus conſolabitur in nobis, quemadmodum in proteſtatione Cantici, declaravit Moyſes: Et in ſervis ſuis conſolabitur* (*f*). *Vias ejus vidi .... & reddidi conſolationes ipſi* (*g*). Sed frequentiora in Hebræo exempla occurrunt.

VINDEX, ſivè *ultor ſanguinis*, quo nomine apud Judæos ille deſignatur, penès quem exigendæ de nece proximi ſui ultionis jus eſt. Si quis imprudens hominem peremerit, ait Lex, in urbem aſyli confugiens, *liberabitur de ultoris manu* (*h*). *Cùmque ultor Sanguinis eum fuerit perſecutus, non tradent in manu ejus*.

Rex Ultor, ſivè *defenſor*, apud Oſee 5. 13. & 10. 6. eſt, utì facilè credimus, Phul Rex Aſſyriæ, qui Manahem Regi Iſraelis ſuppetias tulit (*i*).

VINEÆ, *vites*. Frequentes erant & inſtructiſſimæ in Palæſtinâ vineæ, inter quas vineæ Sorec, Sebama, Jazer, Abel, in Scripturâ celebrantur. Vina etiam Gazæ, Sareptæ, Libani, Saronis, Aſcalonis, & Tyri apud prophanos Scriptores laudatiſſima ſunt (*k*).

.... Dulcia Bacchi
Munera, quæ Sarepta ferax, quæ Gaza crearat.

Jacob in benedictione Judæ oraculo pronunciavit futurum, ut aſinam ſuam vineæ, & pullum ſepi ejuſdem vineæ alligaret (*l*). Sponſa in Canticis Dilectum ſuum comparat botro Cypri in vineis Engaddi (*m*). Porrò Cyprus arbuſcula eſt odoris racemis celebratiſſima; potiſſimùm quæ in Engaddi provenit. Vide *Copher*, & *Cyprus*; quare vineæ Engaddi non vitibus florent, ſed arbuſculis Cypri. Ibidem etiam arbuſculæ balſami colunntr, quæ inter vitium ordines recenſeri meritò poſſunt.

Noe ſtatim poſt diluvium, vineas ipſe & ſevit, & coluit (*n*). Sunt, qui vinum Patriarchas ante diluvium non latuiſſe credant; & poſt inductam ſibi ebrietatem Noemum, non ſecus ac antea, vineas coluiſſe; verùm pleriqne PP. credunt, vim illum huius liquoris prorſus ignoraſſe, cùm vini bibendi uſus nuſpiam ante illum cœpiſſet (*o*). Noe etenim primus liquorem ex uvis exprimens, in vinum redegit; cùm antea uvis nonniſi in cibum, quemadmodum cæteris fructibus, Patriarchæ uſi fuiſſent.

Populum ſuum Deus non raró vineæ comparat, quam ex Ægypti ſolo in Palæſtinâ, cultiſſimâ regione, ſevit; fruſtra tamen, cùm pro dulcibus uvis, racemos amaros & agreſtes protuliſſet (*p*). Hanc vineam Jeſus Chriſtus vinitoribus locavit, ut de fructu ſingulis annis reſponderent; qui tamen

non

d *Vide Exod.* 32. 34. *Iſai.* 34. 8. *&* 61. 2. *&* 63. 4. *Luc.* 21. 22.
e *Iſai.* 1. 24.
f 2. *Macch.* 7. 6.
g *Iſai.* 57. 18.
h *Num.* 35. 25. 27.
i 4. *Reg.* 15. 19.
k *Coripp. l.* 3.
l *Gen.* 49. 11.
m *Cant.* 1. 13.
n *Gen.* 9. 20.
o *Hieron. l.* 1. *cont. Jovin. Chriſoſt. hom.* 29. *in Geneſ. Theodoret. q.* 56. *Baſil. de Jejun. hom.* 1. *Ambr. de Noe. & Arcâ, c.* 29.
p *Pſal.* 79. 9. *Iſai.* 5. 1. *&c. Jerem.* 2. 21. *Ezech.* 17. *Joel.* 1. 7. *Matth.* 20. 5.

non fructus modò denegarunt, ſed & miſſos ad urgendam ſolutionem ſamulos, atque tandem filium ipſum, illos malè excepere, hunc occiderunt. Alibi verò ipſe Chriſtus in ſermone ad diſcipulos, ait (*q*): *Ego ſum vitis vera, & Pater meus agricola eſt. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat, &c.*

q *Joan.* 15. 1. *&c.*

Vinearum poſſeſſoribus Moſaicâ Lege interdictum erat, ne ante quintum annum à ſatâ primùm vineâ, fructus comederent (*r*). Septimo quoque anno pariter à vineis abſtinendum, atque ſpontè provenientes uvæ, pauperum, orphanorum, & advenarum uſibus cedebant (*s*). Uvas è vineis ſecùs viam ſatis, colligere in cibum tranſeuntes permittebantur, dummodo tamen extra eum locum collectos racemos non detuliſſent (*t*). Lege etiam illud cautum fuit: *Non ſeres vineam tuam altero ſemine* (*u*).

r *Deut.* 20. 6. *Levit.* 19. 24. 25.
s *Levit.* 25. 3. 4.
t *Deut.* 23. 14.
u *Deut.* 22. 9.

VINUM, Veterum pleriſque ea fuit ſententia, ut ignotum ante diluvium vinum Noe primus & invenerit, & vulgaverit. Si enim, inquiunt, vinum ante diluvium innotuiſſet, Abel planè libamina obtuliſſet Domino; & Noe ab immodicâ potatione caviſſet. Aliis tamen contraria ſedet opinio; neque enim jucundiſſimi, & utiliſſimi liquoris uſum Adamum latuiſſe ſibi unquam perſuadent. Jeſus Chriſtus tradit, primos homines *edentes*, & *bibentes* diluvium corripuiſſe (*x*); bibere autem nonniſi de vini potatione uſurpatur. Nec tamen proinde ebrietas vitio Noemo verteretur; quamvis enim meri vim non ignoraſſet, non tamen ſe adeò largiùs vinum ingurgitaſſe crediderat, ut in ebrietatem adduceretur.

x *Matth.* 24. 38.

Vineas eſſe in Palæſtinâ excultiſſimas ſuprà v. *Vinea* animadvertimus; quas adeò frequentes in ſorte Juda futuras Jacob Patriarcha prævidit, ut in ejus benedictione, hæc adderet: *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum* (*y*). Vini uſus toto miniſterii in Tabernaculo, & in Altari tempore, Sacerdotibus interdicebatur (*z*). Interdicebatur & Nazaręis (*a*); illiſque omnibus, ſicutì & cæteris, quibus à vino cavendum erat, omnes pariter meracei liquores ſub nomine *ſicera* in Vulgatà expreſſi, inhibebantur. Rechabitæ (*b*) toto vitæ ſuæ tempore, juxta traditas ſibi à Rechab ſectæ authore regulas, à vino continebantur.

y *Gen.* 49.
z *Levit.* 10. 9.
a *Num.* 6. 3.
b *Jerem.* 35. 1. *&c.*

In luctu, & in mœrore agentibus vinum affundebatur (*c*): *Noli Regibus dare vinum; quia nullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas. Date ſiceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro ſunt animo. Bibant, & obliviſcantur egeſtatis ſuæ.* Ultimo ſupplicio damnatis vinum, cæterique meracci liquores miſcebantur, quò pœnarum horror, & ſenſus hebetaretur, juxta Rabbinorum doctrinam (*d*). Piæ enim quædam fœminæ, inquiunt, Jeroſolymis erant, quæ conditum aliquod aromatibus vinum miſcebant, ut retundendi doloris vis liquori augeretur. Hebręus legit: *Date ſiceram pereuntibus*. Porrò conditum illud vinum oblatum fuiſſe Chriſto mox in crucem agendo creditur (*e*): *Dederunt ei bibere myrrhatum vinum*: illud autem quod felle mixtum ad ipſum delatum eſt, alterum fuiſſe, nec niſi poſtquam in ſupplicio pependerit, oblatum ferunt (*f*): *Dederunt ei bibere vinum cum felle mixtum.* Hæc duo vina unum, idemque fuiſſe alii ſuſpicantur; cùm autem, inquiunt, S. Matthæus Syriacâ voce *marrah*, quæ ſonat *amarorem*, ſivè *fel*, aut *myrrham*, uſus fuerit, Græcus Interpres facilè ſel vertit: S. tamen Marcus ejuſdem vocis vagam ſignificationem ad *myrrham* determinavit (*g*). De vino myrrhâ condito laudatiſſimo, & ſuaviſſimo prophanos Authores legas (*h*); quamquam ego liquorem Jeſu Chriſto exhibitum alterum planè ab iſto ſuaviſſimo crediderim; cùm oraculum implendum eſſet: *Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti meâ potaverunt me aceto* (*i*).

c *Prov.* 31. 4. *&c.*
d *Tract. Sanhedrin.*
e *Marc.* 15. 23.

f *Matth.* 27. 24.
g *Vide Interpp. in Matth.* 27. 24.
h *Vide Plin. l.* 14. *c.* 13. *Columell. l.* 12. *c.* 38.
i *Pſal.* 58. 26.

Nulla erant Domino oblata ſacrificia, quibus certæ libationes vini non adjungerentur (*k*). Deferebantur autem apud Hebræos vina in utribus, ſivè pelliceis culeis inſutis. Recepto apud ſacros Authores ſtylo, vinum, ſive calix eſt ſæpè ira, ſive furor Dei: *Potaſti nos vino compunctionis* (*l*); ad literam, *vino fæcis*, ſeu *vino horroris*, nempe doloris. *Calix in manu Domini vini meri plenus mixto; & bibent omnes peccatores terræ* (*): Dominus ad Jeremiam (*m*), *Sume*, ait, *calicem vini furoris hujus de manu meâ; & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te.*

k *Exod.* 29. 40. *Deut.* 15. 5. 7.
l *Pſal.* 69. 3.
* *Pſal.* 74. 9.
m *Jerem.* 25. 15.

Delicatiſſimi vini genus ad nundinas Tyrias delatum Ezechiel commemorat (*n*); quod in Vulgatâ nomine *vini pinguis*; in Hebræo, *vini chelbon* exprimitur. *Porrò chalibonium vinum* apud Veteres celebratiſſimum eſt, quod in agro Damaſceno conſitæ in eam rem à Perſis vites ferebant, ait Poſſidius apud Athenæum (*o*). Nullum aliud vinum Reges Perſarum bibiſſe ex eodem authore intelligimus.

n *Ezech.* 27. 18.
o *Athen. Dipnoſoph. l.* 1. *Vide & Strab. l.* 15. *& Plut. de fortunâ Alex.*

De vino Libani ſermo eſt *Oſee* 14. 8. *Memoriale ejus ſicut vinum Libani.* Olim quidem vina Libani in montis dorſo ſoli expoſito plurimùm celebrabantur. Laudatur & vinum Biblium. Neque hodie uſque vina Libani minimi fieri Gabriel Sonita teſtatur. Verùm aliqui vinum Libani ibidem tantundem ſonare credunt, ac *vinum odorum* (*p*); nempe vinum, thure, & aromatibus conditum, pro more inter Hebræos receptiſſimo. Hinc in Canticis *vinum conditum* legitur (*q*); & apud Authorem (*r*) Sapientiæ: *Impleamus nos vino pretioſo* (nempe aromatibus condito, uti facilè credimus) *& unguentis.* Nectar etiam vini conditi genus erat; cùm *nectar* Hebraicè ſonet, ſuavi odore perfundi.

p *Vide Hieron. & Sanct. in Oſee* 14.
q *Cant.* 8. 2.
r *Sap.* 2. 7.

Cùm Palæſtinæ vina generoſiſſima eſſent, ideò more receptum fuit, ut aquâ diluerentur: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miſcui vobis* (*s*). *Calix in manu Domini vini meri, plenus mixto* (*t*). Sacerdotes Belis ad Regem Babyloniæ dicebant: *Tu, Rex, pone eſcas, & vinum miſce* (*u*). *In poculo, quo miſcuit, miſcete illi duplum* (*x*). Fulgentius tradit (*y*), Sareptanum vinum adeò generoſum fuiſſe, ut inſignes etiam potatores integro menſe vix ſextario hauriendo pares

s *Prov.* 9. 5.
t *Pſal.* 64. 9.
u *Dan.* 14. 10.
x *Apoc.* 18. 6.
y *Mythol. l.* 2.

res ſuiſſent: porrò ſextarius pintam Pariſienſem circiter referebat (z). Convivas autem ſingulos in cœnâ duobus ſextariis hauriendis commodè pares fuiſſe apud Veteres receptum erat.

z *Vide Buda. de Aſſe l. 15.*

VIPERA, anguis nomen, ac ſi diceretur *vivipara*, quippe quæ non ex ovo generet. Brevior eſſe ſolet, nec pollicem craſſitudine excedens, capite compreſſo, & roſtro nonnihil elevato, inſtar ſuis. Mas gemino dente inſtructus eſt; fœmella nigricanti colore diſtinguitur. Ferunt, pullos diſſecto matris utero in lucem prodire; quod tamen experientiæ refragatur. Naſcuntur enim viperæ fœtus pelle quadam obvoluti, quæ ſecundâ à partu die ſcinditur. Viperæ venenum perniencioſiſſimum eſt; pluribus autem morbis carnes occurrunt.

De viperâ non ſemel in Scripturâ: *Occidet eum lingua viperæ* (a). Hebræum tamen *peten* aſpidem potiùs, quàm viperam, ſonare ferunt. In Iſaia etiam viperæ nomen occurrit (b); in Hebræo *ephee*, quod genuinum eſſe viperæ nomen creditur (c). S. Hieronymus *in Iſai.59.5. ephee* reddit *Baſiliſcum*, regulum. Eadem apud LXX. legas.

a *Job.20. 16. Septuag. Glôſſa opheos*.
b *Iſai. 30. 6. Septuag. Aſpides*.
c *Vide Bochart. de anim. ſacr. p. 2. l.3. c.1.*

VIRGA, quo nomine interdum arborum rami deſignantur, ut in illo: *Tolleas Jacob virgas populeas* (d): interdum ſcipionem denotat; *Virgam hanc ſume in manu tuâ* (e); ſivè virgam paſtoritiam (f); ſivè etiam virgam ultionis Dei in homines: *Arguam illum in virgâ virorum* (g). *Auferat à me virgam ſuam* (h). *Væ Aſſur, Virga furoris mei*. Virga eſt etiam ſceptrum Regale. Aſſuerus ad Eſther *auream virgam tetendit* (i). *Virga æquitatis, virga Regni tui* (k). Meſſiæ Imperium, ejuſque potentiam, & virtutem deſignat nomen *virga ferrea*, juxta illud: *Reges eos in virgâ ferreâ* (l). Virga pariter eſt germen, quod Meſſiæ ortum ex Virgine prodigio Divino fœtâ portendit: *Conſurget virga de Iſrael* [m], nempè ſidus ex Jacob, & filius de virgine. *Egredietur virga de radice Jeſſe* (n). Tandem virga eſt Tribus, ſivè populus. *Redemiſti virgam hæreditatis tuæ* (o). *Iſrael virga hæreditatis tuæ* (p). Jeremias vidiſſe ſe profitetur *virgam vigilantem* (q), nempè, juxta Hebræum, ramum, ſeu virgam *amygdalinam*. Porrò arbor iſta ſatis præcoces flores emittens, imminentem Judææ Nabuchodonoſoris bellum deſignabat.

d *Gen.30. 37.*
e *Exod. 4. 17.*
f *Levit. 27. 32.*
g *2. Reg. 7. 14.*
h *Job.9. 34.*
i *Eſth. 4. 11.*
k *Pſal. 44. 7. & Hebr. 1. 8.*
l *Pſal. 2. 9. Vide & Apoc. 2. 27. & 12. 5. & 19. 15.*
m *Num. 24. 17.*
n *Iſai. 11. 1.*
o *Pſal. 73. 2.*
p *Jerem. 10. 16.*
q *Jerem. 1. 11.*

VIRGO, Græcè *parthenos*, Hebraicè *almah*, quibus vocibus puella exprimitur conjugio ſoluta, atque integro virginitatis flore; quamquam interdum abuſione quadam, de puellâ quacumque, ſivè integrâ, ſivè corruptâ, uſurpatur; quare non rarò in Scripturâ incorruptæ puellæ deſignandæ voci puellæ, ſivè *Virgins*, adjungitur: *Incognita viro* (r), ſivè quid ſimile. Interdum virgo eſt puella. *Plango quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ* (s). Salomon (t) fatetur, indicia virginitatis ambigua eſſe, nec ſatis certa: *Quartum penitus ignoro...., viam viri in adoleſcentiâ*. Hebr. *in adoleſcentulâ*. Hebræum *almah* ſonat latentem; latere enim conſueverant, atque à frequentiâ hominum innuptæ puellæ continebantur. Si quando autem in publicum prodirent, velato ſemper ore exhibebantur, nec niſi arctiſſimo cognationis vinculo propinquis ſibi viris reducto velo, ſeſe exhibebant. Amnon filius Davidis perditiſſimè ſororem ſuam Thamar deperiens, ne ſolamen quidem ſibi petere ejus aſpectu permittebatur (u): *Quia cùm eſſet virgo, difficile ei videbatur, ut quidquam inhoneſti ageret cum eâ*. Cùm Heliodorus Jeroſolymam veniſſet, expilandis ſacris Templi theſauris, virgines, quæ domi continebantur, prodeuntes, aliæ in viâ, aliæ ad feneſtras domûs, aliæ ſupra mœnia procurrerunt (x): *Virgines, quæ concluſæ erant, procedebant ad Oniam*.

r *Gen.24. 16. Num. 31. 17.*
s *Joel.1. 8.*
t *Prov.30.19.*
u *2. Reg. 13. 2.*
x *2. Macch. 3. 19.*

Virgo non rarò in Scripturâ eſt populus, urbs, gens. *Virgo filia Babylonis; Virgo filia Sion; Virgo filia Iſrael; Virgo filia Ægypti; Virgo filia Sidonis &c.* quæ omnes dicendi phraſes deſignant regionem, & populum Babylonis, Ægypti, &c.

Virgo per excellentiam uſurpatur de Virgine Mariâ, Matre Jeſu Chriſti, Virgine ante partum, poſt partum, & in partu, de qua oraculum Iſaiæ: *Ecce virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel* (y).

y *Iſai.7. 14. Matth. 1. 23.*

In Veteri Teſtamento nullus fuit virgineæ conditioni honor. Filia Jephte à patre jam ſacrificii immolationi deſtinata [z], quòd nondum nuptam mors occuparet, ideò deflendæ virginitatis ſuæ in montibus facultatem ſibi poſtulavit. Nec minori erat probro in Iſraele ſterilitas. Iſaias raro eſſe habitatore (a) colendam Iſraelis ditionem oraculo prædicturus, dicit futurum, ut ſeptem fœminæ ultrò nuptias ſuas viris offerentes venirent, nihil ſibi poſtulantes; quin & veſtes, & alimenta ſibi ſuffecturas, id tantummodo volentes, ut à ſterilitatis opprobrio liberarentur: *Aufer opprobrium noſtrum*. Idem Propheta (b) Jeroſolymam ita ſolatur: *Confuſionis adoleſcentiæ tuæ obliviſceris, & opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius*.

z *Judic.11.37. 38.*
a *Iſa.4. 1.*
b *Iſai. 54. 4.*

In Novo autem Teſtamento Jeſus Chriſtus virginitatem etiam atque etiam commendavit illis verbis (c); *Sunt eunuchi, qui ſe ipſos caſtraverunt propter Regnum Cælorum. Qui poteſt capere, capiat*. Quæ quidem Præceptoris verba luculento Commentario exponit Apoſtolos (d): *De Virginibus præceptum Domini non habeo; conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſecutus à Domino, ut ſim fidelis. Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe. Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem .... Volo autem vos ſine ſollicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*.

c *Matth. 19. 12.*
d *1. Cor. 7. 25. &c.*

L. VITELLIUS, Cenſor, & pater A. Vitellii Imperatoris, qui Conſulatu an. Ær. 35. functus, Syriæ præfecturam adminiſtravit; eique etiam turbatæ Orientis res ab Imperatore Tiberio commiſſæ ſunt. Eodem anno, vel ſaltem altero ſuccedente, occaſione Feſti Paſchalis, Jeroſolymam ſe conferens,

ſo-

ſolemni pompâ exceptus eſt. Ut autem populi ſtudio pares gratias referret, urbem à tributis fructuum, qui vendebantur, levavit (*e*). Cuſtodiam etiam veſtium, atque ornamentorum Pontificalium, quam ſibi ad id uſque Herodes, & Romani in Arce Antoniâ reſervaverant, populo remiſit. Amoto tandem Joſepho Caipha à Summo Sacerdotio, Jonatham filium Anani ſubſtituit. Poſt hæc, Antiochiam regreſſus eſt.

e *Antiq. l.18. c.6.*

Juſſus ab Imperatore Tiberio expeditionem in Arabes ſuſcipere, exercitum Ptolemaidem uſque deduxit eo conſilio, ut per Judæorum regionem rectâ Petram contenderet (*f*). Cùm autem Judæorum Optimates ad illum ſe conferentes, rogarent, ut quandoquidem patriis regionit Legibus in ditionem Iſraelis inferri Deos exteros, & figuras, quas Romanorum Inſignia præſeferebant, vetitum eſſet, iter mutare dignaretur; ille rogantibus acquieſcens, deflectere exercitum jubens, ſolus interim cum amicis, & Herode Tetrarchâ Jeroſolymam ſe contulit. Ibi ſacrificiis oblatis, Jonatham, biennio ante à ſe aſſumptum, à Sacerdotio removit: ejuſque loco Theophilum fratrem Jonathæ iiſdem Sacris præfecit. Nondum ab urbe diſceſſerat, cùm auditâ Tiberii morte, ſtatim Judæos in Caligulæ obedientiam jurare coegit. Oblata etiam pro novo Imperatore ſolemnia Domino ſacrificia (*g*).

f *Antiq. l.18. c.7. A. Ær.77.*

g *Philo Legat.*

Anno ante hæc geſta, Chr.36. Pilatum Judææ Præſidem Romam miſerat, ut ſe de irrogatâ Samaritanis injuriâ purgaret, cùm in Thiratabam nullo ſeditionis conſilio coeuntes trucidavit (*h*). Hæc ferè de L. Vitellio Præſide Syriæ memoriæ prodita ſunt, qui quantam prudentiæ laudem in adminiſtratione Provinciæ meruerat, tantum Romæ demeruit, quòd Cajum, & Claudium indignis ingenuo homine aſſentationibus proſecutus fuerit (*i*).

h *Antiq. l.18. c.7.*

i *Tacit. Annal. l. 6. c. 32.*

VITRUM. Arenæ vitrariæ certæ erant in Palæſtinâ fodinæ; nec deſunt, qui Græcum *hyalos*, nempe vitrum, ex Hebræo *chol*, nempe ex arenâ derivent. Eas fodinas facilè ſpectaſſe creditur Moyſes, cùm Zabulonem ita allocutus eſt (*k*): *Inundationem maris quaſi lac ſugent, & theſauros abſconditos arenarum*. Sortem hujus Tribûs parvus amnis Belus vel perluebat, vel ſaltem alluebat; ex eo autem vitreæ arenæ effodiebantur (*l*). Vide *Belus* ſivè *Beleus*.

k *Deut. 33. 19.*

l *Plin. l.5.c. 19. & l.36. c. 26. Fuſiùs Joſeph. de Bello, l.2. c.17.*

VITULUS. Cùm in Sacrificiis vituli frequentiſſimè adhiberentur, ideò non rara illorum in Sacrâ Scripturâ mentio. Eo tamen nomine interdum juniores boves deſignantur. *Vitulus de armento* alius planè eſſe videtur à vitulo adhuc ſub vaccæ ubere lactente. Interdum etiam vitulus eſt bos validus: *Circumdederunt me vituli multi* (*m*). *Vitulus ſaginatus* (*n*), eſt victima opima in uſum nuptialis, ſivè religioſi convivii.

m *Pſal. 21. 13.*

n *Luc.15. 23. Prov. 15. 18. Jerem. 46. 21.*

VITULUS AUREUS, quem Iſraelitæ ad montem Sinai ad cultum ſibi ſtatuerunt (*o*).
,, Videns Populus, quòd moram faceret
,, deſcendendi de monte Moyſes, congre-
,, gatuſque adversùs Aaron, dixit: Surge,
,, fac nobis Deos, qui nos præcedant; Moy-
,, ſi enim, huic viro qui nos eduxit de ter-
,, râ Ægypti, ignoramus quid acciderit. Di-
,, xitque ad eos Aaron: Tollite inaures au-
,, reas de uxorum, filiorumque, & filia-
,, rum veſtrarum auribus, & afferte ad me.
,, Fecitque Populus, quæ juſſerat, deferens
,, inaures ad Aaron. Quas cùm ille acce-
,, piſſet, formavit opere fuſorio, & fecit
,, ex eis vitulum conflatilem, dixeruntque:
,, Hi ſunt Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt
,, de terrâ Ægypti. Quod cum vidiſſet
,, Aaron, ædificavit altare coram eo, &
,, præconis voce clamavit, dicens: Cras
,, ſolemnitas Domini eſt. Surgenteſque ma-
,, nè, obtulerunt holocauſta, & hoſtias pa-
,, cificas, & ſedit populos manducare, &
,, bibere, & ſurrexerunt ludere.

o *Exod.32. 1. &c. An. M. 2513. ante Ch. 1487. ante Ær. 1491. quarto menſe Anni ſancti.*

Populi crimen Deus Moyſi renuncians, deſcendere quantocyùs illum juſſit, atque ludentem adhuc populum ante Idolum na-
,, ctus, iratus valdè, projecit de manu ſuâ
,, tabulas (Legis), & confregit eas ad ra-
,, dices montis. Arripienſque vitulum, quem
,, fecerant, combuſſit, & contrivit uſque
,, ad pulverem, quem ſparſit in aquam,
,, & dedit ex eo potum filiis Iſrael. Poſt
caſtigatum autem acrioribus verbis Aaronem, qui populi ſuperſtitioni indulſiſſet,
,, ſtans deinde in portâ caſtrorum, ait.
,, Si quis eſt Domini, jungatur mihi. Con-
,, gregatique ſunt ad eum omnes filii Levi;
qui ſtricto enſe, per caſtra iterum atque iterum recurrentes, obvios quoſcum-
,, que paſſim cædebant. Ceciderunt autem
,, in die illâ quaſi viginti tria millia homi-
,, num. Sed Hebræus, Samaritanus, Chaldæus Septuaginta, & PP. plerique Græci, & Latini pro 23000. legunt 3000.

Eo ſibi Numine propoſito, cultum Dei Apidis in Ægypto familiarem imitari Hebræos voluiſſe nullus dubito (*p*). Porrò Deum illum colentes Ægyptii, taurum vivum, vegetemque, non ejus ſimulachrum, primò efferebant; tandem ſub hominis aſpectu, cui taurinum caput, Idolum ſibi effinxerunt. Patres autem bene multi, de hoc vitulo agentes, caput tantùm bovis ab Iſraelitis conflatum aſſeruiſſe viſi ſunt (*q*); *Aureum caput bovis*, ait Lactantius; *bubulum caput*, ait Tertullianus; *& conflatum eſt bubulum caput* (*r*). Quidquid tamen ſit, Iſraelitas ſuperſtitioſum quoddam ſimulachrum effinxiſſe, cui divinos honores decreverant, ex illorum verbis ſatis conſtat: *Hi ſunt Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terrâ Ægypti*.

p *Philo putat, Hebræos cultum intendiſſe Typhonis numinis Ægyptiorum, quod ipſe cum Oſiride confundere ſolet. Vide de vita Moſ. l.3.*

q *Ambroſ. cap. 66. ad Rom. in nov. Edit. Hieron. in Oſee 4. Aug. l.22.c.93. contra Fauſt.*

r *Lact. l.4. c. 10. Tertull. adverſ. Jud. c.1. Aug. in Pſal.41. Optat. l.3.*

Moncæus in ſuo Libro, inſcripto: *Aaron Purgatus*, contendit, hanc vituli ſimilitudinem ad effingendum Cherubim ab Aarone expreſſam fuiſſe; quibus ſcilicet Cherubim Dominus inſidebat, cùm Moyſi in monte Sinai ſpectandum ſe præbuit. Porrò Cherubim illi, ſi Authori fides, boves exhibebant alatos, ad quorum ſimilitudinem Moyſes deinde Cherubim Propitiatorii efformavit. Aaronis autem crimen, ait, illud potiſſimum habendum eſt, non quòd Cherubim in obſequium Domini manentes expreſſiſſet; ſed quòd eâ occaſione ſuperſtitionis, & idololatriæ populo fuiſſet offendiculo. Poterat autem, addit ille, populus coram Cherubim, ſivè aureo vitulo Deum verum adorare; ſed cultum Dei veri in creaturam, & in ſimu-

mulachrum oculis ſubjectum transferens, ideo religio io crimen verſa eſt. Ad hæc, in eâ eſt perſuaſione, vitulos aureos à Jeroboamo poſt diviſionem decem Tribuum elatos, veros fuiſſe Cherubim; quare, ait, neque Jeroboamus, neque decem Tribus cultum ſimulachro impendentes, idololatriæ crimine tenebantur. Solius igitur ſchiſmatis, atque ſeparationis à fratribus rei illi fuerunt; à fratribus, inquam, qui Deum Jeroſolymæ colebant, Cherubim aſſidentem, quem planè Deum etiam cæteræ Tribus veluti inſidentem aureis vitulis io Dan, & Bethel venerabantur. Singularis prorſus opinio, quæ meritò Authores plurimos adverſarios habuit, & cenſores.

Efferendi vituli ſolemnitatem Aaron palam indicens, proclamavit: *Cras ſolemnitas Domini eſt*. Diluendo pro viribus tanto Summi Sacerdotis crimini, Interpretes nonnulli obſervant, uſum illum eâ occaſione voce *Jehovah* (s); quaſi ſcilicet, propoſito vitulo, veluti ſimulachro vero Deo dicato, ad cultum ejuſdem Dei populos inducere voluiſſet. Sed populus io præſcriptis ſibi limitibus minùs ſe continens, cultum vitulo impendit. *Et fecerunt vitulum in Horeb, & adoraverunt ſculptile, & mutaverunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum* (t). Fruſtra tamen Aaronem excuſaremus à crimine, cujus ipſe ſe reum fatetur; & in Deuteronomio legimus, Deum commiſſo ab illo crimine offenſum, mortem illi decreviſſe, niſi Moyſes pro fratre interceſſiſſet (u).

s Vat. Eſt. Lyr. Boch. Clerie.

t Pſal. 105. 19.

u Deut. 9. 20.

x Apud Mont. in Aarone purgato l. 2. c 8.

Ex Rabbinis nonnulli (x) tradunt, pulverem comminuti vituli in torrentem Horeb Moyſem projeciſſe; quas deinde aquas quicumque rei commiſſi criminis bibiſſent, ea in ſe expertos fuiſſe, quæ fœminæ adulterii reæ ex hauſtis aquis zelotypiæ. Ulceribus enim fœdis ſcatentes, eo indicio rei à Moyſe agniti, ſeveriſſimo ſupplicio ſubjecti ſunt. Alii verò perhibent, reos commiſſi criminis poſt epotas aquas, ſtatim ſubito prodigio verſam in aureum colorem barbam ſenſiſſe (y); quod, ajunt, etiam ad filios eorum ſucceſſione tranſivit (z).

Nam rutilans auro monſtrabat barba nocentes,

Dum patulo latices fluminis ore bibunt.

y Rabb. Rup. Comeſt. Naucher. Lyr.

z Petrus de Riga in Aarone.

Vituli aurei Jeroboami filii Nabat. Rex ille vix ad thronum decem Tribuum Iſraelis evectus, cùm nihil aotiquius haberet, quàm ut ſubjectos ſibi populos à domo Davidis abalienaret, efficiendum ſibi potiſſimùm cenſuit, ut novis propoſitis Numinibus, populum ab adeundo Jeroſolymitano Templo ad cultum Domino impendendum averteret (a). Ita enim ſecum reputabat; *Nunc convertetur Regnum ad domum David, ſi aſcenderit populus iſte, ut faciat ſacrificia in domo Domini in Jeruſalem; & convertetur cor populi hujus ad Dominum ſuum Roboam Regem Juda, & interficient me*. Quapropter inito conſilio, duobus conflatis vitulis, quorum alterum in Bethel, alterum in Dan, in finibus nempe Regni, conſtituit, populo edixit; *Ecce Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terrâ Ægypti*.

a 3. Reg. 12. 26. &c. A. M. 3030. ante Ch. 970. ante Ær. 974.

Opinionem de his vitulis ſingularem Moncæi ſupra retulimus; qui oempe duos vitulos duo eſſe Cherubim ſimulachra autumavit, inſtar illorum, quæ Moyſes ſuper Arcam Fœderis impoſuerat, quique veluti Dei thronus habebantur; quare, ſi Authori fides, ſchiſmatis potiùs, quàm idololatriæ reus Jeroboamus accuſandus eſt. Et quidem fateamur oportet, adoptato vitulorum cultu, non continuò tamen populum illum veterem Domini religionem abjeciſſe. Quin & Dominus non omnem exuit illorum Providentiam, cùm Prophetas quandoque mitteret, atque ex illis plures ſtudioſos ſibi viros facilè ſalvandos reſervaſſet. Cùm verò Jezabel ſub Achabo cultum Baal, Aſtaroth, atque Deorum Chananæorum invexiſſet, ſtatim Elias apud Dominum conqueſtus eſt, ſe unum, omnibus recedentibus, in veteri religione manſiſſe (b): *Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Iſrael; altaria tua deſtruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio; derelictus ſum ego ſolus*. Sua igitur in Regno Iſraelis fuerant vero Deo Altaria; & cùm Elias coacto ad Carmelum populo, de religione deliberari voluiſſet, hæc propoſuit: *Quouſque claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum; ſi autem Baal, ſequimini illum* (c). Hæc pro cultu decem Tribuum monumenta afferuntur.

b 3. Reg. 19. 10.

c 3. Reg. 18. 21.

Verùm S. Hieronymus, & Interpretes plerique (d) ad normam Apidis Numinis Ægyptii (cujus Jeroboam religionem in Ægypto verſans, labentis regni Salomonis tempore (e), didicerat) vitulos aureos dedicatos fuiſſe autumarunt. Crimen ſanè ejus viri non obſcuris verbis in Scripturâ proditur: *Jeroboam filius Nabat, qui peccare fecit Iſrael*. Et ſi quando in eâdem Scripturâ mali alicujus Principis mores pinguntur, ſtatim ille eodem, quo Jeroboam, crimine teneri dicitur. Additur inſuper de Jeroboamo: *Separavit Jeroboam Iſrael à Domino, & peccare eos fecit peccatum magnum* (f). Quid inſuper Ahias Propheta ad ejus Regis uxorem? (g) *Feciſti tibi Deos alienos, & conflatiles, ut me ad iracundiam provocares; me autem projeciſti poſt corpus tuum*. Quoties etiam Prophetæ in vitulorum cultum invecti ſuot? *Vaccas Bethaven*, ait Dei nomine Oſeas, *coluerunt habitatores Samariæ... & diſperdentur excelſa Idoli, peccatum Iſrael* (h).

d Hier. in Oſee 4. 15. & 5.

e 3. Reg. 11. 40.

f 4. Reg. 17. 21.

g 3. Reg. 14. 9.

h Oſee 10. 5. Vide & 13. 3.

Non deſuiſſe quidem fateor in eo Regno viros religioſùs quàmplures & Prophetas, de quorum ſalute jure ſperamus; ſed illos alieno ſemper non à ſchiſmate tantùm, ſed etiam à cultu vitulorum animo fuiſſe credo; cultum verò Domino impendiſſe, ſivè clam ad Templum Jeroſolymitanum ſe conferentes, utì de Tobia traditum eſt (i); ſivè domi ſub Prophetarum diſciplinâ adorantes, utì de Sunamitide legimus (k).

i Tob. 1. 5.

k 4. Reg. 4. 23.

Septuaginta & PP. Græci plerumque pro vitulis aureis legunt, vaccas aureas; quin & capitis tantùm vituli, ſeu vaccæ aliqui meminerunt. Fertur Manahem Iſraelis Rex alterum ex his aureis ſimulachris (l) ad Phul Regem Aſſyriæ tranſmiſiſſe, ſuppetias præſentiſſimo periculo impetraturus (m). Narrant Rabbini (n), Oſee Regem Iſraelis, quò

l Oſee. 10. 5. Vide & 5. 6.

m 4. Reg. 8. 19. 20.

n Seder Olam, & Hieron.

quò imperatas ſibi à Salmanaſare Rege Aſſyriæ pecunias penderet, alterum ex illis ſimulachris ad illum tranſmitti juſſiſſe; fraude tamen Sacerdotum ejuſdem Numinis factum eſſe, ut æneum alterum pro aureo ſub velamentorum obvolucro traderetur. Luctum igitur agente populo fraudis ignaro, addunt Rabbini, pro ſubducto aureo Numine, Sacerdotes nunquam dolum ſuum producendum ſperantes, clam ſibi plaudebant, juxta illud Oſee (o): *Luxit ſuper eum populus ejus, & Æditui ejus ſuper eum exultaverunt*. Revolutis tamen integumentis, fraudem deprehendens Salmanaſar, injuriâ offenſus, copias in Samariam duxit, eâque direptâ, vitulos aureos unà cum populo univerſo ſecum tranſtulit.

o *Oſe* 10. 5.

Alteram etiam Judæorum traditionem de vitulis aureis S. Hieronymi relatione diſcimus (p). Quamdiù inter Reges & populum Iſraelis de cultu vitulorum aureorum convênit, Deus ſuſpenſo flagello ultionem moratus eſt; prompta enim populo excuſatio in obedientiâ Regi præſtandâ ſuppetebat. Sed rerum potitus Oſee, atque avitas ſuperſtitiones minùs curans, lato edicto liberam omnibus eundi Jeroſolymam facultatem permiſit. Hanc libertatem populus iniquiùs tulit; graveſque eum Rege ſimultates exercuit, juxta illud: *Diviſum eſt cor eorum*. Tunc Divinum in populos flagellum excuſſum eſt; quare ſequitur Propheta: *Nunc interibunt*.

p *Hieron. in Oſee* 5. 2.

Quid rei acciderit, cùm Jeroboamus Altare vituli aurei in Bethel dedicavit, narravimus v. *Jeroboam*. Vir enim Dei ab ipſo Deo è ditione Juda miſſus, ſubitò prodiens, in altare illud oraculo pronunciavit futurum, ut à viro quodam è domo David, Joſia nomine, immolatis ſuper illud Sacerdotibus prophanorum Deorum, eorumque oſſibus igni ibidem traditis, pollueretur; addens inſuper, reſcindendum tandem, ut cineres in terram effunderentur. Rex protendens in loquentem Prophetam manum, ſubito rigentem ſenſit: orante tamen Prophetâ, promptè convaluit (q). Templum vituli aurei ad Dan, non ad Daphnem, uti malè in Exemplaribus, ad ripam parvi Jordanis, ſuâ adhuc ætate extitiſſe Joſephus (r) eſt author.

q *Vide* 3. *Reg.* 13. 1. *&c.*
r *Joſeph. de Bello l.* 4. *c.* 1.

ULAI, Euleus amnis, qui prope Suſas in Perſidem fluit. *Ad portam ejuſdem fluminis*, nempè ad portam urbis amnem reſpicientem, Daniel celeberrimam viſionem intuitus eſt (s).

s *Dan.* 8. 2. 16. *A.M.* 3447. *ante Chr.* 553. *ante Ær.* 557. *an.* 3. *Balthaſaris Regis Perſarum.*

I. ULAM, filius Machir ex Maachâ, & pater Balam, è Tribu Benjamin (t).

t 1. *Par.* 7. 16.

II. ULAM, filius Eſec ex eâdem Tribu (u).

u 1. *Par.* 8. 39.

ULAM, loci nomen. Vicus *Ulamma*, ſitus eſt 12. m. paſſibus à Diocçſareâ, Orientem versùs, authore Euſebio (x).

x *Euſeb. in Oulammus.*

ULAMAIS. Vetus urbis Dan nomen. *Ulamais* legitur in Septuaginta; Hebræus tamen habet *Ulam-Lais* (y), quod verti poteſt: *Olim Lais*; vetus autem ejuſdem urbis nomen Lais fuiſſe ſatis conſtat (z).

y *Judic.* 18. 29.
z *Vide Judic.* 18. 7. 14.

ULAM-US, ſivè *Ulam-Luz*, vetus nomen urbis Bethel apud Septuaginta; ſed Hebrçus habet *Ulam-Luz*, quod ſonat: *Olim Luz* (a); nempè, quæ priùs Luz, dein Bethel appellata eſt (b).

a *Gen.* 28. 19.
b *Vide Hieron. in Bethel.*

ULATHA, urbs inter Galilæam, & Trachonitidem. *Antiq. l.* 15. *c.* 13.

ULULA, corvus nocturnus, quæ ſæpè avis cum alterâ ejuſdem generis *Lucifugâ*, nempè noctuâ, confunditur. Inter impura animantia à Moyſe rejecta eſt (c). Iſaias Babylonem in ſolitudinem redactam deſcribens, ululas in illâ cantilenas alternaturas prędicit (d). Tandem Pſalmiſta in luctu ſuo, ululæ ſub tecto ſe comparat (e). Sed de ſignificatione vocum Hebræarum, quibus reſpondent *bubo*, *ulula*, *nycticorax*, *noctua*, non ſatis inter Commentatores convenit. Illos adi. Vide & *Bubo*, *noctua*.

c *Levit.* 11. 17. *Deut.* 14. 17.
d *Iſai.* 13. 22.
e *Pſal.* 101. 7.

UMMA, ſivè *Amma* urbs Tribûs Aſer (f).

f *Joſue* 19. 30.

UNCTIO. Nihil apud Hebræos unctionibus frequentius. Valetudinis, & munditiæ gratiâ ungebantur. Suæ erant unctiones comæ, capitis, & barbæ (g). In conviviis, & in publicis ſolemnitatibus totum corpus, ſivè tantùm caput, & pedes ungebant (h). Servandis autem à corruptione, & ſanie cadaveribus, ſuæ etiam unctiones adhibebantur (i). Unctione inaugurati Reges, & Summi Sacerdotes (k); uncta & vaſa Sacra Tabernaculi, & Templi; qua cæremoniâ Domini obſequiis conſecrabantur (l).

g *Pſal.* 132. 2.
h *Jo.* 12. 3. *Luc.* 7. 36. 48. *Matth.* 6. 17.
i *Marc.* 14. 8. *&* 16. 1. *Luc.* 23. 56.
k *Exod.* 29. 29. *Levit.* 4. 3. *Judic.* 9. 8. *&* 1. *Reg.* 9. 16. *&* 3. *Reg.* 19. 15. 16.
l *Exod.* 30. 26. *&c.*

In Lege Gratiæ unctionem ſpiritualem Jeſu Chriſti agnoſcimus; ipſe enim à Patre verè Unctus (m), nos unctione Gratiæ ſuæ initiavit (n); ſigillo ſuo obſignavit, atque pignus conceſſit Sancti Spiritûs in nobis jugiter inhabitantis. Nec deſunt in eâdem Lege naturales unctiones. Apoſtoli enim prædicando Evangelio à Jeſu Chriſto per Judçam dimiſſi (o), longè lateque prodigiis clarebant, atque inunctis oleo ægrotis, in nomine Domini valetudinem reſtituebant. Si quis Fidelium, ait S. Jacobus [p], ægritudine decumbat, adhibitis Presbyteris Eccleſiæ, orationes pro ſe fundendas curet; acceptâque ab ipſis olei unctione in nomine Domini, ita fiet, ait, *ut oratio fidei infirmum alleviet; & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei*. Inde repetenda eſt Catholicæ Eccleſiæ Doctrina, Extremam Unctionem inter Sacramenta à Chriſto Domino inſtituta recenſentis; inter Sacramenta, inquam, quibus Gratiæ ſanctificantis donum adjungitur (*).

m *Luc.* 4. 18. *Act.* 4. 27. 10. 18.
n 2. *Cor.* 1. 21.
o *Marc.* 6. 13.
p *Jacob.* 5. 14.
* *Conc. Trid. ſeſſ.* 14. *c.* 1. 2. 3. 4. *de Sacram. Extrema Unctione.*

UNGUENTUM. Unguentorum uſus Hebræis, cæteriſque Orientalibus, priuſquàm Romanis & Græcis, familiariſſimus fuit. Primum unguentorum inventorem ignorari, & in Troję obſidione ignota fuiſſe unguenta, Plinius (q) teſtatur. Baccho eam gloriam tribuit Ovidius (r). Arnobius (s) heroicis temporibus unguenta ignota fuiſſe contendit. Moyſis tamen ætate nota fuiſſe neceſſe eſt, cùm hic (t) unguentarii meminerit, duoque unguentorum genera tradat, quorum unum Domino in aureo Altari offerendum eſſet (u); alterum ad Aaronem filioſque, Tabernaculum, vaſaque ipſius ſervitio deſtinata, ungenda, confectum eſſet (x).

q *Plin. l.* 13. *c.* 1.
r *Ovid. Faſt. l.* 3.
s *Arnob. l.* 7. *cont. Gent.*
t *Exod.* 30. 25.
u *Exod.* 30. 34. *&c.*
x *Exod.* 30. 23.

Horum unguentorum primum, ſtacte, onyche, vel ungue odorato, galbano, & thure, omnibus æquo pondere, conficiebatur. Hoc verò ſacrum erat, ac inviolabile, cunctiſque illud in ſuos uſus convertere ſub mortis pœnâ interdicebatur. Singulis diebus mane & veſpere iſtud Altari aureo, in Sancto collocato, imponebatur; quod hebdomadarii

Sacerdotis munus erat. Hoc munere Zacharias pater S. Jo. Baptiſtæ ſungebatur, cùm illi Angelus viſus, Præcurſoris ortum prænunciavit. Aliud unguenti genus, liquidum illud, ungendis Sacerdotibus, Tabernaculo, ſacriſque vaſis, myrrhâ pretioſiſſimâ, 500. ſiclorum pondere; cinnamomo, 200. ſiclorum; calamo aromatico, eodem pondere; caſiâ aromaticâ, 500. ſiclorum; & oleo olivæ, hin menſurâ. Hæc mixta unguentum pretioſiſſimum conflabant, quo Aaron, filii, omniaque ad Tabernaculum pertinentia abluta ſunt. Aaronis tamen ſucceſſores nunquam eâ unctione initiati creduntur; cùm enim eorum dignitas è patre in filium deſcenderet, ea unctio neceſſaria non videbatur. Hoc unguentum Deus ſervitio ſuo reſervaverat; quique illud ob ſuos uſus confeciſſet, è populo delebatur. De Altari Thymiamatis, ſatis diximus v. *Ara Thymiamatis*,

Unguenta etiam Hebræis erant, quibus cadavera condiebant, quorum compoſitio ignoratur. Vulgò tamen myrrham, aloem (*y*), aliaque adſtringentia, quæ fœtorem, & corruptionem averterent, ſalita idcirco, acuta, & adſtringentia, ad id adhibita novimus. Qua ratione Ægyptii corpora condirent, deſcribit Herodotus (z); eamdemque ab Ægyptiis Hebræi didiciſſe videntur.

y *Jo.* 19. 39.

z *Herodot*, *l.* 2. *c.* 86. 87. 88.

UNICORNIS, Hebraicè *reem* (*a*), Græcè *monoceros*, ſivè *rhinoceros*; bellua apud ſacros æquè ac prophanos Scriptores notiſſima. Quamquam portentoſas adeò ejus monſtri deſcriptiones tradiderunt, ut verumne animal, an fictum aliquid ingeſſerint, ambigatur. Noſtræ etiam ætatis Itinerantes non ſatis inter ſe eâ in re conveniunt. Biennem equum exhibere teſtatur Marmoliu, hircinâ barbâ deformem, cui in ipſo frontis centro cornu protuberat trium pedum magnitudine, læve, albens, flaventibus veluti radiis variatum. Arvocharis bellua eſt in Æthiopiâ, ait P. Hieronymus Lobo, perniciſſima, & cornu inſtar damæ inſtructa. Joannes Gabriel Luſitanus vidiſſe ſe narrat in Regno Damor unicornem, cui in fronte cornu pedis ac dimidii elegans albumque eminebat. Setis erat in collo, & in caudâ nigricantibus, & brevioribus, magnitudine verò & formâ ad equum badium accedens. Ludovicus de Bartheme ſcribit, apud Sultanum, Meccæ in Arabiâ offendiſſe ſe geminos unicornes, quos Rex Æthiopiæ ad Principem miſerat. Porrò, ait, ambo equos 30. menſium ætatis referebant, colore ſubnigro, & capite ad cervum accedente; cornu tres ulnas æquabat; ſetis erant raris, tibiis gracilioribus, biſidis pedibus, & caprinis ungulis. Ferunt etiam, ſuos eſſe magni unicornes, quorum unus ad litora Inſulæ Teſtudinis, non longè ab Inſulâ S. Dominici, an. 1644. depulſus fuerit (*).

a *Num.* 23. 22. *Deut.* 33. 17. *Job.* 39. 9. & 29. 6. 55. *Iſai.* 34. 7.

**Vide Diction. Artium & Scient.*

Ex his planè, quæ huc uſque narrata ſunt, ſatis intelligimus, ea, quæ de Unicornibus in Itinerariis narrantur, vel fabellas eſſe meras, vel plura ac varia belluarum genera unum idemque reputari. Conſtat enim, plura eſſe in Æthiopiâ & Indiâ animantium genera, quæ unico cornu vel in naſo, vel in fronte, vel ſupra caput protuberante inſtructa ſunt. Porrò vaccæ, tauri, eqoi, aſini, damæ, capræ, aliaque plura animantia, aliquandò unicornia ſunt. Septem unicornium claſſes Dalecampius diſtinguit (*b*). Aſinos, oryges, tauros unicornes apud Plinium legas. Coſmas Monachus Ægyptius (*c*), ita rhinocerotem deſcribit, quaſi notiſſima eſſet in Æthiopiâ bellua. Qoin & PP. Jeſuitæ Luſitani & vidiſſe ſe & aluiſſe in Æthiopiâ unicornes teſtantur. Idem moſtrum in Perſiâ ſpectaſſe ſe refert Chardinus; ejque, ait, cornu ſupra nares protuberabat, formâ & magnitudine tamquam panis ſacchari duarum librarum (*d*). Addit autem, belluæ illius cornu fuſco colore, quemadmodum & pellis ſupra nares nigricabat. Roſtratum erat monſtrum, roſtro rotundo, & incurvo, inſtar aquilæ. Os quatuor tantùm dentibus inſtructum, duobus inferioribus, totidemque ſuperioribus. Oculi ferè è regione labiorum depreſſi; cauda tenuis, atque 9. decemque nodis interciſa. Reliquum corpus, excepto dorſo & capite, parvi quidam nodi, ſivè calli, veluti teſtudinis ſquammæ, protegebant. Pedibus utebatur brevibus, & compactis, tribus fuſcinis, ſivè corneis ungulis in anteriora, ſquammis verò in poſteriora conſtantibus.

b *In Plin. l.* 8. *c.* 21. & *l.* 11. 46.

c *T.* 2. *in Collect. SS. PP.*

d *Voyage de Perſe*, *t.* 3. *pag.* 45.

Narrant apud Abyſſinos cicurum rhinocerotum eumdem eſſe ac elephantum uſum. Unicornium Rhinocerotum cornua frequentiſſimè apud nos in Cimeliis exhibentur; ſed neque magnitudine, neque colore, ac figurâ conveniunt. Porrò genuinum Unicornis cornu album eſſe, & 5. palmis porrectum fertur. Maritimæ belluæ eadem prorſus eſt forma, quamquam longitudine ſuperat. Rhinocerotis tandem cornu ab unicorni ideò diſtinguitur, quòd ſolidum ſit, ſubnigreſcens, recurvum nonnihil, & illo paulò brevius. Plura ego & magnitudine, & craſſitudine varia contuli, quæ ſanè non unius eſſe belluæ mihi perſuadeo.

Cæterum Hebræum *rheem* unicornem, ſivè rhinocerotem ſignificare inter Interpretes non ſatis convenit; alii enim de *Uro*, (genus eſt bovis ſylveſtris) dictum interpretantur; alii de damâ, vel oryge, quod genus eſt pinguiſſimæ damæ in Arabiâ, vellere albentis, & amplioribus cornibus inſtructæ. Orygem unico cornu inſtruit Ariſtoteles, duplici Arabes, qui brutum illud *rim* appellant. Porrò *reem* monſtrum fuiſſe immite ex eo intelligimus, quòd (*e*) Deus Jobum interrogat, num ipſe de ſe tantum præſumat, ut cicurare rehem, atque ſub jugum mittere valeat. Moyſes robur Joſephi exaggerans (*f*), ejus arma rehem comparat; & Pſalmiſta Deum rogat, ut ſibi effugium præſtet à dentibus leonis, & à cornibus rehem (*g*).

e *Job.* 39. 9. 10.

f *Deut.* 33. 17.

g *Pſ.* 25. 22.

VOCATIO. Eo nomine Gratiam vocationis ad Fidem, & ad Chriſtianam religionem deſignamus; quæ ſcilicet vocatio Deo tantùm largienti debenda eſt; ſiquidem, juxta Apoſtolum (*h*), *vocavit nos vocatione ſuâ ſanctâ, non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum, & gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto Jeſu, ante tempora ſæcularia.* Gratia prædeſtinationis vocationem, hæc verò juſtificationem præce-

Vide Boch. de anim. ſac. p. 1. *l.* 3. *c.* 17.

h 2. *Timoth.* 1. 8. 9

Digitized by Google

cedit; per eam autem gratiarum veluti inſtratam viam, ad ſalutem deducimur; *Quos enim prædeſtinavit, hos & vocavit; & quos vocavit, hos & juſtificavit; quos autem juſtificavit, illos & glorificavit* (i). Hanc tamen vocationem etiam atque etiam aſſerere proborum operum, nonſine Dei auxilio, exercitio, ad nos pertinet (k); ut ſcilicet vitam inſtituamus dignam eâ ſpe, ad quam erigimur (l); ſiquidem, ait Chriſtus, *multi ſunt vocati, pauci verò electi* (m).

VOLUCRIS. Ex terrâ ne an ex aquis ortum duxerint aves, & an in numero piſcium, quos diebus ab Eccleſiâ vetitis licet comedere, cooptari poſſint, an denique non diſſimilis à quadrupedibus cibus ſint, diſceptatur. Alii alia. Moyſes de avium creatione loquens (n), ait: *Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile ſuper terram, ſub firmamento Cœli.* Hebraica litera hæc ſonat. *Producant aquæ reptile vivens, & aves volitent ſuper terram.* Qui Textus aves ex aquâ productos, ut piſces, minimè probat. Caput 2. 19. Geneſis, aves è terrâ productas innuere videtur: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & cunctis volatilibus Cœli &c.* Quod autem ex hoc inferri volunt, avium comeſtionem vetitis diebus, non ſecùs ac piſcium, licitam eſſe, manifeſtè abuſivum apparet; avium enim caro quadrupedum carne delicatior, nec ſucco minor, nec minùs abſtinentiæ, & ſenſuum depreſſioni, ab jejunio intentis, contraria videtur: *Nec ideò te carne veſci non putes*, ait S. Hieronymus (o), *ſi ſuum agreſtium, leporum, atque cervorum, & quadrupedum animantium eſculentias reprobes; non enim hæc pedum numero, ſed ſuavitate, & guſtu comprobantur.*

Qui aves ex aquâ, ut piſces, eductas volunt, Scripturâ nituntur, & SS. Patribus; favente Moyſis Textu, qui eodem loco & piſcium & avium creationem enarrat; nec ſextâ die, qua de quadrupedum formatione agit (p), aves nominat; & cap. 1. 21. opera quintæ diei in compendium revocans, expreſsè à Deo creatos piſces, marina monſtra, & aves juxtà genus ſuum teſtatur: Deum denique ipſis benedicentem, piſcibus quidem dixiſſe: *Multiplicamini, & replete maria*; avibus verò: *Replete terras.* Hunc Moyſis Textui plerique Patres, & Interpretes (q) ſenſum dedêre. Aves enim & piſces eâdem die, & propagine ortos exiſtimant.

Eſus etiam volatilium diebus vetitis, hanc veterum opinionem fuiſſe comprobat, ortas nempè aves ex aquis. Qui uſus apud Socratem Hiſtoricum [r], & Nicephorum (s) conſtat, qui in uſu quibuſdam fuiſſe teſtantur avium & piſcium eſum, quòd ex aquis utrique educti fuiſſent. Plurium etiam Sanctorum Virorum exempla ſuperſunt, qui avibus veſcebantur, licèt abſtinentiam profiterentur. S. Epiphanius avem S. Hilarioni comedendam exhibuit; quam tamen Sanctus Anachoreta reſpuit, ſuam ab omni eo, quod vitam habuiſſet, abſtinentiam cauſatus (t). Sanctus utique Epiphanius vitæ Monaſticæ inſtitutum minimè ignorabat; & S. Hilarionem ſollicitare, ut id violaret, caviſſet. S. Hieronymus in ſuâ ad Salvinam epiſtolâ, volatilium uſum aliquibus fuiſſe diebus vetitis innuit; quamvis quorumdam abuſum reprobaret, qui hac permiſſione ad ſenſuum licentiam abutebantur. Author eſt Beda (u), S. Cutbertum Monachis nonnullis, qui ipſum venerant ſalutatum, anatem comedendam exhibuiſſe. Quamquam S. Benedictus Monachos ſuos carne quadrupedum interdicit (x), avium tamen non meminit; pluribuſque conſtat exemplis, quibuſdam anni temporibus, communem in ejus Religione tutò avium comeſtionem in uſu fuiſſe [y], uti quatuor vel octo ante Domini Nataſitium, & Pentecoſten diebus; idque dum adhuc Inſtituti rigor vigebat. Videantur de hac re Interpretes in Geneſim cap. 1. 20. 21. 22. & qui Regulam S. Benedicti cap. 39. explicarunt. Vide præcipuè P. Hæſtenium in Diſquiſitionibus Monaſticis, & P. Martenne in ſuis Commentariis in Regulam S. Benedicti.

Voluere nonnulli Interpretes (z), aves è terrâ formatas, ut quadrupedes; alii (a) ex aere, quòd aer cum aquâ nonnihil conveniat, illudque animalia elementum incolant, ex quo ortum duxerint: ſic animalia è terrâ producta, terram; piſces ex aquâ nati, aquam frequentant. Magnum igitur, inquiunt, aves ex aere natas eſſe argumentum eſt, illas in aere vivere. Videantur Interpretes.

De puris, vel immundis avibus conſulendi ſunt Leviticus, & Deuteronomium (b). Nos de quibuſcumque ſingillatim ſuis locis in Dictionario diſſeruimus.

VOLUCRUM SACRIFICIA. Vide *Sacrificia*.

VOLUNTAS. Præter animæ facultatem, qua ſcilicet aliquid volumus, amamus, optamus, *voluntas* etiam plura deſignat: 1. Voluntatem Dei, cui omnia obſequuntur: *Voluntati ejus quis reſiſtit* (c)? 2. Voluntas eſt votum quoddam. Ita Jeſus Chriſtus optare ſe dixit, ut Paſſionis ſuæ calix à ſe removeretur, ſi tamen Dei voluntas ita diſpoſuiſſet (d): eâdem voluntate Deus impios perdere nollet (e): *Numquid voluntatis meæ eſt mors impii?* Vult enim, ut reſipiſcentes vivant, cui tamen, ſi obſiſtentes illi contradixerint, Deus illos à præcipitio retrahere nullâ adigitur neceſſitate. 3. *Voluntas* idem ſæpè deſignat, ac *voluntatem ſigni*. Deus e. g. amari ſe, atque morem ſibi geri ab hominibus jubens, hunc velle amorem atque obſervantiam convincitur; interim tamen rari ſunt, qui hæc in Deum officia impleant. Non deſunt etiam Theologi, qui nullam conferri à Deo gratiam ſive Infidelibus, ad quos nulla facta eſt Evangelii prædicatio, ſive impiis in crimine obduratis, contendant. Fateamur igitur oportet, eam, qua Deus viros illos proſequitur, voluntatem, ut ſcilicet amore, & obſequio colatur, juxta illorum Theologorum doctrinam, voluntatem eſſe tantummodò ſigni, alteri Divinæ Voluntati, quam beneplaciti appellant, planè oppoſitam (f). Tandem 4. altera eſt apud Theologos voluntas Dei antecedens, qua ſcilicet res, omnibus nudatas circumſtantiis, puras putaſ-

i Rom. 8. 30.
k 1. Petr. 1. 20.
l 1. Theſſal. 2. 12.
m Matth. 22. 14.
n Geneſ. 1. 20.
o Hieron. Ep. 9. ad Salvinam.
p Gen. 1. 24. 25.
q Vide Ambroſ. l. 5. c. 14. in Hexaemer. & hymno fer. 4. ad veſp. Cyrill. l. 2. in Geneſ. Chryſoſt. homil. 7. in Geneſ. Damaſc. de fide Orthod. l. 2. c. 9. Baſil. homil. 9. in Hexaemer. Hieronym. Ep. ad Oceanum. Vide Perer. & alios Interpretes ad Gen. 1. 20. 21. 22.
r Socrat. lib. 5. hiſt. c. 21.
s Nicephor. hiſt. l. 12. c. 34.
t Monument. Eccl. Græc. t. 2. p. 418.
u Beda in vitâ S. Cutberti n. 10.
x S. Benedict. Reg. c. 39.
y Vide Theodemar. Ep. ad Carol. Auguſt. & Martenne Comment. in Reg. S. Bened. c. 39. p. 525. 526.
z Cajetan. Cathar. Lipom. Vielmias, Zurich, &c.
a Aug. l. 3. de Geneſ. ad lit. c. 3. Rupert. l. 1. c. 50. de Trinit.
b Levit. 11. 13...24. Deut. 14. 11. &c.
c Vide Rom. 9. 11. Gen. 50. 19. Iſai. 45. 10.
d Matth. 26. 39.
e Ezech. 18. 23.
f Theologi tamen omnes voluntatem ſigni appellant effectum aliquem Divinæ voluntatis, uti eſt præceptum, conſilium, permiſſio. Ita S. Th. in. qq. diſput. q. 23. de volunt. Dei art. 3.

que reſpicit; alia verò voluntas conſequens, qua circumſtantias omnes proſpiciens, illud decernit, quod in præſentiarum conducit. Deum voluntate antecedente ſalutem omnium hominum velle conſtat; conſequente verò Electis tantummodò patere Regnum Cœlorum vult.

5. *Voluntas* eſt amor, comprobatio, & voluptas: *Non eſt mihi voluntas in vobis* [g]; nempe amor, & voluptas. *Non vocaberis ultra derelicta, & deſolata, ſed vocaberis voluntas mea* (h). 6. *Voluntas* tantumdem ſonat, ac propria hominis voluntas. *Quare jejunavimus, & non aſpexiſti? Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra* (i). Et Jeſus filius Sirach: *A voluntate tuâ avertere* (k). *Simon, & Levi in voluntate ſuâ ſuffoderunt murum* (l). 7. *voluntatem Dei facere*, eſt Dei juſſionibus morigerum ſe præbere. *Non omnis, qui dicit mihi: Domine Domine, intrabit in Regnum Cœlorum; ſed qui facit voluntatem Patris mei* (m). *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui eſt in Cœlis, ipſe meus frater, ſoror, & mater eſt* (*).

g *Malach.* 1. 10.
h *Iſa.*62. 4.
i *Iſa.*58. 3.
k *Eccli.* 18. 30.
l *Gen.* 49. 6.
m *Matth.* 7. 21.
* *Matth.* 12. 50.

VOTUM, promiſſio facta Deo de meliore bono. Nil frequentius in totâ Scripturâ, quàm vota. Jacob in Meſopotamiam proficiſcens, decimam bonorum ſuorum omnium (n), in Bethel Deo offerendam, vovit. Leges quamplurimas, quibus vota, eorumque executio dirigerentur, Moyſes tulit. Se filioſque Domino vovere cuique licebat. Jephte filiam devovit, quin &, uti creditur, immolavit [o], Samuel Deo dicatus eſt (p), ut Tabernaculo inſerviret. Siquis ſeipſum Domino devovebat, vel ipſi juxta voti ſui conditiones, famulari, vel redimi debebat. Vir major viginti annis, & quinquagenis minor, 50. argenteis ſiclis; mulier, 30. redimebatur (q). A quinto ad vigeſimum annum, viginti ſicli pro maribus, decem pro fœminis ſufficiebant. Pro puero uſque ad quintum annum, quinque ſicli; pro puellâ, tres ſolvebantur. Sexagenarii, & his majores viri, quindecim ſiclis; fœminæ, decem liberabantur. Si devotus huic pecuniæ ſolvendæ ob egeſtatem impar fuiſſet, Sacerdos ejus bona perpendens, aliquid ſolvendum imponebat,

n *Gen.*28. 22.
o *Judic.*11.30. 31.
p 1. *Reg.* 1. 21. &c.
q *Levit.*27.3.

Si purum animal voto conſecrabatur, vel redimi vel commutari non poterat, ſed in ſacrificium cedebat. Impurum verò, quod ſacrificio par non eſſet, à domino tantidem redimebatur, quanti illud Sacerdos æſtimabat; cui quinta alia pars addebatur. Idem cum domibus, vel agris devotis ſervabatur. Primogeniti non vovebantur, cùm de ſe ad Dominum pertinerent. Anathemati ſubjecta, nunquam, quæcumque ea forent, redimenda; ſed animalibus interfectis, cætera in perpetuum Domini erant. Nazaræorum conſecratio peculiare quoddam voti genus erat, de quo fuſiùs v. *Nazaræus*. (r).

Filiorumfamiliâs vota irrita erant, niſi tacito, vel expreſſo parentum conſenſo firmarentur [s]. Eadem dicito de uxoribus. Viduæ tamen & repudiatæ voto tenebantur [t]. *Cùm votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum* &c. (u).

r *Vide & noſt, Comment. in Num.*6.
s *Num.*30. 1. &c.
t *Deut.*23.21. 22.
u *Vide Eccle.* 5. 3. &c.

In N. T. votorum etiam conſuetudo cernitur, Deipara virginitatem voto promiſerat, cùm Angelo reſponderit: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* S. Paulus Nazaræatûs voto ſe obſtrinxerat, cùm Cenchris, Jeroſolymam petiturus, ſolvit (x). Jeroſolymam veniens (y), Jacobo Apoſtolo, cæteriſque fratribus authoribus, quatuor Chriſtianis Judaizantibus, eodem voto adſtrictis, additus, ſe Templo ſiſtens, eos pecuniis, in eorum purificatione ſolvendis, partim ſuâ impenſâ levavit. Idem [z] Timotheum hortatur, ut juvenes viduas evitet; eæ enim, inquit, *cùm luxuriatæ fuerint in Chriſto* (molliter Eccleſiæ impenſis vixerint) *nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt*, Omnibus denique ſæculis innumeri propè Fideles ſolemnibus privatiſve promiſſionibus ad Evangelica conſilia, caſtitatis præcipuè, ſervanda ſeſe obſtrinxere.

x *Act.*18. 18.
y *Act.* 21. 18.
z 1. *Timoth.* 5. 11.

UPUPA, avis impura [a], magnitudine turdi, roſtro oblongo, nigro, tenui, & nonnihil incurvo; tibiis verò brevioribus, & ſubnigris. In capite plumea criſta variis coloribus diſtincta aſſurgit, quam pro libito tollit, deprimitque. Collo, & ſtomacho ſubrubro colore, alis & caudâ nigris, albentibus tamen faſciis diſtinctis. Nomen Hebræum hujus avis *dukipha*, quod Septuaginta, & S. Hieronymus æquè vertunt *upupam*.

a *Levit.* 11. 19.

UR, Chaldææ urbs, patria Thare, & Abrahami, unde juſſu Dei Abraham egreſſus, in Chanaanitidem ideò miſſus eſt, ut hereditatis ſibi, ſuiſque poſteris deſtinatæ poſſeſſionem caperet. Cùm autem Abraham unà cum Thare patre ſuo, & Loth nepote ſuo ad Haran urbem Meſopotamiæ perveniſſet, Thare ægritudine correptus, fato conceſſit. Poſt perſoluta ſuprema patri officia, Abraham iter proſecutus, in Chanaanitidem pervènit (b).

b *Vocatus eſt Abraham A. M.*2082. *ante Chr.*1918. *ante Ær.* 1922.

Porrò Ur in Chaldæâ, uti ex Scripturâ conſtat, jacet; incertum tamen quo ſitu. Aliqui confundendam cenſent eum *Camarinâ* in Babyloniâ (c); alii cum *Orebe*, ſive *Orehoe*, urbe Chaldææ, juxta Ptolemæum, & Strabonem; alii cum *Urâ*, ſivè *Surâ* in Syriâ ad Euphratem. Bochartus, & Grotius ipſiſſimam eſſe Uram in Meſopotamiâ bidui itinere à Niſibi (d) autumant. Non rarò Chaldæam, & Meſopotamiam indiſcriminatim acceptas, alteriuſque urbes alteri tribui obſervatum eſt.

c *Eupol. apud Euſeb. Præp. l.*9. *c.*17.
d. *Ammian. l.* 25. *c.*26.

Nomen Hebræum *Ur* ignem ſonat; nec deſunt, qui deductum à Deo Abrahamum de Ur Chaldæorum, ita interpretentur, ac ſi virum illum ex igne liberaſſet, quod ille ſupplicium idololatriæ contemptu in ſe à Chaldæis creaverat. Vide, quæ diximus v. *Abraham & Thare*. Eò S. Hieronymus ſpectavit, dum illud 2. *Eſdr.*9. 7. reddidit: *Eduxiſti eum* (Abrahamum) *de igne* (Hebr. *Ur*) *Chaldæorum*. Hanc tamen de liberatione Abrahami ab igne Chaldæorum alibi idem Sanctus fabellam rejicit (e).

e *Hieron. qq. Hebr. in Gen. Vide etiam Interpp. in Gen.* 11. 31.

UR, Rex urbis Madian, cum aliis Madianitis Regibus occiſus in prælio, quod Phinees juſſu Domini cum Madianitis inivit (f).

f *Num.*31.8.9. *A. M.* 2553. *ante Ch.*1447. *ante Ær.*1451.

URAI,

Digitized by Google

URAI, filius Belæ, è Tribu Benjamin. 1. *Par.* 7. 7.

URBANUS, de quo ita S. Paulus: *Salutate Urbanum adjutorem noſtrum in Chriſto Jeſu* (*g*). Hunc virum, quem Macedoniæ Epiſcopum à S. Andrea initiatum tradunt, inter SS. recolunt Græci die 31. Octobris; præcedenti verò, Latini. De ejus geſtis nihil memoriæ proditum, niſi quòd inter ſeptuaginta Diſcipulos à Græcis recenſeatur.

g *Rom.* 16. 9.

URI, pater Beſeleelis, viri clariſſimi è Tribu Joda (*h*).

h *Exod.* 31. 2.

I. URIAS, vir adverſæ fortunæ caſibus celebris, Hethæus origine, & vir Bethſabeæ. Cùm ejus uxor commiſſo cum Davide crimine, ex eo concepiſſe ſe intellexiſſet, ſtatim eumdem Davidem certiorem fecit, ut ſcilicet honoris ipſius ſervandi rationem iniret (*i*). David datis ad Joabum literis, mitti ad ſe Uriam Hethæum quantocyùs juſſit. Cùm veniſſet, Rex plura cum illo de rebus ad bellum ſpectantibus collocutus eſt; deinde ut domum ſuam peteret, lotiſque pedibus ab itineris labore levaretur, imperavit. Euntem verò, è Regiâ menſâ cibus proſecutus eſt. Verùm Urias è Palatio egreſſus, non domi ſuæ quidem, ſed cum Præfectis Regiæ cuſtodiæ noctem tranſegit. Cùm Rex eâ de re certior factus, quæſiviſſet, cur è bello redux domum ſuam non reviſiſſet, reſpondit ille, noluiſſe ſe domûs ſuæ, atque uxoris voluptatibus frui, cùm interim Arca Dei Iſrael, & Juda ſub papilionibus detineretur; & Joab, cæterique exercitûs Præfecti durè cubarent. Præcepit igitur David, ut totâ eâ die manens, alterâ ad exercitum rediret. Regiâ interim menſâ alebatur; atque largiore potatione hilarior factus, ſubeunte veſperâ, cum Præfectis Regiæ cuſtodiæ, uti priùs, cubavit.

i 2. *Reg.* 11. 5. 6. *An. M.* 2967. *ante Ch.* 1031. *ante Ær.* 1035.

Mane alterius diei ad caſtra remiſſus, has Regis literas ad Ducem retulit: Uriam hunc, ubi prælii vis eſt, conſtitutum, ſolum deinde derelinquite, ut hoſtium gladiis pereat. His acceptis à Rege juſſionibus, Joab oblatâ occaſione, ut incolæ Rabbath ex urbe erumpentes in Hebræos ruere, virum impetum facientibus hoſtibus oppoſuit; quibus ingruentibus, oppreſſus eſt. Illicò eâ de re David à Duce certior factus, reſcripſit, nihil eſſe quominùs bellicoſi viri caſu animo deſponderet; obſidioni proinde conſtans inſtaret. Pro viri nece Bethſabee luctum de more egit; eoque tandem depoſito, ad Regias nuptias tranſivit. Rabbini purgare Davidem, & Bethſabee conantur, quòd Lege cautum eſſe inter Iſraelitas dicant, ut proficiſcens ad bellum vir libellum repudii uxori relinqueret, quo illi aliarum nuptiarum poteſtatem faceret; qua proinde facultate, inquiunt, Bethſabee uſa, cum Davide concubuit. Sed fruſtra crimen excuſetur, quod Scriptura ſæpè damnat, & David ipſe effuſis lachrymis deflevit.

II. URIAS, Summus Pontifex Judæorum ſub Achaz. Cùm Rex ille Damaſcum uſque Teglatphalaſſaro Regi Aſſyriæ ſuppetias ſibi ferenti obviam proceſſiſſet, ſpectati in eâ urbe prophani altaris modum ad Uriam Pontificem tranſmiſit, ut ſimile alterum in Templo Jeroſolymitano conſtrueretur. Urias Regiis juſſionibus plus nimio paruit: quare regreſſus Damaſco Rex (*k*) novum Altare non probavit tantùm, ſed & oblatis ſuper illud victimis & libationibus conſecravit. Quin & Pontifici imperavit, ut amoto altari æneo, in novo illo ſacrificium matutinum, & veſpertinum, necnon conſueta pro Rege & populo offerret; quid deinde de veteri altari facto opus eſſet, ſe poſtea diſpoſiturum edicens. Pontifex omnia executioni mandavit. Urias inter Sadoc II. & Sellum ſacris præfuit.

k 4. *Reg.* 16. 10. *&c. An. M.* 3264. *ante Chr.* 736. *ante Ær.* 749.

III. URIAS, Propheta Domini, filius Semei de Chariathiarim, Jeremiæ ſuppar, qui in Jeruſalem univerſamque regionem eadem pariter ac idem Jeremias, oracula fundebat. Cùm Joachim Rex Juda, atque aulæ Præfecti ejus necem decreviſſent, Propheta opportunè monitus, in Ægyptum receſſit. Fruſtra tamen ille; nam certis viris à Rege ſubmiſſis, ex Ægypto ad eumdem Regem deductus eſt; qui gladio illum occidi, atque vulgari ſepulturæ tradi mandavit (*l*).

l *Vide Jerem.* 26. 20. *&c. An. M.* 3395. *ante Chr.* 605. *ante Ær.* 609.

I. URIEL, vox Hebræa, ſonans, *lux mea Deus*; & Angeli cujuſdam nomen, quem alii bonum credunt, his rationum monumentis adducti. Ejus nomen legitur in libro apocrypho Judæorum inſcripto: *Oratio Joſephi*, in quo Jacob cum Uriele, & Raphaele ſermonem miſcens inducitur. Idem nomen tamquam boni Angeli occurrit in Eſdra (*m*); occurrit & apud S. Ambroſium (*n*): *Non moritur Gabriel, non moritur Raphael, non moritur Uriel. Suriel* ſive *Uriel* tamquam bonus Angelus invocatione colitur in Liturgiis orientalibus, & in Eucologiis Græcorum: *Honoremus Surielem quartum inter Angelos*; quæ ſunt verba Eucologii Cophtorum. In Editione N. T. Æthiopicâ, Angelus Uriel appingitur, hac adjectâ inſcriptione: *S. Uriel, qui fuit cum Adam, & Evâ, cùm è Paradiſo egrederentur*. Nec deſideratur in veteribus Litaniis, iis potiſſimùm, quas P. Mabillon publici juris fecit (*), atque *Carolinas*, quòd Caroli Magni ætatem referant, appellavit. Inventum Romæ an. 1544. ſepulchrum Mariæ Imperatricis, Honorii uxoris, refert Surius, in quo lamina aurea, inſculpta Græco charactere hæc nomina præferebat: *Michael, Gabriel, Raphael, Uriel* (*o*).

m 4. *Eſdr.* 5. 10. *Sicut mandavit mihi Uriel Angelus; & 4. Eſdr.* 4. 36. *legitur: Jeremiel Archangelus*,

n *Ambroſ. de Fide*, *l.* 3. *c.* 3.

* *Analect. t.* 2.

o *Vide Baluſ. Not. in capitul. & Renaudot. in Liturg. Orient. t.* 2. *& Glyc. Annal. p.* 2.

Cl. Thiers in ſuâ Epiſtolâ Dedicatoriâ ad P. Lucam Dacheryum, Libro ſuo *de retinendâ voce Paraclitus*, præmiſſâ (*p*), nomen *Uriel* malum Angelum deſignare contendit. Fatetur autem, in Rituali Chartuſianorum invocari; quod tamen ſe nunquam ſine ſcandalo legiſſe affirmat. Probat autem, in Conciliis, & PP, nonniſi tres bonos Angelos commemorari; ſcilicet Gabrielem, Raphaelem, & Michaelem; Concilium autem Romanum II. (*q*) cenſurâ oratiunculam Adalberti cujuſdam inurit, in quâ invocati SS. Angeli Uriel, Raguel, Tubue, Michel, Inias &c. Poſt illam autem damnationem, Concilii PP. hæc addunt (*r*): *Non enim nomina Angelorum, præter nomen Michaelis, ſed nomina Dæmonum ſunt*: Eccleſia autem, inquiunt PP. illi, nonniſi trium Angelorum nomina agnoſcit; ſcilicet Michaelis, Gabrielis, & Raphaelis. Hæc in Actis ejuſ-

p *Lugduni prodiit* 1669.

q *Habitum eſt an.* 745. *art.* 3.

r *Tom.* 6. *Concil. Lab. pag.* 1561.

Digitized by Google

ejuſdem Concilii. Illud tamen ſedulò animadvertiſſe juvat, Concilium illud unicè ſpectaſſe, ut inſueta, & nova Angelorum nomina à viro illo inducta rejiceret. Sed nomen Uriel certè vetuſtiſſimum eſt, atque jam à veteri ætate etiam apud Latinos obtinens, ut colligere licet ex Guillelmo Durando Epiſcopo Mimatenſi (*s*), authore decimitertii ſæculi, qui obiit an. 1296.

II. URIEL, filius Thahat, & pater Oziæ, Levita, & Princeps Caathitarum ſub Davide (*t*).

III. URIEL de Gabaa, pater Machajæ, uxoris Roboami, & matris Abiæ (*u*), qui patri in Regno ſucceſſit (*x*).

URIM, & *Thummim*, quæ duæ voces Hebrææ (*y*) ad literam ſonant *luces*, *& perfectionem*, ſive *fulgentes*, & *perfectos*. S. Hieronymus vertit: *Doctrinam*, *& veritatem*; Septuaginta, *declarationem*, *& veritatem*, ſive *manifeſtationem*, *& veritatem*. Sunt, qui duo eſſe epitheta gemmarum rationalis autumaverint, ut ſit ſenſus: Collocabis in rationali gemmas puras, & fulgentes. Alii verò Ægyptiam potiùs, quàm Hebraicam vocem ſuſpicantur, cujus genuinam ſignificationem Septuaginta attigerint, reddentes declarationem, & veritatem. Author Eccleſiaſtici (*z*) ita de *manifeſtatione*, *ac veritate* agit, quaſi duæ eſſent dotes Summi Sacerdotis ephod induti: *Viri Sapientis judicio*, *& veritate præditi*. Paria clariùs legas apud Eſdram (*a*): *Donec ſurgeret Sacerdos doctus*, *atque perfectus*; Hebraicè: *Donec ſurgeret Sacerdos cum Urim*, & *Thummim*.

Joſephus tamen (*b*), aliique plures tum veteres tum recentiores contendunt, *Urim*, & *Thummim* ipſiſſimas eſſe gemmas rationalis Summi Sacerdotis, quæ inſueti fulgoris irradiatione rerum eventus, de quibus Deus conſulebatur, docebant. Si quando verò rogatus Deus, nullâ in rationali immiſsâ luce reſponderet, eo indicio rem illam minùs probaſſe demonſtrabat. Prodigium illud ducentis annis antequam hiſtoriam ſuam ſcriberet, deſiviſſe, Joſephus teſtatur: quare 110. ſivè 112. annis ante ortum Chriſtum obſoleverat.

Credunt alii, *urim*, *& thummim*, rem olim rationali adjectam deſignare; quamvis in eâ re determinandâ non ſatis inter illos conveniat. Quin nec Moyſes ipſe, ſivè alius quicumque Author Canonicus, quicquam eâ de re (quod mirari ſubit) unquam prodidit. Singularem quemdam adamantem gemmis rationalis adjectum tradunt S. Epiphanius, & Suidas [*c*]; cujus fulgore Deus ſuper rebus, de quibus conſulebatur, reſpondebat. Duas gemmas extra cæterarum numerum adjiciunt in eam rem Procopius, Arias Montanus, aliique nonnulli. Sed eam gemmarum adjectionem, quemadmodum & prodigioſum gemmarum nitorem, ſilente prorſus Scripturâ, S. Auguſtinus (*d*) rejiciendam cenſet.

Eadem verba *manifeſtationem & veritatem* binis in gemmis, ſivè in aureâ laminâ cœlata fuiſſe S. Cyrillus inſinuare videtur (*e*); quod cum illo pariter pluribus & Veterum, & recentiorum viſum eſt. Alii has duas voces opere phrygio ſcriptas inter gemmarum ordines, vel in ſuperiori, & inferiori rationalis orâ maluerunt. Rabbi Salomon, & cum in illo Eugubinus, quod in Scriptura Urim, & Thummim appellatur, ipſiſſimum eſſe nomen Jehovah contendunt. Spencerus (*f*) geminas eſſe aureas parvulaſque figuras ſuſpicatur, à quibus in rationali ad crumenæ formam complicato latentibus, oracula humanâ voce redderentur. Laudat ille in ſuam ſententiam S. Hieronymum, & Cedrenum apud Veteres; apud recentiores verò, præter Rabbinos nonnullos, Cornelium à Lapide, & Ludovicum de Dieu. Eadem ſenſiſſe Philo videtur (*g*); ait enim geminas eſſe opere phrygio expreſſas in rationali figuras, quarum vis eſſet ſingularis; altera verò, ait, veritatem, altera manifeſtationem referebat. Clericus pro Urim, & Thummim intelligit gemmas, quæ in monilis modum è collo Summi Sacerdotis ad pectus uſque deſcendebant; quem, ait, Judæi morem ex Ægyptiis derivare potuere, apud quos juris dicundi Princeps, imaginem veritatis in gemmis cælatam, & ab aureâ catenâ in monilis modum pendentem deferebat (*h*). Petrus *della valle* (*i*) ſe vidiſſe teſtatur in Ægypto Mummiam, uti vocant, quam amplum ſanè monile ad pectus uſque deſcendens ornabat; è monili verò lamina aurea avis figurâ inſculpta pendebat.

An Hebræi morem ex Ægypto derivaverint, ſeu Ægyptii ex Hebræis, non ità facilè definiremus. Sed fieri potuiſſe credimus, ut imago veritatis apud Ægyptios, ad *Urim* & *Thummim* Hebræorum accederet. Non facilè tamen crediderim, Moyſem, ſivè cælatorio, ſivè phrygio opere imaginem aliquam hominum, ſivè animantium expreſſiſſe: faciliùs figuram quamdam hieroglyphicam, veluti Cherubim, exhibere potuit.

URSUS, Græcè *arctos*, Hebraicè *dob*, animal in Palæſtinâ frequentiſſimum; cum quibus, & cum leonibus ſæpiùs ſe decertaſſe David profeſſus eſt (*k*). Inſultantes Eliſeo prophetæ pueros Bethel, acciti è proximo luco, Prophetæ in pueros diris, gemini urſi, actutum uſque ad 42. diſcerpſerunt (*l*). Inſanientis furore hominis Authores Sacri imaginem expreſſuri, ſimilitudinem exhibent urſi ob raptos catulos ſævientis (*m*).

US (*n*), filius natu major Aram, & nepos Sem, qui frequentaſſe Trachonitidem, Provinciam transjordanicam, inter Arabiam deſertam ad Orientem, & Batanæam ad occidentem, vulgò poſt Joſephum, & S. Hieronymum, creditur. Urbem Damaſci ex veterum fide condidit. Hinc regioni Damaſcenæ nomen Us ab Hebræis traditur; Arabes verò Gaut, ſivè Gauta appellant. Commodè etiam Us ad fontes Tigris ſtatueretur, ubi populi Uxii, ſivè Oxii, apud Diodorum Siculum, Strabonem, & Plinium, innoteſcunt. Vide *Hus*, ſivè *Huz*.

USURA, ſivè *fœnus*. Uſuræ rei dicimur, cùm præter rem traditam aliquid jure collati mutui exigimus. *Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quaſi exactor, nec uſuris opprimes* (*o*). Et alibi (*p*): *Si attenua-*

s *Guill. Durand. lib. 4. c. 33. n. 20.*
t 1. *Par.* 6. 24. & 15. 5. 11.
u 2. *Par.* 13. 2.
x *A. M.* 3046. *ante Chr.* 954. *ante Ær.* 958.
y *Exod.* 28. 30.
z *Eccli.* 45. 12.
a 1. *Eſdr.* 2. 63.
b *Antiq. l.* 3. *c.* 8.
c *Epiph. tract. de* 12. *gemmis. Suidas in Ephoud.*
d *Auguſt. qu.* 117. *in Exod.*
e *Cyrill. Expoſit. Symboli.*
f *Diſſert. de Urim*, & *Thummim*.
g *Philo de vita Moſ. l.* 3. *de Monarch. l.* 2.
h *Diod. Sicul. l.* 2. *c.* 3. *Biblioth. Ælian. vari. hiſt. l.* 14. *c.* 34.
i *Petr. Vall. Epiſt.* 13. *è Cairo.*
k 1. *Reg.* 17. 34. 36.
l 4. *Reg.* 2. 24.
m 2. *Reg.* 17. 8. *Prove* 17. 12. *Oſe* 13. 8.
n *Gen.* 10. 23.
o *Exod.* 22. 25. 26.
p *Levit.* 25. 35. &c.

Digitized by Google

nuatus fuerit frater tuus , & infirmas manuum , & ſaſceperis eum quaſi advenam , & peregrinum , & vixerit tecum , nec accipias uſuras ab eo , non ampliùs quàm dediſti . . . . pecuniam tuam , non dabis eum ad uſuram , & frugum ſuperabaadantiam non exiges. Textus Hebręus ita verti poteſt : *Si attenuatus fuerit frater tuus , & infirmus manuum , ſaſceperis eum ; & advena , & peregrinus vixerit tecum , ne accipias uſuras ab eo , non ampliùs quàm dediſti*. Ex quâ verſione duo reſultant præcepta ; alterum , affectos egeſtate fratres relevandi ; alterum , ut idem beneficium in advenas conferatur , quemadmodum & ab uſuris cum illis abſtineatur .

In Deuteronomio verò hæc leguntur : *Non fenerabis fratri tuo ad uſuram pecuniam , nec fruges , nec quamlibet aliam rem ; ſed alieao . Fratri autem tuo abſque uſurâ id , quo indiget , commodabis , ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terrâ* (*q*). His planè verbis Deus in externos fœnus permittit , nempè in Chananæos , aliaſque finitimas gentes , anathemati devotas ; in alias verò , quibuſcum neque Hebræis bellum erat , neque Deus quidquam in illos ſtatuerat , nihil conceſſum . Porrò fœnus exigere , ait S. Ambroſius (*r*), hoſtilis iojuriæ genus eſt ; ac veluti militare ſtratagemma , quo hoſtes in ultimam perniciem adducuntur : *Cui jure inferuntur arma , huic licitè indicantur uſuræ . . . . Ab hoc uſuram exige , quem non ſit crimen occidere* . Quio neque in hoſtes ipſos , quamvis juſto eum illis bello pugnemus , uſuram permittunt ; ſed tantùm ut illorum facultates , quibus in nos adjumentis utuntur , uſurpemus , liberam permittunt facultatem ; quare toleraſſe potiùs Deus , quàm probaſſe uſuras , etiam io Chananæos , credimus . Ne inclinatæ in pravum mentes in deteriora ruerent , aliquid conſultò indulgendum eſſe , viſum eſt .

q *Deut.* 23. 19. *&c.*

r *Ambroſ. de Tob. c.* 15.

Hanc tamen veteris Legis indulgentiam omnem Jeſus Chriſtus io Evangelio ſubducens , apertè edixit (*s*): *Omni petenti te tribue , & qui aufert , quæ tua ſunt , ne repetas . . . . . Si mutuum dederites his , à quibus ſperatis recipere , quæ gratia eſt vobis ? Nam & peccatoribus peccatores fœnerantur , at recipiant equalia . Verumtamen diligite inimicos veſtros , benefacite , & mutuum date , nihil inde ſperantes .* Hæc poſtrema verba ; *Mutuum date , nihil inde ſperantes* , triplici ratione explicari poſſunt : 1. Mutuum date egeno , nihil inde ſperantes , ut collatum mutuum reſtituat . 2. Date , nullâ ſpe ſimile beneficium inpoſterum recipiendi ioducti . 3. Date , nec id committite , ut proximus veſter ad ultimam deſperationem adigatur ; ſivè ne vos vanus indigentiæ timor ab eo beneficio conferendo retrahat . Nos verò hanc explicationem cęteris præferimus : date indigenti , quamvis ab illo poſtea quod veſtrum eſt , recepturos deſperetis . S. Auguſtinus ancicipitem hæſiſſe ſe profitetur , an quæ ex fœnore proveniſſent , reſtituere teneremur : *Quid dicam* , ait , *de uſuris , quas etiam leges , & judices reddi jubent ? . . . . . Hæc , atque ejuſmodi utique poſſidentur , & vellem reſtituerentur : ſed non eſt , quo judice repetantur* : ſorte quia uſuræ illæ clam interceſſerunt . Judæos , è captivitate reductos , Nehemias , reſtituere uſuras fratribus , lato edicto coegit : *Reddite eis hodie agros ſuos , & vineas ſuas , & oliveta ſua , & domus ſuas : quin potiùs & centeſimam pecuniæ , frumenti , vini & olei , quam exigere ſoletis , date pro illis* , Hebræus , *reddite illis* . Sed fruſtra de uſurâ , omnibus legibus , quà naturalibus , quà Divinis , quà humanis damnatâ , diſſereremus [*t*].

s *Luc.* 6. 30. *&c.*

t *Vide Caſuiſt. & Interpp. in Exod.* 22. 25.

VULGATA . Eo nomine Textum Latinum Bibliorum intelligimus , quem Concilium Tridentioum lato decreto authenticum aſſeruit (*u*) . Hæc Concilii verba , *Sacroſancta Synodus conſiderans , non parum utilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei , ſi ex omnibus Latinis editionibus , quænam pro authenticâ habenda ſit , innoteſcat , ſtatuit , & declarat , ut hæc ipſa vetus , & Vulgata editio , quæ longo tot ſæculorum uſu in ipſâ Eccleſiâ probata eſt , in publicis lectionibus , diſputationibus , prædicationibus , expoſitionibus Theologicis , pro authenticâ habeatur ; & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat , vel præſumat* . Porrò S. Concilium Vulgatam cum Originalibus non contulit ; neque enim tunc eâ de re agebatur ; ſed aliis tantùm Latinis Verſionibus , tunc temporis obtineotibus , atque hæretico ut plurimùm , ſivè ignoto authore ſuſpectis , præferendam declarat . Inconſultò igitur vitio Patribus illis vertitur ab Eccleſiæ adverſariis , quaſi Vulgatam Originalibus prætulerint . Salmero , qui Concilio interfuit , & Pallavicinus , qui ejus hiſtoriam intexit (*x*) , eam fuiſſe Concilio mentem teſtantur , ut Vulgatam ſolam inter Verſiones Latinas probaret , atque authenticam declararet ; utpotè quæ nihil fidei , & moribus abſonum contineret .

u *Conc. Trid. Seſſ.* 4. *c.* 2.

x *Salmeron. Proleg.* 3. *Pallavic. Hiſt. Conc. Trid.*

Neque de primo Latinæ Verſionis Authore , neque de tempore ſatis conſtat ; quamvis receptum ſit , nonniſi poſt invectam Chriſtianam Fidem Scripturas è Græco in Latioum verti cœpiſſe . Neque enim ullos fuiſſe ſcimus Judæos , qui hanc ſibi provinciam , vertendi in Latinum Sacros Libros ſuſciperet ; quamvis alioqui frequentiſſimi eſſent Romæ , & in univerſâ Italiâ Judæi . Chriſtiani verò , pro eo , quo tenebantur , in religionem ſtudio , diluculò ſatis vertendi Sacros Libros , atque cognitionem veritatis eâ ratione in exteros diffundendi , laborem aggreſſi ſunt . Neque infrequentes in eam rem ſtudium contulerunt : *Qui Scripturas ex Hebræâ linguâ* , ait S. Auguſtinus (*y*), *in Græcam verterant , numerari poſſunt : Latini autem Interpretes nullo modo . Ut enim cuique primis fidei temporibus in manas venit codex Græcus , & aliquantulum facultatis ſibi utriuſque linguæ habere videbatur , auſus eſt interpretari* .

y *Aug. de Doctr. Chriſt. l.* 2. *c.* 22. *n.* 16.

Ex verſionum autem copiâ confuſio , ut ferè ſit , & diſſenſus inter Verſiones invectus eſt . *Cùm apud Latinos* , ait S. Hieronymus (*z*) , *tot ſint exemplaria ferè , quot Codices , & unuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit , vel ſubtraxerit , quod ei viſum eſt &c.* Inter eas tamen una erat cæteris magis probata , atque recepta , nomine *Italica* , *Commu-*

z *Hieron. Præfat. in Joſue.*

munis, & *Vulgata* appellata, cui poſt adornatam novam ex Hebræo Verſionem à S. Hieronymo nomen *Veteris* manſit. Hæc autem vetus Editio, ex Græco adornata, eo privilegio cœteris præferebatur, quòd *verborum tenacior eſſet, cum perſpicuitate ſententia* (a).

a *Greg. Magn. Præfat. in Moral. in Job.*

Quamvis autem Eruditiſſimi quique ſatis noſcerent neceſſitatem Verſionis fideliſſimæ, & exactæ, quæ cæterarum omnium loco obtineret; res tamen uſque ad exitum quarti ſæculi, & ad quintum iniens in votis manſit. Tandem S. Hieronymus manum operi admovens, ſpecimen Latinæ Verſionis ex Hebræo publicavit. Vix ea in publicum prodiit, mirum eſt quanta undique invidia in virum ſanctum crearetur ab iis etiam, qui de re benè ſentientes, verebantur tamen, ne de authoritate Septuaginta aliquid decederet; quos ſcilicet Interpretes Divino Spiritu afflatos plures credebant. Metus etiam accedebat, ne populi, qui antiquæ Verſioni aſſueverant, novâ, nec planè cum illâ congruenti, invectâ, ſcandalo aliquo afficerentur. Conatus eſt quidem S. Doctor primùm Verſiones quaſdam ex Græco adornatas reformare; atque bis recenſito Pſalterio (b); dein ad alios quamplures Libros Bibliorum manum admovit (c); ſed impari eventu ſuccedente, conſuetudo vetus manſit. Tandem precibus amicorum flexus, integram Verſionem Latinam, ex Hebræo adornandam aggreſſus eſt (d).

b *Circa an. 382. & 389.*
c *Proverbia, Eccleſiaſtem, Cantica Canticorum, Job, & Paralipomena. Vide ſecundum Prolegomenum novæ editionis S. Hieronymi.*
d *Hieron. Præf. in Paral. Item Præf. in Job. in Eſdr. in Joſue.*

Prodierunt omnium primi, Paulâ, & Euſtochio rogantibus, quatuor Libri Regum. 2. Ut Marcellæ Matronæ Romanæ acquieſceret, Librum Jobi Latinum reddidit. 3. Ad Prophetas Majores, & Minores, & poſt aliquod temporis, ad Librum Eſdræ ſtylum vertit. 4. Pſalmi ex Hebræo redditi, quos Sophronio in Græcum vertendos dedit. 5. Urgentibus Heliodoro, & Chromatio, tres Libros Salomonis, nempè Proverbia, Eccleſiaſtem, & Cantica Canticorum elaboravit. 6. Precibus Deſiderii amici ſui Pentateuchum conceſſit; & prolixum opus, quamvis intermiſſo ſæpiùs labore, abſolvit. 7. In gratiam Euſtochii, Joſue, Judices, Ruth, & Eſther; quemadmodum & rogante Chromatio, tandem Paralipomena in Latinum tranſtulit.

Certum ſingulorum operum tempus definire fruſtra laboraremus: illud tamen conſtat, an.392. quatuor Libros Regum, Job, Prophetas omnes, Pſalmos, & Libros Salomonis in publicum jam prodiiſſe. Eſdras, & Liber Geneſis Latinè redditi ſunt ſpatio intermedio inter an.392. & 394. Reliquum Pentateuchi, nempe Exodum, Leviticum, Numeros, & Deuteronomium, ante 404. ſivè 405. poſt mortem nempè S. Paulæ abſolvere non potuit (e). Verſio Joſue, Judicum, Ruth eo anno recentiores ſunt. Paralipomenis ſupremam manum impoſuit an.396. Ita ex Epiſtolis, & Præfationibus S. Hieronymi colligimus. Libros V. T. quorum Græca tantùm ſuperſunt Archetypa, intactos reliquit; quare Libri Sapientiæ, Eccleſiaſtici, gemini Macchabæorum, Prophetia Baruch, Epiſtola Jeremiæ, Additiones ad calcem Eſther, & duo poſtrema Danielis capita ex veteri Vulgata; ex quâ etiam totùm fermè deſcriptum eſt Pſalterium, noſtrâ ætate obtinens; Verſio enim S. Hieronymi ex Hebræo, ſeorſim à noſtris Bibliis excuſa eſt. Quod tamen in Vulgatâ legitur Pſalterium, ita ex veteri Italicâ deſumptum eſt, ut correctiones tamen S. Hieronymi ex Græco præſeferat.

e *Vide Præfat. S. Jeron. in Joſue, & Prolegomena in novam Editionem S. Hieron. Obiit S. Paula an. 404.*

Novam etiam ex Græco N. T. verſionem, inſtante S. Damaſo Papâ, S. Hieronymus adornavit (f). Cùm enim Latina Exemplaria parum inter ſe congruere viderentur, ac *tot* eſſent *Exemplaria, quot Codices*, novæ Verſioni animum addicere viſum eſt; in quâ tamen, ne vocum novitate populus ſcandalo aliquo afficeretur, *ita calamo temperavimus*, ait idem S. Doctor, *ut his tantùm, quæ ſenſum videbantur mutare, correctis, reliqua pateremur manere, ut fuerant*. Hinc facilis inita eſt ratio, ut ſenſim nova Verſio per univerſam Latinam Eccleſiam ita obtineret, ut vetus Italica non ignoraretur tantùm, ſed prorſus interiret; cùm nulla noſtrâ ætate ejus Exemplaria, quantùm ſcimus, ſuperſint; nec niſi fragmenta quædam, ſivè in veteribus Mſs. ſivè apud PP. S. Hieronymo vetuſtiores, ſuperſint.

f *Hieron. Præf. in 4. Evang.*

His verò S. Doctoris laboribus fecundus adeò eventus ſucceſſit, ut vix publico aliquis Liber permiſſus, ſtatim per Urbes & Provincias diffundebatur. Eam rem ſanctiſſimo Viro Ruffinus, perpetuus ejus nominis oſor, in crimen vertit (g). Lucinios Hiſpanus, Sacrarum Literarum ſtudioſiſſimus, miſſis in Bethleem an.304. ſex notariis, ſeu compendiariis Scriptoribus, Hieronimianas omnes Verſiones, atque eius opera univerſa tranſcribenda ſibi curavit [h]. S. Auguſtinus, qui primò parùm verſionibus hiſce ſavere videbatur, dein adeò probavit, ut ex illis Speculum ſuum, in quo plures ex Sacrâ Scripturâ ſententiæ, ad uſum vulgaris populi colliguntur, adornaverit. Philippus Presbyter, S. Hieronymo ſuppar, in Commentario ſuo ad Jobum, eandem verſionem ſecutus eſt. Nec ferè alteram præſefert S. Gregorius Magnus in moralibus ſuper Job, quamvis utramque, veterem nempè Italicam, & Verſionem S. Hieronymi indiſcriminatim adhibuiſſe Romanam Eccleſiam perhibeat (i). S. Iſidorus Hiſpalenſis, qui circa an.630. florebat, de Verſione S. Hieronymi hæc tradit: *Cujus Editione omnes Eccleſiæ uſquequaque utuntur* (k). Tandem Hugo Victorinus (l) teſtatur, Eccleſiæ Latinæ decreto ſancitum eſſe, ut nulla alia Verſio in poſterum obtineret. Hoc quidem decretum prorſus nos latet; atque fieri potuiſſe credimus, ut nunquam ederetur; quamquam mos, & Eccleſiæ univerſæ conſuetudo, pro lato quocumque decreto meritò haberi poteſt.

g *Ruffin. invectiva in Hieron. l.2.*
h *Vide Epiſt. S. Hieron. Lucio Bætro, olim 28. nunc 52. novæ Edit.*
i *Greg. Mag. Præfat. Moral. in Job.*
k *Iſid. Hiſpal. De Officiis Eccleſ. l. 1.*
l *Hugo Vict. De Scriptur. Sacr. c.9.*

Vetus Vulgata, quamvis aureis Linguæ Latinæ ſæculis adornata, barbaro tamen, incultoque ſtylo, quemadmodum ex fragmentis noſtrâ ætate ſervatis diſcimus, horrebat. Primi enim Interpretes minùs ſermonis puritati, & elegantiæ ſtudebant, quàm accomodandis ad captum vulgaris popu-

pu-

Digitized by Google

puli rebus, atque incorruptâ fidelitate verbis ex Græco in Latinum exhibendis. S. Hieronymi comptior eſt, ſed non affectata dictio, quamvis ille ſenſûs perſpecuitati potiùs, quàm ſtyli elegantiæ, ſtuduerit. Quod ad rem attinet, fateamur oportet, Verſionem illius opus eſſe eximium, quamvis à mendis non prorſus immune. Proteſtantes erudiſſimi Vulgatam non laudarunt tantùm, ſed & cæteris præferendam non refragabantur. Ludovicus de Dieu (*m*) Authorem Veteris Latinæ Verſionis virum eſſe eruditiſſimum ultrò fatetur. Quamvis enim illi neque vitia ſua, neque barbariſmi deſuerint, ait ille, virum tamen eſſe fateor ingenuitate, atque judicio, ibi etiam ubi barbarus eſt, commendandum. Grotius Vulgatam ſuis annotationibus illuſtrandam aſſumens, hujus electionis hanc potiſſimùm rationem exhibet: *Vulgatum Interpretem ſemper plurimi feci, non modò quòd nulla dogmata inſalubria continet, ſed etiam quòd multum habet in ſe eruditionis.* Quicumque hanc celeberrimam Verſionem invido dente dilacerarunt, illos tamquam impudentes, atque ſemiſapientes Fagius traducit (*n*).

m *Lud. de Dieu not. ad Evang.*

n *Præfat. ad Collat. Tranſlat. V. T.*

Cùm autem Tridentinum Concilium lato decreto ſtatuiſſet, ut ipſa vetus, & Vulgata Editio *quàm emendatiſſimè imprimeretur* [o]; Sixtus V. Papa omnem vertit curam, ut quàm emendatiſſima Vulgatæ Editio, ad cujus normam cæteræ excuderentur, prodiret. Sapientiſſimis igitur Theologis in eam rem adhibitis, eorum ſedulitate, & diligentiâ factum eſt, ut an. 1589. emendata Verſio typis exhiberetur, quę tandem ſequenti anno in lucem prodiit. Cùm verò Opus longè adhuc à perfectione abeſſe videretur, Pontifex Clemens VIII. novam aliam editionem procudendam curavit anno 1592. Ad ejus normam cæteræ deinde adornatæ ſunt, utpotè quam ipſe Pontifex Clemens VIII. in ſuâ Bullâ decrevit, tamquam authenticam, juxta Concilii Tridentini declarationem, habendam eſſe. Cave tamen credas adeò illam à mendis immunem, ut nulla prorſus deprehendantur. Porrò Cardinalis Bellarminus, qui unà cum aliis Theologis huic correctioni allaboravit, in ſuâ ad Lucam Burgenſem Epiſtola hæc ſcripſit: *Scias velim, Biblia Vulgata non eſſe à nobis accuratiſſimè caſtigata; multa enim de induſtriâ juſtis de cauſis pertranſivimus.*

o *Concil. Trid. Seſſ. 4.*

VULPES, Græcè *alôpex*; Hebraicè *ſual*, animal notiſſimum, & verſutiis celeberrimum; cujus non ſemel in Scripturâ fit mentio. Samſon 300. ſimul vulpes venatus, binas & binas caudâ jungens, faces trahentes accenſas, in meſſem Philiſthæorum immiſit, quę ſtatim flammis abſumpta eſt (*p*). Inde iis in oliveta diſcurrentibus, ignis vis paſſim ſæviit. Ingentem adeò vulpium copiam Samſonem jungere potuiſſe plures mirantur; ex quo tamen alii jure colligunt, frequentiſſimam eſſe vulpibus Palæſtinam: quod ſanè pluribus Scripturæ teſtimoniis,, & Itinerantium conſenſu probatur (*q*). Vulpes parvulas vineas demolientes Salomon in Canticis commemorat (*r*). Eaſdem feras tutò per montem Sion deſertum jam diſcurrere Jeremias deplorat (*s*). Quædam etiam locorum nomina idem animal præſeferunt, ut *Terra Sual* (*t*); *Hazer-Sual* (*u*), nempè commoratio vulpis, quod nomen urbis Juda, vel Simeonis eſt; *Saalabim* (*x*), urbs, facilè Tribûs Dan, patria Samſonis.

p *Judic. 15. 4.*

q *Bochart. de anim Sac. p. 1. l. 3. c. 13.*

r *Cant. 2. 15.*

s *Thren. 5. 18.*

t *1. Reg. 13. 17.*

u *Joſue 15. 28. & 19. 3.*

x *Joſue 19. 42.*

Belon (*y*) teſtatur, occurrere in Palæſtinâ, ac potiſſimùm in circumjacenti Cæſareæ regione, animal ad lupum, & vulpem accedens; adeò autem frequens regionem inundat, ut quandoque agmine facto, 200. vel 300. ſimul diſcurrant. Morizonius, qui eamdem regionem peragravit, ebullire terram vulpibus, maximè in ruinis, & ſepibus, teſtatur (*z*). Potuit etiam Samſon plurium operâ iis capiendis nec unicum ſanè diem impendere. Porrò igni in meſſes inferendo jugatę vulpes, aptiſſimo fuerunt inſtrumento: nam breviori corpore animal curſu citiſſimum eſt; nec viâ rectâ, ſed ſerpendo huc, illucque diſcurrit; quare in diverſa jugatę vulpes ſe ſe mutuò trahentes, univerſam latè Philiſthæorum meſſem corruperunt. Neque facilè ſylvas, ſivè ſpecus ſubire potuere, ubi ſanè extincto igne, Samſonis conſilium feſelliſſent (*a*).

y *Apud Bochart. loc. cit.*

z *Voyage l. 2. c. 35.*

a *Vide Comment. in Judic. 15.*

Vulpes ſanè vineas fretas demoliuntur (*b*); uti etiam teſtimonio Sponſi in Canticis intelligimus. In cibum à venatoribus adhiberi autumni tempore, cùm uvis paſtæ pingueſcunt, Galenus obſervat (*c*); hinc notiſſima de racemo, & Vulpe fabella. Omnium rerum, quâ laborabat, indigentiam deſignans Chriſtus in Evangelio, ait (*d*): *Vulpes foveas habent, & volucres Cœli nidos; Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.* Caveas profectò ſuas vulpes in terrâ effodiunt, pluribus oſtiis patentes, ut ſi fortè laquęos aliquâ ex parte venatores tendant, in diverſa abeant (*e*).

b *Vide Nicandr. in Alexipharm. v. 185. Theocrit. Idyll. 1. Varr. de re ruſt. l. 1. c. 8.*

c *De alim. facult. l. 3. c. 2.*

d *Matth. 8. 2. Luc. 9. 58.*

e *Appian. Cyneget. Lactant. in irâ Dei c. 7.*

De Pſeudo-Prophetis ita Ezechiel (*f*): *Quaſi vulpes in deſertis Prophetæ tui erant;* hypocritæ nempè, & verſuti, qui ſub ovillâ pelle lupum celant, vel ſaltem qui Jeroſolymæ excidium, cùm illam defendere debuiſſent, moliuntur; mœnia, ut ità dicam, ſuffodientes, atque fundamenta ſubruentes. Herodes Tetrarcha Galilææ, verſutus, & politicis myſteriis imbutus vir, vulpes à Jeſu Chriſto appellatur (*g*). Tobias Ammonites Hebræos reſtituendis mœnibus Jeruſalem laborantes deridens, *Ædificent*, ait. *Si aſcenderit vulpes, tranſiliet murum eorum lapideum* (*h*), ſeù demolietur, effodiet.

f *Ezech. 13. 4.*

g *Luc. 13. 32.*

h *2. Eſdr. 4. 3.*

VULTUR, avis eſt rapax, & impura (*i*). Carnivora eſſe fertur; quare inter mali ominis volucres apud antiquos adſcripta eſt. Alia tamen de illâ apud Romanos opinio. Indi, Perſæ, & Hiſpani, mortuorum corpora ſub dio relinquebant, ut ſcilicet vultures advolantes illorum oculos raperent, atque vorarent (*k*).

Tellure, ut perhibent, is mos antiquus Iberâ,
Exanima obſcœnus conſumat corpora vultur.

i *Levit. 11. 14. Deut. 14. 13.*

k *Silius Ital. l. 13.*

In hieroglyphicis miſericordiam, & linceum intuitum deſignare ferunt. Junoni Sacra habebatur.

Vox Hebræa *daah*, ſivè *daia*, quæ vulturi reſpondet, non æquè ab omnibus Interpretibus de vulture explicatur. Bochar-

tus diſtinguendum cenſet *aia* à *daia*, atque primum Niſum reddens, alterum de vulture ſivè corvo intelligit. *Daah* redditur *Aquila* apud Jeremiam 48. 40. & 49. 22. *Daia* verò eſt *Milvus* Iſai. 34. 15. Septuaginta verò, & S. Hieronymus *Job.* 28. 7. explicant vulturem, quod Hebræus habet *bait*, quæ vox avem utcunque potiùs deſignat.

UZAL, Sextus filius Jectan (l), cujus poſteri in Arabiâ Felici collocantur. In Libro Juchaſin occurrit urbs Uzal, Metropolis Regni Aljeman, vel Sabæ. Latini pro Uzal reddentes *Auzar*, myrrham quamdam ejus regionis *Auzaritim* appellarunt (m).

UZI, Summus Sacerdos. Vide *Ozi*.

l *Gen.* 10. 27.

m *Plin.* l. 12. c. 6.

X A

XALOTH, vicus in Magno Campo, & terminus meridionalis Galilææ inferioris (*a*).

XERSES filius Darii filii Hyſtaſpis, qui patri in Regno Perſarum ſucceſſit (*b*), ab ipſo patre paulò ante obitum ſuum Rex ſalutatus. Matrem habuit Atoſſam filiam Cyri. Huic Regi Danielis Oraculum (*c*) tribuitur: *Ecce adhuc tres Reges ſtabunt in Perſide* (Cyrus nempè, Cambyſes, & Darius Hyſtaſpis) *& quartus ditabitur opibus nimiis ſuper omnes, & cùm invaluerit divitiis ſuis, concitabit omnes adversùm Regnum Græciæ.* Porrò Xerſes dictioni ſuæ adjecit Ægyptios, Phœnices, Inſulam Cypri, Ciliciam, Pamphiliam, Piſidiam, Lyciam, Cariam, Myſiam, Troadem, Helleſpontum, Bythiniam, & Pontum. Poſt domitas ſpatio trium, vel quatuor annorum gentes illas, miſſis in Græciam Legatis, terram, & aquam in ſignum ſubjectionis, & obedientiæ exegit

a *Joſeph. de Bello. l. 3. c. 2.*

b *A. M.* 3519. *ante Chr.* 481. *ante Ær.* 485.

c *Dan.* 11. 2. *&c.*

X Y

(*d*). Imperata facere renuentibus Græcis, ille mari, terrâque ingenti, atque nunquam antea viſo exercitu, & claſſe expeditionem in Græciam ſuſcepit. Tanto Regis molimini infauſtus eventus reſpondit, uti omnibus ſatis ſuperque compertum eſt. Suſas deinde regreſſus, inde Ecbatanas ſe reſtituit, ubi nece ſublatus, Artaxerſi Longimano Regnum reliquit (*e*). Duodecim tantùm annis regnavit.

XYLOPHORIA, Feſtum Hebræorum, quo ſolemni ritu ligna in uſum Altaris Holocauſtorum ad Templum deferunt. Nulla quidem ejus Solemnitatis in Sacrâ Scripturâ, ſed tantùm in Joſepho (*f*) eſt mentio. Ad menſem *Ab*, Julio reſpondentem Feſtum illud Seldenus conſignat: cæteri ad *Elul* Auguſto reſpondentem. Porrò ligna illa ſolerti curâ præparanda fuiſſe docent Rabbini; cavendumque diligenter, ut neque impolita, neque putrida, neque corrupta, neque vermibus ſulcata compararentur.

d *Herodot. l. 7. c. 25. &c. A. M.* 3523. *ante Chr.* 477. *ante Ær.* 481.

e *A. M.* 3531. *ante Chr.* 469. *ante Ær.* 473.

f *De Bello l. 2. c. 17.*

Digitized by Google

Z A

ZABAD, Nathan filius, & Ophal pater, è ſtirpe Juda (a).

II. ZABAD, filius Tahat, & pater Suthalæ, ex Tribu (b) Ephraim.

a 1. Par. 2. 36. 37.
b 1. Par. 7. 20.

III. ZABAD, filius Semmaar fœminæ Ammanitidis, & Jozabad filius Semarith fœminæ Moabitidis, Regem Juda Joas interfecere (c).

c 2. Par. 24. 26. An. M. 3165. ante Ær. 839.

IV. ZABAD, ex iis qui ductas contrà Legem uxores reliquere (d).

d 1. Eſdr. 10. 27.

ZABADÆI, Arabes orientales, montium Galaad partes incolentes, quos Jonathas Macchabæus fudit (e). Fortaſſe tamen pro *Zabadais*, nomine ignoto, *Nabathai* cum Joſepho legendum eſt, qui cognoſcuntur.

e 1. Macch. 12. 31. A. 3860.

I. ZABADIA, Bariæ filius. 1. Par. 8. 15. 16.

II. ZABADIA, filius Elphaal (f).

f 1. Par. 8. 16. 17.

III. ZABADIA, filius Jeroham, ex urbe Gedor, ſecutus eſt Davidem, Saulis perſecutionem fugientem (g).

g 1. Par. 8. 7.

IV. ZABADIA, Levites, Meſelemiæ filius, Templi oſtiarius (h).

h 1. Par. 26. 2.

ZABBAI, filius Bebai, ex iis, qui ductas contra Legem uxores repudiarunt (i).

i 1. Eſd. 10. 28.

ZABDI, filius Zare, avus Achan (k).

k Joſue 7. 1.

ZABDIAS, Præfectus cellis vinariis David (l).

l 1. Par. 27. 27.

ZABDIEL, filius Jesbaam, quatuor & viginti hominum millibus Præfecti, qui primo menſe Davidis Regis præſidio inſerviebant (m).

m 1. Par. 27. 2.

ZABDIEL, Arabiæ Rex, Alexandrum Balam Syriæ Regem, qui ad ſe confugerat, interfecit, illiuſque caput Ptolemæo Philometori Ægypti Regi (n), in Syriâ tum commoranti, & Alexandrum perſequenti miſit. Huic Zabdieli Diodorus Siculus [o] Dioclis nomen adſcribit. Abſimili parùm ratione Prophani Hiſtorici rem deſcribunt [p]. Duces enim exercitûs Alexandri Balæ ſibi & ſuis conſulentes, abſcedente in Ciliciam Alexandro, cum Demetrio Nicatore egiſſe ajunt, ipſumque dolo interfeciſſe; cujus caput deinde Zabdiel, de quo loquimur, Ptolemæo Philometori, Demetrii Socero, miſerit.

n 1. Macch. 11. 17. An. M. 3869. ante Chr. 141. ante Ær. 145.
o Diodor. Sicul. l. 32.
p Polyb. Diodor. apud Uſſer. ad an. M. 3859.

ZABII. Hi veteres Chaldæi, aſtrologiæ, & Syderum cultui dediti, & in taliſmanis ſub diverſis aſtrorum figuris conficiendis, occupati creduntur. An verò hi Zabii populus quidam ſingularis, an aliqua Philoſophorum ſecta eſſent; ipſumque nomen, Religionem ne, an Patriam, an ſitum deſignet, ignoratur. Quinque vel ſex de hoc ſententiæ circumferuntur (q). Credunt alii *Zabiorum* nomen derivari à *Zabâ*, vel *Sabâ*, filio Chus; aut à *Zabâ*, ſcilicet exercitu, quòd exercitum Cœli colerent; aut ab Arabico *Tzabin*, quod Orientalem ventum ſignificat; cùm hi, utpotè Chaldæi, Orientalium nomine appellarentur. Spencerus (r), diù hac re perpensâ, in etymologiam Scaligeri (s) concedit, qui *Zabiim* Orientales, ſeu Chaldæos ſignificare opinatur: ſolis tamen Chaldæis nomen hoc minimè reſtringendum, ſed aliis etiam finitimis populis, eorum principia ſectantibus, ut Ægyptiis, Nabathæis, Chananæis, Syris, aliiſque communicandum putat: quare *Zabiorum* nomen ſectam quamdam in Oriente ſatis receptam, exprimeret.

q Vide Spencer. de Legib. Hebr. Ritual. l. 2. c. 1. de Zabiis.
r Spencer. loco cit.
s Scaliger. Epiſt. l. 1. Epiſt. 62.

Quæ verò Zabiorum Religio, & Philoſophia? Nonnulli antiquiſſimam omnium Religionem fuiſſe exiſtimant. Sunt qui natam volunt temporibus Seth filii Adam: alii ſub Noe, alii ſub Nachor patre Thare, & Abrahami avo (t). Maimonides (u) Zabiorum Religionem, & principia ab Abrahamo repetit, priuſquam è Chaldæâ egrederetur. Præcipua hujus Religionis lex, cultus erat aſtrorum, & magiæ genus quoddam; quod Spencero Idololatras fuiſſe perſuaſit, ipſorumque Religionem, qualem Judæi & Arabes Scriptores, qui de hac agunt, agnovere, Judaiſmo declinante efformatam; pluraque à veteribus Chaldæis, Judæis, Platonicis, & Gnoſticis mutuatos; hiſque omnibus commixtis, ſuam Religionem effinxiſſe. *Zabiorum* etiam nomen, non ſecùs ac Religionem, ut nunc eſt, maximè recens eſſe addit, nec Mahumeti tempora ſupergredi, cùm nec eorum nomen, aut Religio in ullo Scriptore veteri Græco, vel Latino, aut opere quopiam ante Alcoranum exarato legantur.

t Seides Batricid.
u Maimond. More Nevoch. l. 3. p. 421.

D. Hyde in ſuâ de Perſarum Religione hiſtoriâ totus eſt in adſcriptâ Zabiis idololatriâ refutandâ. Hujus authores ponit Sem, & Elam; aliquibus verò ſuperſtitionibus ſucceſſu temporis corruptam, ab Abrahamo reſtauratam fuiſſe, quem & illius reformationem adversùs Nemrod, illam perſecutum, ſuſtinuiſſe aſſerit. Zoroaſtrum deinde, promulgatam ab Abrahamo veri Dei adorationem, confirmaſſe. Verum quidem eſt, Zabios, aut veteres Perſas ſempiternum in Altaribus, & Templis ſuis ignem conſervaſſe; hoc tamen & in Altari Templi Jeroſolymitani videbatur, ubi æternum ignem enutriendi Sacerdotibus cura erat. Solem Zabii adorare videbantur; at ſubalterno cultu, & veri Dei adorationi ſubdito, hoc feciſſe dicuntur. Veterum Perſarum reliquiæ, quæ adhuc ſuperſunt, petentibus quo cultu ſolem venerentur, civili, reſpondent, & ab eo, qui Regibus, & eorum Miniſtris præſtatur, non abſimili.

Zabiorum nomen in Scripturis non legitur: noſque de iis ſermonem idcircò inſtituimus,

quòd

Digitized by Google

quòd frequenter à Rabbinis, & Interpretibus de ipſis agitur, & Moyſem in pluribus cæremonialibus inſtitutis animum ad ipſos advertiſſe intelligimus, ut illis adverſaretur, ſivè, ut Zabinrum uſus, & cæremonias rectificaret. Videatur Spencerus in ſuo Libro ſecundo *de Legibus Hebræorum Ritualibus*.

ZABUD, Nathani filius, & Salomonis familiaris (x).

x 3. Reg. 4. 5.

ZABULON, ſextus Jacobi ex Liâ filius (y), natus in Meſopotamiâ, circa 2256. ante Chr. 1744. ante Ær. 1748. Filios genuit (z) Sared, Elon, & Jahelel. Singularenihil de Zabulone Moyſes reliquit: Jacob tamen moriturus, filiis ſuis benedicens Zabuloni ait (a): *Zabulon in litore maris habitabit, & in ſtatione navium, pertingens uſque ad Sidonem*. Quod apertè innuebat, partem Zabulonis, ad Mediterraneum (uti contigit) extendendam, adeòut uno latere Mediterraneum, altero Tiberiadis Mare jungeret (b). Moyſes in poſtremâ ad Tribus Iſraelis concione, Zabulonem, & Iſſachar jungit (c): *Lætare Zabulon in exitu tuo, & Iſſachar in Tabernaculis tuis. Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas juſtitiæ: divitias maris quaſi lac ſugent, & theſauros abſconditos arenarum*. Quibus duas haſce Tribus, quæ longinquiores erant ex parte ſeptentrionis, ſimul ad Templum Jeroſolymitanum venturas, ad montem ſanctum, & alias ſecum Tribus, quas obvias haberent, ducturas; cùmque ad mare Mediterraneum domicilium forent habituræ, negotio metallorum, & vitri opificio, his vocibus, *theſauros abſconditos arenarum*, deſignatis, operam daturas prænunciabat. Belus fluvius, cujus arena vitro conficiendo aptiſſima erat, Zabulonis Tribum irrigabat.

y Gen. 30. 20.
z Geneſ. 46. 14.
a Gen. 49. 13.
b Vide Joſue 19. 10. & ſeq.
c Deut. 33. 18.

Tribus hæc Ægypto egrediens, ducem habuit Eliab (d), filium Helon, & 57400. milites enumerabat. Rursùs poſt 39. annos (e) hæc Tribus recenſita, 60500. virorum armis aptorum continebat. Zabulonis, & Nephtali Tribus in bello adversùs Siſaram ducem copiarum Jabin (f), à Barac, & Deborâ geſto, excelluere. Eædem Tribus trans Euphratem (g) à Phul, & Teglatphalaſſar Aſſyriorum Rege in captivitatem ductæ creduntur: Chriſtum tamen frequentiùs ac diutiùs, quàm aliæ Tribus, audiendi, videndique ſorte donatæ (h). Hæc de Zabulonis Tribu in Scripturâ.

d Num. 1. 8. & 30. An. M. 2514. ante Chr. 1486. ante Ær. 1490.
e Num. 26. 26. 27. A. M. 2553. ante Ch. 1447. ante Ær. 1451.
f Judic. 4. 5. 6. 10. & 5. 4. 18. An. M. 2719. ante Ch. 1281. ante Ær. 1285.
g 1. Par. 5. 26.
h Iſai. 9. 1. Matth. 4. 13. 19. Vide Hieron. & alios, in Iſai. 9.

Duodecim Patriarcharum Teſtamentum, vetus, ſed apocryphus Liber, ſepè à nobis citatum, ait, Zabulonem moriturum, 114. annos natum, poſt Joſephi mortem anno trigeſimo ſecundo, filiis ſuis convocatis ſuiſſe teſtatum, ſe à fratrum ſuorum crimine, divenditi ſcilicet Joſephi, immunem eſſe, totiſque ſe viribus niſum, ut eos à tali conſilio revocaret; ſeque rei veritatem patri Jacobo referendi diù cupidum, fratrum timore id non egiſſe. Tum commorante ſamiliâ ſuâ in Terrâ Chanaan, navi à ſe conſtructâ, & gubernaculo, malo, & velis ornatâ, piſcatum felici adeò ſorte exercuiſſe, ut non patris ſui domui, & extraneis per æſtatem provideret; per hyemem verò, cum fratribus ſuis paternorum gregum cuſtodiæ operam dediſſe, addidit.

„ Subdit: Novi in Scripturâ Patrum
„ meorum, quoniam in ultimis diebus re-
„ cedetis à Domino, & diviſi eritis in Iſ-
„ rael, duos Reges ſequemini; & omnem
„ abominationem facietis, & omne idolum
„ adorabitis, captivos ducent vos inimici ve-
„ ſtri, & ſedebitis in nationibus in omni-
„ bus infirmitatibus, tribulationibus, & do-
„ loribus animæ. Et poſt hoc recordabi-
„ mini Domini, & pœnitebitis, & conver-
„ tet vos, quoniam miſerator, & miſeri-
„ cors. Et poſt hæc orietur vobis ipſe Deus
„ lumen juſtitiæ, & ſanitas, & miſericor-
„ dia in pennis ejus (i). Ipſe redimet om-
„ nem captivitatem filiorum hominum à Be-
„ lial; & omnis ſpiritus erroris conculca-
„ bitur, & convertet omnes gentes, & vi-
„ debitis Deum in formâ hominis, quo-
„ niam elegit Deus Jeruſalem, nomen Deus
„ ei, & rurſus ad iracundiam provocabi-
„ tis eum, & ipſe vos rejiciet uſque ad
„ tempus conſummationis. In his peccata
Tribûs Zabulonis, ſchiſma decem Tribuum, ipſarum captivitas, & reditus, Meſſiæ adventus, hominum ſalus, Judæorumque incredulitas, & reprobatio ſatis apparent.

i Vide Malach. 4. 2.

ZABULON, urbs Tribûs Aſer (k), Zabulonis Tribui poſteà fortaſſe accedens, nomen ab illâ adoptavit: Ptolemaidi proxima, cùm Joſephus (l) inferioris Galilææ longitudinem à Tiberiade ad Ptolemaidem metiatur. Cognomen illi addebatur *Zabulon andrôn*, nempè hominum (m), quòd fortè incolis frequentiſſima eſſet. Ceſtius hanc ingreſſus, militum licentiæ conceſſit, tum incendio abſumſit, licèt illius pulchritudinem miraretur; cùm ædificia ad inſtar Tyri, Sidonis, & Berythi constructa haberet. Elon Iſraelis Judex, patriam habuit Zabulonem, & in eâdem urbe ſepultus eſt (n).

k Joſue 19. 27.
l De Bello l. 3. c. 2.
m Joſeph. de bello l. 2. c. 22.
n Judic. 11. 12.

ZABULUS, vel *Zabolus*, pro *Diabolo*, in Doricâ Dialecto, quæ *Tzeta* pro *Delta* pronunciat: *Tzaballein*, pro *Diaballein*, calumniari.

ZACHAI. Hujus Poſteri, numero 760. Babylone rediere (o).

o 1. Eſdr. 7. 14.

I. ZACHARIAS, è Tribu Ruben, & & certæ huius Tribûs familiæ Princeps (p).

p 1. Par. 5. 7.

II. ZACHARIAS, Iſraelis Rex (q), Jeroboamo II. patri ſuo ſucceſſit, An. M. 3110. ante Chr. 780. ante Ær. 784. Sex tantùm menſibus regnavit, & mala coram Domino operatus eſt. Sellum filius Jabes, coniuratione factâ, ipſum invadens, palàm occidit, vacuumque Regnum occupavit. Ita ſua fides Domini ad Jehu Regem oraculis manſit. *Filii tui uſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael*.

q 4. Reg. 14. 29. 2. Par.

III. ZACHARIAS, Moſollamiæ filius, Tabernaculi ianitor, è ſtirpe Core (r).

r 1. Reg. 9. 21.

IV. ZACHARIAS, Levites, & Legis Doctor, ex iis, quos Joſaphat Rex ad populos inſtruendos per urbes Juda diſcurrere precepit (s).

s 2. Par. 17. 7. A. M. 3092. ante Chr. 908. ante Ær. 912.

V. ZACHARIAS, Jojadæ filius, Judæorum Pontifex, idem fortaſſe ac Azarias (t). Joas Regis juſſu interfectus (u). Hæc de illo Scriptura: Relicto à populis Juda Do-
„ mi-

t 1. Par. 6. 10. 11.
u A. M. 3164. ante Chr. 836. ante Ær. 840.

x 2. Par. 24. 27.

,, mino (x), Spiritus Dei induit Zachariam
,, filium Jojadæ Sacerdotem, & ſtetit in con-
,, ſpectu populi, & dixit eis; Hæc dicit
,, Dominus Deus: Quare tranſgredimini
,, præceptum Domini? quod vobis non pro-
,, derit: & dereliquiſtis Deum, ut dere-
,, linqueret vos? Qui congregati adver-
,, sùs eum, miſerunt lapides, juxta Regis
,, imperium, in atrio Domûs Domini. Et
,, non eſt recordatus Joas Rex miſericordię,
,, quam fecerat Jojada pater illius ſecum,
,, ſed interfecit filium ejus. Qui cùm mo-
,, reretur, ait: Videat Dominus, & requi-
,, rat. Anno ſequenti miſit Dominus in Judam Syrorum exercitum; qui Jeroſolymam ingreſſus, interfectiſque populi primoribus, ingentem Regi Damaſci prædam in hac expeditione comparatam miſit.

y *Hieronym. in Matth.* 23.

z *Matth.* 23. 35.

S. Hieronymus (y), & Interpretum cum illo turba, arbitrantur, Zachariam Jojadę filium eum eſſe, de quo Chriſtus Jeſus in Evangelio loquitur (z): *Ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis ..... ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus' à ſanguine Abel juſti, uſque ad ſanguinem Zachariæ filii Barachiæ, quem occidiſtis inter Templum, & Altare.* Diverſum patris Zachariæ filii Jojadæ nomen, & Zachariæ filii Barachiæ, nec Hieronymum, nec Sectatores abſterret. Primò enim advertunt, in Hebraico S. Matthæi Evangelio, quo Nazaręi utebantur, Jojadam pro Barachia fuiſſe: 2. commune apud Judæos fuiſſe duobus nominibus nuncupari; quorum exempla in Scripturis paſſim occurrunt; quare eumdem virum Barachiæ, & Jojadæ nomina obtinere potuiſſe aſſerunt.

Tria tamen huic ſententiæ opponuntur. 1. Zacharias Barachiæ filius à Chriſto, ut Juſtorum poſtremus à Judæis interfectus innui videtur, ut Abel primus eſt Sanctorum, violentâ morte ſublatus. 2. Zacharias Jojadæ filius lapidibus obrutus eſt *in atrio Domûs Domini*; Zacharias verò Barachiæ filius inter *Templum & Altare* interfectus. 3. Quamquam verum eſt, moris fuiſſe apud Hebræos duobus nominibus nuncupari, veriſimile non videtur, Chriſtum pro Jojadâ, nomine ſatis cognito, Barachiæ nomen minimè notum ſubſtituere voluiſſe. Quapropter à Domino deſignatum credimus Zachariam filium Baruch, cujus à nobis inferiùs, & à Joſepho mentio fit de Bello, l.4. c.19. in Græco; ſeù l.5. c.1. in Latino.

a *Sozomen. l.* 9. *c.* 17. *Hiſt. Eccleſ.*

Authore Sozomeno (a), ſub Valentiniano prope Caphar-Zachariam, pagum Eleutheropoli Palæſtinæ civitati ſubditum, Prophetæ, vel potiùs Pontificis Zachariæ corpus inventum eſt. Hic per quietem Calemero cuidam Procuratori Domini ejuſdem loci ſe exhibens, quemdam illi locum in agro deſignavit, ubi defodi humum juſſit; fore enim ut ibi duo feretra, ligneum alterum, & alterum plumbeum, inveniret t ligneum tamen in plumbeo incluſum, & prope feretrum vas aquâ plenum, duoſque mediocris magnitudinis angues, innoxios tamen, & cicures. Calemerus illuc proficiſcens, invento feretro, Zachariam candidâ veſte, velut Sacerdotem, indutum nactus eſt. Ad cujus pedes puer extrà feretrum aureo diademate caput ornatus, aureis calceamentis, & pretioſo indumento veſtitus jacebat. Cùmque regionis illius eruditi, quis puer ille eſſet, ignorarent, Zacharias Gerarenſis Monaſterii Abbas aſſeruit, ſe in Hebraico veteri quodam volumine, non tamen Canonico, legiſſe, occiſo à Joas Rege Juda, ut narratum eſt, Zachariâ Pontifice, poſt ſeptem dies filium illi percharum immaturâ morte præreptum; quem ad Pontificis pedes, veluti illatam injuriam expiaturus, juſſit ſepeliri.

VI. ZACHARIAS, minorum Prophetarum undecimus, Barachiæ filius, & Addo nepos. Babylone rediit cum Zorobabele, & anno ſecundo regni Darii Hyſtaſpis vaticinari cœpit, octavo anni Sancti menſe; & duobus menſibus poſt initum ab Aggæo Prophetę munus, vaticinia exorſus eſt. Duo hi Prophetæ intermiſſum ante aliquot annos Templi opus populum perſequi hortabantur (b). Quo loco aut tempore natus fit Zacharias, ignoratur. Alii Babylone captivitatis tempore; alii Hieroſolymis ante tranſlationem Tribuum Juda, & Benjamin natum aſſerunt. Sacerdotem nonnulli faciunt, & ea, quæ præcedenti articulo de Pontificis Zachariæ inventione diximus, illi adſcribunt; quod alii negant. Plures filium, non nepotem Addo fuiſſe volunt (c): alii potiori jure Barachiæ filium, & Addo nepotem ſtatuunt.

A. M. 3484. *ante Chr.* 516. *ante Ær.* 520.

b 1. *Eſdr.* 5. 2.

c *Vide Eſdr.* 5. 1.

Eumdem etiam nonnulli cum Zachariâ quodam filio Barachiæ Iſaiæ ætate, & cum Zachariâ S. Joannis Baptiſtæ patre dixerunt: quod tam longè à vero abeſt, ut nihil ultra. Denique ſunt, qui ipſiſſimum eſſe Barachiæ filium, quem Chriſtus Dominus in Evangelio inter Templum & Altare occiſum memorat. Noſtris adhuc temporibus ad radices montis Oliveti ſepulchrum oſtenditur, quod Zachariæ Prophetæ dicitur. Durotheus Zachariam in loco quodam Betharia, 150. ſtadiis à Hieroſolymis, ſepultum tradit. Nonnullas illi Prophetias Babylone pronunciatas tribuit S. Epiphanius; quibus Jeſus filius Joſedech, & Zorobabel Salathielis filius orituri, Cyri de Crœſo, & Aſtyage victoria, & publicum Religionis exercitium Hieroſolymis ab hoc Rege reſtituendum prædicebantur. Hæc tamen, cùm in Scripturâ non legantur, minimè curamus.

Vaticinia ſua Zacharias exorditur Populum hortans, ut convertatur, neve patrum ſuorum perfidiam imitetur. Poſt tres menſes Angelum equo inſidentem in medio myrtheti ad fluvii cujuſdam ripas vidit; cui plures Angeli omnem circà regionem pace frui, & ab incolis frequentatam nunciarunt. Ex quo ille Dominum rogandi occaſionem cœpit, ut civitatum Juda miſereretur: cui Dominus pacato ſermone reſpondens, poſtulata conceſſit. Tum Prophetæ quatuor cornua apparuerunt, & homines quatuor ea malleorum ictibus confracturi; iiſque cornibus Principes, qui populum Iſraelis oppreſſerant, nunc tamen ipſos opprimendos, intellexit. Hæc primi capitis vaticinia.

Ca-

Capite ſecundo, Deus Prophetæ virum Jeroſolymam funiculo dimetientem oſtendit; eique reſponſum eſt, Jeroſolymam frequentandam adeò impoſterum fore, ut incolas continere non poſſit. Tertio deinde capite Jeſum filium Joſedech, ſtantem ante Angelum Domini, & à Satan inſimulatum; abſolutum poſtremò, & honoribus cumulatum ſibi viſum narrat. Tum addit, injunctum illi à Domino, ut ſuſcitaret *Orientem*, ſeù *Germen*, Meſſiam ſcilicet Dei ſervum, qui veluti lapis pretioſus, ſeptem oculis præditus habendus eſſet.

Candelabrum inde aureum ſepticeps vidit inter duas olivas conſtitutum, ex quibus oleum in candelabri lampades infundebatur. Volantem in quinto capite Librum vidit, in quo totius terræ Judicium deſcriptum erat, & vas fœminam continens, ſuper quam maſſa plumbi decidens, vaſis orificium claudebat. Tum duæ alatæ mulieres, quæ vas illud inter Cœlum, & terram ſuſpenderunt. Mulier autem in vaſe incluſa, Babylonis iniquitatem; plumbum, Domini ultionem; & duæ alatæ mulieres, Medos & Perſas Imperium Babylonis deſtructuros ſignificabant.

Sexto capite quatuor currus vidit è medio duorum æreorum montium egredientes, qui Perſas, Græcos, Ægyptios, & Syros in meridionales, & ſeptentrionales plagas ſuis quoſque temporibus Dominicam ultionem delaturos deſignabant. Tum Zacharias ab Holdao, Tobiâ, & Idaiâ quamdam auri ſummam accepit, quo duas coronas, alteram Pontifici Jeſu, aliam *Orienti*, ſeù *Germini*, Zorobabeli nempe, ut Meſſiam figurâ exhibenti, compoſuit.

A. M. 3486. *ante Chr.* 514. *ante Ær.* 558.

Anno quarto Darii, quartâ noni menſis die, Zacharias à Saraſar, Rogommelec, & nonnullis aliis conſultus, an jejunium ad quinquageſimum diem protrahendum eſſet, uti poſt Templi excidium fieri conſueverat; reſpondit, jejunia ſponte ab illis electa fuiſſe; quæ verò à Domino exiguntur, pietatem eſſe & juſtitiam; luctûs denique, & jejunii dies in feſtos convertendos. Hæc capitibus ſeptimo & octavo continentur.

Nonum caput minas in regionem Adrae, Syriam, & Philiſthæos intentat. Tum apertè ſatis Servatoris Chriſti, pauperis, inſidentis aſinæ & ejus pullo, adventum prænunciat. Decimo Meſſiæ Regnum, & ultio Domini in Iſraelis perſecutores illata. Capite demùm undecimo, de Romanorum in Judæos bello, de fracto inter Deum, & populum ſuum fœdere; de triginta argenteis Paſtori in mercedem datis; de tribus denique Paſtoribus uno menſe interfectis diſſerit.

Duodecimum inde caput Antiochi Epiphanis in Judęos bellum, Macchabęorum victorias, luctumque ob Judæ Macchabæi mortem enarrat. Decimotertio florentem Judæorum ætatem ab Antiochi Epiphanis ad Meſſiæ mortem deſcribit. Verſu 7. & duobus ſequentibus, infortunia Judæis ſuperventura poſt Chriſti necem: quod & ſequenti capite proſequitur. Tum Jeroſolymam à Romanis obſeſſam; Chriſtianæ Eccleſiæ magnitudinem, Gentium converſionem, vexationes, quibus Fideles exercebuntur, & animadverſionem in perſecutores à Deo faciendam prædicit.

Zacharias minorum Prophetarum prolixiſſimus eſt & obſcuriſſimus (*d*). Conciſum & præcipitem ſtylum habet. De Meſſia clariùs, & diſtinctiùs cæteris Prophetis vaticinatus eſt. Recentiores nonnulli Critici, uti Medus (*e*) & Hammondus (*f*), Prophetæ hujus 9. & 10. & 11. capita Jeremiæ adſcribunt, quòd Matthæi 27. 9. 10. verſus 12. capitis 11. Zachariæ ſub Jeremiæ nomine legatur; eùmque capita 9. & 10. & 11. eadem ſint orationis ſeries, omnia Jeremiæ tribuunt. Veriſimiliùs tamen Jeremiæ nomen fortuitò pro Zachariâ in Textu S. Matthæi irrepſit.

d *Hieronym. Præfat. in l. 1. Zach.*

e *Medus l. 4. Epiſt.* 31.

f *Hammond. in Matth.*

VII. ZACHARIAS, Barachiæ filius, cujus Iſaias 7. 2. meminit, ſivè juxtà S. Hieronymi ſenſum (*g*), Propheta eſt, de quo in Paralipomenis regnante Ezechia, ſeù potiùs Azaria, vel Ozia ſermo eſt (*h*): *Exquiſivit Ozias Dominum in diebus Zachariæ intelligentis, & videntis Deum*. Vixit uſque ad regnum Achaz, anno 3262. quo Dominus Iſaiæ dixit: *Sume tibi librum grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis: Velociter ſpolia detrahe, citò prædare*. Addit Iſaias: *Adhibui mihi teſtes fideles; Uriam Sacerdotem, & Zachariam filium Barachiæ*. Hi teſtari potuere, Iſaiam quondam prædixiſſe, filium ſibi oriturum, duoſque Judæ inimicos Raſin & Phacee, antequam infans ille patris ſui & matris nomina proferre noſſet, fore deſtruendos.

g *Hieronym. in Iſa.*8.

h 2. *Par.* 26. 8.

VIII. ZACHARIAS, pater Abi matris Ezechiæ (*i*).

IX. ZACHARIAS, Levita, è ſtirpe Aſaph (*k*).

X. ZACHARIAS, Joſephi pater, Macchabæorum ætate (*l*).

XI. ZACHARIAS, Sacerdos ex Abiæ familiâ, S. Joannis Baptiſtæ pater (*m*) & S. Eliſabeth vir. Hæc ab Evangelio de eo didicimus. Zacharias, & Eliſabeth *juſti coram Deo irreprehenſam vitam agebant*; *nec illis filius erat, cùm Eliſabeth ſterilis, & ambo ſenes eſſent*. Anno igitur M. 3999. quindecim circiter menſibus ante Chriſti ortum, cùm Zacharias per eam hebdomadam Sacerdotio in Templo fungeretur, *in ordine familiæ ſuæ, ſorte exiit, ut incenſum poneret ingreſſus in Templum Domini* in aureo Altari, intrà Sanctuarium ſito. Apparuit autem ei Angelus, ſtans à dextris Altaris incenſi. Zacharias eo viſo turbatus eſt, cui Angelus, ipſum confirmans, filium illi ex Eliſabeth pollicitus eſt, quem Joannem nuncuparet. Zacharias, ſuam & uxoris ſenectutem cauſatus, ſignum promiſſi poſtulavit. Cui Angelus, ſe Gabrielem eſſe, & à Deo miſſum, ut ad illum nuncium rei afferret, declarans, loquelæ uſum ipſi ademptum fore, quouſque promiſſa non complerentur, prædixit, quòd ſuis verbis, ſuo tempore implendis, fidem non præſtitiſſet.

i 4. *Reg.* 18. 2. & 2. *Par.* 29. 1.

k 1. *Par.* 29. 13.

l 1. *Macch.* 5. 55. 56.

m *Luc.* 1. 5. 12. &c.

Omnis interim populus Zachariæ reditum è loco ſancto præſtolans, diuturnam moram mirabatur. Demum egreſſus, cùm ſubitò, linguæ impedimento correptus, nutibus aliquid indicaret, populus viſum ipſi

por-

Digitized by Google

portentum in Templo cenſuit. Is viri ſtatus manſit; cùm interim impletis miniſterii ſui diebus, hebdomadâ ſcilicet, domum rediit; ipſiuſque uxor Eliſabeth conceptum filium poſt novem menſes in lucem edidit. Habitis autem vicinorum, cognatorumque gratulationibus, octavâ demum die ad pueri circumciſionem ventum eſt; cùmque illi Zachariæ nomen inderent, Eliſabeth illius mater, Minimè verò, ait: Joannem nuncupari volo. Patrem etiam nutibus poſtularunt, quid nominis filio dari juberet; qui pugillari ſumpto, ſcripſit: *Joannes eſt nomen ejus*. Quo univerſi obſtupuere.

Statim autem ſolotis linguæ vinculis, loquutus eſt, Deo benedicens. Vicinia verò tota terrore, & admiratione perculſa eſt: Zacaharias interim Spiritu Sancto commotus, vaticinatus eſt, dicens: Benedictus Iſraelis Deus, quòd viſitans populum ſuum, forti excitato in Davidis familiâ Salvatore, juxtà Prophetarum promiſſa, redemptionem operatus ſit. Tum ad infantem Joannem verſus, Prophetam eum, Meſſiæque præcurſorem, qui vias illi præpararet, populumque ſuum viam ſalutis edoceret, futurum prænunciavit. Hæc de Zacharia in Scripturâ,

S. Ambroſius (*n*), S. Auguſtinus (*o*), Chryſoſtomus, aliique Zachariam Pontificem fuiſſe putarunt, quòd falſo crederent, thuris in Sancto oblationem, Pontifici fuiſſe reſervatam. Cæterùm ex S. Luca conſtat, ſimplicem Sacerdotem fuiſſe, ex Abiæ familiâ; conſtat autem ſimplices Sacerdotes in Sanctum quotidie ingredi conſueviſſe. S. Jacobi Protevangelium, falſumque de Virginis ortu Evangelium, Zachariam Pontificem fuiſſe innuunt: hæc tamen ſubleſtæ ſunt fidei,

n *Ambroſ. l. 1. in Luc. Ita Beda, Theophylact. Strab. Brug. in Luc.*
o *Aug. in Joan. homil.* 49.

Tradit idem Protevangelium (*p*) S. Jacobi, Herodem, cùm infantem Baptiſtam quæreret, ut pari cum cæteris Bethleemiticis forte interficeret, nec inveniſſet, quippe ab Eliſabeth in ſylvis occultatum, Zachariam, tum temporis Altari ex ſuo munere inſervientem, interrogatum miſiſſe, ubinam ipſius filius lateret. Zachariâ verò ſe neſcire reſpondente, Herodem rurſus militibus miſſis, ni filium prodidiſſet, interfici juſſiſſe. Zachariam verò ſe penitus ignorare ſacramento confirmantem, in Altaris veſtibulo, & in loco, qui circà Altare Holocauſtorum eſt, interfectum. Necem ipſius à Sacerdotibus, & Laicis ignoratam; Sacerdotem verò quemdam, cùm illum diutiùs cunctari cerneret, Templum ingreſſum, ipſum enectum, atque in concreto ſanguine humi jacentem inveniſſe. Statimque vocem quamdam verbis hiſce inſonuiſſe: Jugulatus eſt Zacharias, ejuſque ſanguis, quouſque ultor adveniat, non delebitur.

p *Protevang. Jacob. n.* 23.

Hoc nixi fundamento Veterum plerique (*q*), Zachariam Baptiſtæ patrem, eumdem ac Zachariam Barachiæ filium à Chriſto laudatum, cujus ſanguis inter Templum & Altare fuſus eſt, crediderunt. Tertullianus (*r*) veſtigia ſanguinis Zachariæ Templi pavimento impreſſa commemorat. Quamquam autem S. Hieronymi ætate (*s*) ea veſtigia in Templo monſtrarentur, ille tamen nullam iis fidem adhibebat, ut ſatis apertè in ſuis Commentariis in Matthæum teſtatur.

q *Orig. in Matth. 26. Petr. Alex. c. 13. Baſil. t. 1. homil. 25. Nyſſen. t. 3. homil. de Natal. Chriſti. Epiphanius de vitâ & morte Prophet. Theophilactus &c.*
r *Tertull. Scorpiac. c.* 8.
s *Hieronym. in Matth. 23. 35. Vide, ſi placet, & Athanaſium t. 2. p. 697.*

Euſtatius Antiochenus, S. Baſilius, & S. Gregorius Nyſſenus, ſuperiùs à nobis relati (*t*), Gynecæum quoddam inter Templum & Altare Virginibus ſervandis fuiſſe; Sacratiſſimamque Virginem, cùm poſt Chriſti puerperium in eo rurſus, utì antea fecerat, convivere optaret, à Sacerdotibus pulſam fuiſſe opinantur. Cùm autem, addunt, Zacharias Puellæ illius virginitatem propugnaret, commota in illum populi ſeditio, virum inter Templum & Altare lapidibus confecit. Volunt alii (*u*) Zachariam, quòd Meſſiæ adventum in ſuo Cantico annunciaverit, interfectum.

t *Vide Baron. an. 1. §. 53. Mengn 5. Septemb. p.* 81. Tillem. Not. 5. ſur S. Joan-Baptiſte.
u *Apud Hieronym. in Matth.* 23.

Zachariam Græci quintâ Septembris die, utì Sacerdotem, Prophetam, & Martyrem colunt. Uſuardus, Ado, & alii Latini, die Novembris quintâ, utì Prophetam venerantur. Martyrologium Romanum ipſi S. Eliſabetham jungit. Caput ipſius Romæ in Eccleſiâ S. Joannis Lateranenſis ſervari, & nonnunquam ex eo ſanguinem emanaſſe, ſcribit Baronius.

XII. ZACHARIAS, filius Baruch (*), iniquitatis, & injuſtitiæ hoſtis, & patriæ Libertatis propugnator acerrimus. Zelatores, morte ipſius, veluti ſibi infenſiſſimi, ditiſſimique, & maximè pollentis, deliberatâ, quamdam tamen judicii ſpeciem ad ejus damnationem ſervare voluerunt. Lectis igitur ſeptuaginta Judicibus, veluti quadam Synedrii, & Senatûs imagine, Zachariam in Judicium vocatum conjurationis in Patriam, per ipſum Romanis prodendam, inſimularunt: cujus tamen delationis nec argumenta, nec indicia ulla producta ſunt.

* *Joſeph. de Bello l. 4. c. 19. in Græco, ſed l. 5. c. 1. in Lat. p.* 883.

Zacharias conſpirantes ad ſui necem hoſtes, nec ullum ſibi ab eorum manibus effugium ſupereſſe cognoſcens, minimè periculo territus, novoque ſpiritu confirmatus, brevi oratione calumniis refutatis, hoſtium ſuorum crimina, & turbas gravibus verbis proſecutus. Zelatores interim, licèt eo furore abroderentur, ut difficilè ſe continerent, tamen ut aliquam huic judicio juſtitiæ ſpeciem darent, ſeptuaginta Judicibus ſententiam ferre conceſſerunt. Qui Zachariam objecti criminis inſontem communi ſuffragio declararunt.

Hoc audito, Zelatores furibundo clamore ſublato, ſicarios duos miſere, qui in ipſum irruentes, medio in Templo interfecerunt, mortuo adhuc his verbis inſultantes: Hanc nunc habe abſolutionem priore certiorem. Tum illius cadaver in vallem, cui Templum imminebat, projecerunt (*x*). Plurium eruditorum Interpretum ſententia eſt (*y*), Zachariam hunc filium Baruch, ſeu Barachiæ, eum fuiſſe Zachariam à Chriſto in Evangelio commemoratum, cùm Judæos redarguebat, miſſos à ſe Prophetas, Sapientes, & Scribas ab ipſis occidendos ..... ut ſuper ipſos omnium Juſtorum ſanguis, ab Abel juſto ad Zachariam filium Barachiæ, ab ipſis inter Templum, & Altare interfectum, deveniret. Chriſtus præteritum pro futuro uſurpans, Propheticâ phraſi loquebatur. Syſtema eſt omnium probabiliſſimum, utì nobis videtur, ex iis, quæ in hunc locum ſtruuntur (*z*).

x *A. Ær. 67. ante everſionem urbis & Templi* 7.
y *Grotius Hammondus, Ludovicus de Dieu, Conſtantin. l' Emper. Janſen. in S. Matth. 23. Tillemont. t. 1. de Imperat. Ruine des Juifs. art. 54. p. 525. Vide etiam Fabric. Not. in Protevang. Jacobi p. 121. apocryph. N. T.*
z *Vide noſt. Comment. in Matth. 23. 35. & Supplem. ibid.*

I. ZACHÆUS. Cùm Judas Macchabeus Si-

Simonem, Joſephum, & Zachæum reliquiſſet, ut filios Bean, in duas turres receptos oppugnarent (*a*); Simonis milites pecuniâ corrupti, quibuſdam ex iis effugium permiſerunt: hos tamen proditores Judas Macchabæus morte damnavit. An verò Simon, Joſeph, & Zachæus proditionis complices eſſent, ignoratur.

II. ZACHÆUS, Publicanorum Princeps. Cùm Chriſtus Hierichuntem perambularet (*b*), Zachæus illius videndi cupiditate detentus, cùmque præ ſtaturæ brevitate in turbâ non poſſet, præcucurrit, & ſycomorum aſcendit, cùm illac Chriſtus tranſiret. Jeſus autem illuc perveniens, Zachæe, inquit, feſtinanter deſcende: hodie enim mihi domi tuæ commorandum. Qui ſtatim deſcendens, lætus excepit. Qui autem hæc viderant, Chriſto obloquebantur, quod ad impii domum divertiſſet. Interim Zachæus Chriſto dixit: Bonorum meorum dimidium pauperibus elargiar; & ſi cui per fraudem quid abſtuli, quadruplum reſtituam (Romanæ enim Leges (*c*) Publicanos fraudis reos, quadruplo multant.)

Tum Chriſtus, Hodie, ait, domus hæc ſalutem recepit, cùm & iſte factus ſit filius Abrahami; Filius enim hominis ad ſalvanda vênit, & quęrenda, quæ perierant. Hęc de Zachæo Publicano in Scripturâ. Crediderant nonnulli (*d*), ipſum, antequam converteretur, paganum fuiſſe; Interpretes tamen Judæum fuiſſe ſentiunt. Plures enim & Judæi munus illud obibant. Teſtatur S. Clemens Alexandrinus (*e*), Zachæum cum S. Matthiâ à nonnullis confuſum fuiſſe, volentibus ad Apoſtolatûs dignitatem poſt Judæ mortem evectum fuiſſe. Dixerunt alii (*f*), à S. Petro Epiſcopum Cæſareæ in Palæſtinâ conſtitutum: at fortaſſe hunc à Zachæo quodam hujus urbis Epiſcopo ſecundi ſæculi (*g*) non diſtinxerunt.

I. ZACHUR, Hamuelis filius, & pater Semei (*h*).

II. ZACHUR, Levites, ex familiâ Merari (*i*).

III. ZACHUR, Levites, & Cantor, filius Aſaph (*k*).

IV. ZACHUR, filius Amri, è Babylonicâ captivitate cum fratre Utai, & ſeptuagenis ex ſuâ familiâ, redit (*l*).

I. ZAMBRI, filius Salu, Simeonis Tribûs Princeps, ingreſſus coram populo in tentorium Madianitidis cujuſdam, Cozbi nomine, à Phinees Eleazari Pontificis filio, inter infames amplexus cum Cozbi ſimul eodem ictu interfectus eſt (*m*).

II. ZAMBRI, Præfectus partis equitatûs Elę Regis Iſraelis (*n*), in Regem conjuravit; cùmque ille in urbe Therſa biberet, in eum irruens, occîdit, ejuſque Regnum occupavit; totamque Regis familiam, amicos, conſanguineoſque interfecit, ut implerentur, quæ per Prophetam Jehu, Regi Baaſæ Patri Elę, fuerat Dominus comminatus. Zambri ſeptem tantùm diebus regnavit; Iſraelis enim exercitus, Gebbethon tunc temporis urbem Philiſthinorum obſidens, Amri duce ſuo in Regem electo, ipſum Zambri in urbe Therſa morantem oppugnandum ſuſcepit. In ultimas anguſtias jam

a 2. *Macch.* 10. 19. 1. *Macch.* 5. 4. 5. *A. M.* 3840. *ante Chr.* 160. *ante Ær.* 164.

b *Luc.* 14. 1. 2. 3. & 77. *A. Chr* 37. *Ær. Vulg.* 33. *Paullò ante Servatoris necem.*

c *L. hoc Edicto in fine digeſti de Publican.*

d *Cyprian. l.* 2. *ep.* 3. & *lib. de opere, & eleemoſynâ, & Tertull. l.* 4. *cont. Marcion. Chryſoſt. homil. de Zachæo, Ambroſ. in Luc. Beda in Luc.* 19.

e *Clemens Alex. l.* 4. *Strom.*

f *Conſtitut. Clement. l.* 7. *c.* 46. *Recognit. l.* 3. *c* 65. 74. *Rufin. Præfat. Recognit. Vide & Chryſolog. homil. de Zachæo.*

g *Prædeſtinat. Serm. c.* 11. 13. *p.* 15.

h 1. *Par.* 4. 26.

i 1. *Par* 24. 27.

k 1. *Par.* 25. 2.

l 1. *Eſdr.* 8. 14. & 2. *Eſdr.* 5. 2.

m *Num.* 25. 14. *An. M.* 2553. *ante Chr.* 1447. *ante Ær.* 1451.

n 3. *Reg.* 16. 9. 10. *An. M.* 3075. *ante Ch.* 925. *ante Ær.* 929.

conſtitutus Zambri, ſeipſum cum domo, & divitiis ſuis incendit. Malum coram Domino operatus eſt, & in impietate ſuâ obiit. Reliqua facinorum Zambri, ejus conjuratio, & crudelitas in Annalibus Iſraelis Regum legebantur.

ZAMIRA, filius Bechor, ex Tribu Benjamin (*o*).

ZAMRAM, Abrahami ex Cethurâ primogenitus, Arabiam cum fratribus ſuis incoluit (*p*).

ZAMRI, filius Zare, & Judæ, & Thamar nepos. [*q*].

ZANOE, Icuthielis filius: urbem tamen fuiſſe arbitror, ab Icuthiele, & poſteris vel exſtructam, vel frequentatam (*r*).

I. ZANOE, urbs Tribûs Juda (*s*). Vide præcedenti articulo. Hujus ſitus ignoratur.

II. ZANOE, urbs Juda, in planitie (*t*).

I. ZARA, de Bezra, Rahuelis filius, Eſau nepos, & Jobabi pater (*u*).

II. ZARA, Judæ & Thamar filius. Cùm illius mater pareret, in ipſâ partûs effuſione, Zara manum protulit, quam obſtetrix coccino ligavit, dicens: Iſte egredietur prior. Hoc verò manum retrahente, ipſius frater prodiit, & dictus eſt Phares (*x*). Zara quinque genuit filios; Ethan, Zamri (*y*), Eman, Malchal, & Dara.

III. ZARA, Simeonis filius, & Jacobi nepos, Zaraitarum pater (*z*).

IV. ZARA, Æthiopiæ, ſeù potiùs regionis Chus in Arabiâ Petręâ Rex, ad Erythræum, & Ægypti fines (*a*). Hic in Aſam Regem Juda 1000000. hominum, & 300. bellicorum curruum exercitum duxit. Cumque jam ad urbem Mareſam perveniſſet, Aſa adversùs illum profectus, copiis ſuis in valle Sephata, prope Mareſam compoſitis, Dominum invocavit; qui Æthiopes adeò perterruit, ut omnes in fugam verterentur. Fugientes autem Aſa cum exercitu Geraras uſque perſequutus, omnibus illorum urbibus captis, ingentem prædam tulit.

V. ZARA, urbs Moab, quam Joſephus *Antiq.* 13. *c.* 23. ab Alexandro Jannæo captam fuiſſe ſcribit.

ZARAIAS, Ozi Pontificis filius, & pater Merajoth (*b*).

ZARED, torrens trans Jordanem, & Moabitarum limes; in mare Mortuum influit (*c*).

ZARES, Amani uxor, quæ Mardochæi necem marito perſuaſit (*d*).

ZEB, ex Madianitarum proceribus, ab Ephraimitis in torculari inventus, & interemptus (*e*). Ejus caput trans Jordanem ad Gedeonem, inimicos perſequentem, delatum eſt.

I. ZEBEDÆUS, filius Aſaph, & Michę pater (*f*), peritiſſimus Templi cantor.

II. ZEBEDÆUS, Apoſtolorum Jacobi, & Joannis Evangeliſtæ pater. Nulla ipſius certa memoria extat, niſi eum à filiis, ut Chriſtum ſequerentur, relictum, piſcatoriam exercuiſſe, & illius uxorem Salomes nomen obtinuiſſe (*g*).

ZEBEDIA, Michaelis filius, Babylone cum viris octoginta reverſus (*h*).

ZEBEE, ex Madianitarum Principibus, propriâ Gedeonis manu interfectus (*i*). Ge-

o 1. *Par.* 7. 8.

p *Gen.* 25. 2.

q 1. *Par.* 2. 6.

r 1. *Par.* 4. 18.

s *Joſu.* 15. 56. & 2. *Eſdr.* 3. 13.

t *Joſu.* 15. 34.

u *Vide Gen.* 36. 13. 17. 33.

x *Geneſ.* 28. 28. 29. *Circa A. M.* 2277. *ante Ch* 1723. *ante Ær.* 1727.

y 1. *Par.* 2. 6.

z *Num.* 26. 13.

a 2. *Par.* 14. 9. 10. &c. *A. M.* 3063. *ante Chr.* 937. *ante Ær.* 941.

b *Vide* 1. *Par.* 6. 6.

c *Vide Num.* 21. 12. *Deut.* 2. 13. 14.

d *Eſther* 5. 10. 14. *A. M.* 3495. *ante Chr.* 505. *ante Ær.* 509.

e *Judic.* 7. 25. *A. M.* 2759. *ante Chr.* 1247. *ante Ær.* 1251.

f 2. *Eſdr.* 11. 17.

g *Vide Matth.* 4. 21.

h 1. *Eſdr.* 8. 8.

i *Judic.* 8. 5. 21. *Pſ.* 81. 8. *A. M.* 2759. *ante Ær.* 1251.

deon captos Zebee, & Salmanam fugientes, quales fuiſſent viri, quos in Thabor monte occiderant, interrogavit. Quibus reſpondentibus, ipſi Gedeoni ſimiles fuiſſe, & inter cæteros quemdam veluti Regis filium, ille ait: Fratres mei, & filii matris meæ erant; vivit Dominus: ſi ab illis abſtinuiſſetis, ego etiam à nece vobis inferendâ temperaſſem. Tunc ad primogenitum ſuum Jether verſus, Irrue, inquit, in eos, & jugula. Eo autem interficere formidante, quòd puer eſſet, Zebee, & Salmana, Tu, inquiunt, nos interfice. Qui & interemit.

ZEBIDA, Joachimi Regis Juda mater, Phadaiæ ex urbe Rumâ filia (*k*).

k 4. *Reg*. 23. 37.

ZEBOIM. Vide *Seboim*.

ZEBUL, urbis Sichem ab Abimelech Gedeonis filio Præfectus conſtitutus (*l*). Excitatis ad conjurationem à Gaal filio Obed Sichemitis, Zabul certiorem fecit Abimelech; qui totâ nocte iter proſequens, primo mane Sichimam venit. Gaal urbe egreſſus, & in portâ cum Zebul ſtans, ait: Populum video è montibus deſcendentem. Cui Zebul; Umbræ ſunt montium, capita hominum tibi exhibentes. Appropinquante autem Abimelech exercitu, Zebul ipſi Gaal exercitum adeſſe minimè dubitanti, Quò, inquit, frons tua, qua clamabas: Quis eſt Abimelech, ut ei ſerviamus? An non hi ſunt, quos deſpiciebas? Egredere igitur, & in ipſos præliare. Gaal itaque Sichemitas in Abimelech ducens, facili ab illo clade affectus eſt.

l *Judic*. 9. 28. *A. M*. 2271. *ante Ch*. 1229. *ante Ær*. 1233.

I. ZECHRI, filius Iſaar, & Caath nepos [*m*].

m *Exod*. 6. 22.

II. ZECHRI, è Tribu Ephraim, vir ſtrenus & potens, Maaſiam filium Regis Achaz, Ezricam Regiæ domus Procuratorem, & Elcanam à Rege ſecundum interfecit (*n*).

n 2. *Par*. 28. 7.

ZECHUR, pater Sammue, è Tribu Ruben (*o*).

o *Num*. 13. 5.

ZELA. Vide *Sela*.

ZELATORES. Hoc nomine Judæorum quædam factio circa annum Ær. 66. & quatuor, vel quinque ante Hieroſolymam à Romanis captam annis, appellabatur. *Zelatorum* nomen à zelo quodam ſeu furore patriæ libertatis derivarunt. Circà eadem tempora *Sicariorum* etiam & Latronum nomen ipſis inditum, ob frequentes cædes, quas *ſicâ* perpetrabant. Eoſdem ac Herodianos, in Evangelio memoratos (*p*), eſſe opinamur. Vide vv. *Herodiani*, & *Galilæi*. Præceptorem ſequebantur Judam Galilæum (*q*), quartæ cujuſdam inter Judæos hæreſis authorem, à Phariſæorum, Saducæorum, & Eſſæorum ſectis diverſæ. His infortunia in Judæam ſub Procuratore Floro illapſa, & ultimum Romanis armis illius excidium, Joſephus (*r*) adſcribit. Vide *Judas Galilæus* (*s*). Vide inferiùs *Zelus*, & *Judicium Zeli*.

p *Matth*. 22. 16. *Marc*. 3. 6.
q *Joſeph. Antiq*. *l*. 18. *c*. 1. *c*. 2. *De Bello* *l*. 2. *c*. 12. *Antiq. lib*. 18. *c*. 2. *& de Bello* *l*. 2. *c*. 31. *& l*. 7. *c*. 30. *E*.
r *Joſeph. Antiq*. *l*. 18. *c*. 1. *p*. 616. 617.
s *Vide etiam Joſeph. Antiq*. *l*. 14. *& toto opere de Bello*

ZELOTES, *Simon Zelotes*. Vide *Simon*.

ZELOTYPIA. Aquæ Zelotypiæ, quæ mulieri adulterii ſuſpectæ propinabantur. *Num*. 5. 17. 18. &c. Satis de his verbo *Adulterium*. Nullum in Veterum Judæorum hiſtoriâ aquarum zelotypiæ experimentum legimus; cùm divortium, Judæis ſatis licitum, commodius, & brevius remedium eſſet. Frequenter in Scripturâ legitur, Deus populum ſuum zelotypo amore proſequi, & ſibi perfidum eâ animadverſione mulctare, quâ amore, & zelotypiâ furens vir, uxorem in fidelem punit. Idololatria populis Deum noſcentibus adulterii quoddam genus eſt.

ZELUS, Hebraicè *Kanah*; 1. ardorem quemdam ſignificat, quem pro aliquo ſentimus [*t*]: *Zelo zelatus ſum pro Domino exercituum*: Zelo exarſi pro Domino. Phinees commendatur, quòd in impios Dominicam Legem violantes, exarſerit (*u*); *Quia zelatus eſt pro Deo ſuo*. Aſſerit Judith, Simeonem cum fratribus ſuis zelo Domini excanduiſſe, ut injuriam ſorori illatam ulciſceretur (*x*); *Zelaverunt zelum tuum*.

t 3. *Reg*. 19. 10. 14.
u *Num*. 25. 13.
x *Judith*. 9. 3.

II. Zelus pro irâ uſurpatur: *Zelus* (ſcilicet ira) *Domini exercituum faciet hoc* (*y*). *Uſquequò accendetur velut ignis zelus* (furor nempè) *tuus?* (*z*). *In igne zeli* [furoris] *mei devorabitur omnis terra* (*a*).

y 4. *Reg*. 19. 31.
z *Pſalm*. 78. 5.
a *Sophon*. 1. 18. *&* 111. 8.

III. Zelus zelotypiam deſignat: (*b*) *Zelus* (zelotypia) *& furor viri non parcet*. *Zelatus* (amavi) *ſum Jeruſalem, & Sion zelo* (amore zelotypo) *magno* (*c*).

b *Prov*. 6. 34.
c *Zach*. 1. 14. *&* 8. 2.

IV. Zelus pro invidiâ; *Noli æmulari* (invidere) *in malignantibus, neque zelaveris* (invideas) *facientes iniquitatem* (*d*). *Cùm enim ſint inter vos zelus* (invidia), *& contentio, nonne carnales eſtis?* (*e*). Vide & *Jacobi III. 6. Zelus amaritudinis*, *Jacob* 3. 14. contrarius eſt zelo charitatis, qui minimè irritatur, 1. *Cor*. 13. 4. 5. *Non irritatur .... non æmulatur*. Falſus verò zelus, & amaritudinis acrimoniâ, & audaciâ plenus eſt.

d *Pſalm*. 36. 1.
e 1. *Cor*. 3. 3.

ZELUS. *Judicium zeli*. Hoc nomine nuncupabatur Iſraelitæ facinus, qui Judicum ſententiâ, aut Juſtitiæ conſueto ritu non attentis, zelo percitus, Judæum manifeſtè, & exemplo malo magni momenti Leges violantem, aut blaſphemias in Deum, vel in Templum, ſivè in populum ſuum proferentem, aut vulnerabat, aut etiam interficiebat. His enim de cauſis mortem inferre licebat. Templi etiam Sacerdotes, ſi miniſterii conſortem impurum munus ſuum obeuntem vidiſſent, ipſi è Loco Sancto extrà atrium rapto, fuſte caput elidere ex uſûs authoritate poterant (*f*). Ut verò iſtud liceret, ſcelus coram decem Iſraelitis perpetrari, & reum, etiam admonitum, & invaſum minimè ceſſare oportebat; ſi enim deſiſtebat, ipſum occidere fas non erat, donec Judicio damnaretur.

f *Miſna tit. Sanhedr. c*. 9. *Gemarr. Babylon. & Jeroſolymit. ibidem*.

Traditione quadam tale jus nititur, à Moyſe, uti ferunt, acceptâ, & Phinees exemplo, qui zelo percitus uno ictu Zamri Principem Tribûs Simeonis, & Cozbi Madianitarum cujuſdam Principis filiam transfodit (*g*). Juris ejuſdem vi Mattathias, Machabæorum pater (*h*), Apellem occidit, quem Syriæ Rex in Modin miſerat, ut Judæos ad ſacrificandum impelleret. Ad idem revocatur ultio, quam Judæi Ægypti (*i*) in trecentos fratres, infames Religionis deſertores, exercuerunt. Eodem denique zelo Servator noſter egiſſe dici poteſt, cùm negotiatores, & columbarum, animaliumque ob ſacrificia venditores è Templo ejecit (*k*).

g *Num*. 25. 7. 8.
h 1. *Macch*. 2. 24.
i 3. *Macch. cap. ultimo*.
k *Matth*. 21. 12. *Jo*. 2. 14. 15.

No-

Notat Evangeliſta, Apoſtolos illius Scripturæ loci tunc meminiſſe: *Zelus domûs tuæ comedit me* (*l*).

ZELPHA, Liæ ancilla, Jacobi Patriarchæ concubina, Gad, & Aſer mater. *Geneſ.*30. 9. & 46. 18.

ZEMMA, Levita, pater Joab, ex ſtirpe Gerſom (*n*).

ZENAS, Legiſperitus (*o*), & S. Pauli diſcipulus. Nulla illius memoria ſupereſt, niſi Apoſtolicum virum, Judæorum Legis ſatis peritum, & à S. Paulo in honore habitum fuiſſe. S. Paulus Tito imperavit, ut hunc cum Apolline ad ſe Nicopolim mitteret, curaretque ne quid illis in itinere deficeret. Diodorus Tyri Epiſcopus, hunc Dioſpolis in Paleſtinâ Epiſcopum ſcribit.

ZEPHRONIA, urbs ad ſeptemtrionem Terræ promiſſionis ſita (*p*), nunc ignoratur. S. Hieronymus (*q*), Zepbyrium in Ciliciâ eſſe conjicit.

ZERETH, Hebraica menſura, medium cubitum, ſeù pollices decem & $\frac{22}{89}$. metiebatur. A' S. Hieronymo *palmus* redditur (*r*). Pontificis Rationale *zereth* (*s*), ſeù medium cubitum ex quatuor lateribus habebat, (*t*). Iſaias dicere videtur, Cœlos Deo nil ampliùs *zereth* extendi: *Et Calos palmo ponderavit;* Hebraicè, *in zereth direxit;* (*u*). Hoc tamen loco *Zereth* manûs extenſionem potiùs ſignificat.

I. ZETHAN, filius Balan, filii Jadihel, è Tribu Benjamin (*x*).

II. ZETHAN, filius Leedan, è Tribu Levi, & familiâ Gerſom (*y*).

ZETHAR, ex ſeptem Eunuchis, ſeù ex præcipuis Aſſueri Miniſtris (*z*).

ZETHU, ex iis, qui Babylone reduces, fœdus cum Domino innovarunt (*a*).

ZETHUA, è captivitate Babylonicâ rediit, cum 945. familię ſuę hominibus (*b*). Idem fortaſsè ac *Zethu*.

ZIA, urbs trans Jordanem, quinque à Philadelphiâ paſſuum millibus diſtans, ad occidentem. *Euſeb. in Zem.*

ZIE, filius Abigail, ex Tribu Gad. (*c*).

ZIN, deſertum Zin. Vide *Sin*.

ZIO, ſecundus anni Sancti Hebræorum menſis, idem ac *Jiar* poſteà, Aprilis Lunationi reſpondens. *Zio*, ſeu *Ziv* in 3. Regum *6.* 1. tantùm legitur.

I. ZIPH, ſeù *Zipha*, filius Jaleleelis, ex Tribu Juda, & familiâ Caleb (*d*). Urbi Ziph in Tribu Juda fortaſſe nomen fecit.

II. ZIPH, urbs Tribûs Juda (*e*). Teſtis eſt S. Hieronymus, ſuâ ætate vicum Ziph, octo paſſuum millibus ab Hebrone diſtantem ad orientem ſuperfuiſſe. David in ſolitudine Ziph aliquandiù latuit (*f*).

III. ZIPH. Alia urbs Ziph circà Maon, & Carmelum, facilè in Tribu Juda (*g*).

I. ZIZA, filius Jonathan, è ſtirpe Jerameel, filii Heſron, è Tribu Juda (*h*).

II. ZIZA, filius Sepbei (*i*).

III. ZIZA, filius Semei, Levita (*k*).

IV. ZIZA, filius Roboami Regis Juda, & Maachæ filiæ, ſeù nepotis Abſalom, ſeù Abeſſalom (*l*).

ZIZANIA. Vide *Lolium*.

l *Pſal.*68. 10. *Vide Grot. de Jur. Bel.* & *Pac. l.* 2. *c.* 10. §. 8. *Selden. de Jur. Nat.* & *Gent. l.*4. *c.*4. 5.
n 2. *Par.* 29. 12.
o *Tit.*3. 13. *Zenan ton nomicon. Vulg. Zenam legis peritum*. Hic tamen Legiſperitus idem eſt ac Scriba, ſeù Legis Doctor. Vide *Matth.* 22. 35. & *Luc.*7. 30. *Item* 10. 27. & 11.45. &c.
p *Num.*34. 9.
q *In Ezech.* 47.
r 1. *Reg.* 17. 5.
s *Ibid.*
t *Exod.*28.16. & 39.
u *Iſai.*40. 12.
x 1. *Par.* 7. 10.
y 1. *Par.* 23. 8.
z *Eſth.* 1. 10.
a 2. *Eſd.* 10. 14. *An. M.* 3551. *ante Chr.* 449. *ante Ær.* 453.
b 1. *Eſdr.* 2. 8.
c 1. *Par.* 5. 13.
d 1. *Par.* 4. 16.
e *Joſue* 15. 24.
f 1. *Reg.* 23. 14. 15.
g *Vide Joſu.*15. 54.
h 1. *Par.* 2. 33.
i 1. *Par.* 4. 37.
k 1. *Par.* 23. 10.
l 2. *Par.* 11. 20.

ZIZITH. Hoc nomine Judæi floccos nominant, quos ad quatuor palliorum angulos appendunt (*m*); quos tamen noſtrâ ætate ſub veſtibus panniculo cuidam quadrato, vetus pallium, quo ante diſperſionem induebantur, exprimenti, adſutos gerunt. Recentiorum Judæorum *zizith*, floccus eſt octo filis conſtant, ex lanâ, quam ad hoc nent, quorum unumquodque quinque nodis diſtinctum eſt, qui mediam filorum longitudinem occupant. Quod nodis caret, cùm minimè tortum ſit, flocci genus quoddam componit (*n*). Vide ſuperiùs *Veſtes*, & *Taled*.

ZOARA. Eadem ac *Segor*, ſeù *Bala*. Vide *Segor*.

ZOHELETH. Lapis Zoheleth propè fontem Rogel ſitus erat (*o*), prope Hieroſolymæ mœnia. Scribunt Rabbini, lapidem hunc Juvenibus deſerviſſe, cùm vires ſuas, hunc projiciendo, vel elevando, tentabant. Putant alii, Fullonibus uſui fuiſſe, cùm lota lintea, vel ſerica, ſuper illum quatiebant.

ZOHETH, filius Jeſi, ex Simeonis Tribu (*p*).

ZONZOMIM, veteres Gigantes, qui regiones poſt Ammonitas à ſe occupatas trans Jordanem incolebant (*q*).

ZOOM, filius Roboam ex Ahihail, filiâ Eliab. 2. *Par.* 11. 19.

ZORA, ſeù *Zor*. Vide *Tyrus*.

ZOROBABEL, filius Salatbiel è Regiâ Davidis ſtirpe. Salathieli patrem S. Matthæus (*r*), & Paralipomena, Jechoniam Regem Judę tribuunt; in patre verò Zorobabelis diſſident. Paralipomena Phadaiam; S. verò Matthæus, S. Lucas, Eſdras, & Aggæus patrem Salathielem aſſerunt. Filii ergo nomen pro nepote intelligendum, dicendumque videtur, Salathielem, quòd Zorobabelis adoleſcentiam curaverit, ab ipſo patris loco impoſterum habitum fuiſſe. Volunt aliqui Zorobabel nomen etiam *Saſſabaſar* obtinuiſſe, eoque apud Eſdram (*s*) deſignari. Vide ſuperiùs *Saſſabaſar*. Joſephus (*t*), & tertius Eſdræ liber Zorobabel ex tribus celeberrimis Darii Hyſtaſpis cuſtodibus fuiſſe; eâque in quæſtione, quid fortius? an Rex, an fœmina, an vinum, an veritas, ipſum pro veritate diſputantem, Regis, & Miniſtrorum judicio præmium tuliſſe ſcribunt. Hæc tamen apocrypha ſunt; Zorobabel enim longè ante Darii Hyſtaſpis Regnum Jeroſolymam rediit; initio ſcilicet Regni Cyri (*u*), quindecim ante Darium annis. De Zorobabele Scriptura hæc tradit. Sacra Templi vaſa Cyrus ipſi reſtituit, quæ Jeroſolymam remittebat (*x*). Primus ubique, uti reducum Judæorum Princeps, nominatur (*y*). Templi fundamenta jecit (*z*), & Domini cultum, & conſueta ſacrificia reſtituit. Samaritanis operam ſuam ad Templi ædificationem exbibentibus, Zorobabel, & Princeps Juda renuerunt, quòd ſibi tantùm conceſſum à Cyro honorem, alienis communicare non poſſent (*a*).

Diutiùs eo opere intermiſſo, Aggæus, & Zacharias Prophetæ, à Deo moti (*b*) Zorobabelem, & Judæos ad opus perficiendum excitarunt; quod anno ſecundo Darii Hyſtaſpis, M.3485. ante Chr.515. ante Aeram 519. geſtum eſt. Zachariæ à Domino duo-

m *Num.* 15. 38. & *Deut.* 22. 12.
n Leon Modena. Cerimonie de' Giudei *p.*1. *c.*5.
o 3. *Reg.*1.9.
p 1. *Par.* 4. 20.
q *Deut.* 2. 20.
r *Matth.*1. 12. & 1. *Par.* 3. 16.
s 5. *Eſdr.* 2. 8.
t *Joſeph. Antiq. l.*11. *c.*4.
u *A. M.*3468. *ante Chr.*532. *ante Ær.* 536.
x 1. *Eſdr.* 1. 11. *An. M.* 3468. *ante Chr.*532. *ante Ær.*536.
y 1. *Eſdr.* 2. 1. 3. 8. & 5. 2.
z 1. *Eſdr.* 3. 8. 9. *Zach.* 4. 9. &c.
a 1. *Eſdr.* 4. 2. 3.
b *Agg.*1. 1. 1. 3. *Zach.*4. 6. 7. & 1. *Eſdr.*5. 1. 2. 3.

bus olivis circà aureum candelabrum ſepticeps oſtenſis (*c*), Angelus ad explicandam Prophetæ viſionem miſſus, ait, duobus olivis oleum candelabro ſuppeditantibus Principem Zorobabelem, & Jeſum filium Joſedech Pontificem ſignificari. Mors Zorobabelis à Scripturâ non traditur; docent tamen Paralipomena (*d*), ſeptem ab eo filios, & filiam unam genitos; ſcilicet, Moſollam, Hananiam, & Salomith eorum ſororem, & Haſaban, Ohol, Barachiam, Haſadiam, & Joſabbeſed. Filium etiam S. Matthæus (*e*) illi aſcribit *Abiud*; S. Lucas (*f*), *Reſam*. Aliquos igitur ex ſeptem, quos nominavimus, filiis, duobus nominibus nuncupatum fuiſſe neceſſe eſt.

Alterum nonnulli Zorobabelem, filium Phadaiæ diſtinxerunt, de quo in 1. *Par.* 3. 19. ſermo eſt: inutilis tamen labor; omnia enim rectè conſtant, ſi Zorobabeli patrem Phadaiam, & avum Salathielem tribuamus; qui ſanè Zorobabel, ideo fortè Salathielis filius dictus eſt, quòd eum virum clariſſimum inter progenitores ſuos, & fortè etiam curatorem adoleſcentiæ ſuæ habuerit.

c *Zach.* 4. 6. 7. 8.
d 1. *Par.* 3. 19.
e *Matth.* 1. 13.
f *Luc.* 3. 27.

Alii, ut tertium Eſdræ Librum cum S. Hiſtoriâ concilient, Zorobabelem poſt decem & ſeptem annorum moram Jeroſolymis, à primo Cyri, ad ſecundum Darii Hyſtaſpis annum, Babylonem rediiſſe, ibique Regii corporis cuſtodem egiſſe conjiciunt. Majores tamen ſunt falſitatis characteres, qui in hiſtoriâ trium Darii cuſtodum elucent, quàm ut fidem mereatur.

ZUZIM, gigantes quidam, trans Jordanem incolentes, à Codorlahomor, & fœderatis victi (*g*). Teſtatur S. Hieronymus Hebraica volumina habuiſſe, victos in *Hem*; recens tamen Hebræum legit *in Cham*. An fuerit urbs iſta, & quo loco, ignoratur. Vulgata, & Septuaginta ſcribunt *Zuzim*. profligatos cum Raphaim in Aſtaroth-Carnaim. Chaldæus & Septuaginta nomen hoc pro appellativo habent, ut homines fortes, & potentes ſignificet. Nos eoſdem eſſe ac Zomzomim arbitramur, *Deut.* 2. 20. *Zuzumorum* Epiſcopus quidam Severus invenitur, ſub Boſtrorum Metropoli, inter eos, qui I. Concilio Nicæno ſubſcripſere (*h*).

g *Geneſ.* 14. 5. *A. M.* 2079. *ante Ch.* 1921. *ante Ær.* 1925.
h *Arab. Canon. Concil. Nicæni.*

F I N I S.

TABULA CHRONOLOGICA GENERALIS HISTORIÆ BIBLICÆ.

Anno Mundi I. Periodi Julianæ 710.		Anno ante Chiſtum 4000. ante Æram vulgarē 4004.
	MAteria, ſivè Chaos creatur.	
	I. Dies: Lux creatur.	
	II. Dies: Creatio Firmamenti.	
	III. Dies: Creatio maris, aquarum, plantarum, & arborum.	
	IV. Dies: Sol, Luna, & Aſtra creantur.	
	V. Dies: Creatio Piſcium, & Avium.	
	VI. Dies: Creatio Animalium terreſtrium, & Hominis. Bruta omnia coram Adamo à Deo producuntur, quibus Adam nomina imponit. Dein è latere hominis mulier à Deo creata, eidem Adamo in uxorem traditur. Introducti ambo in Paradiſum terreſtrem,	
	VII. Dies: Deus poſt abſolutum creationis opus quieſcens, requiem Sabbathi ſanctificat.	
	X. Dies: Dęmon ſub ſerpentis exuviis Evam tentat. Eva Dei præceptum tranſgreſſa, eriminis ſui conſortem Adamum efficit. Ambo à Deo è Paradiſo ejiciuntur, paucis poſt creationem diebus, & facilè decimâ die.	
2	Oritur Cain filius Adami, & Evæ.	3999
3	Oritur Abel.	3998
129	Cain fratrem ſuum Abelem occidit.	3871
130	Seth filius Adami, & Evæ naſcitur.	3870
235	Enos, filius Seth, naſcitur.	3765
325	Cainan, filius Enos, naſcitur.	3675
395	Malaleel, filius Cainan, naſcitur.	3605
460	Jared, filius Malaleel, naſcitur.	3540
622	Enoch, filius Jared, naſcitur.	3378
687	Mathuſala, filius Enoch, naſcitur.	3313
874	Lamech, filius Mathuſalæ, naſcitur.	3126
930	Adam, 930. annis natus, obit.	3070
987	Enoch, poſt exactos 365. vitę annos, transfertur,	3013
1042	Seth, filius Adam, annis natus 912. moritur.	2958
1056	Noe, filius Lamech, naſcitur.	2944
1140	Enos, annis natus 905. moritur.	2860
1235	Cainan, ætate grandævus 910. annorum, moritur.	2765
1290	Malaleel, annis natus 895. moritur.	2710
1422	Jared, annis natus 962. moritur.	2578
1536	Deus Noemum admonens de futuro diluvio, ire jubet ad annunciandam hominibus pœnitentiam, 120. annis antequam ipſum diluvium mittat. 1. *Pet.* 3. 20. & 2. *Pet.* 2. 5. *Gen.* 6. 3.	2464
1556	Japhet, filius Noe, natu major, oritur. *Gen.* 5. 31. & 10. 21.	2444

Sem

A. M.		A. Chr.
1558	Sem, alter filius Noe, naſcitur,	2442
1651	Lamech, pater Noe, annis natus 777. moritur.	2349
1656	Mathuſala poſt productam diutiùs, quàm cæteri quique homines, vitam, annis natus 969. obiit. *Gen.* 5. 27.	2344
1656	Deus Noemum monet, ut ad ingrediendum in Arcam ſe diſponat, ad diem 10. ſecundi menſis, Novembri, & Decembri reſpondentis.	2344
	Die 17. ejuſdem menſis, Noe unà cum uxore, & filiis, atque tribus uxoribus trium filiorum, in Arcam ingreditur.	
	Pluviæ perpetuæ ſuper terram ruunt 40. diebus & 40. noctibus. Aquæ 150. diebus terræ ſuperficiem operiunt.	
	Die 17. ſeptimi menſis Arca in monte Ararat conſidet. Die primâ decimi menſis cacumina montium apparent. *Gen.*8. 3. 4.	
	Poſt 40. dies Noe corvum dimittit. *Gen.* 8. 6.7.	
	Poſt 7. dies columba ex Arcâ à Noe dimiſſa, ſtatim regreditur.	
	Poſt 7. alios dies iterum dimiſſa, ad veſperam regreditur, virentem olivæ ramum in roſtro tenens. Poſt alios ſeptem dies avolans, iterum ampliùs non redit. *Gen.*8. 12.	
1657	Noe, ætatis anno 601. primâ die primi menſis, tectum Arcæ reducit.	2343
	Die 27. ſecundi menſis Noe ex Arcâ egreſſus, Sacrificium Euchariſticum Immolat. Carnes in eſcam hominibus à Deo permittuntur. Deus nunquam ſe ultra diluvium univerſale immiſſurum, datâ in pignus fidei ſuæ Iride, pollicetur. *Gen.* 8. 9.	
1658	Arphaxad, filius Sem, naſcitur.	2342
1663	Septem annis circiter poſt diluvium, Noe plantatâ vineâ, & largiùs epoto vino, inhoneſto corporis habitu in ſomnum reſolutus, ſub tentorio jacet. Cham patrem irridet; & Noemus è ſomno experrectus, in Chanaan filium Cham, 6. ſivè 7. annorum facilè puerum, maledictum pronunciat.	2337
1693	Sale, filius Arphaxad, naſcitur.	2307
1723	Heber, filius Sale, naſcitur.	2277
1757	Phaleg, filius Heber, naſcitur.	2243
1770	Circa illud tempus, homines ædificium turris Babelis aggreſſi ſunt; ſed Deus, linguis eorum confuſis, abſtinere, atque in varias mundi partes ſe ſe dividere coegit.	2230
1771	Hic etiam exordium ſtatui poteſt Monarchiæ Aſſyriorum per Nemrod *Gen.* 10. 9. 10. Poſt eum annum, uſque ad captam ab Alexandro Magno Babylonem, 1903. anni numerantur; quæ annorum ſumma cum obſervationibus Chaldæorum à Calliſthene ſupputatâ congruit. *Porphyr. apud Simplic. l.3. de Cœlo.*	2219
	Imperium Ægyptium circa idem tempus authore Cham patre Mezraim cœpit. Duravit autem 1663. annis, uſque ad captam Ægyptum per Cambyſem. *Conſtant. Manaſſ. in Annal.*	
1787	Rehu, filius Phaleg, naſcitur.	2213
1819	Sarug, filius Rebu, naſcitur.	2181
1849	Nachor, filius Sarug, naſcitur.	2151
1878	Thare, filius Nachor, naſcitur.	2122
1948	Aran, filius Thare, naſcitur.	2052
2006	Noe, annis natus 950. moritur.	1994
2008	Abram, filius Thare, naſcitur.	1992
2018	Sarai, oxor Abrami naſcitur.	1982
2083	Abram, in Ur Chaldæorum vocatur; quare in Charras, ſivè Haram Meſopotamiæ ſe confert. Ibi Thare pater ipſius, annis natus 205. moritur. *Gen.*11. 31. 32.	1917
2083	Abram in urbe Haran ſecundò vocatus, in Terram Promiſſionis unà cum Sarai uxore ſuâ, & Loth nepote ſuo, ſe conferens, in Sichem ſedem conſtituit.	1916
2084	Abram in Ægyptum deſcendit. Pharao uxorem ipſius rapit: deinde viro reſtituit. Abram ex Ægypto egrediens, à Loth nepote ſuo dividitur.	1916
2091	Reges Sodomæ, & Gomorrhæ à Codorlahomor deſciſcunt.	1909
2092	Codorlahomor, unà cum aliis ſibi fœderatis, in deſciſcentes à ſe Reges Sodomæ, Gomorrhæ, alioſque, bellum infert. Rebellibus prælio victis, Sodoma diripitur. Loth captivus ab hoſtibus deducitur: Abram illos inſecutus fundit, ac receptâ prædâ Loth reducit, Melchiſedech victori Abramo benedicit.	1908
	Dominus, inito cum Abramo fœdere, florentem illi poſteritatem pollicetur. *Gen.*15.	
2093	Sarai, famulam ſuam Agar in thorum viri introducit.	1907
2094	Iſmael filius Abram, & Agar, naſcitur.	1906
2107	Novum fœdus Dei cum Abram, & nova longæ poſteritatis promiſſio. *Gen.*17. Deus nomen Abram in Abraham, & Sarai in Saram mutat.	1893
	Abraham tres Angelos ſub itinerantium figurâ hoſpitio recipit, à qui-	

bus

A. M.		A.Chr.
	bus orituri Iſaaci ſpes ipſi facta eſt.	
	Sodoma, Gomorrha, Adama, Seboim, dilapſis Cœlitùs flammis abſumuntur. Loth præſervatur. In Segor ſeſe recipit. Inceſtum cum geminis puellis filiabus ſuis committit.	
2108	Abraham, è valle Mambre digreſſus, in Berſabee venit.	1892
	Iſaac, filius Abrahami, & Saræ naſcitur. *Gen.*17.	
2115	Sara viſo Iſmaele cum Iſaac ludente, ad pellendam è domo Agar, & Iſmaele virum cogit. Agar Ægyptiam fœminam cum Iſmaele conjugio copulat, ex qua Iſmael plures genuit filios.	1885
2133	Fœdus Abrahami cum Abimelecho Rege Geraræ. *Gen.*2.	1867
	Abraham filium ſuum Iſaac in holocauſtum Deo offerre parat. *Gen.*22.	
2145	Sara, Uxor Abrahami, annis nata 127. moritur. *Gen.*23. 1. 2.	1855
2146	Abraham Oeconomum ſuum Eliezer, ad poſtulandam filio ſuo Iſaaco uxorem, in Meſopotamiam mittit, Eliezer Rebeccam adducit, *Gen.*24. *&* 25.	1852
2150	Nuptiæ Abrahami cum Cethurâ, ex qua plures filios genuit.	1840
2158	Sem, filius Noe, moritur, 500. annis poſt natum Arphaxad.	1842
2167	Rebecca, poſt longam 19. annorum ſterilitatem, tandem, deprecante Iſaaco, concipit.	1833
2168	Jacob, & Eſau naſcuntur.	1832
2184	Abraham, annis natus 175. moritur.	1817
2187	Heber annis natus 464. moritur.	1813
2200	Iſaac Geraram concedit. Deus ſactas Abrahamo patri illius promiſſiones cum ipſo innovat, Iſaac fœdus init cum Abimelecho Rege Geraræ.	1800
2208	Nuptiæ Eſau cum fœminis Chananæis.	1792
2208	Diluvium Ogygis in Atticâ 1020. annis ante primam Olympiadem.	1792
2231	Iſmael, filius Abrahami natu major, annis natus 137. moritur.	1769
2245	Iſaac imprudens Jacobo pro Eſau benedicit.	1755
	Jacob in Meſopotamiam ad avunculum ſuum Labanum concedens, Liam primùm, deinde Rachelem ducit.	
2246	Ruben, filius Jacobi, & Liæ naſcitur.	1754
2247	Simeon, filius Liæ, naſcitur.	1753
2248	Levi, filius Liæ, naſcitur.	1752
2249	Juda, filius Liæ, naſcitur.	1751
2259	Joſeph, filius Racheliis, & Jacobi naſcitur.	1741
2265	Jacob reditum ad parentes ſuos in Chanaanitidem ſtatuit. Abeuntem Laban proſecutus, in montibus Galaad aſſequitur. Eſau obviam venienti progreſſus, amiciſſimè illum recipit. Jacob in Sichem pervenit.	1735
2273	Dina, filia Jacobi, ſolemnitates Chanaanæorum ſpectans à Sichem filio Hemor rapitur. Acceptam injuriam fratres Dinæ nece Sichemitarum ulti ſunt.	1727
2273	Benjamin, filius Rachelis, naſcitur.	1727
2276	Joſeph, annis natus 17. fratrum crimina ad patrem denunciat; quare invidiâ in ſe fratrum concitatâ, pretio ab illis divenditus, in Ægyptum adductus eſt, ubi mancipii loco à Putiphare emitur.	1724
2276	Circa ea tempora Juda ducit filiam Sue Chanaanæi, ex qua Her, Onam, & Selam genuit.	1724
2286	Joſeph ab uxore domini ſui Putipharis ad crimen ſollicitatus, reſiſtens, in carcerem detruditur.	1714
2287	Somnia duobus Præfectis Regis Pharaonis Joſeph interpretatur.	1713
2288	Iſaac, annis natus 180. moritur.	1712
2289	Joſeph ſomnia Pharaonis interpretatus, è carcere liberatur, & totius Ægypti præfecturâ donatur.	1711
	Exordium ſeptem annorum ubertatis prædictæ à Joſepho.	
2290	Manaſſe, filius Joſephi, naſcitur.	1710
2291	Ephraim, alter filius Joſephi, naſcitur.	1709
2296	Exordium ſeptem annorum ſterilitatis prædictæ à Joſepho.	1704
2297	Decem fratres Joſephi ad frumentum comparandum in Ægyptum veniunt. Joſeph, retento in cuſtodiam Simeone, cæteros eâ conditione dimittit, ut fratrem ſuum Benjamin, natu minorem ad ſe adducant.	1703
2298	Fratres Joſephi in Ægyptum regreſſi, Benjamin adducunt.	1702
	Joſeph ſe tandem fratribus prodens, in Ægyptum migrare illos unà cum patre cogit. Jacob eò cum totâ familiâ ſe confert.	
2300	Joſeph pecuniam ex universâ Ægypto collectam, in Regia Æraria inſert.	1700
2301	Joſeph, omnes Ægypti, greges quos Ægyptii, ut eſcas ſibi compararent, divendere coacti ſunt, Regi emit.	1699
2302	Ægyptii agros ſuos omnes, ſuamque libertatem pro recipiendis eſcis Pharaoni vendunt.	1698
2302	Finis ſeptem annorum ſterilitatis. Joſeph greges, & agros Ægyptiis reſtituit, eâ conditione, ut quintam omnium proventuum partem Regi pendant. Ja-	1698

A. M.		A. Chr.
2315	Jacob extremo morbo decumbens, benedictionem ſuper Ephraim & Manaſſe pronuncians, amborum eventus prædicit. Annis natus 147. moritur.	1695
2369	Joſeph, annis natus 110. moritur; antea tamen egreſſu Iſraelitarum ex Ægypto prædicto, rogat, ut oſſa ſua in Chanaanitidem transferantur.	1631
2383	Levi, annorum 137. grandævus, motitur.	1615
2427	Novus in Ægypto Rex, beneficiorum Joſephi in totam regionem immemor, Iſraelitas perſequitur.	1573
	Circa ea tempora Job florebat, vir ſapientiæ, virtutis, & invictæ patientię laude inſignis.	
2430	Aaron, filius Amram, & Jocabed, naſcitur.	1570
2433	Moyſes frater Aaronis in Nilo expoſitus, à filiâ Pharaonis invenitur, atque in filium Regiæ fœminæ adoptatus, Jocabedæ nutriendus traditur.	1567
2473	Moyſes fratres ſuos inviſens, Ægyptium, qui Hebræum opprimebat, occîdit. Pharaonis metu, quem crimen comperiſſe norat, in Madianitidem ſecedens, Sephoram filiam Jetro ducit, ex qua duos filios Gerſam, & Eliezer generat.	1527
2513	Deus in rubo ardenti Moyſi greges ſoceri ſui in deſerto paſcenti apparens, ire jubet in Ægyptum, liberandis ab oppreſſione adverſariorum Iſraelitis.	1487
	Ille in Ægyptum regrediens, Aaronem fratrem ſuum obvium uſque ad montem Oreb venientem habet. Ambo fratres Pharaoni ſe ſiſtentes, Dei mandata exponunt. Pharao non recuſat tantùm, ſed & Iſraelitas novis oneribus opprimit. Moyſes varia coram illo prodigia exhibet.	
	Prima Ægypti plaga. Aquæ in ſanguinem tranſmutantur, die 18. ſexti menſis circiter.	
	II. plaga. Ranæ totam terræ faciem infeſtantes, ædes univerſas invadunt, die 25. ejuſdem menſis circiter.	
	III. Cyniphes, ſive culices, vel ſaltem pediculi, 27. ejuſdem menſis.	
	IV. Muſcæ omnis generis, circa 28. & 29. ejuſdem menſis.	
	V. Peſtis hominum, & brutorum, circa primam diem ſeptimi menſis, qui deinde primus fuit anni Sancti.	
	VI. Ulcera, circa diem 3. ejuſdem menſis.	
	VII. Grando, tonitrua, & ignes è Cœlo, die 4. ejuſdem menſis.	
	VIII. Locuſtæ Ægyptios agros vaſtantes, 7. ejuſdem menſis.	
	IX. Tenebræ palpabiles, 10. ejuſdem menſis. Eâdem die Moyſes ipſum menſem primum anni Sancti conſtituit; Paſchatis celebritatem inſtituit, atque ſegregari jubet agnum Paſchalem, quatuor poſt dies immolandum.	
	X. Mors primorum natu, nocte inter 14. & 15. menſis Abiud. Eâdem nocte primum Paſcha ab Iſraelitis celebratur; & Pharao faceſſere ex Ægypto populum cogit.	
2513	E' Rameſſe moventes primâ die venerunt in Sochoth; inde in Etham. Deflexo poſtea ad meridiem itinere, caſtrametati ſunt in Pi-hahiroth, inter Magdolum, & Mare, è regione Beel-ſephon.	1487
	Pharao, cùm ſe dimiſiſſe populum pœnituiſſet, abeuntes cum exercitu perſecutus, ad Pi-hahiroth aſſequitur. Deus nubis columnam Hebræis aſſignat & in defenſionem, & in ducem itineris. Moyſes percuſſum prodigioſâ virgâ mare diffindens, viam per medium ejus ſinum Hebræis aperit. Ægyptii eumdem tranſitum tentantes, omnes naufragio perierunt, die 20. primi menſis.	
	Moyſes in adverſam maris ripam ſuccedens, in deſerto Etham iter facit, atque tridui itinere tandem Maram pervenit, ubi injecto quodam ligno, ingratus aquarum ſapor corrigitur.	
	E' Marâ moventes, veniunt in Elim, locum 12. fontibus irriguum, & 70. palmis amœnum. Poſt hæc, ad Mare Rubrum primùm, dein in deſerto Sin caſtrametantur; ubi Deus manna pluit. Poſt hæc ventum in Daphcam, Alus, Raphidim, ubi deductæ à Moyſe è petrâ aquæ.	
	Circa eumdem locum Amalecitæ Iſraelitas aggrediuntur, & infirmos, qui reliqui exercitûs iter perſequi non poterant, occidunt. Moyſes miſſo contra illos Joſue, ipſe interim in montis cacumine manus ad Cœlum protendebat.	
	Die 3. tertii menſis poſt egreſſum ex Ægypto, Iſraelitæ ad radices Sinai caſtra habent, ubi integro anno manſerunt.	
	Moyſi, conſcenſo monte, Deus ſignificat, ineundo cum Iſraelitis fœderi præſto ſe eſſe; eâ conditione, ut populus in obſequio maneret. Moyſes populum conveniens, Dei conditiones exponit, atque populum ad fœdus ineundum paratum nanciſcitur.	

Mon-

Montem repetens, populi voluntatem Deo renunciat. Deus deſcendere ad populum jubet, atque indicere, ut biduo ad recipiendam Legem ſe diſponat; ſe interim tertiâ die ad eamdem Legem ferendam in Montem aſcenſurum. Caveat tamen populus, ne uſque ad tertiam diem ad montem accedat: in tranſgreſſores verò capitali ſupplicio animadvertatur.

Die tertiâ gloria Dei montis vertici inſidet, omnibus interim tubis, & tonitribus reboantibus. Moyſes ad radices Sinai populum deducit, velut ad exhibendum Deo obſequium. Ipſe montis verticem ſcandit: ſed mox à Deo deſcendere jubetur, ac monere populum, ne montem conſcendere audeat, mortis diſcrimen alioquin ſubiturus. Moyſes, bis executioni mandatis, Deum iterum conveniens, Decalogum recipit.

Deſcendens iterum, receptas à Deo Leges, cum præſcriptis ab eo conditionibus proponit; atque rebus ab illo propoſitis omnibus, populus acquieſcit.

Regreſſo in montem Moyſi, Deus judiciaria præcepta, quæ potiſſimùm ad politiam pertinent, proponit. Ille verò his acceptis, excitatis ad radicem montis 12. altaribus, victimas fœderi confirmando mactari jubet; ſanguine poſtea è victimis defluente, librum Fœderis aſpergendum præcipit; eodemque & poplum in fœdus conſentientem aſpergit.

Hinc Moyſes, Aaron, Nadab, Abiu, & ſeptuaginta Seniores Iſraelis, conſcenſo monte gloriam Domini conſpiciunt; ſtatimque eâdem die aliis deſcendentibus, Moyſes, & Joſue ſervus ipſius, adhuc ſex diebus, manent. Septimâ die, Dominus accerſito ad ſe Moyſi, ideam omnem Tabernaculi, ritus ſacrificiorum, & nova quædam alia, ſpatio 40. dierum, exponit.

His evolutis, Deus poſt traditum Moyſi Decalogum, duabus lapideis tabulis inſcriptum, deſcendere actutum ad populum jubet, quem reum commiſſæ in vitulum aureum idololatriæ denunciat.

Moyſes viſo ſuis oculis populo coram vitulo ludente, excandeſcens ſubitâ irâ, projectas tabulas lapideas frangit.

In caſtra demum advolans, dejectum vitulum comminuit, ac Levitarum gladio in populum idololatram ſæviens, 23000. trucidat.

Mane alterius diei, ſuccedens ad montem, veniam commiſſi à populo criminis à Deo impetrat. Juſſus autem à Deo, novas parare Legis tabulas, fidem ab eo nunquam deſerendi Iſraelem obtinet.

Præparatis tabulis, Moyſes iterum mane alterius diei montem repetens, gloriæ Dei viſione recreatur. Cùm manſiſſet autem in monte 40. diebus, & totidem noctibus, ſcriptas à Deo tabulas Legis, quas antea paraverat, recipit.

Eâ dierum periodo evolutâ, deſcendens è monte, radiantem intuitu Dei faciem ſe referre ignorat. Obductâ velo facie, ad populum loquitur, cui Tabernaculi ædificio propoſito, ad ſpontaneas oblationes invitat.

Injunctum præterea medii ſicli tributum in ſingulos Iſraelitas, inſtituto in eam rem cenſu, atque 603550. hominibus enumeratis. Beſeleel, & Oholiab operibus Tabernaculi dirigendis præficiuntur.

2514 Tabernaculum, & ſingulæ ejus partes eriguntur, die primâ primi menſis, 1486
anni 2. ab egreſſu ex Ægypto.

Secundus cenſus populi, primâ die ſecundi menſis.

Conſecratio Tabernaculi, Altarium, Sacerdotum die 5. ſecundi menſis.

Cenſus ſingularis Levitarum, qui omnes, loco primorum natu Iſraelis, obſequiis Tabernaculi dedicantur.

Die octavâ à conſecratione Tabernaculi, ſive dedicationis, Principes Tribuum, ſtatâ quilibet die, munera Tabernaculo offerunt.

Jethro in caſtra venit, paucis diebus antequam Iſrael è Sinai moveret.

Die 20. ſecundi menſis, Majo, & Junio reſpondentis, Iſraelitæ moventes, veniunt Tabeeram, ſive Incenſionem: inde tridoi itinere à caſtramentatione Sinai, ad Kiberoth-Avah, ſive ad Sepulcbra Concupiſcentiæ perveniunt.

Eldad, & Medad, in caſtris prophetant. *Num. 11. 26. 27.*

Deus coturnices ad populum demittit. *Num. 11. 31. 32.*

In Aſertoh venientibus, Aaron, & Maria querelam in Moyſem pro Sephorâ uxore ipſius excitant. Maria ſeptem diebus extra caſtra manet. Succedentes in deſertum Pharan, Rethmæ caſtra habent; deinde in Cadeſ-barne, unde 12. ſelecti è ſingulis Tribubus viri, ad explorandam Chananitidem mittuntur.

Poſt 40. dies Exploratores ad caſtra reverſi, in populo ſeditionem excitarunt, vulgantes, regionem illam incolas ſuos vorare. Caleb & Joſue fruſtra rumorem compeſcere conantur: quare Deus interpoſito

Ggg jure-

jurejurando, neminem ſe murmuris illius reum in Chanaanitidem deducturum profitetur: quin & detenturum illos in deſerto ſolidis 40. annis, donec genus illud univerſum deleatur. Præcipit igitur, ut verſo itinere, mare Rubrum petant. Populus obſiſtens, Chanaanitidem petit; ſed ab Amalecitis, & Chananæis in ſugam acti, inſtantes à tergo hoſtes Hormam uſque habent.

2515 Populus moram in Cadesbarne diutiùs trahit: inde verſo itinere mare Rubrum repetit. Hæc nomina ſtationum, de quibus apud Moyſem ſermo.

1. Rameſſe, *prima ſtatio*.
2. Socoth.
3. Etham.
4. Beelſephon.
5. In deſerto Etam.
6. Mara.
7. Elim.
8. Ad mare rubrum.
9. In deſerto Sin.
10. Daphca.
11. Alus.
12. Raphidim.
13. Sinai.
14. Tabeera, ſive Incenſio.
15. *Statio* ad Sepulchra Concupiſcientiæ.
16. *Statio* ad Hazeroth.
17. *Statio* ad Rethmam.
18. Remnon-Phares.
10. Lebna.
20. Reſſa.
21. Ceelatha.
22. Mons Sepher.
23. Arada.
24. Maceloth.
25. Tahath.
26. Thare.
27. Methca.
28. Heſmon.
29. Moſeroth.
30. Bene-Jacan.
31. Gadgad.
32. Jethebata.
33. Hebrona.
34. Aſion-gaber.
35. *Statio* ad Mozeroth.
36. Cades, ſive *Aqua Contradictionis*.
37. Mons Hor.
38. Selmona.
39. Phunon.
40. Oboth.
41. Jie-abarim.
42. Torrens Zared.
43. Bamot Arnon.
44. Puteus.
45. Mathana.
46. Nahaniel.
47. Dibon-gad.
48. Helmon-Deblataim.
49. Mons Phaſga.
50. Kedemoth.
51. Sethim, ſive Abel-Satim.

In caſtris ad Cadeſ-barne facilè ſeditio Core, Dathan, & Abiron excitata eſt.

2552 Poſt iter 37. ferè annorum in deſertis Arabiæ Petrææ, & Idumææ, tandem Mozeroth ad Cadeſ-barne perveniunt, anno 39. ab egreſſu ex Ægypto. 1448

Moyſes iter per Idumæam, miſſis ad Regem Legatis, poſcit: ille tamen acquieſcere recuſat.

Iſraelitæ in Cades perveniunt, ubi Maria 130. annis nata, moritur.

Iſraelitæ penuriâ aquarum murmurant. Moyſes aquas è ſilice educit; ſed cùm ille ſimul & Aaron diffidere nonnihil de Deo viderentur, ambo ante ingreſſum in terram Promiſſionis ad interitum deſtinati ſunt.

Poſt Cades, altera ſtatio ad montem Hor habetur; ubi Aaron 123. annis natus, primâ die menſis quinti moritur.

Rex Arad Iſraelitas aggreſſus, plures captivos abducit.

E' monte Hor Selmonam veniunt, ubi erecto æneo Serpente, Iſraelitis veneno anguium alatorum correptis Moyſes medetur. Hæc tamen alii in Statione Phunon contigiſſe credunt.

Succedentes ſtationes ordine ſunt: Phunon, Oboth, Jie-abarim, Torrens Zared, Mathana, Nahaiel, Bamoth Arnon, Dibon-gad, ultra Torrentem Arnon, Helmon-deblathaim, mons Phaſga, juxta urbem Kedemmoth.

2553 Sehon Rex Amorrhæorum, tranſitum per regionem ſuam Hebræis negat. Moyſes illum aggreſſus totam regionem ſubigit. 1447

Og Rex Baſan prælio cum Hebræis inito, vincitur.

Iſraelitæ caſtra habent in agro Moabitico.

Balac Rex Moab, Balaamum ad imprecanda in Iſraelitas mala, accerſit.

Iſraelitæ in fornicationis, & idololatriæ Beelphegor crimen incidunt.

Bellum Madianiticum.

Diviſio regionis Sehon, & Og in Tribus Ruben, Gad, & dimidiam Tribum Manaſſe.

Moyſes fœdus Iſraelitarum cum Domino innovat.

Moyſes annis natus 120. menſe decimo anni Sancti moritur.

Huic

A. M.		A.Chr.
	Huic Joſue ſuccedit, qui exploratores Jerichuntem mittit, primo menſe, Martio, & Aprili reſpondente.	
	Populus Jordanis vada die 10. primi menſis trajicit.	
	Manè Joſue ritum circumciſionis innovat.	
	Manna pluere ceſſat.	
	Primum Paſcha poſt tranſitum Jordanis die 15. primi menſis.	
	Jericho capitur.	
	Iſraelitæ in monte Hebal altare erigunt, juxta Moyſis præceptum. *Joſue* 8. 30. 35. *Deut.* 27. 2. 12. *&c.*	
	Gabaonitæ fœdus ineunt cum Joſue.	
	Bellum fœderatorum Regum in Gabaonitas, quos Joſue prælio vincit, precibus ejus ſole, & lunâ immotis manentibus.	
2554	Bellum Joſue in Reges Chanaan; quibus bellis integrum ſexennium impendit.	1446
2559	Devictam regionem Joſue inter Tribum Juda, Ephraim, & dimidiam Tribum Manaſſe dividit.	1441
	Promiſſam à Domino portionem Calebo concedit, atque hoſtibus ab eâ depellendis opem præſtat.	
2560	Arca Domini, & Tabernaculum in Silo urbe Tribûs Ephraim ſtatuitur.	1440
	Joſue regionis portionem aſſignat Tribubus Benjamin, Simeonis, Zabulonis, Iſſachar, Aſer, Nephtali, & Dan. Ipſe ſibi Joſue ſortem determinat Thamnat-Sara in monte Gaas.	
	Tribus Ruben, Gad, & dimidia Manaſſe regionem ſuam transjordanicam repetunt.	
2561	Joſue fœdus inter Dominum & Iſraelitas innovat.	1439
	Joſue moritur, ac vacuam populi adminiſtrationem Seniores, ſpatio triginta annorum, habent; quo tempore bellum Tribûs Juda in Adonibeſech contigit.	
2561	His Anarchia ſuccedit, cujus temporia ſpatio Danitæ urbem Lais occupant.	1439
	Eodem temporis intervallo hiſtoria Michæ, atque data ab ipſius Ephod Idololatriæ cauſa incidit.	
	Bellum etiam duodecim Tribuum in Tribum Benjamin, in ultionem illatæ in uxorem Levitæ cujuſdam injuriæ.	
	Deus ſubmiſſis Prophetis aberrantes à recto Hebræos reducere conatur; fruſtra tamen. Quare ſub jugum hoſtium illos agi permittit.	
2599	Prima captivitas Iſraelitarum ſub Chuſan Raſathaim Rege Meſopotamiæ. Othoniel, prælio victo Chuſan, populum à ſervitute liberat, 40. annis poſt obitum Joſue.	1401
2661	II. Captivitas ſub Eglone Rege Moab, 62. annis poſt reſtitutum ab Othoniele populum.	1339
2679		1321
	Aod oppreſſos relevat, 80. annis circiter poſt victoriam Othonielis.	
incerto	III. Captivitas Iſraelitarum ſub Philiſthæis. Samgar populum liberat.	
2719	IV. Captivitas ſub Jabin Rege Azor. Deſiit poſt 20. annos, authoribus Deborâ, & Barach. Duravit ab anno 2699. uſque ad 2719.	1281
2752	V. Captivitas ſub Madianitis.	1248
2759	Populo liberando Gedeon à Domino ſuſcitatur.	1241
	Gedeon Iſraeli jura dedit 11. annis, ab a. 2759. uſque ad 2768.	
2768	Abimelech, filius Gedeonis, Regnum ſibi in Sichem procurat.	1132
2772	Triennio poſt occiditur.	1229
2771	Thola Iſraelem poſt Abimelech judicat 23. annis.	1228
2795	Jair Tholæ, in Transjordanis potiſſimùm, ſuccedit; atque 22. annis rerum potitus eſt.	1105
2899	VI. Captivitas ſub Philiſthæis, & Ammonitis.	1201
2817	Iſraelitas Transjordanos Jephte in libertatem revocat.	1183
2820	Urbs Trojæ capitur, 400. annis ante primam Olympiadem.	1180
2823	Jephte moritur, cui Abeſan ſuccedit.	1177
2830	Abeſan moritur, atque Elon rerum potitur.	1170
2840	Obitus Elonis. Abdon præficitur.	1160
2848	Obitus Abdonis, poſt quem Eli Summus Sacerdos Iſraelem judicat.	1152
2849	Samuel naſcitur.	1151
	Sub eo judice, Deus Samſonem ſuſcitavit. Natus eſt Samſon An. M. 2849.	
2861	Samuel cum Domino agere incipit.	2139
2867	Samſon cum fœminâ Thannatæâ conjugio jungitur; unde cœpta occaſio muneris ſui, defenſoris nempè Iſraelis, exerendi.	2133
2868	Meſſes Philiſthæorum immiſſis 300. vulpibus faces trahentibus abſumit.	1132
2887	In poteſtatem Philiſthæorum, agente Dalilâ, veniens, ipſe ſibi, concuſſo Templo Dagon, mortem, percunte ſimul ingenti Philiſthæorum turbâ, necem conſciſcit. Iſraelem defendit ſpatio 20. annorum ab a. 2867. uſque ad 2887.	1113

A. M.		A.Chr.
2888	Bellum inter Philiſthæos, & Iſraelitas. Arca Domini à Philiſthæis capitur. Eli Summus Sacerdos, poſt judicatum Iſraelem 4. annis, moritur.	1552
	Philiſthæi Arcam unà cum muneribus remittunt; quæ in Cariat-iarim deponitur.	
	Samuel in Ducem, & Judicem Iſraelis eligitur.	
2888	Iſraelitæ Philiſthæos vincunt.	1112
2908	Regem à Samuele poſtulant.	1092
1909	Sauli Regnum fortitò obtingit, & in cœtu populi Maſphæ conſecratur.	1091
	Urbem Jabes Galaad ab obſidione Ammonitarum Saul liberat.	
	Philiſthæos è Machmas depellit.	
2911	Bellum Philiſthæorum in Saulem. Iſraelis copiæ in Galgalis coactæ viſis hoſtibus terrentur.	1089
	Saul, reus tranſgreſſi mandati Samuelis, à Deo rejicitur.	
	Jonathas prodigio Philiſthæos vincit.	
2919	David filius Iſai naſcitur.	1081
2930	Bellum Saulis in Amalecitas. Amalecitæ vincuntur; ſed Saul, quòd Dei juſſionibus morigerum ſe non præbuerit, ab ipſo rejicitur.	1070
2941	Samuel mittitur à Deo in Bethleem, ut Davidem in Regem Iſraelis inungat.	1059
2942	Bellum Philiſthæorum in Iſraelitas. David ſingulari prælio Goliat occidit.	1058
2943	Saul gloriæ Davidis invidens, ejus necem molitur.	1057
2944	David ad Achis Regem Geth confugiens, ibi tamen agnitus, in Moabitidem ſecedit.	1056
	Abimelech, cæterique Sacerdotes à Saule occiduntur; Abiathar ad Davidem tranſit.	
	Ceila obſidione à Philiſthæis preſſa, à Davide liberatur.	
2945	David in deſertum Ziph confugit. Saul copias in illum ducens, accepto ſubitæ Philiſthæorum irruptionis nuncio, abſtinere ab eo perſequendo cogitur.	1055
2946	David in viciniis En-gaddi ſe recipiens, Regem ſolitarium in obſcuro antro, ubi ipſe cum ſuis latebat, nactus, illæſum relinquit.	1054
2947	Samuel, 98. annis natus, moritur. Iſraelem ante Regnum Saulis judicaverat 21. annis; poſt Saulem verò ad 38. ulteriores annos vixit.	1053
	David in deſertum Pharan ſecedit. Nabalis hiſtoria. David Abigailem ducit; dein ad deſertum Ziph tranſiens, in tabernaculum Saulis noctu ſeſe inſinuans, lanceam, & vas aquæ, ibidem nactus, ſubripit. Tandem ad Achis Regem Geth aufugiens, Siceleg in ſedem ſibi ſuiſque obtinet; ibique anno & 4. menſibus moratur.	
2949	Bellum Philiſthæorum in Saulem. Saul evocari ſibi animam Samuelis poſtulat. Prælio victus necem ſibi infert.	5051
	Amalecitæ, abſente Davide, Siceleg diripiunt; ſed mox David abeuntes inſequutus, & prædam omnem, & captivos recipit.	
	Isboſeth filius Saulis, agente Abnero, rex ſalutatus, in Mahanaim urbe transjordanâ ſedem conſtituit.	
	Davidi à Tribu Juda regnum confertur; qui ſecundò in Regem inungitur. Hebrone regnat.	
2955	Bellum inter Isboſeth & Davidem, quod 4. vel 5. annis duravit.	1049
2956	Abner, relicto Isboſeth, cum Davide convenit; ſed à Joabo proditione interficitur.	1044
	Isboſeth in ſuo lecto occiditur.	
	Univerſi Iſraelis Regnum Davidi confertur, qui proindè tertiò in Regem Hebrone ungitur.	
2957	Jeruſalem, pulſis Jebuſæis, à Davide capta, in ſedem Regni conſtituitur.	1043
2958	Bellum Philiſthæorum in Davidem. Philiſthæi prælio victi ad Baal-Pharaſim.	1042
2959	Arca Domini à Cariat-iarim in Jeruſalem Davidem ducendam ſtatuit; ſed in ædibus Abinadabi deponitur. Poſt tres menſes tandem in Regiam Davidis domum transfertur.	1041
2960	David Templi Domini fabricam molitur, ſed à Prophetâ Nathan monitus, conſilium deponit.	1040
	Bellum ſexennale Davidis in Philiſthæos, in Adarezer, in Damaſcum, & Idumæos.	
2967	Bellum Davidis in Reges Ammonitarum, ob acceptam ab ejus Legatis à Rege illarum gentium injuriam.	1033
2968	Bellum Davidis in Syros, qui copiis Ammonitas juverant.	1032
2969	Joab obſidione premit Rabbath Metropolim Ammonitarum. David & in thorum Uriæ & in ejus vitam reus. Rabbath expugnatur.	1031
2970	Poſt natum ex adulterio Davidis cum Beth-ſabee filium, Nathan commiſſum crimen Davidi exprobrat. David peccatum ſuum deflet.	1030
2971	Salomon naſcitur.	1029
2972	Amnon filius Davidis Thamar ex patre ſororem violat.	1028
2974	Abſalom, ſororis Thamar injuriæ ulciſcendæ, Amnonem interficit.	1026
2977	Rogante Joabo Abſalom ab exilio revocatur.	1023

Ro-

A. M.		A. Ch
2979	Abſalom in aulâ & coram Davide admittitur.	1021
2981	Abſalom à patre deſciſcit.	1019
	Abſalom prælio victus à Joabo occiditur.	
	Seditio Sebæ filii Bochri operâ Joabi extinguitur.	
2983	Ab hoc anno repetitur fames in ultionem injuſtæ necis Gabaonitarum per Saulem, à Deo immiſſa. Ceſſavit an. 2987.	1017
2987	David populi cenſum indicit; cui ambitioni puniendæ Deus tribus illi propoſitis plagis, unam ſeligere jubet.	1013
2988	Omnia ad Templi ædificium neceſſaria à Davide parantur, quod in monte Sion, in areâ Ornan, excitandum Divinitùs intelligit.	1012
	Roboam, filius Salomonis, naſcitur.	
2989	Abiſag Sunamitis ad fovendum Regem ſenectute frigeſcentem introducitur.	1011
	Adonias Regnum affectat; ſed juſſu Davidis Salomon in Regem ſalutatur. Adonias ad aſylum Altaris confugit. Salomoni Regnum & ab Iſraele univerſo, & ab optimatibus aſſeritur.	
2990	David annis natus 70. moritur, poſt exactos in regno ſeptem annos cum dimidio Hebrone uni Tribui Juda imperans; & 33. annos Jeroſolymæ, in univerſum Iſraelem ditione ſuâ prorogatâ.	1010
	Salomon poſt adminiſtratum ſex menſibus, unà cum patre, Regnum, ſolus regnat.	
	Adoniam, poſtulantem ſibi Abiſag in uxorem, occidit.	
	Abiatharem à Sacerdotio removens, liberam ſacræ dignitatis adminiſtrationem uni Sadoc, ſoli deindè Pontifici, relinquit.	
	Joab, nequidquam in aſylo Templi ſe continens, occiditur.	
2991	Nuptiæ Salomonis cum filiâ Regis Ægypti.	1009
	Salomon offerendis ſacrificiis & precibus Domino Gabaonem ſe confert: Sapientiam à Deo precariò obtinet; ſimulque divitias, ne roganti quidem, Deus concedit.	
	Salomon de controverſiâ oppreſſi infantis inter duas fœminas, ſe invicem accuſantes, ita judicat, ut inſignis prudentiæ ſibi famam conciliet.	
2092	Hiram Rex Tyri cum Salomone do inito Regno per Legatos gratulatur. Salomon eâ occaſione, ligna, & artifices ad ædificium Templi poſtulat.	1008
	Templi fundamenta die ſecundâ ſecundi menſis, Majo, & Junio reſpondentis, à Salomone jaciuntur.	
3000	Templi moles ſpatio ſeptem annorum cum dimidio abſolvitur; cujus tamen dedicatio, facilè quòd Jubilæo ſolennis eſſet, ad inſequentem annum differtur.	1000
3001	Dedicatio Templi Jeroſolymitani.	999
3012	Regalium Ædium & filiæ Pharaonis, Salomonis uxoris, ædificium abſolvitur.	998
3039	Obitus Salomonis.	971
	Roboamus in Regno ſuccedit; ſtatimque abalienatis à ſe Iſraelitarum animis, decem Tribuum defectionem cauſat. Jeroboam filius Nabat ſuper decem Tribus Rex.	

A. M.	Ante Chr.	*REGES JUDA*	*REGES ISRAEL*	A. M.	Ante Chr.
3029	971	Roboam bellum in decem Tribus parans, Prophetæ monitu abſtinet.	Jeroboam, filius Nabat, Rex Iſraelis, cultu Dei abrogato, Aureos Vitulos dedicat.	3030	970
3030	970	Sacerdotes, & Iſraelitæ, quibus avita Religio cordi eſt, deſerto Regno Iſraelis, in ditionem Juda migrant.			
3032	968	Roboamus fræna laxat vitiis.			
3033	967	Seſac Ægypti Rex Jeruſalem vi ingreſſus, Sacros, Regioſque Theſauros diripit.			
3046	954	Roboamo fato concedente, Abias ſuccedit.			
3047	953	Abiæ de Jeroboamo victoria.	Jeroboamus commiſſo cum Abiâ prælio, 500000. militibus amiſſis, victus recedit.	3047	953

RE-

A. M.	Ante Chr.	*REGES JUDA*	*REGES ISRAEL*	A. M.	A.Chr.
3049	951	Abias moritur. Aſa ſuccedit.	Jeroboam moritur; Nabad ſuccedit.	3050	950
3053	947	Aſa invectam io Judam Idololatriam depellit.			
3055	945	Joſaphat filius Aſæ naſcitur.			
3063	937	Victoria Aſæ ex Zara Rege Æthiopiæ, ſivè regionis Chus ad Ægyptum.			
3064	936	Aſa Rex Juda arma Benadad Regis Syriæ in Regnum Iſraelis concitat, ut Baaſam Regem Iſraelis ab ædificatione Ramæ avertat.	Baaſa urbem Ramam ædificandam ſuſcipit, ut tranſitum Iſraelitarum io Jeruſalem impediat.	3064	936
			Benadad Rex Damaſei in Iſraeliticam ditionem ingreditur.		
			Baaſa defuncto, Ela rerum potitur.	3074	926
			Zamri, occiſo Elâ, Regnum invadit; quod tamen ſeptem diebus tantùm tenet.		
			Amri, obſeſſum eundem Regem Therſæ, incendio ſe in ipſâ Regiâ tradere cogit.		
			Thebni in Amri ioſurgens, prælio ab eodem vincitur.		
			Amri Regnum ſolus init, anno 31. Aſæ Regis Juda, & Mundi 3079.		
3080	920	Joram filius Joſaphat naſcitur.	Amri conditam Samariam ſedem Regni conſtituit.	3079 2080	921 920
			Amri moritur, eique Achab ſuccedit.	3086	914
3087	913	Aſa morbo, facilè podagroſo, laborans, in Medicorum potiùs, quàm Dei ope coofidit.			
		Aſa poſt 41. Regni annos moritur.			
3090	910	Joſaphat in ſucceſſorem eligitur, qui ſtatim ab inito Regno extraneos omnes cultus lege prohibuit.	Hoc temporis intervallo Elias Propheta ditionem Iſraelis frequentabat.		
		Ochozias, filius Joram, & Athaliæ, nepos Joſaphat naſcitur.	Elias coram Achabo ſeſiſtens, Prophetas omnes Baal interficiendi author eſt.	3096	904
			Elias Eliſeum in Prophetam inungit.		
			Benadad Rex Syriæ Samariam obſidens, non ſine cæde ſuorum, re infectâ, recedit.	3103	897
			Inſequenti anno, rem iterum tentaturus, veniens, commiſſo ad Aphek prælio, vincitur.	3104	896
3106	894	Joſaphat in Regni ſucceſſorem filium ſuum Joram deſignans, Proregem conſtituit.	Achab vineam Naboth ſibi per injuriam vindicat.	3105	895

RE-

	Ante Chr.	REGES JUDA	REGES ISRAEL	A. M.	
3107	893	Joſaphat, unà cum Achabo, expeditionem in Ramoth Galaad ſuſcipiens, de vitâ periclitator.	Achab Regium nomen, & authoritatem filio ſuo Ochoziæ communicat.	3106	894
3108	892	Claſſem inſtruere mittendam in Ophir molitur. Sed in expeditionis ſocietatem Ochoziâ Rege Iſraelis admiſſo, Deus totam claſſem naufragio diſperdit.	Inito ad Ramoth Galaad prælio, ſub ementitis ſpoliis latens, ab hoſtibus occiditur. Regnum ad Ochoziam devolvitur.	3107	893
		Circa ea tempora Joſaphat expeditione in Ammonitas & Moabitas ſuſceptâ, utroſque populos prodigio vincit.	Sed ille è tecto Regiæ Domûs in ſubjectum cœnaculum decidens, gravi contracto vulnere, occumbit.	3108	892
		Elias igneo curru in Cœlum rapitur.	Joram ejus frater in Regno ſuccedit. Bello Moabitas agreditur.		
3112	888	Joſaphat filium ſuum Joram io Regni ſocietatem adſciſcit.	Eliſeus victoriam Regi prænunciat; atque ſiti laborantibus copiis largas aquarum venas aperit.	3109	891
3115	885	Joſaphat moritur. Joram io Regno ſuccedit. Idumæi, jugo Regum Juda excuſſo, in libertatem afferuntur.			
3116	884	Joram, uxore ſuâ Athaliâ inſtigante, cultum Baal io Regnum Juda introducit.			
3117	883	Joram inſanabili viſcerum morbo à Deo percutitor.			
3118	882	Filio ſuo Ochoziæ Regni adminiſtrationem committit. Joram moritur.			
3119	881	Ochozias in Regno ſuccedit as Joram naſcitur.			
3120	880	Ochozias unà cum Joram Rege Iſrael obſidionem Ramoth Galaad ſuſcipit.	Benadad Rex Syriæ Samariam obſidet; ſed ſubito terrore in Regem, & in exercitum incuſſo, in fugam per quietem noctis effuſi ſunt.	3119	881
		Ochozias à Jehu occiditur. Athalia totâ Regis familiâ neci traditâ, Regnum invadit. Sed puer Joas è communi fratrum ſuorum fato ſublatus, in penetralibus Templi enutritur.	Eliſeus Damaſcum ſe conferens, & mortem Benadado, & Regnum Hazaeli prænunciat. Joram ad obſidionem Ramoth Galaad Ochoziam comitatus, gravi accepto vulnere, in Jezrael delatus eſt.	3120	880
3126	874	Jojada Summus Sacerdos Joas io Regem ſalutari, atque neci tradi Athaliam curat.			
3140	860	Amaſias filius Joas naſcitur.	Jehu in Joram deſcendens, illum ioterficit.		
3147	853	Joas farta tecta Templi inſtaurari procurat.	Jehu moritur. Joachaz ejus filius rerum potitur.	3148	852
3164	836	Zacharias Summus Sacerdos, filius Jojadæ, mandante Joas, in Templo occiditur.			
3164	836	Bellum Hazaelis in Joas 4. *Reg.* 12. 17.	Bellum Hazaelis Regis Syriæ in Joas.	3164	836
3165	835	Altero anno Hazael, reparato in Joas bello, ingentem pecuniæ ſum-	Joachaz filius Jehu moritur, cui Joas ſuccedit.	3165	835

RE-

A. M.	Ante Chr.	*REGES JUDA*	*REGES ISRAEL*	A. M.	Ante Chr.
		mam ab illo extorquet. 2. *Par.*24. 23. *&c.*	Eliſeus circa ea tempora è vitâ migravit.		
		Joas Rex Juda moritur. Amaſias ad Regnum evehitur.	Haaael Rex Syriæ moritur, cui Benadad ſuffectus eſt.	3168	832
3177	823	Expeditio Amaſiæ in Idumæos.	Bellum Joas in Benadad.		
3178	822	Bellom in Joas Regem Iſrael indicit, in quo tamen ipſe prælio vincitur.	Joas inſigni victoriâ Amaſiam Regem Judæ proſtrat.	3178	822
			Joas Rex Iſrael moritur. Jeroboam II. in Regno ſuccedit.		
3194	806	Ozias, ſivè Azarias, filius Amaſiæ, naſcitur.			
		Ozias, ſivè Azarias rerum potitur.	Sub eo Rege Prophetæ Jonas, Oſee, & Amos clarent.	3222	778
3221	779	Sub eo Rege in ditione Juda Prophetæ Iſaias, & Amos clarent.	Jeroboam moritur. Zacharias II. ejus filius, Regno potitur.		
		Joathan, filius Oziæ, naſcitur.	Chronologicus ordo hìc turbatur; nam 4. Reg. 15. 8. 12. mors Zachariæ ad annum 38. Oziæ, poſt exactos in Regno ſex tantum menſes, conſignatur. Si verò totum reliquum tempus, uſque ad exitum Regni Iſraelis ſupputetur, ſivè conſtituamus oportet interregnum 9. vel 12. annorum inter Jeroboamum II. & Zachariam, cum Uſſerio; vel Jeroboamo II. 51. Regni annos tribuamus; vel ſaltem initium regni ejus ad annuum 3191. & exitum ad annum 3232. determinemus; qui ſcilicet annus Zachariæ etiam emortualis eſt.		
			Zacharias, poſt exactos ſex menſes in Regno, à Sellum occiditur.	3232	768
			Sellum unius menſis Regnum habet.	3233	767
3246	754	Ozias moritur. Joathan in Regno ſuccedit. Iſaias gloriam Domini conſpicatur. *Iſai.6.*	A Manahem occiditur. Phul, Aſſyriæ Rex, Iſraelitarum ditionem ingreſſus, Manahem tributarium reddit.		
		Sub Rege Joathan Iſaias, & Oſee prophetarunt.	Obitus Manahem, & Regnum Phaceia.	3243	757
3252	748	Ezechias, filius Joathan Regis Juda, naſcitur.	Phacee filius Romeliæ, ſublato Phaceiâ, regnum uſurpat.	3245	755
			Arbaces Satrapa Medorum, & Beleſus Babylonius in Sardanapalum Regem Aſſyriæ ſimul conſpriantes, Babylone clauſum illum obſident.	3254	746
3261	739	Raſin Rex Syriæ, & Phacee Rex Iſrael Regnum Juda agredi incipiunt.	Poſt triennalem obſidionem Sardanapalus injecto in Domus regias igne, ipſe cum omnibus Regis theſauris arſit. Ar-	3257	743

Joa-

A. M.	Ante Chr.	*REGES JUDA*	*REGES ISRAEL*	A. M.	Ante Chr.
			baces, ad Regnum evectus, Medos in libertatem aſſerit.		
3262	738	Joathan moritur, cui Achaz ſuccedit. Raſin Rex Syriæ, & Phacee Rex Iſrael Regum Juda, etiam atque etiam affligunt. Iſaias Meſſiæ nativitatem Acbaz prædicit, ſimulque proximæ ab hoſtibus liberationis ſpem facit. Nec ſanè duo Reges hoc anno quidquam in Achaz moliti ſunt.	Beleſus, alio nomine Baladan, ſivè Nabonaſſar Babylonicum Imperium conſtituit. Hinc repetenda epocha celebratiſſima Nabonaſſaris, incidens in annum ante Chr. 743. ante Ær. 747. Ninus junior, in Scripturâ Teglatphalaſſar, Imperium, in anguſtiores tamen fines contractum, proſequitur; annis 19. regnavit.		
3263	737	Verum inſequenti anno Regionem iterum adorti, totam excurrunt.			
3264	736	Idumæi, & Philiſtæi eandem Provinciam infeſtant. Achaz tributarium Regnum Teglatphalaſſar Regi Aſſyriæ ſubmittit, eâ conditione, ut oppreſſum regnum ab hoſtibus liberet.	Teglatphalaſſar illatis in Raſin Damaſci Regem armis, illum occidit. Dein ditionem Iſraelis invadens, pluribus captis urbibus, captivorum turbam, ac potiſſimùm Tribus Ruben, Gad, & dimidiam Tribum Manaſſe abducit. Hæc prima Judæorum captivitas.	3264	736
3277	723	Achaz in Regni ſocietatem Ezechiam filium ſuum adſciſcit.	Oſee, filius Ela, ſublato Phacee filio Romeliæ Rege Iſrael, Regnum uſurpat.	3265	735
3278	722	Achaz Rex Juda moritur.	Quietam autem ditionem ſuam habuit ab anno 12. Achaz. 4. *Reg.* 17. 1.	3274	726
		Ezechias Regnum ſolus obtinens cultum Domini, ſub Achaz penè abrogatum, reſtituit.	Salmanaſar poſt Teglatphalaſſar ad Regnum Ninive evehitur.	3276	724
3279	725	Decimæ, & primitiæ ad ſubſtentationem Miniſtrorum Templi colligi cæptę ſunt.	Oſee Rex Iſrael, inito cum Sue Rege Ægypti fœdere, à Salmanaſſare deſciſcit.	3279	725
			Salmanaſſar Samariam obſidet, ac poſt triennium	3280	720
			eâ expugnatâ, reliquas Trbius, quas Teglaphalaſſar reliquerat, trans Euphratem traducit.	3283	717
			Is Regni Iſraelitici poſt 254. annorum ſpatium exitus.		

3579 Tobias è Tribu Nephtali unà cum cæteris captivis in Tranſeuphratæa à Salmanaſſare deductus eſt. 722

3290 Ezecbias, excuſſo Aſſyriorum jugo, fœdere in Sennacheribum jungitur cum Ægypto, & Rege Chus. 710

3295 Sennacherib exercitum in Ezecbiam ducens, plures in ditione Juda Urbes occupat. 709

Ezechias morbo laborat, cui Iſaias valetudinem pollicitus, in oraculi ſui fidem umbram ſolis in horologio Achaz retrogradam, prodigio exhibet.

Sennacherib Lachim obſidet.

Ezechias omni in ſoederatos Reges ſpe deſtitutus, oblatis Sennacherib pecuniis, Aſſyrorum arma à ſe avertere tentat; ſed inſtans in bellum Sennacherib Rabaſcem ad obſidendam Jeruſalem mittit; ipſe interim in Taracham Regem Chus, ſivè Arabiæ copiarum partem ducens.

A. M.		Ante Chr.
	cens. In Judæam tamen exercitum reducente illo, ſubito Angeli Dei incurſu 185000. Aſſyriorum interfecta ſunt. Quare Sennacherib Ninivem regreditur, ubi à duobus filiis ſuis neci traditus eſt.	
3292	Aſſaradon pro Sennacheribo regnat.	708
	Sub id facilè tempus Baladan, ſivè Merodach-Baradan Rex Babyloniæ de recuperatâ ab Ezechiâ valetudine per Legatos gratulans, ſimulque de prodigio umbræ Solis retrogradæ inſtrui poſtulat.	
	Michæas Moraſthites, & Nahum ſub Ezechiâ oracula fundunt.	
3293	Tartan, ab Aſſaradone miſſus, in Philiſthæos, Idumæos, & Ægyptios venit.	707
3294	Aſſaradon Sacerdotem Iſraeliticum mittit, inſtituendis Chutæis Sichem incolentibus.	706
	Ezechias moritur,	
3306	Manaſſes regnat.	694
3323	Aſſaradon, Babylone captâ, duo Imperia, Aſſyrium, & Chaldæum in ſe conciliat.	677
3329	Manaſſes à Chaldæis captivus Babylonem traducitur.	661
3347	Holophernes variis gentibus bellum inferens, tandem in Judæâ à Judith interficitur.	653
3361	Manaſſes moritur, poſtquam diù ante (incertum tamen quo anno) è captivitate liberatus, in Judæam rediiſſet.	639
	Amon pro Manaſſe regnat, ſceleſtiſſimus Princeps.	
3363	Amon moritur, eique Joſias ſuccedit.	637
	Sophonias, ineunte Joſiæ Regno, munus Prophetæ auſpicatur.	
3370	Joſias corrigendis populi moribus depravatis laborans, Domini cultum reſtituit.	630
3376	Jeremias, ab anno 13. Joſiæ Prophetam agit.	624
3380	Liber Legis in Ærario Templi ab Helciâ Summo Sacerdote invenitur.	620
	Pecuniæ ad Templi reparationem colliguntur,	
	Holda Prophetis imminentia in Regnum Juda mala prædicit.	
3381	Solemnitas Paſchalis à Joſiâ unà cum univerſo populo celebratur.	619
	Joel claret.	
3394	Nechao Regi Ægypti, copias ad expeditionem in Carchamim ducenti, Joſias reſiſtens, lethali in prælio contracto vulnere, Jeroſolymam tranſlatus occumbit.	606
	Joachaz populi favore ad Regnum evehitur; ſed mox ab expeditione ſuâ regreſſus, à Neacho amotus, Eliacimo fratri ſuo, & filio Joſiæ Regnum relinquere coactus eſt.	
3395	Sub eo Rege Abacuc prophetiæ dono claret.	605
3398	Nabuchodonoſor ſub Chaldæorum jugo redactâ Carchami, redux deindè in Palæſtinam veniens, Jeroſolymam obſidet. Eâ expugnatâ, Joakimum ingenti tributo multatum regnare ſinit, Daniel & ſocii Babylonem captivi adducuntur. 4. *Reg.* 23. 36. & 2. *Par.* 35. 5. 6. *Jere.* 26, 1. & 46, 2.	602
3399	Jeremias oracula ſua ſcriptis mandare incipit.	601
3401	Suſannæ hiſtoria Babylone,	599
	Joakim à Nabuchodonoſore deſciſcit.	
	Nabuchodonoſor immiſſis in ditionem Juda copiis Chaldæis, Syris, & Moabitis, univerſâ vaſtatâ regione 3023. Judæos captivos Babylonem adducit, anno Joakimi ſeptimo. Vide 4. *Reg.*24. 2. *Jerem.*52.28.	
3402	Nabuchodonoſor ingentem coloſſum per quietem videt; ejuſque ſomnium Daniel interpretatur.	598
3405	Cyrus Cambyſis ex Mandane filius naſcitur,	595
	Joakim, jugum iterum excutiens, in poteſtatem Nabuchodonoſoris veniens, occiditur; ejuſque cadaver ferarum injuriis relinquitur. Annis 11. regnavit.	
3406	Joacim ſivè Conias, vel Jeconias, pro Joakimo regnat.	594
3406	Nabuchodonoſor, illatis in Jeruſalem armis, trium menſium, & decem dierum obſidione Urbem capit. E` toto verò populo partem captivam Babylonem traducit.	594
	Sedecias avus Jechoniæ Rex à Nabuchodonoſore renunciatur.	
	Legati à Sedeciâ Babylonem mittuntur; quâ occaſione Jeremias ad Judæos captivos epiſtolam ſcribit,	...
3409	Saraias, & Baruch Babylonem à Sedeciâ mittuntur,	591
3410	Ezechiel Prophetæ munus in Chaldæâ auſpicatur,	590
	Jeroſolymam ab hoſtibus capiendam, atque Judæos diſpergendos prædicit, *Ezech.*4. & 5. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12.	
3411	Sedecias cum Rege Ægypti clam agens, defectionem molitur.	589
3414	Tandem in apertam defectionem erumpit. Quare Nabuchodonoſor, illatis in Jeruſalem armis, obſidione illam premit. Audiens tamen Ægypti Regem auxiliares copias ad Sedeciam ducere, obſidione intermiſſâ	586

in

A. M.		A.Cbr.
	in Ægyptios movet. Poſt hæc iterum urbem ſtringit.	
	Toto hujus obſidionis tempore, triennii circiter ſpatio, Hieremias ab oraculis fundendis nunquam deſtitit.	
	Ezechiel in Chaldæâ verſans, obſidionem hanc deſcribit. *Ezech.* 11. & 12.	
3416	Urbs capitur anno 11. Sedeciæ, die 9. menſis quarti, Julio, & Auguſto reſpondentis.	584
	Sedecias noctis ſavore dilabitur, ſed tandem in hoſtium manus incidens, Reblatam ad Nabuchodonoſorem deducitur. Ejus juſſu cæcitate multatus, Babylonem deductus eſt. Ita Prophetiæ conciliantur, quarum aliquæ nunquam illum Babylonem viſurum, quamvis ibi diem clauſurus eſſet, prænunciarunt, *Ezech.* 12. 13.; aliæ verò viſurum illum ſuis oculis Regem Babylonis, eamque Urbem ingreſſurum, aſſerebant. *Jerem.* 32. 4. & 34. 3.	
	Jeruſalem, & Templum die 7. quarti menſis incendio abſumuntur.	
	Judæi Jeroſolymitani, atque ex univerſo Regno captivi in Tranſeuphratęam traducuntur.	
	Is exitus Regni Juda poſt 468. annorum ſpatium, quot ab inito Davidis regno numerantur; ſeu 388. à diviſione Regni Juda, & Regni Jeruſalem.	
	Initium 70. annorum captivitatis, juxta Jeremiæ oraculum. *Jere.* 25. 11. & 29. 10.	
	Godolias reliquiis populi præficitur.	
3417	Jeremias, poſt Godoliæ obitum, in Ægyptum à Judæis invitus ducitur. In Ægypto prophetiæ dono claret. *Jer.* 44.	583
	Ezechiel in Chaldæâ contra captivos Juda prophetat. *Ezech.* 33.	
3419	Tyrus à Nabuchodonoſore obſidetur, ejuſque obſidionis ſpatio (tredecim enim annis duravit) Nabuchodonoſor arma in Idumæos, Ammonitas, & Moabitas infert. *Antiq. l.* 10. *c.* 11.	581
	Abdias in Idumæam prophetat.	
3432	Tyrus à Nabuchodonoſore capitur.	568
	Bellum Nabuchodonoſoris in Ægyptios.	
3433	Poſt plura bella abſoluta, Babylonem regreditur.	567
3434	Ingentem arborem per quietem videt.	566
3435	In bovem tranſmutatur.	565
3443	In priſtinum reſtituitur.	557
3444	Aureo ſimulacro, à ſe erecto, cultum impendi præcipit.	556
	Tres ſocii Danielis in ſuccenſam fornacem injiciuntur.	
	Nabuchodonoſor moritur, poſt exactos in Regno 43. annos, ab obitu Nabonaſſari patris ſui, qui deceſſit anno 3399.	
3444	Evilmerodach, ejus filius, unius tantùm anni ſpatio regnat.	556
3445	Huic filius Balthaſſar ſuccedit.	555
	Viſio Danielis quatuor myſticorum animalium. *Dan.* 7.	
3446	Cyrus, jugo ſervitutis excuſſo, aſſertis in libertatem Perſis, Regis titulum aſſumit.	554
3448	Sacrilegum Balthaſaris convivium. Occiditur.	552
	Darius Medus regnat pro Balthaſare.	
3449	Prophetia Danielis de ſeptuaginta hebdomadibus. *Dan.* 9. & 10.	551
3450	Darius, lato edicto, neminem, præter ſe unum, Deum coli præcipit. Daniel in foveam leonum immittitur.	550
3450	Cyrus evertendam Monarchiam Medorum aggreſſus, primò cum Medis congreditur, atque devicto Aſtyagi Regi Medorum, avo ſuo ex matre, Præfecturam Hyrcaniæ concedit.	550
3455	Poſt hæc in Darium Medum avunculum ſuum movit; antea tamen Darii fœderatos, ac potiſſimùm Crœſum Lydię Regem ſub jugum mittendum ſuſcipit.	545
3456	Babylonem obſidione premens, tandem capit.	544
3457	Judæos omnes manumittit, liberamque facit poteſtatem in Provinciam ſuam regrediendi, eodem anno, quo ipſe in univerſum Orientem Imperium prorogaverat.	543
3457	Hiſtoria Bel, & Draconis à Daniele occiſi.	543
3458	Judæi è captivitate regreſſi, ſacrificia in Templo Domini reſtituunt.	542
3475	Cyrus 70. annorum ætate ſenex moritur.	525
	Cambyſes regnat, à quo Cuthæi & Samaritani edictum, pro inhibendo Judæis Templi ædificio, extorquent.	
3478	Cambyſes expeditionem in Ægyptum ſuſcipit, quod bellum quinquen-	522
3479	nale fuit. Fratrem ſuum Smerdim interficit A. M. 3480.	521
3482		518
3483	Cambyſes moritur.	517
	Septem Magi Imperium uſurpant. Artaxata ex illis unus Judæis Templi ædificationem interdicit,	
	Septem Perſarum Optimates initâ in Magos conſpiratione, illos occidunt.	

A. M.		A.Chr.
	Darius, filius Hyſtaſpis, alio nomine Aſſuerus, in Regem Perſarum eligitur. Uxorem habuit Athoſſam filiam Cyri.	
3484	Aggæus prophetiæ munus exorſus, Judæos, quòd in ædificatione Templi ſegniores eſſent, reprehendit.	516
3485	Judæi opus Templi reſumunt.	515
	Circa idem tempus Zacharias prophetam agere incipit.	
3486	Darius lato pro Judæis edicto, ędificationi favet.	514
	Hoc anno ſeptuaginta anni captivitatis, à Jeremia prædicti, elauduntur, initio facto ab A. M.3416.	
3487	Convivium Darii, ſivè Aſſueri, in quo Regina Vaſthi repudio abjicitur.	513
3488	Eſther ad Regias nuptias ſeligitur.	512
3489	Dedicatio Templi Jeroſolymitani, curante Zorobabele conditi.	521
3495	Aman Regis favore pollere incipit.	505
3496	Excidium Judæorum jurato ſtatuens, edictum Aſſueri ad eam rem impetrat.	504
	Eſther abrogari illud à Rege impetrat.	
	Aman in eamdem crucem agitur, quam Mardochæo paraverat.	
	Judæi de hoſtibus ſuis Suſis, atque in toto latè Imperio Perſarum ulciſcuntur.	
3519	Darius, ſivè Aſſuerus moritur. Xerſes regnat.	482
3531	Xerſe vitâ functo, Artaxerſes ſuccedit.	469
3537	Eſdras, unà cum pluribus Sacerdotibus, & Levitis gentis ſuæ, ab Artaxerſe Jeroſolymam mittitur.	463
3538	Eſdras tollendis, qui in populum irrepſerant, abuſibus operam impendens, alienigenas potiſſimùm uxores dimittendas urget.	462
3550	Nehemias, factâ ſibi ab Artaxerſe permiſſione, Jeroſolymam, ad mœnia, & januas ædificandas, ſe confert.	450
	Dedicatio mœnium Jeroſolymæ.	
	Plures familiæ ex agro in Urbem tranſmigrant, agente Nehemiâ.	
3551	Iſraelitæ tandem ab alienigenis uxoribus recedunt.	449
	Fœdus Iſraelis cum Domino, Nehemiâ conciliante.	
3563	Nehemias ad Artaxerſem regreditur.	437
3565	Poſt hæc iterùm in Judæam ſe reſtituit, ubi variis tollendis abuſibus laborat.	435
	Zacharias, & Malachias, quem aliqui eum Eſdra confundunt, ſub Nehemia prophetant,	
3580	Nehemias moritur.	420
	Eliaſib Summo Sacerdoti ſub Nehemiâ, Jojada, ſivè Juda ſufficitur; Judam Joathan excipit; quo in Templo à Jeſu fratre ſuo ſublato, dignitas ad Jaddum, ſivè Jeddoam tranſiit. Certum obitûs horum Sacerdotum tempus ignoratur. Videſis laterculum Summorum Sacerdotum in Dictionario v. *Sacerdos*.	*Ante Ær. vulg.* 424
3654	Artaxerſes Ochus plures in Ægypto captos Judæos captivos in Hyrcaniam tranſmittit.	346
3671	Alexander Magnus in Aſiam tranſit.	329
3672	Tyrum obſidione premens, à Jaddo Summo Sacerdote eadem ſibi præſtari, quæ Judæi antea Perſis conſueverant, poſtulat. Jaddus recuſat.	328
3672	Alexander, Jeroſolymam veniens, Summum Sacerdotem obſervat; Judæis favet, eoſque ſingulis annis Sabbaticis à tributis eximit.	328
	Samaritani erigendi Templi in montem Garizim facultatem ab Alexandro impetrant.	
3673	Alexander, poſt ſubactam Ægyptum, cùm per Phœniciam regrederetur, ſimilem ac Judæis à tributis ſeptimo quoque anno exemptionem Samaritanis concedit.	327
3674	Darius Condomanus Regum Perſarum ultimus moritur.	326
3681	Alexander Magnus, primus Monarchiæ Græcorum in Oriente author, moritur,	319
	Judæa primùm Regibus Syriæ cedit.	
3684	Dein Ptolemæus Lagus jure armorum ſibi illam vendicans, maximam Judæorum copiam in Ægyptum traducit,	316
3690	Antigonus, pulſo Ptolemæo Lago, eamdem Provinciam recipit.	310
3692	Ptolemæus Lagus, Demetrio filio Antigoni ad Gazam devicto, iterum Judæam obtinet.	308
	Poſt hæc priſtinus Judęæ ſtatus ſub Regibus Syriæ redit; quibus aliquo temporis ſpatio Judæi tributa perſolvunt. Regibus tamen Ægypti ſub Ptolemęo Philadelpho parent, ſi Hiſtoriæ Verſionis Septuaginta fides, ſaltem aliqua, conſtet.	
3727	Verſio Septuaginta circa A. M. 3727. adornata fertur.	273
3743	Antiochus Deus, qui Syrię Regnum inivit A. M. 3743. jus Civitatis in univerſâ ditione ſuâ Judæis concedit; quemadmodum & Græci eidem Regi ſubjecti obtinebant.	257

Pto-

M. A.		A. Chr.
3758	Ptolemæus Evergetes Syriam, & Judęam occupat.	242
3682 3702 3711	Jaddo Summo Sacerdoti vitâ functo A. 3682. ſuccedit Onias I., cui A. 3702. Simeon Juſtus ſubſtituitur. Ille decedens A. 3711. Oniam II. adhuc ætate imbecillem relinquit; quare Eleazar, patruus ipſius, Sacerdotalibus muneribus preſtandis eius loco deſtinatur. Eleazar 30. annorum ſpatio Sacris præfuit; eoque Pontifice Verſio Septuaginta adornata fertur.	318 208 289
3744	Poſt obitum Eleazari A. 3744. Summum Sacerdotium ad Manaſſem defertur, fratrem avi Oniæ, & germanum Jaddi.	256
3772	Manaſſe vitâ functo A. 3771. ad Oniam II. jure poſtliminii dignitas redit.	229
Anno incerto	Onias, non ſoluto 20. talentorum tributo, Ægypti Regem in ſe concitat. Joſephus ejus nepos gratiam Regis iniens, omnia Cœleſyriæ, Phœnicię, à Samariæ, & Judeæ tributa conducit.	
3783	Ptolemæo Evergete Ægypti, vitâ functo, Ptolemæus Philopator ſuccedit.	217
3785	Onias II. Summus Sacerdos moritur. Simon II. Sacerdotium init.	215
3786	Bellum Antiochi Magni in Ptolemæum Philopatorem.	214
	Victoria Ptolemæi in Antiochum.	
	Ptolemæus Philopator vi in Templum Jeroſolymitanum ingredi tentans, Sacerdotibus impeditur.	
	In Ægyptum regreſſus, lato in Judæos edicto, vel avitam Religionem deſerere, vel ſub elephantum pedibus proculcatos vitâ cedere cogit. Deus tamen à præſentiſſimo periculo fidelem ſibi populum prodigio liberat. Vide tertium librum Macchabæorum.	
3788	Ægyptiis in Philopatorem deſciſcentibus, Judæi Regem tuentur.	212
3800	Ptolemæus Philopator occumbit. Ptolemæus Epiphanes 3. vel 4. annorum puer rebus præficitur.	200
3802	Antiochus Magnus ditioni ſuæ Phœniciam, & Judæam adiicit.	198
3806	Scopas, Dux exercitus Ptolemęi Epiphanis, captas ab Antiocho Provincias recuperat.	194
3007	Antiochus Magnus, poſt relatam de Scopa victoriam, à Judæis Jeroſolymæ excipitur.	193
3805	Simon II. Summus Sacerdos moritur. Onias III. ſacris præficitur.	195
Anno incerto	Arius, Lacedęmonię Rex, datis ad Oniam III. literis, mutuo cognationis vinculo Judæos, & Lacedęmonios adſtrictos agnoſcit.	
3812	Antiochus Magnus datę in conjugem Ptolemæo Epiphani Regi Ægypti Cleopatræ filiæ ſuæ Cœleſyriam, Phœniciam, Judæam, & Samariam in dotem aſſignat.	188
3815	Antiochus, ſuſcepto cum Romanis bello, prælio victus, maximâ Regni ſui portione exſpoliatur. Syriam tamen, & Judæam ſervat.	185
3817	Fato cedens, Seleucum Philopatorem ſucceſſorem relinquit.	183
	Antiochus, deindè Epiphanes dictus, alter ejus filius obſes Romę detinebatur.	
3828	Heliodorus, à Seleuco miſſus, in Judæam venit, diripiendo Ærario Templi Jeroſolymitani. Sed ab Angelo flagris cæſus, ab incepto deſiſtere cogitur.	172
	Onias III. Antiochiam ire compellitur, quò ſe à calumniis ſparſis purgaret.	
	Seleucus filium ſuum Demetrium Romam mittit, ut obſes teneatur pro Antiocho fratre ſuo, qui 14. annorum ſpatio ibidem manſerat.	
	Antiocho in Syriam reduce, Seleucus in inſidias Heliodori, regnum affectantis, incidens, occiditur.	
	Antiochus, vix in Provinciam veniens, tanquam numen aliquod à Syris excipitur: inde viro nomen *Epiphanes*.	
3829	Jaſon filius Simonis II., & frater Oniæ III. Pontificum ejus ætatis, ſupremam Dignitatem pecuniâ ab Antiocho Epiphane obtinet.	171
	Judæorum plures, avitâ religione deſertâ, ad Græcorum ſacra tranſeunt.	
3831	Antiochus Epiphanes expeditionem in Ptolemæum Philometorem Regem Ægypti parans, ſummo honore Jeroſolymam veniens excipitur.	169
3834	Menelaus pretio à Jaſone oblato 300. argenti talenta adjiciens, ſupremam Sacerdotis dignitatem ſibi ab Epiphane comparat.	166
3834	Sed huic pecuniæ ſolvendæ impar, à Sacerdotio removetur, & Lyſimachus ejus frater ſubſtituitur.	166
3834	Menelaus in ſuas partes pertracto Andronico, qui, abſente Antiocho, Antiochiæ Præfectum agebat, Oniam III. Summum Sacerdotem occidendum procurat.	166
3834	Lyſimachus Ærarium Templi Jeroſolymitani diripiens, in eodem Templo interficitur.	166
	Eodem anno, Antiocho bellum in Ægyptum parante, prodigia quàmplura in aere ſupra Jeruſalem viſa ſunt.	
	Sparſo de obitu Antiochi in Ægypto rumore, Jaſon coram mœnibus Je-	

A. M.		A.Chr.
	Jeruſalem ſe ſiſtit; ſed non ſine cæde ſuorum pedem referre cogitur.	
	Antiocbus audiens, Judæos ſparſum de obitu ſuo inanem rumorem non invitus auribus excepiſſe, Jeruſalem petens, urbem diripit, atque ultra 80000. virorum trucidat.	
3836	Apollonius in Judæam ab Antiocho Epiphane miſſus, mœnibus Jeroſolymæ everſis, in populum ſævit. Arcem verò in monte, ubi Civitas David conſtituta erat, juxta Templum excitat.	164
	Judas Macchabæus, unà cum aliis novem in deſertum aufugit.	
3837	Lato ab Antiocho Epiphane edicto, omnes ejus ditioni ſubjecti populi ad religionem Græcorum profitendam adiguntur.	163
	Sacrificia in Templo intermittuntur; & ſimulacrum Jovis Olympici in Altari Holocauſtorum erigitur.	
	Eleazari ſenis, & ſeptem fratrum Macchabæorum, unà cum matre martyrium Antiochiæ conſummatur.	
	Matthatias, ſeptemque ipſius filii ad montes confugiunt, quibus & Aſſidæi junguntur.	
	Circa idem tempus Jeſus filius Sirach author Eccleſiaſtici florebat.	
3838	Matthatias moritur, cui Judas Macchabæus ſuccedit. Judas prælio Apollonium vincit; deinde, & Seronem Præfectum Cœleſyriæ.	162
3839	Antiochus Epiphanes exhauſto ærario, ſolvendiſque Romanorum copiis impar, in Perſidem contendit. Nicanor, & Gorgias, ſubinde & Prolemęus filius Dorymenis, in Judæam cum exercitu ingrediuntur.	161
	Judas Macchabæus in Nicanorem movens, ejus exercitum in fugam vertit. Gorgias manum conſerere non audet,	
3640	Lyſias in Judæam cum exercitu veniens, prælio victus, Antiochiam recedere cogitur.	160
	Judas Templum luſtrat, quod triennio ante Gentes violaverant.	
3840	Timotheus, & Bacchides, Duces copiarum Syriæ prælio à Judâ vincuntur.	160
	Antiochus Epiphanes in Perſide occumbit. Antiochus Eupator ejus filius novennis puer, ſub adminiſtratione Lyſiæ, regnum init.	
	Judas in hoſtes gentis ſuæ, in Idumæam, & in Transjordanas gentes bellum infert.	
	Timotheus iterum caſtris à Judâ exuitur.	
3841	Gentes Transjordanæ, atquæ Galilæi in Judæos conſpirantes, à Juda, ejuſque fratribus in ordinem rediguntur.	159
	Lyſias in Judæam veniens, fœdus cum Judâ inire, atque Antiocbiam regredi cogitur.	
	Literæ Antiocbi Eupatoris pro Judæis.	
	Romanorum Legati, datis ad Judæos literis, favorem ſuum pro illis apud Syriæ Reges pollicentur.	
	Illatam à civibus Joppe, & Samariæ injuriam Judas condignâ ultione reparat.	
	Judas bellum in gentes Transjordanas infert. Timotheum alterum illum ab eo, de quo ſupra, copiarum Syrarum ductorem frangit.	
	Dein in Idumæam adversùs Gorgiam movet, relatâque de illo victoriâ, ſub Judæorum, qui in prælio ceciderant veſtibus, aurum latens invenit, quod in Fano Idolorum Jamnię ſubripuerant; quare Sacrificia pro illis Jeroſolymæ indicit.	
	Antiochus Eupator ipſe per ſe exercitum in Judæam ducens, Bethſuram obſidet, atque poſt leves aliquas cum hoſtibus pugnas, tandem capit. Dein Jeruſalem obſidet.	
	Hoc temporis ſpatio, cùm Philippus, cui Antiochus Epiphanes Regni adminiſtrationem commiſerat, Antiochiam veniſſet, Lyſias ad ineundam cum Judæis pacem, atque iter Antiochiam quantocitiùs maturandum, Regi author fuit.	
	Antequam Antiocbus regrederetur, Jeruſalem ingreſſus, murum illum dejecit, quem Judas, ne quid incommodi Templum ab Arce pateręetur, ſtruxerat.	
3842	Menelaus Summus Sacerdos moritur. Alcimus ſacris præeſt.	158
	Onias IV. filius Oniæ III., ad quem jure hæreditario Summum Sacerdotium pertinebat, in Ægyptum ſecedens, ibi paulò poſt Templum Onion, ad inſtar Jeroſolymitani, excitat.	
	Demetrius filius Seleuci, obſes Romæ detentus, fugâ ſeſe ſubducens, in Syriam venit; ibique ſublato priùs Eupatore nepote ſuo, & Lyſiâ Regni adminiſtratore, Regnum occupat.	
3843	Alcimus dignitatem Summi Sacerdotii, quam ab Eupatore acceperat, à Demetrio ratam haberi poſtulat.	157
	Alcimus in Judæam, unà cum Bacchide, rediens, Jeruſalem ingreditur.	
	Indè pulſus, ad Demetrium iterum ſe confert, à quo miſſus Nicanor in Judæam cum copiis, ut virum deduceret. Nicanor cum Judâ fœdus init, quocum aliquandiù convenit.	

Alci-

Digitized by Google

A. M.		A.Chr.
	Alcimus Nicanorem apud Regem de proditis ejus rebus accuſat; quarè Demetrius, datis ad Nicanorem literis, ad ſe Judam deduci imperat.	
	Judas rem ſubodoratus, ſecedens, collectâ ſuorum manu Nicanorem aggreditur; quâ in pugnâ Nicanor 5000. virorum amiſſis vincitur.	
	Razias inclitus ſenex, ne in manus Nicanoris vivus incidat, necem ſibi inſert.	
	Alterum prælium Judæ cum Nicanore, in quo, Nicanore occiſo, plena victoria pro Juda ſtetit.	
	Bacchides, & Alcimus iterum in Judæam.	
3843	Judas, pleriſque ſuorum ſugâ dilapſis, manus cum hoſte conferens, ſtrenuè pugnans in cæſorum à ſe hoſtium ſtrue ipſe tandem exanimis concidit,	157
	Jonathas Macchabæus in Ducem populi, & in Summum Sacerdotem eligitur.	
	Legati ad ineundum cum Romanis fœdus à Judâ miſſi, in Judæam regrediuntur,	
	Bacchides Jonatham inſequitur; qui tamen poſt aliquas cum hoſte velitationes, Jordanis alveum in hoſtium conſpectu natatu tranſgreditur.	
3844	Alcimus moritur.	156
3846	Jonathas, & Simon Macchabæi obſidione in Beth-Beſſen, ſivè Beth-agla clauduntur. Jonathas tamen ex urbe dilapſus, coactâ militum manu plures hoſtium copias fundit.	154
	Simon, ejus frater, in hoſtes frequenter erumpens, res Bacchidis turbat.	
	Jonathas pacis propoſitiones proponit, quas hoſtes acceptant.	
	Jonathas in Machmas ſedem figit, ibique populo jura dicit.	
3851	Alexander Bala, filius ſpurius Anthiochi Epiphanis, in Syriam ad Regnum capeſſendum venit.	149
3852	Demetrius Soter Rex Syriæ, datis ad Jonatham literis, auxiliares copias in Alexandrum poſtulat. Alexander etiam paribus ad Jonatham literis, amicitiam, atque Summi Sacerdotis dignitatem offert.	148
	Jonathas Alexandri conditiones acceptat, purpurâ induitur, atque Jeroſolymę munera Summi Sacerdotis primùm exercet; ibique ſedem figit. Demetrius Soter novis literis Jonatham invitat; ſed Jonathas de ejus promiſſionibus diffidit.	
3854	Demetrius Soter moritur. Alexander Bala in Syriâ regnat.	146
	Onias IV. filius Oniæ III. Templum Onion in Ægypto ad inſtar Jeroſolymitani ędificat.	
	Diſſidium Judæorum & Samaritanorum Alexandriæ cauſâ Templorum utriuſque gentis. Samaritani à Rege Ægypti damnantur; & Templum Jeroſolymitanum Templo Ganzim præfertur.	
	Ariſtobulus Judæus Peripateticus in Ægypto ſub Ptolemæo Philometore floret.	
3854	Demetrius Nicanor filius natu major Demetrii Soteris, in Ciliciam ad recuperandum Regnum patris ſui venit. Apollonius, cui Alexander Bala rerum adminiſtrationem commiſerat, Demetrii partibus contra Balam favet.	145
	Apollonius in Jonatham Macchabæum Balæ faventem movet. Prælio vincitur,	
3858	Ptolemæus Philometor Rex Ægypti in Syriam venit, ſpecie quidem, ut auxiliares copias Balæ adducat; re tamen, ut illum à Regno deturbet,	142
3859	Alexander Bala cum Philometore, & Demetrio manus conferens, prælio victus, in Arabiam ad Zabdielem Regem confugit, à quo capite plexus eſt.	141
	Ptolemæus Philometor in Syriâ moritur. Cleopatra ejus uxor, Oniæ, filio Oniæ tertii, Judæo exercitum ducendum committit.	
	Onias in ordinem redigit Ptolemæum Pyſconem, filium Philometoris, qui matrem ab adminiſtratione Regni deturbare conabatur.	
	Jonathas afflictis Syrię rebus ſub Demetrio Nicanore, occaſione captâ, arcem Jeroſolymitanam, quam Syri tenebant, aggreditur.	
	Demetrius in Palæſtinam veniens, muneribus à Jonatha delinitur.	
3860	Demetrius in Antiochenos deſciſcentes movet, cui Jonathas auxiliares copias mittit.	140
	Tryphon puerum Antiochum filium Alexandri Balæ ex Arabiâ reducens, in Regem Syriæ ſalutari procurat, cui Jonathas, relictis partibus Demetrii Nicanoris, favet.	
	Jonathas fœdus cum Romanis & Lacedęmonibus innovat.	
	Proditione à Tryphone captus Ptolemaide, aliquantò poſt occiditur.	
3861	Simon Macchabæus ad regendum populum aſſumitur.	139
	Tryphon, occiſo puero Antiocho Deo, regnum Syrię occupat.	
	Simon Demetrio Nicanori è regno Syriæ deturbato, faciens immunitatem	

A. M.		Ante Chr.
	ratem ab illo totius Judææ, atque à jugo gentium libertatem obtinet.	
3862	Syrorum præſidium ab arce Jeroſolymitanâ recedere, atque deditionem ſacere cogitur.	138
	Demetrius Nicator, ſivè Nicanor in Perſidem cum exercitu venit; ibique à Rege Perſidis capitur.	
	Simon in cœtu populi Jeroſolymæ Dux populi, & Summus Sacerdos ſalutatur.	
3864	Antiochus Sidetes frater Demetrii Nicatoris, in Syriâ regnans, cudendæ monetæ privilegio Simonem donat; vetera etiam privilegia Judæis rata habet.	136
3865	Legari Romam ad innovandum fœdus miſſi, in Judæam regrediuntur.	135
3866	Antiochus Sidetes à Simone diſſidens, Cendebæum in Palæſtinam ad regionem excurrendam mittit.	134
	Cendebæus à Joanne, & Judâ filiis Simonis vincitur.	
3869	Simon unà cum duobus filiis ſuis proditione interficitur à Ptolemæo genero ſuo in arce Doch.	131
3870	Hircanus, alio nomine Joannes Hircanus, Simoni ſufficitur.	130
	Anthiochus Sidetes Hircanum Jeroſolymæ clauſum obſidet.	
	Hircanus inducias octo dierum à Rege impetrat, quò Tabernaculorum Feſtum celebretur. Cum Antiocho componitur.	
3870	Hircanus theſauros è ſepulcrho Davidis, ſeu potiùs è loculis parentibus Regum Juda effodit.	130
3873	Antiochus Sidetes expeditionem in Perſas ſuſcipit, in quâ Hircanum habet adjutorem. Victus tamen interficitur.	127
3874	Hircanus, excuſſo Regum Syriç jugo, plenam Regno vindicat libertatem; quin & varias Syriæ urbes occupat.	126
3875	Illatis in Idumæos armis, ad ſubeundam circumciſionis legem obligat.	125
3877	Miſſis Romam Legatis, fœdus cum Senatu innovat.	123
	Cùm ambo Antiochi Syriæ Reges mutuis bellis implicantur, Hircanus in ſuo ſe Regno etiam atque etiam confirmat.	
3894	Samariam anni obſidione capit.	106
3895	Hircanus poſt 29. Regni annos moritur.	105
3898	Sub ejus Regno tres potiſſimæ Hebræorum Sectæ cœpiſſe creduntur; Phariſæorum, Eſſeniorum, & Saduceorum; certior tamen earum epocha ignoratur.	102
	Judas, alio nomine Ariſtobulus, poſt Hircanum regnat. In ſocium adminiſtrationis Antigonus alter Regis frater accitur; cæteri verò fratres, & mater in vinculis relinquuntur. Quin & mater in carcere inediâ enecatur. Ariſtobulus Regium diadema, & titulum aſſumit.	
	Bellum Ariſtobuli in Ituræos, quos Antigonus prælio victos ad circumciſionem cogit.	
	Regreſſus ab expeditione Antigonus, juſſu Ariſtobuli occiditur.	
3899	Ariſtobulus poſt exactum in Regno annum moritur.	101
	Alexander ejus frater regnat; quo Ptolemaidam aggreſſo, ne Urbs capiatur, Ptolemæus Lathurus in ejus auxilium promptè accurrens, efficit. Alexander, reducto exercitu, regionem excurrit.	
3900	Lathurus inſigni victoriâ Alexandrum frangit.	100
3901	Cleopatra Ægypti Regina Lathurum, ne in Ægyptum veniat, præveniendum rata, Helciam, & Ananiam Judæos cum valido exercitu in illum mittit.	99
3902	Alexander Jannæus Rex Judæorum, fœdere cum Cleopatrâ inito, urbes aliquas Palæſtinæ debellat.	98
3006	Dein Gazam tentans, urbem capit, & evertit.	94
	Judæorum in Regem ſeditio, qui tamen in ordinem ab illo rediguntur.	
	Proſperis in externos bellis vincit.	
	Sed inteſtinis in ſuos bellis integro ſexennio affligitur; quin & à ſeditioſis Demetrius Eucærus, Syriæ Rex, accitur.	
Incertus horum omnium eſt annus.	Alexander prælio vincitur; ejuſque in ultimam extremitatem redacti aſpectu Judæ icommoti, ultrò ſe illi ſubmittentes veterem utrinque harmoniam innovant.	
	Demetrius Eucærus in Syriam re infectâ redire cogitur.	
3919	Antiochus Dionyſius, Syriæ Rex, irruptionem in Judæam facit. Arabes aggreditur, quos prælio quidem primùm vincit, deinde tamen altero prælio ab illis ſuſus, interficitur. Aretas Rex Arabum victoriâ tumens, armis in Alexandrum verſis, ſecundo prælio eum illo congreditur; mox verò fœdere inter utroſque Reges inito, Aretas copias reducit.	81
3920	Alexander Jannæus urbes Dion, Geraſæ, Gaulonis, Seleuci, aliaſque expugnat.	80

Ale-

A. M.		A.Chr.
3926	Alexander Jannæus moritur.	74
	Alexandra ejus uxor ad Regni adminiſtrationem evocata, Phariſæos ſibi, ſupremâ eum illis authoritate communicatâ, conciliat.	
3933	Ariſtobulus II. filius Alexandri Jannæi, coactis veteranorum militum patris ſui eopiis, de mattis, & Phariſæorum adminiſtratione altè conqueritur.	67
3934	Deinde matris ægritudinis occaſione captatâ, potiſſimas Judææ arces occupat.	66
3935	Alexandrâ vitâ functâ Hircanus ejus filius, natu major, & frater Ariſtobuli in Regem ſalutatur.	65
	Prælium inter Hircanum, & Ariſtobulum, in quo Hircanus vincitur.	
3938	Pax inter utroſque fratres ſancitur eâ conditione, ut Hircanus ad privatam fortunam redactus, ſuis bonis quietus fruatur. Ariſtobulo verò ſupremum jus, quà Regium, quà Sacerdotale maneat. Ita Hircanus poſt exactum in Regno triennium, ac totidem menſes, Ariſtobulo ceſſit.	62
3939	Hircanus ioſtigante Aotipatro, ad Regem Arabum ſecedit.	61
	Aretas Rex Arabum reſtituendi Hircani in Regnum expeditionem ſuſcipit.	
	Ariſtobulus, prælio victus, in Templo Jeroſolymitano obſidetur.	
3939	Legatos ſuos ad Gabinium primùm, deinde ad Scaurum, qui juſſu Pompeji in Syriam venerant, mittit, eorumque animos ingenti pecuniæ ſummâ oblatâ tentat, quò & partibus ſuis ſavere velint, & Aretæ injungere, ut obſidionem quantocyùs ſolvat.	61
	Scaurus, miſſis ad Aretam literis, jubet copias quantocyùs reducere, niſi Romanos hoſtes malit experiri.	
	Aretas paret, & recedenti Ariſtobulus ioſiſtens, prælio ſecundo de hoſtibus ulciſcitur.	
3940	Pompejus, eum in Damaſcum veniſſet, utroſque fratres coram ſe accitos auſcultat, atque fraterno ſimul animo vivere ſuadet.	60
3941	Ariſtobulus Jeroſolymam ſe recipiens, Pompejo urbem obſidenti reſiſtit. Sed tandem Urbs, & Templum expugnantur: Ariſtobulus in hoſtium poteſtatem venit, & Hircano Sacra, & Regia dignitas reſtituitur, eâ conditione, ut à Diademate ferendo abſtineat. Judæa in veteres terminos redacta, Romanorum tributaria efficitur.	59
	Alexander filius Ariſtobuli, ex hoſtium manibus, cùm Romam duceretur, dilapſus, in Judæam veniens exercitum cogit.	
3947	Gabinius, Romanarum copiarum Imperator, illum aggreſſus, prælio vincit, atque in arce Alexandrio elauſum obſidet. Alexander deditione factâ, omnes, quas occupaverat arces, Romanis reſtituit.	53
3948	Ariſtobulus Româ dilapſus in Judæam veniens, arcem Alexandrium reſtituere tentat. Romani, promptè accurrentes, modicis copiis prælium committentem cædunt. Ille Macheruntem confugiens, arcem munitionibus vallare molitur; ſed promptâ hoſtium obſidione impeditus, poſt toleratam aliquandiu eamdem obſidionem, tandem captus, Romam iterum tranſmittitur.	52
3949	Ptolemæus Auletes, Rex Ægypti, corruptum immenſâ auri vi Gabinium adducit, ut ad Thronum Ægypti Romanorum armis reducatur. Antipater annonas Romanis præbet, datiſque ad Judæos Peluſii literis, aditum Romanis faeilem parare rogat.	51
	Gabinio bello Ægyptiaco implicito, Alexander filius Ariſtobuli Judæam vaſtat; ſed mox Gabinius aceurrens, commiſſo ad montem Thaboris prælio, illum vincit, atque diſperdit.	
3950	Gabinio è Provinciâ excedenti, Craſſus ſufficitur. Craſſus in Provinciam veniens, cùm quietam offendiſſet, expeditionem in Parthos ſtatuit.	50
3951	Jeroſolymam veniens, in ingentes Templi theſauros manum injicit.	49
	In Parthos profectus, conſerto cum illis prælio vincitur, atque interficitur.	
3952	Exercitùs Romani reliquias Caſſius per viam ſupra Euphratem reducens, Tarichæam capit, atque ultra 30000. Judæorum captiva adducit.	48
	Alexandrum filium Ariſtobuli io ordinem reducens, quietum ſe contineri cogit.	
3955	Julius Cæſar Summum Romanorum Imperium occupans, Ariſtobulum liberum abire permittit, atque in Syriam reduci duas legiones concedit.	45
	Sed Pompeji fautores clam Ariſtobulum veneno ſubducunt.	
	Scipio capite plectit Alexandrum juniorem filium Ariſtobuli.	
3957	Antipater juſſu Hircani comitem ſe Mithridati adjungens, in Ægyptum ad deducendas Cæſari auxiliares copias, atque Provinciæ debellandæ non inutilem operam præſtiturus, cum illo contendit.	43

A. M.		A.Chr.
	Peracto Ægyptiaco bello Cæſar in Syriam veniens, Hircano Summi Sacerdotis jus aſſerit,	
	Antigonum filium Ariſtobuli de nece patris & fratris ſui apud Cæſarem querentem, Cæſar, ab Antipatro occupatus, negligit.	
	Antipater ſegnioris Hircani animi occaſione captatâ, Phaſaelo filio ſuo natu majori Urbis; Herodi verò, alteri filio, Galilææ præfecturam committit.	
3958	Herodes ad Tribunal Jeroſolymitanum delatus de Provinciâ male adminiſtratâ, mox damnandum ſe intelligens, in Provinciam ſecedit.	42
	Hillel, & Sammeas, celebres Rabbini florent. Sammeas Hilleem, diſcipulum habuit. Jonathas filius Uzielis, Paraphraſium Chaldaicarum author, Hilleem audivit. Sammeas Pollionem audivit, authore Joſepho. Akiba Sammeæ, & Hillel in ſcholis Hebraicis, ſi S. Hieronymo fides, ſucceſſit.	
3959	Hircanus Legatos ad Julium Cæſarem, innovando cum Romanis fœderi, mittit. Initum eſt autem felicibus fauſtiſque pro Judęis conditionibus.	41
3960	Poſt obitum Julii Cæſaris, Legati Judæorum in Senatum introducti, poſtulata omnia facilè impetrant.	40
	Judæia Aſiaticis vetus privilegium aſſeritur, ne ad bellum unquam cogantur.	
3961	Caſſius 700. talenta à Judæis poſtulat.	39
	Malichus propinato veneno Antipatrum ſubſtulit.	
	Herodes, occiſo Malicho, ultionem de nece patris ſui expedit.	
3962	Felix Phaſaelum aggreditur; ſed mox ab illo in turri clauditur, unde nonniſi compoſitis rebus liber abire permittitur.	38
3963	Antigonus ſecundus, filius Ariſtobuli, coactis copiis in Judæam ingreditur.	37
	Sed Herodes, antequam in Provinciam penetret, promptè accurrens, prælio inito illum diſſipat.	
	M. Antonius in Bithyniam veniens, Judæos nonnullos, Herodem, & Phaſaelum accuſantes, audit; ſed Herodes mox ad illum ſe conferens, ita in ſe animum illius inclinat, ut accuſatores retundat.	
	M. Antonius, Epheſum veniens, Judæos captivos à Caſſio abductos, liberos pronunciat, & agrum Judęis per injuriam ablatum reſtitui jubet.	
	Cùm Antiochiam veniſſet, Judæorum Optimates, Herodem, & Phaſaelum accuſantes, offendit; ſed iis auditis, utroſque fratres Judæorum Tetrarchas pronunciat.	
	Facta deinde ad illum Judæorum legatio, 1000. viris totius gentis ampliſſimis conſtans, qui Tyrum ad Antonium ſe conferentes, nihil tamen ab illo impetrant.	
3964	Antigonus, filius Ariſtobuli, Parthorum armis Judææ regnum occupare molitur. Parthi Hircanum, & Phaſaelum captivos detinent, & in Antigoni poteſtatem tradunt. Quare Phaſaelus adacto in parietem capite, ſibi necem conſciſcit; Hircanum verò, utrâque aure ab Antigono mutilatum, in Tranſeuphratæa deducunt.	36
	Herodes dilabi Jeroſolymâ coactus, Romam ad impetrandum ab Antonio auxilium contendit. Judææ Regnum à Senatu impetrat, acceptiſque ab Antonio ad Præfectos Syriæ literis, ut ſibi in recipiendo Regno faveant, in Judæam regreditur.	
3965	Primo impetu Joppem occupat; deinde Maſſadam ad ſolvendum ab obſidione Antigoni Joſephum fratrem ſuum contendit. Poſt liberatam ab obſidione Maſſadam, in Jeruſalem movet; ſed hyeme jam procedente, ab inſtituendâ obſidione deterretur.	35
	Prædones in antris Galilææ ſe continentes exterminat.	
	Machera Romanorum Dux, unà & Joſephus frater Herodis, juncta ſimul arma in Antigonum inferunt; cùm interim Herodes auxiliares copias ad Antonium Samoſatam obſidentem duceret.	
3966	Poſt captam Samoſatam Soſius unà & Herodes ad Judæam debellandam ab Antonio mittuntur.	34
3967	Poſt varias pugnas Herodes tandem exercitum Jeroſolymæ applicat.	33
	Urbs capitur, & Antigonus in fidem Soſii ſe ſe tradit, cui idem Soſius inſultans *Antigona*, pro *Antigonus* appellat.	
	Antigonus captivus Antiochiam deductus, Antonii juſſu capite damnatur.	
3968	Hircanus humaniſſimè à Rege Parthorum exceptus, redeundi in Judæam facultatem impetrat.	32
	Cùm autem Summo Sacerdotio præſtando impar eſſet, Ananelus Sacris ab Herode præficitur.	
3969	Alexandra mater Mariamnes, & Ariſtobuli, Supremum Sacerdotium Ariſtobulo impetrat.	31
3970	Herodes natantem Ariſtobulum poſt annuum Sacerdotium demergi curat.	30

Ac-

A. M.		A. Chr.
	Accuſatus verò eâ de re apud Antonium, coram illo appellatur.	
3973	Bellum Herodis in Arabes.	27
	Ingens terręmotus Judæam concutit.	
3973	Prælium ad Actium, in quo Auguſtus inſignem de M. Antonio victoriam refert.	27
	Hircanum meditantem ad Regem Arabum ſe recipere, Herodes interficit.	
3974	Romam ad Auguſtum contendit, à quo in Regno Judææ aſſeritur.	26
3975	Auguſtus, in Syriam veniens, per Palęſtinam tranſit, ſummo honore ab Herode exceptus.	25
3976	Herodes uxorem ſuam Mariamnem filiam Alexandræ interficit.	24
3978	Salome ſoror Herodis Coſtobarum repudiat.	22
3979	Fames & peſtis, in Judęâ graſſantur.	21
3982	Herodes variis ſuſceptis ædificiis, Judæorum religionem offendit, Cæſaream Palęſtinæ condit.	18
3983	Agrippam Auguſti amicum in Aſiam venientem Herodes inviſit.	17
3984	Auguſtus Trachonitidem Herodi donat.	16
3985	Herodes Templi Jeroſolymitani à fundamentis novam fabricam ſuſcipit.	15
3688	Romam ad obſequium Auguſto præſtandum contendit.	12
3989	Duorum filiorum Alexandri, & Ariſtobuli nuptias celebrat.	11
3990	Herodes Agrippam in itinere aſſecutus, Jeroſolymam deducit.	10
3991	Domeſticæ ſimultates Herodis domum turbant. Salome, Pheroras, & Antipater in Alexandrum, & Ariſtobolum animantur.	9
3993	Herodes, Romam tendens, ipſe per ſe accuſationem coram Auguſto in Alexandrum, & Ariſtobulum inſtituit.	7
3994	Solemnis dedicatio novæ urbis Cæſareæ, quam Herodes in Auguſti honorem condiderat.	6
3995	Auguſtus Judæis Alexandrinis vetera jura, & privilegia aſſerit.	5
	Herodes eruendis, uti ferunt, reconditis theſauris, Davidis tumulum ſuffodit.	
3996	Novæ turbæ in domo Herodis.	4
	Archelaus Rex Capadociæ, Alexandrum generum ſuum Herodi conciliat.	
	Archelaus unà cum Herode Romam contendit.	
3997	Herodes expeditionem in Arabes ſuſcipit.	3
3998	Herodes coram Auguſto defertur, quòd Arabes quamplurimos trucidarit.	2
	Angelus S. Zachariæ ſpectandum ſe præbet. S. Joannes Baptiſta concipitur.	
3999	Annunciatio Incarnationis Filii Dei Beatæ Virgini Mariæ.	1
	Herodes ultimo ſupplicio duos filios Alexandrum, & Ariſtobulum damnari curat.	
	Antipater filius Herodis Regnum affectat.	
	Herodes Antipatrum Romam mittit.	
	Mala Antipatri conſilia, atque artes deprehenduntur.	
	S. Joannes Baptiſta, ſex ante ortum Chriſtum menſibus, naſcitur.	
4000	Jeſus Chriſtus die 25. Decembris naſcitur.	*A. Chr. 1. ante Ær. 4.*
4001	Die primâ Januarii circumciſione initiatur.	*Ante Ær. 3.*
	Antipater, Româ regreſſus, meditati in Herodem veneni accuſatus, & convincitur.	
	Magi ad obſequium Chriſto præſtandum veniunt.	
	Purificatio SS. Virginis. Jeſus die 2. Februarii, poſt 40. dies à nativitate, in Templo ſiſtitur.	
	Fuga in Ægyptum.	
	Infantes Bethleemitici occiduntur.	
	Antipater juſſu Herodis interficitur.	
	Herodes, poſt quinque dies à nece Antipatri, moritur.	
	Archelaus ſupremis Herodis tabulis Rex Judææ renunciatur.	
	Jeſus Chriſtus ex Ægypto reducitur. In Nazareth à parentibus enutritur.	
	Archelaus Romam ad Auguſtum ſe confert, ut Herodis ſupræmæ tabulæ ejus authoritate ſibi confirmarentur.	
	Seditio Judæorum, quos tamen Varus in ordinem redigit.	
	Archelaus Regni paterni portione obtentâ, unà cum Tetrarchæ titulo, in Judæam regreditur.	
	Impoſtor quidam Alexandri filii Herodis è Mariamne, perſonam induit.	
4002	Archelaus, remoto à Summo Sacerdotio Joazaro, Eleazarum Sacris præficit.	2. *Ante Ær.* 1.
4009	Archelaus Viennæ Galliæ exulare cogitur.	9. *Ær.* 6.
4010	Cenſus Syriæ à Cirenio indictus.	10. *Ær.* 7.
	Seditio Judæ Gaulonitæ authoris Herodianorum.	
4012	Jeſus Chriſtus 12. annis natus, ad Templum Jeroſolymitanum ſe conferens, triduò ibi, inſciis parentibus, manet.	12. *Ær.* 9.

A. M.		A. Chr.
4013	M. Ambivius Judææ Præfecturam obtinet.	13. Ær. 10.
4017	Auguſtus Imperator moritur.	17. Ær. 14.
4023	Judæos, atque ſuperſtitiones Ægyptiacas profitentes, omnes Tiberius è totâ Italiâ extorres agit.	23. Ær. 20.
4031	Pilatus Judææ præficitur.	31. Ær. 28.
	Signa, & Imagines Romanas invehere in Jeruſalem tentans, Judæos ſibi reſiſtentes experitur.	
4032	S. Joannes Baptiſta prædicationis munus auſpicatur.	32. Ær. 29.
4033	Jeſus Chriſtus baptiſmo S. Joannis Baptiſtæ tingitur	33. Ær. 30.
	In deſertum ſecedit.	
	Poſt 40. dies ad S. Joannem regreditur. Andręam, Simonem, Philippum, & Nathanaalem accerſit.	
	Canæ nuptiis intereſt, ubi aquam in vinum tranſmutat.	
	Capharnaum primò, deinde Jeroſolymam contendit, ubi PRIMUM PASCHA poſt baptiſmum celebrat. Paſcha eo anno in diem 15. Aprilis incidebat.	
	Nicodemus noctu Jaſum convenit.	
	Jeſus ad Jordanem ſe conferens, ibi baptizat.	
	Herodes Antipas uxorem Philippi fratris ſui, adhuc ſuperſtitis, ſibi matrimonio jungit.	
	Joannes Baptiſta liberiùs inceſtum illum reprehendens, in carcerem detruditur.	
	Jeſus in Galilæam ſe recipit, ubi Samaritanam fœminam, alioſque Samaritanos in Sichem ad fidem deducit.	
	In Nazareth fidem annunciat, dein Urbe relictâ, ſedem ſibi Capharnaum conſtituit.	
	Simon, Andræas, Jacobus, Joannes ad Apoſtolatum vocantur.	
	Variis prodigiis claret.	
	S. Matthæus vocatur.	
4034	SECUNDUM PASCHA Jeſu Chriſti poſt receptum baptiſmum, & inſtitutam prędicationem.	34. Ær. 31.
	Paralyticum die Sabbati, valetudini reſtituit.	
	Judæi perdendi Jeſum Chriſtum conſilium capiunt.	
	Jeſus Chriſtus varia Chriſtianæ religionis officia pro concione in monte exponit.	
	Joannes Baptiſta in carcere detentus, legationem ad Chriſtum mittit, an Meſſias eſſet quæſiturus.	
4035	Apoſtoli per diverſa Judææ loca mittuntur.	35. Ær. 32.
	S. Joannes Baptiſta, juſſu Herodis, inſtigante Herodiade, interficitur.	
	Jeſus Chriſtus quinque tantùm panibus, & duobus piſcibus 5000. hominum paſcit. Populum autem ſibi regnum deferentem declinat.	
	TERTIUM PASCHA Jeſu Chriſti à baptiſmo.	
	Judæam, & Galilæam percurrens, prædicationibus ubique, & prodigiis claret.	
	Transfiguratio Jeſu Chriſti.	
	Septuaginta Diſcipuli in varia loca mittuntur.	
	Jeſus Chriſtus ad Feſtum Pentecoſtes celebrandum Jeroſolymam ſe confert.	
	Suadentibus cognatis ipſius, ut Feſto Tabernaculorum adeſſet, reſpondet, horam ſuam nondum veniſſe. Cæterùm circa Feſti dimidium, nempe quarto circiter die hebdomadæ ſolemnis, eò ſe confert.	
4036	Ineunte A. Chr. 36. Lazarus morbo correptus, occumbit. Jeſus è transjordanis veniens, amicum ad vitam revocat.	36. Ær. 33.
	Evitandis inſidiis, & malis Judæorum Jeroſolymæ in ſe conſiliis, Jeſus in Ephrem ad Jordanem confugit.	
	Jeruſalem ſe confert ad ULTIMUM PASCHA, quod ſibi in vitâ mortali maneret.	
	Die Dominicâ 29 Martii, & 9. Niſan, Bethaniam veniens, apud Simonem Leproſum convivio excipitur.	
	Mane alterius diei 30. Martii, Jeroſolymam triumphantis habitu ingreditur.	
	Die Martii 31. feriâ ſecundâ, iterum Jeroſolymam ſe conferens, inter eundum ſterilem ficum nactus, maledictione arborem perimit.	
	Die Mercurii, 1. Aprilis, Sacerdotes, & Scribæ da ratione Jeſum capiendi deliberant.	
	Succedenti die, 2. Aprilis, Jeſus ad montem Olivarum tranſiens, ire jubet Petrum, & Joannem ad Urbem, quæ neceſſaria eſſent Paſchali convivio, inſtruendis.	
	Veſpere ejus diei in Urbem ingreſſus, ſupremo convivio cum Apoſtolis cœ-	

cœnans, Euchariſtiam inſtituit. Dein ad hortum in monte Olivarum unà cum illis omnibus ſe confert, quò etiam Judas datas ſibi à Principibus Sacerdotum cohortes ducit.

Jeſus ad Annam eâdem nocte deducitur; Annam ſcilicet Socerum Caiphæ Summi Sacerdotis.

Mane diei Veneris, 3. Aprilis, & 14. Niſan, ad Pilatum adductus accuſatur, damnatur, & in crucem in monte Calvarii agitur.

Sub veſperam, antequàm requies Sabbati iniret, è Cruce depoſitus, & balſamo conditus, tumulo infertur.

Sacerdotes ſuo ſigillo, atque appoſitis cuſtodibus ſepulchrum muniunt.

Totâ nocte die Veneris, totoque Sabbato atque parte noctis ſuccedentis, Chriſtus in ſepulchro jacet.

Mane diei Dominicæ è mortuis reſurgit.

Mulieres religioſæ, quæ ad ſepulchrum venerant, de Reſurrectione ab Angelo certiores fiunt.

Jeſus Chriſtus ipſe ſe videndum præbet, 1. Mariæ Magdalenæ ſub hortulani ſpecie. 2. cæteris piis fœminis à ſepulchro regredientibus. 3. Petro. 4. Diſcipulis euntibus Emmaum. 5. omnibus Apoſtolis in cœnaculo' Jeroſolymitano congregatis, abſente tamen S. Thomâ. Hæc eâdem Reſurrectionis die Dominicâ contigerunt.

Octo poſt dies, Diſcipulis eodem in loco ſpectandum ſe præbet, atque ſui ipſius argumentum certum Thomæ exhibet. Secundùm hæc, Apoſtoli in Galilæam regreſſi, non ſemel Jeſum vident.

Poſt exactos 28. dies in Galilæâ, Apoſtoli iterum Jeroſolymæ ſe reſtituunt.

Menſæ aſſidentibus die 14. Maji ejuſdem anni, Jeſus ſpectandum ſe præbens, omnes ſecum extra Urbem ad montem Olivarum adducit, ibique, illis ſpectantibus, quadrageſimo à reſurrectione die, in Cœlum aſcendit.

Decem poſt dies, celebritate Pentecoſtes recurrente, miſſus à Jeſu Spiritus Sanctus in igneis linguis ſupra ſingulos ſedet.

4037 Septem Diaconi ſeliguntur. 37. Ær.

Martyrium Sancti Stephani. 34.

Saulus, ſivè Paulus Eccleſiam inſectatur, deinde ad Fidem adducitur.

Pilatus de morte Jeſu Chriſti Tiberium per literas certiorem facit.

S. Jacobo minori Jeroſolymæ Epiſcopatus defertur.

S. Philippus Diaconus Eunuchum Reginæ Candacis baptiſmate initiat.

Apoſtoli per omnem latè terram diſperguntur.

4038 Junior Agrippa ære alieno in Judæâ oppreſſus, iter Romanum ſta- 38. Ær.
tuit. 35.

4039 Romam veniens, partibus Caji, qui deinde ad Imperium evectus eſt, 39. Ær.
favet. 36.

4040 A' Tiberii ſavore excidens, in vincula conjicitur. 40. Ær.

Pilatus in Italiam revocatur. 37.

Tiberio vitâ functo, C. Caligula regnat.

Agrippa in libertatem reſtitutus, ſummis honoribus cumulatur.

Apollonius Thianæus, labente Tiberii regno, claret.

Circa idem tempus, S. Petrus Antiochiam veniſſe creditur.

4041 S. Paulus è Damaſco ſe recipere coactus, in ſportâ per muros Urbis 41. Ær.
demittitur. 38.

Jeroſolymam veniens, à Barnabâ ad Apoſtolos, cæteroſque Diſcipulos deducitur.

Tharſum Ciliciæ patriam ſuam contendit.

Agrippa junior, impetratâ à Caligulâ Tetrarchiâ Philippi patrui ſui, Judæam repetit, atque Alexandriâ tranſiens, à civibus ludibrio habetur.

Seditio Alexandrinorum in Judæos, inſtigante Flacco,

4042 Flaccus comprehenſus, Romam mittitur; atque inde juſſu Tiberii Ca- 42. Ær.
ligulæ exilio damnatur. 39.

Herodes Tetrarcha ab Imperatore aliqua pro ſe impetraturus, Romam petit; ſed Caligula ab Agrippa jam præoccupatus, virum Lugdunum proſcribit.

4043 Caligula Petronium mandatis onerat, ut ſimulacrum ſuum in Templo 43. Ær.
Jeroſolymitano conſtituat; ne tamen quantocyùs Imperatoris juſſa exe- 40.
cutioni mandentur, Judæi à Petronio dilationem impetrant.

4044 Agrippa ab eodem conſilio Imperatorem removere conatur, ac tandem 44. Ær.
ingentis beneficii loco impetrat, ne ſtatua in Templo collocetur. 41.

Philo Judæus pro Judæis Alexandrinis Legatione apud Caligulam fungitur.

Coram Imperatore introductus, in ultimum vitæ diſcrimen venit.

Hi-

A. M.		A. Chr.
	Hiſtoria duorum fratrum Aſinęi, & Anilæi. Judæi, relictâ Babylone, Seleuciam aufugiunt.	
	Circa idem tempus Helena Regina Adiabenorum, & Izates ejus filius ad Judæorum ſacra tranſeunt.	
	C. Caligula ſato concedit. Claudius regnat, cui, ot delatum ab exercitu Imperium retineat, Agrippa author eſt. Claudius ejuſdem Agrippæ ditioni Judæam, & Samariam addit.	
	Agrippa in Judæam regreſſus, amoto à Summo Sacerdotio Teophilo filio Anani, Simonem Cantbaram ſacris præficit.	
	Paulò poſt exauctorato Cantharâ Matthiam promovet.	
4045	S. Petrus ſub Glaudio Romam venit; incertum tamen quo anno.	45. Ær. 42.
4046	Agrippa depoſito Matthia, ad ſupremam dignitatem Elionæum filium Cithæi elevat.	46. Ær. 43.
4047	S. Jacobum minorem in vinculis detineri jubens, tandem capitali ſupplicio damnat.	47. Ær. 44.
	S. Petrus ejus juſſu in carcerem detruditur, ſed mox ab Angelo liberatur,	
	Aliquaotò poſt, Agrippa cùm Cæſaream veniſſet, quòd aſſentantis ſibi populi laudibus indulſerit, à Domino percuſſus inter ſummos cruciatus animam efflat.	
	Paulus & Barnabas Fidelium Antiochenorum eleemoſynas Jeroſolymam deferunt.	
	Antiochiam repetituri ab Eccleſiâ prædicando Gentilibus Evangelio pro intimo Sancti Spiritûs ductu deputantur.	
4048	Cuſpius Fadus Judeæ præfecturam obtinet.	48. Ær.
	Dira fames per Judæam graſſatur.	45.
	SS. Paulus, & Barnabas in Cyprum petunt, deinde in Pamphiliam, Piſidiam, & Lycaoniam.	
	Lyſtrenſes ſacrificus illos tanquam Numina colere parant.	
4049	Antiocbiam redeunt.	49. Ær.
	Prima S. Petri Epiſtola.	46.
	Circa idem tempus S. Marcus Evangelium ſcriptis mandat.	
	Cuſpio Fado revocato, Tiberius Alexander io Provinciam mittitur.	
4051	Herodes Rex Chalcidis Pontificam Dignitatem à Joſepho filio Camithi in Ananiam Filium Nebedæi transfert.	51. Ær. 48.
	Herodes Rex Chalcidis moritur. Ventidius Cumanus in Præfecturâ Judææ Tiberio Alexandro ſubſtituitur.	
4052	Judæa ſub Cumano turbatur,	52. Ær. 49.
4054	Fideles quidam judaizantes legalium oneribus Fideles ex Paganis ſubjiciendos contendunt.	54. Ær. 51.
	Concilium Jeroſolymitanum, cuius decreto Fideles ex Gentibus à Legalium obſervantiâ abſolvuntur.	
	S. Petrus Antiochiam veniens, à S. Paulo reprehenditur.	
	SS. Paulus, & Barnabas à ſe invicem occaſione Joannis Marci recedunt.	
	S. Timotheus Paulo adhæret, & circumciditur.	
	S. Lucas tum temporis etiam comes Apoſtolo jungebatur.	
4053	Apoſtolus ex Aſiâ in Macedoniam tranſit; iode Athenas.	55. Ær. 52.
4056	Athenis digreſſus Corinthum venit.	56. Ær.
	Judæi ſub Claudio Româ pelluntur.	53.
	Cumano è Provinciâ diſcedenti Felix ſuccedit.	
	Prima Epiſtola S. Pauli ad Theſſalonicenſes.	
	Altera ejuſdem ad eoſdem populos, aliquot menſibus à primâ.	
4057	Apoſtolus poſt 18. menſiom Coriothi moram, Jeroſolymam navigans, Epheſo pertranſit.	57. Ær. 54.
	Apollo Epheſum venit, ibique Evangelium annunciat.	
	S. Paulus, poſt perſoluta religionis ſuæ officia Jeroſolymis, Antiochiam contendit.	
	Galatiâ deinde, & Pbrygiâ excurſis, Epheſum ſe reſtituens, triennio ibidem manet.	
	Claudius Imperator fraudibus Agrippinæ veneno perimitur.	
	Nero regnat.	
4058	S. Paulus Epiſtolam ad Galatas ſcribit,	58. Ær. 55.
4059	Prima Apoſtoli ad Corintbios Epiſtola.	59. Ær. 56.
1060	Seditione à Demetrio argentario Epheſi excitatâ, Apoſtolus ex eâ Urbe depellitur.	60. Ær. 57.
	In Macedoniam divertit.	
	Secunda ad Corinthios Epiſtola.	

Epi-

A. M.		A. Chr.
4061	Epiſtola ad Romanos.	61. Ær.
	Fidelium eleemoſynas Apoſtolus in Palæſtinam defert.	58.
	Io Templo Jeroſolymitano captus detinetur.	
4062	Aliquantò poſt, vinculis oneratus Cæſaream transfertor.	62. Ær.
	Iſmael filius Fabæi in Summo Pontificatu Ananiæ ſuccedit.	59.
	Seditio inter Judæos Cæſarienſes cum civibus ejuſdem Urbis.	
4063	Felici è Provincia excedenti, P. Feſtus ſufficitur.	63. Ær.
	S. Paulus Imperatorem appellat; quare navigio impoſitus Romam mittitur.	60.
4064	Naufragium Pauli ad Inſulam Melitam.	64. Ær.
	Romam veniens, biennio ibi in vinculis detinetur.	61.
	Judæi excitato muro, proſpectum in Templum Agrippæ prohibent.	
	Iſmael Summus Sacerdos exauctoratur.	
	Joſeph, cognomento Cabæi, Sacris præficitur.	
4069	Epiſtola S. Pauli ad Philippenſes.	65. Ær.
	Epiſtola ad Coloſſenſes.	62.
	Martyrium S. Jacobi minoris Epiſcopi Jeroſolymitani.	
4066	Apoſtolus, vix à vinculis liberatus, Epiſtolam ad Hebræos ex Italiâ ſcribit.	66. Ær. 63.
	Albinus ſucceſſor Feſti in Provinciam venit.	
	Diſſidium Sacerdotum Jeroſolymæ pro decimis.	
	Levitæ Cantores lineas tunicas io Templo deferendi, ad inſtar Sacerdotum, permittuntur,	
	Jeſus filius Aoani per urbem clamitat: *Væ Urbi &c.* nec unquam ceſſavit uſque ad cœptam per Romanos obſidionem.	
4067	S. Paulus ex Italiâ in Judæam veniens, per Ioſulam Cretæ, Epheſum, & Macedoniam pertranſit.	67. Ær. 64.
	E' Macedoniâ primam ad Timotheum Epiſtolam ſcripſiſſe creditur.	
	Epiſtola S. Pauli ad Titum.	
	Jeſu filio Gamalielis à Sacerdotio ab Agrippâ amoto, Matthias filius Theophili ſufficitur.	
	Geſſius Florus in præfecturâ Judææ Albino ſuccedit.	
	Nero Romanam urbem incendio abſumere teotat, ejuſque ſacti invidiâ Chriſtianos onerans, perſecutionem in illos indicit.	
4068	S. Petrus ſecundam Epiſtolam, facilè Romæ datam, ſcribit.	68. Ær.
	In ſolemnitate Paſchali hujus anni varia prodigia Jeroſolymæ viſa ſunt.	65.
	S. Paulus poſtremo itinere Romam contendit, ubi unà cum S. Petro carcerem ſubit.	
	Epiſtola S. Pauli ad Epheſios.	
	Secunda ejuſdem ad Timotheum epiſtola.	
	Apollonius Thyanæus Romam venit.	
4069	Martyrium SS. Petri & Pauli Romæ.	69. Ær.
	Vacuam S. Petri Cathedram S. Clemens tenet, quamquam nonniſi poſt obitum S. Lini Eccleſiæ adminiſtrationem ſuſcepit.	66.
	S.Marcus, iterum Alexandriam ſe conferens, martyrium ibidem conſummat.	
	Ceſtius Syriæ Præfectus Jeroſolymam veniens, populum ad Feſtum Paſchale convenientem recenſet.	
	Turbæ Cæſareæ, & Jeruſalem,	
	Florus Judæos benè multos perimit.	
	Seditio Judæorum io illum. Seditioſi præſidium Romanorum Jeroſolymis trucidant.	
	Judæi Cæſareæ in Palæſtinâ cæduotur.	
	Judæi omnes Scythopolitæ eâdem nocte mactantur.	
	Ceſtius Syriæ Præfectus in Judæam venit.	
	Templum Jeroſolymitanum obſidet, ſed prælio victus à Judæis, pedem referre cogitur.	
	Fideles Jeroſolymæ verſantes, ineundum jam Judæorum cum Romanis bellum intelligentes, Pellam urbem Transjordanicam in ditione Agrippæ ſe receperunt.	
	Veſpaſianus ad ſuſcipiendam Judaicam expeditionem à Nerone ſeligitur.	
	Joſephus Galilææ Præfectus renunciatur.	
	Veſpaſianus filium ſuum Titum Alexandriam mittens, ipſe interim Antiochiam venit, ubi validum exercitum inſtruit.	
4070	Veſpaſianus Judææ fines ingreſſus, Galilæam debellat.	70. Ær.
	Joſephus Jotapatæ obſidionem ſuſtinet.	67.
	Urbs capitur, & Joſephus in fidem Romanorum ſe tradit.	
	Tiberias, & Tarichæa, quæ ab Agrippâ deſciverant, Veſpaſiano ſubmittuntur.	
	Diſſidia in Urbe Jeruſalem.	
	Zelotæ Templum occupant, & per Urbem inſeſti diſcurrunt.	
	Amoto Theophilo, Phanniam ad Summum Sacerdotium promovent.	

Ana-

Zelotæ ad defendendam Jeruſalem Idumæos appellant.
Ananum, & Jeſum filios Gamaræ, & Zachariam filium Barueh, interficiunt.
Idumæi Jeroſolymis recedunt.
4071 Nero moritur. Galba regnat. 71. Ær.
Veſpaſianus omnia Judææ itinera circa Jeruſalem occupat. 68.
Simon Gioræ Judæam, & Idumæam meridionalem vaſtat.
4072 Galbâ vitâ ſuncto, Otho ad Imperium effertur. 72. Ær.
Otho moritur. Vitellius ſufficitur. 69.
Veſpaſianus ab exercitu Imperator ſalutatur; mox verò Oriens univerſis copiarum Romanarum exemplum ſequitur.
Joſephus in libertatem aſſeritur.
Joannes Giſcala à Zelotis Dux eligitur.
Eleazarus filius Simonis tertiæ in Urbe factionis author eſt, ſuiſque adhibitis fautoribus, intima Templi, ſivè Atrium Sacerdotum occupat.
4073 Titus ad Urbem ſuccedens, obſidione illam claudit. Venit autem paulò ante Feſtum Paſchale. 73. Ær. 70.
Seditioſi vires in Romanos jungunt; mox verò iterum inter ſe diſſentiunt. Romani primum mœnium ambitum occupant; deinde ſecundum; poſtea muro excitato, totam urbem claudunt, quæ ad ultimas famis extremitates redigitur, ut mater filio ſuo occiſo paſcatur.
Die 17. Julii Sacrificium perpetuum in Templo ceſſat.
Romani in atrium populi evadentes, injecto in porticus igne omnia abſumunt.
Romanus Miles injecto igne Templum incendit, quod ne fieret Titus antea nequidquam prohibuerat.
Romani Urbe, Templo captis, Sacrificia gratiarum actionis Diis ſuis offerunt.
Intimus Urbis ambitus pervaditur.
Joannes Giſcalæ, & Simon filius Gioræ nequidquam effugio tentato in cloacis latitaot.
4074 Titus ſunditus everti Templum imperat. 74. Ær.
Paria & in Urbem jubet, turribus tantùm Hippici, Phaſaeli & Mariamnes relictis. 71.
Titus Romam rediens, de Judæis unà cum Veſpaſiano patre ſuo triumphat.
Baſſus legati munere auctus in Judæam mittitur.
4075 Poſt Baſſi mortem Fulvius Sylva ſuccedit, qui cæteras arces Judææ in Romanorum poteſtatem reducit. 75. Ær. 72.
Templum Onion in Ægypto à Romanis clauditur.
Judæi Cyrenenſes à ſcurrâ quodam ſeducti, in ultimum diſcrimen, veniunt.
Veſpaſianus reliquias Davidicæ domûs exquiri omnes jubet.

Finis Tabulæ Chronologicæ in Hiſtoriam Biblicam.

CA-

CALENDARIUM JUDÆORUM.

Annus apud Hebræos duodecim Lunarium menſium periodo clauditur; ſinguli menſes alterno ordine 30. & 29. diebus, initio tamen facto à 30. conſtant. Porrò annus ad civiles uſus, autumno; ad Sacros autem, vere incipit. Olim Judæis ſua erant Calendaria ad indicandas Solemnitates, & jejunia, dieſque omnes memoriâ rerum apud Patres ſuos geſtarum ſacros (a). Laudantur illa non rarò in Thalmud (b); ſed ipſis fatentibus Rabbinis, noſtrâ ætate interciderunt (c). Vulgata omnia, & MSſ. ſequioris planè ſunt ætatis (d). Illud vetuſtiſſimum habetur, cujus titulus *Megillath Thaanith*, nempè *Volumen afflictionis*, Feſta indicans, & jejunia olim apud Judæos uſu recepta. Hodie verò, iis abrogatis, ne in vulgaribus quidem Calendariis adnotantur. Nos potiſſimas hiſtorias hîc referemus ex eo Libro, aliiſque Calendariis derivatas; quamquam, ut brevitati ſerviamus, articuli omnes omittuntur, qui tantùm ad lectiones in Synagogâ ſolemnes ſpectant.

TIZRI.

Primus Menſis anni civilis, & ſeptimus anni Sacri.

Triginta diebus conſtat, & Lunationi Septembris reſpondet.

Prima dies. Neomenia, initium anni civilis. *Feſtum Tubarum* (e).

III. *Jejunium pro obitu Godoliæ* (f).

Eàdem die contractus ſcripto traditi abrogantur. Cùm impii Reges decreto vetuiſſent, ne quis unquam nomen Dei proferre auderet; recepto in libertatem populo, Aſmonæi, ſivè Macchabæi, lege ſanxerunt, ut in omnibus contractibus nomen Dei adſcriberetur, ità fere: *Hoc anno, Summo Sacerdote N. qui eſt miniſter Dei Altiſſimi.* Judices his viſis inſtrumentis, ſtatim partibus ſatisfieri jubent, e. g. pronunciantes: cras; ſivè alterâ die ille ſolvet eam pecuniæ ſummam; ad quam ſcriptâ in inſtrumento promiſſione tenetur; ſtatimque charta dilacerabatur. Si fortè autem Dei nomen in Scripturâ eraſum apparuiſſet, ſtatim nulla vis inſtrumento. Ideò inſtrumenta hæc omnia abrogare viſum eſt, atque feſtum in ejus rei memoriam inſtitutum (g).

V. *Mors 20. Iſraelitarum.* R. Akiba, filius Joſephi, in carcere obiit.

VII. *Jejunium ob conſtitutum vituli aurei cultum*, latamque à Deo eo de crimine in Iſraelitas ſententiam (h).

X. *Jejunium expiationis* (i).

XV. *Feſtum Tabernaculorum* cum Octavâ (k).

XXI. *Hoſanna Rabba.* Septima dies Tabernaculorum, ſivè ramorum.

XXII. Octava Tabernaculorum.

XXIII. *Gaudium Legis.* Feſtum ob initum fœdus à Deo cum Hebræis, Lege per Moyſem traditâ.

Eodem die dedicatio Templi à Salomone ædificati (l).

XXX. *Prima Neomenia* menſis Marſchevan. Judæi enim, ne fortè erraverint metuentes, duobus ſuccedentibus diebus Neomenias celebrant.

a *Vide Zach. 8. 19. Eſth. 8. 6. in Græc.*
b *Miſna tract. Taanith. n.8.*
c *Vide Maimon. Bartenora in eum locum.*
d *Vide Genebrard. Bibliot. Rabbin. Buxtorf. Levit. Talmudic. Bartolocci Bibliot. Rabbin.* Lamy Introduct. à l'Ecriture *Plantavitſius Iſagoga Rabbinic. ad finem.*
e *Levit.* 23. 34. *Num.* 29. 1. 2.
f 4. *Reg.* 25. 25. *Jerem.* 41.
g *Megill. Thaanith.*
h *Exod.* 32. 6. *&c.*
i *Levit.* 33. 19. *&c.*
k *Levit.* 23. 34. 35.
l 3. *Reg.* 8. 65. 66.

MARSCHEVAN.

Secundus Menſis anni civilis, & octavus anni Sacri.

29. dierum.

Prima dies. SEcunda Neomenia, ſivè prima dies menſis.

VI. Jejunium, quòd Nabuchodonoſor Sedeciæ oculos ſuffoderit, poſt trucidatos coram illo omnes ejus filios (*m*).

XIX. Jejunium diebus Lunæ, Jovis, & alterâ recurrente die Lunæ, expiandis erroribus, occaſione feſti Tabernaculorum commiſſis (*n*).

XXIII. Feſtum in memoriam lapidum Altaris à Græcis violati; qui nempè lapides abſconditi ſunt, quouſque Propheta aliquis veniens decerneret de illis (*o*).

XXV. Feſtum in memoriam locorum, quæ Chutæi occupaverant, atque Iſraelitæ poſt reditum è captivitate ſibi iterum vindicarunt.

XXVI. Diſputatio R. Jochanan, filii Zachai, cum Saducæis, negantibus panes primitiarum (*p*) in Altari offerendos; quin & calentes, recenteſque in eſcam adhibendos (*q*).

XXIX. Prima Neomenia menſis Caſleu.

m 4. *Reg.* 25. 7. *Jerem.* 52. 10.
n *Vide Calendarium à Bartolocio editum.*
o 1. *Mach.* 46. *Megillath. c.* 8.
p *Levit.* 23. 17. 18.
q *Megill. c.* 9.

CASLEU.

Tertius menſis anni Civilis, & nonus Sacri, ſivè Eccleſiaſtici.

30. dierum, Lunationi Novembris reſpondens.

Prima dies. SEcunda Neomenia, ſivè prima dies menſis.

II. *Oratio pro pluviâ* (*r*).

III. Feſtum in memoriam projectorum extra atrium Idolorum ab Aſmoneis; quæ nempè Idola Gentiles dedicaverant (*s*).

VI. Jejunium ob dilaceratum, combuſtumque Jeremiæ volumen à Rege Joakimo (*t*).

VII. Feſtum in memoriam ſublati Magni Herodis, filii Antipatri, qui nempe Sapientes omnes inſectatus eſt (*u*).

XXI. *Feſtum montis Garizim.* Narrant Judæi Simonem Summum Sacerdotem unà cum ſuo Clero coram Alexandro Magno veniſſe; ejuſque exemplum Chutæos, & Samaritanos imitatos, Principi ſe ſiſtentes, rogaſſe, ut in ſuam poteſtatem Templum Jeroſolimytanum traderet; ſimulque partem montis Moria ſibi pretio venderet. Alexander petentibus facilis acquievit. Sed Summus Sacerdos Judæorum Regem conveniens, requiſitus ab illo, quid peteret, rogavit, ne committeret unquam, ut à Samaritanis Templum Jeroſolymitanum deſtrueretur. Reſpondit Alexander, ſe in ejus liberam poteſtatem populum illum univerſum remittere. Tunc Summus Sacerdos, ceterique omnes captis Samaritanis talos perforarunt, atque transjecto per foramen loro caudis equorum alligatos, uſque ad montem Garizim raptarunt, Montem verò totum viciâ Judæi ſeverunt, quemadmodum & Samaritani in Monte Moriâ ſacere conſtituerant. Rei geſtæ memoria Feſto indicto celebratur.

XXV. *Dedicatio*, ſive *innovatio Templi* ab Antiocho Epiphane violati, atque à Juda Macchabæo luſtrati (*x*). Feſtum totâ octavâ celebratur. Narrat Joſephus, ſuâ ætate appellati conſueviſſe *Feſtum luminum*; facilè, ait ille, ob felicitatem reſtituti Templi, quod veluti novam diem Judæis attulit (*y*). Authores verò Judæi aliam Feſto Luminum cauſam aſſignant. Cùm enim, inquiunt, Templum à Græcis prophanatum repurgaretur, parva quædam phiala inventa eſt ſigillo Summi Sacerdotis munita, in quâ tantum olei continebatur, quantum vix alendis unâ nocte lucernis ſuffeciſſet. Prodigio tamen Divino factum eſt, ut modicum illud liquoris lucernis ad plures dies ſufficeret, donec novo oleo provideretur. Stat ſua tanto prodigio Solemnitas, in quâ plures lampades in Synagogâ, & in poſtibus domorum ſuſpenduntur (*z*). Alii verò (*a*) Feſtum Luminum derivant ex igne, qui Cœlitùs dilapſus ligna ſuper Altare holocauſtorum incendit [*b*].

Non deſunt, qui in memoriam Judith inſtitutum Feſtum illud ſuſpicentur (*c*); ambigunt autem, an Judith illa eadem ſit, ac filia Merari, nece Holopherni illatâ clara; vel altera Judith filia Matthatiæ & ſoror Judæ Macchabæi, quæ Nicanorem interfeciſſe ſertur (*d*). Porrò de hac Judith nihil quidem in Macchabæis, & apud Joſephum, ſed

r *Calendar. Bartoloc.*
s *Megil. Thăn.*
t *Jerem.* 36. 23.
u *Megil. c.* 11.
x 1. *Macch.* 4. 52. & 2. *Macch.* 2. 16. *Jo.* 10. 22.
y *Antiq. l.* 12. *c.* 11.
z *Vide Seld. de Syned. l.* 3. *c.* 13.
a *S. Thom. Hiſt. Scholaſt. Hugo Card. in* 1. *Macc.* 4. 52.
b *Vide* 2. *Macch.* 1. 22.
c *Vide Sigan. l.* 3. *c.* 18. *de Rep. Hebr.*
d *Vide Ganz Zenach David, Millenar.* 4. *an.* 622. & *apud Selden. de Synedr. l.* 3. *c.* 13. *n.* 12.

ſed tantùm apud Rabbinos; quare Judæi facilè ex hiſtoriâ Judith, aliam de Judith ſub Juda Macchabæo fabellam procuderunt.

Oratio pro pluviâ. Tempus ſeminis in Judæâ incipit.

XXX. *Prima Neomenia*, menſis Thebet.

T H E B E T.

Quartus anni civilis, & decimus Eccleſiaſtici.

29. *dierum*, *& Lunationi Decembris reſpondens*.

Prima dies. N*Eomenia*.

VIII. Jejunium, quòd Lex Hebræorum in Græcum verſa fuerit. Hanc diem, ac tres ſuccedentes, tenebræ glomerantes olim occuparunt.

Jejunium decimi menſis (*e*). e *Calend. Bartoloc.*

IX. Jejunium, cujus nulla apud Rabbinos ratio indicatur.

X. Jejunium pro obſeſsâ à Nabuchodonoſore Jeruſalem (*f*). f 4. *Reg.* 25. 1.

XXVIII. Feſtum, ob excluſos Saducæos è Sanhedrim, ubi ſub Alexandro Jannæo præ cæteris authoritate valebant. R. Simeon filius Shatach rationem inivit, ut ſingillatim egrederentur; ſingulis autem ſecedentibus, ſingulos Phariſæos ſubſtituit (*g*). g *Megill. Thaan.*

XXIX. Prima Neomenia menſis Scheveth.

S E B A T H, ſivè S C H E V E T H.

Quintus anni civilis, & undecimus Sacri.

30. *dierum*, *Lunationi Januarii reſpondens*.

Prima dies. N*Eomenia*, ſivè prima dies menſis.

II. Gaudium pro morte Alexandri Jannæi adverſarii Phariſæorum infeſtiſſimi (*h*). h *Megill.*

IV. ſivè V. Jejunium pro morte Seniorum, qui Joſue ſucceſſerant (*i*). i *Judic.* 2. 10.

XV. *Principium anni arborum*; ſcilicet ex quo quatuor priores anni ſatarum arborum ſupputabantur; quo temporis ſpatio impurę habitę ſunt (*k*). Sunt qui hos annos cum menſe exordiantur. k *Levit.* 19. 23. *&c.*

XXII. Feſtum pro obitu *Niskaleni*, qui nempè vir inſerri in Templum imagines, vetitaſque figuras juſſerat; ſed eo morte ſublato factum eſt, ut ejus juſſiones exequutioni non mandarentur. Sub Simone Juſto Summo Sacerdote vixiſſe tradunt Judæi. Porrò vir iſte ignotus omninò (*l*). l *Megill.* c. 11.

XXIII. Jejunium ob bellum decem Tribuum in Benjamitas, ulciſcendæ injuriæ uxori Levitæ ab illis illatæ (*m*). m *Judic.* 20.

Memoria etiam recurrit Idoli Michæ (*n*). n *Judic.* 18.

XXIX. Memoria obitùs Antiochi Epiphanis hoſtis Judæorum (*o*). o 1. *Macch.* 6.

XXX. Prima Neomenia menſis Adar. 1. *Megillat.*

A D A R.

Sextus Menſis anni civilis, & duodecimus Eccleſiaſtici.

29. *dierum*, *Lunationi Februarii reſpondens*.

Prima dies. N*Eomenia*.

VII. Jejunium pro obitu Moyſis [*p*]. p *Deut.* 34. 5.

VIII. IX. Tubæ ſonant in actionem gratiarum pro imbribus eo menſe conceſſis, atque novis inſuper impetrandis (*q*). q *Megill. Thaanit.*

IX. Jejunium in memoriam diviſionis Scholarum Schammai, & Hillelis.

Digitized by Google

XII. Feſtum pro obitu duorum Proſelytorum Holliani, & Pipi, fratrum, quos Tyrinus, ſive Turianus quidam in urbe Laodiceæ ad violandam fidem cogere volebat; illi autem mortem potiùs ſubire, quàm in Legem quicquam tentare maluerunt (r).

XIII. Jejunium Eſther; facilè in memoriam jejunii Eſther (s).

Feſtum in memoriam obitûs Nicanoris hoſtis Judæorum (t). Hunc autem peremiſſe Judith ſororem Judæ Macchabæi Judæorum aliqui narrant.

XIV. *Primum Purim*, ſive *minus feſtum fortium* (u). Cùm Judæi Provinciarum ab occidendis hoſtibus ſuis die 14. Niſan ceſſaſſent, eam diem ſolemnem habuerunt. Judæi tamen Suſis degentes, totam eam diem in cæde tranſegerunt, nec niſi ſubſequente ceſſatum eſt. Quare Mardocheus feſtum fortium die 14. & 15. inſtituit.

XV. *Majus feſtum Purim*, ſive *fortium*, ſive *ſecundum Purim*. Tres iſti dies, nempe 13. 14. 15. vulgò *dies Mardochai* appellantur, quamquam feſtum pro obitu Nicanoris nihil habet cum Eſther, & Mardochæo commune. Exactores hemiſicli, qui à ſingulis Iſraelitis tributum Domino ſolvebatur (x), die 15. Adar in urbibus exigebant, die verò 25. in Templo (y).

XVII. *Liberatio Sapientum Iſraelis*, qui nempè perſecutionem Alexandri Jannei Regis Judæorum declinantes, in urbem *Korliek* Arabiæ confugerunt, Cùm autem à Paganis loci incolis ſibi necem imminere cognoſcerent, noctis favore dilapſi ſunt. Memoria hujus fugæ conſtituto feſto celebratur (z).

XX. Feſtum in memoriam pluviæ, quam *Onias Hammagel* à Deo in magnâ ſiccitate impetravit, ſub Alexandro Jannæo (a).

XXIII. *Dedicatio Templi Zorobabelis* (b). Dies tamen ejus feſti incerta; nonnulli ad 26. Calendarium Sigonii ad 23. conſignat.

XXVIII. Feſtum in memoriam abrogati edicti, à Regibus Græcorum lati, quo & circumciſio Infantum, & obſervantia Sabbathi, & fuga à cultu extraneorum Numinum interdicebatur (c).

XXIX. Prima Neomenia menſis Niſan.

Cùm annus 13. menſibus Lunaribus conſtat, alter menſis Adar intercalaris ſuccedit.

r Selden. lib. 3. c. 13. de Synedr. ex Megill.
s Eſth. 4. 16. Geneb. Bartoloc.
t 1. Macch. 7. 44. & 2. Macch. 15. 30. &c.
u Eſth. 9. 21.
x Exod. 30. 13.
y Thalmuld. Tract. Schekalim.
z Megill.
a Megill.
b 1. Eſdr. 6. 16.
c Megill. & Gemar. ad Tit. Thaanith. c. 2.

NISAN, ſivè ABIB (d).

Septimus menſis anni civilis, & primus anni Sancti.

30. *dierum*, & *Lunationi Martii reſpondens*.

Prima dies. NEomenia. Jejunium pro morte filiorum Aaronis (e).

X. Jejunium pro obitu Mariæ ſororis Moyſis (f), & in memoriam penuriæ aquarum, quâ Iſraelitæ poſt ejus obitum in deſerto Cades laborarunt (g).

Eâ die quiſque ſibi agnum, ſive hædum comparabat pro imminenti Paſchate.

XIV. Ad veſperam diei 14. Agnus Paſchalis immolabatur, azyma incipiebant, indictis inſuper feriis.

XV. *Solemnitas Paſcha*, cum octavâ; prima dies azymorum; dies feriata. Azyma tantùm totâ eâ octavâ adhibebantur.

Poſt occaſum ſolis meſſes hordei collectæ ad Templum deferebantur (h).

XVI. Secunda dies feſti, quâ hordeum die precedenti meſſum, tamquam primitiæ meſſis, offerebatur; dein meſſis omnibus permiſſa.

Initium Meſſis.

Ex eâ die 50. dies uſque ad Pentecoſtem ſupputabantur.

XXI. Octava Feſti Paſchæ, Azymorum terminus. Dies eſt præ cæteris octavis ſolemniſſima, quamquam non feriata.

XXVI. Jejunium pro obitu Joſue (i).

XXIX. Pluviæ veris poſtulabantur (k).

XXX. Prima Neomenia menſis Jiar.

Liber *Megillat* nullum peculiare feſtum menſi Niſan aſſignat.

d Exod. 13. 4.
e Levit. 10. 1. 2.
f Num. 20. 1.
g Num. 20. 2. &c.
h Cod. Menachot. 61.
i Joſ. 24. 29.
k Genebrard.

JIAR.

Octavus Menſis anni civilis, & ſecundus Eccleſiaſtici.

29. *dierum*, & *Lunationi Aprilis reſpondens*.

Prima dies. NEomenia. VI. Tridui Jejunium pro erroribus tempore Paſchali commiſſis; nempè die Lunæ, Jovis, & alterâ recurrente die Lunæ (l).

l Calendaria Bartoloc.

VII. De-

VII. Dedicatio Jeruſalem poſt Græcorum perſecutiones ab Aſmonæis reſtitutæ (*m*).
X. Jejunium pro obitu Heli Summi Sacerdotis, & Arcæ captivitate.
XIV. *Secundum Paſcha* pro iis, qui alterum Paſcha die 24. Niſan celebrare non potuerunt.
XXIII. Feſtum pro captâ à Simeone Macchabæo Urbe Gazâ (*n*).
Sive pro captâ & luſtratâ Arce Jeruſalem à Macchabæis, juxta Calendarium Sigonii (*o*).
Feſtum pro pulſis ab urbe per Aſmonæos ſive Macchabæos Caraitis (*p*).
XXVII. *Feſtum pro expulſione Geltigorum* ſive *Coronatorum*, qui nempè poſtes Templorum, & Domorum coronis ornabant, eodemque cultu boum, & aſinorum capita redimientes, hymnos in honorem Deorum ſuorum decantabant. Macchabæi, his pulſis è ditione Juda, & Jeruſalem, in rei geſtæ memoriam Feſtum conſtituerunt (*q*).
XXVIII. Jejunium pro obitu Samuelis Prophetæ (*r*).
XXIX. Prima Neomenia menſis Sivan.

m *Megill.*
n *Calendaria Scalig. Vide* 1. *Macch.* 13. 43. 44.
o 1. *Macc.* 13. 49. 53. & 14. 7. 36.
p *Megill.*
q *Megill.*
r 1. *Reg.* 25. 1.

S I V A N.

Nonus menſis annis civilis, & tertius Eccleſiaſtici.

30. *dierum*, *Lunationi Maji reſpondens*.

Prima dies. NEomenia.
VI. *Pentecoſtes*, quinquageſimus à Paſchate dies; cui poſt evolutas 7. à Paſchate hebdomadas recurrenti, inditum etiam nomen *Feſtum hebdomadarum*. Nulla huic Feſto aſſignata Octava legitur.
XV. XVI. Feſtum ob victorias Macchabæorum in Bethſanitas (*s*).
XVII. Feſtum pro captâ ab Aſmonæis Cæſareâ, pulſiſque ab eâ Gentilibus, atque Judæis conſtitutis (*t*).
XXIII. Jejunium in memoriam edicti à Jeroboamo filio Nabat lati, quo ſcilicet cautum eſt, ne ſubjecti ſibi populi primitias Jeroſolymam deferrent (*u*)
XXV. Jejunium pro morte RR. Simeonis filii Gamalielis, Iſmaelis filii Eliſei, & Chaninæ Sacerdotis ſecundi.
Feſtum in memoriam latæ ab Alexandro Magno pro Judæis in Iſmaelitas ſententiæ. Cùm enim populi illi jus patris ſui, qui major natu fuiſſet, aſſerentes, Chanaanitidis poſſeſſionem ſibi deberi contenderent; eamque Chananæi ipſi ſibi jure poſtliminii poſcerent; ac tandem Ægyptii reddi ſibi vaſa Hebræis in egreſſu ab Ægypto commodata poſtularent, Alexander Judæis cauſam adjudicavit (*x*). In Gemarâ Babylonicâ tamen ejus judicii dies ad 24. Niſan conſignatur (*y*).
XXVII. Jejunium pro tradito igni Libro Legis à R. Chanina filio Thardionis.
XXX. Prima Neomenia menſis Thamuz.

s 1. *Mac.* 5. 52. & 12. 40. 41. *Vide Megill.*
t *Megill.*
u 3. *Reg.* 12. 27.
x *Vide Megill.*
y *Tit. Sanhed.*

THAMUZ, ſivè TAMMUZ.

Decimus menſis anni civilis, & quartus anni Sancti.

29. *dierum*, *Lunationi Junii reſpondens*.

Prima dies. NEomenia.
XIV. Feſtum pro abrogato libro pernicioſo Saducæorum, & Butuſienorum, quo illi Oralem Legem omnem, & Traditiones evertere conati ſunt (z).
XVII. Jejunium pro Tabulis Legis à Moyſe confractis (*a*).
Eâdem die Urbs Jeruſalem capta eſt; veſpertinum, & matutinum ſacrificium, premente Urbem obſidione ſub Tito, intermiſſum. Epiſtemon librum Legis dilaceravit, atque Idolum in Templo conſtituit; an ſub Nabuchodonoſore, vel ſub Antiocho Epiphane, aut ſub Romanis?
XXIX. Prima Neomenia menſis Ab.

z *Megill.*
a *Exod.* 32. 19.

A B.

Undecimus menſis anni civilis, & quintus Eccleſiaſtici.

30. *dierum*, *Lunationi Julii reſpondens*.

Prima dies. NEomenia. Jejunium pro obitu Aaronis Summi Sacerdotis.

V. Memoria filiorum Jethuel è genere Juda, qui poſt captivitatem ligna in uſum Templi ſuffecerent [*b*].

IX. Jejunium quinti menſis, quòd Deus eâ die Moyſi declaravit, neminem ex Hebræis obmurmuratoribus in terram Promiſſionis ingreſſurum (*c*).

Eâdem die Templum captum combuſtum fuit à Chaldæis primùm, deindè à Romanis.

XVIII. Jejunium ob extinctam Lucernam veſpertinam ſub Achaz.

XXI. *Xylophoria*. Feſtum, in quo ligna omnia Templi uſibus neceſſaria eò deferebantur (*d*). Hoc Feſtum Scaliger ad diem 22. ſequentis menſis conſignat.

XXIV. Feſtum in memoriam abolitæ ab Aſmonæis, ſive Macchabæis Legis Saducæorum, quâ nempe illi diſpoſuerant, ut mares æquè ac fœminæ patriâ hereditate æquo jure fruerentur (*e*).

XXX. Prima Neomenia menſis Elul.

b *Megill.*

c *Num.* 14. 29. 31.

d *Selden. Vide Joſeph. de bello l.* 2. *c.* 17.

e *Megill.*

E L U L.

Decimus menſis anni civilis, & ſeptimus Eccleſiaſtici.

29. *dierum*, *Lunationi Auguſti reſpondens*.

Prima dies. NEomenia.

VII. *Dedicatio mœnium Jeruſalem per Nehemiam* (*f*). Legimus quidem 2. *Eſdr.* 6. 25. operi illi ſupremam manum impoſitam fuiſſe die 25. menſis Elul; cùm tamen plura adhuc fortè deeſſent, ideò facilè ejus dedicatio ad diem 7. Elul inſequentis anni differri potuit (*g*).

XVII. Jejunium pro nece exploratorum, qui de terrâ Promiſſionis ſiniſtra ſparſerant (*h*).

Feſtum pro expulſis Romanis (ſeu potiùs Græcis), qui Hebræis conjugia interdicere conabantur, filiaſque Iſraelis probro afficiebant. Cùm autem vitium inferre in Judith filiam unicam Matthatiæ voluiſſent, ille filiis ſuis ſtipatus fortiſſimè reſiſtens, jugum excuſſit. Manet in memoriam rei geſtæ Solemnitas.

XXI. *Xilophoria*. Feſtum, quo ligna in uſum Altaris holocauſtorum neceſſaria ad Templum comportabantur.

In Calendario Scaligeriano ad 22. hujus menſis conſignatur. Vide diem 21. ſuperioris menſis.

XXII. Feſtum in memoriam repreſſæ audaciæ impiiſſimorum Iſraelitarum, in quos nece animadverſum eſt; tunc enim Judæa à Gentilibus occupabatur. Tridui ſpatium viris illis, quò ad officia redirent, conceſſum eſt; cùm autem in deterioribus perſiſterent, ideò morte omnes damnati ſunt (*i*).

XXIX. Prima Neomenia menſis Tizri.

f 2. *Eſdr.* 12. 27.

g *Megill. Selden.*

h *Num.* 14. 36. 37.

i *Megill. Thaanith.*

Finis Calendarii Judaici.

PRÆ-

PRÆFATIO

In reductionem Monetarum, quibus Hebræi, & Judæi utuntur, ad Gallicas.

CUm primùm ad Sacram Scripturam manum admovi, in ipſo ſtatim operis veſtibulo conſtituendum mihi eſſe ſenſi, ut Lectoris animum ad certam quamdam de valore, & pondere monetarum, ſicut & de amplitudine, ac magnitudine menſurarum Hebraicarum hypotheſim determinarem. Cùm verò inter varias eâ de re opiniones ſeligendum mihi eſſet, ipſa rei apud Authores varietas hærentem, & inquietum, quid conſilii caperet, animum diutiùs tenuit. Diſcrepantes illorum opiniones conciliare planè inacceſſa res eſſet; novam per me viam ſtruere, tùm per ſe operoſum, tùm mihi, ingenii viribus imbecilliori, arduum fuiſſet. Optimum factu viſum eſt, ut certum inter multos itineris Ducem ſeligens, ipſius pro viribus veſtigia relegerem.

D. Le Pelletier Rothomagenſis, quem virum ipſe novi, omnium exactiſſimus, quique præ cæteris ab ipſis fontibus rem ipſam hauſiſſet, mihi viſus eſt. Quare ut ab illo mihi tranſmitteretur ſumma ampliſſimi Operis à ſe adornati, de monetis, menſuris longis, & cavis Hebræorum, rogavi; nec ille, quamquam nondum in lucem Opere emiſſo, rogantem fefellit. Hanc ego ſummam ante Commentaria in Geneſim imprimendam curavi, eamque in omnibus deinde Commentariis, levioribus quibuſdam tantummodò immutatis, ſequutus ſum.

Cùm verò de Biblico Dictionario edendo ageretur, veterum monetarum Hebraicarum valorem per libras, ſolidos, & denarios ſupputavi, ratus operis compendium me facturum Lectoribus, in rebus arithmeticis non uſque adeò verſatis, ſi uno oculorum aſpectu valorem plurium ſimul ſiclorum, ſivè talentorum in S. Scripturâ occurrentium, intelligerent.

Quòd autem computus per libras, ſolidos, & denarios Philippo Pulchro Rege Francorum antiquior non eſſet, atque in Galliâ, ſicut & ubique alibi, antehac marchis auri, & argenti commercia inſtituerentur; ſolerent etiam Judæi, Græci, & Romani in ultrò citròque datis ponderum æquitatem ſervare; quin & per libras, ſolidos, & denarios calculus, ſæpè illarum monetarum valore immutato, vagus ſit, & incertus; ideò his omnibus tabulis addere viſum eſt reductionem monetarum illarum gentium ad marcha noſtratum; quibus quidem hucuſque certum, idemque pretium manſit.

SUP-

SUPPUTATIO
MONETARUM HEBRAICARUM, ET JUDAICARUM AD PONDUS MARCHI.

A U R.

SUPPUTATIO DRACHMARUM AURI HEBRAICARUM, Græcarum, & Romanarum ad pondus, & valorem Marchi, 392. libris pro ſingulis aureis Marchis.

Drachma apud Hebræos, Græcos, & Romanos ejuſdem ponderis eſt.

Pondus Drachmarum ad pondus Marchi relatum.					*Valor Drachmarum ad Marcum aureum 392. libr.*			
Drachmæ	gros.	dim. gros.	gran.	35. grani . pars valor	libræ.	ſolidi.	denarii.	3.den.par.
1 pondus	0	1	30	26	5	13	6	2
2 ——	1	1	25	17	11	7	1	1
3 ——	2	1	20	8	17	0	8	0
4 ——	3	1	14	34	22	14	2	2
5 ——	4	1	9	25	28	7	9	1
6 ——	5	1	4	16	34	1	4	0
7 ——	6	0	35	7	39	14	10	2
8 ſive unc. Rom.	7	0	29	33	45	8	5	1

U N C I Æ R O M A N Æ.

Pondus Unciarum Romanarum ad pondus Marchi.							*Valor unciarum Romanarum ad Marchum aur. 392. libr.*			
Unc. Rom. pond.	March.	Unc.	Groſſ.	dim. groſ.	Gran.	35. grani p. valor	libræ.	ſolid.	den.	3.den.p.
1	0	0	7	1	29	35	45	8	5	1
2 ——	0	1	6	0	23	31	90	16	10	2
3 ——	0	2	6	0	17	29	136	5	4	0
4 ——	0	3	5	1	11	27	181	13	9	1
5 ——	0	4	5	0	5	25	227	2	2	2
6 ——	0	5	4	0	35	23	272	10	8	0
7 ——	0	6	3	1	29	21	317	19	1	1
8 ——	0	7	3	0	23	19	363	7	6	2
9 ——	1	0	2	1	17	17	408	16	0	0
10 ——	1	1	2	0	11	15	454	4	5	1
11 ——	1	2	1	1	5	13	499	12	10	2
12 libr. Rom.	1	3	0	1	35	11	545	1	4	0

SUP-

SUPPUTATIO LIBRARUM ROMANARUM,
12. unciarum, ſive 96. Drachmarum.

Pondus Librarum Romanarum ad pondus Marchi. | *Valor Librarum Roman. ad Marchum aur. 392. libr.* A U R.

Libræ	Rom. pondus	march.	unc.	groſ.	dim. groſ.	gran.	35. grani part.		libr.	ſolid.	den.
1	pondus	1	3	0	1	35	11	valor	545	1	4
2	——	2	6	1	1	34	22		1090	2	8
3	——	4	1	2	1	33	33		1635	4	0
4	——	5	4	3	1	33	9		2180	5	4
5	——	6	7	4	1	32	20		2725	6	8
6	——	8	2	5	1	31	31		3270	8	0
7	——	9	5	6	1	31	7		3815	9	4
8	——	11	0	7	1	30	18		4360	10	8
9	——	12	4	1	1	29	29	ſept. part.	4905	12	0
10	——	13	7	3	1	29	5	ſive 1	5450	13	4
20	——	27	6	5	1	22		2	10901	6	8
30	——	41	5	7	1	15		3	16352	0	0
40	——	55	4	1	1	8		4	21802	13	4
50	——	69	4	2	1	1		5	27253	6	8
60	——	83	3	3	0	30		6	32704	0	0
70	——	97	2	5	0	24		0	38154	13	4
80	——	111	1	7	0	17		1	43605	6	8
90	——	125	1	1	0	10		2	49056	0	0
100	——	139	0	3	0	3		3	54506	13	4
200	——	278	0	6	0	6		6	109013	6	8
300	——	417	1	1	0	10		2	163520	0	0
400	——	556	0	4	0	13		5	218026	13	4
500	——	695	1	7	0	17		1	272533	6	8
600	——	844	2	2	0	20		4	327040	0	0
700	——	973	2	5	0	24		0	381546	13	4
800	——	1112	3	0	0	27		3	436053	6	8
900	——	1251	3	3	0	30		6	490560	0	0
1000	——	1390	3	6	0	34		2	545066	13	4

SUPPUTATIO SICLI AUREI HEBRAICI.

Siclus aureus Hebr. darici, darcomim, vel adarcmonim æquipondii ſunt; quare valorem tantùm ſicli exhibuiſſe ſufficiet. Pondus eorum omnium æquat 2. drachmas, nempè groſſum cum dimidio, 25. grana, $\frac{17}{35}$ grani pondere marchi; valent autem 11. libris, 7. ſolidis, denario, & tertiâ ejus parte, 392. libris pro ſingulis marchis computatis.

Pondus Sicli aur. ad march. relati. | *Valor ſicli ad marchum 392. lib.* A U R.

Siclus	aur. pondus	march.	unc.	groſ.	hemigroſ.	gran.	35. grani part.		libræ.	ſolid.	den.	3. den. p.
1	pondus	0	0	1	1	25	17	valor	11	7	1	1
2	——	0	0	3	1	14	34		22	14	2	2

Si-

Sicli aur.		march.	unc.	groſ.	hemigroſ.	grau.	35. grani part.	libre.	ſol.	den.	3.d. part.
3	——	0	0	5	1	4	16	34	1	4	0
4	——	0	0	7	0	29	33	45	8	5	1
5	——	0	1	1	0	19	15	56	15	6	2
6	——	0	1	3	0	8	32	68	2	8	0
7	——	0	1	4	1	34	14	79	9	9	1
8	——	0	1	6	1	23	31	90	16	10	2
9	——	0	1	0	1	13	13	102	4	0	0
10	——	0	2	2	1	2	30 vel 6 ſeptem	113	11	1	1
20	——	0	4	5	0	5	5 part. grani.	227	2	2	2
30	——	0	6	7	1	8	4	340	13	4	0
40	——	1	1	2	0	11	3	454	4	5	1
50	——	1	3	4	1	14	2	567	15	6	2
60	——	1	5	7	0	17	1	681	6	8	0
70	——	2	0	1	1	20	0	794	17	9	1
80	——	2	2	4	0	22	6	908	8	10	2
90	——	2	4	6	1	25	5	1022	0	0	0
100	——	2	7	1	0	28	4	1135	11	1	1
200	——	5	6	2	1	21	1	2271	2	2	2
300	——	8	5	4	0	13	5	3406	13	4	0
400	——	11	4	5	1	6	2	4542	4	5	1
500	——	14	3	6	1	34	6	5677	15	6	2
600	——	17	3	0	0	27	3	6813	6	8	0
700	——	20	2	1	1	20	0	7948	17	9	1
800	——	23	1	3	0	12	4	9084	8	10	2
900	——	26	0	4	1	5	1	10220	0	0	0
1000	——	28	7	5	1	33	5	11355	11	1	1

VALOR KESITAH.

Moneta eſt aurea Hebraica, pondere juxta D. Pelletier 144. gran. pondere marchi.

A U R. *Pondus Keſitah ad pondus marchi* | *Valor Keſitah ad marchum aureum 392. librar.*

Keſitah.		marcha.	unciæ.	groſ.		libræ	ſolidi.
1	pondus	0	0	2	valor	12	5
2	——	0	0	4		24	10
3	——	0	0	6		36	15
4	——	0	1	0		49	0
5	——	0	1	2		61	5
6	——	0	1	4		73	10
7	——	0	1	6		85	15
8	——	0	2	0		98	0
9	——	0	2	2		110	5
10	——	0	2	4		122	10
20	——	0	5	0		245	0
30	——	0	7	4		367	10
40	——	1	2	0		490	0
50	——	1	4	4		612	10
60	——	1	7	0		735	0

Ke-

Keſitah.		marcha.	unciæ.	groſ.	libræ	ſolidi.
70	——	2	1	4	857	10
80	——	2	4	0	980	0
90	——	2	6	4	1102	10
100	——	3	1	0	1225	0
200	——	6	2	0	2450	0
300	——	9	3	0	3675	0
400	——	12	4	0	4900	0
500	——	15	5	0	6125	0
600	——	18	6	0	7350	0
700	——	21	7	0	8575	0
800	——	25	0	0	9800	0
900	——	28	1	0	11025	0
1000	——	31	2	0	12250	0

SUPPUTATIO MINÆ AUREÆ HEBRAICÆ.

Moneta eſt referens 60. ſiclos aureos; pondere nempè 5. unciarum, 7. groſſ. 17. gran. & ſeptimæ eorum partis ad marchum, valet autem 681. libr. 6. ſolid. 8. denar. marchis ad 392. libras computatis.

A U R.

Pondus minar. aur. ad pondus marchi.								*Valor relatus ad march. 392. libr.*		
Minæ Hebr.		march.	unc.	groſs.	hemigroſs.	grana.	ſept. pars. grani.	libre	ſolid.	denar.
1	pond.	1	5	7	0	17	1 valor	681	6	8
2	——	3	3	6	0	34	2	1362	13	4
3	——	5	1	5	1	15	3	2044	0	0
4	——	6	7	4	1	32	4	2725	6	8
5	——	8	5	4	0	13	5	3406	13	4
6	——	10	3	3	0	30	6	4088	0	0
7	——	12	1	2	1	12	0	4769	6	8
8	——	13	7	1	1	29	1	5450	13	4
9	——	15	5	1	0	10	2	6132	0	0
10	——	17	3	0	0	27	3	6813	6	8
20	——	34	6	0	1	18	6	13626	13	4
30	——	52	1	1	0	10	2	20440	0	0
40	——	69	4	1	1	1	5	27253	6	8
50	——	86	7	1	1	29	1	34066	13	4
60	——	104	2	2	0	20	4	40880	0	0
70	——	121	5	2	1	12	0	47693	6	8
80	——	139	0	3	0	3	3	54506	13	4
90	——	156	3	3	0	30	6	61320	0	0
100	——	173	6	3	1	22	2	68133	6	8
200	——	347	4	7	1	8	4	136266	13	4
300	——	521	3	3	0	30	6	204400	0	0
400	——	695	1	7	0	17	1	272533	6	8
500	——	869	0	3	0	3	3	340666	13	4
600	——	1042	6	6	1	25	5	408800	0	0
700	——	1216	5	2	1	12	0	476933	6	8
800	——	1390	3	6	0	34	2	545066	13	4
900	——	1564	2	2	0	20	4	613200	0	0
1000	——	1738	0	6	0	6	6	681333	6	8

VALOR TALENTI AUREI HEBRAICI AD PONDUS MARCHI.

Talentum aureum Hebraicum 100. minas aureas, ſive 6000. ſiclos aureos refert, pondere 173. marchorum, 6. unciarum, 3. groſs. cum dimidio, 22. gran. $\frac{2}{17}$: valent autem ad calculum marchorum 392. librarum, libris 68133. & 6. ſolidis cum 8. denariis.

A U R. *Pondus Talenti Aurei Hebraici ad pondus marchi.* | *Valor Talenti Aurei Hebraici ad marchum 392. librarum.*

Talent. aur. Hebr.		marcha	unciæ	groſs.	hemigroſs.	grana	7. pars gran.		libræ	ſolid.	denar.
1	pond.	173	6	3	1	22	2	valor	68133	6	8
2	——	347	4	7	1	8	4		136266	13	4
3	——	521	3	3	0	30	6		204400	0	0
4	——	695	1	7	0	17	1		272533	6	8
5	——	869	0	3	0	3	3		340666	13	4
6	——	1042	6	6	1	25	5		408800	0	0
7	——	1216	5	2	1	12	0		476933	6	8
8	——	1390	3	6	0	34	2		545066	13	4
9	——	1564	2	2	0	20	4		613200	0	0
10	——	1738	0	6	0	6	6		681333	6	8
20	——	3476	1	4	0	13	5		1362666	13	4
30	——	5214	2	2	0	20	4		2044000	0	0
40	——	6952	3	0	0	27	3		2725333	6	8
50	——	8690	3	6	0	34	2		3406666	13	4
60	——	10428	4	4	1	5	1		4088000	0	0
70	——	12166	5	2	1	12	0		4769333	6	8
80	——	13904	6	0	1	18	6		5450666	13	4
90	——	15642	6	6	1	25	5		6132000	0	0
100	——	17380	7	4	1	32	4		6813333	6	8
200	——	34761	7	1	1	29	1		13626666	13	4
300	——	52142	6	6	1	25	5		20440000	0	0
400	——	69523	6	3	1	22	2		27253333	6	8
500	——	86904	6	0	1	18	6		34066666	13	4
600	——	104285	5	5	1	15	3		40880000	0	0
700	——	121666	5	2	1	12	0		47693333	6	8
800	——	139047	4	7	1	8	4		54506666	13	4
900	——	156428	4	4	1	5	1		61320000	0	0
1000	——	173809	4	1	1	1	5		68133333	6	8

SUPPUTATIO MINÆ AUREÆ ATTICÆ.

Drachmis valet 10. pondere eſt marchi 3. unciar. 4. groſſ. cum dimidio, 14. granor. & $\frac{10}{35}$ grani.

A U R. *Pondus minę aureę Atticę ad marchum* | *Valor ad marc. aur. 392. librar.*

Minæ aur. Att.		march.	unc.	groſs.	hemigr.	gran.	35. pars gran.		libr.	ſolid.	den.	3. pars d.
1	pond.	1	3	4	1	14	10	valor	567	15	6	2

Minæ

Minæ aur. Att.	march.	unc.	groſs.	hemigr.	gran.	35. pars gran.	libr.	ſolid.	den.	3. pars d.
2 ——	2	7	1	0	28	20	1135	11	1	1
3 ——	4	2	6	0	6	30	1703	6	8	0
4 ——	5	6	2	1	21	5	2171	2	2	2
5 ——	7	1	7	0	35	15	2838	17	9	1
6 ——	8	5	4	0	13	25	3406	13	4	0
7 ——	10	1	0	1	28	0	3974	8	10	2
8 ——	11	4	5	1	6	10	4542	4	5	1
9 ——	13	0	2	0	20	20	5110	0	0	0
10 ——	14	3	6	1	34	30	5677	15	6	2
20 ——	28	7	5	1	33	25	11355	11	1	1
30 ——	43	3	4	1	32	20	17033	6	8	0
40 ——	57	7	3	1	31	15	21711	2	2	2
50 ——	72	3	2	1	30	10	28388	17	9	1
60 ——	86	7	1	1	29	5	34066	13	4	0
70 ——	101	3	0	1	28	0	39744	8	10	2
80 ——	115	6	7	1	26	30	45422	4	5	1
90 ——	130	2	6	1	15	25	51100	0	0	0
100 ——	144	6	5	1	24	20	56777	15	6	2
200 ——	289	5	3	1	13	5	113555	11	1	1
300 ——	434	4	1	1	1	25	170333	6	8	0
400 ——	579	2	7	0	26	10	227111	2	2	2
500 ——	724	1	5	0	14	30	283888	17	9	1
600 ——	869	0	3	0	3	15	340666	13	4	0
700 ——	1013	7	0	1	28	0	397444	8	10	2
800 ——	1158	5	6	1	16	20	454222	4	5	1
900 ——	1303	4	4	1	5	5	511000	0	0	0
1000 ——	1448	3	2	0	29	25	567777	15	6	2

SUPPUTATIO MINORIS TALENTI AUREI ATTICI.

Minis valet 60. aureis Atticis, vel 6000. drachmis; pondere eſt 86. marchorum, 7. unciarum, groſſi, cum dimidio, 29. gran. & $\frac{1}{7}$.

Pondus hujus ad marchum. | *Valor ad marchum 392. librar.* A U R.

Talenta min. Attica, pond.	march.	unc.	groſs.	hemigroſs.	gran.	7. pars grani	valor. libræ	ſolid.	denar.
1 pond.	86	7	1	1	29	1	34066	13	4
2 ——	173	6	3	1	22	2	68133	6	8
3 ——	260	5	5	1	15	3	102200	0	0
4 ——	347	4	7	1	8	4	136166	13	4
5 ——	434	4	1	1	1	5	170333	6	8
6 ——	521	3	3	0	30	6	204400	0	0
7 ——	608	2	5	0	24	0	238466	13	4
8 ——	695	1	7	0	17	1	272533	6	8
9 ——	782	1	1	0	10	2	306600	0	0
10 ——	869	0	3	0	3	3	340666	13	4
20 ——	1738	0	6	0	6	6	681333	6	8
30 ——	2607	1	1	0	10	2	1022000	0	0
40 ——	3476	1	4	0	13	5	1362666	13	4
50 ——	4345	1	7	0	17	1	1703333	6	8

Ta-

Talenta min. Attic.		march.	unc.	groſs.	hemig.	grana.	7. pars grani.	libræ	ſolid.	denar.
60	——	5214	2	2	0	20	4	2044000	0	0
70	——	6083	2	5	0	24	0	2384666	13	4
80	——	6952	3	0	0	27	3	2725333	6	8
90	——	7821	3	3	0	30	6	3066000	0	0
100	——	8690	3	6	0	34	2	3406666	13	4
200	——	17380	7	4	1	32	4	6813333	6	8
300	——	26071	3	3	0	30	6	10220000	0	0
400	——	34761	7	1	1	29	1	13626666	13	4
500	——	43452	3	0	0	27	3	17033333	6	8
600	——	52142	6	6	1	25	5	20440000	0	0
700	——	60833	2	5	0	24	0	23846666	13	4
800	——	69523	6	3	1	22	2	27253333	6	8
900	——	78214	2	2	0	20	4	30660000	0	0
1000	——	86904	6	0	1	18	6	34066666	13	4

SUPPUTATIO MAJORIS TALENTI ATTICI.

Minis Atticis 80. valet; pondere eſt autem 115. marchorum, *6.* unciarum, 7. groſs. cum dimidio, 26. gran. & $\frac{6}{7}$. Cùm autem ęquum ſit pondus talentorum Ægypti, & Eubœæ, ideò nullus de illis peculiaris calculus inſtituetur.

A U R. *Pondus eorum talentorum ad marchum.* | *Valor ad marchum aureum 392. librarum.*

Magn. talen. Attic.		marcha	unc.	groſſ.	hemigroſ.	grana.	7. pars grani.	libræ.	ſolid.	denar.
1 pond.		115	6	7	1	26	6 valor	45422	4	5 1
2	——	231	5	7	1	17	5	90844	8	10 2
3	——	347	4	7	1	8	4	136266	13	4 0
4	——	463	3	7	0	35	3	181688	17	9 1
5	——	579	2	7	0	26	2	227111	2	2 2
6	——	695	1	7	0	17	1	272533	6	8 0
7	——	811	0	7	0	8	0	317955	11	1 1
8	——	926	7	6	1	34	6	363377	15	6 2
9	——	1042	6	6	1	25	5	408800	0	0 0
10	——	1158	5	6	1	16	4	454222	4	5 1
20	——	2317	3	5	0	33	1	908444	8	10 2
30	——	3476	1	4	0	13	5	1362666	13	4 0
40	——	4634	7	2	1	30	2	1816888	17	9 1
50	——	5793	5	1	1	10	6	2271111	2	2 2
60	——	6952	3	0	0	27	3	2725333	6	8 0
70	——	8111	0	7	0	8	0	3179555	11	1 1
80	——	9269	6	5	1	24	4	3633777	15	6 2
90	——	10428	4	4	1	5	1	4088000	0	0 0
100	——	11587	2	3	0	21	5	4542222	4	5 1
200	——	23174	4	6	1	7	3	9084444	8	10 2
300	——	34761	7	1	1	29	1	13626666	13	4 0
400	——	46349	1	5	0	14	6	18168888	17	9 1
500	——	57936	4	0	1	0	4	22711111	2	2 2
600	——	69523	6	3	1	22	2	27253333	6	8 0

Ma-

Magn. talen. Attic.		marchæ	unc.	groſſ.	hemigroſ.	grana	7. partes grani	libræ	ſolid.	denar.
700	——	81111	0	7	0	8	0	31795555	11	1 1
800	——	92698	3	2	0	29	5	36337777	15	6 2
900	——	104285	5	5	1	15	3	40880000	0	0 0
1000	——	115873	0	1	0	1	1	45422222	4	5 1

SUPPUTATIO TALENTI AUREI STRIACI.

Drachmis 1500. valet; pondere eſt autem 21. marchorum, 5. unciar. 6. groſs. 34. gran. & $\frac{2}{7}$ grani.

Pondus eorum Talentorum ad marchum. | *Valor ad marchum aur. 392. librar.* A U R.

Talen. Syria. pond.		marcha.	unc.	groſ.	hemigroſ.	grana.	7. partes grani.	valor. libræ.	ſolid.	denar.
1		21	5	6	0	34	2	8516	13	4
2	——	43	3	4	1	32	4	17033	6	8
3	——	65	1	3	0	30	6	25550	0	0
4	——	86	7	1	1	29	1	34066	13	4
5	——	108	5	0	0	27	3	42583	6	8
6	——	130	2	6	1	25	5	51100	0	0
7	——	152	0	5	0	24	0	59616	13	4
8	——	173	6	3	1	22	2	68133	6	8
9	——	195	4	2	0	20	4	76650	0	0
10	——	217	2	0	1	18	6	85166	13	4
20	——	434	4	1	1	1	5	170333	6	8
30	——	651	6	2	0	20	4	255500	0	0
40	——	869	0	3	0	3	3	340666	13	4
50	——	1086	2	3	1	22	2	425833	6	8
60	——	1303	4	4	1	5	1	511000	0	0
70	——	1520	6	5	0	24	0	596166	13	4
80	——	1738	0	6	0	6	6	681333	6	8
90	——	1955	2	6	1	25	5	766500	0	0
100	——	2172	4	7	1	8	4	851666	13	4
200	——	4345	1	7	0	17	1	1703333	6	8
300	——	6517	6	6	1	25	5	2555000	0	0
400	——	8690	3	6	0	34	2	3406666	13	4
500	——	10863	0	6	0	6	6	4258333	6	8
600	——	13035	5	5	1	15	3	5110000	0	0
700	——	15208	2	5	0	24	0	5961666	13	4
800	——	17380	7	4	1	32	4	6813333	6	8
900	——	19553	4	4	1	5	1	7665000	0	0
1000	——	21726	1	4	0	13	5	8516666	13	4

SUPPUTATIO TALENTI AUREI BABYLONICI.

Drachmis 7000. valet; pondere eſt autem 100. marchorum, 3. unciarum, hemigroſſi, 28. gran.

A U R. *Pondus eorum talentorum ad pondus marchi.* | *Valor ad marchum aureum 392. librar.*

Talen.	Babyl. pondus	march.	unc.	groſſ.	hemigroſſ.	gran.		libræ.	ſolid.	den.	3. pars d.
1	pondus	101	3	0	1	28	valor	39744	8	10	2
2	——	202	6	1	1	20		79488	17	9	1
3	——	304	1	2	1	12		119233	6	8	0
4	——	405	4	3	1	4		158977	15	6	2
5	——	506	7	4	0	32		198722	4	5	1
6	——	608	2	5	0	24		238466	13	4	0
7	——	709	5	6	0	16		278211	2	2	2
8	——	811	0	7	0	8		317955	11	1	1
9	——	912	4	0	0	0		357700	0	0	0
10	——	1013	7	0	1	28		387444	8	10	2
20	——	2027	6	1	1	20		794888	17	9	1
30	——	3041	5	2	1	12		1192333	6	8	0
40	——	4055	4	3	1	4		1589777	15	6	2
50	——	5069	3	4	0	32		1987222	4	5	1
60	——	6083	2	5	0	24		2384666	13	4	0
70	——	7097	1	6	0	16		2782111	2	2	2
80	——	8111	0	7	0	8		3179555	11	1	1
90	——	9125	0	0	0	0		3577000	0	0	0
100	——	10138	7	0	1	28		3874444	8	10	2
200	——	20277	6	1	1	20		7948888	17	9	1
300	——	30416	5	2	1	12		11923333	6	8	0
400	——	40555	4	3	1	4		15897777	15	6	2
500	——	50694	3	4	0	32		19872222	4	5	[illegible]
600	——	60833	2	5	0	24		23846666	13	4	0
700	——	70972	1	6	0	16		27821111	2	2	2
800	——	81111	0	7	0	8		31795555	11	1	1
900	——	91250	0	0	0	0		35770000	0	0	0
1000	——	101388	7	0	1	28		38744444	8	10	2

SUPPUTATIO TALENTI AUREI ÆGINENSIS.

Drachmis valet 10000., pondere eſt autem 144. march. 6. unciarum, 5. groſs. cum dimidio, 24. gran. & 4. ex 7. partibus grani.

A U R. *Pondus eorum Talent. ad pondus march.* | *Valor ad marchum 392. librar.*

Talen.	Ægin. pond.	march.	unc.	groſ.	hemigroſ.	gran.	7. par. grani,		libræ	ſold.	den.	3. part. d.
1	pond.	144	6	5	1	24	4	valor	56777	15	6	2
2	——	289	5	3	1	13	1		113555	11	1	1
3	——	434	4	1	1	1	5		170333	6	8	0
4	——	579	2	7	0	26	2		227111	2	2	2
5	——	724	1	5	0	14	6		283888	17	9	1

Ta-

Talen.	Ægin.	march.	unc.	groſ.	hemigroſ.	gran.	7. pars grani	libræ.	ſolid.	den.	3. pars d.
6	——	879	0	3	0	3	3	340666	13	4	0
7	——	1013	7	0	1	28	0	397444	8	10	2
8	——	1158	5	6	1	16	4	454222	4	5	1
9	——	1303	4	4	1	5	1	511000	0	0	0
10	——	1448	3	2	0	29	5	567777	15	6	2
20	——	2896	6	4	1	23	3	1135555	11	1	1
30	——	4345	1	7	0	17	1	1703333	6	8	0
40	——	5793	5	1	1	10	6	2272111	2	2	2
50	——	7242	0	4	0	4	4	2838888	17	9	1
60	——	8690	3	6	0	34	2	3406666	13	4	0
70	——	10138	7	0	1	28	0	3974444	8	10	2
80	——	11587	2	3	0	21	5	4542222	4	5	1
90	——	13035	5	5	1	15	3	5110000	0	0	0
100	——	14484	1	0	0	9	1	5677777	15	6	2
200	——	28968	2	0	0	18	2	11355555	11	1	1
300	——	43452	3	0	0	27	3	17033333	6	8	0
400	——	57936	4	0	1	0	4	22711111	2	2	2
500	——	72420	5	0	1	9	5	28388888	17	9	1
600	——	86904	6	0	1	18	6	34066666	13	4	0
700	——	101388	7	0	1	28	0	39744444	8	10	2
800	——	115873	0	1	0	1	1	45422222	4	5	1
900	——	130357	1	1	0	10	2	51100000	0	0	0
1000	——	144841	2	1	0	19	3	56777777	15	6	2

ARGENTEÆ MONETÆ.

SUPPUTATIO DRACHMARUM ARGENTI HEBRAICARUM, Græcarum, Romanarum ad noſtrum pondus marchi, & ad valorem marchi argentei 28. librarum.

Drachmas apud Hebræos, Græcos, & Romanos æquipondias eſſe, jam animadvertimus.

Pondus drachmar. ad pondus marchi. | *Valor drachmar. ad marchum argent. 28. librar.* ARGENT.

Drachmæ Hebr.		groſs.	hemigroſs.	grana.	35. partes gran.		libræ.	ſolidi.	denar.	3. part. den.
1	pond.	0	1	30	26	valor	0	8	1	1
2	——	1	1	25	17		0	16	2	2
3	——	2	1	20	8		1	4	4	0
4	——	3	1	14	34		1	12	5	1
5	——	4	1	9	25		2	0	6	2
6	——	5	1	4	16		2	8	8	0
7	——	6	0	35	7		2	16	9	1
8	unciaRomana	7	0	29	33		3	4	10	2

UNCIÆ ROMANÆ.

ARGENT. *Pondus illarum ad marchum.* | *Valor ad marchum argent. 28. librar.*

Unc. Rom.	march.	unc.	groſs.	hemigroſ.	grana	35. partes grani	libr.	ſolid.	denar.	9. part. den.
1 pond.	0	0	7	0	29	33 valor	3	4	10	2
2 ——	0	1	6	1	23	31	6	9	9	1
3 ——	0	2	6	0	17	29	9	14	8	0
4 ——	0	3	5	1	11	27	12	19	6	2
5 ——	0	4	5	0	5	25	16	4	5	1
6 ——	0	5	4	0	35	23	19	9	4	0
7 ——	0	6	3	1	29	21	22	14	2	2
8 ——	0	7	3	0	23	19	25	19	1	1
9 ——	1	0	2	1	17	17	29	4	0	0
10 ——	1	1	2	0	11	15	32	8	10	2
11 ——	1	2	1	1	5	13	35	13	9	1
12 12. unc. vel lib. Rom.	1	3	0	1	35	11	38	18	8	0

SUPPUTATIO LIBRARUM ROMANARUM

ad pondus marchi, & ad valorem 28. librar. marchi argentei.

Libræ Romanæ 12. unciar, ſivè *96.* drachmar.

ARGENT. *Pondus librarum Rom. ad pondus marchi.* | *Valor ad marchum argent. 28. librar.*

Libræ Rom.	march.	unc.	groſs.	hemigroſ.	gran.	35. partes gran.		lib.	ſol.	den.
1 pondus	1	3	0	1	35	11 valor		38	18	8
2 ——	2	6	1	1	34	22		77	17	4
3 ——	4	1	2	1	33	33		116	16	0
4 ——	5	4	3	1	33	9		155	14	8
5 ——	6	7	4	1	32	20		194	13	4
6 ——	8	2	5	1	31	31		233	12	0
7 ——	9	5	6	1	31	7		272	10	8
8 ——	11	0	7	1	30	18		311	9	4
9 ——	12	4	0	1	29	29		350	8	0
10 ——	13	7	1	1	29	5 ſivè	1 ſeptima pars gran.	389	6	8
20 ——	27	6	3	1	22		2	778	13	4
30 ——	41	5	5	1	15		3	1168	0	0
40 ——	55	4	7	1	8		4	1557	6	8
50 ——	69	4	1	1	1		5	1946	13	4
60 ——	83	3	3	0	30		6	2336	0	0
70 ——	97	2	5	0	24		0	2725	6	8
80 ——	111	1	7	0	17		1	3114	13	4
90 ——	125	1	1	0	10		2	3504	0	0
100 ——	139	0	3	0	3		3	3893	6	8
200 ——	278	0	6	0	6		6	7786	13	4
300 ——	417	1	1	0	10		2	11680	0	0
400 ——	556	1	4	0	13		5	15573	6	8
500 ——	695	1	7	0	17		1	19466	13	4
600 ——	834	2	2	0	20		4	23360	0	0

Digitized by Google

Libræ Rom.		march.	unc.	groſſ.	hemigroſ.	gran. 35.	partes gran.	libræ.	ſol.	den.
700	——	973	2	5	0	24	0	27253	6	8
800	——	1112	3	0	0	27	3	31146	13	4
900	——	1251	3	3	0	30	6	35040	0	0
1000	——	1390	3	6	0	34	2	38933	6	8

SUPPUTATIO SICLI ARGENTEI HEBRAICI

Pondere eſt 4. drachmarum Romanarum ; quæ ſcilicet reſpondent 266. granis, $\frac{34}{35}$ grani, pondere marchi ; valet autem 32. ſolid. 5. denariis, ac tertiâ denarii parte.

Pondus Sicli arg. ad marchum | *Valor ad march. argen.* 28. *librarum.* ARGENT.

Sicli Hebrai.		march.	unc.	groſſ.	hemigroſſ.	grana	35. partes gran.		libræ.	ſol.	den.	3.par. d.
1	pondus	0	0	3	1	14	34	valor	1	12	5	1
2	——	0	0	7	0	29	33		3	4	10	2
3	——	0	1	3	0	8	32		4	17	4	0
4	——	0	1	6	1	23	31		6	9	9	1
5	——	0	2	2	1	2	30		8	2	2	2
6	——	0	2	6	0	17	29		9	14	8	0
7	——	0	3	1	1	32	28		11	7	1	1
8	——	0	3	5	1	11	27		12	19	6	2
9	——	0	4	1	0	26	26		14	12	0	0
10	——	0	4	5	0	5	25 ſivè	5 ex 7. part. gran.	16	4	5	1
20	——	1	1	2	0	11		3	32	8	10	2
30	——	1	5	7	0	17		1	48	13	4	0
40	——	2	2	4	0	22		6	64	17	9	1
50	——	2	7	1	0	28		4	81	2	2	2
60	——	3	3	6	0	34		2	97	6	8	0
70	——	4	0	3	1	4		0	113	11	1	1
80	——	4	5	0	1	9		5	129	15	6	2
90	——	5	1	5	1	15		3	146	0	0	0
100	——	5	6	2	1	21		1	162	4	5	1
200	——	11	4	5	1	6		2	324	8	10	2
300	——	17	3	0	0	27		3	486	13	4	0
400	——	23	1	3	0	12		4	648	17	9	1
500	——	28	7	5	1	33		5	811	2	2	2
600	——	34	6	0	1	18		6	973	6	8	0
700	——	40	4	3	1	4		0	1135	11	1	1
800	——	46	2	6	0	25		1	1297	15	6	2
900	——	52	1	1	0	10		2	1460	0	0	0
1000	——	57	7	3	1	31		3	1622	4	5	1

SUPPUTATIO HEMISICLI ARGENTEI HEBRAICI, SIVE BEKA

Pondere eſt groſſi cum dimidio, 25. gran. & $\frac{17}{35}$ grani ; valet 16. ſolid. 2. denar. ac $\frac{2}{3}$ ad calculum marchi argentei 28. libr.

Pondus beka ad marchum | *Valor ad marchum argent.* 28. *librar.* ARGENT.

Beka.		marcha.	unc.	groſſ.	hemigr.	grana.	35. part. gran.		libræ	ſolid.	den.	3. par. den.
1	pond.	0	0	1	1	25	17	valor	0	16	2	2

Beka		marcha.	unc.	groſſ.	hemigr,	grana.	35. part. gran.	libræ.	ſolid.	den.	3. part. den.
2	—	0	0	3	1	14	34	1	12	5	1
3	—	0	0	5	1	4	16	2	8	8	0
4	—	0	0	7	0	29	33	3	4	10	2
5	—	0	1	1	0	19	15	4	1	1	1
6	—	0	1	3	0	8	32	4	17	4	0
7	—	0	1	4	1	34	14	5	18	6	2
8	—	0	1	6	1	23	31	6	9	9	1
9	—	0	2	0	1	13	13	7	6	0	0
10	—	0	2	2	1	2	30	8	2	2	2
20	—	0	4	5	0	5	25	16	4	5	1
30	—	0	6	7	1	8	20	24	6	8	0
40	—	1	1	2	0	11	15	32	8	10	2
50	—	1	3	4	1	14	10	40	11	1	1
60	—	1	5	7	0	17	5	48	13	4	0
70	—	2	0	1	1	20	0	56	15	6	2
80	—	2	2	4	0	22	30	64	17	9	1
90	—	2	4	6	1	25	25	73	0	0	0
100	—	2	7	1	0	28	20	81	2	2	2
200	—	5	6	2	1	21	5	162	4	5	1
300	—	8	5	4	0	13	25	243	6	8	0
400	—	11	4	5	1	6	10	324	8	10	2
500	—	14	3	6	1	34	30	405	11	1	1
600	—	17	3	0	0	27	15	486	13	4	0
700	—	20	2	1	1	20	0	567	15	6	2
800	—	23	1	3	0	12	20	648	17	9	1
900	—	26	0	4	1	5	5	730	0	0	0
1000	—	28	7	5	1	33	25	811	2	2	2

ARGENT. *SUPPUTATIO TERTIÆ PARTIS SICLI ARGENTEI HEBRAICI.*

Pondere eſt groſſi, 16. gran. $\frac{104}{105}$ grani; valet 10. ſolidis, 9. denar. & $\frac{7}{9}$ den. ad calculum marchi argent. 28. librar.

Pondus ad marchum. | *Valor, ad marchum argent. 28. librar.*

Tertia pars ſicli pond.		marcha.	unc.	groſſ.	hemigroſſ.	gran.	105. part. gran.		libræ.	ſolid.	den.	9. p. d.
1	pond.	0	0	1	0	16	104	valor	0	10	9	7
2	—	0	0	2	0	33	103		1	1	7	5
3	—	0	0	3	1	14	102		1	12	5	3
4	—	0	0	4	1	31	101		2	3	3	1
5	—	0	0	6	0	12	100		2	14	0	8
6	—	0	0	7	0	29	99		3	4	10	6
7	—	0	1	0	1	10	98		3	15	8	4
8	—	0	1	1	1	27	97		4	6	6	2
9	—	0	1	3	0	8	96		4	17	4	0
10	—	0	1	4	0	25	95		5	8	1	7
20	—	0	3	0	1	15	85		10	16	3	5
30	—	0	4	5	0	5	75		16	4	5	3
40	—	0	6	1	0	31	65		21	12	7	1

Ter-

Tertia pars ſicli .	marcha.	unc.	groſſ.	hemigroſſ.	gran.	105. part. gran.	libræ.	ſolid.	den.	6. p. d.
50 ——	0	7	5	1	21	55	27	0	8	8
60 ——	1	1	2	0	11	45	32	8	10	6
70 ——	1	2	6	1	1	35	37	17	0	4
80 ——	1	4	2	1	27	25	43	5	2	2
90 ——	1	5	7	0	17	15	48	13	4	0
100 ——	1	7	3	1	7	5	54	1	5	7
200 ——	3	6	7	0	14	10	108	2	11	5
300 ——	5	6	2	1	21	15	162	4	5	3
400 ——	7	5	6	0	28	20	216	5	11	1
500 ——	9	5	1	1	35	25	270	7	4	8
600 ——	11	4	5	1	6	30	324	8	10	6
700 ——	13	4	1	0	13	35	378	10	4	4
800 ——	15	3	4	1	20	40	432	11	10	2
900 ——	17	3	0	0	27	45	486	13	4	0
1000 ——	19	2	3	1	34	50	540	14	9	7

SUPPUTATIO GHERACH, VEL OBOLI HEBRAICI

Pondere eſt vigeſimæ partis ſicli argentei Hebraici ; ſcilicet 13. gran. $\frac{61}{175}$ gran. valet ſolid. 1. denar. 7. & $\frac{7}{15}$ den. ad calculum marchi argentei 28. librar.

Pondus gherah ad Marchum | *Valor ad Marchum argent. 28. librar.* ARGENT.

Gherah Hebr. pondus	march.	unc.	groſs.	hemigr.	gran.	175. part. gran.	libr.	ſolid.	den.	15. part. den.
1 pondus	0	0	0	0	13	61 valor	0	1	7	7
2 ——	0	0	0	0	26	122	0	3	2	14
3 ——	0	0	0	1	4	8	0	4	10	6
4 ——	0	0	0	1	17	69	0	6	5	13
5 ——	0	0	0	1	30	130	0	8	1	5
6 ——	0	0	1	0	8	16	0	9	8	12
7 ——	0	0	1	0	21	77	0	11	4	4
8 ——	0	0	1	0	34	138	0	12	11	11
9 ——	0	0	1	1	12	24	0	14	7	3
10 ——	0	0	1	1	25	85 vel 17 ex 35. par. g.	0	16	2	10 vel 2 ex 3. p. d.
20 ——	0	0	3	1	14	34	1	12	5	1
30 ——	0	0	5	1	4	16	2	8	8	0
40 ——	0	0	7	0	29	33	3	4	10	2
50 ——	0	1	1	0	19	15	4	1	1	1
60 ——	0	1	3	0	8	32	4	17	4	0
70 ——	0	1	4	1	34	14	5	13	6	2
80 ——	0	1	6	1	23	31	6	9	9	1
90 ——	0	2	0	1	13	13	7	6	0	0
100 ——	0	2	2	1	2	30 vel 6 ex 7.	8	2	2	2
200 ——	0	4	5	0	5	5 35. p. gran.	16	4	5	1
300 ——	0	6	7	1	8	4	24	6	8	0
400 ——	1	1	2	0	11	3	32	8	10	2
500 ——	1	3	4	1	14	2	40	11	1	1
600 ——	1	5	7	0	17	1	48	13	4	0
700 ——	2	0	1	1	20	0	56	15	6	2

Ghe-

Gherah Hebr.		march.	unc.	groſs.	hemigr.	gran.	175. part. gran.	libr.	ſolid.	den.	15. part. den.
800	——	2	2	4	0	22	6	64	17	9	1
900	——	2	4	6	1	25	5	73	0	0	0
1000	——	2	7	1	0	28	4	81	2	2	2

SUPPUTATIO MINÆ ARGENTEÆ HEBRAICÆ.

Sexaginta ſiclis argenteis reſpondet, pondere 3. marchorum, 3. unciarum, 6. groſſorum, 34. granorum & $\frac{2}{7}$. Valet autem 97. libris, 6. ſolidis, 8. denariis ad 28. libras pro ſingulis marchis argenteis.

ARGENT.

Minæ Hebraic.		*Pondus minarum ad marcha.*						*Valor minarum ad marcha argenti 28. librar.*		
		march.	unc.	groſs.	hemigr.	gran.	ſept. part. gran.	libr.	ſolid.	denar.
1	pond.	3	3	6	0	34	2 valor	97	6	8
2	——	6	7	4	1	32	4	194	13	4
3	——	10	3	3	0	30	6	292	0	0
4	——	13	7	1	1	29	1	389	6	8
5	——	17	3	0	0	27	3	486	13	4
6	——	20	6	6	1	25	5	584	0	0
7	——	24	2	5	0	24	0	681	6	8
8	——	17	6	3	1	22	2	778	13	4
9	——	31	2	2	0	20	4	876	0	0
10	——	34	6	0	1	18	6	973	6	8
20	——	69	4	1	1	1	5	1946	13	4
30	——	104	2	2	0	20	4	2920	0	0
40	——	139	0	3	0	3	3	3893	6	8
50	——	173	6	3	1	22	2	4866	13	4
60	——	208	4	4	1	5	1	5840	0	0
70	——	243	2	5	0	24	0	6813	6	8
80	——	278	0	6	0	6	6	7786	13	4
90	——	312	6	6	1	25	5	8760	0	0
100	——	347	4	7	1	8	4	9733	6	8
200	——	695	1	7	0	17	1	19466	13	4
300	——	1042	6	6	1	25	5	29200	0	0
400	——	1390	3	6	0	34	2	38933	6	8
500	——	1738	0	6	0	6	6	48666	13	4
600	——	2085	5	5	1	15	3	58400	0	0
700	——	2433	2	5	0	24	0	68133	6	8
800	——	2780	7	4	1	32	4	77866	13	4
909	——	3128	4	4	1	5	1	87600	0	0
1009	——	3576	1	4	0	13	5	97333	6	8

SUPPUTATIO TALENTI ARGENTEI HEBRAICI.

Continet 50. argentei minas Hebraic. vel 3000. ſiclos; pondere eſt 173. march. 6. unciar. 3. groſſ. cum dimidio, 22. gran. & $\frac{2}{7}$ valet 4866. libr. ſolidis 13. & 4. denar. ad computum marchi argentei 28. librar.

Pondus illius ad marchum, | *Valor ad marchum argent. 28. librar.* ARGENT.

Talent. Hebr.		marcha.	unciæ.	groſs.	hemigroſs.	grana.	7. part. gran.	libræ	ſolid.	denar.
1	pond.	173	6	3	1	22	2 valor	4866	13	4
2	——	347	4	7	1	8	4	9733	6	8
3	——	521	3	3	0	30	6	14600	0	0
4	——	695	1	7	0	17	1	19466	13	4
5	——	869	0	3	0	3	3	24333	6	8
6	——	1042	6	6	1	25	5	29200	0	0
7	——	1216	5	2	1	12	0	34066	13	4
8	——	1390	3	6	0	34	2	38933	6	8
9	——	1564	2	2	0	20	4	43800	0	0
10	——	1738	0	6	0	6	6	48666	13	4
20	——	3476	1	4	0	13	5	97333	6	8
30	——	5214	2	2	0	20	4	146000	0	0
40	——	6952	3	0	0	27	3	194666	13	4
50	——	8690	3	6	0	34	2	243333	6	8
60	——	10418	4	4	1	5	1	292000	0	0
70	——	11166	5	2	1	12	0	340666	13	4
80	——	13904	6	0	1	18	6	389333	6	8
90	——	15642	6	6	1	25	5	438000	0	0
100	——	17380	7	4	1	32	4	486666	13	4
200	——	34761	7	1	1	29	1	973333	6	8
300	——	52142	6	6	1	25	5	1460000	0	0
400	——	69523	6	3	1	22	2	1946666	13	4
500	——	86904	6	0	1	18	6	2433333	6	8
600	——	104285	5	5	1	15	3	2920000	0	0
700	——	121666	5	2	1	12	0	3406666	13	4
800	——	139047	4	7	1	8	4	3893333	6	8
900	——	156428	4	4	1	5	1	4380000	0	0
1000	——	173809	4	1	1	1	5	4866666	13	4

SUPPUTATIO MINARUM ARGENTEARUM ATTICARUM.

Continet 100. drachmas; pondere eſt marchi, 3. unciar. 4. groſſ. cum dimidio, 14. gran. & $\frac{2}{7}$.

Pondus earum ad marchum, | *Valor ad march. argent. 28. librar.* ARGENT.

Minæ Attic.		march.	unc.	groſſ.	hemigroſſ.	grana	7. par. gran.	libr.	ſol.	den.	3. part. d.
1	pondus	1	3	4	1	14	2 valor	40	11	1	1
2	——	2	7	1	0	28	4	81	2	2	2

Mi-

Minæ Attic.	march.	unc.	groſſ.	hemigroſ.	grana.	7.par. gran.	libr.	ſol.	den.	3.par.d.
3 ——	4	2	6	0	6	6	121	13	4	0
4 ——	5	6	2	1	21	1	162	4	5	1
5 ——	7	1	7	0	35	3	202	15	6	2
6 ——	8	5	4	0	13	5	243	6	8	0
7 ——	10	1	0	1	28	0	283	17	9	1
8 ——	11	4	5	1	6	2	324	8	10	2
9 ——	13	0	2	0	20	4	365	0	0	0
10 ——	14	3	6	1	34	6	405	11	1	1
20 ——	28	7	5	1	33	5	811	2	2	2
30 ——	43	3	4	1	32	4	1216	13	4	0
40 ——	57	7	3	1	31	3	1622	4	5	1
50 ——	72	3	2	1	30	2	2027	15	6	2
60 ——	86	7	1	1	29	1	2433	6	8	0
70 ——	101	3	0	1	28	0	2838	17	9	1
80 ——	115	6	7	1	26	6	3244	8	10	2
90 ——	130	2	6	1	25	5	3650	0	0	0
100 ——	144	6	5	1	24	4	4055	11	1	1
200 ——	289	5	3	1	13	1	8111	2	2	2
300 ——	434	4	1	1	1	5	12166	13	4	0
400 ——	579	2	7	0	26	2	16222	4	5	1
500 ——	724	1	5	0	14	6	20277	15	6	2
600 ——	869	0	3	0	3	3	24333	6	8	0
700 ——	1013	7	0	1	28	0	28388	17	9	1
800 ——	1158	5	6	1	16	4	32444	8	10	2
900 ——	1303	4	4	1	5	1	36500	0	0	0
1000 ——	1448	3	2	0	29	5	40555	11	1	1

SUPPUTATIO TALENTI ARGEN. ATHENIENSIS, VEL ATTICI.

Talentum Atticum, quod etiam Atticum minus dicitur, 60. minas Atticas continet, vel 6000. drachmas; pondere eſt 86. marchorum 7. unciar. groſſi ac dimid. 29. gran. & $\frac{1}{7}$,

ARGENT. *Pondus eorum ad marchum.* | *Valor ad march. argent. 28. librar.*

Talent. Attic.	march.	unc.	groſs.	hemigroſs.	gran.	7. part. grani.	libr.	ſolid.	denar.
1 pund.	86	7	1	1	29	1 valor	2433	6	8
2 ——	173	6	3	1	22	2	4866	13	4
3 ——	260	5	5	1	15	3	7300	0	0
4 ——	347	4	7	1	8	4	9733	6	8
5 ——	434	4	1	1	1	5	12166	13	4
6 ——	521	3	3	0	30	6	14600	0	0
7 ——	608	2	5	0	24	0	17033	6	8
8 ——	695	1	7	0	17	1	19466	13	4
9 ——	782	1	1	0	10	2	21900	0	0
10 ——	869	0	3	0	3	3	24333	6	8
20 ——	1738	0	6	0	6	6	48666	13	4
30 ——	2607	1	1	0	10	2	73000	0	0
40 ——	3476	1	4	0	13	5	97333	6	8

Ta-

Talen. Attic.		march.	unc.	groſſ.	hemigroſſ.	gran.	7. part. grani.	libr.	ſolid.	denar.
50	——	4345	1	7	0	17	1	121666	13	4
60	——	5214	2	2	0	20	4	146000	0	0
70	——	6083	2	5	0	24	0	170333	6	8
80	——	6952	3	0	0	27	3	194666	13	4
90	——	7821	3	3	0	30	6	219000	0	0
100	——	8690	3	6	0	34	2	243333	6	8
200	——	17380	7	4	1	32	4	486666	13	4
300	——	26071	3	3	0	30	6	730000	0	0
400	——	34761	7	1	1	29	1	973333	6	8
500	——	43452	3	0	0	27	3	1216666	13	4
600	——	52142	6	6	1	25	5	1460000	0	0
700	——	60833	2	5	0	24	0	1703333	6	8
800	——	69523	6	3	1	22	2	1946666	13	4
900	——	78214	2	2	0	20	4	2190000	0	0
1000	——	86904	6	0	1	18	6	2433333	6	8

SUPPUTATIO MAJORIS TALENTI ARGENTEI ATTICI, Ægyptii, Euboici.

Continet 80. minas Aticas; pondere eſt 115. marchorum, 6. unciar. 7. groſſ. ac dimid. 26. gran. & $\frac{6}{7}$. Cęterùm Ægyptia & Euboica talenta æquipondia ſunt.

Pondus eorum ad marchum. | *Valor ad marchum argent.* 28. *librar.* ARGENT.

Talent. arg. Attic.		march.	unc.	groſs.	hemigr.	grana.	7. part. grani.		libr.	ſolid.	den.	3. p. den.
1	pond.	115	6	7	1	26	6	valor	3244	8	10	2
2	——	231	5	7	1	17	5		6488	17	9	1
3	——	347	4	7	1	8	4		9733	6	8	0
4	——	463	3	7	0	35	3		12977	15	6	2
5	——	579	2	7	0	26	2		16222	4	5	1
6	——	695	1	7	0	17	1		19466	13	4	0
7	——	811	0	7	0	8	0		22711	2	2	2
8	——	926	7	6	1	34	6		25955	11	1	1
9	——	1042	6	6	1	25	5		29200	0	0	0
10	——	1158	5	6	1	16	4		32444	8	10	2
20	——	2317	3	5	0	33	1		64888	17	9	1
30	——	3476	1	4	0	13	5		97333	6	8	0
40	——	4634	7	2	1	30	2		129777	15	6	2
50	——	5793	5	1	1	10	6		162222	4	5	1
60	——	6952	3	0	0	27	3		194666	13	4	0
70	——	8111	0	7	0	8	0		227111	2	2	2
80	——	9269	6	5	1	24	4		259555	11	1	1
90	——	10428	4	4	1	5	1		292000	0	0	0
100	——	11587	2	3	0	21	5		314444	8	10	2
200	——	23174	4	6	1	7	3		648888	17	9	1
300	——	34761	7	1	1	29	1		973333	6	8	0
400	——	46349	1	5	0	14	6		1297777	15	6	2
500	——	57936	4	0	1	0	4		1622222	4	5	1

Talen. arg.	march.	unc.	groſ.	hemigroſ.	gran.	7. par. grani.	libræ.	ſolid.	den.	3. part. d.
600 ——	69523	6	3	1	22	2	1946666	13	4	0
700 ——	81111	0	7	0	8	0	2271111	2	2	2
800 ——	92698	3	2	0	29	5	2595555	11	1	1
900 ——	104285	5	5	1	15	3	2920000	0	0	0
1000 ——	115873	0	1	0	1	1	3244444	8	10	2

SUPPUTATIO TALENTI ARGENTEI ÆGINENSIS.

Continet 10000. drachmas; pondere eſt 144. march. 6. unciar. 5. groſſ. ac dimid. 24. gran. & $\frac{4}{7}$.

ARGENT. *Pondus eorum ad marchum.* | *Valor ad marchum argent. 28. librar.*

Talen. Ægin. pond.	march.	unc.	groſs.	hemigr.	grana.	7. par. grani.	valor libr.	ſolid.	den.	3. p. den.
1	144	6	5	1	24	4	4055	11	1	1
2 ——	289	5	3	1	13	1	8111	2	2	2
3 ——	434	4	1	1	1	5	12166	13	4	0
4 ——	579	2	7	0	26	2	16222	4	5	1
5 ——	724	1	5	0	14	6	20277	15	6	2
6 ——	869	0	3	0	3	3	24333	6	8	0
7 ——	1013	7	0	1	28	0	28388	17	9	1
8 ——	1158	5	6	1	16	4	32444	8	10	2
9 ——	1303	4	4	1	5	1	36500	0	0	0
10 ——	1448	3	2	0	29	5	40555	11	1	1
20 ——	2896	6	4	1	23	3	81111	2	2	2
30 ——	4345	1	7	0	17	1	121666	13	4	0
40 ——	5793	5	1	1	10	6	162222	4	5	1
50 ——	7242	0	4	0	4	4	202777	15	6	2
60 ——	8690	3	6	0	34	2	243333	6	8	0
70 ——	10138	7	0	1	28	0	283888	17	9	1
80 ——	11587	2	3	0	21	5	324444	8	10	2
90 ——	13035	5	5	1	15	3	365000	0	0	0
100 ——	14484	1	0	0	9	1	405555	11	1	1
200 ——	28968	2	0	0	18	2	811111	2	2	2
300 ——	43452	3	0	0	27	3	1216666	13	4	0
400 ——	57936	4	0	1	0	4	1622222	4	5	1
500 ——	72420	5	0	1	9	5	2027777	15	6	2
600 ——	86904	6	0	1	18	6	2433333	6	8	0
700 ——	101388	7	0	1	28	0	2838888	17	9	1
800 ——	115873	0	1	0	1	1	3244444	8	10	2
900 ——	130357	1	1	0	10	2	3650000	0	0	0
1000 ——	144841	2	1	0	19	3	4055555	11	1	1

SUPPUTATIO TALENTI ARGENTEI SYRIACI.

Continet 1500. drachmas; pondere eſt 21. marchorum, 5. unciar. 6. groſſ. 34., gran. & $\frac{2}{7}$.

Pondus eorum ad marchum.								*Valor ad marchum argent. 28. librar.*			ARGENT.
Talen.	Syr. pond.	march.	unc.	groſſ.	hemigroſ.	grana	7.par. grani.	valor	libræ.	ſolid.	den.
1		21	5	6	0	34	2		608	6	8
2	——	43	3	4	1	32	4		1216	13	4
3	——	65	1	3	0	30	6		1825	0	0
4	——	86	7	1	1	29	1		2433	6	8
5	——	108	5	0	0	27	3		3041	13	4
6	——	130	2	6	1	25	5		3650	0	0
7	——	152	0	5	0	24	0		4258	6	8
8	——	173	6	3	1	22	2		4866	13	4
9	——	195	4	2	0	20	4		5475	0	0
10	——	217	2	0	1	18	6		6083	6	8
20	——	434	4	1	1	1	5		12166	13	4
30	——	651	6	2	0	20	4		18250	0	0
40	——	869	0	3	0	3	3		24333	6	8
50	——	1086	2	3	1	22	2		30416	13	4
60	——	1303	4	4	1	5	1		36500	0	0
70	——	1520	6	5	0	24	0		42583	6	8
80	——	1738	0	6	0	6	6		48666	13	4
90	——	1955	2	6	1	25	5		54750	0	0
100	——	2172	4	7	1	8	4		60833	6	8
200	——	4345	1	7	0	17	1		121666	13	4
300	——	6517	6	6	1	25	5		182500	0	0
400	——	8690	3	6	0	34	2		243333	6	8
500	——	10863	0	6	0	6	6		304166	13	4
600	——	13035	5	5	1	15	3		365000	0	0
700	——	15208	2	5	0	24	0		425833	6	8
800	——	17380	7	4	1	32	4		486666	13	4
900	——	19553	4	4	1	5	1		547500	0	0
1000	——	21726	1	4	0	13	5		608333	6	8

SUPPUTATIO TALENTI ARGENTEI BABYLONICI.

Continet 7000. drachmas; pondere eſt marchi, 3. unciar. hemigroſſi, & 28. gran.

Pondus eorum ad marchum.								*Valor ad marchum argent. 28. librar.*			ARGENT.
Talent.	Babyl. pond.	marcha.	unciæ.	groſſ.	hemigroſſ.	grana.	valor	libræ.	ſol.	den.	3.part. d.
1		101	3	0	1	28		2838	17	9	1
2	——	202	6	1	1	20		5677	15	6	2
3	——	304	1	2	1	12		8516	13	4	0

Talent. Babyl.		marcha.	unciæ.	groſſ.	hemigroſſ.	grana.	libræ.	ſol.	den.	3. parsd.
4	——	405	4	3	1	4	11355	11	1	1
5	——	506	7	4	0	32	14194	8	10	2
6	——	608	2	5	0	24	17033	6	8	0
7	——	709	5	6	0	16	19872	4	5	1
8	——	811	0	7	0	8	22711	2	2	2
9	——	912	4	0	0	0	25550	0	0	0
10	——	1013	7	0	1	28	28388	17	9	1
20	——	2027	6	1	1	20	56777	15	6	2
30	——	3041	5	2	1	12	85166	13	4	0
40	——	4055	4	3	1	4	113555	11	1	1
50	——	5069	3	4	0	32	141944	8	10	2
60	——	6083	2	5	0	24	170333	6	8	0
70	——	7097	1	6	0	16	198722	4	5	1
80	——	8111	0	7	0	8	227111	2	2	2
90	——	9125	0	0	0	0	255500	0	0	0
100	——	10138	7	0	1	28	283888	17	9	1
200	——	20277	6	1	1	20	567777	15	6	2
300	——	30416	5	2	1	12	851666	13	4	0
400	——	40555	4	3	1	4	1135555	11	1	1
500	——	50694	3	4	0	32	1419444	8	10	2
600	——	60833	2	5	0	24	1703333	6	8	0
700	——	70972	1	6	0	16	1987222	4	5	1
800	——	81111	0	7	0	8	2271111	2	2	2
900	——	91250	0	0	0	0	2555000	0	0	0
1000	——	101388	7	0	1	28	2838888	17	9	1

SUPPUTATIO DENARII ROMANI.

Oćto ſingulis unciis reſpondent; quare pondere ſunt drachmæ, vel *66.* gran. $\frac{16}{35}$ pondere marchi; valet autem 8. ſolid. denario, ac 3. ejus parte, ad calculum marchi argentei 28. librar.

ARGENT. *Pondus eorum ad marchum* | *Valor ad marchum argent.* 28. *librar.*

Den. Rom. pond.		marcha.	unc.	groſſ.	hemigr.	gràn.	35. part. gran.	valor libr.	ſol.	den.	3. part. d.
1		0	0	0	1	30	26	0	8	1	1
2	——	0	0	1	1	25	17	0	16	2	2
3	——	0	0	2	1	20	8	1	4	4	0
4	——	0	0	3	1	14	34	1	12	5	1
5	——	0	0	4	1	9	25	2	0	6	2
6	——	0	0	5	1	4	16	2	8	8	0
7	——	0	0	6	0	35	7	2	16	9	1
8	——	0	0	7	0	29	33	3	4	10	2
9	——	0	1	0	0	24	24	3	13	0	0
10	——	0	1	1	0	19	15	4	1	1	1
20	——	0	2	2	1	2	30	8	2	2	2
30	——	0	3	3	1	22	10	12	3	4	0
40	——	0	4	5	0	5	25	16	4	5	1
50	——	0	5	6	0	25	5	20	5	6	2
60	——	0	6	7	1	8	20	24	6	8	0

Den-

Den.	Rom.	marcha.	unc.	groſ.	hemigr.	gran.	35. part.	den.	libr.	ſol.	den.	3. part. d.
70	——	1	0	0	1	28	0		28	7	9	1
80	——	1	1	2	0	11	15		32	8	10	2
90	——	1	2	3	0	30	30		36	10	0	0
100	——	1	3	4	1	14	10		40	11	1	1
200	——	2	7	1	0	28	20		81	2	2	2
300	——	4	2	6	0	6	30		121	13	4	0
400	——	5	6	2	1	21	5		162	4	5	1
500	——	7	1	7	0	35	15		202	15	6	2
600	——	8	5	4	0	13	25		243	6	8	0
700	——	10	1	0	1	28	0		283	17	9	1
800	——	11	4	5	1	6	10		324	8	10	2
900	——	13	0	2	0	20	20		365	0	0	0
1000	——	14	3	6	1	34	30 ſive 6 ex 7.p.		405	11	1	1
2000	——	28	7	5	1	33		5	811	2	2	2
3000	——	43	3	4	1	32		4	1216	13	4	0
4000	——	57	7	3	1	31		3	1622	4	5	1
5000	——	72	3	2	1	30		2	2027	15	6	2
6000	——	86	7	1	1	29		1	2433	6	8	0
7000	——	101	3	0	1	28		0	2838	17	9	1
8000	——	115	6	7	1	26		6	3244	8	10	2
9000	——	130	2	6	1	25		5	3650	0	0	0
10000	——	144	6	5	1	24		4	4055	11	1	1
20000	——	289	5	3	1	13		1	8111	2	2	2
30000	——	434	4	1	1	1		5	12166	13	4	0
40000	——	579	2	7	0	26		2	16222	4	5	1
50000	——	724	1	5	0	14		6	20277	15	6	2
60000	——	869	0	3	0	3		3	24333	6	8	0
70000	——	1013	7	0	1	28		0	28388	17	9	1
80000	——	1158	5	6	1	16		4	32444	8	10	2
90000	——	1303	4	4	1	5		1	36500	0	0	0
100000	——	1448	3	2	0	29		5	40555	11	1	1

SUPPUTATIO MINORIS SEXTERTII.

Moneta eſt argentea Romanorum pondere, & valore quadrantis denarii Romani.

Pondus eorum ad marchum. | *Valor ad marchum argenteum 28. libr.* ARGENT.

Min.	Sext.	marcha.	unc.	groſs.	hemigr.	gran.	35. part. gran.	libr.	ſol.	den.	3. part. d.
●	1 pond.	0	0	0	0	16	24 valor	0	2	0	1
	2 ——	0	0	0	0	33	13	0	4	0	2
	3 ——	0	0	0	1	14	2	0	6	1	0
	4 ——	0	0	0	1	30	26	0	8	1	1
	5 ——	0	0	1	0	11	15	0	10	1	2
	6 ——	0	0	1	0	28	4	0	12	2	0
	7 ——	0	0	1	1	8	28	0	14	2	1
	8 ——	0	0	1	1	25	17	0	16	2	2
	9 ——	0	0	2	0	6	6	0	18	3	0
	10 ——	0	0	2	0	22	30	1	0	3	1 Min.

Min. Sext.	marcha.	unc.	groſſ.	hemigr.	gran.	35. part. gran.	libr.	ſol.	den.	3. part. d.
20	0	0	4	1	9	25	2	0	6	2
30	0	0	6	1	32	20	3	0	10	0
40	0	1	1	0	19	15	4	1	1	1
50	0	1	3	1	6	10	5	1	4	2
60	0	1	5	1	29	5	6	1	8	0
70	0	2	0	0	16	0	7	1	11	1
80	0	2	2	1	2	30	8	2	2	2
90	0	2	4	1	25	25	9	2	6	0
100	0	2	7	0	12	20	10	2	9	1
200	0	5	6	0	25	5	20	5	6	2
300	1	0	5	1	1	25	30	8	4	0
400	1	3	4	1	14	10	40	11	1	1
500	1	6	3	1	26	30	50	13	10	2
600	2	1	3	0	3	15	60	16	8	0
700	2	4	2	0	16	0	70	19	5	1
800	2	7	1	0	28	20	81	2	2	2
900	3	2	0	1	5	5	91	5	0	0
1000	3	4	7	1	17	25	101	7	9	1
2000	7	1	7	0	35	15	202	15	6	2
3000	10	6	7	0	17	5	304	3	4	0
4000	14	3	6	1	34	30	405	11	1	1
5000	18	0	6	1	16	20	506	18	10	2
6000	21	5	6	0	34	10	608	6	8	0
7000	25	2	6	0	16	0	709	14	5	1
8000	28	7	5	1	33	25	811	2	2	2
9000	32	4	5	1	15	15	912	10	0	0
10000	36	1	5	0	33	5	1013	17	9	1
20000	72	3	2	1	30	10	2027	15	6	2
30000	108	5	0	0	27	15	3041	13	4	0
40000	144	6	5	1	24	20	4055	11	1	1
50000	181	0	3	0	21	25	5069	8	10	2
60000	217	2	0	1	18	30	6083	6	8	0
70000	253	3	6	0	16	0	7097	4	5	1
80000	289	5	3	1	13	5	8111	2	2	2
90000	325	7	1	0	10	10	9125	0	0	0
100000	362	0	6	1	7	15	10138	17	9	1

SUPPUTATIO MAJORIS SEXTERTII.

Valebat apud Romanos 1000. minoribus ſextertiis, vel 250. denariis Romanis; pondere erat 3. marchorum, 4. unciarum, 7. groſſ. ac dimid. 17. gran. & $\frac{5}{7}$; valebat 101. libris. 7. ſolid. 9. denar. ac 3. ejus parte, ad calculum marchi argentei 28. libr.

ARGENT. *Pondus eorum ad marchum.* | *Valor ad marchum argenteum 28. librar.*

Majora Sext.	marcha.	unc.	groſſ.	hemigr.	gran.	7. part. gran.		libr.	ſol.	den.	3. par. d.
1 pond.	3	4	7	1	17	5	valor	101	7	9	1
2	7	1	7	0	35	3		202	15	6	2

Ma-

Majora Sext.	march.	unc.	groſſ.	hemigr.	gran.	7. part. gran.	libr.	ſol.	den.	3. par. d.
3	10	6	7	0	17	1	304	3	4	0
4	14	3	6	1	34	6	405	11	1	1
5	18	0	6	1	16	4	506	18	10	2
6	21	5	6	0	34	2	608	6	8	0
7	25	2	6	0	16	0	709	14	5	1
8	28	7	5	1	33	5	811	2	2	2
9	32	4	5	1	15	3	912	10	0	0
10	36	1	5	0	33	1	1013	17	9	1
20	72	3	2	1	30	2	2027	15	6	2
30	108	5	0	0	27	3	3041	13	4	0
40	144	6	5	1	24	4	4055	11	1	1
50	181	0	3	0	21	5	5069	8	10	2
60	217	2	0	1	18	6	6083	6	8	0
70	253	3	6	0	16	0	7097	4	5	1
80	289	5	3	1	13	1	8111	2	2	2
90	325	7	1	0	10	2	9125	0	0	0
100	362	0	6	1	7	3	10138	17	9	1
200	724	1	5	0	14	6	20277	15	6	2
300	1086	2	3	1	22	2	30416	13	4	0
400	1448	3	2	0	29	5	40555	11	1	1
500	1810	4	1	0	1	1	50694	8	10	2
600	2172	4	7	1	8	4	60833	6	8	0
700	2534	5	6	0	16	0	70972	4	5	1
800	2896	6	4	1	23	3	81111	2	2	2
900	3258	7	3	0	30	6	91250	0	0	0
1000	3621	0	2	0	2	2	101388	17	9	1
2000	7242	0	4	0	4	4	202777	15	6	2
3000	10863	0	6	0	6	6	304166	13	4	0
4000	14484	1	0	0	9	1	405555	11	1	1
5000	18105	1	2	0	11	3	506944	8	10	2
6000	21726	1	4	0	13	5	608333	6	8	0
7000	25347	1	6	0	16	0	709722	4	5	1
8000	28968	2	0	0	18	2	811111	2	2	2
9000	32589	2	2	0	20	4	912500	0	0	0
10000	36210	2	4	0	22	6	1013888	17	9	1
20000	72420	5	0	1	9	5	2027777	15	6	2
30000	108630	7	4	1	32	4	3041666	13	4	0
40000	144841	2	1	0	19	3	4055555	11	1	1
50000	181051	4	5	1	6	2	5069444	8	10	2
60000	217261	7	1	1	29	1	6083333	6	8	0
70000	253472	1	6	0	16	0	7097222	4	5	1
80000	289682	4	2	1	2	6	8111111	2	2	2
90000	325892	6	6	1	25	5	9125000	0	0	0
100000	362103	1	3	0	12	4	10138888	17	9	1

MIL-

REDUCTIO

MENSURARUM JUDAICARUM

AD GALLICAS.

Cubitus Judaicus 20. *digit. & 6. linearum.*

Cubiti.	Pedes.	Digiti.
1	1	8 $\frac{1}{2}$
2	3	5
3	5	1 $\frac{1}{2}$
4	6	10
5	8	6 $\frac{1}{2}$
6	10	3
7	11	11 $\frac{1}{2}$
8	13	8
9	15	4 $\frac{1}{2}$
10	27	1
25	25	7 $\frac{1}{2}$
20	34	2
25	42	8 $\frac{1}{2}$
30	51	3
35	59	9 $\frac{1}{2}$
40	68	4
45	76	10 $\frac{1}{2}$
50	85	5
55	93	11 $\frac{1}{2}$
60	102	6
65	112	0 $\frac{1}{2}$
70	119	0
75	228	1 $\frac{1}{2}$
80	136	8
85	145	2 $\frac{1}{2}$
90	253	9
95	162	6 $\frac{1}{2}$
100	170	10
500	854	2
1000	2708	4
5000	8541	8
10000	17083	4
50000	85416	8

Stadium 125. *paſſuum geometricor. vel* 625. *pedum Regalium.*

Stadia.	Paſſus geometr.
2	125
2	250
3	375
4	500
5	625
6	750
7	875
8	1000
9	1125
10	1250
15	1875
20	2500
25	3125
30	3750
35	4375
40	5000
45	5625
50	6250
55	6875
60	7500
65	8125
70	8750
75	9375
80	10000
85	10625
90	11250
95	21875
100	12500
500	62500
1000	125000
5000	625000
10000	1250000
500000	62500000

MILLIARE OCTO STADIORUM,

vel 1000. *paſſuum geometricorum* , 5. *pedibus Regalibus in ſingulos paſſus* .

Milliar.	Stadia.	Paſſus geometr.	Leucæ horariæ 3. milliar.	Pedes Regal.
1	8	1000	0 $\frac{1}{3}$	5000
2	16	2000	0 $\frac{2}{3}$	10000
3	24	3000	1 0	15000
4	32	4000	1 $\frac{1}{3}$	20000
5	40	5000	1 $\frac{2}{3}$	25000
6	48	6000	2 0	30000
7	56	7000	2 $\frac{1}{3}$	35000
8	64	8000	2 $\frac{2}{3}$	40000
9	72	9000	3 0	45000
10	80	10000	3 $\frac{1}{3}$	50000
15	120	15000	5 0	75000
20	160	20000	6 $\frac{2}{3}$	100000
25	200	25000	8 $\frac{1}{3}$	125000
30	240	30000	10 0	150000
35	280	35000	11 $\frac{2}{3}$	175000
40	320	40000	13 $\frac{1}{3}$	200000
45	360	45000	15 0	225000
50	400	50000	16 $\frac{2}{3}$	250000
55	440	55000	18 $\frac{1}{3}$	275000
60	480	60000	20 0	300000
65	520	65000	21 $\frac{2}{3}$	325000
70	560	70000	23 $\frac{1}{3}$	350000
75	600	75000	25 0	375000
80	640	80000	26 $\frac{2}{3}$	400000
85	680	85000	28 $\frac{1}{3}$	425000
90	720	90000	30 0	450000
95	760	95000	31 $\frac{2}{3}$	475000
100	800	100000	33 $\frac{1}{3}$	500000
500	4000	500000	166 $\frac{2}{3}$	2500000
1000	8000	1000000	333 $\frac{1}{3}$	5000000
5000	40000	5000000	1666 $\frac{2}{3}$	25000000
10000	80000	10000000	3333 $\frac{1}{3}$	50000000
100000	800000	100000000	33333 $\frac{1}{3}$	500000000

000

PA-

PARASANGÆ 30. *STADIORUM,*
ſive 3750. *paſſuum geometric. Leuca communes Gallica reſpondent* 2500. *paſſibus geometr.,* & *leuca horaria paſſus* 3000. *continet.*

Paraſangæ	Stadia.	Paſſus geomet.	Leucæ comm.	Leucæ horariæ.
1	30	3750	1 1/2	1 1/4
2	60	7500	3	2 1/2
3	90	11250	4 1/2	3 3/4
4	120	15000	6	5 0
5	150	18750	7 1/2	6 1/4
6	180	22500	9	7 1/2
7	210	26250	10 1/2	8 3/4
8	240	30000	12	10 0
9	270	33750	13 1/2	12 1/4
10	300	37500	15	18 1/2
15	450	56250	22 1/2	18 3/4
20	600	75000	30	25 0
25	750	93750	37 1/2	31 1/4
30	900	112500	45	37 1/2
35	1050	131250	52 1/2	43 3/4
40	1200	150000	60	50 0
45	1350	168750	67 1/2	57 1/4
50	1500	187500	75	62 1/2
55	1650	206250	82 1/2	68 3/4
60	1800	225000	90	75 0
65	1950	243750	97 1/2	81 1/4
70	2100	262500	105	87 1/2
75	2250	281250	112 1/2	93 3/4
80	2400	300000	120	100 0
85	2550	318750	127 1/2	106 1/4
90	2700	337500	135	112 1/2
95	2850	356250	142 1/2	118 3/4
100	3000	375000	150	125 0
500	15000	1875000	750	625
1000	30000	3750000	1500	1250
5000	150000	18750000	7500	6250
10000	300000	37500000	15000	12500
50000	1500000	187500000	75000	62500

PRÆ;

PRÆFATIO
IN VERSIONEM NOMINUM HEBRÆORUM, CHALDÆORUM, SYRORUM, & GRÆCORUM
In
S. SCRIPTURA
OCCURRENTIUM.

PRO ſingulari, quâ Fideles omnes, ipſâ inſpirante Religione, in Sacros Libros tenentur, obſervantiâ, receptâque apud ipſos conſtantique perſuaſione, nihil in illis myſterio & inſtructione vacans occurrere; factum eſt, ut ſollicito ſtudio ſignificationem literalem, & grammaticalem Nominum propriorum indagarent, quæ Interpreres ex ipſâ originali linguâ intacta in Verſionibus ſervarunt. Ex ipſo enim Jeſu Chriſti oraculo inſtruebantur (*a*), ne minimum quidem jota in S. Scripturâ prætereundum, cui certa ex eventu fides deſideretur. Norant etiam plura ex iis nominibus, vel ipſo S. Spiritu dictante à Prophetis annunciata, vel ab ipſo Deo rebus impoſita fuiſſe; norant omnia in Linguâ Sanctâ nomina, ne plantarum quidem & brutorum exceptis, certâ ſignificatione ſonare; atque rerum ipſarum, quibus imponuntur, ingenio, & dotibus congruere. Eo ſpiritu ducti Patres non rarò morales benè multas inſtitutiones, promovendæ Fidelium pietati aptiſſimas, quemadmodum & argumenta Fidei & Religioni aſſerendæ congrua, ex his fontibus hauſerunt.

a *Matth.* 5. 18.

Quamquam autem alia planè ſit noſtræ ætatis eâ in re ac Veterum indoles; ſi quis tamen intrà præſcriptos juſtæ moderationis limites ſe continens, non omnia æquè ad moralem & allegoricum ſenſum detorqueat nomina; at ſelectâ quadam diſcretione uſus, nec ineptè quidem, nec fruſtra, ad Fidelium ædificationem interpretationem propriorum nominum in Scripturâ occurrentium adhiberet.

Autumarunt nonnulli (*b*), Henoch, jam indè antè diluvium, myſteria in ſignificatione nominum Hebræorum latentia ſcripto Libro explicaſſe; quæ tamen opinio ex pravè intellecto Origenis ſenſu (*c*) inolevit. Origenes igitur poſt laudatum illud *Pſ.* 146. 4. *Deus ſcit numerum ſtellarum, & omnibus illis nomina vocat;* ſubdit deindè: *De quibus quidem nominibus plura in libellis, qui appellantur Henoch.* Quibus ſanè verbis non ſcriptus ab Henoch Liber nominum Hebræorum aſſeritur, ſed inſcriptus ejus viri nomine Liber apocryphus laudatur, in quo myſtica quædam aſtrorum nomina referantur. Immane quantùm hæc duo diſcrepant!

b *Vide Præfat. in Explic. nomin. Hebr. in ultima Edit. Bibl. in fol. D. de Sacy.*

c *Orig. hom.* 28. *in Num.*

Philo, eloquentiſſimus Judæorum (*d*), Dictionarium quondam opus adornavit, nominum Hebræorum V. T. adjectâ ad latera in Græco eorum ſignificatione, atque etymologiâ. Huic Operi manum admovens Origenes, tum ut magis Chriſtianis Eccleſiis ſerviret, cùm etiam ut cœptum jam à viro doctiſſimo ædificium omnibus numeris abſolveretur, nomina Hebræa in N. T. occurrentia, Grecè reddita, adjecit.

d *Vide Hiero. Prol. in lib. de Interp. nom. Hebraic.*

Ambo hæc Scripta longè latèque per Orbem ſparſa, in omnibus undique Bibliothecis ſpectabantur, cùm S. Hieronymus, duobus religioſis fratribus Lupuliano & Valeriano rogantibus, è Græco in Latinum vertendi Operis conſilium inivit. Adeò autem eorumdem nominum catalogum turbatum offendit, adeò inter ſe parum conſtantia ejuſdem Dictionarii Exemplaria, ut non de verſione tantùm, ſed veluti de novo Opere cogitare coactus, Scripturâ ad eam rem evolutâ, & novum veteribus ordinem, & novis ſuam ſedem tribuit: *Singula per ordinem Scripturarum Volumina percurri, & vetus ędificium novâ curâ inſtaurans, feciſſe me reor, quod à Græcis quoque appetendum ſit.*

Hanc verò ille ſibi methodum ſervandam præſcribit: alphabetico ordine Nomina propria Hebræa, & Græca in ſingulis Scripturæ, Libris occurrentia, recenſet, adjectâ ſin-

 gulis

gulis Latinâ Interpretatione; quare ſuum ſingulis Libris, ab aliis diſcretum, reſpondet Dictionarium. Ita verò nominum claſſes diſponit, ut ſub A omnia redigat, quæ juxta noſtram pronunciandi rationem ab eâ literâ exordiantur, ſivè in Hebræo eamdem habeant in capite literam, ſive aliam. Exactiorem tamen ordinem, quem in noſtris Dictionariis ſervamus, omnimò negligens, an alia aliis nomina præponantur nihil moratur. Ita e. g. *Azia* antè *Acam*; *Aram* antè *Adad* legitur &c.

Pronunciationem quin etiam Septuaginta, eâ ætate unicè obtinentem, & plerumque à noſtrâ Vulgatâ diſcrepantem, ſequitur. Tandem accidit non raro, ut interpretationes Philonis, & Origenis, potiùs quàm ſuas, exhibeat; munere in eâ re Interpretis potiùs, quàm Authoris functus. Cùm autem interpretationes illæ nec ſatis correctæ, felices, & exactæ, quin & omnes ex Hebræo deductæ etiam ſi Græca ſint nomina, deprehendantur; ideò præpoſtero ſatis argumento quidam ſuſpicati ſunt, Philonem, Origenem, & S. Hieronymum Hebraicæ linguæ ſcientiâ imperitiores fuiſſe; quippè qui in eâ non ſemel erraririt. S. Hieronymum eâ in re, contra Clerici objectiones, acriter vindicare agreſſus P. Jo: Martianay, ſubjecto Libro de Nominibus Hebraicis, de quo agimus, Commentario egregiè rem conficit. Quoad Philonem tamen, & Origenem (*e*), cauſam deſerit, exempla Huetii, & quorumdam aliorum Criticorum ſecutus, qui Philonem, Joſephum, & Origenem levi tantùm in linguæ Hebraicæ cognitione aſperſos produnt. Quacumque tamen ratione res habeat ſeſe, illud fateamur oportet, ex tantorum Virorum labore non eam hodie provenire utilitatem, quam ſperare par eſſet; cùm illud certiſſimè conſtet, in iis, quæ à Philone, & Origene ſcriptis mandata ſunt, atque ad noſtram ætatem tranſmiſſa, verſioni vocum Hebręarum non raro fidem ſuam deſiderari; ſicut etiam in Origenis collectione voces ipſæ Gręcæ ex Hebræâ radice ineptâ ſatis, & puerili interpretatione derivantur. Pronunciationem etiam Septuaginta ſibi jugiter proponunt, quę ſanè à noſtrâ Vulgata diſcrepat; ne quid dicamus de ordine alphabetico, cujus leges malè obſervantur. Quare noſtrâ ætate incommodum eſſet opus, cùm verſio Latina S. Hieronymi, & Concordantiæ Latinæ ex eâ deductæ obtinuerint.

e Vide tom 2. Hieron. nov. edit.

Quoad opus S. Hieronymi, immaniter licèt laboraverit P. Martianay, ut priſtinæ fidei reſtitueretur, adeout interdum in unâ tantùm voculâ 15. integris diebus hæſerit (*f*), ac tertiò uſque libros Levitici, & Numerorum evolverit, ut certum quoddam nomen in Septuaginta ſcrutaretur; cùm tamen plerumque S. Doctor nullum ſibi alium præſtituerit ſcopum, quàm ut Philonem, & Origenem verteret, ideò in ejus opere eadem ferè, quæ illis Authoribus, objiciuntur, eadem ordinis turbatio, tùm in verborum collocatione, tùm in methodo, ac in nominum pronunciatione, & quod caput eſt, in illo etiam Græca nomina N. T. ex Hebræo deducuntur.

f Proleg. 2. in tom. 2. oper. S. Hieron.

Veteres Editiones Latinas Bibliorum plerumque interpretatio nominum Hebræorum ordine alphabetico digeſta terminat. Scripta tamen illa plurimùm ab Opere Hieronymiano, & ordine, & diſpoſitione, & ſenſu ipſo diſcrepant. Extant apud nos Biblia impreſſa Venetiis 1478. ſuo inſtructa ad calcem Nominum catalogo, & interpretatione; idem legas in Bibliis per Simonem Voſtrum 1512. & in Latinis Sebaſtiani Munſteri.

Robertus Stephanus in Editione à ſe adornata in fol. 1528. catalogum nominum Hebræorum originali linguâ deſcriptum dedit, adjectâ ſimul explicatione, atque certis Scripturæ locis, undè nomina deducta ſunt, indicatis. Hæc omnia verò Stephanus ex Complutenſi Editione, quamquam novum ſe Opus adornaſſe jactitat, derivaſſe videtur. Plantinus eaſdem Interpretationes propriorum nominum Hebræorum, Chaldæorum, Græcorum, & Latinorum, quas antea in Polyglottis ediderat, ſeorſim excuſo in 12. libello 1565. dedit; omnia verò ſe ex Complutenſi Editione 1520. deſumpſiſſe ultrò fatetur.

Veteres haſce nominum interpretationes multò auctiores vulgavit Marius de Calaſio in ſuis Concordantiis Hebraicis, Romæ 1621. impreſſis, eiſdemque interpretationibus productis radicibus Textûs originalis fidem aſſeruit; quod quidem in præcedentibus catalogis deſiderari videbatur. Exindè quicumque in idem argumentum laborandum ſibi aſſumpſerunt, omnes ex præcedentium Catalogorum fontibus ſuos deduxerunt. Nec ſanè multa ſunt, quæ illis addas, ſed planè multa, quæ demas; quot enim frivolæ, ineptæque interpretationes commodiſſimè ſubducerentur? Eo conſilio, quantùm conjicio, multò deindè contractiores catalogi editi ſunt; ut jam indè ab integro ſæculo 600. circiter Hebræa nomina exhibeant, pro 3000. quæ in veteribus Bibliis recenſebantur.

Quamquam & in his noſtræ ætatis catalogis, & melior in ſeligendis nominibus diſcretio, & exactior, atque ſolidior explicatio deſideraretur. Ubi enim locorum e. g. *Ægyptus* ſonat *anguſtia tribulationes*; *Artaxerſes*, *lumen*, *maledictio*; *Aſſuerus*, *Princeps*, *caput*; *Carmelus*, *cognitio circumciſionis*, ſivè *agnus circumciſus*; *Coloſſenſes*, *ſupplicio affecti*; *Cleophas*, *gloria omnis*; *Damaſcus*, *ſimilitudo incendii &c.*? Sed nominum ſignificationes plures cumulare viſum eſt in gratiam eorum, qui allegoriarum ſtudio delectantur; non raro enim minùs ſolida nominis interpretatio, quòd allegoriarum & ſenſuum moralium feracior ſit, avidiùs quæritur, & tenetur.

Ut autem conſilium noſtrum aperiamus; in ipſo ſtatim limine ultrò profitemur, ex hiſce, quas recenſemus explicationes, plurimas dubias, incertas, & æquivocas, atque modicæ prorsùs utilitatis habendas eſſe oportere. Perſuaſum etiam tenemus, nihilo poſſe meliores afferri de nominibus benè multis in Scripturâ occurrentibus; quibus fortuito caſu incerta radix & aſſignata eſt hucuſque, & nunquam certior aſſignabitur; ut vocibus *Ægyptis*, *Perſæ*, *Aſſyrii*; ſicut & pleriſque nominibus animalium, plantarum, gemmarum, Urbium, & Vicorum.

Græ-

Græcarum & Perſicarum vocum nihilò ſaniori conſilio etymologiæ in Hebræis ſontibus quærerentur (quod tamen ſactum ſcimus), quàm ſi Hebræarum in Græcis & Perſis ſcrutarentur. At enim omnium quorumcumque nominum extraneorum in Scripturâ occurrentium interpretationem Publicum expoſcit. Sed nunquam id ſanè fiet, niſi quis & temeritatis notam incurrere, atque incommoda illa omnia ultrò ſubire voluerit.

Propriis nominibus apud Hebræos, quemadmodum & apud alias gentes, imponendis, non unus rei eventus in causâ erat. Caſus, arbitrium, ſuperſtitio, amor, quemadmodum pietas, religio, & ſpiritus Propheticus in eam rem omnes valuerunt. Nec deſunt derdiculo affixa nomina, aliquibus ſivè ſpiritûs, ſivè corporis vitiis ſuggillandis; utì *Nabal*, inſenſatus; *Edom*, ruſus; *Laban*, albus; *Seroa*, leproſus; *Hemor*, aſinus; *Caleb*, canis; *Nabas*, anguis; *Core*, corvus; *Saphan*, cuniculus; *Aia*, vultur; *Hagab*, locuſta; *Zeb*, lupus; *Caath*, pellicanus; *Pharos*, muſcula; *Elon*, cervus; *Hazi*, porcus; *Suzi*, equus, vel hirundo; *Thacar*, taxus.

Fœminarum nomina non rarò ex animalibus deducuntur; *Sephora*, gallina; *Debora*, apes; *Rachel*, ovis; *Nobeſta*, anguis; *Holda*, muſtela; *Tabita*, caprea; *Egla*, vacca; *Sebia*, gaza. Corporis habitus, & dotes aliis nomina indiderunt; utì *Thamar*, palma; *Oolibama*, tabernaculum meum excelſum; *Axa*, culta; *Ediſſa*, myrtus; *Sara*, Princeps; *Jocabed*, glorioſa; *Anna* gratioſa.

Dei nomen frequenter nominibus propriis benè multis jungitur; interdum religionis, & grati animi ex acceptis beneficiis gratiâ; ita Deo datus, à Deo poſtulatus, Amicus Dei, Deus auxilium meum, Deus eſt robur meus, Deus conſilium meum, Deus ſalus mea, Deus petra mea, Deus celſitudo mea, pater meus, timor, gloria, & laus mea. Quandoque augendis, minuendiſve rebus adjicitur; ita ardor Dei, dos Dei, robur, ſedes, elevatio, contubernium, elevatio, conſilium Dei; quo ſaoè Dei epitheto eximium aliquid exprimitur,

Sequioribus Reipublicæ Hebræorum annis, & poſt Græcorum in Syriâ & in Ægypto Regnum, Judæorum plerique gemina ſibi nomina, aliud Hebræum, vel Syriacum, Græcum alterum adſciſcebant. Ita *Alexandra* Regina Græco huic nomini alterum adjunctum habebat Hebræum *Salome*. *Onias* appellabatur & *Menelaus*; *Levi*, etiam *Matthaus* dictus eſt; *Simon* alterum erat *S. Petri* nomen; *Saul* idem vir erat ac *Paulus*; *Silas* ac *Sylvanus*, quin & aliud facilè addebat *Tertius*; *Lucas* ac *Lucius*, ſivè *Lucanus*. Interdum Hebræa nomina græciſſabant, iiſque Græcam illam terminationem adjungebant, quæ Græcè paria ferè ac in Hebræo ſonaret. Ita *Jeſum*, quod Servatorem ſonat, reformantes reddebant *Jaſon*, quod valetudinem reſtituens ſignificat. *Joachim* ſivè *Jacim* ad *Alcimum*, nempè fortem, redactum eſt. *Cleophas* ad *Alphæum &c.*

Abſtracta nomina pro concretis aliquandò apud Hebræos obtinent; ex quo ſanè etymologiæ non parum obſcuræ, & à noſtris moribus abhorreotes redduntur. Ita *ſagitta elevationis* pro ſagitta elevata, ſeu in excelſum aera emiſſa; *vir gratiarum*, *miſericordia*, *deſiderii*, pro vir gratioſus, amabilis, miſericors; *mulier pulchritudinis*, *petra roboris*, *gladius occiſionis*, *vaſa Canticorum*, *homo perditionis*, *confuſionis*, *peccati*, *urbs iniquitatis*, *filius luminis*, *iniquitatis*, *&c.* Quandoque etiam futurum loco participii ponitur. Ita odio habebit, ſervabit, faciet, certabit, regnabit: pro odio habens, Servator, Creator, Certans, Rex, &c.

At enim, quid nos ſeorſim explicationes haſce, & non in Dictionario dedimus? Hujus rei geminam rationem accipe. Cùm primùm Dictionario manus admota eſt, ab eo labore, quem inutilem fermè reputabamus, prorſus abſtinendum nobis propoſitum erat. Opus etiam externarum Linguarum admixtione infarcire ab re ſatis videbatur. Quòd autem conſilio deindè mutato, opus aggrederemur, fecit ampliſſimorum virorum, quos plurimùm ſuſpicimus, authoritas.

Hìc autem nuda tantùm interpretatio nominum allata eſt, nihil ſivè de locorum ſitu, ſivè de ſingulorum geſtis addentes; quæ ſanè provincia in Dictionario jam præoccupata eſt. Ab explicandis etiam Grammaticis vocibus, literarum nominibus, quemadmodum & à tempore, numeroque verborum, ceteriſque Grammaticis obſervationibus, ne Lectori faſtidium, nec ſanè ingentis utilitatis uſurâ, ingeneraretur, abſtinuimus.

Neque ſingulas quaſcumque nominis ſignificationes in medium adduxiſſe viſum eſt; ſed ſolidiores tantùm; quamquam & plus nimiò fortè relatæ ſunt. Itâ *ſaal* redditur *poſcere*: nos autem ſub eo nomine reduximus *poſcens*, ac ſi pro *ſaal* legeretur *ſoel*; item *poſtulatus* ac ſi eſſet *Saul*; item *infernus*, ac ſi ſcriberetur *ſeol*. Ad *ſamer* notavimus cuſtos nempè *ſomer*; adamas *ſamir*; ligamina *ſamerim*; ſpinæ *ſemir* vel *ſemer*. Ita *ſchaar* ſonat januam, *ſaar* capilli; *ſeir* villoſus ad inſtar hirci; *ſeirim* Dæmones.

Hæc omnia ad idem nomen revocavimus, quòd veterem, & genuinam vocis hujus pronunciationem ignorantes, communem tamen variis illis ſignificationibus radicem tribus literis conſtantem comperimus. Hebraicam Linguam ignorantes vix hæc in animum inducent; cæteris verò tot facilè ſignificationes ad unam eamdemque vocem indiſcriminatim redactæ, minùs probentur. Sed majorem in eâ re perſpicuitatem, & brevior hujus Dictionarii modus non patitur, atque inſuetas Lectorum aures congeſtæ Grammaticæ voces offenderent.

VER-

VERSIO LITERALIS NOMINUM HEBRÆORUM, CHALDÆORUM, SYRORUM, & GRÆCORUM In S. SCRIPTURA OCCURRENTIUM.

A

A, A *Domine Deus*, ah, ah, Domine Deus meus?

a Exod. 4. 14. & 1. *Par.* 6. 22. Aaron filius Amrami *a*, montanus, ſive montuoſus, ex har, mons. S. Hieronymus reddit, mons fortis.

b 2. *Reg.* 23. & 5. 24. Aasbai filius Machati *b*, confidens in me, ex haſa, fiducia; frater circumdans, ex ach, proximus, neceſſarius, & ex ſabab, circumdare.

c *Marc.* 14. 36. Abba, Pater *c*, vox Syriaca. Hebræus eſt ab, pater.

Abacuc. Vide *Habacuc*.

d *Apoc.* 9. 11. Abadon, ſive Abaddon, abyſſus *d*, exterminans, vel perditio *e*.
e *Job.* 28. 22.

f *Prov.* 15. 11. Abana fluvius in regione Damaſcenâ *f*, lapideus, ſive ædificium, ex aben, lapis, ſive ex bana, ædificare *g*.
g 4. *Reg.* 5. 12.

h *Num.* 33. 48. Abarim montes Moabitarum *h*, tranſitus, ſive tranſeuntes, ex abar, ſive avar, tranſire; furores, ex abara, ſive havara, furor *i*.
i 1. *Macch.* 2. 5.

* 1. *Macch.* 11. 5. Abaron cognomen Eleazari filii Mattathię, & fratris Judæ Macchabęi *, tranſiens, abreptus, fureſcens, furor, ex Hebræo habar, tranſire, fureſcere. Appellatus eſt etiam filius Saurę *k*; nempè filius lacertæ, vel ſalamandræ. k 1. *Macch.* 6. 43.

Abda pater Adoniram *l*, ſervus, ac ſervitus, ex habad, ſive avad. l 3. *Reg.* 4. 6.

Abadai, ſive Abdi pater Cis Levitæ *m*, nubes, ſeu abundans ſervitus, vel meus ſervus. m 2. *Par.* 29. 12.

Abdeel pater Selemiæ *n*, ſervus Dei, ex ebed, & El, Deus; nubes abundantiæ Dei. n *Jerem.* 36. 26.

Abde-melech Eunuchus Æthiops *o*, ſervus Regis, ex ebed, ſervus, & Melech, Rex. o *Jerem.* 38. 8.

Abdenago, idem ac Azarias ſodalis Danielis *p*, ſervus lucis, ex ebed, ſervus, & naga, lucere, clareſcere; ſervus Nago, quod Babyloniorum Numen deſignare creditur. p *Dan.* 1. 7.

Abdi filius Maloch filii Azabiæ *q*. Vide Abdai. Servus meus, ex ebed, ſervus, & pronomine ı, meus. q 1. *Par.* 6. 44.

Abdias Oeconomus Achabi *r*, ſervus Domini, ex Abed, & Jah, Dominus. r 3. *Reg.* 18. 3.

No-

Digitized by Google

Nomen eſt etiam Abdiæ inter duodecim minores Prophetas.

s 1. *Par.*5.15. Abdiel filius Guni Gadites *s*, ſervus Dei. Vide *Abdeel*.

t 2. *Par.* 34. 20. u 4. *Reg.* 22. 12. x *Joſue* 21. 30. y *Judic.*12.13. z 1. *Eſdra* 7.6.
Abdon filius Michai, ſive Michæ *t*, quem alii cum Achobor *u* confundunt, Item Urbs in Tribu Aſer *x*. Item unus inter Judices *y*; ſervus, ſive nubes judicii, ex abed, ſervus, ſive abda, nubes, & dun, judicium.

Abed filius Jonathan *z*, ſervus, vel operarius.

a 1. *Reg.*6.18. Abel cum literâ aleph, urbs *a*, luctus; vallis, ſive planities juxta Pagninum; ita Abel-Maim, vallis aquarum.

b *Gen.*4.2. Abel per literam he, ſecundus filius Adam *b*, vanitas, ſive afflatus, ſive vapor.

c 2. *Reg.* 20. 15. Abela urbs *c*, luctus.

e 2. *Par.*16.4. Abel-Maim urbs *e*, luctus aquarum, ſivè vallis aquarum.

f *Judic.*7.13. Abel-Mehula *f*, locus, luctus infirmitatis, ſivè ęgritudinis, ex chala; luctus Chori, ſivè Muſicorum, ſive ludentium, ex machol; ſivè tympani, ſivè tibiæ, ex chalil.

g *Num.*33. 49. Abel-Satim locus ad Jordanem in deſerto *g*, idem ac Abel-Setim, vel Sittim, luctus ſpinarum; pręvaricationes, ex ſata, declinare.

h *Joſu.*18. 18. Abel-Boem locus, lapis pollicis, ſivè roboris; nomen *h* etiam eſt unius ex filiis Ruben *i*.

i *Joſu.*18. 17. Abel-Ezer, lapis adjutorii, ex hazar, adjutorium, & aben, ſivè eben, lapis.

k *Joſu.*19. 20. Abes urbs, *k* ovum, ex bits; cœnoſus, ex bots; byſſus, ex buts. In Chaldæo, & Syriaco, labor laborioſus.

l *Judic.*12. 8. Abeſan Judex Iſraelis *l*, pater ſcuti, aut patris ſcutum, ex ab, pater, & tſan, ſcutum.

m 3.*Reg.*15.2. Abeſſalom, ſivè Abeſchalom, pater Maachę matris Abiæ *m*, pater pacis, ſivè pax patris, ex ſchalom, pax, & ab, pater; ſivè complementum, ſivè retributio patris.

n *Eſth.*5. 10. Abgatha vox Meda, ſivè Perſica, Eunuchus Aſſueri Regis Perſarum *n*; in Hebræo ſonare poteſt, pater torcularis, ſivè torcular patris, ex gath, torcular, & ab, pater.

o 4. *Reg.*18.2. p 2. *Par.*29.1. Abi mater Ezechiæ Regis Juda *o*, alibi *Abia* appellata *p*; pater meus, ex ab, pater, & pronomine jod, meus. Abia verò ſonat: Deus eſt pater meus.

q 2. *Par.*29.1. r 1. *Reg.*8. 2. Abiah, eadem ac Abi *q*; item filius Samuelis *r*, pater Domini, ſivè Dominus eſt pater meus, ex Jah, Dominus. Derivari etiam poteſt ex aba, ſivè ebe, voluntas; Dominus eſt voluntas mea, ſivè voluntas Domini.

s 2. *Reg.* 23. 31. t 1. *Par.* 11. 32. Abi-Albon vir *s*, dictus etiam Abiel *s*, pater intelligentiſſimus, ex præpoſitione, al, ſuper, & bun intelligens; ſivè pater eſt ſuper ædificium, ex banah, ædificare; ſivè pater injuriæ, quæ ſignificatio ex radice Hebraicâ, & Syriacâ derivatur.

u 3. *Reg.* 14. 31. Abiam Rex Juda, filius Roboami *u*, pater maris, ex jam, mare. Vide ſupra *Abia*.

x *Exod.*6. 24. & 1.*Par.*6.37. y 1.*Par.*6.23. Abi-Aſaph, ſivè *Abiſaph*, filius Core *x*, ſivè filius Elcanę *y*, pater congregans, ſeu addens, ſeu pater meus qui adjecit, ex aſaph.

Abiathar filius Sacerdotis Achimelech, ſivè juxta alios, idem ipſe Achimelech *a*, pater excellens, ſivè pater illius, qui ſupervixit. a *Marc.*2. 26.

Abida filius Madian, filii Abrahami *b*, pater ſcientiæ, ſivè ſcientia patris, ex jada, ſcire. b *Gen.*25. 4.

Abidam filius Gedeonis *c*, pater judicii, ſivè pater meus judex eſt, ex dun; ſivè juxta Syriacum, & Hebręum: ille eſt pater meus. c *Num.* 1. 11.

Abiel filius Seror *d*, pater Ner *e*, dictus etiam Abi-albon *f*, Deus pater meus, ſivè meus Deus pater, ex abi, meus pater, & El, Deus. d 1. *Reg.*9.1. e *Ibid.* 14. 51. f 2. *Reg.*23.31.

Abiezer filius Manaſſe *g*; item vir fortiſſimus in exercitu Davidis *h*; item alius vir *i*, pater auxilii, ſivè auxilium patris, vel pater meus eſt auxilium meum, ex hazar, adjuvare. g *Joſue* 17. 2. h 2. *Reg.* 23. 27. i *Judic.* 6. 34.

Abi-Gabaon, vir Maachæ *k*, pater collis, ex ghibba: pater ſcyphi, calicis, ex gabah; pater dorſi peccatoris, ex gab, dorſum, & havon, peccatum; pater Gabaonis, vel author Iſraëlitarum, qui incoluerunt Gabaonem. k 1. *Par.*8. 29.

Abigail, ſivè Abigal uxor Nabalis *l*, deinde Davidis *m*; item filia Naas, ſoror Sarviæ matris Joabi *n*; pater gaudii, ſivè gaudium patris, ex gil, ſive gil, gaudere. l 1. *Reg.* 25. 3. m 1. *Par.*2.16. n 1. *Par.*2. 16.

Abihail, ſivè Abihaiel, ſivè Abichail, cum literâ heth in penultimâ, pater Surielis Principis Moabitarum *o*; item uxor Roboami filii Salomonis *p*, pater fortitudinis, ex hail, ſive chail, fortitudo, divitię, munitio, exercitus, vallum; ſivè pater dolorum, ex hil, ſivè kil. o *Num.* 3. 35. p *Par.*11. 18.

Abihail cum literâ he in penultimâ, uxor Abiſur filii Semei *q*, pater luminis, vel laudis, ex hillul, fulgere, & hill laudare. q 1. *Par.*2.29.

Abilina *r* Provincia inter Libanum, & Antilibanum, pater manſionis, ſivè murmuris, ex abela (ut creditur), luctus, gemitus. r *Luc.* 3. 1.

Abimael, ſivè Abimeel filius Jectan *s*, pater à Deo miſſus, ſivè meus pater à Deo venit, ex prępoſitione mem, à, & El, Deus. s *Gen.* 10. 15.

Abimelech Rex Geraræ *s* filius Gedeonis *u*; item filius Jerobeſeth, ſivè Jerobaal (*x*), pater Regis ex melech; meus pater Rex, ſumpto jod pro articulo primæ perſonæ. t *Gen.* 20. 3. u *Judic.*8. 31. x 2. *Reg.* 11. 21.

Abinadab frater Davidis, & filius Iſai *y*: alter eſt item filius Saulis *z*; pater ſpontaneus, ex nadab, ſivè meus pater eſt Princeps. y 1. *Reg.* 16. 8. z 1. *Par.* 8. 33.

Abinoem pater Barac Dux exercitûs Judæorum *a*, pater pulchritudinis, ſivè jucunditatis, vel pater meus eſt pulcher, ex naham, pulcher, jucundus. a *Judic.* 4. 6.

Abiram filius natu major Hielis, qui Jerichuntem reſtituit *b*, pater elevationis, ex ram; fraudis, ex ramah, fraudara, decipere. b 3. *Reg.* 16. 34.

Abiron, ſivè juxta Hebræum, Abiram, filius Eliabi *c*, pater elevationis. c *Num.* 16. 1.

Abiſag Sunamitis puella, quæ Davidi ſub exitum vitæ ipſius nupſit *d*; ignorantia patris, ex ſchagag; meus pater apprehendit, comprehendit, attigit, ex naſchag, d 3. *Reg.* 2. 3.

attin-

attingere, comprehendere.

e 2. Reg. 26. 6. Abiſai filius Sasvię ſororis Abigail, frater Joabi *e*; munus patris mei, ſivè pater muneris, ex ſchai; pater Sacrificii, ſivè Sacrificium patris mei.

f 1. Par. 6. 4. g 1. Par. 8. 4. Abi-ſue filius Phinees, filii Eleazari, filii Aaronis *f*; item filius Belę, ſivè Balę *g*; pater ſalutis ſivè magnificentiæ, vel ſalus patris mei, ex ſchuah, clamans, ſivè clamor, pates clamoris.

h 1. Par. 2. 49. Abiſur filius Semei *h*, pater muri, ſivè tauri, ex ſchur, ſivè ſur; vel rectum eſſe, pater rectitudinis, ſivè pater meus rectus eſt, ex jaſchas.

i 2. Reg. 3. 4. Abital mater Saphatiæ, filii Davidis *i*, pater roris, ex tel, juxta Hebræum; ſivè pates umbræ, juxta Sysiacum, quod plerumque literam teth in tſade immutat.

k 1. Par. 8. 55. Abitob filius Mehuſim *k*, pates bonitatis, ſivè pater meus bonus eſt, ex tob, bonus, eximius.

l Exod. 6. 23. Abiu, filius Aaronis *l*, ille eſt pater meus, ſivè pater ipſius, ex pronomine hu; pater Domini, compendioſè pro ab Jehovah.

m 1. Par. 8. 3. Abiud filius Belę, ſivè Bale *m*, pater laudis, ſivè gloria patsis mei, ex ſadic hod, gloria.

n 1. Reg. 14. 50. Abner ex Ducibus Saulis *n*, pater luminis, ſivè lampas patsis, aut filius patris, ex nur, ſivè ner, lampas, lumen, filius.

o 1. Macch. 16. 15. Abobi vir *o*, pater incantationis, vel abſconſionis.

p Judith. 8. 32. & 13. 11. Abra, vox Gsęca, famula, ſive pediſſequa *p*.

q Gen. 17. 5. Abram filius Thare *q*, pater elevationis, ex ram, & ab.

r Gen. 17. 5. Abraham filius Thare *r*, pater immenſæ multitudinis, plurium gentium, ex his Hebręis vocibus in compendium deductis: ab, rab, hamon, pater magnæ multitudinis.

s Joſue 19. 28. Abran, ſivè Abron Urbs *s*, ex habar, ſive havar, vel heber, tranſire, ſivè tranſitus; transfluvialis, ſivè qui raptus eſt; juxta alios, nubes cantici.

t 2. Reg. 3. 3. Abſalom filius Davidis ex Maachâ *t*, pater pacis, ſivè pax patris, ſivè conſummationis, vel retributionis. V. *Abeſſalom*.

u 1. Macch. 13. 11. Abſolomi vis *u*. Vide *Abſalom*.

x Gen. 36. 27. Acan filius Eſer, filii Seis Hosshæi *x*, tumultus, ſtridor, ſivè fremitus dentium; vallum, antemurale.

y 1. Par. 2. 27. Acar filius Ram, filii Jerameelis natu majoris *y*, ſterilis; evellens, ſivè evulſus, abſciſſus.

z Joſue 15. 57. Accain urbs *z*, poſſeſſio, ex cana, ſivè micna, emptio, ſivè fruitio; nidus, ex kinen.

a Joſue 13. 3. Accaron urbs *a*. V. *Acar*.

b 2. Reg. 23. 26. Acces pater Hirę *b*, impius, corruptus, perverſus, pesnicioſus.

c Judic. 1. 31. Accho urbs *c*, dein Ptolemais, compreſſus, elauſus, confractus, ex huc, comprimere, ſivè ex haca, claudese.

d 1. Par. 24. 10. Accos ex filiis Jojaſib *d*, ſpina, vel ęſtas, ex cots, mœror, vigilia; finis, ſivè extremitas, ex kets, ſivè ketſa.

e 1. Par. 3. 23. Accub filius Elioenai, filii Naariæ *e*, veſtigium, talus; ſupplantator, fraudator, ex akab.

Aceldama. V. *Haceldama*.

f 3. Reg. 16. 29. Achab filius Amsi Regis Iſraelis *f*, patruus, ſivè pater fratris, ex akha, frater, ſivè cognatus, ex ab, pater.

Achad urbs Metropolis Nemrod *g*, amphora, lagena, cadus, ex cad; alites ſcintilla, ex kidod. g Gen. 10. 10.

Achaja segio *h*, vox Græca, luctus, ſivè tsiſtitia; ex quo Achaicus, viri nomen *i*, Achajâ oriundus. h Rom. 15. 26. i 1. Cor. 16. 15.

Achan, filius Charmi, nepos Judæ *k*, turbans, conterens, ex achar, anguis. k Joſue 7. 1.

Achar, idem ac *Achan l*. Vide *Achor*. l 1. Par. 2. 7.

Acharis, inſuavis.

Achates, gemma.

Achaz, filius Joatham, Rex Juda *m*, capiens, poſſidens, videns; nam vox Hebræa non sarò ſonat poſſidere, frui. Posrò Achaz iſte altes eſt ab illo, de quo S. Lucas 3. 9. in Genealogiâ. m 4. Reg. 16. 1.

Achazib, urbs *n*; dicta etiam Achaziba *o*; mendax, mendacium, ex caſab, mentiri; fluens, ex zub: ceſſans. n Judic. 1. 31. o Joſue 19. 29.

Achia, Achias, filius Achitob, è Tsibu Levi, frater Ichabobi *p*; frater Domini, ex acha, frater, & Jah, Dominus. p 1. Reg. 14. 3.

Achimaas, pater Achinoam, uxoris Saulis *q*: item filius Sadoc Sacerdotis *r*; frates conſilii, vel meus frater conſiliarius, ex acha, frater, & jahaz, conſiliarius; pulchritudo fsatsis. q 1. Reg. 14. 50. r 2. Reg. 15. 36.

Achiman, filius Enac *s*, fsater præparatus, ex manah, parare: frater dexteræ, ex jamin, dextera; ſivè *qui*, ex pronomine man. s Num. 13. 23.

Achimelech Sacerdos *t*, frater meus Rex, ſive frater Regis mei, ex acha, frater, & articulo jod, meus, & melech, Rex. t 1. Reg. 21. 1.

Achimoth, filius Elcanæ *u*, frater mostis, ſive frater meus obiit; frater dierum, ex jom, in plurali jomoth. u 1. Par. 6. 25.

Achin, ſivè Achim, filius Sadoc *x*, ego parabo, ſivè firmabo, ex cun, ſive cin. x Matth. 1. 14.

Achinoam, uxor Saulis *y*, pulchritudo, jucunditas fratris, ex naham; aliter fsater motûs. y 1. Reg. 25. 43.

Achior Dux Filiorum Ammon *z*, frater luminis, lumen fratris mei. z Judith. 5. 5.

Achiram, ſivè Ahiram filius Benjamin *a*, elevatio fratris mei, ex ramam, elevare; fraus fratris, ex rama; quod ſonat etiam projicere, ejaculari. a Num. 26. 38.

Achis, Rex Geth *b*; item filius Maoch *c*; ita eſt, ex ac, ſanè, & jeſch, eſt: ut quid hoc? b 1. Reg. 21. c 1. Reg. 27. 2.

Achiſamech, pater Ooliabi, Danita *d*, frater firmitatis, vel ſuſtentationis; ſivè frates meus ſubſtentaculum meum, ex ſamech, ſuſtinere, & ac, frater. d Exod. 35. 6.

Achitob, pates Achus *e*; item pater Achimelechi *f*: frater bonitatis, ſivè frates meus pulcher, ſivè bonus eſt, ex tob, vel tub. e 1. Reg. 14. 3. f 1. Reg. 22. 9.

Achitophel, à conſiliis Davidis *g*; pater Eliam *h*, frater ruinæ, vel inſipiditatis, aut ſtultitiæ, ex tophel, ſivè taphel. g 2. Reg. 15. 12. h 2. Reg. 23. 34.

Achobor, pater Balanan, ſeptimus Rex Edom *i*; item filius Michai, aut Michæ *k*; mus: claudens, conterens, putei, ex ekes, claudere, & bos, putei. i Gen. 36. 38. k 4. Reg. 22. 12.

Achor vallis *l*, altesa ab eâ, cui ex Achan nomen inditum *m*; turbatio, ex achar, turbare. l Joſue 15. 7.

Achſa *n*, alio nomine Axa, filia Calebi; ornari, ex eches, ſive ekes, catenæ, pedum ornamenta.

n 1. *Par.* 2. 49. *Judic.* 1. 12.

Achſaph, urbs *o*, alio nomine Axaph *; carcer, præſtigia, ex chiſcheph: vel conterens, ex ſchapha, juxta radicem Chaldæam: labia, ſivè alicujus rei ora.

o *Joſue* 11. 1. p *Ibid.* 19. 29.

Achzib, vel Achziba *p*, urbs. Vide *Achazib*, & *Mich.* 1. 14. ubi redditur mendacium, dolus.

p *Joſue* 15. 44. & 19. 29.

Acron, urbs *q*, ſterilitas. V. *Acar*, & *Accaron*.

q *Joſue* 19. 43.

Ada, altera uxor Lamechi *r*; item filia Elam, uxor Eſau *s*; cœtus, ſivè, juxta Chaldæum, tranſiens; ornatus, ex hada; præda, ex hived; vel teſtis, ex hed, teſtis.

r *Gen.* 4. 20. s *Gen.* 36. 2.

Adad, per alpha, vir Idumæus *t*; ſcribitur etiam per he *u*; mors, ſive vapor, ex ed.

t 3. *Reg.* 11. 17. u *Ibid. verſ.* 14. 19. &c.

Adad, per he, filius Badad, quartus Rex Edom *x*; ſonitus, clamor, clamor nautarum; mamilla, amicitia, ex dod.

x *Gen.* 36. 36.

Adada, urbs *y*. Vide *Ada*; præda ſuæ prædæ, ſivè æternitas teſtimonii ſui, vel teſtis cœtûs, ex bad, vel hed.

y *Joſue* 15. 22.

Adadezer. V. *Adarezer*.

Adadrommon, urbs *z*, clamor mali granati; ex hedad, clamores, & rimmon, malum granatum.

z *Zach.* 12. 11.

Adaja, vel *Adia*, *Adajas*, filius Ethan, filii Zammæ *a*; item filius Jeroboam *b*, pater Ididæ matris Joſiæ *c*, ex ada, teſtis &c. Vide *Ada*, *Adada*; & ex Jab, Dominus, teſtis Domini.

a 1. *Par.* 6. 41. b 1. *Par.* 9. 12. c 4. *Reg.* 22. 1.

Adalia, filius Amani, filii Amathæ *d*; hauriens, ex dala, haurire: paupertas, ex dal: nubes, vapor, mors. Cùm tamen ea vox Hebræa non ſit, ineptè ex Hebræo deduceretur.

d *Eſth.* 9. 8.

Adam, primus homo, & homo utcumque *e* ſivè mas, ſivè fœmina *f*; item urbs dicta *Adom*, in Vulg. *Adam*, homo terreſtris, ruſo, ſanguineo colore, ex adam, ruſus, rubicundus.

e *Gen.* 2. 19. f *Gen.* 1. 26. g *Joſue* 3. 16.

Adama, urbs *h*, ſanguinea, terreſtris.

h *Gen.* 10. 19.

Adamas, gemma; ad literam, indoctus. In Hebræo *Samir*.

Adami, urbs cognomento *Neceb i*; meus homo, ruſus, terreſtris, humanus.

i *Joſue* 19. 33.

Adan. Vide *Aden*.

Adar, & *Adad k*, octavus Rex Edom *l*; gloria, pulchritudo, ſpendor: habitatio, ex dur, juxtà etymologiam Chaldæam, & dor.

k 1. *Par.* 1. 46. l *Gen.* 36. 39.

Adar-ezer, filius Rohob, Rex Soba *m*; in quibuſdam Exemplaribus *Adadezer*; decor auxilii, ex adar, decor, & ezer, auxilium.

m 2. *Reg.* 8. 3.

Adarſa, locus *n*. Græcus legit *Adaſa*: reddi autem poteſt, ſol, ſurdus, arans, ſi Hebræum legamus per cheres, ſol; aut per cheriſch, ſurdus, arans.

n 1. *Macch.* 7. 40.

Adazer, urbs *o*, teſtis auxilii, ex ada, & ezer, auxilium. Vide *Adarſa*.

o 1. *Macch.* 7. 45.

Adbeel, filius Iſmaelis *p*, vapor, nubes Dei. Vide *Adad*, per alpha, & El, Deus: Deum contriſtans, ex adab, contriſtari, & El, Deus.

p *Gen.* 25. 13.

Addar, ſivè *Addara*, nomen urbis, & menſis *; item filius Balæ § ; pallium, potentia, magnitudo, ex adar.

* *Joſue* 15. & 1. *Eſdr.* 6. 3. 15. § 1. *Par.* 8. 2.

Addi, pater Melchi *q*; meus teſtis, ornatus, tranſitus, præda.

q *Luc.* 3. 28.

Addo filius Joah *r*; item pater Barachiæ, patris Zachariæ *s*; ſuus teſtis, ſuum ornamentum.

r 1. *Par.* 6. 21. s *Zach.* 1. 1.

Addon *t*; & *Adon u*; baſis, fundamentum, Dominus, ex adon, ſivè aden.

t 2. *Eſdr.* 7. 61. u 1. *Eſdr.* 2. 59.

Addus, locus *x*, novitas, ex addeſch; vel, juxta aliam lectionem, codeſch, menſis; prima dies lunæ. Græcus legit *Adida*; Syriacus, Adira.

x 1. *Macch.* 13. 13.

Adeodatus, Latina vox, in Hebræo *Elchanan y*; Dei datum, ſivè donum, gratia, miſericordia Dei, ex chanan, gratia, & El, Deus.

y 2. *Reg.* 21. 19.

Adethaim, urbs *z*, cœtus; teſtimonia, ex ada, teſtimonium.

z *Joſue* 15. 36.

Adiada urbs *a*, teſtis manûs, ſivè præda manûs, ex ada, teſtimonium, & jad, manus. Eadem creditur ac urbs Adada *b*.

a 1. *Macc.* 12. 38. b *Joſue* 15. 25.

Adiel, Princeps *c*; item filius Jezræ *d*; teſtimonium Domini, ex ada, & El, Deus.

c 1. *Paral.* 4. 36. d 1. *Paralip.* 9. 12.

Adin, vir *e*, ornatus, ex ade; delicioſus, voluptuoſus, ex eden; in Syriaco, temporalis, ſive tempus.

e 1. *Eſdr.* 2. 15.

Adina, filius Sizæ *f*, voluptas, deliciæ.

f 1. *Paral.* 11. 42.

Adli, pater Saphal *g*, teſtis meus, ornamentum meum, ex ada.

g 1. *Paral.* 27. 29.

Admatha, Princeps *h*; vox Perſica eſt, ſive Meda; quare ex Hebræo non deducenda: in Hebræo autem ſonare poſſet, nubes mortis, vapor mortifer, ex ed, vapor, & moth, mors.

h *Eſt.* 1. 14.

Adommim, locus *i*, terreſtris, ruſus, ſanguineus, ex adam.

i *Joſ.* 15. 7.

Adon, locus *k*, Dominus; baſis, ex adon, vel aden.

k 1. *Eſd.* 2. 59.

Adonai, Domini mei. S. Hieronymus ita reddidit nomen Dei in Exodo 6. 1. Scriptum ad literam *Jehovah*, quod alibi reddidit, *Dominus*. Paraphraſis Chaldæa loco ejus nominis ineffabilis, quod Judæi pronunciare non audent, tres ſimul jod ſcribit.

Adonias, *Adonia*, filius Davidis ex Aggith *l*; Dominus eſt Dominus meus, ex Adon, Dominus, & Jah, Deus.

l 3. *Reg.* 3. 4.

Adonibeſech, vir *m*, fulgur Dei, ſivè Deus fulgurum, ex Adon, Dominus, & bazach; Dominus Bezech; huic enim urbi præerat.

m *Judic.* 1. 5.

Adonicam, vir *n*, Dominus reſurrexit, ſivè Dominus reſurgere me fecit, ex Adon, Dominus, & cum, elevare ſe, exſuſcitare.

n 1. *Eſdr.* 2. 13.

Adoniram, filius Abdæ, præfectus vectigalium Salomonis *o*; Dominus meus eſt altiſſimus, ſive Dominus magnitudinis, aut elevationis, ex Adon, & ramam, elevare ſe.

o 3. *Reg.* 4.

Adonis, in Hebræo *Thammuz*, Idolum *p*; conſummatio, incendium, juxta Syrum; abditum: Adonis quippè in monumentis detinebatur.

p *Ezech.* 8. 14.

Adoni-ſedech, Rex Jeruſalem *q*, juſtitia Domini, ſive Dominus juſtitiæ, ex Adon, Dominus, & ſedec, juſtitia.

q *Joſue* 10. 1.

Ador, locus *r*, generatio, ſive habitatio, ex dor; teſtimonium luminis, ſive ignis, ex ada, teſtimonium, & or, ignis, lumen.

r 1. *Macch.* 13. 20.

Ado-

Digitized by Google

s *Gen.* 50. 57. Adoram, *Aduram*, filius Jectan *s*; pulchritudo eorum, pallium eorum, ex eder, & pronomine mem, eorum; laus, ſivè clamor elatus, ex rom. Idem creditur ac Adoniram.

Adramelec, filius Sennacheribi Regis
t 4. *Reg.* 19. 36. Aſſyriorum *t*; pallium, ſive gloria, magnitudo aut potentia Regis, ex eder, & melec, Rex.

Adria, urbs, ex quâ Adriaticum mare,
u *Act.* 27. 57. hodie ſinus Venetus *u*.
x *Act.* 27. 2. Adrumetum, urbs *x*, ſoliditas pura, atrium mortis, ſedes mortis, ex haſarad, & moth, mors. Metropolis erat primæ Bizacenæ. Idem eſt nomen, ac *Azar-moth*.
y *Joſue* 12. 15. Adullam, in Vulgatâ *Odollam*, urbs *y*. Vide *Odollam*.

Aduram, Præfectus vectigalium Davidis
z 2. *Reg.* 20. 24. *z*; pallium, potentia, magnitudo eorum, ex eder, vapor; vel nubes elata, ſive dolor, ſivè amiſſio magnitudinis.

Aduram, in Hebræo *Adoraim*, urbs à Ro-
a 2. *Paralip.* boamo condita *a*; vis aut potentia maris,
11. 9. ex adur, & jam, mare; ſivè congregatio aquarum. Aduram verò ſonat pallium eorum, & potentiam eorum.
b *Gen.* 16. 1. Ægyptus, in Hebræo Mitzeraaim *b*; claudens, anguſtum reddens, turbans, opprimens, ex metzar. Vera ſignificatio Græci *Ægyptos* ignoratur.
c *Gen.* 39. 5. Ægyptius *c*, in Hebræo *Melſeri*.
d *Gen.* 10. 22. Ælam, filius Sem *d*; item filius Seſac
e 1. *Paralip.* *e*; item Regio Elamitarum; adoleſcentu-
8. 24. lus, virgo; abditus, ſivè ſæculum, ex halam, ſivè holam.
f *Gen.* 14. 5. Ælamitæ *f*.
Act. 2. 9. Æn, urbs *g*, alio nomine Ain *h*; ocu-
g *Joſue* 13. 32. lus ſivè fons.
h *Joſue* 19. 7. Ængannim. Vide *Enganaim*.
k *Act.* 9. 33. Æneas, vir *k*; laudabilis, ex Græco *aineo*, laudo.

Ænon. Vide *Enon*.

Æthiopia, in Hebræo *Chus*, quod viri
l *Gen.* 2. 13. nomen eſt, & regionis *l*; nigredo. In Græco ſonat ardor, incendium, ex aitho, ardeo, & ops, vultus.
m 2. *Paralip.* Æthiops, in Hebræo *Chuſi* *m*.
14. 9. Æthiopes, in Hebræo *Chuſim* *n*; aliter
n 2. *Par.* 12. ſiim *o*, ex tſi, navigium aridum, ſiccum,
3. ſivè Dæmon.
o *Pſ.* 71. 9. *in* Æthiopiſſa, in Hebræo Chuſitis *p*; ni-
Heb. 72. grum, incendium, ardor.
p *Num.* 12. 5. Africa. Vide *Aphrica*.
q *Act.* 11. 28. Agabus, vir *q*: locuſta, ex gob; feſtum Patris, ex chag, ſive hag, gaudium, & ab, pater.
r 1. *Reg.* 15. Agag, Rex Amalecitarum *r*, tectum,
9. ſolarium ducere, ex gag, tectum.

Agagites, in Vulgatâ pro eo, qui eſt ex
s *Eſth.* 2. 5. genere Agag *s*; item ex regione Agag, ut eſt *Num.* 24. 7.
t *Gen.* 16. 5. Agar, ancilla Abrahami *t*, advena, ſivè ti-
u 1. *Paral.* 15. mens, ex ger, vel gur; ruminans, ex gerah,
38. Agarai, vir *u*, ex eâdem radice, ac Agar.
x 5. *Paral.* 5. Agareni, in Vulgatâ *Agarai*, è familiâ
10. Agar *x*, ex eâdem radice.
y 1. *Paral.* 27. Agarenus, in Vulgatâ Agaræus *y*; ex
33. eâdem.
z 1. *Reg.* 23. Age, pater Semmæ *z*, vallis, ſivè pro-
11. funditas, ex ghe, vallis.
a *Agg.* 1. 1. Aggæus, Propheta *a*: feſtivitas, ſolemnitas, ex chagag, choreas ducere, circuire, feſtum agere.

Aggi, filius Gad *b*; & Aggitai è fami- b *Gen.* 46. 16.
liâ Aggi *c*; ex eâdem radice. c *Num.* 26. 15.

Aggith, mater Adoniæ filii Davidis *d*; d 2. *Reg.* 3. 4.
gaudium, ex eâdem radice.

Agrippa, filius Herodis Agrippæ, nece S. Jacobi, & carceratione S. Petri in Scri-
pturâ notus *e*. Latinum nomen eſt, ſonans e *Act.* 25. 13.
æger partus, ſive proatis pedibus naſcens.

Ahalab, urbs *f*; lacteus, ſive ex adi- f *Judic.* 1. 31.
pe, ex calab, lac; frater cordis, ex acha,
frater, neceſſitudine conjunctus, & lebab, cor. g 5. *Par.* 8. 1.

Ahara, filius Benjamin *g*, frater olens, ex ach, frater, cognatione proximè junctus, & reac; pratum odorum, ex acu, & riac. *Gen.* 46. 21. Gera appellatur. Vide infra.

Ahareel, filius Aram *h*, ſecundus exer- h 1. *Par.* 4. 8.
citus, ex akher, alter, & chail, ſivè chil, exercitus, dolor; ovis fratris, ex rahel, ovis, & acha, frater.

Ahashai, filius Machati. Vide *Asbai*.

Ahaſthari, filius Aſhur de Naara *, ta- * 5. *Par.* 4. 6.
bellarius, veredarius, ſivè feſtinatio turturis, ex cuſcb, feſtinare, & thor, turtur; vigilis, ſivè negotii; juxta Syriacum, & Hebræum, Princeps turturis, ſivè cuſtodiæ.

Ahava, amnis *i*, quod rei naturam con- i 1. *Eſdr.* 8.
ſtituit, generatio. 31.

Ahaz, filius Michæ, filii Meribaal *k*; k 1. *Par.* 8.
capiens, poſſidens, videns: juxta Hebræum, 35.
poſſidere, frui.

Ahazi, vir *l*; ex eâdem radice, ac l 2. *Eſdr.* 11.
Achaz. 13.

Aher vir *m*, alter, poſterior, noviſ- m 1. *Par.* 7.
ſimus. 12.

Ahi filius Sommer, filii Heber *n*, fra- n 1. *Par.* 7.
ter meus, ex acha, ſanguine conjunctiſſi- 34.
mus, & pronomine jod, meus. Nomen fratris ach, plerumque ſubſequentibus nominibus jungitur; quare fruſtra repeteretur.

Ahia, *Abias* filius Siſæ, Dux copia- o 4. *Reg.* 9. 9.
rum Salomonis; item pater Baaſæ *o*; item p 3. *Reg.* 12.
Propheta Silonites *p*; frater Domini, ex 15.
acha, & Jah, Dominus.

Ahiam, in Vulgata *Aiam*, filius Sarar, q 2. *Reg.* 23.
q, ſivè Sachar *r*; frater matris, ex acha, & 33.
em, mater; frater gentis, ex om, gens, r 5. *Par.* 11.
& acha. 35.

Ahicam, filius Saphan *, frater reſur- * 4. *Reg.* 22.
gens, ex cum, reſurgere. 12.

Ahiezer, filius Amiſaddai *s*, frater au- s *Num.* 1. 12.
xilii, ex hazar, auxilium ferre; atrium, ex haſarah.

Ahihud vir *t*, frater unitatis, ex ja- t 1. *Par.* 8.
cad, conjungere, unire; cuſpidis, ex cad, 7.
acutus, acuminatus; ænigmatis, ex cud; gaudii, ex cada, gaudere.

Ahilud pater Joſaphat, Scriba Davidis u 2. *Reg.* 8.
u, frater natus, ex jillod; ſivè frater 16.
unicus, ex jachid, unicus, & ex acha.

Ahiman vir *x*; item filius Enac *y*; x 1. *Par.* 9.
frater paratus, ex man, voce deductâ ex 17.
mana; frater dexteræ, ex jamin; frater y *Joſue* 15. 14.
meus, quid? ex acha, frater, jod pronomine, meus, & man, quis, quid?

Ahimelech, ex filiis Ithamari *z*, Rex z 5. *Par.* 24.
frater meus, ex acha, pronomine jod, meus, 3.
& Melech, Rex.

Ahin filius Semidæ, filii Galaad *a*, a 1. *Par.* 7.
frater vini, ex jain, vel fratres. 19.

Ahinadab, filius Addo *b*, frater voluntarius, ſivè liberalis, ex nadab, quod ſonat etiam votum, oblatio; Principis, ex Nadib, Princeps.

b 3. *Reg.* 4. 14.

Ahio filius Adigabaonis *c*, frater ipſius, ex ach, frater, & pronomine jo; ſivè fratres ejus.

c 1. *Par.* 8. 31.

Ahion urbs *d*, intuitus, oculus, fons, ex hain.

d 3. *Reg.* 15. 20.

Ahira filius Enan, Princeps Tribûs Nephtali *e*, frater iniquitatis, ex jarah, iniquus; frater ſocii, ſivè paſtoris, ex rohe; frater conterentis, ex rahah.

e *Num.* 1. 15.

Ahiſar, Oeconomus Salomonis *f*, frater Principis, ex ſar; frater Cantici, ex ſchur, quod etiam ſonat hoſtis; frater directionis, ſivè frater rectus, ex jaſchar, rectitudo, & acha, frater.

f 3. *Reg.* 4. 6.

Ahiſahar filius Balam, filii Jadihelis *g*; frater auroræ, ſivè frater matutinus, vel nigredinis, ex ſchahar.

g 1. *Par.* 7. 10.

Ahiud filius Salomi, Princeps Tribûs Aſer *h*, frater laudis, ex jada, laudare.

h *Num.* 34. 27.

Ahobbam filius Abiſur, filii Semei *i*, frater filii, ſivè filius fratris, ex acha, frater, & ben, filius; intellectûs, ex binah; ſive ædificii, ex hinjan; abditus, ex chabah, vel hebjon, latebræ.

i 1. *Par.* 2. 29.

Ahod filius Simeonis, filii Jacobi *; alio nomine Ohad. Idem eſt ac Jarib 1. *Par.* 4. 24. laudans, ex jada, laudare.

* *Gen.* 46. 10.

Ahod filius Balan, filii Jadielis *l*, ex eâdem radice.

l 1. *Par.* 7. 11.

Ahod vir *m*, unitas &c. Vide *Abihud*.

m 1. *Par.* 8. 6.

Ahoe filius Belæ, filii Benjamin *n*, fraternitas, ex acha; ſpinæ, ex coac; hamus, ex chac.

n 1. *Par.* 8. 4.

Ahohites, in Hebræo *Achochi*, vel *Ahohi*; è familiâ Ahoc *o*; frater vivens, ex acha, frater, & caja, vivens; ſpina mea, ex pronomine jod, meus, & cac, ſpina.

o 2. *Reg.* 23. 9.

Ahumai, filius Jahath, filii Jabal *p*, frater aquarum, ex maim; pratum aquarum, vel inaquoſum, ex acu, pratum, & maim, aquæ.

p 1. *Par.* 4. 2.

Ai urbs Ammonitarum. Vide *Hai*.

Aja, per aleph, filius Sebeonis *q*; item pater Reſphæ uxoris Saulis *r*; vultur; juxta alios, pica, ſivè cornicula, ex aja, cheu me, vel ubi eſt?

q *Gen.* 36. 24.
r 2. *Reg.* 3. 7.

Aja, in Vulgata *Hai*, per he, filius Benjamin *s*; acervus, ſeu cumulus.

s 2. *Eſdr.* 11. 31.

Ajalon urbs à Roboamo condita *t*; item vallis *u*; quercus, ex alah; robur, ſeu cervus, ex ail, ſive ajal.

t 2. *Par.* 8. 13.
u *Joſue* 10. 12.

Ajath, urbs *x*; cumulus, acervus, Vide Aja; aliter hora.

x *Iſai.* 10. 28.

Aila, in Vulgata *Ælath*, urbs ab Azaria condita *y*. Vide *Ailath*; quercetum, robur, anguis.

y 4. *Reg.* 14. 22.

Ailam. Vide *Ælam*.

Ailath urbs Idumææ, eadem ac *Ælath*, & *Aila*. Vide ſupra *z*.

z Vide & 3. *Reg.* 9. 26.

Ain urbs in finibus Juda *a*; Enan *b*, & *Aen c*; fons, ſivè oculus. Vide *Aen*.

a *Joſue* 21. 16.
b *Num.* 34. 11.
c *Joſue* 19. 7.

Alam, ſive Ailam *d*, vir, abditum, ſive latens, ex alam; contemptus.

d 1. *Eſdr.* 8. 7.

Alamath, *Alameth*, filius Jojade *e*, abditum, virgo. Vide *Almath*.

e 1. *Par.* 8. 36.

Alcimus impius Sacerdos *f*, validus, robuſtus, ex Græco *alcimos*, fortis.

f 1. *Macch.* 7. 5.

Alexander, nomen Regis Macedoniæ *g*; item vir ab Apoſtolo traditus Satanæ *h*; auxilium ferens hominibus, ſivè validè adjuvans, & malum avertens; quæ vocis Græcæ ſignificatio Hebræo *Salomon* ferè reſpondet.

g 1. *Macch.* 1. 1.
h 1. *Timot.* 1. 20.

Alexandrini, populi Alexandriæ *i*.

i *Act.* 6. 9.

Alian filius Sobal *k*; dictus etiam *Alvan l*; folia, ex hale; elevatus, ex helion.

k 1. *Par.* 1. 40.
l *Gen.* 36. 23.

Alimis urbs *m*, veſtibulum, porticus, ex ulam. Facilè eadem, ac Elim in Moabitide *n*.

m 1. *Macch.* 5. 26.
n *Iſai.* 15. 8.

Allon pater Sephei, patris Zizæ *o*, quercus, ex alla; fortis, ex El.

o 1. *Par.* 4. 37.

Almath, urbs *p*, abditum, juventus, ſæcula, ex alam, elem, olam; ſupra mortem, ex al, ſupra, & moth, vel mavet, mors.

p 1. *Par.* 6. 60.

Almon, alio nomine *Almath q*. Vide *Almath*.

q *Joſue* 21. 18.

Alohes, vir *r*, præſtigiator, ex lachaſch; tacens, ex caſcha.

r 2. *Eſdr.* 3. 12.

Alpheus pater S. Jacobi Apoſtoli *, mille, ex Hebræo eleph, vel alaph, docens; hoc autem ſonat doctus, Princeps.

* *Matth.* 10. 3.

Alva urbs Idumææ *s*, aſcenſio, ſive elevatio ipſius, ex hala (ut creditur), aſcenſio, & pronomine he, ipſius; prævaricatio, ex halila.

s *Gen.* 36. 40.

Alvan, filius Sobal *t*, alio nomine Alian *u*; elevatio. Vide *Alian*; prævaricatio, Vide *Alva*.

t *Gen.* 36. 23.
u 1. *Par.* 1. 40.

Alus locus *x*, farina aquâ ſubacta, ex luſch, farinam ſubigere.

x *Num.* 33. 13.

Amaad urbs *y*, populus teſtimonii, ex umma, & hed, teſtimonium, ſive prædæ, & æternitatis; tranſitûs, ex hada.

y *Joſue* 19. 26.

Amadathi; Hebr. *Amadatha z*, pater Aman, turbans legem, ex hum, turbare, & dath, lex; menſura, ex madad. Amadathi vox eſt Perſica, non facilè ex Hebræâ radice deducenda.

z *Eſther* 3. 1.

Amal, filius Helom *a*, labor, & iniquitas.

a 1. *Par.* 7. 35.

Amalec filius Eliphas ex Thamna *b*; populus lingens, ſivè rapiens omnia, ex ham, populus, & lacac, lingere, rapere totum; unde jelec, bruchus; populus percutiens, ſivè lædens, ex hamal &c. Vide ſupra.

b *Gen.* 36. 12.

Amalecitæ, populi ex Amalec *c*.

c *Gen.* 14. 7.

Aman urbs *, mater eorum, ſivè timor eorum, ex am, timor; cubitus, ex amma, & articulo mem, eorum.

* *Joſue* 15. 26.

Aman, Princeps *d*, murmur, tumultus, ex hama; præparans, ex manah. Quamquam vocis Hebræo alienæ aliter deducenda eſt etymologia.

d *Eſt.* 3. 1.

Amana, alio nomine *Abana*, fluvius Damaſcenæ regionis *e*; ſeu potiùs mons eſt Samir, & Hermon junctus *f*; bona fides, & veritas, ex Hebræo emun. V. *Abana*.

e *Cantic.* 4. 8.
f 4. *Reg.* 5. 12.

Amaria, ſive *Amarias*, pater Godoliæ *g*; item filius Merajoth *h*; Dominus dicit, ex amar, dicere, & Jah, Dominus; elevatio, ex raam; agnus Dei, ex ammera, Chaldaicè, agnus, & Jah, Dominus.

g *Sophon.* 1. 1.
h 1. *Par.* 6. 7.

Amaſa filius Abigail *i*; item filius Adali *k*; populus parcens, ex ham, populus, & naſcha, parcere, ſivè erigere ſe; onus populi, ex naſcha, deferre.

i 2. *Reg.* 17. 25.
k 2. *Par.* 28. 12.

Amaſai, primâ literâ per aleph, filius

Boni,

Digitized by Google

Boni, filii Somer *l*; fortis, & robuſtus, ex
l 1. *Par.* 6. 46. amats.
Amaſai, primâ literâ per ain, filius El-
m 1.*Par.*6.25. canæ *m*; item pater Mahath *n*; munus po-
n 2. *Par.* 29. 12. puli ex ham, populus, & ſchai, munus;
cum munere, ex præpoſitione hem, cum,
& ſchai, munus.
o 1. *Par.* 4. 34. Amaſia, ſivè *Amaſias*, pater Joſę *o*;
item filius Elciæ *p*; item Sacerdos *q*;
p 1. *Par.* 6. 45. item filius Joas Regis Juda *r*; robur Do-
mini, ex amats, robur, & Jah, Domi-
q *Amos* 7.12. nus.
r 4. *Reg.* 14. 1. Amaſias, filius Zechri *s*; onus, ſivè
pondus Domini, ex amas, onus, & Jah,
s 2. *Par.* 17. 16. Dominus.
Amaſſai, filius Azreelis *t*; oppreſſio po-
t 2. *Eſdr.* 11, 13. puli, ex ham, populus, & ſchaſſa, diri-
pere, opprimere.
u 4. *Reg.* 14. 25. Amathi, pater Jonæ Prophetæ *u*, verus,
ex emeth, fidelis, verus; cubitus; famu-
lus, ex amma; timens.
x 3. *Reg.* 12. 26. Amelech, pater Joas *x*; Rex, ſivè con-
ſiliarius, ex Melec, Rex.
Amen; fiat, verum eſt, ex amen, ve-
y *Deut.*27.15. rus, fidelis *y*.
z 1.*Eſdr.*2.57. Ami, inter primores Aſebaim *z*; gens
mea, mater mea, ex amam, cubitus meus,
ex ama; timor.
a 1. *Par.*2. 10. Aminadab, filius Ram *a*; item pater
b *Num.*1. 7. Nahaſſon *b*; populus meus liberalis eſt, ex
ham, populus, & nadab, ſpontaneus, li-
beralis, princeps populi; populus vo-
vens.
c 4. *Reg.* 23. 31. Amital, mater Joachaz filii Joſiæ *c*;
item mater Sedeçię *d*; umbra caloris ſui,
d 4. *Reg.* 24. 18. ex cam, calor, & tilel, umbra; ſivè ros,
calor roris, ex tal.
e 1. *Par.* 27. 6. Amiſabad, filius Banaiæ *e*; dos populi
mei, ex ham, populus, & ſabad, dos,
ſivè dominatio.
f *Joſue* 19. 30. Amma, urbs *f*; abditus, opertus, ex
hamam; populus ejus, ex ham, popu-
lus, & pronomine he, ejus; cum illâ,
ex præpoſitione im, cum, & pronomine
he, illa.
g 2. *Eſdr.* 2. 19. Ammanitæ, vel Ammonitæ, populi *g*;
populus meus.
h 3. *Reg.* 4. 31. Ammanitis, ex poſteris Ammonia *h*.
Ammaum, urbs *i*; populus neglectus,
i 1. *Macch.* 9. 30. obſcurus, ex ham, populus, & hamam,
abditus, opertus; ſeu potiùs calidus, ex
chamath. Eo nomine quædam urbes ap-
pellabantur ex calentibus balneis.
Ammiel, pater Bet-ſuæ, Vulg. *Bethſa-*
k 1. *Par.* 3. 5. *ber* *k*, item filius Gemalli *l*; item pater
l *Num.*13.13. Machir *m*; item filius Obededom *n*; po-
m 2. *Reg.* 9.4. pulus Dei, ex ham, populus, & El, Deus;
n 1. *Par.* 26. 5. ſivè populus meus Dei eſt.
Ammiſaddai, pater Ahiezer *o*; populus
o *Num.* 1. omnipotentis, ex ham, populus, & ſchad-
dai, omnipotens; ſivè omnipotens mecum
eſt, ex præpoſitione im, cum, & pronomi-
ne. jod, me; vaſtans mecum, ex ſchod,
vaſtare.
p *Num.*1. 10. Ammiud, pater Eliſamæ *p*; item pater
q *Num.*34.20. Samuelis *q*; item pater Hutai, in Vulga-
r 1. *Par.*9. 4. tâ *Othri* *r*; item vir de Tholomai *s*. Vide
s 2. *Reg.* 13. 37. *Ammiur*. Populus laudis, ex ham, popu-
lus: & hod, laus; laus mecum eſt, ex
præpoſitione im, cum, & pronomine
jod, me.

Ammiur, pater Tholmai, in Vulgatâ
Tholomai. Vulgata legit Ammiud, nem- t 2. *Reg.* 13. 37.
pe pro daleth, reſch ſubſtituens *t*; ex eâ-
dem radice. Vide *Ammiud*; populus li-
bertatis, albedinis, foraminis, ex chur.
Ammon gens *u*; populus ejus, ex ham, u 1. *Reg.* 11. 11.
populus, & pronomine on, ejus.
Ammon, filius Lothi ex filiâ natu mino- x *Gen.*19. 38.
ri *x*, pater Ammonitarum, in Geneſi Ben-
-Ammi appellatus, quod Vulgata reddit, fi-
lius populi mei, ex ben, filius, jod, meus,
& am, populus.
Ammonitæ, alio nomine *Meonita* *y*, ex y 2. *Par.* 26. 8.
mahon, afflicti, ſivè deficientes, ex honi;
reſpondentes, ex hana, reſpondit.
Amnon, filius natu major Davidis ex
Achinoam *z*; alio nomine *Aminon* *a*; item z 2. *Reg.*3. 2.
filius Simonis *b*; fidelis, veridicus, ex a 2. *Reg.* 13. 20.
amen, ſive aman; vel lactens, ex amon,
vel pedagogus, aut nutricius; filius ma- b 1. *Par.* 4. 20.
tris, ex amam, mater, & nin, filius.
Amoc, Sacerdos, qui unà cum Zoroba-
bele Jeroſolymam regreſſus eſt *c*; Vallis, c 2. *Eſdr.* 12. 6.
ſivè profunditas, ex hamac, vallis.
Amon, filius Manaſſę Regis Juda *d*, & d 4. *Reg.* 21. 18.
pater Joſiæ *e*: item Princeps unius ex urbi-
bus Samariæ *f*; item avus Phocereth *g*; e *Jerem.* 1. 2.
fidelis, veridicus &c. Vide *Amnon*. f 3. *Reg.* 22. 26.
Amona, urbs *h*; numerans, tumultus,
multitudo, ex haman, & hamon: Syriacè, g 2. *Eſd.*7. 5.
veritas. h *Ezec.*39. 16.
Amorrhæus, filius Chanaan *i*; ama- i *Gen.* 10. 16.
rus, ex marar; rebellis, ex marah; loquax,
ex amar.
Amos, per aleph, pater Iſaiæ Prophetæ
k; fortis, robuſtus, ex amats. k *Iſai.* 1. 1.
Amos, per hain, Propheta inter duode-
cim minores *l*: onerans, ex amas. l *Amos*. 1. 1.
Amoſa, urbs *m*: azymus, panis non fer- m *Joſue* 18.
mentatus, ex maſſa, ſeu comprimens; diſ- 26.
ſidium, querela. Vide *Naſſas*.
Amphilopolis, urbs *n*: mari vallata, ex n *Act.* 17. 1.
Græco *amphi*, circumdare, & *polis*, urbs.
Ampliatus, amicus S. Pauli *o*: Latina o *Rom.* 16. 8.
vox; amplus, & auctus.
Amram, filius Caath *p*: populus excelſus, p *Exod.*6. 18.
ex ham, populus, & rum, ſivè ram, excel-
ſus; manipuli eorum, ex homer, & articu-
lo am, eorum; cum altiſſimo, ex præpoſitione
im, cum, & rum, vel ram, altus, excelſus.
Amramitæ, populi *q*; ex eâdem radice. q 1. *Par.*16.23.
Amraphel, Rex Sennaar *r*; de occultis r *Gen.* 14. 1.
loquens, ex amar, loqui, & phala, abdi-
tum, myſticum; de judicio loquens, ex
pillel, judicare; de ruinâ, ex palac.
Amri, per aleph, pater Zaruch *s*; ama- s 2. *Eſd.* 3. 2.
rus, ex marar; loquens, ex amar; ele-
vatus, ex rama.
Amri per hain, Rex Iſraelis *t*; item t 3. *Reg.* 16. 16.
pater Athaliæ *u*; item filius Bechor *x*; ma-
nipulus, ſivè pugillus tritici; ex homer; u 4. *Reg.* 8. 26.
ſivè defectio, ex marah; amarum, ex marar.
Amſi, filius Zachariæ *y*; fortis, robu- x 1. *Par.*7. 8.
ſtus, ex amats. y 2. *Eſdr.*11.
Amthar, locus *z*; ſpecies, ſeu forma, z *Joſue* 19.13.
ex thoar; maledicens morti, ex avar, ma-
ledicere, & meth, ſivè moth, mors.
Ana, filius Sebeonis, & pater Oolibа-
mæ, uxoris Eſau *a*; reſpondens, ſeu ca- a *Gen.* 36. 2.
nens, ex hana, reſpondere, vel cantitare
repetitis ſcitè identidem carminibus; pau-
per

per, afflictus, in egeſtate, ex honi.
b 4. Reg. 28. Ana, Idolum *b*, motus, turbatio. Ipſiſ-
34. ſimum creditur ac Anaïs Perſarum, &
Nannæa, Venus, Sydus Veneris, ſivè Lu-
cifer. Ejus radix alibi quàm in Hebræo
quærenda.
c Joſue 11. 21. Anab urbs, ſivè mons *c*, botrus; ali-
ter, nodus, vinculum, ex hanad.
d Joſue 19. 19. Anaharath urbs *d*, ſiccitas, inflamma-
tio, ex charar; ira, ex chara; nitritus;
juxta Syriacum, ſuffocatio.
Anamelech, ex Idolis Sepharvaim ur-
e 4. Reg. 7. bis Aſſyriorum *e*, reſponſum, ſive canti-
31. cum Regis, vel Conſilii, ex hana, reſpon-
ſum, & Melec, Rex, ſive conſilium,
juxta etymologiam Chaldæam, ſive Rex.
Anamim filius Mezraim *f*, fons vel
f Gen. 10. 13. oculus, ex hain, & maim, aquæ; reſpon-
ſum, canticum, afflictio, ex hana.
Anan vir, qui unà cum cæteris inito
per Nehemiam cum Domino fœderi ſub-
ſcripſit *g*: nubes, augurium, ars divinandi.
g 2. Eſdr. 10. Anani, filius Elioenai, filii Naariæ *h*;
26. augurium meum, nubes mea.
h 1. Paral. 3. Anania, ſive *Ananias*, urbs *i*; item
24. vir *. Vide *Hanania*, nubes Domini, ex
i 2. Eſdr. 11. anan, & Jah, Dominus. Vide *Anan*.
32. Anath, pater Samgar *l*; reſponſum,
* Act. 5. 2. canticum, ex hana; afflictio, egeſtas, ex
l Judic. 3. 31. honi.
Anathoth, urbs *m*; item filius Bechor
m Joſue 21. 18. *n*, ex eâdem radice.
n 1. Paral. 7. Anathothia, filius Seſac *o*; reſponſa,
8. cantica &c. Domini. Vide *Anath*.
o 1. Paral. 8. Anathothites *p*, oriundus ex Anathoth;
24. ex eodem.
p Jerem. 29. Andreas, Apoſtolus *q*, vox Græca; vi-
27. rilis, ſtrenuus.
q Matth. 4. Andronicus, vir *r*, vox Græca, ſonans
18. virum cæteris proceriorem, victorem.
r 2. Macch. 4. Anem, urbs *s*; reſponſio eorum, canti-
34. cum eorum, afflictio, ſive egeſtas eorum,
s 1. Paral. 6. Vide *Anath*: ex pronomine mem, & ani.
73. Aner, frater Mambre *t*; item urbs *u*;
t Gen. 14. 13. reſponſum, canticum, afflictio luminis, ex
u 1. Paral. 6. hani, afflictio, & ner, vel nur, lumen.
70. Ani, Janitor, ſive Cantor *x*: pauper,
x 1. Paral. 15. afflictus.
18. Ania, vir *y*: reſponſio, vel afflictio Do-
y 2. Eſdr. 8. mini, ex Jah, Dominus, & hani.
4. Aniam, filius Samidæ *z*; ego populus;
z 1. Paral. 7. ex hani, ego, & ham. populus: item na-
19. vis populi, ex oni; afflictio, ſive robur po-
puli, ex on vel anan, & ham, populus.
Anim, urbs *a*; reſpondentes, affligen-
a Joſue 15. 25. tes. Vide *Anath*.
Anna, Hebraicè *Hanna*, uxor Elcanæ
b; item Propheteſ *c*; item ſocer Caiphæ
b 1. Reg. 1. 2. *d*: gratioſa miſericors, donans, ex chanan.
c Luc. 2. 36. Annas, in Vulgatâ, Socer Caiphæ *e*; reſ-
d Joan. 18. 13. pondens, affligens, humilians, ex anah;
Luc. 3. 2. vel gratioſus, miſericors, ex channa.
e Joan. 18. 24. Anob, filius Cos *f*; botrus, ex hanob,
f 1. Paral. 4. ſive hanav; nodus, in Syriaco.
8. Antilibanus, mons è regione Libani.
g 1. Macch. Antiochia, urbs *g*, olim Emath *h*. Huic
3. 37. inditum à Rege Antiocho nomen.
h Zach. 9. 2. Antiochus, Rex *i*; currum celeritate
i 1. Macch. 1. aquan.
11. [Anti]pas, inter Martyres à Pergamæis oc-
* Apoc. 2. 13. ciſos *; pro omnibus, & contra omnes;
vox Græca, conſtans ex *anti*, contra, &
pas, omnes. Uſurpari etiam poteſt pro An-
tipatro; patri æqualis.
Antipater, filius Jaſonis *l*; pro patre l 1. Macch. 12.
habendus; vox Græca compoſita ex *anti*, 16.
& *pater*.
Antipatris, urbs, cui ab Antipatro no-
men *m*. m Act. 23. 31.
Aod, filius Geræ *n*; laus, ſive laudans, n Judic. 3. 15.
ex jada.
Apadno, locus *o*; ornamentum noſtrum, o Dan. 11. 45.
ex ephod, ornamentum, & no, noſtrum:
vox eſt alia ab Hebræâ. Eo nomine Padan-
aram ſeu Meſopotamia deſignatur. S. Hiero-
nymus vertit: thronus ejus, veſtis, ſive
operimentum ejus.
Apamæa, ſive *Apamia*, urbs *p*, vox p Judith. 3.
Græca: depellens, ſive removens. 14.
Apelles, quem Apoſtolus commendat *q*; q Rom. 16. 10.
ex Græco *apello*, excludo, removeo, ſive
apellai, ſermones publici.
Aphadno. Vide *Apadno*.
Aphara, urbs *r*; vacca, ex par; fru- r Joſue 18. 23.
ctu fœcunda, ex para; cinis, ex apher,
cinis.
Apharſathachæi, populi *s*; dividens, ſi- s 1. Eſdr. 4. 9.
ve diſcerpens pavones, ex paras, abſcin-
dere, dilacerare, & thoc, vel tucbiim,
pavones; pſittacus, ſive avis prædatoria.
Porrò etymologiæ iſtæ linguæ Hebraicæ ex-
traneæ ſunt. Ex Apharſathachæis nomen
Satraparum derivatur.
Apharſachæi *t*; ex eâdem radice. t 1. Eſdr. 5.
Apharſæi *u*; ex eâdem. u 1. Eſdr. 4. 9.
Aphec, vel Aphcca *x*, urbs; item alia x Joſue 12. 18.
urbs *y*; fluxus, torrens præceps, ro- y Judic. 1. 31.
bur, vis.
Aphia, filius Jemini *z*: flans, reſpirans, z 1. Reg. 9. 1.
ſivè loquens, ex puae; ligans, catenis vin-
ciens, ex pac.
Aphrica, Orbis pars; peculiari tamen
nomine Libyam deſignat *a*. Græcum *Aphri-* a Nahum 3. 9.
ca, ex Hebræo aphar, vel epher deriva-
tum, redactum in pulverem deſignat.
Aphſes, Princeps certæ familiæ Sacer-
dotalis *b*; diminuens, evellens, ex patſa, b 1. Par. 24.
vel patſam, deſtruere. 15.
Aphutæi; pingue, ingens, ex phuth.
Apocalypſis *c*; revelatio, ex Græco *apo-* c Apoc. 1. 1.
calypto, revelo, detego.
Apollo, Alexandriâ oriundus *d*; perdens, d Act. 18. 24.
deſtruens, ex Græco *apolloümai*, pereo,
perdor, vel ex apollyo, perdo.
Apollophanes, à Juda Macchabæo occi-
ſus *e*; Apollinem detegens, ſivè Apollo e 2. Macc. 10.
ſe prodens. 37.
Apollonia, urbs *f*; perditio, deſtructio, f Act. 17. 1.
ex eâdem radice.
Apollonius, à Juda Macchabæo interfe- g 1. Macch. 3.
ctus *g*; ex eâdem radice, ac Apollo. 10.
Apollyon, in Hebræo *Abaddon h*; ex- h Apoc. 9. 11.
terminans &c. ex eâdem radice.
Apoſtolus *i*, Græca vox: miſſus, le- i Luc. 6. 16.
gatus.
Apotheca, officina, locus ſelectus.
Apphaim, filius Nadab *; vultus, fa- * 1. Par. 2.
cies, ex aph, quod etiam naſum ſignificat; 30.
vel ex anaph, ira; piſtor, ex apha.
Apphia fœmina, de qua S. Paulus *l*; pro- l Philem. 2.
ducens, fœcunda.
Appus, filius Mathathiæ *m*; conſilium m 1. Macch. 2.
indi- 5.

indignstionis ; uſurpans conſilium , ſivè penetrans , ex chaphas , penetrare .

n *Act.* 18. 2. Aquila , Judæus , è Ponto oriundus ; Latina vox *n* .

o *Num.* 21. 15. p *Iſa.* 15. 1. Ar , Moabitarum urbs *o* ; hinc dicta *Ar Moab p* ; excitatio , vigilia , evacuatio , denudatio.

q 1. *Par.* 5. 26. Ara , urbs Aſſyriorum *q* ; mons , ex har ; prægnans , ex hara ; demonſtratio .

r 4. *Reg.* 2. 14. Araas , pater Thecuæ *r* ; ira confidentiæ , ſivè ira protectionis , ex cara , ira , calor , & caſa , miſericordia , bonitas .

s 1. *Par.* 7. 38. Ara , filius Jether *s* ; maledicus , maledicens , ex arar , juxta aliquos ; videns , ex raa .

t *Joſue* 55. 25. Arab , urbs *t* ; inſidias ſtruens ; multiplicans , ex rabab ; locuſtæ , ex arabe , feneſtra , ex aruba .

u 2. *Par.* 26. 7. Arabes , populi *u* ; ex hereb , veſpera , ſivè locus campeſtris , deſertum ; vel obſides , pignora , corvi , mixtiones , ex arabim , quòd ſcilicet regio illa à variis immixtis gentibus coleretur .

x *Gen.* 50. 57. Araceus , filius Chanaan *x* ; nervus , arteria , ex arac , ſivè orec ; juxtà Syriacum , fugitivus .

y *Gen.* 10. 10. Arach *y* , urbs ; longitudo , ſivè producens , ſanitas , medicina , ex arocca .

z 2. *Reg.* 15. 32. Arachitę , cives Arach *z* ; ex eâdem radice .

a *Num.* 21. 1. Arad , urbs *a* ; onager , ſivè juxta Syriacum , draco .

b *Gen.* 10. 18. Aradius , filius Chanaan *b* ; plenitudo , ſivè pinguedo maledictionis , ex arar , maledictio , & rava ; defendens , ex jarad ; condemnans , ex rud .

c *Ezech.* 27. 8. Aradius , incola Arad *c* , ex eâdem radice .

d 1. *Macch.* 15. 23. Arados , Inſula Arad *d* . Vide *Arad* .

Araja . Vide *Haraja* .

e *Gen.* 10. 23. * 2. *Par.* 7. 34. Aram , filius Sem *e* : item filius Somer * ; elevatio , magnitudo , ex ramam , vel rum ; decipiens , ex ramija ; maledictio eorum , ex arar , & pronomine am , eorum . Porrò Arad Syriam , vel patrem Syrorum deſignat . Ex eâdem etiam radice derivatur

f *Ruth.* 4. 19. Aram in Hebr. *Ram* , filius Efronis *f* .

g *Joſue* 19. 36. Arama , urbs *g* ; ex eadem radice . vermis , ex rama ; vel elevatio , ex ramam .

h *Gen.* 11. 26 Aran , filius Thare *h* ; mons , ſivè regiò montuoſa , ex har ; prægnans , ex hara : cantilena , clamor , ex ranan .

i *Gen.* 36. 28. k 1. *Par.* 2. 25. Aran , in Vulgata *Aram* , filius Diſan *i* ; item filius Jerameelis *k* ; arca , ex aron ; cantilena , ſivè canticum exultationis , ex ranan ; maledictio eorum , ex arar , maledicere , & affixo am .

l 2. *Reg.* 21. 16. Arapha , Gigas *l* ; medicina , venia , ex rapha , ſanare , indulgere : os , ſive hiatus montis , ex pe , ſivè phe , os , & har , mons :

m 4. *Reg.* 59. 37. Ararat , in Vulgatâ *Armenia* , regio *m* , maledictio tremoris , ex arar , maledicere , & retet , timor , tremor . Vide *Armenia* . Juxta Syriacum , lumen currentis , ex or , lumen , & jarat , ſivè arat , currere , vagari ; ſivè juxta alios , ex rata , currere , ambulare .

n 1. *Par.* 11. 34. o 1. *Macch.* 5. 23. Arari , Vulg. *Ararites* , populi *n* ; montanus , ex har , mons .

p *Vide Num.* 22. 5. & 26. 63. &c. Arbatis nomen *o* , cautio , reſpondens , ex Heb. arab. Facilè Araboth , ſivè planities Moab deſignantur *p* .

Arbathites , ex Arbat , vel Arbee *q* . q 2. *Reg.* 23. 31.

Arbee , urbs . Vide *Cariath-Arbee r* ; ſive Hebron , & Mambre ; urbs quatuor , ex rabah ; accubans , ex rabats . r *Gen.* 23. 2.

Arbella , urbs in termino orientali Judęę *s* ; innovatio vetuſtatis , ex her , evigilare , & bala , vetuſtas ; inſidię , ex arab ; planities Dei , ex haroha , & El ; ſivè locuſta Dei , ex aruba . s 1. *Macch.* 9. 2.

Arbi , locus *t* ; ex eâdem radice . Verti etiam poteſt , feneſtra mea , ex aruba ; ſivè locuſta mea , ex arubâ . t 2. *Reg.* 53. 35.

Archelaus filius Herodis Magni *u* ; Princeps populi , ex Gręco *archon* , Princeps , primas , & *laos* , populus . u *Matth.* 2. 22.

Archi urbs *x* in termino ſortis filiorum Joſephi ; longitudo , ex arac ; vel ſanitas , cicatrix , ex arucha . x *Joſue* 56. 2.

Archippus vir *y* , Princeps , vel Pręfectus equorum , ſivè equitatûs , ex Gręco *archon* , Princeps , ſivè primas , & *ippos* equus . y *Coloſſ.* 4. 17.

Architriclinus , nomen certi officii *z* , Princeps trium cubiculorum ; Gręca vox , ex tribus coaleſcens , ex archon , Princeps , vel primas ; treis , tres ; & cline , lectus . Olim enim in lectis ad tria menſę latera inſtratis accumbebant . z *Joan.* 2. 8.

Ardon filius Calebi ex Azuba *a* , imperans , ex rada ; deſcendens , ex jarad ; judicium maledictionis , ex arar , maledictio , & dun , judicium . a 1. *Par.* 2. 18.

Area ſive *Arac* vir *b* ; iter , via , ſivè viator ; annona diuturna , ex aruca ; olfacere , ex riach . b 1. *Eſdr.* 2. 5.

Arebba urbs *c* , magna , ampla , ex raba ſive rab ; querula , ſive contentioſa , ex rub . c *Joſue* 15. 60.

Arecon urbs *d* , vanus , vacuus , ex racac ſive ric ; mons lamentationum & ploratuum , ex har , mons , & eum , queri : mons exultationis , ex cana , poſſidere , frui . d *Joſu.* 19. 46.

Ared filins Benjamin *e* , imperans , ex rada ; deſcendens , ex jarad . e *Gen.* 46. 21.

Aree filius Ollę *f* , iter , via . Vide Area , vel Arac . f 1. *Paral.* 7. 39.

Areli filius Gad *g* , idem ac *Ariel* , lux Dei , ex or , lux , & El , Deus ; viſio Dei , ex Rai , Rex , & rah , viſio . g *Gen.* 46. 16.

Areopagus locus *h* , Collis Martis , Gręca vox , ex Areios , Mars , & pagos , collis . Patres Athenienſes eò loci ſenatum habebant . h *Act.* 17. 34.

Areopagita , ex Patribus Areopagi .

Aretas Rex Arabum *i* , vox Gręca , ex areſtos , jucundus , virtute pręditus . Urbi Arad imperaſſe credo ; inde Aretę nomen . i 2. *Macch.* 5. 8.

Areuna vir , alio nomine *Ornan* * , area , ex aron ; tantus , exultatio , maledictio . V. *Aran* . * 2. *Reg.* 24. 16. & 1. *Paral.* 21. 15.

Argob provincia Baſanitidis *l* , gleba , ex regeb ; ſive terra craſſa . regio enim Baſanitica fertiliſſima erat : maledictio putei , ex arar , maledictio , & ghebe ſive gheve , putei ; lumen profundum , ex or , lumen , & gavac , profunditas , elevatio . l *Deut.* 3. 13.

Aridai filius Aman *m* , leo abundans , ex arie , leo , & di , abundantiâ . Vox eſt Perſica , cujus proinde genuina radix latet . m *Eſt.* 9. 9.

Aridatha filius Amani *n* , lex leonis , ex arie , leo , & dath , lex ; ſive lex maledictionis , ex arar , maledictio . Vox pariter eſt n *Eſt.* 9. 8.

Per-

Digitized by Google

Perſica, quam fruſtrà ex Hebræo repetas.

o 4. *Reg.* 55. 25. Arie vir *o*, leo; lumen Domini, ex or, lumen, & Jah, Dominus.

Ariel vir, ſive Urbs Moabitarum, Regionis Metropolis; leo Dei. *Ezech.* 43. 16. eo nomine Aram holocauſtorum appellat. Porrò vox derivatur ex arie, leo, & El, Deus.

p *Matth.* 27. 27. Arimathæa Urbs *p*, leo mortuus Domino, ex arie, leo, muth, mortuus, & Jah, Dominus; lumen mortis Domini, ex or, lumen &c. ſive tantùm Ramatha, ſive Rama urbs, olim Samuelis ſedes *q*; elevatio, ex ramam. (q 1. *Reg.* 1. 59.)

r *Gen.* 14. 1. Arioc Rex Ponti *r*, longus, magnus, altus, ex arac; veſtra ebrietas, ex rava, inebriari, & articulo ca, veſter; veſter leo, ex arie, & ca.

s *Eſth.* 9. 9. Ariſai filius Amani *s*, ſponſus, vox Perſica, ex Hebræo non repetenda.

t *Act.* 19. 29. Ariſtarchus vir *t*, bonus Princeps, ex Græco ariſtarcheo, bene rego; conſtat vox ex ariſta, bonus, bonum, & archeo, rego.

Ariſtobulus præceptor Ptolemæi; 2. *Macc.* 1. 10. bonus conſultor, bonum conſilium, ex Græco ariſta, bonum, bonus, & boule, conſilium.

u *Apoc.* 16. 16. Armagedon locus *u*, mons Magedo, mons Evangelii, ex har, moos, & haggid, annuncio, detego; mons fructuum, ſive pomorum. Vide *Magedo*.

Armenia Provincia, cui ex Aram filio Sem, & Menoi nomen inditum creditur. In Vulgata etiam *Ararat* appellatur *x*. (x *Geneſ.* 8. 4. *Iſai.* 37. 38.)

y *Amos* 4. 3. Armon *y*. In Vulgata, juxta quorumdam opinionem, poſitum eſt nomen loci pro literali ejuſdem nominis ſignificatione, quæ in Hebræo legitur. Quare, juxta illos, verti debuiſſet: *projicietis Palatia*. Hebrҽum armon ſonat etiam malum granatum, ex rimmon; mons cenſûs, ſive præparationis, ex har, mons, & mana, numerare, ſive præparare: mons doni, ex manac, oblatio, donum.

z 2. *Reg.* 25. 8. Armoni filius Saulis ex Reſpha *z*, palatium meum, ex armon; maledictio enumerationis, & præparationis, ex arar, maledictio. Vide ſupra.

a 1. *Paralip.* 3. 21. Arnan filius Raphaiæ *a*, arca eorum, ex aron, arca, & pronomine an, eorum; exultatio, ex ranan; ſive maledictio, ex arar; lumen filii, ex or, lumen, & nin, filius.

b *Num.* 25. 14. Arnon fluvius Moabitarum *b*, exſiliens, ſive arca eorum, ex eâdem radice, ac Arnan.

c *Num.* 26. 57. Arod filius Gad *c*. Vide Arad per aleph.

Arod, 1. *Par.* 8. 15. filius Bariç. Vide Arad per ain; onager, ex harod.

Arodi filius Gad, *Gen.* 46. 16. imperans, deſcendens. Vide Arad per aleph.

d *Num.* 32. 34. Aroer urbs Moabitarum *d*; myrica; nuditas pellis, ex herva, nuditas, & hor, pellis; exultatio, experrectio, ex her, ſive hor, vel nuditas vigiliæ, vel hoſtis, ex har, nuditas, vel hoſtis, & her, vigilia.

e 1. *Par.* 51. 44. Arorites, ex Aròer, nempe incola Aroer *e*. Vide *Aroer*.

f 4. *Reg.* 58. 34. Arphad inſula Phœniciæ *f*, lumen redemptionis, ex or, lumen, & pada, redimere. accumbens, vel cubile inſtruens, ex raphad.

g *Gen.* 50. 22. Arphaxad filius Sem *g*, ſanans, ex rapha, remittens, ex rapha, & caſcihal evertens, & dad, mamilla: ſed nominis non Hebræi alibi radix quҽrenda.

Arſa Præfectus Therſæ *h*, tellus, ex erets, voluntas, ex ratſa, velle; curſitationes, ex ruts, currere. h 3. *Reg.* 16. 9.

Arſaces vir *i*, elevans ſcutum, ex Græco arſis, elevatio, & ace, cuſpis lanceæ, vel gladii. Vox eſt Perſica ad Hebræam radicem non revocanda. i 1. *Macch.* 15. 22.

Artaba * menſura 72. ſextariorum juxta S. Epiphanium, cujus nulla in Hebræo radix. * *Dan.* 14. 2.

Artaxerſes nomen commune Regibus Perſarum *l*, in Hebræo Artachſaſta, ſilentium luminis, ſive lumen ſilentium indicens, ex or, lumen, & chereſch, ſilentium; gaudium accelerans, ſeu properans, ex cuſch, & ſus, gaudium. Io *c.* 7. 21. legitur Arteſtatha, idem ſonans. Ex Hebræo nomen tamen Perſicum non repetendum. l 1. *Eſdr.* 4. 7. & 7. 1.

Arteman vir *m*, nomen Græcum, vir probus, ſine crimine, ſanctus, jucundus, & pulcher. m *Tit.* 3. 10.

Araboth urbs *n*, cataractæ, feneſtræ, locuſtæ, ex aruba, ſive arbe; inſidiæ, ex areb, ſive ereb. n 3. *Reg.* 4. 10.

Arum pater Aharehelis *o*, excelſus, magnus, ex rum; rejiciens, removens, ex rama: o 1. *Par.* 1. 8.

Aſa filius Abiam Regis *p*: item pater Barachiæ *q*; medicus, ſive ſanatio, juxta Syriacum. p 3. *Reg.* 15. 8. q 1. *Par.* 9. 16.

Aſael filius Sarviç *r*, & frater Joabi *s*, opus, vel creatura Dei, ex haſcha, facere, & El, Deus. r 2. *Reg.* 2. 18. s 2. *Reg.* 23. 24.

Aſaia inter Præfectos Joſiæ Regis *t*; ſonat etiam Principem *u*; ſive creaturam Domini, ex haſcha, facere, & Jah, Dominus. t 4. *Reg.* 22. 14. u 1. *Par.* 4. 36.

Aſalephuni filius Etham *x*, umbra, mœſtitia vultûs; ſubmerſio faciei, ex tſalal, contriſtare; & umbra, ex panim, facies. x 1. *Par.* 4. 3.

Aſalia pater Saphan *y*, juxta, ſive liberatus Domini, ex atſal, vel hitſil, & Jah, Dominus. y 4. *Reg.* 22. 3.

Aſan urbs *z*, fumus, ſive fumigans. z *Joſue* 15. 42.

Aſana pater Oduiæ *a*, rubus, ex ſene; hoſtis, juxta Syriacum. a 1. *Paral.* 9. 7.

Aſaph filius Barachiæ *b*: item pater Zachariæ *c*, congregans: finiens, ſive conſummans. b 1. *Par.* 6. 39. c 1. *Par.* 9. 15.

Aſar-Haddon filius Sennacherib *d*, alligans gaudium, ſive claudens acumen, ex aſar, ligare, & cadad, acuere, & cada, gaudium; ſive juxta Syriacum, interdicens, ſive prohibens novitatem, vel unitatem. d 4. *Reg.* 19. 39.

Aſar. Vide Haſor, atrium: ex eâdem radice.

Aſaramel *e* platea Mello in Jeruſalem, felicitas populi Dei, ex aſchar, felix, & om, populus, ac El, Deus; veſtigium circumciſionis, ex aſchar, ſignum, & mul, adimere, circumcidere. e 1. *Macch.* 19. 27.

Aſarela vir *f*, beatitudo, ſive providentia Dei; reſpiciens quercum, vel fortem, ex alla, quercus, & el, fortis: videns Deum, vel felicitas Dei. f 1. *Par.* 25. 2.

Aſarmoth. Vide *Haſarmoth*, atrium mortis.

Aſaſon-Thamar. Vide *Haſaſon-Thamar*.

Asbaim, in Vulg. *Sabaim*, vir *g*; dama, gazæ, ſive pulchritudines, ex tſabi; exercitus, ex ſaba. g 2. *Eſdr.* 7. 59.

Asbel

h *Gen.*46. 51. * 1. *Par.*7. 15. Asbel filius Benjamin *h*, alio nomine Jadiel *, ignis ſeneƈtutis, ex eſch, ignis, & bala, ſeneſcere; ſe conſumens, & extinguens, ex bala, & iſch, homo.

i *Num.* 26. 38. Asbelitę *i*, ex eadem radice.

† *Judic.*1. 18. Aſcalon urbs †, pondus, ſivè lanx, ex ſchacal; ignis infamiæ, ex eſch, ignis, & kalon, infamia, vel ignominia.

* *Joſue* 13. 3. Aſcalonitæ populi Aſcalonis *, ex eadem radice.

l *Gen.* 10. 3. & *Jerem.* 15. 27. Aſcenez filius Gomer *l*, ignis ſtillans, ſivè diffundens ſe, ex eſch, ignis, & naza, irrigare.

m *Joſue* 15. 3. Aſcenſus Scorpionis; Hebr. *Male-acerabbim*, locus *m*, ex hala, aſcendere, & acrab, ſcorpio.

n 1. *Eſdr.*5. 57. Aſebaim vir *n*. Vide *Asbaim*.

o *Joſue* 10. 40. Aſedoth Regio, & urbs Amorrhæorum *o*, effuſio, ex eſchod, effuſio, inclinatio; locus campeſtris, ſivè præda, ex ſchod, diripere, prædari.

p 1. *Par.* 8. 37. Aſel filius Elaſę *p*, proximus, è regione, ſivè ſeparatus, & ablatus.

q *Joſue* 19. 3. Aſem, vel Aſom urbs *q*, os, robur; clauſtrum, ſivè claudere; oculos claudere, ex hatſa; eorum ligna, ex hets, ligna, & articulo mem. Eadem eſt urbs ac Aſom *r*. Vide *Aſom*.

r 1. *Par.* 4. 29.

s *Joſue* 15. 4. Aſemona urbs *s*, os, robur, modò, ex atſem, & na, modò; os noſtrum, robur noſtrum, ſivè clauſtrum, ex atſa, & articulo na, noſtrum; ligna, ex hets; conſilium numerantis, ſivè parantis, ex jahats, conſulere, & ex manah, numerans, ſivè præparans.

t 1. *Eſd.*2. 50. Aſena vir *t*, rubus, ex ſene; infortunium, ex aſon.

u *Joſue* 15. 33. Aſena urbs *u*; ignis modò, ex eſch; ignis, & na, modò; immutatio, ex ſchana, immutare; duplicitas, ex ſcheni, duplum.

x 1. *Eſdr.*4. 10. Aſenaphar vir *x*, infortunium tauri, ex aſon, infortunium, & par, taurus, ſivè vitulus; fœcunditas, ſivè augmentum periculi, ex aſan, periculum. Sed nomen Aſſyrium ex altera, quàm Hebræa radice, repetendum.

Aſeneth filia Putipharis, *Gen.*41. 45. periculum, ſivè infortunium. Vide *Aſena*; per ſamech. Nomen eſt Ægyptium, fruſtra ex Hebræa radice repetendum.

y *Exod.*6. 24. & 1. *Par.* 6. 22. Aſer, ſive Aſir, filius Caath *y*, ligatus, in carcerem conjeƈtus, ſivè juxta Syriacum, præpeditus, interdiƈtus, prohibitus.

z *Gen.*30. 13. Aſer, oƈtavus filius Jacobi ex Zelpha *z*, beatitudo, ſivè felicitas.

a *Judic.* 3. 7. Aſeroth Idolum *a*; in Vulgata *Aſtaroth*; nemus Idolis dicatum, ex aſſera, nemus. Facilè Aſtaroth Dea eſt nemorum.

b 1. *Par.* 2. 24. Ashur filius Eſronis *b*, pullus, niger, ex ſchacar; ignis albedinis, ſivè ignis foraminis, vel cavernæ, ex eſch, ignis, & cur, caverna; vel ex car, albedo; ignis libertatis, ex carar, liber.

c 2. *Macc.* 8. 6. Aſia, inter quatuor Mundi partes *c*, lutoſa, ex Græco aſis.

d 1. *Par.* 4. 35. Aſiel filius Saraiæ *d*. Vide ſupra *Aſel*, robur Dei, hircus Domini.

e 4. *Reg.* 17. 30. Aſima idolum *e*, deliƈtum, ex aſcham; ſitus, ex ſum, ponere; ignis maris, ex eſch, & jam, mare. Nomen eſt ab Hebræo alienum.

Aſion-Gaber urbs *f*, lignum hominis, ſivè fortis, ex hets, lignum; & gaber, homo, ſivè fortis; conſilium, ex jahats, conſulere. f 3. *Reg.*9. 26.

Aſir filius Jechoniæ *g*, captivus, catenis vinƈtus. g 1. *Par.* 3. 17.

Aſlia. Vide *Eſelias*.

Aſmodæus Dæmon *h*, menſurans ignem, ex eſch, & madad, menſurare; crimen abundans, ex aſcham, crimen; ſeu potiùs vaſtator, exterminator, ex ſchamad. h *Tob.*3. 8.

Aſnaa vir *i*, rubus, ex ſene; ſivè juxta Syriacum, hoſtis. i 2. *Eſdr.*3. 3.

Aſon ſextus filius Iſai *: item filius Jerameelis †, jejunans, ex tſom, jejunare; ſivè eorum acceleratio, ex uts, acceleratio, & ex articulo, am, eorum, ſivè illorum. * 1. *Par.* 2. 15. † 1. *Par.*2. 25.

Aſom urbs, alio nomine *Aſem l*, os, robur, clauſtrum, ex hatſa. Vide *Aſem*. l *Joſue* 19. 3. & 1. *Par.* 4. 29.

Aſur, vel Aſar urbs, vel regio Arabiæ *m*. Vide *Haſor*. m *Judic.*4. 2. *Jerem.* 49. 28.

Aſur-Addan Rex Aſſur *n*, ligatus, in carcerem detruſus. V. *Aſer* per ſamech, & *Aſer-Addon*. n 1. *Eſdr.* 4. 2.

Aſoth filius Jephlat *o*, faciens, ſivè qui faƈtus eſt, ex haſa, facere; tinea veſtium, ex haſch, tinea, vermiculus. o 1. *Par.* 7. 33.

Aſphar lacus *p*, acceleratio tauri, ex uts, acceleratio, & par, vitulus, ſive taurus. Facilè tamen meliùs derivaretur ab aſphaltos, quod Græcè bitumen ſonat. p 1. *Macch.*9. 33.

Aſphenez Præfeƈtus Eunuchorum Nabuchodonoſoris *q*. pharetra, ex aſchpha; Interpres, ſivè Divinus, ex aſchaph, aſperſio, & ex naza. Sed fruſtra Aſſyrium nomen ex Hebræo repetitur. q *Dan.* 1. 3.

Aſrael urbs Jaleleelis *r*, beatitudo Domini, ſivè fortis, ex aſcher, beatitudo, & El, Deus, fortis. r 1. *Par.*4. 16.

Aſriel urbs Galaad *s*, alio nomine Eſriel *t*, ex eadem radice, ac Aſrael. s *Num.*26. 31. t *Joſue* 17. 2.

Aſrielitæ *u*; poſteri Aſrielis. u *Numer.* 26. 31.

Aſſedim urbs *x*, venationes, ex tſada, venari, ſive ſtruere inſidias; latera; & juxta Syriacum, deſtruƈtiones, deſolationes. x *Joſue* 19. 35.

Aſſidæi, nomen quorumdam hominum, & populorum *y*, miſericordia, pius, religioſus, ex checed, miſericordia. y 1. *Macch.*7. 13.

Aſſem vir *z*, nomen ſivè denominatio, ex ſem, nomen; conſtitutus, ex ſom, conſtituere. z 1. *Par.*11. 39.

Aſſon urbs *a*, approximans, ex aſſun, proximus. Græca vox, ſonans vicinum, proximum. a *Aƈt.* 20. 13.

Aſſuerus pater Darii *b*, Princeps, Caput, ex roſch. Nomen eſt tamen à Lingua ſanƈta alienum; incertæ proinde in Hebræo etymologiæ. b *Dan.*9. 1.

Aſſur filius Sem *c*; felix, ambulans, reſpiciens, ex aſchar, felicitate frui, reſpicere, ambulare. c *Gen.*10. 21.

Aſſurim filius Dedan *d*, ex eadem radice, felices. d *Gen.* 25. 3.

Aſſyrii populi *e*, poſteri Aſſur. e *Gen.* 2. 14.

Aſtaruth urbs Moabitarum *f*, grex, oves, ex haſthar, divitiæ; per greges quippè divitiæ domino comparantur; verſus Legis, ex aſch, verſus, & thora, lex; quæritans, ex haſcha, facere, & thur, inquiſitio. Aſtaruth Dea fuit Chananæorum, Aſtarthe, Luna. f *Deut.* 1. 4.

g Par. 11. 44. Aſtarothites populi *g*, incolæ Aſtaroth.

Aſtarthen, *Aſtaroth*, *Aſeroth*, Dea Sidoniorum *h*.

h 3. Reg. 11. 5. j Dan. 13. 65. Aſtiages Rex Perſarum *i*, Princeps, ſive Dux urbis, ex Græco aſty, urbs, & agetor, Princeps, Dux. Sed Perſicæ vocis alibi quam in Hebræo, & Græco, etymologia quærenda eſt.

* Rom. 16. 14. Aſyncritus Vir *, incomparabilis, Græca vox.

l Gen. 5. 10. Aтad locus transjordanicus *l*, rubus, ſpina.

m 1. Par. 2. 26. Atara altera uxor Jerameelis *m*, corona.

n Num. 33. 3. o Joſue 16. Ataroth urbs *n*, ſive regio *o*, coronæ; plurale eſt vocis Atara.

p Joſue 16. 5. Ataroth-addar urbs *p*, coronæ magnificentiæ, ſive pallii, ex atharoth.

q 1. Eſd. 2. 16. Ater, alio nomine Ather, vir *q*, clauſus, recluſus, ſiniſter.

r 1. Reg. 10. 3. Athach per ain, urbs *r*, hora veſtra, tempus veſtrum; ex heth, tempus, & pronomine fœminino ec, veſtra.

s Eſth. 4. 5. Athac per he, Eunuchus *s*, percutiens. Nomen eſt à lingua Sancta alienum, cujus proinde etymon alibi quærendum.

t 2. Eſdr. 11. 4. Athajas vir *t*, tempus Domini, ex heth, tempus, & Jah, Dominus.

u 1. Eſdr. 10. 28. Athalai vir *u*, tempus meum, ex heth, tempus, & i, meus.

x 4. Reg. 8. 26. Athalia mater Ochoziæ *x*, tempus Domini, ex heth, tempus, & Jah, Dominus.

y 1. Paralip. 6. 41. Athanai filius Zare *y*, fortis; ex eth; aſinus, ex athon; donans, ex nathan.

z Joſue 19. 7. Athar urbs *z*, preces, oratio.

a Act. 17. 16. Athenę urbs *a*, vox Græca, ex Athene, ſive Athenaia, Minerva nempe, derivata.

b Act. 17. 21. Athenienſes populi Athenarum *b*.

c 1. Macch. 15. 32. Athenobius vir *c*, arcus Minervæ; ex Græco Athenaia, & bios, arcus.

d 2. Eſdr. 10. 1. Atherſatha filius Achelai *d*, evertens fundamentum, ex ſchathoth, fundamentum, & thor, ſivè thur, evertens; juxta Syriacum, reſpiciens tempus, ſive annum. Vox eſt aliena à lingua ſancta, quare ab illa non facilè repetitur.

e Joſue 15. 54. Atmatha, alio nomine *Humeta*, ſive *Chemta e*, lacerta, ſive limax, ex comet.

f Act. 14. 24. Attalia urbs *f*, augens, ſive innutriens; ex Græco atallo.

g 1. Macch. 15. 22. Attalus vir *g*, nutritus, auctus, pinguefactus.

h 4. Reg. 17. 24. Avab, Hebraicè *Ava*, Regio, ſive Idolum *h*; iniquitas.

i 4. Reg. 18. 34. Ava, Hebraicè *Avab*, Regio, ſive Idolum *i*. Idem videtur nomen ac præcedens, quanquam diversâ ratione ſcribitur.

† Luc. 2. 2. Auguſtus, Latinum nomen ex augur, ſive à Latino augere †, auctus.

* Joſue 18. 23. Avim urbs, *, impii, ex ava. Vide ſupra.

l Gen. 36. 35. Avith urbs *l*, iniquitas; temporalis, ex havia.

Aulon vallis, ſive ager vaſtus. Hujus nominis plura ſunt in Paleſtinâ loca.

m Ezech. 47. 17. Auran locus *m*, Hebr. hauran, foramen, hiatus, albedo, ex cor, ſivè hor, juxta varias lectiones; libertas.

n Jerem. 25. 20. Auſitis, Hebr. *Hus*, locus *n*, conſilium, lignum, arbor, ex hets; ſivè juxta Syriacum, additum, affixum. Nomen eſt alienum ab Hebræo.

o Joſue 15. 16. p 1. Par. 2. 49. Axa filia Calebi *o*, alio nomine Achſa *p*, ornata, culta, ex hekes, ornamentum; diſtiſſio veli, ex ſava, velum, & caſac, dejicere, abſcindere.

q Joſue 19. 25. r Joſue 11. 1. Axaph urbs *q*, alio nomine *Achſaph r*; variè enim ſcribitur in Vulgata; Magus, præſtigiator, ex Kiſcheph; confringens, ex ſchapha, confringere, juxta Chaldæum.

Aza. Vide *Gaza*.

s 1. Eſdr. 2. 49. Aza vir *s*, robur, ex hazaz; capella, ſive hircus, ex hez.

Azael. Vide *Hazael*.

t 2. Eſdr. 10. 9. Azanias vir *t*, auris Domini, ex ozen, auris, & Jah, Dominus; arma Domini, ex zan, arma.

u Joſue 19. 34. Azanoth-Thabor urbs ad Thabor *u*, aures Thabor, ex ozen, aures.

x 1. Par. 12. 6. Azareel vir *x*, auxilium Dei, ex hazar, auxilium, & El, Deus; atrium Dei, ex hazera, atrium.

y 4. Reg. 14. 21. z 2. Par. 28. 12. Azarias filius Amaſiæ *y*; item filius Johanan *z*; item filius Ethan *a*; auxilium, ſive atrium Domini; audiens Dominum, ſive Dominus audiens.

a 1. Par. 2. 8. b 2. Eſd. 11. 55. Azaricam vir *b*, meum auxilium erectum eſt, ſive meum auxilium exurge, ex haſar, auxilium, & pronomine jod, meum, & *cum*, exurgere.

c Gen. 22. 22. Azau, Hebr. *Hazo*, filius Nachoris *c*; Videns, *Propheta*.

d 1. Par. 5. 8. Azaz pater Balę *d*, fortis.

e 1. Par. 31. 13. Azazias vir *e*; in nonnullis Exemplaribus Vulgatæ Amanuenſium mendo, *Azarias*; robur Domini, ex azaz, & Jah, Dominus.

f 1. Par. 11. 37. Azbai pater Naari *f*, hyſſopum meum, ex azob, & pronomine *i*, vel *ai*, meus.

g 2. Par. 3. 16. Azboc pater Nehemiæ *g*, hircus, ex hez; robur vanum, & inutile; valida diſſipatio, ex azaz, robur, & bacac, diſſipare; evacuare, effundere, ex buc, evacuare.

h Joſue 15. 35. Azeca urbs *h*, robur mœnium ex azaz, robur, & co, mœnia; regula, quâ metimur, ſivè erigimus mœnia, ſivè Urbis ſitum deſcribimus, ex hizec; juxta Syriacum, annulus.

i 2. Eſdr. 3. 19. Azer filius Joſue *i*, auxilium Dei, ſivè atrium Domini. Vide *Azarias*.

* 2. Eſd. 2. 52. Azgad è Ducibus Babylone cum Zorobabele regreſſis *; exercitus validus, ſivè fortunæ vis, ex azaz, vis, & gad, fortuna; ſivè turma prædonum, vel manus militum.

l 2. Eſd. 11. 4. Azia pater Athaiæ *l*, robur Domini, ex azaz, robur, & Jah, Dominus; hircus Domini, ex hez.

m 1. Eſdr. 10. 27. Aziza ex filiis Jethuę *m*, robur, vel fortis.

n 2. Reg. 23. 31. Azmaveth, vel Azmoth, vir *n*, robur mortis, ſivè hirci, ex hazaz, robur, ſivè hez, & muth, mors.

o 1. Par. 8. 36. Azmoth filius Jojadæ *o*; ex eadem radice.

p 1. Par. 4. 29. Azon. Vide *Azem p*.

q Matth. 1. 14. Azor filius Eliacim *q*, adjuvans, ex hazar; ſive accinctus, ex azar, cingere, circumdare.

r 2. Eſdr. 13. 23. Azotidæ, in Hebr. Azdodioth, mulieres Azoth *r*, deprædantes, deſtruentes, ex eſched; ignis dilectionum, ex eſch, ignis, & dod, amicitia, ſivè patruus.

s Joſue 13. 3. Azotii, in Hebr. Aſdodim, populi Azoth *s*.

Azo-

t Joſue 15. 22. Azotus in Hebr. Aſdoth urbs *t*, direptio, deprædatio:

Azriel. Vide *Azareel*.

u 3. *Reg.* 22. 44. Aauba mater Joſaphat *u*, derelicta, deſerta, ex bazab, derelinquere; aliter fnrtitudo ejus in ea, ex azaz, robur, & bah, in ipſa, ac ſi ſcriberetur: azuz bah.

x *Jerem.* 28. 1. Aaur pater Ananiæ Propbetæ *x*, adjuvans, ſivè adjutus, ex hazar.

y *Act.* 12. 3. Azymi, ſive azymus, panis non fermentatus *y*, ex à privativo, & aymos, Græcè, fermentum.

z 1. *Eſdr.* 10. 32. Azzi filius Banni *z*, robur meum, ex azaz, robur, & articulo *i*, meus.

B

a *Num.* 22. 41. BAAL Idolum Moabitarum *a*, dominans, & ſubjiciens; herus, dominus, vir.

b *Joſue* 15. 9. Baala urbs *b*, Idolum ſuum ex Baal, Idolnm, & pronomine a, ſuum; Dominio ſubjecta, uxor. Vide ſupra; Baalah, in erectione, ex præpoſitione beth, in, & hala, erectio.

c *Joſue* 19. 8. Baalath urbs *c*; ex eadem radiee.

d *Judic.* 9. 4. Baal-Berith, Idnlum Sichimitarum *d*, Idolum fœderis; poſſidens, ſivè ſubmittens ſe fœderi, ex Baal & berith, fœdus, pactum.

e *Joſue* 11. 17. Baal-Gad mons, ubi Gad colebatur *e*, Idolum fortunæ ſivè exercitûs, ex Baal, & Gad, fortuna, exercitus, felicitas, ſivè comprehenſio; Dominus eſt meæ fortunæ arhiter.

f *Cantic.* 8. 11. Baal-Hamon locus *f*, locus frequentatus, ex baal, poſſidens, ſivè dominus, & hamon, populus, multitudo, turbatio, divitiæ.

g 2. *Reg.* 13. 23. Baal-Haſor locus *g*, atrium Idoli, ſedes Baal, ex chatſer, & Baal, Idolum; Dominus, ſivè Princeps atrii.

h *Judic.* 3. 3. Baal-Hermon mons *h*, poſſeſſor, ſive anthor deſtructionis, ex baal, poſſidere, & cherem, anathema. Idem nomen ſonat etiam rem Deo ſacram.

i *Oſee* 2. 17. Baali, in Vulg. *Baalim i*, Idolum meum, ex Baal, & articulo i, mea, ſivè meum &c.

* 1. *Par.* 12. 5. Baalia vir *, Dominus Idoli, ex Baal, & Jah, Dominus; Dominus Deus eſt Dominus, Princeps, ſivè vir meus.

l 1. *Par.* 14. 7. Baal-Jada filius Davidis *l*, Idolum manifeſtum, ſivè Dominus ſcientiæ, ex Baal, Idolum, Dominus, & jadah, manifeſtare, cognoſcere.

m 1. *Reg.* 7. 4. Baalim, Idola, Domini *m*. Plurale eſt vocis Baal.

n *Num.* 23. 38. Baal-Meon urbs Amorrhęorum *n*, Idolum, Dominus domûs, ex Baal, & mahon, ædes, commoratio; dominans ex crimine, ex baal, & bavon, peccatum.

o 2. *Reg.* 5. 20. Baal-Pharaſim locus *o*, dnminus, ſivè Deus diviſionis, vel poſſidens, & gaudens de diviſionibus, & diſſipationibus, ex Baal, & parats, frangere, dividere.

p *Judic.* 20. 33. Baal-Thamar urbs *p*, Dominus palmæ, ex baal, & thamar, palma.

q 2. *Reg.* 4. 2. Baana filius Remmnn *q*, in reſpoſinone, ex præpoſitione beth, in, & hana, reſpondere, canere, in afflictione, ſivè incantu verſari.

r 3. *Reg.* 15. 17. Baaſa Rex Iſraelis *r*, in opere, ex præpoſitione beth, in, & ex hasha, facere; in tinea, ex aſch, in compreſſione, ex haſebach; quærens, poſtulans, ex baha; ſeu deſolationem inducens, ex ſchaa.

Babel urbs *s*, confuſio, ſivè mixtio, ex balal, miſcere, confundere. s *Gen.* 11. 9.

Babylon urbs *t*, Hebr. *Babel*, ex eadem radiee. t *Gen.* 10. 10.

Bacbacar vir *u*, vanus, ſivè vacuus, ex bacaq, evacuare; vana inquiſitio, ex bikker, inquirere; ſummum manè, ex eadem; flagellatio, ex bicoreth; evacuatio boum, ex bacaq, evacuare, & bacer, bos. u 1. *Eſd.* 9. 25.

Bacbuc Princeps familiæ *x*, ampulla vacua. x 1. *Eſd.* 2. 51.

Bachenor. Vide *Bacenor*.

Bacchides vir *y*; vox Gręca, ſonans etiam filius Bacchi, ſivè Baccho ſimilis. y 1. *Macch.* 7. 8.

Bacenor vir *z*, idem ac Bachenor, ebrius, ſivè vini cupidus, ex Gręco bacchos, & enor, homo Bacchi. z 2. *Macch.* 12. 35.

Badacer ex Ducibus exercitûs Jehu *a*, in compunctione ſivè dnlnre intimo, in plaga, ex præpoſitione beth, *in*, & dacar, vulnerare. a 4. *Reg.* 9. 25.

Badad pater Adad, quartus Rex Edom *b*, ſolus, ſolitarius, ex bad; in amicitia, in ſinu, in ubere, ex præpoſitione beth, *in*, & ex dad, uber, ſivè ex dod, amicus, vel amicitia. b *Gen.* 36. 35.

Badajas ex filiis Bani *c*, ſolus Dominus, ex bad, ſolus, & Jah, Dominus; vectis Domini, ex bad &c. c 1. *Eſdr.* 10. 35.

Badan vir *d*, ſolus, aut vectis, ex bad; in judieio vel juxta judicium, ex præpoſitione beth, in, & ex dun, judicium. d 1. *Reg.* 12. 11.

Bagatha, vel *Bagathan* Eunuchus *e*, in torculari, ex præpoſitione beth, *in*, & ex gath, torcular. Vox eſt Perſiea ſivè Meda; quare ab Hebræo aliena. Apud Perſas Eunuchi omnes *Bagoas* appellantur, quod à Bagatha non abludit. e *Eſth.* 1. 10.

Bahalos Rex Ammonitarum *f*, in gaudio, vel in tumore, ex præpoſitione beth, in, & ex halas, oblectari, ſivè ex hala, elevatio. f *Jerem.* 40. 14.

Bahem, vox Græca, ramus, ſivè ramus aureus palmæ, cui in Græco nomen bais; Syriacè, veſtis, ſivè balteum; in eis, vel cum eis, ex præpoſitione beth, & pronomine am, ipſi.

Bahurim urbs *g*, ſelecti, vel juvenes, ex bacbar; in foraminibus, vel antris, ſivè in libertate, ex præpoſitione beth, in, & ex cur, antrum, ſivè libertas. g 2. *Reg.* 3. 16.

Bala nomen fœminę & urbis *h*, inveterata, turbata, vel confuſa, ex balal; ſe diffundens, ex bala. h *Joſue* 19. 3. *Gen.* 29. 28.

Bala, alio nomine Segor *i*; item filius Azaa *, voratus, deſtructus. i *Gen.* 14. 2. * 1. *Par.* 5. 8.

Balaam filius Beor *l*, ſenectus, abſorptio, ex balal, ſenectus, abſorptio, & ex ham, populus; ſine populo, ex adverbio beli, ſine, & ex ham, populus; eorum deſtructin, ex balah, voratus, ex articulo an, ipſi, ſivè eorum. l *Num.* 22. 5.

Balaan filius Aſer *m*, qui ſenuit, ſivè turbatus, ex bala. m *Gen.* 36. 27.

Balac filius Sephor *n*, deſolator, deſtructor, aliter lingens, lambens, ex beth, eum, & lacac, lingere. n *Num.* 22. 2.

Baladan Rex Babyloniæ *o*, dominus Deus, ex baal, & adon, ſive ſenectus ju- o 4. *Reg.* 20. 12.

dieū, ex balal, ſenectus, & dun, judicium; ſine judicio, ex beli, ſine; ſine imperio, ex adan, dominans, imperans. Vox eſt Babylonica, cujus vix in lingua Sancta etymon quæratur.

p 1. Par. 7. 10. Balan filius Jadihelis *p*, ſenex, vel turbatus, ex balal.

q Gen. 36. 38. Balanan filius Achobor, ſeptimus Rex Edom *q*; gratia, ſive donum Idoli, ex baal, Idolum, & chen, gratia, vel donum; Deo gratus.

r Job. 8. 1. Baldad ex amicis Job *r*, vetus amicitia, ex balal, vetus, & ex dod, amicitia, vel mamilla, ex eadem radice; vetus, ſive veteres motus, ex balal, vetus, & ex dada, movere ſe, ambulare.

s Joſue 25. 24. Baloth urbs *s*, domini, ſive qui dominantur, ex baal; in erectione, ex præpoſitione beth, in, & ex hala, erectio; heræ, Principes, Deæ baal,

t 4. Reg. 4. 42. Balſaliſa locus *t*, Idolum tertium, tertius vir, ex baal, Idolum, ſivè vir, ex ſchalaſch, tertius; tribus imperans, ſivè poſſidens, ex eodem baal, ex ſchalaſch.

u Dan. 5. 2. Balthaſar filius Nabuchodonoſoria *u*, vel juxta Joſephum, filius Evilmerodachi; dominus theſauri, ſivè clam theſaurizans, ex baal, dominus, & ex ozer, theſaurus.

x Dan. 2. 7. Balthaſſar, vel Balthazar, Danielis cognomen *x*, theſaurizans clam, ex balat, clam, & atſar, theſaurizare; qui verſatur in malleatoria theſauri, ex præpoſitione beth, in, & lataſch, malleator, & ex atſar, theſaurus; vel clam ferens anguſtiam, vel pœnam.

y 2. Par. 7. 33. Bamaal filius Jephlat, ſivè juxta quædam Vulgatæ Exemplaria, *Chamaal y*; in circumciſione, vel in confuſione, vel miſtio, ex præpoſitione beth, in, & ex maal, miſcere, confundere, vel ex mul, circumcidere.

z Num. 21. 19. Bamoth vallis *z*, loca excelſa, ex bama, celſitudo; ſivè in morte, ex præpoſitione dan, & ex moth, mors.

a Joſue 13. 17. Bamoth-Baal urbs *a*, loca excelſa Baal, ex bamoth, excelſa, & Baal.

b 1. Par. 8. 36. Banaa filius Moſæ *b*, in motu, ex præpoſitione beth, in, & ex nua, movere ſe.

c 2. Reg. 23. 20. &c. Banaja, vel Banajas filius Jojadę *c*, filius Domini, ex ben, & Jah, Dominus; intelligentia Domini, ex bun, intelligere, & Jah, Dominus.

Bane, filius; ædificantes, ex bana, ædificare; intelligentes, ex bun.

d 1. Eſd. 10. 25. Banea vel *Baneas* ex filiis Phares *d*. Vide *Banaja*.

e 1. Eſd. 10. 34. Bani vir *e*, filius, ædificium, intelligentia mea, ex bana, ædificare, & bun, intelligens,

f 2. Eſd. 10. 23. Baninu ex iis, qui unà cum Nehemia innovatum fœdus ſubſignarunt *f*; filii architecti, ſivè cœmentarii noſtri; intelligentes noſtri, ex eadem radice.

g 1. Par. 8. 8. Bara altera uxor Saharaim *g*, incendium, ſtupor, bellua, paſcua, ex baar; expurgatio, ex barar; in vigilia, ex præpoſitione beth, in, & ex hur, expergiſci, vigilare, in vigilia eſſe.

h Gen. 14. 2. Bara Rex Sodomæ *h*, in malo, ex præpoſitione beth, in, & ex rah, malum, ſivè impius, ſive, in ſocio, ex rohe; in clamoribus, ex ruah.

Barabbas prædo & ſicarius inſignis *i*, filius patris, ſive Domini, ex Chaldæo bar, filius, & Hebræo ab, pater, ſive Dominus; filius confuſionis, ſive ignominiæ. i Matth. 27. 16. Marc. 15. 7. Luc. 23. 25.

Barac urbs *; item Judex *l*, fulmen; fruſtra, ex præpoſitione beth, in, & ex rik, vacuum, fruſtraneum. * Joſue 19. 45. l Judic. 4. 6.

Baracha inter ſocios Davidis Saulem fugientis *m*; benedictio, & genuflexio, ex barac. m 1. Paralip. 12. 3.

Barachel pater Eliud *n*, Deum benedicens, ſive flectens genu ante Deum, ex Hebræo barach, benedicere, & genuflectere, & El, Deus. n Job. 32. 2.

Barachia, ſive *Barachias* pater Zacharię Prophetæ *o*, Dominum benedicens, ſive flectens genu ante Dominum, ex barach, & ex Jah, Dominus. o Zach. 1. 1. &c.

Barad locus *p*, grando; in deſcenſu, ex præpoſitione beth, in, & ex jarad, deſcendere; in imperio, ex rud, dominari, & be. p Gen. 16. 14.

Baraia filius Semei *q*, creatura Domini, ex bara, creare; electio Domini, ex bara, & Jah, Dominus; ſeu impinguatio, ex bari, pinguis, compactus; in viſione, ex præpoſitione beth, in, & raa, videre. q 1. Paralip. 8. 21.

Baraſa urbs *r*, in egeſtate, ex præpoſitione beth, & ex ras, indigentia; ſive in curſu, ex ratſa, currere; in beneplacito, ex ratſa; filius formationis, vel in malo, ex raſcha. r 1. Macc. 5. 26.

Bared filius Suthalę *s*. Vide *Barad*. s 1. Paralip. 7. 20.

Baria ex Principibus commorantibus in Ajalon *t*; in ſocietate, in malitia, in clamoribus, ex eadem radice, ac Bara. Vide 1. *Par*. 7. 30. t 1. Paralip. 8. 13.

Baria nepos Secheniæ *u*, ſera, vel vectis, ex bariah; fugitivus ex barah; in odore, ex propoſitione beth, in, & riah, odorari, adulari. u 1. Par. 3. 22.

Baria filius Aſer *x*, ſive *Beria y*, ex eadem radice, ac *Bara*. x 1. Par. 7. 30. y Gen. 46. 17.

Bar-Jeſu, ſive Barjeu Pſeudopropheta *z*, filius Jeſu, ex Chaldæo bar, filius. z Actuum 13. 6.

Barjona, ſive *Barjoanna*, S. Petri cognomen *a*, filius Joannis, ex bar, filius, & Jona, ſive Joanna, Joannes; filius columbę, ex jona, columba; vox eſt partim Hebręa, & partim Syriaca, a Matth. 16. 17.

Barnabas Diſcipulus J. C. *b*, filius Prophetæ, ex bar, filius, & Nabi, Propheta; conſolatio, ex Syriaco, jaba. b Act. 4. 36.

Barſabas cognomen unius ex Diſcipulis J. C. *c*, filius regreſſus, ſive converſionis, ex bar, filius, & ſchub, regreſſus, ſive converſio; filius quietis, ex ſchuba, ſive ſchaba, pro ſchabath, requies; filius jurisjurandi, ex ſchabah. c Act. 1. 23.

Bar-tholomæus Apoſtolus *d*, filius ſuſpendens aquas, ex bar, filius, thala, ſuſpendere, & maim, aquæ; ſeu potiùs filius Ptolemæi. d Matth. 10. 3.

Bar-timæus, cæcus à nativitate *e*, filius Timæi, ex bar, filius, & thamam, abſolutus, perfectus. e Mar. 10. 46.

Baruch filius Nerei *f*, benedictus, ſive flectens genu, ex barac. f Jerem. 32. 12.

Barſaith filius Melchielis *g*, filius aquilæ, ex bar, filius, & naa, aquila; ſeu potiùs filius olivæ, ex bar, filius, & ſaith, oliva. g 1. Par. 7. 31.

Ba-

h 1. Par. 6. 40. Baſaia filius Melchiæ *b*, in opere Domini, ex beth, & aſcha, facere, & Jah, Dominus.

i Iſai. 2. 53. Num. 21. 33. Deut. 3. 54. Baſan, ditio Og *i*, in dente, ſive in ebore, ex beth, in, & ſchen, dens, vel ebur; in immutatione, vel in ſomno, ex ſchana, vel ſchena.

* 1. Macch. 13. 23. Baſchaman locus *, infamia, vel confuſio iræ, ſive caloris, ex boſcha, infamia, & chema, furor; in igne furoris.

l Joſue 15. 39. Baſcath, alio nomine *Boſecath* urbs *l*, maſſa, polenta, vel inflatus, ex batſec; in anguſtia, ex præpoſitione beth, in, & tuſc, premi, comprimi; in effuſione, ſive defluxu, ex jatſaq.

m Gen. 26. 34. n 3. Reg. 4. 15. Baſemath altera uxor Eſau *m*: itèm filia Salomonis *n*, aromatibus delibota, ex baſchim; confuſio mortis, ex baſcha, confuſio, & muth, mors; in deſolatione, ex præpoſitione beth, in, & ſchamam, deſolare.

o Geneſ. 22. 22. Bathuel filius Nachoris *o*, filiatio Dei, ex bath, filia, & El, Deus.

p Ezech. 45. 54. Bathus menſura liquidorum apud Hebræos *p*, ad literam eſt filia, vel domus.

q 2. Eſdra 3. 18. Bavai filius Enadad *q*, in væ, nempe in anguſtia, in luctu, ex præpoſitione beth, & ex interjectione hoi, væ, me miſerum.

r 1. Par. 15. 32. vel 2. Reg. 23. 31. Bauramites, alio nomine *Beromi*, Hebr. *Barhumi*, gentis nomen *r*, ſeligens aquas, ex haccar, ſeligere, & maim, aquæ; ſelectio elevationis, ex bachar, ſeligere, & ram, elevatio.

s Eſth. 1. 10. Bazatha Eunuchus *s*, contentus, ex baza; vaſtatio, ex bazaz; in oliva, ex præpoſitione beth, in, & zaith, oliva fructus, vel planta. Sed Perſica vox eſt, cujus vix in Hebræo radix quæratur. Crediderim idem eſſe nomen, ac *Bagatha*, vel *Bagoas*. Vide *Bagatha*.

t Joſue 15. 28. Baziothia urbs *t*, contemptus eorum, vel eorum vaſtationes, ex baza, vel bazaz, & pronomine ha, ejus; in olivis Domini, ex zaith, & Jah, Dominus.

u 1. Macch. 5. 4. Bean. Vide *Beon*, in afflictione, ex baian *u*.

x 1. Eſd. 2. 11. Bebai Princeps familiæ *x*, acies oculi, ex baba, vel bava, cavum, vacuum.

y 2. Eſd. 2. 17. Becbecia vir *y*, diſſipatio, vel evacuatio Domini, ex bacac, haurire, effundere; laguncula Domini, ex bacbuc, laguncula, & Jah, Dominus; vel Dominus eſt vas meum.

z Num. 26. 35. Becher filius Ephraim *z*, natu major, & primitiæ; in ariete, ex præpoſitione beth, in, & car, aries.

a Num. 26. 35. Becheritæ poſteri Becher *a*, ex eadem radice.

b Gen. 46. Bechor filius Benjamin *b*, ex eadem radice.

c 1. Reg. 9. 1. Becorath filius Aphiæ *c*, ex eadem.

Bedan. Vide *Badan*.

d Joſue 22. 17. Beel-phegor *d*, Idolum Moabitarum; in Hebræo tantùm Phegor; dominus hiatûs, ex Bel, Dominus, Deus, & ex pahar, ſivè pagar, aperire *e*.

e Vide Oſee 9. 10. vel v. Or. Beel-meon, ſivè Baal-meon, urbs, *Ezech.* 25. 29. & 1. *Par.* 5. 8. domus vel ædes Bel, ex Bel, Idolum, & maon, domus; dominus criminis, ex havon.

f Exod. 14. 2. Beel-ſephon urbs *f*, Idolum, vel poſſeſſio Aquilonis, ex tſaphon, Aquilo, & ex Baal, Idolum vel poſſeſſio; aliter celatus, abditus, ex tſaphan.

Beel-teem, Scriba *g*, Idolum, vel poſſidens, ſapor, ratio, ſermo, ex taham, ſapor, & ex baal, dominus. g 1. Eſdr. 4. 8.

Beelzebub Idolum Acaronitarum *h*, Deus muſcæ, ex baal, & ex zebub, muſca. h 4. Reg. 1. 2.

Beemoth bellua, vel Elephas *i*; ex plurali beem, animalia utcumque ſignificante. i Job. 40. 10.

Beera, filius Joelis *, putei, ex beer; explicans ſeu declarans, ex eadem radice; in luce, ex præpoſitione beth, in, & ex or, lux. * 1. Par. 5. 6.

Beeri pater Judith uxoris Eſau *l*; item pater Oſee *m*, puteus meus; in leone, ex præpoſitione beth, in, & arie, leo. l Gen. 26. 34. m Oſe. 1. 1.

Beer-Ramath urbs *n*, putei elevationis, ſivè excelſa ediſſerens, ex beer, declarare, & rum, excelſum; in luce excelſa, ex præpoſitione beth, io, or, lumen, & rum, elevare. n Joſue 19. 8.

Begoas vir *o*, in meo corpore, ex præpoſitione beth, in, articulo jod, meus, & gav, corpus; in natione, ex goi, ſivè juxta Syriacum, intùs. Crediderim tamen nomen eſſe Perſicum, ac mancipium deſignare. o 2. Eſd. 7. 7

Beguai vir *p*, ex eadem radice. p 1. Eſd. 2. 2.

Begui vir *q*; ex eadem radice.

Bel Idolum Babyloniorum *r*, vetus, ex bala, ſeneſcere, deperire; nihil, ex beli, non, undè belima, nihil. q 1. Eſd. 8. 14. r Iſai. 46. 1. Dan. 14. 2.

Bela, filius Benjamin *s*; item filius Beor, *t*; item orbs, alio nomine *Bala* vel *Segor u*. Vide *Bala*; abſorbens, deſtruens. s Gen. 46. 21. t Gen. 36. 33. u Gen. 14. 2.

Belaitæ *x* poſteri Bale. x Num. 26. 38.

Belga, Princeps unius ex 24. familiis Sacerdotalibus, refrigerium, ſivè reſtitutio, ex balag; ſenectus corporia, ex bela, ſeneſcere, & gheva, corpus.

Belgai vir *y*, ex eadem radice; vetuſtas vallis, ex bala, vetuſtas, & gei, vallis. y 2. Eſdr. 10. 8.

Belial *z*, iniquus, inutilis, ex bel, ſivè beli, non, vel abſque, & jahal, rectè agere, ac ſi diceretur, non rectè agens. Vulgata reddit: abſque jugo, perverſus. z Judic. 19. 22.

Belma locus *a*, nihil, ex bel, ſivè belima; extrema vetuſtas, ex bala. An *Belma* idem eſt ac Beelmeon, dominus moræ? a Judith. 7. 3.

Belſan vir *b*, in lingua, ex præpoſitione beth, in, & ex laſchon, lingua; detractio, ex loſchen, detrahere; vetuſtas dentis, ſivè ebur antiquum, ex bela, veteraſcere, & ſchen, dens, vel ebur. b 2. Eſd. 1. 2.

Ben vir *c*, filius; ædificans, ex bana; intelligens, ex bun, intellectu præditus. c 1. Par. 15. 18.

Ben-Abinadab ex Præfectis reddituum Salomonis *d*, filius, ex ben, & ex Abinadab, quod ſonat, pater meus Princeps eſt, vel pater meus liberalis eſt. d 3. Reg. 4. 9.

Benadad filius Tabremonis, Rex Syriæ *e*, filius Adad. Vide *Adad*. e 3. Reg. 15. 18.

Ben-Ail, Princeps in aula Joſaphat *f*, filius roboris, vel divitiarum, ſivè vallorum; doloris, ex eodem ac cail, vel chil, vel ail. f 2. Par. 17. 7.

Ben-decar Præfectus redditituum Salomonis *g*, filius transfodientis, vel dividentis, ex ben, filius, & dacar, transfodere, dividere. g 3. Reg. 4. 9.

Ben-

[h *Num.* 33. 31.] Ben-Jaacan caſtrametatio filiorum Iſrael *h*, filius Jacan, ex ben, & Jacan, nomen proprium.

[i 2. *Par.*28. 3.] Ben-Ennon vallis, alio nomine Tophet *i*, filius Hennon, ex ben, & hon, divitię; filius contriſtantis, & decipientis, ex hom, affligere.

[* 3. *Reg.* 4. 13.] Ben-gaber Præfectus reddituum Salomonis *, filius viri, vel fortis, potentis, ex gabar, vel gibor.

[l 3. *Reg.*4.10.] Ben-heſed, vel *Ben-cheſed* Præfectus reddituum Salomonis, *l*, filius miſericordiæ, vel ignominiæ ex Keſſed, vel Kiſſed.

[m 3. *Reg.*4. 8.] Ben-hur Præfectus reddituum Salomonis *m*, filius antri, foraminis, vel albedinis, ex cur: libertatis, ex cara, quod juxta Chaldæum vel Syriacum ſonat, liberare.

Beni. Vide *Bani*.

[n *Gen.*35. 18.] Benjamin duodecimus filius Jacobi ex *n* Rachele, & pater unius ex Tribubus; filius dexteræ, ex jamin, manus dextera, & ben, filius.

[o 2. *Eſdr.* 3. 17.] Benni *o*, vir. Vide *Beni*.

[p 1. *Par.* 24. 26.] Benno, filius Oziau *p*, ejus filius, ex ben, filius, & pronomine o, ejus: ædificium, ex benja: ejus intelligentia, ex bun.

[q 1. *Eſdr.* 8. 33.] Bennos pater *q* Noadajæ, ædificium, vel filiatio; in meo habitaculo, ex beth, in, nave, habitaculum; & pronomine i, meus.

[r 2. *Eſdr.* 10. 30.] Bennui, *r* vir. Vide *Beni*.

[s *Gen.* 35. 18.] Ben-oni, idem ac *Ben-jamin s*, filius doloris mei, ex ben, filius, on, luctus, dolor, & pronomine i, meus.

[t 4. *Reg.* 17. 3.] Benoth, Vulg. *Socboth-benoth*, tentoria puellarum, lupanar *t*, ex ſucca, tentorium, ſuccoth vel ſoccoth plurale, & ex benoth, filiæ.

[u 1. *Par.* 4. 20.] Ben-zoheth filius Jeſi *u*, filius ſeparationis, ex zakak, ſeparare; filius hujus timoris, vel hujus confractionis, ex pronomine zu, hic, vel iſta, & cat, vel cathath, metus &c.

[x *Num.*32. 3.] Beon urbs Amorrhęorum *x*, in afflictione, ex præpoſitione beth, in, & ex hani, vel honi, afflictio, vel miſeria; in reſponſione, ſivè in cantu, ex hana, canere, reſpondere.

[y *Gen.*36. 32.] [z *Num.*22. 5.] Beor, pater Belę Regis Edom *y*; item pater Balaami *z*; incendium, ex behera; ſtultus, ſtupidus, bellua, ex bahar, vel bahir, ſtupidus, bellua.

[a *Judic.* 9. 25.] [b 1. *Paral.*7. 37.] Bera locus *a*; item filius Suphę *b*; putei, vel explicans, declarans, ex beer; in ſuo lumine, ex præpoſitione beth, in, & or, lux.

[c 2. *Eſdr.* 2. 53.] Bercos pater, vel Princeps ſuæ familiæ *c*, filius ſeparationis, ex Chaldæo bar, filius, & cos, abſcindere, ſeparare.

[d 1. *Macch.*9. 4.] Berea urbs *d*, ejus puteus, ex ber, puteus, & pronomine a, ejus.

[e *Gen.*1. 1.] Bereſith, titulus Libri Geneſis in Hebræo; quòd ſcilicet ab ea voce opus exordiatur *e*; in principio, ex beth, in, & reſchith, principium.

[f 1. *Par.* 7. 37.] Beri filius Suphę *f*, meus filius, ex Chaldæo bar, & pronomine i, meus; frumentum meum, ex Hebræo bar, & i; meus puteus, ex beer.

[g *Gen.* 47. 17.] [h 1. *Par.* 7. 23.] Beria filius Aſer *g*; item *Baria* filius Ephraim *h*, in paſcuis, in malo, in clamore, ex Hebræo, & ex beth.

Berith Numen Sichimitarum *i*, pactum, contractus, fœdus. [i *Judic.* 9.]

Bernice, nomen Græcum fœminæ *, victoriam ferens, ex Græco phero, affero, & nicos, victoria; ex Hebræo deductum reddi poteſt, putei aromatum. [* *Act.* 25. 13.]

Berodach Rex Babyloniæ *l*, in *Iſai.*39. 1. *Merodach*; creans contritionem, ex bara, creare, & daca; item filius mortis, vel tui vaporis, ex bar, filius, ed, vapor, & pronomine ec, tua, tuus; frumentum vel puritas nubis tuę, vel vaporis tui, ex eadem radice. [l 4. *Reg.* 20. 12.]

Beromi urbs *m*, filius caloris, vel indignationis, ex bar, filius, & cam, calor; puritas, vel frumentum indignationis, ex bar, & cham. Porrò Beromi idem eſt ac *Barhumi n*, vel *Baurhim*. [m 2. *Reg.* 23. 31.] [n 1. *Paral.* 11. 32.]

Beroth, vel *Beeroth* caſtrametatio Iſraelitarum in deſerto *o*; item urbs Hevęorum *p*, putei, ſive explanationes, ex beer, putei; in luminibus, ex præpoſitione beth, & or, lumen. [o *Deut.*10. 6.] [p *Joſue* 9. 17.]

Beroth urbs, in Hebr. *Berothai q*, putei, ex beer; puritates, ex bar, purus. [q 2. *Reg.* 4. 8.]

Berotha terminus ditionis Iſraeliticæ *r*, putei. [r *Ezech.* 47. 16.]

Berrhoea urbs Macedoniæ *s*, gravis, ponderans, ex Græco baros, pondus. [s *Act.* 27. 10.]

Berſa Rex Gomorrhæ *t*, in malo, ex præpoſitione beth, in, & reſcha, malum, malitia; filius reſpiciens, ex bar, & ſchama, videre. [t *Gen.* 14. 2.]

Ber-ſabee terminus meridionalis Iſraelis *u*, puteus, fons juramenti, ex beer, puteus, & ſchaba, juramentum; ſeptimus puteus, vel puteus ſatietatis, ex eadem radice. [u *Gen.*21.14.]

Berzellai ſenex, qui Davidem in tranſjordana deduxit *x*; item pater Hadrielis *y* incola Galaaditidis *z*, ferreus, ex barzel: aliter juxta Hebræum & Syriacum, filius contemptus, ex bar, & zul, contemnere. [x 2. *Reg.* 17. 27.] [y 2. *Reg.* 21. 8.] [z 1. *Eſdr.* 2. 61.]

Beſai Princeps certæ familiæ Iſraelis *a*, contemnens, conculcans, ex bus, vel buz, contemnere. [a 2. *Eſdr.* 7. 23.]

Beſaith *b* vir, ova, vel cænoſus, ex betſa, ovum, vel ex bats, lutum. [b 1. *Eſdr.* 2. 17.]

Beſecath urbs, alio nomine Baſcath *c*. Vide *ſupra*. [c 4. *Reg.* 22. 1.]

Beſee, Princeps certæ familiæ Iſraelitię. Vide *Beſai*.

Beſelam, ex iis, qui literas ad Artaxerſem dederunt *d*; in pace, ſivè in retributione, ex præpoſitione, beth, & ſchalom, pax, vel retributio; decoctio eorum, ex baſchal, coquere, & pronomine am, eorum. [d 1. *Eſdr.* 4. 7.]

Beſeleel filius Uri *e*, in umbra Dei, ex beth, & ſalal, umbra, & El, Deus. [e *Exod.* 31. 2.]

Beſluth, vel *Baſloth*, Princeps familiæ Iſraeliticæ *f*, in umbris, ex Hebræo zel, umbra; ſivè in decoctione, ex tſala, coctus, aſſatus; vel juxta Syriacum, in prece. [f 1. *Eſdr.* 2. 52.]

Beſodia, pater Moſollam *g*, in ſecreto, ſivè conſilio Domini, ex præpoſitinne beth, in, ſod, ſecretum vel nuncium, & Jah, Dominus. [g 2. *Eſdr.* 3. 6.]

Beſor, torrens Palæſtinæ *h*, evangelizatio vel incarnatio, ex bicer, vel bacar, io bove, vel muro, ex beth, in, & ſchur, vel ſchor, bos. [h 1. *Reg.* 30. 9.]

Betę

i 2. *Reg.* 8. 8. Beth urbs *i*, fiducia, ex bathach; in litione, vel fricatione, ex beth, in, & tnac, linire, fricare.

* *Joſue* 19. 25. Beten urbs *, venter, terebinthus.

l *Joan.* 1. 28. Beth-abara, locus; in Greco Evan. S. Joan. *l*; Amanuenſium errore pro Bethabara irrepſit Bethania; domus tranſitûs, ex beth, domus, & habar, tranſitus: in ira, ex habata; in frumento, juxta Syriacum.

m *Jerem.* 6. 1. Beth-acharem vicus *m*, domus vineæ, ex beth, domus, & Kerem, vinea; domus cognitionis eorum, ex nicar, & articulo am, eorum.

n *Joſue* 19. 38. Bethanath urbs *n*, domus cantici, vel reſponſionis, vel afflictionis, ex beth, domus, & hana, canticum, reſponſio; ſivè ex honi, afflictio.

o *Matth.* 21. 17. Beth-ania urbs parva *o*, domus cantici, vel afflictionis, ex hana, & honi, afflictio; domus obedientiæ, ex hanav; domus gratiæ Domini, ex eodem hana, & Jah, Dominus.

Bethanitæ, cives Bethanath. Vide *Bethanath p*. p *Judic.* 5. 32.

Beth-araba, urbs, domus planitiei, dulcedinis, cautionis, noctis, ſalicis, ex harab, planities, dulcedo &c.

q *Num.* 32. 38. Beth-aram, Vulg. *Betharan* urbs *q*, domus prægnantium mulierum, ex hara; domus montis eorum, ex har, mons, & pronomine am, eorum; domus elevationis, ex ramam.

Beth-aran, domus canentis, ex ranan, canere.

r 3. *Reg.* 13. 25. Beth-aven urbs *r*, domus vanitatis, iniquitatis, doloris, roboris, ex aven, vel on; quæ voces pro lectionis diverſitate hæc omnia ſonant.

s 2. *Eſdr.* 7. 27. Beth-azmoth urbs *s*, fortis domus mortis, ex hazaz, robur, & maveth, mors.

t *Judic.* 6. 24. Beth-bera urbs *t*, domus filii ſui, ex bar, filius, pronomine a, ejus; domus electa, pura, frumenti, ex barar.

u 1. *Par.* 4. 31. Beth-berai urbs *u*, domus Creatoris mei, ex bara, creare, & pronomine i, meus; domus ſanitatis, pinguedinis, electionis meæ, ex eodem bara.

x 1. *Macch.* 9. 62. Beth-beſi, Vulg. *Beſſen x*, domus confuſionis, pudoris, erubeſcentiæ, ex boſch, erubeſcere, confundi.

y 1. *Reg.* 7. 2. Beth-char urbs *y*, domus agni, ex car, agous: domus cognitionis, ex nicar.

z *Joſue* 15. 41. Beth-dagon urbs *z*, domus frumenti, ex dagon; domus piſcis, ex dag, ſeu potiùs Templum Dagon.

a *Gen.* 12. 8. Beth-el urbs *a*, eadem ac Luza, domus Dei, ex beth, domus, & El, Deus.

b *Joſue* 19. 27. Beth-emech urbs *b*, domus vallis, ſivè profundi, ex hanac, cavus, profundus.

c *Cant.* 2. 17. Bether mons *c*, diviſio, ex bathar, dividere; in turture, vel in examine, aut inquiſitione, ex beth, in, & thor, ſivè thur, juxta varias lectiones.

d *Joan.* 5. 2. Beth-eſda Piſcina *d*, domus effuſionis, ex eſched; vel domus miſericordiæ, ex Hebræo beth, domus, & cheſſed, miſericordia.

e 1. *Par.* 2. 51. Beth-gader locus *e*, domus muri, vel acervi, ex gader.

f *Jerem.* 48. 23. Beth-gamul urbs *f*, domus retributionis, vel ablactationis, aut cameli, ex gamal, camelus, ablactare.

Beth-hagla urbs *g*, domus feſti, eboreæ, ex cagag, feſtum, vel ex Hebræo galal, & pronomine a, ejus. g *Joſue* 15. 6.

Beth-hanan urbs *h*, domus gratiæ, vel miſericordiæ, doni, ex canan. h 3. *Reg.* 4. 9.

Beth-hazmavoth. Vide *Beth-azmoth*.

Beth-horon urbs *i*, domus iræ: domus foraminis, cavernæ, libertatis, ex cor, vel cur; vel ædes albedinis, ex eadem, juxta expreſſionem & lectionem Chaldæam. i *Joſue* 16. 3.

Beth-ia, filia Pharaonis *, uxor Meredi filia Domini, ex beth, filia, & Jah, Dominus. * 1. *Par.* 4. 18.

Beth-jeſimoth urbs *l*, deſolationis domus, vel loca, ex beth, domus, & jaſcham, deſolare: domus, vel forum repoſitorium, ex shum, ponere. l *Joſue* 13. 20.

Beth-lebaoth urbs *m*, domus leonum, ex labi, leo. m *Joſue* 19. 6.

Beth-leem, urbs, ſeu vicus *n*, domus panis, ex lekem; domus belli, ex milkama, bellum. n *Joſue* 19. 25.

Beth-maaca urbs *o*, domus compreſſa, ex mahac. o 2. *Reg.* 20. 14.

Beth-maon urbs *p*, domus habitationis; domus peccati, ex havon; iniquitas. p *Jerem.* 48. 23.

Beth-marcaboth urbs *q*, domus curruum, ex racab; domus amaritudinis extinctæ, ex marar, amaritudo, & caba, extinguere. q *Joſue* 19. 5.

Beth-nemra urbs *r*, domus leopardi, ex namar; defectionis, ex mara; amaritudinis, ex marar. r *Num.* 32. 36.

Bethoron urbs *s*, diviſio, ex bether; in ejus examine, ex præpoſitione, beth, in, thur, examen, inquiſitio, & ex pronomine au, ejus, ſivè eorum; filia cantici, ex bath, filia, & rana, canticum; vel commoratio cantici, iræ, boni, libertatis. s 2. *Reg.* 2. 29.

Beth-phage vicus *t*, domus oris, ſivè oſtia vallorum, ex pe, hiatus, & gehei, vallis; domus præcocum ficuum, ex pagag; domus obviationis, ex phaga, obviare. t *Luc.* 19. 29.

Beth-phelet urbs *u*; aliter Beth-phalet *u*, domus liberationis, expulſionis, partûs. u *Joſue* 15. 27. x 2. *Eſdr.* 11. 26.

Beth-pheſes urbs *y*, domus diviſionis, fractionis, ex patſa. y *Joſue* 19. 21.

Beth-phogor urbs *z*, domus hiatûs, ex phar, aperire, vel Templum Phegor. z *Joſue* 13. 20.

Beth-rapha filius Eſthon *a*, domus ſanitatis, vel medicinæ; laxationis, ex raphah. a 1. *Par.* 4. 12.

Beth-ſabee filia Eliam *b*; vel mater Salomonis *c*; filia juramenti vel ſatietatis, vel ſeptima filia, ex beth, aut bath, filia, & ſcbab, juramentum, ſeptem, ſaturitas &c. b 2. *Reg.* 11. 3. c 3. *Reg.* 1. 2.

Beth-ſaida urbs *d*, domus fructuum, vel dapum, venatorum, inſidiarum, ex beth, domus, & tſada, vel tſud &c. Vide *Bethesda*. d *Joan.* 1. 44.

Beth-ſames urbs *e*; aliter Bethſemes *f*, domus ſolis; aliter juxta Hebræum & Syriacum, domus ſervitii, vel miniſterii, ex *ſchames*. e *Joſue* 15. 10. f 1. *Par.* 6. 59.

Beth-ſan urbs *g*, domus dentis, vel eboris, ex beth, domus, & ſchen, dens; domus immutationis, ex ſchana; vel commoratio ſomni, ex jaſchao: aliter *Beth-ſean*, ut eſt in Hebr. *h*, domus tumultûs, ex ſchanan, tranquillus, pacificus, & per metalepſim, tumultus. g *Joſue* 17. 11. h *Judic.* 1. 27.

Beth-ſemes. Vide *Beth-ſames*.

Beth-

Digitized by Google

* *Judic.* 7. 22. Beth-ſetta locus *, domus deviationis, ex ſata; ſpinę.

l *Joſue* 12. 3. m *Vide Num.* 33. 49. Beth-ſimoth urbs *l*, eadem, ac *Beth-jeſimoth*, ex varietate lectionum; in nonnullis Exemplaribus *Beth-haſimoth*, domus deſolationis, ex ſchamam, deſolare; vel mora poſitionis ex ſum, ponere; domus nominis, ex ſchem, nomen.

n *Joſue* 15. 58. Beth-ſor, ſeu *Beth-ſur n* urbs, domus petrę, ex tſur; domus roboris, vel arcis, ex metſor; domus vinculi, ex tſarar, ligare.

o 1. *Par.* 3. 5. Beth-ſua mater Salomonis *o*. Legitur & in Hebręo. Vulg. *Bethſabee*; *Bethſua* verò filiam clamoris ſonat, ex beth, filia, & ſchava, clamor.

p 1. *Macch.* 4. 61. Beth-ſura eadem, quæ *Beth-ſor*, vel *Bethſur p*.

q *Joſue* 15. 53. Beth-thaphua urbs *q*, urbs pomi, vel arboris pomi, ex thaphuac; locus inflationis, ex naphac, ſufflare, inflare.

r *Joſue* 19. 4. Bethul urbs *r*, virgo.

s *Judith.* 6. 7. Bethulia urbs *s*, virgo Domini, ex bethoul, virgo, & Jah, Dominus.

t 1. *Macch.* 6. 33. Beth-zachara urbs *t*, domus memoriæ, ſeu reminiſcentiæ, ex zacar; domus maſculi, ex ſacar.

u 1. *Macch.* 7. 19. Beth-zaca orbs *u*, domus catenarum, ſeu compedum, ex zacac, vincire, compedibus ſtringere; juxtà Syriacum, & Hebræum, domus utris.

x *Joſue* 13. 26. Betonim urbs *x*, nuces, vel terebinthi; ventres, ex bethen.

y *Judic.* 1. 4. Bezec urbs *y*, fulgur: in catenis, ſeu compedibus, ex præpoſitione be, in, & zacac, catenis vincire.

z *Act.* 16. 7. Bithynia, Provincia *z*; Græca vox, violenta præcipitatio, ex *bia*, violentè, & *thyno*, cum impetu feror.

a *Act.* 12. 20. Blaſtus, vir *a*, Græca vox, germinans, producens.

b *Marc.* 3. 7. Boanerges filiorum Zebedæi cognomen *b*, filii tonitrui. *Banereem* legendum S. Hieronymus tuetur, ex ben, filius, & raham, tónitru: vel *Banereges*, ex reges, vel regeſch, fragor, tumultus, ex quo, tonitru. Ex bene autem, vel bane, corruptum boan effectum eſt; & ex regeſch, erges.

c *Num.* 34. 22. Bocci filius Jogli *c*, vacuum, vel diſſipatio, ex bacac; in vomitu, ex præpoſitione be, in, & ki, vomitus.

d 1. *Par.* 25. 4. Bocciau filius Heman *d*, evacuatio, vel diſſipatio Domini ex bocci, & Jah, Dominus.

e 2. *Reg.* 20. 2. Bocri pater Sebæ *e*, primogenitus, vel primitiæ, ex becor; in ariete, ex prępoſitione be, in, & car, aries.

f 1. *Par.* 8. 38. Bochru, filius Aſel *f*, ejus primogenitus.

g *Joſue* 15. 6. Boen lapis, ità à Ruben appellatus *g*; *Aben-boen*, lapis pollicis.

h 1. *Paral.* 6. 46. Boni filius Somer *h*, filius meus, ex pronomine i, meus, & ben, filius.

i *Act.* 27. 8. Boni-portus, Latinæ voces, loci nomen ſignificantes *i*.

* 1. *Par.* 9. 4. Bonni pater Omrai *, qui me ædificat, ſivè adoptat, ex bana, edificare; qui me intelligit, ex bina, intelligentia, & ex pronomine i, ego.

l *Ruth.* 2. 1. m 3. *Reg.* 7. 21. Booz, filius Salmonis *l*. item columna ærea Salomonis *m*; in vi, in hirco, ex prępoſitione, be, in, & hazaz, fortis, vel hez, hircus.

n *Jerem.* 2. 22. Borith, herba maximè acris, maculis tergendis apta *n*, ex barar, purgare.

o 1. *Reg.* 14. 4. Boſez, rupes *o*, lutum, palus, ex bitſats; in ipſo flos, ex præpoſitione be, in, & tſits, flos.

Boſphorus, Boſphorus Thracius fretum, ab Jove dictum, qui illud ſub bovis formâ nando trajecit, cùm Europam rapiebat. Hebræus legit Sepharad.

p 1. *Par.* 7. 37. q *Deut.* 4. 43. r 1. *Macch.* 5. 26. Boſor filius Suphæ *p*; vel urbs *q*, juxta Græcum, *Baſar r*; munitio, vel vindicta, ex batſar, vel bitſer; ſcindere, auferre; vel prohibere, impedire, ex eodem: in anguſtiis, ex præpoſitione be, in, & tſarar.

s *Gen.* 36. 33. Boſra urbs *s*, ex eadem radice, ac Boſor.

t *Joſue* 21. 27. Boſra, Hebr. *Beeſthara* urbs *t*, in grege, ex præpoſitione be, & aſthar, & ex pronomine a, ſuus.

u *Num.* 26. 44. Brie, filius Aſer *u*, in malitiâ, ex prępoſitione, be, in, & roah, malitia; in ſocietate; in paſcuis, ex rohe; in clamore, ex riha.

Bruchus, locuſtæ genus.

Bubaſte, urbs Ægypti, Hebr. *Pibeſeth*, os confuſionis.

x *Eſther.* 12. 6. Bugæus, Græca vox *x*; qui valdè ſe jactat, idem fortaſſe ac *Bagoas*, *Eunuchus*.

Bul nomen menſis veterum Hebræorum, octavus anni; ſenectus, diminutio, ex bala.

y 1. *Par.* 2. 25. Buna filius Jerameelis *y*. ſabricans, intelligens, adoptans, ex bana ſeù ban.

z *Jerem.* 25. 23. Buz locus *z*, item filius Nacboris, neglectus, vel ſpoliatus.

* *Geneſ.* 22. 21. a *Ezech.* 1. 3. Buzi pater Ezecbielis *a*, contemptus meus.

b *Job.* 32. 2. Buzites regio *b*, poſteri Buz.

C

c *Gen.* 46. 2. CAATH filius Levi *c*, congregatio, ex kava; ruga, ex camat; obtundere, ex caa; obedientia, ex jaka, obedire.

d *Joſue* 15. 21. Cabſeel urbs *d*, Dei congregatio, ex cabats, congregare, & El, Deus.

e *Joſue* 19. 2. Cabul urbs *e*, ligatus, ex kebel, ſeneſcens, defluens, ex bala.

f *Deut.* 2. 26. g *Joſue* 13. 18. Cademoth ſolitudinis, & vici nomen *f*, eadem ac *Cedemoth g*, antiquitas, ſenectus, ex kiddem; Orientales, ex Kadmim.

h *Num.* 20. 22. Cades urbs *h*; Sanctus, vel Sanctitas.

i *Deut.* 1. 2. Cades-barne ſolitudo *i*, Sanctitas filii inconſtantis, ex cadeſch, & bar, filius, & nuah, moveri; Sanctitas frumenti, ſeù puritatis, ex bar, vel barar, purus, frumentum.

* *Judic.* 5. 21. Cadumim torrens *, veteres, primi, vel Orientales, ſeù aquæ Orientis, aquæ Cademoth, ex maim, aquæ Orientales.

l *Matth.* 22. 17. Cæſar, Latinum, nomen *l*, ex *cado*, quòd ex diſſecto matris utero eductus fuerit, vel ex Cæſarie, ex oculis *caſiis*, cæruleis.

m *Matth.* 26. 13. Cæſarea, urbs Palæſtinæ *m*.

n *Matth.* 26. 57. Caiphas, Summus Judæorum Sacerdos *n*, ſollicitè quærens, ex caphas: vomitus, ex co, vomere, & phe, vel pe, os; vel potiùs ex cephas, rupes.

o *Gen.* 4. 1. Cain filius Adami *o*, poſſeſſio, vel poſſeſſus, ex cana, frui, poſſidere.

p Gen. 5. 9. Cainan, filius Enos *p*; poſſeſſor, vel emptor, ex eodem cana; aliter, quęrens, ex cun; nidus, ex kinnem.

q Rom. 16. 23. r Act. 19. 29. Cajus vir *q*, vel Gajus *r*: vox, juxta veteres Latinos, Dominum ſonans, utì Caja, domina. Frequenter g pro c uſurpabatur.

s Iſai. 10. 9. Calano urbs *s*, conſummatio noſtra, ex cala, vel calal, integer, & pronomine no, eno, noſter.

t Num. 13. 7. Caleb, filius Jephoue *t*. Caleb, vel Kaleb, ſeù Keleb, canem ſonat, vel corbem, ſeù caniſtrum, veluti cor, ex adverbio ki, veluti, & lebab, cor.

u 2. Macch. 8. 33. Caliſthenes, vir *u*, Græca vox, pulchrum robur, ex *calos*, pulcher, & *ſthenos*, robur.

x 1. Eſdr. 10. 23. Calita, vir *x*, refugium, contractus, ex calat, vox declinans, ex col, ex, & nata, inclinare.

y 1. Par. 2. 55. Calor, quo nomine vox Hebræa camath, vel emath *y* explicatur. Vide *Emath*.

z 1. Macch. 11. 70. Calphi pater Judæ *z*, vox oris, ex col, vox, & pe, vel phe, os. Caſphos à Joſepho appellatur, ex Hebr. ceſeph, argentum.

a 1. Paral. 2. 9. Calubai filius Efron *a*, idem ac Caleb; canis meus, vel caniſtrum meum.

b Judic. 10. 5. Camon locus *b*, reſurrectio ejus, ex cum, reſurrectio, & prooomine an, ejus.

c Gen. 22. 21. d Num. 34. 24. Camuel filius Nachoris ex Melcha *c*; item filius Sephtan *d*: Surrexit Deus, ex cum, reſurgere, & El, Deus; ſuſcitavit eum Deus.

e Joſue 19. 28. vel Joan. 2. 1. Cana urbs *e*, zelus, vel æmulatio, ex kinne; poſſeſſio, ex cana; lamentatio, ex cun; vel nidus, ex kinen; aut canna, ideſt arundo, ex *o* kanna.

f Num. 32. 42. Canath, vel *Chanath* urbs *f*, quæ & *Nobe* dicitur; emptio, ſive poſſeſſio, ex cana; vel lamentatio, ex cun.

g Act. 8. 27. Candace, nomen commune Reginis Æthiopiæ *g*; poſſidens contritionem, ex cana, poſſidere, frui, & daca, conterere; aut ex Hebręo, & Syro, poſſeſſio munda. Cùm verò nomen iſtud extraneum ſit, fruſtra ex Hebręo ejus etymon repetatur.

h Joſue 18. 26. i Joſue 9. 17. Caphara, urbs *h*, eadem, ut videtur, ac *Caphira i*; leuncola, propitiatio, linitio, vel oppidum, ex capher, vel copher.

k Matth. 4. 13. Capharnaum urbs *k*, ager pœnitentiæ, vel urbs conſolationis, ex kepher, oppidum, vel urbs, & ex nacham, pœnitentia; propitiatio penitentis, ex eodem; vicus jucunditatis, urbs pulchra, ex naum, pulcher, & capher, campus.

* 1. Macch. 7. 31. Caphar-ſalama urbs *, ager, ſeu villa pacis, ex caphar, & ſchalom, pax.

l 2. Macch. 12. 37. Capheletha, muri nomen *l*, manus doni, ex caphaph manus, & nathan, donum. Hebræa vox non eſt.

m Joſue 9. 17. Capbira urbs *m*, eadem ac Caphara; leuncula.

n Gen. 10. 14. Caphtborim populi, in Vulgata, & 70. Cappadoces *n*; ſphæra, fibula, manus, palma, turtures, ſive exploratores, ex capb, ſphæra &c. & thur, vel thor, explorare, exquirere; vel turtur.

o Deut. 2. 23. Cappadocia, Hebr. Capbthorim *o*. Hæc vox origine neque Græca, neqoe Hebræa eſt.

p Joſue 15. 3. Careaa urbs *p*, operire; vel operimentum à frigore defendens, ex caram, operimentum, & karac, frigus; trabs, & ex jaka, ſuſpendere.

Caree pater Johanan *q*, calvus, ſive glacie rigens, ex carac. q 4. Reg. 15. 23.

Carchim locus *r*; ex eodem, calvi, glacie rigentes. r 1. Paral. 5. 6.

Caria, Provincia *s*, capitalis, ex Græco care, caput. s 1. Macc. 15. 23.

Cariath urbis nomen *t*, urbs, ex kereth; vocatio, ex cara, vocare; vel, lectio, vel occurſus, ex eodem verbo, quod ſignificat legere. t Joſue 18. 28.

Cariathaim, Moabitarum urbs *u*; duæ civitates, vocationes &c. Vide *Cariath*. Cariathaim eſt duale. u Num. 32. 37.

Cariath-arbe urbs *x*, civitas quatuor, ex cariath, & arba, quatuor. x Joſue 15. 13.

Cariathiarim urbs *y*, civitas civitatum, vel oppidorum, ex cariath, & hir, urbs; civitas vigilantium, ex hur, vigilare. y 1. Eſdr. 2. 24.

Cariath-baal urbs *z*, civitas baal, vel imperantium; vel poſſidentium, ex cariath, urbs, & baal, dominus, maritus. z Joſue 15. 60.

Cariath-jarim urbs *a*, civitas ſylvarum, ex cariath, urbs, & jahar, ſylva. a Joſue 15. 9.

Cariat-ſepher, urbs *b*, civitas literarum, vel libri, ex cariath, urbs, & ſepher, litera, liber. b Joſue 15. 15.

Cariath-ſenna urbs *c*, civitas rubi, ex ſene, rubus, vel ex Hebræo, & Syro, civitas inimicitiæ. c Joſue 15. 49.

Cariotb urbs *d*, civitates, vocationes. Vide *Cariath*. d Joſue 15. 25.

Caritb torrens *e*, conciſio, ex carath, cædere, transfodere, exterminare. e 3. Reg. 17. 3.

Carmel urbs *f*, agnus tener, ex car, agnus, & racac, teneraſcere; coccinus, ex Hebræo carmel, voce quatuor literarum; ſeges, vel ſpica plena; vel potiùs, vinea Dei, eximia. f Joſue 15. 55.

Carnaim populus *g*. Voci aſtarotb jungitur; cornua, ex keren. Aſtarthis nomen creditur, quæ lunæ cornua in fronte gerit. g Gen. 14. 5.

Carnion *h*, cornu, ex eodem; eadem fortaſſe ac *Carnaim*. h 2. Macch. 12. 21.

Carpus vir *i*; Græca vox, fructus, fructuoſus. i 2. Timot. 4. 13.

Cartha urbs *, civitas, ex kereth; occaſio, lectio, occurſus, ex cara, vocare, legere. * Joſue 21. 34.

Carthaginenſes populi; Hebr. Tarſis *l*. Hujus vocis etymon ignoratur. Carthago, vel Cartada, ex Hebræo, cartha urbs, & cadeta, nova, derivari poteſt. Vide *Bochart*. l Ezech. 27. 12.

Carthan urbs *m*, civitas, vocatio &c. Vide *Cartha*; frigiditatem dans, ex carar, frigus. m Joſue 21. 32.

Caſaia pater Ethan *n*, duritia, & importunitas ejus, ex caſcha, & pronomine o, ejus; catenatio Domini, ex jakaſch, catenatio, & Jah, Dominus. n 1. Paral. 5. 17.

Casbon urbs *o*, eadem ac *Heſebon*. Vide *Heſebon*. o 1. Macch. 5. 36.

Caſed filius Nachoris *p*, quaſi Dæmon, ex adverbio ki, quaſi, & Sched, Dæmon; quaſi deprędator, quaſi mamilla, ex ſchad, vel ſchadad; quaſi ager, ex ſchade. p Gen. 22. 22.

Caſis vallis *q*, finis, extremitas; concidere, ex kets, vel catſa, vel ex catſaz, concidere extremitates. q Joſue 18. 21.

Caſleu nonus menſis anni Hebræorum *r*; ſpes, temeritas, ilia, ex cheſel. r Zach. 7. 1.

Caſphin urbs *s*, argenteus, vel copidi- s 2. Macch. 12. 13.

Digitized by Google

tas; ſive ex Syro, probrum, pudor. Eadem ac *Eſebon*. Vide *Eſebon*.

t 1. *Macch.* 5. 26. — Caſphor urbs *t*, argenteus, ex keſeph; mons deſiderabilis, ex keſeph, deſiderare; & har, mons; ejus tamen radix eſt Hezebon, vel Ezebon.

u *Job.* 42. 14. — Caſſia, ſecunda filia Jobi *u*, ſuperficies; angulus, ex catſa, vel caſia planta aromotica, vel aromatis genus. Vide *Pſ.* 44. 9. diverſum ab eo, qui *Caſia*, Kidda, vel Kadda, *Exod.* 30. 24. nominatur.

x *Gen.* 32. 2. — Caſtra locus, Latinè, duo caſtra; Hebraicè, Mahanaim *x*.

Cataracta præceps aquæ lapſus, ex *cataraſſo*, cum impetu dejicio.

y *Joſue* 19. 13. — Cateth urbs, Tribum Zabulonis terminans *y*; tędium, faſtidium, ex cut, contentio.

Cauda Ægæi Inſula. Vide *Clauda*.

z *Gen.* 25. 13. a *Iſai.* 16. 7. — Cedar filius Iſmaelis *z*; vel regio *a*; nigredo, ſeu triſtitia.

b *Gen.* 25. 15. — Cedem filius Iſmaelis, idem ac *Cedma* *b*; orientalis, ex cedem, oriens.

Jerem. 49. 28. c *Joſue* 19. 37. — Cedes, urbs *c*; ſanctitas. Plures ſunt hujus nominis civitates. Vide *Cades*.

d *Joſue* 13. 18. — Cedimoth vicus *d*, antiqui, priores, Orientales. Vide *Cademoth*.

e *Gen.* 15. 15. — Cedma, eadem ac *Cedem* *e*.

f *Eſdr.* 3. 9. — Cedmiel vir *f*, antiquitas Dei, ex cedem, antiquitas, & El, Deus; vel Deus orientis, ſeu Deus oriens meus.

g *Gen.* 15. 19. — Cedmonæi populi *g*, antiqui, priores, orientales, ex eodem cedem.

h 2. *Reg.* 15. 23. — Cedron torrens *h*, obſcuritas, vel obſcurum, ex cedar.

i *Num.* 33. 22. — Ceelatha locus *i*, cœtus, ex kaal, congregare.

* *Joſue* 15. 44. — Ceila, urbs *, dividens, vel ſcindens.

l 2. *Eſdr.* 12. 2. — Celai vir *l*, levis eſſe, ex calal; torrefactus, ex kala; vox mea, ex col, vox, & pronomine i, mea.

m 1. *Eſdr.* 10. 23. — Celaia vir *m*, vox Domini, ex col, vox, & Jah, Dominus; alleviatio Domini, ex cahlal, & Jah, Dominus.

Celenſina nauclerorum clamor ad laborem excitantium; ex *celevo*, impero.

n 1. *Eſdr.* 8. 7. — Celita vir *n*, refugium, contractio.

o *Rom.* 16. 1. — Cenchreis Corinthi portus *o*; Græca vox; milium, parvum legumen.

p 1. *Macch.* 15. 38. — Cendebæus Ducis nomen *p*, doloris zelus, ex kinne, zelus; dolorem poſſidens, ex cana, poſſidere, & daba, dolor.

q *Joſue* 19. 35. — Cenereth urbs *q*; cythara, ex kinnor; aliter, quaſi lucerna, ex ki, quaſi, & nur, lucerna.

r *Joſue* 12. 3. — Ceneroth, urbs *r*; idem.

s *Gen.* 36. 42. — Cenez, filius Eliphaz *s*; nidus iſte, ex kinan, nidificare, & ex pronomine ze, iſte; aliter, lamentatio hæc, ſivè poſſeſſio, ſive emptio hæc.

t *Gen.* 15. 19. — Cenezęi; ex familiâ Cenez *t*: idem.

u 1. *Reg.* 27. 10. — Ceni, Philiſtinorum regio *u*: poſſeſſio, emptio, lamentatio, nidus, ex cana, vel ken, kun.

x *Joan.* 1. 42. — Cephas, Simon Petrus *x*; petra, ex Chaldæo kiph, lapis, vel ex ceipha, Syriacè rupes, lapis.

y 2. *Eſdr.* 7. 29. — Cephira viri nomen *y*, eadem ac *Cephira*, vel *Caphera*, leuncula.

Ceraſtes, ſerpentis genus, ſcilicet cornutus, quòd duo veluti cornua in capite gerat; ex *ceras*, cornu.

z 1. *Reg.* 30. 14. — Cerethi, populi *z*, concîdens, transfodiens, exterminans, ex carath, ſive Cretenſes, cuſtodiæ Davidis.

a 4. *Reg.* 11. 19. — Cerethi *a*, exterminans, Cretenſis, ex carath.

b 1. *Eſdr.* 2. 44. — Ceros, familiæ Nathinæorum nomen *b*; curvatus, vel inclinatus, ex caras: alirer fibula, vel uncinus, ex eodem, ſi diverſimodè legatur.

c *Joſue* 19. 12. — Ceſleth-thabor *c* Caſatoth, temeritas umbilici, ex keſel; latera Thaboris, urbs prope Thaborem.

d *Joſue* 19. 19. e *Amos* 5. 8. — Ceſil urbs *d*, orîon, ſtella *e*; ſtultitia; vel, ilia, ex caſal, vel keſel.

f *Joſue* 19. 19. — Ceſion urbs *f*, duritia, ex caſcha; aliter, palea, ex caſch; aliter, cucumerarium, ex caſcha.

g *Gen.* 10. 4. h *Dan.* 11. 30. — Cethim, filius Javan *g*; aliter, Macedones *h*; conterentes, ex cathath; vel, aurum, ex kethem; ſive tinctura.

i *Joſue* 15. 40. — Cethlis, urbs *i*, paries, ex cathal; ex Hebræo & Syro, caterva leænarum; vel ex Syro, leonis contritio.

* *Gen.* 25. 1. — Cethura, ſecunda Abrahami uxor *, Aromatizans, ſive thus adolens, ex cathar, aromatibus ſuffita, vel odorifera; ligare, ex eodem.

l *Judith.* 8. 9. — Chabri, urbs *l*; ſocius, ex chabar; plaga, cicatrix, incantator, ex eodem.

Chabuel. Vide *Cabul*.

m 2. *Macch.* 10. 32. — Chæreas vir *m*, ex Græco *chæiro*.

n 1. *Eſdr.* 10. 30. — Chalal, vir *n*, conſummatio, vel totalitas, vel quaſi nox, ex lail, nox, & adverbio ci, quaſi; ex Syro, corona; perfecta corona.

o *Gen.* 10. 10. — Chalanne, urbs *o*, noſtra conſummatio, vel omnes nos, ex kalal; vel quaſi murmurans, ex lun, murmurare, & adverbio ci, quaſi; commorans, manens.

p 3. *Reg.* 4. 31. q 1. *Paral.* 2. 6. — Chalcol, filius Maol *p*; aliter chalcal, filius Zaræ *q*; nutriens, conſummans, ſuſtinens omnia, ex çalal, & cal, omne.

r *Jerem.* 50. 10. — Chaldæa regio, *r*; Hebr. *Caſdim*; quaſi Dæmones, deprędatores, mammillæ, agri, ex ſched, vel ſchod, vel ſchad; ſive ſcheded, vel ſchade, ex adverbio ci, quaſi.

s *Iſai.* 13. 19. — Chaldæi populi *s*; Hebr. *Caſdim*, idem ac *Chaldæa*.

t *Gen.* 10. 11. — Chale urbs *t*, opportunitas; vel, quaſi viriditas, vel fructus viridis, ex lac, & adverbio ci, quaſi; humilitas, ex eodem lac, vel lacac; ſive, tabula, ex luac.

u *Joſue* 19. 25. — Chali urbs *u*, infirmitas; vel deprecatio, ex chala, vel choli; torques, dextrariolum, ex khelia; principium ex techilla; expectatio, ex jekhel.

x *Gen.* 5. 3. — Cham filius Noe *x*, calidus, calor, vel niger. Terra Cham eſt Ægyptus.

y *Jerem.* 41. 17. z 2. *Reg.* 19. 37. — Chamaan urbs *y*; vel viri nomen *z*; ſicut illi, ex adverbio ci, ſicut, & pronomine hem, illi; quaſi turbatio, ex ama, turbatio.

a *Levit.* 11. 30. — Chamęleon *a*, parvi animalis genus, verſicoloris, ex *chamai*, humi, & leon, leo: ac ſi diceretur, leo repens, parvus leo. Hebr. peut, bufonem ſignificare dicitur.

b *Num.* 21. 29. — Chamos, nomen Idoli Moabitarum *b*, quaſi palpans, quaſi recedens, quaſi auferens, ex adverbio ci, & muſah, recedere.

c *Gen.* 9. 18. — Chanaan filius Cham *c*, mercator, ne-

go-

negotiator; humilians, dejiciens, ex canah; ſic reſpondens, vel affligens, ex ken, ita, & hana, reſpondere, affligere.

d 3. *Reg.* 22. 24. Chanaana pater Sedeciæ *c*; vel filius Balan *d*. Vide *Chanaan*.

d 5. *Par.* 7. 10. Chanani, vir *e*, preparatio mea, ex kun, preparatio; baſis mea, ex ken, & pronomine i, mea.

e 2. *Eſdr.* 9. 4. Chaos, confuſio. Hebr. tohu, bohu.

f 2. *Macch.* 12. 17. Characa, locus *f*, involutio, indumentum, pallium, ex keric; vel Græcè, vallis.

h *Levit.* 11. 19. Charadrion *h*; ardeæ genus quoddam. Hebr. anapha.

i *Gen.* 36. 26 Charan filius Diſan *i*, quaſi cantans, quaſi clamans, ex ranan, clamans, cantans, & adverbio ci, quaſi; agnus eorum, ex car, agnus; cognitio eorum.

* *Gen.* 11. 31. Charan, Vulg. *Haran*, urbs Meſopotamiæ, vel Charas *. Vide *Haran*; eadem ac *Charra*.

l *Iſai.* 50. 9. Charcamis urbs *l*, agnus; quaſi ablatus, contractus, ſubductus. Difficilè ex Hebræo hujus etymon deducitor, cùm huic Linguæ barbarum ſit. Chaldaicè plumbum ſignificare dicitur.

m *Eſth.* 1. 50. Charchas, Eunuchus *m*, agni coopermentum, ex caſa, operire; vel agnus throni, ex car, agnus, & kiſſe, thronus. Perſica vox eſt; quare fruſtrà ejus etymon in Hebræo quæratur.

n *Joſue* 15. 55. o *Iſai.* 29. 17. Charmel, Vulg. *Carmel* urbs *n*. Vide *Carmel*: legitur Charmel *o*, vinea Domini.

p *Gen.* 46. 9. Charmi filius Ruben *p*, vinea mea, ex kherem, & articulo i, meus; cognitio aquarum, ex niccar, cognoſcere: agnus aquarum, ex car, agnus, & maim, aquæ.

Charran. Vide *Charan*, & *Haran*.

q *Num.* 34. 25. Chaſelon pater Elidad *q*, fiducia, temeritas, ilia, ex keſel: thronus manſionis ejus, ex kiſſe, thronus, & lon.

r *Eſth.* 1. 14. Charſena vir *r*, agnus anniculus, ex car, agnus, & ſchana, anniculus; agnus dormiens, ex jaſchan, dormire; agnus mutatus, ex ſchana, mutare. Perſicum eſt; ne in Hebræo ejus etymon quęras.

s *Gen.* 50. 14. Chaſluim, Hebr. *Chaſluchim*, filius Meſraim *s*; tegumentum tabularum, ex caſa, & luac, tabula. Hebræis barbara vox eſt.

t 1. *Eſdr.* 8. 17. Chaſphia regio *t*, argentum, cupiditas, ex caſaph, argentum.

u *Joſue* 55. 40. Chebbon urbs *u*, extinguens, vel extinctus, ex caba; quaſi intelligens, ex adverbio ci, quaſi, & bun, intelligens; vel, quaſi edificans, ex bana, ædificare.

x 1. *Macc.* 5. 65. Chebron urbs *x*, ſocietas, participatio, adhæſio, &c. Vide *Chabri*.

y *Judith.* 2. 23. Chellon, Vulg. *Cellon* regio *y*, conſummatio, perfectio, totalis deſtructio, ex cala; retinens, vel celans dolorem, ex cala, celare. Hebræum non eſt.

z 2. *Reg.* 3. 3. Cheleab ſecundus filius Davidis ex Abigail *z*; totalitas patris, ex kele, totus, aſſimilari, & ab, pater; conſummatio, vel perfectio patris, ex cala, conſummare, claudere.

a 1. *Eſdr.* 50. 35. Cheliau vir *a*, omnis, vel totus; ipſe, vel conſummatio, deſtructio ejus, ſive ejus prohibitio, ex cala, & affixo o, ejus.

b *Ruth.* 1. 1. Chelion filius Elimelechi *b*, conſummatus, perfectus, ex cala, conſummare &c. vel ex kele, totus.

Chelmad urbs *c*, quaſi docens, ex adverbio ci, quaſi, & lamad, docere; totus menſurans, ex kel, totus, & ex madad, menſurare, vel operire. Aſiæ urbis nomen eſt, cujus etymoo in Hebræo non invenitur. c *Ezech.* 27. 23.

Chelmon locus *d*, exercitûs præparatio, vel numeratio, ex cail, exercitûs, vel bellica impedimenta, & ex mana, præparare, numerare; ſomnium ejus, ex calam, ſomniare. Idem fortè *Belmon*, vel *Belmeon*. d *Judith.* 7. 3.

Chelub pater Ezri *e*, canis, caniſtrum, ex keleb. e 1. *Paral.* 27. 16.

Chenne urbs *f*, baſis, ex ken; rectitudo, ex con, vel ken. f *Ezech.* 27. 23.

Cherub unus ex Nathinæis *h*; Chaldaicè ſonat, quaſi puer, ex adverbio ci, quaſi, & rabia, juvenis, vel puer; quaſi multiplicans, quaſi pugnans, ex rabab; vel abundantia vel multitudo ſcientiarum, ex rab, multitudo, & nacar, cognoſcere. Hebraicè raba ſonat augere, nutrire, educare; Syriacè laborare. h 1. *Eſdr.* 2. 59.

Cherubim Angelus *i*, opera Cherubim *; opera varia, cryptica. i *Gen.* 3. 24. * *Exod.* 26. 1.

Cheſeleth-Thabor urbs *l*. Vide *Ceſeleth-Thabor*, urbs ad latus Thaboris. Ad literam, renes Thaboris. l *Joſue* 19. 12.

Cheſlon urbs *m*. Vide *Chaſelon*. m *Joſue* 55 50.

Chethæa, Vulg. *Cethaa n*; fœmina ex ſtirpe Cheth, confracta; formidabilis, ex cathath. n *Ezech.* 56. 3.

Chidon, areæ nomen *o*, jaculum, lancea, infortunium; quaſi judicans, ex adverbio ci, quaſi, & dun, judicare. o 5. *Par.* 13. 9.

Chimham. Vide *Chamaham*.

Chium, Inſula Chios *p*, aperta, vel apertura. p *Act.* 10. 15.

Chloe, Corinthiæ matrisfamiliâs nomen *q*, herba viridis, Græca vox. q 1. *Cor.* 5. 2.

Chobar fluvius *r*, fortitudo, potentia; quaſi filius, ex bar, filius; vel quaſi purus, vel quaſi frumentum, ex barar, & adverbio ci, quaſi. r *Ezech.* 1. 5.

Chodchod, jaſpis, vel lapis pretioſus, vel hydria, vel vas *s*. s *Ezech.* 27. 16.

Chodorlahomor Rex Elamitarum *t*, quaſi generatio ſervitutis, ex adverbio ci, quaſi, & dor, generatio, & amar, pondus, ſervitus; rotunditas manipuli, ex kidor, ſphærula, & ex hamar, manipulus. t *Gen.* 14. 4.

Choerogrillus *u*, ericius terreſtris; hoc ſonat Græcum *chœrogrillus*. Hebræum Saphan, genus quoddam muris ſignificat. u *Levit.* 11. 5.

Cholhoza pater Cellum *x*, omnis Propheta; videns omne, ex col, omne, & coze, Propheta. x 2. *Eſdr.* 3. 55.

Chonenias frater Semei *y*, præparatio, diſpoſitio, fermentatus, vel rectitudo Domini, ex cun, vel ken, & Jah, Dominus. y 2. *Paral.* 35. 53.

Chorræi populi *z*, furor, ex cara, ira: foramen, caverna, vel libertas, ex eodem; incolens foramina, vel cavernas, vel nobilis, & liber, albus, heros. z *Gen.* 14. 6.

Chriſtus *a*; Hebraicè *Meſchiah*, unctus, ex maſchac, ungere. *Chriſtus* Græcum eſt, & idem ſignificat. a 1. *Reg.* 2. 10.

Chryſolithus gemma: Hebræum, tharſis *b*. Græcum, ad literam, lapis auratus. b *Exod.* 28. 20.

Chryſopraſus *c* gemma, colore viridi ad c *Apoc.* 21. 20.

aureum accedente; quod Græco *chryſopraſus* ſignificatur.

d *Ezech.* 30. 5.
Chub, gens *d*. LXX. *Lybes*. Ad literam, extinguens, ex caba, extinguere.

e 3. *Par.* 28. 8.
Chun urbs *e*, præparatio, vel placenta, ex cavanim; vel ex Syriaco, feneſtra.

f *Gen.* 10. 6.
Chus filius Cham *f*; Æthiops, aut niger.

* *Judic.* 3. 8.
Chuſan-Raſathaim Rex *, Æthiops, vel nigredo iniquitatum, ex cuſch, & raſchach, iniquitas.

g 2. *Reg.* 18. 21.
Chuſi, pater Seleni *g*; idem ac *Chus*.

Chuſa Oeconomus domûs Herodis: videns, vel prophetans, ex coze; vel Æthiops, ex chus.

Chytropodes, ollæ pedibus inſtructæ, ex Græco *chytros*, olla, & *poûs*, pes.

h *Joſue* 21. 22.
Cibſain urbs *h*, congregationes, ex cabats.

Cidaris, diadema, vitta capitis.

i *Act.* 23. 24.
Cilicia Provincia *i*, volvens, dejiciens, ex Hebræo chalac.

* *Num.* 24. 22.
Cin pater Cinæorum *, poſſeſſio, emptio, ex cana; nidus ex kinen; lamentatio, ex cun.

l *Joſue* 15. 22.
Cina urbs *l*; ex eadem radice.

m *Gen.* 15. 19.
Cinæi, poſteri Cin *m*; idem.

n 2. *Par.* 35. 25.
Cinoth, lamentatio *n*; LXX. *threnoi*.

o *Iſai.* 16. 7.
Cir-hareſeth, & Cir-hares, urbs *o*; ſignificatum pro vero nomine ponit Vulgata: *urbs cocti lateris*. Cir ſonat, urbs; hares, vel chares, ſive kereſch, later, coctus, ædificatus, conſtructus.

p 1. *Reg.* 9. 1.
Cis, filius Abielis *p*, durus, difficilis, ex caſcha; ſtipula, ex caſchash; cucumis, ex caſcha.

q *Judith.* 4. 7.
Ciſon torrens *q*, ex eodem.

r *Judic.* 1. 30.
Citron urbs *r*: Vulg. *Cetron*, vincula; aromatizans, fumigans, ex catar, incenſum adolere; Canticum faſtidientis, ex cut, faſtidire, & rana, Canticum.

s 2. *Reg.* 3. 26.
Ciſterna-Sira, Hebr. *Bair-haſira*, locus *s*; ciſterna, vel lavacrum apoſtaſiæ, vel pertinaciæ, ex baor, vel bair, lavacrum, putei, & ſarar, apoſtatam fieri.

t *Act.* 27. 16.
Clauda Inſula *t*: Vulg. habet *Cauda*; Hebr. *Clauda*, ſonat vox fracta, flebilis, ex col, vox, & dava, languere; vel ex Græco *clauthmos*, lamentatio. Græcam tamen vel Hebræam vocem non eſſe fatendum eſt. Quid Latinè ſonet, ſatis conſtat.

u 2. *Timoth.* 4. 21.
Claudia, Latinum nomen, clauda *u*.

x *Act.* 11. 28.
Claudius, Latinum eſt, claudus *x*;

y *Philipp.* 4. 3.
Clemens, Latinum eſt *y*; mitis, bonus, modeſtus, miſericors.

z 1. *Macch.* 10. 57.
Cleopatra, Ptolemæi filia, & Alexandri Regis Syriæ uxor *z*; gloria patriæ, vel patris, ex Græcis, *cleos*, gloria, & *pater*, pater, vel *patra*, patria.

a *Luc.* 24. 18.
Cleophas, vel Græcè *Cleopas*, ex iis diſcipulis, qui Chriſtum in Emmaus comitati ſunt *a*: omnis gloria, vel omnimoda gloria, ex Græcis *cleos*, gloria, & *pas*, omne. Commodè & ex Hebræo calaph, mutare, derivatur.

b 1. *Macch.* 15. 23.
Cnidus, Vulg. *Gnidus*, Inſula *b*, atriplex, herba purgativa, vel laxativa, ex Græco *cnidion*.

c 3. *Reg.* 10. 28.
Coa locus, juxta Vulgatam, vel Inſula, ex quibuſdam Interpretibus *c*; oundinæ, vel ſpes, vel congregatio, ex cava; regula, funiculus, ex cau: Maſſorethæ uno verbo, macoa, cœtus.

d 1. *Macch.* 3. 5.
Cœleſyria Provincia *d*, Syria depreſſa, Syria cava, ex *coilos*, cavus, depreſſus.

e *Eccleſ.* 1. 1.
Coheleth: Vulg. *Eccleſiaſtes e*; concionator; congregans.

f 2. *Eſdr.* 12. 6.
Colaia vir *f*, vox Domini, ex col, vox, & Jah, Dominus.

g *Jerem.* 29. 21.
Colia pater Achabi *g*, vox Domini.

h *Coloſ.* 1. 2.
Coloſſæ urbs *h*, punitio, ſupplicium, ex Græco colazo, punio.

i 1. *Macch.* 15. 23.
Coo urbs, & Inſula celebris Ægæi, è regione Cariæ *i*; Hebr. filum, ſolutus.

* *Marc.* 7. 2.
Corban, vel Corbana *, donum, oblatio, ex corban *l*.

l *Joſeph. l.* 4. *Antiq. cap.* 4. & *l.* 1. *contra Appion.*
m *Exod.* 6. 21.
Core, filius Iſaar *m*, calvus, glacie rigens, ex carac, vel kerac.

n 1. *Par.* 9. 19.
Core pater Sellum *n*, vocans, ligans, vel perdix, ex cora, vel core.

o *Act.* 18. 1.
Corinthus Græciæ urbs *o*, ſatiatus, ornamentum, pulchritudo, ex Græco *coreia*.

p 1. *Par.* 9. 19.
Corithes, ſeu *Coritha p*, filii Core, ex eodem ac *Corac*.

q *Job.* 13. 14.
Cornu-ſtibii, Hebr. Keren-apuch, tertiæ Jobi filiæ nomen *q*, ex keren, cornu, & phuc, ſtibium; unde *fucus*.

r *Luc.* 10. 13.
Corozaim vicus *r*, ſecretum, vel hic eſt myſterium, ex raz, ſecretum, myſterium, & adverbio, ci, quaſi &c.

s 1. *Par.* 4. 8.
Cos pater Arob *s*, ſpina, tædium, vigilia, ex cuts.

t *Luc.* 3. 28.
Coſam, Vulg. *Coſan*, pater Addi *t*; divinans, ex caſam.

u *Num.* 25. 18.
Cozbi filia Suri, *u*, mendax, ex cazab, mentiri; vel quaſi fluens, ex adverbio ci, quaſi, & zub, fluere.

x 1. *Mach.* 10. 67.
Creta Inſula *x*, carnea, carnalis, ex Græco *Creas*. Hebr. Inſula Caphtorim, Cretim, vel Ceretæorum.

y *Tit.* 1. 12. *Act.* 2. 2.
Cretes, vel *Cretenſes y*; Hebr. Ceretim.

a 1. *Par.* 6. 44.
Cuſi filius Addi *a*, durus, ex caſcha; ſtipula, ex caſch; vel cucumis, ex kiſcha; hæc tamen etymologia incertiſſima eſt.

b 4. *Reg.* 27. 30.
Cutha, Provincia *b*, contuſus, ex cathath; combuſtio. Vox hæc, gentis Orientalis nomen, etymon in Hebræo difficilè inveniat. Hanc ex Chus, vel Chut, ex quo Chuta, Scytha, derivandam puto.

c 2. *Macc.* 12. 2.
Cypriarches *c*, Græca vox, Principem Cypri ſonans, ex *Kypros*, Cyprus, & *Archon*, Princeps; Princeps venuſtatis, ex *Archon*, & *Kypris*, Venus, juxta Poetarum phraſim.

d 1. *Macch.* 15. 23.
Cyprus, Inſula *d*.

e *Cantic.* 1. 14.
Cyprus aroma, & arbor *e*; Hebr. copher, ciceris, vel gummi odori genus, ex quadam veluti cupreſſu fluens.

f 4. *Reg.* 16. 9.
Cyrene urbs *f*, paries, ex kir; frigiditas, ex cor; occurſus, ex kara; tabula, ex kereth. Vocis hujus etymon, utpote extraneæ, in Linguâ Hebræâ fruſtra perquiritur.

g *Act.* 11. 20.
Cyrenæi, populi Cyrenes *g*.

h *Luc.* 2. 2.
Cyrinus Syriæ Præfectus, Græcè, Cyrinius *h*, dominans, ex Græco *kyrios*.

i 1. *Eſdr.* 1. 1.
Cyrus Perſarum Rex, quaſi *i* miſer, ex adverbio ci, quaſi, & jaraſch, miſer, vel hæres; venter, ex kereſch. Perſicum nomen eſt, quare fruſtra in Hebræo ejus etymon quæris. Perſicè coresh, ſolem ſignificare dicitur *.

* *Cteſias, Plut. in Artaxerxe, Alii.*

Da-

D

l *Joſue* 59. 12. DAbereth urbs *l*, verbum, res, ex daber; apis, vel ſubmiſſus, ductus, ex dibera, vel debora.

m *Joſue* 10. 3. Dabir Rex Eglonis *m*, oraculum, ſermo, verbum.

n *Levit.* 14. 11. Dabri, ſeu *Dibri*, pater Salumith *n*, verbum meum, meum oraculum.

o *Gen.* 10. 7. Dadan filius Regmæ *o*, mammilla, ex dad; amicitia, patruus, ex dod; ſedens, judicans, ex din.

p *Judic.* 16. 23. Dagon Idolum Philiſthinorum *p*, frumentum, piſcis, ex dag, piſcis.

q 1. *Paral.* 3. 24. Dalaia, ſeu *Dalaias*, filius Elioenai *q*; pauper, ſive exhauſtio Domini, ex dalal, & Jah, Dominus; ramus vineæ, ex dalioth; vel macilentus, ex dal, macreſcere.

s *Judic.* 56. 4. Dalila mulier à Samſone amata *r*, pauper, minuta, vel capillamentum, ex dala; vel ſitula.

s *Marc.* 8. 10. Dalmanutha regio *s*, ſitula, ex dali; exhauſtio, macies, ramus.

t 2. *Tim.* 4. 50. Dalmatia regio, ſeu Provincia *t*, lampas fallens, vel fulgor vanus, ex Greco *dalos* lampas &c. & ex *mataja*, vana.

u *Act.* 17. 34. Damaris fœmina *u*, uxorcula, parva uxor, ex Græco *damar*.

x *Gen.* 55. 2. Damaſcus; Hebr. Domeſchek, filius Procuratoris Abrahami *x*; ſaccus ſanguinis, ex dam, ſanguis, & ſchak, ſaccus; ſimilitudo incendii, oſculi, poculi, ſacci, ex dama, ſimilitudo.

y *Joſue* 21. 35. Damna urbs *y*, homicidium, ſilentium, ex dan; ejus ſimilitudo, ex dam, & pronomine ena, ejus; ſterquilinium, ex domen.

z *Gen.* 14. 14. a *Gen.* 30. 6. Dan locus *z*; item quintus filius Jacobi ex Balâ Rachelis ancillâ *a*: judicium, vel judicans, ex dajan.

b *Dan.* 5. 6. Daniel Propheta *b*, judiciom Dei, ex dan, & El, Deus; vel Deus Judex meus.

c *Joſue* 15. 49. Danna urbs *c*, judicium, vel judicans, ex dan. 70. legunt *Renna*.

d *Num.* 33. 52. Daphca locus, ubi Iſraelitæ caſtra locarunt in deſerto Sin *d*; impulſio, ex daphaq. 70. legunt per reſch, raphaca, pro daleth, daphca.

e 2. *Macc.* 4. 33. Daphne ſuburbium Antiochiæ *e*; Gręcè, laurus.

f *Num.* 34. 11. Daphnis fons *f*. Hæc vox neque in Hebræo, neque in 70. hoc loco legitur; laurum ſonat.

g 5. *Par.* 55. 6. Dara filius Zaræ *g*, generatio, ſive habitatio paſtoris, vel ſocii, ex dor, vel dur, generatio, domus, & ex rohe, ſocius, paſtor; radix iniquitatis, ex raah.

h 1. *Eſdr.* 51. 56. Darcon, Vulg. Dercon, filius Gedelis *h*; vel emptio generationis, vel habitationis, ex kana, emere, poſſidere, & ex dor, vel dur, generatio, habitatio; Syriacè, draco. Darcon, vel Darconim forte Daricum, Perſarum nummum ſignificat.

i *Dan.* 5. 31. Darius Rex Medorum *i*, requirens, aut inquirens, ex daraſch.

* 5. *Par.* 18. 6. Darmaſcus, idem, utì creditur, ac Damaſcus *. Vide *Damaſcus*. Vulg. & 70. legunt Damaſcus.

l *Num.* 16. 1. Dathan filius Eliabi *l*, lex, ritus, ex dath.

m 5. *Macc.* 5. 9. Datheman urbs *m*; 70. legunt Dathema; præparatio legis, ex dath, lex, & mana, præparatio; munus legis, ex manac, vel mincha, munus.

David filius Iſai *n*, dilectus, ex dod, diligere, amare. n 5. *Reg.* 17. 12.

Debbaſſeth urbs *o*, melliflua, ex debaſch; infamiam apponens, ex dibba, infamia, & ex ſchuth, imponere. o *Joſue* 19. 11.

Debelaim pater Gomer, uxoris Oſee *p*, maſſæ ficuum ſiccarum, caricæ. p *Oſea* 5. 3.

Debera locus *q*, verbum, res. q *Joſue* 55. 7.

Deblatha urbs *r*, carica. r *Ezech.* 6. 54.

Deblathaim urbs *s*; idem, utì creditur, ac Helmon-Deblathaim. Vide inferiùs. Idem ac Deblatha, carica. s *Jerem.* 48. 12.

Debora nutrix Rebeccæ *t*; item Prophetis, uxor Lapidoth *u*. Vide *Debera*, & *Dabereth*; aliter, apis, ex debora. t *Gen.* 35. 8. u *Judic.* 4. 4.

Decapolis regio *x*; Græca vox, ex *deca*, decem, & polis, urbs; decem enim urbes continebat. x *Matth.* 4. 25.

Decla filius Jectan *y*, comminutio ejus; vel potiùs palma. y *Gen.* 10. 27.

Dedan urbs *z*, earum mammillæ, vel dilectio earum, aut patruus &c. Vide *Dadan*. z *Jerem.* 15. 23.

Dedaoim filius Dedan *a*. a *Iſa.* 21. 53.

Delean urbs *b*, pauper, afflictus, ex dalal; reſponſio, vel canticum pauperis, ex dalal, pauper, & hana, reſpondere, canere, affligere. b *Joſue* 15. 38.

Delphon filius Amani *c*, ſtillicidium, ex dalaph; pauperem reſpiciens, ex dalal, pauper, afflictus, & pana, reſpicere. c *Eſt.* 9. 7.

Delos Inſula *d*, manifeſtata, oſtenſa, ex Gręco *deloo*, oſtendo. d 1. *Macch.* 15. 13.

Demas vir *e*, popularis, ex Græco *demios*; vel pinguis. e *Coloſſ.* 4. 14.

Demetrius Seleuci filius *f*, Cerealis, ex Græco Demeter, quod Cererem ſignificat, Deam frumenti. f 5. *Macch.* 7. 3.

Demophon vir *g*, populi interfector, vel populi cędes, ex Græco dêmos, populus, & pheno, interficio. g 2. *Macc.* 12. 2.

Denaba urbs *h*, judicium ejus in ea, vel judicium præbet, ex din, judicium, pronomine a, ejus, & præpoſitione beth, in, & pronomine a, ea; judicium præbens, ex din, judicium, & eab, præbeo. h *Gen.* 36. 31.

Derbe urbs Lycaoniæ *i*; Hebr. darban, ſtimulus. i *Act.* 14. 6.

Derbeus, vir Derbe oriundus *. * *Act.* 20. 4.

Deſſau caſtellum *l*, pinguedo, ex Græco daſys; cinis, ex Hebr. daſchan, quod germinare, jacere ſignificat. l 1. *Macc.* 14. 16.

Deuteronomium, ſecunda lex; Hebr. Elle-haddebarim.

Diabolus *m*, calumniator, accuſator. Gręcum eſt. m 1. *Macc.* 5. 38.

Diaconus, miniſter, ſervus.

Diadema, vitta regalis, ex Græco *dia*, & *deo*, ligo.

Diana Dea ab Epheſiis culta *n*. Latina vox hæc luminoſam facilè ſignificat. Diana pro Lunâ uſurpatur. Græcum Artemis perfectam ſonat. n *Act.* 19. 14.

Dibon urbs Moabitarum *o*, intelligentia, abundantia intelligentiæ, vel ædificationis, ex bana, ædificare, vel bina, intelligere; Syriacè, fluxus. o *Iſai.* 15. 2. *Joſue* 13. 17.

Dibon, vel Hebraicè Dimon *p*, urbs, p *Iſa.* 55. 9.

ubi

ubi aquæ cognomines; planities ſanguinis, ex dam; ſterquilinium, ex domen.

Dibon-Gad; urbs in ſorte Tribûs Gad; (q Num. 33. 45.) item ſtatio Iſraelitarum *q*; abundantia filii felicis, & potentis, ex dad, abundantia vel fortuna, ex ben, filius, & gad, potens, magnus; intelligentia vel ædificium felix vel magnum, ex bina, intelligere, & bana, ædificare; abundantia filii armati, vel accincti, ex gad.

Dibre-Hajamim, Titulus Paralipomenon. Verba dierum, Annales, ex dabar, verba, & jom, dies; Græcè, Paralipomena, ideſt, relicta, omiſſa.

r Joan. 11. 16. Didymus, cognomen S. Thomæ Apoſtoli *r*, Græcè, gemellus.

Dievi, Samaritanus, populi Dei adverſarius *s*; Syrum eſt, & virum è regione Hava ſignificat. (s 1. Eſdr. 4. 9.)

Dilajau caput unius ex 24. familiis Sacerdotalibus *t*; pauper Domini, ex dalal, pauper vel exhauſtus; ramus Domini, ex dalioth, rami, & Jah, Dominus. (t 1. Par. 24. 17.)

u Joſue 15. 22. Dimona urbs *u*, ſterquilinium, ex domen; munus vel numerus abundans, ex dai, abundans, & mana, numerare, vel manac, aut minca, munus, donum.

x Gen. 30. 21. Dina Jacobi filia ex Lia *x*, judicium, vel judicans, ex din.

y 1. Eſdr. 4. 9. Dinæi populi *y*, Judices, vel Judicia, ex din.

Dionyſius doctus Athenienſis, S. Pauli (z Act. 17. 34.) prædicatione ad Chriſtum converſus *z*; divinitùs ſtimulatus, vel compunctus, ex *dios*, divinus, & nyo, percutio; vel potiùs filius Jovis.

a Eccli. 24. 41. Dioryx, alveus fluminis, foſſa, rivus *a*, ex Græco *dia*, & *oryſſo*.

Dioſcorus filius Jovis. Caſtor & Pollux *Dioſcori* appellabantur.

b 3. Ep. S. Joan. 5. 9. Diotrephes *b*, à Jove nutritus, vel nutritius Jovis, ex Græco *dios*, Jupiter, & *trophos*, nutritius.

Diplois, pallium duplex, ex Græco *diploûs*, duplex.

Dipondium, duo oboli, ex Græco, *dis*, bis, & *pondus*.

Dipſas, ſerpens, qui alterationem producens, interficit, ex Græco, *dipſao*, ſitio. Hebræum zimam idem ſonat.

c Gen. 36. 21. Diſan filius Seir *c*, pinguedo, ex daſchen; cinis, ex eodem.

d Gen. 36. 21. Diſon filius Anæ *d*, cinis, vel trituratio.

Dithalaſſum, duobus maribus ablutum, (e Act. 27. 41.) vel ſitum inter duo maria *e*; ex Græco *dis*, duo, & *thalaſſa*, mare: epithetum Corinthi.

f 1. Macc. 16. 15. Doch arx *f*, impellere, tundere, ex Hebræo duc. Si legas dog, piſcem vertere potes.

g Gen. 10. 4. Dodanim filius Javan *g*, amici, vel patruelis ſomnus, aut mammilla dormientis, ex dad, vel dod, & ex num, dormite; vel amores, mammillæ.

Dodanim, ex nonnullis Hebreis exempla- (h 1. Paral. 1. 7.) ribus, Rodanim, idem filius Javan *h*; imperantis vel deſcendentis ſomnus, ex num, dormire, & jarad, deſcendere, vel ex rada, imperare. Reſch pro daleth lectum eſt.

i 2. Paral. 20. 37. Dodau, pater Eliezeri *i*, amicitia ejus, patruus ejus, ejus mammilla, ex dad, mammilla, vel ex dod, patruus, vel amicitia, & ex pronomine ou, ejus.

Doeg, unus ex præcipuis Procuratoribus gregum Saulis *; anxiè agens, ex, daag; (* 1. Reg. 21. 7.) piſcator piſcium, ex dug, piſcari.

Dommim urbs *l*, ſanguineus ex dam; (l 1. Reg. 17. 1.) ſilens, ex dum.

Dor urbs *m*, hæc vox diverſimodè ſcri- (m Joſue 11. 2.) bitur *Joſue* 17. 11. generatio, habitatio, ex eodem dur, vel dor, ex variis lectionibus.

Dorcas mulier, Syriacè Tabytha *n*; Græ- (n Act. 9. 39. 40.) ca vox, caprea, vel damula.

Dorda filius Maol *o*, generatio, vel habitaculum ſcientiæ, ex dur, vel dor, habitare, generare, & ex jadah, ſcientia. (o 3. Reg. 4. 31.)

Dorymini pater Ptolemæi *p*, generatio, (p 1. Macch. 3. 38.) vel habitatio dexteræ, ex dor, habitatio &c. Vide ſupra: & ex imin, vel jamin, dextera; vel potiùs, juxta vim Græcam, vigor lanceæ, vel jaculi.

Doſitheus, unus ex Ducibus Judæ Macchabæi *q*; Deodatus, ex *Theos*, & *doſis*, donum. (q 2. Macch. 12. 19.)

Dothani, vel *Dothan r*, mos, vel lex, (r Gen. 37. 17.) ex dath.

Druſilla uxor Felicis Præfecti Judææ *s*; (s Act. 4. 29.) rore conſperſa, ex *droſos*, ros.

Dudia, unus ex duodecim Principibus, quolibet menſe Davidicis copiis imperantibus *t*; dilectus, vel patruus meus, ex dod, (t 1. Par. 27. 4.) & pronomine i, meus

Duel pater Eliaſaph *u*, cognitio vel (u Num. 1. 14.) ſcientia Dei, ex jadah, ſcientia, & ex El, Deus. LXX. legunt Raguel, per reſch, pro daleth.

Duma regio *x*; item filios Iſmaelis *y*; (x Iſai. 21. 11.) ſilentium, ex dum; ſimilitudo, ex dama. (y Gen. 25. 14.) Nonnulla exemplaria habent *Roûma*, per reſch, pro daleth. In Vulg. legitur Ruma *z*; & (z Joſue, 15. 52) in Lxx. *Remna*, & in quibuſdam Exemplaribus *Rouma*.

Dura vallis *a*, generatio, vel habitatio, (a Dan. 3. 1.) ex dur, vel dor, ex variis lectionibus.

Dyſcolus, difficilis, incommodus. Græca vox.

E

EBal filius *b* Sobai, acervus vetuſtatis, ex (b Gen. 36. 23.) hi, & bale, vel bala, vetus; acervus defluens.

Ecbatana regio *c*, frater mortis, ex (c 1. Eſdr. 6. 2.) aka, frater, & ex muth, mors. Meda vox eſt, quare minimè in Hebræo ejus etymon invenies.

Eccetan pater Johanan *d*, parvus, & mi- (d 1. Eſdr. 8. 12.) nimus, ex caton.

Eccleſiaſtes, Hebr. *Coheloth e*; concio- (e Eccleſ. 1. 1.) nator, vel congregans; titulus libri cujuſdam Salomonis.

Echaja vir *f*, frater Domini, ex aka, (f 2. Eſdr. 10. 26.) frater, & Jah, Dominus.

Echi filius Benjamin *g*, qui 1. *Par.* 8. 2. (g Gen. 46. 21.) Rapha dicitur; meus frater, ex eodem aka, frater, & pronomine i, meus.

Eddo vir *h*, vapor, nubes, vel interi- (h 1. Eſdr. 8. 17.) tus ejus, ex ed, vapor, & pronomine vau, ejus.

Edema urbs *i*, terra ruſa, vel ſangui- (i Joſue 19. 36.) nea, ex adam.

Eden populi, filii Eden *; voluptas, (k Iſai. 37. 12.) vel deliciæ.

l 1. *Par.* 23. 23. Eder filius Muſi *l*, grex; auferre, recidere. Turris bujus nominis propè Bethleem viſebatur *m*. Hanc vocem Vulgata explicat, cùm dicit, Turris gregis. m *Gen.* 35. 21.

n *Eſther* 2. 7. Ediſſa, eadem ac Eſther *n*, myrtus, ex hadas; Syriacè, lætitia.

o 1. *Eſd.* 10. 30. Edna, ſeu *Ednas*, vir *o*, voluntas, ex eden.

p 2. *Par.* 21. 20. Ednas, unus ex Præfectis copiarum Manaſſe *p*; requies, ſive teſtimonium æternum, ex hod, teſtimonium, & æternitas, & ex nuae, requies.

q *Gen.* 25. 30. Edom, Eſau filius Iſaaci *q*; ruſus, terrenus, vel ſanguineus.

r *Joſue* 3. 16. Edom, Vulg. Adon, urbs *r*; Hebr. Adam, rufus, ſanguineus.

s *Deut.* 2. 4. Edrai urbs Regis Og *s*, maximus, & magnificus acervus, ex adar, magnus, fortis, & ex hi, acervus; nubes, ſive interitus iniqui, ex ed, nubes, mors, & ex ruah, vel rah, iniquus; mors ſocii, vel paſtoris, ex rohe.

Egeus Eunuchus Regis Perſarum, meditatio, loquela, raptus, remotio, gemitus, ex haga. Perſicum nomen eſt, nec ex Hebræo ejus etymon derivandum *t*. t *Eſther* 2. 3.

u 2. *Reg.* 3. 5. Egla uxor Davidis *u*, vitula, currus, rotundum.

x *Joſue* 10. 3. Eglon urbs Regis Dabir *x*; vel nomen Regis Moab *y*; vitulus, currus, rotundus. y *Judic.* 3. 12.

z *Gen.* 36. 41. Ela urbs Idumæorum *z*. Vide *Elath*; quercus, maledictio, perjurium, juſjurandum, imprecatio.

a 1. *Paral.* 7. 25. Elad filius Suthalæ *a*, æternitas, teſtimonium, aut præda Dei, ex hed, vel had, æternitas, & El, Deus.

b 1. *Par.* 7. 20. Elada filius Tahath *b*, cœtus, congregatio Dei, ex jahad, congregare, unire, vel heda, congregatio, & El, Deus; æternitas, teſtimonium, vel præda Dei.

c *Judith.* 8. 1. Elai pater Oſiæ *c*, fortis, ex eli; Deus meus, ex El, Deus, & pronomine i, meus.

Elam. Vide *Ælam*.

d 1. *Par.* 2. 39. Elaſa filius Helles *d*; Dei factura, ex haſeha, facere, & El, Deus.

e *Deut.* 2. 8. Elath, ſeu *Ailath*, urbs Idumææ *e*; eadem ac *Ela*, anguis, ex ail; fortitudo, ex eodem; quercus, ex ala.

f *Exod.* 6. 24. Elcana filius Chore *f*; pater Samuelis, Annæ maritus *g*; Deus zelotes, ex El, Deus, & kine, zelare; poſſeſſio, vel calamus Dei, ex cana. g 1. *Reg.* 1. 4.

h *Nahum* 1. 1. Elceſai vicus *h*, durities Dei, ex caſca, ſeverus, aſper, & El, Deus.

i *Gen.* 25. 4. Eldaa filius Madian *i*, ſcientia, vel cognitio Dei, ex jadah, ſcientia, & El, Deus.

* *Num.* 11. 26. Eldad vir *, amor Dei, vel dilectus Dei, ex dod, dilectio, & El, Deus.

l *Iſai.* 15. 4. *Num.* 32. 37. Eleale Amorrhæorum urbs *l*, Dei aſcenſio, ſive Dei holocauſtum, ex hala, vel hola, elevatio, & El, Deus.

m *Exod.* 6. 22. Eleazar filius Aaronis *m*, Dei adjutorium, ſive Dei atriom, ex hazar, adjutorium, vel atrium, & ex El, Deus.

Electrum, pretioſum metallum ex auro, & argento conſtans. Verum hujus Græcæ vocis etymon ignoratur. Hebræum chaſmal æs fuſum, & candens ſignificat.

n 2. *Reg.* 23. 24. Elchanan frater ſobrinus Azaelis *n*, gratia, donum, vel miſericordia Dei, ex chen, vel chanan, & El, Deus.

Eleph urbs *o*, mille, doctrina, dux, bos, ex alaph, vel eleph. o *Joſue* 18. 28.

Eleutherus amnis *p*; ad literam, liber. p 1. *Macc.* 11. 7.

Eli, exclamatio ad Deum *q*; Deus meus, ex El, Deus, & pronomine i, meus. q *Pſal.* 21. 1. & *Matth.* 27. 46.

Elia filius Harem *r*: Dominus Deus, ex El, Deus, & Jah, Dominus; Dominus fortis, ex Jah, Dominus, & ul, ſive el, fortis. r 1. *Par.* 8. 26. & 1. *Eſdr.* 10. 21.

Eliab filius Phallu *s*, Deus pater meus, ex El, Deus, & pronomine i, meus, & nomine ab, pater; Deus patris. s *Num.* 26. 8.

Eliaba, vir *t*; Deus, vel fortis ipſum celabit, ex El, Deus, vel ul, fortis, & ex caba, celare, operire; vel Deus meum operimentum. t 2. *Reg.* 23. 32.

Eliacim filius Helciæ *u*, vel Oeconomus domûs Ezechiæ *x*; Dei reſurrectio, ſive Deus reſurrectionis, vel firmitatis, ex cum, reſurgere, firmare, & El, Deus; Deus ultor, ex nakam, ulciſci. u *Iſai.* 22. 20. x 4. *Reg.* 23. 34.

Eliada pater Razonis *y*, ſcientia Dei, vel cognitio Dei, ex jada, ſcientia, & El, Deus. y 3. *Reg.* 11. 23.

Eliam filius Achitophelis *z*, Dei populus, vel populi Deus, ex El, & ex hao, populus. z 2. *Reg.* 23. 34.

Elias Propheta *a*, Deus, Dominus. Vide ſupra *Elia*. a 3. *Reg.* 17. 1.

Eliaſaph filius Duelis *b*; Deus augens, complens, finiens, ex jaſaph, augere, complere, finire, & El, Deus. b *Num.* 1. 14.

Eliaſib filius Elioenai *c*; Deus converſionis, vel Deus meus reducet, ex ſchub, converti, revocare, & pronomine i, meus. c 1. *Par.* 3. 24.

Eliatha filius Heman *d*, Deus meus tu, ex pronominibus atha, tu, & i, meus, & El, Deus; Deus meus venit, ex El, & pronomine i, meus, & ex atha, venire, pervenire. d 1. *Reg.* 25. 4.

Eliea, unus ex trigiota fortiſſimis Davidis *e*; Dei pelicanus, ex caa, pelicanus, & El, Deus; vel fortis vomitus, ex hul, fortis, & kia, vomere. e 2. *Reg.* 23. 25.

Eliei populi *f*, nigri; retorti, ex Græco *elicos*. Græcus & Syrus legunt, Elimæos, vel fortaſſe, Elamitas. f *Judith.* 1. 6.

Elidad filius Choſelonis *g*, dilectus Dei, vel dilectio Dei mei. Vide *Eldad*. g *Num.* 34. 21.

Eliel filius Thohu *h*, Deus meus Deus, vel meus Deus eſt Deus, ex El repetito, & pronomine i, meus; fortitudo Dei, ex ul, fortitudo, & El, Deus. h 1. *Par.* 6. 34.

Elieaer Oeconomus domûs Abrahami *i*, adjutorium, vel atrium Dei mei. Vide ſupra *Eleazar*. i *Gen.* 15. 2.

Elihoreph, filius Siſæ, Princeps copiarum Salomonis *; Deus hyemis, ex horeph, hyems, & El, Deus; Deus juventutis, ex eodem; opprobrii, pudoris, redargutionis, ex haraph. * 3. *Reg.* 4. 4.

Elim urba Moabitarum *l*, arietes, ex ail; fortes, cervi, valles, ex eodem. l *Num.* 36. 9. & *Exod.* 15. 27.

Elimelech maritus Noemi *m*, Deus meus Rex, ex El, Deus, & pronomine i, & melech, vel malach, Rex. m *Ruth.* 2. 1.

Elioenaim filius Naariæ *n*; filius Bechoris *o*; ad ipſum oculi mei, ex hal, ad, apud, juxta, ſecundùm Latinum, & ex pronomine ai, mei; & aino, oculus; ad ipſum fontes mei, ex eodem; ad ipſum paupertas n 1. *Par.* 3. 23. & 4. 36. o 1. *Par.* 7. 9. & 8. 19.

tas mea, miſeria mea, ex boni.

p 1. Par. 15. 35. Eliphal, filius Ur *p*, miraculum, vel judicium Dei, ex phala, miraculum, vel ex pillel, judicium, & ex El, Deus.

q 2. Reg. 5. 16. Eliphalet, filius Davidis *q*, Deus liberationis, ex El, Deus, & ex palat, liberare; Deus meus expellens, ex pronomine i, meus, & ex El, Deus, & ex eodem palat, pellens.

r 1. Par. 15. 18. Eliphalu, nomen Sacerdotis *r*, Deus meus mirabilis, vel judicium Dei mei. Vide *Eliphal*.

s 2. Reg. 23. 34. Eliphelet, filius Aasbai *s*: ex eodem ac *Eliphaleth*.

t Gen. 50. 4. u Ezech. 27. 7. Eliſa, filius Javan *t*; vel Inſulæ Eliſæ *u*; Deus meus eſt, ex jeſch, eſt, repræſentat; Dei agnus, ex ſche; vel Deus adjutorium præſtans, ex jaſcha, & El, Deus. Hæ tamen etymologiæ incertæ ſunt; aliæ ignorantur.

x Exod. 6. 53. &c. Eliſabeth, Aaronis uxor *x*; Deus juramenti, ſivè juramentum Dei, ex ſchabua; Deus ſaturitatis, ex ſcheba, vel ſchebab, & ex El, Deus.

y Exod. 6. 22. z Num. 34. 25. Eliſaphan, Ozielis filius *y*: idem eſt filius Pharnach *z*; Deus aquilonis, ex tſaphon; Deus meus abſconditus, ex tſaphan; vel Deus meus ſpeculatur, ex tſapha, & ex El, Deus.

a 2. Par. 23. 1. Eliſaphat, filius Zechri *a*; Deus judicans, ex ſchaphat, & El, Deus.

b Num. 5. 10. &c. Eliſama, filius Amiud *b*; Deus exaudiens, ex ſchama, & El, Deus.

c 3. Reg. 19. 16. Eliſeus, Propheta *c*; Dei ſalus, vel Deus ſalvans, ex jaſcha, & El, Deus.

d 2. Reg. 3. 15. Eliſua, filius Davidis *d*: Deus ſalus mea.

e Num. 1. 5. Eliſur, filius Sedeor *e*; Deus fortitudo mea, mea petra, ex tſor, petra, ex quo matſor, arx; vel petra Dei, ex eodem tſor.

f 1. Reg. 1. 1. Eliu, filius Jeroham *f*; Deus meus ipſe, ex El, Deus, i, meus, & ha, ipſe.

g Matth. 1. 14. Eliud, filius Achim *g*; Deus laus mea, vel laus Dei mei, ex El, Deus, & od, gloria, laus.

Elle-haddebarim; hæc ſunt verba, ex pronomine ala, hæc, vel illa, & ex dabar, verbum: titulus, & prima verba Libri, qui à LXX. & Vulgatâ Deutoronomium, ideſt ſecundaria Lex ſeu Legis renovatio dicitur *h*.

h Deut. 57. 18. i Judic. 52. 12. Ellel, pater Abdonis *i*, laudans, ex hillel; aliter, ſtultitia, ex halal; vel Lucifer, ex helel.

* Luc. 3. 28. Elmadan, filius Her *. Quædam Græca vetera Exemplaria legunt, Elmadad, Deus menſuræ, ex El, Deus, & mad, metiri; aliter, Deus indumenti, ex eodem mad, vel madad.

l Joſue 59. 26. Elmelech, urbs *l*; Deus Rex, ex El, Deus, & melech.

m Gen. 10. 26. Elmodad, filius Jectan *m*; Dei menſura. Vide *Elmadan*. Vel atrium dilecti, ex ulam, atrium, & dod, dilectus.

n 5. Par. 15. 46. Elnaam, Vulg. *Elnaem*, pater Joſue *n*; Dei pulchritudo, ex El, Deus, & naham; aliter, Deus movens eos, ex nuah, movere, & pronomine am, ii.

o Jerem. 26. 22. Elnathan, filius Achobor *o*; Deus dedit, vel Dei donum, ex El, Deus, & nathan, donare.

Elon, filius Zabulonis *p*; quercus, quercetum; aliter, fortis, ex ejal. p Gen. 46. 14.

Elonitæ, familia Elonis *q*; ex eodem. q Num. 26. 26.

Elphaal, filius Mehuſim *r*; Dei opus, ex El, Deus, & pahal, facere. r 2. Par. 8. 11.

Elthece, urbs *s*; Dei theca, vel capſa, ex Hebræo, vel Syro; eadem ac *Eltheco* in Vulgatâ *t*. s Joſue 19. 44. t Joſue 21. 23.

Eltheco, urbs *u*; eadem ac *Elthece*; quæ per he in fine ſcribitur. u Joſue 21. 2.

Elthecon, urbs *x*; Deus illum tutum fecit, ex eodem ac *Elthece*. x Joſue 15. 59.

Eltholad, urbs *y*; Dei generatio, ex jalad, parere, & El, Deus. y Joſue 15. 30.

Elul, ſextus Hebræorum menſis *z*; clamor, ululatio, ex ala; aliter, pernoctatio. Aſſyrium eſt, nec in Hebræo ejus radix invenitur. z Eſdr. 6. 15.

Eluzai, unus ex 30. fortiſſimis Davidis *a*; Deus fortitudo meâ, ex El, Deus, & hazaz, fortitudo. a 5. Par. 51. 5.

Elymais, metropolis regionis Elamiticę *b*. Vide *Ælam*. b 5. Macc. 6. 1.

Elymas, Magus *c*; corruptus, pernicioſus. Arabicè magum ſonat. c Act. 13. 8.

Elſabad, Princeps *d*; munus à Deo acceptum, vel Deo datum, ex zabad, dotare, donare, & El, Deus. d 1. Par. 12. 12.

Emalehuel, Elmalchuel, Princeps Arabum *e*; Deus Rex ejus, ex melec, Rex, & El, Deus; aliter, nuntius Dei; ex malac, mittere, & El, Deus. e 5. Macch. 11. 39.

Eman, filius Zaræ *f*; multus; aliter, tumultus, ex hamon; aliter, Syriacè, fidelis. f 1. Par. 2. 6.

Emath, urbs *g*; aliter *Hemath*, ira, calor, ex kam; quòd fortè aquarum calidarum balnea ibi eſſent; aliter, murus, ex coma. g 4. Reg. 54. 25.

Emath, turris nomen *h*. Hebr. meah, vel meath, centum. h 2. Eſd. 12. 38.

Emin, gigas *i*; timores, terrores, ex am; formidabiles, ex ama; altiter, populi, ex om. i Deut. 2. 51.

Emmanuel, vel *Immanuel*, nomen Jeſu Chriſto inditum *; nobiſcum Deus, ex præpoſitione him, cum, & pronomine eno, nos, & El, Deus. * Iſa. 7. 14.

Emmaus, caſtelli nomen *l*; fortè Hebr. dicebatur hemath, vel ehamath, calor, ab aquis calidis. l Luc. 24. 53.

Emmer, pater Phaſſur *m*. Vide *Emer*, dicens, loquens, loquelæ donum habens. m Jerem. 20. 1.

Emmer, viri, & loci nomen *n*; loquens, dicens; Syriacè, agnus vel exaltatio. n 1. Eſdr. 2. 37.

Enac, celeberrimi gigantis nomen *o*; torques, vel ornamentum: ab aliquibus Græcum *anax*, Rex, ex Enac derivatur. o Num. 53. 23.

Enacim, gigantes *p*, idem. p Deut. 11. 15.

Enaim, vicus, duo fontes, vel duo oculi, ex hain, oculus. Enaim duale eſt. q Joſue 55. 34.

Enan, vicus *r*; nubes, præſtigia, auguria, ex honen; aliter, eorum fons, eorum oculus, ex hain, & pronomine an, eorum. r Num. 34. 9.

Encænia, Feſtum Judæorum *s*; Græca vox, renovatio, dedicatio, ex *cainos*, novus. s Joan. 10. 52.

Endor, urbs *t*, fons, vel oculus generationis, vel habitationis, ex hain, oculus, & dur, vel dor, generatio. t Joſue 22. 18.

En-gaddi, fons, vel oculus hædi, vel feli-

lici-

u 1. *Reg.* 24. 1. licitatis, ex hain, oculus, ſons, & ghedi, hædus.

x *Ezech.* 47. 10. En-Gallim, vicus *x*, ſons, vel oculus vitulorum, vel curruum, ſeu rotunditatum, ex hain, oculus, ſons, & hagolim, rotunditates, rotæ, currus; vel ex hegla, bos.

En-gannim, Vulg. *Ængannim*; loci nomen; ſons, vel oculus hortorum; ex hain, oculus, ſons, & gan, hortus. — y *Joſue* 19.21. & 15. 34.

z *Joſue* 19. 21. En-Hadda, urbs *z*; ſons, oculus acutus, ſolutus, ex hain, oculus, ſons, & cadad, vel cad, acutus; aliter, lętus, ex cada; vel, ſons acuminis, vel oculus acuminis, vel lætitiæ.

a *Joſue* 19. 37. En-Haſor, urbs *a*, ſons, ſive oculus atrii, habitationis, ex hain, oculus, ſons, & ex chatſar, atrium, veſtibulum; vel ſœnum, ſeu herba ſontis, ex catſir. LXX. ſons Aſor.

b *Joſue* 15. 8. Ennon, vallis *b*; ecce illi, ex adverbio hen, ecce, & pronomine am, illi; aliter, eorum divitiæ, ex on, divitiæ, & pronomine am, eorum.

c *Ezech.* 57. 17. Enon, confinia Damaſci *c*; nubes, vel acervus tenebroſus, vel ejus ſons, ſeu ejus oculus.

d *Gen.* 4. 26. Enos, filius Seth *d*; homo mortalis, deſperatus, immemor.

e *Joſue* 18. 57. En-Semes, loci nomen *e*; ſons, vel oculus Solis, ex hain, ſons, oculus, & ſemes, Sol.

f *Rom.* 16. 5. Epænetus, Sancti Pauli amicus *f*, Græca vox; laudabilis, laude dignus.

g *Coloſſ.* 4. 12. Epapbras, Sancti Pauli Diſcipulus *g*; ſpumâ opertus. Græcum eſt.

h *Philip.* 11. 25. Epapbroditus, S. Paulus comes *h*; venuſtus, jucundus, ex *Apbrodite*, Venus. Græcum eſt.

i *Gen.* 25. 4. &c. Epha, filius Madian *i*; laſſus, fatigatus, ex hajaph; aliter, volans, veluti avis, ex huph, volare.

* *Gen.* 25. 4. Epher, filius Madian *; Vulg. Opher; pulvis; aliter, hinnulus, vel plumbum, ex ophereth.

l *Act.* 18. 19. Epheſus, urbs *l*; deſiderium.

Ephi, vel *Epha*, genus menſuræ Hebraicæ *m*. Vide quæ de hac diximus, cùm de menſuris Hebraicis egimus. — m *Ezech.* 45. 34.

n *Judic.* 8. 27. *Vide Exod.* 25. 7. Ephod, veſtis quædam Sacerdotum *n*; ſuperhumerale, utì Vulgata, quod Græci vocant epomida.

o *Judic.* 6. 11. * *Joſue* 18.23. Ephra, urbs *o*, eadem utì creditur, ac *Ophera* *; cinis, pulvis, plumbum.

p *Gen.* 41. 52. &c. Ephraim, alter filius Joſephi *p*; fructiſer, vel creſcens, ex phara.

q 1. *Par.* 2. 19. Ephratha, vel *Ephrath*, uxor Calebi *q*; vel urbs, alio nomine Bethleem; ubertas, frugifera, & creſcens: hujus radicem vide in *Ephraim*.

Ephrathæus, incola Ephrathæ, vel ex poſteris Ephraimi *r*; idem. — r *Judic.* 12. 5.

s *Jerem.* 44. 30. Ephree, Rex Ægypti *s*; Hebraicè *Hophra*, Ægyptium nomen, cujus etymon fruſtrà in Hebræo quæritur.

t *Pſal.* 77. 67. Ephrem *t*, Vulg. *Ephraim*. Vide *Ephraim*.

u *Gen.* 23. 8. Ephron, filius Seor *u*; urbs ejuſdem nominis *x*. Hujus radicem vide in *Epher*. — x 2. *Par.* 13. 9.

y *Act.* 17. 18. Epicuræi, Ethnici Philoſophi *y*; auxiliatores, ex Græco *epicoureo*, auxilior, opitulor.

z 1. *Macch.* 8. 33. Epinicium, canticum victoriæ *z*; Græca vox, ex *epi*, & *nice*, victoria.

a *Act.* 19. 22. Eraſtus; comes laborum S. Pauli *a*; Græca vox: amabilis.

b 1. *Eſd.* 4. 9. Erchuæi, Vulg. *Archuai*, populi *b*; longi, ex erec; aliter, ſanantes, ex arocca

c *Judith.* 16. Erioch, Rex Elicorum *c*; longus, elevatus, extenſus, ex erec.

d *Joſue* 15. 52. Eſaan, urbs *d*; innixus, ſuſtentatus, ex ſchaan; aliter ignis afflictionis, ex eſch, ignis; vel reſponſionis, ex hana, reſpondere.

e *Iſa.* 1. 1. Eſaias, Propheta, *e*; ſalus Domini, ex jaſcha, ſalus, & ex Jah, Dominus.

f *Gen.* 25. 25. Eſau, idem ac *Edom*, filius Iſaaci *f*; faciens, operans, perfectus, ex hasha.

g 1. *Par.* 8. 33. Esbaal, filius Saulis *g*; ignis idoli, ex eſch, ignis, & Baal, Idolum, ignis poſſidentis, fruentis. Vide *Baal*.

h 1. *Par.* 7. 7. Esbon, filius Bale, Vulg. *Bela h*; feſtinans intelligere, ex uts, feſtinare, & bina, intelligere; feſtinans ædificare, ex bana.

i *Gen.* 16. 13. Eſcol frater Mambre *i*; botrus; vel orbatio; ex ſchacal.

k 1. *Eſdr.* 7. 6. Eſdras Sacerdos Prophetes *k*; auxilium, adjutorium, ex hazar, adjuvare; aliter, atrium, ex hazara.

l *Judith.* 1. 8. Eſdrelon, vel *Eſrelon*, urbs *l*; adjutorium fortitudinis, ex hazar, adjuvare, & ex aul, vel ul, fortitudo. Eamdem credimus ac *Jezrael*. Vide *Jezrael*.

m 2. *Macc.* 12. 36. Eſdrin, Dux *m*; adjutorium, ex hazar, adjuvare. Vide *Eſdras*.

n *Gen.* 36. 26. Eſeban, filius Diſon *n*; ignis filii, ex eſch, & ben, filius; vel ædificantis, ex bana, ædificare; vel intelligentis, ex bun.

o *Gen.* 46. 16. Eſebon, filius Gad *o*; præcipitatio, vel feſtinatio filii, ex uts, feſtinans, & ex ben, filius; vel, ædificantis, ſeu intelligentis. Vide *Eſeban*.

p 1. *Par.* 8. 39. Eſec, frater Aſar *p*; violentia, vel calumnia.

q 2. *Par.* 34. 8. Eſelias, pater Saphan; Dominus eum ſervat, vel liberat, ex atſal; propè Dominum, ex ezel, & Jah, Dominus.

r *Joſue* 15.29. Eſem, urbs *r*, os ab oſſe, vel fortitudo, eorum lignum, ex hets, lignum; vel eorum conſilium, ex huts.

s *Gen.* 36. 21. Eſer, filius Seir *s*; theſaurus, vel locus, ubi aliquid ſervatur, cellarium; impediens, vel, retioens, vel moleſtiam ferens, ex tſar, vel tſur, claudere, affligere.

t *Joſue* 15. 43. Eſnam, urbs *t*; mutatio, iteratio, ex ſchana; ſomnus, ex jaſchan; vel, ſecundatio, ex ſcheni.

u *Eſth.* 9. 7. Eſphatha, filius Amaoi *u*; congregatio, ex aſapha; finire, conſummare, ex ſapha. Hebræis barbarum eſt.

x *Joſue* 12. 2. Eſriel, filius Galaad *x*; beatitudo Dei, felicitas perfecta, ex aſchri, beatus, felicitas, & ex El, Deus; intuitus fortis, ex reva, intuitus, & ex ul, fortitudo; vel greſſus Dei, ex aſchur, greſſus.

y *Gen.* 46. 9. Eſron, ſive *Heſron*, filius Ruben *y*; ſagitta exultationis, ex kets, ſagitta, & ex ranan, clamor exultationis; diviſio Cantici, ex catſa, dividere, & ex ranan, atrium, ex catſar; vel, fœnum, ex catſir.

z *Joſue* 15. 33. Eſthaol, urbs *z*, Vulg. *Eſtaol*; mulier fortis, ex eſcheth, mulier, & ul, fortis; vel, ſtulta, ex evil; ignis laboris, ex eſch, ignis, & thelab; ſeu poſtulatio, ex ſchaal.

a 1. *Reg.* 30. 18. Eſthamo, vel *Eſthemo*, urbs *a*; eadem ac *Eſthemo*, vel *Eſthemoa*; exauditus, ex ſchamah; mulieris uterus, ex eſcheth, mulier, & maha, viſcera.

b *Eſt.* 2. 7. Eſther, fœmina, alio nomine *Ediſſa b*, occulta, ex ſathar; vel, demoliens, ex eodem Chaldaicè; medicinæ exploratio, vel comprobatio. Vox hæc Perſica, vel Meda creditur: Hebræa eſt *Ediſſa*.

c 1. *Par.* 55. 2. Eſthon, filius Mahir *c*; uxor ejus, ex eſcheth, mulier, & pronomine an, ſua; donum ignis, ex eſch, & nathan, donum.

d 2. *Reg.* 15. 19. Ethai, Gethæus, qui in Davidis auxilium venit *d*; robuſtus, ex eth; ſignum meum, ex oth, & pronomine i, meum; vomer, ex eth; adventus eorum, ex aith.

e 2. *Par.* 11. 19. Ethai, filius Roboami *e*; hora mea, meum tempus, ex heth; aliter, præparatus, ex hithed.

f 1. *Par.* 4. 3. Etham, Princeps familiæ *f*; eorum avis, ex hait, avis, & pronomine am, eorum; aliter, eorum operimentum, ex hata, veſtire; aliter eorum calamus, ex het.

g *Exod.* 20. 20. Etham, nomen ſolitudinis, quæ & *Sur* per ſchin dicitur *g*; fortitudo eorum, eorum ſignum &c. Vide *Ethan*, & ex pronomine am, eorum.

h 3. *Reg.* 4. 31. Ethan, filius Mahol *h*; fortis vomer. Vide *Etham*; aliter, donum inſulæ, ex i, inſula, & mathan, danum.

i 3. *Reg.* 8. 2. Ethanim, ſeptimus menſis anni Eccleſiaſtici Hebræorum *i*; robuſti, fortes. Vide *Ethan*; aliter, donum, ex mathan.

* 3. *Reg.* 16. 35. Ethbaal, Rex Sidoniorum *; ad Idolum, vel cum Baal, ex ethad, propè, cum, & ex Baal, Idolum, dominans, poſſidens; aliter, ſignum Idoli, poſſidentis, dominantis, ex oth, ſignum, & baal doıoinari.

l *Ezech.* 41. 15. Ethecæ, feneſtræ extra ædificium porrectæ *l*; aliter, porticus, camera. S. Hieroymus *Ezech.* 42. 5. Hebr. atikim, porticum vertit, 70. ypophâuſio. Vide *caput* 41. 16. illuminationes, dies, aſpectus.

m 2. *Eſdr.* 15. 6. Etheel, filius Iſaiæ *m*; Deus mecum, ex eth; cum, & ex El, Deus; aliter, ſignum, adventus Dei, ex eodem eth, vel ex aith, adventus, & ex El, Deus.

n 5. *Par.* 11. 36. Ethæi, Vulg. *Ethei*, filius filiæ Seſan *n*; hora mea, tempus meum, ex eth, tempus, & pronomine i, meus.

o *Joſue* 55. 42. Ether, urbs *o*; lapis.

p 1. *Par.* 52. 11. Ethi, unus ex 30. fortiſſimis Davidici exercitûs *p*; tempus meum, hora mea.

q 1. *Par.* 4. 7. Ethan, filius Aſſur ex Halaa *q*; donum, merces, ſignum, adventus filii, ex eth, vel oth, adventus, & nin, filius.

Etharoth, coronæ, id quod claudit.

Evangelium, bonum nuncium, ex *ev*, benè, & *aggello*, nuncio.

r 2. *Timoth.* 4. 21. Enbulus, S. Pauli amicus, & Diſcipulus *r*; prudens, conſultè operans. Græcum eſt.

Evergetes, Regis Ægypti cognomen; benefactor, liberalis. Græcum eſt.

s *Num.* 31. 8. Evi, Rex Madianitarum *s*; væ, ex oi; aliter, deſiderium meum, ex iva, deſiderium, & pronomine i, meus.

t 4. *Reg.* 15. 27. Evilmerodach, Rex Babylonis *t*; ſtultus Merodach, vel contemnens, ſtulti amaritudo; aliter, ſtultus amarè contritus, ex evil, ſtultus, & ex marar, amaritudo, & ex daca, dejicere, vel ex duc, conterere. Babylonica vox eſt, nec facilè ejus etymon in Hebreo invenietur.

Eumenes, Rex *u*; mitis, beneficus. Græcum eſt. u 1. *Macc.* 8. 8.

Eunice, mater Timothei *x*; bona victoria, ex *eu*, bona, benè, & *nice*, victoria. Græcum eſt. x 2. *Timot.* 1. 5.

Eunuchus. Ad literam thori cuſtos, ex Græco *eune*, thorus, & echo, seneo, cuſtodio. Hebræum ſaris, pro vero Eunucho, & pro illuſtri Principis alicujus miniſtro uſurpatur.

Evodia, à S. Paulo laudata *y*; bonus odor, vel benè olens, ex *ev*, benè & *ozon*, olens, odorifer. Græcum eſt. y *Philip.* 4. 2.

Eupater, vel *Eupator*, filius Antiochi *z*; bonus pater, ex Græco *ev*, bonus, benè, & ex pater. z 1. *Macch.* 6. 17.

Euphrates, fluvius *a*; Hebr. pherat, frugifer, ſivè fructificans, creſcens, ex Hebræo para. a *Gen.* 2. 14.

Eupolemus, filius Joannis *b*; benè pugnans, vel bonus pugnator, ex *ev*, bonus, benè, & ex *polemos*, bellum. b 1. *Macc.* 8. 17.

Eutychus, puer à S. Paulo vitæ reſtitutus *c*; felix, vel benè fortunatus, ex Græco *eutyches*, ex *ev*, bonus, & syche, fortuna. c *Act.* 20. 9.

Exedra, cathedra, ſedes, locus, ubi cœtus fiuns, in quo ſellæ, & ſcamna ſuot.

Ezechias, Rex Juda, filius Achaz *d*; fortitudo Domini, ex chaſac, fortitudo, & Jah, Dominus; à Domino apprehenſus & ſuſtentatus, vel, Deus mea fortitudo, ex iiſdem chaſac, & Jah. d 4. *Reg.* 18. 5.

Ezechiel, Vulg. *Hezechiel*, Sacerdos *e*; Ezechiel Propheta *f*; fortitudo Dei, vel à Deo ſuſtentatus, Deus fortitudo mea, ex El, Deus. e 1. *Paralip.* 24. 16. f *Ezech.* 5. 3.

Ezechiel, Hebr. Jahaziel, Babylone redux cum Eſdra *g*; videns Deum, ex caſa, videre, & ex El, Deus. g 1. *Eſd.* 8. 5.

Ezel, lapis *h*; exitus, ambulatio, ex ezel; vel diſtillatio h 2. *Reg.* 20. 19.

Ezer, filius Hur *i*; adjutorium; atrium, ex hazara. i 1. *Par.* 4. 4.

Eſiel, filius Harajæ, Vulg. Arajæ *k*; fortitudo Dei; hircus Dei, ex hez, hircus, & ex El, Deus. k 2. *Eſdr.* 3. 8.

Ezra viri nomen *l*; adjutorium, vel atrium. Vide *Ezer*. l 1. *Par.* 4. 17.

Ezrahites, Vulg. Ezrahita, ſapiens vir Salomonis ætate *m*; advena, ex ezrac; orientalis, ex zarac, ablatus eſt. m 3. *Reg.* 4. 31.

Ezrel, Hebr. Hazarel *n*; adjutorium, vel atrium Dei. Vide *Ezra*. n 5. *Eſd.* 10. 41.

Ezri, Præfectus hortorum, & villarum Davidis, & Salomonis *o*; adjutorium, atrium meum. Vide *Ezra*, & ex pronomine i, meus. o 1. *Par.* 27. 26.

Ezricam, Oeconomus domûs Achaz *p*; auxilium meum reſurrexit, vel auxilium meum ſurrexit, ex ezer, vide ſupra, & ex cum, reſurgere, ſurgere; adjutorium meum me vindicavit. p 1. *Par.* 3. 23. *&c.*

Ezriel, pater Saraiæ *q*; adjutorium, vel atrium Dei. Vide *Ezrel*. q *Jerem.* 36. 26.

FA-

F

r *Jerem.* 5. 39. FAUNI Ficarii r; fauni ficubus ſylveſtribus victitantes. Hebræum legit ziim, cum inſulis.

G

s *Judic.* 9. 35. GAAL, filius Obed s; abjectio, ſive abominatio.

t *Joſue* 24. 30. Gaas, montis nomen t; tempeſtas, commotio, tumultus, dejectio.

u *Iſa.* 10. 29. Gaba, urbs u; eadem ac *Gabaa*, calix, vel collis, ex gabaa.

x *Joſue* 15. 57. Gabaa, vel *Gabaath*, eadem ac *Gaba* x.

y *Joſue* 18. 24. & 21. 17. Gabae, urbs y; eadem ac *Gabaa*, vel *Gabaath*.

z *Joſue* 18. 25. Gabaon, urbs z; collis, vel calix; aliter, quod exterius eſt, vel elevatur, ex gabab; elevatio iniquitatis, ex gab, elevatio, & ex havon, iniquitas.

a 2. *Reg.* 21. 1. Gabaonitæ, populus Gabaonis a; idem.

b *Joſue* 21. 23. Gabathon, urbs b; dorſum, vel elevatio, ſeu eminentia, palpebra ejus, ex gab, & pronomine an, ejus; donum elevatum, ex gab, elevare, & nathan, donum; aliter,

c *Joſue* 19. 44. *Gebbethon* c.

d *Joan.* 19. 13. Gabbatha, locus elevatus d; Græcè lithoſtrôtos, lapidibus ſtratus, ex *lithos*, lapis, & *ſtrotos*, ſtratus.

e *Joſue* 18. 18 Gabee, urbs e; Vide *Gabaa*.

f *Tob.* 1. 17. Gabelus, Tobiæ conſanguineus f; termini, limites, ex gabal.

g 3. *Reg.* 4. 19. Gaber filius Uri g; vir fortis; Syriacè, gallus gallinaceus.

h *Iſa.* 10. 31. Gabim, urbs h; foſſæ; vel locuſtæ, ex gob; excelsa, ex gab.

i *Dan.* 8. 16. Gabriel, Angeli nomen i; Deus fortitudo mea, vel vir Dei, vel fortitudo Dei, ſeu Deus meus fortis, ex gaber, vir, vel ex ghibbor, fortitudo, pronomine i, meus, & El, Deus.

* *Geneſ.* 30. 2. Gad, ſeptimus Jacobi filius ex Zelpha *; qui 1. *Par.* 5. 18. ex Hebræo *Gaddi* appellatur, felix, armatus, præparatus; hircus, ex gada.

l 1. *Eſd.* 2. 47. Gaddel, viri nomen l; magnus, potens; fimbria, vitta, ex gedalim, fimbriæ, vittę.

m *Num.* 13. 11. Gaddi, filius Suſi m; vel loci nomen n; felicitas mea, meus exercitus, turma

n 1. *Par.* 12. 8. mea; hædus.

o 1. *Macch.* 2. 2. Gaddis, filius Matthathiæ o; idem ſonat ac *Gaddi*, vel faſciculorum acervus in areâ, ex gadiſch.

p *Joſue* 1. 12. Gaditę, populi p; idem ſonat ac Gad.

q *Joſue* 12. 13. Gader, urbs q; Gedera ibid. 15. 36. appellatur; maceria, ſepes.

r 2. *Par.* 28. 18. Gaderoth, urbs r; muri; ſepes,

s *Num.* 33. 32. Gadgad, ſtatio Iſraelitarum s; felicitas felicitatis, vel exercitus ad prælium paratus.

t 4. *Reg.* 15. 14. Gadi, pater Manahem t; loci nomen, idem ac *Gaddi* u. Vide *Gaddi*.

u 2. *Reg.* 13. 36. Gador, loci nomen x. Vide *Gader*: eadem videtur ac *Gedor*, & *Gedera*.

x 1. *Par.* 4. 39. Gaham, filius Nachoris ex Roma ipſius

y *Gen.* 22. 24. concubina y; ducens eos, ex guac, ducere, educere, & pronomine am, eos; eorum egreſſus; egreſſus caloris, ex guac, egreſſus, & cum, calor.

Gaher, unus ex Principibus familiarum, quæ Babylone Jeroſolymam rediere z; egreſſus caloris, vel iræ, ex guac, egreſſus, & cara, ira, & carar, ignis, calor. z 1. *Eſd.* 2. 47.

Gajus, vel *Cajus*. Significare poteſt terreſtrem, ex *gaia*, terra, vel hilaris.

Galaad, filius Machir a; mons, & regio b; acervus teſtimonii, ex gal, acervus &c. & ex hud, teſtimonium. a *Num.* 26. 29. &c. b *Geneſ.* 31. 21.

Galaaditæ, populi Galaad c, idem. c 4. *Reg.* 15. 25.

Galaaditis, Provincia Galaad d. d 1. *Macch.* 5. 17.

Galal, unus ex Principibus Levitarum, qui Jeroſolymam Babylone rediere e; rota, pila, revolutio, confinium. e 1. *Par.* 9. 15.

Galalai, unus ex Principibus Tribûs Juda f; rota mea, confinium meum. f 2. *Eſd.* 12. 35.

Galatæ, populi g; albi, lactei, lactantes. Græcum eſt. g *Galat.* 3. 1.

Galatia h; Provincia Aſiæ minoris, à Gallis, vel Galatis occupata. h 1. *Macc.* 8. 2.

Galgal, vel *Galgala*, urbs i; rota, revolutio, acervus; rotæ revolutio, vel acervus acervi. i *Oſee* 9. 15.

Galilæa, Provincia *; confinium, ex Galgal. Vide *Galgal*. * *Matth.* 3. 13.

Gallim, vicus l; coacervantes, operientes, revolventes, ex gal, vel galah. l 1. *Reg.* 25. 44.

Gallim urbs, Hebraicè *Eglaim* m; guttæ, vel gutta maris, ex agal, gutta, & jam, mare, vel congregatio aquarum; cooperiens, currens, revolvens, ex gal. m *Iſa.* 15. 8.

Gallion, Proconſul Achajæ n; lactans, vel lacte vivens. n *Act.* 18. 12.

Gamaliel, filius Phadaſſur o; retributio, vel camelus Dei, vel ablactatus Dei, ex gamal, & El, Deus. o *Num.* 1. 10.

Gamarias, filius Helciæ p; conſummatio, vel completio Domini, ex gamar, completio, & ex Jah, Dominus. p *Jerem.* 29. 3.

Gamul, Princeps unius ex 24. familiis Sacerdotalibus q; retributio; ablactare, ex gamal. q 1. *Par.* 24. 17.

Gamzo, urbs r; etiam iſte, ex gam, etiam, & pronomine zo, vel zu, iſte; ſcirpus, vel juncus iſte, ex gama, juncus, & pronomine zu, iſte. r 2. *Par.* 28. 18.

Gareb, collis nomen s; ſcabies, vel Syriacè, hydria. s *Jerem.* 31. 39.

Garizim, mons t; ſciſſores, ex garaz. t *Judic.* 9. 7.

Garmi, unus ex filiis Odaię ſororis Naham; os meum, vel oſſa; aqua indigenæ, ex mi, aqua, & gher, peregrinus.

Gaſpha, loci nomen u; appropinquatio oris, ex giſcheſch, attingere, & ex pe, os; accendens huc, ex eodem pe, vel po, huc. u 2. *Eſdr.* 11. 21.

Gatham, filius Eliphaz x; mugitus eorum, ex gaha, mugire, & pronomine am, eorum; vel tactus eorum, ex nagath, tangere; mugitus perfecti, ex gaha, mugire, & ex thamam, vel tham, perfectus. x *Gen.* 36. 11.

Gaver, vel *Gor*, catulus animalis, veluti canis, leonis; vel commoratio, terror.

Gaulon, urbs y; tranſmigratio eorum, ex gala, tranſmigratio, & pronomine an, eorum; eorum revolutio. y *Joſue* 20. 8.

Gaza, urbs z; fortis, ex hazaz; hircus, ex hez. z *Gen.* 10. 19.

Gazabar, pater Mithridatis a. Hebræum legit Mithridates ærarii Præfectus. Vulg. no- a 1. *Eſdr.* 1. 8.

nomen pro ſignificato poſuit, ex gadabar, theſaurarius, literam daleth in zain mutans.

b 1. *Eſd.* 2. 48. Gazam, Princeps cujuſdam ex familiis, quæ Babylone Jeroſolymam rediere *b*; eruca; vellus eorum, ex ghez, vel tondens eos, ex eodem ghez, & pronomine am, eorum, eos.

c *Joſue* 13. 3. Gazęi, populi Gazę *c*; fortes, ex hazaz; hirci, ex hez.

d 1. *Macch.* 13. 54. Gazaris, urbs, vel ager Gazaræ *d*. Vide *Gazer*.

e *Joſue* 10. 33. Gazer, *Gazera*, vel *Gazara*, urbs *e*; ſciſſus, diviſus; ſententia, ordinatio, deciſio.

f *Luc.* 21. 1. Gazophylacium ærarii locus, vel arca, in quam eleemoſynæ, & oblationes ferebantur *f*; ex gaza, quod Perſicè divitias, utenſilia ſignificat, & ex *phylace*, cuſtodia.

g 2. *Eſd.* 11. 31. Geba, urbs *g*; *Gaba*, *Gabaa*, & *Gabaath*, collis, calix. Vide *Gabaa*.

h *Pſal.* 82. 8. Gebal, urbs *h*; terminus, limes. Vide *Gabal*.

i 2. *Eſd.* 11. 8. Gebbai, viri nomen *i*; elevatio, dorſum, ex gab; locuſtæ, ex gob; ciſterna, foſſa, ex ghebe.

* *Joſue* 19. 44. Gebbethon, urbs *. Vide *Gabathon*; excelſa, elevatio.

l 1. *Eſd.* 2. 56. Geddel, viri nomen *l*; magnitudo; fimbria, funiculus, ex ghedalim.

m 1. *Par.* 11. 4. Geddelthi, viri nomen *m*; fimbria mea, vel magnitudo mea. Vide *Geddel*.

n *Num.* 13. 11. Geddiel, filius Sodi *n*; hircus Dei, ex ghedi, hircus; Dominus felicitas mea, exercitus meus, ex gada, felicitas, exercitus &c. & ex El, Deus.

o *Jerem.* 38. 1. Gedelias, filius Phaſſur *o*; Deus magnitudo mea, vel fimbria Domini, ex gedilim, fimbriæ, & ex Jah, Dominus.

p *Judic.* 6. 29. Gedeon, filius Joas *p*; conterens, frangens, ex gadah; ſciſſio iniquitatis, ex Syriaco, & Hebræo.

q *Joſue* 15. 30. Gedera, urbs *q*, maceries, ſepes. Vide *Gader*, *Gadera*.

r *Joſue* 15. 36. Gedorathaim, urbs *r*; Vulg. *Gederothaim*, duo muri. Vide *Gedera*.

s *Matth.* 18. 9. Gehenna, loci nomen *s*; Vallis vanitatis, deceptionis, ex ghei, vallis, & on, vanitas; aliter, divitiarum, ex hon; vel, triſtitiæ, ex ana, infernus denique, Syriacè,

Gehennon, loci nomen, vallis triſtitiæ, divitiarum, deceptionis eorum, ex gehenna. Vide *ſupra*.

t *Gen.* 2. 13. Gehon, fluvius *t*; vallis gratiæ, ex ghei, vallis, & ken, gratia; vel, vallis manſionis, ex cana,

u 1. *Reg.* 27. 4. Gelboe, mons *u*; revolutio inquiſitionis, ex gal, revolutio, & baha, inquiſitio; aliter, acervus tumoris, & inflammationis, ex eodem gal, acervus, & eodem baha; aliter, ex Hebræo & Syro, revolvens deprecationem.

x 2. *Reg.* 13. 34. Gelonites, gens *x*; ſurgens, exultans, revelans, tranſmigrans, ex galal, vel gala, ſeù ghil.

y *Num.* 13. 13. Gemalli, pater Ammielis *y*; retributio mea, qui me ablactavit, camelus meus.

z 2. *Reg.* 8. 13. Gemelli, vallis *z*; vallis Salinarum, ex ghei, vallis, & melac, ſal vel ſalinæ; vallis nautarum, ex eodem.

a *Matth.* 14. 34. Geneſar, loci nomen *a*; vel *Geneſareth* *b*; hortus Principis, ex gan, hortus, & Sar, princeps; protectio Principis, vel gubernantis, ex iiſdem. b *Luc.* 5. 1.

c 2. *Macch.* 12. 2. Genneus, Apollonii pater *c*; generoſus, ex Græco *gennaios*, nobilis, generoſus.

d 2. *Eſdr.* 12. 2. Genthon, viri nomen *d*; hortus, viridarium, protectio ejus, ex gan, & pronomine an, ejus.

e 3. *Reg.* 11. 20. Genubath, filius Adad *e*; furtum, ex ganab; hortus, vel filiæ protectio, ex gan, hortus, &c. & ex bath, filia.

f *Geneſ.* 46. 21. Gera, filius Benjamin *f*; aliter *Abara* *g*. Vide ſupra: peregrinatio, ex gur; certatio, diſputatio, ex gara; ruminatio, ex garar. g 1. *Par.* 8. 2.

h *Gen.* 10. 19. Gerara, urbs *h*; idem.

i *Matth.* 8. Geraſeni, populi *i*; Græcè *Gergeſeni* *i*. Vide quæ de hir diximus in Dictionario: peregrinationi, certationi, conſummationi appropinquantes, ex nagaſch, & gera.

* *Marc.* 5. 1. Geraſeni, regio, populus *, Græcè *Gadareni*; ſepti, murati, ex Hebr. ghedar.

l *Gen.* 15. 21 Gergeſæi, populi *l*; idem ac *Geraſeni*, *Gergeſeni*.

m 2. *Macc.* 13. 24. Gerreni, incolæ Gerrarum, vel Geraræ *m*; incolæ, peregrini, certantes. Vide *Gera*, & *Gerar*.

n *Exod.* 2. 22. Gerſan, Vulg. *Gerſam*, Moyſis filius *n*, Hebr. *Gerſom*: advena hìc, ex gher, advena, itinerans, & ſam, hìc; peregrinus illuſtris, ex gher, & ſchem, nomen.

o 1. *Par.* 6. 20. & 71. Gerſom, idem *o* ac *Gerſon* *p*. Vide infra. p *Ibid.* 62.

q *Gen.* 46. 11. & 1. *Par.* 6. 1. Gerſon filius Levi *q*; exilium ejus, ex garaſch, exilium, & pronomine an, ejus; peregrinationis mutatio, ex ſchana, mutare, & gher, peregrinatio.

r *Jerem.* 41. 17. Geruth, loci nomen *r*; peregrinatio, vel itinerans. Vulgata ſignificatum pro nomine poſuit, & LXX. beth pro ghimel legerunt.

s 1. *Reg.* 22. 8. Gerzi, vicus *s*; ſecuris, aſcia; ſciſſor, ex garaz.

t 1. *Par.* 2. 47. Geſan, filius Johaddai *t*; appropinquans, ex nagaſch; vallis mutationis, ex ghie, vallis, & ſchana, mutatio; ebur, ex ſchen; ſomnus, ex ſchena, & jaſchan.

u *Gen.* 46. 28. Geſſen, regio, terra *u*; appropinquatio, approximatio. Vide *Geſan*.

x 2. *Reg.* 3. 3. Geſſur, regio, terra *x*; vallis aſpectus, ex ghie, vallis, & ſchur, aſpicere, videre; vallis bovis, ex eodem ſchur; aliter, vallis muri,

y *Deut.* 3. 14. Geſſuri, regio *y*; idem ac *Geſſur*. Vide ſupra.

z 2. *Par.* 11. 8. Geth, urbs; *z*; torcular.

a 2. *Reg.* 4. 3. Gethaim, urbs *a*; duo torcularia, vel duæ urbes Geth.

b *Geneſ.* 10. 23. Gether, filius Amrami *b*; vallis examinis, explurationis, ex ghie, vallis, & thur, examen; vallis turturis, ex eodem thur; torcular explorationis, contemplationis, ex geth, torcular, & ex eodem thur, contemplatio.

c *Joſue* 19. 13. Geth-hepher, urbs *c*; fodiens ad torcular, ex caphar, fodere, & ex geth, torcular; explorans, confundens torcular, ex eodem caphar.

d *Joſue* 21. 25. Geth-remmon, urbs *d*; torcular mali punici, ex geth, torcular, & rimmon, arbor mali punici; torcular excelſum, ex ramam, elevatio.

Geth-

e *Iſai.* 28. 1. Gethſemani, aliter *Ge-ſemani* Hebr. *e*; vallis pinguiſſima; vallis olei, ex ghie, vallis, & ſcbemen, oleum, unguentum.

f 2. *Reg.* 5. 25. Gezer, urbs *f*; eadem ac *Gazar*. Vide ſupra: præciſus, diviſus; ſententia, judicium, deciſio.

g 2. *Eſdr.* 7. 51. Gezem, eadem ac *Gazam g*. Vide ſupra.

h 1. *Macch.* 4. 15. *Aſaremoth*, *vel Gezerôn*, *ut alia ferunt Mſſ.* Gezeron, urbs *h*; diviſio, præſciſſio, ſententia doloris, vel fortitudinis, ex gezer, ſcindere, & on, fortitudo, vel ex ana, dolor, afflictio.

Gezez, filius Calebi *i*; tonſor, vellus.

k 1. *Paral.* 2. 46. Gezonites, ex Gezon *k*; tondens, ex gazaz; tranſiens, ex mazon, tranſitus.

l 1. *Par.* 11. 33. Giah, vallis *l*; ducere, extrahere, producere, ex guac; ſuſpiria, gemitus, ex anac.

l 2. *Reg.* 2. 24. Giblii, populi Bibli in Phœniciâ *m*; *Gebal n*; finis, limites, termini maris, ex ghebol, & jam, mare.

m 3. *Reg.* 5. 18. n *Pſal.* 82. 8. Gideroth, urbs *o*; murus, maceriæ, ſepes, ex gadar.

o *Joſue* 15. 41. p 4. *Reg.* 4. 12. Giezi, Eliſei ſervus *p*; vallis viſionis, ex ghie, vallis, & caza, videre; vallis pectoris, ex eodem.

q 2. *Par.* 32. 30. Gihon, fons *q*, pectus, ex caze, vel caza; impetuoſus, violentus, ex guac; vallis gratiæ, & manſionis, ex ghie, vallis, & canan, gratia, vel cana, manſio.

r *Joſue* 15. 51. Gilo, urbs *r*; exultans, reſolvens, tranſmigrans, revelans, detegens.

s 3. *Reg.* 16. 21. Gineth, pater Thebni *s*; hortus, protectio, ex gan.

Gnidus. Vide *Cnidus*, Inſula.

t *Jerem.* 31. 39. Goatha, loci nomen *t*; tactus, mugitus ejus, ex nagah, tangere, & gaha, mugire.

u 2. *Reg.* 21. 18. Gob, loci nomen *u*; ciſterna, ex gheba, vel ghebe; locuſta, ex gob; excelſum, elevatio, ex gab.

x 4. *Reg.* 25. 22. Godolias, filius Ahicam *x*; magnitudo Domini, ex gadol, magnitudo; fimbria Domini, ex ghedelim, fimbriæ, vittæ, & Jah, Dominus.

y *Ezech.* 38. 2. Gog, Regis vel Regni cujuſdam nomen *y*; tectum, operculum, ex gag.

z *Deut.* 4. 43 a *Joſue* 20. 8. Golan, urbs *z*; *Gaulon a*; tranſitus, revolutio, ex gala.

b *Matth.* 27. 33. Golgotha, vel *Golgota*, mons *b*; Græcè *Cranion*; cranium, vel Calvarium, ex Latino *calvaria*, capitis apex. Syriacum eſt, & acervum capitum vel calvariarum ſonat, ex gal, acervus, & golatha, cranium.

c 1. *Reg.* 17. 4. Goliath, gigantis nomen *c*; tranſmigratio, revolutio, detectio, acervus, ex galal, & gala.

d *Geneſ.* 10. 2. Gomer Japhethi filius *d*; complere, conſummare, perficere.

e *Exod.* 6. 36. Gomor menſuræ genus, manipulus, decima pars ephi *e*.

f *Geneſ.* 19. 24. Gomorrha, urbs in Pentapoli *f*; populus rebellis, ex am, populus, & mara, rebellis, conjuratus; populus timens, ex ira, timor.

g 1. *Macch.* 3. 38. Gorgias, viri nomen *g*; terribilis, diligens, ex Græco *gorgos*.

h 1. *Macch.* 15 24. Gortyna, loci nomen *h*; pharetra, ex Græco *gorytos*.

i *Geneſ.* 46. 28. Goſem, Vulg. *Geſſem*, regio *i*; appropinquatio, ex nagaſch.

k 2. *Eſd.* 2. 19. Goſſem, viri nomen *k*; pluvia; appropinquatio eorum, ex nagaſch, & affixo am, eorum.

Gothoniel, idem ac *Othoniel*, viri nomen *l*; Deus hora mea, tempus meum, ex herb, tempus, & pronomine i, meum, & El, Deus. l 1. *Paral.* 27. 15.

Gozan, fluvius *m*; vellus, paſcua, ex gazaz; nutriens corpus, ex gua, corpus, & zun, nutrire. m 4. *Reg.* 17. 6.

Græci, populi *n*; Hebr. javanim, cænoſi, ex javan; columbini, ex jonah, columba; deceptores, ex jana. Græcè *Hellenes*, fortes. n *Dan.* 8. 21.

Guel, filius Machi *o*; redemptio, exaltatio Dei, ex gaal, redimere, vel gaa, elevare, glorificare, & El, Deus. o *Num.* 13. 16.

Guni, filius Nephtali *p*; hortus meus, vel me protegens, ex gan. p *Gen.* 46. 24.

Gur, Vulg. *Gaver*, mons, clivus montis Jeblaam *q*; catuli animalis; manſio, cœtus, timor. q 4. *Reg.* 9. 27.

Gur-baal, loci nomen *r*; catuli Idoli, dominantis, poſſidentis, ex gur, catuli belluæ, & beel, idolum, vel dominans &c. manſio cœtus; timor Idoli vel dominantis, ex iiſdem gur, & baal. r 2. *Par.* 26. 7.

H

HABA, filius Somer *s*; ſecretum, abſconſio, ex caba; dilectio, amicitia, ex chabab. s 1. *Par.* 7. 34.

Habacuc, Prophetæ nomen *t*, amplexans, ex cabac; luctator, ex nebac, luctari. t *Habac.* 1. 1.

Haber, Cinæus *u*; *Heber* filius Bariæ *x*; ſocius, incantator, particeps; aliter, plaga, livor, ex cabura. u *Judic.* 4. 11. x 1. *Par.* 6. 32.

Habia, Princeps unius ex familiis Sacerdotalibus *y*; abſconſio Domini, ex caba; dilectio, vel amor Domini, ex cabab, dilectio, & Jah, Dominus. y 2. *Eſdr.* 7. 63.

Habor, Chaboræ fluvii nomen *z*; ſocius, particeps, incantator. z 4. *Reg.* 17. 6.

Habſanias, Jeremiæ pater *a*; debitum vel clypeus Domini, ex cob, debitor, ex tſana, clypeus, & Jah, Dominus; amicitia, ſecretum, amor clypei Domini, ex caba, ſecretum &c. vel ex cabab, amare. a *Jerem.* 35. 3.

Haceldama, ager *b*; ager ſanguinis: Syriaca vox ex cakel, ager, hæreditas, & dam, vel darna, ſanguinis. b *Matth.* 27. 8.

Hachamoni, pater Jesbaam, vel Jahielis *c*; ſapiens, vel ſapientiſſimus, ex cacam; hamus numerationis, ex chach, hamus, & mini, numerus, numeratio; expectatio muneris, ex cacah, expectatio, & mincha, munus. c 1. *Par.* 11. 11. & 27. 32.

Hachelai, pater Atherſathæ *d*; expectans Dominum, ex caca; hamus Domini, ex cach, hamus, & Jah, Dominus. d 2. *Eſd.* 10. 1.

Hachila, collis *e*; mea ſpes in ipsâ, ex caca, ſperare, expectare; hamus in ipsâ, ex cach: in ejus palatio, ex cach. e 1. *Reg.* 23. 19.

Hacoc, urbs *f*: Vulg. *Hucac*; eadem videtur, ac *Huccua g*; Legiſlator, ſculptor, ſcriba, ex cacac, præcipere, ſtatuere. f 1. *Par.* 6. 75. g *Joſue* 19.

Hacupha, ex Nathinæorum Principibus unus *h*: præceptum oris, ex coq, ſtatutum, h 1. *Eſd.* 2. 51.

tum, præceptum, & phe, os: ſculptura, oris, ex iiſdem.

i 2. *Eſd.* 3, 21. Hacus, Vulg. *Haccus i*; Uriæ pater, avus Merimuth: ſpina, ex cots: ætas, ex katts: tædium, vigilia, ex cuts: finis, ex eets, vel kets.

k 1. *Par.* 1. 30. l *Gen.* 25. 15. Hadad: filius Iſmaelis *k*: idem ac *Adar l*: acutus, ex cadad: gaudium, ex cada, gaudere.

m 2. *Par.* 28. 12. Hadali Amaſæ pater *m*: ceſſatio, vetatio mea: defectus meus, ex cadad, ceſſare.

n *Joſue* 15. 37. Hadaſſa urbs *n*: renovatio, prima menſis dies: ex Syro, & Hebræo, aries.

o 2. *Eſd.* 11. 34. Hadid urbs *o*. Vide *Hadad*; idem.

p *Zach.* 9. 1. Hadrach urbs vel regio *p*: acumen, gaudium teneritudinis, ex cadad, acumen, & cada, gaudium, & racac, teneraſcere: cubiculum tuum, ex keder, cubiculum, & pronomine ec, tuum; vel ex Syro, & Hebræo, unitas, novitas teneritudinis.

q 1. *Reg.* 18. 19. Hadriel vir Merob filiæ Saulis *q*: grex Dei, ex heder, grex; ablatio, privatio Dei, ex heder, & El, Deus.

r 2. *Reg.* 24. 6. Hadſi, loci nomen *r*: Vulg. *Hodſi*, renovatio, vel prima menſis; vel ex Syro, munus, novum munus.

s 1. *Eſd.* 2. 46. Hagab ex Magnatibus Nathinæorum *s*; locuſta, ex hagab.

t 1. *Eſd.* 2. 4. Hagaba, ex Magnatibus Nathinæorum *t*.

u 1. *Paral.* 6. 30. Haggia, filius Merari *u*; feſtivitas, ſolemnitas Domini, ex cag, feſtivitas, lætitia, & Jah, Dominus: gyrus, rota Domini.

Haggith. Vide *Aggith*.

x *Gen.* 12. 8. *Joſue* 7. 2. y *Iſa.* 10. 28. Hai, urbs *x*, aliter *Ajath y*: cumulus, acervus, ex hi.

z 4. *Reg.* 17. 6. Hala, amnis *z*: infirmitas, dolor maxillæ, ex cala, infirmitas: humilitatis, teneritudinis principium, ex thekila, principium. Hebræum non eſt; Mediæ enim, vel Colchidis fluvius erat.

a 1. *Par.* 4. 5. Halaa, uxor Aſſur *a*: infirmitas, ex cala: ſpuma, rubigo, ex cale.

b *Joſue* 19. 25. c *Joſue* 21. 31. Halcath, urbs *b*; eadem ac *Helcath c*; portio, hæreditas, diviſio, ex calac: lenimen, adulatio, ex eodem.

d *Joſue* 15. 58. Halhul, urbs *d*: dolor, ex cala, vel kil, doloris, impuritatis principium, ex thekila, principium, & cala, dolor, & calal, impurus, profanus; dolor partûs, ex hal, parere: expectatio doloris, ex colel, ſollicitè, anxiè expectare.

e 1. *Macch.* 15. 23. Halicarnaſſus Cariæ urbs *e*: caput maris, ſcilicet ingreſſus maris, ex Græco *als*, mare, & carcar, caput.

f *Levit.* 11. 13. Haliæetus aquila marina *f*. Hebræum hazninah, aquilam furvam deſignare poteſt.

Hallelu-jah *Pſalmi* 104. & aliorum titulus; laudate Dominum, laus Domino, ex hallelu, laudate, & Jah, Dominus.

g *Gen.* 10. 18. Hamathæus filius Chanaan *g*: uter, lagena, ex kemeth; murus, ex coma: calor, ira, ex kamam.

h *Gen.* 36. 26. Hamdan filius Diſan *h*, qui 1. *Par.* 1. 41. Hamram dicitur, ubi pro daleth, reſch legitur: cupiditas, calor judicii, ex kam, vel kum, calor, & ex kemed, deſiderium, cupiditas, & ex din, judicium.

i *Joſue* 21. 32. Hammoth-dor urbs *i*: ira, calor generationis, ex kam, calor, & dor, ætas, generatio.

* *Joſue* 19. 28. Hamon, urbs *: ira, calor, ſol ejus, ex kam vel kamam, aut ex kama, ſol, & pronomine an, ejus; ira, ex jakam.

Hamran filius Diſan *l*; aliter *Hamdan m*, ſcripto daleth pro reſch; aſinus, vinoſus, ex kamor vel kemer. l 1. *Par.* 1. 41. m *Gen.* 36. 26.

Hamuel *n*: calor, ira Dei ex kam, calor &c. & ex El, Deus: ſocer, ex cama: Deus pater ejus. n 1. *Par.* 4. 26.

Hamul filius Phares *o*: pius, miſericors, ex kamal, parcere. o *Gen.* 46. 12.

Hanameel filius Sellum *p*: gratia à Deo veniens; miſericordia, donum Dei, ex ken, vel kanan, & præpoſitione mem, ex, & El, Deus. p *Jerem.* 32. 7.

Hanan filius Maachæ *q*: gratioſus, dans, pius, miſericors; ex ken vel kanan. q 1. *Par.* 11. 43.

Hananeel turris nomen *r*: gratia, miſericordia, donum Dei, ex ken vel kanan. r 2. *Eſd.* 3. 1.

Hanani pater Jehu Prophetæ *s*: gratia mea, miſericordia mea: fecit mihi miſericordiam. s 3. *Reg.* 16. 7.

Hanania, vel *Hananias t*: gratia, miſericordia, & donum Domini ex ken, vel canan, gratia &c. & ex Jah, Dominus. t *Jerem.* 37. 12.

Hanathon urbs *u*: gratia, miſericordia, donum, ex ken vel kanan: aliter, nathon, donum, ex nathan, donare: caſtrametatio, ex cana. u *Joſue* 19. 14.

Hanes urbs *x*: tentatio, vexillum gratiæ, ex naza, vexillum, tentatio; fuga gratiæ, ex nus, fuga, & ken, gratia. x *Iſa.* 30. 4.

Haniel filius Olæ *y*, gratia, miſericordia, donum, requies Dei, ex ken &c. Vide *Hanan*; & ex El, Deus. y 1. *Par.* 7. 39.

Hanni Sacerdos vel Levita Babylone Jeroſolymam redux *z*; pauper, afflictus: reſpondens, ex ahana, reſpondere. z 2. *Eſd.* 12. 9.

Hanon filius Naamas *a*: gratioſus, miſericors, requieſcens. Vide *Hanan*. a 2. *Reg.* 10. 1.

Hapham filius Hur, vel Hir *b*: lectus, operimentum, indumentum eorum, ex caphaph vel capha, & pronomine am, eorum. b 1. *Par.* 1. 12.

Hapharaim urbs *c*: fodientes, ſcrutantes, confundentes, ex kaphar. c *Joſue* 19. 19.

Haphſiba Manaſſis mater *d*: voluntas mea in eâ, ex caphats, velle, præpoſitione beth, in, & pronomine a, ea. Vide *Iſa.* 42. 4. d 4. *Reg.* 21. 1.

Happhim filius Machir *e*: idem ac *Hapham*. e 1. *Par.* 7. 15.

Harad fontis nomen *f*: ſtupor, horror. f *Judic.* 7. 1.

Harada ſtatio Iſraelitarum *g*: idem. g *Num.* 33. 24.

Haraja, Vulg. Araja, pater Ezielis *h*: calor, ira Domini, ex chara, calor, & Jah, Dominus. h 2. *Eſdr.* 3. 8.

Haran *i* eadem ac *Charan* vel *Charra*, Meſopotamiæ urbs. Vide ſupra. i *Gen.* 11. 32.

Harbona Eunuchi nomen *: deſtructio, gladius, ſiccitas ejus, ex carab vel kereb, deſtructio & gladius, & pronomine o, ejus: ira ædificantis, vel intelligentis, ex kara, ira, & bina, intelligens, vel bana, ædificare. Perſicum nomen eſt: ex Hebræo ejus etymologiam ne petito. * *Eſt.* 1. 10.

Hareph viri nomen *l*: hyems, injuria, juventus, adoleſcentia, ex karaph, vel koreph: vel Syriacè, acutus, ſubtilis, ingenioſus. l 2. *Eſd.* 7. 24.

Hares montis nomen *m*: ſol: vas fictile, ex kereſch. m *Judic.* 1. 35.

Ha-

n 1. *Reg.* 22. 5. Hareth, Vulg. *Haret*, ſaltûs nomen *n*: ſculpere, incidere ſcalpello: libertas, ex korim, liberi.

o 1. *Eſd.* 12. 31. Harhur viri nomen *o*; calefactus, torrefactus, ex karar: ira, calor albedinis, ex kara, ira, calor, & ex cur, albedo, foramen, caverna, ex corim, libertas.

p 1. *Par.* 24. 8. Harim Princeps tertiæ Sacerdotalis familæ *p*; deſtructus, anathematizatus, ex kerem, vel karam, anathematizare.

q 1. *Par.* 2. 51. Hariph filius Hur *q*. Vide *Hareph.*

r *Joſue* 15. 30. s 1. *Reg.* 30. 30. Harma urbs *r*, vel *Harama s*, vel *Horma t*, anteà *Sephaath*. *Horma* deſtructionem vel anathema ſonat, ex karam vel kerem.

t *Judic.* 1. 17. u 1. *Par.* 7. 36. Harnapher filius Suphæ *u*: ira tauri, ex kara, ira, & phar vel par, taurus; træ crescentis & fructiferi, ex phara, creſcere fructificare: libertas tauri, ex Syro & Hebræo.

x 2. *Reg.* 23. 25 Harodi, urbs *x*: ſtupefieri, ex carad; caloris & iræ abundantia, ex kara, calor, ira, & ex dai, abundantia vel ſufficientia.

y 2. *Eſd.* 3. 10. Haromaph filius Jeddaiæ *y*: deſtructio, anathema oris, ex karam, deſtructio, anathema, & pe vel phe, os; vel Syriacè, ira operimenti.

z *Judic.* 4. 2. Haroſeth urbs *z*: agricultura, ſilentium, ſurditas, vas fictile, ex eodem karaſch vel kereſch; vel ex Syro, ſaltus.

Harſa unux ex Principibus Nathinæorum *a*: idem ac *Haroſeth*.

a 1. *Eſd.* 2. 52. Haruphitæ, poſteri Areph *b*; idem ac *Hareph*.

b 1. *Par.* 10. 1. 5. Harus, pater Maſſalemeth *c*; inciſus, purus, trituratus, ſollicitus, ex carats.

c 4. *Reg.* 21. 19. Haſaba, Vulg. *Haſaban*, filius Zorobabelis *d*; numeratio, æſtimatio, cogitatio, induſtria, ex caſchab.

d 1. *Par.* 3. 20. e 1. *Par.* 6. 45. Haſabia, vel *Haſabias*, filius Maſiæ *e*; numeratio, æſtimatio Domini, ex caſchab, & Jah, Dominus. Vide *Haſaba*.

f 1. *Par.* 3. 20. Haſadias, filius Zorobabelis *f*; miſericordia Domini, ex keſed, bonitas, beneficium, & Jah, Dominus.

g *Gen.* 10. 26. Haſarmoth, filius Jectan *g*: atrium, veſtibulum, habitatio mortis, ex catſar, atrium, & maveth, mors: fœnum mortis, ex catſir, fœnum.

h 1. *Par.* 4. 28. *Joſ.* 19. 3. Haſar-ſuhal, urbs *h*; vicus, vel villa, atrium, vel habitatio vulpis, ex catſar, vel cazar, atrium, & ſchual, vulpes.

i 1. *Par.* 4. 31. Haſarſuſim urbs *i*, eadem ac *Hagerſuſa*, atrium vel habitatio equorum, ex catſar, atrium, & ſus, equus.

* *Gen.* 14. 7. l 2. *Par.* 20. 2. Haſaſon-thamar, vicus *; aliter *Engaddi l*: ſabulum, glarea, lapis mutationis, ex catſats, ſabulum &c. & mur, mutatio: diviſio palmæ, ex catſa, dividere, vel khets, jaculum, ex thamar, palma.

m 2. *Eſd.* 8. 4. Hasbadana, viri nomen *m*: feſtinans, ex cus: cogitans, ſanè numerans, ex coſcheb, & dina, judicium: judicium ſuum tacens, ex caſcha, tacere, & ex din, judicium, & pronomine a, ſuum.

n 1. *Par.* 9. 14. o 2. *Eſd.* 3. 17. Haſebia, filius Merari *n*; aliter Haſebias *o*; cogitatio, intelligentia, induſtria, judicium.

p 2. *Eſd.* 10. 25. Haſebna, viri nomen *p*; computus, cogitatio, feſtinatio intelligentis, vel ædificantis, ex coſcheb, numerare, & cus, feſtinare. Vide ſupra *Hasbadana*; & ex bana, ædificare, vel ex bina, intelligentia.

Haſebnia, viri nomen *q*; numeratio, intelligentia, ſilentium Domini. Vide *Haſebna*: & ex Jah, Dominus: feſtinatio filii Domini, ex cus, feſtinare, & ben, filius, & Jah, Dominus. q 2. *Eſd.* 9. 5.

Haſebonias, pater Attus *r*: Dominus fortitudo mea, intelligentia mea. r 2. *Eſd* 3. 10.

Haſem, unus ex præcipuis Judæorum Principibus, qui Jeroſolymam rediere *s*: ſilentium, feſtinatio eorum, ex caſcha, tacere, vel ex cus, feſtinare, & pronomine am, eorum. s 2. *Eſd.* 7. 22.

Haſer-gadda, vicus *t*; atrium hirci, ex catſar, atrium, & gedi, hircus: habitatio felicitatis: ex Syro, & Hebræo, atrium inciſionis, vel ſciſſuræ ejus, ex tſadad, inciſio. t *Joſue* 15. 27.

Haſerim urbs *u*; vici, hami; aliter, Haſeroth, atria, veſtibula, ex catſer: jacula elevata, ex catſas, jaculum, vel ſagitta, ex ramam, elevatus. u *Deut.* 2. 23.

Haſeroth, deſertum *x*; vici, hami: aliter, atrium, veſtibulum, ex catſer. x *Deut.* 1. 1.

Haſer-Sual, urbs *y*; eadem ac *Haſar-Subal*; vicus, vel oppidum vulpeculæ. Vide ſupra. y *Joſue* 19. 3.

Haſer-ſuſa, urbs *z*: eadem ac *Haſar-ſuſim*. Vide ſupra. Habitatio equorum. z *Joſue* 19. 5.

Haſim, filius Aher *a*: tacentes, feſtinantes, ex caſcha, tacere, vel ex cus, feſtinare. a 1. *Par.* 7. 12.

Haſon, viri nomen *b*: ſilentium, feſtinatio eorum, ex caſcha, tacere, vel ex cus, feſtinare, & pronomine am, eorum. b 1. *Eſd.* 10. 33.

Haſor, Vulg. *Ajar c*; atrium, fœnum, ex catſer, atrium, vel ex catſir, fœnum. c *Joſue* 19. 36.

Haſra, pater Thecuæ *d*: Araas *e*: defectus, indigentia, ex caſar, deficere. d 2. *Par.* 34. 22. e 4. *Reg.* 22. 14.

Haſſemon, urbs *f*: numerus, vel numeratio feſtina, & compendioſa, ex cus, feſtinatio, & meni, numeratio: vel ſilentium numeri, vel portionis, ex caſcha, ſilentium, & mana, portio. f *Joſue* 15. 27.

Haſſub, filius Ezricam *g*; æſtimatus, numeratus, elaboratus diligenter, ex caſcab; artificium, ex eodem. g 1. *Par.* 9. 14.

Haſub, filius Phahath *h*; ex eodem. h 2. *Eſdr.* 3. 11.

Haſum Princeps unius ex familus Babylone Jeroſolymam reducibus *i*. Vide *Haſon*. i 1. *Eſdr.* 2. 19.

Haſupha, unus ex Principibus Nathinæorum *k*: expoliatus, exhauſtus, ex caſchapb. k 1. *Eſdr.* 2. 43.

Hathel, unus ex Principibus Nathinæorum *l*: clamor peccati, ex cata, peccatum, & jalil, clamare. l 1. *Eſdr.* 2. 43.

Hathath, filius Othonielis *m*: contritio, ruptio, timor. LXX. vocant Athet. m 1. *Paral.* 4. 13.

Hatipha, unus ex Principibus Nathinæorum *n*: deprędatio, rapina, ex catapb: peccati reliquiæ, ex cata, peccatum. n 1. *Eſdr.* 2. 54.

Hatita, unus ex poſteris Janitorum Templi *o*: declinatio peccati, ex cata, peccatum, & nata, declinare. o 1. *Eſdr.* 2. 42.

Hattus, filius Semeiæ *p*: peccatum derelinquens, ex cata, peccare, & tus, ſubduci. p 1. *Par.* 3. 22.

Havoth-jair, oppida *q*: oppida lucentia, vel annunciantia lumen, ex cavoth, oppidum, & or, lumen, & kiva, annunciare. q *Deut.* 3. 14.

re. Hæc pars ſuere, quæ Jairo, & poſteris contigit.

r 3. *Reg.* 19. 17. Hazael, Rex Syriæ *r*: videns Deum, ex caza, videre, & El, Deus.

s 2. *Eſdr.* 11. 5. Hazaia, Vulg. *Hazia*, filius Adajæ *s*: videns Dominum, ex caza, videre, & Jah, Dominus.

t 2. *Eſdr.* 10. 20. Hazir, viri nomen *t*: porcus: vel Syriacè, converſus, vel reverſus.

u *Gen.* 10. 28. Hebal, filius Jectan *u*: acervus, cumulus ſenectutis, ex bi, acervus, & bala, ſeneſcere, conſumi, exhauriri. Mons hujus nominis *Deut.* 11. 29. legitur.

x *Gen.* 10. 24. Heber, filius Salæ *x*, tranſiens, ambulans: ira, ſoror.

y *Geneſ.* 46. 17. Heber, filius Beriæ *y*: *Brie z*: ſocius adbærens, incantator: plaga, cicatrix, tumor, ex cabura.

z *Num.* 26. 45.

a *Gen.* 41. 12. Hebræus, ortus ex Heber filio Salæ *a*. Vide *Heber*.

b 1. *Par.* 24. 27. Hebri, filius Merari *b*: ex eodem.

c *Gen.* 13. 18. Hebron, urbs Amorrhæorum *c*: ſocietas, amicitia, incantatio.

d *Num.* 33. 34. Hebrona, ſtatio Iſraelitarum *d*; tranſiens, iraſcens. Vide *Heber* filius Salæ.

e *Num.* 26. 58. Hebroni, ex poſteris Hebronis *e*; amicus, adhærens, ſocius, cantator.

f 2. *Eſdr.* 1. 1. Hechelias, Vulg. *Helchias*, pater Nehemiæ *f*: expectans Dominum, hamus Domini, ex kaca, expectare, vel hamus, & ex Jab, Dominus.

g 2. *Reg.* 23. 30. Heddai, viri nomen *g*: *Huri*, vel *Hurai h*: laus vel clamor, ex hod, laus, & ex hedad, clamor: acuere, ex chadad. De Huri vel Hurai vide eorum articulos.

h 1. *Par.* 11. 32.

i 1. *Par.* 8. 15. Heder, filius Beriæ, vel Beræ *i*: grex; abſcindens, cædens.

k *Num.* 26. 33. Hegla, filia Salphaad *k*; feſtivitas vel chorea ipſius, ex cagag, & pronomine a, ejus.

l 2. *Reg.* 10. 17. Helam, urbs. *Chelam* etiam dicitur *I. Helam*; exercitus, dolor, fortitudo, eorum, ex hail, vel kail, exercitus, dolor, fortitudo: expectatio, ex colel: ſomnium, ex calam, delirare, ſomniare.

m *Judic.* 1. 31. Helba, urbs *m*: lac, adeps, ex calab: manſit in eâ, ex hul, manere, propoſitione beth, in, & pronomine a, ea.

n *Joſue* 21. 31. Helcath, urbs *n*: eadem ac *Haleath o*:

o *Joſue* 19. 29. portio, pars, lenis, mitis, ex calac, mitigare, lubricum eſſe.

Helci, Sacerdos vel Levita ex iis, qoi

p 2. *Eſdr.* 12. 15. Babylone Jeroſolymam rediere *p*; pars mea.

Helcia, vel *Helcias*, Heliacimi pater *q*.

q 4. *Reg.* 18. 28. In Hebr. *Iſa.* 22. 20. diverſimodè ſcribitur. Deus pars mea, ex helcath, & Jah, Dominus.

r *Num.* 26. 30. Helec, filius Galaad *r*: portio, levitas, ſivè lubricum.

s *Num.* 26. 30. Helecitæ, poſteri Helec *s*; ex eodem.

t *Zach.* 6. 14. Helom, viri nomeo *t*: delirans, vel convaleſcens: expectatio eorom, dolor eorum, ex colel, & kil, & pronomine am, eorum.

u 1. *Par.* 7. 35. Helem, per he, frater Somer *u*: contritio.

x *Joſue* 19. 33. Helph, urbs *x*: tranſitus, mutatio, delineare, findere, perforare, ſcindere.

Heles, unus ex 30. fortiſſimis Davidicis

y 2. *Reg.* 23. 26. Ducibus *y*: armatus, expoliatus, expeditus.

Heli, Summus Sacerdos *z*: elevatio, oblatio ex hala: pila, ex haloth. z 1. *Reg.* 1. 3.

Heliodorus, Imperator exercitûs Seleuci Aſiæ Regis *a*: donum Solis. Græcum eſt, ex *elios*, ſol, & *doron*, donum. a 2. *Macc.* 3. 8.

Heliopolis, Hebr. *On*, vel *Aven*, urbs Ægypti *b*: fortitudo, divitiæ, iniquitas. Græca vox eſt, ex *elios*, ſol, & *polis*, civitas. b *Gen.* 41. 50. *Ezech.* 30. 17.

Hellas, Græcia. 1. *Macch.* 8. 9.

Helles, idem ac *Heles c*: armatus, cinctus. c 1. *Par.* 2. 39.

Helmon-deblathaim, ſtatio Iſraelitarum in deſerto *d*: ex duabus Hebræis vocibus conflatur, helmon, vel halam, occultatio, juventus, ſæculum, contemptio, & deblathaim, vel dabal, caricæ ficuum, ficus, maſſę. d *Num.* 33. 47.

Helon, pater Eliabi *e*; vel urbis nomen: eadem ac de qua *Jerem.* 48. 21. feneſtra: prophanatio, ex calal: morbus, infirmitas, ex cala. e *Num.* 1. 9.

Hemam, filius Lotan *f*: *Homam g*; turbatio, vel tumultus eorum, ex ama, turbatio, & pronomine am, eorum. f *Gen.* 36. 22. g 1. *Par.* 1. 39.

Heman, filius Moal *h*; multus, magno numero: tumultus, ex ama, turbatio: vel Syriacè, fidelis: fides, confidentia, fiducia, ex amen. h 3. *Reg.* 4. 3.

Hemath. Vide *Emath*.

Hemona, urbs *i*: Vulg. *Emona*, popularis, populus noſter, ex am, populus, & pronomine enou, noſter. i *Joſue* 18. 24.

Hemor, pater Sichem *k*: aſinus, lutum, vinum, omnia ex eodem derivata, ſed ex variis lectionibus. k *Gen.* 33. 19.

Hen, Vulg. *Hem* viri nomen *l*: gratia, ex kem: miſericordia, ex kanan: manſio, requies, ex kana. l *Zach.* 6. 14.

Henadad, pater Bavai *m*: gratia, miſericordia dilecti, ex ken, vel kanan, gratia, &c. & dod, dilectus &c. m 2. *Eſd.* 3. 18.

Henoch, filius Caini *n*: dedicatus, diſciplinatus, morigeratus, ex canac. n *Gen.* 4. 18. *&c.*

Henochitæ, poſteri Henochi *o*. o *Num.* 26. 5.

Hepher, filius Ashur *p*; portio etiam terræ promiſſionis, quæ *Joſue* 12. 17. *Opher* appellatur: quærens, ſcrutans, opprobrium, confuſio, ex capher. p 1. *Par.* 4. 6.

Hepheritæ, poſteri Hepher *q*, ex eodem. q *Num.* 26. 32.

Hephethach, Vulg. *Ephphetha*, vox ſonans aperire: vel aperire tu, imperativo modo *r*. r *Marc.* 7. 34.

Her, filius Judę *s*: vigilia, hoſtis, ex variâ pronuntiandi ratione *Her*, vel *Har*: urbs, ex hir: nudus, ſpoliatus, ex hara. s *Gen.* 38. 3.

Heran, filius Suthalæ *t*: eorum vigilia, vel hoſtis, ex her, vigilia, vel ex her, hoſtis, & pronomine an, eorum. t *Num.* 26. 36.

Heranitæ, poſteri Heran *u*. u *Num.* 26. 36.

Hercules, Græcè *Heracles x*; gloria Junonis, vel dominatricis, ex *Era*, Juno, & cleos, gloria. x 2. *Macch.* 4. 19.

Hered, filius Balæ *y*; Hebr. *Ared*; imperans, ex rada; deſcendens, ex jarad. y *Num.* 26. 40.

Hered, urbs *z*; onager, ex harod; vel ex Syro, draco. z *Joſue* 12. 14.

Hereditæ, poſteri Hered *a*; imperans, deſcendens. Vide *Hered* filius Balæ. a *Num.* 26. 40.

Heren, viri nomen *b*; deſtructio, anathema, rete, retiaculum, conſecratus. b 1. *Eſd.* 10. 31.

Heri, filius Gad *c*: vigilans, ſpoliatus, effun- c *Gen.* 46. 16.

Digitized by Google

effundens. Vide *Her*. Aliter, urbs mea, ex hir, & affixo i, mea.

d *Num.* 26. 26.
Heritæ, poſteri Heri *d*. Vide *Heri*.

e *Joſue* 12. 14.
Herma, urbs *e*: anathema, deſtructio. Eadem ac *Horma*, vel *Harma*.

f *Rom.* 16. 14.
Hermes, S. Pauli amicus *f*; Mercurius, lucrum, refugium. Græcum eſt.

g *Timot.* 1, 15.
Hermogenes, S. Pauli adverſarius *g*; Mercurio genitus, lucri generatio, refugium generationis, ex Græcis *Hermês*, Mercurius, & *geneſis*, generatio.

h *Deut.* 3. 8.
Hermon, mons *h*; anathema, deſtructio.

i *Pſal.* 41. 7.
Hermoniim, montes Hermon *i*; Vide *Hermon*.

Herodes, Judæorum Rex, ex Græco, gloria pellis, ex heros, gratia, gloria, & *deras*, pellis; vel potiùs filius Herois: vel Syriacè, draco ignitus.

k *Matth.* 22. 16.
Herodiani, aulici, vel ſubditi Herodis, aut miniſtri ab ipſo tributis exigendis præfecti *k*; ex eadem radice.

l *Matt.* 14. 3.
Herodias, uxor Herodis *l*.

m *Rom.* 16. 2.
Herodion, ſobrinus S. Pauli *m*; cantus, vel cantilena Junonis, ex Græco *Hera*, Juno, & heroeion, canticum heroicum; vel Heroum victor.

n *Num.* 21. 30.
Heſebon, urbs Moabitarum *n*; inventio, induſtria, cogitatio, ex caſchab; feſtinans intelligere, vel ædificare, ex cuſch, & bina, intelligere, vel bana, ædificare.

o 3. *Reg.* 9. 15.
Heſer, urbs *o*; oppidum, atrium, fœnum. Vide *Haſor*.

p *Luc.* 3. 25.
Heſli, pater Nahum *p*; apud me, ex etſel, apud, & affixo I, me; ſeparans.

q *Num.* 33. 29.
Heſmona, ſtatio Iſraelitarum *q*; diligentia, enumeratio, ex chus, feſtinare, & meni, enumeratio; legatio, vel munus, ex caſchmao.

r 2. *Reg.* 23. 35.
s 1. *Par.* 11. 36.
Heſrai, unus ex 30. fortiſſimis Davidicis Ducibus *r*: idem ac Heſro *s*: atrium, manſio, fœnum, ex catſar, atrium, veſtibulum, & ex catſir, fœnum.

Heſro, idem ac *Heſrai*.

t *Joſue* 15. 13.
u *Joſue* 19. 36.
Heſron, urbs *t*: eadem ac *Haſor*, vel *Aſor u*: ſagitta, diviſio exultationis vel cantici, ex kets, ſagitta, vel ex katſats, diviſio, & ranan, exultatio, vel canticum: atrium, fœnum, ex catſar, vel catſir.

x *Num.* 26. 6.
Heſronitæ, poſteri Heſron *x*: ex eodem.

y *Gen.* 23. 3.
Heth, viri & gentis nomen *y*: tremor vel timor, ex cath, vel cathath: vel Syriacè, deſcenſus.

z *Gen.* 10. 15.
Hethæus, filius Chanaan, ex Heth *z*; confractus, vel formidans: aut Syriacè, deſcendens.

a *Ezech.* 47. 15.
Hethalon, urbs Judææ ad Septemtrionem terminus *a*; manſio formidabilis, ex cath, frangere, formidare, & ex malon, manſio, vel ex lun, manere, pernoctare: involutio ejus, ex cathal, involvere, & pronomine an, ejus.

b *Judic.* 2. 26.
Hethim, loci nomen *b*; ex eodem.

c *Gen.* 3. 20.
Heva, mulierum prima *c*; viva, vivificans: Græcè, vita.

d *Deut.* 2. 23.
Hevæi, populi *d*; mali, impii, vel impietas, ex hava, iniquitas.

e *Gen.* 10. 17.
Hevæus, filius Chanaan *e*; vita mea, ex heva, vel keva, vita, & pronomine, i, mea.

f *Gen.* 10. 7.
g *Ibid.* 29.
h *Gen.* 2. 11.
Hevila, filius Chus *f*; aliter, filius Jectan *g*; *Hevilath*, terra, regio *h*; dolens, ex kolel: pariens, ex kul; illi annuncians, vel illi loquens, ex kiva, & pronomine la, illi.

Hezeci, filius Elphaal *i*, fortis, apprehendens, ex caſac, occupare, apprehendere.
i 1. *Par.* 8. 17.

Hezecias *. Vide *Ezechias*.
* 2. *Eſd.* 7. 21.

Hezion, pater Gabremonis *l*; viſio, prophetia, ex Hebr. chaſah, videre, vaticinari.
l 3. *Reg.* 15. 18.

Hezir, unus ex Principibus 24. Claſſium Leviticarum *m*; porcus.
m 1. *Reg.* 24. 15.

Hiel, vir, qui Jerichuntem reſtituit *n*; vivit Deus, vita Dei, ex caja, vivere, & El, Deus.
o 3. *Reg.* 16. 34.

Hierapolis, urbs *o*; civitas Sancta, ex Græcis *ieros*, ſanctus, & *polis*, civitas.
o *Coloſ.* 4. 13.

Hieronymus, viri nomen *p*; Sacrum nomen, ex Græco *ieros*, ſanctus, & *onoma*, nomen.
p 2. *Macc.* 12. 2.

Hiim. Vide *Iim*.

Hieroſolyma. Vide *Jeruſalem*.

Hillel. Vide *Ellel*.

Hin, menſura Hebraica liquidorum *q*, ſex ſemi-ſextarios continens, authore S. Hieronymo.
q *Ezech.* 4. 2.

Hir, filius Calebi *r*; urbs. Sunt qui velint hanc vocem ſeparandam non eſſe à ſequenti Ela, legendumque Hir-vela, ſcilicet Hir & Ela.
r 1. *Par.* 4. 15.

Hira, filius Acces *s*; civitas, ex hir: vigilia, ex hur; ſpoliatio, ex har; effuſio, vel acervus viſionis, ex hi, acervus, & raa, viſio. Vide *Ira*.
s 2. *Reg.* 27. 26.

Hiram, Rex Tyri *t*; Huram, ex Hebræo. Vide infra: elevatio, vel altitudo vitæ, ex kaja, vita, & rum, elevatio.
t 2. *Reg.* 5. 2.

Hiram, vel *Huram*, ex Hebræo, Rex Tyri *u*; albedo eorum, ex cur, albedo, & pronomine am, eorum: eorum foramen, vel libertas, ex iiſdem: deſtruens, anathematizans, ex karam.
u 2. *Par.* 2. 3.

Hiram, urbs *x*; eorum civitas, eorum vigilia &c. ex hir. Vide ſupra, & ex am, eorum.
x *Gen.* 36. 43.

Hiras, Odollamitæ nomen *y*: libertus, aut ira, ex coras, liberare, vel cara, indignari.
y *Gen.* 38. 1.

Hircanus viri nomen ex Hircaniâ *z*; poſſeſſor civitatis, ex cana, poſſeſſor, & hir, urbs. Hoc tamen cognomen potiùs eſt ex Græcis mutuatum: verum illius nomen Joannes eſt; Hircanus verò ex aliquo ignoto facinore dictus eſt.
z 2. *Macc.* 3. 11.

Hir-ſemes, urbs *a*; urbs ſolis, ex hir, urbs, & ſchemeſch, ſol.
a *Joſue* 19. 41.

Hiſpania, maxima Europæ pars *b*; Græcè rara, vel pretioſa.
b *Rom.* 15. 24.

Hoba, regio *c*; dilectio, amicitia, ex cabab; vel abſconſio, ex caba; debitor, ex cub.
c *Gen.* 14. 15.

Hobab, Raguelis filius *d*; dilectus.
d *Num.* 10. 29.

Hobia. Vide *Habia*.

Hod, filius Saphæ *e*: laus, gloria.
e 1. *Par.* 7. 37.

Hodes, uxor Saharim *f*: menſis, ex kodeſch, menſis: vel, novitas, ex kadaſch.
f 1. *Par.* 8. 9.

Holda, ſeu *Holdai g*; vir ex ſtirpe Gothonielis: mundus &c. Vide *Heled*.
g 1. *Par.* 27. 15.

Holophernes, Præfectus exercitûs Nabuchodonoſoris *h*: fortis Dux, ex Hebræo cail, fortis, & phernes, Dux, ex Syro. Perſicum nomen eſt; quare difficilè ejus etymon
h *Judith.* 2. 5.

non in Hebræo invenietur. Poterit etiam explicari, conterens iram, vel anguis, diaboli apparitor.

i *Joſue* 15. 51. Holon, urbs *i*: Vulg. *Olea*, feneſtra; vel, prophanatio, ex col; aliter, dolor, ex cala.

* 1. *Par.* 2. 39. l *Gen.* 36. 22. Homam, filius Lotan *; idem ac Heman *l*: tumultus eorum, vel eorum turbatio, ex ama, tumultus, & pronomine am, eorum.

Homri. Vide *Amri*.

m *Num.* 16. 1. Hon, filius Pheleth *m*; dolor, vis, iniquitas.

n 1. *Par.* 24. 13. Hoppha, unus ex Principibus 24. familiarum Sacerdotalium *n*; thalamus, opertorium, ex caphaph; vel, litus, aut ripa, vel portus ejus, ex copha, & pronomine a, ſuus.

o *Num.* 20. 22. Hor, mons *o*; concipiens, ſive oſtendens.

p *Joſue* 10. 33. Horam, Rex Gazer *p*; eorum mons, ſive manifeſtans, vel concipiens eos, ex chor, & am, eos. LXX. lamed pro reſch legunt.

q *Exod.* 3. 1. & 17. 6. Horeb, mons, vel rupes *q*; deſertum, ſolitudo, deſtructio, ſiccitas, gladius.

r *Gen.* 14. 6. Horrhæi, populi, Vulg. *Chorrhæi* *r*; Principes, Heroes, liberi; vel, iraſcentes, ex cara.

s *Gen.* 36. 20. Horrhæus, Horrhæorum poſteri *s*: idem.

t *Joſue* 19. 38. Horem, urbs *t*; deſtructio, anathema, rete, retiaculum, dedicatum, conſecratum Deo.

u *Gen.* 36. 22. Hori, filius Lothan *u*; Princeps, liber, iraſcens. Vide *Horrhæi*.

x *Joſue* 19. 19. Horma, urbs *x*: excelſa, ex ramam, vel rum: ſive, projecta, ſeu vermis, ex rama.

y *Num.* 21. 3. z *Joſue* 19. 4. Horma, loci nomen *y*: eadem ac *Horma*, *Joſue* 15. 30. & *Beth-alarma*, vel *Arma*; Vulgata enim pro duabus urbibus has ſumit *z*: deſtructio, anathema. Vide *Horem*.

a 2. *Eſdr.* 2. 10. Horonites, oriundus ex Horon *a*; ira, furor, ex kara: vel Syriacè, libertas.

b *Deut.* 2. 12. Horrim, Vulg. *Horrhæi* *b*. Vide *Horrhæi*.

c 1. *Par.* 26. 10. Hoſa, viri nomen *c*: confidens, protegens.

d 1. *Par.* 4. 4. Hoſa, viri nomen *d*; tacens, ex caſcha; feſtinans, ex cuſch; ſenſualis, ex eodem.

e *Matth.* 21. 9. Hoſanna, lætitiæ clamor *e*; Hebr. *Hoſiha-na*; ſalva me, obſecro; vel, ſalva me nunc, ex eodem.

f 1. *Par.* 7. 32. Hotham, filius Heber *f*; ſigillum, ſignaculum, clauſura.

g 2. *Par.* 33. 19. Hoſai, Propheta *g*; videns, ex caza, videre.

h 1. *Par.* 23. 9. Hoziel, filius Semei *h*; videns Deum, ex caza, videre, & ex El, Deus.

Hozriel. Vide *Ezriel*, & *Ozriel*.

i *Joſue* 19. 34. Hucuca, urbs *i*; ſculptura, ex cakak; ſtatua, lex, ex koc.

Hul, filius Aram; dolor, infirmitas, partus, arena, præſtolatio, ex holel, vel col.

* *Num.* 26. 39. Hupham, filius Benjamin *; eorum thalamus, aut operimentum eorum, ex caphaph. Vide Hoppha, & ex pronomine am, eorum.

l *Num.* 26. 39. Huphamitæ, nepotes Hupham *l*.

m 1. *Par.* 4. 1. Hur filius Judæ *m*; libertas, ex korim; albedo, foramen, caverna, ex kur.

Hurai, unus ex 30. fortiſſimis Davidici exercitûs Ducibus, qui 2. *Reg.* 23. 30. *Heddai* appellatur, verſo reſch in daleth, ex eodem ac *Hur*.

Huram, filius Bale *n*; libertas, albedo, foramen, caverna eorum, ex cur. Vide *Hur*, & ex pronomine am, eorum. n 1. *Par.* 8.

Huri, pater Saphat *o*, iraſcens, ex kara; vel, libertas, foramen, caverna. Vide *Hur*, vel Huram. o *Num.* 13. 6.

Hus, Vulg. *Us*, filius Aram *p*; conſilium, lignum, ex ets; vel Syriacè, figere. p *Gen.* 10. 23.

Huſam, tertius Rex Edom *q*; feſtinatio, ſenſualitas eorum, ex kuſch; ſilentium eorum, ex caſcha, & ex pronomine am, eorum. q *Gen.* 36. 34.

Huſathi, urbs; idem. r 2. *Reg.* 21. 18.

Huſathitæ, incolæ Huſathi *s*; idem.

Huſi, pater Baanæ *t*; idem ac *Huſam*. s 1. *Par.* 27. 11.

Huſim, ſecunda uxor Saharaim *u*; idem ac *Huſi*. t 3. *Reg.* 4. 16.

Hyades, Sydus pluviam ferens, ex *yetos* Greco, pluvia *x*. u 1. *Par.* 8. 8. x *Job.* 9. 9.

Hymenæus apoſtatæ à fide Chriſti nomen *y*; Græca vox, nuptialis, nuptiæ, vel Deus nuptiarum. y 2. *Timoth.* 2. 17.

I

JABEL, filius Lamechi, & Adæ *z*; defluens, ex jubal; apportans, ex jabal; producens, ex jebul; buccina Jubilæi, ex jobel, aries. z *Gen.* 4. 20.

Jabes, pater Sellum *a*; ſiccitas; confuſio, probrum, ex boſch. a 4. *Reg.* 15. 10.

Jabes, loci nomen *b*; vel viri *c*; triſtitia, dolor, ex hatſab, literarum ordine inverſo. b 1. *Par.* 2. 55. c *Ibid.* 4. 9.

Jabin, Rex Aſor *d*; intelligens, ædificans, ex bina, intelligere, & bana, ædificare. d *Joſue* 11. 1.

Jabnia urbs *e*; ædificans, intelligens. Vide *Jabia*. e 2. *Par.* 26. 6.

Jaboc, nomen vadi *f*; *Jeboc* *g*; evacuatio, diſſipatio, ex bacac. f *Gen.* 32. 22. g *Num.* 21. 24.

Jacan, filius Eſer *h*; *Acan* *i*; tribulatio, labor, pœna; auferens, rejiciens nidum, poſſeſſionem, ex jaha, rejicere, & ex canan, nidus; vel ex kinan, poſſeſſio, vel cana, poſſidere. h 1. *Par.* 1. 42. i *Gen.* 36. 27.

Jacanam, loci nomen *; poſſidens, vel gubernans populum, ex cana, poſſeſſio, poſſidere; vel, nidus populi, ex canan, & ham, populus. * *Joſue* 12. 22.

Jachan, nomen viri ex Tribu Gad *l*; conterens, & comprimens, vel auferens, & rejiciens baſim, ex jaha, rejicere &c. & ex ken, baſis. l 1. *Par.* 5. 13.

Jachin, filius Simeonis *m*; confirmans, ſtabiliens, ex cun. m *Gen.* 46. 10.

Jachinitæ, poſteri Jachin *n*; idem. n *Num.* 26. 12.

Jacim, filius Semei *o*; ſurgens, ex cum, vel confirmans, ex eodem. o 1. *Par.* 8. 19.

Jacob, filius Iſaaci *p*; ſupplantator; calcaneus, vel veſtigium, ex hacab. p *Gen.* 25. 17.

Jacoba, Principis nomen *q*: ex eodem. q 1. *Par.* 4. 36.

Jacobus, Apoſtolus, Zebedæi filius *r*: idem ac *Jacob*. r *Matth.* 4. 21. & *alibi*.

Jada, filius Onan ex Atara *s*: ſapiens, cognoſcens. s 1. *Par.* 2.

Ja-

[t 1. *Eſdr.* 2. 36.] Jadaia, ex poſteris Joſue *t*: ſcientia vel cognitio Domini, ex jada, & Jah, Dominus.

[u 1. *Par.* 27. 30.] Jadaias, Vulg. *Jadias u*, Præfectus aſinis Davidis: ſimul, ex jakid: ſolus Dominus, ex eodem jakid, & Jah, Dominus.

[x *Judith* 1. 6.] Jadaſon, Rex à Nabuchodonoſore profligatus *x*; cognitio ovis vel mutationis, ex jada, cognoſcere, & tſon, ovis. Hebręis extranea vox eſt.

[y 1. *Par.* 27. 21.] Jaddo, filius Zachariæ *y*; manus ejus, ejus potentia vel laus, ex jad, manus, vel ex jada, laus, & pronomine o, ejus.

[z 1. *Par.* 7. 6.] [a *Gen.* 46. 21.] Jadihel, Vulg. *Jadiel*, filius Benjamin *z*; idem ac *Asbel a*; ſcientia, vel cognitio Dei, ex jada, ſcientia, &c. & El, Deus.

[b 1. *Eſdr.* 3. 7.] Jadon, viri nomen *b*; judicans, litigans, ex don vel dun: manus ejus, ex jad, manus, & pronomine an, ejus. LXX. legunt jaron, per reſch pro daleth.

[c *Joſue* 15. 21.] Jagur, urbs *c*: indigena, itinerans, ex gher: timens & congregans ex gur.

[d 1. *Par.* 2. 47.] Jahaddai, pater Regoii, &c. *d*; mecum, ego ſolus ſum, ex jakad, & pronomine i, me vel ego: acutus, ex cad; gaudens, ex kada; vel Syriacè, unitas mea.

[e 2. *Eſdr.* 7. 58.] Jahala, unus ex Principibus Nathinæorum, qui Babylone Jeroſolymam redicre *e*; aſcendens, ex hala, aſcendere: damula vel caprea, ex jabala.

[f 1. *Par.* 6. 20.] Jahath, filius Lobni *f*; conterere, terere, ex cathath.

[g 1. *Eſdr.* 10. 15.] Jahazia, filius Thecuæ *g*; viſio Domini, ex Kaza, videre, & Jah, Dominus.

[h 1. *Par.* 23. 19.] Jahaziel, tertius filius Hebronis *h*; videns Deum vel viſio Dei, ex Kaza, videre, & El, Deus. Vulg. 1. *Par.* 16. 6. legit *Jaziel*.

[i *Judic.* 4. 17.] Jahel, uxor Habel *i*; aſcendens, ex hala, aſcendere; damula vel caprea, ex jahala. Vide ſupra.

[k *Gen.* 46. 14.] Jahelel, filius Zabulonis *k*; expectans Deum, ex jikel, expectare; orans Deum, ex cala: Deus incipiens, ex calal, incipere.

[l 1. *Par.* 15. 18.] Jahiel, Levita cantui, & inſtrumentis muſicis deſtinatus *l*; vivit Deus, ex caja, & El, Deus.

[m 1. *Par.* 2. 22.] Jair, filius Segub *m*; illuminans, illuminatus, ex or, illuminare.

[n *Eſth.* 11. 2.] Jairi, pater Mardochæi *n*; lux mea, ex or, & pronomine i, mea: illuminans, illuminatus.

[o 2. *Reg.* 20. 26.] Jairites, ex progenie Jair *o*; illuminatus, ex or, lux: fluvius, ex joor.

[p *Marc.* 5. 22.] Jairus, viri nomen *p*: idem.

[q 1. *Eſd.* 2. 56.] Jala, unus ex Principibus Nathinæorum, Salomonis miniſter *q*; vide *Jabala*.

[r 1. *Par.* 4. 16.] Jalaleel, ſeù *Jaleleel*, ex Vulg. *r*; laudans Deum, ex hillel, laudare: claritas, vel lux Dei, ex eodem hillel, & El, Deus.

[s *Gen.* 46. 14.] Jalel, filius Zabulonis *s*; Hebr. *Jahelel*. Vide ſupra.

[t *Num.* 26. 26.] Jalelitæ, poſteri Jalelis *t*; idem.

[u 1. *Par.* 4. 17.] Jalon, filius Ezræ *u*; manens, murmurans, ex lun.

[x 1. *Macch.* 9. 36.] Jambri, viri nomen *x*; amaricans, ex marar: rebellans, commutans, ex mara. Vide *Jamra*.

[y *Gen.* 46. 10.] Jamin, filius Simeonis *y*; dextera, vel dexter: aliter, meridianum latus.

Jaminitæ, poſteri Jamin *z*; ex eodem. [z *Num.* 26. 12.]

Jamnia, urbs *a*: Deus dextera mea, ſeu fabricans, vel intelligens, ſi *Jabnia* legas. [a 1. *Macc.* 4. 15.]

Jamnitæ incolæ, Jamniæ *b*; idem. [b 2. *Macc.* 12. 9.]

Jamnor, ex proavis Judith *c*: lux maris, ex or, lux, & jam, mare: dextera lucis, ex jamin, dextera, & or, lux. [c *Judith* 8. 17.]

Jamra, filius Suphan *d*; rebellis, factioſus. Vide *Jambri*. [d 2. *Par.* 7. 36.]

Jamuel, filius Simeonis, idem ac *Namuel*, *e*: Deus dies ejus, ex jom, dies, & o, ejus: mare Dei, ex jam, mare, & El, Deus. [e 1. *Par.* 4. 24.]

Janai, filius Gad *f*: loquens, reſpondens, ex hana: afflictio, miſeria, ex hani, vel in pauperiem lapſus. [f 1. *Par.* 5. 12.]

Janne, pater Melchi *g*: idem ac *Janai*. [g *Luc.* 3. 24.]

Jannes, Moyſis adverſarius *h*: idem. [h 2. *Timoth.* 3. 8.]

Janoe, urbs *i*: requieſcens, manens, ex nuac: deducens, ex naca. [i *Joſue* 16. 7.]

Janthinus, color violaceus, ex Gręco *ioc*, viola, & *anthoc*, flos. Hebr. tachſim violaceum ſonat.

Janum, urbs *: dormiens, ex num. [* *Joſue* 15. 53.]

Japhet, filius Noe *l*; ſuadens, dilatans, ex patha: pulcher, ex japha. [l *Gen.* 5. 31.]

Japhia, filius Davidis *m*: illuminans, apparens, oſtendens, ex japha: gemens, ex paha. [m 2. *Reg.* 5. 16.]

Japhie, vicus *n*; idem. [n *Joſue* 19. 12.]

Japho. Vide Joppe.

Jara, pater Huri *o*: reſpirans, ex ruac: luna, menſis, ex jarac: olfacere, ex ric. [o 1. *Par.* 5. 14.]

Jara, filius Achaz *p*: ſpolians, denudans, effundens, ex hara: ſylva, ſavus, ex jahar: expergiſci, ex hur. LXX. legunt Joda pro Jara, per daleth pro reſch. [p 1. *Par.* 9. 42.]

Jaramoth, urbs *q*: altitudines, ex rum: timens mortem, ex jara, timere, & maveth, mors: fallens, projiciens mortem, ex jara, projicere, & ex rama, projicere, fallere. [q *Joſue* 21. 29.]

Jare, filius Jectan *r*: luna, menſis, ex jarac: odorare, ex ric. [r *Gen.* 10. 26.]

Jared, filius Malaleelis *s*: deſcendens, vel dominans aut imperans, ex rud. [s *Gen.* 5. 15.]

Jarephel, urbs *t*: ſanitas vel medicina Dei, ex rapha, levare, tractare, & El, Deus. [t *Joſue* 18. 27.]

Jarib, filius Simeonis *u*: multiplicans, ex rabab: pugnans, diſputans, jurgans, ex rub. [u 1. *Par.* 4. 24.]

Jarim, pars, vel latus montia *x*: ſaltus, ſylvæ, ex jahar. [x *Joſue* 15. 10.]

Jaſa, urbs *y*, eadem ac *Jaſſa z*: rixa, contentio, ex natſa: egreſſus Domini, ex jatſa, & Jah, Dominus. [y *Num.* 21. 23.] [z *Joſue* 13. 18.]

Jaſer. Vide *Jeſer*.

Jaſer, Calebi filius *a*, vel loci nomen *b*: juſtus, rectus, cantans, reſpiciens, gubernans, ex ſchur. [a 1. *Par.* 2. 18.] [b *Iſai.* 16. 8.]

Jaſeritæ, poſteri Jaſer *c*: idem. [c *Num.* 20. 49.]

Jaſi, viri nomen *d*: faciens me, Creator meus, ex haſcha, facere, & pronomine i, meus. [d 1. *Eſdr.* 10. 37.]

Jaſia. Vide *Jeſia*, fortitudo Domini.

Jaſiel, filius Nephrali *e*: Deus dividens, ex catſa, vel dimidians Deus, ex carſi: feſtinans, ex kuſch, feſtinare, & El, Deus. [e *Gen.* 46. 24.]

Jaſiel, incola Moſobiæ *f*: opus, creatura Dei, ex haſcha, facere, & El, Deus. [f 1. *Par.* 11. 46.]

Jaſon, viri nomen *g*: ſanans, medens, ex Græco *inſis*, ſanitas, ſanatio. Idem eſt ac *Jeſus*, Salvator,
g 1. *Macch.* 8. 17.

Jaſſa, urbs *h*. Vide *Jaſa*.
h *Joſue* 13. 1.

Jaſſen, unus ex 30. ſortiſſimis Davidicis Ducibus *i*; ſenex, antiquus, dormiens.
i 2. *Reg.* 23. 32.

Jaſub, filius Iſaiæ Prophetæ *: manens, ſedens, ex jaſchab; rediturus, ex ſchub, redire,
* *Iſa.* 7. 3. *&c.*

Jateha, Vulg. *Jotebn*, loci nomen *l*; benefaciens, bonitas ejus, ex tob, vel jatab, bonitas, & pronomine a, ejus.
l 4. *Reg.* 25, 19.

Jathanael, quartus Meſelemiæ filius *m*: donum vel merces Dei, ex thana, & El, Deus,
m 1. *Par.* 26, 2.

Javan, filius Japheth *n*; fallens, contriſtans, ex aveo; cænum, lutum, ex javen vel javan,
n *Gen.* 10, 4.

Jaus, filius Semei *o*; congregans, ex huſch: corrumpens, ex haſchaſch: tinea, ex haſch,
o 1. *Par.* 23. 11.

Jazer, urbs Amorrhæorum *p*; auxilium, vel adjutor, ex hazar, auxiliari.
p *Num.* 32, 35.

Jaziel, filius Azmoth *q*; aſperſio, diſtillatio Dei, ex naza, & El, Deus.
q 1. *Par.* 12, 3.

Jaziel, Sacerdotis nomen *r*; Deus fortitudo mea, fortitudo Dei, ex hazaz, fortis, & El, Deus,
r 1. *Par.* 15, 18.

Jaziz, Præfectus gregibus Davidis *s*; ſplendor, ex ziz: Syriacè, diſceſſus.
s 1. *Par.* 17. 31.

Icamia, filius Sellum *t*: reſurrectio vel confirmatio Domini, ex eum, ſurgere, confirmare, & Jah, Dominus.
t 1. *Par.* 2. 41.

Jeces. Vide *Aeces*.

Jecabod, filius Phinees *u*; ubi gloria, ex adverbio eic, ubi: væ gloriæ, ex adverbio oi, væ, & cabod, gloria.
u 1. *Reg.* 4. 21.

Iconium, urbs *x*; veniens, ex Græco *ino*, venio,
x *Act.* 14. 1.

Icuthiel, ſeu *Jecuthiel*, pater Zanoc *y*: Deus ſpes mea, ſpes Dei, ex eava, ſperare, expectare: congregatio Dei, ex eodem, & El, Deus.
y 1. *Par.* 4. 18.

Idaia, pater Allonis *z*: manus Domini, ex jad, manus: laus Domini, ex jada, laus, & Jah, Dominus.
z 1. *Par.* 4. 37.

Idaia, Princeps unius ex familiis Sacerdotalibus *a*: ſcientia Domini, ex jada, ſcientia, & Jah, Dominus.
a 2. *Eſdr.* 7, 39.

Idida, mater Joſiæ *b*; dilecta, amabilis, ex jadad vel jedid: manus ejus, ex jad, manus, & pronomine a, ejus.
b 4. *Reg.* 22, 1.

Idithun, pater Galal *c*; lex ejus, ex dath, & pronomine an, ejus; laudem dans, ex jada, laudare, & nathan, dare.
c 1. *Par.* 9. 16.

Idox, avus Judith *d*; tsiturans frumentum, ex diſch; jucundus, lætus.
d *Judith* 8. 1.

Idumæa, Syriæ Provincia *e*. Vide *Edom*, ruſus, humanus,
e *Iſai.* 11. 14.

Je-abarim, trigeſima octava ſtatio Iſraelitarum *f*: acervi, colles, cumuli Hebræorum, vel tranſeuntium, ex hi, acervus, collis, & heber, tranſire,
f *Num.* 25, 51.

Jebahas, filius David *g*; electio vel electus, ex bacar, eligere.
g 2. *Reg.* 5, 15.

Jebanias, pater Rahuelis *h*; ædificium Dei, ex bana; filiatio Dei, ex ben: intelligentia Dei, ex bina, & El, Deus.
h 1. *Par.* 9, 8.

Jeblaam, urbs *i*; ſenectus populi, ex bala, ſeneſcere, perire: productio populi, ex jebul, & ham, populus; deglutiens eos, ex bala, & pronomine am, eos.
i *Joſue* 17. 11.

Jebnael urbs *; ædificium Dei, ex bana; intelligentia Dei, ex bina, & El, Deus.
* *Joſue* 19. 33.

Jebneel urbs *l*; idem ac *Jebnael*.
l *Joſue* 15. 11.

Jeboc, torrens *m*: evacuatio, diſſipatio, ex buc: luctari, pugnare.
m *Num.* 21. 24.

Jebſem, filius Tholæ *n*; aromatizans, ex beſchem: ſiccitas eorum, ex jabeſch, ſiceſcere: confuſio, eorum, ex boſch, pudore ſuffundi, & pronomine am, eorum.
n 1. *Par.* 7. 2.

Jebus, urbs, eadem ac *Jeruſalem o*, quæ & ſcribitur, *Jebus p*: pedibus calcans, contemnens, ex bus, vel præſepium.
o *Joſue* 18. 28.
p *Judic.* 19. 10.

Jecemia, filius Jechoniæ *q*. Vide *Icamia*.
q 1. *Par.* 3. 18.

Jechelia, mater Azariæ Regis Juda *r*: conſummatio Domini, ex eala, conſummare: potentia Domini, ex jacol, pollere, & Jah, Dominus.
r 4. *Reg.* 15. 2.

Jechonias, filius Joakimi, filii Joſiæ *t*. In Hebr. Chonias ſcribitur *u*: præparatio Domini, ex eun, præparare: firmitas, ex eodem, & ex Jah, Dominus.
t 1. *Par.* 3. 16.
u *Jerem.* 22. 28.

Jecmaam, Vulg. *Jecmaan x*: reſurrectio, confirmatio, ultio populi, ex kum, & ham, populus.
x 3. *Reg.* 4. 12.

Jecnam urbs *y*, eadem ac Jeconam *z*: poſſeſſio vel emptio, ex cana: nidus populi, ex kinen, nidificare, & ham, populus,
y *Joſue* 21. 34.
z *Joſue* 19. 11.

Jeconam, idem ac *Jecnam a*.
a *Joſue* 19. 11.

Jecſan filius Abrahami *b* ex Cethura, durus, difficilis, ſcandaloſus, ex caſcha.
b *Gen.* 25. 2.

Jectan, filius Heber *c*: parvulus, ex caton: tedium, ex cut: contentio, diſputatio.
c *Gen.* 10. 25.

Jectehel, Vulg. *Jecthel*, urbs *d*: congregatio Dei, ex jaca, congrego, unio, & El, Deus.
d *Joſue* 15. 38.

Jedaia, Sacerdos *e*, idem ac *Idei f*: ſcientia vel cognitio Domini, ex jada, cognoſcere, & Jah, Dominus.
e 1. *Par.* 9. 10.
f *Ibid.* 24. 7.

Jedaia, filius Aromaph *g*: manus, vel laus Domini, ex jad, manus, vel jada, laus, & Jah, Dominus.
g 2. *Eſdr.* 3. 10.

Jedala, urbs *h*: manus juramenti vel maledictionis, ex jad, manus, & ala, jurare: manus Dei ex Syro & Hebræo.
h *Joſue* 19. 15.

Jeddo filius Buz *i*; ipſe ſolus, ipſe idem, ex jacad, & pronomine o, ipſe: lætitia ejus, ex kada, lætitia, & pronomine o, ejus: acumen ejus, ex cadad, & pronomine o, ejus: novitas ejus, ex Syro.
i 1. *Par.* 5. 14.

Jeddoa, filius Jonathan *: ſcientiâ præditus, vel cognoſcens, ex jada.
* 2. *Eſdr.* 2. 51.

Jeddi, filius Nebo *l*; manus mea, ex jad: laus mea, ex jada, laus, & pronomine i, mea.
l 1. *Eſdr.* 10. 43.

Jeddua, unus ex Principibus, qui fœderi ſub Nehemiâ renovato ſubſcripſere: ex eodem ac *Jeddon*.

Jedebos, filius Elam *m*: mel, mellifluus, ex dabaſch: manus confuſionis, ex jad, manus, & boſch, pudor, confuſio,
m 1. *Par.* 4. 3.

Jediel, Principis nomen *n*: unitas Dei, ex jacad, unus; lætitia Dei, ex cada, lætitia: acumen Dei, ex cadad, acumen, & El, Deus, renovatio Dei, & Syro & Hebræo.
n 1. *Par.* 5. 24.

Jediel, filius Samri *o*; Deus ſcientia mea, vel ſcientia, cognitio Dei, ex jada; ſcientia &c. & El, Deus.
o 1. *Par.* 11. 45.

Jedlaph, filius Nachoſis ex Melchâ *p*; di-
p *Gen.* 22. 22.

Digitized by Google

diſtillans, aquæ gutta, ex dalaph: manus juncta, ex Hebræo & Syro.

q 1. Par. 3. 22. Jegaal, filius Semeiæ *q*; redimens, inquinans, ex gaal vel gheel, juxta varias lectiones.

r Num. 32. 35. Jegbaa, urbs *r*; altitudo vel exaltatio, ex gaba.

s Jerem. 35. 4. Jehedelia, vir Dei, pater Hanan *s*; magnitudo Domini, vel Dominus exaltabit me, vel creſcere me faciet, ex gadal vel gadel, magnitudo, & Jah, Dominus.

t 1. Par. 24. 20. Jehedeia, filius Subaelis *t*; unus Dominus, ex jacad: lætitia Domini, ex cada, lætitia: acumen Domini, ex cadad, acumen, & Jah, Dominus; renovatio Domini, ex Hebræo & Syro.

u 1. Par. 23. 50. Jeheth, Vulg. *Leheth*, Levita ex janitoribus Templi, vel ex Præfectis cantui *u*; fractus, contritus, territus, ex cathath.

x 1. Par. 52. 4. &c. Jeheziel, viri nomen *x*; videns Deum, viſio Dei, ex verbo caza, videre, & El, Deus.

z 1. Par. 15. 24. Jehias, Sacerdos vel janitor Arcæ *z*; vivat Dominus, ex caja, vivere, & Jah, Dominus.

a 2. Par. 26. 11. Jehiel, Scriba *a*; Deus abſtulit vel contrivit eum, ex jaha: Deus acervus meus, ex hi, acervus, & El, Deus.

b 1. Par. 16. 21. Jehieli, filius Ledan *b*; Deus vivit, vel vivat Deus, ex caja, vivere, & El, Deus.

Jehoiachin. Vide *Joachin*.

Jehoiachim. Vide *Joachim*.

c 4. Reg. 9. 2. Jehu, filius Joſaphat *c*, ipſe idem, ex pronomine hu: exiſtens, ex ava.

d 1. Par. 9. 6. Jehuel, filius Zaræ *d*; Dominus abſtulit eum.

e Gen. 36. 5. Jehus, filius Eſau ex Oolibamâ *e*; congregatio, ex huſch: ſiccatus, diminutus, ex haſchaſch: tinea, ex haſch.

f 1. Par. 8. 20. Jehus filius Saharaim ex Hodes *f*; ligneus, ex hets: conſilium dare, ex huts.

g 1. Par. 7. 2. Jemai, Hebr. *Jehemai*, filius Tholæ *g*; calefaciens, calidus, ex jacum.

h Job. 42. 14. Jemima, Hebr. Jobi filia *h*; pulchra ut dies, ex jom, dies.

i 1. Reg. 9. 1. Jemini, pater Aphiæ *i*; dextera mea, dexter, ex jamin, dextera.

* 2. Reg. 20. 1. Jemineus, filius Benjamin *; ex eodem.

l 3. Reg. 22. 8. Jemla, pater Michææ Prophetæ *l*; plenitudo vel repletio, ex mala: circumciſio, ex mul.

m 1. Par. 4. 34. Jemlec, Principis nomen *m*; regnans, ex malac.

n Gen. 46. 27. Jemna, filius Aſer *n*; dextera ejus, ex jamin; numerans, præparans, ex mana: Syriacè, regulans, conſtituens.

o 1. Par. 7. 35. Jemna, filius Helem *o*; impedimentum, ex manah: mare commotum, ex jam, mare, & nuah, commoveri.

p Num. 26. 44. Jemnaitæ, poſteri Jemnæ *p*; ex eodem ac *Jemna*.

q 2. Par. 11. 19. Jeus, filius Roboami ex Abihail *q*. Vide *Jehus*.

r 1. Par. 8. 25. Jephdaia, filius Seſach *r*; redemptio Domini, ex phada, redimere, & Jah, Dominus.

s 1. Par. 7. 32. Jephlat, filius Haber *s*; liberans, conterens, evadere permittens, ex phalat.

t Joſue 16. 3. Jephleti, gens, cujus regio Tribui Joſephi ceſſit *t*; ex eodem ac *Jephlat*.

u Num. 13. 7. Jephone, Calebi pater *u*; reſpiciens, ex phana, reſpexit.

Jephtha, urbs *x*; aperiens, ex pathae. x Joſue 15. 43.

Jephthael, vallis *y*; Deus aperit, ex pathae, & El, Deus. y Joſue 19. 14.

Jephthe, Judex Iſraelis, filius Galaad ex concubinâ *z*; aperiens, aperturus, ex Hebr. pathae, aperire. z Judic. 11. 1.

Jeraa, ſervus Seſan *a*; luna vel menſis, ex jerac: olfacere, ex rie. a 1. Par. 2. 34.

Jerameel, filius Eſronis *b*; miſericordia Dei, ex racam, & El, Deus; ex Hebræo & Syro, amor Dei. b 1. Par. 2. 9.

Jerameelita, Vulg. *Jerameel*, ex poſteris Jerameelis *c*; ex eodem. c 1. Reg. 27. 10.

Jercaam, filius Raham, vel Ragam *d*; extenſio eorum, ex raca, & pronomine am, eorum; viriditas vel ſputum populi, evacuatio, armatura, ex rie, & ham, populus. d 1. Par. 2. 44.

Jeremia, Principis nomen *e*, vel *Jeremias*, nomen unius ex quatuor majoribus Prophetis *f*; exaltatio vel magnitudo Domini, exaltans, glorificans Dominum, ex ramam, exaltare, & Jah, Dominus. e 2. Par. 5. 24. f Jerem. 1. 5.

Jeremiel, filius Amelech *g*; miſericordia Dei. Vide *Jerameel*. g Jerem. 36. 26.

Jerias, filius Selemiæ *h*, timor Domini, ex jare, timere: viſio Domini, ex raa, videre: projectio Domini, ex jara, projicere, & Jah, Dominus. h Jerem. 37. 13.

Jeriau, primogenitus Hebronis *i*; ex eodem ac *Jerias*. i 1. Par. 23. 19.

Jeribai, filius Elnaen *; pugnans, jurgans, objurgans, ex rub: multiplicans, ex raba. * 1. Par. 11. 46.

Jericho, urbs *l*; luna ejus vel ejus menſis, ex jareac: ejus odor, ex reac, & pronomine o, ejus. l Num. 22. 1.

Jeriel, filius Thou *m*; timor, viſio, protectio Dei. Vide *Jerias*. m 1. Par. 7. 2.

Jerimoth, filius Belæ *n*; altitudines, ex ramam: timens vel videns aut rejiciens mortem. Vide *Jerias*, & ex maveth, mors. n 1. Par. 7. 7.

Jerimuth, unus ex 30. fortiſſimis Davidicis Ducibus *o*; idem. o 1. Par. 12. 5.

Jerioth, Calebi ex Azubâ filius *p*; cortinæ, ex jeriah; ululationes, ex ruah vel riah: confractiones, ex rhaa. p 1. Par. 2. 18.

Jermai, viri nomen *q*; altitudo vel elevatio mea, ex rum, elevatio, & pronomine i, mea: timens, ex jare: rejiciens aquas, ex rama, rejicere, & maim, aquæ. q 1. Eſdr. 10. 33.

Jerobaal, idem ac Gedeon, Judex Iſraelis *r*; diſputans vel defendens Baal, vel ulciſcens Idolum: cauſam ſuam tueatur Baal, ex rub, diſputare, litigare, defendere, & Baal, Idolum. r Judic. 6. 32.

Jerobeſeth, juxta Vulgatam, idem ac Gedeon vel Jerobaal, pater Abimelechi *s*; Idolum confuſionis ſe tueatur, ex rub, pugnare, litigare, & boſeth, confuſio, vel boſcheth, Idolum, infamia. s 2. Reg. 11. 21.

Jeroboam, filius Joas, Rex Iſraelis *t*; rejiciens, impugnans populum, ex jara, rejicere: lis vel diſputatio populi, ex rub, litigare, diſputare: multiplicans populum, ex rabab, multiplicare, & ham, populus. t 4. Reg. 14. 23.

Jeroham, filius Elcanæ *u*; miſericors, ex rekem, vel Syriacè, dilectus. u 1. Par. 6. 27.

Jeron, urbs *x*; timor, ex jare: viſio, ex raa; projiciens dolorem vel fortitudinem, ex jara, projicere, & aven, vel on, x Joſue 19. 38.

ex

ex variis lectionibus, fortitudo vel dolor.

y 1. *Macc.* 1. 15. Jeroſolyma urbs *y*, viſio pacis, ex raa, videre vel viſio, & ſchalom, pax, aut perfectio.

z 1. *Par.* 8. 27. Jerſia, filius Jeroam *z*; lectus Domini, ex hereſcb, lectus: Dominus ipſum liberavit à paupertate, ex jaha, pellere, arcere, & raſchaſch, paupertas, & Jah, Dominus: planta, herba Domini, ex hereſcb.

a 2. *Par.* 20. 16. Jeruel, vallis vel ſolitudo *a*; timor Dei, viſio Dei, ex jara, timere, vel ex raa, videre, & El, Deus.

b 4. *Reg.* 15. 33. Jeruſa, mater Joathan *b*; poſſidens hæreditatem, ex jaraſch; exul, proſcriptus, rejectus, ex jara.

c *Joſue* 10. 1. Jeruſalem, urbs *c*; eadem ac *Jeroſolyma*: viſio perfecti, vel pacifici. Vide *Jeroſolyma*.

d *Num.* 3. 19. Jeſaar, filius Caatb *d*; claritas, meridianus, ex tſaar; oleum, ex jitſar.

e *Num.* 3. 27. Jeſaaritæ *e*, poſteri Jeſaar; ex eodem.

f 1. *Par.* 25. 15. Jeſaia, ſeu *Jeſaias*, Levita *f*. Vide *Eſaias*: ſalus Domini, ex jaſcha, ſalvare, & Jah, Dominus.

g 2. *Par.* 8. 18. Jeſamari, filius Elphaal *g*; cuſtos, ex ſchamar.

h 2. *Par.* 13. 19. Jeſana, urbs *h*; dormiens, vel vigilans, ex jaſchan: mutans, ex ſehana.

i 1. *Par.* 4. 17. Jesba, filius Ezræ *i*; tranquillitas, vel regreſſus, ex ſchub; laus, ex ſchibac.

* 1. *Par.* 11. 11. Jesbaam, filius Hachamoni *; populus ſedens, ſedens cum populo, ex jaſchab, ſedere: converſio vel regreſſus populi, ex ſchub, converti, redire: inſufflatio vel reſpiratio populi, ex naſchab: captivitas populi, ex ſchaba, captivum eſſe, & ex ham, populus.

l 1. *Par.* 25. 4. Jesbacaſſa, filius Heman *l*; poſcens, requirens, inquiſitio, ex bikkeſch: reſpiratio dura, ex naſchab, reſpirare: converſio vel reditio dura, ex ſcbub, converti, & caſcha, durus.

m 2. *Reg.* 21. 16. Jeshi-benob, gigas, Jesbi filius Ob *m*; ſedens in prophetiâ, in locutione, in productione, ex jeſchiba, ſedere, præpoſitione beth, in, & nibha, prophetia, vel nub, verbum vel productio fortitudinis: converſio vel inſufflatio aut reſpiratio, in prophetiâ, &c. ex ſcbub, converſio, vel ex naſchab, reſpiratio: captivitas in prophetia, ex ſchaba, catenare. LXX. *Jesbi*, ex urbe Noh.

n 1. *Par.* 27. 2. Jesboam, Præfectus filiis Zabdielis *n*; converſio vel ſeſſio aut inſufflatio ſeu reſpiratio ſivè captivitas populi. Vide *Jeſbaam*.

o *Gen.* 25. 11. Jesboc, filius Abrahami ex Cethurâ *o*; qui eſt vacuus, exhauſtus, ex jeſch, eſt, & buc: derelictus, ex bacac, exhaurire.

p *Gen.* 22. 29. Jeſcha, filia Aran *p*; uncta, ex jaſac: cooperiens vel protegens, ex ſacac: Syriacè, reſpiciens.

q 1. *Par.* 3. 21. Jeſcias, filius Phaltiæ *q*; Salus Domini ex jaſchah, ſalvare, & Jah, Dominus.

r 2. *Par.* 4. 3. Jeſema, filius Elam *r*; nominatus, deſignatus, ex ſcbem: deſolatio vel admiratio, ex ſchamam, vel jaſcham, deſolare.

s *Gen.* 46, Jeſer, filius Nepbtali *s*; firmatus, factus, creatus, in anguſtiis poſitus, juxta diverſas lectiones Hebræi.

t *Num.* 26. 49. Jeſeritæ, poſteri Jeſer *t*; LXX. legunt *Jeſaar*, & *Jeſaarita*,

Jeſeſi, filius Jeddo *u*; antiquus, ſenex, ex jaſchaſch: munus, ex ſchai: gaudens, ex ſcuſeb. u 1. *Par.* 5. 14.

Jeſi, filius Apphaim *x*; ſalus mea, ex jaſchah, ſalvare: reſpiciens, ex ſchaba.. x 1. *Par.* 2. 31.

Jeſia, ſeu *Jeſias*, filius Iſraiæ *y*; Dominus eſt, ex jeſch, eſt, & Jah, Dominus. y 1. *Par.* 7. 3.

Jeſiel, filius Nephtali z; Deus erit pars mea, ex catſa, dividere: feſtinatio Dei, ex catſats, emitti violenter, & El, Deus. z *Num.* 26. 48.

Jeſielitæ, poſteri Jeſielis *a*; ex eodem. a *Num.* 26. 48.

Jeſimon, deſertum *b*; ſolitudo, deſolatio, ex jaſcham. b 1. *Reg.* 23. 24.

Jeſmachias, unus ex Levitarum Principibus ſub Ezechia *c*; junctus & unitus Domino, vel Dominus fulcimentum meum, ex ſamac, uniri, inniti, & Jab, Dominus. c 2. *Par.* 31. 13.

Jeſmaias, unus ex Præfectis Levitarum ſub Davide *d*; audiens Dominum, Domino obediens, ex ſchamah, audire, obedire, & Jab, Dominus. d 1. *Par.* 27. 19.

Jeſpba, filius Bariæ *e*; jaſpis, ex iiſchphe, gemma: ora, labrum, ex ſchapha. e 1. *Par.* 8. 16.

Jeſphan, Vulg. *Jeſpham*, filius Seſan *f*; cuniculus, vel quodlibet aliud animal ſylveſtre, ex ſaphan: abſconditus, contritus, ex ſchuph. f 1. *Par.* 8. 22.

Jeſraeli, idem ac *Iſrael*, loci nomen *g*; contra Deum prævalens, vel illi dominans. Vide *Iſrael*. g 2. Reg. 17. 25.

Jeſſe, vel *Iſai*, pater Davidis *h*; eſſe, vel ens, ex jeſcb; munus meum, ex ſchai. h *Iſai.* 11. 10.

Jeſſui, filius Aſer *i*; æqualis, proprius vel poſitus, ex ſchava; planities. i *Gen.* 46. 17.

Jeſſuitæ poſteri Jeſſui *; ex eodem. * *Num.* 26. 44.

Jeſu *l*, filius Eliezer; elevatus vel exiſtens, ex jeſch; parcens vel ſalvator, ac ſi diceretur jehoſua. Græcus habet *Joſe*. l *Luc.* 3. 29.

Jeſua, Princeps nonæ familiæ Sacerdotalis *m*; ſalvator, ex jaſcha. m 1. *Par.* 24. 11.

Jeſua, filius Aſer *n*. Vide *Jeſſui*, vel *Jeſſua*. n *Gen.* 46. 17.

Jeſua, Levitæ nomen ſub Core Præfecto *o*; ſalvator. o 2. *Par.* 31. 15.

Jeſus, Sanctum Nomen *Jeſus p*; Salvator. p *Matth.* 1. 16.

Jeta, urbs *q*; eadem creditur ac *Jota r*; declinans, divertens, ex nata. q *Joſue* 21. 16. r *Joſue* 15. 55.

Jeteba, vel *Jetebatha*, ſtatio Iſraelitarum in deſerto *s*; benefica, ex tuh, bonitas: declinans, ex jat, declinare, & bath, filia. Difficilè in Hebræo hujua radix invenitur. a *Num.* 33. 33. t 1. *Par.* 6. 43.

Jeth, filius Gerſonis *t*. Hebr. johath, frangens, conterens, terrens, ex cathath. u *Joſue* 19. 42.

Jethela, urbs *u*; pendens vel ſuſpenſus, ex thala; coacervatus, ex thalal. x *Joſue* 15. 48.

Jether, urbs *x*; excellens, reſiduus, ex jathar; examinans, & inquirens, ex thur; funiculus. y 1. *Par.* 2. 17.

Jether *y*; aliter *Jethra*, pater Amaſæ *z*. *Jethro*, juxta Hebr. ſocer Moyſis *a*; ex eodem. z 2. *Reg.* 17. 25. a *Exod.* 4. 18.

Jether, urbs *b*; ex eodem. b 1. *Reg.* 30. 27.

Jetheth *c*; donans, ex Hebræo nathan. c *Gen.* 36. 40.

Jethma, Moabites *d*; orphanus vel pupillus, ex jatham; admiratio, perfectio, ex thama, admirari, vel ex thamam, perfectio. d 1. *Par.* 12. 46.

Jethnan, Vulg. *Jethnam*, urbs *e*; merces ſive donum, ex thana, vel nathan. e *Joſue* 15. 23.

Jethra. Vide *Jether*, pater Amaſæ *f*. f 2. *Reg.* 17. 25.

Jethraham, Vulg. *Jethraam*, filius Da-

vi-

Google

g 2. Reg. 3. vidis ex Egla g; excellentia populi, ex
5. jathar, & ham, populus.
h 1. Par. 7. Jethran, filius Saphæ h; ex eodem ac
37. *Jether*.
i 1. Par. 2. Jethræus, filius Sobal i; ex eodem.
53. Jethrites, filius Jethri *; ex eodem ac
* 2. Reg. 23. *Jether*.
38. Jetbro, ſocer Moyſis l; excellentia vel
l Exod. 3. 1. reſiduum ſeu poſteritas ejus. Vide *Jether*.
Jethur, filius Iſmaelis m; cuſtodiens:
m Geneſ. 26. ordo, ſeries, ex thur: vel Syriacè, mon-
15. tanus.
n 1. Par. 11. Jethus, filius Roboami ex Abigail n;
19. voratus, roſus à tinea, ex haſchaſch; con-
gregatus, ex huſch.
o 1. Par. 12. Jezabad, incola Gaderoth o; à Domino
4. dotatus. Vox eſt compoſita ex Jah, & za-
bad, dotare.
p 3. Reg. 16. Jezabel, filia Regis Sidoniorum p: inſu-
31. la habitaculi, ex ai, inſula, & zabal, ha-
bitaculum; væ habitaculo, ex oi, væ, &
zabal; vel ex Syro, & Hebræo, inſula
ſterquilinii.
q Num. 26. Jezer, filius Galaad q; aliter *Abiezer* r;
30. inſula adjutorii, ex ai, inſula, & ha-
r Joſue 17. 2. zar, adjuvare, inſula ingreſſûs vel atrii,
ex hazara: væ adjutorio vel atrio, ex oi,
væ. Corrupta vox eſt ex abiezer, adjuto-
rium patris mei.
s 1. Par. 6. Jezer, urbs Amorrhæorum s; adjuvans,
81. ex hazar.
t Num. 26. Jeziitæ, poſteri Jezer t. Vide *Jezer* filius
30. Galaad.
u 1. Par. 27. Jezrites, ea poſteris Jezer u; orientalis,
8. ex zarac: illuminans.
Jezia, ſeu *Jeziah*; Vulg. *Joaſia*, filius
x 1. Eſdr. 10. Thecue x; & *Jezia* y; aſperſio, diſtillatio
25. Domini, ex naza, aſperſio, & Jah, Do-
y Ibid. 25. minus.
z 1. Par. 8. Jezlia, filius Elphaal z; aſperſio vel di-
18. ſtillatio laborioſa, ex naza, diſtillare, &
laa, difficilis, laborioſus.
a 4. Reg. 25. Jezonias, filius Maachati a; Dominus
23. audiet, vel attendens Domino, ex izen:
ſtatera Domini, ex moznaim, ſtatera, &
Jah, Dominus: arma Domini, ex zenan,
arma.
b Jerem. 35. Jezonias, filius Jeremiæ b. Vide ſupra
3. *Jezonias*: vel nutrimentum Domini.
c 1. Par. 9. Jezra, filius Moſollam c; porcinus, ex
12. cazir, porcus.
d Joſue 15. Jezrael, ſeu *Jezrahel*, urbs d; ſemen
56. Dei, ex zeruah, ſemen: Deus ſpargens
malum, ea naza, ſpargere, & ruah, ma-
lum: diſtillatio amicitiæ Dei, ex naza, &
raa, amicitia, & El, Deus.
e 3. Reg. 21. Jezrahelites, ea Jezrahel oriundus e.
4. Jezraia, Princeps Cantorum f; Dominus
f 2. Eſdr. 12. eſt oriens vel ſurgit: claritas Domini, ex
42. zarac, ſurgere, & Jah, Dominus.
g 2. Reg. 23. Igaal, filius Nathan g; redemptus, inqui-
36. natus, maculatus, ea goel.
h Num. 13. 8. Igal, filius Joſephi h; ex eodem.
i Gen. 36. 5. Ihelom, filius Eſau ex Oolibamâ i. Vulg.
Ihelon, abſconditus vel adoleſcens, ex
halam, vel helem, ex variis lectionibus: ca-
præ eorum, ex jahala, capra, & am, eo-
rum: ſæculum, ea holam.
* Joſue 15. Iim, urbs *; acervus, cumulus, plurali
29. numero, ex hi, vel hai, acervus.
Ilai, unus ex 30. fortiſſimis Davidicis
Ducibus l; aſcendens, ex hala, vel ſupe- l 1. Par. 11.
rior: acervus mihi, ex hi, acervus, præ- 29.
poſitione, l, dativi caſûs, & pronomine
i, ego.
Illyricum, Provincia m; gaudium, læti- m Rom. 15.
tia, fortè ex Græco *lyra*, cithara. Veriùs 19.
tamen vera hujus radix & ſignificatio igno-
rantur.
Incendens n. Hebræum, *Saraph* Princeps n 2. Par. 4.
Moab, anguis incendens & alatus. 22.
Incenſio o. Hebr. Thabera, incendium. o Num. 11. 3.
India, magna Orientis regio p. Hebr. p Eſth. 1. 1.
Hodu, laus, lex, ex hod.
India, Hebr. *Ophir* q. Vide *Ophir*. q Job. 28.
Joab, frater Abiſai r; paternitas, ha- 16.
bens patrem, ex ab, pater: voluntarius, r Reg. 26. 26.
ex joabi.
Joachaz, filius Joſiæ Regis Juda s; ap- s 4. Reg. 23.
prehenſio vel poſſeſſio Domini, ea achaza, 34.
poſſeſſio, & Jah, Dominus: Dominus vi-
dens, ex caza, videre.
Joachaz, pater Joas t: prehendens, poſ- t 2. Par. 34.
ſidens, videns, ex achaz, poſſidere, vel 8.
caza, videre.
Joachin, filius Joacimi, vel Eliacimi u: u 4. Reg. 24.
præparatio vel firmitas Domini, ea cun, 6.
præparare, & Jah, Dominus.
Joacim, Joſiæ filius x. *Eliacim* etiam di- x 4. Reg. 23.
cebatur, reſurrectio vel confirmatio Domi- 34.
ni, ea thecuma, reſurrectio, & Jah, Do-
minus.
Joacim, pater Eliaſib y; ex eodem. y 2. Eſdr. 10.
Joada, filius Achas z; congregatio Do- 10.
mini, ea heda, congregatio: teſtimonium, z 1. Par. 8.
ex hud: ſpoliatus vel præda, ea bad: or- 36.
namentum vel tranſitus, ex eodem hadad,
& Jah, Dominus.
Joadan, pater Amaſiæ a: delitiæ Domi- a 4. Reg. 14.
ni, ex hadan, deliciæ, & Jah, Dominus; 2.
tempus Domini, ex Syro, & Hebræo.
Joah, filius Zemæ b: fraternitas, habens b 1. Par. 6.
fratrem, ex acha, frater: frater Domini, 21.
ea ach vel acha, & Jah, Dominus.
Johaa, filius Obededom c; ex eodem. c 1. Par. 26.
Joahe, filius Aſaph d: ex eodem. 4.
Joarim, Vulg. *Joarib* e; Dominus exal- d 4. Reg. 18.
tatus, exaltatio Domini, ex rum, ex alta- 18.
re, & Jah, Dominus. e 1. Macc. 2.
Joas, pater Gedeonis f: deſperans, ea 1.
jaaſch: igneus vel urens, ea eſch. f Judic. 6. 11.
Joas, filius Ochoſiæ g; ignis Domini, &c.
ex eſch, ignis: victima Domini, ex iſche, g 4. Reg. 11.
victima, & Jah, Dominus. 21.
Joas, filius Bechor h; roſus à tinea, ea h 1. Par. 7.
haſch: congregatus, ex huſch. 8.
Joatham, Vulg. *Joathan*, filius Oziæ vel
Azariæ Regis Juda i; perfectio Domini, i 4. Reg. 15.
ex tham, vel thamam, perfectus vel perfe- 5.
ctio, & Jah, Dominus.
Job, Patriarcha *; plorans, clamans: * Job. 1. 1.
loquens ex profundo, veluti ventriloquus.
Job, filius Iſſachar l; idem ac *Jaſub* m; l Gen. 46. 13.
clamans, plorans, ululans. m 1. Par. 7.
Jobab, filius Jectan n; ea eodem. 1.
Jobania, filius Jeroham o; ædificium n Gen. 10. 29.
Domini, ex bana, ædificium, filiatio Do- o 1. Par. 9.
mini, ex ben, filius: intelligentia Domi- 8.
ni, ex bina, intelligentia, & Jah, Do-
minus.
Jocabed, filia Levi, uxor Amrami p; p Exod. 6. 26.
glorioſa, honorabilis, æſtimabilis, ex ca-
bad

bad: gloria Domini, ex Jah, Dominus, & cabad, gloria.

q 2. Eſdr. 11. 57. Joed, nepos Benjamin *q*; ornatus, tranſiens; ex hada; teſtimonium reddens, ex bud: capiens, ex hed.

r 1. Par. 4. 35. Joel, Principis nomen *r*; volens, imperans, jurans, ex jaal.

s 1. Par. 53. 7. Joela, filius Jeroham *s*; elevatio, ex hala; proficiens, ex jahal: auferens maledictionem, ex jaha, arcere, rejicere, & ala, maledictio.

t 1 Par. 12. 6. Joaer, Dux ex amicis Davidis, qui ipſi Saulem fugienti adhæſere *t*; adjuvans vel ſuccurrens, ex hazar.

u Num. 34. 22. Jogli, pater Bocci *u*; revelatio, exilium, revolutio, ex gala: exultatio vel gaudium, ex gul.

x 1. Par. 8. 16. Joha, filius Bariæ *x*; vivificans, dans vitam, ex caja, vivere, vivificare.

y 4. Reg. 25. 23. Jochanan, filius Caree *y*; liberalis, miſericors, pius, munificus, ex canan: gratia Domini, ex Jah, Dominus, & chen, gratia.

z Luc. 8. 3. Johanna, uxor Chuſæ *z*: gratia, donum, miſericordia Domini. Vide *Johanan*.

a Matth. 4. 21. Johannes, Jacobi frater, filius Zebedæi *a*; idem ac *Johanna*.

b 4. Reg. 11. 15. Jojada, Sacerdos *b*: ſcientia vel cognitio Domini, ex jedah, ſcientia, & Jah, Dominus.

c 2. Eſdr. 12. 6. Jojarib, Sacerdos ex iis, qui Babylone Jeroſolymam rediere cum Zorobabele *c*: pugnans, litigans, jurgans, objurgans, ex rub: multiplicans, ex rabab.

d 4. Reg. 14. 25. Jona, ſeu *Jonas*, Propheta *d*: Columba; opprimens, ex jana.

e 2. Reg. 13. 3. Jonadab, filius Semmaæ *e*: libenter agens, liberè vel liberaliter donans & offerens, Principum more agens, ex nadab.

f Judic. 18. 30. Jonathan filius Gerſam *f*: à Deo datus, donum Domini, ex nathan, donum, & Jah, Dominus.

g Joſue 19. 46. Joppe, urbs *g*: pulchritudo, ex japha.

h 2. Macc. 12. 3. Joppitæ, incolæ Joppès *h*; ex eodem.

i 1. Eſdr. 2. 18. Jora, Princeps ex iis, qui Babylone Jeroſolymam cum Zorobabele redierunt *i*; projiciens, oſtendens, ex jara: in tempore, opportunè, ex jore.

* 1. Par. 5. 13. Jorai, unus ex Principibus Tribûs Gad *; ex eodem.

l 2. Reg. 8. 10. Joram, filius Thou *l*. Hebr. ſcribitur *Jehoram*, projicere, ex jara; elevatus, ex rum.

m 3. Reg. 22. 51. Joram, filius Joſaphat *m*; elevatio Domini, ex rum, elevatio; rejectus à Domino, ex jara, rejicere, & Jah, Dominus.

n Deut. 1. 5. Jordanis, fluvius *n*; amnis judicii, ex jeor, amnis, & dun, judicium: oſtendens vel rejiciens judicium, ex jara, oſtendere, rejicere; deſcenſus, ex jarad.

o Luc. 3. 29. Jorim, filius Mathat *o*; exaltans Dominum, exaltatio Domini, ex rum, exaltatio, & Jah, Dominus.

p 1. Par. 1. 34. Joſa, filius Amaſiæ *p*; ens, exiſtens, ex jeſch: obliviſcens, ex naſcha.

q 4. Reg. 11. 2. Joſaba, filia Regis Joram, ſoror Ochoſiæ *q*: ſatur & plenus Domini, ex ſchaba, ſatiare: juramentum vel ſeptimum Domini, ex ſchebuab, juramentum vel ſeptimum, & Jah, Dominus.

r 1. Par. 3. 20. Joſab-heſed, filius Zorobabelis *r*; regreſſus, manſio, ſeſſio miſericordiæ, ex jaſſab, vel ex ſchub, converſio, regreſſus, ſeſſio &c. & ex keſed, bonitas miſericordiæ.

Joſabet, filia Joram, ſoror Joas *s*. Vide *Joſaba*. Aliter, Dominus horam convertit, ex Jah, Dominus, & jaſchab, converſio, & beth, tempus. Dicitur & *Joſaba t*. s 2. Par. 22. 11. t 4. Reg. 11. 2.

Joſabia, filius Saraiæ *u*: manſio, ſeſſio, reditus Domini. Vide *Joſab-heſed*. Captivitas Domini, ex ſchaba, captivitas, & Jah, Dominus. u 1. Par. 4. 35.

Joſaia, filius Elnaim *x*: æquitas, juſtitia, planities Domini, ex ſchava, æquitas &c. & ex Jah, Dominus: Dominus æquabit, ex eodem. x 1. Par. 11. 46.

Joſaphat, filius Aſæ *y*: Deus judicat, judicium Domini, ex ſchaphat, judicare, & Jah, Dominus. y 4. Reg. 15. 24.

Joſedec, filius Saraiæ *z*: Dominus juſtus, juſtitia Domini, ex tſadic, juſtus, & Jah, Dominus. z 1. Par. 6. 14.

Joſeph, undecimus Jacobi filius *a*. a Gen. 30.

Joſias, filius Amonis *b*; Dominus urit, ignis Domini, ex eſch, ignis, & Jah, Dominus. b 4. Reg. 22. 3.

Joſphias, filius Selomith *c*; Dominus augmentum meum, progreſſus Domini, ex jaſaph, augmentum &c. Dominus conſumens & finiens, ex ſapha, conſumere, & Jah, Dominus. c 1. Eſdr. 8. 10.

Joſue, filius Nun *d*; Dominus, Salvator, ex jaſcha, ſalvare, ſuccurrere, & Jah, Dominus. d Num. 13. 17.

Jota urbs *e*; eadem certè ac *Jeta f*; diverti, debilitari, ex mut: declive, ex nata, extendere, inclinare. e Joſue 15. 55. f Joſue 21. 16.

Jozabad, filius Somer, ſervus Joas *g*; dos Domini, ex zubad, dos, & Jah, Dominus. g 4. Reg. 12. 21.

Jozachar, filius Semaath, ſervus Joas *h*; reminiſcens, mas, ex zacar: idem dicitur *Zabad i*. h 4. Reg. 12. 21. i 2. Par. 24. 26.

Ira, Sacerdos Davidis *, Dicitur & Acces *l*. Vide *Hira*. * 2. Reg. 20. 26. l 1. Par. 11. 28.

Irad, filius Enoch *m*; onager, ex harod: acervus deſcenſuum, imperium, ex hi, acervus, & rud, dominari, imperare: vel ex jarad, deſcendere. m Gen. 4. 18.

Irai, filius Belæ *n*; vigilia mea, urbs mea, magnus aſinus meus, ex hir ſpolians. n 1. Par. 7. 7.

Iſaac, filius Abrahami ex Sarâ *o*. Hebr. Iſhac, riſus, ex ſacac, vel tſacaq, ridere. o Gen. 17. 19.

Iſaar, filius Caath *p*: oleum, ex itſar: lumen, ex tſaar, vel meridianus. p Exod. 6. 18.

Iſaari, filius Salemoth *q*: lux mea, oleum meum. Vide *Iſaar*. q 1. Par. 24. 22.

Iſaaritæ, poſteri Iſaar *r*; ex eodem. r 1. Par. 26. 23.

Iſai, pater Davidis, apud Græcos, *Jeſſe s*: donum Dei, ex ſchai, donum, munus: exiſtens, ex jeſch. s Ruth. 4. 17.

Iſaias. Vide *Eſaias*.

Iſari, Princeps primæ Claſſis ex 24. familiis Sacerdotalibus *t*: afflictio mea, formatio, in anguſtiis poſitus, ex jatſar, vel zur. t 1. Par. 25. 11.

Iſbaab, Princeps decimæ quartæ familiæ Sacerdotalis *u*: manſio, locus in quo pater reſidet, ex jaſchab, manſio &c. Captivitas, ex ſchaba: converſio, reditus patris, ex ſchub, & ab, pater. u 1. Par. 24. 13.

Iſbo-

x 2. *Reg.* 2. 12. Isboſeth, Saulis filius *x*: vir confuſionis, ex iſch, homo, & baſch, confuſio: remoratio viri, ex boſcheſch, remoratio. *Isboſeth* idem eſt ac *Isbaal*, vir Baal.

y *Matth.* 10. 4. Iſcariotes, utì creditur, oriundus ex vico Iſcarioth, vel ex Tribu Iſſachar, ut alii malunt *y*: vir homicidii, ex iſch, vir, & carath, cędens, abſcindens, exterminans. Volunt alii cognomen hoc Judæ additum, virum ex Tribu Iſſachar ſignificare: merces ſcilicet, retributio. Impiiſſimus profectò proditor nomen ſuum implevit, cùm pretium proditi à ſe Jeſu Chriſti recepit: ex ſacar, mercedem recipere.

z *Gen.* 16. 15. Iſmahel, Abrahami ex Agare filius *z*: Deus exaudiens, ex ſchamah, exaudire, & El, Deus.

a *Gen.* 27. 25. Iſmahelitæ, poſteri Iſmahelis *a*: ex eodem.

b 1. *Par.* 4. 36. Iſmiel, Principis nomen *b*: Dominus me nominavit, ex ſchem, nomen: admiratio, ſtupor, ex ſchamam, & El, Deus.

c *Gen.* 35. 10. Iſrael, Jacobi nomen *c*; prævalens in Deum, ex ſchara, dominari: homo videns Deum, ac ſi diceretur, iſch-ra-el.

d 2. *Reg.* 3. 18. Iſraelitæ, poſteri Iſraelis *d*: ex eodem.

e 1. *Par.* 25. 14. Iſreela, Princeps ſeptimæ familiæ Cantorum *e*: Deus prævalens, vel ſuperans Deum, ex ſchara, dominari: directio Dei, ex jaſchar: canticum Dei, ex ſchur, canticum, & El, Deus.

f *Gen.* 30. 18. Iſſachar, nonus Jacobi filius *f*: pretium, merces, ex ſacar.

g *Joſue* 15. 50. Iſthemo urbs *g*; ignis admirationis, ex eſch, ignis, & thama, admiratio: vir admirationis, vel perfectionis, ex thamam, perfectio, & iſch, homo.

h 2. *Reg.* 10. 8. Iſtob, viri nomen *h*; bonus vir, ex iſch, homo, & tob, bonus.

i 1. *Par.* 4. 36. Iſuhaia, Principis nomen *i*; Dominus comprimens vel humilians, ex jeſchac, humiliare: meditatio Domini, ex ſchuac, meditari, & Jah, Dominus.

* *Num.* 24. 24. Italia *, Vulg. Latina vox, ex *Vitulo* vel *Vitula* deducta, cùm hiſce ea regio abundet. Alii opinantur, hanc ex Italo Rege nomen duxiſſe. S. Hieronymus interdum vocem cethim, vel thubal, Italiam reddidit: verum tamen, & vetus Italiæ nomen in lingua ſancta ignoratur.

l 2. *Reg.* 23. 29. Ithai, filius Rubai *l*; idem ac Ethai *m*: ſignum, ex oth: vomer, vel Syriacè, veniens,

m 1. *Par.* 11. 31.

n *Exod.* 6. 23. Ithamar, filius Aaronis *n*; Inſula palmæ vel palmarum, ex thamar, palma, & i, inſula: mutatio inſulæ, ex mur, mutatio: væ palmæ, & mutationi, ex oi, væ, voce thamar ; palma, & mur, mutatio.

o *Luc.* 3. 1. Ituræa Provincia *o*, ex Jethur Iſmahelis filio, juxta S. Hieronymum: cuſtodita, ex tur, cuſtodire. Syriacè, montana.

p 1. *Par.* 5. 19. Ituræi, populi Iturææ *p*: idem.

q *Gen.* 4. 21. Jubal, filius Lamechi *q*: fluens, producens, Jubilæus, tuba Jubilæi.

r *Levit.* 25. 21. Jubilæus, Feſtum Judæorum *r*: ex eodem.

s *Joſue* 15. 56. Jucadam urbs *s*: humiliatio, depreſſio populi, ex cadad, curvari; incendium populi, ex jakad, incendium, & bam, populus.

t *Jerem.* 37. 3. Juchal, filius Selemiæ *t*, omnia Domino, ex calal, omne: perfectio & conſummatio Domini, ex eodem calal, & Jah, Dominus.

u *Jerem.* 38. 1. Juchal, idem *u*: conſummatio Domini, Dominus totus eſt vel perfectus.

x *Joſue* 19. 45. Jud urbs *x*: laudans.

y *Gen.* 29. 35. Juda, Jacobi filius *y*: laus Domini, ex jada, laudare, & Jah, Dominus.

z *Joſue* 15 1. Judaia, uxor Ezræ *a*; idem.

a 1. *Par.* 4. 18. Judas, filius Matthatiæ *b*: idem.

b 1. *Macc.* 2. 4. Judi, filius Nathaniæ *c*: Deus laus mea.

c *Jerem.* 36. 14. Judith, vidua illuſtris *d*: laudans Deum, vel Judæa, ex eodem.

d *Judith.* 8. 1. Julia, S. Paulo cognita *e*; lanuginoſa; ex Græco *ioulos*, prima lanugo.

e *Rom.* 16. 15. Julius Centurio *f*: ex eodem.

f *Act.* 27. 1. Junia, comes S. Pauli in carcere *g*: ex Junone Dea, vel juventute.

g *Rom.* 16. 7. Jupiter *h*: quaſi *juvans pater*.

h *Act.* 14. 11. Ixion, avis genus. Hebr. da, vel ra, vulturem ſonat.

i 1. *Par.* 7. 3. Izrahia, filius Ozi *i*: oriens Domini, claritas Domini, ex zarak, elevari, & Jah, Dominus.

L

* *Gen.* 10. 30. LAabim, filius Mezraim *: flammæ, vel inflammati: acies enſis, ex leab.

l 1. *Par.* 4. 2. Laad, filus Jahath *l*: laudans, ex jada, laudare.

m 1. *Par.* 4. 21. Laada, filius Selæ *m*: pro ornatu, pro tranſitu, ex præpoſitione l, pro, & hada, ornatus, vel tranſitus: pro teſtimonio exhibendo, pro expoliando, ex præpoſitione l, & hud, teſtari &c.

n 1. *Par.* 7. 26. Laadan, filius Thaan *n*; pro delectatione, ex præpoſitione l, & hadan, delectatio; pro ornatu, pro teſtimonio. Vide ſupra. Devorans judicium, ex luah, devorare, & dun, judicium; vel Syriacè, juxta tempus.

o *Gen.* 24. 29. Laban, Rebeccæ frater *o*: albus, later.

p *Joſue* 15. 42. Labana urbs *p*; luna, albedo, later, thus. Eadem creditur ac *Lebna*, vel *Lebana*.

q *Joſue* 19. 26. Labanath urbs *q*: alba, albedo: eadem ac Labana.

r 2. *Macc.* 5. 9. Lacedæmones, populi *r*: lacus Dæmonum, Græca vox ex *laceos*, lacus, & *daimones*, Dæmones, mali genii; aliter, felices.

s *Joſue* 10. 3. Lachis urbs *s*; currit, it, ex jalac, & jeſch, eſſe: per ſe exiſtit, ex pronomine c, præpoſitione l, & jeſch, eſſe, exiſtere.

t *Num.* 3. 24. Lael filius Eliaſaph *t*, Deo ipſi, forti, potenti, ex præpoſitione l, & El, Deus, fortis.

u 1. *Par.* 5. 26. Lahela fluvius *u*, eadem ac *Hela*; vide ſupra: humiditas, viridis, recens, ex lak: tabula humida, ex luak, tabula, & lac, humidus: maxilla recens, ex leki, maxilla, & lac, humidus, frigidus, recens.

x 1. *Par.* 4. 22. Lahem locus *x*, panis, ex lekem: bellum, pugna, ex milkama.

y *Judic.* 18. 27. Lais urbs *y*, eadem creditur ac *Dan*, & *Leſſem* *z*, leo.

z *Joſue* 19. 47.

a *Iſai.* 10. 30. Laiſa urbs *a*, leæna.

b *Gen.* 4. 18. Lamech filius Mathuſaelis *b*, pauper, humiliatus, ex macac; percuſſus, ex naca.

e *Pſal.* 21. 7. *Matth.* 27. 46. Lamma, cur *c*, ex præpoſitione l, ob, & pronomine ma, quis, quid, quomodo.

d *Prov.* 31. 5. Lamuel, cognomen vel epithetum authori Proverbiorum additum *d*, Deus cum iis, cum eo, ex præpoſione l, cum, pronomine am, ii, & El, Deus.

e *Coloſſ.* 4. 13. Laodicea urbs *e*, Græca vox, populus juſtus, ex *laos*, populus, & *dicaios*, juſtus.

f *Gen.* 25. 3. Laomim filius Dedan vel Dadan *f*. Vulg. *Loomim*, Gentiles, ex leom, populus, natio: abſque aquis, ex adverbio lo, abſque, & maim, aquæ.

g *Judic.* 4. 4. Lapidoth vir Deboræ Prophetidis *g*, illuminati, vel lampades, ex lepbad.

h *Gen.* 10. 19. Laſa orbs *b*, Vulg. *Leſa*; ob elamandum, ex præpoſitione l, ob, & ſchuha, elamare: ob ſalvandum, ex jaſeha: ob ungendum.

i 1. *Macc.* 15. 32. Laſthenes pater Demetrii *i*, fortitudo lapidis, ex *laâs*, vel *lithos*, lapis, & *ſthenos*, fortis.

* *Gen.* 25. 3. Latuſſim filius Dedan *, laborântes malleo, polientes, politi, ex lataſch.

l *Joan.* 11. 1. Lazarus frater Mariæ è Bethaniâ *l*, adjutorium Dei, ex hazar, adjutorium, & El, Deus. Idem fortè ac *Eleazar*.

m 1. *Eſdr.* 2. 45. Lebana Princeps Nathinæorum *m*, albus, albedo.

n *Joſue* 15. 32. Lebaoth urbs *n*, leænæ t ſignum cordis, ex lebab, cor, & oth, ſignum.

o *Matth.* 10. 3. Lebbæus Apoſtolus Jeſu Chriſti, cognomento Thadæus *o*; homo cordis, ex leb vel lebab, cor.

p *Num.* 33. 20. Lebna decima ſeptima ſtatio Iſraelitarum *p*, alba, albedo.

q *Judic.* 21. 19. Lebona vicus *q*, albus.

r 1. *Par.* 4. 21. Lecha filius Her *r*, ambulans, diſcedens, ax jalac,

s *Judic.* 15. 9. Lechi loci nomen *s*, maxilla.

t 1. *Par.* 7. 19. Leci Hebr. *Lichi* filius Semidæ *t*; lex, doctrina, ex lacac: ablatio, ex eodem, & pronomine i, meus.

u *Joſue* 19. 33. Leeum, urbs *u*, ob confirmandum, ob ſurgendum, ex præpoſitione l, ob, & eum, ſurgere, confirmare.

x 1. *Par.* 23. 7. Ledan, ſeu *Leedan*, Vulg. *x*, filius Gerſonis; ob delectationem, ex hadan: ob ornatum, ob tranſitum, ex hada, & præpoſitione l, ob.

y *Joſue* 15. 40. Lehemam urbs *y*, panis vel bellum eorum. Vide *Labem*, & pronomine am, eorum.

z 1. *Par.* 20. 5. Lehemites, aliter *Beth-lehemites*, ex Bethlehem oriundus *z*; panis vel bellum meum, ex eodem lekem. Vide *Labem*, & ex pronomine i, meus.

a *Joſue* 19. 47. Leſem urbs, eadem creditur ac *Lais*, & *Dan a*; nomen, vel ponens, ex ſchem, nomen: gemina, ex leſchem.

b *Gen.* 29. 34. Levi tertius Jacobi filius *b*, ligatus, fœderatus.

c *Job.* 40. 20. Leviathan monſtrum marinum, crocodilus *c*; ad literam, magnus piſcis glutine junctus, fortè ob ſquamas duriſſimas & impenetrabiles, ex Hebr. than, magnus piſcis, & levi, junctus.

d *Judic.* 17. 9. Levita, ex poſteris Levi, & Altaris ſervitio addictus *d*; ligatus, junctus. Vide *Levi*.

e *Gen.* 29. 16. Lia filia Labani major natu *e*, fatigata, feſſa.

Libanus mons *f*, Hebr. *Lebanon*, albus, ex lahan; thus, ex lebona. f *Deut.* 5. 1.

Libertini, Latina vox libertos ſignificans *g*. g *Act.* 6. 9.

Libya Provincia, Hebr. *Lubim h*, cor maris, ex lebab, cor, & jam, mare: natio cordata, ex eodem lebab: corda, plurali numero, ex lubim. h *Dan.* 11. 43.

Linus S. Pauli amicus *i*, Græca vox, rete, retiaculum. i 2. *Timot.* 4. 21.

Lithoſtrôtos locus, in quo Pilatus judicabat *, ſtratus lapide, ex Græco *lithos*, lapis, & *ſtrôtos*, ſtratus. * *Joan.* 19. 13.

Lobna urbs *l*, eadem ac *Lebna* vel Lebana, albedo. l *Joſue* 21. 13.

Lobni filius Gerſonis *m*, albus. m *Exod.* 6. 17.

Lobni *n*, idem. Vulg. *Lebni*. n *Num.* 3. 18.

Lod urbs *o*, Vulg. *Lud*, nativitas, generatio, ex jalad. o 1. *Par.* 8. 12.

Lodabar vicus *p*, ipſi verbum, ex dabar, verbum, pronomine o, ipſe, & præpoſitione l, dativi casûs ſigno, ipſi; amiſſio, verbum idem, ex eodem dabar, ſed diverſimodè prolato, *deber*. p 2. *Reg.* 9. 4.

Lois Timothei avia *q*, melior, ex Græco *loion*, melior. q 2. *Timot.* 1. 5.

Lot filius Aran *r*, circundatus, abſconditus, opertus, myrrha, reſina. r *Gen.* 11. 27.

Lotan filius Seir *s*, idem. s *Gen.* 36. 20.

Lucas Evangeliſta *t*, vox ex Latino, lucidum ſonans. t *Coloſſ.* 4. 14.

Lucius Propheta Cyrenenſis *u*, ex Latino *lux*. u *Act.* 13. 1.

Lud filius Sem *x*, nativitas, generatio. Vide *Lod*. x *Gen.* 10. 22.

Ludim filius Meſraim *y*, nativitates, ex eodem jalad. y *Gen.* 10. 13.

Luith loci nomen *z*, tabula, ex luae: viriditas, ex lacac. z *Iſai.* 15. 5.

Luza urbs *a*, amygdalus, receſſus, diſceſſus, ex luz; alio nomine *Bethel b*. a *Joſue* 16. 2. b *Gen.* 28. 19.

Lycaonia Provincia *c*, lupa, ex Græco *lycainis*. c *Act.* 14. 16.

Lycia Provincia *d*, ad lupum ſpectans. d 1. *Macch.* 15. 23.

Lydda ſeu Lyda urbs *e*. Vide *Ladim*. e 1. *Macc.* 11. 34.

Lydi ſeu Lydii *f*. Vide *Ludim*. f *Jerem.* 46. 9.

Lydia fœmina Lydiæ *g*. Vide *Lud* vel *Lod*. g *Act.* 16. 14.

Lyſanias Præfectus à Romanis conſtitutus *h*, deſtruens vel pellens triſtitiam, ex Græco *lyſis*, expulſio, & *ania*, triſtitia. h *Luc.* 3. 1.

Lyſias Princeps *i*, diſſolvens, diſſipans, ex eodem *lyſis*. i 1. *Macch.* 3. 32.

Lyſimachus frater Menelai *, exercitum diſſipans, fugans, ex *lyſis*, & *mache*, pugna. * 2. *Macc.* 4. 29.

Lyſtra urbs *l*, diſſipans, diſſolveos, ex eodem *lyſis*. l *Act.* 14. 6.

M

MAacha filius Nachoris ex Româ *m*, premere, ex mahae. m *Gen.* 22. 24.

Maachati ſeu *Machati* pater Aasbai *n*, contritus, contritio ventris, ex maha, venter, & cathath, conterere. n 2. *Reg.* 23. 34.

Maadi, Vulg. *Maaddi*, viri nomen *o*, feſtum, ornatus, tranſitus, ex hada: nutans, ex mahad, me exaltans, ex hoded: auferens mihi ornatum meum, ax mahadi. o 1. *Eſd.* 10. 34.

Maai viri nomen *p*, viſcera, ex maha: acervus, ax hi, vel haia. p 2. *Eſdr.* 12. 35.

Maala

q *Num.* 26. 33. Maala filia Salphaad *q*, chorea, canticum, ex macol: infirmitas, ex cala, vel macala, morbus.

r *Joſue* 13. 4. Maara-Sidoniorum loci nomen *r*, caverna, ex mahar: ſe detegens vel effundens, ex hara: expergiſcens, ex hur.

s 1. *Par.* 9. 32. Maaſai filius Adielis *s*, opus meum, ex hasha, facere, & pronomine i, meum.

t 1. *Par.* 15. 38. Maaſia ſeu *Maaſias* filius Achaz *t*, opus Domini, ex hasba, facere, & Jah, Dominus.

u *Jerem.* 32. 12. Maaſias, Hebr. *Mahaſias* pater Neriæ *u*, fiducia Domini, ſpes Domino, ex caſa, ſpes, & Jah, Dominus.

x 1. *Par.* 24. 18. Maaziau viri nomen *x*, fortitudo Domini, ex hazaz, fortis eſſe, & Jah, Dominus.

y *Gen.* 25. 13. Mabſam filius Iſmaelis *y*, aromatizans, ex beſchem: illos confundens, ex boſch, pudore ſuffundere, & pronomine am, illi.

z *Gen.* 36. 42. Mabſar vicus, fortis, arx, ultio *z*, munitus, abſcindens, ulciſcens, ex batſar, bitſer, bitſur, ex variis lectionibus.

a 3. *Reg.* 4. 9. Macces loci nomen *a*, finis, extremitas, terminus, ex kets: contrahere, ex batſats: tædium, moleſtia, æſtas, ſpina, vigilia, ex cuts.

b *Joſue* 10. 10. Maceda urbs *b*, adoratio, proſtratio, ex cada: incendium, ex jecod.

c 1. *Macc.* 1. 1. Macedo, Macedoniâ oriundus *c*, adoratio, proſtratio, juxta Hebræum: exaltatus, eminens, ex Græco *macednos*.

d *Act.* 19. 29. Macedones, populi *d*, idem. Hebr. cethim, conterens, aurum optimum.

e *Act.* 16. 9. Macedonia *e*; idem.

f 1. *Par.* 9. 32. Maceloth filius Abi-gabaonis *f*, virgæ, baculi, ex makel: voces, ex col: levitates, contemptus, ex calal, contemnere; ſed per he, macheloth cœtum ſonat, congregationem, ex caal.

g 1. *Par.* 15. 18. Macenias Sacerdos *g*, poſſeſſio, emptio Domini, ex cana: grex, ex micne; nidus Domini, ex kinen, nidus, & Jah, Dominus.

h 2. *Reg.* 10. 6. Macha, Vulg. Maacha Rex *h*, preſſus, in anguſtiis poſitus, ex mahac.

i 1. *Macch.* 2. 4. Machabæus filius Mathathiæ *i*, percutiens, ex Hebr. maca; vel Græcè, pugnans, ex *machε*, pugna. Nomen iſtud compendium eſſe creditur harum vocum: *Mi camoca beelohim Jehova* *: Quis ſimilis tibi in Diis, Domine? Vide Dictionarium de cæteris hujus nominis etymologiis.

* *Exod.* 14. 11.

Machati. Vide *Maachati*.

l 1. *Par.* 12. 13. Machbanai, Principis nomen *l*, filius meus pauper vel miſerabilis, ex macac, paupertas, miſeria, & ben, filius, & pronomine i, meus: paupertas intelligentiæ vel ædificii, ex eodem macac, paupertas, bana, ædificare, vel bina, intelligentia.

m 1. *Par.* 2. 49. Machbena, loci nomen *m*, percuſſio intelligentiæ vel ædificii, ex naca, percutere, & bana, vel bina; vel humiliatio, paupertas filiæ.

n *Num.* 13. 16. Machi pater Guelis *n*, percutiens, pauper, & miſer. Vide *Machbanai*, & *Machbena*.

o *Gen.* 50. 22. Machir filius Manaſſe *o*, vendens, cognoſcens, ex macar.

p *Num.* 26. 29. Machiritæ, poſteri Machir *p*, vendentes, noſcentes.

q 1. *Reg.* 13. 2. Machmas vicus *q*, percutiens, ex naca: pauper ablatus vel ſublatus, ex macac, pauper, & maſcha, ſublatus: tangens, ex maſchaſch.

r 1. *Eſdr.* 2. 27. Machmas, Princeps ex iis, qui cum Zorobabele Jeroſolymam Babylone rediere *r*; ſecretum, latebræ, ex eamas: tributum pauperis, vel percuſſi, ex mas, tributum, & macac, pauper, vel ex naca, percutere.

s *Joſue* 16. 6. Machmethath, ſeu *Macmathath*, limes Tribûs Manaſſe *s*; donum percutientis vel pauperis, ex mathath, donum, & macac pauper, & naca, percutere: mors pauperis, & afflicti, ex muth, mors, & macac, pauper.

Machtes, dens molaris, pila.

Madaba. Vide *Medaba*.

t *Gen.* 10. 2. Madai filius Japhethi *t*, menſura, ex mad, menſura: operimentum, veſtis, ex eodem.

u *Gen.* 25. 2. Madan tertius Abrahami ex Cethurâ filius *u*, judicium, proceſſio, ex dun: menſura, veſtis, operimentum, ex mad.

x 2. *Eſdr.* 12. 5. Madia Princeps familiæ, ex iis, qui Babylone cum Zorobabele Jeroſolymam rediere *x*, ſolemnitas, feſtum, ornatus, tranſitus Domini, ex ahada, & Jah, Dominus; teſtimonium, ex hud.

y *Gen.* 25. 2. Madian quartus Abrahami ex Cethurâ filius *y*, judicium. Vide *Madan*.

z 1. *Par.* 2. 49. Madmena filius Saaph *z*, menſura numeri, ex mad, menſura, & mana, numerare: præparatio veſtis, ex eodem mana, præparatio, & mad, veſtis, operimentum: ſterquilinium, ex madmena: immunditiæ, ſordes, ex domen.

a *Joſue* 11. 1. Madon urbs *a*, jurgium. Vide *Madan*. Menſura ejus, ex mad, menſura, & pronomine an, ejus, vel eorum.

b 1. *Reg.* 17. 20. Magala loci nomen *b*: ſemita, currus, circulus, rotunditas, vitula, ex hegla, vel hagla, unde mahagal.

c *Matth.* 26. 56. Magdalene mulieris nomen *c*, turris, ex migdal: magnifica, exaltata, magna, ex gadol: Syriacè, compta crinibus, vel crines comens, ex gadal, capillos comere.

d *Joſue* 19. 38. Magdal-el urbs *d*, turris Dei, magnitudo Dei. Vide *Magdalene*, & ex El, Deus.

e *Joſue* 15. 37. Magdal-gad urbs *e*, turris Gad, turris felix, munita, ex migdal, turris, & gad, felicitas: magnitudo felicitatis, ex gadol, magnus, magnificus.

f *Exod.* 14. 2. Magdalum, Hebr. *Magdal* urbs *f*, turris, magnitudo, ex eodem migdal.

g *Gen.* 36. 43. Magdiel urbs, altera à *Magdal-el* *g*, annuncians, evangelizans Deum, ex higgid, annuncians, & El, Deus: fructus Dei, vel omne pretioſiſſimum mihi Deus, ex meghed.

h *Matth.* 15. 39. Magedan urbs *h*, Græcè *Magdala*, turris, magnitudo, Hebraicè. *Maje-dan* aquas Dan ſonare poteſt.

i *Joſue* 12. 21. Mageddo urbs Regia *i*, annuncians; fructus ejus clectus, ex maged: ſpolians ex godad; fortuna, ex gad.

* *Zach.* 12. 11. Mageddon urbs vel ager *, idem ac *Mageddo*.

l 1. *Macch.* 5. 26. Mageth urbs *l*, torcular, ex gath.

m *Matth.* 2. 1. Magi, Sapientes vel Philoſophi, ſeu Pontifices *m*. Græca vox ſonans Sacrorum myſteriorum Interpretes: volunt alii vocem

eſſe Perſicam: ex Hebræo, explicari poteſt, terrentes, animum tollentes, ex mug, animis cadere, effundi; ſtudiis ſacrorum vacantes.

n Gen. 10. 2. Magog, Japhethi filius *n*, tecum, operiens, ex gag; diſſolvens, ex mug.

o Iſai. 50. 28. Magron urbs *o*, timor, ex magor, ſenſu metaphorico: area, ex goren: guttur, ex garon, tradere, ex magar, timor, ex jagar.

p 2. Par. 11. 18. Mahalath Roboami uxor *p*, cantus dulcis, infirmitas, ex eala.

q Ruth. 1. 2. Mahalon Elimelechi filius *q*, cantus, infirmitas.

r Gen. 32. 2. Mahanaim loci nomen *r*, duo caſtra, ex machana. Vide *Manaim*, & *Caſtra*.

s 2. Reg. 23. 28. Maharai unus ex 30. fortiſſimis Davidicis Ducibus *s*, feſtinans, accelerans, ex maar: mons meus, ex har, & pronomine i, meus.

t 1. Par. 6. 35. Mahath filius Amaſai *t*, delens, ſupprimens, ex maha. conterens, terrens, ex cathath.

u 1. Par. 25. 4. Mahazioth, unus ex Principibus 24. familiarum Leviticarum *u*, videns ſignum vel literam, ex kaza, videre, & otb, litera.

x Gen. 27. 9. Maheleth tertia uxor Eſau *x*. Vide *Mahalath*.

y 1. Eſdr. 2. 52. Mahida Princeps familiæ ex iis, qui Babylone Jeroſolymam cum Zorobabele rediere *y*, ænigma, ex Chaldæo akidan: acumen, ex kadad: delens, ſupprimens manum, ex maca, delere, & jad, manus.

z 1. Par. 4. 11. Mahir filius Chelub *z*, pretio æſtimatus, ex makar, pretio æſtimare.

a 3. Reg. 4. 31. Mahol pater plurium Sapientum *a*, chorus, cantus, infirmitas. Vide *Machalath*. Arenoſus, ex col, arena.

b 1. Par. 11. 46. Mahumites unus ex fortiſſimis Ducibus, qui Davidi adhæſere *b*, annuncians, ex kiva: delens; ſupprimens, ex maca: medullæ, ex moac.

c 1. Par. 24. 5. Maiman unus ex Principibus 24. familiarum Leviticarum *c*, dexter; dextera, ex jamin: præparans aquas, ex maim, aquæ, & min, præparatio: verus, fidelis, confirmatus, ex naaman.

d Malach. 1. 1. Malachias, Hebr. *Malach*, Propheta *d*, Angelus meus, Nuntius, Legatus meus, ex laac, vel malac, Angelus, Legatus.

Malachim, aliter *Melachim*, Reges, ex malac, plurali numero: titulus olim tertii, & quarti Regum.

e 1. Eſdr. 12. 35. Malalai unus ex principibus Levitarum vel Sacerdotum *e*, circumciſio, ex mul: verbum meum, ex malal, loqui, & pronomine i, meum.

f Gen. 5. 15. Malaleel filius Cainan *f*, Hebr. *Mahaleel*, laudans Deum, ex hillel, vel halul, laudare: illuminatio Dei, & eodem hillel, & El, Deus.

g Dan. 1. 11. Malaſar, Chaldæa vox, Princeps Eunuchorum Nabuchodonoſoris *g*; diſpenſator, oeconomus: circumciſio anguſtiæ vel miſeriæ, ex mul, circumciſio, & tſarar, in vinculis, in anguſtiis eſſe.

h Joan. 18. 10. Malchus quidam ex familiaribus Pontificis *h*, Rex, Regnum, ex malac.

i 2. Macch. 4. 30. Mallotæ populi, incolæ Malothi urbis *i*, implentes, impleti, ex malle, plenus.

Maloch filius Azabiæ *, regnans, conſulens, ex malac. * 1. Par. 6. 44.

Mambre urbs *l*, Hebr. *Mamre m*, rebellis, ex mara: amarus, ex marar: immutans, permutans, ex mur; pinguis, elevatus, ex mara. l Gen. 13. 18. m Gen. 23. 19. & 35. 27.

Mambres, Græcè *Jambres*, unus ex Ariolis, qui Moyſi obſtiterunt *n*: Hebr. mare cum paupertate, ex jam, mare, conjunctione beth, &, & raſch, pauper. Hujus vocis Ægyptiæ etymon ex Hebræo non quærendum. n 2. Timot. 3. 8.

Mammona *o*, Chaldæa vel Syriaca vox, divitiæ. Vera lectio eſt *Matmon*, avaritia, cupiditas, divitiæ. o Luc. 16. 9.

Mamuchan Imperator copiarum Perſicarum *p*, in paupertatem lapſus, ex muc; præparare, ex cun: certus, verus, ex ken. Perſica vox, ex Hebræo non repetenda. p Eſth. 1. 16.

Mamzer, ex ſcorto natus *q*, ex mazer. q Deut. 23. 2.

Man, manna *r*, donum, munus, ex mincha, vel mana: quid eſt hoc? ex man-hu, vel hoc eſt manna. r Exod. 16. 31.

Manahath filius Sobal *s*, aliter *Manahath* regio *t*, donum, munus, ex mincha, vel mana: quies, ex nuak: timor vel contritio præparata, ex mina, præparatio, & cathath, timor, contritio. s Gen. 36. 23. t 1. Par. 8. 6.

Manahem filius Gaddi *u*, conſolator, ex nacam; ducens eos, ex naca, ducere, & am, eos: præparatio caloris, ex mincha, præparatio, & camam, calor. u 4. Reg. 15. 14.

Manaim urbs *x*, eadem ac *Mahanaim*, duo caſtra. Vide ſupra. x Joſue 13. 26.

Manaſſe, ſeu *Manaſſes*, Joſephi major natu filius *y*, oblitus, oblivio, ex naſcha, oblivisci. y Gen. 41.

Mane, Chaldæa vox *z*, numerans, numeratus. z Dan. 5. 25.

Man-hu, exclamstio *a*, quid eſt hoc? ita vertunt Vulgata & LXX. Id eſt donum, vel id eſt manna. Vide *Man*; ex mincha, donum, munus, & hu, idipſum. a Exod. 16. 15.

Manna *b*, idem ac *Man*. b Joan 6. 49.

Manue Samſonis pater *c*, quies, ex nuac: munus, ex mincha. c Judic. 13. 2.

Maoch pater Achis *d*, compreſſus, attritus, ex mahac. d 1. Reg. 27. 2.

Maon urbs *e*, domus, habitaculum: crimen, ex havon; pro peccato, ex eodem, & præpoſitione m. e Joſue 15. 55. &c.

Maonathi, filius Othonielis *f*, manſio mea, peccatum meum, ex eodem ac Maon. f 1. Par. 4. 31.

Maozim, Idolum *g*, vires, vel muniti, ex bazaz, fortis, potens, ſeu arces, ex mahoz. g Dan. 11. 38.

Mara quinta Iſraelitarum ſtatio *h*, amarus, amaror, ex marar. h Exod. 15. 23.

Marai, ex poſteris Zarai *i*, feſtinans, ex maar; dos, ex eodem: ex meo monte, ex præpoſitione m, & har, mons, & pronomine i, meus. i 1. Par. 27. 13.

Maraia *, ſacerdos ex iis qui Jeroſolymam cum Zorobabele redierunt: amaror, ex marar: myrrha, ex mor: Dominus præceptor meus, ex mara, quod Syriacè præceptorem ſonat: quo nomine Judæi Rabbinos vocant; & ex Jah, Dominus, * 2. Eſdr. 12. 12.

Marajoth Sacerdos ex iis, qui Jeroſolymam cum Zorobabele redierunt *l*, amaritudines, rebelliones, ex mara: permutationes, ex mur. l 2. Eſdr. 12. 15.

Ma-

m 1. *Cor.* 16. 22.
Maran-atha maledictionis genus: Dominus venit *m*, ex duobus Syriacis, maran, Dominus, & atha, venire.

n *Act.* 13. 12.
Marcus conſobrinus Barnabæ *n*, politus, lucens, ex maraq.

o 1. *Eſdr.* 2. 2.
Mardochai Princeps familiæ, ex iis qui cum Zorobabele rediere *o*, contritio amara, ex duc, conterere, & marar, amarus: myrrha contrita, ex mor, myrrha, & duc, conterere: docens contritionem, ex mara, magiſter vel docens: myrrha puriſſima, ex Hebræo & Syro. Chaldæa vox eſt, ex Merodach, vel Mardack, ſeu Mordack, Numine Babyloniorum.

p *Eſth.* 2. 5.
Mardochæus filius Jair *p*, idem.

q *Eſth.* 1. 15.
Mares Principis nomen *q*, irroratio, diſtillatio, ex raſas; vel ex Syro, apoſtema vel contritio. Perſicum eſt, nec ex Hebræo ducendum.

r *Joſue* 15. 44.
Mareſa urbs *r*, à capite, ab initio, ex præpoſitione m, à, & roſch, caput, initium: amara mulier, ex marar, amarus, & iſcha: hæreditas, ex jaraſch, hæreditare.

s 1. *Par.* 4. 21.
t *Mich.* 1. 1.
Mareſa urbs *s*, idem ac præcedens. Eadem ac *Moraſthi t*.

* *Joſue* 15. 59.
Mareth urbs *, caverna, ex hara: detegens, ſe effundens, expergiſcens, ex hur.

u *Exod.* 6. 20.
x *Exod.* 15. 20.
Maria Amrami filia *u*, Hebr. *Miriam x*, exaltata, ex ramam: amaritudo maris, ex jam, mare: myrrha maris, ex mor, myrrha: Domina maris, ex mara: Syriaca vox, Dominum, magiſtrum ſonans.

y 1. *Eſdr.* 10. 36.
Marimuth viri nomen *y*, amaritudo vel myrrha mortis, ex marar, & mor, & ex muth, mors: altitudo, elevatio, ex ramam; fraus, ex rama.

z 1. *Par.* 8. 10.
Marma filius Saharaim *z*, fraus, ex rama: altitudo, ſe elevans, ex ramam, elevare, & pronomine a, ſe.

a *Eſth.* 1. 14.
Marſana, Principis nomen *a*, amaror vel myrrha rubi, ex marar, mur, & ſene, rubus: oſtendens rubum vel hoſtem.

b *Luc.* 10. 38.
Martha, ſoror Lazari *b*, amareſcens, ex marar: vel Syriacè, domina vel docens.

c *Joſue* 21. 30. & 1. *Par.* 6. 74.
Maſal *c*, parabola, dominans.

d 1. *Macc.* 9. 2.
Maſaloth urbs *d*, parabolæ, ſimilitudines, dominationes.

e *Joſue* 15. 38.
Maſepha, ſeu *Maſphe*, Vulg. urbs *e*: aliter *Maſpha*, ſpeculatio, ſpecula, expectans.

f 1. *Par.* 2. 53.
Maſerei, filius Sohal *f*, tangens ſocium, amicum, paſtorem, militiam, ex maſchaſch, tangere, & raha, amicus &c. ex rah, malitia.

g *Joſue* 1. 8.
Maſerephoth. Huic voci Hebræum addit maim, locus in quo ſalinæ vel ſal ſiccantur *g*: incendia aquarum, ex ſaraph, urere, & maim, aquæ: fornax ad fundenda metalla.

h *Gen.* 15. 14.
Maſma Iſmaelis filius *h*, audiens, exaudiens, obediens, ex ſchama: rumor, æſtimatio.

i 1. *Par.* 12. 10.
Maſmana unus ex 30. fortiſſimis Davidicis Ducibus *i*, pinguedo vel oleum ejus, ex ſchaman, oleum vel pinguedo, & pronomine a, ejus; aroma, unguentum odorum.

* 1. *Par.* 11. 46.
Maſobia loci nomen *, ſtatio Domini, ex matſab, ſtatio, & Jah, Dominus.

l 3. *Reg.* 15. 22.
m *Joſue* 15. 38.
Maſpha urbs *l*, aliter *Maſphe m*; ſpecula, vigil.

n 1. *Reg.* 7. 7.
Maſphath urbs *n*, idem.

o *Gen.* 36. 31.
Maſreca urbs *o*, ſibilus, ex ſcharaq; tangens vanitatem vel vacuitatem, ex maſchaſch, tangere, & racac, in nihilum redigens; vinea, ex ſchoreq.

p *Exod.* 17. 7.
Maſſa, Vulg. tentatio, loci nomen *p*, ex naſſa, tentatio.

q *Gen.* 25. 14.
Maſſa Iſmaelis filius *q*, onus, elevatio, & ſenſu metaphorico, prophetia moleſta ex naſcha, ferre, levare.

r *Jer.* 38. 1.
Matthan ſeu Mathan, Vulg. pater Saphatiæ *r*, donum, ex nathan; renes, ex mathan: mors eorum, ex muth, mors, & pronomine an, eorum.

s *Num.* 21. 18.
Mathana, ſolitudo *s*, donum, munus.

t 1. *Eſdr.* 10. 33.
Mathanai filius Aſonis *t*, donum meum, oblatio mea.

u 4. *Reg.* 24. 17.
Mathanas ſeu *Mathanias* filius Joſiæ *u*, donum Dei, expectatio vel ſpes Dei.

x 1. *Par.* 25. 4.
Mathaniau filius Heman *x*, idem ac *Mathanias*.

y 1. *Par.* 11. 43.
Mathanites ex poſteris Mathan *y*, donum, renes; Syriacè, expectatio, ſpes. Vide *Mathan*.

z *Luc.* 3. 24.
Mathat pater Heli patris Joſephi *z*, donum, donans, ex nathan, donare.

a 1. *Eſdr.* 10. 33.
Mathath, ſeu *Mathatha*, Vulg. *Mathata a*, donum ejus, ex mathath, donum, & pronomine a, ejus.

b *Luc.* 3. 31.
Mathatha, idem ac *Mathath b*, donum.

c 1. *Macc.* 2. 1.
d 1. *Par.* 9. 31.
Mathathia ſeu *Mathathias*, pater Judæ Macchabæi *c*; item filius Sellum major natu *d*, donum Domini, ex mathath, donum, & Jah, Dominus.

e *Act.* 1. 13.
Matthias Apoſtolus *e*: compendium eſt voci, *Mathathias*.

f *Gen.* 4. 18.
Mathuſael, filius Maviaelis *f*, mortem ſuam poſtulans, ex ſchela, poſtulare, & muth, mors, & pronomine o, ſua; mors, infernus vel ſepulchrum ejus, ex ſcheol, infernus vel ſepulchrum: vir poſcens, ex methim, homo, & ſchela, poſcere.

g *Gen.* 5. 21.
Mathuſala filius Henoc *g*; mortem ſuam miſit, ex muth, mors, & ſchalac; arma mortis ſuæ, ex muth, mors, & ſchalac vel ſchelec, ex variis lectionibus, & pronomine o, ſua: morte ſuà ſpoliat, ex Hebræo & Syro: vir poſcens, ex meth, homo mortalis, & ſchaal poſcere.

h *Gen.* 36. 39.
Matred pater Mectabelis, uxoris Adar *h*, virga, baculus, vectis deſcendens, ex mot, vectis, & jarad, deſcendere: deſcenſus vel imperium lecti, ex jarad, deſcendere, rud, imperium, & mitta, lectus.

i *Matth.* 9. 9.
Matthæus Apoſtolus *i*, datus, ex mathath, donum.

* *Gen.* 4. 8.
Maviael filius Irad *, annuncians Deum, ex kiva, annunciare, & ex El, Deus: Deus delens, ex maca, delere: ex Syro, & Hebræo, à Deo percuſſus.

l *Eſth.* 1. 10.
Mauman Eunuchus *l*, Hebr. *Mehouman*, turbatus, ex ama, turbare, tumultum ciere: multitudo, ex hamon. Perſicum eſt, nec ex Hebræo petendum.

m 1. *Par.* 15. 36.
Mecherathites, familia *m*, venditio, ex macar, venditio: cognitio, ex nicar, cognoſcere.

n 1. *Eſdr.* 11. 31.
Mechmas vicus *n*, aliter *Machmas*, pauper auferens, ex macac, pauper, & maſcha, auferre; tangens, ex muſch, tangere: percutiens, ex naca.

Me-

o 1. *Eſdr.* 10. 40. Mecnedebai, viri nomen *o*, pauper, percuſſor, ex machach, pauper, & naca, percutiens: princeps, vovens, ſpontaneè agens, ex nadab, ſpontaneè agens, vovens, donans, vel ex nadib, Princeps.

p *Num.* 21. 30. Medaba urbs *p*, aquæ doloris vel roboris, ex mai, aqua, daba, & daab, dolor, per immutationem literarum; vel ex Syro & Hebræo, aquæ fluentes.

q *Joſue* 19. 11. Medalaa urbs, Vulg. *Meralaa q*. Corruptum ab Amanuenſibus creditur & *Medaba* legendum. Vide *Medaba*, & *Merala*.

r *Num.* 11. 26. Medada Propheta, ex 72. Senioribus, quibus Moyſis Senatum Deus conſtituit *r*: metiens, ex madad: aqua dilectionis, mammillarum, patrui, ex mi, aquæ, & dod, patruus, dilectio, vel ex dad, mammilla.

s *Joſue* 15. 61. Meddin urbs *s*, aliter *Niddin*, judicium, litigans, arguens, ex din, ex quo madon, acta judicii: metiens, ex madad.

t *Joſue* 15. 31. Medemena urbs *t*, menſura numeri vel muneris. Vide *Madmena*.

u 1. *Eſdr.* 6. 2. Medena Provincia *u*, Hebr. *Medai*, Media, Medi. Ad literam: menſura, veſtis, operimentum, ex mad: abundantia, ex meod.

x *Iſai* 13. 17. Medi populi x, idem ac *Medai*, vel *Madai*.

y *Jerem.* 51. 28. Media Provincia *y*. Vide *Medena*.

z *Gen.* 36. 39. Meetabel, uxor Adar z, quàm bonus Deus, nobis benefecit Deus; ex ma, quàm, vel men, & tub, bonus, vel jatab, befacere, & El, Deus.

a 1. *Eſdr.* 2. 30. Megbis Princeps familiæ ex iis, qui cum Zorobabele regreſſi ſunt *a*: altitudo, eminentia, ex gabiſch: ex Syro, congregare.

b 2. *Eſdr.* 10. 20. Megphias, ex iis, qui fœdus ſub Nehemia innovarunt *b*; veſtis, corpus periens, ex gaph, corpus, & haſchaſch, perire: tinea corporis, ex haſch, tinea; cœtus, ex huſch.

c 1. *Par.* 8. 21. Mehuſim pater Abitob *c*, præcipites, feſtinantes, ex cuſch: tacentes, ex caſcha.

Mejarcon, aquæ Jarcon, aquæ rubiginoſæ, corruptæ &c. ex maim, aquæ, & jarak, rubigo, viride.

d *Gen.* 1. 29. Melcha, Nachoris uxor *d*, Regina, ex malac, regnare.

e *Luc.* 3. 24. Melchi pater Levi *e*, Rex meus, conſilium meum, ex malac, & pronomine i, meum.

f *Jerem.* 21. 1. Melchias pater Phaſur *f*. Rex Deus meus, Dominus Rex meus, ex melce, Rex, & Jah, Dominus.

g *Gen.* 46. 17. Melchiel filius Berię *g*, Rex Deus meus; Deus Rex meus, ex melec, Rex pronomine i, meus, & El, Deus.

h *Num.* 26. 45. Melchielitæ poſteri Melchielis *h*, idem.

i 1. *Par.* 3. 18. Melchiram filius Jechoniæ *i*, Rex meus exaltatus eſt, ex melec, Rex, & ramam, exultare.

* *Gen.* 14. 18. Melchi-ſedech Sacerdos, & Rex Solymæ, poſtea Jeruſalem; Rex juſtitiæ, ex melec, Rex, & ſedeq, juſtitia.

l 1. *Reg.* 14. 49. Melchiſua Saulis filius *l*, Rex, meus Salvator, ex melec, Rex vel conſilium, & jaſcha, Salvator: Rex magnificus, ex ſchuah.

m 4. *Reg.* 23. 13. Melchom Idolum Ammonitarum *m*, aliter *Moloch ibid. v.* 10. eorum Rex, ex melec, Rex, & pronomine am, eorum.

n 1. *Par.* 8. 35. Melech filius Michæ *n*, Rex.

o *Act.* 28. 1. Melita Inſula *o*, mellifiua, ex Græco *meli*, mel.

p 2. *Reg.* 5. 9. Mello *p*, plenitudo vel repletio, ex male.

q 1. *Par.* 25. 4. Mellothi filius Heman *q*, plenitudo, circumciſio, ex mul; verba mea, ex malal, loqui, & pronomine i, mea.

r 1. *Eſdr.* 10. 32. Melluch, Vulg. *Maloch*, viri nomen *r*, regnans, ex malac, regnare.

s *Judith.* 2. 13. Melothi urbs *s*, repletus, plenitudo mea.

t 2. *Eſdr.* 3. 7. Meltias ex iis qui Jeroſolymam ſub Nehemia reſtituerunt *t*, liberatio Domini, ex malat, liberare, & Jah, Dominus.

u *Iſai.* 19. 13. Memphis, Hebr. *Noph*, urbs *u*, diſtillatio, favus, cribrum, elevatio, ex nuph.

x *Oſee* 9. 6. Memphis, eadem in Hebr. ac *Moph x*, per os, ex præpoſitione m, per vel à, & pe, os. Vox Ægyptia, ex Hebræo non petenda.

y 2. *Macc.* 4. 23. Menelaus Simonis frater *y*, potentia vel robur populi, ex menos, robur, & laos, populus.

z *Luc.* 3. 31. Menna pater Melcæ *z*, numerus, remuneratus, præparatus, ex mana.

a *Jerem.* 55. 27. Menni regio *a*, diſpoſitus, numeratus, præparatus.

b *Judic.* 11. 33. Mennith urbs *b*, numerata, præparata.

c *Joſue* 13. 18. Mephaath urbs *c*, apparitio aquarum, vel impetus, ex japhah, apparere, & maim, aquæ.

d 1. *Par.* 9. 11. Merajoth filius Achitob *d*, amaritudines, ex marar; rebelliones, ex mara: tres vel commutationes, ex mur.

e *Joſue* 19. 11. Merala limes Tribûs Zabulonis *e*, amaritudo elevationis vel folii, ex marar, amaritudo, & hala, elevatio, ſolium: holocauſtum myrrhæ, ex mor, myrrha, & hala, holocauſtum: ebrietas vel ſopor ſeu conſternatio, ex rahal.

f *Gen.* 46. 55. Merari filius Levi *f*, amarus, ex marar, irritare.

g *Num.* 26. 57. Meraritæ poſteri Merari *g*, idem.

h *Act.* 14. 11. Mercurius Numen Ethnicorum *h*, ex Latino mercari, quòd mercaturæ præeſſet. Græcè Hermes, quod Oratorem, Interpretem ſignificat.

i 1. *Par.* 4. 17. Mered filius Bethiæ *i*, rebellis, ex marad; deſcendens, ex radad: imperans, ex rada.

* 1. *Eſdr.* 8. 33. Meremoth filius Uriæ Pontificis *, amaritudo vel myrrha mortis, ex marar, amaritudo, vel ex mor, myrrha, & muth, mors: altitudines, elevationes, ex rum; fraus, ex rama.

l *Exod.* 17. 7. Meriba loci nomen *l*, diſputatio, querela, ex rub. Vide *Num.* 20. 13.

m 1. *Par.* 8. 34. Merib-baal filius Jonathan *m*, rebellio vel reſiſtens Baali, adversùs Idolum pugnans, ex rub, impugnare, & Baal, Idolum: impugnans dominantem vel poſſidentem, ex eodem.

n 2. *Eſdr.* 3. 21. Merimuth filius Uriæ *n*, idem ac *Merimoth o*. Vide ſupra.

o 1. *Eſdr.* 8. 33. p 1. *Reg.* 14. 49. Merob filia Saulis natu major *p*, pugnans, objurgans, ex rub: multiplicans, ex raba: Syriacè, domina.

q *Iſai.* 39. 1. Merodach Rex Babylonis *q*, contritio amara, ex marar, amarus, & daca, contritus: myrrha, contritio amara, ex marar, amarus, & daca, contritus: myrrha contrita, ex mor, myrrha, & daca, contritus,

tus: ex Syro & Hebræo, myrrha puriſſima: ex Caldæo, parvus Dominus, ex mara, Dominus, & dac, parvus, pauper. Numen eſt Chaldæorum, cujus etymon in Hebræo non eſt.

r *Joſue* 11. 5. Merom aquæ, vel fluvii *r*, vel ex S. Hieronymo, vicus: altitudines, elevationes, ex ramam, vel ex rum.

s *Judic.* 5. 18. Merome locus *s*, altitudo, elevatio, ex rum; amaritudo aquarum, ex marar, amaritudo, & mi, aquæ.

t 1. *Par.* 27. 30. Meronathites oriudus ex Meronathi *t*, cantiones meæ, ex ranan, cantio, & pronomine i, meæ; clamor gaudii vel laudis, ex rana; Syriacè, dominans.

u *Judic.* 5. 23. Meroz urbs *u*, ſecretum, ex raz, ex Chaldæo: magredo, ex raza.

x *Gen.* 10. 23. y 1. *Par.* 1. 17. Mes filius Aram *x*, vel *Moſoch y*, auferens, tangens, ex maſchaſch, tangere, retrahere.

z 4. *Reg.* 3. 4. Meſa Rex Moab *z*, ſalus, ſalvatus, ex maſcha; aqua ſalutis, reſpiciens aquas, ex mi, aqua, & ex maſcha, reſpicere.

a 1. *Par.* 26. 1. Meſelemia filius Core *a*, pax, perfectio, retributio Domini; Dominus retributio mea, felicitas mea, ex ſchalam; proverbium, vel dominium Domini, ex maſchal, dominari & Jah Dominus.

b 2. *Eſdr.* 3. 4. Meſezebel pater Barachiæ *b*, auferens fluxum Dei, ex muſch, auferre, zub, fluxus, & El, Deus. Chaldæum eſt, ſignificans, Deus liberat, liberavit, liberabit, ex ſchezib, & El, Deus.

c 2. *Eſdr.* 10. 21. Meſizabel, Princeps familiæ, ex iis, qui fœdus cum Domino ſub Nehemia innovarunt *c*: idem.

Meſſollam. Vide *Moſollam*.

d *Gen.* 24. 10. Meſopotamia Provincia, Hebr. *Aram Maharaim d*, nempè Syria duorum fluminum, ex Aram, Syria, & naaraim, duo flumina. Græcum *Meſopotamia* item inter duo flumina ſignificat, ex meſos, medius, & potamos, fluvius.

e 1. *Eſdr.* 2. 2. Meſphar Princeps familiæ, ex iis, qui Jeroſolymam cum Zorobabele redierunt *e*; numerare, ſcribere, ſcriba, liber, narrans, ex ſaphar vel ſapher, ex variis lectionibus: taurus tributi, ex mas, tributum, & phar, taurus.

f 2. *Eſdr.* 7. 7. Meſpharath; idem *f*; ſupputans, narrans, ex ſaphar; auctio tributi, ex mas, tributum, & para, multiplicare.

g *Joſue* 18. 26. Meſphe urbs *g*, vigil, ſpecula, aſpiciens, contemplans, expectans, ex tſapha: tectum, ſpecula, ex tſapui, vel mitſpha.

h *Gen.* 10. 6. Meſraim filius Cham *h*, tribulationes, clauſus, in anguſtiis, ex matſar.

i *Gen.* 10. 30. Meſſa Provincia *i*. Vide *Maſſa* per aleph in fine dictionis.

k 4. *Reg.* 11. 6. Meſſa viri nomen *k*, evellens, proculcans.

l *Joſue* 19. 26. m 1. *Par.* 6. 74. Meſſal urbs *l*, eadem ac *Maſſal*, Vulg. *Maſal m*; poſtulans, poſtulatus, commodans, ex ſchaal, poſcere: infernus, ſepulchrum, mors, ex eodem: tactus à Deo, ex maſchaſch, tangere, & El, Deus: auferat, retrahat Deus, ex maſcha.

n 4. *Reg.* 21. 19. Meſſalemeth mater Amonis Regia Juda *n*, perfectio, pax, retributio, parabola, dominium mortis, ex ſchalam, vel maſchal, & muth, mors.

Meſſias *o*, unctus, ex Hebr. maſchiac, Græcè *Chriſtos*, quod idem eſt. o *Joan.* 1. 41.

Meſſulam pater Aſaliæ, Vulg. Aſliæ *p*, pacificus, perfectus, retribuens, ex ſchalam: parabola, potentia eorum, ex maſchal, parabola, dominatio, & pronomine am, eorum. p 4. *Reg.* 22. 3.

Metabeel pater Dalaiæ *q*, quàm bonus Deus, ex conjunctione ma quàm, & tob, bonus: benefaciens Deus, ex eodem tob, & El, Deus. q 2. *Eſdr.* 6. 10.

Methca locus *r*, dulcedo, ex mathaq, dulcis. r *Num.* 33. 28.

Metri, ex Saulis proavis *s*, pluvia, ex matar; carcer, locus clauſus, vel cuſtodiæ, ex natar, cuſtodire. s 1. *Reg.* 10. 21.

Meza filius Rahuelis *t*, diſtillatio, aſperſio, fluxus, ex naza: de hoc, ex conjunctione m, de, & ze, hoc; Syriacè, conſumptio, incendium. t *Gen.* 36. 13.

Mezaab pater Matred *u*, auratus, ex zaab, aurum: aquæ auratæ, ex mei, aquæ, & zaab, aurum: quid aurum? ex conjunctione mi, quid, & zaab, aurum. u *Gen.* 36. 39.

Miamin unus ex poſteris vel filiis Pharos *x*, dexter, dextera manus, ex jamin: aquas præparans, ex mi, aquæ, & min, præparatio. x 1. *Eſdr.* 10. 25.

Mibahar filius Agarai *y*, electus, electio, juventus, ex bakar, eligere, &c. y 1. *Par.* 11. 38.

Micha pater Abdonis *z*, humilis, ex macac: percutiens, percuſſus, ex naca: quis hìc? ex conjunctione mi, & co, hìc: aquæ hìc, ex mi, aquæ, & co, hìc. z 2. *Par.* 34. 20.

Michael pater Sthur *a*, quis ſimilis Deo, ex mi, quis, & co, ſimilis, & El, Deus: humilitas, paupertas Dei, ex macac, paupertas, El, Deus, & naca, percutere. a *Num.* 13. 14.

Michas vir *b*, Hebr. *Michajau*, quis ſimilis Deo? b *Judic.* 11. 1.

Michæa, ſeu *Michæas*, filius Gamariæ *c*, idem. c *Jerem.* 36. 11.

Michol ſecunda Saulis filia *d*, quis omnia? ex conjunctione mi, quis, & calal, omnia: quis perfectus, conſummatus? ex eodem: aqua totalis, ex mi, aqua, & col, omne: prohibitio, ex cala. d 1. *Reg.* 14. 49.

Mido, Vulg. *Myndus*, locus *e*. Plura exemplaria Græca habent *Mindus*, urbs Cariæ. e 2. *Macc.* 13. 23.

Miletum urbs *f*, ruſa, coccinea, ex Græco miltos, minium, rubrum. f *Act.* 20. 15.

Milicho Princeps Levitarum, qui cum Zorobabele Jeroſolymam redierunt *g*, Regnum ejus, ex melac, & pronomine o, ejus. g 2. *Eſdr.* 12. 14.

Minnith. Vide *Mennith*.

Miphiboſeth Jonathæ filius *h*, ex ore meo ignominia, ex pe, os, & boſch, confuſio. *Boſeth* eſt pro *Baal*. h 2. *Reg.* 4. 4.

Miſaam filius Elphaal *i*, ſalvator eorum, ex jaſcha, vel hoſiah, ſalvare: reſpiciens, auferens, vel tangens populum, ex maſchaſch, vel maſcha, & ham, populus. i 1. *Par.* 8. 12.

Miſach, idem ac in Hebræo *Miſael* *, vi trahens, ex maſchac: circumdans aquas, ex mi, aquæ, & ſuc, circumdare. Chaldæus eſt, nec ab Hebræo derivandum. * *Dan.* 1. 7.

Miſael filius Ozielis *l*: item idem ac *Miſach*. Vide ſupra: quis poſtulatus, commodatus? ex mi, quis, & ſchaal; quis poſtulans, quis commodans? Deus aufert, l *Exod.* 6. 22.

re-

recedit, ex maſcha, auferre, & El, Deus.

in *Joſue* 21. 36. Miſor, Græcè *Miſo*, urbs *m*. In Hebr. habetur *Jaheſar*, planities, via plana, ex jaſchar: bos, ex ſchur, vel murus: ſerra, ex naſchar.

n *Gen.* 14. 7. Miſphat fons *n*, judicium, ex ſaphat.

o *Act.* 20. 14. Mitylene Inſula *o*, Græca vox: puritas, abſterſio, torcular.

p 1. *Eſdr.* 1. 8. Mithridates filius Gazabar *p*, explicans, contemplans legem, ex thur, lex: deſcenſus, dominatio mortis, ex radad, deſcendere, vel rada, dominari, & muth, mors. Chaldæa vel Perſica vox eſt, in quâ eſt nomen Mithra, Numen Perſarum, quod ſcribunt Perſę abſque T, ſed per ſimplicem aſpirationem mirh: quare litera thet in eo non ſcribitur.

q *Vide Tab. Numm.* & *Ezech.* 45. 11. & *Luc.* 19. 13. Mna, ſeu *Mina*, pondus vel nummus *q*.

Mnaſo. Vide *Jaſon*.

r 2. *Macch.* 4. 21. Mneſtheus pater Apollonii *r*, vis, vigor, ira Dei, ex Græco menos, vis, ira, & Theos, Deus.

s *Gen.* 19. 36. 37. Moab filius Lothi ex filia ſua natu majore *s*, de patre ſuo, ex præpoſitione m, de, pronomine o, ſuus, & ab, pater. Veteres pro Moab proferebant *Meab*, aquæ patris, filius patris. Aquæ generationem denotant.

t 1. *Eſdr.* 12. 27. Moadia Princeps Levitarum, ex iis qui cum Zorobabele Jeroſolymam redierunt *t*, ſolemnitas, feſtivitas Domini.

u 2. *Reg.* 23. 22. Mobonnai ex 30. fortiſſimis Davidicis Ducibus *u*, filius, filiatio, ex ben: ædificium, ex bana, ædificare: intellectus, ex bina.

x 2. *Eſdr.* 11. 28. Mochona *x*, baſis, ex ken: præparatio, ex cana, diſponere, ſundare, præparare.

y 1. *Par.* 9. 8. Mochori pater Ozi *y*, venditio, ex macar, vendere: cognitio, ex nicar.

z 1. *Macc.* 2. 1. Modin urbs *z*, judicium, jurgium, ex din.

a 1. *Par.* 7. 18. Mohola nepos Galaad *a*, chorus Cantorum, ex makol: inſtrumentum muſicum: infirmitas, ex calal.

b *Exod.* 6. 19. Moholi filius Merari *b*, idem.

c *Joſue* 15. 26. Molada urbs *c*, nativitas, generatio, ex jalad, generare.

d 1. *Reg.* 18. 19. Molathi ſeu *Molathites*, oriundus ex Molathi *d*, idem ac Mohola. Vide ſupra.

e 1. *Par.* 8. 9. f *Jerem.* 49. 1. Molchom filius Saharaim *e*; item Idolum Ammonitarum *f*; Rex eorum, ex melec, & pronomine am, eorum.

g 1. *Par.* 2. 29. Molid filius Abiſur *g*. Vide *Molada*. Circumciſio manûs, ex mul, circumciſio, & jad, manus.

h 4. *Reg.* 23. 10. Moloch Idolum Moabitarum, idem ac *Melchom* *h*; Rex, ex melec.

i 1. *Par.* 2. 27. Moos filius Ram *i*, lignum, ex hets; conſilium, ex buts.

* *Gen.* 46. 21. Mophim filius Benjamin *, de ore, ex præpoſitione am, & pe, os.

l *Jerem.* 26. 18. Moraſthi vicus *l*, hæres, hæreditas, de hæreditate, ex præpoſitione m, de, & jaraſch: de paupertate, ex eodem.

m *Mich.* 1. 1. Moraſthites, oriundus è Moraſthi *m*, idem.

n 2. *Par.* 3. 1. Moria collis ſeu pars montis Sion *n*, amaritudo Domini, ex marar: myrrha Domini, ex mor: doctrina vel timor Domini, ex jara, timere, vel jara, docere, & ex Jah, Dominus: ex Syro & Hebræo, dominium Domini.

Moſa filius Calebi ex Ephâ ipſius concubinâ *o*, azymus, panis non ſermentatus, ex matſa: invenire, evênit, ex matſa; extractus, ex jaſa, egredi. o 1. *Par.* 2. 46.

Moſa filius Saharaim ex Hodes *p*: onus, ex maſcha: prophetia vel elevatio, ex eodem naſcha, ſerre, erigere: aquæ elevatio, ex mi, & naſcha, elevatio. p 1. *Par.* 8. 9.

Moſera mons, in quo Aaron obiit *q*, aliter *Hor* *r*, & Moſeroth *s*: eruditio, diſciplina, vinculum. q *Deut.* 10. 6. r *Num.* 20. 27. s *Num.* 33. 30.

Moſabab Princeps *t*, regreſſus, vel converſus, ex ſchub. t 1. *Par.* 4. 34.

Moſoch Japhethi filius *u*, vi tractus, ex maſchaq: ſeptus, clauſus, vallatus, ex ſuc. u *Gen.* 10. 2.

Moſollam Zorobabelis *x* filius, pacificus, perfectus, remunerans, ex ſchalam: parabola vel potentia eorum, ex maſchal, & pronomine am, eorum. x 1. *Par.* 3. 19.

Moſolamia pater Zachariæ *y*. Vide *Meſelemia*: vel retributio Domini, ex ſchalem, & Jah, Dominus. y 1. *Par.* 9. 21.

Moſollamith filius Emmer *z*, pacificus, perfectus &c. Vide *Moſollam*: parabola vel potentia mortis, ex muſchal, parabola &c. & muth, mors. z 1. *Par.* 9. 1.

Moſollamoth pater Barachiæ *a*, idem. a 2. *Par.* 28. 12.

Moyſes Amrami filius *b*, eductus ex aquis. b *Exod.* 2. 10.

Mozel regio *c*, exitus, abiens, ex azal. c *Ezech.* 27. 19.

Munim ex Nathinæorum Principibus *d*, domos, manſiones, ex mahon: pauper, afflictus, ex hani: reſpondentes, ex hana. d 1. *Eſdr.* 2. 50.

Muſach operimenti ſeu veli genus, quod Sabbatho in Templo induebatur *e*; ex Hebr. naſac, operire: unctio, libatio, miſtio liquorum, ex maſac. e 4. *Reg.* 16. 18.

Muſi filius Merari *f*, tangens, recedens, auferens, ſecedens, ex muſch. f *Exod.* 6. 19.

Muſitæ poſteri Muſi *g*, idem. g *Num.* 3. 33.

Myndus urbs Cariæ *h*, muta, ex Græco mydos. h 1. *Macc.* 15. 23.

Myſia Provincia *i*, criminoſa, abominabilis, ex Græco myſos, crimen. i *Act.* 16. 7.

N

NAALOL urbs *, laudatus, lucidus, ex billul: qui fit fortis, ex halal. * *Joſue* 19. 15.

Naama urbs *l*, pulcher, jucundus, ex naham: valdè ſe movens ex nuah, moveri, & ma, valdè. l *Joſue* 15. 41.

Naaman filius Benjamin *m*, pulcher, jucundus. m *Gen.* 46. 21.

Naamathites oriundus è Naamath *n*, pulchritudo, motus mortis, ex naham, pulchritudo, vel nuah, moveri, & muth, mors. n *Job.* 2. 11.

Naara, Vulg. *Naaratha* limes Tribûs Ephraim *o*, juvenis, puer, ex nahar: effundi, ex hara: vigilans, ex hur. o *Joſue* 16. 7.

Naarai filius Asbai *p*, pueri mei, vigilantes vel effundentes mei, vel ex nahar, vel hara, vel hur. Vide *Naara*; & ex pronomine i, mei. p 1. *Par.* 11. 37.

Naaria filius Semeiæ *q*, filius, effuſio, vigil Domini, ex nahar, hara, & hur. Vide *Naara*; & ex Jah, Dominus. q 1. *Par.* 3. 22.

Naas Ammonitarum Rex *r*, coluber, ſerpens, augur, æs, ex nikeſch. r 1. *Reg.* 11. 11.

Na-

s *Gen.* 25. 13. Nabajoth Iſmaelis filius *s*, verba, prophetiæ, ex nabia: fructus, ex thabua.

t 1. *Reg.* 25. 3. Nabal, Abigail vir *t*, ſtultus, inſenſatus.

u 3. *Reg.* 21. 26. Nabat Jeroboami pater *u*, aſpiciens.

x *Tob.* 11. 20. Nabath Tobiæ conſobrinus *x*, idem.

y *Iſai.* 15. 2. z *Iſai.* 46. 1. a *Num.* 32. 3. Nabo urbs *y*, vel idolum *z*, ſive *Nebo* mons *a*, propbetia, ſermo.

b 3. *Reg.* 21. 3. Naboth vir *b*, idem ac *Nabajoth*.

c 4. *Reg.* 24. 10. Nabuchodonoſor Babyloniæ Rex *c*, ploratus, gemitus judicii, ex baca, plorare, & dun, judicium: anguſtia, triſtitia judicii, ex tſar, anguſtia, & dun. Alienum eſt Linguæ Hebraicæ, & nomen Nabo vel Nebo Numinis continet: ex Hebræo non accerſendum.

Nabuchodonoſor, Hebr. *Nabuchodoreſor*, ſeu *Nabuchadreſar*, in toto ferè Jeremia præter quædam loca *d*; & in Ezechiele *e*; ploratus, anguſtiæ generationis, ex baca, & tſar. Vide ſupra; & ex dor, generatio.

d *Cap.* 27. 8. & 28. 11. & 29. 1. & 34. 1. & 39. 1.

e *Cap.* 26. 7. & 29. 18. & 30. 10.

f *Jerem.* 39. 13. Nabuſezbaz, Vulg. *Nabuſezban*, ex Magnatibus in aulâ Nabuchodonoſoris *f*, verbum, prophetia manans, ex niba, prophetia, & zub, manans: fructus manantes, vel fluentes, ex thebua, fructus, & zub, fluens: ex Syro & Hebræo, fructus liberationis.

g 1. *Macch.* 5. 25. *Vide Gen.* 25. 13. Nabuthæi populi, Nabaioth filii Iſmaelis poſteri *g*: prophetantes; loquentes, fructificantes. Vide *Nabajoth*.

h 4. *Reg.* 25. 8. Nabuzardan ſupremus exercituum Nabuchodonoſoris Imperator *h*; fructus, prophetiæ judicii, ventilati, effuſi, ex niba, prophetia, thebua, fructus, dun, judicium, & zara, ventilare. Idem de hoc nomine dicito, ac de Nabuchodonoſore. Vide ſupra.

i 2. *Reg.* 6. 6. Nachon locus *i*, præparatus, ex cun; certus, ſolidus, ex ken.

k *Gen.* 11. 22. Nachor filius Sarug *k*, raucus, aridus, calefactus, iratus, ex karar: Syriacè, ſuffocatus.

l *Exod.* 6. 23. Nadab Aaronis filius *l*, libenter, donum liberum & voluntarium, ex nadab: Princeps, ex nadib.

m 1. *Par.* 3. 18. Nadabia Jechoniæ filius *m*, donum, votum Domino, beneplacitum Domini, oblatus Domino, ex nadab: Princeps Domini, ex nadib, & Jab, Dominus.

n *Luc.* 3. 25. Nagge pater Heſli *n*, claritas, ſplendor, ex naga.

o *Num.* 13 15. Nahabi filius Vapſi *o*, dilectus meus, ex caba, dilectus, & pronomine i, meus: ductor meus, requies mea, ex nuac, quieſcere, vel ex naca, ducere, & conjunctione beth, cum, & pronomine i, me.

p *Num.* 21. 19. Nahaliel caſtrametatio Iſraelitarum in deſerto *p*, torrens, vallis, hereditas Dei: Deus torrens meus, ex nacal, torrens &c. & El, Deus.

q 1. *Par.* 4. 19. Naham frater uxoris Odajæ *q*, conſolatio, pœnitentia, ex naham: eos ducens, ex naka, ducere: requies eorum, ex nuac, quieſcere, & am, ii vel eorum.

r 1. *Par.* 4. 15. Naham Calebi filius *r*, pulcher, jucundus; eos movens, ex nuah, movere, & pronomine am, eos.

s 2. *Eſdr.* 7. 7. Nahamani ex Principibus cum Zorobabele regreſſis *s*, conſolatos, me conſolans, ſe effundens, ex nacam.

t 2. *Reg.* 23. 37. Naharai unus ex 30. fortiſſimis Davidicis Ducibus *t*, marla mea, naſus meus: raucus, aridus, incenſus, iratus, ex karar: Syriacè, ſuffocatus.

u *Exod.* 6. 23. Nahaſſon Aminadabi filius *u*, divinans, conjiciens, ſerpens, ex mikeſch: auguria eorum, ex nikeſch, & an, eorum.

x *Gen.* 36. 13. Nahath Rahuelis filius *x*, requies, ex nuac: ductor, ex naka, ducere: Syriacè, deſcenſus.

y *Nahum* 1. 1. Nahum Propheta *y*, conſolator, pœnitens, ductor eorum. Vide *Naham* frater Odajæ.

z *Luc.* 7. 11. Naim *z*, pulchritudo &c. Vide *Naham* Calebi filius.

a 1. *Reg.* 19. 18. Najoth locus *a*, pulchritudines, ex naa: manſiones, habitationes, ex nava.

b 3. *Reg.* 19. 16. Namſi pater Jehu *b*, ſubductus è periculo, ex maſcha: tangens, ex muſch.

c 1. *Par.* 4. 28. d *Gen.* 46. 10. Namuel Simonis filius *c*, vel Jamuel *d*; Deus dormiens, ſomnus Dei, ex num, ſomnus, & El, Deus: vel ex Arabico nama, augmentum, & Hebr. El, Deus.

e *Num.* 26. 12. Namuelitæ Namuelis poſteri *e*, ex eodem.

f 2. *Macch.* 1. 13. Nanea Numen Perſarum *f*. Perſicum eſt, ſonans Dianam, Lunam.

g *Exod.* 6. 21. Napheg filius Iſaar *g*, imbecillis, debilis, remiſſus, ex phug.

h *Gen.* 25. 15. Naphis filius Iſmaelis *h*, anima, ex naphesch: quieſcens, refrigeratus, reſpirans: Syriacè, multiplicans.

i *Rom.* 16. 11. Narciſſus S. Pauli amicus *i*, ſtupor, ſopor, torpor, ex Græco narceſis.

* 1. *Eſdr.* 2. 54. Naſia ex Principibus Nathinæorum *, victor, fortis, æternus, ex netſac.

l 2. *Reg.* 5. 14. Nathan Davidis filius *l*, donans, donatus.

m 1. *Par.* 35. Nathanael, aliter *Nathanel*, Semeiæ frater *m*, Dei donum, ex nathan, donum, & El, Deus.

n 4. *Reg.* 25. 23. Nathania, ſeu *Nathanias*, Iſmaelis pater *n*, donum Domini, ex nathan, donum, & Jah, Dominus.

o 4. *Reg.* 23. 11. Nathan-melech Eunuchus *o*, donum Regis, ex nathan, donare, & Jah, Dominus.

p 1. *Par.* 9. 2. q *Vide Joſue* 9. 21. Nathinæi *p*, Gabaonitæ, ſeu qui in eorum miniſterium ſucceſſerunt *q*; donati, oblati, ex nathan. Vide ſupra.

r *Eccl.* 46. 1. *Joſue* 1. 1. Nave nomen quod Græci pro Nun patri Joſue poſuerunt *r*. Græcus Eccleſiaſtici Tradnctor, Nave pro Nun lègit. Nun ſignificat filium, poſteritatem perennem, æternam, ex nin: Nave ſonat pulchritudinem, ex naa; manſionem, ex nava.

s *Num.* 6. 18. Nazaræi *s*, ſeparati, coronati, ex nazir vel nazar, flos, gemma.

t *Matth.* 2. 2. & 26. 71. Nazaræus ſeu *Nazarenus t*, oriundus ex Nazareth: flos, cuſtoditus, ex nazar, cuſtodire, florere.

u *Matth.* 2. 23. Nazareth vicus *u*. Vide Nazaræus: cuſtodita, florens.

x *Act.* 16. 11. Neapolis urbs *x*, urbs nova, ex Græco nea, nova, recens, & polis, urbs.

y 4. *Reg.* 7. 31. Nebahaz Idolum Hevæorum *y*, fructificans, producens viſionem, ex nub, fructificare, & caza, videre: prophetare, prædicere, loqui, ex niba. Medum eſt, nec ex Hebræo deducitur.

z 1. *Eſdr.* 10. 29. Nebai vir *z*, fructificans, ex nub, prædicens, loquens, ex niba.

a 2. *Eſdr.* 11. 34. Neballat urbs *a*, fructificans, prophetans elam, ęnigma, ex nub & niba. Vide ſupra: & ex lut, abſcondere, involvere.

b *Num.* 32. 3. Nebo urbs *b*, loquens, prophetans, fructificans. Vide *Nabo*.

c *Joſue* 15. 62. Nebſan urbs *c*, loquens, prophetia, fructus ſomni vel mutationis, ex nub vel niba. Vide ſupra; & ex ſchana, mutare, & jaſchan, dormire, prophetia dentis vel eboris, ex ſchen, dens.

d 4. *Reg.* 23. 29. Nechao Ægypti Rex *d*; claudus, percuſſus.

e *Joſue* 19. 33. Neceb urbs *e*, inveniens, perforans, maledicens.

f 1. *Eſdr.* 2. 48. Necoda ex Principibus Nathinæorum *f*, pictus, variis coloribus maculatus, ex nacad: curvatus, paſtor gregem pungens, ex cadad; incendium, ex cadac.

g *Num.* 13. 25. Nehel-Eſchol torrens *g*, torrens ſeu vallis botri, ex nakal, torrens, vallis, & eſchkol, botrus.

h *Jerem.* 29. 24. Nehelamites regio *h*, ſomniator, ſomnus, ex kalam: vallis ſeu torrens vel hæreditas aquarum, ex nakal, torrens &c. & mi, aquæ.

i 2. *Eſdr.* 1. 1. Nehemias Helciæ filius *i*, conſolatio, pœnitentia Domini, ex nakam: requies Domini, ex nuak, requies: ductio Domini, ex naka, & Jah, Dominus.

* *Joſue* 19. 27. Nebiel urbs *, commotio vel motus Dei, ex nuah, commovere, & El, Deus.

l 4. *Reg.* 24. 8. Nehuſtha, Vulg. *Nobeſta*, mater Joachin Joachimi filii *l*; coluber, divinus, æreus, ex nakoſch, vel ex nakaſch.

m 4. *Reg.* 16. 8. Nehuſthan, Vulg. *Nobeſthan*, ſerpens æreus ab Ezechiâ comminutus *m*: æreus, æneus, per ſarchaſmum, neſcio quid æris, ex nacaſch.

n *Num.* 32. 3. Nemra urbs *n*, pardus, ex namer: amaritudo, rebellio, ex marar, amaritudo, ex & mara, rebellio: mutatio, ex mur.

o *Iſai.* 15. 6. Nemrim locus *o*, idem.

p *Gen.* 10. 8. Nemrod *p*, rebellio, ſomnus deſcenſûs, vel dominantis, ex mara vel marad, rebellio, & num, ſomnus, & radad, deſcenſus; dominatio, ex rada.

q *Coloſſ.* 2. 16. Neomenia, nova luna *q*; Græca vox, primus dies lunæ vel menſis, juxta Hebræos, dies Deo per Sacrificium ſacer *r*, ex neos, novus, & men, menſis.

r *Num.* 10. 10. & 18. 11.

s 1. *Timot.* 3. 6. Neophytus *s*, Græca vox: nova planta, recens plantatus, ex neos, novus, & phytos, planta.

t 3. *Reg.* 4. 11. Nephath-dor urbs, eadem ac *Dor t*, ſavus mellis, manſionis, vel generationis, ex nuph, ſavus, & dur, vel dor, manſio, generatio: diſtillatio vel cribrum manſionis vel generationis, ex iiſdem nuph, & dor.

u 2. *Reg.* 5. 15. Nepheg Davidis filius *u*. Vide *Napheg*, debilis, laxatus.

x 2. *Macc.* 1. 36. Nephi locus, vel Nephtar *x*, purificatio, fortè ex nuph, ventilare.

y *Gen.* 30. 8. Nephthali ſextus Jacobi filius ex Balâ Rachelis ancillâ *y*, comparatio, ſimilitudo, luctans, pugnans; circuitus, tortuoſitas, ex pathal.

z 1. *Par.* 27. 19. Nephthalitæ *z*, poſteri Nephthali, ex eodem.

a 2. *Macc.* 5. 36. Nephthar. Vide *Nephi a*; purificatio, claritas, ex pathar. Si verò ex patar derivetur, ſonat non mixtum, purum.

Nephthoa ſons *b*, apertio, ſculptura, ex pathac. b *Joſue* 15. 9.

Nephthuim filius Mezraim *c*, aperti vel apertiones. c *Gen.* 10. 13.

Nephuſim, ex Principibus Nathinæorum *d*, diminuti, quaſi in pulverem redacti, ex paſas. d 1. *Eſdr.* 2. 50.

Ner Abneri pater *e*, lampas, ſplendor, novale, ex nir. e 1. *Reg.* 14. 51.

Neregel, ex Magnatibus in aula Regis Babylonis *f*, explorator, pedeſter, ex ragal: lumen detectum vel ſervatum, ex ner, lumen, & galal, explicare: novalia detecta, ex nir, novale, & galal, explicare. f *Jerem.* 39. 3.

Nereus S. Pauli amicus *g*, lumen vel novale. Vide *Ner*. g *Rom.* 16. 15.

Nergel Numen Cuthæorum *h*, idem ac *Neregel*. h 4. *Reg.* 17. 30.

Neri, Hebr. *Nerias r* pater Baruch *i*, lumina, novalia Domini: Dominus lumen meum, ex ner. Vide ſupra, & Jah, Dominus. i *Jerem.* 32. 12.

Neri Salathielis pater *, lumen meum. * *Luc.* 3. 27.

Nerias pater Baruch *l*. Vide *Neri*. l *Jerem.* 37. 4.

Neſib urbs *m*, ſtans, ſtatua, titulus elevatus, præſidium, ex netſib; plantatio, ex Syro. m *Joſue* 15. 43.

Neſroch Numen Aſſyriorum, quod Sennacherib colebat *n*; fuga, vexillum, probatio vel tentatio, tener, delicatus, ex nus, fugere, vel naſſas, vexillum, vel ex naſſa, tentatio, vel ex rac, tener, mollis. Ex Hebræo hujus radix non eſt petenda. n 4. *Reg.* 19. 37.

Netophathi locus vel familia *o*, gutta, diſtillatio, ex nataph: electrum, myrrha, gummi, ex eodem. o 1. *Par.* 2. 54.

Netophathites oriundus ex *Netophathi p*, ex eodem. p 2. *Reg.* 23. 28.

Netupha locus *q*, gutta, diſtillatio, gummi &c. ex nataph; inclinatio oris, ex nata, & ex pe, os. Vide *Netophathi*. q 1. *Eſdr.* 2. 22.

Netuphathi locus *r*, idem ac *Netophathi*. r 2. *Eſdr.* 12. 28.

Nicanor Antiochi Regis amicus *s*, victor, ex Græco nicao, vincere. s 1. *Macch.* 1. 38.

Nicodemus Princeps è ſectâ Phariſæorum, inde Jeſu Chriſti Diſcipulus *t*, ſanguis innocens, ex naki, innocens, & dam, ſanguis; Græcè, victoria populi, ex nicao, & demos, populus. t *Joan.* 3. 1.

Nicolaitæ hæretici *u*, populi victoria, ex Græco nicao, & laos, populus. u *Apoc.* 2. 6.

Nicolaus Diaconus, ex quo Nicolaitæ *x*, ex eodem. x *Act.* 7. 5.

Nicopolis urbs *y*, urbs victoriæ ſeu victrix, ex nicao, vincere, & polis, urbs. y *Tit.* 3. 12.

Niger Propheta *z*, Latinum nomen. z *Act.* 13. 1.

Nilus, Hebr. *Sibor*, amnis *a*, niger, cænoſus, obſcurus, manè, ex ſchacar; ſortè ex nachal, fluvius, torrens. a *Iſai.* 23. 3.

Ninive urbs *b*, pulcbra, jucunda, ex naa: manſio, ex nava. b *Gen.* 10. 11.

Ninivitæ populi *c*, ex eadem radice. c *Luc.* 11. 30.

Niſan Hebræorum menſis, ex quo anni Eccleſiaſtici initium ſumebant, partim Martio, partim Aprili reſpondens *d*; fuga, ex nur: vexillum, ex naſas: tentatio, ex maſſa. d 1. *Eſdr.* 2. 1.

Noa filia Salphaad *e*; ſe movens, nutans, ex nuah. e *Num.* 26. 33.

Noa-

f 1. *Eſdr.* 8. 33. Noadia, Vulg. *Noadaja*, Bennoi filius *f*; teſtimonium, ex hadad: cœtus, ornamentum Domini, ex heda &c. & ex Jah, Dominus.

g 2. *Eſdr.* 2. 32. Nobe, Heb. *Nob*, urbs *g*, ſermo, prophetia.

h *Num.* 32. 41. Nobe urbs *h*, latrans, ex nabac.

i 1. *Par.* 5. 19. Nodab vir *i*, vovens, liberalis, Princeps, primus, ex nadab.

* *Gen.* 5. 29. Noe Lamechi filius *, quies, ceſſatio, ex nuac: conſolatio, ex nacam, ablatâ mem.

l *Gen.* 4. 22. Noema Lamechi ex Sellâ filia *l*, pulchra, jucunda, ex naham: valdè ſe movens, ex nuac, moveri, & maha, valdè.

m *Num.* 26. 40. Noeman filius Bale *m*, pulcher, jucundus. Vide *Noema*. Ad motum ſe præparans, ex nuah, motus, & mana, præparatio.

n *Num.* 26. 40. Noemanitæ poſteri Noeman *n*, ex eodem.

o *Ruth.* 5. 2. Noemi Elimelechi uxor *o*, pulchra, jucunda. Vide *Noema*.

p 1. *Par.* 14. 6. Noga Davidis filius *p*, claritas, ſplendor.

Noge, idem ac *Noga q*.

q 1. *Par.* 3. 7. Nohaa quartus Benjamin filius *r*, idem ac *Naaman s*; quieſcens, ex nuah; caput, ductor, ex naka, ducere.

r 1. *Par.* 8. 2. s *Gen.* 46. 21. t *Num.* 21. 30. Nophe locus *t*, ſufflans, ex naphak; vinciens catenis, ligans, ex puac; timens, ex pacad: loquens, murmurans, ex japhae.

u *Joſue* 17. 11. Nopheth urbs *u*, ſavus mellis, ex nuph; cribrum, diſtillans, ex eodem.

x 1. *Par.* 7. 28. Noraan locus *x*, Vulg. *Noran*, puer, ex nohar: expergiſcens, ex bur.

y 1. *Macc.* 12. 16. Numenius Antiochi filius *y*, nova luna, novus menſis, prima menſis dies. Vide *Neomenia*.

z *Num.* 13. 9. Nun pater Oſee vel Joſue *z*. Vide *Nave*. Nun ſonat filium.

a *Coloſſ.* 4. 15. Nympha fœmina S. Paulo nota *a*, ſponſa, ex Græco.

O

b 1. *Par.* 3. 21. OBadia filius Arnan *b*, Vulg. *Obdia*, ſervus, ſivè operarius Domini, ex habad, ſervos, &c. & Jah, Dominus.

c *Geneſ.* 10. 28. Obal filius Jectan. Vide *Hebal c*: ſenectæ, ſivè fluxûs incommodum, ex bala, ſeneſcere, ſeu ex jabel, fluxus, & hava, malitia; & juxta Arabicum, currens, ex habal.

d 1. *Par.* 8. 38. Obdia ſive *Obdias*, filius Aſel *d*. Vide *Obadia*, ſervus Dei.

e *Judic.* 9. 26. Obed pater Gaal *e*, ſervus, vel operarius, ex habad.

f 2. *Reg.* 6. 10. Obed-Edom, vir *f*; ſervus Edom, Idumæi; ſivè operarius hominis, rufi, terreni, ex habad, ſervus, &c. & adam, homo &c. ſive Edom Idumæus.

g 1. *Eſdr.* 8. 9. Obedia filius Jahielis *g*, ſervus, vel operarius Domini. Vide *Obadia*.

h *Num.* 21. 10. Oboth trigeſima ſexta Iſraelitarum ſtatio in deſerto *h*, ſpiritus pythonis, falſa oracula, utres, hircinæ pelles, in vaſorum modum continendis liquoribus efformatæ, ex ob: deſideria, ex aba; patres, ex ab.

Ochozath unus ex amicis Abimelechi *i*, poſſeſſio, viſio, apprehenſio, ex achaz; ſeu frater olivæ, ex acha, frater, & zaith, oliva. i *Gen.* 26. 26.

Ochozias, filius Achabi *, apprehenſio, poſſeſſio ſeu viſio Domini, ex achaz, apprehenſio, &c. & Jah, Dominus, * 3. *Reg.* 22. 50.

Ochran pater Phegielis *l*, perturbator, ſivè ordinem invertens, ex hacar, turbare. l *Num.* 1. 53.

Odaia, ſivè *Odajas*, ſoror Naham *m*, laus mea Dominus, ſeu Domini laus, vel confeſſio, ex hod, laudare, & Jah, Dominus. m 1. *Par.* 4. 19.

Odaren vir *n*, Canticum laudis, ex hod, laus, & ranan, canticum, teſtimonium arcæ, ex hud, teſtimonium, & aron, arca. n 1. *Macch.* 9. 66.

Oded pater Azariæ Prophetæ *o*; ſuſtinere, tenere, elevare, ex hoded. o 2. *Par.* 15. 1.

Odevia, idem ac *Odaja p*. Vide *Odaja*, laus mea Dominus. p 2. *Eſdr.* 10. 23.

Odia, vir *q*, idem. q 2. *Eſdr.* 8. 7.

Odoia, idem ac *Odevia r*.

Odollam urbs *s*, eadem, uti creditur, ac *Adullam t*; eorum teſtimonium, eorum ſpolia, ſive eorum ornatos, ex hud, teſtimonium, vel ex hada, ornamentum, ſpolia. r 1. *Par.* 5. 24. s 2. *Par.* 11. 7. t *Joſue* 12. 15.

Odollamites, ex urbe Odollam, vel illius agro oriundus *u*; ex eodem. u *Gen.* 38. 1.

Odovia, vel *Odvia*, Vulg. filius Aſanæ *x*, Domini laus. Vide *Odaja*, vel *Odoja*. x 5. *Par.* 9. 7.

Og Rex Baſan *y*, panis ſubcinericius, vel placenta. y *Num.* 21. 33.

Oham Rex Hebronis *z*; væ ipſis, ex hoi, & pronomine am, ipſi: turbans, ex hum. z *Joſue* 10. 3.

Ohol filius Zorobabelis *a*, tentorium, tabernaculum; ſplendor, ex hillul. a 1. *Par.* 3. 20.

Oholai filius Seſan *b*, orans, ex kala; querens, ex kul, ſive ex kil; expectans, ex jikel, incipiens, ex calal. b 1. *Par.* 11. 31.

Oholi filius Zabad *c*, ex eodem; orans incipiens, querens. c 1. *Par.* 9. 41.

Olla pater Hanielis *d*, elevatio, vel holocauſtum, ſeu folium, ex hala, vel hale, ex variis lectionibus; puer parvulus, ex halal. d 1. *Par.* 7. 39.

Olympias S. Pauli amicus *e*. Græcè *Olympan*; ex Græco *Olympios*, Olympio monte. e *Rom.* 16. 15.

Olympius Jovis cognomen *f*. f 2. *Macch.* 6. 2.

Omar filius Eliphaz *g*, dicens, loquens, ex amar; amarus, ex marar. g *Gen.* 36. 11.

Omrai Amri pater *h*; meus ſermo, verba mea. h 1. *Par.* 9. 4.

Onam filius Sobæ *i*, eorum dolor, ex ana; eorum robur, vel iniquitas, ex on, ſeu aven, juxta lectionum varietatem, & pronomine am. i *Gen.* 36. 23.

Onan filius Judæ ex Suâ *, dolor, robur, facultas, iniquitas. Vide *Onam*. * *Gen.* 38. 4.

Oneſimus Philemonis mancipium, à S. Paulo fide initiatum *l*; utilis, ex Græco oneſimos. l *Philem.* 10.

Oneſiphorus S. Pauli amicus *m*, utilitatem afferens, ex Græco *oneſis*, utilitas, & *phoros*, ferens. m 2. *Tim.* 1. 16.

Onias Summus Sacerdos Judæorum *n*, robur Domini, Dominus fortitudo mea, ex on, & Jah, Dominus: navis Domini, ex ani, & Jah, Dominus. n 1. *Macch.* 12. 7. o 1. *Par.* 8. 12.

Ono urbs *o*, ſeu campus aut vallis *p*, dolor, p 2. *Eſdr.* 6. 2.

lor, robur, iniquitas ejus, ex on, vel aven, & pronomine o, ejus.

q *Ezech.* 23. 4. — Oola fœmina, ſub cujus ſpecie Ezechiel Iſraelitas, ac decem Tribus pingit *q*: tabernaculum, tentorium ejus, ex oel.

r 1. *Par.* 21. 41. — Ooli, Vulg. *Obolt*, pater Zabad *r*, tentorium meum.

ſ *Eſdr.* 31. 6. — Ooliab filius Achiſamechi *ſ*, tentorium vel tabernaculum patris, ex oel.

t *Ezech.* 23. 4. — Ooliba fœmina, ſub cujus imagine Judæos, ſivè Tribus Judæ & Benjamin Ezechiel delineavit *t*; tentorium, tabernaculum meum, ex oel, tentorium, pronomine i, meum, præpoſitione beth, in, & pronomine a, illa.

u *Gen.* 36. 2. — Oolibama uxor Eſau *u*, tabernaculum meum, tentorium meum erectum eſt, ex oel, tentorium, pronomine i, meum, & bama, erigere.

x 1. *Par.* 4. 6. — Ooſam filius Ashur ex Naara *x*, poſſeſſio, apprehenſio eorum, ex achaa, apprehendere, poſſidere; & pronomine am, eorum: viſio eorum, ex caza, videre.

y *Jerem.* 10. 9. — Ophas locus *y*, aurum Phaſidis vel Phiſonis. ſeu puriſſimum, ex paz,

z 2. *Par.* 27. — Ophel, murus, ſive turris *z*, turris, locus excelſus, ex hophel: obſcuritas, ex hipha.

a *Joſue* 18. 23. — Ophera urbs *a*. Legendum *Ophra*, pulvis, hinnulus, ex haphar; plumbum, ex hophereth.

b *Jerem.* 40. 8. — Ophi vir *b*, laſſus, ex jahaph; volans, ex huph, avis: Syriacè, plicatus, implicatus; folium.

c *Gen.* 46. 21. — Ophim filius Benjamin *c*, Hebr. *Huppim*, operti, ex kaphaph: lectus, ex kapha: litus vel portus maris, & kuph, & jam, mare.

d *Gen.* 10. 29. — Ophir filius Jectan *d*, cinis, ex epher.

e 1. *Par.* 1. 37. — Ophlal, filius Zabad *e*; judicare, precari. ex pelel.

f 1. *Reg.* 1. 3. — Ophni filius Summi Sacerdotis Heli *f*: Hebr. *Hophni*, operiens, ex kaphaph: pugnus vel pugillus meus, ex kophen.

g *Joſue* 18. 24. — Ophni urbs *g*, laſſus, ex japhaph: volans, ex huph: Syriacè, plicatus, implicatus.

h 1. *Par.* 4. 14. — Ophra filius Mahonathi *h*, pulvis, hinnulus, plumbum. Vide *Ophera*.

i *Judic.* 7. 27. — Oreb Madianita ab Iſraelitis Tribûs Ephraim cæſus *i*; corvus, dulcis, cautio, miſſio, ex harab: veſpera, ex eodem hereb, ex variis lectionibus.

* 1. *Par.* 21. 18. — Ornan vir *, idem ac *Areuna l*, gaudens, ex ranan: arca eorum, ex aron, arca: lumen filii, ex or, & nin, filius.

l 2. *Reg.* 24. 20.

m 2. *Reg.* 23. 33. — Orori urbs *m*, regio montana ſive lapidoſa, ex berer. LXX. legunt *Arodi*.

n *Iſai.* 15. 5. — Oronaim duo vici, ſive urbes Moabitarum *n*, Hebr. *Horonaim*; iræ, furores, ex kara: foramen, caverna, ex cur: Syriacè, libertas.

o *Ruth.* 1. 4. — Orpha Chelionis uxor *o*, collum, cranium, nuditas oris, faciei, ex hara: nudus eſſe, ex pe, os; ſuſcitatio oris, ex har, ſuſcitatio.

p 1. *Macch.* 15. 37. — Orthoſias, ſivè *Orthoſis*, locus *p*, Vulg. *Orthoſias*: rectus, ex orthos, rectus, ſtans,

q 1. *Eſdr.* 11. 32. — Oſaias vir *q*, Dominus Salvator meus, ſalvet Dominus, ſalus Domini, ex jaſcha, Salvator, & Jah, Dominus.

r 4. *Reg.* 15. 30. — Oſee Propheta, filius Elæ *r*, Salvator, aut ſalus, ex jaſcha.

s 1. *Par.* 9. 4. — Othei filius Ammiud *s*, tempus meum, ex heth: iniquitas mea, ex hiveth, pervertere, & pronomine i, meus.

Othir filius Heman *t*, excellens, poſteritas, remanens, ex jathar. — t 1. *Par.* 25. 4.

Othni filius Semeiæ *u*, meum tempus, mea hora. Vide *Othei*. — u 1. *Par.* 26. 7.

Otholia filius Joram *x*; tempus, hora Domino, ex heth, tempus, propoſitione l, dativi caſûs ſigno, & Jah, Dominus. — x 1. *Par.* 8. 26.

Othoniel filius, ſeu potiùs nepos Cenez *y*, tempus, hora Dei, ex heth, tempus, & El, Deus. — y *Joſue* 15. 17.

Oza *z*, fortitudo, ex hazaz: hircus, capra, ex hez, hircus, & El, Deus. — z 2. *Par.* 21. 26.

Oza filius Abinadabi *a*, robur, ſivè hircus. — a 2. *Reg.* 6. 3.

Ozan Phaltielis pater *b*, robur, hircus, capra eorum, ex hazaz vel hez, & pronomine an, eorum. — b *Num.* 34. 26.

Ozaziu, inter primos Muſicos aut Cantores ſub Davide *c*, robur Domini, ex hazaz, robur, & Jah, Dominus. — c 1. *Par.* 25. 21.

Ozen-Sara urbs *d*, auris carnis vel conſanguinei &c. ex ozen, auris, & ſcheor, caro vel conſanguineus; auris remanentis, ex eodem ſchaar vel ſcheor, ex variis lectionibus; Stateræ carnis &c. ex moznaim, & ſcheor. — d 1. *Par.* 7. 24.

Ozi filius Bocci *e*, fortitudo, capra mea, ex hazaz vel hez. Vide *Oza*. — e 1. *Par.* 6. 5.

Ozi pater Phalelis *f*, nunc, ex az: vel ille, ex o, vel, & pronomine za, ille. — f 2. *Eſdr.* 3. 25.

Ozia filius Amaſiæ *g*, fortitudo Domini, ex hazaz, fortitudo: capra Domini, ex hez, capra, & Jah, Dominus. — g 2. *Par.* 26. 1.

Oziau pater Benno *h*, robur Domini, ex eodem. — h 1. *Par.* 24. 26.

Oziel filius Belæ *i*, robur Dei, ex hazaz; capra Dei, ex hez, capra, & El, Deus. — i 1. *Par.* 7. 7.

Ozielitæ Ozielis poſteri *; ex eodem. — * *Num.* 3. 27.

Ozni filius Gad *l*, auris mea, ſtatera mea. Vide *Ozen*. — l *Num.* 10. 26.

Oznitæ Ozni poſteri *m*, ex eodem. — m *Num.* 26. 16.

Ozriel, pater Jerimothi *n*, adjutorium, atrium Dei, ex hazar, adjutorium, & ex hazara, atrium, & El, Deus. — n 1. *Par.* 27. 19.

P

PÆDAGOGUS, puerum ducens, ex Græco pais, & ago, duco.

Palatha, carica *o*. — o 2. *Reg.* 16. 17.

Palæſtina Regio, Hebr. *Paleſcheth p*, opertus, conſperſus, ex palaſch: afferre, cauſare ruinam, ex ſchuth, ponere, & maphala, ruina. Hebræum non eſt, nec ex Hebræo deducendum. Philiſthini, à quibus Palæſtina dicta eſt, advenæ erant origine, & fortè Cretenſes. — p 1. *Reg.* 6. 17.

Palæſtini, Philiſthæi *q*; Græcus habet *Allophyloi r*, advenæ ſcilicet, ex allos, alius, & phyle, natio, regio. — q *Gen.* 21. 33. — r 1. *Reg.* 6. 17.

Palmyra urbs, Hebr. *Thadmor s*, palma vel arbor palmæ, ex thamar: amaror, ex marar: mutatio, ex mur. — s 3. *Reg.* 9. 18. & 2. *Par.* 8. 4.

Pamphilia Provincia *t*, totus amabilis, ex pan, totus, & ex philios, amabilis. — t *Act.* 13. 13.

Paphus orbs vel Inſula *u*, ſeu *Paphos*, ut aliqui volunt; bulliens, æſtuans calore, — u *Act.* 8. 6.

ex

ex paphlazein, bullire, vel calore æſtuare.

Papyrus junci genus Ægyptium, ex quo papyrus conficiebatur.

x *Jo.* 14. 16. Paracletus Spiritus S. *x*, Græca vox, Conſolator, ſive Advocatus.

y *Gen.* 1. 8. Paradiſus, viridarium *y*.

Paralyſis nervorum reſolutio, ex para, & ly, ſolvo.

z *Marc.* 15. 41. Paraſceve, Greça vox, præparatio *z*.

a *Act.* 6. 5. Parmena Diaconus ex ſeptem *a*, permanens, ex Græco *Parameno*, permaneo.

Paropſis patina, ex para, & opſon, dapes coctæ.

b *Act.* 2. 9. Parthi *b*, ex Hebr. paraſch, eques; Parthi enim & Perſæ nunquam ferè non equitant.

c *Ezech.* 45. 21. Paſcha vel Phaſe, ſaltus, tranſitus. Hebr. *Peſah c*, Chaldaicè, pasha, unde paſcha Græcum, mutatâ litera cheth in chi, utì & *charan* pro *haran*.

d 1. *Macch.* 4. 38. Paſtophorion, cubiculum, locus abſconditus, thalamus nuptialis, ex paſtos, thalamus, & phero, fero. Paſtophorium in Scriptura locum etiam condendis Sacerdotum veſtibus, & penu ſignificat *d*.

* *Act.* 11. 1. Patara Provincia *, proculcatus, ex Græco pateeo, proculco.

e *Apoc.* 1. 9. Patmos inſula *e*, mortalis, ex Græco patoumai, conteror.

f *Rom.* 16. 14. Patroba amicus S. Pauli *f*, paternus, patris veſtigia ſequens, ex pater, &, baino, curro.

g 2. *Macch.* 8. 9. Patroclus pater Nicanoris *g*, gloria patris vel patriæ, ex pater, & eleos, gloria.

h *Act.* 13. 9. Paulus, S. Paulus Apoſtolus *h*, parvus, Hebræum ejus nomen Saulus vel Saul erat, poſtulatus.

i *Ezech.* 30. 15. Peluſium urbs, Hebr. *Sin i*, rubus, ex ſene. Græcè, lutoſa, ex pelos, lutum.

* *Sap.* 10. 6. Pentapolis *, Regio quinque urbibus conſtans, Sodomâ, Gomorrhâ, Adamâ, Se-

l *Gen.* 19. 14. boim, & Segor, *l*; ex Græco pente, quinque, & polis, urbs.

Pentateuchus, quinque libri, nomen à Græcis Geneſi, Exodo, Levitico, Numeris, Deuteronomio traditum, ex Græco pente, quinque, & teuchos, liber.

m 1. *Macch.* 3. 55. Pentecontarchus, caput quinquagenorum, ex penteconta, quinquaginta, & archomai, impero *m*.

n 2. *Macch.* 12. 31. & *Act.* 2. 1. Pentecoſte, quinquageſima. Ità appellatur quinquageſimus dies, ſivè ſeptem à Paſchate hebdomadæ *n*, ex Græco penteconta, quinquaginta; emera, dies, ſubintelligitur.

o 1. *Timoth.* 4. 13. Penula pallium contra pluviæ injurias *o*.

p *Apoc.* 1. 11. Pergamus urbs *p*, ſublimitas, elevatio.

q *Act.* 13. 13. Perge urbs *q*, maximè terreſtris, ex peri, maximè, & ge, terra.

r *Ezech.* 27. 10. Perſia Provincia *r*, cædens, dividens, unguis, gryphus, eques, ex paras vel peres, ex variis lectionibus.

s *Rom.* 16. 12. Perſis fœmina, S. Pauli familiaris *s*, idem ac *Perſa*.

t *Iſai.* 16. 1. Petra urbs ſive arx *t*, rupes, ex ſelah, lapis, rupes.

u *Joan.* 1. 16. Petrus cognomen Simonis, frater minor Andreæ, Apoſtolus Jeſu Chriſti *u*; petra. Vide *Cephas*.

x 4. *Reg.* 15. 15. Phacee filius Romeliæ, Rex Iſraelis *x*, aperiens, ex pacak: aperiens oculum, liber, ex eodem.

Phaceia filius Manahem *y*, *Pecahia*, Dominus aperiens &c. ex pacak, aperire, & Jah, Dominus. y 4. *Reg.* 15. 22.

Phadaia pater Zebedæ, matris Joachimi *z*, redemptio Domini, ex pada, redimere, & Jah, Dominus. z 4. *Reg.* 23. 36.

Phadaſſur pater Gamalielis *a*, Salvator, fortis, potens, lapis redemptionis, ex pada, ſalvare, redimere, & ſur, fortis, arx, lapis, rupes: redemptio poſiti vel erecti, ex pada, redemptio, & tſura, erectus, poſitus. a *Num.* 1. 10.

Phadon unus ex Principibus Nathinæorum *b*, redemptio ejus, ex pada, redimere, pronomine an, ejus; Syriacè, jugum vel juga. b 1. *Eſd.* 2. 44.

Phahath-Moab *c*, Princeps vel dux Moab, ex paca, Princeps, Caput Moab: robur patris, ex pacath, profundum, foſſa, & ex præpoſitione mo, ex, & ab, pater. c 1. *Eſdr.* 2. 6.

Phai urbs, Vulg. pahu *d*, Hebræus tamen 1. *Par.* 1. 50. legit *Phai*, validè ululans, ex paha. d *Gen.* 36. 39. & 1. *Par.* 1. 50.

Phalaia Levita *f*, miraculum, myſterium, ſecretum Domini, Dominus mirabilis, ex pala, res abſcondita, mirabilis, & Jah, Dominus. f 2. *Eſdr.* 8. 7.

Phaleg filius Heberi *g*, diviſio, ex pilleg, cædere, dividere. g *Gen.* 10. 15.

Phalcha vir *h*, fragmentum, fractura, ex palac, findere, dividere: Chaldæa vox, ſervire, agere, ex Chald. palae. h 2. *Eſdr.* 10. 24.

Phalel filius Ozzi *i*, cogitans, orans, judicans, ex pillel, ſupplicare, judicare. i 2. *Eſdr.* 3. 25.

Phalet filius Jahaddai *: liberans, liberatio, fuga, ex palat. * 1. *Par.* 2. 17.

Phaleth filius Jonathan *l*, judicium, ex palal, judicare: ruina, ex maphala, vel ex naphal, cadere. l 1. *Par.* 2. 33.

Phalonites ex Phaloni oriundus *m*, cadens, ex naphal: abſconditus, ex pala. m 1. *Par.* 11. 27.

Phallu filius Ruben *n*: mirabilis ſivè abſconditus, ex phala. n *Gen.* 46. 9.

Phalluitæ Phallu poſteri *o*, ex eodem. o *Num.* 26. 5.

Phalti filius Raphu *p*, liberatio, vel fuga, ex palat. p *Num.* 13. 10.

Phaltias filius Ananiæ *q*, Dominus liberet, liberatio vel fuga Domini, ex palat, liberatio &c. & Jah, Dominus. q 1. *Par.* 3. 21.

Phaltiel filius Ozan *r*, liberatio vel fuga Dei, ex palat, liberatio &c. & El, Deus. r *Num.* 34. 36.

Phanuel locus *s*, facies, viſio Dei, videns Deum, ex pana, videre, & El, Deus. s *Gen.* 32. 30.

Phara ſervus Gedeonis *t*, fructificans, creſcens, ex para. t *Judic.* 7. 10.

Pharai, unus ex triginta fortiſſimis ducibus Davidis *u*: patefactio, ex pahar, aperire. u 2. *Reg.* 23. 35.

Pharam Rex Jerimoth *x*, onager, ferocia eorum, ex pere vel para, & pronomine am, eorum: taurus vel fructus matris, ex par, taurus, & ex para, fructificare, & ex am, mater. x *Joſue* 10. 3.

Pharan provincia Arabiæ *y*, pulchritudo, gloria, ornamentum, ex peer. y *Gen.* 14. 6.

Pharao Rex Ægypti *z*, diſſipans, ſpolians, detegens, ex parach; Syriacè, ultor, deſtructor, Rex, crocodilus. z 4. *Reg.* 23. 33.

Pharathon urbs *a*; diſſipatio, ſpoliatio, fra- a *Judic.* 12. 15.

fractio, ex parah, & pronomine an, ejus. Syriacè, ultio ejus.

b *Judic.* 12. 13. Pharathonites, incola Pharathon *b*, ex eodem.

c *Gen.* 28. 39. Phares filius Judæ ex Thamar *c*, diviſio, ſciſſura, ſeu vi frangens.

d 1. *Par.* 7. 26. Phares filius Machir & Maachæ *d*, eques, armiger: dividens, exponens, declarans, ex paraſch vel paras, ex variis lectionibus.

Pharesitæ poſteri vel filii Phares, ex eodem. Vide *Phares* filius Judæ.

e 2. *Eſdr.* 2. 57. Pharuda, Princeps unius ex familiis Nathinæorum Salomonis *e*, diviſus, ſeparatus, mulus, equus, ex parad vel pered, ex variis lectionibus.

f 4. *Reg.* 5. 12. Pharphar amnis *f*, fructificans, taurus tauri, ex para, germinare, vel ex par, taurus.

g *Matth.* 3. 7. Phariſæi Judæorum ſecta *g*, ſeparati, ex phares, ſeparatus, diviſus.

h *Num.* 34. 25. Pharnach pater Eliſaphani *h*, taurus percuſſus, vel percutiens, ex par, taurus, & naca, percutere: fructus vel productio aromatum, ex para, germinare, & naca, aroma.

i 1. *Eſdr.* 2. 3. Pharos, ex primis ſamiliarum è Babylone cum Zorobabele reducum *i*; pulex, muſcæ ſaltitantis genus, ex paroſch; fructus tineæ, ex para, germinare, & haſch, tinea.

* *Eſth.* 9. 7. Pharſandatha filius Amani *, revelatio impuritatum vel commotionis ſuæ, ex paraſch, expoſitus, revelatus, & nada, impuritates fœminarum, vel commotio: norma commotionis, ex paraſch, & nada: ſterquilinium impuritatis, ex iiſdem, juxta varias lectiones. Perſicum vel Medum eſt, nec ex Hebræo deducendum.

l 3. *Reg.* 4. 17. Pharua, Vulg. *Pharue*, pater Joſaphati *l*, florens, ex parak: Syriacè, avolans.

m 1. *Eſdr.* 2. 57. Pharuda unus ex Nathinæorum, & ſervorum Salomonis Principibus *m*; ſeparatio ſeu diſperſio, ex parad.

n 4. *Reg.* 23. 11. Pharurim, Hebr. *Pharvarim*, locus *n*, lebes, ex parar: ſuburbium, ex parevar.

Phaſe, tranſitus. Vide *Paſcha*.

o 1. *Macch.* 15. 23. Phaſelis locus *o*, tranſitus, claudicatio nativitatis vel generationis ex paſac, tranſire vel claudicare, & jalad, parere, naſci. Verum hujus etymon ignoratur.

p 1. *Macc.* 9. 66. Phaſeron Jonathæ hoſtis *p*, canticum oris, ex pe, & ſchir, canticum: os planum vel rectum, ex jaſchar.

q *Num.* 21. 20. Phaſga mons Moabitarum *q*, collis, altitudo, arx, ex paſag.

r 1. *Par.* 7. 38. Phaſpha filius Jether *r*, diminutio oris, ex paſas, diminuere, & pe, os.

s *Jerem.* 20. 1. Phaſshur, ſivè *Phaſſur*, filius Emer *s*, extendens ſeu multiplicans foramen vel albedinem, ex paſcha, ſpargere, extendere, & cur, foramen, caverna vel albedo: multiplicans vel extendens libertatem vel principatum, ex paſcha, & carar: unde corim, liberi, nobiles.

Phathahia, Vulg. *Phataja*, porta Domini, Dominus aperiens, ex pathac, aperire, & Jah, Dominus.

t *Joel.* 1. 1. Phatuel pater Prophetæ Joelis *t*, buccella Dei, ex path, buccella: dilatatio vel perſuaſio Dei, ex patha, perſuadere, vel pathac, dilatare, & El, Deus.

u *Jerem.* 44. 1. Phatures locus *u*, buccella roris, ex path, buccella, & raſas, rorare: perſuaſio vel dilatatio ruinæ, ex patha, perſuadere, vel pathac, dilatare, & raſas, quod etiam ſonat diſſolvere. Idem creditur ac *Phethros*. Vide infra. Nomen eſt loci in Ægypto, cujus etymologia in Hebræo non quærenda.

x *Gen.* 36. 39. Phau urbs *x*, validè ululans, ex paha: apparens. Vide *Phai*.

y *Num.* 34. 28. Phedael filius Ammiud *y*, redemptio Dei, ex pada, ſalvare, redimere, & El, Deus.

z *Num.* 1. 13. Phegiel filius Ochrani *z*, præventio vel oratio Dei, ex paga, prævenire, orare.

a *Gen.* 22. 22. Pheldas filius Nachoris ex Melchâ *a*, ruina vel perditio trituræ, ex pala, ruina, perditio, & diſch, tritura frumenti: judicium trituræ, ex pillel, judicium &c.

b 1. *Par.* 3. 24. Pheleia filius Elioenai *b*, miraculum, myſterium, myſterium Domini, ex pala, myſterium facere, abſcondere, & Jah, Dominus.

c 2. *Eſdr.* 11. 12. Phelelia Adaiæ avus *c*, cogitans Dominum, orans Dominum, ex pillel, judicare, orare, & Jah, Dominus.

d *Num.* 16. 1. Pheleth pater Hon *d*, ruina, judicium, ex pala ſeu pillel: cadens, ex naphal: naphal infiniti tempus eſt, quod in Orientalibus Linguis pro nomine uſurpatur.

e 2. *Reg.* 8. 18. Phelethi milites ſivè Regis Davidis cuſtodiæ *e*. Chald. ſaggittarii, vel funditores. Cognomen iſtud Hebraicè judices ſivè deſtructores ſonare poteſt. Philiſthæi erant.

f 1. *Par.* 11. 36. Phelonites qui ex Phelon ſivè eſt, ſivè originem trahit *f*, Hebr. *ploni*, pronomen loco nominis poſitum, ſignificans hic vel ille, cujus nomen intelligitur, non nominatur. Græcus habet *g deina*, *quidam*.

g *Matth.* 26. 18.

h 2. *Eſdr.* 12. 17. Phelti Sacerdos, ſivè Levita, Babylone cum Zorobabele regreſſus *h*; fuga ſeu liberatio, ex palat.

i *Ezech.* 11. 1. Pheltia ſivè *Phelitas*, filius Benaiæ *i*, liberatio Domini: Dominus fuga, ſalus mea, ex palat, fugere, liberare, & Jah, Dominus.

* 1. *Reg.* 1. 2. Phenenna altera uxor Elcanæ *, margarita, gemma, ex paninim: facies ejus, ex panim, facies, & pronomine a, ejus.

l *Gen.* 15. 20. Pherezæi populi *l*, incolæ oppidorum ſeu vicorum, ex peraz.

m *Eſth.* 9. 9. Phermeſtha filius Amani *m*, fractura fundamenti, ex param, frangere, dividere, & ſchathoth, fundamentum: ponens rupturam, ex ſchuth, ponere, & param: ex Syro & Hebræo, vitulus, taurus anniculus. Perſicum eſt vel Medum origine, ex Hebræo non derivandum.

n 1. *Par.* 11. 13. Pheſdomim locus *n*, portio, effuſio ſanguinum, gutta ſanguinis, ex paſas, diminutio, vel pas, portio, & dam, ſanguis.

o 1. *Eſdr.* 2. 38. Pheshur ex principibus familiarum, Babylone unà cum Zorobabele regreſſarum *o*. Vide *Phaſhur*.

p 1. *Par.* 6. 12. Pheſſe Eſthonis filius *p*, ſaltus, tranſitus, claudicans. Vide *Phaſe* & *Paſcha*.

q 1. *Par.* 24. 16. Phethenia caput unius ex 24. familiis Sacerdotalibus, ſive Leviticis *q*; porta Domini, cui Dominus aperit, ex pathac, aperire vel porta, & Jah, Dominus.

Phe-

r *Iſai.* 11. 11. Phethros, ſeu *Phetros*, regio *r*, eadem creditur ac *Phatures*. Vide *Phatures*.

s *Gen.* 10. 14. Phetruſim, filius Meſraim *s*; incolæ Phetros.

t *Gen.* 21. 21. Phichol ſupremus in exercitu Abimelechi Imperator *t*, os omnium, omnis lingua, ex pe, os, lingua, verbum, & calal, omois: perfectio, conſummatio oris, ex pe, os, & cala, perficere.

u *Exod.* 14. 2. Phi-hahiroth ſtatio Iſraelitarum in deſerto *u*; os, anguſtiæ Hiroth, apertio libertatis, ex pe, os, & carar, vel kir, libertas: os ſculptum, ex carath, ſculpere.

x *Apoc.* 1. 11. Philadelphia urbs *x*, amor fratris, ſeu fraternitatis, ex Græco philos, amicus, & adelphos, frater.

y 2. *Macch.* 8. 32. Philarches, Timothei comes *y*; amator Principis, ex Græco philos, amicus, & ex archos, Princeps.

z *Philipp.* 1. Philemon amicus & Diſcipulus S. Pauli *z*; oſculans, amplectens, ex Græco philema, oſculari.

a 2. *Timoth.* 2. 17. Philetus apoſtata *a*, amabilis, dilectus, ex Græco philetheis.

b *Epiſt. ad Philipp.* Philippenſes populi *b*, belligeri, ſive equorum amatores, ex Græco philippos.

c *Act.* 16. 12. Philippi urbs *c*, ex eodem.

d 1. *Macch.* 1. 1. Philippus pater Alexandri *d*, bellicoſus, ſeu equorum amator, ex eodem.

e *Iſai.* 14. 31. Philiſthæa regio *e*, Hebr. *Peleſeth*. Vide *Paleſtina*. Hebræum non eſt, non ſecùs ac Philiſthæus.

f *Gen.* 10. 14. Philiſthiim populi *f*, idem ac *Philiſthai*: incolæ vicorum.

g *Rom.* 16. 15. Philologus amicus S. Pauli *g*, literarum ſeu verbi amator, ex Græco philos, amator, & logos, verbum.

h 2. *Macch.* 4. 21. Philometor cognomen Regis Ægypti *h*, matris amator, ex philos, amator, & meter, mater.

Philoſophia amor ſapientiæ; ex philos, amator, & ſophia, ſapientia.

i *Exod.* 6. 25. Phinees filius Eleazari *i*, Hebr. *Pinehas*; aſpectus, facies confidentiæ, vel protectionis, ex pana, aſpicere, & caſa, ſperare, confidere.

k *Gen.* 36. 41. Phinon urbs, ſivè unus ex Principibus poſterûm Eſau *k*; margarita, gemma, ex peninim; aſpiciens, ex pana, aſpicere.

l *Gen.* 2. 11. Phiſon fluvius Paradiſi terreſtris *l*, mutatio, duplicatio, extenſio oris, ex pe, os, & ſchana, mutare, duplicare: extenſus, ex paſcha: multitudo, ex phuſch: multiplicari. Phaſidem Colchidis eſſe credimus.

m *Exod.* 1. 11. Phithom urbs Ægypti *m*, buccella eorum, ex path, & pronomine am, eorum: conſummatio, dilatatio oris, ex pe, os, & tham, perfectus, conſummatus. Hebræum non eſt: Ægyptiacè phi vel pi, articulus eſt maſculinus.

n 1. *Par.* 8. 35. Phithon filius Michæ *n*, buccella ejus, ex path: perſuaſio ejus, ex patha, & pronomine an, ejus: donum oris, ex pe, os, & thana, donum.

o *Rom.* 16. 14. Phlegon amicus S. Pauli *o*, ignitus, ardens, ex Græc *phlegon*.

p 1. *Eſdr.* 2. 57. Phocereth unus ex Principibus ſervorum Salomonis *p*, deſtructio oris, ex carath, ſcindere, vellere, & pe, os.

q *Rom.* 16. 1. Phœbe, Eccleſiæ Cenchrææ Diaconiſſa *q*, lucida, pura, ex Græco *phoibos*.

Phœnix ſivè *Phœnicia*, Provincia *r*, ruſa, purpurea, ex Græco Phoinices: palma, ex phoinix. r 2. *Macch.* 3. 5.

Phogor ſivè *Phegor*, mons *s*; hiatus, ex *pahar*. Vide *Beel-phegor*. s *Num.* 23. 28.

Phollathi, octavus filius Obededom *t*, opera mea, opus meum, ex pahal vel pohal, facere, opus, & pronomine i, meum. t 1. *Par.* 25. 5.

Phoratha filius Amani *u*, fructifer, ex para. Perſicum vel Medum eſt, ex Hebræo non deducendum. u *Eſth.* 9. 8.

Phoſech filius Jephlat *x*, fragmentum, diminutio veſtra, ex paſas, & affixo ec, veſtrum. x 1. *Par.* 7. 33.

Phrygia Provincia ſive Regio *z*, ſiccus & aridus; ex Græco *phrygios*. z *Act.* 2. 10.

Phryx, iocola Phrygiæ *a*; ex eodem, ardens, uſtus, toſtus. a 2. *Mach.* 5. 22.

Phua filius *Iſſachar b*, hìc, ex pe vel pi: os, ex pe; pulcher, ex japha. b *Gen.* 46. 13.

Phua pater Tholæ *c*, angulus ſivè coma, ex pea. c *Jud.* 10. 1.

Phua obſtetrix Hebræorum, gemens, clamans, ex paha; apparens, ex japhah.

Phuaitæ, poſteri Phuæ *d*, Hebr. phuni; reſpiciens, ex pana, reſpicere; facies mea, ex panim, facies. d *Num.* 26. 23.

Phul Rex Aſſyriorum *e*, faba, ex phol: ruina, ex palac, findere: deſtruere. Aſſyrium eſt, nec ex Hebræo derivandum. e 4. *Reg.* 15. 19.

Phunon ſtatio Iſraelitarum in deſerto *f*, gemma: aſpiciens. Vide *Phinon*. Fortè ex pinan, angulus, locus remotus. Hic fodinæ cupri inventæ ſunt. Vide *Diction*. f *Num.* 33. 42.

Phur ſors *g*, feſta Sortium, ob liberatos ab Amani furore Hebræos. g *Eſth.* 3. 7.

Phurim ſortes, nomen 14. & 15. diebus menſis Adar aptatum ob liberationem Judæorum, ab Eſther obtentam *h*. h *Eſth.* 9. 26.

Phut filius Cham *i*, oratio, craſſus, pingois. *Phut* populus eſt Africæ. i *Gen.* 10. 6.

Phuthæi filius Sobal *, ſeducens, ex patha: buccella, latitudo, ex path, buccella, & ex patha: Chald. latitudo. * 1. *Par.* 2. 53.

Phutiel ſocer Eleazari *l*, Deus pinguedo mea, ex phut, & El, Deus. Incertæ ſunt hæ etymologiæ, cùm nomina Hebræa non ſint. l *Exod.* 6. 25.

Phutiphar Eunuchus Pharaonis Regis Ægypti *m*, taurus Africæ, ex par, taurus, & phut, Africa: ex Syro & Hebræo, taurus ſaginatus. Ægyptium nomen, cujus etymon non Hebræum. m *Gen.* 37. 36.

Phutiphar Sacerdos Heliopolis, ſocer Joſephi *n*, diſſipans, ſpolians pinguedinem, ex parah, ſpoliare, & Syriaco phut. Egyptium eſt, nec ex Hebræo trahendum. Idem fortaſſe ac prior, licèt aliâ ratione ſcribatur. n *Gen.* 41. 45.

Phygellus unus ex iis, qui S. Paulum reliquerunt, ſeu fortè à fide deſciverunt *o*: fugitivus. o 2. *Timoth.* 1. 15.

Phylacterium, munimen, ex Græco phylaſſo, cuſtodio, ſervo *p*. p *Matth.* 23. 5.

Pila locus, Hebr. Machthes *q*, dens molaris, contendens, ex cathaſe: mortarium, profunditas. q *Sophon.* 1. 11.

Pilatus, Præfectus Judeæ *r*; pilo armatus. r *Matth.* 27. 2.

Piſidia, Provincia *s*; pix, ſivè pice delibutus, ex Græco pyſodes. s *Act.* 13. 14.

Pi-

Piſtica *nardus*, nardus pura, ſine confectione *t*: nardus ſpicata, in ſpicas creſcens. Vide Dictionarium v. *Nardus*.
t *Joan.* 12. 3.

Ponticus, qui ex Ponti Provincia eſt *u*.
u *Act.* 18. 2.

Pontius nomen Pilati *x*, Græca vox, marinus, homo marinus.
x *Matth.* 27. 2.

Pontus Provincia *y*, mare, ex Græco pontos. Hebræum *Elazar* z S. Hieronymus vertit *pontum*. Sonare autem poteſt, Deus auferens, recedens, ex ſur, recedens, & El, Deus.
y *Act.* 2. 9.
z *Gen.* 14. 1.

Portius pronomine *Feſtus*, Palæſtinæ ac Judeę Præfectus *a*; vitulus, ex Græco *portax*.
a *Act.* 24. 27.

Poſidonius Legatus Nicanoris *b*, propinans, ex poſis, potus, & didomi, do.
b 2. *Macch.* 14. 19.

Priapus turpis Divinitas Paganorum, Hebr. *Miphleſeth c*; Idolum, turbatio, horror, timor: territaculum, ex palats, unde miphleſeth. Hinc & fortaſſe Phalli Ethnicorum.
c 3. *Reg.* 15. 13.

Priſca, conſors laborum S. Pauli, ejus adjutor *d*; nomen Latinum, ſignificans antiqua.
d *Rom.* 16. 3.

Priſcilla, uxor Aquilæ, ex Ponti Provincia *e*; ex eodem.
e *Act.* 18. 2.

Probatica nomen Piſcinæ, Hebr. *Beth-ſaida*, ſivè *Betheſda*, *f*. Vide *Bethſaida*, piſcina ovium, & *Betheſda*, piſcina miſericordiæ. *Probatica*, ovina, ex probaticos, ovinus.
f *Joan.* 5. 2.

Prochorus, Diaconus ex ſeptem *g*; qui choris præſidet, ex *pro*, & *choros*.
g *Act.* 6. 5.

Proſelytus, Gentilis ſivè Paganus, Judaiſmum, & veri Dei cultum amplexus *h*. Græcè advena, peregrinus: Hebr. gher, peregrinus, advena.
h *Act.* 2. 11.

Pſeudo-Chriſtus, falſus Chriſtus, ex Gręco *Pſeudos*, mendacium, & *Chriſtos*, Chriſtus. Ita *pſeudo-Apoſtolus*, falſus Apoſtolus, & *pſeudo-Propheta*, falſus Propheta.

Ptolemais urbs *i*, belliger, ex Græco *ptolemos*, bellum.
i 1. *Macch.* 5. 15.

Ptolemæi pronomen Regum Ægypti poſt Alexandri mortem *k*; bellicoſi.
k 2. *Macch.* 6, 8.

Pubaſthus urbs *l*, os contemptûs, ex pe, os, & bus, contemnere, proculcare.
l *Ezech.* 30. 1.

Pygmæi populi, Hebr. *Gamadim m*, cubiti altitudo, ex gamad, cubitus. LXX. fortes tui, cuſtodes tui, ex Græco pygme, pugno prælians, vel ex pechys, cubitus, vel pygme, intervallum à cubito ad extremum manûs.
m *Ezech.* 27. 11.

Pyrrhus pater Soſipatri *n*, flavus vel rufus, ex Græco *pyrrhos*.
n *Act.* 20. 4.

R

RAab, Vulg. Rahab *o*. Hoc nomine Ægyptum ab Hebræis deſignatam credimus. Ad literam, ſuperba, ex raab; tumultuans, ex rob.
o *Pſal.* 86. 4.

Raaja, ſeu *Raja*, juxta Vulg. filius Sobal *p*, viſio Domini, ex raa, videre, & Jah, Dominus.
p 1. *Par.* 4. 2.

Raamias, princeps unius ex familiis, è Babylone cum Zorobabele regreſſis *q*: tonitru Domini, ex raham, tonitru, & Jah, Dominus.
q 2. *Eſd.* 7. 7.

Rabba urbs *r*, idem, uti creditur, ac *Rabbath*, vel *Philadelphia*: magna, multitudo, ex rabab; querela, jurgium, ex rob.
r *Joſue* 13. 25.

Rabbath urbs *s*, eadem ac *Rabba*, ampla, multitudo.
s *Deut.* 3. 11.

Rabbi, nomen ab Hebræis Doctoribus Legis tributum *t*; Magiſter, Doctor, ex Hebræo rab.
t *Matth.* 23. 7.

Rabboni diminutivum ejuſdem *u*.
u *Marc.* 10. 51.

Rabboth urbs *x*, multitudo, ex rabab; contentio, ex rob, fœnus, commodatio, ex marbith.
x *Joſue* 19. 20.

Rab-mag, Princeps debilitatus, fortè Princeps ſivè caput Magorum. Vide *Reb-mag y*.
y *Jerem.* 39. 3.

Rab-ſaces Princeps militiæ Sennacherib *z*, Pincerna Principis, Oeconomus, ex rab, magiſter, & ſaka, bibere.
z 4. *Reg.* 18. 17.

Rab-ſares: Vulg. *Rabſaris* Princeps in aulâ Sennacherib *a*, Eunuchorum Præfectus, ex rab, Præfectus, & Sarim, Eunuchus vel puer cubicularius.
a 4. *Reg.* 18. 17.

Raca, nomen convicii, & injuriæ *b*. S. Hieronymus hanc vocem deducit ex ric, vanus, nihili, inſenſatus; mendicus, homo nihili: ita vertitur in Vulgata *c*.
b *Matth.* 5. 22.
c *Jud.* 11. 3.

Rachal urbs *d*, maledicus ex rakil: unguentarius, negotiator, ex racal.
d 1. *Reg.* 30. 29.

Rachel minor Labani filia *e*, ovis.
e *Gen.* 29. 9.

Raddai, quintus filius Iſai *f*, defendens, ex radad, extendere: dominans, ex rada.
f 1. *Par.* 2. 14.

Ragau filius Phaleg *g*, idem ac Reu *h*; ejus amicus, ejus paſtor, ſivè ejus infortunium.
g 1. *Par.* 1. 25.
h *Gen.* 11. 18.

Rages urbs *i*, procella, tumultus, ſeditio, ex ragaſch. Medum eſt, nec ex Hebræo derivandum.
i *Tob.* 5. 16.

Raguel, Sacerdos urbis Madian, & Moyſis ſocer *, idem ac Jethro *l*; paſtor Dei, amicus Dei, ex raha vel rohe, ex variis lectionibus: fractura Dei, ex ruah, fractura vel contritio, & El, Deus.
* *Exod.* 2. 18.
l *Exod.* 3. 1.

Rahab fœmina, quæ Joſue exploratorea recepit, celavitque *m*, larga, extenſa, forum, ex rakab.
m *Joſue* 2. 1.

Rachabia filius Eliezer, & pater Iſaiæ *n*, latitudo, extenſio, platea Domini, ex rakab, latitudo &c. & Jah, Dominus: Deus extenſio mea, me in lato poſuit.
n 1. *Par.* 26. 27.

Raham filius Sammæ *o*, viſcera, compatiens, ex rakam.
o 1. *Par.* 2. 44.

Rahelaca Princeps unius ex familiis Jeroſolymam Babylone regreſſis *p*, ſtupor Domini, Dominus inebrians, Dominus ebrietas mea, ex rahal, territus, ebrius, & Jah, Dominus: paſtor, comes Domini, ex raha vel rohe, ex variis lectionibus, paſtor vel comes, præpoſitione l, & Jah, Dominus.
p 1. *Eſdr.* 2. 2.

Rahuel filius Eſau ex Baſemath *q*, paſtor, amicus Dei, ex raha, paſtor, amicus: contritio Dei, ex rua, & El, Deus. Vide *Raguel*.
q *Gen.* 36. 4.

Ram filius Ezronis *r*, elevatus, ſublimia, ex rum: rejiciens, rejectus, ex rama.
r 1. *Par.* 2. 9.

Rama urbs *s*, ex eodem.
s *Joſue* 18. 25.

Ramath urbs *t*, elevata, ſublimis.
t *Joſue* 19. 8.

Ramatha, eadem ac *Rama u*, aliter *Ramath* ſivè *Ramathan x*. Vide *Ramathaim*.
u 1. *Reg.* 1. 19.
x 1. *Macch.* 11. 34.

Ramathaim urbs *y*, eadem ac *Rama*, ad literam, duæ Ramathæ, quòd fortè urbs in duas diviſa eſſet. Ramatha Samuelis patria, *de Zophim* dicebatur, ob Levitas poſteros Zoph, ibi commorantes.
y 1. *Reg.* 1. 1.

Ramathites, qui ex Ramath ſivè Ram eſt *z*, elevatus, ſublimia &c. Vide *Ram*.
z 1. *Par.* 27. 27.

Ra-

a *Judic.* 15. 17. Ramath-lechi locus *a*, elevatio maxillæ, ex ram, elevare, & leki, maxilla. LXX. projectio maxillæ, ex rama, projicere.

b *Gen.* 47. 11. Rameſſes urbs *b*, tonitru, ex raham; reprehenſio tineæ, ex raham, reprehendere, & ſas, tinea: deſtruens, reſolvens malum, ex maſas, diſſolvere, & ruah, malum. Hebræum non eſt, nec ex Hebræo repetendum.

c *Joſue* 19. 25. Rameth urbs *c*, ſublimis, elevatus &c. Vide *Ram* & *Rama*.

d *Joſue* 13. 26. Ramoth urbs *d*, altitudines, elevatæ.

e 1. *Par.* 7. 25. Rapha filius Ephraim *e*, relaxatio, medicina.

f 1. *Par.* 26. 7. Raphael filius Semeiæ *f*, medicina Dei, ex rapha, ſanare, remedia præbere, & El, Deus.

g 1. *Par.* 3. 21. Raphaia filius Jeſeiæ *g*, medicina ſeu relaxatio Domini: Deus medicina mea, ex rapha, medicina, & Jah, Dominus.

h *Gen.* 14. 5. i *Deut.* 2. 11. Raphaim, poſteri Raphæ gigantis *h*; hoc Vulgata reddit gigantes *i*, ex rapha: medici, relaxati, relaxantes, debilitantes, ex rapha.

* *Num.* 33. 14. Raphidim locus ſive undecima ſtatio Iſraelitarum in deſerto *; lecti ſeu loca quietis, ex raphad.

l 1. *Macch.* 5. 37. Raphon locus *l*, medicina, oppreſſio, ex rapha: gigas, ex rapha: mollities, ex riphon.

m *Num.* 13. 10. Raphu pater Phalti *m*, ſanatus, medicatus, levatus.

n 2. *Macch.* 14. 37. Raſias unus ex Senioribus Jeroſolymæ *n*, ſecretum vel myſterium Domini, Dominus ſecretum meum, ex raz, ſecretum, & Jah, Dominus.

o 4. *Reg.* 25. 37. Raſin Rex Syriæ *o*, voluntarius, bona voluntas, ex ratſa: curſor, veredarius, ex rats.

p 3. *Reg.* 10. 21. Razon filios Eliadæ *p*, macer, tenuis, ex raza, macreſcere: ſecretum, ex raz: Princeps, ex razon.

q *Num.* 31. 8. Rebe Rex Madianitarum *q*, quartus, quadratus, ex rabah: accubans, ſe inclinans, ex rabats.

r *Gen.* 22. 23. Rebecca filia Bathuelis uxor Iſaaci *r*, pinguis, ſaginata, ex rabac: contentio, obtuſa, ſedata, ex rub, contentio, & caa, obtuſa.

s *Num.* 34. 11. Rebla ſeu *Reblatha* urbs *s*, jurgium ſeu magnitudo illi, ex rabab, magnitudo, vel ex rub, jurgium, præpoſitione l, dativi caſus ſigno, & pronomine a, ille: rixa creſcens, ſeu defluens, ex rub, rixa, & livia, creſcere, augeri. Hebræum non eſt.

t *Jerem.* 39. 3. Reb-mag, Princeps in aulâ Regis Babylonis *t*, dejiciens, deſtruens multitudinem, ex mug, diſſolvere, & rabab, multitudo: Princeps diſſolutionis, ex rab, magiſter, & mug, diſſolutio, vel fortè Princeps Magorum. Babylonicum eſt, nec ex Hebræo petendum.

* *Joſue* 19. 35. Reccath urbs *, vacua, ſaliva, ſputum, tempus capitis, ex racac vel raca.

u *Joſue* 18. 27. Recem urbs *u*, vacuus, vanus, ex rac vel raca: pictura, phrygium opus variis coloribus: colorum mixturæ, ex racam: ſaliva eorum, ex racac, ſaliva, & pronomine am, eorum.

x 1. *Par.* 4. 21. Recha familia ſive locus *x*, tener, mollis, ex racac.

Rechab pater Jonadabi *y*, quadratus, quadriga, phaleræ equorum, equitans, eques. y 4. *Reg.* 10. 15.

Rechabitæ poſteri Rechabi *z*. Vide *Rechab*. z *Jerem.* 35. 2.

Regma regio, ità ex Regma filio Chus appellata *a*, magnitudo, tonitru, ex raham: mali quoddam genus vel contritionis ſeu ſocietatis, ex ruah, malum, &c. vel ex raha vel rohe, ſocietas, & adverbio ma, quoddam genus. a *Ezech.* 27. 22.

Regma filius Chus *b*, idem ac *Regma*. b *Gen.* 10. 7.

Regom filius Johaddai *c*, lapidans, lapidatus, ex ragam: purpura, ex argaman. c 1. *Par.* 2. 47.

Rehum caput familiæ Babylone Jeruſalem cum Zorobabele regreſſæ *d*, miſericors, compatiens; Syriacè, amicus. d 1. *Eſd.* 2. 2.

Rei ex fortiſſimis Ducibus Davidis *e*, paſtor, ſocius, amicus meus ex raha vel rohe, ex variis lectionibus; malum meum, contritio mea, ex roha, & pronomine i, meus. e 3. *Reg.* 1. 8.

Reia filius Joelis *f*, viſio Domini, ex raa, & Jah, Dominus. f 1. *Par.* 5. 5.

Remeia vir *g*, elevatio, ſublimitas Domini, ex rum, & Jah, Dominus; à Domino rejectus, ex rama, rejicere. g 1. *Eſd.* 10. 25.

Remmon urbs *h*. Ejuſdem nominis eſt rupes ſeu lapis vel vallis, &c. magnitudo, elevatio, ex ramam; malum punicum, ex rimmon. h *Joſue* 15. 32.

Remmon-phares, decima ſexta ſtatio Iſraelitarum in Deſerto *i*, diviſio mali punici, malum punicum diviſionis, ex parats, frangere, dividere, & rimmon, malum punicum. i *Num.* 33. 19.

Remono urbs *, altitudo ejus, ex raman: malum punicum ejus, ex rimmon, & pronomine o, ejus. * 1. *Par.* 6. 77.

Rempha Idolum *l*, juxta LXX.; Vulg. habet ſydus Dei veſtri. Hebr. eſt chiun, utì & Aquila, & Symmachus; baſis, pedamen, præparatio: hunc ajunt eſſe Saturnum. S. Stephanus *m*, *Remphan* legit. Vide *Dictionar*. l *Amos* 5. 26. m *Act.* 7. 43.

Reſa pater Joannæ *n*, voluntas, ex ratſa; curſus, ex ruts. n *Luc.* 3. 27.

Reſen urbs *o*, frænum. o *Gen.* 10. 12.

Reſeph filius Ephraimi *p*, ſagitta ardens, ex reſcheph: avis, Diabolus, ex Saraph, ſerpens. p 1. *Par.* 7. 25.

Reſeph urbs *q*, lectus, extenſio, carbo, lapis ignitus, ex eodem ratſaph. q 4. *Reg.* 19. 12.

Reſia filius Ollæ *r*. Vide *Reſa*. r 1. *Par.* 7. 39.

Reſpha concubina Saulis *s*. Vide *Reſeph*, urbs. s 2. *Reg.* 3. 7.

Reſſa ſtatio Iſraelitarum in deſerto *t*, irroratio, diſtillatio, ros, ex raſas. t *Num.* 33. 21.

Rethma, ſtatio Iſraelitarum in deſerto *u*, juniperus, ex rothem: ſonitus, ſtrepitus, juxta aliquos. u *Num.* 33. 18.

Reu filius Phaleg *x*, qui & Ragau *y*, comes, amicus, malum, contritio, ex reha vel rohe, ſocietas; vel ex ruah, malum, contritio. Vide *Ragau*. x *Gen.* 11. 18. y 1. *Par.* 1. 26.

Rhegium urbs *z*, ſciſſura, fractura, ex Græco *rege*. z *Act.* 28. 13.

Rhode adoleſcentula *a*, vox Græca roſam ſonans. a *Act.* 12. 13.

Rhodocus miles apud Judæos *b*, currus roſeus, ex rode, roſa, & ochos, currus. b 2. *Macch.* 13. 21.

c 1. *Macch.* 15. 23. Rhodus Inſula *c*, roſa, ex Græco *rode*.

d 2. *Reg.* 23. 29. Ribai pater Ithai *d*, multiplicans, ex raba, vel rabab: diſputans, arguens, ex rub.

e 1. *Par.* 4. 20. Rinna filius Simeonis *e*, cantus, canticum, ex ranan.

f *Gen.* 10. 3. Riphath filius Gomer *f*, remedium, medicina, relaxatio, venia, ex rapha: bovile, ex taphath.

g 1. *Par.* 7. 34. Roaga filius Somer *g*, ebrius, ſatur eloquio, meditatione, abſtractione, ex rava, ebrius &c. & haga, loqui, meditari &c.

h 3. *Reg.* 11. 43. Roboam filius Salomonis *h*, populum dilatans, ex racab, dilatare; platea populi, ex eodem: olfaciens, reſpirans populum, ex tuac, reſpirare, & ham, populus.

i *Joſue* 15. 7. Rogel fons *i*, pes, pedeſter, fullo: maledicus, inquiſitor, explorator, delator, ex ragal: Syriacè, mos.

* 2. *Reg.* 17. 27. Rogelim vicus *, idem.

l *Zach.* 7. 2. Rogom-melech Princeps in aula Dasii *l*, Regem lapidans, ex ragam, lapidare & melec, Rex: purpura Regis vel Conſilii, ex Chald. argaman, purpura. Medum eſt, nec in Hebræo quærendum.

m *Joſue* 19. 28. Rohob urbs *m*, latitudo, platea, extenſio, ex racab.

n 1. *Par.* 23. 17. Rohobia filius Eliezer *n*, latitudo, platea Domini, ex rachab, latitudo, & Jah, Dominus.

o *Gen.* 36. 37. Rohoboch, urbs *o*; latitudines, plateæ, ex racab; vel juxta Vulgatam *p*, plateæ

p *Gen.* 10. 11. urbis, ſignificatum ponentem pro nomine: LXX. enim urbem Rohoboth vertunt, *roboth polis*.

q *Gen.* 22. 24. Roma Nachoris Concubina *q*, elevata, ſublimis, ex ramam: rhinoceros, ex reem,

r *Act.* 18. 2. Roma urbs *r*, potentia, robur, ex Græco *rome*.

s *Dan.* 11. 30. Romani Populi *s*, Hebr. *Chitbim*, conterentes, ex cathath, conterere: contritio maris, ex eodem, & jam, mare: aurum puriſſimum, diadema, tinctura, ex kethem. Hæc tamen vox ſonat fortes, potentes, ex Græco *rome*.

t 4. *Reg.* 15. 27. Romelia pater Phaceæ *t*, elevatio Domini, ex ramam, elevatus, & Jah, Dominus: rejectus à Domino, ex rama, projicere, præpoſitione l, ablativi caſus, & Jah, Dominus.

Romemthiezer caput unius ex 24. fami-

x 1. *Par.* 25. 4. liis Sacerdotalibus vel Leviticis *x*, elevatio adjutorii, ex ramam, elevare, & hezer, adjutorium.

y *Gen.* 46. 21. Rot filius Benjamin *y*, caput, ſummitas, initium, ex roſch.

z *Num.* 32. 35. Roth urbs *z*, Hebr. *Atroth*, Vulg. *Etroth*, corona, ex hatar, coronare.

a *Gen.* 24. 32. Ruben filius Jacobi & Liæ *a*, videns filium, viſio filii, ex raa, videre, & ben, filius.

b *Joſue* 13. 13. Rubenitæ, filii, poſteri Ruben *b*, ex eodem.

c *Judic.* 9. 41. Ruma urbs *c*, elevatus, ſublimis, rejectus, ex rum, elevatus, &c. & rama, rejectus. Hebr. habet duma *d*.

d *Joſue* 15. 52. Ruth uxor Mahalonis *e*, ebria, ſatia.

e *Ruth.* 1. 4.

S

f 1. *Eſdr.* 10. 29. SAAL vir *f*, poſcens, orans: loca inferiora, & ſubterranea vel infernus, ex ſchaal vel ſcheol, ex variis lectionibus.

Saananim urbs *g*, motiones; motus ſomniantis, ex tſaha, errare, vagari, & ex num, ſomniare: transferre, ex tſahon. g *Joſue* 19. 33.

Saaph filius Jahaddai *h*, cogitans, ex ſchahaph: avolans, ex huph, volare, avis. h 1. *Par.* 2. 47.

Saaraim urbs *i*, portæ, æſtimationes, appretiatio, capilli, hordeum, tempeſtates, hirci, villoſi, Dæmones, ex eodem ſchahar, ſebor, ſahor, vel ſchir, & ſchora, ex variis lectionibus. i 1. *Par.* 4. 31.

Saba filius Regmæ *, captivitas, ex ſchaba: converſio, quies, ſenectus, ex ſchub. * *Gen.* 10. 7.

Saba filius Chus *l*, ebrius, ex ſaba: circumiens, circumdans, ex ſabab: Syriacè, ſenex. l *Gen.* 10. 7.

Sabacthani vox Chaldæa *m*, dereliquiſti me, ex ſchabac. Hebr. Pſal. 21. 1. legit aſabtani, dereliquiſti me: poteſt tamen legi Sabatani, ſacrificaſti me. m *Matth.* 27. 46.

Sabæi populi *n*, Vide *Saba* filius Regmæ. n *Job.* 1. 15.

Sabaim populi *o*. Vide *Saba* filius Chus. o *Iſai.* 45. 14.

Sabama urbs *p*, converſio, reditus, captivitas, ſenectus, quies, ex ſchaba, vel Schub, captivitas, quies, &c. p *Num.* 32. 38.

Saban urbs *q*, captivans eos, captivitas eorum, ex ſchaba, & pronomine am, eorum. q *Num.* 32. 3.

Sabanias Vulg. *Sabania*, Levita deſtinatus ad Legem recitandam unà cum Eſdra & aliis *r*; Dominus convertens, è captivitate revocans, captivans, ex ſchaba; intelligens, ædificans, producens filiationem, ex bana, bun, vel ben, & Jah, Dominus; intelligens Dominum, cui Dominus attendit. r 2. *Eſd.* 9. 4.

Sabaoth *s*, exercitus, greges, pugnæ, ex tſaba. s *Jerem.* 11. 20.

Sabarim locus *t*, rupturæ, contritiones, ſpes, ex ſchabar, vel ſchibber. t *Joſue* 7. 5.

Sabarim locus *u*, circuitus, circuitus altitudinum, ex ſabab, circuitus, & ramam, altitudines: Syriacè, opiniones, ſpes. u *Ezech.* 47. 16.

Sabat Vulg. *Sabath*, menſis Hebræorum, è Babylonicis mutuatum *x*; virga, ſceptrum, Tribus. x *Zach.* 1. 7.

Sabatha filius Chus *y*, circuitus, cauſa, ex ſabab, vel ſiba. y *Gen.* 10. 7.

Sabathaca filius Chus *z*, circumdans, cauſans percuſſionem, ex ſabab, circumdare, vel ex ſaba, cauſare, & naca vel caa, percutere, ferire; ex Syro & Hebræo, percuſſio ſenectutis, ſenectus percuſſa. z *Gen.* 10. 7.

Sabbathai caput unius ex familiis, Jeroſolymam poſt captivitatem Babylonicam incolentibus *a*: Sabbathum meum, quies mea, ex ſabbath, quies vel Sabbathum, & pronomine i, meum. a 2. *Eſdr.* 11. 16.

Sabbatiſmus, Sabbati Judaici obſervantia *b*: quies, ceſſatio à labore. Vide *Sabbathai*. b *Hebr.* 4. 9.

Sabbathizo, vox Hebræa à Latinis adoptata pro quieſcere, obſervare Sabbatum *c*. c *Exod.* 16. 30.

Sabbathum, Vulg. *Sabbatum d*, ceſſatio laboris, quies. Vide, *Sabbathai*. d 4. *Reg.* 4. 23.

Sabee urbs *e*, ſeptem vel ſeptima, ſatietas, juramentum, ex ſchabah ſeu ſchibah, ex variis lectionibus. e *Joſue* 19. 2.

Saber filius Calebi & Maachæ *f*, contritio, fractio, ſpes. Vide *Sabarim*. f 1. *Par.* 2. 48.

Sachaca urbs *g*, umbraculum, operimentum, g *Joſue* 15. 61.

tum, protectio, ex ſacac: unctio, ex ſoc, ungi: Syriacè, ſpeculatio, aſpectus.

h 1. Par. 11. 34. Sachar unus ex 30. fortiſſimis Ducibus Davidis *h*, ebrietas: ſicera, mercedes, pignora, ex ſachar vel ſchecar, ex variis lectionibus.

i Matth. 3. 7. Sadducæi Sadok diſcipuli ac ſautores Judæorum Sectæ, reſurrectionem negantis *i*, juſti ſivè juſtificati.

* 2. Reg. 8. 17. Sadoc filius Achitobi *. Vide *Sadducai*; ex eodem.

l 1. Par. 11. 33. Sage, unus ex 30. fortiſſimis Ducibus Davidis *l*, ignorans vel errans, ex ſagag: ereſcens, multiplicans, ex ſaga.

m 1. Par. 4. 7. Sahar Vulg. *Iſaar* filius Ashoris & Halaę *m*, vel *Sohar n*, clarus, albus, ex tſacar.

n Gen. 46. 50. Saharaim filius Ahod *o*, nigri, turbidi, maturinantes, mane euntes, ex ſchacar.

o 1. Par. 8. 8. Salabim. Vide *Salebim*.

p 2. Reg. 23. 32. Salaboni locus *p*, intelligentia, filius, ędificium vulpis vel pugilli vel ſemitæ, ex bun, intelligentia, ben, filius, bana, ędificium, & ex ſchaal, manus, pugillus, vel ex ſchual, vulpes, vel ex miſchol.

q 1. Par. 11. 33. Salabonites ortus ſivè ex poſteris Salaboni *q*, ex eodem.

r 3. Reg. 22. 42. Salai mater Azubæ *r*, miſſio; propagines ſivè telum, ex ſchalac vel ſchelac, ex variis lectionibus: Syriacè, ſpolians, ſpoliatus.

s Num. 16. Salamiel filius Sariſaddai *s*, pax Dei, Deus felicitas mea, retributio vel perfectio Dei, ex ſchalam, pax, &c. & El, Deus.

t Act. 13. 5. Salamina ſivè *Salamis* Inſula *t*, commota, agitata, percuſſa, ex Græco ſalevo, percutio, agito.

u 1. Par. 12. 20. Salathi ex Principibus copiarum Manaſſis *u*, umbra, tinnitus aurium, ex tſalal: toſtus, uſtus, ex tſala: Syriacè, orans.

x 2. Eſd. 3. 2. Salathiel pater Zorobabelis *x*, Deum oravi, commodatus Dei, ex ſchaal.

y Gen. 50. 24. Sale filius Arphaxad *y*. Vide *Salai*.

z Judic. 1. 35. Salebim locus *z*, reſpiciens cor, ex ſchaha, videre, & lebab, cor: pugnus, manus, vulpes in mari, ex ſchoal, manus vel ſchual, vulpes, præpoſitione beth, in, & jam, mare.

a Joſue 12. 5. Salecha urbs *a*, vel Selcha, caniſtrum tuum, ex ſalal: te pedibus calcans, ex ſala, & pronomine eca, tu, vos.

b 1. Par. 2. 30. Saled filius Nadab *b*, afflictio: Syriacè, uſtio, calor. Hæc vox ſemel tantùm in Scriptura pro verbo uſurpatur, & ſignificat uri, ardere, fortificare, fortem eſſe.

c Gen. 14. 18. Salem urbs *c*, conſummata, perfecta, ex ſchalam vel ex LXX. pax, ex eodem.

d 1. Par. 24. 22. Salemoth pater Jonath *d*, ex eodem.

e Gen. 10. 26. Saleph filius Jectan *e*, evaginans, diſcalceans.

f 1. Reg. 9. 4. Salim locus *f*, vulpes, pugnus, ex ſchaal: ſemita, ex miſchol.

g 1. Reg. 9. 4. Saliſa regio *g*, tres, tertius, ex ſchaloſch: Princeps, dux, ex ſchaliſch.

h Gen. 46. 24. Sallem filius Nephtali *h*, perfectus, pacificus. Vide *Salem*, idem certè ac *Sallum i*, Vulg. *Sellum*.

i 1. Par. 7. 13.

* 5. Par. 2. 11. Salma filius Nahaſſon *, idem ac Salmon *l*, perfectus, pacificus, felix, ex ſchalam: veſtis, ex ſalma.

l Ruth. 4. 20.

m Judic. 8. 6. Salmana rex Madian *m*, umbſa, imago, idolum prohibitum, ex tſelem, umbra &c. & manah, prohibere, vel ex muah, commoveri: tinnitus turbationis, ex tſalal, tinnitus, & manah, turbatio.

Salmana Rex idololatra *n*, pacificus, perfectus, retribuens, ex ſchalam, &c. Vide *Salma*. n Oſee 10. 14.

Salmanaſſar Aſſyriorum Rex *o*, pax ligata, perfectio, retributio, pax ablata, recedens, ex ſchalam, pax, perfectio, retributio, & ex aſar, ligare, & jaſar, ligare, retinere. o 4. Reg. 17. 3.

Salmias vir *p*, Deus pax mea, felicitas mea, retributio, pax vel perfectio Domini, ex ſchalam, perfectio &c. & Jah, Dominus. p 5. Eſd. 10. 39.

Salmon filius Nahaſſon *q*, pacificus, perfectus, retribuens, ex ſchalam: idem ac *Salma*. q Ruth. 9. 20.

Salmona ſtatio Iſraelitarum in deſerto *r*, umbra, tinnitus numeri, ex tſalal, umbra &c. & mana, numerus: imago veſtra, ex tſelem, imago, & pronomine na, veſtra, noſtra. r Num. 33. 41.

Salo filius Moſollam *s*, caniſtrum, ex ſalal: contemptus, proculcans, ex ſala: elevatio, ex maſlul. s 1. Par. 9. 7.

Salome mulier *t*, pacifica, perfecta, retribuens, ex ſchalam. t Marc. 15. 40.

Salomi pater Abiud *u*, idem. u Num. 34. 27.

Salomith filia Zorobabelis & Phadaiæ *x*, pax, felicitas, retributio mea. x 5. Par. 3. 19.

Salomon filius Davidis & Bethſabee *y*, pacificus, perfectus. Vide *Salmon*. y 2. Reg. 5. 55.

Salphad filius Hepher *z*, Hebr. *Salphabad*, umbra, tinnitus timoris, ex tſalal, umbra, &c. & pakad, timor: timor ſubmerſionis, aſſationis, ex pakad, & tſala, aſſare, vel tſalal, ſubmergi. z Num. 24. 33.

Salu pater Zamri *a*, caniſtrum, proculcatio, elevatio, ex ſalal. Vide *Salo*. a Num. 25. 14.

Salumith filia Dabri *b*, pacifica, perfecta, retribuens, ex ſchalam. b Levit. 24. 11.

Saluſa filius Suphæ *c*, tres, tertius, Princeps, Caput, ex ſchaloſh, vel ſchaliſh. Vide *Saliſa*. c 1. Par. 7. 37.

Sama filius Jechoniæ filii Joacimi *d*, exauditus, audiens, obediens, ex ſchamab. d 1. Par. 9. 58.

Sama urbs *e*, idem. e Joſue 15. 26.

Samaa frater Davidis *f*, idem. f 2. Reg. 25. 21.

Samaa filius Macelloth *g*, idem ac *Samaam*, ſeu *Samaan h*; nominatus, collocatus, ex ſchem, nomen, vel ſam, collocare; perditus, deſolatus, ex ſchamam: fama, rumor, ſtrepitus, ex ſchem, nomen. g 1. Par. 8. 31. h Ibid. 9. 38.

Samaam Vulg. *Samaan i*, idem ac *Samaa*, vide ſupra; nomen, æſtimatio matris vel gentis, ex ſchem, nominare, & em, mater, vel om, gens: nomen timoris, ex eodem ſchem, nominare, & am, terror, timor. i 5. Par. 9. 38.

Samachias Levita janitor Templi *, adhærens, ſe uniens Domino, ex ſamac, uniri, jungi, inniti, & Jah, Dominus. * 1. Par. 26. 7.

Samad filius Elphaal *l*, conterens, deſtruens. l 5. Par. 8. 12.

Samaia, vel *Samaias* pater Semri *m*, audiens, obediens Domino, ex ſchamah, audiens, &c. & Jah, Dominus. m 1. Par. 4. 37.

Samaoth ex Principibus cuſtodum Davidi inſervientium quoque anni menſe *n*; deſolatio, deſtructio, ſtupor, ex ſchamam: de- n 5. Par. 27. 8.

ſolatio iniquitatis, ex eodem ſchamam, & hava, iniquitas.

o *Joſue* 18. 22. Samaraim urbs *o*, lana, ex tſamar: ſebum, gemma, ex tſamereth.

p 1. *Par*. 8. 21. Samarath filius Semei *p*, fœx, carcer, ex ſchamar vel ſchemer: rubus, ſpina, adamas, ex ſchamir.

q *Gen*. 10. 18. Samaræus filius Chanaan *q*, lana, ſebum, gemma. LXX. arbores. Vide *Samaraim*,

r 3. *Reg*. 16. 24. Samaria Provincia, urbs, & mons *r*, Hebr. *Someron*; fœx, carcer, cuſtodia, rubus, ſpina, adamas ejus, ex ſchamor, &c. Vide Samarath; & ex pronomine an, ejus.

s 1. *Par*. 12. 5. Samaria ſeu Samarias miniſter aulæ Saulis Davidem ſecutus *s*, Deus cuſtodia mea, cuſtodia, adamas, fœx, ſpina, rubus Domini, ex ſchamar, &c. Vide *Samarath*, & ex Jah, Dominus.

t *Luc*. 9. 52. Samaritani ſeu Samaritæ, Populi Samariæ *t*: Vide *Samaria*.

u *Jud*. 3. 31. Samgar filius Anath *u*, nominatus advena, ex ſchem, nominatus, & gher, advena: hìc advena, ex ſcham. ibi, hìc, & gher, peregrinus, advena: ruminatio, deſolatio nominis, ex garar, ruminare, deſolare, & ſchem, nomen: ſtupor advenæ, ex ſchamam, deſolare, ſtupere, & gher, advena.

x *Joſue* 15. 48. Samir urbs *x*, carcer, rubus, &c. Vide *Samaria*.

y 1. *Reg*. 16. 9. Samma filius Iſai patris Davidis *y*, idem ac *Simmaa z*; perditio, deſolatio, ſtupor,

z 1. *Par*. 2. 13. ex ſchamam: nomen, nominatus, poſitus, ex ſcham vel ſchem, hìc, ibi, ſive nominatus, ex variis lectionibus.

a 1. *Par*. 2. 43. Samma filius Hebronis *a*, auſcultans, obediens,

b 1. *Par*. 2. 44. Sammai filius Recem *b*, meum, mea, perditio, deſolatio mea, ſtupor meus, ex ſchamam, & pronomine i, meus, meum, &c. Cœli, ex ſchamaim.

Sammoth, ex 30. fortiſſimis Ducibus Da-

c 1. *Par*. 11. 27. vidis *c*, nomina, deſolationes &c. ex ſchamam. Vide *Samma* filius Iſai.

d *Num*. 13. 5. Sammua, Vulg. *Samua*, filius Zachar *d*; filius Davidis *e*, idem ac *Simmaa f*: au-

e 2. *Reg*. 5. 14. diens, cui obedientia præſtatur, ex ſchama, obedire, audire,

f 1. *Par*. 3. 5. Samothracia Inſula, ita ex Samiis, & Thracibus eam incolentibus appellata *g*.

g *Act*. 16. 11. Samri pater Jedihelis *h*, cuſtodiens, in car-

h 1. *Par*. 11. 45. cere tenens, fœx, rubus, adamas. Vide *Samir* vel *Samaria*,

Samſai, Scriba epiſtolæ ad Artaxerſem,

i 1. *Eſd*. 4. 8. contra Judæos miſſæ *i*; ſol meus, ex ſchemeſch, ſol, & pronomine i, meus.

* 1. *Par*. 8. 26. Samſari filius Jerohami *, nomen canentis vel Principis, ex ſchem, nominare, & ſchur, canere: hìc dominans vel canens, ex ſcham. hìc vel ibi, & ſchur, canere, vel ex ſcharar, dominari,

l *Judic*. 13. 24. Samſon filius Manue *l*, ſol ejus, ex ſchemeſch, ſol, & an, ejus: Syriacè, ſervitium vel miniſterium ejus, ex ſchemeſch.

m 2. *Reg*. 5. 14. Samua filius Davidis *m*, idem ac *Samaa n*; juxta LXX, audiens, obediens, ex ſchamah.

n 1. *Par*. 3. 5. Samuel filius Ammiud *o*, poſitus à Deo,

o *Num*. 34. 20. ex ſum, ponere, collocare, eſſe; nomen ejus à Deo acceptum, ex ſchem, nominare, & pronomine o, ejus, & El, Deus; qui eſt Dei, ex ſchim, qui, præpoſitione, mo, pro, min, genitivi caſûs, & El, Deus,

Samus Inſula *p*, arenoſus, ex *ammos*, arena. p 1. *Macch*. 15. 23.

Sanaballat, hoſtis Iſraelitarum *q*, rubus in ſecreto, ex ſene, rubus, præpoſitione be, in, & lut, celare; ex Hebræo & Syro, hoſtis in ſecreto. Extraneum eſt Hebraico. q 2. *Eſd*. 2. 10.

Sanan urbs *r*, frigiditas, ex Chaldæo tſanan: clypeus, arma. r *Joſue* 15. 37.

Sanir mons, ſivè *Sarion*, ob literarum tranſlationem, vel *Hermon s*; laterna, lucerna, dormiens, ex nur, lampas vel lucerna, & ex jaſchan, dormire: iteratio, renovatio lampadis, ſive oſtendentis, ex ſchana, iteratio, renovatio, ex nur, lampas, lucerna. s *Deut*. 3. 9.

Saph ſivè *Saphai* gigas *t*, juncus, alga, finis, conſummatio; phiala, pelvis, poſtis, ex ſaph. t 2. *Reg*. 21. 18.

Sapham filius Gad *u*, Vulg. *Saphan*, barba, muſtax, ex ſapham: labrum, barba, ripa eorum, ex ſapha; contritio, receſſus eorum, ex ſchuph, conterere, abſcondi, & pronomine am, eorum, u 1. *Par*. 5. 12.

Saphan filius Aſaliæ *x*, cuniculus, mus ſylveſtris, ex ſchaphan: ripa, labrum, contritio eorum, ex ſchapha, vel ex ſchuph, & an, eorum. x 4. *Reg*. 22. 3.

Saphat filius Huri *y*, judicans. y *Num*. 13. 6.

Saphatia ſeu *Saphatias* filius Davidis ex Abital *z*, Dominus judicans, judicium Domini, Deus judex meus, ex ſchaphat, judicium, & Jah, Dominus, z 2. *Reg*. 3. 4.

Saphira Ananiæ uxor *a*, narrans, numerans: ſcribens, componens libros, ex ſaphar vel ſepher, ex variis lectionibus, pulchra, ex ſchaphar, vel, ſi legas *Sephora*, vel *Siphora*, gallina, avis. a *Act*. 5. 2.

Saphomites regio ſivè familia *b*, labrum, ripa, ex ſchuph, conterere, & mim, aquæ, Vide *Saphan*. b 1. *Par*. 27. 29.

Saphon locus *c*, abſconditus, obſervans, ex ſchuph: aquilo, ſeptemtrio, ex tſaphon. c *Joſue* 13. 27.

Sara Abrahæ uxor *d*, Domina, Princeps, ex ſur, Princeps. d *Gen*. 17. 15.

Sara ſive *Sarah* filia Aſer *e*, Domina odoris, ex ſarar, dominari, & ex Chaldæo riac, odor: canticum, ex ſchur: aurora, ſydus matutinum, ex ſchacar inverſo. e *Gen*. 46. 17.

Sara filia Ephraimi *f*, caro, conſanguinitas, fermentum, reſiduum, ex ſchaar, vel ſcheer, ſeù ſcheor, ex variis lectionibus. f 1. *Par*. 7. 24.

Saraa ſive *Sara* urbs *g*, eadem ac Sarea *h*. Vide infra; lepra, ſcabies, ex tſarah. g *Joſue* 19. 41. h *Joſue* 15. 33.

Sarabia ſeu *Sarabias* vir *i*, ſiccitas Domini, ex ſcharab, ſiccitas, & Jah, Dominus: prævalens cum Domino, ex ſcharar, dominari, & conjunctione beth, in, cum. i 2. *Eſd*. 8. 18.

Sarai filia Arani *, domina mea, Princeps mea, ex ſcharar, dominari, & pronomine i, mea. Vide *Sara* per ſchin. * *Gen*. 11. 29.

Sarai vir *l*, leproſus, ſcabioſus. l 1. *Par*. 2. 54.

Sarai vir *m*, Dominus, princeps meus, ex ſcharar, dominari, & ſchur, canticum, & Jah, Dominus. m 1. *Eſd*. 10. 40.

Saraia ſeu *Saraias* filius Cenez *n*, Princeps, n 1. *Par*. 4. 14.

ceps Domini, Dominus Princeps meus, canticum Domini, ex ſcharar, dominari, & ſchur, canticum, & Jah, Dominus.

o 1. *Par.* 2. 53. Saraitæ Sarai poſteri *o*, ex eodem ac *Sarai*,

p *Joſue* 15. 36. Saraim urbs *p*, eadem ac *Saaraim*. Vide ſupra: æſtimationes, capilli, hirci, &c.

q 2. *Reg.* 23. 33. Sarar pater Ahiam *q*, idem ac *Sachar r*, umbilicus, Dominus, ex ſcharar vel ſarar,

r 1. *Par.* 11. 34. ex variis lectionibus: cogitatio, conſideratio, cantus, ex ſchur.

s 4. *Reg.* 19. 37. Saraſar, filius Sennacheribi *s*, Præfectus theſauri vel cellarii, ex ſcharar, dominans, imperans, & ex atſar, theſaurus, cellarium: theſaurus canentis, ex atſar, & ſchur, canere; videns inſidias, ex ſcharar, videre, & tſar, inſidiæ: ex Syro, & Hebræo, caſtra obſidentis. Aſſyrium eſt, ex Hebræo non ducendum.

Sarath-aſar, Hebr. *Sarath-aſahar* urbs

t *Joſue* 13. 19. *t*, poſitio matutina, ex tſura, ponere, & ſchacar, mane: colligatio, inſidiæ, figura nigredinis, ex tſarar, ligare, inſidias ſtruere, vel ex tſur, figurare, & ſchacar, nigredo; formatio auroræ, ex jatſar, formare, & ſchacar, aurora.

u 1. *Par.* 4. 2. Sarathi caput familiæ *u*, leproſus, ſcabioſus.

x *Apoc.* 3. 11. Sardi *Sardorum* urbs *x*, Princeps lætitiæ, canticum lætitiæ, ex ſcharar, dominari, ſchur, canticum, & duts, exultare: remanens, ex ſarad, remanere: Syriacè olla, lebes. Græcum hujus etymon ignoratur.

y *Joſue* 15. 33. Sarea urbs *y*, eadem ac *Sara* vel Saraa, lepra, ſcabies.

z *Jerem.* 40. 8. Sareas filius Thanchumethi *z*, Princeps vel canticum Domini, Deus canticum meum, ex ſcharar, Dominans, vel ſchur, canticum, & Jah, Dominus.

Sarebias Levita ex iis, qui unà cum

a 2. *Eſd.* 9. 4. Nehemiâ Populum ſolati ſunt *a*, ſiccitas Domini, &c. Vide *Sarabia*.

b *Gen.* 46. 14. Sared filius Zabulonis *b*, ſuppreſſio dominii, ex ſur, diſcedere, diſſipari, ex rada, plena poteſtas: ablatio deſcenſûs, ex jarad.

c 3. *Reg.* 11. 26. Sareda patria Jeroboami *c*, inſidiæ, colligatio dominii vel deſcenſûs, ex tſarar, ligare, in inſidiis ponere, & ex rada, dominari, vel jarad, deſcenſus: plaſmatio poteſtatis, & deſcenſûs, ex tſura, ponere.

d 2. *Par.* 4. 17. Saredatha locus *d*, idem.

Sareditæ poſteri Sared *e*. Vide *Sared*.

e *Num.* 26. 26. Sareptha urbs *f*, inſidiæ oris, ex tſarar,

f 3. *Reg.* 17. 9. inſidias ponere, & path, os: conflatorium, ex tſareph, fundere, purificare.

g 1. *Par.* 7. 16. Sares frater Phares *g*, radix ſeu catenulæ.

h *Iſai.* 20. 1. Sargon idem fortaſsè ac *Aſſaradon h*, auferens protectionem, ex ſur, auferre, & gan, protectio: auferens hortum, ex gan: Syriacè retia, retiacula. Hebræum non eſt.

i 1. *Par.* 8. 38. Saria filius Aſelis *i*, capilli, porta Domini, ex ſchahar, porta, capilli, & Jah, Dominus: vel ex ſahir, hircus: procella Domini.

Sarias. Vide *Sareas*.

* *Joſue* 19. 10. Sarid limes Tribûs Zabulonis *, relictus, remanens, ex ſarad: manus Principis, canticum manûs, ex ſcharar, dominari, vel ſchur, canticum, & jad, manus.

Sarion mons, aliter *Sanir*. Vide ſupra *l*: lorica, ex ſchiria vel ſchirion: liberatio, canticum columbæ, ex ſchara, ſolvere, vel ex ſchur, canticum, & jona, columba. l *Deut.* 3. 9.

Sarnhen urbs *m*, Princeps gratiæ, gratia Principis, ex ſcharar, dominari, & ken, gratia: canticum gratiæ, ex ſchur, canticum, & ken, gratia. m *Joſue* 19. 6.

Saron ſivè *Sarona* regio *n*, planities, canticum ejus, ex ſchur, canticum, vel ex tſura, planities, & pronomine an, ejus. n 1. *Par.* 27. 29.

Saronites, incola vel oriundus ex Saron, planities. Vide *Saron*.

Sar-ſachim ex Magnatibus Aulæ Regis Babylonis *o*; Præpoſitus veſtium vel utenſilium, ex ſcharar, & ſacac, operire; unguentorum, ex ſuc, unctio, unguentum. Babylonicum eſt, ex Hebræo non quærendum. o *Jerem.* 39. 3.

Sarthan locus *p*, pœna, tribulatio, colligatio, collocatus, figura, ex tſarar, pœna, moleſtia, inſidiæ, colligatio, & ex tſura, collocare, vel ex tſur, figurare; dans, ponens inſidias, ex nathan, & zur, inſidiæ. p *Joſue* 3. 16. & 3. *Reg.* 4. 12.

Sarug filius Reu *q*, palmes, ramus, ex ſcherig; involutio, ex ſcharag. q *Gen.* 11. 12.

Sarvia mater Abiſai & Joabi *r*, pœna, tribulatio, colligatio Domini, ex tſarar; collocatio, ex tſura; figura, ex tſur, & Jah, Dominus. r 1. *Reg.* 26. 6.

Saſſabaſar Princeps Juda *s*, idem ac *Zorobabel*; lætitia in tribulatione, ex ſus, gaudium, præpoſitione beth, in, & tſarar, tribulatio, pœna: productio vel munitio gaudii, ex tſur, munitio: gaudium ultionis, ex batſar, & ſus, gaudium. Chaldæa vox, in quâ *Sace* Numen Babylonicum inſertum videtur. s 1. *Eſdr.* 1. 8.

Saſaga Eunuchus Aſſueri *t*, Hebr. *Saaſagaz*, comprimens vellus, ex gazaz, vellus: faciens tonſionem, ex haſcha, facere, & gazazi, tonſio. Perſicum vel Medum eſt, nec ex Hebræo petendum. t *Eſth.* 2. 14.

Satan vel *Satanas*, Dæmonis nomen *u*, hoſtis, contrarius, in cauſâ actor. u 2. *Reg.* 19. 22.

Save urbs ſeu vallis *x*, plana, ponens inæqualitatem, ex ſchava. x *Gen.* 14. 5.

Saul ſextus Rex Edom *y*, poſtulatus, commodatus, foſſa, ſepulchrum, mors, infernus, ex ſchaal vel ſcheol, ex variis lectionibus. y *Gen.* 36. 37.

Saulitæ, poſteri Saulis *z*, idem. z *Num.* 26. 13.

Saulos, poſtea *Paulus*, Apoſtolus *a*, idem ac *Saul*. a *Act.* 8. 1.

Saura pater Eleazari, vel cognomen Eleazari *b*, Græca vox, ſalamandra, lacertæ genus. b 1. *Macch.* 6. 43.

Sceva Princeps Sacerdotum Judæorum *c*, diſpoſitus, præparatus, ex Græco ſcevazo, diſpono, præparo. c *Act.* 19. 14.

Scenofactoria, ars tentoria vel tabernacula conficiendi *d*, ex ſcene, tentorium, & Latino, *facio*. d *Act.* 18. 3.

Scenopegia, Feſtum Tabernaculorum *e*, Græca vox ſonans tentoria erigere. Hebræis *Succoth* dicitur, à tentoriis ſeu tabernaculis. e *Joan.* 7. 2.

Schibboleth *f*, ſpica, fluxus aquarum. f *Judic.* 12. 6.

Scythæ populi *g*, Græcè, coriarii, cerdo- g *Coloſſ.* 3. 11.

dones, ex ſcyteis. Vertunt alii, potatores, ex ſcytos, cyathi genus. Ex Hebrço, chuſch, chutb, vel chuta.

h 1. *Macch.* 12. Scythopolitæ populi *h*, incolæ urbis Coriariorum vel Scytharum, ex eodem Græco *Scytha*, & *polis*, urbs.

i 1. *Reg.* 20. 1. Seba vel *Sebe* filius Bochri *i*, ſeptem vel ſeptimus, ſatietas, juramentum, ex ſchebaa ſeu ſchebua vel niſchbab.

* 2. *Eſdr.* 10. 4. Sebenia vel *Sebenias*, idem ac *Sabanias* *. Vide Sabanias.

l *Gen.* 36. 2. Sebeon pater Anæ *l*, iniquitas manens, ex ſchub, manere, quieſcere, & havon, iniquitas: elevatio, inflatio: juramentum, ſatietas, ſeptimus, ex ſchaba: Syriacè, tinctus, tingens.

m 4. *Reg.* 12. 1. Sebia mater Joas *m*, dama, capra, honorabilis, formoſa, ex tſaba vel tſabi: Dominus manet, ex jatſab, manere, ſtare, & Jah, Dominus: Syriacè, voluntarius.

n 2. *Eſdr.* 9. 5. Sebnia *n*, idem, ac *Sabanias*. Vide ſupra.

o *Gen.* 10. 19. Seboim urbs *o*, damæ, capræ &c. Vide *Sebia*.

p 1. *Reg.* 13. 18. Seboim vallis *p*, tinctus, tinctura, ex tſaba, tingere.

Seboleth. Vide *Schibboleth*.

q 1. *Eſdr.* 8. 7. Sebthai, Vulg. *Septhai*, Levita *q*, ſabbatum meum, quies mea, ex ſchabath.

r *Num.* 26. 31. Sechem filius Galaad *r*, pars, portio, dorſum, humeri, ſummo manè, diluculò, ex ſchekem, ex variis lectionibus. Vide *Sichem*.

s *Num.* 26. 31. Sechenitæ filii vel poſteri Sechem *s*, idem.

t 1. *Par.* 3. 31. Sechenias filius Obdiæ *t*, Dominus vicinus: domus, manſio Domini, ex ſchaken, vicinus, tentorium, manſio, & Jah, Dominus.

u 1. *Par.* 8. 10. Sechia filius Saharaim *u*, protectio, clauſtrum, ramus Domini, ex ſuc: quies Domini, ex ſchacat, quieſcere, & Jah, Dominus.

x *Joſue* 15. 11. Sechrona urbs *x*, ebrietas, ejus donum, ejus pignora, ex ſchacar, ex variis lectionibus, & pronomine enou, ejus.

y *Num.* 34. 8. Sedada locus *y*, ejus latus, ex tſad, vel venatio; inſidiæ ejus, ex tſada, & pronomine a, ejus.

z 4. *Reg.* 24. 17. 20. Sedecias filius Joſiæ, olim *Mathanias z*, Dominus juſtitia mea, juſtitia Domini, ex tſadaq, juſtus, & Jah, Dominus.

a *Baruch* 1. 1. Sedei filius Helciæ *a*, omnipotens, ex ſchaddai: deſtructor, mammilla, ex ſchad vel ſchadad: campus, ex ſadah, ex variis lectionibus.

b *Num.* 1. 5. Sedeur pater Eliſur *b*, ager, mammilla, omnipotens, deſtructor ignis vel lucis, ex ſchaddai, omnipotens, & or, ignis vel lux.

c *Gen.* 13. 10. d *Gen.* 14. 8. Segor urbs *c*, eademac *Bala d*, parva, ex tſahar.

e 3. *Reg.* 16. 34. Segub filius Hielis *e*, munitus, elevatus, ex ſchagab.

f *Joſue* 19. 22. Scheſima urbs *f*, humiliationis, jejunii, ex ſchacac, humiliari: foſſa jejunii, ex ſchecuth: meditatio jejunii, ex ſuac, & tſum, jejunium: ſuperbia maris, ex ſchacats, ſuperbia, & jam, mare.

g *Num.* 21. 21. Sehon Rex Amorrhæorum *g*, eradicatio, ex naſak: concluſio.

h *Gen.* 36. 20. Seir vir *h*, villoſus, hircus, dæmon, procella, ex ſabar vel ſchur: hordeum, ex ſchcora.

Seira urbs *i*, parva, ex tſahar. Vide *Segor*: afflictus, in tribulatione. i 4. *Reg.* 8. 21.

Seirath locus *, villoſus, elevatus. Vide *Seir*. * *Judic.* 3. 26.

Sela filius Judæ ex Sua *l*, rumpens, ſolvens, diſcalceans, ex ſchalac, mittere, rejicere, ſolvere. l *Gen.* 38. 5.

Sela urbs *m*, latus ſive coſta, claudicans, tranquillus, pacificus. m *Joſue* 18. 28.

Selaitæ, poſteri vel filii Selæ. Vide ſupra.

Selahi mater Aſubæ matris Joſaphat *n*, ramus, arma, remittere, ex ſchalae vel ſchelac, ex variis lectionibus. n 2. *Par.* 20. 31.

Selcha urbs *o*, caniſtrum tuum, ex ſal: contemptus meus, tua proculcatio, ex ſala, & pronomine ae. o *Deut.* 3. 10.

Selebin urbs *p*, intelligentia vulpis, ex ſchuhal, vulpes, & bani, intelligentia. p *Joſue* 19. 41.

Selec, ex 30. fortiſſimis Davidicis Ducibus *q*, umbra, tinnitus lambentis, percutientis, ex tſalal, in umbrâ eſſe, tinnitus auris, & lacac, lambere: Chald. aſſans, urens, percutiens, ex tſala, aſſare, Arabicè, ſtrepens, ex tſalaq. q 2. *Reg.* 23. 33.

Selemiah pater Juchal *r*, Deus felicitas mea, perfectio, pax mea, pax, vel perfectio Domini, ex ſchalam, pax, perfectio, & Jah, Dominus. r *Jerem.* 38. 1.

Selemiah, ex poſteris Bani *s*, idem. s 1. *Eſdr.* 10. 41.

Selemith filius Zechri *t*, pacificus, perfectus, retribuens, ex ſchalam, pax, perfectio. t 1. *Par.* 26. 26.

Seleph pater Hanun *u*, umbra, tinnitus auris, percuſſio, ex tſalal, umbra &c. & ex Chaldæo tſalaph, conterere. u 2. *Eſdr.* 3. 30.

Selethai filius Semei *x*, Princeps familię ex iis, qui Jerichuntem incoluere; aſſatus, uſtus, ex tſala: umbræ meæ, mei tinnitus aurium, ex tſala, & pronomine i, meus, mei: Syriacè, oratio mea. x 1. *Par.* 8. 20.

Seleucia urbs *y*, commota, à fluctibus quaſſata, fluens ut amnis, ex Greco *falevo*. y 1. *Macch.* 11. 8.

Seleucus pater Demetrii *z*, à fluctibus quaſſatus, fluctuans. z 1. *Macch.* 7. 1.

Selim urbs *a*, miſſi, palmites, rami, tela, jacula, ex ſchalae vel ſchelac, ex variis lectionibus: Syriacè, ſpoliantes. a *Joſue* 15. 32.

Sella uxor Lamechi *b*, umbra, aſſatus, tinnitus aurium, ex tſala vel tſalal: Syriacè, oratio. b *Gen.* 4. 19.

Sella locus *c*, æſtimatio, ex ſala: elevatio, exaltatio, ex ſalal: contemptus, proculcari, ex ſala vel ſila, ex variis lectionibus: Syriacè, caniſtrum. c 4. *Reg.* 12. 20.

Sellai, Princeps in Tribu Benjamin *d*; exaltatio mea, iter meum, caniſtrum meum. d 2. *Eſdr.* 11. 8.

Sellem filius Nephtali *e*. Vide *Sallum*. e *Num.* 26. 49.

Selleimitæ poſteri Sellem *f*, idem. f *Num.* 26. 49.

Selles filius Helem *g*, tres, ex ſchaloſch: Princeps, Dux, ex ſchaliſch. g 1. *Par.* 7. 35.

Sellu, Vulg. *Sellum*, ex Principibus Tribûs Benjamin *h*: caniſtrum, altitudo, agger. h 2. *Eſdr.* 11. 7.

Sellum filius Jabes *i*, pacificus, perfectus, retribuens, ex ſchalam. i 4. *Reg.* 15. 10. *&c.*

Selmai pater Hagabæ *, veſtis mea, ex ſalma, veſtis, & pronomine i, mea. * 2. *Eſdr.* 7. 48.

Selmon mons *l*, umbra, obſcuritas, imago ejus, ex tſalam, umbra, imago &c. & pronomine an, ejus. l *Judic.* 9. 48.

Sel-

m 5. *Eſdr.* 8. 10. Selomith filius Joſphiæ *m*, pacifica, perfecta, retribuens, ex ſchalam.

n *Gen.* 5. 31. Sem filius Noe *n*, nomen, fama, ponens, poſitus.

o 4. *Reg.* 12. 29. p 2. *Par.* 24. 26. Semaath pater Joſachar *o*, vel mater Zabad *p*, audiens, obediens, ex ſchamab; rumor, fama, ex ſchamaha, audire, intelligere.

q 2. *Eſdr.* 9. 29. Semaia filius Secbeniæ *q*, audiens Dominum, obediens Domino, ex ſchamab, obedire, audire, & Jah, Dominus.

r 2. *Par.* 24. 26. Semarith mater Jozabad r, cuſtodita, adamantina, ſpina, fœx, ex ſchamir vel ſchemir, ex variis lectionibus.

s 1. *Par.* 2. 53. Semathei filius Sobal *s*, nominatus, poſitus, ex ſchem; deſolatus, ſtupidus, ex ſchamsm.

t *Gen.* 14. 2. Semeber Rex Seboim *t*, nomen fortitudinis, fama robuſti vel alæ, ex ſchem, nomen &c. & abbar vel eber, fortis, alatus, ex variis lectionibus: deſtruens fortem vel alatum.

u *Jerem.* 39. 3. Semegar ex Principibus Aulę Regis Babylonis *u*, aroma, odor advenæ, ex ſam, oleum, aroma & gher, advena: aroma ruminantis, pugnantis, ex garar, ruminare, & gara, pugnare.

x *Exod.* 6. 17. Semei Gerſonis filius *x*, audiens, obediens, ex ſchamah: nomen acervi vel cumuli, ex ſchem, nomen, & hi, acervus, daſtruens acervum, ex ſchamam, deſtruere, deſolare, & hi, acervus: æſtimatio, fama mea, ex ſchem, nomen, fama, & pronomine i, mea.

y 2. *Par.* 2. 28. Semei filius Onan *y*, nomen meum, ex ſchem, nomen: perditio mea, deſolatio mea, ſtupor meus, ex ſchamam, deſolatio &c. & ex pronomine i, mea, meos: Cœli, ex ſchsmaim.

z 3. *Reg.* 12. 22. Semeia vel *Semeias* pater Uriæ Prophętæ *z*, audiens Dominum, intelligat Dominus, obediens Domino, ex ſchama, obedire &c. & ex Jah, Dominus.

a *Num.* 3. 25. Semeiticus, oomen familiæ ex duabus Gerſonis *a*, obediens Domino. Vide *Semeia*.

b 3. *Reg.* 16. 24. Semer, Vulg. *Somer*, dominus montis Ssmariæ *b*, cuſtos, ſpina Domini, ex ſchamar &c. Vide *Semer*, & ex Jab, Dominus: Dominus cuſtodiat.

Semeron. Vide *Samaria* vel *Samſron*.

c 2. *Par.* 53. 4. Semeron mons *c*, Hebr. *Semaraim*, lana, ramus, medulla, ex tſemer.

d *Joſue* 12. 20. Semeron urbs *d*, cuſtos, adamas, ſpina, fœx doloris vel iniquitatis vel fortitudinis, ex ſchamar, cuſtos, adamss, ſpina, fœx, ex haven vel on, ex vatiis lectionibus, robur ſcilicet, iniquitas.

e *Num.* 26. 32. Semida filius Galaad *e*, nomen ſcientiæ, vel ponens ſcientiam, ex ſchem, nominare, ponere, & jadah, ſcientia vel cognitio: ſcientia deſolationis vel ſtuporis, ex ſchsmam, deſolare, ſtupere, & ex eodem jadah, ſcientia: ſcientia Cœlorum, ex jadah, & ſchamaim, Cœli.

f *Num.* 26. 32. Semidaitæ, poſteri Semidæ *f*, ex eodem.

g 1. *Par.* 15. 18. Semiramoth, Levita ex iis qui cantui præſidebant *g*, altitudo Cœlorum, ex ſchamaim, Cœli, & ramam, altitudo, elevatio: elevatio nominis, ex eodem ramam, altitudo, & ſchem, nomen.

h *Gen.* 26. 36. Semla, quintus Rex Edom *h*, veſtis, ex ſimla; læva ejus, ex ſemol: nomen, ſtupor eius, appoſitum illi, ex ſchem, nomen, vel ex ſchamam, ſtupor, vel ex ſum, ponere, præpoſitione l, dativi caſûs, & pronomine a, ipſe.

i 1. *Eſdr.* 2. 45. Semlai, ex Principibus Nathinæorum *i*, veſtis mea.

* 2. *Reg.* 23. 11. Semma filius Age *, deſolatio, ſtupor, ex ſchamam: ibi, hic, nominatus, poſitus, ex ſcham vel ſchem, ex variis lectiooibus.

l 2. *Reg.* 13. 3. Semmaa pater Jonadabi *l*, audiens, obediens, ex ſchamah.

m *Num.* 26. 24. Semran filius Iſſachar *m*, cuſtos, adamas, rubus, ſpina, fœx, ex ſchamar vel ſchamir, ex variis lectionibus. Vide *Semer*.

n *Num.* 26. 24. Semranitæ, poſteri Semræ *n*, ex eodem.

o 1. *Par.* 7. 37. Semri filius Samaiæ *o*, cuſtos, adamas, rubus meus &c.

Semron. Vide *Simeron*.

p 1. *Reg.* 7. 52. Sen locus *p*, dens, ebur, ex ſchen: mutatio, ex ſchana: dormiens, ex jaſcham.

q 5. *Eſdr.* 2. 35. Senaa urbs *q*, rubus, ex ſene: Syriacè, hoſtis.

r *Gen.* 14. 2. Senaab Rex Adamæ *r*, dens patris, mutatio patris, ſomnus patris, ex ſchen, dens, vel ſchana, mutatio, ex jaſchan, ſomnus, & ab, pater.

s 1. *Reg.* 14. 4. Sene rupes *s*, rubus. Vide *Senaa*: hoſtis, Syriacè.

t *Num.* 34. 4. Senna locus *t*, clypeus, lancea, ex tſinna; vel frigus.

u *Gen.* 10. 10. Sennaar Provincia *u*, regio, in Scripturâ *Babylon* & *Chaldæa*: vigilia dormientis, ex bur, vigilia, & jaſchan, dormire: ſpoliatio dentis, ex hara, ſpoliatio, & ſchen, dens, mutatio urbis, ex ſchana, mutatio, & hir, urbs. Incertę & duræ ſunt etymologiæ, cum hæc vox Hebræa non ſit.

x 4. *Reg.* 18. 13. Sennacherib Aſſyrorum Rex *x*, rubus deſtructionis, gladii, ſolitudinis, ſiccitatis, ex ſene, rubus, & carsb, perdere, ſiccare, deſolare, deſertum, enſis: ex Hebræo & Syro, enſis vel deſtructio hoſtis. Linguæ Hebraicæ alienum eſt.

y 1. *Par.* 3. 18. Senneſer Jechoniæ filius *y*, theſaurus dentis vel eboris, ex ſchen, dens, ebur, & atſar, theſaurus: theſaurus dormientis, ex atſar, & jaſchan, dormire: mutatio tribulationis, anguſtiæ, ex ſchana, mutatio, & tſarar, in tribulatione, in vinculis eſſe. Babylonicum potiùs eſt, quàm Hebræum.

z *Joſue* 15. 31. Senſenna urbs *z*, Provinciæ, rami, rubus rubi, ex ſene, rubus: ex Syro & Hebræo, rubus inimici.

a 2. *Eſdr.* 15. 9. Senua pater Judæ *a*, rubus, ex ſene: Syriacè, adverſaria.

b *Joſue* 19. 19. Seon urbs *b*, ſtrepitus ejus, ex ſchaa.

c *Gen.* 23. 8. Seor pater Ephronis *c*, Hebr. *Soar*, albus, ſplendens, ex ſahar.

d 1. *Par.* 24. 8. Seorim Princeps quartæ Sacesdotalis familiæ *d*, bordeum, portæ, capilli, turbines, æſtimationes, appretiationes, procellæ, ex ſchober vel ſchahar, ex variis lectionibus; hirci, dæmones, homines villoſi, ex ſchahar; hordeum, ex ſcheora.

e 1. *Par* 7. 12. Sepham filius Hir, Vulg. *Hur e*, barba

ba labiorum, muſtax: labra, oræ eorum, ex ſapha, labra, oræ: contritiones eorum, ex ſcuph, conterere, & pronomine am, eorum.

f Num. 34. 10. Sephama limes Terræ promiſſæ *f*, ora, labrum, barba, contritio ejus. Vide *Sepham*.

g 5. Reg. 30. 28. Sephamoth urbs *g*, barbæ, oræ eorum &c. Vide *Sephama*.

h Gen. 10. 30. Sephar mons *h*, liber, epiſtola, ſcriba, narratio, numeratio, ex ſaphar vel ſepher, ex variis lectionibus.

i 4. Reg. 8. 38. Sepharvaim regio Syriæ *i*, duo libri vel Scribæ. Vide *Sephar*.

* Num. 21. 3. Sephath urbs *, aliter *Horma l*, Hebr. *Sephaath*, aſpiciens, expectans, operiens,

l Judic. 1. 17. ex tſapha: favus, ex tſuph.

m 1. Eſdr. 2. 4. Sephatha urbs *m*. Vide *Saphatia*.

Sephei pater Zizæ *n*, inundatio, mul-

n 1. Par. 4. 37. titudo, ex ſchepha: culter, ex ſephi.

o 5. Macch. 12. 38. Sephela locus *o*, planities, valles, ex ſcaphela.

p Num. 33. 23. Sepher mons *p*, pulchritudo, tuba, ex ſchaphar vel ſchophar, ex variis lectionibus.

q Tob. 1. 5. Sephet urbs *q*, judicans, ex ſchaphat, judicare: præcipiens, ex ſchaphath, præcipere.

r 1. Par. 5. 36. Sephi filius Eliphaz *r*, idem ac Sephor *s*, videns, obſervans, expectans, ope-

s Gen. 36. 11. riens, ex zapha.

t 1. Par. 1. 40. Sephi filius Sobal *t*, idem ac Sephor *u*, ora, labrum, ſolitudo, contritio. Vide *Se-*

u Gen. 36 23. *pham*.

Sephim ex Principibus Janitorum Tem-

x 5. Par. 26. 16. pli ad occidentalem plagam *x*, barba, ora, labium, contritio eorum. Vide *Sepham*.

y Gen. 36. 15. Sepho filius Eliphaz *y*, idem ac *Sephi*.

z Gen. 36. 23. Sepho filius Sobal *z*. Vide *Sephi*.

a Gen. 46. 56. Sephon filius Gad, Vulg. *Sephion a*, contemplans, ex tſapha: aquilo, boreas, ex tſaphon: abſconditus, ex tſaphan: boreas abſconditus.

b Num. 26. 16. Sephonitæ poſteri Sephonis *b*.

c Num. 22. 2. Sephor pater Balach *c*, avis paſſer, ex tſiphor; corona deſertum: Syriacè, diluculò, hircus.

d Exod. 1. 15. Sephora, obſtetrix Hebræorum *d*, pulchra, tuba, ex ſchaphar vel ſchepher, ex variis lectionibus: Syriacè, beneficus, gallina, avicula.

e Exod. 2. 21. Sephora Moyſis uxor *e*, idem ac Sepher.

f Num. 34. 24. Sephtan pater Camuelis *f*, judex, judicans, ex ſchaphat.

g 1. Par. 8. 5. Sephuphan filius Belæ *g*, ceraſtes, anguis genus, ex ſchaphaph, unde ſchaphiphon.

h Joſue 19. 35. Ser urbs *h*, anguſtiæ, pœnæ, tribulationes, ex tſur, opprimere: lapis, rupes, arx, ex eodem.

i Iſa. 6. 2. Seraphin *i*, ardentes, igne pleni, ex ſaraph, urere, anguis volans.

* 2. Eſdr. 9. 5. Serebia, ex Levitis Legem legentibus *, ſiccitas Domini, ex ſcharab, locus aridus & uſtus: dominans cum Domino, ex ſarar, dominari, præpoſitione beth, in, & Jah, Dominus: cantus in Domino, ex ſchur, canere.

l Jerem. 39. 3. Sereſer ex Magnatibus Aulæ Regis Ba-

m 1. Par. 4. 7. bylonis *l*, Princeps theſauri.

Sereth filius Aſhur *m*. Vide *Ser*; vel formata, facta, ex jatſar.

Sergius Proconſul, cognomine Paulus *n*. n Act. 13. 7.

Etymon latet.

Seron ſupremus Imperator exercitûs Syriæ *, Princeps doloris, canens triſtitiam, * 5. Macch. 3. 13.

planities, ex ſarar dominari, imperare, ex ſchur, canere, vel iſchor, ſeu miſchor, planities.

Seror filius Bechorath *o*, faſciculus claudens, ligans, anguſtians, ex tſarar: lapis, ex tſeror. o 1. Reg. 9. 1.

Serva mater Jeroboami *p*, leproſa, veſpa, fucus, ex tſerah. p 3. Reg. 11. 26.

Seſa pater Ahiæ *q*, ſex, ſextus, ex ſiſcha: marmor, ex ſchaiſch: elevatio doni, ex ſchai, munus, donum, & naſcha, elevare. q 3. Reg. 4. 3.

Seſac Ægypti Rex *r*, munus ſacci, ollæ, coxæ, ex ſac, ſaccus, & ſchoc, coxa: munus oſculi, ex naſchaq. Ægyptium eſt, nec ex Hebræo petendum. r 3. Reg. 11. 40.

Seſac filius Bariæ *s*, vel Rex ſivè Numen Babyloniæ *t*; lini ſaccus, ex ſac, ſaccus, & ſcheſch, linum: ſextus ſaccus, ex eodem ſcheſch, & ſac. s 5. Par. 8. 14. t Jerem. 25. 26.

Seſai filius Enac *u*, ſextus, linum, gaudium. Vide *Seſa*, filius Bariæ. u Joſue 15. 14.

Seſan filius Jeli *x*, lilium, roſa, ex ſchoſchan; gaudium, linum. Vide *Seſac*, filius Bariæ. x 1. Par. 2. 34.

Seth Adami filius *, poſitus ſeu ponens; ex ſchum, ponere. * Geneſ. 4. 25.

Sethar Dux *y*, putreſcens, ex Chaldæo, ſchekita, putredo. Perſicum vel Medum eſt, nec ex Hebræo accerſendum. y Eſth. 1. 14.

Sethri Ozielis filius *z*, celatus, dejectus, demolitus, ex ſathar: refugium meum, ex eodem ſathar, & pronomine i, meus. z Exod. 6. 22.

Setim locus *a*, divertentes, ex ſata vel ſita: flagella, virgæ, ſpinæ, ex ſchut. Vide *Sitim*. Plurale eſt vocis *Sita*, quod ſpinæ albæ genus quoddam eſt in Arabiâ commune, à S. Hieronymo bis in ſuis Commentariis in Minores Prophetas deſcriptum, cujus nomen loco manſit, in quo proveniunt. a Num. 25. 1.

Setrai ex Procuratoribus Davidis *b*, Procurator, Caput, Judex, ex ſchoter: Syriacè, obligatio, contractus. b 2. Par. 27. 29.

Siaa ex Principibus Nathinæorum *c*, motus, ex ſaha: Syriacè, auxilium, ex ſiha. c 1. Eſdr. 2. 44.

Siaha ex Principibus Nathinæorum *d*, ſplendor, albedo, ex tſakak. Siccitas, ex tſckika. d 2. Eſdr. 12. 25.

Siba Saulis ſervus *e*, exercitus, pugna, robur, cervus, ex tſaba. e 2. Reg. 9. 2.

Sibboleth, Vulg. *Scibboleth f*, onus, ex ſabal. f Judic. 12. 6.

Siceleg urbs *g*, ſextarius, menſura preſſa, ex log, ſextarius, & tſuq, premere: menſura effuſa, ex jatſaq, effundere, & log, menſuræ genus. g Joſue 15. 31.

Sicera, omne id quod inebriat, Hebr. *Sechar h*, palmæ præcipuè vinum ſonans. h Deut. 29. 6.

Sichar urbs *i*, pro quo S. Hieronymus *Sichem* Amanuenſis vitio legendum putat. Vide *Sichem*. i Joan. 4. 5.

Sichem filius Hemor *, aliter urbs *l*; humerus, paratus, felicitas, diluculò, ex ſichem, corruptè ſichar. Vide ſuprà. * Gen. 33. 19. l Gen. 12. 6.

Sichima urbs *m*, idem m Judic. 9. 26.

Sichimi populi *n*, idem. n Gen. 33. 18.

Si-

o *Judic.* 9. 57. Sichimitæ populi *o*, idem.

p *Ezech.* 45. 12. q *Exod.* 30. 13. Siclus pondus 20. obolos continens *p*, ex ſekel, ponderare. Gerah vel obolos 10. ęquabat, utì habet Vulgata *q*, & quodlibet geſah vel obolus, ex Rabbinis, 16. grana aurea continebat. Vide Tabulam nummorum.

r 1. *Macch.* 15. 23. Sicion loca *r*: quędam Græca Exemplaria ferunt *ſicyone*, loca ſcilicet, in quibus cucumeres proveniunt, ex *ſicyos*, cucumis.

s 1. *Macch.* 15. 23. Side locus *s*, venatio, retiacula, inſidiæ, & tſada: viaticum, proviſio, nutrimentum, ex tſud. Græcum *ſide* malum punicum ſivè arborem mali punici ſonat.

t *Gen.* 10. 15. Sidon filius Chanaan *t*, venatio, piſcatio, ex tſid vel tsida.

Sidonius incola vel oriundus Sidonis ur-

u *Judic.* 3. 3. be vel agro *u*, idem.

x *Dan.* 1. 7. Sidrach ſivè *Ananias* Danielis ſocius *x*, mammilla tenera, ager mollis ac tener, ex ſchod, mammilla, vel ſirah, ager, & racac, tener. Babylonicum eſt, nec ex Hebræo petendum.

y 1. *Eſdr.* 2. 43. Siha ex Principibus Nathinæorum *y*, ſplendor, albedo, ſiccitas. Vide *Siaha*.

z *Joſue* 19. 26. Sihor, vel *Nilus* Ægypti amnis *z*, niger, turbidus, diluculò, ex ſchacar.

a *Act.* 15. 22. Silas, ſocius S. Pauli & Barnabæ *a*, tertius, ex Silas, tres, tertius. Si idem eſt ac *Sylvanus*, utì creditur, Sylvarum amatorem ſonat.

b *Joſue* 21. 2. Silo urbs *b*, pax, abundantia, ex ſchala: Syriacè, fallens, ludens.

c *Iſa.* 8. 6. Siloe, fons, piſcina Siloe *c*, miſſus, mittens: telum, ramus, miſſile, ex ſchalac: Syriacè, ſpoliatus, ſpolians.

Siloni ex Principibus familiarum, qui priores Jeroſololymam è captivitate reduces

d 1. *Par.* 9. 5. frequentarunt *d*; manens, ex ſchala: pax, abundantia, ex eodem ſchala vel ſcheli: Syriacè fallens, ludens.

Silonitæ, vel Silonites, incola urbis Si-

e 3. *Reg.* 15. 25. lo *e*. Vide *Silo*.

f 1. *Cor.* 1. 19. Silvanus S. Pauli diſcipulus *f*, Sylvas amans, ex Latino *Sylva*.

g *Gen.* 29. 33. Simeon alter Jacobi ex Liah filius *g*, audiens, obediens, exauditus, ex Schama. Ita à matre appellatus, quòd eam Deus audierit.

h 1. *Par.* 27. 19. Simeonitæ, filii Simeonis *h*, idem.

i *Gen.* 46. 13. Simeron filius Iſſachar *i*, Vulg. *Semron*, cuſtos, adamas, rubus, fœx ejus, ex ſchamar, vel ſchamir.

* 1. *Par.* 3. 5. Simmaa Davidis filius *, idem ac *Samua l*, audiens, obediens, ex ſchama.

l 2. *Reg.* 5. 14. Simon Mathatiæ filius *m*, audiens, obediens, ex ſchama, ſeu ex eodem ac *Simon*

m 1. *Macch.* 2. 3. infra.

n 1. *Par.* 4. 20. Simon vir *n*, ponens, poſitus, ex ſchum: oleum, unguentum, ex ſchemen.

o *Exod.* 16. 1. Sin deſertum & octava Iſraelitarum ſtatio *o*, rubus, ex ſene.

p *Num.* 13. 22. Sin aliud deſertum propè Cades & Phaſan *p*, clypeus, frigiditas, ex ſinan.

q *Joſue* 15. 3. *Galat.* 4. 25. Sina mons Arabiæ *q*, idem.

r *Deut.* 19. 2. Sina, Vulg. *Sinai*, mons in deſerto Phaſan *r*, rubos, ex ſene: Syriacè, inimicitia.

s *Geneſ.* 10. 17. Sinai, idem.

Sinæus filius Chanaan *s*, inimicitia rubus.

t 2. *Reg.* 5. 7. Sion mons ſeu arx *t*, monumentum elevatum, acervus lapidum erectorum, ſepulchrum, ſpecula, ſiccitas, ex tſun.

Sion mons in regione Amorrhæorum, idem ac Hermon *u*, ſtrepitus, tumultus, ex ſchaon vel ſchaa. u *Deut.* 4. 48.

Sior urbs *x*, parvus, ex tſahar: navis vigilantis, experrectis, ſpoliati, hoſtis, ex tſi, navis, & hur, expergiſci, vel ex her ſeu har, hoſtis, vigilans, vel ex hara, ſpoliare. x *Joſue* 15. 54.

Sira ciſterna *y*, lebetes, ollæ, ſpinæ, ex Sir: proditio, perduellio, ex ſarar. y 2. *Reg.* 3. 26.

Sirach pater Jeſu authoris Libri Eccleſiaſtici *z*, canticum fratris, ex ſchur vel ſchir, canticum, & aka, frater. z *Eccli.* 50. 29.

Sis clivus montis vel latus *a*, flos, ramus, cincinnus, ex tſis: Syriacè, ala, penna. a 2. *Par.* 20. 26.

Siſa Scriba Abiæ pater *b*. Vide *Seſa*, ſex, ſextus. b 3. *Reg.* 4. 3.

Siſai filius Enach *c*, ſex vel ſextus, linum tenue ſeu goſſypion, ex ſcheſch: gaudium, ex ſchuſch vel ſus. c *Num.* 3. 23.

Siſamoi filius Elhaſæ *d*, equus, hirundo aquatica, ex ſus, equus &c. & ex maim, aquæ: Syriacè, cęcitas. d 1. *Par.* 2. 40.

Siſara Princeps exercitûs Chananæorum *e*, videos equum, hirundinem, ex raa, videre, & ſus, equus &c. e *Judic.* 4. 2.

Sitim torrens *f*, torrens ſpinarum vel ligna Sethim. Vide *Setim*. f *Joel.* 3. 18.

Siva Scriba Davidis *g*, vanitas, ex ſchove: elevatio, ſtrepitus, ex ſchaa. g 2. *Reg.* 20. 25.

Sivan, Babylonicum nomen tertii menſis anni Hebræorum, partim Majo & Junio reſpondentis *h*; rubus, ex ſene: ſpina, ex ſin. Etymologiæ duræ & incertæ. h *Eſth.* 8. 9.

Siza pater Adinæ *i*, hoc munus ex ze, hoc, illud, & ſai, munus: munus effuſum, ex eodem ſchai, & naza, ſigare, effundere, i 1. *Par.* 11. 42.

Smyrna urbs *, ex Græco myrrha. * *Apoc.* 1. 11.

Soam filia Merari *l*, ſmaragdus, vel alia gemma, ex ſchoam. l 1. *Par.* 24. 27.

Soba Regnum *m*, exercitus, pugna, ex tſaba. Vide *Siba*. Inflatio, tumor, ex tſaba. m 1. *Reg.* 14. 47.

Sobab Davidis filius *n*, reverſus, converſus, ex ſchub: Syriacè, ſcintilla. n 2. *Reg.* 5. 14.

Sobach ſupremus Imperator exercituum Adarezer *o*: vincula, retia, retiacula veſtra, ex ſchaba, & affixo ec: captivitas ejus, ex eodem ſchaba: converſio veſtra, regreſſus veſter, ex ſchub, regredi, & pronomine ec, veſter: Syriacè, columbarium. o 2. *Reg.* 10. 16.

Sobai Levita & Janitor Templi *p*, captivitas, ex ſchaba, ſedens, quieſcens, ſe convertens, & jaſchab. p 1. *Eſdr.* 2. 42.

Sobal filius Seir *q*, via, ſpica, coxa, ex ſchobel: ſenectus vana, ex bala, ſeneſcere, & ſchove, vanus. q *Gen.* 36. 20.

Sobec ex Judæorum primatibus, qui fœdus cum Domino ſub Nehemia renovarunt *r*; æqualis vanitati, collocatus cum inani, ex ſchava, collocare, æquare; & buq, inanis: vana diſſipatio, ex ſchove, vanitas, & buq, diſſipatio. r 2. *Eſdr.* 10. 24.

Sobi filius Vaas *s*; converſio, captivitas, quies. Vide *Sobai*. s 2. *Reg.* 17. 27.

Sobna vel *Sobnas* ſcriba *t*, quieſcens, captivus nunc, ex ſcub, vel ſchaba. Vide *Sabai*, & ex na, nunc. t 4. *Reg.* 18. 18.

Sobnas, idem.

u 1. *Par.* 4. 8. Soboba filius Cos *u*, exercitus, pugna in illâ, ex tſaba; tumor, inflatio in illâ, ex tſaba. Vide *Soba*, præpoſitione beth, in, & a, illa.

x 2. *Reg.* 21. 18. Sobochai, ex gigantum genere *x*, germen meum, ramus meus, rami, umbræ, ex ſabac.

y *Gen.* 33. 17. Soco vel *Socoth* urbs *y*, tentoria, tabernacula, ex ſoc.

z 4. *Reg.* 17. 30. Socoth-benoth *z*, tabernacula juvencularum, tentoria proſtitutarum, ex ſoc, tentorium, tabernaculum, & bath, filia.

a *Num.* 13. 11. Sodi pater Geddielis *a*, ſecretum meum, ex ſod, ſecretum, & pronomine i, meus.

b *Baruch.* 1. 4. Sodi fluvius *b*, idem.

c *Gen.* 10. 19. Sodoma urbs *c*, ſecretum, calx, diſcrimen eorum, ex ſod, ſecretum, & pronomine a, eorum, vel ſud, calx; impropriè tamen, Sodoma enim per ſamech ſcribitur.

d *Gen.* 13. 13. Sodomitæ, populi Sodomæ *d*, ex eodem.

e 2. *Eſdr.* 7. 46. Soha ex Principibus Nathinæorum *e*, candor, ſiccitas, ex tſacac vel tſekica.

f *Gen.* 46. 10. Sohar filius Simeonis *f*, albus, ex tſacar: ſiccitas, ex tſekica.

g 1. *Par.* 8. 26. Sohoria filius Jeroam *g*, mane Domini, nigrum Domini, ex ſchacar, mane, nigrum, & Jah, Dominus.

h 1. *Par.* 6. 46. Somer filius Moholi *h*, cuſtos, adamas, fœx, rubus, ſpina, ex ſchamar. Vide *Samaria*.

i 2. *Par.* 11. 19. Somoria Roboami filius *i*. Vide *Samaria*.

* *Act.* 20. 4. Sopater S. Pauli diſcipulus *, pater cuſtodiens, ſalus patris, ex Græco ſozo, ſalvo, & pater.

l 1. *Par.* 19. 16. Sophach ſupremus Imperator exercitûs Adarezeri *l*, effundens, effuſus, ex ſchaphac.

m 1. *Par.* 6. 26. Sophai Elcanæ filius *m*, contemplans, ex tſapha: favus, natantes, ex tſuph: opertus.

n *Num.* 32. 35. Sophan urbs *n*, cuniculus vel mus montanus, ex ſchaphan: laxans, couterens, ex ſchuph.

o *Job.* 2. 11. Sophar Jobi amicus *o*, matutinus, corona, ex tſephira; paſſer, avicula, ex tzippor; hircus, Syriacè, ex tſaphir.

p 4. *Reg.* 25. 19. Sopher *p*, ſcriba, ex ſepher; liber, vel ſcribens, numerans.

q 1. *Eſdr.* 2. 55. Sophereth, ex Principibus Nathinæorum *q*, idem.

r 1. *Reg.* 1. 1. Sophim, poſteri Zuph *r*, aſpicientes, expectantes, ex tſapha, aſpicere, expectare; innatantes, operientes, favi, ex tſuph.

s 4. *Reg.* 25. 18. Sophonias filius Maaſiæ *s*, Dominus ſecretum meum, ſecretum Domini, aquilo Domini, ex tſaphan, celatus, vel ex ſaphon, aquilo, boreas, & Jah, Dominus.

Sophtim, titulus Judicum, ex ſaphat, judicare. LXX. vertunt *critai*, judices.

t *Judic.* 16. 4. Sorec vallis vel torrens *t*, vinea, ſibilus, color croceo proximus, ex ſorec.

u 1. *Par.* 25. 3. Sori filius Idithun *u*, torcular, vincula, pœnæ, ex tſarar; reſina, theriaca, ex tſara; lapis, ex tſur.

x 2. *Macch.* 12. 19. Soſipater ex præcipuis Ducibus ſub Macchabæo *x*, patrem ſalvans, ſalus patris, ex Græco *ſozo*, ſalvo, vel Salvator, & pater.

y *Act.* 18. 17. Soſthenes Princeps Synagogæ *y*, Salvator fortis, potens, ex Græco *ſozo*, ſalvare, & *ſthenos*, fortis.

z 2. *Macch.* 4. 27. Soſtratus arcis Jeroſolymitanæ Præfectus *z*, ſalvans exercitum, ſalus exercitûs, ex Græco *ſozo*, ſalvo, & *ſtratos*, exercitus.

a 1. *Eſdr.* 2. 55. Sotai ex Principibus Nathinæorum *a*, declinans, cadens, prævaricans, ex mut.

b 1. *Macch.* 14. 20. Spartiani vel *Spartiata*, Lacedæmones *b*, ſeminantes, ex Græco *ſpartos*.

c *Rom.* 16. 9. Stachys S. Pauli amicus *c*, ſpica, ex Græco *ſtachys*.

d 1. *Cor.* 1. 16. Stephanas, S. Pauli diſcipulus, quem ipſe cum familiaribus baptiſmo tinxerat *d*, corona, coronatus, ex Græco *ſtephane*.

e *Act.* 6. 5. Stephanus, Diaconus ex ſeptem *e*, ex eodem.

f 1. *Eſdr.* 5. 3. Sthar-buzanai Princeps ex iis, qui Templi Jeroſolymitani reſtaurationi obſtitere *f*; putrefaciens, inquirens, examinans, contemnentes me, ex baza, contemnere, & pronomine i, me, & thur, inquirere, examinare. Medum vel Perſicum eſt, nec ex Hebræo petendum.

g *Num.* 13. 14. Sthur filius Michaelis *g*, celare, deſtruens, ex ſathar, celare, deſtruere.

h *Act.* 17. 18. Stoici Philoſophi *h*, ita à Græcis dicti, quòd ſub porticum, Græcè *ſtoa*, convenirent.

i *Gen.* 38. 2. Sua pater uxoris Judæ filii Jacobi, quam Scriptura non nominat *i*, clamans, orans, ex ſchuah: dives, magnificus, ex eodem: reſpiciens, ex ſchaha.

* 4. *Reg.* 17. 4. Sua Ægypti Rex *, menſura frumenti vel aridorum, Hebr. *Seah*, quod Græci vertunt *Saton*. Meliùs tamen dices Ægyptium nomen eſſe, nec ex Hebræo ducendum.

l 1. *Par.* 4. 11. Sua Calebi frater *l*, foſſa, natans, ex ſchecuth: humiliatio, meditatio, verbum, ex ſuac: humiliatio, ex ſchacac.

m 1. *Par.* 7. 32. Suaa filius Eber *m*. Vide *Sua*, pater uxoris Judæ.

n 1. *Par.* 7. 36. Sual filius Suphæ *n*, vulpes, pugnus, manus, ſchahal vel ſchuhal, ex variis lectionibus: veſtigia, via, ex meſchol.

o 1. *Par.* 24. 20. Subael Amrami nepos *o*, converſio, regreſſus, quies, captivitas Dei, ex ſchuh, converſio, quies, vel ex ſchaba, captivitas, & El, Deus.

p 1. *Par.* 23. 16. Subuel filius Gerſonis *p*, ex eodem.

q *Gen.* 25. 2. Sue Abrahami ex Cethurâ filius *q*, ex eodem ac *Sua* frater Calebi,

r 1. *Par.* 2. 49. Sue filius Saaph, & pater Machbenæ *r*, vanitas, elevatio, tumultus, ex ſchave, vanitas, ſuperbia, & ſchoa, tumultus, ſtrepitus.

s 1. *Par.* 7. 36. Sue filius Suphe *s*, eradicans, ex ſaca, vel naſak: contemnere.

t *Num.* 1. 8. Suer Nathanaelis pater *t*, Vulg. *Suar*, parvus.

u *Num.* 26. 42. Suham filius Dan *u*, verbum, meditatio, humiliatio eorum, ex ſchuak vel ſchacac: foſſa eorum, ex ſchika.

x *Num.* 26. 42. Suhamitæ, poſteri Suham *x*, ex eodem.

y *Job.* 2. 11. Suhites, Hebr. oriundus ex Suhi *y*, verbum, meditatio &c. Vide *Suham*, ex eodem.

z *Cantic.* 6. 12. Sulamitis uxor Salomonis *z*, pacifica, perfecta, retribuens, ex ſchalam.

a 1. *Reg.* 28. 4. Sunam urbs *a*, mutatio, iteratio eorum, ex ſchana: eorum ſecunda, ex ſeni, & pronomine am, eorum: ſomnus, ex num, dormire.

b 3. *Reg.* 3. 3. Sunamitis, oriunda ex Sunam *b*,

Su-

c *Joſue* 19. 18. Sunem urbs, eadem ac Sunam *c*. Vide *Sunam*.

d *Gen*. 46. 16. Suni filius Gad *d*, mutatio, iteratio mea, ſecundus meus; Vide *Sunam*.

e *Num*. 26. 15. Sunitæ poſteri Suni *e*, idem.

Suph filius Thau, vel Thahu juxta Vul-
f 1. *Reg*. 1. 1. gatam *f*, aſpiciens, obſervans, ſpecula, expectans, ex tſapha: tectum, operimentum, ex tſuphui: favus mellis, natans, ex tſuph.

g 1. *Par*. 7. 35. Supha filius Helem *g*, præceptum illaqueans, ex tſiva, præceptum, & pac, laqueus: præceptum flatûs vel inflationis, ex eodem tſiva, & puac, ſufflare. Duræ ſunt etymologiæ, nec Textus purus creditur.

h *Num*. 26. 39. Supham filius Benjamio *h*, barba, ex ſapham: labrum, ora, ripa eorum, ex ſchapha: conterens eos, ex ſchupb, conterens, & am, eos vel eorum.

i *Num*. 26. 39. Suphamitæ poſteri Supham *i*, idem.

* *Gen*. 16. 7. & 1. *Reg*. 15. 7. Sur via deſerti cognominis *, murus, bos, aſpiciens, ex ſchur vel ſchor, ex variis lectionibus.

Sur pater Cozbi Madianitidis à Phi-
l *Num*. 25. 15. nees in deſerto Setim interfectæ *l*, lapis, rupes, prædicans, obſidens, ex tſarar: ligans, vinciens: planum, forma, ex tſura.

Sur nomen cujuſdam portæ Templi Sa-
m 4. *Reg*. 11. 6. lomonis *m*, recedens, ex ſur.

Suriel filius Abigail *n*, lapis, robur,
n *Num*. 3. 35. rupes Dei, Deus fortitudo mea, ex tſur. Vide *Sur* pater Cozbi, & ex El, Deus.

o *Num*. 1. 6. Suriſaddai Salamielis pater *o*, Omnipotens rupes mea, robur meum, ex tſur, & ſchaddai, omnipotens.

p 1. *Par*. 18. 16. Suſa ſcriba *p*, gaudium, elevatio, ex ſus, gaudium, &c.

q *Dan*. 8. 2. Suſan urbs *q*, Vulg. *Suſis*, lilium, roſa, ex ſchoſchan: gaudium, ex ſus.

r 1. *Eſdr*. 4. 9. Suſanachæi, Vulg. *Suſanechæi r*, Iſraelitarum hoſtes, qui Templi reſtaurationi pro viribus obſtiterunt: lilium, roſa, gaudium claudorum vel percutientium, ex ſchoſchan, lilium, roſa, vel ex naka ſeu neke, claudus, percutieos. Extraneum eſt, nec ex Hebræo ducendum.

s *Dan*. 13. 2. Suſanna Joachimi uxor *s*, lilium, roſa, gaudium, ex ſchoſchan.

t *Num*. 13. 11. Suſi pater Gaddi *t*, equus, hirundo, ex ſus: tinea, ex ſas.

u *Num*. 26. 35. Suthala filius Ephraimi *u*, plantatio viriditatis, ex ſchuth, & lac, viriditas: vas humidum, ex ſchuta, bibere, vel vas potui porrigendo, & ex lac, humidus.

x *Num*. 26. 35. Suthalitæ poſteri Suthalæ *x*, idem.

Syene urbs *y*, rubus, ex ſene: Syriacè,
y *Ezech*. 29. 10. inimicitia.

Sylvanus, Sylvarum amator, ex *Sylva*.

z *Philipp*. 4. 2. Syntiche vidua ſanctiſſima *z*, loquens, conferens, ex Græco *ſyntygchano*, convenio.

a 2. *Reg*. 3. 26. Syra ciſterna *a*, ſpina, lebes, olla, ex ſir: receſſus, apoſtaſia, ex ſur.

b 1. *Par*. 7. 14. Syra mater Machir *b*, Hebr. *Aramaa*, fœmina Syra. Ad literam, ſublimis, ex rum: fallens, ex rama. *Syria* fortè derivatur ex Hebræo tſur, rupes, arx, quod & Tyri nomen eſt, olim in Syriâ & Phœnicià celebris.

c *Act*. 28. 12. Syracuſæ urbs *c*, vi trahens, ex Græco *ſyro*, & *acouſa*.

Syria, Hebr. *Aram*, Syria, Meſopotamia *d*, ſublimis, fallens, ex rama. Vide *Syra*. d 2. *Reg*. 8. 5.

Syria-Sobal *e*, Hebr. *Aram-Sobah*, elevatus, pugnans. e *Pſal*. 59. 2.

Syrophœniſſa, mulier ex Syriâ Phœnicia *f*, ruſa, purpura, tracta, ex Græco f *Marc*. 7. 26.
ſyro, traho, & *phoinix*, ruſus, palma, purpureus: fortè *Syro* ex Hebr. *Zur*, Tyrus, & *Phœnix*, ex bene Anak, filius Enak vel Enaim, gigas Chanaanitidis.

Syrtis, locus arenoſus in mari magno *g*, g *Act*. 27. 17.
trahens, tractio, ex Græco *ſyro*, trabo.

Syrus, Hebr. *Aram*, è Syriâ oriundus *h*, elevatus, ſublimis, fallens, rupes, Tyrius. Vide *Syra* mater Machir. h *Gen*. 22. 25.

T

TAbbaoth, vel *Tabboth* ex Principibus Nathinæorum *i*, annuli, circuli, ex tabahath: ſubmerſi, ex tabaha: bonum tempus, ex tob, bonus, & heth, tempus. i 1. *Eſdr*. 2. 43.

Tabee Nachoris ex Roma filius *, jugulatio, homicidium, cuſtos corporis, coquus, ex tabac. * *Gen*. 22. 24.

Tabeel, Vulg. *Thabeel*, ex iis qui literas ad Artaxerſem adversùs Judæos miſêre *l*, Deus bonus, ex tub, bonus, & El, Deus. l 1. *Eſdr*. 4. 7.

Tabelias ex Principibus Janitorum Templi *m*, baptiſmus Domini, à Domino baptizatus, ex tabal, aquâ lavare: bonitas Domino, ex tub bonitas, præpoſitione l dativi caſûs, & Jab, Dominus. m 1. *Par*. 26. 15.

Tabitha Chriſtiana mulier ex Joppe, quam S. Lucas *n* interpretatur *Dorcadem*, capream ſcilicet. Syriacum Tabitha ſonat clarè videntem. n *Act*. 9. 36.

Tabremon Benadadi pater *o*, bonum malum punicum, ex tub, bonus, & rimmon, malum puoicum, vel arbor mali punici: bonitas elevata ex eodem tub, & ramam, elevatus: umbilicus, medium, præparatus, numeratus, donatus, ex tabur, umbilicus, & mana, præparare, numerare, donare. o 3. *Reg*. 15. 18.

Tacaſſim urbs *p*, Hebr. *Tacaſin*, Vulg. *Thacaſin*, hora vel tempus Principis, ex heth, tempus: Princeps nunc, ex hatha, nunc, & catſin, Princeps. p *Joſue* 19. 13.

Tahath filius Aſir *q*, inſra, ex thakath: timor, terror, ex kathath: Syriacè, deſçeoſus. q 1. *Par*. 6. 37.

Talitha-cumi, Syriaca & Hebraica vox, qua Jeſus utens Jairi filiam ad vitam revocavit *r*, filia ſurge, ex Hebræo cumi, ſurge *s*, & Syriaco talitha, filia. r *Marc*. 5. 41. s *Dan*. 7. 5.

Tanach urbs *t*, te affligens, bumilians, arguens, ex hana, affligere &c. & pronomine ec, tu, te. t *Judic*. 1. 27.

Tanis, Hebr. *Soan* urbs Ægypti *u*, motus. Quid *zoan* Ægyptiacè ſonet, ignoratur. u *Num*. 13. 23.

Tapheth Salomonis filia *x*, filia parva, ex taphah vel taph, parvis gradibus aſcendere, veluti parvuli: diſtillatio, gutta, ex nephеſch. x 3. *Reg*. 4. 11.

Taphne uxor Pharaonis Regis Ægypti *y*, vexillum, fuga, tentatio, celata, ex nus, fuga, vel naſa, tentare, ſeu naſas, vexillum, & caphah, celatus, opertus. y 3. *Reg*. 11. 19.

z Jerem. 2. 16. Taphnes vel *Taphnis* Ægypti urbs *z*, tentatio ſecreta, fuga abſcondita, vexillum apertum, ex caphah, opertus, abſconditus, & nes, tentatio, fuga, vexillum. Ægyptum eſt, nec ex Hebræo petendum.

a Ezech. 30. 14. Taphnis, legendum *Thanis*, Hebr. *Soan*. *a*. Vide *Tanis*, motus.

b Ezech. 30. 18. Taphnis, Hebr. *Thaphnehes* vel *Techaphnehes* *b*, eadem, ut creditur, ac *Tanis*. Vide *Taphnes*.

c Jerem. 31. 27. Vaphſar locus *c*, exercitus, auferens filios. Hebræis barbarum eſt.

d Joſue 12. 17. Taphua urbs *d*, malum, arbor mali, ex thaphac; flatus, inflatio; ligans, retinens in retibus, ex puac.

e Act. 21. 36. Tarſenſis *e*, alatus, ex Græco *tarſos*, ala, penna.

f Act. 21. 39. Tarſus urbs *f*, alatus, pennatus, idem ac *Tarſenſis*.

g 1. Par. 18. 8. Tebath urbs *g*, homicidium, coquus. Vide *Tabee*.

h Judic. 7. 23. Tebbath locus *h*, bona, bonitas, ex tuh.

i 2. Eſdr. 7. 4. Tebbaoth ex Principibus Nathinæorum *i*. Vide *Tabboth*.

* Eſth. 2. 16. Tebeth Babylonicum nomen ſecundi Hebræorum menſis, partim Decembri & Januario reſpondentis *. Fruſtra hoc ex Hebræo petas.

l 1. Par. 4. 12. Tehinna Ethonis filius *l*, oratio, gratia, miſericordia, ex kanan.

m Joſue 15. 24. Telem urbs *m*, agnus eorum, ex tale: ros eorum, ex tal, ros, & pronomine am, eorum. Chaldaicè, Syriacè, & Arabicè injuriam inferre, violare ſignificat.

n 1. Par. 9. 17. Telmon ex Principibus Janitorum Templi *n* preparatio, munus, numeratio roris, ex mana &c. & ex tal, ros; ex Syro & Hebræo, munus, præparatio umbræ, idem ac Telem.

o 1. Eſdr. 4. 9. Terphalæi populi qui Templi reſtaurationi obſtiterunt *o*, raptores fatigati, ex taraph: ſeries ordo miraculorum, ex tur, ordo, ſeries, & phala, miracula: ordo vel ſeries ruinoſa, ex maphala, ruina: ex Syro & Hebræo, mos, cuſtos miraculi, ruinæ, folii arboris. Hebræis barbarum eſt.

p Rom. 16. 22. Tertius S. Pauli diſcipulus, & ipſi à ſecretis *p*. Latinum eſt.

q Act. 24. 1. Tertullus Orator in S. Paulum coram Felice *q*, mendax, impoſtor, ex Græco *teratologos*, impoſtor, fabulator.

r Gen. 22. 24. Thaas Nachoris ex Roma filius *r*, Hebr. *Thakas*, feſtinans, ex cuſch; ſilentium ſervans, ex caſcha: hyacinthinus, ex thacaſch. Animal etiam ſonat, cujus pellis violaceo

s Exod. 25. 5. colore vel cœruleo imbuebatur *s*, quod aliquibus mellis eſſe creditur.

t Judic. 4. 6. Thabor mons *t*, electio, puritas, ex barar: Syriacè, contritio. Thabor per teth, umbilicum ſonat.

u Gen. 14. 1. Thadal Ethnicorum Rex *u*, conterens jugum, ex hol, jugum, & dalal, conterere: ſcientia elevationis, ex jadah, ſcientia, & hala, elevatio. LXX. legunt per reſch pro daleth, tharal.

x Marc. 3. 18. Thaddæus Apoſtolus Jeſu Chriſti *x*, qui in Græco S. Matthæi *cap.* 10. 3. *Lebbæus* cognomine dicitur. *Lebbæus* hominem cordatum ſonat, *Thaddæus* laudantem, fatentem, ex jada, unde thoda vel thada.

Thahan filius Thale *y*, oratio, miſericordia, gratia, ex kanan. y 1. Par. 7. 25.

Thahath vigeſima tertia Iſraelitarum ſtatio in deſerto *z*, ſob, infra, ex thacath; terror, ex cathath: Syriacè, deſcenſus. z Num. 33. 26.

Thalaſſa in Græco *Laſæa* urbs *a*, ſpiſſa, villoſa, herbida, ex *laſos*. Græcum *thalaſſa* ſignificat mare. a Act. 27. 8.

Thalaſſar regio *b*, Vulg. *Thelaſſar*, vox Hebræis barbara: appendens Principem, ex thala, & ſara, Princeps: tumulus, acervus cantici vel canentis, ex thalal, acervus, tumulus, & ſchur, canere: fortè & agger Aſſur vel Aſſyriæ. b 4. Reg. 9. 12.

Thale pater Thaan *c*, humilitas, viriditas, ex lac. c 1. Par. 7. 25.

Tamar uxor Her *d*, palma vel arbor palmæ, ex thamar, arbor palmæ. d Gen. 38. 6.

Thamna altera oxor Eliphaz *e*, impedimentum, prohibitio, ex mana: turbo perfectus & conſummatus, ex nua, motus, commotio, & thamam, perfectus, completus. e Gen. 36. 12.

Thamna urbs *f*, imago, figura, ex mon: numeratio, ex mana: Syriacè, ſtabiliens. f Joſue 15. 57.

Thamnas, Hebr. *Thamnatha* urbs *g*, idem ac *Thamna*. g Gen. 38. 13.

Thamnatha urbs *h*, idem. h Judic. 14. 1.

Thamnathæus, civis Thamnathæ, cognomen patris Samſonis: Hebr. Timni *i*; idem. i Judic. 15. 16.

Thamnath-ſara, vel *Thamnath-ſare* *, vel *Thamath-hares*, traſpoſitio ſamech. figura, imago extenſa, remanens, ex num, imago, & ſarah, extenſus, remanens: numeratio extenſa, ex mana, numerare, & farac: imago, fœtor, ex Syriaco & Chaldaico ſara. * Joſue 19. 30.

Thamnath-hares *l*, figura, imago ſolis, ex mun, figura, & keres, ſol. Vide Thamna, urbs. l Joſue 24. 30.

Thamnach urbs *m*, alibi *Thenach* *n* juxta Vulgatam: te humilians, tibi reſpondens, te affligens, ex hana, & pronomine ac, tu, te. m 3. Reg. 4. 12. n Joſue 18. 21.

Thanath-Silo locus *o*, dejiciens, conterens ficus vel ficulneas, ex nathaſch, dejicere, vellere, demoliri, & thaan, ficulnea: ficulnea erroris & mendacii, ex eodem thaan, ficulnea, & ſchala vel ſchal, error; ficus abundantiæ vel pacis ex ſchalo, pax &c. o Joſue 16. 6.

Thanchumeth pater Saraiæ *p*, conſolatio, pœnitentia, ex nakam: lagimcula, murus, donatus vel doni, ex kemeth, vas, laguncula, coma, murus, & ex mathath: donum indignationis vel caloris, ex cama, indignatio, ira, vel ex cam, calor, & ex mathath quies mortis, ex nua, quies, & muth, mors. p 4. Reg. 25. 23.

Taphſa vel *Thapſa* urbs vel locus *q*, tranſitus, ſaltus, claudicatio, Paſcha, ex paſac. q 3. Reg. 4. 24.

Thara Michæ filius *r*, Vulg. *Tharæ*, domus, cubiculum ſocii vel paſtoris ſeu malitiæ, ex tha, lectus vel cubiculum, & rohe, ſocios, paſtor, vel ex rah ſeu ruah, malitia: clamans & querens, maleficus, ex ruah. r 1. Par. 8. 35.

Thara Michæ filius *s*, mala ira, ex cara, ira, & rah, malus: ira paſtoris & ſocii, ex rohe, ſocius, paſtor. s 1. Par. 9. 41.

Tha-

t *Eſth.* 15. 1. Thara Eunuchus *t*, idem ac *Thares u*.
u *Ibid.* 2. 21. Vide infra.

x 4. *Reg.* 19. 9. Tharaca Æthiopiæ Rex *x*, inquiſitor, examinator, vel contemplator hebes, oculis clauſis, turbido viſu, & thur, quærere, examinare, & caa, obtuſus, hebes: turtur vel lex hebes, ex thur, turtur, vel thora, lex, & caa, hebetare. Æthiopicum eſt, nec ex Hebræo ducendum.

y 1. *Par.* 2. 48. Tharana Calebi ex Maacha filius *y*, inquiſitor, examinator, turtur gratiæ vel miſericordiæ ex thur, examinator, turtur, & ken, gratia, miſericordia.

z *Gen.* 11. 24. Thare Nachoris filius *z*, olfacere, ſentire, ſufflare reſpirare, ex rik.

a *Joſue* 18. 27. Tharela urbs *a*, examinator, turtur maledictionis, roboris, quercûs, ex tur, examinator, turtur, ex ala vel alla, maledicere, quercus, vel ex ejal, robur.

b *Eſth.* 2. 21. Thares Eunuchus *b*, idem ac *Thare*, hæres, miſer, proſcriptus, ex jaraſch. Medum & Perſicum eſt, nec ex Hebræo petendum.

c 2. *Macch.* 3. 5. Tharſeas *c*. Græcum legit *Thraſeas*: audax, fortis.

d *Gen.* 10. 4. Tharſis filius Javan *d*, contemplatio, examen marmoris vel gaudii, ex thur, examinare &c. & ſchiſch, marmor, vel ſus, gaudium: gemma colore cæruleo, ex tharſchiſch, nomen regionis, in quâ hæc gemma inveniebatur.

e 4. *Reg.* 17. 31. Tharthac Numen Hevæorum *e*, vel juxtà alios *Tertak*, catenatus, clauſus, ligatus, ex kathaq vel oirthaq.

f *Iſa.* 20. 1. Tharthan ſupremus copiarum Sargonis Regis Aſſyrorum Imperator *f*, quærens, examinans donum turturis, & thur, examinare, turtur, & ex thana, donum, merces: lex eorum, ex thora, lex, & pronomine an, eorum. Hebreis barbarum eſt.

g 1. *Macch.* 2. 3. Thaſi filius Mathathiæ *g*, dormiens, obliviſcens, ex naſcha, vel thaſi, bulliens, ſeu thaſchi, debilis, ſive thiſch, hircus.

h 1. *Eſdr.* 5. 3. Thathanai ex Principibus populi, qui Templi reſtaurationi obſtiterunt *h*, donans, Præfectus donorum, munerum, tributorum, Miniſter Regis Perſarum, ex nathan, donare.

i *Ezech.* 9. 4. Thau, ſigna quibus Fideles & ex Judeis Electi notandi erant, Vulg. *Thau i*, ſignum. Hebraici Alphabeti poſtrema eſt litera.

* *Judic.* 9. 50. Thebes urbs *, lutoſus, ex bots, lutum, paludoſus: ova, ex bits: byſſus, ſericum, ex buts.

l 3. *Reg.* 16. 21. Thebni filius Gineth *l*, palea, fœnum, & theben: intelligentia, ex bina: filiatio, ex ben.

m *Dan.* 5. 25. Thecel vox Danieli viſa in pariete ſcripta *m*, pondus, ex Chaldæo tekel, ponderare.

n 2. *Reg.* 14. 2. Thecua urbs *n*, tuba, ſonitus tubæ, ex thakah: firmatus ex eodem.

o 4. *Reg.* 22. 14. Thecua vel *Thecuat* pater Sellum *o*, ſpes, unio, acervus, ex cava: lignum, funis, regula, ex cau.

p 2. *Eſdr.* 3. 5. Thecuni incolæ Thecuæ *p*, tubæ, firmati. Vide *Thecua* urbs.

q 1. *Par.* 11. 28. Thecuites incola Thecuæ *q*, idem.

r 4. *Reg.* 15. 29. Theglath-phalaſar Rex Aſſur *r*, ligans, auferens captivitatem prodigioſam, ruinoſam, ex aſar, ligare, gala, captivitas, & pala, prodigioſa, vel nephel ſeu maphala, ruina. Aſſyrium eſt, & Hebræis barbarum.

Thehen filius Ephraim *s*, orans, miſericors, gratioſus, ex kanan t caſtrametari, ex cana. s *Num.* 26. 35.

Thehenitæ poſteri Thehem *t*, idem. t *Num.* 26. 35.

Thelaſſar Syriæ pars *u*, eadem ac *Thalaſſar x*, ſolvens, dimittens ſuſpenſionem, vel acervum, ex ſchara, ſolvere &c. & ex thala, ſuſpendere, vel thalal, acervus, cumulus. Medum vel Perſicum eſt, nec ex Hebræo petendum. u 4. *Reg.* 19. 2. x *Iſa.* 37. 12.

Thelgath-phalnaſar Aſſyriorum Rex *y*, impediens, ligans, retinens nivem cadentem, ex aſar, ligare, impedire, & ex Chaldæo thelag, oingere, & pala, ſeparari, dividi. Hebræis barbarum eſt, nec in Hebræo quærendum. y 1. *Par.* 5. 6.

Thel-harſa locus *z*, acervus, ſuſpenſio aratri vel ſurditatis ſeu ſilentii, ex thala, ſuſpendere vel ex thalal, acervus vel cumulus, & ex caraſch, laborare, tacere, ſurdeſcere: ſuſpenſio teſtæ, ex eodem ſuſpendere, & kereſch vel karaſch, ex variis lectionibus. z 1. *Eſdr.* 2. 59.

Thel-mela locus *a*, acervus, cumulus ſalis vel nautarum, ex thalal, acervus, & ex Chaldæo melac, ſal, vel ex malakim, nautæ, ſuſpenſio ſalis vel nautæ, ex thala, ſuſpendere &c. a 1. *Eſdr.* 2. 59.

Thema filius Iſmaelis *b*, admiratio, ex thama; perfectio vel conſummatio, ex thamam: meridies, ex jamin, LXX. legunt *Theman*. b *Geneſ.* 25. 15.

Thema ex Principibus Nathinæorum *c*, delens, ſupprimens, ex maca: Syriacè, percutiens. c 1. *Eſdr.* 2. 53.

Theman urbs cujus imperium penès Eliphaz Eſau filium erat *d*, meridies, Aphrica, ex jamin, dextera, &c. perfectus, conſummatus, ex thamam. d *Gen.* 36. 15.

Themani filius Aſhur *e* ex eodem. e 1. *Par.* 4. 6.

Themanites incola Theman *f*, ex eodem. f *Job.* 4. 1.

Themna urbs *g* Hebr. *Thamnatha*, aut *Thamnitica*, imago, figura, ex mun: numeratio, ex mana. Vide *Thamna*: Syriacè, conſtitutus. g *Joſue* 19. 43.

Thenach *h*, eadem ac *Thanach*. Vide ſupra. h *Joſue* 17. 2.

Theodas Pſeudo-Propheta *i*. Vide infra *Theudas* à Deo donatus. i *Act.* 5. 36.

Theodotius Legatus Nicanoris ad Judam Macchabæum *, à Deo datus, donum Dei, ex Græco *Theos*, Deus, & *dotos*, datus. * 2. *Macc.* 14. 19.

Theophilus vir illuſtris, cui S. Lucas Evangelium ſuum, & acta nuncupavit *l*; amicus Dei, ex *Theos*, Deus, & *philos*, amicus. l *Luc.* 1. 3.

Theraphim Idoli genus *m*, ſimulachrum quoddam, quod, teſte S. Hieronymo *n*, Cherubim vel hominis figuram exhibebat. Hoc ſenſu ſumitur 1. *Reg.* 19. 16. Derivatur ex theraph, idolum, imago. m *Judic.* 17. 5. n *Epiſt. ad Marcel.*

Theriſtrum velum quo mulieres æſtate operiuntur, ex *theros*, æſtas *o*. o *Iſai.* 3. 23.

Therſa urbs *p*, Hebr. *Therſatha*, complacens, benè volens, ex ratſa, currens, ex ruts. p 3. *Reg.* 14. 17.

Thesbites incola Thesbæ, ſeu Thisbæ *q*, captivans, ex ſchaba: convertens, revocans, manens, ex ſchub. q 3. *Reg.* 17. 1.

Theſſalonica urbs in qua S. Paulus Evange-

r *Act.* 17. 1. gelium prædicavit *r*: victoria de Theſſalis, ita à Philippo Macedoniæ Rege appellata, cùm victor de Theſſalis regrederetur.

s *Act.* 20. 4. Theſſalonicenſes populus Theſſalonicæ *s*, ad quos S. Paulus duas Epiſtolas ſcripſit: ex eodem.

Theudas. Vide *Theodas*, à Deo datus, ex *Theos*, Deus, & *didomi*, do.

t *Ezech.* 47. 16. Thicon pagus *t*, medium, ex thoc; præparatio, ex cuo.

u 1. *Par.* 4. 20. Thilon filius Simonis *u*, murmur, ex lun: ſuſpenſio ejus, ex thala, ſuſpendere; acervus ejus, ex thalal, acervus, & pronomine an, eorum.

Thirſa. Vide *Therſa*.

x *Gen.* 10. 2. Thiras filius Japhethi *x*, demoliens, deſtruens, ex aras: irrorans, ex raſas.

y 1. *Par.* 4. 16. Thiria filius Jaleleelis *y*, quærens, examinas, ex thur: contemplans, ex raa.

z 1. *Par.* 4. 32. Thochem urbs *z*, ex eodem ac *Thichon*.

a *Gen.* 10. 3. Thocorma filius Gomer *a*, oſſeus, robuſtus: contritio, roſio oſſium, ex gherem, os, fortis, valdè timidus.

b 1. *Reg.* 1. 1. Thohu filius Eleu; Vulg. *Eliu b*, vivens, ex caja, anouncians, ex kiva.

c 1. *Par.* 6. 34. Thobu filius Suph *c*, Hebr. Thoah telum, jaculum, ex thothac.

d. *Gen.* 46, Thola filius Iſſachar *d*, vermis, vermiculus: coccus, quod hujus vermis ſanguine iſ color exprimitur: ex tholah.

e 1. *Par.* 4. 29. Tholad urbs *e*, nativitas, generatio, ex jalad.

f *Num.* 26. 23. Tholaitæ poſteri Tholæ *f*; Vide ſupra.

g *Joſue* 15. 54. Tholmai filius Enac *g*; ſulcus meus aratro factus, ex thelem: ſoſpendens aquas, ex thala, appendere, ſuſpendere, & maim, aquæ: acervus aquarum, ex thalal, acervus, & maim, aquæ.

h 2. *Reg.* 13. 37. Tholomai filius Ammiud *h*, ex eodem.

i *Matth.* 10. 3. & *Joan.* 11. 11. Thomas qui & *Didymus*, Apoſtolus *i*, Thomas, ex Hebræo theon, geminus: Didymus, ex Græco *Didymos*, gemellus.

* *Deut.* 1. 1. Thophel locus deſertus *, ruina, ſtultitia, inſulſus: inſipidus, ex thaphil.

l 4. *Reg.* 23, 10. Thopheth locus *l*, tympanum, ex thoph: ſeductio, ex patha.

m 1. *Macc.* 9. 50. Thopo vel *Topo* ſeu *Tepho*, locus *m*; *topos* Græcè locum ſignificat: fortè legendum *Tophel*. In *Deut.* 1. legitur *Pharan*, ſeu *Thophel*, & 1. *Macc.* 9. 50. *Topho*, *Topo*, & *Pharas*. *Thophel* ſonat ruinam, ſtultitiam, lapſum.

n 1. *Par.* 11. 45. Thoſaites regio *n*, diſſipatio, exiens, ex jatſa.

o 2. *Reg.* 8. 9. Thou Rex Emath *o*, errans, ex thaha.

p 2. *Macc.* 12. 35. Thraces populi *p*, aſper, difficilis, ſaxoſus, ex Græco *thrâchys*.

q 2. *Macc.* 3. 5. Thraſea. Vulg. legit *Tharſaa q*; audax, temerarius, ex Græco *thraſys*.

r *Gen.* 10. 2. Thubal filius Japhethi *r*, terra, mundus, ex thebel: portatus, ductus, ex jabel: confuſio, ex balal.

s *Apocal.* 2. 18. Thyatira urbs *s*, aroma, ſacrificium laboris & contritionis, ex Græco *thya*, odor, aroma, & *teiro*, contero, contriſto.

t *Joan.* 6. 1. Tiberias urbs *t*, bona viſio, ex tub, bona, & raa, viſio: umbilicus, ex thahur: contritio, ex thabar.

u *Luc.* 3. 1. Tiberius Imperator Romanus *u*, filius Tiberis.

a *Gen.* 2. 14. Tigris amnis Hebr. *Chidekel*, flumina *a*, acumen velocitatis, celer ut ſagitta. Tigris Perſicè ſagittam ſonat *b*. *Chidkel* fortè derivatur ex cad, acutus, & calal, velocitas: acutus ſonus, ex col, ſonus, & cad, ſonus, velocitas, læta, ex iiſdem calal & col, & ex cada, gaudere: ex Syro & Hebræo, una vox, unus ſonitus, unica velocitas. b *Q. Curt. l.* 4. *c.* 9.

Timæus pater Bar-timæi *c*. Timæus Græcè perfectum, honorabilem ſonare poteſt; Hebr. admirabilem, ex thama, admiror. c *Marc.* 10. 46.

Timon Diaconus ex ſeptem *d*, honorabilis, pretioſus, ex Græco *time*. d *Act.* 6. 5.

Timothæus S. Pauli Diſcipulus *e*, honor Dei, pretioſus Deo, ex Græco *time*, & *Theos*, Deus. e *Act.* 16. 1.

Titan populi vel gigantes *f*. Ex Græco ſonare poteſt oltorem, punitorem. f *Judit* 19. 8.

Titus cognomine *Juſtus g*, honorabilis, ex Græco *tio*, honoro. g *Act.* 18. 7.

Toh regio *h*, bonus, bonitas. h *Judic.* 11. 3.

Tob-adonjas ex Principibus Levitarum *i*, bonus Dominator Dominus, ex tob, bonus, adon, Dominator, & Jah, Dominus: bonitas baſis Domini, ex iiſdem tob & Jah, & ex eden, baſis. i 2. *Par.* 17. 8.

Tobia vel *Tobias*, Princeps familiæ Nathinæorum *, Dominus, bonus, bonitas Domini, ex tob, bonus, bonitas, & Jah, Dominus. * 1. *Eſdr.* 2. 60.

Toparchia *l*, Greca vox: agrum ſonans, dominium in quandam regionem. l 1. *Macc.* 11. 28.

Traconitis regio *m*, difficilis, ſaxoſus, ex Græco *trachon*. m *Luc.* 3. 1.

Tres-tabernæ locos *n*. n *Act.* 28. 15.

Tripolis urbs, ad literam, tres urbes *o*. o 2. *Macc.* 14. 1.

Troas Provincia aut urbs *p*, perſorata, ex Græco *titroſco*, perforo. p *Act.* 16. 8.

Trophimus, ex iis qui S. Paulum Troadem proſecuti ſunt *q*, benè nutritus & educatus, ex Græco *trophimos*. q *Act.* 20. 4.

Troglodytæ Hebr. *Suchiim* populi *r*; ad literam, uncti, ex ſuc: operti, obumbrati, ex ſacac. Græcum *Troglodyta* habitatores cavernarum ſonat, ex *trogle*, caverna, & *dyo* vel *dymi*, ſubeo. r 2. *Par.* 12. 3.

Tryphæna S. Pauli Diſcipulus, aut amicus *s*, delicioſa, delicata ex *trypho*. s *Rom.* 16. 12.

Tryphon vir *t*, ex eodem. t 1. *Macc.* 11. 39.

Tryphoſa S. Pauli Diſcipula, & familiaris *u*, ex eodem. u *Rom.* 16. 12.

Tubal-cain filius Lamechi *x*, poſſeſſio mundana, poſſeſſor mundi, ex thebel, mundus, terra, ex cana, poſſeſſio: æmulator confuſionis, ex kinne, æmulari, & balal, confuſio. x *Gen.* 4. 22.

Tubianæi populi regionis Tob: ad literam boni viri *y*. y 2. *Macch.* 12. 17.

Tubain locus *z*, bonus, ex tob, bonus. z 1. *Macc.* 5. 13.

Tychicus ex iis qui S. Paulum Troadem proſecuti ſunt *a*, fortuitus, caſualis, ex Græco *tyche*. a *Act.* 20. 4.

Typhonicus ventus *b*, ventus turbidus, impetuoſus, ex Græco *typho*, inflammo, violenter ſuſſio. b *Act.* 27. 14.

Tyrannus Princeps vel gubernans *c*, ex Græco *tyrannos*, regnans, regens. c *Eſth.* 6. 9.

Thyrii Hebr. *Tzorim* populi *d*, fortes, robuſti, acuti, rupes, ex zur vel zor. d 2. *Eſdr.* 13.

Tyrius *e*, ex eodem. e 3. *Reg.* 7. 14.

Tyrus, Hebr. *Sor* aut *Tzur* urbs *f*, ſobur, rupes, acutus. f *Joſue* 19. 29.

Va-

Digitized by Google

V

g *Judith.* 12. 10. VAgao Eunuchus Holophernis *g*. *Bagao* Perſicè Eunuchum ſignificat.

Vaiera titulus Libri Levitici, illiuſque primum verbum: & vocavit, ex vau, &, & kara, vocare.

Vaiedaber titulus Libri Numerorum, primumque ejus verbum: & locutus eſt, ex conjunctione vau &, & dabar, loqui.

h *Eſth.* 9. 9. Vaiezatha, Vulg. *Jezata* filius Amani *h*, irrorans lectum, ex naza, irrorare, & tha, cubiculum, lectus: ex Syro & Hebræo, væ olivæ.

i *Iſai.* 28. 1. Vallis-pinguium, Hebr. *Ge-ſemanim i*, Vide *Gethſemani*, vallis pinguium, vallis pinguis, ex ghei, vallis, & ſchaman, pinguis.

* 2. *Reg.* 8. 13. Vallis-ſalinarum, Hebr. *Ge-melac* *. Vide *Gemelli*, ex ghei, vallis, & melac, ſal.

l *Gen.* 14. 3. Vallis-ſylveſtris, Hebr. *Emac-haſſidim l*, vallis lignorum, agrorum, ſylveſtris, ex hamaq, vallis, profunditas, & ſchidded, occare, præparare agrum.

m 1. *Eſdr.* 10. 36. Vania vir *m*, nutrimentum Domini, arma Domini.

n *Num.* 13. 15. Vaſpi pater Nahabi *n*, fragmentum, diminutio, ex paſas.

o 1. *Par.* 6. 28. Vaſſeni filius majornatu Samuelis *o*. Malè hæc vox pro nomine proprio uſurpatur. Locus Paralipomenon vitiatus eſt; ubi enim legit, *filii Samuel primogenitus Vaſſeni*, legendum eſt, *filii Samuel, Joel primogenitus & ſecundus* (Hebr. vaſeni) *Abia*. Vaſeni igitur ſonat, & ſecundus.

p *Eſth.* 1. 9. Vaſthi uxor Aſſueri *p*, bibens, ex ſchatha: rete, ſtamen, ex ſcheti.

q 1. *Par.* 27. 30. Ubil ex Curatoribus camelorum Davidis *q*, plorans, deflendus, ex abal: ſenex, ex bala: ductus, portatus, ex jabal.

r 1. *Eſdr.* 10. 34. Vel poſteri vel filii Bani *r*, vel Deus, vel fortis, ex conjunctione o, vel, & El, Deus ſeu fortis: deſiderans Deum, ex iva, deſiderare, & El, Deus.

Velle-ſemoth titulus Exodi, & prima illius verba: & hæc nomina, ex conjunctione vau, & pronomine elle, hæc, & ſchem, nomen.

s *Dan.* 7. 2. Ulai amnis veteribus Geographis ſub Græco nomine *oulaios* notus *s*, robur, ex ul, robur, ſtultus, ex ovil. Hebr. ubal ulai: ubal ſonat fluvium, & ulai nomen eſt fluvii.

t 1. *Par.* 7. 16. Ulam filius Sares *t*, veſtibulum, atrium, ex ulam: robur, ſtultitia eorum, ex ul, robur, & evil, inſenſatus, & pronomine am, eorum.

u *Gen.* 11. 28. Ur urbs *u*, ignis, lux, ex ur vel or, ex variis lectionibus: vallis.

x *Deut.* 34. 3. Urbs-palmarum *x*, Hebr. *Hir-thamar*, eadem ac *Jericho*. Vide ſupra, ex hir, urbs, & thamar, palma.

y 1. *Par.* 2. 20. Uri filius Hur *y*; Vide *Ur*, ignis, lux.

z *Iſai.* 8. 2. Uria vel *Urias* Sacerdos Iſaiæ ætate *z*, Dominus lux mea, ignis, lux Domini, ex ur vel or, ignis, & Jah, Dominus.

a 2. *Par.* 13. 2. Uriel pater Maachæ, Vulg. *Michaia a*, Deus lux mea, ignis, lux Dei, ex or vel ur, ignis, lux, & El, Deus.

Uthai filius Begui *b*, iniquitas, ex heveth: tempus, ex heth. b *Eſdr.* 8. 14.

Uzal filius Jectan *c*, itinerans, approximans, ex azel: navigare, vel diſtillare. c *Gen.* 10. 27.

X

XANTHICUS menſis anni Græcorum, Aprili reſpondens *d*, Græcum *Xanthicus*, nigrum ſignificat. d 2. *Macc.* 11. 30.

Z

ZABAD filius Nathan *e*, dos aut dotatus. e 1. *Par.* 2. 36.

Zabadæi populi partem Arabiæ incolentes *f*, ex eodem. f 1. *Macch.* 12. 31.

Zabadias filius Beriæ *g*, dos Domini, vel Dominus dos mea, ex zabad, dos, & Jah, Dominus. g 1. *Par.* 8. 15.

Zabbai ex poſteris Bebai *h*; fluens, ex zub. h 1. *Eſdr.* 10. 28.

Zabdi pater Charmi *i*, dos vel dotatus, ex zabad. i *Joſue* 7. 1.

Zabdias Præfectus Cellariorum Davidis *, Deus dos mea. * 1. *Par.* 27. 27.

Zabdiel pater Jesboam *l*, dos Dei, ex zabad, dos & El, Deus. l 1. *Par.* 27. 2.

Zabina, nomen Chaldæum unius ex iis, qui alienigenas fœminas duxerant *m*; fluens nunc, ex zub, fluere, & na, nunc; emens, ex Chaldæo zaban. m 1. *Eſdr.* 10. 43.

Zabud filius Nathan *n*, dos vel dotatus, ex zabad. n 3. *Reg.* 4. 5.

Zabulon decimus filius Jacobi *o*, ita appellatus per alluſionem ad verbum zabad, dotare: manſio, habitatio, ex zabal. o *Gen.* 30. 20.

Zabulonitæ poſteri Zabulonis *p*, ex eodem. p 1. *Par.* 27. 19.

Zacchæus vir *q*, purus, nitidus, ex zacaq: Syriacè, juſtus, juſtificatus. q 2. *Macc.* 10. 19.

Zacchai Princeps familiæ Babylone Jeroſolymam redux *r*, ex eodem. r 1. *Eſdr.* 2. 9.

Zacchur filius Maſmæ *s*, recordans, id cujus quis meminit; maſculus, ex zacar, maſculus, memoria. s 1. *Par.* 4. 26.

Zacharias ex Principibus Tribûs Ruben *t*, memoria Domini, maſculus Domini, ex zacar, memoria, maſculus, & Jah, Dominus. t 1. *Par.* 5. 7.

Zacher, Vulg. *Zachar* filius Abi-gabaonis *u*, memoria ſive maſculus. Vide *Zacchur*, idem ac *Zacharias x*. u 1. *Par.* 8. 31. x *Ibid.* 9. 37.

Zambri filius Salu *y*, cantus meus: vinea, palmes meus, ex zamar, canere, vel zamir, vinea, palmes. y *Num.* 25. 14.

Zamira filius Bechor *z*, ex eodem. z 1. *Par.* 7. 8.

Zamma filius Semei *a*, cogitatio, crimen, ex zamam. a 1. *Par.* 6. 42.

Zamram filius Abrahami ex Cethurâ *b*, cantus vel cantor, ex eodem zamar. Vide *Zambri*. b *Gen.* 25. 2.

Zamri filius Zaræ, Judæ, & Thamar filii *c*, idem ac *Zambri*. c 1. *Par.* 2. 6.

Zanoe urbs *d*, oblivio, abjectio, ex zanak: hæc quies vel conſolatio, ex pronomine ze, hic, ille, & nuac, quies, vel nakam, conſolatio. d *Joſue* 15. 34.

Zara vel *Zare* filius Ruhuelis *e*, oriens vel claritas, ex zarak: extolli, ſol oriens. e *Gen.* 36. 13.

Za-

f 1. Par. 27. 51. Zarahi caput vel pater Sobochai *f*, oriens meus, claritas mea.

g 1. Par. 6. 6. Zarahias filius Ozi *g*, oriens, claritas Domini, ex zarak, &c. & Jah, Dominus.

h Num. 25. 52. Zared, torrens *h*, deſcenſus, poteſtas extranea, ex radad, deſcendere, ſupponere, vel rada, poteſtas, & zar, extraneus.

i 1. Eſdr. 8. 4. Zarche ex Principibus familiarum Babylone Jeroſolymam regreſſarum *i*, oriens vel claritas Domini, ex mizrac, oriens, &c. & Jah, Dominus. Vide *Zarachias*.

* Gen. 36. 53. 13. Zarcitæ poſteri Zarę *, orientales, clari. Vide *Zara*.

l Eſth. 5. 50. Zares uxor Amani *l*, vox Hebræis barbara; miſeria extranea, hæreditas, extranea vel diſperſa, ex jaraſch, miſeria, hæreditas, & zer, extraneus, diſperſus: corona hæreditatis vel miſeriæ, ex eodem zer, corona, circulus, & jaraſch, hæreditas, miſeria.

m 1. Par. 26. 22. Zatham, Vulg. *Zathan* filius Jehieli *m*, oliva eorum, ex zaith, & pronomine am, eorum: hic perfectus, completus, conſummatus, ſimplex, ex ze, hic, ille, & thamam, perfectus, &c.

n Gen. 36. 27. Zavan filius Ezer *n*, terror, timor, vexatin, commotio, ex zatha.

o Judic. 7. 27. Zeb Madianita ab Ephraemitis ad ripam Jordanis interfectus *o*, lupus, ex zeeb.

p 2. Eſdr. 11. 17. Zebedæus pater Michæ *p*, dos, fluxus vehemens, ex zabad, dos, dotatus, vel ex zub, fluxus, & dai, abundans, ſufficiens.

q 1. Eſdr. 8. 8. Zebedia filius Michaelis *q*, dos Domini, Deus dos mea, ex zabad, dos, dotatus, & Jah, Dominus.

r Judic. 8. 5. Zebee Rex Madianitarum *r*, victima, ſacrificium, immolatio, ex zabac.

s 4. Reg. 23. 36. Zebida mater Joacim vel Eliacim *s*, dotata, ex zabad.

t Judic. 9. 28. Zebul ſervus Abimelechi *t*, manſio, ex zabal.

u Exod. 6. 21. Zechri filius Iſaar *u*, recordans, maſculos, ex zacar.

x Num. 13. 5. Zecur pater Sammuæ *x*, ex eodem.

y Luc. 6. 15. Zelotes cognomen Simonis Apoſtoli *y*, zelotipus, zelo plenus, ex Græco zêlos.

z Gen. 29. 34. Zelpha ancilla Liæ *z*, diſtillatio, ex zalaph, contemptus oris, ex zul, vilis, contemnendus, & pe, os.

a 2. Par. 29. 12. Zemma filius Gerſonis *a*, cogitatio perverſa, crimen, ex zamam.

b Tit. 3. 13. Zenas Legis Doctor *b*, vivens, ex Græco zên, vivere.

Zephrona limes Judææ *c*, ex Hebræo & Syro, falſitas cantici, falſum gaudium: ſibilus, ex zaphsr, ſibilare. c Num. 34. 9.

Zetham, Vulg. *Zathan*, ex poſteris Gerſonis *d*, oliva, vel arbor olivæ eorum. d 1. Par. 23. 8.

Zethan filius Balan *e*, oliva arbor olivæ, ex zaith. e 1. Par. 7. 10.

Zethar Eunuchus Aſſueri *f*, vox Hebræis barbara: hic examinans vel contemplans, oliva explorationis, turturis, ex pronomine ze, hic vel ille, & thur, explorare, contemplari: turtur, ex thur, oliva, ex zith. f Eſth. 1. 10.

Zethu Princeps familiæ, qui fœderi renovato ſub Nehemia ſubſcripſit *g*, oliva, arbor olivæ ex zith. g 2. Eſdr. 10. 14.

Zethua Princeps familiæ Babylone Jeroſolymam regreſſus *h*, ex eodem. h 1. Eſdr. 2. 8.

Zie ex poſteris Gad *i*, ſudor, labor, ex jazah: timor, commotio, ex zuah. i 1. Par. 5. 13.

Zina, Vulg. *Ziza*, filius Zemei *, fornicatio, proſtitutio, ex zana: Syriacè, caupo, ex zun, vel zuna; arma. * 1. Par. 23. 10.

Zio ſecundus Hebræorum menſis, poſt captivitatem dictus *Jar* vel *Ajar l*, partim Aprili & Majo reſpondens: iſte, ille, ex ze vel zu: Syriacè, claritas. l 3. Reg. 6. 1.

Ziph urbs *m*, hæc buccella, iſtud os, ex ze, hic vel illi, & pe, os, buccella: vel zuph, quod Chaldaicè ſonat falſificare, corrumpere. m Joſue 15. 24.

Ziph filius Jaleleelis *n*, ex eodem. n 1. Par. 4. 56.

Ziphæi populi *o*, ex eodem. o 1. Reg. 23. 19.

Ziza filius Jonathan *p*, beſtia, ex ziz, omnimodus, nitidus: Syriacè, recedens. p 1. Par. 2. 33.

Zoheleth rupes *q*, reptans, labens, trahens, ex zakal. q 3. Reg. 1. 9.

Zoheth filius Jeſi *r*, ſeparare, ex zacac: hic timet vel contritus eſt, ex zu, hic vel ille, & athath, conterere, terrere: Syriacè, deſcendens. r 1. Par. 4. 20.

Zomzomim gigantes vel populi *s*, crimina enormia, cogitationes criminum, ex zamam. s Deut. 2. 20.

Zoom filius Roboami ex Abigail *t*, crimen, immunditia, impuritas, ex ziem, improbus, impurus. t 2. Par. 11. 19.

Zorobabel pater Moſollam *u*, proſcriptus, extraneus Babyloni, ex zar, extraneus, & babel: diſperſio confuſionis, ex zar, diſperdere, & babel, confuſio. u 1. Par. 3. 59.

Zuzim populi, juxta Vulgatam *x*, poſtes januæ, ex zuz: ſplendor, pulchritudo, ex ziz: Syriacè, recedentes. x Gen. 14. 5.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google